Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8 A
30 M
9

Digitized by Google

8.30.M.9

ANNALES
ECCLESIASTICI
Ab Anno MCXCVIII.
VBI CARD. BARONIVS DESINIT
Auctore
ODORICO RAYNALDO
TARVISINO
Congregationis Oratorij
Presbytero,
OPVS POSTHVMVM,
TOMI XXI. PARS II.
ROMÆ,
Anno M DC LXXVII.
SVBEGIT GENTES
VICIT HAERESES
IN PETRA EXALTAVIT ME ET NVNC EXALTAVIT CAPVT MEVM SVPER INIMICOS MEOS

[illegible]

ANNALES ECCLESIASTICI.

IESV CHRISTI

Annus 1550.

IVLII III. Annus 1. CAROLI V. ROMAN. IMP. 32.

AFFVLSIT Annus à Partu Virgineo Milleſimus quingenteſimus quinquageſimus fælix Iubilæi expiatione, & Religionis orthodoxæ in Germania reſtituendæ ſpe, redintegratoque Concilio Tridentino à nouo Pontifice Iulio Tertio, qui ob varias Cardinalium diſſenſiones, extracto in Conclaui ad tres fermè menſes Interregno præter expectationem, conciliatis repentè omnium voluntatibus, ad Pontificatum euectus eſt, vt Acta Conſiſtorialia ,, referunt. [Die Veneris ſeptima Februarij ,, MDL. hora tertia noctis fuit electus, & aſſum- ,, ptus in Summum Pontificem Reuerendiſſimus ,, Dominus Ioannes Maria Epiſcopus Portuen- ,, ſis S.R.E. Cardinalis de Monte, qui aſſum- ,, pſit ſibi nomen Iulij III.] Hic Patre Vincentio Fabiani filio inter Iureconſultos celeberrimo ex Monte Sabino agri Aretini oriundo, Matre Senenſi, à Patruo Antonio Maria de Monte Cardinale in literis educatus, in quibus cùm excelleret Sypontinus Archiepiſcopus creatus, & Vrbis etiam Gubernationi à Clemente Pontifice bis præfectus, ac demùm in Vrbis excidio obſes datus furenti Germano militi, ad Campum Floræ bis ad patibulum ab impijs latronis more raptatus, ereptuſque à Diuina Prouidentia, Bononienſem legationem geſſit, dein Auditoris Cameræ Apoſtolicæ munus cum laude ſuſtinuit, poſtea a Paulo III. cum lectiſſimis Viris in Cardinalium numerum adſcitus, & aliquot Prouincijs integrè administratis conſpicuus, in Tridentino Concilio vnà cum Collegis Marcello Ceruino, & Reginaldo Polo, ac demùm etiam ſolus Pontificis vice præfuit, Bononiamque tranſtulit, & ex Bononiæ, & Concilij Legato, atque Epiſcopo Præneſtino ad Pontificatum euectus eſt, octaua Februarij, cui Guiſium, & Ferrarienſem Cardinales plurimùm ſtuduiſſe idem profeſſus fuit in literis eodem ,, die ad Ducem Ferrariæ exaratis. [Factum ,, eſt Dei in primis benignitate, in quem hoc ,, totum referri debet, deindeque dilectorum ,, filiorum noſtrorum Guiſà affinis, & Ferra- ,, rienſis fratris tui Cardinalium in primis ope- ,, ra, ſtudio, & amore, quem ipſi nobis in ,, hoc mirificum exhibuerunt, vt hodie con- ,, cordibus cæterorum Cardinalium fratrum ,, noſtrorum ſuffragijs ad apicem Summi Apo- ,, ſtolatus euecti fuerimus, &c. die VIII. Fe- ,, bruarij MDL.]

Franciſcus Firmanus in Diario MS. Arc. Vat. tom. 11. pag. 1. Adria. l. 7. anno 1549. MS. Car. Spada to. 134. p. 19.

Cardinalis de Monte creatur Pontifex nomine Iulij III.

Iul. III. l. 1. breu. pag. 18.

2 Studuiſſe etiam Iulio pro aſſequendo Pontificatu Cæſareis partibus addictos Cardinales ipſe profitetur in literis ad Cæſarem proximo die exaratis, quod admiratione certè non caruit, cùm ille pro tuenda Pauli III. dignitate aduersùs Cæſarem, eiuſque Adminiſtros Tridenti, ac Bononiæ plura fortiter egiſſet, adeòque eorum odia in ſe aſperaſſet, vt ab ijs etiam vectigalibus Epiſcopatus Ticinenſis fuiſſet mulctatus.

Palauic. Card in hiſt. Conc. Trid. lib.

Mox Cæſarem rogauit, vt pro tuenda, reſtituendaque re Chriſtiana, nec non obortis in ditione Eccleſiaſtica motibus compeſcendis Imperatoriam operam, auctoritatemque coniungeret, vt ſubiectæ oſtendunt literæ.

Imperatori.

Chariſſime, &c. Placuit heri Deo Omnipotenti, cuius bonitas ſæpè vocat, ea quæ non ſunt tanquam ea quæ ſunt, humilitatem noſtram miſericorditer reſpicere, ac Nos per concordia fratrum noſtrorum ſuffragia ad apicem Summi Apoſtolatus ſubuehere, ſicut à Tuis pleniùs Tibi ſi-

Iul. III. lib. breu. ſig. num. 2889. p. 5.

gnificari non ambigimus, qua quidem in re cùm beneuoli, ac ſtudioſi Tuæ Serenitatis nobis plurimùm fauerint, Tibi poſt Deum (cui hoc totum tribuendum eſt) valdè nos debere fatemur, ſed tamen, fili in Chriſto chariſſime, longè maius à Tua Serenitate beneficium vniuerſa nobiſcum Chriſtianitas poſtulat, vt ſcilicèt multis, ac magnis tàm huius Sanctæ Sedis, quàm ipſius Chriſtianitatis incommodis prouidere velis, opemque Tuam afferre ſalutarem, res enim noſtras valdè perturbatas inuenimus, vt vides, onuſque adminiſtrandi Pontificatus ſemper quidem graue, at hoc tempore multò grauiſſimum nobis fore videmus, niſi benignus fauor, ac bonitas Tuæ Serenitatis acceſſerit, quamobrem illam rogamus, vt nobis in tanto ferendo onere deeſſe nolit, hoc autem multis à Te procedere rationibus poteſt, eaque in primis ſi Tuæ bonitati obſequutus hanc Sanctam Sedem (cuius Aduocatus es) in primis tranquillaueris, quod vel ſolo Tuo nutu facere potes, deindeque erga bonum vniuerſale illum animum continuaueris, quem omnes ſperamus, quique optimo Cæſare dignus, & Dei Omnipotenti gratiſſimus eſt futurus, &c. Tuam Serenitatem diutiſſimè, ac fęliciſſimè à Deo conſeruari cupimus. *Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die IX. Febr. MDL. ſuſcepti Pontificatus Anno I.*

Angel. Maſſarel. m.s. Arch. Vat. pag. 343. Franc. Firmanus in Diar. Arc. Vat. tom. 11. Diar. par. 1.

Recurrente die Sacro Cathedræ S. Petri ſolemni ritu fuiſſe Tiara Pontificia redimitum ab Innocentio Cybo Diacono Cardinale tradunt Acta Conſiſtorialia, quod confirmat Angelus Maſſarellus, qui ſubdit præſentes fuiſſe huic Coronationi Oratores Imperatoris, Regis Chriſtianiſſimi, Romanorum, Portugalliç, Venetorum, Florentiæ.

3 Sanxerant in Conclaui Cardinales nonnullas pactiones, ad quas ſeruandas ſacramento ſe obſtrinxerant, inter quas, vrgente ac ſuæ domus commoda promouente Alexandro Farneſio, ea inſerta fuit, vt qui renuntiatus eſſet Pontifex, mox accepto Pontificatu Parmam Octauio Farneſio reſtitueret. Iulius itaque ingentium malorum, quæ ex Parma reſtituta Octauio emerſura erant, ac futuræ perduellionis Octauij ignarus, miſſo Archiepiſcopo Barenſi, cui nomen erat de Saulis, dedit imperia Camillo Vrſino Parmæ Præfecto, vt eam Vrbem traderet Octauio, qui Pontificio mandato obſecutus, Octauium in Parmæ poſſeſſionem induxit: aliæ verò pactiones ad Cardinalium commoda compoſitæ, vt iniquæ, à Iulio exemplo Innocentij VI. reſciſſæ ſunt: tum inſtaurandi Concilij cupidiſſimus Petrum Toletanum ad Imperatorem proficiſci iuſſit, vt illi flagrantiſſimum pietatis ardorem, pro aſſerenda religione tuendaque Reipublicæ Chriſtianæ tranquillitate, & alenda pace ſignificaret; cùm nullum præſtantius eſſet remedium pro hęreticorum frænanda licentia, coërcendaque improbitate; nec non pro Turcarum propulſanda tyrannide, quàm vt firmiſſima concordia inter Chriſtianos Principes redintegraretur, tùm etiam faceret certiorem ſe nulla erga eum amantiſſimi patris officia prętermiſſurum; tùm illi Alexandrum Farneſium Cardinalem, atque Octauium Cęſareum generum commendauit; quę literę XVI. Februarij huius anni conſignatæ ſunt.

4 Miſit eadem die Iulius ad Henricum Galliç Regem Abbatem Roſſettum cum literis humaniſſimis, inſignibuſque amoris notis aſperſis, reſtituręque Octauio Parmę cauſas expoſuit, vt belli ci incendij exorientem in Italia flammam extingueret, affectandęque à Cęſare Parmę occaſionem adimeret.

Addit Angelus Maſſarellus, Iulium Pontificem Octaua Februarij die excurrentis huius anni MDL. ſtatim plura virtutum exempla explicuiſſe, benignitatem in primis erga Romanum Populum, & alienum ab auaritiæ ſordibus animum ſublato vectigali acerbo, quod molendo frumento impoſitum erat magna pauperum calamitate, quodque etiam Paulus III. in extremo mortis confinio remiſerat: aboleuiſſe etiam aliud moleſtum vectigal contractuum, liberalitatem etiam munificam in plures effudiſſe maximè in Cardinales, à quibus ad partam dignitatem fuerat prouectus.

M.S. Arc. Vat. num. pag. 343.

Nec modò, in amicos exercuit munificentiam ſed etiam erga eos qui indignè illum iniuria affecerant, ac inter alios Hieronymum Rubeum, qui Ferdinando Gonzaga, & Senatu Mediolanenſi impellentibus illum in Ticinenſis Epiſcopatus poſſeſſione ante improbiſſimè diuexarat, damnatuſque à Paulo propterea fuerat, protritis omnibus generoſa obliuione iniurijs, Ticinenſi Epiſcopatu ornauit; Iulio Madrucio Cardinali, qui ob auitam nobilitatem faſtu turgidus inhoneſtè illum, dum Præſidem Concilij Tridentini ageret, tractauerat, non modò illa decem millia nummorum, quæ a Paulo III. ob quoſdam ſumptus controuerſos repetere non potuerat, illi refudit; ſed etiam aliorum decem millium munere illum cumulauit: tùm etiam Germaniæ Principes Lutheri fraudibus irretitos ad Eccleſiæ gremium reuocare ſtuduit: quo argumento inſcriptæ ſunt literæ multis amoris notis illuſtres Mauritio Duci Saxoniæ, quem ampliſſimo Principatu à Cæſare auctum ad Catholicam fidem eiuſdem Cæſaris opera ſperabat rediturum.

Dilecto filio Nobili Viro Mauritio Duci Saxoniæ Sacri Romani Imperij Principi Electori.

Breuia Iulij III. an. 1550. pag. 183.

Dilecte fili Nobilis Vir, ſalutem. Licèt aſſumptionem Noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem, quam Deus Omnipotens octaua die huius Menſis per concordia omnium fratrum Noſtrorum ſuffragia operari dignatus eſt, iam credamus Tibi notam, tamen illam Tibi tanquam Sacri Romani Imperij Principi, & Electori ſumma nobilitate, virtute, & auctoritate præſtanti, etiam Noſtris literis notam eſſe voluimus, vt eam certiùs acciperes Nobis ſcribentibus. Nos quidem fili Noſtræ imbecillitatis conſcij totum hoc in Deum referentes, vt debemus, nihilque Noſtris meritis, quæ nulla ſunt, tribuentes, & tanti ponderis grauitate horremus præſertim his temporibus, ac moribus, quę tam difficilem regendi rationem habitura videntur, quo magis Dei clementiam imploramus, vt in ferendo onere Nobis ipſe adſit, qui illud impoſuit, & Tuæ quoque Nobilitatis, cæterorumque Principum dignitate, atque auctoritate pollentium pium Nobis iuuamen conciliet, & concedat, vt qui Noſtrę virtuti diffidimus, eius ſancto auxilio, veſtrarumque cooperatione pietatum tantæ curarum moli, cui nos longè impares cognoſcimus, ſufficere ad Dei ſeruitium, & bonum commune poſſimus, in quo non dubitamus Tuam Nobilitatem Nobis pro ſua pietate, & Principis Electoris officio, ac dignitate amanter, ac piè adfuturum, cui quidem Nos in omnibus eius honeſtis deſiderijs paterno animo, ac voluntate ſem-

Digitized by Google

ſemper reſpondebimus. *Datum Romæ die vltima Febr. MDL. Anno I.*

5 Fruſtrà demulcere ferocem, ac impium Principem niſus eſt Iulius, quem ad opprimendum inſigni proditione Cæſarem, Concilijque Tridentini Patres trucidandos fugandoſue coniuraſſe viſuri ſumus. Reſpondere verò mutuis officijs Pontifici alij Reges, ac Principes, ac inter alios Carolus Cæſar humaniſſimis literis amantiſſimi, & obſequentiſſimi filij officia illi detulit, Sediſque Apoſtolicæ, & Eccleſiæ dignitatem omni ſtudio defenſurum eſt pollicitus.

Beatiſſimo in Chriſto Patri, & Domino, Domino Iulio III. Diuina Prouidentia Sacroſanctæ Romanæ, ac Vniuerſalis Eccleſiæ Pontifici Maximo, Domino Noſtro Reuerendiſſimo.

Iul. III. lib. 1. bre. pag. 88.

Carolus Diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus, ac Rex Germaniæ, Hiſpaniarum, vtriuſque Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Archidux Auſtriç, Dux Burgundiæ, Brabantiæ &c. Comes Flandriç, Tyrolis, &c.

Carolus V. Iulio ſcribit, promittens ſe Eccleſiæ defenſionẽ.

Beatiſſime Pater, Domine Reuerendiſſime. Etſi iam pridem quum publico rumore primùm, deinde verò è literis Oratoris Noſtri iſthic ex Vrbe ad Nos perlatum eſſet Sanctitatem Veſtram Sacroſancti cœtus ampliſſimorum Patrum S.R.E. Cardinalium concordibus ſuffragijs ad Summi Apoſtolatus munus Dei Optimi Maximi beneficio aſſumptam eſſe, id ſanè perquam libenter audiuerimus, gratiſſimum tamen fuit hoc ipſum è Sanctitatis Veſtræ literis cognoſcere, quas plenas beneuolentię per Internuntium ſuum ad Nos dedit: antea enim Eccleſia Paſtore deſtituta, cùm ingens deſiderium, ac ſumma omnium eſſet expectatio, vt talis illi præficeretur, qui & poſſet, & vellet publicæ neceſſitati ſuccurrere, eùm animum Sanctitatem Veſtram ad hanc adminiſtrationem adferre magna cum voluptate accepimus, nam plerumque, quòd literis ſuis id ampliſſimè teſtatur Sanctitas Veſtra ea inſuper initia dedit, vnde in ſummã ſpem adducimur nihil de hac pręclara ſua voluntate toto Adminiſtrationis ſuæ curſu Sanctitatem Veſtram remiſſuram, atque adeò ex eius aſſumptione Rempublicam Chriſtianam ampliſſimos fructus conſecuturam eſſe, id quod optamus, & ſummis precibus à Deo Domino flagitamus. Quod autem ad Nos attinet, dabimus ſanè, quantum Dei benignitas Nobis conceſſerit, omnem operam, ne opinionem, quam animaduertimus Sanctitatem Veſtram de Nobis concepiſſe, modò feſelliſſe videamur, neque committemus, quantum in Nobis erit, vt quiſpiam in tuenda Eccleſia, ac illius procurandis commodis Nos ſegnes, aut remiſſos, iure merito arguere poſſit, quin & hortationi, & expectationi Sanctitatis Veſtræ pro virili reſpondebimus, nihil receſſuri de veteri Noſtro inſtituto, & in reddendo eidem Sanctitati Veſtræ, & iſti Sanctæ Sedi officio cum omni ſubmiſſione, & animi alacritate, cum quouis alio contendemus. Interim verò dum Petrum de Toleto, quem Sanctitas Veſtra ſe miſſuram ad negotia ſcribit, expectamus, ne quidquam de officio Noſtro prætermiſiſſe, aut longiùs diſtuliſſe videamur, mittimus ad Sanctitatem Veſtram debita ad hoc opera Magnificum fidelem Nobis dilectum Ludouicum de Zuniga Commendatorem Ordinis militaris de Alcantara nuncupati, familiarem, & Cubicularium Noſtrum, qui cum Oratore Noſtro Sanctitatis Veſtræ pedes nomine Noſtro deoſculetur, & aſſumptioni ad hunc ſummum gradum Apoſtolatus gratuletur, itaque Sanctitatem Veſtram ſummopere rogamus, vt nos filijs obedientibus connumerare, & quando amore tam paterno Nos proſequitur, ſibi viciſſim de Nobis ea polliceri velit, quæ ab obedientiſſimo, & ſtudioſiſſimo filio expectari poſſunt, & debent, & prælatum Ludouicum de Zuniga, ac Oratorem Noſtrum in his, quæ Sanctitati Veſtrę verbis Noſtris expoſituri ſunt, & benignè audire, & eam fidem adhibere, quam nobis ipſis, ſi adeſſemus, eſſet datura; quod ſupereſt, Deum Optimum Maximum precamur, vt in honorem, & obſequium ſuum, Eccleſiæ ſuæ augmentum, & Chriſtiani populi communem ſalutem Sanctitatem Veſtram diù ſeruare incolumem, fæliciterque præeſſe velit. *Datum in Oppido Bruxellenſi Ducatus Noſtri Brabantiæ die penultima Menſis Februarij anno Domini MDL. Imperij Noſtri XXX. & Regnorum Noſtrorum XXXV.*

6 Deterſit Cęſar ijs literis ex animo Iulij omnem auerſam ſuſpicionem ob illatas antea illi ab Adminiſtris Cæſareis iniurias conceptam, mirificèque recreatus Cæſaris officia, pietatemque ampliſſimis laudibus extulit, viciſſimque ſe Pontificia beneuolentia, paterniſque officijs Cæſarem complexurum eſt pollicitus, vt ſequentes probant literę.

Imperatori.

Iul. III. lib. 1. p. 87.

Chariſſime &c. Attulit ad Nos dilectus filius Ludouicus de Zuniga intimus Cubicularius Tuus literas Serenitatis Tuæ plenas humanitatis, beneuolentię, & pietatis Nobis longè gratiſſimas, quas etiam ipſe prudenti ſermone ſubſecutus fecit Nobis gratiores, nam & de tuo in Nos amore, & propenſa in hanc Sanctam Sedem voluntate multa commemorauit, quæ Nobis audire fuit dulciſſimum, ipſo pręſertim Ludouico referente, quem Tibi meritò chariſſimum ad hoc munus fuiſſe electum non parum gauiſi ſumus, ex hoc enim maior Tuę Serenitatis in nos apparuit, quamquam & ipſę literæ, quas attulit, ita vndique pietatem Tuam ſpirant, vt nihil illis gratius, nihil iucundius Nobis accidere potuerit, quanti enim hęc ſunt in Tuis literis perſcripta verba? Te omnem daturum operam, ne opinionem, quam Nos de Te concepiſſe animaduertis, vllo modo feſelliſſe videaris, nec commiſſurum, quantum in Te erit, vt quiſpiam in tuenda Eccleſia, ac illius procurandis commodis Te aut ſegnem, aut remiſſum meritò arguere poſſit. Addis etiam Te & hortationi, & expectationi Noſtræ pro virili reſponſurum, & in reddendo Nobis, & huic Sanctæ Sedi officio cum omni animi alacritate cum quouis alio certaturum eſſe; quæ verba, fili chariſſime, Nobis non tàm atramento, & calamo, quàm corde, & animo, & Imperiali quadam magnanimitate perſcripta videntur, ob quod erunt in animo, ac memoria Noſtra infixa ſempiterna. Quid enim Nobis optabilius eſſe aut poteſt, aut debet, quàm totos Nos Religioni, & Eccleſiæ vacare poſſe, à tumultibus quieſcere, Tęque Potentiſſimum Cęſarem ſicut officio, & titulo Aduocatum Eccleſiæ habemus, ita etiam Tuo ſtudio, & voluntate, ſub cuius præſidio tuti Noſtrum munus exequi cum tranquillitate animi, & Sancto Dei ſeruitio poſſimus, ad hunc ſcopum omnes curas & cogitationes Noſtras dirigentes. Quo gaudio excipere debemus hunc animum Serenitatis Tuæ, quem

quem Nobis offers, & polliceris, qua inſtantia Deo ſupplicamus, vt Te talem tantum Principem Nobis, & Eccleſiæ diutiſſimè conſeruet? Sumus id quidem, fili chariſſime, continuè facturi, paternaque, ac peculiari beneuolentia ſemper Tibi reſponſuri, ſed ſuper his diffuſiùs cum ipſo Ludouico collocuti ſumus: Nos Tuæ Serenitati de humaniſſimo, atque amantiſſimo gratulationis, & oblationum Tuarum officio per ipſum Ludouicum, & Oratorem Nobis præſtito gratias agimus, vtinamque cum Deo referre aliquando poſſimus. Tibi quidem, ac Tuis omnia fęlicia à Deo optamus, & ſperamus ad honorem nominis ſancti ſui, totiuſque Chriſtiani nominis tranquillitatem, & pacem. *Datum Romæ apud S. Petrum die XII. Aprilis MDL. anno I.*

7 Adſtricta eſt ita inter Iulium, Cæſaremque arctiſſima coniunctio; adeò, vt qui antea, dum Præſidem Concilij ageret, Concilij Tridento transferendi auctor fuerat ob animum à Cæſareis libertatem Concilij infringentibus abalienatum, ac poſtea Bononiæ grauiſſimè interceſſerat, ne à Paulo III. in id inclinante Concilium petente Cæſare Tridentum reuocaretur, iam in alium mutatus virum, omnes curas, & ſtudia conuerterit, vt Tridentum illud reſtitueret: de quo hæc in veteri m.s. referuntur, Significaſſe Iulium III. Cæſari optimam erga eum voluntatem; atque ſummo candore ſine vlla arte, ac dolo cum eo acturum: velle Tridentinum Concilium inſtaurare, etiam ob commoda quæ in Cæſarem ex eo redundarent, ſed neceſſarium eſſe, vt Gallorum quoque Rex ſuam operam, opemque in id conferret, eiuſque Regni Præſules illi intereſſent, ne Concilium Nationale fieret, atque Gallia ab Eccleſia diſcederet; ſecundò conducere, vt daret operam, ne inani otio ac mora tempus teratur in Concilio, inopeſque Epiſcopi ſumptuum diuturna profuſione vexentur, nec Legati otio marceſcant, atque adeò neceſſarium, vt Cæſarea Maieſtas Germaniam ita contineat in officio, vt tùm Catholici, tùm Proteſtantes Concilio ſint parituri; tertiò, vt Proteſtantes decreta Concilij ſe ſuſcepturos polliceantur, dataque eſt à Pontifice opera, vt hæc vbique promulgarentur.

M.S Car. Pij ſig. n. 45. ſub. ſin. lib. 3. ex Ital.

Offert Iulius III. Carolo V. Concilium Tridenti ſe inſtauraturum.

8 Commendauit Cæſar Pontificia ſtudia, ac ſe Concilium contra hoſtilem vim protecturum ſpopondit, ſed à Lutheranis deluſus eſt, nec enim illi parere Concilio, ſed illud vnà cum Cæſare opprimere armis meditabantur, eamque ob cauſam non in Italia, ſed in Germania cogi flagitarant: Addit autem Angelus Maſſarellus in Diario miſſum ab Imperatore nobilem Hiſpanum Auilam XXV. Martij, libaſſe pia oſcula Pontificijs pedibus nomine Cæſaris, gratulatum de parta Pontificia dignitate, Cæſaremque Pontificis mandatis obedientem futurum profeſſum eſſe: ſubiungit ſequenti die Claudium Durfè Prouinciæ Foreſij Præfectum Henrici Regis Galliç Oratorem Regio nomine, Iulio obedientiam detuliſſe, ac pedes ſacros deoſculatum, à Pontifice verò ad manus, & oris oſculum admiſſum.

Ang. Maſ. pag. 350.

Tradunt verò Acta Conſiſtorialia in his primis Pontificatus auſpicijs Iulium de redintegrando Concilio, deque reſtituenda puritate morum, & Eccleſiaſtica diſciplina in meliorem formam reuocanda verba feciſſe cum Cardinalibus, necnon Tridentini cœtus Paulo aduerſi principem Pacecum Cardinalem ſibi conciliaſſe, dediſſeque illi annulum ac pro titulo Cardinalitio Eccleſiam S. Balbinæ contuliſſe, tùm ſex Cardinales Conſultores elegiſſe, Decanum, Tuſculanum, Creſcentium, Sfondratum, Cybum ac Polum, vt quæ in Sacerdotiorum collatione emendanda eſſent, ſcriptis conſignarent. De prouocanda etiam in opus Pauli III. Conſtitutione edixiſſe, vt Cardinales, qui plures Metropolitanas vel Cathedrales Eccleſias obtinerent, vel alias adminiſtrarent, retenta principe vna quam vellent, aliarum iure cederent ſemeſtri flexu, adminiſtrationemque abijcerent.

9 Menſe Aprili Cæſareus Orator Didacus Mendozza ardentiſſimo ſtudio flagitauit à Iulio, vt intermiſſum Tridentinum Concilium inſtauraret, cuius precibus flexus Iulius in ſacro Senatu expoſuit, quanti referret, pro Diuina tuenda gloria, & aſſerenda fide Catholica illud Concilium redintegrare, atque etiam contrarias difficultates oſtendit, quas magna conſilij, & prudentiæ maturitate excuti voluit, vt refert Angelus Maſſarellus, qui addit.

Angelus Maſſarel. in Diar. rer. Iul. III. pag. 356.

,, XIX. Aprilis, quoniam Illuſtriſſimus D. Didacus Orator Cæſareæ Maieſtatis maximopere inſtabat apud Summum Pontificem nomine Maieſtatis Suæ, vt reduceret Concilium ad Ciuitatem Tridentinam, prout hactenus ſub Paulo III. Sua Maieſtas multoties diuerſis argumentis idem poſtulauerat, Sanctitas Sua, ne Cęſareę Maieſtati, ac Reipublicæ Chriſtianæ deeſſet, neque etiam auctoritatem ipſius Concilij, & Sanctę Sedis contemneret, id cum Cardinalibus aliàs ad id deputatis conſulere priùs voluit, eiſque difficultates aliquas, quæ ſeſe in hac cauſa offerebant, pateſacere, quas difficultates hodie ad ipſos Reuerendiſſimos Dominos tranſmitti curauit &c.

De reintegrando Concilio Tridentino agitur.

Mox ſubijcit, proſecutionem Concilij omninò neceſſariam viſam eſſe, Cardinales verò, quos huic rei pręfecerat, fuiſſe Tranenſem, Neapolitanum, Moronum, Cuſentinum, Sfondratum, Polum, & Marcellum Tit. S. Crucis.

Ibid. pag. 368.

Quòd ad difficultates inſtaurandi Concilij Tridentini attinet, eas omninò graues extitiſſe conſtat ex veteri m. s. Vaticano, in quo eę recenſentur, quas Cardinalis Moronus, qui in ea cauſa decretus fuerat, propoſuit.

Reuerendiſſimi Domini Moroni difficultates ſoluendæ pro Concilio Tridentino MDL.

Proſequutio Concilij videtur omninò neceſſaria ex pluribus cauſis ſatis notis. Hoc ſtante, quoniam Conuentus Germanię, & Status tàm Proteſtantium, quàm Catholicorum ſubmiſerunt ſe, vt dicitur, Concilio Tridentino, & cauſa potiſſimùm Germanię agitur, videtur negari non poſſe quin Concilium ipſum Tridenti proſequi, & celebrari debeat. Hoc pręſuppoſito nonnullę difficultates occurrunt, quibus prouidendum eſt.

Exti in tom. 13. de Conc. M.S. Arc. Vat. ſig. n. 3200. pag. 208.

Prima videtur eſſe, quomodo Tridentum reduci debeat ſine lęſione auctoritatis Sedis Apoſtolicę, & ipſius Concilij, attenta translatione iam facta, & pendentia litis ipſius tranſlationis. Secunda difficultas eſt, quià dubitatur, quòd Germani Proteſtantes non venient, & ſi veniant, an & quomodo ſint admittendi, & quòd Pręlati etiam Catholici Germani non comparebunt, niſi per Procuratores, quos Concilium nullo modo admittet.

Expenſæ difficultates.

Eadem dubitatio eſt de Pręlatis Gallię, quòd non ſint venturi; & ſimiliter de Pręlatis Italię, cum ſint pauperes, & experientia hoc oſtenderit;

con-

Conſideretur igitur quid in his caſibus agendum ſit. Tertia difficultas eſt, quia videtur, quòd Sedes Apoſtolica, cùm ſit adeò exhauſta, non poterit ſufferre expenſas Legatorum, neque ſubuenire Prælatis indigentibus, neque alios ſumptus neceſſarios facere. Quarta difficultas videtur eſſe propter loci anguſtiam, & aliarum rerum penuriam in Ciuitate Tridenti, ſi contigerit in ea fieri magnum concurſum Prælatorum. Quinta difficultas eſt, vbi comparerent Proteſtantes, vel alij, qui vellent retractare, vel in dubium reuocare iam deciſa, & diffinita per Concilium Tridentinum: quod videtur eſſe contra ſacros Canones, & approbata Concilia. Sexta difficultas, nam ſi tractandum erit de reformatione generali, non ſolùm proponetur reformatio Clericorum, verùm & Laicorum etiam Principum, & tunc poſſet contingere, quòd tractandum eſſet de negotijs aliquibus tangentibus intereſſe Cæſareæ Maieſtatis, & præiudicium aliorum, qui conqueri poſſent, quòd locus Tridenti eſſet ipſis ſuſpectus, & Cæſari nimis affectus. Vltima difficultas eſt, vbi in Concilio non fieret debitus progreſſus, & ſic tempus incaſſùm laboretur, quod non eſſet ſine intolerabili iactura, & magno dedecore Sanctæ Sedis, quid in eo caſu agendum eſſet.

10 Augebat has difficultates Henricus Galliæ Rex, qui in Cæſaris odium ſuſceperat defendendum Bononienſe Concilium, ac vehementer abhorrebat, ne illud Tridentum reuocaretur, ex quo Germani inteſtina diſſidia compoſituri Religionis diſſidijs compoſitis credebantur, ex quorum concordia Imperij potentia reſlureſceret: politicis ita priuatiſque commodis illuſus opinabatur, res Gallicas maius incrementum ſuſcepturas, ſi potentia Cæſaris Lutheranorum diſſidijs implicita diſtineretur: eamque etiam ob cauſam, cum Iulium Pontificem Cæſari aduerſaturum putaret ex geſtis præteritis, illi ardentiſſimo ſtudio armorum Gallicorum potentiam aduersùs eius hoſtes obtulerat. At Iulius ſuſceptis Eccleſiæ gubernaculis, pacis conſilia verſabat animo, eiuſque beneficio hæreſes, quæ propter bella excreuerant, exſcindere meditabatur; quare ſtudia ſua conuertit ad Henricum Regem flectendum, vt à bellicis conſilijs, & fouenda Lutheranorum perfidia, ac perduellione ad Diuinam Gloriam amplificandam, Religionemque Catholicam defendendam, ex qua illius ac Regni ſalus pendebat, regia ſtudia traduceret, in qua re adminiſtrum atque interpretem adhibuit Guiſium Cardinalem, qui multa apud Henricum Regem gratia florebat, vt eum ad coniungendam regiam operam pro Concilio Tridenti inſtaurando adduceret.

Breuia Iul. III. 1550. p. 279.

Cardinali de Guiſia.

Dilecte fili noſter ſalutem &c. Quàm probè meminimus, quàm diffusè & particulariter, quane Noſtri in te amoris fiducia, longoque diſcurſu, antequam à nobis diſcederes, tecum loquuti fuerimus ſuper materia vniuerſalis Concilij, memoriaque etiam tenemus, qua tu pietate & boni Cardinalis officio, ea ipſa quæ tecum loquebamur, apprehenderes, & admitteres, cupimus propterea, vt hæc etiam reliqua, quæ ſuper eadem re Venerabilis Frater Antonius Epiſcopus Tolonen. ſecum defert, & tecum communicare à Nobis iuſſus eſt, plenè ex eo cognoſcas: vtque in ea occaſione, quam opportunam exiſtimaueris, vel ſolus, vel ipſo Epiſcopo Tolonen. adiuncto Maieſtatem Chriſtianiſſimi Regis de his ipſis plenius edoceas, & capacem reddas. Quo eadem Maieſtas liquidò intelligat, qualem honoris, & dignitatis eius in hoc rationem habeamus, & quòd in huiuſmodi negotio nec omittitur, nec omittetur quicquam à nobis, quod noſtræ Paſtorali vigilantiæ, & in ipſum Regem paternæ beneuolentiæ conuenire poſſit. Quemadmodum hæc pleniùs, & vberiùs dicet circumſpectioni tuę idem Antonius Epiſcopus Nuntius, cuius verbis nunc, & deinceps circumſpectio tua fidem prętabit indubiam. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XVI. Iunij MDL. anno I.*

11 De Tolonenſi Epiſcopo in Gallias miſſo ad Henricum Galliæ Regem meminit Maſſarellus, atque ex veteribus monumentis peculiariter colligitur Iulium inter alias pactiones in Conclaui à ſingulis Cardinalibus ſacramento confirmatas ſe obſtrinxiſſe ad Concilium, quod à Paulo ob motas de iure tranſlationis lites intercìſum fuerat, redintegrandum, partoque Pontificatu ſe ampliſſimis verbis promouendi Concilij cupidiſſimum demonſtraſſe, modò veteri ritu, & inſtituto, modò pro aſſerenda orthodoxa fide, modò pro exſcindenda Hæreſi, modò pro tuenda Sedis Apoſtolicæ dignitate, modò pro conſtituenda publica re, alenda pace, & ipſius Cæſaris rebus aduersùs Nouatores conſtabiliendis celebraretur: porrò Hurtadum Mendozium Oratorem Cęſareum medio Aprili grauiſſima oratione apud Iulium contendiſſe, vt Concilium Tridenti inſtauraretur, ac Iulium ea de cauſa ſummorum Virorum Congregationem pro re prouehenda inſtituiſſe; etenim iam verſa erat rerum facies, & veteres litium cauſæ euanuerant. Paulo enim Pontifice transferendi Tridento Concilij ea cauſa maxima fuerat, concepta grauiſſima ſuſpicio impediri Concilij libertatem in damnandis Lutheranorum hęreſibus, ne exaſperati ea damnatione conſurgerent in arma, tùm ne Pontifice affectę ętatis ex humanis ſublato Tridentini cœtus creandi Pontificis ius ſibi arrogarent; iam verò euanuerat ea iniqua ſuſpicio; cum (extincto Paulo) Cardinalis Pacechus dimiſſo cœtu Tridentino Romam ſe contuliſſet, ac reliqui Præſules Hiſpani Tridento diſceſſiſſent, itaque ſi iam inſtauraretur Concilium, ſola auctoritate Apoſtolica, penitùs ſcilicet extincta veteri lite, inſtauratum iri. Præterea Internuntij Pontificij, qui apud Cęſarem in Germania agebant certiorem fecere Pontificem celebrandi Concilij extremam neceſſitatem vrgere, non quidem, quòd affulgerent ſpes Lutheranorum Principum ab hęreſi reuocandorum, cùm opibus Eccleſiaſticis ineſcati prædæ auidiſſimè inhiarent, tùm quia populi morum licentiæ effuſę aſſueti, à ſeueritate Catholica maximè abhorrebant; ſed quia grauiſſimum impendebat diſcrimen, nè reliqui Principes Catholici prauis Hæreticorum Principum exemplis incitati, pręſentiumque rerum illecebra lactati à fide deficerent; Pontificiam etiam auctoritatem, quę legibus à Cæſare in rebus fidei temerè latis labefactata fuerat (celebrato Concilio) confirmandam, anteuertenda quoque grauiora pericula, ne Cæſar intermiſſo Concilio Pontificem, ac Senatum Cardinalium inertiæ accuſaret, atque Eccleſiaſticam auctoritatem ſupplendi tanti defectus obtenta ſpecie inuaderet, ac iniquas leges conderet, vel cum Hęreticis fœdus exitiale pangeret: nec iuſti è præteritis exemplis petiti deerant metus, nam Cęſar vigeſima quarta Iunij Comitia

Sfortia Pallauic. Card. lib. 11. cap. 8.

Diar. Maſſarel.

Eod. c. 8.

Eod. cap.

Au-

Digitized by Google

Auguſtę celebraturus ſumma contentione apud Iulium inſtitit, vt Concilium Tridenti indiceret, vt verò id ritè fieret Iulius ad Cęſarem Sebaſtianum Pighium Manfredoniæ, ſiuè Sypontinum Archiepiſcopum miſerat prima die Iulij, qui ipſum ad tuendum Romanæ Eccleſiæ ius, & dignitatem certis legibus adſtringeret.

Scribit Iulius multis Principibus Germaniæ, etiam Hæreticis occaſione Concilij.

12 Iuſſus etiam eſt Pighinus Internuntius de eadem re agere cum Philippo, eius nominis, Secundo Hiſpaniæ Principe & Maurinio Duce Saxoniæ, ad quem extant hæ literæ Pontificis paterni in eum amoris indices.

Mauritio Duci Saxoniæ, &c. Electori.

Iul. III. lib. breu. p. 152.

Dilecte fili Nobilis Vir. Mittimus Venerabilem Fratrē Sebaſtianum Archiepiſcopum Sypontinum ad Sereniſſimi Cęſaris Maieſtatem Nuntiū noſtrum ordinarium, latorem præſentium, cui mandauimus, vt Nobilitatem tuam, quam vt Sacri Romani Imperij Principem Electorem, multaque virtute, nobilitate, & auctoritate fulgentē paternè diligimus, & magni facimus, à nobis inuiſeret, ac ſalutaret, noſtrumq; erga illā peculiarem, & paternum amorem ei declararet, ac referret, tum in omnibus per eum, & pro tempore tractandis tuo fauore, & gratia ſemper vteretur, &c. *Datum Romæ XXII. Iunij MDL. anno I.*

13 Conceptæ ſunt ijſdem verbis literæ ad Marchionem Brandeburgenſem, ac Fridericum Comitem Palatinum Rheni Electorē Lutherana impietate inquinatos, tùm ad Catholicos principes Henricū Ducem Brunſuicenſem multis pro tuenda fide orthodoxa laboribus exercitum ab impijs, ad quem alijs autem literis hæc ſcripſerat

Regeſt. poſt eand. ep. p. 19.

pag. 214.

„ Pontifex: [Tuos ſanctos labores, pericula, de-
„ trimenta, atque incommoda, quæ pro Dei
„ cauſa paſſus es nūquam obliuiſci poterimus]

pag. 152.

Ad Albertum Ducem Bauariæ, qui Vuillelmo Duci Parenti ſtrenuiſſimo Religionis Defenſori ſucceſſerat, necnon ad Moguntinum, Colonienſem, ac Treuerenſem Archiepiſcopos. Porrò Cæſar, ac Ferdinandus Rex Bohemiæ, Principeſque Catholici propoſitas à Pontifice pro celebrando Concilio leges admiſere, muſſitantibus contra Hæreticis. Quod ad Brunſuicenſem Principem vexatum ab Hæreticis attinet, referunt literæ ad Cardinalem Camerarium ſcriptæ VIII. Septembris MDL. etiam præſente in Germania Cæſare bellicos motus exortos inter Brunſuicenſes Ciues Lutheranos, ac Ducem Brunſuici Catholicū, atq; Brunſuicenſibus Ciuitates liberas, ſtudio aſſerendę Lutheranę hæreſeos inito armorum fœdere ſeſe coniunxiſſe, eaſque potiſſimùm, quæ non modò fœderatæ ſunt pro mutua dicionum ſuarū defenſione, ſed etiam pro tuenda noua Religione, contractiſque copijs equeſtribus Ducem illum Catholicum acerrimo bello appetijſſe, qui ad Cęſarem perfugit, à quo militaris Præco miſſus, qui vtramque partem arma ponere iuſſerit, atque in Comitijs Imperij legibus diſceptare. Cæterum in Conuentu Ordinum Imperij Electores Laicos, Mauritium Saxonem, Brandeburgenſem, & Comitem Palatinum non comparuiſſe, ſed tantùm Procuratorum opera, qui præter Cæſareæ Maieſtatis opinionem aduersùs Conciliū inhoneſtam proteſtationem ediderint, Induciarū tempus inter Romanorum Regem, & Turcam effluxiſſe, atque in dies ingentium aduersùs Hungariam apparatuum famam increbreſcere.

pag. 335.

Ext. in m. s. Card. Spad. ſig. n. 137. p. 127.

14 Menſe Iulio Pontifex ad muniendam celebrando Concilio viam, in Cardinalium Senatu egit de condendis nonnullis decretis pro Eccleſiaſtica diſciplina in ſanctiorem formam redigenda, vt narrant Acta Conſiſtorialia, deputauitque ſex Cardinales, qui huic reformationi incumberent, & ad tollendas corruptelas conclauis Reuerendiſſimos de Medicis, & Maffeum, vt notarent ea quæ ſibi viderentur ad defugienda ſcandala, & electionem Pontificis facilem reddendam.

15 Accepto fælici Germanorum reſponſo opera Pighini Internuntij Pontifex illud ad Internuntium apud Venetos agentem tranſmiſit, vt de eo cum Duce, & Senatu ageret, vt ſcribit Maſſarellus, ſubditque in conſilium adhibitos fuiſſe à Pontifice nonnullos Cardinales pro corruptelis veteribus abolendis, & ſanctiore diſciplina conſtituenda.

Angelus Maſſarel. Secr. in Diar. ms. Arc. Vat. pag. 375.

„ MDL. XXIX. Septembris quoniam in Con-
„ cilio Tridentino ob ſuperuenientem morbum
„ lenticularum, & peſtis, ex quo ſequuta eſt po-
„ ſtea tranſlatio ad Ciuitatem Bononienſem ne-
„ que in ipſa Ciuitate Bononienſi ob proteſta-
„ tiones Cæſaris contra Concilium, & aduoca-
„ tionem cauſæ iudicij ipſius tranſlationis fa-
„ ctam à fælicis recordationis Paulo Papa III.
„ reformatio morum perfici non potuit, & ne
„ diutiùs collapſi mores tàm Cleri quam populi
„ inemendati permaneāt; decreuit Sanctiſſimus
„ Dominus Noſter Iulius III. ipſam reformatio-
„ nem præ manibus ſumere, & perficere, quare
„ exemplo Prædeceſſoris ſui aliquos peritos,
„ proſque Cardinales in Conſilium adhibere vo-
„ lens vocauit per ſuas literas in forma Breuis
„ his diebus Reuerendiſſimos Dominos Cardi-
„ nales Marcellum Sanctæ Crucis, qui ſecundus
„ Præſidens, & Suæ Sanctitatis tunc Collega in
„ ipſo Concilio tàm Tridenti, quàm Bononiæ,
„ fuit, Ioannem Moronum, & Reginaldum Po-
„ lum, qui nunc abſentes ſunt ab Vrbe, vt Ro-
„ mam reuertantur, & vnà cum eis, & quibuſ-
„ dam alijs ipſum reformationis negotium pro-
„ ſequatur.

16 Iiſdem fermè diebus Iulius Henrico Gallorum Regi ſignificauit, cum Cæſare conuentum eſſe pro celebrando iterum Concilio Tridentino, illumque pijs monitis cohortatus eſt, vt pro delenda hæreſi, atque innumeris animabus ab æterno exitio in ſalutis viam, & Eccleſiæ gremium reuocandis Regia ſtudia coniungeret.

Regi Chriſtianiſſimo.

Breuia Iulij III. 1550. p. 335.

Henrico II. Regi Gallorum de Concilio iterū celebrando ſcribit Iulius III.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, &c. Intelleximus nuper ex literis Venerabilis Fratris Sebaſtiani Archiepiſcopi Sypontini noſtri apud Cæſarem Sereniſſimum Imperatorem Nuntij, ſe noſtro nomine cum ipſo operam ſuam interpoſuiſſe, vt œcumenicum, & ſacroſanctum Vniuerſale Concilium pro totius Chriſtianæ Reipublicæ bono, & hæreſum extirpatione à fælicis recordationis Paulo Papa III. Prædeceſſore noſtro indictum, & per nos tunc Cardinalatus honore fungentes, & ipſi conſilio præſidentes inchoatum, & fore abſolutum, in proximis Quadrageſimæ ieiunijs proſequi, & ad optatum finem perducere, cooperante Domino valeamus. Quo quidem nuntio non mediocrem ſanè lætitiam cepimus. Speramus enim Dei benignitate fore vt ex hoc omnis de religione diſſenſio tollatur, & ſumma cunctæ Chriſtianitatis tranquillitas ſubſequatur. Itaque cum ſciamus te pientiſſimum, & religioſiſſimum Principem pro tua, & Chriſtianiſſimorū Regum Anteceſſorum tuorum conſuetudine, tanquam ad communem, præſertim Religionis,

com-

Digitized by Google

Commodum tendunt, libenter cogniturum, has noſtras ad te ſtatim dandas duximus, Maieſtatem Tuam in Deo Domino hortantes, & in viſceribus charitatis enixè requirentes, vt pro tua auctoritate, quæ certè maxima eſt, in omnibus ad hoc tàm ſanctum, neceſſarium, & laudabile opus perficiendum nobiſcum adeſſe, idque omni ſtudio, opera, conſilio conſouere velit. Sicut te pro tua inclyta erga Deum pietate, & in hanc Sanctam Sedem obſeruantia facturum eſſe confidimus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXII. Septembris MDL. anno I.

Sfortia Pallauic. Card. lib. 11. cap. 9.

Aſſenſit poſtulatis Pontificijs Henricus Galliæ Rex, quòd mirum viſum eſt, cùm nimiæ Cæſaris potentiæ inuideret, optaretque illum difficidijs Lutheranorum implicitum diſtineri, vt iam ante eius Adminiſtri ſermonibus oſtenderant, ſed illum grauiſſimę cauſę in hanc partem flexere, nimirùm illi oſtenſum, non prouehendę rei Cęſareę conſilio, ſed Religionis tantùm aſſerendę, & hereſeos delendę ſtudio Pontificem permoueri, ac Synodum Oecumenicam indicendam, qua celebrata, cùm Lutherani in perfidia obdureſcant, Cæſarem in ijs debellandis, cogendiſque ad officium occupatum iri, nec rei Gallicæ negotium exhibiturum, ſin verò Concilium denegetur, illum fœdus cum Hæreticis Germanis initurum, ac tum arma in Galliam facilè auerſurum: dum verò Concilium teneret, pacem neceſſariò à Cæſare cultum iri, ne Concilium diſturbet. Hac verò lege Concilio Tridenti celebrando Galliæ Regem aſſenſiſſe refert Thuanus, vt in eo nihil aduersùs ius Regium Gallicum, nec adnersùs immunitates, & iura Gallicanæ Eccleſiæ decerneretur.

Iac. Aug. Thuan. l. 7.

17 Prætermittere hoc loco non poſſumus Henricum Regem immunitatum Gallicanæ Eccleſiæ tuendarum, ſiuè Iurium Regiorum in Beneficiorum Eccleſiaſticorum cauſa aſſerendorum cupidum flagitaſſe à Iulio, vt veteres pactiones Inter Leonem X. & Franciſcum I. ſancitas inſtauraret; de qua re extat eiuſdem Regis diploma.

Henricus Dei gratia Francorum Rex vniuerſis præſentes literas inſpecturis ſalutem, &c.

Acta Conſiſtor. m. s. Card. Spad. ſig. n. 134. p. 276. Henricus II. petit, vt confirmentur pactiones ab alijs Pontificibus Franciſco I. conceſſæ.

Cùm poſtquam nos defuncto claræ memoriæ Franciſco Francorum Rege Chriſtianiſſimo Genitore noſtro, cui per fęlicis recordationis Clementem Septimum, & priùs per Leonem X. ſeù alios Romanos Pontifices nonnulla nominandi ad Eccleſias Cathedrales, & Monaſteria, ſeù alia beneficia Eccleſiaſtica certo modo qualificata in Regno Francię, ac certis alijs Dominijs, necnon Ducatu Britanniæ, & Prouincia Prouincię conſiſtentia extra Romanam Curiam pro tempore vacantia priuilegia, & indulta certis modo, & forma conceſſa fuerunt, apud Sanctiſſimum Dominum Iulium III. Pontificem Maximum ad pręſens regnantem pro ſimilibus priuilegijs, & indultis inſtaremus, & à Sanctitate Sua illa nobis, prout dicto Genitori noſtro conceſſa erant, noſtra vita durante, pariter concedi peteremus, pro parte eiuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri, tàm noſtris apud Sanctitatem Suam Agentibus, quàm nobis per eius Nuntios fuerit ſignificatum, vt cùm in dicto Regno Francię, & Delphinatu, & Comitatu Viennenſi, & Valentinenſi vltra, & præter, & forſan contra tenorem concordatorum dudum inter dictum Franciſcum Regem Genitorem noſtrum, & Leonem Decimum, & Sedem Apoſtolicam prędictos initorum nonnulla in diminutionem, & pręiudicium Eccleſiaſticę libertatis, & auctoritatis Sanctę Apoſtolicę Sedis attentata eſſe, & continuò attentari reperiuntur, pro noſtra erga dictam Sanctam Sedem deuotione attentata huiuſmodi impedire, & prohibere, ac vt Sanctitas Sua, dictaque Sedes, iuxta concordata prædicta pleno ſuo iure, & auctoritate vti, fruique valeat, prouidere faceremus. Vndè re omni particulari in ſcriptis nobis tradita, & ad notitiam noſtram deducta tàm ex iuris debito, quàm volentes, Sanctitatem Suam, dictamque Sedem Apoſtolicam non minori, quàm in priuilegijs, & indultis nobis concedendis prędictis beneuolam, & gratam nobis eſſe ſperamus gratitudine, & beneuolentia proſequi. Inprimis taliter prouidendum duximus, proſequimur, & plena noſtra ſcientia, & auctoritate Regia tenore præſentium diximus, & declarauimus, ac dicimus, & declarauimus noſtram præcipuè voluntatem, & intentionem fuiſſe, & eſſe non tranſgredi nec terminos, nec ſenſum dictorum concordatorum. Itaque per præſentes declaramus nos omninò velle ſeruare, & ſeruari per noſtros Officiarios, & ſubditos prædicta concordata, iuxta illorum tenorem, iuxtà quem tenorem deinceps non intendimus nominare ad aliquod Monaſterium, quod ſit caput Ordinis, neque ad dignitates in Cathedralibus, aut Collegiatis, ſeù Conuentualibus, nec ad Monaſteria Monialium, neque ad Eccleſias, & Monaſteria apud Sedem vacantia. Ipſis autem concordatis, & priuilegijs, quæ illorum vigore conceſſa ſunt, nec intendimus vti, ſeù illa habere locum in Britannia, neque in Prouincia Prouinciæ, & ſi dictus Britanniæ Ducatus ſit Regiæ noſtræ Coronæ vnitus, ſed tantùm in dicto Regno Franciæ, & Delphinatu, ac eiſdem concordatis nominatim expreſſis, & ſpecificatis; mandantes noſtris dilectis, & fidelibus Conſiliarijs noſtrum Conſilium priuatum tenentibus, quatenùs ipſi noſtras præſentes declarationes & receptas, & admiſſas manuteneant, & obſeruent, aut cuſtodiri, manuteneri, & obſeruari, ac vocatis, & adhibitis Aduocatis, & Procuratoribus noſtris Fiſcalibus in eorum authenticis, & publicis libris regiſtrari, ſcribi, & obſeruari faciant, eiſque prædictum Dominum Noſtrum Papam, Sanctamque Sedem Apoſtolicam, & eius Officiarios, Commiſſarios, & Deputatos plenè, & pacificè gaudere, ac vti permittant, abſque eo quòd illis aliquam deſuper moleſtiam, perturbationem, vllumque impedimentum inferant. Et ſi quæ poſt prædictam approbationem, & regiſtraturam contra præmiſſa facta ſint, vel fuerint, abſque dilatione amoueant, eademque præmiſſa plenè, & integrè expedita in priſtinum, & debitum ſtatum reſtituant, ſeù reſtitui faciant, & ne qua fiat difficultas, aut contrauentio, quę in obſeruatione, aut interpretatione poſſent emergere, de plenitudine Regię noſtrę poteſtatis, atque auctoritatis commiſimus, atque committimus per pręſentes dictis noſtris Conſiliarijs noſtrum ſecretum, & priuatum conſilium tenentibus cognitionem omnimodam controuerſiarum, contentionum, ac litium, quas ſuper dictis obſeruatione, & interpretatione pręſentium poſt hac contigerit exoriri, idque priuatiuè ad omnes alias noſtras iuriſdictiones, cuiuſcumque dignitatis, & auctoritatis exiſtant, quibus nos eadem Regiæ poteſtatis plenitudine per præſentes omnem cognitionem, iudicium, &

deci-

Digitized by Google

deciſionem dictarum controuerſiarum, ac litium, prout dictum eſt, mouendarum. Sic enim nobis fieri placet, in cuius rei teſtimonium præſentibus literis noſtrum ſigillum apponendum iuſſimus. *Datum apud Sanctum Germanum die XXIX. Menſis Iuly anno Domini MDL. Regni noſtri IV.*

Aſſenſit poſtulatis Regijs Iulius, eaſdemque pactiones inſtauratas à Pio IV. ad preces Caroli IX. Gallorum Regis ſuo loco viſuri ſumus, ſed ad inſtitutum de redintegrando Tridentino Concilio ſermonem redeamus.

Surius in comment. hoc anno.

18 Cœpta erant Auguſtana Comitia à Cæſare, in quibus ſancitum eſt diſſidia Religionis componenda ex decretis Concilij Tridentini, cui celebrando ſtrenuè incumbendum eſſet; ita verò à Pighino Internuntio Apoſtolico cum Cęſare actum erat, vt Germanorum nomine Concilium poſtularetur, quoad illius decreta excipienda, colendaque magis adſtringerentur: Cæſar quoque ad tuendam Romani Pontificis dignitatem aduersùs eos, qui illam conuellere niterentur, ſe deuinxit. Cęſarei enim Adminiſtri ingenuè agnouere euerſa Catholica Religione euerti quoque politicum ſtatum, ac neceſſariò Chriſtianę Religionis ſupremum Principem, atque Antiſtitem agnoſcendum eſſe, atque Cęſaream auctoritatem debilitatam fuiſſe, cùm Nouatoribus concionandi libertas impunè permiſſa fuiſſet, a quibus ſubornati populi non Romani Pontificis modò, ſed etiam Cęſaris iugum excuſſiſſent. Dum ita de Concilio Tridentino inſtaurando ageretur, Lutherani Principes, ac populi à prioribus poſtulatis partim clam, partim palàm deſciuere, nam Mauritius Saxonię Princeps, atque Elector, qui à Cęſare non eiurata Lutherana impietate perperam in Saxonię Principatum euectus fuerat, confirmata iam Cęſareis armis potentia, ab impijs Nouatoribus faſcinatus in Auguſtenſibus Comitijs Oratorum opera popoſcit, vt in Concilio Oecumenico, in quo dogmatum lites erant dirimendę, Pontificij Legati non præſiderent, ac Proteſtantes in eodem ferendę decretorię ſententię iure pollerent, atque his Iudicibus Pontifex Romanus ſe ſubmitteret: necnon decreta antea Tridenti in examen vocarentur, atque Epiſcopi religione ſacramenti, quo Pontifici obſtricti ſunt, ſoluerentur: his verò impijs poſtulatis perduellium Lutheranorum ſe ſigniferum demonſtrauit Saxo, iuſtaque belli ab eo Cęſari mouendi ſuſpicio apud ſapientes concitata eſt. Cęterùm cùm de hac impia conteſtatione publica acta confici flagitaſſent, eius Oratores repulſam paſſi ſunt, ac Germanorum communi nomine decretum conceptum eſt, quo Tridentinum Concilium à Iulio Pontifice poſtulatum eſt, nec audita heretica Ducis Mauritij perita, quę non alia erant, quàm vt Catholici fierent Lutherani, atque in ęternam damnationem cum ijs proruerent; poſtulante itaque ardentiore ſtudio Cęſare indictionem Concilij, Pontifex ineunte Octobri rem detulit ad Cardinalium Senatum, vt referunt Acta Conſiſtorialia, quę ſubdunt Cardinales S. Crucis, Moronum, & Polum abſentes, excitos, vt diploma, quod Bullam vocant, conficeretur, nonnulliſque corruptelis tollendis circa electionem Pontificis opera daretur.

Protestantes Concilio aſſentiri promittũt, ſi iuxta eorum prauam mentem celebraretur.

M S. vetus Card. Pij ſig. n. 45.

Surius in comment. hoc anno

Natalis Comes.

Iac. Aug. Thuan. l. 6.

Sfortia Pallauic. c. 13.

M S. Pij Card. ſig. n. 45.

19 Inter hæc flagitauit Cęſar ab Internuntio Apoſtolico, vt concepti de Concilio redintegrando diplomatis rudimentum, vel exemplum à Pontifice mittendum curaret, vt illud Germanis oſtenderet, ac difficultates contrarias læuigaret. Itaque Pontifex diploma integrum, ſuiſque numeris abſolutum, in quo decreta iam antea in priore Concilio Tridentino ſub Paulo III. edita iuſta, & firmiſſima eſſe ſanciebat, miſit ad Cæſarem, antequam illud promulgaret, viſumque eſt illud Cęſaris Senatoribus aſperius in aſſerendo Iure Pontificio, ſenſereque exacerbatum iri Lutheranos, ſi in ipſo diplomate de inſtaurando Concilio decretoria in ipſos ſententia promulgetur, molliter potiùs pelliciendos videri ad Concilium, in quo edoceri poſſint, non aliter, quàm interdum prudenter cedunt feris earum magiſtri, dum cicurantur. At Pontifex conſtantiſſimè reſpondit, omnia Proteſtantibus liberè exponenda, quæ ad ſalutem ipſorum ſpectent; docere Chriſtum, Pontificem eſſe caput viſibile militantis Eccleſiæ, nec Sedem Apoſtolicam cauillis agere, ſed puram veritatem exponere, nec lucernam ponendam ſub modio, ſed ſuper candelabrum; diploma Pontificium ſtylo conſueto exaratum, nec mutari poſſe, cum ritu, inſtitutoque vetere, ac Prædeceſſorum more compoſitum ſit. Tumultuantibus Proteſtantibus, ac recuſantibus Concilium, ſi præſit illi Pontifex, ad eos demulcendos reſpondit Cæſar ſe acceſſurum ad Concilium, vtque ordine fiant, omnia temperaturum; cùmque Concilium ſit liberum, & Oecumenicum, ac reliquæ Nationes Chriſtianę pareant Pontifici, Germanorumque cauſa veniant ad Concilium, par non eſſe, atque abhorrere a ratione, vt ipſi Germani à Concilio abſint. Interea mouere nonnullas lites Cæſarei Adminiſtri pro actis Cæſareis aduerſus translationem, ſuſpenſionemque defendendis: verùm Iulius ijs ſpretis Pauli III. Acta confirmauit, ac XIV. Nouembris Concilium Tridenti Kal. Maij anni proximi inſtaurandum, propagandumque indixit, de quo hæc in m.s. Vaticano.

Transmittit Bullam Concilij Cæſari Iulius III.

Tom. 6. de Conc. m.s Arch. Vat. ſig. num. 3197. p. 04.

,, 20 Cùm Sanctiſſimus in Chriſto Pater, &
,, Dominus Noſter Dominus Iulius diuina pro-
,, uidentia Papa III. ſtatim aſſumpto Pontifica-
,, tu cerneret Eccleſiam Dei innumeris afflictam
,, eſſe calamitatibus, diſſidijs, atque ærumnis;
,, hinc hæreſibus, in toto ferè Chriſtiano Orbe
,, iam miſerè ſerpentibus, illinc Cleri, Populique
,, Chriſtiani moribus corruptis, abuſibuſque
,, latè graſſantibus; & his malis nullo alio præ-
,, ſtantiori antidoto, quàm Oecumenici Concilij
,, celebratione mederi poſſe conſiderans, ad eam
,, ſtatim omnem eius curam, atque meditatio-
,, nem adiecit. Verùm quoniam Concilium
,, ipſum iam ferè per quadriennium varijs, ma-
,, ximiſque perturbationibus vexatum fuerat,
,, tùm alijs ex cauſis, tum ea potiſſimùm, quòd
,, eius tranſlatio, quæ die XI. Martij anno 1547.
,, ex Tridento ad Ciuitatem Bononienſem facta
,, fuit, Carolo V. Imperatore Auguſto minimè
,, grata extiterat, & à quibuſdam paucis Pręla-
,, tis, qui Tridenti remanſerant, nulla licet ſub-
,, ſiſtente ratione, improbaretur. Ex quo non
,, ſolùm ipſius Concilij proceſſus, qui eo tem-
,, pore Bononiæ magna Patrum frequentia fœ-
,, liciſſimè habebatur, impeditus fuit, ſed mul-
,, ta etiam alia mala in Orbe Chriſtiano ſubſe-
,, quuta ſunt. Sanctitas Sua, vt ab ijs turbulen-
,, tijs, ac diſſenſionibus Eccleſiam ipſam ali-
,, quando liberaret, & quieti, ac paci publicæ
,, (quantum in eo erat) conſuleret, ac præci-
,, puè, vt Religionis noſtræ controuerſiæ, quæ
,, in Germania per tot annos incredibili cum
,, animarum iactura, ac reliqui Chriſtiani Or-
,, bis

,, bis ſcandalo viguerunt, tollerentur, bonum, opportunum, & expediens iudicauit ipſum Concilium ad Ciuitatem Tridentinam reduci, cùm id præſertim Cæſarea Maieſtas & per literas, & per Nuntios vehementiſſimè à Sanctitate Sua efflagitaſſet. Quarè poſt diuerſas deliberationes, diſſenſioneſque hac de re cum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, tùm particulariter, tùm generaliter habitas, tandem ad Omnipotentis Dei laudem, & gloriam, Eccleſiæque vnitatem, & tranquillitatem die XIII. Nouembris anno MDL. Sanctitas Sua reductionem prædictam in Sacro Senatu ſtatuit, atque decreuit in dicto die ad ipſum Concilium reſumendum, & proſequendum Kal. Maij anno Domini MDLI. prout hęc omnia in literis Sanctitatis Suę ſuper hac re publicatis latiùs continentur, quarum literarum tenor ſequitur.

Iulius, &c.

21 Cùm ad tollenda Religionis noſtræ diſſidia, quæ in Germania longo tempore non ſine totius Chriſtiani Orbis perturbatione, & ſcandalo viguerunt, bonum, opportunum, & expediens eſſe videatur, ſicuti etiam Chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus nobis per ſuas literas, & Nuntios ſignificari fecit, vt Sacrum Oecumenicum generale Concilium per fælicis recordationis Paulum III. Prædeceſſorem noſtrum indictum, & per nos tunc Cardinalatus honore fungentes, atque ipſius Prædeceſſoris nomine vnà cum duobus alijs Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ipſi Concilio Præſidentibus inceptum, ordinatum, & continuatum, in quo plures publicæ, & ſolemnes fuerunt Seſſiones, pluraque tàm in cauſa fidei, quàm reformationis promulgata decreta, multaque etiam ad vtramque cauſam pertinentia examinata, & diſcuſſa, ad Ciuitatem Tridentinam reducatur. Nos ad quos & ſummos pro tempore Pontifices ſpectat generalia Concilia indicere, & dirigere, vt Eccleſiæ pacem, & Chriſtianæ fidei, atque Orthodoxæ Religionis incrementum ad Omnipotentis Dei laudem, & gloriam procuremus, & quantum in nobis eſt, tranquillitati ipſius Germaniæ, quę ſanè Prouincia retroactis temporibus in vera Religione, ac Sacrorum Conciliorum, & Sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendaque Maximis Pontificibus Chriſti Redemptoris noſtri in terra Vicarijs debita reuerentia, & obedientia nulli Chriſtianorum Prouincię fuit vnquam ſecunda, paternè conſulamus, ſperantes per ipſius Dei gratiam, & benignitatem futurum, vt Reges omnes, ac Principes Chriſtiani iuſtis, pijſque noſtris in hac re votis annuant, faueant, atque aſſiſtant Venerabiles Fratres Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos filios Abbates, omneſque alios, & ſingulos, qui de iure, vel de conſuetudine, vel priuilegio Concilijs generalibus intereſſe debent, quoſque idem Prædeceſſor noſter in ſuis indictionibus, & alijs quibuſcumque deſuper confectis, & publicatis literis Concilio intereſſe voluit, per viſcera miſericordiæ Domini Noſtri Ieſu Chriſti hortamur, requirimus, & monemus, vt proximis futuris Kal. Maij, quem diem ad ipſum Concilium in eo, in quo nunc reperitur ſtatu reſumendum, & proſequendum præuia matura deliberatione, & ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac Venerabilium Fratrum noſtrorum eiuſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & aſſenſu ſtatuimus, decernimus, & declaramus in ipſa Ciuitate Tridenti, legitimo ceſſante impedimento, conuenire, & ſe congregare, ac ipſius Concilij continuationi, & proſecutioni omni mora poſtpoſita incumbere velint. Nos enim operam ſedulò daturi ſumus, vt eodem tempore, in eadem Ciuitate noſtri omninò adſint Legati, per quos ſi per ætatem noſtram, valetudinemque & Sedis Apoſtolicę neceſſitates perſonaliter adeſſe nequiuerimus, Spiritu Sancto Duce præſidebimus quacumque ipſius Concilij tranſlatione, & ſuſpenſione, cæteriſque contrarijs quibuſcumque, & præſertim illis, quæ idem Prædeceſſor noſter in ſuis literis prædictis, quas cum omnibus, & ſingulis in ijs contentis clauſulis, & decretis in ſuo robore permanere volumus, atque decernimus, & quatenùs opus ſit innouamus, voluit non obſtare, irritum nihilominùs decernentes, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDL. VIII. Kal. Decembris Pontificatus noſtri anno I.*

Ext. in act. Conc. Tri. præfixa ſeſſ. 11.

Bulla reaſſumptionis Concilij.

22 Porrò in Germania res Catholica refloreſcere viſa eſt, contuſa Hæreticorum tyrannide, nam & Argentinæ Zuinglianiſmo infectæ liber Religionis vſus reſtitutus eſt, licèt ſacrilegi Nouatores illum turbare non perhorruerunt, vt narrat Surius.

Sur. in comment. hoc anno.

,, Anno MDL. ipſo Purificationis die ſolemni Argentinenſis Clerus Miſſam in tribus Templis rursùs celebrat iam pluſquam viginti annis intermiſſam. Ibi itidem Sleidanus mirè eſt facetus, & cæremonias Eccleſiaſticas haud ſecus, atque Turca aliquis, aut Scytha irridet. Eo autem die excitatus eſt Argentinæ tumultus, occaſione quadam, & vſque adeò res periculi plena fuit, vt inde vſque ad Pentecoſtē rursùs Diuina officia intermiſſa ſint. Oderant Clerum plerique Vrbis incolæ, nec alio quàm Idololatriæ loco habebant pleraſque omnes Catholicæ Eccleſiæ cęremonias. Porrò Apoſtatæ Buceri identidem repetitæ inceſtæ nuptiæ, horrendæ in Euchariſtiam, & alia Sacramenta blaſphemię, diuinarum, & humanarum rerum pluſquam Babylonica confuſio purum Euangelium videbantur. Hæc quidem faciunt, vt minorem apud nos admirationem habeant, quæ Antichriſti temporibus futura creduntur. Habebit ille plurimos, qui eius impietati conſentiant, ſed habent etiam horum temporum prodigioſi dogmatiſtæ, qui cupidè illorum abſurditates amplectantur, idque adeò vt non deſint qui ſcribere auſi fuerint, nec adorandum Deum, nec præſidium ab eo expectandum, & hoc quidem dogma eſt Ochini. Quid verò deterius ex ipſa Antichriſti Schola prodire poterit? neque verò multo tolerabilior eorum doctrina eſt, qui Miſſam vſque adeò execrantur, nec ferre poſſunt, vt in Euchariſtia Chriſtum adoremus.

Ochini horrenda hæreſi.

Intermiſſus fuit vſque ad Pentecoſten Sacrorum vſus, donec à Magiſtratibus adhibito forenſi ſatellitio impiorum petulantia coërcita eſt. Auguſtæ quoque Othonis Cardinalis opera, qui grauiſſimos labores in præterito aduersùs Lutheranos bello pertulerat, res Catholica reſtituta eſt priſtino ſplendori, necnon Conſtantiæ, in qua

Iul. lib. 2. breu. pag. 347.

Zuingliani iam ante tyrannidem exercuerant ſæuiſſimam in Catholicos, & Cleri in exilium pulſi opes, & vectigalia inuaſerant: quę cùm victores Eccleſiaſtici iam repeterent, Pontifex, pacis ſtudio Epiſcopo, & Clero Conſtantienſi has literas dedit, vt cum Ciuibus de Intibus Eccleſiaſticis honeſta pactione conuenirent.

Venerabili fratri Epiſcopo, & dilectis filijs Capitulo Conſtantienſi Iulius Papa III.

Ib. p. 293. 23 Venerabilis frater, & dilecti filij ſalutem. Cùm ſicut accepimus licèt aliàs Ciuitatem Conſtantienſem, poſtquam illius populus antea Zuinglianorũ hæreſi addictus vos ipſa Ciuitate expulerant, & Eccleſiaſticam Iuriſdictionem, & auctoritatem ſuppreſſerant, ac Calices, clenodia, & alias res, ac ornatus Eccleſiæ pretioſiores diripuerant, Templaque, & domos Sacerdotales, cum certis eorum redditibus occupauerant, ſub obedientia Chariſſimi in Chriſto filij noſtri Ferdinandi Romanorum, & Hungariæ Regis Illuſtris in Imperatorem electi reducta, ipſe Ferdinandus Rex primò curauit, vt exploſo Zuinglianiſmo, & domos huiuſmodi, necnon prouentus Eccleſiaſtici vobis, & dilectis filijs Clero eiuſdem Ciuitatis liberè reſtituerentur, & inde ſuper hoc ſpecialiter deputatos Commiſſarios vobis plura ad plenam, perpetuamque ſecuritatem nobis conſtituendam, & firmandam proponi fecerit, voſque vt ad reſidendum apud Eccleſiam veſtram rediretis, Religionemque, & cultum Diuinum inſtauraretis, Sacra adminiſtraretis, & priſtinis veſtris auctoritate, Iuriſdictione, & priuilegijs vteremini, hortatus fuerit, ſeque nobis obtulerit curaturum, vt omnes controuerſiæ, quas cum eiſdem populis habetis, immutabili compoſitione tollerentur, & interim vobis in dictam Ciuitatem redeuntibus omnem perſonarum, & rerum, ac iurium veſtrorum defenſionem, & manutentionem pollicitus fuerit, nihilominùs vos non ſolum adhortationibus ipſius Ferdinandi Regis adhærere neglexeritis, verùm etiam cùm dilecti filij Ioannes ex Comitibus de Lupten Canonicus, & Cuſtos, ac tres alij Canonici ipſius Eccleſiæ, cum nonnullis Cappellania ſe ad dictam Eccleſiam contuliſſent, & inibi ſacra adminiſtrarent, & rem Diuinam curarent, vos Calices, & alia ad Miſſę Sacrificium neceſſaria, & per eos à vobis requiſita eis mittere denegaueritis, & poſtremò eos diſtributionibus quotidianis priuaueritis, ac cùm vos coram certis probis Viris, quos Chariſſimus in Chriſto filius Carolus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ad tractandum inter eos, & ipſos Conſtantienſes amicabilem concordiam miſerat, comparuiſſetis, eos inter vos recipere, & ad præmiſſa admittere recuſaueritis. Nos qui ex Apoſtolatus miniſterio nobis deſuper commiſſo illud in primis exquirimus, vt hæreſes, & damnatæ ſectæ omnes extirpentur, vetus Chriſtiana, & Orthodoxa Fides, ac Religio inſtaurentur, & conſeruentur, attendentes, in quibus negotijs, præſertim Eccleſiaſticis, & Spiritualibus, in quibus de ſalute Animarum tractatur, occaſionem rei benè gerendæ prętermitti non debere, & conſiderantes, quòd cùm Templa, & domus, ac prouentus Eccleſiaſtici nobis, vt præfertur, reſtituta fuerint, quod reliquum eſt, ipſo maximè Ferdinando Rege intercedente facilè componi poſſe, & vtile nequaquam fore, vt idem populus Conſtantienſis ex veſtra duritia in vltimam deſperationem adducatur, vos ijs noſtris admonendos, & in Domino hortandos cenſuimus, vt rebus iam, vt præfertur, pacatis, quod aliquando Dei pietate ſperari verè poterat, ad ipſam Eccleſiam veſtram reuertamini, & apud eam reſideatis, & circa Diuinum cultum veſtro ſatisfaciatis officio, percuretiſque eundem Conſtantienſem populum benignitate, & manſuetudine, ac bonis exemplis veſtris in vera Religione confirmare, etſi id niſi, priùs controuerſijs prædictis cognitis, & terminatis, aliquibus iuſtis prętextibus non eſſe faciendum cenſueritis, ſaltem dictum Clerum, & Conſiſtorium, & audientiam cauſarum ad forum Eccleſiaſticum pertinentium, ad eandem Ciuitatem remittere, ac dictos tres Canonicos propterea à Capitulo veſtro non excludatis, & cùm apud ipſam Eccleſiam Conſtantienſem reſideant, & Diuinis officijs interſint, tanquam præſentes ad diſtributiones quotidianas, earumque perceptionem perinde, ac ſi vobiſcum reſiderent admittatis, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXI. Iunij Pontificatus Anno I.*

24 In Saxonia Brunſuicum eodem tempore ab Henrico Duce oppugnatum eſt, & vaſtatus ager, verùm Cæſar huiuſmodi cauſam ad ſe renocauit. Omnium porrò Lutheranorum pertinaciſſimi Magdeburgenſes, qui Cæſaris edictum, quo plures hæreſes Nouatorum caſtigabantur, admittere detrectabant, bello vrgeri cœperunt, proſcripti à Cæſare, ac primùm a Gregorio Duce Magnopolenſi grauibus damnis affecti fuere, atque inſigni prælio deleti, quo tormenta, & bellicum apparatum omnem amiſere; obfirmabantur autem in pertinacia à perfidis Concionatoribus, quorum ſignifer Matthias Illyricus, edito libello Lutheranos omnes in arma aduerſùs Cæſarem hæreſim exſcindere meditantem concitare annitebatur, nec de Cæſarea auctoritate aſſerenda, ſed de fide ſuſcepta defendenda agi contendebat, verùm ſpreto illius ganniru, Mauritius Saxoniæ Dux, & Brandeburgicus Marchio cum Alberto Patruele, & Henrico Brunſuicenſi exercitum aduerſùs Magdeburgenſes eduxere, & quarta Octobris die Vrbs perduellis cincta eſt obſidione, quæ in proximum annum extracta eſt, miſerique Magdeburgenſes pro tuenda impietate grauiſſimis cladibus attriti fuere, quantumuis ſe conferrent cum Martyribus, & Chriſto bellum inferri mentirentur. *Iac. Aug. Thuā. l. 6.* *Sur. in comment.* *Iac. Aug. Thuā. l. 6.*

In Belgio Carolus Cæſar ad hæreſeos progreſſus abrumpendos grauiſſimam Bruxellis ſanctionem edidit, qua in Hæreticos acerbiſſimè inquiri iuſſit, & ſcripta Lutheri, Zuinglij, Occolampadij, Buceri, & Caluini flammis deleri. Cùm verò perculſis inde graui terrore Anglis Emporium Antuerpienſe diſturbaretur, ad Mariæ Reginæ preces, acerbitatem legis temperauit. Meditatus verò eſt Belgicarum Prouinciarum Imperio in filium Philippum transfuſo etiam in illum iura Imperij in Auguſtanis Comitijs deriuare, quod quidem Religionis commodo vertendum videbatur, pro Lutheranis ad officium redigendis. *Lu. Guic. in comm.* *Surius in comment.* *Iac. Aug. Thuā. l. 6.*

„ [Non dubium (inquit Surius) quin Cæſar,
„ qui ſciret Philippi ampliſſimas ditiones, & vi-
„ res Reipublicæ Chriſtianæ in illo promouendo
„ conſulere voluerit, quandoquidem, & Turcę
„ vicini, & alij Imperij hoſtes non niſi ſumma
„ potentia arceri poſſent.] Obſtitit Caroli Cęſaris conſilijs Ferdinandus, qui in ſuam ſtirpem Imperiũ inferri maluit, ac Maximilianus Caroli *Idem l. 7.*

genec

Digitized by Google

gener, & nepos accepta eius conſilij fama ex Hiſpania in Germaniam, ad illud diſcutiendum peruolauit, ac Ferdinandum, licèt Maria Regina interprete, ampliſſima illi promiſſa offerrentur, in retinendi in ſtirpe ſua Imperij ſententia confirmauit.

Iul. lib. 2. breu. pag. 365. Act. Conſiſtor. Surius in comm. Fazell. poſt Decad. Natal. Comes. Iac. Aug. Thu. hiſt. lib. 7. Angelus Maſſar. in Diar. m. 1 Arch. Vat. Orlandin. lib. 10.

25 In Africa ſub auſpicijs Cæſaris à Ioanne Vega Siciliæ Prorege ſeptuageſimo quarto obſidionis die expugnata eſt Leptis, aliàs dicta Aphrodiſium, ſiue Africa, Vrbs muniriſſima, quam Dragutus Archipyrata inſederat, ſuiſque inde excurſionibus Siciliam, & maria infeſtabat. Capta ſunt in ea Vrbe, ac in ſeruitutem ſubducta octo Barbarorum millia; multa Chriſtianæ pietatis exempla explicuit in ea expeditione Lainius Sancti Ignatij Socius in expiandis militum animis, curandiſque ægrorum corporibus, vt refert Orlandinus, qui natrat Pontificias, & Melitenſes triremes claſſi Cæſareæ fuiſſe coniunctas, tùm hæc addit. [Quarto Idus Septembris expugnata Vrbs eſt, quatriduoque poſt, qui dies Dominicus, & Sanctæ Crucis exaltationi ſacer illuxit, cæremonia magna præcipuum è Mahometicis Fanis, Deo vero Sancti Ioannis Baptiſtæ titulo dedicarum, & Maurorum quidam ſacro fonte luſtrati, quorum vnus grauiter ſaucius eodem die deceſſit.]

26 De parta hac Victoria Angelus Maſſarellus hęc monumentis ſuis commendat: cui addunt Acta Conſiſtorialia à Pontifice decretas fuiſſe ſolemnes in Vrbe ſupplicationes pro agendis Deo gratijs.

pag. 43. „ Romæ die Veneris III. Octobris MDL. Sanctiſſimus Dominus noſter fecit verbum de victoria habita in Africa à Cæſareis militibus, & proptereà iuſſit fieri ſupplicationes in Eccleſijs Vrbis, & Miſſam in Baſilica S. Petri per Reuerendiſs. Dominum Compoſtellanum celebrari, in qua Sanctitas Sua, & cæteri Reuerendiſſimi intereſſent.

Fazell. poſter. Decad. Hæc Victoria in reditu funeſtata eſt, triſti clade, quam fœda tempeſtas nocte inhorreſcente intulit, aliquot triremibus merſis, ac duabus onerarijs diſſolutis, totidem fractis.

Iul. III. lib. 2. bre. p. 399. Affectus eſt etiam domeſtico luctu Prorex Ioannes Vega amiſſo primogenito, ad quem extant hæ Pontificis literæ.

Ioanni de Vega Viceregi Siciliæ.

Reſponderamus pleni lætitia ad tuas literas de capta Africa, quando triſtem nuntium accepimus de obitu nati tui primogeniti, & cùm non poſſimus pro noſtra erga te beneuolentia, ſicut tuorum gaudiorum, ita & dolorum non eſſe participes valdè eo nuntio triſtati ſumus, &c. XII. Octobris MDL. anno primo.

Ibid. an. 1551 pag. n. 2888. 27 Tranſmiſit proximo ineunte anno ad Pontificem Ioannes è Vega raptorum ex hoſte ſpoliorum partem, nonnullaque vexilla partæ Victorię monumenta, de quibus actæ illi à Iulio grates ſubiectis literis.

Dilecto Filio Nobili Viro Ioanni de Vega Viceregi Siciliæ.

pag. 25. Dilecte Fili, &c. Quas nobis de Africa expugnata exuuias miſiſti libenti animo accepimus, quaſque Nuntius tuus expoſuit rationes, quamobrem nobis eas dono potiſſimùm miſeris magna cum voluptate audiuimus. Erunt hæc omnia cùm tuæ erga nos fili beneuolentiæ, & pietatis, tum verò, & pulcherrimæ de Chriſtiani nominis hoſtibus Victoriæ monimenta. Horum nos alia diligentia aſſeruari alio ſacro, & illuſtri loco ad Summi Dei honorem affigi curabimus, vt qui ea ſpectabunt commonefiant ad eas victorias magnos Principes aſpirare debere, quæ veram illis, ſolidamque gloriam de Sacroſanctæ Religionis hoſtibus debellatis pariant. Tibi nos quidem de tàm luculentis, tàmque pijs muneribus ingentes habemus gratias, optamus verò præpotentis Dei ope, ac fauore freti ſperamus, non defuturum tibi in alijs, etiam huic ſimilibus declarandæ denuò virtutis facultatem, & noua ex infidelium hoſtium manubijs Deo, Diuiſque dona conſecrandi. Nos interea, quibuſcumque rebus poterimus, ſedulò operam dabimus, vt & munera ipſa, & alia tua erga nos officia nobis quàm gratiſſima fuiſſe intelligas. *Datum, &c. Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XVII. Februarij MDLI. Anno I.*

Præter Aphrodiſium ereptas etiam hoſti fuiſſe alias duas Arces, Monaſterium, & Siagulem, eaſque Catuenæ Regi ſocio reſtitutas, necnon ſecundo prælio in Meninge Inſula profligatos Barbaros refert Thuanus. Verùm huius victoriæ gaudia grauiori luctu, cladibuſque ingentibus confuſa proximo anno videbimus. Cęterùm cùm in huius belli apparatu inſtruendo, & Siculi Regni Arcibus reficiendis grauiores ſumptus profundendi fuiſſent, Cæſar à Clero Siculo nummaria ſubſidia expreſſit; quod cùm Lege Eccleſiaſtica vetitum eſſet, Iulius Cæſarem religione cenſurarum exoluit, cùm id publicæ rei Siculæ, imò totius Italiæ commodo cederet. *Iac. Aug. Thu hiſt. lib. 7.*

Chariſſimo in Chriſto Filio Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto,
Iulius Papa III.

28 Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, &c. Exponi nobis nuper fecit Maieſtas Tua, quòd cùm anno à Natiuitate Saluatoris Domini Noſtri Ieſu Chriſti MDXLVIII. Magnates, & alij Laici Regni Siciliæ vltra Pharum, cuius tu Catholicus Rex exiſtis, conſiderarent, ob plurima per te tàm geſta aduersùs Infideles, & Chriſti hoſtes bella tuum ærarium exhauſtum exiſtere, ac Fortalitia, & Munitiones dicti Regni reparatione indigere, ac volentes Tuæ Maieſtatis indigentijs ſubuenire, & eidem reparationi prouidere Tuæ Maieſtati, quædam donatiua ſeruitia nuncupata in neceſſitatem, & certam pecuniarum ſummam in reparationem huiuſmodi vſus conuertendam ſub certis terminis, & ſolutionibus tunc expreſſis, dummodo Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archimandritæ, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ dicti Regni pro certa rata in hoc contribuerent, & dare ſtatuerint, ipſique Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archimandritæ, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, eorum ratam ſaluo in hoc noſtro, & Sedis Apoſtolicæ beneplacito contribuere obtulerint, promittentes, quòd quamprimùm ſi huiuſmodi beneplacitum acceſſiſſet, dictam ratam Maieſtati Tuę, & tuis Officialibus perſoluere. Cùm autem ſicut eadem expoſitio ſubiungebat, tàm ex eo, quòd per diuerſas Canonicas ſanctiones, & poſtremò per fęlicis recordationis Leonem Papam X. Prædeceſſorem noſtrum in nouiſſimo Lateranenſi Concilio ſub diuerſis cenſuris, & pœnis prohibitum fuit, nè Reges, Principes, & alij Potentatus ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & alijs perſonis Eccleſiaſticis, etiam ſponte offerentibus ſubuentionem aliquam pecuniarum recipiant, Maieſtas Tua dubitat ſubuentionem prædictam capiendo cenſuras, & pœnas præ-

Iul. III. lib. 2. bre. an. 169.

Abſoluit Iulius III. à cenſuris omnes, qui ſub conſenſu Apoſtolicæ Sedis, decimas in Sicilia exegerunt & al as exigere concedit.

prædictas incurrere, & propterea nobis humiliter ſupplicari fecerit, vt pro eius conſcientiæ quiete, præmiſſis noſtram, & huius Sanctæ Sedis auctoritatem interponere dignaremur. Nos attendentes ex tuitione, & defenſione dicti Regni à dictis infidelibus, non minùs Eccleſiaſticis, quàm ſęcularibus perſonis commodum prouenire, imò hoc etiam in huius Almæ Vrbis, & totius Italiæ commodum cedere, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati oblationi, & prouiſioni per Archiepiſcopos, Epiſcopos, Archimandritas, & alias Eccleſiaſticas perſonas, vt præfertur, factis noſtram, & dictæ Sedis auctoritatem interponimus per præſentes; & nihilominùs Archiepiſcopis, Epiſcopis, Archimandritis, & alijs Eccleſiaſticis perſonis prædictis, vt ratam huiuſmodi per eos, vt prædicitur, oblatam, & promiſſam pro annis præteritis tantùm perſoluere, Tuaque Maieſtas, vel Tui Officiales illam recipere, abſque cenſurarum prædictarum incurſu auctoritate Apoſtolica per eaſdem præſentes concedimus, & indulgemus, & ſi forſan ipſi Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archimandritæ, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ prædictæ dictam ratam perſoluerint, & Tua Maieſtas, Tui Officiales illam receperint, Maieſtatem Tuam, & ipſos, ac eorum quemlibet ab omnibus, & ſingulis cenſuris, & pœnis propterea quomodolibet incurſis, dicta auctoritate ſimiliter abſoluimus; volumus autem, quòd Confeſſor, quem quilibet ex his, qui vigore præſentium abſoluentur, elegerit, & pœnitentiam, quam adimplere teneatur, iniungat, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XII. Aprilis MDL. Anno I.*

Belcar. lib. 2. Belle ſoreſt. lib. 6. c. 70. Nic. Sand. lib. 2.

Pax inter Henricũ II. Regem Galliæ, & Eduardũ Anglum,

29 Confecta eſt hoc anno pax inter Henricum Galliæ, & Eduardum Angliæ Reges ijs legibus, vt ab Anglis Bononia, & aliæ Arces in eo agro excitatæ, vnà cum tormentis bellicis, ac reliquo militari apparatu Gallo reſtituerentur, Gallus verò quadraginta aureorum millia duabus penſionibus Anglo perſolueret. Promulgata ea pace Kal. Aprilis Reges equeſtris militiæ ſuę inſignia ſibi mutuo dono contulere. Cùmque ex Anglia Pręfectus caſtrorum S. Andreanus rediret, à Belgis inſidijs appetitus eſt, ex quo noui inter Gallos, & Belgas belli trillia initia eruperunt. Superioris autem fœderis beneficio potita eſt Regina Scotiæ, cui nonnullæ etiam Arces in limite Scotiæ reſtitutę fuerunt. In meliore autem ſtatu erant collocatæ Scotię res virtute, ac fęlicitate Henrici Regis, qui Scotiam tuendam ſuſceperat, vt Pontifex hiſce literis Reginę Scotię paulò ante erat gratulatus.

Reginæ Scotiæ.

Iul. III. lib. breu. an. 2289. pag. 23.

Chariſſima, &c. Licèt credamus iam notum eſſe tuę Serenitati de obitu Prędeceſſoris noſtri, & aſſumptione noſtra ad apicem Summi Apoſtolatus, quam Dei benignitas octaua huius Menſis per concordia fratrum noſtrorum ſuffragia operari dignatus eſt, tamen nos etiam per literas noſtras Tibi tanquam Pientiſſimę Reginę, & Chariſſimę in Chriſto filię noſtrę id ſignificamus, teque noſtrarum literarum primitijs, cum Apoſtolica benedictione ſalutandam duximus. Cùm enim ſimus tuę Serenitati priuatim, ac paternè affecti ex eo, quò dilectis filijs noſtris de Lotharingia, & de Guiſa Patruo, ac fratri Cardinalibus, qui nobis plurimùm fauerunt, valdè debemus, accedit etiam cauſa publica iſtius Regni veſtri, quod ob iuſtitiam, & Religionem patitur, multaque à vicinis Hæreticis detrimenta ſuſtinuit, ex quibus tanquam fidelium filiorum iacturis cùm impensè hęc Sancta Sedes doluerit, nunc viciſſim congaudet tuę Serenitati, quòd Diuina miſericordia per piam opitulationem Chriſtianiſſimi Regis veſtris rebus benignè aſpirare iam cœperit, caſque meliorem, ac lætiorem in ſtatum reſtituerit, ſicut & in dies magis eas proſperaturum ſperamus, proinde hortamur Serenitatem tuam in Domino, vt in ſancta hac Vigilia illius Regni ab hoſtibus Dei, ac tuis tuendi, & in fide Catholica conſeruandi piè, fortiterque perſeueres, Deique opem confidas tibi clementer affuturam, cuius nos etiam miſericordiam humiliter imploramus, vt Serenitatem Tuam vnà cum Sereniſſima Tua nata, Gubernatoreque Regni, ad quem etiam ſcribimus, & cuncto iſto Catholico Regno conſeruare proſperare, & ſuo ſancto auxilio, protegere dignetur, ad cuſtodiendam animarum veſtrarum ſalutem, cultumque Catholicum nominis ſancti ſui. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XV. Februarij MDL. Anno I.*

Gratulatur Iulius III. Reginæ Scotiæ ob protectionem Regis Galliæ.

30 Explicuit in defendendo contra Hæreticorum vires, atque inſidias eximiam militarem virtutem Araniæ Comes Scotiæ Procurator, ad quem Pontificię extant ſubiectæ literæ.

Dilecto Filio Nobili Viro Comiti Araniæ Regni Scotiæ Gubernatori.

Ibid. fol. n. 2869. pag. 22.

Dilecte Fili Nobilis Vir ſalutem, &c. Licèt non dubitemus tuę Nobilitati iam eſſe cognitum de obitu Prædeceſſoris noſtri, & aſſumptione noſtra ad apicem Summi Apoſtolatus, quam Deus Omnipotens ſua miſericordia, nullis noſtris meritis octaua huius Menſis per concordia omnium fratrum noſtrorum ſuffragia operari dignatus eſt, nos tamen etiam ipſi noſtris literis tuæ Nobilitati eam ſignificare volumus, vt tibi, & iſti Regno Catholico ex obitu eiuſdem noſtri Prædeceſſoris contriſtatis, lętitiam de creato Succeſſore pręberemus, noſtramque ſalutationem cum Apoſtolica benedictione impartiremur, quòd ſanè omni amore, ac beneuolentia vobiſcum facimus, Tuam Prudentiam, Virtutem, Vigilantiam in iſto Regno tuendo, ſapienterque gubernando; populorum autem ipſius Regni ſingularem pietatem & admirantes, & in Domino collaudantes; Deo quoque ipſi maximas gratias agimus, quòd quamuis veſtram fidem, & conſtantiam ad probationem interdum tentari, affligique permiſerit, ad poſtremum tamen vos, reſque veſtras meliorem in ſtatum reſtituit, in dieſque magis, vt ſperamus, reſtituet, quo magis fili in tua virtute, ac robore confirmari debes, Deoque gratias agere ac ſperare illius opem vobis affuturam, quę verè, ac ſyncerè eum colentibus, firmamque in eo ſpem collocantibus nunquam defuit. Accedit etiam cauſę pietas, quòd aduerſarij veſtri Fidem Catholicam oppugnant, vos defenditis, illi tunicam Domini Noſtri inconſutilem ſcindunt, vos in vobis conſeruatis. Nos quidē ex paſtorali noſtro officio, & paterna erga iſtud Regnum propter iuſtitiam patiens charitate, nunquam vobis quacumque in re poterimus defuturi ſumus. Deum Patrem miſericordiarum, & totius conſolationis ſuppliciter deprecantes, vt tibi fortiſſimo eius Athletę, ſimulque Fidem Catholicam, & iſtius Regni ſalutem defendenti ſuę dexterę auxilio faueat, proſperaque cuncta concedat, vt de iſto Regno non ſolùm in ditione, & finibus ſuis, verùm etiam, quod longè amplius eſt, in vera, & Orthodoxa Religione, ex qua ſalus animarum

pro-

Digitized by Google

prouenit, Sereniſſimę Reginę pupillę, eiuſque deſtinato conſorti Francię Delphino, fideliter conſeruato laudem apud homines, gratitudinem ipſorum Regum, omnemque gratiam noſtram, ab ipſo autem omnipotente Deo pręmia ęterna, quę cuncta humana longè exuperant, conſequaris. *Datum Romæ apud S. Petrum die XV. Februarij MDL. ſuſcepti Pontificatus anno primo.*

Sander. lib. 2. de Schiſ. An.

Floruit in Scoria Religio, dùm Gallię res floruere, at verſis rebus Religio quoque euerſa eſt.

In Anglia Hæreſes variæ diſſeminantur.

31 Porrò in Anglia fœdiſſimę in dies hæreſes exortę, adeò, vt Zuingliani iudiciorum acerbitatem in eas diſtringere ſint coacti, nè grauiores turbas excitarent, vt refert Sanderus his verbis. [Dum Hæretici inter ſe armis, ac odijs tumultuarentur, ac hæreſis in dies hæreſim, (*vt fit*) ac ſeditio ſeditionem pareret, accidit, vt Zuinglianorum iſtorum patientiam, aliarum etiam ſectarum inuentores, ac defenſores exercerent. Inter cæteros Georgius quidam Pariſius obſtinatione incredibili Arianam hæreſim in Anglia tuebatur, atque in Anglia diſſeminauit, quem Zuingliani contra ſuam ſucatam, fictamque lenitatem, & contra falſiſſimam ſuam ſententiam, qua aliàs aſſetere ſolent, huiuſmodi homines ad fidem non eſſe cogendos, publicè combuſſerunt. Extitit etiam hoc ipſo tempore ex Cantiana Prouincia Soror quædam ex Lutheri ſchola Ioanna Buchera, quæ tantùm profecerat, vt præter Caluinianam hæreſim, quam ſequuta eſt, negaret vnà cum Valentino Chriſtum ex Maria Virgine carnem ſumpſiſſe, quem dicebat per illam nonniſi velut per canalem tranſijſſe: At cùm videret doctrinam ſuam Zuinglianis non probari, addebat olim quoque creditum ab illis fuiſſe cùm Lutherani eſſent, quòd Chriſti caro in Euchariſtia ſub ſpecie panis, & vini contineretur, & Annam Aſcuam, quæ id negabat, pro Hæretica nuper ab ipſis habitam, & flammis publicè traditam fuiſſe, nec ſe dubitare, quin vt nunc Zuingliani ipſi credunt, quod Anna tunc docuit, quam perſequebantur, ſic breui etiam credituri ſint, quod ipſa iam doceret. Combuſta tamen eſt ipſorū iuſſu in campo Fabrorū Londini IV. Id. Maias.

32 Eodem tempore vxorati Sacerdotes Hæretici, cùm Filios vt ſpurios temni, vxores vt meretriculas patere ludibrio dolerent, ad Regni Comitia confugere, atque obtinuere, vt Regni Anglię Ordinum decreto eorum filij legitimi cenſerentur. Cumque varijs difficultatibus, ac diſſenſionibus de Religione, ac modo viuendi, de poteſtate & regimine Reipublicę Hæreticos implicitos animaduerterent Catholici, collectis animis tueri Orthodoxam fidem, ac diſputationibus Hęreticos laceſſere, eorum ignorantiam, mores diſſolutiſſimos, impietatemque coarguere cœperunt. Inter alios Ricardus Smithęus Petrum Martyrem Oxonij pręlegentem ad diſceptandum prouocauit, nec cum eo, vtpotè doctiſſimo, Petrus Martyr Hęreſiarcha in certamen Theologicum deſcendere auſus eſt. Redegerat ille Vir impius in vnum libellum plures calumnias aduerſùs Euchariſtiā, quas Stephanus Epiſcopus VVintonienſis carcere Londinenſis Arcis clauſus, paucis diebus confutauit, inſcripto libro Marci Conſtantij nomine, nè agnitus grauiora pateretur. Langdallus etiam doctor Ridlęi contra Euchariſtiam cauillationes diſſoluit, Criſpinus, & Mormannus Sacerdotes, atque alij plures cùm ſacris concionibus, ſcriptiſque fidem Orthodoxam aſſererent, ærumnas perſecutionum, & carceres, & vincula fortiter tolerarunt, ſubdit Sanderus.

In Anglia Catholici vexantur.

[Tempus me deficeret, ſi omnes enumerarem, qui ob Catholicam Fidem illis diebus ex Eccleſijs, aut Collegijs ſunt eiecti, aut alijs dignitatibus, commodiſque ſpoliati grauiora etiam Carcerum, ac Vinculorum tormenta animosè ſubierint; adeò iam incaleſcere cœperat Dei Spiritus in Catholicorum præcordijs, vt ſi diuturna fuiſſent illa tempora, & creuiſſet perſecutio, habuiſſet Anglia ſine dubio plurimos Martyres, & infinitos Confeſſores: In dies enim augebatur, non ſolùm credentium, verùm etiam & confitentium numerus, & illi, qui ab initio viriliter parum reſtiterant, præcipuè Epiſcopi, modò euentu rerum inexpectato edocti, conſilioque maturiori errorum ſuorum admoniti, pœnitentiam egerunt, & fortiſſimos ſe, conſtantiſſimoſq; in cauſa Dei tuenda præbuerunt. Hinc eſt, quod Edmundus Bonerus Londinenſis, Stephanus Gardinerus VVintonienſis, Cuthertus Tonſtallus Dunelmenſis, Nicolaus Herthus VVigornienſis, alijque tùm Epiſcopi non ſolùm dignitatibus exuti, ſed & carceribus mancipati his diebus fuerint. Sed multò maximus cæpit eſſe numerus eorum, qui voluntarium exilium conſcientię cauſa eligebant, quorum ferè primus fuerat Ioannes Storæus vtriuſque Iuris Doctor, poſtea martyrium ſub Elizabetha paſſus. Hic in publicis Regni Comitijs cùm de fide perperam tractari cerneret, auſus eſt tandem cum Salomone exclamare! [*Væ terræ cuius Rex puer eſt*] cuius verbi tanta fuit inuidia, vt ſibi deindè in Anglia conſiſtere non eſſet tutum.]

33 Addit Auctor præſtantium doctrina orthodoxorum loco fæces, & quiſquilias hominum Epiſcopatus, dignitateſque, & Doctorales Cathedras inuaſiſſe, ac inter eos Milonis cuiuſdam Couerdali, qui in Germania hæreſim diù hauſerat, inſanum facinus enarrat: hic cùm Oxonienſes Academicos Catholicę Doctrinę addictos in impietatem traducere vellet, ita è ſuggeſtu diſſeruit. [De cauſa omnium maxima, hoc eſt, de Sacramento Euchariſtię ait ſe dicturum. Itaque primùm vbi eos ante omnia vehementer reprehendiſſet, qui in eum ſtomachati fuiſſent, quòd vas commoditatis haberet (ita enim ſuam meretriculam appellabat) adiunxit meritò ſibi fidem in hac potiſſimùm Euchariſtiæ controuerſia adhibendam eſſe, Propterea quòd cùm vidiſſet Catholicos tranſſubſtantiationem credere, Lutheranos veri Corporis Chriſti impanationem docere, Zuinglium verò eiuſdem corporis Typum, ac figuram; at Caluinum efficaciam pręterea & energiam ponere: ipſe prorsùs neglecta omni auctoritate humana, omnique animi affectu, & perturbatione depoſita nulli omninò parti addictus, veritatem ipſam ſinceram & certam, non ex humana traditione, ſed ex ſolis Scripturis Diuinis, quam per totos iam quatuordecim annos ſeriò indagaſſet, compendio tradere. Hæc ille cum magno conatu diceret ſibi ſapere, alijs delirare, doctoribus verò etiam inſanire videbatur. Cùm enim ipſe profiteretur Fidem ſe Catholicam in Domo Dei prędicatam, & reiectam abieciſſe, ac per annos omninò quatuordecim certa fide in eo myſte-

Sacra Euchariſtia varijs erroribus impugnatur.

rio

Digitized by Google

,, rio caruiſſe, ac propterea infidelem, ac incre-
,, dulum tanto ſpatio perſeueraſſe, imò nec vlli
,, ex Magiſtris ſuis Luthero, Zuinglio, aut Cal-
,, uino, nec vlli antiquorum Patrum fidem adhi-
,, buiſſe; nonnè inſano ſimilis eſt, ſi ob hoc ip-
,, ſum, quòd infidelis fuit, fidem ſuo verbo ha-
,, beri poſtulat.]

,, 34 Sed huiuſmodi hominum, ac ſpirituum
Sand. lib. 1. de Schiſ. ,, feraciſſima erat hæc ætas, ruptis ſemel Eccle-
,, ſię ſeptis, & laxatis ad omnem opinionum
,, licentiam habenis. Iam in Anglia extiterant,
,, (vt ſuprà dictum eſt) Matthęus Pariſius, qui
,, Chriſti Diuinitatem cum Arrio negabat, &
Genebrar. lib. 4. in Chron. an. 1550. ,, Ioanna Bucera, quæ vnà cum Valentino
,, eiuſdem Incarnationem ex B. Virgine impu-
,, gnabat. Iam Lutherani, Zuingliani, Calui-
,, niani, & Anabaptiſtæ omnes ex eadem radi-
,, ce, & ab vna ſchola parum ante prodeuntes,
,, per Angliam, Germaniam, aliaſque Chri-
Horrida Hæreticorum deliria. ,, ſtiani Orbis partes apparere, & inter ſe dimi-
,, care cœperunt. Iam Toloſę extitit (quæ Gal-
,, liæ eſt preclariſſima Vniuerſitas) qui Ioannis
,, Baptiſtæ ſe habere ſpiritum iactaret, alter Lu-
,, tetiæ, qui Sancti Petri genio ſe foueri affirma-
,, ret, tertius Baſileę, qui ſe Moſis Angelum
,, poſſidere contenderet. Iam Lutheri coquus
,, iuſtum ſe Ionam prædicabat: Iam Roduiphus
,, à Mosban Decanus Patauienſis Lutheraniſmi,
,, & Papatus Mediatorem ſe à Deo demiſſum aſ-
,, ſerebat; iam denique Dauid Georgius Sartor
,, per Hollandiam, & Friſiam ſcribebat ſe ve-
,, rum eſſe Meſſiam, Regem Regum, ac Dei
,, nepotem, & non ex carne, ſed ex Spiritu
,, Sancto natum. Hæc inſaniæ prodigia vnà
,, cum hæreſi in Orbem prorupęrunt.] Oſten-
ſa eodem tempore plura Diuinæ iræ indicia tradit Auctor, prodigioſos mulierum, & animalium partus apparuiſſe, Tameſim ad decimum ſextum Kal. Ianuarij intra nouem horas pręter omnem conſuetudinem fluxiſſe, & refluxiſſe, ſudatorium peſtiferum morbum intra ſeptem dies octingentos Londini ſuſtuliſſe, & alibi innumeratam hominum multitudinem præfocaſſe, nęc vllam peſtis naturam retuliſſe, idque datum prodigio, quo Deus Anglos admiſſi criminis deſerta Maiorum fide admonuiſſe, nihil tamen perditis profuiſſe.

35 De fanaticis huiuſmodi hominibus à Sathana illuſis meminit Genebrardus in Chronico, ac refert illum, qui Toloſa Ioannis Baptiſtæ ſpiritu ſe regi iactabat, non impunè ſcelus tuliſſe, ſed flammis traditum fuiſſe. Cęterùm non defuere, qui in Gallica Regia Hæreticorum patrocinium ſuſceperint, ſerpebat enim clàm impietas, & cùm iam ante iuſſu Franciſci I. Regis aduersùs Hęreticos, qui plura Prouinciæ Oppida maximè Capratiam, & Merindolum infecerant, atque in ius vocati leges contumaciſſimè tempſerant, imò de intercipienda Maſſilia agitaſſe conſilia ferebantur, Regiæ copiæ immiſſæ fuiſſent, à quibus viginti duo Oppida euaſtata fuerant, ac de pluribus ab Oppedę Dynaſta Aquenſis Senatus Principe ſupplicia ſumpta fuerant, idem Oppedæ Regulus ob multa in ea expeditione crudeliter geſta, inſonteſque eadem cum ſontibus pœna militari licentia inuolutos apud Henricum in crimen accerſitus, coniectuſque in vincula eſt, cuius cauſam Pontifex ſubiectis literis Henrico Regi commendauit, nè ob diſtrictam in Hæreticos ſeueritatem vexari pateretur.

Ibid. in Chron. hoc anno.

Creſcit, & progreditur hæreſis Caluiniana in Gallia.

Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Henrico Francorum Regi Chriſtianiſſimo Iulius Papa III.

Chariſſime in Chriſto Fili noſter ſalutem, &c. Cùm nuper intellexerimus dilectum Filium Nobilem Virum Ioannem Maynetij Baronem loci Oppedę Cauallicenſis Diœceſis vaſallum noſtrum, & Curiæ Tui Parlamenti Prouinciæ primum Præſidentem, propterea, quòd tanquam claræ memoriæ Franciſci Francorum Regis Genitoris tui, tunc in humanis agentis in partibus illis locumtenens obſidioni, & expugnationi, & direptioni loci de Caprerijs (dictæ Diœceſi) Comitatus noſtri Venayſini pro exterminatione quorumdam Hæreticorum, tàm in eodem de Caprerijs, quàm alijs dictæ Prouinciæ locis tunc exiſtentium, de mandato fęlicis recordationis Pauli Papæ III. Prædeceſſoris noſtri, & ordinatione tunc Vicelegati nunc in Ciuitate noſtra Auenionenſi, Apoſtolicæ Sedis Legati, factis, iuſſu prædicti Franciſci Regis, qui tunc ad hoc pro parte ipſius Prædeceſſoris inſtantiſſimè requiſitus fuerat, interfuit, & ſe egregiè geſſit, in carceribus iam dudum detineri, & coram certis Officialibus tui Regnę moleſtari. Nos attendentes, & Paulum Prædeceſſorem, & Franciſcum Regem prædictos pręmiſſa, tanquam ad honorem Dei, & pro conſeruatione ſuæ Fidei Catholicæ geſta permiſiſſe, Maieſtatem tuam Regiam his noſtris rogamus, & hortamur, vt intuitu eiuſdem Religionis, & nè ſi quæ adhuc in iſtis partibus ſuperſint, Hæreticorum reliquiæ ex moleſtijs, eidem Ioanni illatis ſibi gloriam comparent, Officialibus tuis prædictis mandes, nè eundem Ioannem occaſione expeditionis loci de Caprerijs huiuſmodi, & quorumcumque in illa geſtorum in perſona, vel bonis quomodolibet moleſtare præſumant, quinimò eum ſtatim liberum dimittant, rem etenim nobis, qui hoc ſummopere cupimus, gratiſſimam præſtabis, plura ſuper hoc referet noſter apud te Nuntius, cui plenam fidem adhibere poteris. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXVIII. Iulij MDL. Anno I.*

Iul. III. lib. 2. bre. pag. 309.

Agit de his fusè Iacobus Auguſtus Thuanus; ac more ſuo Hæreticorum cauſam tuetur, læſęque Religionis vindices in inuidiam adducit, referṫque Guerinum ſolùm, qui Regijs copijs præfuerat, ac auaritiæ libidini, & immanitati fræna laxarat, capitali ſententia damnatum fuiſſe. Cæterùm Iulius ampliſſimo diplomate VI. Maij conſignato omnia priuilegia Franciſco I. iam ante conceſſa Henrico II. aſſeruit, viciſſimque Henricus Pontificium ius in Sabaudia, & Pedemontio ab Adminiſtris labefactatum ſplendori priſtino reſtituit, corruptelas ſuſtulit, ac Pontificia decreta in Epiſcopatibus, & Monaſterijs earum Prouinciarum conferendis infringi vetuit. Præclarum etiam hoc anno Principis Catholici ſpecimen edidit Antonius Rex Nauarræ, atque obſequia ſua religiosè addixit Iulio III. Pontifici, cui ſubiectis literis actę gratię.

Iac. Aug. Thuanus lib. 6.

Iul. lib. 2. bren. pag. 224.

Regi Nauarræ.

36 Chariſſime, &c. Venerabilis Frater noſter Cardinalis de Turnono literas Tuę Serenitatis nobis reddidit geminato ex officio nobis gratiſſimas. In vno beneuolentia erga nos, quod plurimi, in altero obſeruantia, & deuotio tua erga hanc Sanctam Sedem, quod multò pluris facimus, nobis repręſentata eſt. Cùm enim Regia humanitate, & filiali amore, hanc noſtram ad

Ibid. p. 1550. & p. 320.

Rex Nauarræ III. praeclarè ſe geſſit in tuenda fide:

Sum-

Digitized by Google

Summi Apoſtolatus apicem aſſumptionem nnbis eſſes gratulatus, quod priuatim ad nos, deinde obedientiam nobis, & huic Sanctę Sedi piè, & officiosè præſtituſti, quod publicè ad noſtram dignitatem pertinuit. Agimus igitur Tuę Serenitati de gratulatione Tua gratias, illamque Diuinę clementiæ, ac Tuę humanitati, potius quàm uoſtris meritis acceptam refetimus; obedientiam verò libenti, ac paterno animo tàm noſtro, quàm dictę Sedis nomine acceptamus, Tuę viciſſim Serenitati omnem paterni affectus noſtri gratitudinem, quantum per Deum nobis licuerit, omni tempore benignè offerimus, & pollicemur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. Die XI. Auguſti MDL. Anno I.*

Raymun. Obſidebant huius Regis, & Ioannæ Reginæ aures Hæretici, qui in Benearnia, & alijs eorum Principatibus Caluinianam hęreſim, Lutheranę prolem infęlicíſſimam occultè diſſeminabant. Inter hos eminebant flagitio Ruſſellus Abbas Cleriacenſis, idemque Epiſcopus Olernnenſis, Guillelmus etiam Pelicerius Epiſcopus Monriſpeſſulani, quæ Vrbs Antonio Regi parebat, hęreſeos peſte infectus eam latè ſpargebat (vt nonnulli tradunt) inque ſcelus pellexit etiam Guillelmum Rondeletium medica ſcientia clarum, qui Academiam Monſpelienſem grauiter corrupit, de quo in eius vita Laurentius Ioubertus Caluiniſta refert, eum plurimùm addictum fuiſſe ſtudio Theologiæ, veriùs dixiſſet, Dæmonologiæ, cùm Hęretici tantùm pro Dęmone aduerſùs Deum deblaterent: additque illum clàm domi aluiſſe multo tempore Franciſcum Caparonem Dominicani Ordinis infamem Apoſtatam, qui ob impieratem latebras quęrebat, viruſque ad ſe venientibus inſtillabat. *Laur. Ioubert in vit. Rondeletij.*

37 Non deerant quoque in Italia, qui hæreſim clandeſtinis artibus afflarent, adeò vt eo flagitio etiam Mendicantium Ordinum Profeſſores, Parochi, eorumuè Vicarij ſe deuincirent, cuius mali contagio cùm Mutinæ latiùs pullularet, Iulius Ægidio Epiſcopo mandata dedit, vt reciſſis omnibus priuilegijs, conceſſis antea Religioſorum Ordinum Profeſſoribus, omnes de re Catholica malè ſentientes ab adminiſtratione Sacramentorum, ſacriſque habendis Concionibus amoueret. Cùmque Brixiæ eadem labes ſerperet, & improborum multitudine territus Cardinalis Cornelij Vicarius Vincentius Niguſautius Arbenſis Epiſcopus munus abijcere meditaretur, illum Iulius in ſuſcepto munere perſtare, animaduertereque in Hęreticos iuſſit, non enim illi Magiſtratus Venetos in aſſerenda Orthodoxa Religione, vt erant polliciti, vnquam defuturos. Pręterm ittendę verò hic non viſę ſunt inſignes literę Pontificis ad Venetos, quibus de mutua animorum, ſtudiorumque coniunctione ita eſt gratulatus.

Iul. lib. 2. breu. pag. 310. In Italia hæreſis ſerpere incipit, & à Iulio III. reprimitur.

pag. 327.

Dilectis filijs Nobilibus Viris Franciſco Donato Duci, ac Senatui Venetiarum &c.

Ibid. fig. n. 2889. pag. 9. Venetis ſcribit de ſua aſſumptione.

Nos quidem Noſtros Pędeceſſores, Veſtroſque Maiores ſapientiſſimè illud cogitaſſe, atque egiſſe videmus, quod cæteris Italię partibus ab reliqua Italia quodammodo auulſis, & in aliorum poteſtatem pręter admodum paucos redactis hæ duę Regiones, ac ditiones Noſtra, Veſtraque, ſicut ab eadem origine olim fluxerunt, & ſuis finibus alicubi conterminæ ſunt, ita in conſeruationem communis boni, ac libertatis ſemper ferè inter ſe conſenſerint, nec minùs animis, & beneuolentia quàm loco, & propinquitate coniunctę fuerint, quòd verò apud Vos legum obſeruantia, morum grauitas, iuſtitiæ cultus tantopere vigent, ſingulariſque in regendo prudentia veſtra celebris apud omnes eſt, quod magna veſtra liberalitate adapertum Orbi Chriſtiano habetis Patauij emporium bonis literis addiſcendis id, quod pariter hæc Sancta Sedes Bononiæ fecit, & facit, meritò augent inter Nos amorem morum, ſtudiorum, & voluntatum ſimilitudo, illud quoque ad Veſtras tot laudes ſummè laudandum accedit, quòd Nobilitas Italiæ in Veſtram Ciuitatem ab eius initio confluxit, & in Chriſti fide fundata nunquam hęreſes, aut veteres, aut has recentiores admiſit ſemper ipſa pia, ac Nobilis. Habet igitur, habuitque hæc Sancta Sedes multas, ac iuſtas cauſas ſuæ erga Vos dilectionis, in qua Nos quidem conſtanter permanebimus, nullique Noſtrorum Prædeceſſorum in hoc cedemus &c. *Datum Romæ die XII. Februarij MDL. ſuſcepti Pontificatus anno I.*

Cōmendat eos encomio.

38 Violata non nihil poſteà eſt ea animorum conſenſio, cùm Veneti politicis argutijs illuſi libertatem Cenſorum fidei, auctoritatemque infringere ſtatuiſſent nouo decreto, quo Laicos Iudices illis adiunxere: quod Pontifex ob grauiora mala inde emerſura ferendum non cenſuit, vt refert Angelus Maſſarellus.

,, Die XXX. Menſis Decembris fuit Congrega-
,, tio Reuerendiſſimorum Cardinalium deputa-
,, torum in cauſa fidei coram Pontifice ſuper
,, examinatione Bullæ, quam Sanctitas Sua
,, editura eſt contra impedientes libertatem Ec-
,, cleſiaſticam, & turbantes iuriſdictionem ſpi-
,, ritualem, & præſertim contra ſe intromittren-
,, tes in cognitione hæreſis, cùm id multis in
,, locis maximè inualuerit, præcipuè autem
,, apud Venetos, qui nouiſſimè his diebus lege
,, publica ſtatuerunt, vt per eorum dominium
,, nullus Inquiſitor, vel Ordinarius cognoſcat
,, de dicto crimine abſque aſſiſtentia, & inter-
,, uentu deputatorum ſæcularium per eos con-
,, ſtituendorum, quod mirum in modum Suæ
,, Sanctitati diſplicuit, idque nullo modo pati
,, vult. Approbata fuit ab omnibus Cardina-
,, libus pia mens Suæ Sanctitatis: mox verò
,, ſubijcit.

Angel. Maſſarel. ſecret. Iulij III. in Diar. p. 280. Bullam edit contrà Sæculares ſe immiſcétes in cauſis hæreſum.

,, Feria VI. Hebdomadæ Sanctę in Sacello le-
,, cta Bulla, quam Iulius III. edidit contra ſæ-
,, culares intromittentes ſe in cognitione Hæ-
,, reſis.

An. 1551 Diarium. Con. Trid. m. ſ. Arch. Vat. pag. 399.

39 Accenſus eodem tuendæ Catholicæ Religionis ardore Iulius Sigiſmundum Auguſtum Regem Poloniæ hortatus eſt, ne Lutheranos è Germania in Poloniam adrepere pateretur, vtque Regnum ab hęreſeos lue vendicaret, ſtimulus addidit.

Regi Poloniæ.

Iul. III. lib. 1. bre. pag. 1. Regi Poloniæ ſcribit, ne in ſuo Regno Hæreticos admittat.

Chariſſime, &c. Prædeceſſorum merita erga Religionem, & Rempublicam Chriſtianam maxima fuiſſe ſcimus, & Tua etiam acceſſura confidimus, ex illa enim arbore prodijſti, quę tot fortiſſimos, & pientiſſimos Reges, Tuumque in primis genitorem Orbi Chriſtiano protulit, cuius virtus, & pietas inclyta, & excellens in totius Chriſtianitatis grata recordatione verſatur, & ſemper verſabitur, non minùs quidem ob perpetuum Sedis Apoſtolicæ colendæ, ac fidei Catholicæ in ſuo Regno conſeruandæ ſtudium, quodque vicinas hæreſes in ſuum Regnum irrepere nunquam eſt paſſus, quàm quòd tot victorias, ac

trium-

Digitized by Google

triumphos ex vicinis hoſtibus retulit, cuius clariſſimi, & omnium ſæculorum memoria digni Genitoris Tui pietatem, & gloriam quin ſequi velis, non ambigimus, quin vt huic Sanctæ Sedi paternum, atque auitum amorem, & obſeruantiam ſis continuaturus, idque vt facias, Tuumque Regnum ab hæreſibus ex Germania profugis inuiolatum Deo, & Tibi conſerues, Te fili plurimùm in eodem Deo adhortamur. *Datum Romæ die XVII. Februarij MDL. ſuſcepti Pontificatus Anno I.*

Perſtabat quidem Sigiſmundus Rex in priſtino Religionis cultu, atque Pontificis Romani obſequio, certioremque reddidit Iulium ſe Oratoris opera obſequia ſua vetere more, & inſtituto Pontificiæ Maieſtati addicturum, verùm nimia facilitate vſus Hæreticis aditum in Poloniam permiſit, adeò, vt nonnulli Magnates impietate corrupti, in ſolemnibus Ordinum Regni Comitijs veterem animorum concordiam diſſoluere pertentarint, deque immutandis Sacroſanctis Eccleſiæ Ritibus impia moliri conſilia non perhorruerint, ad nouos verò hoſce motus pacandos Sigiſmundus Rex hortatus eſt Iulium, vt ad componenda Religionis diſſidia Concilium celebrandum curaret. Cui reſponſum eſt à Iulio, ſe omnem operam pro celebrando Concilio nauaturum, & Legarum Cardinalem, ſi res id exegerit, pro coërcenda impietate decreturum.

Sigiſmundo Auguſto Regi Poloniæ.

Ib. p. 153. 40 Chariſſime &c. Maieſtatis Tuæ literæ, quas Secretarius Tuus ternas Nobis reddidit, variè Nos affecere, eę enim quibus de eo Nobis gratularis, quòd ad ſummum Pontificatus faſtigium euecti ſumus, Teque poſt celebrata Tui Regni Comitia Oratorem Tuum ad pręſtandam Nobis de more obedientiam miſſurum eſſe ſcribis, voluptati, & gaudio Nobis fuerunt, liquidò enim ex eis literis ferè perſpeximus id quod ſemper de Tua Serenitate & ſperauimus, & expectauimus Te inclytę recordationis Genitori Tuo omnium ſęculorum memoria digno Regi, haud minus in cultu, & obſeruantia Apoſtolicę Sedis, cęteriſque virtutibus, quę quidem vera eſt, laudataque hęreditas, quàm in Regno, & Dominijs ſucceſſurum, contra verò ex alijs literis, per quas nonnullos Maieſtatis Tuę ditioni, atque imperio ſubiectos quędam de ritibus Catholicę fidei, & Sanctę Matris Eccleſię in tuo Regno immutandis moliri ſignificas, graui ſanè moleſtia, & ſollicitudine pro eo ac debuimus, affecti ſumus, quam tamen eędem Tuę literę non parum minuerunt, quòd in illis affirmas Te in ea Religione perſiſtere omninò velle, in qua natus es, neque ab Eccleſię placitis vnguem latum diſcedere, quę verba & pientiſſimo, eodemque prudentiſſimo Rege digna planè certam, atque exploratam ſpem Nobis attulerunt, minimè timendum eſſe, ne Te Rege, & Moderatore Tuorum & Regni, & Dominiorum talem ſenſum, & animum gerente quidquam Hęreticum, aut Schiſmaticum per Tuos ſubditos ſuſcitari poſſit, quorum fermè ea conſuetudo ſemper eſt, vt ſuorum Regum, ac Principum mores ſequantur. Quòd verò pluribus verbis, ac rationibus Maieſtas Tua perſuadere Nobis conatur, vt pro his ipſis, quę in Tuo Regno metuis, & vniuerſalis Eccleſię bono Concilium proſequi velimus, non eſt, quòd in eo Nobis perſuadendo valdè Tua Serenitas laboret, ſiquidem ex quo Dei benignitate ad Nos delatum eſt ſummi Apoſtolatus munus, atque officium, nihil animo noſtro magis fixum fuit, hodieque hæret, quàm vt Concilium ipſum primo quoque tempore celebremus, & ad eum finem, atque exitum, quem boni omnes optare debent, Deo pręeunte, & adiuuante perducamus, vt tandem ſublata funditùs omni de Religione, cultuque opinionum diſſenſione, & errore ſua Eccleſię Catholicę reſtituatur concordia, & vnitas, pręterea mittemus breui ad Maieſtatem Tuam non modò Nuntium, verùm etiam S. R. E. Cardinalem Legatum Noſtrum talem, qualem Te cupere oſtendis, qui res, & motus Tui Regni huiuſmodi, niſi interim, fortè ſedati conquieuerint, ex Serenitatis Tuæ ſententia, ac votis componere ſtudebit. (Et paulò infrà.) Te autem fili Chariſſime ita perſuaſum eſſe cupimus, Nos pro Tuorum Progenitorum, Tuiſque in Nos, & hanc Sanctam Sedem reuerentia, pietate, ac meritis, proque Noſtro viciſſim paterno erga Te amore, quantum cum Deo poterimus libentiſſimè ſemper honeſta vota tua ad exauditionis gratiam admiſſuros eſſe, ſicut ex Cardinalis Farneſij literis plenius intelliges. *Datum Romæ apud S. Petrum die XXIII. Iuly MDL. Anno I.*

41 Infeſtat maximè Pomeraniam, eiuſque Diœceſim hęreſis ob Epiſcopi Pomeſanienſis impietatem, qui Epiſcopalis muneris oblitus, verſuſque in hoſtem, atque Adminiſtrum Sathanæ partes Hæreticorum efferre non perhorruit, ad quem reprimendum, alioſque ad officiū Religionis reuocandos, Iulius Culmenſem Epiſcopum ampliſſimis mandatis inſtruxit, vt cenſuram fidei in impios exerceret, redeunteſque ad officium Eccleſię conciliaret.

Venerabili Fratri Moderno Epiſcopo Culmenſi Iulius Papa III.

Venerabilis frater, ſalutem &c. Cùm ſicut Chariſſimus in Chriſto filius Noſter Sigiſmundus Auguſtus Poloniæ Rex Illuſtris, Nobis nuper exponi fecit in Ciuitate, & Diœceſi Pomeſanienſi varię Hęreſes, & prauę circa Catholicam Chriſti fidem opiniones pulluleut, & vigeant, & ne maiores in dies ſuccedant, veriſimiliter formiderut, & qui pro Epiſcopo Pomeſanienſi ad pręſens ſe gerit, præmiſſis nedum non occurrat, ſed quantum in eo eſt, faueat, & adhęreat, idem Sigiſmundus Rex Nobis humiliter ſupplicari fecit, vt pro extirpatione dictarum hęreſum curam alicui eiuſdem Regni Polonię Pręlato demandare de benignitate Apoſtolica dignaremur. Ibid. an. 1. p. 306. Nos igitur volentes pro Noſtri Paſtoralis officij debito inconuenientibus huiuſmodi prouidere, Fraternitatem Tuam, de cuius prudentia, probitate, & in Deum pietate certam ſpem concipimus, & quem ad præmiſſa verbis, & opere potentem eſſe intelleximus ad hęreſes, & prauas opiniones huiuſmodi in Ciuitate, & Diœceſi prędictis extirpandas Inquiſitorem, cum plena, libera, & omnimoda facultate ad omnia, quæ ad officium Inquiſitionis hęreticæ prauitatis à Sede Apoſtolica ſpecialiter deputati de iure, vel conſuetudine, aut alias quomodolibet pertinent, faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, & procurandi Apoſtolica auctoritate tenore præſentium ad Noſtrum beneplacitum conſtituimus, & deputamus, curam ſuper criminibus hęreſum, vel à fide Catholica apoſtaſias, vel alios errores ſapientibus huiuſmodi inquirendi, ac errantes, ſeù qualitercumque in præmiſſis culpabiles debitis

Digitized by Google

tis pœnis puniendi, & mulctandi, necnou ad cor reuerſos, & eorum errores recognoſcentes ad gremium Eccleſię redire ſponte volentes, & ad orthodoxam fidem recipi humiliter poſtulantes, ab omnibus, & ſingulis eornm criminibus, exceſſibus, & delictis, ac Eccleſiaſticis, ſeù temporalibus ſententijs, cenſuris, & pœnis propterea incurſis in vtroque foro, præmiſſa abiuratione, ac ſeruatis de iure ſeruandis, & liberandi, ac aliorum Chriſti fidelium conſortio aggregandi, & ad famam, & honores, & patriam, & bona reſtituendi, & reintegrandi plenam, & liberam Tibi etiam vnà cum Eccleſia Culmenſi, præeſſe dignoſceris, plenariè committendo in illo, qui dat gratias, & elargitur præmia confidentes, dirigente Domino actus tuos in Eccleſia, & ipſa Ciuitate, & Diœceſi Pomeſanienſi diligentiæ induſtriam hæreſes, & prauæ opiniones huiuſmodi tollantur &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXV. Iulij MDL. Anno I.*

42 Diffuderant etiam in alias Regni Poloniæ Prouincias hæreſeos virus nouarum rerum cupidi, ſuiſque argutijs ſimplices irretiebant, vt Poloniæ Epiſcopi conqueſti ſunt apud Iulium, qui exaratis encyclicis literis ad Nicolaum Archiepiſcopum Gneſnenſem Regni Poloniæ Primatem, ad Andream Wladiſlauienſem, Ioannem Chelmenſem, Samuelem Cracouienſem, Andream Plocenſem, Benedictum Poſnanienſem, Ioannem Primiſlienſem, Staniſlaum Culmenſem Epiſcopos, eos monuit, ferocientis mali vim duplici remedio repreſſum iri, ſi ipſi Regia fulti auctoritate animaduerterent in hæreticos: à ſe verò omnem operam pro celebrando Oecumenico Concilio adhibitum iri.

Epiſcopis Vniuerſis Poloniæ.

Iul. III. tom. 1. pag. 212.

Poloniam à labe hæretica purgare nititur Iulius III.

Venerabiles fratres: Quæ ad Nos ſcripſiſtis de imminentibus ampliſſimo Poloniæ Regno calamitatibus ob pernicioſas de Religione diſſenſiones ad eas ſedandas cogitationum Noſtrarum curſum magnopere incitarunt. Non deſinemus itaque aſſiduè meditari, qua ratione à tam peſtifera labe cùm vniuerſam Chriſtianam Rempublicam vindicemus, tùm Nobiliſſimi iſtius Regni ſaluti, ac tranquillitati conſulamus, ac imminentibus quidem malis, de quibus ad Nos ſcribitis duplex Nobis omninò medendi ratio occurrit; prima namque eſt, vt Vos fratres, populos Veſtros aſſiduè commonefaciatis, verum Dei cultum, & Eccleſiæ Catholicæ inſtituta conſeruetis, perditorum verò, atque impiorum quorumdam conatus pro iure, poteſtateque veſtra coërceatis; ad hæc in primis Chariſſimi in Chriſto filij Noſtri Regis, veſtri optimi, & religioſiſſimi Principis fidem, atque ſpem imploretis, in qua re quid eſt quod vos pluribus hortemur, cùm potiùs incenſum ſtudium veſtrum ſit laudandum, quàm diligentia excitanda? Alterum impendentis periculi remedium noſtræ curæ, & ſollicitudinis maximè proprium eſt Sacri Oecumenici Concilij celebratio, quod Tridenti inchoatum moleſti quidam caſus, & Apoſtolicæ Sedis vacatio interruperant. Nobis verò, ſimul ac ad ſummum Apoſtolatus faſtigium peruenimus, nihil illa cura fuit antiquius quàm vt Concilium Kal. Maij ad eandem Ciuitatem reducendum, & inibi proſequendum curaremus, qua de re noſtras plumbo obſignatas literas ad Sereniſſimum Cæſarem in Germaniam perlatas fuiſſe vobis ex multorum literis, & Nuntijs innotuiſſe putamus, & in præſentia ex Oratore Sereniſſimi Regis, & ex dictarum literarum exemplo authentico, quod ad vos propediem mittemus, cognoſcere poteritis. Vos itaque fratres hortamur, vt ad dictam diem Tridenti adeſſe velitis; confidimus enim fore vt veſtro, & aliarum Nationum, & Chriſtianorum Principum ſummo conſenſu non modò Concilium ampliùs non differatur, ſed præpotenti Deo fauente per ipſum, cùm ad optatum finem perductum fuerit, Chriſtiana Reſpublica incolumitatem, & ſalutem certiſſimam conſequetur. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XX. Decembris MDL. Anno I.*

Quod ad Oratorem à Sigiſmundo Rege Poloniæ miſſum ad Pontificem ſpectat, refert Maſſarellus illum Regio nomine obſequia detuliſſe Pontifici, ac feciſſe certiorem de flagrantiſſimo ſtudio Religionis in Polonia aſſerendæ. Additque Nobilem virum D. Herculem Eſtenſem Ducem Ferrariæ vltima Martij habita oratione in publico Conſiſtorio Pontifici præſtitiſſe ſolemnem obedientię ſponſionem, nec non Octauij Farneſij Ducis Parmæ, & Placentię, Ducis quoque Sabaudiæ, ac Ducis Florentiæ, Genuenſiumque Oratores, diuerſis quidem diebus, eidem Pontifici obſequia deuouiſſe.

Fides in India propagatur opera Io. Regis Luſitani.

43 Dum in Europę, pluribus Regnis, ac Prouincijs fides orthodoxa deſloreſceret, atque improbi Chriſtiani terrenis commodis deliniti à Caſtris Eccleſiæ ad Sathanæ Caſtra transfugerent, Diuina prouidentia in extremis Aſiæ oris Romanæ Eccleſiæ fidem amplificauit, atque ex lapidibus ſiuè lapidum cultoribus filios Abrahæ ſuſcitauit, adeò vt, quæ olim obcœcatis Iudæis, ac Gentibus ad Deum conuerſis contigere, eadem improbis Chriſtianis in hæreſes varias lapſis, & Indis, Iaponijſque Eccleſiæ aggregatis inſtaurata viderentur, & verba Apoſtoli de Iudęis dicta Lutheranis accommodari poſſint. *Illorum delicto ſalus eſt Gentibus, delictum illorum diuitiæ ſunt Mundi, & diminutio eorum diuitiæ Gentium*, quæ cùm conſentiente pijſſima atque ardentiſſima Luſitanorum opera maximè fierent, de his ita Iulius Ioanni Regi Luſitaniæ gratulatus eſt.

Regi Portugalliæ.

Breuia Iuly III. 1550. p. 36.

Te fili in Chriſto Chariſſime inter cęteros Chriſtianos Reges impensè diligimus, & maximi facimus, non ſolùm ob inclytam erga Deum pietatem, atque erga hanc Sanctam Sedem obſeruantiam, cæteraſque virtutes tuas, quibus ſplendorem Regij culminis exornas, ſed etiam quòd tuo, tuorumque Progenitorum beneficio, & nauigationibus, Orbis terrarum antea ignotus, magna ex parte nunc cognitus, & quod plus eſt, Deo, ac vobis per agnitionem Chriſtianæ veritatis acquiſitus eſt, vt illud tamdiu expectatum videre noſtris temporibus cœpetimus, *In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum.* Quod quoniam veſtro miniſterio Deus Omnipotens fieri voluit, vos propterea in conſpectu Diuinæ Maieſtatis gratos, & acceptos filios fuiſſe agnoſcimus. Vobiſque, ac cæteris, qui eidem Deo tale obſequium, & illis Populis in tenebris iacentibus tantum beneficium, nempè ſalutis æternæ præſtiterunt, vnà cum vniuerſa Chriſtiana Republica valdè debemus. Hortamur proindè Serenitatem Tuam in Domino, ſicut in futurum certò confidimus, vt in Chriſtiana Religione, & ditione propaganda, deuotioneque huius Sanctæ Sedis continuanda eodem animo, ac pietate noſtris temporibus ſis, qui ſemper fuiſti, & tui Maiores fuerunt, vt talem te gerenti

Digitized by Google

tibi, ac tuis Deus Optimus Maximus, per quem Reges regnant, ad terrenum hoc veſtrum tot, ac tantis terrarum, & marium ſpatijs diffuſum, tandem cæleſte etiam Regnum adijciat, ſicut ſuis fidelibus repromiſit. *Datum Romæ die XIII. Februarij MDL.*

44 Hoc anno S. Xauerius prædicata Cangoximæ Chriſti fide illius latiùs apud alios Iaponios diſſeminandæ cupidiſſimus Amangucium profectus eſt, vbi opprobria multa pertulit, factus inſtar Apoſtoli omnium peripſema, ſed glorioſiſſima demùm animarum ſpolia Chriſto retulit, vt ipſe ſocijs Goenſibus hoc anno ſignificauit hiſce literis.

Societati Goam.

S. Franc. Xauer. l. 3. ep. 7.

Coſmo Turriano Neophytis (ſcilicet Cangoximenſibus) præſidere iuſſo. Ego vnà cum Ioanne Ferdinando Amanguci Regis (vt captus eſt Iaponiorum) ſanè opulenti ſedem contendimus. (Et mox) Itaque cùm optimum factu ſtatuiſſemus in compitis, ac triuijs bis in die concionari noſtri illius libri capita pronunciantes de Chriſti Religione ad populum verba faciebamus, Dynaſtæ etiam nonnulli domum ſuam nos inuitabant, vt commodiùs de noſtra Religione cognoſcerent, atque vltrò pollicebantur eam ſe ſua meliorem, ſi cenſuiſſent, ſine vlla dubitatione ſuſcepturos. Ac multi noſtros ſermones de lege Diuina ſanè libenter audiebant, alij contra iniquis ferebant animis, vltrò etiam quæ dicebantur irridebant. Ergò quoties per Vrbis vias ibamus, toties nos puerorum, atque infimæ fæcis multitudo irridens, atque illudens eiuſmodi vocibus proſequebatur. En qui diuinam nos legem, vt ſalui ſimus, ſuſcipere iubent, propterea quod ab interitu vindicari niſi per omnium rerum effectorem, eiuſque Filium non poſſumus; en qui plùs vna vxore habere nefas eſſe prædicant, conſimili modo reliqua religionis noſtræ capita inculcabant per ludum, & iocum]. Addit deindè vt ob exiguos fructus ibi collectos perrexerit Meacum Vrbem Iaponiorum principem, menſeſque duos grauiora pericula, & frigora perpeſſus poſuerit; ſed cùm omnia bello flagrarent, nec audiri poſſet Amangucium reuerſum Regi literas, & munera à Prorege, & Goano Epiſcopo reddidiſſe, eùm de pijs laboribus à ſe exantlatis ſubijcit. [Bis concionabamur in die, concionem ſemper excipiebat concertatio de Religione benè longa, proindè perpetuò aut in ſermonibus habendis, aut in quæſtionibus profligandis eramus occupati. Concionibus ſæpè intererant Bonzij multi, alijque è nobilitate, ac plebe quamplurimi, ſemper ferè domus erat hominibus referta, ſic vt interdum nonnulli loci anguſtijs excluderentur. Percontationum tanta vis fuit, vt ex reſponſis planè, & legum ſuarum, Deorumque falſitatem, & Chriſtianę legis veritatem intelligerent. Poſt multorum dierum certamina, & interrogationes demùm victi manus dare, & ad Chriſti fidem ſe conferre cœperunt. Omnium autem Principes extiterunt ij, qui in concertationibus, percontationibuſque acerrimos ſeſe prębuerant aduerſarios. (Et infrà) ac menſium duorum ſpatio facti ſunt Chriſtiani facilè quingenti, atque hic numerus augetur in dies, vt magnopere lætandum, Deoque gratulandum ſit tam multos eſſe, qui Chriſti Religionem amplectantur, quique Bonziorum fallacias, librorumque ſuorum, atque ſectarum myſteria, enuntient. *Anno MDL. Amangucio.*

Chriſti fides in Inſula Iaponiæ propagatur.

Orlandin. hiſt. Soc. lib. 10.

45 Non diſparem operam nauabant in Indijs propagando Euangelio plures Viri pietate ſpectatiſſimi è Societate Ieſu, è quibus Gaſpar Barzęus quemdam Brachmanarum Principem ab impia ſuperſtitione ad Chriſti ſigna traduxit non ſine inſigni miraculo, cum lapſa diuinitùs cœleſti voce Chriſto nomen dare iuſſus fuerit, cuius exemplo plures Brachmanæ Eccleſiæ ſunt aggregati.

Gaſpar Barzæus maximè laborat in fidei propagatione.

,, Ex Ethnicis, quos ſua Gaſpar diſputatione
,, coniunctos ad Eccleſiam aggregauit, Ioannes
,, quidam fuit inſigni duritia, & auſteritate
,, vitæ, magnæque proindè opinionis in vul-
,, gus, ſunt enim Iogues è Brachmanarum ge-
,, nere, qui ſanctimoniæ famam horrido in pri-
,, mis, & aſpero victu, cultuque vulgò cap-
,, tant è veterum illa (vt apparet) Gymnoſo-
,, phiſtarum ſecta, quos vt Sanctus Hieronymus
,, auctor eſt, Bardeſanes Vir Babylonius Sama-
,, nęos vocabat. Hi Suburbanum Armuzię ſpe-
,, cum, ac delubrum habebant; vnde ad im-
,, buendas varijs erroribus hominum mentes in-
,, terdiu, & emendicandam ſtipem, ciboſque
,, prodibant: cùmque propiùs ad muros ac-
,, cederent haud Vrbem ingreſſi tamdiù venato-
,, ris cornu canebant, ſuum ſignificantes ad-
,, uentum donec ciborum aliquid quiſpiam af-
,, ferret, cuius ex reliquijs nihil eis licebat in cra-
,, ſtinum condere. Noctu ſeſe in eandem la-
,, tebram recipiebant, ſtatiſque horis ſigno da-
,, to, ad certas primum commentationes, tùm
,, ad ſuum venerandum Idolum (quod Pagu-
,, dem Indorum vulgus appellat) euigilabant.
,, Vnus omnibus pręerat neglecta ſemper bar-
,, ba, & capillo, aſperſo cineribus corpore,
,, obſitus pannis, ac ſeminudus, grandi macie
,, torridus, qui cunctos in tantam ſui adoratio-
,, nem aſperitate vitæ traduxerat, vt qua pedes
,, aqua lauiſſet, hanc Armuziæ Rex ipſe, Reli-
,, gionis cauſa, potaret. Is ergò Gaſparis col-
,, loquijs, rationibuſque paulatim in ſtudium
,, Chriſtianæ Religionis adductus, cùm inter
,, conſilium mutandæ vitæ perplexus hæreret,
,, triginta dierum ſpatium ad deliberādum ſum-
,, pſit: cui Gaſpar inſuper Auctor fuit, vt ſin-
,, gulis diebus quina virgæ verbera totidem
,, Chriſti plagas recolendo ſuſciperet, certam-
,, que ſibi lucem à Deo accuratis precibus im-
,, ploraret, qui dum facit, imperata, diuinaſ-
,, que laudes nocte quadam apud ſe reputat, cla-
,, ra ſubitò vox ad aures accidit, quin tu quod
,, tibi monſtratur ad vitam iter ingrederis? vna
,, eſt ad ſalutem via, quam Populus Chriſtia-
,, nus inſiſtit. Simul vigilanti magnificus ſacro-
,, rum apparatus, & pretioſa veſtia multiplici
,, varietate diſtincta, quam ad rem diuinam ſo-
,, lemni pompa, rituque faciendam Chriſtia-
,, norum vſurpat Eccleſia, per viſum obijcitur.
,, Quo ille vehementer incenſus, admonituſque
,, manè Gaſparem baptiſmi gratia ſine cuncta-
,, tione conuenit, & Chriſtianæ captus humi-
,, litatis amore, vt Regis vitaret aſpectum, at-
,, que congreſſum, quem audierat ad ſe viſen-
,, di cauſa, vt ſolebat, accedere, de ſuo cœno-
,, bio profugit. Hunc deindè aqua ſalutis ex-
,, ceptum, Paulique nomine nuncupatum
,, Iogues alij rectoris auctoritatem, non
,, ſine eiuſdem impulſu Spiritus Sancti ſequuti
,, ſunt.

46 Confirmata eſt hoc anno nouo diplomate à Iulio Societas Ieſu, ita enim dictus eſt pius ille

Sacer-

Bul. in Iul. III. conſt. 9.

Confirmatur iterum à Iulio III. Societas Ieſu.

Sacerdotum Ordo, quod ſingulari ſtudio ſe obſequio Ieſu Chriſti, atque Euangelio propagando addixerit, ac religioſę vitę formula Apoſtolica auctoritate corroborata, cuius pręcipua pars à S. Ignatio ſubiectis verbis concepta erat.

,, Quicumque in hac Societate profeſſionem
,, emiſerint, non ſolùm in primis profeſſionis
,, ſuę foribus intelligant, ſed quoad vixerint
,, memores ſint, Societatem hanc vniuerſam, &
,, ſingulos, qui in ea profitentur ſub Sanctiſſi-
,, mi Domini Noſtri Pauli Papę III. & aliorum
,, Romanorum Pontificum ſucceſſorum eius fi-
,, deli obedientia Deo militare, & quamuis E-
,, uangelio doceamur, & fide orthodoxa cogno-
,, ſcamus, ac firmiter teneamus omnes Chriſti-
,, fideles Romano Pontifici tanquam Capiti, ac
,, Ieſu Chriſti Vicario ſubeſſe, ob deuotionem
,, tamen maiorem, ac obedientiam Sedis Apo-
,, ſtolicæ, & maiorem voluntatum noſtrarum
,, abnegationem, & certiorem Spiritus Sancti
,, directionem ſummoperè conducere iudicaui-
,, mus, ſingulos nos, & quicumque impoſterum
,, profeſſionem emiſerint vltra illud commune
,, trium votorum vinculum ſpeciali ad hoc vo-
,, to adſtringi, vt quidquid modernus, & alij
,, Romani Pontifices pro tempore exiſtentes iuſ-
,, ſerint ad profectum animarum, & fidei pro-
,, pagationem pertinens, & ad quaſcumque
,, Prouincias nos mittere voluerint, ſine vlla
,, tergiuerſatione, aut excuſatione illicò, quan-
,, tum in nobis fuerit, ſiuè nos ad Turcas, ſi-
,, nè ad quoſcumque alios Infideles, etiam in
,, partibus, quas Indias vocant, ſiuè ad quoſ-
,, cumque Hæreticos, Schiſmaticos, ſeù etiam
,, ad quoſuis fideles mittendos cenſuerit, exequi
,, teneamur. Quamobrem qui ad nos acceſſuri
,, ſunt, antequam huic oneri humeros ſuppo-
,, nant, diù multumque meditentur, an tan-
,, tum pecunię ſpiritualis in bonis habeant, vt
,, turrim hanc iuxta conſilium Dominicum poſ-
,, ſint conſummare, hoc eſt an Spiritus Sanctus,
,, qui illos impellit, tantum illis gratię polli-
,, ceatur, vt huius vocationis pondus, illo ad-
,, iuuante, ſe laturos ſperent, & poſtquam, Do-
,, mino inſpirante, huic Ieſu Chriſti militię no-
,, men dederint die, noctuque ſuccincti lum-
,, bos, & ad tam grandis debiti ſolutionem
,, prompti eſſe debebunt.

M.S. Car. Spadæ to. 134. p. 19.

47 Cùm ex veteri more Iubilei celebritas inſtauranda eſſet, Iulius III. eam conſecrauit anno pręſenti MDL. vt Acta Conſiſtorialia teſtantur.

Annus Iubilei 1550 à Iulio III. indicitur.

,, [Die Lunæ XXIV. quo celebratur feſtum San-
,, cti Matthiæ Apoſtoli Sanctitas Sua aperuit
,, Portam Iubilei. Eodemque die fuit facta
,, Congregatio Cardinalium, in qua fuerunt
,, deputati Legati à Latere ad aperiendas alias
,, Portas dicti Iubilei, videlicet Reuerendiſſi-
,, mus Tranenſis Decanus ad aperiendam Por-
,, tam Sancti Ioannis Lateranenſis, Reueren-
,, diſſimus Dominus Portuenſis ad aperiendam
,, Portam Sancti Pauli, necnon Reuerendiſſi-
,, mus D. Camerarius ad aperiendam Portam
,, Sanctæ Mariæ Maioris cum cæremonijs ſoli-
,, tis.] Sed quia non omnes Romam accedere poterant, ideò Iulius inter alios benignè Imperatori & Philippo eius filio Principi Hiſpaniarum hoc ſupplici prece petentibus, conceſſit vt etiam abſentes cum Aulicis ea peculiari gratia frui poſſent.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto.
Iulius Papa III.

48 Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem, &c. Tuæ Maieſtatis in hac parte nobis humiliter porrectis ſupplicationibus inclinati, tibi, & dilecto filio Nobili Viro Philippo Hiſpaniarum Principi tuo Nato, necnon familiaribus continuis Commenſalibus, ac cæteris Curialibus tuis, ipſiuſque Philippi, verè confeſſis, & contritis, quod tu, ipſeque Philippus vnam, vel duas, alij verò quatuor Eccleſias, ſeù vnum, vel duo, aut quatuor reſpectiuè Altaria diuerſarum Eccleſiarum in Ciuitate, Oppido, ſeù loco, in qua, ſeù quo te, vel ipſum Philippum reſidere, ſeù eſſe contigerit, per te, vel ipſum Philippum eligendas, ſeù eligenda, & dicta Tua Maieſtas infirmitate detenta fuerit, in domo Reſidentiæ aliquam Saluatoris Domini Noſtri Ieſu Chriſti, ſeù B. Mariæ Virginis eius Matris Imaginem deuotè viſitando, & eadem Maieſtas, & Philippus ſemel tantùm, alij verò familiares, & Curiales prædicti per decem continuos, ſiuè interpolatos dies quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam recitando, pro peccatorum ſuorum remiſſione, & Catholicæ Fidei exaltatione piè orando, Iubileum, ac omnes, & ſingulas Indulgentias, & peccatorum remiſſiones etiam plenarias, quod, & quas conſequeremini, & conſequi poſſetis, ſi quatuor Baſilicas, & Eccleſias Almæ Vrbis, & extra illius muros, ad id deputatas perſonaliter ſingulis quindecim diebus viſitaretis, Auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXIX. Nouembris MDL. Anno I.*

Vita S. Philippi l. 1. cap. 8.

49 Hoc Iubilei anno Romæ emicuit pietas Sodalitatis Sanctiſſimæ Trinitatis, cuius munus eſt pauperes Peregrinos, qui ex omnibus Mundi partibus ad Vrbem veniunt, piè excipere, eoſque per aliquot dies alere. Hæc Sodalitas à Sancto Philippo Nerio Florentino, cùm adhuc in Laicali habitu vitam degeret, & ab alijs pijs Viris anno 1548. decima ſexta Auguſti inſtituta fuit. Hoc igitur Iubilei anno mirificè horum Virorum pietas eluxit, cùm pauperes Peregrinos, qui ad lucrandas Indulgentias Romam venerant, reciperent, menſas eis ponerent, pedes lauarent, lectos ſternerent, alijſque charitatis officijs eos proſequerentur, qua de cauſa fragrans pietatis odor non ſolùm per Vrbem, ſed etiam in exteras Prouincias ſe diffudit; verſaque ſunt honori, & gloriæ publica pietatis officia, quæ non ſolùm Romani Proceres, ſed etiam Præſules, Cardinales, ipſique Summi Pontifices exhibuere: adeò vt nonnulli hæretica prauitate infecti, humilitate & charitate maximè Purpuratorum Patrum corde emolliti hæreticam pertinaciam depoſuerint.

50 Hoc anno à Iulio auctus eſt Cardinalium Senatus, & primus ad Purpuram euectus Adoleſcens annorum ſeptemdecim à Balduino Pontificis fratre in filium cooptatus, quem duodecim millium aureorum prouentu annuo auxit: Verùm tanta ille beneficia in vitiorum irritamenta vertit, vitamque inquinatiſſimam duxit, vt de eo exauctorando actum ſit. Premendum hic ſilentio non eſt viſum, Iulium inclinante anno in Pontificiæ fœlicitatis culmine ſitum, præteritæ olim calamitatis memorem cùm ab impijs Ger-

ma-

Digitized by Google

manis vnà cum aliquot Præſulibus circum furcas circumductus fuerat cathena vinctus, ſolemnem gratiarum actionem ac pompam Deo (qui ad inferos deducit, & reducit) præſtitiſſe, de qua hæc
,, refert Maſſarellus. [In feſto Sancti Andreæ,
,, quoniam hæc dies feſtiuitatis Sancti Andreæ
,, eſt Summo Pontifici fælix, in ea enim è ma-
,, nibus Germanorum militum, qui Vrbem di-
,, ripuerunt, anno MDXXVII. liberatus fuit,
,, cùm obſes à Clemente VII. vnà cum quinque
,, alijs, ipſis militibus, & toti exercitui Cæſareo
,, datus eſſet; voluit Sanctitas ſua, vt celebrare-
,, tur Miſſa ſolemnis in Eccleſia S. Petri XXIV.
,, Decembris. Pontifex celebrauit in Sacello ſe-
,, creto, communicauitque omues ſuos fami-
,, liares, quibus abſoluta communione con-
,, ceſſit Indulgentiam Iubilei his verbis: Nos
,, auctoritate Omnipotentis Dei, & Beatorum
,, Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, & noſtra,
,, ac etiam virtute Sacramenti per vos percepti,
,, concedimus vobis omnibus, qui illud Sacra-
,, mentum percepiſtis, plenariam Indulgentiam
,, Sanctiſſimi Iubilei.

Euolauit in Cœlum hoc anno B. Ioannes à Deo conditor Sacrę Familiæ ab hoſpitalitate nuncupatæ: hic conſilio Ioannis de Auila, celeberrimi in Hiſpania diuini verbi præconis, Granatam profectus, Xenodochium pro pauperibus, peregrinis, ægriſque excipiendis extruxit, ornauitque: in quo charitatis Chriſtianę demiſſioniſque officio, quot & quantas difficultates laboreſque pertulerit incredibile dictum eſt. Ac non defuere illi præpotentis Numinis auxilia, cùm inter alia Raphael Archangelus certiorem fecerit, ſe à Deo miſſum, vt in miniſterio infirmorum illum adiuuaret, iuſſumque in commentarios accuratè referre quidquid in pauperum obſequium conferret, vel in eo conficeret. Cum aliquando ad menſam Tudenſis Epiſcopi, caſu tunc Granatæ agentis, adhibitus pranderet, interrogatuſque de nomine, reſpondiſſet ſibi nomen Ioannis inditum, hoc accepit ab Epiſcopo oraculum, Tu deinceps Ioannes à Deo vocaberis, atque ex eo tempore cognomen illud apud omnes retulit: quia verò proprijs veſtibus induebat pauperes, vel cum eorum laceris panniculis commutabat, non tantùm miſerè, & incommodè ſed etiam indecorè indutus, læta tamen facie, ac mira pietate delibutus incedebat, quem aliquando euntem conſpicatus memoratus Epiſcopus religioſa illum veſte ornauit addicis ijs verbis, quoniam nomen à me accepiſti, etiam formam habitus à me accipe. Cùm verò curandis ægris corporibus maximam operam, ac diligentiam adhiberet, ardentiorem tamen procurandis, excolendiſque animabus induſtriam conferebat, diuinaque adiutus ope, plures perditiſſimæ vitæ fœminas, iuueneſque profligatos, à vitijs ad pietatem Chriſtianam traduxit, cuius flagrantiſſimum in Deum, & proximos amorem non ferens Dæmon, inuidia furens illum exagitare aggreſſus eſt, modò elegantiore mulieris laſciuientis forma ſe illi viſendum obijciebat; vtque ardentes illius ad Deum preces, quas per integras fermè noctes perducebat, abrumperet, illum affligebat humi, ferina ſpecie horrida appetebat roſtro, conculcatumque pedibus circumagebat in luto, aliàs ſublatum in aërem allidebat ſolo, aliàs diris verberibus tundebat, & quodam die adeò immaniter in eum ſæuijt, vt extremos ſe ſpiritus efflare iam crederet, cùm Beatiſſima Virgo clienti ſuo, illius implorantei opem præſtò adſtitit, eumque recreauit. Innumeris denique exhauſtus laboribus, ac propheriæ dono, & miraculis clarus à Raphaele Archangelo de morte illi imminente admonitus, fæliciſque æternitatis iter initurus ab Archiepiſcopo Granatenſi Sanctiſſimo Euchariſtiæ viatico refectus munituſque eſt pignore immortalitatis: quo tempore Beatam Mariam Virginem, Ioannem Euangeliſtam, & Raphaelem Archangelum ſe illi videndos præbuiſſe ipſemet Ioannes familiari amiciſſimo enarrauit, ac Deiparam frontis illius ſudorem abſterſiſſe, additis his verbis. Hæc eſt hora, qua meis famulis mihi deuotis deeſſe nunquam ſoleo. Quia verò nunquam charitas excidit, iuxtà Apoſtoli oraculum, quæ Ioannes a Deo beneficia in homines viuus contulit, extinctus conferre etiam non deſtitit, tantaque miraculorum ad illius ſepulchrum editorum gloria effulſit, vt ijs permotus Vrbanus VIII. Summus Pontifex anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo die vigeſima prima Septembris, ad pias Regum Catholicorum preces, Ioannem à Deo ſolemni ritu in Beatorum numero deſcripſerit: tandemque efflореſcente magis in dies eius ſanctitatis fama, diuiniſque virtutibus editis confirmata: anno verò milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo octauo à Sacra Rituum Congregatione decretum editum eſt de eo inter Sanctos referendo, cui Innocentius Vndecimus fæliciter Eccleſię gubernacula moderans anno ſequenti annuit.

Angelus Raphael B. Ioannem in miniſtrādo ægris adiuuat.

Inſignis charitas B. Ioannis in Pauperes.

Mutat veſtem cum pauperū laceris pannis.

Conuertit ad pietatem impios.

Vexatur à Dæmone.

Morienté ſolatur B. Virgo.

Inclareſcit miraculis poſt mortem.

Ab Vrbano VIII. adſcriptus Beatorum numero.

IESV CHRISTI

Anno 1551.

IVLII III. Anno 2. | CAROLI V. ROMAN. IMP. Anno 33.

1 ANNO Chriſtianæ ſalutis Milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, indictione nona oſtenſæ ſunt maximæ ſpes, delendæ in Germania Lutheranę ſuperſtitionis, veteriſque Orthodoxæ Religionis reſtituendæ, cùm Cæſar in Auguſtanis Conuentibus peruiciſſet, vt ad tollenda vetera Religionis diſſidia Proteſtantes indictis ſuperiore anno à Iulio Tridenti ſolemnibus Epiſcoporum Conuentibus, eorumque decretis ſe ſubmitterent, qua de re decimaquarta Februarij hæc Cæſarea ſanctio promulgata eſt.

Ext. apud Goldaſt. tom. 2. pag. 340.

Carolus &c.

Inter alias Sacri Imperij prægnantes cauſas illum articulū in nouiſſimis Comitijs propoſitum quidem, & determinatum, nondum tamen executioni mandatum, nimirùm, qui de Religione, quique ſine dubio præcipuus eſt, Electoribus Principibus, alijſque Ordinibus, ac abſentium Conſiliarijs, Legatis, ac Nuntijs proponendum duximus, eoſque admonendos nullam eſſe meliorem commodioremque viam, aut modum, vt huic articulo extrema manus imponatur, quàm vniuerſale Chriſtianorum Concilium, commemoratis etiam his, quæ in nouiſſimis Comitijs ad huius promotionem cum Sanctiſſimo Papa egimus, in quam noſtram ſententiam, quoad Concilium attinet, vt ſcilicet in eo Religionis controuerſiæ componerentur, & ad vnanimem ſenſum perducerentur, Electores, Principes, alijque Ordines ac abſentium Conſiliarij, Legati, ac Nuntij deſcenderunt. Nos itaque omni ſtudio, & diligentia nihil omiſimus in his Comitijs, &

Sancit Carolus V. vt Germani, & Proteſtātes ſe Cōcilio ſubmittant.

apud

Digitized by Google

apud Saniſſimum Papam vlteriùs egimus, tandemque hoc impetrauimus, vt illius Sanctitas Concilij indictionem deceeneret, qua Prælati rurſùm ad primam proximi Menſis Maij diem compariturì, finemq; Concilij expectaturi Tridentum conuocarentur, quæ quidem indictio iam dudùm expedita, & vulgata, & nobis tranſmiſſa eſt, eamque nos omnibus Ordinibus Imperij in hoc communi Comitiorum conuentu ſignificare, & proponere curauimus. Et quoniam ſine dubio deprehenditur, quòd qui hactenùs in Religione emerſerunt errores, & controuerſiæ, nulla commodiore, vtiliore, aut certiore ratione, quàm per vniuerſale Concilium tolli poſſint, ſumma quoque, vrgenſque neceſſitas expetat, & poſtulet huiuſmodi errores inter Chriſtianos ad conſeruandam veram Chriſtianotum fidem, & pacem aboleri: abſentium Conſiliarij, Legati, & Nuntij in nos nouiſſimè peractis Comitijs, ob id Concilium acceptarunt, approbaruntque, ac ſeſe eidem ſubmiſerunt, atque etiam denuò teſtati ſunt, ſe idem Concilium cum obedientia expectaturos, quare par & æquum eſt, vt omnia ſecundùm omnium in prioribus Comitijs aſſenſum, quo definitio, & determinatio controuerſiæ Religionis ad Concilium reiecta eſt, ſuo loco maneant, & conquieſcant, ideòque volumus ſeriò, ac ſumma ſedulitate determinationi Comitiorum nouiſſimè hic habitorum, declarationique, ac oblationi noſtræ erga omnes Ordines clementer inhærere, omni opera, ac ſtudio id curare, vt omnia in præfato Concilio rectè, atque ordine proponantur. Nunc ergò Concilij indictione per vniuerſum Chriſtianorum Orbem propoſita planè confidimus Principes ſui officij memores fore, & quantum in eis erit indictioni Concilij obtemperaturos, illique ſatisfacturos, ac illud velut ſalutare Chriſtianorum inſtitutum omnibus rationibus, & modis opportunis adfuturos.

Noſtra quoque ea eſt mens, Chriſtianaque voluntas, & propoſitum; quidquid nobis veluti Patrono Sacroſanctæ Eccleſiæ, Conciliorumque defenſori ratione muneris Imperialis incumbentis facere par eſt, & conuenit, quando etiam idipſum in nouiſſimis comitijs ad Statuum Imperij preces, & vota obtulimus nos præſtaturus, neque ab incœpto deſtituros, volentes prętereà ex Imperatoria auctoritate, & poteſtate, vt quotquot ad Concilium cauſa Religionis componendæ, aut alias ob cauſas venturi ſunt, id certum, perſuaſumque habeant, ſeſe liberè, & abſque vllo obſtaculo illuc venturos, compariturosque, quo quiſque illud, quod ex ſecura, ac certa conſcientia bonum, neceſſariumque iudicabit, in medium adferat, tùmque illinc ad ſuum domicilium liberè, ac tutò reuertatur.

2 Prætereà in animo habemus intra limites Sacri Imperij, aut quantum fieri poterit, in proximo permanere, vt Concilium promoueamus, iuuemuſque, quo ad bonum, ratumque finem perducatur, atque ex eo huius ſalutaris Inſtituti fructus, & vtilitas manifeſta, ac re ipſa augmentum, & incrementum totius Chriſtianitatis, maximè verò ad conſtantem pacem, tranquillitatem, & concordiam Germanicæ Nationis eluceſcat.

Poſtulamus ob id, admonemus, & hortamur Electores, Principes, alioſque Status Sacri Imperij, præſertim Proceres, & Prælatos Status Eccleſiaſtici, atque etiam illos, apud quos Religio innouata eſt, vt ſeſe ad hanc Sanctiſſimam Papæ indictionem, conuocationemque, & ad futurum Concilium inſtruant, paratique ad illud ſe conferant, nè poſtea querelæ, aut prætextus occaſio relinquatur, quaſi ex improuiſo preſſi, ac quod poſtulabat eorum neceſſitas in medium adferre, aut proponere prohibiti ſunt. Hoc profectò quantum poſſumus non admittemus, vt quidquam eorum, quæ in ſæpedictis nouiſſimis comitijs continentur, prætermittatur, quo etiam illi, apud quos innouata eſt Religio, quiuè Confeſſioni Auguſtanæ adhæſerunt, aut eorum Legati ad dictum Concilium venire poſſint, atque illuc, ibi, ac illinc in ſuum vſque domicilium tuti, & fide publica deducantur, & ſint, quantumque neceſſe erit, audiantur, vt totum hoc negotium illiuſque definitio piè, ac Chriſtianè omnibus affectibus depoſitis ſecundùm Sacras, veterumque Scripturas, & Traditiones proponatur, tractetur, ac determinetur, Chriſtianaque quædam, ac vtilis reformatio, tàm Eccleſiaſticorum, quàm Sæcularium omnibus prauis traditionibus, & abuſibus, vt æquum eſt, abrogatis, componatur.

Inſuper ex Electorum Principum, Statuumque, ac abſentium Conſiliariorum, Legatorum, & Nuntiorum in nouiſſimis Comitijs aſſenſu, & permiſſu, ad promouendam, conſeruandamque pacem, & tranquillitatem in Sacro Imperio, quo omnes Status inter ſe Chriſtianè, piè, pacificaque conſuetudine viuant, & agant, determinationemque Concilij expectent, rationique conſentaneam, tolerabilemque reſolutionem, ac declarationem, quomodo interea, quam determinabitur, & definietur, Concilium ſingula in Religione obſeruanda ſine clementer edidimus, vt eadem noſtra declaratione, & ordinatione in nouiſſimis Comitijs edita continetur.] Et infrà.

Atquum omnis opera, & labor in publica pace inſtauranda, renouanda, & reſarcienda fruſtra impendatur, neque poſſit in Sacro Imperio communis pax, tranquillitas, & ſecuritas conſeruari, niſi hiſce, qui aduersùs ſaluberrimam publicæ pacis conſtitutionem agunt, ſeriò occurratur, iuſtaq; animaduerſione coërceantur. Cùmque inter cæteros huius publicæ pacis violatores, ac Nobis, Sacroque Imperio inobedientes, & rebelles, qui conati ſunt etiam alios obedientes Imperij Status, & Ordines ſubditos re ipſa bellica manu opprimere, inuadere, ac perdere; Conſules, Senatores, & Tribuni antiquæ Ciuitatis Magdeburgenſis præcipuè inuenti ſunt, vtpotè, qui non ſolùm ſua peruicaci rebellione indurati omnem effrænem libidinem in viuos, & mortuos intra ipſam Ciuitatem exercuerunt, quoſdam ſuis facultatibus exuentes, verùm etiam armata manu eruperunt, & vicinos ex mera temeritate, & inſolentia ſuam petulantiam exercuerunt.] Subdit: Vt molliore via pertentati ſint à Septemuiris, & Principibus, excitique ſint ad colloquium beneuolum, ſed ipſi in pertinacia obdurucrint, ad quam frangendam, obſidione eos premere conſtituerit, ac ſtipendia militi ſuppeditanda ſanxerit, donec Magdeburgenſes perdomiti eſſent, tùm plures alias leges ad temperandam, adminiſtrandamque publicam rem promulgauerit, ex conſenſu Septemuirorũ, & Procerum Catholicorum, & Proteſtantium, qui miſerant Oratores, inter quos Fridericus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, & Imperij Archidapifer Mauritius, Dux Saxoniæ Elector, idemque Thuringiæ Lantgrauius, Ioachimus Brandeburgenſis Marchio, idemque Dux Stetiniæ, & Pomeraniæ eminebant,

Conſignata verò eſt ſanctio hac loci, & temporis nota. *Datum in noſtri Imperatoris Caroli, & Sacri Imperij Ciuitate Auguſta, XIV. Februarij à Natiuitate Chriſti Anno MDLI. Imperij noſtri XXXIII. aliorum verò Regnorum XXXVI.*

Henricus Rex Galliæ fauet Proteſtātibus.

3 Caruit optato ſucceſſu hoc decretum, cùm Cæſar exercitui ſuo non Principem Catholicum, ſed perfidiſſimum Lutheranum Mauritium Saxonem præfeciſſet; coniunxit ſe cum eo arcano fœdere Henricus Galliæ Rex, cùm metueret, nè reſtituta Germaniæ veteri concordia, Carolus Cæſar vitium magnitudine aucta Galliam opprimeret, itaque artes omnes inſtruxit, vt vetera in Germania diſſidia aleret, atque Lutheranos ab inſtauranda cum Romana Eccleſia coniunctione auocaret, quod facinus adeò apertè patrauit, vt etiam ſuperioribus annis Romanę Aulæ Proceribus, ac Paulo III. perſuadere niteretur, ne Tridenti Concilium Oecumenicum celebraretur, nè Germania à Cæſare pacata, ab eo vniuerſa Italia in Prouinciæ formam redigeretur. Vt verò Proteſtantes in ſuas partes traxerit, maximumque Cæſari periculum creauerit, dicitur inferiùs. De Cæſareo decreto in conuentu Auguſtano recentiſſimè promulgato Pontifex certior factus, Religionis controuerſias non ampliùs in colloquijs futilibus, ſed in Concilio Oecumenico agitandas, dirimendaſque Cardinalium Senatui expoſuit, ſe pro eo congregando, promouendoque muneri Pontificio non defuturum, necnon pro ſanctiore diſciplina Chriſtiana conſtituenda operam collocaturum, vt refert Angelus Maſſarellus in Diario Concilij Tridentini.

Ext in Act. Conc. Triden.

Iulius III. creat Legatum & Præſidentes pro Concilio Tridentino.

4 Cùm itaque Pontifex Germanię Principes, qui nouas hæreſes amplexi erant, ad ſacroſanctæ Synodi decreta excipienda, abijciendaſque impias opiniones comparatos accepiſſet, habito quarto Martij Senatu Legatum è latere Marcellum Creſcentium Cardinalem decreuit, illique duos Epiſcopos Concilij etiam Præſides deſignatos adiunxit, quos ampliſſima auctoritate ad ſuſtinendam muneris dignitatem inſtruxit, vt è ſubiectis literis, quarum præcipuam partem afferimus, patebit.

,, Dilecto Filio Marcello tit. S. Marcelli Pres-
,, bytero Card. Creſcentio nuncupato, noſtro
,, & Apoſtolicæ Sedis ad Concilium Tridenti-
,, num Legato de Latere, & Venerabilibus Fra-
,, tribus Sebaſtiano Pighino Archiepiſcopo Sy-
,, pontino, ac Aloyſio Lipomano Epiſcopo Ve-
,, ronenſi noſtro, & ipſius Sedis, ac in dicto
,, Concilio vnà cum eodem Marcello Cardina-
,, li, & Legato nomine noſtro ad præſidendum
,, Nuntijs Salutem & Apoſtol. Bened. &c.

Venerabiles Fratres noſtros Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, ac dilectos filios Abbates, omneſq; alios, & ſingulos, qui de iure, vel conſuetudine, aut priuilegio Concilijs Generalibus intereſſe debent, hortati fuimus, requiſiuimus, & monuimus, vt proximè futuris Kal. Maij, quam diem ad ipſum Concilium, in eo quo reperitur ſtatu, reſumendum, præuia matura deliberatione ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio, & aſſenſu ſtatuimus, decreuimus, & declarauimus in ipſa Ciuitate Tridentina legitimo ceſſante impedimento conuenire, & ſe congregare, ac ipſius Concilij continuationi, & proſecutioni omni mora poſtpoſita, incumbere vellent, prout in alijs noſtris litteris inde confectis plenius continetur. Nos igitur, qui ætate noſtra ingraueſcente, & alijs multipliciter impediti ad dictam Ciuitatem ad præſens perſonaliter accedere, & ipſi Concilio iuxta deſiderium cordis noſtri intereſſe nequimus: volentes reſumptionem, continuationem, & proſecutionem Concilij huiuſmodi ex noſtra abſentia non impediri, te fili Marcelle Cardinalis fide feruentem, prudentia, ſcientia, ac rerum vſu conſpicuum noſtrum, & Apoſtolicæ Sedis ad Concilium huiuſmodi Legatum de latere, ac vos Fratres Sebaſtiane Archiepiſcope, & Aloyſi Epiſcope pietate, & doctrina, ac rerum experientia inſignes, noſtros, & ipſius Sedis ad dictum Concilium vnà tecum fili Marcelle Cardinalis, & Legate nomine noſtro præſidendum Nuntios cum ſpeciali, & expreſſo mandato, necnon ratihabitionibus, & alijs clauſulis in ſimilibus apponi ſolitis, de ſimili eorundem fratrum noſtrorum conſilio Apoſtolica auctoritate tenore præſentium conſtituimus, & deputamus, &c. *Datum - - - - Pontificatus Anno II.*

5 Indixit etiam populo Chriſtiano, vt Deo ſactas preces pro fœlici Concilij progreſſu funderet, gratuitamque noxarum veniam exhomologeſeos, & Pœnitentiæ Sacramenta ritè ſumpturis propoſuit.

L. 4. bre. pag. 278.

Tardiorem porrò fuiſſe Concilij progreſſum ex Cæſareo conſilio refert Angelus Maſſarellus, additque, Præſides Concilij Pontificio fultos mandato pridie Kal. Maij Tridentum ingreſſos, ſolemnique exceptos pompa.

Angelus Maſſarel. Diar Cõ. Trid. pag. 402.

,, XXIV. Aprilis Reuerendus Dominus Hiero-
,, nymus Dandinus Epiſcopus Imolenſis reuer-
,, ſus ab Imperatore retulit Tridenti animum
,, Maieſtatis Suæ, vt in Concilij proceſſu pede-
,, tentim incedatur, quouſque alij Prælati, præ-
,, ſertim Germani, veniant, item quòd in rebus
,, Parmenſibus erit libenti animo auxilio San-
,, ctitati Suæ.] Non præuidit nimirùm Cęſar Gallum Parmenſi bello laceſſitum ſe coniuncturum Lutheranis ad diſturbandum Concilium, belloque inopino à Saxone proditore Cęſarem ipſum in extremum periculum adductum iri; de quibus agetur inferiùs: nunc pompæ ordinem, quo Legati Tridentum ſint ingreſſi, deſcribimus.

To. 10. dei Conc. m. s. Arch. Vat. ſig. num 3197. p. 73.

,, 6 Die XXIX. Aprilis eiuſdem anni MDLI.
,, Reuerendiſſimus, & Illuſtriſſimus Dominus
,, Marcellus tit. S. Marcelli S. R. E. Presbyter
,, Cardinalis Creſcentius vulgaritèr nuncupa-
,, tus, Patria Romanus, S. D. N. Iulij Papę III.
,, & Sedis Apoſtolicæ de latere Legatus, & Re-
,, uerendi Domini Sebaſtianus Pighinus Regi-
,, enſis Archiepiſcopus Sypontinus, & Aloyſius
,, Lipomanus Venetus Epiſcopus Veronenſis,
,, Apoſtolici Nuntij Sacri Concilij Præſidentes
,, ingreſſi ſunt Ciuitatem Tridentinam hoc or-
,, dine. Primò Reuerendiſſimus, & Illuſtriſſi-
,, mus Dominus Chriſtophorus Madrutius tit.
,, S. Cæſarei in Palatio, necnon Prælati omnes,
,, qui tunc Tridenti erant tredecim, videlicet
,, Archiepiſcopi, Turritanus, Antibarenſis,
,, Panormitanus, ac Epiſcopi Caſtellimaris,
,, Lancianenſis, Alganenſis, Syracuſanus, Pacen-
,, ſis, Oſcenſis, Calagurritanus, Monopolita-
,, nus, & Roſſanenſis fuerunt eis obuiam ex-
,, tra Ciuitatem ad duo milliaria: in ipſoque
,, congreſſu Dominus Laurentius Flander Secre-
,, tarius ipſius Cardinalis Tridentini habuit o-
,, rationem, qua oſtendebatur lętitia eorum
,, in aduentu ipſorum Præſidentium, quos ma-
,, xima cum animi alacritate, tùm obedientia, &
,, re

Angel. Maſſarel. in Diar. Con. Trid. m. s. Arch. Vat. pag. 402.

Legati Tridentū ſolemniter ingrediuntur.

Digitized by Google

,, reuerentia excipiebant, eiſque obſequiom
,, erga ſanctam Sedem Apoſtolicam, Summum
,, Pontificem, ac etiam eos vnà cum Ciuitate
,, offerebant, ac Deo gratias agebane, qni tan-
,, dem Eccleſiæ ſuæ miſertus Concilium Triden-
,, tum, cum omnium pace, & tranquillitate
,, reducere dignatus eſſet, piamque ac ſanctam
,, mentem Beatitudinis Suæ, ſuis præconijs ex-
,, tollentes.] Cui quidem Orationi nomine

Ext. ibid. pag. 74. ea Oratio.

ipſorum Legati, & Præſidentium reſponſum
congruè fuit à Domino Aotonio Floribello ipſius
Reuerendiſsimi Legati Secretario. Poſtquam
verò hinc inde magnæ beneuolentiæ, ac humani-
tatis amplexus facti ſunt, tunc profecuti ſunt iter:
cùmque perueniſſent ad Monaſterium S. Crucis,
quod extra Tridentum ad iactum lapidis ſitum
eſt, ibi deſcenderune, veſteſque Pontificales ac-
ceperunt; deiodè, anteqnam equos aſcenderent,
Franciſcus Fiſcalis Imperatoris præſentauit ipſi
Reuerendiſsimo Legato literas Maieſtatis Suæ
Cæſareæ, quibus fidem verbis eius nomine di-
cendis adhiberi expoſtulabat, poſtea locutus eſt,
in hanc ſententiam. Subijciebatur Oratio, qua

Extat ib. pag. 7.

pium Cęſaris animum, conceptaſque ſpes de in-
ſtaurandis collapſis rebus expoſuit. Subduntque
Acta.

[Reuerendiſſimus autem Legatus Orationi
ſupraſcriptæ ea, qua decebat, grauitate reſpon-
dit, Cæſari gratias agens, eius Catholicam,
piamque mentem commendans, & ſe vnà cum
Præſidentibus nihil omiſſurum in rebus Concilij,
& Religionis pro eorum poſſe dirigendis, iuuan-
diſque promittens, ſperareque cum bonitate
Dei, tùm prudentia, & ſanctiſsima voluntate
Pontificia, ac etism fauore Cæſaris, & aliorum
Regnm, & Principum Chriſtianorum, vt tan-
dem res ad optatum finem perduceretur, &c.]

Poſtea equos aſcenderunt, ac Ciuitatem ipſam
ſolemniter ingreſſi ſune. Ibant primi Reueren-
diſſimus Legatus, & Illuſtriſſimus Cardioalis
Tridentinus: deindè duo Præſidentes, poſt quos
ſequebantur alij Prælati.

In ingreſſu Ciuitatis receptus eſt Legatus ma-
xima cum lætitia, & honore à toto Clero, & po-
pulo, à quo deductus eſt ſub vmbracnlo ad Eccle-
ſiam Cathedralem, quę eſt ſub inuocatione B. Vi-
gilij, apud quam omoes deſcenderunt, orauerunt-
que, & ſolitas cęremonias peregerunt. Publi-
cata poſt ſolemnem Benedictionem Iodulgentia
plenaria. Deindè vſq; ad hoſpitium Legato prę-
paratum ſociales fuerunt: vbi reiteratis ample-
xibus, & humanitatis, ac beneuolentiæ verbis,
vnuſquiſque ad propria remeauit.

,, Eadem die XXIX. Aprilis applicuit Triden-
,, tum Illuſtriſſimus Dominus Franciſcus a To-
,, leto Orator, & Procurator Caroli V. Imper.
,, Auguſti, vt nomine Suæ Cæſareæ Maieſtatis
,, in Concilio aſſiſtat.]

Tom. 10. de Conc. MS. Arc. Vat. ſig. n. 3197. pag. 79.

Ang. Maſ. in Diario Con. Trid. m. s. Arch. Vat. pag. 402.

7 Congregatio prima Concilij Tridentini
inſtaurati à Iulio III. poſt ingreſſum Legati habi-
ta eſt vltimo Aprilis die 1. in qua poſt implora-
,, tum Spiritus Sancti præſidium [Reuerendiſ-
,, ſimus (inquiunt Acta) & Illuſtriſſimus Do-
,, minus Legatus allocutus eſt Patres in hanc
,, ſententiam, videlicet primò excuſauit ſe, ſi non
,, ea, qua opus erat, oratione cum eis ageret,
,, tùm ob breuitatem temporis, tùm ob ſcien-
,, tiam, & experientiam, quam ipſi Patres ha-
,, bent Concilij. Deinde expoſuit cauſam ſui
,, aduentus, miſſum videlicet à S. D. N. Iulio
,, III. vt Concilium die ſtatuta Kal. Maij iuxta
,, literas Suę Sanctitatis vnà cum eis reſumeret;
,, excuſauitque ſe, quòd tam ſerò Tridentum
,, aduenifſet, quia Bononiæ in negotijs ſuę Le-
,, gationis detentus fuerat. Poſtea declarauit

Prima Congregatio Cõcilij ſub Iulio III.

,, piam, ſanctamq; mentem Suę Beatitudinis in
,, rebus Concilij promouendis, miſerçque & af-
,, flictę Religioni noſtrę ſuccurrendo, ac etiam
,, erga pacem, quietem, & bonum vniuerſale
,, totius Reipublicæ Chriſtianæ, ſumméque
,, Sanctitatem Suam eſſe affectam erga ipſos Prę-
,, latos, qui Tridenti erant; cùm iam diù eorum
,, pietatem & doctrinam pernouiſſet, excuſauit-
,, que Prælatos Italiæ, cùm adhùc ad Concilium
,, non veniſſent, ob pręſentis anni ſterilitatem:
,, ſperare tamen breui eos venturos eſſe. (*Poſt
,, alia*) Poſtremò oſtendit multis de cauſis, ac
,, rationibus futuram Seſſionem non poſſe ad
,, breuius tempus indici, quàm ad proximas
,, Kal. Septembris.]

8 Cùm rogatæ eſſent de ea re ſententiæ, Pręſu-
les Hiſpani in longius tempus non extrahendam
ſecundam Seſſionem contendere: at Actorum
ſcriptor tradit, iuſto dolore, & tædio affectos.
,, [Cùm Tridenti iam Concilij cauſa per ſex
,, annos contiouos permanſiſſent, & eorum
,, quatuor io perpetuo otio, & potiùs dedecore;
,, & conſcientiarum ſuarum grauamine, cùm
,, non ſemel à Paulo III. interpellati, monitiq;
,, fuiſſene, vt inde diſcederene, & alios Patres
,, Concilij, qui Bononiæ, quò Concilium ip-
,, ſum tranſlatum fuerat, conuenerane, ſeque-
,, rentur, qua de cauſa citò rem abſolui, & ad
,, propria reuerti cupientes, neque abſentium,
,, neq; aliarum conſiderationum, quę grauiſſimę
,, & magni momenti occurrebant, rationem
,, habendam eſſe perpendebant.] At eos, ab ea
ſenteotia reuocatos prudenti oratione ſecundi
,, Præſidis refert Actorum ſcriptor. Reueren-
,, diſſimus Dominus Archiepiſcopus Syponti-
,, nus ſecundus Præſidens eis oſtendit, quo in
,, ſtatu res eo tempore ſe haberene, &c. Mo-
,, nuit etiam conſiderandum non eſſe ex vſu pa-
,, cis publicæ, vt Concilium cum ſolis Hiſpa-
,, nis, vel Italis celebretur: ſed requiratur in
,, primis præſentia Germanorum, quorum cau-
,, ſa Concilium Tridenti à ſanctę memorię Pau-
,, lo III. indictum, & à Sanctiſſ. D. N. Iulio III.
,, reductum fuerat; pręſertim Lutheranorum,
,, qui ſe Proteſtantes appellant, qui ſemper re-
,, ſpuendi decreta Concilij occaſionē ſumerent,
,, ſi eis non expectatis, neque etiam auditis, de-
,, creta ipſa promulgarentur. &c. His addeba-
,, tur, quòd materiæ in ipſa Seſſione publican-
,, dæ, non eſſent adhùc diſcuſſæ, aut examinatę
,, & notabile tempus ad eas præparandas re-
,, quirebatur, &c. His, & alijs multis rationi-
,, bus comprobauit, dictam futuram Seſſionem
,, non poſſe ad breuius tempus indici, quàm
,, ad dictas Kal. Septembris, vt Reuerendiſſi-
,, mus Legatus propoſuerat.]

Collectis demùm omnibus ſuffragijs, Lega-
tus ex longè maioris partis conſenſione decreuit,
ſecundam Seſſionem ad Kal. Septembris indicen-
dam: proximo verò craſtino matutino primam
ſolemni ritu celebrandam.

Kal. Maij in Eccleſia principe S. Vigilij no-
mini ſacra Tridentini Præſides Concilij vetere
inſtituto, rituque ſolemni poſt Diuina peracta
myſteria Concilium inchoarunt, inchoatumque
perducendum ad debitum finem promulgarunt,
cuius Seſſionis primæ Acta ita deſcripta haben-
tur

tur ab Angelo Maſſarello, qui Concilio à ſecretis erat.

Prima Seſſio Concilij Tridentini ſub Iulio Papa III.

Ang. Maſſarellus Secr. in Diar. Con. Tridens. m.s. Arch. Vat. pag. 403.

Prima Seſſio Concilij ſub Iulio III.

„ Poſtquam per annos quatuor, Menſem vnum, & dies viginti, ab vndecima videlicet Martij MDXLVII. qua die Concilium Tridento ad Ciuitatem Bononienſem tranſlatum fuit, vſque ad præſentem diem Concilium partim Bononiæ per biennium promouendum, partim ſuſpenſum à ſanctę memoriæ Paulo III. à Tridento abfuit, placuit tandem Diuinæ bonitati vt Tridentum reduceretur, & hodierna die Feria VI. prima Maij anno Domini MDLI. ad laudem, & gloriam ipſius Omnipotentis Dei, & incrementum fidei, & Religionis noſtrę Chriſtianę Sacrum ipſum generale, & Oecumenicum Concilium Tridentinum reſumptum fuit, & eius prima Seſſio ſub Sanctiſſimo in Chriſto Patre, & Domino Noſtro Domino Iulio Diuina Prouidentia Papa III. præſentibus in ea Reuerendiſſimo, & Illuſtriſſimo Domino Marcello Tit. Sancti Marcelli Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali Creſcentio nuncupato, Patria Romano, Suæ Sanctitatis & Sanctæ Apoſtolicæ Sedis de Latere Legato, ac Reuerendiſſimis Dominis Sebaſtiano Pighino Regienſi Archiepiſcopo Sypontino, & Aloyſio Lipomano Veneto Epiſcopo Veronenſi, ipſius Sedis Apoſt. Nuntijs, qui conuenientes mane hora XII. in Eccleſia Cathedrali Tridentina, quæ eſt ſub inuocatione B. Vigilij in loco ad Seſſiones habendas ſub Paulo III. deputato vnà cum Reuerendiſſimo Domino Chriſtophoro Tit. Sancti Cæſarei in Palatio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbytero Cardinali Epiſcopo Tridentino, & Adminiſtratore Brixinenſi, necnon Don Franciſco à Toleto Oratore Cæſareo, ac Prælatis infraſcriptis, præfatus Reuerendiſſimus Dominus Legatus celebrauit Miſſam ſolemnem de Spiritu Sancto, publicata Indulgentia plenaria, habuitque Orationem Reuerendus Sacræ Theologiæ Magiſter Sigiſmundus Diruta Ordinis Minorum Conuentualis; cæremonijſque conſuetis peractis, ac Orationibus adhoc inſtitutis lectis, inuocatoque auxilio Sancti Spiritus, ac decantatis Litanijs, & Euangelio Luc. cap. 10. *Deſignauit Dominus, & alios ſeptuaginta duos*, ſedentibus ipſo Reuerendiſſimo Legato, ac Præſidentibus in faldiſtorijs ante Altare maius, cæteriſque alijs ſuis in locis cum Pluuialibus, & Mitris, ſilentioque facto, Ego Angelus Maſſarellus de Sancto Seuerino Camerinenſis Diœceſis Sanctiſſimi Domini Noſtri Iulij Papæ III. & Sacri Concilij Secretarius, legi clara voce Bullam Suæ Sanctitatis ſuper reductione Concilij ad Ciuitatem Tridentinam, quæ eſt ſub data Romæ apud Sanctum Petrum die XIV. Nouembris anno Domini MDL. quæ incipit: *Ad tollenda Religionis noſtræ diſſidia, &c.* Deindè legi Bullam eiuſdem Sanctitatis Suæ in perſonam ipſius Reuerendiſſimi Legati, & Præſidentium ſub data Romæ apud Sanctum Petrum die IV. Martij anno Domini MDLI. quæ incipit: *Ad prudentis Patris familias officium ſpectat &c.* Poſtea Reuerendus Dominus Archiepiſcopus Turritanus aſcendit ambonem, & protulit alta voce infraſcripta verba, videlicet.

Reuerendiſſimi, & Illuſtriſſimi DD. Reuerendique Patres placetne vobis ad laudem, & gloriam Sanctę, & Indiuiduę Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, ad incrementum, & exaltationem Fidei, & Religionis Chriſtianę Sacrum Oecumenicum, & generale Concilium Tridentinum iuxta formam, & tenorem literarum Sanctiſſimi Domini Noſtri reſumi debere, & procedendum eſſe ad vlteriora?

Et ſtatim ab omnibus vnanimiter reſponſum fuit, Placet.

Tunc pręfatus Reuerendiſſimus Legatus dixit infraſcripta verba, videlicet: Et ita Concilium ipſum reſumimus, & ad vlteriora procedendum eſſe declaramus. Deindè iterum Reuerendus Dominus Archiepiſcopus iterum interrogando Patres dixit hęc verba, videlicet.

Reuerendiſſimi, & Illuſtriſſimi Domini, Reuerendique Patres, placetne vobis proximè futuram Seſſionem habendam, & celebrandam eſſe in futuris Kal. Septembris?

Et ab omnibus ſimiliter reſponſum eſt per verbum, Placet. Quo facto rogati ſunt Prothonotarij, & Notarij ibidem pręſentes, vt de omnibus in ea Seſſione actis publica documenta conficerent, cantatoque Hymno, *Te Deum laudamus*, Reuerendiſſimus, & Illuſtriſſimus Legatus benedixit Patres ſigno Crucis, & Patres omnes depoſuerunt Paramenta, & receſſerunt.

Subijcitur Catalogus Patrum, qui interfuere huic Seſſioni; fuere illic Cardinalis Legatus, ac duo Pręſides Nuntij, Orator Cęſareus, Archiepiſcopi, Turritanus, Antibarenſis, Calaritanus, Epiſcopi verò, Caſtelli Maris, Lancianenſis, Algarenſis, Syracuſanus, Paceoſis, Oſcennis, Calagurritanus, Monopolitanus, Roſſanenſis, Verdunenſis, tùm alij plures Theologi, ac Proceres.

Supplicationes pro inſtaurato Concilio.

Eadem die Romę Iulius Pontifex gratuitas pœnarum temporariarum debitarum condonationes concedi anno Iubileo ſolitas propoſuit ijs, qui ritè Sacra exhomologeſi expiati Euchariſtiam ſuſciperent, ſolemneſque ſupplicationes inſtructo agmine Religioſo Pręſulum, & Cardinalium, cui pręſens interfuit, indixit, ac pro Concilio fęliciter promouendo preces à fidelibus fundi iuſſit. Non prętermittendum hic viſum eſt cùm in hac Seſſione duo Pręſules eſſent Pręſides Concilij, eos cum Legato ante Altare maius ſediſſe, locumque honorificentiorem Cardinalibus, qui non erant, Legati renuiſſe, at in Congregationibus, eoſdem Cardinales digniorem ijs locum obtinuiſſe.

9 Cùm verò exiguus Epiſcoporum numerus interfuiſſet primę illi Seſſioni, Pontifex Epiſcopos ſollicitauit literis, vt ad Concilium Tridentinum ſe conferrent, quo argumento extant ſubiectę ad Sedunenſem Epiſcopum literę, vt vnà cum finitimis Pręſulibus Tridentum properaret.

Venerabili Fratri Ioanni Iordano Epiſcopo Sedunenſi.

Iul. III. l. 5. brev. ſig. num. 2884. pag. 211.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Cùm dilectum filium Equitem Hieronymum Francum Nuntium noſtrum ad dilectos filios Heluetios Eccleſiaſticę libertatis Defenſores ea de cauſa mitteremus, vt ipſi in Oecumenico Concilio proſequendo, quod, Deo adiuuante, Tridenti Kal. pręſentis menſis Maij inſtaurari, & celebrari cœptum fuit, omni ſua ope, & auxilio adeſſe, & Pręlatorum ſuorum probatiſſimum quemque excitare velint, vt ad Kal. Septembris proximè futuras, qua die ſecunda

Digitized by Google

Iulius Epiſcopos ſollicitat, vt ad Concilium accedetent.

da Seſſio celebranda erit, eidem Concilio interſint, ad tuam quoque fraternitatem, quam ob eius ſingularem virtutem, & merita ſemper plurimùm diliximus, ſcribendum duximus, vt non ipſa ſolùm pro ſui officij debito ad dictum Concilium ſtatuta die ſe conferre, ſed pro ſua auctoritate, quam iſthic non mediocrem eſſe accepimus, cęteros circumuicinos Antiſtites, vt idem faciant, noſtro nomine cohortari, & monere velit, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXII. Maij MDLI. anno II.*

Conceptæ iiſdem verbis literę ad Diethelium Heluetium Abbatem Sancti Galli tranſmiſſę ſunt: amantiſſimas quoque literas tredecim Heluetícarum Regionum Proceribus, qui ſolemnes conuentus erant inituri, conſcripſit, quibus eos plurimis paterni amoris, & officiorum notis hortatus eſt, vt Pręſules Prouinciæ ſuæ Tridenti Kal. Septembris adeſſe permouerent.

Heluetijs tredecim Cantonum ligæ ſuperioris Alemaniæ Eccleſiaſticæ libertatis Defenſoribus in dieta congregandis.

Iul. III. lib. breu. ſig. num. 2883. p. 61.

Heluetios ad Concilium Iulius inuitat.

10 Dilecti filij ſalutem, &c. Iam tùm ab initio cùm per ſummi Dei benignitatem ad Pontificatum aſſumpti fuimus, vt fælicis recordationis Iulij II. Prædeceſſoris noſtri, qui præcipuam quandam, & planè paternam erga vos olim charitatem præ ſe tulerat, nomen ſumpſimus, ſic etiam eius in vobis diligendis, & complectendis exemplum nobis imitandum propoſuimus, ſed cùm multæ, & graues de Chriſtianæ Reipublicę ſtatu curæ, atque occupationes animum noſtrum aſſiduè oppreſſum, & diſtractum tenuerint, non potuimus tàm maturè, quàm volumus per certum aliquem Nuntium vobis ſalutem, & benedictionem impertiri noſtram, ac noſtri erga vos animi propenſionem declarare: non deſtitimus tamen interea perpetuam veſtram erga hanc Sanctam Sedem obſeruantiam, & fidem memoria retinere, cuius rei minimè obſcura fuit ſignificatio, quòd & in hac Alma Vrbe perſonę noſtræ pedeſtre pręſidium, & item in Ciuitate Bononienſi, quæ Status Eccleſiaſtici quaſi alterum lumen eſt, nominatim Heluetijs veſtris decreuimus, eos in primis dignos exiſtimantes, quorum fidei, & ſolertiæ duplex cuſtodia tanti præſertim momenti committeretur, in præſentia verò ad vos ſcribendi ea ſe nobis occaſio obtulit, quòd cùm Oecumenicum Concilium in Ciuitate Tridentina, Deo adiuuante, inſtaurari, ac celebrari Kalendis Maij præteritis cœptum fuerit, & veſtra filij ſtudia, & auxilia ad tam pium, & Chriſtianę Religioni neceſſarium opus continuandum, & proſequendum magno adiumento futura confidamus, vos cum quanto poſſumus pij animi affectu monendos, & cohortandos cenſuimus, vt ad Kal. menſis Septembris proximè futuras, quo die ſecunda Seſſio celebranda erit, Prælatorum veſtrorum probatiſſimum quemque permoueatis ſe Tridentum conferre, vt ipſi Concilio intereſſe velit. (Et paulò infrà.) Vt autem intelligatis, quantum nobis curæ ſit, vt ampliſſimi Tridenti conſeſſus auctoritate imminentia Sacroſanctæ Eccleſiæ pericula propulſentur, quod hactenus facere nequiuimus, cùm incerti eſſemus, quo die reſumendum eſſet, non multò poſt de intimis Prælatis noſtris mittemus aliquem, qui nomine noſtro, quæ opus fuerit de Concilio vobiſcum agat, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XXII. Maij MDLI. Anno II.*

11 Obſtrinxiſſe ſe antea diximus Heluetios ad amplectenda Concilij Oecumenici decreta in Religionis diſſidijs, maximaque ſpes illius Nationis generoſiſſimæ à Zuinglij erroribus in caſtra Eccleſiæ traducendę affulſerat. Verùm non parùm obſtitit Henricus Galliæ Rex, cùm vereretur ne ea ratione Heluetij ab ipſius fœdere in partes Cæſaris tranſuolarent, vt refert accuratiſſimè Iacobus Auguſtus Thuanus Regius Senator, & in ſuprema
,, Regni Gallici Curia Præſes. [Iam antea (in-
,, quit) Pontifex X. Kal. Iunij literas peraman-
,, ter ſcriptas ad Heluetios dederat, quibus re-
,, uocata Iulij II. qui eos ſumma charitate am-
,, plexus erat, cuiuſque nomen ipſe renouauerit,
,, memoria, eodem ſe animo erga ipſos ſe eſſe
,, oſtendit aſcito ex ipſorum numero ad ſui cor-
,, poris cuſtodiam ſatellitio, & Bononiæ nuper
,, ex ipſis impoſito præſidio: nunc hortari ipſos
,, quoniam ad Concilij celebrationem coniun-
,, ctio magni momenti futura ſit, vt eos Lega-
,, tos ad Kal. Septembris mittant, cætera ple-
,, niùs intellecturi ex Hieronymo Francho Legato
,, ſuo, cuius fidem, & diligentiam iam à mul-
,, tis annis exploratam habeant, & quem bre-
,, ui aliquis ex intimis ſuis Epiſcopis ſubſecutu-
,, rus ſit, qui de Concilio cum ipſis agat pro-
,, lixiùs. Verùm Rex Morlæo Muſeo ſuo apud
,, Heluetios Legato negotium dederat, vt quo-
,, quo modo poſſet, ne Legati ab ijs Tridentum
,, mitterentur, impediret. Is quòd rem difficul-
,, tatibus implicatam cerneret, Paulum Verge-
,, rium Apoſtatam olim Epiſcopum Iuſtino-
,, politanum ex Rhætis, quò Patauio nuper ſe
,, contulerat, accerſit, eiuſque opera vſus, &
,, monitis inſtructus ad Badenſem conuentum
,, proficiſcitur: vbi rationibus ſuis, & argu-
,, mentis perfecit, vt non ſolùm ijs, qui à Pon-
,, tifice defecerant, ſed etiam cæteris Heluetio-
,, rum Pagis, quod vellet perſuaderet; conti-
,, nuòque Thomam Platum Curienſem Epiſco-
,, pum eò profectum reuocant, quòd à Verge-
,, rio admoniti intellexiſſent, agere Pontificem,
,, vt auctoritatem ſuam per illum apud ipſos re-
,, cuperaret.] Hæc Thuanus. At hæc quidem egit Henricus non hæreſeos fouendæ ſtudio, cùm hoc anno in caſtro Briandeo acerbiſſimo Edicto Hæreticos in Gallia proſcripſerit, ſed ex artis politicæ impijs documentis. E Gallia exſcindi ſapienter voluit Hæreticos, ne Regnū diſſidijs confunderent, in Germania verò inijt cum ijs fœdus, vt Cæſari moleſtiam, & bella conflaret. Serpebat verò clam in Gallia hæreſis, atque ex ipſa Sorbonica Academia nonnulli nouarum opinionum virus adeò hauſere, vt etiam illud in concionibus apud populum effunderent, quorum ſine forenſi ſtrepitu exauctorandorum ius contulit Pontifex Sorbonico Collegio, ac ne quem lapſum, relapſumue illi aggregarent, vetuit.

Iac. Aug. Thu. hiſt. lib. 8.

Heluetij à Paulo Vergerio confirmantur in hæreſi.

Henr. Rex hæreticos punit in Gallia, protegit in Germania.

Dilectis filijs Collegio Magiſtrorum in Theologia Vniuerſitatis Studij generalis Pariſienſis.

Iul. III. lib. 3. bre. ſig. num. 2882. p. 40.

12 Dilecti filij ſalutem. Synceritas fidei, quam ſemper in noſtro, & Apoſtolicæ Sedis conſpectu liberè præſtitiſtis, nos inducunt, vt ea vobis libenter impertiamur, per quæ damnatæ hæreſes euellantur; hinc eſt, quòd nos de veſtra prudentia, & in Deum pietatis experientia plurimùm confidentes, vobis, quòd omnes & ſingulos Licentiatos, & Magiſtros in Theologia, qui in ſuis concionibus aliquas propoſitiones hęreticas, aut ſcandaloſas propoſuerint, de ſocietate veſtra, & corpore facultatis Theologiæ huiuſmodi,

Pont exauctorat Doctores Sorbonicos à fide deficientes.

modi, ſine aliquo iudiciario ſtrepitu eijcere liberè, & licitè valeatis, plenam, & liberam Apoſtolica auctoritate tenore præſentium licentiam, & facultatem concedimus, vobis nihilominùs in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictiùs inhibentes, ne de cętero aliqnem, qui de hæreſi ſuſpectus, aut infectus, ſeù in illam lapſus, vel relapſus fuerit, aut de cuius honeſtis conuerſatione, fama. & moribus priùs non conſtiterit, ad gradus, aut Licentiaturæ, vel Magiſterij in Theologia huiuſmodi admittere præſumatis, non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die VI. Februarij MDLI. Anno I.*

Parmenſe bellum accenditur.

13 Dum Iulius comprimendæ hæreſi, ne latiùs ſerperet, ac reuocandis in ſinum Eccleſiæ Zuingliaois, ac Lutheranis operam daret, confudit infæliciſſimè ſacra illius conſilia inopina occaſio; cùm reſtituta Octauio Farneſio Parma pacatum iri opinatus eſſet Italiam, ex leuiſſima belli ſcintilla conflatum eſt maximum incendium: nam Cæſar, qui iam Placentiam occuparat, ad Parmam inuadendam expugnandamque animum adiecerat, ratus eadem ratione Mediolanenſi Principatui Parmam reſtituendam eſſe à Iulio, qua Leo X. Franciſco I. Gallorum Regi Ducatu Mediolanenſi potito Parmam Placentiamque reſtituerat; nec flecti potuit Iulij Pontificis precibus Cæſar, ne Parmenſem ditionem affectaret, multo verò minus, vt Placentiam illi reſtitueret: itaque Octauius maximi animi iuuenis retinendæ Parmæ cupidiſſimus, in Henrici Gallorum Regis clientelam ſe contulit, vt Gallicis armis Cæſarea arma propulſaret. Præfocandi in fomite huius belli auidus Iulius Internunrij opera rogauit Cæſarem, vt Placentiam iure fiduciario traderet Octauio, Pontificio etiam nomine Parmam ſimili iure traditum iri, ſaluo, & integro tùm Pontificis, tùm Imperatoris controuerſo in vtramque Vrbem iure. Non admiſit Cæſar hanc tuendæ pacis Italicæ legem, ex qua totius Reipublicæ Chriſtianæ concordiæ ratio pendebat; quare Octauius, pro aſſereodo Parmenſi Principatu, præſidiarias Gallorum Regis copias Parma excepit; ita inter Galliæ Regem, & Cæſarem accenſæ funeſtiſſimi belli, & odiorum faces; nec enim Pontifex vllis monitis abducere potuit Octauium à Gallico fœdere, nec etiam minis vel cenſuris intentatis ad officium reuocare: cùmque decreturus eſſet in Cardinalium Senatu arma coniungere cum Cæſare pro eripienda Octauio Parma, præuidit bellum ſimile eſſe labyrintho, in quem facilis patet aditus, ſed via ex eo emergendi ignoratur. Cæſareum ęrarium ob præterita bella fore exinanitum, Pontificiumque fermè eſſe exhauſtum, Turcas à Gallo in Cæſarem concitari poſſe, vel etiam Lutheranos ad defectionem poſſe trahi, Conciliumque Tridentinum, ardente inter eos Reges bello, odijſque inflammatis diſſipari poſſe; nondum enim pacatas firmaſque res Germaniæ, quæ Internuntij opera ſignificata fuut Cæſari; nec non expoſitum eſt ſatius fore, vt Concilium Tridentinum tantùm Kal. Septembris aperiretur, propter maximam annonæ difficultatem; nec non vt ſciri poſſet, quid tandem in Concilio Gallicę nationis tùm indicto decerneretur.

Octauius Dux Gallicæ clientelæ ſe committit.

Pontifex ſe coniungit Cęſari aduersùs Gallum.

14 At Cæſar omnem operam defixit, vt Iulium, qui ſe partibus Cæſareis nimium addixerat, aduersùs Gallorum Regem, qui præſidium Parmæ impoſuerat pro tuendo Octauio Farneſio, in belli ſocietatem adigeret. Iulius verò voluens animo plura grauiora pericula ex eo bello impendere, atque impedimenta celebrando Concilio Tridentino conflari, ſopiendæ diſſenſionis ſtudio Aſcanium Corneum ad Galliæ Regem Oratorem miſit, vt eum à gerenda Octauij Farneſij clientela abduceret, cùm Regiæ dignitatis non eſſet, perduellem iuuenem aduersùs Pontificem ſupremum Parmę Dominum armis defendere; vtque etiam indictionē Gallicanę Synodi admodùm ſuſpectam reſcinderet, ac potiùs Galliarum Epiſcopos ad Concilium Tridentinum mitteret, ad quod promouendum regia ſtudia collocaret. At Henricus Rex deſerere Octauium abnuit, eumque in Parmę poſſeſſione tueri conſtituit; & ita actio concordię, quam Cardinalis Medices cum Octauio Pontificio nomine tractabat, abrupta eſt: Cęſar verò Pontifici iracundia in Octauium inflammato validiſſima auxilia, ac ducenta aureorum millia pro bellico ſumptu pollicitus eſt; nec non Parmam, cùm expugnata fuiſſet, ſe Eccleſię conceſſurum, quibus promiſſis Pontifex in ſuſcepto gerendi belli Parmenſis conſilio firmatus eſt, ac ſupremum Eccleſiaſtici exercitus imperium militare Ferdinando Gonzagę infenſiſſimo Octauij hoſti contulit die VII. Iunij; atque Angelum Medicem, qui poſtea in Pontificatu Pij IV. nomen accepit, in eodem exercitu Legatum Cardinalem creauit. Quare effuſas à Gallorum Regis Oratore, & Gallis Cardinalibus querelas grauiſſimas, Octauium non foueri ab Henrico Rege, vt perduellem, ſed vt filium Eccleſiæ obſequentem, quem Cęſarei Parmenſi Principatu deturbare moliebantur, contempſit, Gallicique Regni odia contra ſe maximo Chriſtianę Reipublicę damno, conflauit. Conciliandę tamen pacis auidus miſſo Parmam Cardinale Sanctoſtoreo Octauij Patruele pro Parma, quam ſibi reſtitui flagitabat, Ducatum Camerini, ac Ciuitatis nouę ditionem, atque octo millia nummorum annua obtulit decima die Iunij conſentiente Cardinalium Senatu: tùm Alexandrum Cardinalem Farneſium, vt fratrem ad has concordię leges inflecteret, miſit. At ille non Parmam ſed ad Ducem Vrbini Sororium ſe contulit, contractaſque militum copias ſubſidio fratri miſit. illuſus ab Alexandro Pontifex Raynutium Cardinalem Farneſium Parmam proficiſci iuſſit, vt fratrem Octauium ad Pontificis obſequium adduceret; at ille Vrbinum ſpreto mandato Pontificio profectus, inde Venetias receſſit: ſtuduit Iulius amantiſſimis literis vtrumque Cardinalem, quibus de parto Pontificatu obſtrictus erat, ad officium reuocare, quo argumento inſcriptæ ſunt Alexandro Cardinali ſubiectæ literæ.

Ext. de his lit. lib. 4. breu.

Octauio bellum indicit.

Dilecto filio noſtro Alexandro Sancti Laurentij in Damaſo Diacono Cardinali Farneſio nuncupato Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellario ſalutem, &c.

15 Meminiſſe debes te licentiam à nobis diſcedendi ea ratione habuiſſe, vt Parmam ires, & Octauium Fratrem tuum ab eius inobedientia, & contumacia ad gratię noſtrę (quæ erga vos Fratres cumulatiſſima ſemper fuit, eritque ſi volueritis) gremium reducens, quod an feceris tu ipſe ſcis: illud verò de quo hic vulgus omne prędicat, & rumor quotidiè magis percrebreſcit, quòd ſcilicet, poſtquam in Ducatum Vrbini te reduxiſti, ibi Militum copias publicè deſcribas, atque ipſi Octauio rebelli contra Edictum noſtrum, necnon Horatio Farneſio, & alijs,

Iul. III. lib. breu. ſig. num. 1883. p. 109.

Maſſarel. in Diario Concil. Trident.

Digitized by Google

alijs, qui apud Mirandulam ſunt, & agrum Ciuitatis noſtræ Bononię hoſtiliter inuaſerunt, & diripuerunt, mittas, vix adduci poſſumus vt credamus. Quamobrem, vt nos moleſtia id quotidiè de te audiendi, teque ea infamia ſimul liberemus, hortamur, requirimus, & monemus te, tibique in virtute ſanctæ obedientiæ pręcipimus, quatenus receptis pręſentibus ſine mora & omni excuſatione ſemota, iſthinc diſcedens ad nos redeas, ac nobis in regimine vniuerſalis Eccleſiæ, vt teneris, aſſiſtas, nos enim te redeuntem, & Fratres tuos inobedientes deſerentem lęti videbimus, amplectemur paternè, & vt filium omnium per te hactenùs commiſſorum, & perpetratorum penitùs obliti amantiſſimè tractabimus, quod Deo, mundo, & tibi in verbo, & fide veri Romani Pontificis ſpondemus, & polli-
☞ cemur. *Datum Romæ, &c. XVI. Iunij MDLI. Anno II.*

Excuſanti ſe Alexandro, redeundi ad Vrbem
Libr. 3. p. 333. onus remiſit, modò ad aliquam ditionis Eccleſiaſticæ, vel Principatus Coſmi Ducis Florentiæ Vrbem ſe conferret, ſeque in obſequio Sedis Apoſtolicæ contineret.

16 Cùm vero metueret Iulius, ne circa Vrbem bellici tumultus excitarentur, cùm Horatius Farneſius vrbe Caſtro, ac plurimis Oppidis in patrimonio potiretur, contractis copijs Caſtrum expugnare decreuit, ſi Hieronymam Duciſſam Farneſiam ad deditionem non compelleret. At illa belli triſtem exitum verita, eam concordiam inijt, facturam ſe deditionem, modò Caſtrum, & alia Oppida filijs ad obſequium Eccleſiæ reuerſis reſtituerentur. Laudauit Iulius prudentiam Duciſſæ, quæ vt mater amantiſſima
Ext. lib. 3. bren. eam partem, qua filijs magis prodeſſet, elegiſſet, datiſque literis XXV. Iunij pollicitus eſt, ſe acceptas à filijs eius iniurias voluntaria obliuione deleturum, & Caſtrum, & alia Oppida, cùm ad obſequium, officiumque redijſſent, reſtitutum iri.

Geſta plura minora prę-lia. 17 Interea Ferdinandus Gonzaga Mediolani Præfectus exercitum aduersùs Parmam duxit, captiſque Briſello & Nocero Oppidis, multa Parmenſibus intercluſo commeatu damna intulit. Ex aduerſa parte Gallica Petrus Strozzius, & Cornelius Bentiuolus Gallicis ſuccincti copijs, Mirandula erumpentes Bononienſem agrum vaſtarunt, atque ingenti terrore Bononiam compleuere, ad quam tuendam Pontificiæ copiæ relicta Parma prouolarunt.

His preſſus anguſtijs Iulius, ac timens ne Romandiola, & Rauenna in grauiores tumultus
Cæſaris arma implorat Iulius. coniectæ diſcrimen adirent, Imperatoris opem implorauit, ac multa de Octauij defectione conqueſtus, rogauit, vt Galliæ Regem per literas, vel per Oratorem permoueret, ne pro tuendo Octauio tàm graues iniurias Sedi Apoſtolicæ inferret.

☞ *Imperatori.*

Iul. III. lib. bren. 3. ſig. n. 2882. p. 354. & l. 4. p. 164. 18 Chariſſime, &c. Nouit ille, qui nihil ignorat, nouit etiam Maieſtas Tua, cui omnia noſtra tùm de pace, tùm de religione conſilia nota ſemper eſſe voluimus, quæ pręcipuè ratio, & cauſa nos ad compeſcendum Octauij Farneſij obſtinatam temeritatem impulerit, atque quot literis, Nuntijs, monitis, ac etiam oblationibus hominem benificiorum ab hac Sancta Sede receptorum immemorem nobis inobedientem, & rebellem ad ſaniorem mentem, & ad noſtram gratiam reducere enixi fuerimus, antequam ad ea remedia deueniremus, atque pro noſtro, & huius Sedis honore inuiti deueniemus, qua in re cùm à Maieſtate Tua tanquam ab Eccleſię Aduocato brachium ſęculare imploraiſſemus, quam ſperabamus pietatem in ea inuenimus, quippè quę officij pientiſſimi Imperatoris potiùs, & iuſtitiæ, quàm illius humanæ neceſſitudinis rationem habere voluit. Cùm verò ſciremus ipſum Octauium non in ſuis, ac ſuorum viribus, ſed in Regis Francorum fauore confidentem in tàm pertinaci propoſito damnabiliter perſeuerare, ipſum Regem per literas, per Nuntium apud eum noſtrum, per eius apud nos Oratores, per diuerſos Viros graues, & nonnullos etiam Sanctę Romanę Eccleſię Cardinales, & tandem per Noſtrum Nepotem ad illum miſſum, cum omni humilitate precati ſumus, vt noſtrum, & huius Sedis honorem poſthabere nollet, velletque amicitiam noſtram firmam, & ſolidam, ipſiuſque Octauij leuitati anteponere, non poſſe nos vllo modo ſine pernicioſo in perpetuum exemplo, quandoquidem hęc Sedes innumeros ſubditos, eoſque potentiores habet, Feudatarij, & ſubditi noſtri inobedientiam, & rebellionem diſſimulare, propterea que nulla nos vel iuris, vel facti remedia contra ipſum Octauium omiſſuros eſſe, qua in re neque ipſum Regem, neque quemquam ex ſuis offendi putabamus.

19 Dum autem tàm frequentes, & iuſtas preces noſtras exaudiri expectamus, ecce iniquitatis filij Horatius Farneſius, Petrus Strozzius, Aurelius Fregoſius, & Cornelius Bentiuolus, necnon ſupra cæteros iniquiſſimus Picus vnà cum alijs Pedemontani Regij exercitus ex Gallijs currentes veniunt, Parmam ſe primùm conferunt, & Octauium confirmant, collecta deinde apud Mirandulam, facinoroſorum omnium aſylum, multorum aliorum exulum, & perditorum manu, inimiciſſimo, & hoſtili animo in agrum Ciuitatis noſtræ Bononię erumpunt, Oppida Eccleſię inuadunt, admotis bellicis tormentis diruunt, homines liberos ſubditos noſtros capiunt, ſpoliant, deuinciunt, greges, & armenta abducunt, magnam ſegetum, & frumenti copiam aſportant, omniaque ferro, & igne vaſtant, & tandem pręda onuſti ad ipſum Oppidum Mirandulę ſe recipiunt, idemque non ſemel tantùm, ſed bis, ter, & quater faciunt nunquam ab hac ſęuitia temperaturi, ſed malis peiora ſemper redituri, niſi Eccleſiaſtici exercitus milites tot iniurijs permoti, expeditionem Parmæ intermittere, & ad reſiſtendum pręditorum exulum furori propè Mirandulam caſtra ponere coacti fuiſſent. Maximè vellemus ab horum factorum culpa Regem ipſum excuſare, ſed ex ijs, quę nuper detecta ſunt aliter ſentire cogimur: miſit enim ipſe Horatius ad nos certum famulum ſuum cum literis, in quibus ſcribebat, vt illi ipſi eius familiari plenam fidem in referendis haberemus; is verò in ſuo ſermone cùm excuſare vellet ea, quæ Horatius geſſerat, iureiurando affirmauit, veniſſe ipſum Horatium in Italiam iuſſu Regis, ab eò habuiſſe in mandatis, vt quidquid Dominus de Thermes nuncupatus, qui Regis tunc Orator apud nos erat, ei iniungeret, impigrè faceret, illam agri Bononienſis inuaſionem, & vaſtationem fuiſſe ipſi Horatio ab eodem Domino de Thermes iniunctam, ac demandatam. O rem indignam, & antehac inauditam! non dubitamus Maieſtatem Tuam cum hęc legerit in tantam eſſe admirationem venturam, vt iuxta dicta fa-

Google

factum fuiſſe credere vix poſſit. Res tamen ita ſe habet, vt ex proceſſu authentico præſentibus alligato, Maieſtas Tua clariùs, & latiùs cognoſcere poterit: nos, Fili Chariſſime, in magna ſumus animi anxietate conſtituti, detecta harum iniuriarum origine, & valdè dolemus, quòd talis Rex nulla in re à nobis laceſſitus pręter veterem Prædeceſſorum ſuorum morem, qui innumeris honoribua ab hac Sancta Sede honeſtati eam ſemper defendere conſueuerunt, noſtro tempore arma contra eam mouerit, & nobiſcum ita hoſtiliter agat, ſed probitas, & pietas Maieſtatis Tuę, in qua omnes ſpes noſtras collocauimus, noa conſulatur, & recrear: proindè ab ipſa Maieſtate Tua per viſcera miſericordiæ Domini Noſtri Ieſu Chriſti petimus, vt de ſuæ ſummæ auctoritatis patrocinio nobis, & eidem Sedi apud ipſum Regem deeſſe nolit, eique per ſpeciales Nuntios, vel literas perſuadere velit, ne tàm graues iniurias nobis ſuo nomine inſerti vlteriùs patiatur, oſtendens ei rem eſſe illa Corona indignam, & quæ florentem eius ætatem, & virtutem non leui dedecore, & inſamia ſit apud omnes maculatura. Speramus ſanè Maieſtatis Tuę operam, & exhortationem eius ponderis apud eundem Regem futuram, vt ſeipſum agnoſcens, Octauij defectionem non foueat, milites, qui in Mirandula ſunt, reuocet, atque nobis, & huic Sanctę Sedi veteri ſuorum Prædeceſſorum inſtituto, & more adhęreat; quòd ſi exhortationes, & preces etiam Maieſtatis Tuę non audierit, hortamur eam, vt nobis, & huic Sanctę Sedi pręſenti auxilio ſuccurrens dilecto filio Nobili Viro Ferranti Gonzagę Tuę Maieſtatis in Italia Locumtenenti mandare velit, vt manu forti ſe ſtatim dictis militibus in Mirandula exiſtentibus opponat, curetque, ne vlteriùs Eccleſiaſticę ditionis loca inuadere, & maioribus quotidiè damnis afficere valeat. Deum autem Optimum Maximum votis omnibus precamur, vt ipſum Regem ad ea capienda conſilia dirigat, quæ vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicæ pacem, concordiam, & ſalutem, ipſique Regi, & nobis animi tranquillitatem, & ☞ quietem parere poſſint. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum XXVII. Iuly MDLI. Anno II.*

20 Non defuit Cæſar Iulio Pontifici, cui vndecima Iulij centum quinquaginta aureorum millia in militum ſtipendia ſubmiſit, cùm antea menſe Iunio alia centum millia numeraſſet: auctuſque viribus Iulius Mirandulam, ex qua excurſiones in agrum Bononienſem factæ erant, obſidione cinxit; nec non Ferdinandus Gonzaga ad Parmam caſtra promouit: Galliæ verò Rex cùm fruſtrà tentaſſet Iulium flectere, vt Octauio conciliaretur, concepta in eum iracundia vetuit è Gallia pro expedienda Sacerdotiorum collatione pecuniam transferri Romam, ne hoſti ad bellum gerendum vſui eſſet: tùm in Cardinalium Senatu Pauli Termes Oratoris opera queſtus eſt, Iulium ſupremum Imperij Chriſtiani caput, communis parentis, indicia integerrimi, ac veritatis vindicis munus, cum iniqui accuſatoris, & priuati hoſtis officio commutare, Regio nomini maculam aſpergere, quaſi defectionem ab Eccleſia meditaretur; cùm tamen Chriſtianiſſimi Regis acceptum nomen pijs operibus ornaſſet, tranſlato Bononiam Concilio pro tuenda Sedis Apoſtolicæ auctoritate adhæſiſſet, pro aſſerenda etiam re Catholica in Scotia, & Gallia contra Hęreticorum Anglorum impetus multa prælia confeciſſet, affictam ſibi criminis ſuſpicionem, cum ad comprimendam ſerpentem hæreſim monuiſſet literis Epiſcopos, vt ſuas diœceſes luſtrarent, excinderent vitia, notarent corruptelas, quę ad Concilium referri poſſent, ſignificaſſe Metropolitanis, vt Epiſcopos deſides in ius vocarent, Synodos Prouinciales celebrarent, quarum vſus ſacris Canonibus adeò commendatus intermiſſus erat, atque in Concilio Nationali religionis ſplendor, & puritas morum reſtitueretur, nec ſe quidquam aduersùs Sedis Apoſtolicæ, & Concilij Oecumenici dignitatem meditatum, pro qua tuenda ſanguinem profundere parariſſimus eſſet, vt antea à Cardinale Lotharingio fuerat Pontificio Internuntio ſignificatum; tùm addidit, aliena culpa in Italia concitari bella, fœduſque ictum cum Octauio Parmenſi in aduerſam partem accipi. Perpenderent porrò Pontifex, & Cardinales, num ea ſumpta clientela, pro libertate Italica defendenda, ac ditione Eccleſiaſtica contra vim Cęſaris propugnanda, eorum odia promereretur. Parmam enim grauioris eſſe momenti, qua occupata ab hoſte iugum Cæſareum imponeretur, nec verò externam militiam inductam in Parmenſem Vrbem, nec aduersùs decus Pontificium geſtum, ſuppeditata tantummodò pro Parma propugnanda ſtipendia, quę nunquam repetenda forent. Cæterum ſe abiecturum Parmæ patrocinium, ſi Pontifex ad Parmam ſuis armis defendendam ſe obſtringat, Farneſiorumque damna ſarciat, ac Cæſar pariter Placentiam Eccleſiæ reſtituat. Tùm præmonuit promoto Parmenſi bello Concilium diſturbatum iri, conteſtatuſque eſt grauiora indè mala oritura, quorum culpæ immunis foret; cęterùm, quicumque caſus acciderit, nunquam ſe ab Apoſtolicæ Sedis obſequio defecturum. Ad hæc Iulius geſta, ac dicta ſua excuſauit, conſtitiſſe enim ex Regijs literis Auenionem ad Cardinalem Armeniacum, necnon Romam tranſmiſſis ad Epiſcopos Gallos Concilium Nationale fuiſſe ab Henrico indictum; ex quo nouandarum rerum, ingentiumque diſcriminum ſuſpicio apud pios quoſque fuerat concitata, cùm altare aduersùs altare erigi, Conciliumque aduersùs Concilium cogi videretur.

At Tridentini Patres ęgerrimè accepere geri à Pontifice Parmenſe bellum, cùm pax ad prouehendas res Concilij perneceſſaria eſſet, nec etiam liquebat, cur potiùs Iulius aduersùs Gallum pro defenſa Parmæ clientela bellum gereret, quàm aduersùs Cæſarem pro inuaſa Placentia; gratiam namque Cæſaris ſecutus, illi ſe aduersùs Gallum coniunxit, quem poſtea ſuſcepti malè belli grauiter pœnituit. Ardente autem Parmenſi bello Henricus Rex in Cardinalium Senatu Oratoris opera iterum kal. Auguſti conteſtatus eſt, ſe omnes rationes pro tuenda publica pace conquiſiuiſſe, verùm ſe inuito bellum accenſum, quo Europa arſura, ac Concilium diſturbandum eſſet, cuius auctoritatem mox eleuare cępit, ac acerbè carpere, dictitans id tantùm in eo ſpectari, vt Cæſari tantùm, non verò toti Reipublicæ Chriſtianæ prodeſſet; proindè æqui acciperent Pontifex, & Cardinales, ſi Epiſcopos è Gallia Tridentum nullos mitteret, cum ob belli incommoda, nec tutum, nec liberum ijs foret Tridentum adire, atque adeò non futurum Oecumenicum, ſed particulare, in quo Iulius aliquibus Principibus, nimirùm Carolo, ac Ferdinando abblandiretur, ſeque eorum voluntatibus accommodaret. Adeò irarum æſtus abripuit Henricum

Re-

Diar. Cōc. Trid. Adrian. lib. 8.

Aucta inter Gallū Pontificemque diſsidia.

Iac. Aug. Thuan. l. 8.

Parmenſe bellum malè ſuſceptum à Iulio.

Digitized by Google

Regem, vt contemptus à Pontifice ad defectionem inclinare videretur, ſed demùm dicti acerbitatem ita leniuit, ſe licèt Eccleſiæ Gallicanę iura tueretur, nunquam ab Apoſtolicę Sedis obſeqnio diſceſſurum. Ad hęc Pontifex Henrico celebrandi Concilij cauſas expoſuit, nec quotumdam Principum commodis in ea re morem geri, tùm Gallorum Epiſcopis liberi, ac tuti commeatus ſyngrapham obtulit, qui ſi defuerint, non tamen Concilij Tridentini dignitati detractum iri, quin verè Oecumenicum ſit, tùm Gallię Epiſcopos, ad quos Apologiam ſcripſit, hortatus eſt, vt precibus Regem flecterent, vt pro celebrando Concilio Tridentum adire ijs permitteret; ſed incaſſum fuſę preces.

Parmenſis obſidio ſoluta.

21 Infenſus erat Henricus Iulio, cuius animum duriorem cùm emollire ad amplectenda pacis conſilia non potuiſſet, frangere armis conſtituit, eductoque ex Pedemonto exercitu forti, factaque in Inſubriam irruptione, plura Oppida impetu cepit; quo aduerſo caſu perculſus Ferdinandus Gonzaga Parmenſem obſidionem ſoluit, vt ad tuendam Inſubriam procurreret: ac tùm Pontifex voluens animo, non modò Italię imminentia mala, multorum ad pacem eum adhortantium Principum precibus impulſus, nec non Venetorum, quos fruſtrà miſſo Internuntio Achille Graſſio ad ſuas & Cæſareas partes pellicere pertentauit, perſuaſione victus, vt communem omnium parentem ſe gereret, tùm bellicis incommodis fatigatus ad pacis conſilia ſe conuertit, atque ad Imperatorem Cardinalem Carpenſem, ad Henricum verò Galliæ Regem Cardinalem Verallum Legatos concordiæ interpretes circiter medio Septembri decreuit, de quibus Henricum Regem certiorem fecit hiſce literis exaratis, multis paterni amoris, & beneuolentiæ notis aſperſis.

Acta Conſiſtorialia.

Regi Chriſtianiſſimo.

Iul. III. lib. 4. bre. ſig. num. 2884. p. 244.

22 Chariſſime, &c. Eo die quo placuit Deo pro eius prouidentia, & bonitate nos nullis noſtris meritis ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumi in animum nobis induximus, vt beneuolentiſſimi parentis perſonam erga omnes Chriſtianos Principes indueremus, maximè verò erga Tuam Serenitatem, cui nos plurimùm debere ſciebamus, quamuis autem poſtea aliqua inter nos diſſenſio exorta fuerit, nunquam tamen paterni noſtri erga Tuam Maieſtatem amoris obliti ſumus, cùm autem ob plurima, atque magna tum Pontificij muneris, tùm perſonę noſtrę impedimenta, per nos ipſos ſicut vellemus Tuę Maieſtati animum noſtrum notum facere, nequeamus, vt quanti eam faciamus ipſi Tuę Maieſtati, toti Gallię, atque vniuerſę Chriſtianę Reipublicę innoteſcat, & quid in corde ſemper geſſerimus, teſtatum apud omnes ſit, elegimus in noſtro Conſiſtorio ſecreto de Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio dilectum Filium noſtrum Hieronymum tit. S. Martini in montibus Presbyterum Cardinalem Verallum nuncupatum Virum dignitate, doctrina, atque prudentia pręclarum, Tuę Maieſtatis ſtudioſum, quem nunc cum Dei, & noſtra benedictione noſtrum, & huius Sanctę Sedis Legatum ad Maieſtatem Tuam mittimus. Is ſanè eidem Tuę Maieſtati omnia noſtra conſilia, atque cogitationes de communi pace, de Religione inſtauranda, de Tuę Maieſtatis apud nos exiſtimatione, atque tandem de Italia, & totius Chriſtianę Reipublicę tranquillitate apertiſſimè explicabit.

Iulij III. epiſtola ad Regem Galliæ pro pace firmanda.

Hortamur igitur, atque rogamus Tuam Serenitatem in Domino, vt pro ſua, ſuorumque maiorum erga hanc Sanctam Sedem pietate, & obſeruantia ipſum Hieronymum Cardinalem Legatum honorificè excipere, atque benignè etiam cum ea fide audire velit, cum qua nos ipſos audiret ſi eam alloqueremur, ſpondemus enim in verbo veri Romani Pontificis nos quęcumque ipſe noſtro nomine cum Maieſtate Tua aget, eſſe firmiter obſeruaturos. *Datum Romæ I. Octob. MDLI. Anno II.*

23 Hortatus etiam eſt Pontifex Catharinam Reginam, vt pro eximio in Romanos Pontifices ſtudio, & quę Leonis X. & Clementis VII. Neptis extitiſſet, Legati pia conſilia ad Dei gloriam, & Religionis dignitatem ſpectantia proueheret apud Regem.

Chariſſimæ in Chriſto Filiæ noſtræ Catharinæ Francorum Reginæ Chriſtianiſſimæ.

Ibid. lib. 4. bre. ſig. n. 2883. pag. 245.

Quòd nos in Tuæ Maieſtatis opera ad pacificandam Chriſtianorum Rempublicam, eiuſque ſalutem procurandam ſpem maximam habeamus, faciunt tùm Religio, pietaſque tua, tùm, quòd Chriſtianiſſimi Regis vxoris, & Chriſtianiſſimæ Reginę titulo decoraris, ac prętereà duorum Summorum Pontificum Leonis X. & Clementis VII. quos amoris gratia nominamus, Neptis, dum viuerent, fuiſti, propterea mandauimus dilecto Filio Cardinali Verallo Legato noſtro, vt Maieſtate Tua paternè à nobis ſalutata, ſuper negotijs cum Rege ipſo Viro Tuo agendis ad publicum bonum pertinentibus, cum ipſa Tua Maieſtate noſtro nomine loquatur. Hortamur proinde eandem Tuam Maieſtatem in Domino, vt ipſum Cardinalem Legatum magnę dignitatis, ac doctrinę Virum benignè audire, conſilio dirigere, fauore, & gratia, qua plurimum apud ipſum Regem poteſt, fouere, & iuuare velit, quòd ſicut ſingulari virtute, & probitate Maieſtatis Tuę dignum, ita Deo acceptum, & nobis ſuper quàm dici poſſit, gratum erit. *Datum Romæ I. Octobr. MDLI. Anno II.*

Exceptum magnificentiſſimè Legatum Pariſijs refert Iacobus Auguſtus Thuanus his verbis.

Iac. Aug. Thuanus lib. 8.

,, Hieronymus Verallus Legatus Pontificis
,, Regem ad Fontem-Bellaqueum conuenit Idi-
,, bus Decembris, & paulò poſt Luterię ſolemni
,, pompa de more ab omnibus Ordinibus Regis
,, iuſſu excipitur, eius mandatis in Senatu cum
,, diplomate Regio allatis, ac deliberatione ha-
,, bita, promulgatis, eędem conditiones ap-
,, poſitę ſunt, quæ olim Ambroſij, Gaufierij,
,, Pratenſis, Farneſij, Sadoleti, & nuper S. Geor-
,, gij Cardinalium conſimilibus mandatis: ad-
,, ditumque inſuper nè Legatus per alios Vica-
,, rios, ſed tantùm per ſe munus ſuum in Gal-
,, lia exerceat, dignitates maiores poſt Pontifi-
,, cales in Cathedralibus, atque etiam in Col-
,, legialibus, in quibus formula capitis, *Quia*
,, *propter?* ſeruatur, in quemquam nè conferat,
,, nec Canonicos, nè de Collegiorum quidem
,, conſenſu, ſpe in futurum gratiæ obtinendæ,
,, creet, nihilque faciat, quod ſanctis decretis,
,, pactis, iuribus, priuilegijs, ac prærogati-
,, uis Regis, immunitatibus, & libertatibus Ec-
,, cleſię Gallicanę, & publicarum Regni Schola-
,, rum edictis, conſtitutionibus Regijs, & Se-
,, natuſconſultis, ac nominatim edictis, quæ
,, *paruas datas*, quas vocant, & Notarios Ec-
,, cleſiaſticos ſpectant, deroget, aut præiudicet,
,, eaſque conditiones impleturum ſe, ſceda manu

Hieronymus Verallus Legatus in Galliam, honorificè excipitur.

,, pro-

Google

,, propria ſubſcripta, & in Curiæ acta referen-
,, da, Regi cauere teneatur, id actum in Se-
,, oatu exeunte aono XVII. Kal. Ianuarij.]

Pacis leges inter Gallum Pontificemque confectæ.

Legatus cum Rege pacis capita ex maodato Pontificio tranſegit, cùm Rex conſentiret, vt Octauius Faroeſius Parmam reſtitueret Pontifici his legibus, primò vt æqua compeoſatio Octauio tribueretur: ſecundò vt Regi certiſſimè ac fideliſſimè ſe obſtringeret, Parmam in poteſtatem Cęſaris oon eſſe redigeodam, Pręfectum Parmę imponeret præſidio militari iuſtructum, qui nec Gallicę nec Cęſareę partium eſſet, ſed nomine Sedis Apoſtolicę eam reneret: tertiò, vt io diſſidijs, quæ inter Gallię Regem, & Cęſarem intercederent, partes Cęſareas non eſſerret: cui reſponſum eſt à Iulio, ſe nullis parciturum laboribus, vt pacem firmiſſimam inrer Gallię Regem, Cęſaremque conciliaret, itaque proximo ineunte anno pax inter Iulium Pontificem, & Henricum Regem firmata eſt, ac relictus Cęſari locus, vt fœderi accederet.

Cæſar pacem cum Gallo reſpuit.

24 Ad Hæc ſignificaoda Cæſari cùm Cardioalis Carpenſis febre quartana implicitus ad Imperatorem non ſe contuliſſet, Pontifex Camaiaoum ad Cęſarem proficiſci iuſſit, inchoante menſe Decembri; vt eum ſublatis iam belli Parmenſis cauſis ad pacem cum Heorico Rege ſaociendam incitaret. At Cęſar acerbo animo pacis huius nuntium excepit; graues enim iras conceperat aduersùs Henricum Regem, qui plures in Inſubria Arces Cęſareas expugnarat, atque etiam nouas res Mediolani erat molitus, tùm in Belgico mari claſſem Cęſaream dolo ac proditione oppreſſerat, prædamque ad quingenta millia aureorum aſcendentem rapuerat; dumque fouet in eum odia, pacemque adeò neceſſariam pro Concilio ad fęlicem finem perducendo, & extinguenda hæreſi reſpuit; Henricus grauiorem in eum odiorum malorumque molem effudit, ac protrita diuini numinis cauſa nouam belli procellam conflauit in Germania; miſſo enim Ioanne Fraxineo Epiſcopo Baionenſi lœdus cum Mauririo Saxoniæ Duce, & ..... Marchione Brandeburgenſi VII. Idus Octobris aduersùs Cęſarem percuſſit, ſpecie tuendę libertatis Germanicę, quòd Carolus Cęſar Proteſtantes ab impia ſuperſtitione ad pietatem, & obſequium Romanę Eccleſię, opera Tridentini Concilij reuocare eniteretur,

Orta inde mala ingentia.

Surius in comment. hoc anno

,, de quo hęc Surius. [Auguſti die XX. Eccle-
,, ſię Auguſtanę Miniſtri Euangelici Cęſaris vo-
,, luntate intra diem tertium ex Vrbe decedere
,, iubentur, nec vſquam omninò concionari
,, inrra Cęſaris ditiones. Intra Auguſtam vetat
,, Cęſar Lutheri dogmata doceri. Eodem modo
,, actum eſt cum Memmingenſibus, & alijs Sue-
,, oię concionatoribus. Erat in ijs quidam,
,, cuius Dalila cùm iam proxima eſſet partui,
,, is ſibi copiam fieri vxoris, vt ipſa vocabat,
,, inuiſeodæ. Tùm Atrebatenſis Epiſcopus cum
,, primis eruditus, ad ſuos conuerſus ait, vxo-
,, rem iſte vocat, quæ ſcortum eſt, & reuera
,, non niſi ſcorta, imò ſcortis peiores ſunt, quę
,, vel Sacerdotibus, vel Monachis iunguntur.
,, Horum autem profligatio magnum omnibus
,, vbique terrorem incuſſit, qui haud dubio
,, idem ſibi quoque formidarent, potuiſſetque
,, hac ratione populus miſerè ſeductus in viam
,, reduci, expulſis prauis, & ſeditioſis Docto-
,, ribus, cùm ecce in tanta publicæ pacis, &
,, tranquillitatis expectatiooe Gallię Rex Cæſari
,, bellum mouet. Mauritius deindè cum Gallo
,, fœdus ferit, eam gratiam pro maximis bene-
,, ficijs Cęſari rependens, Cęſaremque vehemen-
,, ter & Gallus, & Mauritius afflixerunt, tàm
,, inopinato, nec vſquam iodicto bello: immò
,, cùm Cęſari Mauritius omnem iuterim obſe-
,, quentiam polliceretur, & Gallus videretur
,, oullas belli iuſtas cauſas habere. Quicumque
,, autem huius in Cęſarem inexpectati belli au-
,, ctores fuere, non diù poſtea ſuperuixere, &
,, plerique omnes in ipſo ætatis flore dura mor-
,, te perire. In Gallię Chriſtianiſſimo Rege
,, mirum fuit, quòd ſe eo quoque nomine ſeri-
,, beret bellum Cęſari facere, vt Saxonem, &
,, Lantgrauium, qui erant pręcipui Lutheranæ
,, doctrinę Patroni, in libertatem aſſereret, cùm
,, tameo ipſe in ſua ditione Lutheranos, & alia-
,, rum ſectarum homines ſeueriſſimè perſeque-
,, retur.]

Cæſaris odio confirmata hæreſis.

25 Nec modò Henricus Oratores ad Concilium Tridentinum Regis Chriſtianiſſimi more ooo decreuit, verùm Præſules, ne ad illud ſe conferrent, inhibuit. Defenderat aotea Bononienſe Concilium aduersùs Cæſaris conatus, iam verò Tridentioum, quòd illi Cæſar impensè faueret, ioſectatus eſt; adeò Reges ſuis reguntur cupiditatibus, vt Religionem ijs ſeruire, non Religioni ſeruire oon rarò velint. Extant porrò in Synodi Actis Cæſareæ literę, quibus ille Iulio iuenire Oratores, ad Seſſionem Kal. Septembris celebrandam decreuit, cùm Germanicis turbis diſtrictus Concilio intereſſe non poſſet.

Politica Regum impietas. *Ext. in Actis Conc. ex edit. Binij.*

26 Cùm Beatiſſimus in Chriſto Pater, & DD. Iulius III. Diuina Prouidentia S. R. ac vniuerſalis Eccleſię Pontifex Maximus D. N. R. Sacrum Oecumenicum, & generale Concilium per Sanctiratis Suæ Prædeceſſorem felicis recordatioois Paulum P. P. III. indictum, & inceptum, & aliquamdiù ad tollenda Religionis noſtræ diſſidia, quæ io Germania longo tempore maxima totius Orbis Chriſtiaui perturbatione viguerunt, deouò ad Ciuitatem Tridentinam reuocauerit, ac per literas Suæ Sanctitatis Kal. Maias proximè præteritas coouocauerit. Nos verò ob aduerſam valetudinem, cum qua aliquamdiù, & iam cootinuò fermè conflictamur, tùm alijs oegotijs impediti, quum eidem Concilio, vti cupiebamus, perſonaliter intereſſe non poſſimus, oè tamen muoeri ooſtro in re tàm ardua defuiſſe videamur, operę pretium duximus Mandatarios, Procuratores noſtros eò ablegare, ac proindè coofiſi de fide, probitate, & rerum experientia, ac erga Sacroſanctam Religionem ooſtram orthodoxam zelo, ac pietate Veoerabilium, deuororum, ac geoeroſitate Nobilium fidelium nobis dilectorum Hugonis Comitis à Montfort, Domioi Franciſci à Toleto Prioris Monaſterij Reconnalenſis, & Guillelmi à Pictauia Archidiaconi Campaniæ Conſiliariorum noſtrorum, eoſdem tàm ratione Imperialis noſtrę dignitatis, quam ſuſtinemus, quam Regoorum, & Prouinciarum hæreditario iure nobis ſpectantium coniunctim, & ſeparatim fecimus, creauimus, & conſtituimus, &c. *Datum in Ciuitate noſtra Imperiali Auguſta Vindelica die primo Iulij MDLI. Imperij noſtri XXXIII. & Regnorum noſtrorum XXXVI.*

Acta Con. Trid.

27 Condicta die prima Septembris ſeſſio duodecima eademque ſecunda Iulio Pontifice celebrata eſt; ſolemnique ritu Diuina res peracta, atque à Concilij Pręſide ſacra oratio habita, qua Pręſules ad diligentiam omoem pro aſſerenda Catholica re, hæreſique delenda excitati fuere,

Angel. Maſſarel. in Diar. Con. Trid. m. s. Arch. Vat. pag. 417.

Digitized by Google

Secunda Concilij Seſsio ſub Iulio III. *Ext. in Aſt. Con.* Legati Creſcentij Oratio in Concilio.

re, cuins præcipua pars his ſententijs, ac verbis concepta fuit.

Maxima ſemper, vt vos minimè præterit Patres, generalium Conciliorum vis maxima fuit, atque auctoritas. Nec enim dubium eſt, quin eis modò rectè, & ordine habeantur, Spiritus Sanctus ipſe pręſideat, etenim ſi Dominus noſter, vbicumque duo, aut tres in nomine eius fuerint congregati, in medio eorum ſe futurum confirmauit, quis eum, & Sanctum ipſius Spiritum abeſſe putet ab huiuſmodi plurimorum Patrum, & Sacerdotum Conuentu iuſto, atque legitimo, qui quemadmodum hic noſter propter cauſam Fidei, & Religionis, propter correctionem morum, propter pacem denique, & tranquillitatem Eccleſię ſit coactus. Itaque talium Conciliorum ſcita non hominum magis, quàm Dei ipſius exiſtimantur eſſe decreta. Horum exemplum nobis primis illis Eccleſię temporibus Spiritu Sancto pleni Apoſtoli prodiderunt. Ad hoc remedium Maiores noſtri deinceps grauiſſimis Eccleſię temporibus confugerunt. Hoc Arianam illam ſectam toto terrarum Orbe diffuſam, eàm inueteratam, tantis ſtudijs, opibuſque potentiſſimorum Principum defenſam, hoc Macedonij, Neſtorij, & Eutychetis hęreſim, innumerabileſque alias ſuſtulerunt. Hoc ſępè Sacerdotum, & populi vitam, ac mores reformarunt. Hoc ſeditionibus, & diſcordijs aliquando agitatam Eccleſiam in quietum, & tranquillum ſtatum redegerunt, quare magna ſpe, magno animo Patres tàm pias actiones, & tàm Chriſtiano nomini ſalutares perſequamur. Hoc nobis, hæ partes, hoc officium noſtrum eſt, qui hanc ob cauſam, ex tàm diſtantibus, & tam remotis Regionibus in hanc Vrbem conuenimus. Nam cùm propter prauos, & corruptos mores, Dei venerationem, cultum, & charitatem vbique imminuta, tùm verò hæreſibus, & impietate dogmatum veritatem, & ſynceritatem fidei nuſquam verè non contaminatam, atque pollutam videamus, quis tàm ingratus, ac tàm immemor Diuinorum munerum, ac beneficiorum erit, qui non Dei benedicti cultum, & gloriam non cæteris modò rebus anteponat, ſed vita, & anima ſua habeat chariorem (Et infra.) Incredibile eſt, quibus piorum omnium votis expetitum, qua lætitia cœptum, qua expectatione rurſus reſtitutum hoc fuerit inſtauratum Concilium. Perſuaſum ijs eſt, & rectè perſuaſum, hoc vnum eſſe remedium, quo Eccleſiæ nauis iam diù hæreſum, & diſcordiarum procellis agitata, atque quaſſata, & cùm vi tempeſtatis, tùm nautarum etiam negligentia propè obruta è periculo eripi, & tuto in portu poſſit collocari &c.

Angelus Maſſarel. in Diar. m. 1. Arch. Vat. pag. 417.

Lectæ ſunt ab Angelo Maſſarello Concilij Chartophylace, piæ quædam admonitiones de modo in Concilio agendi. Deinde publicatur decretum, in quo redditur ratio, quare in præſenti Seſſione nihil agatur de rebus fidei, vel morum. Indicitur futura ad diem XI. Octobris, & quòd ſtatim tractabitur de Sacramento Euchariſtiæ, & de impedimentis, quæ reſtant circa commodiorem Reſidentiam Epiſcoporum.

Exhibetur mandatum procuræ Cæſareum ab Illuſtriſſimo Domino Comite à Monteforti, qui etiam ſcripturam quandam, in qua ſuam comparitionem deſignabat, pręſentauit, quod mandatum, & ſcripturam ego legi, deinde reſpondi nomine Synodi, & eius mandatum, & comparitio admittitur.

Poſtea Epiſcopus Viennenſis Orator Regis Romanorum exhibuit etiam mandatum ſuum, quod ſimiliter à me lectum fuit, & admiſſum, & nomine Synodi reſponſum.

Henricus Rex Galliæ ad Cōcilium ſcripſit.

Poſtremò comparuit quidam Nuntius Henrici Regis Gallorum, qui literas Regias exhibuit. Erat is Amiottus Bellozanenſis Abbas, poſtea Antiſſiodorenſis Epiſcopus, à quo allatæ literæ Conuentui Tridentino inſcriptæ erant, honeſtiore Concilij nomine perperam prætermiſſo, quare plurimi Patres maximè Hiſpani obluctati ſunt, nè publicè legerentur, cùm Gallus Rex ea inſcriptione auctoritatem Tridentini Concilij traducere videretur; leniuit illius nominis inuidiam Regius Orator, cùm diceret apud Latinos Scriptores Concilium modò nomine Conuentus, modò Conſeſſus nomine deſignari, nec Regium animum vlla in Concilium maleuolentia ſuffuſum, ſed conteſtari tantùm moto à Cęſare bello Galliæ Epiſcopos ob iuſtas cauſas Tridentum non acceſſuros. Facto porrò in Sacrario Templi ſeceſſu, rogatiſque Optimatum ſententijs decretum eſt, demulcendas eſſe comitate iras Regias, non iuris nimia acerbitate aſperandas, atque adeò Promotor Concilij his verbis Regium Oratorem affatus eſt. Vir erudititiſſime, Sacroſanctum Concilium cenſuit, legendas eſſe in Concilio literas Regis Chriſtianiſſimi, cùm puter ab illo Conuentus nomen in malam partem non accipi, ſin verò in prauam interpretationem Conuentus nomen detorqueret, de ea re, vt irrita, ac iniqua interceſſit: Regiæ verò literæ in eam ſententiam erant conceptæ, vt ciuilis belli inuidiam à ſe remoueret, atque Epiſcopos Gallos, ſi Tridentum non accederent, excuſandos deprecaretur, ſperare ſe aiebat, Patres ab omnium partium ſtudio futuros exortes, eoſque, vt arbitros honorarios admittere, orabatque, verba ſua non quaſi hoſtis externi excipi, ſed tanquam Eccleſiæ primogeniti, qui pro eo titulo aſſerendo nunquam Diuinæ gratiæ defuturus eſſet. Stare enim fixum animo virtutibus, ac veſtigijs Maiorum inſiſtere, nec enim dum oppreſſos tueretur, iniuriaſque illatas propulſaret, à Regij officij Religione diſcedere, nec quidquam de priſtino in Eccleſiam amore, & obſeruantia detracturum, atque omnia, quæ decreta forent, modò ordine debito, & iure fierent, excepturum ſpondebat, quas literas cùm Iacobus Auguſtus Thuanus mendacijs Hæreticorum illuſus, indignè peruerterit, è Vaticanis monumentis, in quibus autographa actorum Concilij continentur, decerpendæ viſæ ſunt.

Sfortia Pallauic. l. 11. c. 7.

Extant. in libro typis cuſo an. 1613. De ſcriptis ſpectantibus ad Concilium.

Ext. etiā in lib. edito anno 1613. de literis Gallię Regum ad Conc. Tri. pag. 7. Ang. Maſſ. ſecr. Con. in Actis m. 1 ſeſſ. 2. ſub Iulio III. M. S. Arc. Vat. ſig. n. 3191. pag. 28.

,, 28 Comparuit (inquiunt Acta) quidam
,, Nuntius Regis Gallorum, nomine Iacobus
,, Amiott Gallus, qui præſentauit Sacroſanctæ
,, Synodo quaſdam literas nomine ipſius Regis,
,, vnà cum quadam ſcriptura, quam legendi ſibi
,, licentiam concedi petijt. Quæ literæ, cùm re-
,, ceptæ fuiſſent à Reuerendiſſimo Domino Le-
,, gato, & mihi Secretario legendæ traderentur,
,, earum inſcriptionem primo legi: in qua, cùm
,, non nominaretur hæc Sancta Synodus Conci-
,, lium, ſed Conuentus, Patres ſummoperè com-
,, moti, atque turbati ſunt, aſſerentes alta voce
,, ſe nullo modo eas literas recipere velle, quia
,, ad eos non dirigerentur, cùm non diceretur
,, in titulo, ſiuè inſcriptione dandas eſſe Patri-
,, bus Concilij Tridentini, ſed Conuentus.
,, Tridenti autem non eſſe ſimplicem conuen-
,, tum, ſed Sacroſanctum Oecumenicum, &
,, gene-

,, generali, legitimumque Concilium, & ve-
,, rum.
,, Tandem poſt multa hinc inde adducta, &
,, tractata, cùm Patres concordare non poſſent,
,, & maior tumultus continuò excitaretur, vi-
,, ſum eſt Reuerendiſſimo Legato pro maiori
,, quiete, & honore, ac minori populi adſtantis
,, ſcandalo, vt ea res ſecretò inter ipſos Patres
,, ſolos ageretur. Quare recedentes Patres ipſi
,, è loco Seſſionis, ſeceſſerunt in ſacrarium vbi
,, re ipſa maturè examinata, atque diſcuſſa pla-
,, cuit omnibus, vt literę prædictæ reciperentur,
,, & legerentur; & ſcriptura etiam, quam ipſe
,, Nuntius legere velle propoſuerat, audiretur,
,, præmiſſa tamen priùs proteſtatione infraſcri-
,, pta.
,, Cùm igitur Patres in locum Seſſionis reuer-
,, ſi fuiſſent, Promotor Sacri Concilij proteſta-
,, tionem ipſam nomine ipſius Sacrę Synodi al-
,, ta voce legit, quæ eſt tenoris infraſcripti, vi-
,, delicet.
,, Sacroſancta Oecumenica, & generalis Tri-
,, dentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè
,, congregata, interpretando verba literarum
Proteſtatio Concilij contra literas Henrici Regis Galliæ. ,, Chriſtianiſſimi Regis, vbi illam Conuentum
,, appellat, in bonam partem, prout de tanto
,, Chriſtianiſſimo Rege credendum eſt, ita vt de
,, Conuentu hoc legitimo Oecumenicum, & ge-
,, nerale Concilium faciente intelligatur, &
,, proteſtando, ſi aliter literę intelligerentur,
,, non eſſe ad ipſam Sanctam Synodum directas,
,, paſſa eſt, quòd literę Regis prædicti legantur,
,, & proteſtatur legi ſine aliquo ipſius pręiudi-
,, cio. Et ſtatim, ſupraſcripta proteſtatione
,, præmiſſa, ego Secretarius præmiſſas literas
,, ipſas Regis Gallorum legi: ſunt autem teno-
,, ris, qui ſequitur.

Henricus Diuino beneficio Francorum Rex Sanctiſſimis in Chriſto, & obſeruandis ſummoperè Patribus Tridentini conſeſſus ſalutem plurimam dicit.

Gall. Regis literæ ad Concil. *Vt ſup. ſig. num 1391. p. 89.* 29 Hoc in primis viſum eſt conuenire, cùm cuidam ſingulari obſeruantiæ noſtrę, Maiorumque noſtrorum in Vniuerſalem Eccleſiam, tùm egregio præterito ſtudio erga ordinem veſtrum, Patres ornatiſſimi, quod apud nos minimè diſſimulandum duximus, quibus cauſis quàm iuſtis, quamquam neceſſarijs non modò adducti, vel impulſi, verùm etiam coacti ſimus nullum Epiſcopum, qui noſtræ ditionis eſſet, Tridentum mittere ad eum Conuentum celebrandum, qui eſſet à Beatiſſimo Patre Papa noſtro Iulio indictus nomine publici Concilij, eaque de cauſa pręſcribenda breuiter ad vos omnia curauimus, & quæ pro nobis exponenda, & quæ vobis ipſis iſta dignitate, iſta grauitate hominibus diligenter, & attentè perpendenda videbantur: præſertim cum nobis dubium non eſſet, valdè alienum à ſapientia, prudentia, integritate veſtra, ſanctiſſimi Patres, factum aliquod noſtrum, aut alterius cuiuſuis temerè condemnare, quod perſpecta, dijudicataque cauſa facillimè probatur.

In ijs itaque, quæ pro cauſa noſtra ſcripta mittimus, ſunt, quæ partim communi omnium, partim quæ pręcipuo iure aut profitemur vltrò, aut ſperantur, à nobis ac deprecamur, neceſſario quodam, & explorato penè iniurię, & contumelię metu: cùm à nonnullis, ſi quis à nobis retineatur humanitatis ſenſus, aut benignitatis nimis vehementer, ac præter modum videamur oppugnari, quibus tamen ne repugnaremus quidem, ſi liceret nobis ab omni iuſtitię, atque ęquitatis inſtituto, & ſuſcepto ſemel patrocinio recedere. Sed hęc omnia, ſanctiſſimi Patres, non ſecus, ac honorarij arbitri comiter, & benignè vti audiatis, ab eoque recitari patiamini, cui has literas ad vos nulla alia de re dedimus, vos vehementer oramus, atque etiam obteſtamur, eaque ſic accipiatis obſecramus, non tanquam ab ignoto, aut alieno, aut aduerſario profecta, ſed veluti ab eo, qui hæreditario nomine maximus, aut ſicuti loquimur, primus & perhibemur eſſe Eccleſiæ Catholicæ filius, quo quidem in domeſtico ornamento obtinendo, & ſuſtinendo Maiorum noſtrorum & virtutis, & pietatis opinione pollicemur vobis, Patres præſtantiſſimi, idque adeò nobis ſumere audemus, freti benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti recipimus, ſpondemus nos mirificam illam animi magnitudinem, vigilantiam, ſollicitudinem, fortitudinem, religionem omni genere præſtaturos eſſe ſtudiorum, officiorumque noſtrorum, tantum abeſt, vt dum factam, & illatam ab alijs iniuriam neceſſariò cogimur repellere, aut traditam nobis a Maioribus noſtris Eccleſiæ Catholicæ charitatem deponere quæramus, aut noſtra ſponte deſinere proſequi quidquid ab ea pertractatum, decretum, conſtitutum fuerit, quomodo, videlicet, ab illa pertractari, decerni, conſtitui par eſt, dum ne quid interea ſincero, atque integro ab Hæreticorum vecordia Principi immerenti, atque innocenti, aut captioſum comparetur, aut contumelioſum. Sit Dominus Noſter Ieſus Chriſtus, qui auctor eſt, cuſtos etiam, & conſeruator, Patres ornatiſſimi, ſalutis, incolumitatis, dignitatiſque veſtræ. Valete. *Ex Villa Regia, quæ Fontis Bella-aquæ dicitur ante diem Idus Auguſti MDLI.*

Henry.

,, A tergo autem: Sanctiſſimis, & obſeruandis
,, in primis in Chriſto Patribus Conuentus Tri-
,, dentini. Quibus literis lectis, ipſe Nuntius
,, Regis Gallorum legit ſcripturam quandam,
,, quæ erat tenoris infraſcripti.

30 Hæc ſunt, Sanctiſſimi Patres, quæ poſt ſuſceptum primum agri Parmenſis patrocinium à Chriſtianiſſimo Rege, exortam deinde ea de re grauiſſimam, ſed iniuſtiſſimam illam quidem querimoniam, poſt oblatum poſtremò proximum hunc tumultum, & certiſſimum ciuilium armorum, inteſtinique belli terrorem oſtentatum, Rex Chriſtianiſſimus imperauit, Beatiſſimo Patri Papæ noſtro Iulio, tùm Sacro Cardinalium Collegio profiteri, denunciarique, quæ totidem ferè verbis ſunt deindè expoſita. Cùm facta quædam ſua, quæ non modò reprehenſione nulla, ſed ſumma etiam laude digna eſſent, trahi tamen, atque vocari in inuidiam animaduerteret, idque quorundam hominum iniqua interpretatione fieri, atque diſſenſionum ſemina iaci, quærique materiam armorum, illud in primis, ſedulòque curauiſſe, vt quoad integra res eſſet, & conſilij, & facti totius rationem illius Sanctitati, Collegioque accuratiſſimè redderet Paulus à Thermis Orator ſuus Vir equeſtri dignitate clariſſimus, idque eo conſilio à ſe factum eſſe, vt ſi qua in animis illorum minus commoda de ſe opinio inſediſſet, ingenua illa ſatisfactione reuelleretur, atque ita imminentibus malis, ſi repudiata pace occaſiones armorum cupidiùs arriperentur, iret ipſe obuiam; & quoad eius fieri

Scripturæ Orationis Regis Galliæ Concilio præſentata, & lecta.

poſ-

poſſet tanto ante refutaret: itaque primum omnium illud propoſuiſſe, id quod fecimus, vt eius propugnationem ſuſciperet, qui in fidem ſuam quaſi in portum aliquem confugiſſet; ſe non videre, qua ratione à quoquam iure poſſet improbari: quippè cùm id non magis communis cuiuſdam eſſet humanitatis ad incertos, & rerum, & temporum caſus, quàm optimi, maximique, ac verè Regij animi, & liberalis officium, nec æquum eſſe ſe deteriori conditione haberi, quàm cæteros, à ſe nihilominus nil aſtutè actum, nihil ſubdolè cogitatum, nihil commodi alicuius ſui cauſa geſtum; ſed vnius Eccleſiæ tantummodo habitam eſſe rationem pro perpetua quadam Francorum Regum, ac Maiorum ſuorum conſuetudine, qui illam non opibus ſolùm ſuis exornarint, aut armis extulerint, ſed corpora etiam ſua grauiſſimis illis temporibus periculis omnibus oppoſuerint, idque (quòd fieret) illius cauſa cœptum eſſe, his conditionibus eſſe teſtatiſſimum, quas ipſe pacis, concordiæque conſtituendæ obtuliſſet, quæ ſemper eò ſpectarunt, vti qua de re agebatur, ea res ne Eccleſiæ aliquando vel ſubriperetur, vel eriperetur, quam vellet perpetuò iuris eiuſdem, ditioniſque eſſe, idque vnum tantoperè contenderit: quæ cùm eiuſmodi eſſent, neminem ſanæ mentis exiſtimare poſſe quidquam à ſe vel actum, vel ſuſceptum, quod non maximum, generoſiſſimumque Regem deceret, & hoc loco, & hoc animo Principem, qui ſe non modò abſtinentiſſimum præſtitiſſet, ſed etiam maximis ſuis ſumptibus, ac nonnullo rerum ſuarum diſpendio Italiæ pacem, otium, libertatemque obtuliſſet, & omni ſuo ſtudio, conatuque Eccleſiæ dignitatem, atque auctoritatem procuraſſet: ſe præterea palàm denuntiaſſe, ac teſtatum eſſe, ſi Beatiſſimi Papæ Noſtri Sanctitas hanc iuſtam eſſe cauſam armorum decreuiſſet, ac proindè Italiam, atque adeò vniuerſam penè Europam bello implicuiſſet, ex quo Eccleſiæ ſtatus conuelleretur, tùm mores, tùm Religio, tùm fidei ipſius cauſa in vltimum diſcrimen adduceretur, maximo id quidem ſuo cum dolore futurum; ſed ſibi tamen nihil eorum meritò imputatum iri, qui omnia ante feciſſet, quominùs illa acciderent, omneſque propterea conditiones, quæ modò honeſtæ, & illius temporis eſſent, non ſolùm ferrè, verùm etiam accipere voluiſſet.

31 Denique Concilij, quod nuper indictum eſſet ſolutionem, quam ſi ad arma iretur, neceſſe erat conſequi, ſibi minimè aſſignari poſſe; orare etiam, atque obteſtari enixiùs Summi Noſtri Pontificis Sanctitatem, conſiderans etiam quanta ex bello ſemel ſumpto damna, atque incommoda Reipublicæ Chriſtianæ impenderent, eaque ne euenirent, quod pace tuenda facillimum erat, efficeret. Attamen cùm hæc tot, ac tanta ipſe pro ſe per ſupradictum illum Oratorem ſuum egiſſet, monuiſſet, denunriaſſet, hortatus eſſet tantum abeſſe, vt illis omnibus, quæ ſummoperè iure omni diuino, humanoque niterentur, vllo modo Summus Chriſtianorum Pontifex moueretur, vt cùm pacem, tranquillitatemque tueri deberet, controuerſias, diſſidia, lites, ſi quæ ipſis inter ſe Principibus Chriſtianis eſſent, vel minuere, vel funditùs tollere, otium, atque ſecuritatem omni ratione celebrando Concilio parare; Italiæ tamen funeſtiſſimum bellum concitare, quo totam mox Europam conflagrare neceſſe eſſet, nona excitare armorum diſſidia, aditus ad Concilium omnes præcludere maluiſſe videretur, eamque omnibus ſuſpicionem inducere, iſtam ipſam Concilij Tridentini indictionem, non communis Vniuerſæ Eccleſiæ vtilitatis gratia expetitam eſſe, ſed factam potiùs coitionem cum ijs, quorum priuatis rationibus, ac commodis illic inſeruiretur nullo reclamante, nullo repugnante videri certè Summi Pontificis noſtri Sanctitatem ſe excludere, ac fructu optatiſſimi Concilij priuare voluiſſe; id rerum initia, progreſſus, exitus, conſilium Sanctitatis eius declaraſſe, cùm illa de cauſa, nec hoc tempore, nec hoc Auctore, aut bellum tàm pernicioſum tanto vniuerſæ Reipublicæ periculo ſuſcipi, aut tanta eiuſdem Reipublicæ iactura, & calamitate geri debuerit. Claros ſæpenumero, & admirabili quadam animi magnitudine Principes diſſimulandis grauioribus iniurijs pacem retinuiſſe, atque modò reſtinxiſſe initia communis incendij nunc quæſitam videri vltrò, & adornaram, à quo minimè debuit, flammæ iſtius pernicioſiſſimæ, ac luctuoſiſſimæ materiam.

32 Conſtituendam fuiſſe, aut reuocandā magis exemplo Sanctitatis illius, Concilio iam indicto, veteris Eccleſiæ ſeueriorem diſciplinam, ac ſpeciem non labefactandam, aut deformandam eam, quæ cùm pauciſſimorum hominum Religione nititur, tùm pauciorum multò honeſtate, ac moribus agnoſcitur; nec ſpargenda Chriſtianis Principibus odiorum ſemina, nec obijciendam Petri Principis Apoſtolorum nauiculam maioribus propè fluctibus, quàm vnquam vlla Maiorum noſtrorum memoria obiecta ſit, nec ſi ab eo Concilio, quod magnoperè expetiuiſſet interclusis itineribus arceri oportuiſſet, Regem perpetuo ſuo ſenſu non modo nomine Chriſtianiſſimum, cuius cùm tanta Maiorum beneficia in Eccleſiam exiſtant, ipſa in communi fidei, atque Religionis cauſa nec hæſerit vnquam, nec offenderit, nec titubarit vllo modo, nec animo futurus ſit vnquam ab Eccleſiæ Catholicæ rationibus alieno: ſe facere non potuiſſe, quin apud illius Sanctitatem, apud Sacrum Cardinalium Collegium dolorem ſuum exponeret, ac verè, & ex animo conquereretur, illudque tùm querendo, tùm precando poſtularet, ne alienum exiſtimarent, aut ſuo, aut Maiorum ſuorum more, quod deprecaretur quædam, hoc eſt, vt nunc loquimur proteſtaretur ipſe, quomodo quidem omninò proteſtatus eſt, ſicut ab ipſo ſibi iure permiſſum eſſe non ignorabat, videlicet ne ipſi grauiſſimis bellicorum motuum difficultatibus implicato neceſſe eſſet Tridentum ad Concilium mittere ſuæ ditionis Epiſcopos, quippè quibus nec liber nec tutus eò pateret acceſſus, neuè id ipſum Concilium, à quo excluderetur inuictiſſimus, Generale totius Eccleſiæ Catholicæ aut haberetur, aut appellaretur; quin potiùs priuatim exiſtimaretur Concilium, quod videretur illud quidem quæſitum, & expetitum non reformandę, reſtituendęque diſciplinę, nec ſectarum comprimendarum ſtudio, ſed quibuſdam obſequendi, quorum priuatæ vtilitatis magis, quàm publicę ratio inita eſſe videretur.

Denique neque Concilij huiuſmodi, eorumue decretis, aut ipſe, aut populus Gallicus, aut vlli Gallicę Eccleſię Miniſtri in poſterum tenerentur: immò verò ſe teſtari palam, ac denuntiare, ad eadem ſe remedia, ac prępſidia deſcenſurum, ſi neceſſe videretur, quibus Maiores ſui Francorum Reges in re conſimili, cauſaque vti conſueuiſſent;

nec ſibi quidquam antiquius fore, ſecundùm fidei, ac Religionis integritatem, libertate, & incolumitate Eccleſiæ Gallicæ; nihilominùs hoc ſe profiteri; tamen non hæc ita à ſe dici, quaſi aut cogitaret vllo modo, aut haberet in animo meritam, ac debitam à ſe Sanctæ Sedi Apoſtolicæ obſeruantiam, & obediendi conditionem aut excutere, aut imminuere; contrà operam daturum eſſe vt magis, ac magis in dies ſe dignum præberet hoc Chriſtianiſſimi Regis cognomine: hoc maximi Eccleſiæ filij elogio animi huius ſui, ac ſtudij propenſionem ad fæliciora, melioraque tempora reſeruari, cùm ſcilicet hoc humano generi, ac præcipuè Reipublicæ Chriſtianæ hoc ſuia ipſius, ac populi totius Galliæ votis Dei Optimi Maximi gratia tribuiſſet, vt honeſtè depoſitis armis, quę eſſent parum modeſtè illata motiones animi componerentur, & hoc modo pax ipſa conueniret. Se præterea ſupplicare cùm ab eius Sanctitate, tùm ab ipſo Sacro Collegio poſtulare, vti ne moleſtè ferant, ſi ſuam ipſe profeſſionem, inſtaurationem, deuuntiationem, deprecationem in acta referri peteret, ſibique inſtrumenta his de rebus publicè fieri, quibus quoties aut tempora, aut res ſuæ popoſciſſent, vti poſſet ad ſuperiorum omnium fidem, ſibique ne ad ſingula reſponderetur, rogare, vt his de rebus omnibus cæteros Chriſtiani nominis Principes, Populos, Ciuitates liceret certiores facere. Nunc itaque, Sanctiſſimi Patres, cùm vobis promptum ſit, ac facile, nedum Chriſtianiſſimi Regis animum, & explicatam, apertamque facti, conſilijque ſui mentem perſpicere, poteſtis ſtatuere, nec hunc ordinis iſtius conuentum ab illo ſperni, nec auctoritatem, grauitatemque magni fieri, ſed præreptam potiùs huius celebrandi facultatem, quod vos ita accepturos confidit, ornatiſſimi Patres, vt nec de illius Religione dubitare poſſitis, nec de animo erga vos, totamque Eccleſiaſticam adminiſtrationem ſecus, ac commodum eſt iudicare. In quo veſtro iudicio aduersùs maleuolorum, & iniquorum hominum ſermones ſatis ſibi pręſidij eſſe putat, ſatis aduersùs ſugillatores argumenti, vt ſimul acquieſcat & innocentię ſuę conſcientia, & recordationis officiorum ſuorum.

☛ *Henry.*

,, Cuius quidem ſcripturæ lectione abſoluta,
,, ſtatim Promotor Sacri Concilij interpoſuit in-
,, fraſcriptam proteſtationem, quam clara, &
,, alta voce legit ſub tenore, qui ſequitur.

Proteſtatio contra Scripturam Regis Galliæ.

Sacroſancta Oecumenica, & generalis Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata intendens conſultò, & maturè, ac cauſæ cognitione adhibita, & publica Seſſione, prout vos facere elegiſtis, necnon ipſius negotij qualitas requirit, vobis reſpondere, monet vos, vt ad audiendam, & recipiendam reſponſionem huiuſmodi prima proxima futura Seſſione, quæ erit XIII. Menſis Octobris proximè venturi coram ipſa Synodo comparere omninò debeatis, dum Chriſtianiſſimus Rex veſter in ſuis literis affirmat, in Ciuitate Tridentina adeſſe Concilium, acceptat, admittitque libenter. Perſonam verò veſtram pro legitima, & omnia alia per vos dicta non admittit, niſi ſi & in quantum de iure id facere tenetur; Proteſtans nihilominùs nullum interea ipſi Sacroſanctæ Synodo, ac proſecutioni ipſius Concilij, etiam per quæcumque per vos acta, & geſta pręiudicium generari: ac interim prohibet omnibus Notarijs, vt Inſtrumentum iſtius actus vobis, aut alicui tradant, niſi vnà cum adiectione ſuę reſponſionis, quam die ſupradicta vobis tradere parata eſt; ac ſine ſui Notarij ſubſcriptione; aliàs proteſtatur de nullitate. Deindè cantato Hymno conſueto, benedicta Sancta Synodo Patres dimittuntur.

Interfuere illi Seſſioni inter alios Moguntinus, & Treuerenſis Principes Electores, ijdemque Archiepiſcopi. *Diar. Con. Trid. pag. vlt.*

33 Ex his refellas Iacobum Auguſtum Thuanum Præſidem Pariſienſem, qui affinxit Oratori Regio hanc Orationem hæretico veneno imbutam.

,, Hoc eſt Patres, quod præcipuè Regis Chri-
,, ſtianiſſimi animum vrit, hoc eſt quod maxi-
,, mè ad ſuam, & Vniuerſæ Eccleſiæ iniuriam *Iac. Aug. Thu. hiſt. lib. 8.*
,, pertinere arbitratur, quòd eo tempore Con-
,, cilium coëgerit Pontifex, quo coniunctis cum
,, Cæſare copijs ipſum bello oppugnat, ne vi-
,, delicet Gallicæ Eccleſiæ Præſules eo conueni-
,, re poſſint, quorum ſalutaribus ſententijs, ac
,, conſilijs, tam in caput, quàm in membra di-
,, ligentiſſimè inquiratur, quæ corrupto vſu in
,, Eccleſiam irrepſerunt emendentur, & emen-
,, datis ijs, quæ in doctrina, ac moribus corru-
,, pta ſunt, publica Eccleſiæ concordia ſarcia-
,, tur: hoc eſt inquam Patres, cuius cauſa me
,, Rex ad vos miſit, non vt de iniuria ſibi facta
,, conqueratur. (Et infrà) Verùm Sacra profa-
,, nis miſceri, ambitioni Religionem, inexple-
,, bili aliena inuadendi cupiditati, pietatem, ius
,, rapinis, fas violentię obtendi indignatur, & eo
,, impudentiæ poſtremò inimicos ſuos deueniſ-
,, ſe, vt cùm maximè fallunt cùm fucum homi-
,, nibus faciunt, tunc doctrinæ, & morum in
,, Eccleſia emendationem conſtituere videri ve-
,, lint; itaque Rex Chriſtianiſſimus, & natu
,, maximus Eccleſiæ filius; his enim titulis à
,, Maioribus acceptis meritò gloriatur, qui vi-
,, deat ſecum tam implacatè, & iniquè agi
,, cùm diſſimulationi ampliùs locus eſſe non poſ-
,, ſit, me ſuo nomine coram vobis, ſicuti per
,, ſuos Legatos Romæ iam feciſſe ſcitis, denun-
,, tiare iuſſit, ob excitatum, tàm iniquum,
,, tàmque alieno tempore bellum, non licere,
,, nec integrum eſſe ditionis ſuæ Epiſcopos Tri-
,, dentum mittere, neque habere hunc Conſeſ-
,, ſum pro Oecumenica, & legitimè congrega-
,, ta Synodo, ſed magis, quod literarum nuper
,, traditarum inſcriptio doceat, pro Conuentu
,, quodam priuato, qui non Religionis, ac Rei-
,, publicæ cauſa, verùm in ambitioſorum quo-
,, rumdam compendium ex his turbis captan-
,, tium gratiam ſit conſtitutus; proindè il-
,, lius decretis, nec ſe, nec Regni ſui ordines
,, vllo pacto obligari, contra adhibiturum ea
,, remedia ſi opus fuerit, quibus Maiores ſui in
,, conſimili cauſa vſi fuerint.] Fingit nimirùm

Auctor Henricum defectionem interminatum à Pontifice, atque in eum moliturum, quæ Philippus Pulcher aduersùs Bonifacium VIII. quæ Carolus VI. aduersùs Benedictum XIII. Pſeudopontificem, quæ Ludouicus XII. aduersùs Iulium II. egiſſent. Verùm Auctor mendacij conuincitur manifeſti ex Actis Synodalibus. Nulla enim à Iacobo Amiotto Regio Oratore habita eſt Oratio, ſed tantummodo lectum eſt ſcriptum Regium incluſum literis, ſigilloque obſignatum, cuius ſeriem ipſe penitùs ignorabat, eaque de cauſa pudore ſuffundi viſus eſt, cùm ipſi traditum eſt, vt illud coram Patribus perlegeret, quo quidem ſcripto eadem peni-

Sfortia Pall hiſ. Conc. Tri. lib. 11. c. 17.

Digitized by Google

nitùs repetita fuere, quæ antea Romæ in Cardinalium Senatu præſente Iulio fuerant perorata; cùm verò pijs verbis ſe Apoſtolicam Sedem debito cultu, & obſeruantia proſequi Henricus Rex profiteretur, nec tamen indicto à Pontifice Concilio ſe coniungeret, pugnautia inter ſe dicere exiſtimatus eſt: porrò Concilij Promotor Regio Oratori edixit, vt reſponſum ad Regias literas, atque Apologiam in proxima Seſſione dandam expectaret. At ille, vt erat iuſſus, reſponſo non expectato, Tridento ſe proripuit, atque Henricus Rex tertia Septembris die promulgauit moto à Iulio Pontifice bello Concilium diſturbari, Galloſque Præſules Tridentum proficiſci vetuit. Quodnam verò reſponſum à Patribus Henrico II. Gallorum Regi redditum ſit hic attexere viſum eſt, licèt illud in fine ſequentis Seſſionis vndecima Octobris datum ſit, ne eadem repetere ſubinde cogamur. Hęc verò narrantur in actis.

34 Reuerendus Dominus Epiſcopus Bituntinus legit è ſuggeſtu reſponſum, quod ſequitur.

Reſponſum ad proteſtationem Regis Francorum lectum in publica Seſſione die VI. Octobris MDLI. & exbibitum ipſius Regis Oratori.

An. Maſ. in act. ms. Seſſ. 3. Conc. Tri. ſub Iulio III. MS. Arc. Vat. ſig. num. 3191. p. 56. MS. Car. Pij ſig. n. tom. 64. pag. 208. Ext. etiã in aliemis, Arc. Vat. ſig. num. 3229. p. 340.

Cùm in proxima Seſſione maximam hæc Sancta Synodus lætitiam, voluptatemque cepiſſet, non ſolùm propter auctoritatem, ac Patrum frequentiam, aduentum ampliorem Germanię Pręſulum, & eorumdem Principum, ac Sacri Romani Imperij Electorum, verùm etiam quia à pijſſimo Imperatore, & ex Vngariæ, & Bohemiæ Regnis à Sereniſſimo Romanorum Rege Legati Viri ornatiſſimi cum literis, ac mandatis venerant: quæ fuerunt ea ipſa in Seſſione recitata, ac per eoſdem dies ex literis duorum Clariſſimorum Regum Luſitanię, & Polonię cognitum fuerat, illos quoque inclytos Reges in animo habere Legatos ſuos ad ſacroſanctam hanc Synodum mittere: Omnes tamen Patres collaudato Imperatoris, & illorum Regum officio, atque erga ſanctam hanc Synodum reuerentia, cùm meritas Deo gratias egerant, quòd poſt diuturnas tenebras maxima ſubitò lux Chriſtianæ Reipublicæ fulſiſſet, tùm minimè dubium habuerunt, quin Rex Chriſtianiſſimus pro ſua, & maiorum ſuorum dignitate, ac Religionis ſtudio, ſuos quoque Legatos, Epiſcopoſq; miſſurus, & inſigne quoddã Religionis pacis, vnitatiſque Eccleſiaſticæ ſignũ declaraturus. Namque cùm omnibus gentibus notum ſit, quàm egregia Francorum Regum merita in Rempublicam Chriſtianam extiterint; cùmque hunc Regem putandum ſit, nec pietate erga Deum, neque ſtudio fidei Orthodoxæ, neque magnitudine animi quoquam illorum eſſe inferiorem, quis non exiſtimauit firmum præſidium huic Sanctæ Synodo, & Catholicæ Eccleſiæ in eius virtute, & auctoritate eſſe conſtitutum? Verùm cùm ipſius Nuntius in Conuentum Patrum proceſſiſſet, & literæ ab eo allatæ, vnà cum ſcriptura quadam illis adiuncta, recitatæ fuiſſent, magno mox Synodus dolore, & ſollicitudine affecta eſt: quamquam enim modeſtè admodum ſcriptæ erant, nec parum reuerentiæ, qua ille Rex hunc Sacrum Conuentum proſequitur, ſignificationem habeant, tamen inde difficultatem videri obijci, vndè auxilium expectabatur, quis non & vehementer admiraretur, & magnopere doleret? Sed & ſi propter quaſdam cauſas, opinioneſque incommodas Regis animum offenſum, & exulceratum eſſe apparebat, non propterea tamen Sancta Synodus ſpem de illo priſtinam ſibi abijciendam putauit, optimorum enim conſiliorum ſibi, & rectiſſimæ voluntatis conſcientia præter ſpem, quam in Deo Sacrorum Conciliorum auctore, & præſide habet maximam, ipſum Regem confidit te pro ſua prudentia melius ſecum perpenſa habiturum eſſe cùm officij, ac dignitatis ſuæ rationem, tùm communis Eccleſiæ vtilitatis, ac ſalutis; nec plùs apud eum auctoritatis, & ponderis habitura eſſe minus recta fortaſſe quorumdam conſilia, quàm ſanctę œcumenicę, illiuſque amantiſſimæ Synodi hortationes, atque monita. Quæ quidem libenter audire, & eius auctoritate moueri Chriſtianiſſimus Rex debet, memor eius, quod Dominus dixit: *Qui vos audit, me audit.*

Ac primùm illa, quam Rex Chriſtianiſſimus reticuit, omninò omittenda ſuſpicio eſt, ſi qui ſunt, qui exiſtiment ab hoc Sacro Concilio, non communi Eccleſiæ vtilitati, ſed priuatis alicuius commodis, & rationibus inſeruiri. Etenim quibus de rebus agendum ſit, directè pręſcriptum eſt bonis literis Summorum Pontificum, quarum alteris Concilium hoc à Paulo Tertio fœlicis recordationis huius Prædeceſſore indictum eſt; alteris ab hoc ipſo Summo Pontifice maximo in eandem hanc Vrbem reſtitutum. Res autem hæ ſunt, extirpatio hæreſum, reformatio morum, pax Eccleſiæ. Quæ tandem harum rerum, cùm toti Eccleſię vtilis, ac neceſſaria eſt, tùm ab omnibus pijs Principibus expectanda, & ſummis ſtudijs iuuanda. Hęreſis quidem longè, latèque non per Germaniam modò, vndè orta eſt, ſed per reliquas etiam Prouincias omnes, non abſque miſerabili animarum interitu, & maxima Diuini cultus diminutione peruagatur, corroboratur ea peſtis, & in dies latiùs ſerpit non ſine nouarum rerum periculo. Qui tanto malo obuiam ire cupiunt, ij proprio cuiuſque commodo, ac non Dei Optimi Maximi honori, & animarum incolumitati inſeruire putandi ſunt? Vetus illa, & ſancta Maiorum noſtrorum diſciplina iam pridem negligitur, populorum mores deprauari, atque corrupti ſunt, qui Eccleſiaſticam diſciplinam reſtituere, qui mores reformare, qui populos ad rectiorem viuendi rationem reuocare conantur, priuatim hi Principi cuidam conſultum volunt? Poſtremò Principum diſcordijs, quia neſcit quantas Reſpublica Chriſtiana calamitates acceperit, quibus hoc propoſitum eſt, cùm Dei honori, & animarum ſaluti proſpexerunt, & diſciplinam populi, ac Sacerdotum ſeuerioribus legibus aſtrinxerit, cùm ęternę quoque Eccleſię paci conſulere, & ad componendas Regum controuerſias auctoritatem ſuam interponere, vtrum ij videntur vni alicui obſequi, & gratificari cupere, an cùm Principibus, tùm eorum populis, Regniſque conſulere? Non cadit profectò in hanc Sacram Synodum hęc ſuſpicio, aliena eſt, atque abhorrens ab eius fide, grauitate, conſtantia. Nec verò exiſtimandum eſt Patres in ea congregatos, tàm longè à Sedibus, & Eccleſijs ſuis, tanto ſuo, & ſuarum rerum incommodo in hanc Vrbem conueniſſe, quo cuipiam Principi fidem, & Religionem, & animas ſuas addicerent. Illi verò, pro loco, pro munere, pro miniſterio, ad quod à Deo vocati ſunt,

ſunt, Principi Principum Chriſto primùm, deindè eius Eccleſiæ deſeruierunt, neque præcipuum alicuius commodum ſpectant, ſed communem Chriſtiani populi vtilitatem, & ſalutem intuentur; quod cùm principium ipſum iam indicare potuit, tùm rerum exitus, Deo iuuante, apertiùs declarabit. Quamobrem mouere Chriſtianiſſimum Regem ſuſpicio hæc minimè debet, quominùs ſinat Epiſcopos Regni ſui hùc venire, neque cùm huic ſacro Conuentui, tantum in literis ſuis tribuat, eumque perhonorificè ſemper appellet, huiuſmodi quippiam debet ſuſpicari.

35 Quod verò ad eam controuerſiam attinet, quæ propter vrbem Parmam exorta eſt; non dubitat hæc Sancta Synodus, quin Pontifex Maximus totius ſui facti, & conſilij ſui rationem redditurus ſit, ipſis quidem Patribus nihil poteſt eſſe optatius, quàm vt res ad otium, & concordiam deducatur, vtcumque autem ſit priuatum illud negotium, nihil ad hoc publicum pertinet, neque ob eam controuerſiam Chriſtianiſſimo Regi recuſandum cenſet hæc Synodus, quominùs ad Sacroſanctum, ac generale Concilium ſinat Regni ſui Epiſcopos venire, pluris enim à tàm pio, & orthodoxo Rege vniuerſa Eccleſia facienda eſt, quàm vnus ab eo in fidem, & is alienus cliens, & ſtipendiarius receptus: neque Chriſtianiſſimum Regem decet, propter priuatam offenſionem, officium ergà communem Matrem deſerere, & rem Chriſtianæ Reipublicæ maximè ſalutarem non adiuuare: nam quia acceſſus hùc illis parum tutus eſſe videtur propter bellicoſos, ſcilicet, motus, hac excuſatione minimè vti licet nunc temporis, qui nec bello domi detinentur, & in locum quietum, & omni tumultu vacuum ad Concilium vocamus, & tutò illuc poſſunt peruenire.

At illud fortaſſe metuunt, ne ſi fortè aliqua de re actum fuerit, quæ illis minùs probetur, parum illis liberè quod ſenſerint liceat dicere; quod nec illis verendum eſt: nonne Regius Nuntius, cùm literas à Rege attuliſſet, illas quidem non nimis huic Sanctæ Synodo iucundas, in Patrum conſeſſum admiſſus eſt; & cùm liberè quidquid ei videretur, diceret, attentè, & patienter auditus eſt? An verò priuato homini tanta libertate, vt permiſſum fuit, Epiſcopis illo honore, illa dignitate præditis minus liberè proferre, quod ſenſerint? illis verò liberè loquendi poteſtas erit, & ſi venerint, omni honore, & ſtudio cùm ſua, tùm Regis cauſa ab omnibus Patribus excipientur, ſin autem, quod credere difficile eſt, moneti, atque officio ſuo defecerint, nequaquam propterea Concilium eſſe deſinet, quod more, exemploque aliorum Conciliorum Generalium indictum, & in Spiritu Sancto legitimè congregatum eſt, & hùc tandem iuſtis de cauſis reſtitutum, vbi ex compluribus Prouincijs Epiſcoporum aduentu, & concurſu quotidiè ſit frequentius, cuius acta, atque decreta Sanctæ Apoſtolicæ, & Vniuerſalis Eccleſiæ auctoritate nitentur: vnus enim eſt Chriſtus, vna eius Sponſa, vnum corpus, Catholica videlicet Eccleſia, quæ vt illa Domini noſtri tunica inconſutilis fuit, ita ipſa ſingularis eſt, atque vnica.

36 Quod verò teſtatur Rex, atque denuntiat ſe, ſi neceſſe fuerit ad eadem illa remedia deſcenſurum, quibus Maiores ſui aliquando vſi fuerint, adduci non poteſt hæc Sancta Synodus, vt eum ita ſentire arbitretur, aut omninò eiuſmodi proprium eſſe facturum: etenim quid tàm alienum eſſet à Chriſtianiſſimo Rege, quàm inſtituta, quæ ſignificat, vel ipſius cauſa renouare, quæ grauiſſimis, honeſtiſſimiſque de cauſis, non ſine maximo Francorum Regum commodo, fuerunt iampridem abrogata? Quæ porrò tanta eiuſmodi capiendi conſilij neceſſitas vnquam poterit exiſtere? Nonne quoduis ſubire incommodum ſatius fuerit, quàm tantam nobiliſſimo illi Regno labem aſpergere, tanto ſcandalo Deum Omnipotentem, & Eccleſiam Catholicam offendere? quàm alienum verò à prudentia Chriſtianiſſimi Regis eſſet, præter animæ, & ſalutis æternæ periculum, omnibus ſeipſum commodis, beneficijſque priuare, tùm à Sede Apoſtolica ante conceſſis, tùm ab hoc ipſo Pontifice Maximo tributis? Verùm Sancta hæc Synodus minimè timet, ne Rex tàm turbulentum conſilium, atque inutile vnquam capiat, nec plus dolori indulgeat, quàm obtemperet rationi. Illud potiùs ab eo expectat, vt Dei honori, Eccleſiæ tranquillitati, animarum ſaluti conſulat, atque proſpiciat, quibus quidem ſeruire, eaſque vita ipſa potiores habere omnes debent, in primis tamen, qui à Deo conſtituti ſunt Reges, atque Principes, atque in altiore honoris, & dignitatis gradu locati ſunt, hoc in illum exiſtant gratiores; ſperandumque, quòd tàm opulentũ Regnum Dei munere Rex adeptus, tantis præterea beneficijs affectus, etiam operam det, vt quàm gratiſſimus in Deum videatur, ac eum chariſſimæ Chriſti Domini noſtri Sponſæ, & Sanctiſſimę omnium noſtrum parentis Eccleſiæ diuturnę miſerię, calamitateſque moueant? iam pridem vexatur, ſcinditur, laceratur, creſcit in dies malum, & vehementiùs ingraueſcit, nulla res ampliùs dilationem, ac moram patitur, cùm tandem aliquando Sancta hęc Synodus à Spiritu Sancto excitata ad eius ſalutem incumbere cœperit, numquid Chriſtianiſſimus Francorum Rex Henricus tàm piorum, & ſalutarium conſiliorum expers ſuſtinebitur, non opem, & fidem ſuam imploranti dexteram porriget, non fulciendis eius ruinis manum admouebit? neſcio quam aliam occaſionem expectabit, cùm ille perpetuus Eccleſię aduerſarius aliud minimè ipſe tempus expectet; ſed eam opugnare, vexare, & lacerare non deſinat. Abſit, vt ille Rex in tàm graui, & neceſſario tempore deſit Eccleſiæ: abſit, vt tantam quotidiè fieri animarum iacturam negligat. Propria hæc quidem Epiſcoporum cura, proprium hoc munus eſt, Eccleſiæ vnitatem tueri, & ſaluti animarũ proſpicere; verumtamen pij ſemper hoc Reges, Principeſque fecerunt, vt huiuſmodi Epiſcoporum Conuentibus auctoritate, & ſtudio adeſſent, ſiuè Ciuitatum ſuarum Epiſcopos non ire ad eos ſolùm ſinerent, verùm etiam hortarentur, Legatos mitterent, pietatem denique in eo ſuam toti terrarum Orbi declararent. Hoc idem facere Chriſtianiſſimum illum Regem, & huic Sanctæ Synodo amabilem Principem oportet, ſi officio, ac muneri ſuo ſatisfacere, ſi ſe dignum illo eximio præbere cognomine, ſi Galliarum Eccleſijs, quæ illi chariſſimæ ſunt, ſtudet conſulere, ſi denique Patrem ſuum vult piæ memorię Regem imitari. Etenim is pro ſua præſtanti pietate, & vnitatis Eccleſiæ ſtudio, in hanc ipſam Vrbem ad Concilium lectiſſimos Regni ſui Epiſcopos venire non ſolùm non prohibuit, verùm etiam vnà cum eis Legatos Viros orna-

Digitized by Google

ornatiſſimos miſit. Et eo magis hoc facere debet, quia iam Epiſcopi Galliarum à Pontifice per literas de reſtituto hoc Concilio certiores facti, & vt venirent, ipſo ſciente, & conſentiente Rege, admoniti fuerunt.

Quæ cùm ita ſint, Fratres illos ſuos hæc Sancta Synodus amantiſſimè, ac ſtudioſiſsimè in Domino hortatur, vt ad ipſam in curſu tàm piarum actionum adiuuandam, omiſſa omni cunctatione hùc ſe conferant. Quod igitur eorum munus ſit, quod officium, quid tanta Eccleſiæ neceſsitas ab eis poſtulet, ac potiùs efflagitet, quid Deo, quid Eccleſijs, quid Summo Pontifici, quid Vniuerſali Synodo præſtare debeant, minimè ignorant, ne recuſent à Pontifice Maximo euocati, atque admoniti, à Fratribus ſuis, & Vniuerſali hac Synodo expectati ad res ſanctiſſimas, ſalutareſque gerendas, ad inſtaurandam Religionem, ad reformandos mores, ad pacem, & vnionem Eccleſiæ conſtituendam, accedere. Regem verò Chriſtianiſsimum eadem hæc Sancta Synodus per viſcera miſericordiæ Domini Noſtri Ieſu Chriſti obteſtatur, vt animi ſui offenſionem ipſi Chriſto Redemptori Noſtro velit dimittere, & cæteris rebus omnibus Chriſtianæ Reipublicæ commoda anteponere. Interea eos ipſos Principes, quos propter huiuſmodi moderationem, & magnitudinem animi, & ob diſſimulatas interdum pacis retinendæ cauſa graues iniurias laudet, imitetur ſuperiores Francorum Reges, ac Maiores ſuos, quos ob Eccleſiam non ſolùm illorum opibus exornatam, verùm etiam armis, & corporum ſuorum oppoſitu defenſam magnis meritò laudibus extollit. Memoretur præclari illius ſui cognominis, quod ab illis acceptum perpetuò benè de Chriſtiana Republica merendo non minùs, quàm Regnum ipſum tueri, & conſeruare debet, in quo, ſi huius Synodi ſpei, opinionique reſponderit, & fideliſſimis eius, amantiſſimiſque conſilijs, maximam ab omnibus laudem, & æternum à Deo præmium moderationis, & pietatis ſuæ conſequetur. Deus, in cuius manu manus, & corda ſunt Principum, Regium animum ad hæc conſilia dirigat, quæ & Regi glorioſa futura ſunt, & Chriſtianæ Reipublicæ ſalutaria.]

,, Super quo reſponſo Patres omnes rogati
,, etiam ſingulariter à me Secretario, reſponde-
,, runt: Placet: à Promotoreque requiſitis Pro-
,, tonotarijs, & Nuntijs ibi præſentibus. Re-
,, liquæ verò eius Seſſionis acta inferiùs recen-
,, ſebuntur.]

37 Porrò Henricus Galliæ Rex ſua proteſtatione aduersùs Tridentinum Concilium illam Caroli V. Cæſaris aduersùs Concilium Bononienſe æmulari viſus eſt, hiſque proteſtationibus ij Reges arrogare viſi ſunt ſibi eam auctoritatem, vt Concilium Oecumenicum fieri non poſſet, ſi ipſi diſſentirent, Eccleſiamque ſubijcere vellent ſuæ ſeruituti. Quot verò, & quanta mala ex hac conteſtatione manarint, lugeri ſatis non poſſunt. Confirmati ſunt Lutheranorum animi in pertinacia, adeò vt Saxoniæ Dux incautum Cæſarem intercipere molitus ſit, Conciliumque anno proximo diſſiparit, atque hæreſis in Galliam irrepſerit, nec crimen inultum Henricus tulit, cùm in ipſo ætatis flore extinctus ſit, eius ſtirps ab Hæreticis vexata breui exciſa ſit, vt ſuis locis lugendum erit, atque hactenùs de Henrici Regis proteſtatione, ac reſponſo ei reddito.

Caroli V. & Henr. II. proteſtantium aduersùs Concilia impietas.

Diuina in Henricũ vltio.

In ſuperiore porrò Seſſione ſecunda nulla de fidei dogmatibus decreta promulgauere, ſed in diem 11. Octobris proximam Seſſionem tertiam indixere, cùm Moguntini, & Treuerenſis Archiepiſcoporum, qui acceſſerant, exemplo plures alios Præſules venturos ſperarent, & capita,
,, de quibus agendum foret, propoſuere.] Sa-
,, croſancta (inquiunt) Oecumenica, & Gene-
,, ralis Tridentina Synodus, &c. cùm in præteri-
,, tis Seſſionibus de ſeptem Sacramentis nouæ
,, Legis in genere, & in ſpecie de Baptiſmo, &
,, Confirmatione definitum fuerit, ſtatuit, & de-
,, creuit de Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramen-
,, to, necnon quoad reformationem attinet, de
,, reliquis, quæ ad faciliorem, & commodio-
,, rem Prælatorum Reſidentiam pertinent, agi,
,, & tractari debere, ac monet, & hortatur om-
,, nes Patres, vt interim Domini Noſtri Ieſu
,, Chriſti exemplo, quantum tamen humana
,, fragilitas patietur, Ieiunijs, & Orationibus
,, vacent, vt tandem placatus, qui in ſæcula
,, ſit benedictus Deus, corda hominum ad ve-
,, ræ ſuæ fidei agnitionem, & Sanctæ Matris Ec-
,, cleſiæ vnitatem, ac rectè viuendi normam re-
,, ducere dignetur.]

Acta Con. Seſſ. 12.

De Moguntini Archiepiſcopi eiuſdemque Septemuiri ad cœtus Tridentinos acceſſu factus certior Iulius magnam cœpit lætitiam, concepta ſpe res Concilij optimos progreſſus habituras, eidemque Principi ſubiectis literis gratulatus eſt.

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Moguntino Sacri Romani Imperij Principi Electori.

38 Venerabilis Frater ſalutem, &c. Magno cum gaudio accepimus fraternitatem tuam Tridentum peruenisse, vt indictum à nobis Concilij Oecumenici tempus obeas; ſperamus enim eiuſdem Dei ſummi clementia, perque tuam, & aliorum Catholicorum Antiſtitum prudentiam, conſilium, grauitatem, Concilium ipſum optimos progreſſus habiturum, & tàm vniuerſæ Dei Eccleſiæ ſtatum, quàm Germaniæ populos à calamitoſis diſcordijs, & ſeditionibus reſpiraturos. Te igitur frater pro ea, quæ dies, noctesque animum noſtrum extimulat, Catholicam Fidem, & Chriſtianam Rempublicam in priſtinam incolumitatem, & dignitatem reſtituendi cura magnopere hortamur, vt tàm pium, ac ſalutare opus conſtantia tua, ac recta rerum intelligentia adiuues, ac ea, quam Sacri Romani Imperij Elector ſummam obtines, auctoritate proſequare, hac enim maximè ratione ab vnico, & præpotenti Deo certiſſimum præmium, & ab hac Sancta Sede, & à nobis perpetuam tibi gratiam, & fauorem promereberis. *Datum Romæ apud S. Petrum die VII. Septembris MDLI. Anno II.*

Iulij III. lib. bre. 5. ſig. num. 284. p. 92.

Acceſſiſſe quoque Tridentum Colonienſem, & Treuerenſem Archiepiſcopos pro celebrando Concilio ex alijs Pontificijs literis conſtat.

lib. 4. bre. pag. 272.

De his meminit Angelus Maſſarellus his verbis:
,, Vltima Auguſti Congregatio generalis, vt
,, de ſupra agendis decerneretur. Primùm antè
,, admittuntur Electores Imperij, quibus datur
,, locus ſupra omnes Prælatos in ſedibus orna-
,, tioribus paulò à Prælatis diſiunctis è regione
,, Oratorum Cæſaris parte dextra Aulæ, & ſedi-
,, lium Legati, & Præſidentium. Decernitur
,, deindè die craſtino habendam Seſſionem, &
,, futuram celebrandam ad diem XI. Octobris
,, ſequentis.

Angel. Maſſarel. in Diar. Con Tri. in 1. Arcl. Vat. pag. 417.

Acceſſit etiam inter alios Germaniæ Præſules Viennenſis Epiſcopus, atque in Concilio doctri-

næ

Iul. III. l. 5. breu. ſig. num. 2884. pag. 38.

næ magnum ſpecimen explicuit, tùm pro vindicanda ab impiorum calumnijs, argutijſque Sedis Apoſtolicæ dignitate Volumen ſcripſit, de quo illi à Iulio gratiæ actæ fuerunt.

Ang. Maſ.

Antequam celebraretur tertia Seſſio diſcuſſi ſunt Hæreticorum articuli circa Euchariſtiam, quos Angelus Maſſarellus ſubiectis verbis conceptos fuiſſe narrat.

M.S. Arc. Vatic. ſig. n. 3161. p. 37. Poſt Seſſ. 2. ſub Iulio III. & in Diar. pag. vlt.

,, 39 Cùm in ſequenti Seſſione agendum ſit de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, Illuſtriſſimi Domini Pręſidentes iuxta morem hactenùs in Concilio obſeruatum propoſuerunt diſcutiendos, atque examinandos à Sac. Theologiæ Profeſſoribus articulos infra ſcriptos.

,, 1 In Euchariſtia non eſſe reuera Corpus & Sanguinem, neque Diuinitatem Domini Noſtri Ieſu Chriſti, ſed tantùm, vt in ſigno.

,, Hic error eſt Zuinglij, Oecolampadij, & Sacramentariorum.

Hæreticorum articuli contra Euchariſtiã diſcutiuntur in Concilio.

,, 2 Exhiberi in Euchariſtia Chriſtum, ſed ſpiritualiter tantùm manducandum per fidem, non autem ſacramentaliter. Articulus iſte eſt ſupradictorum Hæreticorum præſertim Oecolampadij in libello, quem fecit de Euchariſtiæ Sacramento Cap. XIII. & in multis alijs locis; cùm enim negent Chriſtum eſſe reuera in Euchariſtia, aſſerunt non poſſe manducari Chriſtum niſi per fidem, ſacramentaliter autem accipi buccellam panis.

,, 3 In Euchariſtia eſſe quidem Corpus, & Sanguinem Domini Noſtri Ieſu Chriſti, ſed ſimul cum ſubſtantia panis, & vini, ita vt non ſit tranſubſtantiatio, ſed vnio Hypoſtatica humanitatis, & ſubſtantię panis, & vini, ita vt verum ſit dicere, hic panis eſt Corpus meum, & hoc vinum eſt Sanguis meus.

,, Martinus Lutherus in ſuo teſtamento de Altaris Sacramento ſic ait [Profiteor, quòd in eo veraciter Corpus, & Sanguis Chriſti in pane, & vino corporaliter manducatur, & bibitur. Et in aſſertionibus ſic ſcribit: [Poſtquam vidi, quæ eſſet Eccleſia, quæ aliter determinaſſet, nempè Thomiſtica, id eſt Ariſtotelica, audacior factus ſum, & quid inter Saxum, & Sacrum, hęrebam. Tandem ſtabiliui conſcientiam meam in ſententia priori eſſe, videlicet, verum panem, verumque vinum, in quibus Chriſti vera Caro, veruſque Sanguis non aliter, nec minùs ſit, quàm ipſi ſub accidentibus ſuis ponunt. Idemque Lutherus, ſcribens ad Regem Anglię, ſic inquit [Impius, & blaſphemus eſt, qui dicit panem tranſubſtantiari.

,, 4 Euchariſtiam inſtitutam eſſe ob ſolam remiſſionem peccatorum.

,, Hic articulus, vt refert Roffenſis, eſt Lutheri.

,, 5 Chriſtum in Euchariſtia non eſſe adorandum, neque feſtis venerandum, neque in Proceſſionibus circumgeſtandum, neque ad infirmos deferendum, & ęius adoratores eſſe veros Idololatras.

,, Lutherus ad Valdenſes ſic ait: Dicimus illos non eſſe damnandos, nec de hæreſi accuſandos, qui Sacramentum Euchariſtiæ non adorant, cùm non ſit præceptum, neque Chriſtus in hoc ibi adſit; ſed tamen vbique vides illam adorationem Sacramenti, nec eſſe ſine periculo vbi fides, & verbum non exercetur; quare tutius forſan fuerit cum Apoſtolis non adorare. Idem alio in loco ad eoſdem ait: Nullum feſtum magis odi, quàm Feſtum Corporis Chriſti; idemque docetur in Confeſſione Auguſtana.

,, 6 Non eſſe reſeruandam Euchariſtiam in Sacrario, ſed ſtatim comedendam, & præſentibus dandam, & aliter facientes abuti hoc Sacramento, neque licere, vt quis ſeipſum communicet.

,, Hæc habentur in libello Reformationis ad Colonienſes.

,, 7 In Hoſtijs, ſeù particulis conſecratis poſt Communionem remanentibus non remanere Corpus Domini, ſed tantùm ibi eſſe dum ſumitur, non autem ante, vel poſt ſumptionem.

,, Hic articulus eſt Lutheri in libello, vt refert Cochlæus, contra eum edito.

,, 8 De iure Diuino eſſe, ſub vtraque ſpecie etiam populum, & paruulos communicare, & propterea peccare eos, qui cogunt populum altera ſpecie vti. In Confeſſione Auguſtana cap. de vtraque ſpecie ſic habetur. [Hic mos ſub vtraque ſpecie habet mandatum Domini *Matth. 16. Bibite ex hoc omnes*, vbi manifeſtè præcepit Chriſtus, vt de poculo omnes bibant. Item Lutherus de Formula Miſſę ſic ait: Si quo caſu Concilium ſtatuerit minimè omninm vellemus vtraque ſpecie potiri, immò tunc primum in deſpectum Concilij vellemus, aut vna tantùm, aut neutra, aut nequaquam vtraque potiri. Ac placet eos anathema habere, quicumque talis Concilij potiretur vtraque, cùm id habeamus de iure Diuino.

,, 9 Non contineri ſub altera ſpecie quantum continetur ſub vtraque, neque tantum ſumere Communionem ſub altera ſpecie, quantum ſub vtraque. Ioannes Eckius in diſputationibus ait, Laicis ſub panis ſpecie, vt ipſi loquuntur, aut cum pane vtramque Sacramenti partem, & Corpus, & Sanguinem porrigi. Nugæ ſunt. Item Lutherus lib. diſputationum MDXXXV. Quid ſi ego contra ſentiam, me non tantum accipere ſub altera, quantum ſub vtraque, quia non totam Chriſti inſtitutionem, ſed ſolùm dimidiam accipio?

,, 10 Solam fidem eſſe ſufficientem ad ſumendam Euchariſtiam, neque ad id Confeſſionem eſſe neceſſariam, ſed liberam, præſertim doctis; neque teneri homines ad Communionem in Paſchate. Lutherus lib. de captiuitate Babylonica ſic ait [Verbum promiſſionis regnare debet in fide pura, quæ eſt vnica, & ſola ſufficiens præparatio ad Sacramenti ſumptionem. Item ſerm. de Confeſſione part. 3. Inquit: [Fidele conſilium meum eſt, vt homo Chriſtianus tempore Quadrageſimæ, & Paſcharis non confiteatur, nec ad Sacramentum eat. Idem ipſe Lutherus aſſerit in libello de Viſitatione Saxonica cap. de Euchariſtia.

Modus præfixus Theologis in ſententijs dicendis.

,, 40 [Sententiæ per Theologos dicendæ deducantur ex Sacra Scriptura, Traditionibus Apoſtolicis, ſacris, & approbatis Concilijs, ac conſtitutionibus, & auctoritatibus Summorum Pontificum, & Sanctorum Patrum, & conſenſu Catholicæ Eccleſiæ. Vtantur breuitate, & abſtineant à ſuperfluis, & inutilibus quæſtionibus, ac etiam proteruis contentionibus. Ordo autem in ſententijs dicendis erit talis, vt primo loco dicant miſſi à Sanctiſſimo

„D. N.

Digitized by Google

„ D. N. deindè miſſi ab Oratore Imperatoris, „ poſtea Clerici Sæculares iuxta eorum promo„ tionem, & poſtremò Regulares iuxta eorum „ ordinem.]

Conceſſa eſt ijs à Legato Apoſtolico, & Præſidibus Concilij poteſtas legendorum librorum prohibitorum, confutandarum hæreſeon, & aſſerendæ veritatis ſtudio. Octaua verò die Septembris cœptæ ſunt Congregationes Theologorum, quæ conſequutis alijs diebus octo perductę ſunt. In quibus ſententias circa memoratos articulos dixere primùm miſſi à Pontifice Iacobus Laynes Societatis Ieſu Hiſpanus, Alfonſus Salmeron eiuſdem Societatis. Dein miſſi à Cæſare Ioannes Arze Clericus Sæcularis, Melchior Canus Ordinis Prædicatorum, Ioannes de Orthega Ordinis Minorum. Deindè alij. Conſenſere verò omnes ex memoratis articulis ſimpliciter damnandos eſſe, primum, tertium, quintum, ſextum, ſeptimum, & octauum; alios verò damnandos cum aliqua declaratione, quam ad ſingulos eos articulos ſuis conceptam verbis expreſſere. Quæ omnia poſtea in decem Congregationibus generalibus ſunt expenſa, & canones propoſiti, vt quinta Octobris in examen adducerentur.

41 Recurrente die vndecima Octobris, celebrata eſt tertia Seſſio, in qua ſolemni ritu peracta re Diuina, & habita ſacra concione lectæ ſunt literæ Ioachimi Marchionis Brandeburgenſis ad Concilium Tridentinum, quibus redintegrandæ in Germania veteris concordiæ Religionis aſſerendæ, ac diſciplinæ inſtaurandæ cupidiſſimum ſe oſtendit, Concilioque coniunxit.

Vt ſup. pag. 45. Marchio Brandeburgenſis ad Concilium Oratorem mittit.

Nos Ioachimus Dei gratia Marchio Brandeburgenſis Sacri Romani Imperij Archicamerarius, & Elector, Stetinæ, Pomeraniæ, Caſubiorum, & Slauorum, necnon Croſnæ Sileſinæ Dux, Burggrauius Norimbergæ, & Princeps Ruſſiæ.

Fatemur, & notum facimus cunctis honorandiſſimis Dominis, & amicis noſtris, cuiuſcumque ſtatus, & conditionis ſint, quòd cùm Sacra Cæſarea Maieſtas Dominus noſter Clementiſſimus nobis ſignificarit, quomodo Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus D. Iulius III. Diuina fauente clementia, ſacroſanctæ Romanæ, & vniuerſalis Eccleſiæ Summus Pontifex, Dominus noſter gratioſiſſimus Concilium generale Tridentinum Kal. Maij præteritis continuandum inſtituiſſet, paternaque omni patientia, & charitate, quo tandem in noſtra Germania iam dudum ortæ, multiſque annis alitæ controuerſiæ Religionis hac via legitima componantur, beataque pax Eccleſiæ Dei, & quies Germaniæ reſtituatur, promoturum Suæ Maieſtati promiſiſſet; Suaque Maieſtas nos huic œcumenico Concilio cum alijs Principibus Viris, & Statibus Chriſtianitatis perſonaliter, vel ſaltem, ſi legitimè impediremur, per noſtros intimos Conſiliarios, & Viros bonos pacis publicę, tranquillitatiſque ſollicitos intereſſemus, clementer, & gratioſè admonuerit, requiſiueritque, nobiſque ab ineunte noſtri regiminis ætate nihil magis ſtudij, curæque fuerit, nihilque magis à Deo Optimo Maximo optemus, cupiamuſque, quàm vt ſanctiſſimum eius nomen glorificetur, & vnanimis Catholica, & Orthodoxa Religio in noſtra Germania reſtituatur, Eccleſiæque Dei ab omnibus malis, & peruerſis dogmatibus repurgentur, & ſtatus publicus cum moribus reformetur, noſque cum varijs, & legitimis ex cauſis, aduerſaque corporis valetudine, & quominùs perſonaliter intereſſe poſſemus, impediamur: quòd propterea intimum, & dilectum nobis Conſiliarium Nobilem, & Doctum Virum Chriſtophorum de Straſſen, Iuris vtriuſque Doctorem, Secretariumque noſtrum Ioannem Hoffmannum cum pleno mandato, & poteſtate in hoc œcumenico Tridentino Concilio noſtro nomine comparendi (& infrà.) conſtituimus, & ordinamus, &c. *Datum Coloniæ ad Sueuum I. die Auguſti MDLI.*

Ioachimus Elector manu propria.

42 Perlecto eo mandato Chriſtophorus memoratus Orator piam orationem ſubiectis conceptam verbis ad Patres habuit.

Vt ſup. ſig. num. 3191. p. MS. Car. Py tom. 74. p. 307 Oratio habita a Chriſtophoro de Straſſen Oratore Marchionis Brandeburgenſis Electoris.

Reuerendiſſime, & Illuſtriſſime Cardinalis Sanctiſſimi D. N. Iulij Diuina Prouidentia Papæ III. Legate, Reuerendiſſime, & Illuſtriſſime Cardinalis, & Princeps Tridentine, Reuerendiſſimi Præſides, Reuerendiſſimi, & Illuſtriſſimi Principes, Electores, Clariſſimi Oratores, Piiſſimi Patres Sacroſanctæ Synodus Domini Obſeruandiſſimi.

Quemadmodum magna, & incredibilis procul dubio lætitia in omnium piorum animos ſe effundere deberet, quia poſt turbulentiſſimas tempeſtates, quibus tot annos miſerè iactata eſt Chriſtiana Religio, tàm inopinatè ſpes hæc tranquillitatis affulſerit, & Reipublicę, Fideique Chriſtianę priſtinum decus, auctoritas, maieſtaſque hac via legitima per œcumenicum Concilium reſtitueretur, ita & Illuſtriſſimo Principi, & DD. Ioachimo Marchioni Brandeburgenſi Sacri Romani Imperij Archicamerario, & Principi Electori Mechliniæ, Pomeraniæ, Caſubiorum, Slauorum, necnon Chroſinæ Sileſinæ, Duci, Burggrauio Nurimberghæ, & Ruſsiæ Principi, Domino meo generoſo nihil iucundius euenire potuit, quàm quod noſtræ Religionis Chriſtianæ tantis iam, torque procellarum iniurijs laceram nauem ex imminenti naufragio in tutum tandem portum vobis fideliſſimis naucleris ſuo maximè tempore perduci videret. Igitur ſuarum partium quoque eſſe, & ad Principem Chriſtianum pertinere exiſtimauit, ſi quantum in ſe eſſet, daret operam, vt omnium ſaluti Dei, & Religionis pretioſo eius Sanguine aſſerta, neceſſaria hæc res ad optatum tandem finem deducatur. Cùm ergò optimus, Sacratiſſimus & Inuictiſſimus Princeps & D. Carolus V. Diuina fauente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus Dominus Noſter omnium clementiſſimus ille Domino meo D. Ioachimo Marchioni Brandeburgenſi; & Principi Electori ſignificaſſet, quomodo S. D. N. Iulius III. Diuina Prouidentia Sacroſanctæ Romanę Vniuerſalis Eccleſiæ Summus Pontifex ſacrum hoc œcumenicum Concilium Tridentinum, iam olim à fęlicis recordationis Paulo III. cœptum primis Kal. Maij præteritis Tridenti continuandum inſtituiſſet, Suaque Maieſtas Illuſtriſſimum Principem Electorem Brandeburgenſem, & huic ſacro œcumenico Concilio, cum cæteris Principibus Viris, & Statibus Chriſtianitatis perſonaliter, vel ſaltem, ſi legitimè impediretur, per ſuos Conſiliarios, & Oratores intereſſe, & Sacram Synodum pro viribus promouere, fouere, tuerique non grauaretur, admonuiſſet, requiſiuiſſetque, nihil quidem Illuſtriſſimus Princeps Elector maluiſſet, nihil antiquius, nihilque dignius putauit, quàm hoc pio, & Chriſtiano officio, piiſſimis Cæſareæ Maieſtatis votis obſequi, & præſens Concilio intereſſe, impeditus tamen aduerſa corporis valetudine, turbulentiſſimoque rerum maximè iſtarum partium ſtatu, quominùs hoc ipſum per ſe præſtare poſsit, nihilominùs, vt de-

co-

Digitized by Google

notiſsimum animum ſuum, propenſamque voluntatem erga hanc ſacroſanctam œcumenicam Synodum teſtaretur, me cum Collega meo huc delegauit, iuſſitque in primis ſanctam Synodum ſuo nomine obſequioſè, & reuerenter ſalutare, Reuerendiſſimis, & Illuſtriſsimis Dominationibus veſtris ſua obſequia deferre, rogareque, vt ſancta Synodus ſuam Illuſtriſsimam Dominationem excuſatam habere dignetur. Neque verò dubitare debet ſancta Synodus me cum Collega meo omnia pro conſeruanda, ampliandaque Sancti Concilij auctoritate, progreſſuque, & incremento ſacroſanctæ Chriſtianæ Religionis, pacis, tranquillitatiſque publicæ pertinere videbuntur, diligenterque pro viribus facturum, promoturumque, Principemque Electorem Illuſtriſsimum omnia, quæ ſanctè, & ſyncerè, vt Principem Chriſtianum, & obedientię filium Eccleſiæ Catholicæ decet, obſeruaturum, defenſurumque, ve hæc omnia ex authentico eius mandato ſacra Synodus perſpicere poteſt. Reliquum eſt, vt Illuſtriſſimum Principem Electorem, meque cum Collega Reuerendiſsimis, & Sanctiſsimis Dominationibus veſtris commendem.

Commendata eſt à Patribus Ioachimi Marchionis Brandeburgenſis, qui ſe ad excipienda Concilij decreta ſubmiſerat, pietas, reddito illi reſponſo.

Reſponſio Sanctæ Synodi ad eoſdem Oratores.

,, [Dici non poteſt, Ornatiſſimi Viri, quan-
,, tam lætitiam huic ſanctæ Synodo veſter ad-
,, uentus attulerit, quantaque animi voluptate
,, audierit ea, quæ a vobis relata ſunt. De pro-
,, penſo Illuſtriſſimi Principis veſtri erga ipſam
,, Synodum animo, præſertim de filiali, & hu-
,, mili ſubmiſſione, & de propoſito acceptandi,
,, & obſeruandi ea, quæ à ſancta Synodo de-
,, cerni continget; ſperat enim Dei bonitate fu-
,, turum, vt clariſſimus veſter Princeps, ſicuti
,, ea verbo à vobis exponi voluit, ita facto, &
,, opere comprobabit, quare & perſonas veſtras
,, beneuolè, & amanter amplectitur, & mandatum
,, per vos exhibitum, quantum de iure debet,
,, admittit.]

Dato eo reſponſo, promulgata fuere in eo Patrum conſeſſu plura decreta de ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, quæ ob rerum in ijs contentarum Maieſtatem, aſſertamque nitidè fidei veritatem contrà hæreſes, quæ impię ignorantiæ tenebris tot populos immerſetant, ſuis concepta verbis adducenda viſa ſunt.

Decretum de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

43 Sacroſancta, Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu Sancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legato, & Nuntijs, & ſi in eum finem, non abſque peculiari Spiritu Sancti ductu, & gubernatione conuenerit, vt veram, & antiquam de fide, & Sacramentis doctrinam exponeret; & vt hæreſibus omnibus, & alijs grauiſſimis incommodis, quibus Dei Eccleſia miſerè nunc exagitatur, & in multas, ac varias partes ſcinditur, remedium afferret; hoc præſertim iam indè à principio in votis habuit, vt ſtirpitus conuelleret zizania execrabilium errorum, & ſchiſmatum, quæ inimicus homo his noſtris calamitoſis temporibus in doctrina fidei, vſu, & cultu ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſuperſeminauit: quam alioqui Saluator noſter in Eccleſia ſua, tamquam Symbolum reliquit eius vnitatis, & charitatis, qua Chriſtianos omnes inter ſe coniunctos, & copulatos eſſe voluit. Itaque eadem Sacroſancta Synodus ſanam, & ſinceram illam de venerabili hoc, & diuino Euchariſtiæ Sacramento doctrinam tradens, quam ſemper Catholica Eccleſia, ab ipſo Ieſu Chriſto Domino Noſtro, & eius Apoſtolis erudita, atque à Spiritu Sancto illi omnem veritatem in dies ſuggerente edocta, retinuit, & ad finem vſque ſæculi conſeruabit; omnibus Chriſti fidelibus interdicit, ne poſthac de Sanctiſſima Euchariſtia aliter credere, docere, aut prędicare audeant, quam vt eſt hoc pręſenti decreto explicatum, atque definitum.

De reali præſentia Domini Noſtri Ieſu Chriſti in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

44 Principio docet ſancta Synodus, & apertè, ac ſimpliciter profitetur, in almo Sanctæ Euchariſtiæ Sacramento poſt panis, & vini conſecrationem Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtum, verum Deum, atque hominem verè, realiter, ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri. Nec enim hęc inter ſe pugnant, vt ipſe Saluator Noſter ſemper ad dexteram Patris in Cælis aſſideat, iuxta modum exiſtendi naturalem, & vt multis nihilominùs alijs in locis ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantia nobis adſit, ea exiſtendi ratione, quam & ſi verbis exprimere vix poſſumus, poſſibilem tamen eſſe Deo, cogitatione per fidem illuſtrata, aſſequi poſſumus, & conſtantiſſimè credere debemus. Ita enim maiores noſtri omnes, quotquot in vera Chriſti Eccleſia fuerunt, qui de SS. hoc ſacramento diſſeruerunt, apertiſſimè profeſſi ſunt, hoc tam admirabile Sacramentum in vltima cœna Redemptorem noſtrum inſtituiſſe, cùm poſt panis, vinique benedictionem, ſe ſuum ipſius corpus illis præberet, ac ſuum ſanguinem, diſertis, ac perſpicuis verbis teſtatus eſt; quæ verba à Sanctis Euangeliſtis commemorata, & à D. Paulo poſtea repetita, cùm propriam illam, & apertiſſimam ſignificationem præſeferant, ſecundùm quam à Patribus intellecta ſunt, indigniſſimum ſanè flagitium eſt, ea à quibuſdam contentioſis, & prauis hominibus ad fictitios, & imaginarios tropos, quibus veritas carnis, & ſanguinis Chriſti negatur, contra vniuerſum Eccleſiæ ſenſum detorqueri, quę tamquam columna, & firmamentum veritatis, hęc ab impijs hominibus excogitata commenta, velut ſatanica deteſtata eſt, grato ſemper, & memori animo pręſtantiſſimum hoc Chriſti beneficium agnoſcens.

De ratione inſtitutionis huius Sanctiſſimi Sacramenti.

45 Ergo Saluator noſter, diſceſſurus ex hoc Mundo ad Patrem, Sacramentum hoc inſtituit, in quo diuitias diuini ſui erga homines amoris, voluit effundi, memoriam faciens mirabilium ſuorum; & in illius ſumptione colere nos ſui memoriam præcepit, ſuamque annunciare mortem, donec ipſe ad iudicandum Mundum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tamquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viuentes vita illius, qui dixit, qui manducat me, & ipſe viuet propter me; & tamquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus pręſeruemur. Pignus preterea id eſſe voluit futurę noſtrę glorię, & perpetuę fęlicitatis; adeoque Symbolum vnius illius corpus, cuius ipſe caput exiſtit cuique, nos tamquam membra arctiſſima fidei, ſpei, & charitatis connexione aſtrictos eſſe voluit, vt id ipſum omnes diceremus; nec eſſent in nobis ſchiſmata.

De

De excellentia Sanctiſſima Eucharistia ſuper reliqua Sacramenta.

46 Commune hoc quidem eſt Sanctiſſimæ Euchariſtiæ cùm cęteris Sacramentis, ſymbolum eſſe rei ſacrę, & inuiſibilis gratię formam viſibilem, verùm illud in ea excellens, & ſingulare reperitur, quod reliqua ſacramenta tunc primùm ſanctificandi vim habent, cùm quis illis vtitur, at in Euchariſtia ipſe ſanctitatis author ante vſum eſt; nondum enim Euchariſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant, cùm verè tamen ipſe affirmaret, corpus ſuum eſſe, quod pręberat, & ſemper hæc fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque eius ſanguinem ſub panis, & vini ſpecie vnà cum ipſius anima, & diuinitate exiſtere; ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub vini ſpecie ex vi verborum: ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub vtraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantię, qua partes Chriſti Domini, qui iam ex mortuis reſurrexit, non ampliùs moriturus, inter ſe copulantur: diuinitatem porrò propter admirabilem illam eius cum corpore, & anima hypoſtaticam vnionem, quapropter veriſſimum eſt, tantundem ſub alterutra ſpecie, atque ſub vtraque contineri; totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quauis ipſius ſpeciei parte, totus item ſub vini ſpecie, & ſub eius partibus exiſtit.

De Tranſubſtantiatione.

47 Quoniam autem Chriſtus redemptor noſter corpus ſuum id, quod ſub ſpecie panis offerebat, verè eſſe dixit, ideò perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuò ſancta hæc Synodus declarat, per conſecrationem panis, & vini, conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini Noſtri, & totius ſubſtantię vini in ſubſtantiam ſanguinis eius, quæ conuerſio conuenienter, & propriè à Sanctiſſima Catholica Eccleſia tranſubſtantiatio eſt appellata.

De cultu ac veneratione huic Sanctiſſimo Sacramento exhibenda.

Nulla itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chriſti fideles pro more in Catholica Eclesia ſemper recepto latrię cultum, qui vero Deo debetur, huic Sanctiſſimo Sacramento in veneratione exhibeant. Neque enim ideò minus eſt adorandum, quod fuerit à Chriſto Domino, vt ſumatur, inſtitutum: nam illum eundem Deum pręſentem in eo adeſſe credimus, quem Pater Æternus introducens in orbem terrarum dicit: & adorent eum omnes Angeli Dei; quem Magi procidentes adorauerunt; quem denique in Galilæa ab Apoſtolis adoratum fuiſſe ſcriptura teſtatur. Declarat preterea Sancta Synodus piè, & religioſè admodum in Dei Eccleſiam inductum fuiſſe hunc morem, vt ſingulis annis peculiari quodam, & feſto die præcelſum hoc, & venerabile Sacramentum ſingulari veneratione, ac ſolemnitate celebraretur, vtque in proceſſionibus, reuerenter, & honorificè illud per vias, & loca publica circumferretur. Æquiſſimum eſt enim, ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, cum Chriſtiani omnes ſingulari, ac rara quadam ſignificatione gratos, & memores teſtentur animos erga communem Dominum, & redemptorem pro tam ineffabili, & plenè diuino beneficio, quo mortis eius victoria, & triumphus repręſentatur: atque ſiquidem oportuit, victricem veritatem de mendacio, & hæreſi triumphum agere; vt eius aduerſarij conſpectu tanti ſplendoris, & in tanta vniuerſæ Eccleſiæ lætitia poſiti, vel debilitati, & fracti tabeſcant, vel pudore affecti, & confuſi aliquando reſipiſcant.

De aſſeruando Sacra Euchariſtia Sacramento, & ad infirmos deferendo.

48 Conſuetudo aſſeruandi in Sacrario ſanctam Euchariſtiam adeò antiqua eſt, vt eam ſæculum etiam Nicæni Concilij agnouerit. Porrò deferri ipſam Sacram Euchariſtiam ad infirmos, & hunc vſum diligenter in Eccleſijs conſeruari, pręterquam quod cum ſumma æquitate, & ratione coniunctum eſt; tum multis in Concilijs præceptum inuenitur, & vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more eſt obſeruatum. Quare ſancta hęc Synodus retinendum omninò ſalutarem hunc, & neceſſarium morem ſtatuit.

De præparatione, quæ adhibenda eſt, vt dignè quis Euchariſtiam percipiat.

Si non decet ad ſacras vllas functiones quempiam accedere, niſi ſanctè; certè, quo magis Sanctitas, & Diuinitas cæleſtis huius Sacramenti viro Chriſtiano comperta eſt, eo diligentiùs cauere ille debet, ne abſque magna reuerentia, & ſanctitate ad id recipiendum accedat; præſertim, cùm illa plena formidinis verba apud Apoſtolum legamus: *Qui manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit, non dyudicans Corpus Domini*. Quare communicare volenti reuocandum eſt in memoriam eius præceptum. *Probet ſe ipſum homo*: Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe; vt nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quamtumuis ſibi contritus videatur, abſque pręmiſſa ſacramentali confeſſione ad Sacram Euchariſtiam accedere debeat; quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab ijs Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuò ſeruandum eſſe decreuit, modò non deſit illi copia Confeſſoris: quod ſi, neceſſitate vrgente, Sacerdos abſque præuia confeſſione celebrauerit, quamprimùm confiteatur.

De vſu admirabilis huius Sacramenti.

49 Quoad vſum autem, rectè, & ſapienter Patres noſtri tres rationes hoc Sanctum Sacramentum accipiendi diſtinxerunt. Quoſdam enim docuerunt Sacramentaliter dumtaxat id ſumere, vt peccatores; alios tantùm ſpiritualiter, illos nimirùm, qui voto propoſitum illum cęleſtem panem edentes, fide viua, quæ per dilectionem operatur, fructum eius, & vtilitatem ſentiunt; tertiò porrò ſacramentaliter ſimul, & ſpiritualiter; hi autem ſunt, qui ita ſe priùs probant, & inſtruunt, vt veſtem nuptialem induti, ad diuinam hanc menſam accedant. In Sacramentali autem ſumptione ſemper in Eccleſia Dei mos fuit, vt laici à Sacerdotibus communionem acciperent; Sacerdotes autem celebrantes ſe ipſos communicarent: qui mos tanquam ex traditione apoſtolica deſcendens, iure, ac meritò retineri debet. Demùm autem paterno affectu admonet S. Synodus, hortatur, rogat, & obſecrat per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, vt omnes. & ſinguli, qui Chriſtiano nomine cenſentur, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiæ ſymbolo iam tandem aliquando conueniant, & concordent, memoreſque tantæ maieſtatis, & tam eximij amoris Ieſu Chriſti Domini noſtri, qui dilectam animam ſuam in noſtræ ſalutis pretium, & carnem ſuam nobis dedit ad manducandum,

Digitized by Google

hæç ſacra myſteria Corporis, & Sanguinis eius ea fidei conſtantia, & firmitate, ea animi deuotione, ea pietate, & cultu credant, & venerentur, vt panem illum ſuperſubſtantialem frequenter ſuſcipere poſſint; & is verè eis ſit animæ vita, & perpetua ſanitas mentis; cuius vigore confortati, ex huius miſeræ peregrinationis itinere ad Cæleſtem patriam peruenire valeant, eundem panem Angelorum, quem modò ſub ſacris velaminibus edunt, abſque vllo velamine manducaturi. Quoniam autem non eſt ſatis veritatem dicere, niſi detegantur, & refellantur errores; placuit Sanctę Synodo hos canones ſubiungere, vt omnes, iam agnita Catholica doctrina, intelligant quoque, quę ab illis hæreſes caueri, vitarique debeant.

De Sacroſancto Eucharistiæ Sacramento,

Canon I.

50 Si quis negauerit, in Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento contineri verè, realiter, & ſubſtantialiter Corpus, & Sanguinem vnà cum anima, & Diuinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum; ſed dixerit tantūmodo eſſe in eo, vt in ſigno vel figura, aut virtute: Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento remanere ſubſtantiam panis, & vini vnà cum Corpore, & Sanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti; negaueritq; mirabilem illam, & ſingularē conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis, & vini (quam quidem conuerſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè tranſubſtantiationem appellat) Anathema ſit.

Canon III.

Si quis negauerit, in venerabili Sacramento Euchariſtię ſub vnaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cuiuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri: Anatema ſit.

Canon IV.

Si quis dixerit, peracta conſecratione, in admirabili Euchariſtiæ Sacramento non eſſe Corpus, & Sanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed tantùm in vſu, dum ſumitur; non autem antè, vel poſt; & in hoſtijs, ſeù particulis conſecratis, quæ poſt communionem reſeruantur, vel ſuperſunt, non remanere verum Corpus Domini: Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit, vel pręcipuum fructum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire: Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis dixerit, in ſancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum vnigenitum Dei Filium non eſſe cultu latriæ etiam externo adorandum: atque ideò nec feſtiua peculiari celebritate venerandum; neque in proceſſionem ſecundùm laudabilem, & vniuerſalem Eccleſiæ ſanctę Ritum, & conſuetudinem ſolemniter circumgeſtandum, vel non publicè vt adoretur, populo proponendum, & eius adoratores eſſe idololatras: Anathema ſit.

Canon VII.

Si quis dixerit, non licere ſacram Euchariſtiam in ſacrario reſeruari, ſed ſtatim poſt conſecrationem adſtantibus neceſſariò diſtribuendam; aut non licere, vt illa ad infirmos honorificè deferatur: Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Chriſtum in Euchariſtia exhibitum, ſpiritualiter tantùm manducari, & non etiam ſacramentaliter, & realiter: Anathema ſit.

Canon IX.

Si quis negauerit omnes, & ſingulos Chriſti fideles vtriuſque ſexus, cùm ad annos diſcretionis peruenerint, teneri ſingulis annis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum, iuxta pręceptum Sanctiſſimæ Matris Eccleſię: Anathema ſit.

Canon X.

Si quis dixerit, non licere Sacerdoti celebranti ſe ipſum communicare: Anathema ſit.

Canon XI.

Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem pręparationem ad ſumendum Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum: Anathema ſit. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideò in mortem, & condemnationem ſumatur; ſtatuit, atque declarat ipſa Sancta Synodus, illis, quos conſcientia peccati mortalis grauat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia Confeſſoris, neceſſariò pręmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem. Si quis autem contrarium docere, pręd icare, vel pertinaciter aſſerere, vel etiam publicè diſputando defendere prȩſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.

51 [Dirimendæ ſupererant quatuor aliæ con-
,, trouerſiæ ad Euchariſtiam ſpectantes. [An Decret. de prorogat.
,, neceſſarium ſit ad ſalutem, & Diuino iure
,, præceptum, vt ſinguli Chriſti fideles ſub vtra-
,, que ſpecie ipſum Venerabile Sacramentum
,, accipiant, & non minus ſumat, qui ſub al-
,, tera, quàm qui ſub vtraque ſpecie communi-
,, cat? & an errauerit Sancta Mater Eccleſia
,, Laicos, & non celebrantes Sacerdotes ſub pa-
,, nis ſpecie duntaxat communicando? & an par-
,, uuli etiam communicandi ſint?] Verùm
cùm in ijs diſcutiendis controuerſijs Proteſtantes audiri vellent, Concilium diſſoluendi ſchiſmatis, & hæreſeos extinguendæ percupidum tuti, & liberi commeatus ſyngrapham ijs tranſmiſit, ac vigeſimum quintum diem Ianuarij indixit, quo de ijs ageretur.

52 In eadem decima tertia Seſſione promul- Decret. de reformat.
gatum eſt decretum de inſtauranda diſciplina Eccleſiaſtica, ac in primis iuſſi Præſules virtutum prælucere exemplo, ac ſeueritatem in delinquentes diſtringere benignitate temperatam, tùm ad prouocationum diffugia intercludenda hæc ſancita ſunt.

,, [In cauſis viſitationis, & correctionis, ſiuè
,, habilitatis, & inhabilitatis, necnon crimina-
,, libus ab Epiſcopo, ſeù illius in ſpiritualibus
,, Vicario Generali ante diffinitiuam ſententiam
,, ab interlocutoria, vel alio quocumque graua-
,, mine non appelletur, nec Epiſcopus, ſeù Vi-
,, carius appellationi huiuſmodi, tamquam fri-
,, uolæ deferre teneatur, ſed ea, ac quacumque
,, inhibitione ab appellationis Iudice emanata,
,, necnon omni ſtylo, & conſuetudine etiam im-
,, memorabili contraria non obſtante ad vlterio-
,, ra valeat procedere, niſi grauamen huiuſmodi
,, per diffinitiuam ſententiam reparari, vel ab
,, ipſa diffinitiua appellari non poſſit, quibus
,, caſibus ſacrorum, & antiquorum Canonum
,, ſtatuta illibata perſiſtant.]

De Sacerdotibus, qui ob immania crimina Sacerdotali iure exauctorandi ſunt, conſtitutum, vt cùm Epiſcoporum numerus ſacris Canonibus definitus commodè cogi non poſſit, vel Abbates Mithrati totidem, vel alij ſcientia conſpicui Eccleſiaſtici vnà cum Epiſcopo, vel eius Vicario interſint; de cauſis demùm Epiſcoporum hæc

,, pro-

Digitized by Google

promulgata [Cauſæ Epiſcoporum cùm pro criminis obiecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipſum terminentur.]

Actam. 1. Con. Trid. poſt. Seſ. 3. ſub Iulio III. M. S. Arc. Vat. ſig. n. 3191. pag. 80. Et aliud m. 1. ſig. n. 3209.

53 Celebrata ſuperiori Seſſione, cum iuxta eius decretum de Sacramentis Pœnitentiæ, & Extremæ vnctionis agendum eſſet, Illuſtriſſimi Dominus Legatus, & Præſidentes die XV. Octobris exhibuerunt Theologis diſcutiendos articulos infraſcriptos.

Diſcutiuntur articuli de Sacramento Pœnitentiæ.

I. Pœnitentiam non eſſe propriè Sacramentum ad reconciliationem pro lapſis poſt Baptiſmum à Chriſto inſtitutum; nec rectè à Patribus ſecundam tabulam poſt naufragium appellari: ſed Baptiſmum verè eſſe ipſum Sacramentum Pœnitentiæ. Iſte articulus aſſeritur à Caluino in ſua inſtitutione Cap. XXIX. item à Melancthone.

II. Non eſſe tres Pœnitentiæ partes, Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem; ſed duos tantùm, terrores ſcilicet incuſſos conſcientijs agnito peccato, & fidem conceptam ex Euangelio, vel abſolutione, qua credit quis ſibi per Chriſtum eſſe remiſſa peccata. Aſſeritur iſte articulus à Melancthone diſputatione de partibus Pœnitentiæ. Item in Confeſſione Auguſtana Artic. XII. Item in Apologia, & Locis communibus; & Caluinus capite 9. numero 4. item Brentius, & Lutherus.

III. Contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum non præparare ad gratiam Dei, nec remittere peccata, ſed potiùs efficere hominem magis peccatorem, eamque contritionem dolorem eſſe exactum, & non liberum. Hic articulus eſt Malancthonis in diſputatione de ſumma doctrina pœnitentiæ; item Lutheri Sermone de pœnitentia.

IV. Confeſſionem Sacramentalem ſecretam iuris Diuini non eſſe, nec apud antiquos Patres ante Concilium Lateranenſe eius factam fuiſſe mentionem, ſed publicæ tantùm pœnitentiæ. Articulus iſte aſſeritur à Melancthone in Apologia Confeſſionis Auguſtanæ cap. de Confeſſione; item à Caluino cap. 9. num. 19. 20. 21. 23. 27. 29. Item à Luthero, vt citatur à cenſura Pariſienſi.

V. Enumerationem peccatorum in confeſſione non eſſe neceſſariam ad illorum remiſſionem, ſed liberam, & tantùm hac ætate vtilem ad erudiendum pœnitentem, & conſolandum: & olim fuiſſe ad ſatisfactionem Canonicam imponendam. Nec neceſſarium eſſe confiteri omnia peccata mortalia, vt puta occulta, & quæ ſunt contra duo vltima decalogi præcepta: ſed neque vllas circumſtantias peccatorum, quas homines otioſi excogitarunt; velleque omnia confiteri, eſſe, nihil relinquere Diuinæ miſericordiæ ignoſcendum, immò, neque licere confiteri venialia. Iſte articulus eſt Lutheri in viſitatione Saxonica cap. de Confeſſione. Item einſdem in diſputatione habita anno MDXX. & citatur à cenſura Pariſienſi, Item lib. de Ratione confitendi. Item de Captiuitate Babylonica. Item Melancthon in Locis communibus. Item Caluinus in Inſtitutione ſua. Item Bucerus in Reformatione pro Colonienſibus.

VI. Confeſſionem omnium peccatorum, quam Eccleſia faciendam præcipit, eſſe impoſſibilem, traditionemque humanam à pijs abolendam, neque confitendum eſſe ſemper Quadrageſima. Aſſertio hæc eſt Lutheri in Libro de Captiuitate Babylonica: item in ſuo Teſtamento: item in Aſſertionibus: item Caluini cap. 9. num. 28. Item Melancthonis in Locis communibus.

VII. Abſolutionem Sacerdotis non eſſe actum iudicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi, & declarandi, remiſſa eſſe peccata confitenti, modò credat ſe eſſe abſolutum, etiamſi non ſit contritus, aut Sacerdos non ſeriò, ſed ioco abſoluat; immò etiam ſine confeſſione peccatoris Sacerdotem eum abſoluere poſſe. Hic articulus aſſeritur à Luthero in ſuis Aſſertionibus. Item Melancthon in Apologia, & Catechiſmo. Item à Luthero in reſponſione ad eius condemnationem factam à Leone Papa X. Item à Caluino cap. 9. num. 25.

VIII. Sacerdotes non habent poteſtatem ligandi, & ſoluendi, niſi Spiritus Sancti gratia, & charitate ſint præditi, & non eos ſolos eſſe Miniſtros abſolutionis, ſed omnibus, & ſingulis Chriſtianis eſſe dictum; *Quæcumque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cælo, &c.* Quorum verborum virtute abſoluere poſſunt peccata, publicè quidam per correctionem, ſi correctus acquieuerit; ſecretè verò per ſpontaneam confeſſionem. Auctor huius articuli eſt Lutherus in reſponſione ad condemnationem factam à Leone X. item in Captiuitate Babylonica.

IX. Abſolutionis Miniſtrum, etiamſi contra prohibitionem Superioris abſoluat, verè nihilominùs abſoluere à culpa, & coram Deo. Ideò caſuum reſeruationem non impedire abſolutionem, nec Epiſcopos habere ius eos ſibi reſeruandi, niſi quoad externam politiam. Articulus iſte eſt Lutheri in Diſputatione habita MDXVIII. & Melancthonis in Apologia Confeſſionis Auguſtanæ cap. de Confeſſione, & Satisfactione.

X. Totam pœnam, & culpam ſimul remitti ſemper à Deo, ſatisfactionemque pœnitentium non eſſe aliam, quàm fidem, qua apprehendunt Chriſtum pro eis ſatisfeciſſe, ideòque ſatisfactiones Canonicas quondam exempli cauſa, vel diſciplinæ, vel probandi fideles cauſa fuiſſe à Patribus inſtitutas, & in Concilio Nicæno exortas, nunquam autem ad remiſſionem pœnæ. Hic articulus eſt Lutheri, vt citatur à cenſura Pariſienſi. Item idem de Viſitatione Saxonica cap. De Iuſtificatione. Item Melancthonis in Apologia Confeſſionis Auguſtanæ. Item Caluini capite 9. num. 50.

XI. Optimam pœnitentiam eſſe nouam vitam, pœniſque temporalibus à Deo inflictis minimè ſatisfieri, ſed neque voluntariè ſuſceptis, & ieiunijs, orationibus, eleemoſynis, & alijs bonis operibus non præceptis à Deo, quæ ſupererogationes cenſentur. Hæc aſſertio eſt Lutheri in ſermone de Pœnitentia, & Melancthonis in confeſſ. Auguſtana. Item eiuſdem in Locis communibus cap. de Satiſfactione, ac etiam Caluini pap. 9. num. 44. 48. 49.

XII. Satisfactiones non eſſe cultus Dei, ſed Traditiones hominum, doctrinam de gratia, & vero Dei cultu, atque ipſum beneficium

Digitized by Google

,, mortis Chriſti obſcurantes, & fictiones eſſe,
,, quòd virtute clauium æterna ſupplicia in pœ-
,, nas temporales conuertantur, cùm illorum
,, non ſit munus pœnas imponere, ſed abſolue-
,, re. Articulus iſte aſſeritur à Melancthone in
,, Apologia Confeſſ. Auguſtanæ, & eiuſdem in
,, Locis communibus cap. de Satisfactione,
,, item in diſput. de Partibus Pœnitentiæ: item à
,, Caluino cap. 9. num. 13. 39. & 42.

De Sacramento Extremæ Vnctionis.

Articuli Extremæ Vnctionis.

,, 54 I. Extremam Vnctionem non eſſe Sacra-
,, mentum nouæ Legis à Chriſto inſtitutum,
,, ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut
,, figmentum humanum.
,, Hic articulus eſt Lutheri in Lib. De Captiui-
,, tate Babylonica, & Melancthonis in Apolog.
,, Confeſſ. Auguſt. cap. de numero, & vſu Sa-
,, cramentorum, Item aſſeritur à Caluino, &
,, Bucero.
,, II. Extremam Vnctionem non conferre
,, gratiam, neque remiſſionem peccatorum,
,, ſed neque alleuiare infirmos, qui olim per
,, gratiam curationum ſanabantur; atque adeò
,, cum primitiua Eccleſia ceſſaſſe, ſicut & gra-
,, tiam curationum. Articulus iſte eſt Melan-
,, cthonis in Locis communibus, & in Apologia
,, Confeſſionis Auguſtanæ, de numero, & vſu
,, Sacramentorum, & etiam Caluini.
,, III. Extremæ Vnctionis ritum, & vſum
,, non ſeruari ab Eccleſia Romana iuxta Beati
,, Iacobi Apoſtoli ſententiam; ideoque eum
,, mutandum eſſe, poſſeque à Chriſtianis abſque
,, peccato contemni. Hæc aſſertio eſt Lutheri
,, in ſuo Teſtamento, & Caluini cap. 19. diſſe-
,, rentis De Extrema Vnctione, & Melancthonis
,, in Locis communibus.
,, IV. Extremæ Vnctionis Miniſtrum non
,, eſſe ſolum Sacerdotem, Presbyteroſque Eccle-
,, ſiæ, quos Beatus Iacobus adducendos ad in-
,, firmum vngendum hortatur, non eſſe Sacerdo-
,, tes ab ipſo ordinatos, ſed ætate ſeniores in
,, qualibet communitate. Aſſertio hæc reperitur
,, à Melancthone in Locis communibus, & Apol.
,, Auguſtan. & Caluino cap. 19.
,, Sententiæ per Theologos dicendæ deducen-
,, tur ex Sacra Scriptura, Traditionibus Apoſto-
,, licis, ſacris, & approbatis Concilijs, Sum-
,, morum Pontificum, & ſanctorum Patrum
,, Conſtitutionibus, & auctoritatibus, ac con-
,, ſenſu Eccleſiæ Catholicæ. Sint breues, ne va-
,, gentur per inutiles quæſtiones, fugiantque
,, proteruas contentiones.

55 Habita eſt XX. Octobris Theologorum Congregatio, in qua illi articuli excuſſi ſunt, tum in alijs Congregationibus conſequentibus decem diebus coactis, at primo loco miſſi à Pontifice Laynes, ac Salmeron Societatis Ieſu, ſecundo miſſi à Cæſare, tertio Louanienſes miſſi à Maria Regina Hungariæ Vidua, quarto miſſi ab Auguſtano, & Tridentino Cardinalibus, quinto miſſi ab Imperij Electoribus, ſexto Clerici Sæculares, qui ſunt apud Præſules, octauo Regulares, ſententias dixere.

M.S. ſig. n. 3181, pag. 83.

Ext. eorũ Sententiæ in m. s. Vat. ſig. n. 3209. pag. 187.

MS. ſig. n. 3191.

Ibi. p. 84.

Communi verò eorum conſenſu adnotationes quædam in eos articulos conſcriptæ fuere, quæ omnia adducta ſunt in Congregationibus Prælatorum, qui ſeptem dierum flexu bis in die conuenerunt.

MS. Arch. Vat. ſig. n. 3209. p. 175.

Decima ſexta Nouembris propoſita eſt prima formula doctrinæ de Sacramentis Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis in Prælatorum ad id conſtitutorum Congregatione, expenſique iterum duodecim articuli Lutheranorum circa Sacramentum Pœnitentiæ, & quatuor circa Sacramentum Extremæ Vnctionis, qui poſtea in publica Seſſione damnati fuere.

56 Quarta Seſſio ſub Iulio III, Pontifice celebrata eſt die vigeſima quinta Nouembris, in qua de Sacramentis Pœnitentiæ, & Extremę Vnctionis, ac diſciplina collapſa reſtituenda actum eſt, ac in primis neceſſitas; & inſtitutio Sacramenti Pœnitentiæ Diuinis oraculis demonſtrata, *Niſi pœnitentiam egeritis omnes ſimul peribitis*. (Et rurſus) *Quorum remiſeritis peccata remittentur eis, &c.* tùm plura addita de ijs, in quibus Baptiſmus, & Pœnitentia differant, ac demùm fuit

Seſſio quarta.

Ib. cap. 2.

,, ita pronuntiatum. [Eſt hoc Sacramentum
,, Pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum ad ſalutem
,, neceſſarium, vt nondum regeneratis ipſe Ba-
,, ptiſmus.] Sanxere Patres tertio capite, formam Sacramenti Pœnitentiæ conſiſtere in ijs verbis à piaculario Sacerdote prolatis, *Ego te abſoluo*; ex quibus piè coniunguntur piæ preces ab Eccleſia inſtitutæ, quæ tamen non conſtant ipſam formæ eſſentiam: materiam verò Sacramenti eſſe ipſius pœnitentis actus, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ ad perfectam peccatorum expiationem ex inſtitutione exiguntur; effectum verò eiuſdem Sacramenti eſſe reconciliationem cum Deo, & internam pacem, ſacram lætitiam, qua Spiritus Sanctus pias mentes perfundere ſolet.

De contritione pronuntiatum eſt capite quarto contra Lutheranum dogma, eam non eſſe tantummodo abſtinentiam à crimine, ſed etiam commiſſi criminis dolorem, atque odium, & vitæ ſanctioris inchoandæ firmam voluntatem, ex vaticinio Ezechielis, *Proijcite à vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus præuaricati eſtis, & facite vobis cor nouum, & ſpiritum nouum*. Addidere etiam ſi aliquando perfectus contritionis actus eliciatur ſine vſu Sacramenti, includi in eo actu neceſſario votum Sacramenti. Declarauit etiam Synodus, attritionem imperfectam, quæ ex peccati turpitudine, & terrore inferni, vel pœnarum metu concipitur, non eſſe hypocriſim nefariam, ſed Dei donum atque afflatum Spiritus Sancti nondum quidem inhabitantis in attrito, ſed illum comparantis ad Diuinam gratiam in Sacramento conſequendam. Vindicauit etiam Catholicos Scriptores à calumnia ipſis afficta, quaſi doceant ſine præuio Spiritus Sancti motu gratiam ſuſcipientibus Sacramentum conferri, eoſdemque hæreticos falsò, & impiè iactare, contritionem eſſe extortam, & coactam, non liberam, & voluntariam promulgauit.

57 De confeſſione decretum eſt capite quinto integram peccatorum confeſſionem omnibus poſt baptiſmum lapſis iure Diuino præceptam eſſe, ac neceſſariam; cum Chriſtus Cœlos conſcenſurus Sacerdotes ſui vice præſides, ac iudices conſtituerit, quibus à lapſis fidelibus lethalia peccata deferantur, vt de ijs vel remittendis vel retinendis ſententiam decretoriam proferant; cùm ſtet, hoc iudicium cauſa incognita exerceri non poſſe, nec æquitatem iuris in pœna infligenda ſeruari, ſi in genere tantùm, ac non in ſpecie, & numero deferantur; propterea que accuratè, ac diligenter diſcutiendos eſſe conſcientiæ ſinus, atque omnia peccata lethalia occulta etiam animo, & cupidine tantùm concepta contra duo vltima Decalogi præcepta, quæ ſæpiùs

ma-

Digitized by Google

magis lethali àc periculoſo vulnere, quàm manifeſto animas conficiunt, nec dignoſcuntur facilè ac difficiliùs in memoriam reuocantur.

58 De venialibus noxia ſancitum eſt, eas piè exprimi poſſe piaculario Sacerdoti, non tamen neceſſariò, quia alijs pijs operibus deleri poſſunt, verùm lethalia crimina, quæ memoriæ occurrunt, etiam ſola mente concepta, quia filios iræ, & Dei inimicos homines conſtituunt, cum verecunda confeſſione promenda, veniamque à Deo demiſsè poſcendam: Si qui verò aliqua ſilentio premant, Diuina miſericordia indignos reddi: ſi quæ verò diligenti adhibito examine è memoria exciderint, vt eadem confeſſione incluſa, à diuina miſericordia remitti: pro quibus orabat Propheta, *Ab occultis meis munda me*. Damnati deindè ſunt, qui arcanam Sacramentalem confeſſionem, quæ ſemper in Eccleſia Dei continuo vſu viguit, vt humanum commentum traducere non perhorreſcunt: morem autem à Concilio Lateranenſi tantùm inductum fuiſſe, vt quadrageſimali tempore, pro celebrando ritè Paſchate, peccata Sacramentali confeſſione expientur.

De Miniſtro huius Sacramenti cap. 6. promulgatum eſt, ſolis Epiſcopis & Sacerdotibus ius remittendi, vel retinendi peccata collatum à Chriſto, atque ab ijs ritè conſecratis iudiciariam ſententiam ferri.

Addidit Synodus cap. 7. abſolutoriam Sacerdotis ſententiam non valere niſi erga eos, in quos obtineat iuriſdicendi auctoritatem, vel ordinariam, vel ſubdelegatam, atque ad diſciplinam Eccleſiaſticam adſtringendam vetere more, atque ſanctorum Patrum inſtituto, atrociora crimina, maximèque illa, quibus Anathema intentatum eſt à Pontifice Summo, vel à Præſulibus, eorum iudicio reſeruari, vt veniæ difficultas a flagitio de-
,, terreat. [Magnopere (inquit) ad Chriſtia-
,, ni populi diſciplinam pertinere ſanctiſſimis
,, Patribus noſtris viſum eſt, vt atrociora quæ-
,, dam, & grauia crimina non à quibuſuis, ſed
,, à ſummis dumtaxat Sacerdotibus abſoluan-
,, tur. Vndè meritò Pontifices Maximi, pro ſu-
,, prema poteſtate ſibi in Eccleſia vniuerſa tra-
,, dita, cauſas aliquas criminum grauiores, ſuo
,, poterunt particulari iudicio reſeruare; neque
,, dubitandum eſt, quando omnia, quæ à Deo
,, ſunt, ordinata ſunt, quin hoc ipſum Epiſcopis
,, omnibus in ſua quaque Diœceſi, in ædifica-
,, tionem tamen, & non in deſtructionem, lice-
,, at pro illis in ſubditos tradita ſuper reliquos
,, inferiores Sacerdotes auctoritate, præſertim
,, quoad illa, quibus excommunicationis cen-
,, ſura annexa eſt.]

Conc. Tri. ſeſſ. 14. de doctr. pœnit. cap. 7.

Adiecit, tamen hanc exceptionem Synodus, in extremo vitæ diſcrimine traditam omnibus Sacerdotibus poteſtatem abſoluendi ab omnibus peccatis, cenſuriſque Eccleſiaſticis quibus fuerint peccatores illaqueati.

59 De Satisfactione ſancitum eſt, falſam eſſe, & à diuinorum oraculorum veritate abhorrentem eam opinionem, quæ aſtruit culpam remitti non poſſe, niſi etiam omnis pœna illi debita condonetur: conuinci enim eum errorem Geneſeos 3. 2. Regum 12. & num. 11. & 20.: ac longè diſparem eſſe rationem illius, qui in baptiſmate culpæ, & pœnarum remiſſionem liberam adipiſcitur; & illius, qui ſacro Baptiſmo Chriſto inſitus, liberè ac turpiſſimè dæmonis ſeruituti ſe addixit, atque ex anima Spiritum Sanctum diſpulit: atque adeò placandam diuinam iuſtitiam pœnitentiæ operibus; tum additur *Neque vero ita noſtra eſt ſatisfactio hæc, quam pro peccatis noſtris exoluimus, vt non ſit per Chriſtum Ieſum: nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil poſſumus, eo autem cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus: ita non habet homo vnde glorietur; ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo viuimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre*. Ex quibus conſtat imperata à Sacerdotibus ſatisfactione, vim meritorum, & ſatisfactionis Chriſti non obſcurari, nec imminui, vt ganniunt Nouatores.

Docuit eadem ſancta Synodus cap. 9. tantam eſſe Diuinæ Clementiæ erga nos munificentiam, vt non tantùm pœnis Sacerdotis arbitrio impoſitis, vel ſponte ſuſceptis ad vindicanda peccata, ſed etiam temporarijs pœnis diuinitùs inflictis æquo animo toleratis, per Chriſtum apud Deum Patrem ſatisfacere poſſimus.

In eadem Seſſione de Sacramento Extremæ Vnctionis definitum eſt à ſancta Synodo, illud eſſe Sacramentum noui teſtamenti à Chriſto Domino inſtitutum, atque apud Marcum cap. 6. verſ. 14. inſinuatum, cùm de Apoſtolis dictum, *Et vngebant oleo multos ægros, & ſanabant*. A Iacobo verò Apoſtolo fidelibus commendatum ac promulgatum, cùm ait, *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ*, quibus verbis adminiſtri huius Sacramenti deſignantur, nimirùm Epiſcopi vel Sacerdotes ritè conſecrati. Tùm ſubditur, *& orent ſuper eum*; qua voce indicatur forma, quæ per hæc verba exprimitur, *Per hanc ſanctam vnctionem &c. Vngentes eum oleo in nomine Domini*, in quo dicto ſignificatur materia Sacramenti, nimirùm oleum ab Epiſcopo Sacra prece luſtratum. *Et oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit infirmum, & ſi in peccato fuerit, dimittentur ei*, his verbis explicatur res, quæ confertur, ſiuè effectus, qui comparatur per hoc Sacramentum, nimirùm gratia Spiritus Sancti, *cuius vnctio* (vt loquitur Concilium) *delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſubleuatur, ac morbi incommoda, & labores leuiùs fert, & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis faciliùs reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, vbi ſaluti animæ expedierit, conſequitur*.

Concludit vltimo cap. Concilium ſi æger ſuſcepto Extremæ Vnctionis Sacramento priſtinæ valetudini fuerit reſtitutus, contracto alio lethali morbo, eodem Sacramento muniri poſſe: tùm damnat calumnias aduersùs hoc Sacramentum effuſas ab hæreticis. *Nulla ratione audiendi ſunt, qui contra tàm apertam, & dilucidam Apoſtoli Iacobi ſententiam docent hanc vnctionem vel figmentum eſſe humanum, vel ritum à Patribus acceptum, nec mandatum Dei aut promiſſionem gratiæ habentem, & qui illam iam ceſſaſſe aſſerunt, quaſi ad gratiam curationum dumtaxat in primitiua Eccleſia referenda eſſet; & qui dicunt ritum, & vſum, quem S. R. E. in huius Sacramenti adminiſtratione obſeruat, Iacobi Apoſtoli ſententiæ repugnare, atque adeò in alium commutandum eſſe; denique, qui hanc extremam vnctionem à fidelibus ſine peccato contemni poſſe aſſirmant; hæc enim omnia manifeſtiſſimè pugnant cum perſpicuis tanti Apoſtoli verbis*. Demùm, qui contra ſuperiorem doctrinam impiè ſentirent, Anathemate defixi ſunt à Concilio ſubiectis verbis.

Google

De Sanctiſſima Pœnitentia Sacramento.

Canon I.

Si quis dixerit in Catholica Eccleſia Pœnitentiā non eſſe verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus, qnoties poſt baptiſmum in peccara labuntur, ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum: Anathema ſit.

Canon II.

Si quls Sacramenta confundens, ipſum Baptiſmum Pœnitenriȩ Sacramentum eſſe dixerit, quaſi hȩc duo Sacramenta diſtincta non ſine, atque ideò Pęnitentiam non rectè ſecundam poſt naufragium tabulam appellari: Anarhema ſit,

Canon III.

Si qnis dixerit, verba illa Domini Saluatotis, *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt:* non eſſe intelligenda de poteſtare remittendi, & retinendi peccara in Sacramento Pœnitentiȩ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit; detorſerit autem contra inſtitutionem huius Sacramenti ad auctoritatem prædicandi Euangelium: Anathema ſit.

Canon IV.

Si quis negauerit ad integram, & perfectam peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pęnitente quaſi materiam Sacramenti Pęnitentiæ, videlicet contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ tres Pœnitentiȩ partes dicuntur: aut dixerit duas tãtùm eſſe Pœnitentiȩ partes, terrores ſcilicet incuſſos conſcientiȩ agnito peccato, & fidem conceptam ex Euangelio, vel abſolutione, qua credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa peccata: Anarhema ſit.

Canon. V.

Si quis dixetit, eam contritionem, quȩ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccarorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animȩ ſuȩ, ponderando peccatorum ſuorum grauitatem, multitudinem, fȩditatem, amiſſionem ȩternȩ beatitudinis, & ȩternȩ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitȩ, non eſſe verum, & vtilem dolorem nec prȩparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, demum illum eſſe dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium: Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis negauerit confeſſionem Sacramentalem, vel inſtitutam, vel ad ſalutem neceſſariam eſſe iure diuino, aut dixerit modum ſecretè confitendi ſoli Sacerdoti, quem Eccleſia Catholica ab initio ſemper obſeruauit, & obſeruat, alienum eſſe ab inſtitutione, & mandato Chriſti, & inuentum eſſe humanum: Anathema ſit.

Canon VII.

Si qnis dixerit, in Sacramento Pœnitentiȩ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe iure diuino confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ ſunt contra duo vltima Decalogi prȩcepta, & circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant; ſed eam confeſſionem tantùm eſſe vtilem ad erudiendum, & conſolandum pœnitentem, & olim obſeruatam fuiſſe tantùm ad ſatisfactionem canonicam imponendam; aut dixerit eos, qui omnia peccata confiteri ſtudent, nihil relinquere velle Diuinȩ miſericordiæ ignoſcendum; aut demùm non licere confiteri peccata venialia: Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixetit, confeſſionem omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſeruat, eſſe impoſſibilem, & tradirionem humanam à pijs abolendam, aut ad eam non teneri omnes, & ſingulos vtriuſque ſexus Chriſti fideles iuxta magni Concilij Lateranenſis conſtitutionem ſemel in Anno, & ob id ſuadendum eſſe Chriſti fidelibus, vt non confiteantur tempore Quadrageſimæ: Anathema ſit.

Canon IX.

Si quis dixetit abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis non eſſe actum iudicialem; ſed nudum miniſterium pronunciandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modò tantum credat ſe eſſe abſolutum; aut Sacerdos non ſeriò, ſed ioco abſoluat; aut dixerit non requiri confeſſionem pœnitentis, vt Sacerdos eum abſoluere poſsit: Anathema ſit.

Canon X.

Si qnis dixerit Sacerdotes, qui in peccato mortali ſunt, poteſtatem ligandi, & ſoluendi non habere: aut non ſolos Sacerdotes eſſe Miniſtros abſolutionis, ſed omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus eſſe dictum: *Quæcumque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: quorum remiſeritis peccata remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt:* quorum verborum virtute quilibet abſoluere poſsit peccata; publica quidem per correptionem dumtaxat, ſi correptus acquieuerit; ſecreta verò per ſpontaneam confeſſionem: Anathema ſit.

Canon XI.

Si qnis dixerit Epiſcopos non habere ius reſeruandi ſibi caſus, niſi quoad externam politicam; atque ideò caſuum reſeruationem non prohibere, quo minus Sacerdos à reſeruatis verè abſoluat: Anathema ſit.

Canon XII.

Si quis dixerit, totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo, ſatisfactionemque pœnitentium non eſſe aliam, quàm fidem, qua apprehendunt Chriſtum pro eis ſatisfeciſſe: Anathema ſit.

Canon XIII.

Si quis dixerit pro peccatis, quoad pœnam temporalem minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote iniunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, vel ieiunijs, orationibus, eleemoſynis, vel alijs etiam pietatis operibus, atque ideò optimam pœnitentiam eſſe tantum nouam vitam: Anathema ſit.

Canon XIV.

Si quis dixerit, ſatisfactiones, quibus pœnitentes per Chriſtum Ieſum peccata redimunt, non eſſe cultus Dei, ſed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum atque ipſum beneficium mortis Chriſti obſcurantes: Anathema ſit.

Canon XV.

Si quis dixerit, claues Eccleſiæ eſſe datas tantùm ad ſoluendum, non etiam ad ligandum, & propterea Sacerdotes dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clauium, & contra inſtitutionem Chriſti, & fictionem eſſe, quòd virtute clauiũ ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exoluenda remaneat: Anathema ſit.

De

De Sacramento extremæ Vnctionis.

Canon I.

Si quis dixerit, Extremam vnctionem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & à B. Iacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum: Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, ſacram infirmorum vnctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos; ſed iam ceſſaſſe quaſi olim tantùm fuerit gratia curationum: Anathema ſit.

Canon III.

Si quis dixerit, Extremæ vnctionis ritum, & vſum, quem obſeruat S. Romana Eccleſia repugnare ſententiæ B. Iacobi Apoſtoli; ideòque eum mutari poſſe, atque à Chriſtianis abſque peccato contemni: Anathema ſit.

Canon IV.

Si quis dixerit, Presbyteros Eccleſiæ, quos B. Iacobus adducendos eſſe ad infirmos inungendum hortatur, non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quauis communitate: ob idque proprium Extremæ vnctionis Miniſtrum non eſſe ſolum Sacerdotem: Anathema ſit.

Promulgatum deinde decretum fuit de emendandis vitijs, moribuſque ad ſanctiorem vitæ formam reuocandis; atque in primis ſancitum, vt Epiſcopi, Clerici, ac maximè, quibus animarum cura demandata eſt, vitæ ſanctitate, ac ſcientia ſint ornati, ne eorum munus in contemptum adducatur, & ijs poſſit illud Propheticum exprobrari, *Sacerdotes Dei contaminant Sancta, & reprobant Legem*: vtque ſubditi ſuperioribus debitum obſequium deferant, ne ad altiorem gradum, vel ordines, vel dignitatem promoueri poſſint, ſi à Prælatis ob occultum etiam crimen munere priſtino ſint interdicti.

De Epiſcopis, qui clero carent, ac titulos in partibus infidelium ſitos gerunt, ne ſine ordinarij Epiſcopi poteſtate accepta ſacros Ordines conferre poſſint, nec etiam in Eccleſijs, vel Monaſterijs nullius diœceſeos, vel exemptis, niſi Epiſcoporum ſuorum, aut Prælatorum literas commendatitias promouendi oſtenderint.

Vt Epiſcopus quoſcumque ſubditos ſuos, maximè Sacris initiatos, ſine præcedente examine, ac minus idoneos à munere Sacerdotali obeundo ſubmouere poſſit. Omnes Eccleſiarum Prælati vitijs ſubditorum caſtigandis incumbere iuſſi, reſciſſo quocumque priuilegio reis conceſſo; ſublatæque literarum conſeruatoriarum, quibus certi iudices ad cognoſcendam eorum cauſam conſtituebantur, corruptelæ, exceptæ tamen cauſæ mercedis, & miſerorum hominum, nec non Xenodochijs, Academijs, Collegijs Doctorum, & Scholarium priſtina iura aſſerta.

Monachi, & Clerici veſtium decus, & honeſtatem ipſis conſentaneam tenere iuſſi, ac laicalem cultum deponere; ac ſi ab Epiſcopo moniti non paruerint, muneribus ſuis ac dignitatibus pelli atque exauctorari iuſſi.

Sancitum etiam, vt qui meditato conſilio aut ſtructis inſidijs homicidium patrarit, ad ſacros ordines promoueri non poſſit, nec vllius Sacerdotij ſtipendijs potiri; qui verò caſu, non ex meditato conſilio, aut vim vi repellendo, hominem occiderit propoſito caſu loci ordinario, aut ex cauſa Metropolitano, aut viciniori Epiſcopo, probata re, lege Eccleſiaſtica ſolui poſſit.

Conſtitutum etiam, vt Epiſcopi animaduertendi in alienos ſubditos etiam atrocium criminum reos ius auctoritatemque ſibi non arrogent.

Decretum quoquè, ne vnius Diœceſeos Eccleſiæ in alterius Diœceſeos terminos, vel iura transferantur; ne etiam Sacerdotia Regularium Laicis, ſed eiuſdem ordinis religioſis conferantur.

Ad coërcendos etiam Regulares, qui ex vno Ordine in alium traducti euadunt gyrouagi, pronuntiatum eſt, vt ab alio Prælato excipi non poſſint, niſi vt in ipſo Ordine, ad quem transfertur ſub imperio ſuperioris in clauſtro perpetuo maneat, nec aliquod Sacerdotium Parochiale laicum gerere poſſit.

De iure patronatus Eccleſiaſtici nonnulla etiam definita; promulgatumque in proximo conſeſſu habendo vigeſima Ianuarij recurrentis anni proximi de Sacrificio Miſſæ ſacroſancto, & de Sacramento Ordinis actum iri.

60 Poſt Seſſionem IV. ſub Iulio III. Pontifice Maximo Articuli de Sacrificio Miſſæ, & Sacramento Ordinis propoſiti examinandi Theologis, an ſint Hæretici, & per ſanctam Synodum damnandi.

I. Miſſam non eſſe ſacrificium, nec oblationem pro peccatis, ſed tantùm commemorationem ſacrificij in Cruce peracti, vocari autem a Patribus translato nomine ſacrificium, & verè, & propriè non eſſe, ſed tantùm Teſtamentum, & promiſſionem remiſſionis peccatorum. Hic articulus aſſeritur à Luthero in Captiuitate Babylonica, & habetur in Apologia Auguſtana.

M.S. Arc. Vat. tom. 3191. p. 116.

Articuli de Sacramento Miſſæ.

II. Miſſam non eſſe ex Euangelio, neque à Chriſto inſtitutam, ſed inuentam ab hominibus; neque eam eſſe opus bonum, aut meritorium, immò in ea committi manifeſtam, & multiplicem idololatriam. Aſſertio hæc habetur in Apologia Auguſtana, & apud Caluinum, & Melanchthonem.

III. Blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti Sacrificio in Cruce peracto, ſi quis credat Dei Filium denuò à Sacerdotibus in Miſſis Deo Patri offerri: Chriſtumque pro nobis myſticè immolari, & offerri non aliud eſſe, quàm illum nobis ad manducandum dari. Et Chriſtus illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, non ordinaſſe, vt Apoſtoli offerrent Corpus, & Sanguinem eius in Sacrificio Miſſæ. Vrbanus Reghus contra Eckium, Luther. de Captiu. Babylonica, Bucerus de reformatione.

IV. Canonem Miſſæ erroribus, & ſeductionibus ſcatere, abrogandum eſſe, fugiendum non ſecùs, ac peſſimam abominationem. Habetur in Apologia, & apud Zuinglium, & Bulingerum, Melanchthonem in Libro contra priuatam Miſſam.

V. Miſſam nec viuis, nec mortuis, vt Sacrificium prodeſſe, & impium eſſe applicare eam pro peccatis, pro ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus. Melanchthon in Locis communibus. Caluinus de Cœna Domini, & in Apologia, & Lutherus de captiuitate Babylonica.

VI. Sicut nemo pro alio communicat, vel pro alio abſoluitur; ſic nec in Miſſa Sacerdos pro alio Sacrificium offerre poteſt. Habetur in Apologia Auguſtana.

VII. Miſſas priuatas, in quibus ſcilicet ſolus Sacerdos, & non alij communicant, ante Grego-

rium

Digitized by Google

rium Magnum non fuiſſe, & illicitas eſſe, atque abrogandas, ac cum Chriſti inſtitutione pugnare, & repræſentare magis excommunicationem, quàm communionem à Chriſto inſtitutam. Apologia Auguſtana, & Caluinus de Cœna Domini.

VIII. Vinum materiam non eſſe huius Sacrificij, neque aquam miſcendam cum vino in Calice, idque eſſe contrà Chriſti inſtitutionem. Bucerus in Apologia contra Antididagma.

IX. Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſecretò, & ſubmiſſa voce verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe; Miſſamque nonniſi in lingua vulgari, quam omnes intelligant, celebrari debere, impoſturamque eſſe certas certis Miſſas Sanctis attribuere; aſſeritur à Caluino in Libr. de Cœna Domini.

X. In celebratione Miſſarum omnes cærimonias, veſtes, & externa ſigna, irritamenta impietatis eſſe magis, quàm officia pietatis, & ſicut Miſſa Chriſti ſimplicisſima fuit, ita quanto Miſſæ illi primæ omnium Miſſa vicinior, & ſimilior ſit, tanto magis eſſe Chriſtianam. Lutherus de Captiuitate Babylonica.

De Sacramento Ordinis.

I. Ordinem non eſſe Sacramentum, ſed ritum quemdam eligendi, & conſtituendi Miniſtros Verbi, & Sacramentorum, imò quòd Ordo Sacramentum ſit, figmentum eſſe humanum excogitatum à Viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis. Lutherus de Captiuitate Babylonica tit. de Ordine. Bucerus lib. Reformation. Caluinus libr. Inſtitutionum, & Melancthon in Locis communibus.

II. Ordinem non eſſe vnum Sacramentum, nec infimos, & modicos Ordines velut gradus quoſdam tendere in Sacerdotij Ordinem. Caluinus in ſua inſtitutione cap. de Ordine Eccleſiaſtico.

III. Nullam eſſe Hierarchiam Eccleſiaſticam, ſed omnes Chriſtianos ex æquo eſſe Sacerdotes, & ad vſum, ſeù executionem opus eſſe vocatione Magiſtratus, & conſenſu populi, & qui Sacerdos ſemel ſit, laicum rurſus fieri poſſe. Lutherus de Captiuitate Babylonica, & Caluinus in ſuis Inſtitutionibus.

IV. Non eſſe in Nouo Teſtamento Sacerdotium viſibile, & externum, neque poteſtatem aliquam ſpiritualem, ſiuè ad conſecrandum Corpus, & Sanguinem Domini, ſiuè ad offerendum, ſiuè ab abſoluendum coram Deo à peccatis, ſed officium tantùm, & miniſterium prædicandi Euangelium, & eos qui non prędicant prorsùs non eſſe Sacerdotes, Bucerus ſuper Ioann. cap. 6. Lutherus de Captiuitate Babylonica: Caluinus in Inſtitutionibus.

V. Vnctionem non ſolùm non requiri in Ordinum traditione, ſed eſſe pernicioſam, & contemnendam ſimiliter, & omnes alias cęremonias, & per ordinationem non conferri Spiritum Sanctum, proindè impertinenter Epiſcopos cùm ordinant, dicere, *Accipite Spiritum Sanctum*. Caluinus cap. 18. ſuarum Inſtitutionum.

VI. Epiſcopos Iure Diuino non eſſe inſtitutos, neque Presbyteris ſuperiores, neque habere ius ordinandi, aut ſi habent, illis eſſe commune cum Presbyteris, ordinationeſque ab ipſis factas ſine plebis conſenſu irritas eſſe. Lutherus de Captiuitate Babylonica, Caluinus libro Inſtitutionum, Bucerus libr. Reformationis.

Qui articuli diſcuſſi ſunt in Congregationibus Theologorum habitis mane, & à prandio diebus VII. VIII. IX. X. XI. XII. Decembris.

Decimatertia die Decembris, necnon decimaquarta, & decimaſexta alij Theologi veritatem Catholicam contra Hæreticorum articulos aduersùs Sacramentum Ordinis confirmarunt. Die verò decimaquinta eiuſdem Menſis inquiunt Acta. *Vt ſup. p. 117. & ſeqq.*
,, [Legatus, Præſidentes, ac Patres omnes,
,, Maximilianum & Mariam, Regem, & Regi-
,, nam Bohemię, qui ex Hiſpanijs venientes
,, Tridentum die XIII. applicuerant, domi viſi-
,, tant, ipſeque Legatus eadem die à dicto Rege
,, domi etiam viſitatur. XVIII. XIX. XX. XXI.
,, XXII. XXIV. celebratiſque feſtiuitatibus Na-
,, tiuitatis Domini die XXIX. Decembris diſcuſ-
,, ſio ipſa abſoluitur.

61 In Germania inſigne prodigium plures hoc anno terruit; Simulacbrum enim Chriſti in Cruce confixi ſtupendo ſudore quatuor horarum ſpatio diffluxit, quo miraculo viſa eſt Lutheranorum obfirmata in hęreſi pertinacia, ac impietas damnari, vt refert Surius his verbis. *Surius in comment.*

Crucifixi Imago ſudorem emiſit.

,, Menſis Martij die XIV in Oppido Bernbur-
,, genſi ſub Concionem ſtatua Chriſti in Cruce
,, pendentis magno, & ſtupendo miraculo ad
,, quatuor horas largiter ſudauit. Erant, qui
,, ſudorem illum ſubindè abſtergerent, ſed rur-
,, ſus magna copia manauit. Multę hac noſtra
,, ętate dum regnant paſſim hęreſes, Statuis, &
,, Imaginibus iniurię, & contumelię petulanter
,, illatę ſunt, nec adhuc ceſſatur, licèt non deſine
,, id genus prodigia, quibus poſſunt importu-
,, ni homines abſterreri. Videntur ſibi valdè
,, Euangelici, ſi ab hominum oculis Imagines
,, Chriſti, & Sanctorum remoueant, nec pudet
,, eos Iudęorum, & Turcarum, aliorumque Ma-
,, hometanorum imitari vęcordiam, & impieta-
,, tem, ſed hac quoque ratione via ſternitur An-
,, tichriſto.

Expoſuere Pontifici Henricus, & Carolus Brunſuicenſes, ijdemque Luneburgenſes Duces ſe inſigni Lutheranorum perduellium proditione captos, atque à Philippo Lantgrauio in vincula abductos, cùmque Carolus Cęſar victoriam de Lutheranis Imperij perduellibus reportaſſet, atque Lantgrauius perduellionis reus proſcriptus iuſſus eſſet Brunſuici Principes priſtinæ libertati reſtituere, Lutheranos contra Cæſarea Edicta mala fraude vſos antequam vinculis eos exoluerent, iniquis pactionibus impiè conſtrinxiſſe, ne Lutheranę vnquam ſectę obſiſterent, ne Monaſteria, & Sacerdotia, vel Eccleſias à Lutheranis repeterent, & ſacra vectigalia blaſphemis hęreſeos buccinatoribus permitterent, tùm Brunſuici, tùm Goſlarię: quę pacta conuenta dolo, & impiè extorta Pontifex pronuntiauit, ac Sacramenti iniquè praſtiti religione Brunſuicenſes Duces liberauit, qua de re literę XVII. die Februarij huius anni conſignatæ.

62 Inducta eſt hoc anno inter Lutheranos noua hæreſis auctore Andręa Oſiandro, qui dum diuina oracula pro libito diſtorquet, commentus eſt iuſtum eadem iuſtitia fieri iuſtum, qua Deus eſſentialiter iuſtus eſt, de cuius impio delirio hoc *Surius in comment. hoc anno.*
,, refert Surius. [Anno MDLI. in Pruſſia An-
,, dręas Oſiander nouum de Iuſtificatione dog-
,, ma è ſuo cerebro fabricat, videlicet, hominem
,, Chriſtianum eadem prorsùs iuſtitia, qua Deus
,, eſſentialiter iuſtus eſt, iuſtum eſſe oportere,
,, hanc verò iuſtitiam homini inſeri, &c. Con-

Nouum dogma de iuſtificatione.

,, tra

Digitized by Google

,, tra hunc licet alioqui ſtrenuus eſſet Lutheri
,, propugnator, multi Euangelici aliquot Prin-
,, cipum, & Ciuitatum Lutheranorum præco-
,, nes acriter ſcripſerunt, ſed ita, vt & illi Oſi-
,, andro, & illis rursùs Oſiander multas exe-
,, crandas hæreſes impingat. In primis autem
,, Wittembergenſes, & in his Melanchthonem
,, perſtringit, ſic illi Fratres Euangelici non
,, contenti turbare Eccleſiam Dei etiam ſe mu-
,, tuò laceſſere, & perturbare non deſinunt, &
,, quamuis tam multos haberet Oſiander contra-
,, dictores Euangelicos, tamen in ſuam ſenten-
,, tiam pertrahere potuit Albertum Pruſſię Prin-
,, cipem, qui eius Aduerſarios, & in his Ioa-
,, chimum Merlinum inſignem Euangelicum è
,, ſuis finibus exegit. Quis non videat apud in-
,, fauſtos iſtos rerum nouatores Euangelij ſui
,, doctrinam toties in nouas mutari formas, eaſ-
,, que tam diuerſas, atque inter ſe miré diſcre-
,, pantes! Sed dolendum maximè eſt, dum iſti
,, ita in rebus grauiſſimis ludunt, miſeræ plebi
,, tam miſerabiliter, ac nimium exitiabiliter il-
,, ludi.] Addit idem Auctor Bucerum Hæreſi-
archam, qui toties conciliandæ inter Catholi-
cos, & Lutheranos concordiæ promotę à Cęſare
obſtiterat, metuque Cæſaris in Angliam diffu-
gerat, ne pertinaciæ, & impietatis ſuæ iuſtas
daret pęnas, ad Diuinum Tribunal hoc anno ra-
ptum, de cuius laſciuia, & impietate hæc tradit
Hiſtoria.

Sur. in comment. Bucerus moritur, & eius variæ opiniones.

,, 63 Die XXVII. Februarij periјt in Anglia
,, Martinus Bucerus Monachus Apoſtata, & qui
,, contra omnium Sæculorum, & Chriſtianarum
,, gentium morem, cùm eſſet Sacerdos, ad tertias
,, vſque nuptias progreſſus eſt. Audiui ego ex
,, quondam graui, longéque doctiſſimo Viro
,, fuiſſe eum Iudæum, & cum quandoque puerum
,, quendam neſcio ex qua fęmina ſuſtuliſſet, eum
,, circumcidiſſe. Vtrum autem hæc prorsus cer-
,, ta ſint non poſſum affirmare, præſertim quòd
,, ille quoque, qui hæc referebat, ſe ab alijs ac-
,, cepiſſe diceret.] Fluctuaſſe Bucerum in fide,
ac poſtquam à vera excidiſſet variarum opinio-
num fluctibus contrarijs mirè exagitatum fuiſſe,
ſcribit Sanderus his verbis.

,, Poſt eius obitum, regnante Regina Maria,
,, Illuſtris Dominus Baro Pagettus Catholico-
,, rum tunc Regum Conſiliarius digniſſimus
,, teſtificatus eſt ſe præſentem, ac eius apud Du-
,, dlæũ Ducem Nortumbriæ Interpretem fuiſſe,
,, cùm eidem Duci ſuam de reali Corporis Chri-
,, ſti in ſacramẽto pręſentia ſententiã interrogã-
,, ti, ingenuè reſponderit, nullum meritò dubita-
,, re poſſe, qui non dubitet de fide Euangeliſta-
,, rum, non tamen is ego (ſubiecit) qui certò ea
,, omnia credenda exiſtimem, quæ in Nouo Te-
,, ſtamento de Chriſto, & eius Actis ſcribuntur,
,, quanquam, nec hactenùs apertè negare libue-
,, rit. Atque iſta homini, quem ſciebat non mul-
,, tum de vlla religione eſſe ſollicitum, liberè di-
,, xit. Cæterùm ſcriptione, ac libera profeſſione
,, Lutheraniſmum ad Anglicanæ Sectæ normam
,, aliquantulùm modificatum, & temperatum
,, vſquè ad mortem tenuit.

Sander. de Schiſm. Angl. lib. 2. pag. 273.

Redactis ſub iugum Magdeburgenſibus offu-
ſum eſſe Lutheranis terrorem ingentem, quorum
plures Concionatores ex Vrbibus pulſi ſunt,
quòd ſeditionum faces accenderent, populoſque
in peruicacia continerent, narrat Surius.

Surius in comm.

,, Auguſti die XXVI. Eccleſiæ Auguſtanę
,, Miniſtri Euangelici Cæſaris voluntate intra
,, diem tertium ex vrbe diſcedere iubentur, nec
,, vſquam omninò concionari intra Cæſaris di-
,, tiones. Intra Auguſtam vetat Cęſar Lutheri
,, dogmata doceri. Eodem modo actum eſt cum
,, Memmingenſibus, & alijs Sueuię Concinnato-
,, ribus. Erat in ijs quidam, cuius Dalila cũ iam
,, proxima eſſet partui. Is petit ſibi copiam fieri
,, vxoris, vt ipſe vocabat, inuiſendę. Tùm Atre-
,, batenſis Epiſcopus cũ primis eruditus ad ſuos
,, conuerſus, vxorem iſte vocat, ait, quę ſcortũ
,, eſt. Et reuera nonniſi ſcorta, imò ſcortis pe-
,, iores ſunt, quę vel ſacerdotibus, vel monachis
,, iunguntur. Horum autem profligatio magnũ
,, omnibus vbique terrorem incuſsit, qui haud
,, dubio idem ſibi quoque formidarent, potuiſ-
,, ſetque hac ratione facilè populus miſerè ſe-
,, ductus in viam reduci, expulſis prauis, & ſedi-
,, tioſis Doctoribus, cùm ecce in tanta Publicę
,, pacis, & tranquillitatis expectatione Gallię
,, Rex Cęſari bellum mouet. Mauritius deindè
,, cum Gallo fœdus ferit, eam gratiam pro ma-
,, ximis beneficijs Cęſari rependens.

Ita cùm Germanię ad Orthodoxę Reli-
gionis cultum ab impia Lutheri ſuperſtitione re-
uocandę ſpes arrideret, repente maiores tumul-
tus exorti, Chriſtianam rem in graue diſcrimen
adduxere: perdomiti diuturno bello Magdebur-
genſes à Mauritio Duce Saxonię, qui Cęſareo
exercitui cum ſummo imperio pręerat, deditio-
nem Menſe Nouembri inierunt his legibus,
,, quas Surius refert. [Supplices à Cæſare ve-
,, niam petant, in Auſtriacam, & Burgundicam
,, Familiam nihil faciant, Cameræ ſe ſubmittant,
,, Auguſtano decreto poſtremò pareant, au-
,, reorum quinquaginta millia perſoluant in vſũ
,, fiſci pro belli ſumptu, tormenta maiora duo-
,, decim Cæſari tradant, & quædam aliæ duræ
,, ſatis conditiones adiectæ.]

Sur. in comment. hoc anno. Iac. Aug. Thuan. l. 8. Natal. Comes Ludouic. Guicciar.

Nocuit Cæſari hoc bellum per ſe non admini-
ſtraſſe; Lutheranus enim Saxo permiſit victis, vt in
Lutherano cœno hærerent, qui de impia, & delira
ſuperſtitione defenſa aduersùs Cæſarem inanem
gloriolam aucupati ſunt, quaſi nefanda eorũ per-
tinacia cum Martyrum conſtantia conferenda eſ-
ſet, nec defuere impij Scriptores, qui ipſorum per-
fidię fallacibus verbis fuerint lenocinati, quos gra-
,, uiter refellit Surius. [Nemo ſanę mentis dixe-
,, rit eos laudem, vel gloriam mereri, qui ob
,, pertinaciam, & rebellionem proſcripti à Cæſa-
,, re ſuo exemplo alios quoque ad rebellandum
,, inuitent.

64 Porrò Mauritius Princeps cùm pręſidiarias
Magdeburgenſium copias ex Vrbe eductas ſuo
exercitui coniunxiſſet, parti triumphi gloria ela-
tior noua moliri in Cæſarem cœpit, ad quam de-
fectionem Lutherani Concionatores Sectæ ſuæ
confirmandæ propagandæq; cupidiſſimi eũ varijs
artibus aduersùs Cæſarem incitarunt; is verò cum
turmas in hyberna duxiſſet, eę per Thuringiam, &
finitima loca diſperſæ militari licentia graſſari, &
varias excurſiones agere cœperunt, grauioraque
mala Catholicis prædandi cupidine intulerunt,
quę cùm Moguntino, & Treuerenſi Archiepiſcopia
relata eſſent, ij de Tridento ad ſua tuenda deferen-
do cogitarunt, Pontificemque de tota re certio-
rem fecere. At Iulius cùm eos motus prudentia,
atque auctoritate Cæſaris ſopitum iri præſideret,
coitioneſque in Cęſarem conflatas ignoraret, eos
Præſules, vt perſtarent Tridenti hortatus eſt, ne ex
eorum, & aliorum Præſulum diſceſſo Concilium
diſſolueretur, eximiaque afferendæ ſuo ſplendori

Proteſtantes nouam defectionem à Carolo V. meditantur.

H Ger-

Digitized by Google

Geemaniæ contra Nouatorum fraudes conſilia euaneſcerent. Sumerent interea animos. Cæſareo imperio eos tumultus compoſitum iri.

Venerabilibus Fratribus Moguntino, & Treuerenſi Archiepiſcopis Sacri Romani Imperij Principibus Electoribus.

Iulij III. lib. bre. 4. ſig. num. 2882. p. 272.

Venerabiles Fratres ſalutem, &c. Magnam nuper nobis moleſtiam attulerunt literæ dilecti filij Marcelli Cardinalis Creſcentij Legati noſtri, Venerabilium Fratrum Prælatorum ſacro Oecumenico Concilio Pręſidentium, per quas certiores facti ſumus nouos quoſdam motus in finitimis Fraternitatum Veſtrarum Eccleſiarum locis concitatos, ex quibus iam, & alię Eccleſię detrimentis, & calamitatibus non mediocribus affectæ fuerint, & ipſis Moguntinę, & Treuerenſi graue imminere periculum, in tanta tamen, ac tam inopiuata re, ea nobis occurrit conſolario, quòd cùm Chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Imperator Auguſtus vnus omnium tàm noſtram, quàm Patrum memoria Maximus, & Potentiſſimus hanc cauſam non ſolùm communem, ſed etiam ptopriam exiſtimare debeat, eius opibus, conſilio, & auctoritate facilè hùiuſmodi tumultus ſedari, & extingui poſſe ſperamus, ad quam curam eum omnes cogitationes ſuas conuerſurum minimè dubitamus, cùm vt nobiliſſimę illius Regionis incolumitati conſulat, tùm vt a ſuo ipſius imperio hanc tàm ſeditioſarum factionum peſtem arceat, quod illi haud quidem difficile fore arbitramur, cùm illam nefariam tumultuariorum militum manum nulla certa ratione ſubniſam furere auſam intelligamus, quare per ſeipſam dilapſuram, & eius omnes conatus breui in irritũ caſuros facilè vt credamus adducimur; vos quidem Fratres cùm ex ijſdem literis acceperimus in animo habuiſſe illhinc diſcedere, vt Eccleſijs veſtris opem ferretis talem Diuina iuuante clementia earum ſeditionũ exitum fore ſperamus, vt ipſi etiam ſperetis magnopere hortamur, & quoniã Conciliũ œcumenicũ veſtra in primis pręſentia, & auctoritate proſperos adhuc habuit progreſſus, pro ſingulari prudentia, ac pietate veſtra cogitetis volumus, ne ipſius Concilij, tam exoptati omnibus Nationibus, & ab ipſa pręcipuè Germania efflagitati, & in quo orthodoxę Religionis, atque otij, & tranquillitatis Vniuerſę Reipublicæ Chriſtianæ ſtabiliendę ſpes certiſſima repoſita eſſe debet, cauſam deſeratis. Neque enim dubitandum eſt quin ex veſtro diſceſſu, tàm ſanctum, tam ſalutare, tam neceſſarium opus quodammodo titubare incipiat, cùm veſter aduentus ei tantum attulerit adiumenti, atque vt eo libentiùs permaneatis, & Concilij ipſius acta ſecuriore animo proſequamini, illud ſciatis volumus ad omnem periculi metum funditus tollendum quid facere debeamus moneatis, neque ante vnquam deſijmus in præſentia nihil à nobis prætermitti neq; officij, neque ſedulitatis, quo inter Chriſtianos Principes pax, & gratia reconcilietur, quam immenſa præpotentis Dei benignitate, ac miſericordia, cum in eius manu ſint ipſa Regum corda, & conſilia, breui ſucceſſuram confidimus. Quamobrẽ ſi vt nobis perſuademus Fraternitates Veſtræ publicam Chriſti Redemptoris Noſtri, & Catholicæ Religionis cauſam quibuſcumque priuatis veſtris rationibus, quibus etiam abientes, ipſo præſertim Cęſare adiuuante, proſpicere poteritis, potiorem duxeritis, præterquam quòd & ipſius Dei gratiam promerebuntur, nobis etiam, qui vos paternè diligimus, veſtrumquè honorem quantum cum Deo poterimus, augere cupimus, plurimùm ſatisfacietis. Hęc erant, quę pro ſumma noſtra in vos charitate vobis ſcribenda habuimus, nam illud vt vos admoneamus, ſuperuacaneũ ducimus, ne ſcilicet quicumque rerum euentus fuerit, aliquid de diſceſſu veſtro, inconſulto Cęſare, & contra ipſius ſanctę Synodi ſententiam pernicioſo aliorum exemplo ſtatuatis, reliqua cùm eiuſdem dilecti filij noſtri Cardinalis Creſcentij Legati, tum verò ex Petri Camaiani, intimi Cubicularij noſtri, quem etiam hac ipſa de cauſa ad Cæſarem mittimus, ſermone plenius Fraternitates Veſtræ cognoſcent. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXIV. Decembris MDLI. anno II.*

65 Maius conſtantiæ ſpecimen explicabat Archiepiſcopus Colonienſis, qui cùm Diuina humanis præferret, cenſuit inſiſtendum celebrando Concilio ſpretis bellicis tumultibus, cùm nil antiquius eſſe deberet orthodoxæ Religionis reſtituendæ, & prauorum dogmatum, corruptelarumque, quæ in Clero irrepſerunt delendarum ſollicitudine: cuius fortitudinem, ac pia conſilia Iulius his literis commendauit.

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Colonienſi Sacri Romani Imperij Principi Electori.

Iul. III. l. 4. breu. ſig. num. 1882. p. 297.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Magno cum gaudio accepimus ex litteris dilecti filij Creſcentij Legati noſtri, & Venerabilium Fratrum Prælatorum Sacro œcumenico Concilio Præſidentium Fraternitatem Tuam turbulentis tumultuariorum militum motibus à proſecutione ipſius Concilij, quod tua in primis præſentia, & auctoritate optimos iam progreſſus habuit, minimè diſcedendum decreuiſſe, publicamque Dei, & Catholicæ Religionis cauſam priuatis ſuis rationibus potiorem duxiſſe, qua in ſententia etſi pro tua ſumma, ſingularique prudentia, & pietate permanſuram omninò confidimus, tamen te maiori, quo poſſumus, animi noſtri affectu hortamur in Domino, vt quod hactenus de eodem Concilio promouendo, & ab eo non recedendo piè, & ſanctè cepiſti conſilium, in eo vt laudabiliter pergas, ac perſiſtas, nam præterquam quod huius facti conſtantia Diuinam gratiam promereberis, nobis etiam qui te paternè diligimus, tuumque honorem quantum cum Deo poterimus augere cupimus; plurimùm ſatiſfacies, reliqua cùm ex dicti Cardinalis, & Legati, tum verò ex dilecti filij Petri Camaiani Cubicularij noſtri intimi, quem dedita opera ad Sereniſſimum Cæſarem mittimus, ſermone vberiùs Fraternitas Tua cognoſcet. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXIV. Decembris MDLI. anno II.*

Bellum inter Carolum V. & Henricum II. quo Concilium diſſoluitur.

66 Aucti ſunt in dies tumultus, adeò vt proximo Vere ij tres Archiepiſcopi Electores diſcedere Tridento coacti fuerint, & Concilium diſſolutum ſit ob coniurationem ab Henrico Rege, & Principibus Lutheranis aduersùs Cæſarem conflatam. bellumque difficiliùs intee Gallum, & Carolum V. incauduit, cuius cauſam, & culpam viciſſim illi à ſe in æmulum tranſtulerunt, vt memorat Auguſtus Thuanus his verbis.

Lud. Aug. Thua. l. 8

,, Alter in alterum culpam reijciebat, nam Cæ-
,, ſariani vltrò nos Octauij tutelam ſuſcepiſſe
,, criminabantur, non tàm ſupplicis defendendi,
,, quàm belli in Italia, atque adeò inter Chri-
,, ſtianos excitandi cauſa, ob id ipſum ſollici-
,, taſſe Imperij Ordines, & Principes, vt à Cæ-

ſare

Digitized by Google

,, ſare deficerent, neque in Concilium, quod
,, ipſorum rogatu Cæſar ad farciendam Eccle-
,, ſiæ concordiam coëgiſſet (id eſt cogendum
,, curaſſet) conſentirent miſſis Legatis, qui con-
,, teſtarentur, & illud pro irrito illos habituros
,, denuntiarent. Addebant & nuper Briſſaccum,
,, vt belli occaſionem quæreret in Subalpina Re-
,, gione, cœnobium, quod Bargæ Pagi à Cæſa-
,, rianis cuſtoditi ditionis eſt, occupaſſe, & fe-
,, ſtinato opere nunc munire, & quod nos ſum-
,, ma inuidia onerabat, nuper etiam cum Turca
,, in Chriſtiani nominis perniciem fœdus iciſſe.
,, Sed noſtri antiquiores, & iuſtiores multo cau-
,, ſas adducebant, Cæſarem, videlicet, cùm A-
,, quitania ſeditionibus arderet, miſſo Burano
,, cum Anglis egiſſe, vt Burdigalenſium tumul-
,, tuantium tutelam ſuſciperent, & ius, quod in
,, Aquitania armis amiſerant, iure recuperarent,
,, pace ante biennium cum Anglis facta, Sant-
,, andreano è Britannia redeunti inſidias teten-
,, diſſe, & quaſdam è noſtris Naues per Belgas
,, intercepiſſe, Heluetios quo minùs cum Rege
,, fœdus renouarent ſollicitaſſe. Sebaſtianum
,, Vogelſpergum quòd Regi militaſſet prius tor-
,, mentis cruciatum Auguſtę Imperij Comitijs,
,, non ſine Regis ignominia ſecuri percuſſiſſe,
,, cùm de interceptis in Belgio quorundam ne-
,, gotiatorum nauibus apud Mariam Pannoniæ
,, Reginam querimonia inſtitueretur, Legatum
,, eò Regis nomine miſſum, Iure Gentium vio-
,, lato in carcerem coniectum, & peruerſo or-
,, dine bona noſtrorum Antuerpiæ Fiſco adiu-
,, dicata fuiſſe, poſtremò Cęſarem Carolo Ma-
,, rillaco Venetorum (in Britannia, ſcilicèt mi-
,, nori) Epiſcopo apud ipſum Oratori iniurioſè
,, interminatum, fore, vt ſi res ad arma deue-
,, niret, Regem ad minimi ex ſuis conditionem
,, redigeret.

De Lutheranorum, qui inſtar maniacorum in Cæſarem conſurrexere, quòd manię ipſorum mederi, eoſque opera Concilij ad cultum verę Religionis traducere niteretur bello, dicetur proximo anno, nunc de Turcarum in Chriſtianos graſſationibus agendum eſt.

Hiſt. Turc. in Solymã. Surius in comment. hoc anno Lu. Gute. Fazellus Auguſt. Thuan. l. 7. Diar. Cõc. Trident. pag. 417. Henr. II. cum Turcis fœdus init contra Cæſarem.

67 Adhæſit quidem Gallo Regi maxima inuidię fax, quòd Turcam ad inuadendam Cæſaream ditionem concitaſſe crederetur, Angelus enim Maſſarellus in Diario Concilij Tridentini
,, hæc tradit, [XVII. Iulij, ex literis Nuntij
,, Apoſtolici apud Venetos habetur claſſem Tur-
,, cicam, quæ nonaginta tribus Triremibus, vi-
,, ginti Nauibus, & triginta Myoparonibus con-
,, ſtat, intraſſe iam Mare Adriaticum, iamque
,, ad damnum Cæſaris, & Pontificis ſolicita-
,, tam, ductam, & alitam à Rege Gallorum,
,, quod certè valdè mirum eſt, cùm ipſi Gallo-
,, rum Reges ſemper fuerint defenſores Pontifi-
,, cum, & Eccleſiæ, ob quæ meruerunt nomen
,, illud Chriſtianiſſimum, nunc autem videntur
,, contra Pontificem arma ſumere, Turcas ad
,, vaſtandas Chriſtianorum ditiones deducere.]

Verùm vtut res fuerit, Turca in omnes occaſiones inuadendi Chriſtiani Imperij prouehendarumque rerum ſuarum occaſioni ampliſſimæ erant, accenſo iam inter Chriſtianos acerrimo iſto ciuili bello. Præfectus eſt à Solymanno claſſi Barbariæ Sinamus, qui expoſtulauit de violatis ſuperiore anno à Cęſare inducijs in Africa, atque Aphrodiſium, Singulum, & Monaſterium ſibi reſtituenda exegit, cui reſponſum eſt, priùs à Dragute Archipirata inducias fuiſſe violatas, at ille primùm in Meſſanæ conſpectum ſe dedit, dein ad Catanam deflexit, Auguſtamque Oppidum ſupra Syracuſas diripuit, incenditque, moxque Melitam Inſulam tentauit, metuenſque Cæſaream claſſem, reductis in naues tormentis Corcyram Inſulam longiſſimè diſtantem mox errore oppreſſit, Sinneſſanus enim Præfectus metu fractus deditionem nuncupauit, ac ſex millia capitum Chriſtianorum ſupra quingenta ſeruituti Turcicæ mancipata ſunt. Admiſit tunc miſerandum facinus Siculus, qui vxorem, ac filias duas nubiles peremit, ne ſtuprarentur à Turcis, armatuſque in medium Turcarum globum ſe coniecit, ac cæſis aliquot hoſtibus cæſus eſt. Elatus ea victoria Sinamus in Africam vela obuertit, ac Tripolim, quam Hieroſolymitani Equites tuebantur, adortus eſt. Præerat Vrbi Gaſpar Valerius Eques Allobrox militari peritia conſpicuus, aliquandiù virtute Barbaricos impetus eliſit, demùm ſuccubuit, cùm cellæ promptuariæ Magiſter proditor, & Apoſtata Cabillonenſis docuiſſet Turcas, qua parte minùs communita tormenta libranda eſſent. Contulit ſe ad caſtra Turcica Aramontius Eques, Galli apud Turcam Regis Orator, vt Sinamum à Tripolitana obſidione precibus abduceret; ſed illi à Sinamo reſponſum eſt, ſacramento obſtrictos in Rhodia deditione nunquam arma in Turcas laturos, eos verò fidei defuiſſe, ac in Aphrodiſij expugnatione ſubſidiaria arma Cæſari tuliſſe, demùm cùm Hiſpani propugnandæ Tripolis deſpondiſſent animos, deditionem fecere XVII. Kalendas Septembris conceptis certis legibus, quæ mox à Barbaro victoria inſoleſcente violatæ, ſpoliati enim omnibus fuere Equites, addictique ſeruituti. Mauri verò milites ducenti trucidati, quòd pro Chriſtianis arma geſtaſſent. Demùm Aramontius ducentos Religioſos Equites Gallos liberauit, Hiſpanos, pretio ſoluto, cathenis exoluit. Verùmtamen grauiores querelæ in Aramontium fuſæ, quòd Tripolis dedendæ Auctor fuerit, nec minores de ſummo Equitum Magiſtro iactatæ, quòd rogatus initio, vt Tripolitanis auxilia ſubmitteret, id facere detrectarit, nè Melitam præſidijs exueret: tantus verò terror offuſus eſt Equitum Hieroſolymitanorum Principi, vt cùm Solymannum de excindendo vniuerſo illo Equeſtri Ordine coniuraſſe opinaretur, transferendi Meſſanam, vel Syracuſas Conuentus illius Ordinis conſilia iniuerit, de quibus factus certior Iulius, cùm infęlici bello Parmenſi diſtractus nulla Melitenſibus auxilia tranſmittere poſſet, ſumma auctoritate einſdem Ordinis Principem ad rem conficiendam inſtruxit ſubiectis literis.

Dilecto Filio Ioanni de Omedes Magiſtro Hoſpitalis Sancti Ioannis Hieroſolymitani.

Iul. III. lib. 4. bre. ſig. num. 2883. p. 218.

68 Dilecte Fili ſalutem, &c. In hac Tripolis deditione, quam Turcæ obtinuere de te, ac de iſtorum Nobilium, & Religioſorum hominum Conuentu pro noſtro officio anxij valdè ſumus; veremur enim, ne ſi ipſi Turcę pluribus tùm veteribus, tùm recentibus victorijs elati, & inſtructiſſimæ claſſis viribus confiſi ad vos expugnandos ſe conuertant, voto impio ſuo, quod Deus pro ſua pietate prohibeat, potiantur, quamobrem quanti momenti, diſcriminis, & præiudicij toti Reipublicę Chriſtianæ foret, ſi tu, & cęteri fratres tui in manus, tam immanis hoſtis deueniretis conſiderantes, vobiſque omnibus conſultum iri putantes, ſi ipſam Claſſem iſthic omni-

Digitized by Google

ninò non expectantes, quando præſentium temporum ſæuitia aliter vos iuuare non poſſumus, mittimus ad te dedita opera præſentium exhibitorem, volumuſque, ac tibi in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus, vt relictis ad tutelam, & defenſionem iſtius loci militibus, & ijs veſtri Ordinis, qui tibi præſertim ætatis robore ad obſiſtendum ipſi claſſi apti videbuntur, offerente ſe occaſione tutò nauigandi, vnà cum Conſiliarijs, & cæteris tui Ordinis iſthinc abeatis, & vel Syracuſas, vel Meſſanam vos conferatis, vnde iſti loco ſubuenire pro temporibus, & rerum neceſſitate nobis, vobiſque ſeruatis, ac liberis faciliùs erit. Nos verò interim dum hæc ad vos ſcribimus, & Neapolis, & Siciliæ Viceregibus ſignificari fecimus, vt in locum illorum, qui iſthinc diſcedent, ad vos armatos milites mittant, quod eos facturos omninò ſperamus. Ne autem aliquis ex tuis ſe in hoc excuſare poſſit, tibi vltra ordinariam, quam in iſtius Ordinis homines auctoritatem habes, quòd noſtra auctoritate tàm illis, quod tecum ducere volueris, vt tecum veniant, quàm illis, quos ad loci defenſionem, & cuſtodiam opportunos cenſueris, vt remaneant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ac ſuarum præceptoriarum, & quarumuis dignitatum, & beneficiorum, & officiorum, antianitatumque amiſſionis ipſo facto per eos incurrenda, & ſub quibus alijs tibi viſis pœnis præcipere, & mandare poſſis, facultatem auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum &c. die XI, Septembris MDLI. Anno II.*

69 Non diſcedendum eſſe Melita ob grauiores cauſas poſtea viſum eſt, nè Equeſter ille Ordo diſſolueretur, grauiſſima verò damna à Turcica claſſe fuiſſe illata, ac plura Oppida capta, vaſtata, incenſaque, ac plura Chriſtianorum miſerorum millia in ſeruitutem crudeliſſimam abducta, deplorat Pontifex alijs literis exeunte Nouembri exaratis, inſtructoſque à Turca ingentes bellicos apparatus, ad grauius bellum proximo Vere inferendum. Cæterùm in Tranſyluaniam conuerſos impetus Turcicos viſuri ſumus, in qua etiam ſuperiore anno concitati fuerant grauiſſimi motus, ad quos compeſcendos cùm Georgius Martinutius Regis Procurator in perduelles, ſine iudiciario ordine animaduertiſſet, contraxiſſetque cenſuras Eccleſiaſticas, ab earum religione exolui flagitauit, ſubiecto caſu propoſito, quem repetit Pontifex.

Excitati in Tranſyluania motus.

Seditionis auctores cæſi ab Epiſc. Varadenſi.

Georgio Epiſcopo Varadienſi.

In his periculis, & tumultibus, in quibus ob varias Turcarum incurſiones tu, & iſtud Regnum, in quo Locumtenens es, proximè præterita Æſtate verſati eſtis, quidam eiuſdem Regni factioſi homines arma contra communem hoſtem ſumere nollent, magnamque ſeditionem eorum opera in maximam eiuſdem Regni cladem excitarent, ne malum id longiùs ſerperet, priuſquam iure de illis ſtatutum eſſet, capitis ſupplicio eos affici iuſſiſti, ex quorum morte cùm tua te conſcientia vrgeret, cùm à celebratione Miſſarum, tùm ab alijs Epiſcopalibus officijs abſtinuiſti, &c. *Datum Romæ XXV. February MDLI. Anno II.*

Iul. III. lib. 3. bre. ſig. num. 2883. p. 35.

Reſtitutus eſt à Iulio priſtinæ Epiſcopalis muneris exercendi poteſtati, cùm autem noui tumultus in Tranſyluania coorti eſſent, ille ad infringendam Turcarum tyrannidem vires ſuas cum Ferdinando Rege coniungere decreuit, ad quod ſequendum conſilium, mandandumque operi Pontifex illum hortatus eſt.

Fratri Georgio Epiſcopo Varadienſi.

Ib. p. 148.

70 Venerabilis Frater ſalutem. Cùm antea perſpecta nobis eſſet tua in Catholica Religione tuenda fides, atque conſtantia, non mediocriter, quam de tua prudentia, ac pietate opinionem ſemper habuimus, nuper confirmarunt literę, & nuntij, ex quibus intelleximus te in turbulentiſſimo iſtius Prouinciæ tumultu cum Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Romanorum Rege omnes vires, opeſque tuas, ad optimam cauſam defendendam contuliſſe. Ac ſanè cùm egregiam virtutem tuam, & pietatem magnopere laudamus, tùm verò etiam atque etiam hortamur, vt quod à te conſilium piè, fortiterque ſuſceptum eſt, id omni cura, labore, contentione proſequare, qua ſcilicèt nobiliſſimam, & opulentiſſimam Pannonici Regni partem, quam quidem tua potiſſimùm opera, & conſilio reliquam habemus, ab impendente Hæreticorum, atque infidelium tyrannide defendas, ac tueare, idque tibi haud omninò difficile futurum arbitramur, adiunctis præſertim ipſius Regis Ferdinandi auſpicijs, & copijs, eiuſmodi autem beneficium, ſi, quemadmodum ſperamus, in Chriſtianam Rempublicam contuleris, cùm ſatis tuæ in Chriſtum ipſum pietati, & officio feceris, tùm verò ab omnibus Chriſtianis Principibus, & à nobis in primis tantam eo nomine gratiam inieris, vt nihil ſanè eorum, quæ ad tua vel ornamenta, vel commoda pertineant, vllo loco prætermiſſuri ſimus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XX. Iulij MDLI. Pontificatus noſtri Anno II.*

Actum de fœdere contra Turcas.

Detulit verò Iſabella Regina vnà cum filio puero demiſſa obſequia Iulio Pontifici Auguſtini Oratoris opera, ac viciſſim Iulius illam, ac puerum Regem paternis officijs ſemper complexurum ſe ſpopondit, eorumque fidem, & obſeruantiam in Apoſtolicam Sedem commendauit; ſuſcepta verò conſilia de Tranſyluanis cum Germanis coniungendis in Turcas ita prouexit Georgius, vt puerum Regem Tranſyluaniæ in tutelam Cæſaris, ac Ferdinandi contulerit, Turcicamque ſeruituti funeſtæ non diſparem abiecerit, ex quo Pontifex maximè recreatus Georgio ſubiectis literis gratulatus eſt, cùm rem Chriſtianam ea ratione in Tranſyluania contra Turcicas inſidias, vireſque aſſertam putaret, ac dignitati illius amplificandæ ſe operam daturum ſignificauit.

Lib. 4. bre. ſag. 233.

Tranſyluanus Princeps tutelam turcicam obijcit.

Venerabili Fratri Georgio Epiſcopo Varadienſi.

Iul. III. lib. 4. bre. ſig. num. 2884. p. 253.

71 Venerabilis Frater ſalutem, &c. Magnum nobis gaudium attulit, quòd ex aliquot nuntijs, & nuper ex fraternitatis tuæ literis cognouimus, in tuenda Chariſſima in Chriſto Filia noſtra Iſabella Regina, eiuſque Illuſtri filio te valdè rectum, & ſalubre conſilium cepiſſe, effectumque eſſe Diuina adiuuante Clementia, vt per tuam fidem, ac prudentiam Regnum iſtud, quod è truculenti hoſtis faucibus alia nulla ratione eripi poſſe videbatur, firmiſſimos, & fideliſſimos Tutores Sereniſſimum Cæſarem, eiuſque Fratrem Ferdinandum Romanorum Regem nactum fuerit, ex pulcherrimo itaque hoc tuæ fraternitatis facto perpetuam ipſius in Chriſtianam Rempublicam pietatem agnouimus, & ex tuis literis officij erga nos, ac obſeruantiæ pleniſſimis quanto animi affectu, & deuotione hanc ſanctam Sedem

Cæſaris, & Ferdinandi Regis tutelæ commiſſus.

co-

colas, facilè perſpeximus, vt pergas autem in iſto Regno, tàm contra Hæreticorum peruerſitatem, quàm infidelium hoſtium inſidias, & conatus Orthodoxam Religionem, & Catholicam Fidem tueri, fraternitatem tuam vt cohortemur nihil eſſe nobis neceſſe ducimus, cùm virtute & conſtantia tua freti nihil dubitemus nouis te ſemper meritis cætera accumulaturum; illud certè nobis erit præcipuè curæ, vt cùm primùm res, aut tempus nobis facultatem dederit augendæ, & amplificandæ dignitatis, non minorem, quàm de tua ratione in habitam intelligas. *Datum Romæ apud S. Petrum die X. Octobris, MDLI. Anno II.*

Lib. 6. breu. ſig. num. 2885. p. 306. Panuin. in Iulio III.

72 Ornauit paulò poſt Georgium, vt de re Chriſtiana optimè meritum, Pontifex Cardinalitia purpura Ferdinando Rege eum honorem ipſi deprecante à Pontifice, qua de re hæc memorant Acta Conſiſtorialia.

Acta Conc. M.S. Car. Spada ſig. num. 134. pag. 73.

,, XII. Octobris fuit Conſiſtorium, in quo San-
,, ctitas Sua ob Religionis zelum, & ſingularem
,, doctrinam, & quamplurimas alias virtutum
,, dotes, quibus Frater Georgius Epiſcopus
,, Waradienſis inſignitus erat, ſperans illum
,, Sedi Apoſtolicæ quamplurimis de cauſis fore
,, maximè proficuum, eundem Georgium Epi-
,, ſcopum abſentem in S. R. E. Presbyterum
,, Cardinalem de fratrum conſilio creauit, &c.

Georgius Epiſcopus Varad. creatus Card.

,, XVI. Octobris MDLI. fuit Conſiſtorium, in
,, quo fuit decretum, vt mitterentur per vnum
,, ex Sanctitatis Suæ Camerarijs, & Biretum, &
,, Pileus rubeus Reuerendiſſimo Domino Ge-
,, orgio Cardinali nouiter creato cum indulto,
,, ſi ei videbitur, vtendi veſtibus rubeis, & pa-
,, uonatijs, & alijs indumentis, quibus cæteri
,, Cardinales, qui tempore ſuæ aſſumptionis
,, ad Cardinalatum Presbyteri, ſeù Clerici Secu-
,, lares erant, vtuntur, dummodò tamen habi-
,, tum ſuum Regularem ſubtus deferat.
,, Romæ die XVI. Nouembris MDLI. fuerunt
,, lectæ literæ Reuerendiſſimi Domini Georgij
,, Cardinalis Tranſyluaniç datę in caſtris, qui-
,, bus ſignificabat res verſari in maximo diſcri-
,, mine, diemque fatalem publici conflictus ad-
,, uersùs Turcas de proximo imminere. Et pro-
,, pterea ſupplicabat Sanctitati Suæ, vt procura-
,, ret pacem fieri inter Principes Chriſtianos,
,, vnde Sanctitas Sua decreuit, vt celebraretur
,, Miſſa in Baſilica S. Petri die Dedicationis di-
,, ctæ Baſilicæ pro pace, & conſeruatione Chri-
,, ſtianitatis ab Infidelibus, cum Indulgentijs,
,, & remiſſionibus ſolitis.

73 Dum in Turcas apparat arma Georgius ab æmulis contrucidatus eſt, ita repentè meliorum rerum ſpes in contrarios euentus conuerſæ fuere, nam Ferdinandus non tueri pupillum Regem Tranſyluanum, ſed in Regni poſſeſſionem, exuto pupillo, induci affectabat, cuius immodicæ cupiditatis vitio Hungariam in Turcicam ſeruitutem prolapſam iam ante vidimus, cùmque viuo, ac ſpirante Georgio Cardinale votorum compos fieri non poſſet, Ferdinandi Duces, qui Georgij potentiam ferre non poterant, circumuentum calumnijs, quaſi Georgius Tranſyluaniam ſibi ſubijcere, oppreſſoque pupillo in Turcarum clientelam tranſuolare niteretur, aſpernatuſque pileum Cardinalitium, Regium diadema affectaret, illum inſidiarum ignarum exeunte anno XIV. Kal. Ianuar. ingeminatis vocibus Ieſum inclamantem, carnificeſque ſuos fratres appellantem inhumaniſſimè obtruncarunt, ex cuius cęde, cùm Ferdinandus res ſuas augere putaret, magis attriuit, nec enim Tranſyluaniæ Regno potiri potuit, ſed Tranſyluani illud pupillo aſſeruere; tùm verò hæreſes, quas Georgius, dum vixit, in Tranſyluania extinxerat, pullulare, & graſſari cœperunt, totaque Regio, ſublato illius defenſore, Turcicis excurſionibus euaſtata fuit. Vt verò Ferdinandus ab hoc ſcelere ſe purgare curauerit proximo anno dicetur. Cæterùm non prętermittendum videtur, verſum prodigio, Diuinæque aſcriptum iuſtitiæ, quòd in ea Arce, quam in euerſi Monaſterij ruinis magnis molibus extruxerat, communieratque, cæſus ſit, cùm eam calamitatem pulſus iniquè Abbas, illi imprecatus eſſet, vel prędixiſſet.

Proditione occiditur.

I. Septem. 1551. ann. 2.

Orta inde mala ingentia.

74 In Polonia cùm Sigiſmundi Auguſti Regis facilitate Hæretici ſua venena diffudiſſent, mox in eo Regno tumultus concti ſunt, ad quos comprimendos à Pontifice Epiſcopus Camerinenſis Internuntius fuit decretus. Sopitæ verò hęreſeos flammę, dein vehementiùs in eo Regno exarſere, vt dicetur inferiùs.

In Poloniam hæreſis tumultus excitati

Auctum eſt affecto anno Cardinalium Collegium adſcitis ad eam dignitatem pluribus Viris Ampliſſimis, quorum nomina, ac titulos referunt Acta Conſiſtorialia.

Acta Conſ. MS. Card. Spad. ſig. num. 134. pag. 75.

,, Romæ die Veneris XX. Nouembris MDLI.
,, fuit Conſiſtorium, in quo Sanctitas Sua de
,, Reuerendiſſimorum DD. meorum conſilio, &
,, vnanimi conſenſu creauit, & aſſumpſit in
,, S. R. E. Presbyteros, & Diaconum Cardinales
,, infraſcriptos: R.P.D. Chriſtophorum Epiſco-
,, pum Maſſilienſem, R.P.D. Fuluium de la Cor-
,, gna, R.P.D. Michaelem Archiepiſcopum Ma-
,, theranenſem, R. P. D. Ioannem Riccium Ar-
,, chiepiſcopum Sypontinum, R.P.D. Ioannem
,, Mercurium Archiepiſcopum Meſſanenſem,
,, R. P. D. Iacobum Puteum Archiepiſcopum
,, Barenſem, R. P. D. Alexandrum Campegium
,, Epiſcopum Bononienſem, R. P. D. Petrum
,, Epiſcopum Fauenſem, R. P. D. Fabium Mi-
,, gnanellum Epiſcopum Groſſetanum, R. P. D.
,, Ioannem Epiſcopum Tropienſem Pogium,
,, R.P.D. Ioannem Baptiſtam Cicadam Epiſco-
,, pum Albinganenſem, R.P.D. Hieronymum
,, Dandinum Epiſcopum Imolenſem Presbyte-
,, ros, R.P.D. Aloyſium Cornelium Magnum
,, Commendatorem Cypri.
,, Romæ die Sabbati XXVIII. Nouemb. MDLI.
,, fuit Conſiſtorium publicum propter Cardina-
,, les nouiter creatos, in quo recenſuit Sua San-
,, ctitas merita vniuſcuiuſque illorum cum plu-
,, ribus deuotis monitionibus, quibus peractis,
,, & in ſimilibus ſeruari ſolitis obſeruari, illos
,, ad pedes, manus, & oſculum benignè acce-
,, pit, ac coram eo genibus flexis conſtitutis im-
,, poſuit Galerum rubeum ſuper ſingula capita
,, eorum, dicens verba ſolita.
,, IV. Decembris eis aperuit os, id eſt contulit
,, laudi auctoritatem, & annulis pretioſis, &
,, titulis eoſdem donauit; tradidit nimirùm Ec-
,, cleſiam S. Praxedis Chriſtophoro de Monte;
,, Eccleſiam B. Mariæ in via Fuluio Corneo,
,, Eccleſiam S. Barbaræ, quam in tit. Presbyt.
,, Card. erexit, Ioanni Andreæ Mercurio Card.
,, Meſſanenſi, Eccleſiam S. Luciæ in Silice Ale-
,, xandro Campegio, Eccleſiam S. Clementis
,, Ioanni Baptiſtæ Cicadæ, Eccleſiam S. Mat-
,, thęi Hieronymo Dandino, Eccleſiam S. Theo-
,, dori Aloyſio Cornelio, Eccleſiam S. Anaſtaſię
,, Ioanni Pogio.

His addunt Acta proximo anno de Sebaſtiano

Digitized by Google

Vt ſup. num. 133. pag. 85.

no Pighino Archiepiſcopo Sypontino.
,, Romæ die Lunæ XXX. Maij MDLII. Cùm
,, aliàs Sanctitas Sua de Reuerendiſſimorum
,, conſilio, & aſſenſu Sebaſtianum Pighinum Ar-
,, chiepiſcopum Sypontinum, tunc abſentem,
,, in S. R. E. Cardinalem creaſſet, & ex certis
,, cauſis illius publicationem penes ſe retinuiſ-
,, ſet, eundem Sebaſtianum Archiepiſcopum
,, Presbyterum Cardinalem fore, & eſſe pronun-
,, tiauit.

75 Afflictum fuiſſe ineunte anno populum Romanum grauiore annona, flebilibuſque vocibus efflagitaſſe à Iulio, vt ea leuaretur, ſubuentumque illi fuiſſe refert Angelus Maſſarellus, nam conſtituto pretio iuſſit frumentum adhibita vi diuendi ab ijs, qui illud conditum tenebant.

Confirmata ſunt hoc anno à Iulio Tertio Colonienſis Eccleſiæ priuilegia, quæ à pluribus Cæſaribus nimirùm à Friderico II. ab Alberto Rege, à Carolo IV. à Friderico III. ac demum à Carolo V. illi collata fuerunt, cui Pontificio diplomati hæc temporis nota adſcripta eſt. *Datum Romæ XIV. Maij, MDLI. Anno II.*

Inſtaurata Academia Ingolſtadienſis.

76 Inſtaurata eſt eodem anno Ingolſtadienſis Academia ab Alberto Duce Bauariæ, vt in ea Sacerdotes Theologicis ſcientijs ad diſcutiendas offuſas ab Hæreticis tenebras excolerentur, cuius pium conſilium Pontifex his literis commendauit.

Iul. III. lib. 4. bre. ſig. num. 2882. p. 21.

Alberto Duci Bauariæ.

Nihil ad honorem Dei aptius, ad Reipublicæ ſalutem commodius, ad Tuæ Nobilitatis gloriam à te fieri poteſt præclarius, quàm quòd in locis tuis doctorum, & Catholicorum Virorum quaſi ſeminarium fiat, ex quibus lapſa Religio, & diminutus in Germania Sacerdotum numerus reparari poſſit, &c. *Datum Romæ XV. Februarij MDLI. Anno I.*

Nicolaus Orlandin. hiſt. Soc. Ieſu lib. 9. num. 54.

Collatæ ſunt ad conſtituenda Doctorum ſtipendia triennales decumę Sacerdotum eius Prouincię, inductique ſunt Viri pietate, & eruditione præſtantiſſimi Claudius Iaius, Alphonſus Salmeron ſocij Sancti Ignatij, ac Petrus Caniſius, vt Theologiam docerent.

Horatius Turſellin. in vita S. Franc. Xauer. l. 5. cap. 2.

77 In extrema Indiarum Orientalium ora S. Xauerius Legatus Apoſtolicus, qui Indiarum Apoſtoli nomen promeruit, cùm Eccleſia Iaponica conſtituta fidem Sinenſibus inferre cogitaret, reuerſurus in Indiam pro Apoſtolica ea expeditione inſtruenda cum Burgenſis Regis Legato, qui Proregi Indiæ ferebat dona, conſcendit nauem Nouembris Menſe huius ſæculi quinquageſimo primo. Ex Iaponia Matthæum, & Bernardum indigenas à ſe baptizatos ſecum deduxit, ſimul ſpecimen gentis Iaponicæ, ſimul idoneos Maieſtatis Chriſtianæ ſpectatores. Romam deindè miſſurus in eo itinere onerariā nauim vndis penè obrutam ſuis precibus ſeruauit & quod maius, ſcapham tempeſtate abreptam diuinitùs ad onerariam reduci impetrauit, ita vt ſimul, & in oneraria, & in Scapha à vectoribus cerneretur, quam rem miram, & penè fidem excedentem ita

S. Franciſcus Xauerius miraculo ſimul in duobus locis viſus.

,, narrat Turſellinus. [Mendes Pintus Luſita-
,, nus honeſtus, & grauis comes Franciſci pe-
,, regrinationis ex Iaponia in Sinas, & periculi
,, ſocius fuit, is Auctor eſt, reduces illos in
,, onerariam receptos, cùm vellet nauta Sca-
,, pham inanem iam, ac religatam ſubmouere
,, inhibuiſſe clamantes, vt manum priùs Xaue-
,, rio porrigeret, qui adhuc in Scapha reſide-
,, ret. Reſpondenti Nautę Xauerium in naui
,, eſſe, ac fuiſſe ante ipſorum reditum, certa-
,, tim illos affirmaſſe, nimirùm quamdiù ipſos
,, in Scapha tempeſtas agitaſſet infeſto vagan-
,, tes Mari Franciſcum adfuiſſe, cunctoſque ſo-
,, lantem, & ad ſpem ſalutis excitantem Scaphę
,, curſum ad onerariam direxiſſe, tùm demùm
,, intellectum eſt Franciſci pro ijs ſupplicantis
,, ſpeciem eis præſtò fuiſſe, quòd & de Sancto
,, Nicolao Myrenſi Epiſcopo memoriæ prodi-
,, tum eſt, vt appareret, cuius ope à præſenti
,, exitio ſeruati forent. Res omnium vectorum,
,, nautarumque ſermonibus celebrabatur.] De
pijs Sanctiſſimieque Viri Apoſtolici laboribus, & pio exitu proximo anno agemus, nunc ab eo ad alium Sanctitate conſpicuum Virum Beatum Gundiſaluum Ordinis Prædicatorum digredimur.

Inter Beatos Gundiſalui Dominicanū Iulius III. reponit.

78 Inclareſcebat eius gloria inſignibus miraculis apud Luſitanos, quæ Regem Ioannem permouere, vt Pontificem poſtularet de ſacra actione iudiciaria, de illius ſanctiſſimæ vitæ geſtis, cœleſtibuſque virtutibus editis inſtituenda, cuius precibus aſſenſit Iulius, ac Internuntio Pontificio eam Prouinciam demandauit, tùm permiſit, vt in Luſitania recurrente Beati Gundiſalui obitus die, ſacra eius memoria horarijs precibus, atque in Diuinis myſterijs recoleretur, atque Eccleſiam, in qua eius reliquiæ erant conditæ, luſtraturis gratuitam noxarum veniam certis legibus condonauit.

Venerabili Fratri Pompeio Epiſcopo Sulmonenſi noſtro, & Apoſtolicæ Sedis in Regno Portugalliæ Nuntio, Iulius Papa III.

Iul. III. lib. breu. pag. 86.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Cùm ſicut Chariſſimus in Chriſto filius noſter Ioannes Portugalliæ, & Algarbiorum Rex Illuſtris nobis nuper exponi fecit, Beatus Gundiſaluus olim Preſbyter, & deindè Ordinis Fratrum Prædicatorum Profeſſor in iſtis Regnis vndè oriundus, exigit ob crebra miracula, quæ Miſericors Deus, & Dominus Noſter Ieſus Chriſtus eius, vt piè creditur, interceſſione, tàm in vita, quàm poſt obitum ipſius Beati Gundiſalui operari dignatus eſt, & in dies operari dignatur, in maxima Chriſti fidelium veneratione, & deuotione habeatur, & ipſe Rex in honorem prædicti Beati Gundiſalui in loco, vbi eius corpus requieſcit, vnam inſignem domum dicti Ordinis conſtruxerit, & dotauerit prout ad Eccleſiam domus huiuſmodi deuotionis cauſa Chriſti fidelium multitudo in dies confluat, prædictus Ioannes Rex nobis humiliter ſupplicari fecit, vt ſibi quòd in ſingulis ipſorum Regnorum Eccleſijs, tàm Sæcularibus, quàm Regularibus in die obitus dicti Beati Gundiſalui in eius memoriam, & honorem Officium, & Miſſa de eo liberè celebrari poſſent, concedere, ac omnibus Chriſtifidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, ſeù firmum ſtaturis à iure temporibus confitendi propoſitum habentibus, qui Eccleſiam huiuſmodi dicta die à primis eius Veſperis vſque ad occaſum Solis incluſiuè deuotè viſitarent, & inibi ter Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam pro fœlici ſtatu Vniuerſalis Eccleſiæ, & Regum dictorum Regnorum conſeruatione viginti annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentijs miſericorditer relaxamus de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur & ſi voluiſſemus pro dicti Regis de hac ſancta Sede optimè meriti deſiderio ſtatim ſatisfacere, tamen in re tanti momenti matu-

Digitized by Google

maturiùs procedendum eſſe cenſentes, tibi per præſentes committimus, & mandamus, quatenùs tàm ſuper dicta vita, & obitu dicti Beati Gundiſalui, quàm miraculis, & alijs præmiſſis, ſeruata forma Sacrorum Canonum, te diligenter informes, & proceſſum deſuper conficias, illumque tuo ſigillo obſignatum ad nos tranſmittas, ex ijs enim, quæ repereris, conſilium capiemus, vt ſecundùm Deum ipſi Regi in præmiſſis ſatisfacere valeamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXIV. Aprilis MDLI. Anno II.*

Io. Rex Luſitaniæ obedientiam per ſuum Oratorem Iulio III. præſtat.

79 Complectebatur ſingulari cultu, & obſeruantia Luſitaniæ Rex Apoſtolicam Sedem, ac Iulio Oratoris opera ſolemni ritu obſequium detulit, cuius pietatem in eo præſtando, tùm in Concilio Tridentino prouchendo amantiſſimis literis commendauit.

Efflagitante eodem Rege conſtitutam fuiſſe, auctoritate Pontificia, Epiſcopalem Sedem S. Saluatoris in Braſilia, cuius Incolæ ferarum more ſaginæ humanæ aſſueti ab immanitate ferina, & Dæmonum cultu ſenſim traducebantur ad Chriſtum, referunt Acta Conſiſtorialia, adduntq; eam à Funchalenſis Sedis imperio diuulſam.

80 Conſtituta quidem antea fuerat Funchalenſis Eccleſia in Inſula Madeira, quæ vna eſt ex Fortunatis Inſulis in Athlantico Oceano, Metropolis earum Inſularum, ac aliarum Indiarum Occidentalium; ſed cùm perpenſum eſſet Braſiliam, ac alias Americæ Regiones longiſſimo Marium interuallo diſſitas, Funchalenſis Eccleſia Iure Metropolitico exuta eſt, ac Olyſſipponenſi Archiepiſcopatui ſubeſſe iuſſa, vt narrant ſuperiora Acta.

Expetijt hoc anno Lumenſis Populus ſub Infidelium ſeruitute ingemiſcens, ac multis preſſus anguſtijs, necnon Epiſcopi ſolatio deſtitutus à Pontifice Præſulem, qui ipſos Chriſtiana pietate erudiret, quorum pijs poſtulatis aſſenſit Iulius, ac ſubiectis literis eos ad conſtantiam in Chriſtiana fide, aduerſaque omnia fortiter toleranda excitauit.

Dilectis filijs Comiti Gregorio Lumenſi, & Comiti Paulo Folconibt, eorumque Natis Ciuitatis Lumenſis, ac vniuerſo Populo.

Iul. III. lib. breu. 5. ſig. n. 2883. p. 169.

81 Dilecti filij, &c. In ſummo dolore, quem ex literis cepimus, quibus ſtatus veſtri calamitatem exponentes ſuppliciter poſtulatis Paſtorem, & Epiſcopum vobis dari, illud nobis magnæ conſolationi fuit, quòd cum omni genere miſeriæ, quam ſecum grauis ſub infideli Principe ſeruitus afferre ſolet, ſitis oppreſſi, nullum tamen magis deploratis, quàm quòd Paſtoris, & Epiſcopi ſolatio iam pridem ſitis orbati, quæ quidem veſtra poſtulatio, cùm lecta fuiſſet in ſecreto noſtro Conſiſtorio coram Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus eòm omnium animos commiſeratione commouit, tùm verò ſic noſtrum gaudio etiam impleuit, vt ſtatim mente precati ſimus id quod Deus exemplum paternæ, & paſtoralis affectionis nobis præbens populo ſuo obedientiam promittenti dixit: *Quis det populo talem mentem, vt timeat me, & cuſtodiat mandata mea, vt benè ſit illis, & eorum filijs in perpetuum.* Hoc quidem Diuino exemplo admoniti, audita veſtra poſtulatione vobis precati ſumus, vt ſtatim de conſenſu eorundem Venerabilium Fratrum noſtrorum Paſtorem, & Epiſcopum vobis deſignauimus hunc ipſum Fratrem Danielem, quem vos nominatim poſtulaſtis, in quo quidem cùm veſtris precibus ſit à nobis ſatisfactum, reliquum eſt, vt vos in Domino hortemur, vt fructum tàm pij deſiderij capiatis, quòd quidem fiet ſi tunc cum ad vos deſideratus Paſtor aduenerit, magis quàm antea cautè ambulaueritis, cùm non ſolùm ab Infidelibus, ſed à falſis Fratribus, & Hereticis, qui ſub ſpecie pietatis vos ſeducere, & in errores ſecum trahere conantur, vobis ex literis veſtris timendum eſſe perſpexerimus, horum quidem inſidias Paſtoris Veſtri doctrinam ſequentes facilè effugietis, ab illorum autem vi, & timore, qui prorſùs à noſtra Religione ſunt alieni, ſic facilè (Diuina gratia adiuuante) liberi eritis, vt etiam eoſdem Domino lucrifacere ſperare poſſitis, id autem aſſequemini conuerſationem inter gentes bonam habentes; vt in eo quod detrahant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis; eadem enim Regia, & tuta erit vobis via ad effugiendam aciem gladij eius, qui in vos à Deo vitæ, & necis poteſtatem habet, & ad reliqua omnia grauis ſeruitutis onera vel tollenda, vel mitiganda, quod vt ſperare poſſitis, magna exempla vobis Diuina Miſericordia dedit eorum, qui primi, & qui deinceps multis ſæculis Domini Noſtri Ieſu Chriſti fidem ſunt profeſſi, quorum multi cùm non diſſimilem vobis ſeruitutis conditionem eſſent ſortiti, & grauioribus malis premerentur, fide, & patientia ſunt conſequuti, non ſolùm vt ſibi, & poſteris iugum ſeruituris leuius redderent, ſed vt eos quibus ante ſeruiebant, ſibi, vt Fratres amore coniunctos, & vt filios Patribus ſubiectos, & obedientes efficerent, quare qui in genere miſeriæ, & ſeruitutis illis ſimiles eſtis, vt in tàm glorioſis fructibus per fidem, & patientiam, & bonam, & laudabilem totius vitæ conuerſationem reportandis ſimiles eſſe omni ſtudio contendere velitis, vos magnopere in Domino hortamur, quidquid verò ſit, in quo pro Paſtorali noſtro officio, & cura Vniuerſi gregis Diuina Miſericordia nobis commendati vobis auxilio, & conſolationi eſſe poſſimus, id vobis in viſceribus Domini Noſtri Ieſu Chriſti promptum ſemper, paratumque fore pollicemur. *Datum Romæ, &c. XXIV. Decembris MDLI. Anno II.*

82 In nonnullis Hiſpaniæ Prouincijs, Cathalonia, Roſſillione, & Ceritania grauiſſimæ obortæ ſunt controuerſiæ inter Eccleſiaſtici Ordinis Viros, & Regios Magiſtratus, cùm nonnulli dignitatis ſacræ, quam gerebant, immemores, in vitiorum cœno demerſi, ſub libertatis Eccleſiaſticæ clypeo improbitatem tectam eſſe vellent; Magiſtratus corruptelæ morum odio incitati, auctoritatiſque ſuæ latiùs proferendæ occaſionem aucupati, liberiùs in Sacri Ordinis Viros graſſarentur, eoſque in ſeruitutem redigere, iuſtitiæ exercendæ fallaci ſpecimine niterentur, de quibus iam olim ortæ controuerſiæ cum certis legibus, & pactionibus à Legato Apoſtolico, & Petro Rege Aragonum fuiſſent compoſitæ, eaſdem pactiones iterum Iulius Apoſtolica auctoritate confirmauit, ne ius Eccleſiaſticum obſoleſceret, neue ſceleri liberæ habenę laxarentur. Ib. p. 38.

Chariſſimo in Chriſto filio Romanorum Imperatori ſemper Auguſto,
Iulius Papa III.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem. Exponi nuper fecit Maieſtas Tua, quòd aliàs cum

ſuper

ſuper correctione, &punitione Clericorum delinquentium Principatus Cataloniæ, & Comitatuũ Roſſilionis, & Çeritaniæ, quorum Tua Maieſtas Princeps, & Comes exiſtit, inter Eccleſiaſticas, & Sæculares Curias dictorum Principatus, & Comitatuum diuerſæ contentiones, & lites exortæ fuiſſent, bonę memoriæ Eleonora Regina Aragonum, & Bertrandus ſanctæ Romanę Eccleſię Preſbyter Cardinalis de Cuenca nuncupatus, tunc in partibus illis Sedis Apoſtolicæ Legatus de Latere pro ſedandis contentionibus, & litibus prædictis ad infraſcriptam deuenerunt concordiam, cuius tenor ſequitur, & eſt talis. In Chriſti nomine, Pateat cunctis quòd cum inter Illuſtriſſimum Dominum Petrum Dei gratia Regem Aragonum, Valentiæ, Maioricarum, Sardiniæ, & Corſicæ, Comitemque Barchinonæ, Roncilinnis, & Ceritaniæ ex vna parte, & Reneteudiſſimum in Chriſto Patrem Dominum Petrum Diuina prouidentia Tarraconæ Archiepiſcopũ, & nonnullos alios Prælatos, & Clerum Prouinciæ Tarraconæ ex altera quęſtiones, & controuerſiæ ſuſcitatæ fuiſſent ratione quorumdam grauaminum, quæ dicti Archiepiſcopus, Prælati, & Clerus aſſerebant eis per dictum Dominum Regem, & Officiales ſuos fore illata, quæ grauamina in ſcriptis dicto Domino Regi oblata fuerunt ſub hac forma. Primò, quòd Curia Regia incœperit facere proceſſus occupationis temporalitatis contra Prælatos Vicenſem, & Gerundenſem Epiſcopos, & Abbatem Sancti Benedicti de Bagnis, & alios quoſcumque contra libertatem Eccleſiæ. & iuſtitiæ, ſumpta occaſione, quia Prælati nolunt reuocare proceſſus Eccleſiaſticos contra Clericos iuſtiſſimè factos. Secundò, quòd facit fieri proceſſus pacis, & treguæ contra Clericos, etiam in Sacris conſtitutos, & contra Prælatos, in contemptum Sanctæ Matris Eccleſiæ, & Domini noſtri Papæ, & ſpecialiter contra Dominum Archiepiſcopum Tarraconæ, eò quia deliberauerat Vicecancellarium Reginæ in conſtitutione Sacrorum Conciliorum Tarraconæ edita, contra inuaſores, & vſurpatores iuriſdictionis dicti Domini Archiepiſcopi, & ſuæ Eccleſiæ Tarraconæ incidiſſe pœnas. Tertiò, quia facit ſeruari proceſſus ſoni emiſſi contra Clerum, & caſtra, & loca eorum ſita contra Laicos, & ex hoc ſequitur interdictum, quòd diruuntur Caſtra, & loca Eccleſiarum contra Deum, & iuſtitiam, & Eccleſiæ libertatem, cùm Clerici, & eorum loca non ſint de Foro Iudicum Sæcularium, cùm etiam non comprehendatur ſub ſtatutis pacis, & tregnę, & ſoni emiſſi, nec ad ipſos iure dictorum ſtatutorum poſſit fieri, nec debeat extenſio. Quartò, quia notoriè citantur Prælati, & ipſorum Officiales ad inſtantiam Laicorum, vt compareant in audientia Regia, vbi comminantur, vt reuocent proceſſus Eccleſiaſticos iuſtè, & ritè factos, quòd niſi fecerint contra eos proceditur, tanquam contra vſurpantes iuriſdictionem, & Regalias Regias, & vbi dictam reuocationem proceſſuum obtinere non valent, dicta Curia Regia mancat ſuis, quòd cùm ſint ſuſpecti Domino Regi, exeant dicti Prælati, & Clerici, ſeù eorum Officiales intrà certum tempus de Regno; alias, quod contra eos, vt ſuſpectos Domino Regi procedetur in perſonis, & bonis quod eſt contra ius, & Eccleſiæ libertatem. Verùm cùm dictæ partes ſuper prędictis, quàm plurimùm contendiſſent, & nõ poſſent ſuper eis amicabiliter conuenire, tandem Sanctiſſimus, & Beatiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus D. Gregorius diuina Dei prouidentia Papa XI. tunc Præſidens, vt dictis quæſtionibus, & controuerſijs finis amicabilis poneretur, Sereniſſimę Dominæ Eleonoræ Reginæ, & Comitiſſæ Regnorum, & Comitatuum prædictorum, & Reuerendo in Chriſto Patri, & Domino Bertrando Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbytero Cardinali Apoſtolicæ Sedis Nuntio per ſuas Bullas ſcripſit in hunc modum.

G R E G O R I V S, &c.
Chariſſimæ in Chriſto filiæ Eleonoræ Reginæ Illuſtri ſalutem.

83 Paterna, ſicut decuit, affectione recepimus literas, quas miſiſti, lætari ſuper earum ſerie, qua nobis ſignificaſti ſuper concordia inter Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Petrum Regem Aragonum Illuſtrem Virum tuum, & Prælatos ſui Regni de diſcordijs inter eos ſuper certis libertatibus Eccleſiaſticis exortis velle laborare, ſuper quo tanto potiùs mereris commendari, quantò credimus ſcripta tua ex puro mentis animo proceſſiſſe, & ideò Excellentiam Tuam attentè rogamus, quatenus vt Sion filia veritatis circumamicta varietatibus, quibus te Dominus inſigniuit, proficiens actu in bonum, prout laudabiliter inchoaſti ad huiuſmodi concordiam peragendam, ſic prout plenè confidimus ſtudia tuæ benignitatis impendas, ac opem des, & operam efficacem, quòd iura Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum ſeruentur illæſa, deuotionem tuam dignis in Domino laudibus attollamus, in hoc enim Deo gratum præſtabis obſequium, & exindè magnificentiùs exaltabitur in gentibus nomen tuum. *Datum Auenione V. Kal. Decembris Pontificatus noſtri Anno I.*

Annexæ ſunt his aliæ literæ Gregorij XI. ad Bertrandum S. R. E. Presbyterum Cardinalem A. S. N. datæ, quibus illi prouincia demandata eſt, vt inter Clerum Catalanum, & Regios Adminiſtros ex conſtitutione Alphonſi Primi Aragonię Regis, aſſentiente Tarraconenſi Archiepiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato, editam concordiam redintegraret, quibus recenſitis Iulius Pontifex Carolo V. Imperatori, eidemque Aragonum Regi de exercenda in reos Clericos Aragones, & alios Inſulanos Baleares ac Sardos iuſtitia modo ac forma ſubiectis literis hæc reſcripſit.

84 Cùm autem ſicut eadem petitio ſubiungebat inter Eccleſiaſticos, & Sæculares Curias Maioricenſem, Minoricenſem, & Sardinię Inſularum, quarum dicta Maieſtas Tua, Ratione Regni Aragonum, cuius Rex Catholicus exiſtis, & in temporalibus exiſtit ſuper correctione, & punitione Clericorum delinquentium, ſimiles quotidiè exoriantur diſcordię, & diſſenſiones, & ob id Clericorum Inſularum huiuſmodi delinquendi inoleuerit audacia, vt illi nedum horrenda perpetrare audeant ſcelera, verùm etiam alijs perpetrandi occaſionem prębeant, ex quo plurima proueniunt damna, & ſcandala, quę inſularum prędictarum perturbant ſtatum, iterum, ſi per ipſum concordia diſpoſita, prout in eiuſdem Principatu, & Comitatu, ac Aragonum Regno hactenùs obſeruata exiſtit, in eiſdem obſeruaretur Inſulis, profectò ſcandalis præmiſſis obuiaretur, quare eadem Maieſtas Tua nobis humiliter ſupplicare fecit, quatenùs tranquillo ſtatui Inſularum huiuſmodi, ac alias in præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur eiuſdem Maieſtatis Tuæ

vo-

Digitized by Google

votis annuere volentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, per præſentes ſtatuimus, & ordinamus, quod omnia, & ſingula in dicta concordia contenta dictos Clericos delinquentes contentionem iuriſdictionis inter Eccleſiaſticos, & Sæculares Iudices concernentia per Eccleſiaſticas, & Sæculares Curias Inſularum prædictarum, earumque Officiales, prout in dictis Principatu & Comitatibus, & alijs Regni Aragonum huiuſmodi partibus obſeruantur, & obſeruari debeant in omnibus, & per omnia; ac ſi dicta concordia inter Curias Inſularum, illarumque Officiales hiuſmodi inita, & facta, ipſęque Inſulæ in dicta concordia ſpecialiter, & expreſsè nominatæ fuiſſent. In contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. *Datum Romæ apud S. Petrum die XX. Martij MDLI. Anno II.*

Eiuſdem Conſtitutionis beneficio potiri voluit Valentini Regni Sacerdotes Iulius, de quo extant ſubiectæ literæ.

Venerabili Fratri Epiſcopo Fecenſi, nunc, & pro tempore exiſtenti.

Iul. III. l. 2. breu. p. 32.

85 Venerabilis Frater ſalutem. Dudum pro parte Chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, qui etiam Valentię Rex, & Principatus Catalonię, ac Comitatuum Roſſilionis, & Ceretanię Comes exiſtit, primò fœlicis recordationis Clementi VII. & deindè Paulo III. Romanis Pontificibus Prędeceſſoribus noſtris, & poſtea nobis expoſito: quòd in dictis Principatu, & Comitatibus, adeò in Clericis delinquendi inoleuerat audacia, quòd nedum ipſi horrenda perpetrare facinora, ſæuaque committere aſſaſſinia non expauerant, verùm etiam alijs ad ſimilia committęnda delicta auxilium, & conſilium præſtarent, ex quo Principatus, & Comitatuum prædictorum tranquillus, & quietus perturbabatur ſtatus. Dicti Prædeceſſores, & Nos prædicti Caroli Imperatoris ſupplicationibus inclinati certis Eccleſiaſticis Iudicibus, vt contra huiuſmodi Clericos facinoroſos, etiam in Sacris Ordinibus conſtitutos Sęculares, & quorumuis Ordinum Regulares exemptos, & non exemptos, quos huiuſmodi atrociorum criminum reos eſſe conſtitiſſet, certis modis ibi expreſſis, etiam vſque ad degradationem, & Curię Sęculari traditionem, vltimique ſupplicij pœnam, abſque alicuius irregularitatis, & pœnę incurſu procedere valerent, & poſſent per eorum, & noſtras literas dederunt, & dedimus in mandatis, prout in ſingulis deſuper in forma Breuis confectis literis, quarum tenores, ac ſi de verbo ad verbum pręſentibus inſererentur, haberi volumus, prout in expreſſis pleniùs continentur. Et ſicut nobis pro parte dicti Caroli Imperatoris, & Regis exhibita petitio continebat, etiam in prædicto Regno Valentiæ grauiora, & atrociora crimina, & delicta per Clericos in Sacris, etiam Presbyteratus Ordinibus conſtitutos, committuntur, & perpetrantur, pro parte dicti Caroli Imperatoris, & Regis nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt literas huiuſmodi cum omnibus, & ſingulis in eis contentis Clericis ad prædictum Valentiæ Regnum extendere, & ampliare, atque in præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur; nos ſupplicationibus huiuſmodi inclinati literas prædictas cum omnibus, & ſingulis in eis contentis Clericis ad prædictum Valentiæ Regnum auctoritate Apoſtolica per præſentes extendimus, & ampliamus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XX. Martij MDLI. Anno II.*

IESV CHRISTI

Anno 1552.

IVLII III. Anno 3. CAROLI V. ROMAN. IMP. Anno 34.

1 ANNO à Virgineo partu quinquageſimo ſecundo ſuprà milleſimum quingenteſimum Indictione decima, diſſolutum eſt Concilium Tridentinum Lutheranorum perfidia, qui cùm in Auguſtanis Conuentibus ad amplectenda Concilij Oecumenici, toties expetiti, in diſſidijs Religionis decreta ſe obſtrinxiſſent, dolerentque Carolum V. Cæſarem Concionatores, Scholarumque moderatores Lutheranos ex multis Vrbibus depuliſſe, vt plebs ab orthodoxis Doctoribus in viam ſalutis reuocaretur, & iuuentus à Catholicis Ludimagiſtris pietate, & diſciplinis excoleretur, efferati in rabiem Mauritium Saxonem, & Albertum Brandeburgicum aſſiduis hortatibus impulerunt, vt ad Cæſarem Germania depellendum, confirmandam Lutheranam impietatem, diſturbandumque Concilium coniurarent: imbecilliores erant eorum vires, quàm vt tàm arduum opus in opus perducere poſſent, ſed nacti ſunt Henricum Galliæ Regem, qui veteri in Cæſarem imbutus odio, belloque Parmenſi laceſſitus cum ipſis fœdus pepigerat, defenſorem ſe libertatis Germanicæ dixit; at ne Cæſar aduersùs tot hoſtes communire ſe poſſet neceſſarijs præſidijs, hoc fœdus occultiſſimum tenuere, ac Mauritius maximè Cæſarem fallaci obſequij, & obſeruantiæ ſponſione, externoque ſpecimine deliniuit, vt illum imparatum opprimeret, ac ſuos etiam Oratores ad Concilium Tridentinum, ineunte anno, miſit, non vt seriò de Religionis controuerſijs in Concilio ageret, ſed vt Cæſari, Concilioque illuderet, bellumque concordiæ inani ſpe obiecta pararet, adeò vt cum ſuperiore anno tumultuantibus in Haſſia, & alijs Prouincijs Lutheranis, Moguntinus, Colonienſis, & Treuirenſis Archiepiſcopi, ijdemque Electores Cæſari XI. Kalendas Ianuarij ſignificaſſent, decreuiſſe in ſuas ditiones ſe recipere ad eas ab hoſtium iniurijs vindicandas, Cæſar ſcriptis III. Nonas Ianuarij literis eos metum ponere iuſſerit, militem fræna laxaſſe licentiæ ob non ſoluta ſtipendia, quibus perſolutis ad officium breui redigendus ſit, à Mauritio omne obſequiorum genus ſibi deferri, eius Oratores Oenipontem acceſſiſſe, ac breui Tridentum venturos, deterruitque ne Concilio abſcederent, ne Lutheranis calumniarum fundendarum occaſio, quaſi toties promiſſum Concilium denegatum eſſet, præberetur. Hæſere quidem Tridenti Cæſareis verbis confirmati Moguntinus, & Colonienſis Archiepiſcopi, Ioannes verò Treuirenſis valetudinis incommodis preſſus, à Iulio diſceſſionis veniam ineunte hoc anno petijt ſubiectis literis.

Sur. in comment.

Lutheranorū perfidia Concilium diſſoluitur.

Auguſt. Thuan. lib. 9.

2 Sanctiſſime Pater, poſt pedum oſcula Beatorum. Optaueram pro ſumma illa mea, qua pius ſemper, & humilis Sanctam Sedem Apoſtolicam, & Tuam Beatitudinem proſequutus ſum Religione, & obſeruantia, ſicut iam integros quinque Menſes huic ſacroſancto Concilio inter-

Ext. apud Iul. III. lib. breu. ſig. num. 2888. p. 41.

Digitized by Google

ſui, ita poſſe ad exitum vſque, qui fælix, fauſtuſque ſit, intereſſe perpetuò, quamquam non ignorem tenuitatem meam inter tot, & tantos Viros parum eſſe frugi, ſed dura neceſſitatis lex, cui nemo reſiſtere poteſt, me compellit, vt nolens potiùs quàm volens curandæ valetudinis, imò verò vitæ tuendæ gratia hos fines deſeram, & in aërem patrium me transferam: id verò, niſi Tua Beatitudine conſentiente, facere nolui, quare præſentium exhibitori commiſi, vt Sanctitatis Tuæ pedes meo nomine exoſculetur, illique polliceatur me omni tempore omnem operam meam, quanta eſt, aut eſſe poteſt, præſtiturum, vt & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Tuæ Beatitudinis auctoritas, quam Deus ſummam eſſe voluit, agnoſcatur, & colatur. Dignetur Sanctitas Tua meæ infirmitatis miſereri, indulgere meis neceſſitatibus, boni conſulere hunc meum diſceſſum, amplecti pietatem meam, me meamque Eccleſiam denique in ſuæ ipſius ſanctæ charitatis gremio clementer ſouere. Suffragia mea pro huius ſacri Concilij decretis non deerunt vnquam, relinquam enim Viros doctos, qui vel meo nomine ſententiam dicent, vel procuratorio conſultabunt.

☞ *Beatitudinis Tuæ deuotiſſimus ſeruus Ioannes Archiepiſcopus Treuirenſis Sacri Romani Imperij Princeps Elector.*

Indulſit Treuirenſis Archiepiſcopi petitis Iulius. Interea decreti à Mauritio Principe Oratores Tridentum acceſſere, quò iam ante Wittembergici Ducis, & Argentinæ, aliarumque Ciuitatum Legati venerant, ac abalienati penitùs à concordia animi illuſtria ſigna dedere, nec enim Cardinalem Creſcentium Legatum Pontificium, Concilijque Præſidentem adiere, ne in eo Pontificię poteſtatis culmen venerari viderentur, ſed cùm Cæſarem ſe pro ſupremo Eccleſiæ Principe colere dicerent, ad quem tamen malè perdendum coniurarant, Cęſareos Oratores conuenere, iiſque ſubdola, impiaque poſtulata, dignaque obfirmatis in flagitio Hæreticis propoſuere. Primùm cauſati ſunt non eſſe Tridentinum Concilium Oecumenicum; non enim omnes Chriſtianas Nationes ad id confluxiſſe, vtque ad id venirent veſete, pertinere etiam ne Pontifex in Concilio Præſidis auctoritatem exerceret, ſed Concilio ſe ſubmitteret, addidere, vt decreta fidei, quæ antea edita fuerant, irrita cenſerentur, ne Lutheranę cauſę præiudicatum eſſet, vtque ea dùm veniſſent Lutherani Theologi in examen adducerentur: hęc fuit concordiæ ratio, quæ admodum ęqua Lutheranis viſa eſt, vt nimirùm conculcata fide Catholica, euerſoque Pontifice, omnes Lutherani fierent, atque in Sathanę poteſtatem transfugerent, & nunquam intermorituris ſupplicijs vnà cum ipſis ſe addicerent. Porrò vt eorum Hæreſiarchę Melancthon, Brentius, & alij, quos appellabant Theologos ad Concilium Tridentinum accedere dignarentur, flagitarunt liberi commeatus ſyngrapham ampliore formula conceptam, decerptamque ex ea, quę Bohemis olim à Baſileenſi Concilio tradita fuerat, ac popoſcere, vt ij ferendæ decretoriæ ſententię auctoritate vnà cum Præſulibus pollerent, atque vt iudicium Concilij penitùs eliderent, contendere, vt ſacrę Scripturæ ſublato veteris Eccleſiæ vſu emortuæ ſcilicet, membranæ, quę fari non poſſunt, cùm de vero verborum ſenſu ab omnibus Hęreticis deprauati ſolito diſceptatur, Iudicis loco eſſent, vt ipſis more ſuo liceret Sacra prophanare, vt denique nihil in ipſorum doctrinę contemptum, opprobriumque decerneretur.

Côditiones, quas Lutherani volebant in celebratione Concilij.

Ex impijs, impudentiſſimiſque Lutheranorum poſtulatis conſtabat eos penitùs in flagitio obfirmatos, legeſque dare Concilio velle, non excipere, verumtamen dura eorum pectora mollire omni clementiæ ſignificatione Patres Tridentini pertentarunt, & Colonienſem Archiepiſcopum, Viennenſem, & Iulium Flugium Neuburgenſem Epiſcopos doctrina, & probitate conſpicuos Legatos, vt cum ipſis agerent, decreuere, qui quidem benignis verbis Lutheranos in rationis tramitem, & gyrum æquitatis ducere conati ſunt, ac docuere, non eſſe in poteſtate Concilij, vt omnes Nationes Tridentum venirent, nec propterea ſi aliquæ deſint, non eſſe Oecumenicum, neque in vllo veterũ Oecumenicorum Conciliorum omnes Nationes Chriſtianas conueniſſe, porrò verè Oecumenicum eſſe ratione ſupremæ in omnes poteſtatis Pontificiæ, qua congregatum eſt: non detrahendam Pontifici ſupremam præſidendi auctoritatem, quam in omnibus Concilijs ſemper obtinuerit, non congruere Concilij dignitati, vt decreta ſua in dubium reuocet, reſcindatue; ſacram Scripturam vtpotè membranam emortuam Iudicis munere fungi non poſſe, cùm de vero Scripturæ ſenſu contenditur, non enim fandi vſu pollere, quæ ſi ſola ſufficeret, leges pariter in Republica ſufficere, ac Iudices, & Magiſtratus abigendos: vt enim ad Magiſtratum legis interpretatio ſpectat, ita ad Concilium dubij, & ancipitis Scripturæ ſenſus explanationem pertinere, illiuſque ſententiæ decretoriæ in ijs controuerſijs, quæ ſubortæ ſunt in Eccleſia, obtemperandum; cùmque inter cætera etiam adderent Ducis Wittembergenſis Oratores, vt de partis vtriuſque voluntate eligerentur, qui de rebus controuerſis legitimè cognoſcerent, ne Pontificij Epiſcopi & partes, & Iudices agerent, quod maximè Lutheranos torquebat, edocti ſunt, controuerſias Fidei non à paucis, ſed ab Oecumenico Concilio legitimè dirimi poſſe, idque vt Iudicem in Auguſtanis Comitijs expetitum, quòd verò partis, & Iudicis munere fungatur, id in omni ſupremo Tribunali contingere.

Palauic. Card. p. 1. lib. 12. cap. 15.

Ea mente ipſos venire debuiſſe, vt audirentur, audirentque viciſſim, ac ſi contra eorum opinionem, decretoria in Religionis diſſidio de vero Scripturæ ſenſu, de veteris Eccleſiæ vſu, de Patrum veterum conſenſu ſententia feratur, quam nolint admittere, liberum ipſis futurum vt diſcedant.

3 Vigeſima Ianuarij die, doctrinæ formula de Miſſæ Sacrificio à quinque Archiepiſcopis, & tredecim Epiſcopis ad id deſignatis conſcripta propoſita eſt, quatuor diſtincta capitibus. In primo demonſtratum eſt ex Diuinis oraculis verum, & proprium Sacrificium à Chriſto Domino eſſe inſtitutum; ſecundo capite neceſſitas Sacrificij Miſſæ, & conſenſio cum Crucis Sacrificio oſtenſa; in tertio fructus Sacrificij Miſſæ, & eius applicatio illuſtrantur; in quarto de ritibus, & cæremonijs in celebranda Miſſa adhibitis diſſeritur, quæ ex M.S. Vaticano Concilij Congregationum Acta continente delibanda viſa ſunt,

Formula doctrinæ de Sacrificio Miſſæ.

,, Doctrina de Sacrificio Miſſæ propoſita exa-
,, minanda Patribus in Concilio Tridentino
,, XX. Ianuarij MDLII. id eſt non vltimo
,, examine diſcuſſa, nec promulgata fuit diſ-

ſolu-

Digitized by Google

„ ſoluto ob hoſtilem irruptionem Ducis Mauritij Concilio.

In Miſſa verum, & proprium eſſe Sacrificium à Chriſto Domino inſtitutum. *CAP. I.*

Vt ſemper in Eccleſia Dei creditum eſt per veteris legis abrogationem factum non fuiſſe, vt Chriſtiani omni lege carerene, ſed vt ſub noua potiùs, & longè præſtantiore lege viuerent, qualem nouum, & tanto excellentius teſtamentum poſtulabat, ita Sancta Synodus multis Scripturarum teſtimonijs adducta, & conſtanti veterum Patrum traditione confirmata, ac Diuino Spiritus Sancti magiſterio inſtructa, nunquam in ipſa dubitatum fuiſſe declarat, nouum Sacerdotium Chriſtianos ſimul cum noua lege ſuſcepiſſe, nec veterum Sacrificiorum abolitionem, omnem illis ſacrificandi rationem ſuſtuliſſe: quinimmò nouum, & planè Diuinum Sacrificium Chriſtianis Sacerdotibus eſſe relictum, quod ipſi non tantum in gratiarum actionem, ſed pro peccatis etiam quotidiè offerrent.

Tom.4. de Conc. ſign. n. 3191. p. 125. & tom. 11. p. 52. & to. 18. de Concil. MS. Arch. Vat. ſig. nu. 3205. pag. 127.

Miſſam igitur veram, & propriam Sacrificij habere rationem illud in primis Dei Patris iuſiurandum oſtendit: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Huius enim Sacerdotij munere tunc Chriſtus Dominus functus eſt, cùm ſe ſuo Patri ſub ſenſibilibus Panis, & Vini ſignis in vltima Cœna obtulit, & per Sacerdotes, qui eius miniſterio funguntur, vſque ad iudicium offerre non ceſſat, ſicut ipſe Melchiſedech panem, & vinum in Sacrificium Deo obtulerat.

Confirmat deindè oblatiò illa munda, quam Dominus per Malachiam priori populo, & eius munere reprobato, ſuo Nomini in omni loco ſacrificandam, & offerendam prædixit, quòd Nomen ſuum magnum futurum eſſet in gentibus. Nam adeò ſanè munda illa eſt, vt inquinari malitia offerentium nequeat: offertur enim per eam is, qui mentes hominum ab omni peccatorum pollutione mundare poteſt. Tàm aſſiduè etiam illa in omni loco, quam latè vera Chriſti Redemptoris noſtri fides extenditur, per Chriſtianos Sacerdotes offertur, vt meritò à Daniele iuge Sacrificium ſit appellata. Paulus quoque ad Corinthios ſcribens. *Videte*, ait, *Iſraël ſecundùm carnem. Nonne qui edunt Hoſtias participes ſunt Altaris? Quid ergo dico quòd Idolis immolatum ſit aliquid, aut quòd Idolum ſit aliquid? Sed quòd quæ immolant gentes, Dęmonijs immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri Dæmoniorum, non poteſtis Calicem Domini bibere, & Calicem Dæmoniorum. Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ Dæmoniorum.* Quibus verbis dum manifeſtè annumerat inter victimas Iſraëlis, & immolatas Dęmonijs, Euchariſtiam, colligitur illam eſſe Sacrificium, erga quod ea ſemper veterum Patrum pietas, & religio fuit, vt certatim præclaris, & magnificentiſſimis Elogijs auguſtiſſimam eius dignitatem commendarent, & ſuam erga ipſum reuerentiam, & deuotionem declararent. Itaque appellatum id inuenimus Sacrificium verum, incruentum, purum, ſummum, plenum, viuificum, ſingulare: rurſùm ſalutarem hoſtiam, holocauſtum ſemper permanens, Sacrificium ſacroſanctum, excedens omnes victimas, afferens horrorem, tremenda myſteria, alijs denique huius generis nominibus honorificentiſſimis. Ad hęc, cùm conſtet rem externam myſtica Sacerdotis operatione conſecratam, & Deo oblatam, Sacrificium eſſe propriè dictum, nihil cauſæ dici poteſt, quia Euchariſtia, quam Sacerdotes Chriſti ſacra benedictione, quæ verbis fit, quibus Catholica Eccleſia vtitur, tanquam forma Sacramenti conficiunt, atque Deo offerunt, verum, & proprium Sacrificium dici debeat.

Inſtituit autem Chriſtus Dominus pro ſua Diuina ſapientia hoc Sacrificium, cùm in nouiſſima Cœna verus ipſe ſecundùm ordinem Melchiſedech Sacerdos, panem, & vinum in ſuum Corpus, & Sanguinem conuertens, ſe æterno ſuo Patri ſub panis, vinique ſpeciebus obtulit, ſuiſque ſe Diſcipulis ſub earumdem rerum ſymbolis communicauit, præcipiens illis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis Eccleſia ſancta Dei præceptum eſſe Sacerdotibus intellexit, vt Sacrificium in Chriſti memoriam offerrent. Proinde in ſacro Canone Miſſæ eos dicere voluit: *Vndè, & memores nos Domine ſerui tui, offerimus præclaræ Maieſtati Tuæ hoſtiam puram, &c.*

Eo autem tempore cùm nouum ipſe Dominus Sacerdotium ſuis Apoſtolis contulit, tùm partes illas, quæ ad perfectum, & conſummatum Miſſæ Sacrificium pertinent, conſecrationem, videlicet, oblationem, & communionem inſtituit, quemadmodum veteres Eccleſiæ Patres magno conſenſu tradunt. Nam quod nonnullos mouere ſolet, Euchariſtiam donum Dei eſſe, ſumique ſolere, commemorationem denique, & ſignum exiſtere, ſalutaris illius Sacrificij, quod ſemel à Chriſto Domino in Cruce peractum eſt, nihil id planè continet, quod veram Sacrificij rationem adimat Euchariſtiæ: conſtat enim illum Iudæorum immolantium Agnum typicum donum fuiſſe Dei, & dici ſolitum ipſumque à Iudæis in memoriam exitus ab Ægypto immolari conſueuiſſe. Nec verò quòd Sanguis in Miſſa conſecratus Sacramentum à Domino vocetur, ideò minùs ad Sacrificium pertinet: Dominus ſiquidem Sanguinem ſuum Nouum Teſtamentum eo ſenſu vocauit, quod pactum remiſſionis peccatorum, quæ Nouo Teſtamento promittitur, per illum immolatum, & in Euchariſtia contentum non aliter ſanciretur, quàm ſanguine Vitulorum immolato vetus Teſtamentum dedicatum fuit.

Cùm igitur ex his, quę dicta ſunt, perſpicuum euaſerit, Miſſam Sacrificium eſſe à Chriſto Domino inſtitutum, & ſua oblatione in Cœna inchoatum, & per Apoſtolos, ſanctoſque Dei Miniſtros continuè Deo oblatum, profectò turpiſſimè hallucinantur, qui eam opus bonum eſſe negant, cùm Miſſæ opus, Chriſti ipſius præcipuè ſit in tertis ſanctificantis, non autem hominis, niſi vt exterius miniſterium exhibentis, qui dum chriſtianè in charitate ſacrificat, opus procul dubio meritorium, & Deo gratum exercet.

De neceſſitate Sacrificij Miſſæ, & quòd Crucis Sacrificio non derogat. *CAP. II.*

Tom. 11. de Concil. Ms. Arch. Vat. ſign. nu. 3198. p. 93.

4 Quamuis vnica illa communis Hoſtia (ſi eius vim, atque virtutem conſideremus) totius Mundi peccata deleuerit, quia tamen nemo vnquam poteſt, ita Diuina lege ferente, ipſius oblationis fructum, remiſſionem ſcilicet peccatorum, & ſalutem percipere, niſi eum ſibi, vel ex Sacramentorum, vel Sacrificiorum oratione applicauerit; ideò neceſſarium fuiſſe dicendum eſt, ſalutare hoc Euchariſtiæ Sacrificium nobis à Domino relinqui, vt eo ipſo, præter reliqua Sacramenta, meritum paſſionis eius non vni, aut

Doctrina de Miſſæ Sacrificio.

alteri tantùm homini, ſed vniuerſæ etiam Eccleſiæ prodeſſet; atque vt in ipſa perfectiſſima Chriſti lege ſæpè viſibile, externumque Sacrificium inueniretur, quo fideles Dei opem, & auxilium implorent, atque à Deo impetrare poſſent; nam ſi ante Chriſti aduentum per ea ſacrificia, quæ futuram redemptionem præſignabant, Patrum per fidem in ipſum Redemptorem ſpes excitabatur, qua quidem erecti vtilitatem paſſionis eius, veluti eam ſibi ipſis vellent præueniendo applicare, in ſe traducere potuerunt, multò quidem magis decuit hoc Miſſæ ſacrificium, quod non offerendum, ſed oblatum in Cruce Dominum ſignificat, atque comprehendit beneficium mortis eius Chriſtianis omnibus poſſe conferre. Eadem enim Hoſtia, idem ipſe Chriſtus, qui in Cruce ſeipſum obtulit, in hoc Sacrificio Patri offertur, & immolatur, ſola tamen diuerſa offerendi ratione: nam etſi verè Apoſtolus dixerit Dominum vnica oblatione conſummaſſe in æternum ſanctificatos, ea tamen oblatio ſanguinis effuſione peracta eſt, Hæc verò Hoſtia incruento modo ſingulis diebus conſecratur, offertur, & ſumitur, vt conuenienter illius memoria fiat, & particeps vnuſquiſque effici valeat præmij, & fructuum, quos ipſe Redemptor noſter ſua illa in Cruce oblatione promeruit: ipſe namque, vt Paulus ait, didicit ex ijs, quæ paſſus eſt, obedientiã; & conſummatus factus fuit omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternę.

Itaque patet ſacrificij huius perenni oblatione, & maximum Deo tribui honorem, & Chriſti, eiuſque paſſionis memoriam conſeruari, ac propterea fateri vnumquemque debere hoc ipſo ſacrificio oblationis in Cruce peractæ dignitati non detrahi: nam quemadmodum aſſiduæ, atque perpetuæ Chriſti preces, quas ipſe apud Patrem pro nobis in Cœlis exiſtens fundere creditur, nihil potentiſſimæ orationi detrahunt, qua in Cruce cum lachrymis Patrẽ pro nobis orauit, & exauditus eſt pro ſua reuerentia: ita profectò confitendum eſt ſacrificiũ Miſſę incruento modo peractum, in quo ſeipſum Patri Chriſtus offert, nihil cruẽto illi Crucis, etſi efficaciſſimo, derogare.

De fructibus ſanctiſſimi Miſſæ Sacrificij, & eius applicatione. *CAP. III.*

Tom. 18. de Concil. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3205. p. 220.

5 Quantus, & quàm varius ex venerando hoc Miſſæ ſacrificio in Chriſtianos fructus redundet, illi demùm rectè nouerunt, qui commoda omnia, quæ vniuerſis Legis ſacrificijs deputabantur, diligenter enumerantur, ea videbunt, in hoc vno, & ſingulari Sacrificio, cuius illa vmbræ fuerunt, copioſiùs, & abundantiùs, quàm illis omnibus eſſe comprehenſa. Et certè, qui ferre animum velit per omnia Sacrificia, quibus olim populus Dei vtebatur, hos præcipuos inſtitutionis eorum fines extitiſſe comperiet, ſuſceptorũ beneficiorũ memoriã renouare, ac ſpem futurorum ſignificando erigere (quæ duo Agno Paſchali in primis efficiebantur) maximum Dei ſupra res omnes imperium commendare, hominesque cùm primo, & ſupremo ſuo Domino, commercio aliquo, & conſuetudine copulare, fœdera Dei confirmare, & promiſſionum eius fidem altè in mentibus hominum impreſſa omnes ad ſũmas ipſius laudes excitare, & vt holocauſto fieri ſolebat, largitori bonorum omnium gratias agere, opemque eius, & auxilium in futurum tempus implorare. Huc enim Hoſtia pacifica ſpectabat, admiſſorum delictorum, ac ſcelerum remiſſionem impetrare, ipſoſque homines Deo inimicos reconciliare. Quod per ea præſertim ſacrificia operabatur, quæ pro peccatis nominatim erant inſtituta; denique animos hominum ſanctis actionibus, & meditationibus occupare, & ne prauis vllis deſiderijs ſeruiant, quod omnium Sacrificiorum munus erat, inhibere. Hæc autem omnia emolumenta, & ſi quæ alia magna, & ſalubria fuerunt, quæ ex vllis vllo vnquam tempore ſacrificijs perciperentur, declarat ſancta Synodus vberiùs, & præſtantiùs quadam ratione per vnum Miſſæ Sacrificium Sanctiſſimum à Chriſtianis præſtari, in qua illud idem, vt ſæpè admonuimus, Sacrificium offertur, quod à Domino in Cœna fuit immolatum. Nam illud quidem primum nemo neſcit, memoriam beneficij Redemptionis noſtræ, & immenſæ illius charitatis, quam Pater Æternus in nos ſeruos ſuos, cùm adhuc inimici eſſemus, oſtendit, gratiſſima commemoratione in Miſſa celebrari, dum ob oculos nobis in ea Redemptoris noſtri mors in illo myſterio tanquam in ſpeculo proponitur, Negari etenim non poteſt vehementer per ipſam ſpem futuri æterni conuiuij in illis confirmari, qui panem ſibi in ea Angelorum proponi non dubitant. Dominium verò Dei, & ſummam eius in nos prouidentiam, quonam re profiteri euidentiùs potuiſſemus, quàm credendo nos morte Filij eius viuificatos per eundem in hoc Sacrificio viuentem ſuſtentari?

Commercium autem an eſſe aliud maius hominibus cum Deo poſſet, quàm ſi per hanc diuiniſſimam Hoſtiam, quàm Patri vt noſtram offerimus, nobiſcum præſens eſſet omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi, vt potiori ratione dicere poſſemus; *Quæ eſt alia gens tàm inclyta, quæ habeat Deos appropinquantes, ſicut Deus noſter adeſt nobis?* Conſtat porrò fœdera non Veteris, ſed Noui Teſtamenti, non temporalis, ſed æternæ hæreditatis ſacra hac oblatione tanquam arrabone confirmari. Neque enim ſi nos Deus voluiſſet aliquando occidere, tale nobis vnquam Sacrificium dediſſet, aut de noſtris manibus accepiſſet. Cùm maximum etiam fidei myſterium ſit, de alijs fidei myſterijs nos certos, confirmatoſque reddit. Quamobrem amore accenſi ſingulare hoc holocauſtum Deo offerimus, quòd cùm totùm oblatum, & incenſum Deo fuerit, totum remanet edendum, & eſum rursùs totum Deo incendendum. Iam verò, vt commodior nulla ratio iniri potuit ad agendas Deo gratias pro ſummo redemptionis noſtræ myſterio, quàm ſi Patri Filium ſuum vnigenitum, in quo complacitum eſt ei, eiuſque pro nobis effuſum ſanguinem exemplo Prophetæ inſtructi offerremus, dicentis: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Ita nulla certiore via vti poſſumus ad expoſcenda, & impetranda quæuis ab ipſo dona, per quæ Maiores noſtri non gratiam tantùm & vitam æternam, ſed quæcumque præterea vel animi, vel corporis vſui eſſent, modò ſpiritui deſeruirent, poſtulabant: nulla enim dona à Patre luminum, ſiuè per Sacramenta, ſiuè quauis alia ratione deſcendunt, quæ non etiam ab eo per hoc ſalutare Miſſæ Sacrificium impertiantur, atque impetrentur, cuius aſſidua celebratio non modò ſanctam Sacerdotibus, verùm etiam cæteris fidelibus occupationem affert, dum eos, vel Orationibus, Laudibus, & Canticis, vel pijs meditationibus, vel alijs vtilibus fidei Chriſtianæ actionibus maximo cum ſpiritus fructu detinet,

net,

Digitized by Google

net, vt ea de populo Chriſtiano ſublata neceſſum ſit etiam nutare fidem, claudicare ſpem, refrigeſcere charitatem.

Cæterùm ex omnibus huius ſacræ oblationis fructibus ille eſt longè maximus, quòd per eam tanquam per propitiatorium, & expiatorium Sacrificium iratus Dominus placatur, & ad tantam nonnunquam miſericordiam flectitur, vt etiam ingentibus hominum criminibus propitietur; Dominus enim dixit: *Hic eſt Calix Noui Teſtamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Hic autem Sanguis in Cruce effuſus, cùm ſit in Euchariſtia contentus, & in myſterio ſuſus offeratur, fieri nequit, quin Sacrificium hoc ijs, pro quibus offertur, in remiſſionem peccatorum valere non debeat, præſertim cùm Sacrificia olim pro peccatis inſtituta fuerint, quæ hanc oblationem figurabant, nec Pontifex ex omnibus aſſumebatur vllus, qui Sacrificia pro peccatis oblaturus non eſſet, & eo quidem pro grauioribus potiùs, quàm pro leuioribus, quod illa expiatione magis egeant.

Illud quoque ſancta Synodus affirmat, nunquam in Eccleſia Dei permiſſum fuiſſe, vt hoc communionis Sacrificium pro ijs offerretur, qui non antea membra Corporis Chriſti per Baptiſmum eſſent effecti; *Quis enim offerat* (inquit Auguſtinus) *Corpus Chriſti niſi pro his, qui ſunt membra Chriſti?* Baptizatorum autem nomine vinos, & mortuos intelligendos hic eſſe perpetua, & conſtantiſſima Eccleſiaſtica traditio nos docet, quæ pro mortuis ab Apoſtolis erudita offerre conſueuit, de cuius tàm ſolemni more velle dubitare inſolentiſſimæ prorsùs ſuperbię eſt.

6 Modus, quo hoc Sacrificium eſt propitiatorium, & hęc delictorum remiſſio viuis, & mortuis impenditur, ſupereſt explicandus. In primis, quod ad Deum attinet, acceptat ille ſuauiſſimum fidei Sacrificium, reſpiciens ad illud, non quatenùs incruentum eſt, quia ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio, ſed in quantum illud, quod in Cruce peractum fuit, repræſentat; nam eadem Hoſtia eſt cum illa, quæ in Cruce oblata fuit, eam quoque commemorat, atque nobis applicat, quia qui in ſe reſurgens à mortuis iam non moritur, adhuc per hanc ipſam Hoſtiam, pia quadam, ſolemnique Paſſionis recordatione, & contemplatione in ſuo myſterio quaſi rursùs patitur: nam quoties ei Hoſtiam ſuæ Paſſionis offerimus, toties nobis ad abſolutionem noſtram, Paſſionem illius reparamus; non quidem quòd Miſſa applicata remiſſionem peccatorum mereatur, ſed quia Pater in faciem Filij ſui, qui ei pręſentatur reſpiciens, exoratur, vt peccata remittat ingentia.

Quod ad ſuſcipientem autem huius Hoſtiæ fructum ſpectat; fide & erga hoc Sacrificium ſpeciali deuotione opus eſt, vt remiſſionem peccatorum accipiat; nec tamen ſic valet hoc Sacrificium ad mortalium delictorum expiationem, & bonos motus mentis, vt Sacramentum excludat Pœnitentiæ, ſine quo actu, vel voto ſuſcepto, nullum peccatum mortale remittitur: impetratur enim per hoc Sacrificium gratia, qua de peccatis conterimur, & veram pœnitentiam agimus.

Defunctis autem, qui in Chriſto quieſcunt, valet ad reatus pœnarum expiationem, & ad ęternę glorię pręmia citiùs conſequenda, ex deuotione, quam viuentes ad hoc Sacrificium habuerunt, & adhuc habere non deſiſtunt. Hanc verò fructuum participationem particularis applicatio promouet, quæ per Sacerdotem legitimum Sacrificij diſpenſatorem ſecundùm iuſtitię, & charitatis regulas ipſi Deo rata efficitur: nam ſi oratio ſpecialiter applicata ei, pro quo funditur, vtilis haud dubiè eſt, & ſi Sacrificia antiqua certis de cauſis quibuſdam applicabantur, nulla ratio eſt, cur hoc de excellentiſſimo Sacrificio negetur, quod cum omnibus antiquis ſucceſſerit, omnium illorum virtutem eminenter continet.

De ritibus, & cæremonijs, quæ in Miſſæ celebratione adhibentur. Cap. IV.

Ang. Maſſarel. in Actis Concil. Trid. poſt Seſſ. 3. ſub Iulio III. M S. Vat. ſig. num. 3191. pag. 1266. Et tom. 18. ſig. num. 3205. pag. 132.

7 Quoniam rudis hominum natura, quæ nihil abſque ſenſuum anticipatione percipit difficilè contineri in officio, & erudiri in Religione, ac ad pietatem, & deuotionem excitari abſque ſenſibilibus cęremonijs, & externis alijs adminiculis poteſt, noluit Deus Chriſtianam Religionem hoc tanto præſidio eſſe deſtitutam. Declarat igitur ſancta Synodus Euchariſticas cęremonias, neque Scripturarum teſtimonijs, neque myſteriorum ratione carere. Quamquam autem non omnes peculiares ritus, & cęremoniæ, quæ in Miſſæ celebratione adhibentur in Scripturis expreſſæ inueniantur, nullas tamen abſque Spiritus Sancti inſtinctu in Eccleſiam introductas fuiſſe, & tàm conſtanter, & tàm religiosè tot ſæculis obſeruatas affirmat. Atque illæ quàm ſint neceſſariæ populo in officio continendo, ipſi Eccleſiæ hoſtes declarant, qui poſtquam veteres, & receptas cęremonias reiecerunt; nouas excogitare, & inducere coacti ſunt. Nihil igitur in ritibus huiuſmodi vel abrogandum eſt omninò, vel imminuendum, quare totum Miſſæ Canonem ſancta Synodus aſſerit ſanctiſſimè eſſe conſtitutum, nec quidquam continere, quod pietatem, & religionem non ſpiret, quòd ſi quæ fortè ſint obſcuriora loca, & quæ explicationis lucem deſiderent, qualia permulta in Scripturis reperiuntur, conſultis Orthodoxis Patribus, qui ea ſuis expoſitionibus illuſtrarunt, piè, ac Catholicè intelligi debent. Ideò nonniſi pernicioſo, & prauo conſilio abrogari quidam Canonem Miſſæ ſuadent, vel tanquam erroribus, mendacijs, & ſeductionibus ſcatentem impiè traducunt. Propterea religiosè, & ſapienter etiam obſeruatur, vt Conſecrationis verba, & maxima pars Canonis tacitè, & ſubmiſſa voce à Sacerdore recitentur. Hac enim ratione Sanctitas, & Maieſtas huius ineffabilis myſterij rectiùs ſeruatur, & populus excitatur, vt de eo reuerentiùs, & maiori cum deuotione cogitet. Lingua enim Latina, quæ in titulo Crucis Domini tamquam, quoddam Diuinum inſtrumentum eſt conſecrata, Myſterijs Miſſæ in Eccleſia Occidentali celebrandis maximè conuenit, quæ cùm tot gentes magna ſermonis diuerſitate diſtinctas, & frequentiſſimè inter ſe communicantes breui terræ ſpatio complectitur, vno hoc profectò ſermone, qui omnibus communis eſt, in peragendo hoc Cõmunionis Sacrificio vti debuit, præſertim cùm hac ratione pluribus incommodis obuiam eatur, quæ tanta euulgatione, & tàm varia tranſlationum in Myſterijs Fidei diuerſitate naſci poſſent. Quòd ſi quæ interſint omnibus eſſe nota, vt Veteris, & Noui Teſtamenti lectiones, quæ in Miſſa recitantur, ea per Concionatores debent ſaltem diebus Feſtis populo declarari, quemadmodum in illis omnibus Eccleſijs fit, qua-

rum

rum Paſtores officijs ſuis non deſint.

Quantum autem veſtibus, luminaribus, atque alijs externis rebus, quę in Miſſę cultu adhibentur, & ad eum peculiari conſecratione per verbum Dei, & Orationem Sanctificantur, moueri homines ſoleant, vt reuocent animos à cogitatione rerum prophanarum, & rem ibi ſacram, & Diuinam agi cum reuerentia cogiteut, nemo eſt, qui neſciat. Eſt enim in his omnibus vtiliſſima, & ſanctiſſima ſignificatio, quam qui intelligunt vehementer excitantur, vt in vero ſpiritu Patrem adorent, & illam puritatem, ac mentis eleuationem, quoad eius fieri poſſit, imitentur, quam Redemptor noſter in illa nouiſſimę ſuæ Cęnę Miſſa habuit. Quæ ideò ſimpliciſſima fuit, & his externis ſignis, & ornamentis caruit, quoniam nec vllis externis adminiculis, quibus excitaretur, ille indigebat, nec tempus quoque, aut locus, vt ea adhiberet, poſcebat. Ideò idem Spiritus, qui ad ſacrificandum eo modo Chriſtum impulit, Eccleſiam docuit decentes, & pias pro temporis ratione cęremonias addere.

Porrò Miſſæ, in quibus nullus præter Sacerdotes celebrantes communicant, immeritò, vt priuatæ traducuntur, & illicitæ: nam cùm Miſſa omnis commune Sacrificium ſit, & à publico Miniſtro celebretur, priuata profectò Miſſa dici non poteſt, in qua pro vniuerſa Chriſti Eccleſia Sacrificium offertur. Publicæ igitur omnes Miſſæ ſunt, & non abſque maximo totius Eccleſiæ, & multorum membrorum eius fructu, vbicumque illę fiant, frequentantur. Nec profectò excommunicationis vllam faciem habent, cùm populus, qui huiuſmodi Sacrificio adſtat, à Sacerdote celebrante pacis oſculum, & benedictionem recipiat, atque etiam Communionem, ſi velit, accipere poſſit. Nec verè earum vſus à Magno Gregorio primùm fuit inductus; ſed longè vetuſtiſſimus eſt, vt ex antiquorum Patrum ſcriptis patere poteſt, cùm crebriùs illis temporibus Miſſę celebrarentur, quàm fideles in eis communicarent.

Quę pro interceſſione aliquorum Sanctorum, in eorum etiam memoriam, & honorem particulari ratione celebrantur, cùm ſit certum, nec alijs, quàm Deo Sacrificium in eis offerri, & Sanctorum commemorationem duntaxat fieri, quàm in illorum gloriam, & in Chriſti fidelium vtilitatem cedere, ſemper in Dei Eccleſia creditum eſt.

Iam verò quoniam controuerſia de Aqua cum Vino in hoc Sacrificio miſcenda, iam pridem extincta, his denuò temporibus eſt excitata, declarat ſancta Synodus, iuxta Catholicæ Eccleſiæ Fidem, & ſanctorum Patrum traditionem, & conſenſum, Aquam Vino eſſe admiſcendam, tùm quòd ita Chriſtus Dominus feciſſe traditur, tùm quòd illa fluxum nobis Aquæ, & Sanguinis ex latere Domini Noſtri in Cruce pendentis ſignificet, ac ipſius etiam cum populo ſuo coniunctionem repręſentet.

Huic Doctrinę adiecti ſunt Canones, quibus Anathemate defixi ſunt ij, qui pertinaciter contrarios errores tuentur.

Tom. 4. de Concil. M s. Arch. Vatic. ſig. nu. 3191. pag. 128. Et to. 18. ſig. num. 3205. p. 140.

De Sacrificio Miſſæ propoſiti examinandi, eodem die. Canon I.

8 Si quis dixerit, in Miſſa non eſſe Sacrificium, nec oblationem pro peccatis, ſed tantùm commemorationem Sacrificij in Cruce peracti, aut vocari tranſlato nomine Sacrificium, at verè, & propriè non eſſe: Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, Miſſam eſſe tantùm teſtamentum, & promiſſionem remiſſionis peccatorum: Anathema ſit.

Canon III.

Si quis dixerit, Miſſę Sacrificium non eſſe ex Euangelio, nec à Chriſto inſtitutum, ſed inuentum ab hominibus, neque illud offerre eſſe opus bonum, aut meritorium, imò in eo committi manifeſtam, & multiplicem idololatriam: Anathema ſit. Canones de Sacrificio Miſſæ examinātur.

Canon IV.

Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti Sacrificio in Cruce peracto ab ijs, qui Dei Filium à Sacerdotibus in Miſſa Deo offerri credunt: Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit, Chriſtum pro nobis myſticè in Miſſa immolari, & offerri non aliud eſſe, quàm nobis ad manducandum dari, aut illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, non ordinaſſe, vt Apoſtoli, & alij Sacerdotes offerant Corpus, & Sanguinem eius: Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis dixerit, Canonem Miſſę erroribus, & ſeductionibus ſcatere, abrogandum eſſe, fugiendumque non ſecùs, ac peſſimam abominationem: Anathema ſit.

Canon VII.

Si quis dixerit, Miſſam, nec viuis, nec mortuis prodeſſe, aut impium eſſe applicare eam pro peccatis, pro ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus: Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, neminem pro alio Sacrificium Miſſæ offerre poſſe, ſicut nullus pro alio communicat, vel abſoluitur: Anathema ſit.

Canon IX.

Si quis dixerit, Miſſas priuatas, in quibus videlicèt ſolus Sacerdos, & non alij communicant, quæ diù ante Gregorium Magnum fuere in Eccleſia, illicitas eſſe, atque abrogandas, & cum Chriſti inſtituto pugnare, aut repræſentare magis excommunicationem, quàm Communionem à Chriſto inſtitutam: Anathema ſit.

Canon X.

Si quis dixerit, Vinum neceſſariam materiam non eſſe huius Sacrificij, neque Aquam eſſe miſcendam cum Vino in Calice, idque eſſe contra Chriſti inſtitutionem: Anathema ſit.

Canon XI.

Si quis dixerit, Eccleſię Romanę ritum, quo ſecretò, & ſubmiſſa voce verba Conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe, Miſſamque nonniſi in lingua vulgari celebrari debere, ac impoſturam eſſe, certas Miſſas certis Sanctis, ſicuti Eccleſia intendit, attribuere: Anathema ſit.

Canon XII.

Si quis dixerit, cęremonias, veſtes, & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica vtitur, irritamenta impietatis eſſe, magis, quàm officia pietatis: Anathema ſit.

Canon XIII.

Si quis dixerit, Miſſam minùs Chriſtianam eſſe, quia cum pluribus cęremonijs celebratur, quàm fuerit à Chriſto celebrata: Anathema ſit.

Fridericus Nauſea Epiſcopus Viennenſis cùm dice- *Tom. 18. pag. 226.*

diceret ſententiam de ſuperiori doctrina, hæc
,, præfatus eſt; [Quod ad doctrinarũ capita de
,, ſacrificio Miſſæ, & Ordinis Sacramento per-
,, tinet; audeo equidem, non vt adulator, ſed
,, vt ipſiſſimæ veritatis amator, & propugnator
,, coram, palamque adfirmare, & aſſerere,
,, quidquid earum eſt doctrinarum, tàm mihi
,, ſuis numeris omnibus vndecumque abſolutum
,, videri, vt nec ipſum quidem Dionyſium co-
,, pioſiùs, nec Originem ſubliminùs, nec Ter-
,, tullianum acutiùs, nec Cyprianum doctiùs,
,, nec Gregorium diſertiùs, nec Auguſtinum
,, exquiſitiùs, nec Ambroſium dulciùs, nec
,, Hieronymum grauiùs, nec Chryſoſtomum
,, redundantiùs, nec Thomam dilucidiùs, nec
,, Bernardum deuotiùs, nec Scotum ſubtiliùs,
,, nec alium quemquam, quibuſcumque etiam,
,, vel animi, vel ingenij dotibus præpollentem,
,, perfectiùs, & abſolutiùs hoc ipſum concipe-
,, re, & concinnare quoquo modo potuiſſe cre-
,, diderim. In his ipſis doctrinis videor mihi ſum-
,, ma cum iucunditate audire, & docere quid-
,, quid vnquam ſancti Patres, aut de Ordinis
,, Sacramento, aut de Miſſę Sacrificio ritè, do-
,, ctéque ſcripſerunt, & docuerunt.]

MS. Vat. ſig. num. 3191 pag. 1296. p. 131. pag. 133.

9 Conſcripta quoque eſt doctrina de Sacramento Ordinis, ac reuocata ad examen XXI. Ianuarij. In primo capite de neceſſitate, & inſtitutione Sacramenti Ordinis actum eſt. In ſecundo de viſibili, & externo Eccleſiæ Sacerdotio. In tertio de Eccleſiaſtica Hierarchia, & Epiſcopi, ac Preſbyteri differentia; Canones etiam illi doctrinæ annexi excuſi, atque ad examen reuocari cœpti ſunt.

De Sacramento Ordinis propoſiti examinandi eadem die nimirùm XXI. Iannar.

Tom. 4. de Concil. Ms. Arc. Va. ſig. n. 3141 pag. 1356. Tom. 8. ſig. n. 3205 p. 141.

Canon I.

Si quis dixerit, Ordinem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, ſed tantùm ritum quendam eligendi Miniſtros Verbi, & Sacramentorum, aut figmentum eſſe humanum, quòd Ordo ſit Sacramentum: Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, Ordinem non eſſe vnum Sacramentum, aut infimos, & medios Ordines velut gradus quoſdam non tendere in Sacerdotium, Anathema ſit.

Canones, & doctrina de Sacramento Ordinis diſcutiuntur.

Canon III.

Si quis dixerit, nullam eſſe Eccleſiaſticam Hierarchiam, aut omnes Chriſtianos ex æquo eſſe Sacerdotes, ſed ad vſum, & executionem Ordinum opus eſſe vocatione Magiſtratus Sæcularis, vel conſenſu populi, Anathema ſit.

Canon IV.

Si quis dixerit, Ordinationes ab Epiſcopis factas, ſine plebis conſenſu irritas eſſe, aut eum qui ſemel eſt Sacerdos, Laicum rursùs fieri poſſe, Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit, in Nouo Teſtamento non eſſe Sacerdotium viſibile, & externum, nec Poteſtatem Spiritualem conſecrandi, offerendi, à peccatis abſoluendi, ſed Officium tantùm, & Miniſterium prædicandi Euangelium, aut eos & qui non prædicant prorsùs non eſſe Sacerdotes, Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis dixerit, Vnctionem non requiri in Sacramenti Ordinis traditione, imò eſſe pernicioſam, & contemnendam, ſimiliter & omnes alias cæremonias, Anathema ſit:

Canon VII.

Si quis dixerit, per Sacramentum Ordinis non conferri Spiritum Sanctum, Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Iure Diuino inſtitutos, nec Presbyteris ſuperiores, aut non habere ius ordinandi, vel id etiam Preſbyteris competere, Anathema ſit.

10 Cùm ijs Canonibus, & doctrinis hæreſes ſuas confutari, damnarique audiſſent Proteſtantium Principum Oratores, qui Tridentum acceſſerant, poſtulauere, vt differretur eorum promulgatio, donec eorum Theologi argumenta ſua explicuiſſent, quos ipſi venturos falsò pollicebantur, ita ij Canones cum doctrina in Seſſione publica approbati, promulgatique non fuerunt, quare iterum de ijs ſub Pio IV. decennio poſt, Seſſio celebrata eſt, quæ vigeſima ſecunda numeratur.

Lutheranorum fraus.

Ms. Vat. ſig. num. 3181.

Addunt Acta.

,, Die XVIII. Ianuarij habita Congregatione
,, generali, ſignificatur Patribus aduenisse Ora-
,, tores Mauritij Ducis Saxoniæ, qui petunt ſibi
,, dari alium ſaluum conductum in ampliori for-
,, ma, & hoc interim ſuperſederi à publicatio-
,, ne, & diffinitione materiarum iam diſcuſſarum
,, cùm ſuper eis cupiant, vt eorum Theologi au-
,, diantur. Super quibus rogatis ſententijs, licèt
,, Patres iure ſe timere aſſererent, ne deluderen-
,, tur, idque ſolùm peti, vt mora moræ, & diffi-
,, cultates difficultatibus adderentur; tamen
,, viſum eſt conuenire, vt Eccleſia tanquam pia
,, mater omnes ſemper benignè exciperet, gre-
,, miumque ad ſe redire profitentibus non clau-
,, dat; præſertim verò, vt eis omnis ampliùs cun-
,, ctandi occaſio adimeretur, placuit omnibus,
,, vt eorum petitionibus ſatisfieret.

Ang. Maſſa. M. Scrip. Arch. Vat. ſig. num. 3191. p. 1366.

11 Ob ſummam reuocandorum ab errore Lutheranorum voluntatem non ſeruata ſunt monita Pontificia, quibus Legati Tridentum ituri præmuniti fuerant, vt antequam audirentur Hæreticorum Oratores, illi ad agnoſcendam Concilij auctoritatem adigerentur, concepta enim erant de his ſubiecta mandata.

MS. Vat. arch. ſig. nu. 3200. pag. 267.

,, Antequam quidquam cum Hæreticis tracte-
,, tur, aut diſputetur, illud omninò ſeruandum
,, (quod & Diuini, & humani iuris eſt) vt pri-
,, mùm conueniant de Iudicio, ac Iudice, &
,, confiteantur vnam eſſe Eccleſiam Chriſti toto
,, terrarum Orbe diffuſam, vnumque eſſe ipſius
,, Eccleſiæ caput Chriſti Vicarium, ipſiuſque
,, Chriſti verbo conſtitutum, & quòd Conci-
,, lium generale legitimum, id eſt, ab eodem
,, ipſo Eccleſiæ capite indictum, ac probatum
,, repræſentet vniuerſam Eccleſiam; cuius qui-
,, dem Concilij decretis, determinationibus, ac
,, declarationibus ſe ſubdere, ſubditoſque eſſe
,, volunt, atque conſentiunt.

Quid obſeruandũ cũ Lutheranis in Concilio admittendis.

,, Quòd ſi hæc inficientur, non debent quouis
,, modo audiri ſuper quoquam contendentes,
,, cùm ſe declarent apertiſſimè Schiſmaticos, &
,, Hæreticos: nam is qui dubitat, non habet
,, principia fidei, & articulum Catholicæ Eccle-
,, ſię conuincitur non recipere; & ideò hoc caſu
,, cum illis agendum eſt, quaſi cum Schiſmati-
,, cis, & Hæreticis damnatis, non quaſi cum
,, paribus, paremque nobiſcum cauſam haben-
,, tibus, iuxta illud Pſal. XXV. *Non ſedi cum Concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odiui eccleſiam malignantium, & cum impijs non ſedebo.*
,, Si autem ſupradicta admiſerint, audiantur, &
,, di-

Digitized by Google

,, diſcutiantur eorum querelæ, & poſitiones cum ;, omni manſuetudine, & maturitate, & ad ,, ipſum Caput Summum Pontificem ab eo dein- ,, ceps cum approbatiooe Concilij determinao- ,, dæ deferantur.]

12 Non ſunt hæc ab ijs exacta, vt iure exigi debuetaot, ſed nè abſterriti á Concilio abſcederent, tanquam feræ cicurandi, pelliciendique benignitate ad officium viſi ſunt, at eo præfractiores Oratores Lutherani exambiuere, impia ſua mandata in publico Sacro conſeſſu exponere, vt petulanter illuderent Synodo, ſed admiſſi ſunt, tantummodò ad priuatam Congregationem die vigeſima quarta Ianuarij, in qua matutino tempore Wittembergici Ducis Oratores, quia priùs veoerant, auditi ſunt, ſerotino verò Mauritiani, ſoipiæque, & inſolentes eorum expoſtulationes piè, & benignè refractæ fuerunt, ac noo aliter quàm Medici, furentes Phreneticos blandis lenite verbis conſueuerunt, ita Patres in tolerandam Lutheraoorum petulantiam, eorumque Doctores audiendos, ſolicitandoſque, vt Tridentum venirent, decreuerunt, quo ignorantiæ caliginem ex eorum oculis detergerent, aberranteſque in ſalutis viam leniter traducerent.

Mandata Lutheranorũ non in Concilio, ſed in priuatis Coogregationibus lecta.

,, [Die Dominica XXIV. Ianuarij habita fuit ,, Congregatio generalis, in qua proponitur ad- ,, eſſe Oratores Christophori Ducis Wittem- ,, bergeoſis, petereque, vt à Sancta Synodo au- ,, diantur, quod omnibus placuit, præmiſſa ,, priùs proteſtatione ioſraſcripta.] Hæc Sacro- ,, ſancta Oecumeoica, & generalis Tridentina ,, Synodus in Spiritu Sancto legitimè congre- ,, gata prȩſidentibus in ea eiſdem Sanctæ Sedis ,, Apoſtolicæ Legato, & Nuntijs.

MS. Arch. Vat. ſign. n. 3291. p. 136. Extat. in Actis excuſ. in edit. Einij pag. 316.

Nè ob diſceptatiooes (quæ tàm de perſonis compareotibus, mandatiſque, & ſcripturis exhibendis, quàm de loco ad ſedendum perſonis aſſignando oriri poſſint) fȩlix ipſius Concilij progreſſus retardetur, inhȩrens decreto in ſecunda Seſſione promulgato, atque illud innouans, ſtatuit, decernit, declarat, quòd ſi fortè contigerit, aliquos, qui ex diſpoſitione Iuris, aut ex approbatorum Conciliorum more admittendi, aut recipiendi non eſſent, vel per ſe ipſos, vel per interpoſitas perſonas admitti, aut recipi, vel in loco oon debito ſedere, vel ſententiam ſub verbo, *Placet*, proferre, vel Congregationibus intereſſe, vel alios quoſcunque actus facere Concilio durante, quodque ſi etiam contigerit, mandata, inſtrumenta, proteſtationes, & alia huiuſmodi generis ſcripta, quæcumque, quȩ ipſius Concilij honorem, ius, ac poteſtatem quomodocumque lȩderent, ſeù lȩdere poſſent, recipi, aut admitti, propterea non præiudicetur, neque aliquo modo præiudicatum cenſeatur, vel intelligatur præſenti Concilio, neque Concilijs Oecumenicis, ac generalibus in perpetuum celebrandis: cùm omnis intentio huius Concilij ſit, & eò tendat, vt pax, & concordia, quacumque ratione, licita tamen & congruenti, in Eccleſiam reducatur.

Oratores Lutheranorum cũ proteſtatione in Concilio admiſſi

,, [Deindè intromiſſi ſunt prȩfati Oratores, qui ,, ſtãtes in calce Aulæ capitibus detectis, iunior Io- ,, ãnes Henricus Hoecklio loquutus eſt his verbis.

Reuerendiſſimi Patres, Illuſtriſſimi Principes, & Domini obſeruandiſſimi.

13 Sacra Romana Cæſarea Maieſtas Dominus noſter Clementiſſimus hortatus eſt, pro Summa Clementia Maieſtatis Suæ Illuſtriſſimum Principem noſtrum gratioſum, cuius legatione in præſentia, vigore huius mandati, quod hic exhibemus, fungimur, vt ad cœtum Reuerendiſſimarum veſtrarum Paternitatum referat, ſi quid habet, quod ad publicam Catholicæ Eccleſiæ vtilitatem, & ad conſcientiæ tranquillitatem pertinere videatur, quare vt iam dictus Illuſtriſſimus Princeps Dominus noſter gratioſus teſtificetur pium ſuum affectum erga veſtram Eccleſiam Christi, & declaret obedientiam ſuam erga Sacram Romanam Cæſaream Maieſtatem, Dominus noſter Clementiſſimus curauit in ſcriptum conſerri ea, quæ arbitratur ad conſtituendam veram pacem Eccleſiæ, tàm in doctrina, quàm in ritibus Eccleſiaſticis emendanda eſſe. Hoc ſcriptum offerimus, iuſſu, & mandato Illuſtriſſimi Principis noſtri Reuerendiſſimis veſtris Paternitatibus, & ſperamus fore, vt veſtræ Reuerendiſſimæ Paternitates ex eo cognoſcant Illuſtriſſimo Principi noſtro, nec curam nec ſtudium deeſſe, vt vera pax, & concordia in Eccleſia Christi conſtituatur; quod ſi verò quid in hoc breuiùs, vel obſcuriùs, quàm res tanta poſtulat, dictum fuerit, aut ſi alioquin opus eſſe videbitur, idem Illuſtriſſimus Princeps noſter Theologos ſuos, qui id copioſiùs, & magis perſpicuè explicent, necnon Sacræ Scripturæ teſtimonijs defendant, ac tueantur, debita eis præſtita ſecuritate, ſe nimirùm pollicetur, & offert. Et cùm hucuſque dilata ſit actio, Princeps noſter Illuſtriſſimus interea nobis aliquot grauamina tranſmiſit, iuſſitque Reuerendiſſimis Paternitatibus veſtris illa exhiberi, vt videlicet eo faciliùs ad cauſæ tractationem perueniri poſſit; & vt Theologi Principis noſtri eò citiùs huc amandentur. Cùmque hæc ipſa grauamioa ſint huiuſmodi, vt pro rei magnitudine prætermitti non poſſint, & neceſſario proponantur, Illuſtriſſimi Principis noſtri nomine, etiam atque etiam rogamus, vt Reuerendiſſimȩ Paternitates veſtræ benignè illa ſuſcipiant, ſimul atque reſponſum nobis commodum, quàm primùm fieri poterit, reddant.

,, [His dictis exhibuerunt ſcriptum quoddam, ,, in quo eorum opinionem in rebus fidei, & Re- ,, ligionis contineri aſſerebant, ac ipſius Ducis ,, mandatum.]

In eo profitebatur Wittembergenſis Dux ſȩpiùs in Comitijs Imperij ſancitum fuiſſe, vt omnia Religionis diſſidia tollerentur in Oecumenico, libero, & Christiano Concilio, diſciplina Christiana in priſtinum nitorem reſtitueretur, liberumque eſſet omnibus Principibus, Ordinibuſque Imperij omnia ſua incommoda, & grauamina in deliberationem adducere, Cȩſaremque, edicto publico Electores, & alios Principes ad id monuiſſe. Nè itaque muneri ſuo deeſſet, decretos à ſe Oratores fuiſſe, vt Christianȩ Reipublicȩ diſcordiȩ ſedarentur. *Actum in Oppido noſtro Tubinga XX. die Menſis Septembris MDLI.*

Extant. ib. p. 139.

Chriſtophorus Dux Wittembergenſis.

At cùm placidis ijs verbis pacis oſculum Eccleſiȩ libare Wittembergenſis ipſe Dux videretur, mox impio alio ſcripto, tanquam pugione, inſtar Ioab Amaſam amplectentis, illius viſcera confodere, ac dilaniare annisus, ſummam in hȩreſi pertioaciam profeſſus eſt. Angelus enim Maſſarellus indigna Oratorum eius poſtulata perſtringit his verbis.

,, Petierunt tria, vt ipſi dicebant, grauamina ,, explicari, illa autem ſunt: Primum, vt ,, conſtituantur Iudices, & arbitri, qui iudicent ,, de controuerſijs Religionis, & ij non ſint Epi- ,, ſcopi vti partes. Secundum, vt Concilium

Angelus Maſſarel. Sum. Cõc. Trid. ſub Iul. III. MS. Vat. ſign. num. 3190. pag. 205.

,, non

Digitized by Google

,, non ita continnetur, vt decreta in eo hactenùs
,, promnlgata pro concluſis, & ratis habean-
,, tur. Tertium, vt ipſa decreta in Tridentino
,, Concilio promulgata, tanqnam parte altera
,, ſuper eis non andita, retractentur, & irrita
,, fiant.

Indignæ peritaOratorũ Ducis VVittembergenſis.

Extant eadem ſuis concepta verbis in Congregationum generalium Actis, ſequentibus verbis.

Grauamina, ſeù conditiones, quibus Oratores Ducis Wittembergenſis petunt Concilium celebrari.

Ext. in Act. Archiuij. MS. Vat. ſign. num. 3191. p. 140.

14 Illuſtriſſimus Princeps, ac Dominus D. Chriſtophorus Dux Wittembergenſis noſter Clementiſſimus ordinauit ad Conciliũ Tridentinum qnoſdam ſuos Theologos, qui oblatam Confeſſionem auctoritate Sacræ Scripturæ, & veræ Catholicæ Eccleſiæ conſenſu defendant, ac tueantur, & ſi opus fuerit copioſiùs explicent. Sed priuſquam Theologi ſuſcipiant explicationem, petit Illuſtriſſimus Princeps noſter, de quibuſdam grauaminibus ſuis ſententiam Tridentini Conuentus audiri.

Hæreticorũ reſpuentium Conciliũ argutiæ.

Primum ergò grauamen eſt, quòd ad audiendam Theologorum explicationem non ſint ordinati, & conſtituti ex vtriuſque partis conſenſu idonei Iudices, aut arbitri, qui de præſenti controuerſia Religionis legitimè iuxta Scripra Prophetica, & Apoſtolica cognoſcant. Etiam cùm Illuſtriſſimus Princeps noſter intellexerit maximam partem doctrinæ ſuorum Theologorum pugnare cum doctina, & ſententia Pontificis Romani, & eorum Epiſcoporum, qui Romano Pontifici iuramentis, & alijs obligarionibus ſunt addicti, nullo iure, nulla æquitate fieri poteſt, vt Pontifex, & Epiſcopi eius in hac cauſa, in qua ipſi ſunt pars, ſiuè accuſatores, ſiuè rei, pro idoneis Iudicibus, ſeù arbitris cognoſcantur. Petit igitur Illuſtriſſimus Princeps noſter ſe reddi certiorem, quinam ſint futuri huius rei Iudices, aut arbitri?

Secundum grauamen eſt, quòd Conuentus Tridentinus non videatur ſeruari iuxta Receſſus Comitiorum Imperialium Auguſtanorum, in qnibus decretum fuit, quòd Concilium Tridentinum continuari, & omnia Chriſtianè, honeſtè, & congruenti ordine tractari debeant. Hæc verba Illuſtriſſimus Princeps noſter nunquam intelliget, aut intellexit aliter, quàm quòd Concilium Tridenti ante annum quadrageſimum ſextum, nimirùm excurrentis ſæculi, inſtitutum non ſic ita continuandum, & proſequendum, vt decreta in eo facta pro concluſis, & ratis habeantur: quæ enim hæc eſſet honeſtas, ac congruentia, ea decreta pro ratis, & ſacroſanctis habenda imponere, quæ parte altera nondum andita ſuut conſtituta? Sed quòd omnia capita Religionis noſtræ, de quibus controuertitur, iterum tractari, & his audiendis, & dijudicandis verè legitima, & æquitati conueniens actio obſeruari debeat, quòd cùm hoc Tridentinum Concilium videatur hoc modo inſtitutum, petit Illuſtriſſimus Princeps noſter, vt Receſſui Comitiorum Imperialium hac in parte ſatisfiat.

Tertium eſt, quòd in Seſſionibus non ſolùm eius Concilij, quod anno XLVI. Tridenti eſt inſtitutum, verum etiam huius Concilij, qnod iam continuatur, decreta ſint multa aliena à ſacris Literis, & confirmati multi veteres errores, ſicut Illuſtriſſimi Principis Theologi ſeſe coram idoneis Iudicibus, & arbitris declaraturos recipiunt. Petit itaque Illuſtriſſimus Princeps noſter, vt talia decrera non habeantur pro couclufis, & ratis; ſed tantùm pro diſcernendis, & iudicandis, donec idonei Iudices, aut arbitri ex vtriuſque partis conſenſu veræ Eccleſiæ cognitio ſint. Vt ergo Illuſtriſſimus Princeps noſter in hoc vnum præcipuè incumbat, vt vera, & pia concordia in Eccleſia Dei conſtituatur, non dubitat æqnum eſſe, vt iam his commemoratis grauaminibus leuetur, & exoneretur, ac viciſſim recipit ſe ope, & auxilio Diuinæ Clementiæ nullum officium Chriſtiano dignum, & pio Principe intermiſſurum, quo ſperat ſe Deo Patri D. N. Ieſu Chriſti fidem, & obſequium ſuum probare, & incolumitatem, & tranquillitatem veræ, Sanctæ, & Catholicæ, Apoſtolicæque Eccleſiæ iuuare poſſe.

Negant Concilij Patres eſſe idoneos Iudices.

Nolunt Conciliũ ſed colloquiũ inane.

Quibus omnibus reſponſum fuit his verbis: ſancta hęc Oecumenica Synodus audiuit ea, quę à vobis relata ſunt, & cum deliberatione prouidebit.

,, [Eadem die XXIV. Iannarij hora autem XXI.
,, habita iterùm Congregatione generali, in pri-
,, mis proponnntur, & approbantur decreta
,, prorogationis, diffinitionis, & publicationis
,, decretorum, necnon ſalui conductus Germa-
,, nis ea forma, qua ipſi petierunt, dandi. Dein-
,, dè proponitur iterùm cauſa poſtulationis filij
,, Electoris Brandeburgenſis. Rogatiſque ſen-
,, tentijs maiori parti Patrum placuit, vt huiuſ-
,, modi confirmatio à Pontifice ob publicum
,, bonum concederetur, cum diſpenſatione op-
,, portuna, dato ipſi poſtulato Adminiſtratore,
,, vſque ad legitimam ætatem, & quouſque appa-
,, reat, quòd in fide Catholica rectè ſentiat, quòd-
,, que Tridentum ad Concilium veniat, ei ſe ſubij-
,, ciat, & eius decreta ſe recepturum, & obſer-
,, uaturum iuret.]

15 Poſtea introducuntur Oratores Mauritij Ducis Saxoniæ Electoris, videlicet, Wolfgangus Koler, Capitaneus Thuringiæ, & Leonhardus Badenhorn vtriuſque Iuris Doctor: quibus ſtantibus in calce Aulæ, Doctor loquutus eſt his verbis.

Propoſitio Oratorum Mauritij Ducis Saxoniæ Electoris in eorum comparitione.

,, [Quod bonum, fęlix, ac fauſtum ſit Chri-
,, ſtianæ Reipublicæ, Reuerendiſſimi, & Am-
,, pliſſimi, quarumcumqne dignitatum, ordi-
,, nis, & ſtatus Viri, Patres, ac Domini de-
,, bita reuerentia obſeruandi.]

Illuſtriſſimus Princeps Mauritius Dux Saxoniæ Sacri Romani Imperij Elector, & Archimareſchallus, Præſes Thuringiæ, & Marchio Miſniæ, &c. Dominus noſter Clementiſſimus miſit nos ad veſtras Reuerendiſſimas, & Ampliſſimas Dignitates, & Præſtantias, & precatur primùm à Deo Optimo Maximo Patre Domini Noſtri Ieſu Chriſti, vt Spiritum Sanctum ſuum benignè largiri, ac aſpirare dignetur, quo omnia, quæ hic agitis, acturique eſtis, ad ſui ſanctiſſimi nominis, & Chriſti Filij ſui Domini, ac Saluatoris noſtri gloriam, & honorem, Eccleſiæ ſuæ pacem, & incrementum, atque cunctorum Chriſti fidelium veram, & æternam ſalutem tendant, & dirigantur. Deindè notum vult eſſe vniuerſo huic Ordini veſtro, quòd iam diù ſecum conſtituit, & animum ſuum ita declarauit, ſi quando, propitio Deo, contingeret vniuerſale, liberum, & Chriſtianum Concilium congregari, in quo controuerſiæ Religionis noſtrę ſepoſitis affectibus,

Fraudulẽta Saxonis poſtulata.

Cauilli Ducis Saxoniæ.

Vult Scripturam eſſe Iudicem in conſenſu aſſiſto à Lutheranis.

ſecundùm Sacram Scripturam tractari, & diiudicari, omnes tutò admitti, & audiri, atque Chriſtiana reformatio, tàm in capite, quam in membris inſtitui deberet, quòd ad tale Concilium ſuos quoque Theologos, Viros pios, doctos, ac pacificos mittere vellet. Et quia putat hoc nomine congregatos nunc eſſe, in hoc conueniſſe, hic vos omnes, vt eo, quo dictum modo eſt, procedatur; ideò conuocatis ſuis Theologis, qui Anteceſſorum ſuorum, & partim etiam ſuo tempore ſcribendo clarueruut, mandatum dedit, vt miſſis ex ſuo numero quibuſdam, ſuæ doctrinę Confeſſionem in hoc caſu noſtro faciant, & eam ſacræ Scripturæ teſtimonijs confirment, atque in omnibus, quibus ſecundùm ſacram Scripturam poſſint, nobiſcum communicent, ac concordent; id quod illi ſe facturos prompti, ac volentes in ſe receperunt,

Quòd verò hoc hactenùs factum non ſit, & illi hic nondùm comparuerint, cauſam hanc habet, quòd Princeps noſter admonitus fuit cuiuſdam Conſtitutionis Concilij Conſtantienſis, quæ habet, quòd Hæreticis, & de Hæreſi ſuſpectis nulla publica fides, nulluſque ſaluus conductus, ſinè per Imperatorem, ſiuè per Reges, ſeù per alios datus, quocumque vinculo ad ſeruandum ſe adſtrinxerint, ſeruari debeat: quinimmò ſi confiſi aliqui ſuper huiuſmodi ſaluo conductu venerint, aliàs non venturi, à poteſtate Eccleſiaſtica poſſint, non obſtante eiuſmodi ſaluo conductu, nihilominùs puniri: Et habetur tenor illius Conſtitutionis in XIX. Seſſione Concilij Conſtantienſis, cuius Conſtitutionis exemplar, ſi fortè aliàs nunc ad manum non ſit, iam dabimus. Et mouit hęc Conſtitutio Principis noſtri animum eò magis, quò timore huius etiam Bohemi tempore Baſileenſis Concilij accedere ad illud nequaquam voluerunt, niſi eis plena, & perfecta ſecuritas veniendi eò, & ibi commorandi, atque indè redeundi in propria à Concilio daretur, cum derogatione dictę Conſtitutionis Conſtantienſis expreſſa, & multis alijs clauſulis. Vnde & Concilium illud Baſileenſe pleniſſimam ſecuritatem ſalui conductus illis conceſſit, cum memoratæ Conſtitutionis expreſſa derogatione, & multis alijs clauſulis, vt eſt videre in quarta Seſſione eius Concilij, cuius formam priori ſubijciemus. Eiuſmodi ergò ſaluum conductum petiuit Princeps noſter dari etiam ſuis Theologis, Conſiliarijs, & alijs, quos hic miſſurus eſſet, cum eorum miniſtris, & familiaribus, quos ſecum adducerent, & tutò hùc venire, hic commorari, ac redire hinc ſecurè poſſint. Et ſpem certiſſimam conceperat fore, vt quòd Baſileenſis Synodus Bohemis benigniſſimè conceſſerat, id hic Tridenti Germanis non negaretur.

Verùm oblata eſt illi ante dies non multos quædam membranea ſchedula aperta ſine ſigillo, cum ſignificatione hac, quòd per iſtam ſatis cautum ſuis eſſe deberet, cuius copiam etiam exhibebimus, ſed quia multum diſcors hæc ab illa fuit, & cum Baſileenſi ſaluo conductu veſter ſaluus conductus in plurimis articulis minimè conueniebat, ob id graue, & periculoſum iudicatum eſt, non impetrato eo, qui petitur, & qualis Boëmis datus eſſet, ſaluo conductu, huc accedere, maximè enim ex prooemio, & aliquot decretis hic Tridenti promulgatis, quæ typis excuſa in publicum prodierunt, manifeſtum ſit pro Schiſmaticis, & Hæreticis hic haberi, & culpari; cùm nequaquam huc vocati, multo minùs hìc auditi fuerint: & nihilominùs prompti ſint doctrinam ſuam teſtimonijs ſacræ Scripturæ corroborare. Quare petit Princeps noſter ex commemoratis cauſis, & ſe, ac ſuos quominùs hic hactenùs comparuerint, excuſatos haberi, & qua rogauit forma, quaque Bohemis in Baſileenſi Concilio datus eſt ſaluus conductus, eadem nunc ſuis etiam dari, atque quamprimùm ſibi tranſmitti. Præterea certior eſt redditus Princeps noſter, quamuis, vt dictum eſt, ſui Theologi, neque vocati, neque auditi fuerint, & propter defectum pleni, atque integri ſalui conductus venire hùc, & comparere hic nondum potuerint: quòd tamen nihilominùs ſine mora procedatur, & concludatur, etiam in illis articulis Religionis, qui controuerſiam habent, ſicut videmus, quòd nunc Seſſionem habere, & decreta ſuper articulis in controuerſia poſitis publicare velitis; quod Principi noſtro præiudiciale, & tàm Diuino, quàm humano, tùm naturali, tùm poſitiuo iuri contrarium exiſtit: quæ iura omnia volunt, quòd non auditi non debeant prægrauari.

Cùm itaque velit Princeps noſter ſuos Theologos hùc mittere, doctrinæ ſuæ confeſſionem facturos, & eam ſacræ Scripturæ teſtimonijs corroboraturos, quique in omnibus, quibus cum verbo Dei poſſint, & velint, & debeant vobiſcum concordare, ſed ex defectu ſalui conductus id facere hactenùs impediantur, manifeſtum eſt culpam nullam illis attribui poſſe. Vnde rogamus nomine noſtri Illuſtriſſimi Principis, vt tractatio illa articulorum, qui controuerſiam habent, & præſens inſtituta Seſſio decreto publico eò vſque differantur, & protrahantur, donec ipſius etiam Theologi tutò hùc adueniant, & ad plenum audiantur, qui iam nunc in itinere ſunt, & ad LX. Milliaria Germanica huc proceſſerunt, expectantes veſtrum ſaluum conductum, vt eo accepto mox progrediantur, & quàm primùm fieri poterit, hic apud vos compareant, doctrinam ſuam, eiuſque teſtimonia ſacra edant, ac in lucem proferant.

Cur Canones de Miſſa non promulgati ſub Iulio III.

Tertium eſt, quod relatum fuit Principi noſtro, quòd illa decreta, quæ ſuperioribus annis hic Tridenti tractata fuerunt, pro decretis Conciliaribus, & firmis concluſis habere, articulos, qui controuerſiam habent, & in quibus, qui Auguſtanæ ſunt Confeſſionis, diſſentiunt, non reaſſumere, neque audire ſuos ſuper illis velitis.

Impia Lutheranorum petita.

Cùm verò illi declaratum ſit, pleraque eorum decretorum etiam in præcipuis capitibus Religionis noſtram iuſtificationem concernentibus, errores non leues continere, qui per ſacram Scripturam oſtendi, & declarari poſſunt, summè neceſſarium, & ipſe, plerique alij ſemper iudicarunt, & adhuc iudicant, vt ſui etiam Theologi ſuper illis decretis audiantur, & ſic in controuerſia poſiti articuli reaſſumantur. Quapropter orat Princeps noſter, vt illa decreta in articulis, qui controuerſiam habent, omninò reaſſumantur, & cùm ſui, tùm alij Auguſtanæ Confeſſionis Theologi ſuper illis plenè audiantur, eorum rationes, & argumenta ex ſacris Literis expendantur, quod pium, & Dei Verbo conſentaneum fuerit, admittatur, & ſuffragijs omnium Nationum Chriſtiani Orbis laudetur, recipiaturque.

De fide decretis reſcindendis.

Ad hæc ſunt iſta decreta tunc tractata, quando pauciſſimi eorum, qui ad vniuerſale, liberum, &

Chriſtianum Concilium requiruntur pauci Prælati, paucique Legati Statuum Germaniæ præſentes fuerunt, vt patet ex Catalogo nominum eorum, qui vnà cum illis decretis typis excuſis in publicum prodijt. Vnde etiam pro decretis vniuerſalis Concilij illa decreta haberi, aut vendicari nequaquam poſſunt, nam ad vniuerſale liberum, & Chriſtianum Concilium requiruntur vniuerſæ Chriſtiani Orbis nationes, vt omnes ſecurè admittantur, liberèque audiantur, vtque eorum rationes, cauſæ, & argumenta ſecundùm Sacram Scripturam expendantur, dijudicenturque: alioquin ea, quæ habetur Congregatio, nomen vniuerſalis, & liberi, & Chriſtiani Concilij minimè meretur, & quod in eo decernitur pro decretis Oecumenici, liberi, & Chriſtiani Concilij haberi, & acceptari minimè poteſt.

16 Quarto loco referre, & in memoriam reuocare debemus, veſtris Ampliſſimis dignitatibus, & præſtantijs, quòd articuli controuerſiam habentes, fidem noſtram Chriſtianam, & aliqui eorum Pontificem præcipuè concernunt: cùm autem & iura, & Concilia, tùm Conſtantienſe, tùm Baſileenſe expreſsè, conſtituerint, quòd in cauſis fidei, & quæ ipſum etiam Pontificem contingunt, Pontifex Concilio ſubiectus, & Concilium ſupra Pontificem ſit, & eſſe debeat, conueniens fuerit, illud hoc etiam in loco omninò ita ſeruare, & ante omnia confirmare, ſicut in Baſileenſi Synodo factum eſt, & in ſecunda Seſſione eiuſdem habetur, vt quòd per hoc Prælati, ac reliqui in Concilio, cuiuſcumque gradus, ac ordinis fuerint, à ſuis iuramentis, quibus Pontifici obſtricti erant, quantum ad Concilium, & cauſas in eo tractandas pertinet, liberi ſint. Etcenſet Princeps noſter, quòd huiuſmodi liberatio, etiam ſine expreſſa Pontificis relaxatione ſequatur; clarè ex concluſis Baſileenſis Concilij in multis locis, vbi ponitur, quòd etiam Papalis Eminentia, & Dignitas in talibus caſibus Concilio ſubiecta ſit. Si ergò ſubiecta eſt Papalis Eminentia Concilio, ſequitur quòd perſonæ repræſentantes, ab eius nexibus, & ipſi præſtitis iuramentis, quantum ad Fidei articulos, & Chriſtianam reformationem, tàm in capite, quàm in membris inſtituendam ſpectat, liberæ ſunt; & etiamſi Pontifex nollet eis iuramenta ea remittere, quantum vi, & virtute prędictarum conſtitutionum Conſtantienſia, & Baſileenſis Conciliorum iam liberæ ſunt, eò quòd ita declarari meritò debeant: ſi enim liberum debet eſſe Concilium, in quo ſemotis affectibus de controuerſijs Religionis, & Chriſtiana reformatione capitis, & membrorum tractari, atque omnia ſecundùm Sacram Scripturam fieri conueniat, neceſſe eſt, liberas eſſe perſonas, quæ liberè de his omnibus diſſerere, & iudicare debeant: liberę autem, & ſine affectibus nunquam erunt ..... Pontifici ſubiectę, & ab eius imperio, quantùm ad cauſas in Concilio tractandas pertinet, non ſolutę cenſeri debeant.

Contendunt Pontificem ſubijci Concilio.

Rogat itaque ſummopere Princeps noſter prędictas conſtitutiones Conſtantienſia, & Baſileenſis Conciliorum, quòd nimirùm in Fidei articulis, & qui Pontificem, & eius potentiam contingunt, Pontifex Concilio ſubiectus ſit, ante omnia confirmari exemplo Baſileenſis Concilij, quod ab initio decretum Conſtantienſis Concilij in articulo, quòd vniuerſale Concilium ſupra Pontificem ſit, ante omnia repetiuit, approbauit, ratificauit, atque etiam de verbo ad verbum Actia illis inſeruit, quemadmodum ſecundæ Seſſionis eius Concilij Acta manifeſtiſſimè demonſtrant, Et negari nunquam poteſt, quin & Pontifex, & reliquorum Clericorum ſtatus, ac vita magna, ac graui reformatione opus habeant: quamquam enim proxima ante centum, & aliquot annos celebrata Concilia tempora certa præfinierunt, intra quæ ſemper generalia Concilia celebrari debuiſſent, quod præuiderunt, iam tunc abſque dubio prudentiores eius ſæculi futuros ac ſequuturos hos abuſus, quibus occurrendum in tempore eſſe rectiſſimè iudicarunt, tamen ſequentium temporum Pontifices, neque eas, neque alias bonas Patrum conſtitutiones, quas bona cum conſcientia potuiſſent, & neceſſariò debuiſſent obſeruare, ſeruarunt, & ſic pernicioſos hoſce errores, & abuſus ſubereſcere permiſerunt, vnde plurima, & infinita mala, ac multiplicia ſchiſmata Chriſtianum Orbem inuaſerunt; exorta bella, odia, diſſenſiones, tumultus, & latiſſima occaſio data, ac relicta eſt graſſandi in populum Chriſtianum miſerè ſæuiſſimo, crudeliſſimo, nefandiſſimoque Chriſtiani nominis hoſti perpetuo; quis non videt? aut quis dubitat difficillimum fore hos abuſus tollere, piè, & Chriſtianè emendare, atque corrigere, pre quibus ita prophanatum eſſe conſtat Statum Eccleſiaſticum, vt ſpecies, vt fucus quidem Religionis potiùs quàm Religio appareat? Quis emendabit, aut quomodo emendabit hæc Concilium, ſi perſonæ Concilij ad nutum, & voluntatem Pontificis viuere, ad eius pręſcriptum agere omnia, ad ei obediendum, ad conſeruandum eius honorem, ſtatumque, & potentiam iuramento debeant eſſe, ac manere obligati? Declarandum ergò, & exprimendum hoc ampliùs fuerit, quòd quicumque ſunt in Concilio Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati, atque omnes omninò omnium ordinum, & officiorum homines per talem conſtitutionem à ſuis iuramentis Pontifici præſtitis, quantum ad Concilij cauſas, & eius reformationem ſpectat, debeant eſſe liberi, & ſoluti; & quòd per ipſam illam conſtitutionem liberi, & ſoluti declarari eſſe debeant, vt ea confiſi, in eius libertate freti, liberiùs, quod ſentiant, dicere, in mediumque conſulere, ac ſuffragari liberè ſecundum Sacram Scripturam poſſint. Si verò etiam præterea à Pontifice hoc impetrari poſſet, quo ſua dignitas pro honore Dei, & ſeruanda Chriſtiana reformatione, atque prouehendis communibus commodis vltrò relaxaret, ac remitteret eis illa ſua iuramenta. Hoc verò laudabile, rectum, integrum, atque celebre fuerit, & apud idiotas hæc res ſingularem, atque ingentem fauorem conciliatura, plùs fidei, & fiduciæ paritura, maiorem obedientiam, auctoritatemque, datura Concilio, & omnibus, quæ in eo decreta, & concluſa fuerint, quod confiteri omnes neceſſe eſſet, verè liberum, & Chriſtianum hoc eſſe Concilium, in quo liberi homines, liberę linguę, & voces, libera ſuffragia eſſent; & non ad huius, aut illius nutum, aut voluntatem ſententias dicere oporteret; ſed ad Chriſti verbum, præſcriptum tractare, ac dijudicare omnia liceret. Certè hoc mirabilem aſſenſum, ingenuum factum, & ſingularem auctoritatem Concilio, eiuſque reputationi daturum eſſet, & per hoc ita vrget, & fieri adeò hæc petit Princeps noſter, quæ ordine enumerauimus, id non vitio ſibi verti, neque in aliam, quam ipſe

Falſum eſt non ambiguum Pontificē Concilio ſubijci.

Baſileenſe ſchiſmaticum Conciliabulū fuit poſt editam tr nslationem.

Lutherani ſua crimina adſcribunt Catholicis.

Abſurda liberi Cōcilij definitio.

Nomine Chriſtiani Concilij intellectum hæreticale à Lutheranis.

Proditionem interim apparabat Saxo.

facit, partem accipi etiam atque etiam orat: teſtem enim Deum habet, quòd cuncta hæc fideliſſimo, & optimo animo, & affectu ſinceriſſimo faciat, quo erga Religionem, & Chriſtianam Rempublicam afficitur, quodque ipſius cauſæ grauitas, negotijque magnitudo hęc ita exigere, & requirere omninò videtur: neque dubitat, quin quicumque pij, prudentes, & ſapientes eſtis, quibus cordi, & curæ eſt Chriſtiana Reſpublica, Chriſtiani Orbis calamitas, & præſens rerum ſtatus, intellecturi ipſimet ſitis. Hæc ſummè neceſſaria eſſe, & requiri omninò ad celebrandum verè liberum, & Chriſtianum, atque vniuerſale Concilium, in quo de communi ſalute omnium, de vera fide, vero Dei cultu, ac Diuini nominis ſincera inuocatione, & veneratione tractari debet, de tollendis erroribus, & abuſibus, formandis moribus Chriſtiani populi, & tàm Capitis, quàm membrorum emendatione, reparanda vera pace Eccleſiæ, propaganda fide, & Regno Chriſti. Quare quò cuique hæc omnia ſunt chariora, quò magis his quiſque mouetur, & afficitur, quò propiùs tangit quemque ſua propria, & ſuorum omnium, patriæ ſuæ, & communis totius populi Chriſtiani ſalus, pax, & tranquillitas, quò magis amat, & diligit quiſque Deum, & Filij Dei gloriam propagare cupit, quo beatiùs & in hoc, & in futuro ſæculo viuere omnes deſideramus, & maiori ſtudio, fide, & diligentia in hæc quiſque incumbet, & in commune conſulere iuuabit: qua in re, & Deo Omnipotenti, & toti Orbi Chriſtiano gratiſſimum, ac verè bonum opus præſtabit, & veſtræ veſtrorumque, atque omnium ſaluti conſuletis: quod vt fiat faxit Chriſtus Ieſus Dominus, & Saluator noſter, cui cum Deo Patre, & Spiritu Sancto ſit honor, laus, & gloria in ſæcula, Amen.]

,, 17 [Ad quæ omnia reſponſum fuit nomine
,, ſanctę Synodi his verbis: Sancta hæc Oecu-
,, menica Synodus audiuit ea, quæ a præſtan-
,, tijs veſtris relata ſunt, & cum deliberatione
,, omnia conſiderabit; ipſiſque Oratoribus rece-
,, dentibus decernitur ſequentem Seſſionem in-
,, dicendam eſſe ad diem XIX. Menſis Martij, &
,, in ea pręter alia agendum eſſe de Sacramento
,, Matrimonij.

Conſultus de impijs, ac impudentiſſimis Proteſtantium poſtulatis Iulius III. Pontifex reſcripſit Præſidibus grauiſſimo reſponſo ea refellenda, atque Internuntium arcanis mandatis inſtructum ſubmiſit, is erat Achilles Faliſcorum Epiſcopus, quem Antonio Granuellano gratia apud Cæſarem florentiſſimo commendauit his literis.

Venerabili Fratri Antonio Epiſcopo Atrebatenſi.

Iul. III. lib. 3. bre. ſig. num. 2868. p. 142.

Venerabilis Frater ſalutem. Cùm deſideremus ſacri Concilij progreſſus ad Omnipotentis Dei laudem, & gloriam, atque ad Vniuerſæ Reipublicæ Chriſtianæ ſalutem, & conſolationem dirigi inconcuſſa cum Sereniſſimo Cæſare amicitia, atque coniunctione, mittimus ad eius Maieſtatem Venerabilem Fratrem Achillem Epiſcopum MontisFlaſconenſem vnum ex Sacri Palatij noſtri Auditoribus Locumtenentem, & Pręlatum domeſticum noſtrum, nobis ob eius doctrinam, & virtutem valdè charum, vt nonnulla ad hoc ſpectantia eius Maieſtati ex parte noſtra exponat, quæ cùm tuę quoque Fraternitati de mandato noſtro expoſiturus ſit, Fraternitatem Tuam hortamur, vt eius verbis plenam fidem præſtare velit. *Datum Romæ XX. Februarij MDLII. Anno III.*

18 Porrò mandata arcana Internuntio data ſubiectis ſententijs concepta ſuere.

Inſtructio circa petitiones Proteſtantium.

Tom. 13. de Conc. M.S. Arc. Vatic. ſig. n. 3290. pag. 72.

Reſponderi ab Internuntio decreto iuſſit Iulius Legato, ac Pręſidibus Concilij, re in deliberationem adducta circa grauamina propoſita ab Oratore Ducis Witembergæ, atque alia prolata ore ab Oratoribus Ducis Saxoniæ, non modò vtile, & honeſtum, ſed etiam neceſſarium, vt aliquod reſponſum ijs detur, ne contemptos ſe doleant, atque auerſionis occaſionem captent, vel ne putent propoſitiones adeò abſonas approbatas eſſe, vel ne putent aut metu aut imperitia ſeruatum ſilentium, atque prauas ſuas opiniones apud populos hæreſi contaminatos confirment; vtque conſtet apud poſteros, qua ratione Concilium proceſſerit aduerſùs verba impudentiſſima, ac videri Concilium ad dandum reſponſum obſtrictum eſſe, cùm dixerit: *Audiuit omnia & cum deliberatione prouidebit*, ac ſi non reſpondeatur, Concilium nimię morę culpam ſubiturum, ac ſi ipſi reſponſum non curarent, culpam adhęſuram Concilio, non obſtante progreſſu ad vlteriora.

Reſponſio Iulij III petitionibus abſonis Proteſtantium.

Et ſi verò Pontifex reſpondendum ijs cenſeat, non tamen ad ſingulas particulas dictorum, vel ſcriptorum ab eis ob rationem allatam a Legato, nimirùm quòd Iudex non reſpondet parti, ne ex Iudice ſe partem conſtituat, ac ne infiniti progreſſus detur occaſio, ac defugiatur cauſa diſſidij.

Viſum itaq; Pontifici reſpondendum eſſe circa eam partem, quæ ad iuriſdictionem Concilij pertinet, quæ omni ratione conſeruanda, cùm ſit indubitatus Iudex in rebus fidei, & alijs expreſſis in literis indictionis, quod confirmandum rationibus, & vſu in Eccleſia obſeruato. Cuius conſuetudinis poſſeſſionem tenet adhuc Concilium Tridentinum. In hac re Catholicos omnes conſenſuros certum eſt, nec Proteſtantes aduerſùs eam veritatem multum fari poſſe. Punctum itaque iuriſdictionis, & auctoritatis illuſtretur, & confirmetur, reſponſumque ita temperetur, vt dum verum dicitur, paterna oſtendatur charitas, & cupiditas ardentiſſima eorum ad coniunctionem Eccleſiæ reuocandorum, nec contumelioſis carpantur verbis, ne proteruiendi occaſio illis detur. Et quia Legatus, ac Pręſides, & alij Concilij Patres doctrina ſpectatiſſimi reſponſi condendi prudentia valent, propterea ijs Pontificiam mentem patefieri ſufficit, & proponi reſponſi formulam, cui ipſi addere, vel detrahere poſſint, prout è re viſum fuerit.

19 Hoc peracto iuſſus eſt Internuntius adire Imperatorem, ac nomine Pontificio exponere illi propoſita in Concilio grauamina ab Oratoribus Proteſtantium, atque eorum impudentiam, impietatem, iniquitatemque illuſtrare, & impugnare, & refellere ea per ſingula capita argumentis diuinis naturalibus, & humanis, ac ei ſignificare, licèt ea petita reſponſo ſint indigna ob eorum peruerſitatem; tamen viſum Pontifici, vt ijs pacificè reſpondeatur, reſponſique ſeriem illi aperire, vt agnoſcat optimam mentem Pontificis pro ea Prouincia ad gremium Eccleſiæ reuocanda: obſecundaſſe eam votis Cęſareis, omnibus difficultatibus abruptis: Concilium traduxiſſe

Digitized by Google

xiſſe Tridentum magnis ſuis ſumptibus, & Pręſulum laboribus atque adeò maximum dolorem traxiſſe ex perſpecto malo, & iniquo animo Lutheranorum, qui in hoc peincipio oſtenderint nullam bonam conuerſionis gerere voluntatem, ſed in prauis opinionibus obdureſcere, ac velle omne colloquium cum Concilio abrumpere, cùm poſtulata adeò iniuſta obtinere non poſſint, aut peruerſo iudicio illuſos ſibi perſuaſiſſe poſſe adducere Concilium, vt ijs morem gerat.

Tom. 13. Conc. ſig. 3200. p. 162.

„ Petentes commune Concilium Hæretici, &
„ Schiſmatici repellendi ſunt à Concilijs vni-
„ uerſalibus, ſaltem, vt non habeant in eis vo-
„ tum, vt eſt auctoritas Gelaſij Pontificis Ca-
„ nonic. in c. *Cum quibus* 24. q. 3. Vbi Archi-
„ diac. & Ioann. de Turrecrem. & ad idem ten-
„ dit auctoritas Bedæ in cap. *Omnis* 24. q. 1.
„ item auctoritas Cypriani in cap. *Didicimus*
„ *cauſa*, & 9. quibus locis dicitur nullo modo
„ communicandum eſſe Concilium cum Hære-
„ ticis, & Schiſmaticis, quia ſunt extrà Ec-
„ cleſiam, & adæquantur Gentilibus, vt dicit
„ Sanctus Cyprianus in cap. *Denique* 7. q. 1.
„ (Et infrà) Sed benè poſſunt admitti, vt poſ-
„ ſint intereſſe pro conuincendis, etiam plu-
„ ries eorum erroribus, prout etiam interfue-
„ runt in Concilio Lugdunenſi, & Florenti-
„ no: dùm tamen idoneè promittant, ſe pa-
„ ratos ſtare determinationibus, quæ fient in
„ Concilio.

Seſſio quinta ſub Iulio III.

20 Celebrata vigeſima quinta die Ianuarij Seſſio quintadecima, eademque Iulio Tertio quinta, cui præter cæteros Præſules, qui ſuperiore anno adfuerant, nouem alij Præſules interfuere. Sacris verò operatus eſt Epiſcopus Catanenſis, orationemque habuit Epiſcopus Maioricenſis, cùm verò Proteſtantes Principes ſuos Oratores, qui de controuerſis fidei capitibus, an neceſſaria ſit ad ſalutem vtraque ſub ſpecie communio, & an minus capiat, qui vnicam ſpeciem accipit, & an Eccleſiæ decreto laicis ſub vnica panis ſpecie communio, & an paruulis Eucbariſtia ſit porrigenda? antequam decretoria de ijs ferretur ſententia, intermiſſa eſt actio concordię conciliandę ſpe, vt docent Acta Synodalia.

[Cùm (inquiunt) ex eo, quod proximis Seſſionibus decretum fuit, vt ſancta hæc, & vniuerſalis Synodus per hos dies accuratiſſimè, diligentiſſimèque tractauerit ea, quę ad Sanctiſſimum Miſſę Sacrificium, & ad Sacramentum Ordinis ſpectant, atque vt hodierna Seſſione, quemadmodum Spiritus Sanctus ſuggeſſiſſet, decreta de his rebus, & quatuor pręterea articulos ad Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum pertinentes, in hanc tandem Seſſionem delatos publicaret, atque interim affuturos eſſe putauerit ad hoc Sacroſanctum Concilium eos, qui ſe Proteſtantes vocant, quorum cauſa eorum publicationem articulorum diſtulerat, & vt liberè, ac ſine cunctatione vlla hùc venirent, fidem eis publicam, ſiuè ſaluum conductum conceſſerat; tamen cùm illi nondum venerint, & eorum nomine ſupplicatum huic Sanctæ Synodo fuerit, vt publicatio, quę hodierna die facienda fuerat, in ſequentem Seſſionem differatur, certa ſpe allata affuturos eos eſſe omninò multò ante illam Seſſionem, ſaluo conductu amplioris formę accepto, eadem Sancta Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata iiſdem Legato, & Nuntijs Pręſidentibus, nihil magis optans, quàm ex pręſtantiſſima Natione Germanica omnes de Religione diſſenſiones, & Schiſmata tollere, ac eius quieti, paci, otioque conſulere parata ipſos (ſi venerint) & humaniter excipere, & benignè audire, confidenſque eos non fidei Catholicę pertinaciter oppugnandę, ſed veritatis cognoſcendę ſtudio eſſe venturos, & vt Euangelicę veritatis ſtudioſos decet, Sanctę Matris Eccleſię decretis, ac diſciplinę ad extremum eſſe acquieturos, ſequentem Seſſionem ad edenda, & publicanda ea, quę ſuprà commemorata, in diem feſtum Sancti Ioſephi, qui erit die XIX. Martij, diſtulit, vt illi ſatis temporis, & ſpatij habeant non ſolùm ad veniendum, verùm etiam ad ea quę voluerint antequam is dies veniat, proponenda, quibus vt omnem diutiùs cunctandi cauſam adimat, fidem publicam, ſiuè ſaluum conductum eius, qui recitabitur tenoris, & ſententię libenter dat, & concedit. Intereà verò de Matrimonij Sacramento agendum, & de eo præter ſuperiorum decretorum publicationem definiendam eſſe eadem Seſſione ſtatuit, & decernit; & proſequendam eſſe materiam reformationis.]

Saluus cõductus conceditur Proteſtantibus.

21 Conceptæ præterea ampliori formula tuti, & liberi commeatus Syngraphæ Lutheranis Oratoribus traditæ ſunt, quibus concedebatur poteſtas liberè ad Ciuitatem Tridentinam veniendi, ibidemque manendi, ſtandi, morandi, proponendi, loquendi vnà cum ipſa Synodo de quibuſcumque negotijs tractandi, examinandi, diſcutiendi, & omnia quæcumque ipſis libuerit, ac articulos quoſlibet, tàm verbo, quàm ſcripto liberè offerendi, proponendi, eoſque Scripturis Sacris, & Sanctorum Patrum verbis, & ſententijs, & rationibus declarandi, aſtruendi, & perſuadendi, & ſi opus fuerit etiam ad obiecta Concilij generalis reſpondendi, & cum ijs, qui à Concilio delecti fuerint diſputandi, Chriſtianè, aut charitatiuè abſque omni impedimento conferendi, opprobrijs, conuitijs, ac contumelijs penitùs remotis, & ſignanter quòd cauſæ controuerſę ſecundùm Sacram Scripturã, & Apoſtolicas Traditiones, probata Concilia, & Catholicæ Eccleſiæ conſenſum, & Sanctorum Patrum auctoritatem tractentur. Contenderant illi, vt Sacra Scriptura, quam in nefarios ſenſus pro libidine diſtorquebant, Iudicis loco eſſet, ſed delira ea poſtulata reiecta fuere à Patribus, cùm ſurda, ac muta membrana contrarios verborum ſenſus diſtinguere non poſſit. Cùm verò Lutherani multa, vel in Congregationibus, vel publicis conſeſſibus contra Religionis dignitatem dicturi, facturiue crederentur, ne ex paterna in eos indulgentia Diuinæ cauſæ Concilijue auctoritati præiudicaretur, ſubiecta ſanctio promulgata eſt.

Acta Conc. Diſſenſiones ob Præcedẽtiam tolluntur.

22 Hæc Sacroſancta Synodus, &c. Ne ob diſceptationes, quæ tam de perſonis comparentibus, mandatiſque, & ſcripturis exhibendis, quam de loco perſonis aſſignando oriri poſſent, fęlix ipſius Concilij progreſſus retardetur, inhęrens decreto in ſecunda Seſſione promulgato, atque illud innouans ſtatuit, decernit, declarat, quòd ſi fortè contigerit aliquos, qui ex diſpoſitione Iuris, aut ex approbatorum Conciliorum more admittendi, aut recipiendi non eſſent, vel per ſe ipſos, vel per interpoſitas perſonas admitti, aut recipi, vel in loco debito ſedere, vel ſententiam etiam ſub verbo *Placet* proferre, vel Congregationibus intereſſe, vel alios quoſcumque

actus

Digitized by Google

actus facere, Concilio durante, quòdque ſi etiam contigerit, mandata, inſtrumenta, proteſtationes, & alia cuiuſuis generis ſcripta quęcumque, quæ ipſius Concilij honorem, ius, & poteſtatem quomodocumque lęderent, ſeù lędere poſſent, recipi, aut admitti, propterea non pręindicetur, neque vllo modo præiudicatum cenſeatur, vel intelligatur pręſenti Concilio, neque Concilijs Oecumenicis generalibus in perpetuum celebrandis, cùm omnis intentio huius Concilij ſit, & eò tendat, vt pax, & concordia quacumque ratione, licita tamen, & congruenti, in Eccleſia reducantur.

Eo decreto ſopitæ ſunt controuerſiæ, quæ inter Luſitanos, & Hungaros de honorificentioris loci obtinendi dignitare oriundæ erant, ineunte enim Martio peruenere Tridentum miſſi à Ioanne Rege Luſitaniæ Oratores, de quibus exceptis hæc habent Acta.

M.S. Arc. Vat. ſign. n. 3191. pag. 160.

Oratores Regis Luſitaniæ ad Conciliū accedunt.

,, 23 Die quinta Martij applicuerunt Triden-
,, tum tres Oratores Sereniſſimi Domini Ioannia
,, Regis Portugalliæ, videlicet, Dominus Iaco-
,, bus Syluius Cōſiliarius Regius, Iacobus Go-
,, ueanus Sacræ Theologiæ Profeſſor, & Ioan-
,, nes Paez Iuris vtriuſque Doctor: Die XIX.
,, Martij habetur Congregatio generalis, in qua
,, Illuſtriſſimus Legatus retulit Patribus adue-
,, niſſe Oratores Sereniſſimi Domini Ioannis Re-
,, gis Portugalliæ, eoſque petere admitti, &
,, audiri à Synodo. Quod quidem omnibus pla-
,, cuit. Verùm, cùm oriretur quæſtio de præce-
,, dentia circa locum inter eos, & Oratores Re-
,, gis Hungariæ, decretum fuit, vt pro eo actu
,, daretur eis locus in medio Aulæ è regione
,, Pręſidentium, in calce ſedilium Prælatorum.
,, Intromiſſi exhibuerunt literas infraſcriptas.

Joannes Dei gratia Portugalliæ, & Algarbiorum Rex citra, & vltrà Mare, in Africa Dominus Guineæ, Nauigationis, expeditionis, commercij Aethiopiæ, Arabiæ, Perſidis, & Indiæ, Sacroſancto Oecumenico Concilio Tridentino in Spiritu Sancto legitimè congregato, Eccleſiam Vniuerſalem repræſentanti, ſalutem dicit.

Eſt tantò ampliùs, quod nobis Dei Optimi Maximi pietas ſpondet, atque pollicetur ad benè ſperandum, quam quod temporum aſperitas obijcit, opponitque ex aduerſo ad abijciendam ſpem, animumque penitùs deponendum, vt quanto obſtructiores videntur, omnes aditus ad ſacri huius Concilij concluſionem, ſi quis humanas rationes cogitatione complectatur, tantò faciliores exitus Diuina Sapientia, quæ omnia fortiter attingit, ſit inuentura. Qua de re ipſe ſpem concepi maximam, & vos, Patres ampliſſimi, vt in eam curam vehementiùs incumbatis, vt obſecrare, obteſtarique non deſinam, non veſtræ probitatis diffidentia, ſed rei magnitudo, & mea in hoc Sacrum Concilium obſeruantia facit, quò ipſe nunc mitto Iacobum Syluium Virum in primis Nobilem, & propter ſingularem prudentiam in Patrum conſcriptorum, qui mihi à conſilijs eſſe poſſunt, numerum, & dignitatem à me cooptatum, Legatum meum, & cum eo Iacobum Goueanum Sacrarum literarum Profeſſorem, & Joannem Paez Cæſarei, Pontificijque Iuris Doctorem Legatorum meorum nomine, & dignitate à me ad hanc obeundam Legationem pariter exornatos, vt meo nomine omnes interſint, & apud vos agant illis de rebus, quas in mandatis habent, Neque verò dubium eſſe mihi poteſt, quin meo in vos animo reſponderit benignitas, qua & Legatos meos excipiendos, & res meas accipiendas à Sacro Concilio ſpero. Iterum tamen, atque iterum oro vos, vt ſuſcipiatis illos in veſtrum patrocinium, humaniterque tractetis, & omnibus illis in rebus, quas noſtro nomine proponent, non fidem modò habeatis, ſed eam beneuolentiam, quam noſtra in vos obſeruantia, pietaſque poſtulat, adhibeatis, Sacroſanctum Oecumenicum Concilium Eccleſiam Vniuerſalem legitimè repræſentans. Faxit Deus Optimus Maximus, vt fęliciter Sanctiſſimum opus proſequamini, & abſoluatis, Patres Ampliſſimi. *Almerini XXIX. Septembris MDLI.*

El Rey.

,, A tergo. Sacroſancto Oecumenico Conci-
,, lio Tridentino in Spiritu Sancto legitimè con-
,, gregato Eccleſiam Vniuerſalem repræſen-
,, tanti.

Reſponſum eſt Concilij nomine Luſitanis Oratoribus humaniſſimè, commendataque flagrantiſſima Ioannis Regis pietas in propaganda latiùs apud Indos Religione Chriſtiana, ac populis ab Idolorum, Dæmonumque ſeruitute ad Chriſti cultum traducendis.

Reſponſum Sanctæ Synodi in comparitione Oratorum Regis Portugalliæ.

24 Sereniſſimi Portugalliæ Regis Ioannis literæ, quæ recitatæ ſunt, grauiſſimi, & ornatiſſimi Viri, cùm declararint eximiam quandam Regis veſtri in Deum pietatem, inſignem in Rempublicam Chriſtianam obedientiam, ac ſummam erga Sacrum hoc Oecumenicum, & generale Concilium obſeruantiam Patribus maximam quidem, non tamen præter eorum expectationem, lætitiam attulerunt, non enim ipſis modò, verùm toti terrarum Orbi notus, atque teſtatus eſt Regis veſtri animus dignus ipſo, & Parente eius clariſſimo, & pijſſimo Rege, cuius imitatione, atque exemplo, Dei verò Omnipotentis inſtinctu, & numine, cùm veram fidem, orthodoxamque Religionem in Orientis Partibus inſtaurandam, propagandamque curauerit. Non minorem is tamen laudem hoc tempore meretur, qui in tàm perturbato Reipublicæ Chriſtianæ ſtatu, tantis diſſidijs, tot hæreſibus exortis, pia & ſalutaria huius Synodi conſilia adiuuare tenetur, quam in Barbaris, & Idolorum cultui deditis Nationibus ad veram Religionem traducendis adeptus ſit. Quamobrem hæc Sacroſancta Synodus Deo quidem meritas agit gratias, quòd tantum in eius Regis auctoritate, virtute, ac animi magnitudine, Eccleſiæ ſuæ præſidium, calamitoſis hiſce temporibus conſtituerit: Regis verò mandatum, quantum de iure poteſt gratè admodum, & libenter admittit, veſtram præſentiam, cùm Regis cauſa, tum etiam propter egregias veſtras, inſigneſque virtutes gratam ſemper habitura.

,, Quo reſponſo recitato, Oratores ipſi à Con-
,, gregatione diſceſſerunt. Deindè cum ea dies
,, deputata fuiſſet ad Seſſionem habendam, quæ
,, tamen nullo modo ob multas rationes, ſed
,, præſertim ob tumultus bellicos, ob quos Pręſ-
,, lati abſentes ſe excuſabant, & pręſentes rece-
,, debant, celebrari non poterat, proponitur
,, eius prorogatio, quę cùm ab omnibus appro-
,, baretur. Prorogatur Seſſio ipſa ad proximas
,, Kal. Maias.

Additur in Actis decretum prorogationis Seſſionis ob Mauritij Ducis Saxoniæ, & Alberti Mar-

Digitized by Google

Marchionis Brandeburgenſis rebellionem, qui conflato cum Henrico Gallorum Rege fœdere in arma aduerſus Carolum Cæſarem conſurrexerant.

Seſſionis VI. prorogatio ſub Iulio III. Pontifice Maximo.

Ang. Maſ. in actis Conc. Tri. m. ſ. Arch. Vat. ſig. n. 3212. p. 223.

25 Adueniente die XIX. Martij, quæ pro Seſſione habenda decreta fuerat, cùm Seſſio ipſa ob diuerſas cauſas celebrari non poſſet, præſertim ob abſentiam Lutheranorum, qui iam in duabus proximis præteritis Seſſionibus inuitati fuerunt, vt ad Concilium venirent: & iamdiù antea, & toto tempore à præterita proxima, vſque ad hanc diem expectati fuiſſent, neque adhuc niſi quidam pauci, nempè Wittembergenſes, & Argentinenſes comparuiſſent, aſſererentque retineri ob tumultus bellicos in Germania ortos, cùm ſcilicet, Mauritius Dux Saxoniæ Elector, & Albertus Marchio Brandeburgenſis Electoris Frater cum quibuſdam alijs eiuſdem ſortis hominibus ſeditioſis, & rerum nouarum cupidis, ac publicæ quietis turbatoribus contra Cæſarem eorum Dominum inſurrexiſſent, ac rebellauiſſent, inito fœdere cum Henrico Gallorum Rege, & iam arma capere, & bella mouere cœpiſſent; ob quas nouitates, & tumultus, tàm Catholici, quàm Lutherani ipſi, cùm adhuc res quò tandem tenderet, an videlicet alij Principes, vel Ciuitates cum eiſdem nouatoribus adhæſiſſent, in ſuſpenſo eſſent, omni æquitati, & rationi conſonum, ſtatuique tunc præſentis temporis expedire viſum eſt, vt pro eo tempore à progreſſu Concilij, donec earum rerum euentus dilucidiùs appareret, ſuperſederetur, quare à Seſſione præterita vſque ad hunc diem ab omnibus actibus Conciliaribus ceſſatum fuit. Cæterùm quoniam hodierna dies pro Seſſione ipſa (vt demonſtratum eſt) deputata erat, & Seſſio ipſa cùm haberi non poſſet, proroganda videbatur, & id in Eccleſia Cathedrali de more fieret; quod abſque Concilij nota eſſe non potuiſſet, quaſi ſæpiùs in Eccleſiam abſque publicatione decretorum inaniter iretur, conuenientiſſimum multis rationibus videbatur, vt prorogatio ipſa in Congregatione ipſa generali decerneretur. Quapropter habita ea ipſa die XIX. Martij Congregatione omnium Patrum, poſtquam admiſſi fuerunt Oratores Sereniſſimi Ioannis Portugalliæ Regis, qui paulò ante Tridentum applicauerant, prorogatio ipſa communi conſenſu ad futuras Kalend. Maias decreta fuit.

Lutheranorum cũ Galliæ Rege coniuratio.

Tonante belli Lutherani fragore trepidatum eſt Tridenti, ne hoſtes ad opprimendos Patres coniuraſſent, territique plures Germani Præſules ad ſuos Principatus ab hoſtium tyrannide vindicandos diſceſſere, nonnullique alij temporum iniquitate permoti, cùm iam Auguſta à Lutheranis fuiſſet occupata, Concilium abrumpendum cenſuerunt, necnon Pontifex de his certior factus, miſſis ad Concilij Præſides literis, differendum in tempora commodiora decreuit, atque ex euentu ſuſpendendum, de quibus hæc Acta ſubijciunt.

Cauſa ſuſpenſionis Concilij.

M. S. Arc. Vat. ſig. n. 3191. p. 162.

,, Rebus Concilij ſic ſtantibus, bella in dies
,, magis, magiſque in Germania ſæuire incipi-
,, unt, Mauritio Duce Saxoniæ Electore, cum
,, nonnullis alijs Principibus contra Imperato-
,, rem arma ſumente, & iam Auguſta Vindeli-
,, corum occupata, Oenipontem, vbi Cæſar
,, inermis erat, properabat. Quo ita perterriti
,, ſunt Patres, vt quotidiè multi Tridento re-
,, cederent, nulla etiam petita licentia, tan-
,, quam id ſibi iure ex imminenti, notoque pe-
,, riculo liceret, nec longè aberat, vt Conci-
,, lium diſſolueretur. Quod vt primùm Summo
,, Pontifici innotuit, conſultius pro rerum, &
,, temporum conditione ſuſpenſionem facien-
,, dam cenſuit, eamque fecit die XV. Aprilis.]

Concilium ſuſpenditur, & quare.

De hac meminere Acta Conſiſtorialia ſubiectis verbis.

,, Romę die Veneris ſancto XV. April. MDLII.
,, ante celebrationem Diuini Officij fuit facta
,, Congregatio generalis Reuerendiſſimorum,
,, in qua Sanctiſſimus Dominus Noſter de eo-
,, rumdem Reuerendiſſimorum conſilio, & aſ-
,, ſenſu Concilium Tridentinum inchoatum ad
,, Sanctitatis Suę beneplacitum ſuſpendit, & ſu-
,, ſpenſum eſſe voluit.] Editę ſunt de ea re Pontificię literę, quas ſubiectis verbis conceptas affert Angelus Maſſarellus.

Act. Conſ. m. ſ. Card. ſig. num. 134. pag. 83.

Dilecto filio Marcello tit. Sancti Marcelli Presbytero Cardinali Creſcentio nuncupato, noſtro & Apoſtolicæ Sedis ad Concilium Tridentinum Legato de Latere, & Venerabilibus Fratribus Sebaſtiano Archiepiſcopo Sypontino, & Aloyſio Epiſcopo Veronenſi noſtri, & ipſius Sedis ad in dicto Concilio vnà cum Marcello Cardinale, & Legato noſtro præſidendum Nuntijs, & eorum cuilibet, &c.

Cùm intellexerimus nuper ex multorum fidedignorum literis excitatos fuiſſe in Germania non leues armorum tumultus, & Sacri Romani Imperij Electores, nonnulloſque alios, tàm Germanicę, quàm aliarum Nationum Prælatos iſtinc diſceſſiſſe, vuſque & cęteros, qui remanſerunt in magna etiam trepidatione, & periculo conſtitutos; anxij profectò eramus, & moleſtia pleni verebamurque ne iſtud Concilium (quod magnos fructus, tùm labefactatæ Religioni, tùm periclitanti Germaniæ aliquando allaturum ſperabamus) violenter ferè, & cùm magno Chriſtianæ Reipublicę ſcandalo diſſolueretur. Quamobrem communicato hodiè negotio cum Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, atque maturè diſcuſſo, nullum aliud præſentius, tutius, & ſalutarius remedium inſtanti neceſſitati adhiberi poſſe iudicauimus, quàm dictum Concilium, ſiuè eius proſequutionem ad aliquod tempus ſuſpendere, minimè dubitantes, Chriſtianos Principes, voſque & reliquos Concilij Patres id boni conſulturos, atque gratum habituros eſſe: quapropter motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine de eorumdem Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu Concilium ipſum, eiuſque proſequutionem ad noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendimus. (Et infrà.) Et quoniam intentionis noſtræ eſt, vt nihil interea omittatur, quod ad placandam Dei iram per morum emendationem, & reformationem pertineat, idcircò volumus, vt vos, vel duo, aut vnus veſtrum reliquis abſentibus, vel impeditis, iſtos Venerabiles Fratres noſtros Archiepiſcopos, & Epiſcopos ex parte noſtra per Domini noſtri miſericordiam hortemini, vt eorum aliqui ex qualibet natione, qui commodè id facere poterunt, ad nos ſe conferre velint, quo eorum opera, & conſilio eam reformationem aggrediamur, quę populo Chriſtiano ſalutaris, & ipſi Concilio (cum diuina opitulante gratia reſumetur) grata eſſe poſſit. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub*

Suſpenſũ à Iulio in commodius tempus Concilium.

Annu-

Digitized by Google

Annulo Piſcatoris die XV. Aprilis MDLII. Pontificatus Noſtri anno III.

Perlectę non ſunt publicè à Principibus Concilij literę, ne ea occaſione controuerſia de Concilij, Pontificiſque auctoritate recrudeſceret; quare Concilium interrumpi ab ipſius Concilij Patribus coniuncta Pontificis auctoritate ſatius viſum eſt, vt tradunt eadem Acta.

,, Præſidentes autem eas literas in Concilio
,, minimè publicare voluerunt; nam cùm ani-
,, maduerterent nonnullis ex Patribus haud
,, quaquam æquum videri, vt ſuſpenſio à Sum-
,, mo Pontifice, abſque Concilij conſenſu, vel
,, conſilio decerneretur, quieti, & vnioni con-
,, ſulentes, vtque difficultates, quæ iam oriri
,, cœperant, & imminere videbantur, ſubmo-
,, uerentur, nihilque referre exiſtimantes ſu-
,, ſpenſionem ipſam, vel à Pontifice ſolo, vel à
,, Concilio, Suæ Sanctitatis nihilominùs aucto-
,, ritate, quæ in ipſis Præſidentibus erat, de-
,, cerni; annuerunt, vt ſuſpenſio fieret, nul-
,, la habita mentione literarum Summi Ponti-
,, ficis.

,, 26 Die Dominica XXIV. Aprilis in Eccle-
,, ſia Cathedrali, cùm ob grauiſſimam ægritu-
,, dinem Illuſtriſſimi Legati in Aula conſueta
,, fieri non poſſet, habetur congregatio genera-
,, lis, in qua R. D. ſecundus Præſidens propo-
,, ſuit Patribus difficultates, quæ Concilij cele-
,, brationem impedire videbantur, bella ſcili-
,, cet, cùm in alijs locis tùm præcipuè in Ger-
,, mania vigentia; præſertim verò inquiens, cùm
,, Germani Proteſtantes, qui iamdiù expectati
,, ſunt, & ita benignè cum eis actum eſt, vt om-
,, nes eorum petitiones conceſſæ fuerint, non
,, ſolùm ad Concilium minimè ſe venturos af-
,, firmant, ſed illud publicè diuerſis modis de-
,, teſtantur, paruipendunt, illudunt. Quarè
,, ſibi videri ſtatuit, & conditioni temporum
,, conuenire, vt ſuſpenſio Concilij fieret; roga-
,, tiſque Patrum ſententijs maior pars propoſita
,, ab ipſo Præſidente laudauit, Conciliumque
,, ad biennium ſuſpendendum cenſuit. Eligun-
,, turque ad decretum ſuper ea re conficiendum
,, RR. DD. Panormitanus, Granatenſis, Cala-
,, ritanus, Sancti Marci, Cathanienſis, Syluen-
,, ſis, Aurienſis, qui conuenientes die ſequenti
,, decretum ipſum condiderunt. Habitaque die
,, XXVI. Congregatione generali, illud exa-
,, minandum proponitur; ſignificaturque Pa-
,, tribus Pontificem cupere, vt ſuſpenſo Conci-
,, lio aliqui Patres ex qualibet Natione ad San-
,, ctitatem Suam ſe conferrent, vt eorum ope-
,, ra, & conſilio in reformatione facienda vte-
,, retur: cùmque ſuper his ſententiæ rogatæ fuiſ-
,, ſent, miſſio Prælatorum ad Vrbem a paucis
,, approbatur.

Seſſio ſexta ſub Iulio III. *MS. Arc. Vat. ſig. n. 3191. pag. 165. & aliud ſig. num. 3212. p. 225. Aug. Maſ. in actis Conc. Tri. m. s. Arch. Vat. ſig. n. 3212. p. 225.*

XXVIII. Aprilis Seſſio Sexta, quæ vltima fuit ſub Iulio III. Pontifice ob imminens à Lutheranis diſcrimen ante indictum tempus celebrata eſt, cùm Mauritius Cluſam Arcem, quæ inexpugnabilis credebatur, impetu inopino expugnaſſet, vt narrant Acta.

Seſſio VI, De ſuſpenſione Concilij, & eius cauſis.

27 Decreta prorogatione Concilij ſuprascripta, etſi Patres ipſi parati eſſent omnes labores, & incommoda libenter ſubire, vt ſaltem cunctando rem Germanicam in priſtinam pietatem, & religionem reſtituerent, bello tamen in dies magis, magiſque multis in locis, ac prę-cipuè in ipſa Germania crudeliùs ſæuiente, omnis celebrandi Concilij ſpes adimebatur. Interea Mauritius Dux Saxoniæ Auguſtæ Ciuitatem occupat, eiuſque viribus mirum in modum auctis, Cæſari, atque Catholicis omnibus maiorem quotidiè timorem incutit: qua ex re Prælati prę-ter id quod Tridenti abſque fructu iam per multos dies otioſi permanerent, parum admodum tuti ſibi in ea Ciuitate ampliùs commorari poſſe videbantur, accedente præſertim fama, quæ omnes adiacentes Regiones impleuerat, Mauritium ipſum propediem propugnaculo quodam, quod inter Auguſtam, & Oenipontem eſt, expugnato, Oenipontem ipſum properare ad Imperatorem impetendum: quod vbi eueniret, nullus remanſiſſet locus tutus ab Oeniponte Tridentum. Quo timore ita perterriti ſunt Prælati, cęterique Conciliares omnes, vt quotidiè multi Tridento diſcederent, nulla petita licentia, tamquam id ſibi ex imminenti omnibus noto periculo iure liceret, ex qua quidem Patrum ſeceſſione Concilium ita imminuebatur, vt propediem diſſolutio indubiè expectaretur, quod cùm Patres, qui Tridenti perſeuerabant, animaduerterent, conſiderantes nihil Eccleſiæ Dei magis officere poſſe, quàm diſſolutionem ipſam, conſultiùs, pro rerum, & temporum opportunitate ſuſpenſionem faciendam cenſuerunt: quare XXVIII. Menſis Aprilis ipſius anni MDLII. habita publica Seſſione ſuſpenſionem ipſam decreuerunt edito infraſcripto decreto.

28 Sacroſancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata Præſidentibus in ea Reuerendiſſimis Dominis Sebaſtiano Archiepiſcopo Sypontino, & Aloyſio Epiſcopo Veronenſi Apoſtolicis Nuntijs, tàm eorum proprio, quàm Reuerendiſſimi Domini Marcelli tit. Sancti Marcelli Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Creſcentij Legati, ob aduerſam eius grauiſſimam valetudinem abſentis nomine, non dubitat Chriſtianis omnibus patere, hoc Concilium Oecumenicum Tridentinum primò à Paulo III. fęlicis recordationis conuocatum, & collectum fuiſſe, deinde à Sanctiſſimo Domino Noſtro Iulio III. efflagitante Carolo V. Auguſtiſſimo Imperatore, ea præcipuè de cauſa reſtitutum, vt Religionem in multis Orbis partibus, præſertim in Germania in diuerſas opiniones miſerabiliter diſtractam in ſtatum priſtinum reuocaret, abuſus, & mores Chriſtianos corruptiſſimos emendaret, cùmque ad hoc agendum quamplurimi Patres nulla laborum ſuorum, periculorumque habita ratione è diuerſis Regionibus alacriter confluxiſſent, reſque ſtrennè magno fidelium concurſu, fęliciterque procederet, ac ſpes eſſet non leuis illos Germanos, qui eas nouitates excitarant, in Concilium venturos, ſic animatos, vt veris Eccleſiæ rationibus vnanimiter acquieſcerent, lux denique quædam rebus affulſiſſe videretur, caputque attollere inciperet profligata, & afflicta Reſpublica Chriſtiana, ij repentè tumultus, & bella hoſtis generis humani verſutia exarſerunt, vt Concilium velut hærere, ac curſum ſuum interrumpere ſatis incommodè cogeretur, ſpeſque omnis vlterioris progreſſus hoc in tempore tolleretur, tantumque aberat, vt Sancta Synodus Chriſtianorum malis, & incommodis mederetur, vt multorum mentes prę-ter ſui animi ſententiam irritaret potiùs, quàm placaret. Cùm igitur ipſa Sancta Synodus omnia, & præcipuè Germaniam armis ardere diſcor-

Digitized by Google

ſcordijs, & videret omnes ferè Epiſcopos Germanos, præſertim Principes Electores ſuis conſulturos Eccleſijs è Concilio abijſſe, decreuit tantæ neceſſitati non reluctari, & ad meliora tempora reijcere, vt Patres, quod eis nunc agere non licet, ſuis omnibus proſpecturi ad ſuas Eccleſias regredi valerent, ne diutiùs inutili otio vtrobique conterantur, atque ita quoniam ſic temporum conditio tulit, huius Oecumenici Concilij progreſſum per biennium ſuſpendendum fore decreuit, prout præſenti decreto ſuſpendit, ea tamen lege, vt ſi citiùs pacata res ſit, ac tranquillitas priſtina reuertatur (quod ſperat Dei Optimi Maximi beneficio non longo forſan ſpatio futurum) ipſius Concilij progreſſus eodemmet tempore ſuam vim, firmitatem, vigoremque habere cenſeatur; ſin autem (quod Deus auertat) peracto biennio præſtita legitima impedimenta non fuerint ſubmota, cùm primùm ceſſauerit talis ſuſpenſio, eo ipſo ſublata intelligatur, ac ſuus vigor, & robur Concilio ſit reſtitutum, & eſſe intelligatur, ſine alia noua Concilij conuocatione, accedente ad hoc decretum conſenſu, & auctoritate Sanctitatis Suæ, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ. Interea tamen eadem Sancta Synodus exhortatur omnes Principes Chriſtianos, & omnes Prælatos, vt obſeruent, & reſpectiuè, quoad eos ſpectat, obſeruare faciant in ſuis Regnis, Dominijs, & Eccleſijs omnia, & ſingula, quæ per hoc Sacrum Oecumenicum Concilium fuerunt hactenùs ſtatuta, & decreta.

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3191. p. 166. Ang. Maſſarel. in Actis Concil. Trid. in Seſſ. 6. ſub Iulio III.

,, His addit Angelus Maſſarellus [Super quo
,, decreto, rogatis Patrum ſententijs, ab om-
,, nibus reſponſum eſt ſimpliciter per ver-
,, bum *Placet*, exceptis infraſcriptis, qui re-
,, ſponderunt, vt ſequitur: R. D. Archiepiſco-
,, pus Turritanus legit, ac exhibuit cedulam
,, infraſcriptam.]

M.S. Car. Pyis. 64. pag. 215.

29 Cùm hoc Sacrum Oecumenicum Concilium ante tot annos à toto Chriſtiano Orbe deſideratum, tantis laboribus procuratum, tandem Tridenti ad extirpandas hæreſes, tollenda ſchiſmata, reformandos mores, pacemque inter Chriſtianos Principes componendam fuerit conuocatum, neque poſt eius conuocationem fuerit adhuc ſatisfactum, nedum omnibus, ſed ne plenè alteri ex cauſis, propter quas conuocatum eſt, præſertim reformationis neceſſariæ abuſuum, vndè mala omnia, quibus vexatur Eccleſia, & orta eſſe, & confoueri apertum eſt; nos infraſcripti Archiepiſcopus, & Epiſcopi conſcientiarum teſtimonio compulſi, huic decreto ſuſpenſionis Concilij cum omnibus in eo contentis, tàm primò quoad ſubſtantiam, quàm quoad formam contradicere decreuimus: prout de præſenti contradicimus, & repugnamus: tùm quia cauſæ ſuſpendendi, quæ in eò aſſignantur, bella ſcilicet & Germanici tumultus, quos breui ſedatos iri, & componi vel in ipſo decreto ſperari dicitur, non vſque adeò videntur vrgere, vt ſit propter eos à proſequutione Concilij ceſſandum, ſaltem in his, quæ ad reformationem attinent: quinimmò ad ſedandas Principum diſcordias aptiſſima via eſt Concilij conuocatio, & continuatio, tùm quia dicta ſuſpenſio magis diſſolutionis, quàm iuſtæ, moderatæ, aut neceſſariæ ſuſpenſionis ſpem præferre videtur: neque enim, & ſi cæteræ difficultates non deerunt, quas timere nos docuit experientia, tàm celebris Prælatorum conuentus tàm diuerſis, remotiſque Prouincijs haberi facilè non poterit, nec deerunt impugnatoribus Catholicę Eccleſię occaſiones ad ſerenda, alendaque bella, ac diſcordias, quibus huius Concilij, cuius nomen apud eos tàm eſt odioſum, reaſſumptionem impediant, ac ludificent, quod nunc eos conari, vaniſque rationibus tentare vidimus; ſi præſertim viderint conatus huiuſmodi proſperè eis cedere, noſque eò adegiſſe, vt ab incœpto ceſſauerimus, præterea vrgeret nos ingens ſcandalum, certaque hæreſum confirmatio, quam ex tali, ac tàm diuturna ſuſpenſione, needum ipſis Eccleſiæ aduerſarijs, ſed Catholicis pleriſque offenſionem orituram eſſe manifeſtum eſt, cùm Dominicam publicamque cauſam deſeri non alia ratione, quàm perſequutionum metu, laborum impatientia, & (quod peiùs eſt) cauſæ ipſius, & Diuini auxilij deſperatione opinabuntur, cùm in tuto loco ab omni bellica iniuria remotos eſſe viderint, vbi cum aliàs non minùs periculoſa bella gerentur, nihilominùs ipſa Synodus fiducialiter in Diuino hoc opere perſeuerare debet, quod inficiari nec nos ipſi poſſumus.

Prædicta mala ex diſſoluto Concilio.

Cum itaque è manibus noſtris eripiendæ ſint animæ, quæ perituræ ſunt, per ſubtractionem huius ſalubris remedij, alijſque de cauſis conſcientias noſtras mouentibus, huic decreto non contradicere non poſſumus, immò etiam contradicimus, & quantum poſſumus abſolutè repugnamus. Nè tamen in omni conſilio diſſentiendi rationem quærere videamur, neuè abhorrere credamur à ſuaui rerum diſpoſitione, cùm & nos difficultatem temporum, receſſumque Prælatorum Germanicæ Nationis ferè omnium rationem aliquam habendam eſſe non improbemus, petimus, vt ſi quando viam, quam hactenùs tenuit hæc ſancta Synodus, Seſſionem ad proximas Kalendas Maij indictam ad moderatum aliquem terminum proroget, diemque dictet, qui ita peremptoriè interpellet, vt alia conuocatio, declaratio, aut intimatio minimè ſit expectanda, quo magis ad hunc locum Concilij omnes Prælati conuenire poſſint, addenteſque nihilominùs, quia, ſi infrà dictum terminum prædicta impedimenta ceſſauerint, curet Sanctitas Sua Prælatos omnes ad proſequutionem Concilij aduocare, quos interim ad proprias Eccleſias remeare, ſi libeat, licebit.

. Vltima verò decreti verba placerent, vbique, ſi abſque his verbis, quantum ad eos de iure ſpectat, publicetur, quæ litium occaſio eſſe videtur. Quæ quidem omnia ita, & non aliter fieri debere proteſtamur: ſi ſecùs fiat, nullum nobis, nec ſanctæ Synodo præiudicium fieri quouis tempore, tàm propter huius decreti ſuſpenſionis publicationem, quàm ob quemcumque alium actum, factum, vel faciendum, attentatum, vel attentandum per quaſcumque perſonas contra huius Oecumenici Concilij auctoritatem, & poteſtatem, Conciliorumque omnium Oecumenicorum omnium. Petimus inſuper ab huius Synodi Notario, vt hanc noſtram ſchedulam contradictionis, atteſtationis, & proteſtationis in Acta Synodi vnà cum decreto inſerat, indèque ipſi, vel alij nobis vnum, vel plura authentica Inſtrumenta exhibeant. Cui ſchedulę adiecta fuere hæc Præſulum nomina.

S. Archiepiſcopus Turritanus, Ioannes Epiſcopus Caſtelli Maris, Ioannes Epiſcopus Lancianenſis, M. Epiſcopus Elnenſis, Franciſcus Epiſcopus Pacenſis, Ioannes Epiſcopus Tudenſis, Aluarus Epiſcopus Venuſinus, M. Epiſcopus Guadicenſis,

Digitized by Google

Aluarus Epiſcopus Pampelunenſis, *P. Epiſcopus Aſtoricenſis*, *Petrus Epiſcopus Ciuitatenſis*: A quibus nihilominùs (excepto Venuſinn) dantur etiam ſchedulæ tenoris, qui ſequitur: Non placet decretum, ſed ſum in ſententia Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Turritani, cui me ſubſcripſi, & ſubſcribo. Contradixit etiam Epiſcopus Calaguritanus verbo tantùm. Sunt igitur, qui contradixerunt duodecim, qui verò decretum approbauerunt quadraginta quinque: omnes enim Patres erant numero quinquaginta ſeptem, vt inferiùs deſcribuntur, quare R. D. ſecundus Præſidens decretum ipſum approbatum, & concluſum eſſe alta voce pronuntiauit, atque declarauit: de quo requiſiti per D. Promotorem Protonotarij, & Notarij, vt publica documenta conficerent, omnes receſſerunt.

To. 10. de Concil. M. s. Arch. Vatic. ſig. nu. 3197. pag. 209.

30 Tantùs Menſe Maio Hoſtium terror inuaſit omnes, audita Cluſæ expugnatione, & fuga Cæſaris, vt non modò Tridentini Patres, ſed etiam Ciues ipſi in fugam ſe coniecerint, ac Legatus Cardinalis Creſcentius, aucto ex fugæ incommodis morbo, Veronæ extinctus ſit, vt narrat Angelus Maſſarellus.

,, [Suſpenſione facta, & licentia Prælatis abeundi concesſa, Patres quamplures ſtatim Tridento receſſerunt: nonnulli ob priuata commoda per aliquot adhuc dies ibidem immorabantur. Quidam verò, eò quòd æquo animo ipſam ſuſpenſionem non tulerant, ac propterea Tridento minimè recedendum eſſe arbitrabantur, cùm ecce (la Chiuſa) Oppidum (quod propugnaculum eſt inter Auguſtam, & Oenipontem) a Mauritio occupatur, indeque cum ſuis copijs Oenipontem ipſum, vbi Imperator erat, proficiſcitur. Qua de re Cæſar ipſe, cùm inermis eſſet, ex eo loco recedere coactus eſt, iterque per Carinthiam habens, Villachi Oppidum petijt. Mauritius interea Oeniponte potitur, Tridentumque, (vt qui nihil Concilij nomine infenſius haberet) iamiam proficiſci ferebatur. Qui timor ita omnes Tridenti commorantes inuaſit, vt vna, vel altera die nemo ſetè, neque ex Patribus, neque incolis in ea Ciuitate permanſerit; vnoquoque rebus ſuis fuga, vel ad altiores montes, vel denſas ſyluas, aut maritima loca, ſeù finitimas Ciuitates, confugiente. Reuerendiſſimus autem, & Illuſtriſſimus Dominus Cardinalis Creſcentius ſacri Concilij Legatus, etſi grauiſſima febri, ac diſſenteria, quibus iam a vigeſima quinta die menſis Martij præteriti perpetuò laborauerat, detineretur, coactus eſt tamen & ipſe Tridento recedere: quod fecit die Iouis vigeſima ſexta præſentis menſis Maij, ſecundoque flumine Veronam versùs adnauigauit: quam Ciuitatem die Veneris ſubſequenteis manè circiter hora XII. intrauit. Ingraueſcente verò continuè magis eius morbo, tandem, ſicuti Altiſſimo placuit, die Sabbati XXIX. dicti menſis Maij eiuſdem Anni MDLII. in ea Ciuitate obijt. Cuius corpus poſtea Romam delatum eſt, ac in Templo Beatæ Mariæ de Rotunda, Panthenn dicto, honorificè tumulatur. Talis igitur fuit exitus Concilij Tridentini poſt eius ſuſpenſionem, quæ facta fuit XXVIII. Aprilis MDLII. ſub Iulio III. Pontifice Optimo Maximo.

Legatus Creſcentius moritur.

30 Hæc Tridentini Concilij diſſolutio innumerabilium animarum clades attulit, nam hæreſis latiùs propagata eſt, eiuſque faces in Galliam illatæ ex Gallico cum Hæreticis fœdere: infæliciſſimè etiam Pontificis, & Cæſaris arma circa Parmam diſtracta fuere, cum animaduerſa impudentiſſima Lutheranorum aduerſus Patres Concilij peruicacia, ad eos perdomandos coniungi debuiſſent, nimiæque in Hæreticis poſitæ fiduciæ, iactatarumque aduersùs Gallorum Regem minarum pœnas Cęſar dedit.

Agunt de hoc bello exitiali, quo Religio Chriſtiana maximum accepit vulnus, ac ſpes delendę hæreſcos, ac tot populorum ad ſalutis tramitem reuocandorum exciſę ſunt, omnium gentium Hiſtorici, è quibus Surius hęc refert..

,, Anno MDLII. Germanicum in Cęſarem bellum ſuſcipitur, Gallię Rege cum Mauritio, & alijs quibuſdam ſeſe coniungente, & defenſorē Germanicę libertatis ſe palàm ſcribente (multis interiectis addit.) Scriptum iſtud Galliæ Regis typis fuit excuſum lingua populari, & in fronte præſcrebat pileum inter duos pugiones, ſubtus erat titulus Regis, qui ſe libertatis Germanicæ, & Principum captiuorum vindicem appellabat: ſunt qui dicant hoc ſymbolum repertum in antiquo Numiſmate, & ab illis, qui Iulium Cæſarem occiderunt, vſurpatum. Hiſtorici interdum ſcribunt ſeruos ad pileum vocatos, hoc eſt ad libertatem, cuius inſigne eſt pileus. Iam ante dixi multos fuiſſe admiratos, quòd ille Rex, qui diceretur Chriſtianiſſimus, eos Principes ex Cæſaris Catholici manibus vi extorquere voluit, qui eſſent Lutheranorum pręcipui Patroni, cùm tamen ipſe in ſuo Regno, hoc ipſo ferè tempore decretum ſeueriſſimum in Lutheranos promulgaſſet.] Noluit ſcilicèt Regnum ſuum Hęreticorum factionibus lacerari; diſſidia verò in Germania alere voluit ad potentiam Cæſaris infringendam.

Bellum mouent in Carolū V. Lutherani auxilio Henrici II.

31 Vt verò Cæſar à Mauritio Principe, Albertoque maximis beneficijs affectis, illuſus ſit, deſcribit memoratus Auctor. [Cæſar nè dum quidquam comperti habuit de Mauritij machinationibus, quippè qui omne ſtudium Cęſari per literas, & Legatos pollicerctur, & etiam Legatos ſuos ad Concilium mitteret; Cęſari quoque perſuaderet milites ob non ſoluta ſtipendia tumultuari, cùm tamen eius ſacramento tenerentur. Hæc quidem in illo Principe, quem Cęſar maximis auxiſſet honoribus, & beneficijs, minimè probantur. Nam & Landtgrauij liberatione, nihil opus erat, tàm pernicioſo bello, quo Germaniæ plerique Principes diriſſimè afflicti, Ciuitates magna damna perpeſſæ ſunt. Norimberga in primis, cui Albertus Brandeburgicus Mauritij ſocius tantum damni dedit, quantum credi vix queat, & quo denique latiùs ſerpente, ipſe Mauritius florente ætate extinctus eſt. Si acceſſiſſet ad Cæſarem, vt & ſe facturum dixerat, & Cæſar per literas petebat, haud dubiè illius animum flexiſſet, & Landtgrauium longè faciliori via liberaſſet. Sed non vna Landtgrauij captiuitas, verùm multò magis, vt eſt veriſimile, importuna Lutheranorum dogmatiſtarum inſtantia, eum ad hoc bellum Cæſari præter omnem expectationem faciendum induxit.

,, Cùm Tridenti crebris nuntijs de bello fama allata eſſet, paulatim Concilij Patres domum abeunt, neque enim tutum erat cum armato

,, nu-

,, milite de Religione diſceptare. Ita tot Cæſa-
,, ris conatus, tot ſumptus, & labores eo
,, importuno bello perierunt, Iam Mauritius
,, cum exercitu progreditur, priùs tamen ad
,, Ordines Imperij ſcribit, facti ſui rationem
,, reddens. Cæſarem (non tamen nominatim)
,, acerbè perſtringit, & moderatiſſimo Principi
,, multa impingit, quæ in illum minimè qua-
,, drant. Apparet, illas literas non à Mauritio,
,, ſed ab aliquo impuro Apoſtata, vel Melãctho-
,, ne præſertim conſcriptas, quod ad primam
,, etiam partem attinet, ita altera agit de Landr-
,, grauio, vbi rurſus imputat Cæſari, licèt obli-
,, què, ſtudium arripiendæ Monarchiæ.]

Conflatum itaque eſt grauiſſimum bellum aduersùs Cęſarem hinc à Gallorum Rege, qui educto è Gallijs florentiſſimo exercitu Tullum, Virodunum, ac Metim claras Imperij Vrbes inuaſit, Lotharingię tranſmiſſo in Gallias Puero Duce iura dedit. Metenſium verò calamitatem plerique diuinitùs inflictam putauere, cùm Lutherana peſtis latè Ciues corrupiſſet, quibus impij libri à Gallis erepti, atque incendio traditi fuerunt. Pertentauit Argentinam Gallię Rex, ſed Ciues, Metenſium, qui ſe dediderant, exemplo admoniti ad vim repellendam ſe accinxere, Germanicæque libertatis ſimulatum Vindicem Germanicas Vrbes ſub iugum mittentem, retrò ſigna vertere coëgerunt, maximè cùm Belgę Duce Roſſemia in Galliam irrupiſſent, fœdamque Campanię inferrent vaſtitatem.

32 Parte alia Mauritius Auguſta ſubacta, Senatuque mutato Vlmam tentauit fruſtrà, obuijſque Vrbibus in deditionem acceptis ad opprimendum incautum Cæſarem prouolauit; inque montium faucibus Arce muniriſſima, quæ inexpugnabilis credebatur, cui Freburgum nomen eſt, intercepta, inopino caſu Paſtoris fugientis, notoſque ſibi calles percurrentis indicio intercepta, tantum terrorem incuſſit Cæſari tàm nefandæ coniurationis ignaro, vt Oeniponte vbi periculi ignarus agebat, noctu præcipiti fuga cum paucis è ſuis imparatus ſe proripuerit, ſubduxeritque in Carniam, inque obuia Venetorum auxilia incurrens tantum pauorem concepit, vt ægrè ex eo, de optima amicorum voluntate certior factus, ſe colligeret. His aduerſis attrita eſt admodum Cæſaris valetudo, vt ſcribit
,, Surius. [Ita nec opinato à tàm multis non
,, vno loco hoſtiliter appeti, & iam propè in
,, ipſas hoſtium manus incidere: tàm eſt huma-
,, næ infirmitati moleſtum, vt non pauci etiam
,, ex longè minoribus caſibus legantur ſubitò
,, vel apoplexia, vel alio morbo extincti, & eſt
,, veriſimile Carolo Cæſari hanc inopinatam
,, perſecutionem non paucos vitæ annos detra-
,, xiſſe, quamquam nec illi diù ſuperuixerunt,
,, qui in eum tàm hoſtiliter incurrerunt.] Oc-
cupato Oeniponte eadem die, qua diſceſſerat Cæſar, Mauritius, cùm intercipiendi Cęſaris ſpem amiſiſſet, veritus nè à Cæſare, conquiſitis vndique auxilijs ac instructo exercitu euerteretur, ad pacis conſilia mentem flexit, ac primùm à Ferdinando Rege Lincij in colloquium pellectus eſt; cùmque ſine ſocijs paciſci poſſe negaret, extracta eſt concordiæ actio, indictique ſolemnes Conuentus Paſſauij, in quibus Mauritius Cæſari conciliatus copias in Hungariam aduersùs Turcas tranſmiſit, ſcriptiſque Gallo Regi vndecimo die Maij literis Gallico fœderi abrenuntiauit, Lutheranos verò Concionatores proſcri-

Mauritius Saxo de pace agit cum Cæſare.

ptos à Cæſare Auguſtam reuocauit, ita enim ſe libertatem Germaniæ reſtituiſſe ſibi perſuaſit. Sed ò miſeram libertatem, quæ Sathanæ mancipat huius libertatis cupidos, atque aſſertores! Narrat enim Surius, cùm in Paſſauienſibus cœtibus diſquireretur, in quibus violata eſſet Germanica libertas, decretum fuiſſe, vt Religionis cauſa nemini moleſtia fieret, donec lis omnis compoſita foret, ac Landtgrauium liberatum, Saxonemque è carcere à Cæſare dimiſſum fuiſſe.

33 Ingrata, ac permoleſta fuit ea concordia tùm Henrico Galliæ Regi, tùm Alberto Brandeburgico, atque adeò ab ijs repudiata; & quidem Albertus Brandeburgicus, cùm iam ante à Wolfgango Theutonici Ordinis Magiſtro poſt vexatam direptionibus, & varijs cladibus eius ditionem inſignem pecuniæ vim extorſiſſet, æquè in Lutheranas Vrbes, atque in Epiſcopos auaritiam, crudelitatemque exercuit. Norimbergenſem agrum depopulationibus, incendijſque atrociſſimè fœdauit, atque à Ciuibus demùm ducenta aureorum millia abraſit, abſtraxitque tormenta ſex bellica maiora; Bambergenſem, & Wirczburgenſem Epiſcopos, ad pacem ab eo redimendam adegit, Wormatiam, Spiramque occupauit, Francfordiam, Vlmamque fatigauit bello, Moguntiam, Treuiroſque inuaſit, totque Oppida deleuit, ſpoliauitque, vt verè Germaniæ flagellum crederetur. Cùmque Lutherani ob pecunias Romam Sacerdotiorum cauſa exportari ſolitas in Romanum Pontificem, vt Germanię ſpoliatorem declamare ſint ſoliti, tot, & tanta damna ab ipſis Lutheranis Germanię illata fuere violatę Religionis cauſa, vt eę pecunię Romam exportari ſolitę pro nihilo habendę ſint: denique Albertus ſpoliata Germania, cùm de ſtipendio cum Gallię Rege diſceptaret, à Cęſare illius arma in Gallum auertere meditante in gratiam admiſſus eſt; nec audirę ſunt à Germanis Lutheranis, Cęſaris, & Concilij metu iam leuatis Gallorum Regis preces, quibus eos in fœderis ſui fide continere, confirmareque in rebellione nitebatur.

34 Extant enim Henrici II. Regis Gallorum literę ad Germanię Principes, quibus repetita veteris inter Gallos, & Germanos amicitię memoria, inſinuat ſe pręteritis Menſibus poſtulatum fuiſſe à nonnullis Principibus Germanis, vt eorum libertatem à vi, & tyrannide Auſtriacę familię vindicatam tueretur, ad quam aſſerendam, captoſque Principes liberandos arma ceperit, ac non exercitum modò, ſed etiam vitam diſcriminibus obiecerit, ſecundo ſucceſſu, adeò vt Principes liberati è carcere fuerint, ac præſidia Hiſpana ex Vrbibus Germanię deducta, grauioraque Cęſaris imperia conuerſa in amicas preces, nec iam nouam rerum conuerſionem metuendam; cùm Imperator difficillimo implicitus morbo decumbat, iamque Gallicis armis Auſtriacum iugum è Germanorum ceruicibus depulſum: tanti itaque beneficij vt memores ſint rogat, nec patiantur, quidquam in Ordinum Comitijs aduersùs Galliam decerni. Imperatorem multa quidem agitare conſilia aduersùs Gallos, vt vindictam reperat ab ijs Principibus, qui erga eos ſtudiũ Regium explicuerint, indeque aſperatas eius iras, quod præciſas ſpes exercendi in Germania liberi dominij, vel ſaltem doleat inducere iam non poſſe filium in ſucceſſionem hęreditariam Imperij maximo tot Principum antiquiſſimæ Nobilitatis damno, abiectaque Imperij aduersùs Turcicam vim defenſione belli molem in Galliæ Regnum conuerterit,

M.S.Car. Spad. ſig. num. 137. pag. 202.

ipſos itaque tanquam præcipua Imperij membra hortatur, nè illius voluntatibus conſentiant, nenè vlla auxilia, aut præſidia ipſi aduerſus Galliam decernant, vt aliàs in Spirenſi Conuentu iniquè decreta fuere, vnde innumera mala in Germaniam redundarint: moliri Cæſarem Principum vires infringere, vt cùm debilitati fuerint, eos in gyrum mandatorum ſuorum agat, nec poſthac ijdem Principes in Comitijs tueri ſua iura, ſeque ab iniurijs Imperatoris, vel Adminiſtrorum ejus vindicare poſſint: ſola pietate ſe permotum ad infringendam eius vim, ac tyrannidem: ab omni veriſimilitudine alienum eſſe, quod prætexit: ſe tanquam Imperij Patrem huic bello accingere, ad Metim, Tullum, ac Virodunum recuperanda, hæc enim aliena ab omni jure, cùm eæ Vrbes olim Gallicæ fuerint ditionis, atque in fœdere cum Principibus inito comprehenſæ ſint, ob digniſſimos reſpectus, ac bonum publicum ipſius Imperij, atque aduersùs vim Auſtriacæ Domus, imò ne euertatur Imperium, vel nè aliquo damno afficiatur, illum ad effundendum animi furorem, & inſtabilem ambitionem ſatiandam has inimicitias ſuſcepiſſe, ac Germania Turcicæ prędæ expoſita minaces iras in Galliam conuertere, nec tamen alium fructum, quàm inſignis pudoris, ac damni relaturum meminerint, itaque datæ fidei ab eorum Oratoribus in Caſtris Regijs propè Viſimburgum ſint memores, nec hoſti auxilia vlla conferant, certiorem verò ſe factum promiſſa ab ijs auxilia Cęſari, atque conſenſiſſe, vt per eorum terras in Galliam irrumpat, quod ſi permiſerint, cùm ditiones Galliæ finitimas teneant, vltionem ab ijs repetendam intentat. *Datum Rhemis XII. Nouembris MDLII.*

Videtur ad Palatinum ſcripſiſſe.

35 Porrò Henricus Galliæ Rex ſpecie tuendæ libertatis Germanicę Tullo, Virodunо, ac Meti potitus, vt diximus, reiectuſque ab Argentinenſibus, Lucemburgenſem ditionem inuaſerat, atque Damuillerium, Yuodiumque (capto in eo Mansfeldio Comite) ſubegerat, à quo captas Vrbes Imperij repetiturus. Cæſar verò pacatis Germaniæ turbis, permiſſaque Lutheranis impiè ſentiendi contra fidē licentia, florentiſſimo exercitu collecto, immiſſiſque in Galliam Belgicis copijs, atque Hiſdino expugnato, importuno màximè tempore vigeſimo ſecundo Octobris Metim obſedit, medioque Nouembri peruenit in Caſtra, ac licèt omni conatu, & impreſſione irrumpere in Vrbem aſſidua tormentorum bellicorum diuerberatione quaſſatam pertentaret, fracti ſunt eius impetus virtute Guiſij Ducis, cuius frater Aumalius initio in eruptione ab Alberto captus fuerat, ſæuientibuſque in exercitu Germanico, frigore, morbiſque epidemicis, exeunte Decembri Cæſar obſidionem ſoluit, relicta ſauciorum, frigoreque, ac fame pereuntium miſera multitudine, quę ſequi Caſtra non poterat, quam Guiſius exaggerata Chriſtiana pietate præditus non confecit, ſed refecit, refectamque libertate donauit, cuius virtutem Surius his verbis commendat. [Guiſius Princeps, qui Vrbem propugnauit, egregia in milites Cæſaris morbo, aut vulneribus, nè exercitum ſequi poſſent, impeditos, vſus eſt humanitate, & libertate benignè eos recipiens, & rebus omnibus neceſſarijs adiuuans. Fuit ſanè hoc facinus Chriſtiano Principe dignum, & merita apud omnem poſteritatem laude celebrandum. Certè idem ille Princeps Religionis Catholicę fuit conſtantiſſimus propugnator, quæ res illi tandem mortem conciuit.] Habitis à Guiſio ſolemnibus ſupplicationibus, inquit Thuanus, [Poſtridiè Lutherani libri per Vrbis domos diligenter conquiruntur, & Guiſij iuſſu palàm à Carnifice cremantur.

Sur. in comment. Iac. Aug. Thuan. l. 11.

Hæreſi exciſa in Vrbe Metenſi.

36 Exceptus eſt tot aduerſis Cæſar cùm acerbiùs ageret cum Gallo, nec illius amicitiam ad excindendā hæreſim perneceſſariam cum aliquo rerum ſuarum damno, quod longè maiore compendio reſarcitum fuiſſet, compararet, affectatæque in Galliam tyrannidis ſuſpicionem non remoueret, quanta autem infælix illa inter Cæſarem, Gallumque æmulatio Chriſtiano Imperio mala inuexerit, nulla mens capere poteſt, nec oratio exprimere, cùm indè diſturbatum Concilium, hæreſiſque confirmata fuerit. Cùm verò hæc vltima bella duxiſſent originem ex Octauij Farneſij Ducis defectione, Luſitaniæ Rex publicæ pacis, & Chriſtiani Imperij quietis, amplificationiſque ſollicitus, præſentiens imminentia mala, Pontificem ad redintegrandam cum Octauio, & Gallorum Rege, qui eius clientelam arripuerat, concordiam ſollicitauit. Cui reſpondit Iulius alendę pacis amore illius perturbatori, ac perduelli Octauio motum bellum, imploratumque Cęſareum in eum auxilium: verùm Octauium accerſitis Gallicis copijs obduruiſſe in pertinacia, vexatumque ab his hoſtili populatione agrum Bononienſem: ac ſe Gallorum Regis reſpectu beneuolentiæque in eum inſita propenſione, Octauium, ſi redierit ad officium, Parmamque recepto Camerino Eccleſię reſtituerit, illum in gratiam admiſſurum.

Spreta mala Gallica amicitia.

Io: Rex Luſitaniæ pro pace cum Octauio Farneſio ſcribit Iulio.

Regi Portugalliæ.

Iul. III. l. 6. brev. ſig. num. 2885. p. 5.

37 Chariſſime, antequam Deus nos ad Pontificatum vocaret, & poſt noſtram etiam ad illum vocationem, nihil ęquè ac ſtudium, deſiderium, amoremque publicę pacis animo, & mente reuoluimus, nihilque magis abhorruimus, quàm arma, & bella; iſque pręcipuè pacis amor effecit, vt ad continendum in officio Octauium Farneſium ſubditum noſtrum nobis, & huic ſanctæ Sedi rebellantem, eaque molientem, quæ Italię tranquillitatem turbare poterant, auxilium brachij ſęcularis à Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Carolo V. Imperatore ſemper Auguſto implorauerimus: cùm neque exhortationes, neque preces, neque minę, quas priùs adhibueramus, quidquam cum ipſo Octauio profuiſſent, qua in re accidit (id quod minimè fore expectabamus) vt Chariſſimus in Chriſto Filius noſter Henricus Francorum Rex Chriſtianiſſimus, nulla in re à nobis laceſſitus, quinimmò omnibus honoribus, & fauoribus a nobis auctus, Octauij defenſionem ſuſceperit, eiuſque milites non ſemel tantùm, ſed ſępiùs agrum noſtrum Bononienſem, & Romanę Eccleſię loca hoſtiliter, atque immaniter inuaſerint, ac diripuerint. Hæc fuit, fili chariſſime, cauſa, atque origo diſcordiarum, & belli, in quo ſi vlli conquerendi ratio competit, nobis certè conquerendi, lamentandi, clamandi, & ad Cœlum vſque voces extollendi competit. Tacuimus tamen, nec vllo modo hactenùs conqueſti ſumus, credentes nos patientia Regem ipſum vincere poſſe, Clementiſſimumque Deum rogantes, vt eidem mentem immutaret ad meliora capienda conſilia, quę ipſi Regi, eius Regno, nobis, vniuerſę Italię, atque vniuerſæ Reipublicę Chriſtia-

Digitized by Google

ſtianę ſalutaria forent. Nondum placuit ipſi Deo, cuius incomprehenſibilia ſunt iudicia; & inueſtigabiles vię eius, nos conſolari, quo fit, vt Maieſtatis Tuæ de pace officia mirum in modum nobis placuerint; fatemur enim ingenuè optare, nos cum omnibus hominibus, ac præſertim cum ipſo Rege pacem habere; neque obliti ſumus, aut vnquam obliuiſcimur prędariſſimorum Suæ Maieſtatis erga perſonam noſtram meritorum, ſed in hoc vno pax verſatur, vt Octauius noſtræ manſuetudinis, & clementiæ indulgentia, quam minimè meritus eſt, quamque nihilominùs ipſius Chriſtianiſſimi Regis intuitu clementer elargiemur, nobis obediat, ſicut debet, atque accepta à nobis ampla Ducatus Camerini recompenſa, quam ſanctæ memoriæ Paulus III. Prædeceſſor noſter eius Auus, ei forſan non dediſſet, nobis, & huic ſanctæ Sedis Parmam diſcordiarum cauſam, & fomitem reſtituat, quocirca ſicut Maieſtati Tuę de ijs, quæ iam pro pace reducenda fecit, gratias agimus, ita eam in Domino hortamur, vt ab eius pio incœpto non deſiſtat; nam nos ad omnia, quę ad ipſam pacem conficiendam ſpectent, paratiſſimos, ac promptiſſimos inueniet, modò noſtri, & huius ſanctę Sedis honoris ratio habeatur, &c. *Datum Romæ VI. Ianuarij MDLII. Anno II.*

Lib. 3. Lit. princ.

Induciæ inter Pontificem, & Regem Galliæ oper Cardinalis Turnonij.

38 Sequuta mox Germanicarum rerum conuerſione, ac Cęſare difficillimo implicito bello, ac penè oppreſſo, Pontifex ad pacis ſpectauit conſilia, ac permiſſa etiam Octauio Parma pacifici inducias decreuit, de quo Ioannes Baptiſta è Monte Gonzagam belli Parmenſis auctorem, ac Ducem certiorem fecit, Kal. Aprilis, codemque Menſe miſſo à Gallo Rege Cardinale Turnonio Oratore, atq; interprete ſequeſtra pax ſancita eſt, de qua meminere Acta Conſiſtorialia his verbis. ,, [Nuper Sanctitas Sua fecit verbum de ,, tractatu inter eum, & Reuerendiſſimum de ,, Turnone ſuper ſuſpenſione armorum inter ,, Sanctitatem Suam, & Sereniſſimum Domi- ,, num Henricum Francorum Regem Chriſtia- ,, niſſimum ratione Mirandulę, & Parmę, red- ,, dens illius rationem.] Conſtitutæ ſunt eæ Induciæ in duos annos, vt ex eo initio paci vniuerſę via muniretur; dolebat enim Pontifex Parmenſis belli occaſione tot, ac tantas hominum cędes patratas fuiſſe, perturbatumque Chriſtianum Imperium, quę omnia Pontifex Gonzagę his literis adulto Aprili ſignificauit, monuitque, vt lapſo eodem Menſe Mirandulę obſidionem ſolueret, in qua tumultuario certamine Ioannes Baptiſtà de Monte, Nepos, Pontificis, dum Cęſareas partes ſequitur, vulneratus occubuit.

Acta Conſiſtorialia. ſig. num. 324. pag. 83.

Don Ferranti Gonzagæ.

Iul. III. lib. breu. 5. ſig. n. 2884. p. 124.

39 Dilecte fili ſalutem. Tractauit nobiſcum Venerabilis frater noſter Franciſcus Cardinalis de Turnouo, Chariſſimi in Chriſto filij noſtri Henrici Francorum Regis Chriſtianiſſimi nomine, vt tàm ratione Parmę, quàm Mirandulę ad certum tempus armorum ſuſpenſio, vt potè pacis præuia fiat, ita vt poſt ipſum tempus Rex ipſe Octauium Farneſium in ſua libertate dimittere teneatur, etſi placuerit Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto in hac ſuſpenſione comprehendi, nulla iniuria, nullumque damnum, tàm ipſius Imperatoris Statibus, quàm noſtris, ex dictis locis Parmæ, & Mirandulæ inferri queat, quæ quidem omnia, & quæcumque alia inter nos, & Cardinalem ipſum tractata, ipſi Cæſari per Nuntium apud eius Maieſtatem noſtrum dedita opera ſignificari fecimus, & nos hic dilecto filio Nobili Viro Didaco de Mendoza Cæſareo Oratori explicauimus. Cùm autem conſideremus obſidionem Parmę, & Mirandulæ nullos alios hactenùs peperiſſe fructus, quàm hominum cædes, vaſtationes, ac rapinas, quas ſemper abhorruimus, abhorremuſque, neque alios indè effectus in futurum ſperari poſſe, quòdque finito ſuſpenſionis tempore, Octauius ipſe, vel nobis omninò obediet, vel cenſuræ, atque aliæ pœnæ contra eum prolatæ faciliorem executionem habere poterunt, hanc ſuſpenſionem armorum, quantum in nobis eſt, Deo duce, amplecti decreuimus, firma ſcilicèt ſpe ducti, vt poſtea plena, & generalis pax per ipſius Dei gratiam omninò ſubſequatur, pro qua reducenda, nullum communis Patris officium omittemus, neque vllum prętereà laborem, aut incommodum effugiemus: ſcripſimus itaque dilecto Filio Nobili Viro Alexandro Virellio, id quod etiam bonę memorię Ioanni Baptiſtę de Monte noſtro ſecundùm carnem nepori ſcripſeramus, tuæque Nobilitati id ſignificari mandaueramus, vt poſt pręſentem Menſem, pro quo milites ſolita ſtipendia iam receperant, ab obſidione Mirandulæ cum ſuis militibus diſcedat; licèt autem putemus Nobilitatem tuam hæc omnia non ſolùm, & ipſius Nepotis noſtri, ſed etiam aliorum literis, & nuntijs intellexiſſe, voluimus tamen nos quoque, ea ipſi tuæ Nobilitati per proprium tabellarium ſignificare, vt quęcumque futura ſit ipſius Imperatoris, quoad eius comprehenſionem, in hoc ſuſpenſionis tractatu deliberatio, poſſit tua Nobilitas interim ea parare, quæ eius Maieſtatis rationibus, ac dominij, & exercitus ſecuritati conducere exiſtimabit. *Datum Romæ, &c. XX. Aprilis, MDLII. Anno III.*

Induciæ inter Pontificem, & Regem Galliæ...

Scribit Iulius III. vt obſidio Mirandulæ ſoluatur.

Ex l. 3. Lit. princ. pag. 123.

40 Quod ad pacis leges inter Pontificem, Gallumque conſtitutas attinet, referunt literæ XXIX. Aprilis exaratę, Pontificem pollicitum, Pontificium, Cæſareumque exercitum à Parmæ, & Mirandulæ obſidione remotum iri, nec biennij flexu in Parmenſi Mirandulænè agro hoſtiles excurſiones agendas, viciſſimque Gallos ſpopondiſſe, ex Parma, Mirandulauè aduersùs Pontificem, Cæſaremuè nullas hoſtiles eruptiones factum iri; porrò Gallorum Regem debito cultu Maiorum more, obſeruantiaque Pontificem proſequuturum, nec Romana diplomata, Pontificiaque in Sacerdotijs conferendis decreta reſciſſurum, aut impediturum; cenſuras, atque indiciaria Acta confecta aduersùs Octauium, eiuſque ſocios ad biennium reuocatum iri, atque Oppidum, cui Caſtri nomen eſt, Farneſijs reſtituendum à Pontifice, nec ex ea Arce quippiam hoſtile aduersùs Romanum agrum, vel ditionem Cæſaream, vel Senas tentandum à Gallo. Si fortè pactis conuentis Cęſar aſſentiri nollet, Pontificem Cęſareis bellis non ſe impliciturum, ac ſi dierum ſexdecim flexu pactas leges non admitteret, beneficio pacis tùm in ijs, quæ ad ipſum, vel Senenſem rem ſpectarent, excluſus cenſeretur. Quæ conuenta Pontifex rata habuit his verbis.
,, [Ego Iulius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus
,, promitto, & aſſero, vt ſuprà.]

Induciarum leges inter Pontificem, & Henricum II.

Cardinalis verò Turnonius Regio nomine hæc
,, verba ſcribit: [Ego Franciſcus de Turnonio
,, Cardinalis Epiſcopus Sabinenſis, nomine, quo
,, ſuprà, promitto, iuro, & affirmo.]

Cæterùm Cæſar aduerſarum rerum mole preſſus damnauit Parmenſe bellum, aſſenſitque

Indu-

Digitized by Google

Ext. de eo Lat. lib. 3. Lit. prim. Inducijs memoratis, de quo Ioannes Iacobus Medices XXIX. Maij Carolum Gonzagam certiorem fecie.

Conciliata fælicibus hiſce auſpicijs pace inter Pontificem, & Gallorum Regem, grauiſſima rerum mole exoneratus Iulius, licèt Henricus Galliæ Rex immaniſſimo facinore læſiſſet Eccleſiam; vt qui obſtitiſſet, ex inito cum Lutheranis fœdere, nè illi decretis Concilij Tridentini parere cogerentur à Cęſare, tamen nè eum Regem iudiciaria acerbitate in grauiora mala adduceret, ac potiùs vt eum lenitare ad officium alliceter, refertas ad eum pio officiorum genere haſce literas dedit, Oratoremque ad alendum mutuum amorem ad eum decreuit.

Regi Christianiſſimo.

Iul. III. lib. 6. breu. ſi. n. 2885 pag. 191. 41 Chariſſime, &c. Quemadmodum nihil nobis moleſtiùs erat Tuæ Maieſtatis nobiſcum diſſenſione, ita nihil iucundiùs, aut optatiùs mutua noſtra reconciliatione nobis accidere potuit, quod quidem Tuæ quoque Maieſtati pro ſua, ac Maiorum ſuorum erga hanc ſanctam Sedem, & Summos Pontifices beneuolentia, atque obſeruantia eueniſſe non dubitamus: quod ad nos attinet, daturi certè ſumus operam, vt ex parte noſtra hæc reconciliatio perpetua futura ſit, ſperantes Maieſtatem Tuam non commiſſuram, vt in ea re vincatur à nobis: nam memoria recolere debet, ſicut & nos quoque recolimus, quantum ſemper honoris, exiſtimationis, ac emolumenti & huic ſanctæ Sedi, & iſti Regiæ Coronæ attulerit Summorum Pontificum, & Regum Chriſtianiſſimorum concordia, atque coniunctio; quamobrem Deum ſupplices oramus, vt eam, quam certè mundus dare non poteſt, pacem, quamque Maieſtati Tuę, & nobis clementer conceſſit pro ſua Diuina bonitate, & gratia perpetuò conſeruet: interim verò, vt pro veteri huius ſanctæ Sedis conſuetudine Nuntium noſtrum apud Maieſtatem Tuam permanentem habeamus, qui noſtras & ipſius Sedis res, & negotia apud eam tractet, & agat; vicilliſſimque de Tuæ Maieſtatis rebus, & negotijs, quandocumque acciderit, ad nos ſcribat, Venerabilem fratrem Proſperum de Sancta Cruce Romanum, Epiſcopum Chiſamenſem, Prælatum domeſticum noſtrum, & Rotæ noſtræ Auditorem, quem quidem ob eius nobilitatem, doctrinam, ac prudentiam amamus plurimùm, in Dei nomine ad Maieſtatem Tuam mittendum duximus, &c. *Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem die XV, Iulij MDLII, Anno III.*

Senenſes tumultus. 42 Conciliato ſibi Gallorum Rege Iulius, niſus eſt exortos in Italia tumultus componere, qui, Senenſium ciuium inter ſe diſſentientiū occaſione, in apertum & exitiale bellum erumpebant; vt dū alij Cęſareum, alij Gallicum exambiunt ſubſidium, Cæſareis, Galliſque inter ſe certantibus, bellicis attriti calamitatibus, amiſſa libertate in externorū ceciderint ſeruitutem. Floruerunt Senæ opibus, dum Cæſareas partes tuerentur. Sed cùm nonnulli *Adrian. lib. 5. & ſeq.* inuidia perciti ſummos etiam prenſarent honores, hinc mutuus inter eos liuor & bellicus ſtrepitus exarſit: ad pacandos eos motus, ſuadente Coſmo Medice, Granuellanus Adminiſter Cæſareus Senas ſe contulit, Hiſpano nomini addictos confirmauit, Gallicæ factionis ſtudioſos vel ſuſpectos ciuitate diſpulit, ſanxitque, vt præſes Cæſareus Senis maneret, ad quem grauiores cauſæ deferrentur. Ad cuius auctoritatem confirmandam præſidium Hiſpanum Senis impoſuit. At cum præfectura Senenſis collata fuiſſet Didaco Mendozæ, ille, vt Hiſpanum Imperinm in ea Vrbe aſſereret, muniſſimam arcem extruxit, frænumque Vrbi iniecit. *Hiſpani eius Vrbis Imperium inuadunt.*

43 At Senenſes ab Hiſpanorum militari licentia laceſſiti, atque impatientes ſeruitutis, icto cum Gallis clandeſtino fœdere eos Cluſium exciuere; ex quo oppido Senas facto impetu ingreſſi, coniunctiſq; ſibi Senenſibus Hiſpanos oppreſſere, atque eiecere ex Arce, quam mox ſolo adęquarunt. *Excitis Gallis pelluntur à Senenſibus.*

De parta libertate Gallicis copijs Senenſes Galliæ Regi maximas grates egerunt, ſed cùm pulſis Hiſpanis fouerent Gallos, ſuſpicionem mouere Coſmo Duci Florentiæ, ne à Gallis ſibi aliquod periculum impenderet; atque adeò monuit Senenſes, vt ſuam ita tuerentur libertatem, vt nec Gallis, nec Hiſpanis ſe addicerent; Iulius etiam Pontifex, cùm metueret, ne Senenſis diſcordiæ faces etiam ditionem Eccleſiaſticam corriperent; non enim paſſurus videbatur Imperator, vt Galli Senis imperitarent, decreuit Legatum Cardinalem ad Senenſes mittere, vt eos in concordiam adduceret; atque ita libertatem ſuam aſſererent, vt nec Gallis, nec Hiſpanis ſe ſubijcerent; habitoque Cardinalium Senatu fermè medio Auguſto Fabium Mignanellum tit. S. Sylueſtri Presbyterū Cardinalem patria Senenſem miſit, inſtruxitque ampliſſimis mandatis.

De hac legatione decreta monuit Florentinos Iulius, ne Senenſes ciuili bello attritos vexarent, vel exules auxiliaribus armis iuuarent, ac ne adiectum nouo igne arderet Italia: totam enim controuerſiam amantiſſima concordia, & firmiſſimi fœderis pactione, de qua colloquia Romæ inita ſunt, componendam.

Pontificius Legatus ſe contulit Senas; ſed qui gubernacula illius Vrbis capeſſiuerant, metuentes ſibi, ne ab aduerſarijs ab adminiſtratione publicæ rei ſubmouerentur, Gallico ſuffulti præſidio, Legati conſilia, ac mandata Pontificia diſturbarunt: quare Iulius Legatum Romam redire iuſſit, atque Imperator ad eos bello edomandos ſe comparauit, de quo proximo anno recurret ſermo. *Legatus Pontificius repulſam paſſus.*

44 Conuertit etiam ſtudia ſua Iulius ad redintegrandam pacem inter Carolum Quintum Cæſarem, & Henricum Galliæ Regem, quam ſuſcepto infælicitèr Parmenſi bello turbauerat, de que decernendis ad eos Legatis egiſſe in Senatu Cardinalitio referunt Acta Conſiſtoralia. *Legati pro pace inter Carolum V. & Henricum electio.*

,, Die Lunæ XI. Iulij MDLII. Sanctiſſimus
,, Dominus Noſter fecit verbum de claſſe Turca- *Acta Conſiſt. ſign. num. 134. pag. 86.*
,, rum, quæ deſcenderat in mare Tyrrheoum,
,, & tumultibus quotidiè in Germania factis,
,, necnon odijs inteſtinis inter Principes Chri-
,, ſtianos contractis, & quòd propterea delibe-
,, rauerat in primis mittere duos Nuntios, vnum
,, videlicet ad Cæſaream Maieſtatem, & alium
,, ad Regem Chriſtianiſſimum pro pace conci-
,, lianda, & poſtmodum, ſi opus eſſet, duos Car-
,, dinales, & demùm inhærendo veſtigijs ſuorum
,, Prædeceſſorum ad illos ſe perſonaliter confer-
,, re, & Principes ipſos totis viribus ad pacem
,, reducere.] Repetita ſunt eadem ſtudia, & curæ inſtauratæ menſe Septembri, cùm Cæſar omnes Germaniæ vires in Galliam effundere meditaretur.

,, XXVIII. Septembris MDLII. Sanctiſſimus *Acta Conſiſtoralia ſig. n. 134. pag. 93.*
,, accepit vota Reuerendiſſimorum DD. de mo-
,, do tenendo pro componenda pace inter Chri-
,, ſtianos Principes, & concluſum eſt, vt Sancti-
,, tas ſua deputaret aliquos ex Reuerendiſſimis,
,, qui ei aſſiſterent, & viderent, quando eſſet
,, tem-

Digitized by Google

,, tempus opportunum vel mittendorum Lega- ,, torum, vel literarum ſcribendarum, & po- ,, ſtea Collegio referrent, & vt Sanctitas Sua ,, tentaret omnia pro pace, ne taciturnitas pro ,, negligentia habeatur.] Continentibus piorum omnium votis expetebatur pax eo ardentiùs, quo diſcordia & Turcas, & Lutheranos, inſtigante Gallo, in exitium Eccleſiæ armauerat, nec tanta vnquam mala ex Parmenſi bello oritura Iulius vnquam exiſtimauerat, præuiderat quidem, ineunte anno, Italiam Turcarum excurſionibus vexandam, ad quas comprimendas ſe accinxerat, ac tria ordinum ſacri Senatus capita adornandæ Claſſi incumbere iuſſerat. Inſtructa ita eſt Claſſis, tùm Pontificio, tùm Cæſareo ſumptu, Duce Auria Genuenſi ad retundendos impetus Turcarum, qui iuncti Gallis Neapolitanum Regnum inuaſuri credebantur, at Chriſtiana Claſſis par Turcicę comparata non eſt, cùm tamen Turcica prædas ex Neapolitani Regni littore abactura Draguto Duce diuiſa fuiſſet; in eam diuiſam Auria incurrere decreuit; ſed cùm de eius aduentu certiores facti eſſent Turcæ, Auriæ claſſem mediam hinc inde cinxere, adeò vt tacta de omnium ſalute alea, ſeptem triremibus, quibus Germani vehebantur, abiectis, fugam arripere coactus ſit; his verò potitus Turca Chriſtianos captos, vinculis onuſtos miſeræ addixit ſeruituti, atque ſpolijs, & præda varia auctus eſt; Salernitanus verò Princeps, qui Gallicæ claſſi dum imperio præerat, ac Gallicis, Turcisque auxilijs fretus Neapolitanum Regnum inuadere, & amicos, vel inſtabiles animos ad defectionem ſollicitare decreuerat; cùm fruſtrà factionis ſocios pertentaſſet, re infecta claſſem Turcicam ſequutus Conſtantinopolim peruenit, ductiſque ibi Hybernis claſſem in proximum annum ad vaſtandam Italiam à Solymanno impetrauit: ita Chriſtianorum infæliciſſima diſſenſione Chriſtiana res in exitium perducta eſt, paribus diſſidijs in Hungaria inter Chriſtianos flagrantibus Chriſtiana res in eo quoque Regno magis afflicta eſt, vt mox dicetur.

Natal. Comes lib. 5.

Turcica Claſſis Claſſem Auriæ deuicit multam prædam, & captiuos retulit.

45 Inſtituta eſt hoc anno iudiciaria actio à Pontifice aduerſùs Ferdinandum Hungariæ, Boheimięque Regem, ipſiuſque Adminiſtros, qui ipſius imperio Georgium Cardinalem Moderatorem Tranſyluaniæ, ex inſidijs trucidarant.

Cædem iure factam contendit Ferdinandus Rex, ac Laſco Oratore ad Pontificem miſſo, multis criminibus cęſum onerauit, veluti Chriſtiani Imperij proditorem, ac Turcarum ſocium, quorum capita Iulius ordinem iudiciarium ſeruaturus ad Internuntium miſit, vt de eorum veritate inquireret, erantque concepta ſubiectis verbis.

Iul. III. lib. 6. bre. ſig. num. 2885. p. 106.

Ad docendum, clarèque demonſtrandum, quòd quondam Frater Georgius, dùm vixit Epiſcopus Waradienſis erga Sereniſſimam Maieſtatem Sereniſſimi Domini Ferdinandi Regis, cuius Seruitor erat, ipſiuſque ſecretorum Regis, in miſſum contra Turcas hoſtes pro defenſione Regni Hungarię exercitum, & ipſum Hungarię Regnum, vniuerſamque exinde Chriſtianitatem proditionem, & tradimentum moliebatur, præparabatque, & ducebat in fauorem Turcarum Chriſtianæ Religionis hoſtium; & eorum Principis, quodque propterea, & ex alijs infra dicendis cauſis, & rationibus, tanquam Reipublicæ Chriſtianæ proditor, & publicus hoſtis impunè occidi potuit, & meruit, ad alioſque omnes meliores fines, & effectus, quibus magis, & meliùs dici, & fieri potuit. Procurator, & eo nomine prędicti Sereniſſimi Regis, necnon, & nobilium Dominorum ipſius Sereniſſimi Regis in Regno Hungariæ Locumtenentis bellici, aliorumque qui in morte dicti Fratris Georgij interuenerunt, aut mortis eiuſdem quoquo modo participes, & conſcij fuerunt; dat, facit, & exhibet articulos infraſcriptos, ſuper quibus inſtat, & petit per vos Reuerendiſſimos Dominos ſanctę Romanę Eccleſię Cardinales, quibus per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum Dominum Iulium Diuina prouidentia Papam Tertium huius negotij commiſſio delegata eſt, etiam ad perpetuam rei memoriam. [Et paulò infrà.)

In primis quidem Procurator prædictus ponit, & probare intendit, quòd prędictus quondam Frater Georgius, dùm vixit Epiſcopus Waradienſis, viuente adhuc quondam Rege Ioanne, & deinde illo defuncto, donec ipſe Frater Georgius vixit, multa etiam magnę importantię, & enormia damna non ſolùm Hungariæ, & Boheminę Regnis, ſed vniuerſæ etiam Chriſtianitati intulit, & quòd per Turcas Chriſtianę Religionis hoſtes illata fuerint, cauſam, & occaſionem pręſtitit, & inter alia licèt poſt mortem dicti Ioannis Regis Sereniſſima Domina Regina Iſabella illius vxor benè pro ſua, & filij vtilitate, ac etiam pro totius Chriſtianitatis ſecuritate conſulta decreuiſſet, & vellet Sedem Regiam, Arcem, & Ciuitatem Budenſem concedere, & conſignare pręfato Sereniſſimo Ferdinando Regi Romanorum, &c. tamen per dictum Fratrem Georgium, & alios illi adhærentes id facere impedita, & deindè Ciuitatem, & Arcem prędictas Principi Turcarum cedere, & ab eodem Turca Principe Tranſyluaniam Prouinciam pro ipſius Reginæ filio cum titulo Sangiacatus, & ſub certo annuo cenſu magnæ quantitatis per Teſtas exprimendæ prædicto Turcarum Principi perſoluendo accipere perſuaſa, & compulſa fuit in magnum totius Chriſtianitatis potentię imminutionem, magnumque damnum, & detrimentum, ſicque teſtes examinandi ſciunt, ſicque fuit, & eſt vbique, & præſertim in illis partibus publica vox, & fama.

Apologia Ferdin. Regis de cæſo Georgio Card.

Item, quòd poſt prędicta, cùm dictus Frater Georgius relicta Ciuitate, & Arce Budenſi, cum prædicta Sereniſſima Regina Iſabella in Tranſyluaniam ſe contuliſſet, ibidem ipſe Frater Georgius ſuis artibus, & fallacijs multifariam decepta dicta Regina eiuſdem Prouinciæ adminiſtrationem arripuiſſet, talem adminiſtrationem gerendi cauſa multis, & varijs iniurijs, ac grauaminibus Reginam prędictam, & Illuſtrem eius filium affecit. (Et paulò infrà.)

46 Item, quòd cum ſucceſſu temporis magis creuiſſent diſcordię, & rixę inter prędictam Reginam Iſabellam, & dictum Fratrem Georgium, & ad illas ſedandas Magiſtratus Principis Turcarum in Ciuitate Budenſi commorans, Baſſa Budenſis vulgariter nuncupatus, cum aliquot millibus ſceleſtorum militum Turcarum Tranſyluaniam ingredi conaretur, fuit inde per prędictum Fratrem Georgium armata manu occurrentem repulſus, ac re infecta retrocedere coactus, quamobrem, & alijs etiam de cauſis per Teſtes, ſi opus erit, exprimendis, Princeps Turcarum cœpit odio habere dictum Fratrem Georgium, & velle eum ab adminiſtratione dictę Prouincię Tranſyluanię omninò remouere,

Digitized by Google

nere, ſicque fuit, & eſt verum, ac publica vox, & fama.

Item, quòd inde dictus Frater Georgius animaduertens ſe per ipſummet inuito Principe Turcarum non poſſe dictam Prouinciam Tranſyluaniæ tueri, ſe in illius regimine conſeruare, & ſic tali ſua priuata vtilitate impulſus, & coactus conuertit ſe, & confugit ad patrocinium prędicti Sereniſſimi Domini Ferdinandi Regis, orando, vt Sua Regia Maieſtas Tranſyluaniam ad manus ſuas reciperet, contentando filium Regis Ioannis ratione Patrimonij, & ipſam Reginam ratione ſuę dotis, & donationis propter nuptias, & cùm dictus Sereniſſimus Dominus Ferdinandus Rex ex anteacta vita cognoſceret ſubdolum, & verſipelle dicti Fratris Georgij ingenium, noluit illius verbis fidem præſtare, tandem ipſe Frater Georgius iteratis literis, & nuntijs ſpontè ſua obtulit, promiſit, & iurauit de cętero Regię Suę Maieſtati, & Chriſtianitati fideliter inſeruire, proteſtando inſuper, quòd ſi Sua Maieſtas illud facere negligeret, & exindè Chriſtianitati damnum emergeret, quod illud ſine ſua culpa eueniret: quapropter pręfatus Sereniſsimus Dominus Ferdinandus Rex, victus precibus, & adhibita fide pollicitis dicti Fratris Georgij concluſit pactum, & conuentionem prędictam, vt quemadmodum cum dicto quondam Rege Ioanne tractatum, & eo defuncto, cùm prędicta Regina Iſabella renouatum fuerat, Tranſyluania, & cętera ad Regnum Hungarię pertinentia ipſi Sereniſſimo Domino Ferdinando Regi reſtitui, & dimitti deberent, ipſique Regina Iſabella, & filius pro patrimonialibus bonis, ac dote, & donatione propter nuptias reſpectiuè contentarentur, prout contentati fuerunt, aſſignato etiam filio dictæ Reginę Iſabellę Ducatu Opolienſi in Sileſia, quem obtinet, ipſoque Sereniſſimo Domino Ferdinando Rege Tranſyluaniam aſſequuto, ipſoque per omnes illius Prouincię Ordines in verum Dominum agnito, & per illos fidelitatis iuramento ſibi pręſtito palàm, & publicè, & ſic fuit, & eſt verum, ac publica vox, & fama.

47 Item, quòd pręmiſſis peractis prędictus Sereniſſimus Dominus Ferdinandus Rex ad magis demulcendum, & continendum in officio prauum dicti Fratris Georgij ingenium, ne denuò aliquas turbas in Suę Maieſtatis, & Chriſtianę Reipublicę detrimentum ordiretur, & ſtatueret, & ſperans quòd iam ſaltē in ſuo extremo ſenectutis termino conſtitutus longa rerum experientia doctus fidem ſeruare didiciſſet, recepit illum ad Suę Maieſtatis ſeruitium, pręfecitque eum officio Wayuodatus in Tranſyluania priùs vnà cum Nobili Viro Andrea de Bathor Comitatuum de Zathmar, Zabolech, & deindè cùm ipſe Frater Georgius, prout erat homo ambitioſus, & ſuperbus recuſaret velle in officio collegam habere, ſolùm eum dicto officio Wayuodatus prępoſuit, ac etiam Theſaurarium Tranſyluanię fecit, ſtipendiumque propterea ipſi Fratri Georgio conſtituit magis quàm vnquam alicui alteri dicta officia exercenti datum fuiſſet, & præterea ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum Dominum Iulium Diuina prouidentia Papam III. diligentiſſimè interceſſit, vt Sua Beatitudo eundem Fratrem Georgium in numerum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium aſſumeret, cooptaret, prout aſſumpſit, & cooptauit, prout de his omnibus, & ſingulis teſtes examinandi notitiam habent, ac fuit, & eſt publica vox, & fama.

Item, quòd non attentis, nec conſideratis præmiſſis Sereniſſimi, & quòd ipſe Frater Georgius erat prædicti Domini Ferdinandi Regis Officialis conductus, & iuratus, & tàm multiplicibus beneficijs ornatus, & auctus, & quòd toties de præſtanda in perpetuum fidelitate promiſsiones, & iuramenta fecerat idem Frater Georgius maligno, & diabolico, vt veriſimiliter credi poteſt, ſpiritu ductus, cùm nefanda eius opera, & conſilia infrà dicenda à bono ſpiritu eſſe non poſſent, aſſumpſit propoſitum, fixitque intentionem, vt recuperaret gratiam Principis Turcarum, & ſi pro illa recuperanda vniuerſum Hungariæ Regnum, quinimmò etiam omnes totius Chriſtianitatis Prouinciæ in einſdem Principis Turcarum manibus, ſiuè per vim, ſiuè per traditionem, & per Chriſtianorum exercituum cædem tradendæ eſſent, & in tàm malo, & impio propoſito vſque ad mortem perſeuerauit; & pro eius nefarij propoſiti implemento multa nefaria, & enormia inferiùs magis particulariter exprimenda fecit, & perpetrauit, ſicque fuit, & erat in illis partibus communis opinio, & reputatio, firma credulitas apud omnes etiam populares, ac publica vox, & fama.

48 Item, pro proximè præcedentis articuli clariori, & magis particulari demonſtratione ponit, & probare intendit, quòd licèt poſt concluſam conuentionem prædictam, & iuxtà ipſius conuentionis tenorem dicta Regina Iſabella cum Illuſtri ſuo filio Caſſouiam ſe contuliſſet, vt tàm diù ibi manerent, donec prædictus Dominus Ferdinandus Rex eis dictum Ducatum Opolienſem traderet, & licèt etiam inter eos tractatum eſſet, quòd tributum occaſione Tranſyluaniæ nomine dicti filij Regis Ioannis pro tempore decurſo Turcarum Principis non aliter ſolueret, quàm ſi ipſe Turcarum Princeps inducias cum prædicto Sereniſsimo Domino Ferdinando Rege, etiam nomine, & reſpectu Tranſyluaniæ prorogaret, & eandem Tranſyluaniam ipſi Sereniſsimo Domino Ferdinando Regi quietam dimitteret, ſicque dicti tributi oblatio quidem ex tunc modo prædicto, ſed ſolutio non aliter, quàm inducijs prædictis firmatis facienda eſſet, ita quòd per ipſum Sereniſsimum Dominum Ferdinandum Regem priùs dicto Principi Turcarum ſub die penultimo Menſis Iulij anni præteriti MDLI. de recepta ad ſui obedientiam Tranſyluania, & alijs vt præfertur, geſtis ſignificatum, & deindè dicto Fratri Georgio per literas ex Colleſuario ſeptimo die Menſis Augusti anni MDLI. datas, ne dicto Principi Turcarum, aut ſuis Magiſtratibus diuerſimodè, ſed conformiter ſcriberet, ac cum eis de ſolutione tributi, vt præfertur, tractaret, mandatum fuiſſet, ipſeque Frater Georgius in ſuis literis eidem Sereniſſimo Domino Ferdinando Regi ad prædicta in hæc verba reſpondiſſet; videlicet: ,, [Memor autem ſum eorum, quæ de Principe Turcarum Maieſtati ,, Veſtræ ſcripſeram, eam igitur deinceps ſententiam & in ſcribendo obſeruabo, vt meæ ,, quoque literæ à Maieſtatis veſtræ literis differre non videantur.] His tamen omnibus non attentis, ſed poſtergatis, idem Frater Georgius maligno ſuo ſpiritu prædicto, vt veriſimiliter exiſtimari poteſt, perſuaſus, & ductus ad eundem Principem Turcarum omninò diuerſa, atquè etiam contraria ſcripſit, & nuntiauit, dicendo

Digitized by Google

do etiam contra rei geſtæ veritatem, quòd Tranſyluania adhuc erat in manibus, & obedientia filij Regis Ioannis, & quòd ipſe filius Regis Ioannis eam dumtaxat ob cauſam profectus eſſet Caſſouiam, vt vnam ipſius Sereniſſimi Domini Ferdinandi Regis filiam, Principum more, fide ſibi data in matrimonium eſſet copulaturus, ſupplicauitque eidem Turcarum Principi, vt dictum filium Regis Ioannis ſolita ſua benignitate & proſequi, & in eo tuendo ſuam erga illum gratiam oſtendere vellet, promittendo, quòd idem Regis Ioannis filius ipſi Turcarum Principi non minùs, quàm antea fidelis, & per omnia obſequens ſeruus foret, & infidelitatis accuſando Nobilem Virum Petrouith, qui Arces ſuæ cuſtodiæ commiſſas Sereniſſimo Domino Ferdinando Regi tradidiſſet, ſeque magnifaciendo, & excuſando, quòd ipſe Lippam, Solimos, & Themeſium nunquam poſſediſſet, ſed dictus Petrus, qui illas Sereniſſimo Regi Ferdinando tradiderat, & prætereà per certos Nuntios ad id deſtinatos, idem Frater Georgius ad dictum Principem Turcarum tributum prædictum occaſione Tranſyluaniæ, nomine dicti filij Regis Ioannis & ſuo nulla habita mentione, ſeù eatione induciarum prædictarum, miſit palàm, & publicè, & ſic fuit, & eſt verum, ac publica vox, & fama.

49 Item, quòd præmiſſa adeò, & in tantum fuerunt, & ſunt vera, quòd dictus Turcarum Princeps ab eodem fratre Georgio, ſicut præfertur, incitatus, ſuo Magiſtratui Græciæ Beglerbego nuncupato mandauit, vt cum ſuo exercitu verſus Tranſyluaniam pergeret, & quæ poſſet loca ex inferioribus Hungariæ Regni partibus occuparet, eidemque Fratri Georgio, & Regni Tranſyluaniæ Statibus diſtrictè præcepit, ne dictam Reginam Iſabellam cum filio ſuo è Regno Hungariæ emigrare paterentur, & caſu, quo iam egreſſi eſſent, eos citra moram reducerent. Et cùm antea Princeps Turcarum prædictus eundem Fratrem Georgium ab omni gubernatione eemoueri iuſſiſſet, cumque (vt præfertur) odio proſequeretur, malis ipſius Fratris Georgij officijs prædictis delinitus, cùm denuò adminiſtrationi Regni præfecit, omnem eidem Regni prædicti gubernationem committendo, præcipiendoque dictæ Reginæ Iſabellæ, ne Fratrem Georgium in regimine, & adminiſtratione prædictorum impediret, ſeù quoquo modo turbaret, palàm, & publicè, & ſic fuit, & eſt verum, ac publica vox, & fama.

Item, quòd eiuſdem temporis ſpatio dictus Frater Georgius inconſulto dicto Sereniſſimo Ferdinando Rege ſuos proprios Nuntios, & cum ſuis proprijs mandatis, tàm ad præfatum Beglerbegum Græciæ, quàm ad Portam ipſius Principis Turcarum ablegauit, & miſit ad effectum magis conciliandi ſibi gratiam dicti Principis Turcarum, illiuſque Baſſarum, & Viſiriorum, offerendo eis inter alia præfati Sereniſſimi Regis Ferdinandi milites in Hungaria, & Tranſyluania exiſtentes, aut exinde expellere, aut in ipſorum Turcarum manibus tradere velle palàm, & publicè, & ſic fuit, & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum, ac publica vox, & fama.

Item, quòd licèt intellecto aduentu dicti Beglerbeghi cum ſuo exercitu versùs inferiorem Regni Hungariæ partem, Sereniſſimus Dominus Ferdinandus Rex crebris literis præfatum Fratrem Georgium admonuiſſet, ac per nobilem, & ſtrenuum Virum Ioannem Baptiſtam Caſtaldum in illis partibus, & Sereniſſimi Domini Bohemiæ Regis bellicum Locumtenentem cohortari feciſſet, vt ipſe Frater Georgius vnà cum eodem Domino Ioanne Baptiſta Locumtenente, ea, quæ ad illarum partium Regni defenſionem pertinerent, agenda, & curanda fortiter ſuſciperet, Ciuitates aliquas præcipuas, & paſſus in confinibus magis neceſſarios fortificaret, viris, armiſque, & victualibus communiret, ad eamque rem ſubſidium, & contributionem aliquam à Regnicolis obtinere iuuaret, & cooperaretur; & licèt ipſe Frater Georgius ad præmiſſa ſe benè affectum, & præparatum fore oſtenderet, & polliceretur, tamen animo vt hoſtes faciliùs, & tutiùs procedere poſſent (proditorem ſe gerens) Regnicolarum conuentum connocare plus æquo diſtulit, & eo tandem conuocato, licèt ipſi Regnicolæ pro certorum locorum communitione contributionem decreuiſſent, ipſe tamen Frater Georgius clandeſtinè ſuis practicis, & fraudibus decretas fortificationes, & communitiones huiuſmodi continuari, & perfici varijs modis impediuit, & diſtulit; dumque hæc in Tranſyluania gerebantur, eius dilationis, & impedimentorum occaſione captata, & per ipſius Georgij Fratris literas, & nuntios ſollicitatus Beglerbeghus prædictus cum ſuo exercitu Danubium traiecit, pontemque naualem etiam Tybiſco Fluuio inijcere parauit, ad occupandamque inferiorem Hungariæ Regni partem feſtinauit palàm, & publicè, & ſic fuit, & eſt verum, & publica vox, & fama.

Item, quòd allato nuntio aduentus Beglerbeghi, licèt Capitanei, & Officiales dicti Sereniſſimi Domini Ferdinandi Regis in illis partibus Regni Hungariæ ad prohibendum eidem Beglerbego Thybiſci tranſitum publicis Edictis Regnicolas ad arma, & Patriæ defenſionem euocauiſſent, & prædicto Fratri Georgio ſupremam poteſtatem in Tranſyluania habenti, vt ipſe quoque in Tranſyluania ſimiliter faceret, eiſque quàm grauiſſima poſſet ſubſidia mitteret, diligenter ſignificaſſent, ipſe tamen Frater Georgius non ſolùm diligentias prædictas facere, & ſubſidia prædicta mittere diſtulit, ſed etiam proprios ſuos homines, & Nuntios ad eaſdem inferiores Hungariæ Regni partes miſit, qui Nobilibus, tàm Hungaris, quàm Raſcianis iam ad mandata Nobilis Andreæ de Bathor ſupremi illius Regni Capitanei, & aliorum Regiorum Officialium partim inſurrexerant, & armati venerant, partim in procinctu erant acceſſuri, omnibus artibus perſuaderent, ne iuſſis Capitanei, & Officialium prædictorum parerent, ſed potiùs ipſi Sereniſſimo Domino Ferdinando Regi ſupplicarent, quòd etiam illarum partium gubernium, & adminiſtrationem Fratri Georgio concederet, & dicerent non videri eis, quòd per alium, quàm per ipſum Fratrem Georgium è manibus Turcarum liberari poſſent, ſicque teſtes ſuper præſentibus examinandi, qui etiam cum aliquibus ex ſubornatis hominibus, & Nuntijs prædictis alloquuti fuerunt, ſciunt, & dicunt, fuitque & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum, ac publica vox, & fama.

Item, quòd propter dilationes, & fraudes prædictas dicti Fratris Georgij, cùm incolæ illarum partium viderent Beglerbegum cum vniuerſo exercitu inſtare, Fratrem Georgium nulla ſubſidia miſiſſe, pro maiori parte ad Turcas hoſtes

ſtes defecerunt, & Beglerbeghi caſtra ſequuti ſunt, reliquaque Oppida, & Arces, quæ in fide, & obedientia prædicti Sereniſſimi Domini Ferdinandi Regis perſeuerabant, ad ſimilem defectionem ſollicitauerunt, & præfatus Beglerbegus tranſacto Tybiſco, & Arcibus Belze, & Bekereke Arcibus ad ripam Tybiſci ſitis, ac etiam Lippa Ciuitate expugnatis, occupatis eiuſdem Fratris Georgij literis, & Nuntijs in dies confirmatus, Themeſium quoque obſidere conatus eſt, ſpe ſibi facta à Raſcianis, qui vt proximè dictum eſt ad ipſum Beglerbegum defecerant, quòd ipſum Oppidum Themeſium, & illius Arcem opera conſanguineorum, & amicorum ſuorum in eis exiſtentium ad manus eius daturi eſſent palàm, & publicè, & ſic fuit, & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum, ac publica vox, & fama.

50 Obiectum etiam eſt illum monitum, vt Chyanadienſem Arcem communiret, nullum præſidium ſubmiſiſſe, Præfectum claues Arcis Beglerbego quatuor adbuc milliaribus diſſito tranſmiſiſſe, ſcilicet Fratris Georgij imperio nec non eiuſdem fraude exercitum, quem Andreas de Bathor coëgerat, diſſolutum Lippam, & alias Arces captas, obſeſſo verò Themeſio iuſſum à Cæſareo Duce, vt cum copijs in Turcas conſurgeret, vel copias ſubmitteret, promiſſis defuiſſe, nec commeatibus inſtruxiſſe Arces, vt caperentur à Turcis, cùmque Sfortia Pallauicinus Marchio, cum copijs à Ferdinando ſubmiſſus ſe coniunxiſſet Legato Cæſareo ad Lippam obſidendam, in qua Beglerbegus lectiſſima quinque millia Turcarum Duce Olomambego collocarat, ac Georgius cum copijs etiam acceſſiſſet, captaque impetu Vrbe, ac tribus millibus Turcarum cæſis, reliqua duo millia in Arcem confugiſſent, dieque ſequenti deditionis verba nuncuparent, habito cum Georgij famulo colloquio mutaſſe conſilium, ac noluiſſe deditionem facere, niſi cum omnibus fortunis incolumes dimitterentur; cùmque tormentis bellicis Arx quateretur, Georgium obſeſſis clam ſubmiſiſſe commeatus, exercitui verò Cæſareo parcè ſubminiſtraſſe, cum Olomambego clandeſtinum etiam colloquium iniuiſſe, dediſſe etiam operam, vt plures abirent ex caſtris, adegiſſeque ob inopiam victuum Legatum Cæſareum, & Marchionem, vt Turcas liberos dimitti paterentur. Georgium verò exciuiſſe ad ſe Olomambegum, eumque magnis muneribus ornaſſe, tùm currum pixidibus manualibus oneratum donaſſe, miſiſſe Internuntios ſæpiùs ad Turcas, viciſſimque ab ijs, quos Chiauſos vocant, recepiſſe: pepigiſſe etiam cum Turcis, vt exercitum Cæſareum expelleret, vel trucidandum obijceret, Tranſyluanos Proceres ſollicitaſſe, ne exercitum Cæſareum Hyberna agere in Tranſyluania paterentur, vel vt in Pagis ſpargerentur, vt ita facilè opprimi poſſent magnum Turcarum numerum exciuiſſe in Moldauiam, & Tranſyluaniam, vt duorum Wayuodarum ope Cæſareos contrucidaret, tùm ſubditur.

51 Item, quòd inter alia eius proditionis, & rebellionis opera dictus Frater Georgius decreuerat, & ſtatuerat ſe facere Dominum Tranſyluaniæ, Tributarium Principis Turcarum, etiamſi ad talem effectum conſequendum non ſolùm Hungariæ Regnum, ſed omnes totius Chriſtianitatis Prouinciæ Turcis tradendæ fuiſſent, à quo propoſito etiam à ſuis, & apud ipſum magnæ auctoritatis Viris dehortatus eſt, & quòd tanquam bonus Chriſtianus, & Religioſus haberet miſericordiam Chriſtianitatis, teneretque memoriam pactorum, & iuramentorum fidelitatis præfato Sereniſſimo D. Ferdinando Regi præſtitorum, beneficiorumque ab ipſo receptorum, & opinioni, & ſpei quam Vniuerſæ Chriſtianitati dederat, & etiam per literas ſcripſerat Summo Pontifici Romano, Imperatori Romanorum, & alijs Principibus Chriſtianis de bona opera per eum donec viueret pro Chriſtiana Religione præſtanda, perſuaſus dimoueri nunquam potuit, ſed ſemper in ſuo malo propoſito prædicto vſque ad mortem perſeuerauit palam, & publicè, & ſic fuit, & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum, ac publica vox, & ama.

Interiectis nonnullis, quòd inconſulto Ferdinando Rege Conuentus Ordinum indixiſſet, Arcium Præfectos à Rege conſtitutos amouiſſet, ac plura perfidiæ, & proditionis argumenta dediſſet ſubditur. Item, quòd propter præmiſſa eò deuentum erat, quòd niſi dictus Frater Georgius prudentia, ſtrenuitate dicti Domini Ioannis Baptiſtæ bellici Locumtenentis, & aliorum, qui ſibi aſtiterunt, de medio ex improuiſo ſublatus fuiſſet, prout ſublatus fuit, breui futurum erat, quòd eius fraudibus, & dolo vniuerſa Regna Hungariæ, & Tranſyluaniæ prædictæ in poteſtatem Turcarum deueniſſent, dictuſque Regius exercitus eiſdem Turcis ab eiſdem trucidandus proditus fuiſſet, ſicque teſtes ſuper præſentibus examinandi de præmiſſis benè informati ſciunt palàm, & publicè, & ſic fuit, & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum, ac publica vox, & fama.

Item, quòd ſi delatum fuiſſet, dictum Fratrem Georgium non ita ſubitò, quemadmodum factum fuit, occidere, ſed vel deſuper dictum Dominum Noſtrum Papam conſulere, vel ipſum Fratrem Georgium captum, vt in iudicio in Tranſyluania, vel alibi ſiſteretur, & cauſa cognita condemnaretur, id fieri quodammodo impoſſibile, & omninò periculoſiſſimum fuiſſet, nec omninò fieri potuiſſet, quin magni motus in perniciem Chriſtianæ Religionis, & illorum Regnorum inde ſuſcitarentur, tùm propter ipſius Fratris Georgij ſequaces Regnicolas, tùm etiam propter ſuorum amicorum, tàm Turcarum, quàm Moldauienſis, & Tranſalpinæ Wayuodarum, quibus concitatis non dubitandum eſt, quin pro ipſo Fratre Georgio tanquam amico liberando magna fuiſſent per eum Vniuerſæ Chriſtianitati damna illata, ſicque quilibet de præmiſſis informatus, & ſimilium rerum expertus diceret, arbitraretur, & iudicaret, prout communiter dicitur, arbitratur, & iudicatur, fuitque, & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum, ac publica vox, & fama, &c.

Die .... Aprilis MDLII. Dom. Didacus Laſco Sereniſſimi Regis Romanorum apud S. D. N. Orator, ac ad ſupradictos articulos coram Reuerendiſſimis Dominis Cardinalibus ſupramemoratis dedit, & exhibuit, eoſque admitti, & teſtes deſuper producendos examinari petijt, & obtinuit omni meliori modo, &c.

Quòd ad Ioannem Baptiſtam Caſtaldum attinet, extant eius literæ XXII. Iulij exaratæ ad Aſcanium Centorium, quibus queritur, ſe licèt ſingulis diebus caput mille periculis pro ſalute publi- *Extant lib. 3. lit. princ. pag. 163.*

Digitized by Google

publica contra Turcas objiciat, cenſuris Eccleſiaſticis à Pontifice defigi, atque virtute ſua centum millia Turcarum, Moldauorum, ac Tartarorum fugata fuiſſe gloriatur, verùm poſt eam victoriam redactum fuiſſe in anguſtias addidit, atque Agrienſes à Budenſi Baſſa grauiora paſſos, Lippenſes in diſcrimen adductos, Themiſuarenſes, & Caraſambeanos opem efflictim depoſcere, in Georgij verò memoriam pluribus inuectus eſt, ac Georgium non Chriſtianum, ſed infidelem Cerberum vocat, qui Turcas in Hungariam exciuerit. Cæterùm poſt Georgij mortem Ferdinandi res admodum depreſſæ in Hungaria fuerunt, quod Acta Conſiſtorialia confirmant his verbis.

Veſprimium captum à Turcis. *Act. Conſ. ſig. num. 134. pag. 86.* Trãſyluania vaſtata.

,, Romæ die Veneris prima Iulij MDLII. fuerunt lectæ literæ Sereniſſimi Domini Ferdinandi Regis Hungariæ, quibus ſignificabat expugnationem Ciuitatis Veſprimienſis in Hungaria, & inuaſionem Tranſyluaniæ factas à Turcis, petens ſuffragia a Sua Sanctitate, & fuit commiſſum negotium ſex Reuerendiſſimis Tranenſi, Neapolitano, Sancti Iacobi, Burgenſi, Verallo, & Camerario.

52 Percrebuit fama iniquè illum oppreſſum à calumniatoribus theſauris illius inhiantibus, adeò vt quantum incrementi ex illius morte ſuis rebus acceſſurum arbitrabatur Ferdinandus, à Miniſtris deluſus, tantum detrimenti ſe accepiſſe (ſed ſerò) ſenſerit translato ad externos homines ſummo imperio, & publica adminiſtratione, à qua cùm ſe Prouinciæ Reguli remotos viderent, minus animi, & conſtantiæ ſemper in dies ad propulſandum communem hoſtem adhibuerunt, & ingentibus propterea cladibus acceptis, mox reuocato Rege Ioanne, Ferdinandi imperium auerſati ſunt. Certè percuſſores Georgij poſt eius necem ad vnum omnes pœnas dediſſe ſcripſerunt, ac Sfortiam quidem Pallauicinum diuturna, & morte peiore, apud Turcas captiuitate mulctatum; Monimum verò in Subalpina Regione ad Germani Fanum ceruice abſciſſa periiſſe; Ferrarium denique, Alexandriæ, quæ ipſi pacta erat, Cardinalis Tridentini iuſſu, ſexennio poſt ſecuri percuſſum, poſtremo Equitem Campegium, huius ſæculi anno LXII. inter venandum in Ferdinandi ipſius conſpectu Apri fulmineo dente in Bohemia diſcerptum eſſe.

Georgij Cardinalis occiſores pœnas dant, à Deo mulctati.

Ex Georgij Cardinalis morte graue etiam aliud damnum paſſa eſt Tranſyluania, nam Hęretici in eam irrepſere, ac ſuarum opinionum virus ſimplicibus populis afflarunt, indeque maximæ animarum ſtrages ſequutæ fuerunt.

53 In Polonia graſſari cœperat Lutherana hæreſis, ac Sacerdotes obiecta nuptiarum vetitarum illecebra, populum verò communionis ſub duplici ſpecie lenocinio corrumpebat: adeò vt in Comitijs Petricouienſibus nonnulli Proceres impijs argutijs Hæreticorum faſcinati ſuperiore anno poſtulare impudenter auſi ſint, vt Sacerdotibus meretriculæ prætexto coniugij ſpecioſo nomine, & Laicis vtraque ſpecies permitterentur.

Neugebauer lib. 8. Florimũd. Raymund. de orig. hereſ. l. 4.

Non tulit Poloniæ Rex à Nouatoribus Regnum lacerari, eoſque Regia auctoritate repreſſit, iuſſitque vt nouarum controuerſiarum auctores, & ſatores eas ad Concilium Tridentinum, quod nondum diſſolutum erat, referrent, cuius ſapientiſſimum decretum commendauit Pontifex, vtque Epiſcopos ad compeſcendos turbarum ſeditionumq; incentores Regia vi fulciret admonuit.

Regi Poloniæ.

Iul. III. lib. breu. ſig. num. 2885. p. 17.

Iulius III. Regem Poloniæ commendauit, ob zelum fidei Catholicæ conſeruandæ.

Chariſſime, &c. Quæ nuper intelleximus à Venerabilibus Fratribus Cracouienſi, & Primiſlienſi Epiſcopis, contra Conradum Crupek. & Staniſlaum Oricouium piè, & conſtanter acta fuiſſe, ea nobis cùm grata acciderunt, tùm verò illud gratiſſimum, Maieſtatem Tuam in primis ad eam rem omne ſtudium ſuum, ac præſidium contuliſſe: eam enim patrijs, & auitis inhærentem veſtigijs, maiora quotidiè, atque illuſtriora Catholicæ Religionis, & ſuæ erga nos, & hanc ſanctam Sedem obſeruantiæ ſigna data lætamur, quam quidem pro ſua prudentia, atque ſapientia illud minimè ignorare arbitramur, conſueuiſſe ſemper nouos eiuſmodi in Religione motus, Regnorum quoque ſtatum, ſimulque populorum quietem perturbare, cuius rei, vel maximè teſtis eſt vicina Germania, quæ quandiù Religionem Catholicam ſanctè, integrèque coluit, florentiſſima extitit, vbi verò peſtiferam Lutheri hæreſim recepit, plurimas, & grauiſſimas calamitates perpeſſa eſt. Accedit etiam in ijs, quæ ad ipſam diſciplinam Chriſtianam pertinent, tanta opinionum varietas, vt quod quiſque ſequatur nemo prorsùs teneat, ſed omnes tanquam cæci, Eccleſia Catholica Duce relicta, hùc, illùc turpiſſimè erreut. His tot, ac tantis malis cùm nullum oſtenderetur magis præſens remedium, magiſque à cunctis Nationibus expetitum, quàm Vniuerſale Concilium, id à nobis primo quoque tempore adhibendum ſtatuimus: Tridentinum itaque illud, qua in Ciuitate ſuperioribus annis celebrari cœptum fuerat, reuocauimus, quod iam Diuina ſanè iuuante gratia, & Spiritu Sancto cooperante, ſatis frequens in dies progreditur. Ad ipſum igitur Concilium, ſicut & Maieſtatem Tuam proximis Comitijs prudenter feciſſe audiuimus, remittendos, atque omninò reijciendos eſſe cenſemus eos, quos in iſto Regno Religionis nouandæ cupidos, neque timor Domini, neque vlla ſacrarum legum ratio queat in officio continere, ita vt effractis pudoris, & continentiæ ſeptis Sacerdotum connubij, & Communionis ſub vtraque ſpecie cauſam, de qua iamdiù Catholica Eccleſia decidit, ac ſtatuit, quid ſequendum foret, in dubium reuocare, & toties diuini, & humani iuris rationem peruertere conentur, quòd niſi Regni iſtius Prælatos vnà cum Oratore Maieſtatis Tuæ Tridentum iam appropinquare, aut certè in viam ſeſe dediſſe à dilecto filio Paulo Archidiacono Plocenſi accepiſſemus, qui Tridentum miſſus ad nos venit, Internuntium noſtrum iſtuc omninò ad Comitia Petricouienſia his de rebus miſiſſemus, nunc verò Maieſtatem Tuam pro ſingulari noſtra, & paterna erga ipſum beneuolentia, ſuaque item erga nos, Apoſtolicam hanc Sedem obſeruantia, & pietate, proque nobiliſſimi iſtius Regni ſalute, & incolumitate hortamur, & rogamus, vt omnes cogitationes, opes, conſilia ad ditionem ſuam ab huiuſmodi peſte teterrima defendendam, & conſeruandam conferat, vtque ipſis Cracouienſi, & Primiſtienſi Epiſcopis, cęteriſque Regni ſui Prælatis, qui ex Canonicarum ſanctionum præſcripto in Hæreticos homines, & prauorum dogmatum ſectatores animaduertendum ſtatuerint, ita faueat, vt eorum ſententię ratæ, ac firmę habeantur, quod quemadmodum Maieſtatem Tuam per ſe iam effeciſſe libenter cognouimus, ſic illam, tàm pium, rectumque animi ſenſum perpetuò retinere, & valdè

dè cupimus, & ſperamus, quod quidem eiuſmodi eſt, vt Maieſtati Tuæ in primis glorioſum, nobiliſſimo iſti Regno ſalutare, nobis optatiſſimum, denique ipſi Deo Optimo Maximo longè gratiſſimum futurum ſit. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XXVIII. Ianuarij MDLII. anno II.*

54 Explicuit flagrantiſſimum tuendæ incorruptæ orthodoxæ Religionis ſtudium Andreas Epiſcopus Cracouienſis, atque Conradum Crupek Nouatorum ſigniferum iuſta ſeueritate coërcuit, cuius pium ardorem celebrauit laudibus Pontifex, illumque eſt cohortatus, vt nefarios Nouatores, qui ſimplices ſuo veneno inficere moliebantur, depelleret, iuſtoque terrore percelleret.

Ib. p.20.

Andreæ Epiſcopo Cracouienſi.

Repreſſi ab Epiſc. Cracouienſi Hæretici.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Non parum ſolatij calamitoſis hiſce temporibus nobis attulerunt Fraternitatis Tuæ literæ, quas dilectus filius noſter Bernardinus Cardinalis Maffæus iſtius Regni Viceprotector Nobis reddidit, ex ijs enim liquidò cognouimus, quàm pro tui officij debito aſſiduè cogitare, atque adeò laborare ſtudeas, ne oues gregis tibi crediti, non modò prauis hæreſibus non inficiantur, verùm etiam morbidæ effectę ab reliquo ouili eijciantur, & expellantur, cuius quidem optimæ tuæ voluntatis, & eximiæ pietatis præclarum, & illuſtre exemplum contra Petrum Conradum Crupek proximè à te editum fuiſſe ſcribis, qua de re te magnoperè in Deo Domino commendamus, teque, & item ceteros eiuſdem Regni Prælatos, vt id in poſterum omni adhibita diligentia curetis, & efficiatis, vos maiori, quo poſſumus animi noſtri affectu, cohortamur, & paternè monemus, quo impij, & hæretici homines ſentiant vos multò vigilare acriùs ad Catholicæ Eccleſiæ præfatam, & ipſius Regni ſalutem, quàm illi ad oppugnationem, & perniciem, nam præterquam quòd labor veſter non erit inanis, in Domino nos quoque, & hanc ſanctam Sedem, quoties ſe occaſio obtulerit, pro veſtro huiuſmodi ſtudio, atque officio grati ſemper, & memores eſtis habituri. Quòd autem menſes noſtros (id eſt, quibus vacantium Sacerdotiorum in eo Epiſcopatu conferendorum ius ſpectabat ad Pontificem) ſi à nobis petis, id tibi libenter conceſſimus, quemadmodum idem Cardinalis tibi latiùs ſignificabit, ex cuius item literis de inſtituta celebrandi Concilij ratione, eiuſque fęlici progreſſu, & quanti iudicium de hac re tuum fecerimus, cognoſces. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XXXIII. Ianuarij MDLII. anno II.*

Se à Primislienſi Epiſc.

55 Vindicauit etiam gregem ſuum ab impiorum graſſatione Primiſlienſis Epiſcopus, Clerumque ſuæ Diœceſeos in pietatis officio continuit, Staniſlaumque Orichouium Sathanæ adminiſtrum iudiciorum ſeueritati ſubiecit: vt reliqui verò Epiſcopi pari conſtantia incorruptam Religionem contra impias Hæreticorum molitiones aſſererent, eos Pontifex ſubiectis literis excitauit ad tuendos ſanctiſſimos ritus à Maioribus acceptos, Conciliorumque veterum decreta ſeruanda, tùm mala, quæ hæreſis in Poloniam eſſet inuectura, propoſuit, denique vt ad Concilium Oecumenicum pari cum alijs Epiſcopis ſtudiorum, animorumque conſpiratione celebrandum Tridentum ſe conferrent, prouocauit.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & dilectis filijs Principibus, Baronibus, Comitibus, Capitaneis, cæteriſque Dominis, & Prælatis Regni Poloniæ in Comitijs Petricouienſibus congregatis.

Iulij III. lib. 6. breu. ſig. num. 285. pag. 16.

Venerabiles Fratres, & dilecti filij ſalutem, &c. Allatum ſuperioribus diebus ad Nos fuit Venerabiles Fratres, Cracouienſem, & Primiſlienſem Epiſcopos pro ſui officij debito die dicta Petro Conrado Crupek, & Staniſlao Orichouio pernicioſas hæreſes concitare iſthic conantibus eos condemnaſſe, & à Chriſtianorum cœtu omninò ſegregandos, & debitis pœnis mulctandos decreuiſſe, quod egregium factum, cùm valdè nobis probatur, tùm verò ſumma laude dignum, & iſti inclyto Regno magnopere ſalutare contigiſſe arbitramur: quid enim aliud facinoroſi, & impij eiuſmodi homines agunt, quid conantur, quid moliuntur, niſi vt diſſeminatis in Catholica Religione diſſenſionibus, & diſcordijs vos mutuis odijs irritatos inteſtinis contentionibus, atque cædibus opprimant, ac conficiant, vndè vobis hac peſte, & lethali morbo implicitis, & defatigatis, ipſi poſtea Diabolica fraude exultantes in omni vitiorum, & libidinum genus liberè, & impunè prorumpere poſſint, iam apertè, & impudenter petunt Sacerdotum coniugium, & Calicis communionem, quod nempè eſt Eccleſiæ probatiſſimos ritus penitùs conuellere, Concilia diuinitùs celebrata abrogare, ſanctiſſimorum Patrum decreta reſcindere, Canonicas ſanctiones infirmare, omnia denique humana, ac diuina confundere, & permiſcere, qua præcipuè ratione ſi audirentur (quòd Deus prohibeat) nobiliſſimam iſtam Prouinciam ad certiſſimum exitium vocarent. Cur autem, ſi vt apud imperitum vulgus iactare audeant, æquam tuentur cauſam, qua nihil abſurdius, & ab ipſa veritate alienius eſſe poteſt, ad ſacroſanctum Oecumenicum Concilium, quod ad hæreſes potiſſimùm extirpandas, ac pro totius Chriſtianæ Reipublicæ bono, & tranquillitate Tridentum reduximus, vbi nunc, adiutore Deo, promouere cœptum eſt, non accedunt? vbi quid ſectandum, quid vitandum, quid tandem tenendum, & obſeruandum pleniſſimè intelligent. Quare Venerabiles Fratres, & dilecti filij incumbite in hanc curam diligenter, vt cœpiſtis, & nefandam iſtorum temeritatem veſtra diligentia, ac virtute comprimite, vos, veſtroſque omnes ab eorum fraudulentis inſidijs ſedulò conſeruate, neque permittite opulentiſſimum iſtud Regnum huiuſmodi veneno contabeſcere, quod vt omni cura, labore, ſollicitudine efficiatis, vos per eum, qui in die illa tremenda nos omnes iudicaturus eſt, Dominum Redemptorem noſtrum, de cuius cauſa in primis agitur, hortamur, oramus, & obſecramus: habetis bonorum omnium ordines in hoc conſentientes, habetis optimum, & maximum Chriſtianum Regem, nullique Maiorum ſuorum præſtantiſſimorum Principum in tuenda, & conſeruanda Catholica fide ſecundum, quem pro ſua ſingulari, admirandaque probitate, prudentia, ac pietate nobiſcum Dei, & orthodoxę Religionis patrocinium, & tutelam vnà cum ipſius Regni ſalute coniunctam libentiſſimè, ſicut antehac ſæpiſſimè fecit, & præclara iam ſæpius exempla dedit, quandocumque opus fuerit, ſuſcepturum, alacriterque amplexurum, & ſceleſtam temerariorum hominum audaciam, ac furorem

Poloni ad tuendam fidem incitati à Iulio.

acer-

acerrimè vindicaturum non dubitamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXVIII. Ianuarij MDLII. Anno II.*

56 In Germania Hæretici non mioùs ioter ſe, quàm cuoi Catholicis diſſenſere, ac [Ioachimus Weſtphalus luculeoter demonſtrauit, Zuioglianos manifeſtos eſſe impoſtores, de quibus
,, hæc Surius refert. [Magoa omuinò atque
,, incredibilia hoc anno damna tulit Germa-
,, nia, idque ab ipſis Germanis, qui ſe Ger-
,, maniæ libertatis viodices profiterentur, præ-
,, terquàm quòd eriam tres Germaniæ Epiſ-
,, copatus Gallus ſibi veodicauit. Videbantur
,, iam Euangelici præcones reſtituti, cùm ecce
,, Ioachimus Weſtphalus Eccleſiæ Hamburgen-
,, ſis Paſtor claſſicum cauit, nec ſinir pace gau-
,, dere Zuingliani Euangelij fratres. Libellum
,, enim emiſir hac inſcriptione: Farrago confu-
,, ſanearum, & inter ſe diſſidenrium opioio-
,, num de Cœna Domini ex Sacrameotariorum
,, libris congeſta. Hoc telo præter ſpem Tigu-
,, rioi, & reliqui eius generis Symmiſtæ, in pri-
,, mis Caluinus percutitur; vult Ioachimus hoc
,, libello oſtendere, Zuinglianos in varias, &
,, pugnantes inter ſe opiniones ſciſſos eſſe, quæ
,, ſit propria oota ſeductorum. Certè ipſe quo-
,, que Lutherus octo Zuinglianorum ſectas in
,, breui ſua confeſſione enumerat. Hortatur
,, quoque Ioachimus doctiores, vt oocuriſſi-
,, mum Zuinglianorum erroreni oppugnent, de-
,, nique dicit eſſe dignas Zuinglianorum blaſ-
,, phemias, quæ potiùs Magiſtratus ſceptro,
,, quàm ſtylo refutentur. Paulò ante Caluinus
,, oſtenderat, idem ſe cum Tigurinis de Cœna
,, ſentire, ſed hoc Ioachimus per ſimularionem
,, factum dicit. Nemo quidem contra hoc Weſt-
,, phali ſcriptum quidquam hoc anno edidiſ-
,, ſe viſus eſt.]

Calniniana hæreſis Ferrariam infecerat, & Iul. III. remedia adhibet, vt excindat.

57 Infecerat multis iam ante annis Caluinus Ferrariam, dum clericum Sacelli Ducalis agerer, in obſequio Aulico Renatæ Duciſſæ, ſparſaque impietatis ſemina in nonnullorum animis radices fixerant, adeò, vt aperta interdùm hæreſeos germina erumpereot, ad quæ excindenda, licèt varijs temporibus nauata eſſet opera, iterùm ad fibras omnes euellendas Fidei Cenſores à Iulio fueruut conſtituti.

Iul. III. lib. 4. breſig. num. 2884. p. 1.

Venerabili Fratri Franzino Michaëli Epiſcopo Caſalenſi, & dilecto filio Hieronymo de Laude Ordinis Prædicatorum, & Theologiæ profeſſori, Commiſſarijs noſtris ſalutem.

Cùm ſicut accepimus, Venerabilis Frater Ioannes Petrus Epiſcopus Tuſculanus, & dilecti Filij noſtri Rodulphus S. Mariæ Tranſtyberim, & Ioannes S. Pancratij Compoſtellanus, & Marcellus S. Crucis in Hieruſalem tit. Presbyteri S. R. E. Cardinales per vniuerſam Chriſtianam Rempublicam contra Hæreticam prauitatem Inquiſitores generales à nobis, & ab hac Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputati, poſtquam intellexerant peſtiferum ſemen hæreſis in Ciuitate, ac Diœceſi Ferrarienſi, & in nonnullis alijs locis Dominij dilecti filij Nobilis Viri Herculis Ducis Ferrariæ pullulare cœpiſſe, volentes pro eorum officio illud, antequam validiores faceret radices, quantum in eis erat, extirpare, ad Dei Omnipotentis ſeruitium, Catholicæ Fidei conſeruationem, & animarum ſalutem, de veſtra doctrina, probitate, fide, ac legalitate plurimùm in Domino confiſi, vos eorum Commiſſarios in Ciuitate, Diœceſi, ac toto Dominio prædictis conſtituerint, & fecerint, concedentes vobis vt in eo negotio contra quoſcumque de hæreſi quomodolibet ſuſpectos, eorumque fautores, vſque ad ſententiam incluſiuè procedere poſſetis, quemadmodum ipſi procedere poſſent, prout in eorum patentibus literis deſuper confectis pleniùs continetur, nos vt huiuſmodi vobis demandatam commiſſionem eo promptiùs, & viriliùs exequi poſſitis, quò noſtra fuerit confirmatione roborata, deputationem de vobis factam, ac deſuper confectas patentes literas auctoritate Apoſtolica tenore præſentium confirmamus, &c. *Datum Romæ XXII. Ianuarij MDLII. Anno II.*

Pari ſtudio Florentiæ Cenſores fidei, elidendæ impietati iuſſi ſunt incumbere.

Fides propagata in Peruuia, & in Iaponia.

58 Diffuſa latiùs in Indijs Occidentalibus Chriſtiana Fide, ſub auſpicijs Caroli V. Cæſaris, in Peruuia Epiſcopalis Sedes condita eſt, ſubminiſtratis Epiſcopo ab eodem Cæſare vectigalibus annuis, cui Epiſcopatui primus præfuit Thomas Ordinis Prædicatorum, vt Acta Conſiſtorialia referunt.

In extremis Orientalium oris apud Iaponios propagata eſt Fides Catholica Legato Apoſtolico nouo earum Gentium Apoſtolo Franciſco Xauerio, qui virtutibus, & Diuinis miraculis clariſſimus Sanctorum honores promeritus eſt. Is diſſeminata inter Iaponios Fide Chriſtiana, Euangelij Sinenſibus inferendi ſacra cupiditate ardens, cùm omnis Iaponiorum ſuperſtitio ab ijs fluxiſſet, ſuſceptum alta mente conſilium, his literis aperuit Ignatio Societatis Ieſu Præpoſito, qui poſtea Sanctorum faſtos nomine ſuo auxit.

S. Franc. Xauer. l. 6. Ep. 6.

Patri meo in Chriſto Patri Ignatio Romæ.

Sanctus Fräciſcus Xauerius Euangeliũ Sinenſibus inferre cogitat.

59 Iaponia abeſt ab Vrbe Roma Leucarum ampliùs ſex millia, poſt ſextum diem, Deo approbante, tres è Societate, in his duo Sacerdotes, ad Sinarum Regnum profecturi ſumus. Id Regnum è Regione Iaponiæ eſt longè ampliſſimum, acribus ingenijs, hominibuſque eruditis vel maximè frequentatum, nam quantum ego cognoſcere potui, florent apud eos ſtudia doctrinarum, atque vt quiſque doctiſſimus eſt, ita cæteris & dignitate excellit, & poteſtate, & Religiones, quibus Iapones vtuntur, ſatis conſtat petitas ab Sinis. Imus ſpei, fiduciæque Diuinæ pleni, confidimuſque Chriſti Nomen in Sinas aliquando penetraturum: quæſo Te, Deum pro his, qui in Iaponia ſunt, quique in Sinas contendunt, precari ne deſinas, &c. *Datæ V. Id. April. Anno MDLII. Goa.*

Significauit idem conſilium promulgandi apud Sinenſes Euangelij conſilium Sanctiſſimus Apoſtolus Xauerius Ioanni Regi Luſitaniæ talium conſiliorum flagrantiſſimo promotori, ſe coniuncturum Iacobo Pereiræ, qui nomine Luſitani Regis legationem apud Sinarum Regem obiturus eſſet, ac pretioſiſſima Indica munera illi delaturus, & actum iri in ea legatione de captiuis apud Sinenſes Luſitanis in libertatem reſtituendis. De Sinarum Rege Luſitanis amicitia coniungendo, deque Dæmonum cultu apud barbaras eas gentes delendo; quo argumento conceptæ ſunt ſubiectæ literæ.

Ioanni Regi Luſitaniæ.

S. Franc. Xauer interprete Turſellino l. 4. Ep. 8.

60 Goa poſt quintum diem Malacam verſùs, qua iter eſt in Sinas vnà cum Iacobo Pereira ad Regem Sinarum Legato proficiſcar, multa ſanè pretioſa Regi munera afferimus, quæ Iacobus coë-

Digitized by Google

coëmit, partim Regia pecunia, partim ſua. Eximium item donum afferimus eiuſmodi, quod haud ſcio, an nemo Rex Regi vnquam poſt hominum memoriam miſerit, Euangelium, inquam, Ieſu Chriſti, quod ille, cuiuſmodi tandem ſit, ſi intellexerit, ne id ſuis opibus, quamuis amplis longè anteponeret. Spero fore, vt Deus tàm amplum Regnum, gentemque aliquando reſpiciat, hominibuſque ad ſui ſimilitudinem conditis oculos aperiat ad cognitionem effectoris ſui, & Ieſu Chriſti communis omnium Saluatoris. Tres omninò è Societate ſimul cum Pereira in Sinas proficiſcimur, eo quidem conſilio, vt Luſitanos captiuos in libertatem vindicemus, Sinarum Regem ad Luſitanorum perducamus amicitiam, bellum Dæmonibus, eorumque cultoribus inferamus, itaque Regi primùm, deindè cæteris cæleſtis Regis nomine denuntiabimus, ne Diabolum poſthac, ſed Deum hominum conditorem, & Ieſum eorumdem vindicem, ac Dominum colant, &c. *VI. Id. April. MDLII.*

Ep. 11. Obſtitit tàm pijs conatibus S. Xauerij Malacenſis Præfectus in aurea Cherſoneſo, cum inuidia gloriæ inde à Pereira colligendæ percitus eſſet, ex eius ſcelere Xauerius maximum dolorem traxit, atque diuino Prophetiæ lumine illuſtratus, ad Ia-
,, cobum Pereiram hęc ſcripſit. [Pręfectum, quo-
,, niam noſtrum iter tàm appoſitum ad rei Chri-
,, ſtianæ amplificationem impedire non dubita-
,, uit, valere iuſſi, Deus homini ignoſcat, Equi-
,, dem eius vicem doleo, longè enim grauiores
,, pœnas daturus eſt, quàm ipſe vnquam putarit.
,, *VII. Kal. Iul. MDLII.*] Significauit idem Pereiræ alijs literis nonnullos augendarum rerum
Eid. 19. ſuarum & compendij ſtudio inflammatos, præclarum Sinenſem Legationem diſturbare, ſed eos contrario exitu rerum ſuarum incrementa corrupturos.

,, Accepi (inquit) certos homines fuiſſe, qui cum
,, noſtri itineris impedimenta remouere poſſent,
,, ſui compendij cauſa noluerunt, ſed vehementer
,, errant, qui deſerto fonte bonorum omnium
,, Deo, commoda, atque vtilitàtes ab hominibus
,, petunt, verùm iſtud præclarum eſt vlciſcen-
,, dorum inimicorum hominum genus, vt eis
,, & cœleſte Numen placare, & benignè facere
,, ſtudeamus, nimirum Deus ipſe vicem noſtram
,, vlciſcetur, pœnaſque ab eis repetet omnium
,, opinione maiores, quod vtinam ſecus eueniat.]

Vit. S. Francisc. Xauer. lib. 5. cap. 6. Dictis conſenſere exitus, nam cùm poſtea idem Præfectus Goani Proregis contempſiſſet imperia, vt perduelli iniectę ſunt cathenæ, vinctuſque in Luſitaniam abductus, vbi bonis exutus æterno carceri addictus eſt, lepraque teterrima correptus, interijt. At ex freto Sincaputaneo XIII. Kal.
Xauerius Ep. 13. Auguſti Gaſpari Goani Collegij Rectori hæc de-
,, dit imperia Xauerius. [Curabis diligenter, vt
,, Epiſcopus ad Malacenſem Vicarium excom-
,, municationis formulam mittat, qua formula
,, Præfecto Malacenſi, itemque alijs, qui tàm vtile
,, rei Chriſtianæ conſilium fregerunt, publicè, ac
,, nominatim ſacris eſſe interdictum denuntie-
,, tur. Velim autem in ea formula illud poni, me
,, à Paulo III. Pontifice Maximo Legatum Apo-
,, ſtolicum miſſum in Indiam cum diplomatibus
,, ijs, quæ ipſe agnouerit Epiſcopus.]

Cùm perueniſſet ad Sinenſis Regni confinia S. Xauerius, Iacobum Pereiram, qui à Luſitano Rege ad Sinenſium Regem Orator decretus fuerat, atque itinere interclusus, certiorem fecit, ſe contemptis omnibus periculis penetrare decreuiſſe in Sinenſe Regnum, ſi Diuina Prouidentia permiſerit, hæc verò meditantem, pacta cum Sinenſi traiectionis mercede, implicitum morbo decubuiſſe, *Lib. 4. Epiſt. 15*

Nobili viro Iacobo Pereira.

61 Sanciani portum à Cantone millia paſſuum circitèr centum viginti, Deo fauente, tenuimus, ſimul atque è naui deſcendimus, Ædiculam ſtruendam curaui, vbi quotidiè quoad io morbum incidi, rem Diuinam feci (Et infra.) Inuentus eſt non ſine Dei conſilio, vt arbitror, Mercatoe Cantonienſis ſanè honeſtus, quo cum aureis ducentis decidi, is pollicetur tranſmiſſurum nos parua Nauicula, vbi præter liberos ſuos, & vernaculos paucos nemo ſit, vt ſi fortè Vrbis Præfectus rem odoretur, nautarum indicio reſcire non poſſit, quis me Cantonem adduxerit. Idem recepit ſe triduum, aut quatriduum domi ſuæ nos cum noſtris libellis, ac ſarcinulis aſſeruaturum, tùm ſummo mane ad Vrbis portam, viamque deducturum, quæ recta ad Prætorium ferat. Mox ego Præfectum conueniam ſcilicèt, eique demonſtrabo me eo conſilio veniſſe, vt Sinarum Regi Diuinam, Cœleſtemque legem exponerem, à Goano Epiſcopo ad Regem proferam literas. Non ſum neſcius duo in hoc negotio ineſſe pericula, alterum ne Sina ille Mercator accepta pecunia in deſerta aliqua Inſula nos deſtituat, aut in mare deturbet rei occultandæ gratia: alterum ſi Cantonem deuecti erimus, ne Pręfectus Vrbis omnia in nos exempla, & cruciatus edat, aut certè in perpetuam redigat ſeruitutem (Et infrà.) Verùm Chriſto Domino parebimus admonenti: *Qui amat animam ſuam in hoc mundo perdet eam; qui autem perdiderit animam ſuam, propter me, inueniet eam, &c.* *Franciſcus Pereira.*

Implicitus eo lethali morbo Xauerius apud Indos Orientales Legatus Apoſtolicus ſacro ſubeundi martyrij ardore extabeſcens animam ſanctiſſimam Cœlo tranſfudit, obtinuitque ſuis precibus à Deo, vt aditus apud Sinas ſibi negatus, ſocijs ad diſſeminandum apud ampliſſimas eas gentes Euangelium panderetur, cuius piam mortem deſcribit his verbis Turſellinus. *Turſellin. in vita S. Franciſci Xauerij. lib. 5. cap. 12.*

,, 62 [Vnum ægrè ferebat naturali ſe, vul-
,, garique morte extingui in lectulo, omnibuſ-
,, que expetitam votis martyrij palmam ſibi pe-
,, nè in manibus infringi. Cæterùm haud igna-
,, rus martyrij decus donum Dei eſſe gratuitum,
,, quod ſæpè negetur expetentibus, aliud agen-
,, tibus offeratur, ad Diuinę Prouidentię ratio-
,, nem animum compoſuit ſuum, tàm inſigni
,, beneficio ſe indignum exiſtimans, indè vis
,, mali vehementior penitùs inſitam Franciſci
,, ſanctimoniam declarauit, namque, vt in cęte-
,, ris ferè cùm vrgentur morbo, tùm maximè
,, vitioſa ſe prodit natura; ita in Franciſco tùm
,, præcipuè ſolida, atque egregia pietas emica-
,, bat. Quippè eadem propemodum faciebat
,, moribundus, quæ ſanus facere conſueuerat,
,, nunc defixo in Cœlum oculorum obtutu, læta
,, fronte, ac vultu cum Chriſto Domino quaſi
,, adeſſet colloquens, nunc pſalmorum verſus
,, piè admodum vſurpans, identidemque illas
,, iterans voces; *Ieſu Fili David miſerere mei,*
,, *tu autem peccatorum meorum miſerere: Mater*
,, *Dei memento mei.* Hiſce, aliiſque eiuſmodi vo-
,, cibus biduum extraxit. aderat iam illi ſu-
,, prema hora, igitur Chriſti Crucifixi effigiem,
,, manutenens, intentiſque oculis intuens, cre-

bros

Digitized by Google

,, bros edere gemitus, & ſubindè ſucclamare,
,, *Ieſu Deus cordis mei*, lachrymas precibus mi-
,, ſcens, donec eum vox pariter, ac vita defe-
,, cit: Ita ad extremum vſque ſpiritum fortiſſi-
,, mè cum morbo, ac vita luctatus quarto no-
,, nas Decembris (qui dies Sanctæ Bibianę Vir-
,, gini ſacer eſt) *Ieſum*, & *Mariam* ſæpiùs in-
,, clamans, æquiſſimo animo obdormiuit in
,, Domino, atque ad eos ipſos, quos viuens in
,, viſceribus, moriens in ore ſemper habuerat,
,, migrauit in Cœlum. Vultus adeò hilaris man-
,, ſit, ac lætus vt ſpecies ipſa corporis animi
,, beatitudinem indicaret, deceſſit annos natus
,, circiter LV. decennio iam expleto poſt ſuum
,, in Indiam aduentum, anno poſt Chriſtum
,, natum MDLII. Vir planè admirabilis cum
,, veris virtutibus, tùm verò incredibili animi
,, magnitudine, ſtudioque conuertendorum
,, Ethnicorum, nullum vnquam laborem, aut
,, diſcrimen Dei cauſa recuſauit, & Indorum,
,, finitimarumque Gentium conuertendarum ſa-
,, lute ac labore non contentus, omnē Orientem
,, complexus eſt charitate illa, cui nimis an-
,, guſtus ad benemerendum Orbis videbatur,
,, itaque Euangelio, ac Societate toto penè Ori-
,, ente diſſeminatis, in ipſa cura, ac medita-
,, tione Cantonij portus petendi defunctus huius
,, vitę fluctibus, ęternæ fælicitatis tenuit por-
,, tum, Sinas prę̨ſentibus apud Deum precibus
,, adiuturus.]

Vulgata eius morte Luſitani Mercatores cor-
pus veſtibus Sacerdotalibus decenter indutum li-
gneo loculo incluſere, deindè placuit ad carnem
exedendam adhiberi corpori viuam calcem, vt
nuda oſſa in Indiam deportarent. Lapſo iam
quarto menſe Arca refoſſa eſt, inſpectumque cor-
pus, quod excuſſa calce prorsùs integrum re-
pertum, vt recenter humatum videretur. [Nul-
,, lus grauis odor, ſed ſuauis, nulla tabes, ne
,, in naſo quidem qui primus mortuis efflue-
,, re ſolet, color viuax, caro planè recens, ve-
,, ſtimenta nulla ex parte tabeſacta, læſauè,
,, nec vigor quidem, qui ex ſpiritu animali
,, conſtat, deſtituerat vultum.] Nauarchus mi-
raculo permotus, Arcam, vt erat, cùm calce
in nauim impoſuit, ac è Sanciano Portu men-
ſe Martio ſoluens, Malacam ſecundis ventis ap-
plicuit.

Allato per Scapham præuiam Nuntio, vni-
verſa Ciuitas Malacenſis obuiam ſe effudit ſum-
ma magnificentia funus curatura, præcæteris Ia-
cobus Pereira Legatus luctu in gaudium verſo,
ſumptus præſtitit, ac in nouo loculo ſacrum
Eodem. L. cap. 11. corpus repoſuit, moxque nouo miraculo tanti
,, Viri ſanctitas demonſtrata. [Noui loculi
,, breuitas coëgerat eos, quj operam dabant fu-
Cap. 14. ,, neri Xauerij, Corpus nonnihil comprimere,
,, atque inflectere, itaque ex humeris repentè
,, profluxit ſanguis miram afflans odoris ſuaui-
,, tatem, quæ res obiecta oculis, animiſque,
,, omnes, qui aderant ſtupore, ac miraculo at-
,, tonitos defixit, quippè cùm corpus, quod
,, quintum iam Menſem vacabat animo (adeò
,, rarum pariter, ac diuturnum miraculum fu-
,, it) non modò carnem, ſuccum, & colorem,
,, ſed etiam ſanguinem, eumque odoriferum
,, retineret, vt ille odor non tàm ſanguinis vide-
,, retur eſſe, quàm ſanctitatis. Quocirca cùm
,, ſine loculo condi placuiſſet Arca exemptum,
,, non honorificè ſolùm à Malacenſibus huma-
,, tum eſt, ſed veluti Diuinæ Clementiæ pignus

,, aſſeruatum, nec verò ſua illos fruſtrata ſpes
,, eſt, iiſdem diebus, haud dubia Dei ira tota
,, Vrbe contagioſa graſſabatur lues, quæ ma-
,, gnam Ciuitatis partem depopulata terrore
,, omnes percuſſerat; ſubibat anxios religione
,, animos Xauerij prædictio ex iniuria, irati-
,, que Numinis cauſam non aliam eſſe crede-
,, bant. Hæc lues ea, qua Xauerio parentatum
,, eſt, die compreſſa, ſatis oſtendit eundem iam
,, placatum irarum cœleſtium veniam, peſtique
,, finem attuliſſe.]

IESV CHRISTI

Anno 1553.

IVLII III. Anno 4. CAROLI V. ROMAN. IMP. Anno 35.

1 ANNO à Virgineo partu milleſimo quin-
gentesimo tertio, Indictione vndecima
refloruit in Anglia Catholica Religio, extincto
Eduardo VI. Angliæ Rege adoleſcente à pueritia
imbuto capitali in Catholicos odio, hæreſeoſque
funeſto propagatore, ſuccedenteque in ſolium
Maria ſorore, Catholicam fidem profitente ſupe-
ratiſque nefarijs inſidijs proditorum, qui Diui-
no Iudicio ad excindendam è terris Henrici VIII.
ſobolem coniurarunt, quos ille caducarum re-
rum nimio amore irretitus in impietatem pelle-
xerat: vt verè res geſta ſit, narrat Sanderus. Po-
titus procuratione Regni Angliæ Ioannes Dudle- *Sander. lib. 2. in Eduardo.*
,, ius Comes Varnicenſis maiora animo con-
,, cipere cœpit, erat enim tunc vniuerſa An-
,, glia in ſua poteſtate, præcipuè Rex à quo
,, cætera pendebant: quem cùm ille vel tabe
,, quadam laborantem, vel ira in manu ſua con-
,, ſtitutum, vt ad ipſius nutum, & arbitrium *Surius in comm. hoc anno.*
,, laborare poſſet, animaduerteret, inijt cogita-
,, tionem de occupando Regno, quod hac ipſa
,, ratione, quam nunc conſequuturum ſe ſpe-
,, rauit. Erant Henrico Marchioni Dorceſtriæ,
,, quem nuper Suffolciæ Ducem factum eſſe me-
,, minimus, filiæ tres ex vxore Franciſca, quæ
,, filia fuerat Mariæ ſororis Henrici Regis Octa-
,, ui natu minoris. Hæ tres Ducis Suffolcienſis
,, filiæ videbantur proximæ ſucceſſioni regnan-
,, di iure, ſi Henrici liberi non obſtarent, nam
,, de Margaritæ maioris natu ſobole, cùm in
,, Scotia eſſet, nullam Anglis habendam eſſe
,, rationem Dudleius exiſtimabat. Ineunt er-
,, gò conſilium duo iſti Duces Suffolcienſis, &
,, Northumbrius de collocandis in matrimonio
,, his tribus filiabus, ac deindè de tollendis
,, Henrici VIII. liberis, qui tres etiam erant, vt
,, ſic ad has tranſiret ſucceſſio, vt autem com-
,, municatione tanti boni plures colligarentur
,, ad ſceleris ſuſcepti defenſionem, ſtatuitur, vt
,, duorum potentiſſimorum Comitum Pembru-
,, chiæ, & Huntingtoniæ filijs primogenitis
,, duæ Suffolcienſis Ducis filiæ nuptui tradan-
,, tur; Iana verò ætate maxima, ad quam pri-
,, mo loco, Henrici liberis ſublatis, Regni hære-
,, ditatem cupiebant peruenire, Dudleij filio
,, quartogenito, cui Gilfordi nomen fuit, in
,, vxorem daretur, atque ita factum eſt, & om-
,, nia tria matrimonia eodem die inſigni pompa
,, Londini celebrata ſunt.

,, Statim verò poſt ægrotare cœpit Eduardus, *Eduardus Rex Angliæ moritur.*
,, ac lenta tabe conſumi, quo perſpecto Dudleius

 ,, dili-

,, diligentiùs incumbere negotio, ac primo
,, quoque tempore Mariam primogenitam Hen-
,, rici ex Catharina filiam, quam ſolam time-
,, bat (nam de Elizabetha ex Anna Bolena pa-
,, rum curabat) Londinum aduocare, vt in
,, ſua poteſtate eſſet, ac publica cuſtodia ſæpi-
,, re ſtatuit, ſed præceler Eduardi mors conſi-
,, lium nonnihil impediuit; Maria enim Prin-
,, ceps cum Dudlei iuſſu Londinum properaret,
,, ac iam Ciuitati proxima eſſet, admonita à
,, ſuis Regem in extremis, ac periculum ſibi
,, Londini parari, deſeruit inceptum iter, &
,, ad Arcem quandam ſuam minimè munitam,
,, quæ Framingham dicitur, omni celeritate ſe
,, recepit, vbi vigeſimo deindè die ab amicis
,, quibuſdam ſecretis, quos in Aula habebat,
,, certior facta, quòd Rex obijſſet, quamquam
,, adhuc diuulgata res non eſſet, nec ipſa igno-
,, raret, quantæ vires contra eam paratæ eſ-
,, ſent, omni tamen timore depoſito, in Deo
,, innocentiæ protectore confiſa, tubarum ſoni-
,, tu Reginam ſe promulgauit.]

,, 2 Mortuus eſt Eduardus Pridiè Nonas Iu-
,, lij ætatis ſuæ anno decimoſexto, eodem pror-
,, sùs die, quo Pater eius Thomam Morum in-
,, tegritatis, & iuſtitiæ caput capite feriendum
,, ante aliquot annos curauerat; vt omnes, qui
,, rectè rerum rationes expenderent, facilè per-
,, ſpicerent Henricum tanti Viri cædem morte
,, primogeniti ſui luiſſe, nec tamen expiaſſe,
,, quia pœnitentiam de peccato ſuo ſecundùm
,, Deum non egit. Eodem pertinet, & ad ean-
,, dem Dei iuſtitiam referri debet, quòd nulla
,, planè ex Henrici liberis (quos ille, vt multi-
,, plicaret, ac perpetuaret, toties ſe vxores mu-
,, tare fingebat) Sobolem vllam ex ſe reliquerit
,, (licèt omnes iuuentute florerent) ſed ſteriles
,, anni tranſierint ſine prole, aut germine, ne
,, Patris iàm impij propago radices vllas age-
,, ret. Northumbrius, ac Suffolcienſis Duces
,, nonnihil perculſi præmatura Eduardi morte,
,, quam diù celari vix poſſe ſperabant, etſi om-
,, nia nondum ritè diſpoſita eſſent, progredien-
,, dum tamen rati, ad Arcem Londinenſem
,, quamprimùm ſe conferunt; ibi accepto clàm
,, vniuerſæ ferè præcipuæ Nobilitatis iureiuran-
,, do in verba ſua, ac Ianæ Ducis Suffolcienſis
,, filiæ, quæ Regina erat futura; paulò poſt
,, euocarunt clanculùm Prætorem Londinenſem,
,, & ſex præcipuos Senatores, quorum etiam
,, iuſiurandum in eandem ſententiam poſtula-
,, runt: & tandem interpoſitis alijs duobus
,, diebus prædictam Ianam edictis publicis Re-
,, ginam promulgarunt, quam rem populus
,, indigniſſimè ſe ferre inuſitato quodam ſilen-
,, tio commonſtrauit, nonnulli etiam apertiùs
,, obmurmurare, quorum vnus, cui Gilberto
,, Polto nomen fuit, à Domino ſuo proditus,
,, & accuſatus, abſciſſis auriculis publicè ca-
,, ſtigatus fuit. Accuſator autem, qui Sande-
,, tus vocabatur, eodem ipſo die per Thame-
,, ſim vectus, ſubmerſa ſcapha ſubmerſus eſt;
,, alij carceribus traditi ſunt, eò quòd ſcripto à
,, Ducibus propoſito, contra Mariam ſubſcri-
,, bere recuſaſſent, quorum ferè primus, ac
,, præcipuus fuit Franciſcus Ingleſildus Eques
,, auratus, ſummæ fidei, ac integritatis Vir.
,, (Et infrà) Northumbrius cùm Londini om-
,, nia pro arbitrio conſtituiſſet, Ianam Regi-
,, nam promulgaſſet, ac in Arce Londinenſi
,, collocaſſet, Optimatum ſyngraphas, ac iuſiu-
,, randum accepiſſet, populum confirmaſſet,
,, Magiſtratuum officia diſtribuiſſet, & con-
,, cinnatores nonnullos delegiſſet, quorum pri-
,, mus fuit Ridlæus Pſeudo-Epiſcopus Londi-
,, nenſis, qui è ſuggeſtis tàm Mariæ, quàm
,, Eliſabethæ cauſam impugnarent, Ianæ verò
,, defenderent, ac populo commendarent, quod
,, illi ſedulò pro conſuetudine fecerunt, cùm
,, illorum inſtitutum ſit ad omnem humanum
,, fauorem ſe commodare, & id populo ſemper
,, pro Dei Verbo proponere, quod à potentio-
,, ribus ſuæ ſectæ præſcriptum fuerit. His con-
,, fectis non aliud ſibi iam obſtare ratus, quàm
,, quòd Maria in ſua poteſtate non eſſet, ne
,, procraſtinatione ſua populus ad illam con-
,, flueret, omni celeritate delecto milite in eam
,, ducit, Suffolcienſi Duce ad res Londini con-
,, ſeruandas ſuo loco relicto. Cæterùm Mariæ
,, cauſa tam erat perſpecta, ac grata vniuerſæ
,, plebi, & Northumbrij ambitio ita odioſa,
,, vt ex omnibus vndique partibus ad illam in-
,, gens fieret concurſus, & minùs, quam de-
,, cem dierum ſpatio ſupra triginta millia mili-
,, tum ſecum habuerit, quibus omnibus tamen
,, tanta erat abundantia rerum ad victum neceſ- Maria in
,, ſariarum, vt ceruiſiæ cadus vno Reali Hiſpa- Reginam
,, nico, quatuor verò panes magni ſexta Rea- Angliæ
,, lis parte venierint. Nonnulli etiam ex Opti- eligitur.
,, matibus, qui Londino abfuerunt, ad illam
,, confluebant; quod cùm Senatores, ac reli-
,, qui ex Nobilitate Londini degentes intellexiſ-
,, ſent, quamquam Northumbrij poſtulatis,
,, cùm præſens eſſet, refragari non auderent,
,, eum tamen tunc cum exercitu egreſſum Pro-
,, ditorem declarant, ac Ducem Suffolcienſem
,, ſuo loco relictum vnà cum Iana filia Regina
,, paulò ante declarata in cuſtodiam tradunt,
,, Mariam honori, & Regno reſtituunt, & edi-
,, ctis publicis quidquid antea, vel à ſe, vel à
,, Northumbrio Ianæ nomine factum fuerat,
,, reſcindunt, ita completum eſt vaticinium piæ
,, illius virginis, quàm ab Henrico VIII. affe-
,, ctam ſupplicio ob vaticinia vidimus.

3 Inter has Anglicarum rerum conuerſiones Pontifex de Eduardi Regis morte factus certior, ineunte Auguſto curas omnes pro reſtituenda Angliæ Religione Catholica defixit: qua de re hæc referunt Acta Conſiſtorialia.

,, [Romæ die Sabbath apud S. Marcum V. Au- *Acta Conſ.*
,, guſti MDLIII. fuit facta Congregatio coram *M.S. Card.*
,, Sanctitate Sua, hora XX. ſuper rebus Angliæ, *Spadæ ſig.*
,, & deputati Legati, & Nuntij ad Regnum An- *num. 135.*
,, gliæ, cùm ſignificatum eſſet, populum filiam *pag. 128.*
,, antiqui Regis in eorum Reginam elegiſſe, &
,, fuit deputatus Legatus ad Principes Chriſtia- Reginal-
,, nos, & præcipuè ad ipſam Reginam Reue- dus Polus
,, rendiſſimus Dominus Reginaldus S. Mariæ in Cardina-
,, Coſmedin Diaconus Cardinalis Polus, cum lis Angliæ
,, facultatibus, & modo, & forma in Breui ex- Legatus
,, preſſis.] eique commiſit ſedulam operam eligitur.
nauare, ſeque vel ad Cæſarem, vel ad Gallorum Regem, vel ad vtrumque conferre, prout gerendæ rei ſpes illi affulgeret.

Reginaldo Cardinali Polo.

4 Dilecte Fili noſter ſalutem, &c. Allato nobis Nuntio de obitu adoleſcentis Angliæ Regis, (ſi Rex is appellandus eſt, qui contra omnes Diuinas, humanaſque leges à Patre ſuſceptus, per vim, & crudelitatem, puræque, ac ſanctæ Religionis euerſionem in Chriſtianorum ceruicibus populorum impius impoſitus erat Tyrannus) audito-

Iul. III. lib. breu. 7. ſig. n. 2886. p. 271.

Digitized by Google

ditoque graui diſſidio , quod inter illius Regni Proceres de ſucceſſione Regni ſubortum eſt, ſtatim cogitare cœpimus , num Deus aliquando calamitatum illius nobilis Prouincię miſertus occaſionem nobis præbere vellet , per has Procerum illorum contentiones , atque diſcordias , pium Religionis cultum , & ſanctarum Legum obſeruantiam populis illis reſtituendi , itaque aduocato ſtatim nobis Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalium conſilio multa contulimus inter nos, multa cogitauimus , ſed illud omnium opportuniſſimum viſum fuit , tuam in primis de omnibus illis rebus ſententiam , conſiliumque exquitere , nam nulli magis eius Prouincię Status , hominumque illorum voluntates , & ſtudia , quàm tibi vni ſunt explorata , nec verò quiſquam eſt , qui aut pietate in Patriam , aut Religione in Deum , aut in hanc ſanctam Sedem fide , atque obſeruantia tibi ſit anteponendus ; quare Circumſpectionem tuam hortamur in Domino , vt totius ſui conſilij nos quamprimùm faciat participes , quid à nobis ſperandum , quid tentandum , quid , aut per quos , aut quomodo agendum , ac tractandum putet ; ac ſi Circumſpectio tua exiſtimet , perſonam ſuam , ſi propiùs ad illa loca accederet (quod plerîſque videbatur ,) magnum momentum ad hoc quod cupimus conficiendum afferre poſſe , liberè , atque apertè nobiſcum agat , nos enim eo hac in re animo ſumus , vt nec tibi id oneris , ſi non ſit irritus labor , imponendum exiſtimemus , nec ſi qua ſpes ſit aliquid per nos ad Religionis cauſam perfici poſſe , vlli labori , vel tuo , vel noſtro vllius operæ , aut impenſæ parcendum putemus , quare hęc tota tua fuerit deliberatio ; itemque an re ad Cæſarem , an ad Gallorum Regem , an ad vtrumque eorum à nobis legari magis expediat , de quibus omnibus , & de tua ſimul voluntate liberè , atque ingenuè , vt ſuprà diximus , ſublato omni in reſpondendo pudore , qui in Dei , & boni publici cauſa importunus eſſet , Circumſpectio tua certiores nos faciet , vt ſi qua ſit occaſio Deo inſeruiendi , & Chriſtianam Rempublicam iuuandi , id pro noſtri muneris officio diligenter exequi poſſimus. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum die II. Augusti , MDLIII. Anno IV.*

5 De Legationis munere Polo demandato certiorem reddidit Pontifex Henricum Gallię Regem , illumque hortatus eſt , vt Regiam auctoritatem , ac potentiam pro reuocanda in priſtinum ſplendorem Catholicæ Religionis dignitate adhiberet , cùm ex pręclariſſimo facinore immortalem gloriam apud Deum , hominesque eſſet collecturus.

Henrico Francorum Regi.

Iul. III. l. 7. breu. ſig. num. 2886. p. 273.

Chariſſime in Chriſto Fili noſter ſalutem , &c. Cùm in his Angliæ motibus pius , & miſericors Dominus ſpem magnam nobis oſtenderet illius nobiliſſimæ Prouinciæ , quæ tam diù per vim , & crudelitatem à reliquo Chriſtiani nominis corpore auulſa fuit , recuperandæ , & intra eiuſdem Domini ouile reducendæ , Nos tàm pię , tamque optatæ cauſæ pro noſtri officij munere deeſſe nolentes ſtatim dilectum filium noſtrum Reginaldum Polum S. R. E. Cardinalem in illud Regnum noſtrum , & Sedis Apoſtolicæ Legatum deſtinauimus , vt noſtris ſalutaribus hortationibus , atque conſilijs ſaluberrimum hoc opus ad Dei laudem , & gloriam , quantum cum illius auxilio fieri poſſit , promoueat , atque adiuuet , cui pię , Deoque acceptiſſimæ cauſę cùm Tua Maieſtas propter locorum propinquitatem , ſummamque & auctoritatem , & potentiam maximè omnium prodeſſe poſſit : propter autem ſuam eximiam in Deum pietatem in primis eam velle non dubitemus , idcircò & eidem Reginaldo Cardinali , ac Legato mandauimus , vt tuam ad eam rem opem , & auxilium vbi fuerit opus imploret , & has ad Maieſtatem ipſam tuam dare voluimus literas , per quas eam in Domino plurimùm hortemur , ac rogemus , vt tanti publici boni occaſionem pro ſua parte non deſerat , ſed omnia agat , atque efficiat , vt illa in primis Catholica Natio , quæ quorundam impietate tamdiù à recta ſalutis via aberrare coacta fuit , in veram nobiſcum fidem , & Religionem , Deique , & ſanctarum Legum obedientiam redintegretur , atque vt poſitis tantiſper priuatarum rationum conſiderationibus , quæ præclaris interdum , ac verè ſalutaribus conſilijs impedimento eſſe ſolent , hanc Maieſtas ipſa tua Dei eſſe cauſam cogitet , Dei in ea nomen , & gloriam, Dei denique voluntatem agi conſideret , vt Tua Maieſtas , quæ pręter cęteros Chriſtianos Principes Chriſtianiſſimi Regis cognomine inſignita eſt , in hac etiam parte Chriſtianę fidei tuendæ , ac propagandę , & celebratiſſimo cognomini , & ſuę , Maiorumque ſuorum virtuti reſpondeat . *Datum Romæ apud Sanctum Marcum die VI. Augusti MDLIII.*

6 Perlatum eſt eodem tempore Mariam Angliæ Reginam à Populo , Senatuque Anglico fuiſſe Regijs honoribus exceptam , cultamque , ex quo fęlici Nuntio ingenti lætitia delibutus Iulius, maiores ſpes de Religione Catholica in Anglia inſtauranda concepit , ad quæ pia conſilia in opus prouocanda , ampliſſimis mandatis Cardinalem Polum inſtruxit , vtque Mariæ Reginæ de honore Regio diuinitùs illi collato gratularetur , Pontificięque beneuolentię effuſa officia polliceretur , imperia dedit .

Reginaldo Cardinali Polo Legato.

Ib. p. 273.

Iulij III. ſtudia , vt Religio in Anglia refloreſcat .

Dilecte fili noſter ſalutem , &c. Poſt Nuntium Nobis allatum de adoleſcentis Angliæ Regis (ſi tamen is Rex appellandus eſt) morte cùm nos in aſſidua cura , conſultationeque verſaremur vnà cum Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus, quid moliri agereue poſſemus , vt illi nobiliſſimo Regno impia tamdiù tyrannide oppreſſo , verus Chriſtianę Religionis cultus , & ſanctarum Legum obſeruatio reſtitueretur , tu nobis ſtatim occurreras , cuius potiſſimùm fidei , conſilio , virtuti , totum hoc negotium committeremus , quemadmodum ex alijs noſtris literis ad te ſcriptis intelligere poteris , verùm interea dextera Domini fecit virtutem , ſuaque illa admirabili , atque noſtris oculis incognita prouidentia , ſalutem illius Prouinciæ per ſe operata eſt , nam Chariſſima in Chriſto filia noſtra Maria Anglię Regina declarata , quę ſemper in recta Fide , Religioneque tuenda firmam ſeſe , atque conſtantem contra paternas , ac fraternas iniurias perſtiterat , nemini dubium eſſe poteſt , quin & illius Regni ſalus , ac tranquillitas Deo Optimo Maximo curæ ſit , & piorum labores , gemituſque ab illius bonitate opportuno tempore ſint exauditi , itaque huius tanti Diuini muneris ſtatim cum eiſdem Fratribus noſtris gratulatione facta , gratijſque eidem miſericordi Deo , prout pro temporis anguſtia fieri potuit , perſolutis , Circumſpectionem tuam de ipſorum conſilio , atque vnanimi

aſſen-

Digitized by Google

aſſenſu noſtrum, & Sedis Apoſtolicę Legatum ad eandem Mariam Anglię Reginam deputauimus; primùm, vt ei noſtro, & Sedis Apoſtolicę nomine de honore illi diuinitùs oblato, gratuleris, noſtrumque animum ad eam deferas, tùm paternę ergà illam pietatis, charitatiſque plenum, tùm ſecundarum omnium ipſius rerum, atque illius Regni cupidiſſimum, deindè vt perturbatum illic, ac labefactatum pęnè Religionis cultum tu tua præſtanti, ſingularique virtute, pietate, ſapientia, doctrina, auctoritate ad priſtinam Patrum diſciplinam reuoces, in quo quid agere conueniat, tu quidem à nobis minimè es admonendus, cui res illę ęquè, ac nobis ipſis cordi ſunt, & magis quàm cęteris omnibus notę: illud, quod noſtrarum partium fuit, prompto, & alacri animo fecimus, vt circumſpectionem tuam ampliſſimis facultatibus à nobis, atque ab hac Apoſtolica Sede muniremus, per quas in errorem lapſos conſolari, & in Dei gratiam, ac Sanctę Catholicę ſuę Eccleſię communionem reſtituere poſſis, quemadmodum alijs noſtris ſub plumbo datis literis, quas propediem ad te mittimus latiùs explicabitur. *Datum Romæ Apud Sanctum Marcum die VI. Augusti MDLIII. Anno IV.*

7 Eadem die Iulius Reginæ Mariæ de ſuperatis Dudlæi, & Suffolcij Ducum, & coniuratorum, qui illam vi opprimere nitebantur, inſidijs, Regioque inſigni ſecundo populorum applauſu accepto gratulatus eſt, atque ad reſtituendam priſtino ſplendori collapſam Religionem cohortatus eſt.

Ib. num. 2556. p. 273.

Mariæ Angliæ Reginæ.

Iulius III. cum Maria de accepto Regno gratulatur.

Chariſſima in Chriſto filia noſtra ſalutem, &c. Poſteaquam renunciatum nobis eſt poſt Eduardi adoleſcentis obitum, cùm, multæ potentium Virorum fraude, atque inſidijs multa pericula ſaluti, ac dignitati tuæ intenderentur, Omnipotentem Deum, qui te antea ab omni impietatis, hæreſumque contagione, quæ in iſta Prouincia fuerant excitatæ, illæſam, immaculatamque præſeruarat, nunc tot laborum tuorum, ſimulque tantarum calamitatum iſtius nobiliſſimi Regni miſertum, feciſſe potentiam in brachio ſuo, Maieſtatem Tuam, manu ſua illa excelſa à perditis perfidorum conatibus mirabiliter liberaſſe, teque maximis omnium illorum populorum, ac conſentientibus ſtudijs, & voluntatibus Anglię Reginam optimo iure declaratam, ac ſalutatam fuiſſe, nouam ſanè quandam, atque animo noſtro inſolitam in Domino lętitiam cepimus, cùm iam per complures annos in iſto inprimis pio, Catholicoque Regno, tàm multę ſeditiones, atque diſcordię, tantus pietatis, ac verę Religionis, omniumque tàm diuinarum, quàm humanarum legum contemptus extiterit, vt nihil ferè conſpiceremus, quod non ſummum dolorem ex perturbato iſthic Chriſtianę diſciplinę ordine, & ex animarum illarum, quas Chriſtus ſuo pretioſo ſanguine redemerat, amiſſione, nobis afferret. In hoc ergo noſtro ex tantis iſtius Prouincię incommodis mœrore, immenſa Dei benignitate hic primus nobis lętus illuxit dies, qui te iſtius nobiliſſimę, potentiſſimęque Prouincię Reginam tot manifeſtis Diuini erga te auxilij, atque fauoris indicijs declaratam fuiſſe ad nos attulit, haud enim dubium eſſe poteſt, clementiſſimum Deum, iſtius Regni incolumitatem, & ſalutem in omnem partem reſpicere, cùm talem illi Reginam fide, pietate, ęquitate, manſuetudine, auctoritateque pręſtantem, eâ admirabili cura ſemper eſſe conſeruatam, iſto etiam admirabiliori modo prępoſuerit, ille enim profectò te ex impiorum manibus voluit liberare, vt per eandem te fidelibus populis ſuis tamdiù per vim, & ſęuitiam à purę, & ſanctę ſuę Religionis cultu abſciſſis, verè Chriſtiana libertas reſtituatur, ille tantas tibi opes, potentiamque tribuit, vt eas maximè ad impietatem tollendam, & ad ſui nominis laudem concelebrandam conuertas. Nos quidem qui pro Paſtoralis officij à Deo nobis iniuncti munere, Chriſtianorum populorum ſalutem vita ipſa noſtra longè habemus chariorem, & qui nihil tàm cupimus, quàm eos, qui à recta ſalutis via aberrauerint, quæ nimirùm in Catholicæ, atque Apoſtolicæ fidei conſenſu, atque vnitate, ſanctarumque Legum obſeruantia conſiſtit, in ſemitam redire iuſtitiæ, ſeque cum reliquo Chriſtiano corpore, & cum illo diuinitùs attributo capite coniungere, omnem noſtram operam, ſtudium, conſilium, auctoritatem, Maieſtati Tuę ad iſtum optimum, ac Deo acceptiſſimum finem libentiſſimè, ſtudioſiſſimè deferimus; elegimus autem, qui noſtræ huiuſmodi erga te voluntatis internuntius ſit, & interpres, dilectum filium noſtrum Reginaldum Polum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, quę Tuę Maieſtati, tùm propter illius eximias, præſtantiſſimaſque virtutes, excellentemque pietatem, doctrinam, ſapientiam, tùm propter multas, & magnas, quas tecum habet neceſſitudinis, ac conſanguinitatis cauſas, ſcimus eſſe probatiſſimum, qui idem ſuperioribus temporibus pro Chriſtianę Religionis veritate, & Tuæ ſimul Maieſtatis dignitate tuenda, in maximas, grauiſſimaſque ærumnas incidit, eum nos ad Maieſtatem Tuam noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ Legatum ſtatim deſtinauimus, vt tibi de honore diuinitùs oblato, noſtro nomine gratuletur, omniaque beneuoli erga te atque vniuerſam iſtam nobiliſſimam Nationem Patris munera pro nobis adimpleat. Nos illum talem Virum, cauſamque eam, quam tecum acturus eſt, cùm Dei cauſa ſit, cui ipſa, tàm multa debes, Maieſtati Tuæ commendare ſuperuacaneum ducimus, tantùm Deum Optimum Maximum omnibus precibus oramus, vt ipſe Reginaldus noſtrorum, ſuorumque rectiſſimorum conſiliorum eos exitus habeat, qui & noſtra pietate, & illius virtute, & tua integritate, piaque & grata in Deum mente maximè ſint digni, vt gaudium noſtrum, & ſpes, quam ex ijs Diuina in Tuam Maieſtatem benignitatis initijs maximam concepimus, ſperatos ex ſecundis euentibus rerum fructus proferat. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum die VI. Augusti MDLIII. anno IV.*

8 De fælici hac rerum conuerſione, & Maria Regina in Anglicum Solium euecta conceptam lætitiam Pontifex communicauit cum Cæſare, illumque rogauit, vt Reginaldum Cardinalem Legatum ſuis conſilijs, auxilijſque inſtrueret, vt ille in Anglia demandato ſibi munere pro depellenda hæreſeos tyrannide, ac Religione orthodoxa in priſtinam dignitatem adducenda perfungi poſſet.

Imperatori.

Ib. p. 281.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, &c. Multis, & grauibus noſtrorum temporum incommodis, quæ nos aſſiduo dolore, Chriſtianæque Reipublicæ, & fidei collabentis miſeratio-

tione conficiunt, lætus aliquando nobis per Dei bonitatem, atque clementiam dies illuxit, qui videlicet Nuntium nobis attulit poſt mortem Eduardi, qui ſe pro Rege Angliæ gerebat, nobiliſſimum illud Regnum ad Chariſſimam in Chriſto filiam noſtram Mariam optimam, præſtantiſſimamque Reginam Conſobrinam tuam, quæ ſemper in Dei, & veræ Religionis cauſa tuenda fideliſſimam ſeſe, conſtantiſſimamque præſtitit, tùm iure, & legibus, tùm incredibili populorum illorum voluntate, atque conſenſu tuliſſe delatum, in quo quidem admirando opere conficiendo, quo minùs auxilij ex humanis opibus, ac conſilijs fuiſſe conſpicitur, eò magis Omnipotentis Dei virtus, prouidentiaque appaгet, totamque huius eximij in Chriſtianam Rempublicam collati beneficij laudem, & gloriam ſibi ſoli vendicat, quod ipſum cum nobis ad ſingularem lætitiam ſatis per ſe magnum, atque amplum eſt, tùm animum noſtrum communium antea miſeriarum deſperatione iacentem, etiam quoad reliquas male affectę Chriſtianitatis partes ad magnam ſpem diuinæ eiuſdem ſalutis erexit, cùm videamus id quod hominum viribus, ac conſilijs impoſſibile ſit, excelſi Dei poteſtati, clementię, bonitati eſſe facillimum. Quoad verò ad ipſam Mariam Angliæ Reginam, reſque illius Prouincię pertinet, nos tantum publicum bonum noſtris ſtudijs, hortationibus, conſilijs, eaque, quæ à Deo Optimo Maximo attributa nobis eſt, poteſtate adiuuare volentes, dilectum filium noſtrum Reginaldum Polum Sanctę Romanę Eccleſiæ Cardinalem ad eam noſtrum, & Sedis Apoſtolicę Legatum deſtinauimus, hominem ea pietate, integritate, ſapientiaque prędítum, eundemque ipſius Reginę ita ſtudioſum atque obſeruantem, vt is verè Angelus pacis, bonorumque omnium mediator ſit exiſtimandus. Eum ad Maieſtatem Tuam primò accedentem, vt opem, conſilium, auxiliumque tuum in tanta publica cauſa pro excelſo, quem in Chriſtiana Republica obtines loco, vbi fuerit opus, imploret, benignè vt excipias, eiuſque conſilia ad Dei honorem, & gloriam, & ad vniuerſam illius Prouinciæ ſalutem, quæ in obſeruatione rectę Religionis maximè conſiſtit, ſpectantia, & tua ſapientia dirigere, & auctoritate, opibus, præſtantique potentia adiuuare velis: tandem Maieſtatem Tuam plurimùm in Domino hortamur, ab eaque toto animi affectu requirimus, ac petimus, quamquam eam in iſtam rem ipſam, tùm propter ſuam in Deum pietatem, tùm propter Mariæ ipſius Reginæ conſanguinitatem ſatis per ſe promptam eſſe confidimus, ac propterea tecum gratulatione magis opus eſſe, quàm hortatione putamus; tamen gratiſſimum nobis erit, & tuo etiam nomini glorioſum, ſi in hanc optimam, atque illi nobiliſſimæ Prouincię ſalutarem cauſam, ita toto animi, ac conſilij tui robore incubueris, vt omnes Maieſtatem Tuam, non plura in eo carni, & ſanguini, humanęue vlli affectioni dediſſe, quàm ſuæ eximię in Deum pietati, & ſanctę illius Religionis propugnationi tribuiſſe intelligant. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum die VI. Auguſti MDLIII. anno IV.*

9 Agebat tunc Benaci in Inſubriæ finibus Cardinalis Polus in percelebri Cœnobio, ac Diuinarum rerum contemplationi vacabat, cùm Anglicæ Legationis obeundæ imperia à Pontifice accepit, is verò cùm Angliæ Regnum ob ſuperiora Schiſmata perturbatiſſimum arbitraretur, non ſe commouit antequam rerum Anglicarum conditio ipſi explorata eſſet; miſſo verò Internuntio humaniſſimis literis Reginæ Mariæ de conſcenſo Regni Anglici Solio eſt gratulatus, tùm illi ſignificauit, quæ pro fide Catholica, tùm ipſius Reginæ cauſa eſſet perpeſſus, omniaque illi fælicia comprecatus ſacris adhortationibus accendit, vt omnem operam pro Religione Catholica Angliæ reſtituenda explicaret, tùm ſignificauit ſibi ea de cauſa Legati Apoſtolici munus demandatum, rogauitque, vt viciſſim ſibi ſignificaret quòd tempus aucupandum, præſtolandumue, vel quæ ratio ineunda foret, vt mandata Pontificia conficeret; ſperare enim ſe vt redeuntibus ad Eccleſiæ obſequium Anglis priſtina fælicitas, vnà cum Religione in eo Regno reſtoreſceret.

Mariæ Reginæ Angliæ, &c.

10 Benedicta manus Omnipotentis Dei, quę non ſolùm Maieſtatem Tuam in alto Throno, & in poſſeſſione Regni collocauit, quod per multos annos ad eam ſpectabat, & ab omnibus bonis optabatur, atque inter ſacras preces petebatur à Diuina clementia, ſed etiam eò res deduxit, vt non modò res ipſa; verùm etiam ratio ipſius rei conficiendę omnes animos incredibili lætitia perfundat, & præcipuè pium animum tuum, quia ſine ſanguine res peracta eſt propè cùm magna clades eſſet timenda, propter fraudes aduerſariorum, quæ non paruis viribus erant ſuffultæ ad eam iuſtiſſima ſucceſſione priuandam; atque cùm propter longum ſpatium ſibi diuinitùs conceſſum ad ſuas inſidias ſubtexendas, putarant ſe ad finem optatum cum ſcelere ſuſcepti conſilij perueniſſe, ſine nouis auxilijs, ſed ſolis viribus, quas Spiritus Dei excitauit in animis mortalium, effectum eſt, Diuina prouidentia, vt breui momento temporis irriti, ac deluſi ſint omnes mortalium apparatus, ita conuerſi ſunt, qui humanæ militiæ militabant ad protegendum honorem Dei, Maieſtatis Tuæ incolumitatem, ac totius Regni ſalutem. Si quis itaque miratur, cur Tua Maieſtas nullis externis viribus, paucis etiam ſubditis audentibus eius partes amplecti, potuerit, Regnum ita vſurpatum aduerſus tantam hominum malitiam, & potentiam recuperare; aut ſi quis rogaret, quomodo factum eſt iſtud? res ipſa reſpondere poterit: Spiritus Sanctus ſuperuenit in corda hominum, qui ea ratione tibi Regnum reſtituere voluit, atque hoc vno exemplo non ſolùm veſtris populis, ſed etiam vniuerſis Chriſtianis, & Barbaris Nationibus manifeſtum ſit, quia nullum ſit conſilium, nec prudentia, nec fortitudo contra Dominum Deum, & quòd excelſus dominatur in Regno hominum, & cui voluerit, & quando voluerit, dabit illud. Eius Diuinæ prouidentiæ in rebus humanis credulitas pręcipuum noſtræ Religionis fundamentum, ſi vnquam in iſtud Regnum introduci, & confirmari debuit per vllam manifeſtam experientiam hoc maximè tempore introduci neceſſe eſt, quo propter impiorum tam diuturnam auctoritatem, ita erat in animis hominum debilitata, & in eorum animis præſertim, qui prudentiores, ſapientioreſque putabantur, vt penitùs videretur extincta. Cùm Diuinę itaque bonitati placuit, ita euidentibus ſignis ſuam potentiam in Tua Maieſtate extollenda, tunc cùm à ſuis inimicis, & à multis alijs penitùs oppreſſa putabatur, declarare; hoc eſt cur maximè om-

Ext. apud Natal. Comit. lib. 7.

Digitized by Google

omnes boni, & pij glorientur, & quod tibi magis gratum eſſe certò ſcio, quàm Regiam dignitatem; atque ſi vlla fęmina debuit Deum laudare his verbis Suę Sanctiſſimæ Matris, cuius nomen refers, quibus ea vſa eſt ad exprimendam lætitiam propter Diuinam prouidentiam ad ſui, humanique generis ſalutem, cùm Spiritu Sancto repleta inquit, *Magnificat anima mea Dominum*, cum ijs, quæ ſequuntur, Tua Maieſtas iuſtiſſima de cauſa eum Pſalmum canere poteſt, cùm in ſe ipſa ſentiat, quod omnes vident, & vt Diuina Bonitas *reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, fecit potentiam in brachio ſuo, ſtatim depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles*, hoc dictum de Diuina prouidentia erga Maieſtatem Tuam, ſemper manifeſtiùs in adminiſtratione cognoſcetur tua, cum incremento illo lætitiæ, quod deſideratur ad honorem, & laudem Diuinæ Maieſtatis. Enimuerò mea erga Deum, & ſuam Eccleſiam, ac erga Maieſtatem Tuam pietas me cogit vnum in hoc Regni tui initio tibi in memoriam reuocare: quod eſt, vt cùm ita ſingulare beneficium à Deo acceperis, diligenter conſideres, è quibus radicibus perturbationes rerum ad iuſtitiam, & ad veræ Religionis cultum pertinentium pullularint, quippè cùm illæ in dies in illo Regno cum tanta ruina ſuccreuerint, tàm publica, quàm priuata, quanta non ignorantur. Atque ſi hoc ita feceris, percipies profectò principium, & cauſam omnium malorum tunc pullulaſſe, cùm perpetuus humani generis aduerſarius Patri tuo perſuaſit impium conſilium, vt diuortium fieret Matris tuę optimę Reginę. Atque illi magnę in Deum, in ipſam, in te, in ſeipſum iniurię maius additum eſt ſcelus, quod à Matre diuortium fecit omnium Chriſtianorum à ſancta catholica obedientia, & ab Apoſtolica reuerentia. Ex hoc iniquo, & impio ſemine tot peſtiferi fructus nati ſunt, vt ita Regnum vbique corruperint, vt nullum neque iuſtitiæ, neque veræ Religionis veſtigium apparuerit, relegatæ enim ſunt ambæ, quando reuerentia, & obedientia Eccleſię eiecta fuit, neque priùs ſunt rediturę, quàm Diuina obedientia in animum recepta ſit eorum, qui rebus præfuerint; hoc facilè Tua Maieſtas illi ſeruo ſuo poteſt credere, qui plurima & iſta & Maieſtatis Veſtræ cauſa paſſus eſt. Neque vllam defendendę cauſæ tuę rationem prętermiſit, vbi aliquod extaret remedium, quo te tuis moleſtijs ſubleuarem, quòd ſi mei labores eum finem conſequuti non ſunt, quem ſemper deſideraui ſæpiùs vel vitam ipſam periculis exponens, certè nunc ea de re multò magis lætor, quàm ſi ipſe adiutor fuiſſem, cùm apertiſſimè cognouerim Diuinę prouidentię in Maieſtatem Tuam propenſam voluntatem. Nam profectò noluit Deus illa humana te manu adiuuari, neque Pontificis, neque Cęſaris, neque vllius Principis: quamuis nunquam ceſſauit Pontifex Cæſarem ad opem ferendam cohortari, neque mea defuit diligentia vtriſque ad hoc pium opus ſollicitandis, ſed diuinitùs res protracta eſt, donec ſtatutum tempus à Deo aduentarit, quo Diuina manu ſubleuaretis. Interim vſus eſt Deus eadem ratione, qua ergà chariſſimos, & dilectiſſimos vti conſueuit, quos nutrit, & educat in omni calamitatum, ærumnarumque genere, vt gratiæ ſuę ſemen altiores radices in corde tuo poſſet extendere, meliùſque floreat, ac nobiliores fructus producat, cùm viſum fuerit in priſtinam fęlicitatem reuocare. Illud nunc omnes boni expectant, atque ego in primis, cui maior occaſio conceſſa eſt dotes animi, quæ diuinitus tibi conceſſæ ſunt, à reueris cognoſcendi. Ea res me multò etiam magis impellit, vt Maieſtati Tuæ id ſignificarem, de re tanta, quanta eſt Eccleſiæ obedientia, me magis etiam ſollicitum eſſe, quàm antea, qua mente ſis erga Religionem, & quo pacto affecta. Nam cùm circiter trecenta millia paſſuum diſtem ab Vrbe Roma, nuper ad me de rebus Britannicis eſt delatum, & per literas Summi Pontificis certior factus ſum, te ad ſummum imperium eſſe prouectam, & me electum Legatum à Sancta Sede Apoſtolica ad Maieſtatem Tuam, & ad Cæſarem, & ad Galliarum Regem, vt tibi gratularer pro victoria Dei, in hac cauſa ipſius Dei. Sed quia quanti res ſit intelligo, cenſui non inutile fore, ſi Maieſtatis Tuæ mentem, quo pacto Deus mouerit, priùs percunctatus fuero, cuius cauſa præſentem Nuntium cum meis literis mitto: neque iſtud quidem, quia de optima iſta volunta te tua ſubdubitem, quoniam te ſemper gratam ergà Deum fuiſſe cognoui, & acceptorum non immemorem, legumque Diuinarum obſeruantiſſimam, inter quas obedientia Apoſtolicæ Sedis continetur, cui maximè omnium fauere debes. Nam certè quidem Maieſtatis Tuæ Pater nulla alia de cauſa Apoſtolicam obedientiam reliquit, niſi quia noluit Pontifex Romanus cauſæ tuæ fauens, turpi, & iniquo eius deſiderio aſſentiri. Sed quoniam tot annos tanta facta eſt mutatio, tantaque malitia conata eſt euellere ex animis hominum, penitùſque reſtinguere hanc ipſam obedientiam, & obſeruantiam, mihi viſum eſt non abſurdum fore, ſi ex te ipſa percunctarer, quod tempus, aut quę ratio aptior, commodiorque videretur ad ipſius Vicarij Chriſti legatione perfungendum, idque ad iſtius Regni beneficium, & conſolationem, cuius fęlicitas, & quies ſemper magis oppreſſa fuit, ex quo ſancta obedientia expugnari cœpta eſt, coactaque ſolum vertere. Decreui igitur priùs reſponſum expectare, quod vt expectationi meæ optimè reſpondeat, ab Omnipotente Deo ſuppliciter peto, omniumque piorum ſpei, quam habent de Maieſtate Tua conceptam, idque ad confirmationem, & incrementum fęlicitatis tuæ, & iſtius Regni. Quod ſi mihi benignam audientiam conceſſeris, ſpero futurum Dei Optimi Maximi beneficio, vt intelligas in hac ipſa obedientia Eccleſiæ conſiſtere, & collocatum eſſe fundamentum, & ſtabilimentum omnium bonorum ipſius Regni. Sic igitur rogans Omnipotentem Deum, vt pro ſua infinita miſericordia Maieſtatem Tuam fortunet in ipſo Imperio, in quo te collocauit, finem ſcribendi faciam. *E Cœnobio Megazeni Benaci Idibus Sextilis MDLIII.*

Apud Sãder. lib. 2. part. 2.

11 Dum reſponſum expectat Cardinalis Polus, ſubſiſtitque in Italia (inquit Sanderus) „ altera cum illa Anglicana etiam ad Cæſarem „ de pace inter ipſum, & Regem Gallorum „ concilianda decernitur Legatio] Reuocarat nimirùm è prouincia Iulius Verallum, & Dandinum Cardinales, cum omnes pij eorum conatus ob inſitam veterum odiorum pertinaciam eluſi fuiſſent: affulſerant verò nouæ ſpes ſedandæ diſcordiæ, cum beneficio illius pacis inter eos Reges ſanciendæ, in Anglia, Germaniaque inſtauranda Religio videretur, porrò Internuntius, qui à Cardinale Polo ad Angliæ Reginam miſſus fuerat humaniſſimè acceptus eſt, ab eaque

Sander. lib. 2.

Car-

Cardinali Polo de pijs monitis actæ ſunt gratię; ac ſummi in Sedem Apoſtolicam cultus, & amantiſſimi obſequij grauiſſimæ teſtificationes exhibitæ, verùm cunctari iuſſit, donec pacatior foret temporis ratio, ac tùm commodè accerſitum iri reſcripſit, vt è ſubiectis literis patebit.

Extant apud Natal. Comit.

Optime Sobrine Pole in Chriſto obſeruandiſſime. Accepi literas tuas, quas tuus Familiaris mihi reddidit, ex quibus intellexi perpetuam, optimam voluntatem erga hoc Regnum, Patriam tuam nimirùm, & erga legitimos hęredes cū ſumma lętitię ſignificatione ob ea quę placuerunt Diuinæ Clementię Omnipotentis Dei in oſtendenda ſua erga me vera iuſtiſſima, infinitaque miſericordia, propter quam me tibi etiam non parùm debere ſentio, cùm monita amantiſſima pręterea in literis addideris, quòd ſi nullum naturæ vinculum inter nos intercederet, quod certè maximum intercedit, tamen vel vna hac de cauſa maximas tibi deberem gratias, quòd me tàm amanter monueris, atque ego dabo operam pro viribus, vt monitis tuis ſatisfaciam, quippè cùm neque vnquam fuerim, nec ſim, neque (vt Diuinę Miſericordię confido) vnquam futura ſim, Catholicę adhortationi in tuis literis contentę aduerſaria. Quod attinet ad meam obedientiam, & debitam obſeruantiam erga ſponſam Chriſti, & Matrem Diuinam ſuam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam harum literarum lator poterit te commodè docere; is enim poterit explanare, quanta ſit animi mei moleſtia, propterea quòd non poſſim animi mei ſententiam in hac re prorſùs patefacęre, ſed cùm primùm data erit facultas ſynceritatis animi mei erga Diuinum cultum explicandę, obedientięque, quid ſentiam, exequendę, faciam te primùm per literas certiorem. Quod ſpectat ad corouationem, idem Nuntius omnia planè explicare poterit, multaque alia quibus illum adeſſe volui. cùm mirificè Omnipotentis Dei miſericordia confidam futurum, vt hęc Comitia omnia ſtatuta abrogent, vndè omnium calamitatum huiuſce Regni ſemina pullularunt; ſpero autem futurum, vt delictorum veniam à Summi Pontificis clementia obtineam, cui te rogo, vt meo nomine humillimè gratias agas pro ſua multiplici in me bonitate, vt in eadem perſiſtat clementia, omnemquę pręteritorum commiſſorum obliuionem concedat. Hunc igitur remitto ſpe poſtulationis non irritę futurę opera tua, quando tantum beneuolentię, & fraternę charitatis mihi pignus obtuliſti. Me itaque plurimùm Sancto Patri, ac tibi commendans, finem facio ſcribendi. *Weſtmonaſterio VI. Idus Octobris MDLIII.*

Vt Polum non tàm cito in Angliam accedat conſulit Regina Maria.

12 Acceperat illa inſigne Regium ſolemni ritu Kalendis Octobris ſummo populi, Procerumque applauſu, ac magnanima pietate Primatus Eccleſiaſtici adulterinos titulos aſpernata erat, necnon iniquè Religionis odio diuexatos libertati, honoribus, iuribuſque priſtinis reſtituerat, vt narrat his verbis Sanderus. [Ciuitatem, & Arcem Londinenſem more triumphantis ingreſſa, mox nullo Senatus conſulto expectato, ſed ſua ſola pietate profanum Primatus Eccleſiaſtici titulum reſpuit, & è carcere Regio ſuſtulit Epiſcopos Edmundum Londinenſem, Stephanum Wintonienſem, Cuthbertum Dunelmenſem, qui ob fidē varijs carceribus vincti aſſeruabantur, Thomam item Norfolcię Ducem, & Eduardum Courtinęum Marchionis Exonienſis, olim ab

Coronam Anglicam recipit Maria.

Sander. lib. 2. par. 2.

,, Henrico occiſi filium, quem Deuoniæ etiam
,, Comitem illa poſtea creauit, iniuſtè ad perpe-
,, tuos carceres damnatos, & libertati, & bo-
,, nori priſtino reſtituit; exilij, & perduellionis
,, iniquiſſimam contra Reginaldum Polum Car-
,, dinalem latam ſententiam reuocauit, grauiſ-
,, ſimum vectigal populo priùs ab Eduardo im-
,, poſitum condonauit. Et ne adulteratę pecu-
,, nię permutatione tàm miſerè expoliarentur
,, ſubditi, miſericordiſſimè curauit, vt Rex Re-
,, gi quid pręſtet, vt Hęretico Catholicus, quan-
,, tum interſit omnes ſtatim viderint.] Cùm vero Cardinalis Polus nondum in Angliam acciri poſſet, miſſus eſt Franciſcus Commendonus Pontificius Cubicularius natione Venetus, Vir magno, & expedito ingenio, qui poſtea rerum geſ-
,, tarum peritia, & virtute Cardinalitiam Pur-
,, puram promeruit. [Is (inquit Sanderus) tàm
,, prudenter, ac impigrè rem egit, vt & cętera
,, omnia exploraret, & Reginam ipſam aliquo-
,, ties clàm alloqueretur, & ab ipſa Syngrapham
,, acciperet, qua obedientiam Apoſtolicæ Sedi
,, pollicebatur, atque à Schiſmate abſolutionem
,, pro Regno petebat, promittens ſe rebus pu-
,, blicis compoſitis, tumultibuſque ſedatis, of-
,, ficium ſuum per Oratores facturam. Com-
,, mendonus cum ijs mandatis Romam rediens
,, promptam Regiuę voluntatem Pontifici aperuit.] Affecto Octobri Regina Maria Cardinali Polo pium Regni ad auitam orthodoxam fidem reuocandi, illiuſque in Angliam aduentus deſiderium ſignificauit, rogauitque vt ſuo nomine obſequium Pontifici deferret, cuius Sacroſanctis precibus ſe commendabat, at non defuere maleuoli, qui eximiam Reginę erga Romanam Eccleſiam voluntatem, fictis calumnijs abalienare niterentur, & quæ de pijs eius geſtis, deque præcipuis hoſtibus merito affectis ſupplicio, atque admiranda eorum reſipiſcentia in Conſiſtorio Cardinalium maxima cum illius laude, & commendatione fuerant celebrata, in aduerſam partem verterent, Regiumque animum, quaſi eius honori detractum fuiſſet, maleuolentia ſuffundere molirentur, à quorum fraudibus vt caueret, Pontifex, eam hiſce literis præmonuit.

Mariæ Angliæ Reginæ.

Iul. III. lib. brev. 7. ſig. nu. 2886 pa. 433.

In magna voluptate noſtra, quam ex literis Tuæ Maieſtatis ad Dilectum filium noſtrum Reginaldum Polum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, & Legatum XXVIII. Octobris die datis accepimus, cum ea nobis maximum, & optatiſſimum tuæ eximiæ virtutis, & ſapientiæ teſtimoniū præberent, illud nobis ſanè moleſtum fuit, quòd expoſtulas quaſi quędam per hominem noſtrum fidum à dilecto filio noſtro Cardinale Imolenſe in Angliam miſſum, publicè in Conſiſtorio noſtro fuerint prolata, quæ Tuæ Maieſtatis rationibus obeſſent, quod longè ſecùs eſſe, & ab omni veritate prorſùs, alienum cupimus, vt Maieſtas Tua nobis in verbo veri Romani Pontificis affirmantibus credat: iuſſimus quidem eum, quæ ille iſthic præſens vidiſſet, de damnatorum pœna, deque eorumdem miranda reſipiſcentia, & oratione, deque tuis publicis & dictis, atque factis, quæ præclara tuæ piæ, Catholicæque mentis præ ſe ferrent indicia Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus exponere, vt tantum publicum gaudium cum illis potiſſimùm communicaremus, quos habemus curarum, & ſollicitudinum noſtrarum participes; de cęteris verò omnibus, præſertim quæ te lædere, vt tuis

Admonet Reginam Iul. III. vt caueat à fraudibus Hæreticorum.

O pijs

Digitized by Google

pijs actionibus difficultatem quoquo modo afferre potuiſſent, nihil eſt, quod Tua Maieſtas vereatur quidquam ab eodem Nuntio fuiſſe prolatum; quæ omnia cùm ficticia, ac commentitia ſint hominum, videlicet, tùm Maieſtatis Tuæ veriſſimę glorię, tùm noſtrę in Domino conſolationi inuidentium, haud ſatis vel mirari vel dolere poſſumus, horum peruerſitatem temporum, cùm ſint, qui his artibus tuam à nobis voluntatem alienare, & noſtrum, atque huius ſanctę Apoſtolicę Sedis nomen tuę Maieſtati inuiſum reddere conentur, ſed firma in Deum ſpe freti ſumus Maieſtatem Tuam, quę tantos Diuini in ſe fauoris, atque auxilij quotidiè afflatus ſentit, eodem ſemper Diuino Spiritu omnes rerum difficultates ſua conſtantia, & hominum aſtutiam, & malignitatem ſua admirabili ſapientia ſuperaturam eſſe, quod nos, vt ita eueniat, tàm vehementer cupimus, vt in eo omnes cogitationes, deſideriaque noſtra habeamus fixa, ac collocata, non ſolùm in hoc Deo, & conſcientię noſtę deeſſe nolentes, ſed etiam tuę iſti eximię virtuti, & pietati ſatisfacere cupientes, quemadmodum ex literis eiuſdem Poli Cardinalis, & Legati Tua Maieſtas pleniùs, & crebriùs intelliget, cui mandauimus, vt totam iſtam Legationis functionem tuo potiſſimùm conſilio, ac voluntate moderetur. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XIII. Decembris MDLIII. anno IV.*

☛ 14 Quod ad damnatorum admirandam illam reſipiſcentiam attinet, de qua meminit Pontifex, referunt Sanderus, & alij Ioannem Dudlęum Ducem Northumbrię, qui Ianam nurum tot fraudibus ad Regium ſolium prouexerat, antequam ſecuri percuteretur, vndecimo Kalendas Septembris ex conſilio Nicolai Hæthi poſtea Eboracenſis Archiepiſcopi hęreſim eiuraſſe, fidemque Catholicam amplexum è cataſta promulgaſſe Londinenſi populo vnicam, ac veram eſſe fidem, quam profitetur Romana Eccleſia, contrarias verò Sectas eſſe perditiſſimas hęreſes, idque apertè demonſtrari ex grauiſſimis malis, quę Germanię, & Anglię intuliſſent, ſe verò grauiter deliquiſſe, qui licet id probè intelligeret, tamen ambitione obcæcatus hæreſim profeſſus eſſet, vt ad maiores honores, ſpemque Regni obtinendi aſſurgeret; cùm verò Hęretici ea publica conteſtatione, quam imminentis Diuini iudicij terror exprimebat, confoderentur, finxere verſutum hominem his adumbratis pœnitentię ſignis pro eblandienda venia demulcere Regias iras pertentaſſe. Cęterùm Regina in eius filios ſeſę Maieſtatis reos clementiam explicuit, vt narrat Sanderus.

Sander lib. 2. in fin. p. 1. Surius in comment. ho. anno.

Sander. vbi ſupra.

,, [Quatuor (inquit) eius filijs parcitum
,, eſt, quorum duo adhuc viuunt in magna gra-
,, tia apud Eliſabetham, Ambroſius Waruicen-
,, ſis & Robertus Leceſtrenſis Comites, Ambro-
,, ſius minoris naturæ, ac minoris ſemper am-
,, bitionis extitit; Robertus verò tantorum ma-
,, lorum Auctor habitus deindè fuit, vt nihil
,, optima Maria feciſſe in vniuerſa vita Reipu-
,, blicæ Chriſtianæ incommodius exiſtimetur,
,, quàm quòd illum iuſtiſſimè condemnatum
,, vita donauerit:

Porrò Iana Suffolciæ Ducis filia, quæ Regia corona inſtar victimæ, vt mactaretur, fuerat redimita vnà cum Parente Suffolciæ Duce, qui in arboris trunco ieiunus biduo latuerat, capitali ſupplicio iniquum alienum facinus luit: vniuerſi verò fermè Regni Optimates reſtituendæ Catholicæ Religioni aduerſabantur, tùm quia vitiorum lenocinijs erant irretiti, tùm quia Eccleſiaſticarum opum, quas inuaſerant, commodis inneſcati; itaque cum multa Cardinali Polo, ne demandatum Legationis munus exerceret in Anglia obijcerentur, Pontifex ad explicandam faciliorem gerendarum rerum rationem eidem Cardinali permiſit, vt priuato cultu in Angliam ad amiſſas, Henrici tyrannide, recuperandas res capta temporis opportunitate ſe conferret.

Car Proceres inſenſi reſtituendi Religionis.

Cardinali Polo.

Iul. III. lib. breu. 7. ſig. n. 2886. p. 400.

15 Cùm magno animi noſtri dolore videamus, tàm Anglicæ, quàm de pace Circumſpectioni tuæ per nos commiſſæ Legationi multa vndique inferri quotidiè impedimenta, quæ & iter tuum, & conſilia noſtra, & tantum commune bonum remorentur. (Et infrà) Permittimus, & veniam damus, vt cùm tibi res id poſcere videatur, depoſito tantiſper Legationum, quibus nunc fungeris, nomine, atque inſignibus, priuato tuo nomine in Angliam te conferre poſſis; & rurſum cùm tibi idonea publicas res iuuandi ſeſe offerre viſa fuerit occaſio, volumus, vt earumdem ambarum Legationum, vel vtrius expedire cognoueris, nomen, inſignia, auctoritatemque denuò queas aſſumere, atque ita illarum functionem, vſumque tua prudentia moderari, vt tibi nec in priuatis tuis rebus agendis obſit, nec in communibus procurandis publicæ, quam nunc, ſuſtines perſonæ deſit auctoritas. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die VIII. Decembr. MDLIII. Anno IV.*

Permiſſi Polo vt priuato habitu ingrediatur in Angliam.

Detinuit Reginaldum Polum Cęſar, ne in Angliam traijceret, nam cùm de Philippo Filio Marię Reginę connubij legibus factis coniungendo, vt Angliam Hiſpanię coniungeret, Anglorumque viribus auctior Gallorum Regem deprimeret, grauiora conſilia volueret, pertimuit, ne Reginaldus, qui materna ſtirpe proſeminatus erat è Regio Anglorum ſanguine, necdum Sacerdotio erat initiatus, ætateque Reginę ſuppar in Regem expeteretur; itaque varijs artibus illum in varijs locis tenuit ancipiti expectatione ſuſpenſum, donec coniugium Philippi cum Maria tranſactum eſt: vt verò eo ſancito excitus in Angliam honorificentiſſimè Legationis munus obierit, proximo anno dicetur.

16 Cæſar, & Rex Chriſtianiſſimus inter ſe ſęuis bellis certabant, non ſolùm in Belgio, & in Germania, ſed etiam in Hętruria ob Senarum Vrbem, pro quo bello gerendo cùm vtraque pars milite indigeret, Pontifex ne Status Eccleſię, qui proximus loco certaminis erat, exhauriretur hominibus, qui ſtipendijs horum Principum allecti ſub eorum vexillis eſſent nomina daturi, ne quis eorũ Regum, quos mutuo fœdere inter ſe conciliare annitebatur, bellis ſe implicaret, neue Proceres Eccleſiaſticæ ditionis in varias factiones diuiderentur, legem hanc tulit. Qui huiuſmodi contrauenientiũ notitiã habuerint, & eos reuelare neglexerint, in ære, & in corpore ipſorum inobedientię meritam pœnam ſeuerè recepturos declaramus. Volumus etiam, vt ſi qui fortè ſupradicto modo pecunias aut dederint, aut promiſerint, aut acceperint, aut ſe obligauerint, infra triduum poſt pręſentium publicationem ſeſe nobis, aut locorum noſtrorum Rectoribus, aut Gubernatoribus, aut pręadicto Iuliano manifeſtantes ab huiuſmodi promiſſionibus, aut obligationibus retrahere ſe impunè, & liberè poſſint, poſt quorum dierum terminum, qui ſe interea, vt pęmittitur, manifeſtare neglexerint, in pręadictas pęnas itre-

Digitized by Google

irremiſſibiliter incurriſſe cenſeantur. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XX. Febr. MDLIII. Anno III.*

Adrian. l. 9. anno 1553.

17 Cùm igitur Cæſar Senenſes ſubijcere decreuiſſet, in huius expeditionis Ducem elegit Petrum Toletanum Ducis Florentiæ ſocerum, & Proregem Neapolitanum, qui Florentiam cùm petijſſet, poſt paucos dies ibi moratus diem clauſit extremum, & in eius locum, recuſante exercitus imperiũ militare Florentię Duce, Garzias Proregis filius ſucceſſit, qui viginti mille militibus ſtipatus bello initium dedit, multiſq; priùs Oppidis Senenſium occupatis, tandem Montem Aleinum obſidione cinxit, Senenſes verò Galli ſtrenua virtute defendebant. Interim Florentię Dux Pontificem hortabatur, vt operam daret ad pacem inter Cæſarem, & Regem firmandam, cùm in Italię exitium id bellum verteretur. Pontifex pertentauit Gallorum animos, an paci honeſtę eſſent aſſenſuri, Ducemque Florentiæ hortatus, vt operam ſuam in ea re collocaret, vt ſubiectæ oſtendunt literæ.

Carolus V. Senenſibus bellũ infert.

Duci Florentiæ.

Iul. III. lib. 6 bre. ſi n. 2888. pag. 590.

Dilecte fili noſter ſalutem, &c. Et noſtro perpetuo procurandæ pacis ſtudio adducti, & tuę etiam Nobilitatis rectiſſimæ voluntati in eo ſatiſfacere cupientes, quòd proximè ad te ſcripſimus nos propediem facturos, vt aliquem ex noſtris ad ipſam tractandam pacem mitteremus, id nunc facimus. Mittimus enim eum literis, mandatiſque noſtris dilectum filium Federicum Fantucium ſacri Palatij noſtri cauſarum Auditorem, hominem nobis doctrina, fide, induſtria, veterique etiam nobiſcum familiaritate in primis probatum, & gratum, qui primò Senas ſe conferat, illarumque partium Duces æquis propoſitis conditionibus ad pacẽ amplectendam noſtris verbis diligenter hortetur, ac deindè ad tuam Nobilitatem omnia deferat, vt eius conſilio, atque prudentia ponderentur, quam ipſam, vt huic pacis cauſę faueat, hortari ſuperfluum eſſe cenſemus, cùm nobis ipſius animus ſit notiſſimus, tantum abs te petimus, vt ſi quæ propoſita fuerint, æqua, & tolerabilia eſſe videantur, tu, & noſtro etiam nomine dilectum Filium nobilem Virum Garziam de Toledo Cæſarei iſtius exercitus Præfectum ad eas non aſpernandas conditiones, vel per teipſum, vel etiam ad eum prædictum Federicum, ſi tibi videbitur, legando excites, & cohortere, & ſublatis iſtius exitioſi, peſtiferique belli cauſis, & pax Italiæ, atque iſti præcipuæ nobiliſſimæ Hetruſcæ Nationi ſecuritas reddatur, & nos omnes, in quorum finibus id geritur, ab hac graui moleſtia, atque cura, & à periculoſa eiuſdem belli contagione liberemur, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum die XXIX. Martij MDLIII. Anno IV.*

Iulius III. Nuntios elegit ad Carolũ V. & Henricum pro pace.

18 Conſenſit ille paribus ſtudijs cum Pontifice, vt Hetruriam ab exterorum ſeruitute vindicaret, & Garziam Toletanum Læuirum ad concordię conditiones admittendas delinire conatus eſt. Interea Pontifex creauit Internuntios Apoſtolicos, ac ad Cæſarem, Regemque Gallorum pro concordia vrgenda miſit, vt tradunt Acta Conſiſtorialia:

Acta Conſiſt. n. 134. pag. 97.

,, [XXX. Iannarij MDLIII. fuit Conſiſto-
,, rium. S. D. N. fecit verbum de mittendis
,, Nuntijs ad Sereniſſimos Principes Carolum
,, V. Romanorum Imperatorem ſemper Augu-
,, ſtum, & Henricum Regem Chriſtianiſſimum
,, pro pace inter eos concilianda, tanquam
,, præcurſores Legatorum, & infra XIX. Fe-

,, bruarij duos Nuntios ad prædictos Princi-
,, pes nuntiaturos progreſſum Legatorum, ad
,, eorum Maieſtates hac de cauſa, vt in pace
,, viuerent.] Menſe Aprili S. Matthæi, ac S. Georgij Cardinales Legatos ad Cæſarem, atque ad Henricum Galliæ Regem decreuit, ad eos ad mutuam concordiam propoſitis ingentibus malis, quæ ex eorum internecino bello oriebantur, reuocandos, de quibus hæ literæ Cæſari inſcriptæ ſunt.

Io. Bapt. Adrian. l. 9. anno 1553. Natalis Comes l. 6.

Carolo Imperatori.

Iul. III. lib. 6. bre. ſig. num. 2885. p. 106.

19 Graui, & intolerando dolore iam dudum afficimur, ex horum conditione temporum, & præſenti Chriſtianæ Reipublicæ ſtatu, quæ cùm antea per tot annos, tàm diuturnis Principum diſcordijs vexata, tot perfidorum hominum odijs, diſſidijſque lacerata, tàm multis, nobilibuſque Prouincijs ab immani Chriſtiani nominis hoſte nudata, ſpoliataque fuerit, cùm verò recenti hoc bello, quod inter Maieſtatem Tuam, & Henricum Francorum Regem eſt excitatum, in tantum, tamque manifeſtum diſcrimen adducta eſt, vt non ampliùs noua vna aliqua plaga, inſigniſque ærumna extimeſcenda ſit, ſed vniuerſus ex eo Chriſtianæ rei immineat interitus, tanto enim ardore nunc quidem concurritur, tanto ſtudio omnium Regnorum veſtrorum auxilia, opes, copiæque vndique contrahuntur, tàm longè, ac latè fideliſſimorum populorum veſtrorum Oppida diruuntur, Villæ incenduntur, Prouinciæ deuaſtantur, vt maximè verendum ſit, ne vniuerſum Chriſtianæ Reipublicę robur, vireſque, quæ à Deo Optimo Maximo Chriſtianis Principibus ad populos veræ, ac ſanctæ Fidei ſuæ cultores defendendos, tàm largiter fuerant attributæ, mutuis nunc inter ſe conciſę vulneribus planè debilitentur, & concidant, atque ita infirmum, & exangue miſeræ Chriſtianitatis corpus perpetuo, & crudeliſſimo hoſti noſtro, qui noſtris ſemper malis, ærumniſque inhiat, non iam ad iniurias, atque cędes, ſed ad excidium, atque internecionem prodatur, quæ nos pro Paterno in Rempublicam Chriſtianam affectu noſtris diurnis, ac nocturnis curis ſubijcientes, nullam prorsùs partem veræ, & ſolidæ capimus quietis, cogitantes in qualia tempora, quàm perturbata, quàm confuſa, quàm miſera noſtrum hoc Pontificatus onus incurrerit, cùm is non tàm ad ingruentia mala leuanda, quàm ſpectanda, nec ad adiuuandam Reipublicæ ſalutem, ſed ad eius interitum deplorandum conſtitutus fuiſſe videatur, quod etſi ſpes optatiſſimæ inter vos pacis, quæ vna tot malis, atque incommodis mederi poteſt, haud ſanè nobis facilis ex humanis conſilijs proponebatur, non tamen deſiſtendum putauimus, quin pro muneris noſtri officio, atque huius loci auctoritate omnia tentaremus, & experiremur, per quæ & odia ſedari, & diſcordiarum cauſæ tolli, & deſideratiſſimæ pacis munus Chriſtianis Populis reſtitui poſſet, memores illius, qui contra ſpem in ſpem crediddiſſet Deì potentiam, ac benignitatem longè ſuperiorem omnibus humanis viribus eſt expertus, & ſanè conſueuit clementiſſimus, ac miſericors Dominus, vt ipſius excelſæ virtuti, & poteſtati, non autem humanę induſtrię beneficij laus tribuatur in maxima deſperatione rerum, tunc maximè ſpem ſuę ſalutis, ac bonitatis excitare. Hac nos Diuini auxilij ſpe maximè freti, atque etiam poſtremi veſtri ad nos reſponſi humanitate, atque æquitate plurimùm confirmati dilectum

Legati miſſi ad Henricum Regem Franciæ, & Sereniſſimũ Carolum Imperatorem.

filium noſtrum Hieronymum Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem Imolenſem nuncupatum, nobis propter eius virtutem, induſtriam, fidem, plurimarumque rerum vſum maximè probatum, Legatum ad Maieſtatem Tuam deſtinauimus, vt & dolorem, quem ex his Reipublicæ, & Chriſtianorum Populorum incommodis incredibilem capimus, plenè cum illa communicaremus, & quæ huius temporis videbantur eſſe conſilia, ac monita ad communem vtilitatem, & tranquillitatem deprecandam ſpectantia ei proponeremus, ſicuti per alterum Legatum noſtrum Henrico ipſi Francorum Regi eadem hoc ipſo etiam literarum exemplo ad noſtræ erga vos æquiſſimæ voluntatis teſtimonium propoſuimus, parique diligentia, & cura ad eum deferenda mandauimus, in quo inſpectorem cordium Deum in animam noſtram inuocamus teſtem, nihil nobis præter Dei ipſius voluntatem, & officij noſtri functionem, & publici boni vtilitatem, in quo nimirùm veſtri etiam boni ratio continetur, eſſe propoſitum: nunc te rogamus fili chariſſime, atque in Domino etiam hortamur, & obſecramus (ſi hoc officium noſtrum plenum pietatis eſſe vides, ſi rem quam petimus, ac cupimus ita vniuerſo Chriſtiano Populo exoptatam, ita neceſſariam eſſe agnoſcis, vt eadem cum Chriſtianiſſimi Imperatoris munere, ac vera dignitate maximè ſit coniuncta) vt Maieſtas ipſa Tua noſtras has rationes, Paternaque monita, & benignè auſcultare, & ſua bonitate, ac ſapientia vnà cum Dei timore coniuncta diligenter conſiderare, & Deo ipſi per nos eam monenti, atque hortanti obtemperare velit; etenim, vt etiam atq; etiam cogitet, quid Deus ipſe à Chriſtianis Principibus, quibus ille fideles ſuos populos tanquam pretioſum aliquod depoſitum commiſit, exigat, quid eorum officij ratio poſtulet, quid Chriſtianorum Populorum quotidianæ querelæ, voces, gemituſque requirant, quid noſtræ conditionis, & communis humanitatis iura deſiderent, vt pace aliquando afflictæ Chriſtianorum Nationi per vos reddita alia magis tuta, & glorioſa adminiſtrandæ Reipublicæ via ineatur, per quam & æternæ vitæ ratio, in quam videlicet omnes curæ, cogitationeſque noſtræ in primis intendere debent, expeditior vobis fiat, & in hac etiam vita vera celebritate, & gloria, vtriuſque & ſolidis gaudijs ex ſubditorum vobis populorum pace, otio, tranquillitate, commodis, & veſtri nominis claritate perfruamini, quod nobis idem miſericors, atque Omnipotens Dominus, in cuius manu cor Regum eſt, & quò voluerit vertit, illud concedere per ſuam gratiam dignetur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XII. Aprilis MDLIII. Anno IV.*

20 Conceptæ eadem verborum formula literæ tranſmiſſæ ſunt Gallorum Regi: tùm etiam Luſitaniæ Rex interpres à Iulio adhibitus eſt, vt Cæſarem, Gallumque ad concordiam ſollicitaret.

Regi Portugalliæ.

Ib. ſig. n. 2886. p. 367.

Chariſſime in Chriſto fili ſalutem, &c. Et Maieſtatis Tuę ſpectata virtus, & ſingularis, tùm in Chriſtianam Rempublicam voluntas, tùm Chriſtiana ipſius ſanctiſſimę Religionis, mandatorumque Dei obſeruantia faciunt, vt & quę nos ad publicam tranquillitatem cogitemus, cum Tua Maieſtate libentiſſimè communicemus, & tuæ etiam prudentiæ, auctoritatis, ſapientięque auxilium ad boni eiuſdem operis perfectionem aduocemus. Cùm igitur in hoc triſti, calamitoſoque bello, quod inter Chariſſimos in Chriſto filios noſtros Sereniſſimum Cæſarem, & Galliæ Regem ita excitatum eſt, vt ex eo non vnius potentia, & amplitudo, ſed ipſorummet, & vniuerſi ſecum Chriſtiani nominis ex mutuis ſuorum damnis, detrimentiſque excidium ſit expectandum, nos ſummum dolorem, quem ex communibus miſerijs capimus, pro noſtra paterna ſalutis omnium cura tacitum ferre non poſſemus, niſi pacem omnibus modis perquirere, ac inter ipſos Principes conciliare cum Dei auxilio ſimus adnixi, itaque tùm literis, tùm Nuntijs, Legatiſque noſtris in omnem partem mittendis nihil omittimus, nec conſilij, nec laboris, qua ad optatum tanti boni exitum peruenire poſſimus, in quo tametſi potiſſima, & maxima nobis ſpes in Dei bonitate, & clementia, vix autem viſa in humanis rationibus, aut conſilijs videtur eſſe propoſita, tamen non ignorantes quanta tua, atque optimo iure quidem, tùm apud Sereniſſimum Cæſarem, tùm apud ipſum Gallorum Regem futura ſit auctoritas, Maieſtatem Tuam in hanc cogitationem, & curam maximè ſua virtute, & pietate, & ſapientia dignam excitare voluimus his literis, vt in ipſis Principibus ad pacem, & ad afflictis Chriſtianorum rebus incolumitatem iam aliquando reſtituendam exhortandis, ipſa quoque omnem ſuam auctoritatem, operam, conſiliumque adhibeat, mouere enim eos maximè poterunt eius Regis monita, atque conſilia, qui ſemper à ciuilibus, ac ſocialibus armis abſtinens in ſumma omnium beneuolentia, ac charitate viuit. Hac certè Tuæ Maieſtatis opera nihil, aut Deo gratius, aut Reipublicę vtilius aut laudi nominique ſuo honorificentius eſſe poterit, quemadmodum pluribus verbis Venerabilis Frater Pompeius Epiſcopus Sulmonenſis Nuntius apud illam noſter cum Tua Maieſtate aget, cuius dictis plenam fidem illa habebit. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die VIII. April. MDLIII. Anno IV.*

Iulius ſcribit to. Regi Luſitaniæ, vt pacis mediator ſit.

21 Non potuere adduci Reges ęmuli ad controuerſias omnes concordia, & ęquitate dirimendas, ad bellum tamen Senenſe, reuocatis ex Hetruria vtrimque copijs, componendum conſenſerunt; quod cum à Cæſare, & Gallo Iulius peruiciſſet, exeunte Maio Fuluium Corneum, & Nicolaum Caietanum Cardinales Legatos creauit, vt alter Senas, alter Florentiam ſe conferret ad factionum aduerſarum animos in mutuam concordiam redigendos, de quibus hęc narrant Acta.

Acta Conſ. MS. Card. Spad. ſig. num. 134 pag. 116.

„ [Romæ die XXIX. Maij MDLIII. fuit Con-
„ gregatio generalis, in qua S. D. N. fecit ver-
„ bum de literis habitis à Duce Florentię ſuper
„ remiſſione armorum ab vtroque Catholico
„ exercitu, videlicèt, Senenſi, & Cęſareo, &
„ fuerunt deputati duo Legati, videlicèt, Re-
„ uerendiſſimus Fuluius de la Cornea ad Ducem
„ Florentię, & Reuerendiſſimus Dominus Ser-
„ moneta ad Reuerendiſſimum Ferrarienſem, &
„ Dominum de Thermes Senas, qui iuberent
„ vtriuſque exercitui, vt remitterent arma, &
„ quòd Sanctitas Sua die Veneris immediatè ſe-
„ quenti erat diſceſſura versùs Viterbium pro
„ pace inter eos componenda, quibus ſubiectas
„ literas dedit.]

Di-

Dilectis Filijs Fuluio Corneo, noſtro ſecundùm carnem Nepoti, & Nicolao Caietano S.R.E. Cardinalibus noſtris, & Sedis Apoſtolicæ Legatis.

Iul. III. lib. 7. bre. ſig. num. 2888. p. 216.

Dilecti Filij noſtri ſalutem. Cùm nulla ſit cura, quæ magis hoc tempore animo noſtro inſideat, quàm vt arma per totum ferè Chriſtianum Orbem ſuſcitata deponantur, & præſertim ex Pronincia Hetruriæ Patria noſtra chariſſima tollantur, idcircò nihil prætermittimus, aut officij, aut laboris, vt optatum hunc pij deſiderij noſtri finem conſequamur, itaque cùm hodie matura cum Venerabilibus Fratribus noſtris ſanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus habita deliberatione decreuerimus, poſt ſolemnem, quæ diei ſacratiſſimi Corporis Chriſti Domini noſtri dicata eſt, ſupplicationem ad Ciuitatem noſtram Viterbij propiùs illam Prouinciam accedere, vt vicinitate noſtra, ſeù etiam, ſi ita opus fuerit, præſentia, ſuſceptam compoſitionis cauſam iuuare poſſimus. Idcircò, vt interim cętera ad eum finem ſpectantia tractentur, ac diſponantur, neue vllis nouis motibus inſtituta diſſipentur, Vos ambos, de quorum fide, integritate, prudentia in Domino plurimum confidimus, de eorumdem Venerabilium Fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium conſilio, atque aſſenſu noſtros, & ſanctæ Apoſtolicæ Sedis Legatos creauimus, vt alter Senas, Florentiam alter accedat, & vtriuſque exercitus Duces, quibus has noſtras de pace cogitationes iamdiù patefecimus, vbicumque eos repererit, noſtris verbis alloquatur, mandataque noſtra, atque conſilia ad eoſdem deferat, ſitque tùm noſtræ mentis, & voluntatis interpres, tùm verò etiam aduentus noſtri præcurſor. Volumus igitur, tàm per ambarum partium Duces, illarumque fautores quacumque dignitate præfulgeant, quàm per Senenſis Reipublicæ Moderatores, & Præfectos, plenam Circumſpectionibus veſtris fidem, vt Apoſtolicæ Sedis Legatis adhiberi, vos in Domino plurimùm hortantes, vt veſtræ virtutis atque induſtriæ tale in hoc nobis ſpecimen præbeatis, vt & nos noſtræ huiuſmodi de vobis electionis maiorem in dies voluptatem, & Chriſtiani populi vtilitatem ſentiant. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XXIX. Maij MDLIII. Anno IV.*

Pro pace Senenſiũ laborat.

Adrian. l. 9.

22 Defixerat Iulius omnes curas, vt compoſito Senenſi bello Italos Principes coniungeret mutuo fœdere aduersùs Turcas, qui inſtructa validiſſima claſſe inuadendo Regno Neapolitano imminebant; collatoque cum Duce Florentiæ conſilio Galliæ Regem ad honeſtam pacem flectere moliebatur: eæ verò pactiones erant propoſitæ, vt Galli, & Hiſpani paterentur Senenſes integra libertate potiri, Ferrarienſis Cardinalis, ac Regulus de Thermes Gallicas copias educerent, inducię inter aduerſas partes ſacramento firmarentur, Iulius Cardinalem Marcellum Ceruinum è Monte Politiano virum ſumma probitate, atque integritate ſpectatiſſimum ad moderanda Senenſis vrbis gubernacula præficeret, ac pro tuenda publica tranquilla pace Præfectus armorum nulli parti aduerſæ addictus Italicis ſuccinctus copijs, cui ſtipendia à Pontifice, & alijs Italię Principibus fœderatis ſuppeditarentur, fouendæ ciuium quieti incumberet, ad quæ conſilia in opus prouocanda Iulius cum Io: Manriquez oratore Cæſareo Viterbium ſe contulit, ac ſyngrapham de ſeruandis pactionibus tranſmiſit ad Cardinalem Ferrarienſem, qui vnà cum Regulo de Thermes

Pacis leges.

Regis Galliæ nomine Senẽſibus præerat, vt ſolemni ſacramento ad ſequeſtram pacem amplectendam ſe obſtringeret. Res grata erat Henrico Regi, vt honeſtiſſima, gratiſſima Cæſari, cùm vellet Cæſareas copias auelli ex Hetruria, atque in Neapolitanum Regnum traduci ad Turcarum impetus propulſandos; adeò vt cùm Senenſes exules illum vrgerent precibus, vt aliquas copias in Hetruria retineret, reſponderit, Senas recuperari à ſe non poſſe, ac Neapolim nolle amittere. In hoc rerum cardine Ferrarienſis Cardinalis infœlici vſus conſilio inducias non admiſit, ſed varias nectens inanes moras Pontificis induſtriam pro concilianda pace eluſit, impulſus à Senatoribus, qui querebantur, diſcedentibus è Senenſi vrbe Gallis, ſe ab hoſtibus opprimendos, in qua ſiniſtra opinione confirmabantur à Gallis præſidiarijs. Abſciſſa ita omni ſpe concordiæ Pontifex Viterbio Romam redijt, atque in Cardinalium Senatu quanta pro concordia inter Imperatorem ac Senenſes conficienda egiſſet, recenſuit. At Coſmus Dux Florentiæ cùm Gallorum inimicitias contraxiſſe probè noſſet, clandeſtino fœdere cum Imperatore percuſſo, ad Gallos, & Senenſes inopino bello obruendos clam arma comparauit, vt proximo anno dicetur. Iulius verò ne quid intentatum pro inſtauranda pace, pia, & noua conſilia agitauit, vt imminentia mala auerteret, atque ad ea cum Neapolitano Prorege conferenda Achillem è Graſſis Faliſcorum Epiſcopum miſit, commendauitque hiſce literis.

Repudiatæ à Senẽſibus.

Act. Conſ. Adrian. l. 10.

Dux Florentię Cæſari in Senenſis ſe coniungit.

Viceregi Neapolis.

Ib. num. 2886. p. 438.

23 Dilecte Fili ſalutem, &c. Admonet nos, tùm noſtri muneris, atque officij ratio, tùm perpetuum noſtrum quietis, ac tranquillitatis publicæ deſiderium, vt & noctes, atque dies pacis conſilia cogitemus, & cùm videamus aliquam nobis ſpem, aliquod lumen alicunde offerri, libentiſſimè illud non ſolùm arripiamus ipſi, ſed & cæteros Chriſtiani populi nobiſcum Rectores, ac Principes in eandem cogitationem, & curam adducere totis viribus conemur: itaque cùm in his armorum apparatibus, tantiſque bellorum, atque hac vniuerſa Italiæ perturbatione ex multorum colloquijs in aliquam ſpem compoſitionis, atque otij deueniſſemus, per quam Hetruriæ, ac reliquæ Italiæ Ciuitates ab impendentibus malis, atque incommodis, & Chriſtiani ipſi Principes à bellorum itidem periculis, atque diſpendijs ſalua ipſorum dignitate liberari poſſe viderentur, non nobis abs re viſum fuit, & tuæ Nobilitati, cuius in hac vel optatiſſimæ pacis, vel perniciosiſſimi belli deliberatione eæ ſunt partes, quas tibi locus, dignitas, auctoritaſque tua tribuit, quamprimùm ſignificare: quare elegimus Venerabilem Fratrem Achillem de Graſſis Epiſcopum Montisflaſconenſem, Rotæ noſtræ Apoſtolicæ Auditorem, Prælatum noſtrum domeſticum, nobis doctrina, fide, induſtria, grauitate, pluribuſque in Nos, atque hanc ſanctam Sedem officijs in primis probatum, ac gratum, quo etiam nos aliàs apud Chariſſimum in Chriſto Filium noſtrum Carolum Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum cùm magnis de rebus Internuntio eſſemus vſi, valdè is ſuam cùm nobis fidem, tùm ipſi Cæſari dexteritatem, tùm prudentiam vtrique noſtrum probauit, eundem igitur Achillem ad tuam Nobilitatem nunc mittimus, quo ſecum eiuſmodi noſtra conſilia ad pacem, ac tranquillitatem ſpectantia communicet, cui vt plenam non ſolùm fidem adhi-

Scribit Iulius III. pro pace Proregi Neapolitano.

adhibeat, ſed vt eum etiam non communi tantùm Legationis noſtræ nomine, ſed vt hominem à nobis eximiè dilectum benignè audiat, in familiaritatem ſuam admittat, omnique eum beneuolentia ſua, comitate, humanitate complectatur, eandem tuam Nobilitatem plurimùm hortamur, atque illud in primis, & maximè, vt has cogitationes noſtras Nobilitas ipſa ſua, & bonitate ſua excipere, & prudentia adiuuare velit, vt fauente noſtris pijs conſilijs Deo Maximo, afflictam Italiam, vterque noſtrum beneficio magno, & Vniuerſam Chriſtianam Rempublicam munere afficiat. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XXVII. Decembris MDLIII. Anno III.*

24 Licèt Italia ea ſequeſtra pace recreata eſſet, trans Alpes detonabant bellici fragores, ad quos ſopiendos, adſtringendamque concordiam, ſubmouendaſque diſſidiorum cauſas decreuerat antea Iulius duos Legatos ampliſſimos, vt exaſperatos Regum animos ſacris monitis demulcerent, de quo munere ijs demandato hęc referuntur in Actis Conſiſtorialibus.

Acta Conſiſtorialia, ſig. n. 134 pag. 79.

,, [Romæ die Lunę III. Aprilis MDLIII. fuit
,, Congregatio, in qua Sanctitas Sua fecit ver-
,, bum de pace concilianda inter Principes Chri-
,, ſtianos pro neceſſitate Reipublicæ Chriſtianę,
,, & fuerunt deputati ad huiuſmodi effectum duo
,, Legati, videlicet Reuerendiſſimus Dominus
,, Imolenſis ad Cæſaream Maieſtatem, & Reue-
,, rendiſſimus de Capiteferreo ad Regem Fran-
,, corum cum facultatibus ſolitis.]
,, [Die Sabbati VIII. April. MDLIII. fuit Con-
,, gregatio generalis, in qua fuerunt benedicti
,, Legati, & data Crux, & comitati extra Por-
,, tam Sancti Petri profecturi ad ſuam Legatio-
,, nem.]

De his Legatis ad Cęſarem, & Galliæ Regem decretis Iulius eodem die certiorem fecit Philippum Hiſpaniarum Principem, eumque rogauit, vt apud Parentem Imperatorem ſtudia ſua pro exitiali bello componendo, & concilianda pace coniungeret.

Iul. III. lib. 7. breu. pag. 169.

Philippo Hiſpaniarum Principi.

Iulius III. Principi Hiſpaniarum Philippo ſcribi, vt ad pacem Patrem hortetur.

Dilectiſſime Fili, &c. Tuam Celſitudinem hortamur, ac quanto animi ſtudio poſſumus, rogamus, vt pro ſua pietate, & prudentia adiuuare hæc noſtra pacis, & compoſitionis conſilia velit, omnique ſua auctoritate, & gratia apud ipſum Sereniſſimum Cęſarem eius Patrem agere, atque inſtare, vt pace aliquando Chriſtiano populo per illius bonitatem, ac ſapientiam reddita, & Dei voluntati, & publicę vtilitati, & verè maximi Chriſtiani Imperatoris gloriæ, & ſuæ etiam, populorumque, & Regnorum ſuorum conſeruationi, & ſaluti ſatisfiat, in quo etiam, & quieti, tranquillitatique tuæ, & tuis in futurum tempus rationibus maximè proſpicies, vides enim profectò dilectiſſime fili, quanta bellorum, moleſtiſſimorumque, ac difficillimorum negotiorum moles inſtet, quæ quidem faciliùs ſapientia nunc declinari, quàm vlla potentia frangi poſſe videtur, quare vt in hanc curam, tua præcipuè Celſitudo toto pectore incumbat, in qua nos ipſi penitùs infixi ſumus, eandem pro loco, quem obtinemus, valdè & hortamur, & obſecramus, quod vt illi pluribus verbis exponant, eamque vehementiùs noſtro nomine, ad hanc ſeipſa maximè dignam cogitationem ſuſcipiendam excitent, eidem Leonardo Epiſcopo vnà cum dilecto filio noſtro Ioanne Cardinali Poggio noſtro apud Celſitudinem tuam Legato diligenter mandauimus, quibus plenam, atque integram fidem habebit. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die VIII. Aprilis MDLIII. Anno IV.*

25 Interiectis quatuor diebus Mariam Vngariæ Reginam Caroli V. Cæſaris ſororem Pontifex rogauit, vt Cardinali Imolenſi pro conficienda pace faueret, horrendaque mala, quæ ex bello pullularent, expoſuit, vt Regiam operam apud fratrem adhiberet, quo pace confecta, curiſque grauiſſimis abiectis pacatioris vitæ feliciora conſilia amplecteretur.

Maria Reginæ Vngariæ.

Ib. num. 2888. p. 616.

Chariſſima in Chriſto Filia ſalutem, &c. Mittentes dilectum filium noſtrum Hieronymum Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalem ad Chariſſimum in Chriſto Filium noſtrũ Carolum Imperatorem ſemper Auguſtum, noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ de Latere Legatum, vt noſtras ſolicitudines, & curas, quas ex bellorum inter illum, atque Henricum Francorum Regem incendijs, atque ex hac præſentium temporum perturbatione capimus, ad eum perferret, multaque de noſtris conſilijs, ac deſiderijs ei exponeret, ad rationem concordiæ, & publicæ tranquillitatis ſpectantia, iuſſimus ei, vt eadem in primis cum Maieſtate tua communicet, tuamque cùm auctoritatem, & gratiam, tùm verò eximiam prudentiam, conſilium, ſapientiam, ad totum hoc negotium tractandum, conficiendumque adhibeat, te enim omnium fœminarum ſapientiſſimam haùd profectò præterit, quantum bellorum, moleſtiſſimarumque atque impeditiſſimarum rerum moles inſtet, quæ non tàm vllis armis, victorijſque perrumpi, quàm prudentia, & æquanimitate expediri poſſint, & ſanè miſera, duraque Chriſtiano præſertim Principi ea vitæ eſt conditio, quæ ſemper in bellicis rebus occupata, tot continuis perturbationibus animi, atque angoribus, tanto ingratiſſimarum curarum, ſollicitudinumque pondere ſit oppreſſa, quibus ſe aliquando exoluere, ſalubrioraque vitæ pacatiùs degendæ conſilia inire, magnæ profectò virtutis eſt, & ſapientiæ. Hæc Tuam Maieſtatem Sereniſſimi Cæſaris Fratris tui animo ſubindè proponere, fidelium item populorum ſuorum damna, clades, excidia eius clementiæ, benignitatique commendare, omnia denique agere, & ſuadere, per quæ optatiſſimæ pacis amœnitas Chriſtianis Populis aliquando reſtitui poſſit, eandem Maieſtatem Tuam vehementer in Domino hortamur, & rogamus, nihil eſt, quod illa aut Summo Deo, a quo tam multa dona accepit, gratius, aut ipſi etiam Cæſari, vt nos arbitramur, conuenientius, ac glorioſius, populis certè veſtris vtilius, atque optatius ſua iſta auctoritate, & potentia agere, ac curare poſſit. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XII. Aprilis MDLIII. Anno IV.*

26 Conuertit quoque Iulius Pontificia ſtudia apud Catharinam Galliæ Reginam, vt Henricum Regem flecteret ad pia concordiæ conſilia, cùm ex eo bello mala innumera emergerent, & Chriſtianum Imperium fœdiſſimis populorum ſtragibus, Vrbiumque euerſionibus funeſtaretur, illique Hieronymum S. R. E. Cardinalem commendauit.

Catharinæ Francorum Reginæ.

Ib. p. 631.

Cùm mitteremus dilectum filium noſtrum Hiero-

Hieronymum Sancti Georgij, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem ad Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Francorum Regem Chriſtianiſſimum, Coniugem tuum, noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ de latere Legatum, mandauimus illi, vt hæc noſtra pacis procurandæ conſilia cum Maieſtate Tua potiſſimùm communicaret, quam pro ſuo mitiſſimo ingenio à publicæ tranquillitatis, ac quietis deſiderio minimè alienam eſſe arbitramur, & ſunt prætereà multa, quæ in longa, ac difficili armorum tractatione prudentium animos ad cogitationem periculoſorum euentuum mouere debeant, quæ Maieſtatem Tuam pro ſua prudentia, & ſingulari ergà ipſum Henricum Regem, eiuſque Regnum, filioſque Regios amore tacitam cum animo ſuo ſæpiùs voluere non dubitamus: ea eſt enim profectò, tùm ipſius Regis, vniuerſæque eius Regiæ Familiæ, tùm etiam iſtius florentiſſimi Regni amplitudo, eaque fortuna, vt non tam illius amplificatio quærenda ſit, quàm conſeruatio procuranda, proindè, ſi quæ compoſitiones honeſtæ, & æquæ conditiones propoſitæ fuerint, quas per Dei bonitatem, atque clementiam propoſitum iri ſperamus, eas vt Rex ipſe libenter amplectatur Maieſtati ipſi Tuæ omni ſuo ſtudio, conſilio, ope, gratia, precibuſque eſt elaborandum, in quo præterquam quod ſuis, ſuorumque commodis mirificè proſpiciet, quàm etiam Deo ipſi pacis, ac dilectionis nobis in primis Auctori rem gratam, atque acceptam factura ſit, eam pro ſua pietate perſpicere confidimus, nos certæ Tuæ hoc Maieſtatis amplum, atque inſigne in Chriſtianam Rempublicam beneficium, & gratiſſima ſemper memoria, & debitis laudibus proſequemur. *Datum Romæ apud S. Petrum die XII. Aprilis MDLIII. Anno IV.*

27 Extant eodem argumento, eodemque die exaratæ literæ ad Memorantium Regulum Magiſtrum Equitum, gratia, & auctoritate, necnon militari gloria in Regia Gallica florentiſſimum, quem Iulius precibus vrſit, vt pro conſtituenda pace apud Regem operam omnem, atque induſtriam collocaret.

Domino de Montmorency Comeſtabili. *Ib. num. 2888. p. 610.*

Dilecte fili, &c. Cùm mitteremus dilectum filium noſtrum Hieronymum Sancti Georgij Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalem ad Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Francorum Regem Chriſtianiſſimum, noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ de Latere Legatum, vt noſtras ſollicitudines, ac curas, quas ex bellorum inter illum, ac Sereniſſimum Carolum Imperatorem incendijs, atque ex hac præſentium temporum perturbatione capimus, ad eum perferret, multaque de noſtris conſilijs, ac deſiderijs ei exponeret ad rationem concordię, & publicę tranquillitatis ſpectantia, iuſſimus ei, vt omnia cum tua Nobilitate in primis communicaret, quam & prudentia, & bonitate plurimùm pollere ſemper exiſtimauimus, & ita in bellicis rebus, conſilijſque excellere, vt tamen à pace inter Chriſtianos Principes conſtituenda, quę quidem cum ipſius Sereniſſimi Regis dignitate coniuncta eſſet, non abhorreret, quòd ſi vllum vnquam neceſſarium ipſius pacis & expetendę, & omnibus modis conſulendę, ac procurandę tempus fuit, hoc profectò eſt, cùm omnes Chriſtiani nominis opes cùm ex pręteritis, tùm ex inſtantibus bellis ita attritę, debilitatęque ſint, vt niſi diuturna pace, & Principum prouidentia recreentur, omnia ad interitum breui tempore ſint prolapſura. Hęc nobis pręcipuè ſuadendi, atque monendi, & ob perſonam à Deo nobis attributam, & ob eximiam, quam erga Chriſtianam Rempublicam, & conſeruationem fidelium populorum habemus voluntatem, impoſitam nobis neceſſitatem eſſe iudicauimus, ſperantes huiuſmodi noſtris pijs, ſalutaribuſque conſilijs, & Summi Dei auxilium, & ipſorum Principum ęquitatem, & veſtrum etiam, quorum apud illos meritò, ac iure magna eſt auctoritas, ſtudium non defuturum. Quare te fili plurimùm in Domino etiam, atque etiam hortamur, vt omnem tuam operam, conſilium, auctoritatem, gratiam in eam rem conferas, vt ipſe Rex noſtra hæc pacis conſilia amplectatur; detque ſe ad eas cogitationes, quæ & ipſius nomine, ac munere maximè dignæ ſint, & ad afflictę, ac perditæ Chriſtianitati ſalutem reſtituendam accommodatæ; eo tua Nobilitas nec Deo acceptius quidquam, nec nobis gratius, nec verè iſto loco, iſtaque fortuna dignius facere poteſt. *Datum Romæ apud S. Petrum die XII. Aprilis MDLIII. Anno IV.*

28 Inter bellicos fragores non ſunt auditi Cardinales, Cæſar Teroannam Morinorum Vrbem captam euertit, inceditque. Hiſdinum ſuperiore anno eripuerant Gallis Cæſariani; hoc verò anno Galli eam Vrbem recepere, quam rurſum Cęſar, admoto exercitu, Menſe Iulio expugnauit, in quo pręlio Horatius Farneſius Pauli III. Nepos ac Gener Henrici Regis cæſus eſt cum multa nobilitate Gallica; nec incruenta Cæſarianis ſtetit victoria, æquauit ſolo Hiſdinum ira Cæſaris, qui cùm Dorlanum tentare vellet, eius exercitus a Gallis in fugam actus eſt, multis occiſis, ac captis; cum rurſùs Galli Cameracum pertentaſſent, oppugnatio non ſucceſſit, ad Valencenas verò caſtra caſtris tàm propè coniuncta ſunt, vt grauiſſimo pręlio decernendum videretur; ſed tumultuarijs velitationibus geſta res, abeunteſq; XVIII. Septembris Galli plura Belgij Oppida incendijs deleuerunt, ancipiti, alternanteque victoria; cùmque Legatorum Cardinalium pios conatus, & induſtriam, inueteratorum odiorum eluderet pertinacia, eos ex Legatione reuocandos cenſuit Iulius, ne calamitatum populi Chriſtiani infælices ſpectatores euaderent. *Sur. in comment. hoc anno. Adrian. l. 10. anno 1553.*

Cardinali Imolenſi, & Cardinali Sancti Georgij Legatis, &c.

29 Cùm vos ad Chariſſimos in Chriſto filios noſtros Carolum Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum, & Henricum Francorum Regem Chriſtianiſſimum Legatos de pace mitteremus, teſtis eſt nobis Deus, voſque etiam ipſi teſtes eſtis, nihil à nobis fuiſſe ſpectatum, nihil quæſitum, nihil optatum: niſi vt Chriſtianæ rei propter haſce ipſorum Principum diſcordias, inteſtinaque bella collabenti, pace inter eos, ſi ita fieri poſſet, compoſita, paterna noſtra charitate, ſtudio, conſilio, precibus, obteſtationibuſque apud illos noſtris ſuccurreremus, non ſolùm in eo Chriſti Domini noſtri, cuius nos in terris, quamquam meritis parum idonei, vices gerimus, pręcepta adimplentes, ſed etiam Maiorum noſtrorum Summorum, ſanctiſſimorumque Pontificum exempla imitantes, qui magnas ſępè diſcordias inter Chriſtianos Principes ſubortas ſua auctoritate, & monitis, non ſolùm ſedare, ſed eoſdem conciliatos inter ſe, atque pacatos in impios Dei, & Chriſtianæ Religionis hoſtes armare, impellereque potuerunt, quibus, *Iulij III. lib. 7. breſ. num. 336. pag. 276.* Iulius III. reuocat Cardinales Legatos pro pace fruſtra miſſos.

ſi nos

Digitized by Google

ſi nos optato conſiliorum exitu, & ſalutari euentu rerum pares eſſe non poſſumus, animo certè, & voluntate, atque ardenti charitate in communi Chriſtianorum populorum vtilitate procuranda non cedimus, quòd ſi nunc omnipotens Deus noſtra pacis conſilia, deſideriaque & vota haud exaudire dignatus eſt, nequaquam tamen deſperandum eſt fore, vt is fidelibus populis ſuis pretioſo Vnigeniti Filij ſui Sanguine redemptis adſit, atque humanis affectibus obdurata corda, cùm ei fuerit viſum, ſui Diuini Spiritus afflatu molliat ipſoſque Reges, & Principes ad ineundam, amplectendamque pacem, vel inuitos, ac reluctantes compellat, cuius rei ſi quando maturitas aduenerit, nos noſtro officio, & pietati, quemadmodum quidem adhuc fecimus, nullo loco deerimus, nec ſolùm Legatos, quorum tunc diuturnior apud illos commoratio in tanta bellorum obſtinatione non ſuperuacanea modò, ſed huius loci auctoritate parum iam digna videtur eſſe, cum inflicta per tot annos Reipublicæ vulnera, quę nos tanto ſtudio ſanare adnitimur, nouis in dies cladibus magis exulcerentur, denuò ad ipſos Principes mittemus, ſed nos ipſi hoc iam graui annis, & valetudine affecto corpore ſanctiſsimam illam Legationem, ſi ita opus fuerit, libentiſsimè ſuſcipiemus, quare Circumſpectionibus veſtris mandamus, niſi interea aliqua vobis certior pacis ſpes fuerit oblata, ne tàm miſerabiliter profuſi Chriſtiani ſanguinis, & tantarum communium calamitatum otioſi ſpectatores eſſe cogamini, ad nos iam tandem, cum bona iſtorum ipſorum Principum venia, primo quoque tempore redeatis &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die VIII Septembris MDLIII. anno IV.*

30 Scripſit eodem argumento etiam Pontifex Carolo Imperatori, propoſuitque, quanta grauiora mala ex crudeli eo bello emergerent, quantaue commoda ex mutua pace ad totius rei Chriſtianę amplificationem efflorescere poſſent, de Cęſarea tamen voluntate, cui iniqua repugnabant tempora, optimè ſe ſentire ſignificauit.

Imperatori,

Chariſſime, &c. Cùm videamus noſtrorum pro pace inter Maieſtatem Tuam, & Henricum Francorum Regem componenda ſuſceptorum laborum non eos capere nos fructus, qui & collabentis Reipublicæ neceſſitati, & Chriſtianorum populorum expectationi, & pietati noſtrę maximè erant debiti, ſed veteres potiùs Chriſtianitatis clades, nouis quotidiè cladibus cumulati, ſcribimus ad dilectum filium noſtrum Hieronymum tit. Sancti Georgij, ſanctę Romanę Eccleſiæ Cardinalem apud Maieſtatem Tuam noſtrum, & Sedis Apoſtolicę Legatum, vt niſi aliqua illi interea certior ſpes pacis oblata fuerit, iam tandem ad nos, bona Tuę Maieſtatis venia, reuertatur, quod ipſum alteri noſtro apud prædictum Regem Legato item mandauimus, ne videlicet S.A.S. Legati ab omni ſpe pacis, & compoſitionis excluſi in quotidiana penè Chriſtianorum populorum cæde verſantes ea diutius cogantur aſpicere, quæ Chriſtiano cuiuſuis ſortis homini audire, & cogitare nimis eſt miſerum. quòd ſi aliquando miſericors Deus ad opem afflictæ Chriſtianę Reipublicę ferendam reſpiciens, corda veſtra ſuo Diuino afflatu ad pacem recipiendam mollierit, tunc non ſolùm Legatos rurſum ad vos mittere, ſed nos ipſi illam Sanctiſſimam Legationem, ſi ita opus fuerit, ſuſcipere ſumus parati, quòd verò

Ib. num. 2886. p. 312.

Tua Maieſtas ipſum Hieronymum Legatum, tàm honorificè (noſtra cauſa) excipere, liberaliterque tractare, omniaque amantiſſimi, atque obſeruantiſſimi Eccleſiæ filij in eum pręſtare officia dignata eſt, agnoſcimus in eo humanitatem tuam, tuęque Maieſtatis huiuſmodi erga nos ipſos non minùs grata nobis fuit pietas, & beneuolentia, quàm fuerit moleſtum eandem facilitatem, benignitatemque tuam optato in publica cauſa euentu caruiſſe, quamquam nos illa voluntati, bonitatique tuę, hęc autem non tuę voluntati, ſed temporum difficultati adſcribimus, quare & de eo quod nobis Maieſtas tua tribuit valdè eam amamus, gratiaſque ei etiam agimus, vt quod nobis deſiderandum reliquit, id nos ab illius ſapientia, bonitate, clementia, & ſemper optare, & aliquando expectare non deſinamus. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die VIII. Septemb. MDLIII. anno IV.*

31 Reuocauit quoque Iulius è Gallia Hieronymum Cardinalem Sancti Georgij, qui Legationis munus geſſerat apud Henricum II. Regem, cui reſcripſit magno ſe dolore affectum ex deluſa pacis ſpe; ſeque ita reuocare è Gallijs Legatum, vt ſi nouę concordię lux in tantarum perturbationum tenebris affulgeret, mox eum in Gallias dimiſſurus eſſet, atque etiam, ſi rerum pondus id depoſceret, ſe etiam protectionem ſuſcepturum adiecit.

Conceptę ijſdem verbis literæ ad Cæſarem repetitæ ſunt, cui etiam interiectis paucis diebus ſignificauit, non abrumpi pacis actionem reuocatis prioribus Legatis, quinimmò promouendæ illius curam, prouinciamque Reginaldo Polo Cardinali demandatam. Ib. p. 312.

32 Initurus putabatur colloquia Reginaldus Polus cum Cæſare, & Galliæ Rege pro conſtituenda re Anglicana, eaque de cauſa illi dedit imperia Pontifex, vt licèt ij Principes hactenùs à concordia alieni viſi eſſent, tamen occaſiones omnes, temporumque inclinationes obſeruare iuſſit, vt pro exaggerata ſua prudentia concordiã inter eos conciliaret, ſedatis enim funeſtiſſimis ijs bellis ad erigendas labantes Chriſtiani Imperij res, euellendaſque hæreſes omnia ſtudia conuerſum iri.

Reginaldo Cardinali Polo Legato, &c.

33 Cùm proximis ſuperioribus diebus Legatos, quos ad Chariſſimos in Chriſto filios noſtros Carolum Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum, & Henricum Francorum Regem Chriſtianiſſimum de pace miſeramus, propter hanc duriſſimam conditionem temporum, nos tamdiù excluſi ab optato pacis, aut vllius compoſitionis euentu reuocare fuerimus coacti, ne tamen ob ipſorum Legatorum diſceſſum tota illa actio de pace (in qua nimirùm communis ſalutis ſecundum Deum ſpes eſt repoſita) ad nihilum recidiſſe, ac penitùs ſublata eſſe videatur, idcircò viſum eſt nobis de Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio, atque vnanimi aſſenſu Circumſpectioni tuæ, quæ in prædictorum Principum colloquium propè neceſſariò ventura eſt, etiam hanc de pace Legationem, actionem, procurationemque committere; nam etſi, vt nunc quidem eſt, hominũ animos ab hac ſalutari cogitatione longiſſimè abeſſe, & rectè fideliterque conſulentium monita adhuc reſpuere, videntur multa tamen in occaſionibus, & inclinationibus temporum eſſe poſita, quæ tu pro tua prudentia, ſingularique animi, atque ingenij ſolertia obſeruare, Ib. p. 330.

uare,

nare, & ad ea ſermonis, orationiſque tuę vim, & huius Sanctæ Sedis auctoritatem, & monita accommodare poteris; porrò nos nihil circumſpectioni tuę pręſcribimus, ſed plenam, & liberam omnia ad eum finem noſtro nomine agendi, tractandi, pollicendi, quæ ex noſtra, & huius Sanctę Sedis dignitate, & Chriſtianę Reipublicę vtilitate eſſe iudicaueris, auctoritatem concedimus, & facultatem. Noti tibi ſunt omnes animi noſtri ſenſus; nota conſilia, & quàm ad hoc communis pacis, & tranquillitatis bonum noſtra ſit ardens, & plena charitatis voluntas, vt ſedatis aliquando his armorum tumultibus, quę omnibus pijs, ac ſalutaribus actionibus officiunt, ad cęteras quoque ęgrotę Chriſtianitatis partes eam, quam iam diù cogitamus medicinam cum Dei Optimi Maximi auxilio adhibere poſſimus. Quarè quidquid in ea re laboris, ſtudij, operę, conſilijque poſueris, id cùm tua ſpectata virtute digniſſimum erit, tùm nobis profectò gratiſſimum. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XX. Septembris MDLIII. anno IV.*

34 Ad flectendas denique Regum voluntates, Diuinamque opem implorandam Iulius fundendas ſolemni ritu preces populo Chriſtiano indixit, gratuitamque temporalium pœnarum noxis debitarum condonationem ijs, qui ritè Sacramentis ſe munirent, imperataque pia opera pręſtarent, indulſit, de quo ad Cardinalem Paceum hę ſcriptę literę.

Dilecto filio noſtro Petro tit. Sanctæ Balbinæ Presbytero Cardinali Giennenſi, aliàs Cardinali Paceco.

Iulius III. lib. 7. breu. ſig. n. 2886 pag. 399. Iubileum pro Neapolitanis viſitatis aliquibus Eccleſijs.

Dilecte fili noſter ſalutem, &c. Cùm nos nuper ex certis tunc expreſſis rationabilibus cauſis omnes, & ſingulos vtriuſque ſexus Chriſtifideles per vniuerſum Orbem terrarum exiſtentes per noſtras ſub plumbo confectas literas monuerimus, & hortati fuerimus in Domino, vt poſtquā dictæ literę ad eorum notitiam peruenißent ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum humili corde conuerſi conſcientiam ſuam ſtuderent diligenti examine diſcutere, & ad puriſſimam peccatorum ſuorum confeſſionem deuenire, ac quarta, & ſexta Ferijs, necnon die Sabbathi eiuſdem, vel alterius immediatè ſequentis Hebdomadæ ieiunarent, vel orationibus, & eleemoſynarum erogationibus, ſeù alijs pijs operibus iuxta eorum conſcientiam, ſiuè Sacerdotum, quibus peccata ſua confiterentur ſalutare conſilium vacarent, ac die Dominico dictam diem Sabbathi immediatè ſequenti Sacratiſſimum Corpus Domini Noſtri Ieſu Chriſti in ea, quam mallent Eccleſia Deo dicata reuerenter, & deuotè ſuſciperent, Deum ex intimis cordis præcordijs enixè precantes, vt reductioni Angliæ optatum ſucceſſum tribuere, & Chriſtianorum calamitates, & belli pericula miſeratus Chriſtianos Principes ad veram pacem, & firmam concordiam reducere dignaretur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XVIII. Decembris 1553. anno IV.*

35 Dum furorem Cæſar aduerſus Galloa effunderet, vt Vrbium incendijs paſceret oculos, Galli in eum Turcam concitarunt, quorum Claſſis Bipho Muſtafà duce multa damna maritimis Siciliæ, & Calabriæ locis intulit, quod confirmant Pontificis literæ proximo ineunte anno exaratæ, his verbis, quibus narrat ad compeſcendas Turcicas graſſationes ſeptem decimas Clero imperatas.

„ Superiore anno cùm Claſſis immaniſſimi „ Turcarum tyranni multa Chriſtiani nominis „ Oppida, & loca inuaſiſſet, cepiſſet, vaſtaſſet, „ & incendiſſet, ac ex illis complura miſerabilium animarum millia in crudeliſſimam ſeruitutem abduxiſſet, & nuntiaretur eundem tyrannum nouos exercitus, eoſque ſanè ingentes, & formidoloſos parare, noſque periculis „ inde imminentibus, ob Ærarium noſtrum exhauſtum nulla ratione occurrere poſſemus, ſeptem integras decimas (Et infrà) impoſuimus. &c. *IV. Ianuarij anno Incarnationis Domini* 1553. *anno II.*

Iulius III. lib. 7. br. p. 49.

Coniunxit ſe Turcicæ Claſſi Gallica Claſſis in Portu Herculis inſtructa, partemque maximam Corſicæ, Corſis, & Genuenſibus multis occiſis Regi ſubegit præcipuo aſtu Thermei Ducis, qui eum literas Genuenſium ad Portus Syracuſani Præfectum intercepiſſet ſuppoſuit adulterinas, tranſlato eodem ſigillo, & maxima auri vi, literarum latore corrupto, quibus falsò Genuam ſeditionibus vexatam, vt nullum ferre ſubſidium poſſet, ſignificabat, Hetruriæ etiam littora infeſtauit Claſſis Turcica, omniaque Italiæ, necnon Dalmatiæ maritima Oppidula magnis calamitatibus afflixit, cumulata ingenti præda, & Chriſtianis multis in captiuitatem Turcicam abductis, at dùm ſuperum Mare Muſtapha latrocinijs infeſtum redderet, Chriſtophorus Canalis Venetus adeò fortiter eum inuaſit, vt tres roſtratas triremes procella tormentorum primo impetu laceratas demerſerit, duas cæperit, fugientemque Muſtapham demùm aſſequutus, capitali ſupplicio, vt latronem affecerit, Turcarumque latrocinia multo exinde tempore cōpreſſa fuerint. Licèt verò Gallorum Rex magno ſui nominis dedecore Turcas in Chriſtianorum exitium vocaſſet, tamen Hæreticos Regni ſui acerrimè perſequutus eſt, nam apud Metenſes inquiſitos per Ciuium domos Hæreticos libros manu Carnificis exuri publicè iuſſit, Lutetiæ multos, qui ſe Euangelicos iactabant, vt veros Sathaniſtas, qui Sathanæ Miniſtrorum ſcripturas corrumpentium interpretationes falſas ſectabantur, flammis tradidit. Lugduni etiā nouem Sathaniſtæ à Sathanę Miniſtro Caluino illuſi temporario incendio ad æternum demigrarunt; mirùm autem omnibus viſum eſt, vt Henricus Rex, qui tanto odio proſequebatur Hæreticos, quos in Regno ſuo ſupplicijs delebat, patrocinium Germanorum Principum, qui in arma aduerſus Cæſarem conſurrexerant, ne Auguſtana Confeſſio, id eſt Lutherana hæreſis extingueretur in Tridentino Concilio, nam ſi illum Diuini amoris ſtudium vrebat, pari ſtudio in Germania hæreſim extinguendam optaſſet, at non illum Diuini honoris tuendi ardor inflammarat, ſed proprij honoris, & commodi ratio ducebat; norat enim, quàm dira peſtis eſſet hæreſis, quæ nutrita, Galliæ Regnum euerſura eſſet; cùm verò Germaniam Cæſaris odio euerſam vellet, tantam peſtem in Germania fouendam ſenſerat, vt Auſtriaca Familia eo lethali cancro arroſa, viribus debilitaretur: acceſſere quidem apud Henricum Regem deprecatores Heluetij Zuingliani, vt mitiùs ageret cum Hæreticis, ſed illum ad ſua vota inflectere non potuerunt.

Sur. in comment. hoc anno. Natalis Comes lib. 6. Adrian. lib. 10. ann. 1553.

Turca auxiliante Gallo multa mala infert Chriſtianis.

Henricus II. in Gallia Hæreticos punit

36 Eodem anno Geneuę Caluinus Michaëlem Seruetum Patria Hiſpanum, profeſſione Medicum, qui inter Iudæos, & Mauros blaſphemijs Sanctiſſimam Trinitatem appetere didicerat, variaſque Prouincias, vt eodem veneno inficeret, peragrarat, extremo ſupplicio, vt Hęreſiarcham affecit,

Sur. in comment. hoc anno. Iacobus Laingaeus in vit. Caluini cap. 3.

Digitized by Google

,, affecit. [Mirùm hoc erat (inquit Surius) non
,, ſolùm quòd Caluinus nihilo eſſet illo melior,
,, ſed etiam, quòd iſti Euangelici nolunt, morte
,, affici Hæreticos. Porrò verò Caluinus ſuum
,, hoc factum, vſque adeò illuſtre eſſe voluit, vt
,, ſcripto euulgato, totam Hiſtoriam comprehẽ-
,, derit, & in Hæreticos gladio vindicandum
,, docuerit. Tanta eſt nouæ huius Euangelicæ
,, doctrinæ conſtantia.] Conſtans ſcilicet in eo
,, eſt, vt ſit inconſtantiſſima. [Sleidanus hanc
,, Serueti necem non improbat, non probaturus,
,, vt apparet, ſi Pontifex, aut Catholici eam Hæ-
,, retico illi intuliſſent. In ſumma quid quid fa-
,, cit Lutherus, Caluinus, Zuinglius, & id genus
,, peſtes, id non poteſt non eſſe Euangelicum; ſi
,, quid eiuſdem generis faciat Pontifex Roma-
,, nus, ſæua tyrannis eſt, & facinus antichri-
,, ſtianum. O cœcas hominum mentes! certè
,, Caluinus nõ minùs commeruerat mortem, at-
,, que Seruetus ille, nec refert ſecus de illo ſen-
,, tire miſeros, quos ille miſer euertit, Lutherani
,, ſanè ſi habuiſſent illum, tractaſſent illum haud
,, aliter ni fallor, atque Hæreticum.

Non odio nefandiſſimę hæreſeos Caluinus in eum ſæuijt, Diuinique honoris aſſerendi cauſa, vt deſcribit Laingæus in vita Caluini, cùm etiam ipſe Caluinus de Chriſti Diuinitate malè ſentiret, ſed ad exſaturanda in Seruetum odia, octauo enim ante anno Seruetus cùm Viennæ in Gallia Lugdunenſi ageret, vnà cum libro ſuo triginta ſex epiſtolas ad Caluinum miſerat, quibus oſtendebat Caluino errores ex libris Inſtitutionum eius excerptos, quibus lectis Caluinus in furias aduerſus Seruetum efferatus eſt, vtque Seruetum perderet, auſus eſt ſcribere ad Franciſcum Cardinalẽ Turnonium, Seruetumque accuſare hæreſeos. Quibus auditis non abſtinuit à riſu Cardinalis, cùm audiret Hæreticum accuſare Hæreticum, perindè, ac ſi latro accuſaret latronem, captus autem poſtea eſt Seruetus Lugduni, ac detruſus in carcerem, ex quo cùm euaſiſſet, Caluinum implacabilem inimicum rogauit, vt illum Geneuam acceſſeret, putabat enim amicum, vt impietatis ſociũ, at Caluinus hæc Petro Vireto ſcripſit, cupere Seruetum habere obſtrictam ſuam fidem, vt Geneuã veniret, ſed conſtituiſſe ſi veniat nunquam paſſurum, vt ſaluus exeat. Hæc erat benignitas Caluiniſtici Euangelij. Cùm horum ignarus Seruetus Italiam petiturus per Geneuam iter ſuſcepiſſet, Caluini imperio captus, eiuſdemque aſtu, & auctoritate à Senatu damnatus, & lento igne exu-
,, ſtus eſt. [Quamuis hic dignus erat (inquit
,, Laingæus,) qui hæc mala pateretur, ille ta-
,, men Sycophanta Caluinus indignus erat, qui
,, hæc faceret, cùm eodẽ morbo laboraret, eadẽ-
,, que hæreſi infectus eſſet. Tùm demùm id om-
,, nium peſſimum eſt, & contra hunc præſtigia-
,, torem maximè facit, quòd is non ita pridem
,, librum ſcripſerat, & in lucem emiſerat, quo
,, conatus eſt probare Hæreticum non debere
,, plecti capite, neque de ſacrilego ſumendas eſ-
,, ſe cum ſanguine pœnas.] Pari vltionis appetitu Caluinus alium Hæreticum Petrum Ameum Chartularium, à quo ſe grauatum iniuria quærebatur Euangelica illa ſua manſuetudine, quam Beza adeò extollit ad crudeliſsimam mortem compulit, viſuſque eſt apud imperitum Geneuenſem populum fidei Defenſor, fidei hoſtis immaniſſimus. Quo verò ſpiritu ducerentur Sectarum Auctores facilè patuit in nonnullis à Cacodæmone faſcinatis. Viſus eſt Baſileæ, viſus eſt alter Pariſijs, qui genio Beati Petri ſe afflatos contenderent, alius quoque Baſileæ ſe Moſis Angelo inſeſſum prædicauit, pluresque commouit, cùm Regem Galliæ ante Menſem Iunium Proteſtantium dogma profeſſurum, ſed cùm exitus non conſentirent dictis, fuga ſe ſubduxit; nec defuere impoſtores alij, qui vana effutirent, qui nunquam talia finxiſſent, niſi aduertiſſent in commodanda facili fide inſignem ſtoliditatem.

Iacob. Laingæus in vita Io. Caluini c. 4?

37 In Germania grauiſſimum bellum exortum eſt inter præcipuos Lutheranæ hæreſeos contra Tridentinum Concilium defenſores Albertum Brandeburgicum, & Mauritium Saxoniæ Ducem, Saxoniæ Duci Ferdinandus Rex, Henricus Dux Brunſuicenſis Epiſcopi VVirceburgenſis, & Bambergenſis adhæſere; Albertus verò maximam Lutheranorum colluuiem ad ſe traxit, atque in eos Epiſcopos omnem furorem effudit Bambergam, & Suinfurtum expugnauit, nonnullaque Norimbergenſium Oppida, ex quo bello maxima damna pluribus Epiſcopis, & Clero Catholico illata fuit, de quibus cùm Melchior Epiſcopus Herbipolenſis apud Iulium queſtus eſſet, illum Iulius his literis ad conſtantiam in aduerſis hortatus eſt, pollicituſque acturum cum Cæſare, vt conatus impiorum, ſæuitiamque contunderet.

Sur. in com ment. hoc anno.

Melchiori Epiſcopo Herbipolenſi.

Iulius III. lib. breu. fig. n. 181. p. 83.

Venerabilis Frater, &c. Quæ ex iſtis partibus nuntiauerunt vellemus eſſe hilariora, neue tantum improborum, atque impiorum temeritati, & licentiæ tribueretur, vt ab illorum arrogantia, atq; ferocia pijs, ac quietis cupidis hominibus tantoperè extimeſcendum non eſſet, quamquam, & in Dei auxilio primùm ſcilicet, & maximè, & in veſtro etiam conſilio, atque virtute plurimùm confidimus, impios illorum conatus irritos, caſuros, ſenſuroſque eos aliquando non minorem in iſta Nobiliſſima Natione ad publicam ſalutem defendendam proborum conſenſum eſſe, quàm ſceleratorum hominum ad eandem oppugnandam audaciam, in quo nos quoque auctoritatem apud Cæſarem noſtram, & pro iſtius cauſæ æquitate, ſimulque pro veſtra ſalute, & commodis libenter interponemus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXI. Martij MDLIII. Anno IV.*

Implicitus erat infœlici Gallico bello Cæſar, Gallorumque percitus odio, ciuili bello, quo ardebat Germania, comprimendo non incubuit, non ægrè ferens Albertum, Mauritiumque hoſtes ſuos proprijs armis confici, nec illum populorum gemitus commouerunt, vt ad pacem cum Gallo mentem flecteret: porrò Albertus cùm multas clades Franconiæ intuliſſet, vertit impetus in Saxoniam, Erphordienſem Agrum rapinis fœdat, Halberſtadienſem Clerum ad pendendam magnã auri vim cogit, Henrici Brunſuicenſis Agrum incendijs vaſtat, atque vltra Tigridum naturam efferatus pueros, & mulieres grauidas, atque ægros, vnà cum Oppidianis incluſos Altorffo, & Lauffo Oppidis in Norimbergenſi Agro incẽderit. Nona Iulij die inter Mauritium, Albertumque in Saxonia cruentiſſimo prælio certatum eſt, in quo multa millia perierunt, Mauritius, in cuius Caſtris VVirceburgenſis, & Bambergenſis Epiſcopi erant, vnà cum Landtgrauio, & Henrico Brunſuicenſi victor euaſit, ſed accepto læthali vulnere paulò poſt extinctus immaniſſimis doloribus ex ſpaſmo contractis. Albertus Caſtris exutus, cæſoque exer-

citu

Digitized by Google

citu fuga ſalutem obtinuit, multa verò Oppida amiſit, atque à Senatu Cæſareo, vt publicæ quietis perturbator, proſcriptus eſt.

38 Irrepſerat apud Rhœtos eadem peſtis hæreticæ contagio, ac ſeditiones in Eccleſiaſticos concitarant turbulenti impietatis buccinatores, dùm ſimplicem gentem inanium ſophiſmatum laqueis irretiebant, ad quorum diſſoluendas artes, diſcutiendamque caliginem à tenebrionibus offuſam, Iulius Paulum Odeſcalcum Internuntiũ miſit, qui nutantes in fide confirmaret, pernicaceſque iudiciorum ordine comprimeret, de quo Epiſcopus Curienſis à Iulio certior factus eſt, iuſſuſque cum eo omnem operam pro retinenda veteri incorrupta Religione coniungere.

Epiſcopo Curienſi.

Iulius III. lib. brev. ſig. n. 2888 pag. 662.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Cùm graui dolore animum noſtrum ſtimulat hoc temporum noſtrorum inter Chriſtianos populos, & in iſta præcipuè ampla Griſonum gente de Religione diſſidium: volentes huic malo ea, quæ temporum ipſorum qualitates patiuntur, remedia adhibere, mittimus in iſthæc loca dilectum filium Paulum Odeſcalcum Prothonotarium, & Signaturæ noſtræ Referendarium ad ipſam Griſonum Nationem Nuntium Noſtrum, qui rectè de Catholica fide ſentientes, noſtro nomine confirmet, atque collaudet, quos autem corruptos, labanteſque repererit, eos, vel cohortationibus, & rectæ doctrinæ commonſtratione ad meliorem ſenſum reuocet, vel ſi contumaces eſſe perſtiterint, contra eos ſecundùm Eccleſiaſticas ſanctiones diligenter inquirat, quod noſtrum conſilium, cum Tua Fraternitate per has noſtras literas communicare voluimus, eam hortantes, vt omne ſuum ſtudium, opem, auctoritatem ad hoc tàm pium, ſalutareque negotium adiuuandum conferat, ſicut tu quidem, & Deo ipſi, & muneri tuo ex Epiſcopali, quę in iſtis ipſis Regionibus fidei tuæ commiſſa eſt cura, in primis es adſtrictus, &c. *Datum Romæ apud S. Marcum die XXII. Iulij MDLIII. anno IV.*

39 Præluxit verò exemplo cæteris Germanię Epiſcopis Ottho Auguſtenſis Cardinalis, qui accita Sacerdotum Societatis Ieſu turma, eximiè aduerſus Lutheraniſmi præcones doctrina, ac pietate decertauit, multoſque ab æterno exitio, & Sathanæ tyrannide in libertatem filiorum Dei vindicauit, de cuius virtutibus ad Guillelmum VValtpurgenſem Toparcham Religionis, laude, & obſeruantia in Sedem Apoſtolicam conſpicuum hæc Iulius ſcripſit, atque ad conſtantiam defendendæ Religionis incitauit.

Dilecto filio Nobili Viro Guillelmo Truchſeſs Baroni VValtpurg. Sacri Romani Hæreditario Dapifero.

Iulius III. lib. 7. br. ſig. n. 2886. p. 590.

Redeunte ad te, atque ad Eccleſiam ſuam dilecto filio noſtro Otthone Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinale Auguſtenſi tuo Nato, cuius Nobis præſentia, virtus, probitas quamdiù in Vrbe manſit, valdè fuit grata, noluimus eum ſine his noſtris ad te literis dimittere, per quas Nobilitati Tuæ ſignificaremus, nos tuæ virtutis rectiſſimæ fidei, & ſingularis in Chriſtiana Religione conſtantię, pluri morumque, & magnorum in hanc S. Sedem, eiuſque Legatos, & Miniſtros officiorũ memoriam diligenter, atq; amanter conſeruare; non enim aut tua merita parum illuſtria ſunt, quę ignorari poſſint, aut nos eiuſmodi, qui & ad habendam, & ad commemorandam gratiam parum grati, & liberales ſimus, omninò à fidelibus Dei, Sanctæque, & immaculatæ eius Religionis cultoribus prima, & præcipua ſuæ pietatis præmia ab eodem Deo iuſtiſſimorum bonorum operum remuneratore in illa altera vita, ad quam omnes labores noſtri, omniaq; piorum deſideria aſpirant, expectanda ſunt, ſed tamen in hac etiam vita bonorum, & grauium Virorum iuſtæ laudes, actionumque ſuarum approbatio ad ipſius Dei laudem pręcipuè relata, verè Chriſtiano homini non poteſt eſſe non iucunda, cùm videat cęteros, qui ſe impietate, ſcelere, ſacrilegioque commaculauerunt, paſſim proborum vocibus carpi in infamia eſſe, atque omnium odijs, maledictiſque lacerari, ſui autem memoriam, atque nomen in ſumma bonorum omnium beneuolentia, & charitate, & in ſumma laude, ac celebritate verſari, quod nos Tuæ Nobilitati egregiè contigiſſe, & gaudemus, & gratulamur, idque in tot, ac tantis Diuinę in te benignitatis muneribus, non minimum Dei erga te beneficium eſſe agnoſcimus, cui quidem Deo, ſicut te debitas grates agere, & referre, ac quotidiè magis pro tua pietate relaturam non dubitamus, ita eius in Diuinę gratiæ retributionem in dies abundantiorem futurum cõfidimus, nos certè, qui ſemper, & tuas, & ipſius Otthonis Cardinalis virtutes, & merita non memoria ſolùm retinebimus, ſed paterna etiam beneuolentia, fauoreque proſequemur quęcumque à nobis erga vos, aut ab hac Apoſtolica Sede, vel commoda, vel ornamenta, proficiſci vnquam poterunt, & ità promptè, ac libenter in vos conferemus, vt veſtrę pietatis, ac probitatis maiorem in dies ex noſtra etiam benignitate voluptatem ſitis percepturi. *Datum Romæ apud S. Petrum die* 18. *Februarij MDLIII. anno III.*

40 Defecit à Patrui pietate Nepos, qui cùm poſtea ad Colonienſem Archiepiſcopatum domeſticarum virtutum commendatione euectus fuiſſet, in impietatem lapſus, claritatem inter impios adeptus eſt, ingentemque multitudinem in Sathanę caſtra, ęternaque incendia traxit, de quibus inferiùs.

Hoc tempore Moſchorum Princeps Internuntiorum opera cum Iulio Pontifice de ſchiſmate abijciendo colloquia egit, pluraq; ad augendam rem ſuam, dignitatem amplificandam poſtulauit, quę cùm in rei Polonicę damnum vertenda opinarentur Polonię Pręſules, nec Moſchum vera pietate incitari, ſed ſuorum commodorum lenocinio allici, Iulium monuere, ne illius dolis deludi ſe ſineret, exploraretque num verè, ac ſyncerè pietatem amplecti vellet, nec facilè poſtulata admitteret, quibus hæc à Iulio reſponſa data ſunt.

Venerabilibus Fratribus Nicolao Archiepiſcopo Gneſnenſi, & Andreæ Cracouienſi, ac Ioanni VVladiſlauienſi, & Andreæ Poſnanienſi, necnon Samueli Chelmenſi Epiſcopis.

Iul. III. lib. brev. 7. ſig. 2886. p. 174.

Iulius III. Polonis ſcribit nõ facilè credendum Moſco.

Venerabiles Fratres, &c. Lectis literis veſtris ad nos XV. Februarij datis, quibus nos de Moſchorum Principis negotio diligenter admonetis, quę nos propter illa, quę tractarentur hoc tempore, oportere, ſcire arbitraremini, valdè amauimus fidem, ac prudentiam veſtram, per quam tàm ſtudioſè veſtrum officium, tùm Patrię veſtrę, tùm Chriſtianę Reipublicę, tùm nobis etiam ipſis pręſtaretis, eſt illud omninò, ita vt ſcribitis, nihil ſcilicet optabiliùs pijs mentibus eſſe poſſe, quàm ſi cunctę Nationes, quę à vera Dei cognitione, rectęque eius fidei cultu alienę ſunt, ſyncerè, & ex animo

Digitized by Google

nimo ad vnitatem Eccleſię Catholicę, & verę fidei, Religioniſque obſeruantiam ſe adiungant, ſed in his confuſis, perturbatiſque temporibus maximè conſiderandum eſſe, qua fide quiſque id agat, nam ad id ſimulandi cauſa ad tempus, an vero, & certo Religionis ſtudio adducatur, quod nos etſi idem antea noſtra ſpontè ſentiebamus, tamen poſthac veſtro etiam admonitu in hac ipſa cauſa diligentiùs cauebimus, quare veſtra, præſtantiſſimique Regis veſtri auctoritate permoti, quibus Chriſtianæ, & Catholicæ Religionis dignitatem, atque huius Sanctæ Sedis auctoritatem adeò credimus eſſe cordi ipſius, Moſcouitę Principis poſtulata reiecimus, nec quidquam vllo tempore de ea per nos ſtatuetur, quin, & cum iſto præſtantiſſimo Rege, & vobiſcum etiam priùs communicemus; nos enim ita præclarum de veſtra virtute, & prudentia, atque ergà Deum, ſanctiſſimamque eius Religionem fide, & in hanc Apoſtolicam Sedem obſeruantia iudicium facimus, vt ſemper, & veſtro conſilio tribuere, & voluntati ſatisfacere, quantum cum Deo poterimus, ſimus parati. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XV. Aprilis MDLIII. anno IV.*

41 Hortatus quoque eſt Pontifex Poloniæ Proceres ad tuendam Religionem Catholicam, oſtenditque Nouatores non tam ad ordinem Eccleſiaſticum labefactandam anniti, quàm ad omnem politicum ſtatum inducta hæreticos profana libertate conuellendum.

Dilectis Filijs Nobilibus Viris Senatoribus Regni Poloniæ.

Iulius III. lib. ſibro. ſign. num. 2886. pag. 217.

Nobilitates Veſtras de ea, quam in hac temporum agitatione Catholicæ fidei, atque optimatum in Chriſtiana Religione partium aduerſus impios, ſeditioſoſque homines ſuſcipitis propugnatione in Domino plurimùm commendamus, debitaque laude, quæ veræ virtutis comes eſt, proſequamur, cùm multa ſint, & ampliſſima erga iſtud Nobiliſſimum Regnum Dei munera, atque dona, nullum omninò eſt, quod tàm Nobis illius ſtabilitatem, diuturnitatemque polliceatur, quàm iſta, tùm iſtius optimi Regis, tum Optimatum, Principumque Virorum, qui ſub illo præſtantiſſimo Capite Reipublicę gubernacula moderantur, in vero Dei cultu, & Catholica Religione conſeruanda vnanimis, atque concors conſenſio, hoc conſilium cùm erga Deum pium, & ad eius benignitatem vobis conciliandam maximè eſt idoneū, tùm in ratione veræ ſapientiæ in primis prudens eſt, & ſalutare, cùm iſtæ nouarum Sectarum opiniones, quaſi improborum, ſeditioſorum machinæ (id quod tot iam Prouinciarum exemplis perſpicuum eſt) non tàm ad Eccleſiaſticarum rerum ordinem confundendum, quam ad labefactandum omnes ordines, præfecturas, & imperia, vt temeritati, atque licentię omnia permittantur, ſint intentatæ, quòd veſtras Nobilitates pro ſua prudentia, & diſpicere, & prouidere, ita nobis gratum eſt, vt pluis propterea in dies, & noſtræ ergà vos dilectioni indulgeamus, & veſtræ tribuamus virtuti, id quod ex prædicto Marco Antonio * pleniùs poteritis cognoſcere, cui Nobilitates veſtiæ fidem habebunt. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXVII. Maij MDLIII. Anno IV.*

* Mapheo

42. Hoc anno Aſſyria ad obſequium, & coniunctionem Romanæ Eccleſiæ rediit, quo argumento extant ſubiectæ Chriſtianorum Aſſyriorum literæ ad Iulium III. quibus efflagitant, vt deſignatum à ſe Patriarcham confirmet, Pontificemque Romanum Chriſti Vicarium, & Beati Petri Succeſſorem communem omnium Eccleſiarum Parentem, ac Principem profitentur.

Patri Patrum, & primo Paſtori nectenti coronas, & vngenti Sacerdotes, atque accingenti zonas, Petro temporis noſtri, ac Paulo dierum noſtrorum, & cingulo comprehendenti Vniuerſam Chriſtianitatem. Tu es in loco Chriſti Dominus Noſter, Tu ſedes in Sede alta, & ſublimi Capitis Apoſtolorum, tenens claues Regni Cœlorum, cui ore ſalutari Dominus noſter dixit: *Quidquid ligaueris in terra, erit ligatum & in Cœlis*, & ſuper eum fundauit Eccleſiam ſuam, vt portæ Inferi non preualeant aduerſus eam in generationem, & generationem. Et nunc tibi eam Sedem dedit Chriſtus Dominus Noſter, & Saluator Noſter, ſedeſque ſuper eam, Tu item es Fons, cuius aquæ non deficiunt, & quiſquis ſitiuerit, ex te æquum eſt, vt bibat aquas viuas, ac ſedet ſitim ſuam, Tu es Lucerna, quæ non extinguitur, ſed illuſtrat omnes creaturas, ſicut candela in candelabrum, & ſicut Ioannes Baptiſta, qui poſuit dexteram ſuam ſuper caput Domini Noſtri, in te videt lumen tota Chriſtiana Reſpublica, quæ eſt proles Eccleſiæ Sanctæ, Tu es murus fortis Ciuitatis, & Matris Ciuitatum Romæ Magnæ, quam piſcatus eſt Caput Apoſtolorum Petrus, & Architectus prudens Paulus, qui præbuerunt lumen omnibus hominibus vinctis, occupatis errore Sathanæ. Tu es Caput omnium Patrum, ſicut erat Petrus omnium Diſcipulorum, cui vt Sedem altam, & ſublimem dedit Deus in terra, ſic etiam in nouiſſimo, altū, excelſumq;, & ſicut ipſa Roma eſt magna, & celeberrima. Sed quod extendimus verba coram Tua Sublimitate, paruum eſt os noſtrum, & breuis lingua noſtra, verùm ipſe Chriſtus, qui Te elegit, ad hoc ſuum munus exaltet, & extollat Te, faciatque Te inſtrumentum electum, quod conueniat gloriæ ſuæ. Verumenimuerò ſcito Domine Pater Noſter electe, hoc eſt, quod Papa, cuius vita cuſtodita ſit à Domino, quod nos Serui tui humiles Peccatores Neſtoriani ſumus pupilli, abſque Patre, & abſque Gubernatore, neque ſupereſt apud nos fermentum Patrum, aut vllus Metropolita, ſed dumtaxat duo, aut tres Epiſcopi, habebamus quemdam Patriarcham, vndè ab annis centum, qui nullum conſtituebat Metropolitam, niſi de familia, & genere, ac populo ſuo, vtque ea familia hanc conſuetudinem vſurpauit à centum annis vſque adhuc. Nunc verò vnus ſolus ſupereſt Epiſcopus ex ea familia, qui conatus impudenter ita agere, vt egerunt illi, qui ante ipſum fuere: verùm nos non acceptamus, neque proclamauimus ipſum, ſed ſubitò conuenimus ex omnibus locis Orientalibus, & ex omnibus Ciuitatibus, & Pagis, qui ſunt circa Ciuitatem Muzal, hoc eſt, Aſur non procul à Niniue, ex Babylonia, ex Carcha, ex Arbela, ex Inſula, quæ eſt in medio Tigris Fluminis Paradiſi ex Tauris Perſię, ex Niſibi, ex Mardino, ex Amed, ex Naſanchepla, & ex reliquis locis Orientalibus ad Mozal Proceres Sacerdotum, ac Monachorū, reliquorumque fidelium, pro conſuetudine, ordine, & Canonibus olim obſeruatis, atque interrogauimus, ſcrutatique ſumus inter omnes. Verùm non inuenimus quemquam præter prudentem, & doctum Magiſtrum, ac purum, & omnis mulieris expertem, eloquentemq; ac benè expertū, & aptum nominis Fratrem Saud. quem per vim è loco habitationis ſuæ deduximus in medium,

Ext. in Act. Conſiſt. Ms. Card. Spad. ſign. n. 134. pa. 103.

Epiſtola Aſſyriorū.

Aſſyrij ad vnitatem Eccleſiæ redeunt, miſſo Romam Patriarcham

co-

cretus fidelium, viſumque eſt fœliciter omnibus hunc eſſe idoneum ad hanc viam; poſtquam autem fœliciter viſum eſt ità ſubitò ſcripſimus literas ad Sublimitatem Tuam quamquam indigni, miſimuſque ipſum ad pedes tuos ſanctos, & vnà cum ipſo Viros tres Primates inter fideles, Adamam, Thomam, & Caleph, comitatique ſunt ipſum vſq; ad Hieruſalem circiter ſeptuaginta Viri Optimates ſelecti noſtræ fidei, atque viatico, comitatuq; ipſum inſtruximus ſecundùm veterem conſuetudinem. Proinde ſupplices petimus à Paternitate Tua Sublimi, vt ſimul, atque peruenerint ad Te, conficias negotia eorum, & non reſtet confuſio, & ignominia in Populo, & inter eos, qui ſunt Religionis noſtræ, itaut non audeamùs prodire in conſpectum hominum. Obſecramus itaque Te, & eum, qui Tibi conceſſit hoc donum altiſſimum, & mox vbi ad te peruenerint, ordines eum nobis Patriarcham Catholicum, vt non maneamus pupilli abſque Patre, & Gubernatore, ac Paſtore, & confundatur ordo noſter fermenti Sacerdotalis, & relinquamur velut oues ſine Paſtore. Nec abeat labor, quem ſuſtinuimus ex Oriente in Occidentem in perditionem. Nam Dominus Noſter dixit in Euangelio Diſcipulis ſuis: *Gratis accepiſtis, gratis date omnibus*, quibus opus eſt de fonte vitæ, & ſcribas ipſi literas, & des ipſi viaticum benedictionis, & benedic locis Orientalibus, vt exultet cor noſtrum, & ita diſcedent cum gaudio abs te, ſicut gaudebãt Magi Perſę in Bethlehem in Natiuitate Domini Noſtri, & ſicut deſcẽderunt Paſtores in ſpeluncam, & ſicut imbuerunt Angeli gaudio ipſas Mulieres.

Prætereà hoc etiam ſcito Pater Noſter ſublimis, quòd Sacerdotium noſtrum ex Roma ſit, quæ eſt Sedes Petri Capitis Apoſtolorum ex temporibus priſtinis, verùm ex quo confuſus eſt ordo Chriſtianorum à filijs Agar Ægyptiæ, interrupta eſt via noſtra ad Vos, inde à ſpatio trecentorum annorum vſque in hunc diem. Nunc porrò quandoquidem miſerimus hos ad pedes tuos ſanctos, obteſtamur ne remoreris ipſos, ne nos maneamus in confuſione, & relinquatur cor noſtrum apud ipſos, & doleat anima, ſed citò remitte eos, quia ſitimus ad videndum eos, ſicut terra, quæ ſitit aquas, atque conficias citò, citò. Sed non conuenit, vt prolongemus verba eorum cum Sublimitate tua, non enim digni ſumus. Tu ipſe noſti, quòd quando filij egent Patres ipſorum, explent eorum indigentiam. Et Chriſtus Dominus Noſter, & Deus noſter cuſtodiat Reges veſtros, & benedicat locis veſtris ad preces Dominæ Noſtræ Mariæ, quæ peperit lucem, & vitam, & Domini Ioannis Baptiſtę, ità fiat Amen.

43 Extant in actis Conſiſtorialibus narratio ſtatus Aſſyriæ Eccleſię, quę in Senatu Cardinalium expoſita fuit, quæ ob rerum, quas continet, dignitatem Annalibus inferenda viſa eſt, in qua animaduertendum eſt Neſtorianorum, Iacobitarumue nomina non ſectis hæreſeon, ſed populis certis, qui fidem Chriſtianam inter Mahometanos Aſſyriæ retinuere, indita fuiſſe.

Ext. in act. Conſiſt. ms. Card. Spa. ſig. 134. pag. 106. Status Eccleſiæ Aſſyriæ.

Sulalla, hoc eſt, Accedens Arabicè, vulgò Saud dictus, annos iam natus circiter quadraginta in Ciuitate Mozal, quæ & Aſſur vocatur, octodecim Chriſtianorum Eccleſijs inſignis; quorum quindecim ſunt Neſtorianorum, tres verò Iacobitarum ſita in Ripa citeriore Tigris Fluminis, à qua ex altera parte Ripæ abeſt Ninine, illa Ionæ prædicatione Nobilis bis mille paſſibus, quę nunc dumtaxat circiter mille Ædibus habitatur, parentibus inter ſuos Ciues Optimatibus, admodum puer ſuo ipſius genio inſtigatus, Monaſticam vitã amplexus eſt, quam hactenùs cum ſumma Religione coluit in Cœnobio nuncupato Rabban Hormiſd, quod ſitum eſt vltrà Tigrim circiter octo millibus paſſuum à Niniue in Monte, vt omnia in illis Regionibus Monaſteria, propter receſſum ſcilicet, in eo Monaſterio Sulalla iam annos ferè duodecim Abbatem egit, habetque Fratres ſupra quinquaginta. Abeſt autem ab hoc Monaſterio duobus dumtaxat milliaribus Altus Patria Nabum Prophetæ, vbi illi in hanc diem celeberrimum extat Sepulchrum, ad quod Iudæi longè, latèque confluunt, & Chriſtiani, qui ſoli cam Ciuitatem circiter mille domibus incolunt, ſumma cum Religione venerantur. Longè maxima pars Chriſtianorum, qui per Aſſyriam, Perſiam, ac reliquas Orientales Prouincias habitant, appellantur Neſtoriani, nam Maronitæ extrà Libanum Montem pauci ſunt, Iacobitæ verò ſparſi quidem habitant, ſed non frequentes, ac Cophtæi, ſiuè vt ipſi ſcribunt Ægophei magis verſus Ægyptum, à qua videntur mihi hoc nomen ſumpſiſſe, vergunt, & Prouincias Præſtogiam. Verum hi Neſtoriani nomen potiùs Neſtorij Hæretici, quàm errores retinuiſſe videntur: nam nihil planè, quod illam Sectam referat, in his hominibus, qui hic adſunt comperio. Inuidia verò, qua apud Maronitas, Iacobitas, Cophtæos, & reliquos earum Regionum Chriſtianos laborant, fortaſſe tùm ex ipſo nomine, tùm ex eo quod reliquos earum Regionum Chriſtianos numero, ac multitudine populi, Eccleſiarumque frequentia, & ſtatu rerum aliquanto feliciore ſuperant, nata videri poſſit, nam in Indiam vſque ſuas Eccleſias frequentes numerant.

Porrò ab annis circiter trecentis, aut eò ampliùs ex communi eius gentis decreto, hùc ad Sacroſanctam Sedem Apoſtolicam miſſus quidam eſt, vt hac auctoritate in Patriarcham crearetur, qui Maraus nuncupatus à Summo Pontifice in Patriarcham creatus, atque ad ſuos remiſſus eſt, veriſimile itaque eſt, cùm multa illic de veteri Religione in ſinceriora dogmata, & noſtræ Eccleſiæ conſentanea mutaſſe. Succeſſu verò temporis euenit, vt ante annos ab hinc circiter centum, quidam illic Patriarcha, Sacroſanctum hoc munus ſibi, ſuiſque poſteris hæreditarium facere ſit conatus; ita vt ex eo tempore nemo, niſi ex ea ipſius familia in Archiepiſcopum, aut Epiſcopum ſit creatus, & deinde in Patriarcham; cùm verò nunc tandem poſtremus ſimili ratione ſuum ex Fratre Nepotem, quem idcircò puerum octo annorum Epiſcopum fecerat, ſibi in Patriarcham Succeſſorem facere cogitaſſet; verùm antequam puerum in eam auctoritatem euehere potuiſſet, fatis functus eſſet. Vniuerſus populus tàm Laici, quàm Clerici datam ſibi diuinitùs abrogandæ illius * reſurrectionis occaſionem ratus de vendicando veteri eligendi ritu cogitauit.

* corruptelæ

Conuenerunt igitur ſuperiore anno mox, atque ille Patriarcha eſſet defunctus in Ciuitatem Mozal Epiſcopus Arbele, ea eſt Ciuitas, ad quam Alexander Darium ſuperauit, item Epiſcopus de Saluaſt, & Epiſcopus de Adurbeigan, hæ ambæ ſunt in Perſia octo, aut nouem dierum itinere à Niniue in ditione Sophi, qui tres Epiſcopi ei genti ſuperfuere, & præter eos ex omnibus Ciuitatibus latè vicinis, non quidem populus vniuerſus, ſed ex ſingulis Viri Primates Chriſtiani tres, aut quatuor, cum litteris cujuſcumque populi nomen,

Digitized by Google

men, ac voluntatem teſtantibus, vtpotè ex Babylonia, quam modò Bagadar vocant, ex Carcha, ex Inſula Tigris, quæ in medio Flumine circiter duodecim milliarium paſſus ſupra Mozal eſt, ex Tauris, quæ eſt Perſiæ Sedes Sophi Ecbatana in Libro Iudith appellata, & ex Niſibi, quam Migdoniæ Antiochiam veteres nominarant, vt Strabo teſtatur, ſitam ſub Monte Maſio ad amnem Hormiz, qui illic per agros paſſim deriuatus, vſque adeo fœcundat, vt ſaccus Orizæ, quantum equus ferat, vix duobus, tribuſue Iulijs veneat, & ex Mardino, quæ Mardæ Ptolomæo eſt, & ex Æmrt, quæ Amnta eidem dicitur, & ex Haſan Cepha, hoc eſt, Petra forti, quæ ſupra prædictam Inſulam citeriori Ripæ Tigris, in rupe munitiſſima impendet, fortaſſe eadem, quæ Seleucia Nicanoris Straboni dicitur, ac denique ex omnibus reliquis vicinis locis conuenere inquam Legati Populorum Chriſtianorum ad Ciuitatem Mozal ad eligendum Patriarcham ſibi, quò cùm omnes conueniſſent, facta re Diuina per vnum ex eis Epiſcopis, & poſtea propoſito Sacrorum Euangeliorum Libro, ac ſancta Cruce, ex ordine primum ipſi Epiſcopi, ac deinde reliqui ſuæ quiſque Reipublicæ nomine ſententias dixerunt, quæ ſententiæ omnes in hunc Sulallam ob perſpectam omnibus vitæ eius probitatem latæ ſunt, quæ niſi tertiò miſſis Nuntijs, & tùm quidem per vim ex eo Monaſterio ad ſe pertrahere potuerunt. Celebrata itaque iterùm re Diuina, inuocatoque ſimul Spiritu Sancto, ac deindè ipſo in medium producto, vbi maximo omnium applauſu, denuò ſententiæ omnes in hunc comprobatæ eſſent, viſum eſt eum pro confirmatione, * ſcriptæque publico decreto literæ illæ ſupplices, quas ipſe huc ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum Papam pertulit, & redacta eſt tota res in acta publica, vt geſta erat, miſſique ſunt cum eo Viri, cùm Eccleſiaſtici, tàm Laici ex Primatibus Chriſtianorum, vſque ad Hieroſolymam circiter ſeptuaginta, quod etiam teſtantur literæ Guardiani Montis Syon, & ex eo numero deindè, qui ipſum comitarentur, Legati ſunt tres, quorum vnus nomine Caleph Vir laicus, ſed apud ſuos in ea, quam dixi Inſula Tigris primi nominis hic adeſt, alter morbo perijt in itinere, tertius verò æger relictus eſt.

* mittere

Obſectat humillimè, vt Sanctiſſimus Dominus noſter Papa in Patriarcham illam velit confirmare, idque quàm poteſt fieri citiſſimè, quo poſſit cum primis Nauibus verſus Patriam proficiſci, à qua iam pluſquam ſeſquiannum abeſt, veretur enim ne populus mortem eius ſuſpicans, de nouis rebus circa Religionem cogitet.

Prætereà petijt ſibi, ac Populo, Regionibuſque Orientalibus Sanctam benedictionem à Sanctiſſimo Domino Noſtro dari. Opearet pręterea, vt vnà ſecum quiſpiam Vir Eccleſiaſticarũ rerum peritus allegaretur, qui illos ritus huius Orthodoxæ Eccleſiæ noſtræ doceret, promittitque, mox, ſi quis talis mitteretur, eum, aut in Epiſcopum, aut ad aliam dignitatem promouendum, ac datum iri ipſi locum, & ædes, in quibus commodiſſimè habitare poſſet. Addit etiam illic quatuor Concilia magna, magnis Voluminibus haberi, atque ea, & etiam libros veterum Doctorum, quibus hic caremus, quales ſunt Ephrem...

XV. Februarij Simon Sulalla delectus à Clero, & populo Aſſyriorum Patriarcha prouolutus ad pedes Iulij III. Pontificis Catholicæ fidei profeſſionem nuncupauit ex orthodoxa verborum formula ipſi propoſita, inferiuſque afferenda, quæ geſta ſingula Maffæus Cardinalis in Senatu habito XX. Februarij retulit, vtque conſtaret illum iam ante à Clero, Populoque Aſſyrio fuiſſe ritè deſignatum Patriarcham, de quibus extant ſubiecta publica documenta.

Romæ die Lunæ XX. Februarij MDLIII.
Referente Reuerendiſſimo Maffæo.

44 Cùm Vniuerſus Populus Aſſyriæ Orientalis, videlicet, tàm Eccleſiaſtici, quàm Laici pro eorũ veteri more acclamaſſent in eorum Patriarcham Religioſum Virum Simonem Sulalla Priorem domus Horſinid Ordinis Sancti Baſilij, Muſal Diœceſis, Ordinem ipſum expreſsè profeſſum in quadrageſimo, vel circa ætatis ſuæ anno conſtitutum, & eundem Simonem ad Sanctitatem Suam pro confirmatione huiuſmodi obtinenda miſiſſent, Sanctitas Sua idoneitate, & meritis ſupradicti Sulalle, & alijs præmiſſis diligenter examinatis, eiuſdemque confeſſione viſa, intellecta, & ab eo approbata, horum intuitu Eccleſiæ Patriarchali de Muſal in Syria Orientali, per obitum bonæ memorię Simonis Mamę illius vltimi Poſſeſſoris extra Romanam Curiam defuncti vacantis, de perſona eiuſdem Simonis Sulalle prouidit, prout in cedula, cuius tenor eſt.

Acta Conſiſtor. Car. Spad. ſig. n. 134. p. 98.

Reuerendiſſime Domine. Hodiè Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus Noſter Dominus Iulius Diuina prouidentia PP. III. in ſuo Conſiſtorio ſecreto, vt moris eſt, ad relationem meam Eccleſiæ Patriarchali de Muzal in Syria Orientali, cui bonæ memoriæ Simon Mama Patriarcha de Muzal, & Inſulæ Tigris, ac cæterarum Ciuitatum, & Terrarum Orientalium eidem Patriarchæ ſubiectarum, necnon Monaſteriorum eiuſdem Nationis in Dij Marin, ac Calicut, ac tota India exiſtentium eidem Patriarchæ ſubditorum, dùm viueret, præſidebat, per obitum eiuſdem Simonis, qui extrà Romanam Curiam diem clauſit, extremum Paſtoris ſolatio deſtitutæ, de perſona Religioſi Viri Domini Simonis Sulalle de Danielis domo Bella fratris domus Hermiſd Ordinis Sancti Baſilij, Muzal Diœceſis ordinem ipſum expreſsè profeſſi in quadrageſimo, vel circa ſuæ ætatis anno, & Presbyteratus ordine conſtituti, ac de legitimo matrimonio procreati, de cuius integritate, doctrina, puritate, ſynceritate, fidei conſtantia, religionis zelo, vitæ, ac morum honeſtate, & denique in omni virtute ſumma perſpicuitate, vniuerſus Clerus, & Populus Catholici illius Regionis per eorum literas Suæ Sanctitati teſtimonium perhibere, eiuſdem Simonis Sulalle confeſſione, quam Sanctitas Sua de verbo ad verbum præſenti cedulæ, & literis deſuper conficiendis inſeri, & adnotari voluit, & mandauit, priùs audita, & in ſcriptis redacta, ac diligenter examinata, & in eodem Conſiſtorio perlecta, ac ea Catholica, & ipſo Simone Sulalle per eam fidei capace, & vero, fideli ac idoneo repertis horum intuitu de Reuerendiſſimorum meorum Sanctæ Romanę Eccleſiæ Cardinalium conſilio Apoſtolica auctoritate prouidit, ipſumque illi in Patriarcham præfecit, & Paſtoralem curam, &c. committendo, abſoluens eundem Dominum Sulalle à cenſuris ad effectum. In quorum fidem præſentem cedulam fieri, & noſtri parui ſigilli impreſſione muniri iuſſimus, & fecimus, eamque manu propria ſubſcripſimus.

Tenor verò dictæ Confeſſionis ſequitur, & eſt talis.

Ego Frater Sulalle de Domo Danielis Bella ex Ciuitate Muzal in Aſſyria Orientali oriundus

Fra-

Digitized by Google

Frater Domus, & Conuentus S. Baſilij, Muzal Diœceſis Ordinem ipſum expreſsè profeſſus.

I. Credo ex corde, & confiteor ore, quòd vnus ſolus eſt verus Deus Omnipotens, incommutabilis, qui eſt incomprehenſibilis, ineffabilis, & æternus, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, vnus in eſſentia, trinus in perſonis, Pater ingenitus, Filius à ſolo Patre genitus, Spiritus Sanctus à Patre, & Filio procedens, non ſicut à duobus principijs, ſed ab vtraque tanquam ab vno principio. Pater non eſt Filius, aut Spiritus Sanctus, Filius non eſt Pater, aut Spiritus Sanctus. Spiritus Sanctus non eſt Pater, aut Filius, ſed Pater tantum Pater eſt, Filius tantum Filius eſt, & Spiritus Sanctus tantum Spiritus Sanctus eſt. Nullus alium, aut præcedit æternitate, aut excedit magnitudine, aut ſuperat * æternitate. Abſque initio ſemper eſt, aut ſine fine. Pater eſt generans, Filius naſcens, Spiritus Sanctus procedens, conſubſtantiales, coæquales, & omnipotentes, & coæterni, hę tres Perſonæ ſunt vnus Deus non tres Dij, vna eſſentia, vna ſubſtantia, vna immenſitas, vnum principium, vnus Creator viſibilium omnium, & inuiſibilium, corporalium, & ſpiritualium, qui quando voluit vniuerſas condidit creaturas ſua bonitate, quas valdè bonas voluit, ideò reprobo, & anathematizo omnes hæreſes, & Hæreticos ſentientes, & docentes contraria.

* immenſitate

II. Firmiter etiam credo, & confitor, quòd vnigenitus Dei Filius conſubſtantialis Patri, ſemper cũ Patre, & Spiritu Sancto exiſtens, in plenitudine temporis quã Diuinæ miſericordię conſiliũ diſpoſuit, vt nos à peccato Adę, & cęterarũ culparũ noſtrarum ſordibus mũdaret, & à morte, & Inferno liberaret, incarnatus eſt de Spiritu Sancto, in immaculato vtero Beatæ Virginis Mariæ veram, & integram hominis naturam aſſumpſit, corpus, ſcilicet, & animam rationalem in vnitate perſonæ Diuinę tanta vnitate, vt vnus, & idem Chriſtus ſit Deus, & Homo, Dei Filius, & hominis Filius, ità quòd vna natura non confunditur ab altera, neq; vna tranſit in alteram, neque vna miſcetur alteri, neq; altera euaneſcit, ſed in perſona omninò vna duę ſint naturę perfectę, ſcilicet, & diuina, ac humana, ſaluis earumdem naturarum proprietatibus, duę voluntates, duę operationes, itaut Chriſtus ſit tantùm vnus, & ſicut formam Serui Dei forma non adimit, ita formam Dei forma Serui non minuit, qui enim verus Deus eſt, idem verus eſt homo, Deus per id quod in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, homo per id quod Verbum erat factum eſt, & habitauit in nobis, Deus per id quod de quinque panibus quinque millia hominum ſaturauit, quòd Samaritanę aquam ſalientem in vitam ęternam promiſit, quòd Lazarum quatriduanum à mortuis ſuſcitauit; homo per id quod eſuriuit, ſitiuit, ſatigatus eſt, & in ligno clauis tranſfixus eſt, vnus, & idem ſecundum Diuinitatem ęqualis Æterno Patri, immortalis, impaſſibilis, ſecundùm verò humanitatem minor Patre, mortalis, & paſſibilis.

III. Inſuper firmiter credo, & prędico eundem Dei Filium incarnatum, natum eſſe ex Maria ſemper Virgine, & ideò ipſam Virginem fateor, veram Dei Matrem, atque Genitricem. Item verè paſſum, mortuum, & ſepultum, verè cum anima deſcendiſſe ad Inferos ad liberandum Patres, & ad ligandum inſatiabilem homicidam, & ſubindè verè ex mortuis ſurrexiſſe, & per quadraginta dies Apoſtolos docuiſſe, moxque ad Cœlos aſcendiſſe, ſedereque ad dexteram Patris, & venturum in fine Sęculorum ad iudicandum viuos, & mortuos.

IV. Credo, & profiteor nullum vnquam hominem ex ſemine Adę conceptum, & natum, fuiſſe ſaluatum, aut fore ſaluandum, niſi per fidem Mediatoris Dei, & hominum Domini Noſtri Ieſu Chriſti in ſanguine, & morte ipſius, qua nos reconciliauit ęterno Patri, & deleuit Chirographum iniquitatum noſtrarum ęterna redemptione inuenta.

V. Item firmiter credo, legalia omnia Veteris Teſtamenti, ſeù Moſaicę Legis, quia Chriſtum figurabant, licèt Diuino cultui illa ętate congruerent, ipſo adueniente ceſſaſſe, & iam promulgato Euangelio ſeruari non poſſe ſine interitu ſalutis ęternę. Omnes igitur poſt illud tempus Circumciſiones, Sabbathi, ciborum eadem Lege prohibitorum, reliquorumq; legalium obſeruationes alienas à fide denuntio, & ſalutis ęternę non poſſe eſſe participes, niſi aliquando ab his erroribus reſipiſcant, ab his enim omnibus liberauit nos Chriſtus, & ſeptem Nouę Legis Sacramenta inſtituit, quę veneror, credo, & confiteor, ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Ordinem, & Matrimonium, & Extremam Vnctionem, quę omnia nobis gratiam Dei conferunt, & virtute paſſionis Domini Noſtri Ieſu Chriſti ea ſumentibus applicauit. Iſta ſeptem Sacramenta perficiuntur tribus, verbo, videlicet, & rebus, & Miniſtro; rebus vt materia, verbis vt forma, Miniſtro qui facere intendat quod facit Eccleſia. Recipio inſuper quidquid de eiſdem Sacramentis Sancta, & Catholica Eccleſia Romana docet, & prædicat.

VI. Credo, quòd ſi verè pœnitentes in Dei charitate deceſſerunt, antequam dignis pœnitentię fructibus, & commiſſorum, & omiſſorum pœnis Purgatorij poſt mortem purgari, vtque à pœnis huiuſmodi releuentur prodeſſe eis fidelium viuorũ ſuffragia, Miſſarum ſcilicet Sacrificia, Orationes, & Eleemoſynas, & alia pietatis officia, quę à fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt ſecundùm Eccleſię inſtituta; illorum animas, qui poſt baptiſma ſuſceptum nullam omninò peccati maculam habent, & vt dictum eſt, purgatę ſunt, mox in Cœlum recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinum, & vnum ſicuti eſt, pro meritorum tamen diuerſitate alium alio perfectiùs, illorum verò animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in Infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas.

VII. Firmiter etiam teneo, & credo Symbolum fidei à trecentis decem, & octo Patribus Concilij Nicæni acceptatum, & vſque hæc tempora ſeruatum in Eccleſia in hac forma. Credo in vnum Deum Patrem Omnipotentem, Factorem Cœli, & Terræ, viſibilium omnium, & inuiſibilium, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum, &c.

VIII. Confiteor, teneo, & prædico vnum eundemque Deum Veteris, & Noui Teſtamenti, hoc eſt Legis, & Prophetarum, atque Euangelij Auctorem eſſe, quoniam eodem Spiritu Sancto inſpirante loquuti ſunt. Itaque ſuſcipio omnes Libros Canonicos, quos ſuſcipit Sacroſancta Romana Eccleſia Catholica, quorum tituli ſunt, videlicet quinque Libri Moyſis, Liber Geneſis, Exodi, Leuitici, Numeri, Deuteronomij, Ioſuè, Iudicum, Ruth, quatuor Libri Regum, duo Paralipome-

Digitized by Google

pomenon, Eſdræ Neemiæ, Tobiæ, Iudith, Iob; Pſalmorum Dauid, Liber Prouerbiorum, Eccleſiaſtes, & Cantici Canticorum, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, Iſaiæ, Hieremiæ, Baruch, Ezechielis, Danielis. Teneo etiam Libròs duodecim Prophetarum Minorum, ideſt, Oſee, Ioelis, Amos, Abdiæ, Ionæ, Micheæ, Nahum, Abacuc, Sophoniæ, Haggæi, Zachariæ, Malachiæ, & duos libros Machabæorum. Etiam teneo quatuor Libros Euangeliſtarum Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Accepto quatuordecim Epiſtolas Pauli, ad Romanos videlicet vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Epheſios vnam, ad Philippenſes vnam, ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſalonicenſes duas, ad Timotheum duas, ad Titum vnam, ad Philemonem vnam, ad Hæbreos. Item ſuſcipio Epiſtolam Iacobi vnam, Petri duas, Ioannis Apoſtoli tres, Iudæ vnam, Librum Actuum Apoſtolorum, & Apocalypſim Ioannis Apoſtoli.

IX. Item amplector, ſuſcipio, & approbo Sanctam Nicæuam Synodum CCCXVIII. Patrum, & profiteor, & ſequor quidquid illa decreuit, & reprobo, & damno quidquid illa damnauit, & maximè impiam hæreſim Arianorum cum ſuo Authore Ario.

X. Item amplector, ſuſcipio, & approbo Sanctam Catholicam Chalcedonenſem Synodum, quartam in ordine generalium Synodorum, & credo, ac ſequor quidquid illa decreuit, & reprobo, ac damno quidquid illa reprobauit, & maximè impiam hæreſim Eutychetis, & Dioſcori, & reprobo ſecundam Epheſinam Synodum.

XI. Item amplector, ſuſcipio, & approbo Sanctam primam Epheſinam Synodum ducentorum Patrum, & credo quidquid illa decreuit, & reprobo quidquid illa reprobauit, maximè hæreſim Neſtorianam cum ſuo Anctore Neſtorio.

XII. Item ſuſcipio, approbo, & amplector, quæcumque alia Concilia, quę recipit, & approbat Sancta, & Catholica Eccleſia Romana, ac damno, & reprobo omnes hæreſes, & Auctores earumdem, quas & quos reprobat, & damnat dicta Sancta, & Catholica Romana Eccleſia, necnon quidquid tenet, & docet Sancta Sedes Apoſtolica Romana, ac Catholica Eccleſia cum omni deuotione, & reuerentia ſuſcipio, & accepto, illos quoque Doctores, & Sanctos Patres, quos Eccleſia Romana approbat reuerenter ſuſcipio.

XIII. Teneo, & confiteor Sanctam Sedem Apoſtolicam, & Romanum Pontificem in Vniuerſum Orbem tenere Primatum, & ipſum Romanum Pontificem Succeſſorem eſſe Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ Suæ Sanctæ eſſe Caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, & Doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi Vniuerſalem Eccleſiam à Domino Noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, cuius Eccleſiæ vnitatem, & Congregationem, tàm valere credo, vt nullos extra dictam Eccleſiam Catholicam exiſtentes æternæ vitæ participes poſſe fieri confiteor.

Inſuper promitto me tanquam obedientiæ filium ordinationibus, præceptis, cenſuris, ac iuſſionibus Papæ Iulij III. moderni, & Succeſſorum ſuorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium, & Sedis Apoſtolicæ fideliter, & ſemper obtemperaturum. Ita me Deus adiuuet, & Sancta Dei Euangelia, & Deus teſtis eſt mihi, quòd corde credo, confiteor ore hanc confeſſionem fidei meę ſynceram, & veram, quam ſcribi feci, ac manu propria ſubſcripſi, & humiliter Patri Sanctiſſimo Iulio III. Pontifici Maximo ad pedes eius proſtratus obtuli die XV. Menſis Februarij MDLIII.

Ego indignus Frater Simon Sulalle feci ſcribere banc fidem, & manu propria ſubſcripſi.

Datum Romæ in Palatio Apoſtolico anno à Natiuitate eiuſdem Domini MDLIII. die verò XX. menſis February Pontificatus prælibati Sanctiſſimi Domini Noſtri anno III.

45 Collectis Cardinalium ſuffragijs Simon Sulalla à Pontifice Aſſyriorum Patriarcha confirmatus eſt, ac poſtea lapſo medio Aprili ſolemni ritu Patriarchali pallio in Baſilica Sancti Petri inſignitus, de quo hæc publica acta referunt.

Acta Conſiſt. ms. Card. Spa. ſig. n. 134 pag. 114. Iulius III: ſua manu Patriarcham Aſſyriorum pallio adornat.

,, [Die Lunæ XVII. Aprilis Sanctitas Sua in
,, Sede Pontificali Conſiſtorij ſui ſecreti, Romæ
,, in Palatio Apoſtolico apud Baſilicam S. Petri
,, ſedens cum pluribus ex Reuerendiſſimis, ac
,, Reuerendis Dominis Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac alijs Prælatis Eccleſiarum, necnon
,, Sanctitatis Suæ familiaribus ſibi aſsidentibus
,, palium inſigne, videlicèt plenitudinis Pontificalis officij de corpore ipſius B. Petri ſumptum, R. P. D. Simoni Sulalle de Danielis de
,, Domo Bella Patriarchæ de Mozal in Syria Orientali, coram eadem Sanctitate Sua perſonaliter conſtituto, & illud cum ea, qua decuit
,, reuerentia poſtulanti proprijs manibus tradidit, & aſſignauit, vt tàm dictus Simon Patriarcha, quàm eius in Eccleſia de Mozal Succeſſores Patriarchæ de Mozal pro tempore exiſtentes illo perpetuis futuris temporibus infra
,, Eccleſiam ſuam de Mozal illis diebus dumtaxat vteretur, qui expreſſi ſunt in iure, aut in
,, ipſius Eccleſiæ de Mozal priuilegijs contineatur.]

46 Eodem die actum eſt de redigenda in meliorem formam Chriſtiana diſciplina, cùmque perlecta eſſent, quæ Cardinalium Congregatio ad id conſtituta ſanxiſſet, viſum eſt à Conclaui, & electione Pontificis incipiendum, vt Sanctior morum norma à Capite, ad extrema membra diffunderetur, de quo hæc referunt acta Conſiſtorialia.

Acta Conſiſtorial. Ms. Card. Spad. ſigno 134. p. 113. De reformatione agitur.

,, [Romæ die Lunæ XVII. Aprilis, S. D. N. fecit verbum de reformatione per Reuerendiſſimos Deputatos ſacta, & fuerunt lecta ea, quæ
,, per eos acta extiterant, & viſum fuit Sanctitati ſuæ ſumendum eſſe à reformatione Conclauis, videlicèt de electione Pontificis, & fuit
,, decretum, quòd Bulla antea deſuper facta
,, mitteretur per manus ad Reuerendiſſimos, nullo tamen exemplari ſumpto, ſeù relaxato, quia
,, viſa poſtmodùm mitterentur etiam ea, quæ de
,, dicta reformatione per prædictos Deputatos,
,, vt prius acta fuerant, & deindè ſuper omnibus
,, concluderetur.]

Confluxit Romam ad Sanctioris diſciplinæ formam inſtituendam maximus Epiſcoporum, qui iam ante vocati erant numerus, vtque res debito peragereturordine Iulius Marcellum Cardinalem tit. S. Crucis maximis virtutum ornamentis conſpicuum, ac poſtea in Pontificatu Succeſſorem Romam exciuit, viſum enim erat futurum opportuniùs, vt in Romana Aula, quàm in Concilio ea norma inſtauratæ diſciplinæ ſanciretur.

IV-

Digitized by Google

AᵭaConſ. M.S Car. Spadæ ſig. num. 134. pag. 127.

47 Auctus eſt hoc anno Cardinalium Senatus, de quo hæc memorant Acta Conſiſtorialia. „ [Romæ die Veneris XXII. Decemb. MDLIII. „ fuit Conſiſtorium, in quo creauit, & aſſumpſit in S. R. E. Presbyterum, & Diaconos „ Cardinales, videlicet Petrum de Aragonia „ Archiepiſcopum Panormitanum Presbyte„ rum, & Ludouicum de Lotharingia de Guiſa, „ ac Robertum de Nobilibus de Monte Politia„ no in decimo tertio anno, vel circa, ac Hie„ ronymum de Simoncellis Clericos Aretinæ, & „ Vrbeuetanæ Ciuitatis, vel Diœceſis reſpectiuè „ Diaconos.]

Acta Conſiſtorialia ſig. num. 134. pag. 129.

48 Adducta eſt ea Ludouici Guiſij Cardinalis promotio in maximam inuidiam, ita vt proximo ineunte anno Iulius Pontifex ob graues cauſas conſtituerit, vt nullus poſthac Cardinalis adhuc ſuperſtitis Frater in Cardinalium Senatum adſcribi poſſet, ne ad pauciores familias is honos contraheretur, vt narrant Acta Conſiſtorialia.

Andreas Victorellus in Ciacco. in addit. Iul. III. & Card. de Nobilibus.

Quod autem Iulius purpura ornauerit Robertum de Nobilibus ſuum ex Sorore Nepotem, reſpexit quidem non ad annos, ſed ad mores ſenilea, ita vt verè aſſerere poſſimus, de eo locutum quoque fuiſſe Spiritum Sanctum in Sapientia: [*Senectus enim venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani enim ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.*] Iſte namque ætate adoleſcens, ſenſu perfectus Vir, decimo ſuę vitę anno ità Latinam, & Græcam callebat linguam, vt coram Pontifice duobus iſtis Idiomatibus orauerit, quibus addidit Sacrarum Literarum diſciplinam; ſed maiori multò exiſtimatione digna eius vitæ innocentia, qua cùm nullis rebus, quas adeò mundus magnifacit, adhæreret, Cardinalitiam dignitatem relinquere, & nomen dare Societati Ieſu decreuerat, à quo tamen conſilio à proprio piaculario Sacerdote eiuſdem Societatis Viro dimotus eſt: maiorē proindè Purpuræ conferens, quam ab ipſa accipiens ſplendorem. At homines tanta virtutum luce; diù frui non meruerunt, quatuor namque poſt Cardinalatum elapſis annis decimo octauo ſuæ ætatis anno, immaturus Mundo, ſed maturus Cœlo ad Paradiſi gloriam euocatus eſt.

I E S V   C H R I S T I

Annus 1554.

IVLII III. Annus 5. CAROLI V. ROMAN. IMP. 36.

Philip. II. Hiſpaniarum Rex in vxorē accepit Mariam Angliæ Reginam.

1 ANNO Chriſtianæ ſalutis quinquageſimo quarto, ſupra milleſimum quingenteſimū, ineunte indictione duodecima, perlatus eſt Iulio ab Oratore Cæſareo nuntius de Matrimonio inter Philippum Hiſpaniarum Principem Caroli V Filium tot Regnorū hæredem, ac Mariam Angliæ Reginam conciliato, ex quo cùm de Anglorum ad Romanæ Eccleſiæ obſequium, & coniunctionem reditu certæ ſpes affulgerent, pio gaudio delibutus Pontifex Imperatori de tantæ rei felici ſucceſſu gratulatus eſt.

Iul. III. l. 8. breu. ſig. num. 2887. p. 24.

Imperatori.

Hodie Kalendarum Ianuariarum, & noui anni redeuntis diem feſtum agentes cùm à ſacro Altari diſcederemus ſolemni Miſſæ Sacrificio Deo Optimo Maximo per nos perſoluto, tuæque imprimis Maieſtatis (quod ſemper fecimus) deuotis noſtris precibus eidem Deo incolumitate, ſaluteque commendata, præſto nobis fuit dilectus filius Nobilis Vir Ioannes Manticus Orator apud nos tuus, qui nobis optatum nuntium attulit de Matrimonio inter dilectiſſimum Filium noſtrum Philippum Hiſpaniarum Principem Natum tuum, ac Chriſtianiſſimam in Chriſto Filiam noſtram Mariam Angliæ Reginam conciliato, quo ſanè nuntio vix quidquam nobis gratius potuit accidere, ita enim nobis eiuſmodi ſummorum, ac præſtantiſſimorum Principum inter ſe coniunctio tùm apta, & conueniens in Domino viſa eſt eſſe, tùm Chriſtianę Reipublicę incremento, atque huius Sedis dignitati, auctoritatique opportuna, vt quod antea de illius Nobiliſſimi Angliæ Regni ad rectam fidem, & prædictæ Apoſtòlicæ Sedis venerationem reuerſione freti ſingulari virtute, ac Religione ipſius Marię Reginæ ſperabamus, id nunc tua tanta auctoritate, conſilio, pietate ad eam cauſam adiuncta prorsùs ita futuram certè, firmiſſimèque expectamus, quare Maieſtati Tuæ optimo animo, paternaque charitate gratulantes, omnipotentem Deum omnibus votis oramus, vt iſtud ipſum Matrimonium, tùm Maieſtatis Tuæ, eiuſque præclariſſimæ Familiæ amplitudini, auctoritati, dignitati fauſtum, felix, fortunatumque perpetuò eſſe velit, tùm verò etiam illos, quos ſperamus, ad ipſius Dei laudem adiuuandam, ſalutares ex ſeſe effectus parere, vt tantæ lætitiæ cauſæ, quæ ab ipſius benigniſſimi Dei largitate originem habent, cum eiuſdem Dei ſemper voluntate, beneplacitoque conſequatur. *Datum Romæ apud S. Petrum die I. Ianuarij MDLIV. Anno IV.*

2 Pro conficiendo hoc auguſto coniugio, excitus eſt ſeriùs in Angliam Reginaldus Polus ne tumultuum cauſam nouandi cupidis præberet, cùm Regia ſtirpe ſatus, nec Sacerdotio initiatus à nonnullis in Regem expeteretur: Porrò Maria Regina Religionis Catholicæ priſtino ſplendori reſtituendæ cupida, Cramnerum Cantuarienſem Archiepiſcopum, & Hugonem Latimerum plurium ſcelerum reos in carcerem conijci iuſſit, Comitem etiam Deuoniæ ob prælatum ſibi Philippum actum in iras, & Elizabetham ex Anna Bolena Henrico natam cum Wiato, vt Senatui viſum eſt, coniurationis conflatæ ſociam vinculis addixit, vſa tamen clementia dein Comitem in Italiam relegauit, Elizabetham verò, quæ poſtea ſæuiſſimam perſecutionem in Catholicos, rerum potita, exercuit, Procerum precibus morti ereptam Wodſtochium in cuſtodiam miſit.

Sander. lib. 2.

Non conquieuere tamen turbidi Hæreticorum animi, ſed aperta vſi audacia ad occultas artes confugere, vt faſcinatam dolis occultis plebem in coniuratione pellicerent, finxeruntq; primùm adulterina miracula quaſi lapſę cœlo Angelicę mentes cœleſtibus vocibus Londinenſes Ciues admonerent, ne Reginæ cum Hiſpaniarum Principe coniugium celebrari permitterent, neue Religionem veterem priſtino reſtitui ſplendori tolerarent, quorum doli patefacti impietatem, ac nequitiam Auctorum in lucem collocarunt, nefariaque ſuperſtitio in riſum verſa eſt, verſutiaque iuſtis pœnis caſtigata, vt refert Sanderus ſubiectis verbis.

Caluiniſtæ falſa miracula ſpargunt, & detecti mulctantur.

„ 3 Motus in Anglia varij præcipuis coniu„ ratoribus in poteſtatem Reginę redactis, & „ ſupplicio affectis vtcumque conquieuerunt.

Sand. lib. 2. p. 342.

,, Sed Hęretici inquietum, & turbulentum ge-
,, nus hominum, & quod vi & armis apertis
,, contra nuptias cum Hiſpaniarum Principe, &
,, Regni reconciliationem non poterant, Dia-
,, bolicis tentant efficere artibus: nam præter
,, priuatas inſidias, quas ad tollendam Regi-
,, nam (pro quibus Guillelmus Thomaſus Re-
,, gij Senatus tempore Eduardi Scriba merita
,, morte mulctatus fuit) impiè ſtruxerunt, aliud
,, ad commouendum Londinenſem populum
,, ſeditioni, tùm & hęreſi valdè deditum, in-
,, auditum adinuenerunt ſtratagema; induxe-
,, runt quippè quandam puellam, octodecim
,, annos natam, hæreſi ſimul & pretio corru-
,, ptam, in eam improbam ſimulationem, vt
,, ſe permitteret in abdito inter duos muros cu-
,, iuſdam domus angulo ad tempus concludi,
,, & per fiſtulam ad id aptatam eas voces edere,
,, quas iſtius ſtrophę artifices ſuggererent ſibi;
,, nomen puellæ Elizabetha Crofta erat, doli
,, Auctor erat Dracus quidam. Ita ergo illa in-
,, ſtructa, & in loco ad fraudem accommodato
,, collocata, mirabiles emittit continuò ex an-
,, tro ſuo voces, eaſque tàm ſonoras, vt per
,, omnes vicinos audiretur. Accurrunt vndique
,, ciues, quid ſit inquirunt, mirantur, voces
,, non mortalis hominis, ſed Angeli eſſe cla-
,, mabant, Vrbi, ac Reipublicæ iſte ſpiritus
,, comminatur miſeriam, ęrumnas, mala omnia
,, ſi nuptias cum Hiſpano aut communionem
,, cum Papa Romano admittant. Multa item
,, contra ſanctum Sacrificium, & reliquam fi-
,, dem Catholicam, quaſi oracula fundebat,
,, erant ex conſpiratoribus, qui data opera ſe
,, turbis adſtantibus ſemper ingeſſerant, qui hu-
,, ius ſpiritus propheticas, & obſcuriores ſenten-
,, tias ad Religionis euerſionem, & ſeditionem
,, mouendam interpretabantur. Magiſtratus
,, autem ad multitudinem compeſcendam, &
,, quid rei ſit luſtrandum accedit: fraus diffi-
,, cillimè apparuit. Sed tandem inito conſilio
,, de defodiendo muro, & vicinis parietibus
,, vnde voces reddi conijciebat, miſera puella
,, prodijt, ac examinata, quorum ſuaſu, &
,, conſilio hoc fecerit, confeſſa eſt ſtatim ſe à
,, quibuſdam ſeditioſis ſectarijs, & ab eo in pri-
,, mis, quem nominauimus Draco, ad iſtam
,, nequitiam inductam fuiſſe, Authores fugiunt
,, puellę publica pœnitentia caſtigatę reliqua
,, pœna condonata eſt, & ita res tota in riſum,
,, & in maiorem hęreſeos deteſtationem, quæ
,, tàm Diabolicis ſuſtentatur artibus, recidit.

4 At Maria Regina priſtinæ dignitati reſtitu-
endæ Religionis ſollicita, deiectis gradu Eccle-
ſiaſtico Hæreticis, pios delegit Sacerdotes à Re-
ginaldo Polo Cardinale Legato approbatos, quos
Eccleſijs præfici à Pontifice veteri more, atque
inſtituto flagitauit, tùm ſacras pro ipſa, vt Re-
gnum piè, ac tranquillè adminiſtraret, apud Deum
preces fundi poſtulauit, cuius pietatem, ac fla-
grantiſſimum inſtaurandæ Religionis, impieta-
tiſque euertendæ ſtudium Pontifex commenda-
uit, dato Cardinali Polo de his ampliſſimo man-
dato.

Maria Regina Religionem Catholicã in Anglia reſtaurat.

5 In Senatu Cardinalium Romę habito VI.
Iulij, creati fuerunt octo Epiſcopi Angli, atque
etiam Reginaldo Polo collata poteſtas, vt Præ-
ſules intruſos per nefas, redeuntes ad officium
eiuratis hæreſi, & ſchiſmate in eadem dignitate
confirmaret, quemadmodum referunt Acta Con-
ſiſtorialia.

,, Romæ die Veneris VI. Iulij MDLIV. fuit
,, Conſiſtorium, in quo proponente Sanctiſſimo
,, Domino Noſtro, cùm Reuerendiſſimus Do-
,, minus Reginaldus Sanctæ Mariæ in Coſmedin
,, Diaconus Cardinalis Polus nuncupatus Se-
,, dis Apoſtolicæ in Regno Angliæ de Latere
,, Legatus, cui antea idem Sanctiſſimus Do-
,, minus Noſter, vt quibuſuis Cathedralibus,
,, etiam Metropolitanis ipſius Regni Eccleſijs,
,, quouis modo pro tempore vacantibus de per-
,, ſonis idoneis, pro quibus Sereniſſima Domi-
,, na Maria Angliæ Regina Illuſtris iuxta dicti
,, Regni conſuetudinem ſibi ſupplicaſſet Apo-
,, ſtolica auctoritate prouidere, ipſaſque perſo-
,, nas eiſdem Eccleſijs in Epiſcopos, & Archie-
,, piſcopos pręficere poſſe, plenam, & liberam
,, facultatem conceſſerat Lincolnienſi de Ioan-
,, nis, & Roffenſi de Mauritijs in Theologia
,, Baccalaureorum, ac Cicerſtrenſi de Georgij,
,, & Glocestrenſi de Iacobi Magiſtrorum in
,, Theologia, necnon Meneuenſi aliàs Sancti
,, Danielis de Henrici Legum Doctoris, ac Ba-
,, thonienſi, & Wellenſi inuicem vnitis eiuſdem
,, Regni Eccleſijs certo modo Paſtorum ſola-
,, tijs deſtitutis de Gisberti R. P. D. Epiſcopo-
,, rum de legitimo matrimonio procreatorum,
,, & in Presbyteratus ordine, ac ætate legiti-
,, ma conſtitutorum, pro quibus dicta Maria
,, Regina iuxta eandem conſuetudinem ſuppli-
,, cauerat, perſonis, dicta auctoritate proui-
,, diſſet, ipſoſque illis reſpectiuè in Epiſcopos
,, præfeciſſet, & Paſtores, curam reſpectiuè com-
,, mittendo, ipſius Epiſcopi prouiſionum, &
,, præfectionum prætenſarum vigore ipſarum
,, Eccleſiarum regiminis, & adminiſtrationis
,, poſſeſſionem, ſeù quaſi reſpectiuè aſſequuti
,, fuiſſent, & munus conſecrationis aliàs ritè,
,, & rectè impenſum ſuſcepiſſent, aſſereretur que
,, ſingulas Eccleſias prædictas etiam tunc, vt
,, pręfertur, ſeù aliàs certo modo vacare. Idem
,, Sanctiſſimus Lincolnienſi de Ioannis, & Roſ-
,, fenſi de Mauritijs, ac Cicerſtrenſi de Geor-
,, gij, ac Glocestrenſi de Iacobi, necnon Mene-
,, uenſi aliàs Sancti Danielis de Henrici, & vni-
,, tis Eccleſijs huiuſmodi quouis modo quem
,, Sanctitas Sua haberi voluit pro expreſſo, &
,, ex cuiuſcumque perſona vacarent de Gisberti
,, Epiſcoporum prædictorum perſonis, pro qui-
,, bus prędicta Maria Regina eidem Sanctitati
,, Suę ſupplicauerat, prouidit, ipſoſque illis
,, reſpectiuè committendo, & cum retentione
,, omnium, &c. Pro Mauritio Roffenſi, & Hen-
,, rico Meneuenſi Epiſcopis pręd ictis, & cum
,, clauſulis opportunis, &c.

Act. Conſiſt. num. 134. p. 138.

,, 6 Cùm idem Reuerendiſſimus Reginaldus
,, Cardinalis Legatus, cui etiam Sanctitas Sua,
,, vt de perſonis quorumcumque Archiepiſco-
,, porum, vel Epiſcoporum, qui Metropolita-
,, nas, aut alias Cathedrales dicti Regni Eccle-
,, ſias de manu Laicorum etiam Schiſmatico-
,, rum, & pręſertim quondam Henrici Regis,
,, & Eduardi eius nati recepiſſent, earum fructus
,, etiam longiſſimo tempore, etiam tanquam
,, Venerabiles Archiepiſcopi, ſeù Epiſcopi vſur-
,, pando, poſtquam eos rehabilitandos eſſe cen-
,, ſuiſſet, ſi ſibi aliàs digni, & idonei videren-
,, tur; eiſdem Metropolitanis, & alijs Cathedra-
,, libus Eccleſijs de nouo, necnon de nouo qui-
,, buſuis alijs Cathedralibus, etiam Metropoli-
,, tanis dicti Regni Eccleſijs, quouis modo va-
,, cantibus de perſonis idoneis, pro quibus Se-

Reginaldo Polo conceditur facultas confirmandi in Epiſcopatibus hæreticos ad Eccleſiam reuerſos.

,, reniſ-

Digitized by Google

,, reniſſima Domina Maria Anglię Regina Illu-
,, ſtris iuxtà eiuſdem Regni conſuetudinem ſibi
,, ſupplicaſſet Apoſtolica auctoritate prouidere,
,, ipſaſque perſonas eiſdem Eccleſijs in Archie-
,, piſcopos, & Epiſcopos pręficere, ac cum
,, ijs, qui Eccleſias Cathedrales, etiam Metro-
,, politanas de manu Laicorum, etiam Schiſma-
,, ticorum, vt pręfertur, recepiſſent; quod eiſ-
,, dem, ſeù alijs ad quas eos aliàs ritè transfer-
,, ri contingeret, Cathedralibus etiam, Metro-
,, politanis Eccleſijs in Archiepiſcopos, & Epi-
,, ſcopos pręfici, ac pro ſe, ipſaſque Eccleſias
,, in ſpiritualibus, & temporalibus regere, &
,, gubernare, ac munere conſecrationis ſibi ea-
,, tenùs impenſo vti liberè, & licitè valerent,
,, diſpenſare poſſet, plenam, & liberam facul-
,, tatem conceſſerat. Reginaldus prędictus Ro-
,, bertum Herphordienſem, qui Eccleſiam Aſſa-
,, nenſem dicti Regni tunc certo modo vacantem
,, de manu dicti Henrici, ſeù Eduardi recepe-
,, rat, & illius regimini temerè, & de facto ſe
,, ingeſſerat, ac prętextu pręmiſſorum munus
,, conſecrationis etiam de facto ſuſceperat, men-
,, ſę Epiſcopalis Aſſanenſis fructus tanquam Epi-
,, ſcopus Aſſanenſis realiter admiſerat, & pro
,, quo prędicta Regina, iuxtà eandem conſue-
,, tudinem ſibi ſuper eo ſupplicauerat, & de
,, perſona Eccleſię Herphordienſis, tunc certo
,, modo Paſtoris ſolatio deſtitutę dicta auctori-
,, tate prouidiſſet, eumque illi in Epiſcopum
,, pręfeciſſet, & Paſtorem, curam &c. Com-
,, mittendo, ac ſecum, vt eidem Eccleſię Her-
,, phordienſi in Epiſcopum pręeſſet, illamque
,, in ſpiritualibus, & temporalibus regere, &
,, gubernare, ac munere conſecrationis per eum,
,, vt pręfertur, ſuſcepto vti liberè, & licitè va-
,, leret, diſpenſando, ipſeque Robertus Epiſco-
,, pus prouiſionis, & præfectionis huiuſmodi
,, vigore, poſſeſſionem, ſeù quaſi regiminis,
,, & adminiſtrationis ipſius Eccleſię Herphor-
,, dienſis quouis modo, quem haberi voluit pro
,, expreſſo vacare, de perſona ipſius Roberti,
,, pro quo prędicta Regina Maria eidem Sancti-
,, tati Suę ſupplicauerat, dicta auctoritate pro-
,, uidit, ipſumque Robertum illi in Epiſcopum
,, præfecit.

7 Porrò Reginæ literæ de refloreſcente in Anglia Religione Catholica in Senatu perlectæ fuere maximo omnium plauſu, quibus Iulius Pontifex ſubiectis verbis reſpondit.

Iul. III. ib. breu. 3. fig. n. 1887. p. 182.

Mariæ Angliæ Reginæ.

Literas Serenitatis Tuæ VII. Aprilis die ad nos datas incredibile penè eſt, qua nos animi lætitia, & exultatione accepimus, quantoque ſtudio, & gaudio ab vniuerſo Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalium cœtu nobiſcum vnà fuerint perlectæ, cùm omnes certatim, & ſummi Dei in te benignitatem, propriamque & peculiarem tuarum rerum protectionem, ac curam extolleremus, & tuam viciſſim tantam acceptorum ab eo beneficiorum gratitudinem, tantamque vndique admirandi operis, quod in te Deus à templo ſuo ſancto operatus eſt, confirmationem debitis in Domino laudibus efferremus, tot enim probis, pijſque, & doctis Sacerdotibus per Serenitatem Tuam ad iſtius Regni Eccleſiarum regimen adſcitis, nobiſque, atque huic Apoſtolicæ Sedi, vt eos iuxta ſolemnem, Catholicumque morem ipſius præficeremus, propoſitis, nil ſanè maius, & appoſitius per te ad cauſam Dei erigendam, planèque conſtituendam potuit effici, cùm tibi tales Viros curæ, ſtudij, laboriſque tui cooperatores aſſumpſeris, qui fide, & pietate, & recta in Deum Religione in omni varietate temporum ſemper habiti ſunt eximij, itàque & tunc ſtatim prouiſionem de ipſis Epiſcopis iam per dilectum filium noſtrum Reginaldum Legatum factam nos ad ſupplicationem Tuæ Serenitatis iuxta antiquum Prædeceſſorum tuorum morem, auctoritate noſtra approbauimus, ratamque habuimus, & nunc eandem tenore præſentium generatim approbamus, & confirmamus, & cùm prædictis Venerabilibus Fratribus Epiſcopis videbitur, illis ſingulatim noſtræ huius confirmationis teſtimonium per ſolitas noſtras ſub plumbo datas literas præbebimus; quòd verò Maieſtas Tua in poſtremis ſuis literis nos orat, vt ad Deum preces fundere velimus, quibus per eius clementiam, & bonitatem tui iſtius Regni ad perfectam huius ſanctæ Sedis obedientiam reducendi conſilijs ſecundos det euentus, &c. *Datum Romæ apud S. Marcum die X. Iulij MDLIV. anno V.*

8 Pro reſtituenda, aſſerendaque faciliùs Religione, pelliciendiſque ad obſequium Eccleſiæ Anglis Proceribus, qui Eccleſiaſtica vectigalia inuaſerant, Iulius Cardinalem Legatum auctoritate muniuit, vt cum iniquis poſſeſſoribus mitiori ratione tranſigere, vel raptarum opum ſacrarum reſtituendarum onere eos exoluere poſſet, præferendas enim redemptas Chriſti ſanguine animas temporarijs cenſibus, qui in infœlici præteritorum temporum perturbatione diſtracti fuerant, vel peſſumdati, cenſuit Pontifex, atque etiam vt contra fas occupata retineri permitteret, reſciſſis contrarijs legibus, indulſit, de quo ſubiectæ ad Cardinalem Legatum adhuc agentem in Belgio datæ literæ.

Cardinali Polo conceditur facultas relaxandi onus reſtitutionis ijs, qui Eccleſiaſticos redditus vſurpauerant.

Ib. num. 2887. p. 156.

Cardinali Polo Legato.

Superioribus Menſibus, oblata nobis ſpe per Dei miſericordiam, & Chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Mariæ Angliæ Reginæ ſummam Religionem, & pietatem, Nobiliſſimi illius Angliæ Regni, quod iam diù quorumdam impietate à reliquo Catholicæ Eccleſiæ corpore auulſum fuit, ad eiuſdem Catholicæ, atque Vniuerſalis Eccleſiæ vnionem, extra quam nemini ſalus eſſe poteſt, reducendi, te ad prædictam Mariam Reginam, atque vniuerſum illud Regnum noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ Legatum de Latere, tanquam pacis, & concordiæ Angelum de Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanę Eccleſiæ Cardinalium conſilio, atque vnanimi aſſenſu deſtinauimus, illiſque facultatibus omnibus muniuimus, quas ad tanti negotij confectionem neceſſarias putauimus eſſe, ſeù quomodolibet opportunas, atque inter alia Circumſpectioni tuæ, vt cum bonorum Eccleſiaſticorum poſſeſſoribus, ſuper fructibus malè perceptis, & bonis mobilibus conſumptis concordare, tranſigere, ac eos deſuper liberare, & quietare, vbi expedire videretur, poſſet, auctoritatem conceſſimus, & facultatem, prout in noſtris deſuper confectis literis pleniùs continetur; cùm autem ex ijs principijs, quæ eiuſdem Mariæ Reginæ ſedulitate, & diligentia, rectaque, & conſtante in Deum mente, tuo etiam in ea re cooperante ſtudio, atque conſilio prædictum reductionis opus in prædicto Regno vſque ad hanc diem habet, eiuſdem præclari operis perfectio in dies magis ſperetur, eoque faciliores progreſſus habitura eſſe dignoſcatur, quo magis nos maiorem in Eccleſiaſticorum bonorum poſ-

ſci-

Digitized by Google

ſeſſionibus in illa ſuperiori temporum confuſione per illius Prouinciæ homines occupatis, Apoſtolicæ benignitatis, & Indulgentiæ ſpem oſtenderimus, nos nolentes tantam dilectiſſimæ nobis in Chriſto Nationis recuperationem, & tot animarum pretioſo Ieſu Chriſti Domini Noſtri ſanguine redemptarum ſalutem, vllis terrenarum rerum reſpectibus impediri, more pij Patris in noſtrorum, & ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ filiorũ poſt longum periculoſæ peregrinationis tempus ad nos reſpectantium, & redeuntium peroptatum complexum occurrentes, tibi, de cuius præſtanti virtute, ſingulari pietate, doctrina, ſapientia, ac in rebus gerendis prudentia, & dexteritate plenam in Domino fiduciam habemus, cum quibuſcumque bonorum Eccleſiaſticorum, tàm mobilium, quàm immobilium in prædicto Regno poſſeſſoribus, ſeu detentoribus, pro quibus ipſa Sereniſſima Regina Maria interceſſerit, de bonis per eos occupatis, vt prædicta bona ſine vllo ſcrupulo inpoſterum retinere poſſint, arbitrio noſtro, auctoritateque noſtra tractandi, concordandi, tranſigendi, componendi, & cum eis diſpenſandi, omniaque, & ſingula alia, quę in his, & circa ea quomodolibet neceſſaria, & opportuna fuerint, concludendi, & faciendi, ſaluo tamen in his, in quibus propter rerum magnitudinem, & grauitatem hæc ſancta Sedes meritò tibi videretur conſulenda, noſtro, & prædictæ Sedis beneplacito, & confirmatione plenam, & liberam Apoſtolica auctoritate tenore præſentium, & ex certa ſcientia concedimus facultatem, non obſtantibus literis fęlicis recordationis Pauli Papæ II. Prædeceſſoris noſtri de non alienandis bonis Eccleſiaſticis, niſi certa forma ſeruata, & alijs quibuſuis Apoſtolicis, ac in Prouincialibus, & Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, necnon quarumuis Eccleſiarum, & Monaſteriorum, ac aliorum Regularium, & piorum locorum iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate roboratis fundationibus, ſtatutis, & conſuetudinibus illorum tenores pro ſufficienter expreſſis habentes contrarijs quibuſcumque. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXVIII Iunij MDLIV. anno V.*

9 Instructa interim ampliſſima Claſſe Philippus Hiſpaniarum Princeps profectionem in Angliam pro copulanda ſibi connubialibus ſacris Maria Regina adeundaque Regni poſſeſſione adornabat, cùm Pontifex de parta recenti fælicitate gratulaturus ei literas tranſmiſit, rogauitque vt Cardinali Polo aditum in Angliam hactenùs obſtructum pateſaceret.

Pridie eius diei, quo conſignatę ſunt Pontificiæ literæ, appulerat Philippus Princeps Hiſpaniarum in Angliam, in quem Cæſar ad Regiarũ nuptiarum ſplendorem augendum Neapolitani Regni iura transfudit, vt refert Surius, de quo etiam Acta Conſiſtoralia hæc referunt.

Act. Conſiſtoralia ſig. n. 134. pag. 145. Iul. III aſſenſum præſtat tranſlationi Regni Neapolitani in Philippũ II. Regem Hiſpaniæ.

,, 10 Romæ die XXIII. Octobris MDLIV.
,, fuit Conſiſtorium; Sanctiſſimus D. N. admiſit
,, renuntiationem, tranſlationem, & dimiſſio-
,, nem Regni Siciliæ citra Pharum à Sereniſſi-
,, mo D. Carolo Romanorum Imperatore ſem-
,, per Auguſto in fauorem Sereniſſimi Domini
,, Philippi Angliæ Regis Illuſtris, ipſius Caroli
,, Imperatoris Nati factam, necnon obedienti-
,, am à Nobili Viro Ferdinando Aualos de A-
,, quino Marchione Piſcariæ, eiuſdem Philippi
,, Regis Procuratore nomine dicti Philippi Re-
,, gis Sanctitati Suæ, ac Sedi Apoſtolicæ, & S.
,, Romanæ Eccleſiæ præſtitam, itemque homa-
,, gium, & iuramentum fidelitatis, ac Regnum
,, ipſum vſque ad confinia terrarum ipſius Ro-
,, manæ Eccleſię excepta Ciuitate Beneuentana
,, cum eius Territorio, diſtrictu, & pertinentijs;
,, ac eorum incolis, quam Sanctitas Sua ſibi, &
,, eidem Romanę Eccleſię retinuit, prędicto
,, Philippo Regi, pro ſe, ſuiſque hęredibus, &
,, ſucceſſoribus Aragonum Regibus, tàm maſ-
,, culis, quàm fœminis ex eo recta linea deſcen-
,, dentibus in fœudum perpetuum pro ſolito an-
,, nuo cenſu ſeptem millium ducatorum auri de
,, Camera, & vnius paraphreni albi pro reco-
,, gnitione veri, & directi Dominij ipſius Regni
,, in feſto Sancti Petri perſoluendo, & ſub con-
,, ditionibus, modis, formis, adiectionibus,
,, promiſſionibus, clauſulis, voluntatibus, &
,, ordinationibus in literis Iulij II. & conceſſione
,, Leonis X. Romanorum Pontificum Sanctitatis
,, Suę Prędeceſſorum contentis, conceſſit, & e-
,, largitus eſt, ac Regnum ipſum eidem Phi-
,, lippo Regi modo, & forma prędictis infeuda-
,, uit, eumque de illo per ipſius Ferdinandi Mar-
,, chionis, & Procuratoris ad oſculum pedum
,, Sanctitatis Suę admiſſionem inueſtiuit, vo-
,, lens, & intendens, vt infrà annum a data
,, conceſſionis huiuſmodi computandum idem
,, Philippus Rex priuilegium ſuum aurea Bulla
,, bullatum, in quo proprio iuramento fateatur,
,, & recognoſcat expreſsè Regnum Sicilię huiuſ-
,, modi, ac totam terram eius, quę eſt citrà
,, Pharum, vſque ad confinia ipſius Romanæ
,, Eccleſiæ, excepta Beneuentana Ciuitate, cum
,, illius Territorio, diſtrictu, & perinentijs prę-
,, dictis, quę ipſi Eccleſię perpetuò remaneat,
,, Philippo Regi, ſuiſque hęredibus, & ſuc-
,, ceſſoribus prędictis ex ſola gratia, & mera li-
,, beralitate Sedis Apoſtolicę, & Sanctitatis Suę
,, fuiſſe conceſſa, eoſque recepiſſe, & tenere
,, Regnum Sicilię, & terrarum huiuſmodi a San-
,, ctitate Sua, & dicta Romana Eccleſia, ſub
,, pœnis, modis & conditionibus ſupradictis
,, eidem Sanctitati Suę, ſeù Romano Pontifici
,, pro tempore exiſtenti, dare, & tradere teneatur.
,, Non intendens per prędicta iuri Sereniſſimę D.
,, Ioannę Hiſpaniarum, & vtriuſque Siciliæ Regi-
,, næ Illuſtris, vel alicuius alterius in aliquo pręiu-
,, dicare, & aliàs, prout in Bulla pleniùs continetur.

De collato in Philippum II. beneficentia Apoſtolica Neapolitano Regno, proximo die Iulius illum certiorem fecit ſubiectis literis: tùm ipſi, tùm Reginæ Mariæ fauſta omnia comprecatus eſt.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Angliæ, ac Siciliæ citra Pharum Regi Illuſtri.

Lib. brev. ſig. n. 2891 pag.

11 Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, &c. Hodie mane in Conſiſtorio publico de Venerabilium Fratrum noſtrorum ſanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & aſſenſu, communique omnium plauſu, & lætitia in Dei omnipotentis nomine præſentibus dilectis filijs Nobili Viro Ferdinando Marchione Piſcariæ, & alijs tuis, ac Maieſtatis Cæſareæ apud nos agentibus, cum ſolitis cærimonijs, & actibus opportunis, hilari, ac libenti animo, eoque paterno affectu, quo Serenitatem Tuam, in primiſque Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum Patrem tuum proſequimur, & tibi ſemper in omnibus, quæ

cum

Digitized by Google

cum Deo poſſumus; cupimus ſatisfacere, Regni Neapolitani, ac totius Siciliæ citra Pharum, quod idem Cæſar refutarat, tibique ceſſerat, inueſtituram conceſſimus, quemadmodum ab ipſo Marchione, vt putamus, pluribus certior fies, & ex literis Apoſtolicis ſub plumbo ad id propediem expediendis pleniùs cognoſces, Deum ipſum Optimum Maximum ſupplices precamur, vt hanc tuam Regni huius, Regnorumque aliorum, & cuiuſuis Principatus acceſſionem tibi, eidem Cæſari, ac Chariſſimæ filiæ noſtræ Marię Angliæ Reginę Illuſtri Coniugi tuæ, Regiæque Familiæ veſtræ vniuerſæ fauſtam, fælicemque, & perpetuam ſeruare, ſeruatamque augere ad ſuæ Diuinæ Maieſtatis gloriam, Chriſtique fidelium pacem ſempiternam velit, quemadmodum pro ſumma ipſius clementia, tuiſque in eum eximiæ pietatis, & religionis meritis, quanto maiore poſſumus deſiderio certo & ſperamus in Domino, & expectamus. *Datum Romæ apud S. Petrum die XXIII. Octobris MDLIV. Anno V.*

12 Exeant eodem argumento exaratæ ad Carolum Imperatorem literæ, quibus Cęſareis votis obſecundaſſe tradito Philippo II. eo fiduciario Regno ſignificauit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto.

Iul. III. lib. 7. bre. ſig. num. 2891. p. 1.

Chariſſime in Chriſto fili, &c. Hodie in Conſiſtorio publico vnà cum Venerabilibus Fratribus noſtris ſanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus magno omnium plauſu ac lætitia chariſſimum in Chriſto filium tuum, & noſtrum Philippum Angliæ Regem Illuſtrem, vt ex literis Tuæ Maieſtatis te maximè deſiderare intelleximus, de Regno Neapolitano, ac totius Siciliæ citra Pharum hilari, ac libentiſſimo animo inueſtiuimus, quemadmodum Maieſtatis Tuæ hic agentes te certiorem facturos exiſtimamus, Deum Omnipotentem in Domino deprecamur vti hanc inueſtituram Maieſtati Tuæ, Filioque tuo Sereniſſimo, ac Regiæ Veſtræ familiæ vniuerſæ, Chriſtianæque Reipublicæ, & ſanctæ huic Sedi fœlix, fauſtaque ſit ad Ipſius Dei gloriam, eiuſque fidelium ſalutem, & pacem ſempiternam. *Datum Romæ apud S. Petrum die XXIII. Octobris MDLIV, Pontificatus noſtri anno V.*

13 Potitus Anglico ſceptro Philippus Rex aduerſas Hęreticorum factiones diſcuſſit, ſtudiaque omnia ad Angliam ab hæreſi, & impietate vindicandam, reuocandamque ad obſequium Romanæ Eccleſiæ cum Maria Regina contulit, itaque Reginaldum Polum Cardinalem Legatum exciuit in Angliam è Belgio, is verò Pontificem de ſuo in Angliam proximo ingreſſu certiorem fecit, de quo hæc referunt Acta Conſiſtorialia.

Sander. lib. 2. p. 2. pag. 344

,, Romæ die Veneris vltima Menſis Nouem-
,, bris MDLIV. fuerunt lectę literę Reuerendiſ-
,, ſimi Domini Poli, quibus ſignificabat ſe in-
,, frà biduum è Belgio in Angliam profectu-
,, rum.] Magnis exceptum honoribus Legatum narrat Sanderus his verbis.

Acta Conſ. ſig. n. 134. pag. 149.

,, Hæreticorum fruſtratis conatibus, omnium-
,, que Subditorum animis vtcumque ſedatis
,, Philippo etiam iam Angliam ingreſſo, ac
,, nuptijs vtrinque expetitis fœliciter peractis,
,, Regis ſimul, ac Reginæ auctoritate Regni re-
,, conciliatio ſumma ſedulitate agebatur, at-
,, que ob eam cauſam ad diem duodecimum
,, Nouembris Ordinum conuentus indictus eſt,
,, & Polus è Brabantia, quò ante aliquot dies
,, appulerat, miſſis ad eum honoris cauſa duo-
,, bus primarijs Viris Regum Conſiliarijs in
,, Angliam vocatur, & vigeſimo tertio eiuſdem
,, Menſis in Vrbem honorificentiſſimè deduci-
,, tur, quintoque poſt die venit in concilium
,, Statuum, quod Parlamentum ibi vocant, Re-
,, gibuſque præſentibus Legationis ſuæ cauſam
,, exponit, hortaturque vt ad Eccleſiæ commu-
,, nionem redeant, Sanctiſſimoque Pontifici
,, Principis Apoſtolorum Succeſſori, debitam
,, auctoritatem reſtituant, qui ſummam velit
,, ipſis impertire clementiam, ac benignitatem:
,, monet etiam, vt Déo gratias agant, qui ta-
,, lem ipſi Regem dederit, atque Reginam. In
,, hanc ſententiam locutus egreditur.
,, Ibi Wintonienſis Epiſcopus Cancellarius il-
,, lius oratione repetita, multiſque verbis ad
,, vnionem, & concordiam eos hortatus, per-
,, magnas Deo gratias agendas eſſe dicit, qui
,, pro ſua immenſa miſericordia Prophetam eis
,, ex ipſorum ſemine ſuſcitarit, ampliſſimum
,, videlicet Cardinalem, qui totus in ipſorum
,, ſalutem incumbat. Poſtridiè cùm oratio-
,, nem, & poſtulata Legati probaſſent Ordines,
,, concepta fuit petitionis formula, qua Regi
,, ſupplicant, atque Reginæ, vt ad illum in-
,, tercedant. Eius hæc erat ſententia. Pœnitere
,, ſe vehementer Schiſmatis, quòd obedientiam
,, Sedis Apoſtolicæ denegarint, & quòd decre-
,, tis factis aduersùs illam aſſenſerint: in poſte-
,, rum verò ſe futuros in ipſius, atque Reginæ
,, poteſtate, & facturos quidquid omninò poſ-
,, ſint, vt eiuſmodi leges omnes, atque decre-
,, ta his Comitijs abrogentur: maiorem igitur
,, in modum orare, vt interueniant, & effici-
,, ant, vt cenſuris abſolui, in quas iuxtà leges
,, Eccleſiaſticas per ſchiſma inciderant, in Ec-
,, cleſiæ Chriſti gremium rurſus tanquam filij
,, pœnitentes recipiantur, vt deinceps in Roma-
,, næ Sedis, & Pontificum obedientia ſeruire
,, Deo poſſint, ad ipſius nominis gloriam, &
,, ſuæ ſalutis incrementum.
,, 14 Altera die cùm iterum adeſſet Rex, Re-
,, gina, & Legatus, conſurgit Cancellarius,
,, & quod ſuper Legati poſtulato decreuerint
,, Ordines, clarè pronuntiat, & deindè ſup-
,, plicem petitionem Ordinum ſcripto compre-
,, henſam, obſignatam Regi tradit, atque Regi-
,, nę, petens, vt accipiant. Hi cùm aperuiſ-
,, ſent, Cancellario reddunt, vt pronuntietur.
,, Tùm ille rogat ab vniuerſo cœtu qui totum
,, Regnum repręſentat, num ratam habeant?
,, Illis affirmantibus, Rex, atque Regina con-
,, ſurgunt, eamque Legato tradunt. Is cùm le-
,, giſſet, diploma viciſſim ſuæ etiam Legatio-
,, nis illis exhibet: mox illud recitatur, vt ip-
,, ſos abſoluendi poteſtatem ei factam à Pontifi-
,, ce omnes intelligerent. Poſt orationem ha-
,, bet, & quàm ſit grata Deo pœnitentia, quan-
,, tumque de peccatore pœnitente gaudeant An-
,, geli, multis in medium adductis exemplis
,, demonſtrat: Deo gratias agit, qui mentem
,, hanc emendationis cupidam ipſis inſpirauit.
,, Eo facto conſurgit, idem Rex, & Regina
,, faciunt, & in genua ſubſidunt. Ibi tùm ille
,, Dei numen, atque miſericordiam implorans
,, obteſtatur, vt populum benignè reſpiciat,
,, eique culpam ignoſcat: ſeque Legatum à
,, Pontifice Chriſti Vicario dicens, vt illos ab-
,, ſoluat, de more benedicit toti multitudini,
,, ſimulque eam abſoluit. Ad Sacellum deindè

Anglia ad fidem Catholicam redit.

,, ventum eſt; hic Deo actæ gratiæ ſymphonia
,, Cantorum, & feſtę letitię fuit editum ſignum,
,, vti fieri conſueuit.
,, Secundo verò Decembris, Rex, & Legatus
,, cum omnibus penè totius Angliæ Proceribus
,, veniunt ad Templum Sancti Pauli, poſt ſa-
,, cram hortationem edicit populo illius Vrbis,
,, quanto ſtudio omnes Status totius Regni oo-
,, mine ſe ſubmiſerint Apoſtolicæ Sedis obedien-
,, tiæ, quantaque viciſſim pietate ab Illuſtriſſi-
,, mo Legato vice Sanctiſſimi Domini Noſtri
,, ſint accepti, & à prioribus peccatis, & cen-
,, ſuris abſoluti. Et vt pro tanta gratia Deo,
,, Papæ, & Regibus pientiſſimis gratias agant
,, immortales monet, & non ita multò poſt Re-
,, gum, & Reipublicæ nomine miſſi ſunt Ro-
,, mam Legati, qui officium, & obedientiam
,, Sedi Apoſtolicæ pro toto Regno ſponderent,
,, & præſtarent.
,, Atque in Vrbe propter lætiſſimæ rei nun-
,, tium ſupplicationes quoque publicæ factæ, &
,, Deo grates Pontifice ipſo ſacra myſteria ce-
,, lebrante perſolutæ ſunt: & Indulgentia ad
,, modum Iubilei per Chriſtianum Orbem in
,, gratiarum actionem publicata eſt. Hæc re-
,, conciliatio Regni poſt vigeſimum annum,
,, in quo infauſtum illud ab Henrico cœptum
,, eſſet Schiſma, incidit in profeſtum Sancti An-
,, dreæ, vndè Synodico poſtea decreto conſti-
,, tuit Illuſtriſſimus Legatus Polus, non ità
,, multò poſt factus Cantuarienſis Archiepiſco-
,, pus, vt ad tanti beneficij immortalem memo-
,, riam feſtum Sancti Andreę in perpetuum prin-
,, cipalis duplicis officio (vt tùm illi loqueban-
,, tur) apud Anglos celebraretur, & vt totus
,, Clerus, ac populus per vniuerſum Regnum
,, in ſua quique Parochiali Eccleſia infra certum
,, tempus, abſolutionis, ac reconciliationis
,, gratiam in genua prouoluti humiliter poſtu-
,, larent, ac ſuſciperent, quod & factum eſt à
,, plebe auidiſſimè.

Supplicationes Romæ indictæ pro gratiarum actione ob Angliæ reditum ad fidem Catholicam.

15 Perfecta reconciliationis Anglorum, redintegratæque veteris cum Romana Eccleſia coniunctionis celebritate, Reginaldus Cardinalis Polus Legatus Iulium Tertium Pontificem ſcripſit eadem die literis de re tota certiorem fecit, ac Mariam Reginam, quæ maximam gentem vno die Chriſto peperiſſet, virtutumque Regiarum odorem latiſſimè diffunderet, ſummis laudibus commendauit.

Sanctiſſimo Domino noſtro Iulio III. Pontifici.

Quæ ſuperioribus diebus ad Sanctitatem Veſtram ſcripſi de illa ſpe, quam cęperam fore breui, vt hoc Regnum ad Eccleſiæ vnitatem, & Sedis Apoſtolicæ obedientiam rediret, & ſi non ſine magna cauſa ſcripſi, non poteram tamen non in aliquo timore verſari, non ſolùm ob eam difficultatem, quam afferebat eius nomine odium, ſed multò magis, quod verebar, ne ingreſſus ipſe in cauſam aliqua minùs honeſta pactione interpoſita turbaretur, quod quidem, ne accideret vehementer egi cum Sereniſſimis Regibus. Sed nihil ſanè id neceſſe erat, vicit eorùm pietas, ac rei perficiendæ ſtudium omnem expectationem meam, vel maximè hodiè veſperi, quo die Sancti Andreæ memoria recolebatur, qui primus Petrum Fratrem ad Chriſtum perduxit, Diuina prouidentia factum eſt, vt hoc Regnum ad debitam Petri Sedi, & Sanctitati Veſtrę obedientiam reuocaretur, quo per illam Chriſto Capiti, & eius corpori, quæ eſt Eccleſia, coniungeretur. Acta verò, & confecta res eſt in Comitijs, præſentibus Regibus tanto ſtudio, tantoque cum omnium applauſu, vt cùm ego peroraſſem poſt benedictionem, ſtatim ab omnibus cum mirifica lætitiæ ſignificatione acclamatum ſæpiùs ſit Amen. Ex quo planè perſpectum eſt in his, ſanctum illud ſemen, etſi iam diù oppreſſum, tamen non extinctum fuiſſe, quod vel maximè Nobilitas declarat. Hæc reuerſus domum ad Sanctitatem Veſtram ſcripſeram, vt ei de tanta re tanquam fæliciter Diuino conſilio geſta ſubitò gratularer, cogitans has literas Regio Tabellario dare, qui paulò poſt diſceſſurus dicebatur, poſteà verò mutata ſententia, cùm ſtatuiſſem certum hominem ex meis mittere, hoc tantum his literis addere volui ad gratulationis cumulum, eiuſque lætitiæ gratulationem, quam cùm maximam cepi ex ipſius rei euentu omnium maximę, tàm ſanctę, tàm vtilis Vniuerſæ Eccleſiæ, tàm ſalubris huic Patriæ, quæ me genuit, tàm honorificæ ei, quæ me excepit, tùm verò non minorem ex ipſis Regibus, quorum virtute, pietateque id profectum eſt, atque confectum. Quàm multa, & quanta poteſt Eccleſia Sponſa Chriſti, & Mater noſtra de his ſuis filijs polliceri ſibi? nam verè, vt dixit Propheta, *Iſti ſunt filij, cui benedixit Dominus, hæc plantatio Domini ad gloriandum*. Quàm Sanctitas Veſtra ſanctè omni ſtudio, & auctoritate huic matrimonio fauit: quod ſanè videtur præſeferre magnam ſummi illius Regis ſimilitudinem, qui Mundi hæres à Regalibus ſedibus a Patre dimiſſus eſt, vt eſſet Virginis Sponſus, & Filius, & hac ratione vniuerſum genus humanum conſolaretur. Sic enim Rex ipſe maximus omnium, qui in terris ſunt, hæres Patris, relictis Regnis, & illis quidem maximis in hoc paruum Regnum ſe contulit, huius Virginis Sponſus, & filius factus eſt (nam ſe maritum, & filium gerit) vt iam planè quod fecit, ſequeſtrem ſe, atque adiutorem ad reconciliandum Chriſto, & eius Corpori, quod eſt Eccleſia, hunc populum præberet. Quæ cùm ita ſint, quid tandem non ipſi Eccleſiæ Matri ab eo expectandum eſt qui id fecit, vt conuertat corda Patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum? atque hæc virtus ſanè elucet.

Ext. apud Natal. Comit. hiſt lib. 8. in fin.

Cardin. Poli literæ.

16 Hæc verò Regina, quæ cùm Sanctitas Veſtra me ad eam legauit, tanquam illa virgula fumi ex odoribus myrrhæ, & thuris è deſerto aſcendebat, ipſa paulò ante ab omnibus derelicta quàm nunc ſplendet? Qualem iam myrrhæ, & thuris odorem ſuis effudit? quæ vt de Chriſti Matre ait Propheta, antequam parturiret peperit, antequam veniret partus eius, peperit maſculum, quis vnquam audiuit tale? quis vidit huic ſimile? nunquid parturiet terra die vna, aut parietur gens ſimul? hæc verò gentem totam nunc peperit, antequam eum partum ediderit, cuius in ſpe maxima ſumus. Quanta nobis gratulandi cauſa datur, quanta agendi Diuinæ Miſericordiæ, Sanctitati Veſtræ, & Cæſareæ Maieſtati, qui Auctores tàm fælicis, tamque pij coniugij fuiſtis, per quod nos Deo Patri, & Chriſti Eccleſiæ reconciliati coniungimur. Hoc vnum reliquum eſt, vt Sanctitatis Veſtræ gaudium, & ſimul Vniuerſæ Eccleſiæ cumulari precemur, quæ Deum pro ſuis filijs orare non deſinit. Deus Optimus Maximus Sanctitatem Veſtram diù Ecce-

Digitized by Google

cleſiæ ſuæ conſeruet. *Londini pridiè Kalendas Decembris MDLIV.*

Sanctitatis Veſtræ humillimus Seruus
Reginaldus Cardinalis Polus.

De conciliatis Romanæ Eccleſiæ Anglis Philippus Neapolis, & Angliæ Rex ad Pontificem etiam ſcripſit, cuius literas in Cardinalium Senatu medio ferè Decembri lectas narrant Acta Conſiſtorialia.

Acta Conſiſtorialia. ſig.n.134. pag. 149.

,, Romæ die Veneris XIV. Decemb. MDLIV.
,, fuerunt lectæ literæ Sereniſſimi Regis Angliæ,
,, vnanimi conſenſu rediſſe ad gremium Eccle-
,, ſiæ, ac etiam ad obedientiam Sanctæ Romanę
,, Eccleſiæ, & hac de cauſa fuerunt decretæ
,, ſupplicationes quatuor dierum, quibus ela-
,, pſis Sanctitas Sua celebrauit Miſſam in Baſili-
,, ca Sancti Petri, & habitis ieiunijs trium die-
,, rum conceſſit vniuerſis Chriſtifidelibus plena-
,, riam Indulgentiam, & remiſſionem omnium
,, peccatorum ſuorum in forma Iubilei.

17 Interceſſiſſe in ea reconciliatione grauiſſimas difficultates, ſed prudentia Cardin. Legati diſſolutas, vel abſciſſas refert Sanderus.

Sander. de Schiſm. Angl. lib. 2. in Maria.

,, [In hac (inquit) reſtitutione Religionis gra-
,, ues interuenerunt difficultates, de quibus niſi
,, Legatus ſeipſum, alioſque cum magna pru-
,, dentia, & nonnulla etiam Indulgentia expe-
,, diuiſſet, non ita promptè in reconciliationem
,, hanc, & Pontificiæ auctoritatis agnitionem
,, conſenſiſſent, nec in officio permanſiſſent, ti-
,, muerunt nimirum multi, ac ij in primis, qui
,, ex ſpolijs Eccleſiarum, ac Monaſteriorum ad
,, ſummos in Republica honores, & diuitias
,, euecti fuerant, ne Pontificis iuſſu huiuſmodi
,, poſſeſſiones, ac bona repeterentur.] Præuiderat has difficultates Iulius Pontifex, eaſque iam ante eliſerat edito diplomate, quo Legatum auctoritate muniuerat, vt abalienata Eccleſiaſtica bona, vel occupata iniquis Poſſeſſoribus, vt contemptibilia permitteret, modò animas pretioſiſſimo Sanguine Chriſti coëmptas Deo compararet. Auxerat iniquorum Poſſeſſorum terrorem Reginæ pietas, quæ eximium quærendi, conſectandique ante omnia Regni Cœleſtis exemplum Anglis præbuerat, de qua hæc ſubdit.

Iul. III. ſup. lib. 8. breu. pag. 156.

,, [Hunc iſtorum metum vehementer auxit
,, deuotiſſimæ Reginæ in rebus ſacris, quas Pa-
,, ter, Faterque ſuus ſibi arripuerant, retinen-
,, dis tanta Religio, vt omnium decimarum,
,, primitiarum, beneficiorum, ac ſimilium
,, prouentus ærario Regio ante applicatos in
,, Illuſtriſſimi Cardinalis manus, ac diſpoſitio-
,, nem reſignauerit, &c.] Vt verò ad reuocandam in priſtinum ſplendorem Religionem in Anglia, tùm à Regina, tùm à Legato plura ſapientiſſimè fuerint conſtituta, ſuis locis differetur. Nunc Germanicas res perſtringamus.

18 Narrat Surius magnam Hæreticorum colluuiem ex Anglia profugam hoc anno in Germaniam confluxiſſe, in eaque ſuas ſedes collocaſſe, Regina enim Maria, vt Sanderus memorat, expurgandæ Angliæ cupida Senatus conſulto grauiſſimo edixerat, vt exteri omnes, qui neque publicam gerebant perſonam, nec in Ciues adſcripti eſſent, Angliæ Regno excederent, cuius decreti terrore perculſi Hæretici variarum Nationum, ſectarumque ſupra triginta millia ſolum verterunt, regnante enim Eduardo in Angliam veluti in aſylum impiorum perfugerant. Horum Anteſignanus erat Petrus Martyr maximus Sathanæ laqueus, de quo hæc Sanderus addit. [De

Surius in comm. hoc anno.

Sander. libr. 2. in Maria.

Ex Anglia exteri Hæretici eijciuntur.

,, Petro Martyre aliquandiù deliberatum eſt
,, in Senatu, vtrum expediret, illum in Inſula
,, flammis tradere, quòd ille inter cæteros mul-
,, tum damni Reipublicæ attuliſſet, ſed itum eſt
,, in illud, vt quia fide publica venerat, di-
,, mitteretur potiùs cum ſuis; Buceri verò cor-
,, pus paulò ante Cantabrigiæ ſepultum iubeba-
,, tur ſecundum leges, cum Pauli Phagij cada-
,, uere exhumari, & comburi: Vxoris au-
,, tem Petri Martyris impura oſſa è cœmeterio
,, in ſterquilinium Oxonij proijci.] Cùm ita Petrus Martyr humani iudicij ſeueritatem grauiùs à Diuino puniendus euaſiſſet, Argentoratum trepidus ſe contulit, ac deindè à Tigurinis vocatus, Zuinglianæ peſtilentiæ primariam cathedram conſcendit, ex qua poſtea in inferos præceps corruit. Porrò in Germania Hæretici non omninò ſecundis rebus vſi ſunt, quorum defenſor Albertus Brandeburgicus extremo ſuperiore anno Kal. Decem. vt publicæ quietis, & Imperij hoſtis proſcriptus, omni ditione ſua depulſus eſt, ac Blaſſeburgum præcipua eius Arx in Ferdinandi Regis poteſtatem conceſſit, Cęſareus etiam exercitus coniunctis Norimbergenſium, & Epiſcoporum copijs expugnato Suinfurto in fugam illum abegere, eiuſque partium ſequaces malè mulctarunt.

Sur. in comment. hoc anno.

Inter has Germaniæ ciuiles turbas Pontifex ad alendam, tuendamque in Clero Germanico pacem, & concordiam, liteſque ſopiendas vetera Nicolai V. pacta cum Germanis de conferendorum in Germania Sacerdotiorum iure, atque ordine inſtaurauit, vt ex ſubiecto diplomate patet.

Sur. in comment. Ferron. in Henr. II.

Ad futuram rei memoriam.

19 Decet Romanum Pontificem Domini noſtri Ieſu Chriſti, à quo pax, & concordia, ac reliqua bona procedunt, in terris Vicarium concordijs inter Sedem Apoſtolicam, & Nationes Chriſtianas initis firmiter adhærere, & ne eis contraueniatur, efficaciter prouidere. Sanè nuper accepimus, quòd licèt in concordatis inter dictam Sedem ex vna, & inclytam Nationem Germanicam ex altera partibus dudum initis, per fælicis recordationis Nicolaum V. primò, & deindè diuerſos alios Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros approbatis, & innouatis, ac mutuo partium conſenſu firmatis, inter alia caueatur expreſsè, quod de beneficijs ſæcularibus, & regularibus dictæ Nationis, & diſpoſitioni Apoſtolicæ aliàs, quàm ex cauſis inibi expreſſis reſeruatis pro tempore vacantibus, iure ordinario prouideatur, per eorum Ordinarios collatores, nec ipſi Ordinarij collatores impediantur, quominùs de illis cùm de Februarij, Aprilis, Iunij, Auguſti, Octobris, & Decembris menſibus vacent, liberè diſponatur per eos, ad quos illorum collatio, prouiſio, præſentatio, electio, & quæuis alia diſpoſitio pertinet, & concordata huiuſmodi Ciuitatem, & Diœceſim Leodienſem comprehendant, ſeù ad illas extenſa ſint. Nihilominùs pro eo, quod poſtmodum piæ memoriæ Sixtus Papa IV. etiam Prædeceſſor noſter dilectis filijs Vniuerſitati Doctorum, Magiſtrorum, & Scholarium ſtudij Louanienſis dictæ Diœceſis, ſeù forſan Facultati Artium in eodem ſtudio inſtitutę, aut pro tempore exiſtenti Rectori Vniuerſitatis huiuſmodi de quinque Magiſtrorum ad hoc in ſolita Congregatione Vniuerſitatis huiuſmodi deputandorum conſilio, & aſſenſu, nominandi ſingulis Prælatis, Capitulis, Conuentibus, Col-

Iul. III. lib. 8. bre. ſig. num. 2887. p. 257.

Cõfirmat Iulius III. pacta cum Germanis à Nicolao V. ſancita.

legija, & perſonis Eccleſiaſticis, vtriuſque ſexus Sæcularibus, & Regularibus etiam Abbatiſſali, Abbatiali, Epiſcopali, Archiepiſcopali, aut Cardinalatus fungantur dignitate, & honore, ad quos, quas, & quæ Canonicatuum, Præbendarum, ac adminiſtrationum, & officiorum, cæterorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura, & ſine cura in terris temporalibus Dominij, tunc Ducis Auſtriæ conſiſtentium collatio, prouiſio, præſentatio, electio, ſeù quæuis alia diſpoſitio communiter, vel diuiſim pertinet, & eorum cuilibet, etiamſi aliqui ipſorum extra terras eaſdem ſedem, & reſidentiam haberent, vnum Clericum ex ſæcularibus, & graduatis Vniuerſitatis huiuſmodi, certo tamen expreſſo modo qualificatum, facultatem perpetuò duraturam concedit, & conceſſio huiuſmodi ad dictas Ciuitatem, & Diœceſim extenſa fuit, & à nonnullis forſan nimiùm ſcrupuloſis aſſeritur in conceſſione, ſeù illius extenſione huiuſmodi concordatis prædictis derogatum fuiſſe, inter Ordinarios collatores Ciuitatis, & Diœceſis prædictarum, ſeù eos, quibus beneficia ipſa per eoſdem, ordinarios collatores pro tempore conferuntur ex vna, ac pro tempore nominatos ad beneficia huiuſmodi ex altera partibus, diuerſæ quæſtiones, diſcordiæ, contentiones, & lites ſæpiùs oriuntur, ac quæ ex ſimilibus prouenire conſueuerunt, odia, iurgia, & ſcandala ſubſequuntur maioraque in dies ſubſequi poſſe formidatur, in maximum ordinariorum collatorum, & aliorum, quibus beneficia huiuſmodi pro tempore conferuntur, præiudicium, ac ſtudentium per graduatorum prędictorum perturbationem non modicam; Nos attendentes, concordata prædicta vim pacti inter partes habere, & quæ ex pacto conſtant, abſque partium conſenſu abrogari non conſueuiſſe, neque debere, volentes litium fomenta de medio tollere, ſingularum literarum Apoſtolicarum ſuper præmiſſis confectarum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine per præſentes ſtatuimus, & ordinamus, atque decernimus, quòd de cętero perpetuis futuris temporibus ijdem ordinarij collatores, quibuſuis nominationibus in vna conceſſione facultatis nominandi, & illius extenſionis huiuſmodi pro tempore factis non obſtantibus, & de beneficijs ad eorum collationem, ſeù quamuis aliam diſpoſitionem, quomodolibet pertinentibus, aliàs iuxta ipſorum concordatorum continentiam, & tenorem diſponere liberè, & licitè poſſint, quodque diſpoſitiones per eos de ipſis beneficijs iuxta tenorem concordatorum huiuſmodi aliàs ritè, & rectè pro tempore factę validæ, & efficaces exiſtant, ſuoſque plenarios effectus ſortiantur, ſicque & non aliàs in prę miſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Iudices, & Commiſſarios, quauis auctoritate fulgentes, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, in quauis cauſa, & inſtantia ſublatis, & eorum cuilibet, quamuis aliter iudicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate iudicari, & definiri debeat, & irritum, & inane exiſtat, ſi ſecus ſuper his a quoquam, quauis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon Vniuerſitatis, & facultatis prædictorum, & iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, conſuetudinibus, priuilegija quoque, & literis Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac quibuſuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus, & alijs decretis à motu ſimili, & quomodolibet conceſſis, aut etiam iteratis vicibus approbatis, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XIV. Septembris MDLIV. Anno IV.*

20 In Germania inferiore bellum graue ab Henrico Gallorum Rege aduersùs Cęſarem geſtum eſt, occupato enim Cæſare in conciliando Philippi Filij cum Maria Regina matrimonio, vt Anglos belli ſocios aduersùs ipſum haberet, Henricus Rex tripartito inſtructo exercitu, ad rem perturbandam in Belgium irrupit menſe Iunio, atque Atrebatenſem agrum vaſtauit, Orcimontem Arcem ad deditionem compulit, Mariamburgum à Maria Regina Hungariæ munitum ſubegit, Dionantum Oppidum validiſſimum expugnauit, decimoſeptimo Kalendas Auguſti Dionanto profectus, ingreſſuſque Hannoniam Bincium deditione recepit, Rentium tamen fruſtrà tentauit, cum Cæſar valido exercitu collecto, Caſtra diligentius muniuiſſet, commeatuum inopia preſſus in Galliam XVIII. Kalendas Septembris redijt, cùm intercipiendi proditione in primo expeditionia impetu Cameraci conſilia patefacta, atque oppreſſa fuiſſent.

Franciſ. Belcar. l. 26. n. 45. & ſeqq. Ferron. in Henr. II. Sur. in ci. hoc ann. Natal. Comes l. 4.

Cùm ita Gallorum res in Belgio proſpera eſſet, in Italia attrita, atque profligata eſt, quamquam initio efflereſceret, magnumque terrorem inferret, nam in Gallia Subalpina Briſſacus Hipporediam, & Vercellas ceperat, ſed Arce propulſatus aduentante Ferdinando Gonzaga ſe ſubduxerat.

Adrian. l. 10. ann. 1554.

In Hetruria, cùm, vti dictum eſt, Dux Florentiæ Coſimus anno prærerito ſe ad Senenſe bellum comparaſſet, menſe Ianuarij Senenſium ditionem inuaſit, & mediæ noctis ſilentio Marchio Marignani, qui exercitui Ducis Florentiæ præerat, munitiunculam occupauit, quam Senenſes iuxta ianuam Ciuitatis, quam Camulliam nuncupant, ad Vrbem cuſtodiendam, extruxerant. Bello inchoato, Dux Pontifici, & Italiæ Principibus literas dedit, quibus ſuſcepti huiuſcemodi belli conſilium, & cauſas aperiebat. Senenſes quamuis inopinato periti bello, cùm pro eis Galli validiſſimè pugnarent, non ſolùm ſe defendere armis, ſed etiam multa damna Duci Florentiæ intulere, cùm Petrus Strozzius Ducis Florentiæ perduellis, & Generalis ductor copiarum Regis Galliæ, & Senenſium, multa Oppida Florentinis abſtuliſſet, ſed tandem die ſecunda Auguſti ipſe Petrus cum Marchione Marignani congreſſus pugna infęliciter commiſſa, & magna militũ cæde fuſus & profligatus eſt. At Marchio Piſcharię, qui Ducis Florentiæ exercitui præerat cum imperio militari, victricibus copijs ſuccinctus, ex quibus pauci milites deſiderati erant, ad Senas obſidione cingendas prouolauit, tandemque expugnauit, Galloſque diſpulit, vt ſuo loco dicetur. Qua tanta victoria parta Dux Florentiæ in grati animi argumentum, militarem poſtea ſub Pio IV. Religionem inſtituit, ſub S. Stephani Pontificis, & Martyris patrocinio, cùm die eius memoriæ ſacro, adeò præclaram victoriam obtinuiſſet, & propè Marcianum Oppidum, in cuius agro de hoſte triumphauit, Templum eidem Sancto Stephano, perpetuum victoriæ monumentum, erexit. Eodem ipſo tempore Gennen-

Id. ibi.

Digitized by Google

nuenſes totam ferè Corſicam, miſſis exercitibus, à Gallis pridem ſubactam, recuperarunt; cum Gallis Inſulæ præſidiarijs Gallica ſubſidia defuiſſent, & Naues auxiliares ventorum vi diſperſæ aut merſæ vndis fuiſſent: ita in Italia res Gallicæ infęliciter afflictæ proſtratæque. Quo etiam tempore Dragutus, claſſe Turcica in Regnum Neapolitanum inuectus plurima maritima Oppida cædibus, rapiniſque fœdauit, magnamque Chriſtianorum multitudinem in ſeruitutem rapuit.

Natalis Comes l. 8.

,, [Tam impotens (inquit Belcarius) erat duo-
,, rum Principum Cæſaris, & Regis Henrici
,, iracundia, ac pertinacia, vt Chriſtianas Pro-
,, uincias, ab eo hoſte compilari, vaſtarique,
,, quàm æquas inter ſe pacis conditiones inire
,, mallent, quem Chriſtianorum omnium com-
,, munem hoſtem, ſi nomen Chriſtianum tue-
,, ri volunt, omni belli clade perſequi debe-
,, rent.]

Lib. 26. num. 79.

21 Porrò in Neapolitano Regno, cùm antea ob inſtitutam fidei cenſuram in impios, ne ſenſim in id Regnum hæreſeos peſtis irreperet, varij exorti eſſent tumultus, nonnullis objicientibus alienarum fortunarum diripiendarum cupiditate, inſontes iniquè oppreſſum iri, ita demùm compoſita res eſt, nè ſcilicet bona ſontium fiſco addicerentur, ſed ad proximiores conſanguineos tranſmitterentur, ſonteſque meritis pœnis afficerentur. Extant Iulij literæ de ea re ad Cardinalem Pacecum datæ.

Neapolitani tumultus componuntur.

Cardinali Paceco.

Iul. III. lib. 8. breu. ſi. n. 2888. pag. 399.

Et ex tuæ Circumſpectionis literis, & ex ſermone dilecti filij Nobilis Viri, prudentiſſimique hominis Ioannis Manrici Cæſareæ Maieſtatis apud nos Oratoris intelleximus, quod ſicut Vniuerſitas, & homines iſtius nobiliſſimæ Ciuitatis (nempè Neapolitanæ) pro ſuo perpetuo Religionis zelo ſubditos iſtius Regni Hæreticæ prauitatis reos cunctis Eccleſiaſticis cenſuris, & iuris pęnis animaduerti probant, ita à bonorum confiſcatione pro pace, & quieto ipſius Regni Regimine abſtineri cupiunt, quare nos, qui in huiuſmodi nefario crimine extirpando nihil aliud ſpectamus, aut nobis habemus propoſitum, niſi Dei honorem, & ſanctæ eius Religionis incrementum, atque vt per emendationes malorum boni, pijque ab huiuſmodi peſtis contagione illæſi conſeruentur, veſtris precibus in hoc annuentes, & tùm iſti Vniuerſitati, quam in viſceribus charitatis gerimus, tùm ipſi Sereniſſimo Cæſari, & tuæ quoque Circumſpectioni gratum facere volentes, ſi quæ in illo Regno bonorum confiſcationes ex prædicta cauſa adhuc factæ fuerint, eas gratioſè abolemus, caſſamus, & annullamus etiam, & ne ſimiles bonorum confiſcationes aliquando fiant, quemadmodum optimis, & integerrimis Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus huic ſalutari de Hæretica prauitate iudicio prępectis iniunximus, nec dubitamus pro eorum grauitate, prudentiaque illud eſſe obſeruaturos, & nihilominus irritum, & inane decernimus, ſi quid à quopiam in contrarium contigerit attentari. *Datum Romæ.*

22 In Syria temporum vetuſtate Chriſtianorum Templis collabentibus, atque etiam religioſo cultu in ſanctiſſimi ſepulchri ſacra Æde ob fidelium earum partium inopiam obſoleſcente Pontifex in Vrbe Sodalitium Piorum Virorum inſtituit, qui ex corrogata ſtipe, collectiſque eleemoſynis ſanctiſſimi Sepulchri Ædis reficiendæ, Diuinique in ea cultus ritè peragendi curam ſuſtinerent, de quo Iulius Cæſarem, alioſque Reges Catholicos, necnon Principes, Præſuleſque, atque Eccleſiaſticos certiores fecit, vt tàm pium opus liberaliter promouerent.

Ad ſepulcrũ Chriſti reparandum Iulius III. pecuniam colligi iubet.

Chariſſimis in Chriſto Filijs noſtris Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto, cæteriſque Chriſtianis Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Rebuſpublicis, & quibuſuis Dominis temporalibus, necnon Venerabilibus Fratribus, & dilectis filijs noſtris, & Apoſtolicæ Sedis Legatis, Nuntijs, Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac alijs quibuſcumque Eccleſiaſticis Perſonis, ad quorum manus hæ noſtræ peruenerint, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Ib. ſig. n. 2887. p. 267.

Cùm nos ſuperioribus menſibus ad Diuini honoris augmentum, & populorum Chriſtiani nominis animarum conſolationem in Alma Vrbe noſtra vnam Archiconfraternitatem ſanctiſſimi Sepulchri Dominici inſtituerimus, volentes literas noſtras ſuper erectione ipſius Archiconfraternitatis editas in conſpectibus veſtris, & locis ditionis veſtræ, ea qua decet ſolemnitate, & auctoritate publicari, & promulgari, Venerabilem Fratrem Albertum Epiſcopum Veglienſem, cuius ſtudio, & diligentia ad inſtitutionem, & publicationem hic in Vrbe vſi ſumus, & ſacrarum Literarum peritia, & verbi Dei prædicationis facundia præditum agnoſcentes, eum ad tam ſanctum propoſitum noſtrum exequendum Maieſtatibus, ac Nobilitatibus veſtris deſtinamus, committentes eidem, vt ad illas accedens noſtro nomine, tam eaſdem, quam Chriſtianos populos, ad tàm pium, & tàm religioſum opus hortetur, & inducat, idcircò Maieſtates, & Nobilitates veſtras hortamur, & veſtrum ſingulos in Domino, & Paterna charitate ex animo requirimus, vt pro veſtris pietate, deuotione, atque in huiuſmodi pia opera propenſa voluntate eundem Albertum Epiſcopum benignè recipere, & libenter audire velitis, necnon ea omnia, quæ ad tàm ſanctum, & laudabile opus perficiendum neceſſaria fuerint, piè, ac beneuolè præſtetis, atque exhibeatis, quod cum Deo ipſi Omnipotenti, ad cuius laudem, & gloriam hæc ſiunt, tùm nobis quoque, qui eadem tota mente, totiſque viribus noſtris promouere ſtudemus, erit gratiſſimum. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XIX. Octobris MDLIV. Anno V.*

23 Expoliendæ, atque in meliorem formam redigendæ diſciplinę Eccleſiaſticę hoc anno à Iulio nauata eſt opera, vt referunt Acta Conſiſtorialia his verbis.

Reformationi Iul. III. incùbit.

,, [Vltima Nouembris fuerunt tradita per ma-
,, nus exempla reformationis factę à S.D.N. Re-
,, uerendiſſimis, vt ipſi maturè conſiderare poſ-
,, ſint, ſi quid eis occurrerit.] Inter alia de corruptelis abolendis, quæ in Cardinalitium ordinem irrepſerant, actum eſt, ac Marcellus tit. ſanctæ Crucis Cardinalis, quem Iulius ad componendas ſanctiores leges adhibuerat, hæc virtutum officia, atque ornamenta à Cardinalibus exegit.

Act. Conſ. ſig. n. 234. p. 149.

Hæc ſcripta manu Marcelli II. Pontificis.

,, [Cardinales aſſumpti cogitent, ad qualem
,, dignitatem, & munus vocati ſint, & quòd
,, tanquam lucerna in Eccleſia omnibus bono
,, exemplo eſſe debent, hoſpitales, pauperum
,, amatores, & defenſores, ſummo Pontifici ſint
,, ſubiecti. Vt libera conſilia ſine aliquo reſpe-

Tom. 6. de Concil. Ms. Arch. Vat. ſign. nu. 3198. p. 374.

ctu

Digitized by Google

,, ctu dent. Titulos, & alias Eccleſias ſibi com-
,, miſſas frequenter viſitent, & ſi qua reparatio-
,, ne indigent, reſarciant, ac reſtaurent, Fami-
,, liam modeſtam habere ſtudeant domi. Bene-
,, ficia benemeritis conferant, & præſertim cu-
,, rata. Nec ob id, quòd Cardinales ſint, pu-
,, tent eismagis tranſgredi leges licere.

Ad comprimendam etiam plurium Religioſorum ambitionem, qui exquiſitiſſimis artibus inhiabant ad occupandos Epiſcopatus, hæc à Iulio ſaucita narrant Acta Conſiſtorialia.

AſtaConſ. ſig. n. 134. p. 329.

,, Romę die XIII. Auguſti MDLIV. fuit Con-
,, ſiſtorium, in quo S.D.N. Iulius Diuina Pro-
,, uidentia Papa III. attendens diuerſorum Or-
,, dinum Religioſos vltra modum Cathedralium
,, Eccleſiarum cupidos eſſe, eorum ambitioni
,, occurrere volens, de fratrum conſilio ſtatu-
,, it, atque decreuit, ne de cætero quorumuis
,, Ordinum Religioſi ad Cathedrales etiam Me-
,, tropolitanas Eccleſias minimè promoueantur,
,, niſi ſuperioris, & in Romana Curia Protecto-
,, ris, ad id reſpectiuè expreſſus accedat con-
,, ſenſus.]

Orlandin. hiſt. Soc. Ieſu lib. 14. n. 112. & ſeqq.

Spes reducendi Aethiopes ad veritatem Eccleſiæ affulget.

Oſor. l. 5.

Nicol. Codignus. l. 2.

Maffeius libr. 2.

24 Affulſere hoc anno eximiæ ſpes reſtituendæ in Æthiopia Orthodoxæ Religionis, ampliſſimaſque gentes ad Romanæ Eccleſiæ coniunctionem, & obſequium adducendi. Merſi erant Abyſſini Dioſcori, & Euthychetis vetuſtis erroribus, atque à Cophtorum Alexandrino Patriarcha ſacra petebant iura, ac Marco Patriarchæ eadem hæreſi infecto parebant: Claudius verò Imperator Diuina Religione actus, nam & celebrabatur apud Æthiopas oraculum, mittendum eo tempore Paſtorem à Romana Eccleſia, qui Æthiopas Diuina Lege erudiret, ſiuè Luſitani commercij vtilitate impulſus, nam & antea Luſitanorum ſubſidijs fultus aduersùs Grademenetem Zeilani Tyrannum prępotentem Imperiū in aduerſis defenderat, ac Ioannem Regem Luſitanię eius nominis Tertium fœderatum rogauerat, vt apud Romanorum Pontificem pro impetrando optimo Paſtore, qui Æthiopas in veræ ſalutis viam traduceret, Romanęque Eccleſiæ fidei coniungeret, deprecatorem ageret. Egit itaque Rex Luſitaniæ primùm cum Paulo III. dein cum Iulio III. necnon cum Ignatio Societatis Ieſu Præpoſito, cuius ſocios ob eximiam ſanctitatis opinionem conceptam, & flagrantiſſimum amplificandę Religionis ſtudium difficillimo muneri adhibendos decreuerat. Itaque Claudij Imperatoris explorata voluntatis conſtantia, atque ab Ignatio, quem inſignis ſanctimonia miraculis confirmata in Sanctorum Ordinem euexit, duodecim Sodales eruditionis, & probitatis laude conſpicuos pro Æthiopia à vetuſta hæreſi vindicanda flagitauit, atque ex ijs Patriarcham, & duos ſucceſſores futuros deſignaret. Paruit Regijs poſtulatis Ignatius, atque Ioannem Nunnium Barretum Luſitanum, qui in redimendis in Africa Chriſtianis captiuis Chriſtianas virtutes explicuerat, Andream Ouiedum Caſtellanum Neapolitani Collegij Rectorem, ac Melchiorem Carnerium Luſitanum, vt ampliſſimis muneribus non impares commendauit, cuius iudicium ſequutus Luſitaniæ Rex Ioannem Nunnium Barretum deligi ab Æthiopibus in Patriarcham curauit, delectumque ſignificauit Pontifici, qui in ea dignitate ipſum confirmauit, ac pallio ſumpto è Beati Petri corpore ornauit: tùm ampliſſimis mandatis inſtruxit, vt finitimas Æthiopiæ Prouincias ad Catholicam Fidem, Romanique Pontificis agnoſcendam auctoritatem adiungere poſſet.

Iul. III lib. 8. brev. ſig. num. 2887. p. 330.

Dilecto Filio Ioanni electo Aethiopiæ, & Regnorum Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Aznaf Saguad Pretioſo Ioanni ipſius Aethiopiæ Imperatori Illuſtri Subditorum,

25 Dilecte Fili ſalutem, &c. Cùm nos nuper Eccleſiæ Patriarchali Æthiopiæ, & Regnorum Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Aznaf Saguad Pretioſo Ioanni ipſius Æthiopię Imperatori Illuſtri ſubditorum, Paſtoris ſolatio deſtitutæ de perſona tua nobis, & fratribus noſtris ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipſorum fratrum conſilio Apoſtolica auctoritate prouiderimus, pręficiendo te illi in Patriarcham, & Paſtorem, & ſucceſſiuè pallium inſigne, videlicet plenitudinis Pontificalis officij de corpore B. Petri ſumptum pro parte tua, à nobis cum ea, qua decuit inſtantia, poſtulatum, tibi certis tunc expreſſis modo, & forma conſignandum per certum Nuntium tuum deſtinauerimus, ac tibi diuerſas facultates, quibus in Prouincia tua vti poſſis, dicta auctoritate conceſſerimus, prout in diuerſis noſtris deſuper confectis literis pleniùs continetur, nos vt in pręmiſſis eo maiorem fructum afferre poſſis, quo latiori fueris facultate munitus, tibi, vt in quibuſuis Regionibus Regni prędicti Aznaf Pretioſi Ioannis Imperatoris circumuicinis, quę nullum cum hac ſancta Sede Apoſtolica commercium habent, facultatibus prędictis, vti & illas cum perſonis Regnorum huiuſmodi exercere liberè, & licitè, in omnibus, & per omnia perindè, ac ſi etiam Regiones prędictę, ſub eiſdem tibi conceſſis facultatibus ſpecialiter, & expreſsè, & nominatim comprehenſę fuiſſent, plenam, & & liberam eadem auctoritate tenore prȩſentium in Domino concedimus facultatem, & poteſtatem: non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum XV. Februarij MDLV. Anno V.* De titulo Pretioſi, vndè fluxerit, conſulat Lector Nicolaum Godignum.

26 Adlegit Pontifex Adiutores Patriarchę Andream Ouiedum, quem Hierapolitanum Epiſcopum creauit, & Melchiorem, quem Nicuſi Eccleſię prȩfecit, vtque liberiùs Diuinę propagandę glorię apud Æthiopas vacarent, ipſos, dum extra Europam reſiderent, adeundę Sedis Apoſtolicę labore exemit.

Ib. num. 2887. p. 326.

Dilectis Filijs Ioanni Patriarchæ Aethiopiæ, & Regnorum Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Pretioſo Ioanni ipſius Aethiopiæ Imperatori Illuſtri ſubditorum, & Andreæ Hierapolenſi, & Melchiori Nicenſi electo, & eorum cuilibet.

IVLIVS, &c.

Dilecti filij ſalutem, &c. Cùm nos nuper Patriarchali Æthiopiæ, & Regnorum Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Pretioſo Ioanni ipſius Æthiopiæ Imperatori Illuſtri ſubditorum de tui, Fili Ioannes, & Ierapolenſi de tui, Fili Andrea, ac Nicenſi Eccleſijs de tui, Fili Melchior perſonis nobis, & Fratribus noſtris ob veſtrorum exigentiam meritorum acceptis de ipſorum Fratrum conſilio Apoſtolica auctoritate prouiderimus, præficiendo te Fili Ioannes in Patriarcham Patriarchalis, & te Fili Andrea Hierapolenſi, & te Fili Melchior Nicenſi Eccleſijs Epiſcopos, & Paſtores, tibi Ioannes quoad vixeris, & dictæ Eccleſię Patriarchali præfueris in eiuſdem Eccleſiæ regimine, & adminiſtratione in ſpiritualibus, & temporalibus, vos Filij Andrea, & Melchior

in

Digitized by Google

in Coadiutores cum plena, libera, & omnimo-
da facultate, poteſtate, & auctoritate omnia,
& ſingula, quæ ad huiuſmodi Coadiutoriæ offi-
cium de iure, vel conſuetudine pertinent, facien-
di, ſub certis modo, & forma, tunc expreſſis de
ſimili conſilio conſtituerimus, & deputaueri-
mus, ac dictæ Eccleſiæ Patriarchali in certos, &
tunc expreſſos euentus de perſonis veſtris ex cer-
tis tunc expreſſis modo, & forma prouiderimus,
confirmando etiam vos dictę Eccleſię Patriarchali
in Patriarchas, & Paſtores, prout in diuerſis
noſtris inde confectis literis pleniùs continetur,
voſque in ſuſceptione muneris conſecrationis vo-
bis dicta auctoritate impendendi, quod limina
Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ſingulis
biennijs, ſeù certis alijs temporibus per vos,
vel veſtros Nuntios viſitabitis iuraturi ſitis:
Nos ſtatus veſtri quieti conſulere volentes vobis,
& cuilibet veſtrum, quòd quoad vixeritis, & ex-
tra Europam reſederitis, vt limina Apoſtolo-
rum huiuſmodi per vos, vel alium viſitare mini-
mè teneamini, nec ad id à quoquam inuiti com-
pelli poſſitis, dicta auctoritate per præſentes
concedimus, & indulgemus, &c. *Datum Romæ
apud Sanctum Petrum, &c. die XXI. Februarij
MDLV. Anno V.*

Societatis Ieſu Religioſi in Æthiopiã mittũtur.

27 Coniunxere ſe ijs Præſulibus è Societate
Ieſu delectis alij Sodales ſacerdotio, & doctrina
inſignes, vt ſacris Concionibus, & colloquijs
veterem Dioſcori, atque Euthychetis impietatem
confutarent, errorumque tenebras doctrinæ lu-
ce diſcuterent. Vt vero ab his Euangelicis præ-
conibus grauiſſimi labores, deficiente à ſuſce-
pta pia mente Claudio Æthiopum Imperatore,
exantlati fuerint, dicetur inferiùs; nunc fœlices
per Indos, & Iaponios Euangelij progreſſus con-
iungamus.

In India plures Neophyti ob ſuſceptam Chri-
ſti Fidem ſumma conſtantia grauiora paſſi ad
mortem vſque eam retinuerunt, de quibus in
Comentarijs in Oriente hæc referuntur.

Comment. rerum à Soc. Ieſu in Oriente geſtar. p. 38.

,, [Circa Perſicum Sinum anno à Deipara Vir-
,, gine MDLIV. Turcæ nauem cepere, qua præ-
,, ter Luſitanos Neophyti vehebantur, Malaua-
,, res adoleſcentuli ſex circiter, & triginta ab
,, nono ętatis anno ad ſeptimum vſque decimum
,, Hos Mauri à Chriſto ad Mahometem tradu-
,, cere ſumma ope alternis blandiendo, minan-
,, doque fruſtra conati, ad verbera denique, &
,, varios cruciatus deſcendunt. Adduntur ad

Pro tuenda fide fortiter certant vſque ad mortem Orientales Indi.

,, cæteram immanitatem, atque ſæuitiam ſtil-
,, læ adipis igne liquati, quę cùm tormenta,
,, multaſque prætera iniurias, puerorum egre-
,, gia virtus, fideſque contemneret; vi denique
,, arreptum vnum ex ijs circumcidunt inuitum,
,, ac renitentem, quem deindè cum Mahome-
,, tanum eſſe iam Turcæ dicerent, cauillantes,
,, atque tentantes, ille vtique pernegare, cor-
,, pus tantùm violatum eſſe, non animum affir-
,, mare, proindè ſe non minùs Chriſtianum eſ-
,, ſe, quàm antea.] Interiectis nonnullis, de
Amboinenſibus pro Chriſto à Mauris grauiſſimè
vexatis hęc adduntur.

,, Illud verò, quod in Amboino annis ſupe-
,, rioribus contigit, cùm veterum vtique Mar-
,, tyrum illorum fide, ac fortitudine compa-
,, randum videtur, non modò quòd multi Neo-
,, phytorum vici pro veritate Euangelica ſanè
,, direpti, omnes etiam Incolæ alicubi ad vnum
,, crudeliter cæſi, verùm etiam, quòd pluri-
,, mùm à Barbaris genere feritatis inaudito con-
,, ſumpti ſunt, præciſos quippè viuentibus bra-
,, chiorum toros, ac tibiarum articulos inſpe-
,, ctantibus ipſis igne torrebant Barbari, vora-
,, bantque paulatim, cætera quoque corporum
,, membra laniantes, quoad Neophyti lento
,, cruciatu confecti animam Domino redderent,
,, quorum aliquot ad extremum vſque ſpiritum
,, ſalutares illas voces, *Ieſus Maria*, exaudieban-
,, tur, iterantes identidem, vt interim illos
,, omittam, qui in acerbam ſeruitutem aliò, at-
,, que aliò abducti ſunt: atque hæc propterea
,, quod à Mauris obſeſſi Crucis ſignum, quod
,, in ſingulis Chriſtianorum vicis publicè collo-
,, cari conſueuit, refixum, atque ad mœroris
,, indicium atra veſte inuolutum, ne in Mauro-
,, rum contumelioſas manus veniret, humi de-
,, foderant.

Floret fides in Inſula Iaponiæ ob miracula ibi oſtenſa.

28 Apud Iaponios, quibus Sanctus Franciſ-
cus Xauerius Euangelicam lucem intulerat, Chri-
ſtiana fides efflоruit, inſignibus miraculis con-
firmata à Deo, qui Eccleſiæ ſuę plures ab Idolo-
rum cultu reuocatos adiunxit, de quibus Pe-
trus Alcacer ab ijs edoctus ſocijs Europęis hæc
ſcripſit.

Petrus Alcacer in lit. quę ext. in com. rer. Indic. p. 90.

,, Dominus Noſter in hac terra pro rei neceſſi-
,, tate Diuinam Baptiſmi vim miraculis multis
,, illuſtrat. Non procul Bungo complures per
,, Baptiſmum expiati cùm eſſent, vnus ex ijs cœ-
,, cus tredecim natus annos, ſimul ac baptiza-
,, tus eſt, integrum oculorum lumen recepit,
,, quæ res Neophytorum animos magnopere
,, confirmauit. (Et infra.)

,, Chriſtianus quidam paralyſi duorum trium-
,, ue menſium laborauerat, is magicis artibus
,, (de gentis more) dum à propinquis curatur,
,, etiam mutus efficitur, cuius caſum miſeratus
,, amicus item Chriſtianus cœleſtis aquę laua-
,, cro, quam ſumpſerat domi noſtrę, conſpergit
,, hominem, ille ſurrexit ſtatim, & locutus eſt,
,, noſtroſque conuenit. Hiſce, atque alijs hu-
,, iuſmodi remedijs Chriſtianam rem in hac ter-
,, ra Dominus pro ſua bonitate ſuſtentat, cui
,, gratię agendę ſunt eo magis, quo maior eſt
,, cùm Iaponiorum cœcitas omnium, tùm prę-
,, cipuè Bonziorum, quorum aliqui in montem
,, ad phanum quoddam Idolorum ad piacula
,, per inediam expianda ſe recipiunt; Marty-
,, rum verò Dęmonis ſumma iniri vix poteſt.
,, Simulacrum eſt excelſa admodum in Arce
,, poſitum, ex eo loco in honorem Idoli ſemet
,, Iaponij pręcipitantes intereunt: ij poſt mor-
,, tem vulgò Sancti exiſtimantur, alij nauis
,, alueo de induſtria perforato merguntur, ſe-
,, que hoc mortis genere miſeri certam conſequi
,, beatitudinem putant, perſuaſit enim huic
,, genti Diabolus, rem valdè honorificam eſſe,
,, mortem ſibi vltrò conſciſcere.

Goa MDLIV.

Inſigne aliud miraculum narrat Eduardus à
Sylua editum à Neophyto Iaponio, qui conci-
uem à malo ſpiritu occluſis faucibus penè pręfo-
catum liberauit, Chriſtoque lucrifecit.

Ib. p. 104.

,, 29 Neophytus (inquit) Antonius nomi-
,, ne reperit hominem, qui ab Dęmone ſeptem
,, iam diebus ita pręfocabatur, vt nihil, ne-
,, que eſculentum, neque poculentum per fau-
,, ces poſſet demittere. Hunc miſeratus Anto-
,, nius, & ſimul recordatus latronis eius, cui
,, culpam ſuppliciter agnoſcenti Dominus No-
,, ſter Ieſus Chriſtus ignouerat, aquam in vas
,, infundit, expiatque manu ſua per ſignum Cru-

Duartes à Sylua in lit.

,, cis:

Digitized by Google

,, cis : deindè hortatur ęgrotum, vt peccatorum
,, ſuorum agat pœnitentiam, & credat in eum,
,, à quo conditus fuerat, vt ſalutem poſſit acci-
,, pere. Annuit ęgrotus, & continuò porre-
,, ctum ſibi poculum aquę totum penitùs hſuſit,
,, appoſitumque orizę pabulum ſine lsbore
,, comedit. Quę res ęgrotum ita permouit,
,, vt cùm primùm per corporis vires liceret, ad
,, nos conferre ſeſe Chriſtianę Religionis ſuſci-
,, piendę cauſa decreuerit, itaque fecit, omnem
,, ſuperſtitionem abiecit, Chriſtianos ritus, ac
,, precationes edidicit, paucíſque poſt diebus
,, mortuus eſt.

In India quoque Occidentali apud Braſilios bsrbarie immaniſſimos propagata Religio, miraculiſque colluſtrata eſt. Piratimgani conſilio Chriſtianę Msrronę, quę virum gentis more in bello conuitata erat, cùm frontem Crucis ſigno armaſſent, aduerſas Bsrbarorum, qui longè numero ſuperiores erant, acies deleuerunt, vel ceperunt, vel in fugam auerterunt nullis deſideratis, aut vulneratis, duobus exceptis, qui ſalutare conſilium contempſerant, quorum alter extinctus, alter ſpiculo tranſuerberatus: quas verò ærumnas, quoſque labores Euangelici Viri Societatis Ieſu pro Barbsris Chriſtiana fide informandis tolerarent, ex Ioſephi Ancietę de re Euangelica optimè meriti literis ad Sanctum Ignarium Auguſto menſe huius anni datis recognoſca-

Orlandin. hiſt. Societ. Ieſu lib. 14. num. 113.

,, mus. [Ab Ianuario (inquit) vſque in pręſens
,, nonunnquam plus viginti (ſimul enim pueri
,, Catechiſtę degebant) in paupercula domo
,, luto, & lignis contexta, paleis cooperta,
,, qustuordecim paſſus longa, decem lata man-
,, ſimus. Ibi Schola, ibi Valetudinarium, ibi
,, Dormitorium, Cœnaculum item, & coqui-
,, na, & penus ſimul ſunt, nec tamen amplarum
,, habitationum, quibus alibi fratres noſtri vtun-
,, tur, nos mouet deſiderium, ſiquidem Domi-
,, nus noſter Ieſus Chriſtus in arctiore loco poſi-
,, tus eſt, cùm in paupere Præſepi inter duo bru-
,, ta animalia voluit naſci, multò verò srctiſſi-
,, mo, cùm in Cruce pro nobis dignatus eſt
,, mori.] Porrò domus anguſtijs (ſubdit Or-
,, landinus) cætera vita erat conſentiens, fruſta
,, nauticorum velorum, quæ Nautarum dabat
,, benignitas, atro tincta ipſimet ſibi concinna-
,, bant in tunicas, potio erat aqua ex milio cocta,
,, eſca legumen fermè, vel olera, vel aliquid
,, mandiocæ (id eſt ligneæ illi farinæ vocabu-
,, lum) nec ſemel exhauſto funditùs domeſtico
,, penu, opportuno in tempore, & quidem vn-
,, dè minimè ſperabatur, pauperibus ſuis Pater
,, cœleſtis dona ſua ſubmiſit.

30 Non multò fœliciore opulentia, & lautitia potiebantur Sacerdores, qui in alijs Americę Prouincijs Carolo Imperatori obnoxijs Euangelium inter Barbsros proferebsnt, vel Hiſpanis in eorum colonijs Sacramenta conferebant: quare ſęculares Sacerdotes, qui tanto ambitu optima Sacerdotia in Europa conſectantur, à gerendo in ijs Regionibus incultis Sscerdotio vehementer refugiebant, ob quorum inopiam, cùm Hiſpanę Noui Orbis Colonię grauiſſimè apud Philippum Hiſpanię Principem ſe deſtirutas Sacerdotibus quererentur, Pontifex ab eo de re certior factus ſanxit, vt Prędicatores, Minoritæ, & Auguſtiniani inuitis etiam Prępoſitis ad id munus accerſerentur, qua de re hęc mandsta tribus Pręſulibus Hiſpsnis data ſuere.

Pro fide amplificāda in America Iulius III. Religioſos elegit.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopo Hiſpalenſi, & Abulenſi, ac Antonio de Fonſeca olim Pampilonenſi Epiſcopis, ac eorum cuilibet.

Iul. II lib. bre fig. nu. 2887. 190.

Venerabiles Fratres ſalutem. Cùm ſicut Chariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus Anglię Rex Illuſtris, qui etiam Hiſpaniarum Princeps exiſtit, & Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto Genitori ſuo, qui etiam Hiſpaniarum Rex Catholicus exiſtit, à Regnis Hiſpaniarum abſente Regna huiuſmodi ad præſens adminiſtrat, Nobis nuper exponi fecit, quòd in Inſulis, & Terris Indiarum Maris Oceani, auſpicijs eiuſdem Caroli Imperstoris hsctenùs repertis, ſeù certa earum parte magna ſit penuria Religioſarum, & aliarum Eccleſisſticarum perſonarum, quæ populos illarum partium ad orthodoxam fidem, & verum Dei cultum conuertere, & conuerſos Bsptiſmatis lauacro regenerare, ac in eadem fide inſtruere, & confirmare, eiſque verbum Dei prædicare, & Redemptoris Noſtri Domini Ieſu Chriſti Euangelium annunciare ſciant, & velint, & licèt ipſi Carolus Imperator, & Philippus Rex iamdudum procurauerint, quas plures potuerunt religioſas, & alias Eccleſiaſticas perſonas ad præmiſſa idoneas, & habiles ad eas Inſulas, & Terras, ſeù partem huiuſmodi tranſmittere, nihilominùs ob numeroſitatem Populorum eorundem, qui hsctenùs illuc acceſſerunt, religioſę, & alię Eccleſiaſticæ perſonæ ad præmiſſa non ſufficiant, ſed ad ea multò plures requirantur, & Generales, & Prouinciales Magiſtri, & Miniſtri, necnon Priores, & Guardiani Fratrum Prædicatorum, & Minorum, ac Heremitarum Sancti Auguſtini Ordinum, tot quot opus eſt, Ordinum ſuorum profeſſores ad Inſulas, & Terras, ſeù partem huiuſmodi tranſmittendos conſignare grauentur, in animarum ſingularum perſonarum, Populorumque huiuſmodi, qui ſæpè, ſine Baptiſmstis gratia, aut Pænitentiæ, ſeù Euchariſtiæ Sacramento decedunt, perniciem, idem Philippus Rex nobis humiliter ſupplicari fecit, vt omnibus, & ſingulis Ordinum prædictorum profeſſoribus ad præmiſſa idoneis, & habilibus, qui ad Inſulas, & Terras ſeù partem huiuſmodi pro præmiſſis exequendis ſe conferre voluerint, illuc etism abſque Superiorum ſuorum licentia liberè accedendi facultatem concedere, aliaſque in præmiſſis opportuuè prouidere de benignitate Apoſtolica dignsremur. Nos igitur de præmiſſis certam notitiam non habentes, & Populorum eorundem conuerſionem, regenerationem, ac inſtructionem, & confirmationem ſinceris deſiderantes affectibus, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, Fraternitsti Veſtrę per præſentes committimus, & mandamus, qusteuùs vos, vel duo, aut vnus veſtrū conſideratis omnibus præmiſſis, ac eorum circumſtantijs vniuerſis, tot quot vobis neceſſarij videbuntur, dictorum Ordinum profeſſoribus ad præmiſſa idoneis, & habilibus, qui ad Inſulas, & Terras, ſeù partem huiuſmodi pro præmiſſis exequendis ſe conferre voluerint, licentia Superiorum ſuorum petita, & ſi abſque rationabili cauſa esm denegari vobis viſum fuerit, ſuper quo conſcientiam veſtram oneramus, tunc abſque dictorum Superiorum licentia liberè sccedendi facultatem, & poteſtstem ſimul, vel ſucceſſiuè concedere. (Et infrà) auctoritate noſtra curetis, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum &c. die XX. Iulij MDLV. Anno V.*

Surius in commen. hoc anno.

31 Accepit hoc ineunte anoo grauiſſimum vulnus Luſitania extiocto Ioanne Luſitaniæ Principe in florentiſſima adoleſcentia. Hic Ioannam Caroli Cæſaris filiam vxorem prægnantem reliquit, quæ Sebaſtianum Regem, qui calamitati-
,, bus ſuis ioclaruit, enixa eſt. [O quàm mul-
,, ti (inquit Surius) in rerum omoium ſumma
,, affluentia tùm auferuotur ex hac luce, cùm
,, eam primùm incipiuot intueri, & tameo io
,, tanta miſeræ huius vitæ incertitudine, quotus
,, quiſque eſt, qui non ſibi Neſtoreos propemo-
,, dum polliceatur annos.] Confectum mœrore parentem Ioannem III. Regem Pontifex ſubiectis ſolari, atque piè erigere ad Chriſtianam conſtantiam conatus eſt, miſitque Internuntium, qui verbis ſacris illius dolorem demulceret.

Regi Portugalliæ.

Iul. III. lib. breu. 8. ſig. n. 2888. p. 163.

Chariſſime, &c. Etſi libenter vſurpare ſolemus omnia erga Maieſtatem Tuam amantiſſimi, & beneuoleotiſſimi Pontificis officia, ſicuti quidem & tuæ eximiæ pietati, & ſingularibus in Chriſtianam Rempublicam, atque in hanc Apoſtolicam Sedem meritis maximè conuenit, tamen hoc officium, quo erga eandem Tuam Maieſtatem fungi hoc tempore cogimur, cùm nobis de grauiſſimis eius incommodis, cui illi dolendum ſit, non tàm libenter facimus, quam neceſſariò, tantum enim moleſtiæ ex clariſſimi Principis filij tui immatura morte cepimus, vel propter illius nobis ereptam virtutem, vel propter grauem Tuæ Maieſtatis, Regiæque tuæ familiæ in eo factam iacturam, vt nequeamus in eo argumento, ſine magno dolore verſari, & tamen noſter ſummus erga Maieſtatem Tuam amor, qui nobis cauſam doloris præbuit, idem etiam adiumenta ad pium hoc officium ei perſoluendum ſubminiſtrabit, prætertim cùm ad eum Regem ſcribamus, quem propter excelſam animi virtutem, atque prudentiam obedieotia, & ſpe in ſummum Deum ſubnixam, rationes ad iſtum ſubleuandum caſum accommodatas non tàm ab alijs expectare, quàm ipſummet tuo conſilio præripere, ac præoccupare non dubitemus, & ſanè, niſi illa nobis tali tempore ſuccurrat ex Deo, & Diuinis præceptis, promiſſionibuſque ducta conſolatio, quæ nos ab humanarum rerum cogitatione auellat, totoſque ad cœleſtium bonorum, & uturæ beatioris vitę meditationem transferat difficile eſſet ex humanis rationibus humaois hiſce incommodis idoneam ſolatij medicinam reperire, ſed nos, qui in eum credimus, cuius in morte mors noſtra ita abſorpta eſt, vt eadem ad longè fœliciorem, pacatioremque vitam aditum nobis aperiat, & qui certò confidimus huius Mundi tribulationes, & ærumnas Chriſtianis hominibus probationem, ſalutemque operari, facilè ſenſus, affectuſque noſtros ab humanarum rerum perturbationibus reuocatos Dei Optimi Maximi voluntati, & rectæ in eo rationi ſubijcimus, atque hæc omnium piorum, qui in Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto ſuas degendæ vitæ ratioues, atque conſilia fixa, & locata habent, communis eſt conſolatio. Tua verò Maieſtas multas præterea proprias habet, ex ſuis etiam domeſticis rebus, ſui doloris leniendi cauſas, atque illam in primis, quod idem videlicet clemens, ac miſericors Dominus hoc ipſo afflictionis tempore, ita cum ea benigniter egit, vt graui illi inflicto vulneri eiuſdem ſimul vulneris medicinam, curationemque attulerit. Nepote enim tibi, veſtroque præclaro generi io demortui filij locum (vt ad nos ſecundis Nuntijs allatum eſt) paulò poſt reddito noo tam quidem ille Maieſtatem Tuam grata liberorum ſucceſſione, aut Familiam veſtram præſtantiſſimi generis ſobole priuare, quam illam in magis diuturnum tempus prorogare voluiſſe ſe oſtendit: quę quidem omnia tametſi Maieſtatem Tuam pro ſua grauitate, ac pietate diligenter ſecum cogitare, & io omnibus Deo gratias agere oon dubitamus, tamen noſtræ quoque partes videotur eſſe eam, vt ita faciat, etiam atque etiam in Domino hortari, & rogare, quod vt cumulatiùs, & magis, vt noſtri animi affectio nos ſuaderet efficeremus, non contenti hoc literarum officio miſimus ad Maieſtatem Tuam dedita opera, dilectum filium Ioannem Franciſcum Comendonum Camerarium noſtrum, hominem propter eius fidem, & probitatem valdè nobis probatum, & gratum, qui viua inſuper voce noſtram paternam erga Maieſtatem Tuam charitatem, coniunctamque cum ea ſuorum incommodorum mœſtitiam pluribus verbis deferat, cuius noſtri officij illum ſcilicet maximum, & optatiſſimum fructum expectamus, ſi id, quò magis, & vti tuo tempori debitum, eò minùs ad tuum ſanandum dolorem, quod tua ætas hunc caſum ſatis per ſe toleranter ferret, neceſſarium fuiſſe intellexerimus.

Datum Romæ apud S. Petrum die I. Ap. MDLIV. Anno V.

32 Eluxit hoc anno Conimbricæ in Luſitania inſigne Diuinæ Miſericordiæ exemplum in perditiſſimo homuncione, qui ſe deuouerat Sathanæ, ab eoque iuſtè tortus perfugit ad Confeſſarium ſuum, a quo Sacramentorum beneficio à
,, tyrannide Sathanæ vindicatus eſt. [Is (in-
,, quit Orlandinus) peccatorum turpitudine
,, quodammodo obrutus, atque oppreſſus ferre
,, ſe ipſe non poterat, & vt ſui ipſius iudex, &
,, carnifex eſſet, ſibimet exitium, atque per-
,, niciem vitæ deſperatione parabat, venenum
,, hauſerat, ampliùs Hebdomada, certam po-
,, tionem ieiunus hauſit obſtinatus mori, cùm-
,, que multis indagatis ſui interimendi vijs,
,, oulla, Deo prohibente & miſerante, proce-
,, deret, ad extremum Sathanæ ſe dedidit, to-
,, tumque ſe ei animo, & corpore mancipauit.
,, Mox eius tyrannidem, cuius ſe mancipium
,, fecerat, eſt expertus, tot, tantiſque ex eo die
,, doloribus tortus, tot animi cruciatus ango-
,, ribus, vt ad eius iocondiros clamores, &
,, miſeros vlulatus omnis vicinitas expaueſce-
,, ret. Ea re cognita, Religioſi Cœnobitę qui-
,, dam authores fuere propinquis, atque do-
,, meſticis, vt deduceretur ad noſtros, quem
,, vt Leo Rector (nempè Collegij Conimbri-
,, cenſis) aſpexit, & quem miſer deueniſſet io
,, locum, percunctando cognouit, ad Diuina
,, ſe præſidia contulit, preces indixit ſuis, &
,, ipſe ſupplex, humiliſque Dei miſericordiam
,, elicuit, deinde aggreſſus hominem de ſpe
,, deiectum erigit, & ad ſpem reuocat, agit de
,, animo componendo, & ſaucio pectore per-
,, ſanando, reditum io gratiam cum offenſo
,, Deo, qui benignus, & miſericors eſſet, &
,, pręſtabilis ſuper malitia, pollicetur, modò
,, per humilem confeſſionem, & anteactę vitæ
,, deteſtationem virus euomat peccatorum,
,, quod vt pacatiùs faciat, liberationem etiam
,, angorum, atque dolorum, quibus conflicta-
,, batur, exorat diutiùs, impetrat, & ſpe bona
,, completum excipit confitentem. Ab ea con-

,, leſſione omnia de cętero ei fuere tranquilla, ,, conualuitque corpore pariter, & animo, ini- ,, toque vitę melioris initio, perſeuerantiam, ,, magna ſpe ſalutis æternæ ad extremum vſque ,, retinuit.

IESV CHRISTI

Anno 1555.

IVLII III. Ann. 6. MARCELLI II. & PAVLI IV. Anno 1. CAROLI V. ROMAN. IMP. Anno 37.

1 ANNO à partu Virginis quinquageſimo quinto ſupra milleſimum quingenteſimum Indictione decima tertia, refloreſcente in Anglia Catholica Religione, cùm Pontificatus ſui fructus ſuauiſſimos decerperet Iulius III. è viuis ereptus eſt, cui Marcellus II. ſuccedens potiùs Orbi Chriſtiano oſtenſus, quàm datus eſt, quem Paulus IV. excepit, de cuius geſtis antequam agamus, quæ ad Iulium III. & Marcellum II. ſpectant, priùs delibabimus. Delibutus ingenti gaudio Iulius III. ob conciliatam Romanæ Eccleſiæ, ad eiuſque obſequium Angliam extremo ſuperiore anno reuocatam, hoc ineunte anno fęlices extinctę in eo Regno hæreſeos, aſſertæque orthodoxæ Religionis ſucceſſus Carolo Imperatori ſignificauit, ac etiam Philippi filij Regis, ac Marię Reginę pietatem in tàm pręclaro opere his literis commendauit.

Carolo Imperatori.

Iul. III. apud Paul. IV. libr. breu. ſig. 2892. p. 82.

Ea fuit Clementiſſimi Dei miſericordia in Angliæ Regno Reipublicæ Chriſtianæ, Fideique Orthodoxæ, & Religioni Catholicæ reſtituendo, tantaque virtute, ac pietate Sereniſſimi eius Rex, & Regina id nobiſcum procurarunt, vt de tanto beneficio gratias agendi eorum Serenitatibus, gratulandi, ac priuatim, & publicè quoduis genus lætitiæ, plauſuſque effundendi vix adhuc vllum finem inuenire poſſimus, &c. *Datum Romæ die XVII. Ianuarij MDLV. Pontificatus noſtri Anno V.*

Indictæ ſupplicationes pro reddendis gratijs Deo, ob reditum Angliæ ad fidem Catholicam.

Peractæ ſunt in Vrbe celeberrimo ritu ſolemnes ſupplicationes, pro reddendis Numini gratijs, atque publicæ lætitiæ feſtiua ſigna celebrata, miſſus etiam ad Philippum Regem, Mariamque Reginam Angliæ Internuntius, qui ipſis de amplificata, prouectaque Numinis gloria Iulij nomine gratularetur datis ad eoſdem hiſce literis.

Chariſſimis in Chriſto filijs noſtris Philippo Regi, & Mariæ Reginæ Angliæ Illuſtribus Fidei Defenſoribus.

Ext. apud Paul. IV. lib. bre. ſig. n. 2891. p. 23. & in alio ſig. n. 1892. p. 93.

2 Chariſſimi in Chriſto filij noſtri ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Vt primum è Serenitatis Veſtræ literis reconciliationi Regni iſtius Nobiliſſimi cum Domino noſtro Ieſu Chriſto, ac fidei, & obedientiæ nobis, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Sedique Apoſtolicæ reſtitutæ fœliciſſimum Nuntium accepimus, quas Omnipotenti Deo ſolemni Miſſa à nobis ipſis celebrata, decretis ſupplicationibus, Iubileo indicto gratias egerimus, qui tàm neceſſario tempore iſthic plebem ſuam viſitarit, & eius redemptionem fecerit, quibus in Cœlum laudibus vtrumque veſtrum extulerimus, quantoque animi gaudio vobis gratulati ſimus, qui miſericordiæ illius magnitudinem tanta Nobiſcum virtute, ac pietate tantopere procuraſtis, quam è populo iſto veſtro vniuerſo eos perbeatos meritò appellauerimus, qui tamdiù diſperſi, atque ab recta aberrantes in vnum tandem congregati ambulant in via Domini, quotnam denique, & qualia cordis noſtri tanto Dei beneficio recreati, tamquè exultantis, tùm publicè, tùm priuatim lætitiæ dederimus ſigna, quam hilaritatem, quos plauſus per hanc Almam Vrbem Vniuerſam, totamque ditionem noſtram excitauerimus, multorum vndique & literis, & internuntijs Serenitates Veſtras non ſemel audiuiſſe pro certo habemus, ſed etſi cæteris omnibus ad verum, cuiuſque ſolatium, & iucunditatem nulla non ex parte putamus ſatisfeciſſe, in eo tamen nos nunquam conquieuiſſemus, niſi Veſtris Serenitatibus viua alicuius voce, & quæ vobiſcum hucuſque conticuimus, & quæ nunc his literis ſcripſimus pluribus, atque expreſſiùs ſignificaremus, &c. Miſſus eſt ea de cauſa Antonius Auguſtinus Sacri Palatij Rotæ Auditor. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXVII. Ianuarij MDLV. Pontificatus noſtri Anno V.*

Cardinalis Moronus Legatus mittitur in Germaniam, pro rebus fidei,

3 Reuocatæ ad Eccleſiæ gremium Angliæ ſucceſſu exultans Iulius ſtudia omnia ad Germanos ad obſequium Sedis Apoſtolicæ traducendos conuertit, atque Ioannem Cardinalem Moronum doctrina, & pietate ſpectatiſſimum ad Comitia Auguſtana Legatum decreuit, vt in ijs Dei gloriam, ac tot aberrantium animarum ſalutem promoueret, de qua Legatione fuſiùs agunt Acta Conſiſtorialia.

Extant Iulij literæ de miſſo in Germaniam Cardinale Morono ad Maximilianum Bohemiæ Regem, quibus eum rogauit, vt Legatum de Chriſti cultu prouehendo acturum benignè, & amanter audiret.

Maximiliano Bohemiæ Regi Illuſtri.

Ext. apud Paul. IV. lib. bre. ſig. n. 2891. p. 36.

4 Cùm Chariſſimus in Chriſto filius noſter Romanorum Rex Pater tuus de præſenti veſtro omnium in Auguſtano Conuentu nos non ſemel certiores reddidiſſet, dilectum filium Ioannem tit. Sancti Laurentij in Lucina Presbyterum Cardinalem Moronum noſtrum, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legatum in Germaniam mittendum eſſe cenſuimus, vt quamdiù conuentus celebraretur, iſthic præſtò eſſet, ac ſi quo modo, vel opera, vel conſilio vobis adiumento eſſe poſſe videretur, id pro Domini Noſtri Ieſu Chriſti honore, pro rerum veſtrarum perpetuo, ac fæliciſſimo ſtatu, proque noſtra, & Sedis eiuſdem dignitate omni cura, & diligentia præſtaret, cùm mandauerimus, vt tecum noſtris verbis nonnulla loqueretur, minimè dubitamus eam illi non minorem fidem, quàm nobis præſtituram eſſe, & viſuram libentiſſimè, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XVI. Februarij MDLV. Pontificatus noſtri Anno V.*

Proficiſci eundem Legatum iuſſit Iulius etiam ad Auguſtum Ducem Saxoniæ, Fridericum Comitem Palatinum Rheni, Electores, & Ioachimum Marchionem Brandeburgenſem, quibus eadem formula verborum conceptæ literę conſcriptę ſunt, in quarum inſcriptione dilectos filios vocat, vt paterni amoris ſignis ad mutuum amorem prouocaret, promiſitque illis, ſe iterum Concilium Oecumenicum coacturum, ſi eius decretis ſtare ſponderent, vt Pauli IV. literę teſtantur,

In

Francisc. Belcar. l. 26. n. 64.

In eam ſententiam etiam Ferdinandus Romanorum Rex Auguſtę nonis Februarij expoſueeat, Concilium ſępius cœptum varijs de cauſis diſſolutum fuiſſe: nunc poſtremò agendum, vt de Concilio omnes Imperij Ordines & inter ſe, & cum cęteris omnibus Chriſtianis conueniant; aut ſi id fieri non poteſt, & in aliud tempus differendum eſt, aliquę ineantut rationes, quibus interim Germania pace firma fruatur, & Sacri Miniſtri pia Religione Diuinum Numen ritè colant, cęterique Ordines mutua conſenſione conſpirent ad Turcarum contundenda molimina, cùm ex Chriſtianorum diſſenſionibus tyrannidem ſuam latiùs propagarint. Conuenerant perpauci Principes, atque adeò actio in nonas Martias extracta eſt.

Interim Lutheranę Sectę Principes Auguſtus Saxo Mauritij Frater, Ioachimus Brandeburgenſis Septem-Viri, Landtgrauius, atque alij Lutheranę claſſis Proceres Numburgum conuenerunt, de ſuis rebus conſulturi, maléque à Dęmone, & ſuis concionatoribus faſcinati, perſtandum in ſuſcepta Confeſſionis Auguſtanę hęreſi pari conſilio, conſenſuque decreuerunt, ac ne aduersùs Cęſarem conſpiraſſe viderentur, Carolum V. Cæſarem de actis Numburgi certiorem fecere, & ſe Paſſauienſis pactionis decreta amplexos perſtare in fide Auguſtana, donec Religionis controuerſiæ communi omnium Ordinum Imperij decreto, aſſentiente Cęſare, componerentur, non enim Conciliorum œcumenicorum Sacroſanctis decretis, Religioneque à Chriſto conſtituta obſtringi, ſed nouas Religiones fingi pro humana libidine volebant.

Idem ib. num. 65.

5 Nonis Martij cùm Auguſtanus conuentus iam amplior eſſet Principum, ac Legatorum Ciuitatum concurſu, diſceptari cęptum eſt de Religione, vti Ferdinandus Rex hortatus fuerat, quamuis Hæretici reniterentur, aſperrimiſque animis certatum eſt, Paſſauienſique decreto inſtaurato, Lutherani amplificandę Sectę, ac potentię ſuę ſtudio contendebant, vt quibuſuis etiam Sacris Catholicę profeſſionis Miniſtris liceret ad eorum impietatem, & caſtra deficere, & Principatus Eccleſiaſticos, & vectigalia ſacra retinere, ea namque ratione in ſpem efferebantur Catholicam Religionem ſenſim extinctum iri in Germania: contra reluctati ſunt Catholici Principes acerrimè, atque contenderunt, ſi quis Epiſcopus, vel Abbas, vel ſacræ functionis præfectus ad Lutheranam hæreſim deſciſceret, ea ſacra dignitate pelleretur, atque in eius locum ſubrogaretur alius, qui ſuſcepti Eccleſiaſtici muneris bonis omnibus potiretur. Ea contentio adeò exarſit, vt in plures Menſes extracta ſit, infęliciterque accidit, vt Ioannes Cardinalis Moronus Legatus ob inopinatam Iulij III. mortem (de qua dicetur inferiùs) Legationem ſuam abijceret, atque vnà cum Cardinale Truchſeſſio ad Romana Comitia remearet. Tandem vt Auguſtani illius conuentus Acta perſtringamus, VII. Kal. Octobris inſperata, ac funeſta ſanctio promulgata eſt, qua impietatis fræna laxata ſunt impijs: ne Cæſar, aut Ferdinandus Rex, aut alij Principes Lutheranam hæreſim profitentibus Religionis cauſa vllam moleſtiam exhibeant, vel illos ab impijs ritibus, vel edictis, vel pœnis, vel alijs cautionibus abducere nitantur, eoſdemque omnibus bonis ſuis vti, ac frui permittant, qua quidem ſanctione Carolus V. partam de Lutheranis victoriam penitùs proſtrauit, fructumque omnem corrupit: de quibus in Paulo IV. iterum agetur.

Lutheranæ hæreſis magis cōfirmatur in Germania.

Carolus V. deficit à tuenda Religione Catholica

Conſtabilita in Germania hæreſis latiùs in vicina Regna diffundi cœpit, vt ſuis locis lugendum erit, ac pia Iulij III. conſilia immatura morte oppreſſa ſunt, de qua antequam agamus, reliqua ad eum ſpectantia percurramus.

Panuin. vit. Iul. III.

6 Contulit Iulius in publico Cardinalium Senatu Philippo Angliæ Regi fiduciarium ius Regni Neapolitani, quod a Carolo Imperatore iam ante in eum transfuſum vnà cum Mediolanenſi, & Belgico Principatibus vidimus. Quòd verò illud Regnum ſupremo Pontificis imperio eſſet obnoxium, propterea à Iulio illius beneficiario iure indutus eſt, vt refert Panuinus his verbis,
„ Vt Catholico Principi par erat, Legatum Ro-
„ mam ad Pontificem miſit Piſcariæ Marchio-
„ nem, qui Regum veterum more Neapolitani
„ Regni, quod Romanæ Eccleſiæ beneficiarium
„ eſt, iureiurando dato legitimam poſſeſſionem
„ obtineret, quæ ei à Pontifice in publico Con-
„ ſiſtorio benignè conceſſa fuit.

Iulius III. in Regno Neapolitano Philippum Regē Hiſpanum confirmat

Traditum eſt Philippo hac de re à Iulio diploma, in quo expreſſæ ſunt leges ſingulæ, quibus veteri more accepti Pontificia beneficentia illius Regni ergò obſtringebatur, quas quidem leges admiſit Philippus, ſed eius literæ aurea Bulla conſignatæ ad Paulum IV. tantùm peruenere, vt dicetur inferius.

Paul. IV. in lit. 19. Octob. huius anni datis.

Tuendi quoque Iuris Eccleſiaſtici ſtudio Iulius, cùm Inſulæ Corſicæ Clerum grauiore iugo premi à Gallis, qui eius Inſulæ partem maximam Genuenſibus eripuerant, accepiſſet, Proregem Gallum monuit, ne Eccleſiaſticos iniquis oneribus fatigaret, & ſi qui aliquo facinore ſe obſtringerent, eorum cauſas ab Eccleſiaſtico Iudice agnoſci fineret, in eamque rem Præfectum iuri dicundo Eccleſiaſticis in Corſicæ Inſula decreuit.

Dilecto filio Nobili Viro Paulo de Thermes Locumtenenti Regis Chriſtianiſſimi in Inſula Corſicæ.

Ext. apud Paul. IV. lib. 8. breſig. num. 2891. f. 6.

7 Etſi ex ijs aliqui Genuenſes ſunt, atque idcircò, vt audiuimus, imperitæ multitudini in hoſtium numero habendi eſſe videntur, illud tamen memoria repetendum eſt, Sacerdotes Chriſtos Domini, non tàm terrenæ vllius Ciuitatis, quàm Sanctorum eſſe ciues, & domeſticos Dei, Deumque eandem ipſum iſtiuſmodi eorum iniuriarum vltorem eſſe ſeueriſſimum, è quibus tamen Sacerdotibus, ſi quid aliqui fortè commeruerunt, ſolis nobis à Deo in eos animaduertendi cognitio, & cura eſt demandata, quas ob res pro tua prudentia, ac probitate minimè dubitamus ea de his malis remedia Nobilitatem Tuam adhibituram, quæ has omnes querimonias compeſcant, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum die XXVI. Ianuarij MDLV. Anno V.*

Libertatē Eccleſiaſticam defendit Iulius III.

Extremo Iulij Pontificatu promota eſt actio Abyſſinæ gentis ad coniunctionem cum Romana Eccleſia reuocandæ, Interprete Ioanne Luſitaniæ Rege, qui Claudium Æthiopum Imperatorem permouit, vt abiecto Alexandrini Patriarchæ Schiſmatici, à quo Patriarcham accipere, ac iura petere conſueuerat, iugo, à Pontifice Romano totius Eccleſiæ toto Orbe diffuſæ ſupremo Antiſtite Patriarcham, & Epiſcopos Latinos depoſceret, qui Æthiopas depulſis veteribus erroribus, vero fidei Catholicæ lumine colluſtrarent, cùmque Societas Ieſu doctrinæ, & Sanctitatis fama latè Orientem, Occidentemque compleuiſſet,

Societatis Ieſu Patres in Æthiopiam mittuntur.

ſet, flagitauit, vt Patriarcha, ac duodecim Sacerdotes ex eadem Societate delecti mitterentur à Romano Pontifice. Præerat tùm Societati Ieſu Ignatius Loyola, quem eximia Sanctitas Diuinis in vita, & poſt mortem miraculis confirmata in Sanctorum ordinem euexit, is à Luſitano Rege Sacerdotes probitate, & eruditione ſacra inſignes ad eam Euangelicam expeditionem ſeligere iuſſus, re communicata cum Iulio Pontifice, præclaræ amplificandæ gloriæ Diuinæ occaſioni non defuit, ac literis exaratis ad Claudium Imperatorem, ipſum hortatus eſt, vt Dauidis Imperatoris Patris exemplo, qui miſſo Oratore Pontifici Romano, vt Chriſti in Terris Vicario, ac Petri Succeſſori obſequium detulerat, Romanam Eccleſiam coleret, cuius in cæteras omnes Primatum, ſupremamque auctoritatem pluribus argumentis illuſtrauit.

☞ *Domine mi in Domino noſtro Ieſu Chriſto, gratia Tuæ Celſitudini, & ſalus, & affluentia donorum ſpiritualium à Domino Noſtro Ieſu Chriſto.*

8. Ignatij literæ ad Abyſſinorum Imperatorem.

8 Sereniſſimus Portugalliæ Rex pro ea ſollicitudine, ac zelo, quem illi Deus Creator noſter, ac Dominus dedit, gloriæ Sancti ſui nominis, & ſalutis animarum, quæ vnigeniti eius Filij pretioſo Sanguine, & vita redemptæ ſunt, non ſemel oſtendit mihi per literas, pergratum ſibi fore, ſi è Religioſis noſtræ minimæ Societatis, quam vocant Ieſu, duodecim Viros deſignarem, è quibus ille Patriarcham vnum, duos Coaudîtores pariter, & Succeſſores eligeret, eiſdemque à Summo Chriſti Domini Noſtri Vicario ſuppliciter peteret auctoritatem, & ius, quo iure ad ſuas quiſque partes ritè obeundas ipſi cum Sacerdotibus alijs in tuæ Celſitudinis Regna tranſmitti poſſent. Ego pro eximijs inter cæteros Chriſtianos Principes, eiuſdem Sereniſſimi Regis Portugalliæ meritis erga Societatem noſtram vniuerſam, noſtraque viciſſim omnium in illum obſeruantia, & pietate fecí, quod iuſſerat, conſultòque ſequutus numerum, qui Chriſti Domini Noſtri Apoſtolorum eius Collegium referret, præter ipſum Patriarcham Sacerdotes duodecim ſupplementi, ac velut Seminarij cauſa, à corpore noſtro cunctos excerpſi, qui ad ſubleuandas, iuuandaſque animas tuæ Celſitudinis Imperio, ac ditioni ſubiectas ſeſe, & vitam ſuam in omnem laborem, atque diſcrimen offerent. Atque hoc libentiùs parui, quod præcipua quadam alacritate ſentio me, ſocioſque meos omnes ferri ad obſequium, & cultum Celſitudinis Tuæ, haud immeritò, quippè quæ inter tot circumfuſas vndique Nationes infidelium, & hoſtium nominis Chriſtiani, veſtigijs Maiorum ſuorum inſiſtens, ad conſeruandam, ac promouendam Chriſti Domini, ac Dei Noſtri Religionem, & gloriam diligenter incumbit, quam ipſam ob cauſam optandum fuerat, vti ad hæc tàm recta Tuæ Celſitudinis ſtudia, conatuſque, ſubſidium accederet ſpiritualium Patrum, quibus & legitima poteſtas ab hoc Sanctæ Sedis Apoſtolicæ faſtigio deriuata, & fidei Chriſtianæ pura, & ſyncera doctrina ſuppeteret, quæ nimirùm duæ ſunt illæ claues Regni Cœlorum, quas Chriſtus Dominus Noſter Sancto Petro, & omnibus, qui deinceps in eius ſolio erant ſeſſuri, promiſit priùs, dein ipſa re tradidit. Promiſit tantummodo cùm ad eum dixit, vt legimus apud Diuum Matthæum Euangeliſtam: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues Regni Cælorum, & quidquid ligaueris ſuper terram erit ligatum & in Cælis, & quidquid ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis.* Tradidit, ac promiſſa patrauit, cùm poſt Reſurrectionem, antequam in Cœlum aſcenderet, ſciſcitatus ex eo ter (quemadmodum affirmat Diuus Ioannes Euangeliſta) *Simon Bar Iona: Diligis me plus his?* ſubiunxit in ſingula reſponſa: *Paſce oues meas:* committens illi non partem aliquam ouium ſuarum, ſed totum prorsùs gregem vniuerſa cum plenitudine poteſtatis, ad alendos vitali Chriſtianæ Religionis pabulo cunctos vbique fideles, eoſdemque ad cœleſtia ſempiternæ Beatitudinis paſcua perducendos. Ac cæteris quidem Apoſtolis auctoritatem Chriſtus Dominus noſter impertijt delegatam, ac veluti extrà ordinem: at Sancto Petro, eiuſque Succeſſoribus ordinariam dedit, ac plenam, vti ab hoc Summo Paſtore, tanquam à fonte, reliqui animarum Paſtores peterent, eidemque acceptum ferrent, quidquid omninò iuris ad ſuum quiſque munus, ac regimen obtinerent, quod olim adumbraſſe per Eſaiam videtur Dominus, cùm de Eliachim loquens Pontifice Maximo: *Et dabo* (inquit) *clauem domus Dauid ſuper humerum eius, & aperiet, & non erit, qui claudat, claudet, & non erit, qui aperiat,* quo videlicet typo figuratus eſt Petrus, eiuſque Succeſſores, quibus datam integram poteſtatem declarant claues, conſuetum vtique ſymbolum, & inſigne pleni, atque abſoluti Dominij. Quæ cùm ita ſint, Celſitudo Tua gratias debet ingentes Domino Deo noſtro, quòd ipſa regnante potiſſimùm dignatus fuerit mittere veros animarum Paſtores, qui à Summo pendeant Paſtore, ac Vicario, quem reliquit in terris Ieſus Chriſtus Dominus Noſter, & quantamcumque habent poteſtatem, quæ ſanè perampla eſt, hanc ab eodem illo Vicario totam acceperint; nec ſine cauſa Patri, Auoque Tuæ Celſitudinis diſplicebat ſumi ab Vrbe Alexandria Patriarcham, quippè ſicuti diuulſum à corpore membrum, neque motum, neque ſenſum, neque omninò vitam à corpore accipit ſuo: ita Ægyptius Patriarcha, ſiuè ille Alexandriæ, ſiuè Memphi degat, cùm Schiſmaticus ſit, ac diſiunctus ab hac Sacroſancta Sede Apoſtolica, & ab Eccleſiæ totius Capite, Pontifice Summo videlicet, vitam gratiæ, & Paſtoralem auctoritatem, nec ſibi recipit ipſe, nec alteri cuipiam valet legitimam impertire. Eccleſia namque Catholica vna tantum eſt in Orbe terrarum, neque fieri poteſt, vt alia Romano Pontifici, alia pareat Alexandrino; vti Sponſus eius Chriſtus vnus eſt, ſic Sponſa illius vnica, de qua Salomon ait in Canticis ex perſona Chriſti Domini Noſtri: *Vna eſt columba mea.* (Et Oſeas Propheta): *Congregabuntur filij Iſraël, & filij Iuda pariter, & ponent ſibi caput vnum.* Et in eandem ſententiam multò deinde poſt Sanctus Ioannes: *Fiet vnum ouile, & vnus Paſtor.* Vna erat, quemadmodum in Geneſi legimus, Arca Noè, extra quam nulla omninò ſalus, vnum Tabernaculum, quod fabricatus eſt Moyſes, vnum Hieroſolymæ Templum à Salomone conditum, quo in Templo ſacrificare, & adorare oportebat. Vna cuius ſtaretur iudicio, Synagoga. Hæc nimirùm, vnicam Eccleſiam denotabant, quæ vna eſt iure; extra quam nihil boni, etenim qui cum eius corpore coniunctus non fuerit, nempè nullum à Chriſto Capite recipiet influxum gratiæ viuificantis animam, ac præparantis ad ſe-

Marginal notes:

Ext. apud Io. Petr. Maffeium lib. 16. & apud Orland. 324. hoc anno.

Primatus Pontificis illuſtratus ex Euangelio.

Prædictus ab Eſa.

Demonſtratur vnica Eccleſia in vno ſummo in terris capite.

Digitized by Google

felicitatem æternam. Huiuſce vnitatis declarandæ cauſa, in Symbolo canitur: *Credo vnam Sanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam*, damnatuſque à Sacris Concilijs error eſt, priuatas Eccleſias, ceu Alexandrinam, Conſtantinopolitanam, aut ſimiles dari, quæ communi omnium capiti ſubiunctæ non ſint, Pontifici Romano, ex quo perpetua ſerie ab ſancto vſque Petro, qui Chriſti Domini iuſſu, vti à Diuo Marcello Martyre traditum eſt, Romanam elegit Sedem, eamque ſuo cruore ſanciuit, perducti Romani Pontifices Vicarij Chriſti citrà controuerſiam à tot, ac tanta Sanctitate Doctoribus Latinis, Græcis, omniumque Nationum habiti, ab Sanctis Anachoretis, Epiſcopis, & alijs Confeſſoribus adorati, tot ſignis, atque miraculis, tot denique Martyrum, qui in hac fide, ac vnione Sanctæ Romanæ Eccleſiæ vitam profudere, teſtimonio comprobati ſunt. Meritò igitur conſentienti Epiſcoporum omnium voce, qui ad Chalcedonenſem conuenerant Synodum Papæ Leoni pariter acclamatum, Sanctiſſimus, Apoſtolicus Vniuerſalis, & in Conſtantienſi damnata eſt hæreſis negantium, ſuper omnes, & ſingulas omnium terrarum Eccleſias Primatum Romani Pontificis eminere. Ad quas tam diſertas, firmaſque Patrum ſanctiones atque decreta, Concilij quoque Florentini, quod ſub Eugenio IV. præter alias Nationes, à Græcis etiam, Armenijs, & Iacobitis tanto ſtudio celebratum eſt in hæc verba acceſſit auctoritas. Definimus Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Pontificem Romanum in Vniuerſum Orbem tenere Primatum, ac Succeſſorem eſſe Petri, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ Caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, & Doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro, paſcendi, regendi, & gubernandi vniuerſalem Eccleſiam à Domino Ieſu Chriſto poteſtatem plenam eſſe traditam.

9 Iure igitur Sereniſſimus Rex Dauid Tuæ Celſitudinis Genitor miſſo ad obſequium Romano Pontifici deferendum Legato, Sanctam hanc Sedem omnium Matrem, ac Principem agnouit, cùmque alia multa, & præclara ipſius pariter, & Tuæ Celſitudinis acta numerentur, tùm duo hæc eiuſmodi ſunt, vt eorum præſtantiam nulla vnquam obſcuratura videatur obliuio, ac proindè ab omnibus, qui ſub illo viuunt Imperio, immortales Auctori omnium bonorum Deo debentur gratiæ, pro tam ſingulari in eos beneficio veſtra duorum opera, induſtria, virtute collata, cum alter omnium primus ſe illius poteſtate, qui Chriſti vices gerit in terris, perpetuò fore profeſſus eſt, alter item primus dictum ab eodem Chriſti Vicario Patriarcham verum, ac legitimum Sacroſanctæ Sedis huiuſce filium in ſua Regna perduxerit. Etenim ſi in magni cuiuſdam beneficij loco habendum eſt, vt profectò eſt, inſitos eſſe corpori Myſtico Eccleſiæ Catholicæ, quod à Spiritu Sancto viuificatur, ac regitur, quam, Teſte Euangeliſta, idem Spiritus docet omnem veritatem, ſi eximium eſt, lucem ſanæ doctrinæ intueri, & Eccleſiæ fundamentis inſiſtere, quam Apoſtolus Paulus ad Timotheum ſcribens, domum Dei, columnam, & firmamentum veritatis appellat, cui ſe promiſit in æternum affore Chriſtus Dominus, inquiens; *Ecce ego vobiſcum ſum, vſque ad conſummationem ſæculi*, vt legimus apud Matthæum Euangeliſtam: eſt ſanè cur ſine fine gratulentur iſtę Nationes Deo Domino, & Conditori noſtro, cu-

Hæc columna eſt firmamentum veritatis.

ius prouidentia per tuam, parentumque Tuorum Celſitudinem tanto illos bono dignata eſt, præſertim cùm iure ſperandum ſit, ex hac ipſa conciliatione, conſenſuque fore, Chriſto Domino moderante, vt cum ſpiritualibus temporaria quoque incrementa non ſine amplificatione Imperij tui, & hoſtium abiectione proueniant. Sacerdotes, qui mittuntur iſthuc, omnes quidem, ſed pręcipuè Patriarcha, coadiutoreſque, ſucceſſoreſque eius duo ſpectata admodum virtute ſunt, & noſtra in Societate probati per omnia, ac propter illuſtrem charitatem, & exquiſitam, rectamque doctrinam ad hoc tanti momenti opus adſciti, neque verò illis animus in idipſum, aut alacritas deeſt, haud leui concepta fiducia labores ſuos, ad Chriſti Domini gloriam, Tuæ Celſitudinis rem, animarum auxilium pari cum operę pretio collocandi. Humanę quippè ſalutis amor illos, & Chriſti Domini aliqua ſaltem ex parte imitandi extimulat ſtudium, qui cruciatus, ac necem ſubijt libens, ac volens, vti mortales ab ęterna calamitate redimeret, aitque per Euangeliſtam, *Ego ſum Paſtor bonus: bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis*. Hoc exemplo incitati Patriarcha, & cęteri parati veniunt, non verbo dumtaxat, conſilioque & ſpiritualibus adiumentis, ſed ipſa morte, ſi res ferat, periclitantibus animis opitulari. Tua Celſitudo, quo interiorem illos ad conſuetudinem, ac familiaritatem admiſerit, eò maiorem, vt ſpero, capiet in Domino voluptatem. Iam verò quod pertinet ad fidem, ac pondus eorum, quę ab ipſis vel publicè, vel priuatim exponentur, non ignorat Celſitudo Tua, omnium (quatenùs ritè legati ſunt) ſed Patriarchę pręcipuè, dictis Apoſtolicę fidei pondus, & auctoritatem ineſſe, ac perindè illis, & Eccleſię credi oportere, cuius ab ipſis interpretanda ſunt verba, & ſententię. Et quoniam Chriſtifideles cunctos Eccleſię firmiter aſſentiri, eiuſque decretis obtemperare, & ſi quid exiſtat ambiguum, aut obſcurum eandem conſulere neceſſe eſt, non dubito quin tua excellens pietas, probitaſque publico edicto curatura ſit in ſuis Regnis, vti omnes omnium ordinum homines, tùm Patriarchę ipſius, tùm eorum, quos ille ſibi ſubſtituet, dicta, pręcepta, reſponſa citra vllam dubitationem ſequantur. Conſtat ex Deuteronomio de controuerſijs omnibus, ac nodis ad Synagogam Eccleſię prenuntiam referri ſolitum. Hinc illa quoque Chriſti Domini verba: *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi*: idipſum in Prouerbijs docet ſapientia Salomonis, cùm ait: *Ne dimittas praecepta Matris tuæ* (ea eſt Eccleſia) Et alibi. *Ne transgrediaris terminos, quos poſuerunt Patres tui*, ij ſunt ijdem Antiſtites. Denique tantum Eccleſię ſuę tribui, ac deferri vult Chriſtus Dominus, vt per Sanctum Euangeliſtam Lucam apertè denuntiet: *Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit*; & per Sanctum Matthęum: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus*, ex quo apparet, ne aures quidem prębendas ijs, qui alienum quippiam à ſenſu, & interpretatione Catholicę Eccleſię attulerint, Sancto quoque Paulo in Epiſtola ad Galatas id ipſum pręmonente, cùm ait: *Si aliud vobis Angelus de Cælo euangelizauerit, præter id quod euangelizauimus vobis, anathema ſit*. Ad ſummam hoc idem Sancti Doctores, Conciliorum Canones, fidelium omnium conſenſus, & conſuetudo planè demonſtrant, ac viciſſim Patriarchę, ac ſocijs pariter omni-

Nefas eſt ab eius decretis diſcedere.

omnibus certum eſt, ſianmque, Tuam Celſitudinem aſſiduo cultu, ſubmiſſione, atque etiam quoad fas, piumque ferat, indulgentia proſequi. Nos verò quotquot in hiſce terris è minima noſtra Societate retinemur, Tua Celſitudo ad omne obſequium paratiſſimos habeat. Noſtris quidem certè precibus, & Sacrificijs, vt iam inſtituimus, Deo ſupplicare pergemus, vt Regiam Celſitudinem Tuam, Regnumque iſtud ampliſſimum in Sancto Chriſti famulatu conſeruet, detque illi ita tranſire per bona temporalia, vt non amittat æterna. Idem ipſe Deus, ac Dominus Noſter omnibus nobis ad ſanctiſſimam ipſius voluntatem & clarè cernendam, & ritè exequendam perpetuum lumen, ac vires pro ſua bonitate ſuppeditet. *Romæ VII. Kalendas Martij MDLV.*

10 Ex delectis à Sancto Ignatio Religioſis Viris Societatis Ieſu creatus eſt Æthiopiæ Patriarcha Ioannes Nonnius; deſignati verò Epiſcopi Andreas de Ouiedo Hierapolitanus, Melchior autem Carnerus Nicænus, quos Iulius ob inſignes eorum virtutes ijs dignitatibus ornauit, ſanxitque in ampliſſimo Cardinalium Senatu, vt referunt Acta Conſiſtorialia.

Acta Conſiſtorialia MS. Car. Spada ſig. num. 134.

,, Romæ die Veneris XXIII. Ianuarij MDLV.
,, referente Reuerendiſſimo Camerario S. D. N.
,, prouidit Eccleſiæ Patriarchali Æthiopię, tùm
,, certo modo vacanti, de perſonis Domini Io-
,, annis Nonnij Presbyteri Societatis Ieſu Decre-
,, torum, & Theologiæ Profeſſoris, ipſumque
,, in Patriarcham præfecit.
,, Prouidit Eccleſię Hierapolenſi in partibus
,, Infidelium conſiſtenti, tunc certo modo va-
,, canti, de perſona Domini Andreæ de Ouiedo
,, Presbyteri eiuſdem Societatis Magiſtri in
,, Theologia curam, &c. committendo, & cum
,, indulto de non accedendo ad dictã Eccleſiam,
,, ac facultate exercendi Pontificalia in Ciuita-
,, te, & Diœceſi. Et inſuper volens fœlici ſuc-
,, ceſſui dictæ Patriarchalis Eccleſiæ conſulere,
,, eundem Andream electum eidem Ioanni ele-
,, cto Coadiutorem in regimine, & adminiſtra-
,, tione dictæ Patriarchalis Eccleſię, cum po-
,, teſtate, & iuriſdictione ex nunc, & poſtquam
,, munus conſecrationis ſuſceperit, quæ ordi-
,, nis Pontificalis exiſtunt, faciendi, conſtituit,
,, & deputauit. Et nihilominùs pro Ioanne ele-
,, cto cedente, vel decedente de perſona ipſius
,, Andreæ prædictę Eccleſię Patriarchali proui-
,, dit curam, &c. cum diſpenſatione ſi opus ſit,
,, vt Epiſcopus Hierapolenſis exiſtens officium
,, Coadiutoris huiuſmodi exercere, & illo vti,
,, & eo ceſſante poſſeſſionem dictę Patriarchalis
,, Eccleſię aſſequi valeat: ita quòd officio Coad-
,, iutoris huiuſmodi ceſſante dictus Andreas,
,, cùm primùm poſſeſſionem dictę Eccleſię Pa-
,, triarchalis aſſecutus fuerit, dicta Eccleſia Hie-
,, rapolenſis eo ipſo vacet.
,, 11 Prouidit Eccleſiæ Nicænæ in partibus
,, Infidelium conſiſtenti, tunc certo modo va-
,, canti de perſona Domini Melchioris Michae-
,, lis Carnero Presbyteri dictę Societatis Decre-
,, torum, & Theologiæ Profeſſoris curam, &c.
,, committendo, & ſibi de non accedendo ad
,, dictam Eccleſiam indulgendo. Et inſuper, Sua
,, Sanctitas volens eidem Patriarchali Eccleſiæ
,, vlterius conſulere, eundem Melchiorem ele-
,, ctum ſupradicto Andreæ Coadiutorem Ioan-
,, ni Patriarchæ, & Coadiutoria ſupradicto An-
,, dreę facta ceſſante Andreæ electo prædictis in
,, regimine, & adminiſtratione dictæ Patriarcha-
,, lis Eccleſię, cum ſimili, &c. conſtituit, &
,, deputauit. Et nihilominùs eidem Eccleſiæ
,, Patriarchali, Ioanni Patriarchę, poſt obi-
,, tum Andreæ, aut Andrea electo prædictis poſt
,, obitum Ioannis Patriarchæ prædictorum ce-
,, dente, vel decedente, de perſona ipſius Mel-
,, chioris electi prouidit, ipſumque, &c. ita
,, quòd cum primùm in vim poſteriorum proui-
,, ſionis, & præfectionis huiuſmodi poſſeſſio-
,, nem, seù quaſi dictæ Patriarchalis Eccleſiæ
,, aſſecutus fuerit in Eccleſia ipſa Nicæna exi-
,, ſtens poſſit officium Coadiutoris huiuſmodi
,, exercere, & illo vti, ac eo ceſſante, poſſeſ-
,, ſionem dictæ Patriarchalis Eccleſiæ aſſequi va-
,, leat.

Orlandin.

Dum noui illi Præſules, & Præcones Euangelici Æthiopico itineri ſe accingunt, Iulius è viuis migrauit, ac proinde profectionem in proximum annum extraxerunt, de qua inferiùs ſermo recurret. Quod ad Iulij obitum ſpectat de extremo eius morbo, & obitu hæc narrant Acta Conſiſtorialia.

Acta Conſ. MS. Car. Spada ſig. pag. 154.

,, 12 Romę die Veneris XXII. menſis Martij
,, MDLV. fuit Congregatio generalis coram
,, Sanctiſſimo Domino Noſtro, quia iam erat
,, de vita ſua deſperatus, in qua in ijs, quę ad
,, regimen, & adminiſtrationem omnium re-
,, rum Eccleſiæ ſpectabant, mandauit ſacro Col-
,, legio, vt prouideret, quo facto data bene-
,, dictione, multi ex Cardinalibus oſculati ſunt
,, eius manus.
,, Die Sabbati XXIII. Menſis Martij MDLV. in-
,, ter horam XIX. & XX. seù circa obijt Iulius
,, Papa III. in Palatio Sancti Petri.] Extinctus

Iulij III. obitus.

eſt grauioribus podagrę doloribus, cùm Pontificatum tenuiſſet annis quinque, menſe vno, diebus viginti ætatis anno ſexageſimo ſeptimo, cui funebres honores nouem diebus peracti fuere.

Lit. princ. tom. 5. pag. 160.

Vocatus eſt in inuidiam ob ingentes Villę Iuliæ extra Portam Flaminiam ſitæ ſubſtructiones, & amœnos receſſus, in quos colligendæ purioris auræ, & laxandi à curis animi cauſa ſe conferebat; ſed quem tandem lateat in amœnis receſſibus ingenia ad ſumma quęque pertractanda applicari poſſe, cùm etiam Viri Sanctiſſimi amœnos receſſus captent, vt liberiùs diuinis mentem transfundant? nec Panuino aſſentiendum eſt dicenti, illum Pontificatu comparato, votorum omnium iam compotem factum, abdicata rerum omnium cura hilaritati, & genio ſuo nimiùm

Panuin in vita Iul. III.

indulſiſſe, ac præmij ſpe potiùs dùm Cardinalis eſſet, ad virtutem amplectendam accenſum, quam ipſamet virtutis pulchritudine delectatum, nec vitæ, quam priuatus egerat, inſtitutum laudatiſſimum parto Pontificatu tenuiſſe, at obiecti ij næui eximijs Iulij factis diluuntur. Num enim inertis fuit Pontificis, Concilium Tridentinum reſtituiſſe, quod propter Ciuilia bella, non ob illius ſocordiam diſſolutum fuit? Num voluptatibus animi dediti fuit Angliam ad Romanæ Eccleſiæ obſequium reuocare, Æthiopiam à ſchiſmate abducere, aſſerendæ in Germania Religioni, extinguendiſque erroribus aſſiduam operam nauare, ac miſſo Legato Cardinale Lutheranis Principibus Concilium Oecumenicum offerre, ſi eius decretis aſſentiri vellent? minus quidem acceptus fuit Gallis, ac Senenſibus, quod Florentinorum Duci in Senenſi expeditione magno adiumento, eiuſque exercitui ex Piceno, & Vmbria, & Hetruriæ parte commeatus ſubmiſerit, ac pecunia

cunia

Digitized by Google

cunia etiam, vt tulit ſama, ſubleuarit, ſed non deerant iuſtę cauſę, cur à Gallica factione auerſus eſſet, cum Henricus Rex icto cum Lutheranis impio fœdere, Cęſarem, ne ipſos ad obſequium Eccleſię cogeret, impediuiſſet, Conciliumque Tridentinum diſturbaſſet, metueretque, ne Galli fixis in Italia ſedibus, illam grauiſſimis bellis miſcerent, quę rei Chriſtianę exitium eſſent allatura, quę pericula pręuertiſſe non voluptuatij, ſed prudentiſſimi fuit Pontificis.

MARCELLVS II

Lit. princ. tom. 3. pa. 161.

13 Quinta Aprilis ingreſſi Conclaue Cardinales numero triginta ſeptem, perlecto diplomate Iulij II. contra Simoniacos, nempè poſt aliquos dies V. Idus Aprilis ad Marcellum Ceruinum Card. Sanctæ Crucis ſalutandum Pontificem, coitione facta concurrere, eùmque illum in ſacroſancto ſolio raptim eſſent collocaturi, Cardinalis Medices Marcello fidiſſimus interceſſit, monuitque, vt prius conſtituti iure Pontificio electionis ritus ſeruarentur, ita vt omnium primus Ioannes Petrus Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis Neapolitanus Collegij Decanus illum alta voce delegerit, in quem etiam alij ſuffragia contulere, quibus in publica acta ab eo, qui Senatui à Secretis erat redactis, Marcellus latina Oratione Patribus gratias de electione Pontificia egit, ſeque tanto muneri gerendo imparem profeſſus addidit ſe illi integrè adminiſtrando non defuturum; atque abſciſſo omni priuatorum commodorum reſpectu, publicam rem omni ſtudio, & contentione promoturum. Subinde Cardinalis Neapolitanus aſſurgens, dixit, ritus veteris ſeruandi cauſa, matutino ſequenti ſcrutinium ſchedulis apertis, vt optimas omnium in eum voluntates Sanctitas Sua cognoſceret confectum iri ſine vllo præſentis electionis damno. quod omnium vnanimi conſenſu confirmatum voluere inſuper, vt nouus Pontifex etiam hæc verba proferret. Acceptamus, ſine vllo præiudicio præſentis electionis. Illuceſcente ſequenti die decima Aprilis poſt Sacra peracta electio repetita eſt, ac confirmata, in qua Marcellus, ne ſeipſum deligeret, Neapolitanum, qui ipſi proximo menſe in Pontificatu ſucceſſit, deſignauit; Pontifex verò renunciatus antiquum Marcelli nomen retinuit, quibus conſentanea in Actis Conſiſtorialibus reperiuntur & hęc addita.

Marcellus II Pontifex eligitur.

Acta Conſiſtor. Ms. Card. Sp. ſign. num. 134. pag. 260.

,, Vndecimo Aprilis, qui in Feriam quintam
,, maioris Hebdomadæ incidit duodecim pau-
,, perum pedes lauit, ac ſacra thiara à Cardi-
,, nale Bellayo redimitus Pontificiæ dignitatis
,, inſignia accepit, ſine accuratiore pompa, ac
,, ſumptus, qui in feſtis ignibus accendendis in
,, Arce Diui Angeli faciendi erant, in paupe-
,, res conferri iuſſit.

Natalis Com. l. br. 9.

Panuin. in eius vita

14 Quod ad primitias eius, genuſque, & Patriam attinet. Patrem habuit Ricardum Valeriæ Proqueſtorem, Matrem Caſſandram Benciam lectiſſimam fœminam, natuſque eſt in Oppido Piceni, cui Mons Fani nomen eſt, licèt Pater, Hetruſcus genere, gente Ceruina nobili, Politiano Oppido ditionis Florentinæ oriundus eſſet. A prima ætate in liberalibus diſciplinis Senis educatus, cùm iuuentutem attigiſſet, ſpreuit delitias, nec à parentibus adduci potuit, vt vxorem duceret, cùm ſe militiæ clericali adſcribere decreuiſſet: tanta autem fuit eius modeſtia, & continentia, vt ſi quando inter amicos liberiùs fortè aliquid per iocum ageretur, aut diceretur, aduentu Marcelli, omnes illicò conticeſcerent. Literis, & probitate clarus, Alexandro Farneſio comes, & laborum ſocius in Belgica Legatione adiunctus, promeritus eſt, vt Epiſcopatu Neocaſtrenſi donaretur, tantaque fuit integritate, vt Pontificis conſilijs adhibitus nunquam illi aſſentatus ſit, immo illum à nequitatis noxijs conſilijs, cęptiſque interdum abſterruerit. Cooptatus in Cardinaliũ Senatum, ac titulo Sanctæ Crucis donatus, cum Ioanne Maria è Monte, & Reginaldo Polo Præſes Concilij Tridentini renuntiatus eſt, in quo Pontificiæ Sedis decus, dignitatemque aduerſus Cæſaris vim, & potentiam aſſeruit tanta conſtantia, vt in Cæſarianorum odium incurrerit.

Lib. 3. lit. Princ. g. 16.

Creatus verò Pontifex ætatis anno quinquageſimo quarto, cùm a Romani populi Magiſtratibus ſalutaretur, rogareturque, vt vectigalia imminueret, reſpondit humaniſſimè, ſe nulla noua impoſiturum, & gratificaturum ijs, in quibus poſſet, ſeque ita amanter cum omnibus Principibus geſturum, vt nullus eius quietem perturbaturus eſſet. Imperatorem, Gallorumq; Regem ad pacem, exaratis literis, cohortatus eſt, accitoſque eorum Oratores monuit, vt ipſos facerent, de quibus ſcripſerat, certiores. ac ni paci conſentirent, ſe quoque ad eos pro concilianda pace profecturum.

15 Tantus itaque Pontifex dignus quidem ſemper extitit omnium laudum commendatione,
,, vt qui omnibus dignitatibus, ſummoque
,, Pontificatui præferendam vitæ innocentiam,
,, incorruptamque iuſtitiam, in ſuffragijs præ-
,, cipuè ferendis, neceſſarium affirmaret.] Refertur de eo Beatam Virginem illi ſe videndam obtuliſſe, dum in æde Lauretana Sacrum perageret, ab eaque ſummum in Eccleſia Dei Pontificem aliquando futurum accepiſſe: aiunt etiam Marcellum ſæpè hanc ſententiam Adriani IV. re-
,, petijſſe. [Romano Pontifice nihil eſt miſera-
,, bilius, conditione eius nulla miſerior, toti-
,, us eius vitæ fœlicitas amaritudo eſt. Cathe-
,, dra Pontificis eſt ſponſa vndique confecta a-
,, culeis, pondus tantæ molis, vt robuſtiſſi-
,, mos premat, & confringat humeros.

De Chriſtiana eius demiſſione & integritate hæc narrat Hieronymus Seripandus Archiepiſcopus Salernitanus in literis ad Epiſcopum Feſulanum datis: Ego nunquam mihi perſuadere potui Cardinalem Sanctæ Crucis ad Pontificatum peruenire potuiſſe, immo rem impoſſibilem exiſtimabam, ſicuti etiam, cum de eiuſmodi rebus loquebamur, apertè aſſerebam. Ratio ſatis clara erat, omneſque eius actiones, quibus ad Pontificatum ſolemne eſt peruenire, contrarię mihi videbantur; quare ſic in me ipſo ratiocinari ſolebam: vel iſte Pontificatum optat, vel non; ſi eũ optat, ignorantior eſt, & iudicio præ omnibus carens, eorum præcipuè, qui in Curia morantur Romana, cùm non aduertat cuncta omninò agi contra ſuum conſilium; ſi non optat, certè homo non eſt, ſed Angelus carne indutus, omnes non ſolùm huius ſæculi homines, ſed etiam multos præteritorum ſæculorum ſuperans. Et quia familiarem ego cum illo iamdiù conſuetudinem habens, nunquam ab alijs talem exiſtimatum fuiſſe percepi, neceſſariò concludebam; vel ipſe Pontificatum non curat, vel ad eum peruenire non vult, niſi per ſuam propriam viam, adeòque conſtans erat in ſuis conſilijs, & in anguſtiſſima, & inflexibili ſemita iuſtitiæ, & bonitatis, in qua adeò firmum conſpiciebam,

,, vt

,, vt de eo dicere ſolerem, quod olim dictū de Ca-
,, tone [O te fœlicem Marce Porci, à quo rem
,, improbam petere nemo audet (Et poſt pau-
ca) Nunquam credidi fieri poſſe vt ad Ponti-
ficatum effertetur, mitum fuit triginta octo
Cardinales in eum qui trigeſimi noni nume-
rum complebat, ſumma animorum conſenſione,
nulloque æmulo inuento, ſuffragia aperta con-
tuliſſe.

16 Creatus eſt nona die Aprilis Marcellus II.
retento priori nomine, ac poſtridie ſine conſueta
ſolemni pompa, quod feſta Paſchalia appeterent,
Pontificia Thyara redimitus. Fertur Marcellum
parto Pontificatu ſuis præcepiſſe, ne Romam ve-
nirent, & duos, quos apud ſe alebat, nepotes
nec videre voluiſſe, iuſſiſſeque, vt eos nullus inui-
ſeret, nec ipſi alios inuiſerent, & petenti cuidã,
an pro ipſis cubiculum in Palatio adornare debe-
,, ret, reſpondit ; [Quid illis cum Palatio,
,, fortè in eorum patrimonio eſſe cenſetis] In-
ſuper ſuperfluos ſumptus recuſauit, nec in menſa
aureo cochleari, ſed argenteo vti voluit, nec
foculum lectarium ex argento, ſed ex ære fieri
pręcepit, & cogitabat Heluetiorum militum
cuſtodiam remouere, dicens: Vicarium Chri-
ſti, nec lanceis, nec clypeis ad ſe defendendum
egere. Iacobus Auguſtus Thuanus, parum æquus
erga Pontifices, Marcellum hac laude commen-
,, dat [Vir rara eruditione, prudentia, ſan-
,, ctitate vitæ antiquis comparandus, & ſub
,, quo certa ſpes emendandæ Eccleſiæ affulſerat,
,, refulgebat enim morum interitate ità vt ipo-
,, ſius vita omnium cenſura haberi poſſit.]

17 Explicuerat ille inſigne conſtantiæ e-
xemplum in tuendo pontificio, & diuino iure,
contra Cæſaris & adminiſtrorum eius nefaria
molimina, dum Apoſtolici Legati munus ge- *Panuin. in Marcell. II. vit.*
,, reret in Synodo Tridentina, inquit Panuinus,
,, & eximia in pontificia poteſtate & auctoritate
,, tuenda in eo libertas enituit. Nam cùm Caro-
,, lus Imperator aliqua in ſui gratiam ſanciri
,, voluiſſet, iſque ab eo diſſentiret, quod Cæ-
,, ſaris poſtulata ex Romanæ Sedis dignitate
,, non eſſe duceret, ſæpè à Cæſaris Miniſtris in-
,, terpellatus, nec minis, nec precibus à
,, ſententia dimoueri potuit; quare Cæſari in-
,, uiſus, cùm in vitæ diſcrimine verſari videre-
,, tur, exclamaſſe dicitur, Cæſarem quidem
,, in eum ſæuire poſſe, animum verò frangere
,, non poſſe. Cęterùm eius facta ſummo Dei iu-
,, dicio reſeruari, qui vnicuique iuxta ſua meri-
,, ta eſſet tributurus; vnde haud longè poſt re-
,, licto Tridenti Cardinale de Monte, a Paulo
,, III. reuocatus Romam redijt.]

Acerbiſſimis etiam iniurijs à Didaco Men-
doza Cęſareo Oratore in Concilio affectum di-
ximus, ſed quæ illi ſummam gloriam peperere.

,, 18 Pontifex factus, inquit Panuinus, ſta-
,, tim omnibus Tribunalibus quędam, quę in-
,, uiolata rectam iuris adminiſtrationem obſer-
,, uarent, ſcripto mandauit, audiendis ijs, qui
,, negotiorum cauſa aderant, totus incubuit,
,, ſed & Rotę Auditores ſe ſalutatum de more
,, venientes, in poſterùm domi ſe continere, &
,, parum neceſſario ſalutandi officio omiſſo,
,, muneri ſuo ſtudioſè vacare iuſſit, neminem
,, propinquorum Romam venire voluit, ne
,, fratrem quidem, quodque his, & tempori-
,, bus, & moribus nouum eſt, duos paruulos
,, Alexandri Fratris filios, quos ipſe in Vrbe edu-
,, cabat, à nemine ſalutari, raro etiam in publ-
,, cum prodire, prętorquam ad Sacra paſſus
,, eſt; multa, & magna ad Apoſtolicę Sedis de-
,, cus penè obſcuratum inſtaurandum, medita-
,, tum fuiſſe ferebatur ab ijs, qui cùm adhuc
,, Cardinalis eſſet, mentem eius exploratam
,, habebant arcanorum omnium participes. In-
,, ter quę illud pręcipuum, quod Fratri, libe-
,, riſque ſuis tantum elargiri, quantum ſingu-
,, li è nobilitate homines in redditibus habe-
,, rent, decreuerat, nec vltra priuatorum ciui-
,, um conditionem ſe efferre paſſurus erat, non
,, ad Principatuum dignitates euehi, ne aſſem
,, quidem de fructibus Eccleſię, niſi de libera
,, omnium Cardinalium ſententia, eos aufer-
,, re permiſſurus, omnem Eccleſiaſticam iuriſ-
,, dictionem nullis ſacris initiatis demandare
,, cogitauerat. Illud ſubinde in ore habebat,
,, ſanctitati Eccleſiaſticę turpiſſimum eſſe, eos,
,, qui Sacerdotijs ad curam animarum ſpectan-
,, tibus pręfecti eſſent, à ſuis gregibus paſcen-
,, dis abeſſe, neque ſe eos Romę, aut vſquam
,, verſari, niſi Sacerdotijs abdicatis, boniſque
,, paſtoribus commiſſis, permiſſurum. Decre-
,, uerat item, eiectis ex Aulico miniſterio cun-
,, ctis obſcœnis, & infamibus, ſe neminem in
,, palatinis, niſi qui frugi, & honeſtis mori-
,, bus eſſet, cuiuſque opera foret & neceſſa-
,, ria, eſſe paſſurum. Luxum enim omnium
,, malorum cauſam eſſe, & ipſum peſſimum
,, eſſe dicebat. Quare etiam profuſas ſuperiorũ
,, Pontificum ſportulas, in modicam quandam
,, pecuniarum ſummam, iam vix Pontificatum
,, adeptus, contraxerat. Collegium Cardina-
,, lium ſupra omnia purgare conſtituerat, nec
,, quemquam præterrà in eorum numerum, le-
,, ge veteri repetita, ſine omnium conſenſu le-
,, gere, quęſitis quoque in eorum electionibus
,, Summorum Virorum teſtimonijs. Quam-
,, quam autem illud in ore habuerit, ſe vectiga-
,, lia, atque onera publica per ſuperiores Prin-
,, cipes impoſita vel aboliturum, vel ad mo-
,, deſtam quandam rationem redacturum; ini-
,, tio tamen Pontificatus ærario exhauſto, &
,, magno ære alieno inſuper contracto, coactus
,, eſt, præter animi ſui ſententiam, propoſi-
,, tum mutare, & ſubſidium illud triennale in-
,, dicere, quo in maximis Eccleſię, vt dicebat,
,, neceſſitatibus ſubleuari poſſet. Quarè tùm
,, ob eam cauſam, tùm ob alia quædam, tam
,, in Cardinalatu, quàm initio Pontificatus cir-
,, ca ſportulas facta, tot pręſertim aliarum virtu-
,, tum commendatione inſignis, auaritię no-
,, tam effugere potuit, quam parſimoniæ titu-
,, lo antea obtexiſſet, cum alioqui valdè par-
,, cus, & in donando non admodum liberalis
,, eſſe videretur. (Et paulo poſt.)

,, Religionis Chriſtianę diſſidijs, & his, quæ
,, nunc vigent, hęreſibus valdè angebatur, &
,, procul dubio ſi vixiſſet, omnem operam ſuam,
,, & ſtudium in eo collocaſſet, vt ſublato ſchiſ-
,, mate, omnes ad concordiam redigeret, vel
,, generali Concilio, quod ſemper expetiuit, vel
,, alia quauis ratione. Sanctiſſimam hanc eius
,, mentem, ego non alijs referentibus, ſed ex fa-
,, miliaribus ſermonibus inter nos habitis, dum
,, Cardinalis eſſet, optimè noui: me enim mul-
,, tum dilexiſſe viſus eſt, amicitias etenim, quas
,, inde vſque ab adoleſcentia coluit, conſtanter
,, vſque ad Summum Pontificatum maximè
,, retinuit, multis nihilominùs cogitantibus vl-
,, tra etiam accitis, doctos quoque, & graues Vi-
,, ros

Digitized by Google

,, ros dilexit in primis, eorumque familiarita-
,, te iucundiſſimè vtebatur, quos conſilio, ope-
,, ra, & facultatibus aliquando ſubleuauit, cibi,
,, ac vini pàrciſſimus fuit, eaque ſimplicitate,
,, qua priuatus cùm eſſet, edebat, habebatque,
,, ſiuè publicè, ſiuè priuatim conuiuaretur,
,, anagnoſtem in menſa, qui ſacros libros, aut
,, Sanctorum Patrum ſcripta legeret.

19 Sub primis illius Pontificatus auſpicijs Senenſes, qui grauiſſima obſidione premebantur à Coſmo Duce Florentiæ, Cæſareo exercitu ſuccincto, decreuere ad eum Oratores ex Monte Alcino, in quod Oppidum plures ciues perſugerant, infimiſque precibus flagitarunt, vt patriam in grauiſſimum diſcrimen adductam defendendam ſuſciperet: at Marcellus à bellicis conſilijs alienus reſpondit, neceſſitati parendum eſſe; conſuluitque, vt propoſitas illis deditionis nuncupandæ pactiones admitterent, Coſmum verò Florentiæ Ducem ad Clementiam erga Senenſes exercendam, continendumque militem, ne direptione, cædibus, ſtupris & incendio graſſaretur, ſolicitauit hiſce literis.

Dilecto filio Nobili Viro Coſmo Mediceo Reipublicæ Florentinæ Duci.

Dilecte fili Nobilis Vir ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. (*Lib. breu. n. 2891. p. 43.*) In hac Ciuitatis Senenſium deditione, ex ijs, quæ audiuimus, habita belli ratione, manſuetudinem animi tui, ac pietatem maximè agnouimus, teque in eo ſummoperè in Domino laudamus, reſtat nunc, vt in militibus ipſis, præſertim gregarijs, idem videamus, qui cùm ſua ſpontè, ac natura direptionis, ac rerum huiuſmodi ſemper appetentes ſint, longaque, ac tantæ Vrbis obſidione, rebuſque tot geſtis, iure quodam id ſibi deberi exiſtiment, non tamen dubitandum videtur, ne in Vrbem ipſam facta irruptione, omnia cædibus, rapinis, & incendijs compleant, quod & ſi à tuæ Nobilitatis voluntate prorsùs alienum putamus, facilèque propterea futurum ſperamus, vt iuſſu tuo Duces ipſi, & alij, ad quos pertinet, milites in officio, & fide continere, tantoque Ciuitatem ipſam periculo liberare poſſint, pro ea tamen communis Patris charitate, quam omnibus debemus, & pro priuato quodam animi affectu, quo permultos illic Ciues, ob veterem inter nos conſuetudinem, atque amicitiam paternè amplectimur, Ciuitatem eandem, Nobilitati Tuæ itá commendamus, vt ſtudioſiùs, & enixiùs non poſſimus, ſed ex fide, ac ſpe vt eorum ſalus, non tàm in noſtra, aut illius commendatione, quàm in te ipſo ſit poſita, nam propter pietatis meritum, quo nullum apud Deum maius excogitari poſſe videtur, quantum in eo apud homines gloriæ, atque amplitudinis Nobilitas tua ſibi paritura ſit, pro ſua prudentia debet conſiderare, multo enim maiorem, & pretioſiorem victoriam ex clementia, & venia reportabit, quàm ex vi, & armis adhuc conſecuta non eſt. Nos ſanè, non eam gratiam Nobilitati Tuæ referre poterimus, quæ tanto pro munere digna ſit, vt ſaltem illam apud Deum Omnipotentem procuremus, nullis vmquam precibus ſumus prætermiſſuri. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XIX. Aprilis MDLV. Anno I.*

20 Lapſo biduo ab exaratis hiſce literis die nimirùm vigeſima prima Aprilis die, Gallicæ copiæ præſidiariæ, cum fruſtra expectata fuiſſent nona è Gallia auxilia, Senis egreſſæ ſunt instructæ armis, vexillis explicatis, ac militari ordine structo, ac Cæſareus exercitus eadem vrbe exceptus. Cincta ea fuerat obſidione ſuperioris anni Auguſto ineunte, perductaque in menſem Aprilem adultum huius anni: conceptam deditionis formulam hiſce legibus narrat Adrianus, nimirùm, vt Cæſar in clientelam Imperialem ſuſciperet Senenſem Rempublicam, libertatem conſuetam ijs permitteret, iuſque creandorum Magiſtratuum, contractum læſæ Maieſtatis crimen geſti huius belli occaſione obliuione deleret, reſtitueret bona, exceptis ijs, quæ milites belli iure rapuerant, exciperent tamen Senenſes militare præſidium Cæſareo ſtipendio ſuſtentandum, quod Cæſar Vrbi imponeret. Pollicitus etiam eſt Dux Florentiæ conſenſurum Cæſarem non extrui Arcem ſine ipſius Reipublicæ Senenſis aſſenſu, omneſque munitiones circa vrbem excitaras diſcedente exercitu euerſum iri, atque alia Senenſium priuilegia confirmata fuere. Cæterùm Imperator poſſeſſione Senarum accepta illius Vrbis Imperium in Philippum filium tranſtulit; vt verò poſtea Senæ in poteſtatem Coſmi Ducis Florentię ceciderint, ſuo loco dicetur. Præfectus eſt à Cęſare Senenſis vrbis gubernaculis Franciſcus Toletanus, ac Marcellus Pontifex metuens ne ciues Senenſes à victoribus militari licentia premerentur, Cardinalem Tridentinum miſit, vt ciues à vi & iniuria vindicaret. At de his ſatis: modò obitus Marcelli II. Pontificis lugendus eſt, qui adeò præcipiti caſu è viuis ereptus, vt potiùs orbi Chriſtiano oſtenſus, quàm datus fuerit. Flagrabat ille immenſo ſacro ardore tollendarum hæreſeon, ſed tot tamquè immania gentium impiarum crimina non permiſerunt, vt ſanctiſſima conſilia in opus prouocaret. Cùm non eſſet ſatis firmis viribus, in recolendis Dominicæ paſſionis myſterijs, diuiniſque officijs de more celebrandis deſatigatus, (*Panuin. in Marcell. II. vit.*) duodecimo à ſuſcepto Pontificatu die, grauioris pituitæ affluxu, ac febre laborare cœpit; poſtridie elicito ſanguine, licèt febris remiſiſſet, & per aliquot dies conualeſcere videretur, adeò vt viros Principes, & aliquos Cardinales ad ſe venientes humaniſſimè audiret; tamen pridie Kal. Maij hora XII. apoplexia oppreſſus ſequentis diei hora VII. paulatim amiſſis ſenſibus, è viuis diſceſſit, relicto maximo ſui deſiderio; ac in Vaticano Templo eius cadauer tumulo marmoreo conditum eſt. Vixit in Pontificatu viginti duobus diebus; ac totidem alijs fuit Interregnum Pontificium.

PAVLVS IV.

,, 21 Tenuerat Pontificatum diebus viginti (*Auctor vitæ Pauli IV.*)
,, duobus Marcellus, perſolutiſque de more
,, exequijs, cùm vacuum fuiſſet ſacroſanctum
,, Solium, poſt grauiſſimas Comitiorum con-
,, tentiones, Cardinalis Caraffa ſacri Senatus
,, Princeps, adnitente Cardinali Farneſio, ac re-
,, nitentibus Cæſareæ factioni addictis, XXIII.
,, Maij euectus eſt ad Pontificatum, quem iam
,, olim ſanctitatis ſama venerabilis Eremita,
,, dum in matris vtero conditus lateret Victorię
,, Camponeſiæ lectiſſimæ, pietateque conſpicuæ
,, Matronæ prædixerat, iuſſeratque, vt fœtum
,, diligentiſſimè conſeruaret, quod Pontificios
,, apices aliquando geſturus eſſet.

Natus eſt in Hirpinis in Oppido, cui ſancti Angeli de la Scala nomen, ſeptimo à Beneuento lapide, Patrem habuit Ioannem Antonium inter Proceres Neapolitanos inſignem, Matrem Victoriam Camponeſiam, quæ Familiæ Comitatum Montorij intulit, Sororem habuit Sanctimonia-

Paulus IV. Pontifex eligitur eius patria parentes, mores.

nialem ſanctitatis exiſtimatione conſpicuam; à teneris annis pietati ſe addixit, cùmque Prædicatorum inſtituta profeſſurus Monaſterium eſſet ingreſſus, ægrè à Parentibus imbecilliori ætati diffiſis abduci inde vi potuit, inde ad ſtudia conuerſo animo ſacrarum literarum, ac linguarum Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ cognitioni diligentem operam nauauit, ſummam vitæ integritatem coluit, Romæ in contubernio Oliuieri Caraffæ Cardinalis ampliſſimi propinqui ſui fuit, cuius opera, & commendatione à Iulio II. Epiſcopus Theatinus creatus aliquot poſt annis Internuntium in Anglia egit, Quæſtoremque vectigalis Sancti Petri, ad Aulam Ferdinandi Catholici ſe conferens ad conſilia eſt admiſſus, ab Hadriano VI. ab Hiſpania excitus, inter eos Patres relatus eſt, quorum & conſilio Pontifex vſus eſt in Eccleſiaſtica morum cenſura ad ſolutiorem diſciplinam reſtringendam, ſanctioremque regendi Pontificatus rationem inſtituendam; ſedente Clemente VII. cum Cęſar Carolus V. Brunduſio Archiepiſcopatu eum ornare voluiſſet, non modò eam dignitatem reſpuit, ſed vltrò ſanctioris vitæ cupidus, Theatino Epiſcopatu, impetrata Pontificis venia abiecto, atque inſtituto à Sancto Caietano Thyenæo Sacerdotum ſodalitio ſe adiunxit, à quo vehementer illuſtratus, auctuſque ſacer ille Ordo Theatinorum nomen accepit; poſt Vrbis cladem, Veronam, dein Venetias ſe contulit, multaque virtutum exempla reliquit. Ex eo ſodalitio à Paulo III. ob ſummam integritatem, rerumque gerendarum peritiam in Senatum Cardinalium adlectus eſt, ac Presbyteralem tit. Sancti Clementis, prioremque Epiſcopatum recepit; Romam vocatus Sanctitatis ſama apud omnes claruit, ad ſacrarum literarum peritiam præexcellentem morum integritatem coniunxit. in dicendaque ſententia libertatem conſtantiſſimè tenuit, & ſi quid à Pontificibus alienum à dignitate Apoſtolicæ Sedis referretur, vel à concilio de induſtria aberat, vel ſi intereſſetur, non aſſentiebat, ſubdit Panuinus.

,, [Pontifice Paulo III. Auctor in primis fuit, vt
,, ſanctæ Inquiſitionis Tribunal, præſtantiſſimis
,, Patrum ad id munus Iudicibus lectis, inſti-
,, tueretur, qui inquirendis damnandiſque Hę-
,, reticis ſumma cum poteſtate præeſſent, latiùs
,, iam per totam Italiam ſerpente Lutherana hæ-
,, reſi, cuius labes non profanos modo, ſed &
,, Religioſorum hominum multos polluerat,
,, qua ratione ſactum eſt, vt membris ęgrotis,
,, aut ſanatis, aut ſi ſanari non poſſent, ampu-
,, tatis, quæ contagio inficiebantur, periculo-
,, que propriora erant, paulatim, ſalutaribus
,, remedijs adhibitis, priſtinæ ſanitati reſtitue-
,, rentur.]

Ex Presbytero Cardinale tit. Sanctæ Mariæ Tranſtyberim, Epiſcopus primùm Albanus, dein Sabinus creatus eſt, atque Archiepiſcopus Neapolitanus, ſed Hiſpani poſſeſſionem illius Archiepiſcopatus inire non paſſi ſunt, quod eius gentiles in vltimo Neapolitano bello Clementi VII. & Gallis adhęſiſſent, poſtea Iulio III. Pontifice Tuſculanam, & nouiſſimè Oſtienſem Eccleſiam eſt conſequutus.

22 De illius creatione in Romanum Pontificem hęc referunt Acta Conſiſtorialia.

Paulus IV. aſſumptus in Pontificem 23. Maij 1555.

,, Romæ XXIII. Maij MDLV. quo celebratur
,, feſtum Aſcenſionis Domini Noſtri Ieſu Chriſti
,, hora XX. aut circa, fuit publicatus Pontifex
,, Reuerendiſſimus Dominus Ioannes Petrus E-
,, piſcopus Oſtienſis, & nominatus Paulus IV.
,, & delatus eſt in Sede Pontificali ad Sanctum
,, Petrum cum Cruce, & Cantoribus Hymnos
,, de more ſolitos cantantibus præcedentibus, &
,, apud Altare, vbi iacet Sacroſancta Euchariſtia,
,, humi poſitus genibus flexis orauit, & deindè
,, perlatus ad maius Altare Sancti Petri, vbi ite-
,, rum orauit, quo facto, fuit reportatus ad Pa-
,, latium, & ſolitas ſtationes.

Act. Conſ. MS. Cod. Spad. 5 num. 13 pag. 16

Proximo die Dominico thyara Pontificia redimitum ſolemni ritu, addunt eadem Acta.

,, Romæ XXVI. Menſis Maij MDLV. fuit dela-
,, tus ad Sanctum Petrum Cruce, & Cantoribus
,, præcedentibus S. D. N. Paulus PP. IV. & in
,, Cappella Sancti Andreę præſtitit iuramen-
,, tum per Pontifices præſtari ſolitum, & in-
,, dutus fuit veſtibus Pontificijs ad celebrandum,
,, deindè perlatus ad Cappellam Sancti Petri,
,, vbi Miſſam celebrauit, qua finita, fuit dela-
,, tus ad curritorium ſuper ſcalas Sancti Petri
,, proptereа prę paratum, & ibidem coronatus
,, more ſolito hora XVII. aut circa, poſtmodum
,, plures Cardinales eum aſſociarunt vſque ad
,, ſuam manſionem, & cum eo prandium ſum-
,, pſerunt.

p. 162.

Coronatus 26 Maij 1555

Suſcepto Pontificatu Paulus mox primas curas diſciplinę Eccleſiaſticę inſtaurandæ, ac morum puritati in primęuum ſanctitatis ſplendorem reuocandę, necnon conſtituendę inter Chriſtianos Principes concordię addixit, vt Acta ſacri Senatus teſtantur.

,, Romę die Mercurij XXIX. eiuſdem menſis
,, Maij MDLV. fuit Conſiſtorium, in quo S. D.
,, N. Paulus IV habuit orationem, qua egit gra-
,, tias Reuerendiſſimis de eius electione, & de-
,, putauit nonnullos Reuerendiſſimos, qui an-
,, tea à fœlicis recordationis Marcello II. ad id
,, deputati fuerant, ſuper reformatione facien-
,, da, & ſucceſſiuè fuit ſactum Verbum de pace
,, procuranda inter Chriſtianos Principes.

Proximo die ..... Ferrarię Dux Paulo clientelare officium detulit, atque in illius fide, & poteſtate ſemper futurum ſpopondit, vt confirmant eadem Acta.

,, Romæ die Iouis XXX. Menſis Maij MDLV,
,, fuit Conſiſtorium publicum, in quo Illuſtriſ-
,, ſimus Dominus Dux Ferrarienſis, qui antea
,, pro præſtanda obedientia fœlicis recordatio-
,, nis Marcello II. ad Vrbem aduenerat, eodem
,, Marcello mortuo, huiuſmodi obedientiam ei
,, non præſtitam, & Ioanne Petro Diuina fauen-
,, te clementia Epiſcopo Oſtienſi ad ſummi Apo-
,, ſtolatus apicem, cum denominatione Pauli
,, PP. IV. aſſumpto, habita priùs per ſuum Ora-
,, torem, ſeù Secretarium, eleganti oratione,
,, obedientiam deuotam eidem Paulo præſtitit,
,, à qua benignè exceptus eſt.

23 Proximis diebus ad corruptelas, quæ in Eccleſiaſtico ordine inoleuerant, abolendas ſtudia conuertit, vtque optimi Rectores adminiſtrandis Eccleſiaſticis præfecturis admouerentur, operam nauauit, vt teſtantur Acta Conſiſtorialia.

,, V. Menſis Iunij MDLV. fuit Conſiſtorium,
,, in quo Sanctiſſimus Dominus noſter Paulus
,, PP. IV. de ſalute animarum ſollicitus, vt per-
,, ſonæ Eccleſiaſticæ abſque alicuius ſimoniæ,
,, aut ambitionis ſuſpicione, ad Eccleſiarum,
,, & Monaſteriorum regimina promoueri, &
,, perſonæ ipſę illis puro corde, & ſyncera con-
,, ſcientia præſidere valeant, de Fratrum con-
,, ſen-

pag. 164

Digitized by Google

,, ſenſu, & conſilio, ſtatuit, quod de cætero perpetuis futuris temporibus, Patriarchalibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſijs, ac Monaſterijs pro tempore vacantibus, de quibus conſiſtorialiter diſponi contigerit, non ad perſonarum promouendarum huiuſmodi requiſitionem, ſupplicationem, aut inſtantiam, ſed eis, quæ de iurepatronatus fuerint, aut ad quas, ſeù quæ idonearum perſonarum præſentatio, ſeù nominatio ad Imperatorem, Reges, aut alios Principes pertinuerit, ad præſentationem, ſeù nominationem Imperatoris, Regum, ſeù aliorum Principum iuſpatronatus, ſeù facultatem præſentandi, aut nominandi huiuſmodi habentium, & Reuerendiſſimi Domini Cardinales huiuſmodi negotium proponerent. Alijs verò Eccleſijs, ſeù Monaſterijs ad ſolius Cardinalis proponentis relationem dumtaxat prouideri debeat.

pag. 169.

,, XVII. Menſis Iulij MDLV. S. D. N. indemnitati Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium Eccleſiarum prouidere cupiens, de Fratrum conſilio ſtatuit, atque decreuit, vt de cætero perpetuis futuris temporibus, in prouiſione ſui, ſeù alia diſpenſatione Eccleſiarum earumdem non diſpenſetur, cùm aliquibus ſuper defectu ætatis, niſi iuxta decreta Concilij Lateranenſis nouiſſimè celebrati, & concordata Galliæ deſuper cum Sede Apoſtolica vnitæ, quæ ſuper hoc inuiolabiliter obſeruari voluit, & expreſsè mandauit.

MS. Car. Spada to. 134. pag. 171.

Lucenſes per ſuos Oratores obedientiam Paulo IV. præſtant.

His diebus Reipublicæ Lucenſis Oratores ad præſtandam nouo Pontifici obedientiam Romam acceſſerunt, de quo ſic Acta Conſiſtorialia loquuntur. [Romæ die XX. Menſis Iulij MDLV. fuit Conſiſtorium publicum propter aduentum Oratorum Lucenſium, qui, habita ab vno ex eis oratione latina, Suę Sanctitati, & Sedi Apoſtolicę nomine eorum Communitatis obedientiam deuotiſſimam pręſtiterunt, quam Sanctitas Sua vna cum Reuerendiſſimis benignè recepit.

Parto Pontificatu, tàm præclara initia ſui regiminis edidit Paulus IV. vt omnes pios non ſolum ad mirificam ſpem pacis, & tranquillitatis, ſed etiam inſignis fœlicitatis erexerit, cùm ipſam ſanctitatem ſpirare videretur, ac primas curas conciliandæ inter Hiſpanos, Galloſque concordiæ, quæ ad redigendos ad officium Lutheranos omninò erat perneceſſaria, conſectanir, ac proximo die à ſuſcepto Pontificatu Carolum V. Cæſarem de Marcelli II. obitu, ac ſua creatione certiorem fecit, tùm priora conſilia redintegrandæ concordię, à Iulio, & Marcello cœpta, promouere decreuit, vrſitque Cæſarem, vt ſuſcepta ab eo, expetitęque pacis actioni inſiſteret, neceſſariamque omnem in ea re auctoritatem Reginaldo Polo Cardinali Anglo conceſſam, ſe porrecturum ſpopondit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto.

Paul. IV. lib. 1. breu. ſig. num. 2892. p. 53.

Scribit Imperatori, vt paci incumbat.

24 Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Heri vna omnium Venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium ſententia, qui nobiſcum in Conclaui erant congregati, in locum fœlicis memoriæ Marcelli II. Pontificis Maximi demortui, ſuffecti ſumus, & quamquam non eſſemus ignari, quam graue onus debilibus humeris noſtris imponeretur, cùm tamen nihil eiuſmodi ſine Dei voluntate fieri ſciremus, ſubire illud maluimus, quàm debitæ illius maieſtati cuiuſuis ſeruitutis iugum excutere, ad quod quidem perferendum ipſius Dei auxilium nullo nobis loco eſſe defuturum ſperamus in ijs rebus potiſſimùm, quæ ad eius gloriam, Chriſtique fidelium ſalutem pertinebunt, hoc eſt ad Religionis Chriſtianæ amplificationem, communemque omnium pacem, & tranquillitatem, cui à Tua Maieſtate eam nunc operam dari nouis in dies nuncijs audiuimus, vt cum noſtra hac tanti muneris ſollicitudine non mediocris coniuncta ſit conſolatio, precamur Diuinam clementiam, vt huius conſolationis noſtræ finem ſentiamus, qui Orbi Chriſtiano vniuerſo adeò eſt neceſſarius, & quem de tua virtute, ac pietate omninò nobis pollicemur: interim verò ad Maieſtatem Tuam hæc ſcribimus, tùm vt eam de ſtatu noſtro certiorem faciamus, tùm vt præter auctoritatem, quæ dilecto filio Reginaldo Cardinali Polo noſtro de Latere Legato inter cætera ad pacem ipſam tractandam ampliſſimè conceſſa eſt, ſi quid à nobis fuerit neceſſarium, id omne offeramus, quodque præterea ad Tuæ Maieſtatis, tuorumque amplitudinem, & ſplendorem attinet, vt certò illud ſcias omnia perpetuò tibi parata eſſe, quæ cum Deo in primis, ſanctæque Matris Eccleſiæ, cuius te ſemper filium obſeruantiſſimum nouimus, Sediſque Apoſtolicæ dignitate, cumque aliorum concordia, & quiete fieri à nobis poſſe cogniturí ſumus, vt Venerabilis Frater Hieronymus Archiepiſcopus Conſanus pluribus exponet Tuæ Maieſtati, quam Omnipotens Deus benedicat. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIV. Maij MDLV. Pontificatus noſtri Anno I.*

Labente à datis hiſce literis tertio die, Ferdinandum Romanorum Regem ad eadem concordiæ ſtudia, & reſtituendum collapſæ Religionis in Germania ſplendorem excitauit, vtque gratiam, & auctoritatem, qua florebat apud Fratrem Cæſarem, adhiberet, his literis hortatus eſt.

Ferdinando Romanorum, ac Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illuſtri.

Ib. p. 57.

Quarto ab hinc die, vno omnium Venerabilium Fratrum noſtrorum conſenſu, in fœlicis recordationis Marcelli II. Pontificis Maximi vita paulò ante defuncti locum ſubſtituti fuimus, cui curę, atque oneri etſi hac ætate, & his viribus adeò impares ſumus, ne tamen Diuinæ voluntati, de qua dependent hæc omnia, reluctaremur, iugo nos Apoſtolicæ ſeruitutis debita obedientia ſubiecimus, Dei eiuſdem freti benignitate, eaque præterea ſpe, vt vos, & Reges, & Principes Chriſtianorum ad onus hoc perferendum nullo nobis loco ſitis defuturi, inter quos quantum de Tua Serenitate nobis nos polliceri debeamus, ex perpetua erga Romanam Eccleſiam, ſanctamque hanc Sedem obſeruantia, & amore, atque in Chriſtianam Rempublicam voluntate, præclarè poſſumus videre, in ijs rebus præſertim, in quibus vtrumque noſtrum maximè decet conuenire; etenim cùm Serenitati Tuæ, vt præclariſſimis ſignis non ſemel declaraſti, non minùs, quàm noſtro cordi ſit, vt Religio ipſa ſpeciem, & dignitatem amiſſam tandem recuperet, ac Principum ipſorum diſcordiæ penitùs tollantur, has ad te literas dedimus, non ſolùm, vt in hoc noſtro Pontifica-

tus ingreſſu Serenitatem Tuam ſalutaremus, ſed vt hoc in primis ſcires, nulla nos in præſenti maiore ſollicitudine vrgeri, quàm & pacis procurandæ, & Religionis Chriſtianę in ſuam formam, ac decus redigendæ. Ad hoc enim aſſequendum in veſtra iſta potiſſimùm inclyta Natione, quantum Serenitatis Tuę Regia virtus, ac pietas verè Chriſtiana perpetuò poſſit, minimè ignoramus. Ad illud verò, hoc eſt pacem conſtituendam, Te gratiam, & auctoritatem, qua tantum potes non modò apud Sereniſſimum Cęſarem germanum tuum, ſed apud omnes vbique interpoſiturum planè in Domino confidimus, donec eius aliquando compotes fiamus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXVI. May MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

Oratores Anglos recepit,

25 Proximo menſe ampliſſimam Anglorum Legationem Paulus excepit, pro confirmanda illius Regni cum Romana Eccleſia veteri coniunctione. Decreti quidem fuerant Oratores ad Iulium III quo è viuis ſublato, Philippus, & Maria Angliæ Reges eaſdem literas mutato Pontificis nomine renouarunt, quibus in Cardinalium Senatu perlectis, maximo omnium applauſu Paulus indultam Anglis à Legato Cardinale defectionis præteritæ veniam ratam habuit, atque amantiſſimo ſinu Anglorum gentem complexus eſt. De Epiſcopis à Paulo IV. varijs Angliæ Epiſcopatibus pręfectis, hęc referunt Acta Conſiſtorialia.

,, Romæ die XXI. Menſis Iunij MDLV. fuit
,, Conſiſtorium, in quo pręſtita fuit obedientia
,, per R. D. Epiſcopum Elienſem, & Dominum
,, Eduardum Oratores Sereniſſimorum Regis, &
,, Reginę Anglię, qui oratione habita Sanctitati Suę, & Sedi Apoſtolicę deuotam pręſtiterunt
,, obedientiam, quam Sanctitas Sua vnà cum
,, Fratribus acceptauit, fuitque petita venia de
,, erroribus in pręteritum commiſſis, & eadem
,, Sanctitas Sua pepercit, & recepit in gremium
,, Eccleſiæ.

Referente Reuerendiſſimo Morono.

AttaConſ. MS. Car. Spadæ ſig. n. 134. p. 165.

26 Cùm Reuerendiſſimus Dominus Reginaldus Sanctæ Marię in Coſmedin Diaconus Cardinalis Polus nuncupatus Sanctitatis Suę, & Sedis Apoſtolicę in Regno Anglię Legatus de Latere, cui antea fœlicis recordationis Iulius Papa III. Sanctitatis Suę Prędeceſſor, vt de perſonis quorumcumque Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, qui Metropolitanas, aut alias Cathedrales prędicti Regni Eccleſias de manu Laicorum etiam Schiſmaticorum, & pręſertim quondam Henrici Regis, & Eduardi eius Nati recepiſſent, eorumque fructus, etiam longiſſimo tempore, etiam tanquam veri Archiepiſcopi, ſeù Epiſcopi vſurpando, poſtquam eos rehabilitandos eſſe cenſuiſſet, ſi ſibi alias digni, & idonei viderentur, eiſdem Metropolitanis, eiuſdem Regni Eccleſijs, quouis modo pro tempore vacantibus, de perſonis idoneis, pro quibus Sereniſſima Domina Maria Regina Angliæ, iuxta eiuſdem Regni conſuetudinem ſibi ſupplicaſſet, Apoſtolica auctoritate prouidere, ipſaſque perſonas eiſdem Eccleſijs in Epiſcopos, & Archiepiſcopos pręficere, & cum ijs, qui Eccleſias Cathedrales etiam Metropolitanas de manu Laicorum, & Schiſmaticorum, vt præfertur recepiſſent, quod eiſdem, ſeù alijs, ad quos eos aliter ritè transferri contingeret, Cathedralibus etiam Metropolitanis Eccleſijs in Epiſcopos, & Archiepiſcopos pręfici, & præeſſe, ipſaſque Eccleſias, in ſpiritualibus, & temporalibus regere, & gubernare, ac munere conſecrationis eis eatenus impenſo, vti valerent, diſpenſare poſſet, plenam, & liberam facultatem conceſſerat, R. P. D. Epiſcopum Thomam Epiſcopum Elienſem, qui antea Eccleſiam Weſtmonaſterienſem dicti Regni, tunc de manu Henrici Regis, & poſtquam illius regimini, & adminiſtrationi temerè, & de facto ſe ingeſſerat, & illius prætextu munus conſecrationis etiam de facto ſuſceperat, illa dimiſſa, Eccleſiam Noruuicenſem, tunc certo modo vacantem, de manu Eduardi prędicti receperat, & illius regimini etiam de facto ſe ingeſſerat, fructus menſę Epiſcopalis Noruuicenſis tanquam Epiſcopus Noruuicenſis ſimiliter de facto vſurpando, ab exceſſibus huiuſmodi dicta auctoritate abſoluiſſet, qui poſtmodum dictam Eccleſiam realiter dimiſerat, ſeù remiſſurus erat, vt cuicumque Eccleſiæ Cathedrali in Epiſcopum, & Paſtorem pręfici, & præeſſe, illaque in ſpiritualibus, & temporalibus per eum, vt præfertur, ſuſcepta vti valeret, eadem auctoritate diſpenſaſſet; ac ſucceſſiuè de perſona ipſius Thomæ Epiſcopi, pro quo dicta Maria Regina, iuxta eamdem conſuetudinem, ſibi ſuper eo ſupplicauerat, Eccleſię Elienſi, tunc certo modo Paſtoris ſolatio deſtitutę, dicta auctoritate prouidiſſet, cumque illi in Epiſcopum pręfeciſſet Paſtorem, & curam committendo, ipſeque Thomas Epiſcopus prouiſionis, & pręfectionis huiuſmodi vigore poſſeſſionem, ſeù quaſi regiminis, & adminiſtrationis ipſius Eccleſię Elienſis pacificè aſſequutus fuiſſet, aſſerereturque Eccleſiam Elienſem pręfatam etiam tunc, vt pręfertur, ſeù aliàs certo modo, quem Sanctitas Sua haberi voluit pro expreſſo, vacare de perſona ipſius Thomę, pro qua dicta Maria Regina, & Sereniſſimus Dominus Philippus Anglię Rex eidem Sanctitati Suę ſuper hoc ſupplicauerant, dicta auctoritate prouidit, ipſumque Dominum Thomam Epiſcopum illi in Epiſcopum pręfecit, & Paſtorem curam committendo, &c.

Prouidit ſimiliter Eccleſiæ Noruuicenſi adhuc certo modo vacanti de perſona Domini Ioannis Epiſcopi Noruuicenſis Ordinis Fratrum Prædicatorum, & Theologiæ Profeſſoris, aliàs de eadem Eccleſia per ſupradictum Reuerendiſſimum Dominum Reginaldum Cardinalem Legatum prouiſi, cum abſolutione opportuna, & ad ſupplicationem prædictorum Reginæ, & Regis.

Prouidit Eccleſiæ Briſtolienſi, quæ aliàs perniciosiſſimo ſchiſmate, quod modò Dei miſericordia, & Sereniſſimi Philippi Regis, & Sereniſſimæ Dominæ Mariæ Reginæ Angliæ pietate extinctum eſt in Regno Angliæ, vigente per tunc ſupremum conſilium, Parlamentum nuncupatum Regni in Prouincia Cantuarienſi erecta fuit, & cuius erectio poſtmodum per Reuerendiſſimum Dominum meum Reginaldum Sanctæ Mariæ in Coſmedin Diaconum Cardinalem Polum nuncupatum Sanctitatis Suæ, & Sedis Apoſtolicæ in eodem loco Legatum de Latere, ſufficienti ad id, vt aſſerebat, per literas dictæ Sedis facultate ſuffultum primò, & deindè per Sanctitatem Suam Apoſtolica auctoritate approbata fuit de perſona R. D. Ioannis Epiſcopi Briſtolienſis. (Et infra.)

Prouidit Eccleſiæ Eboracenſi, tunc certo modo vacanti de perſona Domini Nicolai Hith Clerici Eboracenſis, ſeù alterius Ciuitatis, vel Diœceſis,

Digitized by Google

ceſis, pro qua Sereniſſimus Dominus Philippus Rex, & Sereniſſima Domina Maria Regina Angliæ Sanctitati Suę ſuper hoc ſupplicauerant.

Prouidit Eccleſiæ Aſſanenſi, tunc per obitum bonę memorię Henrici olim Epiſcopi Aſſanenſis, de perſona Domini Iacobi Terbeuille Clerici Oxonienſis, & ad ſupplicationem dictorum Sereniſſimorum Regis, & Reginæ.

Prouidit Eccleſiæ Baugorienſi, tunc per obitum bonæ memoriæ Ioannis olim Epiſcopi Baugorienſis, de perſona Domini Guillelmi Baugorienſis, ad eandem ſupplicationem.

Prouidit Eccleſiæ Sadorenſi, tunc per obitum bonæ memoriæ H.... vacanti, de perſona Domini Thomæ Staulenſis Clerici, pro quo Illuſtris Dominus Edoardus Comes Darbiæ Regio nomine ſupplicauerat.

Prouidit Eccleſiæ Dublinenſi, nunc ad ſæcularitatem de facto reductæ, tunc per obitum bonę memoriæ Ioannis olim Archiepiſcopi Dublinenſis, de perſona Venerabilis Viri Domini Vgonis Carenſis Presbyteri Dublinenſis.

Cùm etiam Cardinalis Polus Legatus à Iulio III. decretus Conuentrenſi, & Lichfeldenſi Eccleſijs Rodulphum Theologiæ Doctorem Epiſcopum præfeciſſet, etiam à Paulo IV. ad preces Regis, ac Reginæ in eadem dignitate confirmatus eſt.

27 Paulò etiam antea Pontifex ſtudio pacis, Hiberniæ Prouinciam, cuius Dominos tantùm ſe veteres Angliæ Regis appellarant, Regni nomine decorauit, ſine vllo Romanæ Eccleſiæ, vel alterius damno, cùm antea Henricus VIII. & Eduardus VI. eam Inſulam Regni faſtigio, & nuncupatione ornandam ſanxiſſent: vt titulos, quos illi temerè ſibi arrogarant, Philippus, ac Maria iure, ac religioſè ſibi adſcriberent.

Hiberniã Regio nomine decorauit PaulusIV.

,, Romæ die VII. Menſis Iunij MDLV. apud
,, Sanctum Marcum fuit Conſiſtorium, in quo
,, referente Reuerendiſſimo Puteo erexit Inſu-
,, lam Hiberniæ, cuius ab eo tempore, quo il-
,, lius dominium per Sedem Apoſtolicam adep-
,, ti ſunt Reges Angliæ, qui pro tempore fue-
,, runt, ſe Dominos tantùm nuncupare conſue-
,, uerant, & cuius Regium titulum quondam
,, Henricus VIII. poſtquam ab vnitate Catholi-
,, cæ Eccleſiæ, & obedientia Romani Pontificis
,, ſeceſſit, prætextu cuiuſdam legis per Parla-
,, mentum eiuſdem Inſulæ, vt prætenditur, latæ
,, primò, & deindè eius natus Eduardus VI.
,, eorum nominum, qui dum viuerent, pro
,, Regibus Angliæ ſe geſſerunt, de facto vſurpa-
,, uerant, in Regnum, ad inſtar aliarum Inſu-
,, larum Regio titulo, dignitate, & honore
,, fulgentium, ſine præiudicio iurium Sanctæ
,, Romanæ Eccleſiæ, & cuiuſcumque alterius
,, in ea, vel ad illam ius habere prætendentis,
,, ac attenta dignitate, honore, facultate, iu-
,, ribus, inſignibus Regijs, quibus alia Chri-
,, ſtifidelium Regna vtuntur, inſigniuit, & de-
,, corauit.

Gratulatus verò eſt Paulus ampliſſimis verbis Philippo Regi, ac Mariæ Reginæ de ſingulari in fide Catholica aſſerenda, propagandaque conſtantia, atque in præficiendis optimis Epiſcopis Eccleſijs Angliæ non parciturum operę, amplitudinemque Cardinalis Poli ſemper ſe prouecturum ſpopondit.

PAVLVS PAPA IV.
Chariſſimis in Chriſto filijs noſtris Philippo, & Mariæ Angliæ Regibus Illuſtribus.

28 Chariſſimi in Chriſto filij noſtri ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Quos tanto nos deſiderio, & Romana Eccleſia vniuerſa, cunctuſque Almę huius Vrbis Populus expectabamus, dilectus filius nobilis Vir Antonius de Montaguto, Venerabilis Frater Thomas Ælienſium Epiſcopus, & dilectus filius Eques Eduardus Cherne, Serenitatum Veſtrarum Oratores, duce veſtræ apud Deum cœleſtis gratiæ lumine nonis Iunij incolumes ad nos peruenerunt, quinto autem poſt die in Palatio Apoſtolico, & Aula Regum publicum eis Conſiſtorium dedimus, in quo Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus, Principum Chriſtianorum Oratoribus, magno Epiſcoporum, Prælatorum numero, omnibuſque Nobilium Romanorum, & Aulicorum ordinibus præſentibus ſimul, atque à nobis ad paternum pacis, & amplexum, & oſculum admiſſi fuerunt, primò Regium veſtrum, ampliſſimumque mandatum, ad gratias de data præteriti ſchiſmatis venia per eos agendas, debitam nobis, & Sedi Apoſtolicę ſubmiſſionem, & obedientiam veſtro, ac veſtri Regni nomine præſtandam, Eccleſiarum Cathedralium tunc iſtic erectarum confirmationem petendam, audientibus omnibus, ab vno ex noſtris Secretarijs perlectum eſt, poſtea ab ipſo Ælienſium Epiſcopo habita oratione, eaque nondum finita, redditæ ab eis literæ patentes, quæ omnem Regni iſtius cum Romano Pontifice, & ſancta Sede Apoſtolica reconciliationis ſeriem, legumque contra eam latarum abrogationem continebant, eis eodem modo, quo mandatum recitatum fuerat, perlectis, ipſe idem Epiſcopus vnà cum Collegis ſuis gratijs de data ſchiſmatis venia peractis, ipſaque obedientia veſtro vtriuſque, & eiuſdem Regni nomine præſtita, perorauit. Nos verò vnà cum eiſdem Venerabilibus Fratribus noſtris Cardinalibus obedientiam ipſam admittentes, eos, & eorum perſonas, vtrumque veſtrum, totumque ipſum Regnum referentes, omni charitatis affectu iterum amplexi ſumus, & exoſculati, atque in clementiſſimæ Matris Catholicę, & Apoſtolicę Eccleſię gratiam, & gremium recepimus, quod nemini ad eam redeunti vnquam clauſum eſt, cùmque dilecti filij Reginaldi Sanctę Marię in Coſmedin Diaconi Cardinalis Poli noſtri, & Sedis Apoſtolicę de Latere Legati literas, quæ veniæ, & abſolutionis ipſius fidem faciebant, nobis demùm porrigerent, non ſolùm veniam, & abſolutionem ipſam approbauimus, ſed quatenùs opus eſſet, denuò dedimus. Verùm ita hęc omnia peracta ſunt ſic orauit Epiſcopus vera eloquentia, & ſana pręditus doctrina, adeò veſtrorum pręteritos errores commemorauit, eoque animi affectu pœnitentiam pręſentem ante omnium, qui aderant, oculos poſuit, vt prę gaudio tanti à Deo accepti beneficij vix nonnulli ſibi à lacrymis temperare potuerint, nam etſi primis eius rei nuncijs fęlicis recordationis Iulio III. Prædeceſſori noſtro allatis, ea lætitiæ ſigna vbique apud nos data ſint, de quibus ad vos perſcriptum diligenter fuiſſe arbitramur, nihilque à nobis optari nec pręclarius, nec ſanctiùs poſſe videbatur, non planè tamen omnes in eo conquieuiſſent, niſi hac veluti extrema pręſtitę obedientiæ manu Serenitates veſtrę opus ipſum perfeciſſent, quare Conſiſto-

Paul IV. libr. breu. sig. num. 2891. p. 77.

rio

rio dimiſſo, eiuſque actis per Vrbem peruulgatis, ipſimet Oratores teſtes erunt cùm priuatę, tùm publicę totius Eccleſię, atque Vrbis hilaritatis, nos cùm ex noſtra lętitia alienam metiremur, nullam aliam maiorem excogitari poſſe multis de cauſis putabamus. Cùm tamen non ita multo poſt XII. Kal. Iulij ab eodem Epiſcopo, & Eduardo, nam paulò ante hinc diſceſſerat Antonius, mandatum item veſtrum, & patentes literę nobis fuerint redditę eodem exemplo, quo eę, quas in Conſiſtorio lectas dicebamus, nomine tantùm Iulij III. quo illę fuerant inſcriptę, in noſtrum Pauli IV. immutato, vſque adeò eſt aucta, vt nullum eius teſtimonium adhiberi à nobis certius poſſit, quàm illius, qui cordium ſcrutator eſt. Quantum tamen potuimus eam ad illius laudem omnibus oſtendimus, poſtridiè enim in Conſiſtorio ſecreto apud Sanctum Marcum aliquot eodem Pręlatis, Viriſque inſignibus pręter morem conuocatis, literas prius, quibus ſeorſum Veſtrę Serenitates de Pontificatu noſtro nobis reſpondebant, poſtea mandatum, & literas patentes perlegi fecimus, & quamuis res ipſa per ſe adeò ſit memorabilis, vt his monumentis egere non videatur, ea tamen in Archiuio, & in ſecretioribus noſtris huiuſmodi ſcripturarum theſauris diligenter reponi, & aſſeruari mandauimus, obedientiam veſtram incredibili ipſorum Fratrum noſtrorum plauſu iterum accepimus, veniam, & obedientiam datam comprobauimus, & cętera ferè omnia egimus, quę in Conſiſtorio publico egeramus, quo enim, & pluribus actibus, ac teſtimonijs confirmata fuiſſe in pręſenti, & in poſterum compertum fuerit, id eo maiorem veſtris Serenitatibus pietatis gloriam, Regno ipſi veſtro fidei conſtantiam, ſanctę huic verò Sedi auctoritatem videtur pariturum eſſe, quę omnia, etſi ab ipſis Oratoribus Serenitates veſtræ meliùs cognitorę ſunt, quam tamen ipſi egregiè, ac piè, quantaque cum veſtra vtriuſque dignitate hoc Legationis munere beneuolentiam vobis apud omnes comparauerint, quantaque Sedes Apoſtolica, & nos Serenitatibus veſtris poſt Deum ipſum debeamus, voluimus his etiam literis apud vos teſtatum eſſe; Nam de Cantuarienſi, alijſque Eccleſijs, & cęteris eiuſdem generis negotijs ipſimet Oratores, idemque dilectus filius noſter Cardinalis Polus Legatus copioſè vobiſcum locuturi ſunt, nos enim omnem operam nauabimus, & his, & omnibus alijs veſtris deſiderijs, quæ nonniſi honeſtiſſima fore confidimus, vt quantum cum Deo poterimus, ſatisfaciamus, quodque ad Legatum ipſum Cardinalem Polum attinet, nihil in eius honorem, vel commodum, vel amplitudinem, neque iſthic à vobis, neque à nobis hic excogitari, conferrique poterit, quod tantæ illius virtuti, ac probitati, tantiſque erga nos, & Sanctam hanc Sedem, ergaque vos, & Regnum veſtrum officijs, & meritis ſatis eſſe videatur. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub Annulo Piſcatoris die XXX. Iunij MDLV. Pontificatus noſtri Anno I.*

29 Actum eſt de reſtituendis Eccleſiarum bonis, ſollicitante Pontifice, ſed cùm ſacra vectigalia à Proceribus occupata eſſent, grauioribus implicita difficultatibus res viſa eſt, reiectaque in proxima Comitia, quæ cùm vergente anno coacta fuiſſent, nil impetrari potuit, ne Proceres rebellarent; primos tamen fructus, ac decumas Sacerdotibus Ordines attribuerunt. Cùm verò fœlici adeò Anglorum conuerſioni nonnulli impij, multorumque flagitiorum rei procaciter, ac pertinaciter obſtitiſſent, læſæ Maieſtatis Regię crimine accerſiti ſunt in ius, atque inter eos Gramnerus ſchiſmatis ſignifer Pſeudo-Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui iniquiſſimè toties Reginam læſerat, in vincula coniectus ardens conſcientiæ facibus, meritique ſupplicij terrore perculſus, ſchiſma, hæreſimque eiurauit, implorauitque miſericordiam, quare reſipiſcenti vita indulta eſt, retentus tamen in carcere, ne grauiora flagitia moliretur, cuius carceris moleſtias adeò acerbè tulit, vt in deſperationem efferatus, inſtar canis, reuerſus ad vomitum, priorem impietatem tueri non perhorruerit.

Hiſt. Ang.

Iac. Aug. Thuan. l. 17.

Porrò eius cauſam apud ſubſellia Apoſtolica, cùm Primas eſſet Angliæ, agitatam, damnatumque decretoria ſententia, atque exauctoratum Archiepiſcopatu, & omni gradu Eccleſiaſtico à Paulo IV. oſtendunt Acta Conſiſtorialia, ſubiectis concepta verbis.

,, XXIX. Menſis Nouembris fuit Conſiſtorium,
,, in quo Reuerendiſſimus Puteus multa propo- *Act. Conſ.*
,, ſuit contra Archiepiſcopum Cantuarienſem
,, in materia fidei, & fuerunt dilata ad aliud
,, Conſiſtorium voto Reuerendiſſimorum, cùm
,, ageretur de priuatione ipſius Archiepiſcopi.
,, Romæ die IV. Menſis Decembris MDLV. fuit
,, Conſiſtorium, in quo fuit plenè diſputatum,
,, an Thomas Archiepiſcopus Cantuarienſis eſ-
,, ſet priuandus, & puniendus, cùm multa cri-
,, mina hæreſis commiſiſſet, & tandem fuit con-
,, cluſum, & lata deſuper ſententia per Sancti-
,, tatem ſuam tenoris ſequentis, videlicet.

30 Nos Paulus Diuina prouidentia PP. IV. Saluatoris, & Domini Noſtri Ieſu Chriſti, cuius vices licèt immeritò in terris gerimus, nomine inuocato, in throno iuſtitiæ pro Tribunali ſedens, ſolum Deum, qui iuſtus eſt Dominus, & in iuſtitia iudicat Orbem terrarum, præ oculis habens, per hanc noſtram definitiuam, quam de Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio ferimus in his ſcriptis in cauſa, & cauſis, quæ coram dilecto filio noſtro Iacobo tit. Sanctæ Mariæ in via Presbytero Cardinali de Puteo nuncupato nobis in Conſiſtorio ſecreto, vt moris eſt, referenda, inter chariſſimos in Chriſto filios noſtros Philippum Regem, & Mariam Reginam Angliæ Illuſtres, denuntiatores ex vna, & quemdam Thomam Cramnerum olim Archiepiſcopum Cantuarienſem reum, & denuntiatum, de, & ſuper crimine hęreſis, & alijs exceſſibus, cenſuriſque, & pœnis propter crimen huiuſmodi per dictum Thomam reum denuntiatum, & confeſſum, & conuictum incurſis, rebuſque alijs in actis cauſæ, & cauſarum huiuſmodi latiùs deductis, ex altera parte, in prima inſtantia vigore ſpecialis commiſſionis noſtrę verſæ fuerunt, & vertuntur, pronuntiamus, & ſententiamus, decernimus, & declaramus dictum Thomam, tunc Cantuarienſem Archiepiſcopum animæ ſuæ ſalutis immemorem contra regulas, & dogmata Eccleſiæ, & ſanctorum Patrum, necnon Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, & ſacrorum Conciliorum Traditiones, Chriſtianæque Religionis hactenùs in Eccleſia conſuetos ritus, pręſertim de Corporis, & Sanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſacri Ordinis Sacramentis aliter, quàm Sancta Mater Eccleſia prædicat, & obſeruat, ſentiendo, & docendo, ac ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, & Summi Pontificis

MS. Eminentiſſ. Bern. Co. Spatæ ſig. num. 134. pag. 17. in Paulo IV. anno 1555.

Condemnatio Thomæ Cramneri,

Pti-

Primatum, & auctoritatem negando, necnon contra proceſſus, qui ſingulis annis per Prædeceſſores noſtros in die Cœnę Domini more ſolito celebrati fuerunt, prout & nos dante Domino in futurum celebrare intendimus, in quibus proceſſibus per Romanos Pontifices Prædeceſſores prędictos ad retinendam puritatem Religionis Chriſtianę, & ipſius vnitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum Caput, Chriſtum videlicet, eiuſque Vicarium principaliter, & ſanctam fidelium ſocietatem ab offenſione ſeruandam conſiſtit, inter alia Wicleffiſtæ, & Lutherani, & omnes alij Hæretici damnati, & anathematizati fuerunt, abiuratam olim per Berengarium Andegauenſis Eccleſiæ Diaconum hæreſim innouando, & tam illam, quàm etiam per damnatæ memoriæ Wicleff, & Martinum Lutherum Hæreſiarchas, aliàs propoſita, & damnata, falſa, & hęretica dogmata credendo, & ſequendo, ac etiam deſuper libros ſcribendo, imprimi faciendo, impreſſoſque publicando, in illiſque ſcripta etiam in publicis diſputationibus defendendo, ac etiam coram ſubdelegato noſtro in reſponſionibus ad propoſitiones ſibi factas, ac pertinaciter aſſeuerando, ac in pertinacia, & obſtinatione huiuſmodi permanendo, excommunicationis, & anathematis, necnon priuationis Archiepiſcopatus Cantuarienſis prędicti, aliorumque beneficiorum, & officiorum Eccleſiaſticorum, ſi quę obtinet, & annuarum penſionum, ſi quas ſuper beneficijs Eccleſiaſticis aſſignatas habet, iuriumque, actionum, & priuilegiorum quorumcumque, bonorum quoque, & feudorum Eccleſiaſticorum, Patrimonialium, & ſęcularium, necnon inhabilitatis ad quaſcumque dignitates, & beneficia, & alias contra tales perſonas, tam iure communi, quàm per literas proceſſuum prædictorum ſtatutas pœnas, non ſolùm tanquam credentem hęreticis prędictis, & illorum ſequacem, ſed etiam tanquam Hęreſiarcham notorium damnabiliter incidiſſe, & incurriſſe, proptereaque ipſum Thomam excommunicatum, & anathematizatum, & dicto Archiepiſcopatu Cantuarienſi, alijſque Prælaturis, dignitatibus, officijs, & beneficijs, necnon penſionibus, iuribus, priuilegijs, bonis, & feudis prędictis priuatum, & ad illa quęcumque inhabilem, Curię Sęculari tradendum, bonaque eius per eos, ad quos ſpectat, confiſcanda fore, & eſſe, prout etiam eum tradi, & eius bona confiſcari mandamus, omnes quoque, & quaſcumque perſonas Thomę prędicto ratione dicti Archiepiſcopatus Cantuarienſis, & aliarum Prælaturarum, ſi quas obtinuit, aut obtinet, olim ſubiectas, a quibuſcumque fidelitatis, & obedientiæ iuramentis ei præſtitis abſoluendas, & liberandas fore & eſſe, prout abſoluimus, & liberamus, ac iuramenta huiuſmodi relaxamus, necnon ſuper omnibus, & ſingulis prędictis eidem Thomę perpetuum ſilentium imponimus, ſupplentes omnes, & ſingulos, tàm iuris, & facti defectus, ſi qui forſan in proceſſu cauſę huiuſmodi interuenerint. Ita pronunciamus.

Loco ✠ ſigilli ſub Annulo Piſcatoris.

Ioannes Barengus Epiſcopus Larinenſis eiuſdem Sanctiſſimi Secretarius dictæ ſententiæ Notarius rogatus.

31 Addunt Acta, damnato Cramnero, adminiſtrationem Cantuarienſis Eccleſiæ traditam fuiſſe Reginaldo Polo Cardinali in Anglia Legato. *Act. Conſiſtor. pag. 181.*

,, Romæ die XI. Menſis Decembris MDLV.
,, fuit Conſiſtorium, in quo proponente Sanctitate Sua, deputauit Adminiſtratorem Eccleſiæ Cantuarienſis, tunc per priuationem
,, Thomæ Cramneri olim Archiepiſcopi Cantuarienſis nuper Apoſtolica auctoritate factam vacantis, Reuerendiſſimum Dominum
,, Reginaldum Sanctæ Mariæ in Coſmedin Diaconum Cardinalem Polum nuncupatum Sedis
,, Apoſtolicæ in Regno Angliæ de Latere Legatum ad eius vitam, ita quod liceat ſibi de fructibus, &c. Et cum retentione omnium, &c.
,, Nuper creauit eundem Reuerendiſſimum Reginaldum in Presbyterum Cardinalem, ita
,, quod propterea Eccleſię Sanctæ Mariæ, quæ denominatio ſui Cardinalatus erat, præeſſe
,, non deſinat, ſed illius Pręſul, & Presbyter
,, Cardinalis exiſtat.

Cùm ita Cramnerus ob hæreſeos crimen à Pontifice omni honore Eccleſiaſtico deiectus eſſet, à Philippo, & Maria Regina conſtituto in hæreticos ſupplicio affici iuſſus eſt, flammiſque traditus a temporario incendio ad æterna incendia, ad quę innumeras animas traxerat, tranſmigrauit, quem Hæretici inter Martyres, ſed Sathanę, recenſent.

32 Affectus etiam eſt merito ſupplicio Ioannes Hopperus Pſeudo epiſcopus Glocestrenſis, damnati quoque capitali ſententia Laurentius Sanderus, Rolandus Talerus, Ioannes Rogertius, atque in eas Vrbes, quas impietate ſua contaminarant, miſſi Gloceſtrię, Lancaſtrij, Conuentrici, Hadelę, vim Diuinæ in ſe iuſtitiæ grauiter, licèt ſerò, perſenſerunt; Ridlæus quoque, & Hugo Latimerus ſenex, qui peccanti Henrico fœdiſſimè adulatus fuerat, Oxonij flammis vſtulati ſunt, ex quorum triſtibus exemplis plures à flagitio ſubmoti ſunt, quos virtutis amor ad officium non pellexiſſet.

Extincto ita ſchiſmate, & compreſſa hæreſi in Anglia ad reſtituendam ſacram diſciplinam conuerſa ſunt acriter ſtudia, atque in ſingulis Prouincijs Synodi ſunt habitæ ab Epiſcopis, in quibus veteres corruptelæ ſublatæ, atque morum ſanctitas redintegrata, de quo Pontifex certior factus, Anglicanis Epiſcopis hiſce literis gratulatus eſt, ſtimuloſque addidit, vt propoſita fœlicis immortalitatis ſpe, ſtrenuè munere ſuo fungerentur.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis Regni Anglię. *Paul IV. libr. breu. ſig. num. 2891. p. 168.*

33 Venerabiles Fratres ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cùm non modo nulla Reſpublica, ſed ne priuati quidem cuiuſquam domus, in qua recta diſciplina non vigeat, diuriùs ſtare poſſit, vt quotidiani rerum euentus docent, quantoperè Eccleſijs ea ſit neceſſaria, nemini dubium eſſe poteſt, itaque ſapientiſſimè, nec ſine Diuino conſilio inſtitutum fuit, vt Epiſcoporum conuentus in Prouincijs habeantur, in quibus inter alia negotia, ſi quid quod ad Eccleſiaſticam diſciplinam pertineat, aut hominum culpa, aut temporum vitio corruptum, ac deprauatum fuerit, in primis corrigatur, quod inſtitutum ſi illis in locis, vbi nec ſchiſma vllum, nec hæreſis extitit, maximam tamen Eccleſijs vtilitatem, & fructum ſemper attulit, quanto maiorem id allaturum ſit, vbi Dominicus ager tamdiù incultus, & humani generis hoſtis vepribus, & ſpinis oblitus fuerit, minimè latere vos debet, quamobrem, cùm Eccleſiæ veſtræ propter luctuoſiſſimam ſuperiorum temporum calamitatem hoc **De reſtituenda, diſciplina in Anglia**

maximè remedio indigeant, ſumma lætitia affecti ſumus, poſteaquam Fraternitates veſtras huius rei cauſa conueniſſe audiuimus, in quo vt dilecti filij Reginaldi Sanctæ Mariæ in Coſmedin Diaconi Cardinalis Poli noſtri, & Apoſtolicę Sedis de Latere Legati diligentiam, & chariſſimorum nobis in Chriſto filiorum Regis, & Reginæ pietatem recognouimus, ita ſtudium veſtrum ſummoperè laudamus, gratiaſque Deo Omnipotenti agimus, qui per ſanctum ſuum Spiritum vobis, illiſque tàm pręclaram mentem dederit, nihil enim aliud vobis, Regnoque iſti reliquum eſſe videbatur, extincto iam ſchiſmate, hæreſibuſque ſublatis, quàm vt Eccleſiaſtica quoque inſtauraretur diſciplina, quæ vnitatis, & Diuini cultus firmiſſimum eſſet vinculum, quare Fratres dilectiſſimi auxilio freti Dei, & Domini Noſtri Ieſu Chriſti, qui non ſolùm, vbi tot Sacerdotes, verùm vbi duo, aut tres tantùm in ipſius nomine fuerint congregati, ſe, vt ſcitis, affuturum promiſit; in opus ei tàm gratum, tamque vobis neceſſarium, & ſalutare toto corde, vt cœpiſtis, totoque animo incumbite, ipſamque diſciplinam Eccleſiaſticam ad ſacrorum normam Canonum, & omnia quę curę veſtræ ſunt credita ad Diuinæ Maieſtatis mandata, & præcepta in priſtinum decus, ac formam reſtituite, quę verò reſtituta fuerint, ita & ſeruate vos, & ſeruanda ab alijs curate, vt & ſtatui ipſarum Eccleſiarum, & animarum ſaluti, Deique honori, & cultui non in pręſenti ſolùm, ſed etiam futuris, perpetuiſque temporibus vos conſultum voluiſſe apud omnes conſtet. Huius autem operis, ſic vt optamus, perfecti quodnam pręmium ſitis expectaturi, facilè ex ijs intelligere poteſtis, quæ bonis, & fidelibus ſeruis ſuis Dominus in Cœlo propoſuit, ac parauit. De nobis ea volumus Fraternitates veſtras ſibi polliceri, quę ſalua huius ſanctę Sedis auctoritate, à nobis proficiſci poterunt. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XXIII. Decembris MDLV. Pontificatus Noſtri Anno I.*

34 Gerebantur hæc Reginaldi Poli Cardinalis Legati ſtudio, & auctoritate, a quo omnes Anglię Epiſcopi ad Synodum totius Anglicę Nationis acciti ſunt, vt communi conſenſu ſaluberrima conſilia pro Diuina propaganda gloria, Religione latiùs proferenda, ſancienda diſciplina Eccleſiaſtica, morumque integritate ad primęuum decus reuocanda expedirentur, ad quæ egregia cœpta perſequenda Paulus Cardinalem Legatum his literis incitauit.

Dilecto filio noſtro Reginaldo Sanctæ Mariæ in Coſmedin Diacono Cardinali Polo nuncupato, noſtro, & Apoſtolicæ Sedis de Latere Legato.

Paul. IV. libr. breu. ſ. n. 2891. pag. 168.

Dilecte fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cognouimus ex tuis literis, & ex dilecto filio noſtro, eodemque tui amantiſſimo Fratre, & Collega Ioanne Cardinale Morono, te inſtituiſſe Synodum illius Nationis Epiſcoporum habere, ad ea quæ correctione indigent, emendanda, & Eccleſiaſticam diſciplinam, quæ propter ſuperiorum temporum calamitatem, penitùs collapſa fuerat, reſtituendam, iamque aliquot Epiſcopos conuenire cœpiſſe, quod tàm pium, & ſalutare conſilium ſummoperè in Domino approbamus, & cum ipſis Epiſcopis propter pręclaram ipſorum voluntatem magnam laudem tribuimus, tùm illius nobis in Chriſto chariſſimæ filiæ Reginæ pietatem tot alijs in rebus

Legatus Polus Synodum in Anglia conuocat.

ſpectatam, hac quoque in re ex teſtimonio literarum tuarum libenter agnouimus, quamobrem tàm neceſſarium, & Deo gratum opus, quamprimùm ad exitum perduci optaures, Circumſpectionem tuam in Domino hortamur, vt illud vrgere ne deſinas, quoad tandem ad ſacrorum, quos ſeruari volumus, Canonum normam, ipſa Eccleſiaſtica iſthic fuerit diſciplina, Deo iuuante, reuocata, quam ad rem perficiendam in ijs, quæ æqua fuerint, noſtram, & ſanctæ huius Sedis auctoritatem ad Dei, & Domini Noſtri Ieſu Chriſti honorem, tibi, illiſque, & nunc iam deferimus, & libentiſſimè in poſterum impertiemus. *Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIII. Decembris MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

35 Collatam eidem Legato auctoritatem, ac Prouinciam conciliandæ inter Cęſarem, & Henricum Gallię Regem concordię Paulus confirmauit, qui cùm nonnullas alias Legationes Pontificio Edicto reuocaſſet, demandatum tamen Polo huius Legationis munus non reuocatum, ſed aſſertum illi, conſtabilitumque nouo hoc diplomate ſanxit, vtque tantę rei ad fœlicem exitum perducendę incumberet, omni ſtudio, & laboris contentione hortatus eſt.

Dilecto filio noſtro Reginaldo Sanctæ Mariæ in Coſmedin Diacono Cardinali Polo, noſtro, & Apoſtolicæ Sedis de Latere Legato.

Ib. num. 2891. p. 197.

Dilecte fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Superioribus diebus iuſtis quibuſdam, & grauibus cauſis adducti, de Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalium conſilio, Legationibus quibuſdam finem imponendum putauimus, quemadmodum ad te perlatum eſſe audiuimus, etſi autem Anglicana Legatio, qua tu fungeris, nominatim à nobis excepta fuit, tamen ne quis fortè interpretetur exceptionem hanc ad Anglicum negotium dumtaxat, non etiam ad actionem de pace inter Chariſſimos in Chriſto filios noſtros Carolum Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum, & Henricum Gallorum Regem Chriſtianiſſimum pertinere, eamque ſuſpicionem his literis adimendam, & tollendam eſſe duximus, tantum enim abeſt, vt ab hoc re Legationis tuę munere deſiſtere voluerimus, vt ſi eo iam non fungereris, id tibi mandaturi fuerimus, nos verò te in hanc tàm pręclaram, & Chriſtianę Reipublicę ſaluti tantoperè neceſſariam de pace actionem incumbere volumus eodem iure, ac poteſtate, eadem apud Principes omnes, inter quos de concordia agendum eſt, auctoritate, ijſdem denique, vbicumque locorum fueris, facultatibus, quas à fœlicis memoriæ Iulio Prædeceſſore noſtro accepiſti, & quamquam ad priſtinum tuum ſtudium, & diligentiam nihil addi poſſe arbitramur, tamen vt eò acriùs vrgeas, inſteſque, quo maior Omnipotentis Dei benignitate ſpes compoſitionis, & pacis excitata eſt, te in Domino etiam, atque etiam hortamur, nihil eſt enim, quod vehementiùs cupiamus, quàm filios noſtros Chariſſimos, quorum vt ex diſcordijs pernicies, ita ex concordia Chriſtiana Reipublicæ pendeat ſalus, ſanctiſſimo inter ſe fœdere, & amicitia coniunctos videre, & ea arma, quæ per tot annos, peccatis noſtris ita merentibus, tantum Chriſtianæ Reipublicæ nocuerunt, conuerſa ad impiorum Chriſtiani nominis hoſtium excidium cernere, quamobrem perge dilecte fili iſto Legatio-

Poli Legatio ad pacem inter Cæſarem, & Galliæ Regem promouendam exporrecta.

Digitized by Google

tionis tuæ munere fungi, eadem fide, eodem ſtudio, ac diligentia, qua adhuc feciſti, & qua illo altero Deo optimo iuuante, fæliciter es functus, non diffidimus enim huic quoque labori tuo Deum Omnipotentem, miſericordiæ ſuæ magis, quàm peccatorum noſtrorum memorem, optatum eſſe exitum conceſſurum. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XXIII, Decembris MDLV, Pontificatus noſtri Anno I.*

36 Sanciendæ illius inter Reges pacis optimæ ſpea affulgebant, cùm Reginaldus Polus, qui apud Philippum Angliæ Regem, Cæſaremque eam prouehebat, Pontificem certiorem feciſſet, Philippum Regem ad eam amplectendam inclinare, pariterque duo alij Cardinales eiuſdem pacis interpretes apud Gallum Regem affirmarent, Gallum ad paciſcendam concordiam optimè comparatum, ex qua rerum coniunctione delibutus ingenti gaudio Paulus, Philippo pios ſtimulos admouit, vt Chriſtianam Rempublicam varijs diſſenſionum fluctibus iam diù concuſſam, in tranquillo fælicis concordiæ portu collocaret.

Belcar. lib. 25. n. 68.

37 Expetebatur ea pax continentibus votis à Philippo, & Hiſpanis, vt beneficio pacis populi longo feſſi bello recreari poſſent, tùm noui Principis Imperium confirmaretur, Gallorum pariter Regis Ærarium diuturnitate bellorum, tùm in Hetruria, tùm in Inſubria, tùm in Belgij limite exhauſtum erat, vt demùm ineunte proximo anno quinquennalis ſequeſtra pax ſancita fuerit.

Acta Conc. Ms. Car. Spad. ſig. nu. 134. pag. 172.

Contulerat, vt ante vidimus, ſolemni ritu Iulius III. beneficiarium ius Regni Neapolitani Philippo Angliæ Regi, nonnullaſque ei leges Pontificio diplomate contentas dixerat, quas Philippus piè admiſit, Regnumque illud Pontificiæ liberalitati acceptum retulit, atque Oratoris opera Regia obſequia Paulo Pontifici deuouit ſolemni ritu in Sacro Cardinalium Senatu, vt Acta Conſiſtorialia his verbis tradunt. [Romę die Veneris XXVII. Auguſti MDLV. Orator Sereniſſimi Domini Philippi Regis Angliæ Illuſtris nomine ipſius Regis, obedientiam deuotam Sanctitati Suæ, & Sedi Apoſtolicæ præſtitit, quam Sanctitas Sua vnà cum Reuerendiſſimis benignè recepit.

Philippus Rex Angliæ Paulo IV. obedientiam præſtat.

38 Miſit deindè Philippus Rex ad Paulum literas de admiſſis legibus, pro collato Regno fiduciario, ſibi impoſitis aurea bulla obſignatas, quas Marchio Sarriæ Orator Cæſareus Paulo detulit, quibus acceptis Paulus Philippum hortatus eſt, vt memoriam accepti beneficij pia mente recoleret, vireſque ſuas ad tuendam Sedis Apoſtolicæ dignitatem exerceret.

39 Continuis piorum votis eò ardentiùs pax inter Catholicos Reges, ac Principes expetebatur, quo Proteſtantes fœdere Henrici Gallorum Regis ſuffulti audaciùs inſoleſcebant in Catholicos, è quibus Albertus Marchio Brandeburgenſis Gallica ope fretus Treuirenſem, Moguntinam, Bambergenſem, atque Herbipolenſem Diœceſes euaſtauit, fœdauitque omni crudelitatis, & rapinarum genere, maximèque belluinam immanitatem in Chriſti Sacerdotes, ac Monachos exercuit vt Catholicum nomen ex Germania excindere moliretur; tot verò malorum fama perculſus Pontifex Henricum Regem rogauit, vt calamitatum tantarum miſericordia tangeretur, nec ſuo Albertum Brandeburgenſem patrocinio fulciret, qui eo indignè abuteretur, ac potiùs alia ratione Germanicę Nationis beneuolentiam ſibi conciliaret.

40 Studebat Henricus Gallorum Rex Alberto Brandeburgenſi Hęretico Cęſaris odio, vt illius vires ciuili bello Germanico elideret, cùm cæteroqui Hęreticos in ſuo Regno ferro, flammaque inſectaretur, ne Galliam aliquando euerterent; atque hoc anno ad Caluinianorum, vel Atheorum, qui nullam certam Religionem ſequebantur, compeſcendam inſaniam grauiſſimum Edictum in eos ſanxit, ac Iudicibus ſuarum ditionum imperauit, vt ſententias Pontificiorum Iudicum, ac fidei Cenſoris exequerentur, nullamque prouocationum ad Summos Prouinciarum Senatus factarum rationem haberent. Hoc Edicto præfocata fuiſſet in fomite Caluiniana hęreſis, nec Gallia toties ſuorum ſtragibus cruentata luxiſſet, ſi Politici Conſiliarij huic ipſi non interceſſiſſent: at Senatus Pariſienſis illud promulgare iuſſus, auctoritatem ſuam contrahi ratus, Poſtridie Nonas Octobris nonnullos Senatores ad Regem miſit, qui docerent, quadriennio ante lapſo, Regem iudicia aduerſus Hęreticos ciuilibus Iudicibus demandaſſe, ijs dumtaxat exceptis, qui Sacris Ordinibus initiati eſſent, hoc recens Edictum pugnare cum ſuperiore, quod Vniuerſos Regni Ordines Pontificijs Iudicibus, aut Cenſoribus fidei ſubijceret, Regiamque auctoritatem ad alienos, ſiuè Pontificios transferret; temperari verò poſſe acerbitatem illius, ſi Regij Senatores de cauſis huiuſmodi cognoſcant: decernatque; ſi quid dubij occurrat, conſulant Pontificios, ferendæque decretoriæ ſententiæ ius conferant: impetrandum verò mandatum à Pontifice, quo iudicia hæc aduerſus Hæreticos ciuilibus Magiſtratibus permittat, quibus etiam plura addidere ex aliarum Nationum petita exemplis, conſueto pietatis pallio propriam impietatem obuelantes memorabant, Chriſtianam Religionem ſuo initio non armis, aut gladijs, ſed Pontificum prudentia, eruditione, ſacris concionibus maxima incrementa accepiſſe, ea verò ijſdem artibus, quibus creuerint, atque effloruerint, conſeruanda: tùm Regem hortati ſunt, curaret, vt Epiſcopi, atque inferioris Ordinis Sacri Miniſtri, munere ſuo ipſi fungerentur, non functiones ſuas Vicarijs demandarent: prælucerent virtutum exemplis, atque eruditione ſua, populum Sacrorum cognitione, atque optimis moribus informarent, quæ ſi omittantur, fruſtra aduersùs nouatum Sectarum reos ſupplicijs agi, fruſtra humanum ſanguinem effundi: Regis denique clementiam magis decere, commiſeratione miſeros allicere, quàm eiuſmodi carnificina obterere. His nonnihil commotus eſt Henricus Rex, legumque ſeueritatem in Hæreticos remiſit, ſed quidem haud proficuè, nam gliſcente in dies impiorum numero, atque hæreſeos cancro in Regni membra ſerpente, biennio poſt ſuperius Edictum inſtaurare, atque Pontificijs Iudicibus hæreſeos cauſam omninò demandare compulſus eſt, recenti hoc exemplo tot vetera, tamque perſpecta confirmans, nunquam profuiſſe clementiam Principum in Hæreticis coercendis: ea enim abuſi ſemper illi euaſere deteriores.

Francis. Belcar. lib. 26. nu. 66. Iacobus Auguſt. Thuan. lib. 16.

Henricus II. contra Hæreticos inſurgit, ſed a Politicis eius ſeueritas reprimitur.

41 Interea Henricus ipſe Francorum Rex Priuilegia à Leone X. Franciſco collata ſibi aſſeri, confirmarique poſtulauit, cui cùm ſignificatum eſſet, pacta tunc conuenta ab Adminiſtris Re-

Ext. in Act. Conc. Ms. Car. Spada ſig. num. 134. pag. 375.

Regijs fuiſſe violata, Paulus ab eo exegit, ne ea poſthac infringi ſineret, ſi ijs indultis potiri vellet, quod tùm ab ipſo, tùm à Regijs Adminiſtris admiſſum eſt, vt ex ſubiectis Henrici Regis literis conſtat.

Henricus Dei gratia Francorum Rex, Comes Prouinciæ, Forcalquery, & Terrarum adiacentium vniuerſis præſentes inſpecturis ſalutem, &c.

Plenaria poteſtate, & auctoritate Regia tenore præſentium duximus, & declarauimus, & declaramus, noſtram præcipuam voluntatem, & intentionem fuiſſe, & eſſe, quòd Sanctiſſimus Dominus Noſter, eademque Sancta Sedes gaudeant, & vtantur in eiſdem noſtris Dominijs Prouinciæ, & Britanniæ illiſmet iuribus, & auctoritatibus, & præeminentijs, quibus Prędeceſſores ſui Romani Pontifices retroactis temporibus ante attentata huiuſmodi gauiſi, atque vſi, ac vti, & gaudere quomodolibet poterant, quarum quidem auctoritatum, & præeminentiarum præcipuas, præſertim ad maiorem elucidationem, duximus inferiùs inſerendas. In primis, quòd in dictis Ducatu (ſcilicet Britanniæ, & Prouincia) reſeruationes menſium Apoſtolicorum, & omnes aliæ, tàm generales vigore regularum, quam ſpeciales, & cæteræ Conſtitutiones Cancellariæ recipiantur.

Aſſertum ius Pōtificium in Britannia, & Prouincia.

Quòd prouiſiones Apoſtolicæ de beneficijs in dictis menſibus vacantibus admittantur, & prout de iure etiam cum Ordinarijs concurrant in eorum menſibus.

Quòd regreſſus coadiutoriæ, mandata de prouidendo, expectatiuæ, & ſimiles gratiæ etiam preuentiuę recipiantur.

Quòd cenſuræ à Romana Curia, tam vigore literarum ſuper aſſignatione penſionum huiuſmodi expeditarum, quàm ſententiarum in dicta Curia latarum, & executionum deſuper decretarum admittantur, & timeantur, ſimiliter interdicta Apoſtolica teneantur.

Quòd deuolutio cauſarum ſpiritualium, ac beneficialium, pręſertim in petitorio, ad dictam Romanam Curiam nullo modo impediatur, nec propterea aliquis ex colligitantibus, aut Notarijs exequentibus citationes, aut inhibitiones deſuper à dicta Curia emanatis, in partibus moleſtentur.

Quòd Conſilium, & Parlamentum Prouincię, ac Britanniæ, non ſe intromittant in cognitione cauſarum Eccleſiaſtici fori, nec etiam per viam appellationis, præſertim ſuper literis Apoſtolicis, & ſententijs in dicta Curia latis.

Quòd non detur poſſeſſio beneficiorum in quouis loco vacantium in vim ſupplicationum, aut ſumptorum, vel tranſumptorum, abſque literis Apoſtolicis ſub plumbo expeditis, declarantes, quòd vigore Concordatorum, nihil fiat in Ducatu Britanniæ, aut Prouincia Prouinciæ, cùm in Concordatis non comprehendatur, etſi dictus Ducatus vnitus fuerit Regiæ Coronæ; mandantes noſtris dilectis, & fidelibus noſtrarum Curiarum Parlamenti Prouinciæ, & Britanniæ, & eorum cuilibet reſpectiuè, prout ad eum pertinet, quatenùs ipſi noſtras præſentes declarationem, & voluntatem receptas, & admiſſas manuteneant, cuſtodiant, & obſeruent, & manuteneri, & cuſtodiri, & obſeruari, ac vocatis, & adhibitis Aduocatis, & Procuratoribus noſtris Fiſcalibus in eorum authenticis, & publicis libris, & regiſtris ſcribi, & annotari faciant, eiſque prædictum S. D. N. Papam, Sanctamque Sedem Apoſtolicam, ac eius Officiarios, Commiſſarios, & Deputatos plenè, & pacificè gaudere, & vti permittant, abſque eo, quod illis aliquam perturbationem, moleſtiam, aliudue impedimentum inferant, &c. *Datum apud Sanctum Germanum die XXIX. Menſis Iulij Anno MDLV. Regni noſtri * IV.*

Per Regem, & Comitem Prouinciæ Duthier. Viſa lecta, & publicata in Camera tempore vacationum, ordinata, & regiſtrata in regiſtris Curię Parlamenti Prouincię, petente, & requirente Regio generali Procuratore. *Aquis die VI. Menſis Septembris MDLV.*

42 Inter hæc, Alberto Brandeburgenſi Marchione, de quo ſupra egimus, turbas vndique ciente, ac promiſcuè cædibus, & rapinis non in Catholicos tantùm, ſed etiam in Lutheranos ſæuiente; Hæretici tempus opportunum rati liberè vndequaque virus euomere, Colonienſem ditionem inficere pertentarunt, iamque Vrbem ipſam Iudocus Velſius Batauus, qui prouinciam interpretandi Sacra Biblia gerebat, nouis, ac deliris opinionibus dementare ſtudebat, Eccleſiam inuiſibilem fingens, nouaſque Apocalypſes, & viſiones meditatus, ſed reſtitit inſanis ipſius, aliorumque conatibus ſollicita pij Magiſtratus diligentia, ac pręcipua Adolphi eius nominis III. Archiepiſcopi vigilantia, qui Apoſtolica falce ſpuria excindens germina, non eſt paſſus altas dare radices, & Iudoco per Magiſtratum in exilium pulſo, cęteriſque omnibus diſperſis, factum eſt, vt Pontifex de pręclara illorum fide certior factus, Colonienſium, ipſiuſque in primis Antiſtitis, pietatem publicis ad ipſos datis literis commendauerit.

Germania à Brandeburgo vaſtata.

Colonia pulſus hæreſiarcha. *Aegid. Gelenius lib. 1. adm. Col.*

43 Pręclaram Colonienſium in fide Catholica tuenda conſtantiam, hoſtis humani generis Diabolus, qui ſemper Dei Simiam agit, in ſuis quoque aſſeclis renouare viſus eſt, Lutheranos adigens, vt in aliarum Sectarum Hæreticos veluti ſeditionum turbines inſurgerent; tradit enim Surius ex Ioachimo Weſtphalo Hamburgenſium ſeductore Lutherano, Regem Danię, ac Senatum Hamburgenſem publico edicto vetuiſſe, ne quis ciuium Sacramentarios, Anabaptiſtas, aliarumque Sectarum ſtudioſos hoſpitio exciperet, pariterque alias Vrbes maritimas earum partium, conſtitutis grauiſſimis pœnis, Zuinglianos hoſpitio prohibuiſſe: Lutheranę enim Eccleſię malè ſibi metuere cœperant à Sacramentarijs, ne earum ſtatum illi conuellerent, quam politicam prudentiam vtinam Catholici Principes, ac Magiſtratus, cùm primùm Lutherana impietas erupit, intellexiſſent, immenſas profectò calamitates à ſuis ceruicibus depuliſſent, ſi Nouatores confeſtim è ſua ditione ablegaſſent. Territus ijs Edictis Ioannes à Lasko Sacramentarius vagus, ac profugus, ex Embdenſi Ciuitate Francofordiam ſe contulit, vbi permiſſum illi eſt Eccleſiam Peregrinorum conſtituere, ita enim ſuam Synagogam dixit. At quantò conſultiùs feciſſet, ſi ad Chriſti Eccleſiam ſe adiunxiſſet, in qua futurus eſſet Ciuis Sanctorum, & domeſticus Dei. At paulò poſt cognita intempeſtiua Sigiſmundi Regis lenitate in Poloniam regreſſus eſt, è qua pulſus antea à Sigiſmundo Patre fuerat, cùmque multis ſua venena afflaſſet, pietatem Catholicam in nonnullis eius Regni locis profligauit. Porrò in Germania Sacramentarij multis in locis exagitati ſunt, ſuiſque ſedibus eiecti, nec Auguſtani con-

Surius in comm.

Sacramētarij exagitati à Lutheranis.

Digitized by Google

conuentus decreto pacis beneficio potiri permiſſi, vt mox dicetur.

44 Coacti hoc anno Auguſtæ Ordines Imperij, cùm partim ex Catholicis Proceribus, partim ex Lutheranis conſtarent, contrarijs inter ſe admodum ſtudijs diſſenſere adeò, vt ea Comitia à menſe Februario in Septembrem extracta fuerint. Agebatur verò de publica ſalute, & conferendis aduersùs Turcam communem hoſtem ſubſidijs, deque mutua concordia conſtituenda, quæ ad propulſandum externum hoſtem neceſſariò requirebatur, cuius quidem iucundæ vetam cationem Ioannes Cardinalis Moronus Legatus Apoſtolicus à Iulio III. miſſus aperuerat, vt nimirùm Concilij œcumenici, quod Pontificio nomine offerebat, decretis parere, publica Comitiorum lege ſtatuerent; ſed Lutherani œcumenicum oblatum Concilium reſpuentes, omnes impias artes intenderunt, vt Catholicos Proceres ad nefaria ipſorum decreta admittenda pellicerent, quorum improbos conatus, cùm Paulus infringere ſtuderet, Catholicos Principes varijs monitis ſollicitauit, vti conſtanter tuerentur fidem, nec ſe ad aliquid ab eorum pietate, & officio alienum adduci paterentur, quo argumento datæ ſunt literæ Alberto Duci Bauariæ, cui ſimul Aloyſium Lipomanum Epiſcopum Veronenſem de his etiam cum Ferdinando Rege acturum ſignificauit.

Dilecto filio Nobili Viro Alberto Bauariæ Duci.

Paulus IV. lib. breu. ſig. 2891. p. 98.

Dilecte fili Nobilis Vir ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cùm certiores facti fuerimus eos, qui iſti Conuentui interſunt, à Catholicæ Eccleſiæ vnitate ſeparati quædam obtinere conari, quæ ad confirmandum, & augendum ipſorum ſchiſma pertineant, pro Paſtorali noſtro officio magna ſanè affecti fuimus ſollicitudine, nihil enim omninò grauius nobis accidere poteſt, quàm tot remedia, quibus proſpici Catholicorum quieti in illa Nobiliſſima Natione oporteret, ad opprimendos eos, & diſſeminandas latiùs hæreſes conuerti, itaque ne officio, ac muneri noſtro, deeſſemus, & alios, qui iſti Conuentui interſunt de Religione optimè ſentientes, hortati ſumus, ne tali tempore quidquam, quod ipſorum officio, ac pietate alienum ſit, approbent, ſed omnia potiùs patiantur, quàm aliquid, quod ipſis indignum ſit, committant, & Nobilitatem tuam ad hoc idem hortandam eſſe duximus, tametſi adeò exploratam habemus tuam in fide, ac Religione Catholica conſtantiam, vt non tu quidem hortandus ſis, ſed potiùs laudandus à nobis, quod te Patris tui, ac Maiorum tuorum Clariſſimorum Principum virtute, grauitate, pietate ſimillimum præſtas, quamobrem plurimùm confidimus, tua te ſponte, quantum in te fuerit, impia eorum conſilia, & conatus impediturum, & tali occaſione oblata tuam erga Catholicam Eccleſiam pietatem declaraturum. Quo nihil ſanè, aut Deo gratius, aut tibi ipſi, tuiſque populis ſalutarius facere poteris, qua de re cum Nobilitate tua, noſtro nomine, coram etiam aget Venerabilis Frater Aloyſius Epiſcopus Veronenſis, cui in Poloniam noſtro, & Sedis Apoſtolicæ Nuntio à nobis miſſo in mandatis dedimus, vt iſthac iter faceret, ac Sereniſſimo Romanorum Regi, tibique, & alijs Catholicis Principibus, qui iſthic ſunt, noſtrum ſenſum exponeret, cui Nobilitas Tua fidem habebit. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die VI. Iulij MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

De molitionibus Lutheranorum cohibendis.

45 Propugnabat acerrimè in ijs Comitijs rem Catholicam Albertus Bauariæ Dux, quod cùm Pontifex multorum fama, & literis Auguſtani Cardinalis accepiſſet, ſubiectis literis pietatem illius extulit, grateſque egit.

Bauarus tuetur rē Catholicam.

Dilecto filio Nobili Viro Alberto Duci Bauariæ.

Paulus IV. libr. breu. ſig. nu. 2891. pag 98.

Commendatur eius pietas.

Iucundiſſimum nobis fuit, ex tuis literis agnoſcere ſtudium illud, quod habes à claræ memoriç Parente tuo, atque Maioribus pijſſimis, & Deo amabilibus Principibus hæreditarium erga Catholicam Religionem, & ſanctam hanc Sedem, de qua etiam, & ex alijs literis tuis ad fælicis recordationis Prædeceſſores noſtros miſſis, & ex grauiſſimis plurium teſtimonijs, atque adeò vna omnium voce cognoſcamus, præſertim dilecti filij noſtri Othonis Cardinalis Auguſtani, qui de Nobilitate Tua ea omnia non ceſſat prædicare, quæ ab optimo, & verè Catholico Principe poſſunt expectari, quo nomine, & maximas Diuinę bonitati gratias agimus, quòd in tua virtute, fide, pietate, auctoritate, tàm firmum, & ſtabile reliquis, qui in iſtis partibus ſunt, Catholicis populis præſidium conſeruarit, & tibi ex toto corde gratulamur, cuius pietas inter tot finitimorum Principum, ac populorum à vera fide aberrantium tenebras elucet, atque emicat, atque vt reſipiſcant, & ad Sanctam Matrem Eccleſiam reuertantur ipſos admonet, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die XXVI. Iulij MDLV. Pontificatus noſtri Anno I.*

46 Defendendæ etiam Religionis cauſæ incumbebat Ferdinandus Rex Romanorum, ſed tanta erat Lutheranorum inſania, tantus furor, vt nulla æquitate flecti poſſent, ſed ad confirmandam, augendamque ſuam hæreſim, deprimendamque rem Catholicam pertinaciſſimis animis coniurarent, de quibus certior factus Pontifex Carolum Imperatorem rogauit, vt auctoritatem ſuam adhiberet, ne iniqua Religioni conciperentur decreta in eo Conuentu, atque etiam ad Ferdinandum Regem daret literas, de non permittenda Catholicæ rei depreſſione, ſignificaretque, quantum ab impijs conſilijs abhorreret, vt ijs contra murmura impiorum ſe tueri poſſit.

47 In Hiſpania obijt Ioanna Regina Caſtellæ Mater Caroli V. & Ferdinandi Imperatorum, quæ extincto Philippo I. Viro chariſſimo, adeo effusè eius mortem luxerat, vt de poteſtate mentis fuerit deturbata, extremo verò affecta morbo, cùm iam mentis impos fermè quinquaginta annis vixiſſet, precibus Sancti Franciſci Borgiæ, qui morienti affuit, reſtituta menti eſt, & cùm à mentione rerum Sacrarum ante hac maximè abhorruiſſet, maxima omnium admiratione Symbolum Fidei repetiuit, ac Extrema Vnctione, adſcito Petro Soto, recuperatæ ab ea mentis teſte, delibuta eſt; Euchariſtiam verò quominus exciperet, in cauſa fuere vomitus, nauſeæque, quibus laborabat, de cuius pia morte pij filij Cæſares maximas Deo grates egere, eoque ſolatio dolorem temperarunt.

Vita S. Frãciſci Borgiæ. *Orlandin. in hiſt. Soc. Ieſu lib. 15. num. 48.*

48 Carolus verò Imperator ſæcularium, & militarium occupationum pertęſus, Mundo, eiuſque negotijs nuntium remiſit. Et qua animi magnitudine Imperio, & tantis ſe exuerit Regnis deſcribunt fusè Caroli V. Imperatoris vitæ Scriptores.

Famian. in hiſt. Belgic ſub an. 1555.

49 Audito Ioannæ Reginæ Caſtellæ matris obitu Carolus Imperator grauem adeò inde dolorem traxit, vt oppreſſus mœrore ſibi quoque

pro-

Digitized by Google

Cæſar ex matris obitu nimis mœrore confectus.

proximo temporis flexu mortem impendere opinaretur, nec non vocem matris vocantis ad ſe filium audire animo fingeret, quod cùm Veſalio archiatro valetudinis illius moderandæ munus exercenti aperuiſſet, ille animi ægritudinem in corporis vitium ac damnum refundendam interpretatus contraria Medicorum aſſentatiunculis illudentium ægris libertate mortem inde portendi, nec in longiores annos vitam propagaturum ſignificauit, cumque in ſuſcepta opinione vrgentis obitus confirmauit, induxitque, vt voluntaria rerum humanarum abdicatione mortem anteuerteret: de ea lapſis iam ante aliquot annis ſermones arcanos contulerat Carolus cum Franciſco Borgia olim Duce Gandiæ, quem conculcatus ſæculi faſtus, illuſtrat æque miraculis eximiæ virtutes ad ſanctorum numerum, & ſacros honores extulerunt. Itaque Carolus Imperator ingentibus ſæculi curis feſſus, & continuis tractandorum armorum moleſtijs attritus, cum noua ſemper ex geſtis bellis bellorum ſemina orirentur, ad ſacrum otium applicuit animum; ſeque Imperij Romani, ac tot Regnorum adminiſtratione abdicare decreuit: tantæ itaque moli ſubducturus humeros, de bello, quod inter ipſum, & Henricum II. Gallorum Regem, quod cum paterna hæreditate veteres Franciſci primi ſimultates, quæ Europam exitialibus motibus concuſſerant, induerat, trahebatur, componendo egit.

De adminiſtratione Imperij deſerenda cogitat.

Surius in Annal. hoc anno.

Induciæ quinquennales inter Cæſarem, & Gallum.

Coniunxit operam regiam in pertractanda ea concordiæ actione Maria Angliæ Regina, quæ Philippo Hiſpaniarum Principi nupſerat, demùmque hoc anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, Caleti Cæſarei, Regijque Oratores ampliſſimis inſtructi mandatis de pace ſancienda per multa colloquia inter ſe contulere, ſed cùm diſſenſiſſent animi nimium auerſi, quinquennalium induciarum fœdera pepigere, inde pacis ineundæ ſpe concepta. Tunc Cæſar excito ex Anglia Philippo filio meditatam Imperij abdicationem ſenſim prouocare in opus conſtituit, indictoque ſolemni Ordinum, Equitumq; aurei velleris conuentu Bruxellis Octauo Kal. Nouembris in maxima aula Regia circumſedere iuſſis, hinc Philippo Angliæ, Maximiliano Bohemiæ Regibus, atque Philiberto Sabaudiæ Duce, inde Eleonora Galliæ, Maria Hungariæ, viduis, alteraque Maria Hungarię Reginis, Præfectum Scrinij perorare ad Belgarum Ordines, & quæ acceperat mandata exponere imperauit. Compendiū orationis eius hoc fuit, Cæſarem ſenio grauem, debilitatum aduerſa valetudine, laboribus fractum, tantam rerum molem ſuſtinere non poſſe, memoremque mortalitatis ſuæ ad felicem immortalitatem comparandam ſe accingere, atque adeò Belgij, & Burgundiæ Principatus in Philippum filium ferendo oneri parem transfundere. Hæc perorantem Cæſar aſſurgens interrupit, ac repetitis magnificè vitæ ſuæ geſtis Philippum filium piè admonuit, vt Catholicam religionem in ijs Principatibus tueretur, tùm Belgij, & Burgundiæ Ordines hortatus eſt, vt Philippo filio fidem addicerent, conſtanterque illi obſequerentur.

Cæſar Belgij, & Burgundiæ Principatus transfert in filium.

Hortatur, vt fidem Catholicā tueatur.

Interiecto poſt duorum menſium interuallo, celebratis longè maiore Procerum frequentia Ordinum Comitijs, omnium Regnorum, Prouinciarum, Inſularum, ac Principatuum tam in Europa, quàm in nouo Orbe interfluo Oceano diſiuncto iacentium, poſſeſſiones ac iura in Philippum filium hoc nomine II. traduxit, hęc verba præfatus [Reliqui Reges ſe filijs vitam tradere gaudent, & Regna tradituros pollicentur, cùm illa amplius tenere non potuerint, ego poſtremum hoc donum, præripere mortis neceſſitati volui. Si te non magis viuentem ex me, quàm ex me regnantem aſpicerem: Commendo tibi diuini numinis timorem, & amorem, Catholicæ Religionis defendendæ ſingulare ſtudium, iuris, legumque tutelam tanquam Regnorū firmiſſima fundamenta ac præſidia.]

Bimeſtri lapſo omnia ſua Regna in eum trāſfert.

Meditabatur etiam Carolus exuere ſe Romano Imperio, ac in illius poſſeſſionem Philippum filium inducere, cùm pro tuenda religione Catholica, ac comprimenda hæreſi tot Regnis auctus, ac noua Regnorum Angliæ, & Hiberniæ acceſſione fultus exercere armorum potentiam facilè poſſe videretur, ſed Ferdinandum fratrem Regem Romanorum ad ſuam voluntatem flectere nunquam potuit, cum quo repugnante Lutherani Principes ſectæ ſuæ aſſerendæ addictiſſimi vires ſuas coniunxiſſent; quare tertio poſt labente anno Carolus vigeſima quarta die Februarij concepta abdicandi ſe Romani Imperij iuribus firmiſſima voluntate, miſſa inſigni Legatione ad Septemuiros Principes, qui Francofurti conuenerant, Romanū Imperium in fratrem Bohemiæ, & Hungariæ Regem iam antè etiam creatum Regem Romanorum tranſtulit, Imperijque inſignia, adhibito Guilelmo Auraſiæ Principe illi tranſmiſit. Eo die, inquit Surius, quo in lucem editus fuerat, & quo Bononiæ anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo excurrente a Clemente VII. Pontifice Imperiali corona fuerat redimitus.

Meditatur transferre in eum Imperium.

Aduerſatur Ferdin: Rex Romanorum.

Cedit Carolus Imperio in gratiam Ferdinandi.

Commendarunt plures Chriſtianam hanc demiſſionem in Carolo V. maximis laudibus, mirati ſponte ceſſiſſe Imperio, qui imperare poſſet, inter quos Surius hoc factum, vt glorioſum, & multa laude, & prædicatione digniſſimum effert: *Non enim (inquit) debemus nos, qui Chriſtiana Religione initiati ſumus, in hac re hominum ethnicorum, aut etiam nunc mundo nimis deditorum opinione duci, ſed oculos habere defixos in Chriſtum verum Deum, ac Dominum noſtrum, qui cùm in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum etiam exinaniuit formam ſerui accipiens.*

Surius in Annal.

Non defuere alij, qui ſeceſſum Cæſaris improbarent; cùm magis retento Imperio, quam a ſe abdicato diuinæ gloriæ propagandæ, aſſerendæ religioni, delendæ hæreſi incumbere potuiſſet, maximè cùm Pontifex inſtaurandæ Synodi Oecumenicæ conſilia agitaret, ac praui omninò fuit exempli inconſulto Romano Pontifice, cui Sacramento fidem de adminiſtrando Imperio, deque religione armis defendenda obſtrinxerat, munus Imperiale abieciſſe. Scimus enim, quòd cùm cōſultus fuiſſet Eugenius IV. à Piſaurenſi Principe de abijciendo Principatu, vt in Cœnobio contemplationi rerum cœleſtium vacaret, eum admonuit, perfectionis Chriſtianæ culmen ſitum in charitate, quam magnificentius exercere poſſet in gerendo piè Principatu. Cæterùm Pontifex illius ſeceſſum damnauit, nec ab eo Imperium iure in Ferdinandum fratrem transferri potuiſſe contendit, vt dicetur inferius.

Nocuit rei catholicæ Caroli ceſſio.

50 Ex infęlici promulgato ſeceſſu Cæſareo Catholica res maximam cladem paſſa eſt in Germania, deſtitutis Imperiali patrocinio, ac præſidio Catholicis, qui in Principum Lutheranorum terris degebant, maiorique audacia effrati Lutherani moliti ſunt in Auguſtano conuentu extorquere vi, vt in Catholicorum Principum

pum ditionibus profitendæ hæreſeos, ac diſſeminandæ libertas permitteretur; ſed ea impiorum molimina refregit Ferdinandus Rex, tùm ſacro tuendæ Religionis ardore, tùm etiam politicis cauſis impulſus, vereri enim iure poterat, populos ſuperſtitione Lutherana imbutos rebellionem moturos, nec in Principis obſequio cõſtantes fore, qui iugum Numinis excuſſiſsét. Idem pius Rex ad informandos, erudiendoſque Chriſtiana pietate Bohemos, Pragæ Collegium Sacerdotum Societatis Ieſu condidit, Pontificiamque apud Sanctum Ignatium adhibuit auctoritatem, vt duos Theologos eruditione florentiſſimos Pragam mitteret, cuius geſta, & conſilia Pontifex his literis commendauit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ferdinando Romanorum, ac Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illuſtri.

Paulus IV. libr. breu. ſign. 2891. pag. 136.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cùm nuper optatiſſimum fructum ex virtute, ſapientia, & pietate tua cepiſſemus, impeditis à Serenitate Tua impijs, & pernicioſis eorum conſilijs, qui in Conuentu Auguſtæ id moliebantur, vt hęreſis peſtis in poſterum ad eos quoque Germaniæ populos poſſee ſerpere, qui adhuc Dei beneficio integri in veræ, & Catholicæ fidei cultu, atque Eccleſiæ vnitate, & obedientia permanent. Ad eam lætitiam, quam tum incredibilem cæpimus, non paruũ cumulum addiderunt literæ tuę, quas dilectus filius nobilis Didacus Orator apud nos tuus nobis reddidit, quibus certiores nos pro tua perpetua in hanc Sanctam Sedem reuerentia feciſti, de conſilio tuo inſtituendi in Vrbe Regia Bohemiæ Praga Collegij Patrum eius Societatis, quæ vocatur Ieſu, proptereà quod ea ratione ſperes, & Dei Omnipotentis gloriam augere, ac populorum illorum ſaluti conſuli poſſe, rogaſque & vrges, vt duodecim Patres ex eo numero, in quibus duo Theologiæ Doctores ſint, ad te primo quoque tempore mittantur, quibus iuſſu tuo domicilium iam, & reditus ad victum neceſſarios paratos eſſe, ſcribis, in quo eximiam, & ſingularem ipſam pietatem tuam ſatis dignè laudare nequaquam poſſumus, nihil enim nec nobis ſperari poſſe, his temporibus videtur, aut Dei Omnipotentis honori, & gloriæ augendæ aptiùs, aut populis illis in errorum tenebris, & vmbra mortis iam diù ſedentibus, ſi modò veritatis lucem agnoſcere, & animarum ſuarum rationem habere voluerint ſalutariùs; quæ quanta nos in Domino lætitia, exultemus, cùm in te tanto Rege præter reliquas præſtantiſſimas virtutes, tàm Sacerdotalem animum ineſſe videmus, non ità facilè à nobis exprimi poteſt. Plurima tu quidem, & maxima ab Omnipotente Deo beneficia, & munera accepiſti; dedit enim ille tibi tot, & tàm lata Regna, quæ obtines, teque eius poteſtatis, quæ Regum in terris omniũ poteſtati antecellit, Succeſſorem deſignauit; ille immaniſſimos hoſtes à Regnis tuis maxima tua cum gloria ſæpè, repulit ille tàm præclaram tibi ſobolem, totque alia dona largitus eſt; verùm ea temporalia ſunt, & ſimul cum hac vita relinquantur: neceſſe eſt, at verò tàm gratus in ipſum Deum animus, tantum Religionis eius, & gloriæ ſtudium, tanta in commiſſos tibi populos charitas, non ſolùm temporalia ipſa tibi conſeruatura tàm diù eſt, quoad vixeris, & alia præterea à Dei benignitate impetratura; verùm etiam aditum tibi ad ea, quæ cœleſtia, & immortalia ſunt, vt ad illud æternũ Regnum iam paratum peruenias, patefactura. Itaq; pro noſtro in te paterno animo, hoc nomine Serenitati tuę gratulamur, & Deo Altiſſimo maximas agimus gratias. Huic autem tuo conſilio, cùm pro eo, ac debemus, faueamus, teque ad eum, quem tantoperè deſideras effectum primo quoque tempore peruenire, optemus, vocatum ad nos dilectum filium Ignatium eius Societatis Magiſtrum vehementer hortati ſumus, ac mandauimus, vt quamprimum poſſit, ſtudio tuo morem gerat, quod ille, vt debet, diligentiſſimè faciet. Verùm quia duo illi Theologiæ Doctores, quos Tua Serenitas poſcit, qui maximè idonei ſunt, ex longinquioribus locis accerſendi ſunt, & Hyems iam ſubeſt, eorum miſſio in proximum menſem Februarium dilata eſt. Serenitatem Tuam hortamur, vt hanc breuem moram æquo animo patiatur. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub Annulo Piſcatoris die VII. Octobris MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

Laudatur de repreſſis hæreticorum conatibus.

De condito à Ferdinando Rege Pragenſi Collegio, apertaq; anno proximo Academia agit Orlandinus, vtq; è prędicantibus Hæreticorum celeberrimis duo à Patribus Societatis Ieſu ad Catholicam pietatem fuerint traducti, vtque etiam Chriſtus in Euchariſtia Adalberto è Bauſech oranti in Templo Collegij videndum ſe præbuerit, narrat

Nicol. Orlandin. hiſt. Soc. Ieſu lib. 16.

Id. lib. 15.

,, his verbis. [Adalberti è Bauſech (inquit) in-
,, ſignis fuit vocatio, cui in Collegij Templo
,, preces ad Deum fundenti, pueri venuſtiſſimi
,, ſpecie in ſacroſancta Hoſtia Ieſus apparuit, ro-
,, gantique, quid ab ſe vellet, Volo (puer reſpon-
,, dit,) vt ibi ſis, vbi es. Quæ Adalbertus de in-
,, gredienda Societate interpretatus, receptuſ-
,, que, Diuinum viſum non ſtatim, ſed paulò
,, poſt poconſolaturus propinquos, qui ei nego-
,, tium faceſſebant, aperuit.] Afferebat eadem,

Chriſtus ſe videndum præbuit in Euchariſtia cuidã Hæretico & conuertitur.

Societas magnas vtilitates Eccleſiæ in cunctis locis, in quibus inſtituta erant Collegia, ac Sanctus Thomas è Villanoua hoc anno è viuis migraturus in Cœlum, cum nullam aliam arcam habere ſolitus eſſet, quàm pauperum manus, Valentino Collegio maximam pecuniæ partem, quam habebat in nominibus, reliquit, cum Patres Societatis, vt Dei cooperatores, amore ſingulari proſequeretur. At de his ſatis. Ad Auguſtani Conuentus hiſtoriam, vnde digreſſi ſumus, reuertamur.

Flagitauerat Paulus Pontifex, vt Lutherani œcumenico Concilio inſtituto celebrando Religionis controuerſias permitterent, at illi in perfidia obfirmati, Concilium, cui Pontifex præſiderer repudiarunt, nullam, aut Apoſtolicæ Sedis auctoritatis, aut ſuæ ſalutis rationem habentes, quo animaduerſo Paulus omni ſtudio, & opera, precibuſque vehementiſſimis inſtiterat apud Catholicos Principes, vt illibata Religionis cauſa, Comitia Auguſtana diſſoluerentur, ſed Pontificiam voluntatem eluſit Proteſtantium peruicacia, ac demùm conceptum eſt id decretum in eo Conuentu, vt excluſis cæteris ſectis, ac pacis beneficio mulctatis, Catholici, & Auguſtanæ Confeſſionis cultores mutua concordia potirentur, ac liberis Ciuitatibus fas eſſet, quam vellent Religionem amplecti, facta Principibus facultate obnoxios ſibi populos ad Religionem, quam ipſi profiterentur cogendi: vt Epiſcopis, & alijs inferioris ordinis ad Lutheranos deficere liceret, quo tamen caſu dignitatis ſuæ loco mouerentur, nec propterea infamię notam contraxiſſe, cenſerentur; quo decreto multis nominibus impio Sathanas Germaniæ Imperium ex æquo cum Chriſto diuiſit. Conſenſiſſe in illud Germanos Proceres refert

Dolgeſt. Franciſcus Belcarius lib. 26. nu. 65.

Digitized by Google

Sleidanus, cùm nec œcumenicum, nec Nationale Concilium, in quo Religionis controuerſiæ conciliarentur, poſſet haberi, at ille more ſuo mentitur impudentiſſimè, cùm œcumenicum offerretur à Pontifice, vt vidimus, Nationale autem haud quaquam decebat, ne ſcilicet controuerſiæ ad totum Imperium Chriſtianum ſpectantes ab vna, eaque tùm ſuſpecta Natione dirimerentur. At Lutherani nunquam œcumenicum, in quo totius Eccleſiæ Princeps præſideret, ſed impiorum Conuenticulum voluere, in quo Hæretici, excluſo Pontifice, dominarentur, quod Chriſtianum dixere, cùm dici Sathanicum debuiſſe, & hoc concordiæ genus omni bello funeſtiùs flagitarunt, quo Catholicæ oues à Summo Paſtore deficerent. Oecumenicum noluiſſe toties patuit, quoties celebratum eſt Tridentinum, nec illud admittere voluerunt. Porrò ſuperiùs decretum ea parte planè impium extitit, qua Catholici, qui in Hæreticorum ditione erant, Imperiali patrocinio deſtituti ſunt, de quo conqueſtus eſt Paulus apud Ferdinandum hiſce literis, ac Zachariam Delfinum Internuntium pro re Catholica promouenda tranſmiſit.

Receſſum Auguſtanæ Dietæ Catholicis præiudiciale.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ferdinando Romanorum, ac Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illuſtri.

Paulus IV. lib. breu. ſig. n. 2691 p. 160.

51 Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Satis, ſuperque iam experti ſumus, quàm aut Legati, aut Nuntij iſthic noſtri parum apud eos proficiant, quorum obduratum eſt cor, & qui non modò noſtræ, atq; huius Sanctæ Sedis auctoritatis, ſed ſuæ ipſorum ſalutis nullam rationem habent, adeò vt nobis potiùs timendum ſit, ne infelicisſimi illi in reprobũ ſenſum à Diuina vltione penitùs tradantur, quàm vt nulla noſtra opera redigi ad ſanitatem poſſint. Vidit Serenitas Tua quanta nos, & noſtri proximi Prædeceſſores cura, & ſollicitudine, quibuſque apud omnes officijs procurauimus, vt Conuentus Auguſtanus potiùs Religionis rebus intactis diſſolueretur, quam ad receſſum veniretur tàm perniciosum, ſicuti, & nobis, & Tuæ Serenitati, & Catholicis omnibus inuitis, tandem ventum eſt, aliuſque interea indictus Conuentus, vt ne differatur diutiùs quin ipſi, ac Prouincia iſta Nobiliſſima ad extremum exitium adducantur; ſed quanto ij ſuo ab officio longiùs diſcedunt, tantò nobis in noſtro conſtantiùs permanendum eſt, & quo maior eſt illorum potentia, & vis, eò imbecillitati noſtræ dummodo fidei, ſpei, & charitati innitamur, ac Diuinæ in primis poteſtati, ſecuriùs confidendum, quæ humilia ſubleuat, & fortia quæque confundit: quare nos Venerabilem Fratrem Zachariam noſtrum, & Apoſtolicæ Sedis Nuntium iſthuc remittimus, vt quod quidem ad communem inclytæ iſtius Nationis ſalutem, fideique Catholicæ cauſam attinet, imminentibus malis, ijs tecum remedijs occurrat, quę prudentiæ tuæ, & eorum, qui nobiſcum Religionis, ac Dei partes tuentur, opportuna videbuntur, quòd verò ad res tuas, & noſtras priuatim ſpectat, non minùs tibi quàm nobis operam ſuam te penès nauare poſſit, quæ cùm (vt etiam ex literis tuis intelleximus) æquè tibi, ac nobis grata ſit, publicis autem negotijs ob eius, tùm fidem, & virtutem maximè vtilis, tùm ob rerum iſtarum peritiam, valdè neceſſarium tibi, tàm libenter reſtituimus, quam abs te receptum iri, non dubitamus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XVIII. Decembris MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

Quæritur de decreto Auguſtano exitiali.

52 Non deerat quidem Ferdinando animus tuendæ, aſſerendæque Religionis, ſed minùs pollebat viribus pro ea in Principatibus hæreticorũ defendenda, nam in ſua ditione commodè, & opportunè vſus eſt ſuperiori decreto pro hæreſi excindenda, quo ducentos, & ampliùs Lutheranos Miniſtros, vt vocant, veros, inquam Sathanæ Miniſtros, qui communionem Calicis præbebant laicis, Bohemia diſpulit, atq; ita Calixtinorum, Pighardorumq; reliquiæ è Bohemia exciſæ penitùs fuerunt: tùm compoſitum à Petro Caniſio Societatis Ieſu præſtantiſſimo Theologo Catechiſmum, quo omnes Lutheranæ tenebræ diſcutiebantur, Catholicæ eruditionis puritate radiantem, per omnes ditiones hæreditarias (proſcriptis cæteris, quorum plures ab Hæreticis ficti erant,) doceri præcepit. Cùm verò eodem Auguſtano decreto indictus eſſet alius Conuentus Ratisbonæ, extimuit Pontifex, ne in illo Lutherani, quorum omnia ſtudia ad euertendam Religionem conſpirabant, quippiam noui molirentur, quare exeunte anno Germaniæ Epiſcopos monuit, vt coniunctiſſimis ſtudijs, interritiſque animis aduerſus Hæreticorum conatus ſeſe opponerent, qui in Auguſtanis Comitijs ſacrilego contemptu fidei Catholicæ dignitatem labefactarant, quo argumento extant hæ ad Epiſcopum Paſſauienſem literæ.

Iacob. Auguſtus Thuanus lib. 16

Venerabili Fratri VVolfgango Epiſcopo Paſſauienſi.

53 Inter ea, quæ nos grauiſſimè premunt, illud eſt in primis, maior iſthic in dies fidei Catholicæ contemptus, atque imminutio, nam quid alienius ab ea potuit deliberari, quam quæ in Auguſtæ proximi Conuentus receſſu decretum fuiſſe accepimus, quidue tam turpi exemplo, tantaque impunitate, ac licentia in Ratisbonæ dieta iam indicta non à nobis formidari? ſed ſi nullam iam in multis, in ijs tamen, in quorum numero tu es, ſpem maximam habemus, atque ante omnes Domino Deo noſtro confidimus fore, vt hæc praua conſilia ipſiſmet conſultoribus, niſi ad ſe tandem redierint, futura ſint infelicisſima, ſi modò accuratiùs in poſterum, præſertim ab Eccleſiaſticis, conſtantiùſque reſiſtatur, quàm nunc à nonnullis factum eſſe audimus, qui tàm facilè in ſententias tàm impias dilapſi ſunt, ſicuti pro certo habemus Fraternitatem Tuam pro ſuo boni Paſtoris officio præclarè præſtituram, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XVIII. Decembris MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

Paulus IV. breu. 1. p. 166.

Non immeritò Ratisbonenſis Conuentus ſuſpectus erat Pontifici, nam in illo iterum Lutherani, ſpecie concordiæ, Catholicos à Romani Pontificis obſequio diuellere conati ſunt, ſed eorum fraudes Diuina ope diſiectas viſuri ſumus. Qui verò petulantiſſimè iactabant ſe concordiæ cupidiſſimos, à vera concordia abhorrebant, Lutheranicum non alia vera, atque expreſſa eſſet concordia, quàm vt ipſi, proſcriptis ſuis figmentis, Concilij œcumenici decreta amplecterentur, quæ cum faſtu tumidi reſpuerent, nouę, ac nouæ hæreſes apud eos emerſerunt.

Inter has, vt ſcribit Rouerus Pontanus, Iudocus Velſius Batauus, qui, vti ſuperius diximus, Colonię Eccleſiam inuiſibilem, & alia inſulſa confinxit, coniectuſque in carcerem Diuino ſe Numine afflari iactauit, tùm de Genio familiari, ſeù veriùs Cacodæmone gloriatus eſt, proptereaque in exilium pulſus fuit, cùm Francfordiam ſe contuliſſet, vt Zuinglianus reiectus eſt. Petrus etiam Richerius

Vid. Spond.

Reſcius de Sectis Euang. Gualter. Sec. 16. 63.

Digitized by Google

cherins ex Carmelita Apoſtata Caluiniano infe-ctus veneno noua conflauit dogmata. Christum in carne adorandum negauit, atq; Cęnam Dominicam omninò ſuſtulit, quod diceret carnem non prodeſſe quidquam, atque etiam cum Marcione reſurrectionem mortuorum negare viſus eſt. Plurimique alij alia, atque alia commenta excogitauere, quę adūbraſſe videtur liber Iob de Leuiathan loquens: *Corpus illius* (nempè hereſis) *quaſi ſcuta fuſilia compactum ſquamis ſe prementibus*.

Cap. 41.

54 Ad compeſcendā tot naſcentium variarum hæreſeon infælici hoc ſæculo licentiam, impioſq; iuſtis pęnis coercendos Paulus IV. Pontifex ſubiectam Conſtitutionem edidit VII. Idus Augusti.

Ad futuram rei memoriam.

Bullar. in Paul. IV. conſt. 4.

Cùm quorumdam hominum prauitas, atque iniquitas eo vſque noſtris temporibus proceſſerit, vt ex ijs, qui à Catholica fide aberrant, & deſciſcunt, plurimi quidem non ſolùm diuerſas hæreſes profiteri, ſed etiam ipſius fidei fundamenta negare præſumant, & eorum exemplo multas in interitum animas deducant: Nos cupientes pro noſtro paſtorali officio, & charitate huiuſmodi homines, quantum cum Deo poſſumus, à tàm graui, & peſtilenti errore auocare, ac cæteros, ne in talem impietatem labantur, paterna ſeueritate admonere, omnes, & ſingulos, qui hactenùs aſſeruerunt, dogmatizarunt, vel crediderunt, Deum omnipotentem non eſſe trinum in perſonis, & incompoſita, omninòque indiuiſa vnitate ſubſtantiæ, & vnum vna met ſimplici Diuinitatis eſſentia, aut Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtum non eſſe verum Deum, eiuſdem ſubſtantiæ per omnia cum Patre, & Spiritu Sancto, aut eundem ſecundùm carnem non eſſe conceptum in vtero Beatiſſimæ, ſemperque Virginis Mariæ de Spiritu Sancto, ſed ſicut cæteros homines ex ſemine Ioſeph; aut eundem Dominum, ac Deum noſtrum Ieſum Chriſtum non ſubijſſe acerbiſſimam Crucis mortem, vt nos à peccatis, & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æternam reconciliaret: aut eandem Beatiſſimam Virginem Mariā non eſſe veram Dei Matrem, nec perſtitiſſe ſemper in Virginitatis integritate, ante partum ſcilicet, in partu, & perpetuò poſt partum, ex parte Omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus Sancti Apoſtolica auctoritate requirimus, & monemus, quatenùs infrà ſpatium trium menſium à publicatione præſentium in Romana Curia, quoad reſidentes in ea, modo infraſcripto, extra eam verò, quoad alios in illa non reſidentes modo, & forma per Diœceſanos ſtatuendos, facienda, incipiendorum, quos pro primo, ſecundo, & tertio, ac peremptorio termino, ac monitione canonica eis, & eorum cuilibet aſſignamus, ab eorū aſſertione, dogmatibus, & credulitate huiuſmodi, ac quibuſcumque alijs in fide prædicta erroribus, in quos hactenùs lapſi ſunt, reſipuiſſe, & ad vnitatem Eccleſiæ redeundo in manibus Inquiſitorum hæreticæ prauitatis Ciuitatum, & locorum, in quibus ad præſens degunt, realiter, & cum effectu abiuraſſe, & infrà alios tres menſes, à die abiurationis huiuſmodi inchoandos, de eadem abiuratione Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus dictæ hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus generalibus plenam fidem feciſſe debeant, &c.

Conſtitutionem edit Paulus IV. Hæreticos comprimendos.

Reſipiſcentes, eiurata, hæreſi venia donari iuſſit, dummodo delati, aut inquiſiti, aut relapſi non forent, in pertinacia verò obfirmatos conſtitutis in relapſos pœnis affici. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum anno Incarnationis Dominicæ MDLV. VII. Idus Auguſti Pontificatus noſtri anno I.*

55 Graſſari in Polonia hoc anno liberiùs hæreſis cœpit, ac nonnullos Proceres, nonnullaque loca vehementer corrupit, quam ab emiſſarijs Ioannis Caluini, qui Caliphium Gebennenſem agebat illatam, refert Guillelmus Rouſſeus Doctor Sorbonicus inſignis, atque hanc, nouarum impieratum acceſſione, omnium hæreſeon fuiſſe deterrimam, narrat.

Guill. Roſſaus in commentario.

[Non aliter (inquit) quàm omnes hæreſes Chriſtianæ fidei lethalia ſint venena, eamque tandem extinguant, ſed aliæ tardiùs, aliæ velociùs, tùm Caluiniana eſt reliquis multò violentior, & non tantum ſi intra medullas, & viſcera admittatur, verùm etiam ſi vel exteriùs corpori adhæreat, & adiungatur, ineuitabilem affert peſtem, & internecionem, cuius rei Illuſtriſſimum Polonię Regnum nuper Chriſtianis omnibus Regibus, & Populis ſingulare prębuit exemplum; ad illud enim à Catholica fide auertendum, & Caluiniana hęreſi imbuendum, cum ſuos quoſdam diſcipulos emiſiſſent è Tiguro, & Geneua Bullingerus, Caluinus, & Beza, ijque poſt promulgata vulgaria illa Magiſtrorum placita contra Papam, Miſſę Sacrificium, bonorum operum neceſſitatem, preces pro Defunctis, Purgatorium, &c. ad alia magis recondita progrederentur, non eſſe Trinitatem, Chriſtum non eſſe Deum, ſed merum hominem, non Redemptorem, ſed Philoſophum, datum nobis in hunc dumtaxat finem eſſe, vt eſſet rectè viuendi exemplum ad imitationem poſitum, Spiritum Sanctum non eſſe Deum, nec habere hypoſtaſim, &c. breui ſpatio decem, aut duodecim annorum in eum ſtatū Regnum illud olim chriſtianiſſimum redegerunt, vt multi Proteſtantes valdè dubitarent, ne excuſſo Chriſti nomine, ac fide, apertam facerent Mahometis, & Alcorani Turcici profeſſionem.] (Et infrà.)

Quod Caluiniſmus Paganiſmo longè deteſtabilior:

Polonia infecta hæreſi.

[Et ſi quis Cathechiſmos eorum publica auctoritate, non quidem Regis, & vniuerſi populi; ſed particularium Palatinorum, & Eccleſiarum Caluiniſticarum emiſſos euoluat, in quibus Symbola Nicæni, & Conſtantinopolitani Concilij reijciebant, Athanaſium, & illos omnes veterum Comitiorum Patres, vti Sophiſtas contemnebant, illa omnia decreta de conſubſtantiali, eſſentia, hypoſtaſi, vti ſophiſtica, & ab hominibus extra Scripturas inuenta, repudiabant, & denique perſpicuè, verbatimque profitebantur, is nunquam dubitabit, quin perpaululum ab ipſo Mahometis Alcorano ſuſcipiendo, abfuerint.]

Et quinam huius in Polonia Mahometiſmi Principes, & Apoſtoli fuerunt? Bernardinus Ochinus, Valentinus Gentilis, Paulus Alciatus, Georgius Blandrata, & Petrus Statorius, quem Caluinus ſuum aliquādo diſcipulū vocat, iuuenem bono ingenio, & non contemnenda doctrina præditum.

Horum alij erant Galli, alij Itali, omnes, & ſinguli Caluiniſtæ, & in Caluini ſchola enutriti, & è Geneua, Tiguroque in Poloniam profecti, & Caluinianæ doctrinę ad vnguem peritiſſimi.

57 Infectæ hæreſi Poloniæ triſti fama percitus Paulus, ad reſtinguendas eas faces, ne grauiùs incendium concitarent, Aloyſium Lipomanum

num Epiſcopum Veronenſem pietate, atque eruditione conſpicuum, ampliſſimis inſtructum mandatis Internuntium in Poloniam miſit, ad quem extant ſubiectæ datæ literæ.

Venerabili Fratri Aloyſio Epiſcopo Veronenſi.

Paulus IV. lib. br. ſig. n. 2891. p. 15.

Venerabilis Frater ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Fortaſſe Fraternitas Tua ob perpetuam ſuam pro Religione Chriſtiana, fideque Catholica in rebus his vigilantiam non minùs, quàm nos audiuit, in Poloniæ Regnum Nobiliſſimum, nullaque antea macula infectum, prauitatis hæreticæ contagionem ita nonnullis in locis ſerpere cepiſſe, vt niſi aliquod remedium, atque illud quidem præſens adhibeamus, vehementer timendum ſit, ne Natio illa vniuerſa corrumpatur, atque in id morbi genus facilè incidat, quod, vt optimè nouit Tua Fraternitas, aut nunquam, aut raró ſanari poſſit, quarè cùm videamus, maximè neceſſarium eſſe, vt illuc aliquis mittatur, qui non ſolùm noſtro, & Sanctæ huius Sedis nomine, ſed ſua etiam virtute, doctrina, pietate huic malo mederi, & poſſit, & ſciat, nemo nobis adhuc in mentem venit, qui ad hanc curationem, te vel aptior, vel promptior eſſe videatur, vel in cuius erga nos, atque ipſam Sedem ſtudio, diligentia, fide conquieſcere tutiùs poſſimus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XIII. Iunij MDLV. anno I.*

Irrepit in Poloniam hereſis.

57 De miſſo in Poloniam Internuntio certiorem fecit Regem Poloniæ, ſignificauitque, ſe non impare, ac Iulius III. & Marcellus II. fidei, ac pietatis ſtudio ardere, ac ſi eorum ſacra ſtudia Hæreticorum improbitas hactenus eluſiſſet, firmam ſe in Deo, ac Regia pietate ſpé collocaſſe, vt demum Polonia ab Hæreticorum impietate, & corruptione vindicanda ſit: propoſuitque ob oculos, quantum periculum Poloniæ Regno conflaretur, quantas turbas, & ſeditiones inducta noua ſuperſtitio paritura eſſet, ac ſi quando ea diſcrimina nõ formidaret, intelligeret tamẽ de Diuina agi gloria, deq; æterna animarum ſalute, quas hæreſis è ſinu Eccleſiæ ereptas ad caſtra Sathanę, & nunquam intermoritura ſupplicia traducebat, rogauitque, vt Internuntium pro Dei honore, & Regia dignitate, & Polonorum ſalute verba facturum, humanitate ſolita audiret.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Auguſto Regi Poloniæ Illuſtri.

Paulus IV. libr bren. ſig. n. 2891 pag. 106.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Ex pluribus, & grauiſſimis, quibus afficimur curis, hæc nos præcipuè ſollicitat, vt Nobiliſſimum iſtud Regnum tuum, quod prauorum hominum, & deprauare alios, ac corrumpere cupientium opera humani generis hoſtis, vt intelleximus, perturbare, & hæreſum labe polluere, ac contaminare cœpit, in Catholica Religione, & fide, Eccleſiæque vnitate contineamus, quando ei malo, nec Iulius, nec Marcellus fælicis memoriæ Pontifices, quibus, vt Diuinæ voluntati placitum eſt, nos ſucceſſimus, morte præuenti, ea, quæ cogitauerant remedia, adhibere potuerunt, itaque Venerabilem Fratrem, Aloyſium Epiſcopum Veronenſem Virum integerrimum, & rerum vſu, doctrinaque præſtantem vnà cum aliquot maximè pijs, & doctis hominibus noſtrum, & Apoſtolicæ Sedis Nuntium illuc miſimus, cupientes animarum ſaluti ſimul, & Regni tui, quod non minore in periculo verſatur, paci, & quieti, ſtabilitatique pro noſtro paſtorali officio; & pro paterno in Serenitatem Tuam amore conſulere, nullum prætereà officium, remediumque omiſſuri, quod prodeſſe vobis poſſe cognouerimus. Etſi autem non ſine maximo dolore noſtro malum non parum auctum, & corroboratum eſſe intelleximus, tamen noſtram in primis ſpem, & fiduciam in ſumma Dei miſericordia ponimus, deindè tuæ, Chariſſime fili noſter, pietati, prudentiæque confidimus: cùm enim ex pijſſimis ortus parentibus in Catholicæ fidei, & Religionis cultu, & Matris Eccleſię ſinu educatus ſis, non dubitamus, quin non modò in ea fide, in qua baptizatus es, quamque, & à Maioribus tuis accepiſti, & adhuc retinuiſti, ſis manſurus, verùm etiam omnem operam daturus ſis, vt ſparſa iſthic ab Inimico zizania extirpentur, Religioque in priſtinum ſtatum reſtituatur, etiamſi ab hęreſibus, & Religionis ipſius perturbatione, nullum ad te, & Regnum tuum incommodum eſſet peruenturum: cùm verò ipſo rerum vſu, & recentibus exẽplis intellectum ſit, quot calamitates, quot tumultus, quantam rerum omnium ciuilium confuſionem Principibus, & Nationibus afferat Religionis, & Diuini cultus perturbatio, ipſa quoq; Regni tui ſalutis, & publicæ pacis, ac tranquillitatis ratio cogit huic peſti, dum recens eſt, mederi, & aduerſariorum adeò pernicioſos conatus, antequam plùs roboris, & firmitatis aſſumant, reprimere, omne enim malum in ortu ipſo facilè extinguitur, inueteratum verò, & confirmatum difficillimè tollitur: ſed cùm nec confirmatione noſtra pietatem tuam egere arbitremur, nec hortatione prudentiam, nec deſint tibi, qui fidelia, & recta conſilia dare poſſint, illud abs te petimus, vt ipſum Nuntium noſtrum, qui cùm pro Dei honore, tùm etiam pro tua laude, & Regni tui ſalute, tàm longum iter & tot labores ſuſcipere, minimè recuſauit, ita excipias, & tractes, vt te pro tua, & Maiorum tuorum erga ſanctam hanc Sedem obſeruantia, noſtroque in te paterno animo facturum confidimus, eique vt Viro optimo, & Serenitatis Tuæ ſtudioſiſſimo, vt nobis ipſis, fidem habeas. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub Annulo Piſcatoris die XIV. Auguſti MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

58 Monita etiam eſt Bona Regis Sigiſmundi Mater, vt filium ad defendendam Religionem, Regiaque conſtantia Hæreticorum infringendam proteruiam incitaret, atque ad id tùm Regni cœleſtis comparandi pius ardor, tùm terreni retinẽdi, atque ab inteſtinis bellis vindicandi amor, permoueret.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Bonæ Reginæ Poloniæ Viduæ Illuſtri, &c.

Paulus IV. libr bren. ſig. n. 2891 pag. 107.

Magnam in primis ſpem in ipſius Dei miſericordia repoſitam habemus, deindè in tua, & Sereniſſimi Regis filij tui pietate, & prudentia, minimè dubitantes, quin Serenitates Veſtræ, quod Catholicorum munus eſt Principum, tali tempore fidem, Religionemque Catholicam forti, & conſtanti animo defenſuræ ſint contra miſerorum quorumdam hominum conatus, nec pluris Regnum ipſum, quàm Dei gloriam, & animarum ſuarum ſalutem ſint æſtimaturæ: ad quam quidem adhibendam conſtantiam, ſi non cœleſtis vos Regni cupiditas incitaret, at ipſius temporalia Regni amor hortari deberet; nihil enim, tàm pernicioſum Regnis, neque tàm peſtiferum eſſe, quàm hæreſes, & ſchiſmata, declarant Germaniæ finitimæ vobis Prouinciæ, plurimæ, & maximæ calamitates, in quas propter ſuam ab Eccleſia Catholica, & hac Sancta Sede alienationem incidit, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub Annulo Piſca-*

Piſcatoris die XIV. Auguſti MDLV. Pontificatus noſtri anno I.

Sollicitati ſunt præterea à Paulo IV. Poloniæ Præſules, vt muneri ſuo in abigendis, plectendiſq; Hęreticis, incorruptaq; fidei puritate, quã acceperant à Maioribus aſſerenda, nõ deeſſent, ſignificatumq; eſt illis, iam antea famam ingraueſcentis in Polonia hæreſeos ad Iulium III. ac poſtea ad Marcellum II. perueniſſe, atque ab ijs, antequam è viuis migrarent, mittendi Internuntij ſuſcepta fuiſſe conſilia, quę morte eorum immatura fuerint oppreſſa, ſed Diuina iam ope à ſe inſtaurata: rogarique à ſe ipſos, vt ad aberrantes tot animas, inque æternum exitium præcipites ruituras in viam ſalutis reuocandas ſtudia omnia, vireſque coniungerent.

Venerabilibus Fratribus Nicolao Archiepiſcopo Gneſnenſi Primati, & alijs Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Prælatis Regni Poloniæ.

59 Venerabilis Frater ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Non multò antea, quam fælicis memoriæ Iulius III. Pontifex maximus ex humanis exceſſit, audiueramus ab eo, quo tunc in metu Rex veſter Sereniſſimus, & vos omnes eſſetis, ne Regnum veſtrum Nobiliſſimum, & vſque in illum diem immaculatum hæreticæ prauitatis labe inficeretur, ſeque propterea iſthuc Nuntium eſſe miſſurum, qui antequam morbus inualeſceret, remedia neceſſaria poſſet adhibere. Poſtea cùm ad noui Pontificis electionem conuenturi eſſemus, non ſine graui noſtrum omnium moleſtia ex literis nonnullorum cognouimus, hæreſim ipſam iam inter aliquos ex veſtris ita irrepere, ac cæteros omnes ſic perturbare cœpiſſe, vt nulla ſpes apud vos, præterquam in Deo ipſo, atque in hac Sancta Sede relicta eſſe, videretur. Quamobrem fęlicis, item memoriæ Marcellus II. in demortui locum ſuffectus, iam omnia procurari mandauerat, vt Nuntius ipſe mitteretur, ſed morte illius ſubſecuta, nihil hunc vſq; in diem fieri potuit; nunc cũ Diuina voluntas, cuius nobis non datur noſſe iudicium, perſonam noſtram potiſſimùm reliquis fortaſſe multò infirmiorem ad hoc onus perferendum ei ſubſtituerit, inter alia Chriſtianæ Reipublicæ incommoda, veręque Religionis pericula, veſtri nobis in primis in mentem venit, ac ne quid ſpei illius, quam meritò in Romano Pontifice, Sedeque Apoſtolica collocaſtis, quantum in nobis fuerit, fallatur, ad Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Regem veſtrum, & ad vos eum Nuntium mittimus, videlicet Venerabilem Fratrem Aloyſium Epiſcopum Veronenſem, vobis, vt putamus, non ignotum, eoſque homines cum eo, qui vt in Domino confidimus, & doctrina, & pietate, & huiuſmodi pro Chriſti certaminibus maximo vobis adiumento erunt. Ac ſi fortè non ita profuerint hi, nihil intentatum præterea relinquemus, quo non minùs Regno veſtro, & omnibus vobis conſulatur, quam cæteris Regnis, atque Orbi Chriſtiano vniuerſo conſuli optamus; Poſtquam enim eſt ea Dei voluntas, vt hæc à nobis cura ſuſcepta ſit, par eſt, & à nobis debitum, vt ei dies, nocteſque morem geramus, nihilque priùs cogitemus, quàm vt & Religio, & pax, quas Dominus noſter Ieſus Chriſtus, vſque adeò nobis commendatas reliquit, tamdiù apud omnes procurentur, vt aliquando tandem vtraque perfrui poſſimus. Interim Fraternitates Veſtræ pro ſuo ergà nos, & Sedem hanc Sanctam ſtudio Bonitatem Diuinam precabuntur, vt huic noſtro deſiderio, & adeſſe ipſa, & Principum Chriſtianorum, & bonorum omnium ea conſilia, & vires velit adiungere, quibus ad gloriam Suę Maieſtatis, ac ſuorum fidelium ſalutem ei poſſit ſatisfieri: quodque ad res veſtras attinet, ita noſtram, & quorumuis opem expectabunt, vt nec ſui officij, nec ſuæ virtutis vnquam obliuiſcantur, dum eos in rectam ſemitam reducant, qui ab ea tàm miſerè, ac perditè aberrant. Nos verò vos eo ſemper paterni animi affectu, & in communi, & priuatim amplexuri ſumus, quem veſtra Religio, & virtus, perpetuaque in eandem ſedem fides, atque obſeruantia meritò expoſcit. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub Annulo Piſcatoris die XIV. Auguſti MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

Paulus IV. lib. bren. ſig. n. 2891 2891.

60 Hortatus etiam eſt Pontifex Palatinos, Arciumque Præfectos, & Regios Senatores, ne hęreſim in animarum perniciem graſſari paterentur, tùm priuatis alijs literis Nicolaum Archiepiſcopum Gneſnenſem, tùm Leopolienſem, Andream Cracouienſem, Ioannem Pręmiſlienſem, Andream Poſnanienſem, Andream Plocenſem, Paulum Vvilnenſem, Valerianum Lauorienſem, Vvenceslaum Mednicenſem, Ioannem Vvladiſlauienſem, Staniſlaum Vvarmienſem, Leonardum Cimenecenſem, Iacobum Chelmenſem, necnon Culmenſem, Andruſſouienſem, & Kiouienſem Epiſcopos ad vigilias pro Chriſti grege intendendas, arcendoſque Hæreticos incitauit.

pag. 108. Ib. pa. 109. Ib. pagin. 109. & ſeqq. pag. 116.

Æſtuabant grauiſſimis curis Poloniæ Præſules, cùm hæreſeos faces illi Regno iniectas viderent, quæ maiora incendia minabantur, terrebantque vicinarum Prouinciarum ab hæreſi inuectę calamitates, dumque inter ſe pro reſtinguenda erumpente impietatis flamma varia agitant conſilia, de celebranda totius Regni Synodo, in qua motas controuerſias definirent, deliberarunt: at deinde ob rei grauitatem conſulendam eſſe Apoſtolicam Sedem ſtatuerunt, atque Archidiaconum Caſilienſem ad Pontificem mittendum decreuere, qui infęlicem Poloniæ ſtatum exponeret, atque opem, & conſilium expoſceret. Quibus reſpondit Paulus: In Nationis vnius Synodo controuerſias fidei non eſſe dirimendas, ſed in Concilio œcumenico, cuius congregandi maximum à ſe conceptum deſiderium ſignificauit, atque ad id in opus perducendum omni ſtudio, & opera incumbere, vt inter Cæſarem, Regemque Francorum priſtinam pacem redintegraret; interea ipſos hortatus eſt, vt in exercendo paſtorali munere vim ſui in Deum amoris explicarent, clementia vterentur erga eos, qui eiurato errore in gremium Eccleſiæ redirent, ijs verò qui à recta fide alios diuellere conabãtur, acerrimè, & conſtantiſſimè ſe opponerent, nec vllius diſcriminis metu à frangenda eorum pertinacia abſiſterent, ſuamque ſpem in Deo collocarent.

Non approbat Paulus IV Concilium nationale.

Venerabilibus Fratribus Nicolao Archiepiſcopo Gneſnenſi Legato Nato, & Primati, aliiſque Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Prælatis Regni Poloniæ.

61 Venerabiles Fratres ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Iſthuc vt putamus iam peruenire potuerat Venerabilis Frater Aloyſius Epiſcopus Veronenſis noſter, & Sedis Apoſtolicæ Nuntius à Nobis miſſus, quod ita, & Fraternitates veſtras deſiderare, & rem ipſam poſtulare, cognoueramus, cùm ad nos cum literis, & mandatis veſtris venit dilectus filius Franciſcus Eccleſiæ Caſilienſis Archidiaconus, qui diligenter admodum nobis

Paulus IV. lib. bren. ſig. n. 2891. pag. 138.

bis expoſuit quantoperè malum iſthic auctum ſit, & quanto in diſcrimine verſetur Eccleſiarum veſtrarum ſalus; qua ex re, quanto dolore, & ſollicitudine affecti ſimus; nō facilè dixerimus. Quod Fraternitates veſtræ tali Eccleſiarum tempore ad Sedem Apoſtolicam ſibi confugiēndum putarunt, in ea re nos minimè ſpem ipſarum fallemus, neq; noſtro officio deerimus. Verùm enitamur, vt ipſarum Eccleſiarum, & Nobiliſſimi Regni ſaluti, omnibus, quæ apta, & opportuna viſa fuerint, & quæ à nobis potuerint proficiſci remedijs, conſulamus. Nam illud quidem, de quo actum fuerat, vt Concilium veſtræ Nationis Epiſcoporum iſtic haberetur, ad componendas de fide, & Religione controuerſias, nullo modo à nobis probari potuiſset. Itaque Fraternitates Veſtræ prudenter admodum, & pro ſua erga Sanctam hanc Sedem reuerentia fecerunt, quæ rem totam ad ipſam Sedem Apoſtolicam reiecerint, neque enim in Concilijs Prouinciæ, aut Nationis alicuius de fidei, Religioniſque Catholicæ dogmatibus diſceptari, ac ſtatui quidquam, vel Maiorum noſtrorum inſtituta, vel iuris ratio, & Sacrorum Canonum decreta patiuntur, de his enim rebus in œcumenicis, generalibuſque Concilijs agendum, & decernendum eſt, vt quæ ad omnes pertinent, ab omnibus approbentur. Cùm autem eiuſmodi generale Concilium in Vrbe Tridentina haberi cœptum, bis iam propter obiecta impedimenta intermiſſum fuerit, nos, vt congregari id denuò, ac perfici, Deo iuuante poſſit, vt optamus, ad tollendas omnes eo remedio hæreſes, & ſchiſmata in eam curam, quemadmodum neceſſe eſt, incumbimus, vt pacem inter Chariſſimos in Chriſto filios noſtros Carolum Romanorum Imperatorem, & Henricum Gallorum Regem conciliemus, neque deſperamus actioni huic noſtræ Diuinam Miſericordiam optatum eſſe exitum conceſſuram, & vtrumque eorum Principum non defatigatione ſolùm, & diuturnitate belli, ſed ſui etiam officij recordatione, & quietis, & ſalutis Regnorum ſuorum cauſa, noſtris paternis conſilijs eſſe obſequuturos. Interea verò expectabimus noſtras, & noſtri Nuntij literas, ex quibus quid actum iſthic poſt ipſius aduentum, quidque rebus inter illum, & Fraternitates Veſtras communicatis conſtitutum fuerit, cognoſcamus, non dubitantes quin illius virtus, & prudentia magno vobis ſolatio, & vſui ſit futura: tunc autem nos quoque commodiùs ſtatuere potuerimus, quid à nobis agendum ſit. De Quæſtionibus autem à vobis exerceri cœptis aduerſus eos, qui ob crimen hæreſis in iudicium ſunt vocati, hortamur Fraternitates Veſtras, vt ſi illi errores ſuos agnouerint, atque abiurauerint, vos Chriſtianæ manſuetudinis, & clementiæ memores, illos abſoluatis, pertinacibus verò, & alijs, qui eos, qui integri ſunt, corrūpere, & à recta fide, & Matris Eccleſiæ obedientia abducere conantur, acriter reſiſtendum; eſt hoc enim eſt tempus, quo gregis Dominici partes vobis commiſſæ, veſtram paſtoralem vigilantiam, & ſollicitudinem maximè implorant, & quo vos illos defendendo, & gratiam ab æterno Paſtore maximam initis, & veſtræ ipſorum ſaluti ſimul conſulitis, quamobrē nolite vllius periculi metu ab earum defenſione, ac officio veſtro deterreri, ſpē habentes in eo, qui Eccleſiam ſuam nunquām deſerit, eamque non lenioribus, quàm hoc tempore, tempeſtatibus aliàs agitatam, concuſſamque ſeruauit, qui vobis officio veſtro acriter, ſedulòque fungentibus, aderit, ne plùs luporum ſæuitiā, ad omnium ſuarum perniciem, quam Paſtorum charitatem ad earum ſalutem valere patietur, pro labore autem breui æterna vobis præmia retribuet: à nobis verò omnia auxilia expectate, quæcumque ad ſubleuandos labores chariſſimorum Fratrum noſtrorum pro Dei honore, & animarum ſalute laborantium, Deo ipſo adiuuante offerre, poterimus. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub Annulo Piſcatoris die VIII. Octobris MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

63 Irretiti fuerunt plures hæreſeos laqueis, non tàm improbitate, quàm imprudentia, atque imperitia, vel etiam pietatis ſpecie ab hypocritis nefandiſſimis, qui Diuina oracula fœdiſſimè diſtorquebant ſubornati, ſed deindè veritatis luce colluſtrati, ad caſtra Eccleſiæ tranſuolare cupiebant, quorum infœlicitate ad miſericordiam flexus Pontifex, Gneſnenſi Archiepiſcopo munus demandauit, vt eos tùm Laicos, tùm Eccleſiaſticos, ac prophana, vel ſacra dignitate auctos, cenſurarum Religione ſolutos, Eccleſiæ conciliaret.

Redeuntes ad Eccleſiam, Paulus IV. mandat Epiſcopo Gneſnenſi, vt eos recipiat.

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Gneſnenſi.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Quoniam ſicut nobis innotuit, in tua, ac Suffraganeorum tuorum Ciuitatibus, ac Diœceſibus, quamplures, vtriuſque ſexus Chriſtifideles, humana fragilitate permittente, in damnatas, & peſtiferas Lutheranas, & alias hæreſes prolapſi, & illis infecti, ac diuerſis exceſſibus immerſi, proprios exceſſus recognoſcentes, poſthabitis erroribus ad Sanctæ Matris Eccleſię gremium redire deſiderent, & veniam poſtulent. Nos, qui Saluatori noſtro Ieſu Chriſto eos, quos à veritatis, & iuſtitiæ limitibus humani generis æmulus ſuis ſuggeſtionibus diuertit, acceptabiles reddere, toto niſu exquirimus, & ſalubri directioni, ac ſaluti animarum ſingulorum Chriſtifidelium, quantum cum Deo poſſumus, fauorabiliter conſulimus, Fraternitati tuæ, de cuius bonitate, fidei, zelo, & deuotionis ſynceritate ſpecialem in Domino fiduciam habemus, quoſcumque vtriuſque ſexus Chriſtifideles, tàm Sæculares Laicos, quàm Eccleſiaſticos, & quorumuis Ordinum Religioſos, cuiuſcumque Eccleſiaſticæ, & mundanæ dignitatis ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, Ciuitatum; & Diœceſum prædictarum, aut in illis commorantes, Lutheranis, aut alijs nefarijs hæreſibus reſperſos, & ad veritatis lumen redire, ac hæreſes huiuſmodi abiurare volentes, ſi deſuper ab alijs, ad quos ſpectat, inquiſiti non fuerint, & id humiliter petierint, & aliàs relapſi non ſint, receptis priùs ab eis abiuratione hæreſum huiuſmodi publicè, vel ſecretò, prout tibi expedire videbitur, legitimè facienda, ac iuramento, quod talia, & ſimilia deinceps non committent, nec ea committendi, aut illis adhærendi auxilium, conſilium, vel fauorem per ſe, vel aliū, ſeù alios pręſtabunt, per eos præſtandis, & reſtitutis bonis priùs, ſi quæ ab Eccleſijs, ſeù Eccleſiaſticis bonis occupata detinent, ab huiuſmodi hæreſibus, necnon anathematis maioris excommunicationis, alijſque ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis per eos propterea incurſis, auctoritate Apoſtolica, aliàs in forma Eccleſię conſueta, abſoluendi. (Et infrà) poteſtatem, & facultatem concedimus. *Datum Romæ apud S. Marcum die VIII. Octobris MDLV. anno I.*

Paulus IV. lib. breu. ſig. n. 283 pag. 154.

64 Hoc ipſo tēpore ad diſcutiendas Hæreticorū argutias, qui Polonis impia ſua deliramenta pro expreſſo Dei verbo venditabant, Staniſlaus

Hoſius

Stanislaus Hoſius Ep. Vvarmienſis.

Hoſius Epiſcopus Vvarmienſis, poſteà Cardinalis, pium, atque eruditum Commentarium edidit de expreſſo Dei verbo, quem Poloniæ Regi dicauit, his literis ad eum datis, operiq; præfixis, in quibus, atque in opere ſolam Eccleſiam audiendam, Scripturarumque corruptelas ſpernendas demonſtrauit.

Sereniſſimo Principi, & Domino Domino Sigiſmundo Auguſto Dei gratia Regi Poloniæ, Magno Duci Lithuaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Maſſouiæ, Samogitiæque Domino, & Hæredi, Domino ſuo Clementiſſimo, Staniſlaus Hoſius Epiſcopus Vvarmienſis orationes, & obſequia ſua vehementer commendat.

Stanislaus Hoſius pro fide Catholica commentarium edidit.

De expreſſo Dei verbo, vt aliquid ad te ſcribere aggrederer, Sigiſmunde Rex Auguſte, fecit effrœnata noſtri temporis Hæreticorum audacia, qui, quamuis ipſi mirabiliter inter ſe diſſecti, ſic illud nihilominus certatim ad ſe ſingulæ ſectæ rapiunt, ſic ſibi ſolis vſurpant, vt eius poſſeſſione, cùm alios omnes quotquot ab ipſis diſſentiunt, tùm Catholicos etiam, & Orthodoxos excludere, conentur. Tanta enim eſt iſtorum hominum arrogantia, tanta ſui obliuio, vt alios omnes ſtupidos, & bardos, ac truncos eſſe, nec in Scripturis videre quidquam, ſe verò ſolos ſapere, ſe ſolos eſſe, perſuaſum habeant, qui ſint veram earum intelligentiam aſſequuti. Eſtne autem veriſimile, vbi tantus eſt animi tumor, tanta mentis inflatio, quòd ibi poſſit eſſe ſpiritus ille, qui non requieſcit, niſi ſuper humilem, & manſuetum, & trementem ſermones ſuos. (Et poſt multa.)

Quamuis celebris fuerit aliquis Eccleſię Doctor, niſi fuerit in medio Eccleſiæ, niſi cum Eccleſiæ ſenſu conſenſerit, os eius Deum non aperuiſſe certum eſt: De Deo autem loquitur, non, quicumque Scripturas quomodolibet profert, ſed qui Scripturas non ſuo proprio, ſed omnium, hoc eſt Eccleſiæ Catholicæ, ſenſu profert, atque hoc eſt, quod propriè dicitur Verbum Dei, quando Scripturæ verbis non proprius adſtruitur ſenſus, verùm is, qui omnium, qui Eccleſiæ Catholicæ eſt, quem eundem eſſe Dei ſenſum, ambigendum non eſt. Sic annotata à Socrate legimus, quod Imperator Conſtantinus omnium eorum, qui conuenerant in Concilio Nicęno ſententiam, Dei vocat ſententiam, vox enim Eccleſiæ vox eſt Dei, per illam loquentis.

Lib. 1. hiſt. Eccleſia. 9.

64 Obijt hoc anno Pali in Benearnia Henricus Nauarrę Rex, à Ferdinando Catholico Rege Hiſpaniarum maxima Regni parte ob fœdus, quo Ludouico XII. Galliæ Regi iunctus erat, iamdiù orbatus, quo titulo Carolus V. eius Regnum retinuit: ex concepto verò in Romanum Pontificem odio, aliquando in fide titubaſſe fertur Henricus, ſed tamen in communione Eccleſię Catholicæ vitam clauſit; at Ioannam filiam Antonio Borbonio nuptam, Regni, & aliorum Principatuum hæredem reliquit, quæ latenter hæreſim, auidiſſimè hauſit, ac pro ea propaganda poſtea Galliam, ſuoſque Principatus, cædibus Sacerdotum, Templorumque incendijs funeſtauit: iam verò potita Regno, cùm Henricum Regem Gallię Religionis vindicem videret, ſeù nondum mentem impietate corruptam haberet, vnà cum Viro ſuo Rege Antonio conſueta officia detulit, & obſequia addixit, cui Paulus de hoc pietatis, quam pręſeferebat ſtudio, ſubiectis literis gratulatus eſt.

L.

Chariſſimis in Chriſto filijs noſtris Antonio Regi, & Ioannæ Reginæ Nauarræ Illuſtribus.

Paul. IV. lib. bre. ſig. n. 2891. pag. 97.

Chariſſimi in Chriſto filij noſtri ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Tametſi magnũ veſtrę pietatis argumentum nobis erat antea Parentum veſtrorum virtus, ac ſpectata Religio, cùm bonæ arbores bonos fructus faciant, tamen ex veſtrarum Serenitatum literis, quibus de hoc Pontificio munere nobis gratulamini, & ex dilecti filij noſtri Georgij tit. SS. Ioannis, & Pauli Preſbyteri Cardinalis Arminiaci verbis tantam, & obſeruantiam veſtram in nos, & in hanc Sanctam Sedem obſequij conſtantiam agnouimus, vt verè poſſimus iudicare, vos Maiorum veſtrorum, vt Regni, & Prouinciarum, ita & virtutum adijſſe, omnium hæreditatem, ſed quod ad hanc noſtram laborum, & oneris acceſſionem ſpectat, non tàm ea lætandum eſſe ducimus, quàm nos Regno iſti de talibus Regibus ex animo gratulamur, quorũ vita, & integritate, ſicut in Domino ſperamus, veſtra cura, ac diligentia, populi veſtri immutabuntur, ſicut plerumque Principum ſimiles eorum ditioni ſubiecti eſſe ſtudent; Chriſtiana pax, & charitas, quam ſemper ſummo ſtudio coluiſtis, apud vos effloreſcet quotidiè magis, & nihil eorum omittetur, quæ ad Chriſti gloriam, ac verum Dei cultum pertinebunt. &c. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub Annulo Piſcatoris die XXVI. Iulij MDLV. Pontificatus noſtri anno I.*

Antonium Nauarræ Regē laudat Paulus IV. ob fidem catholicam.

Ioanna hæc poſtea in Iezabelem euaſit.

Florim. Reymond.

Sammart. to. 3. Gall. Ch.

65 Extinctus eſt hoc anno Geraldus Ruffus Caluiniſta ſceleſtiſſimus Pſeudoepiſcopus Olorenſis in Benearnia, qui hæreſeos peſte Reginam Ioannam, totamque eam Prouinciam Benearnenſem fraudibus ſuis infecerat. ouina ille pelle tectus erat, cùm lupum ageret rapaciſſimum, vtebatur hoc dolo ad Sacroſanctum Miſſæ Sacrificiũ abrogandum: iactabat ob tanti myſterij Maieſtatem ſemel tantum in anno celebrandum, quo maiori pietate illi populus intereſſet; deterrimum verò erat illius conſilium, vt deſueſceret ſenſim illi intereſſe: ſubmittebatque Hæreticos, qui Sacerdotali cultu induti hæreſim prędicarent. Feſta Sanctorũ, charitatis ſpecie, diminui, tẽtabat; adeòque latens, ac tecta fuit eius nequitia, vt ſerò fuerit cognita.

66 Hoc eodem anno Sanctus Thomas è Villanoua Archiepiſcopus Valentinus vndecimo ſui Epiſcopatus anno, ad cęleſtem gloriam ſexto Idus Septembris euolauit, qui cùm virtutibus viuens eluxiſſet, & poſt mortem, magnam gloriam, quam in cæleſti meruerit Patria, miracula, quæ cùm adhuc in terris degeret, Deus eius interceſſione patrauerat, declaraſſent, Alexander Septimus die omnium Sanctorum memoriæ dicata, anno MDCLVIII. inter Sanctos adſcripſit; Congruum etiam videtur, vt Annales Eccleſiaſtici pretioſis veluti margaritis, quibuſdam eius præclaris facinoribus, exornentur, cùm ipſe ſanctiſſimis ſuis geſtis Eccleſiam militantem eximiè decorauerit; pauca tamen prælibabimus. Maxima in primis charitate, & ſingulari quadam arte, ad cor, Viros, & maximè Eccleſiaſticos, ho-
„ nori ſemper eorum conſulens, reuocabat: [In-
„ ter cuius generis exempla præ cæteris recen-
„ ſetur, quod blãdo ſermone, quoſdã Præbenda-

Sanctus Thomas de Villanoua moritur, & canonizatur. Eius virtutes; & miracula.

ros,

Digitized by Google

,, tos, ad abijcienda opera tenebrarum, & induē-
,, da arma lucis, pluries Thomas allexerit, ve-
Act. eius Canonizationis. ,, rùm illos lucem abhorrentes adhuc, & carnis
,, curam facientes in deſiderijs ſuis, in cubicu-
,, lum duxit, ibique clauſis ianuis, nudatis ſibi
,, humeris, & ante Imaginem Crucifixi genufle-
,, xus, ſingulos his verbis allocutus eſt; Frater,
,, meis peccatis actum fuit, ne tu à via mala
,, pedes tuos prohibueris, & mea tot monita
,, deſpexeris, quare ſi culpa mea eſt, ęquum, vt
,, ipſe pœnam perſoluam! & continuò ſe duris
,, afficiebat flagellis. Tunc Præbendati lacry-
,, marum vim profundentes, Thomam exora-
,, runt, vt deſineret, ſe verberibus cædere, pro-
,, mittentes anteactæ vitę emendationem, quod
,, ità illos impleuiſſe aſſeritur, vt mox fideles Do-
,, mino, in mortale crimen haud ampliùs inci-
,, derint. Alium Sacerdotem acriter, ſed fru-
,, ſtrà ſæpiùs admonitum, diuturno carcere ab
,, impudica conſuetudine reuocare ſtuduit, eum
,, denique accerſitum, hiſce blandis verbis affa-
,, tur. Amice, & Frater, vndè hoc mihi, vt ipſe
,, audeam iudicare te Fratrem meum, Conſacer-
,, dotem, emptum eo met pretio, quo eſt empta
,, anima mea, non quidem ex corruptibilibus
,, argento, & auro, ſed pretioſo Sanguine Sacri
,, Agni immaculati Ieſu Chriſti? fortaſſe tu me-
,, lior me es? & ego te iudicabo, qui me ipſum
,, ignoro? Tu te iudica, & cognoſce dignitatem
,, tuam: quibus nedum permotus, ſed perterri-
,, tus Sacerdos, religioſiſſimus euaſit. Canoni-
,, cum Cathedralis, etiam inhoneſtè viuentem,
,, ad ſe vocauit, eique iuſſit, vt rei familiari con-
,, ſuleret, & Romam quaſi profecturus, noctù ad
,, ipſum rediret; Canonicus imperata fecit, quem
,, Thomam ſemeſtri detentum in proprio cubi-
,, culo, die, noctuque verbo, & exemplo eum
,, increpans, ad pęnitentiam flexit, mox emen-
,, datum dimiſit, à domeſticis, & amicis, vt redu-
,, cem ab, Vrbe verbis officioſis exceptum. A
,, Michaële Viuiente Actuario Concubinam di-
,, mouit, eamque inter Religioſas mulieres, in
,, hoſpitio collocauit; noctu Michaël per fene-
,, ſtram ex Hoſpitio eam eduxit: cùmque à Mi-
,, niſtris Laici Tribunalis perquireretur, is ad
,, Cathedralem confugit; ſuaſum eſt Thomæ, vt
,, Michaelem immunitatis Eccleſiaſticæ benefi-
,, cio indignum, ad carceres detrahi iuberet; at
,, inquit Thomas; nolo mortem peccatoris,
,, ſed magis, vt conuertatur, & viuat, tantum
,, deſidero, vt Michael cōcubinam à ſe dimiſſam
,, Religioſo Hoſpitio reſtituat, & cupiat, emen-
,, dari, quod fecit; His ad Michaëlem delatis.
,, ingemuit, tàm benignum lęſiſſe Parentem:
,, deſeruit impudicam, pœnituit, & vitę reli-
,, quum religioſè vixit.

67 Porrò, qui animarum neceſſitatibus ſedu-
la charitate prouidere, adeò nouit, non minùs in
egenis ſubleuandis enituir, quinimmo vſque eo
excelluit, vt Pater pauperum, & verus Sancti Io:
Eleemoſynarij imitator, exſtiterit, omnibus ſe,
non ſolùm delicijs, ſed etiam rebus ad vitam ne-
Act. eius Canonizationis. ceſſarijs expolians, quò maior ſibi daretur facul-
,, tas pauperibus ſubueniendi. [Quadam die
,, pauperrima mulier ad Thomæ domicilium
,, detulit Lampredam, quam Oeconomus emere
,, ſatagebat: videns hoc Thomas, pètijt. Quanti
,, illam emere ſtatuiſſet: Reſpondit Oeconomus,
,, Domine, vigintiquinq; Regalibus. Et Thomas
,, ſubindè inquit: Ipſe tantus non ſum, vt come-
,, dam, quod poterit viginitquinque pauperi-
,, bus ſatis eſſe; iuſſitque Lampredam alijs emē-
,, dam dimitti, & mulieri egenæ eleemoſynam
,, impartiri. Lintea etiam è proprio cubili de-
,, ſumens, & induſijs ſeipſum exuens, ea in pau-
,, peres erogabat, & cùm mulier quędam nomi-
,, ne Daces, quæ aſſiduè ſuens huius generis
,, ſupellectilem Thomæ parabat, pluries ab eo
,, expetita de induſijs, & linteis, Thomam ad-
,, monuiſſet, ne tàm liberalis foret, ſeſe neceſſa-
,, rijs huiuſmodi prorsùs deſtituendo, reſpondit
,, Thomas. Daces filia, fer opem, non conſilium,
,, quæ enim pauperum ſunt, pauperibus præter
,, iniuriam denegare non poſſum. Proprijs etiā
,, pallijs, ſi alia indumenta deerant, pauperum
,, nuditati conſuluit, & ad inſtar Diui Gregorij
,, Magni, Catalogum omnium pauperum Va-
,, lentiæ degentium, vt ſingulis pro indigentia,
,, & conditione ſubueniret, penès ſe aſſeruabat,
,, ita vt alicui Nobili egeno annuatim ſummam
,, mille ſcutorum ſuppeditare conſueuerit; & à
,, nullo paupere faciem ſuam Thomas auerterit,
,, neminemque ab eo diſceſſiſſe conſenſerit, cui
,, delatæ ſibi egeſtatis remedium non attuliſſet.
,, Inter quę plurima nō obſcurū ſanè obtinet lo-
,, cum, quòd cū ſemel cum Sutore Thomas ſuper
,, pretio manicarum altercaretur; noluit in illis
,, ſumptum facere vigintiquinque Regalium, ſed
,, manicas vilioris pretij ad ſe afferri iuſſit. Su-
,, tor à Thoma diſceſſit, Præſulis auaritiam di-
,, caciter deteſtatus; cumque elapſis aliquibus
,, diebus, idem cum amico de eius indigentia
,, querimoniam faceret, ex quo potiſſimùm
,, dos nubili iam filiæ deeſſet; amicus Sutori
,, ſuaſit, vt Archiepiſcopo id aperire feſtinaret;
,, ſubridens Sutor, manicarum factum amico
,, narrat, & ad Thomæ charitatem confugere
,, recuſat: tandem à Deputatis Viſitatoribus ad
,, Thomam indigentia filiæ Sutoris vltro allata
,, eſt, & ipſe de more ſubſidium dotis ſeptuagin-
,, ta ſcutorum ad puellam mittit: Sutor ſtupore
,, attonitus, exiſtimans ſe ſomnium videre, fa-
,, cto vix fidem præbebat, mox ad Thomam
,, aduolans, ei gratias agit, & de exaggerata eius
,, auaritia veniam poſtulauit. Thomas placidè
,, reſpondit: Fili, ſi pro manicis, quanti volebas,
,, impendiſſem, illo minus pro dote tuæ filiæ ſu-
,, perfuiſſet. Tace, & dato gratias Deo, qui ei
,, de dote prouidit.

,, 68 Inter hæc aſſidua heroicarum vir-
,, tutum exercitia ſibi Dominus in Thoma
,, benè complacuit, & ſeſe mirabilem oſten-
,, dere cæpit. Mirabantur etenim propemodum
,, vicini degentes in Ædibus Epiſcopio conti-
,, guis, intuentes, quòd longè maior frumenti
,, numerus ex horreo Archiepiſcopi extrahere-
,, tur, quàm in illud congregatum aſpexiſſent,
,, facti tamen veritatem haud inquirebant, ſed
,, tandem, Deo tantum operante, clariora huius
,, miraculi documenta edita ſunt. Bonilla enim
,, Subcuſtos horrei Archiepiſcopalis, cùm hor-
,, reum multos ante dies tritico exhauſtū mun-
,, daſſet, à conſeruis expetitus, vt menſtruam
,, frumenti portionem ipſis tribueret, cùm Her-
,, nandez Subœconomo conqueſtus fuerat de
,, nimia Præſulis liberalitate, quæ cauſam tan-
,, dem præberet, vt propriæ familiæ neceſſaria
,, deeſſent; interim miſerabilis fœmina, vt fa-
,, melicæ proli conſuleret, Thomam adijt, inſti-
,, titque plorans, vt ſibi frumenti eleemoſynam

clar-

Digitized by Google

,, elargiri præciperet, Thomas illicò Garziam
,, Oeconomum, & Hernandez Subœconomum
,, ad ſe vocauit, eiſque imperauit, vt egenę pro
,, munere ſubuenirent; commotus Hernandez
,, reſpondit, in horreo nec frumenti granum
,, contineri. Vrget mulier, perurget Thomæ
,, charitas, qui Bonillam accerſit, eique præ-
,, cipit, vt ad horreum egenam ducat, & quic-
,, quid frumenti reſidui repererit, illi tradat: Bo-
,, nilla, ſe fruſtrà imperata facturum, iterum:
,, ac tertiò repetit: tunc Thomas ad illum, Con-
,, fide Bonilla, & ad horreum perge, ne egena
,, hæc ſine ſubſidio diſcedat: Bonilla iuſſis ob-
,, temperat, & Thomas mulieri ait: Sequere
,, Bonillam; Tunc Garzias, Hernandez, &
,, Bonilla cum muliere horreum petentes, ad
,, eam cum riſu conuerſi, inquiunt: Veni bo-
,, na mulier, & videbis horreum vndique va-
,, cuum, & ſcopis mundatum. Cùmque hor-
,, reum propè attigiſſent, è ianuæ rimis grana
,, exuberantia inſpiciunt, & admirari ianuam
,, aperire ſtudent, quam magna vi frumenti
,, compreſſam, vix totis adhibitis viribus im-
,, pellentes, reſerare poſſunt, & horreum fru-
,, mento confertum inueniunt. Tunc rei noui-
,, tate perculſi, validis vocibus inclamantes,
,, miraculum, Ad Archiepiſcopum referunt,
,, eique factum narrant; Thomas ad horreum
,, ſe recepit, & graui ſilentio ſingulis impoſito,
,, mulieri dicit. Accipe frumentum, comede,
,, & Deo gratias age, qui illud tibi parauit.
,, Biennio ante obitum, cùm Thomas, acto pran-
,, dio, ad feneſtram reſpicientem atrium acceſ-
,, ſiſſet, vidit quendam pauperem Cæſarauguſta-
,, num quadraginta quinque annorum paralyſis
,, morbo contractum, fulcimentis inſiſtentem;
,, manu innuit, vt aſcenderet: cùmque is ad
,, Aulam Palatij perueniſſet, Thomas illum in-
,, terrogauit, mallet ſanitati potiùs reſtitui,
,, quàm eleemoſynæ ſubſidio leuari? Reſpondet
,, Paralyticus. Domine, ſanitatem magis deſi-
,, dero. Tunc Thomas producto ſuper eo ſigno
,, ſanctiſſimę Crucis, inquit: Confide, & da
,, gratias Deo, qui dignatus eſt tibi ſalutem im-
,, partiri, abijce fulcimenta, & vade in pace,
,, & protinus cooſolidatæ ſunt baſes eius, &
,, plantę, erexitque ſe Paralyticus vndique va-
,, lidus, reiectiſque fulcimentis ad pedes Thomę
,, procubuit: cui Thomas, eleemoſyna tradita,
,, ſubdit: tace, eſto Deo gratus, & pro me
,, ora.

Pia mors B. Thomæ

16 Iamque ſenio confectus Thomas, cum vltimam diem appropinquare cognouiſſet, exiſtimauit ſe mortem lætum aſpicere non poſſe, niſi priùs quicquid in terra poſſidebat, per manus pauperum in cęleſtem Patriam tranſmiſiſſet, quare omnia egenis diſtribui, antequam decederet, pręcepit. Hęc ſunt inſtitutę de illo inter Sanctos referendo actionis ſacrę atque extremo
,, illius vitę actu concepta verba. [Oeconomus,
,, cùm nulla ſpes temporalis vitę Pręſulis rema-
,, neret, quod hactenùs ſingulari ſtudio ei pręſ-
,, ſertim abdiderat, illico Thomę ſignificat,
,, ſcilicet in Sacrario Eccleſię ab aliquibus men-
,, ſibus, ſe ſummam quinque millium aureo-
,, rum aſſeruaſſe, vt quotieſcumque neceſſaria
,, omnia ad familiæ ſuſtentationem, reliquis
,, in pauperes erogatis, deficere contigiſſet, ex-
,, indè familiaribus mercedem pręſtare poſſet:
,, ſtatim Thomas Oeconomum, Confeſſarium,
,, & duas Metropolitanæ dignitates rogat, vt

,, pro Dei amore, pecuniam ipſam è Sacrario
,, eductam in pauperes partirentur. Iidem pe-
,, cuniam in ſportis acceptam, per Ciuitatem
,, diuertentes, egenorum omnium deſideria ex-
,, plent, reduceſque Thomæ ſignificant, ſin-
,, gulis pauperibus abundè ſubuentum eſſe, ſed
,, adhuc reſiduum mille, & quingentorum ſcu-
,, torum remanere. Turbatus eſt Thomas, il-
,, liſque dixit: cur hic me detinetis adhuc, ne
,, eam ad fruendum bonum, quod mihi para-
,, uit Dominus? Puto enim protrahere præſen-
,, tem vitam, vſque dum ſciam nihil domi ſuper-
,, eſſe. Propterea igitur & opus abſoluite,
,, ne ipſe diutiùs hic in labore remorer, ſed in
,, pace Chriſti quieſcam. Interim iuſſit Tho-
,, mas in ſuo cubiculo Sacrum fieri, dictitans,
,, ſe propemodum ante diſceſſum cupere, ſub
,, ſpeciebus videre Deum Creatorem, & Redem-
,, ptorem ſuum, quem protinus facie ad faciem
,, intueri poſſe ſperabat. Paratur Sacrificium,
,, & recordatus Thomas, cuidam Commenta-
,, rienſi Patriſfamilias in ſumma egeſtate poſito,
,, nihil in diuiſione ſupellectilis addixiſſe, iuſſit
,, illum vocari, eique cubile, in quo iacebat,
,, elargitus, veniam de ſua obliuione rogauit,
,, ſtatimque innuit, vt ipſo è cubili ſublato,
,, humi ſuper ſtorea proſterneretur, vt Cuſtos,
,, quod ſuum erat, ſecum afferre poſſet; Abnu-
,, unt parere aſtantes, id quidem non ſine peri-
,, culo celerioris eius exitus exequi poſſe, aſ-
,, ſerentes. Tunc Thomas virtuti charitatis vir-
,, tutem humilitatis adijciens, inaudito pror-
,, ſùs exemplo, Cuſtodem deprecatus eſt, vt ſi-
,, bi pro viſceribus Ieſu Chriſti vſum cubilis ad
,, mortem vſque commodaret. Reuertuntur tan-
,, dem, qui pecunię reſiduum pauperibus eroga-
,, uerant, eique nunciant, nihil diſpergendum
,, reſtare; Thomas illis gratias agens, addidit:
,, nunc lætus ad agonem propero, nudus cum
,, nudo, nihil habens vndè tenear, contra ma-
,, lignos ſpiritus fortiter luctaturus; ſtatimque
,, petijt, vt Sacramento Extremæ Vnctionis mu-
,, niretur, quod non minori pietate ſuſcepit,
,, ipſomet cum Sacerdote Pſalmos Dauidicos re-
,, citans. Mox inchoatur Miſſa, & iubet Tho-
,, mas ſibi interim legi Euangelium Paſſionis
,, Domini ſecundùm Ioannem, quod audiens,
,, ad ſingulas periodos Lectori, vt ſubſiſteret,
,, iubebat; & cùm paululùm meditatus eſſet,
,, rurſùs, vt lectionem proſequeretur, indica-
,, bat. Auguſtiſſimum Sacramentum, ergà
,, quod ſemper propenſiſſimus extitit, dum à
,, Sacerdote eleuabatur, mira humilitate ado-
,, rauit, & præ gaudio in lacrymarum vim profu-
,, ſus, inchoauit Pſalmum: *Nunc dimittis ſer-*
,, *uum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pa-*
,, *ce*. Eoque abſoluto, ſubdidit: *In manus tuas*
,, *Domine commendo ſpiritum meum*, & hæc di-
,, cens expirauit.

70 Pio Sanctiſſimi Archiepiſcopi funeri iungamus modo ſpectabilis in Moguntina Eccleſia Archiepiſcopi electionem, quam hic ex Serario iuuat annectere, vt appareat Dei miſerentis patrocinium in Catholicæ fidei defenſionem benignè ſemper excubantis. *Nicol. Ser. hiſt. Magunt lib.5. cap.5.*
,, [Defuncto Sebaſtia-
,, no ab Heuſenſtain Archiepiſcopo, & Electore
,, Moguntino, Archiepiſcopo nouo eligendo
,, præſtituta erat dies XVIII. Aprilis. Erant in
,, Metropolitani Collegij Senatu multi, tùm au-
,, ctoritate magni Viri, ſed eminebat inter om-
,, nes nobiliſſimi Stemmatis ſplendore, opum

Electio Danielis Archiep. Mogunt. mira Dei prouidentia.

,, magnitudine, amicorum copia, Palatini Fra-
,, tris vicinia, & ſumma, quam in eo ipſo Col-
,, legio gerebat, dignitate conſpicuus Dominus
,, Richardus Præpoſitus, Princeps Zimmeranus.
,, E contrario autem erat Dominus Daniel (erat
,, is è Nobili Brendeliorum ſtirpe) ornamentis
,, hiſce omnibus impar, & vir iuuenis, & inter
,, Capitularium Dominorum extremos. Tres
,, enim poſt ſe tantùm habebat. Ille igitur certa
,, iam ſpe Archiepiſcopalem prehenderat digni-
,, tatem, adeò vt ne præſto quidem eſſe voluerit
,, Moguntiæ Comitiali die. Sed ex Vrbe cùm
,, excederet, fertur, ſuis vale familiaribus dixiſ-
,, ſe, quaſi eam in domum eo modo rediturus
,, ampliùs non eſſet. Quin verò ſe, vbi ſuffra-
,, gia tuliſſet omnia, magno cum triumpho in
,, Vrbem reuocandum, & inducendum putaret:
,, & plerique Archiepiſcopum, & Electorem
,, eum apertis iam vocibus dicerent, pictiſque
,, inſignibus pronunciarent. Sed vbi ad Comi-
,, tium à Reuerendis, & Nobilibus Dominis Ca-
,, nonicis ventum eſt, mutata ſunt omnia: fa-
,, cti ſunt nouiſſimi primi: electus eſt Daniel,
,, prætermiſſus Palatinus. Obſtupuere omnes,
,, & qui notæ melioris erant, ingenti exultauere
,, gaudio dicentes, Dei digitum hic fuiſſe. Et
,, verè fuit, vti, quæ conſecuta ſunt, monſtra-
,, uere quàm manifeſtiſſimè. Nam dignitatem
,, iſtam maximam maximo cum Eccleſiæ, Pro-
,, uinciæque, ac Principatus Moguntini bono,
,, & ornamento gubernauit ſapienter, ac fælici-
,, ter Daniel: Palatinus verò ille turpiter à San-
,, cto Martino Moguntinorum Præſide ad Apo-
,, ſtatam Martinum Lutherum, à Catholica fide
,, ad hæreſim defecit. Magnum verò fuit hoc
,, Diuinæ Bonitatis ergà Moguntinam Eccle-
,, ſiam beneficium, cui nullum hactenùs præfici
,, paſſus eſt, qui ab antiqua, & ea, quam San-
,, ctus Bonifacius docuit, ſuoque ſanguine con-
,, firmauit, credendi forma deſciuerit.] Nunc ad ea, quæ Romæ geſta ſunt, ſtylum conuertamus.

Cardinales creantur?

71 Hoc anno auctum eſt Cardinalium Collegium à Paulo IV. à quo primum donatum Sacra purpura Carolum Caraffam Nepotem tra-
,, dunt Acta Conſiſtorialia his verbis: [Sancti-
,, tas Sua de Reuerendiſſimorum Dominorum
,, meorum conſilio, & vnanimi conſenſu crea-
,, uit, & aſſumpſit in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ
,, Diaconum Cardinalem Dominum Carolum
,, Caraffam Sanctitatis Suæ Nepotem.] Ad-
,, dunt Acta XXIII. Auguſti collatam illi fuiſſe
,, Eccleſiam SS. Viti, & Modeſti, exeunte verò
,, anno ſex alios in Cardinalium Collegium
,, cooptatos fuiſſe, quorum nomina ita recen-
,, ſentur.

Acta Conſ. pag. 182.

,, Romæ die Mercurij XVIII. Menſis Decem-
,, bris MDLV. fuit Conſiſtorium, in quo (Et
,, infrà) Sanctitas Sua de Reuerendiſſimorum
,, Dominorum meorum conſilio, & vnanimi
,, conſenſu creauit, & aſſumpſit in S.R.E. Car-
,, dinales Presbyteros infraſcriptos: R.D. Io-
,, annem Siliceum Archiepiſcopum Toletanum,
,, R.D. Bernardinum Scottum Archiep. Tra-
,, nenſem, R.D. Diomedem Caraffam Epiſco-
,, pum Arianenſem. R.D. Scipionem Rebiba
,, Epiſcopum Motulenſem. R. D. Suauicum
,, Reomanum Epiſcopum Mirapicenſem, R.D.
,, Ioannem Gropperum Decanum Eccleſiæ Co-
,, lonienſis, & Ioannem Antonium Capiſuccum
,, Cauſarum Palatij Apoſtolici Auditorem.

Ex his Gropperum dignitatem Cardinalitiam non admiſiſſe ex demiſſione Chriſtiana, & piavisuri ſumus, alios verò proximo ineunte anno titulis ſuis ornatos referunt eadem Acta.

,, XXIV. Ianuarij MDLVI. Sanctiſſimus nouos
,, Cardinales de more decorauit Annulis pre-
,, tioſis, cum illorum immiſſione digito Annu-
,, lari manus dexteræ. Eccleſiæ SS. Nerei, &
,, Achillei de Vrbe præfecit in titulum Reueren-
,, diſſimum Toletanum, Eccleſiæ Sancti Mat-
,, thei in Merulana Reuerendiſs. Tranenſem.
,, Eccleſiæ Sancti Martini in Montibus prouidit
,, in titulum de perſona Reuerendiſs. Domini
,, Diomedis Caraffæ. Eccleſiæ Sanctæ Poten-
,, tianæ Reuerendiſſimum Scipionem Rebiba.
,, Eccleſiæ Sancti Ioannis ante Portam Lati-
,, nam, Reuerendiſſimum Reomanum. Eccle-
,, ſiæ Sancti Pancratij Reuerendiſſimum Capi-
,, ſuccum. Creatis iſtis Cardinalibus, centum
,, Viros ex Romana Nobilitate die octaua De-
,, cembris elegit, vt ad ſuam aſſiſterent cuſto-
,, diam, eiſque in Palatio Pontificio domici-
,, lium attribuit.

72 Accenſæ ſunt hoc anno faces infœlicis belli, quod inter Paulum IV. Pontificem, & Philippum II. Hiſpaniarum Regem exarſit, ex audaci & iniquo facinore Marij, & Alexandri Sfortiarum, qui duas triremes Gallicas in portu centum Cellarum, proditione oppreſſis earum præſidiarijs militibus, abducere Neapolim pertentarunt, cùmque præfectus Arcis flagitium impediuiſſet, Cardinalis è S. Flora Hiſpanæ factioni addictus à Duce Montorij Patrui Pontificis, & Eccleſiaſtici honoris proditore literas ad Præfectum Arcis obtinuit, ne eas triremes è portu abduci Neapolim prohiberet: quibus Neapolim furto abductis, Galli Paulum Pontificem de violata publica fide grauiſſimè conqueſti ſunt. At Paulus, qui iuſtitiam æquo iure inter Galliæ, & Hiſpaniæ Reges adminiſtrare, nec communis parentis officio deeſſe decreuerat, Cardinali Sfortiæ è S. Flora grauiores minas incuſſit, ni eas triremes Galliæ Regi reſtituendas curaret; ille verò Chriſti Vicarij, dignitatiſque Eccleſiaſticæ contemptor patratum facinus nouo cumulauit; nam Proceres Romanos Hiſpaniæ factionis noctu in ſuam domum vnà cum Philippi Regis Oratoribus, altero ordinario, altero extra ordinem pro deuouendo Philippi Regis nomine obſequio Paulo Pontifici miſſo, euocauit, premere tyrannide Pontificem meditatus. Vetus enim mos nefarius Romę inoleuit, vt Magnates Romani nunc Cæſari, nunc Gallico, nunc Hiſpano nomini addictos ſe iactent, ac data occaſione, Pontificis, Romanorumque hoſtes, ac proditores non voce, ſed re fore profiteantur, vt pluribus ſæculis inſignes eorum à Pontifice defectiones, proditioneſque, acſequutæ Vrbis clades teſtantur. In eo ergò coacto à Cardinale S. Florę nocturno conuentu, cui ad perturbandam Chriſti Eccleſiam Satan præeſſe viſus eſt, improba verba aduersùs Pontificem temerè laxata fuere ab iratis iniquè animis; quibus perlatis commotus Paulus in Cardinalem è S. Flora, illum in carcerem arcis Adrianæ compegit, quo accepto Marius, & Alexander illius fratres, qui triremes Gallicas rapuerant, fuga dilapſi ſunt; Camillus Columna, qui Pontificiæ famæ magis in eo conuentu detraxerat, traditus vinculis, Marcus etiam Antonius Columna, cum acta iudiciaria ſperneret, & fuga ſibi conſuluiſſet, damnatus reus læſæ Maieſtatis, indictoque bello Pal-

Dux Montorij belli accendit inter Pontificem & Philippi II.

liani

Digitized by Google

Antonius Columna ditione exuitur.

liani Arce, & alijs Oppidis exutus: tunc fratres Cardinalis è S. Flora territi, ne capitalis pœna de eorum fratre ſumeretur, Hiſpaniæ Regis Adminiſtros precibus flexere, vt illæ duæ triremes Gallis reſtituerentur, quibus redditis Cardinalis è S. Flora priſtinæ libertati incolumis reſtitutus eſt.

Cardinalis nepos ſopitum bellũ inflammat.

73 Pacata jam ea tumultuum procella videbatur, cùm atrocior tempeſtas vel arte Cardinalis Caraffæ inania ſuæ familiæ incrementa meditantis concitata, ſiuè Caroli Imperatoris molientis exuere ditione Eccleſiaſtica Pontificem impio faſtu, vt iſctatum eſt, ſed non creditum; confecta tamen ſunt judiciaria Acta in Carolum Imperatorem, quaſi Abbatem Nannium veneficum, & Cæſarem Spinam Calabrum ſicarium, de quibus ſumptum eſt capitale ſupplicium, ſubmiſiſſet, qui veneno aut ferro Cardinalem Caraffam, vel etiam Pontificem è medio tollerent: ob cuius criminis infamiam Carolo Imperatori affictam eundem Cardinalem à Pio IV. ſupplicio affectum viſuri ſumus. Erupit mox in bellum hæc diſſenſio, cùm Cardinalis Caraffa Ruccellaium in Galliam miſiſſet ad Henricum Regem, vt patrocinium Pontificis contra Hiſpanum potentiæ ſuæ magnitudine inſoleſcentem corriperet, tot Regum Galliæ propoſito exemplo, qui Romanos Pontifices aduersùs Barbarorum vim, hoſtiumque Eccleſiæ tyrannidem defenderant. Detrectabat Galliæ Rex tàm difficili bello ſe implicare, demùm victus honeſtiſſimis precibus, Lotharingum, & Turnonium Cardinales Romam miſit, lactatus inani ſpe Neapolitanum Regnum Gallicis, & Pontificis armis comparandum ſecundo genito filio regio, iure fiduciario collatum iri: confectæque referuntur fœderis leges, quibus de Hiſpanis tota Italia pellendis actum ſit; ſed illa inania conſilia in ventos abiere, cum Pontificiæ, & Gallicæ vires Hiſpanis coniuncto Angliæ Regno impares eſſent, adeò vt Gallorum Rex molem belli ab Anglis, Belgis, Batauis, Germaniſque illatam ægrè ſuſtinere poſſet, multò minùs Neapolitanum Regnum Gallicis armis comparare, nec Gallorum Rex exercitum pro conficienda tanta expeditione iuſtum ſubmiſerit, ſed tantummodo decem millibus militum pro defendendo Pontifice Ducem Guiſium inſtruxerit.

Trahit in belli ſocietatem Galliæ Regem.

Pallavic. Card. to. 2. lib. 13. cap. 13.

IESV CHRISTI

Anno 1556.

PAVLI IV. Anno 2. CAROLI V. ROMAN. IMP. 38.

1 ANNO Redemptoris milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto, quartadecima indictione, Paulus IV. ſanctiſſima, & glorioſiſſima conſilia diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtituendæ, corruptelarum delendarum, necnon Concilij Oecumenici pro Hæreticis ad Eccleſiæ coniunctionem reuocandis, ſuſcepit; quanto verò ſtudio diſciplinam ſacram inſtaurare aggreſſus ſit, oſtendunt Acta Conſiſtorialia his verbis.

M. S. Car. Spada to. 134. pag. 168.

,, Romæ die Veneris decima Menſis Ianuarij
,, MDLVI. fuit Conſiſtorium, in quo Sanctiſſi-
,, mus longo ſermone dixit, ſe velle procedere
,, ad reformationem, quam multi Pontifices ſe
,, facturos promiſerunt, cùm tamen nihil hacte-
,, nùs factum fuiſſet, & ad id deputare intende-
,, bat perſonas idoneas. Die lunæ XX. Ianuarij
,, MDLVI. fuit Conſiſtorium propter reforma-
,, tionem, in quo Sanctitas Sua magnas habuit
,, propoſitiones ſuper rebus Datariatus, & ex-
,, peditionibus in eo factis; diligenter proindè
,, ſtuderent, & in proxima Congregatione vota
,, ſua redderent.] De collata ſtrenuè in eam rem Pontificia opera meminit Pauli vitæ Auctor, necnon inferiùs à nobis dicetur.

Reformationi Paulus incũbit.

2 Conceperat Paulus IV. Pontifex Sacra conſilia reſtituendæ Clero veteris Sanctitatis morum, ac celebrandi in æde Lateranenſi Oecumenici Concilij, cui præſens intereſſet, coniunctis prius mutuo fœdere Gallis, Hiſpaniſque, quibus vnà cum Anglis ad fidem Catholicam reuerſis, contundendæ Lutheranæ impietatis, quantumuis ringeret, ac fremeret, ſpes eximia affulſerat.

Ad prouocanda in opus Sacra ea conſilia decreti fuere duo Cardinales Carolus Caraffa ad Henricum Galliæ Regem, ad Cæſarem verò Scipio Rebiba, de quibus hæc referunt Acta Conſi-
,, ſtorialia. [Die IX. Aprilis fuit Conſiſtorium,
,, ſeù Congregatio generalis, in qua Sanctiſſi-
,, mus deputauit Legatos pro pace ad Sereniſ-
,, ſimos Principes, videlicet Reuerendiſſimos
,, DD. Scipionem Rebibam Motulanum nuncu-
,, patum ad Carolum Romanorum Principem,
,, & Philippum Hiſpanorum Regem, necnon
,, ad Sereniſſimum Regem Chriſtianiſſimum Do-
,, minum Cardinalem Caraffam Sanctitatis Suæ
,, Nepotem, cum facultatibus, & iuriſdictio-
,, nibus, vt in literis expediendis.] In ijs de ſequeſtra pace confecta exaratis XXII. Aprilis ad Cæſarem, & Galliæ Regem gratulabatur de inducijs pactis, quæ lætiſſimas ſpes de pace firmiſſima ſubſequtura afferebant.

3 Diſceſſere ex Vrbe Legati rerum benè gerendarum ſpe magna, & gaudio delibuti, & Carolus Caraffa Pontificius nepos Cardinalis celeri itinere ad Gallicam Aulã peruenit, in qua magnificè exceptus, ſummiſque affectus eſt honoribus, quos Auguſtus Thuanus in Gallica hiſtoria deſcribit, ſed velut Eccleſiaſtici Ordinis inimicus, impijs ſcommatibus afflictiſque calumnijs ſpargi ab hæreticis ſolitis, illum lacerat.

Dum ille in Regia Gallica verſaretur, Pontifex qui celebrandi Oecumenici Concilij Lateranenſis pro extinguendis hæreſibus ſacro ardore æſtuabat, mandata dedit Duci Montorij nepoti, vt germanum fratrem ſcriptis literis vehementiſſimè Galliæ Regem incitaret ad pacem, vt Lateranenſis Synodus celebrari poſſet. Extant eæ literæ Pontificio nomine ac iuſſu ſcriptæ ad Legatum quas ex Italico ſermone Latinis verbis redditas Ioſephus Silos hiſtoriæ Clericorum Regularium ſcriptor inſeruit.

Ext. in l. 9. hiſt. Cleric. regular.

Vt noſſe te probè ſcio Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Domine, is eſt Pontificis animus vt vacuus ab omnibus ijs curis, quæ perturbare priuatim homines ſolent, videatur eique dumtaxat vacare negotio, qua ſcilicet ratione Eccleſiaſticorum mores emendet, Eccleſiam piè regat, atque ab ijs afferat tempeſtatibus, quæ eius latus acriter pulſant, ſuntque omninò duæ, hæreſes nempè ac bella, quibus profligandis interdiù noctuque aduigilat. Hinc ingens Sanctitatis ſuæ lætitia ab humaniſſima Chriſtianiſſimi Regis mente, quam tibi de Concilij, paciſque commodis procurandis aperuit, vt planè animaduerterim non mediocriter ſpem atque in Deum fiduciam adau-

Scriptæ Pontificio iuſſu literæ ad Caraffam Card.

Pius ardor Pauli pro hæreſibus excindendis

xiſſe

Digitized by Google

xiſſe, fore, vt egregias cogitationes ſuas ad exitum perducat, vniatque Eccleſiam quidem Oecumenica Synodo, Chriſtianorum verò opes ac vires pace. Ac proinde benè precatus eſt Chriſtianiſſimo Regi, Regiamque, vt verè piam eius pectoris indolem fusè dilaudauit, ac perſuaſum habuit, fore, vt cùm ipſi, tùm lectiſſimę ſoboli temporalium æternorumque affuſione, tantæ voluntatis vices maximum Numen rependat. Porrò quod ſæpiùs tibi voce, & poſtremo ſcripto commendauit, ea verborum grauitate, ac vi, qua noſti, iterum ſignificauit mihi, iuſſitque, tanto dicendi ſtudio, cultuque, quanto neque ab eo vnquam, neque à quoquam alio audiuiſſe me memini: vt ſcriberem ad te ſuo nomine, vt Lateranenſe potiſſimùm Concilium, pacemque vrgeas, quam ijs quidem conditionibus complecti Rex velit, quæ dari atque accipi pro tempore poterunt: partem interim ſui iuris vbi res poſcere videbitur, Deo ac Sanctitati ſuæ, vti pollicitus tibi eſt, condonando, &c. Addidit Dux Montorij ex ea pace dignitatem, amplitudinemque Caraffarum familiæ pendere.

Neceſſitas pacis inter Reges.

Cur non cogenda Synodus in Germania.

4 Meditabatur Paulus maximè in æde Lateranenſi in qua aliàs tot celebrata fuiſſent Concilia, œcumenicam Synodum cogere, non verò in Germania, cùm Lutherani Principes non ob aliam cauſam Concilium in Germania poſtulaſſent, quàm, vt ex inſidijs illud opprimerent. Sed priùs Hiſpani, & Galli ad mutuam amicitiam fœduſque Sanctiſſimum erant reuocandi; & quidem Henricus Gallorum Rex ex animo Concilium Oecumenicum expetebat, cùm extremo odio hæreticos perſequeretur; eaque tantùm de cauſa cum Lutheranis coniurarat, nec ad Concilium Tridentinum Iulio III. Pontifice miſerat Gallos Pręſules, quòd Cæſar cum eo inire pacem additis etiam crudelibus minis de eo in priuatum ſtatum redigendo, detrectaſſet, vt antea dictum eſt; cuius potentiam extincta Lutherana hæreſi, pacataque Germania nimiùm augendam formidabat: poſtulatus verò de pace concilianda à Carolo Caraffa Pontificio nepote Apoſtolicæ Sedis Legato ſe Pontifici ad redintegrandam cum Cęſare, & Philippo eius filio Rege concordiam, pro indicendo Lateranenſi Concilio, redigendiſque ad officium hęreticis eximiè comparatum obtulit, vt oſtendunt Acta Conſiſtorialia. [Die

Galliæ Rex ad Præſules mittendos R. mā paratiſſimus.

,, Sabbati vigeſima ſeptima Iunij MDLVI. fuit
,, Congregatio Generalis. Per D. Binium Se-
,, cretarium intra Conſiſtorium introductum
,, recitatæ fuerunt literæ Reuerendiſſimi Caraf-
,, fæ ad Regem Chriſtianiſſimum Legati, dire-
,, ctæ ad Palliani Ducem Fratrem ſuum, in
,, quibus continebatur expoſitio Legationis co-
,, ram Rege facta, videlicet pro futuro Concilio,
,, quod Sanctitas Sua decreuerat in Vrbe facere,
,, & pro pace inter ipſum Regem, & Imperato-
,, rem componenda, & reſponſio ab eodem
,, Chriſtianiſſimo data, prout in literis, quas
,, idem Dominus Binius poſt lectionem ſecum
,, reportauit.

5 Diſcuſſit fęlices ſanctiſſimorum conſiliorum Pauli IV. ſucceſſus Hiſpanorum Philippi Regis Adminiſtrorum turgida faſtu in ſummum Pontificem inſolentia, nec non nimiùs fortè erga Nepotes ſuos Pauli IV. amor, adhibitaque ab eo aduersùs Colonnenſes, aduersùs Ioannem Franciſcum de Balneo, aduersùs Aſcanium Corneum Iulij III. Pontificis nepotes tanquam in perduellionis reos iudiciorum acerbitas, quorum bonis fiſco addictis nepotes malè perituros cumulauit; cùm enim pacis, & concordiæ redintegrata à Cardinalibus actione, non ſemel magnifico, & ſanctiſſimo contemptu, acceptas à Proceribus iniurias Chriſti Cruce proterere potuiſſet, nouas iterum rixas cum Hiſpanis Adminiſtris contraxit, nec non ad augenda hęc mala Scipionis Rebibæ Cardinalis ad Cæſarem decreti Legati inſignis ignauia, & puſillus animus contulere: cum enim ad Carolum V. Cęſarem pro pace inter eum, & Henricum Galliarum Regem firmiſſima conficienda, pro indicendo Lateranenſi ad hæreſes excindendas Concilio miſſus fuiſſet, iamque Traiectum in Belgio perueniſſet, eamque vrbem Cardinalis Legati cultu eſſet ingreſſus, cum magno ciuium applauſu, literas à Ioanne Caraffa Pontificio nepote miſſas accepit, quibus illi nuntiatum eſt Pontificem bello appetitum ab Hiſpanis, inſidiaſque etiam Pontificiæ vitæ comparatas: ex quo nuntio tanto terrore perfuſus eſt, vt illicò ſanctiſſimam Legationem pro Lateranenſi Concilio aduersùs hæreticos celebrando, morumque ſanctiorum nitore renouando, ac pace inter Cæſarem, atque Henricum Regem ſancienda abiecerit, malo Commendoni viſus conſilio, ac ſacerdotali ornatu cum militari ſago commutato è Cęſarea ditione per Eburonum fines in Galliam præcipiti fuga ſe proripuerit, reque infecta tandem Romam inglorius reuerſus ſit. Nondum tamen in apertum bellum diſcordia eruperat, nam in Senatu Cardinalium habito vndecima Iulij Paulus Cardinalium precibus flexus actionem pacis ijſdem interpretibus redintegrandam admiſit: at confudit ſpes concordiæ ineundæ inopinus caſus: nam Garcias Laſſius Vega Philippi Regis negotiorum actor Romæ eam perturbauit; cum obſcurioribus notis literas ad Proregem Neapolitanum exaratas miſit, quę cùm interceptæ, atque explicatæ fuiſſent, conuictus eſt Laſſius conſuluiſſe Proregi, vt ditionem Eccleſiaſticam milite, & armis non munitam inuaderet, atque adeò vt proditionis reus in Arcis carceres coniectus eſt. Cardinalis verò Caraffa in Gallia Legatus pro Concilio Lateranenſi, ac pace inter Gallos, Hiſpanoſque confirmanda miſſus, ſpreta, ac prodita Chriſti, & Eccleſiæ cauſa Galliæ Regem aduersùs Philippum Hiſpanum bello implicuit, ac Romæ vigeſima ſeptima Iulij Silueſter Aldobrandinus Fiſci Aduocatus in publico Senatu in ius vocauit Philippum Auſtriacum reum violati ſacramenti fidei, quam accepto Neapolitano Regno fiduciario iure Iulio III. Pontifici addixerit; contenditque iuribus fiduciarijs excidiſſe, cùm illius iuſſu Prorex Neapolitanus plurima aduersùs Pontificem, ditionemque Eccleſiaſticam moliretur. At Prorex licèt inſtructum haberet exercitum, vt in Pontificiam ditionem irrumperet, veritus tamen, ne Garſias Laſſius capitali ſupplicio afficeretur, miſſo Iulio Comite S. Valentini Oratore, queſtus eſt Regium Adminiſtrum teneri in vinculis, ac Proceres Cęſarianarum partium diuexatos, exutoſque opibus, nec non Marchio de Sarria Cæſaris, ac Philippi Regis Orator, ſecunda Auguſti diſcedendi ex Pontificia Aula facultatem flagitauit, vt mandata Cæſaris, ac Philippi conficeret: quę res ingrata, & acerba accidit Pontifici, cùm inde redintegrandæ pacis difficultates excreſcerent: ſeptima verò Auguſti die conſultis Cardinalibus querelas Ducis Albæ Proregis hoc reſponſo refregit; Pontificem dum leges in ſuos ſubditos ob grauia

Hiſpani Adminiſtri pia Pauli conſilia diſturbant

Aucta i dies diſſenſio,

Rebiba Card. Legationem ad Cæſarē abrupit.

Cardinales agunt interpretes concordiæ.

Adminiſtri Hiſpani proditio.

Intentata lia de Regno Neapoli.

Proregis querelæ aduersùs Paulum.

Digitized by Google

grauia, & manifeſta crimina diſtringeret, Regios Adminiſtros non offendiſſe, Regios verò Adminiſtros læſiſſe Pontificem, qui Pontificios ſubditos perduellionis reos, ac proſcriptos Regio patrocinio texiſſent, iuuiſſentque armis: animaduerſum fuiſſe in Nannium, & Breſengum Abbates, vt in Clericos Pontifici obnoxios, ac poſtulatos crimine læſæ Maieſtatis: Garſiam Laſſinum iure traditum cuſtodiæ, cùm ius gentium læſiſſet; quo vetitum eſt, quibuſue Principis alicuius Adminiſtris, nedum in alterius Principis Aula reſident, in Principem conſpirent: ac iniquè aduersùs Pontificium ſtatum coniuraſſe conuictum: Marchionem Sarriæ, Cæſaris, & Philippi Regis Oratorem nulla affectum iniuria, ſi quandocumque illi libuit, vt audiretur, non fuerit ſemper admiſſus; imò perhumaniſſimè cum ipſo actum, cùm ob portam Vrbis venationis, oblectandique animi cauſa temerè noctu perfractam, nulla fuerit violatus iniuria, tolerataque ſit eius inſolentia. Hæc reſponſa adeò iuſta viſa ſunt poſtea Cæſari, ac Philippo Regi, vt iniquè bellum à Prorege ſuſceptum ſenſerint.

6 Reddito hoc reſponſo Proregi, nonas ille querelas congeſſit, miſſo ad Paulum Pontificem Petro Loffredo Equite Neapolitano, qui denuntiaret, non debuiſſe admitti expoſtulationes Aduocati, & Procuratoris Fiſci in Conſiſtorio, qui contenderant aduersùs Cæſarem, & Regem Catholicum propter bellicos apparatus, vel alia geſta aduersùs Pontificios, fiduciario Regni Neapolitani iure mulctandos; inde enim bella accendi, & grauiora damna ijs Principibus inferri, ac non aliter quam filius obſequens in ipſum irruentem Patrem ſtricto gladio illum ex eius manibus auellere conetur: ita Cæſarem, & Regem Catholicum Pontificia molimina propulſaturos, gladiumque, ne feriat, ex eius manibus erepturos, rogarique Pontificem, vt depoſita hoſtili perſona, paternam indueret; quod ſi fecerit, Cæſarem, Regemque Catholicum acceptas iniurias deleturos ex animo, omnibus amantiſſimorum filiorum officijs Paulum redintegrata pace complexuros: rogatuſq; eſt etiam Paulus, vt hæc cum Senatu Cardinalium permiſſa ijs dicendi libertate conferret: extraxit Pontifex longiores moras in dando reſponſo Oratori, cui data fuerant imperia à Prorege, vt lapſo quatuor dierum ſpatio etiam non accepto reſponſo Neapolim reuerteretur: non enim Paulus ex animo flagitare pacem tunc videbatur, ſed de vlciſcendo acceptarum ab Hiſpanis iniuriarum dolore paſcebat animum, copiaſque auxiliares è Gallijs expectabat.

7 At Prorex ſpretis verborum Pontificiorum diffugijs, comparato exercitu, eductoque Neapoli quinta Septembris, ditionem Eccleſiaſticam inuaſit, Pontem curuum, ac Fruſinonem non ſine cæde occupauit: ita perturbata ſunt magnifica cogendæ Oecumenicæ Synodi Lateranenſis conſilia, quæ adeò prouecta erant, vt vigeſima octaua Septembris lectæ fuerint Henrici Gallorum Regis literæ, quibus ſe ad conficiendam firmiſſimam pacem cum Cæſare, & Philippo Rege exhibebat, atque ad eam Synodum Galliarum Præſules ſe miſſurum pollicebatur. Cæſar etiam ad concordiam cum Rege Galliæ paciſcendam ſe paratum exhibuit, atque etiam ad reſtituendum Gallo Ducatum Mediolanenſem, qui tot bellorum cauſa extiterat, modò Gallus aliena, quæ occupauerat, reſtitueret. Sed tàm præclaram profligandarum hæreſum, reſtituendæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ, paciſque inter Principes Chriſtianos confirmandæ actionem ira, & vlciſcendi cupido peruerterunt.

Quanta mala ex vindictæ cupidine ſequuta.

Interea Prorex in Campaniam irruptione facta Vrbes, & Oppida occupabat, ciueſque non in Philippi Regis, ſed in futuri Pontificis, & Cardinalium verba adigebat. Ea res acerba admodum Pontifici accidit, patefactaque Cardinalibus, illi apud Proregem queſti ſunt grauiſſimis verbis ipſos ab eo tanquam perduelles haberi. Ille verò reſpondit nolle Philippum ſibi aſſerere ditionem Eccleſiaſticam, & omnia capta pace inita reſtitutum iri, preceſque addidit, vt Pauli Pontificis animum ad æquitatem, & pacis conſilia inflecterent: itaque de concordia ad preces Cardinalium agi cœptum eſt, illius leges conditæ, ad quas firmandas conuentus aliquorum Cardinalium cum Prorege apud Cripteamferratam indictus; ſed mox diſciſſus, cùm nollet, vt Cardinalis è S. Flora ad eum ſe conferret. Dein tradita Cardinali Caraffæ ſumma pangendæ cum Prorege pacis auctoritate, Caraffa eam legem addidit, vt pro Palliano reſtituendo Antonio Columnæ, Senæ Duci Montorij nepoti Pontificio traderentur; ſed illam legem vt iniquam Prorex reſpuit, atque bellum magis vrſit: Tybur enim, Antium, Arcemque Hoſtiæ, qua maritimi commeatus Vrbi intercluſi ſunt, nec non alia Oppida expugnauit: inde incuſſus Vrbi terror ingens, ac licèt aliquæ copiæ Gallorum ſubſidiariæ ex Hetruria, & Corſica Monlucio Duce acceſſiſſent, eæ tamen Hiſpanæ potentiæ erant impares: grauiore itaque metu perculſus Paulus Cardinalem Caraffam ad Venetos miſit, vt eos in arma ad deprimendam Hiſpanam vim, ac ſuperbiam concitaret, at Senatus implicare ſe difficili bello abnuit, paciſque conſilia ſuggeſſit, quare vehementioribus precibus Galliæ Regem vrſit Pontifex, vt Ducem Guiſium cum exercitu in Italiam aduersùs Proregem Neapolitanum tranſmitteret: vt verò diuino miraculo ab extremo excidio ab Hiſpanis inferendo vindicata ſit Roma, proximo anno dicetur: nunc exemplum inſigne animi à rebus terrenis, & inani gloria & delitijs diuulſi in Cardinale Groppero viro integerrimo afferemus.

Redintegratæ concordiæ acto.

MS. Car. Spada to. 134. pag. 212.

Negant Veneti bello ſe implicare.

8 Paulus Pontifex cum ſuperiore anno Ioannem Gropperum Præpoſitum Bonnenſem, Eccleſiaſtem præſtantia doctrinæ celeberrimum, qui Coloniæ aduersùs Hermannum Pſeudoarchiepiſcopum Colonienſem Apoſtatam Religionem Catholicam ſtrenuiſſimè defenderat, necnon pijs libris Euchariſticum dogma aduersùs Hæreticos propugnarat, pluresque ex hæreſeos, & flagitiorum cœno ſacris colloquijs extraxerat, in Cardinalium Senatum adſciuiſſet, hoc anno pileolum rubrum dignitatis Cardinalitiæ inſigne miſſo ad eum Internuntio deferri iuſſit, de cuius promotione hæc refert Surius. [Eius Viri pro tuenda apud Coloniam Agrippinam, & totam Colonienſem Diœceſim Catholica Religione ſuſcepti labores, vſque adeò eum celebrem reddiderunt, vt Pontifex Paulus IV. eum in Cardinalium ampliſſimum Collegium cooptarit. Fuit admirabili eloquentia, rara eruditione, animo imperterritus, nocte, & die Scripturæ Sacræ, & Sanctiſſimorum Patrum Lectioni incubans, atque à fœdiſſimo concubinatu, quo ſe plerique ex Clero turpiter dehoneſtant, vſque adeò abhorrens, vt

Sur. in comment.

Rubrum pileolum Groppero mittit Paulus.

,, cùm quodam die domum reuerſus famulam
,, inueniſſet lectum ipſius ſternentem, vehemen-
,, tiſſimè commotus, famulam repentè è cubi-
,, culo eijceret, & lectum è feneſtra cubiculi
,, proijceret; hoc ipſo ſanè egregiam animi ſui
,, ergà continentiam zelum, & ardorem præcla-
,, rè declarans: quod idcircò commemorare vo-
,, lui, vt tanti Viri exemplo permoueantur Ec-
,, cleſiaſtici, & carnis petulantiam, victus par-
,, ſimonia, ſacræ lectionis, & feruentium pre-
,, cum aſſiduitate, vigilijs opportunis, mulie-
,, rum vitanda conſuetudine, & id genus alijs
,, pietatis ſtudijs edoment, deſinantque aduer-
,, sùm ſe prouocare iram præpotentis Dei, at-
,, que procacibus Hæreticis veterem, eandem-
,, que Catholicam Religionem lacerandi, ac
,, proſcindendi præbere occaſionem.] Hacte-
nùs Surius. Pontificiæ verò ad Gropperum literę his verbis conceptæ erant.

Dilecto filio noſtro Ioanni Groppero Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbytero Cardinali.

Paul. IV. lib. 8. bre. ſg. num. 2891. p. 182.

9 Dilecte fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Summa, & perpetua fidei, ac pietatis conſtantia, ſanaque, & ſingularia doctrina, & tot præclaris literarum monumentis iam omnibus nota, qua Circumſpectio tua fidei, atque Eccleſiæ Catholicæ, ſanctęque huius Sedis partes ſcitè, ac fortiter tueri nunquam deſiſtit, dignum te apud Deum reddiderunt, vt ipſe quoque ad hoc onus curarum, & laborum, quo in dies grauiùs premimur, nobiſcum ſuſtinendum, in Sacrum Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Collegium per nos cooptatus fueris, ea vtique noſtrum omnium ſpe, vt quamuis in vinea Domini vberrimos, atque optimos adhuc pepeteris fructus, ita tamen perſonæ dignitate, & auctoritate ordinis ampliſſimi ad virtutem, & probitatem, ſanctiſſimaſque diſciplinas, & artes tuas longè vberiores, ac meliores in poſterum additurus ſis: quare primum iſtius muneris inſigne, rubrum ſcilicet biretum per dilectum filium Theophilum Hernhema Cubicularium noſtrum nobis gratiſſimum ad tuam Circumſpectionem mittimus, quod tanquam coronam illius charitatis Deus tibi reſeruauit, quam tua tùm facta, tùm ſcripta præ ſe non mediocrem apud omnes ferunt. Eo igitur qua, decet reuerentia, accepto, quantò citiùs fieri, tuo tamen commodo, poterit, te hùc ad nos conferes, vt nos, & Fratres ijdem noſtri Collegę tui tuam Circumſpectionem maximo cum deſiderio expectatam paterno pacis oſculo, & amplexu excipere poſſimus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XVIII. Februarij MDLVI. Pontificatus Noſtri Anno I.*

10 Non minùs virtutibus, quàm doctrina efflorescebat Ioannes Gropperus, Chriſtiana demiſſione adeò excellens, vt Cardinalitios honores à Pontifice ſibi delatos non admiſerit; reſpondit enim, à ſe non vt Cardinale, ſed vt priuato pileolum rubrum recipi, donec idoneo tempore illum reſtitueret: quæ res admirationem, ac penè ſtuporem attulit Pontifici, qui tantum, ac tàm ſacrum munus ab alijs adeò exambitum, ab eo reſpuendum non ſenſerat; quarè interpretatus, illum magis quieti ſuę, quàm Eccleſiæ vtilitati in ea re conſulere, dedit imperia Adolpho Archiepiſcopo Colonienſi, vt ſubiectas literas illi perlegeret, & abſciſſa omni excuſatione pro ſacro imperio pileum rubrum, & alia inſignia Cardinalitia ſuſcipi ab illo imperaret.

Venerabili Fratri Adolpho Archiepiſcopo Colonienſi Sacri Romani Imperij Principi Electori.

Ib. num. 2888. p. 47.

Cardinalatum reſpuit Gropperus, cui Pontifex præcipit, vt acceptet.

11 Venerabilis frater ſalutem, &c. Dum expectabamus, & cum deſiderio quidem non mediocri dilectum filium noſtrum Ioannem Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalem Gropperum, ad quem per dilectum item filium Theophilum Hernhemam, biretum rubrum, vt moris eſt, miſeramus, cum eis mandatis, & literis, quarum Tua etiam Fraternitas particeps fuit, literas ipſius Theophili accepimus, quibus præter omnem noſtram expectationem certiores nos facit, nulla dum eum ratione adduci potuiſſe, vt vel noſtrum de ſe iudicium agnoſcere, vel literis, aut mandatis ad id noſtris aſſentiri voluerit, ac biretum ſe penès, non vt Cardinalem, ſed vt priuatam perſonam retinuiſſe, donec illud aliquando poſſet reſtituere. Quod ſanè non modò vt diximus, planè accidit nobis inexpectatum, verùm etiam multos dubios reliquit, in quam id potiſſimùm partem ſit accipiendum. Nam etſi, quod ad noſtram attinet opinionem, nos hæc omnia in partem meliorem accipimus, ac ſpiritus humilitati, & animi moderationi attribuimus, nobiſque perſuaſum eſt, nihil vnquam ab eo fieri poſſe, quod à ſanæ, & ſanctiſſimæ ipſius doctrinæ pręceptis, pręſtantique virtute, ac probitate alienum ſit, ſi tamen, vt ita dicamus, rigidiùs is obduruerit, atque huic vocationi diutiùs, quàm par eſt, reſtiterit, nihil reliquum eſt, quo eum apud alios ſatis tueri poſſimus. Etenim cum vocatio ipſa non tàm noſtra, vt tunc ſcripſimus, quàm Dei ſit exiſtimanda, cuius honoris in primis, & noſtræ paſtoralis curæ, non autem vllius humani affectus cauſa hoc ei à nobis munus delatum fuit, cùmque vt optimè nouit Fraternitas Tua, mala bonis ſint vicina, fieri vix poſſe videtur, quin alicuius incurrat ſuſpicionem, ne ſcilicet, cùm Cardinalium officium plenum ſit laborum, curarum, ſollicitudinum, ſuæ ipſius potiùs quieti conſulat, quàm publicę Chriſti fidelium tranquillitati, & ſaluti, quę nobis primùm, & ſacroſanctę huic Sedi, cuius Capitis membra ſunt, à Deo eſt commendata, idque eò magis ſunt facturi, quò propius exemplum noſtrum ante oculos ſibi propoſitum habent, nam nos quoque onus hoc longè omnium grauiſſimum noſtris debilibus humeris impoſitum, tot iam annis afflicti, ac penè confecti libenter excuſſiſſemus; niſi Dei voluntati omninò acquieſcendum fuiſſet, & eius imitandum Filium Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui vt vſque ad mortem pro nobis factus eſt obediens, ita nos ijdem pro eo debemus fieri, & dum ad ea nobiſcum ſuſtinenda, quę ferre ſoli non poſſumus, adiutores idoneos interdum vocamus, qualem Cardinalem Gropperum proculdubio futurum omnes affirmant, nullam eſſe arbitramur legitimam cauſam, quamobrem non illi nobis pręſto eſſe debeant, niſi fortè, vt maximè timendum eſt, communis noſter aduerſarius ſua ſolita ſuggeſtione, ac recti prętextu lumen eis obumbret veritatis.

12 Has ob cauſas, & alias permultas, quas tibi, & illi relinquimus conſiderandas, nè iniquis Interpretibus ſermones demus, & ſi eam ſententiam, vt filium obedientiſſimum mutaturum ſperamus, nobiſque, & eidem Sedi aſſiduitatem, operam, conſilium vnà cum cęteris Fratri-

Digitized by Google

tribus, & Collegis ſuis eo modo, quo debet, ęquo, & libenti animo pręſtiturum, tuam tamen Fraternitatem his literis hortari voluimus, prout omni ſtudio in Domino hortamur, vt Groppero ipſi Cardinali in virtute ſanctę obedientię diſtrictè pręcipiendo mandes noſtro nomine, vt his iiſdem à te literis ſibi perlectis, ſtatim ſine vlla prorsùs exceptione bireto ipſo rubro ſe penès retento, cum debita reuerentia, & ſolitis cęremonijs, tanquam iuſtitiæ corona, & galea ſalutis caput indutus, ſicuti ab alijs Cardinalibus canonicè, vt ipſe, creatis, & renuntiatis fieri conſueuit, hùc ſe ad nos conferat, quod tamen eius valetudinis commodo fieri volumus. Sed quamquam eo hic præſente, quod attinet ad illius animi dotes ditiſſimas, quibus tuo, tuorumque patrocinio adeò eſt illuſtratus, Fraternitatis tuæ quandam quaſi imaginem intueri videbimur, dumque talem inter te, & nos Internuntium audiemus, velut te ipſum loquentem audituri ſumus, vtinam tamen te quoque hoc tempore vocare huc poſſemus; Deus idem, qui cordium ſcrutator eſt, nouit, quanto deſiderio libenter, & diligenter facturi eſſemus. Verùm tàm perturbato rerum veſtrarum ſtatu, tot, ac tantis iſthic imminentibus periculis, Tuæque Fraternitatis virtute, auctoritate, pietate adeò egregiè, ac fortiter illis occurrente, ac denique ſpe Religionis apud vos non modò, qua viget, conſeruandæ, ſed quà deperdita eſt, recuperandæ, maxima ex parte in te vno à nobis collocata; nollemus membro hoc tàm nobili auulſo, caput quoque nobiliſſimum, hoc eſt Fraternitatem Tuam tanti corporis cura antea ſeiungi, quam maior poſtulet neceſſitas.

13 Poſtulabit autem Diuina adiuuante clementia, cùm primum ſacrum Concilium hùc in Almam Vrbem Romam, communem omnium Patriam conuocabimus, quo nihil eſt, quod ardentiùs deſideremus, & quo quidquam maturiùs facturi ſimus, vt experiamur aliquando & nos, qualeſnam fructus Pontificis Maximi præſentia in eo paritura ſit, cùm quæ proximè fuerunt celebrata Summis Pontificibus Prędeceſſoribus noſtris abſentibus, quàm nihil, aut parum profecerint, nemo ignoret. Cui quidem Concilio (quando nobis per ætatem alium in locum non licet proficiſci,) cuique te, atque omnes tui ſimiles frequentes adfuturos ſperemus inter cęteros, videbit Fraternitas Tua, quanti apud nos, quantumque gratiam noſtram, & verè paternam in te beneuolentiam declarare, aliqua ſignificatione tuis meritis digna cupiamus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die III. Iulij MDLVI. Anno II.*

14 Acceſſit Romam Ioannes Gropperus demiſſa obſequia præſtiturus Pontifici, atque ad ſubeundos pro Eccleſia quoſcumque labores paratiſſimus, ſed breui è viuis ereptus eſt: abſtinuiſſe tamen à Cardinalitia dignitate ex Pontificia indulgentia, indicat Epitaphium ipſius Sepulchro Romę in Eccleſia Germanorum inſcriptum, in quo tituli Cardinalitij ipſi non ſunt attributi, præcipua tamen eius glorioſiſſima geſta perſtricta leguntur his verbis.

D. O. M.

D. Ioanni Groppero Religianis, fideique Catholicæ propugnatori acerrimo, poſt incredibiles labores ſummis cum periculis pro Eccleſia, ac Religionis conſeruatione magno ſemper, & inuicto animo exantlatos, multaque præclara literarum monumenta edita, ob perpetuam fidei, pietatiſque conſtantiam, incomparabilem doctrinam, ſummaſque virtutes abſenti, nec quicquam minus cogitanti in Sacrum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Collegium cooptato, præmatura adhuc morte, & quando ſua opera inprimis deſiderabatur, ex humanis erepto, Fratri piiſſimo, atque optimè merito Godefridus, & Gaſpar Gropperi Fratres, & Alumni mæſtiſſimi poſuere. Vixit annos LVII. dies XVIII. Obijt III. Idus Martij MDLVIII.

In præſtantiſſimum hunc virum Theodori Bezę impudentiſſimi petulantia virus euomuit, vt hoc quoque eius gloriæ adderetur, vt nimirùm, quod olim de Martyribus ſub Nerone dictum eſt, vſurpari poſſit: *Tali dedicatore damnationis noſtræ etiam gloriamur, qui enim ſcit illum, intelligere poteſt, nonniſi grande aliquid bonum à Nerone* (à Beza) *damnatum*.

Attichi. Flor. Car. tom. 3. — *Tertull in Apol. c. 5.*

15 In Germania maximè recrudnere contentiones inter Sacramentarios, ac Lutheranos, atque ex Sacramentarijs, ſiuè Zuinglianis, Henricus Bullingerus, Bernardinus Ochinus, necnon, & Caluinus contra Weſtphalum Lutheranum ſcripſere, cuius errores ita malè redarguerunt, vt longè grauioribus eos cumularent. Permiſit verò horum diſſidia Diuina prouidentia, vt pareret omnibus non Diuina oracula ab ijs defendi, ſed propria ſomnia, ac deliramenta.

Hæretici inter ſe diſſident.

„ [Vt viderent (inquit Surius) homines ab
„ iſtis noui Euangelij præconibus non ipſum
„ verbum Dei, quod tàm impudenter iactitant,
„ ſed priuatas quorumque opiniones pro Dei
„ verbo imperitis obtrudi, permiſit ſapientiſ-
„ ſimo conſilio etiam inter ſe atrociſſimè, &
„ pertinaciſſimè digladiari miſeros, & omni
„ lacbrymarum fonte plangendos, vt qui nec-
„ dum eorum laqueis implicati ſunt, caueant,
„ ne quandoque irretiantur, qui autem irre-
„ titi ſunt, ocyſſimè ſeſe explicare nitantur.]

Surius in comment. hoc anno

Expediuere ſe ex Lutheranæ hæreſeos laqueis plures, atque ad Eccleſiæ Romanæ gremium ſe contulere, quos Sacramentarij calumnijs appetierunt, quaſi non veritatis luce colluſtrati ſe coniunxiſſent Catholicis, ſed Zuinglianorum odio, vt eos faciliùs opprimerent. Cùm verò Sacramentariorum hæreſis inter Lutheranos ſerperet, Lutherani ad eam reprimendam varias Pſeudoſynodos coëgerunt.

16 Hìc Lector pedem figat, &, Catholicæ fidei veritatem ex hoc vno ſolerter inſpiciat, cùmque Sectarios viderit inter ſe tàm acriter digladiantes, propheticum illud Eſaiæ mente reuoluat; *Et concurrere faciam Aegyptios aduersùs Aegyptios, & pugnabit Vir contra Fratrem ſuum, & Vir contra amicum ſuum, Ciuitas aduersùs Ciuitatem, Regnum aduersùs Regnum*. Dùm enim quiſque, quod ſibi fingit, credit, in hæc portentoſa diſſidia labatur neceſſe eſt, vt exindè prudens quiſque perſpiciat, non eſſe Eccleſiam illorum inconſutilem Chriſti tunicam, quæ nequaquam diuiſionem admittit, ſed pallium illud, quod tulit Ieroboam, *Qui peccauit, & peccare fecit Iſraël*, præcipuus ſcilicet idololatriæ reſtitutor, in totidem diſciſſum ſciſſuras, quot capita. Sed vt ad hiſtoriam reuertamur. Habiti ſunt deuexo iam anno Ordinum Imperij Conuentus Ratisbonæ, in quibus cùm Lutherani molirentur noua decreta Catholicæ Religioni aduerſantia promulgare, Paulus Maximilianum Regem admonuit, vt Hæreticorum frænaret audaciam, atque exempla aliorum

Cap. 19. — *Reg. 3. 11. & 14.*

Regum in Catholica Religione aſſerenda imitaretur,

Maximiliano Regi Bohemiæ.

Paul. IV. lib. breu. ſig. num. 1961. p. 11.

Paulus Maximiliano ſcribit, vt ſi. dem Catholicam defendat.

Chariſſime in Chriſto fili, &c. In varijs grauiſſimis, & moleſtiſſimis curis, quæ nos in dies, noctéſque ſollicitanr in hoc tempore, illa vel maximè animum noſtrum angit ex his, quæ ad nos afferuntur, de conſilijs eorum, qui Eccleſiæ Catholicæ in iſtis partibus infeſti ſunt. Facilè perſpicimus quantoperè perpetuus Eccleſiæ hoſtis per miniſtros, & ſatellites ſuos Catholicorum reliquias in illa nobiliſſima, & olim maximè pia natione inſectaturus ſit, vereremurque profectò, ne victrix Hæreticorum impietas orthodoxam fidem iſthic prorsùs obtereret, niſi Omnipotentis Dei maximè ſcilicet auxilio, ſecundo autem loco eorum, quos iſthic miſericordia adhuc reſeruauit, virtuti, & grauitati, conſideremus. Magnam autem in primis ſpem in Sereniſſimi Regis Parentis tui, & tua, fili chariſſime, pietate reponimus, quos nimirùm Omnipotens Deus in tàm alto dignitatis gradu poſuit, vt in auctoritate veſtra maximum Religioni ſuæ, & pijs omnibus, tàm miſeris, calamitoſiſque temporibus præſidium eſſet conſtitutum.

17 Et ſanè tu tanto Dei beneficio, alijſque præterea muneribus auctus, atque ornatus adhuc ita te geſſiſti, vt nos, & Catholicos iſthic omnes virtus, & pieras tua non mediocriter conſolata ſit, & impij non parum te ſuis conatibus obſtitiſſe doluerint, prorsúſque apparuerit te veſtigia tanti Patris ingreſſum, vt decuit, eadem, qua ille ſemper pietate, virtute, & conſtantia ſanctam, & orthodoxam fidem defendere, huiuſque ſanctæ Sedis auctoritatem tanti, quanti par eſt, facere. Verùm iſtum tam egregium animum, præclaramque voluntatem tanto apertiùs, & in nos, & in hanc ſanctam Sedem deuotionem, reuereutiam, & fidem his, quæ Ratisbonæ habentur Comitijs declarare debes, quanto maiore conatu nouarum rerum cupidi, & pacis Eccleſiæ turbatores enituntur, vt eiuſmodi decreta fiant, quibus futurum ſit, vt ipſorum ſecta in dies augeatur, Catholicorum autem animi iſthic debilitentur, & Religio euertatur, atque huius Sedis auctoritas: quibus eorum conſilijs acriter à pijs quidem omnibus obſiſtendum eſt, ſed tanto acriùs à vobis ambobus erit, quanto magis auctoritate, & reliquis anteceditis, duceſque aliorum, & principes defendendæ Religionis propter Regium nomen, & poteſtatem à Deo vobis datam eſſe debetis, memores eius, quod ſcriptum eſt, corde credi ad iuſtitiam, ore autem confeſſionem fieri ad ſalutem, nec qui incœperit, ſed qui perſeuerauit ſaluum fore. Proponeremus tibi, Chariſſime fili, aliorum Regum exempla, qui ex propugnatione Catholicæ fidei maximam ſibi laudem, & gloriam pepererunt, ſed neque cohortatione noſtra Serenitatem tuam egere putamus; & ſi exempla proferenda eſſent, nullum his quidem temporibus haberemus clarius, atque illuſtrius, quàm ipſius Sereniſſimi Regis Patris tui, cuius tu, vt reliquas virtutes maximo, & præſtantiſſimo Rege dignas nobis retuliſti, ſic omnium virtutum principem, & tanquam fundamentum, timorem Dei, & pietatem cùm egregiè referas, non eſt quòd te pluribus hortemur. Tantùm illud te pro noſtro paterno ergà te animo tibi planè perſuaſum, & in mente tua infixum eſſe perpetuò cupimus, nullum ſtabilius Regni munimentum, nullum firmius eſſe præſidium, nullam Regibus magis munitam ad gloriam, & laudem, & Regnum cœleſte, ac ſempiternum viam, quàm ſi Deus timeatur, atque ametur, eiuſque ſancta Sedes, ac Religio colatur, integra, incorruptaque ſeruetur, ſanctæque huic Sedi, quam Chriſtus Dominus noſter caput Eccleſiæ ſuæ, & fundamentum conſtituit, ſua auctoritas, ſummaque ab omnibus debita reuerentia conſeruetur, quæ quidem à nemine aut priuato, aut Principe ſpreta, quin aliqua calamitate notum illis fuerit. Quod ſanè à Serenitate Tua ſactum iri, nec prauis eam cuiuſquam conſilijs, vel ſui ipſius, vel parentis tantoperè pij Principis diſſimilem vtique fore confidimus, ac perſuaſum habemus.

De rebus, quæ iſthic geruntur malumus te ex Venerabili Fratre Zacharia Epiſcopo Pharenſi Nuntio noſtro, quàm ex literis noſtris cognoſcere, quibus à Serenitate Tua diligenter cognitis, confidimus, ex tàm grauibus, & indignis iniurijs Beato Petro Apoſtolorum Principi illatis, eiuſque Succeſſoris tàm graui, & deteſtabili inſectatione, tantoque impetu in res Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ facto eam moleſtiam capturum eſſe, quam pietas, ac fides, & tanta rerum indignitas, tantaque atrocitas poſtulat. *IV. Decembris MDLVI. anno II.*

18 Demiſiſſe in animum altè Pontificia monita Maximilianum, atque inſolentiam eorum, qui Calicis vſum depoſcebant, & pietatis ſpecie illuſi ad impietatem vergebant, repreſſiſſe dicetur inferiùs. Explicuit etiam inſigne Religionis ſtudium Ferdinandus Archidux Auſtriæ, qui de eo à Pontifice his literis commendatus eſt.

Dilecto filio Nobili Viro Ferdinando Archiduci Auſtriæ.

Ib. ſig. 2961. p. 12.

Iucundi rumores ad nos afferuntur de ſtudio tuo inſigni fidei, Religioniſque Catholicæ, quod maxima tua cum laude multorum ſermone, teſtimonioque cognouimus. Præclarè intelligis, fili, quid inclyto domus veſtræ ſanguine ortos deceat, quæ via non ad ſalutem modò, & gloriam æternam ferat, ſed in hoc etiam ſæculo ad ſummam dignitatem, amplitudinemque perducat. Præclarè parentis, & Maiorum tuorum pietati reſpondes. Tu verò Maiorum tuorum veſtigijs inſiſtens, quorum pietatem imitaris, eorum honores quoque, & titulos te Deo auctore aliquando aſſequuturum confide. Retine, fili retine perpetuò iſtum tàm pium, tàmque egregium in fide, & Religione Catholica ſenſum, maximaſque pro tanto munere gratias Deo age, quem quidem precamur, vt eum confirmare, atque augere, & ſua te gratia perpetuò tueri, ac cuſtodire dignetur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c.*

Orlandin. hiſt. Soc. Ieſu lib. 16.

Lib. 3. Academiarum pag. 528.

19 Fulciebat in Germania catholicas partes Albertus Dux Bauariæ, quem Diuinæ etiam gloriæ progagandæ ſtudio Ingolſtadienſem Academiam accerſitis etiam Societatis Ieſu Theologis hoc anno inſtauraſſe tradunt eorum Annales, multumq; apud illam nominis decus collegit Coſterius, qui egregiè de controuerſijs ſcripſit aduerſùs Lutheranos, eorumque argutias nitidis, ac firmiſſimis reſponſis diſſoluit. Fuit hæc primùm Academia deſignata à Ludouico, cognomento Diuite, Bauariæ Duce circa annum Domini, vt teſtatur Middendorpius, MCDLIX. atque à Pio, & Paulo II. Summis Pontificibus præclaris dita-

ta

Digitized by Google

Metropol. Salisburg. tam.

ta priuilegijs, perducta verò ad effectum anno MCDLXXII. vt ex eiuſdem Ducis diplomate monſtrat Geuuoldus, tantumque ſub pio Principe Alberto refloruit, vt idem Middendorpius ſcripſerit [Optimus, & Catholicus ille Princeps Albertus pro ſingulari ſuo erga veram Catholicam Religionem, atque ſapientiam ſtudio ſic eam promouit, vt hoc tempore inter celeberrimas Academias Catholicas Germaniæ numeretur. Qui non modò peculiare Collegium Theologicum magnis ſumptibus erexit, verùm etiam inſigne Pędagogium fundauit, in quo Domini de Societate Ieſu eloquentiam, Philoſophiam, Arteſque liberales, & linguarum præcepta traderent. Inter clariſſimos Viros Academiæ Iugolſtadienſis meminit Ioannis Eckij, & Friderici Staphili, de quo hæc ſcribit Mendo, quia vxoratus erat, nec hęc Academia, nec alia vlla Germaniæ gradum doctoratus in Iure Canonico, & Theologia voluit illi concedere, ita vt Pontifex doctoralem pileum tranſmiſerit, vt Archiepiſcopus Salisburgenſis eum ipſi imponeret, & Doctorem auctoritate Pontificia conſtitueret: de cuius verè aureis lucubrationibus conſulat Lector Poſſeuinum.

Mendo de Iure Academico l. 2. p. 1.

Appar. to. 1.

20 Albertum igitur tot nominibus de Catholica Religione optimè meritum Pontifex Maiorum ſuorum propoſitis exemplis, velut calcaribus currenti additis, ad maiora ſemper pietatis ſtudia, datis hiſce literis, incitauit.

Dilecto filio Nobili Viro Alberto Duci Bauarię.

Paul. IV. libr. breu. ſig. num. 1961. p. 7.

Dilecte fili, &c. Cùm recordemur, quod nunquam ſine maximo animi dolore facimus, qui fuerint Comitiorum Auguſtæ exitus, non poſſumus non magnoperè vereri, atque extimeſcere, ne quid ſimile, aut deterius etiam Ratisbonenſibus iſtis, quæ propediem futura audiuimus, eueniat, quæ res tantam nobis animi moleſtiam affert, vt ex omnibus curis, quas tàm graui ſanctæ Sedis tempore ſuſtinemus, hęc nos vel maximè angat, atque ſolliciter. Etenim de reliquijs Eccleſiæ Catholicæ, quas in iſtis partibus Diuina clementia ſatis magnas, incolumes conſeruauit, vehementer pro noſtro paſtorali officio laboramus, ne ipſas quoque Eccleſiæ hoſtes diſpergant, atque opprimant, quorum impijs conſilijs, atque conatibus ab omnibus quidem pijs verè, & Catholicis, qui iſthic ſunt, occurrendum, & fortiter reſiſtendum eſt, & pro Sancta Religione, & Chriſti Domini noſtri honore ſanguis etiam ipſe, ſi ita neceſſe ſit, profundendus. ſi ſatis grati in eum eſſe volunt, qui ſuum ipſe in ligno Crucis pro omnium ſalute profudit. Sed tu dilecte fili tuam ipſe hoc tempore pietatem, & virtutem maximè declarare debes; non enim licet tibi, qui tàm pijs Parentibus natus es, & qui illorum exemplo, atque imitatione tantum ſemper Catholicæ fidei ſtudium pręteruliſti, non & Maiorum tuorum, & tui ipſius ſimilem eſſe, nec verò Omnipotentis Dei cauſam fortiter tuenti quidquam timendum eſt: non deerit ille cauſæ ſuæ, ſi modò tu, ac reliqui Principes, quos maximis extulit & honoribus, & beneficijs, ob hanc nimirùm cauſam, vt Sanctæ Eccleſiæ defenſores, & propugnatores eſſetis, cauſæ ipſius minimè defueritis, & veſtrum illi, vt debetis, officium præſtiteritis. Si qui autem ſecus fecerint, quod de te ſuſpicari minimè poſſumus, a quibus is deſertus fuerit, eos ipſe quoque haud dubiè deſeret, & ingrati in ſe animi pœnas ab eis viuis, mortuiſque grauiſſimas repetet. Quamobrem, dilecte fili, hoc maximo tempore te hoſtibus Eccleſiæ Catholicæ opponas, & cauſam Religionis, cauſam Catholicorum, cauſam Patriæ tuæ ſuſcipias oportet, quæ cùm defendes, & honori, & exiſtimationi tuæ, & animæ ſaluti proſpicies, & tuum Statum, tuam dignitatem, tuas opes maximè hac ratione firmabis, ac ſtabilies, quod vt facias, non quòd de prudentia, aut pietate tua dubitemus (neque enim fas eſt) ſed & quòd te paterno amore proſequimur, tuæque laudi, vt dilectiſſimi filij, fauemus, & vt noſtro quoque officio fungamur, te etiam atque etiam in Domino hortamur, & Omnipotentem Deum rogamus. Cætera, quæ nobilitati tuę à Nobis ſcribenda eſſent de rebus, quę hic geruntur, malumus exponi tibi à Venerabili Fratre noſtro Zacharia Epiſcopo Pharenſi Nuntio noſtro, quę vt ſunt grauia, indigna, atrocia, ſic Nobilitati tuę pro ipſius in hanc ſanctam Sedem Apoſtolorum Principis deuotione viſum iri minimè dubitamus. *Datum. &c.*

Alberto Duci Bauarię ſcribit Paulus vt Eccleſiam defendat.

Repetitis etiam literis Paulus nouos optimo Principi addere ſtimulos perrexit, vt ſi quę pro aſſerenda Religione ſubeunda pericula forent, ea intrepido, atque interrito animo adiret, eò enim maiora à Deo præmia promeriturum, maioremque apud homines gloriam collecturum.

Duci Bauariæ.

Ib. ſig. n. 2893. p. 527.

Tuam Nobilitatem Nobis hortandam eſſe duximus, vt tàm impijs, pernicioſiſque eorum conſilijs fortiter, & conſtanter auctoritate, & omnibus viribus tuis obſiſtar, dignumque tali tempore, Maioribus ſuis pijs, Catholiciſque Principibus animum, quem ſemper prętulit, rebus ipſis declaret, neque vllum pro fide Catholica certamen ſubterfugiat, aut periculum extimeſcat, cùm ſcriptum ſit corde credi ad iuſtitiam, ore autem confeſſionem fieri ad ſalutem, & maior ſit, qui pro nobis eſt, quàm qui aduersùs nos, cuius conſtantię ſuę in tuenda Eccleſię, & Religionis Catholicæ cauſa præter maximam ab omnibus paratam laudem, à Deo Omnipotente tanto maius pręmium conſequetur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die IV. Decemb. MDLVI. Anno II.*

Vrebat Paulum Pontificem ingens curarum æſtus, ne inclyta Bauariæ Principum familia Lutheranorum aſtu circumuenta, Dęmonis laqueis irretiretur, prauiſque impiorum præſentia terrena commoda cœleſti ſpei præferentium conſilijs in errorem à recto fidei tramite abduceretur: quare D. Petrum Apoſtolorum Principem imitatus, illum commonere officij non deſtitit; reſque ſucceſſit è voto. Nam præclara Sereniſſimi Principis vigilantia, & transfuſa ad poſteros hęreditaria pietate factum eſt, vt Cardinalis Baronius Guillelmo eius filio, in Bauariæ Ducatu Succeſſori, ac Patris in fouenda Religione ęmulo, iure ſcriberet; Ægypti noſcuntur renouata prodigia, dum atra, denſaque obuolutis alijs vbique caligine, dumtaxat in noua Geſſen, Bauaria ipſa tua, veri Iſraëlitæ iucundiſſima luce perfruuntur, veritatis Sole in meridie radijs claritatis, & charitatis fulgore iugiter affulgente; vt impietatis frigus non ſentiant, & glaciei perfidiæ ſint expertes, atque vberrimo prouentu ſpiritualium frugum potiantur Autumno.

Pet. ep. 2. cap. 1.

To. 5. an. Ecc. in ep. nuncup. ad Sereniſ. Guill.

21 Admoniti quoque fuere Archiepiſcopi, & Epiſcopi Germaniæ, vt coniunctiſſimis animis fidei Catholicæ cauſam tuerentur, atque neſaria

ſaria

Digitized by Google

faria Hæreticorum molimina retunderent, ipſos enim ad delendam omninò in Germania Religionem Catholicam coniuraſſe, quo argumento extant hę literę ad Magdeburgen. Archiep. exaratæ.

Sigiſmundo electo Magdeburgenſi.

Paul. IV. libr. breu. ſig. num. 2893. p. 515.

Tempus tibi oblatum eſt, quo egregium iſtum, quem præ te fers animum, ita poſſis declarare, vt tàm eximia, quæ à Sede Apoſtolica adeptus es, ornamenta, meritò in te collata fuiſſe appareat, nam cùm in Conuentu, qui Ratisbonæ indictus eſt, multa valdè, & neſaria, & impia moliri dicantur Eccleſiæ aduerſarij, debebis tàm perniciosis eorum conſilijs vnà cum cæteris Catholicis, ad quos etiam ſcribimus, obſiſtere, niſi enim conſtanter, & fortiter à vobis hoc tempore impijs illorum conatibus obuiam itum fuerit, nemo eſt, qui non intelligat, fore, vt Catholicis iſthic quotidiè magis oppreſſis hæreſes latius in dies ſerpant, ac breui tempore Catholica Religio, quod Diuina miſericordia auertat, in iſta olim tantoperè pia Natione penitùs aboleatur, quamobrem memor officij tui ergà eos, quorum ſalus fidei tuæ commiſſa, & commendata eſt, memor promiſſorum, atque eius expectationis, quam de te concitaſti, memor denique iudicij Diuini, & tuæ ipſius ſalutis, enitere fili, vt nihil aduersùs Catholicam fidem, nihil contra Sanctiſſimas Eccleſiæ leges, atque inſtituta in eo Conuentu decernatur. Noli pro Dei honore, pro animarum ſalute vllam contentionem ſubterfugere, vllum periculum extimeſcere. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die IV. Decembris MDLVI. Anno II.*

22 Paruit ille Pontificis monitis, atque adeò ſtrenuè Religionem Catholicam defendendam ſuſcepit, vt Magdeburgi antiquatos ritus Diuini cultus inſtaurarit. Ferociebant verò proptereà Hæretici in Catholicos, quòd Turcæ in Hungariæ Ferdinando obnoxię limites excurriſſent, ac re ipſa demonſtrarunt, eos non minùs implacabiles eſſe Catholicorum hoſtes, quàm Turcas, cuius graſſationis Turcicæ occaſione nonnulli Ferdinandi populi Auſtriaci ab impijs ſubornati, cùm ab ijs ſubſidia contra Turcam poſtulata eſſent, profitendæ hæreſeos libertatem impudenter efflagitarunt, vt narrat Surius his ,, verbis: [Rex Ferdinandus neceſſaria contra ,, Turcarum irruptiones præſidia comparare ,, volens, petit à ſubditis ſuis eam in rem ſubſi- ,, dia. Auſtriaci inferiores apud Viennam con- ,, ueniunt, ſeque imperata facturos vltrò reci- ,, piunt, modò ipſis permittatur Euangelium.] Hoc ſpecioſo nomine Lutherani hæreſeos ſuæ fœditatem obuelare conſueuerant, contra quam impiam fraudem Staniſlaus Hoſius Epiſcopus ,, Varmienſis ita declamabat: [Quæ mala ,, iſthæc eſt amentia, cùm olim vnum Deum co- ,, lentes, vno & eodem nomine Chriſtiani fue- ,, rimus appellati, quod nunc plerique tàm ,, præclarum hoc nomen faſtidiunt, & Euange- ,, lici, quàm Chriſtiani vocari malunt? ſcili- ,, cet extra Chriſtum Euangelium eſſe poteſt? ,, quid eſt Euangelium? læta annunciatio? ,, Poteſt extra Chriſtum lęta eſſe vlla annun- ,, ciatio, ſempiternæ, & æternæ mortis an- ,, nunciatio, extrà Chriſtum eſſe poteſt?] Idem Præſul, ac poſtea Cardinalis, & Præſes Tridentini Concilij in libro ſuperiori anno ſcripto de expreſſo Dei verbo demonſtrat, Euangelium non in verbis, ſed in ſenſu conſtare, eumque petendum à communi Patrum conſenſu, qui ſanctitate, & miraculis floruerunt, non ab Apoſtata Luthero, qui ſe edoctum à Sathana gloriatur, atque ab impijs appellari Euangelium inepta deliramenta ipſis placentia, quorum Sathanas ſit ,, auctor: Præclarè (inquit Hoſius) ſcriptum ,, legimus ab Hieronymo, non in Scripturarum ,, verbis Euangelium eſt, ſed in ſenſu, non in ,, ſuperficie, ſed in medulla, non in ſermonum ,, folijs, ſed in radice rationis. (Et poſt mul- ,, ta) Proferunt examina Scripturarum in pra- ,, uum ſenſum detortarum, ac mox hominum, ,, vel Diaboli potiùs per homines loquentis ver- ,, bum pro Dei verbo, proque Chriſti Euange- ,, lio miſeri mortales amplectuntur, & adorant. ,, Horrenda eſt hæc idololatria.

Surius in comment. hoc anno.

Lutherani nomine Euangelij ſuam hæreſim vulgant, ſic decipientes incautos.

Staniſl. Hoſius in confeſſ. Cathol. fidei.

23 Cęterùm Auſtriacorum inferiorum poſtulata reiecta ſunt à Ferdinando, tùm aui[t]a pietate, tùm quoniam exploratum habebat, populos Lutherano veneno imbutos in hoſtes demùm ,, commutandos. Subdit enim Surius [Nihil ,, tùm impetratum eſt, quod facilè videret ſa- ,, pientiſſimus Rex, nunquam adeò infeſtos ,, Turcas Germanis, quàm his annis, quibus ,, Lutheri Euangelium miſeri homines ample- ,, ctuntur. Cùm verò Eccleſia quatuor tantùm Euangelia ab Apoſtolorum temporibus venerata ſit, multò plura à Nouatoribus inuecta ſunt, vt ,, narrat idem Auctor [Vbi animaduerſum eſt ,, Lutheri conatus, dum non initio reprimun- ,, tur, ſuos habere ſucceſſus, mox alij ſuper ,, alios exiſtunt homines importunis ingenijs, ,, & ipſi quoque nouam Mundo lucem vendi- ,, tant, aiunt ſe vidiſſe quod necdum Lutherus ,, viderit. Ita repentè intra vnam Germaniam ,, multiplex nimiùm credulę turbę Euange- ,, lium obtruditur, & incredibili ſtultitia ab ,, imperita concione arripitur Lutheranum, ,, Carloſtadianum, Anabaptiſticum, Zuinglia- ,, num, Schuenckfeldianum, Oſiandrinum, ,, &c. Nec vident cœci, & miſeri homines, dum ,, ab vna vera Catholica Religione abduci ſe ,, ſinunt, ſe in tàm varias, & mirabiliter pu- ,, gnantes ſectas ſeduci, vt iam permulti ſint, ,, qui prorsùs ignorent, quid potiſſimùm ſe- ,, qui debeant in tanta nouorum dogmatum ,, varietate. Hoc verò iure, meritòque patiun- ,, tur, quod ſtultè, & pueriliter quibuſlibet ,, Nouatoribus primò aures, mox etiam fidem ,, commodarunt, cùm in ea debuerint Religio- ,, ne conſtantiſſimè perſeuerare, quam tot per- ,, petuis ſęculis vniuerſa Germania, & Catho- ,, lica Chriſti Eccleſia coluiſſet, quam hodiè- ,, que tot ampliſſima Regna, & Prouinciæ co- ,, lant. Interim verò dum ſeductoribus obtem- ,, perant, qui non Chriſti, ſed ſuam gloriam ,, quęrunt, & miſerorum animas negotiantur, ,, in multas diſcinduntur factiones, inde ani- ,, morum diſſidia exiſtunt, & pernicioſiſſimę ,, diſſenſiones, ſimultates, inimicitię, vndè ne- ,, ceſſe eſt Germanię vires prorsùs eneruari, ſen- ,, ſim collabeſcere, dum inter ſe Germani tàm ,, miſerè diſtrahuntur, atque ita Turcis, qui ,, hęc non ignorant, creſcit animus, creſcunt ,, vires, nec dubitare ſanę quiſquam mentia po- ,, teſt, quin illi in omnem occaſionem ſint in- ,, tenti, & vbi eis commodum viſum fuerit, nos ,, ſint oppugnaturi.

Ferdinandus reijcit petitiones Auſtriacorum.

Sur. in ci.

24 Viſa Turcis fuerat commoda arriſiſſe occaſio proferendę tyrannidis, cùm Carolus V. gubernacula Imperij abijceret, atque in Tranſyluaniam hoſtilem exercitum effudere; at Ferdinan-

Ibid.

dinandus non contraxit animum, ſed fortiter
tumultuantes Auſtriacos compeſcuit, nec Religionem mutari paſſus eſe, qua mutata fingebant
ij omnia è ſententia ſucceſſura, collectumque
exercitum immiſit in Turcas, quos etiam varijs prælijs fregit, multamque etiam ex eis prędam abegit.

25 Hoc anno Baſileæ in Germania extinctus
Sur. in om. eſt nequiſſimus Hæreſiarcha Dauid Georgius
Maior, qui præſtigijs ſuis multo ante Batauos
faſcinarat Sathanæ opera, vt iuſtar Antichriſti
ſe verum Chriſtum, ac Regem promiſſum à Prophetis gloriaretur, adeò vt ſimplici populo ab eo
Dauid Georgius Maior Hæreſiarcha moritur illuſo plures excitatæ fuerint turbæ, ad quas compeſcendas à Magiſtratibus gladio animaduerſum
eſt in eius Sectarios, atque adeò in eiuſdem Matrem: ipſe verò cùm ampliſſimas opes corraſiſſet
ab ijs qui in eum ſtultè crediderant, aufugerat
Baſileam ante annos duodecim, mutatoque nomine ſe Ioannem Bruch appellarat, adſcriptuſq;
inter Ciues, tamquam Euangelij cauſa exilium
paſſus, honeſtam, & opulentam familiam alebat, at eius fœlicitas parta flagitio, breui euanuit, factumque eſt, quod de impijs ſcribitur:
Innitetur ſuper domum ſuam, & non ſtabit, nam
domeſtici ipſi promiſſi Regni expectatione longa
illuſi, eius impoſturas faſtidire cœperunt, quo-
,, rum præcipuum increpuit (inquit Surius) cur
,, de re certiſſima dubitare voluerit, an non
,, credat ſe verum eſſe illum Dauidem à Deo
Iob. 8. ,, miſſum, vt his extremis temporibus Regnum
,, Iſraëliticum reſtituat, Iacobique Tabernacu-
,, lum inſtauret]? At ille, impudentiã impij tempſit, monuitque ſocios, vt ab ea ſecta diſcederent, & quia gaudium hypocritæ eſt inſtar puncti, deficientibus ab eo coniunctiſſimis, Diuinæ
in eum indignationis ſigna apparuerunt, nam
domus, quam in agro amœno extruxerat magnificè, cùm tota ſupellectili pretioſa incendio
conflagrauit, ædes etiam, quam inhabitabat
Baſileæ, repentè decidit; altera etiam illius domus de cœlo tacta eſt: tùm Viri grauis, qui eius
blaſphemas, & impias ſtrophas nouerat, aduentu perturbatus adeò eſt, vt contracto ex mœrore
morbo è viuis demigrarit; obfirmatus tamen
in flagitio perſuaſit ſuis, ſe triennij flexu reſurrecturum, Regnumque illud admirabile adeò celebratum à Prophetis initurum, ipſoſque ſuæ fœlicitatis participes futuros. Conſtitit ex eius
ſcriptis execranda hæc figmenta docuiſſe, quæ
,, refert Surius. [Auſus eſt ſcribere omnem do-
,, ctrinam Moſeos, Prophetarum, ipſius Chri-
,, ſti, & Apoſtolorum, ac Diſcipulorum eſſe
,, imperfectam, & inutilem ad abſolutam conſe-
,, quendam fœlicitatem, atque in eum tantum
,, vſum traditam, vt homines quaſi pueros ad
,, hoc vſque tempus coërceret, ſuam verò do-
,, ctrinam eſse perfectam, & quæ hominem bea-
,, re queat. Aſſeruit ſe verum eſse Meſſiam,
,, Patris chariſſimum Filium, non ex carne, ſed
,, Spiritu Sancto natum, ſe reſtauraturum do-
,, mum Iſraëlis, veroſque Leui filios, verumque
,, Dei Tabernaculum, idque non Cruce, vel
,, morte, aut rebus aduerſis, vt alter Chriſtus,
,, ſed clementia, & Spiritu Chriſti, qui ipſi à
,, Patre ſit datus amore, & gratia. Se dixit ha-
,, bere poteſtatem ſoluendi peccata, & remit-
,, tendi, & retinendi, ſeque in extrema die to-
,, tum Mundum iudicaturum, ſe maiorem eſse
,, Ieſu Chriſto, quod hic ex muliere in carne
,, natus ſit, ſe verò è Spiritu Sancto cœleſtem
,, Chriſtum natum, & vnctum. Multa alia ab-
,, ſurda nimis, & impia ſcripſit homo perditus,
,, & tamen hæc omnia conatus eſt adſtruere ſen-
,, tentijs Scripturæ Diuinæ. Iam nullus eſt tàm
,, ſceleſtus, & abominandus Hæreticus, qui
,, non iactitet Dei verbum. Cur igitur tandem
,, non cauent ſibi homines ab iſtis noui Euan-
,, gelij in tot ſectas diſtracti pręconibus ſub pre-
,, textu puræ doctrinæ, & verbi Dei, & ſynce-
,, ri Euangelij horrendos in orbem errores in-
,, uehentibus, & innumeros in tartara abducen-
,, tibus?

Dùm fanatici Impoſtoris reſurrectionem ex- *Serar. l. 1. Con. Fr. Puc. Filidinum c. 9.*
pectant eius ſequaces, qui cadauer magna pompa ſepulchro mandarant, delata eſt vertente triennio blaſphema illius hæreſis ad Senatum Baſileenſem, à quo in eum credentes abrepti fuerunt
in vincula, putidumque eius cadauer ſat integrum refoſſum, atque à carnifice vnà cum ſcriptis, & imagine concrematum.
,, Subdit Surius [Idem ſupplicium intenta-
,, tum ijs, qui quippiam contra hoc iudicium
,, dixiſsent, aut feciſsent. Nos quidem, qui
,, Catholici, Deo fauente, ſumus, ſatis noui-
,, mus iure animaduerti in Hæreticos, attamen
,, cùm Pontifex, & Catholici Magiſtratus id fa-
,, ciunt, quam bellè audiant apud Sectarios,
,, ſcripta eorum probant: ſcilicet cùm Zuingli-
,, gliani, vel Lutherani, aut alij id genus ho-
,, mines puniunt Hæreticos, in virtute, & lau-
,, de ponendum eſt, cùm Catholici, in vitio,
,, & vituperatione. In Anglia (vt mox dicam)
,, cremata ſunt cadauera Buceri, & Fagij, id
,, indigniſſimè ferunt Foxus, & eius complices.
,, Sed rectiùs illi ſtomacharentur in Geneuenſes
,, ſuos, apud quos traditur, ante annos non
,, admodum multos cadauer cuiuſdam, qui ri-
,, tu Catholico Sacramenta ſibi miniſtrari pe-
,, tierat, in Crucem actum. Omnia licent præ-
,, conibus Euangelicis; Pontifici, & Catho-
,, licis nihil licet: vna eademque res cùm fiat
,, à Luthero, Zuinglio, & Caluino, purum,
,, putumque Euangelium eſt, & eximia virtus;
,, cùm fit à Pontifice, aut à Catholicis, facinus
,, eſt Antichriſtianum, impium, execrabile.]
Qua tàm iniuſta fraude profectò Hæretici teſtificantur, quod operibus Patrum ſuorum conſentiant, Ethnicorum ſcilicet, & Idololatrarum,
de quibus lamentabatur Auguſtinus Marcellino
ſcribens, quòd tàm iniqui Iudices eſſent Chriſtianorum operum, quæ ſi ab Ethnicis facta fuiſſent, laudatione pariter, & admiratione proſequerentur. *Hæc* (inquit) *cùm in eorum leguntur
Auctoribus, exclamatur, & plauditur: Cùm verò
legitur præcipiente auctoritate Diuina, accuſatur* *Ep. 5.*
Religio tamquam inimica Reipublicæ. Eiuſmodi
itaque principijs gloriari poſſunt Nouatores, nam
vt ſcitè Tertullianus aiebat, *Omne genus ad originem ſuam cenſeatur neceſſe eſt.* *I. d. preſc.*

26 Diffudit latiùs Lutherana impietas in
Germania infęlices ſuas propagines, cùm Otho
Henricus Palatinus, & Carolus Marchio Badenſis in tantam inſolentiam hoc anno prorupere, *Sur. in co. ment.*
vt Religionem Catholicam penitùs è ſua ditione
euulſerint, ac populos infęlices in caſtra Sathanæ traduxerint, qui de flagitiorum licentia ſibi
abblanditi non intellexere, ſe tanquam victimas
ad æternam carnificinam trahi: de quibus hæc
Surius.
,, Per hoc tempus, aut circiter, Otho Hen-
,, ricus Palatinus Elector, & Carolus Marchio
Baden-

Digitized by Google

,, Badenſis è ſuis ditionibus veterem Religionem
,, pelluot,& nouam inducnne. Non eſt mirum,
,, vt aliàs etiam dixi, populum libenter ample-
,, cti noua hęc dogmata, quia plauſibilia ſunt, &
,, ſuauia veteri homini. Permittunt direptiones
,, rerum Eccleſiaſticarum, & Cænobiticarum.
,, Ieiunia, vigiliæ, preces, mortificationes car-
,, nis, Mundi contemptus, ſtudium continen-
,, tiæ, ſobrietatis, pudicitiæ, & id genus vir-
,, tutum, Papiſtarum ſunt conmenta. Sola fi-
,, des iuſtificat, confeſſio peccatorum, & pœ-
,, nitentia nugę ſunt, & carnificinæ Papiſticę,
,, Quis non hæc libenter audiat? Quis non cu-
,, pidè amplectatur? & tameo longè ſecus do-
,, cet Scriptura omnis, & ipſa quoque, quan-
,, tumuis diſſimulemus, longè diuerſum nobis
Gal. 5. ,, teſtatur conſcientia. *Qui autem ſunt Chriſti*,
,, ait Apoſtolus, *carnem ſuam crucifixerunt cum*
Luc. 10. ,, *vitijs, & concupiſcentijs, Hoc fac, & viues.*
,, Eant Euangelici cum iſto ſuo blandiſſimo E-
,, uangelio, qui volent. Vbi ad Chriſti Tribu-
,, nal venerint, ſeotient ſe toto cœlo erraſſe.

27 In Gallia exercebatur iudiciorum ſeueri-
tas aduersùs Hæreticos, nam licèt Henricus Rex
cum Proteſtantibus iunxiſſet fœdera ad debilitan-
Ext. in MS.Card. dam Cæſaris potentiam; tamen eam peſtem in
ſuo Regno pati oon poterat, ne ſeditiones, ac
Spad. ſig. turbas concitaret, proindèq; contentus Euangelio
num. 137. vetere, quod Maiores coluerant, oderat nouum
pag. 163. Euangelium inuentum à Sathana, inpijſque Zuin-
glij, & Caluini deliramentis pollutum: con-
ſtatque ex literis Viterbienſis Epiſcopi in Gallica
Aula Internuntij, plures in Gallia Religionis vio-
latæ cauſa flammis traditos, ſuppliciumque in-
trepidè pertuliſſe, cùm mens eorum adeò à Sa-
thana occupata eſſet; nec plebeios modò ea inſa-
nia faſcinatos fuiſſe, ſed etiam ſacrati Ordinis
aliquos Miniſtros, atque ex ijs Monſpelienſem
Epiſcopum menſe Februario proximi anni in car-
cerem coniectum. Cæterùm, vt Guilielmi Pel-
liſerij, hoc enim nomine Monſpelienſis Epiſco-
pus vocabatur, famæ, atque honori conſulamus,
haud omittimus referre, apud Sammarthanos,
qui de Galliæ Epiſcopis ſcripſerunt, haberi, inſi-
mulatum quidem ipſum de hæreſi fuiſſe, ſed ne-
quaquam infectum. Verùm, quicumque demùm
fuerit, maximam profectò ſuo nomini infamiam
comparauit, dum gliſcentem in ſua Ciuitate hę-
reſim ignauus Paſtor non repreſſit, oblitus fortè
aureæ illius Gregorij Magni ſententię, *Qui emen-*
Et. 4. lib. *dare poteſt, & negligit, participem ſe procul dubio*
9. Ind. 4 *delicti conſtituit*; immo, quòd deterius eſt,
Guilielmo Rondeletio, Medico cæteroqui præ-
ſtante, à quo Monſpelienſis Medica Academia
Hæreſeos veneno contaminata eſt, in tantum fa-
miliariſſimè eſt vſus, vt à Pelliſerio ipſum acce-
piſſe egregium, quod ſcripſit, de piſcibus opus,
teſtetur Thuanus. Ex qua quidem Hæreticorum
conſuetudine, quantum Eccleſiaſticis viris peri-
culi, & dedecoris accedat, facilè patebit legen-
tibus epiſtolam Sancti Bernardi Abbatis ad Gui-
donem Piſanum Cardinalem Legatum, quæ re-
peritur notata numero 196. Sed qui in ſui mune-
ris partibus explendis tàm ſegnis, & animabus
ſibi concreditis curandis tàm deſes fuit, tàm
impię omiſſionis in proprio corpore pœnas luit;
l. 39. Hiſt. nam vixit ad exactam ætatem, contabuitque mi-
ſerabilis ſenex inter frequentes, & acerbiſſimos
cruciatus, eroſis lento, & inſanabili vlcere præ-
cordijs, incertum, errore, an culpa pharmaco-
polæ certè peſſimi, qui catapotia quædam ex

malè trita colochyntide ſumenda ægrotanti obtu- Sceu. Sam-
lit, multum indignantibus Medicis, quod quæ mar. lib.
ſalubriter, & cautè præſcripſerant, ea tàm inſę- elog.
lici caſu in amici Pręſulis perniciem verterentur.
Iuſto Dei iudicio id exigente, vt qui ouibus ſuis
poculum mortis vel permiſerit, vel propinaue-
rit, mortem per poculi errorem infæliciter hau-
ſerit. Sed hoc nonniſi anno 1568.

Cùm itaque nouarum Sectarum erumpentia
germina tam ſtrenuè excinderentur in Gal-
lijs, palàm impietas efferre ſe non audebat, ac
Miniſtri Caluiniſtici captare latebras cogebatur,
quod cùm Caluinus acerbè ferret, Theodorus Be-
za, qui flagitijs ſuis magnam apud impios no-
minis claritatem ſibi peperit, molitus eſt ab O-
thone Henrico Palatino Catholicæ Religionis
hoſte mitti literas ad Regem Galliæ, vt ipſum
ab inſectandis Caluiniſtis deterreret, ſed cùm il-
le Lutheranus eſſet, Beza verò Sacramentarius ea
vſus eſt fraude, vt ſe Lutheranum profiteretur;
fingere enim, ac refingere Religionem, ac veluti
calceos mutare, licitum ſibi eſſe voluit. Huius
Euangelici, & Euangelicorum ſigniferi perfi-
diam, ac nequitiam ita deſcribit Surius.

,, Eſt in Caluini Diſcipulis non poſtremus Sur. in
,, Theodorus Beza. Is quondam Iuris Licen- comment.
,, tiatus Pariſijs ex opulentis Sacerdotijs vltrà
,, ſeptingentos coronatos aureos percipiens vi-
,, tam viuebat ſpurciſſimam, ac varia libidi-
,, num ſpecie contaminatam: erat hæc quędam
,, ad deteriora Paraſceue, taleſque mores ni-
,, hil merebantur aliud, quàm vt homo impu-
,, rus prorsùs a Deo reiectus in inexplicabiles
,, perfidiæ, & hęreſeos labyrinthos detrudere-
,, tur; quod & factum eſt; nam ad Caluinum
,, defecit, venditis priùs ſimoniaco ſacrilegio
,, Sacerdotijs, vel beneficijs Eccleſiaſticis, ſed
,, quemadmodum in Caluino, alijſque hęreſum
,, Architectis multa fraus, & dolus, miraque
,, inconſtantia fuit, ita & in hoc Beza, quemad-
,, modum vel vnum pręclarum facinus, quod
,, ſubijcimus, declarabit.
,, Anno hoc MDLVI. abijt ille ad Electorem
,, Palatinum Othonem Henricum, qui erat Lu-
,, theri placitis addictiſſimus, cum Farello ho-
,, mine peſtilente, qui Geneuam infecerat, &
,, Caluinum, Seruerum, Viretum, alioſque
,, id genus habuit diſcipulos, atque ob metum
,, ſeditionis à Baſileenſibus proſcriptus, & in
,, exilium abire iuſſus fuit. Obtulit autem Beza
,, illi Principi arte veteratoria, & multa cum
,, ſimulatione confeſſionem quandam, aitque,
,, illi non modò Allobroges, ſed etiam Helue-
,, tios ſubſcribere. Fecit hoc ille bonus Vir, vt
,, Principis beneuolentiam ſibi conciliaret, qua
,, tùm opus habebat, maximè, quòd Rex Fran-
,, corum ſeuerè in Caluiniſtas animaduerteret,
,, quem eo nomine apud Principem accuſabat
,, tyrannidis, orans, vt Regem à propoſito
,, precibus, & minis deduceret. Porrò hęc con-
,, feſſio ad verbum habebat verum, reale, ac ſub-
,, ſtantiale Corpus, & Sanguinem Chriſti ſub
,, ſpecie rerum viſibilium reprę ſentari, & exhi-
,, beri. Dixiſſes Caluiniſtas, & Zuinglianos
,, prorsùs mutatos in Lutheranos: ſed quid non
,, fingit deplorata nequitia? Princeps quidem,
,, & qui aderant, ea confeſſione lętabantur,
,, & quod putarent conuerſos eſſe Sacramenta-
,, rios, communis gratulationis ergo miſerunt
,, eam Duci Witembergico; is quoque tàm
,, inſperatam metamorphoſim miratur, & lau-
,, dat

Digitized by Google

,, dat: ſpargitur mox rumor in Germania,
,, agitur triumphus de Zuinglianis ante victo-
,, riam. At Tigurini vbi de re tota certiorea fi-
,, unt, de tanta hominis impoſtura acriter dolent,
,, & eam confeſſionem magna contentione op-
,, pugnant, Bezamque falſi reum peragunt; ni-
,, hil enim Zuingliani illi volebant minus, quàm
,, à Zuinglio ad Lutherum defeciſſe videri;
,, nam tametſi Lutheri placita in quibuſdam non
,, inuiti ſequuntur, at in re ſacramentaria erraſ-
,, ſe Lutherum, plus Luthero vidiſſe Zuinglium
,, contendunt. Quid verò interim Beza? num
,, ſe deſerit? minimè. Audi artem tali Artifice
,, dignam. Vult perſuadere Tigurinis dolum
,, aliquando bonum eſſe, & aliud agere, atque
,, ſimulare, nec dubium eſt, quin totum hoc
,, Euangelium his artibus ſit inſtructiſſimum,
,, iiſque & ortum, & auctum, & propagatum
,, ſit, & id quidem mortales minimè vident,
,, vbi autem Deo propitio quandoque viderint,
,, repente, vt fumus, illorum præſtigię, qui-
,, bus homines dementant, euaneſcent. At Ti-
,, gurini tamen hoc paradoxo minimè contenti
,, non priùs in gratiam recipiunt Bezam, quàm
,, ſuam ille culpam agnoſceret. Redit inde
,, Vir optimus ad ſuos Heluetios, & Allobro-
,, ges, & vt priorem fraudem poſteriore expia-
,, ret, atque re ipſa teſtatum efficeret, ſe Ger-
,, manis illuſiſſe, in Weſtphalum, & Heshu-
,, ſium ſtringit calamum, palàmque profitetur,
,, non aliam in Cœna Domini eſſe Corporis,
,, & Sanguinis præſentiam, quàm in Baptiſmo,
,, in concione, in lectione Sacræ Scripturæ, at-
,, que in priuata meditatione, quoties mens
,, fidelis ad Chriſtum aſſurgit. Et rursùs ta-
,, men, vt à Germanis non penitùs deficere vi-
,, deatur, fatetur in Cœna Domini ſubſtantiali-
,, ter, & realiter verum, & naturale Chriſti Cor-
,, pus eſſe, & exhiberi, ſed cœnam non vult eſſe
,, id, quod inter homines ex Domini præſcri-
,, pto geritur, eius verò præcipuam partem
,, in Cœlis peragi, cui nos interſimus fide, &
,, ſpiritu. Ita iſti infælices ſibi in primis, dein-
,, dè etiam alijs, portentoſis verborum ſtrophis
,, illudunt, atque in ſanctiſſimis Religionis
,, negotijs haud aliter atque in ſcena verſan-
,, tur, in alias, atque alias ſubindè transfor-
,, mati formas, vt cùm ijdem perpetuò loquan-
,, tur, diuerſos loqui putes. Et tamen is idem
,, Beza multas poſtea in Gallijs turbas exci-
,, tauit, opima è locis ſacratis ſpolia abegit,
,, & tantum apud homines miſerè faſcina-
,, tus Principatum, & Regnum obtinere viſus
,, eſt. Faxit clemens, & bonus Deus, vt tan-
,, dem nobis pateſcant oculi, & videamus
,, quàm ſplendidè iſti nobis imponant, quàm
,, omnia in ſummam, & ſempiternam anima-
,, rum perniciem machinentur, quàm nihil
,, ſpectent minus, quam vt rebus, ſalutique no-
,, ſtræ conſulant.

Sander. de Schiſm. Angl. lib. 2.

In Anglia Religio refloret.

28 In Anglia refloreſcebat Catholica Religio pijs laboribus Reginaldi Poli Apoſtolicæ Sedis Legati, à quo celebrata eſt Synodus totius Prouinciæ, atque in ea Sanctiſſimæ leges veteres inſtauratæ, nonnullæque nouæ conſtitutæ, quæ a Paulo Pontifice confirmatæ fuerunt, de quibus hæc Sanderus. [Illuſtriſſimus Lega-
,, tus iuxtà decreta illius Synodi, quam ante
,, coëgerat, Religionis reſtituendæ, ac refor-
,, mandæ formulam à Summo Pontifice priùs
,, viſam, & approbatam publicauit, atque
,, ab omnibus ordinibus ſeruari iuſſit. Cæte-
,, rùm illud ad cohibendum Clericorum in victu
,, nimium luxum, de certo ad menſam ferculo-
,, rum numero, multi ægrè tulerunt, nec fa-
,, cilè illis locis, & temporibus obſeruari potu-
,, it. Ambitio quoque, plurimaque beneficia
,, congerendi infinitum ſtudium (quod ab Ec-
,, cleſia, & Clero paulò ante propter hæc, &
,, huiuſmodi peccata, tàm acriter caſtigatis,
,, & tàm recens in gratiam receptis, longiùs
,, etiam quàm à cæteris Eccleſijs abeſſe debuit)
,, in multis vix potuit retardari, vel extingui:
,, vndè iam tùm homines aliquot verè pij, &
,, ſecundùm Deum prudentes, timuerunt ne
,, iterum à Domino grauioribus, quàm ante fla-
,, gellis vapularemus.

Impoſitus verò eſt finis Synodo à Cardinale Polo Legato habitæ anni huius principio, in qua decreta, de inſtaurata diſciplina Eccleſiaſtica promulgata, omniaque illius capita ſeptem articulis diſtincta ſunt, vt Viterbienſis Epiſcopus in Gallica Aula Internuntius ad Cardinalem Caraſſam XXIX. Februarij ſcripſit.

29 Hoc anno Sigiſmundus Rex Poloniæ miſſo Oratore Sandomirienſis Arcis Præfecto obſequium Pontifici Paulo vetere more, ac inſtituto detulit, de quo honorificè excepto, Regiéque pietatis ſignificatione data, hæc reſcripſit Paulus, Regemque hortatus eſt, ne ſe Hæreticorum, qui in eo Regno graſſari cœperant, fraudibus irretiri, aut prauis colloquijs infici pateretur.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Auguſto Regi Poloniæ Illuſtri.

Paul. IV. libr. breu. ſig. num. 2889. p. 38.

Rex Poloniæ Oratorem obedientiæ Paulo miſit.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Quoduis Serenitatis Tuæ erga nos, & Sacroſanctam hanc Sedem officij genus ſemper quidem gratiſſimum uobis eſt, ſed obedientia, quam proximè dilectus filius Staniſlaus Caſtellanus Sandomirienſis Orator tuus, nomine tuo ad nos detulit, eò nobis gratior fuit, quò magis neceſſario Regni tui tempore delata eſt; nam etſi obſequium huiuſmodi, vt ſcis, à Regibus, Principibus, & Populis omnibus Chriſtianis, nobis, ac eidem Sedi debetur, & à Maioribus tuis ſumma fide, amore, ac pietate perpetuò præſtitum fuit, hac tamen tuæ iſtius conſtantis ergà eam, & nos obſeruantiæ ſignificatione ad eos commonendos, qui te, ac Regnum idem tuum ab obedientia ipſa abalienare, atque à vera Religione ſeducere conantur, nihil in præſenti eſſe opportunius potuit. Verùm non ſatis futuræ ſunt hæ cæremoniæ, niſi tua eadem animi conſtantia, & virtus à nouarum rerum cupidis, & pernicioſa eorum conſuetudine, prauiſque colloquijs ſeſe immotam, & inuictam ſeruauerit, quæ, quàm bonos omnes mores corrumpere, & rectas mentes ſubuertere ſolita ſint, minimè te præterire arbitramur. Hoc ne Serenitati tuæ vllo vnquam tempore accidat, videmus, quod abs te & nunc diligenter curatur, & curaturum iri in poſterum plenè confidimus, ſed ob noſtram in omnes Chriſtifideles pij, & communis Patris charitatem, bonique Paſtoris vigilantiam, ac priuatam curam, & beneuolentiam, quæ te, ac res tuas, tuumque Regnum Nobiliſſimum, vt vides, amplectimur, facere non poſſumus, quin hæc ipſa, quæ ſi non fortè ijſdem verbis, at ſaltem eadem ſententia non ſemel ad te ſcripta fuerunt, ſæpius repetamus, ea vtique

ſpe, vt Serenitas Tua veri Paſtoris ſui vocem agnitura ſit, eique, vt facit, longè ſtudioſiùs, quàm impiorum conſilijs audiens futura: nam ſecùs, qui eam neglexerit, non te ignorare arbitramur quamnam tandem rationem ante vetendum, iuſtiſſimumque Dei Tribunal reddituri ſint, ſicuti Venerabilis Frater Aloyſius Epiſcopus Veronenſis Nuntius noſter tecum eſt actutus, ad quem, cùm etiam de ijs, quæ per ipſum Oratorem tuum à nobis petijſti, diligenter ſcribendum curauerimus, ex eodem cognoſces, quid & nos ſentiamus, debeamuſque, & à te quoque ſentiri debere putemus. Cætera, quæ ad præſtitam obedientiam pertinent, idem ipſe Orator teſtis erit, quanta cum noſtra omnium approbatione, Tuæque Serenitatis laude fuerit accepta, nam de ipſo Oratore ſi quid ad tuam de hoc eius obeundo munere expectationem adiungi poſſe à nobis ſperaremus, multa de illius eloquentia, prudentia, pietate, & alijs egregijs virtutibus, quas his paucis diebus in eo cognouimus, ſcribenda eſſent, ſed cùm nihil ad te noui nos eſſe allaturos putemus, illud tantum reſtat, vt tales, ac tàm benè de Tua Serenitate, deque Patria ſua meritos Viros non minùs tibi in Domino gratulemur, quàm eorum vicem doleamus, qui in eiuſdem Tuæ Serenitatis, & Patriæ, atque animarum ſuarum exitium ei adeò diſſimiles fieri audimus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXVII. Maij MDLVI. Pontificatus noſtri Anno II.*

30 Vt multi leuitate ingenij abrepti, aut morum prauitate corrupti, aut captandæ nouitatis cupidine illecti, impliciti ſunt hæreſeos laqueis in Polonia, ita non defuere Viri graues flagrantiſſimo pietatis ſtudio incenſi, qui Hæreticorum fraudibus, & conatibus conſtantiſſimè reſtiterunt; inter quos Andreas Epiſcopus Cracouienſis à Pontifice commendari meruit, atque ad decerpendas pro defenſa Religione ampliores coronas incitari.

Serpit hæreſis in Polonia.

Venerabili Fratri Andreæ Epiſcopo Cracouienſi.

Ib. ſig. n. 2889. p. 37.

Venerabilis Frater. Noſter apud vos, & Sedis Apoſtolicæ Nuntius Venerabilis Frater Epiſcopus Veronenſis in literis ſuis, quibus Religionis ſtatum, qui iſthic nunc eſt, perſcripſit, eiuſmodi teſtimonium cum alijs Eccleſiaſtici Ordinis Viris, atque etiam Nobilibus Laicis nonnullis tribuit, tùm Fraternitati tuę dedit, vt in dolore, quem capimus ex zizanijs, quæ per ſeditioſos homines Miniſtros ſuos inimicos in Regni iſtius Nobiliſſimi perniciem ſparſit, & quotidiè latiùs ſpargere, & diſſeminare conatur, non parum nos præſtans virtus, & grauitas tua conſolentur, ſitque penitùs nobis perſuaſum, perpetuum tuum, & conſtans Religionis ipſius, & fidei Catholicæ defendendæ ſtudium, tanquam firmum præſidium improborum audaciæ oppoſitum fore; quamobrem gratias agimus Omnipotenti Deo, quod adhuc tot, tantoſque iſthic habeat, ac tam fideles operarios obſtare paratos eorum impietati, quos ad vaſtandam vineam Dominicam apud vos perpetuus Eccleſiæ hoſtis excitauit, atque impulit, in quo & tu, & reliqui eiuſdem Ordinis præclarè vos oſtenditis noſſe, quod officium veſtrum, quod munus, quæ bonorum Paſtorum partes ſint. Certè enim, vt mercenariorum eſt, lupis aduentantibus fugere, ouium ſalutem deſerere, ita bonorum eſt Paſtorum eas ab illorum irruentium rabie defendere, atque etiam, ſi ita accidat, pro eis animam ponere, quo animo qui ſunt, quique talem erga greges ſuos fidem, & beneuolentiam præſtant, ijs à Domino æternum, vt ſcis, paratum eſt præmium, cuius aſſequendi tu occaſionem quando ipſius Dei impulſu, beneficioque complexus es, cùm ſcias nonniſi eos, qui legitimè certauerint, coronari, eam tene, & quo maius certamen cum aduerſarijs proponitur, hoc ſtudioſiùs, & fortiùs Dei Omnipotentis auxilio fretus ipſius honorem, & cultum vnà cum ouium tibi commiſſarum ſalute, & Patriæ tuæ pace, & quiete tuere, atque defende, nefarijſque hominum turbulentorum conatibus, qui Eccleſiæ Dei vexatores ſunt, & perturbatores publicæ tranquillitatis, nec minùs ſuæ ipſorum ſalutis, quàm aliorum inimici, vim iſtam & animi, & ingenij tui, vt facis, oppone, ita vt exemplo tuo alij, quotquot benè ſentiunt, confirmentur; quibus quantum profueris tantus ad tua merita cumulus accedet, quemadmodum te facturum eſſe minimè dubitamus; nunc verò hoc quod attigimus, tui magis inflammandi cauſa diximus, quem adeò incenſum videmus, quàm vt fraterno erga te officio fungeremur, noſtramque in te beneuolentiam vel hoc ipſo oſtenderemus indicio, parati eam tamen alijs quibuſcumque rebus cum Domino poterimus Fraternitati Tuæ declarare. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXI. Maij MDLVI. Pontificatus noſtri Anno I.*

31 Inter alios Præſules, qui in Hæreticis confutandis, diſcutiendiſque eorum tenebris ſtrenuam nauarunt operam multis ſcriptis, inclaruit Staniſlaus Hoſius Warmienſis, qui Hæreticorum iactantium à ſe Euangelij lucem Poloniæ inferri, impiam impudentiam retregit, non aliud ab ipſis allatum Euangelium, quàm mendacijs nefarijs deprauatum oſtendens, cùm ante ſexcentos annos vero Euangelio fuerit colluſtrata, nec alias Traditiones, aut Euangelij interpretationes admittendas, quam quę ab Apoſtolis per manus SS. Patrum ad nos transfuſę ſunt.

,, Quanta fuerit (inquit) hæc mentis vęcor-
,, dia, ſi recipiamus ignotum Euangelium, re-
,, ijciamus verò quod à SS. Patribus noſtris tra-
,, ditum habemus? quòd ſi nomen Euangelij
,, tribuunt ijs libris, quos ab Euangeliſtis, &
,, Apoſtolis. quos etiam a Prophetis ante ſcri-
,, ptos habemus, hoc verò iam indè à ſexcentis
,, annis propè recepit Polonia, nec eſt quiſ-
,, quam, qui dubitet, quàm ſit in eis expreſſum
,, Dei verbum. Quamobrem quod ad Scriptu-
,, ram attinet, non eſt aliud Euangelium, quod
,, à nobis obtruditur ab Hęreticis, ab eo, quod
,, nos profitemur. Quin ipſi Scripturam omnem
,, canonicam a nobis habere ſe palam fatentur.
,, Quod igitur eſt aliud illud, quod euangelizant?
,, illud nimitùm, cui (ſicut ſcribit Caluinus)
,, aliena commenta aſſuunt, cuius alienum
,, quemdam, & hactenùs inauditum in Eccle-
,, ſia Dei ſenſum adferunt. Et hoc eſt, quod nos
,, monet Paulus: *Si quis vobis aliud euangelizauerit, præterquam quod accepiſtis, anathema*
,, *ſit*, hoc eſt, ſi venerit Lutherus, Caluinus,
,, aut Philippus, & alio ſenſu vobis prædicaue-
,, rit Euangelium, quam quem à Sanctis Patri-
,, bus accepiſtis, ſi quid ab eo diuerſum annun-
,, tiauerit, quod ab illis traditum habetis, ana-
,, thema ſit. An ijs Pauli verbis non meritò de-
,, terremur, quominus iſtorum commenta pro
,, Dei verbo recipiamus? (Et infrà) An verè
,, non ſunt idola Lutherus, Caluinus, Philip-
,, pus,

Stanisl. Hoſius Ep. Varmien. de expreſſo Dei verbo.

Non de Euangelio ſed de ſenſu ijs eſt.

2. Theſ.

,, pus, Brentius? an quod eſt Sathanæ proprium,
,, non aduerſantur, an non extolluntur ſuper
,, omne quod dicitur Deus, aut quod colitur,
,, ita vt in Templo Dei ſedeant oſtendentes ſe
,, tanquam, ſint Deus, & quidquid ſcribunt,
,, quidquid dicunt, hoc tanquam expreſſum
,, Dei verbum ab omnibus adorari contendunt?

32 Proruperat eò nouorum Euangelicorum impudentia, vt etiam Euangelio Chriſti commenta, & ſcripta fallacia præferrent, quod Sacramentarij Lutheranis, viciſſimque illis Lutherani obiecerunt, atque expreſſa Dei verba in alienum ſenſum detorquerent, vt fierent Sathanę verba, quę non expreſſo vero, ſed affiсto ſenſu falſo, à Chriſto expreſſa contenderent, quorum fraudes Hoſius in libello ad Regem Poloniæ ita confutat.

Staniſl. Hoſius de exp. Dei verbo pag. 85.

,, Eraſmus Alberus de Lutheranis ſcribit, quòd
,, cùm aliud nihil ſupereſt, ad Auguſtanam
,, confeſſionem, tanquam ad ſacram anchoram
,, confugere conſueuerunt, & tanti, inquit, il-
,, lam faciunt, vt non deſint inter ipſos, & qui-
,, dem non poſtremi, qui dicant, ſe malle de
,, Pauli ipſius Apoſtoli, quàm vel de Lutheri,
,, vel de confeſſionis Auguſtanæ doctrina dubi-
,, tare. Vides quemadmodum etiam ipſi ferre
,, non poſſunt Sacramentarij, quod pro verbo
,, Dei recipiatur (quod pluris etiam fiat, quàm
,, Dei verbum) quod vel in Lutheri libris, vel in
,, Auguſtana confeſſione continetur? & feremus
,, nos Chriſtiani, quod ferre non poſſunt qui-
,, libet impuri Chriſtiani? (Et infrà.)

Prę feruntur Apoſtolis nebulones.

87 ,, Satis demonſtraſſe videmur, quod nunc im-
,, peritæ multitudini, tanquam Dei verbum ab
,, Hæreticis venditatur, id non Dei, verùm Dia-
,, boli verbum eſſe, à quo mentes piorum om-
,, nium abhorrere oportet. (Et poſt multa)
90 ,, Stultas hoc ſibi mulierculas arrogare vide-
,, mus, vt reiectis Patribus, contemptis Paſto-
,, ribus, & Doctoribus, totius Eccleſiæ ſenſu,
,, & conſenſu ne pili quidem facto ſuam inter-
,, pretationem eorum interpretationibus ante-
,, ponere non reformident? (Et inferiùs.)
92 ,, Vis cognoſcere, Piіſſime Rex, quod ex-
,, preſſum Dei, quod ſit expreſſum Diaboli ver-
,, bum? ex vna quidem, eademque Scriptura,
,, ſicut copioſè iam à nobis demonſtratum eſt,
,, vtrumque produci poteſt. Verum interea di-
,, ſcrimen paucis accipe, ſi quis ita Scripturam
,, intelligat, vt charitatem intellectu ſuo ædifi-
,, cet, Dei verbum eſt: Si verò ſic eam intelli-
,, gat, vt intellectu ſuo, quod eſt charitati con-
,, trarium, ædificet, Diaboli verbum eſt. (Et
97 ,, multis interiectis) Quis nunc ſit Regni tui
,, ſtatus vides, dum non alia ferè de re, quàm
,, de expreſſo Dei verbo diſceptatur ab omni-
,, bus, dum ſibi quiſque cognitionem illius ar-
,, rogat, dum ſua quiſque phantaſmata, tanquam
,, expreſſum Dei verbum vult adorari, neque ra-
,, ro fit, vt quo quiſque eſt indoctior, hoc ma-
,, iore audacia de eo, quod non intelligit, ex-
,, preſſum tamen Dei verbum videri vult, diffe-
,, rat.

33 Edidit etiam Staniſlaus Hoſius dialogum de Communione vtriuſque ſpeciei, cùm Hæretici illi ad ſalutem neceſſariam ſuaderent, quos à ſalutis via ad æternum exitium traducebant, atque infeliciſſimè eripiebant ijs Chriſtum, quibus duplicem ſpeciem pollicebantur; quam impiorum fraudem his verbis in luce collocat, ac diſijcit.

Staniſl. Hoſius in Dialogo de vtriuſque ſpeciei Communione.

,, Quid iſte ſomniat de effuſo ſanguine quaſi de-
,, nuò fundatur, cùm ex calice bibitur? cùm
,, effuſus ille ſanguis non alibi ſit, quàm in illo
,, corpore glorificato, in quo reſurgens Chri-
,, ſtus non ampliùs moritur, nec ſanguis eius
,, fundetur ampliùs, ſed ſicut in Cœlo localiter,
,, in verbo perſonaliter, ſic ſub vini ſpeciebus
,, eſt ſacramentaliter, vt ſiuè quis ſub vna, ſiuè
,, ſub vtraque ſpecie ſumat, totum Chriſtum
,, ſumat cum Carne, Sanguine, Anima, & Di-
,, uinitate, cùm hęc ab inuicem ſeparari neque-
,, ant. Sed ſic plerumque ſolent, qui de ſpecie-
,, bus ſacramenti Euchariſtiæ contendunt: ni-
,, mirùm altercando veritas amittitur, dixit il-
,, le. Dum contendunt de his, quæ videntur
,, ſpeciebus, amittunt eum, qui carnis oculis
,, non videtur verè ſub illis latentem, qui verè
,, ſalus noſtra eſt, Dominum noſtrum Ieſum
,, Chriſtum ea vtraque ſpecie, quando ſeorſum
,, Corpus, ſeorſum dari Sanguinem imaginan-
,, tur, & imprudentes in errorem Neſtorij pro-
,, labuntur.

34 Serpente in dies latiùs hæreſeon multiplici peſte per Poloniam, ipſaque Regia Hæreticorum familiari licentia contaminata, Paulus Sigiſmundum Regem grauiſſimis hiſce literis admonuit, vt Ioannem a Laſko Hæreſiarcham, ac Petrum Vergerium peſtilentiſſimum hæreſeos propagatorem Regno eijceret, ac maturè periclitanti Regno conſuleret.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Augusto Regi Poloniæ Illuſtri.

Paul. IV. lib. breu. ſig. num. 2961. p. r.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Perſpicere ex proximis literis noſtris potuiſti, quod gaudium noſtrum, quę lætitia fuerit ijs de te auditis, quæ vehementer optabamus. Quid enim parens vel libentiùs audit, vel faciliùs credit de filio ſuo, quàm quæ recta, quæ ſancta, quæ ſalutaria ſunt? Verùm ea de te poſteà ad nos allata ſunt certis non paucorum teſtimonijs, quę lętitiam illam noſtram in grauiſſimum mœrorem conuerterunt, noſque maximè de tua, & de Regni tui ſalute ſollicitos iam, & anxios eſſe cogunt; quæ quidem ſi taceremus, officio noſtro deeſſemus, noſtrique ſilentij in die iudicij rationem reddere cogeremur, neque amari te à nobis neque ſalutem, atque exiſtimationem tuam nobis charam eſſe oſtenderemus: itaque ſtatuimus tecum ita agere, vt parentem cum chariſſimo filio oportet, & indicare tibi ea, in quibus peccas, vt ea corrigere, & cùm ſaluti animæ, tùm etiam exiſtimationi, & Regno tuo conſulere poſſis. Audi igitur, chariſſime fili, ea, quæ ad te ſcribemus æquo animo, paternumque hoc officium noſtrum in optimam, vt debes, partem accipe. Habetis in Aulis veſtris, vos Reges, aſſentatores permultos, habetis, qui non ſaluti, & dignitati veſtræ, ſed ſuis ipſorum commodis, & cupiditatibus inſeruiant, qui honores ambiant, qui opes concupiſcant; atquam pauciſſimos habetis, qui verè, qui ſyncerè, qui fideliter moneant, quique vos ex animo diligant. Nos ex te nihil quærimus, nihil concupiſcimus, niſi te ipſum, non opes tuas, non munera expetimus: nemo fideliùs monet, quàm qui ſine vlla cupiditate monet: credimus, imò certò ſcimus ex Miniſtris, & purpuratis tuis aliquos & bonos, & tibi fidos eſſe, ſed timidi ſunt, neque liberè monere te audent. Noſtrum hoc eſt munus, noſtræ partes, quos in hac ſummi Sacerdotij ſpecula Dominus collocauit, & gregi ſuo

Paulus, adhortatur Regem Poloniæ, vt Hæreticos cunctos è Regno eijciat.

Digitized by Google

quamquam indignos, immerenteſque præpoſuit, vt ſalutis iter omnibus demonſtremus, vt errantes in viam reducamus, vt ſine diſſimulatione vlla ipſos Reges, & Principes, ſi quibus in rebus Deum offendunt, arguamus, quod quidem officium ſi negligentia prætermitteremus, & ſi illi in peccatis ſuis morerentur, væ nobis, quorum de manu Deus, ſicut per Ezechielem denunciauit, ſanguinem eorum requireret. Quæ igitur de te ad nos delata ſunt, quæque te planè Hæreticis non ſine grauiſſimo omnium Catholicorum ſcandalo fauere declarant, hæc ſunt. Quòd cum Hæreticis, quibus ne Aue quidem dicendum eſſe Ioannes Apoſtolus præcipit, qui ne iiſdem quidem balneis, quibus Cherinthus Hæreticus vſus fuiſſet, vti voluit, ipſe in orationibus, & in ſermonibus, & in menſa, conuiuioque communicas; quòd & ad Hæreticos literas das, & ab eiſdem accipis; quòd peſtiferos ipſorum libros tibi inſcribi, & legi paſſim, ac vendi pateris; quòd alia omnia Hæreticorum ſcripta, quibus Catholicam fidem oppugnant, omnibus ex partibus in Poloniam deferri, & pro foribus Regiæ tuæ exponi, vendique, & ab omnibus legi ſinis, nec in quemdam eiuſmodi librorum venditorem, etiamſi id tibi notum ſit, animaduerti iubes; quòd Hæreticos minimè prohibes occultos cœtus, & conuenticula celebrare in priuatis domibus, nec pœna vlla, etiam publicè contra Catholicam fidem concionantes afficis. Quibus quidem de re, chariſſime fili, auditis, quo nos dolore affectos, quantoperè viſcera noſtra commota eſſe cenſes? Quem enim Regem optimum Eccleſiæ filium, quem perpetuum Catholicæ fidei Defenſorem, quem acerrimum Hæreticorum hoſtem fore ſperabamus, apertè hunc videmus Hæreticorum eſſe fautorem, & Catholicam fidem ſanctamque Matrem Eccleſiam oppugnantibus non modò non reſiſtere, verùm eos potiùs adiuuare. Adeòne oblitus es Parentum, & Maiorum tuorum clariſſimorum Regum, tàm Catholicorum, & ità de Eccleſia Dei meritorum Principum, adeòque officij Regij, adeò tuæ ſalutis es immemor, vt Hæreticis tu fauere ſuſtineas, vt eos, qui perditi ipſi, & te, & commiſſos tuæ fidei populos perdere feſtinant, ſuſtineas, quorum non congreſſum modò, & ſermonem ſerpentem, vt cancrum aſpernari, atque reſpuere, ſed nomen ipſum horrere deberes, cum iis familiariſſimè viuas, quorum ſcripta tanquam peſtem vitari abs te oportet, ea ad tuam, & aliorum perniciem omnibus in locis Regni tui, & in Aula vendi, lectitari, diuulgari impunè pariaris? Hanc tantam nomini tuo maculam, & notam inuri pateris? hos de te ſermones apud Chriſtianas omnes Nationes diſſipari? tantum Regem, illo genere, illis Maioribus ortum, illa diſciplina inſtitutum, adeò ab ineunte ætate Catholicum, & pium, Hæreticorum nunc eſſe fautorem? tàm Nobile Regnum impunè per Hæreticos hæreſibus imbui, tàm piam olim, & Catholicam Polonorum Nationem à Catholicæ Eccleſiæ gremio eius temporibus te conniuente ſegregari? Quid illa? quàm clara, quàm perſpicua ſigna tui erga Hæreticos ſtudij, quod Hæreticis Palatinatus, Hæreticis Caſtellanias, Hæreticis alios Regni tui Magiſtratus contra Regni Conſtitutiones, contra ſacros Canones, contra tuum iuſiurandum, tàm impensè mandas? An non hoc eſt apertè hæreſes alere, & propagare, hæreticos ornare, prouehere, & quàm maximam illis poteſtatem dare? Quantoperè piorum omnium animos frangi, ac debilitari cenſes, cùm tantoperè Hæreticos abs te extolli, & beneficijs tuis augeri vident? Nec verò ſatis habes ſæcularibus honoribus homines huiuſmodi ornare, quibus omnis ad honores aditus intercluſus eſſe deberet, verùm vt audiuimus, Eccleſiaſticis etiam dignitatibus contra diuina, & humana iura manus admouere auſus es; ſiquidem Chelmenſem Epiſcopum maxima hæreſis infamia laborantem, ſine Apoſtolicæ Sedis auctoritate, imò contra eius auctoritatem ad Vladiſlauienſem Eccleſiam promouiſti, eumque & illius Eccleſiæ fructus, redditusque percipere, & Pontificalibus in ea muneribus, atque officijs fungi pateris, adeòque pertinaciter nominationem illam tuam defendis, quamquam iuſtiſſimis de cauſis ab Apoſtolica Sede reiectam, vt bis iam ad Eccleſiam Chelmenſem ab eo deſertam quoſdam nominaris, quò illi ſuccederent, perindè quaſi Eccleſia Chelmenſis propter tuam nominationem vacauerit. Quo quid grauius, peiorue exemplo abs te fieri potuit? quaue in re potuit vehementiùs noſtra, & Apoſtolicæ Sedis auctoritas ſperni, atque contemni? Deerant ſcilicet in tanto Regno digniores Viri, qui nominari, & præfici illi tàm Nobili Eccleſiæ poſſent? Wladiſlauienſem Eccleſiam præteritis tot bonis, & Catholicis Viris homini Hæretico potiſſimùm committendam putaſti? Quid hoc aliud fuit, quàm oues lupo, vt dicitur, committere? Quid illud diſſimulari, ne à nobis poteſt, Palatinum Wilnenſem non Hæreticum modò, ſed Hæreticorum Defenſorem, & Ducem tantum apud te valere auctoritate, & gratia? Nonne vides, quàm talis hominis familiaritas, & vſus famæ tuæ labem aſpergat? ille omnibus abs te augetur honoribus; ille Lithuaniæ Cancellarius, ille Palatinus, ille foris, ille in cubiculo intimus, vt propè Regni ſocius, & alter Poloniæ Rex numeretur. Itaque mirum non eſt, ſi minimè veretur, te ipſo vidente, vt audimus, plurimiſque præſentibus, Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum contemnere, & domi profanum altare habere, & in Prouinciæ ſuæ locis Hæreticorum ritu rem ſacram fieri iubere. Non ſine cauſa metuimus ſemper, ne hominis tantoperè perditi tanta familiaritas tibi noceret, ſcriptum eſt enim, corrumpunt bonos mores colloquia mala. Iam illud quantoperè alienum officio Regio fuit, quàm indignum, quàm minimè ferendum, quàm animabus multorum pernicioſum, quod in publico Regni conuentu ſuperioribus annis ſuſpendi paſſus es Epiſcoporum, quod ad puniendos Hæreticos attinet, poteſtatem, ac iuriſdictionem, neque iam adhuc illis reſtituendam curaſti. Quo in conuentu quaſi parum imminuta Epiſcoporum fuiſſet auctoritas, quaſi parum aucta Hereticorum audacia, & propagandarum hæreſum poteſtas, paſſus es in proximis ſuperioribus Comitijs decretum fieri, ſi illud decretum appellandum eſt, quo Catholica Religio impunè oppugnatur, euertitur, deletur, quo omnia Eccleſiæ, & Sanctorum Conciliorum decreta, & Canones abrogantur, quo animæ pretioſiſſimo Chriſti Sanguine redemptæ interficiuntur, vt vnicuique impunè liceat domi Concionatorem Hæreticum habere, & Sacerdotem, qui quo is voluerit modo, ac ritu rem Diuinam faciat. Heu hoc tu tàm nefarium decretum fieri paſſus es? non vel capitis periculo quo

minus

minùs fieret. obſtitiſti? iſtiuſmodi ſacrificia, vel ſacrilegia potiùs approbare potuiſti? quis deplorare ſatis pro rei indignitate facinus poſſit tàm nefandum? Cui porrò mirum videri debet permiſſu tuo reuerſum in Poloniam Ioannem à Laſko Hæreſiarcham, ac alios Hæreticos, qui viuo Patre tuo piæ memoriæ Rege Hæreticorum hoſte aufugerant, eoſque impunè, quidquid eis libeat, agere, atque moliri; eaque impunitate propoſita Vergerium etiam Eccleſiæ hoſtem in Regnum tuum veniſſe, ſiuè eò ſponte ſua venerit, ſiuè accerſitu tuo. Iam illud, quod te quoque patiente, quàm indignum, quàm nouum, quàm Diuinis legibus, humaniſque contrarium, vt publicè vbiuis de fide liceat diſputare, vt quibus de rebus, vel coram Apoſtolicæ Sedis Antiſtite, vel in generali eſſet Concilio agendum, & ſtatuendum, de eis inter paucos homines, & eos profanos, & imperitos temerè agatur, & ſtatuatur, & quæ à Sanctis Patribus Spiritu Sancto Auctore fuerunt definita, in dubium vocentur? Quis non intelligat, quo in Regno hæc, ipſo tacente Rege, agantur, in eo propediem Religionem Catholicam extinctum iri, & populos ab Eccleſia Catholica receſſuros, quemadmodum accidiſſe iam audiuimus Gedani, Helbingiæ, & in alijs quibuſdam Regni tui Ciuitatibus, quarum defectione ab Eccleſia nemo te commoueri, nemo, ne tantum facinus committerent, quidquam te pro Regio munere atque officio ſenſit eſſe conatum. Itaque dubium non eſt, quin patientia tua animos multis alijs Ciuitatibus, vt idem faciant, auxerit. Hæc ſunt, quæ de te ad nos allata ſunt, quamquam alia non pauca, nec leuia omiſimus, quæ vtinam falſa eſſent: quibus cognitis indicet tibi Deus, vt cohorruerimus, vt à lachrymis ægrè temperauerimus, vt vicem iſtius Nobiliſſimi Regni, vt tot populorum, vt tuam, chariſſime fili, doluerimus. Actum enim de ſalute tua, actum de Regno, actum de iſtius Nationis ſalute videmus. Experrecta aliquando virtus, & prudentia tua tantis malis medeatur, & impendenti iam vniuerſo occurrat exitio. Etenim quis non ruere Regnum illud intelligat, vbi hæreſes tantoperè in dies augeantur? vbi Hæreticis honores, Præfecturæ, Magiſtratus, Sacerdotia, opes, tanquam hæreſis præmia proponantur? vbi Sacri Canones euertantur? vbi Conciliorum, & Sedis Apoſtolicæ auctoritas conculcatur ab Hæreticis, nec ſolùm in angulis, & occultis conuenticulis, ſed publicè, palàm, in foris Catholicam fidem liceat oppugnare? Potes etiam nunc, potes, Chariſſime fili, quæ ſunt vel prauè, ac perperam abs te commiſſa, vel nimis lentè tolerata, corrigere, potes ſaluti, potes exiſtimationi tuæ, Regnoque conſulere; quod vt facias, & vt Regis officium poſtulat, vt tantam hæreſum peſtem ex Regno tuo eijciendam, totque Hæreſiarchas inde expellendos, atque exterminandos cures, prauiſque tandem aliquando repudiatis ſuaſoribus Catholicorum conſilio in poſterum vtaris, Serenitatem Tuam per viſcera Chriſti Domini Noſtri hortamur, rogamus, & monemus, in quo ſi paternis noſtris conſilijs, & monitis, vt non diffidimus, acquieueris, lætabimur & tua, quem præcipuo ſemper dileximus amore, & Nationis iſtius olim maximè Catholicæ, & Apoſtolicæ Sedi deuotæ, cauſa. Sin autem, quod Deus auertat, plùs apud te Hæreticorum, & Dei ſimul, ac tuorum hoſtium conſilia pernicioſa valuerint, quàm noſtra, qui licèt ſine meritis noſtris Chriſti in terris Vicarij ſumus, ſalutaria, teſtificamur, atque denuntiamus, neque nos paſſuros, vt huius ſanctæ Sedis Nuntius in eo Regno commoretur, vbi tot, & tantorum facinorum, & ſcandalorum teſtis, & ſpectator ſit, ſed reuocaturos eum, neque hac eius reuocatione contentos, alijs remedijs adhibendis, quæ iuſta, & opportuna viſa fuerint, ſicut Diuina Maieſtas nobis ſuggeſſerit, ipſius Dei honori ſimul, & noſtræ Religioni, ac fidei conſulturos. Hæc tibi legenti moleſta fore non dubitamus, verùm apertè ſcribere, & liberè, quę reprehendenda fuerunt, reprehendere coacti ſumus, ſi enim nimis molliter auribus tuis parcentes egiſſemus, nec Deo nos, nec hominibus excuſare poſſemus, nec illam per Ezechielem intentatam Diuinæ vltionis ſeueritatem effugere. Detegere tibi animæ ſimul, & famæ tuæ vulnera voluimus, quo & faciliùs ſanari poſſint. Nulla quæ ægris porriguntur pocula, tàm amara eſſe ſolent, quàm quę ſunt ſalutaria; in quo nos quoque fideles Medicos imitati maluimus aures tuas offendere, quam non animę tuę periclitanti fidelis, & liberæ admonitionis remedium adhibere, &c.

35 Quod ad Gedanenſes, ſiuè Dantiſcanos, & Helbingenſes attinet, ij hoc anno quarta Dominica Quadrageſimæ vnà cum Thorunienſibus, & Mariæburgenſibus vſurpata communione ſub vtraque ſpecie à Romana Eccleſia defecerunt, vt impia hac coniuratione alios populos ad defectionem pellicerent. Præter verò Lutheranos, & Sacramentarios plures aliæ ſectæ, vt Suenckfeldiani, Anabaptiſtæ, Piccardi, Seruetiani, Oſiandritæ in Polonia confluxerant, cùmque Ordinum Regni Polonici congregandorum tempus appeteret, veritus Pontifex, ne in eo conuentu Hæretici Regem ad conuellendam Religionem impellerent, grauiſſimis illum literis iterum admonuit, ne quid nouari permitteret, ac incorruptam veteris fidei puritatem tueretur. Cùmque nonnulli ſuaſiſſent Sigiſmundo Regi, vt Concilium Oecumenicum flagitaret, in quo omnes controuerſiæ dirimerentur, reſpondit Paulus, vt ſanctiſſimas leges in alijs Concilijs latas contra Hæreticos exerceret, reſcinderet omnia Acta contra Epiſcopos, priſtinaque iura illis reſtitueret, pelleret Regno Poloniæ tot hæreſeon peſtes, nec ſe congregando Concilio operam defuturum; ne vereretur tumultus, ac perduelliones, ſi in Hæreticos conſurgeret, nam maiores longè ſeditiones orituras, ſi illis licentiæ fræna laxauerit, multiſque alijs monitis ad imprimendum animo Diuinum timorem, capeſſendamque Eccleſiæ, ac Religionis cauſam in impios præmuniuit.

Variæ Hæreticorum ſectæ.

Regi Poloniæ.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. In hac paſtorali ſpecula à Domino conſtituti, ſi officium noſtrum in tanto Eccleſiarum Regni tui periculo prætermittamus, excuſare nos ei, à quo huic officio præpoſiti ſumus, minimè poſſemus, quarè & ſi per alias literas noſtras paterno erga te officio functi de ijs te admonuimus, quę & ad tuam quoque ipſius ſalutem, & Regni incolumitatem pertinent, tamen appropinquante iam die, quę Conuentui celebrando conſtituta eſt, ijſdem de rebus eò liberiùs commonefaciendum te eſſe duximus, quo maiore ſollicitudine, cura, angore animi afficimur, ne quid turbulentè, ac temerè in eo Conuentu agatur ab Hæreticorum fautoribus aduersùs Catholicæ fidei integritatem, & Ec-

Paul. IV. lib. 8. bre. ſig. num. 2961. p. 12.

Regem Poloniæ iterum ad fidem defendendã hortatur Paulus.

Eccleſiaſticam diſciplinam. Etenim huiuſmodi tempus illud futurum eſt, quo quis animus tuus in Religionem, & in hanc ſanctam Sedem ſit, poteris declarare, quo quidem ſi is eſt, qui eſſe debet, quemque ipſi à te expectamus, non patieris profectò eorum longiùs progredi temeritatem, quorum impia, nefariaque conſilia intelligere potuiſti ad alendas, confirmandaſque hæreſes ſpectare, ad bona Eccleſiarum, & Sacerdotum occupanda, ad euertendam Epiſcoporum auctoritatem, ad res denique, & diuinas, & humanas confundendas, quorum pernicioſis conatibus abs te, Chariſſime fili, obuiam eundum eſt, nec diſſimulanter iam aut timidè, ſed & apertè & fortiter Chriſti Domini Noſtri cauſa ſuſcipienda tibi, & defendenda eſt, confeſſionis tuæ eam mercedem percepturo, quam Dominus ijs, qui ſe confeſſi fuerint in Euangelio proponit. *Si quis* (inquit) *confeſſus me fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis eſt, qui verò negauerit me coram hominibus, negabo, & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis eſt.* Si vt debes, & potes, Sanctiſſimam eius Religionem tutatus fueris, tecum is manebit, honoremque, & Regnum, & ſalutem tuam in hac vita ab omnibus periculis tutabitur; in illa verò altera eo maius tibi præmium tribuet, quo maiorem hominum numerum, non eorum modò, qui ſunt, ſed etiam qui futuri ſunt, qui ſi tu à recta, & Catholica fide aberrares, tecum ſimul ipſi quoque aberraturi eſſent exemplo, & auctoritate tua, ſi te in fidei integritate, & vnitate Eccleſiæ continueris, retinebis. Sin autem Dei cauſam, quod credere minimè poſſumus, deſerueris, ac prodideris, ab eo ipſe quoque deſertus, & relictus, ſerò admonitionum noſtrarum recordaberis. Et ſanè, qui de Concilio generali tantoperè inſtant, ſi Catholici reuera ſunt, & ex animo Eccleſiæ vnitati ſtudent, leges pias obſeruent optimas, & ſapientiſſimas aduersùs Hæreticos à Prædeceſſoribus tuis latas, ſapientiſſimis, religioſiſſimiſque Principibus, nec Serenitas Tua ſuam ipſius legem, decretumque tàm laudabile negligi patiatur, ſed quod præclarè, & piè nuper ad reprimendam Hæreticorum ſanxit prauitatem, iubeat obſeruari. Omnia quæ ad hoc tempus contra Epiſcopos, & Eccleſias acta ſunt, reſcindantur; ſua Epiſcopis iuriſdictio, & poteſtas priore anno ſuſpenſa, reſtituatur: Eccleſiæ, quas Hæretici potentium quorumdam hominum auxilio inuaſerant, Catholicis reddantur; pellantur tot Hæreticorum factiones, Piccardi, Seruetiani, Suenckfeldiani, Oſiandritę, Anabaptiſtæ, Lutherani, & reliquæ huiuſmodi peſtes, quę per Regnum tuum non ſine ingenti animarum ſtrage, non ſine tui nominis macula impunè peruagantur. Animo, & rebus ipſis Catholicum oportet eſſe, non verbis. Inutile eſt noua expectare remedia, cùm ea quæ in promptu ſunt, liceat adhibere. Celebrabitur, Deo iuuante, Concilium generale; id propè diem vniuerſis Epiſcopis indicere ſtatuimus, noſtrumque eius celebrandi conſilium per Legatos noſtros multis notum fecimus, ſed interim, qui verè Catholici ſunt, Hæreticis debent obſiſtere, nec diſſimulando, & conniuendo pati, eam peſtem longius in dies ſerpere, & corroborari. Quid eſt autem, Chariſſime fili, quod animum tuum ab vlciſcendis, & puniendis Hæreticis retardet? num fortè vereris, ne quem tumultum ea res in Regno tuo excitet? At quanto timidiùs egeris, pro certo habeto, tanto illos inſolentiores, & audaciores futuros, Si fortiter, & conſtanter, vt debes, in eos animaduerteris, eorum animos franges, audaciamque debilitabis; ſi ſegniter, & molliter egeris, ac ſi eos timueris, quibus terrori eſſe debes, animos illis auxeris, vt omnia ſibi licere exiſtiment, effeceris; ſi pro Dei Omnipotentis honore, ſi pro Catholicæ fidei defenſione amittendum Regnum, & anima præterea eſſet profundenda, non eſſet Catholico Regi cunctandum, quin temporale Regnum æterno, breuem vitam immortalitate commutaret. Nunc ſi fortiter fidei, & Religionis Catholicæ cauſam defenderis, tùm hæc ipſa è periculo eripueris, tùm cœleſte Regnum, & vitam tibi acquiſieris ſempiternam. Et dubitabis Omnipotentis Dei honori tanto propoſito præmio, vitæque ſimul, ac Regno tuo conſulere? vel plus tu Hæreticos, quàm Deum vereberis? Decet-ne Regem imperitorum Ciuium prauis ſtudijs obſequi? decet-ne eos ſequi, qui ipſum ſequi Ducem debeant? An non eos potius vel inuitos, coactos in officio, & fide contineri à Rege conuenit? Quid eſt aliud Regiam auctoritatem, & poteſtatem abijcere, quam non audere leuium, & imperitorum hominum amentiæ aduerſari? Angliæ Regnum meminit Serenitas Tua, per quot annos ab Eccleſia Catholica Henrici Regis perfidia ſegregatum fuerit. Meminit ſublata penitùs Religione, & fide Catolica Hæreticos ibi diù impotenter dominatos fuiſſe. Non plebs modò, ſed & Nobiles Viri, & Principes omnes quin etiam omnes, qui ſe Epiſcopos nominabant, Hæretica prauitate iam dudum imbuti erant: cùm hæc peſtis in eo Regno tantoperè inueteraſſet, atque omnes corrupiſſet, vnius tamen mulierculæ animus in Dei timore, & Catholica fide conſtans tantum efficere Deo ipſo adiuuante potuit, vt ſimul, ac Regnum ex potentiſſimorum inimicorum manibus ereptum recuperauit, ſtatim habito communi Anglorum Concilio, quod illi Parlamentum appellant, coëgerit Epiſcopos, & cæteros Principes Angliæ, ac populos omnes ditionis ſuæ ad antiquæ, & veræ Religionis cultum, atque Eccleſię Catholicæ vnitatem reuerti. Tantum-ne illa animum geſſit, tanta fortitudine populares tumultus contempſit? Tu qui vir es, & tantum Regnum obtines, tantis opibus inſtructus, tot præſidijs munitus, cuius Regni tanta Procerum pars, tantus hominum Nobilium numerus, tot populi adhuc Dei beneficio in fide Catholica permanent, cui præterea tot, & tàm præſtantes integritate, prudentia, dignitate, opibus etiam Epiſcopi, atque alij Prælati auxilio futuri ſunt ad tuendam, & defendendam Religionem, vereberis, ne non poſſis aliquot Hæreticorum improbitatem audaciamque comprimere? Non poſſumus ſuſpicari in te tali genere orto, tanto Rege, non Regiam animi vim, ac magnitudinem ineſſe; illud, vt verè dicamus, veremur potiùs, ne Serenitatem Tuam nonnulli, quibus nimium tribuis, prauis conſilijs ſuis decipiant, & plùs apud te illorum praua ſuadentium, quàm bonorum, & prudentium, & honoris, atque exiſtimationis tuę verè ſtudioſorum hominum valeat auctoritas; illos ne audias, neuè prauis te eorum conſilijs quoquam impelli ſinas, te etiam atque etiam, Chariſſime fili, monemus, & rogamus; quòd ſi immemor officij tui, immemor dignitatis, immemor etiam generis, ſpretis monitis noſtris, tes non ad tuum munus, ſed ad noſtrum Pontificale

Sectarum confuſio in Polonia oſtenſa.

Mariæ Reginæ Angliæ propoſitum exempli.

ctale officium pertinentes tractare auſus fueris, veniat tibi in mentem illud Diuinæ in Oziam Regem Iuda animaduerſionis exemplum, cuius Regis temeritas, quod ſuper Altare incenſum adolere, ac ſibi Sacerdotale officium ſumere auſus fuerat, à Domino adeò notata fuit, vt turpi lepræ morbo frons eius continuò fuerit deformata. Memineris, qui Reges Deo Omnipotenti honorem abſtulerunt, Deum honorem ipſis ſuum, & Regnum, ac vitam plerumque etiam auferre ſolitum eſſe. Horribile eſt incidere in manus Dei viuentis. Terribilis eſt, & auferens ſpiritum Principum. Quòd verò nos ipſos, Chriſti ſcilicet indignos Vicarios credis ne tantam in Deum, & in Eccleſiam eius iniuriam laturos eſſe? Nullo eam pacto ferre, aut diſſimulare poterimus pro honore, pro munere, quod ſuſtinemus. Quando monita non proficiunt, ea neceſſariò arripiemus arma, quibus Apoſtolica Sedes aduersùs contumaces, & ſchiſmatum Auctores non fruſtra vti ſolet. Ratio iam conſtabit officij noſtri. Deus teſtis, teſtes verò etiam omnes homines erunt, nihil a nobis prætermiſſum fuiſſe, quod ab amantiſſimo tui Pontifice proficiſci potuerit; quoniam nec per literas, nec per Nuntium noſtrum quidquam monendo, hortando, rogando profecerimus, facere non poterimus, quin ſeueriùs agamus. Noſti, quot, quamque præclaris muneribus, priuilegijs, & beneficijs Regnum iſtud ab Apoſtolica Sede ornatum, auctum, ac munitum fuerit, ijs iam indignus, vniuerſa iure, ac meritò amiſeris. Verùm exigua hæc eorum iactura fuerit præ ijs, quæ amittes, ſi ex Eccleſia receſſeris. Nihil pernicioſius, nihil horribilius, nihil miſerius, quàm ab ea ſeparari; Chriſti ea Sponſa, Chriſti ea corpus eſt, extra eam nemo Dei gratiam obtinere, nemo Chriſti Domini, & Redemptoris noſtri beneficijs frui, nemo denique ſaluus eſſe poteſt: qui ab ea recedunt, ab ijs recedente Domino in Diaboli recidunt poteſtatem. Non eſt, quod huius Sanctæ Sedis auctoritatem contemnas, propterea quod Eccleſia Catholica à multis hoc tempore Hæreticis oppugnatur. Hanc Sathanas per Miniſtros ſuos oppugnare, & vexare iam inde ab Apoſtolorum temporibus cœpit, ſicut à Domino prædictum fuerat, neque vnquam deſtitit; verum potentior eſt, qui illam cuſtodit, quam qui oppugnat. Super Sedem hanc Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſuam fundauit Eccleſiam, aduerſus eam fore prædixit, vt nunquam inferorum portæ præualeant, itaque nec præualerunt vnquam, nec in poſterum præualebunt. Adeſt enim Eccleſiæ ſuæ Sponſæ inquam ſuæ Chriſtus, cum ea vſque ad finem, & conſummationem ſæculi permanſurus, ſicut promiſit, omnia hoſtium eius conſilia, omnes impetus, & conatus irriti ſemper, & inanes fuerunt, nec minùs quidquid huius temporis Hæretici moliuntur, inane erit, atque irritum. Quamobrem etiam, atque etiam, Chariſſime fili, conſidera, dum tibi integrum eſt, quid agas, caue, ne cuiuſquam impulſu quoquam temerè progrediare. Potes etiam nunc malum extinguere, potes ſumma tua cum laude, & gloria, Regnum hæreſibus liberare, ſi modò Regia auctoritate, & poteſtate ad Omnipotentis Dei, à quo illam accepiſti, honorem vti volueris; quod ſi feceris, & tibi, & Regno tuo optimè conſulueris, & innumerabilem animarum multitudinem conſeruabis, earum rationem, ſi quod abſit, culpa tua perierint ad Tribunal æterni Iudicis tremendo illo iudicij die redditurus. Hæc, niſi te, vt Chariſſimum filium in Domino diligeremus, non tot verbis, nec paulò ſeueriùs ſcripſiſſemus. Reliqua cognoſces ex Venerabili Fratre Epiſcopo Veronenſi Nuncio noſtro, homine non ſolùm ſpectatæ integritatis, & Religionis, verùm etiam tui ſtudioſiſſimo, quem Serenitati Tuæ commendatum eſſe vehementer cupimus.

36 Hæ geminæ Pauli literæ ad Sigiſmundum Regem Poloniæ tranſmiſſæ in manus Regiorum Adminiſtrorum peruenere, qui cùm eſſent hæreſi infecti eas Petro Paulo Vergerio nefandiſſimo Hæretico, horrendaque rabie, vt ſuperiùs meminimus, in Sedem Apoſtolicam efferato, communicarunt; is verò improbiſſimo animo, vt inuidiam crearet Pontifici, eas typis excuſas nefarijs Scholijs obſcurauit, contaminauitque, atque Sectarijs ſuis perſuadere conatus eſt, non aliam concordiæ ineundam rationem, quàm ſi Papatus omnis exscinderetur, ſiuè Hierarchia omnis Eccleſiaſtica conuelleretur, cuius impias voces, atque argutias Staniſlaus Hoſius Epiſcopus Warmienſis confutauit, Regemque docuit, ab Hæreticis non minùs Regno, quàm Papatui exitiū conflari, omneſque eorum inſidias patefecit. *Pauli IV. literas deturpat Scholijs Vergerius*

Petrus Paulus Vergerius, qui proximo ſuperiore anno non aliam ob cauſam in Regnum tuum venerat, quàm vt in eo ſeditionem concitaret. (Et paulò poſt) Pauli IV. Pontificis literas, & quidem binas typis excuſas peruulgauit, quin & Scholijs quibuſdam ſuis obſcurauit, ac mirabiliter deformauit, quæ piè, ſanctèque ſcripta fuerunt, ſecus interpretando. Audi quid ſcribat in ſuis in priorem epiſtolam Scholijs? Dixerit (inquit) quiſpiam, ſi quidem poſſemus Papam eò adigere, vt velit aſſentiri, vt Miniſtri Eccleſiarum haberent vxores, lingua vernacula in adminiſtratione Sacramentorum vterentur, atque vt vtramque ſpeciem populo exhiberent; in reliquis verò articulis, & doctrinis cum Romana Eccleſia conſentiremus, quemadmodum hactenùs conſenſimus, an non conſultum putares, vt tunc acquieſceremus, atque vt hæc priùs lucro apponeremus, deinde paulatim labente tempore vt etiam de reliquis articulis lucrifaciendis cogitaremus? Reſpondeo. Minimè mihi conſultum video, neque enim in eo res ſita eſt, vt Miniſter vxorem habeat, vt populari lingua in Eccleſia vtatur, vt vtramque ſpeciem porrigat, ſed vt habeat veram fidem, vt ſit membrum Chriſti Eccleſiæ, atque vt eam rectam doctrinam teneat, Populoque annuntiet, quam Filius Dei Dominus Ieſus Chriſtus attulit è ſinu Patris. Quæ eſſet iſthæc contaminatio doctrinæ, quod monſtrum, ſi conſentiremus, vt eſſet Paſtor animarum noſtrarum, Miſſarius, Sacrificulus, vnctus, & inauguratus ab aliquo Apoſcopo, & Antichriſti membro? &c. Per hunc verò ſatellitem ſuum apertiùs multò cauſam ſuam agit Sathanas, quàm per illos, qui de Calice tantùm, deque rebus alijs, quæ perinde magni momenti videri poſſunt, tantoperè contendunt; quorum etiam detegit inſidias, ac ſuperuacaneum eſſe ducit longioribus ambagibus vti. Mox ipſum petit iugulum, vt citra moram aliquam Deus in ordinem cogatur, nec vllum, aut Sacerdotium, aut Sacrificium externum habeat, per quod eſſe Deus agnoſcatur. Hoc eſt quod ſtatim initio ſibi Sathanas per Vergerium efficiendum eſſe putat. (Et multis interiectis.)

Refellitur ab Hoſio

Staniſl. Hoſius de exp. Dei verbo p. 46.69.

Hæreticorum nefanda conſilia.

Cer-

Digitized by Google

Certum eſt, & indubitatum, Satanismum iſti omnem, qui nunc, proh dolor! ita floret in Germania, qui pullulat etiam in Regno tuo, Pientiſſime Rex, hinc potiſſimùm eſſe natum, quod Eccleſiæ iudicio contempto, ſibi quiſque licere vult, vt & Scripturas interpretetur, & ritus, cæremoniaſque mutet arbitratu ſuo, (Et mox.) Cæterùm, quod ſcribit impurus ille Vergerius, non aliam ineundæ concordiæ rationem, & ſpem eſſe, quàm ſi Papatus vniuerſus tollatur è medio, vide per Deum immortalem, quæ ſint iſtæ Sathanæ inſidiæ, quorſum ille ſpectet, cùm tanto ſtudio Papatum euerſum cupit? (Et infrà.) Expende tecum interea Rex Optime, poſteaquam è medio quidam ſuſtulerunt Papatum, an ijdem illi de Cæſareatu quoque tollendo conſilia poſtea non capiant, cùm non minus apud eos probrum eſt Cæſariſtam, quàm Papiſtam appellari. (Et mox.) Huc ſpectant iſtorum conſilia, vt ordinem è medio tollant, vt Principum authoritatem in odium, & contemptum adducant, vt anarchiam quandam inducant, quorum fax quædam ſit Vergerius, nec aliud ſpiret, quàm ſeditiones, quandoquidem ipſe profitetur, & quidem veriſſimè, quod ſit exul Ieſu Chriſti, ſic eum ex Regno, terriſque tuis extorrem eſſe iubeto, (Et poſt nonnulla.) Quantum è ſcriptis illius colligere licet, modò cum Zuinglianis, modò cum Lutheranis, modò cum Piccardis facere videtur. Auguſtanæ Confeſſionis eum eſſe nemo rectè poterit iudicare, quandoquidem Brentij confeſſionem, quem admiratur vnicè, reliquis omnibus eum anteferre conſtat. (Et infrà) Vt intelligere quiuis poſſit, apertiùs per hunc voluntatem ſuam Sathanam explicaſſe, quàm per illos, qui per cuniculos quoſdam veritatem oppugnare conantur.

37 Ferunt Sigiſmundum Regem nimium patulas aures præbuiſſe Hæreticis, atque inclinaſſe in opinionem permittendæ Communionis ſub vtraque ſpecie, quam importuniſſimè vrgebant Hæretici, vt ea pietatis larua reliquas omnes hęreſes ſubornatas inducerent, ac veluti immiſſo in lignum cuneo coniunctionem Eccleſiarum diſcinderent. At Deus inſigni miraculo Sigiſmundi Regis mentem in auita pietate confirmauit, quo oſtenſum eſt, verum Chriſti Sanguinem ſumi à Catholicis vnica ſpecie vtentibus, cùm Euchariſtia impio facinore à Iudæis confoſſa Sanguine manauit, vt narrat Surius his verbis.

Sur. in comment.

,, Accidit hoc ipſo anno in Poloniæ Regno
,, res memorabilis, Fœmina quædam vilis Do-
,, rothea Lazczka nomine, Chriſtiana quidem
,, profeſſione, in Oppidulo Sachazeto, non
,, longe ab Arce Louit, cuidam Iudęo annis ali-
,, quot ſeruiebat. Interim verò Iudeus ille ſę-
,, piùs eam ſollicitat, vt Sacroſanctum Chriſti
,, Corpus more Chriſtiano cum cęteris accep-
,, tum ipſi perferat. In eius flagitij præmium
,, promittit ei Taleros tres, & veſtem ſericis
,, fimbrijs ornatam. Et quid non mortalia pe-
,, ctora cogit auri ſacra fames? Fœmina ſcele-
,, rata conditionem accipit tantillo illecta mu-
,, nuſculo; in ipſo Paſchatis peruigilio abijt
,, ad Pagum Corzo dictum, ibi cum cæteris ac-
,, cedit ad Aram, & inſtar Iudę accipit Eucha-
,, riſtiam, & pauló poſt ex ore extractam in
,, ſudariolum reponit, & tertia Paſchatis Feria
,, Iudęo hero ſuo illam tradit, ad quem tres alij
,, Iudęi huic Oppidulo vicini, puta, Michale-
,, tus, Sachæus, & Ioſephus veniunt; fortaſſe
,, ab illo inuitati, Sacroſanctam Euchariſtiam
,, in ſuam Synagogam deferunt, pugionibus,
,, & cultris confodiunt. Et ecce repentè ex illa
,, Hoſtia multus emanat cruor, quem perfidi
,, Iudęi cochleari in vitreum Calicem transfun-
,, dunt. Non diù latere potuit, tàm atrox fa-
,, cinus. Ante omnes mulier ſceleſta Sachazeti
,, comprehenditur; inde Iudæus eius herus; hi
,, confitentur rem geſtam omnem. Per id tem-
,, pus Sigiſmundus Polonię Rex Vilnę erat,
,, quę eſt Lituanię Metropolis, & erant, tùm
,, in Polonia, qui Euchariſtiæ vtramque ſpe-
,, ciem neceſſariò putarent porrigi oportere.
,, Vbi Rex, quid eſſet actum, cognouit, man-
,, dat Oppiduli Pręfecto ſecundario, vt rem
,, eam diligenter inueſtiget, & ſi ità factum ſit,
,, vt narratur, in omnes eius flagitijs compli-
,, ces extremo ſupplicio animaduertat. Itaque
,, Dorothea, & Iudæus priùs habita quæſtione
,, Feria ſexta die Veneris poſt Chriſti Aſcenſio-
,, nem flammis exuruntur. Reliqui Iudæi ſcele-
,, ris ſocij, vno dempto, qui aufugerat; Kal. Iu-
,, nij comburuntur. Voluit Omnipotens Deus
,, hoc inſigni miraculo, qualia ſæpè alias circa
,, Sanctiſſimam Euchariſtiam contigere, eorum
,, caſtigare incredulitatem, qui perindè, ac ſi
,, non ſit totus Chriſtus ſub vtralibet ſpecie, ita
,, prorsùs infideliter, & inſipienter Calicem
,, efflagitant, qui ſi eſſent in ijs, quæ ſunt Chri-
,, ſtianæ Religionis benè inſtituti, ſcirent nun-
,, quam poſſe Chriſti corpus, poſtquam è Se-
,, pulchro rediuiuum ſurrexit, ab Anima, à San-
,, guine, & Diuinitate ſeparari, ſicque liben-
,, tiſſimè vnius ſpeciei perceptione contenti fo-
,, rent. Commodiſſimè quidem iſtud eo tem-
,, pore in Polonia accidit, quando multi Cali-
,, cem expetebant, & Romanus Pontifex eo
,, miſerat Aloyſium Lipomanum Veronenſem
,, Epiſcopum, Virum multa probitate, & eru-
,, ditione ſpectabilem, qui gentem Polonicam
,, in Catholica Religione confirmaret, & ipſe
,, ſanè Polonię Rex fertur hoc miraculo non
,, mediocriter in Catholicę Eccleſię retinenda
,, communione confirmatus, & propentiùs
,, etiam Romani Pontificis Legatum admi-
,, ſiſſe.

Ex Euchariſtia Sanguis emanat, cum à Iudæis pugionibus eſt confoſſa.

38 Extant ad hunc Internuntium ſubiectę literæ Pontificis, quibus queritur de imminentibus Poloniæ periculis ob auctas, ingraueſcenteſque hæreſes, iubetque vt celebrato Ordinum Regni Conuentu ad Aulam Pontificiam redeat.

Venerabili Fratri Aloyſio Epiſcopo Veronenſi apud Sereniſſimum Poloniæ Regem noſtro, & Apoſtolicæ Sedis Nuntio.

Venerabilis Frater. Etſi malum iſtud, cui mederi ab ipſo noſtri Pontificatus initio omni animi ſtudio non deſtitimus, nimis auctum, & ab his, qui Hæreticorum audaciam, & prauitatem in illo Regno alunt, quam reprimere, & coërcere deſiuerant, corroboratum fuit; tamen ſpem eius ſanandi omnem in Dei primùm miſericordia, tùm in Conuentus iſtius, qui propediem celebrandus eſt, auctoritate repoſitam habemus. Scribimus autem hoc tempore, tùm ad Sereniſſimum Regem, tùm ad nonnullos alios, officij ſui eos etiam inſtantium Regno, ac Patriæ ſuæ periculorum paternè admonentes, & ad reſiſtendum pernicioſis improborum hominum

Paul. IV. libr. brev. f. n. 8891. pag. 368.

confi-

conſilijs adhortantes, quas literas vnà cum exemplis ad te mittimus. Deum optimum precamur, vt eam ipſis mentem det, vt & animabus ſuis, & cæteris etiam rebus conſulant, atque proſpiciant. Quoniam autem peracto Conuentu Fraternitatis tuæ iſthic præſentiam non videmus ampliùs neceſſariam fore, vtcumque res proceſſerit, tuaque hic nos opera, & conſilio vehementer indigemus ad eas res tractandas, quę ad Dei honorem, nec ad partem Eccleſiæ, ſed ad omnem Eccleſiam pertinebunt, idcircò Fraternitati tuæ per has literas mandamus, vt poſtquam dimiſſus fuerit Conuentus, ſalutato Rege, eaque hortatione, quam rerum ſtatus eo tempore poſtulabit, adhibita, ad nos redeas; operam tuam, quam ad hoc tempus Poloniæ nauaſti, nobiſcum vnà, & cum reliquis Fratribus, vniuerſo, vt diximus, Chriſtiano populo pari pietate nauaturus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die I. Auguſti MDLVI. Anno II.*

39 Vrebat Pontificem grauiſſima cura, ne Hæretici Proceres aliquod vulnus Religioni Catholicæ infligerent, & ſigilli Regij Vice-Præfectum ſollicitauit, vt cauſam Numinis conſtantiſſimè tueretur, à quo Diuinis, & immortalibus pręmijs ornandus eſſet.

Dilecto filio Nobili Viro Ioanni Vicecancellario Regni Poloniæ, &c.

Paul.IV. anno 2. libr. breu. ſig. num. 1895. p. 369.

Non egere deuotionem tuam hortatione noſtra perſuaſum habemus, cùm ſua ipſum in Deum, & in Patriam pietas aſſiduè hortetur, atque eius animum exacuat; ſed tamen verentes, ne quid in Conuentu, qui iſthic propediem eſt futurus, per Hæreticorum fautores contra Eccleſiæ vnitatem, & ſanctiſſimam eius diſciplinam tentetur, facere non potuimus, quin te admoneremus, hoc fore illud tempus, quo te maximè pro fidei, & Religionis cauſa aduersùs Hæreticos, eorumque fautores pugnare, eorumque impijs conſilijs reſiſtere oportebit. Id autem eo maiore ſtudio tu, & cæteri Catholici facere deberis, primùm, quia minimè dubitandum eſt, quin cauſam ſuam defendentibus, ac pro ſe certantibus Chriſtus Dominus noſter auxilio futurus ſit, deindè quòd ijs, qui ipſum confeſſuri fuiſſent coram hominibus, confeſſurum & ſe eos promiſit coram Patre ſuo, qui in Cœlis eſt; quo confeſſionis, & pij certaminis præmio propoſito, qui tantus labor, quæ tanta contentio, quod tantum periculum eſt, quod non modò fugiendum ſit, ſed non modò vltrò appetendum, atque alacri animo ſubeundum. Sed quoniam, vt diximus, hortatione tu minimè noſtra eges, neque aliorum ipſum hortatorem tali tempore fore confidimus, plura non dicemus. Illud, quod & huius ſanctæ Sedis inſtitutum, & natura etiam noſtra poſtulat, dicimus, & tibi perſuaſum eſſe volumus, Nos, & tuæ tàm inſignis operæ ſtudij conſtantiæ in defendenda fide Catholica, & tàm egregiæ deuotionis erga hanc Beati Apoſtolorum Principis Sedem adeò memores eſſe, & fore, vt præter ęternum ipſum, quod tibi in Cœlo propoſitum, & paratum eſt præmium, ſiqua occaſio à Deo oblata fuerit, noſtram ergà te paternam voluntatem, ac præcipuam beneuolentiam re ipſa declarare ſummopere cupiamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die I. Auguſti MDLVI, Anno II.*

40 Antequam celebrarentur Ordinum Poloniæ Comitia, Præſules pro aſſerenda incorrupta Religione Catholica, necnon inſidijs Hæreticorum comprimendis, Louitij Synodum coëgere, in qua multas leges ſanctiſſimas tulere, ac offuſas ab impijs tenebras puriore doctrina diſcuſſere, eiuſque Synodi Acta tranſmiſere ad Pontificem, quibus acceptis, hæc Gneſnenſi Archiepiſcopo ſcripſit, pioſque ſtimulos ad cœpta egregiè perducenda addidit Paulus.

Venerabili Fratri Nicolao Archiepiſcopo Gneſnenſi.

Ib. num. 2893. p. 502.

Venerabilis Frater, &c. Maxima in expectatione ſumus, quid in iſto conuentu actum fuerit: nec poſſumus non magnoperè eſſe ſolliciti, verentes, ne Hæreticorum fautores (quod Diuina miſericordia auertat) quippiam eorum, quæ aduersùs Sanctiſſimæ Eccleſiæ inſtituta, & Epiſcoporum auctoritatem temerè, ac nefariè moliebantur, effecerint. Non parum tamen animum noſtrum ſuperioribus diebus habita Louitij Synodus recreauit, in qua tu, & reliqui Fratres, quemadmodum ex Nuntij noſtri literis, & ex actis Synodi, quæ ad nos vnà cum literis tuis miſit, cognouimus, dignum Sacerdotibus animum declaraſtis; in primis verò virtus nos, & conſtantia, & pietas conſolatur tua, cui iam eximium teſtimonium idem Nuntius noſter omnibus literis ſuis tribuit, vt intelligamus Fraternitatem Tuam pro honore, & dignitate, qua eminet, Fratrum iſthic Ducem eſſe, & defendendæ Religionis, ac fidei Catholicæ Auctorem, vt debet, & Principem; quæ, quod officijs ſuis Nuntium ipſum noſtrum tàm amanter complexa eſt, quemadmodum is ſæpè ad nos ſcripſit, in eo non nos tantùm, qui nobis ca tribui cenſemus, ſed Beatiſſimum etiam Apoſtolorum Principem ſibi vehementer obſtringit, cuius interceſſione, ac meritis tuæ iſtius ergà Sedem Apoſtolicam obſeruantiæ, & piorum pro fide, & Religione laborum præmium à Deo adepturam eſſe confidimus, & vt perſeueret ita Hæreticorum prauitati obuiam ire, & Fratres auctoritate ſua confirmare, vt merita ſua quotidiè magis augeat, eam, tametſi hortatione non eget, in Domino hortamur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die II. Decembris MDLVI. Anno II.*

Louitiana Synodus.

41 Encyclicis prætereà literis hortatus eſt Pontifex ſingulos Poloniæ Præſules, vt in futuro proximo Conuentu conſtantiſſimè, animiſque coniunctiſſimis Religionem Catholicam contrà Hæreticos defenderent, vti Paſtorum Principi Chriſto muneris rationem reddituri.

Venerabili Fratri N. Epiſcopo.

Ib. ſig. n. 2893. p. 518.

Venerabilis Frater, &c. Quo plura, eaque magis impia tentari iſthic ab Eccleſiæ aduerſarijs audimus, eò maiorem, & grauiorem curam, ac ſollicitudinem ſuſtinemus. Cùm autem licèt indigni ſucceſſerimus ei, cui à Domino præceptum fuit, vt confirmaret Fratres ſuos, his Fraternitatem Tuam literis adhortandam, & coram ipſo Domino, & Redemptore noſtro admonendam eſſe duximus, vt officij ſui memor acriter aduersùs luporum rabiem, & ſæuitiam oues Dominicas defendat, hoc enim tempus eſt prælationis tuæ, ac reliquorum Fratrum, qui iſthic ſunt: hoc tempore maximè intelligetur, qui boni, verique Paſtores, qui ouium ſuarum amantes ſint, qui ſummum illum Paſtorem Dominum, & Deum noſtrum vereantur,

Digitized by Google

tur, & timeant. Væ illi, qui tàm neceſſario tempore officio ſuo defuerit, qui aut ab Hæreticis ſeductus, propter perfidiam oues ſuas prodiderit, aut propter metum, & timiditatem neſcio quam illas deſeruerit; de manu eius tremendo illo iudicij die Dominus ouium ſuarum ſanguinem requiret. Sed ne nos quidem pro munere, pro loco, in quo nos Dominus conſtituit, tantam culpam ferre, aut diſſimulare poterimus. Nec verò timendum eſt quidquam, ſi modo tu, & reliqui Fratres conſentiatis inter vos, vt debetis, atque vno animo ijs, qui vos, qui Eccleſias veſtras, qui Catholicam Religionem opprimere, ac funditùs delere conantur, reſiſtatis, neq; exercituum Dominus honori ſuo ſimul, & ſaluti animarum inſeruientes deſeret. Quamobrem cœleſti auxilio fretus cauſam Dei, cauſam Religionis, in qua tui ipſius ſalus continetur, conſtanter pro tua virili parte defende. Memineris corde credi ad iuſtitiam, ore autem confeſſionem fieri ad ſalutem. Ita denique te geras, vt eùm ad Chriſti tribunal veneris, boni Paſtoris, & Serui fidelis mercedem accipere merearis. *Datum Romæ die IV. Decemb. MDLVI. Anno II.*

Defenſa fuit à Præſulibus in eo Conuentu Polonico ſtrenuè fides Catholica, atque in eo Rex contra Hæreticorum molimina communionem Calicis vſurpari vetuit, quam Hæretici, vt defectionis, ac ſchiſmatis principium vehementiſſimè vrgebant, vti proximo anno viſuri ſumus ex literis Pontificis.

42 Hoc ineunte anno Ioannes Luſitaniæ Rex, decreto ampliſſimo Oratore obſequia Regia Paulo IV. Pontifici ſolemni ritu detulit, vt Acta Conſiſtorialia narrant ſubiectis verbis.

Acta Conſ. Ms Car. Spadæ p. 186.

,, Die Lunæ XIII. Ianuarij MDLVI. fuit Con-
,, ſiſtorium publicum in Aula Regum. (Et mox)
,, Lectæ fuerunt literę Regis Portugalliæ per D.
,, Bindum Secret. gratulatorię aſſumptionis ſuę
,, Sanctitatis ad Pontificatum, quibus lectis ipſe
,, Orator cum Secretario ſuo ſtans in loco ſoli-
,, to, per Secretarium habuit orationem ad Pon-
,, tificem, in qua obtulit obedientiam, & omnia
,, bona ſui Regis; poſtea admiſſus fuit ad ipſam
,, obedientiam, & omnes ſeruitores eius oſcu-
,, lati ſunt pedes eius Sanctitatis.

XXII. Eiuſdem menſis Florentiæ Dux, trigeſima Martij Heluetij, vigeſima Maij Genuenſes Paulo IV. pium idem officium præſtitere. Cæterùm Luſitanus Rex ad æternitatis Regnum Sanctiſſimis operibus anhelabat, atque flagrantiſſimo ſtudio ad propagandam Religionem Catholicam incumbebat, egeratque cum Claudio, ſiuè Sandio Æthiopum Imperatore, vt à Romano Pontifice Patriarcham Latinum, atque aliquot Antiſtites doctrina, & pietate inſignes poſtularet; cùmque ſub Iulio III. ad id munus ampliſſimum, ęquè laborum, ac gloriæ plenum fuiſſent aliquot Sacerdotes Societatis Ieſu à Sancto Ignatio eiuſdem Præpoſito delecti, mox cùm in Æthiopiam profecturi eſſent, Paulus Pontifex ſubiectas literas ad Abyſſinorum Imperatorem exarauit, quibus illi Patriarcham, ac Socios commendaret.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Claudio Petrægiano Aethiopiæ Regi Illuſtri.

44 Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum Patre, & Spiritu Sancto in Cœlis viuit, & regnat, & qui à nobis in terris ſuas geri vices voluit, quò magis, atque illuſtriùs ſuper Serenitatem tuam, & populos Regni tui vultum ſuum illuminat, eò nos, & eius fideles, quicumque nobiſcum ſunt, maiore cordis lætitia, & animi conſolatione gaudentes, Diuinæ illius Maieſtati gratias agimus, tuæque eidem Regiæ Serenitati, & eiſdem tuis populis, tantum & animarum veſtrarum ſalutis, & gloriæ cæleſtis deſiderium omni paterno affectu in eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto gratulamur, votiſque omnibus æternam beatitudinem optamus, precamurque. Memores ſumus; quanto Serenitas Tua veræ noſtræ, & ſanctiſſimæ Religionis zelo, quantaque mentis tuæ optimæ in Dei Omnipotentis honorem ſignificatione per Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ioannem Portugalliæ, & Algarbiæ Regem Illuſtrem annis proximis à fœlicis recordationis Beatiſſimo tunc Papa noſtro Iulio III. adhùc inter nos viuente petieris, vt aliquis tibi mitteretur, qui populos ipſos tuos in Catholicæ fidei, ac Diuini cultus officio, morumque, ac vitæ Chriſtianę inſtituto nobis à Deo, & ſanctis Patribus tradito contineret, & gratiam, quam apud Deum tot virtutibus, ac meritis conſequuti eſtis, & probitate vellet, & doctrina ſciret, & auctoritate poſſet conſeruare. Quoniam verò tunc nos in minori officio conſtituti ex ordine Epiſcoporum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium eramus, nobis quoque præſentibus, & conſulentibus vnà cum Venerabilibus, tunc Collegis, nunc Fratribus noſtris dilectiſſimis in ampliſſimo, & ſacro Conſiſtorio coram eodem ſanctiſſimo Papa Prædeceſſore noſtro Iulio in ſancta Sede Apoſtolica ſedente, maturo noſtrum omnium conſilio, & deliberatione in Dei Omnipotentis nomine, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, eius auctoritate ad laudem eorumdem, & gloriam ſempiternam, Venerabilis nunc Frater noſter Ioannes Nunnez de Societate, & Conſortio eiuſdem Domini Noſtri Ieſu Chriſti, tamquam eo munere, cura, & adminiſtratione multis rationibus dignus, Prouinciæ Æthiopię, ac totius Regni tui Patriarcha electus, & creatus fuit, qui aliorum Patrum vbique apud vos exiſtentium, cuiuſlibet ordinis Sacerdotum caput eſſet, & Princeps, & quæ Pontifex Romanus abſens non poſſet, ipſe præſens iuxtà tenorem facultatum ſibi conceſſarum iſthic faceret, eiuſque in eo vices gereret. Cùm autem ex hac mortali ad immortalem vitam aliquando tranſiturus ſit, atque ob nimium locorum interuallum, & longitudinem itineris non tàm citò, nec tàm facilè, quàm neceſſe eſt, hinc homines ad ſacra hæc miniſteria idonei tranſmitti illhùc poſſint, neque ob Regionum tuarum amplitudinem vnius ſolius præſentia, & opera ſatis ſit, duo præterea ex eadem Ieſu Chriſti Societate fuerunt adiuncti, videlicet Venerabiles Fratres Andreas de Ouiedo Epiſcopus Hieropolenſis, & Melchior Carnero Epiſcopus Nicænus, Viri doctrina, prudentia, & probitate inſignes, qui & viuentem adiuuarent, & morienti ſuccederent, quemadmodum ex Apoſtolicis literis, tunc ad id confectis expreſſiùs, & copioſiùs declaratur. Verùm, quia rebus ita conſtitutis, dùm Patriarcha, ipſiuſque Coadiutores ſe ad iter pararent, vt ad Serenitatem Tuam venirent, eidem Omnipotenti Deo eumdem Iulium III. & paucis poſt diebus Marcellum II. Papam

Paul. lib. bre n. 289 p. 194.

Commendat Paul. Regi Abyſſinorum Patriarcham.

Digitized by Google

pam item; & Patrem tunc noſtrum Sanctiſſimum vocare ad ſe placuit, neceſſe illis fuit nouam expectare Pontificis electionem, quæ quidem electio cum noſtræ fuerit perſonæ, Deuſque idem Omnipotens iugum hoc Apoſtolicæ ſeruitutis ſuo incomprehenſibili iudicio debilibus ceruicibus noſtris impoſuerit, nihilque iam impediat, quo minùs Serenitatis Tuæ deſiderio poſſit ſatisfieri, ipſius eiuſdem Patriarchæ, eiuſque Coadiutorum, cum alijs Chriſtifidelibus non paucis profectionem ad vos maturandam duximus, eidemque Sereniſſimo Regi Portugalliæ filio noſtro chariſſimo ſcribendum curauimus, vt ad te illos dimitteret, eique has literas noſtras redderet, quibus eos cum Domino comitaremur, ſalutemque Apoſtolicam, & benedictionem tibi, & omnibus tuis, qui eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum colunt, eiuſque mandata, & præcepta iuxta Sanctum Euangelium obſeruant, atque obſeruare cupiunt, in eiuſdem Omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus Sancti nomine impertiremus; quam quidem benedictionem, ipſumque Patriarcham, ac Coadiutores pro certo habemus ea te reuerentia accepturum, quæ pium, & optimum, & verè Chriſtianum Principem, ac Regem decet, eoſdemque non minore animi lætitia, & charitate, vbique ac ſemper tractaturum, quàm nos tractaremus, ſi vt illi, ad te venire poſſemus; quod libenter faceremus, vt & noſtra in te paterna beneuolentia, & tua in nos, & ſacroſanctam hanc Sedem, Romanamque Eccleſiam obſeruantia vtrique noſtrum clariùs eluceret: ſed quando id à nobis fieri non poteſt, omnia humanitatis, liberalitatis, honoris, & pietatis officia, quæcumque in eundem Patriarcham, ipſoſque Coadiutores, & comites eorum contuleris, nos tanquam in noſmet ipſos collata accepturi ſumus, ex quibus quidem officijs illud potiſſimum optamus, & ab optima eadem in Dei Omnipotentis laudem Serenitatis Tuæ voluntate in Domino requirimus, vt omnia, quæ ad ſanam doctrinam, veramque, & Catholicam fidem ad Diuinum cultum, & mores Chriſtianis dignos pertinuerint, te ipſum ac tuos vbique per Prouincias, & Regna tua vniuerſa ab eis doceri, atque inſtrui non modò, vt par eſt, ſinas, ac permittas, ſed omni ſtudio etiam procures, ac iubeas. Quod ſi, vt planè in Domino confidimus, ac ſpe certa expectamus, diligenter feceris, quàm digniſſima præmia pijs omnibus tui ſimilibus parata, & in Terris, & in Cœlo Serenitati Tuæ tribuet cumulatè. Vt autem tui erga nos ſtudij, & amoris aliquod erga nos pignus habeamus, ſummoperè cupimus, vt cùm has noſtras literas, ipſumque Patriarcham, & cęteros acceperis, de illorum aduentu, quem incolumem, & fælicem futurum optamus, ac de omnibus rebus ſpiritualibus, ac de ipſius Patriarchæ, & aliorum in eodem Regno tuo ſanctorum operum fructu, nos per literas tuas, & per manus ipſius Regis Portugalliæ diligentiſſimè facias certiores; & ſi quid ad eandem veſtram animarum ſalutem, gratiamque apud Deum in dies maiorem conſequendam, tibi, ac tuis opus fore vnquam cognoueris, quod in noſtra ſit poſitum poteſtate quoties id ad nos ſcribes, omnem operam nauabimus, vt Serenitatem Tuam in Domino conſolemur, quam idem Dominus noſter Ieſus Chriſtus iterum, & ſemper benedicat, atque in ſui nominis gloriam conſeruet. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die X. Martij MDLVI. Pontificatus noſtri Anno II.*

43 Commiſit ſe Ioannes Nuntius Patriarcha Indicæ nauigationi, atque propè Promontorium bonæ ſpei, cum procellis ferueret Mare in vaſtiſſimo illo ventorum imperio, tempeſtatem furentem ſedauit luſtrata ſacra prece aqua è mari hauſta, atque in illud coniecta.

44 Verum qui hanc expeditionem adornauerat Ignatius Loyola, eo ipſo tempore, non tam ætate confectus, quàm ieiunijs, vigilijſque, & ſuper omnia deſiderio Chriſti deceſſit. Quod quemadmodum euenerit, ab egregio eius vitæ ſcriptore Ioanne Petro Maffeio deſumamus. [So-
,, cietatis rebus vtcumque compoſitis, Ignatius
,, contemplandi ſtudio ſeceſſit in Villam, quam *Maffeius vita lib. 2. c. 23.*
,, non longè ab æde Sanctæ Balbinę ad Thermas
,, Antonianas, in vſum pręcipuè Romani Colle-
,, gij, amicorum benignitate nuper extruxerat.
,, Ibi, vel tectorio noui operis malè acceptus,
,, vel vrgente iam ſenio lethalem in febrem inci-
,, dit, ſic, vt cùm eius intima vrerentur prę-
,, cordia, nullus in facie pallor, nulla in toto
,, corpore ſigna mortis exiſterent. Tantùm in-
,, ſolita quędam laſſitudo in membris, ac motu
,, apparebat. Itaque domum relatus, in lectulo
,, collocatur. Accerſiti confeſtim Medici bono
,, animo iubent noſtros eſſe. At ille cùm ſibi vl- S. Ignatius obijt.
,, timum diem inſtare ſentiret, mirantibus cęte-
,, ris, miſit, qui à ſummo Pontifice ſibi dece-
,, denti ſalutarem expiationem, & indulgentiam
,, ritu Catholico precaretur: deindè cùm ad
,, multam noctem de more vigilaſſet, quin etiam
,, nonnulla cum domeſticis in rem Collegij tranſ-
,, egiſſet, ſopori ſe dedit: itemque qui ade-
,, rant, cubitum diſceſſere nihil admodum peri-
,, culi ſuſpicantes. At ecce mane poſtridiè duo
,, è Fratribus, eius vitę quotidianę adminiſtri
,, cubiculum viſendi Patris cauſa introeunt: ad
,, lectulum ſenſim accedunt, ac præter omnium
,, opinionem vitali ſpiritu penè defectum offen-
,, dunt. Accurritur illicò ad ſocios. Alij ad
,, Medicum aduolant. Alij interea ad refocil-
,, landas vires (vt aſſolet) iuſculum porri-
,, gunt: quibus ille cùm nihil iam opus dixiſ-
,, ſet, Ieſum inter mortuis vocibus identidem
,, appellans, placidiſſimè efflauit animam
,, hora poſt Solis ortum prima, feria ſexta pri-
,, diè Kalend. Auguſti anno poſt Chriſtum na-
,, tum MDLVI. Qui verò ad Pontificem pridiè
,, ſub Veſperam fuerat deſtinatus, quod nihil
,, tale metueret, re in proximam lucem dilata,
,, cùm quod volebat, ſtatim impetraſſet liben-
,, te Pontifice, & verbis amiciſſimis Ignatium
,, proſequente, grauiter deinde ſemet incuſans,
,, tempori non occurrit. Defuncti corpus, tùm
,, inſpiciendi, tùm exenterandi cauſa diſſectum,
,, ſummam Viri abſtinentiam, & ſobrietatem
,, liquidò comprobauit. Siquidem, & ſtoma-
,, chus, venterque prorsùs inanis, & præ ſicci-
,, tate diuturna mirè contractus apparuit, &
,, iecur ea ipſa de cauſa ita obduratum, ari-
,, dumque, vt penè lapideſceret. Sanè Realdus
,, Columbus egregius ea tempeſtate Sector,
,, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quę
,, Porta dicitur, lapides tres ſeſe inueniſſe te-
,, ſtatur in ſuo de Anatomia Libro. Vt pro mi-
,, raculo non leui habitum ſit, vitalibus adeò
,, affectis, ac propemodum exuſtis hominem
,, tamdiù viuere potuiſſe, præſertim hilari ſem-
,, per, eodemque vultu exſequentem Præpoſiti

Digitized by Google

,, Generalis officia, & munera. Mortuus au-
,, tem anno ætatis quinto, & ſexageſimo, ſuæ
,, conuerſionis fermè trigeſimo quinto, con-
,, firmatæ verò Societatis ſextodecimo. Quàm
,, ille tàm exiguo temporis interuallo tàm lon-
,, gè, lateque propagatam reliquit; vt iam tùm
,, ab ipſo conſtitutę numerarentur Prouinciæ
,, duodecim, & in ijs varia noſtrorum domici-
,, lia ferè centum. Vulgata eius morte, ingens
,, confeſtim hominum concurſus viſendi cauſa
,, domum eſt factus, atque hi manus, hi pedes
,, certatim exoſculari: alij Roſaria, quæ vo-
,, cantur, applicare corpori, multi etiam pi-
,, lei, veſtiumue, quibus vti conſueuerat, fru-
,, ſtulum aliquod enixè rogare; quibus tamen
,, modeſtiæ gratia nihil à noſtris eſt datum.
,, Corpus in eodem cubiculo, vbi expirauerat,
,, biduo fermè ſeruatum, Sabbatho ſub veſpe-
,, ram incluſum arcæ, poſt exequias mira po-
,, puli frequentia celebratas, in Templo noſtro
,, ad dextrum latus aræ maximæ humatum eſt.]
Quem poſtea ſanctitate, & miraculis clarum, & Catholicæ Religionis vbique dilatandæ ſtudioſiſſimum Gregorius Decimus quintus Pontifex Maximus die XII. Martij anni MDCXXII. vnà cum BB. Iſidoro, Franciſco Xauerio, Thereſia, & Philippo in Sanctorum numerum retulit.

JESV CHRISTI

Anno 1557.

PAVLI IV. Anno 3. | CAROLI V. ROMAN. IMP. 39.

Sacch. p. 2. Hiſt. Soc. Ieſu.

1 ANNO Chriſtianę ſalutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſeptimo indictione decimaquinta, Paulus Pontifex, vt initia huius anni pietate, ac iuſtitia redderet illuſtria, Congregationem inſtituit, quæ Terroris Officialium Romanæ Curiæ nomen ſortita fuit, ac denunciari publicè pro ſuggeſtis à Concionatoribus iuſſit, ſemel ſe quoque menſe quorumuis querimonijs coram duobus Cardinalibus, qui veluti Iudices aſſiderent, aures præbiturum. De qua quidem Congregatione hæc habent Acta

M S Car. Spada to. 134. pag. 718.

,, Conſiſtorialia. [Die Sabbathi vigeſima ter-
,, tia Ianuarij MDLVII. fuit Congregatio gene-
,, ralis, in qua Sanctiſſimus Dominus Noſter
,, multis verbis propoſuit, & ordinauit, quòd
,, ſingulis menſibus daretur audientia in Aula

Paulus Congregationem inſtituit, quæ terror Officialiũ appellabatur.

,, Regia, in qua quilibet poſſet conqueri de
,, iniuſtitia ſibi facta, & iniuria quorumcum-
,, que Officialium, adſtantibus ſibi Cardinali-
,, bus, Prælatis, & Officialibus, de quibus in
,, proclamatis, & hoc ſiuè publicè, & palàm,
,, ſiuè ſecretò porrigendo querelam, & libellos
,, ſupplices, promittendo ſingulis iuſtitiæ com-
,, plementum, prout poteſt videri in Sanctita-
,, tis Suæ ordinatis, cuius tenor ſequitur, &
,, eſt talis.
,, 2 Sanctiſſimus D. N. D. Paulus Diuina
,, prouidentia Papa Quartus cupiens quorum-
,, nis tàm in Alma Vrbe, quàm in Statu Eccle-
,, ſiaſtico, ac toto Orbe Terrarum grauatorum,
,, & oppreſſorum indemnitati conſulere, decre-
,, uit, ſemel quolibet Menſe, incipiendo die
,, Mercurij proximè futuro, hora decimanona,
,, quibuſuis vtriuſque ſexus perſonis ad Sancti-
,, tatem Suam recurrentium in Aula Regum,
,, Reuerendiſſimis DD. Cardinalibus, & alijs
,, Aſſiſtentibus, publicam audientiam præbere,
,, & quaſcumque querelas coram Sanctitate Sua
,, proponendas, ſeu in ſcriptis porrigendas,
,, audire, & ſummariè ſola facti veritate inſpe-
,, cta decidere, vel iuxtà eorum qualitatem
,, alijs audiendas committere; Et vt huiuſmodi
,, tàm ſalubre opus, ad honorem, & gloriam
,, Omnipotentis Dei inchoari, & ſalubriter
,, dirigi, ac proſperè continuari poſſit, omni-
,, bus Conuentibus Monaſteriorum, & aliorum
,, Regularium locorum, necnon Capitulis Col-
,, legiatorum, & aliarum Eccleſiarum ipſius
,, Vrbis præcipit, & mandat, vt die Dominica
,, proximè futura poſt Miſſarum ſolemnia in eo-
,, rum Eccleſijs humiles Altiſſimo ſupplicatio-
,, nes proceſſionaliter faciant, & ſuper his Do-
,, minum Noſtrum Ieſum Chriſtum puro corde
,, precentur; ac inſuper viuæ vocis oraculo,
,, viſitantibus proxima die Conuerſionis San-
,, cti Pauli Doctoris Gentium eius Baſilicam,
,, & Baſilicam Sancti Petri Principis Apoſto-
,, lorum de Vrbe, plenariam Indulgentiam in
,, forma Eccleſiæ conſuetam dat, & concedit.
,, Secundo loco Sua ſanctitas iuſſit perpetuis
,, futuris temporibus per Vniuerſum Orbem
,, Chriſtianum celebrari debere Cathedram
,, Sancti Petri, in die decima octaua Ianuarij,
,, qui etiam eſt dies Sanctæ Priſcæ, in qua prima
,, Seſſio fuit Beatiſſimi Petri in hac Alma Vrbe,
,, & volebat in hoc feſto omnes Indulgentias, &
,, prærogatiuas concedere, non derogando per
,, hoc alteri feſto Cathedræ Antiochenæ, quod
,, eſt vigeſima ſecunda Februarij, & hoc ad
,, confuſionem Lutheranorum, qui negant Bea-
,, tum Petrum Romam vnquam veniſſe, & ſu-
,, per hac re Bulla expeditur, quæ proximo
,, tantùm anno manauit in ampliſſima forma.)
Reſtitutam hanc à Paulo celebritatem, quæ quamuis eſſet antiquiſſima, iam in aliquibus Eccleſijs exoleuerat, docet Cardinalis Baronius in Notat. ad Martyr. Rom. die 18. Ianuarij,

3 Paulus etiam XV. Martij ad ſacram Purpuram Viros verè Purpura dignos euexit; ſic

MS. Car. Spada to. 134. pag. 218.

,, Acta Conſiſtorialia. [Romæ die Lunæ deci-
,, maquinta Martij MDLVII. Sanctiſſimus Do-
,, minus Noſter certis ſuadentibus rationabili-
,, bus cauſis, nemine diſcrepante, creauit, &
,, aſſumpſit in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presby-
,, teros Cardinales infraſcriptos, ordine, qui
,, ſequitur, videlicet,

Cardinales creat.

,, Reuerendiſs. Thaddæum Archiepiſcopum
,, Cuſentinum de Gaddis.
,, Reuerendiſs. Antonium Epiſcopum Tolo-
,, nen. de Triuultijs abſentem.
,, Reuerendiſs. Laurentium Epiſcopum Bi-
,, teren. de Strozzis abſentem,
,, Reuerendiſs. Virgilium Epiſcopum Iſcalen:
,, Vicarium Vrbis Roſarium,
,, Reuerendiſs. Ioannem, olim electum Con-
,, nenarum ſigillorum Regis Chriſtianiſſimi cu-
,, ſtodem, abſentem, Bertrannum.
,, Reuerendiſs. Michaëlem Epiſcopum Nepe-
,, ſinum, Alexandrinum.] Hic poſteà ſub nomine Pij V. ad Pontificatum euectus, & inter Beatos à Clemente X. Summo Pontifice anno MDCLXXII. relatus fuit.
,, Religioſum Virum Fratrem Clementem
,, Generalem Ordinis Fratrum Minorum, &
,, Theologiæ Profeſſorem, Dolera nuncupatum.

Diaco-

Digitized by Google

Diaconos Cardinales.

,, Nobilem Virum Alphonſum Caraffam Pro-
,, nepotem Suæ Sanctitatis Neapolitanum.
,, Reuerendiſſimum Vitellotium electum Ciui-
,, tatis Caſtelli, Vitellium nuncupatum.
,, Io: Baptiſtam Conſiliarium Romanum.
,, Ac aliorum Reuerendiſſimorum eiuſdem San-
,, ctæ Eccleſiæ Cardinalium cœtui, numero, &
,, conſortio, cum dignitate, auctoritate, præ-
,, minentia, honoribus, priuilegijs, & emolu-
,, mentis conſuetis, fauorabiliter aggregauit,
,, Cardinaleſque fore, & eſſe decreuit, & pro-
,, nunciauit, ipſoſque ſolita benedictione bene-
,, dixit, & ex tunc in Cardinales, & aliorum
,, Cardinalium præteritorum ordinem, eorum-
,, que Collegium vnà cum eiſdem Cardinalibus
,, de eorum conſenſu admiſit, & admittendos
,, fore decreuit; necnon quod in tantæ digni-
,, tatis decus Cardinalibus pro tempore aſſum-
,, ptis exhiberi conſueuit, birretum rubrum per
,, Sanctitatem Suam de more benedictum Car-
,, dinalibus præſentibus tradidit, & aſſignauit,
,, abſentibus verò per Nuntium ſuum ſpecia-
,, lem tranſmiſit, & Presbyteros, & Diaconos
,, Cardinales reſpectiuè publicauit, cum reten-
,, tione pro eorum ſingulis omnium benefi-
,, ciorum, & penſionum, ac iurium ad benefi-
,, cia, & cum derogatione Conſtitutionis in
,, Conclaui editæ, quod Patruus, & Nepos ſi-
,, mul Cardinales eſſe non poſſint, ac alijs dero-
,, gationibus.
,, 4 Die Sabbati vigeſima Menſis Martij
,, MDLVII. fuit Conſiſtorium publicum.
,, Reuerendiſſimos Cardinales nouiter crea-
,, tos præſentes, videlicet Reuerendiſſimos de
,, Gaddis, Roſarium, Alexandrinum, Gene-
,, ralem Ordinis Minorum Presbyteros, Diaco-
,, nos autem, Reuerendiſſimos Caraffam, Vi-
,, tellium, Conſiliarium, primò ad pedum,
,, & deindè manus, & ſucceſſiuè illos alleuans
,, ad oris oſcula, paternè excepit.
,, Die Lunę vigeſima ſecunda Martij MDLVII.
,, fuit Congregatio generalis, in qua Sanctiſſi-
,, mus D. N. primò indixit ſilentium, deindè
,, clauſit os Reuerendiſſimis DD. Cardinalibus
,, nouiter creatis præſentibus, cum inhibitio-
,, ne, ne quid loqui præſumant in Conſiſtorijs,
,, aut alijs Congregationibus, donec Sancti-
,, tas Sua de Fratrum conſilio duxerit os eis
,, aperire.] Quibus poſtea titulos aſſignauit.
Fueruntque ſecundùm Acta Conſiſtorialia huiuſ-
modi.
pag. 221. ,, Die Mercurij vigeſimaquarta Martij fuit
,, Conſiſtorium: Sanctiſſimus aperuit os Reue-
,, rendiſſimis DD. Cardinalibus nuper creatis,
,, illoſque annulis pretioſis decorauit, cum illo-
,, rum immiſſione digito annulari manus dexte-
,, ræ, & eorum cuilibet pro Titulo, & denomi-
,, natione reſpectiuè ſui Cardinalatus conceſſit,
,, & aſſignauit infraſcriptas Eccleſias. Reue-
,, rendiſſimo de Gaddis Sancti Silueſtri; ipſum-
,, que illi in Presbyterum Cardinalem præfecit,
,, cum retentione, & cum alijs conſuetis &c,
,, Erexit in titulum Eccleſiam Beatę Marię ſuper
,, Mineruam, & illam Cardinali Alexandrino
,, aſſignauit; ipſumque, &c. cum retentione,
,, &c.
,, Reuerendiſſimo Roſario conceſsit Eccleſiam
,, Sancti Simeonis, ipſumque &c.
,, Reuerendiſs. Saraceno quod titulo Sanctæ
,, Marię in Aracęli ceſſerat, Eccleſiam Sanctę
,, Anaſtaſię certo modo vacantem aſsignauit,
,, ipſumque &c.
,, Reuerendiſsimo de Moniliana Eccleſiam San-
,, ctę Marię in Aracęli aſsignauit, &c.
,, Reuerendiſsimo Alphonſo Caraffa Eccleſiam
,, Sancti Nicolai inter Imagines, ipſumque
,, &c.
,, Reuerendiſsimo Vitellotio Eccleſiam Sancto-
,, rum Sergij, & Bacchi, ipſumque &c.
,, Reuerendiſsimo Conſiliario, Eccleſiam San-
,, ctę Lucię in Septiſolio, &c.

5 Amplificato ita Cardinalium Senatu, Paulus Neapolitani Proregis armis laceſſitus, cum Hiſpani Adminiſtri grauiora in dies contra ius, auctoritatemque Eccleſię facinora patrarent, aduerſus Carolum V. & Philippum citerioris Siciliæ, & Anglię Regem erecto nouo tribunali, ſelectis ex omni ordinum genere viris doctiſſimis, legum ſeueritatem diſtringere decreuit, Pontificioſque omnes Adminiſtros, qui in Cæſaris, & Regis Philippi Regnis agebant, reuocauit: nec non feria quinta maioris hebdomadę defixit anathemate inuaſores Vrbium ditionis Eccleſiaſticę, tùm omnes, qui conſilio, vel auxilio, ſtudijſue ijs adhærerent, ſine vllo Imperialis, vel Regię, Cardinalitię, vel alterius Eccleſiaſticę dignitatis diſcrimine, nec ſequenti feria ſexta inter ſacra precum formula pro Imperatore perlecta eſt. Tum ad vim vi propulſandam non modò quaſcumque potuit copias collegit, verùm etiam Italos Principes, maximèque Venetos concitare aduerſus Hiſpanum nomen annisus eſt: geſtiſque à Duce Montorij, & Petro Strozzio ſecundis prælijs Tybur, Vicouarium, Arcemque Hoſtię occupata à Duce Albę Prorege, qui ad opprimendum Pontificem cum exercitu florentiſſimo irruperat, recuperauit. Dux etiam Guiſius ineunte hoc anno à Gallię Rege ſubmiſſus, ſuperatis Alpibus ingreſſus Italiam, decem millibus peditum, ac fermè duobus millibus equitum ſuccinctus, expugnata, vi direptaque Valentia, quod illius Præfectus tranſitu illum arcere pertentaſſet, terrorem Proregi incuſſit; adeò vt is Ioannam Caraffam Pontificis Sororem matronam ornatiſſimam conciliandæ pacis interpretem miſerit; quæ, aſſentiente etiam Philippo Rege, pollicebatur Senenſem Vrbem tradendam Montorij Duci, modò Pallianum Columnenſibus reſtitueretur; tota enim huius belli moles, & cauſa inde pendebat. At Paulus, qui de tradendo Regno Neapolitano Henrici ſecundogenito fidem obſtrinxerat, ſpe elatior quaſi hoſtem certiſſimè proſtraturus eſſet, paci honeſtiſſimæ non aſſenſit, Romamque in Summum diſcrimen adduxit. Excepit quidem venientem Guiſium generum Hercules Dux Ferrariæ, ac mille pedites & equites octingentos illi coniunxit; nec non ſupremum militare Imperium detulit illi Paulus Pontifex in fœderatorum Italico exercitu hiſce literis.

Paulus IV aduerſùs Hiſpanos Legibus agere decernit.

Acta Conſ.

Prorex Neapol. proxima Vrbis oppida occupat.

Dux Guiſius cum Gallico exercitu Italiam ingreſſus.

Pax à Prorege efflagitata oblatis Senis pro Palliano.

Dilecto Filio Herculi Duci Ferrariæ Sancti Fœderis Duci Generali.

6 Dilecto filio Nobili Viro, &c. A dilecto filio Carolo Caraffa Sanctę Romanę Eccleſię Diacono Cardinali, noſtro ſecundum carnem Nepote, diligenter per literas, & nuntium certiores facti ſumus, quanto animi ſtudio, quantaque deuotionis, ac fidei erga nos, & Sanctam hanc Sedem ſignificatione Nobilitas tua profeſſa fuerit, paratam ſe eſſe relictis rebus ſuis, pro ſanctiſſimo inter nos iuncto fœdere, venire in

Paul. IV. lib. bre: 3. pag. 7.

expe-

expeditionem hanc pro ſancta Romana Eccleſia ſuſceptam, & pro delata ſibi Imperij ſumma nullum militię laborem, nullùmque periculum recuſare: quæ voluntas tua tàm egregia eò nobis grata extitit, vt magnas Deo Omnipotenti gratias egerimus, qui tali noſtro, & huius Sedis tempore, tantum nobis, & rebus noſtris pręſidium obtulerit. Nec verò alienum quidquam, aut virtute tua, aut noſtro perpetuo de te iudicio, & expectatione facit; Nos autem, quibus res tua non minoris curę fuit, quàm noſtra, quique cogitamus, & intelligimus, tuam iſthic pręſentiam magnoperè nobis non modò vtilem, ſed etiam neceſſariam fore ad tuendos fines noſtros, & tuos ſimul, & ad capienda pro re, & tempore conſilia, ſi quis in iſtis partibus motus exiſteret, expedire iudicauimus, te minimè moueri, ſed Nobilitatem tuam iſthic noſtris ſimul, & tuis rebus præſidere; in his autem locis Nobilem Virum Ducem Guiſiæ Franciſcum generum tuum, tanquam manum alteram, vice tua nobis, & Apoſtolicę Sedi operam nauare; quamobrem de tua præſtanti virtute, & fide erga nos, & Principis Apoſtolorum Sedem tibi gratulantes, tuumque tàm egregium animum Omnipotenti Deo, & ſanctiſſimis Eccleſię Romanę Pręſidentibus Apoſtolis offerentes, hortamur Nobilitatem tuam, tibique pręcipimus, vt ne iſthinc diſcedas, illudque tibi perſuadeas volumus, tuum abſentis officium non minùs aut nobis gratum, aut rebus noſtris opportunum fore, quàm in his partibus futura eſſet opera. *Datum Romæ die XIX. February MDLVII.*

Inter Guiſium & Ferrarienſem orta diſſenſio.

7 Habito militari conſilio apud Regium Lepidi inter Guiſium, Ferrarienſem, & Cardinalem Caraffam, quo belli moles vertenda foret, orta eſt diſſenſio; nam Ferrariæ Dux Parmam oppugnandam contendebat, cuius expugnatæ Imperium ſibi tradendum à Pontifice præſidebat; ſed Guiſius, cui data erant mandata Regia, vt Pontifici ferret ſuppetias; nec non Cardinalis Caraffa repugnarunt, adeò vt Ferrarienſis reductis copijs ſuis iratus abſceſſerit. Dux verò Guiſius per Flaminiam duxit exercitum, & bellum Regno Neapolitano inferre meditatus; at ſe magnis

Non ſeruata Gallo promiſſa à Caraffis.

cinctum periculis animaduertit; non enim Eccleſiaſticus exercitus, quem Legatus Cardinalis coniungendum Gallis promiſerat, comparebat, non etiam promiſſa nummaria ſubſidia pro conficienda Neapolitana expeditione illi præbebantur; imò Caraffæ Pontificij nepotes ſtipendia militi perſoluenda in ſuos vſus auertebant, indeque grauis rixa inter Ducem Guiſium & Caraffam Montis belli Marchionem contracta eſt: cùmque è Piceno ex mandato Pontificio irrumpere in Regnum Neapolitanum perteuraſſet, atque Ciuitellam Arcem XXIV. Aprilis obſidione cinxiſſet

Ciuitellæ obſidio ſoluta.

milite & armis egregiè communitam, expugnare vi eam non potuit; adeò vt cùm Prorex valido ſuccinctus exercitu proximè immineret, decima quinta Maij ſoluerit obſidionem; cùm milites Itali è caſtris ſtipendiorum inopia diffluerent, ad quæ perſoluenda maximis difficultatibus impeditus Pontifex tum graue vectigal ſubditis impoſuit. De quo hæc habent Acta Conſiſtorialia.

MS. Car. Spad. 16. 134. pag. 226.

,, 8 [Die Martis decima octaua Maij
,, MDLVII. fuit Congregatio, in qua lecta fuit
,, Bulla impoſitionis noui ſubſidij per totum
,, Statum Eccleſiaſticum, pro tuitione dicti Sta-
,, tus aduersùs Sanctæ Sedis Apoſtolicæ hoſtes.
,, Cardinales deinde cœperunt dare vota & om-
,, nes, nemine excepto, propter neceſſitatem
,, ingruentem, & Sedis paupertatem probabile
,, dixerunt, & omninò neceſſarium, in quan-
,, titate, modo etiam dato per Bullam, ad
,, quam habeatur relatio. Non fuit contradi-
,, ctio, niſi duorum, aut trium, quibus magis
,, placuiſſet (vt dicebant) aliud genus impoſi-
,, tionis ſubſidij, & quod tolerabilius ſubditis
,, videri poſſet, quàm illud, quod in Bulla pręſ-
,, cribebatur; quibus tamen non obſtantibus,
,, reliqui omnes Cardinales multis, & adductis
,, per ſingularia vota rationibus, & re ad lon-
,, gum diſputata, pro executione Bullæ nihil
,, immutandum, ſuam ſententiam dixerunt.

Paulus Eccleſię ſubditis tributum imponit.

9 Exaſperati impoſito eo cenſu, qui ad quinquies centena aureorum millia aſcendebat, Romani arcanas coitiones aduersùs Paulum agitare cœperunt, ac Marcus Antonius Columna lectiſſimis ſtipatus copijs in Campaniam varias excurſiones egit, Prorex etiam Neapolitanus ditionem Eccleſiaſticam vexare non deſtitit. Interea Pallianum cinctum eſt obſidione à Columna, ad quam ſoluendam cùm Iulius Vrſinus copias eduxiſſet, fuſus, profligatuſque eſt, quo ſucceſſu armorum elatus, impetus ſuos in Signienſes effudit, miſeramque Vrbem, ſine ætatis ac ſexus diſcrimine, rapinis, cædibuſque ita fœdauit; nec ab Hiſpanis, Germaniſque militibus Virginum Sacrarum, Matronarumque pudori, aut Religioni Templorum parcitum eſt; ex quo maximum dolorem traxit Pontifex, quem etiam auxere grauiſſimæ Guiſij Ducis querelæ aduersùs Caraffas, qui promiſſis non ſtetiſſent, adeò vt in Hetruriam, vel in Inſubriam traducere exercitum decerneret: verùm Regio coactus imperio, ac Caraffæ & Turnonij, ac Petri Strozzij precibus flexus ad ferendam Pontifici opem è Piceno in Latium cũ Gallico exercitu prouolauit, conficiendæque Neapolitanæ expeditionis conſilia inſtaurata ſunt. Sed illa nouo caſu inopino euerſa ſunt; nam cùm Philippus Rex contractum è Belgis, Angliſque, & Hiſpanis exercitum effudiſſet in Galliam, premereturque obſidione Fanum S. Quintini inſigne Veromanduorum Oppidum, Henricus Rex florentiſſimum exercitum ad ſoluendam obſidionem ſubmiſit, conſertoque ingenti prælio deletus eſt maxima ſtrage Gallicus exercitus, adeò vt ad tuendam Galliam Ducem Guiſium è ditione Eccleſiaſtica reuocarit, itaque Pontifex Paulus, & Caraffæ nepotes ad pacis conſilia flexere animos, ac Placidus Cardinalis Sanctæ Floræ miſſus eſt Pontificio nomine pro concilianda æquis conditionibus pace ad Ducem Albæ Proregem Neapolitanum; is verò faſtu turgidus Cardinalem acerbis verbis excepit, qui eam legationem ſuſcepiſſet, expugnandæque Romæ cupidine incenſus, cùm Romanos ob bellicas calamitates à Pontifice auerſos, atque ad pugnam imparatos accepiſſet, ſcalis noctu ad moris aſſilire in mœnia conſtituit; cùmque ad Columnæ Oppidum caſtra fixiſſet, Aſcanium Corneum cum lectiſſima militum manu ſubmiſit, iuſſitque ſubſequi Franciſcum Antonium Berardum, vt perfracta, expanſaque Næuia porta, quam maiorem vocant, vniuerſus exercitus induceretur. At cum pro explorando vrbis ſtatu, vigilumque cuſtodia proximè acceſſiſſent, collucentium facum multitudine viſa & armorum ſtrepitu ingenti audito, copiarumque frementium diſcurſu, tanto terrore perfuſi ſunt, vt in effuſam fugam ſe coniecerint.

Antonij Columnæ excurſio hoſtilis in Campaniam.

Iulius Vrſinus ab eo victus.

Guiſius ægrè fert ſtipendiorum inopiam.

Belcar. lib. 27. Iuſtin. hiſt. Ven. lib. 14.

Exire S. Quintini reuocatur à Gallia Rege.

Hiſpani Romam capere tentat.

10 Manu-

Digitized by Google

10 Manuſcripta referunt vetera editum à Numine prodigium, cum mœnia in ea vrbis parte, vt acceperant relatione hoſtes defenſore idoneo carerent. Certè conſtat religioſum illum Sacerdotem, qui ex Diui Bernardi familia diuturno lumine colluſtratus iam anteà Sancto Philippo Nerio dixerat, nolle Deum, vt in Indias cum ſocijs proficiſceretur, ſed vt excolendæ pietate vrbi ſacram operam daret, addidiſſe etiam vidiſſe aquas Saluias ſanguine manare, ſibique à Sancto Ioanne Euangeliſta cœleſti viſo oſtenſum vrbem in extremi exitij diſcrimen adductam, ni diuina vi ab eo diſcrimine vindicaretur. Diuinæ itaque prouidentiæ benignitati atque Principis Apoſtolorum patrocinio ſingulari vindicatæ ab infœlici vaſtitate Romæ ſalus tribuenda eſt, non aliter quàm Pelagio II. & Diuo Gregorio Magno Pontificibus Vrbs olim defenſa eſt; parique fælicitate à Porta maiore hoſtis propulſatus, qua Flaminia porta ab irruptione barbarorum Iuſtiniani Imperatoris temporibus fuerat, vt ſcribit Procopius, liberata: licèt enim Dux Guiſius Tybure pro tuenda Vrbe excubaret, tamen Prorex Neapolitanus, vt ſcribit Nauagerius Orator Venetus poſteà creatus à Pio IV. Cardinalis, die noctèque tanta celeritate cum toto exercitu Romam prouolarat, vt facilè Romani capere potuiſſet; ac præfectis caſtrorum in quas partes Vrbem ingreſſi copias adducere deberent, præfixerat; vt primùm Liberianam Baſilicam occuparent, ibique figerent Caſtra, donec ipſe cum toto exercitu perueniſſet; indè acies in Suburranam Regionem progrederentur, mox in campum Floræ ſe effunderent; tum Montem Iordanum, Vrſinorumque Palatium expugnatum magnis molibus communirent, vt facto aggere tormenta bellica ad diuerberandam molem Adrianam in eo collocarent: ità enim Vrbem à Pauli Pontificis terroribus liberandam iactabat, ac pro teſſera militari libertatis nomen ſpeculatoribus dederat nomine meditato facinori prorsùs contrario, cùm Vrbem Orbis Dominam, Chriſtique in terris Vicarium in ſeruitutem redigere decreuiſſet.

Silos hiſt. cler. regul. liber. 9.

S. Philip. vit. auctor.

Baron. ann 585. n. 3. & an. 595. n. 28.

Procop. de bello Gothor. lib. 1.

MS. Vallicell. bibliotb.

Sæua Ferdinandi Proregis conſilia.

Adrian. lib. 15.

11 Deluſus ſpe concepta potiundæ Vrbis Prorex, cùm metueret, ne Dux Guiſius cum Gallico exercitu ac tribus Heluetiorum millibus ſubſidiarijs, Romaniſq; in eũ incurreret, ſigna retrò conuertit; ac tum Veneti, ad quos Antonius Triuultius Cardinalis miſſus fuerat, nec non Coſmus Dux Florentiæ veriti, ne Hiſpani, oppreſſo Pontifice, totius Italiæ tyrannidem affectarent, ad ſopiendum gliſcens incendium, conciliandamque concordiam ſtudia flagrantiſſima contulerunt: mouebatur Pontifex inſpectis ſubditorum calamitatibus ad ineundam pacem, quę continentibus proborum omnium votis expetebatur, quibus explorata erat & conſpicua Iuonis ſententia præclariſſima, quod *res omnes non aliter benè adminiſtrantur, niſi cùm Regnum & Sacerdotium in vnum conuenerint ſtudium*. Coniunxit etiam operam ſuam pro concordia promouenda Ioannes Luſitaniæ Rex factus illius Ioannis, & nominis & muneris ſucceſſor, de quo apud Malachiam typicè legitur, *Et conuertet cor Patrum ad filios, & cor filiorum ad Patres eorum*; literis enim ardenti pietate deliburis Paulum hortabatur, vt paci animum accomodaret, cui Paulus de amantiſſimo officio gratias retulit, diſſenſionis cauſas à ſe in Philippum auertit, rogauitque, vt apud illum pijs monitis concordiæ interpretem ageret.

Veneti & Hetruriæ Dux pacis interpretes agunt.

MS. Car. Spad. 10. 134.

Luſitanus Rex Paulũ hortatur ad pacem

Regi Portugalliæ.

12 Chariſſime, &c. Reddidit nobis ſuperioribus diebus Maieſtatis Tuę literas dilectus filius Nobilis Vir Alphonſus de Alencaſtro conſanguineus, & apud nos Orator tuus, quas ipſe prudenti, & accurato ſermone eſt ſubſequutus, nam multa ille quidem ex intimo animi tui ſenſu deprompta nobis diligenter explicauit, quę ad pacem cum Rege Philippo conſtituendam maximè pertinerent, ea nos cùm libenter audiuimus, & probauimus, tùm recenti hoc, & pro tuę Maieſtatis officio, eorum omnium, quę antea per eundem Oratorem optima voluntate, ac ſolerti cura, verè tanto, tàm Catholico Rege, qualis tu ipſe es, digna in hac ipſa cauſa egeras, facilè recordati ſumus, verùm quòd pacem nobis, & concordiam ſuadeas, non eſt, quod in eo valdè labores, cùm & natura ipſa noſtra miti profectò, & benigna quietis, & otij certè ſemper ſtudioſiſſimi, cupidiſſimique fuerimus, & nunc potiſſimùm Chriſti Dei noſtri exemplo, cuius Vicarium in terris agimus, pacem eam pręſertim, quæ cum vniuerſę Chriſtianę Reipublicę ſalute, & huius ſanctę Sedis dignitate coniuncta ſit, ſedulò quęrere, amplectique ſtudeamus, quamobrem, fili chariſſime, tui in primis erit muneris pro tua ſingulari pietate, ac prudentia apud eumdem Philippum Regem ſororis tuę filium, literis, atque Nuntijs ita curare, & efficere, vt is ad noſtram, & Dei Eccleſię auctoritatem, & obedientiam, extrà quam ſaluus nemo eſſe poteſt, ſe quamprimùm conferat, & reuertatur, ſpretiſque, ac repudiatis improborum hominum conſilijs, mentem ſuam ad pacis ſtudia omninò traducere, quàm bello iniquo, ac impio rem tranſigere malit, ſed hęc, & pleraque alia ad hoc ipſum pacis negotium tendentia, quæ Alfonſo Oratori tuo reſpondimus pleniùs, atque diffuſiùs, vt ad Maieſtatem Tuam ſcriberet, ei mandauimus. *Datum Romæ apud S. Petrum die XV. Iulij MDLVII. Anno III.*

Paul. IV. lib 8 brev. p. 349.

Cardinalis etiam Polus nullum finem faciebat horrandi, rogandi, monendi, tum apud Reginam pręſens, tùm per literas, ac Nuntios apud Philippum, qui tunc in Belgio aderat, ſi qua poſſet iniri pacis, & concordiæ ratio. Miſit Romam quoque ad ipſum Pontificem Henricum Piniagum Anglum, qui in Italia diù cum ipſo verſatus erat, & cuius opera plurimùm vtebatur, qui ei à ſe omnia officia, ac ſtudia deferret, & quid cum Rege ipſo egiſſet, vt arma ponerentur, exponeret; ſimul, & quid in ea re cuperet fieri cognoſceret.

Vita Car. Pol. p 34.

13 Non abhorrebat à pace Philippus Anglię, & Neapolis Rex, imò in eam erat pronior, & in obſequium Pontificis, ac bellum à ſuis Adminiſtris conflatum damnabat vnà cum Cæſare; iure enim Paulum in ſuos ſubditos perduelles ſeueritatem legum exercuiſſe agnoſcebat, illudque excitatum acerbè ferebat, vrgebatque Ferdinandum Ducem Albæ Proregem, vt pacem honeſtis legibus conficeret, ſubiectiſque literis ad eam paciſcendam neceſſaria auctoritate inſtruxerat.

Pax à Philippo Rege expetita.

Philippus Dei gratia Hiſpaniarum, Angliæ, Franciæ, Neapolis, & vtriuſque Siciliæ, Hieruſalem, Hiberniæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Mediolani, Brabantiæ, Comes Habſpurgij, Flandriæ, Tyrolis, &c.

Recognoſcimus, & notum facimus tenore pręſentium vniuerſis, quòd quamuis pro incre-

Extant apud Natal. Comit. l. 10.

di-

dibili ſtudio, & amorę ad componendam illam diſſenſionem, quę inter Summum D. Paulum Diuina prouidentia Sanctę Romanę, & Vniuerſalis Eccleſię Pontificem Maximum, & nos diebus elapſis non ſine magno animi noſtri dolore coorta fuit, die XVII. Menſis Decembris anno Domini MDLVI. illuſtri fideli nobis dilecto Domino Ferdinando Aluarecio Toletano Duci Albæ Conſiliario noſtro Status, Prętorij Pręfecto, Proregi Regni noſtri Neapolitani, Gubernatori Mediolani, & exercitus noſtri in Italia ſummo Duci plenam facultatem dederimus, cùm eius Sanctitate, aut quibuſcumque perſonis ab ea poteſtatem habentibus, omnia tractandi, paciſcendi, exequendi, quæ ad hanc compoſitionem, & concordiam ſpectare videantur, quo tamen huic negotio neceſſario mora nulla, aut dubitatio inijciatur, quin ad exitum optatum perducatur, & noſtro huic deſiderio pleniùs ſatisfiat, eandem illam facultatem cum eiſdem clauſulis, prout iacent, ad verbum eiſdem modis, & formis gratificare, ſtabilire, & confirmare decreuimus, prout tenore præſentium gratificamus, ſtabilimus, & confirmamus, ratumque habemus, & approbamus quidquid præfati mandati noſtri virtute hucuſque geſtum, actum, & tranſactum eſt ab ipſo Duce Albę cum Sanctiſſimo Domino Noſtro Paulo IV. aut ab eo poteſtatem habentibus, ac ſi à nobis id actum, & concluſum foret, & ad vberiorem cautelam, quatenùs opus eſt eidem Duci Albano confiſi, & eius integritati, & prudentię multarum rerum, eandem prouinciam per præſentes demandamus, dantes denuò plenam, quatenùs opus ſit, facultatem, auctoritatem, & poteſtatem, vt noſtro nomine poſſit, ac valeat cum Sanctiſſimo Domino Noſtro Paulo IV. Pontifice Maximo, ſeù cum Admodum Reuerendo Cardinali Caraffa, vel alio, ſeù alijs quibuſuis à Sua Beatitudine poteſtatem habentibus, conuentiones, pacta, & conuenticula quęuis inire, tractare, concludere, firmare, vel inita iam continuare, & ad finem perducere, necnon alias donationes, conceſſiones, cautiones, ſecuritates, & promiſſiones cuiuſcumque qualitatis, aut exiſtentiæ fuerint, prout ipſi benè viſum ſit, promittere, acceptare, & noſtro nomine aſſecurare, etiamſi mandatum exigant præcipuum, quàm præſentibus eſt expreſſum, omniaque alia ſingula facere, firmare, diſponere, ordinare, & pertractare, quę nos ipſi facere, diſponere, & pertractare poſſemus, ſi ore prę̨ſentes eſſemus, & illa ſi opus fuerit iuramento confirmare, vnumque aut plures ad præmiſſa loca eius ſubſtituere, cum ſimili, ſeù limitata poteſtate, promittentes ſub noſtra fide, & verbo Regijs nos gratum, & ratum habituros, & omni dolo, ac fraude ſemotis obſeruaturos, quidquid per eundem Ducem Albanum Mandatarium noſtrum, aut ſubſtituendum, aut ſubſtituendos actum, geſtum, ordinatum, conuentum, concordatum, promiſſum, & concluſum fuerit circa prę̨miſſa, vel quodlibet prę̨miſſorum, & nullo vnquam tempore reuocaturos, neque vlla ex parte controuerturos. Sub bonorum noſtrorum omnium præſentium, & futurorum obligatione harum teſtimonio literarum manu noſtra ſubſcriptarum, & ſigilli noſtri ſecreti impreſſione munitarum. *Datum Bruxellis Ducatus noſtri Brabantiæ die XXVI. Menſis Iulij anno Domini MDLVII.*

14 Inclinantibus itaquè ad pacem omnium ſtudijs, atque etiam aſſentiente Henrico Rege Galliæ Pontificis fœderato, ac reuocante etiam in Galliam Ducem Guiſię cum Gallico exercitu, quorum opera indigebat, Paulus Pontifex die octaua Septembris Carolo Caraffæ nepoti SS. Viti, & Modeſti in macello Martyrum Diacono Cardinali ſanciendę cum Duce Albæ pacis poteſtatem contulit.

Pacis leges à C. Caraffa, à Prorege confectæ.

Conuenere Carolus Caraffa Cardinalis, & Ferdinandus Prorex in Oppido, cui Caui nomen eſt, atq; pacis leges honorificę confectę ſubſcriptæque decimo octauo Kal. Octobris: quarum præcipuæ hæ fuere, vt Ferdinandus Prorex Philippi Regis nomine accederet, ac obſequij, & demiſſi animi officia præſtaret Pontifici, geſtorumque veniam poſtularet, ac Pontifex Philippum, vt obſequentiſſimum filium, paterna beneuolentia complecteretur, illumque Regiæ munificentiæ reſtitueret. Sancitum etiam, vt Pontifex à fœdere Gallico diſcederet, atque vtrumque Regem tanquam medius arbiter paribus ſtudijs proſequeretur. Tertiò decretum, vt Eccleſiasticæ ditionis Oppida capta dirutis munitionibus nouis reſtituerentur Pontifici, & vtrinque capta tormenta bellica viciſſim redderentur. Quartò, vt tùm Pontifex, tùm Rex ijs, qui in eo bello eorum Maieſtatem læſerant, ignoſcerent, raptaſque opes reſtituerent, Marco Antonio Columna, & Aſcanio Corneo, & alijs Romanæ Sedis perduellibus exceptis, qui obnoxij manerent pœnis, quibus erant obſtricti, donec Pontificia clementia illis ſoluerentur, de Palliano, nonnulliſque alijs arcanæ conſtitutæ ſunt pacis leges.

Præcipua illius capita.

Ext. apud Sabel. l. 9.

15 Viſus eſt Paulus Camerario de victoribus licèt victus triumphaſſe, ac vitæ Auctor Philippi II. pietatem commendat, qui promereri, ac ornare Catholici cognomen obſequio, ac Religione in Romanum Pontificem maluerit, quàm armorum ferocia, & contentione tot Regnorum titulos, Regiamque Maieſtatem tueri; tùm Paulum IV. hoc elogio exornat. Pauli IV. mentem nullus quidem in dubium reuocauerit fuiſſe omninò egregiam, Romanæque Eccleſiæ dignitatis, quam à Cæſarianis Adminiſtris opprimi ferre non poterat, aſſerendę ſtudioſiſſimam; at illius conſtantia clariore longè gloria effulſiſſet, ſi augendorum nepotum, & Neapolitanę expeditionis abiectis curis, tolerata Hiſpanorum Adminiſtrorum inſolenti impudentia, pro Chriſtã gloria promouenda, ac Lateranenſi Oecumenico Concilio, vt extingueret hæreſes, moreſque Eccleſiaſticos ſanctitate perpoliret, celebrando, cœpta ſacra ſtudia, & magnifica conſilia, curaſque omnes ad pacem inter Hiſpanum, & Gallum conciliandam omni contentione, miſſis iam ea de cauſa Cardinalibus Legatis, contuliſſet.

Vit. Phil. II lib. 9

Philippi Regis moderatus animus.

Singulari demùm Diuini Numinis ope, ac prouidentia pacem illam inter Paulum Pontificem, Regemque Philippum ſancitam inſigni euentu conſtitit: etenim eadem die, qua pax confecta eſt, Ioannes Marinonius pietate illuſtris Sacerdos celebrato Miſſæ ſacroſancto ſacrificio, cùm ad populum concionem haberet Neapoli in Sapientiæ Monaſterio, veluti Diuino afflatus ſpiritu, inclamare cœpit, Alleluia, tùm in ea erupit verba, *Da pacem Domine in diebus noſtris*, poſtremò conſtantiſſimè, quaſi oculis ſuis rem, quæ procul agebatur, cominus inſpiceret, pacem inter Paulum IV. & Philippum II. initam aſſeruit.

Pax prophetico ſpiritu prædicta.

16 Confirmata ea pace decimo tertio Kalendas

Dux Guiſius donec pax confirmata eſt Pontificē tutatus.

das Octobris Franciſcus Dux Guiſius ipſo mane, cum exercitu in turmas diuiſo ex Vrbe diſceſſit, accepta à Pontifice diſcedendi venia, quem Paulus plurimis officijs eſt proſequutus, cum pro illo defendendo, hoſtique inferendo bello, donec pacem honeſtiſſimis conditionibus vidiſſet redintegratam, nullas periculorum tempeſtates defugiſſet, atque Henrico Galliarum Regi actis gratijs Franciſcum Ducem optimè de Romana Eccleſia meritum commendauit hiſce literis.

Paul. IV. libr. breu. anno 3. p. 283.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Henrico Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, &c. Quemadmodum Omnipotenti Deo placuit, cuius miſericordia nunquam Eccleſiæ ſuę defuit res huius ſanctę Sedis, quæ in eo diſcrimine verſabantur, quod Serenitati Tuæ ignotum non fuit, compoſitæ fuerunt, eaque tempeſtas, qua Beati Petri naulcula iactabatur, ipſius meritis, & interceſſione ſublata eſt. Sicut autem antea dilectus filius Nobilis Vir Franciſcus Dux Guiſiæ auxiliorum tuorum Præfectus, tùm vt iuſſa, & mandata tua exequeretur, tùm etiam pro egregia ſua, totiuſque familiæ perpetua in hanc ſanctam Sedem deuotione, erga nos ita ſe geſſerat, vt Serenitati tuæ, ipſique eo nomine non parum hæc Sedes debeat, itaque poſtquam rerum ſtatu ita flagitante de compoſitione actum eſt, tametſi ad Serenitatem Tuam properans quamprimum diſcedere, & iſthuc aduolare cupiebat, tamen ne deſeruiſſe nos videri poſſet, atque vt ęquioribus conditionibus compoſitio fieret, ſubſtitit noſtri cauſa, quamdiù opus fuit, qua in re quod meminerimus ſemper planè ab eo nobis ſatisfactum fuit omninò, cùm eum apud te locum is obtineat, vt commendatione noſtra non egeat, ſed tamen pro noſtra erga benemeritos de nobis homines voluntate facere non poſſumus, quin Serenitatem Tuam rogemus, vt noſtra quoque cauſa talem Virum aliquando habere velit chariorem; de nobis verò, chariſſime fili noſter ſic perſuaſum tibi habeas gratam tuorum in nos meritorùm memoriam à nobis perpetuò conſeruatum iri, maximaſque nos hoc nomine Deo gratias agere, quod ad conſulendum rebus tuis viciſſim, quæ nobis maximæ curæ ſunt, noſtrumque in te amorem declarandum aditum nobis patefactum iam eſſe ſperamus. *Datum Romæ apud S. Petrum &c. die XV. Septembris MDLVII. Anno II.*

17 Quo die matutina hora diſceſſit Guiſius, eiuſdem veſpere Prorex Romam peruenit, rectoq; itinere ad Vaticanum Pontificem adijt multis ſtipatus Proceribus, ad quē ſecunda noctis hora per Cardinalem Caraffam deductus eſt. Operiebatur illum Pontifex in Aula ſolitæ audientiæ, aſſidentibus aliquot Patribus, vt poſtquam ingreſſus Prorex ſuppliciter, ac demiſsè Pontificis pedes exoſculans, Regis Catholici primùm, deindè ſuo nomine de præteritis in bello erratis veniam petijt, ac Regem ipſum, ſeque pariter, vti filios, erga Sanctitatem Suam, Sedemque Apoſtolicam obſequentiſſimos obtulit. Audiuit benignè Pontifex deprecantem Proregem, paternoque affectu Apoſtolicam benedictionem, tùm ipſi, tùm Regi Philippo impertiuit: qua ſuſcepta ad ipſius ſe denuò pedes abiecit, acceptiſque haud dubijs reconciliatæ gratiæ argumentis, à cæteris quoque Cardinalibus, tunc præſentibus, complexu exceptus eſt. Subinde ad Pontificis pedum oſculum cuncti, qui cum Prorege venerant Viri

Paulus ad ſe venientem Ducē Albæ honorificè excepit.

Nobiles, admiſſi fuerunt, quos ſimul cunctos Cardinalis Caraffa in ſuarum ædium parte, magnifica, nitidaque vnà cum Prorege ipſo excepit cœna.

18 Altera die, vigeſima nempè Septembris Paulus vocatis in Curiam Cardinalibus, reque ad eos relata, pacis leges coram ipſis denuò recitari mandauit, vtque in ſequentem diem, quo die Beati Apoſtoli, & Euangeliſtæ Matthæi memoria recolebatur ab Eccleſia, ſolemnia ſacra pro gratiarum actionibus celebrarentur, decretum eſt; quibus & ipſe Dux Albæ interfuit poſtremus inter Diaconos Cardinales ſuperiori Ducis Palliani loco; completiſque Miſſarum ſolemnijs Pontifex Cardinales omnes, ipſumque Proregem è regione Cardinalis Decani accumbentem prandio adhibuit. Cùmque iam tempus reditus inſtaret, Neapolim ſequenti die, prout decreuerat, repetijt. Illud tamen prætereundum non eſt, quòd Prorex coniugi ſuę fœminæ lectiſſimæ, multumque dilectæ nuntiauit, ſibi inter milites, hoſtiumque cateruas penè ab incunabulis verſato, nunquam tanto pauore pio perfuſum, ita vt animo, & voce penè deficeret, quàm cùm ante Pontificis conſpectum ſe conſtituit. Scilicet ſplendor ille, & Maieſtas, quæ admirabili Dei diſpenſatione in Chriſti Vicario reſplendet, oculos, animoſque intuentium ita perſtringit, vt aliquid ſupra hominem in ipſo, & venerari, & metuere compellantur. Diſcedentem ab Vrbe Proregem nouo Pontifex cumulauit honore, nam Matthæum ab Aquauiua Apoſtolicum Prothonotarium de numero, vt vocant, Participantium ad Proregis vxorem legauit, qui Roſam auream, quę ex antiqua Sedis Apoſtolicæ conſuetudine, vt loquitur Innocentius III. Dominica quarta Quadrageſimæ à Pontifice conſecratur, illi deferret.

Acta Conſiſtorialia M.S. Car. Spad. to. 134. pag. 235.

Ser. de Roſ.

Teop. Raynau. in Roſ. Mediana c. 1. p. 411. 21.

19 Magno itaque omnium gaudio in hunc modum confecta pax eſt, quæ vincenti, quàm victo propiorem Pontificem reddidit, vtque decretæ iam concordiæ pactiones executioni darentur, ac præcipuè, vt hoſtiles omnes munitiones in Oppidis à Prorege occupatis ęquarentur ſolo; Pontifex ſubiecta epiſtola eorum Oppidorum incolas admonuerat, ac Hieronymum Broſſium ad omnia, quæ ad pacis conuentiones pertinebant, expedienda dimiſerat.

Pactiones pacis executioni mandātur.

Dilectis filijs vniuerſis, & ſingulis Prioribus, Antianis, Conſulibus, & Rectoribus quocumque nomine nuncupatis, ac Communitatibus Ciuitatum, necnon Vniuerſitatibus Terrarum, Oppidorum, Caſtrorum, Locorum noſtrorum Maritimæ, & Campaniæ Prouinciarum, ac Terræ noſtræ Pontis Corui ſalutem, &c.

Cùm ex conditionibus pacis, nuper inter nos, & Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Hiſpaniarum Regem Catholicum initæ, Ciuitates, Terræ, Oppida, Caſtra, & Loca per Dilectum filium Nobilem Virum Ferdinandum de Toledo Ducem Albæ Viceregem Neapolitanum, & Generalem ipſius Philippi Regis in Italia Capitaneum, & Locumtenentem hoc belli tempore occupata nobis relaxari, & tormenta hinc inde capta viciſſim reſtitui, munitioneſque, & fortificationes per ipſum Ferdinandum Ducem, ſeù eius mandato in Ciuitatibus, Terris, Oppidis, Caſtris, & Locis prædictis, dicto tempore ditui debeant modis, & formis in Capitulis deſuper confectis latè expreſſis, nos dilectum filium Hieronymum Broſſium Laicum Ciuitatis Caſtel-

Paul. IV. libr. breu. 3. p. 304.

ſanæ Diœceſis, (& infrà) cum plena, libera; & omnimoda facultate, &c. tormenta nobis erepta ab ipſo Ferdinando Duce, ſeù eius Miniſtris recuperandi, & ea, quæ noſtri milites Regijs militibus eripuerunt, eis reſtituendi, ac munitiones, & fortificationes prædictas, iuxta tenorem Capitulorum prædictorum diruendi, necnon milites Regios ex ciuitatibus, Terris, Oppidis, Caſtris, & Locis eiſdem deducendi, (& infrà) conſtituimus, & deputamus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XVI. Sept. MDLVIII. Anno III.*

Paci vniuerſali incumbit Pontifex.

20 Emanauit interea per omnes Europę Prouincias firmatæ pacis rumor, ingentique bonorum omnium gratulatione eſt exceptus; iamque ex hac ipſa concordia, Regum quoque vniuerſalem pacem conciliandam ſperabant, pro qua promouenda in eodem ipſo Conſiſtorio Paulus Legatos decreuerat, Antonium nempè Cardinalem Triuultium ad Henricum Galliarum Regem, & Carolum Cardinalem Caraffam ad Philippum. De indicendis quoque indulgentijs, ac ſupplicationibus ad Diuinum conciliandum Numen, pacemque, quam Mundus dare non poteſt, ab ipſo expoſcendam conſtitutum fuit. Vertente anno, cum Pontifex ab Emanuele Philiberto Sabaudiæ Duce gratulatorias accepiſſet epiſtolas, hac occaſione vſus, poſt relatas optimo Principi ſummas grates, cùm ſciret ipſum apud Philippum auctoritate, & gratia multum pollere, potiſſimùm ob nuper expugnatum fæliciter S. Quintini Oppidum, pacis perficiendę negotium eidem commendauit, eò maximè, quòd tum ipſe Dux Bruxellis cum Philippo moraretur, atque à Carolo Imperatore literas manu ſuaè receſſu Cœnobitico conſcriptas accepiſſet, quibus recentem, inſignemque victoriam gratulabatur, virtutem, & rerum magnitudinem laudabat, illumque ad finem bellis imponendum, ac honeſtam, ſtabilemque pacem conficiendam hortabatur, admonens, bella nonniſi cogente neceſſitate ſuſcipienda, fortiſſimè gerenda, ocyſſimè terminanda. Hęc itaque ad illum Paulus conſcripſit.

Tonſus l. 1. V. Em. Phi. lib. p. 347.

Dilecto filio Nobili Viro Emanueli Philiberto Duci Sabaudiæ.

21 Dilecte fili Nobilis Vir, &c. Perſpeximus ex literis tuis, quæ nobis gratæ admodum fuerunt, quanta lætitia affectus fueris ex pace, quæ inter Nos, & Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Regem Catholicum Deo fuit Auctore conſtituta, in qua quidem concilianda non dubitamus, quin Nobilitatis tuæ ſtudium inſigne fuerit, & eo officio functus ſis, quod tua, & Maiorum tuorum in ſanctam hanc Sedem, & perpetua deuotione, ac virtute dignum erat, idque pro eo ac debet, nobis gratum eſt, hortamur te in Domino, vt quemadmodum te facturum ſanè confidimus, Maiorum tuorum veſtigijs in Apoſtolica Sede colenda inſiſtere perſeueres, minimè dubitans, quin ea te ſemper, vt pium filium ſuum complexura ſit. Cùm autem id nos agere ſcias hoc tempore, vt pacem inter ipſos quoque Chriſtianos Principes componamus, adiuua dilecte fili hanc quoque, tàm ſanctam, & ſalutarem actionem, hoc tibi perſuadens, quantò ſtudioſiùs inſeruieris quieti totius populi Chriſtiani, tantò tibi in rebus tuis non humanum ſolùm, ſed Diuinum etiam auxilium affuturum. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XVIII. Decembris MDLVII. Anno III.*

Paul. IV. libr. breu. ſig. num. 2889. p. 85.

22 Cùm autem Ferdinandus Romanorum Rex impenſo ſemper ſtudio pacem inter Pontificem, & Philippum exquiſijſſet, Paulus, vt grati animi ſenſus erga ipſum declararet, datis literis de pace certiorem illum reddidit, ac quàm honorificè Neapolitanum Proregem ad ſe venientem admiſerit, teſtatus eſt. Iacobum inſuper Linterium, vt eadem ipſi ſignificaret, certum Nuntium miſit. Cùmque ex hac inita concordia gradum ad pacem inter Reges ſperaret, Antonium Auguſtinum Aliphanum tunc Epiſcopum, cuius laus in Iure Canonico ſumma eſt, demùm direxit, quem tùm ob ſpectatam probitatem, integritatem, ac fidem, tùm propter eximiam, præſtantemque doctrinam idoneum dicebat, qui Ferdinando oſtenderet, quàm Germanię rebus conſultum eſſet, ſi pax inter Reges firmaretur, armaque in Chriſtianorum perniciem tàm miſerè conuerſa, in Chriſtiani Imperij nominis hoſtes verterentur; incumbat proinde pro viribus Rex vnà cum Pontifice, vt quæ ſummis precibus expoſcebatur concordia, disiectis omninò difficultatibus impetraretur. Sollicitabat etiam Paulus reliquos Reges, ac Principes, vt omni ope pacis actionem promouerent, nihilq; ſibi charius decrexa iam ętate, ſenioque confecto ex vitę perendinatione commodi, aut conſolationis accedere affirmabat, quàm ſi optatam pacem ad finem vſque perducere contingeret.

Epiſtolis, & Nuntios pro pace procuranda tranſmittit.

23 Iam pro illa ardentiore ſtudio deprecanda Cardinalis Caraffa Bruxellas ad Philippum ſe contulerat, quas cùm applicuiſſet tertia decima die Decembris, Rex magna cum obſequij ſignificatione obuiam de Vrbis porta venienti progreditur, & digniorem obtulit locum. Legatum Roma abeuntem Pontifex diſertiſſima ad pacem admonitione, qua cum Rege collocuturus vteretur, inſtruxerat, Regemque ipſum Philippum grauiſſimis per epiſtolam adhortationibus ad concordiam vrgebat, quibus ſe ipſum, ſi per ætatem, aliaſque grauiſſimas, quibus diſtinebatur, curas liceret, ad Reges ipſos coram conueniendos paratum fatetur, quod & re ipſa, ſi expedire viſum eſſet, omni poſthabito reſpectu ſe facturum alibi ſpopondit, ſuoque nomine Cardinalis Caraffa iuſſus eſt coram proponere Paulum Niciam, vel ad aliam Ciuitatem acceſſurum conuentum pro pace ſimul, quemadmodum Paulus III. egerat, celebrandum.

Ext. apud Siloſ in hiſt. Cler. Reg. l. 9

Cardinalis Caraffa Bruxellis ad Philippum cum literis Papæ peruenit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo. Hiſpaniarum Regi Catholico.

24 Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Gratias agimus maximas Deo, cuius miſericordia factum eſt, vt impedimentis, quæ nobis antiqui hoſtis aſtutia obiecerat, ſublatis, ac remotis, aditus ad pia noſtra deſideria, & ſalutaria conſilia exequenda fuerit patefactus, magnam enim in ſpem venimus fore, vt qui pacem nobis, & Sanctæ Eccleſiæ Romanę largitus eſt, eandem, nobis agentibus, atque hortantibus inter Serenitatem Tuam, & Henricum Francorum Regem Chriſtianiſſimum cœleſti ſuo fauore reconciliet, & populum Chriſtianum à tam graui, & periculoſo bello liberet. Vtinam nobis liceret vtrumque veſtrum conuenire, & coram agere de re tàm neceſſaria, nihil libentiùs, atque alacriore animo faceremus, quàm vt ipſimet, tàm pia pro Chriſto legatione fungeremur. Sed quando id per ętatem noſtram, & Romanę Eccleſię, aliaſq; multas, & grauiſſimas curas minimè licet, habito

Paul. IV. lib. breu. 2. pag. 243.

Digitized by Google

bito Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio ſumma omnium voluntate Legatos de Latere noſtro elegimus ad ipſum quidem Francorum Regem Antonium tit. SS. Ioannis, & Pauli Presbyterum Cardinalem Triuultium, ad Serenitatem verò Tuam dilectum filium ſecundùm carnem Nepotem noſtrum Carolum SS. Viti, & Modeſti in Macello Martyrum Diaconum Cardinalem Caraffam, quos & eximiè diligimus, & propter ſpectatam ipſorum fidem, induſtriam, virtutem, atque prudentiam ad hoc fungendum noſtra vice munus maximè idoneos iudicauimus. Nunc te Chariſſime fili hortamur, & per viſcera miſericordię Chriſti Saluatoris noſtri rogamus, obteſtamurque, vt pro tua prudentia etiam, atque etiam cogites diligenterque conſideres quantas, & quàm graues calamitates, & detrimenta Reipublicæ Chriſtianæ bellum iſtud inteſtinum intulerit, quod inter Patres veſtros cœptum, & diutiſſimè geſtum, inter vos poſtea renouatum, vel continuatum eſt potiùs. Quid enim tantoperè tot deteſtandas hæreſes aluit, & tanta ſchiſmata corroborauit? Quid viribus noſtris attritis impiorum hoſtium potentiam auxit, & populum Chriſtianum in tantum iam diſcrimen adduxit, niſi belli huius inteſtini occaſio tàm diuturni, & tàm longè, latèque propagati? Quis porrò ſatis dignè deplorare poſſit tantam effuſionem ſanguinis Chriſtiani? Quid tot Ciuitatum direptiones, & excidia, tot ferro, flammaque vaſtatas regiones, tot denique Eccleſiarum, & ſacrarum Ædium ſpoliationes, ac ruinas? Quæ res impiorum, ac barbarorum Tyrannorum mentes commoueret, & ad pacis conſilia flecteret? Ea tuum Chriſtiani Principis, & Catholici Regis animum non mouebit? pro tot, & tantis Dei erga te beneficijs hanc illam gratiam referre recuſabis, vt ipſius populo parcas, & in impios potiùs hoſtes Religionis noſtrę arma conuertas, ex quibus glorioſas victorias, pulcherrimoſque triumphos ipſo fauente conſequi, & Imperij tui fines multò faciliùs poteris propagare, ea nunc tibi deponendorum armorum, & conciliandę pacis occaſio oblata eſt, rebus à te ſuperioribus diebus proſperè geſtis, ſi, vt debes, vſus fueris, omnes moderationem animi tui, ſapientiamque laudabunt, teque pulchriùs, & magnificentiùs victoria vſum fuiſſe, quàm viciſſe, prędicabunt, etenim magna ex parte Ducum illa, & militum tuorum fuit victoria; at verò hæc moderationis laus tibi cum nemine communis, ſed tua vnius propria fuerit. Non te latet quàm vario rerum euentu inter Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum Parentem tuum, & claræ memoriæ Franciſcum Francorum Regem bellum per tot annos geſtum fuerit, quoties acciderit, vt cùm alteruter eorum rem alicubi proſperè geſſiſſet, idem paulò poſt aliquod alia in parte incommodum, ac detrimentum acciperet, cùm tamen ad extremum pro tantis bellorum ſumptibus, pro tantis, & tam diuturna Regnorum ſuorum vexatione, tot, & tàm grauibus ſuis laboribus, ac periculis neuter ipſorum vllum ſatis dignum pręmium adeptus ſit, quæ res admonere vtrumque veſtrum debet, vt bellum tàm difficile, atque aſperum tàm veſtris populis, atque Vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicæ calamitoſum aliquando omittatis, pioque inter vos fœdere conciliemini, neque patiamini communes hoſtes veſtris diſ-

Propoſita ex bellis inter Chriſtianos mala.

ſenſionibus, veſtris diſcordijs diutiùs lętari, ſed hæc tecum pluribus verbis aget Legatus noſter, cui quidem omnibus de rebus, de quibus tecum noſtro nomine egerit, fidem æquè, ac nobis ipſis, vt habeas, rogamus. *Datum Romæ apud S. Petrum &c. die XVIII. Octobris MDLVII. anno III.*

25 Ad promouenda quoque illius pacis conſilia Pontifex Mariam Angliæ, & Hibernię Reginam hortatus eſt, vt quietem, ſalutemque totius populi Chriſtiani ſtudijs ſuis iuuaret, procuraretque apud Virum Philippum Hiſpaniarum Regem, pace enim compoſita Hæreticorum furorem compreſſum iri.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Mariæ Angliæ, & Hiberniæ Reginæ Illuſtri.

Chariſſima in Chriſto filia noſtra ſalutem, &c. Controuerſijs, quemadmodum Serenitas Tua ſemper optauit, compoſitis, nuper inter nos, & Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Hiſpaniarum, & Angliæ Regem fidei Defenſorem coniugem tuum, non parum te lætatam eſſe perſuaſum habemus, nouimus enim pietatem, nouimus erga ſanctam hanc Sedem reuerentiam, ac deuotionem tuam, nobis quidem hæc res eo maiorem affert voluptatem, quòd iam aditum nobis, Dei voluntate, patefactum fuiſſe ſperamus ad agendum de pace inter vos, & Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Francorum Regem Chriſtianiſſimum, quam quidem ad rem cùm pro noſtro Paſtorali officio incumbere ſtatuerimus, vtriuſque partis Regni, populoque Chriſtiano Vniuerſo conſulere cupientes, Legatos de Latere noſtro huius rei cauſa miſimus. Noſti Chariſſima filia quot, & quàm graues inteſtinum hoc bellum calamitates innoxijs populis importauerit antea, intelligiſque quantò grauiores impendeant, nec verò ignoras, quàm opportunæ, quamque optatæ ſint hæ diſſenſiones atque diſcordiæ, tùm impijs hoſtibus ad lacerandam Rempublicam Chriſtianam, tùm Hæreticis ad impugnandam fidem, & Religionem Catholicam, quorum vtri magis pernicioſi, & deteſtabiles ſint, non facilè iudicari poteſt. Memineris igitur præceptorum Domini, qui & pax ipſe noſtra fuit, & pacem bonæ voluntatis hominibus ab Angelis in ortu ipſius nuntiatam diſcipulis ſuis tantoperè commendauit, & tamquam hęreditatem reliquit. Adiuua pia, & ſalutaria noſtra conſilia, actioneſque dilecti filij noſtri de Latere Legati, ac ſecundùm carnem Nepotis Caroli Sanctorum Viti, & Modeſti in Macello Martyrum Diaconum Cardinalem Caraffam, quod cùm facies, honori, ac cultui Omnipotentis Dei, à quo ſalutem ipſa toties, & Regnum tàm mirabiliter accepiſti, & Regnorum tuorum quieti, ſalutique ſimul totius populi Chriſtiani inſeruies; ſed hac de re tecum aget pluribus verbis ipſe Legatus noſter, quem & Serenitati Tuę ſtudioſiſſimum nouimus, & teſtem ipſi habemus noſtræ paternę erga te charitatis, cui quidem, vt fidem habeas omnibus de rebus perindè, ac nobis ipſis eſſes habitura, Serenitatem Tuam rogamus. *Datum Romæ apud S. Petrum die XVIII. Octob. anno III. MDLVII.*

Ib. p. 269.

Scribit Mariæ Reginæ Angliæ, vt pacem cū Rege Gallo procuret.

26 Ad Gallicam quoque Legationem ſubeundam Antonius Cardinalis Triuultius, ſeriùs tamen, quàm Caraffa diſceſſit, quibuſdam nimirùm detentus negotijs, eò quòd paulò ante

acceſſiſſet ad Vrbem, cùm per aliquod temporis ſpatium poſt adeptam Cardinalitiam dignitatem Pontificis iuſſu Venetijs ſubſtitiſſet; è qua quidem Ciuitate diſcedenti Paulus Manutius inſignis Grammaticus præfationem inſcripſit ad Saluſtij Hiſtoriam, quam in Antonij, eiuſque familiæ laudes excuderat, de bene ab ipſo Venetijs adminiſtrata prouincia, oſtenſiſque virtutibus multa congeſſit. Antonium igitur, & ſuo, & Maiorum ſuorum nomine Henrico admodum charum pro concordia promouenda Paulus ſe conferre iuſſit in Gallias, eique proficiſcenti epiſtolam ad Regem addidit, qua pronam eius animi ad conſilia pacis voluntatem ſibi aliàs exhibitam in mentem reuocans, ad ea in exitum perducenda ſummoperè adhortatur.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Henrico Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

Ib. p. 258.

Ad pacem hortatur Paulus Henricũ.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Cùm officij noſtri ratio poſtulat, vt te, & Philippum Hiſpaniarum Regem Catholicum filios noſtros Chariſſimos ad pacem, & concordiam adhortemur, tùm etiam Dominus recenti ſuo in nos, & Sanctam Eccleſiam Romanam, cui nos, licèt indignos, præpoſuit, beneficio, à nobis apertè hoc requirit, hanc enim nimirùm ob cauſam nobis, & huic Eccleſiæ pacem reddidit, vt eam ipſi etiam inter vos duo firmiſſima Eccleſiæ ſuę præſidia conciliare poſſemus, quam quidem ad rem eò maiore ſtudio nobis incumbendum eſſe duximus, quod niſi ea perfecta, minimè poſſemus cæteras res, quas ad Dei honorem agere inſtituimus, ad optatum exitum adducere. Vtinam ea ætate eſſemus, vt ad vtrumque veſtrum nos conferre, & hac tàm piè ipſi pro Chriſto fungi Legatione poſſemus, iucundiſſimi nobis labores eſſent, quos hac in re pro Dei, & Domini noſtri honore, & commiſſarum nobis ouium ſalute ſuſciperemus. Sed quando nec virium infirmitas, nec alię grauiſſimæ occupationes nos ex hac ſtatione diſcedere patiuntur, communicato cum Venerabilibus Fratribus noſtris conſilio delegimus, ad vos huius rei agendæ cauſa eos de Latere noſtro Legatos, quos propter ſpectatam ipſorum fidem, induſtriam, prudentiam, publicæque vtilitatis ſtudium maximè idoneos iudicauimus. Hortamur igitur Serenitatem Tuam Chariſſime fili, rogamus, & per Diuinam Miſericordiam obteſtamur, vt memor pij, & Chriſtianiſſimo Rege digni reſponſi, quod aliàs nobis dediſti, cùm itidem, vt nunc te ad pacem hortari fuiſſemus, in eadem ſententia maneas, conſideranſque tecum attentiùs plurima detrimenta, grauiſſimaſque calamitates, quas hoc bellum inuecturum eſſet non Regnis modò veſtris, ſed cuncto populo Chriſtiano, vniuerſę Reipublicę Chriſtianę inteſtino hoc tàm diuturno bello feſſę, & grauiſſimè laboranti conſulatur, neuè committas, vt pia noſtra, & ſalutaria Chriſtiano populo conſilia, de quibus ex ipſo Legato noſtro audies abs te impedita fuiſſe videri poſſint, quod certè à Chriſtiani Regis officio, & pietate tua alienum eſſet, noſque tanto maiori dolore afficeret, quanto gloriam, & ſalutem tuam habemus chariorem, ſed hac de re noſtro nomine pluribus tecum aget dilectus filius noſter Antonius tit. SS. Ioannis, & Pauli Presbyter Cardinalis Triuultius vocatus, quem quidem de Latere noſtro ad te legauimus, non dubitantes, quin propter tuam perpetuam Sedis Apoſtolicę reuerentiam, & ſuo etiam, ac Maiorum nomine gratus is tibi, acceptuſque futurus ſit, præter egregias enim virtutes, quibus eum ornauit Deus, ex ea familia ortus eſt, qua multi clari, ac præſtantes Viri Maiores eius Francorum Regibus varijs iſtius Regni temporibus ſtrenuam, vtilemque in primis operam ſumma cum fide, & conſtantia nauauerunt, eum, vt ita audias, eandemque fidem habeas, ac ſi nos ipſos audires, Serenitatem Tuam Rogamus. *Datum Romæ apud S. Petrum die IV. Nouembris MDLVII. anno III.*

27 Verùm cùm Pontifex probè noſſet, ab illo præcipuè pacem expectandam, qui eſt Deus pacis, cùm iam appropinquaret celebritas, qua Chriſtus Ieſus, qui quemadmodum loquitur Apoſtolus, *Eſt pax noſtra, & facit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ ſoluens inimicitias in carne ſua*, de Virgine naſci dignatus eſt, pacem hominibus bonæ voluntatis annuntians, opportunum ratus eo potiſſimùm tempore ipſum deprecari, propoſitis ampliſſimis Indulgentijs Chriſti fideles, ad expianda peccata, & preces ardentiores fundendas inuitauit, præſcripta in hunc modum orationum formula, qua per ſacrum Aduentus tempus Natale Domini præuenirent.

Eph. 11.

Ad futuram rei memoriam.

Paul. IV. lib. breu. ſig. num. 2895. p. 10.

,, Superioribus diebus cùm nonnullos noſtros,
,, & Apoſtolicæ Sedis Legatos de Latere, ad
,, Chriſtianiſſimos in Chriſto filios noſtros Hen-
,, ricum Francorum Chriſtianiſſimum, & Phi-
,, lippum Hiſpanum Catholicum Reges pro pa-
,, ce inter eos, & reliquos Principes Chriſtia-
,, nos concilianda, & componenda mitteremus,
,, inſtaretque tempus Aduentus, ac dies Nata-
,, lis Redemptoris Noſtri, qua totus Orbis Ter-
,, rarum exultat, & qua, ſicut temporales Do-
,, mini munera clientibus ſuis dare conſueue-
,, runt, ita ipſum Redemptorem, ſi ad eum
,, corde contrito, & ſpiritu humiliato recurra-
,, mus, nobis hoc pretioſiſſimum pacis donum,
,, quo nullum melius, aut præclarius hoc ſęcu-
,, lo eſſe poteſt, conceſſurum eſſe confidebamus,
,, ex parte Omnipotentis Dei, per viſcera
,, miſericordiæ omnes, & ſingulos vtriuſque
,, ſexus Chriſtifideles in hac Alma Vrbe, eiuſ-
,, que diſtrictu exiſtentes hortati ſumus, & in
,, Domino monuimus, atque requiſiuimus, vt
,, inter cætera, à tunc proxima prima Domini-
,, ca Aduentus vſque ad diem Natalem huiuſ-
,, modi, Orationem Dominicam, & Saluta-
,, tionem Angelicam ſepties, ac Symbolum Apo-
,, ſtolorum ſemel quolibet die recitarent, & ad
,, eundem Dominum ac Deum noſtrum humili
,, corde conuerſi, conſcientiam ſuam diligen-
,, ti ſtudeant ſæpiùs examinatione diſcutere, &
,, Orationibus, ſeù alijs pijs operibus iuxtà eo-
,, rum conſcientiam, ſiuè Sacerdotum, quibus
,, peccata ſua confiterentur, ſalutare conſilium
,, vacarent, & ante diem Natiuitatis huiuſmo-
,, di, ſaltem ſemel peccata ſua confiterentur, &
,, Saluatori noſtro ſupplicarent, precibuſque
,, ad eius ſacratiſſimos pedes proſtrati poſce-
,, rent & rogarent, vt animos ipſorum Regum,
,, & Principum reconciliare, vniuerſo populo
,, Chriſtiano, eam, quam per Angelos ſuos ſa-
,, cratiſſima ipſius Natalis nocte Orbi nuntiari
,, voluit pacem, largiri velit, ipſa verò Nata-
,, lis, aut alia infra eius octauam per eos eligen-
,, da die, Sacratiſſimę Euchariſtię Communio-
,, nem

Indulgentias elargitur Oratoribus pro pace Principũ Chriſtianorum.

Digitized by Google

,, nem, piè, ac deuotè perciperent, ac quæ ,, ad Dei cultum pertinebant, toto animi affectu ,, exercerent. (Et infrà) Eis, verò, qui vt præfertur peccata ſua confeſſi fuiſſent, & Euchariſtiæ Communionem percepiſſent, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum, & eam, ,, quę Chriſtifidelibus Eccleſias Almæ Vrbis, & ,, extra eam ad id deputatas anno Iubilei viſitantibus conceſſa eſt, Indulgentiam largiti ſumus.

Licet autem peccatis populorum, id exigentibus, diſtulerit Deus preces exaudire, non eſt tamen paſſus benigniſſimus Dominus pium ſenem morti occumbere, donec conciliatam inter Principes optatam pacem videret.

Sur. in comment.

28 Dum Gallorum Rex Henricus grauiſſimo Implicitus bello ad repellendos externos hoſtes, qui victoria elatiores latè ferrum, flammaſque ad Nouiodunum vſque circumtulere, diſtinetur, Hæretici Caluinianam peſtem per Galliam ſpargebant, ac funeſta ingentium bellorum ciuilium, quæ poſtea vniuerſas Gallias cædibus, ferro, flammaque fœdarunt, ſemina ſerebant, quorum conuenticula ineunte Septembri Pariſijs patefacta refert Surius.

Henricus Rex Caluiniſtas pernicioſa dogmata ſpargentes deterret.

,, Vt eſt Hæreticorum in omnem occaſionem ,, mirabiliter intenta verſutia, dum bella feruent in Gallia, & Rex alijs negotijs diſtenditur, ipſi ſua agunt clàm conuenticula, & ,, ſpargunt in illo Chriſtianiſſimo Regno peſtilentiſſima Caluinianæ impietatis dogmata. ,, Die quinta Septembris ſummo mane in cuiuſdam priuati hominis ædibus, qui tunc procul aberat, Lutetiæ deprehenduntur permulti ,, Viri, ac fœminæ, qui illuc ad concionem ,, nouorum dogmatum conueniſſe dicebantur, ,, & ferè omnes in vincula conijciuntur, demptis ,, illis, qui nocturnis freti tenebris, fuga dilapſi erant.] Capti ſunt à forenſi ſatellitio centum viginti vtriuſque ſexus, in quos iudiciorum ſeueritas diſtricta fuit.

29 Suſceperat huius anni exordio Henricus Rex piam mentem, conſiliumque ſanctiſſimum, conſtituendi per vniuerſam Galliam ſacrę cenſuræ tribunalia aduersùs Hæreticos, atque ad nefaria Caluiniſmi germina erumpentia euellenda, quod cùm Regius Orator Pontifici expoſuiſſet, Paulus flagrantiſſimum tanti Principis in Catholica Religione aſſerenda ſtudium extulit, atque exercendæ iudiciariæ in impios Caluiniſtas ſeueritatis ſummum imperium, ac munus Cardinalibus, qui in Gallijs morabantur, ſubiecto diplomate demandauit.

Paul. IV. lib. bre. 3. p. 171.

Paulus Cardinalibus Gallis demandat prouinciam puniendi Hæreticos.

Dilecti filij noſtri ſalutem. Cùm ad hoc noſtra in primis aſpiret intentio, vt fides Catholica vbique floreat, & augeatur, ac omnis hęretica prauitas è mentibus perſonarum quarumlibet tollatur, noſtræ diligentiæ ſtudium libenter adhibemus, vt qui à caula Dominici gregis Diabolica fraude in dies ſeducuntur, ad eam, aſpirante Domino, reducamus, vel ſi in eorum damnato propoſito obſtinato animo perſeuerare contendant, taliter puniantur, quòd eorum pœna alijs tranſeat in exemplum. Sanè Chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus Francorum Rex Chriſtianiſſimus per ſuum apud nos Oratorem nobis nuper exponi fecit, quod ipſe pro zelo orthodoxæ fidei, & Chriſtianæ pietatis, cupit officium Inquiſitionis hæreticæ prauitatis in Regno Franciæ, & alijs Dominijs, & locis ſibi in temporalibus conſtitutis Apoſtolica auctoritate introduci, quare nobis humiliter ſupplicari fecit; vt aliquibus probis Viris Deum timentibus, & illius honorem zelantibus negotium inquiſitionis huiuſmodi in Regno, Dominijs, & locis prædictis auctoritate noſtra introducendi facultatem, & poteſtatem concedere, aliaſque in præmiſſis opportunè procedere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur huiuſmodi ſanctum, & pium Henrici Regis deſiderium plurimùm in Domino commendantes, & de inſigni Circumſpectionum veſtrarum pietate, & eximia prudentia, ac præclara in rebus agendis dexteritate plenè confidentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, vos coniunctim noſtros, & Apoſtolicæ Sedis in negotio Inquiſitionis huiuſmodi Commiſſarios, & hæreticæ prauitatis in eodem Regno, & Dominijs Inquiſitores dicta auctoritate tenore præſentium, conſtituimus, ac deputamus, ac vobis coniunctim quoſcumque Lutheranæ, ac cuiuſuis alterius damnatæ hæreſis Sectatores, ſeù ſortilegia hæreſim ſapientia committentes, illorumque ſequaces, fautores, & defenſores, ac eis auxilium, conſilium, vel fauorem directè, vel indirectè, publicè, vel occultè præſtantes, cuiuſcumque ſtatus, & gradus, ordinis, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, vnà cum locorum Ordinarijs in caſibus, in quibus de iure interuenire debent, ſeù poſſunt, ſi legitimè requiſiti interuenire voluerint, aliàs illis iuxtà canonicas ſanctiones inquirendi, & contra eos iuxtà depoſitiones procedendi, necnon præcedentibus legitimis iudicijs eos comprehendendi, ac capiendi, & capi, ac comprehenſos, & captos carceribus mancipari faciendi; necnon, ſi ſæpiùs iuris fuerit, torqueri, & rigoroſo examini ſubijci faciendi. & demùm præcedente diffinitiua ſententia deſuper ferenda, ſi innocentes fuerint abſoluendi, ſi verò culpabiles extiterint, iuxtà canonicas ſanctiones prædictas, prout qualitas exceſſuum exegerit, debitis pœnis puniendi, ac Procuratorem Fiſcalem, & Notarios publicos, aliosque in his neceſſarios Officiales, & Clericos Sęculares, ſeù Ordinum quorumcumque Regulares deputandi, necnon eis, vt onus eis iniunctum exequantur, & peragant, in virtute ſanctæ obedientiæ pręcipiendi, & mandandi, & ſi neceſſe fuerit aliquem Clericum etiam in Sacris, & Presbyteratus Ordinibus conſtitutum pro parte præmiſſa degradari, ad eius actualem degradationem per quemcumque Catholicum Antiſtitem, quem ad id duxeritis deputandum, niſi eius Diœceſanus apud ſuam Eccleſiam, vel in eius Diœceſi perſonaliter reſederit, & ad id requiſitus degradationem huiuſmodi per ſeipſum facere voluerit, & demùm Curiæ ſæculari traditionem, procedi, faciendi, necnon contradictores quoſcumque, & rebelles, ac vobis in præmiſſis non parentes, opportunis iuris remedijs compeſcendi, & in præmiſſis omnibus auxilium brachij ſæcularis inuocandi, & implorandi, ac ad veritatis lumen redire, & huiuſmodi hæreſes, & errores abiurare volentes, ſi aliàs relapſi non ſint, recepta priùs ab eis errorum, & hæreſum ſuarum abiuratione publicè, vel veſtro, ſeù veſtrorum ſubſtitutorum arbitrio priuatim, & ſecretè facienda, impoſito per eos iuramento, quod talia deinceps non committent, nec talia, aut eis ſimilia committentibus, ſeù illis adhærentibus auxilium, conſilium, vel fauorem per ſe, vel alium, ſeù alios pręſtabunt, aliaſque in forma Eccleſiæ conſueta ab eiſdem hęreſibus, & erroribus, ac quibuſuis ſententijs,

cen-

Digitized by Google

cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, & etiam temporalibus per eos præmiſſorum occaſione incurſis, iniuncta eis pro modo culpæ publica pœnitentia, vel ſi vobis coniunctim videbitur, ſecreta, & priuata pœnitentia ſalutari abſoluendi, & reconciliandi, abſolutionemque, & reconciliationem huiuſmodi cum ſolemnitatibus à iure requiſitis faciendi, ipſoſque ſic abſolutos, & reconciliatos ad gremium Eccleſiæ, & vnitatem fidelium reſtituendi, reponendi, ac ad noſtram, & dictæ Sedis gratiam, & benedictionem recipiendi, omniaque, & ſingula alia, quæ ad huiuſmodi hæreſes, & errores, & ſortilegia reprimendum, & radicitùs extirpandum iuxtà iuris ordinem neceſſaria fore cognoueritis, & quæ ad officium inquiſitionis huiuſmodi pertinent, faciendi, gerendi, ordinandi, exercendi, & exequendi, necnon ad præmiſſa omnia, & ſingula alios Epiſcopos, aut Eccleſiarum Prælatos, ſeù perſonas in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutas, in Theologia Magiſtros, aut in altero Iurium Doctores, vel Licentiatos, vel Baccalaureos in aliqua Vniuerſitate Studij generalis graduatos, & in trigeſimo ad minùs ſuæ ætatis anno conſtitutos, timoratæ conſcientiæ, & exemplaris vitæ exiſtentes, necnon honorem Dei, & Chriſtianæ Religionis zelantes vnà cum locorum Ordinarijs in caſibus, in quibus de iure interuenire debent, ſeù poſſunt, ſi legitimè requiſiti ibi interuenire voluerint, aliàs, vt præfertur, ſine ipſis, quoties opus eſt, cognoueritis, cum ſimili, aut limitata facultate, etiam quoad particularia, facultate per vos ſpecificanda aſſumendi, deputandi, & ſubdelegandi, eoſque ſimpliciter, vel pro parte ad libitum veſtrum etiam in negotijs, & cauſis per vos iam cœptis, reuocandi, & loco eorum alios, vt præfertur qualificatos ſubſtituendi, plenam, & omnimodam auctoritate, & tenore præſentium concedimus facultatem, & poteſtatem, vobis, & per vos pro tempore aſſumptis, & deputatis ſubdelegatis, & ſubſtitutis Inquiſitoribus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo, mandantes, vt officium Inquiſitionis huiuſmodi iuxta præſentium literarum continentiam, & tenorem quoad non expreſſa in alijs ſecundùm Iuris communis diſpoſitionem, fideliter, & debitè exercere ſtudeatis, & procuretis. Non obſtantibus fælicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. Prædeceſſoris noſtri, de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, ac quibuſuis alijs Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum XXV. Aprilis MDLVII. anno II.*

30 Non exercita eſt ſacræ fidei cenſura eo incenſo tuendæ Religionis ſtudio, & conſtantia ad naſcentem hæreſim præſecandam, qua olim Sanctus Ludouicus conſtituto Inquiſitionis Tribunali adultam Albigenſem hæreſim euulſerat, nec plures Epiſcopi veteribus illis Epiſcopis, qui celebratis tot Synodis ſanctiſſimas leges ad continendos in gremio Eccleſiæ populos ſanxerant, pares Religione, & fidei ardore extiterunt; ac licèt in nonnullos flammis ſæuitum fuerit, tamen Nobilibus parcitum eſt, diſſimulataque Ioannæ Reginæ Nauarræ nequitia, quæ ſenſim pietatis larua exuta Aquitaniæ partem Benearniam, & alias Prouincias finitimas infecerat, Iudices etiam breui remiſere ſeueritatis aculeos, cùm nonnulli ex ijs hæreſi corrupti forent, atque ex Senatu Pariſienſi non pauci peſte Caluiniſtica infecti fuere. Breui quoque in Henrico Rege maximus ille aſſerendæ Religionis ardor deflagrauit; cùm Heluetij, ac Palatinus Princeps, quorum ſubſidiariæ copiæ ſuppetias pro gerendo in Hiſpanos, & Anglos bello ferebant, qui Caluini Hæreſiarchæ ſummoperè frementis, quod ſuę nequitiæ Alumni flammis vſtularentur, crebris literis incitati, Henricum Regem importunè ſollicitarunt, ne in eius fidei, quam ipſi quoque profitebantur, aſſertores tàm immanibus pœnis animaduerteret. Nonnulli etiam Catholici mitioris ingenij mitiùs agendum cum Hæreticis opinati ſunt, cùm illi impendentia pericula non præuiderent, nec attenderent, quod iam experientia abundè monſtrauit, inſanientium correctionem à vinculis inchoandam, viriſque infrunitis, quod Spiritus Sanctus monet Eccleſiaſt. 31. torturam eſſe adhibendam.

Inquiſitio leuiter exercita Galliam perdit.

31 In Germania ex decreto Comitiorum Ratisbonenſium, quæ ſuperiori exeunte anno cœpta in præſentem extracta ſunt, pro tollendis grauiſſimis de Religione diſſidijs, quibus Imperium magis in dies lacerabatur, ex quo abiecta veritate, & coniunctione Romanæ Eccleſiæ ſpreta, quiſque tenebrio nouum lumen Euangelij ſibi affulſiſſe gloriari cœpit, indictum eſt colloquium Wormatiæ inter Catholicos, & Lutheranos Auguſtanæ Confeſſionis, quæ ſola Cæſareis edictis tolerabatur, præeſſe illi iuſſus eſt Ferdinandi Regis Romanorum nomine Iulius Pflugius Epiſcopus Naumbergenſis Theologicis hiſce certaminibus exercitus, cui Aſſeſſores, tùm Catholici, tùm Lutherani conſtituti, Theologi verò Catholici, qui cum pſeudotheologis aduerſarijs colloquuturi erant, duodeni delecti ſunt, inter quos florebant eruditione Michaël Epiſcopus Merſpurgenſis, Delphinus Suffraganeus Argentinenſis, Caniſius Societatis Ieſu, ac Staphylus; inter impios verò aſtu, & flagitio eminebant Melanchthon, Brentius, & Piſtorius.

Paul. libr. bre. in lit. ad Ferd. Reg. Rom. & in alijs ad Epiſ. Lubecen. & ad Reg. Hiſp. Fer. Imp. apud Golgaſt. tom. 3. Rouec. l. 4. Sur. in comment. Reſcius in comment. Euang. Sacchin. in Hiſt. Soc. Ieſu p. 3.

Diſſoluitur colloquium Vvormatienſe propter diſſeſſiones inter ipſos Hæreticos.

Huius colloquij fama cùm ad Paulum IV. Pontificem deueniſſet, ingrata maximè accidit, quòd non in huiuſmodi colloquijs, ſed in Concilijs Oecumenicis cauſa Religionis tractanda ſit, & experientia iam ſatis docuiſſet, plura colloquia à Carolo V. inſtituta ſucceſſus fœlices nunquam ſortita; nam licèt Hæretici conuicti fuerint erroris, tamen victas dare manus pertinaciſſimè detrectent, ne ab alijs Hæreticis lapidibus obruantur, tùm quia omni dolo, ac fraude Catholicos peruertere annitantur, digreſſique è colloquio, in quo victi fuerint, ſparſis libellis triumphaſſe de Catholicis mentiantur, vt hoc ipſo accidit tempore, cùm à Wormatienſi colloquio recedentes in Saxonia pro ſuis Tribunalibus apertè mentirentur, Caniſium Wormatiæ poſt primum cum Melanchthone congreſſum, cùm ad concionandum conferre ſe voluiſſet, obmutuiſſe illicò, & expiraſſe, tùm quia nulla alia cum Hæreticis concordia vera iniri poſſit, quàm ſi illi eiuratis ſuis erroribus ad Catholicæ Matris Eccleſiæ, à qua ſe ipſos diuiſere, ſinum reuertantur, nam cæteræ iniunctæ concordiæ leges, quas politici dare conſueuerunt, vt partes aduerſæ de ſuo iure aliquantulum decedant, in Religionis cauſa locum non habent, qua qui Chriſti totus non eſt, totus eſt Sathanæ, ſcilicet Eccleſia Dei non eſt cœtus ille Baal, qui claudicantes in duas partes admittat, vel doloſa illa Mater, quæ diuiſionis ſententiæ acquieſcat, nam, vt præclarè inquiebat Hilarius: *Imperfectum nobis eſt totum,*

Sac. p. 2. Hiſt. Soc. Ieſu.

Reg. 3. c. 18. & c. 3.

Lib. 2. de Trin.

ſi

Digitized by Google

ſi aliquid deſit à toto. At dum graui curarum æſtu angitur Pontifex, vt omiſſis colloquijs, controuerſiæ Concilio Oecumenico dirimendæ permittantur, relatum eſt mutuis diſſidijs Cœlum fuiſſe diſturbatum: cùm enim à colloquij Præſide, ac moderatore ſapientiſſimè poſtulatum eſſet, vt Zuingliani, Oſiandrini, Adiaphoriſtæ, ſiuè Indiſſerentes, & Synergiſtæ, aliæque huiuſmodi peſtes damnarentur, cùm ij Hęretici à Confeſſione Auguſtana ſint alieni, nec legibus Imperij tolerentur, nec cum illis colloquia à Ratisbonenſibus Comitijs indicta fuerint, mox Lutherani, eo poſtulato, quaſi fulmine perculſi, obſtupuere, atque inter ſe diſſidere cœperunt, & quidem quinque ex illis Scepſius, Strigelius, Stoſſelius iuniorum Ducum Saxoniæ Pſeudotheologi, ac Morlinus, & Sarcerius, vtpotè Auguſtanæ Confeſſioni addictiſſimi, ſcriptis ſuis huiuſmodi Hęreticos à ſe damnari profeſſi ſunt, atque Præſidi colloquij declarationem ſuam obtulerunt. At ſeptem alij Lutherani odio, & ira in hos inflammati, ipſos à ſuo cœtu eiecerunt, veluti anathemate defixos, vt qui omnium hæreſeon Auctores, ac ſequaces, in ſuo cœtu contineri vellent, ac proinde Confeſſionem Auguſtanam pro ſua libidine fingerent, & refingerent, cuius fraudis Melancthonem maximum fuiſſe Auctorem Surius deſcribit; contendere ergò illi Sacramentarios, & alios Hæreticos à ſe damnari non poſſe, antequam audiri eſſent, quæ Hæreticorum diſſidia cùm accepiſſet Pontifex, maxima leuatus cura, Ferdinandum Regem Romanorum ſollicitauit, vt Regiam auctoritatem ad cœtum illum Wormatienſem diſſoluendum, reuocandoſque in ſalutis tramitem Hæreticos adhiberet, ſublataque tanta tot peſtium, hæreſumque varietate Germaniam pacaret.

Hæretici inter ſe diſſident.

Sur. in com.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ferdinando Regi Romanorum, &c.

32 Vt miſericors Deus ſolet, quo tempore beneficia ipſius minus expectantur, benignitatis, & clementiæ ſuæ lumen oſtendere, nec modò ſpem noſtram præuenire, verùm etiam ſuperare, cùm maxima cura, & ſollicitudine afficeremur ex impiorum conſilijs, quos Wormatiam confluxiſſe audiebamus, ad turbandum vehementiùs Eccleſiæ Catholicæ ſtatum, ſuoſque pernicioſos errores latiùs diſſeminandos, nec facilè eorum furori vllo remedio occurrere poſſemus, ipſe miſericordiarum Pater, & Deus totius conſolationis animum noſtrum erexit, & huiuſmodi inter eos, vt audiuimus, diſſidia excitauit, vt non acriùs cum Catholicis, quàm inter ſe certare, & diſſidere, alij alia dogmata defendentes, cœperint, qua quidem tàm idonea occaſione allata, cùm in manu tua Chariſſime fili ſit, impia eorum conſilia diſſipare, nonne pro tua perpetua in Deum pietate, & Catholicæ Religionis ſtudio eniteris, vt ea peſte Germaniam liberes, præſertim cùm in eo non ſolùm Eccleſiæ paci, ſed Regnis tuis, & Romano Imperio conſulturus ſis, Noli per Deum immortalem tantæ apud homines gloriæ, noli tanti apud Deum meriti tempus amittere. Cupimus quidem Eccleſiæ quieti, & commiſſarum nobis animarum ſaluti conſulere, Verùm pro noſtro paterno in te amore cupimus ſimul Regnis tuis, cupimus laudi, cupimus ſaluti conſulere. Cupimus beneficia, quæ tot, & tanta à Deo accepiſti, non modò ſalua tibi, & firma permanere, verùm etiam tuis creſcentibus in Religionem, & Eccleſiam Catholicam meritis augeri ipſa quoque in dies, & multiplicari: eſt hoc pietatis tuæ, eſt prudentiæ, illum deteſtabilem impiorum cœtum iam inter ſe diuiſum penitùs diſſoluere, & vt ne quid Imperio, ne quid Religioni Catholicæ nocere poſſit, omni tua auctoritate, omnique ope, & conſilio cauere, & prouidere, quod vt facias Serenitatem Tuam, iterum atque iterum obteſtamur. Miſimus autem, dedita opera, ad te cum his literis dilectum filium Iacobum Linterium Notarium noſtrum hominem nobis vehementer probatum, cui de his, quæ Serenitati tuæ noſtro nomine exponet, fidem vt habeas, rogamus, miſſuri poſtea Nuntium Apoſtolicum, qui huius ſanctæ Sedis inſtituto apud Serenitatem tuam maneat. *Datum, &c. die XIV. Nouembris MDLVII. anno III.*

Paul. IV. libr. breu. ſig. num. 2289. p. 72.

Pauli epiſtola ad Ferdinandum gratulatoria de diſſoluto colloquio Vvormatienſi.

33 Vrbanum quoque Lubecenſem Epiſcopum, qui apud Ferdinandum gratia, & conſilio multum pollebat, hortatus eſt, vt enixè ſuaderet Regi, iſthæc in poſterum colloquia omninò deuitare, nimis quippè indignum, nimiſque iniuſtum cenſebat, eos ad libertatem diſceptationis admitti, quos perfidos ſignificat Spiritus Sanctus per Prophetam dicens: *Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt*. Quapropter, hac eorum diſſenſionis occaſione accepta, Wormatienſem conuentum omninò diſſiparet, neque lamentabilem Catholicæ fidei diſceptationem vlteriùs protrahi pateretur.

Scribit ad Epiſcopũ Lubecenſem.

Pſalm. 17.

Venerabili Fratri Vrbano Epiſcopo Lubecenſi.

Venerabilis Frater, &c. compoſitis inter nos controuerſijs, quas diſcordiarum ſator, atque Auctor, maleuolorum hominum opera vſus, inter nos, & Chariſſimum filium noſtrum Philippum Hiſpaniarum Regem Catholicum excitauerat, vehementer gaudebamus, ſperantes, ex hoc præclaro pacis initio conſequutura, Dei auxilio, nobis hortantibus, reliquarum quoque partium Chriſtianæ Reipublicæ pacem, & tranquillitatem: Verùm Diuinæ clementiæ abundantia factum eſt, ſicut audiuimus, vt qui nefario quodam furore accenſi bellum Chriſtiano populo multo pernicioſius moliebantur, quippè non corporum, ſed animarum exitio, & Catholicæ fidei euerſioni imminentes, impio Wormatiæ cœtu coacto, inter ſe, vt Deo placuit, diſſentire cœperint: qua ex re gaudium noſtrum duplicatum eſt, ſpeſque erecta, non prætermiſſurum hanc tàm idoneam occaſionem, Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ferdinandum Hungariæ, & Romanorum Regem Illuſtrem, tàm impijs, & pernicioſis eorum conſilijs occurrendi, cœtuſque nefarij penitùs diſſoluendi, quod quidem vt faciat, & vt in hac re, tùm Religioni, & fidei, tùm etiam ſacro Romano Imperio conſulat, dedita opera miſſo ad eum, cum his literis dilecto filio Linterio Notario noſtro homine, ac nobis admodum probato, diligenter hortamur, monemus, & obteſtamur. Eſt autem pietatis tuæ, qui ſacro iſto apud Regem miniſterio fungeris, eiuſque perſonæ, quam ſuſtines, Regium animum, quem optimum eſſe confidimus, tuis hortationibus, vt in hanc rem incumbat, quanto maximè potes ſtudio incitare, quod eùm facies, & magnam à Deo gratiam inibis, nec ſolùm Regis animæ, verùm etiam Regno, & gloriæ inſeruies, qua de re pluribus verbis tecum is, quem miſimus aget, cui Fraternitas tua fidem habebit. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XIV. Noueb. MDLVII. anno III.*

Ib. ſig. n. 2889. p. 66.

Digitized by Google

Sur. in Eiſ. 34 Succeſſum huius colloquij Wormatienſis
deſcribit Surius, vtque diſſolutum fuerit, quod
nollent ſeptem illi Lutherani ſtare Confeſſioni
Auguſtanæ, nec ab ea diſcrepantes Sacramenta-
rios damnare, tùm vt, diſſoluto eo conuentu,
Lutherani alij in alios ſtinxerint calamos, ac
mutuò in ſe declamarint, ex quorum conflictu
pateat, an ipſorum ſapientia deſurſum ſit, quæ,
Cap. 3. vt ſcribit Iacobus Apoſtolus: *Primùm quidem*
pudica eſt, deindè pacifica, modeſta, ſuadibilis, bo-
nis conſentiens, &c.

,, Hoc anno (inquit) colloquium indictum eſt
Colloquij Vvormatienſis progreſſus, ,, Wormatiæ inter Catholicos, & Lutheranos.
,, Accidit ibi quoddam longè fœdiſſimum,
,, quod operæ pretium ſit ad poſteritatis no-
,, titiam tranſmittere. Erant Euangelicarum
,, (ita Sathanicas vocant) partium duodecim
,, Theologi. Ab his Catholici Theologi petie-
,, runt, quandoquidem multijuges Sectæ ſub
,, Auguſtana Confeſſione ſe comprehendi vo-
,, lunt, quæ tamen etiam in maximis rebus inter
,, ſe diffideant, vt tandem declarare velint, quas
,, ipſi ſectas Auguſtanę Confeſſioni conſonas, vel
,, diſſentaneas ſtatuant. Nam decretum erat in-
,, ter eos ſolos colloquium habendum, qui eſ-
,, ſent, vel Religionis veteris, vel Auguſtanæ
,, Confeſſionis, excluſis reliquis ſectis omni-
,, bus. Ibi in diem vſque decimum ſextum
,, certatum eſt inter Euangelicos Theologos,
,, nec tamen res componi potuit, quod alij ex
,, ijs, ſectas quaſdam tanquam à Confeſſione
,, Auguſtana diſcrepantes excluderent, & dam-
,, narent; alij retinendas, eiſque parcendum
,, cenſerent. Ea contentio, & altercatio eo
,, vſque progreſſa eſt, vt ex duodecim quinque
,, reiecti ſint, nec eos deinceps Collegarum, &
,, Symmiſtarum loco habere voluerint reliqui
,, omnes. Itaque quinque illi excommunicati,
,, relicto colloquio, domum abierunt.

,, Erat expectatio magna alicuius inter Catho-
,, licos, & Euangelicos conciliandæ concordię:
,, ſed ea vſque adeò iniri non potuit, vt ipſi E-
,, uangelici in duas propemodum ęquales par-
,, tes turpiſſimè diſſecti, Catholicis non imme-
,, ritò dubitationem attulerint, vtra pars Con-
,, feſſionem Auguſtanam ſequatur.

,, Nec leuibus de rebus iſti Euangelici Theolo-
,, gi inter ſe rixabantur, ſed de præcipuis capi-
,, tibus, puta de libero arbitrio, de Iuſtificatio-
,, ne, de Operibus, de Sacramentis, præſertim
,, de Euchariſtia; & certè quinque illi Theolo-
,, gi excluſi literas ſigillis ſuis munitas, noſtris
,, Theologis tradidere, quibus teſtantur omni-
,, uarias hactenùs ſectas, & corruptelas irre-
,, pſiſſe, & earum Auctores Confeſſioni Augu-
,, ſtanæ ſe immiſcuiſſe, & ſub Auguſtanæ
,, Confeſſionis prætextu, tanquam eiuſmodi
,, hęreſes illi conſentaneę ſint, eas defendere vo-
,, luiſſe, &c. quando verò ipſi quinque eas à
,, Confeſſione Auguſtana excludere, & ſpecificè
,, condemnare voluerint, ſuos reliquos ſeptem
,, Collegas, & ſocios ex eorum conſortio ex-
,, truſos eſſe, &c. Itaque iſtis ita inter ſe diſtra-
,, ctis, & quod à ſeptem reliquis, qui Worma-
,, tiæ remanſerant, nunquam impetrari potuit,
,, vt multiplices ſectas à Confeſſione Auguſtana
,, ſeparatim, ſpecificè ſepararent, atque dam-
,, narent, ne fruſtra cum Euangelicis colloquij
,, labor omnis inſumeretur, neceſſariò hac vi-
,, ce colloquium intermitti, & ſuſpendi opor-
,, tuit.

,, Prodierunt poſtea ſcripta acerbiſſima, præ-
,, ſertim Nicolai Amſdorffij, & Nicolai Galli,
,, quibus mirabiliter lacerant illos ſeptem, qui
,, alios quinque reiecerunt. Inter alia ſic habet
,, Amſdorffius in libello cui titulum fecit, [Pu-
,, blica confeſſio puræ doctrinæ Euangelij, &
,, confutatio præſentium Suermerorum,] Bren-
,, tius, inquit, & Adiaphoriſtæ, Philippum
,, Melancthonem, & Socios intellige. Iam in
,, colloquio Wormatienſi Zuinglium, & Oſian-
,, drum ob linguarum, & artium inſignem pe-
,, ritiam condemnare noluerunt, noſtros au-
,, tem, qui in colloquium illud conſentire no-
,, luerunt, niſi illi damnarentur, ſcommatibus,
,, & contumelijs laceratos è colloquio excluſe-
,, runt, & abire compulerunt. Nos Zuinglia-
,, nam, & Oſiandrinam hæreſes tranquilla con-
,, ſcientia amplecti non poſſumus. Et quamuis
,, Theologi, qui in Wormatienſi colloquio poſt
,, noſtrorum diſceſſum permanſere, editis ſcri-
,, ptis teſtati ſint, ſe nolle ab Auguſtana Con-
,, feſſione diſcedere; tamen ipſam diuerſam pla-
,, nè faciunt. Cùm enim Zuinglianos, & Oſi-
,, andrinos execrari nolint, non poſſunt Augu-
,, ſtanæ Confeſſioni adhærere, &c. Poſtea no-
,, minatim ſex damnat ſectas, ac diris deuouet,
,, quæ tamen ferè omnes ad Auguſtanam Con-
,, feſſionem ſe referunt.

,, Nicolaus Gallus Præco Ratisbonenſis in **Variæ Hæreticorum concinnationes.**
,, ſuis theſibus, & hypotypoſibus, inter cætera
,, diſertis verbis ita ſcribit: Non ſunt leues in-
,, ter nos Euangelicos concertationes, nec de
,, rebus leuibus, ſed de ſublimibus doctrinæ
,, Chriſtianæ articulis, de Lege, & Euangelio,
,, de Iuſtificatione, & bonis Operibus, de Sa-
,, cramentis, & vſu cæremoniarum, nec vlla
,, ratione componi, & tranſigi poſſunt, &c.
,, Sic nimirùm iſti ſcribunt, & verum eos hac
,, in re ſcribere, cùm alia multa, tùm præſentis
,, anni colloquium declarat. Quare verò per-
,, mittit Deus iſtorum pudendos errores, & pri-
,, uatas, atque ab animi cœca arrogantia pro-
,, fectas opiniones, in eiuſmodi fœda abire diſ-
,, ſidia, & implacabiles animi diſſenſiones, ac
,, acerbitates, niſi vt vel manibus, ac pedibus
,, tandem palpare poſſimus, ab illis hominibus
,, non verbi Dei veritatem, quæ ſemper vna eſt,
,, & vbique ſui ſimilis, ſed ſub prætextu verbi
,, Dei, mendacium, quod varium ſemper eſt,
,, & inconſtans, & multiplex, vt ſubinde in
,, alias, atque alias formas transferatur, miſe-
,, ris mortalibus obtrudi, & tàm multos horren-
,, dos errores in Orbem noſtrum inuehi. Qui
,, iſthæc non videt, planè cœcus eſt, & excors,
,, cui non dolet tot animarum, quæ his errori-
,, bus implicantur, ſempiterna apud Inferos
,, damnatio, is dignus non eſt, qui Chriſtianus
,, vocetur.

35 Queſtus eſt publico edicto Ferdinandus
Cæſar de tantis Lutheranorum nouas in dies fin-
gentium hæreſes, & quietem Imperij nouis emen-
titis Religionibus perturbantium diſcordijs, & **Philippus Hiſpaniarum Rex Ferdinando ſuadet ne admittat vlterius Colloquia.**
colloquium Wormatienſe diſſolui iuſſit, cùm
potiùs veritatis dogmatum, controuerſiarumque
illuſtratio à Concilio Oecumenico, quod nec
falli, nec fallere poſſit, petenda ſit. Adductus
eſt ad id à Philippo Hiſpaniarum, Angliæ, &
vtriuſque Siciliæ Rege, qui, miſſo ad eum eru-
ditione, ac prudentia ſpectatiſſimo Theologo,
edocuit, è colloquio eiuſmodi nullam vtilitatem
poſſe decerpi, aduersùs enim Sanctorum Patrum
in-

Digitized by Google

inſtituta peſſimo exemplo illud pertentari, Sediſque Apoſtolicæ auctoritatem, qnam omni contentione deberet aſſerere, contemni, cuius monita amantiſſima ad Patruum plurimum valnere, proptereaque proximo ineunte anno Regi Philippo, de flagrantiſſimo illius in tuenda Religione ſtudio gratiæ à Paulo actæ fuere ſubiectis literis.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

Paul. IV. libr. breu. diuerſ. 2903. p. 42.

Chariſſime fili noſter. Peruenit ad aures noſtras quanta abs te cura, & diligentia nuper adhibita fuerit, Nuntijs dedita opera huius rei cauſa miſſis, vt cœtus quidam, qui nouo, ac peſſimo exemplo contra Sanctiſſimorum Patrum inſtituta, contempta huius Sedis auctoritate, ad diſceptandum de grauiſſimis fidei, & Religionis articulis temerè, & inconſultè, imò nefariè admodum, Wormatiæ haberi cæperat, & meritò nefarius diſſolueretur, cùm non periculoſum ſolùm, ſed indignum Serenitati Tuæ videretur, de tantis rebus ad Chriſtianum populum pertinentibus, de quibus in Vniuerſalibus Epiſcoporum Concilijs ſumma cum diligentia ſtatuendum eſt, in priuato paucorum, & eorum Laicorum congreſſu, & colloquio cum Hæreticis diſceptare, quod factum tuum tanta cor noſtrum lætitia, & gaudio repleuit, vt elatis in Cœlum manibus, manantibus lachrymis, Omnipotenti Deo gratias continuò egerimus, qui eam tibi mentem dedit, qui tantum Diuini ſui nominis amorem, tantum ſanctæ fidei, & Religionis ſuæ ſtudium tribuit. Non poſſumus, Chariſſime fili, verbis conſequi, quanta laude tàm præclarum factum nobis dignum viſum fuerit; nec verò mirandum eſt, dum tot, & tanta Deum in te ornamenta, & munera contuliſſe, hodieque conferre videamus; non enim minorem tùm Religionis curam habes, quàm alij Principes habent rerum ſuarum, neque es minus de Catholicæ fidei integritate ſollicitus, quàm alij Reges de ſuorum incolumitate Regnorum: quippe ne in maximis quidem bellicis curis, curam Sacrorum abijcis, ac iure meritò in tàm alto, atque conuenienti loco te clementia Diuina conſtituit, quandoquidem in te non ſolùm Regium, ſed etiam Sacerdotalem animum eſſe declaras, iſtud eſt Regem eſſe, iſta ſunt facta Catholici Regis, iſta ſunt fidei defenſore digniſſima. Hæc tu cognomina ſi non hæreditario iure accepiſſes, iſtis factis tuis meritus fuiſſes: quam ob rem benedicimus iterum, & ſæpiùs Dominum, qui tàm turbulentis Eccleſiæ ſuæ temporibus, piorum conſiliorum noſtrorum tantum Regem nobis Adiutorem dare dignatus eſt, cuius auxilio ea, quæ ad Diuini ipſius nominis laudem, gloriamque molimur, perficere poſſumus. Intelligere poteris ex alijs noſtris literis, quantoperè non putauimus, ad noſtrum ergà te amorem poſſe quidquam accedere, tantoque iam acceſſu, vt eum augeri potuiſſe miremur: proſpexeramus modo ex illis literis tuis tuam erga nos pietatem, agnoueramus inſignem huius ſanctæ Sedis obſeruantiam, accendens animum noſtrum incredibili quadam tui charitate. Perſpeximus nunc Religionis curam, perſpeximus in impediendis Hæreticorum conſilijs vigilantiam, perſpeximus in alijs Principibus officij ſui admonendis veri Regis officium, putas te ei, qui te genuit, Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Romanorum Imperatori chariorem iam te eſſe, quàm ſis nobis iſtis moribus, iſtis operibus tuis, nos verò minimè illi concedimus, vt te ardentiùs diligat, neque vt maiori illi ſit ſolatio, quàm nobis, aut maiori te in gradu honoris collocatum accedere cupiat, quamuis tot, & tantis Regnis tibi ceſſerit, quàm nos te conſtituere cupiamus. Efficit ille te maximum in terris; Regem; nos conamur, & omni ſtudio id agimus, ac molimur, vt hæc temporalia tibi ſtabiliamus, & poſt fælicem, & diuturnam eorum adminiſtrationem, Chriſtianorum Republica tua ope, atque auxilio conſtituta, viam ad cœleſtia Regna muniamus. Cùm enim te ad deponenda arma, cùm ad pacem, cùm ad concordiam hortamur, cùm vt Chriſtiani populi quieti conſulas, excitamus, fungimur hoc quidem officio Dominici gregis cauſa, quem fidei, & iuri noſtro Deus commiſit. Sed non minùs tuam, Chariſſime fili, gloriam, nec eam temporalem, ſed perpetuam vitam, æternamque ſperamus: itaque incredibili quadam huius rei cupiditate incitati, hortamur te, & rogamus, vt iſti tuo Catholicæ fidei ſtudio maximè pacis amorem conſentaneum eſſe, pro tua prudentia intelligas. Neque enim dubium eſt, quin hæreſes iſtæ, & ſchiſmata inteſtinis Principum diſcordijs, & bellis corroborata, atque aucta ſint, ita ſedatis bellis, ipſarum quoque ſedandarum hæreſum ratio futura ſit, tantæ potiundæ gloriæ, tantamque de vniuerſo nomine Chriſtiano benemerendi occaſionem ne prætermittas, ſed paternis noſtris conſilijs acquieſcas, & Apoſtolicis precibus cedas; quod ſi feceris, quemadmodum quidem virtute, prudentia, pietate tua Serenitatem tuam facturam eſſe confidimus, ſicut hoſtium Eccleſiæ domeſticorum, & externorum gaudium in dolorem conuertes, ita Sanctæ ipſius Matris tuæ luctum in lætitiam commutabis, nec militantem modò, ſed illam etiam in Cœlis triumphantem, cunctoſque Angelorum choros incredibili gaudio afficies. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die VII. Ianuarij MDLVIII. Pontificatus noſtri Anno III.*

Nullum poſthac in Germania ſolemne habitum eſt de Religione colloquium, ſed Ferdinandus controuerſias Concilio Tridentino reſeruandas cenſuit: cum verò eſſet mitioris ingenij, in alios Hæreticos, qui à Confeſſione Auguſtana erant alieni, non animaduertit, ſenſimque virus excreſcens Imperij Ciuitates adeò infecit, vt Ferdinandi Succeſſores, qui præ ipſo potentia, & operibus minùs pollebant, coacti illis permitterent, vt quam vellent, Religionem ſectarentur; atque ità præclara illa Regio nauis in morem, dum inundantibus aquis non illicò exhauritur, miſerè penè ſubmergitur: nam pertinax, & inſidioſa Hæreticorum contentio, ſi Imperiali poteſtate fortiter frœnata fuiſſet, illicò conquieuiſſet, dum blandè mulcetur, crudelius ſæuijt.

Benignitas erga Hæreticos multorum cauſa malorum.

36 Difficilis hoc tempore annona plura Europæ oppreſſerat loca, Vrbſque ipſa proximo afflicta bello vehementiſſimè laborabat, quam Ciuitatis penuriam Pontifex, (vt ſcribit Panuinus) „ [Magnæ pietatis exemplo leuauit; triticum „ enim octonis aureis pro rubio emptum, qui„ nis plebi vendidit; qua liberalitate quinqua„ ginta millia aureorum abſumpſit.] Ac per idipſum tempus cum Belgium, & quædam Germaniæ pars, ac Treuirenſis potiſſimùm ditio pateretur, non famem panis tantùm, ſed famem

Paulus Pontifex liberaliter conſulit Annonæ.

Io: Archiepiſcopus Treuirenſis conſulit ſuæ Prouinciæ.

Mat. 24. tom. 2. l. 21. ann. 1557.

quoque audiendi verbi diuini vtrique incommodo pro ſuo munere nauiter occurrit Ioannes huius nominis VI. Archiepiſcopus, & Elector Treuirenſis; fidelis reuera ſeruus, & prudens, quem conſtituerat Dominus ſuper familiam ſuam, vt daret illis cibum in tempore; de quo hęc habent Treuerenſes Annales. [Cùm anni ſteriles incidiſſent, atque intemperie tempeſtatis, aut pluuię inopia, aut aquarum eruptione, difficilis eſſet annonę prouentus, atque adeò infinita hominum multitudo, propter famis atrocitatem, de vita periclitaretur, tantam calamitatem miſertus Ioannes, rei frumentarię iacturam facere maluit, quàm incredibilem miſeriam vulgi ſuſtinere. Itaque innumerabiles frumenti modios per ſuam Prouinciam diſtraxit, lautioribus quidem tolerabili pretio, tenuioribus viliſſimo, miſerrimis ſine vllo. Ac nomina deinde priùs appellari noluit, quàm anni fertiliores penuriam abundantia compenſaſſent. Sed qui ad corporum tuendorum cauſam tàm benignè Paſtor acceſſit, hunc ne animorum ſimul procurandæ, paſcendæque ſaluti defuiſſe putares, per Oppida, vicoſque ſacræ doctrinæ Magiſtros dimiſit, qui cæremonias, ritusque Catholicos, & Hæreticorum fraudes, & improborum Sacerdotum mores paulatim obſoleſcentes, concionum ſtudijs reuocarent, & ne hæreſis venenum, atque pernicies latiùs ſerperent, omni ratione proſpicerent. Quo in negotio non minùs vitæ integritate, quàm adiumento doctrinæ præclaram ipſi, totique adeò Diœceſi nauauit operam Gregorius Vitneburgius ex Eckij diſciplina, tùm Monaſterij Meiafeldiæ Canonicus,] qui poſtea anno exeunte à Paulo Pontifice Azotenſis Epiſcopus, ipſo deprecante Archiepiſcopo, renuntiatus eſt.

Paulus euocat ad ſe Pręſules magni nominis pro Concilio diſponendo.

37 Præterea dum colloquio Wormatienſi diſſipando incumberet Pontifex, de Oecumenico Concilio, quod ab ipſo Pontificatus initio inſtaurandum decreuerat, congregando agitabat, vt hoſtes è Chriſtiano Imperio euelleret, in eaque defixus cura, priùs euocandos ad ſe cenſuit ex omnibus Nationibus Viros doctrina, & pietate florentiſſimos, cum quibus de agendis in Concilio, deque moribus ad puritatem reuocandis conferret; inter quos è Polonia Staniſlaum Hoſium Epiſcopum Warmienſem ſubiectis literis accerſiuit.

☞ Paulus IV. lib. br. 3. p. 269.

Venerabili Fratri Staniſlao Epiſcopo Warmienſi.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Ad hoc grauiſſimum Sacerdotij munus, ſine vllis meritis noſtris à Domino vocati, propoſitum hoc nobis iam inde ab initio habuimus, vt ægræ, & grauiter laboranti ipſius Eccleſiæ idonea, ac maximè neceſſaria remedia adhiberemus, quamobrem, & filiorum Eccleſię mores corrigere, atque omnia, quę prauis iam pridem exemplis in conſuetudinem adducta fuerunt, tollere, & hęreſes tàm longè, latèque diſſeminatas extirpare, & harum rerum cauſa Concilium celebrare, Deo iuuante, ſtatuimus, quę quidem conſilia noſtra exequendi cùm iam maturum tempus ſit, ſublatis belli impedimentis, quę nobis antiquus hoſtis obiecerat, optimum eſſe duximus, priuſquá Synodum congregemus, aliquot Venerabilium Fratrum noſtrorum accerſere, quorum & conſilium, & operam ad eadem exequenda in primis vtilia nobis fore arbitramur. Inter cæteros autem, cùm Fraternitas Tua nobis in mentem venerit, ac de te meritò ſentiamus, vt præſentiam tuam maximo ad has res vſui nobis fore confidamus, & ſimul etiam decere intelligamus, aliquem ex iſto Regno Epiſcopum in conſilium tantarum rerum adhiberi, hortamur in Domino Fraternitatem Tuam, & quamuis neceſſe non eſſe putamus, tamen in virtute ſanctæ obedientiæ pręcipiendo, mandamus, vt poſtquam has literas noſtras acceperis, compoſitis Eccleſiæ tuæ rebus, & ijs, quæ ad iter neceſſaria ſunt, comparatis, ad Chariſſimum in Chriſto filium noſtrū Sigiſmundum Auguſtum Poloniæ Regem te conferas, & literis, quas ad ipſum ſcribimus, quas ipſas, & earum exemplum, cum his acceptis, & redditis noſtro nomine, ea quæ de conſilijs noſtris, tuæque ad nos profectionis cauſa ſcripſimus, atque hoc officio vbi functus fueris, ipſo ſalutato, iter ad nos quamprimùm ingrediaris. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XXII. Octobris MDLVII.*

38 Cùm verò de Concilio tàm ſtudioſè meditaretur Paulus, non intermittebat interea cuncta illa diſponere, quæ ad morum reformationem, reſtituendamque diſciplinam conducere arbitrabatur; cùmque iam tres Cardinales vnà cum Datario diſtributioni beneficiorum præfeciſſet, nempè Scottum, Rebibam, & Reomanum, vt omnia purè, ac ſanctè tractarentur, duodecimam illam Conſtitutionem edidit, quæ incipit *Inter cætera*, contra eos, qui pro beneficijs impetrandis, ſeipſos pro alijs ſupponerent, vel annuas penſiones offerrent; aut beneficia pro alijs obtinerent, vt alijs poſtmodum cum penſione dimitterent. Nullusque ferè, vt ipſe ad eundem Epiſcopum Warmienſem, denuò aduentum eius præoptans, conſcripſit, præteribat dies, quo ad corrigendos mores, & reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam aliquid non decerneret. Sigiſmundum interim Poloniæ Regem, de eodem Warmienſi Romam excito certiorem fecit; cùmque hęreſis illo in Regno latè ſerperet adeò, vt licèt Poloniæ Rex in Comitijs Ordinum ſuperioribus vetuiſſet, ne quid in Eucharistico vſu nouaretur, tamen Hæretici adeò Polonos ſuis erroribus faſcinarunt, vt in quatuor inſignibus Vrbibus eodem die vſum Calicis induxerint, vt eodem Calice alios fędiſſimos errores propinarent, de quo Paulus apud Sigiſmundum queſtus, eum monuit, euerſa Religionis baſe Regnum ruiturum, comprimeret itaque inſolentiam Hæreticorum, Eccleſiaſtica, & Regia decreta contemnentium, ac nimia facilitate, ac lenitate abutentium, inſiſteret Parentis veſtigijs, imminentiumque malorum, modo cùm poſſet, principijs mederetur.

Bullar. cap. 1.

Paulus IV. lib. b. ſig. num. 2889. pag. 81.

Calicis vſus in Polonia inualeſcebat, Paulus ob hoc Regem reprehendit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Auguſto Regi Poloniæ Illuſtri

Paulus IV. l. ar. 3. p. 264.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, &c. Sedatis Dei Omnipotentis beneficio eis tumultibus, quos antiquus hoſtis ad impedienda pia noſtra conſilia excitauerat, controuerſijſque inter nos, atque Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Hiſpaniarum Regem Catholicum, ità compoſitis, cùm nos pietatem eius, ac reuerentiam erga ſanctam hanc Sedem perſpexerimus, & ipſe paternum erga ſe amorem noſtrum agnoſceret, curam, & cogitationem noſtram liberiore iam animo contulimus ad exequenda ea, quæ ab ipſo Pontificatus Noſtri initio ad Dei honorem, & Sanctæ ipſius Eccleſiæ vti-

Digitized by Google

vtilitatem agere conſtituimus, itaque euocauimus ad nos Venerabilem Fratrem Staniſlaum Warmienſem eam ob cauſam, quam Serenitas Tua ex ipſo cognoſcet, ſed cætera per illum de hoc ipſo agere cum Serenitate Tua voluimus. Allatum eſt nuper ad nos, quod non ſine magno dolore animi audiuimus, proximo anno Dominica quarta Quadrageſimæ in his quatuor Regni tui Oppidis Dantiſco, Torunio, Elbinga, & Mariæburgo, illius diei lætitiam ſpiritualem in luctum Eccleſiæ conuerſam fuiſſe, temeritatem enim illorum populorum eo progreſſam eſſe, vt veriti non fuerint vno, eodemque die, tanquam ex compoſito, contra conſuetudinem Eccleſiæ Catholicæ, ſub duplici ſpecie Sacram Communionem ſumere. Audiuimus etiam, ipſum quoque, quod pro noſtro Diuini cultus zelo moleſtiſſimè tulimus, Sacroſancta Altaris myſteria ibidem contra eiuſdem Eccleſiæ inſtitutum peruulgari, & patrio ſermone celebrari cœpiſſe, quæ res non nobis ſolùm, ſed etiam Serenitati Tuæ eò magis animaduertendę ſunt, quòd contra tuum ipſius Edictum in conuentu proximo, cùm adeſſet Venerabilis Frater Aloyſius Epiſcopus Veronenſis noſter, & Sedis Apoſtolicæ Nuntius promulgatum, hæc facere auſi ſunt, itaque non Sedi Apoſtolicæ ſolùm, ſed tibi quoque hanc tàm grauem iniuriam fecerunt, quamobrem hortamur te, chariſſime fili, monemus, & rogamus, vt cùm pro tua prudentia intelligas, hoc audax facinus ſpectare ad perturbandam prorsùs, & euertendam in Regno tuo Religionem Catholicam, & Sanctæ Matris Eccleſiæ ritus ſanctiſſimos abrogandos, eiuſque auctoritatem delendam, obuiam eas tanto malo, antequam vehementiùs corroboretur, ac tàm graue ſcandalum ex Ciuitatibus illis, & locis omnibus, in quibus eadem acta ſint, ita tollendum cures, vt legem à te proximè latam de nulla re in Religionis cultu nouanda ſeruari, tibi placere appareat, neque impunè te a quoquam eam negligi, violarique paſſurum, cùm ad Dei honorem, & animarum ſalutem pertinet, temeritati populorum obuiam iri, atque hæreſes reprimi tùm etiam, vt aliàs nos Serenitatem Tuam per literas monuiſſe meminimus, ad Regni tui, nobis crede, quietem, pacem, ac firmitatem, nos Serenitatem Tuam monemus, vt Chariſſimum filium noſtrum, vt eum, quem in tuenda Religione Catholica claræ memoriæ Parentis tui optimi, prudentiſſimi, & maximè Catholici Regis veſtigijs inſiſtere optamus, cuiuſque ſaluti animę ſimul, & Regni incolumitati conſultum cupimus. Vide, ne qui malo etiamnum mederi poſſis, ſi modò velis, vſque eò illud augeri prauis quorumdam conſilijs ſinas, vt cùm illi poſtea mederi volueris, non poſſis, ſeròque te pœniteat monitis, & conſilijs noſtris paternis minimè paruiſſe. Nos de Serenitate Tua benè ſperare volumus, & ſicut ea, quæ acta ſunt, te inſciente acta eſſe credimus, ita confidimus, aptum illis abs te remedium adhibitum iri, quod vt facias, etiam, atque etiam à Serenitate Tua petimus, & vehementer rogamus. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XXII. Octobris MDLVII. anno III.*

Sigiſmundus Rex Poloniæ propenſus ad Calicis vſum, diſſuadetur ab Hoſio.

Conatos Hæreticos omni aſtu, ac contentione ſuis laqueis irretire Sigiſmundum Regem, ac ſuadere anniſos, vt Calicem porrigendum laicis decerneret, indicat Hoſius Epiſcopus Warmienſis, ſed illum ſapientiſſimo reſponſo impia poſtulata eluſiſſe tùm docet, quanto flagitio ſe obſtrinxerint ij, qui affectato Calice, à coniunctione Romanæ Eccleſiæ diſceſſerunt.

Præclarè ſcriptum eſt ab Auguſtino: [Dilige, & fac qood vis, ſiue bibas ex Calice, ſiuè non bibas, modò in dilectione, & vnitate vel bibas, vel abſtineas, iuxta ordinationem, ſiuè obſeruantiam Eccleſiæ, proficit tibi ad ſalutem. Contra verò ſiuè bibas ex Calice, ſiuè non bibas in diuiſione, reus eris Corporis, & Sanguinis Domini, quandoquidem ibi quęris diuiſionem, vbi Chriſtus, vel maximè commendare nobis voluit vnitatem.] Quæ cùm ita ſint, quis eſt, Sigiſmunde Rex Auguſte, qui factum hoc tuum ſatis prędicare poſſit, quod cùm tibi quoque dictum non ſemel fuiſſet, *Mitte te deorſum*, hoc eſt è ſublimis Eccleſiæ doctrina, traditioneque te demitte, ac vel in ſolius Euchariſtię communione, contrarium ei, quod ab illa ſancitum eſt, ſeorſum ab Orbe Chriſtiano fieri, permittere, nunquam adduci potuiſti, vt iſtis ſeparationis conſilijs loci dares aliquid? Quin cùm perſonę tuę non eſſe, de rebus ad Religionem pertinentibus quidquam ſtatuere, ſemel, & iterum publicè profeſſus eſſes (quandoquidem etiam Imperator filius eſt Eccleſiæ, & intra Eccleſiam non ſuper Eccleſiam, ſanctiſſimamque Matrem ſuam reuerenter, & obedienter audire, non autem illi pręſcribere, tenetur) ad futurum Oecumenicum Concilium, aut ad ſanctę Sedis Apoſtolicę iudicium rem omnem reijciendam eſſe iudicaſti. Feciſti rem tua, Maiorumque tuorum pietate dignam. Quid enim eſt, quod minùs Regem deceat Chriſtianum, Catholicum, & Orthodoxum, quàm ea ſibi velle, quę propria ſunt Sacerdotum, & Epiſcoporum vſurpare? quod facinus quoties à Principibus eſt admiſſum, ſemper ab eis grauiſſimas pœnas Deū expetiuiſſe, legimus quidem, non interim infieias, iuſtis ex cauſis Calicis vſum in Oecumenico Concilio permitti Laicis rectè poſſe. Cęterùm, ſi quod Regnum ſeorſum ab Orbe reliquo Chriſtiano ſibi velit illum vſurpare, quid aliud, quàm nefario ſchiſmate, ſe velle videbitur contaminare? & hoc eſt quò tendit Sathanas. Non Calicem ille, ſed ſchiſma vult, quin ſi Calix vnanimi totius Eccleſię conſenſu permittatur, eum repudiandum eſſe iudicabit. Adeò nihil aliud, quàm ſeparationem, quàm diuiſionem quęrit in eo Sacramento, quod Symbolum eſt vnitatis. (Et poſt multa.)

Staniſl. Hoſius de exp. Dei verbo p. 55.

Conatibus hiſce Sathanæ omnes omni ope reſiſtere oportet, nam vt nihil ſit in ipſis rebus, quæ petuntur, mali, tamen in ſeparatione tantum eſt mali, vt nihil fieri poſſit pernicioſius, quàm principium ſeparationis, cùm finem reperire multò ſit difficilius. Deindè verò nullum eſt crimen, quod multis modis ab hoc crimine non ſuperetur. Itaq; res eſt non admiratione magis, quàm commiſeratione digna, quod audire quoſdam licet dicentes, Religione quadam (vel vt magis trito verbo vtamur) conſcientia ſua prohiberi, quo minùs a Calice ſibi temperent, aut altera tantùm ſpecie contenti ſint. Nunquid non hæc peruerſa quædam eſt Religio, ſiuè conſcientia? nunquid non illi Iudæorum ſimillima, quibus religio fuit in prętorium ingredi, ne contaminarentur. Cæterùm Chriſtum illudendum, flagellandum, crucifigendum tradere nulla fuit religio; ad eundem modum iſti quoque conſcientia ſe premi dicunt, ſi à Calice abſtineant, ſi verò Corpus Chriſti myſticum lanient, pro quo Corpus ille ſuum viuum, & verum in mortem tradidit, ſi ſanctam Eccleſiam Catholicam lacerent, quam Chri-

Staniſl. Hoſius p. 171.

ſtus

ſtus acquiſiuit Sanguine ſuo, ſi multas in partes eam diſſecent, nulla Religione tanguntur.

39 Scripſit idem Hoſius Epiſcopus Warmienſis etiam Dialogum de Communione vtriuſque ſpeciei, in qua demonſtrat, non recentem, ſed antiquum vſum fuiſſe vnius ſpeciei, vetereſque Polonos, cùm nomen Chriſto dedere, vna ſpecie contentos ſanctitatem coluiſſe.

Staniſl. Hoſius in Dialogo de vtriuſque ſpeciei comm. p. 204.

[Sexcenti iam propemodum anni dicuntur interceſſiſſe, cùm Chriſti fidem, & Euangelium recepit Polonia, nunquam aliter in vniuerſa Prouincia, ſubiectiſque Regno Terris omnibus, quam ſub vna ſpecie communicatum fuiſſe, vel ex eo perſpicuum cuiuis eſſe poteſt. Quod ſi fuiſſet apud Maiores noſtros aliquando vſus vtriuſque ſpeciei, Annalium noſtrorum Scriptores, quos cætera, quæ ad Religionem pertinent, diligenter perſequutos eſſe conſtat, nunquam commiſiſſent, quin quo tempore fuerit intermitti cœptus, literarum monumentis conſignatum reliquiſſent, quin & ante mille, & ampliùs annos Epheſi Concilium Oecumenicum aiunt fuiſſe congregatum, in quo iuſſi fuerunt Laici, panis tantùm ſpecie eſſe contenti. (Et infrà.) Increbuerat vſus alterius tantùm ſpeciei, vt ipſi quoque Sacerdotes Sacris operantes à Calice abſtinerent, quamobrem, & populum Leo Pontifex, & Sacerdotes Gelaſius admonere neceſſe habuit, vt ad Calicis vſum redirent.]

Sunt hæc diſerta verba Lutheri [Quamuis pulchrum quidem eſſet, vtraque ſpecie Euchariſtiæ vti, & Chriſtus hac in re nihil tanquam neceſſarium præcepit, præſtaret, pacem, & vnanimitatem, quam vtique Chriſtus præcepit, ſectari, quàm de ſpeciebus Sacramenti contendere.] Scripſit etiam, & alium Libellum edidit, quem vocat, Euchariſtiæ declarationem, in quo verbis iſtis vtitur [Non dixi, neque conſului, neque eſt intentio mea, vt vnus, vel aliquot Epiſcopi propria auctoritate alicui incipiant vtramque ſpeciem porrigere, niſi ita conſtitueretur, & mandaretur in Concilio generali.] Nondum ſcilicet omnes illos cū Sathana ſalis modios conſumpſerat, quos poſtea ſe comediſſe gloriatur, cùm ſcripſerit contra ex diametro, neque ſibi, ſicut in alijs rebus ita, & in hac vnquam conſtitit. Collegit Ciuis quidam Halenſis homo Laicus Gaſpar Quethanier triginta ſex loca inter ſe pugnantia, ſuper vno duntaxat hoc articulo, qui eſt de Communione Euchariſtiæ ſub vna, aut ſub vtraque ſpecie.

40 Cùm ad Calicis vſum olim adactos fideles viderit Lector, meminiſſe debet, tempore Sancti Leonis Papæ, ſimulque Gelaſij, Manichæos viguiſſe, qui dicerent, vinum eſſe fel Principis tenebrarum, & à Diabolo creatum, eoque errore ſeducti, à communione ſub ſpecie vini, tamquam à re mala, abhorrebant, cùm interim ad tegendam infidelitatem ſuam, Catholicorum auderent intereſſe myſterijs: Quos cùm omninò excindere Sanctus Leo Papa curaret, publico ad Populum ſermone illos notari iuſſit, dicens:

S. 4. de Quad.

Cur aliquando in Eccleſia Calicis vſus?

,, [Ore indigno Corpus Chriſti accipiunt, San-
,, guinem autem redemptionis noſtræ haurire
,, omninò declinant. Quod ideò veſtram volu-
,, mus ſcire ſanctitatem, vt vobis huiuſcemodi
,, homines, & his manifeſtentur indicijs, &
,, quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio,
,, notati, & prohibiti à Sanctorum ſocietate
,, Sacerdotali auctoritate pellantur.] Vt igitur ſub Catholico nomine delitеſcentes Hæretici proderentur, hoc Sanctus Pontifex Leo remedio vſus eſt, quod etiam adhibere Gelaſius coactus fuit, cùm & Manichæos, & Priſcillianiſtas denuò repullulantes inſectabatur, qui à vino abhorrebant, & Chriſtum non habuiſſe verum Sanguinem exiſtimabant. Et quamuis apud pleroſque inualuerit ſententia, Gelaſium ſolis Sacerdotibus præcepiſſe, vt ſimul cum Chriſti Corpore Sanguinem ſumerent, eò quòd Gratianus eius referens decretum ponat pro titulo: *Corpus Chriſti ſine eius Sanguine Sacerdos non debet accipere*, tamen, etiam ſi admittamus, indiſtinctè de omnibus Canonem loqui, quod fortaſsè verius eſt, legenti ipſum facilè eius condendi cauſa patebit, ſic enim habet: [Comperimus, quod

De conſec. Diſt. 2. Comperimus.

,, quidam ſumpta tantummodo Corporis ſacri
,, portione, à Calice ſacri cruoris abſtineant,
,, qui proculdubio, quoniam neſcio qua ſuper-
,, ſtitione docentur obſtringi, aut integra Sa-
,, cramenta percipiant, aut ab integris auertan-
,, tur: quia diuiſio vnius, eiuſdemque myſterij
,, ſine grandi ſacrilegio non poteſt prouenire.]

Quare Gelaſius, vt rectè infert Cardinalis Bellarminus, non damnat eos, qui iuſta de cauſa à Calice ſe abſtineant, ſed qui ex ſuperſtitione; quod cùm facerent Hæretici, Gelaſius, qui ipſos radicitùs tollere conabatur, hoc ſigno detegere, ac punire orſus eſt, refert enim de eo Anaſtaſius.

L. 4. de Sac. c. 26.

,, [Iſtis temporibus inuenti ſunt Manichæi in
,, Vrbe Roma, quos exilio deportari præcepit.
,, Quorum Codices ante fores Baſilicæ Sanctæ
,, Mariæ incendio cremauit.] Ne ergò Catholici à Calice ſemper abſtinentes, ſe de hæreſi Manichæorum ſuſpectos redderent, aut ipſi Manichæi tutò laterent, ſi idem facerent, quod Catholici ſub altera tantùm ſpecie communicantes, pro illa temporis opportunitate hoc remedio Sancti illi Pontifices cauerunt. Hæc occaſione huius auctoritatis ab Hoſio adductæ, dixiſſe ſufficiat.

De vita Pont. in Gelaſ.

41 Illudebantur Poloni impoſtorum eloquentia, qui cùm pollicerentur Sanguinem Chriſti in ſuis conuenticulis populo porrigi, tantùm pauxillum, quale in popinis diuenditur, pro Chriſti Sanguine præbebant, & fruſtulum panis, qualem canes rodunt, mentiebanturque Sanguinem non præberi fidelibus à Catholicis Sacerdotibus, cùm reuera in Romana Eccleſia Sanguis præbeatur, cùm Corpus Chriſti à Sanguine, & Anima, & Diuinitate ſegregari non poſſit. Erant enim illi ſeductores Polonorum Sacramentarij, quorum ſignifer erat Ioannes a Lasko, quem pellexiſſe plures in ſuæ impietatis laqueos, queritur Staniſlaus Epiſcopus Warmienſis his literis, eiuſque errores refellit.

Poloni ab Hæreticis illuſi.

Domino Peicarski.

Iam publicè Lutheraniſmus receptus, Chriſtianiſmus reiectus eſt in maioribus Pruſſiæ Ciuitatibus, iſthinc manauit ad nos, poſteaquam rumor increbuit, vocatum iſthuc eſſe Ioannem à Lasko, ſtatim in eam opinionem venerunt homines, futurum, vt ibi Sacramentariorum hæreſim reciperetis. Mirùm eſt in conſpectu Regiæ Maieſtatis, primum Edictum illius Maieſtatis in Comitijs de ſumma Senatorum voluntate promulgatum violari. Quod ad locum attinet, de quo ſententiam meam requirit, ita me legere memini apud Diuum Thomam Aquinatem, & ita fides etiam habet noſtra Catholica, quòd Corpus Chriſti non eſt (extenſiuè ſcilicet) niſi in vno loco tantum, ſcilicet in Cœlo, ſed quia con-

Staniſl. Hoſius Epiſ. Warmien. ext. in m. ſc. Arc. Vat. ſig. num. 3222. p. 16.

Digitized by Google

conuerſa eſt in Corpus Chriſti ſubſtantia panis, qui priùs in hoc loco erat determinatè mediantibus dimenſionibus ſuis, quæ manent tranſubſtantiatione facta, ideò manet locus non quidem immediatè habens ordinem ad Corpus Chriſti ſecundùm proprias dimenſiones, ſed ſub ſpeciebus panis remanentibus, ſub quibus ſuccedit Corpus Chriſti, &c. *MDLVII.*

Idem impius Ioannes Lasko huius anni exordio ſcriptum edidit, quo contendebat Zuinglianum dogma ab Auguſtana Confeſſione non diſcrepare, quod impudens mendacium ita diſcu-
Surius in comment. ,, tit Surius. [Philippus Melancthon eam Con-
,, feſſionem ſubindè mutauit, & tandem etiam
,, Zuinglianis feneſtram, qua in eam irreperent,
,, aperuit, cùm alioqui teſtatus eſſet de Cœna
,, Domini magis ſibi placere Zuinglij, quàm
,, Lutheri doctrinam, imò etiam conqueſtus
,, eſt quandoque de Lutheri tyrannide, quam
,, diù paſſus eſſet. At prima Confeſſionis Au-
,, guſtanæ editio, quam Cæſari Proteſtantes ex-
,, hibuerunt anno MDXXX. nulla ratione ad-
,, mittit dogma Sacramentariorum.] E Lutheranis Ioachimus Weſtphalus, Ioannis è Lasko impudentiam, & Caluini conuitia confutauit hoc anno, confeſſioneſque Eccleſiarum Saxonicarum Lutheranarum collectas in libellum redegit. At Sacramentarij eas ludibrio Epiſtolas obſcurorum Virorum dixere, ita vt ij, qui antea gloriabantur apud ſe eſſe veram Euangelij lucem, velut obſcuri à Zuinglianis riderentur. Quo animaduer-
,, ſo exclamat Surius. [Iuſtus es Domine, &
,, rectum iudicium tuum, qui Eccleſiam tuam,
,, quæ nonniſi vna eſt, & ſola rectè Catholica
,, dicitur, ſibi irridendam, & lacerandam ſump-
,, ſerunt, inter ſe inuicem irrident ſe, & lacerant,
,, & omnibus cordatis hominibus irridendos
,, propinant.] Objiciebant illi mutuo ſibi crimen hæreſeos, è quibus Caluinus Hæreſiarcha tanquam draco minores ſerpentes deuoraturus menſe Auguſto Librum euulgauit hac præfixa in-
,, ſcriptione [Vltima admonitio ad Ioachi-
,, mum Weſtphalum, cui niſi obtemperet, eo
,, loco poſthac habendus erit, quo pertinaces
,, Hæreticos haberi iubet Paulus.] At è contra Paulus Fizenus Eccleſiæ Hamburgenſis Superintendens Lutheranus ſcribit defenſionem doctrinæ Lutheranæ de Cœna, atque ſugillans Zuinglianos, & Caluiniſtas, eo conſilio ſe ſcripſiſſe
,, ait: [Vt contradicentibus veritati Dei, &
,, multas ſimplices animas ſuis impoſturis in
,, perditionem ſeducentibus reſiſtat.] Eadem verò fermè repetit, quæ Weſtphalus, & Timannus contra eos obiecerant, & tanquam impoſtores, & ſeductores contemptu proterit. Sic vaniloqui impoſtores inter ſe diſſident ſecundùm Iere-
Thr. c. 4. miç propheciam *Iurgati ſunt, & commoti. Facies Domini diuiſit eos, non addet, vt reſpiciat eos.*

42 Quod ad res Anglicanas pertinet, cùm Paulus, vti ſuperiùs diximus, Reginaldum Cardinalem Polum ab illa Legatione remouiſſet, incommodæ multum ſuſpiciones in ipſum Pontificem excitatæ ſunt, quòd hominem tàm egregiè de fide Catholica meritum, tali tempore, ab illo Regno reuocaſſet; vtque ſunt ferè ſemper deprauata hominum iudicia, ac prona eſt in deterius perſuaſio, quà ſermonibus, quà literis plura ferebantur, quæ apud ſapientes rerum peritos, vel à veritate prorsùs aliena, vel Chriſtiano quoque, nedum Religioſiſſimo Pontifice indigna ſunt habita. Qui mitiùs Pauli mentem ſunt interpretati, ipſum in Polum commotum dixerunt, quidam, quòd Inducias inter Philippum, & Henricum, Reges præterito, ac incõſulto Pontifice olim firmaſſet; alij, quòd Mariam Reginam ab inferendo Henrico bello nuper non abduxiſſet. Cùm tamen Acta, quæ in illius cauſa fuere ſuſcepta, & à Cardinali Caraffa ad Philippum delata, Polum de rebus fidei, delatorum malignitate traductum ſubindicent, hinc Pontificem, qui ſumma, vt par eſt, tuendę fidei contentione æſtuabat, adductum arbitramur, vt formidoloſo illo tempore Legationem Polo abrogaret, Romamque ad cauſam dicendam accerſeret. Nam non defuiſſe, qui Innocentiſſimum Reginaldi animum, per ſummam malignitatem, aliquando carperent, teſta- *Pontifex Legationem Anglicanam Cardinali Polo abrogat.*
,, tur ipſius vitæ Auctor, cùm ſcribit [Multi
,, docti homines ad eum ſæpè confluebant. In
,, ijs erant aliquando, qui pietatis ſimulatione
,, prauam doctrinam obtegerent, & optimi Vi-
,, ri de ſe opinionem fallerent. Quæ res Polo
,, apud nonnullos fraudi fuit, eos præſertim,
,, qui natura ad accuſationem, quàm ad excu-
,, ſationem ſunt proniores.] Atque ita rectam fidem, quam gerebat, quamque tot præclaris facinoribus exhibuerat, dubiam aliorum conſortio, quod ſummoperè cauendum Sanctus *Lib. 7. Ind. 11. p. 6.* Gregorius Euſebio Theſſalonicenſi Archiepiſcopo ſcribens admonuit, nulla tamen ſua culpa reddiderat.

43 Pontificis conſilium, vbi ſenſit Regina, mirum in modum indoluit, interceptiſque literis, quæ ad Cardinalem Polum mittebantur, per epiſtolam Pontificem enixè orauit, ne tam alieno tempore Polum ex Anglia abduceret, neuè à vinea illa nondum vepribus, tribuliſque hæreſeos purgata, tàm ſtrenuum auferret colonum. Idipſum plures Epiſcopi, quibus cum ſecretò conſilium communicauerat, deprecabantur Paulum, ſuppliciter etiam, atque etiam orantes, & obſecrantes, vt Legationis munus Polo protraheret, ipſumque in Regno ſineret permanere, ne Duce, ac Magiſtro deſtitutum breui in priſtinos errores, ingeniumque recideret. Hoc accepto Pontifex, huiuſmodi excogitauit conſilium, quo & Reginæ gratificari, & Religioni conſulere arbitrabatur, nempè, nouum ex eadem gente creare Cardinalem, illique Legationis prouinciam demandare, vt habent Acta Conſiſtorialia.

,, Dię Lunæ XIV. Menſis Iunij, Sanctiſſimus,
,, (& paulò poſt) commemorauit reuocatio-
,, nem Legationum ſuarum, & quibus de cauſis *Act. Conſiſt. p. 227.*
,, id fecerit, indeque dixit, commotam fuiſſe
,, totam Nationem Angliæ de reuocatione
,, Legationis Cardinalis Poli, vt ex literis Re-
,, ginæ, & literis Prælatorum acceperat, & qua-
,, liter iterum periculum immineat. Tandem
,, Sanctiſſimus volens Religioſæ Reginæ deuo-
,, tiſſimæ, ac Chriſtianiſſimæ, illique Regno
,, nondum plenè reducto, nec in fide Sanctę Ro-
,, manæ Eccleſiæ adhuc benè confirmato, faue-
,, re, & morem gerere, cogitauit dare Lega-
,, tionem illi Regno, per aliquot annos adhuc;
,, Verùm cùm non videretur conuenire auctori- *Guilielmum Poetum Cardinalem creat Legatum in Anglia.*
,, tati ſuæ, neque Sacri Conſiſtorij, perſonam,
,, quam paulò ante priuauerat legatione, ani-
,, mo reuocandi pro arduis negotijs, cum alijs
,, Cardinalibus abſentibus, de nouo Legatum
,, creare; cenſuerat apud ſe æquiùs fore, & pro-
,, babile magis, nouum Cardinalem creare in
,, Anglia, reſidentem ibi, & accumulare digni-

,, tatem illius Legatione, vt ita ſatisfieret Re-
,, ginæ, & Nationi, & dignitati illius loci, ne
,, videretur, ita leuiter variaſſe, nominauitque
,, Fratrem Guilielmum Poeto Ordinis Sancti
,, Franciſci de Obſeruantia, quem, ex notitia
,, priuata, & multorum relatione indicabat &
,, promotione, & Legatione digniſſimum, ven-
,, tumque eſt ad ſuffragia, omniumque conſen-
,, ſu dignus eſt habitus Frater ille, qui crearc-
,, tur & Cardinalis Presbyter, & Legatus, ſic-
,, que promotus eſt, & Legatus fuit factus An-
,, gliæ ad inſtar Legationis Cardinalis Poli, ſic
,, cum tranſlatione omnium, & quarumcumque
,, facultatũ, quas in dicta Legatione habebat Po-
,, lus, & vti poterat in omnibus, & per omnia.]

Scribit Epiſcopis Anglicanis de Guilielmo ſuffecto.

44 De ſuffecto in Anglicana Legatione Guilielmo, præmonuit illius Regni Epiſcopos Paulus, egregiaſque illius virtutes dignis laudibus ſequenti epiſtola celebrauit.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Angliæ Regno.

Paulus IV. lib. breu. Vat. 3. 209.

Venerabiles Fratres ſalutem, &c. Lectis literis ab aliquot veſtrum ad nos miſſis, quibus ſuo, & aliorum nomine declararunt, quantoperè Legati Sedis Apoſtolicæ auctoritas Angliæ Eccleſijs neceſſaria ſit, ad euellenda penitùs ex Agro Domini hæreſum zizania, fidemque Catholicam ſtabiliendam, & confirmandam, ſuppliciter à nobis petentes, vt eam auctoritatem iſti Regno reſtituamus, libentiſſimè veſtrum agnouimus ſtudium Diuini honoris, & ſalutis animarum, idque perindè, ac meretur, in Domino laudamus; perſuaſum autem eſſe cupimus Fraternitatibus veſtris de noſtro paterno erga Sereniſſimam, & pijſſimam Reginam filiam noſtram amore, & cura ſalutis, & dignitatis Eccleſiarum omnium iſtius Regni, nihil penitùs detractum, & imminutum eſſe. Sed cùm conſilium illud de reuocandis Sedis Apoſtolicæ Nuntijs, & Legatis, non ſine grauiſſima cauſa, & matura deliberatione cepiſſemus, inter cæteros dilectum quoque filium noſtrum Reginaldum tit. Sanctæ Mariæ in Coſmedin Presbyterum Cardinalem reuocandum, eandem ob cauſam eſſe duxeramus, quam de eo ſententiam ſi tàm citò mutaremus, non ſolùm alienum id foret grauitate huius Sanctæ Sedis, verùm etiam conſilium noſtrum, & decretum de eo ad nos vocando, vnà cum cæteris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus abſentibus, vt in tàm graui negotiorum onere, nos pro officio ſuo ſubleuent, nondum quidem miſſis, ſed iam confectis, & propediem mittendis ad ſingulos eorum literis mutandum eſſet; ſed tamen cùm & voluntatis Sereniſſimæ Reginæ, & illius Regni ſalutis eam rationem habere omninò ſtatuiſſemus, quam officij noſtri ratio poſtulat, grauique eam ob cauſam ſollicitudine angeremur, gratias Deo agimus, qui eam nobis viam oſtendit, qua & grauitatem huius Sanctæ Sedis tueri, & veſtris ſtudijs obſequi, atque Eccleſiarum Angliæ neceſſitati conſulere poſſemus. Dilectus filius noſter Guilielmus Poeto Fratrum Minorum Profeſſor, nemo veſtrum, vt credimus, ignorat, quanta vitæ integritate, quanta ſacrarum literarum ſcientia, quamque ſana doctrina præditus ſit, quantum Catholicæ fidei, ac Religionis ſtudium turbulentiſſimis illis temporibus, quantam denique erga Sereniſſimam Reginam fidem, ac deuotionem declararit; cùm ex illo tempore, quo hic eum cognouimus, adeò ſemper dileximus; propter ſpectatam ipſius probitatem, & fidei zelum, cuius non in Patria modò, ſed Romæ etiam ſpecimen dedit, vt ab ipſo Pontificatus initio de eo in Cardinalium Ordinem cooptando, veſtræque Nationi hoc habendo honore cogitauerimus, Reginæ quoque ipſi id gratum fore exiſtimantes; dilatus autem hic honos, & non ſine Diuino conſilio ad hoc tempus illi reſeruatus fuit, etenim cùm de Cardinali Presbytero creando, & Legato in locum ipſius Reginaldi ſubſtituendo, conſilium noſtrum cum Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanę Eccleſię Cardinalibus communicauimus, mirifico omnium conſenſu, & ſtudio vtrumque factum eſt, itaque miſimus ad eum huius honoris inſignia. Quamobrem, cum Deo Auctore, eum in Anglię, & Hibernię Regnis Legatum de Latere noſtrum, & Sedis Apoſtolicę conſtituerimus, veſtrarum Eccleſiarum vtilitati, vt confidimus, à nobis optimè conſultum ſit, veſtrę iam partes, ſunt atque ita vobis per Apoſtolica ſcripta mandamus, ac pręcipimus, vt eum tanquam nos ipſos recipiatis, & honoretis, quęque àut corrigenda inter vos, aut ſtatuenda ad Dei honorem, & Eccleſiarum vtilitatem is duxerit, ea ita ſeruetis, itaque illi pareatis, vt veſtram, quemadmodum ſperamus, erga nos, & Sedem Apoſtolicam deuotionem, & debitam obedientiam agnoſcere, & in Domino collaudare poſſimus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XX. Iunij MDLVII. Anno III.*

45 Sed quod opportunum eminus videbatur remedium, tenue admodum, atque infirmum, cominùs iudicabatur, nam etſi erat Guilielmus,

Reginæ, Regniq; Angliæ ſtudium pro retinendo Card. Polo Legato

,, vt habet Auctor vitę Cardinalis Poli, Vir pius,
,, & Catholicæ Religionis ſtudioſus, multoſque
,, annos in Italia cum Cardinale Polo verſatus
,, fuerat, tamen, quia iam extrema, & penè
,, decurſa ętate, & popularis, non nobilis erat,
,, minimè idoneus videbatur ad tantum munus,
,, in Anglia præſertim, ac tali tempore ſuſtinen-
,, dum, cum reſtitura nuper Catholica Religio-
,, ne, magnæ adhuc præteriti ſchiſmatis, atque
,, hęreſum reliquię extarent, vetuſque Eccle-
,, ſiaſtici Ordinis, atque in primis Cœnobita-
,, rum omnium, & Monachorum odium, atque
,, contentio in multorum animis reſiderent; quę
,, quidem incommoda cum in Guilielmo con-
,, currerent omnia, in Card. Polo ineſſent per-
,, pauca; hęc in altero nulla res prorsùs leua-
,, bat; in altero ſumma nobilitas, excellens do-
,, ctrina, ſingularis probitas, & Sanctitas faci-
,, lè ſuperabant, vt Hæretici, ac praui homi-
,, nes, quem propter Religionis, ac vitæ in-
,, ſtitutum ab ipſis diſſidens, fortaſsè oderant,
,, eumdem tamen reuereri, ac ſuſpicere coge-
,, rentur.] Hæc vitæ Cardinalis Poli Auctor, cui Petramellarius in Elogio conſentit. In Anglicana verò Hiſtoria, quæ apud Religioſos Sancti Iſidori de Vrbe manuſcripta aſſeruatur, fueratque olim eruditi Viri Lucę Waddingi, Guilielmum ex antiqua, & nobili apud Anglos Familia ortum, aſſeritur, ſummæque tùm doctrinæ, tùm pietatis laude excelluiſſe, fuiſſeque Reginæ Mariæ à Confeſſionibus. Hoc itaque, quod Romæ geſtum fuerat comperto, Regina Pontificis conſiliũ pręuertendũ exiſtimauit, vtque rei famam quàm accuratiſſimè tegeret, iubet, ne cui Roma venienti aditus in Angliam pateret, neuè alicui alteri, quàm ſibi, literæ indidem exſcriptæ redderentur, certum verò hominem, qui ad Guilielmum Cardinalem deſignatum fue-

rat

Digitized by Google

rat expeditus, cùm iam Caletum appuliſſet, traiectu viteriori prohibuit, nullumque paſſa eſt, cum eo, de recenti adepta dignitate, ſermonem habere, aut notitiam ingerere. Interim per Oratorem ſuum Romæ Pontificem intimis precibus obſecrabat, vti ab incepto deſiſteret, & imminens Catholicæ Religionis periculum pro ſua Paſtorali ſollicitudine dignaretur propulſare: at Paulus, cùm neceſſitatem obtenderet Polum accerſendi, eò quòd cùm eo coram agere omninò deberet, animum quoque ſuum Oratori non obſcurè indicauit, quod nimirùm ſuſpectum Religionis nomine ipſum haberet, velletque de nonnullis, quæ ad fidem pertinebant, quid ille ſentiret, exquirere. His auditis Regina, cùm Poli innocentiam ſummè perſpectam haberet, ſatis ſe admirari reſpondit, nam iacta in Poli mores, fidemque crimina, vel antiqua erant; (& quis crederet, iſtum ipſum Virum, quem Pontifex in Cardinalium Collegium cooptatum, elapſis annis dum Cantuarienſis Archiepiſcopus fuit renuntiatus, tot laudum præconijs ad Cœlos vſque extulerat, tàm incommoda ſuſpicione laboraſſe?) quòd ſi poſt demandatam illi prouinciam ſuſpicio ſuborta fuerit, iam ſibi illius virtuti debitum teſtimonium, laudeſque tribuendi facultatem in promptu ſat eſſe. Cæterùm, vt ritè cuncta cognoſcerentur, Pontifex de omnibus illam certiorem faceret, vt in Poli dicta, vitamque omnem de more, atque ex Angliæ Regni legibus ab Ordinis Eccleſiaſtici Tribunali inquireretur.

Io. Card. Moronus detinetur in Arce Ælia.

46 Dum hæc agerentur, importunè accidit, vt Ioannes quoque Moronus prꝗſtantiſſimus Cardinalis falſis criminationibus apud Pontificem delatus, eius iuſſu in cuſtodia ad dicendam cauſam detineretur: & quoniam ſumma inter Polum, & Moronum animorum, ſententiarumque coniunctio intercedebat maiorem accerſendi Poli voluntatem Pontifex conceperat, vt eius dicta cum Cardinalis Moroni dictis componeret; de quo Acta Conſiſtorialia hæc referunt.
,, [Die Martis prima Menſis Iunij fuit Congre-
,, gatio, vbi Sanctiſſimus fecit multa verba ſu-
,, per cauſa retentionis Reuerendiſſimi Domini
,, Cardinalis Moroni, & dixit, quòd volebat
,, facere deputatos ſuper huiuſmodi cauſa, &
,, quòd volebat æquè, & paternè procedere.
,, Et ſimiliter dixit, quòd volebat vocare om-
,, nes Cardinales ad Curiam propter multas
,, cauſas.] Verùm antequam cauſę dicendę tempus appropinquaret; Paulus in Cardinalis Moroni liberationem propendens miſit, qui illi nunciarent, Pontificem ex gratia ipſum educere ſtatuiſſe; at Moronus cauſam ritè ſuam cognoſci conſtanter poſtulauit, ſeque ad cauſam vſque cognitam in Arce permanere conſtituiſſe teſtatus eſt, quod à Viris fide dignis acceptum ſcribit Dionyſius Athanaſius Archiepiſcopus Vrbinas. Cuius poſtea innocentia ſub Pio IV. Pauli Succeſſore, non ab ipſo Paulo, vt malè ſcribit Thuanus, diſtricto examine detecta, omni non modò culpa, ſed etiam culpæ ſuſpicione verbis ampliſſimis liberatus eſt.

Ep. princ. tom 3. Lib. 20. hiſt.

47 Totius rei fama, cùm fortè ad Cardinalem Polum perueniſſet, ſuſpicatus id quod erat, interceptas nimirùm à Regina Pontificis ad ſe literas, vt ſe Pontificis dicto prorsùs audientem prꝗberet, crucem argenteam, inquit vitę eius
,, Auctor, ante ſe geſtari, quod Legationis erat
,, inſigne, prohibuit, ſimul & ab omni Legati
,, muneris functione deſtitit. Tum verò, vt
,, quid ſibi Pontifex iuberet, plenè intelligeret;
,, ſeque paratum imperata omnia facere oſten-
,, deret, Nicolaum Ormanetum (is eſt Orma-
,, netus ille, qui poſtmodum Sancti Caroli Bor-
,, romęi in Mediolanēſi Eccleſia ſtrenuus coope-
,, rator fuit, ac demùm præſtantiſſimus Pata-
,, uinę Ciuitatis Epiſcopus, & ad Catholicum
,, Regem Apoſtolicus Nuntius) Romam per
,, diſpoſitos equos mittit, eique mandat, vt
,, Pontifici totius Legationis in Anglia à ſe ge-
,, ſtę rationem reddat; & quo in ſtatu ſint, quę
,, ad Religionem pertinerent, exponat; ſimul,
,, & quam ſibi moleſta, & acerba obijci audierit,
,, & quę ipſe pro Sedis Apoſtolicę dignitate, &
,, Catholicę fidei propugnatione geſſerit, ſcrip-
,, ſerit, perpeſſus ſit, demonſtret. Ormane-
,, tum ad ſe venientem Pontifex benignè exce-
,, pit, atque vt ipſe aiebat, omnem prauę Reli-
,, gionis ſuſpicionem de Polo à ſe remouit, vt
,, diceret, hos eſſe maleuolos iniquorum ho-
,, minum ſermones, quorum linguę contineri
,, nequaquam poſſent. Chriſto etiam Seruato-
,, ri noſtro, quàm multa, quàm iniquè, falsò-
,, que obiecta fuiſſe, vt minimè mirum videri
,, deberet, ſi quis de nobis detraheret? Dein-
,, dè verò poſt pacem cum Philippo Rege ini-
,, tam, Fratris ſui filium Cardinalem Caraffam
,, ſe miſſurum reſpondit, qui & cum Rege
,, ipſo, & cum Polo de omnibus rebus age-
,, ret. Hoc Nuntio Cardinalis Polus aliquan-
,, tum recreatus eſt.] Nec deſunt, qui Ormaneti opera ipſum reſtitutum tradant. Vtut autem res ſe habuerit, illud profectò conſtat, Polum ad mortem vſque, quæ inſequenti contigit anno, & ſi non Legatum ageret, Legati tamen exiſtimationem, ac prouidentiam, ſiuè Pontificis conniuentia, ſiuè Reginę ſtudio, illo in Regno retinuiſſe.

Iniquæ de Polo ſuſpiciones abiectæ.

Attichis Flor. Car. tom. 3.

Pall. hiſt. Conc. p. 2. cap. 2. lib. 14.

48 Incubuit etiam Pontifex, vt ea, quę ad Sacri Cardinalium Collegij Maieſtatem aſſerendam magis conducerent, inſtrueret, ac firmaret, cùmque iam ſub annum ſui Pontificatus primum ſtatuiſſet, vt Sacri Collegij Princeps, quem Decanum vocant, eſſet Epiſcopus Cardinalis antiquior in Curia præſens, vel ex cauſa publica abſens, & extrà Curiam per Romanum Pontificem deſtinatus, qui cæteros omnes Cardinales etiam antiquiores præcederet, hoc præſenti an-
,, no, vt habent Acta Conſiſtorialia [Decre-
,, uit, non debere in futurum tranſire Cardi-
,, nales per ſaltum de ordine in ordinem, velu-
,, ti de Diaconali ad Presbyteralem, vel etiam
,, de Presbyterali ad Epiſcopalem, ſine licentia
,, Sanctitatis Suæ, nec optare poſſe ad finem
,, iſtius ſaltus, poſſe tantùm in ordine ſuo op-
,, tare, cùm vacatio contigerit, ſed neminem
,, de ordine ad ordinem tranſire, etiam per ra-
,, tionem optionis, niſi de ſpeciali conſenſu, &
,, gratia Sanctitatis Suę.] Inclinante verò ad exitum anno, cùm experientia comperiſſet in publica, quam ſub anni initio inſtituerat, audientia, non omnia, quæ deferebantur, expediri poſſe negotia, nec facultatem conueniendi, quamuis pateret omnibus, ita ſingulis patere, vt
,, ſuam quiſque acciperet ſententiam, [Die Ve-
,, neris tertia Decembris (aſſerunt Conſiſtorij
,, Acta) Sanctiſſimus Dominus Noſter depu-
,, tauit Reuerendiſſimos DD. Paceccum, Me-
,, dices, Saracenum, Puteum, Reomanum,
,, Capiſuccum, & Vicarium ad audiendum

Varia circa Collegium Cardinalium diſponit.

Bul. Rom. to. 1. Bul. V. Paul. IV. Cum Venerabiles.

Acta Conſiſtor. pag. 223.

,, eos, qui non potuerunt audiri in publica
,, audientia.

49 Hoc ipſo anno tertio Idus Iunij die Sab-
,, bati iam illuceſcente; Ioannes hoc nomine Ter-
,, tius Luſitanię Rex, poſt aliquot dierum febri- *Sacchin. hiſt. Soc. pag. 2.*
,, les tentatiunculas, pridiè quam moreretur, ita
,, ægrotans leuiter, vt è lecto ſurgeret, conti-
,, nuò grauiſſima febri correptus penè ex impro-
,, uiſò oppreſſus eſt. Sed æquiſſimus Regum
,, Rex ſpatium optimè, vti vixerat, claudendi
,, vitam, deeſſe pio Regi noluit. Ritè expiatus
,, noxis, & ſacroſancto inſtructus Viatico, oleo
,, etiam ſancto delibutus, ad Diuinum migra-
,, uit Tribunal. Eo ſublato, magnum res Chri-
,, ſtiana columen amiſit, quippè propagandæ
,, Catholicæ fidei zelo ardentiſſimè æſtuabat,
,, ac quemadmodum ſcribit Maffeius Ioannem *Vit. S. Ig. l. 2. c. 10.*
,, Luſitanię Regem inſigni virtute, ac pietate
,, Virum nulla magis angebat cura, quàm vt
,, barbaras illas Nationes, Braſilicam nempè
,, oram, cæteraſque Indiarum partes) à miſera *Hiſt. Ind. lib. 16.*
,, Dæmonum ſeruitute ad vnius veri Dei noti-
,, tiam, cultumque traduceret: atque ob idip-
,, ſum, quos in ea mitteret loca, pręcones E-
,, uangelij, & moribus, & eruditione pręſtan-
,, tes, tota Europa impendio conquirebat. Et
,, alibi, de eius diſſerens morte, hæc habet:
,, Neque ſera, neque inexpectata Ioannem ab-
,, ſtulit mors, cùm ætatis annum, viribus du-
,, dum affectis, ageret quintum, & quinqua-
,, geſimum: Vir planè magnus, & Venerabi-
,, lis, ac præter cęteras laudes ęterno pręconio
,, celebrandus, quod Imperij moderatione,
,, cultuque bonarum artium, & ſtudio Religio-
,, nis amplificandæ, formam, ſpeciemque be-
,, nefici, & mitis, ac verè Chriſtiani Regis ex-
,, preſſerit.] Quæ omnia hic exſcribere non pi-
guit, vt optimi Principis, & de Eccleſia Dei,
& fide Catholica optimè meriti memoria in Ec- *Turſel. in vit. S. Frãciſc. Xauer. c. 8. lib. 1.*
cleſiaſticis Annalibus celebraretur, cui idem
ſemper fuit Regnum, ac Religionem propagare,
ratus Chriſtiani Regis nomine ſe dignum non
eſſe, niſi populos in ſuam ditionem redactos in
Chriſti redigeret ditionem. Ardentiſſimum ve- *Hiſt. Ind. l. b. 16.*
rò illius pietatis ſtudium pro fide Catholica in
Abyſſinorum Imperium inuehenda, irritum Clau-
dij Imperatoris ſimulata reddidit perfidia. Nam
,, ſcribit Maffeius. [Ioannes Patriarcha, An-
,, dreas Epiſcopus, & Ioannes Meſquita, Ora-
,, tore Soſa inter nauigandum extincto, Goam
,, deuehuntur incolumes. Ibi cognito Clau-
,, dium contra opinionem, & famam in veteri-
,, bus erroribus, & impia ſeceſſione perſtare,
,, digna conſultatione res viſa. At Patriarcha
,, quidem, quamquam aſperis, ac periculoſis
,, in rebus, tamen ſeſe in omnem aleam Chriſti
,, cauſa paratum oſtendit. Cæteris nequa-
,, quam è Sedis Apoſtolicæ dignitate viſum, eo *Expeditio ad Regnũ Abyſſinorum retardatur per fidia Claudij Principis.*
,, loco, faſtigioque perſonam, tot tantiſque
,, Pontificis Romani decretis, ac indicijs incly-
,, tam, ſeiunctæ à Catholico cœtu genti præbe-
,, re ad ludibrium, & contumeliam os. Ve-
,, rùm, ne prædamnata, & abiecta repente per
,, metum, vel ignauiam tantæ expectationis,
,, apparatuſque legatio, & ſi quid ſanari expe-
,, riendo poſſet, omiſſum vlla ex parte videre-
,, tur; Andream Epiſcopum duobus, tribuſue
,, cum ſocijs Abaſſiam adire, quæque Rhoteri-
,, gius (fuerat is pariter Sacerdos è Societate
,, Ieſu antea pręmiſſus ad Claudium) incaſſum
,, egerat, pari fide, maiori auctoritate, rurſus
,, aggredi placuit: & proue res ſeſe darent,
,, per literas Patriarchę Ioanni ſuadere, vel diſ-
,, ſuadere prouinciam. Ille tàm pręclaram de
,, Chriſto benè merendi, & exercendæ patien-
,, tię occaſionem arripuit libens. Cùm Emma-
,, nuele Fernando Sacerdote, & paucis pręterea
,, comitibus in Abaſſiam profectus, nihilò
,, quam Rhoterigius faciliorem, aut æquiorem
,, expertus eſt Regem. Maior dein illis oblata
,, omnis virtutis explicandæ materies: Paucis
,, namque poſt eorum aduentum diebus, Clau-
,, dio à perduellibus acie victo, ac perempto
,, ſucceſſit Adamus Frater, olim deſertor fidei
,, Chriſtianæ, Vir immanis, ac ferus, & Apo-
,, ſtolicæ Sedis hoſtis acerrimus. Is vinctum
,, Andream in caſtra, bellumque raptauit; co-
,, mites probris, & contumelijs, Abaſſinos
,, quotquot Catholicæ veritati fauentes vario
,, genere pœnarum affecit.] Sed hoc non poſt
paucos dies, ſed anni vnius, & ampliùs inter- *Goding. de reb. Abyſſin. lib. 3. c. 6*
uallo, quo Claudij deiectio, & cædes contigit im-
probę perfidię pœnas, iuſto Dei iudicio, luen-
tis, vt qui Romanum Pontificem Supremum Ec-
cleſię Caput agnoſcere, & venerari deſierat, im-
poſitam ſuo Capiti coronam, vitamque ipſam
,, infælicitèr amiſerit.] In hac tamen Andreæ *Hiſt. Soc. 3. p. 2. anno 1557.*
,, expeditione, apparuit, inquit Sacchinus,
,, ſapiens Dei clementia in eo, quòd ſi paulò
,, longiùs Andreæ profectio dilata eſſet, omni
,, obſepto in Abaſſiam aditu, quæ ſupererant
,, Catholicorum reliquię omni deſtitutę cultu
,, facilè in barbariem, atque perfidiam omninò
,, degeneraſſent: nec rerum, quę poſtea meliùs
,, prouenerunt, iaci ſemina potuiſſent.] Hęc
occaſione funeris Ioannis III. enarraſſe libuit,
præclaroſque iſtos pro fide Catholica conatus
triumphalium loco inſignium ſepulchro eius ap-
pendere non abs re iudicauimus.

50 Cùm autem ſermo noſter in rebus Orien-
talibus iam verſetur, age, & quæ apud Indos *Indicæ res Chriſtianæ efloreſcit.*
hoc anno acta ſint, inſpiciamus. Magnum Chri-
ſtianis rebus incrementum aſſerebat Nonnij Pa-
triarchę pręſentia, tùm virtutum exemplo, tum
pręedicationis, atque Epiſcopalium munerum of-
ficio, ac in vno Goano Collegio ampliùs mil-
le. & octoginta ſacro fonte renatos referunt.
,, [In his multorum conuerſio notabilis fuit.
,, Brachmanus quidam, cùm ęgrum filium nul-
,, la Medicorum ope habentem meliùs, in Beatæ
,, Virginis Sacellum Diuaris Inſulæ intuliſſet,
,, eumque Mater ſalutis illicò valetudini reddi-
,, diſſet, filium Pater primò ad Collegium de-
,, tulit, eum puerum Chriſti eſſe prędicans, ei-
,, demque ab ſe reddi; paulò poſt ſemetipſum, *Sacchin. ibidem.*
,, & familiam totam adiunxit.] Hæc, & alia
huiuſmodi quamplurima ad fidem confirman-
dam dignabatur Dominus edere ſigna, quibus
naſcentem illam Eccleſiam, ſeduli in morem agri-
colæ tenera arbuſta aquis irriguis perfundentis,
augebat. Quæ omnia cùm annis ſingulis diſtin-
cta à Patribus Societatis Ieſu Romam mitte-
rentur pietatis ſtudium accenderunt.

Accidit hoc ipſo anno, vt Sanctum Philippum
Nerium, qui tùm in ædibus Sancti Hieronymi,
quas Charitatis vocant, ſchema quoddam Con-
gregationis Oratorij, quam poſtea condidit,
formabat, mira Indias peragrandi inceſſerit cu-
pido, inibique inter barbaras illas, atque efferas
gentes Dei verbum diſſeminare, ac Martyrij pal-
mam, quam flagrantiſſimè, exoptaret, obtine-
re: vt autem res quo ſe habuerit modo, manife-
ſtior

ſtior appareat, reddemus hic Antonij Gallonij, eius in ſpiritu dilectiſſimi filij verba, qui quæ viderat, quæ manus eius contrectauerunt de Philippo fideliter per annos ſingulos digeſſit.
,, Sic igitur habet. [Eodem huius ſæculi anno
In vit. S. Philip. an. 1557.
,, quinquageſimo ſeptimo, cùm veſperi poſt fu-
,, ſas Deo preces epiſtolę de rebus Indicis in eius
,, cubiculo legerentur, tanta cupiditate ardere
,, cępit infideles ad Legem Euangelicam redu-
,, cendi, vt ſtatuerit ad Dei gloriam, difficul-
S. Philippus Nerius in Indias nauigare cogitat, ſed Dei conſilio moratur Romæ.
,, tatibus omnibus, periculiſque ſpretis, quæ
,, plurima, maximaque ſeſe ei offerebant, vnà
,, cum Franciſco Maria Tauruſio, qui poſtea
,, Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalis euaſit,
,, Ioanne Baptiſta Modio, & Antonio Fuccio,
,, alijſque è ſuis Alumnis ad viginti in Indias
,, proficiſci. Verùm, vt in huiuſmodi delibera-
,, tionibus fieri ſolet, cogitauit primùm, vt rem
,, Deo aſſiduis precibus commendaret: nihil
,, enim ille aggrediebatur vnquam, magni, vel
,, parui momenti id eſſet, niſi conſulto priùs,
,, ac propitiato Domino; deinde, quò de Di-
,, uina voluntate certior fieret, vt pios Viros
,, conſuleret; poſtremò, vt qui inter eos Sacer-
,, dotij capaces eſſent, Sacerdotio initiarentur:
,, tùm vt petita à Pontifice maximo benedictio-
,, ne, atque licentia, longinquo, ac periculoſo
,, itineri ſeſe committerent. Is profectò omnium
,, ardor erat, vt terrores, vitæ pericula, Dæ-
,, monum tentamenta, ærumnas pro nihilo du-
,, cerent, grauia quæque nimirùm ob Chriſti
,, fidem diſſeminandam patiendi cupidiſſimi.
,, Ergò Philippo eam in rem intento hanc men-
,, tem iniecit Deus, vt Religioſum quemdam
,, è Sancti Bernardi Familia ſanctitate conſpi-
,, cuum adiret, eius voluntatem illo Interprete,
,, & deprecatore auditurus; quod & fecit.
,, Præerat eo anno Monachis Ciſtercienſibus
,, apud Cœnobium SS. Vincentij, & Anaſtaſij
,, Martyrum ad aquas Saluias; cuius cùm ani-
,, mum Auguſtinus Ghettinus (id erat Mona-
,, cho nomen) cognouiſſet, inducias petit:
,, oratione enim rem à Deo, reſpondit, quæri
,, oportere. Supplicatione completa, Philippo
,, narrat, Romam, non ad Indias euocari, In-
,, diaſque eius Romam eſſe, apparuiſſeque ſibi
,, Sanctum Ioannem Euangeliſtam, qui diceret
,, Deum ita velle, vt Romæ ad ipſius vineam
,, excolendam maneret, vbi multos eidem filios
,, aggregabit, & eius, & Alumnorum opera
,, ad plurimorum ſalutem vti decreuiſſe. Retu-
,, lit is etiam vidiſſe ſe aquas, vulgo trium Fon-
,, tium appellamus, in ſanguineum colorem mu-
,, tatas: quarè apertiſſimè ſignificari dicebat,
,, nouam Vrbi procellam impendere, quod
,, etiam ab eodem Apoſtolo ſe accepiſſe narra-
,, uit, totiuſque viſionis ordinem Philippo ex-
,, poſuit. Tùm his ille auditis ad omnia ſe pro
,, Chriſti arbitrio paratum oſtendens, ſermoni
,, Serui Dei ceſſit, Romę manere ſtatuit, vbi
,, quàm ſtrenuè in animarum ſalute procuranda
,, elaborauit, quantoſue fructus ediderit, nul-
,, lus eſt, qui non norit.] Sic non permiſit Spiritus Domini Beato Philippo adire Indiam, ſed proprijs adaugendis talentis, nec minus magnis muneribus, in ipſa Eccleſiæ Catholicæ prima Sede, ipſimet Philippo Viro planè Apoſtolico concreditis, reſeruauit; quæ fœliciter omltiplicauit, plantatus erat ſiquidem *ſicut oliua fructifera in atrys Domus Dei noſtri*. Hæc concinnè ſubdit eruditiſſimus Andreas Duſauſſay Epiſco-

Andreas Sauſſay S. Philip. vitã, aliaque plura conſcribit.

pus, & Comes Tullenſis, cuius animæ anno Iubileo nuper defuncti benè precamur, qui ad contrahendam in epitomem Sancti Philippi vitam, eiuſque inter ſanctos conſecrationis diploma ſelectis obſeruationibus, notiſque didacticis illuſtrandam calamum illum appoſuit, quem in celebrandis Sancti Andreæ Apoſtoli, & Gallicanorum Sanctorum, Scriptorumue Myſticorum memorijs, alijſque Eccleſiaſticis monumentis, tàm fæliciter adhibuit, vt Beda Gallicanus meruerit appellari.

In epiſt. vitæ S. Phil. pag. 148.

Apud Raynaudum.

51 In Luſitania vita functo, vt paulò ante diximus, Ioanne III. Rege ex filio Ioanne Nepos à populis Rex ſalutatur. Admota eſt pueritiæ Principis regendæ Catharina Auſtriaca eius Auia Caroli V. Imperatoris ſoror, quam Sanctus Franciſcus Borgia abſens priùs per epiſtolam, deindè præſens eſt conſolatus. Pontifex quoque tùm ad ipſam, tùm ad Sebaſtianum Regem has literas direxit.

Caram. li. 1. Philip. Prud. Vita S. Fr. Borg c. 16.

Luſitaniæ Rex Sebaſtianus triennis puer ſalutatur.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sebaſtiano Portugalliæ, & Algarbiorum Regi Illuſtri.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Aui tui claræ memorię Ioannis Regis Portugalliæ obitus, de quo nos certiores feciſti, maximo nos dolore affecit. Amiſit enim Chriſtiana Reſpublica Regem, & maxima virtute præditum, & de ſe, ac Sancta Religione optimè meritum: ſed quia Diuinæ voluntati acquieſcere debemus, noſtræ, & tuæ partes ſunt, pro ipſius anima Deum orare, vt eam in loco pacis, & gloriæ ad animas inclytæ memoriæ Prædeceſſorum eius optimorum, pijſſimorumque Principum aggregare dignetur, quod illi quidem propter vitam tam piè actam contigiſſe ſperare debemus. Quod polliceris non te ſolùm in Regno ſucceſſurum Auo tuo, verùm etiam hæredem fore ipſius fidei, obſequij, & pietatis erga Sanctam hanc Sedem, à qua te omnia bona conſecuturum eſſe ſperas, quæ alij Catholici Reges conſequi ſoleant, de tuo iſto in hanc Sedem animo te magnoperè laudamus, hortamurque, vt præſtes id, quod polliceris, maximam enim ſi ita feceris, laudem tibi, & gloriam paries. Fac igitur, Chariſſime fili, vt cum ætate ſimul pietas creſcat, cum pietate erga Deum charitas ſubditorum, præſertim pauperum, & in Sanctam hanc Sedem, eique Præſidentem Chriſti in Terris Vicarium deuotio augeatur; Chariſſimæ verò in Chriſto filiæ noſtræ Reginæ Auiæ, & eiuſdem Matris Tuæ, itemque dilecti filij noſtri Henrici Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteri Cardinalis Infantis Portugalliæ Patrui tui monitis, & præceptis obtempera, neque ab ipſius Aui tui veſtigijs declina, ſed eum virtute, iuſtitia, & pietate ſua tibi prælucentem ſequere. Quod ad ſpem attinet, quam in hac Sancta Sede repoſitam habes, iure, ac meritò omnia, quæ tibi, ac Regno tuo ab ea cum Deo tribui poterunt beneficia, & commoda ſemper tibi polliceri, & expectare poteris. Reliqua, de quibus ad Sereniſſimam Reginam ſcribimus, ex noſtris ad eam literis cognoſces. Incipe igitur, Chariſſime fili, regnare cum paterna benedictione noſtra, quam his tibi literis impertimus, Deum precantes, vt te incolumem cuſtodiat, concedatque, vt & diù in terris, & fęliciter regnes, & poſt diuturnam, ac proſperam temporalis Regni adminiſtrationem ad Cœlorum Regna peruenias. *Datum Romæ, &c. die XVIII. Decembris MDLVII. Anno III.*

Paul. IV. lib. bre. ſig. num. 2889. p. 83.

Catha-

Digitized by Google

Catharinam etiam Reginam Sebaſtiani Auiam, ac Tutricem Regni hortatus eſt Pontifex, vt imbellem Sebaſtiani ætatem tueretur, atque vnà cum Henrico Cardinale Principe in ſalutem Regni excubaret.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Catharinæ Portugalliæ, & Algarbiorum Reginæ Illuſtri, &c.

Paulus IV. lib. breu. ſig. n. 2889. p. 86.

Quòd ſcribas, cùm ab ipſo coniuge tuo (nempè Ioanne Rege) Regis pueri (ſcilicet Sebaſtiani Nepotis) tutela, & Regni ſimul adminiſtratio tibi commiſſa fuiſſet, vtriuſque officij ſocium à te aſſumptum eſſe dilectum filium noſtrum Henricum Sanctę Romanę Eccleſię tit. SS. Quatuor Coronatorum Presbyterum Cardinalem Infantem Portugallię, conſilium tuum magnoperè probamus, & laudamus; eſt enim egregia is virtute, ac fide præditus, & rerum iſtius Regni admodum peritus: hortamur autem Serenitatem Tuam in Domino, & rogamus, vt Regnum illud, quod præcipuæ nobis curæ eſt, & in intimis viſceribus charitatis à nobis geritur, ita adminiſtres, & gubernes, quemadmodum ſanè confidimus, vt populi tàm iuſtum, & clementem Regem ſibi ereptum fuiſſe non ſentiant. In primis cultui Diuino conſule, Eccleſias, Monaſteria, Hoſpitalia, omneſque Eccleſiaſticos, Religioſoſque homines tuere, vt poſt rectam, & piam temporalis Regni adminiſtrationem immarceſcibilem in Regno Cœlorum coronam accipere merearis. Nec verò minorem abs te curam, & diligentiam adhiberi à te cupimus in educando Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sebaſtiano Portugallię, & Algarbiorum Rege Illuſtri Nepote tuo, vt tener eius animus, cum alijs Rege dignis moribus, atque virtutibus, tùm in primis pietate, & timore Domini, quod eſt Sapientię initium, atque huius Sanctę Sedis cultu, & obſeruantia imbuatur, quæ quidem virtutes Chriſtiano Rege in primis dignæ, ſi in eo fuerint, cunctę res ei proſperè, & ex ſententia ſua procedent, maximamque in terris gloriam ſibi parient, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XVIII. Decembris MDLVII. Anno III.*

52 Non prætermittendum hoc extremo loco eſt viſum, prohibitam fuiſſe à Paulo mulierem, quæ per diuerſa loca conciones de rebus Diuinis habere conſueuerat, ne id ſibi in poſterum arrogaret, cùm ex Apoſtolo id vetitum ſit, ac ne quidem Beata Virgo id munus vnquam exercuerit, tùm etiam ipſis Laicis, licèt eruditione, ac pietate florentiſſimis Sacri Canones hoc non permittant, de quo ad Internuntium apud Venetos extant hę literę.

Paulus IV. breu. 3. p. 59.

Mulierem publicè prædicare vetat Paulus.

Venerabilis Frater. Expoſitum nobis fuit mulierem quandam Hiſpanam Iſabellam nomine per diuerſa loca vagantem ſolitam eſſe Verbum Dei publicè in concionibus docere, eamque Venetijs hoc tempore in Xenodochio SS. Ioannis, & Pauli diuerſantem conciones de Diuinis eloquijs habituram fuiſſe, niſi à Fraternitate Tua hoc ei interdictum fuiſſet, quoad de voluntate noſtra fieret certior, qua de re, quid nobis placeat Fraternitati Tuę dubium eſſe non credimus, nam cùm Sacri, vt noſti, Canones, & Patrum decreta hoc officio, quo nullum eſt grauius in Eccleſia Dei, Laicis hominibus interdicunt, tùm ipſe gentium Doctor, & Vas electionis Paulus mulieres non modò vetat docere, ſed ne diſcendi quidem cauſa permittit, vt in Eccleſijs loquantur. Quamobrem moneri eam mulierem à Fraternitate Tua volumus, eique auctoritate noſtra præcipi, vt alijs in rebus ſibi conuenientibus, Deo, cum fide, & charitate deſeruiat, ab eo autem munere ſe abſtineat in quouis, ſeù Virorum, ſeù mulierum conuentu, quo ne glorioſiſſima quidem Virgo, quæ Mater Domini, quæ Sacrarium Spiritus Sancti fuit, vnquam functa fuiſſe traditur, quodque non fœminis modò, ſed Laicis etiam Viris quantauis doctrina, & ſanctitate præditis interdictum eſt, ne quæ verbum Dei alijs prædicat aduersùs illud ipſa faciat; ſciat autem ſi forte nimia cuiuſquam Prædeceſſorum noſtrorum facilitate hoc ſibi permiſſum fuerit, literis eorum quibuſcumque non obſtantibus, quas inanes, & irritas, & nullius roboris eſſe volumus, eam ſibi à nobis ademptam eſſe licentiam. *Datum Romæ apud S. Petrum die XVII. Februarij MDLVII. Anno III.*

IESV, CHRISTI

Anno 1558.

PAVLI IV. FERDIN. I. ROMAN. REGIS
Anno 4. 1.

De Concilio cogendo cogitat Paulus, de quo etiam Philippo Hiſpaniarum Regi ſcribit.

1 ANNO redempti Orbis quinquageſimo octauo ſupra milleſimum quingenteſimum Indictione prima confirmata pax eſt inter Pontificem, & Philippum Hiſpaniæ Regem, quæ etiam gradum muniuit ſanciendæ alteri paci continentibus populi Chriſtiani votis expetitæ inter Philippum Hiſpaniæ, & Henricum Galliæ Reges: ſcripſerat verò Philippus Rex manu Regia literas extremo ſuperiori anno amantiſſimis verborum officijs refertas ad Pontificem, quibus conceptam animo pietatem, atque obſeruantiam erga ſummum totius Eccleſiæ in terris Præſidem, ac Paſtorem teſtabatur. His exceptis maximam ex ijs lętitiam Paulus ſuſcepit, egitque Deo grates, qui tantum Regem in priſtino Religionis ſtudio, ac diſcuſſis improborum, & communis hoſtis conatibus in vetere Sedis Apoſtolicæ cultu, & obſequio conſeruaſſet, tùm ſignificauit Philippo omnem præteritorum diſſidiorum memoriam ſibi ex animo euulſam, ac ſe paterno illum amore arctiſſimè complexurum, ſeque iam bellicis curis liberum ſacra verſare conſilia de Chriſtiana diſciplina reſtituenda, extinguendis hæreſibus, cogendoque ea de cauſa œcumenico Concilio, ad quę in opus perducenda ſollicitauit Regem, vt ſtudia ſua coniungeret, ex quibus maiorem gloriam, quàm ex vllis florentiſſimis victorijs, expetitiſque triumphis collecturus eſſet.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

Paulus IV. lib. breu. ſig. n. 2889. pag. 93. & in lib. diuerſ. breu. ſign. 2903. p. 40.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Acceptis Serenitatis Tuę literis, quas manu tua accuratiſſimè ſcriptis, & obſeruantię, pietaris, obſequij plenas ad nos ſumma celeritate perferendas curaſti, maxima in Domino lętitia exultauimus, & Diuinę ipſius Maieſtati gratias egimus, qui repreſſis, fractiſque hoſtis antiqui conatibus nobis tanta pietate, & virtute filium (nolumus dicere reſtituit) ſed id quod verius, eſt conſeruauit, neque à nobis alienari vnquam paſſus eſt, idem etiam de te peorsùs ſentimus & perſuaſum habemus, quod verè tu quoque de nobis, & potes, & debes perſuaſum habere; retinuiſſe te ſemper tuam erga nos priſtinam deuotionem, ſicut nos quoque nobis

his conſcij ſumus, nihil ob ea, quæ contra vtriuſque noſtram voluntatem acciderunt, de noſtro in te paterno amore vnquam eſſe detractum, ſed & ſalutis, & gloriæ tuæ nos ſemper, vt Chariſſimi, & Optatiſſimi filij cupidiſſimos fuiſſe. Sed quæ non ſine vtriuſque noſtrum quidem dolore acta ſunt, ex animis noſtris penitùs deleta eſſe, & tanquam caligine quadam diſcuſſa noſtræ mentis candorem, & ſynceram charitatem vtrique noſtrum gratiùs, iam vt fieri ſolet, & illuſtriùs patefactam eſſe gaudeamus. Nos quantopere tua iſta pietate lætemur, quantique talem filium faciamus, conabimur omnibus, quæ ab optimo, & amantiſſimo Patre proficiſci poterunt, officijs declarare: illud modò à Deo, Chariſſime fili, precamur, vt quæ molimur, atque agimus de communi pace, de reprimendis, ac tollendis hæreſibus, de moribus Chriſtiani populi corrigendis, & generali Concilio harum rerum cauſa celebrando, ea tuo quoque, quemadmodum ſperamus, auxilio perficere poſſimus, idque non ſolum ex Diuini honoris, & Reipublicæ Chriſtianæ cauſa optamus, verùm etiam tua, quem maiorem, & ſolidiorem ex his rebus gloriam, quàm vllis ex bellicis victorijs, & apud Deum, & apud homines aſſequuturum eſſe cernimus, de quibus conſilijs noſtris, deque ea ſpe, quam in tua ſumma pietate, prudentia, moderatione animi repoſitam habemus, plura cognoſcere poteris ex literis Venerabilis Fratris noſtri Petri Epiſcopi Albanenſis Pacecchi vocati, cùmque ſermonem cum ipſo habuerimus longiorem de ijs, quæ ad te ſcribimus, fidem vt eius literis habeas, Serenitatem Tuam rogamus. Excuſationem accepimus de dilato tui ad nos Oratoris aduentu, qua eadem accuratiùs vſi ſunt dilectus filius Carolus SS. Viti, & Modeſti Diaconus Cardinalis Caraffa Legatus, idemque ſecundùm carnem Nepos Noſter per literas, & coram ipſe Epiſcopus Albanenſis. Dolemus autem eam moræ cauſam eſſe, quam ſcribis ipſius Oratoris cauſa, nam nobis quandocumque venerit, gratiſſimus eius aduentus erit, eoque illum, quo decet honore, & vultus, animique hilaritate excipiemus. Nec verò Serenitati Tuæ verendum eſt, nè nimis diù ipſius ad nos mittendi tempus diſtuliſſe videaris, cùm propter tam eximium animum tuum nobis perſpectum nihil vnquam exiſtimaturi ſimus ſerò à te nobis tributum fuiſſe. De honore, quem Serenitas Tua maximum habuit adueniente ad te ipſo Legato noſtro, quemadmodum ex ipſius vbertimis ſcriptis, & aliorum etiam literis cognouimus, Deo gratias agimus, honorem ſanctæ huic ſedi, & nobis, qui licèt indignè ei præſidemus, habitum fuiſſe intelligimus, tuamque hanc Sedis reuerentiam, & cultum Chriſto Domino Noſtro, ipſiuſque Apoſtolorum Principi Beato Petro animo gratiſſimo offerentes Deum precamur, vt ipſius Beati Petri meritis, & interceſſione te, & tuos, tuaque omnia benedicere, ac ſua gratia protegere, tuerique dignetur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die III. Ianuarij MDLVIII. anno III.*

Non deſtitit Philippus nouis in dies honoribus Pontificium Legatum cumulare, nam præter Regum Hiſpaniæ morem ipſo Ephiphaniorum die illum domi conuenit, ſecumque ad Regiam Capellam adductum lautiſſimo vnà ſimul excepit prandio, ac perhonorificis verbis qualem animo concepiſſet lætitiam, cùm cerneret apud ſe Pontificium Legatum ipſius Pontificis Nepotem teſtatus eſt.

2 Dum hæc cum Philippo gererentur, Antonius Cardinalis Triuultius egregiam in Gallijs nauabat operam, vt pacis conſilia promoueret, Henricumque ad eam amplectendam incitaret, qui, quam nuper Pontifici voluntatem ab ipſa non abhorrentem exhibuerat, denuò etiam confirmauit, in cuius quoque arbitrium ſe totius negotij molem committere profeſſus eſt, incertum, ſyncera ne animi voluntate, an fallendi temporis ſtudio, Franciſcum propterea Eſtenſem hæc ſuo nomine renuntiare Pontifici iuſſerat. Quæ cùm apud omnes comperta ſint, miratus ſum vehementer, ab Auctore non ad-
„ modum quidem antiquo induci Cardinalem
„ Lotharingium expoſtulantem: [Neminem,
„ qui auerſos animos conciliandi negotium ſu-
„ ſciperet extitiſſe. Paulum Pontificem Maxi-
„ mum, cuius præſertim id muneris eſſet, nul-
„ los vnquam de concordia ſermones iniecisse,
„ quid enim vltra Pontifex facere potuit.] Henrico igitur Paulus gratias agens hæc ſcribit. *And. Mauroc. lib. 8. Hiſt. Ven. ann. 1558*

Chariſſimo in Chriſto filio Henrico Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

Sicut dilectus filius Nobilis Vir Franciſcus Eſtenſis Regij Ordinis Eques nobis expoſuit, adeò de noſtra in te voluntate confidis, vt non dubitaturus ſis controuerſias, quæ tibi ſunt cum Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Hiſpaniarum Rege Catholico nobis componendas permittere, quo quidem tam optato nuntio de te ad nos perlato non facilè verbis conſequi poſſemus, quanta cor noſtrũ in Domino lætitia exultarit, cùm dilectorum filiorũ noſtrorũ diſcordijs eo dolore afficiamur, quem paternæ charitatis viſcera poſtulant, & ex tanti Dominici gregis fidei noſtræ commiſſi damnis, & periculis die, nocteq; grauiſſimè ſollicitemur, quid nobis iucundius, optatiuſque accidere poterit, quàm aliquid lucis nobis in tantis tenebris illuceſcere, & ſpem non paruam pacis Dei auxilio inter vos conciliandæ. Itaque gratias agimus Deo Omnipotenti, eumque ſuppliciter oramus, vt iſtam propenſionem, quam præ te fers ad pacem, non confirmet modò, ſed etiam in dies augeat; Serenitati verò tuæ perſuaſum planè eſſe volumus, iure, ac meritò eam in nobis ſpem, ac fiduciam habere. Neque enim ſi fælicis recordationis Rex Pater tuus reuiuiſceret, plus de ipſius ergà te voluntate, quàm de noſtra tibi poſſes polliceri. (Et infra.) In concordia quidem tractanda ita nos geremus, vt neutri veſtrum ſit ſpei, & fiduciæ quam in nobis habuerit, pœnitendum, ſed exiſtimationem, honorem, ac dignitatem ſuam vterque nobis, prout confiſus fuerit, chara eſſe intellecturus ſit. *XXVII. Ianuarij MDLVIII.*

Paul. IV. liber. diuerſ. breu. ſig. 1903. pag. 61.

Scripſit Rex literas 13. Decembr. 1557 de eodem

Gratias Henrico Regi reddit Paulus, de eius animi ad pacem promptitudine.

3 Commiſſa fuerant Cardinali Caraffæ plura tùm publicæ rei, tùm priuatæ mandata. Primum erat de concilianda vniuerſali pace, pro qua ſancienda Paulus grauioris ſeniens incommodis contemptis, ſe offerebat, vel Niciæ, vel in alio loco cum Regibus conuenturum. Secundum fuit, vt libertas Eccleſiaſtica in Hiſpanijs læſa in priſtinam dignitatem reuocaretur. Tertium, ne Rex Philippus Cardinalis Poli acceſſum ad Vrbem impediret, aduersùs quem iudiciaria acta præcipua confecta Cardinalis Legatus detulerat, vt ea Philippo, eiuſq; Adminiſtris oſtenderet, probaretque, non ex temerario & turbido animi impetu, vt publica fama increbuerat, ſed

ex

Digitized by Google

ex pio iuſtitię ardore ſe in eum fuiſſe commotum. Quartum fuit, vt Poetus Cardinalis deſignatus Romam accederet, vt Pontifici in rebus Concilij, inſtaurandaque diſciplina Eccleſiaſtica operam ſuam Pontifici commendaret. Quintum, vt omni induſtria Regem adduceret ad conferendum liberè Ducatum Barij, & Montem Siricum, & Principis Salernitani Palatium, quæ ex obitu Reginæ in Regium ius deuoluta erant, Duci Montorij: caueret tamen diligenter, ne ea donatio pro Palliani, iuxta arcanas pacis leges, compenſatione facta appareret.

Paul. IV. lib. breu. ſig. num. 2898. p. 201.

Dilecto filio noſtro Carolo SS. Viti, & Modeſti Diacono Cardinali Caraffæ.

Dilecte fili noſter, &c. Quæ acta fuerint abs te poſt tuum aduentum ad Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Hiſpaniarum Regem Catholicum de mandatis noſtris ad Dei honorem, & Reipublicæ Chriſtianæ pacem, & quietem pertinentibus, adeò diligenter, & accuratè, nobis Venerabilis Frater Epiſcopus Tarracinenſis expoſuit, vt neminem ad ea nobis exponenda aptiorem mitti abs te potuiſſe iudicemus, ſatisfeciſti planè ſpei de te acceptę, atque expectationi noſtræ. Perſpeximus enim, qua cura, qua fide, qua diligentia, quanta etiam dexteritate, atque prudentia ea mandata noſtra fueris executus, quo nomine Deo gratias agentes, teque plurimum laudantes, Diuinæ clementię opem implorare non deſiſtimus, vt pijs noſtris conſilijs, & iſtis laboribus tuis optatum exitum tribuere dignetur, te verò hortamur dilecte fili, vt pacis actionem, tametſi nihil putamus addi poſſe ad ſtudium, & diligentiam tuam, tantò magis vrgeas, quantò bellum vehementiùs ingraueſcere, quantoque maiores Chriſtiano populo calamitates intelligis imminere, reliqua coram tibi exponenda mandauimus eidem Epiſcopo, quem officio ſibi mandato diligentiſſimè functum, nec vllum pro Dei honore, & Republicæ Chriſtianæ quiete laborem recuſantem, ad te remiſimus. Permittimus autem tibi, cuius fidei, prudentięque ſummoperè in Domino confidimus, vt omnia prout expedire duxeris, agas, rata quæcumque egeris habituri. *Datum Romæ die XXIII. Ianuarij MDLVIII. anno III.*

4 Quæ data erant de Cardinale Polo, & Cardinale Guillelmo Poeto ad Vrbem accerſitis mandata, in opus prouocari non potuerunt, cùm mors vtrumque prius extinxerit. Cæterùm Reginaldo Cardinali Polo, de cuius morte agetur inferiùs, inuidiæ fax ob eius inclytas virtutes adhæſerat, vt iniquè iudicio hæreſeos poſtularetur: is enim glorioſiſſimus confeſſor fidei Catholicæ, pro tuenda fide Catholica ſpretis maximis vitæ periculis eruditiſſimos libros contra hæreſim, & primatum Henrici VIII. Regis Angliæ ediderat, comparataſque ſibi à Sicarijs Hæreticis inſidias ægerrimè Diuina tectus ope euaſerat, Legati Apoſtolici munus in Concilio Tridentino cum dignitate ſuſtinuerat, ab ambitione, & humanarum rerum cupiditate adeò alienus, vt cum in conclaui poſt Pauli III. obitum Cardinales, qui eum ad Pontificatum euehere conſenſerant, noctu illius cubiculum adijſſent, reſponderi iuſſerit à Magiſtro cubiculi velle ſe à Deo luminis non in nocturno conuenticulo ad Pontificatum promoueri: cum etiam ad ſolium Anglicum aſpirare potuiſſet, in Belgio ſe continuit, donec Maria Regina Philippo Hiſpaniarum hæredi deſponſa fuit; adeò verò ſtrenuè in conciliãda Catholicæ Eccleſiæ Anglia ſe geſſerat, vt maxima hæreticorum odia in ſe concitarit: à quibus facilè varijs artibus, ſuſpicio hæreſeos illi aſpergi potuit, in quam etiam maximi viri vocati improbè fuerunt: ſed ad cœptum ſermonem redeamus.

Surius in comment.

Præclara Card. Poli geſta.

Maximis præter morem affectus honoribus à Philippo Angliæ Rege Cardinalis Legatus Octauium Reuertam Epiſcopum Tarracinenſem ad Pontificem miſit, ſignificauitque Regem maximam lætitiam ex aduentu ſuo, ac pace confirmanda traxiſſe, dediſſeque imperia Antonio Epiſcopo Atrebatenſi, & Roderico Gomeſio, vt de pacis formulis cum Legato agerent; de grauaminibus verò Prouinciarum cum Regij ſanctioris Concilij Senatoribus actum.

Accepto redintegrandæ pacis fælici nuntio Paulus ingenti gaudio delibutus de re bene geſta Cardinali nepoti gratulatus hortatus eſt, vt pacem ad optatum exitum perduceret.

5 Ex hac pace confecta meditabantur Cardinalis Legatus Caraffa, eiuſque frater Dux Montorij decerpere magnos fructus ingentium opum, & ampliſſimorum Principatuum conferendorum ſibi liberalitate Philippi Regis, quos ab Henrico Galliæ Rege ex bellico fœdere, & ſtrage populorum colligere non potuerant: atque adeò Dux Montorij vrſit literis Legatum fratrem, ne in Ducatu Barij ſibi conferendo fieret mentio ſarciendæ iacturæ pro reſtituendo Aſcanio Columnæ Palliani Ducatu: Cardinalis verò Caraffa, cum Principatu Roſſanenſi, & decem millium nummorum ſtipendio à Rege Philippo oblato non contentus eſſet, ac ſuos aduerſarios Columnam, & Cornenm, Marchionem de Balneo in Regia Aula florere gratia æquis oculis videre non poſſet, Bruxellis ſeceſſit in ſuburbanum cœnobium, ex quo ſeceſſu extimuit Philippus Rex, ne qui apud Pontificem florentiſſima auctoritate pollebat, nouas res, tumultuſque bellicos moliretur: ideòque ad aucupandam eius amicitiam duodecim millium nummorum annua penſione illum donauit, quo beneficio ornatus, ac lætus Legatus per diſpoſitos equos concitatiſſimo curſu Romam aduolauit. Cum autem ſit fallax, & vitrea fælicitas humana ambos fratres Caraffas extincto Paulo poſtulatos iudicio à Philippo Rege apud Piũ IV. procuratoq; ijs extremo ſupplicio in exemplũ triſte auaritię, & ambitionis tranſijſſe viſuri ſumus.

Interea cum ſupereſſent aliqua capita concordiæ tractanda, eorum conciliatio Cardinali Ferrariensi Galliæ Regis nomine, ex aduerſa verò parte Philippi Regis Senatoribus demandata eſt, his geſtis Philippus Rex ingentibus curis ſolutus, & gaudio magno ex inita pace delibutus literas Regij amoris, & obſeruantiæ notis erga Paulum Pontificem illuſtres tranſmiſit, vt referunt Acta Senatus Cardinalitij. [Die Martis ,, XV. Menſis Martij MDLVIII. fuit Congrega- ,, tio generalis, in qua primùm lectæ fuerunt li- ,, teræ Sereniſſimi Regis Philippi ad Sanctitatem ,, Suam ſuper tractatione pacis propoſitæ ,, per medium Domini Franciſci Eſtenſis pro ,, parte Regis Franciæ, quibus perlectis Reue- ,, rendiſſimus Pacecchus earum lector, literas ,, Sanctitati Suæ reſtituit,] quibus reſpondit Paulus conceptis hiſce verbis.

MS. Cæs. Spad. to. 184. pag. ...

Paul. IV. lib. breu. ſig. num. 2889. p. 208.

Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Lectis literis tuis, quas manu tua ſcriptas Venerabilis

Fra-

Reſpondet Philippo Regi, ſuper negotium pacis.

Frater Octauianus Epiſcopus Tarracinenſis ad nos ſumma cum celeritate attulit, incredibili gaudio affecti fuimus, quod de populi Chriſtiani ſalute mirum in modum ſolliciti, in ſpem ingreſſi fumus non defuturam ei in tanto periculo ſupernam miſericordiam: quando iſtam tibi tàm præclaram mentem, & propenſum ad pacem nobis agentibus animum Diuina Maieſtas dedit; itaque aduocatis ſtatim cunctis Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus eos tantæ lætitiæ, & ſpei noſtræ participes fecimus. Recitatæ in generali Congregatione iuſſu noſtro fuerunt literæ tuæ ingenti omnium plauſu, optatiſſimaque lætitia, & gratulatione, nec facilè dici poteſt quantæ ea res tibi laudi, quantoque honori fuerit. Quamobrem quoniam tantum auctoritati noſtræ tribuis, quantum & de pietate tua nobis pollicebamur, & noſter erga te paternus amor poſtulat, in hanc tàm ſanctam, tàmque Chriſtiano populo ſalutarem actionem eo, quo debemus animi ſtudio, incumbemus, neque committemus, vt aut boni Paſtoris officium à nobis requiri poſſit in depellendis, quantum in nobis erit, populi Chriſtiani periculis, aut pij parentis cura deſiderari in ſedandis duorum chariſſimorum nobis filiorum diſcordijs, quorum pacem, atque concordiam vtinam quantulacumque nobis reliqua eſt vita, redimere poſſemus; præclariſſimè nobiſcum agi putaremus, ſi nobis contingeret, vt vitam ipſam in opus tam Deo gratum impenderemus. Quoniam autem melius ſtatuere, ac deliberare poterimus, quid nobis agendum ſit, cùm ad nos Legatus noſter reuerſus fuerit, eius aduentum iam, vt ſpectamus, appropinquantem auidè expectamus, reliquis de rebus tùm quoque, ſi quid agendum fuerit, acturi. Tua verò, Chariſſime fili, pietas erga nos, & in conſanguineos noſtros humanitas, de qua ex mandatis, quæ idem Legatus noſter Epiſcopo Tarracinenſi dedit, accepimus, nobis, perinde vt debet, gratum eſt: gratum id quoque, quod de valetudine tua nos certiores feciſti, cui vt diligenter inſeruias, magnoperè te hortamur, Deum precantes, vt incolumem te, fæliciterque ad Diuini ſui nominis gloriam regnantem conſeruet. Nos item eiuſdem Dei beneficio benè valemus. *Datum Romæ, &c. die XVII. Martij MDLVIII. anno III.*

6 Deſæuierat iam atrox bellum in Belgij finibus, rigente licet aſperrima hyeme geſtum, cum obfirmarus eſſet ardor Gallorum, acceptam ſuperiori anno ad Fanum Sancti Quintini ignominiam præclaro facinore, & clade nobili illata hoſti delere cupientium, opportunoque caſu contigit, vt Franciſcus Guiſius ex Italia reuocatus vnius hebdomadæ flexu Itium (vulgò Caletum) Arcem munitiſſimam, quam Eduardus III. Anglorum Rex ante ducentos annos tot laboribus, tantoque ſanguine effuſo ceperat, expugnarit, de quo Surius hæc refert: [Guiſius ita ſe comparat tanquam ſit Sancti Quintini Oppidum oppugnaturus, erat anni tempus longè alieniſſimum, atque ecce per exploratores certior factus Caletum non ſatis firmo Anglorum præſidio teneri, de repente conuerſo itinere cum exercitu contendit, Vrbemque omnium opinione inexpugnabilem ſeptimo obſidionis die, hoc eſt nono Ianuarij, aut circiter, in Regis Gallorum poteſtatem redigit, cùm iam ducentis annis Angli eam obtinuiſſent. Fuit hoc facinus audax, & propè incredibile, præſertim tàm iniquo anni tempore, mox etiam Ghinam expugnat Caſtellum munitiſſimum, direptumque incendit. Hoc quoque Angli Oppidum ſuper ducentos annos Gallis ereptum poſſederant. Iis inopinatis victorijs Galli iam propè conſternati animos recuperant. Horrendum in modum tormentis diuerberatum fuit Caletum, nec præſidium militum Arci, & Vrbi impoſitum, eam, quam debuit, præſtitit in defendendo conſtantiam, multumque amiſſo illo loco munitiſſimo Angliæ rebus deceſſit. Vrbs deditione ſub certis conditionibus venit in Gallorum manus. Eduardus III. eius nominis Anglorum Rex anno Chriſti MCCCXLVI. Caletum vndecim menſes obſeſſum è Philippi VI. Franciæ Regis manibus extorſerat, ſolebantque dicere Britanniæ Reges, dum Caletum haberent, claues Galliæ ſe in cingulo circumferre.] Traduxit victricia Caſtra Dux Guiſius ad Theonuillam Arcem ſitu, & opera munitiſſimam, eamque expugnauit, ſed non ſine Gallorum cæde, inter quos Petrus Strozza Italus Dux ſtrenuiſſimus magnum ſui deſiderium reliquit; tentarunt deinde Lucemburgum, ſed irrito ſucceſſu: conflato etiam alio exercitu Galli Grauellingam magnis molibus circumſident, cùmque in medio æſtu certaminis premerent hoſtem, nonnullæ Anglicæ naues eo delatæ Gallica Caſtra adeò ſæuè tormentis diuerberarunt, vt magna clade fuſi ſint Galli, ac plures Nobiles in hoſtium ciderint poteſtatem, necnon paulò poſt Comes Egmondanus Belgici exercitus Dux Dunkerkam vi expugnauit, & poſt longas concertationes pax inter iſtos Reges, vt inferiùs videbimus, firmata fuit.

Sur. in com.

Id. ib. Bel.

7 Edidit hoc anno Carolus V. Cæſar poſtrema ceſſionis Imperij Acta Oratorum opera in Principum Comitijs Francofurti congregatis, elegitque ad id anniuerſarium diem Natalitium, quem Religione quadam in maximis rebus gerendis deligere conſueuerat, de quo hæc Surius. [Menſis Februarij die XXIV. quo die in hanc lucem editus fuit, & anno MDXXX. Bononiæ à Clemente VII. incredibili ſplendore Imperij inſignia acceperat, miſſa inſigni legatione ad Principes Electores, qui Francofurti conuenerant, Carolus Cæſar Imperium in Fratrem ſuum Regem Ferdinandum transfert, & vt Septem-Viri id gratum, & ratum habere velint, orat. Inde XIII. Martij die Principes Electores Ferdinando maximi Imperij dignitatem deferunt, & tandem Imperator ipſe, & Principes domum repetunt.] Iam biennio ante Carolus per Guilielmum Naſſouium Arauſiæ Principem, & inde per Mariam Sororem Pannoniæ Reginam, quid propoſiti, & voluntatis haberet, ſatis indicauerat. Electoribus tamen quatuor vno fermè temporum nexu morientibus, nouiſque, qui ſucceſſerant, rebus priuarim ſuis conſtituendis intentis nullum intereà loci tempus vacuum fuerat, ſiuè rebus proſpiciendis, ſiuè cogendis in vnum Electoribus: Caroli autem abdicationem recenſens Surius, hæc habet. [Vt in multis alijs, ſic in hoc quoque facto Caroli V. Cæſaris longè optimi ſumma apparuit modeſtia, & humilitas, qui ſua ſponte ſe Imperio abdicarit, cùm interim non deeſſent, qui illi ambitionem, & regnandi libidinem improperarent. Vtinam digni eſſe-

Caroli V. Conſ apud Goldaſt. Sur. in comment.

Carolus V. Imperium Ferdinando fratri relinquit.

Sur. vbi ſupra.

,, mus multos tales habere Imperatores. Dein-
,, ceps priuatus in multa pace vixit aliquot Men-
,, ſes optimus Princeps, quod etſi miſerum, &
,, inglorium videtur, pleriſque huic Mundo de-
,, ditis (vt iam ante dixi) tamen ſponte renun-
,, ciaſſe tanto Imperio, & omnibus quæ ſunt
,, huius Mundi, in primis glorioſum, ac mul-
,, ta laude, ac prædicatione digniſſimum eſt.
,, Non enim debemus nos, qui Chriſtiana Re-
,, ligione initiati ſumus, id genus in rebus, homi-
,, num Ethnicorũ, aut etiam huic Mundo nimis
,, deditorum opinione duci, ſed oculos habere
,, defixos in Chriſtũ verum Deum, ac Dominum
,, noſtrum, qui cùm in forma Dei eſſet, non ra-
,, pinam arbitratus eſt eſſe ſe ęqualem Deo, ſed
,, ſemetipſum exinaniuit formã Serui accipiens.]

8 Ferdinando in Septemuiralibus Comitijs dignitatem Imperatoris adepto, ęgrè maximè tulit Pontifex, quòd Imperium (non lege renuntiatum) diceret, neque Carolum in alium Cęſareum decus transferendi poteſtatem habuiſſe. Itaque Martinum Guſmanum, quem Ferdinandus ad Pontificem legauerat, Romam intrare prohibuit, niſi priùs de hac Imperatoris electione Cardinalium ſuffragium exciperet; ex quibus ſeptem grauitate, & doctrina præſtantes ad negotium diſcutiendum adhibuit, cùm Guſmanus interim Tibur diuerterit, ibique ad cauſam vſque cognitam ſubſtiterit. Quatuor ergò capita in conſultationem veniebant. Primum, an Ferdinandi Orator cauſas, ob quas Carolus Imperio renuntiaſſet, edicere teneretur. Secundum, an eiuſmodi abrenuntiatio abſque Sedis Apoſtolicæ, & Pontificis conſenſu valida eſſet cenſenda. Tertium, an Ferdinando ad Imperium capeſſendum mala Maximiliani filij educatio impedimento eſſet, quod inter Lutheranos penè enutritus, verendum maximè erat, ne ſimul cum lacte pronam in hæreſim ſuxiſſet voluntatem. Quartum, quidnam de Electoribus ab Eccleſia diuulſis, & in hęreſim prolapſis ſentiendum eſſet. Ergò priuatis primùm colloquijs, & neceſſarijs conſultationibus adhibitis omnes in vnam conuenere ſententiam, Carolum, antequam ſe Imperio abdicaret, Pontificem monere debuiſſe, cum plurimum Sedis Apoſtolicæ interſit, nè Imperator deligatur aliquis, qui fidem Catholicam, ſanctamque Sedem tueri vel nequeat, vel negligat. Non pręmiſſa igitur huiuſmodi denuntiatione, irritam, caſſamque tùm Caroli abdicationem, tùm Ferdinandi electionem habendam dixerunt. Præteteà in poſterum longè proſpicientes, hoc maximo fræno coërcendos fore Principes affirmabant, qui ad Imperij faſces aſpirarent, ſi remiſſam cum Hęreticis manum, contractamque cum eis Maximiliani familiaritatem, Ferdinando Patri, quo minùs ad Imperium admitteretur, diſcerent obfuiſſe; ſatis iam exploratum, quantum ſub Carolo attulerit incommodi, vulpes, quæ vineam Domini demoliebantur, incauta conniuentia non cepiſſe, & diſcurrere ſiuiſſe, vt eò nocere plùs poſſent. Denique Electores, qui hæreſi adhæſiſſent, abſque vlla ambiguitate loco cecidiſſe ſentiebant; cùm enim conſtaret, à Sede Apoſtolica, à Gregorio nempè V. in Germanię Principes ius electionis translatum, quis ambigat ab Eccleſia ijs tantùm ius electionis conſeruandum, qui intrà eiuſdem Eccleſiæ caſtra continentur, non autem illis, qui deſertores, & Apoſtatæ ab ipſis per ſummam perfidiam receſſerant? Hæc, & alia id genus, cùm Cardinales, cæterique Theologi, ac Iuris Canonici Doctores loquerentur, vnus fuit Ioannes Gropperus, qui per eos dies adhuc ſuperſtes Romæ morabatur, declinata non minùs, quàm promerita Purpura conſpicuus. Hic aliam iniri viam, & tempori, & Chriſtianę politicę congruam ſuadebat. Irritam Caroli renuntiationem, ipſumque Sacramenti die inaugurationis exhibiti reum profectò fatebatur. Verùm, cùm noſſet Apoſtolicum eſſe, ſcire abundare, ſcire, & penuriam pati, prudentiſque Gubernatoris Naui periclitante quædam exonerare, vt cætera ſalua permaneant, media incedendum via aſſerebat, nec ſanctè inſtitutorum damnoſam præuaricationem, ſed laudabilem, & ſaluberrimam diſpenſationem proponebat; itaque, cùm iam Philippus Hiſpaniarum Rex per epiſtolas fateretur, Carolum Patrem non fraude aliqua, ſed conſilio, & ſuaſionibus Ferdinandi Imperio renuntiaſſe, atque humani aliquid in hoc facinore paſſum eſſe ſincerè reſtaretur, poſcat, aiebat Gropperus, errati veniam Carolus; Pontifex verò, vt Philippo ipſi gratificetur, benignè indulgeat, mox Guſmanus Orator, excuſationes Ferdinandi, & Fratris vt admittantur, enixè deprecetur, quibus ex gratia acceptis, cùm iam nihil prætermiſſum fuerit, quod non habuerit ſapientem excuſationem, ab ipſo Pontifice Ferdinandus Imperator declaretur, quo fiet, vt & Apoſtolicæ Sedi debitus ſeruetur honor, & imminentia quæque præiudicia arceantur; nam quę in Germania cierentur turbę, ſi Ferdinandum ab adepta Imperij poſſeſſione deturbare Pontifex niteretur? Qua animi, armorumque contentione Hæretici electionem tuerentur, hoc potiſſimùm ſtimulo, quod Pontifici Romano minùs placere cognoſcerent? Quantum exindè Ferdinandus omnia Hæreticis eſſet permiſſurus, ſi ſuam in Imperio conſeruationem, ipſis ſe debere intelligeret? Hæc cùm dixiſſet Gropperus, Pontifex ab alia tamen ſententia non receſſit, nec ad mortem vſque Ferdinandum, veluti Imperatorem admittere, conſenſit. Intereà, cùm difficultates in longum protrahi cerneret Ferdinandus, ratus è dignitate Imperatoris non eſſe, Oratorem ſuum tamdiù obſcurè Tibure latitare, per expeditos tabellarios iubet, vt niſi intra triduum res perficiatur, confeſtim diſcedat. Guſmanus quamuis rem iniquo loco videret, ne quid tamen intentatum relinqueret, ſiuè Religionis ſtudio atque amicorum conſilio, ſiuè propriæ fidens eloquentiæ, ad priuatum colloquium cum Pontifice, non tamen vt Cæſaris Orator, admitti petijt, facilique aditu in Aula conſuetæ audientiæ admiſſus, poſtquam quid ſibi à Ferdinando mandatum narraſſet, ſenſim ad expoſtulationes orationem flexit, quod tanta contentione recuſaretur velut Imperatoris Orator admitti; at Pontifex, vt quid eſſet rei Guſmanus clariùs cerneret, ſingillatim enumerare orſus cuncta, quæ diſcuſſa fuerant, impedimenta, eorumque cauſas, quàm graues, quantique ponderis cenſendas explicuit; ſe quoque vſque ad illum diem in id potiſſimum incubuiſſe, vt ratio iſthæc euadendi aperiretur, verùm cum ſaluo Sedis Apoſtolicę honore haud quaquam fieri poſſe comperiſſet, Ferdinandum pium, catholicumque Principem æqui, bonique conſulturum ſperabat, ſi quæ Sedis Apoſtolicæ dignitati congruebant, Sacerdotali conſtantia tueretur. Ne tamen triſtem, ac mœ-

Maur. lib. hiſt. Ven. Pet. Noret lib. 4. vitæ Pauli IV.

Thuan. l. 20. hiſt.

Acta Conſiſtor. Mi. Card. Sp. tom. 134 pag. 251.

Digitized by Google

mœrentem abs ſe Guſmanum dimitteret, propediem Legatum Apoſtolicum ad Ferdinandum ſe miſſurum ſpopondit, qui ſapienter ipſum doceret cauſas, quę ſecus, quàm optabat, Pontificem agere impellebant. Octauo igitur poſt Oratoris diſceſſum die in ſecreto Conſiſtorio vigeſima Iulij ſuum à Latere Legatum elegit Scipionem Cardinalem Rebiba, ab Eccleſia Piſana, cui pręerat, Piſanum nuncupatum. Is ad Ferdinandum Primum pro Imperij negotio, mox ad Sigiſmundum Polonorum Regem, ad res Religionis componendas, quæ maximo tùm ibi in diſcrimine verſabantur, adire iubebatur. Interea Catholicus Rex ad leniendum Pontificis animum, acriterque pro Ferdinando vrgendum, Ioannem Figueroa Mediolani Gubernatorem deſtinauit, qui ſimul etiam obedientiam ab Albæ Duce pridem præſtitam, iuxta pacis leges, confirmaret; quem Paulus omni ab ſe prohibuit acceſſu, quod ſacris interdictum diceret, cùm eius Apoſtolicus Curſor fuſte cæſus fuiſſet, qui Roma Mediolanum ad quædam exequenda miſſus fuerat. Qua repulſa tàm grauiter, ac vehementer indoluit, vt cùm Caietam ſe recepiſſet, paucos intra dies pet ſummam animi ægritudinem expirauerit.

9 Hunc maximè in modum multis iam
Sur. in to. menſibus conſumptis, cùm Pontifex nullis a ſententia precibus dimoueri potuiſſet, exceſſit è viuis Carolus Imperator, piam mortem deſcribit Surius his verbis.

pag. 505. ,, Die 21. Septembris cùm iam aliquot dies
,, acutiſſima febre tertiana laboraſſet, è viuis fę-
,, liciter exceſſit pijſſimus, & celeberrimus Prin-
,, ceps Carolus V. Romanorum Imperator po-
,, tentiſſimus. Ante mortem in illa ſua optata ſo-
,, litudine dies ac noctes precibus ad Deum fun-
,, dendis conſumebat, mundo ſe iam, immo &
,, Deo deinceps in vita hac inutilem dicebat; ita-
,, que cupiebat liberari mortali corpuſculo, vt
,, in æterna vita Deum perpetim laudare poſſet.
,, Dum eſſet in precibus ardentior ſæpè, & val-
,, de piè pro Eccleſiæ concordia Deum orabat
,, inquiens *In manus tuas Domine tradidi Eccleſiam*
,, *tuam*. Sępè lapſus ſuos publicè ingemiſcens
,, lamentabatur, & toto vitę ſuę ſpatio nullum
,, diem ſe dicebat Dei ſeruitio dignè, & vt par
,, erat, impendiſſe. Crucifixi Seruatoris imagi-
,, nes per multos dies vlnis, oculis, oreque
,, complexus, ſeptimo à tranſlato imperio men-
,, ſe pręſente Archiepiſcopo Toletano, omnibus
,, Sacramentis Eccleſię imbutus, maximam
,, vim lachrymarũ effundens expirauit ętatis ſuę
,, anno 59. Ante mortem poſt ſacram vnctio-
,, nem, licèt iam ante Corpus Domini accepiſ-
,, ſet, iterum illud ſibi dari petijt dicens, *In me*
,, *mane, ego in te maneam*. Sic mortuus eſt pijſſi-
,, mus, & ſempiterna memoria dignus Princeps
,, Carolus V. Non prætereunda viſa ſunt quæ
L. 1. p. 9. ,, refert Famianus Strada. Exequiarum occaſio-
,, ne, quas Matri anniuerſarias perſoluerat,
,, noua inceſſit animum cupido (ſi liceret) &
,, ſuas celebrandi, reque communicata cum Io-
,, anne Regula ex Hieronymiana Familia, qui
,, eius conſcientiam moderabatur, quum is in-
,, ſolitum quidem illud, & inauditum, pium
,, tamen, ac ſalutare dixiſſet, apparari funus
,, ſibi quamprimum iuſſit. Ergò excitatur in
30. Augu. 1558. ,, Templo tumuli moles, funalibus illumina-
,, tur, atrati circumſtant famuli, mortuale ſa-
,, crum mœſto Monachorum cantu peragitur.
,, Ipſe funeri ſuperſtes ſuo, ſpectabat in illo ima-
,, ginario funere veras ſuorum lachrymas: au-
,, diebat exequiale carmen, placidam ſibi re-
,, quiem bearas inter ſedes implorantium, ea-
,, demque ipſe ſibi ſuffragia pſallentibus inmiſ-
,, ſus expoſcebat. Donec ſacrificanti propior
,, factus, eique tradens, quam geſtabat, accen-
,, ſam facem, ſublatis in Cœlum oculis, ego te,
,, inquit, vitæ, ac mortis arbiter oro, quæſo-
,, que, vt quemadmodum oblatum hunc à me
,, cereum Sacerdos capit, ſic commendatam in
,, manus tuas hanc animam tu, quandocumque
,, libuerit tibi, in ſinum, complexuſque tuos
,, benignè ſuſcipias. Tunc vt erat pulla, fluxa-
,, que opertus veſte, humi procubuit, renoua-
,, tiſque omnium, qui aderant lachrymis, quaſi
,, depoſitus, ſuprema lamentatione complora-
,, tus eſt, Atque hoc videlicet rudimento Ca-
,, rolus vicinæ iam morti proludebat. Namque
,, altero ab exequijs die febri correptus, eaque
,, paulatim exedente conſumptus, Toletano An-
,, tiſtite (is erat Bartholomæus Miranda) pro-
,, curante, quæ Chriſtiano ritu luctanti animæ
,, ſuppeditantur adiumenta, Religioſiſque, qui
,, frequentes è Cœnobio circumſtabant, abeun-
,, ti hoſpiti expeditum iter in piorum cœtus
,, comprecantibus, nocte ante feſtum Euange-
,, liſtæ Matthæi annorum octo, & quinquagin-
,, ta (ex quibus duos ipſe vixerat ingenti ſanè
,, ſenſu pietatis, ac Religionis) exceſſit.

10 Cùm Romam Nuntius de eius obitu per- MS. Card. Spad. ſig. tom. 134. pag. 256.
ueniſſet, & Imperij renuntiationem Paulus nullius valoris vnquam exiſtimaſſet, actum eſt in Conſiſtorio, de ſolemnibus exequijs, vt moris
,, erat, pro eius anima celebrandis. [Dię Lunę
,, (habent Acta) duodecima Decem. MDLVIII.
,, fuit Congregatio generalis ante celebratio-
,, nem exequiarum claræ memoriæ Caroli V. Pro morte Caroli V. Exequiæ a Paulo celebrãtur.
,, Romanorum Imperatoris, in qua Sanctitas
,, Sua dixit, quòd ex quo intendebat celebrari
,, facere exequias, iuxta ſolitum fieri à Præde-
,, ceſſoribus ſuis in refrigerium animæ dicti Ca-
,, roli, per talem actum non intendebat præiu-
,, dicare iuribus Sanctitatis Suæ, & Sedis Apo-
,, ſtolicę, quoad iura Imperij.] Petrus Nores
,, in vita Pauli Quarti verba Magiſtri Cæremo-
,, niarum referens, hæc eadem ſcribit, videli-
,, cet: Nec ob rumorem quendam, aut vagam
,, famam de quadam ceſſione Imperij à Carolo
,, facta, de qua tamen nihil Beatitudini Suæ
,, conſtitit, huiuſmodi religionis officium prę-
,, teriri volens, decreuit, exequias more ſolito
,, celebrandas, declarando tamen per eas Sancti-
,, tati Suæ, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, eiuſque
,, auctoritati; ac iuriſdictioni nullum omnino
,, præiudicium afferri, neque alicui alteri ius
,, aliquod acquiri debere, & ita expreſsè prote-
,, ſtatur, decernit, & mandat omni meliori mo-
,, do, non obſtantibus in contrarium quibuſ-
,, cumque.] Iuſta igitur ſolemni ritu in Capella Pontificia ſoluta fuerunt, vbi ſolemne Sacrum habuit Cardinalis Paceccus, cui etiam
,, Pontifex dixit [Per obitum ipſius Caroli
,, vacaſſe Imperium, non autem per reſignatio-
,, nem, cùm ea non fuerit facta in manibus Pa-
,, pæ, vt debebatur, ſed Electorum Imperij.

Luxit acerbè parentis mortem Philippus Hiſpaniarum Rex, ac paulò poſt cumulatis Mariæ Reginæ Hungariæ Matertera, ac Coniugis Mariæ Reginæ Angliæ, ac Hiberniæ funeribus, amiſ- Maria Angliæ Regina obijt.

ſiſque illis Regnis, dolore obrutus eſt, quæ Ma-
riæ mors eò acerbior extitit, quo præter ſpem,
expectationemque hydrope intabuit, cùm ob tu-
mentem ventris molem fœtum concepiſſe è Phi-
lippo crederetur, adeò, vt idonea morbo victus
ratio præſcripta non fuerit. Extincta eſt illa exe-
unte Nouembri, piorum incredibili dolore, cùm
illius virtute Religio Angliæ reſtituta fuiſſet, ea-
que extincta, Religio pariter extincta ſit.

Acceſſit ad ſummam illius Regni infælicita-
tem, vt Reginaldus Polus Cardinalis, ſummus
inſtauratæ in Anglia Religionis Catholicæ admi-
niſter, interiectis à Reginæ obitu ſexdecim horis
exceſſerit è viuis, quem in illo extremo vitæ actu
plura ſingularis pietatis argumenta explicuiſſe re-
In Comment. hoc anno. ,, fert Surius his verbis. [Cùm ſe vehementer
,, morbo exhauriri animaduerteret, teſtamen-
,, tum ſcripſit, in quo præter cætera, etiam fi-
,, dem, & erga Romanum Pontificem, & Se-
,, dem Apoſtolicam ſummam obſeruantiam
,, egregiè expreſſit.] Porrò, cùm initio quæ-
ſtionis inter Pontificem, & ipſum quædam
in ſui defenſionem apologeticè conſcripſiſſet,
cùm ipſa relegens calamum vehementiùs aliquan-
tulum excurriſſe cognoſceret, nulla ſuæ exiſti-
mationis habita ratione, conſtanter io proxi-
mum coniecit ignem, illud vſurpans, *Veren-
da Patris tui ne detegas*, propriam innocentiam
eo ipſe lumine magis illuminans, quo ipſam
incendit.

,, Ingraueſcente autem in dies morbo, Eccle-
,, ſiæ Sacramentis ſe, vt pium, & Catholicum
,, Virum decebat, præmuniuit, & licèt admo-
,, dum fractis eſſet viribus, tamen quotidiè, vt
,, antea ſemper fecerat, Miſſam audire voluit,
,, & cùm eſſet ventum ad eum locum, quo ſolet
,, ſancta Hoſtia eleuari, Miniſtrorum auxilio è
,, lecto ſurgens, fixis humi genibus Chriſtum
,, in Euchariſtia admodum humiliter, & reue-
,, renter adorabat. Pridiè eius diei, quo è cor-
,, pore migrauit, ipſe vltrò à nemine admoni-
,, tus extremæ vnctionis Sacramentum ſibi mi-
,, niſtrari voluit, ſicque ad vltimum vſque ſpiri-
,, tum mentis plenè compos, tandem ita leuiter
,, animam reddidit, vt non tàm mori, quàm
,, obdormire videretur; obijt annos natus LVIII.
,, & ſex menſes.] Cuius intemeratæ fidei vita
à Ludouico Beccatello conſcripta, adductaque
ſanctiſſimè, decreta ab eo edita in Synodo An-
glitana pro Religione inſtauranda, diſciplina-
que Eccleſiaſtica reſtituenda, proſcriptio, & exi-
lium, bonorumque direptio pro fide tolerata,
tot pericula etiam capitis quinquaginta millibus
aureorum ab Henrico VIII. licitati ſpreta, ſcri-
pta pro Eccleſiæ defenſione, ac Primatu Ponti-
ficio typis excuſa, Tridentini Concilij eo Præ-
ſide geſta, tot Legationes ſanctiſſimè confectæ,
conuerſa denique eo Auctore magno Anglia teſti-
monium certiſſimum reddiderunt. De qua ini-
In Appar. hiſt. Eliſ. mici quoque ſunt iudices, dum Camdenus ipſe,
pietate, doctrina, integritate, magis quàm Re-
gia Proſapia illuſtrem Polum aſſeruit.

11 Extinctis Cardinale Polo, ac Regina
Maria Angliæ luminibus, denſiſſima poſthac hæ-
reſeon caligo inhorreſcere cœpit, cùm in Sce-
Eliſabetha ad Regnū Anglicum euchitur, ptrum Anglicum non vera Regni hæres Maria
Stuarta Regina Scotiæ, quæ recenter hoc eodem
anno Franciſco Delphino Gallici ſceptri hæredi
nupſerat, vocata fuiſſet, ſed incenſis Procerum,
ac Populòrum externum Principem cœco odio
reſpuentium, illique gentilem ſuam, licèt hæ-
reticam præoptantium, Eliſabetha præcipiti im-
petu, perturbatiſſimoque iudicij ordine, li-
cèt ſpuria, atque ex Regni, & Eccleſiæ le-
gibus Sceptris indigniſſima, flagitio ad So-
lium vocata eſt, de qua hæc Sanderus refert.
,, [Sæpè quidem conata eſt Maria illam ab om-
,, ni ſucceſſionis ſorte, vel propter hæreſim, vel
,, propter crimen læſæ Maieſtatis (multa enim *Sander. l. 2. in fin.*
,, contra Sororem, & Rempublicam commiſe-
,, rat) vel quod magis conſtabat, propter im-
,, puriſſimos natales excludere. Nam ex Cle-
,, mentis Septimi ſententia iuridica prætenſum
,, Henrici cum Anna matrimonium, & proles
,, ex illo concepta expreſsè, vt ſuprà comme-
,, moratum eſt, definiuntur eſſe illegitima, id-
,, que Henricus poſtea à perturbatione factus li-
,, berior in publicis Regni Comitijs decerni cu-
,, rauit, omneſque ſibi ſubditòs à iuramento,
,, quòd Annæ Bolenæ, vel eius ſoboli priùs præ-
,, ſtiterant, abſolui iuſſit; porrò conteſtatus in
,, Senatu ſuorum, Annam illam nec fuiſſe, nec
,, eſſe potuiſſe vxorem ſuam propter certam cau-
,, ſam, quam dixit ſe Cantuarienſi Epiſcopo
,, ſecreto inſinuaſſe. Et licèt Henricus anno tri-
,, geſimo quinto Regni ſui impetrata poteſtate
,, ab Ordinibus nominandi Succeſſores ſuos,
,, voluerit etiam Eliſabetham habere in ordine
,, regnandi locum, quod & illorum Comitio-
,, rum decreto approbari fecit, (ex quo ſolo
,, parlamentario Edicto, & nullo natiuitatis iu-
,, re, iſta eſt poſtea adepta Imperium, & ita in
,, hunc diem tenet) tamen nec ab Henrico Pa-
,, tre, nec à ſe ipſa vllo Statuum decreto, aut
,, matris cum patre coniunctio, aut natales
,, ipſius fuerunt vnquam poſtea approbari, aut
,, facti legitimi, quin & Ordines primo anno Re-
,, ginæ Mariæ lege perpetua approbarunt coniu-
,, gium Henrici cum Catharina, & prolem ex ea
,, genitam omni Diuino, & humano iure legiti-
,, mam fuiſſe declararunt, omnia contraria
,, Acta, proceſſus, & ſententias abrogantes, vt
,, proindè alteræ cum Anna, Catharina adhuc
,, ſuperſtite, veræ nuptiæ eſſe non potuerint,
,, nec ex illis ſuſcepta ſoboles legitima, aut An-
,, glicani Sceptri ſecundùm leges municipales,
,, quæ ſpurios non admittunt, vel natura, vel
,, vlla prærogatiua capax eſſe; quod tamen Se-
,, natuſconſultum nec ab ipſa Eliſabetha reſciſ-
,, ſum eſt hactenùs. Quæ licèt ius regnandi
,, vendicet, Regnumque ſibi deberi ab omnibus
,, in primis Regni ſui Comitijs agnoſci volue-
,, rit, tamen nuſquam ius ſuum naturæ, ſed
,, Parlamento prædicto adſcribit: hoc prætereà
,, varijs poſteà decretis cauens, nè quiſquam
,, ſub pœna capitis affirmet, non eſſe in pote-
,, ſtate Principis, & Statuum poſitum, vt quem
,, velint Regem deſignent. De Natalibus autem
,, ſuis probandis, aut reformandis nullus ſer-
,, mo, ſed altiſſimum vbique ſilentium. Sed vt
,, eò, vndè digreſſi ſumus, redeamus, Maria,
,, quæ probè cognouerat ex Henrici cum Anna
,, Bolena pluſquam adulterino coniugio prolem
,, prorsùs eſſe Imperio indignam, nunquam
,, iſti Senatuſconſulto, ex quo Eliſabetha re-
,, gnandi ius, & locum proximum prætende-
,, bat, animo acquieuit, ſed cùm id ſola ſine
,, ſuorum Optimatum, populique ſuffragijs ab-
,, rogare non potuiſſet, aduertiſſetque eam fuiſ-
,, ſe multorum iniquiſſimam, ac pernicioſiſſi-

,, mam

,, mam opinionem, vt non tantum illegitimum,
,, ſed & hæreticum Regem, modò ciuem, ac
,, domeſticum, quàm peregrinum, & exter-
,, num, quantumvis legitimum, bonumque
,, mallent, cuius præpoſteri iudicij humani, &
,, Anglia ſæpè, & multę florentiſſimę Prouincię
,, grauiſſimas Deo pœnas dederunt, quod in
,, tali cauſa optimum factu reſtabat, prudentiſ-
,, ſimè fecit, vt inſtante mortis ſuæ hora certos
,, Principes Viros ad Eliſabetham allegaret, qui
,, tùm alia quædam, tùm in primis hæc duo ab
,, ea peterent, alterum, vt mutuum, quod à
,, ſubditis ſuis Maria ſub fide Regia redden-
,, dum ſumpſerat inque publicam rem conuer-
,, terat, Eliſabetha reddendum curaret, alte-
,, rum, vt Catholicam Religionem in Anglia
,, iam conſtitutam, & ſtabilitam, ne ſubuerti,
,, aut labefactari permitteret. Eliſabetha, quæ
,, dùm Maria regnabat, ſemper ſe Catholicam
,, finxerat, ac ni verè ità eſſet, vt tellus ipſi de-
,, hiſceret, coram Senatoribus aliquot aliquan-
,, do optauerat, ſolita hypocriſi ſua vtrumque
,, ſanctiſſimè promiſit; neutrum reuera præſti-
,, tit.]

Obſtiterat etiam Philippus Rex, nè Maria Anglię Regina ſucceſſurā deſignaret Mariā Stuartam Reginā Scotię, quod illa Gallię Regis, cum quo bellū gerebat, filio nupſiſſet, vt ſuprà indicatū eſt.

Eliſabetha quamuis hæretica, Religionē Catholicā initio Regni permittit.

12 Potita ſceptris Eliſabetha finxit initio, vt omnium voluntates ſibi conciliaret, nulli propter Religionem vim illaturam, permiſſuramque, vt quiſque ſuo arbitratu viueret, at mox conditam animo impietatem aperuit, nam Catholicos Concionatores ſilere iuſſit, Hæreticos ab exilio reuocauit, Epiſcopo coram ſe facturo ſacrum imperare auſa eſt, ne conſecratam Hoſtiam in ſublime attolleret, quare Archiepiſcopus Eboracenſis, cui illius ſacro balſamo inungendæ, Reginalibuſque inſignibus exornandæ munus defuncto Polo Cantuarienſi Primate obuenerat, nec alij Epiſcopi inſigniores inunctionis Regiæ ſacra illi conferre annuerunt, vel ob hæreſim, vel etiam quia iure id praſtare, & tuta conſcientia non poterant, ni Pontifex Clementis ſententiam, qua ſucceſſionis iure mulctata erat, reuocaret: repertus eſt penè omnium vltimus Epiſcopus, qui cenſuras Eccleſiaſticas ſpreuit, ac humana commoda, ac politicam cauſæ Diuinæ prætulit, qui tamen Eliſabetham Sacramento tuendæ fidei Catholicæ adegit, vt Sanderus memorat, ac de
,, Eliſabetha hæc tradit.) Inſitutandum Chri-
,, ſtianis Regibus lege, & more Maiorum præ-
,, ſcriptum de fidei Catholicæ defenſione, pri-
,, uilegiorumque, ac libertatum Eccleſiaſtica-
,, rum conſeruatione, ne fortè de Regno minùs
,, ritè ſibi adepto poſtea fieret quęſtio, ſuorum
,, ſuaſu, qui Regni cauſa quiduis ſimulandum,
,, diſſimulandum, iurandum, peierandum ſen-
,, ſerant, in ſua inauguratione ſolemniter præ-
,, ſtitit; permiſit ſe quoque oleo liniri, ſed non
,, ſine irriſione, & faſtidio, nam ſub papilione
,, parumper pro more ad Regales induendas ve-
,, ſtes diuertens, nobilioribus circumſtantibus
,, ancillis dixiſſe fertur, Abite ne fœtor huius
,, olei vos offendat.

Vt verò concepta ea Sacramenta periurio violarit, atque ob politicas cauſas Sathanæ poteſtati Angliam ſubdiderit, ac vicina Regna ad impietatem cogere omni arte, & vi contenderit, ſuis locis lugebitur.

13 In Germania Magdeburgi, opera Sigiſmundi Epiſcopi deſignati Sacrorum vſus, ritusque veteres reſtituti ſunt, de quo factus certior Pontifex, maximam voluptatem hauſit, atque Sigiſmundum pijs ſtimulis vrſit, vt Religioni, propagandæque animarum ſaluti omni contentione incumberet.

Dilecto filio Sigiſmundo Electo Magdeburgenſi.

Paul. IV. lib. breu. ſig. num. 2889. p. 120.

Dilecte fili, &c. Cùm alia multa in Epiſtola tua nos magnoperè delectarunt, tùm verò id quod ſcribis de ritibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in Diuinis Officijs celebrandis in iſta Ciuitate reſtitui cœptis, tanta animum noſtrum lætitia, gaudioque repleuit, vt magnas Deo, cuius auxiliante ope, & miſericordia id actum eſt, continuò gratias egerimus, qua quidem in te tuam operam, curam, & diligentiam magnoperè laudamus, feciſti enim quod verum Paſtorem decet, nec ſolùm officij tui memorem eſſe te oſtendiſti, verùm etiam generis, atque Maiorum, itaque lætamur plurimum noſtro de te iudicio. Eos enim de te fructus capimus, quos ſperauimus, quos quidem in conſpectu Domini offerentes ipſum precamur, vt quod iſthic per te fœliciter inchoatum eſt, ad ſui nominis gloriam, & animarum ſalutem perficere, & ad verum ſui cultum, diſcuſſis tandem errorum tenebris, Ciuitatem, tàm Nobilem, illiuſque exemplo, atque auctoritate finitimos populos reuocare dignetur. Perge fili, tàm egregiam commiſſis tuæ fidei ouibus operam nauare: inſta, atque vrge; noli in tàm ſancto, tàm ſalutari, tam glorioſo, tàm te digno opere defatigari, percepturus à Domino, & in hac vita, & in altera ea præmia, quæ bonis, & fidelibus Seruis propoſuit, ac parauit. Quidquid verò ipſi opis tibi ad hanc rem, quidquid auxilij ferre poterimus, id pro officij noſtri munere promptum tibi, & paratum fore confide. In tuis autem ipſius rebus non minùs tibi de noſtra, quàm de dilecti filij Nobilis Viri Parentis tui voluntate promitte. *Datum Romæ &c. apud Sanctum Petrum, &c. die XI. Auguſti MDLVIII. Anno IV.*

14 Pro Diuino cultu in Germania promouendo, ac diſciplina Eccleſiaſtica inſtauranda, necnon elidendis Hæreticorum conſilijs, & conatibus decretus eſt à Paulo Internuntius Auguſtinus Epiſcopus Aliſanus ad Ferdinandum Romanorum Regem, cui etiam plura decreta de morum puritate priſtino nitori, ac ſplendori reſtituenda ad Germaniæ Præſules perferenda tradidit, quos etiam corruptelis omnibus delendis a ſe ſtrenuam operam dari admonuit.

Venerabili Fratri Danieli Archiepiſcopo Moguntino.

Ib. ſig. n. 2879. p. 90.

Epiſcopis Germanię ſcribit pro Religione Catholica reſtituenda.

Venerabilis Frater, &c. Paſtoralis ſollicitudo, charitaſque fraterna non patitur vllum à nobis officium prætermitti, quod quidem ad tuendam ſalutem ouium tibi, reliquiſque Fratribus, & Coëpiſcopis noſtris Germanicæ Nationis commiſſarum, voſque in veſtris laboribus adiuuandos aptum eſſe iudicemus, itaque cùm ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ferdinandum Romanorum Regem Illuſtrem mitteremus Venerabilem Fratrem Antonium Auguſtinum Epiſcopum

Ali-

Digitized by Google

Aliſannm ex Collegio Sacri noſtri Palatij Iudicum, Virum non Sacrorum modò Canonum peritiſſimum, ſed virtutis, integritatiſque ſpectatę, non ſolùm hoc dedimus pietati ipſius Regis omni à nobis, & hac Sanċta Sede honore digniſſimi, verùm etiam Frsternitati tuæ, reliquiſque iſthic pro fidei, & Religionis Catholicæ defenſione laborantibus, vt haberetis Sedis Apoſtolicæ Nuntium, cuius opera, conſilium, auċtoritas vobis, omnibuſque qui iſthic reliqui ſunt, Catholicis præſto eſſet, quique vice noſtra partes veſtras aduersùs Hæreticos adiuuaret, vt denique per eum commodè veſtra ad nos deſideria deferri, & quibuſcumque de rebus opus eſſet, nos certiores facere poſſetis. Ex eo Fraternitas Tua de eis rebus cognoſcet, quas partim ad corrigendos mores, & diſciplinam Eccleſiaſticam reſtituendam agere cœpimus, & ex magna parte Deo iuusnte perfecimus, partim agere in animo habemus ad extirpandas hæreſes, & tollenda ſchiſmata, quatenùs Diuina clementis permiſerit. Hortamur verò Fraternitatem Tuam, vt memor Apoſtolicæ ſententiæ, *Oportet hæreſes eſſe, vt probati manifeſti fiant*, perſeuéret fideliter, debitum ſuum Deo, ſibique commiſſæ Eccleſiæ officium præſtare, ne pertinaciùs Catholics Religio, & ouium Dominicarum ſalus ab Hęreticis oppugnetur, quàm abs te, reliquiſque Eccleſiarum Pręſulibus defeodatur; piorum laborum veſtrorum id à Deo præmium percepturis, quod ſeruis ſnis bonis fidelibus pręparauit. *Datum Romæ IV. Ianuarij MDLVIII.*

Eodem exemplo Treuirenſi, Colonienſique, & Salisburgenſi Archiepiſcopis, tùm Othoni Auguſtano Cardinali, necnon Bambergenſi, Herbipolenſi, Eychſtetenſi, Paſſauienſi, Patauienſique Epiſcopis literæ datæ fuere.

Cùm verò inter Principes Catholicos Germanos Albertus Dux Bsuariæ flagrantiſſimo Religionis defendendæ, contundendæque hæreſeos ſtudio excelleret, illum etiam Pontifex ad conſtanriam, virtuteſque Maiorum imitandas incitauit.

,, Petimus (inquit) vt in Religionis, & fidei
,, Catholicæ cauſa tuenda, & defendenda perſe-
,, ueres, quemadmodum confidimus, egre-
,, giamque voluntatem, quam ſemper præ te tu-
,, liſti, dignumque te, & Maioribus tuis ani-
,, mum declarare, vt quantò fideliùs, & con-
,, ſtantiùs Dei honori, & animarum ſaluti per
,, te inſeruitum, & conſultum fuerit, tantò be-
,, nigniùs ipſe Deus ſecundas tibi res in hoc ſæ-
,, culo concedat, & in futuro æternæ gloriæ præ-
,, mium largiatur. *IV. Ianuarij MDLVIII.*

15 Contrucidatus eſt medio Aprili neſandiſſimo latrocinio Melchior Zobel Epiſcopus Herbipolenſis inuiċtis virtutibus clarus in ipſa Vrbe Herbipolenſi, & Mœni ponte, cùm Ciuium beneuolentiam tutum eſſe ſui corporis munimentum putaret: exaċtæ verò dein ſunt iuſtæ pœnæ à latrocinij auċtoribus, licèt eos Lutherani tuerentur. Porrò Hæretici in Germanis ſe mutuò conuincebant erroris, dùm non minùs inter ſe, quàm cum Catholicis certabant, quippè ſinguli ſua deliramenta Diuina eſſe oracula contendebant, atque ob faſtum ſibi mutuò cedere detreċtabant, atque huius anni initio Weſtphalns aduersùs Caluinum ſcriptis Apologeticis calumniss Sacramentariorum fregit, confutationem etiam edidit aliquot immanium mendaciorum Ioannis Caluini. His sddit Surius de Libris Ioachimi Magde- *Surius in commentar. hoc anno*
,, burgenſis. [Librum euulgauit de vetere, &
,, nouo Chriſto, aitque veterem Chriſtum præ-
,, dicari à Lutheranis, nouum à Berengario ex-
,, cogitatum annuntiari à Sacramentarijs. Non
,, poſſunt dicere Euangelici hæc eſſe Papiſtica
,, commenta, ſed ſunt purum putum verbum
,, Dei, vt quidem ab vtraque parte iſti miſeri
,, iaċtare ſolent. Cur igitur tandem alij] alijs
,, non cedunt, & haċtenùs ſe erraſſe confiten-
,, tur? Sed hoc non ſinit ſpiritus ille, quo re-
,, guntur.

In Gallia Caluiniſtica hæreſis latiùs graſſabatur, patefaċtumque eſt, non modò Ciues opifices infeciſſe, ſed etiam aliquos Proceres, atque ipſam Ioannam Reginam Nauarræ, eiuſque Virum Antonium Regem afflaſſe; nam cùm Marottus ſcurra neſarius, ac Theodorus Beza Pſalmos Dauidicos verſibus Gallicis tranſtuliſſent, atque muſicæ peritorum opera modulos ſuauiſſimos ijs aptaſſent, plures cantus illecebris deliniti vnà hæreſim improuidè hauſere, quarè conſtitutis grauiſſimis pœnis eæ cantilenæ prohibitæ ſunt, tùm quia corrupta grauiſſimis erroribus erat verſio, tùm quia ab ea defeċtionis à Romana Eccleſia, quæ Pſalmos Dauidicos latinè canit, initium ſumebatur. Diſtriċta eſt initio acerbitas legum in proteruos huiuſmodi cantillatores, ſed deindè remiſſa, cùm eos modulos etiam à Rege, & Regina Nauarræ concini animaduerſum eſſet. *Florim. Raymun.*

16 In Polonia nonnulli Apoſtatæ impij, freti nonnullorum Procerum, quos rerum nouarum cupidos hęretico veneno imbuerant, viribus, & auċtoritate, varias ſuperſtitiones impias, maximèque Sacramentariorum hęreſim diſſeminare annitebantur, ad quorum euertendos conatus Pontifex Polonię Pręſules monuit, vt coniunċtiſſimis animis in Ordinum Regni Comitijs fidem Catholicam aſſererent.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopo Gneſnenſi, ac reliquis Regni Poloniæ Epiſcopis.

Venerabiles Fratres, &c. Poſt aduentum ad Nos dileċti filij Francisci Craſſinij Caliſienſis Archidiaconi, maxima cura, & ſollicitudine affeċti fuimus, poſtquam cognouimus de conuentu, qui iſthic propediem eſt futurus, veriti, ne tali tempore Hęreticorum factio hæreſes ſuas confirmare, & Eccleſiarum veſtrarum ſtatus vehementiùs perturbare conetur: itaque, ne Paſtorali officio deeſſemus, & vt Fraternitas Veſtra excubare intelligeret apud nos debitam veſtri, & Eccleſiarum veſtrarum curam, mittendum iſthùc eſſe duximus, rei magnitudine ità poſtulante, Sedis Apoſtolicę Legatum dileċtum filium noſtrum Scipionem tit. Sanċtę Potentianę Presbyterum Cardinalem Piſanum appellatum, Virum ſumma Religione, atque integritate pręditum, nobiſque eximiè charum, atque intimum, qui & Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Regem veſtrum, optimè, vt confidimus, ſentientem confirmaret, & vobis vice noſtra adeſſet, nullumque erga vos, quod tale tempus poſtulet, officium prætermitteret. Verùm cùm is neceſſariò plùs temporis in itinere poſiturus ſit, ne deſiderio veſtro mora longior afferretur, faciendum nobis eſſe

Paul. IV. libr. breu. ſig. num. 2889. p. 125.

Polonis Epiſcopis ſcribit, vt ſe Hæreticis opponant.

Digitized by Google

eſſe viſum eſt, vt pręmitteremus Venerabilem Fratrem Epiſcopum Sarranicenſis, & Campanienſis Eccleſiarum vnitarum Apoſtolici Nuntij munere functurum, propterea, quòd expeditiùs iter ipſe facturus ſit, ſubſequuto eum poſtea Legato. Meminimus quàm conſtanter, & fortiter vno, vt quidem decebat, animo, ſuperiore conuentu, nefarijs Hęreticorum conſilijs obſtiteritis; parem à vobis hoc tempore animum, parem virtutem, & inter vos conſenſum, atque concordiam iure, ac meritò expectamus. Agitur (vt videtis) Religio, fideſque Catholica, pro qua nemini verè Chriſtiano mortem oppetere dubitandum, & agitur ouium Dominicarum ſalus, pro quibus Chriſtus Dominus Noſter eſt mortuus, exemplumque cęteris Paſtoribus Paſtor Æternus ipſe propoſuit, quid ipſis quoque ſit tali earum tempore faciendum, Iam noſtis ipſi, quæ bonis, & fidelibus Seruis ſuis præmia quàm ineffabilia propoſuerit, quas à malis, infidiſque Paſtoribus pœnas quam horribiles ſit, cùm in fine ſæculi aduenerit, expetiturus. Res eſt vobis cum Chriſti inimicis, cum Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ hoſtibus diſciplinæ, cum Apoſtatis, cum Sacrilegis, cum Apoſtatarum, Sacrilegorumque fautoribus. Verendumne eſt, ne vobis inter vos conſpirantibus illa non minùs inter ſe, quàm à Catholicis diſſentiens Hæreticorum colluuio poſſit obſiſtere. Agite igitur Fratres dilectiſſimi iuſtitiæ loricam, & galeam ſalutis induti, ſcutumque fidei, & gladium ſpiritus ſumentes parati eſtote ad tàm pium, glorioſum, neceſſariumque certamen, vt Dei Altiſſimi Sacerdotibus, vt Eccleſiarum Paſtoribus dignum eſt pręſtare Deo, pręſtate plebibus veſtris eam, quam & debetis, & antea egregiè pręſtitiſtis fidem. Nos cùm precibus apud Deum Omnipotentem aſſiduis, tùm apud ipſum filium noſtrum Regem quidquid poterimus opis, atque auxilij vobis, & Eccleſijs veſtris ferre non deſiſtemus, parati ad omnia, quę ad Catholicam fidem, & animarum ſalutem iſthic vobiſcum vnà defendendam opportuna fore, aut per nos ipſos, aut veſtro, Legatiuè, aut Nuntij noſtri admonitu cognouerimus, abſentes quidem a vobis corpore, ſed ſpiritu, & charitate præſentes. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XI. Auguſti MDLVIII. Anno IV.*

☞ 17 Nitebantur Hęretici in publicis Regni Conuentibus euincere, vt Calix laicis permittendus decerneretur, non quòd de Calice Domini curarent, vt demonſtrauit Hoſius Warmienſis Epiſcopus, ſed quòd Sathanæ, & furoris Calicem, in quo miſcerent omnes hæreſes populis propinare vellent, ea enim inani Religionis ſpecie Religionem abijci eos quæſiuiſſe probat his verbis.

Staniſl. Hoſius de exp. Dei verbo ad Reg. Pol.

,, Sic per electum quoddam ſuum Vas loqui-
,, tur Sathanas. Si quo caſu Concilium ſtatue-
,, ret, minimè omnium nos vellemus ſpecie
,, vtraque potiri, imò tùm primùm in deſpe-
,, ctum Concilij vellemus, aut vna, aut neutra,
,, & nequaquam vtraque potiri: & planè eos
,, anathema habere quicumque authoritate talis
,, Concilij potirentur vtraque. Vides quorſum
,, eat Sathanas, non Calicis vſum ille laicis per-
,, miſſum, ſed in deſpectum Eccleſię contraria
,, cupit omnia. (Et infrà.)
,, [*Nos legem habemus*, (inquiebant Iudæi)
,, *& ſecundùm legem debet mori, quia Filium*
,, *Dei ſe fecit.*] Expreſſo Dei Verbo ſibi demon-
,, ſtrare videbantur, ſe iure Chriſtum gentibus
,, tradere morte condemnandum: ac vſque eò
,, nullo hac in re conſcientiæ ſcrupulo preme-
,, bantur, vt ſe grandi ſcelere obſtrictos iri
,, putarent, ſi ſecùs feciſſent. (Et poſt mul-
,, ta.) Hoc eſt, quod vult Sathanas, vt in
,, hoc vnitatis Sacramento diuiſio quæratur,
,, quo ſic denuò Chriſtus crucifigatur. (Et poſt
,, multa.)
,, Quo tempore primùm ad Regni guberna-
,, cula pientiſſime Rex acceſſiſti, memoria tene-
,, mus, cùm itidem à te poſtularetur quod-
,, dam, quod ad ſeparationem attineret, placi-
,, dè quidem pro eo, vt manſuetudo tua fert,
,, ſed negaſſe tamen te, quòd ne faceres poſtu-
,, lata, Religione prohiberi te diceres: ſimul in
,, celebri Senatorum, totiuſque populi corona
,, Chriſti vocem illam vſurpaſſe, [*Quid pro-*
,, *deſt homini ſi Mundum Vniuerſum lucretur,*
,, *animæ verò ſuæ detrimentum patiatur*; Aut
,, quam dabit homo commutationem pro ani-
,, ma ſua?] Non tibi tanti fuerat Regium dia-
,, dema, non Regni tàm ampli, tàmque co-
,, pioſi, non tot illi Terrarum adiunctarum im-
,, perium, vt eorum amittendorum metu face-
,, res aliquid, quod facere te, ſalua fide, Reli-
,, gioneque tua non poſſe putares. Quid autem
,, impedit, quo minus iiſdem & nunc verbis
,, vtaris, niſi fortè minùs tibi grauis, quàm
,, illa videtur hæc ſeparatio, cùm vt à Chriſti
,, Corpore Sancta Catholica Eccleſia præciſio-
,, nem fieri permittas, & abs te poſtulatur. Sed
,, publicę tranquillitati dandum eſt (aiunt) ali-
,, quid. An verò tùm quoque publica Regni
,, tranquillitas non prætendebatur? an ſumma
,, rerum perturbatio, niſi poſtulata feciſſes, con-
,, ſequutura non eſſe denuntiabatur? proſpexit
,, nihilominùs Regni tui tranquillitati Deus.
,, (Et paulò poſt.)
,, Poſſem ego nominatim quoſdam recenſere,
,, qui nihil aliud initio ſibi pręter Calicem per-
,, mitti poſtulabant, quem ſibi paulò poſt etiam
,, vſurparunt, num autem in eo acquieuerunt?
,, quin illi poſteà Confeſſionem Auguſtanam
,, integram ſunt amplexi: mox ea reiecta Pic-
,, cardicam, proximè verò Gebennenſem, Ge-
,, neuenſem dicere volui, niſi quod eadem eſt,
,, & Geneuenſis, & Gehennenſis, quam publi-
,, cè profitetur Apoſtata Lyſmaninus à te Sigiſ-
,, munde Rex proſcriptus. Quid illis ad extre-
,, mum futurum ſit neſcio, fortaſſis ad Suenckfel-
,, dium tandem inclinabunt.
,, Vellem autem mihi vnam terram aliquam
,, oſtendi, vt priuata libidine Calix vſurpari
,, cœptus eſt, in qua non è veſtigio multæ ſint
,, aliæ, & quidem horribiles hæreſes ſubſequu-
,, tæ. Auorum noſtrorum memoria primùm
,, in finitimo vobis Bohemiæ Regno incidit iſta
,, de Calice contentio, quem ſibi nonnullæ Ci-
,, uitates, quo iure, qua iniuria vſurparunt?
,, quæ verò mox hæreſum portenta ſubſequuta
,, non ſunt? quàm rara in Morauia, & Bohe-
,, mia Oppida reperire licuit, vbi Calicis vſus
,, receptus eſt, in quibus non ſimul ſex, aut
,, ſeptem Sectas mirabiliter inter ſe diſſectas vi-
,, dere liceret. In Germania verò Sathaniſmus
,, hic omnis, quem non ſine magno dolore, &
,, ſtupore cernimus, vndè, niſi à Calice ſump-

,, ſit

Digitized by Google

,, ſit exordium? Videntur fraudes iſtæ, quæ per
,, Sathanę membra verę pietati ſtruuntur eſſe
,, cuneo ſimillimæ. (Et mox.) Vbi receptus
,, eſt Calix, iam altera cunei pars eſt ſubſequuta
,, craſſior, Auguſtana Confeſſio, quæ nobis
,, & Sacerdotium, & Sacrificium abroganit,
,, mox ingreſſa eſt pars altera craſſior adhuc Ti-
,, gurina, & Lauskana Confeſſio, quę duo, quę
,, nobis reliqua tamen fecerat Auguſtana Con-
,, feſſio Sacramenta, ſuſtulit, Euchariſtiam,
,, & Baptiſmum: vt ſicut illa ſuos abſque Sacer-
,, dotio, & Sacrificio, ſic hęc eſſe ſuos quoque
,, faceret abſque Sacramentis. Neque nos ma-
,, gis Chriſtianos, quàm Lutheranos Idolola-
,, triæ condemnauit, quod vtrique perſuaſum
,, haberemus, quamuis diuerſo modo; verum
,, Chriſti Corpus, & Sanguinem in Euchariſtię
,, Sacramento contineri. Itaque cum ex illo
,, quoddam Idolum faceremus, tùm ex Baptiſ-
,, mi quoque Sacramento, dum ei peccatorum
,, remiſſionem tribuimus, & per lauacrum re-
,, generationis nos fieri ſaluos credimus. Sic
,, quod nos Lutheranis, hoc Sacramentarijs vi-
,, ciſſim ſunt Lutherani, nimirùm Idololatræ.
,, Venit ad extremum Suenckfeldius, qui, &
,, Scripturas omnes, & externum omne verbi
,, miniſterium ſuſtulit, & æquè Sacramentarios
,, vt Lutheranos, & nos Idololatriæ reos fecit,
,, qui conuerſi ad egena elementa, hoc eſt ad
,, Scripturas Canonicas, ex illis ſalutem pete-
,, remus, & hęc fuit nouiſſima cunei pars, cuius
,, prima parte, quamlibet illius acies tenuis erat
,, recepta, quidquid erat reliquum Sathaniſmi
,, paulatim irrepſiſſe cernimus: vides pientiſſi-
,, me Rex, quorſum ad extremum res producta
,, ſit, poſtquam in deſpectum Eccleſiæ Calix ini-
,, tium fuit impactus, quanta ex hoc ſolo facta
,, eſt ad Sathaniſmum inclinatio? quis ho-
,, mo Chriſtianus, qui pietate tamen aliqua
,, præditus eſt, non facilè poteſt animum indu-
,, cere, vt à ſenſu, & conſenſu totius Eccleſiæ
,, diſcedat. Cæterùm ſimul vt vel vna aliqua
,, in re diſceſſionis initium fuerit, iam diffici-
,, lius eſt multò finem illius, quàm fuit initium
,, inuenire, vt non ſine cauſa prouerbio celebra-
,, tum ſemper illud fuerit, Principium eſt pluſ-
,, quam dimidium totius, quod etiam ad ocu-
,, lum videre licèt in ijs, qui ſolius in Calicis
,, vſu ſe ab Eccleſiæ compage principio diuulſe-
,, runt, apud quos ſi minùs aliæ Sectæ ſtatim
,, omnes, certè Lutheraniſmus omnis ſimul
,, eſt è veſtigio receptus, an eius rei periculum
,, non eſſe factum ſcimus in Germania? (Et in-
,, frà) An autem idem in Regno tuo factum eſ-
,, ſe non vidimus, vbi Calix per ſummum Sa-
,, crilegium vſurpatur? An ſimiliter Sacerdo-
,, tium, & Sacrificium ibi non abrogatur? An
,, Laici ſibi Sacerdotalia munera non arrogant?
,, An conficiendi Corporis Chriſti, quam nul-
,, lam habent poteſtatem ſibi non vſurpant? &
,, pro Chriſti Corpore dant communicantibus
,, merum panem piſtorium? Nam quomodo
,, conficient Chriſti Corpus, quibus poteſtas
,, eius conficiendi nulla data eſt?] Cùm ergò
ij Hæretici non conſecrarent Calicem, conſtabat eos non Calicem Domini, qui in eo Calice non erat, ſed Calicem Sathanæ, à quo inani ea ſpecie Calicis deludebantur, & abducebantur ab Eccleſia, ſtulco populo porrexiſſe.

Pellexere ad impietatem alia illecebra ſimplicem populum Hæretici, dum celebranda Sacra, & preces vernacula lingua, quæ ab omnibus intelligeretur, perſuaſerunt, quæ propoſitio ſpecie æqua, ac ſplendida inuexit graue periculum, ne errores inſtillarentur ſimplici populo mutato vetere ritu, quem piè obſeruandum oſtendit Epiſcopus Warmienſis edito de ea re libello.

,, Non quantum intelligas, ſed quantum cre- *Staniſl. Hoſius in Dialogo de Sacro Vernacule legendo.*
,, das, & quantum credendo anies, quærit
,, Deus; fit non raro, vt qui intelligunt, con-
,, temnant, qui non intelligunt, ampliùs admi-
,, rentur, & piè magis ad ea, quæ non intelli-
,, gunt, afficiantur. (Et infrà.) Caput eſt, vt
,, verum Diuinarum Scripturarum ſenſum reti-
,, neamus, quod ita multis, & varijs tranſla-
,, tionibus vix rectè prouideri poterit. Quis
,, enim præſtabit, ſi ſua quæque gens dialecto
,, ſacras precationes, & lectiones verſas habue-
,, rit, nullus vt error in vertendo committatur,
,, atqui nuſquam erratur, quàm in hac parte
,, periculoſius. (Et poſt multa) Clemens Ale-
,, xandrinus inquit: Fides non ſapientum ſe-
,, cundùm Muudum, ſed eorum, qui ſecun-
,, dùm Deum ſunt ſapientes, eſt poſſeſſio: iſta
,, autem etiam abſque literis diſcitur, eius au-
,, tem ſcriptum, quod & ad rudes, ignatoſ-
,, que homines pertinet, & eſt Diuinum, vo-
,, catur Charitas, quæ eſt decretum ſpirituale.
,, Ex eo diſcere licet, non in eo quantum intelli-
,, gas, ſed in eo, quantùm credas, & credendo
,, ames, permultum eſſe poſitum.

18 Perſtitit in Religionis Catholicæ cultu Sigiſmundus Poloniæ Rex, licèt in caſtigandis Hæreticis fuerit remiſſior, qui cùm initio huius anni pacem cum Magiſtro Equitum Theutonicorum honeſtiſſimis conditionibus ſanxiſſet, Paulus illi de proſperis illius ſucceſſibus gratulatus eſt, Diuini patrocinij ſingularis, dùm Religionem ab Hæreticorum inſultibus vindicaret, ſpem illi oſtendit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Auguſto Regi Poloniæ Illuſtri.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Pacem inter te, & Magiſtrum militum Beatæ Mariæ Theutonicorum compoſitam fuiſſe fœdere, ſicut audiuimus, tibi admodum honeſto lætati ſumus, perinde ac pro noſtro in te paterno amore debuimus, quo quidem recenti ſuo in te beneficio Deus Serenitatem Tuam admonuit, quid tibi in Catholica Religione manenti (quemadmodum quidem manſurum perpetuò eſſe confidimus) de cæterarum rerum tuarum euentu ſperandum ſit, nempè omnia tibi proſperè, & fæliciter ſucceſſura, ſicut ex contrario plurimis exemplis animaduerſum, & intellectum eſt eorum Principum res, qui famæ ſimul, & ſalutis immemores Dei honorem neglexerint, Diuina eos gratia deſerente, exitus habere quotidiè triſtiores, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die II. Martij MDLVIII. Anno III.*

Paulus IV. lib. breu. ſig. num. 2889. p. 106.

19 At cùm Sigiſmundus Rex prauis Senatorum, qui iura ſuis cupiditatibus metiebantur, conſilijs ſubornatus ius Pontificium in ſacrarum rerum adminiſtratione conſerenda innaſiſſet, à Paulo Pontifice his literis officij admonitus eſt.

Cha-

Digitized by Google

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Auguſto Poloniæ Regi Illuſtri, &c.

Paul. IV. libr. breu. ſign. num. 1889. p. 134.

Nos quidem quibuſcumque rebus poterimus noſtram erga te paternam benignitatem declarare ſtudebimus, nihil vnquam tibi, quod ſaluo Dei honore, & noſtro tribuere poſſimus, negaturi; te verò, Chariſſime fili, omnia, quæ à nobis aguntur, pro tua pietate candidè interpretari decet, & iudicio Patris, ſicut Chriſtiano Rege dignum eſt, acquieſcere, neque enim prudentiam tuam latet diſtinctum eſſe Pontificium officium noſtrum à Regio, atque vt ad vos Reges temporalium rerum adminiſtratio ſpectat, ſic ad Pontifices ſpiritualium regimen pertinere, quæ quidem officiorum diſtinctio non ab hominibus, ſed à Deo ipſo, à quo omnis eſt poteſtas, facta eſt. Hoc autem quiſquis diligenter ſecum conſiderarit, æquum ei profectò videbitur, ſi qui ſpiritualium rerum adminiſtrationi Diuina prouidentia præſunt, minimè prohibent, quin Reges temporales res ſuas arbitrio ſuo tractent, & ſuam animi magnitudinem, ſuam virtutem, atque prudentiam, tùm bello, tùm pace declarent, ne ipſos quidem Reges oportere earum rerum, quæ ad Pontificum munus pertinent, ſibi gubernationem aſſumere, ac Dei Sacerdotibus præſcribere, quid quaque de re agere, ac ſtatuere debeant, hoc enim eſſet falcem, vt dici ſolet, in alienam meſſem mittere, nec parum offenderetur Deus, qui quantoperè Reges à ſpiritualium rerum tractatione abſtinere velit grauiſſima illa in Oziam Regem animaduerſione declarauit. Hæc attigimus potiùs, vt ipſe intelligas, quantoperè te per omnia Deo placere ſtudeamus, quàm quod de modeſtia tua dubitemus, eaque vt in optimam partem accipias te rogamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die VII. Nouembris MDLVIII. Anno IV.*

Regem Poloniæ admonet ne ſe immiſceat in rebus ſacris.

20 Hoc anno euaſtata eſt Liuonia à Moſchorum Duce, qui exercitum trecentorum millium hominum, quorum pars Tartarorum erat, in eam effudit, ac cædibus, & rapinis fœdauit, omnique immanitatis genere inde per Leidenſem Agrum in Theutonicorum Equitum Magiſtri ditionem irrupit hoſtis, ac ferrum, flammaſque circumtulit, prædiſque onuſtus in Ruſſiam rediit, pacemque auro redimere Liuones coëgit, qui cùm temerè inducias violaſſent, noua expeditio à Moſcho educta eſt, in qua Nerniam Germanicam, Torpathumque expugnauit. Subdit Surius.

Surius in comment. pag. 534.

,, Longum eſſet enarrare quantam cladem Li-
,, uoniæ ampliſſimæ Prouinciæ dederit Moſco-
,, uiticus exercitus, ſed omnia recto Dei iudi-
,, cio, quia à priſca Religione ad Lutheri com-
,, menta dilapſi, cùm Religione pariter priſti-
,, nam virtutem, & conſtantiam, atque robur
,, inuictum perdiderant. Plerique Theutonici
,, Milites, olim, cùm Catholici eſſent, Reli-
,, gioni, & pietati addicti, decem illorum mil-
,, lia, Moſcouitarum octuaginta millia collatis
,, ſignis in fugam vertere potuerunt; at poſt-
,, quam partim Lutheri, partim Zuinglij, par-
,, tim Anabaptiſtarum Euangelium amplexi
,, ſunt, Moſcouitis prædæ ſunt. Et iure quidem
,, ferunt Moſcouiticum iugum, qui Pontificis
,, Romani ferre noluerunt. Quàm verè miſe-
,, rum eſt videre homines, dùm ſub Euangelij
,, prætextu à Catholica Eccleſia ſe ſeparant,
,, mox in diuerſas, & pugnantes Sectas diſtra-
,, hi. Indè porrò exarſere animorum diſſenſio-
,, nes, quibus neceſſe ſit tandem etiam ampliſſi-
,, mas Reſpublicas interire.

Certior factus Pontifex plures fideles in Turcicis carceribus ingemiſcere, qui ſuperiorum annorum barbaricis excurſionibus, in ſeruitutem abrepti fuerant ex Regno Neapolitano, partes dedit Iulio Veſtano Epiſcopo Internuntio ſuo, vt Clerum pro ijs redimendis ad conferendas opes adigeret, ne impatientia laborum fidem eiurarent, quas à ſe leuari ijs malis non poſſe indoluit, cùm Ærarium Pontificium præterito bello exhauſtum eſſet. Horum verò miſerorum ingentem numerum fuiſſe ex his verbis Pontificijs oſtenditur.

Paul. IV. libr. breu. ſig. num. 2855. p. 156.

,, Ab eo tempore, quo immaniſſimus Turca-
,, rum Tyrannus, hæc noſtra littora infeſtare
,, cœpit, infinitus Chriſtifidelium ex Regno
,, Siciliæ citra Pharum, præſertim ex Lipa-
,, renſi, Veſtana, Reginenſi, & Iſelana Ciui-
,, tatibus, & Diœceſibus oriundorum nume-
,, rus in manus eorumdem Turcarum deue-
,, nit, & apud eoſdem Turcas in captiuita-
,, te, & miſera ſeruitute detinetur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die VI. February MDLVIII.*

Damnatus eſt hæreſcos Bergomenſis Epiſcopus à Paulo Quarto, cùm tanti flagitij conuictus eſſet, vt referunt Acta Conſiſtorialia.

Acta Conſiſtorialia M.S. ar. Spad. to. 134. pag. 251.

,, Die Mercurij XX. Aprilis MDLVIII. San-
,, ctiſſimus Dominus Noſter pronuntiauit, &
,, declarauit Eccleſiam Bergomenſem vacare,
,, & hactenùs vacaſſe ex eo die, quo Reueren-
,, diſſimus Bembus vel reſignauit, vel obijt,
,, attentis hæreſibus per Victorem Superantium
,, prætenſum Epiſcopum confeſſis, declarans
,, omnia acta per eum, tanquam prætenſum
,, Epiſcopum, eſſe nullius roboris, vel mo-
,, menti.

21 Exeunte Anno Pontifex edita Conſtitutione, legendorum Librorum Hæreticorum poteſtatem conceſſam ijs, qui ſe eorum errores confutaturos præfidebant, reſcidit, cùm experientia conſtaret, nonnullos, qui eam veniam extorſerant, ita perlegendis ijs ſe addixiſſe, vt Sanctorum Patrum lectionem negligerent, verborumque fucis, & eloquentiæ ineſcati, ac doctrina parum inſtructi, ijs errorum laqueis, quos ſe abrupturos iactabant, irretirentur.

Ad futuram rei memoriam.

Paul. IV. lib. bre. an. 1558. ſig. num. 2893. p. 83.

Quia in futurorum euentibus adeò humani fallitur incertitudo iudicij, vt quod veriſimili coniectura vtile videbatur, progreſſu temporis damnoſum appareat, nonnunquam Romanus Pontifex, quod conſultè ſtatutum eſſe videbatur, conſultiùs reuocari pro temporum, & perſonarum qualitate penſata, in Domino conſpicit ſalubriter expedire. Innotuit ſiquidem nobis, quòd diuerſi tàm Clerici Sæculares, & diuerſorum Ordinum Regulares, quàm Laici, qui ſe Lutheranis, & alijs huius ſæculi Hæreticis reſiſtere, & eorum errores, ac falſas opiniones confutare poſſe præſumebant, & ad hoc, ipſorum Hæreticorum Libros legendi facultatem ſibi à Sede Apoſtolica concedi extorſerant, ſe lectio-

Hæreticorum libros legere prohibet.

ni librorum huiuſmodi ita dediderunt, vt propriæ innitentea prudentiæ, & à recta Domini via aberrantes, ipſorum Hæreticorum fallacijs, & ſuperſtitioſis, ac falſis adinuentionibus irretiti remanſerint, & qui alios ab erroribua reuocare temerè arbitrabantur, ipſi in puteum interitus prolapſi ſint. Nos, conſiderantes, quòd ſpiritus, vbi vult ſpirat, & quòd ſine eius numine nullum bonum prouenit, & propterea ſatiùs eſſe, cum ſimplicitate cordis ad eum recurrere, & cum eius adiutorio orthodoxam fidem in Catholicis, & à Sancta Romana Eccleſia approbatis libris acquirere, quàm falſitates Hæreticorum per lectionem eorum librorum detegere velle; volentes præmiſſis inconuenientibus, quantum cum Deo poſſumus, occurrere, & ne ſimilia de cætero contingant, opportunè prouidere, omnes, & ſingulas licentias, & facultates legendi Libros Hæreticos, ſeù de hæreſi ſuſpectos, aut à nobis, ſeù generalibus hæreticæ prauitatis in ſingulis Prouincijs, aut Regnis deputatis Inquiſitoribus damnatos, & reprobatos, quibuſcumque, tàm Clericis ſæcularibus, vel vt præfertur, Regularibua quantumuis cuiuſcumque ſtatus, gradus, & præeminentiæ exiſtant, etiamſi Abbatiali, Archiepiſcopali, Patriarchali, aut alia maiori Eccleſiaſtica dignitate, ſeù etiam Cardinalatus honore, vel mundana, aut Marchionali, Ducali, Regia, vel Imperiali auctoritate, ſeù præcellentia præfulgeant (generalibus Inquiſitoribus prædictis dumtaxat exceptis) per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac nos etiam viuæ vocis oraculo, & Sedem prædictam, ſeù eius Pœnitentiarium maiorem, vel quoſcumque Ordinarios, aut Diœceſanos, ſeù alios etiam per literas in forma Breuis, ſeù ſub plumbo expeditas ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, (& infrà) tenore præſentium reuocamus, caſſamus, irritamus, & annullamus, &c. intentatum eſt anathema ijs, qui legere, vendere, vel tenere huiuſmodi Libros audeant, & cenſoribus fidei in eos inquirendi poteſtas demandata: iuſſi etiam Epiſcopi in ſingulis Diœceſibus Apoſtolicum imperium promulgare, ne quis ignorantiæ clypeo ſe tueretur. ☞ *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXI. Decembris MDLVIII. Anno IV.*

Ibid. pag. 413. Ineunte proximo anno data ſunt mandata Ferdinando Archiepiſcopo Hiſpalenſi, cenſuræ in Hæreticos exercendæ ſummo Præfecto in Hiſpania, vt imperia hæc Apoſtolica mandaret operi, atque legum ſeueritatem in eos, qui huiuſmodi libros legerent, aut tenerent, aut venderent, aut typis excuderent, diſtringeret. ☞ *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die IV. Ianuarij MDLIX. Anno IV.*

22 Addimus, Paulum Indiæ vlterioribus populis conſulturum, idoneos Præſules Goanæ, Malacenſi, & Cochinenſi Eccleſijs præfeciſſe, vt Chriſtianos earum partium Religionis pietate excolerent, Barbaroſque à Dæmonum cultu ad Chriſtum traductos Eccleſiæ aggregarent, de quo Acta Conſiſtorialia hęc referunt. *Acta Conſiſtor. pag. 147.*

,, Feria ſexta Menſis Februarij MDLVIII. re-
,, ferente Reuerendiſſimo Camerario prouidit
,, Eccleſiam Cathedralem Goanam, quę de Iure
,, patronatus Sereniſſimi Domini Sebaſtiani Por-
,, tugallię, & Algarbiorum Regis Illuſtris ex
,, priuilegio exiſtit, tunc per obitum Ioannis
,, olim Epiſcopi Goani defuncti vacantem ha-
,, ctenùs Eccleſię Vlyſſiponenſis ſuffraganeam, ac
,, Ciuitatem, & Diœceſim Goanam, earumque
,, Clerum, & Populum à Prouincia Vlyſſiponen-
,, ſi, necnon Malacam, & Cochinum dictæ Diœ-
,, ceſis Oppida, cum certis Prouincijs, Inſulis,
,, & locis dictę Diœceſis Goanæ, illaque omni-
,, nò omnia à primo tempore exiſtentis Archie-
,, piſcopi, & Capituli Eccleſiæ Vlyſſiponenſis,
,, necnon quoad legem Diœceſanam Malaca-
,, num, & Cochinenſe Oppida prędicta, cum
,, ſuis populo, & Clero ab Archiepiſcopo pro
,, tempore exiſtentis, ac Capituli Eccleſię Goanę
,, ſuperioritate, &c. exemit, & liberauit, ac
,, dictam Eccleſiam Goanam in Metropolita-
,, nam cum Pallij, & Crucis delatione, ac om-
,, nibus alijs inſignibus, &c. dicto Iurepatrona-
,, tus eidem Sebaſtiano Regi ſaluo remanente,
,, necnon Malacanum, & Cochinenſe Oppida
,, prædicta in Ciuitates, ac Annuntiationis Bea-
,, tę Marię Malacanę, & Sanctę Crucis Cochi-
,, nenſis Oppidorum prędictorum Parochiales
,, Eccleſias in Cathedrales Eccleſias, cum Sede,
,, & menſa Epiſcopalibus, alijſque Cathedrali-
,, bus inſignibus, & in vtraque earum certum
,, dignitatum, & Canonicatuum, & Præbenda-
,, rum numerum nonnullis beneficijs in Paro-
,, chialibus Eccleſijs prædictis ſuppreſſis, & ex-
,, tinctis erexit, & inſtituit. (Et infrà,) ac pro
,, tempore exiſtentis Archiepiſcopi Goani Suf-
,, fraganeis conceſſit, & aſſignauit. (Et poſt
,, multa.) Necnon Goanam de D. Gaſparis Ar-
,, chidiaconi Eccleſiæ Elborenſis Verbi Dei Prę-
,, dicatoris in Presbyteratus ordine conſtituti,
,, Malachanæ verò de Georgij de Sancta Lucia,
,, necnon Cochinenſi Eccleſijs prędictis ab ea-
,, rum primæua erectione huiuſmodi vacantibus
,, de Georgij Temudo Ordinis Prædicatorum,
,, ac Theologiæ Profeſſorum, & Religioſorum
,, Virorum perſonis prouidit, ac Gaſparem in
,, Archiepiſcopum Goanum, Georgium de
,, Sancta Lucia in Malachanum, ac Georgium
,, Temudo Cochinenſem Epiſcopos, & Paſtores
,, præfecit.

23 Non ſunt ſilentio prætereundæ Conſtitutiones, quas hoc anno Paulus edidit, quarum vna honores Collegij Cardinalium auxit, dum illi aſſignauit Auditoratum Cameræ, & Pontificis in Vrbe Vicariatum, quemadmodum referunt *Ms. Card. Spad. to. 134. pag. 552.*

Collegio Cardinalium varia exercenda munera conſtituit.

,, Acta Conſiſtorialia. [Die Lunæ vigeſima no-
,, na Nouembris MDLVIII. fuit Conſiſtorium.
,, Sua Sanctitas propoſuit, quòd volebat aſſu-
,, mere officium Cameræ in Collegium Cardi-
,, nalium: & ad illud nominare Cardinalem
,, Neapolitanum (is erat filius Antonij Caraf-
,, fæ Pontificis ex Fratre Nepos) & Regentem
,, deputare, cum hoc, quòd deputet perſonas
,, ipſas ad regendum Auditoratum, prout redu-
,, xit de præſenti, & Dominum Cardinalem
,, Neapolitanum in Regentem nominauit, &
,, quòd poſſit miniſtrare per Auditorem Came-
,, ræ cum alijs perſonis neceſſarijs ad id offi-
,, cium, & alia fecit prout in cedula. Statuit,
,, & ordinauit, vt officium Vicariatus reduce-
,, retur in Collegium Cardinalium, & deputa-
,, uit Reuerendiſſimum Dominum Roſarium
,, cum facultate reformandi quicquid neceſſa-
,, rium fuiſſet in vtroq; officio, vt quòd Cardina-
,, les deputati ſedeant iuxta ordinem ſuum, ideſt
,, tempus ordinationis eorum.] Elegit etiam

Digitized by Google

Ibid. pag. 256. Cardinalem Alexandrinum in ſupeemum Inquiſi-
,, torem. [Die Martis decimaquarta Decem-
,, bris (habent Acta) MDLVIII. fuit Conſiſto-
,, rinm, in qno introductum fuit officium In-
,, qniſitoris in Collegium Cardinalium, & ad
,, id Inquiſitorem maiorem perpetuum deputa-
,, uit Reueeendiſſimnm Dominum Alexandri-
,, nnm Cardinalem, ac crexit, & conſtituit offi-
,, cium Inqniſitoeis huiuſmodi in dicto Collegio
,, Cardinalium; & in ſummnm Inquiſitorem
,, eundem Cardinalem, poſtea deputauit ſala-
,, rlum pro ipſo Cardinali, & Miniſtris, & quòd
,, vacante Sede officium non vacee, ſicut offi-
,, cinm Snmmi Pœnitentiarij. Et quòd omnes
,, Inquiſitores, tàm delegati, quàm ordinarij
,, Epiſcopi in cauſa fidei cognoſeant ipſum
,, Cardinalem in Superiorem:] Is ad ſummnm
Pontificatum ſub nomine Pij Quinti euectus fuit,
& poſtea anno MDCLXXII. ipſa prima die
Menſis Maij, quæ annum ab eius obitus centeſi-
mum clauſit, à Clemenre Decimo Summo Ponti-
fice ſolemni eitu tota gratulante Vrbe in Eccle-
Ibidem. ſia Sancti Petri intee Beatos adſeriprus. Paulus
verò, vt reprimeret ambientium Pontificatum
inordinatam cupiditatem, aliam edidit Conſti-
,, tutionem, de qua Acta. [Die Veneris deci-
,, maſexta Decembris MDLVIII. fuit introdu-
,, ctus Barenghus, qui legit Bullam contra am-
,, bientes Papatum ſub pœnis in ea contentis.]
Extat in Bullario Romano inter Conſtitutiones
numero decimaſexta Pauli IV. cuius eſt exor-
dium. *Cùm ſecundùm Apoſtolum.*

24 Hoc anno in ſacroſancti Lauretani Sacelli
violatores euidentē Dei vltionē apparuiſſe teſta-
tur Turſellinus, cuius narrationem ad calcem pręſentis anni apponere, abs re non eſſe duximus.
,, Vir quidam, ait, ex præcipua Italiæ ciuitate
,, nobilis in primis, & copioſus (nomen & ho-
,, minis, & patriæ ſilentio ſupprimitur, quia
,, ipſe ſuppreſſum voluie) Lauretum venit, do-
l. 3. c. 30. ,, cumentum haud inultam temeritatem talia au-
,, dentium eſſe. Hic multis ante annis exiguum
,, lapidem ex ſanctiſſima Virginis cella ſubtra-
,, ctum domi ſuæ aſſeruabat omni honore, cul-
,, tuque. Haud tamen ille cultus cœleſtem leni-
,, uit iram. Sed Deo matris ſuæ iniuriam vindi-
,, cante, miſer ille ſacrilegam religionem orbi-
,, tate filiorum, & amiſſione fortunarum om-
,, ninm luie. Ad hæc pertinaci magis, quàm
,, pernicioſo morbo vrgeri, vexarique cœpit.
,, Itaque vt erat vir cæteroqui prudens, ac ſa-
,, piens, aperuit aliquando oculos, & Deum
,, profectò alicuius ſui ſceleris vltorem adeſſe
,, ſenſit. Cæterùm & ſi omnia ſibi accidere vi-
,, debat aptè ad repręſentandam iram diuini nu-
,, minis, tamen quo randem ſuo merito illa ac-
,, ciderent, non videbat. Ergo ab ægritudine
,, ſimul corporis, animique anxius, omni ope
,, placare nitebatur iratum Deum. Sed iræ ma-
,, teria apud eum quamuis ignarum reſidens, ir-
,, rita omnia faciebat. Alia deinde ſpes, poſt-
,, quam hæc vana euaſerat, ei affulſit. Laureta-
,, næ Virginis, cui mirè addictus erat, memor,
,, eius auxilium pariter, & conſilium implorat.
,, Nec mora B. Mariæ monitu diſcit, lapidem
,, ex Lauretana domo ſublatum cauſam eſſe cœ-
,, leſtis iræ, eamque non niſi ſacro lapide reſti-
,, tuto poſſe placari. Tum ille obortis lachry-
,, mis, religioſæ, vt crediderat, audaciæ ve-
,, niam à Deo Deiparaque expoſcens, deſidera-
,, uit ipſemet referre Lauretum quod abſtule-
,, rat. Nec in irritum preces cecidere: hoc quo-
,, que culpam agnoſcenti ſuam Deipara indul-
,, ſit. Extemplo igitur depulſo morbo alacer
,, pergit Lauretum, ſaxum reſtituit, vota per-
,, ſoluit. Aliud quoqne per id tempus huic haud
,, abſimile accidit. Fęmina ex agro Piceno poſt
,, diuturnum matrimonium, nullos genuerat li-
,, beros. Hæc eius animum cura angebat maxi-
,, mè; vt vndique ſterilitatis remedia quæreret.
,, Ergo ait illi neſcio quis mulieris gratiam ini-
,, turus, nullum remedium præſentius ad abo-
,, lendam ſterilitatem, quàm Lauretanæ domus
,, reliquias piè, religioſèque cuſtodias: ſi quid
,, inde abſtulerit, breui eam matrem fore polli-
,, cetur. Id non promiſſum magis ſtolidè, quàm
,, creditum. Illa igitue manifeſta Dei vltoris ira,
,, ablatum inde lapidem cum febri domum retu-
,, lit: & ægritudo corporis animum vrgebat;
,, adeò non vehementiùs febris æſtu, quàm con-
,, ſcientiæ iactabatur. Nec priùs ex iactatione
,, illa conquieuit, quàm Laureto Sacerdotem
,, acciuit, & lachrymas pœnitentiæ indices pro-
,, fundens ablatum reddidit lapidem. Pœniten-
,, tiam valetudo, non tantùm venia eſt conſecu-
,, ta. Magno etiam Illyricis mercatoribus ſimi-
,, lis audacia ſtetit. Hi coëmpto ex Picentibus
,, frumento, ſaxum ex Deiparæ cella ſurreptum
,, clam in onerariam abdiderant. Cæterùm, vt
,, fallerent homines, ſacrilegij vindicem Deum
,, non fefellerunt. Profectos ex portu atrox vis
,, tempeſtatis ſubitò adorta in ingentem adduxit
,, metum: & trepidos vaſorum, merciumque
,, iacturam facere ſubegit. Haud procul exitio
,, res erat, cùm Deum parentis ſuæ vltorem adeſ-
,, ſe ſenſerunt: & flentes, tendenteſque in cœ-
,, lum manus veniam pariter orare cœperunt.
,, Placato precibus, ac lachrymis Deo, mare
,, quoque placatur. Illi periculo erepti retro
,, iter flectunt, ad Lauretum appellunt, lapidem
,, Virgini reſtituunt. Proſpero inde curſu in
,, Dalmatiam prouehuntur. Peregrinorum quo-
,, que nonnullos, qui aliquid indidem ſeù lapi-
,, dis, ſeù calcis abraſerant, abeuntes morbus,
,, velut diuinæ prouidentiæ lictor, corripuit, nec
,, ante eos dimiſit, quàm regreſſi cum lachry-
,, mis, & confeſſione temeritatis ſuæ ablata Dei-
,, paræ reddiderunt.

IESV CHRISTI

Anno 1559.

PAVLI IV. FERDINANDI I. IMPERAT.
Anno 5. Anno 2.

1 ANNO Chriſtianæ ſalutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo nono Indictione ſecunda funeſtiſſimę in Anglia rerum conuerſiones extiterunt euerſa Religione Catholica, impia tyrannide Eliſabethę, quæ cum nullo iure, quàm infamium natalium priuilegio ad corripiendum ſceptrum niteretur, vt quæ ex Anna Bolena adultera, ſuperſtite adhuc priore Henrici vxore, nata, ac Pontificia ſententia non idonea ad Regnum capeſſendum declarata eſſet, inueterato in Romanos Pontifices odio, hæreſique imbuta Anglos à coniunctione Romanæ Eccleſiæ diuulſit, hæreſimque etiam in Scotia, & Hibernia, tùm in Belgio, & Gallia omni dolo, & contentione propagauit, cùm verò Regnum Angliæ iure ſpectaret ad Mariam Stuartam Reginam Scotiæ, quæ Franciſco II. poſtea Galliæ Regi nupſerat, Henricus Galliæ Rex ad ea illi iura aſſerenda animum adiecit, vt refert Sanderus.

Eliſabetha Angliæ Regina hæreſim fouet, & dilatat.

Sander, lib. 3. in Eliſ.

,, [Mortua (inquit) Maria Henricus Gal-
,, liarum Rex, Eliſabetham pro ſpuria habens
,, Nurum ſuam Scotorum Reginam Henrici
,, VIII. Anglię quoque, Hibernię Reginam de-
,, clarandam curauit, horumque Regnorum
,, inſignia in ipſius vaſis, tapetibus, ac reliquis
,, vtenſilibus, ſimul intertexi, ac inſculpi iu-
,, bet, ſed rerum potita eſt Eliſabetha Henrici
,, VIII. ex ſuperinducta Anna Bolena, priore
,, adhuc ſuperſtite, ſed repudiata vxore Cathari-
,, na, altera filia.] Ne contracto exercitu Eliſabetham iniqua poſſeſſione depelleret Henricus Rex, obſtitit difficillimum bellum quo iamdiù cum Philippo Hiſpaniæ Rege implicitus erat, is partim Gallorum odio, partim Eliſabethæ in vxorem ducendę ſpe, ſolutis Pontificio priuilegio Canonicis legibus, miſſo in Angliam Ferię Comite, illi ad Regnum occupandum fauit, eaque re valiturum auctoritate, vt Religionem Catholicam in Anglia tueri, atque aſſerere poſſet opinatus, Pontifici ſignificauit, ſe pro ea tuenda curas collocaſſe, ac poſthac collocaturum, cui Pontifex, qui iam, quantum eius fulcimento Maria viuente incubuerit, probè nouerat, eundem confidens exitum, de tàm promptà voluntate gratias egit, datiſque literis ipſum ad fidei Catholicę defenſionem, animarumque ſalutem promouendam incitauit.

Auguſt. Thua. lib. 20. in fin.

Philippus Rex Hiſpaniarum Eliſabethæ fauit, vt Religionem tueretur, cui Pontifex de hoc gratias agit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

Paul. IV. lib. breu. ſig. num. 2889. p. 165.

Chariſſime in Chriſto fili noſter. Redditæ nobis hodiè fuerunt a dilecto filio Nobili Viro Aſcanio Caracciolo Serenitatis Tuę literę die XVIII. Aprilis datę, quas, & ipſas diligenter legimus, & Aſcanium tua nobis mandata diligenter, & accuratè exponentem benignè, attentèque audiuimus, eius ex ſermone, & ex literis ipſis libentiſſimè agnouimus eximium ſtudium Serenitatis Tuę ergà Religionem Catholicam, curamque & diligentiam, quam & adhibuiſti adhuc, & te adhibiturum eſſe oſtendis, vt Religio, Fideſque Catholica in Regno Anglię, ſicut viuente clarę memorię Regina Maria vxore tua communi veſtra amborum opera, Deo iuuante, fuerat reſtituta, ita in poſterum conſeruetur, quam præclaram voluntatem tuam magnis in Domino laudibus commendantes, hortamur Serenitatem tuam, vt in tam Sanctum, & Catholico Rege tàm dignum opus, quanto maximo potes ſtudio ad Dei Omnipotentis laudem, & gloriam incumbas, in quo nos, quibus maximè, vt debet, curę eſt illius Regni ſalus, quique te ex hac re quàm maximam laudem aſſequi pro noſtro in te paterno amore vehementer optamus, ita pium conſilium tuum adiuuare ſtudebimus, vt actionem iſtam tuam nobis eſſe gratiſſimam intellecturus ſis, conſiliorum etiam noſtrorum, quantum Dei honor, & officij noſtri ratio patietur, particeps futurus, &c. *Datum Romæ, &c. die IV. Maij MDLIX. Anno IV.*

2 Fefellit Philippum ipſius opinio, nam cùm Eliſabetha initio ſe in Catholica Religione, quam regnante Maria Sorore præ ſe tulerat, perſtare ſimulaſſet, confirmata potentia ex mutuis Gallorum, & Hiſpanorum bellis, detracta larua, liberas impietati habenas effudit, eoque petulantiùs, quòd cùm ſuam in Regno ſucceſſionem, ſeque ritu Catholico, Diademate redimitam Eduardi Carni, qui Mariæ Reginæ legatione perfunctus Romæ agebat, opera ſignificaſſet Paulo Pontifici, ille, vt erat Iuris Pontificij aſſertor acerrimus, reſpondiſſet, Regnum Angliæ beneficiarium eſſe Sedis Apoſtolicæ, nec ipſam ob impedimenta Natalium, Iuriſque controuerſiam Regni adminiſtrationem Sede Apoſtolica inconſulta iure corripere potuiſſe, eamque eſſet hortatus, quo ritè omnia fierent, vt ſe Pontificio arbitrio permitteret, paternaque in eam animi nulla officia prætermiſſum iri, hæc Pontifex conſeruandæ in Anglia Religionis ſtudio, ne ab illa euerteretur, cum ipſi ab Henrico Galliæ Rege, qui iura, & cauſam Mariæ Stuartæ promouebat, verè ſuggeſtum eſſet, illam eſſe hæreticam, Religionemque in extremum diſcrimen ea regnante adductum iri, cuius impietatis non obſcura, ſed illuſtriſſima ſigna eam dediſſe, antequam ſacra inunctione liniretur, narrat Sanderus his verbis.

Belleſo. lib. 6. c. 86.

Sander. lib. 3.

,, [Licèt Sorore regnante ſe Ca-
,, tholicæ fidei in omnibus cultricem præbuerit,
,, tamen ne (tunc enim illi metum iniecerant
,, ſubdoli quidam Hæretici, quos in conſilium
,, aſciuerat,) de quo nata eſt matrimonio,
,, Summi Pontificis, Eccleſiæque iudicio antea
,, damnato, de Natalibus etiam ſuis, iureque
,, regnandi ex Sacris Canonibus aliqua orire-
,, tur dubitatio, Eccleſiaſticis legibus ſubeſſe
,, detrectauit, & de mutanda Religionis, Eccle-
,, ſiaſticique regiminis forma primo quoque
,, tempore indicauit. Animum in ea re ſuum
,, ſtatim patefecit, cùm alijs multis modis;
,, tùm maximè, quòd Catholicis Conciona-
,, toribus mox ſilentium indixerit, Hæreticos
,, in Regnum ex varijs, vbi exulauerant, locis
,, redire permiſerit, Epiſcopoque cuidam co-
,, ram ſe facturo Sacrum, iamque ad Altare
,, ſacris veſtibus induto præceperit, non ele-
,, uare conſecratam Hoſtiam. Vndè factum
,, eſt, vt Archiepiſcopus Eboracenſis, cui tùm
,, ex officio (defuncto priùs Cardinale Polo
,, Cantuarienſi Primate) munus ipſam in Regi-
,, nam inungendi, & conſecrandi obuenit, ne-
,, garit operam ſuam; negarunt quoque cæteri
,, Epi-

Digitized by Google

,, Epiſcopi, præter vnum, cumque penè vlti-
,, mum, omnes.

3 Celebraram eam Reginæ inunctionis pom-
pam XV. Ianuarij refert Surius; ſubdit verò San-
derus, quibus vijs vſa ſit Eliſabetha, quaue ar- *Sur. in com.*
te ad euertendam Religionem Catholicam, ac
nouam ex Zuingliana, & Lutherana conflatam
conſtituendam, cuius ipſa ſupremum Principa-
tum teneret,

,, Habebat antea in familia quoſdam, vel no-
,, uæ, vel nullius Religionis, in ijs erat Gui-
,, lielmus Cæcilius Eduardo VI. à ſecretis ver-
,, ſatilis ingenij, Conſilij conſcientiæ Vir, qui
,, fidem Catholicam paulò ante tàm artificiosè
,, ſimulauerat, vt & Reginæ Mariæ, & Cardi-
,, nali Polo operam ſuam ambitioſiſſimè vendi-
,, tauerit, à quibus reiectus, ibat ad Eliſabe-
,, tham, cuius iam noui Principatus occaſione
,, fore ſperabat, vt ad ſummos in Republica
,, honores, præſertim ſi abrogata veteri Reli-
,, gione, ſpretiſque antiquę Nobilitatis Proce-
,, rum, ac Præſulum conſilijs, ſibi, ſuiſque ob-
,, temperare vellet, eueheretur; illa infœlix mo-
,, rem geſſit. Iſte aſcito in adiutorium ſibi Ni-
,, colao Bacono Iuriſconſulto affine ſuo maxi-
,, mi, peſſimique conſilij Viro, & in ſupremum
,, Magiſtratum euecto, facilè ſe, ſuumque ſo-
,, dalem infinitis opibus, & poſſeſſionibus hoc
,, modo auxit, Regni rationes in hanc vſque
,, diem magis, magiſque implicatas, vel po-
,, tiùs planè deſperatas reddidit, ſeque ipſum,
,, & Dominam, patriamque ſuam ex hac cupi-
,, ditate inſeruit doloribus multis, vt quo ſe ver-
,, tant non habeant.

,, Atque ij duo in conſilio, rerumque omnium
,, adminiſtratione primi erant, ſed in Aula, &
,, Cubiculo, contra omnium expectationem,
,, ſpreto Guilielmo Piccaringo Equite Aurato,
,, qui ante in ſummis Eliſabethæ delicijs erat,
,, Robertus Dublæius ex Northumbriæ Ducis
,, filijs, quibus de perduellionis crimine a Maria
,, parcitum eſſe diximus, vnus ita dominabatur,
,, vt in ſpem maximam Reginæ etiam in matri-
,, monio potiundæ venerit, ipſius vxore oppor-
,, tuniſſimo ad eam rem tempore, miſerabili
,, quidem, & ſubito, ſed Dublęio non inexpe-
,, ctato caſu interempta.

,, Paulò igitur poſt iſtorum maximè conſilio
,, conuocatis Ordinibus ad Parlamentum (vt
,, vocant) cùm fœmina ſit, voluit communi de-
,, creto eſſe, & vocari ſuprema Eccleſiæ Regno-
,, rum ſuorum, etiam in cauſis ſpiritualibus
,, Gubernatrix, omneſque, exceptis Proceribus
,, laicis, id ſolemni iuramento profiteri adigun-
,, tur. Caput enim Eccleſiæ, quia id Caluinus
,, in Henrico Patre ſuo non probauit, non vi-
,, debatur appellanda. *Forma execrabilis Sacra-
menti eſt iſta.*

,, Ego A. B. prorsùs teſtificor, & declaro in
,, conſcientia mea Reginam eſſe ſolam ſupre-
,, mam Gubernatricem, & iſtius Regni Angliæ,
,, & aliorum omnium Suæ Maieſtatis Dominio-
,, rum, & Regionum non minùs in omnibus
,, ſpiritualibus, atque Eccleſiaſticis rebus, vel
,, cauſis, quàm temporalibus, & quòd nemo
,, externus Princeps, perſona, Prælatus, Status,
,, vel Potentatus, aut facto, aut iure, habet ali-
,, quam iuriſdictionem, poteſtatem, ſuperiorita-
,, tem, præeminentiam, vel authoritatem Eccle-
,, ſiaſticam, aut ſpiritualem in hoc Regno, ideò-
,, que planè renuntio, & repudio omnes exter-
,, nas iuriſdictiones, poteſtates, ſuperioritates,
,, atque authoritates.

,, Secundum hanc formam præter cæteros te-
,, nentur nominatim omnes Archiepiſcopi, Epi-
,, ſcopi, Prælati, totuſque Clerus iurare, qui
,, facere recuſat, prima vice beneficia, & bona
,, eius omnia fiſco cedent, perpetuoſque carce-
,, res ſubibit; altera vice, qui recuſauerit, pœ-
,, nam capitis perduellium more ſuſtinebit.

4 Hoc impio edicto concitata eſt perſecutio
in Catholicos, nec ad excutiendum ſpuriæ huius
Reginæ tyrannidis iugum in arma iuſta conſurre-
xere Angli ad ſacra, & Marię Stuartę iura defen-
denda, quaſi de aſſequenda æterna animarum
ſalute, & promerendo Cœlo, vel de infernalibus
ſupplicijs deſugiendis ad eos non ſpectaret: Re-
ligionemque veluti calceorum formam pro tem-
poris ratione mutare liceret, imò plerique ſtultè
impudentiſſimum, & execrandum facinus mo-
deratioris animi laude commendarunt, vt obſer-
,, uat Sanderus. [In hac (inquit) iuriſiurandi
,, formula, cùm ſecundùm prius comitiale de-
,, cretum ſupremi Capitis appellationem indo-
,, ctiores omiſſam viderent, pro ſimplicitate
,, ſua lætabantur non eouſque progreſſum eſſe, vt
,, id ſexui fœmineo tribueretur, quod antea vi-
,, ris Henrico, & Eduardo honeſtiùs concedi
,, poſſe videbatur, ex eoque plurimi non modò
,, Caluiniſtæ, ſed aliquot etiam, vtcumque
,, Catholici putabant magis excuſabile, ſi hoc
,, iuramentum præſtarent. Alij acutiùs frau-
,, dem, an imperitiam Legiſlatorum animad-
,, uertentes, Caput an Gubernatricem Eccleſiæ
,, voces, nihil ad ſenſum prorsùs intereſſe nota-
,, runt, cùm idem vtroque vocabulo omninò
,, deſignetur, imò iuramenti formulam hanc,
,, impietatem, & vſurpationem Eccleſiaſticæ
,, iuriſdictionis ſupremæ longè explicatiùs
,, continere, quàm nudum Capitis nomen,
,, quod prioribus duobus Regibus tribuebatur,
,, cùm hic Reginam non minorem habere pote-
,, ſtatem in res ſpirituales, ac cauſas Eccleſiaſti-
,, cas, quàm in ſui Regni res terrenas confiteri,
,, & iurare oporteat, adeò quidem, vt multi
,, putarint, Eliſabetham poſſe ſibi ex hoc decre-
,, to omnem etiam in adminiſtrandis Sacramen-
,, tis Sacerdotalem poteſtatem arrogare, quem
,, ſcrupulum cùm videret Regina aliquos de
,, non prętando iuramento cauſari, iuſſit in pri-
,, ma Cleri viſitatione ſua, publicari quandam
,, huius iuriſiurandi, ſeù expoſitionem, ſeù cor-
,, rectionem, nimirùm ſe non aliud hic velle,
,, aut vendicare quàm quod priùs Patri, Fratri-
,, que nomine Capitis Eccleſiæ ab Ordinibus
,, conceſſum eſſet. Ita quòd paulò ante turpe,
,, ac abſurdum videbatur fœminæ aſcribere, vt
,, dicatur Caput Eccleſiæ, nunc mitius, ac mo-
,, deratius viſum eſt, quàm hoc ipſum, quod il-
,, lius appellationis loco ſubſtitutum erat. Sic
,, homines politici, cùm res Diuinas tractare
,, præſumunt, oſtendunt, ſe neſcire, quid, aut
,, de quibus loquantur.

,, Sed in quibus rebus hæc ſpiritualis, ſeù Ec-
,, cleſiaſtica poteſtas iſti fœminæ, Regibuſque
,, duobus prioribus conceſſa maximè conſiſtat,
,, ex ipſis legibus, & decretis parlamentarijs bre-
,, uiter commemorabimus, vt exteri, qui rerum
,, noſtrarum vſum non habent, quis ſit Reipu-
,, blicæ præſentis ſtatus facilè cernant.] In pri-
mis habet lex.

I. Omnia priuilegia, præeminentiæ, præro-
gatiu;

gatioæ, ſnperioritates ſpirituales, quæ ab vlla poteſtate, vel humano, vel Eccleſiaſtico iure haberi, aut exerceri poſſunt, qnoad viſitationem, correctionem, ſeù reformationem Cleri totius, ſeù qnarumcumque perſonarum Eccleſiaſticarum, ad cognitionem etiam, & pnnitionem Cleri totins, ſeù quarumcnmque perſonarum Eccleſiaſticarum, ad cognitionem etiam, & punitionem omnium errorum, hæreſum, ſchiſmarum, abuſuum, &c. Volumus qnod in poſterum Regio ſceptro in perpetuum ſint annexa.

II. Decernimuſque Reginam, ſuoſque heredes, ac in Regali dignitate ſucceſſores habere, habituroſque eſſe deinceps omnimodam poteſtatem oominandi, & ſubſtituendi quoſcumqne voluerint, qui eorumdem vice, ac auctoritate eandem iuriſdictionem Eccleſiaſticam exerceant pro beneplacito ſuo, perſonas viſitent, hęreſes, ſchiſmata, errores, & abuſus caſtigent, aliudue quiduis iuris, vel poteſtatis exerceant, qnod ab vllo vnquam Eccleſiaſtico Magiſtratu exerceri potuit, aut oportuit,

III. Decernitur item, ne Clerus ad Synodum vllam, aliorum, quàm Regijs literis, & mandatis conueniant, neuè vllum Canonem, legem, Conſtitutionem Synodalem, ſiuè Prouincialem, vel faciat, vel exequatur, ſine expreſſo Maieſtatis Suæ conſenſu, & licentia huiuſmodi Canones faciendi, promulgandi, vel exequendi ſub pœna carceris, & mulctæ pro Reginæ arbitrio imponendæ.

IV. Decernitur, oe quis exeat Regnum, ditioneſque Suæ Maieſtatis ad vllam viſitationem, Concilium, Coouentum, aut Congregationem, quæ Religionis cauſa vſpiam fiet, ſed vt talia omnia Regia auctoritate intrà Regnum fiant.

V. Item, ne Epiſcopi, vel vllius nominatione, vel electione, vel vlla auctoritate alia, quàm Regia ereentur, neue iuriſdictionem, poteſtatemque Epiſcopalem teneant, aut exerceant, oiſi ad beneplacitum Reginæ, oec aliter niſi per ipſam, & a Regali Maieſtate deriuatam auctoritatem.

5 Non ſolùm autem Epiſcopos ſuos, aut perſonas Eccleſiaſticas hac vicaria donar ſub ſe de omnibus rebus, ac perſonis ſpiritualibus iuris dicendi poteſtate, ſed ex Laicis, qnos volet etiam conſtituit Commiſſarios, ſeù Vicarios, quo omnimodam exerceant ſpiritualem iuriſdictionem, ad quos ſæpè ab ipſis Epiſcopis prouocatur, & quomodo quidem tam iſti Vicarij, quàm ipſi etiam Epiſcopi dependeant omninò quoad iuriſdictionem, poteſtatemque omnem ſpiritualem ab auctoritate huius fœminę, ex literis ad eos formatis, quarum exempla ſuperiori libro in ſchiſmatis Eduardi Hiſtoria interſeruimus, videre licet.

Quorum abſurdiſſimorum decretorum iampridem etiam ipſos Proteſtantes puduit, ità vt rerum ſuarum turpitudinem apud rerum Anglicarum imperitos tegere ſint conati, affirmantes his legibus nihil aliud contioeri, quàm Regem, aut Reginam eſſe non minùs Eccleſiaſticarum, quàm Laicarum perſonarum Principem, & Dominum; ſed iſtud malitiæ velamen ea, quæ recitauimus, facilè tollunt, cùm videamus his decretis non tantùm Reginæ dari, vt in rebus ciuilibus ſit omnibus ſubditis ſuis cuiuſcumque Ordinis ſuperior, ſed vt perſonis etiam Eccleſiaſticis in ijs, quæ ſunt ad Deum, non minùs præſit, quàm ciuili Magiſtratui in rebus ad pacem, & politiam pertineotibus, quodque eſt magis abſurdum, hanc facultatem ſpiritualem aſſerunt eſſe partem Regalis poteſtatis, eamque non nunc primùm his legibus dari, ſed vt ius antiquum coronæ Anglicanæ reddi, & reſtitui, qnaſi verè Prinripes Ethoici, ſine iſta poteſtate ſpirituali veri Reges non eſſent, aut Catholici Reges, qui vel ounc ſunt in alijs Chriſtianis Prouincijs, vel in Anglia ante hoc ſchiſma fuerunt, dimidiati tantùm, & non integri, abſolutique Principes eſſent, aut Chriſtus non diſtioxiſſet ea, quæ ſunt Dei ab ijs, quæ ſunt Cæſaris, vel nihil eſſet diſcriminis inter iura Regalia, & Sacerdotalia, inter Eccleſiam, quæ eſt Corpus Chriſti myſticum, & ciuilem hominum multitudinem, vel tandem inter eos, quos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei, & humanam creaturam, quæ ad huius vitæ commoditatem, & tranquillitatem propriè eſt inſtituta. (Et paulò poſt.)

6 Eliſabetha verò hac ſibi, hæredibuſque ſuis arrepta poteſtate, ſimulque abrogata Sedis Apoſtolicæ auctoritate, ſibi, vt in eis, quæ ſunt ad Deum, Summæ Miniſtræ, applicat omnium ſpiritualium prouentuum perpetuas Decimas, & primitias, id eſt primi anni cuiuſcumque beneficij adepti integros fructus, omneſque Religioſorum poſſeſſiones ante ſacris vſibus à Sorore reſtitutas ſibi repetit, Vicarios, & Commiſſarios in ſpiritualibus conſtituit, ſigillum ad cauſas Eccleſiaſticas peculiare cudit, de puniendis Hęreticis antiquas leges (quod ad rem valdè pertinebat) abrogat, nullum vult pro Hæretico haberi, nec aliquam ſententiam, ſeù opinionem pro hæreſi damnari, niſi ſecundùm iudicium quatuor primorum Generalium Conciliorum, vel ſaltem alterius Synodi, quę per ſcripturas de rota cauſa rectè iudicauerit, vel (quod caput eſt) in Conuentu Statuum, id eſt in Parlamento, ita fuerit decretum. Poſtremò de fidei, & Religionis formula immutanda pro ſuo, ſuorumque arbitratu, idque Laicorum ſolùm ſuffragijs decernit, omnibus ad vnum Epiſcopis, qui primi ſententias in Anglicanis Comitijs, ac iure dicunt, & certè ſoli in cauſis fidei dicere deberent, reclamantibus, ac toto præterea tùm Clero Londini in Synodum Cantuarienſis Prouinciæ coacto non ſolùm refragante, ſed peculiari ſcripto Reginæ, ac Parlamento porrecto conſcientiam ſuam communi omnium nomine atteſtante, & vehementer obteſtante, ne in illo Concilio ſæculari de rebus Religionis quidquam decerneretur.

Tremendum Miſſæ Sacrificium, cum reliquo omni ſanctiſſimo ritu precandi, & Sacramenta adminiſtrandi abolet, & nouas ſacras cæremonias, preceſque in lingua vulgari ad normam maximè Lutheranorum (hoc ſolùm excepto, quòd Imagines ſacras non ſuſtulerit) præſcribit, licèt fides Caluini magis, tùm & deinceps ab iſtis Legiſlatoribus, eorumque miniſtris, & ſectatoribus ſit approbata.

Sed quia iſtud peculiare ferè hoc tempore huic genti, vt non popularibus tumultibus, ſicut in Francia, Scotia, Belgio, alijſque locis factum videmus, ſed Principum mandato, & legum prætextu hæreſes, ac Sectæ perditionis introducantur, operę prętium annotaſſe cenſeo, quomodo Ordinum conſenſum ad eam rem Eliſabetha procurauerit, nam ſine ipſorum ſuffragijs non potuit quidquam in Religione mutare.

7 Sunt autem in iſtis Comitijs Anglicanis duę Curię, vna Optimatum, & Patrociniorum

id

Digitized by Google

id eſt Epiſcoporum, & Procerum Laicorum, & appellatur Aula, ſiuè Conſeſſus ſuperior: altera partim hominum Equeſtris Ordinis, qui ſunt Prouinciarum Vicarij, partim Decurionum, qui nomine Ciuitatum, ac Oppidorum magis illuſtrium coëunt, plebiſque perſonam ſuſtinent, hęc vocatur Domus inferior. Cùm ergo adhibita eſſet opera, vt ex ſingulis Ciuitatibus, & Prouincijs ij maximè cooptarentur in iſtam ſecundam Comitiorum Curiam, qui nouis rebus in fide, & Religione ſtuderent, facilè conuentum eſt, vt quidquid Regina propoſuiſſet, in hac ſecunda Curia comprobaretur.

In prima autem Curia præter Epiſcopos, omnes quidem doctiſſimos, & conſtantiſſimos Confeſſores, quorum grauiſſimis ſententijs, & ſuaſionibus plurimi mouebantur, conſidebant Principes multi ex priori Mariæ temporibus inſtitutione adhuc Catholici, quos ſuppuduit poſt communem fidei, & communionis profeſſionem in illo ipſo loco ante triennium tantùm coram Suæ Sanctitatis Legato totius Regni nomine factam, tàm citò ad vnius fœminæ vocem, & voluntatem reſilire. Aderant quoque ij ipſi, qui non ità multò ante, Regni reconciliandi cauſa, legationem Romanam obierant, qui grauiſſima oratione Collegas ſuos admonuerunt, ne à fide, ac ſocietate omnium gentium, Maiorumque ſuorum ſecundò ſe abduci ſinerent, neuè vnquam committerent, vt huius inconſtantiæ, ac in rebus ad ſalutem pertinentibus leuitatis ęterno dedecore notarentur. Itaque diù teſtitum eſt, & in hoc ſuperiori Senatu tàm difficulter eſt impetratum, vt niſi Eliſabetha tacitam nuptiarum ſuarum ſpem Comiti Arundeliæ vni ex Optimatibus ſuis faciens, Duci Norfolcię alteri in cauſa Coniugij diſpenſationem, quam à Papa tàm expeditè habere non poterat, offerens, alijs aliter, blanditijs, promiſſis, ac muneribus gratificans, tàm eos, quàm alios Principes illis neceſſitudine coniunctos hoc modo in partes ſuas attraxiſſet, euerti non potuiſſet Catholica Religio. Nam ne ſic quidem ſchiſmatica pars Catholicam, pluſquam trium ſuffragiorum numero exceſſit. Eliſabetha voto ſuo potita procum illum neglexit, & turpiter ludificauit, ſicut alios poſtea plurimos, ſeque dixit Virginem permanſuram, ac velle, vt marmore, ſub quo ſepulta iaceret, inſcriberetur, ibi ſitam eſſe Eliſabetham, quæ & tot annis Regina, & tota ætate ſua Virgo extitiſſet.

Alium quoque ſummum Principem (Ducem videlicet Norfolcię,) quem in partem ſuam blanditijs allexerat, varijs poſtea contumelijs continuò vexatum, tandem per calumniam accuſatum vita etiam priuauit.

His conſentanea refert Guilielmus Roſſæus in ſuis aduersùs Nouatores Commentarijs, hos Principes Catholicæ Religionis proditores iuſto Dei iudicio ab hæretica Regina proditos fuiſſe, tùm ab eadem cruentiſſimam lanienam in alios exercitam, qui impijs eius voluntatibus aſſenſerant, atque hæreſim ab ea, ex Lutherana, Zuingliana, & Caluiniana compoſitam, ac plura monſtra, vt ſuum Idolum conflaret, coniunxiſſe.

Guill. Roſſæus pag. 777.

8 Eliſabetha, quoniam à Regni legitima ſucceſſione ob plurima, & particularia illius Regni, & generalia totius Chriſtiani Orbis impedimenta, hæreſim, adulterinos natales, Parlamentorum ſtatuta, Regis Patris, & Fratris ſui eam vt ſpuriam repudiantium edicta, excludebatur adeò vt non iure, ſed gratia, non legibus Reipublicæ Chriſtianæ, ſed populari fauore ad Regium locum ſibi neceſſariò fuerit aſpirandum, duos è tota Nobilitate, ipſis Nobilibus, populoque gratioſiſſimos, & ſuis quoque viribus potentiſſimos Comitem Arundelium, eiuſque Generum Ducem Norfolcium multis promiſſis, eorumque alterum etiam obiecta matrimonij ſpe in ſui amorem pelliciebat, omnibus autem alijs maximam, & ferè certam præbuit fiduciam inſignis lenitatis, clementiſſimi Imperij, & in primis ſecuræ conſcientiarum libertatis Catholicis permittendę; quamquam Regina ipſa publicè Euangelium Luthero-Zuinglio-Caluinianum, varium nimirum, & ex multorum Hæreticorum inuentis confictum pro ſuo nutu, quæ ſupremum Eccleſię Anglicanę Caput, vt priùs Pater, eſſe volebat, per illam Eccleſiam ſuam Anglicanam publicè perſonare voluerit, vndè & non ità pridem Conſiliarij eius libello ſumma cum authoritate vulgato aſſeruerunt, neminem ab ipſo Maieſtatis Reginæ aditu in Regnum ob cauſam Religionis fuiſſe mortuum, neminem reum factum ob volumina, ob libellos, ob precum formulas, ob Romanę Eccleſię ęrimonias, ob Pontificiam Monarchiam, ſed ſiuè quis ſit Scholaſticus, ſiuè Seminarius, ſiuè Sacerdos, ſiuè Ieſuita, ſiuè Pontificius, hoc totum in Anglia nihil cuiquam obeſſe.

Harum autem promiſſionum, & blandimentorum effectus, ſi quis ſcire deſiderat, contueatur, vt ſub Patris, ſic ſub filiæ Regno hodierno Pontem Londinenſem; enumeret Virorum bonorum illic affixorum capita: inquirat, quas ob cauſas illi ita cæſi, & in partes conciſi fuerint: percontetur, an non hęc filia ſuum illum Patrem laniena Principum, & Procerum, & Sacerdotum ad viuum referat, & quod per multa ſuperet, ediſcat an non illa laniena Nobilium, & Sacerdotum, quę tùm Londini, vel ſolùm, vel potiſſimum exercebatur, nunc per totum Regnum ſit diffuſa, nouis carceribus, quia veteres non ſufficiebant, in vnoquoque Regni Comitatu ad Catholicos includendos extructis, & patibulis nouis ad eos laniandos erectis? Reducat ad memoriam vim quandam nouarum legum ab iſta filia poſitarum, per quas & grauiſſima myſteria, & leuiſſimę Chriſtianę Religionis ęremoniæ Catholicis crudeliſſimam, & exquiſitam afferunt mortem, vbi Catholicum quemcumque genere, & nobilitate eſſe Ieſuitam, vel Diaconum, vel Sacerdotem, vel Epiſcopum, hoc ipſum eſt, eſſe proditorem, eſſe perduellem, eſſe Maieſtatis lęſę reum, iuſtamque cauſam prębet, vt quis acerbiſſima tormenta perduellibus conſtituta ſufferat.

Neque magni illi Heroes, qui Sirenum cantibus deliniri hęreticę Principi, & ſimul hęreſi ad Regnum illud deuaſtandum opem tulerunt, debita mercede ab ipſis Hęreticis perſoluta caruerunt. Primus enim & ętate, rerumque experientia alijs antecellens, & antiquiſſimę apud Anglos Nobilitatis Comes Arundelius, vbi perdiù ſpem callidè oblatam Regalis connubij conceperat, quam item de induſtria accendebant quidam veteratores Aulici, qui nouo hęreſis Regno confirmando, Viri eius gratiam videbant admodum neceſſariam, ad extremum, eam hęreſis, quam cupiebant, potentiam, aſſequuta, planè negligi, & contemni cœpit. Quapropter videns ſpes ſuas deferueſcere, aliuſque in ea eſſe gratia, quam ipſe aucupabatur, cùm iam ab ipſis Hæreticis, & tacitè, & apertè ride-

Guill. Roſſæus pag. 778.

retur,

Digitized by Google

retur, quaſi ingraueſcente ętate Vir diſpari coniugio iuuenculam deperiret, ſerò ſuæ inſipientię pœnitens, ne oculis videret, vel etiam auditione acciperet ea, quę ipſi erant moleſtiſſima, deceſſit ex Aula, & mox Inſula; temporiſque fallendi gratia diù per Flandriam, Germaniam, Italiamque peregrinatus, tandem reuerſus domum perpetuò quodam angore conſcientię confectus, quòd ita ab Hęreticis circumuentus cauſam Chriſti prodidiſſet, ſeque ipſum, Hęreticiſque obieciſſet illudendum, à Catholicis, Hęreticiſque leuiter exiſtimatus, migrauit è vita.

Ducem verò Norſolcium, quamuis quoad fidem, cum tempore mutatus, vel omninò, vel certè maiori ex parte Hæreticus & haberetur, & eſſet, tamen quòd Reginæ Scotorum iniuſtiſſimę vexationi indoleret, nec Mortono, rebellibuſque Scotis tàm eſſet contra Reginam beneuolus, quàm Caluiniſtæ Angli volebant, confectis impudenter criminibus, quaſi Papiſta eſſet, ac cum Pontifice Romano contra Reginam conſpiraret, perduellionis damnatum ſuſtulerunt è vita.] Hæc Guillelmus Roſſæus. Aduertit verò Nicolaus Sanderus, Eliſabetham Reginam inſigni aſtu vſam, vt Proceres in hæreſim impelleret, non exegiſſe ab ijs iuſiurandum, quo ſupremam illius in rebus Eccleſiaſticis poteſtatē agnoſcerent, nec eorum conſcientiæ vim inferre voluiſſe, ſed vt tantum permitterent, vt Epiſcopi, ac Clerici, nonnullique alij eo Sacramento obſtringerentur, qua cautione, cùm illi Magnates ſibi proſpectum præſiderent, Epiſcopos, ac Paſtores ſuo patrocinio deſtituerunt, & incautè hæreſeos laqueis ,, irretiri ſe paſſi ſunt, tùm ſubdit Sanderus. [Ita ,, fit quando res diuinæ in humanis, & prophanis tribunalibus tractantur, quibus Deus non promiſit ſpiritum veritatis, iudicij, & iuſtitiæ.] Simili laqueo antea captos fuiſſe Præſules memorant ab Henrico VIII. cùm in Religioſos, eorumque cętus graſſari cœpiſſet, & eorum calamitatem à Pręſulibus contemptam fuiſſe, cùm nondum carperentur à Tyranno Hæretico, in cuius prædam poſtea ceſſerunt.

Sander. lib. 3. de Schiſm. Anglic.

9 Dùm hæc in prophanis Comitijs impia Eliſabethæ arte decernuntur, Præſules ad vnum omnes ijs repugnarunt, oſtenderuntque Catholicis, qui omnium Ordinum erant infiniti, de ſpiritualibus ad animarum ſalutem, vel damnationem æternam pertinentibus tranſigi contra eorum voluntatem, quibus animarum cura, & Eccleſiarum adminiſtratio à Chriſto demandata eſt: inde ab omnibus ſapientibus, ac pijs, omniumque Ordinum graues querelæ profuſæ ſunt, conſcientias eorum funeſtè illaqueari ijs nouis edictis; at perditiſſimi aſſentatores, ac Sathanę adminiſtri compeſcere eas querelas nouis artibus aggreſſi ſunt, curaturam Reginam, vt publicę concertationes fierent inter Doctores Proteſtantium, atque Epiſcopos, quo imperitis fieret ſatis, atque illuſtre, & conſpicuum, cur inuitis Papiſtis, atque repugnante Clero illa decernerentur; data verò ſunt Epiſcopis imperia, vt vel ipſi ad literariam pugnam deſcenderent cum Proteſtantibus, vel alios è Clero ſubmitterent, cùmque reſponderent Epiſcopi ęquum non eſſe, vt in controuerſiam adducerentur, quę iam à multis ſęculis tot Pontificum, Conciliorum, ac Patrum iudicijs definita eſſent, nec vt ea quę in Academijs coram doctis agitantur, coram imperita multitudine clamorum potiùs contentionem, quàm argumentorum vim metiente pertractentur, contempta ſunt Epiſcoporum reſponſa, ſelectique fuere ij articuli ab Hęreticis, qui maiorem probationis è Scripturis peritę ſpeciem haberent, veluti de communione ſub vtraque ſpecie vſurpanda, & de publicis precibus lingua vernacula conceptis repetendis, ac dies tertius Aprilis ad eam diſceptationem, cuius Iudex, & Moderator conſtitutus eſt Baconus homo laicus, atque hęreſi infectus adſtante ad inanem ſpeciem pro Catholicis Archiepiſcopo Eboracenſi. Tranſacta res eſt multis declamatiunculis, atque Hęretici, moderante omnia Hęretico obfirmati in impietate perſtiterunt. Addit Sanderus de Epiſcoporum conſtantia in hac aſperrima hæreſeos ,, graſſatione. [Hic certè Epiſcopi tantam animi magnitudinem oſtendebant, quantam in tàm repentina hæreſis irruptione optare quiſque poterat. Sua enim priuata pericula adeò neglexerunt, vt eorum plerique excommunicationis cenſuram aduersùs Reginam, alioſque nonnullos adhibendam cenſerent. qui duces illi, auctoreſque fuerunt tàm periculoſę defectionis, totique Regno ignominioſæ, Regno inquā, illi, quod tam paucis ante annis fuerat Sedi Apoſtolicæ reconciliatum, quodque Sacroſanctis omnium Ordinum iuramentis confirmauerat ſe deinceps perpetuò in eius communione permanſurum.] At vel defuit ijs ſubeundi martyrij, vel concitandi pro tuenda pietate, ac Religione belli animus, vel ad defugienda grauiſſima incommoda rem committendam Romano Pontifici cenſuerunt. At dum torpent Catholicorum animi, eo hæreſis furore auctior, ac viribus, ardentiſſimè meditatum flagitium confecit, atque impia decreta aduerſùs Sacerdotes, qui ſacrum facerent, vel pios, qui illi interreſſent, ac reliquorum Sacramentorum adminiſtrationem, promulgata fuerunt, vt deplorat Sanderus his verbis.

Epiſcopi ſe Eliſabethæ opponunt, & Epiſcopatibus priuantur.

,, Rebus ita Ordinum authoritate confectis, poſt certam diem, ideſt feſtum Sancti Ioannis Baptiſtæ anno MDLIX. Miſſam facientibus, aut audientibus, aliudue quodcumque officium Eccleſiaſticum ritu veteri procurantibus, Sacramentumue aliquod Romano more adminiſtrantibus, grauis indicitur mulcta, nimirùm vt qui in hanc legem prima vice committeret, vel ducentos aureos penderet, vel ſex menſibus in vinculis ageret, ſecunda vice quadringentos aureos, aut vnius anni vincula exolueret, tertia demùm vice perpetuis carceribus addiceretur, omnibuſque bonis excideret. Quo factum eſt, vt ad pręſcriptum diem ceſſarent ſacra publicè fieri per totum Regnum.

,, Quia verò his impietatibus Epiſcopi (vt dictum eſt) conſentire noluerunt, nec iureiurando affirmare ſe in conſcientia credere, ſolùm Reginam ſub Chriſto eſſe Anglicanæ Eccleſię ſupremam Gubernatricem, pręter vnum, omnes ſunt paulò poſt de gradu, & dignitate ſua depoſiti, ac carceribus, varijſque cuſtodijs commiſſi, vndè omnes hodiè longo miſeriarum tędio extincti ſunt, quorum glorioſiſſimorum Confeſſorum nomina ad æternam rei memoriam apponam. In primis Nicolaus Eboracenſis Archiepiſcopus, paulò ante Angliæ Cancellarius, deindè Edmundus Epiſcopus Londinenſis, Tonſtallus Dunelmenſis, Ioannes Wintonienſis, Thomas Lincolnienſis, Turlbens Elienſis, Turbauillus Exonienſis, Burnus Bathonienſis, Polus

Petro-

,, Petroburgenſis, Baynua Linchfildenſis, Cut-
,, bertus Ceſtrenſis, Oglethorpus Carliolenſis,
,, Thomas autem Goulduellus Aſſaphenſis, ple-
,, nus pietatis, & dierum viginti ſex poſtea an-
,, nos Romæ vixit, & non ita pridem feliciſſi-
,, mè in Domino obijt.

Imitata eſt horum conſtantiam magna Cleri pars, quæ Sacerdotijs, ac muneribus deiecta in exilium amandata eſt. Docti etiam Viri ex Cantabrigienſi, & Oxonienſi Academijs eo turbine abrepti in Belgium, & Galliam transfugerunt.

10 Furente in Anglia impietate deiectas in Templis Sacras Imagines, obtritaſque atque omni contumeliæ genere à ſacrilegis Chriſti, & Sanctorum hoſtibus non aliter, quam à Turcis affe-

Surius in comm.

Nicolaus Harpsfeldius.

,, ctas, deplorat Surius: [Sæuitum (inquit) eſt
,, immaniter in Anglia in Statuas, & Imagines,
,, & è Templis ita illæ exturbatæ ſunt, ac ſi nihil
,, ab Ethnicorum ſimulachris diſtarent; nec ta-
,, men ſatis fuit impijs hominibus eas è Tem-
,, plis exegiſſe, ſed in campum raptatas, eas pro
,, ſcopo collocarunt, ad quem ſagittas, & iacu-
,, la contorquerent. Sed neque impietas ſiſtere
,, ſe potuit, nam in Vrbibus celebrioribus.
,, non Diuorum modò, ſed etiam Chriſti ipſius
,, Imagines in ignem coniecisſe, ludus fuit.
,, Alij eò amentiæ, & furoris progreſſi ſunt, vt
,, Chriſti à Cruce pendentis Imaginem ea potiſ-
,, ſimùm parte ſagittis è truneulo tereti, & ca-
,, uo magna vi ſpiritus efflatis conficiendam ſibi
,, propoſuerint, qua non abſque ſingulari my-
,, ſterio, & omni ſuppliciorum genere vindican-
,, do flagitio inter ſe contenderint, quis primùm
,, ſacratum illud latus traijceret, aut telo eo
,, transfigeret, idque in ipſis Londini ſuburbijs,
,, ita perpetratum Vir quidam grauis, & fide di-
,, gnus annotauit. Magna eſt interim, Chriſte
,, Deus, patientia tua, ſed tarditatem ſupplicij
,, quandoque grauitate compenſabis, quãquam
,, hoc ipſum omne fermè vincit ſupplicium, vt
,, iuſto tuo iudicio ſinantur homines in tàm
,, horrendæ impietatis barathrum ire præcipi-
,, tes.

Dùm ità impij deiecta, atque oblita cruce memoriam immenſi amoris, quo Dei Filius infame Crucis tolerando ſupplicium nos redemit, abolere conantur, inuſitatum in ea Angliæ parte quam Vualliam modo dicunt, prodigium contigit, vt in arbore, quæ ventorum turbine media diſciſſa fuit, Crucis effigies conſpecta ſit, ad quam viſendam maxima populorũ multitudo cõcurrit.

,, ſubdit Surius. [Voluit præpotens Deus illos
,, Antichriſti ſatellites hoc ſtupendo Crucis in
,, arbore exiſtentis prodigio admonere, vt ab
,, impietate ſua maturè animum reuocarent, de-
,, ſinerentque perſequi Crucem illius, quæ idcir-
,, cò varijs modis figuratur, & exprimitur, vt
,, apud homines perpes ſit memoria ineffabilis
,, illius charitatis, quæ filium Dei compulit ob
,, noſtra expianda peccata ad tàm immane, &
,, ignominioſum vſque ſupplicium ſe deijcere, &
,, offerre.] Paulò poſt circa Pentecoſtem in

Cantia, alia Angliæ Prouincia, in mulieris non ignobilis ſubucula Crucis effigies non colore aliquo ab homine effecta, neque acu, vel filo intexta, ſed è cæleſti quodam influxu impreſſa conſpecta eſt, vt ſcirent omnes fruſtrà Iudæos, Mahometanos, atque Hæreticos ad abolendam Chriſti Crucem conniti.

In hac publica piorum Anglorum conſterna-

tione Stephanus Epiſcopus Vvintonienſis pro tuenda, aſſerendaque fidei Catholicæ veritate eruditum Librum conſcripſit, quo Hæreticorum, quos Capernaini dixit, argutias, & cauillationes diſſoluit, aduerſùs quem impius Petrus Martyr, non Chriſti, ſed Sathanæ, peſtilentiſſimum ſcriptũ edidit, quo veterator mira arte, & vafricie ſacras literas, & antiquos Patres, & Concilia ad confirmandam hæreſim malignè detorſit: hæc auſus eſt impudenter, cùm videret tot clara Patrum teſtimonia afferri à Vvintonienſi contra Sacramentarios, vt multi in Anglia in priſtina fide Catholica confirmarentur, & Sacramentarij ad veritatis radios hebeſcerent, confuſique fluctuarent.

Oppreſſa in Anglia Religione Catholica, poſthac hæreſis magis inualuit in Scotia, cum Nouatorum tumultuantium patrocinium Eliſabetha aduerſus Mariam Reginam corripuiſſet: decretus verò hoc anno eſt in Scotiam Nicolaus Ambianenſis Epiſcopus Internuntius Apoſtolicus, ampliſſimiſque auctus prærogatiuis, quæ Legatis conferri ſolent, vt ſeditioſos Nouatores reſipiſcentes in gratiam cum Eccleſia reſtitueret, peruicaces, qui inuaſerant ſacerdotia, depelleret, collapſos mores emendaret, ac Diuini cultus gloriam promoueret.

11 Dùm Catholici omnes propter deperditam in Regno Angliæ verã Religionem in lachrimis verſarentur, Deus illis aliqualem attulit cõſolationem, cum pacem inter Henricum Secundum Galliæ Regem, & Philippum Hiſpaniarum firmatam vidiſſent, de qua actum fuit per multos Menſes, & tandem, Dei ſuaui benignitate diſponente, die tertia Aprilis huius anni firmiter, lætantibus omnibus, ſancita fuit.

Pax inter Henricũ Galliæ Regem, & Philippũ Hiſpaniarum firmata.

Hæc pax inter potentiſſimos Reges ſancita meliorum rerum ſpes Chriſtiano Orbi attulit, cum non modo cædibus modus poſitus ſit, verùm etiam de hæreſi latiùs in Hiſpania, & Gallia ſerpente extinguenda, conſilia à Pontifice, ac Regibus Galliæ, & Hiſpaniæ ſumpta ſint, quàm verò

Surius in commen:

,, ea neceſſaria fuerit, indicat Surius. [Iam
,, vtriuſue Regis Prouinciæ tot annorum per-
,, petuis bellis defeſſæ erant, nec ſine grauiſſima
,, Catholicæ Religionis iactura protrahi potuiſ-
,, ſent, Hæreticis interea ſuum virus clàm ſpar-
,, gentibus, & multos inficientibus. In hac mu-
,, tua tantorum Principum conciliatione, vt eſ-
,, ſet pax firma, & ſtabilis Regi Philippo deſpon-
,, detur Eliſabetha Henrici Regis maxima natu
,, filia, & Soror eius Margarita Emanueli Phili-
,, bereo Allobrogum clariſſimo Principi.] Ità

affinitatibus firmata eſt concordia. Quod ad alias pacis leges attinet, ea in primis conſtituta eſt, vt ambo Reges operam ſuam pro redintegrando Trident. Concil. apud Pontificẽ eius rei cupidiſſimũ adhiberent: conuentũ etiam inter eos, vt quæ totius octennij flexu hinc inde capta fuerant reſtituerentur, maximo certè Henrici Regis damno, ac Philippi compendio, nam cùm Gallus tres tantùm Vrbes Sanquintinum, Hanum, & Caſtelletum pacis beneficio reciperet, centum, ac nonagintaſex Vrbes præſidio militari munitas reſtituit, vt deplorat Monlucius, Sabaudiæ Duci, quas in Sabaudia, & Pedemontio tenebat, Corſicam Inſulam Genuenſibus, aliquot verò Hetruriæ Vrbes, quæ Senenſis Reipublicæ iuris erant, Coſmo Duci Florentiæ permiſit, quod valdè acerbum veteris libertatis cupidis viſum eſt, qui cum in clientelam Pontificis conferre ſe vellent, is prudenter ab eorum patrocinio abſtinuit, ne

Franciſc. Belcar.

Blaſius Monlucius lib. 4

publicam pacem confunderet: ità Galli, qui tanto ardore de Italię Imperio certauerant, cum Hiſpanis, penitùs Italicas ſpes proiecerunt, quas certè videntur abieciſſe, vt maiores conſectarentur; nam cum Anglia iure ad Mariam Stuartam nurũ Regis ſpectaret, atq; adeò flagitaſſet à Paulo Pōtifice, ne Eliſabethę, quę Angliæ Regnum Anglorum Principem externum reſpuentium ſtudijs clara inuaſerat, Regios honores deferret, aſſentienteque illi Pontifice, tàm funeſta rerum conuerſio in Anglia ſequuta eſſet; pace cum Philippo compoſita, Henricus, reſtituendæ in Angliæ Religionis ſacro ſtudio arſiſſe, tantique Regni in ſtirpē inferendi verſaſſe conſilia, putandus eſt, maximè cùm Paulus edita ſanctione, de qua dicetur inferiùs, Principes, ac Reges hæreſeos conuictos, Principatu, ac Regia dignitate exauctoratos ſanxiſſet. Inſigni verò pietatis ardore inflammatus Henricus, naſcentem in Gallia hæreſim, quæ etiam aliquas funeſtas propagines ad Senatum Pariſienſem extenderat, omni contentione præfocare annisus eſt. Eludebantur à nonnullis Senatoribus Regiorum Edictorum aduerſus Hæreticos ſeueritas, qui pœna leuiore mulctabantur, cumque Menſe Aprili Concilium Mercuriale, in quo de ſingulorum Senatorum vita, & moribus inquiri ſolet, decretum eſſet, in eo aliqui Caluiniani ſubdolam rationem ad abrogandas pœnas in Hęreticos Regijs Edictis, excogitarunt.

Belleforeſt. ...

Franciſc. Belcar. lib. 28 n. 27. et ſ. 29. Blaſius Montuc.

Florimund. Remund.

,, Regi (inquit Belcarius) ſupplicandum eſſe
,, intulerunt, vt ex Baſilienſis, Conſtantienſiſ-
,, que Concilij decretis Conciliũ vniuerſi Chri-
,, ſtianiſmi cogeretur, & de omnibus Religionis
,, controuerſijs fixa, ſtatutaque ſententia ferre-
,, tur, omneſque peruerſæ Sectæ damnarentur,
,, quemadmodum, & altero conſtitutę pacis ca-
,, pite continetur, interim donec certa illius Cō-
,, cilij decreta edantur, ſupplicia differentur.
,, Hoc erat liberam cuique ſuæ Religionis pro-
,, feſſionem relinquere: quanta enim diligentia
,, id Concilium Carolus Quintus Imperator
,, Potentiſſimus procuraſſet, nec quidquam
,, profeciſſet, omnes nouerant.

Belcar ibi. n. 28.

12 Cùm hæc ad Henricum Regem relata eſſent, ille accenſus ea nouitate, quod periculum graue imminerer, ne ſi ea libertas illis concederetur, Religio Catholica graue detrimentum acciperet, IV. Iunij acceſſit ad Senatum, Cardinalibus Lotharingio, & Guiſiano, necnon Senonenſi, ac Proceribus Guiſanis, Monpenſerio, Mommorantio Equitum Magiſtro, atq; alijs ſtipatus, Senatũq; increpuit, cur quatuor homines impios nouarum Sectarum crimine conuictos, atque pertinaciſſimos in flagitio, ſine ſupplicio dimiſerit, nec Edictum nuper aduerſus Hæreticos conſcriptum promulgarit; poſtulatis deinde à Senonenſi Cardinale Senatorum circa Religionem ſententijs cum Annæus Burgus, & Ludouicus Faurus inſtarent, vt cogeretur Concilium, atque interim ſupplicia differrentur, in qua ſententia etiam fuerat Arnaldus Ferrerius, Rex addidit, ſe re ipſa percepiſſe, aliquos Senatores ad impiam Sectam à vera Religione defeciſſe, atque in improbos animaduerſurum, probos Regia humanitate complexurum. Totius Senatus Princeps, & Antonius Minardus dixere, Regium Edictum omni ex parte obſeruandum exemplo Philippi Auguſti, qui vno die ſexcentos Hæreticos ignibus tradiderat, & Franciſci Primi, qui Vvaldenſes in ſuis domibus ſuffocari iuſſerat: compluresq; tunc ſunt, raptique in carceres Annæus Burgus, & Ludouicus Faurus, Ferrerius verò, Valla, & Viola, fuga pręcipiti ſe ſubduxere. Ex captis Annæus Burgus Sacris Ordinibus initiatus erat, quem Palatinus Elector ſibi condonandum popoſcit, ſed repulſam paſſus eſt; ob pertinaciam verò in hæreſi, ſententia Iudicum decretoria, vt viuus cremaretur damnatus eſt XII. Kal. Ianuarij, vt tamen priùs ſtrangularetur, illi ob dignitatem condonatum; biduo verò ante Minardus, qui pro Religione aſſerenda in Hæreticos fulminandum ſupplicijs ſenſerat, ſclopeti globo cæſus eſt ab Hæretico.

Ib. an. 29.

Id. num. 30.

13 Eò ferè tempore Iacobus Spiſamius Niuernenſis Epiſcopus faſcinatus à Sathana ad Geneuenſes ſe contulit, in quem vt prehenderetur, ſancitum eſt. Eodem anno in ſuburbio D. Germani Synodus Caluiniſtarum V. Kal. Iunij habita eſt, in qua decreta ſunt nonnulla à ſuæ perfidiæ ſequacibus obſeruanda, atque miſſis Internuntijs ad Germaniæ Principes perſuaſerunt, vt mitterent Legatos, qui Henricum Regem rogarent, vt à Caluinianorum ſupplicijs ſibi temperaret: is tamen in inſcepto conſilio præfocandæ in fomite, ac primo germine hæreſeos, ne in omnes Regni partes graſſaretur, perſtitit, haud dubiè Galliā impendenti ea peſte, niſi immaturam mortem inopino, ac infœliciſſimo caſu ſibi accerſiuiſſet erepturus. Celebrabat ille lætitiæ pompam ob nuptias Iſabellæ filię cum Philippo II. Rege Hiſpaniarum, ac Margaretæ Sororis cũ Em. Philiberto Allobrogũ Duce, ac duobus primis diebus indicto equeſtri certamine ſe fœliciter, ac ſtrenuè geſſerat, ſed Diuino arcano iudicio, inanis gloriæ equeſtris referendæ impetu elatior, dum equeſtrem gloriam leuiter exambit, Regiam proſtrauit; rogatus enim à Regnis, atque à Principibus, vt parceret labori, Gabrielem Mongomerium Comitem Scotum Præfectum Prætorianæ militiæ, qui poſtea Hæretica infectus lue in cruentiſſimum Catholicorum carnificem deſciuit, prouocauit ad certamen equeſtre, qui poſt aliquas excuſationes congredi iuſſus, abſciſſo Regiæ Maieſtatis reſpectu, tanto impetu in Regem incurrit, vt fracta in loricam lancea fragmentum in Henrici Regis penetrarit oculum, cum integumentum capitis non aptè colligatum eſſet, indeque cerebro concuſſo infelix Rex inſperato luctu lætitiæ vniuerſæ pompam confuderit, enatoque ex vulnere apoſtemate vndecimo poſt die, nimirùm VI. Idus Iulij animam efflauerit.

Caluiniſtæ Conciliũ coadunãt.

Franciſc. Belcar. lib. 28. n. 31. Natal. com. lib. 12. Belleforeſt.

Henrici II. mors.

Cùm Henrico II. Gallica felicitas cōcidit, ac ſepulta eſt, Caluinianā nãque hæreſim mox ſeſe extuliſſe ſub impubere Franciſco II. Rege, & ciuilia bella cruentiſſima emerſiſſe, lugebit oratio.

Franc. Belcarius lib. 28. n. 35.

Succeſſit Henrico II. in Regno Franciſcus filius natu maximus, atq; Carolo Cardinale Lotharingo Sacram Liturgiam obeunte, Rhemis Regia inunctione perlitus, ſolemni ritu Gallicum Sceptrum accepit.

14 Hoc anno Paulus Pontifex flagrantiſſimo aſſerendæ contra Hæreticorum molimina Catholicæ Religionis ardore incenſus, grauiſſimam ſanctionem edidit, qua conſtitutas olim in Hæreticos, vel Schiſmaticos, pœnas confirmauit, atque omnes, quacumque ſacra, etiam Cardinalitia, vel ciuili, etiam Regia, atque Imperiali dignitate præditus, ſi Hæreſeos, vel Schiſmatis crimine illaqueati conuicti eſſent, ſacris, & ciuilibus dignitatibus excidiſſe pronuntiauit, ac Principatibus, Regniſque, vel Imperio exuendos.

Digitized by Google

Ad perpetuam rei memoriam.

Bull. in Paul. IV. Conſt. 19. Paulus contra Hæreticos & Schiſmaticos edit.

Cùm ex Apoſtolatus officio oobis, meritis, licèt imparibus, credito, cura Dominici gregis nobis immineat generalis, & exindè teneamur pro fideli illius cuſtodia, & ſalubri directione, more vigilis Paſtoris aſſiduè vigilare, & attentiùs prouidere, vt qui hac ætate, peccatis exigentibus, propriæ prudentiæ inoitentes, licentiùs, & perniciosiùs ſolitò contra orthodoxæ fidei diſciplinam inſurgunt, & ſuperſtitioſis, ac fictitijs adinuentionibus Sacrarum Scripturarum intelligentiam peruertentes, Catholicæ Eccleſiæ voitatem, & inconſutilem Domiui tunicam ſcindere moliuntur, ab ouili Chriſti repellantur, ne Magiſterium erroris continuent, qui diſcipuli veritatis eſſe contemnunt. Nos cooſiderantes rem huiuſmodi adeò granem, & periculoſam eſſe, vt Romanus Pontifex, qui Dei, & Domini Noſtri Ieſu Chriſti vices gerit in terris, & ſuper gentes, & Regoa plenitudinem obtinet poteſtatis, omneſque iudicat, à nemine in hoc ſæculo iudicandus, poſſit, ſi deprehendatur à fide deuius, redargui, & quod vbi maius iotenditur periculum, ibi eſt plenius, & diligentiùs conſulendum, ne Pſeudo-Prophetæ, aut alij etiam ſæcularem iuriſdictionem habentes ſimplicium animas miſerabiliter illaqueent, innumerabileſque populos ſecum in perditionem, & damnationis interitum trahant, nec aliquando contingat nos abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta in loco ſancto videre, cupientes, quantum cum Deo poſſumus, pro noſtro munere Paſtorali vulpes vineam Domini demoliri ſatagentes capere, & lupos ab ouilibus arcere, ne canes muti videamur nequeuntes latrare, & perdamur cum malis Agricolis, & Mercenario comparemur; habita ſuper his cum Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, de eorum conſilio, & vnanimi aſſenſu omnes, & ſingulas excommunicationis ſuſpenſioois, & ioterdicti, ac priuationis, & quaſuis alias ſententias, cenſuras, & pœoas à quibuſuis Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus Noſtris, aut pro talibus habitis, etiã per eorum literas extrauagantes, ſeù Sacris Coocilijs ab Eccleſia Dei receptis, vel Sanctorum Patrum decretis, & Statutis, aut Sacris Canonibus, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis contra Hæreticos, aut Schiſmaticos quomodolibet latas, & promulgatas, Apoſtolica auctoritate approbamus, & ionouamus, ac perpetuò obſeruari, & io viridi obſeruantia, ſi forſan in ea non ſint, reponi, & eſſe debere, necnò quoſcumque, qui hactenùs à fide Catholica deuiaſſe, aut in aliquam hæreſim incidiſſe, ſeù ſchiſma incurriſſe, aut excitaſſe, ſeù commiſiſſe, comprehenſi, aut confeſſi, vel conuicti fuerint, ſeù (quod Deus pro ſua clementia, & in omnes bonitate auertere dignetur) in poſterum deuiabunt, ſeù in hæreſim incident, aut ſchiſma incurrent, vel excitabunt, ſeù committent, & deuiaſſe, ſeù incidiſſe, aut incurriſſe, vel excitaſſe, ſeù commiſiſſe depreheodentur, aut confitebuntur, ſeò conuincentur, cuiuſcumque, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præminentiæ exiſtaot, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, Primatiali, aut alia maiori dignitate Eccleſiaſtica, ſeù Cardinalatus honore, & Apoſtolicæ vbiuis locorum, tàm perpetuæ, quàm temporalis Legationis munere, vel mundana etiam Comitali, Barooali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate, ſeù excellentia præfulgeat, & eorum qualibet, ſententias cenſuras, & pœnas prædictas incurrere volumus, atque decernimus.

Er nihilominùs conſideraotes, dignum eſſe, vt qui virtutis amore à malis nõ abſtinent, metu pęnarum ab illis deterreantur, & quod Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui alios docere, & illis bono exemplo, vt in Fide Catholica contineantur, eſſe debeot, præuaricando grauiùs cæteris peccant, cùm non ſolùm ſeipſos, verùm etiam alios innumerabiles populos eorum curę, & regimini creditos, ſeù aliàs eis ſubditos ſecum in perditioοem, & puteum interitus trahant, de ſimilibus, conſilio, & aſſenſu, hac noſtra in perpetuum valitura Conſtitutione, in odium tanti criminis, quo oullum in Eccleſia Dei maius, aut pernicioſius eſſe poteſt, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſancimus, ſtatuimus, decernimus, & definimus, quod ſententijs, cenſuris, & pœnis prædictis in ſuo robore, & efficacia remanentibus, ac effectum ſuum ſortientibus, omnes, & ſinguli Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui hactenùs, vt præfertur deuiaſſe, aut in hæreſim incidiſſe, ſeù ſchiſma incurriſſe, excitaſſe, vel commiſiſſe deprehenſi, aut confeſſi, vel conuicti fuerint, & in poſterum deuiabunt, aut in hæreſim incident, ſeù ſchiſma incurrent, vel excitabunt, aut committent, & deoiaſſe, ſeù in hæreſim incidiſſe, vel ſchiſma incurriſſe, aut excitaſſe, ſeù commiſiſſe deprehendeotur, aut confitebuntur, ſeù conuincentur, cum in hoc inexcuſabiliores cæteris reddantur, vltrà ſententias, cenſuras, & pœnas prędictas, ſint etiã eo ipſo abſque aliquo iuris, aut facti miniſterio, ſuis Ordinibus, & Cathedralibus, etiã Metropolitanis, Patriarchalibus, & Primatialibus Eccleſijs, ac Cardinalatus hooore, & cuiuſuis Legationis munere, necnoo voce actiua, & paſſiua, omnique auctoritate, ac Monaſterijs, & beneficijs, & officijs Eccleſiaſticis, cum cura, & ſine cura, facultatibus, & quorumuis Ordinum Regularibus, quæ ex quibuſuis conceſſionibus, & diſpenſationibus Apoſtolicis in titulum, commendam, & adminiſtrationem, aut alias quomodolibet obtinuerint, & in quibus, vel ad quæ ius aliquod habuerint, necnon quibuſuis fructibus, redditibus, & prouentibus annuis ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, & prouentibus eis reſeruatis, & aſſignatis, Comitatibus quoque, Baronijs, Marchionatibus, Ducatibos, Regnis, & Imperio penitùs, & in totum perpetuò priuari, & ad illa de cætero inhabiles, & incapaces, habeanturque pro relapſis, & ſubuerſis in oomnibus, & per omnia, perindè ac ſi priùs hæretici, huiuſmodi in iudicio publicè abiuraſſent, nec vllo vnquam tempore ad eorum primum ſtatum, aut Cathedrales, Metropolitanas, Patriarchales, & Primatiales Eccleſias, ſeù Cardinalatus, vel alium honorem, aut quamuis aliã maiorem, vel minorem digoitatem, ſeù vocem actiuam, vel paſſiuam, aut auctoritatem, ſeù Monaſteria, & beoeficia, vel Comitatus, Barooias, Marchionatus, Ducatus, Regna, & Imperium reſtitui, reintegrari, aut rehabilitari poſſint, quinimmò ſęcularis relinquantur arbitrio poteſtatis, animaduerſione debita puniendi, niſi apparentibus in eis veræ pœniteotiæ indicijs, & condignæ pœnitentiæ fructibus ex ipſius Sedis benignitate, & clementia in aliquo Monaſterio, aut alio regulari

loco ad peragendam perpetuam in pane doloris; & aqua mœſtitiæ pęnitentiam retrudendi fuerint, &c. Perculit etiam anathemate quoſcumque, qui eos defenderent, vel exciperent, vel fouerent, aut ijs ſtuderent, atque etiam infamia inuſtos pronuntiauit; addidit etiam, vt ſi quis Epiſcopus, Archiepiſcopus, Cardinalis, vel Pontifex Romanus aliquando hæreſis, vel ſchiſmatis crimen contraxiſſe deprehenderetur, omni dignitate, ac iure exueretur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLIX. XV. Kalendas Martij Pontificatus Noſtri anno IV.*

15 Corripuerat etiam Hiſpaniam flamma hæreſeos, ad quam reſtinguendam Paulus, indultam quibuſuis Theologis, etiam Epiſcopis, vel Cardinalibus, legendorum Librorum Hæreticorũ poteſtatem, reſcidit, Libroſque huiuſmodi à quoquam retineri vetuit.

Ad futuram rei memoriam.

Paulus IV. lib. .br.ſig. n.2595. pag.474. Paulus vetuit retinere, & legere libros Hæreticorum.

Cùm nihil æquè optemus, quàm, vt Fides Catholica non ſolùm conſeruetur, verùm etiam vbique locorum augeatur, & floreat, ad ea cogitationes noſtras liberaliter dirigimus, per quæ omnis ab ipſa Fide apoſtatandi tollatur occaſio. Cùm itaque, quod non ſine graui animi noſtri moleſtia referimus, in Regnis Hiſpaniarum, humani generis hoſte procurante, Lutherana, & diuerſę aliæ huius ſæculi hæreſes pullulare, & fidelium animi nouis in dies hæreſibus polluι, omniaque hæreſum diffidijs repleri dicantur, hocque potiſſimùm ex copia Librorum Hæreticorum, & de hæreſi ſuſpectorum, qui in eadem Regna clàm comportantur, & Fidelibus legendi diſtribuuntur, prouenire veriſimiliter credatur, Nos, qui nuper Venerabili Fratri noſtro Ferdinando Archiepiſcopo Hiſpalenſi, qui etiam generalis Hæreticæ prauitatis in dictis Regnis Inquiſitor exiſtit, per alias noſtras in forma Breuis literas dedimus in mandatis, vt per ſe, vel alium, ſeù alios ad executionem certarum aliarum noſtrarum ſuper reuocatione licentiarum, & facultatum legendi libros huiuſmodi in ſimili forma emanatarum literarum procedens, non permittat aliquos tàm Clericos Sæculares, vel quorumuis Ordinum Regulares, quàm Laicos cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, etiamſi Abbatiali, Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, Primitiali, aut alia maiori Eccleſiaſtica dignitate etiam Cardinalatus honore, vel mundana etiam Marchionali, Ducali, Regia, vel Imperiali auctoritate, vel excellentia præfulgeant, Libros huiuſmodi ex quauis cauſa, vel prætextu publicè, vel occultè, quouis quæſito colore apud ſe tenere, aut legere, vel imprimere, ſeù venales habere, quinimmò eos ad Libros huiuſmodi officio Inquiſitionis Hæreticæ prauitatis in dictis Regnis conſignandum, & quòd de eiſdem libris aliquam notitiam habuerint, ſeù aliquos in præmiſſis culpabiles nouerint, ac notitiam, quam habent, & ipſos culpabiles, officio prædicto reuelandum, & notificandum cogat, contradictores quoſlibet, & rebelles, ac ſibi in præmiſſis non parentes, per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, & etiam temporales in legentes Libros huiuſmodi eatenùs latas, & promulgatas, aliàs iuxta facultates ſibi in officio prædicto conceſſas, appellatione poſtpoſita compeſcendo, prout in primo dictis literis pleniùs continetur. Volentes huic morbo, ne latius ſerpat, quantum cum Deo poſſumus, efficacius remedium adhibere, omnibus, & ſingulis Presbyteris, & tàm Sæcularibus, quàm quorumuis exemptorum Ordinum Regularibus in dictis Regnis exiſtentibus, aut in eis auditioni confeſſionum Chriſtifidelium de iure, vel conſuetudine, aut ex priuilegio Apoſtolico pro tempore vacantibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & in remiſſionem peccatorum ſuorum, Apoſtolica auctoritate per præſentes iniongimus, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, à qua niſi à nobis, aut pro tempore exiſtente Romano Pontifice, ſeù generali Hæreticæ prauitatis huiuſmodi in eiſdem Regnis Inquiſitore, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolui non poſſint, diſtrictè præcipiendo mandamus, quod de cætero, donec aliud à nobis habuerint in mandatis, ſingulas vtriuſque ſexùs perſonas, quæ annos diſcretionis attingentes peccata ſua eis pro tempore confitebuntur, in ipſo actu confeſſionis diligenter interrogent, & ab eis ſciſcitentur, an Libros Hæreticorum, aut de hæreſi ſuſpectorum, ſeù aliàs per Nos, aut pro tempore exiſtentem Generalem Inquiſitorem huiuſmodi damnatos, aut reprobatos penès ſe habeant, ſeù apud alios, vel imprimant, ſeù imprimi faciant, aut venales teneant, vel de Libris huiuſmodi aliquam notitiam habeant, ſeù aliquos in præmiſſis culpabiles ſciant; & ſi exinde aliquos in præmiſſis, aut eorum aliquo delinquere inuenerint, eos nullatenus abſoluant, niſi priùs Libros huiuſmodi, quos habuerint, officio prædicto conſignauerint, & quam de ijſdem Libris notitiam habuerint, eam dicto officio dederint, & quod aliquos in præmiſſis culpabiles nouerint, eos præfato officio reuelauerint, & notificauerint, aliàſque iuxta eorum culpæ qualitatem competentem ſatisfactionem exhibuerint, & condignam pœnitentiam peregerint: & nihilominùs eidem Ferdinando Archiepiſcopo, & pro tempore exiſtenti generali Hæreticę prauitatis huiuſmodi in dictis Regnis Inquiſitori, dicta auctoritate, tenore præſentium committimus, & mandamus, quatenùs per ſe, vel alium, ſeù alios, præſentes noſtras literas, & in eis contenta quæcumque à cunctis Presbyteris auditioni confeſſionum huiuſmodi vacantibus inuiolabiliter obſeruari faciat: contradictores quoſlibet, & rebelles, ac ſibi in pręmiſſis non parentes, & in poſterum qualificatos, & huiuſmodi dignitate, ſeù honore, vel auctoritate, aut excellentia præditos, per ſententiam, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, & etiam pecuniarias eius arbitrio moderandas, & applicandas, priuationis quoque beneficiorum, & officiorum per eorum quemlibet quomodolibet obtentorum, & perpetuę inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda, aliaque opportuna iuris remedia etiam iuxtà facultates ſibi in officio huiuſmodi conceſſas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, & legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggrauando: inuocato etiã, ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſæcularis. Nõ obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die V. Ianuarij MDLIX. Anno IV.*

16 Exercita eſt acerba in Hæreticos Fidei cenſura à Ferdinando Hiſpalenſi Archiepiſcopo, qui ei muneri præerat, ac licèt ab eo, & alijs Cenſoribus in Hæreticos diligentiſſimè inquiſitum ſit, tamen plures eorum diligentiam fuga præcipiti, & alijs artibus eludebant. Cùm itaque numero aucto Hæreticorum, ſumptus non ſufficerent

Digitized by Google

rent ad ſuſtentandos pro ijs comprehendendis adminiſtros, Pontifex vectigalia vnius Canonicatus, & vnius Præbendę proximè vacanda in ſingulis Principibus, & Collegiatis Eccleſijs Regnorum Hiſpaniæ, Inquiſitionis Sacræ Præfecturę attribuit.

Paulus IV. libr. breu. n.4.p.362.

Ad perpetuam rei memoriam, &c.

Paulus aſſignat ſtipendia pro Inquiſitione in Hiſpania.

Nuper ſanè nobis non ſine maximo dolore innotuit, quòd Lutherana, & aliæ ex ea ortæ huius ſæculi hæreſes, procurante humani generis hoſte, non ſolùm in Regna Hiſpaniarum, quæ eatenus peſte huiuſmodi caruerant, violenter irrepſerunt, verùm etiam quorumdam Potentium, & aliorum aliàs Nobilium, & Illuſtrium hominum illarum partium animos adeò occuparunt, vt non contenti ſeipſos perdere, etiam populos ſibi ſubditos, ac clientes, & amicos ſuos ſecum in perditionis interitum trahere ſatagant, & anheleut. Et licèt Venerabilis Frater Ferdinandus Hiſpalenſis Archiepiſcopus, qui etiam generalis Hæreticæ prauitatis in dictis Regnis Inquiſitor exiſtit, ſe Hæreticis huiuſmodi nouiter detectis, & eorum conatibus pro muro oppoſuerit, & quam potuit, maiorem diligentiam contra eos adhibuerit, etiã nonnullos ex eis comprehendi, & ſub fida cuſtodia retineri faciendo, alioſque Inquiſitores per ipſa Regna longè, lateque diſperſos, ſuper his, quę per eos, ne ipſi Hæretici fugam arripere, aut aliàs ſe in loca tuta, & ſecura recipere, aut alios in hæreſes huiuſmodi ſeducere poſſent, agenda erant, per proprios tabellarios, & mutatis ad voluntatem equis admonendo, defectu tamen pecuniarum ad hoc neceſſariarum eam omnem, quæ in præmiſſis erat adhibenda, diligentiam adhibere, & vbique locorum prouidere nequiuerit, nec de præſenti poſſit, & veriſimiliter formidetur, ne gliſcente continuè morbo huiuſmodi, maior in dies pecuniæ ſumma ad reprimendos, & compeſcendos eoſdem Hæreticos, ac plenariam officij Inquiſitionis huiuſmodi executionem neceſſaria ſit futura. Nos (Et infrà) volentes ſuſtentationi officij Inquiſitionis huiuſmodi perpetuis futuris temporibus conſulere, & ne plenaria illius executio defectu pecuniæ differatur, aut aliàs quomodolibet impediatur, opportunè prouidere, Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicę poteſtatis plenitudine, in omnibus, & ſingulis Metropolitanis, & alijs Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſijs Caſtellę, Legionis, Granatę, Nauarrę, Aragonum, & Valentię Regnorum, necnon Principatus Catalonię, Comitatus Roſſilionis, & Ceritanię, ac Canarię Dominiorum, & Inſularum, vnum Canonicatum, & vnam Præbendam, quos primò per ceſſum, vel deceſſum, ſeu quamuis aliam dimiſſionem, vel amiſſionem vacare contigerit (Et infrà) officio Inquiſitionis huiuſmodi in dictis Regnis auctoritate, & tenore prędictis, etiam perpetuò applicamus, & appropriamus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum VII. Ianuarij MDLIX. anno IV.*

57 Delatum tunc eſt Pontifici immane facinus in Granatenſi Regno à Sacerdotibus, qui Sacras Exomologeſes excipiebant interdum patratum, quo nonnullę mulieres venię petendę, & Sacramenti ſuſcipiendi gratia accedentes, de impuro flagitio varijs lenocinijs, & artibus fuerant pertentatę, in quos Cenſores Fidei animaduertere iuſſi ſunt.

Paulus IV. lib. breu. n.4.p.369.

Nuper non ſine animi noſtri moleſtia accepimus, quòd diuerſi Sacerdotes in Ciuitate, & Diœceſi Granatenſi curam animarum habentes, ſeu eam pro alijs exercentes, aut aliàs audiendis confeſſionibus Pœnitentium deputati, in tantam proruperunt iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentię abutantur, nec illi, & qui illud inſtituit, Domino Deo, & Saluatori Noſtro Ieſu Chriſto, iniuriam facere vereantur, mulieres pœnitentes ad actus inhoneſtos alliciendo, & prouocando, ſeu allicere, & prouocare tentando, & prouocando; loco earum per Sacramentum huiuſmodi Creatori noſtro reconciliationis, grauiori peccatorum mole onerando, & in manus Diaboli tradendo in Diuinę Maieſtatis offenſam, & animarum perniciem, ac Chriſtifidelium ſcandalum, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum XVIII. Februarij MDLIX. Anno IV.*

58 Adducta eſt in grauiùs eò diſcrimen Hiſpania, ne hereſi contaminaretur, quò plures nobilitate, & opibus conſpicui impietatis venena hauſerant, atque illa in clientes ſibi obnoxios transfundebant: obſeruarum etiã eſt, nonnullos conuictos hereſeos illam non ex animo eiuraſſe, ſed aſtu, & ſimulatione, cùmque ex ſeueritate iudiciorum euolaſſent, hereſim pertinaciſſimè in alios propagaſſe, ob quorum improbitatem ſanxit Paulus, vt Hęretici, etiamſi relapſi non eſſent, capitali ſupplicio afficerentur.

Venerabili Fratri Ferdinando Archiepiſcopo Hiſpalenſi.

Paul. IV. lib. bre. ſig. n.1885. pag.352.

Venerabilis Frater ſalutem. Cùm ſicut non ſine animi noſtri mœrore nobis nuper innotuit, in Regnis Hiſpaniarum humani generis hoſte procurante, Lutherana, & diuerſę aliç ex ea ortę huius ſęculi hereſes ſerpere, & Fidelium animi in dies magis infici, & pollui cœperint, reſque iam eo deuenerit, vt diuerſę aliàs Nobiles, & Illuſtres perſonæ hęreſes huiuſmodi profiteantur, & ſubditos, ſeu clientes, & amicos ſuos, alioſque illis credentes ſecum trahere, & in hęreſes huiuſmodi ſeducere procurent in Religionis Chriſtianę, quę olim in dicto Regno præ cæteris omnibus coli, & in veneratione haberi conſueuerat, eneruationem, & animarum perniciem, ac Fideliũ confuſionem; & niſi præmiſſis aliquod præſentaneum, & efficax etiam extraordinarium remedium adhibeatur, veriſimiliter formidatur, ne Nobiles, & Illuſtres perſonæ huiuſmodi, earum potentia, & fauoribus magnam eorumdem Regnorum partem ſecum in perditionem, & puteum interitus trahant. Nos præmiſſis occurrere, & ne malum huiuſmodi ſerpat, efficaciter prouidere volentes, tibique, qui etiam generalis Hæreticæ prauitatis in dictis Regnis Inquiſitor exiſtis, & de cuius fide, pietate, virtute, & doctrina plurimùm in Domino confidimus, quòd vnà cum dilectis filijs Conſiliarijs ſupremi conſilij Inquiſitionis, huiuſmodi omnes, & ſingulos Hæreſiarchas, & hęreſes huiuſmodi dogmatizantes, ſeu aliàs Hæreticos, de quibus veriſimilis ſit coniectura, quòd hæreſes ipſas non ex animo, & pura, ac ſyncera conſcientia, ſed vt à carceribus liberentur, abiurare velint, & quòd à carceribus liberati hæreſes ipſas diſſeminare, & eas de nouo dogmatizare, aut Hęreticis, ſeu credentibus, fauentibus, receptatoribus, defenſoribus eorum fauere, ſicque officio Inquiſitionis huiuſmodi, & negotio fidei obeſſe poſſint, etiamſi relapſi non fuerint, ſæcularis Iudicis arbitrio, pœna vltimi ſupplicij plectendos dimitte-
re,

re, ſeu tradere liberè, & licitè valeas plenam, & amplam, ac omnimodam Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus, & impartimur poteſtatem, & facultatem. Non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum die IV. Ianuarij MDLIX. anno IV.*

19 Nec modò Nobiles, ac Proceres infecerat hæreſis, ſed etiam ad Epiſcopos, & Archiepiſcopos aliquot ſuſpicio illius ſe diffuderat, in quos animaduertendi auctoritas ſupremo Fidei Cenſori à Pontifice demandata eſt.

Venerabili Fratri Ferdinando Archiepiſcopo Hiſpalenſi.

Paulus IV. lib. breu. ann. 1559. ſig. n. 2895 pag. 361.

Venerabilis Frater ſalutem. Cùm ſicut nuper non ſine animi amaritudine accepimus, in Regnis Hiſpaniarum humani generis hoſte procurante, Lutherana, & aliæ ex ea ortæ huius ſæculi hæreſes pullulare cœperint, & iam latiùs ſerpere videantur, ita vt etiam de aliquibus Eccleſiarum Prælatis, & alijs potentibus, & illuſtribus Viris veriſimiliter ſuſpicari poſſit. Nos volentes huic morbo, quantum cum Deo poſſumus, efficaciter mederi, & illum dante Domino ſanare, Tibi, qui etiam generalis Hæreticæ prauitatis in dictis Regnis Inquiſitor exiſtis, & de cuius fide, pietate, & doctrina plenam in Domino fiduciam obtinemus, quod vſque ad biennium à die, quo præſentes literas receperis computandum, de conſilio dilectorum filiorum ſupremi conſilij officij Inquiſitionis huiuſmodi, contra quoſcumque Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, & Primates, in eiſdem Regnis degentes, ſuper hæreſibus huiuſmodi inquirere, & quoſcumque proceſſus formare, & ſi ſuperinde legitima indicia ad capturam ſufficientia comperta fuerint, & veriſimiliter formidetur, ne ipſi ſic inquiſiti, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, & Primates à Regnis prædictis aufugiant, ſeu aliter ſe abſentent eoſdem inquiſitos Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, & Primates in aliquo tuto, & ſecuro loco ſub aliqua fideli cuſtodia arreſtare, & cuſtodiri facere valeas; ita tamen quod quam citiùs commodè poteris, nos de his omnibus certiores reddas, ac ipſos arreſtatos Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, ac Primates vnà cum indicijs contra eos militantibus, & toto denique proceſſu contra eos habito in forma fidem faciente tuo ſub ſigillo ad nos tranſmittas, plenam, & liberam Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus facultatem, & poteſtatem. Non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die VII. Ianuarij M DLIX. anno IV.*

20 Appetitus eſt inter alios ſuſpicione hæreſeos Bartholomæus Toletanus Archiepiſcopus, idemque Hiſpaniarum Primas, maximo totius Regni ſtupore, quem in Romano carcere extinctum viſuri ſumus: ad hæc verò ſancienda Paulus incitatus eſt precibus Philippi Regis, qui Petri Pacecchi Cardinalis opera, de ſtatu rerum Hiſpaniarum Pontificem certiorem fecerat, à quo de inſigni pietate commendatus eſt, vtq; Pontificia edicta conficienda curaret, Cenſoreſque Regia fulciret auctoritate admonitus.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

Paul. IV. lib. breu. ſig. n. 2895 pag. 368.

Chariſſime in Chriſto fili, &c. Quo magis clarum, & Nobile Eccleſiæ Catholicæ membrum Hiſpania eſt, eo maiori nobis ſtudio, ac diligentia ducimus eſſe curandum, vt omnem ab eo hæreſis Lutheranæ labem, quæ, vt multa iam loca fœdiſſimè contaminauit, ita ea Regna conatur inuadere, quam longiſſimè repellamus, quod ipſum facere etſi noſtra ſponte ità eramus parati, vt nullius, aut monita, aut preces deſideraremus, Venerabilis tamen Frater noſter Petrus Epiſcopus Albanenſis Cardinalis Paceccus, Vir, & in Chriſtianam Religionem, & in Maieſtatem Tuam animo ſingulari, & nobis etiam ob hoc chariſſimus, noſtram eam ſententiam mirum in modum confirmauit, atque auxit: quamobrem, & multa conſtituimus, quibus ad Religionem ritè colendam, & ad omnes errores, vel propulſandos, vel auferendos tua illa Regna vterentur, & plura etiam mandauimus decernenda Venerabili Fratri Ferdinando Archiepiſcopo Hiſpalenſi generali Hæreticæ prauitatis in illis Regnis Inquiſitori; quibus mandatis, licèt non dubitemus, quin omnes tuo permiſſu, & ſi opus eſſet, etiam iuſſu ſint obtemperaturi, cum de ſua ipſorum ſalute agatur, & tua in Deum non ſit obſcura pietas, neque illud ignores, non eſſe tuis rationibus accommodatum, nouas in Hiſpania Religionis nomine Sectas exoriri, rei tamen adducti magnitudine, Maieſtatem Tuam hortamur, & ſummoperè rogamus, vt quæ pro Dei Omnipotentis honore, & cultu, & eorum populorum ſalute, & tua quoque ſecuritate in tuis illis Regnis decreuimus conficienda, aut etiam noſtra decernentur auctoritate, tuo etiam iuſſu, imperioque executioni mandentur; quod cum feceris, quamquam nobis es tuo merito in Chriſto Chariſſimus, multò tamen te reddet hæc pia cauſa chariorem. *Datum Romæ apud S. Petrum die XI. Ianuarij MDLIX. anno IV.*

Paulus laudat Philippũ Regem Hiſpaniarum ob ſuam in vera Religione pietatem.

21 De ſuperioribus decretis editis facta certior eſt Ioanna Luſitana, quę abſente in Belgio Philippo, Hiſpaniarum Regna moderabatur, ac ſollicitata, vt florentem in Hiſpania Catholicam Religionem tueretur, nec illius ſplendorem Sectarum caligine obſcurari pateretur.

Dilectæ in Chriſto filiæ Nobili mulieri Ioannæ Principiſſæ Portugalliæ, & Hiſpaniarum Gubernatrici.

Paulus IV. lib. breu. ann. 1559. ſig. n. 2895 pag. 360.

Dilecta in Chriſto filia, & Nobilis mulier ſalutem. Conante fœdiſſima hęreſis Lutheranę peſte Nobiliſſima iſta Regna (vt audiuimus) coinquinare, & verum Dei cultum, atque Religionem, quę ſeruata iſthic fuit adhuc conſtantiſſimè, peruertere, noſtro nos admoniti officio, & Venerabilis Fratris noſtri Petri Epiſcopi Albanenſis Cardinalis Pacecchi de ſuæ Nationis ſalute maximè ſolliciti, & pręcipua quadam cùm in fidem Catholicam, tùm in Sereniſſimum Regem Fratrem tuum voluntate prędit, nobiſque his cauſis magnoperè charis verbis adducti, nonnulla ſanciuimus in illis Regnis cuſtodienda, quę ad Diuinos ſeruandos ritus, & ad Hęreticorum conatus infringendos pertinerent, alia etiam mandauimus; vt Venerabilis Frater Ferdinandus Archiepiſcopus Hiſpalenſis generalis Hęreticę prauitatis in iſtis Regnis Inquiſitor decernat, & curet, & ad Regem ſcripſimus, vt noſtra hęc iuſſa ſua auctoritate executioni mandare faciat: ſcribere autem ad te etiam viſum eſt rei magnitudine ſuadente, teq; hortari, vt facimus, atque rogare, vt noſtris, noſtrorumque mandatis ſuffrageris, & faueas; quod te facturam, & eò etiam ſtudioſiùs arbitramur, quia profectò intelligis, non eſſe vtile Regi conſentientem inter ſe Religione Prouinciam nouis hęreſibus diuelli; quarè quoniam tot Regna ſumma cum tua laude gubernas, erit prudentię, & inſtitu-

Digitized by Google

ſtituti tui conſulere tanta in re cum Chriſtianę Religioni, quam integram ſemper, inuiolatamque coluiſti, tùm Prouincię ſecuritati, atque ſaluti. Nos quidem, & Dei, & eorum populorum, & tuæ quoque gloriæ cauſa id vehementer optamus, & fore planè confidimus. *Dati Romæ apud Sanctum Petrum die XI. Ianuarij MDLIX. Anno IV.*

Diſtricta eſt ſeueritas legum ab Hiſpanis Cenſoribus in Hæreticos, eiuſque criminis ſuſpectos, adeò vt etiam nobilitate, & titulis dignitatum ornatiſſimi Viri flammarum incendio traditi fuerint, atque ob exaggeratam Philippi Regis ſapientiam imminentes ab Hæreſcos graſſatione calamitates auerſæ, ac propulſatæ fuerint.

22 Nec labis Hæreticæ immunis fuit Italia, niſi ea Cenſorum diligentia perpurgata fuiſſet, ac etiam Romæ in eius criminis ſuſpectos inquiſitum: captus verò eſt Rhegij quidam Medicus nouus Hæreſiarcha, quem Paulus datis Ferrariæ Duci literis ad ſe perduci iuſſit.

Dilecto filio Nobili Viro Herculi Duci Ferrariæ.

Paul. IV. lib. breu. ſig. n. 2879 pag. 139.

Dilecte fili Nobilis Vir, &c. Comprehenſus Rhegij nuper ob hæreſis cuiuſdam nouæ, inauditæque dementiam Baſilius quidam Allebriſius, profeſſione quidem Medicus corporum, ſed corruptor animarum, in Epiſcopalis domus carcere, ſicut audiuimus, cuſtoditur: eum magnoperè cupimus primo quoque tempore coram nobis, & Sacro Inquiſitionis Hęreticæ prauitatis officio ſiſti, itaque hortamur Nobilitatem Tuam, & vehementer petimus, vt pro ſua erga nos, & Sanctam Sedem Apoſtolicam deuotione, ac debita obedientia, Fideique Catholicæ ſtudio curet, cùm primum has literas acceperit, vt is firmo ſatellitum præſidio diligenter cuſtoditus, ſine vlla mora in Vrbem noſtram Bononiam perducatur, & Ciuitatis illius noſtræ Gubernatori tradatur, qui eum ad nos inde deducendum curabit, quod tuæ Nobilitatis officium nobis magnoperè gratum erit. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die III. Februarij MDLIX. anno IV.*

Irrepſerant etiam inter Brixienſes Ciues Lutherana, & aliæ nefariæ Sectæ, quibus illaqueati plures tenebantur, qui cum de myſterijs Chriſtianæ Fidei diligentiùs edocti, diſcuſſa errorum caligine conciliari Eccleſiæ flagitarent, explicandam in eos clementiam cenſuit Paulus, ac cenſurarum Religione ab eorum Epiſcopo deſignato exolui iuſſit.

Dilecto filio Dominico Bolano Electo Brixienſi.

Paulus IV. libr. breu. ſig. n. 2895 pag. 533.

Dilecte fili ſalutem, &c. Cùm ſicut accepimus quamplures Chriſtifideles in Ciuitate, & tua Diœceſi Brixienſi, qui alias operante zizaniæ ſatore etiam humana fragilitate in Lutheranam, & diuerſas alias damnatas, & peſtiferas hęreſes prolapſi, & illis infecti fuerint, proprios errores, & exceſſus, Omnipotente Deo inſpirante, recognoſcentes, ad gremium Sanctę Matris Eccleſię redire deſiderent, Nos, quibus gregis Dominici cura, & vniuerſale regimen deſuper commiſſa ſunt, oues huiuſmodi gregis ab eorum pręcipitijs eripere, & ipſi Omnipotenti Deo acceptabiles reddere toto nixu exquirentes, tibi, qui Eccleſię Brixienſi pręeſſe dignoſceris, & de cuius rectitudine, fidei, zelo, deuotionis ſynceritate ſpecialem fiduciam in Domino ſumimus, quamdiu eidem Eccleſię pręfueris, ac in Ciuitate, & Diœceſi huiuſmodi reſederis dumtaxat, vt per te ipſum ſolum quoſcumque vtriuſque ſexus Chriſtifideles, tàm Sęculares, & Laicos, quam Eccleſiaſticos etiam quorumuis ordinum Religioſos cuiuſcumque Eccleſiaſticæ, & mundanę dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint Ciuitatum, & Diœceſum pręd ictarum, aut in illis pro maiori parte temporis commorantium, Lutherana, aut huiuſmodi alijs hęreſibus reſperſos, & ad veritatis lumen, & fidei Catholicę vnitatem redire, ac huiuſmodi hęreſes abiurare volentes. (Et infrà) auctoritate Apoſtolica abſoluendi. (Et infrà) poteſtatem, & facultatem concedimus, &c. *Datum ...... die XVI. Iunij MDLIX. Anno V.*

23 In Germanię Prouincijs, quę primum à Catholica Religione deſciuerant, tàm denſa errorum, atque hæreſeon caligo inhorruit, vt cum fingendarum nouarum Religionum nullus modus eſſet, cum ſinguli garrulitate præſtantes Miniſtri Diuina oracula in varios, ac pugnantes ſenſus diſtorquerent, vt palàm conſtaret Babylonem verè extructam à Luthero, huius confuſionis pertęſi Saxonię, & Mansfeldij Principes, qui tolerare non potuerant Lutheranam Sectam à Summo Eccleſię Principe damnatam, ac Leonem damnarant audacię, ipſi vndecim execrabiles Sectas in Lutherana Babylonia graſſantes publicis Edictis damnarunt, de quibus, ac nonnullis alijs Pſeudoeuangelicorum diſſidijs hęc

Lutherani in multas Sectas diuiſi.

„ refert Surius: [Iuniores Saxonię Princi-
„ pes hoc anno Latina, & Germanica lingua
„ ſcriptum publicum ediderunt: itemque Co-
„ mites Mansfeldenſes aliud ſcriptum, quibus
„ vndecim enumerantur Sectæ, & vt execrabiles
„ hęreſes condemnantur. In ijs ſunt etiam Me-
„ lanchtonici, Maioriſtę, Adiaphoriſtę, & Sacra-
„ mentarij; Porrò in Heidelbergenſi Acade-
„ mia periculoſum ortum eſt certamen, inter
„ Tilmannum Heshuſium, & Guilelmum
„ Clebitium de Cœna Domini. Princeps Pala-
„ tinus, cui paret Heidelberga in hàc Euangeli-
„ corum funeſta altercatione à Melancthone
„ quęrit, quid ipſe in hoc negotio ſentiat? at
„ Melancthon ſic reſpondet, vt nouum quoddam
„ Sacramentarię impietatis genus effinxiſſe vi-
„ deatur: ſic iſti miſeri ex erroribus alijs in er-
„ rores alios labuntur ſemper ſeipſis deteriores.
„ Nicolaus Gallus pręco Ratisbonenſis Luthe-
„ ranus, huic Melancthonis ſcripto egregiè
„ reſpondet.

Surius in comm. hoc anno.

Sur. in comment.

Hoc anno Fridericus II. Danorũ Rex Thietmarſos Populos, qui dũ Bremenſi Archiepiſcopo, ac Romano Pontifici paruerant egregiè libertatem ſuam tutati fuerant, iam Lutherana impietate infectos in ſeruitutem duriſſimam redegit. Subdit
„ Surius. [Hi ſunt fructus noui Euangelij.
„ Nouum Euangelium docet libertati carnis
„ ſtudere gnauiter, & interim ſuos Sectato-
„ res, vel Turcicę, vel Moſcouiticę, vel aliæ mo-
„ leſtiſſimæ ſeruituti addicit. *Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum.*

24 Petijt à Paulo Pontifice hoc anno Henricus Brunſuicenſis Princeps egregiè de re Catholica meritus, pro qua eum grauiſſimos labores pertuliſſe vidimus, vt eius Frater Epiſcopalibus Sacris initiatus, tres Epiſcopatus coniunctos gereret, cui Paulus reſpondit, id malo exemplo verſum iri, nimiumque eius Fratris animum tot animarum cura onerandum.

Dile-

Digitized by Google

Dilecto filio Nobili Viro Henrico Duci Brunſuicenſi.

Paulus IV. lib breu. ſig. n. 2889 pag. 148.

Dilecte fili Nobilis Vir, &c; Non obliti ſumus, quantos tu labores hauſeris, quanta diſcrimina, explorante nimirùm fidem tuam Domino, fortiter conſtanter adieris, dum ſicut prudentem, & grauem, & verè Catholicum Principem decet, in Catholicæ fidei, & orthodoxæ Religionis cultu, ſanctæque Matris Eccleſiæ vnitate, & obedientia perſeueras, nec in tot aliorum defectione abduci te ab hac firma petra, & fundamento Eccleſiæ pateris: quæ tua tàm inſignis pietas, atque deuotio, ſicut nobis in tantis malis, & tot filiorum amiſſione iucunda, ita tibi, & glorioſa, & ſalutaris fuit. Verùm cùm hi, quos diximus, Cardinales, ea, qua decuit diligentia, & cura, cognitis poſtulatis veſtris mandato noſtro, ea de re in Conſiſtorio noſtro ſecreto, vt mos eſt, retuliſſent, etſi nemo erat, qui non Nobilitati Tuæ, veſtræque Familiæ faueret, omuique vos ab hac Sede honore digniſſimos iudicaret, tamen omnibus ea res eiuſmodi viſa eſt, vt concedi à nobis minimè poſſet, ſine maximo ſcandalo, & noſtro omnium, & Sedis Apoſtolicæ dedecore; nam & contra Sacros Canones feciſſemus, ſi tres vni commiſiſſemus Eccleſias, & Sanctæ huius Sedis hoſtibus locum obtrectandi dediſſemus, & peſſimum exemplum introduxiſſemus nos, qui Deo auctore aggreſſi ſumus ea, quæ correctione egent, ad ipſius Dei Omnipotentis laudem emendare, atque corrigere plurimis iam, vt Nobilitas tua fortaſſe audiuit, decretis factis, atque editis ad hanc rem ſpectantibus; & tàm neceſſario, ac ſancto opere propè iam abſoluto, atq; perfecto, quid inimici noſtri dicerent, ſi ea quæ ædificauiſſemus, deſtrueremus? cum dignitatis, & exiſtimationis noſtræ, & huius Sacroſanctæ Sedis rationem habuimus, tùm etiam honoris tui, & tui Fratris ſalutis, neque enim conuenire Nobilitati tuæ videbamus, quæ nomini tuo, veſtræque Familiæ notam nimiæ Eccleſiaſticorum bonorum cupiditatis inurerent, qua inſamia Hæretici laborant, neque Fratris tui animæ expedire intelligebamus, tàm graue onus ſuſcipere, ſub quo ſuccumberet; qui etiam ſi conſecrationis munus, iam vt debuit, ſuſcepiſſet, tamen tanti oneris magnitudinem horrere debuiſſet, nedum qui tàm diù id ſuſcipere diſtulerit, ſiuè impeditus, ſiuè propter negligentiam, cuique vni Eccleſiæ benè præeſſe ſatis magnum onus videri debet, aliarum ſuper alias Eccleſiarum onere fuerit grauandus. Decet nos, qui vtrumque veſtrum paternè diligimus, veſtræ, & ſaluti, & famæ conſulere, nec tàm quid deſideretis à nobis, quam quid vobis expediat cogitare, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XXIV. Aprilis MDLIX. Anno IV.*

Non eſſe bonum vnam perſonam multos Epiſcopatus habere aſſerit Paulus.

25 In Polonia viribus auctior hæreſis graues turbas concitauit, quas nonnulli politici ad hæreſeos præcipitia proni, ita componendas ſentiebant, vt Laicis vtraque ſpecies, Sacerdotibus coniugia permitterentur, quorum errorem confutauit Staniſlaus Hoſius Epiſcopus Vvarmienſis, atque emerſura inde mala in luce collocauit, tùm omnes nouandi cauſas defugiendas demonſtrauit.

Coniugiū Sacerdotū & Calicis vſum petunt Hæretici, illis ſe opponit Staniſlaus Hoſius.

Staniſlaus Hoſius in Dial. de vtraque ſpecie communion. p. 339.

,, Errant vehementer meo quidem iudicio, qui putant, hoc Religionis diſſidium, quod apud nos per Sathanæ Miniſtros his ſuperioribus annis excitatum eſt, hoc modo ſedari poſſe, ſi Laicis Calix, Presbyteris vxores permittantur. Alere hoc fuerit magis quàm ſedare diſſidium. Quid enim eſt aliud, quod hi qui ſegregauerunt ſe à nobis, votis ardentibus expetant, quàm vt vel vna aliqua in re ab vniuerſa Eccleſia Catholica ſeparare ſe licitum ipſis eſſe queat? hoc fundamento ſeparationis iacto, quò non eos progreſſuros putas? Arguere erroris totam Eccleſiam, ſibique poteſtatem eſſe datam interpretabuntur, ab eius decretis cæteris etiam in rebus diſcedendi. Quid enim impediat, quo minùs æquè in alijs, atque in vno hoc eis liceat? Mentiar ſi hoc res ipſa non clamat, vbi facta eſt, in huius Sacramenti vſu ab Eccleſia Catholica ſeparatio, quam non multi ſunt alij errores conſequuti: Non Lutherani modo, ſed & Zuingliani, & Anabaptiſtæ, & quotquot alij ſunt Hæretici, vndè niſi ab vtraque ſpecie deſciſcendi ab Eccleſia ſumpſerunt initium? nunquid autem in eo acquieuerunt? nunquid non ſimul, & Sacrificium, & Sacerdotium, & Deum ipſum poſtea ex hoc Sacramento ſuſtulerunt? nunquid non & Picardi, & Seruetiani, hoc eſt noui Ariani facti, & in diuerſas alias formas mutati ſunt? quare nihil fuerit homini Chriſtiano tutius, quam ſicut & in alijs rebus omnibus, ſic, & in hac, Eccleſiæ ſenſum, & conſenſum ſequi, quod, qui faciat, errare nulla ratione poteſt. Vociferetur aliquis ad rauim vſque, Verbum Domini, verbum Domini. Euangelium, Euangelium: nihil ea re moueatur plùs quilibet, ac orthodoxus, etiam ſi multa ſcripturarum examina produci videat, nam & ſuo tempore Pſeudo-prophetas minimè defuiſſe ſcribit Hieremias, qui & ipſi vociferati ſunt Verbum Domini, os Domini locutum eſt, hæc dicit Dominus; cùm tamen nec miſiſſe ſe eos, nec aliquid eiuſmodi locutum illis eſſe, per Prophetam ſuum dicat Dominus, eoſque fures verborum ſuorum appellat. Iam verò Phariſæi, nunquid non è Scripturis Chriſtum non eſſe Prophetam, Chriſtum eſſe morte dignum probare contendebant? Quorum enim hæ voces ſunt *Scrutare Scripturas, & vide, quia Propheta è Galilea non ſurgit*,? & alio loco. *Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.* Nunquid non ſcripturas contra ſcripturarum Anthorem Deum noſtrum proferebant? Nunquid non è Scripturis Chriſtum non eſſe Deum, Deique filium, ſed ne Prophetā quidem, quin potiùs morte turpiſſima dignum pronuntiabant? ſuum autem ſtatim fuit verum, quia Scripturas adducebant? Scripturæ quidem, quarum vtebantur teſtimonio, veræ ſunt, & à Spiritu Sancto profectæ, ſed ſenſus, quem ex illis proferebant, quam longiſſimè à veritate fuit remotus. Quamobrem nihil pij moueantur, ſi cum Sathana Chriſtum in deſerto tentante dicat membrum eius aliquod, ſcriptum eſt enim: ſed ſi quis nimium obtundat Scripturas, reuerenter ſe accipere reſpondeat, ac ab eo procul abeſſe, vt ei vel in minimo contradicere velit: cæterum vndè didicerint, hanc Scripturā eſſe canonicam, cuius apud omnes anthoritatem eſſe ſummam oporteat, inde quoque ſe didiciſſe hunc ei, non alium, ſanum illius ſenſum eſſe à Sancta Catholica Eccleſia. Quare cui fidem habuerint de Scriptura hac, quod Canonica ſit, quodq; à Spiritu Sancto profecta teſti-

Digitized by Google

,, teſtificanti, eidem ſe fidem habere, hunc, &
,, non alium eſſe Scripturæ eius ſenſum aſſeren-
,, ti. Ad hunc modum ſi ſe geſſerint, facilè Sa-
,, thanæ laqueos effugerint: neque enim inter
,, nos, & eos, qui exierunt à nobis, vlla eſt de
,, Scriptura controuerſia, ſed de eo tantum agi-
,, tur, vtrum in ea interpretanda ſuam aliquam
,, propriam, aut vnius alicuius ſolitariam opi-
,, nionem, an verò totius Eccleſiæ ſenſum, &
,, conſenſum ſequi oporteat.

26 Demonſtrauit idem Auctor in alio Libro inſcripto ad Regem Poloniæ de expreſſo Dei verbo, non aliam conciliandæ cum Hæreticis concordiæ iucundam rationem, quàm vt illi abiecta hęreſi, controuerſias omnes Eccleſię iudicio permitterent, eiuſque decreta ſequerentur.

Staniſl. Hoſius de exp. Dei verbo pag 326.

,, Viſus fuit Hęreticis eſſe pertinax Baſilius,
,, itidem, vt ante eum Athanaſius, atque Hila-
,, rius: ſed quam Hęretici pertinaciam, eam Ca-
,, tholici, & Orthodoxi conſtantiam eſſe iudica-
,, bant. Quominùs & ego moleſtè fero, ſi qui-
,, buſdam pertinax eſſe videor, qui nego coire
,, poſſe concordiam inter Catholicos, & Hęre-
,, ticos, niſi qui diſceſſerunt à nobis, redeant
,, vnde diſceſſerunt, ad gremium Sanctæ Matris
,, Eccleſiæ, illam credant, illi ſe totos permit-
,, tant, illius iudicio ſuum iudicium ſubijciant.
,, Malo pertinax videri cum Athanaſio, Hilario,
,, Baſilio, quàm vt eſſe dicar arundo ventis agi-
,, tata: Et hęc quidem vetuſtiora.
,, Noſtro verò ſæculo quoties inter Luthera-
,, nos, & Zuinglianos actum fuit de concordia?
,, Quomodo ea res fęliciter ceſſit Lutheranis?
,, qualis enim illa fuit inter Lutherum, & Buce-
,, rum concordia? Fecit in gratiam Lutheri Bu-

pag. 436.

,, cerus, vt concederet Corpus, & Sanguinem
,, Chriſti ſubſtantialiter eſſe in Sacra Euchari-
,, ſtia, modò viciſſim in ſuam gratiam faceret
,, Lutherus, vt concederet ibi non eſſe Chriſti
,, Corpus, & Sanguinem, niſi cum ſumitur.
,, Vter Martinorum hic alterum in ſuam pertra-
,, xit ſententiam? Martinuſne Lutherus Sa-
,, cramentarius, aut Martinus Bucerus è Sacra-
,, mentario factus eſt Lutheranus? Certè Ioan-
,, nes Caluinus non aliundè ſumit efficacius ar-
,, gumentum ad probandum in Euchariſtię Sa-
,, cramento non eſſe ſubſtantialiter Corpus
,, Chriſti, quàm ex hac Lutheri conceſſione:
,, ex qua etiam colligit, quod ſecundùm virtu-
,, tem tantùm, & efficaciam, non autem ſecun-
,, dùm eorum ſubſtantialem pręſentiam exhiben-
,, tur nobis Corpus, & Sanguis Domini, quo
,, modo adſunt, & exhibentur in Baptiſmo,
,, & Pœnitentia, imò quandocumque Chriſti
,, mors aliquem in nobis effectum operatur.
,, In quam ſuam ſententiam pedibus ire Philip-
,, pum quoque Melancthonem gloriatur. Egre-
,, gia verò concordia, qua fit, vt qui ſunt Hę-
,, retici, magis etiam fiant Hęretici, & ſacrile-
,, ga ſua audacia inualeſcentes proficiant in pe-
,, ius errantes, & in errorem mittentes.

27 Effuderat Sigiſmundus Rex importuna benignitate, ac facilitate, licentię habenas improbitati Hęreticorum, adeò vt in ſuſpicionem adductus ſit apud Pontificem, ne à Maiorum veſtigijs, ac pietate deflecteret: ſed cùm de pręclara illius mente, ac Religione ab Internuntio eſſet factus certior, Paulus illum de ſeruata incorrupta, ac illibata fidei puritate, cum vniuerſa Regia Familia commendauit, hortatuſque eſt, vt in ea conſtanter perſtaret, neque vllam gloriæ ſuæ maculam inureret, atque ex temporario Regno ad æternum aſpiraret, ac prauos Senatores, & hæretica lue infectos è ſuo latere diuelleret, atque Aula pelleret.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Auguſto Regi Poloniæ Illuſtri.

Paul. IV. libro br. ſ. n. 2889. pag. 146.

Paulus Sigiſmundum Regem Poloniæ hortatur, vt Hæreticos deprimat.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem &c. Magna nos lętitia affecerunt, multumque in Domino conſolatæ ſunt literæ Venerabilis Fratris Camilli Satrianenſis Epiſcopi Nuntij noſtri, in quibus pręter cęteras laudes, quas Tuæ Serenitati tribuit, in primis commemorat, quantam tu vnà cum chariſſimis in Chriſto filiabus noſtris Regina vxore tua, & ſororibus tuis in Catholica Fide conſtantiam, quantamque erga Sanctam hanc Sedem deuotionem, & obſeruantiam præ te feras, quo nomine ei, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit, gratias agimus, qui tantam tibi gratiam infudit, nec patitur te à recto ſalutis itinere deflectere. Facis, Chariſſime fili, quod ſapientem, & pium Regem decet, memorem te eſſe oſtendis generis tui, imitatoremque Maiorum tuorum inclytæ memoriæ Regum, qui quidem omnes Catholici admodum, Orthodoxique Principes extiterunt, & de Eccleſia Catholica optimè meriti fuerunt. Pręclarè intelligis, quæ res maximè Regna, atque Imperia firmet, ſtabiliat, atque conſeruet. Multę ſunt quidem alię magnis Regibus dignæ virtutes, ſed nulla eos magis commendat, nulla maiorem eis laudem, & gloriam parit, quàm in Religione Catholica perſeuerantia, quæ cùm omni tempore Deo grata eſt, tùm his turbulentis Eccleſię temporibus multò eſt gratior; Regis enim exemplum in Catholica Fide permanentis pios conſolatur, dubitantes confirmat, Hęreticos deterret, & reprimit: itaque dici non poteſt, quanta illi, & quàm glorioſa pro tantis meritis corona, & pręmium in Cœlo paratum ſit. Lætamur magnoperè, ſi hoc de quocumque Chriſtiano Principe audiſſemus, verùm præcipua ex te lętitia afficimur, quem eximiè, & pręcipuè ſemper amauimus; etſi autem cohortatione noſtra minimè te egere confidimus, de quo ea ſemper nobis polliciti ſumus, quæ à tali probitate, atque virtute, & ex ea ſtirpe orto Rege expectanda erant, tamen cogit nos paternus amor (noſti autem quantoperè Patres de filijs ſolliciti ſint) hortari te etiam, atque etiam, vt tu ipſe Parentum, & Maiorum tuorum veſtigijs inſiſtere perſeueres, & commiſſos fidei tuæ populos, quantum conſilio, quantum opibus, quantum auctoritate, & poteſtate Regia efficere potes, in Catholica Religione continere coneris, Hæreticis fortiter reſiſtas, prauos autem ſuaſores, eorumque conſuetudinem & peſtiferam, & pernicioſam remoueas abs te, & aſperneris, & diligentiſſimè vites, atque reijcias. Hæc, quo amore, qua charitate, quo ſalutis, & gloriæ tuæ ſtudio Serenitatem Tuam admoneamus, Deus Scrutator cordium nouit. Tuum eſt, Chariſſime fili, hæc præcepta, & monita noſtra perpetuò meminiſſe, & in animo, ac memoria penitùs infixa retinere, atque ſeruare. Commendaremus tibi ipſum Nuntium noſtrum, niſi ex ipſius literis tibi gratias agendas potiùs eſſe ſciremus pro humanitate, qua ipſum excipere, & complecti ſoles, in quo declaras tuam perpetuam obſeruantiam erga Beati Petri Sedem, pro qua Deus tibi, ipſo Apoſtolorum Principe intercedente, retribuet, & in hoc ſæcu-

Digitized by Google

lo, & in futuro. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XI. Aprilis MDLIX. Anno IV.*

28 Proximo Menſe grauioribus literis apud Sigiſmundum Paulus inſtitit, vt contractam ſuſpicionem nimię in Hęreticos indulgentię,& gratię à ſe remoueret, queſtuſque de ſacrilego Chelmenſi Epiſcopo, qui Wladiſlauienſem Eccleſiam inuaſerat, vt Regiam pietatem in eo reprimendo explicaret, rogauit, cùm hæreſeos, & ſchiſmatis reum ſe conſtituiſſet.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Auguſto Regi Poloniæ Illuſtri.

Paul.IV. lib. breu. ſig. num. 2889. p. 163.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Etſi non pauca ad nos de Tua Serenitate delata ſunt, quæ ſi vera eſſent, graui nos mœrore afficerent, & vehementer de tua, ac Regni tui ſalute cogerent eſſe ſollicitos, tamen non facilè adduci poſſumus, vt quidquam de filio noſtro chariſſimo, quod eo indignum ſit, & alienum ab eius pietate, atque prudentia ſuſpicemur. Ea autem nunc tibi offertur occaſio, in qua declarare omnibus rectam voluntatem tuam, & omnem abs te ſuſpicionem remouere, tuęque famę, & exiſtimationi Regię conſulere poſſis. Allatum eſt enim ad omnes de nefario ſcelere, quod Iacobus Chelmenſis dictus Epiſcopus nuper admiſit, qui Dei timore poſthabito, noſtra, & Sedis Apoſtolicæ auctoritate contempta, furore quodam raptus, & cupiditate, ac ſuperbia obcœcatus Wladiſlauienſem Eccleſiam temeritate auſus eſt occupare ſacrilega, & quaſi legitimus, ac verus eius Epiſcopus, & non prædo eſſet, profana in ea Sacramenta conficere Feria quinta in Cœna Domini, ac Sacratiſſimam Dominicæ Reſurrectionis diem fugatis ex Eccleſia Canonicis, qui tantum Sacrilegium approbare noluerant, impuro Sacrificio polluere, ac violare auſus eſt: cuius tàm audax, & tàm nefandum facinus non ſolò debita à nobis eſt pro officij noſtri munere ſeueritate plectendum, verùm non leniùs abs te animaduertendum eſt; tuo enim fauore nixus, tuaque gratia fretus in tantam præ ſe tulit, vt dicitur, prorupiſſe dementiam. Iam-ne vides, chariſſime fili, cauſas nos habuiſſe iuſtiſſimas, cur nominationem iſtius hominis reijceremus, & quamquam inuiti, minimè petitioni tuę ſatisfaceremus? Nonne noſtrum de ſe iudicium ipſe comprobauit? clariore-ne potuit iudicio malam mentem ſuam, malumque animum aperire, atque detegere? Diſcat igitur Serenitas Tua poſthac Patri ſuo faciliùs credere, cautiorque ſit in poſterum, nec ſe præ nimia bonitate ſua ab huiuſmodi hominibus decipi, ac falli ſinat: & quoniam iſte ſenſum ſuum peſſimum prodidit, nec Sedis Apoſtolicæ dignitatem grauiùs, quàm tuam ipſius, qui illi fauebas antea, & tanto ſtudio ſuffragabaris, læſit, atque violauit, nobiſcum vnà aduersùs hæreticum antea, nunc etiam ſchiſmaticum hominem pro Dei honore, & Sedis Apoſtolicæ reuerentia exurge; quod quò acriùs, & ſeueriùs feceris, eò magis exiſtimationi, & famæ tuæ conſules. Apparebit enim te, non vt nonnullis in ſuſpicionem veniſti, Hęreticorum eſſe fautorem, ſed Chriſtianum Principem, & pium Eccleſiæ filium eſſe, & in tuenda fide, & Religione Catholica conſtantem, vt nos quidem de te adhuc ſperamus, & credimus, & ex hoc exploratiùs etiam iudicaturos eſſe confidimus; ſicut ex Nuntij quoque noſtri, qui hac de re mandato noſtro tecum aget, ſermone cognoſces, quem in exequendis ſuper hac re noſtris, vt ope, & auxilio tuo omni cunctatione omiſſa iuues, Serenitatem tuam vehementer rogamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XVII. Maij MDLIX. Anno IV.*

Obiectio hæreticorum contra cœlibatum.

29 Deiectus quidem eſt Wladiſlauienſi Eccleſia Iacobus Chelmenſis Pſeudo-Epiſcopus, ſed Clerum Chelmenſem malo exemplo corrupit, victique carnis illecebris Sacerdotes effutiebant, neminem ad continentiam obſtringi ex oraculo Saluatoris: at contra obiectionem Hæreticorum petitam ex verbis, *Qui poteſt capere capiat*, reſpondet ita Hoſius. [His ipſis ver-

Hoſ. Pol. Stanyſl. Hoſius de coniugio Sacerd. p. 340.

Confutata ab Hoſio Card.

,, bis nihil aliud ſignificare Chriſtus voluit, qui
,, vult capere capiat, cùm non ſit inuſitatum hoc
,, dicendi genus in ſcripturis, vt poſſe pro velle
,, accipiatur. Chryſoſtomus hom. 5. in Io: enar-
,, rans illum Scripturæ locum, propterea non
,, potuerunt credere, quia dicit Eſaias. Non
,, potuerunt, hoc eſt, noluerunt: neque te ad-
,, miratio capiat, nam nonnunquam poteſtate
,, pro voluntate vtitur, vt Ioan. 7. Non poteſt
,, vos Mundus odio habere, me autem odio ha-
,, bet. Hoc & communi ſermone vſurpatum
,, videmus non poſſum aſperum hominem dili-
,, gere, &c. Mox. Ante eum quoque conſu-
,, nat Gregorius Nazianzenus, & vtroque ve-
,, tuſtior Clemens Presbyter Alexandrinus. Ve-
,, lis (inquit,) & poteris. (Et infrà) Hiero-
,, nymus tract. 7. in Math. ijs datum eſt, qui
,, petierunt, qui voluerunt, qui vt acciperent,
,, laborauerunt. Omni enim petenti dabitur,
,, & qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur. *Luc. 11.*
,, Nec diuerſum ſenſiſſe videtur Ioannes Chry-
,, ſoſtomus, cùm ait: Non omnes capiunt, ſed
,, quibus datum eſt, vt ſingulare id eſſe certa-
,, men perdiſcas, non vt fortè datam neceſſita-
,, tem ſuſpiceris, ijs enim datur, qui ſponte id
,, eligunt; quod ideò dixit, vt oſtenderet, ſu-
,, periore nobis auxilio eſſe opus, quod quidem
,, omnibus paratum eſt, ſi volumus in hac lu-
,, ctatione ſuperiores euadere, &c. Et poſt mul-
,, ta idem Chryſoſtomus ſermon. de Martyr. In
,, tua pugna, inquit, Dominus congreditur,
,, Dominus dimicat, Dominus præliatur, &
,, victoria tibi aſcribitur: certamen tuum, cer-
,, tamen Dei eſt, prælium tuum, Chriſti præ-
,, lium eſt. Quid trepidas? quid formidas quaſi *Homil. 45. de verb. Domini*
,, tua virtute deuincas? procede in bellum, for-
,, titer dimica, vt dimicanti adſit ille, qui vin-
,, ci non nouit. Quem ſequutus Auguſtinus
,, quoque, non habes, inquit, vnde pugnes,
,, Deus tuus in te eſt; ſpiritus bonus datus eſt
,, tibi: Spiritus Dei eſt, qui pugnat in te aduer-
,, sùs te contra illud, quod eſt in te contra te: &
,, multis interiectis. Extat Confeſſio Fidei Ca-
,, tholicę Chriſtianę de Patrum, qui fuerunt
,, ante annos quatuor in Synodo Prouinciali Pe-
,, tricouienſi congregati, conſenſu edita: ad
,, eam te remitto, lege, quę ibi ſcripta ſunt de
,, impedimentis Matrimonij.]

Pall. anic. tom. 2. lib. 14. c. 7. Petrus N. res in vita Paul. IV. lib. 4. Apud M. Car. Spat. tom. 116. Diarium Pauli IV. apud eundem to. 9.

30 Iam aliquot elapſi menſes erant, quibus Paulus Pontifex in ſuſpicionem inciderat, de non recta viuendi forma Nepotum, ideòque non iam eos conſueto proſequebatur amore, & illorum actus diligenter obſeruabat, vt aliquid remedij porrigeret. Dux Guiſiæ, vt exiſtimabatur, primus in Pontificis animum ſuſpicionis ſemina iniecerat; nam cũ ad eius perueniſſet aures Paulum de ſe, & ſuo Rege oblocutum fuiſſe, ſibi perſuaſit, Nepotes Pontificis animum in ſe, & ſuum honorem offenſum reddidiſſe. Ipſe igitur quan-

Digitized by Google

quando à Pontifice veniam in Gallias reditutus petijt, in Nepotes armorum inſelicem exitum tanta efficacia reiecit, vt domum reuerſus Petro Strozzio dixerit. Adeat iam quicumque Pontificem: iam effeci, vt rem planè cerneret, ac palparet; nimirùm à Fratris filijs proditam Sedem Apoſtolicam fuiſſe; aduersùs Regem ingratiùs actum, me quoque læſum, quorum cauſa caput, decuſque periculis obiectaui. Inſuper Philippus Rex Hiſpaniarum ſuis Miniſtris Romæ commorantibus mandauit, operam ſtudiosè darent, vt Pontifex ergà Cardinalem Caraffam ſuum minueret amorem, eò quod Cardinalis, vt Rex ardenter optabat, illique Bruxellis diſcedenti maximoperè commendauerat, non totis viribus ſtuduerit, in gratiam Pontificis Marcum Antonium Columnam reſtituere. Accidit etiam, vt die quinta Ianuarij, cùm quereretur Paulus apud Cardinales Sanctæ Inquiſitionis coram ſe coactos de quodam facinore deteſtabili, ac offendiculo publico à Cardinali Monte patrato, quem etiam dignitate Cardinalitia priuare minitabatur, Cardinalis Pacecchus ſuauibus verbis in Cardinalis iuuentutem culpam reijcens, factum excuſare niteretur; quod Paulus audiens, & ſacro ardore æſtuans vocè extollens exclamauit, *Reformatio, Reformatio*. Ad quem Cardinalis Pacecchus: rectè quidem, ſed reformatio à nobis, vt exordium ſumat, neceſſum eſt. Siluit Paulus, exiſtimans, illud Nobis, ſuorum Nepotum perſonas exprimere, quaſi maiores exceſſus illo, qui in Cardinale de Monte reprehendebatur, commiſiſſent. Parietem iam ad labendum inclinatum vltima arietatione proiecit Bongianus Ianfiliatius Ducis Florentiæ Orator, quando Pontifici retulit, quantas à Cardinali Caraffa iniurias pertulerit, cùm inter alia clauſis in faciem foribus ipſum ingreſſu prohibuerit, dum pro grauibus negotijs tractandis ad eum accederet; quæ omnia ſimul congeſta, & alia multa, in cauſa fuere, vt Paulus tandem decreuerit, Nepotes à ſe remouere, de quo ſic Panninus.

Vid. Diaria Fran. Firmani.

,, 31 Laudem magnam omnium teſtimonio
,, promeruit, cùm rarò iuſtitiæ, & æquitatis
,, exemplo, cognitis, quæ Fratris filij toti Ec-
,, cleſiaſticæ ditioni præpoſiti contra ius, & fas
,, ad eam diem grauiter patrarant, frequenti
,, Patrum Senatu, Cardinalem Caraffam à re-
,, rum cura, & Bononiæ legatione ſubmouit.
,, Paliani Ducem Principis totius Eccleſiaſtici
,, exercitus loci dignitate, & triremium præfe-
,, ctura, Marchionem verò Montisbelli cuſto-
,, dia Palatij Apoſtolici priuauit: in eos adeò
,, vehementi oratione frequenti Senatu inuectus,
,, qua præpoſteros illorum mores deteſtatus ſe-
,, ueriſſimè toſdem accuſabat, vt Cardinales
,, quoſdam animum eius commotum ſedare,
,, atque illos excuſare conantes, atroci vultu
,, auerſatus, longè grauiora, ni ſtatim Vrbe
,, cederent, minaretur, & Cardinalem quidem
,, magna cum ignominia Vrbe exactum apud
,, Lauinium, reliquos verò in ſua caſtella rele-
,, gauit, omnibus demùm ijs, quibus ipſi ali-
,, quos Magiſtratus mandarant, loco, & digni-
,, tate pulſis, quibuſdam etiam in carcerem
,, coniectis, nouos Prouinciarum Præſides in eo-
,, rum locum ſuffecit.

Pannin. in Paulo IV.

Paulus à ſe Nepotes remouet.

32 Eiectis à Paulo Nepotibus, apud quos totius Eccleſiaſtici Status moderatio reſidebat, ne gubernatio detrimenta ſentiret; Paulus Congregationem inſtituit, in qua de bono regimine

ageretur. Congregationem componebant, Cardinalis Scottus Epiſcopus Tranenſis, Cardinalis Roſarius Vicarius Pontificis in Vrbe, Cardinalis Conſiliarius, & Camillus Vrſinus, quibus omnimodam auctoritatem iuſtitiæ, & gratiæ ſuper omnem Eccleſiaſticam dominationem contulit. Quotidiè, Pontificis iuſſu, Congregatio iſta cogebatur, eiuſque epiſtolas Cardinalis Tranenſis, vti antiquior, ſubſcribebat; & quia paucos poſt dies è viuis deceſſerunt Cardinalis Roſarius, & Camillus Vrſinus, huic Paulus ſubſtituit Io. Vrſinum è Grauina, & Cardinali Roſario, Cardinalem Reomanum Gallum. Eo verum ordine firmato, cui præerat Cardinalis Neapolitanus nuncupatus, Pauli Pronepos, iuuenis, ſi anni conſiderentur, pluſquam ſenex, ſi prudentia ſpectatur, gubernatio nulli detrimento ſubiacebat. Quomodo verò Cardinalis quamuis iuuenis ſe in gubernatione gereret, ex notula in qua ordo gubernationis deſcribitur, apparet, quæ eùm docere poſſit, qui ad huiuſmodi gubernationem euehuntur, eam hic, vt Petrus Nores adnotatam reliquit, referemus.

Pallau. to. 2. l. 14. c. 7. Petrus Nores in vita Pauli IV. lib. 4.

Diarium Pauli IV. tom. 9. ms. Car. Spad. pag. 20.

Status gubernationem ordinat Paulus eiectis Nepotibus.

Reuerendo Præſuli de Caſa omnia negotia ſtatus in genere.

Epiſcopo Auenionenſi Status Eccleſiaſtici negotia.

Silueſtro Aldobrandino omnia Fiſcalia, & alia criminalia, tàm in Vrbe, quàm extra.

Cauſarum ciuilium Iudicibus ad id electis cognitionem reliquit, criminalia cum omni ſeueritate tractabat; & cùm de gratijs ſuper his agebatur, ad ſolum Pontificem recurrendum erat. Nunquam compoſitionem, niſi poſt ſententiam, & ſpontaneam partis ceſſionem, admiſit. Quotidiè matutinis horis, quando per audientiam Oratorum licebat, omnes Officiales vocabat, vt ſibi rationem redderent de ijs, quæ heſterna die de nouo audiſſent. Semper ob rem pecuniariam Theſaurarius aderat. Si eo tempore epiſtolæ reddebantur, omnis tractatio ſuſpendebatur, vſque dum illæ lectæ fuiſſent, vt ſtatim neceſſitate exigente, ſuper ijs conſuleretur.

Miniſtros, & Officiales defendebat, vſque dum de eorum delicto certus eſſet, at de veritate oppoſiti delicti certus factus, non ſolùm ab officio remouebat, ſed pœnis datis puniebat.

Bis in Hebdomada, vel ſaltem ſemel, res abundantiæ, & munitionis audiebat, quarum cura commiſſa erat Præſuli Vitellozzio: promptas omnibus aures præbebat, ſed tali auſcultabat grauitate, vt omnes non honeſta petentes terreret.

Summa vigilantia epiſtolas recipiebat, ac ſcire volebat, quis eas detuliſſet, & vndè, ne calumnijs, & epiſtolis abſque nomine ſcribentis fidem daret.

Miniſtris pro expeditionibus pecuniam recipere prohibuit. Priùs ſeriò cogitabat, quid in Congregationibus agendum eſſet, vt abſque inutilibus ſermonibus, quid eſſet ſtabiliendum, decerneretur.

Timorem Dei, & Pontificis, & ſubditorum ſatisfactionem ſemper ante oculos habuit. Hæc de talibus rebus Petrus Nores. Tradita gubernationis ſupradicta forma, primum expeditæ fuere petitiones Eccleſiæ ſubditorum, qui, vbi primum ad eorum aures gubernationis immutatio perueniſſet, per ſuos Procuratores à grauaminibus exonerati petierunt. Pontifex ipſe ſupplices accepit libellos, & priùs petitionibus, & ra-

tionibus conſideratis, omnibus publicè reſpondere voluit, quarè XVIII. Februarij in Aula Conſtantini à Cardinalibus multis, ac Camillo Vrſino, & Conſeruatoribus Vrbis ſociatus acceſſit. Cunctos ſuorum Nepotum actus execratus apertè dixit, ſe ab illis deceptum fuiſſe, & grauamina, de quibus ſubditi querebantur, affirmauit, non ſolùm ſe non conſentiente, ſed neque ſciente impoſita fuiſſe. Aliquibus aliqualem adhibuit moderationem, executionem aliorum ſuſpendit, & multa aboleuit. Paulus verò de Tario vnus ex Conſeruatoribus nomine agentium, Pontifici gratias egit, qui poſteà in Templum Diui Petri deſcendit, ab omnibus illis, qui audientiæ intererant, comitatus, feruntque ante Corpora Sanctorum Petri, & Pauli eadem, quę in Aula locutus fuerat, repetijſſe, multis cum lachrymis, ſe deceptum fuiſſe ingeminans. Romani ab alijs ſegregati ſuam nuntiare cauſam optantesę operam dederunt, vt ad priuatam audientiam admitterentur. Itaque Paulum de Tario, Hieronymum de Bubalo, Hieronymum Papparonum Conſeruatores, & Ioannem Philippum Serlupium Priorem, & prætet iſtos Iacobum Matthæum, Ioannem Baptiſtam Cecchinum, Ioannem Auguſtinum, Marcellinum Horatium Narum, & Paulum Pichium Pontifex in cubili iacens recepit, coram Cardinali Tranenſi, Cardinali Vicario, & Camillo Vrſino. Petierunt, vt deleret impoſitionem viginti pro quolibet centenario ſuper monetas. Paulus benignas aures illis porrigens hæc verba reſpondit, quæ Conſeruatores attentè perceperunt, & in publicum poſtea ediderunt. Filij nihil de hoc ego ſcio, & ne miremini, quia ſceleſti Nepotes mei in vno nos clauſerunt cubiculo, vbi ſolummodo ad noſtras aures perueniebat, quod illis placebat; plurima impedimenta apponentes illis publicis audientijs, quas pro pauperum ſubleuatione per ſingulos menſes decreueram, & Mundum, Sedem Apoſtolicam, & Romanam euerterunt. Speramus, Deum, & Succeſſorem noſtrum eos mulctaturũ, qui non ſolùm ipſos non reſtituet, ſed in longiores terras extorres eijciet. Cardinalis Spoletinus Pontificijs verbis addidit, orans Conſeruatores, vt ad ſe accedere vellent, quò maturiùs eorum petitione examinata, iuxtà Sanctam Pontificis mentem ſatisfactionem in omnibus conſequerentur.

Cùm verò Paulus labores ampliùs ſufferre non poſſet annorum plenus, tres poſt expulſionem Nepotum menſes, ideſt, prima Maij, correptus eſt grauiſſimo morbo, quem anaſarca, ſiuè intercutem Medici vocant: ac licèt grauiore eo morbo, ætate admodum affecta implicitus teneretur, non tamen paſtorales curas abiecit, etenim vegetus animo licèt infirmo corpore, & ſacro pietatis incenſus ardore, duodecima morbi lęthalis die & ad confirmandam in Belgio fidem, Populoſque Catholicæ doctrinæ puriore, & ampliore luce colluſtrandos, plures ſedes Epiſcopales in varijs Vrbibus, frementibus Hæreticis, atque alijs etiam improbis inuidia ringentibus, condidit, de quibus hæc in Actis Conſiſtorialibus referuntur.

Acta Conſiſtor. Ms. Card. Sp. tom. 134. pag. 264.

33 Romæ die Veneris XII. Menſis Maij MDLIX. fuit Conſiſtorium, Sanctiſſimus Dominus Noſter cùm mentis ſuæ aciem pro paſtorali officio ſuo, & omnium Eccleſiarum ſollicitudine conuertiſſet in eam inferioris Germaniæ pártem, quæ Sereniſſimi Domini Philippi Hiſpaniarum Regis Catholici deuotioni hæreditario iure ſubiecta eſt, ſciens meſſem quidem ibi multam, operarios autem paucos, propterea quòd, cùm ea Regio antiquitùs erectionis Cathedralium Eccleſiarum ſuarum tempore ſparſim etiam infrequenter admodum habitaretur, à tot iam tantiſque populis, & gentibus incolitur, vt pro Oppidorum celeberrimorum, quibus vbique referta eſt, frequentia, & Caſtellorum, Pagorumque multitudine, paucæ ibi ſint admodum Eccleſiæ Cathedrales, quo fit, vt tàm pauci Epiſcopi non ea, qua opus eſſet diligentia, tantam animarum multitudinem regere poſſint; quod quibuſdam eorum hoc etiam difficiliùs, quod ipſorum Diœceſani linguæ idiomate, inſtitutiſque differunt, & quidam eorum etiam huiuſmodi priuilegia habeot, vt ipſos ad Sedem Apoſtolicam non liceat euocare, ita nec fidei, doctrinæ, & piè viuendi pręceptis commodè inſtrui, nec ſi quid deliquerint, facilè corrigi ab Epiſcopis ſuis poſſint. Ad ipſos verò Epiſcopos viſitandos, admonendos, & in officio continendos, ne vna quidem in tota illa tam celebri, & tam longè, latéque patente regione Eccleſia eſt Metropolitana, ſed illi, quibus ſubiecti ſunt, extra fines ipſius Philippi Regis ſunt, earumque Archiepiſcopi propter multa, & varia impedimenta nulli à Suffraganeis ſuis iam pridem viſi fuerunt. Ad quæ tanta incommoda cum hoc quoque accedat, quòd cùm ea Regio omni ferè ex parte cincta, & obſeſſa ſit à populis Hæreticis, & ſchiſmaticis, propter aſſiduas Hæreticorum inſidias, dolos, & fraudes, peſtiferaſque doctrinas Catholica illic fides, & animarum ſalus in maximo diſcrimine, ac periculo verſantur. His cauſis, alijſque, quæ animum Pontif. impulerunt, adductus, precibus etiam annuere volens, tamque pio deſiderio ſatisfacere ipſius Philippi Regis, qui pro ſua pietate, & Catholicæ fidei ſtudio hac de re cum Sua Sanctitate, & ſæpè, & perquam diligenter per literas, & Nuntios egit, habita, ſicut rei magnitudo poſtulabat cum Reuerendiſſimis DD. meis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, tàm grauiter periclitanti in illis partibus fidei orthodoxæ, & animarum ſaluti aptiſſimum eſſe remedium duxit, ſi veterum Eccleſiarum in illa Regione poſitarum Diœceſes commodioris regiminis cauſa diuideret, nouiſque erectis Cathedralibus Eccleſijs huiuſmodi præficerentur Epiſcopi, qui tùm exemplo, tùm verbo commiſſas ſibi oues paſcant, & proborum, eorumque doctorum Virorum copia muniti, idoneorumque opera Miniſtrorum illas aduersùs inuadentium luporum rabiem tueantur, atque defendant, & cuſtodiant, & Metropolitanæ aliquot Eccleſiæ opportunis eius Regionis locis erigantur, ad quos commodè adiri poſſit, quibus qui præfuturi ſunt, Suffraganeos ſuos in officio contineant. Ex certa igitur ſua ſcientia de Reuerendiſſimorum Dominorum meorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ad Dei Omnipotentis honorem, & Sanctæ ipſius Eccleſiæ vtilitatem, Cameracenſem, Traiectenſem, Attrebatenſem, & Tornacenſem Eccleſias, Ciuitates, atque Diœceſes, à Rhemenſi, Colonienſique Prouincijs, quibus erant Metropolitico Iure ſubiectæ, ac Mechlinienſe, Antuerpienſe, Harlemenſe, Dauentrienſe, Lennardienſe, Grunningenſe, Migdelburgenſe, Buſcoducenſe, Rure-

In Belgio plures Epiſcopatus inſtituti.

mun-

mundenſe, Namurcenſe, Audomarenſe, Yprenſe, Gaudauenſe, & Brugenſe, celeberrima Cameracenſis, Traiectenſis, Leodienſis, Morinenſis, & Tornacenſis Diœceſum Oppida à ſua quoque eorum Diœceſi, & Prouincia. Præterea ab Eccleſia Cameracenſi, quam nuper ab omni poteſtate, & iuriſdictione Rhemenſis Archiepiſcopi, cuius ſuffraganea erat, liberauit, eam ipſius Diœceſis Cameracenſis partem, quæ erat in Namurcenſi, & Hermenſi Comitatibus, ac Brabantiæ, & Gueldriæ Ducatibus, ditionibus ipſius Philippi Regis, itemque ab Eccleſia, & Diœceſi Tornacenſi eam partem ipſius Tornacenſis Diœceſis, quæ à Boesbeliæ Pago, & Andenardo Oppido ad Oceanum vergit, ipſis Pago, & Oppido incluſis: itemque ab Eccleſia, & Diœceſi Traiectenſi eam partem, quæ ipſius Diœceſis Traiectenſis, quæ in Flandriæ Comitatu erat, & Inſulas Zelandiæ, & totam Hollandiam aquaticam, & partem illam Hollandiæ, quæ firmioe appellatur, vſque ad Oppidum Leydenſe excluſiuè, & Amſtelodamenſe incluſiuè, & Inſulas Vhelant, & Texel, ac Wiringens, & totam Regionem Tranſiſelananam, ac Gruningiam, Friſiam cum magna parte Ducatus Gueldriæ, quæ inferior appellatur, vſque ad Narderuuicum, Shemblergenſi Oppido incluſiuè & vſque ad Arnhem, & Vagemigenſe Oppida ipſis tamen excluſis, necnon partes, quas habet vltra Walayam flumen ad ipſum Gueldriæ Ducatum pertinentes, & magnam aquam Dordratenſem versùs Brabantiam. A dilectis autem filijs Capitulo ipſius Eccleſiæ Traiectenſis, ſeù illius menſa Capitulari omnem iuriſdictionem, omniaque iura Epiſcopalia ipſius Capituli, quæ habebat in Regione Weſtfriſiæ, ab Oſnaburgenſi verò ac Monaſterienſi Prouincia eas partes Oſnaburgenſis, ac Monaſterienſis, ac Colonienſis, & Paderbornenſis Diœceſum, quæ intra fines Regis Philippi erant, cum omnibus, & ſingulis earum terminis, & Territorijs, ac Cleris, & populis. & perſonis, Monaſterijs, ac Eccleſijs, & pijs locis, ac beneficijs Eccleſiaſticis cum cura, & ſine cura, Sæcularibus, & Ordinum quorumcumque Regularibus; ab ipſa autem Eccleſia Morinenſi ab hinc circiter ſeptennium, mortui Paſtoris ſolatio deſtituta, cùm partem ipſius Diœceſis Morinenſis, velut infrà Morinenſem, quæ in Actefiæ erat & Flandriæ Comitatibus ditionis ipſius Philippi Regis, cum ipſius Terminis, Territorio, Caſtellis, Pagis, & Locis, ac beneficijs Eccleſiaſticis, cum cura, & ſine cura, Sæcularibus, & Ordinum quorumcumque Regularibus fructus, redditus, prouentus, decimas, iura, emolumenta, quæ Epiſcopus Morinenſis; iura quoque, quæ Archiepiſcopus Rhemenſis in parte Diœceſis Morinenſis, ac Termino, Territorio, Caſtellis, Pagis, & Locis prædictis, ſeù ratione viſitationis, aut quouis alio iure, & cauſa percipere conſueuerant, à menſa Archiepiſcopali Rhemenſi, & Epiſcopali Morinenſi in perpetuum exemit, & ſegregauit ab omni iuriſdictione Rhemenſis, & Colonienſis Archiepiſcoporum, & Cameracenſis, Traiectenſis, Leodienſis, Morinenſis, Tornacenſis, Oſnaburgenſis, Monaſterienſis, Paderbornenſis Eccleſiarum, atque à ſolutione decimarum, & quorumuis aliorum iurium eiſdem, ratione iuriſdictionis debitorum; Ita vt poſthac Epiſcopus Morinenſis iuriſdictionem aliquam in partem à Diœceſi ſeparatam, & illius Territorium, Caſtella, Pagos, & loca; ac Clerum exercere, & beneficia ſuper hac ſeparatione, & diuiſione comprehenſa quæcumque, quotcumque, & qualiacumque eſſent, quæ ad eius collationem antea pertinebant, conferre, ſeù fructus, redditus ab eo in parte, & Diœceſi ſeparata, Terris, Territorio, ſubuentionis cauſa, aut vlla qualibet ratione percipi ſolita, & Epiſcopus Morinenſis atque Archiepiſcopus Rhemenſis prædicti in parte Diœceſis ipſius adempta, ac Terris, Territorio, &c. etiam ratione viſitationis pertinebant omninò, liberauit.

34 Cameracenſem verò, & Collegiatam Sancti Rumoldi Oppidi Mechlinienſis, & Traiectenſem Eccleſias in Metropolitanas, & Cameracenſem, & Traiectenſem Sedes in Archiepiſcopales, eaſque, & ipſam Eccleſiam Sancti Rumoldi in Metropolitanorum Præſidum Sedes, ac Prouinciarum capita de eadem ſcientia, conſilio, & poteſtatis Apoſtolicæ plenitudine erexit; & inſtituit. Ex quibus Archiepiſcopis nuncupandis, Cameracenſis quidem pro ſua Diœceſi habeat viginti octo Oppida cum Caſtellis, Pagis, & Monaſterijs interiacentibus, inter ſpatium ſeptuaginta duorum millium paſſuum Italicorum in longitudinem, ſeptuaginta verò in latitudinem, per Nuntium ſuum propediem à Sanctitate Sua illuc mittendum limitanda; Traiectenſis autem pro ſua Diœceſi habeat Territorium Traiectenſe, & maioris partis Hollandiæ, magnæque partis Gueldriæ, cum Dominijs de Buren, de Culemburch, de Vianen, Ermeyden, Iſelſtein triginta Oppidorum, præter Pagos in longitudinem nonaginta, in latitudinem quadraginta millium paſſuum ſimilium terminanda, vt dictum eſt. Iiſdem autem duobus, & tertio Mechlinienſi nuncupandis Archiepiſcopis Pallium, & Crucem, ſicut mos, deferendi, reliquiſque omnibus inſignibus, honoribus, &c. Mechlinienſe autem Antuerpienſe, Harlemenſe, Dauentrienſe, Namurcenſe, Audomarenſe, Iprenſe, Gandauenſe, Migdelburgenſe, & Brugenſe Oppida in Ciuitates erexit: & in eis ſic erectis Eccleſias Sancti Albani Namurcenſem, Sancti Audomari eiuſdem Ciuitatis Sancti Audomari, Beatæ Mariæ Virginis Antuerpienſem, Sancti Ioannis Gandauenſem, Sancti Donatiani Brugenſem, Sancti Lebuini Dauentrienſem, Sancti Ioannis Euangeliſtæ Buſcoducenſem, Sancti Spiritus Ruremundenſem Collegiatas, ac Sancti Bauonis Harlemenſem, Sancti Viti Leuuardienſem, Sancti Martini Gruningenſem, Parochiales, ac Monaſterij Beatæ Mariæ Præmonſtratenſis Ordinis Migdelburgenſem, Monaſterij Sancti Martini Ordinis Sancti Auguſtini Canonicorum Regularium Iprenſem ſub eiſdem inuocationibus in Cathedrales de eadem ſcientia, & poteſtate erexit. (Et paulò poſt). Eccleſijs verò ſupra commemoratis, ſic erectis de eadem ſcientia, &c. in perpetuum conceſſit, & aſſignauit pro ſuis Diœceſibus; Namurcenſi Comitatum Namurcenſem, & Gallicæ Brabantiæ longitudinis quadraginta, latitudinis triginta milliarium Italicorum paſſuum ſimilium; Mechlinienſi diſtrictum ſeptemdecim Oppidorum, cum Pagis interiacentibus longitudinis ſexaginta nouem, latitudinis triginta millium paſſuum ſimilium Antuerpienſi Territorium ſeptem Oppidorum, cum Pagis interiacentibus longitudinis quinquaginta ſex millium, latitudinis triginta millium paſſuum ſimilium. Gandauenſi Territorium quatuor

tuor

Digitized by Google

tuor Oppidorum, cum Pagis interiacentibus longitudinis quadraginta ſex millium, latitudinis viginti quatuor millium paſſuum ſimilium. Brugenſi Territorium nouem Oppidorum cum Pagis interiacentibus, longitudinis 54. mill. latitudinis 55. mill. paſſuum. Ipreuſi Territorium decem Oppidorum, cum interiacentibus Pagis longitudinis 42. mil. latitudinis 30. mil. paſſuum ſimilium. Buſcoducenſi Territorium decem Oppidorum cum interiacentibus Pagis longitudinis 50. mil. latitudinis 30. mil. paſſuum ſimilium.. Comitatu Hornenſi in eius comprehenſo. Harlemenſi Territorium duodecim Oppidorum prætec Pagos interiacentes longitudinis 90. mil. latitudinis 30. mil. paſſuum ſimilium. Dauentrienſi Territorium viginti quinque Oppidorum præter Pagos interiacentes longitudinis 62. mil. latitudinis 46. mil. paſſuum ſimilium. Leuuardienſi Territorium decem Oppidorum, præter Pagos interiacentes longitudinis 72. mil. latitudinis 42. mil. paſſuum ſimilium. Gruningenſi Territorium Patriæ Gruningenſis, & Drentiæ, & Inſularum Bollugæ, & Borehum. Migdelburgenſi Territorium decem Oppidorum præter Pagos adiacentes longitudinis 56. mil. latitudinis 33. mil. paſſuum ſimilium pro ſua cuiuſque eorum Epiſcoporum Diœceſi, ſicut dictum eſt, aſſignanda, perſonas verò Eccleſiaſticas pro Clericis, & Laicos inhabitantes pro populis eorumdem attribuit.

35 Præterea de eadem ſcientia, conſilio, & poteſtate attribuit Cameracenſi Metropolitanæ Eccleſiæ Atrebatenſem, Tornacenſem, Audomarenſem, & Namurcenſẽ; Mechlinienſi verò Antuerpienſem, Gandauenſem, Brugenſem, Iprenſem, Buſcoducenſem, & Ruremundenſem; Traiectenſi autem Harlemenſem, Dauentrienſem, Leuuardienſem, & Migdelburgenſem, Ciuitates, Diœceſeſque prædictas pro cuiuſcumque ipſarum Metropolitanis Prouincijs eſſe ſtatuit, ipſaſque ſic erectas Cathedrales Eccleſias, eoſque, qui pro tempore fuerint Cameraci, Mechliniæ, & Traiecti Archiepiſcopi, qui Suffraganei, vt membra Capiti, ſic eiſdem Archiepiſcopis Metropolitico Iure ſubiecti ſint, & Cameracenſis, Mechlinienſis, & Traiectenſis Prouincialibus, quorum ſingulorum cauſæ ad vſum cuiuſque eorum Archiepiſcoporum ſecundùm Sacros Canones deferant, de conſilio, ſcientia, & poteſtate eadem perpetuò conceſſit, & aſſignauit, & quod ad Archiepiſcopalia, Metropolitica, & Prouincialia iura pertinet, Ciuitates, Diœceſes, Cleros, & Populos ſæpiùs commemoratos eiſdem Præſulibus, qui pro tempore fuerint, ſubiecti, ſicut eaſdem Ciuitates, Diœceſes, Cleros, & populos, quoad ordinariam Epiſcopalem iuriſdictionem, & poteſtatem attinet, ſuis quoque ipſorum, qui pro tempore fuerint, Epiſcopis ſubiectos eſſe decreuit. Interiectis nonnullis: Eccleſiaſticis vectigalibus conſtitutis, & iure quod nominationis vocant, Philippo Regi attributo, ſanxit, vt in ſingulis illis Eccleſijs nouem eſſent Canonicatus, & totidem præbendæ doctorales, vt Fides Catholica ab ijs eruditis Sacerdotibus aduersùs Hæreticos aſſereretur, quibus ſtipendia partim ex decimis, partim ex opulentorum Monaſteriorum vectigalibus conſtituit. Ac ſi qua in his controuerſiæ orirentur, earum dirimendarum ius Sedi Apoſtolicæ reſeruatum eſſet. Extat de his in tabulario Vaticano ampliſſimum Pauli IV. diploma.

Ad propagandum etiam in Indiis Euangelium plures à Paulo IV. Epiſcopatus conditi fuere. Cùm igitur ſe longiore morbo ſed læthali languere animaduerteret, Palatij & Vrbis cuſtodiam Camillo Vrſino commendauit; cui extincto Ioannem Antonium Vrſinum ſublegit, vtque iuſtitia ritè adminiſtraretur, tùm quorumdam Cardinalium, tum minorum Ordinum, qui tanto muneri exercendo illi pares videbantur, Collegium inſtituit, qui pro ſe morbi incommodis afflicto totius Eccleſiaſticę ditionis cauſas diſcuterent, ac dirimerẽt. Ad tollendas omnes corruptelas maximè incubuerat adeò vt etiam Lutheranorum aduersùs Romanam Eccleſiam latrantium ora obſtrueret. Cùm iam fractus morbi laboribus mortem ſibi inſtare perſentiret, Cardinales ad ſe accerſiuit, rogauitque, vt veniam darent, ſi in cogendo Senatu tardior ac remiſſior fuiſſet, id affectæ valetudini ac ſenio adulto tribuerent, Sanctiſſimum Inquiſitionis Officium, quo maximè Religio aſſeritur, opprimunturque hæreticorum impij conatus ac inſidiæ, enixè commendauit; hortatus etiam eſt, vt in creando optimo Pontifice mutua animorum conſenſione conſpirarent, deficienteque iam voce purpuratos Patres a ſe dimiſit, de cuius

Panuin. in vit. Paul. IV.

A moribundo à ta Cardinalibus monita.

,, obitu hæc referunt Acta Conſiſtorialia. Romę
,, die Veneris XVIII. Auguſti MDLIX. fœlicis
,, recordationis Paulus PP. IV. quadam ægri-
,, tudine detentus, ſicut Domino placuit, re-
,, bus fuit humanis exemptus hora XXI. vel cir-
,, ca.] His conſentit Panuinus his verbis. [De-
,, ceſſit Paulus XV. Kalendas Septembris hora
,, XXI. anno MDLIX. Pontificatus anno IV.
,, ſupra menſem ſecundum, & diem XXVII.
,, Cadauer Canonicis Sancti Petri feretrum
,, ſuſtollentibus in Baſilicam Vaticanam tenui
,, pompa delatum eſt, & lateritio tumulo ſepul-
,, tum, vacauit tunc Sedes menſes quatuor, &
,, dies ſeptem.

Acta Conſiſt. M. Vatic.

Panuin. ibid.

36 Dum extremis adhuc viribus colluctaretur Paulus cum morte, erupit popularis furor, qui plurimorum animis conceptus diù preſſus metu fuerat, quod cenſuram fidei acerbiſſimam exercuiſſet ob funeſtiſſimam eorum temporum ſortem & nõnullos inſontes iniquis ſuſpicionibus oppreſſiſſet, dum nimium patulas aures delatoribus præberet, de qua ſeditione hæc Firmanus

Coorta Romæ ſeditio.

,, narrat. [XVIII. Auguſti agente in extremis
,, Paulo IV. coorta ſeditio, fracti carceres, In-
,, quiſitionis domus expoliata facto impetu,
,, partimque combuſta, concurſumque ad con-
,, uentum Sanctæ Mariæ ſuper Mineruam, atque
,, ad delendum flammis Cœnobium paratæ fa-
,, ces, ſed auctoritate Iuliani Cæſarini populi
,, Signiferi compreſſi ſeditioſi.] Irrupere etiam

MS. Ta. tom. II.

ſeditioſi in Capitolium, ac ſtatuam Pauli è Pario marmore eximio artis lenocinio ſculptam violarunt, præciſo impiè capite, quod omni contumeliarum genere dehoneſtarunt, perque Vrbem raptarunt, demumque in Tyberim proiecerunt, publico etiam edicto omnia Caraffarum inſignia deleta, lacerata atque exciſa. Non hæc dedecori verſa ſunt à pijs, ſed gloriæ, cùm flagrantiſſimo religionis aſſerendæ ſtudio ſeueritatem exercuiſſet.

Cùm deflagraſſet ille popularis furor, qui à prudentibus ciuibus, & à Cardinalibus caſtigandus videbatur, admiſſi criminis ardente conſcientia Romanus populus ſibi timere cœpit, ac vehementer angi, vtque ſuæ conſuleret ſaluti, die vigeſima tertia Auguſti coacto Capitolino Senatu

Vr-

Digitized by Google

Vrbis Barones, qui autea diffugerant, reuocanit, vt de fœdere inter ſe ſanciendo agerent. Inter eos Marcus Antonius Columna reſpondit, fœderi circa iam patrata indigna facinora ſe nolle conſenſum prȩſtare, cum ipſo inſcio acta fuiſſent, ſe tamen populo in ijs, quæ in poſterum accidere poſſent, defendendo non defuturum.

37 Pacata Vrbe comitia pro creando nouo Pontifice habituri Cardinales iudicarunt Cardinalem Moronum ex Arcis Adrianæ cuſtodia, in qua ob affictam hæreſeos ſuſpicionem innocens detinebatur Pauli imperio, vt pro futuri Pontificis electione ſuffragium conferret, cùm decretoria ſententia damnatus nunquam fuiſſet: itaque incluſi conclaui Cardinales, pro Chriſtiana re conſtituenda, firmandaque, nonnullas inter ſe pactiones ſanxere, quarum hæc fuere præcipua capita, ad quæ Cardinales vacuo Sacroſancto Solio, Sacramento nuncupato ſe obſtrinxere.

Ms. Card. Spad. to. 137. p. 33.

Conuenta in conclaui edita.

Polliciti in primis ſinguli, ſi Pontificatum adipiſcerentur, coniunctionem, pacemque inter Principes Chriſtianos ſe promoturos, Concilij Oecumenici opera, atque alijs rationibus licitis hæreſes, & alias corruptelas ex Imperio Chriſtiano exciſuros. Daturos operam, vt in Eccleſia vniuerſali, & in Curia Romana diſciplina morum inſtauretur: Curiam extra Romam non tranſlatum iri, nec de loco in locum, nec è Prouincia in Prouinciam: non creatum iri Cardinales, niſi ætatem Ordinibus exercendis idoneam ex Sacris Canonibus fuerint adepti, ac vitæ probitate, morumque puritate, ac fama, & eruditione fulgeant: ne duo Fratres ſimul Cardinalatum gerant, promouendique octiduo ante denuntientur in Cardinalium Senatu, nec vllos Cardinales in arcano mentis creandos ſibi reſeruent.

Teſtari poſſint Cardinales de Sacerdotiorum vectigalibus. Qui ſex millia aureorum annua non habent, ducentos aureos in ſingulos Menſes ex Ærario Pontificio percipiant, donec Sacerdotia idonea ſint nacti. Decimarum, & cuiuſuis tributi, ac cenſus immunitate gaudeant Cardinales.

Ne iudicio poſtulentur, niſi in crimine hæreſis, vel ſchiſmatis, vel lęſę Maieſtatis, ac tunc in ſecreto Conſiſtorio per Cardinales deputatos cognoſcatur cauſa.

Ne Vrbes, Oppida, bona, ac iura Eccleſiæ Romanæ, vel permutationis, aut præmij, vel compenſationis, vel præfecturæ titulo, vel vtilitatis, aut neceſſitatis ſpecie alienentur, aut fiduciario iure tradantur, licèt aliàs tradita forent, nec in longum tempus locentur, vltra vitam Pontificis, & ſine conſenſu omnium Cardinalium, exceptis fiduciarijs bonis conſuetis, quæ nullam habent iuris dicendi annexam poteſtatem; ac penitùs res ſit irrita, ſi pertentetur, & ſi quis Cardinalium aſſenſerit, infamiæ nota iuuſtus habeatur, creatuſque Pontifex labente à ſuſcepta tiara octiduo, diploma de his confectum promulget.

Vt crimina vacuo ſolio, vel Romæ, vel alibi admiſſa acerbiùs caſtigentur, nec ad veniam Pontifex ſe flecti patiatur, eaque de re Conſtitutio edatur.

Ne Pontifex Chriſtianorum Principum bellis ſe implicet, vel armorum fędera cum aliquo aduersùs alium coeat, ſed ſe communem omnibus Parentem exhibeat, ni vrgens cauſa à maiori Cardinalium parte comprobata id exigeret.

Det operam, vt Baſilica Sancti Petri ad coronidem perducatur.

PIVS IV.

38 His ab omnibus Sacramento confirmatis, poſtquam Sedes vacaſſet ſupra quatuor menſes, Cardinales collatis ſuffragijs, ac ſummo conſenſu Pontificē crearunt Io: Angelum Medices Cardinalem maximis virtutibus conſpicuum, de quo Acta Conſiſtorialia numeratis à Natiuitate annis hæc referunt.

Creatio Pij IV.

,, Romæ apud S. Petrum, &c. Conclaui hoc de
,, more confecto die Lunæ XXV. Menſis Decem-
,, bris MDLIX. à Natiuitate Domini hora ſepti-
,, ma noctis, vel circa fuit à Reuerendiſſimis
,, DD. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus
,, electus, & aſſumptus in Summum Pontificem
,, Reuerendiſſimus Dominus Ioannes Angelus
,, tit. Sanctæ Priſcæ Presbyter Cardinalis de Me-
,, diccis nuncupatus, qui nuncupari voluit Pius
,, IV. & die Martis ſequentis, cum decanta-
,, tionibus ſolitis fuit deductus ad Baſilicam
,, Sancti Petri, & deindè ſolitis cæremonijs, &
,, ſolemnitatibus ibidem peractis, reductus ad
,, cameras Pontificales, parte Reuerendiſſimo-
,, rum Cardinalium illum comitante, alijs ve-
,, rò habita licentia à Sanctitate ſua in por-
,, ticu dictæ Baſilicæ, ad domos ſuas reuer-
,, tentibus.

Acta Conſ. Ms. Card. Spada ſig. n. 134. p. 273.

Cardinales Medices Pontifex eligitur, ſub nomine Pij IV.

,, Die verò Epiphaniæ Domini Noſtri Ieſu
,, Chriſti debitis præcedentibus cæremonijs, ſo-
,, lemnitatibus, & paramentis ad quoddam
,, theatrum ſuper ſcalas Baſilicæ Sancti Petri pa-
,, ratum adductus, ibidem fuit triplici diadema-
,, te coronatus.

Poſt electionem continuò Cardinalis Caraffa genibus flexis nouum Pontificem orauit, vt iniurias contra ſuam domum, & Inquiſitionis Tribunal patratas condonare vellet. Pontifex initio renuit, ſed cum Sancti Angeli Cardinalis, & alij ſuppliciter eadem peterent, dixit, ad preces Cardinalis Caraffæ, ſe ad parcendum reis eſſe paratum, dummodò detrimenta, quoad poſſent, carceribus, & perſonis illata compenſarent. Proximo verò ineunte anno pactiones in Conclaui initas ſubiecto firmauit diplomate.

Palla. to. 2. lib. 14. c. 10. n. 5.

Ad futuram rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem Domini Noſtri Ieſu Chriſti in terris Vicarium ea, quæ & antequam ad Summi Apoſtolatus apicem aſſumptus eſſet, inter ipſum, & alios Sanctæ Romanę Eccleſiæ Cardinales pro bono pacis, & fælici regimine ipſius Romanæ Eccleſiæ, & Status Eccleſiaſtici maturo conſilio ordinata, & promiſſa exiſtunt, ſemper rata habere, & illis, quo firmiùs ſubſiſtant, Apoſtolici muniminis robur adijcere. Cùm itaque nos tunc in minoribus conſtituti, & Sanctæ Priſcæ Tituli Presbyter Cardinalis de Medices nuncupatus, Sede Apoſtolica vacante, in Conclaui, in quo Diuina fauente clementia ad ſublimis Apoſtolatus apicem aſſumpti fuimus, vnà cum Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus in Conclaui pro electione futuri Romani Pontificis celebranda intereſſentibus, certa capitula inter nos, & ipſos fratres maturo conſilio facta ſubſcripſerimus, & poſtmodum ad huiuſmodi Apoſtolatus apicem meritis licèt imparibus, per eoſdem Fratres electi, capitula ipſa, prout illa in minoribus conſtituti promiſeramus ſubſcribendo purè, & ſimpliciter, ac bona fide ad literam obſeruare, & adimplere ſolemni voto promiſerimus, & inta-

Pauli IV. lib. diuerſ. breu. ſign. 2903. p. 93.

Promiſſa in conclaui ab eo confirmata.

ueri-

uerimus, & ita illa omnia ad vnguem obſeruare intendamus, Idcircò in primis promittimus, & iuramus, quod omnibus viribus noſtris conabimur, & curabimus inter Principes Chriſtianos conſeruare vnitatem, & pacem, & procurabimus omni ſtudio, & diligentia, vt tàm per generale Conciliũ, quàm alijs vijs omnibus licitis, imò etiam hoc noſtro tempore neceſſarijs extirpentur hæreſes, & alij abuſus, qui iamdiu in Eccleſiam, & Rempublicam Chriſtianam irrepſerunt, ac curabimus, & cum effectu faciemus, quòd Vniuerſalis Eccleſia, & Romana Curia reformentur, incipiendo ob clamorem vniuerſalem à Tribunalibus Vrbis, ipſamque Curiam non transferemus extrà Almam Vrbem noſtram, nec de loco ad locum, nec de Prouincia ad Prouinciam. Non etiam aſſumemus Cardinales, niſi conſtitutos in ætate ſacrorum ordinum iuxta diſpoſitionem Sacrorum Canonum, ac Viros bonæ vitæ, conuerſationis, & famæ, ac literarum ſcientia, & bonis moribus præditos, ſeruabimuſque omninò decretum piæ memoriæ Iulij Papę III. & Prædeceſſoris noſtri in Sacro Conſiſtorio editum de duobus Fratribus germanis ad Cardinalatus honorem non aſſumendis, ita vt eodem tempore nullo modo in eodem Collegio eſſe poſſint; & inſuper iuxta antiquam, & laudabilem conſuetudinem, promotionem faciendam ſaltem per octo dies ante eiſdem Cardinalibus in Conſiſtorio, tunc præſentibus denuntiare, & Cardinales creandos in ipſa creatione publicare, nec quemcumque eorum in pectore reſeruare, aut aliquo alio exquiſito modo ſecretum, etiam ad breue tempus, tenere debeamus. Nonnullis interiectis, quæ ad Cardinalitiæ dignitatis commodum, amplificationemque ſpopondit, hæc adduntur. [Et ad coërcendam ſceleſtorum hominum audaciam, quæ occaſione Sedis Apoſtolicæ vacantis ad perpetranda homicidia, & alia facinora in Alma Vrbe, ac alijs Ciuitatibus, & Terris eidem Romanæ Eccleſiæ immediatè ſubiectis ſub ſpe facilioris veniæ a uti non verentur, curabimus, & cum effectu faciemus, quòd exceſſus huiuſmodi Sede vacante commiſſi, & forſan, quòd abſit, committendi, longè acriùs, & ſeueriùs etiam ad inſtar criminis aſſaſſinij, & læſæ Maieſtatis puniantur, noſque in illis remittendis inexorabiles, & omninò implacabiles reddemus, vt aliquando tantis abuſibus finis imponatur. Et mox] quodque nullo pacto bellũ geremus aduersùs Principes Chriſtianos, aut cum aliquo ipſorum contra alium fœdus inibimus, aut ligam faciemus, ſed nos communem Patrem, & æqualem omnibus exhibebimus, neutralitatemque veram omninò ſeruabimus, niſi ex iuſta, & vrgenti cauſa, quæ à maiori parte eorumdem Cardinalium in Conſiſtorio ſecreto, & per modum ſecretum probata fuerit.

Necnon contra perſonas eorumdem Cardinalium quacumque de cauſa, niſi in caſibus hæreſis, ſchiſmatis, aut læſę Maieſtatis in primo capite, & tunc nonniſi pręcedente legitima cauſę cognitione, ac proceſſu coram eiſdem Cardinalibus ad idem de duarum partium aliorum Cardinalium pręſentium conſenſu per modum ſecretum pręſtito deputandis non procedemus, nec procedi faciemus, quoſcumque proceſſus contra formam ſimilis capituli in præcedenti conclaui editi, & Bullæ illius confirmatione factos, nullos, & irritos declarando.

Præterea Ciuitates, Terras, & Loca, aut bona, vel iura eiuſdem Romanę Eccleſię, etiam ex cauſa permutationis, & cum recompenſa, aut pro euidenti vtilitate, vel neceſſitate, & ſi alienari, vel infeudari conſueuerint, non alienabimus, vel infeudabimus, aut ad longum tempus locabimus, vel pignori trademus, ſeu in gubernium, aut alio titulo vltra vitam noſtram concedemus, etiam omnibus Cardinalibus præfatis conſentientibus, niſi poſſeſſiones, & fundos iuriſdictionem non habentes, qui à longiſſimo, hoc eſt triginta, vel quadraginta annorum tempore citrà alienari, vel infeudari conſueuerint, & illa, quæ de cætero ob lineam finitã, aut aliàs legitimè deuoluentur; & ſi aliter factum fuerit, id ſit nullius roboris, vel momenti, & quandocumque retractari poſſit, & debeat. Et ſi quis eorumdem Cardinalium, quod abſit, ad id conſenſerit, non ſolùm periurus, ſed infamis infamia iuris, & facti perpetuò exiſtat, teneantutque dicti Cardinales promouendi ante receptionem pilei iurare, præmiſſis conſenſum non adhibere, & poſt coronationem noſtrã infrà decem dies Bullam, ſeù Conſtitutionem edere, & publicari facere, ac quod nullo modo impediemus optiones titulorum, & ſex Epiſcopatuum ad ipſos Cardinales ſpectantium, ſed antiquam, & laudabilem conſuetudinem optandi iuxtà prioritatem eorumdem Cardinalium pręſentium ſeruabimus, & ſeruari faciemus. *Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ MDLIX. pridiè Idus Ianuarij Pontificatus noſtri Anno I.*

39 Quo ad Primitias Pij IV. attinet, fuit Patria Mediolanenſis, nam Medicea familia, quæ opibus, & dignitate florentiſſima Principatum Florentiæ gerit, ciuilibus turbis profuga Mediolanum ex parte conceſſerat, atque in ea Vrbe in nobiliſſimum hoc germen effloruerat, quod datum Orbi ad gerendas res maximas pro- *Bernard. Corius.*
,, digio oſtenſum eſt: Vagienti (inquit Panui-
,, nus) adhuc in cunis prodigioſa res acci-
,, dit, ſummi alicuius Principatus haud dubiè
,, prænuntia. Flamma repentè cubiculum, in *Panuin. in eius uit.*
,, quo cubabat, de nocte illuſtrans, errabunda
,, diù per omnes cubiculi partes circumuaga-
,, ta, ipſam ad poſtremum extinctam iam du- Patria, & familia Pij IV. & eius virtutes.
,, dum lucernam, mirante, metuenteque nu-
,, trice ſpontè accendit,] quod non modò ob Pontificatum illi diuinitùs deſtinatum, ſed etiam ob Concilium Tridentinum ab eo abſolutum, diſcuſſaſque hæreſeon tenebras, promotumque Sanctum Carolum Borromæum Nepotem, qui magnum Eccleſiæ lumen futurus erat, contigiſſe putandum eſt. De ſuſcepto verò ab
,, eo Pontificatu hæc narrat Panuinus [Paulo
,, IV. vita functo poſt diuturnam, quatuor
,, videlicet Menſium, diſcordibus Comitijs Pon-
,, tificatus vacationem, tandem ex Presbyte-
,, ro Cardinale tit. Sanctæ Priſcæ ipſe omnium
,, potiſſimè electus eſt Romanus Pontifex, qui
,, ſua humanitate, & clementia ſuperiorum
,, annorum acerbitatem leniret, afflictamque
,, non modò Vrbem Romam, ſed penè vni-
,, uerſam Italiam recrearet, quam ſpem con-
,, firmare omninò, & augere viſus eſt Pij
,, nomine ſibi indito. Pontifex autem Ma-
,, ximus creatus eſt die, quæ natalitium Ser-
,, uatoris Noſtri Ieſu Chriſti inſequuta eſt an-
,, no MDLIX.

40 Delatum illi Pontificatum ob eximia ornamenta virtutum cenſet Panuinus, qui fusè illius primitias proſequitur, ac geſta munera ab

eo

eo recenſet, atque inter ea geſtâm quæſturam
(quam Commiſſariatum vocant) bis in Pontifi-
cio exercitu in Hungaria contra Turcas, ſemel
in Germania contra Lutheranos in ſubſidium Ca-
roli Quinti Cæſaris, vtque in Cardinalatu docto-
rum Virorum conſuetudine delectaretur, vt eius
menſa quoddam gymnaſium eſſe videretur: tùm
de eius pia in pauperes liberalitate, ac morum
,, ſuauitate hęc addit. [Miti, ac prono ad miſe-
,, ricordiam ingenio, tùm ex conſuetudine, ac
,, ſermone, tùm ex rebus, quas geſſit, ſemper
,, habitus eſt, nam pręter occultas largitiones,
,, publicè etiam quotidiè omnibus inopia labo-
,, rantibus, & oſtiatim victum quęrentibus tan-
,, tum ad ſubleuandas eorum miſerias diſtribue-
,, bat, quantum pro diurno victu ſatis eſſe poſ-
,, ſet, ex quo Pater Pauperum vulgò vocari cœ-
,, pit; ſed tùm pręcipuè, cùm Vrbe Tyberis
,, inundatione ſub Paulo IV. fame vexata quid-
,, quid in horreis ad familię ſuę in annuum vſum
,, condiderat, liberaliter ad egenę plebis ſuſten-
,, tationem primis menſibus deprompſit. Cùm
,, fraternam hęreditatem adijſſet, veritus ne fra-
,, tris cauſa, qui varijs pręfuerat bellis, aliqui
,, iacturam bonorum ſuorum feciſſent, reditum
,, annuum aureorum mille, & ex fraterno cenſu
,, magnę Mediolanenſium domui pauperum
,, Hoſpitali aſſignauit, vt indè priùs ſarcirentur
,, damna his, quorum re vera direpta eſſe bona
,, conſtaret, deindè pauperes infirmi alerentur,
,, qui etiam propria, & opulentiora Sacerdotia
,, trium plus minus aureorum millium reditus
,, eidem Hoſpitali aſſignauit. In amicos libera-
,, lis, omnibus comis, & perhumanus, iuſtitiæ
,, cultor, & nefariorum hominum hoſtis acerri-
,, mus,. in ea Ciuitate, quæ mores hominum
,, diligenter examinare ſolet, omnium conſenſu
,, exiſtimatus eſt, quarum haud dubiè virtutum
,, opinione gradum ſibi ad maximum Sacer-
,, dotium fecit.

41 Primis ab accepta Pontificia dignitate
diebus Pius Reges de re tota certiores fecit, vtque
ob funeſtam conditionem temporum, quibus tot
hæreſes inhorruerant, tot Principes; ac populi ab
obſequio Sedis Apoſtolicę defecerant, impar viri-
bus munus ſubire formidarit, diuini tamen ſub-
ſidij ſpe, ac fide confirmatus ad quoſuis ferendos
labores pro Diuina gloria propaganda, promo-
uendaque animarũ ſalute ſe comparauit. Extant
eius literę ad Philippum Hiſpaniarum Regem
conſcriptæ, quibus ſe maximam in flagrantiſſimo
illius pro aſſerenda Religione ſtudio ſpem collo-
caſſe profitetur.

Nec non aliæ ad Priulum Ducem Venetorum,
quibus ſignificat ſe optimas ſpes de re Catholica
concepiſſe, cùm inter Reges Catholicos maxima
concordia efflorescat, compoſitiſque bellis illos
aduersùs Hæreticos coniungi poſſe, tùm ſingula-
rem fiduciam in Senatus Veneti pietate, & virtute
à ſe poſitam ſignificauit.

42 Eodem die coactus eſt ſolemnis Cardina-
lium Senatus, in quo actum eſt de electione Ferdi-
nandi Regis pro moderando Romanorum Impe-
rio confirmanda, cùmque ſublato è viuis Carolo
V. ſublatæ quoque eſſent difficultates, quas Pau-
lus IV. obiecerat, non potuiſſe illum iure abdica-
re ſe Imperio, reſciſſo Sacramento Pontifici nun-
cupato cum Imperiali Corona fuerat redimitus,
Pius IV. conſultis prius Cardinalibus re magna
conſilij maturitate diſcuſſa Ferdinandum legibus
creatum Imperatorem pronuntiauit, cùm pro Ger-

Electio Ferdinandi I. confirmata à Pio IV.

maniæ componendis rebus; pro fide Catholica
aduersùs hæreticorum impetus propugnanda,
pro Turcarum propulſanda tyrannide nullus
aptior Princeps euehi ad Imperium potuiſſet:
moxque concitatiſſimo equorum per interualla
diſpoſitorum curſu, rei fama ad Ferdinandum
delata eſt.

IESV CHRISTI

Anno 1560.

PII IV. FERDINANDI I. IMPERAT.
Anno 1. 3.

1 ANNO Virginei partus milleſimo quingẽ-
teſimo ſupra ſexageſimum Indictione
tertia, Pius IV. Epiphaniæ die feſto Pontificia
thiara ſolemni ritu redimitus eſt, de quo hæc O-
,, nuphrius Panuinus. [Meruit vnus, quod non
,, temerè alij vni eueniſſe conſtat, vt tribus cele-
,, brioribus anni totius Paſchatis feſtiuitatibus,
,, naſceretur, & Pontifex crearetur, ac ſupremæ
,, demùm caperet inſignia dignitatis.]

Onuphrius Panuinus in eius vita.

Pius IV. thiara Pontificia redimitur.

In primo Cardinalium Senatu ab eo indicto
concepta pia conſilia de fidei puritate incorrupta
ſeruanda, de morum ſanctitate reſtituenda, de
pace alenda, de iuſtitia integrè adminiſtranda,
leuandaque annona explicauit, vt referunt Acta
Conſiſtorialia.

2 Ferdinandus allato ſibi nuntio, Pium IV.
nouum Pontificem exeunte ſuperiore anno ipſius
electionem in Imperatorem poſt Caroli V. renun-
ciationem approbaſſe, ſtatim epiſtolas plenas
actionis gratiarum Pontifici ſcripſit, quæ in Cõſi-
ſtorio lectæ fuerunt, vt Acta Conſiſtorialia referũt.
,, [Romæ die Mercurij vltima menſis Ianuarij
,, MDLX. lectę fuerunt literę Sereniſſimi Domini
,, Ferdinandi Imperatoris electi, gratulatur Suę
,, Sanctitati de illius electione in Pontificem,
,, & offerebat ſe obſequentiſſimum huic Sedi.]

Ms. Card. Spad. to. 134. pag. 283.

Ferdinandum, vt Imperatorem recipit, & recognoſcit

Beatiſſimo in Chriſto Patri, & Domino Pio Quarto Diuina prouidentia Sacroſanctæ Vniuerſalis Eccleſiæ Summo Pontifici Domino Reuerendiſſimo.

Beatiſſime in Chriſto Pater, & Domine, Do-
mine Reuerendiſſime. Poſt humilem commenda-
tionem fidelis obſeruantię noſtrę & continuum in-
crementum. Si vnquam alias his certè proximis
diebus gratiſſimum nobis nuntium allatum eſt,
quando nimirùm (quod fęlix, ac fauſtum ſit toti
Chriſtianæ Reipublicæ) intelleximus, Sanctita-
tem Veſtram, Reuerendiſſimorum Dominorum
Cardinalium vnanimi conſenſu, Spiritus Sancti
gratia cooperante, ad faſtigium Summi Pontifi-
catus, & ſupremam Sanctæ Romanæ, & Vniuer-
ſalis Eccleſiæ curam, atque adminiſtrationem ele-
ctam, & ſuſceptam eſſe. Nam præterquàm quod
hæc lætitia ſit, & eſſe debeat publica, & communis
omnibus Chriſtianis, & præſertim ijs, qui afflictæ
Religionis, & omniũ Rerumpublicarũ ſtatui con-
ſultum cupiunt, eò quòd Diuina benignitate talis
Paſtor Eccleſiæ Dei obtigerit, qui præditus ſit tot
virtutibus, vt ſpes ſit, eius eximiam prudentiam,
ſapientiam, ſummamque pietatem, & præclariſ-
ſimum in rem Chriſtianam ſtudium, eidem Rei-
publicæ Chriſtianæ nonniſi maximo ornamento,
& commodo futurum; nobis tamen ſpecialis cau-
ſa eſt lætandi, propter veterem notitiam, & fami-
liaritatem, nobis à pluribus iam annis cum San-

Apud Bzouium. to. 20. ann. 1560. n. 2.

Digitized by Google

ctitate Veſtra intercedentem. Cui quidem tuendæ, & conſeruandæ Sanctitas Veſtra nullis vmquam officijs defuit. Eam verò noſtram lætitiam, cùm ita commota eſſet primo illo nuntio, vt eius incremento vix videretur reliquus eſſe locus aliquis, auxerunt tamen, ſupra quam dici queat, literæ Conſiliarij, & Oratoris noſtri, nobilis fidelis Nobis dilecti Franciſci liberi Baronis de Turri, necnon ea, quæ nobis nobilis fidelis Nobis dilectus Gregorius à Madrucio Liber Baro coram nobis retulit, ſummam illam paternam beneuolentiam concernentia, quam Sanctitas Veſtra non modò in his ſermonibus, quos cum eo ſæpiùs poſt auſpicatiſſimam ſuam electionem conferre dignata eſt, verùm etiam in publica ſacri illius Collegij Reuerendiſſimorum Dominorum Cardinalium Congregatione ergà Nos palàm declarauit, vbi ſcilicet tàm amanter, tàm paternè, tàmque ſapienter negotio, & difficultati illi, quam nobis olim Sanctitatis Veſtræ Prædeceſſor Paulus Quartus mouerat, iuſtum, & optatum finem imponere voluit; in qua quidem re pluribus explicanda, non eſt, quod has noſtras literas abſumamus, præſertim cùm id apud Sanctitatem Veſtram, quæ eius eſt ſumma æquitas, ſuperuacaneum cenſeamus, vt quæ cauſæ noſtræ rationes non omninò habeat incognitas; ſed tamen ſi Sanctitas Veſtra vberiorem adhuc, & exactam iſtius negotij notitiam teneret, clariùs adhuc cognoſceret, quàm præter omnem rationem, & æquitatem, & abſque omni culpa noſtra diuerſis cauillationibus onerati, & readucti fuerimus, quibus iam tandem impoſitum eſſe iuſtum finem meritò Sanctitatis Veſtræ, cùm optimæ, & paternæ erga nos voluntati, tùm eximiæ integritati, ac iuſtitiæ acceptum ferimus. Porrò licèt hoc triduo, vel quatriduo hinc profecturus ſit ſolemnis noſter Orator, cui munus Sanctitati Veſtræ nomine noſtro, qua par eſt ſubmiſſione, congratulandi, debitumque ſolitum reuerentiæ, ac deuotionis officium, more Dominorum Prædeceſſorum noſtrorum, Electorum Romanorum Imperatorum præſtandi impoſuimus, tamen cum is non poſſit illuc peruenire tàm breui quam nos vellemus, equidem teneri non potuimus, quin haſce literas noſtras præmitteremus, quin ſaltem poſſit quadamtenus ſatisfieri ardentiſſimo noſtro deſiderio Sanctitati Veſtræ animi candorem quamprimum conteſtandi. Quamobrem non modò Sanctitati Veſtræ ex animo, & obſequenter congratulamur, ſed etiam pro iſta mirificæ in nos paternæ, & piæ voluntatis ſuæ demonſtratione, quas poſſumus, maximas agimus, & habemus gratias, eidem Sanctitati Veſtræ ingenuè pollicentes, nos ſummo ſtudio operam daturos, vt nunquam Sanctitas Veſtra vllum vel grati animi, vel filialis obſeruantiæ Sanctitati Veſtræ, & iſti Sanctæ Sedi debitæ officium in nobis requirere poſſit. Deum Optimum Maximum ſummis precibus orantes, vt pia Sanctitatis Veſtræ conſilia, & inſtituta, ad laudem ſuæ Diuinæ Maieſtatis, ac beneficium totius Orbis conuertere, tamque diù ſaluam, & incolumem tueri, ac conſeruare, ac proſperis rerum ſucceſſibus, omnique demum fælicitatis genere fortunare dignetur. De qua quidem noſtra ſtudioſiſſima intentione, ac filiali ergà Sanctitatem Veſtram, & Sanctam Apoſtolicam Sedem obſeruantia, & deuotione, ſupradictus noſter Orator Franciſcus liber Baro de Turre, Sanctitati Veſtræ pleniùs ſignificare poterit, cui dignabitur Sanctitas Veſtra de his, & alijs rebus cum eo humaniter tractare: interim, dum alter Orator noſter ſubſequatur, benignas aures præbere, & nos quoque loco, & tempore paternè, ac beneuolè commendatos habere. *Datum in Ciuitate noſtra Vienna die XVI, menſis Ianuarij anno Domini MDLX.*

Sanctitatis Veſtræ humilis, & obſequens filius
FERDINANDVS.

3 Ornauit verba operibus Imperator Comitē Arcus ad ſolitā obedientiā præſtandam Pontifici miſit. qui cùm huic muneri iam ſatisfeciſſet, nomine ipſius Imperatoris petijt à Pontifice, vt Concilium, vnicum tantarum infirmitatum remedium, congregare vellet, & non multum ad perſuadendum laboris inſumpſit, cùm iam Pius de eo indicendo cogitaret; quapropter cùm Epiſcopum Tarracinenſem, vt ſuum ordinarium Nuntium ad Catholicum Regem miſiſſet, illi mandauit, vt inter alia negotia de reſtituendo Concilio Tridentino ageret, & vt Caraffas in gratiā cum eo adduceret, de reſtituendo *Palliano* firmandaq; concordia ſermonē inferret. Prima Aprilis die Nuntius admiſſus fuit ad præſentiam Regis, cui oſtendit, quantū Sua Sanctitas in eius auxilijs, quod Chriſtianorum potentiſſimus eſſet Princeps, fideret, ea maximè tempeſtate, qua tota Chriſti Eccleſia circumfuſa ab infenſiſſimis hoſtibus cernebatur, in illo propterea firmiſſimam ſpem collocaret; ſed quamuis Pius cognoſceret, Regis Catholici erga Deum, & ſanctam Sedem pietatem, tamen quòd lapſis pluribus menſibus non modò nulla Legatio, ſed ne literę quidem ad eum perueniſſent, quibus nouum ipſi Principatum gratularetur, iuſſit Nuntium Regi ſignificare, vt animaduerteret, ne ex hoc Nouatores exiſtimarent, Regem Catholicum Apoſtolicam Sedem contemnere. Adderet, Cardinalium Congregationem Pontificem inſtituiſſe, quæ coram eo frequenter cogebatur, ad reformationem Eccleſiaſticorum ante Concilium firmandam; ideòque Suam Maieſtatem orare, vt auxilia, & conſilia ad tàm arduam rem perficiendam præſtaret; & quia Cameræ Apoſtolicæ propter hoc multi ſumptus inſtarent, & ærarium vacuum ob præterita bella eſſet, Regiā deprecabatur Maieſtatem, vt omni fauore muniret Pontificios Quæſtores. Hoc Suam Sanctitatem eò liberiùs exigere, quò libentiùs, & amantiùs Cruciatæ Bullam non requiſitus, ſuæ Maieſtati miſerat, & Ferdinandum Patruum in Imperatorem recognouerat.

Bzouius. ibid. n. 3. Palau. to. 2. lib. 14. c. 2. nu. 3. idem c. 13. nu. 1.

Concilii Imperator petit à Pio, maximè in eo cogendo propenſo.

Idem ibid. num. 4.

Hiſpaniæ Rex multis officiorum verbis dilationem debitę reuerentię excuſauit, iam duos menſes elapſos ab electione in Oratorem Comitis de Tendilia ad Suam Sanctitatem, vt ei debitā Regio nomine deferret obedientiam, executionem verò dilatam fuiſſe, ob Oratoris infirmam valetudinem: & certiorem reddidit Nuntium, nunquam ſe maiori gaudio perfuſum fuiſſe, quàm cum audiuit, eum in Pontificem electum, quod, & epiſtola manu propria conſcripta, & poſtea ſui Oratoris opera teſtatum voluit; Sanctitatis Suæ pedes reuerenter oſculari ob beneficium Bullæ Cruciatæ contra Infideles promulgatæ. Quod ad Conciliū ſpectabat iam Rex Chriſtianiſſimus ipſum requiſierat, vt ſimul cum eo apud Suam Sanctitatem inſtaret, pro celebratione Concilij, & iam multos Viros doctos conuocauerat Philippus, vt eorum conſilium in re tàm ardua audiret; poſt paucos autem dies Nuntio reſpondit, ſe Concilij celebrationem approbare.

Digitized by Google

vbi ſupra p.283. 4 Interim nouus Pontifex Pius vigilanter reformationi, alijſque grauiſſimis negotijs Religionis, & gubernationi Pontificatus incumbebat, vt ex Actis Conſiſtorialibus, Hortatus eſt etiam Reges, atque Principes, vt ſuam opem, auctoritatemque cum eo pro aſſerenda Religione coniungerent, quo argumento Sigiſmundum Poloniæ Regem ſollicitauit, vt Præſules aduerſùs Hæreticorum vim, atque inſidias tueretur.

5 Decreuerat iam ad Sedem Apoſtolicam Sigiſmundus Rex Oratorem ſuum, qui hæreſeos in Regno ſuo graſſationes exponeret, atque ad eas comprimendas conſilium Pontificium, ac opem depoſceret: cùm itaque Regius Orator Pontifici Regium obſequium detuliſſet, atque etiam de reuocanda in priſtinum ſplendorem Eccleſiaſtica diſciplina, & cogenda Synodo verba feciſſet; reſponſum illi eſt, operã reſtituendę ſanctitati morũ adhibitũ iri pro debellanda hæreſi,& diſciplinę ad priſtinum nitorem reuocandæ, & Concilio etiam œcumenico, ſi opus fuerit, celebrando ſe incubiturum, verùm neceſsè fore, vt inſolentia Hæreticorum Regia vi comprimatur.

6 Extulit quoque meritis laudibus Regiam pietatem, ac de obſequio Regio nomine ſibi delato Sigiſmundum certiorem fecit; tùm illi ſuſcepta conſilia de congreganda Synodo œcumenica aperuit, ſignificauitque Internuntium Apoſtolicum, qui Pontificia Regia fultus auctoritate Hæreticorum ſectas coërceat, tranſmittendum; tùm monuit, vt antequam impiorum vires confirmatæ eſſent, eos coërceret, ac ſi qui in Regia familia ſue hæretica eſſent infecti ipſos Aula pelleret.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Auguſto Poloniæ Regi Illuſtri.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Dilectus
Pius IV. p. 1. breu. ſig. 2896. p. 141. filius Magiſter Ioannes Conraski Notarius noſter, & idem Orator tuus in Conſiſtorio publico, vt mos eſt, tuo nomine, ac mandato, nobis, ac Sedi Apoſtolicæ obedientiam, ac reuerentiam debitam diligenter admodum præſtitit. Feciſti chariſſime fili, quod Catholicum Regem, quod deuotum Eccleſiæ filium decuit. Quàm gratum nobis iſtud officium fuerit, in reſponſo, quòd tùm ei publicè dedimus, declaratum quidem à nobis fuit, ſed tamen re ipſa id ſumus libentiùs declaraturi. Audientes enim non ſine maximo dolore, quantoperè Regnum tuum perturbatum ſit propter creſcentes quotidiè Hæreticorum Sectas, ſtatuimus iam eò propediem mittere noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ Nuntium, quò auctoritate noſtra, & tua ſimul, malo iſti, antequam vehementiùs ingraueſcat, obuietur: vniuerſæ Eccleſiæ paci, ac tranquillitati, poſtea œcumenico Concilio, quod Deo iuuante indicere, ac celebrare in animo habemus, conſulturi. (Et infra.) Tu quoque Chariſſime, Parentum, & Maiorum tuorum, & Regij officij memor, ſalutaribuſque monitis noſtris obtemptans, quantum potes (perſuaſum autem habemus poſſe te plurimum) Hæreticæ prauitatis peſtem in Regno tuo, dùm potes, reprime: Hæreticis, Hęreticorumque fautoribus omnem aditum ad familiaritatem, & ad obſequia tua intercIude, imò eos è Regno expelle, & eijce: ſi quos familiares tuos ſemel iterumue correptos ſanare non potes, illos, quamuis grati tibi, quamuis accepti ſint, præcepti Domini Noſtri memor, qui non pedi, non oculo, non manui, ſi nos ſcandalizauerint, parci vult, ſed ea abſcindi, ac proijci, eos ipſe quoque, ſi grauius in illos ſtatuere non ſuſtines, ſaltem repelle aba te, ac remoue, vt vel ſic confuſi, & debilitati animo reſipiſcant. Deus nouit quàm paterno animo hæc à nobis dicantur, & quantoperè exiſtimationem, honorem, ac dignitatem tuam charam habeamus, Regnique tui incolumitati, ac ſtabilitati conſulere cupiamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXII. Februarij MDLX. Pontificatus Noſtri Anno I.*

7 Moniti ſunt ab eodem Pontifice Ioannes Archiepiſcopus Gneſnenſis, & alij Poloniæ Præſules, vt in fide Catholica aſſerenda ſtudia coniungerent, Sedem Apoſtolicam de his, quæ forent neceſſaria, monerent.

,, Religionis cauſa (inquiebat) tantoperè Regnũ *Pius IV. ep. 108.*
,, Poloniæ perturbatum audientes, eamque ob
,, cauſam maxima ſollicitudine affecti, vehemen-
,, ter cupimus pro noſtri muneris officio op-
,, portuna adhibere remedia, quibus ingraueſ- *Ioãni Archiep. Gneſn.*
,, cena in dies malum, quantum Diuina Miſe-
,, ricordia facultatis dederit, reprimatur: nec
,, verò vllum, quod à nobis proficiſci poſſit of-
,, ficium, abs re, & reliquis fratribus requiri
,, patiemur, &c. *III. Martij MDLX.*

8 Ex crebris de fide diſceptatis controuerſijs in Polonia in eam impietatem plerique Nobiles ſunt prolapſi, vt cuique liceret de fidei ſacræ myſterijs credere, quod luberet; aduerſùs quam impietatem, necnon de Hæreticorum horrendis diſſidijs, atque de tuenda, colendaque ſanctiſſimè Religione Catholica hæc Hoſius Epiſcopus Warmienſis ad Palatinum Poſnanienſem ſcripſit.

Martino Sboroneſchi Palatino Poſnanienſi. *Staniſl. Hoſius Ep. Vuarmię. ext. in ms. Arch. Vat. ſig. 3222. pag. 27.*

Poſtquam hanc nonnulli ſunt opinionem ſequuti, vt putarent licere ſibi credere, quidquid appareat in earum conſcientia, quorſum res redacta ſit, vidimus: nam & noſtris temporibus eadem dicere licet, quæ ſuo ſæculo dixit Hilarius, *Periculoſum admodum, atque miſerabile eſt, tot nunc fides exiſtere, quot voluntates, & tot nobis doctrinas eſſe, quot mores; & tot cauſas blaſphemiarum pullulare, quot vitia ſunt: dum aut ita fides ſcribuntur, vt volumus, aut ita, vt volumus, intelliguntur, & cùm ſecundùm vnum Deum, & vnum Dominum, & vnum Baptiſma, etiam Fides vna ſit, excidimus ab ea fide, quæ ſola eſt; & dum plures fiunt, ad id cœperunt eſſe, vt nulla ſit.* Dominatio Veſtra non procul abeſt à Pinczouia, vbi ante annos iam propè decem, iſtud cacangelium potiùs, quàm Euangelium, cepit originem, nonne ipſi eiuſdem illius ſcholæ Magiſtri, ſe mutuo vocant Hæreticos? Certè Stancarum parum abfuit, quin flammis traderent, qui tam non maior eſt hæreticus, quam ij, qui diuerſum ab eo Pinczouiæ ſentiunt. (Et infrà.) Sic fieri neceſſe eſt, quando quiſque ſibi liberum eſſe vult, non quod Eccleſia Catholica vult, & docet, ſed quòd ſibi apparet in ſua conſcientia credere. Apparet vni in ſua conſcientia, quod non debeat eſſe neque ſacerdotium, neque ſacrificium, qua ratione Deus ipſe quodammodo in ordinem cogi videtur. Apparet alij falſum eſſe, quod Chriſtus dixit, *Hoc eſt Corpus meum*; ſed ſignificari tantùm Corpus eſſe figuram, vel virtutem Corporis. Apparet tertio, quandoquidem dixit Chriſtus, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit*, propterea paruulorum baptiſmum nihil valere, & eos

dixit,

eſſe rebaptizandos. Apparet quarto, quandoquidem à Propheta ſcriptum eſt: *Audiam, quid loquatur in me Deus*; & rursùs: *Beatus Vir, quem tu erudieris Domine*; quin & ipſe Chriſtus docuerit: *Nolite plures fieri Magiſtri, quoniam vnus eſt Magiſter veſter in Cœlis*; non eſſe fidendum Scripturis, multò minùs autem ferendum eſſe externum verbi, ſeù prædicationis miniſterium, ſed de Cœlo reuelationes expectandas, vt ille nos doceat, qui ſolus eſt verus Magiſter. Sed quorſum attinet enumerare ſingula, ſi liberum erit vnicuique credere, quod apparet in illius conſcientia, tot erunt fides, quot voluntates; nec vlla eſt certior, & celerior ad interitum via, quàm vt quod vult, cuique credere, quod vult, facere cuique liberum ſit; ibi enim nullus iam videtur eſſe Magiſtratus, nulla legitima poteſtas, &c. *Datum Viennæ MDLX.*

9 In Hungaria Nobiles aliqui Viri impio tumidi faſtu in id ſcelus prorupere, vt Sacerdotes ad vtramque ſpeciem ſibi porrigendam adigerent, cùmque ex impuris Sacerdotum moribus offendiculum graue populus pateretur, ad hæc mala tollenda incumbentem Strigonienſem Archiepiſcopum hortatus eſt Pontifex, vt conſtantiam in cœptis egregijs explicaret.

In Mòrauia exorta eſt ſecta quæ (vt retulit hoc anno Warmienſis Epiſcopus ad Cardinalem Mo-
,, ronum) Chriſtum Deum eſſe negat, Baptiſ-
,, mum, Dæmonũ eſſe prçſtigias, Trinitatis verò
,, nomen inane, te proisùs vacuum eſſe docet:
,, habetque applauſus multos non modò ex vul-
,, go, verùm & ex equeſtri ordine.

10 In Germania Lutherani in varias factiones diſſecti generalem Synodum omnium Auguſtanam confeſſionem profitentium cogere meditati ſunt, ac Ienenſes pſeudotheologi ſupplicem libellum Principibus porrexere, vt ad id opem, auctoritatemque conferrent, in qua ſoli Lutherani congregati Sacramentarios, & alios aduerſantes damnare poſſint; in quo aduertenda eſt horum inſania, qui cùm Concilia œcumenica reſpuant, in conciliabulis ſuis decreta edere audeant, quibus plebeculam ipſorum deliramentis faſcinatam conſtrictam velint. Diſcuſſit verò Diuina prouidentia horum tenebrionum maleſana conſilia, vt nunquam Nouatores expetitam ab ijs eam Synodum cogere potuerint, imò mutuis diſſidijs confuſi ſe contrarijs anathematiſmis defixerint: in Ducatu enim Wittembergenſi Brentius Superintendens aduersùs Sacramentarios Edictum promulgauit, at in Palatinatu Brentius, & cum eo Lutherus ab Heidelbergenſibus damnati fuere, vt

Sur. in comment. hoc anno. Lutherani inter ſe, & alijs Hæreticis diſſident.

,, refert Surius his verbis: [Non ita pridem Su-
,, perintendentes Heidelbergenſes huiuſmodi de-
,, cretum promulgarunt, Lutheri, & Brentij
,, Catechiſmi extra Eccleſiam eijciantur, & eo-
,, rum ſcripta nullam habeant auctoritatem. Ec-
,, ce vt ille Pontificiæ auctoritatis impotentiſſi-
,, mus exagitator, & euerſor, iam à ſuis planè
,, reijcitur, & profligatur; idem eueniet omni-
,, bus alijs Turris Babylonicæ ſtructoribus.

Surius in commen.

Certarunt etiam contrarijs libris: nam Tilmanus Heshuſius, Ienæ contra Sacramentarios Librum typis excudit, in quo queritur, Zuinglij, & Caluini errorem latè diffuſum, ac dogma Lutheranum & Scripturis, & Patribus adſtruere conatus eſt, at contrà Zuingliani ſuum ex ijſdem probare moliuntur, Baſileæ enim prodijt Ioannis è Laske nomine liber præfixa hac inſcriptione [Re-
,, ſponſio ad virulentam, ac mendacijs conſarci-
,, natam Ioachimi Weſtphali Epiſtolam quan-
,, dam qua purgationem Eccleſiarum peregri-
,, narum, Francofurti conuellere conatur, &c.]

Perſpicuè ex ijs antilogijs patet, ad veram Eccleſiam Catholicam, quæ ex Apoſtolo columna eſt, & firmamentum veritatis, confugiendum.

11 Ad hos, & alios Nouatores aberrantes à veritatis via, ruenteſque in æternæ mortis præcipitia, ad veritatis, & Eccleſiæ caſtra reuocandos Pontifex ſuſcepta conſilia celebrandæ œcumenicæ Synodi promouit, de quibus Moguntinum Archiepiſcopum certiorem fecit, monuitque vt Cleri ſuæ prouinciæ mores Eccleſiaſtica diſciplina caſtigaret, daretque operam, vt Sacramenta, qua par erat diligentia, puritate, ac religione adminiſtrarentur.

12 Conceptę ſunt ijſdem ſententijs aliç literæ ad Ioãnem Gebhardum deſignatum Archiepiſcopum Colonienſem, ac Ioannem Archipræſulem Treuerenſem, nec non ad Theodoricum Wormacienſem electum Mindenſem, Iulium Nunburgenſem Epiſcopos, quos expoliendis Cleri moribus, atque ad ſanctioris vitæ formam reuocandis dare operam iuſſit. Vt verò Germaniæ Clerus impudicitiæ cœno inquinatior erat, ita Corſicæ Clerus auaritiæ ſordibus perlitus erat, quas abſtergi ab Alerienſi, Adiacenſi, Sagonenſi, Accienſi, Marianeñſi Epiſcopis imperauit adeò diligenter, vt poſthac ea fœditatis nota ac ſuſpicione non laborarent, paribuſque monitis aliarum Prouinciarum Pręſules inſtructi fuiſſe videntur. Propterea Ioannem Oſnaburgenſem Epiſcopum, atque Sigiſmundum electum Magdeburgenſem Archiepiſcopum ad reliquias gregis ab inſidijs hæreticorum vindicandas incitauit, tùm etiam Colonienſium in fidei puritate retinenda conſtantiam meritis laudibus ornauit, qui cum hæreticis cincti eſſent, flagrantiſſimo tamen ſacro ardore religionis cauſam propugnabant.

Ibid. ep. 206. & 207.

ep. 205.

ep. 236.

13 Explicuit in alios Germaniæ populos paternum ſtudium Pius; tùm ad conſtituendas Imperij res, Ferdinandi electionem, quam Paulus IV. confirmare abnuerat, ratam, ac firmam habuit, vt inferiùs ex Actis Cõſiſtorialibus viſuri ſumus, oſtenduntque ad electum Imperatorem ſubiectæ amantiſſimæ literæ, quibus Pontificiorum conſiliorum omnem rationem expoſuit.

Chariſſimo in Chriſtò filio noſtro Ferdinando Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illuſtri Electo Romanorum Imperatori.

14 Chariſſime in Chriſto Fili noſter, &c. Aduenientem ad nos dilectum Filium nobilem virum Scipionem Comitem Archi-Oratorem tuum, benignè, eoque quo decuit honore excepimus. Grato verò accepimus animo, cùm Celſitudinis tuæ literas, quas nobis in publico Conciſtorio reddidit, cum officium debitum, quod ipſe per eum nobis more Regum, & Catholicorum Imperatorum omnium prædeceſſorum tuorum præſtitiſti, quod quidem ſicut pium Principem, & Catholicum defenſorem decet, non dubitamus, te re ipſa eſſe præſtitutum omnibus in rebus, quæ, vel ad Dei obſequium, ſanctæque eius Fidei defenſionem, vel ad noſtram, & S. R. E. dignitatem pertinebunt, quod ſicuti de tua nobis pietate pollicentur, ita hoc de nobis Serenitati tuæ perſuaſum eſſe volumus, & paterno nos animo ſemper dignitati, amplitudini, & glorię tuę conſulturos, & daturos omnem operam, enixuroſque, vt tuæ de nobis ſpei, & expectationi reſpondeamus. Sicut officij

Pius IV. tom. 1. bre. ſig. a. 97. ep. 86.

Digitized by Google

officij noſtri ratio poſtulat, tum intuenda, atque augenda pace, atque concordia inter Principes Chriſtianos, tum in tollendis hæreſibus, atque diſſidijs, & priſtina tranquillitate, ac decore Eccleſiæ Dei reſtituendo, tum in hortandis, excitandisque Regibus, ac Principibus Chriſtianis, vt in impios hoſtes religionis noſtrę arma conuertant: quæ quidem omnia tanto ſtudio curabimus vt maximum omnium, quæ à Deo accepimus, beneficiorum, exiſtimaturi ſimus, ſi pro his rebus nobis daretur ſanguinem, & vitam ipſam profundere, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

Significauit etiam alijs literis Cæſari, quantam ſpem in eius virtute collocaſſet, illumque ad pietatem Chriſtianam prouehendam incitauit.

Ferdinando Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illuſtri electo Romanorum Imperatori, &c.

Pius IV. tom. 1 breu. ſig. 1896, ep. 87. Planè perſuaſũ habemus, imò verò ſcimus, te ſicut claræ memoriæ Fratri tuo Carolo Imperatori, & maioribus tuis pijſſimis principibus in Imperio ac regnis ſucceſſiſti, ità tum eorum pietatis, & ſtudij in religionem catholicam imitator ſemper extiteris, futurum omni tempore religionis, fideique catholicæ, tam turbulentiſſimis temporibus conſtantiſſimum aduocatum, & defenſorem, noſtrorumque piorum conſiliorum cum reliquis reipublicæ Chriſtianæ partibus, tum in primis iſti nobiliſſimæ nationi ſalutarium adiutorem; neque vllo loco, vel honori noſtro, vel Sedis Apoſtolicæ dignitati, vel ſanctæ matris Eccleſiæ obſequijs defuturum; quaquidem de te chariſſime Fili ſpe explorata, certaque fiducia adducti, ſimul, ac in hoc loco fuimus conſtituti, ea tibi paterni amoris noſtri ſigna dedimus, quæ abs te in literis ipſis animo commemorata gratiſſimo, iucunda tibi fuiſſe gaudemus, &c. *III. Febr. MDLX.*

15 Paribus paterni amoris officijs complexus eſt Pius Maximilianum Regem Bohemię Ferdinandi Filium natu maximum, qui illi de parto Pontificatu gratulatus fuerat, ac de concepto animi decreto de collocanda omni opera pro hæreticis ad ſalutem reuocandis, abolendisque vitijs, & corruptelis omnibus certiorem fecit.

Maximiliano Regi Bohemiæ.

Chariſſime, &c. Iucundum nobis, & gratum fuit officium, quod tua nobis Serenitas per literas præſtitit, ex quibus in ſpem venimus fore, vt *Pius IV. Lib. Breu. ſig. 2961. pag. 43.* de quo munere nobis gratulata eſt, ad idem ſuſtinendum, & rectæ fuugendum pro ſua parte nos etiam adiuues, vt Principem illo patre, illiſque maioribus ortum decet. Et infrà. Quod ad nos attinet, daturi omnem operam ſumus pro credito nobis diſpenſationis officio, quantum quidem dinina opitulante miſericordia efficere poterimus, vt Eccleſiam Dei iam pridem diabolicis artibus turbatam, in commodiorem ſtatum redigamus, ijsque à recto itinere aberrantibus in ſaluris viam paterna charitate, & ſolicitudine reducendis, cæteriſque omnibus rebus, que emendatione indigent, corrigendis; id nobis propoſitum habentes, vt Dei honori, & cum reliquarum nationum, tum in primis nobiliſſimæ, nobiſque chariſſimæ Germanorum gentis quieti, concordiæ, ſalutique conſulamus, &c. *Datum, &c.*

Fluctuare videbatur in fide Maximilianus Rex Bohemię, ex quo nefaria Ducis Saxoniæ perſuaſione impios hæreticorum libros perlegerat, quorum argutijs illuſus, cum doctrina parum valeret, penè lutherana fraude irretitus tenebatur, ad quē in fide catholica inſtruendum, confirmandumque Pontifex Staniſlaum Hoſium Varmienſem in Polonia Epiſcopum Theologica eruditione, controuerſiarumque, quæ cum hęreticis vertuntur, peritia florentiſſimum, miſit internuntium in aula Cæſarea, qui pluribus colloquijs cum Rege habitis offuſas regiæ menti tenebras catholicæ veritatis illuſtrata luce diſcuſſit, ſuorumque colloquiorum rationem Carolo Borromeo Cardinali expoſuit. In primis explicuit ancipitem, & variam, totieſque mutatam circa Euchariſtiam Lutheranorum fidem, vt penitus exciderint à fide, ac ſuſpenſi, quid crederent, fluctuarint, ex quo fidem catholicam abiecerunt, atque ex erroribus in grauiores prolapſi errores, Chriſti diuinitatem negare cœperint, confeſſionemque Auguſtanam in pluribus articulis violarint.

Maximiliano Bohemiæ Regi in fide fluctuanti Pius IV. Hoſium mittit, vt eum confirmet.

Borromeo Cardinali.

16 Cum ad Regem veniſſem V. Kal. Februarij obtuleram ei breuem quendam Cathechiſmum, in quo de Cœna Domini, hæc illi verba legi. Cœna Domini eſt Sacramentum, ſeu diuinum Signaculum, quo Chriſtus vere pręſens offert, ac donat pane, & vino Corpus, & Sanguinem ſuum. Hæc dixi: Vidit Serenitas veſtra, quod qui ſcripſit cathechiſmum hunc, cum toties variare videret confeſſionem Auguſtanam, quę principiò quidem ſub ſpeciebus panis, & vini, deinde, quod in, & ſub pane, poſtremò, quæ Caluini quoque ſententia eſt, quod cum pane nobis exhibetur Corpus, & Sanguis Chriſti, neſcierit in hac varietate, quam ſententiam amplecteretur. Itaque omiſit præpoſitiones omnes, vt quam lector vellet, eam adderet, ſed hoc in Germanico peręque facere non potuit, vbi neceſſarium erat addere præpoſitionem, itaque ſcripſit his verbis. *Hoc eſt Cœna Domini, & Sacramentum, & diuinum ſignaculum, in quo Chriſtus verè præſens veraciter nobis Corpus, & Sanguinem ſuum exhibet.* Hic, dixi, cum abſque præpoſitione rem exprimere non poſſet, maluit ſignaculum illud omittere, nimirum, vt nos Catholici dicimus, ſpeciem Panis, & Vini, vt aiunt Lutherani Panem, & Vinum, & ſimpliciter dicit, quod exhibet nobis Corpus, & Sanguinem ſuum, ſilentio præterito ſigno, in quo exhibet. Miratus eſt Rex, cum hoc audiuit ex me. Tum ego, audire me dixi, velle quoſdam in iſto Conuentu Numburgenſi Principibus omnibus Proteſtantibus hoc perſuadere, vt quæ prima fuit confeſſio oblata Carolo Imperatori ante triginta annos, ei ſubſcribant omnes, nec ab ea ſe vnquam diſceſſuros promittant. Atqui, dixi, iam omnes iſti fere principes, cum in alijs nonnullis, tum in dogmate de venerabili Sacramento Euchariſtiæ, à prima illa confeſſione Auguſtana, quam longiſſimè diſceſſerunt, nam in illa, dogma de Euchariſtia plane fuit catholicum, ſenſerunt enim ſub ſpeciebus Panis, & vini, non autem in, ſub, & cum Pane, & Vino realiter nobis exhiberi Corpus, & Sanguinem Chriſti; itaque numquam fuit verum de Euchariſtia dogma à Catholicis impugnatum. Ex quo factum eſt, quod etiam in apologia ſua Philippus articulum hunc defendendum non ſuſcepit, cum eum refelliſſet nemo. Rex vero, habeo inquit confeſſionem Auguſtanam primam illam: mox adferam, & videbo, quibus verbis articulus hic ſit conſcriptus: itaque protulit librum, & ita reperit eſſe ſcriptum, ſicut à me fuerat dictum. Tum ego bonam ſpem, inquam, concipio; non qui pacis, &

Staniſl. Hoſius eſt in ms arch. Vatic. ſig. n. 3222 p. 67

Staniſlaus Hoſius laborat, vt Maximilianum in fide confirmet.

dilectionis, ſed qui diſſenſionis Deus eſt, eum colunt, quod futura eſt vel hac in re magna inter eos diſſenſio, & non minus ipſi inter ſe quam nobiſcum pugnabunt. Nam quod ad Euchariſtiæ dogma attinet, ſi volunt illud amplecti, iuxta veram illam, & Germanam confeſſionem Auguſtanam, quam Imperatori Carolo protulerunt, neceſſe eſt, quod cum Catholicis de eo conſentiant, & Lutheri ſententiam reijciant, qui dixit in Pane, & ſub Pane ſimul; Caluini quoque, qui dixit cum Pane Chriſti Corpus nobis exhiberi, quodque Catholicum eſt doceant, ſub ſpeciebus Panis, & Vini id fieri, in quam ſententiam, vt omnes conueniant, non credo. Nec ego credo, inquit Rex, nam ex maxima parte facti ſunt iam Caluiniani. Hic videt, inquam, Serenitas veſtra, quando ſemel in vno deficitur ab Eccleſia Catholica, quàm poſtea variæ, multæque diſceſſiones conſequantur. Viſum eſt rectum, vt amplecterentur neſcio quam confeſſionem Auguſtanam, nunc eò progreſſi ſunt, vt negent eſſe verum, quod dixit Chriſtus, Hoc eſt Corpus meum. Videbit Serenitas veſtra, quod non quieſcent, donec huc etiam vſque progrediantur, vt dicant, falſum eſſe, quod dixit Euangeliſta, Verbum Caro factum eſt, quod & in Morauia, & in Hungaria prædicari non ignorat Serenitas veſtra. Et certè ſi fas eſt arguere mendacij veritatem ipſam Chriſtum Deum dicentem, Hoc eſt Corpus meum, non video quomodo prohiberi poſſit, quò minus liceat etiam arguere mendacij Diſcipulum Chriſti Ioannem Euangeliſtam dicentem, Verbum Caro factum eſt, Cum autem inſpiceret Rex confeſſionem Auguſtanã, incidit in illud quoque, in quo negant ſe tollere confeſſionem auricularem, quam eſſe neceſſariam dicunt priuatam abſolutionem, niſi quod noluit homines adigi ad anxiam illam peccatorum omnium enumerationem, quam recordari non poſſunt, cum ſcriptum ſit. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me. Tum ego nec Eccleſia, inquam, adigit quemquam, vt ea recenſeat, quorum non poteſt meminiſſe; verùm & iſte articulus apud illos iam non obſeruatur, vt in eo quoque diſceſſum ſit à confeſſione Auguſtana, Reperiet autem, & hoc (inquam) Serenitas veſtra, quod ipſi negant ſe Miſſam aboleuiſſe, ſed magna cum reuerentia retinere: quæſiuit locum, & reperit, ac ità ſe rem habere cognouit. Dicunt enim ſe Miſſam non abrogaſſe, quin ritus illius omnes, & cerimonias retinere, niſi quod pleraque Germanica lingua dicantur; nundinationes autem miſſarum prohibuiſſe, & certè, inquit Rex, non poteſt negari, quin magni fuerint abuſus præſertim in illis nundinationibus. Tum ego, quod negant ſe miſſam abrogaſſe, rituſque illius, & ceremonias, id falſum eſſe multis in locis res ipſa clamat, vt verbis confutari neceſſe non ſit: itaque & in hoc diſceſſum eſt ab Auguſtana confeſſione. Soli propemodum ſunt in Germania Norimbergenſes ex ijs, qui diſceſſerunt à nobis, qui ritus, & ceremonias Eccleſiaſticas, etiam in miſſa, quam celebrare putant, retinere videntur, reliqui ferè omnes abrogarunt, niſi quod Marchio quoque Brandeburgenſis Elector adhuc retinere dicitur; quod autem ad nundinationes attinet, vtinam negari poſſit, fuiſſe aliquando; ſed paucorum crimen non debet Eccleſiæ præiudicij quidquam adferre, nec propter abuſum bonus vſus eſt abrogandus; (& paulo poſt) Nunc hoc, nunc illud mutandum eſſe putauerunt, ad extremum, & Sacerdotium, & Sacrificium abrogarunt, & ipſam etiam veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia negarunt: demum eò res peruenit, vt audeat inſipiens in corde ſuo dicere, & in coctis palam prædicare. Chriſtus non eſt Deus, Sancta Trinitas non eſt adoranda, Periculoſa eſt dixi, omnis, quæcumque in re, quæ præſertim ad religionem pertinet, mutatio, quamuis ea parua videri poſſit, nihil autem tutius, quam credere Sanctam Catholicam Eccleſiam, illi ſe totum ſubijcere, & in illius traditionibus acquieſcere. Viſus eſt huic ſermoni meo Rex aſſentiri. *Datum Viennæ XXIX. Ianuar. anno MDLX.*

Stanislaus Hoſius Epiſcopus Vuarmienſis.

17 Habuit idem Epiſcopus Vuarmienſis, cum Maximiliano Bohemiæ Rege plura alia colloquia de fidei Catholicæ controuerſijs, de quibus Borromeum Cardinalem certiorem fecit, ac inter alia menſe Septembris, cum eo de bonis operibus, quæ negant Lutherani ad ſalutem eſſe neceſſaria, diſſeruit, nefandiſſimamque eorum impietatem, ac ſuperbiam, in regijs oculis defixit, horrenda etiam eorumdem nouatorum mendacia, quibus falſa Doctoribus Catholicis affingunt, confutauit, Philippique Melanctonis ad Sacramentarios inclinantis imposturas detexit, de quibus hæc ad Ioannem Moronum Cardinalem ſcripſit.

Reuerendiſſimo in Chriſto Patri Illuſtriſſ.
DD. Ioanni Morono S. R. E. Cardinali, & Epiſcopo Albanenſi
D. Obſeruantiſſimo.

Quid vel cum regia Serenitate, vel cum regia Maieſtate Superioribus ijs diebus egerim, ex ijs, quæ ſcripſi Reuerendiſſimo DD. Borromeo, cognoſcet Dominatio veſtra. Video quod magis in Auguſtanam, quam in Vuittembergenſem confeſſionem Rex propendet. Itaque omnia facio, vt ei perſuadere poſſim, quò minoris faciat etiam confeſſionem Auguſtanam, & ei præferat Chriſtianam. Hoc animaduertere mihi ſum viſus, quod incipit fluctuare, neque mediocriter commouetur iſtis ipſorum inter ſe diſſidijs: Multus mihi fuit cum illo ſermo de bonis operibus, quæ dixi negare Lutherum, quod ſint neceſſaria. Reſpondit ille, quod neque Lutherus, neque ſectatores eius hoc negent, Ego vero: *Scio*, inquam, *præciſe neceſſaria eſſe, non negant, ſed ad ſalutem neceſſaria eſſe negant*: *Ita*, inquit, *res eſt: negant ad ſalutem eſſe neceſſaria*: Quam ergo, inquam, ad rem ſunt neceſſaria? Num ad condemnationem? Si hæc eſt bonorum operum ratio, præſtat illis eſſe vacuum, & omni ſcelerum, ac flagitiorum genere coopertum: Fides, inquit ille, non poteſt eſſe abſque operibus. Tum ego: nonne fidem habent dæmones, & contremiſcunt? Qui dæmonia eijciebant in nomine Domini: qui prophetabant: qui multas virtutes faciebant, nonne fidem habebant? quos tamen à ſe diſcedere iubet Dominus, quod eos operarios iniquitatis eſſe dicat. Nonne dicit Paulus: *Si fidem habuero, ita vt montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil prodeſt?* Qui, vel vnus locus perſpicue ſatis docet, poſſe eſſe fidem ſine operibus. Iudicium illud extremum certum eſt de fidelibus futurum, non de infidelibus, nam qui non credit iam iudicatus eſt, fidelium igitur opera diſcutientur in extremo iudicio, num pauerint eſurientes, num dederint potum ſitientibus, &c. quæ proſequitur Euangeliſta. Tum Rex, *Fides*, inquit, *vera non poteſt eſſe operibus deſtituta*: Ego vero: Illa fides, inquam, de qua Paulus loquitur, quod per charitatem operatur, certum eſt, quod otioſa non

St. Epiſ. Vuarm. ... Arch. Vat. ſign. num. 1221. pag. 431.

Digitized by Google

ſa non eſt, ſed eſt operibus exornata, & hanc ad ſalutem eſſe neceſſariam docet Eccleſia, quæ cum operatur per charitatem, non eſt ſola, ſicut iſti docent, ſed ſunt illi opera coniuncta, & vocant Scholaſtici Fidem hanc formatam, de quibus, & ipſis pleraque ſum loquutus, ac iudicaui Scholaſticos illos, qui nunc in contemptum adducuntur, ſermone quidem imperitos fuiſſe, non autem ſcientia, nam ornatum quidem, & ſplendòrem orationis non habuere, ſed inter ea plus eſſe in vno Thoma Aquinate doctrinæ, quam in omnibus iſtis noſtri ſæculi Doctoribus, qui poſtquam ab Eccleſia Dei diſceſſerunt, inflati ſenſu carnis ſuæ, ſe ſolos ſapere, reliquos autem omnes deſipere perſuaſum habent.

Legiſſe memini, quæ falsè Scholaſticis aſſingit Philippus Melancton, qui vult illis ignotum Chriſtum fuiſſe, quod nihil docuerunt de fide intuente, non noſtram dignitatem, ſed mediatorem (& mox) Nihil profert Philippus præter mera mendacia: nam cum non haberet, quod in Eccleſiæ Doctrina meritò poſſet reprehendere, finxit ipſe ſibi monſtra, quæ impugnaret, quò magis miror, quod huius hominis ſcriptis, quæ non aliunde, quam ex mendacijs conflata ſunt, tantum tribuatur. Nolle autem me, vt Rex mihi credat, niſi contraria omnia in ipſis Scholaſticis Doctoribus oſtendero, quod ſuo tempore me facturum eſſe recepi. Hæc ego propterea contra Philippum pluribus diſſerui, quod mihi ſum animaduertere viſus, pluris à Rege Philippum fieri, quàm cæteros: quem ego præ cæteris inſector, quoties cũ Rege * mihi ſermo eſt, & multis argumentis, quod Sacramentarius fuerit, demonſtrare conor. Dixit autem mihi Rex, quod habeat librum ab Auguſto Saxoniæ Duce miſſum, in quo Philippus diſertis verbis ſuam de Sacramento Euchariſtiæ ſenteutiam explicat, ſeque idem ſentire, quod Lutherum declarat. Ego vero dixi, mihi ſuſpectum eſſe librum hunc, quod non prodierit in lucem viuo Philippo, quod multorum conuicijs iam ab annis aliquot nunquam adduci potuit, vt ſuam de hoc Sacramento ſententiam explicaret, ſeque ab ea ſuſpicione, in quam venerat, quod cum Sacramentarijs faceret, purgaret; nunc demum eo mortuo proferri neſcio, quod ſcriptum ſub eius nomine, quod ego illius eſſe non credo. Nam etiam in colloquio Vuormatienſi nullis rationibus perficere potuiſſe Philippi collegas, vt inter hæreticos, qui fuerant æque Lutheranorum, atque Chriſtianorum iudicio damnati, Sacramẽtarios numeraret. Hic ferè fuit cum Rege ſermo mens, &c. *Datum Viennæ in Auſtria die XXV. Septembris anno Domini MDLX.*

* Maximilianus II.

Euiſdem Illuſtriſſimæ, & Reuerendiſſimæ Dominationis Veſtræ

Seruitor Addictiſſimus
Stanislaus Epiſcopus Vvarmienſis.

Ait experiri à ſe N. Delphinum

18 In alio colloquio cum eodem Rege inito Menſe Octobri Staniſlaus Hoſius oſtenſis Lutheranorum libris demonſtrauit eorumdem impiam væſaniam, qui Lutheri verba cum verbis Chriſti conferre auderent: demonſtrauit etiam cathedram Lutheri cum Petri Cathedra non comparandam, cum Petro Chriſtus promiſerit fidem eius non defuturam, non Luthero: cumque Lutherum loco Chriſti habeant Lutherani, ab eius tamen decretis diſcedere, nec vllam in eorum fide certitudinem reperiri, & quemque ſua ſomnia pro Diuina Scriptura obtrudere; ac ſi Romanum Pontificem errare poſſe ganniam, multo magis de Luthero id ſentiendum; cumque nouatores occinant magis Deo obediendum, quàm hominibus, conuinci varios ab ijs Deos coli, cum quiſque ſuam opinionem, vt diuinam colat: eoſdem pari impudentia in Cæſarem inſurrexiſſe, ac in Pontificem, cum Carolum V. ab eo proſcripti proſcripſere, proſcriptumque à numine diuulgarunt, nec minus ſpreuiſſe decretorias Cæſarei Senatus ſententias, quàm Conciliorum, atque à Gallo Lutherano Vuittembergenſibus obiectum, eos ab Auguſtana confeſſione defeciſſe, ac Philippum Melanctonem in literis ad Palatinum ſe Caluiniſtam profeſſum in Euchariſtiæ articulo, in alijs ad Saxonem datis, atque ad Maximilianum Regem tranſmiſſis, Lutheranum ſe profiteri, ex quibus conſtat, perfidiam pro fide eos ſectari, quæ omnia idem Epiſcopus Carolo Borromeo Cardinali recenſuit his verbis.

Borromeo Cardinali.

Stan Hoſius ext. in mſ. arch. Vat. ſig. n. 3222. f. 50

Cum veniſſem ad Regem produxi libellum Nicolai Galli, quo grauiter inſectabatur præceptores ſuos Vuittembergenſes, & poſt allata eius delira verba, quibus Lutherum commendabat, tanquam nouum Heliam à Deo excitatum, Regi dixi, me non poſſe ſatis mirari iſtorum hominum audaciam, & impudentiam, qui Lutheri ſui doctrinam non alio loco, quàm quo Chriſti doctrinam haberi volunt, & eius verbum, Dei verbum vocari non dubitent: Quæ eſt, inquam, ſi non eſt hæc ipſiſſima idololatria? quoniã præceptores illorum, in nonnullis à Luthero diſceſſerunt, magnum eos & indignum facinus patraſſe queritantur, & cum ipſi in multo pluribus diſceſſerint à Chriſti, & eius corporis Eccleſiæ doctrina, non modò nihil ſe peccaſſe agnoſcunt, verum etiam tanquam de præclaro aliquo facto gloriantur. Quæ verò comparatio cathedræ Lutheri cum Cathedra Petri, cum huic promiſerit Deus nunquam eſſe defuturam fidem eius, de illa nullum tale promiſſum extet. Quàm præclare autem fecit Deus, vt qui diſceſſerunt à Petri Cathedra, ac diuerſum ab ea ſibi doceri permiſerunt, ij nunc accuſentur, quod, & ipſi diſceſſerint à cathedra Lutheri, quem iſti Stoici Lutherani non alio, quàm quo Petrum, atque adeo Chriſtum ipſum loco haberi volunt, & adorari. Quid autem faciat hominibus ijs, qui nec Eccleſiam, nec præceptores ſuos audire volunt? quid aliud ex eo conſequi neceſſe eſt, niſi vt tot ſint ſectæ, quot ſunt homines, dum vnicuique Scripturam interpretari iuxta ſui cordis viſionem licebit, & quod ipſe ſenſerit, id tanquam Dei verbum haberi. Inde adeo natæ ſunt hęreſes iſte omnes, quod à Petri Cathedra diſceſſum eſt. Nil iam dicam de Zuinglianis, Anabaptiſtis, & cetęris portentis. Etiam ipſi Lutheri diſcipuli, qui videntur in eius Cathedram ſucceſſiſſe, iam arguuntur, quod non ſucceſſerint in Doctrinam Lutheri. Volunt errare poſſe Papam, volunt errare poſſe pręceptores ſuos, cur non autem concedere debeant, errare potuiſſe Lutherum quoque, cuius dogma, cum tanta pertinacia defendunt? iam non ille fuit homo ęque errori obnoxius, vt alij? *Et mox:* Quamobrem in hac iſtorum contentione nihil tutius videtur, quàm Eccleſiam ducem ſequi, Petrique Cathedrę coniunctum eſſe. Cum hoc audiſſet à me Serenitas illius viſa eſt non mediocriter commoueri, *& poſt nonnulla.*

Iterum dixi Serenitati illius, quod nulla ſit hęreticis magis vſitata cantilena, quàm quod obe-

Digitized by Google

dire magis oportere Deo dicunt, quàm hominibus. Quaſi verò Lutherus Deus ſit, cui neceſſe ſit obedire. Putant ſe obedire Deo Adiaphoriſtæ, putant idem, & qui inſectantur eos Rigidi Lutherani, neque diuerſum ſentiunt, & Sacramentarij, & Anabaptiſtæ, & reliqua fæx Hæreticorum. Interea tamen quiſque non Deo, ſed ſuo, aut alicuius, cuius opinionem amplectitur, capiti obedire ſe non obſcurè declarat, cum nemo Deo obediat, niſi qui Eccleſiæ, per quam Deus loquitur obedit.

Quæſiui autem ex illius Maieſtate, num intelligeret, quod ibi ſcribit Gallus de lato proſcriptionis decreto ſub Dei titulo contra ſupremam poteſtatem; cùm non ſatis aſſequi ſe reſponderet; memoria tenere proculdubio Serenitatem eius dixi, quo tempore contra ſeditioſos quoſdam Principes bellum ſuſceperat Carolus Imperator, quòd contra eos proſcriptionis decretum tulerat: illi verò tantidem fecerunt proſcriptionem Cæſaris, quanti Pontificis, & Epiſcoporum excommunicationem. Itaque ſcripſerunt libellum quendam, ac typis mandarunt, qui paſſim terebatur manibus omnium, in quo fingebant Chriſtum pro tribunali ſedentem, & ſententiam proſcriptionis contra Carolum Imperatorem ferentem, quem iam non Imperatorem, ſed Carolum à Gandauo vocabant. Sic videt, inquam, Serenitas Veſtra, quod qui ſunt nouum hoc Euangelium amplexi, non magis de Pontificis, quam de Cæſaris authoritate labefactanda, vel euertenda potiùs conſilia capiunt; Quod idem quoque in Gallia nunc fieri, vbi dicuntur ex ſubditis nonnulli contra Regem ſuum arma cæpiſſe. Sed & in Germania quidam Principes, cum ſit à iudicio Cameræ lata contra eum ſententia, dicuntur Iudicatũ facere nolle, quod eos Iudices malè pronuntiaſſe affirmant. Nec video ſi licitum eſt Conciliorum decreta pro nihilo habere, cur non idem liceat de Iudicum Cameræ Imperialis decretis facere, quos etſi Viros graues eſſe, & doctos libenter concedam, grauiores tamen multò ſunt, & doctiores, ac plures etiam, qui ex toto Orbe Chriſtiano ad œcumenicum Concilium conueniunt. Ita iam, proh dolor! eò ventum eſt, vt quiſque ſibi iudicium, de ſcripturis, de Iudicum Cameræ Imperialis, deque Conciliorum decretis arroget, & quod ſuo capiti videtur, id ſibi ſequendum eſſe putet. Legi poſtea locum quemdam ex eodem libro, vbi Vuittẽbergenſibus crimini dat Gallus, quod Confeſſionem Auguſtanam abnegauerint, quodque Diaconos ſuos prohibuerint, ne mentionem eius in concione facerent: oſtendi ſimul quibus in rebus Vvittembergenſes ab Auguſtana Confeſſione, ſiuè à Lutheri doctrina diſceſſiſſe dicantur. (Et infrà) Hęc & alia cùm dicerem, ac declararem illius Serenitati, audiuit me patienter, neque viſus eſt illi ſermo meus ingratus accidere, &c. Subdit, Melancthonem in controuerſia Cœnæ Domini ad Fridericum Comitem Palatinum Rheni ſe apertè Caluini partium ſequacem declaraſſe: in alia verò, quam Auguſtus Saxoniæ Dux ad Regem miſerat, profeſſum eſſe, ſe idem planè, quod Lutherus de Euchariſtia ſenſiſſe, perfidiamque hominis dato Regi Melancthonis indicio in controuerſia apud Palatinum agitata oſtendiſſe. *Datum XXXI. Octobris MDLX.*

19 Diſceptauit idem Epiſcopus cum eodem Rege de iuſtitia Hæreticorum imputata, ſed nulla, qua gloriantur illi, quibus à Catholico Poeta argutè obiectum fuerat eos imputata quoque gloria contentos, veris ſupplicijs diſcruciandos eſſe, cum verè iniuſti eſſe velint, in quam ſententiam has literas ad Cardinalem è Puteo menſe Nouembri adulto exarauit.

Puteo Cardinali.

Hoſius Cardinal. ext. to. ... Arch. Vat. ſign. 3222. p. 55.

XV. Kalendas Decembris miſit ad me Rex, vt ad ſe venirem hora IV. feci quod iuſſit, ac oſtendi illi verſiculos quoſdam, neſcio quo Authore conſcriptos de imputata Lutheranorum iuſtitia.

Ponis iuſtitiam tibi imputatam
Non quæ ponitur orthodoxè inhærens
Cur hoc? es malè conſcius tibi ipſi,
Cui vt iuſtitia nihil. ſed ingens
Contra iniuſtitia lues inhæret
Hinc ſpes omnis abeſt tuæ ſalutis
Ni quis iuſtitiam det imputatam
Eſto iuſtitia imputator abſens,
Vt reſpondeat ergò condecenter
Ius cauſis, meritoque retributum,
Sic vt iuſtitia eſt tibi imputata,
Sic mercede fruaris imputata,
Proque iniuſtitia quæ tibi inhæret
Eſt & pœna tibi futura inhærens.

Lepidum hoc, & feſtiuum carmen hoc mihi videri dixi, neque potuiſſe quidquam ſcribi verius, nam, qui nolunt habere, niſi imputatam iuſtitiam, æquum eſt, vt ijdem non habeant, niſi imputatam gloriam, vt ſicut abeſt ab illis omnis iuſtitia, ſic abſit etiam omnis merces æternæ gloriæ. & ſola ſint vtriuſque imputatione contenti: contra, ſicut præſentem inhærere fatentur iniuſtitiam, ſic futuram etiam inhærentem ſibi pœnam ſentiant ſempiternam; cumque multa dixiſſem contra imputatam iſtam iuſtitiam, laudauit ipſe quoque Rex verſus hos tanquam feſtiuè ſcriptos, &c. *Datum Vienna XXV. Nouembris MDLX.*

20 Menſe Decembri acceerſitus à Maximiliano Rege Staniſlaus Hoſius Vvarmienſis Epiſcopus Nouatorum circa fidem manifeſta oſtendit diſſidia, vtque Philippus Melancthon mutata quinquies Confeſſione Auguſtana Zuinglianiſmum, & Caluiniſmum admiſiſſet, eundemque vi veritatis adactum confeſſum eſſe, immutata vetere fide quibuſlibet fingendi quęlibet monſtra indultam licentiam; ex quo illuſtre, & conſpicuum fit, non eſſe tutum à vetere fide Catholica diſcedere, ac Lutherum palàm ſcriptis ſuis profeſſum eſſe, non malam eſſe tranſ-ſubſtantiationis fidem, ſed iurgij excitandi cauſa eam puro Pontificis odio pernegaſſe, quæ cùm Rex perpendiſſet, profeſſus eſt ſe tantam væſaniam execrari, de quibus omnibus Carolus Borromæus Cardinalis certior ab Hoſio redditus eſt hiſce literis.

Borromæo Cardinali.

Staniſl. Hoſius ext. in ms Arc. Vatic. ſign. n. 3222. p. 41.

Quinto Idus menſis huius, cum nihil minùs expectarem, ſignificauit mihi Sereniſſimus Rex, vt ad ſe venirem. Tuli mecum libros, inter quos erant duo, quorum vterq; fuit inſcriptus; *Corpus doctrinæ Chriſtianæ.* Vnius Auctor erat Philippus Melancthon Mollis Lutheranus; alterius Vigandus ex Durioribus Lutheranis. Exhibui Regi, ſimulq; indicaui, quod iſtorũ vterq; vocaret doctrinã ſuã, doctrinã Chriſti, à qua tamen abeſſet vterque longiſſimè, quod corpora hæc duo inter ſe pugnarent. (Et infrà.) Dixi quod quæ Confeſ-

ſio

Digitized by Google

ſio primùm Imperatori Carolo fuit oblata, ſcripta fuit ijs verbis, quod ſub ſpeciebus panis, & vini verè exhibeatur Corpus, & Sanguis Chriſti: deindè mutata fuit in hunc modum, quod in & ſub pane, & vino verè exhibeatur. Itaque ſubindè variat Philippus in ſua iſta magnifica Confeſſione, quam in pleriſque locis quinquies mutaſſe dicitur. (Et paulò poſt) Hanc recens editam Confeſſionem Auguſtanam Caluinus amplectitur vnà cum Lasko, & eam ſecum facere gloriatur. Sic Philippus in ſua Confeſſione feneſtram aperuit Zuinglianiſmo, ſiuè Caluiniſmo. Legi poſtea in præfatione Philippi verba illa: *Non diſſimulari poteſt motis rebus magnam varietatem opinionum exortam eſſe; & concedit Anarchia licentiam malis ingenijs fingendi monſtruoſa dogmata*. Hic videt Serenitas Veſtra, quomodo fatetur Philippus motis rebus magnam varietatem opiuionum exortam eſſe; quis autem eſt, qui mouit res? An non Lutherus primò, deindè Sectator hic eius Philippus? Voluit ſibi licere Lutherus, vt noua quædam dogmata proferre, quæ hactenùs Eccleſia Dei ignorauit: vtque ſuum ſiogulorum intellectum produceret, iudiciumque ſuum priuatum publico totius Eccleſiæ iudicio præferret, quid ex eo poſtea fuit conſequutum? Exorti ſunt Zuinglius, Muncerus, Pacimontaous, Suuenckfeldius, Seruetus, & alia id genus hominum portenta, cùm viderent rem Luthero ſuccedere, & illius verbum tanquam Dei verbum ab imperitis adorari, finxerunt & ipſi monſtruoſa dogmata, & eorum nonnulli plures diſcipulos, & ſectarios nacti ſunt, quàm Lutherus; ſic plenus eſt, nunc mundus mõſtruoſis dogmatibus: adeò non eſt tutum ab eo diſcedere, quod eſt Catholicum, & ſuum, vel vnius alicuius ſingularem intellectum ſequi. Vocamus Fidem Catholicam, & Eccleſiam Catholicam. Illius nobis doctrina amplectenda eſt, nec ſit vllum de ea priuatum iudicium interponendum, vt pluris id quam illius iudicium faciamus. Non eſt vnius alicuius hominis mòuere, quod eſt ab Eccleſia conſtitutum, quod ſimul vt in aliqua re factum eſt, fieri non poteſt, quin, & aliæ multæ moueantur, & magna rerum perturbatio conſequatur. In Concilijs determiuandum eſt, ſi de qua re dubitatur, neque permittendum eſt, vt aliquis doctrinam ſuam verbi Dei titulo venditet. (Et poſt multa in hanc ſententiam ſubdit.) ſcimus quod omnia, quæ dixit, ſcripſit Lutherus, non in alium finem retulit, quã vt Papatũ euerteret, & hoc nunc vocatur Dei verbum, nõ agnoſcere Papam. Etiam apertam veritatẽ in odium Papæ oppugnauit, & produxi ei quemdam Libellum, quem ſcripſit Lutherus de adoratione Euchariſtiæ, vbi inter cætera ſcribit, non multum referre, etiam ſi quis credat tranſſubſtantiationem,

,, Modò ſimul credat ibi eſſe Corpus, & Sangui-
,, nem Chriſti; ſed quoniam (inquit) Papiſtæ
,, vehementer vrgent tranſſubſtantiationẽ iſtam
,, abſque ſcriptura, nos non ob aliud, quam vt
,, aduerſemur illis, & in deſpectum illorum vo-
,, lumus hanc opinionem tueri, quod ibi ma-
,, neat verus panis, & vinum cum Corpore,
,, & Sanguine Chriſti.] Hoc dixi vocatur nunc

Dei verbum, nouas opiniones fingere, & ab Eccleſiæ conſenſu diſcedere in odium, & deſpectum Papæ: atqui Dei verbum non eſt, niſi charitas, à qua quantum iſti remoti ſunt, videt Serenitas Veſtra, qui nihil aliud ſpirant, quàm odium, & contemptum erga eum, cuius miniſterio fit, vt conſeruetur charitas, & vnitas. Tùm Rex, cum locum hunc inſpiceret: *Certè*, inquit, *Ego non probo iſta*: atqui talia ſunt, inquam, ferè dogmata Lutheri, nihil aliud quàm odium, quàm contumeliam quandam ſpirantia, quo magis ab illius doctrina cauere cordati debent. Obtuli illi poſteà Confeſſionem Chriſtianam noſtram in Germanicam linguam tranſlatam, quod ſibi munus gratum eſſe oſtendit, &c. *Datum XIV. Decembris MDLX.*

21 Edoctus fidei Catholicæ doctrinam ab Hoſio Maximilianus Rex obſtruxit aures ſuſurris Lutheranorũ, & conſtantiſſimè fidem Catholicam propugnauit quamuis concitatas de ſe prauas ſuſpiciones non omninò ſedauerit. Florebat verò in Germania defenſæ flagrantiſſimo ſtudio Catholicæ fidei fama Albertus Bauariæ Dux, ad quem incitandum io eo pietatis, & gloriæ curſu Pontifex propoſuit illi imitanda Maiorum exempla, quibus & fælicem æternitatem ſibi comparaturus, & apud homines ſummum decus collecturus eſſet, ſi egregijs cœptis inſiſteret.

Alberto Duci Bauariæ.

In maximis curis, & ſollicitudinibus, quas ex ſuſcepto tanto munere ſuſtinemus non mediocriter nos conſolatur talis filij erga nos, & Sanctam Matrem Eccleſiam tanta pietas, atque deuotio qua quidem in re lætandum quoque eſt Nobilitati tuę, dilecte fili, & Diuinum beneficium agnoſcendum, quod bonę memoriæ parentum, & maiorum tuorum veſtigijs inſiſtis, qui vſque eo pij, & orthodoxi Principes fuerunt, vt vel ſanguinem ipſum pro Catholicæ fidei, & ſanctæ Matris Eccleſiæ defenſione profundere parati fuerint, maximamque, quoad vixerunt, eo nomine laudem adepti ſunt, & ad meliorem vitam tranſlati, pietatis, & conſtantiæ ſuæ præmium nunc percipiunt, quos cum tàm egregiè imiteris, fidei tuę conſtantiam, & præclaram voluntatem erga Sedem Apoſtolicam, ac Sanctam Matrem Eccleſiam meritis in Domino laudibus proſequimur, &c. *XX. Februarij MDLX.*

Pius IV. tom. 1. ſign. 2896. ep. 101.

Duci Bauariæ ſcribit Pius adhortans eum ad conſtantiam in fide.

Addidit quoque pios ſtimulos Henrico Brunſuicenſi Duci iuniori Pius, vt in colenda fide Catholica conſtanter perſtaret, nec ſe Hæreticorum dolis illaqueari pateretur, illique paterna omnia officia detulit. Quanto etiam amore complecteretur Hungaros, atque ad eos aduerſùs Turcicam tyrannidem tuendos paratus eſſet, ſignificauit Nicolao Archiepiſcopo.

,, Tuæ Fraternitati, reliquiſque, qui iſtis in
,, partibus ſupereſtis, tanto maiore ſtudio adfu-
,, turi, & quidquid poterimus auxilij laturi ſu-
,, mus, quantò longiùs à nobis remoti eſtis, &
,, propter impiorum hoſtium propinquitatem
,, maiore in periculo, cum commiſſis vobis o-
,, uibus verſamini.

22 Sparſæ, tùm erant per Hiſpaniam hæreſeos Lutheranæ faces, ad quas reſtinguendas Philippus Rex, vt erat exaggerata ſapientia ornatiſſimus, ac probè norat, conuulſa Religione Regũ ſolia ruere, vireſque Reipublicæ mille diſſidijs infringi, omnem diligentiam, atque operam defixit, fideique Sacræ Cenſores ad ſeueritatem in reos impietatis exercendam armauit, adeò vt Bartholomæus è Miranda Ordinis Prædicatorũ Archiepiſcopus Toletanus eius criminis ſuſpicione notatus in vincula coniectus ſit, cumque de iudicio legitimo variæ controuerſiæ obortę eſſent, quod ille Hiſpaniarum Primas diceretur, Pius in Philippi Regis pietate tantam præſidij, & iuſtitiæ fiduciam repoſuit, vt illi auctoritatem

contu-

contulerit ad conſtituendos Iudices; qui eam cauſam decretoria ſententia definirent.

Ad futuram rei memoriam.

Pio IV. Lib. breu. pa. 111.

Alias poſtquam fælicis recordationis Paulus Papa IV. Prædeceſſor noſter, per eum accepto, quod in Regnis Hiſpaniarum Lutherana, & aliæ exortæ hæreſes pullulare cœperunt, & latiùs ſerpere videbantur, ita vt de aliquibus etiam Eccleſiarum Prælatis veriſimiliter ſuſpicari poſſet, huic morbo efficaciter mederi volens Venerabili Fratri Ferdinando Archiepiſcopo Hiſpalẽſi Principali Hæreticæ prauitatis in dictis Regnis Inquiſitori, quod vſque ad biennium de conſilio dilectorum filiorum ſupremi conſilij inquiſitionis huiuſmodi contra quoſcumque Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, & Primates in eiſdem Regnis degentes, ſuper hæreſibus huiuſmodi inquirere, & quoſcumque proceſſus formare, & ſuperindè legitima indicia ad capturam ſufficientia comperta forent, ac veriſimiliter formidaretur, ne ipſi ſic inquiſiti Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, & Primates à Regnis prædictis aufugerent, ſeu aliàs ſe abſentarent, aut alias eidem Ferdinando Archiepiſcopo videretur expedire, eoſdem inquiſitos Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, & Primates in aliquo tuto loco, & ſecuro ſub aliqua fideli cuſtodia arreſtare, & cuſtodiri facere valeret, ità tamen quod quantò citiùs ipſe Ferdinandus Archiepiſcopus poſſet, eundem Prædeceſſorem de his omnibus certiorem reddere, ac ipſos arreſtatos Archiepiſcopos, Patriarchas, & Primates vnà cum indicijs contra eos militantibus, & cum toto proceſſu contra eos habito in forma fidem faciente ſuo ſub ſigillo ad ipſum Prędeceſſorem tranſmitteret, plenam, & liberam per eius in forma breuis literas facultatem conceſſerat, & auctoritatem; & earumdem literarum vigore dictus Ferdinandus Archiepiſcopus Inquiſitor Venerabilem Fratrem Archiepiſcopum Toletanum de Lutherana, & alia forſan hæreſi ſuſpectum, & accuſatum capi, & carcerari, aut arreſtari mandauit, prout ipſe Bartholomæus Archiepiſcopus carceratus, & arreſtatus detinetur de pręſenti: Nos poſtmodum neſandis hęreſum erroribus omni, quo poterimus, ſalubri remedio pro ſalute gregis Dominici obuiare cupientes, chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Hiſpaniarum Rege Catholico nobis deſuper humiliter ſupplicante, facultatem, & poteſtatem per literas dicti Prædeceſſoris prædictas eidem Ferdinando, & Inquiſitori, vt pręfertur, conceſſas, & cum omnibus, ac ſingulis in eis contentis alias deſuper confectas literas huiuſmodi auctoritate Apoſtolica per alias noſtras in ſimili forma breuis literas confirmaremus, approbauimus, & innouauimus, eaſque plenæ firmitatis robur obtinere, ac eidem Ferdinando Archiepiſcopo, & pro tempore exiſtenti generali Inquiſitori præfato, tàm dicto biennio elapſo, quam etiam alio illud immediatè ſequente biennio dumtaxat ſuffragari, ipſumque Ferdinandum Archiepiſcopum, & pro tempore generalem Inquiſitorem ad illam executionem aliàs in forma ſeruata procedere liberè, & licitè poſſe, & debere decreuimus: addita porrò ea lex fuit, ne aduerſùs Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, & Primates decretoria à Cenſoribus fidei pronuntiaretur ſententia, ſed ad Pontificem iudiciaria acta ritè confecta tranſmitterentur, vt iudiciariam ſententiam ferret. Cùm verò his mandatis inſtructus Ferdinandus Hiſpalenſis Archiepiſcopus Toletani cauſam Palentino, & Placentino Epiſcopis cognoſcendam demandaſſet, Toletanus Archiepiſcopus eundem Ferdinandum, & Abulenſem Epiſcopum, & Andræam Pereſium fidei cenſuræ præfectos ſibi ſuſpectos Iudices eſſe contendit, graueſque indè contentiones exarſerunt, quæ cum Pontifici relata eſſent, vt litium anfractus abſcinderet, hęc ſanxit. Ne inquit ob altercationes, & differentias, quę ſuper iudicio ſuſpicionum prętenſarum huiuſmodi ortæ ſunt, & in futurum veriſimiliter oriri poſſunt, cauſa dicti Bartholomæi Archiepiſcopi in infinitum protrahatur, ſed ea quantò citiùs fieri poſſit, debitè finiatur, & terminetur, pro noſtri Paſtoralis officij debito opportunè prouidere volentes, ac de præclara integritate, probitate, ac prudentia dicti Philippi Regis plurimum in Domino confiſi, Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine eidem Philippo Regi in vnum duos, aut tres, vel plures, & tot, quot ſibi expedire videbitur Epiſcopos, aut alios probos, iuſtos, & peritos Viros Eccleſiaſticos Iudices, non tamen ſuſpectos in cauſa hæreſis huiuſmodi contra dictum Bartholomæum Archiepiſcopum nominare, qui cauſam prædictam audire cognoſcere & fine debito terminare poſſint liberè, & licitè valeat, plenam, liberam, & omnimodam auctoritatem, & facultatem auctoritate Apoſtolica præfata tenore præſentium concedimus pariter, & impartimur, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die V. Maij MDLX.*

De huiuſmodi auctoritate Philippo Regi tributa extant Apoſtolicæ ad ipſummet eadem die datæ literæ. Ibid. tom 106.

23 Viſum eſt nonnullis vi huius decreti, & conceptis verbis auctoritatem attributam, vt Iudices Eccleſiaſtici à Philippo Rege deſignati ferendæ in Archiepiſcopum decretoriæ ſententiæ poteſtate, ac iure pollerent, ſed cum hoc repugnaret Archiepiſcopali auctoritati, iurique Pontificio, conſultus de his Pontifex obſcura, & inuoluta verba nitidiùs expreſſit, ſanxitque vt Iudices illi à Rege conſtituti, actionis iudiciariæ inſtruendæ, conficiendæque in Archiepiſcopum iure, atque auctoritate valerent, à ferenda tamen decretoria ſententia ſibi temperarent, cuius ferendæ ius ſibi Pontifex reſeruauit.

Sententia contra Archiepiſcopum Toletanum ferre, ſibi reſeruat Pius IV.

Ad futuram rei memoriam.

Pius IV. lib. 1. pag. 176.

Nuper emanarunt à nobis literæ in forma breuis tenoris ſubſequentis, videlicet, &c. Cùm autem intentionis, & mentis, & voluntatis noſtræ ſemper fuerit, & ſit, vt prædicti Iudices per ipſū Philippum Regem nominandi in cauſa hæreſis contra dictum Bartholomæum Archiepiſcopum proceſſum ſolummodo facere, & formare, & vſque ad ſententiam definitiuam excluſiuè dumtaxat procedere poſſint, ea propter motu, ſcientia, & deliberatione, ac poteſtatis plenitudine ſimilibus auctoritate Apoſtolica tenore præſentium atteſtamur, decernimus, atque declaramus, intentionis, ac mentis, & voluntatis noſtræ fuiſſe, & eſſe, quod Iudices præfati proceſſum in cauſa prędicta conficere, ac formare vſque ad ſententiam definitiuam excluſiuè dumtaxat procedere valeant, volentes proceſſum ſic per eoſdem Iudices, vt præfertur, formatum in authentica, & valida forma redigi, ſicque redactum, & clauſum eorum ſigillis munitum ad nos tranſmitti, vt illo diligenter viſo, & maturè conſiderato, quod ſecundùm Deum, & iuſtitiam fuerit in cauſa ipſa, quæ nobis, & Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſeruata

exiſtit

Digitized by Google

exiſtit, in Conſiſtorio noſtro ſecreto de Fratrum noſtrorum conſilio deliberare, terminare, atque iudicare poſſimus; decernentes nihilominùs irritum, & inane quidquid ſecùs forſan eſt hactenùs, vel in poſterum ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die III. Iulij MDLX. anno I.*

Extracta eſt hæc cauſa Archiepiſcopi Toletani ad Pij V. & Gregorij XIII. tempora: expenſa autem à Romana Inquiſitione nihil ſolidi repertum fuit, vt Archiepiſcopus manifeſtæ noxæ damnaretur, ſed ſolùm, vt obſtringeretur ad eiurandum ob vehementem ſuſpicionem, quam excitarat de ſuæ fidei prauitate. Verùm idem carcere liber Romę obijt exhibitis non ſolùm intaminatæ fidei, ſed ſingularis pietatis indicijs.

Pal. lib. 14. n. 11.

24 In Gallia, & Scotia vehementiùs perturbatæ, ac labefactatæ erant Religionis Catholicæ res, ad quas confirmandas Pius cum Franciſci II. Galliæ, & Scotiæ Regis, ac Mariæ Reginæ Oratorem, qui vetere more obſequia Pontifici Regio nomine deuouerat excepiſſet, cõſtituendæ, priſtinæq; dignitati, ac ſplendori reſtituendę Religionis ſacrum ardorem aperuit, ac ſe iam ad deprauatos mores ad pietatis veteris normam reuocandos multa geſſiſſe, atque Concilij œcumenici celebrandi ad omnia Religionis diſſidia extinguenda fixam voluntatem animo concepiſſe ſignificauit.

Reſponſum datum Oratori Francorum Regis, & Reginæ Scotiæ poſt obedientiam tributam Sanctiſſimo Domino noſtro Pio Papæ IV. de Menſe Maij MDLX.

Illuſtriſſime Domine Orator. Etſi Sanctiſſimus Dominus noſter hunc Summi Sacerdotij honorem ſola Dei benignitate, ad ſe delatum fuiſſe intelligat, iucunda tamen ipſi eſt chariſſimorũ in Chriſto filiorum ſuorum Franciſci, & Mariæ Francorum, & Scotiæ Regum gratulatio pietatis index, qua Sanctiſſimum Dominum noſtrum proſequuntur; obedientia verò quam ijdem Sanctiſſimo Domino noſtro per te Oratorem ſuum præſtant, gratiſſimo animo à Sanctiſſimo Domino Noſtro accipitur. Qui quidem pro tali pietate, & obſequio ambobus Regnorum ſuorum incolumitatem, & quietem, ſecundoſque rerum omniũ euentus, ac Diuinę gratiæ incrementum precatur, eiſque, & Matri Regis religioſiſſimę, ſapientiſſimę Reginę, gentili ſuę officia omnia pollicetur, & defert, quę ab amantiſſimo, & benigniſſimo Parte expectari debent, ſummo ea ſtudio, quotieſcumq; occaſio dabitur, pręſtiturus. Quod ad Eccleſię ſtatum attinet Sathanę artibus tantoperè perturbatum, Sanctiſſimus Dominus Noſter memor officij ſui, ſimulatque Eccleſię gubernacula ſuſcepit, ad eam conſtituendam, & ad priſtinum ei decorem, & tranquillitatem reddendam, cœpit incumbere, itaque, & ea corrigere continuò aggreſſus eſt, quę in moribus, & diſciplina Sacerdotum emendatione egere viſa ſunt, & ad hęreſes, & ſchiſmata tollenda œcumenicum, & generale Concilium, ſicut Rex Chriſtianiſſimus optat, indicere propè diem, & celebrare Deo iuuante conſtituit, cupiens, ſi fieri poſſit, tantam ouium multitudinem errantium, ac diſperſarum ad ouile Domini ſuis ipſius quamquam ſenilibus humeris reportare, quarum ſalutem ſanguine, & vita ſua libenter redemerit. Ad hoc autem pium, & ſalutare conſilium exequendum, cum cęterorum Chriſtianorum Principum auxilio ſe vſurum eius confidit, neque enim dubitat, quin is Maiorum ſuorum pręſtantiſſimorum Regum gloriæ cum cęteris virtutibus, tùm optimè de Eccleſia Dei, & de hac ſancta ſede merendo pręclarè reſponſurus ſit.

Pius IV. tom. 2. bre. ſig. 56. p. 56.

Antonius Lauellinus.

25 De Caluinianę hęreſeos in Gallia graſſationibus, ad quas compeſcendas à Franciſco Rege Concilium expetebatur, mox dicetur. Hic verò ordinem temporum ſequuti non pręteremittemus Franciſcum Secundum Regem Oratoris opera flagitaſſe à Pontifice, vt indulta Pontificia Franciſco I. & Henrico II. Regibus conceſſa de proponendis ad gerendos Epiſcopatus, vel capeſſenda alia opulenta Sacerdotia viris, ſibi Franciſco II. confirmarentur, cui cum ſignificatum eſſet eorum indultorum, ſiuè priuilegiorum, ac pactorum inter Leonem X. & Franciſcum I. initorum leges fuiſſe ſępius à Regijs Adminiſtris violatas magno iuris Eccleſiaſtici damno, conuentum eſt ea nouo Regi à nouo Pontifice collatum iri, modo exemplo Henrici II. Regijs literis eadem formula conceptis polliceretur vetera conuenta ſanctiſſimè ſeruatum iri, ac ſi quę a Regio Senatu his contraria pertentarentur ea reſciſſum iri, de quibus cum in Cardinalium Senatu actum eſſet, hæc Conſiſtorialibus monumentis à Vicecancellario Cardinale conſignata ſunt.

XIX. Ianuarij MDLX. Cùm Sereniſſimus Dominus Franciſcus II. Francorum Rex Chriſtianiſſimus defuncto clarę memorię Henrico eorumdem Francorum Rege Genitore ſuo, cui nonnulla nominandi ad Eccleſias Cathedrales etiam Metropolitanas, & Monaſteria, ac Prioratus Cõuentuales, & verè electiuos in Regno Francię, ac Delphinatu, & Comitatu Valentinenſi, ac etiamnum ad Cathedrales, & Metropolitanas Eccleſias, ac Monaſteria in Ducatu Britannię, & Prouincia Prouincię conſiſtentia extra Romanam Curiam pro tempore vacantia antea ſimilis memorię Franciſco ſimiliter Francorum Regi eiuſdem Henrici Regis Genitori per fęlicis recordationis Leonem X. & Clementem VII. ſeù alios Romanos Pontifices ad eius vitam certis modo, & forma in eis expreſſis conceſſa priuilegia, & indulta eiſdem modis, & formis, quibus dicto Franciſco Regi Genitori ſuo conceſſa erant apud Sanctitatem Suam pro ſimilibus priuilegijs, & indultis, & vt illa prout Domino Henrico Regi Genitori ſuo conceſſa erant eius vita durante concederentur inſtaret.

Act. Conſiſ. Ms. Card. Spad. ſign. num. 134. p. 274.

Pius IV. indulta alijs Regibus Gallis ab alijs Pontificibus, Franciſco II. iterum cõceſſit.

Lecto per me Vicecancellarium tenore certarum literarum eiuſdem Henrici Regis olim fęlicis recordationis Iulio Papę III. Sanctitatis Suę Prędeceſſori tranſmiſſarum, quibus inter alia declarabat, intentionẽ ſuã fuiſſe, & eſſe non tranſgredi, nec terminos, nec ſenſum concordatorum inter dictum Leonem, & Sedem Apoſtolicam, & prędictum Franciſcum Regem eius Genitorem initorum, nec illis vti, ſeù illa locum habere in Britannia, neque Prouincia Prouincię, ſed illa, & in eis, ac alia in dictis patentibus literis, quorum tenorem hic inſeri voluit contenta, obſeruare, & obſeruari facere promittebat.

Sanctitas Sua precibus dicti Franciſci Regis in ea parte annuens, priuilegia & indulta prędicta eiſdem modis, & formis, quibus per dictum

Domi-

Dominum Iulium Prædeceſſorem prædicto Regi Henrico conceſſa fuerunt, eidem Franciſco Regi, ſic tamen, quod dictus Franciſcus Rex huiuſmodi concordata, & alia per dictum Henricum Regem promiſſa, & in concordatis, ac patentibus literis prædictis contenta, & in omnibus, & per omnia iuxtà illorum tenorem obſeruare, & obſeruari facere, ac infrà ſex menſes ab ipſa die computandos ſuas patentes literas ratificationis, & acceptationis omnium, tàm in concordatis, quàm literis prædictis contentorum prædictorum, & infrà alios ſex menſes ex tunc immediatè ſequentes alias patentes literas ſignificantes, quod huiuſmodi concordata, & alia præmiſſa, ac in concordatis, & literis præmiſſis contenta prædicta in Regno, & Delphinatu, ac Comitatu, necnon Ducatu, & Prouincia prædictis obſeruantur, ac in viridi obſeruantia exiſtunt, plenam fidem de huiuſmodi obſeruatione per eas faciendo ad Sanctitatem Suam, & Sedem Apoſtolicam tranſmittere omninò teneatur. Alioquin primo, & vltimo dictis ſex menſibus, & deindè toties quoties illa, eorum aliqua non obſeruari, aut in viridi vſu non eſſe, ex eis aliquid detrahi contigerit, omnia, & ſingula priuilegia, & indulta prædicta, ac indè ſequuta quæcumque, reſoluta, reuocata, caſſa, & extincta, & annullata, necnon irrita, & inania, nulliuſque efficaciæ, roboris, vel momenti ſint, & eſſe cenſeantur, prout Sanctitas ſua illa in huiuſmodi euentum ex nunc prout ex tunc, & è contra reuocauit, caſſauit, ac irritum decreuit, quamdiù idem Franciſcus Rex vitam duxerit in humanis, dumtaxat conceſſit.

Ann. 1550 & 1555.

26 Adiectæ ſunt in actis Conſiſtorialibus Henrici II. ad Iulium III. duæ literæ, quæ ſuis locis inſertæ fuerunt, quibus iuris Pontificij dignitatem, libertatemque à ſuis adminiſtris labefactari non paſſurum ſpondebat, ex quarum formula, & exemplo conceptas literas Franciſcum II. ad Pium IV. tranſmiſiſſe non dubium eſt, cum Pōtificiæ Maieſtatis cultor, atque Religionis vindex acerrimus eſſet, à Guiſanorum enim Principū in aſſerēda Religionis dignitate optimè de Eccleſia meritorum conſilijs regebatur, quare in Hugunottos acerbiſſimis ſupplicijs animaduertit. Infauſtum huius Sectæ nomen hoc anno vſurpari cœpit, ſiuè à Guoſticis, quorum ſordes in ſuis conuenticulis clandeſtinis imitari dicerentur, ſiuè ab Hugone quodam Magiſtello Pariſienſi, qui non ſecùs Gallos infecerat, quam Bohemos Petrus Dreſdenſis, ſiuè ab Turnonenſi porta, quæ Hugonis dicitur, circa quam cœtus ſuos cogebant, vel quod Lemurū inſtar, quos Turonenſes ad puerorum terriculamentum Hugones vocabant, noctu conuenirent, ſiuè quod ab Heluetijs *Ensguenaus* id eſt homines ſeditioſi vocitati ſint, vel etiam, quod Nanneris conuenientes Hæretici, teſſeram ad ſe internoſcendum adhiberent verbis latinis conceptam, *Huc nos*, ideò à Cardinale Lotharingo eorum machinationibus detectis publicè vocati, *En egregijs Huc nos.* Caluiniſtarum interea, ſiue Hugonottorum factio, quæ maximam populi multitudinem corruperat, pluriumque non modò Nobilium, ſed etiam Principum, ipſiuſque Reginæ, Regiſque Nauarræ, & Ludouici Condæi eius Fratris patrocinio ſuperbiebat, dolore, & rabie efferata, ſpecie euertendæ Guiſanorum potentiæ, quos in publicum odium adducere omni arte nitebatur, illi Procerum factioni, quæ Guiſanum nomen oderat, coniuncta, ad Regnum euertendum perditiſſima conſilia inſtruxit; adeò vt Galli impijs Caluini deliramentis faſcinati, exuta religione ſimul omnem erga ſuum Regem amorem, & obſeruantiam exuerint, atq; in nefandiſſimos perduelles, Patriæ hoſtes, Regiſque proditores deſciuerint, adeò verum eſt, vt qui Deo, & Eccleſiæ fidem violant, Regi ſeruare neſciant, vt docto commentario contra Hugonottos probat Guillelmus Roſſæus, eos, nec Chriſtianos, nec politicè eſſe Gallos, quorum perfidiam, turbaſque ab ijs hoc anno excitatas ſubiectis verbis deſcribit.

Vndè nomen Hugonottorum.

Franciſcus Belcar. lib. 28. Flor. Rem. de Antonio c. 3. & 4. Lindanus Dial. 2. dub.

Proficiunt Hugonotti in Gallijs, eiſq; bellis proſciunduntur.

A primo Caluiniſmi in Gallia iacto lapide omnia acta Caluiniſtarum quid aliud fuerunt, quam violationes, & contemptiones legum, quas ſuprema in Gallijs authoritas Regia, & Parlamentaris ſanciuerant? quam multa ſtatuerat Franciſcus I. contra hanc hæreſim ſuis temporibus in Gallia ſerpere incipientem? quam multa paternis ſanctionibus addidit Henricus II. quid ,, eius filius Franciſcus II.? [Quoniam, inquit, ,, contra edicta Franciſci, & Henrici II. nocturna in Ciuitate Pariſienſi; & alibi audimus fieri conuenticula, in quibus Sacramenta contra ,, ritus Eccleſiæ Catholicæ miniſtrantur prohibemus ea in poſterum, præcipimuſque domus ,, eas, in quibus deinceps tales cœtus, & coitiones fient penitùs deſtrui, & in vaſtitate perpetua iacere, vt nunquam poſtea exædificentur.

Guill. Roſſæus in lib. Hugonottos, nec Chriſtianos, nec politicè eſſe Gallos pag. 372.

Hiſt. Pyl. lib. 1. c. 20. Belleforeſt. lib. 6. c. 81.

27 Huic Regis edicto ſi fuiſſet obtemperatū quomodo potuiſſet Atheiſmus iſte in Gallia radices agere? tantùm verò abeſt, vt huic ſanctioni Regiæ Caluiniſtæ paruerint, vt poſtea multo magis quam antea temporibus nocturnis ſua tenebrarum opera peregerint concionando, & contra Eccleſiam Catholicam, Pontificem, Epiſcopos, & totam Eccleſiaſticam Hierarchiam bacchando, quod eſt ordinarium Caluinianæ diſputationis ſubiectum. Deinceps verò media luce eadem patrare audebant, & præterea in concionibus ſuis cōtra Regem cœperunt nominatim inuehi, & libros famoſos paſſim ſpargere non contra Regem modo, ſed contra Deum primò, tùm contra Regem, Principeſque, & qui Regi erant à conſilijs, vel in Regis aula viuebant, quibus modis neceſſe erat malum ingraueſcere. Et multa quidem multis in locis proditoriè contra Regem, ſeditioſè contra Rempublicam, impiè contra Deum gerebantur, ſed tamen propter reorum maximam multitudinem Concilio Regis viſum eſt cum illis indulgenter agere, & meliora ab iiſdem ſperare in poſterum. Ergo venia omnium præteritorum ſcelerum Caluiniſtis omnibus facta eſt, exceptis tamen ab hac indulgentia Concionatoribus, Miniſtris, & qui ſub velo Religionis coniurauerant contra Regem, Reginam matrem, vxorem, Fratres Regis, Principes Conſiliarios, aut contra ſtatum Reipublicæ; ſed hoc decretum camino oleum addidit, & incendium multo vehementiùs auxit; Miniſtri enim veri incendiarij, & flabella ſeditionum, tùm demum multò pluribus mendacijs, rithmis, famoſis libellis contra Regem, Principeſque Regios emiſſis, & Regem, & Principes toti populo, maximè Caluinianis, quam odioſiſſimos reddere ſatagebant, & denique de Rege, Principibuſque vno impetu interficiendis conſilia dira machinabantur. Sequuta eſt mox coniuratio Amboſianā.

Caluiniſtæ coniurationem contra Regem conflant.

Bell. 0. II. Martij. c. 12 Belleforeſt. vt ſupra.

28 Conflari ea cœpta ſuperiori anno Geneuæ

Au-

Pius IV. tom. 1 bre. ſig. 2896. p. 238. Surius in comm. Belcar. lib. 28. Caluin Ep. 293. & 296.

Auctore Ioanne Caluino Hæreſiarcha, qui tamen indolens eam contrario exitu diſiectam, eius inuidiam à ſe depellere conatus eſt ſcriptis ad Henricum Bullingerum, & Ambroſium Blaureum Apoſtatam literis; imitatus in eo Impietatis Magiſtrum Lutherum, qui cum ruſticanos Germanos ad ſeditionem contra Eccleſiaſticum, & politicum ſtatum inflammaſſet, in eos cæſos, ac proſtratos tanquam in ſeditioſos, ac reos, nec iam Euãgelicos acerrimè inuectus erat. Nactus is erat Godefredum Barrinm Renandium Nobilem Petrocorium manu impigrum, ac ingenio, & eloquentia præditum, qui ob falſi crimen in exilium relegatus Lauſanam, deindè Geneuam ſe contulerat, audaciſſimiſque conſilijs inſtructus in Galliã reuerſus, abiecto priori nomine, ſe Foreſtum dixit, varijſque circumcurſationibus Miniſtrorum Caluinianorum ope fretus, comitibuſque à claſſis Gallicæ præfecto, quem Amyralium vocant, acceptis, luſtrata Gallia Caluinianos Nobiles maximè in Conuentu apud Nannetes habito ad conuellendum Gallicum ſtatum, Regemque Hæreticum, vt in Dania, Suecia, & Anglia, conſtituendum, accendit, de quo Surius ex ſcriptis tunc

Surius in commen:

,, diuulgatis in Gallia hæc memorat. [Extat ,, ſcriptum Galli cuiuſdam, in quo inter alia ,, refertur, neſandiſſimum Geneuæ initum fuiſſe ,, conſilium de hoc ipſo Franciſco Rege, Regina ,, vxore, Regina Matre Franciſci, & eius liberis, ,, Proceribus bonis, Magiſtratibus ad certum ,, diem commodo loco per inſidias trucidandis, ,, atque eius crudeliſſimæ, & poſt homines na,, tos atrociſſimæ conſpirationis Bezam Princi,, pem, Caluinum Auctorem, Ottomanum ſub,, ſignatorem, Spifamium Suaſorem, omnes Gal,, liæ prædones, & laniſtas conſcios fuiſſe. Si ,, quem plura noſſe iuuat, legat Religionis, & ,, Regis, aduerſus exitioſas Caluini, & Bezæ, & ,, Ottomanni coniuratorum factiones defenſio,, nem primam.] Conſciam fuiſſe huius coniurationis Eliſabetham Reginam Mariæ Stuartæ

Belcar. lib. 28.

æmulæ, quę Anglicanos titulos Scotis adiunxerat, odio, refert Belcarius. Tentarunt cõiurati Antoniom Nauarræ Regem ad hoc flagitium pellicere, eumq; conſpirationis Principem conſtituere cum Guiſanis infenſus eſſet, à quibus à Regni Gallici procuratione ſubmotus erat, ſed is nefarijs ijs conſilijs ſe admiſcere detrectauit; quare Ludouicum Condenm ambitionis facibus ardentem, inuadendæque tyrannidis cupidiſſimum ſibi Ducem ſummũ ſuadente Caſtilione Amyralio delegerunt. Is cum metueret, ne vires ad euertendam Regis, & Guiſanorum potentiam deficerent, palàm nomen profiteri non eſt auſus, vt ſcelus, ſi non ſuccederet è ſententia, inficiari poſſet, atque adeò Capitis Muti nomen coniurationis Principi inditum ſuit, cuius Legatum ſe Gotofredus Barrius vulgò Renaldius ſe geſſit, licèt nullo hactenùs militari, aut ciuili claro munere functus eſſet, ſed litibus multos annos tranſegiſſet, Sacerdotijque opulenti ſpe, vel iure controuerſo deturbatus, ex deſperatione ad Caluinum, ac Bezam confugerat: mirum eſt tot Nobiles egenti homini parere voluiſſe, ſed cùm Legationis ſuæ inſtrumentum protuliſſet, ſpecie Religionis tuendæ, ac ſpe ingentium prædarum eos ad arma impulit. Diuulgarunt Caluiniſtæ non aliud ab ijs ſuſceptum conſilium, quam vt Guiſanos Fratres ſibi exoſos, quos viam ſibi ad ſolium Regium munire ſparſis varijs libellis criminati erant, comprehenderent, atque ad ſuæ adminiſtrationis reddendam rationem coram Iudicibus, aut in ſanctiore Con,, cilio habendam cogerent. [At ſi (inquit Bel,, carius) viribus ſuperiores fuiſſent, haud du,, bium, quin vtrumque immaniter trucidaſſent, ,, quibus Franciſcum Regem, Stuardamque Re,, ginam addidiſſent, aut ſaltem hanc ad Eliſa,, betham Angliæ Reginam æmulam, & huius ,, coniurationis conſciam miſiſſent, qui enim il,, lis ſe reconciliaturos cæſis auunculis ſperaſ,, ſent? Tyrannus ſæuiſſimus metus eſt, qui vbi ,, hominem corripuit, ſi de vita agitur, & facul,, tas datur, nemini vnquam parcit.] Dies ad ſextum Idus Martias præſcriptus, quo ex omnibus Prouincijs Galliæ Hugonottæ copiæ Bleſias confluerent, ibi enim Regem ſe reperturos arbitrabantur, ſed diſcuſſit Diuina prouidentia perduellium Caluinianorum conſilia. Præmonitus eſt Guiſius Dux plurium literis, ac Auenelli cauſidici Caluiniani relatione ampliſſima de coniuratione in eum, ac Regem conflata. Is Regem Bleſijs Ambaſiam, munitã Arcem, quam præſidio minore tueri poterat, firmatam deduxit, varijſque locis copias diſpoſuit ad venientes coniuratos intercipiendos, qui cum non parum ob mutationem loci perturbati fuiſſent, in flagitio tamen obfirmati, dum pergerent, paratis laqueis ſe induerunt, cæſi enim ſunt, qui ad patrandam cædem aduentabant, atq; inter eos totius coniurationis Legatus, atque Interpres in flagitio flagranti, dum copias ſuas iungeret, confoſſus à Pardiliani, quem occiderat, ſamulo, cuius cadauer in furcam actum Ambaſiæ in ponte cum hac inſcriptione aliquot dies ſpectatum eſt, Renaldus, qui ſe Foreſtanum dici voluit, rebelliom Dux. Comprehenſus eſt Bigna, qui illi à ſecretis erat, atque ex arbitrarijs notis, quas habebat, ipſo eas ſpe venię interpretante, tota coniurationis patefacta ſeries, quæ Regio diplomate pridiè Idus Aprilis tranſmiſſo ad prouinciæ cuiuſque Senatum deſcripta, ac promulgata eſt. Ludouicus Condeus Princeps ſe rebellium Ducem inficiatus eſt, quem Regina Catharina tutata eſt; perſuaſit enim filio Regi, ne illum in ſuſpicionem vocaret, ne coniuratorum numerum augeret, ac ne fortè Nauarrum Regem illis adiungeret; protexit pariter Caſtilionem Amyralium, quem in Normanniam miſit, vt tumultuum initia, ſi qui orirentur, compeſceret, quos è contra ille maximè auxit: atque his duobus inſtrumentis ad miſcendam Galliam, ſiuè vt putabat, ad aſſerendam ſuam auctoritatem contra Guiſiorum potentiam, re autem vera ad fouendam hæreſim vſa eſt, vt ſæpiùs lugebit oratio.

29 Cùm Geneuæ conflatam eſſe hanc coniurationem à Caluino, & Theodoro Beza Hugonottorum Caliphis conſtaret, ſumpta ſunt Geneuæ expugnandæ, expurgandæque illius Hugonotticę hęreſeos ſentinę conſilia, ac Franciſcus Rex Philiberto Duci Sabaudiæ opem pollicitus eſt, vt rebellem Vrbem ſuæ ditioni reſtitueret, de quo Sacramentorum fœdere Pontifex Franciſco Regi his literis gratulatus, vtque rem perficeret hortatus eſt.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Franciſco Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

Pius IV. tom. 1. br. ſig 2896. ep. 258.

Audiuimus Maieſtatem Tuam pollicitam eſſe dilecto filio Nobili Viro Emanueli Philiberto Sabaudiæ Duci amitæ tuę marito opem, atque auxilium tuum ad recipiendum Oppidum Geneuam ditionis ſuę, qua in re adeò conſilium tuum laudamus, vt nihil à te ſapientius, nec maiore laude dignius fieri poſſe iudicemus. Eſt enim ea

Digitized by Google

De expugnanda Geneua cogitant Franciſcus II. Galliæ Rex, & Philibertus Dux Sabaudiæ.

Vrbs, vt omnes ſciunt, fuitque ſemper Hæreticorum omnium Galliæ, & Italiæ aſylum, is eſt fons vndè perditiſſima, haud dubiè conſilia ſuperioribus diebus manarunt ad tumultus, & ſeditiones in Regno tuo excitandas. Nunquam dum ea Vrbs in Hæreticorum poteſtate erit, fidei Catholicæ hoſtibus, Eccleſiæ inimicis, rebellibus tuis receptaculum deerit. Itaque hortamur quanto animi ſtudio poſſumus, atque adeò rogamus Maieſtatem Tuam, vt ipſi Sabaudiæ Duci, quanta maxima poteſt ad id Oppidum recuperandum, equitum, peditum, atque omnis generis auxilia ſubminiſtret, quod cum faciet, & Deo gratiſſimum faciet, & Regni ſui paci, ac quieti conſulet; adempto enim Hæreticis Regni ſui illo, quod paratum habent, receptaculo, eorum, qui in eodem Regno malè cogitant animos, & audaciam franget, *&c. Datum Romæ die XIV. Iunij MDLX.*

Pellicere in eandem armorum ſocietatē conatus eſt Pontifex Heluetios Catholicos, atque Epiſcopo Comenſi, Pontificio apud eos Internuntio dedit imperia, vt Heluetios Catholicos ad fœdus inſtaurandum cum Duce Sabaudiæ incitaret.

Ioanni Antonio Epiſcopo Comenſi, noſtro, & Sedis Apoſtolicæ apud Heluetios Nuntio.

Pius IV. tom. 1. bre. ſig. 2896. ep. 247.

Venerabilis Frater, &c. Dilectum filium Emanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem id agere certiores facti ſumus, vt dilecti filij Heluetij Catholici fœdus ſecum, & amicitiam renouent, quam rem cum vtriſque magnoperè vtilem fore intelligamus, Fraternitatem Tuam monemus, tibique mandamus, vt noſtro nomine ipſos Heluetios pro data tibi à Deo prudentia ad ipſum fœdus, & amicitiam renouandam vehementer horteris, oſtendaſque, nihil eos nobis gratius, atque optatius facere poſſe, cum res illius Principis æquè nobis curæ ſint, ac ſi noſtræ ipſorum propriæ, cui nulla in re deeſſe volumus, ſicut nec ipſis vnquam pro paterno, quo eos proſequimur amore, ſumus defuturi: hanc rem, vt ex ſententia conficiatur, tanto ſtudio, & diligentia curari abs te cupimus, vt nullius gratius nobis officium præſtare poſſis, ſicut ex literis quoque dilecti filij noſtri Caroli Cardinalis Borromæi noſtri ſecundum carnem Nepotis intelliges, &c. *XIII. Iunij MDLX.*

30 Promoueri Sacra ea conſilia euertendæ peſtilentiæ Cathedræ, quam Caluinus fixerat Gebennæ, vt Gehennæ Infernali tradendis infælicisſimis Caluiniſtis, ſeruiret, nō potuere ob immaturā Franciſci II. Regis mortem, ac ſequuta Gallorū diſſidia. Apparuit in hoc conſilio triſte Diuinæ iuſtitiæ exemplum in impios politicos, vt cum Franciſcus I. Rex Sabaudiæ Ducis odio Gebennam Hæreticam in impietate, & perduellione, ſpreta Dei, & Religionis cauſa ſubmiſſis præſidiarijs copijs anno huius ſæculi trigeſimo ſexto confirmaſſet, in ea Vrbe veluti in Sathanæ fornace conflata ſint omnia fulmina, quæ in Gallorum Regum capita à rebellibus expedita fuerunt. In ea omnes coniurationum, ſeditionum, fraudium, ac proditionum ſeries contextæ, in ea libri, qui miſeros Lectores impietate Hæretica contaminarunt excuſi, in ea Miniſtri impietate, blaſphemijſque armati, quas per Galliæ Vrbes diſſeminarunt, in ea ciuilium bellorum fata, atque perdacta conſilia, quæ demum poſt innumeras ſtrages Franciſci I. ſtirpem florentiſſimam maximis calamitatibus obruerunt, atque extinxerunt. Sed ne luctum, ac funera accerſamus ante tempus, ad id vndè digreſſa eſt, orationem reuocemus.

Remorentinenſe edictum menſe Maio promulgatum eſt, quo ſacræ fidei cenſura in ſanctiore Concilio, & in Senatu Pariſienſi, Guiſijs auctoribus conſtituta eſt, cumque ſuperioris coniurationis ex Hæreticorum conuenticulis, permiſſaque profitendæ impietatis libertate, fama Pontifici delata eſſet, ille pro dignitate Pontificij muneris ad excindendas hæreſes, quæ Galliam infecerant, excubias paſtorales intendendas, iudiciariamque ſeueritatem diſtringendam ratus, Franciſcum Turnonium Cardinalem exercendæ fidei cenſuræ in tota Gallia præfecit, ampliſſimiſque hiſce mandatis inſtruxit.

Venerabili Fratri Franciſco Epiſcopo Oſtienſi ſalutem, &c.

Pius IV. 1. ver. 11. ſecret. 931. p. 231.

Summum Cenſorē fidei in tota Gallia Cardinalem Turnonium præficit.

Cùm ad nihil magis noſtra aſpiret intentio, quam vt fides Catholica noſtris potiſſimùm temporibus vbique floreat, & augeatur, ac omnis hæretica prauitas à Chriſtifidelibus, noſtra diligentia, procul pellatur, & ipſorum fidelium animas Deo lucriſaciamus, libenter operam vigilem impendimus, vt Diabolica fraude decepti ad caulam Dominicam reuertantur, ac cunctis erroribus extirpatis eiuſdem fidei zelus, & obſeruantia in ipſorum corda fidelium fortiùs imprimantur; & ſi qui animorum peruerſitate ducti in eorum damnato propoſito perſeuerare voluerint, taliter in illos animaduertatur, quod illorum pœna alijs ſit in exemplum. Cùm itaque ſicut plurimorum fide dignorum relatione nobis nuper nō ſine animi noſtri diſplicentia innotuit, in Regno Franciæ, & diuerſis Ciuitatibus, Terris, & Locis chariſſimo in Chriſto filio noſtro Franciſco Francorum Regi Chriſtianiſſimo ſubiectis, diuerſæ vtriuſque ſexus perſonæ Lutheranam, & pleraſque alias damnatas hæreſes, & errores ſequi, humani generis inimico ſuadente non vereantur in earum animarum perniciem, & grauem Diuinæ Maieſtatis offenſam, ac orthodoxæ fidei ſcandalum, ac irreparabile detrimentum: Nos ne huiuſmodi peſtes in perniciem aliorum ſua venena latius diffundant, opportunis remedijs, prout noſtro incumbit officio, prouidere volentes, ac de fidei zelo, prudentia, rectitudine, in arduis longa experientia, doctrina, auctoritate, & potentia, quibus illarum largitor Altiſſimus perſonam tuam multipliciter inſigniuit, & quibus propterea in partem Apoſtolicæ ſollicitudinis meritò aſſumptus continuò refulges, ſpecialem in Domino fiduciam ſumentes, & indubiè ſperantes, quod tu pro tuis innatis Nobilitate, dexteritate, magnanimitate, & in omnibus prouidentia circumſpecta, hæreſes, & errores huiuſmodi extirpare, & errantes corrigere, necnon deuiantes ad rectum tramitem reducere, & ipſius orthodoxæ fidei fructuoſos palmites plātare toto nixu exquires, Motu proprio, non ad tuam, vel alterius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, & ex certa noſtra ſcientia, citra tamen dilectorum filiorum noſtrorum Caroli Sanctæ Cæciliæ de Lotharingia, & Caroli Sancti Sixti de Vendoſme Preſbyterum, ac Odetti Sancti Adriani Diaconi de Caſtillon nuncupatorum Cardinalium Hæreticæ prauitatis Inquiſitorum in partibus illis auctoritate Apoſtolica deputatorum, & in ijs propterea nullatenus præiudicare intendimus, reuocationem, te in noſtrum, & Apoſtolicæ Sedis Commiſſarium, ac Hæreticæ prauitatis huiuſmodi Inquiſitorem gene-

Digitized by Google

generalem in Regno, Ciuitatibus, terris, & locis prefatis Apoſtolica auctoritate præfata, tenore præſentium ad noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum conſtituimus, & deputamus, ac tibi vt tu ſolus ſint Epiſcopo, etiam ſimpliciter, & de plano, ac abſque advocatorum, & iudiciorum ſtrepitu, & figura in negotio inquiſitionis hæreticę prauitatis huiuſmodi procedere, & quoſcumque vtriuſque ſexus hæreticos, vel de fide ſuſpectos, tam Eccleſiaſticos, quam Laicos, cuiuſque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis, ac qualitatis fuerint, citare, arreſtare, ſeu capere, ac tutæ cuſtodię mancipare, ponendo etiam illos in compedibus, vel in manicis ferreis, ſi tibi viſum fuerit faciendum; nec non contra illos, de quibus pro huiuſmodi negotio ſecundùm Deum, & Iuſtitiam videbis expedire, inquirere, atque etiam abſque eodem Epiſcopo illos duro carceri, ſiue arctius per te, aut à te deputatos, in quocunque loco, qui ſibi aut deputatis huiuſmodi videbitur eligendus, qui magis ad pœnam, quam ad cuſtodiam videatur, vel tormentis exponere, & ad ſententiam etiam definitiuam, ſeu finalem contra eoſdẽ prout tibi, viſum fuerit procedere, ac ſi neceſſe fuerit aliquem clericum, & in Sacris etiam præsbyteratus ordinibus conſtitutum, propter præmiſſa degradari, & curiæ ſæculari tradi - ad eius degradationem actualem per loci ordinarium, qui id onus ſubire debeat, etiam nullo alio prælato ſecum interueniente, ſeu eo abſente, aut recuſante, vel non valente, aut alias, Catholicum antiſtitem, quem ad id duxeris eligendum, & deputandum, etiam nulla diſtinctione locorum habita, ac etiam non communicato proceſſu cauſæ, ſi tibi, vel dictis deputatis videbitur, ſed oſtenſa illi dumtaxat ſententia ſuper degradatione huiuſmodi lata, accitis, ac ſibi in hoc aſſiſtentibus vno alio antiſtite, ſeu duobus, aut tribus abbatibus, vel alijs perſonis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis, ac deinde addictæ curiæ ſæculari traditionem procedere, ſeu procedi facere, nec non contradictores, quoſcumque, ac rebelles, ac tibi, vel à te deputatis in præmiſſis, non parentes, opportuni iuris remedijs compeſcere, & in præmiſſis omnibus auxilium brachij ſæcularis inuocare, & implorare, nec non officiales deſuper neceſſarios, etiam clericos ſæculares, ſeu ordinum, quorumcumque regulares deputare. Et infra. Omniaque alia, & ſingula in præmiſſis, & circa ea neceſſaria, ſeu quomodolibet opportuna facere, & exequi poſſis, & valeas, plenam, & liberam, amplam, & omnimodum poteſtatem, & facultatem auctoritate, ſcientia, & tenore prædictis concedimus, & indulgemus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ MDLX. idibus Iunij Pontificatus noſtri Anno I.*

Belcair. lib. 18.

Franc. II. Regis lit. datæ pridie id. apr.

32 Fulciebat Franciſcus Rex auctoritate regia Eccleſiaſticos iudices, nam prouinciarum Magiſtratibus, ac præfectis pridie idus aprilis edixerat, vt quoniam ex hæreticorum conuentibus emerſerat perduellio, cauerent ne vlla in vrbibus, & oppidis eorum foro obnoxijs conuenticula hominum, ne-ve concurſus fieri paterentur, & qui in ijs deprehenderentur, nó aliter, ac rei Maieſtatis læſę ſupplicio afficerentur; addiderat etiam vt antiqua morum diſciplina inſtauraretur, Synodum omnium Galliæ Epiſcoporum intra ſextum Menſem indictum iri. Reſtituendę huius diſciplinæ morum neceſſitas ſignificata eſt Pontifici; ob perditos enim plurium clericorum mores, ac pręſulum negligentiam, vel impietatem, hæreſim latè in Gallijs propagatam, quare Pontifex eundem Franciſcum Turnonium, & Carolum Lotharingum Cardinales Apoſtolicę Sedis Legatos in Gallia decreuit, vt mores perditos iuſta cenſura percellerent, veteres Conciliorum leges, & Sanctorum patrum inſtituta inſtaurarent, aberrantes à fide ad priſtinam Eccleſiæ coniunctionem traducerent.

Legatos in Gallia duos Cardinales conſtituit Pius; vt reformationi morum incumberent.

Venerabili Fratri Franciſco Epiſcopo Oſtienſi de Turnone, ac dilecto Filio Carolo tit. S. Apollinaris Presbytero de Lotharingia nuncupatis Cardinalibus in Regno Franciæ, nec non vniuerſis Prouincijs, Ciuitatibus, & Terris, chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Franciſco Francorum Regi Chriſtianiſſimo ſubiectis, noſtris, & Apoſtolicæ Sedis Legatis ſalutem, &c.

Pius IV. reg. ſig. n. 18. recent. 1591. p. 91

Cum ſicut non ſine magna animi noſtri moleſtia nobis nuper innotuit, in Regno Franciæ, ac certis Ciuitatibus, Terris, & Locis, chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Franciſco Francorum Regi Chriſtianiſſimo ſubiectis, diuerſi armorum tumultus, ſeditiones, & conſpirationes potiſſimum fermento hæreticæ prauitatis, ex partibus conuicinis peſte Lutherana laborantibus contractæ, & propter bella, quæ ſuperioribus annis viguerunt, & incuriam, & negligentiam Prælatorum, & aliorum Superiorum dicti Regni, ac tam Prælatorum eorumdem, quam reliquarum Eccleſiaſticarum Perſonarum ſæcularium, & Regularium corruptos mores, & collapſam Eccleſiaſticam diſciplinam conniuentibus oculis diſſimulatæ, & ſenſim auctoritate prouenientes inſurrexerunt, & breui tempore adeo in immenſum creuerint, vt illis vix, ac non ſine magno belli apparatu reſiſti poſſe videatur; & licet certo ſciamus præfatum Franciſcum Regem pro eius pietate, & religione ad imitationem præclaræ memoriæ inclytorum Franciæ Regum prædeceſſorum ſuorum cauſæ Dei, & ſuæ huiuſmodi omnibus ſuis viribus, vt cœpit, minimè defuturum, volentes tamen cum Dei adiutorio in eodem negotio, prout ex noſtro Paſtorali Officio pręcipuę tenemur, partes noſtras omni ſtudio, & diligentia implere, Vos, *& infra*, in dicto Regno Franciæ, nec non vniuerſis Prouincijs, Ciuitatibus, & Terris eidem Franciſco Regi ſubiectis noſtros, & Sedis Apoſtolicæ de latere legatos ad noſtrum, & dictæ Sedis beneplacitum auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium ad infraſcripta dumtaxat conſtituimus, & deputamus, & mandamus, vt tanto oneri vos, quamprimum accingentes, ac pro commiſſionis, & mandati huiuſmodi implemento, & executione coniunctim procedentes, vocatis etiam, ſi vobis videbitur, ac vobiſcum adhibitis Prælatis, ac in Sacra Theologia Magiſtris, ſeù iuris peritis, aut alijs perſonis literarum ſcientia præditis, viris Catholicis in primis, & minimè ſuſpectis, ſed Deum timentibus, & religionem, ac vnitatem Eccleſiaſticam zelantibus, arbitrio noſtro eligendis, præmiſſa omnia mature perpendentes, & aliter conſiderantes, ac ad prouiſiones, & remedia morbo huiuſmodi neceſſaria, & opportuna attentius proſpicientes Euangelicæ ſemper, & Apoſtolicæ doctrinæ, ac ſanctorum Patrum traditionibus, & inſtitutis, nec non Sacrorum generalium Conciliorum decretis inhærendo, quæcumque ſtatuta, ordinationes, & decreta quæ vobis pro religionis, & Fidei Catholicæ conſeruatione, & augmento, ac hæreſis, & damnatorum errorum extirpatione, Catholicorum, & piorum Chriſti fidelium quiete, & erran-

tium in fide ad Sanctam, & Catholicam Doctrinam, & veritatis viam reductione; pertinacium autem, & in hæreſi, ac erroribus huiuſmodi induratorum iuxta canonicas ſanctiones punitione, & eradicatione, ac inſuper Prælatorum, & aliorum quorumcumque Eccleſiæ miniſtrorum ab Eccleſiaſtica diſciplina, & à recto viæ vitæ tramite deuiantium correctione, & reformatione, Apoſtolicæ auctoritatis, & in Romanos Pontifices, & Sedem Apoſtolicam deuotionis conſeruatione, & manutentione, ac denique pro totius regni illius pace, & tranquillitate, & eius incolarum vtilitate, ac animarum ſalute neceſſaria, ſeu quomodolibet opportuna videbuntur, faciatis, & conſtituatis, & deinde omnia, & ſingula per vos facta, & conſtituta ſub excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, ac alijs Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis, etiam priuationis; ac depoſitionis ab officijs, & beneficijs, nec non inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ac pecuniarijs, & alijs veſtro arbitrio imponendis, & applicandis pœnis in prædicto Regno, Prouincijs, ac Terris, ab omnibus vtriuſque ſexus fidelibus inuiolabiliter obſeruari mandetis, ac faciatis cum effectu. Nos enim vobis, vt in præmiſſis omnibus, & ſingulis in caſibus videlicet hæreſis, & ſchiſmatis contra quoſcumque, etiam Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Primates, ac alios quauis Eccleſiaſtica, vel mundana dignitate, præeminentia, vel excellentia fungentes, iuxta aliarum literarum noſtrarum vobis deſuper ſpecialiter conceſſarum tenorem, quem præſentibus haberi volumus pro expreſſis, in alijs vero vitæ, & morum reformationis, ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ conſtitutionem concernentibus, vt ſimiliter contra quoſcumque Epiſcopos, & alios Prælatos huiuſmodi, & capitula, vniuerſitates, & collegia, & alias ſingulares perſonas Eccleſiaſticas, ſæculares, vel cuiuſuis ordinis regulares in præmiſſis, quomodolibet culpabiles, ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ſola facti veritate inſpecta, ac manu regia ſub præmiſſis, & alijs veſtri arbitrij pœnis procedere, definire, pronuntiare, reformare, corrigere, & emendare, & per vos ferendas ſententias, definitiones, emendationes, correctiones, ac punitiones quaſcumque appellatione poſtpoſita exequi libere, & licite valeatis, inuocato, etiam ad hoc ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis, plenam, & liberam auctoritate, & tenore prædictis ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, licentiam, & facultatem concedimus. Non obſtantibus, &c. Inſuper, & per viſcera miſericordię Domini noſtri Ieſu Chriſti obteſtamur præfatum Franciſcum Regem, qui nomen Chriſtianiſſimi ob ſuorum prædeceſſorum pro Catholica Fide, & Sedis Apoſtolicæ conſeruatione præclara geſta meritò retinet, vt pro eius innata Chriſtiana pietate, ac in nos, & ſedem eandem reuerentia, nobis in veſtri Apoſtolatus huiuſmodi miniſterij executione aſſiſtere, ac auxilium, & fauorem, ſuumque ſi, opus fuerit, brachium ſæculare præſtare velit, in quo rem ſua maieſtate dignam faciet, ſibique proinde à Deo optimo maximo cœleſte præmium ac ſua, & eius regni proſperitas & augmentum, ac à nobis condigna gratiarum actio proueniet, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ M D L X. XVI. Kal. Iul. Pontificatus noſtri anno I.*

33 Non deerant qui non rigide agendum cenſebant, cum hæreticis, ſed ijs ex parte conſentiendum ad alendam mutuam concordiam, inter quos molliores Catholicos Claudius Eſpenceus ſe collocat in Epiſtola ad Michaelem Hoſpitalium, verumtamen ſtandum Concilio, & traditionibus antiquis contendebat. Ecquis noſtrum, quod Gentiles quondam illi ad Philippum Apoſtolum, non hodie ad paſtorem ſuum, quiſque clamat, Domine volumus Ieſum videre? & quis nobis reſpondeat. Hæc eſt via, ambulate in ea? Hæc ergo non minus nunc, quàm olim dicit Dominus, State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animis veſtris: hoc eſt apud mentes religioſas, atque ſimplices compendium, tum erroris deponendi, tum veritatis inueniendæ, ac eruendæ; nam ſi ad diuinæ traditionis originem reuertamur ceſſat error humanus, & Sacramentorum Cœleſtium ratione perſpecta, quidquid ſub caligine, ac nube tenebrarum obſcurum latebat, luce veritatis aperitur, vt Pompeio ſcribit Martyr inuictus, & diſertus Rhetor D. Cyprianus. Si canalis aquæ copioſè prius, & largiter fluens ſubito deficit, nonne ad fontem pergitur, vt illic defectionis ratio noſcatur? (& mox) Quod, & nunc facere oportet Dei Sacerdotes præcepta diuina ſeruantes, vt in quibus nutat, ac vacillat veritas, ad originem dominicam, & Euangelicam, & Apoſtolicam traditionem reuertamur, & inde ſurgat actus noſtri ratio vnde, & ordo, & origo ſurrexit, quæ dum antiqua veritas, & vera antiquitas, non adeò omnibus allucet, equidem pro mea mediocritate non video, quid aliud præmolliendo, ità vehementi noſtratium diffidiorum paroxyſmo, vel optare, vel conſulere poſſim, quam moderatam aliquam Syncatabaſim, ideſt condeſcendentiam, qua vtraque pars ſe nonnihil accommodet, & hactenus tamen obſecundet, vt immobilia, & publica, & vniuerſali ſuperiorum ab ineunte iam Eccleſia auctoritate inducta, niſi per eandem, hoc eſt etiam publicam immota ſint, priuata certè, cuiuſque affectione ne dicam libidine, ne moueantur. Sine hac inquam condeſcenſione, nulla, neque reſtat, neque conſtat concordia, ſed periculi è contrario permultum eſt, ne dum nos inuicem ſupportare, dum alter alterius onera portare, dum de iure noſtro, vel tantillum decidere adeò præfracte recuſamus, totius iacturam faciamus. Ad hanc concordiæ viam vtroque ſemper oculo collimauimus, eodem hactenus ſpectauerunt conciones, conſilia, ſemperque vita comite, & Domino dante, ſpectabunt ſcripta noſtra.

Claudius Eſpenceus in ep. ad Michael Hoſpitalium Canc. 628.

Cum hæreticis molliter agendum aliqui dant conſiliũ.

34 Qui acutius rem cernebant, non aliam ineundæ concordiæ, cum Caluiniſtis rationem eſſe cenſebant, quàm vt Caluiniſtæ eiurata impietate Catholicam Religionem profiterentur, nec ſe Eccleſiæ fictæ nuper inſtar fungorum enatæ, ſed veteri ab Apoſtolis ad hanc ætatem vniuerſum per orbem propagatæ adiungerent, nec concordiæ ſpecie rem Catholicam prodi ferre poterant, de quo Claudius Eſpencæus, qui ad Adiaphoriſtas inclinabat in literis ad Odettum Caſtilloneum, quem hæreſim alere ignorabat, ita querebatur: Tale nobis tempus pepererunt, tum ſectæ, tum hypocritæ vt iam quod nuper Luthero Eraſmus impegit, de Deo nec bene loqui liceat, nec male, nec ulli peius vtrinque audiunt, aut inhumanius accipiuntur, quam qui de partibus

Non contractandũ cum hæreticis decõciliatione opinionũ.

inuicem

Digitized by Google

,, inuicem conciliandis tractant, aut cogitant,
,, qui quæ ad pacem ſunt Hieruſalem propter
,, fratres, & proximos ſuos rogant, aut loquun-
,, tur, quique eis, qui adhuc longè ſunt le-
,, gatione miſſa de pacis conditionibus agunt.
,, Mirum ab Euangelicis, quam parum Euange-
,, licè, ab Eccleſiaſticis, quam nihilo magis Ec-
,, cleſiaſticè tractantur; atqui talium criticorum
,, alij de ſua non tantum præſenti apud Deum
,, in Chriſto gratia, & Iuſtitia, ſed etiam de vita
,, cum Chriſto in Deo abſcondita, de æterna
,, ſui ad ſalutem deſtinatione, & præſcientia, de
,, ſui quiſque nominis certiſſima, & indelebili
,, in Cœlis, & in libro vitæ inſcriptione ſecuri
,, perinde pronunciant, ac ſi ab ęternis Deo con-
,, ſilijs, aut ſecretis, & quodam quaſi modo
,, coęterni fuiſſent. Alij Eccleſiam, vt verè eſt
,, veritatis columnam, & firmamentum, nec *Aug. bapt. l. 1. c. 5.*
,, vnquam in fide defecturam, nec inferi portas
,, aduerſus eam pręualituras ſic confidant, & de-
,, fendant, vt in eius ſe caſtris eſſe, merere, ac
,, militare non contenti, eam quoque illam ip-
,, ſam viuentis Dei domum, ſeſe eſſe pręfractè
,, contendant, ac proinde ſe in fide, ac in bonis
,, moribus iudicandis indefectibiles eſſe, inde-
,, uiabiles, inobliquabiles. In tanta, inquam, par-
,, tium contentione, quis quid commodius v-
,, triſque, quam cum Auguſtino dicat, hominea
,, ſumus, & aliter quam res habet, ſapere, huma-
,, na tentatio eſt: ſententiam autem ſuam nimis
,, amando, ad pręcidendam, vſque communio-
,, nem peruenire, diabolica pręſumptio: at in
,, nullo falli, aut deſipere, angelica perfectio;
,, cum ergo homines re-ſimus, ſpe Angeli, eis re-
,, ſurrectione æquales futuri, quamdiu Angeli
,, perfectionem non habemus, diaboli præſump-
,, tionem habeamus; tentatio nos non apprehen-
,, dat niſi humana.

35 Allidi ſe ſinit ijs verbis ad impietatis Adiaphoriſtarum ſiue indifferentium ſcopulos Claudius Eſpencęus in Scola Sorbonica clarus, dũ concordiam bello funeſtiorem ſectatur; impie enim nolebat hęreticos damnari anathemate, atque ab Eccleſię comunione ſegregari, à qua tamen iam ſe ipſos per praua dogmata ſecreuerant, de quibus dicit Apoſtolus Iudas. *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes.* Ac tantum abeſt, vt nimię ſeueritatis Romanus Pontifex accuſandus fuerit, vt potius de nimia illius indulgẽtia cõquerendũ eſſet, ni Patris indulgentia fuiſſet. Damnauit Pius hoc anno Nannetenſem Epiſcopum Hęreticum decretoria anathematis ſententia, vt habent acta conſiſtorialia. *Die Veneris XVI. Aprilis MDLX. Ad relationem Reuerendiſſimi D. Saraceni fuit condemnatus Epiſcopus Nannetenſis, & pronuntiata ſententia, prout in cedula Sanctiſſimi Domini noſtri.* *Ms. Card. Spad ſign. n. 34.* Sacris etiam interdictus erat Epiſcopus Niuernenſis qui propter patrui impietatem ſuſpicione perſtrictus fuerat, ſed cognita eius innocentia in Conſiſtorio eodem XVI. April. habito abſolutus eſt, liberaque illi Sacrorum adminiſtratio permiſſa.

36 Ad conuellendam etiam gliſcentem in Benearnia hereſim, aſſerendamque Catholicam Religionem, Pontifex Georgium Armeniacum Cardinalem miſit, iuſſitque vt Antonium Nauarræ Regem ad præcipitia hæreſeos declinantem, vt ferebat fama, officij pręmoneret, de quo hæc ad Franciſcum Regem ſcripſit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Franciſco Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Inuiti quidem fecimus, vt dilectum filium noſtrum Georgium tit. S. Laurentij in Lucina pręsbiterum Cardinalem de Armeniaco vocatum, à nobis dimitteremus; etenim conſilium, & fides eius nobis, & Sedi Apoſtolicæ valde opportuna erant: ſed tamen cupientem Eccleſiam ſibi commendatam reuiſere, eo faciliùs diſcedere paſſi ſumus, quod non ignoramus in illis partibus hęreticæ prauitatis peſtem latè admodum ſerpere, corroborarique cœpiſſe, cui malo reprimendo, populiſque in fide Catholica continendis præſentiam viri tanta virtute, ſolertia, atque induſtria præditi peropportunam fore exiſtimauimus. Dedimus autem ei inter cætera, hoc quoque in mandatis, vt poſtquam Maieſtatem tuam, & noſtro, & ſuo ipſius nomine ſalutauerit, ad chariſſimũ in Chriſto Filium noſtrum Antonium Nauarræ Regem ſe conferat, de quo, quia rumores duriores ſunt, mandauimus, vt eum noſtro nomine diligenter officij ſui admoneat, quęque in regno illo, ac dominio Benearnię correctione egere cognouerit, auctoritate noſtra emendet. Non egere ipſum Cardinalem commendatione noſtra perſuaſum habemus, cum Maieſtati tuæ nota eſſe ſciamus, & perpetuum eius erga te ſtudium, & obſeruantiam, & inſignem fidem, ac merita erga claræ memoriæ patrem, & auum tuum Reges Chriſtianiſſimos; ſed tamen, quod hanc ipſam quoque ob cauſam pręter eximiam virtutem ſuam, & vitæ, ac morum honeſtatem nobis charus admodum, & probatus eſt, hortamur Maieſtatem tuam, vt erga talem virum, ita de Regno Gallico meritum, priſtinam beneuolentiam ſuam non conſeruet modò, ſed etiam augeat ſicut facturam eam eſſe confidimus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XIII. Iuly MDLX. Pontificatus Noſtri anno I.*

Pius IV. to. 1. breu. ſig 2896. ep. 254.

Armeniſcum Cardinalem in Galliam mittit ad confirmandum in Fide Nauarræ Regem.

37 Quod ad duriores de Antonio Nauarræ Rege rumores attinet, Ambaſianæ coniurationis fuiſſe illum conſcium refert Belcairus, atque etiam Theodorum Bezam perditiſſimum hæreſiarcham alioſque Caluinianos miniſtros Gebenna Neracum accerſiuiſſe, eorumque nefarijs concionibus interfuiſſe. At Bouchartus Nauarri Regis Scrinio præfectus, literis ad Gallię Regem, nec non ad Cardinalem Lothariogum datis, monuit, Antonium Regem non aſſenſiſſe, licet à Fratre Condeo à Gebennenſibus miniſtris perſuaſo ad perturbandam Regni pacem incitaretur. Quod vero ad auditas ab Antonio Rege, peſtiferas Miniſtrorum Caluinianorum conciones attinet, de his monitus Pontifex, illum amantiſſimis literis monuit, vt in admittendis concionatoribus cautior eſſet, ne ſe in hęreticorum errores impelli ſineret, ſed in auita religione, in qua tot Reges pietate inclaruerant, conſtanter hæreret, filioſque in orthodoxa fide educandos curaret.

Belcair. l. 28. & 29. l. 29. n. 3.

Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Antonio Nauarræ Regi Illuſtri.

Chariſſime in Chriſto Fili noſter Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Quia Serenitatis tuæ exiſtimatio, & ſalus nobis chara eſt perinde, ac debet, idcirco non potuimus non commoueri, cum ad aures noſtras rumores quidam de te indigni peruenerunt. Mirum nobis admodum, & propemodum incredibile viſum eſt, te Chriſtianiſſimis ortum maioribus potuiſſe, tam citò, tam leuibus hæreticorum argumentis in errorem impelli,

Pius IV. tom. 1. bre. ſig. 2896. ep. 258.

Pius IV. admonet Regem Nauarræ ne audiat cõciones hæreticorum.

pelli, & ab ea Fide temere deductum, quam parentes, ac maiores omnes tui perpetuo tenuerunt, quamque, & ipſe in Baptiſmo profeſſus eſſes, & per tot annos tenuiſſes, in pernicioſiſſimam, & tantopere damnatam hæreſim præcipitem actum fuiſſe. Tandem vero accerſitum ad nos dilectum Filium noſtrum Georgium tit. S. Laurentij in Lucina presbyterum Cardinalem de Armeniaco appellatum, his de rebus diligenter percontati cum eſſemus, fecit perſpecta eius, & probata admodum nobis fides, vt plus vni de te, quam ceteris omnibus credendum eſſe putauerimus; officij autem noſtri memores, cupienteſque hos de te rumores celeriter extingui, tuumque nomen in debito eſſe apud omnes honore, & gloria hortandam in Domino Serenitatem tuam eſſe à nobis duximus, & paternè monendam, vt in concionatoribus admittendis admodum cautus ſis, ne nimis facile, quoſuis diuini verbi prædicatores admittas, multi enim in veſtimentis ouium veniunt, qui intus lupi rapaces ſunt, & Chriſtum aſſidue in ore habent, quem corde, & factis negant, veritatiſque Euangelicę Magiſtros, & doctores ſe eſſe profitentur, cum eam tamen maxime oppugnant. Huiuſmodi impoſtorum ſermo ſerpens, vt cancer, diligentiſſime vitandus eſt, & prouidendum ne ſubiectos Regno tuo populos pernicioſa doctrina ſua imbuere poſſint. In ea autem fide, tibi chariſſime fili, reliquiſque viuendum eſt, quam à matre tua Eccleſia didiciſti, quę perpetuo tot ſęculorum conſenſu recepta fuit, quam parentes, & maiores tui, quorum veſtigijs inſiſtere debes tenuerunt, quam omnes omnium nationum, & ætatum Sancti Patres ſecuti ſunt. Illud etiam Serenitati tuæ attendendum eſt, oportere te iſto loco poſitum, non crimine ſolum hæreſis ſed quauis etiam leuiſſima ſuſpicione eiuſmodi criminis carere, quo enim altiore in gradu dignitatis locatus es, & plus talis de te ſuſpicio cæteris obeſſe poſſet. Curandum vero eſt, vt liberos tuos ab ijs erudiendos, & inſtituendos cures, quorum tum inſtitutione, Doctrinaque Catholica, tum moribus etiam, & exemplis meliores fieri poſſint, quibus de rebus ipſi Cardinali, quem exiſtimationis, & dignitatis tuæ ſtudioſiſſimum nouimus, vt noſtro nomine coram ipſe quoque tecum diligenter agat, mandauimus, hortantes te, vt tum quæ nos ſcripſimus, tum quæ is dicet, in eam partem accipias, vt à paterna erga te charitate, & cum famæ, tum ſalutis tuæ ſtudio proficiſci perſuaſum tibi habeas. Dedimus ei prętereà in mandatis, ijs, quibus opus fuit, facultatibus impertitis animarum ſaluti ſimul, & regno iſti, & dominio tuo Benearniæ conſulere cupientes, vt in illo regno, & alijs ditionis tuæ locis, ea quę emendatione indigere perſpexerit, corrigat, detque operam opportunis remedijs adhibendis, vt mala quæ ſananda fuerint ſanet, prouideatque, ne quid admittatur, quod boni cuiuſquam animum offendere, aut honorem, & dignitatem tuam regiam lędere, ac violare poſſit, quę quidem illumque pro ſua egregia, & pręſtanti fide, prudentia, dexteritate ſedulo curaturum eſſe confidimus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die III. Iuny MDLX. Pontificatus noſtri Anno I.*

38 Nec Benearnia modo hæreſi admodum infecta erat, ſed etiam aliæ vrbes, & oppida, quibus Antonius Rex, & Ioanna Regina dominabantur, dira caluiniſmi peſte latiùs ingraueſcente polluebantur, de quo apud Ioannam Reginam grauiſſime Pius queſtus eſt, eamque monuit, vt opinionem optimam de ipſa, ac viro à Georgio Cardinale Armeniaco confirmatam tueretur, ne abijceret fidem quam in baptiſmalibus Sacris erat profeſſa, quę omnium ſæculorum conſenſu erat recepta, tot doctorum teſtimonijs, tot Sanctorum miraculis, tot Martyrum ſanguine conſtabilita.

Chariſſimæ in Chriſto Filiæ noſtræ Ioannæ Nauarræ Reginæ Illuſtri.

Chariſſima in Chriſto Filia noſtra ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Serpere adeo, & corroborari in Regno iſto, lociſque alijs Sereniſ- *Pius IV. to. 1. bren. ſig. 2896. ep. 256.*
ſimi Regis coniugis tui hęreticam audimus prauitatem, vt non poſſimus non magnopere ijs, qui de vobis diſſeminati ſunt, rumoribus commoueri; cuius noſtræ de vobis ſolicitudinis teſtem habemus dilectum Filium noſtrum Georgium Cardinalem de Armeniaco vocatum, qui quidem conſolari nos, & vt quam optime de vobis ſperemus adducere, conatus eſt; itaque tam idoneum hominem exiſtimationiſque, & dignitatis veſtrę tantopere ſtudioſum nacti, prętetire noluimus, quin his te literis hortaremus, & moneremus, vt & generis, & ſalutis tuæ memor ab omni non modo huiuſmodi crimine, ſed eius etiam ſuſpicione integram conſeruare velis, neque hęreticorum fraudibus abduci te ab ea fide patiaris, quam maiores tui conſtantiſſime tenuerunt, & in his ille claræ memorię Franciſcus Francorum Rex patruus tuus non cognomine modo, ſed re ipſa Chriſtianiſſimus, & mater tua pijſſima, & Sanctę matris Eccleſię pręceptorum obſeruantiſſima Regina, quam fidem ipſa in baptiſmo profeſſa es, quæ denique omnium ſęculorum conſenſu recepta, & tot Sanctorum, non auctoritate modo, ſed etiam ſanguine comprobata fuit; nec ab Eccleſia Catholica, quę vna eſt, extra quam ſaluus eſſe nemo poteſt, corpore ſegregeris, ſed ipſa in religione Catholica maneas, & eadem filios tuos vt debes, imbuendos cures, omnibus, denique, & dictis, & factis te vere Catholicam Reginam, & Chriſtianiſſimorum Regum progeniem oſtendas; quibus de rebus ipſi Cardinali in mandatis dedimus, vt ipſe quoque tecum, & cum Sereniſſimo Rege coniuge tuo verbis noſtris agat. Proinde, vt hæc quæ ipſi ſcripſimus, & quę is tecum loquetur, in optimam partem accipias, & à paterno erga te amore noſtro profecta eſſe exiſtimes, ſicut ſcrutator cordium nouit Deus, Serenitatem tuam rogamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die III. Iuly MDLX. Pontificatus noſtri Anno I.*

Pius Reginam Nauarræ admonuit ne aures præberet Caluiniſtis.

39 Damnauit quidem Antonius Rex caluiniſticam hæreſim, atque maiorum religioni conſtanter inſiſtendum ſibi decreuit: Verùm Ioanna hęſit in flagitio, licet illud impia hypocriſi tegere conata ſit, atque in fallacem ſpeciem obſequium addixerit Pontifici, vt paulo inferius dicemus. Licet vero coniuratione Amboſiana oppreſſa hæreſis videretur, tamen illa in nonnullis prouincijs ſigna ſui furoris edidit, atque ex illa coniuratione, velut ex ſopito malè incendio nouę coniurationes in Gallia exarſerunt. In Phocenſi prouincia Antonius, ac Paulus Mouani Fratres nobilitatem auitam, cum fœdaſſent Caluiniſmo, omnem late regionem fędauerant, ac licet Antonius Praguignani ſub Hërico Rege à populo cęſus fuiſſet, Paulus tamen in hæreſi obfirmatus, militarique præſidio ſeptus ſexaginta pſeudo-eccleſias ſiue caluiniſtica conuenticula conſtituerat, coatiſ- *Beicar. comm. rer. Gall. l. 28*

Digitized by Google

coactiſque bis mille equitibus, ac magno peditum numero Aquenſem Ciuitatem, inita cum aliquot Ciuibus perfidiæ ſocijs intercipere meditatus eſt, ſed virtute Ciuium, qui Tendanum Comitem exciuere, repulſus eſt, ac licèt pactione militari cum Tendano obtinuiſſet, vt domi ſuæ conſiſtere, & hæreſeos ſacra, vel impuras execrationes colere poſſet, tamen ob Templorum expilationes, & alia flagitia ſibi metuens Gebennam perfugit. Irrepſerat eadem lues in Comitaum Auenionenſem, atque Alexander Huiotinus iuriſperitus, cum à Pontificijs Magiſtratibus in crimen ſuſceptæ impietatis Caluiniſtæ adduceretur, à ſocijs violatæ Religionis reis accepto Procuratorio Inſtrumento ad Mombrunum ab auita Nobilitate degenerem, atque audaciſſimum ad omne ſcelus perfugit, fugamque meditantem, quod à Senatu Grationopolitano in crimen rebellionis in Regem, ac Regios Magiſtratus propugnatæque hæreſeos vocaretur, cum ſuis ad inuadendum Comitatum Auenionenſem pellexit, cumque icto fœdere impio, ſimul Vezonum, & Maloſſenum eodem die occupare ſtatuiſſent, Huiotinus aduerſa valetudine implicitus conſilio abſtitit, at Mombrunus Maloſſenum intercepit, vires in Vezonianos conuerſurus, at Iacobus Maria Salla Viuarienſis Epiſcopus Prolegatus Auenionenſis copias ex finitimis Prouincijs ad ferocientem Caluiniſtam contraxit, ac Pontifex de his tumultibus certior factus Franciſcum Turnonium Cardinalem in Galliam reuertentem, cum Franciſco Rege agere iuſſit, vt auxilia Auenionenſi Prolegato ſubmitteret, tùm Georgio Cardinali Armeniaco dedit mandata, vt abſente Alexandro Farneſio Cardinale Auenionenſi Legato Auenionem peteret, Ciueſque aduerſùs Nouatorum molitiones in Romanæ Eccleſiæ fide, & obſequio contineret.

Caluiniſmus in Gallia proficit, & armis vexat Regnum.

Dilecto filio noſtro Georgio tituli Sancti Laurentij in Lucina Presbytero Cardinali de Armeniaco appellato.

Pius IV. lib. breu. ſig. 2896. ep. 298.

Cum allatum ad nos fuerit à Mombruno quodam iniquitatis filio Hæreticorum Duce Oppidũ Maloſcuam Comitatus noſtri Venayſini dirionis Sanctæ Romanæ Eccleſię nuper occupatum fuiſſe, hortati ſumus per literas Venerabilem Fratrem noſtrum Franciſcum Epiſcopum Oſtienſem, quem perueniſſe iam ad aulam Chriſtianiſſimi Regis putamus, vt hoc negotium virtute, & pietate ſua dignum ſuſcipiens, Chriſtianiſſimum Regem, cuius animum ipſo, & claræ memoriæ Patre, & Auo ſuo Chriſtianiſſimis Regibus, alijſque maioribus ſuis dignum eſſe minimè dubitamus, exciter ad opem, & auxilium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ fouendum, & nefariorum hominum reprimendam, & vlciſcendam audaciam, ſacrilegoſque conatus; ſed quia neceſſarium eſſe intelligimus abſente Legato, quempiam magnæ auctoritatis Virum, & illis populis gratum eſſe, qui præſentia, virtute, & prudentia ſua eorum populorum noſtrorum, quos paterna charitate diligimus quieti, & incolumitati conſulat, quique Oppidũ illud ex Hæreticorum manibus ereptum Sedi Apoſtolicæ recuperet, conſilijs ijs, quæ tempus poſtulare cognouerit capiendis, ad circumſpectionem tuam, quam Catholicæ fidei, & dignitatis huius Sanctæ Sedis ſtudioſiſſimam eſſe nouimus; conuerſis mentis noſtræ oculis eam ad obeundum munus aptiſſimam eſſe iudicauimus, laborem hunc libenter Diuini obſequij, & ſanctæ huius Sedis cauſa ſuſcepturum eſſe confiſi, &c. det imperia, vt Auinionem ſe conferat, ciueſque aduerſùs Nouatores confirmet. *Datum XXI. Auguſti MDLX.*

Acceptis porrò Pontificijs literis Cardinalis Turnonius, qui tùm aduerſo Rhodano Lugdunũ petebat ad Mombrunum affinem neptis ſuæ virum ſcripſit, vt arma poneret, ſed nihil apud pertinaciſſimum hominem perfecit, Regem verò permouit, vt ad eum perdomandum auxilia decerneret adeo à Delphinatium Nobilitate has leges accipere coactus ſit, vt diſſolutis copijs ipſe, & qui eum erant ſequuti, domum bini redirent, Romanæ Eccleſiæ ritus, & ſacra retinerent, ſi id recuſarent, & Regno, & Venuſino Comitatu exirent Mombruno verò permiſſum, vt cum ijs, quos vellet comitibus, menſis fluxu domum rediret: At ille præſenti ſubductus periculo pactis non ſtetit.

Belcar. lib. 28. n. 60.

ibid. n. 61.

41 Oborta quoque ſeditio Valentiæ in Delphinatu, quam Ioannes Monlucius Epiſcopalis ordinis proditor venenatis concionibus infecerat, licèt enim diù hypocriſi flagitia ſubornarit demum à Pontifice damnatum anathemate ob crimen hæreſeos viſuri ſumus; in ea ergò Vrbe Caluiniſtæ, inter quos Mirabellus, & Quintellus principem locum obtinebant publicè hæreſim profiteri proteruè auſi ſunt, ac primum gymnaſium, in quo iuris ciuilis interpretatio docebatur, dein Franciſcanorum Templum occuparunt, quorum funeſtum exemplum Sanromanenſes, & Montelimardenſes ſequuti ſunt, ſed Dux Guiſius Delphinatium prætor miſſo Malgerone Viro militari eũ furorem compeſcuit.

Eod. lib. 28. n. 56.

Nec minùs in Normannia Caluiniſtarum proiecta audacia ſeſe extulit. Miſerat Catharina Regina in eam Prouinciam Gaſparem Coliniũ Caſtilionem claſſis Gallicæ Præfectum, vt horum temporum facem, ac turbinem, & exorientes tumultus reprimeret, at ille eos magis concitauit, cuius perſuaſione Deippenſes, Cadomenſes, ac Fani Loij Ciues Caluiniſticæ impietatis ritus publicè exercuerunt, idemque Rothomagi accidiſſet, niſi Senatus ſua prudentia impiorum impetum cohibuiſſet; in ea Vrbe ludi literarij Magiſter Anabaptiſta trium linguarum Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ egregiè peritus nouum, & inſanum dogma inuexit: iactauit ſe nouum Dei Prophetam Diuinis afflatibus colluſtrari, ſtultamque populi multitudinem ad ſuas conciones pellexit, in quibus facundia vſus in campis, nam excludebatur Vrbe, ſuadebat Auditoribus Antichriſtum vi armorum breui periturum, atque hoc nomine deſignabat Regem, quo Caluiniani Pontificem depingebant, non ſucceſſiſſe Amboſianam coniurationem, quod ipſe non præfuiſſet, ſe exercitus Ducem à Deo ſelectum, vt omnes impios euerteret, atque terris exturbaret, nec Principibus, nec Magiſtratibus parceret, ſe non ante moriturũ, quam Mundum ab omni labe peccati purum, atque omnis peccati extorrem ſtatueret: moliebatur inſtar Ioannis Sartoris Leydenſis nouum imperium condere, atque alia fanaticorum Anabaptiſtarum deliramenta venditabat. At breui perijt ſuis fraudibus impoſtor, à Borbonio enim Cardinale Rothomagenſi Antiſtite, & Prolegato Prouinciæ, ac Senatu comprehenſus, quæſtione habita, flammis traditus eſt, omniſque eius iactantia in fumos abijt, cuius cognati duo fraudibus adeo erant faſcinati, vt numquam eum crediderint moriturum, donec redactum in cineres vide-

Eod. lib. n. 57.

te,

Digitized by Google

re, quibus gula fracta eſt, ita ea factio diſſipata eſt.

42 Tot Galliarum turbæ Scoticum bellum traxere, de quo antequam agamus, de Eliſabetha Angliæ Regina, quæ illud mouit nonnulla præmittenda ſunt. Potiebatur illa Angliæ, & Hiberniæ ſceptris, ſed iniquo iure, cũ adulterio ſuſcepta eſſet, ſuſpectaq; etiã eſſet eius natalium origo, nũ ex Henrico eam traxiſſet, cum eius Mater Anna Bolena ob admiſſos plures Amatores capitali ſupplicio eſſet affecta, adeo vt ob minorem longè ſuſpicionem Mariã Alphonſi Regis Caſtellæ filiam ab Hiſpanis ſceptrorum iure deturbatam viderimus: ſpectabat vero iure ſceptrum Anglicum ad Mariam Stuartam Henrici VIII. ex ſorore Proneptem, atque adeo illa, extincta Maria Regina, mox Anglici Regni inſignia aſſumpſerat, conſulente Lotharingo Cardinale, eamque Reginam optabant Angli, qui ab auita Religione non defecerant, tùm vt tota Inſula in duo Regna diuiſa in vnum redintegrata coaleſceret, nec deerant ſpes è Scotia educendæ coniunctis Gallorum viribus expeditionis, maximè ſi Philippus Hiſpaniæ Rex odio hæreſeos, quam Eliſabetha profitebatur, ſe Gallis adiungeret, vt antea inter Henricũ, cum Italicis rebus ceſſit, ac Philippum tranſactum videbatur. His curis anxiam Eliſabetham adhortatus eſt Pontifex amantiſſima legatione, ac paternis literis, vt orthodoxam Religionem abiecta impia hæreſi amplecteretur, monuitque vt caueret à prauis ſuaſoribus, qui ſuis tantum commodis ineſcati, Regiæ illius dignitati aſſerendæ, ac ſaluti non ſtuderent, paratiſſimumque ſe ad illam in gremium Eccleſiæ recipiendam exhibuit, tùm de Concilio œcumenico celebrando certiorem fecit, prouocauitque ad immortalem gloriam ex tàm egregio facto colligendam; legatione functus eſt Vincentius Parpalia Abbas Eliſabethæ cognitus; literæ verò ſubiectis verbis conceptæ fuere.

Belcar. lib. 28 n. 52.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Eliſabethæ Angliæ Reginæ Illuſtri.

PIVS PAPA IV.

Chariſſima in Chriſto filia noſtra ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Quantoperè cupiamus, noſtro ita paſtorali officio poſtulante, ſaluti tuæ conſulere, & honori tuo ſimul, Regnique ſtabilitati proſpicere, & Scrutator cordium nouit Deus, & ipſa intelligere poteris ex mandatis, quæ dilecto huic filio Vincentio Parpaliæ Abbati Sancti Saluatoris homini tibi noto, nobiſque probatiſſimo ad te dedimus. Proindè hortamur, & monemus Celſitudinem tuam etiam, atque etiam Chariſſima filia, vt repudiatis malis ſuaſoribus, qui non te, ſed ipſos ſe amant, ſuiſq; ipſorum cupiditatibus inſeruiunt, Dei timorem in conſilium adhibens, tempuſque tuæ viſitationis agnoſcens, paternis noſtris monitis, ſalutaribuſque conſilijs obtemperes, omniaque de nobis pollicear, quæ non modò ad animæ tuæ ſalutem conſeruandam, ſed etiam ad dignitatem tuam Regiam ſtabiliendam, & confirmandam, pro auctoritate, pro loco, ac munere, quod nobis à Deo commiſſum fuit à nobis deſideraris, qui te ſicut optamus, & ſperamus, in Eccleſiæ gremium redieris, eodem quo Euangelicus ille Pater reuerſum ad ſe filium amore ſumus, & honore, ac lætitia recepturi, quamquam eo maior lætitia noſtra futura eſt, quod is vnius filij ſalute gauiſus eſt, tu tecum vna vniuerſos Angliæ populos trahens non ſolùm ex tua, ſed ex totius Nationis ſalute nos, & vniuerſitatem Fratrum noſtrorum, quos propediem Deo iuuante ad tollendas hæreſes in œcumenico, generalique Concilio congregatos audies, vniuerſamque Eccleſiam lætitia complebis. quin etiam Cœlum ipſum exhilarabis ex tam memorabili facto admirabilem nomini tuo gloriam, & multò ſplendidiorem ea quam geris, coronam, adeptura; ſed hac de re pluribus verbis idem Vincentius tecum aget, ac noſtrum tibi paternũ animum declarabit, quem vt benignè excipias, diligenterque audias, eandemque, vt eius orationi fidem haberes ſicut nobis ipſis Serenitatem tuam rogamus. *Dat. Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die V. Maij MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

Pius IV. tom. 1. breu. ſig. n. 2896 ep. 214.

Pius Eliſabethæ Reginæ Angliæ ſcribit, ſuadens ei fidem Catholicam profiteri.

43 Plurimum auctoritate pollere apud Eliſabetham credebatur Philippus Hiſpaniæ Rex, vt qui coniurationis in Mariam Reginam conflatæ ream, iam ante vitæ reſeruaſſet, ac ſine eius præſidio ægrè aduerſus Mariæ Stuartæ Scotiæ, & Galliæ Reginæ potentiam tueri poſſet. Philippum ergò Regem Pontifex hortatus, vt omnem Regiam operam pro Eliſabetha, & Anglia ad fidei Catholicæ coniunctionem reuocandis collocaret, tùm etiam ſignificauit, Anglis hæreſim profitentibus, Belgij Prouincias in maximum diſcrimen adductum iri, necnon immortale decus Anglis ad veram Religionem conuerſis, vindicatiſque ab æterno exitio ſibi comparaturum.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Hiſpaniarum Regi Catholico.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Cupientes pro muneris à Deo nobis commiſſi officio damnum illud ſarcire, tàm graue, & tàm deplorandum, quod obitu piæ memoriæ Mariæ Anglorum Reginæ vxoris olim tuæ fecit Eccleſia, Regnumque illud iterum ipſius Eccleſiæ vnitati, Deo iuuante reſtituere, miſimus illuc hominem idoneum cum literis, & mandatis, ſicut Maieſtas Tua certior fiet à dilecto filio Nobili Viro Franciſco Varga Oratore apud Nos tuo. Hunc cum pro tua pietate Catholicæ Religionis ſtudio deſiderium hoc nobis tecum ſciamus eſſe commune, confidimus Maieſtatem tuam, vbi hoc conſilium noſtrum cognouerit, hortationi noſtræ locum minimè relicturam, ſed omni cura, ſtudio, diligentia, & auctoritate ſua enixuram, vt Regina, quæ hodiè illud Regnum tenet, monitis noſtris, & cõſilijs ſalutaribus obtemperet, quo eo ſtudioſiùs Maieſtatem Tuam facturam eſſe ſperamus, quod cum ſuperioribus annis Regnum illud Eccleſiæ reconciliatum fuit, ſecundùm Deum magna ex parte id opus tuæ pietatis fuiſſe, teque ſummam in ea te laudem ab omnibus conſequutum eſſe meminimus: intelligis autem pro tua pietate datam tibi idcircò à Deo ſummam pacem, ſummamque tranquillitatem fuiſſe, nimirùm, vt ad tollendas vndique hæreſes, bellumque hoc inteſtinum Eccleſiæ ſedandum, omnem curam, & diligentiam tuam conuerteres. Noſti quoque pro tua ſapientia quantoperè tuis Angliæ finitimis ditionibus expediat Regnum illud ab Hæretica prauitate purgari, ſed cum te tua ſponte paratum eſſe perſuaſum habeamus ad hanc rem perficiendam nos adhortando longiores non erimus: tantũ chariſſime fili petimus, vt ſi quid rogatu, & precibus noſtris paternis addi ad tuum huius rei ſtudium poteſt, addere velis, & pro fœcundiſſimis rerum tuarum euentibus gratum tuum erga Deum animum

Pius IV. tom. 1. breu. ſig. 2896. ep. 215.

Pius Philippum Hiſpaniarum Regẽ adhortatur vt curet Eliſabetham Reginam ad fidem Catholicã adducere.

animum

mum in hoc opere, quo nullum eſt ſanctius, nec Catholico Rege dignius declarare. Rogamus præterea, vt Nuntio noſtro hac re nomine noſtro tecum agenti parem fidem habeas, atque haberes nobis ipſis. *Datum Romæ apud Sanctũ Petrum ſub Annulo Piſcatoris die V. Maij MDLX. Pontificatus noſtri Anno I.*

44 Habebat Philippus Rex in Eliſabethę Aula Oratorem Epiſcopum Aquilanum pietate, & doctrina ſpectabilem, qui in Catholicis Anglis in vera Religione confirmandis, ac promouendis Religionis rebus ſedulam operam nauabat, quem Pontifex, de pijs eius ſtudijs gratulatus, hortatus eſt, vt idonea opportunitate vſus, Eliſabethæ Reginæ ſana conſilia æterni Regni aſſequendi, orthodoxæque pietatis reſtituendæ ſuggereret.

Venerabili Fratri Aluaro de Quadra Epiſcopo Aquilano Regis Catholici in Anglia Oratori.

Pius IV. to. 1. breu. ſig. num. 2896. ep. 259.

Venerabilis Frater. Cùm ex literis tuis ſcriptis dilecto filio Nobili Viro Franciſco Vargæ chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Hiſpaniarum Regis Catholici apud nos Oratori, tùm ex eiuſdem Oratoris largo, & accurato ſermone libenter cognouimus, quàm pio animo, quantoque Catholicæ fidei, & Sedis Apoſtolicæ ſtudio iſthic, & in Religione Catholica manentes confirmare coneris, & cæteros, quos à recto itinere humanæ ſalutis hoſtis abduxit, in ſalutis viam tuis hortationibus reducere. Iſta ſunt officia digna Regis Oratore Catholici, iſta ordinem, & perſonam tuam decent; laudamus vehementer hac in re diligentiam, & pium ſtudium tuum. Placeat Omnipotenti Deo pro ſua miſericordia eius animum, cuius in poteſtate eſt hoc tempore Regnum Angliæ, impellere, vt ſalutaribus monitis, & conſilijs tuis acquieſcat. Tu verò defatigari noli, dum iſto apud eam munere fungeris, opportuno, atque apto tempore ea ſuadere illi, quæ ad æternam ſalutem animæ ipſius, & tot populorum pertinent, atque vt ſibi, & Regno conſulat, atque proſpiciat, hortari: quam ad rem quidquid tibi, illique à nobis auxilij afferri poteſt, omni animi ſtudio deferimus. Deus Seruator omnium nouit, quàm paterna ſollicitudine eius ſaluti ſimul, & honori, ac nobiliſſimi quondam Regni incolumitati conſulere cupiamus, quę quidem ſi fieri poſſet, noſtro ipſo cum ſanguine redimeremus. Iſtius tu quidem piæ ſedulitatis mercedem à Deo bonorum omnium remuneratore aſſequeris, ſed ne nos quidem talium officiorum immemores erimus, &c. *Decima Martij MDLX.*

45 Præter Philippum Regem Hiſpaniæ adhibuit Pontifex interpretem concordiæ cum Romana Eccleſia inſtaurandæ, publicæque Anglorum ſalutis Promotorem apud Reginam Eliſabetham Ferdinandum Cæſarem, cui conceptas ſpes Anglorum gentis ab impietate ad veræ Religionis cultum reuocandæ ſignificauit, vtque Cæſaream operam pro legatione Pontificia prouehenda coniungeret, Reginamque Eliſabetham, & literis, & Nuntijs ad priſtinam Eccleſiæ coniunctionem redintegrandam impelleret, poſtulauit.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ferdinando Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illuſtri in Romanorum Imperatorem electo, &c.

Ib. ſig. n. 2896. ep. 211.

Paſtoralis nos officij ratio impulit, vt tentemus, ſi tantum damnum, quod Eccleſia fecit poſt obitum piæ memoriæ Mariæ Reginæ defectione illius Regni, Deo iuuante, ſarcire poſſimus, Regina, quæ illi ſucceſſit, vnà cum populis Angliæ ad vnitatem Eccleſiæ Catholicæ iterum reuocata; cuius rei nonnullam in ſpem venimus; itaque miſimus ad eam cum literis, & mandatis dilectum filium Parpaliam Sancti Saluatoris Abbatem, hominem nobis probatiſſimum, & propter notitiam, quam habet, hominum, & rerum illarum, valdè ad hoc negotium tractandum idoneum. Nunc Maieſtatem tuam, cùm idem quod nos cupere, pro ſuo in Catholicam fidem ſtudio ſciamus, hortamur, & rogamus, vt ad hanc tam piam actionem noſtram adiuuandam omni cura, diligentia, & auctoritate ſua velit incumbere, & cùm per literas, tùm etiam per Nuntios Reginam hortari, vt noſtris ſalutaribus conſilijs acquieſcens ad Eccleſiæ Catholicæ vnitatem redeat, ſalutique ſuæ, & Regno ſimul hac occaſione oblata conſulat, impetratura à nobis quidquid ad ſtabiliendum Regnum ſuum eſſe duxerit poſtulandum, quod quidem ſecundùm Deum à nobis concedi poſſit, &c. *V. Maij MDLX.*

46 Cecidere irriti pijſſimi conatus Pij Pontificis, fracta Gallica potentia, illaq; cuius terrore Eliſabetha ad officiũ redigenda ſperabatur, Hiſpano, & Cæſareo fœdere fulta ſe aduersùs iura Mariæ Stuartæ Scotiæ, & Galliæ Reginæ, quibus titulis Anglicum adiunxerat, tueretur, Caluinianorumq; rebellio in Regem Galliæ concitata fuerit. (Belcar. l. 28. n. 50.) Certior illa facta fuit, vt antea indicatum eſt, à Gaſpare Colinio Caſtilionæo Caluinianæ impietatis, ac factionis ſignifero de coniuratione, cuius ipſe erat architectus, in Franciſcum Regem, & Guiſios conflata, ſocietatemque cum eo coiuit, quam in maximam Galliæ perniciem tot annis aluit: erectaque animis ob tumultus Gallicos, perduellium Scotorum Hæreticorum patrocinium arripuit, atque à Colinio Gallicæ claſſis præfecturam gerente incitata, cum Guiſij Reginæ Stuartæ Auunculi Iacobum Broſſianum rei militaris peritiſſimum Legatum Regio nomine, cum copijs in Scotiam miſiſſent, curaſſentque à Pontifice Romano Nicolaum Pelleucum Ambianenſem Epiſcopum Legatum mitti, vt Regina Vidua ſoror, quæ Regnum Scotiæ adminiſtrabat, vteretur eius opera ad eos Scotos, qui ad Caluinum defecerant, ad Romanæ Religionis priſtina inſtituta amplectenda reducendos, cogendoſque; ſcriptum vigeſima quarta Martij in vulgus edidit, quo de Anglici Regni inſignibus à Maria Scotiæ, & Galliæ Regina correptis, deque miſſis in Scotiam Gallicis copijs vehementer queſta eſt, conceptaſque ſuſpiciones belli è Scotia ad Angliã inuadendam à Gallo Rege gerendi diuulgauit, Regemque Franciſcum, ac Mariam Reginam excuſans, in Guiſios, qui ardentes ambitione, reiectis Regiæ ſtirpis Principibus, in tenera Regis ætate Regis procurationem ſibi arrogaſſent, inuidiam omnem detorſit: ne verò inopino impetu Anglos opprimant, ſe terra, marique copias contrahere, atque hoſtium conatus occupare decreuiſſe; itaque duos validos exercitus terra, marique in Scotiam immiſit, vrgente illam proditore Colinio, ſeditioneſque in Gallia

Belcar. l. 28. n. 52. accendente : ac licèt Franciſcus Rex miſſo ad Eli-
ſabetham Ioanne Monlucio Valentinenſi Pſeudo-
epiſcopo Oratore eas ſuſpiciones amouere cona-
tus ſit, ac pacis ſtudium declararit, illa Lethę por-
tum mille paſſibus Edimburgo Regia Scotiæ Ci-
uitate diſtantem ab Hæreticis incitata , terra , ma-
rique ineunte Aprili obſedit , cui Scoti rebelles
num. 53. Caluiniſtæ ad duodecim millia ſe coniunxere, adeò
vt Eliſabetha in Scotiæ potiundæ ſpem veniret ,
nam Galli imprudenti conſilio vſi, non modò fun-
dus eorum , qui hæreſim ſectati erant, proſcripſe-
num. 54. rant , ſed etiam indicto vectigali nouo populum
ad defectionem irritauerant , dum putarent cum
ſolis Scotis ſibi rem fore . Atqui Eliſabethæ ſpes
diſſolutæ ſunt, licèt enim Galliæ Rex ciuilibus
implicitus diſſenſionibus nouas in Scotiam copi-
as contra Anglos ſubmittere non potuerit , tamen
Iacobus Broſſianus Regius Legatus fortiſſimè
num. 55. Anglorum impetum excepit , crebriſque eruptio-
nibus attriuit , at demùm cùm vires Scotorum
Caluiniſtica factio diſtraxiſſet , eneruaſſetque ,
nec Galliæ Rex nouas ſubſidiarias copias ſubmit-
tere poſſet , tandem X. Kalendas Auguſti iniquiſ-
ſimis his conditionibus , quibus res Catholica in
Scotia peſſumdata eſt , pax inter Anglos , & Sco-
tos redintegrata : Vt Hæretici , qui deſecere ab
auita Religione , ſumpſereque arma , ea pro Pa-
triæ libertate , & immunitatibus conſeruandis à
Franciſco , & Maria Stuarta iure ſumpſiſſe decla-
rentur , vt Edimburgenſibus liberum ſit, quam ve-
lint , Religionem profiteri , reliqui Sectarij ſua
inſtituta, & ritus à Rege, & Regina vxore, ac Re-
gina Vidua Regni adminiſtratrice exercere per-
mittantur , Lethana Arx diruatur , Galli milites
in Galliam redire cogantur , Inſulæ Equariæ pro-
pugnaculo , ac Dombarræ Arci Rex , & Regina
ſexaginta tantum præſidiarios cuique imponere ,
nec plures poſſint ; munera honoraria , ac digni-
tates Scotis tantùm , non Gallis conferantur ,
Rex , & Regina Galliæ titulos , atque inſignia
Angliæ in poſterum abijciant , leges , ſtatuta , at-
que conſuetudines Scotiæ , exceptis his , quæ ad
religionem pertinent , retineantur . Ita Eliſabe-
tha hæreſim Caluiniſticam in Scotia aſſeruit , ac
Scotos Hæreticos ſuis partibus aduersùs Reginam
Scotiæ adiunxit , & ſacra illa conſilia Angliæ per
Scotiam ſubijciendæ veteri Religioni penitùs eua-
nuerunt . Philippus verò Hiſpaniæ Rex, qui exo-
ſam habebat Gallorum potentiam , non aduertit ,
confirmata hæreſi in Anglia, & Scotia, etiã in Bel-
gij Prouincias illam propagatum iri , ac perduel-
libus ipſius aliquando auxilia ſubminiſtranda ,
quamuis à Pio Pontifice præmonitus eſſet . Cęte-
rùm eius pacis beneficio Edimburgum Reginę ad-
miniſtratrici exeuntibus Hæreticis , qui eius Vr-
bis Ciues non erant , ac Palatium Cœnobij San-
☞ ctæ Crucis reſtitutum ; Regina verò Angliæ exer-
citus ſuos è Scotia reuocauit , atque in poſterum
negotia , adminiſtrationemque Scotorum non
curaturam pollicita eſt, ſed promiſſa infregit, nec
pacis fœdera cum Galliæ Rege coluit , ſed aſtu , &
tacitis artibus , ac vi coniuratos iuuit , vt infe-
riùs dicetur .

47 Fracta ita , atque eliſa in Scotia Gallica
potentia , Caluiniſtarum Gallorum ferocia licèt
num. 57. antea caſtigata eſſet , magis exaſperata eſt . Pro-
mouit imprudenter Cardinalis Lotharingius de-
functo Oliuario ad Regij ſcrinij præfecturam Mi-
chaëlem Hoſpitalem Virum quidem doctum , ſed
nullius Religionis , ac verè Atheum , qui Patrem
Medicum Renatæ ſororis , auum verò Aueniο-
nenſis Synagogę Iudęum habuerat . Is Eccleſia-
ſticorum bonorum inuadendorum auidus Caſti-
lioni Caluinianorum duci ſe totum addixit , ac
naſcentibus ſeditionibus magnum momentum
addidit . Is Remoretinenſe edictum temperauit ,
atque exercendæ cenſuræ fidei poteſtatem ab Ec-
cleſiaſticis Iudicibus ad laicos tranſtulit , cùm illi
multò minùs ſtrenuè eo munere difficili perfun-
,, cturi eſſent , Edixit tamen, ne qua conuenticu-
,, la , ne qua ſeditio , ne quæuis publica fierent ;
,, ſi qui feciſſe arguerentur , præſidiales Iudices ,
,, intra quorum iuriſdictionem id accidiſſet , de-
,, cem numero de his ſine prouocatione cogno-
,, ſcerent, ſi tot Iudices non reperirentur , ex an-
,, tiquioribus Cauſidicis numerus impleretur :
,, conuicti perinde , ac læſæ Maieſtatis puniren-
,, tur , eaſdem pœnas ſocij , conſentientes , ce-
,, lantes ſubirent : eaſdem Concionatores, qui ſi-
,, ne Epiſcoporum ſuorum , aut aliorum idem
,, ius habentium permiſſione concionem habe-
,, rent , famoſorum libellorum auctores , quique
,, eos , vel diſtribuunt , vel typis mandant : de-
,, latoribus quingenti nummi Franciei ex eorum
,, bonis dabentur : ac calumniatores pœnam ,
,, quàm talionis vocant , penderent . Additum
,, eſt & aliud edictum , quo Epiſcopi in ſua
,, Prouincia , cæteri Sacri Miniſtri in ſuis Cœno-
,, bijs reſidere iubebantur .

48 X. Kalendas Septembris MDLX. cum *Franc.*
ſolemnes Procerum conuentus haberentur apud *Belcar.*
Fontem Bellæ-aquæ, Gaſpar Colinius Caſtilionus *Epiſc. lib.*
Caluiniſta nequiſſimus , omniumque in Regem , *28. n. 63.*
ac Regnum ſeditionum ſignifer , atque Reginæ
Angliæ fœderatus , Caluiniſtarum nomine duos Solemnes
libellos Regi obtulit , quibus ſe de Ambaſiana Procerum
coniuratione , & cæteris ſeditionibus purgare co- conuen-
nabantur , poſcebantque, vt ſupplicia, Religionis tus apud
aſſerendæ cauſa , impijs propoſita , vſque ad œcu- fontem
menicum Concilium remitteret , quaſi ab œcu- Bellæ
menicis Concilijs præteritis Caluini hæreſes non aquæ ha-
eſſent damnatæ; vtque Templa, in quibus blaſphe- bentur.
mas ſuas conciones , & ſacra execranda perage-
rent , ipſis attribuerentur : tanta fuit perditiſſimi
hominis impudentia , vt hæc coram Rege Chri-
ſtianiſſimo tueri auſus ſit . Eius libelli Albaſpineo
Scribæ traditi , quos vt ab omnibus audirentur ,
alta voce legit , ac tùm Ioannes Monlucius Pſeu-
do-epiſcopus Valentinus Caluiniana hęreſi con-
taminatiſſimus , ob quam demùm Pontificio ana-
themate damnatus eſt , inter alia in Epiſcoporum ,
Curionum , cæterorumque Virorum ſacratorum
impuros mores , negligentiam , & ignorantiam
acerrimè inuectus eſt , nulla proborum Virorum
habita ratione , cùm ipſe inter improbos eſſet im-
probiſſimus, velletque vniuerſos perpetuò concu-
binatu fœdari, euertere Altaria, ac ſacra omnia
conuellere ; nam mox impia oratione Catholico
Clero oppoſuit Miniſtros Caluini , vel Sathanæ ,
quos modeſtiæ, diligentiæ , atque eruditionis lau-
de frequentiùs immeritò ornauit , qui concioni-
bus plures in ſuam ſententiam , vel errorem pel-
lexiſſent , tùm Regias Matronas , ac puellas au-
licas ſceleratè hortatus eſt , vt Pſalmorum Daui-
dicorum verſionem à Marotto Morione , & Theo-
doro Beza Hæreſiarcha corruptam , ad inſtillan- *S. Alban*
dam ignaris hæreſim , & veteres Sacroſanctæ Ec- *de ſen...*
cleſiæ ritus deſerendos in Tẽplis, & extra Templa *Dyon.*
cantillarent, Arij impudentiſſimi æmulator egre- *Godef*
gius , qui ſacrarum literarum abutens verbis ef- *Herman.*
fœminatis , ridiculiſque numeris , ad ſimilitudi- *vit. S.*
nem Ægyptij Sotadæ hæreſim Thalia conſcripta *Arb. l. 1...*
13.
pro-

promulgauit in lucem. Ad hæc expetijt ſimulanter, vt Epiſcoporum, & Curionum mores emendarentur, quibus tamen profligendis ipſe operam omnem dedit: addidit, vt totius Chriſtiani Imperij Concilium celebrandum promoueretur, quod ſi impetrari non poſſet, totius Galliæ Epiſcopi ſuum celebrarent, ad quod etiam Hęretici Caluiniani eruditiores admitterentur, vt periculum fieret, num vnà cum cęteris conſentire poſſent; nec obiectionem eorum recipiendam contendit, qui dicerent, ea dogmata, quę nunc vocantur in controuerſiam ab antiquis Concilijs damnata fuiſſe; non eſſe contra Nouatores pugnandum armis, vel ſupplicijs, ſed ſolo Dei verbo, ſumpto à veteribus exemplo concluſit: quę venena, nefandiſſimus ille hypocrita inſperſit multis eloquentię floſculis, mendaciorumque fucis, ac pigmentis colorauit, vt Herodiadis filię ſaltatricis in morem, ſimplices quoſque mulcendo deciperet, ac laſciuiendo iugularet.

Idem ibid. nu. 65. & 66.

Poſt hunc Mortierus indoctus ſententiam dixit, tertioque loco Carolus Mariliacus Archiepiſcopus Viennenſis multis legationibus functus, ac Borbonijs Principibus addictiſſimus. Is prolixa vſus oratione, contendit vanas eſſe Concilij œcumenici ſpes, non eſſe ſitum in Gallorum poteſtate, vt Pontifex Maximus, Imperator, Chriſtiani Reges, Germani latè patens Natio de tempore, loco Concilij, forma, ſiue ratione ſtatim cōſentiant, cum enim id alij promouere ſtudent, alij interrumpere conantur; itaque ad totius Nationis Concilium accurrendum, quod iam Rex promulgarit; poſtulatum à Carolo V. Clementem VII. vt Concilium congregaret ad inſtaurandam Sacrorum Miniſtrorum diſciplinam, innectaſque nuper de Religione controuerſias componendas reſpondiſſe, nouę illius doctrinę placita à veteribus Concilijs confutata, bonis etiam moribus ſacrorum Miniſtrorum, ac cęterorum Chriſtianorum ęquè conſultum, ſi antiqua decreta obſeruentur, tum ordinum trium conuentus, vt pernéceſſarios ſuaſiſſe.

num. 74.

Nono Kalendas Septembris Caſtilio Amiralius mira impudentia queſtus eſt, quod Rex firmiſſimo ſatellitio latus cingeret aduerſùs coniuratorum inſidias; hoc malum eſſe exemplum, quod Rex timere ſuum populum aſſueſceret: eos qui libellos dediſſent ad quinquaginta millia, vt ſe ſubſcriberent, ſi opus eſſet, acceſſuros: tùm inſtitit, vt nouę militum cuſtodię Regi attributę auferrentur, atque trium ordinum conuentus indicatur, ac Sacrorum Miniſtrorum diſciplina inſtauretur. Quorſum hęc diceret, docuere ſequuti euentus, & quęnam diſciplina ab eo expeteretur, trucidati, ac inauditis ſupplicijs excarnificati Sacerdotes, incenſa templa, euerſa altaria, prophanata ſacra oſtenderunt.

Refutatę ſunt illius proditorię voces à Guiſio Duce; auctas iure Regias cuſtodias poſt Ambaſianam coniurationem, vbi multi in eum arma ſumpſerunt, nec valere eorum excuſationem, qui diuulgant, non aduerſùs Regem, ſed aduerſùs eius Miniſtros arma ſumpta, neminem enim, nec à ſe nec à Cardinale priuatim offenſum, ſi qui ergò offendantur, propter Regni adminiſtrationem offendi, & qui hoc modo arma capiunt aduerſùs Regem capere. Tùm reſponſum Cardinal. Lotha-

Id. ibid.

,, ringij ſubdit Belcarius, [Libellos ab Amyra-
,, lio oblatos refutauit, & mendacij arguit: ſe
,, Regi obtemperaturos dicunt, at ſub conditio-
,, ne, ſi illorum perſuaſionem ſequatur, aut fal-
,, tem approbet: hunc autem celebrem conuen-
,, tum atteſtari; antiquamne, & tot ſęculis, tot
,, Concilijs confirmatam Religionem, an potiùs
,, homuncionum iſtorum nouam perſuaſionem
,, ſequi Rex debeat; ſi eis templa ad conciones,
,, & Sacramenta adminiſtranda condonabit, eo-
,, rum perſuaſionem comprobabit, auguſtum
,, illud, atque hęreditarium Chriſtianiſſimi co-
,, gnomen amittet, & certam ęternę fęlicitatis
,, iacturam faciet. Quod quinquaginta homi-
,, num millia ſupra commemoratos libellos
,, ſubſcriptura dicunt, his decies, aut potiùs vi-
,, cies centena millia Rex opponet, qui à ſua,
,, hoc eſt ab antiqua Religione non diſceſſerunt:
,, qua autem pietate iſti perſuaſionem ſuam pro-
,, moueant, cognoſcere operę pretium eſt ex fa-
,, moſis libellis ſcilicet, quos vbique locis pu-
,, blicis affixerunt, ex quibus duos, & viginti
,, aduerſum ſe ſcriptos proferre poteſt, quos di-
,, ligenter conſeruat, idque ſibi magnę glorię
,, fore ducit, quod tàm ſceleratorum hominum
,, probris conſciſſus ſit, ſeditioſos grauiter pu-
,, niendos cenſuit, cęteros, qui nec ſeditiones
,, cient, nec conuenticula faciunt, verùm per-
,, ſuaſionem ſuam priuatim exercent, ſuo iudi-
,, cio relinquendos, nec ſupplicijs afficiendos
,, putat, quę hactenùs non multum profue-
,, runt.

De Concilio œcumenico addidit Cardinalis non quidem illud in Regia ſitum poteſtate, quod nec in Cęſarea fuiſſet. De Nationis Concilio addidit in eo dumtaxat de Sacrorum Miniſtrorum, populique moribus decernendum, non aliquid noui moliendum: renouari in eo poſſe vetera Vniuerſalium Conciliorum, aut Prouincialium ſancita, nihil tamen addendum, atque Epiſcopos in ſuas Diœceſes abituros, de ijs quę ad diſciplinam, ac mores pertinent inquiſituros; conuentum autem trium ordinum laudauit, vt cognoſcant omnes, quam iuſtè, ac prudenter Regnum adminiſtraretur.

VIII. Kalendas Septembris Regiæ Societatis Equites in Cardinalis Lotharingi ſententiam concurrerunt, ac VII. Kal. trium ordinum conuentus indictus eſt in IV. idus Decembris, ac iuſſę ſingulę Prouincię ſuos cœtus cogere, vt quid in conuentu proponendum eſſet, expenderent, & quos miſſuri eſſent, deſignarent: & quia Pontifex, atque Imperator, & cęteri Reges, Principeſque propè conuenerant de cogendo œcumenico Concilio, Epiſcopi Galli ad IV. Idus Ianuarij ad Aulicum Comitatum vocati ſunt, indè ad Concilium profecturi.

Expetiti fuèrunt illi Gallorum Epiſcoporum conuentus, tùm ab Hęreticis, tùm à Catholicis, ſed diſcrepante longè conſilio, ac iure formidatum eſt, ne in ijs aliquid noui ab impijs pertentaretur.

49 Porrò, quę ex Nationali Concilio exoriri poſſent mala, Epiſcopus Viterbienſis in Gallia Nuntius literis die decimaquinta Septembris Car. Turnonio directis ſignificauit, vbi ſic habet. [Exiſtimatio, bonitatis, & prudentię, quę ſumma de Illuſtriſſima Dominatione Veſtra apud me eſt, vt crederem, perſuaſerunt, ad iſtam Aulam non tam celeriter, vt alij optabant, acceſſiſſe ob decreta pręteritę Aſſemblęę. Quod ſi re vera ita eſt, vt cogito, non modo excuſationem, verum etiam laudem meretur; vellem, & ipſe, quantum in me eſt, idem agere, conſiderans etenim partim, quę exequuntur, partim, quę dirigantur, cum

Ms. Card. Spad. tom. 31 p. 365.

Quæ mala ex Concilio Nationali exoriri poſſent.

nallum his remedium afferre 'poſſim, omni alio loco, quam hic eſſe vellem. Iam Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram Scripturam vidiſſe, credo, qua omnes Pręſules ad Congregationem, ne dicam, ad Nationale Concilium conuocantur, & certus ſum, attentè conſideraſſe, per illam liberam omnibus audiendi, & loquendi conceſſam facultatem eſſe; vt antem inſuper innoteſcat Dominationi Veſtrę, quę mihi palam relata fuerunt, per quemdam illius Aſſembleę Pręſulem, ſciat, familiari meo renuntiatum fuiſſe, dari ab aliquibus operam, vt omnes Regis ſubditi Geneuę commorantes, ad Congregat. vocentue, ſpe allecti, illos ad vnitatem Eccleſię eationibus adducendi. Quod tàm longè à mea ſententia eſt, tàmq; peaui exẽpli, & peioris conſequentię iudico, vt cauſam potiùs Religionis confundendam verear. Quod ſi non aliud exindè malum ſit futurum, iſtud certè aderit, quod Hereticis audaciam augebit, & venena vbique diffundendi occaſionem prębebit; Nunqnam equidem viam periculis adeo plenam, indignamqnc inituros opinabae, quę cum, prętee Religionis detrimentum, auctoritatem quoque ipſius Regis, & vtilitatem labefactet, quid aliud credete poſſim, niſi de peoximo maximam conſpiciendam confuſionem, ne dicam totius Regni ſacturam; quatè ſi initio epiſtolę dixi Veſtrã Illuſtriſſimam Dominationem peudenter agere his temporibus ab his regionibus ſe elongare, modò mutato conſilio, plurimum expedire indico, vt quantociùs veniat, maliſque imminentibus aliquod remedium afferat; quod ſi fortè poſtea illa auertere non eſſe in ſna poteſtate cognouerit, tunc poſt proteſtationem diſcedat, ne talis adſit indignę tragędię ſpectatoe. Falli certè Illuſtriſſimum Cardinalem Lotharingum vereor, dum alios ex ſemetipſo metiens credit, in his ſeditionibus, maiorem partem Religionis magis reſpectui, quam deſiderio furandi, & confuſioni huius Monarchię, vel eius gubernationis immutationi adhæſuram, & hic finem impono. Poſtquam hæc ſcripſeram, literas vltima Auguſti die à Nuntio Hiſpaniarnm accepi, quibns à Rege Catholico ad Gallicã Aulam Antonium Toletanum mitti, vt celebrationem Concilij Nationalis diſſuadeat teſtatur, à quo aliquem fructum præſtolamnr, cum à Principe tantæ auctoritatis, & per Miniſtrum inter primos præcipuum executioni mandetue, additis tuę Illuſtriſſimæ Dominationis perſuaſionibus.

Ex Cardin. Spad. tom. 13. p. 41.

Philippus Rex Hiſpaniarum Conciliũ Nationale diſſuadet.

50 Antonio itaque Tolerano Galliam petenti Rex Catholicus in mandatis dederat, vt Nationale Concilium pro viribus deturbaret, iubebaturque hac præſertim ex cauſa oſtendere, non eſſe Concilium Nationale celebrandum, ex quò manifeſtè præiudicium Concilio Generali, quod propediem coadunandum erat, inferebatue, quod Concilium profectò verum, & certum remedium morborum, & diuiſionum Chriſtianitatis eeat futurum. Quemadmodum ergò Rex Philippus voluntati Suę Sanctitatis, & eius determinationi ſe ſubmiſit, cuius eſt hęc pręcipnè curare, & ad quę hæc peculialitee attinent, & ſicuei inſtante Rege Chriſtianiſſimo per ſuum Oeatorem ad hanc rem amplectendam animum applicuit, ita etiam Rex Galliarum idem agat, vt ſicuti per totum Orbem fama percrebuit, quod Imperator, Rex Chriſtianiſſimus, & Catholicus voluntatem cum Pontifice coninnctam gerant, curantes omnes ſimul, ve Concilium generale celebretur, ita conuenie, et nullum ſignum oſtendatur, qno fauor ijs, contraria ſentientibus pręſtetur: qui cum ipſis in celebratione Concilij generalia non conueninnt; illis enim ſuperbię, & perturbationis cauſa eſſet, maximo cum pręiudicio Sanctę Eccleſię. Atque vt hoc melius Regi ſuaderet; inferre iubebatue, quod qnamuis Philippus noſſet vires illi non deeſſe, aduerſùs quoſcuniqne Principes, & ad ſuorũ ſubditorum audacem inſolentiam repeimendam, eoſque mnlctandos, & cogendos, vt ſub Religionis obedientia debita viuant, tamen ne coactus, contra propriam auctoritatem, & dignitatem, aliquid agat, omnes, qnas expedire iudicauerit ſui Regni vires, in manu arbitrij eius relinquendas offerebat, ne adactus aliqnid præter dignitatem ageret, quod in iſto ſui Regni exordio ſnam minueret auctoritatem. Iubebatur inſuper Antonius ipſe, vt ſi quando res iniquo adeò loco poſitas cerneret, vt de Concilio deturbando nulla affulgeret ſpes, id ſaltem obtenderet, vt eins celebratio ad anni exitum differretur. Quæ cum Antonius facundè expoſuiſſet, Rex ſimul, ac Regina reſponderunt, nnnquam ipſorum fuiſſe mentem Nationale Concilium conuocare, pręcipuè cum adſit Concilij generalis ſpes, ſed cum ſui Regni turbationes adeò creuerint, compulſos, aliquid remedij, ad tanta mala enitanda, adinuenire; Ob hanc cauſam vltimum celebratum. Prouinciarum Præſides ad decimam Decembris diem vocatos, Epiſcopis, & Eccleſiarum Præſulibus datam menſe Ianuario diem decimam. Non definiendorum fidei articulorum cauſa, ſed inſtaurandę diſciplinæ, ex qua collapſa, prauaque adminiſtratione, diſſidia, quæ hodiè Chriſtianum perturbant imperium, manarint, & hæc à maiori parte, tàm Pręſulum, quàm Procerum, qui vocati eeant, decreta fuiſſe; & quia pars magna eorum nonis hæreſibus contaminata eſt, ac poſſet contingere, vt in vtroque cœtu indicto, aliquid præter mentem Regis Chriſtianiſſimi, qui apertè promulgauit ſe velle in lege, ac Religione Prędeceſſorum ſuorum viuere, ac mori, atqne in ea ſuos ſubditos continere, decerni poſſet, cuius rei gratia Antonins Comes oſtendit mandata offerendæ Gallo Regi Hiſpanarum virium potentiæ, ſe grates maximas Catholico Regi de optima voluntate agere; perpenſo tamen rerum præſentium ſtatu, tuendę Regię amplitudinis, declinandorumque periculorum cauſa indictos, tùm Ordinum Regni, tùm Præſulum totius Regni cœtus, in quibus non de fide, ſed de moribus ad puritatem redigendis, & de Præſulum ad Concilium œcumenicum profectione decernendum ſit, reuocari non poſſe. Cum verò eorum cœtuum neceſſitas oriatur ex nimia Concilij œcumenici dilatione, verum remedium futurum, ſi dimiſſa Concilij Tridentini proſequutione, cui nunquam Proteſtantes ſunt aſſenſuri, ac ſine quibus Religionis res in maxima ea natione ſuis commodis addictiſſima conſtitui poſſint, & vt indicti cœtus, quos aliqui Concilium Nationale vocant, diſcuti poſſint, nouum Concilium ſine mora aperiatur, nec de loco litem moueri, cum ille de quo Cęſar, & Rex Catholicus conuenerint admittatue, demum de diſturbandis Epiſcoporum Gallorum conuentibus quidquam decerni non poſſe, niſi peiùs indicti in Decembrem ordinum cętus habiti fuerint.

51 De his factus certior ab Oratore ſuo Catholicus Rex Pontificem vrſit ad diſſoluendum Nationale Gallorum Concilium, ex quo grauiſſima incommoda, ac damna certiſſima, atque irreparabilia, abiecto Concilio œcumenico ſint conſecutura, & quia mutata ſententia Franciſcus

Ext. Reſ. Cath. reſponſum ib. p. 368.

Rex

Rex de loco controuerſiam mouerat, ac cum Vercellas, & Bizuntum propoſuiſſet, ſignificarat ſe Bizuntum præoptare, ac pręferre Vercellis, reſpōdit Toleti XXX. Octob. MDLX. Gallo Oratori Catholicus Rex, ſe nullius loci ſingularis optionē percupere, ſed tantummodo damnis vniuerſis, & priuatis totius Chriſtiani Imperij occurrendi ſtudio duci, ſeque acturum cum Cæſare, vt gratum, acceptumque locum habeat, de quo Pontifex, ac Rex Chriſtianiſſimus inter ſe conuenerint. Significarat verò Ferrarienſis Cardinalis Lotharingo Cardinali ſcriptis Aurelię X. Octobris MDLX. literis, Pontificem, aut Vercellis, aut Caſali Concilium breui aperire conſtituiſſe, cui vltima Octobris reſcripſit Lotharingus, Franciſcum Regē ex eo maximam lętitiam cępiſſe, rogauitque vt rem ocyus vrgeret, in celeritate enim omnem vim remedij ſitam, nec alio modo meliùs poſſe indictum Nationis Gallicanę Concilium euerti, quam ſi œcumenicum celebretur; quo etiam argumento Franciſcus Rex reſcripſit Ferrarienſi Cardinali, deque optima mente Pontificis lętatus inſtitit, vt ex mandatis ab Engoliſmenſi Epiſcopo proponendis indictio Concilij celerrimè promulgaretur, aliter enim religionis diſſidijs in Gallia conſuli non poſſe, atque ita Gallorum Prȩſulum cœtus diſturbandos, cum non fuerint indicti, niſi in caſu, quo œcumenicum Concilium non celebraretur, & ita ſubditis Nationalem Synodum poſtulantibus ea fuerit promiſſa, ſi ab œcumenica non impediretur, de quibus Engoliſmenſis Epiſcopus Orator Regius cum ipſo eſſet colloquium habiturus. Cùm verò Franciſcus Rex Oratorem veteri more ad deferendum nouo Pontifici obſequium, atque efflagitandum Concilium ad tollenda Religionis diſſidia decreuiſſet, hoc illi reſponſum inter alia redditum eſt.

Extat Car. Loth. lit. ad Ferrar. Card. ibid. pag. 372.

Extat. ibi, Fran. Reg. lit. p. 373. &c.

„ Quod ad Eccleſię ſtatum attinet Sathanę artibus tantoperè perturbatum, Sanctiſſimus Dominus noſter memor officij ſui, ſimulatq; Eccleſię gubernacula ſuſcepit ad eam conſtituendam, & ad priſtinum ei decorem, ac tranquillitatem reddendam incumbere cœpit: itaque, & ea corrigere continuò aggreſſus eſt, quę in moribus Reipublicę, ac diſciplinę Sacerdotum emendatione egere viſa ſunt, & ad errores, ac ſchiſmata tollenda œcumenicum Concilium, ſicut Rex Criſtianiſſimus optat indicere propè diem, ac celebrare Deo iuuante conſtituit, cupiens ſi fieri poſſit tantam onium multitudinem errantium, ac diſperſarum ad ouile Domini ſuis ipſius humeris reportare, quarum ſalutem ſanguine, & vita ſua libenter redemerit.

Pio IV. Lib. bren. diuerſ. ſig. 2919. pag. 48.

52 Certior factus Franciſcus II. Galliæ Rex de optima Pontificis pro celebrando Concilio mente, ac fixa ſententia, maximo gaudio delibutus, miſit ad Pontificem Abbatem Mannam Senatorem, ac elemoſynarum regiarum adminiſtrum, qui deprecaretur, non tantum, vt perſtaret in eo Sacroſancto mentis decreto, verum rem ad exitum quantocyus perduceret ad Chriſtianum Imperium tot ſectis, hæreſibuſque laniatum ad priſtinam coniunctionem, redintegrationemque reuocandum, quin etiam iuſſus exponere, plures opinatos Pontifices anteceſſores non ſyncero animo, ſed ficto rem aggreſſos, ſuſcepti quidem Pontificatus principio eximiam voluntatem congregandæ Synodi explicuiſſe, ſed verba operibus non ornaſſe, externaque ſpecie promiſſa eluſiſſe, congregatam enim Synodum cœptam leuibus de cauſis diſſolutam fuiſſe, atque ex interrupta Synodo grauiora longe damna, quam vtilitatem religioni Catholicæ allata, ex non continuato enim Concilio certiſſime fluxiſſe cauſam maximę partis hæreſum, atque ſectarum, quę hodie orbem peruagantur, Pontificia verò Sanctitas hæc regis monita ardentiori pietatis ſtudio, ac tenero erga Beatitudinem pontificiam amori adſcribat.

Abbati Mānæ data inſtructio Ext. in mſ. Car. Spad. ſig. n. 137. p. 153.

Frāciſcus II. Galliæ Rex Abbatem Mannam pro Concilio miſit ad Pium IV.

Flagitauit idem Abbas nomine regio ne Pontifex ſuſpenſionem Tridentini decreto abrogaret, ſed nouum Concilium indiceret in loco tuto, ad quem Imperator, Principeſque imperij, tum Catholici, tum Proteſtantes conuenire poſſent; Tridentum enim, vt acceperat, admodum ob anguſtias loci, atque inopiam, incommodum videbatur, vbi, cum à Iulio III. Concilium, iterum fuiſſet redintegratum, à magna principum Chriſtianorum parte non fuiſſet admiſſum, vigere modo eaſdem cauſas, eodem morbo implicitos teneri, qui antea ægri erant, ac niſi modo conſulatur eorum valetudini, veniantque illi ad Concilium, ad priſtinum ſtatum recaſuros: non enim Germanos, non Anglos, non alios Proteſtantes Tridentum acceſſuros, atque ita celebrationem Concilij ludibrio verſum iri, atque irritam futuram, cum aberrantes, ac diuulſi ab Eccleſiæ coniunctione eam ſint excuſationem obtenſuri, iam in eo loco maximam controuerſiarum partem deciſam eſſe, nec vlterius ipſos audiendos, quamquam regia Maieſtas, nullo modo eorum cauſam defendendam ſuſcipere velit, ſed tantummodo admoneat, nihil hoc præſertim initio agendum, quod valeat ijs excuſationis cauſam afferre, vt non compareant, nec ſe ſubmittant Concilio. Proinde videri ab Imperatore ſciſcitandum, an Catholici omnes, ac Proteſtantes in aliquo deſignando loco conſentiant, qui ſi adeo commodus, ac Tridentum extiterit, à ſua Beatitudine admittendum, ac mox indictionem Concilij promulgandam, illudque celebrandum citiſſime, ad quod præſules Gallos ſit regia Maieſtas miſſura, ſeque obſtrictura ad omnia illius decreta integerrime obſeruanda. Regem vero Catholicum electionem loci ad Cæſarem, atque ordines Imperij retuliſſe, atque ad delectum locum Hiſpanos præſules miſſurum; Religionis noſtrę vulnera ſanari non poſſe, ſi Germania adeo ſauciata, totque affecta damnis, Concilij opera, ac beneficio non conualeſcat, quod in loco eius regionis hominibus accepto celebrandum ſit, ita enim ſponte ad id acceſſuros: factam vero inter alia loca mentionem Spiræ, Haguenoæ, Vuormatiæ, Træuerorum, ac plurium aliarum, commeatuum affluentia, opportuniſſimarumq; vrbium, inter quas Conſtantia à Germanis maximè expetatur, ad quam ſe lubentiſſimè acceſſuros profiteantur, hanc verò non longo interuallo Mediolano diſſitam, ad quam Pontificia Sanctitas ſe conferre poſſit, pro cuius loci ſecuritate Imperator, Ordineſque Imperij, atque Gallię, & Hiſpanię Reges prȩſidia idonea ſint conſtituturi, & quidem videri tutelam loci ſpectare ad Imperatorem, qui ob inſigne ergà Religionem ſtudiū intereſſe Concilio poſſit, cui ſe interfuturum Gallicę Maieſtati ſpopōderat, ac ni aliqua difficultate fuerit implicitus, Gallorum Regem, ad quem, vt Eccleſiæ Primogenitū id munus ſpectat, illi non defuturū.

Iuſſus quoque eſt Abbas Manna exponere Regiam Maieſtatem accepiſſe ingratam accidiſſe

Pon-

Digitized by Google

Pontificię Sanctitati indictionem Concilij Pręſulum Gallorum, at nil noui in ea re pertentatum, Epiſcopos enim eſſe Regins Senatores, atque ad conſilium ab ijs rogandum congregari poſſe, at in cauſa morum, doctrinę, ac fidei ſine expreſſa Pontificis auctoritate nouare quidquam, vel immutare nunquam meditatam; ac ſi œcumenica Synodus citò celebretur, omnes alios Epiſcoporum conuentus ſublatum iri; ſi verò Pontificia Beatitudo in ſententia congregandi Concilij non perſtiterit, æqui accipiat, vt Gallicana Synodus populo iam promiſſa, atque vehementer expetita, celebretur.

Ext. ibid. pag. 191.

Quæ reſponderit Pius Abbati Mannæ.

53 Reſpondit ad hæc Pius Pontifex, nolle iam ſuſcipere partes texendæ Apologiæ Prædeceſſorum Pontificum, vel piam eorum mentem aduerſus obiecta vindicare, id tantummodò nitidè, ac ſyncerè ad Diuinam gloriam, Religionis, Sanctæque Sedis Apoſtolicæ decus ſpectari, vt Concilium œcumenicum tutum, ac liberum celebretur celerrimè ad tot ruinas, & calamitates reparandas, nec locum commodiorem Tridentino occurrere ad moras omnes, & controuerſias abſcindendas, ſuſpenſionemque, ſiuè intermiſſionem illius vno verbo tolli poſſe, ac iam omnes Chriſtianos Principes, ipſoſque etiam Proteſtantes in eum locum conſenſiſſe, vt in alio ad Imperatorem electum reſponſo demonſtratur, cuius exemplum Abbati Mannæ tradendum ſit. Meminiſſe probè eum locum à Rege Franciſco approbatum, atque ad eum Præſules, & Oratores decreuiſſe, quamquam Henricus II. ob contracta cum Iulio III. ac Cæſare bella, inſtaurato Concilio Tridentino intereſſe noluerit. Porrò vbi congregatum fuerit Tridentinum, ſi opportuna viſa fuerit loci mutatio pro communi Reipublicæ Chriſtianæ bono, Pontificiam Sanctitatem non diſſenſuram, modo tutus ſit locus, nec ſuſpectus hæreſeos, vti conſentaneum eſt. Placere admodum Regi Catholico ſuſpenſionis abrogationem, vt res citiùs conficiatur, ita opinatur Sanctitas Pontificia placituram Regi Chriſtianiſſimo, qui prōpto erga Deum obſequio, Religioniſque cura nemini cedat maximè cum Regni Gallici ſtatus hodiernus præſentiſſimum Concilium efflagitet: verumtamen expreſſum eius in ea re conſenſum expectatum iri, atque interea temporis rem cum Imperatore electo pertractandam, cum Gallica Maieſtas ad Cæſaream referat ſuam ſententiam: Internuntium verò, rem, tùm cum Cæſare, tùm etiam cum Gallico Oratore in aula Cæſarea collaturum, vt omnes ad eundem finem, ac Chriſtiani Imperij publicum bonum conſenſu vnanimi conſpirent, inque certam ſpem Pontificem afferri, Imperatorem animaduerſo eo potentiſſimorum duorum Regum ſtudio Tridenti deſignationi aſſenſurum, Pontificiaque opera à Catholica Maieſtate de ea re rogandum, expetique, vt idem officium à Chriſtianiſſima Maieſtate apud Cæſarem præſtetur, vt celerrimè tantis malis occurratur, retardatamque ſe aduerſa valetudine fuiſſe. Quod ad Concilium nationale attinet, Pontificiam Beatitudinem præſidere, Regiam Maieſtatem illud congregari non paſſuram, cum flagrantiſſimum Pontificis ſtudium pro cogendo œcumenico animaduertat. De loci cuſtodia cogitatum iri, cum is deſignatus fuerit, nec de conferendis pro eo firmando ſtipendijs illata erat mentio, ſed de cogendis ad officium, ac perſequendis ijs, qui parere Concilio detrectauerint, aduerſum quos firmiſſimum armorum fœdus ſanciendum ſit, vt Cardinalis Lotharingus admonuit, ad quod Sua Sanctitas paratiſſima eſt, ſumptuumque ratam portionem collatura.

Ext in ms. Car. Spad. ſign. 31. p. 369. ex lt.

Inſtructio data Epiſcopo Engoliſmen.

54 XIV. Octobris MDLX. Franciſcus II. Gallorum Rex Chriſtianiſſimus mandata dedit Philiberto Epiſcopo Engoliſmenſi Regio Oratori, vt ſignificaret, ſe ex relatis ab Abb. Coenomanenſi, Pontificium erga ſe ſtudium inſigne, ac puram ſynceramque mentem congregandi œcumenici Concilij liberi, ac tuti, vt periclitanti, labantique Reipublicæ Chriſtianæ ſuccurratur, dignouiſſe; hoc auguſtiſſimum omnium eſſe facinus, quod Pontificatum ſuum ornare poſſit, in quo perducendo Chriſtianiſſimus tanquam Eccleſiæ Primogenitus omni contentione ipſi ſit obſecundaturus, ad quod Pontificiam Sanctitatem ab ipſo Pontificatus exordio repetitis legationibus cohortatus ſit, atque maximas ſpes ex benignis, ac promptiſſimis reſponſis Pontificis ad id propenſiſſimi conceptas fouere. Iam verò cum eadem repetere ſuperuacaneum foret, ardentiſſimis vocis inſiſtere, vt quantocyus res adeò neceſſaria, ac ſalutaris operi commendetur, indictioque optimi, œcumenici, ac liberi Concilij promulgetur nulla edita mentione inſtaurandi, vel continuandi Tridentini ob ampliſſimas cauſas ab Abbate Coenomanenſi expoſitas Pontificiæ Sanctitati.

Quod ſpectat ad ea, quæ Sua Sanctitas propoſuit in data Abbati Coenomanenſi inſtructione, Regem Catholicum gratam, & acceptam habere Tridentini Concilij proſequutionem, reſciſſamque eius ſuſpenſionem, optimèque rei conſultum fore, ſi Chriſtianiſſimus Rex in eandē concurreret ſententiam, Regia Maieſtas Pontificiam Sanctitatem rogat, vt perpendat, quod licet ambo Reges ad eundem finem collimenr, tamen ob varietatem ſubditorum, & diſcrepantiam circumſtantiarum, in eligendis medijs, ac remedijs diſſentire iure poſſe, atque adeò propoſitum Regis Catholici exemplum non valere; cæterum Regiam Maieſtatem in ea fixam ſententia, œcumenicum tutum, ac liberum Concilium, cuius iudicium nemo refellere poſſit, omninò neceſſarium, atque vtiliſſimum ad ſedanda Reipublicæ Chriſtianæ diſſidia, pacemque reſtituendam, nec vllum occurrere dubium quin Rex Catholicus, vt frater optimus, ac ſapientia, & virtutibus ornatiſſimus, huic rei ſeſe accomodet, cum iam mentem ſuam optimam patefecerit, pariterque non diſſentiat circa locum celebrandi Concilij, de quo Chriſtianiſſimus nullam moturus eſt controuerſiā, immò, ne retardandi Sanctiſſimi operis detur occaſio, Regia Maieſtas in eum locum deſignandum aſſentitur, quem Imperator, & Rex Catholicus elegerint, vt antea declaratum eſt.

Cùm verò dixerit Pontificia Sanctitas, ne Regia Maieſtas vlteriùs progredi ſinat indictionem Concilij Nationalis, cum Pontificia Sanctitas ad celebrandum Concilium œcumenicum ſit paratiſſima, Regia Maieſtas certiſſimè ſpondet; ſi œcumenicum, ac purum, & liberum Concilium aperiatur, omnes alios Prouinciarum cœtus defecturos, eorumque memoriam extinctum iri, ſin verò non cogatur Concilium, vel eius celebritas differatur, tunc ſe neceſſitate adactum iri ad totius Regni Epiſcoporum cętus congregandos, in quibus tamen non putet Pontificia Sanctitas aliquid contra veterem doctrinam, ac Religionem pertentatum iri, vel aduerſùs obſequium debitum

Sedi

Sedi Apoſtolicę, immò ineundam rationem, qua occurratur, ne Religio, atque obſeruantia erga Sedem Apoſtolicam labefactentur, euertanturque, ac propterea illud conſilium ſuggeſtum fuit Regiæ Maieſtati à ſpectatiſſimis ſui Regni Viris, veluti extremum, atque vnicum malorum impendentium remedium; magno enim numero congregati ſapientiſſimi Viri exquirent modos, quibus malum in dies ingraueſcens tolli poſſit, quod quidem fluxiſſe conſtat ex nouis opinionibus, & Religione noua, quibus pars ſubditorum Regiæ Maieſtatis adeò imbuta, & infecta eſt, vt pro ea tuenda, ſpretis bonorum iactura, ac morte, extrema quæque pericula ſibi adeunda putauerint, vndè grauiſſimi tumultus emerſerunt, quorum ſuprema medela in optima Synodo œcumenica conſiſtit, at quia tenuiſſimæ illius cogendę, atque perficiendę ſpes erant, vt ſuperioribus temporibus animaduerſum eſt, Regia Maieſtas ad motus concitatos compeſcendos, vtque oſtenderet ſe nolle inani ſpe ſubditos lactare, decreuit, eo caſu, quo non congregaretur Concilium, vt cætus Epiſcoporum Regni cogerentur, in quibus audiri poſſent, vt aſſiduè magnis clamoribus efflagitant, atque adeò Pontificia Sanctitas æqui, bonique conſulat, ſi œcumenico Concilio non celebrato ad Nationis Gallicanæ Synodum congregandam deſcendatur, maximè, cùm facilè ſoluentur hi conuentus aperto œcumenico Concilio tutò, liberè, ac recentiſſimè indicto, vt omnis prætextus peruicaciæ adimatur ijs, qui ſe Concilio ſubijcere iactitant, propterea que ea Synodus Gallicana tantùm indicta eſt in diem vigeſimum Ianuarij anni proximi, qui incidit in menſem decimum tertium huius Pontificatus.

Præterea iuſſus eſt Epiſcopus Engoliſmenſis proponere ob oculos Sanctitatis Suę, Regiam Maieſtatem aduerſa conditione temporum, ac neceſſitate oppreſſam eſſe; habita proindè eius rei ratione, dignetur adſcribere Regię Maieſtatis erga ſubditos amori, & impatientię, ac dolori concepto ex abiecta à ſuis Eccleſię obſeruantia, ſi liberè Suę Sanctitati exponat, quę poſſint iuuare, ac promouere hęc ſacroſancta Pontificię Sanctitatis conſilia, cui Regia Maieſtas à Deo precatur longiorem vitam, vireſque, ac virtutem prouocandi in opus pij illius deſiderij, quo flagrare Pontificiam Sanctitatem certiſſimè tenet, ad perficienda ea quę vtilitatem vniuerſo Chriſtiano Imperio, ac Beatitudini Suę laudem, & gloriam immortalem allatura ſunt, quę omnia à Philiberto Naldio Engoliſmenſi Epiſcopo Pontifici expoſita fuere. *Romæ V. Nouembris MDLX.*

55 Cùm ad cogendam Synodũ œcumenicam omni diligentia, ac induſtria, viribuſq; contentione Pius IV. incumberet, maximę emerſere difficultates, quæ inuicta conſtantia à Pontifice perdomitę ac diſcuſſę fuerunt; vt de eo Euangelicum illud verè vſurpare liceat, *iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis*, & illud Dauidicum poſſit occini, *Filij Ephrem intendentes, & mittentes arcum conuerſi ſunt in die belli.* Etenim Ferdinandus Imperator, ad quem ſpectabat pręcipuam operam conferre, vt ſolemnes Epiſcoporum cœtus congregarentur, in quibus reliquæ hæreſeon peſtes excinderentur, errorumque tenebræ diſcuterentur, Pio Pontifici multa oppoſuit, quæ vniuerſalis Synodi celebritatem vel retardarent, vel omninò impedirent: pacem in primis in toto Chriſtiano Imperio peroeceſſariam, cùmque nuper Gallos inter & Anglos bellum exarſiſſet, priùs illud extinguendum, componendaſque diſcordias, ne in percurando vniuerſæ Eccleſiæ corpore laborante maxima impedimenta ex Anglia conflarentur, obiecit: ex Concilio Tridenti congregando vel nullas vel exiguas benè gerendarum rerum ſpes alluceſcere, celebrato enim primùm à Paulo III. deindè à Iulio III. iterum inſtaurato Concilio Tridentino, vel paruam vel nullam decerptam vtilitatem, cùm Reges ac Principes illi non interfuerint, nec Oratores, qui eorum perſonam ſuſtinerent paucis exceptis ſubmiſerint: dandam proinde à Pontifice ſummam operam, vt omnes Chriſtiani Reges, ac Reſpublicę ſuos tranſmitterent Oratores, quod ſe & Hiſpanię Regem Catholicum, nec non Germaniæ Principes Catholicos tùm Eccleſiaſticos tùm Laicos ampliſſimè facturos pollicebatur: at verò Principes, qui Auguſtanam confeſſionem profitentur, non acceſſuros, nec Oratores tranſmiſſuros: nec ſe florere ea armorum potentia, vt ipſos ad id arduum opus adigere poſſet, nec vlla ratione publicę vtilitati conducere, aduersùs eos pro ea cauſa bellum ſuſcipere, ex quo vniuerſa Germania cædibus & flammis fœdanda, euertendaque foret, cùm probè noſſet eos arctiſſimo fœdere pro tuenda hæreſi inter ſe coniunctos, atque ad reſiſtendum comparatos, verùm ſe non defuturum Cęſareo muneri, vt omnibus amantiſſimis officijs ac omni humanitatis genere eos ad Concilium pelliceret.

Luc. 7.

Pſal. 77.

Obiectæ difficultates in celebrando Concilio.

Præterea ſuadere niſus eſt Pontifici, vt priſcorum Pontificum exempla imitatus ad ſolemne Concilium ſe conferret, vt maiorem illius decretis auctoritatem conciliaret: de loco verò Concilij ſubdidit Tridentum non eſſe idoneum, cùm Pręſules in ea Vrbe iam ante non ſemel grauiora incommoda perpeſſi eſſent, propterea que non in Italiæ limite, ſed in Germania aliam ampliorem Vrbem, vel Coloniam, vel Ratisbonam, vel Conſtantiam deſignandam videri, ad quas Pontifex facili itinere accedere poſſit.

De loco diſceptatum.

His adiecit, licèt probè norit non eſſe Cæſarei muneris, formam pertractandarum rerum ad religionem ſpectantium concilio præſcribere, ſed obſequentem ſe Catholicæ Eccleſię filium pręſtare, vt ad ſelices tamen exitus Concilium perduci poſſit, quod flagrantiſſimis votis, ſtudijſque efflagitat, ex pia fiducia monere Pontificem, Proteſtantes nimiæ ſeueritatis atque acerbitatis perſtringere partem Catholicam, quod in celebranda præteritis annis Synodo Tridentina, nec fidei publicę ac tuti commeatus ſyngrapham ea forma tradiderit, qua Baſileenſe Concilium Bohemis tradidiſſet, nec facili aditu ad colloquia habenda fuiſſent admiſſi, quinimò cùm ſuæ confeſſionis Symbolum exhiberent, vt vel à Patribus falſitas argueretur, vel ipſis refellendorum Concilij decretorum facultas permitteretur, depoſcerent, nullum ex ijs eblandiri & conſequi potuiſſe, vt ne verò quid ſimile in poſterum contingeret, Proteſtantibuſque cumulatè ſatisfieret, Ferdinandus Cæſar deprecatus eſt. Mirũ eſt, hęc ſcripta fuiſſe à Cæſare, cum conſtiterit teterrimas calumnias à Proteſtantibus impactas Catholicæ Eccleſiæ, cùmque Synodus ad eas refellendas, diſcutiendoſque impios Proteſtantium errores ſe accingeret, Saxonem ad Synodum opprimendam armis, intercipiendumque Carolum V. Cæſarem cum validiſſimo exercitu prouolaſſe.

Iniquæ Proteſtantium querelæ.

Negãt parere Concilio, ſed ad diſceptandum parati sũt.

Mouit etiam Ferdinandus Cæſar nonnullas difficultates circa progreſſum, exitumque Concilij,

an Pontifex præteriti Concilij decreta tueri ac confirmare meditaretur illudque redintegrare, atque ad exitum definitis reliquis Controuerſijs perducere, non quòd Cæſar editas in eo ſanctiones reſcindi vellet, vel earum vim ac robur infringere auderet, ſed quòd Proteſtantes eas refellerent, atque adduci in controuerſiam, & audiri vellent: tùm quòd nõnulli Principes Catholici, quo verbo Henricum II. Galliæ Regem notabat, qui aduersùs Concilium coniurarat, Tridentina Acta non admitterent, adeò vt non ſint defuturi, qui contendant Catholicorum Præſulum ſolemnes Tridentinos conuentus, ſed numero exiguos, innumeræ aduerſantium multitudini non præcellere.

Obiectum præterea eſt à Cæſare intermiſſionem, ſiuè ſuſpenſionem Concilij biennij excurrentis flexu fuiſſe definitam, iam verò ab ea octo fermè annos excurriſſe, neque de ea intermiſſione proroganda quidquam ſancitum, Tridentino itaque ſopito nec redintegrato nouum Concilium à Pontifice cogendum videri, indeque amplioris honoris cumulum illius glorię addendum, cùm tàm magnificum opus non alienis laboribus, ſed Sanctitatis Suæ apicibus, & induſtriæ tribueretur.

Auxere eas difficultates celebrandi Concilij nonnulli Eccleſiaſtici & laici, qui metuebant, ne obſoleti eorum mores Concilij decretis percellerentur, in quo argumento hæretici inuidiæ ſuæ malignum virus effundebant, iactabantque Eccleſiaſticorum virorum mores eſſe perditiſſimos; ac licèt multa pro reſtituendo morum nitore præclariſſimè fuiſſent ſancita, non tamen Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſanctitatem reſtitutam: dogmatum itaque varietate non adeò aſperè damnata in eam curam incumbendum à Pontifice, vt in Clero ſanctioris vitæ ſplendor reuocetur: cùm aliud Clerici eſſe velint, aliud videri, nempè habitu milites, quæſtu Clerici, actu neutrum exhibere: ſentiebant etiam politici humanæ imbecillitati compatiendum, & Sacrorum Canonum deliniendam acerbitatem, quorum argutijs ac ſuſurris illuſus Ferdinandus Cæſar ſuggeſſit Pontifici, vt cùm Sacerdotes coniugia, laici ſub vtraque ſpecie cõmunionem continentibus votis efflictim depoſcerent, eorum poſtulatis aſſentiretur: ita enim Sacerdotes ad honeſtum vitæ genus reuocandos, ac Lutheranos in Eccleſiæ caſtra traducendos. Deſcendebat in eam Cæſaris ſententiam etiam Cardinalis Auguſtanus, ac plures etiam pietate præſtantes viri, pio Lutheranorum ab hæreſi abducendorum ardore, ac ſpe incitati ſenſere permitti hæc duo capita concordiæ poſſe, tùm in proximo Principum conuentu in Germania habendo ſollicitandos Principes Lutheranos, vt ad Conciliũ mitterent Oratores, vt tùm Principes Catholicos inter ſe arctiſſimo fœdere coniungendos.

Exambitum a Sacerdotibus coniugium.

A Laicis expetita cõmunio ſub vtraque ſpecie.

56 His acceptis monitis Pontifex ſumma benignitate, ac prudentia Cæſari in hunc modum reſponderi iuſſit.

MS. Card. Spad. ſig. num. 31. pag. 306.

Scriptum, quod à Sacratiſſimo Imperatore miſſum eſt, quo Sanctiſſimo Domino noſtro reſpondet ad ea, quæ cum eius Maieſtate ſuper negotio Concilij per Epiſcopum Warmienſem Nuntium Apoſtolicum verbo agitata, atque tractata ſunt, id à Sanctitate ſua diligenter lectum, atque examinatum eſt, quę & vehementer commendat pietatem Imperatoris, promptumque animum, quo celebrationem Concilij amplectitur, & ei quantum poteſt gratias agit. Vidit ſanè, & conſiderauit Sanctitas ſua cauſas, quæ Maieſtati eius difficultatem huic negotio facere videntur, ſimulque rationem reformandæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quam ipſa proponit, ſingularemque modeſtiam, qua vtitur in ijs rebus inſinuandis, quas ad voluntatem populorum appoſitas, eorumque reductionem, & quietem vtiles arbitratur, ſed illam vt verè ab amantiſſimo filio profectam, verèque Chriſtianam reuerentiam in primis probauit Sanctitas Sua, qua Maieſtas eius, omnem ſententiam ſuam ſubijcit iudicio, & Apoſtolicæ Sedis, & Sanctitatis ſuæ, quæ Imperatoris ſynceritate inuicem freta, bonaque exiſtimatione, quam eum de ſe habere confidit, in magnam ſpem venit, hunc de Concilij celebratione tractatum ad optatum exitum peruenturum, Deo, ac Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui ei bonam hanc mentem dedit, cor eius inclinante ad amplectenda, atque exequenda paterna monita Sanctitatis ſuæ, quę in hac re certè nihil aliud quàm bonum publicum ſpectat, nihil quàm vt paterna charitate malas omnium opiniones ſine cuiuſquam iniuria, aut dedecore poſſit extinguere, hoc inquam ſolum agit, in hoc incumbit, hoc reſpicit.

Pius Imperatoris ſcrip reſpondet.

Habet quidem & Imperator in hac re partes ſuas, vt ſcilicet ipſe bono publico conſulat, & controuerſias, & diſſidia componat, ſed pręter id etiam hoc proprium, vt conſeruationi Regnorum ſuorum, ditionumque prouideat, vt dignitati Imperatoris conſulat, quæ cùm ſemper ex Religionis perturbationibus fuerit imminuta, timendum eſt, ne idem ei nunc quoque eueniat, cùm non modò à Turcis exteris hoſtibus eſt afflicta, ſed etiam ipſiuſmet Germanię armis, viribuſque deiecta, quas contra par fuit omnes ad tuendum, amplificandumque Imperium conſentire. Cum ergo Sanctiſſimus Dominus noſter omnem curam ſuam ad bonum publicum dirigat, videatq; ex celebratione Concilij non opem modò lapſis Religionis rebus afferri, ſed & ipſi etiam Imperatori ad eius Regnorum, ditionumque tutelam non parum vtilitatis oſtendi, non deerit officio ſuo, quin eorum, quæ ſibi recta videantur, etiam atque etiam commonefaciat Maieſtatem ſuam, non modò vt hominem in tanto faſtigio conſtitutum, ſed vt amicum peculiarem ſuum. Atque hoc eum primum conſiderare vult, quandocumque de rebus Religionis tractatur, omni cum ſynceritate, & ſimplicitate debere procedi, tanquam de re ad Deum planè pertinente, qui cordium occulta rimatur, & viam nobis veritatis, charitatiſque pręſcribit, operę pretium eſt ea reminiſci, quę in Germania acciderint ex quo ibi controuerſiæ de Religione cœperunt. Etenim videre licet ſępè quidem de concordia eſſe tractatum, ſed quia ea concordia non ad Religionem, ad quam debebat, ſed ad alia humana commoda, atque rationes referebatur, idcircò ibi ſemper in dies magis, magiſque labefactatam eſſe Religionem, atque ſubuerſam, cum magno ſanè omnium Germaniæ partium detrimento. Contrarium huic exemplum extat Angliæ Regni, quod poſt diuturnum ſchiſma in poteſtatem Reginæ Mariæ reductum, paucis menſibus, ne bello quidem Gallico obſtante, vniuerſum ad vnitatem Catholicę Eccleſię redijt, quia nimirùm nullus ibi alius habitus eſt ſcopus, quàm ipſa Religio, neq; aliud ſibi propoſuerant, qui ei rei præfuerunt, quàm negotium Dei, quę duo ſchiſmata Germanię, atque Angliæ alterum

alteri

alteri contrarium liquidò oſtendunt in huiuſmodi negotijs dari à Deo vires ſynceritati, quę ipſum ſolum intuetur, adimi humanæ aſtutiæ, quæ vtilitates ſuas religione prętexit, vt neque has, quibus ſolis inhiat, conſequi poſſit, neque in ea, cui non bona fide laborat, religione proficiat.

Idcircò videtur Sanctiſſimo Domino Noſtro, cùm propter tot de religione diſcordias, ſectaſque multiplices tota iam nutet Chriſtiana Reſpublica, debere ſine timore, ſine dubitatione aliqua, planè ob hoc ſolum, vt lapſæ religionis res in pristinum ſtatum reducantur, ad celebrationem Concilij Tridentini deueniri, ſperarique fœlicem à Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto omnium bonorum datore ſucceſſum. Et vt ad ea tractanda veniatur, quæ propriè pertinent ad Cęſaream Maieſtatem. Quoad obiectam ab ea diſficultatem belli inter Anglos, & Gallos, hoc reſpondetur, eam difficultatem multis de cauſis, quæ adduci poſſent, parui fuiſſe momenti, & nunc conſequuta iam pace omninò ceſſare.

Quod deſiderari videtur. Sanctiſſimum Dominum noſtrum ipſum met adeſſe Concilio, hoc vt fiat ab ipſius Sanctiſſimi voluntate dependet, qui iam non modò præſentiam ſuam, ſed & vitam ipſam, & ſanguinem publicæ vtilitati conſtituit exponere. Itaque Sanctitas ſua, quod opportunum eſſe iudicabit, & expedire religioni, atque huic ſanctæ Sedi, nullo vnquam tempore erit prætermiſſura.

Quod ad fidem publicam Proteſtantibus dandam, quodque ad id pertinet, quod audiri petunt, ne id quidem habebit vllam difficultatem, nam & Pontifex, quoad ipſum attinet, fidem publicam dabit, & ea forma, quæ vel vnquam eſt data, vel dari poſſit ampliſſima, & idem Pontifex, vniuerſumque Concilium libenter eos audient; quamobrem non arbitratur Sanctitas ſua queri eos poſſe de Concilio Tridentino, cuius rei penes eos, qui adſuerunt, ſit tantùm fides.

Reſtat ex difficultatibus à Cæſarea Maieſtate in ſcripto per eam miſſo propoſitis vnum caput, quod tanquam maioris momenti pleniùs tractatum eſt, atque in plura capita diffuſum, id eſt de loco Concilij. Atque in hac re deſideratur Maieſtatem ſuam benè conſiderare rationes, quæ ei adducuntur ab ijs, qui eam abſtrahere conantur ob continuationem Concilij Tridentini, etenim inueniet eas parui eſſe momenti, nam quod dicitur Concilium per duos tantum annos fuiſſe ſuſpenſum, cùmque iam lapſi octo alij fuerint, per quos nulla noua ſit facta ſuſpenſio, continuari id Concilium non poſſe, ſed nouum inſtitui debere, ea res non ita ſe habet; ſuſpenſio enim à Concilio facta eſt ad biennium, à Iulio verò III facta fuit ad ſuum, & Sedis Apoſtolicę beneplacitum; in hoc tamen Pontifex, & Concilium conuenerunt, vt expectari deberet finis bellorum, atque opportunius tempus, quod cùm nunc aduenerit, conſequuta vbique iam pace, certè Concilium Tridentinum priſtinas vires, ſuumque vigorem, ſi id Pontifici videatur, reſumere poteſt.

Quoad penuriam annonæ, habitandique anguſtiam, quæ obijciuntur ei loco, contrarium manifeſtè liquet, nam & regio per ſe ferax eſt, abundanſque omnis generis commeatuum, eiuſque neceſſitatibus ex Germania, Italiaque commodè ſubueniri poteſt, & vrbs ſi alias iudicata fuit capax, multò nunc magis iudicari debet, cum ędificijs, quàm tunc, amplioribus exornata eſt, & certè ea capere poſſet omnes Aulas Principum Chriſtianorum: quod ſi maximè Tridentum capax non eſſet, ea res magis incommodare poſſet Pontifici, alijſque Principibus, quàm Imperatori, qui ſolus eſt Dominus Comitatus Tyrolis, domique ſuæ erit, cum Tridenti erit, vbi alij omnes peregrini, atque hoſpites erunt.

Præterea conſiderare debet Imperator, nullo alio in loco ex ijs, qui in Germania proponuntur, neque Pontificem, neque ipſum adeò Imperatorem eſſe poſſe ſecurum, nam cùm Germania aperta ſit, & patens, & propter præterita bella referta militibus, ijſdemque propter pręſentem pacem otioſis, erit in audaciſſimi cuiuſque Principis poteſtate, manum cogere, tumultum concitare, Concilium opprimere, quod euenire Tridenti non poteſt degentis in poteſtate Maieſtatis ſuæ ſitique intra illas montium fauces, quæ ipſum ab improuiſa violentia reddunt tutum, & ſi qua vis ingruat, ſpatium dant ſeſe ex periculo recipiendi.

Debet item conſiderare Maieſtas ſua, non conuenire, neque par eſſe, poſtquam omnes alij Principes in hunc locum conſenſerunt, ſine re eam ſibi perſuaderi, vt controuerſiam inducat ſuper loco Tridenti, etenim integra Maieſtati ſuæ non eſt hæc deliberatio, iam enim conſtituta res eſt, iam locus à Chriſtianis omnibus, atque ab ipſamet Germania in publicis Conuentibus, atque ab ipſa adeò Maieſtate ſua electus eſt, non modò tanquam vices gerente Imperatoris, ſed etiam, vt Rege Vngariæ, atque Bohemiæ, magnoque Principe aliquot aliarum Germaniæ Regionum, atque hi qui Maieſtati ſuę has dubitationes ſuggerunt, nihil aliud agunt, quàm vt eam ab obſeruatione eorum, quæ ab ipſa iam promiſſa ſunt, abſtrahant; Concilijque progreſſum nouis, periculoſiſque eius celebrandi rationibus proponendis diſturbent, & impediant, etenim ab omni æquitate alienum eſt poſtquam Tridentinum Concilium continuare vult Pontifex, idque fidei Imperatoris committere, alios nunc conari, vt id vlteriùs trahant, ſubijciantque temeritati cuiuſque Principis, quem ſuarum rerum pœniteat.

Poſtquam autem à Principe tam religioſo, & pio, cuiuſmodi Imperator eſt, nihil noxij, neque damnoſi expectari poteſt, hortatur eum Sanctiſſimus Dominus noſter, atque enixè rogat, velit horum temporum conditionem, quæ nullam moram patiuntur, expendere, motuſque Regni Franciæ conſiderare, quibus niſi ſubita conuocatione Concilij obuiam iri non poteſt, neue patiatur hanc controuerſiam progredi, ſed tanquam rem indubitatam, & iam conſtitutam definiat, habita præſertim ratione ſynceri, & verè Chriſtiani animi Sanctitatis ſuę paratę vnà cum Concilio prouidere quibuſcumque opus fuerit, ſine vlla prorsùs fictione, aut deſtinatione proprię vtilitatis ſuę, ſed ob Dei tantùm honorem, & ſalutem, commoditatemque populorum, cuius rei tam certa indicia ſe daturam profitetur, vt omnes noſſe poſſint paternum amorem, atque animum Sanctitatis ſuę erga illam nobilem Germanicam Nationem, quodque honeſtis in rebus, & iuſtis non modò pater eius, & paſtor, ſed etiam ſtudioſus, & fautor exiſtet, idque cum certa ſpe, & fiducia fore, vt rebus cum chari-

Digitized by Google

tate, atque in ſpiritu lenitatis agitandis, Deus ac Dominus noſter Ieſus Chriſtus, pro ſua miſericordia ſerenas, tranquillaſque reddat partium mentes; quemadmodum è contrario, ſi progreſſus impediat Concilij Tridentini, & offenſiones animorum manebunt, & peruicaces de religione diſcordię, quę ſicut in preteritum peſtilentes magnę parti Reipublicę Chriſtianę fuerunt, ita in poſterum totius eius ruinam, & cladem minantur.

Quod ad reformationem attinet, quamuis ad eam iam aliqua ex parte deuenerit Sanctiſſimus Dominus Noſter, ijs, quæ hic occurrunt, variè prouidendo, ad illa tamen capita quæ Maieſtas ſua ex aliorum ſuggeſtione commemorat, id eſt, de Communione ſub vtraque ſpecie, & connubio Sacerdotum, &c. ſic reſpondit Sanctitas ſua, debere Maieſtatem ſuam ad hoc ipſum, vt de his rebus tractetur, & ſuper his diuino inſtinctu definiatur, quod ad vnitatem ſit Eccleſiæ, omnibus impedimentis loci, temporis, perſonarumque præciſis, quantum quidem ad eam ſpectat, huic Tridentino Concilio conſentire, neque enim vllum ſecuriùs, neque præſentiùs remedium afflictis Germaniæ rebus inueniri poteſt. Quo Concilio congregato, ſi deindè videbitur expedire locum mutari, ſpondet hoc Sanctiſſimus Dominus Noſter, ſe ſemper ijs, quæ iuſta, & conuenientia fuerint, bonumque publicum reſpexerint, conſenſurum, modò locus ille ſecurus ſit, neque de hæreſi ſuſpectus, vt pareſt.

☞ Ita excluſę ſunt omnes eę vrbes hęretica peſte contaminatę Auguſta, Spira, Hagenoa, Wormatia, Conſtantia, quas Gallorum Rex à Proteſtantibus, qui Concilium ſuæ poteſtati obnoxium habere affectabant, illuſus propoſuerat. Quam verò inanes forent argutię obiectę aduersùs Tridentinum locum, quem tot incommodis horrere fingebant, demonſtrat Gaſpar Cardillus in egregio Commentario aduersùs Proteſtantium nugas edito.

Gaſpar Cardillus diſp. 3. de loco in quo Synodus teneri debeat.

pag. 51.

,, Illud (inquit) minimè ſilere volo, vſque
,, adeò placuiſſe hunc Imperatori, vt cùm à Gal-
,, lis ſollicitaretur, peteretur, & curaretur, vt
,, Concilium in aliam quampiam Germanię Ci-
,, uitatem transferretur, prudentiſſimè, & chri-
,, ſtianè admodum reſponderit, non poſſe in
,, Germania reperiri aut tutiorem, aut com-
,, modiorem vllum locum tenendę Synodo,
,, quàm is ſit, & qui de tranſlatione cogitaret,
,, nihil aliud agere, quàm vt Synodus diſſolua-
,, tur magno cum dedecore Reipublicę Chriſtia-
,, nę, ipſoſque hęreticos nullum omninò locum
,, tutum, aut ſatis commodum huic negotio
,, conficiendo reperturos. Multiſque interiectis
,, addit Cardillus.
,, Tam ſalubri aura, & benigno cœlo Triden-
,, tum fruitur, vt cùm duobus his proximis an-
,, nis, nuſquam in pleriſque Germanię locis pe-
,, ſtis eſſe deſierit, quæ ingentem hominum co-
,, piam abſtulit, atque abſumpſit, certè Tri-
,, dentum nullo morbo, non dico populari, ſed
,, qui aliqua ratione timeri poſſet, perturbatum
,, eſt, vſque adeò, vt ex quadringentis ferè Epi-
,, ſcopis, & Presbyteris doctis hominibus, qui
,, magna ex parte annis graues, ætate confecti,
,, affectaque valetudine ex ſtudijs, atque nego-
,, tijs Tridenti adſunt, vix vnus, aut alter inter-
,, ierit, niſi hoc ſummo Dei beneficio hęretici
,, adſcribant, qui eos ſeruare vult, qui in vnum
,, conuenerunt, vt Eccleſię ſuę cauſam agant, &
,, hoſtibus fidei, ac religionis gladio ſpiritus
,, reſiſtant, quod eſt verbum Dei.

57 Pontifex igitur, vt Concilij celebrationem prudentia, ac conſilio quantocyus promouere maturaret, frequenter Oratores Principum ad colloquium adhibebat, ac precipuè Marcum Antonium Amulium Venetæ Reipublicę Oratorem, quem poſtea ob compertam pietatem, ac prudentiam in Sacrum Cardinalium Collegium cooptauit. Cùm hoc itaque, vt ex eius Epiſtolis ad Senatum Venetum habetur, contulit primò, quod ad diſſoluendum Nationale Gallorum Concilium, Generale quantocyus celebrare intendebat; quodque in ſequenti die Mercurij poſt Cardinales ad Conciſtorium euocatos, Oratores quoque Principum accerſitus erat, vt firmam ſuam mentem de hoc declararet, eorumque ad opus in exitum perducendum auxilium expoſceret; tùm ſubdidit. Suſpenſionem auferemus, & Concilium Tridentinum nunquam reuocatum continuabimus, & volumus, vt quæ reformatione indigent, reformentur, & nouus ordo Perſonæ, & rebus noſtris imponatur. Res tamen fidei illibatas volumus ſeruari, Sanctamque iſtam Sedem, quæ Imperij Chriſtiani caput eſſe debet, & fuit, & neceſſe eſt, vt ſit; in reliquis aliorum iudicio nos ſubmittemus, & ſi de iure aliquid reſtituere tenebimur, reſtituemus. Addidit ad hæc, vt Orator ſuo nomine Reipublicę ſententiam circa Concilium efflagitaret, ac, ſi quando opus eſſet, vt aliquam Venetę Dicionis Vrbem pro Concilio deſtinaret, an Senatus vltrò, libenſque eam concederet? cùmque alias cum Amulio Pontifex de his diſſeruiſſet, obortaſque Imperatoris difficultates retuliſſet, tandem, vt dilatio omnis Concilij celebrandi ſubmoueretur, die ſecunda Iulij, conuocatis ad ſe Principum Oratoribus, nempè Imperatoris, Hiſpaniarum, Luſitano, Veneto, ac Florentino, Gallus verò vocatus tunc non fuit, cùm inter ipſum, & Hiſpanum de loco digniori concertaretur, ac primùm Pontifex de hoc ipſo egit, dicens; Finis huic rei ponendus eſt; & aliquando terminum ponemus, vt Oratores pro rebus publicis tractandis ſimul conuenire queant, cùm modo ob honoris apiculū ſimul coram Pontifice adſtare ad conſulendum non poſſitis. Quid exindè Principum veſtrorum potentiæ deperiet? quàm ſatius eſſet rem componere, & quietè viuere. Tum eiſdem ex fide retulit, quàm ſincerè Concilij celebrationem optaret, cùm propter ingruentes loci difficultates, abſque vlla ſui nominis iactura ad plures annos extrahere poſſet; oſtenditque eis, quàm aptum eidem celebrando foret Tridentum, imminentia inſuper mala, ſi vlteriùs differretur; Oratores denique ipſos eſt adhortatus, vt animi ſui ſenſus, quos iam per literas cunctis Principibus expoſuerat, ſuis quoque datis ad ipſos epiſtolis confirmarent, quos etiam admonerent, vt ſi quid noui vellent ſuggerere, ſuis ad ipſos reſponſionibus declararent; ipſorum enim conſilio magis vti, quàm ſua, ad quam ſpectabat, auctoritate Concilium cogere velle. Spem etiam ingentem ſe habere dixit, quòd Germaniæ Principes vltrò conuenirent, ideòque omnem abrumpendam moram, nihilque aliud ſupereſſe, quàm vt à ſuis Principibus Oratores reſponſa referrent, quibus acceptis Concilium aperire, & Legatos illicò deſtinare Pontifex teſtabatur.

Cū Marc. Ant. Amulio Veneto Oratore agit Pontif. de Concilio.

Epiſt. M. An. Amu. 27. Maij in M. S. Card. Sp. p. 146.

Ep. 31. Maij. 149.

Ep. 3. Iulij p. 154.

Digitized by Google

batur. Hęc cum expoſuiſſet Pontifex, Cęſaris Orator de pia ſui Principis mente breui oratione certiorem Pontificem reddidit, Papæ dicto in omnibus obaudientem futurum promiſit, de loco Concilij difficultates aliquot timere ſe dixit, ac demùm piam Sanctitatis ſuæ mentem commendauit. Pluribus locutus eſt Vargas Hiſpaniarum Regis Orator, cùm Comes Tendiliæ extra ordinem Legatus propter ægritudinem abeſſet, re altiùs repetita orationem ſuam de cauſis Conciliorum, ac de pręteritis Concilijs eſt orſus, multuſque fuit in inuehendo contra Nationale Cōcilium, quod Galli cogere meditabantur, quod neutiquam omninò ferendum admodum diffusè diſceptauit. Idem breuiter cōfirmauit Caſtellano idiomate Luſitanus Orator, laudataque Pontificis ſententia, ſui Regis obedientiam obtulit, atque vt executioni, quàm primum mandaretur, enixè poſtulauit. Poſt tres eos Oratores annuente Pontifice, Amulius Venetus in hanc ſententiam effatus: ad ſanandas hæreſum infirmitates nullū magis pręſens remedium elapſis temporibus adinuentum, quàm Concilij celebrationem, ideòque agendas cæleſti numini gratias, quòd ſuo in terris Vicario piam hanc, & ſanctam mentem infudiſſet, vt ad vniuerſorum ſalutem reſpiciens, altero oculo, quæ ad Religionis confirmationem, altero, quæ ad Principum beneficium conducerent, perluſtraret, quos ſuis in ditionibus pacem alere non poſſe, ni Religioni tuendæ incubuiſſent, apertè recentium turbarum lachrymabiles cauſæ demonſtrabant. Cæterùm cùm ſciret, qua auita erga Sanctam Sedem reuerentia ſua ſemper Reſpublica creuerit, non ambigebat, quin & quæ Pontifex decerneret approbatura eſſet, & quę ipſa poſſet, ad ipſius decreta in exitum peruehenda, vltrò libenſque collatura. Pari quoque modo Florentinus Orator Pontificis mente approbata, ſui Principis obſequiū, & opem exhibuit. Cùmque cœtum dimitteret Pontifex, vt geſta ſcriberent Principibus ſuis hortatus eſt.

58 Interiecto itaque tempore, cùm Regum, & Ep. Mar. An. Amul. ep. M.S. Card. Sp. 2. pag. 265. Principum reſponſa ad Pontificem allata fuiſſent, cum Amulio de more colloquens, ſignificauit ipſi, quòd Hiſpaniarum Rex Concilium, & pro loco Concilij Tridentum approbans Regni Præſules ſe miſſurum fuiſſet pollicitus, quodque in calce Epiſtolę ſubdidiſſet, non eſſe abſque voluntate Imperatoris, & Regis Gallię congregandum. Rex verò Gallię, quamuis Concilium approbaret, locum improbabat, ſuoſque adeſſe non poſſe teſtabatur, ni Conſtantię, Treueris, Spirę, Vormatię, vel in Ciuitate Agaunenſi congregaretur, inſuper etiā edita iam Tridentina decreta reuocari poſtulabat. De Imperatoris etiam mente cum Amulio locutus, de ſubmiſſo illius ſcripto, quod antea recitauimus, magniſque, quas obtendebat difficultatibus diſſeruit, illud addens, nihil ſua referre, hunc magis, quàm alterum locum præeligere, nec ſibi inuiſas Germanię Ciuitates; ad quas tamen, ſubdidit, opus eſſet, vt Epiſcopi accedentes, & recedentes tutum iter haberent, ne illud Friderici cognomento Barbaroſſæ caueudum eſſet.

Centum Legati veniant hucuſque rogati,
Papa Prælati maneant hucuſque ligati.

Quæſiuit prætere ex Amulio Pontifex, quid ſibi videretur de poſtulatis Imperij, nempè de Sacerdotum coniugio, & Laicali communione ſub vtraque ſpecie; in quibus, quamuis ipſe pro ſua auctoritate diſpenſare poſſet, liberam tamen Concilio facultatem hæc diſcutiendi relinquere volebat, cui Amulius primùm pauca demiſsè pręfatus in commendationem tot inſignium Virorum, quos Pontifex apud ſe habebat, eoſque in conſilium aduocare poterat, reſpondit, Concilia leges eſſe, & Ariſtotelem docuiſſe, leges quantumuis minùs bonas non eſſe leuiter immutandas, ne homines ad earum inobſeruantiam ſenſim dellectcrent. Pontifex Amulij dicta confirmans, ſubiecit, velle ſe cum præcipuis ex omni Regione Viris cuncta in conſultationem referre, atque à Principibus ſingulis duos exquirere Viros, auctoritate, & doctrina inſignes, qui, ſi quæ in illorum Regionibus paterentur grauamina, ipſum edocerent, ne quid penitùs, vel lateret, vel indiſcuſſum pręteriretur, atque ab ipſamet Venetorum Republica conſilium pręſertim expectare. Cui cùm Amulius debitas retuliſſet grates, Pontificis animum de Germania ad priſtinum fidei nitorem reuocanda eo potiſſimùm tempore in ſpem meliorem erexit, quò ingruentibus quotidiè nouis, ac nouis opinionibus experientia iam noſſe incęperat, defectionem à Sede Apoſtolica nihil emolumenti attuliſſe, quin Turcarum immanitati, ac formidini, diuiſis intrinſecus animis, expoſuiſſe. Pontifex autem, collaudato prudentiſſimi Oratoris ſermone, pro fide Catholica confirmanda acerrimè ſe pugnaturum promiſit.

59 Hic enim verò detegenda ſimul, ac reijcienda occurrit mendaciſſima Soauis impoſtura, qua ſuadere nititur, Pium non tàm de cogendo, quàm de diſſoluendo Concilio cogitaſſe; atque ideò relatis einſdē prolixis de Concilio celebrando ſermonibus hæc ſubinfert. Omnibus excogitatis decreuit (ſcilicet Pius Pontifex) in omnem euentum, bonum eſſe conſilium, promptum, immò cupidum ſe oſtendere, & aliorum deſideria pręuenire, vt magis impedimenta tegerentur, & maiorem ſibi conciliaret fidem, dum oppoſitas ab alijs difficultates repręſentaret; ſuperioribus cauſis deliberationes illas referens, quas humanum iudicium aſſequi non poſſet. Hæc Soauius, ſcrutator ſcilicet egregius arcanorum cordis, qui cùm diligentiam, ac vota Pij inficiari non poſſet, pro libito ſuo omnia ſimulatè feciſſe autumat. Sed facilè iniquitas oppilabit os ſuum, ſi Lector Amulij Epiſtolas attentè perſpexerit, ex quibus, quàm facilè Pius, vel protrahere, vel diſſoluere Concilium potuiſſet, ſi Principibus difficultates obijcientibus ceſſiſſet, luce clariùs animaduertet, exituſque ipſe rei iniquiſſimam diluit, detergitque calumniam. Quibus omnibus alia inſuper Aurelij Porcellaghę Epiſtola Vincentio Gonzagæ ſcripta mirificè atteſtatur; cum loquutus de ſtatu Romanę Curię, & de Concilio hęc habet. Poſtremò, qua diligentia, quibus viribus Pontifex totus ſit ad benè dirigendum iſtud Sanctum Concilium, nec ego pro veritate dicere, nec tu ipſe cogitare poteris. Hùc omnia illius conſilia ſpectant, in hoc cogitatus omnes noctù diùque conſumit, nec modò cum voluntate, cum ſcientia, ac poteſtate, ſed inſuper, ſi opus ſit, cum graui damno, cum ſanguinis effuſione, ipſiuſque vitæ diſcrimine laboribus ſe exponere alacer promptuſque eſt, vt omni induſtria iſtud Sanctum Concilium bonum auſpicetur initium, meliorem proſecutionem, exitumque optimum ſortiatur; ad Dei Omnipotentis gloriam, Sanctę huiuſce Sedis exaltationem, ac totius Chriſtianę Reipublicę, immò vniuerſi Orbis beneficium, atque hoc nomine ſupplicationes,

Digitized by Google

nes, & preces ad numen placandum in omnibus piorum hominum locis offeruntur. Hæc Aurelius, qui vnus ad obſtruendum os loquentis iniqua ſatis ſuperque ſit.

Hæretici ſtudent nefarijs propoſitis conditionibus Cõcilium diſturbare, Gerard. Rambaldus Ep. Ciuitaten. l. 1. confutationis conditionum vecentium hæreticorum l. 1. ad Io: Car. Moronũ. Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3200. p. 376.

60 Cùm igitur Pius in Concilio celebrando tam obfirmatus eſſet, malorum omnium ſatores hæretici è contrario ad diſturbandum hoc Concilium vires omnes ſuas conferebant, tantumque aberat, vt ſubijcere ſe vellent legibus Concilij, vt potiùs exambirent impiè, vt eorum placitis ſubijceretur Concilium, in quo euerteretur Eccleſiaſtica Hierarchia, nonnullaſque nefarias conditiones, quibus celebraretur, proponere auſi ſunt, quas Gerardus Rambaldus Epiſcopus Ciuitatenſis confutauit edito commentario, quem Ioanni Cardinali Morono inſcripſit.

,, Prima conditionum, quas proferunt qui
,, Chriſti Eccleſiam impugnant, hæc eſt, quod
,, liberum Chriſtianum Concilium in Romano
,, Imperio Germanicæ Nationis celebretur: &
,, infra.

,, Quare Conciliũ in Germanica Natione cele-
,, brandum exoptant? an ad ęgras animas ſpiri-
,, tuales Medicos vocant? Sed quid hoc? quan-
,, do vnquam ægri Medicis præſcripſerunt lo-
,, cum medendi? errant igitur aduerſarij, quan-
,, do his conditionibus, ſpiritualibus Medicis
,, pręſcribunt locum, modumque, quibus in ſa-
,, nandis eorum ęgritudinibus vtantur: & ſi his
,, conditionibus hoc illos voluiſſe minimè cre-
,, do, cùm nihil apud me antiquius, quàm hos,
,, dum Concilium à Cæſare petunt, omnibus vi-
,, ribus contendere, ne Eccleſiæ Concilium con-
,, gregetur. Quis enim ſanus homo lectis his
,, conditionibus de hoc poteſt ambigere? Nec
,, mirum, quod ij, qui peſſimam cauſam tuentur,
,, Concilij iudicium, quoquo modo poſſunt, op-
,, tant defugere. Sed has tandem præclaras con-
,, ditiones perſpicuis rationibus arguamus.

,, Altera verò eſt Lutheranorum conditio, quòd
,, Concilium à Papa non iudicetur. Tertiam
,, addunt, quòd Papa illius non ſit Præſes, ſed
,, ſubditus ſit Concilio; cuius nouæ Eccleſiæ
,, membra ſint, Chriſtianæ, an malignantium,
,, ſatis perſpicuè oſtendunt aduerſarij, cùm his
,, conditionibus conentur infringere Apoſtolicę
,, Sedis auctoritatem, quam non modò à Con-
,, cilijs vniuerſalibus impartitam, & ab antiquis
,, Patribus verè orthodoxis receptam, prædica-
,, tam, atque protectam, ſed à Chriſto etiam
,, traditam fuiſſe cognouimus. Nec pręter ra-
,, tionem, primę Sedis auctoritatem impugnare
,, contendunt, nam Romani Pontificis ſententia,
,, quotquot fuerunt, omnes hęreticos impugna-
,, tos, atque damnatos eſſe cognoſcunt: quare,
,, & ipſius Summi Pontificis iudicium, ſenten-
,, tiamque pertimeſcentes, quod fugere non poſ-
,, ſunt, eius auctoritatem, quamuis temerè, & im-
,, pudenter, conantur infringere. Dicant enim:
,, quoniam ſcribunt, Concilium à Papa non iu-
,, dicetur, à quo iudicabitur? Si enim alicuius iu-
,, dicio non egeret, vt ratum firmumque ſit, va-
,, num eſſet ſcribere, à Papa non iudicetur: Sed ſi
,, negabunt aduerſarij, vt hanc perſpicuam ra-
,, tionem effugiant, à quoquam Concilia iudica-
,, ri facilè arguuntur: nam (ſi quæ ſunt hęre-
,, ticorum Concilia) ab hæreticis congregata,
,, atque perfecta nonnulla Concilia ſint, patet; ſi
,, quidem in tripartita Eccleſiaſtica hiſtoria ſcri-
,, bit Theodoretus Arianos decem Concilia ha-
,, buiſſe. Aſſerant, qua ratione Chriſtiani po-
,, puli percipiunt Ariminenſe Concilium hæreti-
,, cum eſſe, Nicęnum verò orthodoxum? ſi hoc
,, dicent legitimè congregatum, illud minimè,
,, caueant, ne tertiam conditionem oppugnent,
,, & penitùs tollant; ſi verò aſſerant Nicęni Con-
,, cilij Patres fuiſſe orthodoxos, Ariminenſis verò
,, hæreticus, aut ſaltem, qui rectè ſentiebant, ab
,, hæreticis fuiſſe ſeductos, qua ratione id com-
,, probabunt, cùm horum Conciliorum Patres
,, pariter ſcripturę diuinę teſtimonijs vtantur?
,, Dicent fortè Arianos in prauum ſenſum diuina
,, teſtimonia arripuiſſe, ſed quo Iudice, ſi nul-
,, lum eſt Apoſtolicæ Sedis iudicium, id com-
,, probabunt, cùm hęc Concilia hanc ſententiam,
,, illa illam tueantur? Opus eſt igitur Concilia
,, ab aliquo iudicari, vt quę eorum catholica,
,, atque orthodoxa, quæque hæretica ſint, per-
,, ſpiciamus; nulla enim alia ratione id conſequi
,, poſſumus; ſed ſi ab aliquo ſunt iudicanda Con-
,, cilia, certè ab illo ſunt iudicanda, quem Chri-
,, ſtus vniuerſæ Eccleſię Paſtorem elegit, cui vni
,, totius gregis Dominici curam demandauit. Is
,, quidem Romanus Pontifex eſt: ſcribit enim
,, Matthæus 5. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram*
,, *ædificabo Eccleſiam meam, &c.* Scribit quoque
,, Ioannes vni Petro dixiſſe Chriſtum: *Paſce*
,, *agnos meos: Paſce oues meas;* id eſt laicos, &
laicorum paſtores, vt vnum ſit Chriſtiani gregis ouile, veluti per Oſeam futurum eſſe Spiritus San-
,, ctus annunciat, *Congregabuntur filij Iuda, &*
,, *filij Iſraël pariter, & ponent ſibimet caput vnum,*
,, & rurſùs, *fiet vnum ouile, & vnus paſtor, &c.*
Confirmat hanc Pontificis in Eccleſiam vniuerſam, & Concilia auctoritatem ex ſanctis Patribus Cypriano, Auguſtino, Hieronymo, Chryſoſtomo, Concilijs Nicęno, & Chalcedonenſi, & ex
,, vſu Eccleſiæ, ac traditione: Non ſenſerunt,
,, inquit, cum aduerſarijs Patres in Chalcedo-
,, nenſi Concilio congregati, quandoquidem
,, Apoſtolicæ Sedis Legatos, veluti Papæ literis
,, erant admoniti, Concilij Præſides ſuſceperunt,
,, & infra: Non poſſumus confirmare, quænam
,, ſint Canonicæ Scripturæ, ſi vetuſtiſſimos hos
,, Eccleſiæ vſus, quos recentes hæretici non ſu-
,, ſcipiunt, quinimò damnant, comprobare
,, non poſſumus. Eſt perſpicuum Lutheranorum
,, Theologos has præclaras conditiones con-
,, ſcripſiſſe, vt à cauſa maximè iuſta Eccleſia
,, Chriſti caderet.

,, Quarta conditio, quòd Archiepiſcopi, &
,, Epiſcopi liberentur à iuramentis, & quod li-
,, bera habeant vota, ſubdola eſt: nam quod
libera habeant vota, id maximè procurat Pontifex, quod verò ſoluantur religione Sacramenti, quo adſtricti ſunt Pontifici, iniquum; non enim propterea Ordinũ Imperij in Comitijs vota deſinunt eſſe libera, quia ſacramento Cæſari ſunt obſtricti; quo vtique liberari ſe nunquam Lutherani popoſcerunt.

,, Fallax quoque eſt conditio quinta: Quòd
,, prophetica, & apoſtolica Scriptura ſit Iudex
,, in controuerſiijs. Refellit pluribus Auctor hę-
reticorum fraudes, ac tenebras, quibus obſiti ſunt: non enim de Scriptura controuerſia eſt, ſed de ſenſu, quem falſum omnes hęretici illi affinxerunt, Sathanæ ipſa Scriptura abutentis exemplo; eumque tantùm verum, quem Catholica teneat Eccleſia, quæ ex Apoſtolo firmamentum, & columna eſt veritatis: de quo plura Hoſius

Epiſco-

Digitized by Google

Epiſcopus Warmienſis in libello de expreſſo Dei verbo.

,, Conditio ſexta iniquiſſima eſt: Quòd Theologi Lutheranorum non ſolùm audiantur, ſed etiam voces deciſiuas habeant. Non enim vnquam Hæretici ad Concilia ſunt admiſſi, niſi vt doceantur: qui enim nouatę doctrinę rei ſunt, admitti non debent in Iudices.

,, Septima: Quòd Theologi Lutheranorum ſint in protectione Cæſaris. Ad hæc Rambaldus: vt Theologi Lutheranorum ſint in protectione Cęſaris, opus eſt, vt huius Chriſti Eccleſiæ viua ſint membra, quod hanc ſolam, quam Chriſtus ſuper petram ædificauit, Eccleſiam ipſe protegat, huiuſque ſolius protector ſit. (Quòd verò addidere) & habeant ſaluum conductum: tanta fuit Eccleſiæ in Proteſtantes benignitas, vt publicæ fidei ſyngrapham ijs, quibus voluere verbis, conceptam tradiderit, vt in fide orthodoxa inſtrui poſſent. At ij tanquam aſpides ſurdæ aures ſuas pertinaciſſimè obturarunt.

,, Octaua conditio eſt: Quòd non ſecundùm multitudinem votorum, ſed ſecundùm Scripturam definiantur omnia. His verbis perfidiæ ſuæ aſylum condunt: nam quidquid contra eorum hæreſes fuerit definitum, mox contendent, non eſſe ſecundùm Scripturam ab ijs deprauatam definitum.

Reſp. Ferdin. Imp. Pont. qui Warm. a... re de Conc. Tr. aſſerat.

61 Vt verò Hæretici ferre non poterant, quòd Pontifex præeſſet Concilio, ità è contra Ferdinandus Cæſar maximis inſtabat precibus, vt Pontifex præſens Concilio intereſſet, illique præſideret, cùm omnia fœlicius perductum iri cenſeret, ſi præſens Concilij gubernacula moderaretur, quo argumento extant ſubiectæ literę ad Pium datæ.

Exiſt. in ... Arch. Vat ſig. n. 227. p. 7.

Cùm Sanctitas Sua non obſtantibus illis, quę à Maieſtate ſua bono, & ſyncero zelo Sanctitati eius propoſita fuere, perpendenda & conſideranda exiſtimet, ceſſante nunc difficultate belli, quod inter Gallos, & Anglos ſuperioribus menſibus geſtum eſt (quam Maieſtas ſua Cæſarea inter alias difficultates in diſcurſu ſuo allegauerat) conſequuta nimirùm pace opportunum tempus oblatum eſſe celebrandi Concilij, Maieſtas Cæſarea ipſa quoque Sanctitatis Suæ benignæ voluntati, ac ſapientiſſimo iudicio obſequenter planè ſubſcribit.

Ferdinandus Imp. hortatur Pium, vt ad Concilium accedat.

Quòd autem Cæſarea Maieſtas Sanctitatem eius vehementer deſideret in Concilio præſentem eſſe, id quoque non aliter, quàm bona, & pia intentione à Maieſtate ſua Cæſarea propoſitum fuit; præſertim cùm Maieſtas ſua Cæſarea intellexerit, id non modò à fœlicis recordationis Prædeceſſoribus Sanctitatis ſuæ pro magna parte obſeruatum, verùm in quibuſdam Concilijs diſertè conſtitutum fuiſſe, præſentiam Summi Pontificis, Romanorumque S. R. E. Cardinalium in ipſo Concilio eſſe accommodam, & multimodè fructuoſam; & ſi omninò confidit Cæſarea ſua Maieſtas Sanctitatem eius pro ſpectata ſua pietate, & eximio in rem Chriſtianam ſtudio ſua ſponte ad id propenſam fore, freta tamen ipſius Sanctiſſimi Domini noſtri ſumma erga Maieſtatem ſuam beneuolentia, & charitate, voluit Sanctitatem eius nunc iterum confidenter hortari, prout vehementer etiam, atque etiam hortatur, vt Sanctitas eius ſua præſentia, periculo, & iacturæ tot millium animarum occurrere, totique Chriſtiano gregi iuxta officium ſuum paſtorale ſalubriter mederi velit. Etenim ſi Sanctitas eius ſæpè dicto Concilio præſens adfuerit, ipſa quoque Cæſarea Maieſtas prompta, parataque eſt ad illud in propria perſona venire, & Deo benè iuuante in illo omnia ea ſedulò facere, & præſtare, quę ad officium pij, & Catholici Imperatoris ſpectant.

Porrò quòd Sanctiſſimus Dominus noſter, Ordinibus, ac Statibus Auguſtanæ confeſſionis fidem publicam daturus ſit, in ea forma, quę vel vnquam data ſit, vel dari poſſit ampliſſima, & quòd Sanctitas ſua curatura ſit, vt illi quoque audiantur, Maieſtas Cæſarea arbitratur, hoc Sanctitatis ſuæ pium conſilium rebus omnibus maximè profuturum, & Maieſtas ſua, quoad ipſam pertinet, itidem huic curæ, vt Ordines illi Auguſtanæ confeſſionis ampliſſimo ſaluo conductu muniantur, pro ſui Cæſarei muneris ratione non deerit, quò amplior enim, & ſecurior illis dabitur fides publica, eò magis ſperandum erit, illos ad comparendum, & ſubmittendum ſe Concilio moueri, atque induci poſſe. Et infrà.

Poſtremò Maieſtas Cæſarea arbitratur, ad promouendum progreſſum Concilij, & conſequendum optatum eius exitum, non parum momenti allaturum, ſi Sanctiſſimus Dominus noſter, quemadmodum Maieſtas ſua Cæſarea Sanctitatem eius ſyncero, & candido corde reuerenter admonuit, ante, vel poſt publicam indictionem, eos Reges, Principes, ac Potentatus Chriſtianitatis ſpecialiter requiſierit, qui in proximo Concilio Tridentino non adfuerunt, videlicet, Regem Chriſtianiſſimum, ac Sereniſſimos Anglię, Scotiæ, Daniæ, Suetiæ, & Poloniæ Reges, ac Illuſtriſſimum Dominium Venetum, & populos Heluetios, atque alios, vt & ipſi à communi, & publica actione ſeſe non ſeiungere, ſed haud grauatim in eodem Concilio adeſſe velint. (& mox)

Accidit præterea Maieſtati ſuæ Cæſareæ auditu iucundiſſimum, quòd Sanctitas eius iam aliqua ex parte deuenerit ad inſtituendam reformationem ijs, quæ iſthic in alma Vrbe occurrunt, per uariè prouidendo: rogatque Maieſtas ſua Cæſarea Sanctitatem eius ſummo, quo poteſt, ſtudio, vt dignetur, poſtpoſitis, & præciſis quibuſcumque locorum, temporum, & perſonarum impedimentis, tam pio, ſalutari, & neceſſario inſtituto proſequendo, perficiendoque ſedulò, ac iugiter inſiſtere, in primis benignè curare, operamque dare, vt iſtiuſmodi reformatio non ſolùm Romæ, ſed etiam, & præcipuè in illis locis inſtituatur, in quibus religionis diſcordiæ vigent. Ita namque iudicat Cæſarea eius Maieſtas, vt quemadmodum Deus (quod piè credendum eſt) populum ſuum Chriſtianum propter eius peccata tùm alijs multis, ac diuerſis calamitatibus inuolutum affligi, tùm etiam hoc pernicioſiſſimo ſchiſmate, ac religionis diſſidio, innumeriſque, & horrendis opinionibus dilacerari iuſto ſuo iudicio permittit; ſic etiam non poſſe faciliùs, quàm emendatione vitę, & pia, atque Catholica reformatione iram eius auerti, placari, aut viciſſim diuinam eius miſericordiam, & clementiam impetrari (paulò poſt.)

Et quia Sanctiſſimus Dominus noſter videtur reijcere ad Concilium ea, quæ Cæſarea eius Maieſtas Sanctitati ſuæ in prædicto ſuo diſcurſu de Calice laicis, & coniugio Presbyteris ſæcularibus indulgendo, bona & candida mente perpen-

den-

denda propoſuit eo modo, quo tunc Maieſtati ſuæ à Viris pijs, Catholicis, & orthodoxis, ac Sanctitati Suæ, ipſiuſque ſanctæ Sedis Apoſtolicę obſeruantiſſimis, ac publicę pacis, & tranquillitatis ſtudioſiſſimis, bono zelo relata fuerant, non quòd Maieſtas duorum illorum articulorum conceſſionem, ſeù permiſſionem pro ſe ipſa requireret, ſed eam dumtaxat ob cauſam, quod iudicio, & ſententia illorum, & aliorum quoque Catholicorum, qui voluntates, & ſtudia Germanorum meliùs, quàm alij, fortaſſis perſpexerunt, magna ſpes oſtendatur hac ratione non exiguum animarum lucrum fieri poſſe, Maieſtas ſua Cæſarea non poteſt ſanè diffiteri, quin de ijs rebus nuſquam rectiùs tractari poſſit, aut debeat, quàm in Concilio generali. Quia tamen in conuocatione eius tot occurrunt difficultates (Et mox) Sanctitas ſua dignabitur deliberare, & ſtatuere, quod oppreſſis rebus religionis, ac Reipublicę Chriſtianę maximè appoſitum, & vtile fore iudicauerit, &c.

62 Vrgebant cęteri quoque Reges Pontificem, vt Concilium Oecumenicum tanquam optatiſſimum vulnerum Eccleſiæ remedium indiceret, inter quos etiam Sebaſtianus Luſitanię Rex ſuas preces porrexerat, cui à Pio reſponſum eſt, illud omninò Tridenti celebrare conſtituiſſe.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sebaſtiano Portugalliæ, & Algarbiorum Regi Illuſtri.

Pius IV. tom. 1. lib. ſig. 2896. ep. 356.

Chariſſime in Chriſto Fili noſter, &c. Literę tuæ XXIX. die Iulij datę, quibus voluntatem noſtram celebrandi Oecumenici, generaliſque Concilij ab ipſo Pontificatus noſtri initio declaratum ſummopere laudas, & ad id peragendum nos vehementer hortaris, nobis iucundiſſimę fuerunt. Animum enim tuum iſta ętate tanta iam erga Sanctam Matrem Eccleſiam pietate imbutum, tanto Catholicę Fidei ſtudio prędîtum eſſe declarant, vt cum ætate proceſſeris, illos pię memorię Reges Auum, & Proauum tuum optimè de Eccleſia, & Religione Catholica meritos auguremur Eccleſię ipſi in te redditos, & reſtitutos fore, nam te cùm generis tui vi, ac naturæ impulſu, tùm Chariſſimę in Chriſto Filiæ noſtræ Reginę auię tuę, & dilecti Filij noſtri Cardinalis patrui inſtitutione, diſciplinaquę ſanctiſſima illorum Regum veſtigijs pręclarè inſiſtere videmus. Diuinum porrò fauorem adeò tibi adeſſe ex recentibus victorijs intelleximus, vt rerum à Maioribus tuis geſtarum magnitudinem, & gloriam fęlici iſto Regni tui initio iam ſis propemodum aſſecutus. Quo nomine non ſolùm pię iſti, fortique Nationi, ſed vniuerſę Eccleſię gratulamur, cuius recentes clades, & damna, quæ alijs in locis accepit, tuis ſunt victorijs compenſata; ſed quod adeò cupis Oecumenici Concilij remedium tot, & tam grauibus Eccleſiæ vulneribus adhiberi, vt nos etiam ad hoc hortandos duxeris, quodque nullum abs te officij genus, nec Synodo ipſi, nec nobis defuturum eſſe pollicearis, pię iſti cupiditati tuæ ſummam laudem tribuentes pro tua erga nos prę̨clara voluntate debitas etiam gratias agimus. Scire autem Serenitatem tuam volumus, conſtituiſſe nos Concilium ipſum in Vrbe Tridentina, vbi ſuperioribus annis cœptum, & propter obiecta impedimenta fuerat intermiſſum, eo animo inſtaurare, vt ſi quis poſtea ad id peragendum commodior locus delectus fuerit, eò transferatur; nihil enim in præſentia commodius eſſe duximus ad obuiam eundum malis, quę impendere grauia admodum videbamus. Qua in re pium animum noſtrum, & te, & cæteros Reges, ac Nationes omnes in dies magis perſpecturos eſſe confidimus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die 1. Octobris MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

63 Sollicitatus etiam fuerat à Sebaſtiani Regis patruo Henrico Cardinale, vt ad componendos Cleri mores ſtudia conuerteret, atque ad decreta antea Tridenti ea de re edita in opus perducenda incumberet, cuius pia vota ſibi acceptiſſima, eamque curam ſibi antiquiſſimam futuram Pius ſignificauit.

Henrico tit. SS. IV. Coronatorum Presbytero Cardinali, &c.

Pius IV. tom. 1. br. ſig. 2896. ep. 355.

Quòd multis verbis nos piè admodum cohortatus es, vt Tridentini Concilij decreta ad correctionem morum pertinentia auctoritate Apoſtolica comprobantes ſeruanda curemus, cohortationis tuæ, quam grato ſanè accepimus animo, memores id de ipſis decretis conſilij capiemus, quod re diligenter perpenſa ratio ſuaſerit, confiſi fore, vt & ea in re, & in cęteris Circumſpectio tua, & reliqui omnes in dies magis perſpiciant nobis curæ eſſe, vt ijs, quæ correctione indigent, quæque maximam Sacerdotibus inuidiam conflarunt correctis, Eccleſiam in ſtatum, quàm commodiſſimum poterimus ſuperno ipſius Dei auxilio, ijſque, qui ſollicitudinis noſtrę participes ſunt, adiuuantibus redigamus, &c. *Die 1. Sept. MDLX.*

Acta Conſiſtorialia, M. S. Car. Spad. ſig. num. 134. pag. 309.

64 Cùm perpendiſſet Pontifex collapſam Sacerdotalem diſciplinam, morumque nitorem obſoleuiſſe Epiſcoporum culpa, qui abiecta Eccleſiarum ſuarum adminiſtratione, vel in Aula Pontificia, vel in Regum, ac Principum Comitatu verſabantur, ſacro propoſito edicto ad ſuas Eccleſias, vt ſe reciperent, imperauit, ac ſacris prærogatiuis eos, qui parerent mandatis, ornauit, tum Epiſcopale munus poſt hac ſuſcepturos ſanctiſſimis conſtrinxit legibus, ac ſubiectam Sacramenti formulam, qua damnantur recentiores hęreſes, nuncupare iuſſit, de quo hęc Acta Conſiſtorialia ferunt.

„ Romæ IV. Septembris MDLX. apud San-
„ ctum Marcum fuit Conſiſtorium, in quo San-
„ ctitas ſua monuit omnes Archiepiſcopos, Epi-
„ ſcopos, &c. præſentes, vt debeant accedere
„ ad reſidentiam in ſuis Eccleſijs, & per Secre-
„ tarium fuit lecta bulla, & pręcepti, & priui-
„ legiorum reſidentibus conceſſorum.

Reſidentiam Epiſcopis imperat Pius IV.

„ Publicauit decreta, & articulos fidei iuran-
„ dos per Epiſcopos, & alios Prælatos in ſuſce-
„ ptione muneris conſecrationis, & mandauit
„ in expeditione literarum addi, in ſolita for-
„ ma iuramenti, ac regiſtrari in quinterno Can-
„ cellarię tenoris huius.

65 Symbolum Apoſtolorum, & alia, quæ ab Eccleſia ſunt recepta, vniuerſas Traditiones, eas, quæ à ſancta Sede Apoſtolica Romana Eccleſia Diuinæ cenſentur, & quæ ab ipſis Apoſtolis quaſi per manus ad nos vſque peruenerunt, atque Oecumenica Concilia in ijs, quę de fide decernunt, veluti ſacram Scripturam credimus, amplectimur, & veneramur.

Sacrę Scripturę iuxta Sanctę Matris Eccleſię ſenſum, Patrumque conſenſum interpretandæ ſunt.

Sancta Apoſtolica Sedes, & Romanus Pontifex in Vniuerſum Orbem tenet Primatum, ipſeque

Digitized by Google

que Pontifex Romanus Succeſſor eſt Petri Principis Apoſtolorum, & verus Chriſti Vicarius, totiuſque Eccleſię Caput, & omnium Chriſtianorum Pater, & Doctor exiſtit, & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi vniuerſalem Eccleſiam à Domino Noſtro Ieſu Chriſto plena poteſtas tradita eſt.

Nouæ Legis ſeptem ſunt Sacramenta à Chriſto inſtitura, vt Baptiſmus &c. quę non ſolùm ſignificant gratiam, ſed etiam continent, ac dignè ſuſcipientibus conferunt.

Baptiſmus ad ſalutem omnibus mortalibus eſt neceſſarius, etiam infantibus; delet verò omnem culpam, & originalem, & actualem, ſimul pœnam omnem pro culpa debitam remittit, filios Dei efficit adoptiuos, aperit Regnum Cœlorum, & iterari non poteſt.

In confirmatione datur gratia Spiritus Sancti ad robur, vt Chriſtianus audacter Chriſti nomen confiteatur. Ordinarius verò Confirmationis Miniſter eſt Epiſcopus.

Verum Chriſti Corpus in Sacramento Altaris, totuſque Chriſtus ſub ſpecie tàm panis quàm vini realiter continetur, tranſſubſtantiatis pane in Corpus Chriſti, vino in ſanguinem, virtute Diuina.

Euchariſtia non ſolùm Sacramentum eſt, & cibus animæ ſpiritualis, ſed etiam nouę Legis Sacrificium, quod in memoriam paſſionis Chriſti pro viuis, & defunctis offertur.

Eſt autem in hoc Sacramento Chriſtus cultu latrię, qui vero Deo debetur, adorandus.

Laici ſub ſola panis ſpecie integrum Chriſti Corpus, & Sanguinem, totum Chriſtum veraciter ſumunt, Dininoque præcepto ſatisfaciunt.

Sacramentum Pęnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum eſt ad ſalutem neceſſarium. Huius verò tres ſunt partes, cordis contritio, oris Sacerdoti iuriſdictionem habenti integra peccatorum confeſſio, & ad arbitrium eiuſdem Sacerdotis ſatisfactio.

Si verò pęnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de peccatis commiſſis, & omiſſis ſatisfecerint, eorum animæ pęnis Purgatorij purgantur, & vt à pęnis huiuſmodi releuentur, proſunt eis viuorum fidelium ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, Orationes, & Eleemoſynæ, & alia pietatis opera, & officia, & indulgentiæ ſecundùm Sanctę Romanę Eccleſiæ, & Apoſtolicæ inſtituta.

Sacramento Extremæ Vnctionis ægroti mens ſanatur, corpus etiam, in quantum expedit.

In Sacramento Ordinis, huiuſmodi traditur ſpiritualis poteſtas, quam nemo habet, niſi is, cui hoc Sacramentum ab Epiſcopo, iuxta Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ritum, quoad eſſentialia collatum eſt.

Quæ ad Ordinis ſpectant poteſtatem æquè mali, ac boni Sacerdotes adminiſtrant, atque vim, quæ ad iuriſdictionem attinet, quamdiù illis non fuerit abrogata.

Matrimonij vinculum ſi legitimè contractum fuerit, & conſummatum, nullis de cauſis dirimi poteſt.

Votum caſtitatis Sacris Ordinibus coniunctum, atque vota, quæ in probatis Religionibus emittuntur, & alia quæcumque ritè ſuſcepta, fideliter ſunt obſeruanda.

Peccata non accidunt volente, vel efficiente Deo, ſed permittente, id eſt non impediente, quo minùs fiant, quarè peccati culpa libero hominis arbitrio attribuenda eſt, quod primi parentis inobedientia non extinctum, ſed viribus attenuatum, & inclinatum eſt. Dei autem gratia præuenitur, à peccatis liberatur, ſanatur, & vt mandata ſeruare poſſimus, adiuuatur: itaque ſanato libero arbitrio per gratiam Dei, & merita Chriſti, opera vitæ æternæ meritoria homo iuſtificatus operatur.

Ad impij iuſtificationem requiritur Dei præueniens gratia, & liberi arbitrij motus in Deum per actum fidei, & ſpei, & dilectionis Dei inchoationem, & deteſtationem peccati, ac propoſitum ſuſcipiendi Baptiſmum, & piè viuendi. Ad infantium verò iuſtificationem ſola Baptiſmi legitima ſuſceptio ſufficit.

Ad lapſorum autem poſt Baptiſmum iuſtificationem neceſſe eſt, vt excitante Deo procuret peccator amiſſam gratiam per pęnitentiæ Sacramentum recuperare. Cæterùm, qui iuſtificantur, non modò reputantur, ſed verè nominantur iuſti, & ſunt, iuſtitiam in ſe vnuſquiſque ſuam recipientes, dum per Spiritum Sanctum in cordibus eorum charitas Chriſti diffunditur, atque ipſi inhæret.

Virgo Dei Genitrix, Angeli, & Sancti religioſè coli debent, & inuocari, vt eorum meritis, & precibus iuuemur.

Crux Chriſti, & Imagines, ac quæcumque attigerunt, adoranda ſunt, iuxtà Eccleſiæ Catholicæ doctrinam, & fidem.

Deiparæ Virginis Mariæ, Angelorum, & Sanctorum ſunt Imagines * adorandæ, tùm Corpora, & Reliquiæ quæuis.

* id eſt in honore habendæ.

Sanctorum memoriæ præterea, & vigiliæ, & dies feſti, Chriſto, Virgini Matri, & Angelis, & Sanctis dedicati religioſè colendi ſunt.

Ieiunium Quadrageſimæ, alia ieiunia, & aliæ abſtinentiæ à cibis, quæ Eccleſia obſeruare præcepit, reuerenter ſunt obſeruanda.

Cęremoniæ, ritus, & mores omnes ab Eccleſia recepti, & probati, qui vel ad diuina officia, vel ad alia quæuis munia Eccleſiaſtica adhibentur, obſeruari debent.

Conſtitutiones Eccleſiæ, Canones, ſanctiones, pœnæ, decreta, ſiuè ad Eccleſiaſticam pietatem, & morum compoſitionem attineant, ſiuè ad diſciplinam, & morum emendationem, malorumque depulſionem, quæ vel à Summo Pontifice, vel à Concilijs, vel à quauis legitima authoritate proficiſcuntur, & ſuſcipi reuerenter, & fideliter ſeruari debent.

Poſtremò, quod attinet ad huius ætatis, atque omnium temporum, ab Hæreticis ortas, vel ſuſcitatas in dogmatibus Diuinis, atque Eccleſiaſticis controuerſias, & peruerſas doctrinas, illud tenemus, credimus, & confitemur, quod Sancta Romana Eccleſia tenet, credit, & confitetur.

Anathema omnibus omnium temporum Hæreticis, atque hæreſibus, nominatim verò, anathema huius ætatis Hæreſiarchis Luthero, Oecolampadio, Zuinglio, Rothmanno, Caluino, eorumque ſequacibus, alijſque omnibus Hæreticis quaſcumque in ſectas diſſecti ſint, vel quouis nomine cenſeantur, Vniuerſis, & eorum hæreſibus anathema.

For-

Digitized by Google

Forma iuramenti præſtandi per promouendos ad Prælaturas.

Ego N . , . . . toto corde, atque ore confiteor, firoiterque teneo omnia, & ſingula in ſupradictis articulia, ſeù Canonibus contenta, eaque proponam, & proponi curabo, credenda, confitenda, ac tenenda ab omnibus, qui curæ, adminiſtrationi, ac iuriſdictioni noſtræ commiſſi, & ſubditi, neque vnquam aliquid, quod illis, vel illorum alicui ex toto, vel ex parte ſit contrarium, aut diſſonum, doceri, prædicari, quod in me erit, permittam, atque ita coram vobia, &c. & in manibus veſtris affirmo, promitto, & voueo.

66 Dederat antea Epiſcopia imperia Pius, vt ſtrenuam emendandis Sacerdotum moribus operam nauarent; ijſque Pontificiam mentem, de celebrando œcumenico Concilio patefecerat, paratoſque ad id eſſe iuſſerat, quo argumento extant encyclicæ literæ ad Præſules Hungariæ datæ, cùm Staniſlaum Warmienſem Epiſcopum ad Ferdinandum Cæſarem de eodem Concilio cum eo acturum miſiſſet.

Venerabili Fratri Nicolao Archiepiſcopo Strigonienſi.

Pius IV. tom. 1. breu. ſ. n. 2896. ep. 240.

Venerabilis Frater, &c. Etſi Venerabilis Frater Staniſlaus Epiſcopus Warmienſis nuper ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ferdinandum Romanorum Imperatorem electum à nobis miſſus, noſter & Sedis Apoſtolicæ Nuntius tibi, & reliquis iſtarum partium Epiſcopis teſtis eſſe poteſt noſtræ optimæ mentis, ac fraternæ erga vos charitatis, tamen faciendum quoque nobis duximus, vt literis noſtris Fraternitatem tuam ſalutantes, indicaremus paratos eſſe nos pro officij noſtri munere, & Catholicæ Religioni, & reliquis Fratribus quidquid poſſumus, opis, atque auxilij afferre, cuius rei cauſa, ſcito, conſtituiſſe nos propediem Deo iuuante œcumenicum, & generale Concilium celebrare, cum aut hoc remedio, aut nullo alio Eccleſiæ pacem, & tranquillitatem, & decorem priſtinum reſtitui poſſe exiſtimamus. Quod conſilium noſtrum Principibus omnibus, quorum apud nos Oratores ſunt, iam notum fecimus. Quapropter dilectiſſime Frater ijs, quæ in Cleri tui moribus ſunt emendanda, quàm commodiſſimè fieri poterit, correctis, interea te ad præſtandum tuum Deo, & Eccleſiæ Catholicæ officium, cùm opus fuerit, para, ſicut de tua præclara voluntate nobis perſuaſum habentes paratum te fore confidimus. Si quam verò ad rem, quæ ad te pertinet, eoſue, qui adhùc tuo regimine gubernantur, pertineat, noſtra tibi, & Apoſtolicæ Sedis auctoritate opus eſt, deſiderijs tuis, quantum quidem cum Domino poterimus, benignè, & libenter admodum ſatisfacere parati ſumus, &c. *Datum die VII. Iunij MDLX.*

67 Re diù cum Regibus, ac Principibus agitata, ijſque ad celebrandum Concilium mutua animorum conſpiratione conſentientibus, Pontifex medio Nouembri in Cardinalium Senatu fixam animo Pontificio ſententiam, Principumque conſenſionem aperuit, vt tradunt Acta Conſiſtorialia.

Acta Conſiſtor. Ms. Card, Sp. tom. 134. pag. 320.

,, Romæ die Veneris XV. Nouembris MDLX.
,, fuit Conſiſtorium, in quo Sanctiſſimus Domi-
,, nus Noſter retulit Principes conueniſſe, vt
,, Concilium Tridentinum celebraretur, & hac
,, de cauſa decreuit fieri ſupplicationes, & ieiu-
,, nia celebrando Miſſam in Eccleſia Beatæ Ma-
,, riæ ſupra Mineruam, necnon iniunxit Reue-
,, rendiſſimis Dominis, Saraceno, Puteo;
,, & Sancti Clementis, & alijs Theologis, vt
,, conficerent Bullam, quæ confecta legeretur
,, in Conſiſtorio, vt aliàs fuit factum.

Concilij Tridentina in Vrbe aperiendum decreuit.

68 Promulgata eſt paucis poſt diebus indictio Concilij continuandi Tridenti, ac fideles moniti pijs precibus Diuinam Clementiam exorare, vt illud Concilium ad excindendas hæreſes, priſtinumque Chriſtianæ pietatis ſplendorem reſtituendum promoueret, eaque de cauſa decretę ſolemnes ſupplicationes, & gratuita reliqui noxarum reatus venia propoſita ijs, qui ritè Sacramentis conſcientiam expiaſſent.

Pius Papa IV. ad futuram rei memoriam &c.

Ext. in act. Conc. Trid. per Alph. Seruantum. MS. Fol. Car. Ba. ſig. num. 1109. p. 170.

Ingemiſcimus ſemper, & ex intimo corde dolemus, cùm tantum piarum animarum numerum, quas Chriſtus Dominus Noſter pretioſiſſimo Sanguine ſuo redemit, propter falſas, & peruerſas Hæreticorum doctrinas de ipſius Sanctæ Matris Eccleſiæ ſinu, & obedientia abſtractum fuiſſe, quotidièque Religionis contemptum creſcere, atque per omnes penè Prouincias Chriſtiani Orbis cum incredibili earum animarum iactura ſparſas eſſe, atque diſſeminatas, cernimus. Quę cùm ita ſint aſſiduè optauimus, non ſolùm errantes filios ad rectam viam reuocare, verùm ipſorum Hæreticorum mentes, ſi qua ratione poſſemus, ſanare; id enim nobis in primis tentandum, conandumque videtur, quod profectò Dei Optimi Maximi ineffabili bonitate, & clementia fauente, ſi tot, ac tantis turbinibus tandem aliquando ſedandis occurrerit, Concilij celebrationem aliàs per Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros in Ciuitate Tridentina factam indiximus continuandam, qua certè nullum ſalutarius præſentiſue hiſce malis remedium reperiri poſſe ſemper exiſtimauimus: ſic enim vulnera, cùm à ſæuiſſimis infidelibus, tum improbis Hæreticis Catholicæ Eccleſiæ inflicta, ſananda eſſe cenſuimus. Hac igitur ratione adducti ad ſacratiſſimam vniuerſalem Synodum in eadem Ciuitate Tridentina de Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalium conſilio, & aſſenſu propediem indicere, & continuare ſtuduimus, atque decreuimus, eamque Spiritu Sancto adiuuante optimo fine concluſum iri, & optatam vniuerſę Chriſtianitati ſalutem allaturam confidimus.

Indictio Concilij Tridentini.

Itaque cùm omne donum optimum supernè ad nos deſcendat a Patre Luminum, hæreſumque prædictarum extirpatio, orthodoxæque fidei reſtitutio, quam cupimus, & ſperamus, quamque hoc præſertim pacis inter Chriſtianos Principes tempore, cunctæ Chriſtianæ Reipublicæ plurimùm fructuoſam, & vtilem fore ſperandum eſt, Dei manu ad nos ventura ſit, & literis edocti, Patres noſtros ieiunijs ſæpè, & lachrymis, orationibuſque & eleemoſynis integra fide, & ſyncero affectu factis, & effuſis Diuinam iram placauiſſe, extinctiſque diſſenſionibus concordiam, & vnitatem Eccleſię impetrauiſſe. Siquidē ferè non fit, vt Deus multorum preces non exaudiat, quodque ſingulis Oratoribus fortè fuerat negaturus, id plurium precantium vnanimitati tribuere non rarò conſueuit, quaque Sancta impulſi ratione nos ſolemus indicere ſupplicationes, & eiſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus totius Romanæ Curię Prælatis comitati die Dominico, quæ erit XXIV. pręſentis menſis Nouembris è Baſilica S. Petri vſque ad Eccleſiā Beatę Marię ſuper Mineruam proceſſionaliter pedibus concedente Domino incedere

cedere decreuimus, ibique ſolemni Miſſa per aliquem ex dictis Cardinalibus celebrata omnes ad Dominum pias preces effundemus, vt laudabilia, & ſalutaria noſtra conſilia adiuuando proſequi velit. Quare vt multiplicatis interceſſionibus faciliùs ea, quæ cupimus; ab ipſo Deo conſequamur, omnes, & ſingulos vtriuſque ſexus Chriſtifideles, tàm in Alma Vrbe noſtra, quam quibuſcumque Regnis, Dominijs, Ciuitatibus, Oppidis, Terris, & Locis per Vniuerſum Mundum conſtitutis hortamur in Domino, & enixè requirimus, ac paternè admonemus, vt poſtquam præſentes ad eorum notitiam peruenerint, ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Patrem miſericordiarum, & Deum totius conſolationis humili corde conuerſi, conſcientiam ſuam ſtudeant diligenter examinare, diſcutere, & ad humilem ſuorum peccatorum confeſſionem deuenire, ac quarta, & ſexta ferijs, necnon die Sabbathi eiuſdem, vel alterius immediatè ſequentis Hebdomadę ieiunent, atque orationibus, & elemoſynarum largitionibus, ſeu alijs pijs operibus iuxta eorum conſcientiam, ſiuè Sacerdotum, quibus peccata ſua confitebuntur, ſalutare conſilium vacent, ac die Dominico dictum diem Sabbathi proximè ſubſequente ſanctiſſimam corporis eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti Euchariſtiam reuerenter, & deuotè ſuſcipiant, intimoque corde Deum attentiùs orent, vt tandem populi ſui, pro cuius ſalute Crucis aram ſubire non dubitauit, miſertus à pręſentibus eum calamitatibus liberare, hæreſes extirpare, dicti œcumenici Concilij celebrationem feliciter promouere, pacemque inter ipſos Chriſtianos Principes confouere, & conſeruare dignetur, quo omnes eius fideles per ipſius Sancti Synodi proſequutionem, & optatam perfectionem, atq; finem, impijs extirpatis hæreſibus, omnibuſque ſublatis diſſidijs, etiam perfidiſſimorum infidelium Chriſtianę Religionis hoſtium metu vacui, ac ſoluti, Diuinæque eius Maieſtati cultum debitum, & pium famulatum quietiùs, & ſecuriùs exhibere poſſint, &c. Inſtructi ſunt piaculares Sacerdotes ampliſſima poteſtate ad ſoluẽdos omnes criminum nexus, preceſque ſacras fundentibus, & ritè Sacramentis exomologeſeos, atque Euchariſtię procuratis gratuita noxarum condonatio propoſita. *Datum Romæ, &c. die XX. Nouembris Pontificatus Noſtri Anno I.*

69 Indicta eſt dies Concilij celebrandi in proximam reſurgentis Domini celebritatem, vt „ referunt acta Conſiſtorialia. [Romæ die Ve- „ neris XXIX. Menſis Nouembris MDLX. fuit „ Conſiſtorium, lecta fuit Bulla indictionis Con- „ cilij Tridentini ad diem Paſchatis proximè „ futuri per Sanctitatis Suę Secretarium.] Conceptum erat illud diploma ſubiectis verbis.

Ms. Card. Spad. ſup. pag. 320.

PIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI.

Ad futuram rei memoriam.

Ext. in act. Conc. Tr. ante ſeſſ. 17.

Ad Eccleſiæ regimen licet tanto oneri impares ſola Dei dignatione vocati ſtatim circumferentes mentis oculos per omnes Reipub. Chriſtianę partes, cernenteſq; non ſine magno horrore, quã longè, latèq; peſtis hæreſũ, & ſchiſmatis peruaſiſſet, & quanta Chriſtiani populi mores correctione indigerent, in eam curam, & cogitationem pro ſuſcepti muneris officio incumbere cępimus quemadmodum ipſas hæreſes extirpare, tantùmque, & tàm perniciosum ſchiſma tollere, moreſq; adeo corruptos, & deprauatos emendare poſſemus. Cùm autem intelligeremus, ad hæc ſedanda mala aptiſſimum eſſe remedium, quod Sancta hęc Sedes adhibere conſueuiſſet œcumenici, generaliſque Concilij eius congregandi, & Deo iuuante celebrandi conſilium cæpimus. Indictum illud, quidem antea fuit à fælicis recordationis Paulo III. & eius Succeſſore Iulio Prędeceſſoribus noſtris, ſed varijs de cauſis ſæpiùs impeditum, & interpellatum perfici non potuit. Si quidem Paulus cum id primum in Vrbem Mantuam, deindè Vicentiam indixiſſet, quaſdam ob cauſas in literis eius expreſſas id primo ſuſpendit, poſtea Tridentum tranſtulit: deindè cum quibuſdam de cauſis ibi quoque eius celebrandi tempus dilatum fuiſſet, tandem ſuſpenſione ſublata in eadem Ciuitate Tridentina inchoatum fuit; verùm Seſſionibus aliquot habitis, & nonnullis decretis factis, ipſum ſe poſtea Concilium aliquibus de cauſis, accedente etiam Sedis Apoſtolicæ auctoritate, Bononiam tranſtulit.

Iulius autem, qui ei ſucceſſit, in eandem Ciuitatem Tridentinam id reuocauit, quo quidem tempore facta alia quędam decreta ſunt. Sed cùm in propinquis Germaniæ locis tumultus excitati fuiſſent, & bellum in Italia, & Gallia grauiſſimum exarſiſſet, rurſus Concilium ſuſpenſum, & dilatum fuit, adnitente nimirum humani generis hoſte, aliaſque ex alijs difficultates, & impedimenta obijciente, vt tantum Eccleſiæ commodũ, quod prorſũs auferre non poterat, ſaltem quam diutiſſimè retardaret. Quantoperè verò interea auctæ fuerunt, & multiplicatę, & propagatę hæreſes, quantopere ſchiſma creuerit, ſine maximo animi dolore, nec meminiſſe poſſumus, nec referre: ſed cum tandem pius, & miſericors Dominus, qui nunquam ita iraſcitur, vt miſericordiæ obliuiſcatur, Regibus, & Principibus Chriſtianis pacem, & vnitatem donare dignatus eſt, qua nos occaſione oblata maximam in ſpem venimus ipſius miſericordia freti fore, vt his tantis quoque Eccleſiæ malis eadem Concilij via finis imponatur. Nos itaque ad ſchiſma, hæreſeſque tollendas, ad corrigendos, & reformandos mores, ad pacem inter Chriſtianos Principes conſeruandam, celebrationem eius non eſſe duximus diutiùs differendam. Habita igitur cum Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, factis etiam conſilij noſtri certioribus chariſſimis in Chriſto filijs noſtris Ferdinando Romanorum Imperatore electo, & alijs Regibus, atque Principibus, quos quidem, ſicut de eorum ſumma pietate, & ſapientia nobis pollicemur, paratiſſimos ad ipſius Concilij celebrationem adiuuandam inuenimus, ad Dei Omnipotentis laudem, honorem, & gloriam, atque vniuerſalis Eccleſiæ vtilitatem, de eorumdem Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu ſacrum œcumenicum, & generale Concilium ex authoritate eiuſdem Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, qua nos quoque in terris fungimur, freti, & ſubnixi, in Ciuitate Tridentina ad Sacratiſſimum diem Reſurrectionis Dominicę proximè futurum indicimus, & ibi celebrandum, ſublata ſuſpenſione quacumque, ſtatuimus, atque decreuimus. Quocirca Venerabiles Fratres noſtros omnibus ex locis Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos filios Abbates, cęteroſque quibus in Concilijs generalibus ſedere, & ſententiam dicere, iure communi, vel ex priuilegio, vel ex antiqua conſuetudine licet, vehementer in Do-

mino, hortamur, & monemus, atque etiam diſtrictè pręcipiendo mandamus in virtute Sanctæ obedientię, in vim quoque iuramenti, quod præſtiterunt, & ſub pœnis, quas in eos, qui ad Concilia generalia conuenire neglexerint, ſactis ſciunt eſſe canonibus conſtitutas, vt ad Concilium ibi celebrandum conueniant intra eam diem, niſi fortè impedimento fuerint legitimo præpediti, quod tamen impedimentum per legitimos Procuratores Synodo probare debebunt.

Monemus præterea omnes, & ſingulos, quorum intereſt, vel intereſſe poterit, vt in Concilio adeſſe non negligant; Chariſſimos verò in Chriſto filios noſtros Romanorum Imperatorem electũ, cæteroſque Reges, & Principes, quos optandum ſanè eſſet Concilio intereſſe poſſe, hortamur, & rogamus, vt ſi ipſi intereſſe Concilio non potuerint, at Oratores ſuos prudentes, graues, & pios Viros vtique mittant, qui ipſorum nomine interſint, curentque diligenter pro ſua pietate, vt ex eorum Regnis, atque Dominijs Prælati ſine recuſatione, ac mora, tàm neceſſario tempore, Deo, & Eccleſiæ officium ſuum præſtent: eoſdem etiam curaturos eſſe minimè dubitamus, vt per ipſorum Regna, & Dominia tutum, & liberum iter Prælatis, eorumque familiaribus, comitibus, & alijs omnibus ad Concilium euntibus, & ab illo redeuntibus pateat, benignèque, ac comiter, & omnibus in locis recipiantur, atque tractentur, ſicut, quod ad nos attinet ipſi quoque curabimus, qui nihil omninò prætermittere decreuimus, quod ad tàm pium, & ſalutare opus perficiendum à nobis in hoc loco conſtitutis præſtari poſſit; nihil vt Deus ſcit quærentes aliud, nihil propoſitum habentes in hoc Concilio celebrando, niſi honorem ipſius Dei, diſperſarum ouium reductionem, ac ſalutem, & perpetuam Chriſtianæ Reipublicæ tranquillitatem, & quietem, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ II. Kalendas Decembris Pontificatus noſtri anno I.*

Proximo ab his literis promulgatis die Pontifex Ferdinandum Cæſarem hortatus eſt, vt pietatem ſuam in prouehenda Tridentini Concilij celebratione explicaret, atque præclaro eo facinore gratum ſe erga Deum, à quo tot beneficijs ornatus eſſet, præſtaret.

Pius IV. diuerſ. lit. ſig. 2919. pag 217.

Ferdinando Romanorum Imperatori Electo.

Scribit Pius IV. Ferdinando Imperatori, vt Concilio faueat.

Afflictæ, & iam diu grauiſſimè laboranti Eccleſiæ Dei, cuius regimini, licet indigni, pręſumus pro muneris noſtri officio ſubuenire primo quoque tempore cupientes, heſterno die ad Dei Omnipotentis laudem de Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanę Eccleſiæ Cardinaliũ conſilio, & aſſenſu œcumenicum, & generale Concilium in Ciuitate Tridentina indiximus, cuius indictionis literarum, quas edidimus, exemplum Maieſtas Tua vnà cum his literis accipiet. Maieſtatis Tuæ pietas erga Matrem Eccleſiam, & ſtudium erga Religionem Catholicam adeò omnibus perſpectum eſt, vt hortationem noſtram ſuperuacaneam eſſe intelligamus, ſed tamen, quod tua ſponte facturus es, chariſſime fili, paterna hortatione incitatus facies aliquanto etiam ſtudioſiùs, vt memor imperatorij muneris, ac Maiorum tuorum, qui maximè Catholici Principes optimè de Eccleſia Dei meriti fuerunt, concris ſtudio, & auctoritate tua ipſius Concilij celebrationem populo Chriſtiano tantoperè ſalutarem, ac neceſſariam, quam maximè adiuuare, Oratoreſque Viros graues, & prudentes, & pios mittas, qui nomine tuo Concilio interſint, cureſque vt ex Regionibus iſtis Prælati omnes omni excuſatione omiſſa in Vrbem Tridentum ad præſtitutam diem conueniant, vt ipſorum, & aliorum, qui cæteris ex partibus venient, frequentia, & cum aliorum Principum, tùm tuo in primis ſtudio Concilium ad Dei honorem, & gloriam feliciter celebrari, & ad optatum finem Diuina opitulante gratia perduci. Nulla enim, vt vides, pietati tuę de Dei Religione, & de eius Eccleſia optimè merendi magis idonea offerri poteſt occaſio, nullum tempus opportunius, quę pro maximis à Deo affectis beneficijs gratum animum declarare, & perpetuum protectionis eius auxilium, & gratiæ incrementum tibi, tuiſq; liberis, & imperio promoueri poſſis, &c.

71 Datis eodem argumento literis pridiè Kalendas Decembris Franciſcum Francorum Regem, qui ardentiſſimis ſtudijs, & operoſo ambitu Concilium flagitarat, certiorem fecit Pontifex de indicto Concilio Tridentino, preceſque addidit, vt partæ à maioribus, qui optimè de Eccleſia erant meriti, gloriæ memor, Concilij celebrationē promoueret, Oratores Regia auctoritate instructos mitteret, tùm Præſules Regni ſui die conſtituta illi intereſſe curaret.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Franciſco Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

Pius IV. tom. 1. lit. ſig. 2896. ep. 365. al. 365.

Franciſco II. Regi Francorũ ſcribit, vt Concilii promoueat.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Vexatæ, & tamdiù laboranti Eccleſiæ Dei grauiſſimè, cuius regimini licèt indigni præſumus, pro noſtri muneris officio ſubuenire primo quoque tempore cupientes heſterno die ad Dei Omnipotentis laudem de Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & aſſenſu œcumenicum, & generale Concilium in Ciuitate Tridentina celebrandum indiximus, cuius indictionis literarum exemplum Maieſtas Tua vnà cum his literis accipiet. Eam Maieſtati Tuæ pietatem erga Matrem Eccleſiam, tantumque erga Religionem Catholicam ſtudium nouimus, vt hortatione noſtra minimè opus eſſe intelligamus, præſertim, cum recordemur, quam diligenter ad ipſum conuocandum Concilium, nos hortatus ſis. Id tamen quod tua ſponte facturus es, chariſſime fili vt paterna hortatione etiã inuitatus facias ſtudioſius, hortandam in Domino duximus, & rogandam Maieſtatem Tuam, vt memor officij Regij, præclariſſimique cognominis, memor etiam claræ memoriæ Patris, & Aui, Maiorumque tuorum, qui Chriſtianiſſimi Reges, & optimè de Eccleſia meriti fuerunt, des operam, & enitaris, vt ſtudio, & auctoritate tua ipſius Concilij celebrationem populo Chriſtiano tantoperè ſalutarem, quam maximè adiuues, Oratoreſque Viros graues, prudentes, ac pios mittas, qui nomine tuo Concilio interſint, cureſq; vt Regni tui Prẹlati omnes omni excuſatione omiſſa in Vrbem Tridentum ad præſtitutam diem conueniant, vt ipſorum, & aliorum, qui cæteris ex partibus venient, frequentia, communique ſtudio Concilium ad Dei honorem fæliciter celebretur, & ad optatum finem Diuina opitulante gratia perducatur, ſtudij, quod in Dei cauſam contuleris, maximum, & æternum ad ipſo Deo pręmium percepturus, præter quam quod Regno tuo optimè conſulas. *Dat. Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſc. die XXX. Nouembris MDLX. Pontificatus Noſtri Anno I.*

72 Pollebat in Gallica aula maxima auctoritate

tate Franciſcus Turnonius Cardinalis, quam tamen impij infringere nitebantur, piorum enim, optimorumque conſiliorum auctor erat, cui propterea Pontifex ſignificauit non modo impendentia mala Concilij indicti opera auerti poſſe, ſed etiam affulgere ſpem, vt vetera Eccleſiæ vulnera ad ſanitatem perducantur, ac proindè induſtria ſua apud Regem perficeret, ne quod nouum offendiculum poſt hac in Gallia excitaretur, ſed potiùs ij, quos muneris Religio ad adiuuandos ſacros Epiſcoporum conuentus obſtringeret, Tridentum ſe conferrent.

Venerabili Fratri noſtro Franciſco Epiſcopo Oſtienſi Presbytero Cardinali Turnonio vocato in Regno Franciæ noſtro, & Apoſtolicæ Sedis de Latere Legato.

Pius IV. lib. breu. ſign. 2896 ep. 370.

Libentiſſimè ad Dei honorem, & vniuerſalis Eccleſiæ vtilitatem præſtitimus, quod ab ipſo Pontificatus initio ſcis nos pollicitos, ac profeſſos fuiſſe. Heſterno enim die de Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio Concilium œcumenicum, & generale in Ciuitate Tridentina celebrandum indiximus, ſicut ex literarum exemplo ſuper eius indictione editarum cognoſces. Confidimus in Domino fore, vt hoc remedio non modo occurratur ſcandalis, quæ timebantur, ſed vetera etiam Eccleſia vulnera Diuina auxiliante gratia ſanentur. Nunc hortamur vniuerſos iſtius Regni Archiepiſcopos, & Epiſcopos, ac cęteros, qui ad Concilia generalia ire debent, communibus ad eos datis literis, vt omni excuſatione omiſſa, officio, ac Religioni ſuæ conſulant. Id vt ita fiat Fraternitas Tua diligenter cum chariſſimo in Chriſto filio noſtro Rege Chriſtianiſſimo agat, prouideatque pro ſua ſingulari virtute, prudentia, pietate; ac ne quid iſthic admittatur, quod ſcandalum aliquod excitare poſſit; quamquam Fraternitatem Tuam etiam ſine hortatione noſtra ipſam omnibus, ſicut ſolet, optimi Cardinalis officijs functuram eſſe minimè dubitamus. *Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die vltima Nouembris MDLX. Pontificatus Noſtri Anno I.*

Mi. Card. Spad. ſig. n. 91. pag. 377. Ep. Viterb. lit. ad imperat. Germ.

73 Attulit XVII. Decembris ad Gallicam aulam Nichettus Abbas diploma Pontificium indictionis Concilij Tridentini, ex quo Regina, atque omnes proceres maxima conceptæ lætitiæ ſigna oſtenderunt, at deinde ad cuiuſpiam ſuggeſtionem, ea verba in malam partem accepta ſunt *Sublata ſuſpenſione Concilij Tridentini*, ne proteſtantibus illius non admittendi occaſionem præſtarent; & quia expetita à nonnullis fuerat declaratio, vt concilium edita antea decreta Tridentina reſcindere, ac retractare poſſet, quos haud dubie hæreticos extitiſſe conſtat, quamquam, & Catholici aliquot ignari, ac inani pietatis ſpecie illuſi concordiam omni bello funeſtiorem flagitarēt, cum non aduerterent Sanctos Patres pro literula aduerſus Arianos, pro accentu aduerſus Neſtorianos ad ſanguinem vſque decertaſſe, & quod Iota vnum, aut vnus apex ex Euangelico præſcripto præterire non debet à Lege, res ita compoſita eſt à Pio Pontifice, vt ſuperiorum decretorum Tridentinorum dignitatem illibatam conſeruarit, Reges vero, ac Principes Lutheranos humaniſſimis literis prouocarit, vt Oratores ſuos ad Concilium Tridentinum mitterent, quo argumento hæ ad Sueciæ, & Noruuegię Regem tranſmiſſæ ſunt, & Zacharias Delphinus Pharenſis Epiſcopus, idemque Internuntius ad eum deſtinatus eſt.

Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Sueciæ, & Noruuegiæ Regi Illuſtri.

PIVS PAPA IV.

Pius IV. tom. 7. bre. ſig. 2896. ep. 363.

74 Chariſſime in Chriſto Fili noſter Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Eiuſmodi munus licet infirmis admodum viribus ſuſtinemus, vt ſi diligenter, & fideliter commiſſo nobis officio functi fuerimus, intelligamus, & Deo nos propitio vſuros, & aliorum ſimul, & noſtrę ipſorum ſaluti eſſe conſulturos; quapropter ne à quoquam partes deſiderari poſſint, ad tollendas fidei, & religionis controuerſias, atque diſſidia, & ad corrigendos mores, priſtinamque vnitatem, atque concordiam Chriſtiano nomini reſtituendam, diuinæ miſericordiæ auxilio confiſi, quod pie implorare non deſiſtimus, œcumenicum, & generale concilium in ciuitate Tridentina celebrandum indiximus, editis hac de re literis, quarum exemplum, cum his coniunctum ad Serenitatem tuam afferri iuſſimus. Quamobrem paterno animo Maieſtatem tuam hortandam duximus, & vehementer rogandam, vt Officij Regij memor, velis ad concilium oratores mittere cum mandatis, vt mos eſt, tuo illi nomine interfuturos, vt tuæ Serenitatis, ac cæterorum Regum, & Principum ſtudio, tam pium, & tam Chriſtiano populo ſalutare opus commodiùs perfici poſſit, vt ſedatis iſtis de religione diſſenſionibus, cæteriſque, quæ correctione indigere viſa fuerint, ſacræ Synodi iudicio emendatis, ſua Eccleſiæ quies, & tranquillitas, ſuuſque decor reſtituatur, cuius rei ſtudium noſtrum, & mentem rectam, & ſinceram, vt manifeſtius perſpicere poſſis, adire ad Serenitatem tuā voluimus Venerabilem Fratrem Zachariam Epiſcopum Pharenſem Nuntium noſtrum pluribus verbis ea tibi declaraturum, quem, vt benigne, & diligenter audias, & eius orationi fidem plenam habeas, Serenitatem tuam vehementer in Domino rogamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die V Decembris MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

Regem Sueciæ ad Cōcilium inuitat.

Natalis com. hiſt. lib. 13.

Succeſſerat recenter Henricus Guſtano parenti, qui anno regni trigeſimo quinto è viuis abierat mutatę religionis rationem æterno iudici redditurus. Is vniuerſam pene nobilitatem deleuerat, dum metueret, ne recens occupatum Sceptrum ſibi extorqueretur. Rogatus quoque eſt Daniæ Rex à Pontifice, vt ad Concilium Tridentinum Oratores mitteret.

Pius vbi ſupr. 9.405

ib. pag. 415 & ep. 362.

75 Auguſtus etiam Saxoniæ Dux elector Imperij, amanter à Pontifice ſollicitatus eſt de eadē re, miſſo ad eum Io: Franciſco Commendono Epiſcopo Zacynthiorū. Idipſum præſtitum cum Ioachimo Marchione Brandeburgenſi, cæteriſque Germaniæ Principibus, ad quos omnes inuitandos Commendonus expediebatur. Meminit huiuſce prouinciæ Commendono attributę Latinus Latinius in Epiſtola ad Andream Maſium conſcripta XII. Kal. Ianuarij hæc habens. „ Commendunus Legationem ad Germaniæ Principes „ omnes Synodi Tridentum reuocandæ cauſa „ ſuſcepit. Quid ſit futurum, expectatur. Is au„ tem ante dies octo profectus eſt recta prius ad Cęſarem.

Lutheranos ad Cōcilium inuitat Pius IV.

Lat. Lat. Lacub. p. 2. p. 58.

76 Nec principes modo Lutherani ſed etiam liberarum Germaniæ Ciuitatum Magiſtratus ad Concilium Tridentinum vocati, vt ſubiectæ ad Argentinenſes literæ oſtendunt.

Digitized by Google

Dilectis Filijs Conſulibus & Senatui Ciuitatis Argentinæ.

PIVS PAPA IV.

Pius IV. tom. 1. bre. ſig. 2596. ep. 375.

Dilecti Filij ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Commiſſo nobis officio impellimur, vt omni cura, ſtudio, & ſollicitudine incumbamus, ad reconciliandum populi Chriſtiani nimis diù ſciſſam vnitatem, diruptamque concordiam, quam ad rem agendam opportunum nobis tempus obtulit Diuina Clementia ſedatis inter Principes Chriſtianos bellis, & pace compoſita: itaque tot, & tantas, de religione diſſenſiones, & tam pernicioſa ſchiſmata tolli, atque, & quæ correctione indigere conſtiterit, emendari, & corrigi cupientes, Deo auctore nuper indiximus œcumenicum, & generale concilium, ſicut cognoſcetis ex Bullæ exemplo, quam edidimus, & ex Nuntio hoc noſtro, ſpectatę fidei viro, qui quidem noſtram piam, & ſynceram mentem, & ſalutis omnium ſtudio incenſam Deo teſte voluntatem vobis mandato noſtro pluribus declarabit. Proinde paterna vos charitate hortamur, vt fidem eius orationi habentes, ad reparandam Chriſtiani nominis vnitatem, Dei honoris, & veſtræ ſalutis cauſa veſtrum ſtudium cum noſtro coniungere velitis, ſicut vos facturos eſſe confidimus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XIII. Decembris MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

Ib. poſt ead. ep.

Conceptæ iiſdem verbis literæ fuere tranſmiſſæ ad aliarum ciuitatum Lutheranarum magiſtratus, ad Senatum Halę, Goſlariæ, Lubeci, Brunſuici, Magderburgi, nec non eodem ferme exemplo ad Senatum Auguſtæ, Spiræ, Vuormatiæ, Francofordiæ, Vlmæ; omnes enim hæretici amantiſſimè ad redintegrandam priſtinam cum Eccleſia coniunctionem, repetendamque ſalutis æternę viam à qua aberrabant, inuitati ſunt.

Ep. 374.

Cophtos ad Concilium inuitat Pius IV.

77 Pellicere quoque Orientales ad Concilium Tridentinum anniſus eſt Pius, atque ad Cophtorum Patriarcham Alexandrinum, Chriſtophorum Rodericum Sacerdotem Societatis Ieſu miſit, qui illum hortaretur ad vnum, vel plures præſules Ægiptios idoneis fultos mandatis, qui concilio intereſſent, tranſmittendos. Legationis huiuſce mittēdę occaſionem dederat homo Syrus, qui Romæ ſub Paulo IV. apparuerat, qui ſe Legatum ferebat Alexandrini Patriarchæ, cui Cophti parent, literaſque arabicè ſcriptas ſuę legationis, & obedientiæ, quam Patriarca Romano Pontifici exhibebat, indices detulerat, cumque nullus tunc fortè Romę adeſſet, qui linguam illam noſſet, ſub Pio IV. Cardinalis Alexandrinus rem attentius explorare iuſſus, veritatem illarum, nouaſque inſuper lætiores literas accepit, quibus virum aliquem, cum quo de Cophtorum Eccleſia cum Romana coniungenda agitaret, ad ſe mitti poſtulabat. Chriſtophorum igitur Rodericum è Germania reducem pluribus inſtructum monitis Pontifex ad illum legat, ſimulque bullam indictionis concilij, vt ad illud Patriarcham inuitaret, ſubmittit, qui vna cum Io: Baptiſta Eliano, qui Chriſtianus ex Iudęo factus linguarum, & nationum peritiam præclariſſima charitate ſociabat, iter aggreſſus, non niſi ſequenti anno legationis ſuæ mādata compleuit, cum tamen ex hoc appoſito Breui appareat, hoc anno eiuſmodi prouinciam illi à Pontifici commiſſam.

Sacch. p. 2. lib. 5. Hiſt. Soc. I.

Dilecto Filio Chriſtophoro Rodriquez Societatis Ieſu Profeſſori noſtro, A. S. in Ægipti partibus Nuntio.

Pius IV. tom. 1. bre. ſign. 2596. ep. 352.

Dilecte Fili, &c. Difficultatibus quibuſdam, quæ celebrationi Sacri œcumenici, & generalis concilij moram aliquot menſium attulerunt, poſt tuum diſceſſum Dei benignitate ſublatis, compertum habemus, conuenturos eſſe propediem Tridentum omnium, quæ Sedi Apoſtolicæ obediunt, nationum Epiſcopos, noſtris, & Regum literis admonitos. Itaque opportunum nunc demum tempus eſſe duximus, venerabilem quoque fratrem noſtrum Patriarcham Alexandrinum nationis Cophtorum, ad quem te Nuntium noſtrum miſimus, de indicto concilio certiorem facere, & hortari, vt mittat vnum, pluresue, prout ei placuerit ipſius nomine cōcilio interfuturos. Scribimus autem ad eum literas, quarum ad te exemplum miſimus, & cum eis vna mittimus bullam de indictione concilij. Exemplum illi abs te tradi noluimus, cum Deo iuuante ad eum perueneris, ſed tum demum, cum ſemel, iterumque allocutus, ſenſum & voluntatem eius plane perſpexeris, hortandus abs te erit, vt cum aptis mandatis, vnum pluresue primo quoque tempore ipſius nomine concilio interfuturos mittat. Cum primum autem eo perueneris nos de aduentu tuo, & de eo quod egeris, quodque ſperes, nos diligenter facies certiores. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris MDLX. Pontificatus noſtri ann. I.*

A. Hirtii de bello Alex.

Non miſit quidem Patriarcha Cophtorum ad concilium procuratorem, quin conſueto gentis more ſemper, vt aiebat ille, alia cogitantis, alia ſimulantis Romanæ Eccleſiæ non ſe coniunxit.

78 De hac Pontificis diligentia in vocandis omnibus ad indictum concilium, qui Chriſtianum nomen profitebantur, hæc refert Gabriel Palæottus, qui concilij acta diligenter conſcripſit, ac poſtea cardinalitios apices adeptus eſt.

M. Cod. Barber. Acta Conc. Trid. per Gab. Paleo. pag. 84.

,, Editis literis ſummus Pontifex nihil omnino prætermittere ſibi in animum inducit, vt cōcilium hoc eius auctoritate celebrandum, magnos, & præclaros, quantum in eo erit, progreſſus faciat. In primis quamplures nuntios, eoſdemque præſtantes vario ex ordine viros in varias Prouincias, ac Regna diſtribuit, qui Synodum hanc in Ciuitate Tridentina cogendam denuntient, diplomata in Luſitaniam, Hiſpaniam, Galliam, Angliam, Germaniam ſuperiorem, & inferiorem, Heluetios, Boemiam, Hungariam, Poloniam, Pruſſiam, Moſcouiam, Dalmatiam, Illyrium, Armeniam, Græciam per eos mittit, nullumque Europæ aliarumue regionum angulum iubet præteriri, vbi Chriſtiani nominis veſtigium aliquod ſuperſit, cui non hæc œcumenica Synodus celebranda ſignificetur.

Sed iam ad res Gallicas, quas occaſione indicti Concilij, enarrare diſtulimus, grauiſſimis ſeditionum ab hæreticis concitatarum turbinibus cōcuſſas, orationem reuocemus.

79 Non Caluiniana tantum, aut Lutherana hæreſis nobiliſſimum illud regnum infecerat, sed horrenda hæreſium coll[illegible]es, cum ſinguli hæretici pro vęſani capitis libidine Sacras Scripturas explanarent, ſeque diuinorum arcanorum participes iactarent, ex quibus Normannus Ludimagiſter illuſus à dæmone, Anabaptiſticos Ioannis

Fran. Belc. l. 28. p. 57.

Leyden-

Google

Leydenſis furores imitatus, Gallorum piorum cędes ſpirabat, affectabatque tyrannidem, cuius enthuſiaſmos, ac furores flammis compreſſos narrat Belcairus.

Anabatiſta Flammis damnatus.

,, Accidit, vt quidam puerorum inſtitutor,
,, quos tres linguas Latinam, Gręcam, Hebraicam
,, ſimul accurate docebat, & natura eloquens
,, magnam populi multitudinem ad ſuas concio-
,, nes inuitabat, ſibi Dei ſpiritum inſpirare di-
,, ceret, Antichriſtum breui periturum, ſe exer-
,, citus ducem à Deo ſelectum, vt omnes impios
,, euerteret, & de terra ſummoueret, nec prin-
,, cipibus, aut magiſtratibus parceret, ſe non
,, ante moriturum, quam mundum purum om-
,, nis peccati, culpæque exortem ſtatuat, & mul-
,, ta alia huiuſce notæ addebat, quæ fanatici
,, Anabaptiſtę ſomniarunt; tanta autem eloquen-
,, tia pollebat, vt permulti ad illum confluerent,
,, & quod ab vrbe excludebatur, in apertis cam-
,, pis concionabatur, quapropter ſenatus Cardi-
,, nalem Borbonium Rothomagenſem Archiepi-
,, ſcopum, ac Villabonem Bullionij reguli Nor-
,, manniæ prætoris legatum accerſiuit, qui fana-
,, ticum hominem comprehendi, & quæſtione
,, habita temeritatis pœnas igne luere iuſſerunt.

Duo ex præcipuis eius ſequacibus adeo promiſſis eius erant faſcinati, vt non prius falſa eum dixiſſe crediderint, quam redactum in cineres conſpexerint, quibus mitiore ſupplicio gula fracta eſt.

Belcar. lib. 29. n. 9.

Ms. Card. Spad. ſig. n. 31. pag. 363.

80 Extremo auguſto pateſacta eſt atrociſſima coniuratio cuius author Condæus princeps extitit, pellectique in illius ſocietatem feruntur nonnulli Catholici, quibus inuiſa erat florentiſſima Guiſiorum authoritas, inter quos Montmorantius Magiſter equirum in crimen vocatus. At diuina prouidentia tantum periculum diſcuſſit, cum hæretici nocendi ſtudio fidiſſimos Regis clientes ad ſcelus pellicere tentaſſent, atque nefaria arcana temere aperuiſſent de quibus Franciſcus II. Rex has ad Ducem Sabaudiæ literas dedit.

Lit. Reg. Gall. ad Duc. Sab. Coniuratio Condei contra Regem Galliæ detegitur.

Coacto apud Fontem bellæaque ſanctiore Senatu regio ad expedienda optima in rebus aſperis conſilia, ſedandaque religionis diſſidia, ac motus præteritis menſibus concitatos compeſcẽdos, perſuaſus ſum ab eo pro tollendis de religione diſſenſionibus vnicum remedium fore œcumenicum concilium, illudque à me omni conatu promouendum, quod ſi in longius tempus extraheretur, tenueſque illius congregandi ſpes eſſent, cogendam omnium totius regni Eccleſiarum Synodum, quam prædeceſſorum exemplo in decimum decembris diem indixi, vt meorum ſubditorum querimonias audiam, eorumque malis medear, leuemque eorum onera. Interea volente numine, dum regni proceres, duceſque, ordinumque regni primarij meo hærerent lateri, erupit in lucem maxima coniuratio, ipſa Amboſiana atrocior; nonnulli enim militarium ordinum ductores militeſque mihi ſubditi, ac fidiſſimi aperuerunt, ſe fuiſſe ad ineundam eius coniurationis ſocietatem, ad præſtandum fidem, ſtipendium recipiendum, ac ſponſionem dandam de corripiendis armis labente Septembri menſe, aduerſus regiam Maieſtatem, regnique exitium alia conſilia perducẽda pellectos; & quia coniuratio ea iamdiu trahebatur, innumeri cẽturiones, militeſq; ſubornati erãt nomine Condæi Principis ducis, adduntque nonnulli Regem Nauarræ eius coniurationis participem eſſe, ac Reginam Angliæ ſtipendiorum partem ſubminiſtrare ad rem conficiendam; quo audito, meo iuſſu captus eſt Vicedominus Carnutenſis, qui eius flagitij conſors conuictus eſt, dedique mandata Regi Nauarræ, vt fidei ſuæ experimentum daret, capto Condęo fratre, atque ad me perducto, vt in conſpectu eiuſdem Regis ab obiectis ſe purget apud me, quod ſi id recuſauerit, decreui regiorum armorum potentiam in eum exercere. Et quia perpenſa horum perfidorum audacia proiecta, incertum eſt, an velint in meo regno experiri armis, propterea cohortes idoneis locis inſtructas diſpoſui, vt antequam copias iungere poſſint, opprimantur, ac ſi externa arma vocare opus fuerit, rogaui Regem Hiſpaniæ Sororium meum, vt cum iam ante me officijs verborum amantiſſimis, ac liberali virium ſponſione proſequutus fuerit, copias ſubſidiarias ſubmittat ad fidem Catholicam in meo regno afferendam, ac ſubditos meos in officio continendos: & quia me proxima attingis propinquitate, atque in numero amicorum verſaris, propterea moneo te, ac rogo, vt mihi conſilio, viribus tuis idoneis, loco, & tempore non deſis, cum enim ſis mihi amore coniunctiſſimus, ita in tuo auxilio maxime pręfido. Proficiſci iuſſi præfectum caſtrorum Santandreanum in Lugdunenſem præfecturam ſuam, teque de meatum rerum ſtatu facere certiorem, ſicuti alioſque etiam prouinciarum præfectos in ſua loca pariter dimiſi, vt peditatu, & equitatu ſint inſtructi, atque ad imperia regia comparari, ſperoque me perfidos compreſſurum, ſubditoſque populos in officij religione contenturum. Deum interea precor, vt te ſaluum, & incolumem ſeruet. ***Datum apud Fontem aqua bella vltima Auguſti MDLX.***

Ext. eius liter. in ms. Car. Spad. ſig. nu. 31. p. 364.

81 Non defuie Franciſco II. Galliæ Regi Philibertus Dux Sabaudiæ, & Cathaphractorum equitum manum ſubmiſit, ac ſex millia peditum ſubſidiaria accincta eſſe iuſſit, datiſque menſe Septembri literis ſignificauit ſe etiam, cum alijs copijs ad ferendam Regi opem prouocaturum. Pontificius vero internuntius, qui in aula Sabauda agebat, ſignificauit Pontifici, ex literis Reginæ Matris, ac Lotharingi Cardinalis, & Ducis Guiſij, & aliorum plurium conſtare coniuratorum principem eſſe Condæum, qui affectatæ tyrannidi religionem prætexat de intercipiendis Rege, ac Regina, & trucidandis Guiſijs ſumpta fuiſſe conſilia, ac diem nonum ad patrandum flagitium conſtitutum, eodemque tempore in Normandia, & in Aquitania tumultus concitandos.

Detectis hæreticorum inſidijs de Condæo intercipiendo ſumpta ſunt conſilia, indictorumque Aureliæ trium ordinum regni conuentuum occaſio opportuna viſa eſt. Ad eos Franciſcus Rex XV. Kal. Nouembris ſe contulit, fideique Catholicæ aſſerendæ, atque hæreſeos opprimendæ præclariſſimum ſpecimen edidit, vt refert Belcairus.

Belcair. lib. 29. n. 8.

,, In ſanctiore (inquit) conſilio decretum
,, fuit, vt omnes ſuæ fidei profeſſionem facerent
,, vti à Sorbonicis Theologis anno huius ſæcu-
,, li quadrageſimo ſecundo dictata fuerat, pœna
,, recuſantibus proſcriptionis indicta, quæ non
,, ſolum in poſſeſſiones, verum etiam in reorum
,, corpus redundaret. In eo conſilio cum Gui-
,, ſanis Fratribus Cardinalis Turnonius, Briſſa-
,, cus, ac Sanctandreanus Mareſchalli primas fe-
,, rebant, Mommorencius equitum Magiſter, ac
,, tres eius Nepotes, Cardinalis, Amiralius, An-
,, delotus Caſtiliones aberant.

Franc. Bel. lib. 29. n. 7.

,, 82 III. Kal. Nouembris Nauarrus, ac Con-
,, deus Aureliam appulerunt, Rege ſalutato

Con-

Digitized by Google

,, Condęum Chauignius, ac Brezeus prætoria- ,, norum hippotoxotarum pręfecti preheoderūt. Territi illius calamitate Andelotus, Caſtillio, & alij Aurelia diffugerunt, qui poſtea furorem in catholicos effuderunt. Tum ſubdit author, vt iudices dati ſint Condæo, qui varijs diffugijs eorum iudicium eludere conatus ſit.

Condæus in vinculis traditur.

,, Poſtremo (inquit) vt capite lueret, pro- ,, nuntiatum fuit, quod decretum omnes pro- ,, pemodum conſilij ſanctioris conſiliatij ſub- ,, ſcripſerunt, Cancellario, & Mortiero excep- ,, ris, qui propter Regis valetudinem differebant: ,, Subſcripſerunt, & plerique Galliæ proceres, ,, ac decem, & octo regiæ ſocietatis equites nu- ,, per creati, & multi alij, qui tum in Regis co- ,, mitatu erant, nec non, & ſupplicum libello- ,, rum Magiſtri, & Senatores Luteria accerſiti: ,, Comes Sancerrius ſubſcribere recuſauit, quam- ,, uis vt ſubſcriberet, ſemel, atque iterum Rex ,, iniunxiſſet. Poſtridie idus octobris craſſus hu- ,, more cerebro in Regis aurem ſiniſtram deflu- ,, xerat, qui in apoſtema conuerſus, ita languen- ,, tem debilitauit, vt nonis Decembris animam ,, efflarit. Venenum ab Ambroſio Chirurgo ,, Caluiniano, & Mommorenciano in Regis au- ,, rem iniditum ferunt.

Paſſa eſt Chriſti Eccleſia grauiſſimam in Franciſci II. Galliæ, & Scotiæ Regis obitu iacturam; ad caluiniſmum enim è Gallia excindendum anhelabat, nec modo tueri religionem Catholicam in Scotia poterat, verum etiam Angliæ reſtituere: At Deo viſum eſt illum, vt pie creditur è terreno ad cœleſte regnum euocare. Ob ſequutas in aula perturbationes caruit regijs ſepulchrali- ,, bus honoribus, at eam (inquit) Belcarius ,, pijs meotibus ſui memoriam reliquit, vt illius ,, interitum multis cum lachrymis, etiam nunc ,, deplorent, qui titulus non ſolum omnes ſepul- ,, turæ honores contemnit, verum etiam ſuper- ,, bas quaſque aliorum Regum victorias longe ,, ſuperat. Succeſſit illi in regno Gallico proximus natu Frater impubes Carolus IX. cui de Fratris obitu condoluit Pontifex, vtque Religionis Catholicæ patrocinium ſuſciperet, ſuaſit hiſce literis, ac Laurentium Epiſcopum Firmanum ad eum miſit, vt de paternis in eum ſtudijs faceret certiorem.

Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Carolo Francorum Regi Chriſtianiſs.

83 Chariſſime in Chriſto Fili, &c. Obitu immaturo clarę memoriæ Franciſci Regis Fratris tui tantum doluimus, quantum pro paterno amore, quo illum dileximus, dolebamus: ſed animo ad te, cogitationeque conuerſa, qui in regno illi ſucceſſiſti, gratias egimus miſericordiarum Patri, & totius conſolationis Deo, qui vt prope eſt ſemper ijs, qui tribulato ſunt corde, noſtrum dolorem continuò lenire dignatus eſt, cum id, quod eius morte Sedes Apoſtolica, atque adeo vniuerſa Dei Eccleſia tali tempore amiſiſſe videbatur, tua ſtatim fuerit felici ſucceſſione reſtitutum; amiſimus ipſi ſane optimum Filium, amiſit Eccleſia Religionis Catholicæ pijſſimum defenſorē ſed nec ipſi minus de tua erga nos, & hanc Sedem pietate ſpondemus, nec minus Eccleſia ſibi de tuo in Catholicam Religionem animo pollicetur; eodem enim ſanguine, eodem genere ortus, eadem diſciplina inſtitutus non potes non illius, & maiorum veſtrorum omni pietatis, & virtutis laude exiſtere ſimillimus, pręſertim ſi, vt debes, ſapientiſſimę tuæ matris monitis, atque conſilijs obtemperaris. Eo autem tempore regni iſtius gubernacula diuina ad te prouidentia detulit, vt tuę erga Deum, & ipſius Eccleſiam pietatis declarandæ maximam facultatem habiturus ſis; ad quam declarandam, vt omni animi ſtudio incumbas, te chariſſime Fili hortamur, & monemus. Nulla potes firmiora tui regni fundamenta iacere, nulla re certius diuinę tibi protectionis auxilium parare, quam ſi quam optime de Eccleſia Dei, & Sancta Religione, ac Fide Catholica mereri ſtudueris. Omnium hoc quidem Chriſtianorum Regum officium eſt, ſed ab eo maxime poſtulandum, qui præclarum iſtud Chriſtianiſſimi cognomen adeptus eſt. De nobis Maieſtas tua ea ſibi omnia ſtudia, omneſque eos honores polliceri, & poteſt, & debet, quæ à benigniſſimo, & amantiſſimo patre filius expectare debet, adeo nos tuæ gloriæ cupidos, adeo rerum tuarum ſtudioſos eſſe experieris, vt inter cæteros Reges eximiè te nobis charum eſſe intellecturus ſis, ſicut ipſi quoque ea de tua erga nos, & hanc Sedem pietate nobis pollicemur, quæ ab illis parentibus orto, & à Chriſtianiſſimo Rege expectanda ſunt. Sed hæc commodiùs tibi exponet venerabilis Frater Laurentius Epiſcopus Firmanus, quem tali tempore paterni noſtri erga te animi declarandi cauſa ad te miſimus, cuius orationi fidem, vt habeas, Maieſtatem tuam rogamus. Omnipotentem Deum precamur chariſſime Fili, vt te benedicat, & perpetuo tueatur, & cuſtodiat. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XIV. Decemb. MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

Pius IV. to, 1. breu. ſig. 2896. ep. 373.

Carolo IX. Regi Galliæ ſcribit Pontifex cōdolens de morte Fratris, & adhortans ad tuendam religionē.

Mœrentem etiam Mariam Reginam Scotiæ, & Galliæ conſolatus eſt Pius, vtque Chriſtiana conſtantia viri obitum ferret, ac diuinæ voluntati ſe accommodaret, hortatus eſt.

Mariæ Reginæ Francorum Chriſtianiſſimæ.

Hortamur Serenitatem tuam, vt diuinæ prouidentiæ iudicijs, ſicut piam Reginam decet, patienter acquieſcas, & in eo ſpem tuam reponas, qui prope eſt ijs, qui tribulato ſunt corde, quique miſericordiarum eſt Pater, & Deus totius conſolationis, &c. *XVIII. Decembris MDLX.*

Pius IV. Lib. 1. breu. ſig. 2896. ep. 399. de morte Fra. II. Reg.

84 Orbatam viro Franciſco Galliæ Rege Mariam Scotiæ Reginam paſſam eſſe maximas calamitates, ac demum ab Eliſabetha æmula Angliæ Regina capitali ſupplicio affectam ſuo loco lugebit oratio. Quantum verò vulnus ex Franciſci II. Regis obitu Catholica religio in Gallia acceperit, mox apparuit, nam cum hæretici à Frāciſco Rege bonorum, vitæque proſcriptione damnati fuiſſent, vt vidimus, mox contrario edicto ſublata eſt ea proſcriptio, & qui religionis cauſa in cuſtodiam dati, donati libertate, parique honoris gradu Caluiniani, atque Catholici affecti. Condęus princeps circiter duodecim dies à Franciſci II. Regis morte è cuſtodia, in qua Aureliæ fuerat emiſſus, Hanum Nauarri arcem, mox Feram profectus, ibi in libera cuſtodia fuit, donec in aulam reuocaretur. Hinc impia Caluinianorum factio furore, & numero mirifice aucta ad euertendū Gallicū Regnum, quorum malorū cauſam in ambitionem Catherinæ Reginæ refundit Belcai- ,, rus. Factionem (inquit) Pontificiorum, & ,, Caluinianorum ita alebat, vt Pontificios, id ,, eſt, Romanæ Religionis aſſertores, & propu- ,, gnatores, quibus magis fidebat, viribus ſupe- ,, riores eſſe mallet, Caluinianos autem non ma- ,, le cadere, ne prorſus animum deſponderent.

Belcar. lib. 29.

Gramond. in Hiſt. Proſtr. Rebellionis c. 3.

Magnum damnum paſſa eſt Religio Catholica in Gallia morte Frāciſci II. Regis.

Subdit

Digitized by Google

Subdit auctor, qua arte ſit vſa, vt Antonium Nauarræ Regem ad permittendam illi Gallici Regni
„ adminiſtrationem adegerit. De eius (inquir)
„ ac Condęi Frarris in Regem conſpiratione
„ certis argumentis intellexiſſe declarauit, vt nō
„ ſolum ad regni adminiſtrationem adſpirare
„ non debeat, verum ſi læſę Regię Maieſtatis cri-
„ men illi, Fratrique remittatur, præclarè ſecum
„ actum puter, nam niſi Regis Filij indignatio-
„ ni obſtitiſſet, de illis iam ſupplicium ſumptum
„ fuiſſet, ſe verò ſemper ita regiam ſtirpem dile-
„ xiſſe, vt ne filius in eam ſæuiret, omnibus mo-
„ dis ſibi obſtandum iudicarit. Se nunc primam
„ Regni adminiſtrationem non ambire; Blan-
„ cam Ludouici Pij Matrem eadem ante magna
„ cum laude, & populi gratulatione defunctam;
„ videret itaque, vt eadem ſibi cederet, ne quid
„ grauius in illum moliri cogeretur. Nauarrus
„ natura facilis, conſpirationis conſcius, inter
„ medias Guiſanorum copias conſtitutus, &
„ Monpenſerianę vxoris admonitione perterre-
„ factus, Catharinæ regni adminiſtrationē ceſſit,
„ ceſſionemque ſcripto mandatam ſubſcripſit.
Ob hanc ceſſionem poſtea Condęus Princeps cōdonatæ ſibi vitæ beneficij immemor poſtea contendit Gallici regni procurationem ad ſe ſpectare, accenſoque ciuili bello religionem Catholicam delere in Gallia conatus eſt, vt ſuo loco dicetur.

85 Sub exitum pręſentis anni Antonius Nauarrę Rex, ac Ioanna Regina, quę quamuis Caluinianam ſummopere hęreſim latenter foueret, tamen ad illam vſque diem publicè profiteri, vel religione erubuerat, vel Regij nominis conſeruandi reſpectu formidauerat, ad Pium Pontificem legationem mittunt, ſimulque epiſtolas Ioannæ manu ſubſcriptas, quibus ſe, & Catholicam eſſe profitebatur, & nunquam à S. R. E. obedientia deſcituram pollicebatur. Obiuit Legationem iſtam Petrus Albretius, Ioannis Nauarrę Regis filius naturalis, olim Benedictinę familię ſecundum Yepes alumnus, qui poſtea Conuenarum Epiſcopus fuit; Hic poſtridie idus Decembris à Pontifice ad colloquium publicè eſt admiſſus, quo tempore eius nomine orationem ad Pontificem habuit Vir Clariſſimus Marcus Antonius Muretus, vbi inter alia, quę de Pontifice eſt locutus, de Concilij ab ipſo indictione facta hęc ſubdit. Ere-

Arnal. Oihenato in notit. vtriuſque Vaſc.

M. Ant. M. Or.4.

„ xiſti animos omnium indicto, quod tantope-
„ re optabatur, vniuerſali Concilio. Iniecisti
„ ſpem, fore, vt hæreſum peſte ſublata, Sacro-
„ ſanctum Ieſu Chriſti nomen, eodem animo,
„ eadem voce, iiſdem ritibus, ab omnibus inuo-
„ cetur. Et infra. Omnia ſperamus à te excita-
„ tum iri, quæ iacere ſentis, tantis, tamque
„ diuturnis diſſenſionibus perculſa, atque pro-
„ ſtrata. Videre iam videmur illud tempus,
„ cum per te conſtituatur Eccleſiaſtici ordinis
„ auctoritas, confirmentur veteres ritus, prauę
„ opiniones aboleantur, concordia, ne vnquam
„ poſteà diſſolui poſſit, ſeueris legibus vincia-
„ tur. Multa perdidit Eccleſiaſticus ordo, &
„ ornamenta dignitatis, & præſidia ſtabilitatis
„ ſuæ: qui niſi per te recipiat, à nemine ſibi
„ reſtitui poſſe cenſet. Obſequio huiuſmodi
per Petrum exhibito Pius hiſce verbis per Pontificium ſcribam reſpondere mandauit.

„ Gratulatio Sereniſſimorum Nauarræ Re-
„ gum Antonij, & Ioannæ Sanctiſſimo Domi-
„ no Noſtro probata, & perinde, ac debet, ac-
„ cepta eſt, & grata. Obedientiam verò, quam
„ per te Sanctitati ſuę, & Sedi Apoſtolicę modo
„ præſtiterunt, & perpetuo pręſtituros ſe pro-
„ feſſi ſunt, libenter is, & grato animo accipit
„ vna cum venerabilibus Fratribus ſuis Sanctę
„ Romanę Eccleſię Cardinalibus, magnamque eis
„ laudem tribuit, quod communis ſtirpis ſuę
„ memores, quid ipſos illis maioribus ortos
„ deceat, qua pietate, qua fide hanc Sanctam
„ Sedem colere debeant, pręclarè ſe intelligere
„ oſtendunt; itaque non dubitat, quin vt alio-
„ rum Regum, ſic pio eorum ſtudio, atque ope
„ vſurus ſit ad concilium, quod nuper indixit
„ celebrandum, & quietem, ac pacem vniuerſali
„ Eccleſię reſtituendam.

Pius IV. lib. br. diu. ſig. n. 2919 p. 79.

De excepto debitis honoribus eius Oratore Pontifex Nauarrę Regem certiorem fecit, vtque Carolum Regem in ſuſtinendo Gallico ſceptro conſilijs ſuis, & opera iuuaret, hortatus eſt, tum vt Pontificium internuntium in Galliam miſſum benigne audiret.

Scribit Regi Nauarræ cōmendans ipſi Carolū IX. puerum.

Cum vero Pontificię literę ſub hoc eodem anno ſint ſignatę, manifeſti erroris arguuntur Arnaldus, & Sammartani, qui ad inſequentem annum legationem iſtam retecerunt.

Arn. Noſ. vtriuſque Vaſc.

Sam. t. 2. Gall. Xp. in ep. conu.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Antonio Nauarra Regi Illuſtri.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilectus filius Nobilis Vir Petrus Albretus Orator tuus commiſſo ſibi à te, & à chariſſima in Chriſto filia noſtra Regina vxore tua officio diligenter, & piè admodum functus eſt. Nos verò & ipſum ea qua debuimus benignitate excepimus, nullo honoris genere, quod aliorum Regum Oratoribus ſimili de cauſa huc venientibus haberi conſueuerit, prætermiſſo, & tuæ, ac ipſius Reginæ erga nos, & hanc Sanctam Sedem pietatis, & fidei indicia gratiſſimo animo accepimus. Cuius pietatis veſtræ magnum vos à Domino præmium accepturos eſſe minimè dubitamus. Nos quidem habebitis ad ea ſemper paratos, in quibus, vel honori, vel commodis veſtris, cum Deo conſulere poterimus. Dolorem quem obitu claræ memoriæ Franciſci Francorum Regis Chriſtianiſſimi ceperamus, leniuit nobis continuò fœlix chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli fratris tui ſucceſſio, de quo quidem, & quod illo genere ortus eſt, & quod in adminiſtratione Regni tuæ in primis Serenitatis conſilium, & amorem illi affuturum eſſe ſperamus, præclara nobis pollicemur, & expectamus. Venerabili Fratri Laurentio Epiſcopo Firmano, cui has literas dedimus, nonnulla quoque mandata ad Serenitatem Tuam dedimus, eius igitur orationi fidem, vt habeas, rogamus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XVIII. Decembris MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

Pius IV. l. 1. bre. ſig. 2896. ep. 367.

86 Extant eodem argumento ad Georgium Armeniacum Cardinalem Pontificiæ literæ, quibus etiam eundem rogauit, vt ſe ad Regem Nauarræ conferret, illique in ea Gallicarum rerum mutatione conſilio adeſſet, remque Catholicam tueretur.

Dilecto filio noſtro Georgio Cardinali de Armeniaco vocato.

Pius IV. to. bre. ſig. 2896, ep. 394.

Grato animo admodum, vt debuimus, accepimus chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Regis, & Reginæ Nauarræ literas piè admodum ſcriptas, & obedientiam, ac cultum, quæ aliorum Chriſtianorum Regum more nobis, & Sedi Apoſtolicæ præſtiterunt. Nos quoque, quod tibi gaudio fore ſcimus Oratori ipſorum eoſdem, quos cæterorum Regum Oratoribus haberi mos eſt, honores habuimus, eorumque literis peramanter reſcripſimus noſtrum erga eos paternum amorem, quibuſcumque in rebus cum Domino poterimus declaraturos nos eſſe, profeſſi. Quam opportunus tuus ad eos aduentus fuerit, intelleximus, itaque magnum cepimus fructum conſilij noſtri. Nunc etſi admodum graui de cauſa iſtuc profectum audiuimus, tamen cum poſt diſceſſum tuum chariſſimus, & optimus filius noſter Franciſcus Rex Chriſtianiſſimus deceſſerit, delato ad eius Fratrem filium item noſtrum chariſſimum Carolũ Regno, magno intereſſe putamus te tali tempore ipſi Nauarræ Regi adeſſe, ſicut te quoq; pro tua prudentia intelligere minimè dubitamus. Proindè vt cęteris relictis rebus illuc, quam celerrimè, ſine valetudinis tuæ incommodo poteris reuertaris, circumſpectionem tuam hortamur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris XX. Decembris MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

87 Suſcepta eſt hoc anno expeditio à Philippo II. Rege Hiſpaniȩ in Africam hortatu Ioannis Valettæ Pariſotti Melitenſium Equitum Principis, Duce Ioanne Lacerda Prorege Siciliæ, qui primos impetus non aduerſus Tripolim à Draguto obſeſſam, ſed aduerſùs Gerbam, ſiuè Meningem Inſulam conuertit, eamque ſubegit, cui Pontifex de parta victoria ab eodem certior factus his literis gratulatus eſt.

Dilecto filio Nobili Viro Ioanni de Lacerda Duci Medinæ-Cœli, Proregi Siciliæ, & pro Sereniſſimo Rege Hiſpaniarum Catholico Chriſtiani exercitus Capitaneo generali.

Pius IV. tom. 1. bre. lib. ſign. 2796. ep. 161.

Pius IV. gratulatur de victoria accepta a Philippo Hiſpaniarum de Turcis Africanis

Dilecte fili Nobilis Vir, &c. Literis tuis de re proſperè geſta, & Inſula Tripolitano bello maximè opportuna in poteſtatem tuam redacta certiores facti manantibus, propter gaudij magnitudinem lachrymis debitas Omnipotenti Deo gratias egimus, qui tàm fælix iſtius ſanctæ expeditionis initium Nobilitati tuæ conceſſerit, tuæque virtuti, & animi magnitudini maiorem in modũ gratulamur, cum autem non parum hoc Diuinæ clementiæ pignus habeamus, ſperandumque ſit bellum iſtud tuo ductu fœliciter, & ex ſententia confectum iri, eo adiuuante, in cuius manu ſunt bellorum exitus, & victoriæ, nos quod officij noſtri ratio poſtulat exemplum Moyſis in bello contra Amalecitas imitantes preces ad Omnipotentem Deum pro noſtrorum victoria fundere, tibique, & exercitui iſti benedicere non deſiſtimus, & vt à pijs omnibus eidem ſupplicetur, curahimus, &c.

Petr. Machiauellus in lit. ad Duc. Flor. 15. Maij ext. lib. 3. lit. princ. p. 201.

Decreuit Lacerda Prorex Dux Chriſtiani exercitus ad confirmandum eius Inſulæ imperiũ adactis in Philippi Regis fidem barbaris, Arcem quam hoſtibus eripuerat, magnis operibus munire, vt firmiſſimo impoſito præſidio Turcarum impetus propulſare poſſet, in qua munienda, dum occupatur, coacto militari conſilio illi conſultum eſt, vt ad claſſem reficiendam vnà cum illa vela faceret in Siciliam, vt ſi Turcica claſſis in eas oras incurreret, refecta claſſe, collectiſque viribus nouis auctus Turcicam claſſem inuaderet, vel ad expugnandam Tripolim nouem ante annis amiſſam impetus extremos imprimeret, quod ſalutare conſilium militare non ſequutus eſt Lacerda Hiſpanæ claſſis Imperator, ſed imprudenter tantas in Arce firmanda moras extraxit, vt claſſis Turcica Duce Piali Baſſà octoginta quatuor triremibus maioris longitudinis, & alijs quatuor breuioris conflata in Chriſtianam claſſem imparatam, dum miles eam conſcenderet, irruerit, tantoque terrore compleuerit, vt cum ancipiti certamine de victoria poſſe contendere Chriſtiani, ſpem inanem collocarint in fuga, perturbato omni ordine, cladique certiſſimæ ſe obiecerint, quorum nulla fuit pugna, ſed cæſi in fuga adeo, vt Petrus Machiauellus, qui illi cladi interfuit, è Prepanitano portu, in quem perfugerat, ad Ducem Florentiæ ſcripſerit, ex claſſe Chriſtiana, quæ triremibus quinquaginta maioribus, minoribus quatuor, Nauibus onerarijs viginti, & alijs pluribus minoribus conſtabat, ſeptendecim tantum triremes hoſtiũ cruentas manus euaſiſſe, alias viginti octo triremes captas, onerarias quatuordecim, cæſa Chriſtianorum octodecim millia referunt. Contigit ea funeſtiſſima clades die duodecima Maij, vt narrat Machiauellus, quam cum Hiſpanus Orator ſignificaſſet Pontifici, ita tamen, vt eius magnitudinem extenuarit, Pontifex Hiſpani clientes imperij, propoſitis ſacrarum Indulgentiarum præmijs hortatus eſt, vt ad nouam inſtruendam claſſem pro Chriſti nomine gloria ſtipem ſubſidiariam conferrent.

Pogliani ... Hadrianus Busbequius in epiſt. Sp. n. 28.

Ad futuram rei memoriam.

Pius IV. lib. 1. ſig. 2598 pag. 207.

Tripolis à Draguto occupata.

88 Cùm chariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus Hiſpaniarum Rex Catholicus, ſicut nobis ſignificari fecit, progenitorum ſuorum, qui Chriſtianam ditionem deuictis, & debellatis Chriſti nominis hoſtibus non parum propagarunt, in hoc veſtigia imitari volens, & attentè conſpiciens, quod nefandiſſimus Archipirata Dragut nuncupatus, fidei Catholicę perpetuus hoſtis Arcem Tripolis, quam ipſe Archipirata tanquam locum ad Regnum Siciliæ, & Italiam, & etiam Hiſpaniam infeſtandam opportunam occupauerat, & innumeris Piratis qui omnia eorum incurſionibus perturbabant repleuerat, munire, & in populos, ac loca ipſi Philippo Regi ſubiecta ſua inexplebili rabie ſęuire, ac continuis inuaſionibus, incurſionibus, & cladibus non vna tantum ex parte, ſed vndequaque infeſtare cœpit, ſeque ad id parare magnis apparatibus propoſuit, tantę imminenti ruinę non ſolùm pro ſuorum locorum, ſed etiam vniuerſę Reipublicę Chriſtianę defenſione ſe totis viribus opponere, & à Republica ipſa ..... expellere, ac huius expeditionis Ducem generalem dilectum filium Nobilem Virum de Lacerda Ducem de Medina-Cœli ipſius Siciliæ Proregem deputauit; verum quia Prouincia hęc conſideratis, tùm ipſius Archipiratę, tùm etiam immaniſſimi Turcarum Tyranni, cuius auxilio fretus ipſe Archipirata, præmiſſa tentare audet, conatibus ardua eſt, & difficillima, eam dictus Philippus Rex ſuis facultatibus aſſumere nullo modo confidit, cum illius facultates plurimum exhauſtę ſint propter grauiſſimas expenſas, quas ſępiùs ſuſtinuit. Nos itaque tantis malis occurrere, eidemque Philippo Regi in tàm neceſſaria expeditione aliquo ſubſidio adeſſe cupientes, vniuer-

ſos,

Digitized by Google

ſos, & ſingulos Chriſtifideles cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, vel conditionis exiſtentes auctoritate Omnipotentis Dei requirimus, ac monemus, & hortamur, vt Philippo Regi, & Ioanni Duci præfatis in pręmiſſa expeditione cũ bonis, vel perſonis ſuis conſtanter aſſiſtant; quod vt promptiùs, & alacriùs facere ſtudeant eis, ac illis ſingulis de Omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate, ac de verbo eius, qui eſt veritas, & vita, ac nobis in perſona eiuſdẽ B. Petri dixit, *Quodcumque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in Cœlis*, ac etiam de Apoſtolicę poteſtatis plenitudine nobis cœlitus tradita plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionẽ in ſubſidium terrę ſanctę, & contra perfidiſſimos Turcas proficiſcentibus ac in anno Iubileo concedi ſolita Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia per pręſentes miſericorditer in Domino relaxamus. & infrà. Cùm autem ſicut idem Philippus Rex nobis nuper per Oratorem apud nos ſuum exprimi curauit, ipſe ſuperioribus menſibus validam, & inſtructam claſſem cum lecta plurimarum copiarum manu ſumma diligentia, ſollicitudine, incredibilique impenſa ad expugnandam ipſam Tripolim miſerit iamque eiuſdem Ducis Medinę-Cœli virtute, ac militum ſuorum animi magnitudine, ac robore Alzarim vulgò Gelùas nuncupatum firmiſſimum ſæuiſſimorum hoſtium propugnaculum conſtantiſſimè oppugnando tandem Diuina adiutus virtute expugnauerit, deinum ex improuiſo, militibuſque ipſius Philippi Regis, nihil tale cogitantibus, nec metuentibus, eum munitiſſima, & potentiſſima ſęuiſſimi Turcarum hoſtis maritima claſſe ſuperueniente, vna pars eiuſdem Philippi Regis claſſis ab ipſis hoſtibus capta, & ad illorum poteſtatem redacta exiſtat, vt huiuſmodi Turcarum immaniſſimo furori dictus Philippus obſiſtere, terraſque maritimas Religionis Chriſtianę tueri, & defendere poſſit, & valeat nouam maritimam claſſem, nouoſque milites pręparare indigeat, ad quod faciendum, & belli molem ſuſtinendam cum ſuas ipſe Philippus Rex facultates pro eximia, & maxima illuſtri eius pietate, & erga Chriſtianam Religionem propenſiſſima voluntate vltro, ac libenter conferre videamus, magnoſque in poſterum in ijs rebus impenſas facturum, tùm verò nos ex iniuncto nobis paſtoralis, & vniuerſalis curę officio theſaurum Dominicum nobis diuinitus erogandum eſſe cenſuimus, &c. ampliſſimã noxarum veniam omnibus Philippi Regis clientibus Hiſpanis, Italis, Siculis, Sardis, Belgis, Burgundis, Indiſque impertimur, qui procurati ritè Sacramentis indictam ſtipem à Ioanne Epiſcopo Lucenſi ei rei præfecto contulerint pro claſſe aduerſus Turcas inſtruenda, comparandaque: *Datum Romæ apud Sanctum Petrum XXI. Maij MDLX. anno I.*

89 Partam naualem victoriam de Chriſtianis terreſtri alia cumulare aggreſſus eſt Pialis Baſſa, atque Arcem recenter in Gerba Inſula extructam obſidione cinxit, cui Mauri violata, quam dederant Hiſpanis fide, ſe coniunxerunt. Dragutus etiam tredecim triremes egregiè inſtructas ad Pialim adduxit, Tunetanus Rex, qui noſtris ſubſidiarias copias ad pellendos Africa Turcas ſpoponderat, inclinauit ad victorem, Chriſtiani poſt plura prælia fortiſſimè geſta aquæ, & commeatuũ inopia laborare cœperunt, ac VII. Idus Iulij facta eruptione intra aggeres hoſtem inuaſere tanto impetu, vt terrore, ac cædibus hoſtilia caſtra compleuerint, atque ad fugam ſpectare coegerint, ſed cùm ſpreto Aluari Ducis imperio ad diripiẽda impedimenta ſe conuertiſſent, hoſtis ex fuga ſe collegit, atque in diripientes tanto impetu incurrit, vt victoriam illis extorſerit, paulòque ante victores in fugam foſſaſque impulerit, inde omnia acerbiora noſtris fuere, ac Sebaſtiani Siculi opera arte ſtillatitia ex aqua ſalſa dulcis affecta, ſed quæ tanto numero non ſufficeret adeò vt multi Hiſpani in impiam rabiem efferati ad Turcas defecerint, quorum exemplum ex cæteris Nationibus mille, & quadraginta ſequuti ſunt.

Natalis Com. libr. 13.

Non tamen alij fregere animos, ſed Turcas tot attriuere incommodis, vt niſi defuiſſet ijs conſtantia Turcæ, magnis difficultatibus preſſi obſidionem vltra menſem Auguſtum extrahere non poſſent, milites itaque aduerſis Aluarum Ducem conſtantię admirabilis Virum cum ſubſidiorum ſpe omni eſſent deſtituti, ſeditione mota, deditionis verba nuncuparunt, pactioneque militari conſtituta, qua libertas ijs promiſſa erat fidei Turcicæ infæliciter ſe commiſerunt, at cum munitionis portas aperuiſſent; ignati Turcicę immanitatis, ac perfidiæ, omnes quotquot intra munitionem reperti ſunt à perfidis Chriſtianum ſanguinem ſitientinibus miſerè, atque crudeliter contrucidati fuerunt, reliqui cum claſſe capta adducti ſunt Conſtantinopolim, atque in triumphali pompa traducti coram Solimanno, qui in moneta recenti Turcicis characteribus ea verba imprimi iuſſit, non quæro Religionem armis, ſed imperium. Aluarus Dux tentatus eſt minis, ac promiſſis, vt à Chriſto deficeret ad Mahometem, ſed ille, & carcerem, & alia aduerſa, vel opes, ac militarem præfecturam contra Perſas promiſſam pro Chriſto ſpreuit. Cùm his victorijs inſoleſcerent Turcę, ac maiora aduerſus Chriſtianum nomen molirentur Pontifex Philippo Regi ad nouam claſſem inſtruendam ex opibus, & vectigalibus Eccleſiaſticis ſitis in eius ditione hæc ſubſidia decreuit, datis Ioanni Epiſcopo Bononienſi Internuntio in Hiſpania hiſce literis, quarum præcipuam partem decerpimus.

Decimæ in Regnis Hiſpano ſubiectis Pius IV. impoſuit, in auxiliũ contra Turcas.

90 Animaduertentes, quod impijſſimus Turcarum tyrannus pluribus elatus victorijs ſuperiori tempore innumerabiles calamitatum generibus Chriſtianum Orbem affecerat, & penè contriuerat, huic tanto, tàmque graui malo, & imminenti periculo occurrere cupientes, cum id ob facultatum noſtrarum, & Sedis Apoſtolicæ tenuitatem præſtare minus valeremus, conſiderantes, quod Chriſtianiſſimus in Chriſto filius noſter Philippus Hiſpaniarum Rex Catholicus Maiorũ veſtigia imitatus ditionis Chriſtianæ Prouincias, & loca non ſolùm ab infidelium inuaſionibus tueri, ſed etiam ipſis infidelibus bellum inferre intenderet, verum quia incredibili, immenſaque impenſarum mole, quam multos iam per annos, ſicut omnibus notum eſt facere coactus fuit, adeo erat, & etiam nunc eſt pecunijs exhauſtus, vt eius opes, Regnorumque, & Dominiorum ſuorum ordinarij prouentus nequaquam ſufficerent, nos cogitantes cauſam huiuſmodi, tàm piam, tàmq; neceſſariam omnium Chriſtifidelium, tàm Clericorum, quam Laicorum communem exiſtere, & propterea illos in ea communiter contribuere debere, vt ingruentibus huiuſmodi periculis occurreremus. & infra De Motu proprio, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine eidem Philippo Regi, vt

Pius IV. l. 7. p. 244.

Subſidia Philippo data.

vt per ſe, vel alium, ſeù alios ad id toties quoties & quandocumque ſibi viſum fuiſſet deputandum, ſeù deputandos tot Oppida, Arces, Fortalitia, Terras, Villas, & Loca, quorum annui redditus ſummam viginti quinque millium ducatorum auri largorum ſecundum communem extimationem valorem annuum non excederent (ſcilicet ex bonis Eccleſiarum, & Monaſteriorum quorumcumque) ac eidem Philippo Regi, ita quod de illis omnibus tanquam in ſuis proprijs liberè, & licitè diſponere, & facere, & illis frui, & gaudere poſſet, & infra. Decreuimus, & declaramus, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum XXI. Nouembris MDLX. anno I.*

91 In Oriente Veneti Turcicam potentiam ſua claſſe continebant, ne liberiùs ſe in Chriſtianum imperium effunderet, quos Pontifex ob eximia in Rempublicam Chriſtianam merita, vtque faciliùs Cypri Regnum tuerentur, deſignandi ex patritijs Venetis Archiepiſcopi Nicoſienſis prærogatiua donauit ſubiecto diplomate.

Dilectis filijs Nobilibus Viris Duci, & Dominio Venetiarum, &c.

Pius IV. reg. ſig. nu. 18 & alio recent. 1552 pag. 53.

Veneris Archiepiſcopatum Nicoſienſem donauit Pius IV.

Cùm inter anxias Apoſtolatus noſtri ſollicitudines conſiderantes hinc videlicet, quantam ipſa Reſpublica iacturam, & ſupra modum quod dolenter referimus, in Græciæ, alijſque Prouincijs Orientalibus, partim obſtinatis illorum populorum deſiderijs, partim Principum, cæterorumque Chriſtianorum luctuoſis atq; importunis factionibus, alijſque peccatis noſtris id exigentibus paſſa ſit, quantaſque non ſolum amœnas inſulas, Vrbes florentiſſimas, & munitiſſimas portas, verum etiam ampliſſima, integra Regna perniciolus ille Chriſtiani nominis hoſtis, imo Dei nobis irati flagellum Turca, ferro, flamma, ruina deuaſtarit, abſumpſerit, & tyrannidi ſuæ ſubiugauerit: præterea quam exiguæ vires humanæ, quam conquaſſati obices, infirmaque ſeù potius malè compacta aduerſùs illum peſtis humanæ torrentem propugnacula nobis ſuperſint, ita quod niſi immenſa Domini Noſtri Ieſu Chriſti pietas hoc ſuum peculium tanto pretio ſibi paratum ineffabilis miſericordiæ oculis reſpexiſſet, ipſoque cooperante inuicta militiæ veſtræ vexilia firmiùs in partibus illis Terra, Marique fixiſſetis, nullum inibi Dominicæ Crucis veſtigium in aperto ſupereſſet; indè verò cum hilariori mente reuoluimus, quàm fæliciter, & ſtrenuè Inſulam Cyprum cum ſuo Regno ab hoc Orbe noſtro Chriſtiano, cùm longo Maris, Terræque ſpatio remotam, Syriæque, & Ægipto ferè conterminam Turcarum armis vndique circumſeptam, & cæterorum Barbarorum inſidijs obnoxiam, non ſolùm perpetuo militari peditum, equitumque, ac omni inſtructiſſimæ claſſis præſidio in hodiernum vſque diem retinuiſtis, verum etiam operoſis portuum inſignium munimentis roboraſtis, præclaris Ciuitatibus, & populoſis Oppidis decoraſtis hominum Chriſticolarum frequentia omnigenum Mercatorum concurſu, larga opum multiplicium exuberantia, fertiliumque agrorum culturæ antiquæ illi amplitudini ſuæ propemodum reſtituiſtis, adeò vt ipſa Chriſtiana Reſpublica nullo alio firmiori, magiſque vel ad propulſandas hoſtium iniurias, vel ad bellum illis vltrò Mari inferendum, aut etiam ad peregrinos ſepulchri Dominici excipiendos, tutèque transfretandos appoſito propugnaculo fulcita eſſe dignoſcatur, ac propterea facilè iudicantes, quanta cura, ſollicitudine, & diligentia Regnum illud cuſtodire, quam non facilè exteros etiam priuatos ad illius intima, ac præſertim ignotos ad publica eius, vel ſacra, vel ſæcularia munia admittere, quamque vehementer optare ſoleatis, vt non ſolùm inibi portuum naualium, Arciumque cuſtodia Venetis, fidiſque militibus credatur, ſed etiam, vt Regni Cathedrales, & potiſſimum, quæ Metropolis exiſtit, Nicoſienſis Eccleſia Prælatis veſtratibus committatur. Idcircò nos inſtar prudentis naufragæ claſſis Præfecti, qui laceratarum nauium, remigiumque ſuperſtitum reliquias colligens, nonnunquam validam vnius anchoram alteri anteſignanæ, & ad primum quemque caſum deſtinatæ triremi coaptare ſolitus eſt, ad gratam aliquam inſignium veſtrorum de Sede, & Republica præfatis meritorum, ac per vos illarum gratia indefeſsè ſuſceptorum laborum, & periculorum, grauiſſimorumque, quos ne dum in dictis peregrinis liberaliter annuatim vehendis, & reuehendis, verum etiam in claſſe, maritimoque apparatu ad frequentes Turcarum motus mira celeritate expediendos tanquam magnanimi Chriſtifidelium exhibitores impigrè pertertis ſumptuum recognitionem, & recompenſam, licet exiguam futuris, quæ in exteris, nec ſatis vobis fidis Præſulibus dictæ Metropoli præficiendis aliquando ſuccedere poſſene periculis obuiare, voſque ab hac ſuſpicione, metuque liberare, & pro rebus à vobis præclarè geſtis hac ſpeciali gratia veluti debita huius veſtri Senatus magnificentiæ laureola donare volentes. Et infrà. Iuſpatronatus, & præſtandi nobis, & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti perſonam idoneam ad ipſam Eccleſiam Nicoſienſem (& paulò poſt) Infra ſex menſes à die vacationis huiuſmodi concedimus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLX. XIV. Kalendas Ianuarij Pontificatus noſtri anno I.*

Pet. Iuſt. hiſt. Ven. lib. 14. Sacchin. hiſt. Soc. Ieſu tom. 2. lib. 4.

Pontificis beneficentiam Veneti læto animo excepere, inque eorum gratiam Philippus clariſſima Mocenicorum familia Archiepiſcopus electus eſt; qui in Prouinciam diſcedens cum idoneis aliquot ad agrum Dominicum excolendum operarijs, ſilueſcentem adeò tribulis, ac vepribus vineam inuenit, vt in eadem familia, intraque eoſdem parietes, vir, vxor, liberi, alij alios profiterentur ritus, paucique vnumquempiam integrè, & conſtanter: ſed quæ cui in quoque blandirentur, ea notarant, & conſectabantur; adeò vt vnus idemque cum cæteris diebus Græcum ſe profiteretur; Feria tamen quarta, qua interdictus Græcis eſt vſus carnium, more viueret Latinorum; & qui de cætero Latinos ſequebatur, die Sabbathi, quo Græcis carnibus veſci fas eſt, græcaretur: denique Latinorum quoque Sacerdotum non nemo ritu Græcorum vxores habebat. Plurima huiuſmodi monſtrorum farrago ſuccurriſſe turba dicebatur per abſentiam Paſtorum, quos longo iam tempore annis, vt aiebant, ſeptuaginta ſedes primaria nullos vidiſſet; quæ cum exſcindere moliretur Philippus, inſolita præpeditus cõſuetudine, ac paulò poſt ad Conc. Tridentinum vocatus, non eo, quo cupierat, potuit ardore perficere; factumque eſt, vt tot rituum diuiſiones ſenſim florentiſſimam illam Vrbem, totumque ipſum Regnum eo perduxerint, vt paucos poſt annos, peccatis eorũ id exigentibus, Turcarum immanitati, ac funeſtiſſimæ direptioni patuerint; ſicq; feraciſſima illa regio, quæ, vt Prophetæ verbis vtar, *iuxta vbertatem terræ ſuæ exuberauit ſimulachris*,

Ant. Mar. Gratian. lib. 2. de bello Cypro.

quod

Mar. 10. quod mox minatur, accepit. *Diuiſum eſt cor eorum, nunc interibunt.*

95 Hoc anno auctus eſt ſacer Cardinalium Senatus, in quem adlectus eſt inter alios Pontificiæ Nepos Carolus Borromęus futurus æternum illius Senatus decus, atque ornamentum ob eximiam Sanctitatem, quam Deus eo naſcente præmonſtrarat anno ſalutis MDXXXVIII. demiſſo cœlitus inſolito lumine in cubiculum maternum, in quo naſcebatur, à pluribus conſpecto, vt narrat Paulus V. in diplomate, quo illum in Sanctorum numerum retulit; de memorara vero Cardinalium creatione hæc referunt acta Conſiſtorialia.

Ext. in Bell. & in Append. vit. S. Caroli, Acta Conſ. Ms. Card. Spada ſig. p. 283.

,, Romæ die Mercurij vltima Menſis Ianuarij
,, MDLX. Sanctiſſimus Dominus Noſter creauit,
,, & aſſumpſit in Sanctę Romanæ Eccleſiæ Car-
,, dinales Ioannem de Medicis Illuſtriſſimi Do-
,, mini Ducis Florentiæ Natum, & Carolum
,, Borromæum, & Ioannem Antonium Sorbello-
,, nium ex Epiſcopo Fulginatenſi Presbyterum
,, Cardinalem.

S. Carolus Cardinalis creatur, & Archiepiſcopus Mediolanenſis eligitur.

,, Septima Februarij deputauit Adminiſtrato-
,, rem Eccleſiæ Mediolanenſis, tunc per ceſſio-
,, nem Reuerendiſſimi D. Card. Ferrarienſis va-
,, cantem, Reuerendiſſimum Dominum Caro-
,, lum Borromæum in XXI. ſuæ ætatis anno cō-
,, ſtitutum. XXVI. Aprilis creauit Legatum Bo-
,, noniæ, & Romandiolæ.
,, Conceſſit, & aſſignauit Reuerendiſſimo
,, Borromæo Eccleſiam SS. Viti, & Modeſti.
,, (Cardinalis enim Caraffa tit. S. Nicolai in
,, carcere Tulliano optauerat) ipſumque illi in
,, Diaconum Cardinalem præfecit, qui IV. Sep-
,, tembris transfertur ad Eccleſiam Sancti Mar-
,, tini in Montibus per obitum Cardinalis Aria-
,, ni vacantem. Aſſignauit Reuerendiſſimo Sor-
,, bellonio Eccleſiam Sancti Georgij ad velum
,, aureum. XXVI. Aprilis Reuerendiſſimo de
,, Medicis aſſignauit tit. Sanctæ Mariæ in Do-
,, minica.

Conſentiunt his literæ ad Præfectum Ducatus Mediolani commendatitię, vt Carolo Cardinali ad ineundam Archiepiſcopatus profeſſionem opera non deeſſet.

Nobili Viro Ferdinando Duci Sueſſa Regis Catholici in ſtatu Mediolanenſi Locumtenenti.

Pius IV. tom. 1. br. ſig. 2896. ep. 89.

De Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanę Eccleſię Cardinalium conſilio, atque conſenſu nuper in Conſiſtorio ſecreto perpetuum Eccleſiæ Mediolanenſis, Paſtoris ſolatio deſtitutæ, adminiſtratorem conſtituimus, & fecimus dilectum filium Carolum Borromęum Sanctę Romanę Eccleſię Diaconum Cardinalem noſtrum ex ſorore Nepotem, nobis adeo probatum, vt confidamus Eccleſię illi à nobis benè conſultum fuiſſe; eundem autem chariſſimi in Chriſto filij noſtri Regis Catholici tantoperè ſtudioſum, atque obſeruantem, vt neque in Sacrum Cardinalium Collegium aſciſcere, neque Eccleſię illi pręficere quemquam potuerimus, qui omnibus ſtudijs, atque obſequijs Regiæ eius Maieſtati inſeruire paratior ſit. Preces addite, vt adminiſtros illius ad poſſeſſionem ineundam iuuet. *X. Februarij MDLX.*

93 Non ampliſſimi illius Sacerdotij opes recepit Carolus, vt luxu, & magnificentia laſciuiret, ſed vt eas ad Diuini cultus gloriã verteret. Quanta porrò integritate Borromęus Mediolanenſis Archiepiſcopatus adminiſtrationem geſſerit, deſcribit Carolus à Baſilica Petri Nouarienſis Epi-
,, ſcopus. [Mediolani, ſi qua de cauſa in rebus
,, Eccleſię conſtituendis, gregeque ad rectã viam
,, reducendo, ſumptu opus eſſe viderat, de ſuo *Carol. Nouar. Epiſc. in vit. S. Caroli.*
,, liberaliter iuſſit ſuppeditari, vt nihil penitùs
,, ex ipſius Eccleſię fructibus ipſę Romę tunc
,, exiſtimetur percepiſſe] Aronę quoque multa diſtribuit, dum literis operam daret humanioribus, atque Abbatiam Aronenſem gereret (in-
,, quit idem auctor) [Sacerdotij fructus ſacros
,, eſſe reputans, quorum ſibi vt potè Abbati, Deo
,, reddenda ratio eſſet, patrem, cuius alioqui vo- *Car. Epiſc. Nouarien. in vit. S. Carol. li. 1.*
,, luntati obſequi diligenter ſtudebat, modeſtè
,, monuit, qui vnà cum cęteris facultatibus ſuis
,, adhuc Abbatię res diſpenſabat, minimè id ſibi
,, iuſtum, neutriuſque ſaluti conſentaneum vi-
,, deri; qui fructus ſibi ſupereſſent eos in rem fa-
,, miliarem conuerti, ac non potiùs dari pau-
,, peribus, quod pius Pater tantum abeſt, vt mo-
,, leſtè acceperit, vt filij religione, pręclaraque
,, indole lętus, ac prę gaudio lachrymans, ad-
,, miniſtrationem ei ſine mora reliquerit, quod
,, ſi Patri aliquid ex ijs neceſſarij ſumptus cauſa
,, opus erat, mutuum dabat filius, quod ei po-
,, ſtea, vel egenis reſtitueretur. Vt verò adoleſcens Abbas ſenio prouectos Abbates in Monachis ad Religioſę vitę inſtituta cogendis virtute
,, vicerit, narrat memoratus Auctor. [Diſcipli-
,, nę, inquit, ſacrę ſtudium non mediocre oſten-
,, dit in veteribus Monachis quibuſdam Eccleſię
,, ſuę Aronenſis corrigendis, qui quidem à Bea-
,, to Benedicti inſtituto, tàm longè aberant, vt
,, vix ipſius Monaſtici veſtitus veſtigium reti-
,, nerent. Quorum licentiam cum ſibi minimè
,, ferendam adoleſcens Abbas iudicaret, alios
,, victus aſperitate, alios arcta cuſtodia puniuit,
,, & in officio continuit, quamquam nullo eius
,, generis propoſito exemplo, quod ſequeretur.] Coluerat verò adeò in adoleſcentia pietatem, honeſtatemque, vt eluxerit ſemper in eo animus excelſus, ac mens ab humanis cupiditatibus, ambitioneque aliena, nec vllo vnquam caſu, aut famulorum ignauia commoueri viſus, vt loqueretur aliquid, quod contumeliam, aut liberiorem indignationem prę ſe ferret, vt admirabundi eius ſocij teſtati ſunt.

,, 94 [Agebat tantummodo (inquit auctor)
,, vigeſimum ſecundum annum cum illi Archie- *Bell. lib. 2.*
,, piſcopatus Mediolanenſis delatus eſt à Pontifi-
,, ce, qui pręterea Romanę ditionis admini-
,, ſtrationem illi mandauit, de qua Viris graui-
,, bus in conſilium adhibitis aſſiduè conſultaret,
,, ſupplices libellos, ac mandata omnia quęcum-
,, que eſſent pro ſe ſubnotare iuſſit. Auctorita-
,, tis Pontificię pro ſe munera grauiſſima, nego-
,, tiaque quotidiè detulit, & omnium curarum
,, ſuarum conſiliorumque participem fecit, ac
,, adminiſtrum.] Oſtendunt id literę Pontificię ad Internuntium in Regno Neapolitano agentem datę.

Venerabili Fratri Iulio Archiepiſcopo Surrentino in Regno Neapolis noſtro, & Apoſtolica Sedis Nuntio.

Pius IV. libr. 1. pag. 46.

Venerabilis Frater, &c. Cum nos dilectum filium noſtrum Carolum SS. Viti, & Modeſti Diaconum Cardinalem Borromęum vocatum noſtrum ſecundum carnem Nepotem participem curarum, & negotiorum nobis aſſiduè incumbentium fecerimus, eique inter multa alia ſibi à nobis demãdata, onus etiam ad te ſcribendi, quoties occaſio ſeſe tulerit, iniunxerimus. Idcircò vo-

Qq 2 lumus

ſumus, & tibi mandamus, vt eius literis plenam, & indubiam fidem ſemper habeas, perindè, ac ſi illę tibi à nobis ipſis ſcriptę fuiſſent. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XV. Martij MDLX. anno I.*

Perfunctum illum ſtrenuè demandato munere narrat vitæ eius Scriptor, rerumque ab eo geſta-
,, rum oculatus teſtis [Ipſe miram in publica
,, negotia, grauiſſimaſque res gerendas oſtendit
,, ab initio propenſionem. Eo factum eſt, vt nul-
,, lus ferè apud cognatum Pontificem Cardina-
,, lis maiore auctoritate, atque adminiſtratione
,, vnquam fuiſſe videretur (& paulò poſt) Præ-
,, ſtitit in mandatis muneribus ſummam fidem,
,, incredibilemq; diligentiã, tùm mentẽ prorſus
,, incorruptam, quæ neq; cupiditate, neque vllius
,, gratia vnquam moueretur, ſed in omni re con-
,, ſultanda, & dijudicanda, quod iuſtiſſimum eſ-
,, ſet, id ſpectaret, & exequeretur ſemper, priſtinã
,, Item patientiam, vt nullius errato, vel mole-
,, ſtia commotus quidquam faceret, aut diceret
,, in quemquam contumelioſum. Cùm autem
,, pleríque amplitudinis, diuitiarumque ſplen-
,, dore, commodoque capti delicatiores fiant,
,, laboreſque dignitati coniunctos fugiant; con-
,, tra hic adoleſcens ſeſe patientiſſimum præſta-
,, bat, multum ſcribendi, dictandique laborem
,, ſuſcipiebat, diuturnam ijs, qui alloqui vellent
,, operam dabat.

95 Expertus eſt ab Heluetijs Catholicis, qui ad ſalutandum Pontificem Oratorem miſerant, in Protectorem apud Sedem Apoſtolicam, quod nuntius illi à Pio his literis demandatum eſt.

Dilecto filio Carolo SS. Viti, & Modeſti Diacono Cardinali Borromæo vocato.

Pius IV. lib. br. pag. 202.

Procurator Heluetiorum eligitur Carolus à Pio IV.

Cùm dilecti filij Heluetij, Lucernæ, Vraniæ, Tranſiluaniæ, & Subſiluaniæ, Suitij, Thurigij, Friburgij, & Salodori ſeptem Pagorum, ſeù Cantonum Catholicorum per Oratorem ſuum ad nos nuper deſtinatum à nobis petierint, vt te ſibi in Protectorem apud nos, & Sedem Apoſtolicam dare, & concedere dignaremur; nos honeſto huic eorum deſiderio pro noſtra paterna in eos beneuolentia ſatisfacere cupientes, te, quoad egeris in humanis, eorumdem ſeptem Cantonum Heluetiorum Catholicorum apud nos, & eandem Apoſtolicam Sedem Protectorem, ita quod eorum res & negotia, quæ in dies occurrent, tàm apud nos, quam alios Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes, ac Sedem Apoſtolicam, agere, tractare, procurare, promouereque liberè poſſis, & valeas, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium creamus, conſtituimus, & deputamus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XII. Martij MDLX. anno I.*

Car. Nou. Ep. in vit. S. Caroli.

96 Complexus eſt Carolus Cardinalis ſingulari beneuolentia Heluetios, Diuinamq; gloriam apud eos maximè promouit, vt dicetur inferiùs, necnon plurimam iuuentutem ex ea gente pietate & literis erudiendam curauit, vt ſacra apud eam dignè adminiſtraret. De ſuſcepto verò ab eo plurium gentium patrocinio hæc memorat Noua-
,, rienſis Epiſcopus [Luſitaniç Regnum, &
,, Heluetiçę gentis ſeptem Pagi Catholici in
,, eius erant clientela, quibus non multò poſt
,, Germania inferior addita eſt. Vniuerſus Or-
,, do Franciſcanorum, Carmelitarum, Humilia-
,, torum, & item Canonicorum Regularium S.
,, Crucis Conimbricenſis, preterea Sacri milites
,, tùm Hieroſolymitani, tum Ieſu Chriſti Luſi-
,, taniç eius tutelę fuerunt commendati.

In floreniſſimo hoc rerum ſtatu Carolus Borromæus non ſplendore purpuræ, non opum affluentia, non honorum gloria, non aulici apparatus faſtu illuſus eſt, ſed humanis omnibus cel-
,, ſior ad Diuina ardentiùs aſpirauit [Magna
,, (inquit) repentinaque dignitatis amplifica-
,, tio, ſi præſertim exempla, & inſtigationes ac-
,, cedunt, ſæpè mores, ac naturam ipſam pertur-
,, bat. At tantis copiarum blandimentis delini-
,, tus ad perfectiorem tamen vitæ diſciplinam
,, oculos retorquebat, & ad humana omnia con-
,, temnenda ſe ipſe frequenter excitabat. Cumq;
,, multos poſt annos Dei beneficia ſecum repu-
,, taret, commemorare ſolitus fuit, inuſitata ſe
,, ratione ad ſanctiora pietatis officia, religio-
,, ſioremque vitam fuiſſe perductum: neque enim
,, anguſtas, aſperaſue res, vt plerumque fit, Deum
,, adhibuiſſe, ſed proſperas, maximèque floren-
,, tes, vt in ijs rerum humanarum leuitatem, in-
,, anitatemque Diuino lumine perſpiciens, ad ea,
,, quæ ſolida, grauia, æternaque ſunt, animum
,, adijceret. Interim non ſolum aliquid ampliùs
,, vt humanum eſt, ex opibus Eccleſiæ quotidiè
,, ſibi addi non poſtulabat, ſed etiam vltrò à Pō-
,, tifice tradita, propemodum accipiebat inuitus,
,, quod ex cognatis nonnulli, & alij qui ex eo
,, pendebant, valdè querebantur, & quod virtu-
,, tis erat, vt humana peruerſitas eſt, anguſto,
,, paruoque animo tribuebant. Virginalem mo-
,, deſtiam, quæ ſemper in eius moribus eluxe-
,, rat, exquiſitè retinuit, & in eo genere non mo-
,, dò quidquam malè appetere vnquam vlli vi-
,, ſus eſt, ſed inſidias quoque non ſemel paratas
,, ſanctè admodum vitauit.

Proceditur contra Card. Carolum Caraffam, & eius Fratrem Ducem Paliani.

97 Longè abfuerat in pari dignitatis gradu ab his virtutum exemplis Carolus Cardinalis Caraffa Pauli IV. Pontificis Nepos, qui humanarum rerum amore irretitus Patruum Pontificem proniorem ad iras, ad bella ciuilia inter Reges accendenda, alendaque ob Hiſpanorum adminiſtrorum inſolentiam incitaſſe, vt ſibi, vel ſuis nouos Principatus in ea Chriſtiani Imperij perturbatione compararet, grauioraque ſcelera admiſiſſe accuſatus eſt apud Pontificem, qui iuſtitiæ ſtudio adductus, ad deterrendos Pontificum Nepotes, ne patruorum facilitate ad iniquas exercendas artes, ac tyrannidem abuterentur, illum hoc anno vna cū fratre, & Alphonſo Card. in Hadrianæ molis carceres cōpegit, de quo hęc acta

Act. Conſiſt. ms. Caraff. Spad. ſignum 31.

,, Conſiſtorialia narrant. [Romæ die Mercurij
,, XIX. Menſis Iunij deputati fuerunt octo Car-
,, dinales videlicet de Ceſis, della Cueua, Sa-
,, racenus, * Puteus, Sancti Clementis, Seno-
,, nenſis, Vrbinatenſis, & Cornelius, qui depu-
,, tati fuerunt ſuper examine Cardinalium, qui
,, detinentur in Arce Sancti Angeli.] Extant verò literę Pij, quibus Paulo Odeſcalco in Regno Neapolitano Internuntio mandata dedit, vt teſtes audiret de homicidijs, & alijs flagitijs in Regno Neapolitano patratis, de quibus Carolus Cardinalis Caraffa in crimen vocabatur, actaque iudiciario ordine ritè confecta tranſmitteret. Incurrerat Carolus Caraffa Cardin. in grauiſſima odia Philippi Regis Hiſpaniarum non modo ob tentatum Gallicis armis Regnum Neapolitanum, ſed maximè ob aſperſum Carolo V. parenti ſtructarum Pauli IV. Pontificis vitę inſidiarum ignominioſum crimen, tandemque illum in iudicio diu extracto ſuccubuiſſe viſuri ſumus.

* Alexandrinus

Pius lib. v. brev. ſig. a. 5 898. pag. 198.

98 Abſolutus eccontra fuerat à Pio Pontifice Ioannes Cardinalis Moronus, qui ab iniquis de-

lato-

Digitized by Google

jatoribus crimine hæreſeos appetitus fuerat apud paulum IV. cum tamen Diuina prouidentia illum ad damnandas hæreſeos Concilij Tridentini Præſidem deſtinaſſet, de cuius illuſtrata innocentia, quæ in dignitatis, atque etiam vitæ diſcrimen venerat, hæc referunt acta Conſiſtorialia.

Act. Conſiſ. pag. 298. „ Romæ die XIII. Martij MDLX. fuit Conſi„ ſtorium (& paulò poſt) Lecta fuit per Secre„ tarium Ptolemæum ſententia, in qua conti„ nebatur abſolutio Reuerendiſſimi Domini

Abſoluitur Card. Moronus. „ Cardinalis Moroni, cum antea tempore Pau„ li IV. fuerit accuſatus de hæreſi, & fuit abſo„ lutus cum ſubſcriptione Reuerendiſſimorum „ Putei, & Alexandrini] Concepta fuit ſubiectis verbis lata à Pontifice ſententia.

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.

PIVS PAPA IV.

Inter cæteras paſtoralis curæ ſollicitudines nobis iugiter imminentes, illa eſt præcipua, vt ad Dei gloriam, & augmentum eius fidei, negotiũ Sanctæ Inquiſitionis, cum omni ea, vt decet, iuſtitia, & puritate peragatur, vt ſcilicet contra tanti criminis reos id agatur, quod contagioſa ipſius enormitas agendũ requirit, & è contra is diſcretionis ordo in præcedentibus ſeruetur, ne bonorum innocentia inſidijs pateat malignantium, & ſub pietatis ſpecie grauentur innoxij, & ne quod per circumſpectam Sedis Apoſtolicæ vigilantiam ad exterminationem Hæreticæ prauitatis ſalubriter eſt prouiſum, per malitioſam calumniantium iniquitatem cedat in fidelium detrimentum, & ſcandalum vniuerſorum. Sanè dudum tempore Pontificatus Pauli Papę IV. Prædeceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ, cauſa licet nulliter, & iniuſtè mota inter Procuratorem noſtrum, tunc ſuum fiſcalem, & officium Sanctæ Inquiſitionis actores ex vna, & dilectum filium noſtrum Ioannem tit. Sanctæ Mariæ Tranſtyberini eiuſdem S. R. E. Presbyterum Cardinalem Moronum vulgariter nuncupatum ex altera parte de & ſuper eo, quod prætendebatur, eundem Ioannem Cardinalem in nonnullis articulis pro parte fiſci, & officij prædicti productis, malè, & aliter, quam Sancta Romana, & Catholica Eccleſia teneat, ſenſiſſe, rebuſque alijs latiùs in actis cauſæ, & cauſarum huiuſmodi deductis; Nos poſt noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem Diuina fauente clementia aſſumptionem, cauſa prædicta adhuc indeciſa pendente reaſſumpta, cum dilectis filijs Iacobo tit. Sanctæ Mariæ in via Puteo, & Michaele tit. Sanctæ Mariæ ſupra Mineruam Alexandrino ſummo Inquiſitore Sacrę Theologiæ Magiſtro Sanctæ Romanę Eccleſiæ Presbyteris Cardinalibus ambobus in officio Sanctæ Inquiſitionis, & a Prædeceſſore noſtro inter alios Iudicibus, & in hac cauſa à nobis ſpecialiter deputatis, quoad eius merita cognoſcendam, & nobis referendam commiſimus. Qui viſis, & maturè diſcuſſis omnibus pro parte fiſci, ſeù officij prædicti deductis, & ex aduerſo exceptionibus quoque, & iuribus pro parte Ioannis Cardinalis productis, & probatis, nobis ſtatum totius cauſæ retulerunt conformem innocentiæ prædicti Ioannis Cardinalis. Nos igitur hac cauſa inter Procuratorem, ſeù officium prædictũ ex vna, & dilectum filium Ioannem prædictum parte ex altera coram nobis, & de mandato noſtro coram prædictis Cardinalibus ſic pendente, habita prius relatione prædicta, & de meritis totius cauſæ etiam aliter ad plenum informati, Domini noſtri Ieſu Chriſti nomine inuocato per hanc noſtram diffinitiuam ſententiam, quam in ſupremo iuſtitiæ throno pro tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes de illorum, & aliorum ſacræ paginæ, & iuriſperitorum conſilio ferimus in his ſcriptis, pronunciamus, ſententiamus, & definimus, capturam, & carcerationem dicti Ioannis Cardinalis alias tempore Pontificatus Pauli prędicti, & forſan de illius mandato, nullis penitùs ad id legitimis indicijs pręcedentibus factam, necnon inquiſitionem contra eum formatam, & totum proceſſum contra ipſum Ioannem Cardinalem factum, præſertim ex defectu formæ in capitulis Conclauis eiuſdem Pauli contra huiuſmodi Cardinalem neceſſariæ non ſeruatæ, nulliter, & de facto proceſſiſſe, annullamus, & irritamus, nulliuſque momenti fuiſſe decernimus; & nihilominùs dicimus, & iudicamus etiam ex tali proceſſu ipſum Cardinalem Ioannem nequaquam fuiſſe, aut eſſe de hæreſi, aut quibuſuis delictis, & criminibus hæreſum, & hæreticam prauitatem, ſeù eius ſuſpicionem quomodolibet concernentibus culpabilẽ conuictum, aut confeſſum, vel apprehenſum, aut aliquo modo ſuſpectum, aut etiam legitimè diffamatum, ſed in omnibus ijs, quæ contra eum pro parte fiſci, & officij prędicti, vt pręfertur, pretendebatur, innocentiſſimum, & nedum culpa, ſed omni prorſùs ſuſpicione carentem; quinimo ex deductis pro parte ipſius Ioannis Cardinalis conſtare dicimus, & iudicamus, ipſum, tàm in articulis illis, quam in omnibus alijs ſanctam Chriſti fidem, & Chriſtianam Religionem concernentibus benè, ſanctè, catholicè, & iuxta S. R. E. & ſanctorum Patrum Traditiones omni tempore ſenſiſſe, & tenuiſſe, & ita non ſolùm verbis, ſed etiam operibus vbique ſemper teſtatum eſſe. & pro tali ab omnibus probis, & Catholicis Viris ſemper habitum, & reputatum fuiſſe vbique locorum. Idcircò illum ab omnibus, & ſingulis contra eum, vt pręfertur, pro parte fiſci, ſeù officij ſanctæ Inquiſitionis prætenſis imputationibus, & à quibuſlibet in proceſſu fiſci vbique contentis, allegatis, & poſitis tanquam innocentem, & innocentiſſimum, omnique pretenſę hęreſis culpę macula; & ſuſpicione carentem abſoluendum, & liberandum fore, & eſſe, prout abſoluimus, & liberamus, proque abſoluto, & liberato haberi volumus, & mandamus; carcerationem quoque, inquiſitionẽ, & proceſſum prædictum, aliaſque vexationes pręmiſſorum occaſione ipſi Ioanni Cardinali factas, illatas, & præſtitas, fuiſſe, & eſſe temerarias, iniquas, & illicitas, ac iniuſtas, & de facto, & perperam factas, & pręſumptas, & nullam propter pręmiſſa æſtimationis notam etiam minimam vllo modo incurriſſe decernimus, ac de, & ſuper iſtis omnibus, & ſingulis præmiſſis Procuratori fiſcali, & officio prædictis perpetuum ſilentium imponendum eſſe, & imponimus, & ita dicimus, abſoluimus, liberamus, & declaramus, ac ſententiamus omni meliori modo. Ita pronuntiamus.

Ita videtur pronuntiandum Serv. &c. Iacobus Puteus. In eadem ſententia cum Sanctiſſimo, & cum Reuerendiſſimo Domino Puteo conuenio. Frater Michael G. Cardinalis Alexandrinus humill. &c. Sanctitatis Veſtræ &c.

99 Prouectus eſt in eodem Conſiſtorio Cardinalis Moronus ad maiorem dignitatem, atque ex Presbytero Sanctæ Mariæ Tranſtybrim, creatus Albanenſis Epiſcopus, cum Pacecchus Cardinalis è viuis abijſſet; in eodem etiam Conſiſtorio Cardinalis Turnonius è Sabinenſi Epiſcopatu ad Oſtienſem, extincto Cardinali Bellayo, Robertus verò Lenoncurtus ad Sabinenſem tranſlati fuere. Porrò certiorem fecit Pontifex Ferdinandum electum Imperatorem, non modo Cardinalem Moronum omni crimine caruiſſe, ſed etiam omni criminis ſuſpicione.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ferdinando Hungariæ, Bohemiæ Regi Illuſtri electo Romanorum Imperatori.

Pius IV. tom. 1. bre. ſg. 2869. ep. 116.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. Maieſtatem Tuam non ignorare credimus, Prædeceſſori noſtro fælicis recordationis Paulo IV. dilectum filium noſtrum Ioannem Sanctæ Mariæ Tranſtyberim Presbyterum Cardinalem Moronum appellatum in ſuſpicionem nonnullam veniſſe, minus eum rectè de aliquibus fidei Catholicæ ſentire dogmatibus, eamque ob cauſam in cuſtodia diu habitum fuiſſe. Cuius cauſæ cognitionem propter ipſius magnitudinem nos ſimul, ac vocati ad Apoſtolicæ Sedis regimen fuimus, ſtatim delegauimus aliquot ex Venerabilibus Fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus integerrimis Viris, & Iuris Vtriuſque, ac Theologiæ peritiſſimis, mandantes eis, vt Dei tantum timore ante oculos habito, diligenter, & ſubtiliter inquiſita veritate, ad nos, quid ſuper ea re compertum fuiſſet, referrent; qui quidem, cum ſumma cura, fide, & diligentia mandatum noſtrum executos ſe eſſe retuliſſent, ac ſibi cognitum, & compertum eſſe teſtati fuiſſent, nihil contra ipſum Cardinalem iure actum, nihil probatum fuiſſe, contraque & ex plurimorum, eorumque grauiſſimorum teſtium dictis, & ex alijs probationibus certiſſimis conſtare ſibi, ac patere, innocentem eum, nec crimine ſolum, ſed omni prorſus ſuſpicione criminis carere. Nos omnibus, quæ acta fuerant, diligenter auditis, & conſideratis, & eius Viri innocentia planè perſpecta, eum, ſicut iuſtitia poſtulabat, ab omni crimine, & ab omni ſuſpicione eius abſoluimus, ſicut intelligere poteris ex ſententia, quæ in Conſiſtorio noſtro ſecreto lecta, & publicata fuit, cum ingenti omnium Fratrum noſtrorum approbatione, atque lætitia, cuius exemplum, cum his literis coniunctim ad te miſimus: qua de re Serenitatem Tuam certiorem faciendam eſſe duximus, cum hoc æquum, ac iuſtum eſſe, & præſtantiſſimis virtutibus, multiſque, ac magnis huius Cardinalis erga Sedem Apoſtolicam meritis deberi à nobis intelligeremus, vt famæ, atque exiſtimationi eius, quæ huiuſmodi ſuſpicione fortaſſe nonnihil violata fuiſſet, conſuleremus, quod diſcuſſa omni falſæ ſuſpicionis nebula, fidei candor eius omnibus notus ſit, atque perſpicuus; lætum, optatumque Nuntium pro tua erga Sedem Apoſtolicam deuotione allaturos nos eſſe Maieſtati Tuæ minimè dubitantes. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XVIII. Maij MDLX. Pontificatus noſtri anno I.*

Surius in comme. hoc anno.

100 Obijt hoc anno Philippus Melanchthon, ac in terram tenebrarum, quam nomine præferebat abijt, *Terram*, inquam, *tenebrarum, & vmbra mortis, vbi ſempiternus horror inhabitat*. Hic fuit Lutheri Interpres, ſine quo, inquit Ioannes Cochlæus, parum Lutherus nocuiſſet Eccleſiæ; ille perpoliuit eius ſcripta, & hæreſum monſtra, quæ pluribus erant horrori, in venuſtiorem formam redegit; hic Confeſſionem Auguſtanam compoſuit, ac ſæpiùs immutauit, vtpote humanum commentum, ſuaque hypocriſi, & blanda morum, & orationis ſuauitate, atque eloquentia Germaniæ Principes faſcinauit, quos Lutheri furor, & inſolens inſania offendebat: nouarum hæreſum fuit Auctor, quas Ioannes Cochlæus in ſuis Philippicis ad Carolum Quintum Cæſarem confutauit, atq; inter alias Mahometis balnea inducere apud ſuos viſus eſt, dum Baptiſmum pro peccatis abluendis repetendum voluit, hoc enim facilius, & blandius remedium, quam difficilis, & acerbæ exhomologeſeos Sacramentum opinabatur; hi enim Hæreſiarchæ non modo ſe æquare Chriſto, ſed præferre voluere, dum inſtitutorum ab eo Sacramentorum partem delere, vel immutare, aut alia ſubſtituere, ac fingere voluerunt; cum dubius in fide ſemper fluctuaſſet, in extremo vitæ actu maximè oſtendit, nam adiuratus à Matre anu adhuc ſuperſtite, quæ Religio foret ſequenda reſpondit, Lutheranam iucundiorem eſſe, Catholicam ſecuriorem. Afficitur hoc Elogio à Surio. [Lutheraniſmi egregius Propagator, licet in Euchariſtiæ negotio Zuingllaniſmi, quam Lutheriſmi eſſet ſtudioſior. Multum is Vir nocuit Eccleſiæ, vel hoc ſolo nomine, quod modeſtia quadam viſus multorum ſibi incautos animos conciliauit, cum Lutherus ſanè importunus, & vehemens inuiſum ſe nonnullis hoc ipſo redderet. Fertur autem Melanchthon aliquot Lutheri ſcripta limaſſe, & caſtigaſſe, quæ alioqui in lucem ſic emiſſa, vt Lutherus impotenti quodam animi impetu, & inſolentia ea confecerat, plurimum Lutheri dogmati detractura fuiſſe putantur. Fuit Melanchthon admodum familiaris Sacramentarijs, quippe à quorum dogmate non valdè abhorreret. Ioannem Criſpinum ad edenda denuo Oecolampadij ſcripta hortatus eſt, Bullingero & Caluino de rebus ſuis ſæpè ſcripſit familiariter, multis ſtudioſis auctor fuit, vt Tigurum, & Geneuam ob cognoſcendam liquido de Euchariſtia ſententiam ſe conferrent. Et quia illum non puduit à Patris ſui Lutheri dogmate Euchariſtico diſſentire, ipſius quoque Diſcipuli, & Alumni, & viuum, & mortuum multis conuicijs, vt quidam ſcribit Sacramentarius, lacerarunt. Et quidni illum lacerent ſui, quando iſte toties lacerauit Matrem Eccleſiam Catholicam?

Ioann. Cochlæus in Phil.

Philippi Melanchthonis obitus.

Sur. in com.

101 Prodijt Heidelbergæ nouus Hæreſiarcha Boquinus Apoſtata, hic voluit Chriſtum non eſſe pro omnibus mortuum, nec ab omnibus in Euchariſtia accipi; quam priorem hæreſim denuò in Gallijs repullulantem, noſtra ætate Innocentius Decimus, & Alexander Septimus Apoſtolicis ſanctionibus iugularunt.

102 Illatum eſt hoc ipſo anno Euangelium in Regno Congitano à Conſaluo Sylueria Luſitano Societatis Ieſu Sacerdote, de cuius præclaro ſtudio hæc ſcribit Nicolaus Godignus. [Gonzalus de via feſſus, nec ſatis conſiſtens Regem adit, datas ipſas à Conſtantino Prorege Indiarum literas offert, aduentus ſui cauſam exponit. Hiſce rebus maiorem in modum lætus Rex, ita in primis literas accepit, vt ſe à Prorege ſingulariter honoratum, palàm teſtificaretur. Mox Reginam, Principes filios, cæteramque domus ſuæ nobilitatem ad audiendum Gonzalum acciri iubet. Adſunt, & alij Cafres notæ inferioris Nobilibus permixti,

Nic. Godignus in vita Gonſal. Syluer l. 2. c. 5. Sacch. tom. 2. Hiſt. Soc. ann. 1560.

Tùm

,, Tùm attentis omnibus, ac ſtupentibus, de
,, Chriſti fide dicere Gonzalus aggreditur, pri-
,, maque ponit Chriſtianæ doctrinæ fundamen-
,, ta. Pauca eo die inculcata; reliqua in ſequen-
,, tes omiſſa, & pedetentim expoſita; donec ap-
,, tè omnes Chriſtianis præceptionibus inſtru-
,, cti, & cæleſti lauacro idonei iudicati. Tùm
,, verò celeritate, vt locus ferebat, maxima,
,, ſplendidoque rerum variarum apparatu, lu-
,, ſtrali aqua ſimul aſperſi Rex, Regina, Regij
,, liberi, propinqui Nobiles permulti, & quot-
,, quot ferè in aula erant. Conſtantini nomen
,, impoſitum Regi, in memoriam, & Magni Con-
,, ſtantini Imperatoris, ſub quo florere Chriſtia-
,, na Religio olim cæpit, & Conſtantini Brigan-
,, tis tunc Indiæ Proregis, de ipſo Tongenſi Re-
,, ge, deque eius ad Chriſti conuerſionem opti-
,, mè meriti. Regina Catharinæ, Reginæ ſoror
,, Iſabellæ nomen accepit. Illa à Catharina
,, Ioannis Tertij Luſitanorum Regis coniuge, &
,, Caroli V. Imperatoris ſorore, hæc ab Iſabella
,, Odoardi Principis vxore, Iamij Brigantino-
,, rum Ducis filia, atque eiuſdem Proregis Con-
,, ſtantini ſorore. Regis filij, & alij Viri Princi-
,, pes alijs quoque Luſitanorum Principum no-
,, minibus honorati ſunt. Septem hic Hebdoma-
,, das commoratus Gonzalus eſt; quo tempore
,, tantum Chriſto adſcripſit Æthiopum nume-
,, rum, quantum ſtudioſiſſimus quiſque poſſet

Tongenſibus Euangelium prædicatur.

optare. Sacram præterea ædem Aſſumptæ in Cœlum Deiparæ titulo ibi extrui cœptam, narrat Sacchinus. Cæterum, vt Euangelici miſſi ab animarum lucris exquirendis nullis, vel periculis, vel laboribus abſterreantur, ſciantque ſe potentes tunc eſſe, cum infirmantur, iuuat hic eiuſdem Gonzali epiſtolæ ad Patres, qui erant in Indis, plagulam deſcribere, in
,, qua ſic habet. [Duplici de cauſa chariſſimi
,, Fratres hæc ad vos ſcribo: prima, vt illud me-
,, minerim, quod nemo veſtrum ignorat, neque
,, ignorare poteſt, ſi Deo, eiuſque obſequio iuxtà
,, Sacroſanctæ obedientiæ præſcriptum totos
,, nos, ac penitùs tradiderimus, fore, vt ille no-
,, bis vita, & ſalus ſit, omniaque ad vitam neceſ-
,, ſaria abundantiſſimè ſuppeditet: altera eſt, vt
,, intelligatis; cum morbo aliquo, vel alio vitæ
,, incommodo Dei cauſa præpedimur, tunc ipsũ
,, per ſe noſtra gerere negotia, & otioſam, atq;
,, inanem eſſe hominis operam, quando ſine illa
,, aliquid ſibi Diuina bonitas agendum aſſumit:
,, quare ſiuè vllam ſanitatis paſſi iacturam, ſiuè
,, alijs inuoluti malis à propoſito retardemur,
,, ferenda nobis æquo animo omnis rerum viciſ-
,, ſitudo eſt, ac tota noſtri, noſtrorumque nego-
,, tiorum cura in Deum iactanda; ipſiq; infini-
,, tæ ſemper agendæ gratiæ, quòd efficere ſolus
,, velit, quæ nos ob animi noſtri elationem, &
,, prauitatem corrumperemus potiùs, quam ef-
,, ficeremus. In nobis ipſis obſeruate chariſſimi
,, Fratres, quod dico. Cùm enim grauiſſimo
,, omnes teneremur morbo, eſſemuſque ad om-
,, nia planè inepti, multo plus Diuina præſtitit
,, bonitas, quàm viribus integris ſperare, aut
,, etiam cogitare nos ipſi poteramus. Nihil igi-
,, tur noſtra ægritudo nobis, aut Caſtrum con-
,, uerſioni incommodauit, quin potiùs magnum
,, attulit adiumentum, vt & virium noſtrarum
,, infirmitatem, & immenſam Dei clementiã me-
,, liùs agnoſceremus. Quod ad me attinet in
,, Monotapæ Regnum, duce numine, propediem
,, proficiſcar, &c. Hæc Gonzalus, qui, cum

Gonzali Silueriæ epiſtola, & mors.

etiam Monotapa Regem, eiuſque matrem luſtra-
,, libus aquis abluiſſet, cum perfidus Rex Mahu-
metanis impellentibus ad ingenium rediſſet, anno inſequenti poſtridiè Idus Martias ipſo iubente, mercedem linguæ fidelis optatam mortem recepit Syluera.

103 Antequam ad anni exitum perueniamus, Pij Papę diploma referemus, quo præclariſſimam Vrſinorum familiam erecto in Ducatum Bracchiano, nobili eorum ditionis Oppido, decorauit, eo præcipuè nomine, quod Apoſtolicæ Sedi ſemper deuota extiterit; quo glorioſo titulo magis, quam tot antìis inſignium Virorum monumentis clareſcit.

Ad perpetuam rei memoriam.

Cùm domus, & Nobilis Familia Vrſina inter antiquas Almæ Vrbis noſtræ domos, & Familias admodum Illuſtris exiſtat, Sedi, & Romanæ Eccleſiæ prædictę ſemper deuota fuerit, ea eaque non ſolùm fœlicis recordationis Nicolaus Papa III. multique eiuſdem Romanæ Eccleſiæ Cardd., ſed multi quoque domicelli priſcæ illius virtutis Romanæ Alumni in egregios armorum Duces euaſerint, fortemque, & memorabilem dictæ Sedi operam, eàm in bellicis, quàm in domeſticis, alijſq; rebus ſtrenuè nauauerint, ac propterea, & ex certis alijs animum noſtrum mouentibus cauſis domum prædictam, ac dilectum filium Nobilem Virum Paulum Iordanum Vrſinum Romanum primarium eiuſdem domus, & Familiæ Vrſinæ Virum, eiuſque poſteritatem ſpecialis gratiæ fauore proſequi volentes ex Motu proprio, &c. Brachianum (& moa) in perpetuum, & nobilem Ducatum, cum iuriſdictione, imperio, & gladij poteſtate, & priuilegija, prerogatiuis, ſignis, & inſignija ad perpetuum, & Nobilem Ducatum pertinentibus Apoſtolica auctoritate ex certa ſcientia, tenore præſentium erigimus, & inſtituimus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLX. VII. Idus Octobris Pontificatus noſtri anno I.*

Pius IV. reg. ſig. nu. 18. recent. 1952. pag. 417.

Erectio Ducatus Brachiani & Marchionatus ſinguillaræ pro Paulo Iordano Vrſino, & Succeſſoribus

104 Illuſtrata eſt hoc anno in Piceno veritas præſentiæ Chriſti in Euchariſtię Sacramento prodigio inſigni, cũ incenſo Templo, inter cinerum cumulos Euchariſtia liquefacto etiam Tabernaculo argenteo in linteamine, quod corporale vocant, integra reperta eſt: ſed hæc à Pontifice audiamus.

Venerabili Fratri Ludouico Epiſcopo Britinorienſi.

Venerabilis Frater, &c. Allatum nuper ad Nos fuit, quod certè mirabile dictu eſt, & omnia in virtute Potentiſſimi fieri credere debemus, die Martis poſt Paſcha Reſurrectionis Dominicę proximæ præteritæ in Eccleſia Monaſterij Fratrũ Ordinis Sancti Franciſci de Obſeruantia in Territorio Oppidi Morri Vallium Prouinciæ noſtræ Marchię Anconitanæ conſiſtentis, caſuquodam incendium adeò magnum fuiſſe, vt ex eo Eccleſia ipſa tota conflagrauerit: paucisque poſt diebus, dum Altare maius eiuſdem Eccleſiæ in locum coopertum reduceretur, cineresq; quo id faciliùs fieret, remouerentur, inter cineres huiuſmodi, & fragmenta prægrandis marmorei lapidis Altari ſuperſtare ſoliti, feruoreque ignis in centum, & amplius partes disiecti, Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, quod in Tabernaculo argenteo deaurato à flammarum impetu conſumpto, & penitùs liquefacto reconditum antea manebat, ſuper ipſo corporali, vbi locatum fuerat, ſaluum, integrum, illæſumque repertum eſſe ad Dei Domini

Pius IV. libr. ſign. nu. 2898 pag. 138

Veritas præſentiæ Chriſti Corporis in Sacramento miraculo comprobatur.

No-

Noſtri Ieſu Chriſti laudem, & gloriam ſempiternam. Nos igitur tali, tantoque nuntio audito, ſtatim rei magnitudine, ac granitate permoti, aliquem Virum Religione, integritate, prudentia, atque doctrina præditum nobis deligendum duximus, quem pro huius miraculi certa, & indubitata veritate habenda, ad locũ, in quo virtus Altiſſimi ita apertè ſe manifeſtauit, mitteremus; itaq; Fraternitati Tuæ per præſentes mandamus, vt quamprimum ad terram Morri Vallium prædictam, ac Monaſterium te perſonaliter conferas, ibique omnia, quę in tali caſu inquirenda, & conſideranda fuerint, maiori, quo poteris ſtudio, ac ſollicitudine altè, & maturè perpendas, inſpicias, & conſideres, necnon quaſcumquę perſonas, quę admirabili, ac verè Diuino huic facto interuenerunt, & quoſuis alios, ſucceſſus conſcios, aut participes, quos ad perhibendum teſtimonium idoneos, & opportunos eſſe cognoueris pro indaganda, & habenda veritate, ad te euocare ſtudeas, & eos quemadmodum res geſta fuerit, idque quo pacto viderint, aut ſciant, diligenter ſcruteris, interroges, & examines, illorumque dicta ipſis formaliter examinatis in ſcriptis redigas, cæteraque ad hoc neceſſaria exequaris; denique ſuper his omnibus proceſſum in forma valida, & probante formes, & facias, illudque ſic per te confectum, & manu Notarij publici ſubſcriptum ad nos quantocyus referre procures, vt eo inſpecto, & facti veritate cognita, & comperta pro eximia noſtra pietate, & propenſa in Redemptorem noſtrum deuotione, & celeriter deliberare, & proſequi valeamus, quæ pro tantæ, tamque memorabilis rei pondere agenda, prouidenda, explicandaque nobis eſſe videbuntur; ſuper præmiſſis enim omnibus, & ſingulis tibi plenam, & amplam facultatem, & auctoritatem concedimus per eaſdem præſentes: in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. ☞ *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die VII. Maij MDLX. Anno I.*

IESV CHRISTI

Anno 1561.

PII IV.	FERDINANDI I. IMPER.
Anno 2.	Anno 4.

1 ANNO poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo indictione quarta Pius Pontifex flagrantiſſimo aſſerendæ Religionis ſtudio ad ſuſcepta ſacra conſilia de celebranda Synodo œcumenica promouenda, atque in opus perducenda incubuit, cum ob abruptas, intermiſſaſque, vel ſuſpenſas à ſuperioribus Pontificibus Synodos hæreſes longè efferatiores increuiſſent, atque inſoleſcentibus impijs Catholici animis debilitati mœrerent: piorum itaque omnium expectationem, ſpemque non æquauit modo, ſed etiam diligentia vicit.

Ms. Card. Spad. tom. 134 p. 226 Itaque quarta decima die Menſis Februarij, vt habent actus Conſiſtoriales, coacto Senatu deputati fuerunt Legati de Latere ad Sacrum œcumenicum Concilium Tridentinum Reuerendiſſimi DD. Puteus, & Mantuanus cum facultatibus &c. *T. 2. ineub. p. 87.* meminit eiuſmodi deſignationis Latinus Latinius Cardinalis Putei à ſecretis in epiſtola ad
,, Andream Maſium. [Nunc Patronus meus va-
,, let, quamquam debilitate pedum ingredi
,, nondum poteſt, domi certè adhuc ſe continet,
,, neque in publicum prodit. Is XVI. Kal. Mar-
,, tij deſignatus eſt frequenti Senatu Legatus ad
,, Synodum Tridentinam cum Reuerendiſſimo
,, Mantuano] Pergit etiam enarrare, quemadmodum nouis à Pontifice Cardinalibus creatis,
,, tres alij additi ſint Concilio Legati [Deindè,
,, inquit, cooptatis in Cardinalium Collegium
,, duodeuiginti Viris Illuſtribus, additi ſunt
,, tres Legati, Vvarmienſis, Salernitanus, & Pi-
,, ſaurienſis Cardinales, quorum aliqui ante Pa-
,, ſchalia feſta Tridenti erunt] Quinam autem fuerint duodeuiginti iſti Cardinales, exhibent acta Conſiſtorialia per hæc verba.

Legatos duos pro Concilio elegit Pius, & Cardinales creat.

,, Romæ die vigeſima ſexta Menſis Februarij
,, fuit Conſiſtorium. S. D. N. creauit, & aſſum-
,, pſit in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteros,
,, & Diaconos Cardinales infraſcripto ordine,
,, qui ſequitur, videlicet. R. Dom. Hierony-
,, mum Archiepiſcopum Salernitanum Seripan-
,, dum, R. D. Bernardum Epiſcopum Sancti Pa-
,, puli, de Saluiatis. R. P. D. Staniſlaum Epi-
,, ſcopum Varmien.. R. P. D. Petrum Franciſ-
,, cum Ferrerium Epiſcopum Vercellen. R. P. D.
,, Ludouicum Epiſcopum Piſauren. R. P. D. An-
,, tonium Epiſcopum Atrebaten. de Granuela.
,, R. P. D. Philibertum Naldum Epiſcopum
,, Engoliſmenſem de la Bordiſiera. Diaconos
,, vero Dominum Ludouicum Eſtenſem, Do-
,, minum Ludouicum electum Tridentinum, D.
,, Marcum Siticum electum Caſſanenſem, Do-
,, minum Franciſcum Gonzagam, D. Franciſ-
,, cum de Aualos, D. Alphonſum Ceſualdum,
,, D. Franciſcum Pacecchum, D. Ioannem Fran-
,, ciſcum Abbatem de Gambara, D. Marcum
,, Antonium Amulium Oratorem Venetum,
,, D. Bernardum Nauagerium, D. Hierony-
,, mum de Corregio, ac aliorum Reuerendiſſi-
,, morum eiuſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ
,, Cardinalium cætui, &c. aggregauit, Cardina-
,, leſque fore, & eſſe, ac pro Cardinalibus habe-
,, ri debere, & plenum ius Cardinalatus in re
,, quæſitum eis eſſe decreuit, & pronuntiauit &c.
,, admiſit &c. præſentibus verò de more biretũ
,, rubrum benedictum per Sanctitatem Suam
,, tradidit, abſentibus autem, per Nuntium
,, ſuum ſpecialem tranſmiſit, ac Presbyteros, &
,, Diaconos Cardinales reſpectiuè publicauit,
,, cum retentione pro eorum ſingulis omnium
,, beneficiorum, & penſionum, & iurium ad be-
,, neficia. Die verò X. Martij MDLXI. Romæ
,, fuit Conſiſtorium, in quo S. D. N. præter Re-
,, uerendiſſimos Legatos iam deputatos ad Con-
,, cilium Tridentinum, videlicet Puteum, &
,, Mantuam, deputauit, ſeù creauit tres alios, vi-
,, delicet, Salernitanum, Varmien., & Simonet-
,, tam; ità quod interim Reuerendiſſ. D. Var-
,, mienſis remaneret Legatus de Latere apud
,, Sereniſſimum Imperatorem. Quæ ad Hoſium ipſum cum Iacobus Cardinalis Puteus ſcriberet, hæc habet. Tu quod magno deſiderio tenebamus, cum Siripando, & Simonetta Reuerendiſſimis Cardinalibus adiunctus nobis collega es in Legatione ad Synodum. Faxit Deus Optimus Maximus, vt in grauiſſimo negotio perficiendo, omnes omnium ordinum, & Nationum voluntates ita coeant, vt vnum omnes, & velimus, & ſentiamus, &c. Qui, & in alia ad eundem poſt commendatum Pontificis ſingulare iudicium in
,, illis deſignandis. [Quos (inquit) optare poteram

Tom. 1. Iacob. Lat. p. 193.

Digitized by Google

pag.193. ,, teram collegas ſapientiores, meique amantio-
,, res mihi dari, quam qui dati ſunt? Quare in
,, ſpem certam veni fore, vt ex ſententia ſucce-
,, dant omnia, quando initia tàm proſpera ce-
,, ciderunt. Magna, & quidem meritò apud om-
,, nes eſt Collegarum meorum probitatis, erudi-
,, tioniſque opinio, ſpectata ſæpiùs eſt eorum
,, in rebus arduis agendis induſtria, itaque bo-
,, no animo ſum, ſperoque Deum Eccleſiæ ſuæ
,, calamitates miſeraturum, tandem aliquando
,, eius tranquillitatem nobis redditurum.

Addunt acta in eodem Conſiſtorio conceſſum fuiſſe pallium à Pontifice Archiepiſcopo Maxeamanan in Armenia; ex quo conſtat Armenos obſequio, & fidei confeſſione coniunctos eſſe cum

ibi. p.335. ,, Eccleſia Romana [Placuit etiam], vt aiunt
,, acta Conſiſtorialia, in Conſiſtorio decimaſep-
,, tima eiuſdem Menſis MDLXI. vt aliquibus
,, Cardinalibus nuper creatis mitterentur pilei:
,, & in eodem Conſiſtorio fuit data Crux Reue-
,, rendiſſimo Salernitano Legato ad Concilium,
,, comitato à Reuerendiſſimis Cardinalibus ex-
,, tra portam Sancti Petri de more.

2 In eo Patrum Senatu conſcriptum, ac promulgatum eſt diploma de quinque ijs Legatis Concilij Tridentini Præſidibus deſignatis, quod ſubiectis verbis conceptum eſt, eodemque die conſignatum.

Pius Epiſcopus, &c. Dilectis filijs Iacobo Sanctæ Mariæ in via Puteo, & Herculi S. Mariæ Nouæ de Mantua, ac Hieronymo Sanctæ Suſannæ Seripando, & Staniſlao Vuarmienſi, necnon Ludouico S. Cyriaci in Thermis Simonetæ titulorum Presbyteris Cardinalibus nuncupatis noſtris, & Apoſtolicæ Sedis de Latere Legatis ſalutem, &c.

Pius IV. lib bull. ſig. n.1954. p.100.

Regimini, & curæ vniuerſalis gregis Dominici, meritis licet imparibus, diſponente Domino præſidentes, ſic vtiliter, ac ſollicitè, quemadmodum ad boni, & prudentis patrisfamilias ſpectat officium, iniunctum nobis paſtoralis muneris debitum exercere pro virili noſtra ſtudemus, vt ea, quę rationabilibus, & legitimis obſiſtentibus cauſis per nos ipſos præſtare non poſſumus, præſertim quando talia ſunt, quæ moram non patiuntur, per alios Viros virtute, & auctoritate præſtantes efficere diligenter curemus. Cum itaque nos nuper ad ſchiſmata, & hæreſes, quæ per omnes Reipublicæ Chriſtianæ partes peruaſerunt, tollendas, necnon ad corrigendos, & reformandos mores Chriſtiani populi, pacemque inter Chriſtianos Principes conſeruandam, de Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & aſſenſu ſacrum œcumenicum Concilium in Ciuitate Tridentina ad ſacratiſſimum diem Reſurrectionis Dominicæ proxime futurum, per alias noſtras ſub plumbo confectas literas celebrandum decreuerimus, prout in eiſdem literis pleniùs continetur: Nos nolentes, tàm ſanctum celebrandi ipſius Concilij initium vllo pacto impediri, quod fortè contingeret, ſi nobis varijs in dies corporis infirmitatibus, ac alias multipliciter impeditis, & propterea ad eandem Ciuitatem Tridentinam ad præſens accedere, & ipſi Concilio iuxta animi noſtri deſiderium intereſſe nequeuntibus, nullus noſtro illuc nomine mitteretur; Vos fide, prudentia, probitate, doctrina, & rerum experientia admodum claros, inſignes, atque etiam probatos, cum plena, libera, ac omnimoda Legatorum de Latere poteſtate, ſpecialique, & expreſſo mandato, necnon ratihabitionis, & alijs clauſulis in ſimilibus apponi ſolitis de ſimili eorumdem Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu noſtros, & Apoſtolicæ Sedis Legatos de latere auctoritate Apoſtolica tenore præſentium conſtituimus, & deputamus, voſque ad dictam Ciuitatem Tridentinam pro Concilio huiuſmodi celebrando, tanquam pacis Angelos deſtinamus, ac vobis, ſeù vno, aut duobus, vel tribus, ſeù pluribus ex vobis legitimo impedimento detentis, vel abſentibus, vni, ſi vnus tantum in dicta Ciuitate affuerit, ſeù duobus, aut tribus, vel ijs ex vobis, qui in eadem Ciuitate Tridentina præſentes fuerint, ad celebrationem ipſius Concilij, fauente Domino, procedendi, ac nomine, & auctoritate noſtra illi præſidendi, necnon quæcumque in eodem Concilio pro tempore deciſa, & ordinata, ac per maiorem partem veſtrum in dicta Ciuitate Tridentina præſentium comprobata obſeruari mandauit in illo, pro veſtra pietate, & ſapientia ea omnia, quæ in præmiſſis, & circa ea neceſſaria, & alias quomodolibet opportuna eſſe, aliaſque ad laudem, & honorem Dei pertinere noueritis, etiam ſi magis ſpeciale mandatum exigant faciendi, gerendi, & exercendi plenam, & liberam auctoritate, & tenore prædictis concedimus poteſtatem, & auctoritatem. Quocirca circumſpectioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs iniunctum vobis munus huiuſmodi, ita impellere ſtudeatis, vt ſperati fructus inde proueniant, voſque à nobis commendationem, & à Deo bonorum operum retributore fælicitatis æternæ gloriam conſequi valeatis. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ MDLXI. VI. Idus Martij Pontificatus noſtri anno II.*

3 De hiſce Legatis decretis, deque inſtaurato Concilio hæc Angelus Maſſarellus ſcribit.

De Sacro Oecumenico Concilio Tridentino ſub S. D. N. Pio IV. Pontifice Maximo.

Ang. Maſſarellus acta Conc. Trid. ſub Pio IV. ms. Arch. Vat. ſig. n.5212. p.147.

,, Sacroſanctum œcumenicum, & generale
,, Concilium Tridentinum ſuſpenſum fuerat ad
,, biennium ſub Iulio III. Pontifice Maximo an-
,, no Domini MDLII. die XXVIII. Menſis A-
,, prilis, ob vigentia tunc bella in diuerſis Or-
,, bis partibus, ac præſertim in Germania: ea
,, tamen lege ſuſpenſio ipſa facta fuit, vt ſi ante
,, ipſum biennium res pacata fuiſſet, ſtatim ſuſ-
,, penſio ſublata cenſeretur, ſi verò vltra bien-
,, nium impedimenta, quæ tunc Concilij cele-
,, brationem impediebant perduraſſent, Concilij
,, item ſuſpenſio perduraret. Obijt interea Iu-
,, lius Papa III. die XXIII. Martij MDLV. crea-
,, turque Pontifex Maximus Marcellus II. die
,, X. Aprilis dicti anni, & poſt eum (qui XXIII.
,, tantum diebus vixit) Paulus IV. die XXIV.
,, Maij ſubſequentis, ſub cuius Pontificatu obijt
,, Carolus V. Imperator die XXI. Septembris
,, MDLVIII. vigente eo tempore maximo bello
,, inter Philippum ipſius Caroli filium, Hiſpa-
,, niarum Regem Catholicum, & Henricum II.
,, Gallorum Regem Chriſtianiſſimum, inter
,, quos tandem Dei benignitate pax conſtituta
,, eſt Menſe Aprilis MDLIX. mortuo verò Pau-
,, lo IV. die XVIII. Auguſti ipſius anni MDLIX.
,, creatur Pontifex Maximus S. D. N. Pius IV.
,, die XXVI. Decembris eiuſdem anni, qui qui-
,, dem Pontifex ſtatim initio ſui Pontificatus,
,, cum animaduerteret ſanctam Dei Eccleſiam
,, maximis incommodis, atque calamitatibus

ex tàm varijs in Catholica Religione ſubortis hæreſibus, erroribus, atque diſſidijs afflictam, ac miſerè laceram, vt eam aliquando de his malis liberam in priſtinum candorem, ac puritatem reſtitueret, exemplo Prædeceſſorum ſuorum ſacrum œcumenicum, & vniuerſale Concilium vtpotè vnicum, & ſalubre remedium celebrandum decreuit; idque eo ardentiore animo fecit, cum impedimenta, quæ antea Concilij celebrationem, vt ſuperiùs demonſtratum eſt, remorabantur, eſſent amota, pace ſcilicet inter Chriſtianos Principes conſtituta, quare publicato priùs die XIX. Nouembris MDLX. per Vniuerſum Orbem ſolemni, ac pleniſſimo Iubileo orantibus pro fœlici ſucceſſu ipſius Concilij, die Dominica II. Menſis Decembris dicti anni ad Dei laudem, & gloriam, ad exaltationem, & incrementum fidei Catholicæ, ad extirpationem hæreſum, morumque reformationem, ad Eccleſiæ vnionem, & pacem, ad depreſſionem hoſtis Chriſtiani nominis, indictionem, ſeù proſequutionem ipſius Concilij in Ciuitate Tridentina ad feſtum Paſchalis Reſurrectionis Domini Noſtri Ieſu Chriſti, qui erat dies VI. Aprilis MDLXI. publicauit edita Bulla, quæ incipit, *Ad Eccleſiæ regimen &c.* ſub data Romæ apud Sanctum Petrum III. Kal. Decembris MDLX. Pontificatus ſui anno I. nec multo poſt nempè die X. Martij MDLXI. creauit quinque ipſius Sacri Concilij Præſidentes, & Legatos videlicet Illuſtriſſimos DD: Iacobum tit. Sanctæ Mariæ in Via Puteum, Herculem tit. Sanctæ Mariæ nouæ de Mantua, Hieronymum tit. Sanctæ Suſannæ Seripandum, Staniſlaum tit. Sancti Pancratij Varmienſem, & Ludouicum tit. Sancti Cyriaci in Thermis Simonetam nuncupatos Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteros Cardinales.

4 Ad pelliciendos ad Concilium Præſules, ac fideles ad ſacras preces pro Diuina ope concilianda fundendas incitandos, gratuitam noxarum veniam ijs propoſuit, qui ritè Sacramentis muniti Legatorum ingreſſum ſua præſentia cohoneſtarent, ac pro fælici ſucceſſu Concilij orarent.

Vniuerſis, & ſingulis Chriſtifidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem, &c.

Pius IV. libro I. ſign. num. 2398. pag. 418.

Pius IV. Indulgentias concedit orātibus pro fælici exitu Concilij.

Cùm Nos ſuperioribus Menſibus de Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio, & aſſenſu ſacrum œcumenicum, & vniuerſale Concilium in Ciuitate Tridentina ad Sacratiſſimum diem Reſurrectionis Dominicæ proximè futurum ad Dei Omnipotentis laudem, & Chriſtianæ Reipublicæ tranquillitatem celebrandum decreuimus, & nuper dilectos filios noſtros Iacobum Sanctæ Mariæ in Via Puteum, & Herculem Sanctæ Mariæ Nouæ de Mantua, & Hieronymum Sanctæ Suſannæ Seripandum, & Staniſlaum Vuarmienſem, necnon Ludouicum Sancti Cyriaci in Thermis Simonetam nuncupatos titulorum Presbyteros Cardinales ad noſtro nomine eidem Concilio præſidendum Legatos noſtros deputauerimus. Nos cupientes pro paſtorali noſtro officio, & erga Chriſtifideles charitate, tàm ſanctum opus ſpiritualibus gratijs decorare, omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, ſeù ſtatutis à iure temporibus firmum confitendi propoſitum habentibus, qui ingreſſui eorumdem Cardinalium Legatorū, vel alicuius eorum in Ciuitatem ipſam Tridentinam interfuerint, & pro celebratione eiuſdem Concilij pias ad Deum preces effuderint, eam Indulgentiam, & peccatorum remiſſionem etiam plenariam concedimus, quam ipſi Cardinales Legati, vel aliquis eorum declarauerit, ſuper quo pleniſſimam eis, & eorum cuilibet tribuimus poteſtatem; contrarijs non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum die XXI. Martij MDLXI. anno II.*

5 Peruenere Tridentum decimaſexta Aprilis Cardinales Legati, ſolemnique pompa Vrbem ingreſſi ſunt hora vigeſima ſecunda, quibus Cardinalis Madrutius magno Nobilium comitatu, nouemque Epiſcopis ſtipatus occurrerat tertio extra Vrbem milliari, magnoque, ac læto populi concurſu excepti fuere, de quo eorumdem Legatorum ad Cardinalem Borromæum extant literæ.

Ext. in ms. Fran. Car. Barber. ſig. n. 1344. ep. 1.

Inſtructi ſunt ijdem Cardinales auctoritate à Pontifice, vt Hæreticos non eiuratis publicè erroribus conciliarent Eccleſiæ, ne pudor plures à via ſalutis adeunda abſterreret, de quo Legati Carolo Cardinali Borromæo gratias egerunt XIX. Maij. Cùm verò in Louanienſi Academia Michael Baius, & Ioannes Neſſels diſſeminatis nouis opinionibus turbas excitaſſent, ac pars ad Pariſienſes Theologos confugiſſet, à quibus Baius, & Neſſels damnari fuerant, hinc inde controuerſiarū libri magno fidelium offendiculo plures euulgati fuere, quapropter Cardinales Legati Carolo Cardinali Borromæo ſuaſerunt, vt ſedandis earū Academiarum turbis daretur opera, cumque Pontifex Vvilielmum Lindanum Theologum Romam accerſiuiſſet, optimum fore iudicatum eſt, ſi Pontifex Louanienſibus Theologis daret imperia, vt omiſſis ijs controuerſijs ad defendendam fidem Catholicam aduerſùs Hæreticos coniungerent ſtudia, atque ex ſuis aliquos ad Concilium Tridentinum mitterent; ac ſi quis è factionis auctoribus vellet Tridentum accedere, illum humaniſſimè habitum iri ſignificaret. De horum Theologorum opinionibus, & de via, qua tutiùs cum iſtis eſſet agendum, plura infrà videbimus ex literis Cardinalis Commendoni, qui valdè vtilia conſilia dedit, vt turbæ ab iſtis Theologis excitatæ ſedarentur.

Ext. in eodem ms. Car. Barb. ſig. n. 1344. ep. 9.

Nouæ opiniones à Baio, & Neſſels diſſeminantur Louanij.

Ibid. ep. 15. & 16.

6 Contigit, vt nonnulli ex Lutheranis, in quibus fuere Zanchius, & Sturmius eruditionis fama celebres, Concilium Tridenti indictum laudarent, ſed mutandam Concilij formam obtenderent, abreptique impia vœſania poſcerent, vt Epiſcopi Religione Sacramenti Pontifici præſtiti ſoluerentur; ſignificarunt verò Carolo Borromæo Cardinales Legati datis Tridenti VI. Iulij literis, poſſe eos ad Concilium accedere ſi velint, humaniſſimèque auditum iri, inanem verò penitus, atque à veritate abhorrentem eſſe eorum opinionem, qui putent Epiſcopos obſtrictos eſſe, vt aduerſùs conſcientiam ſuam in Concilio ſententias promant; Si quid ex iniuſtis petitis indultum fuerit Proteſtantibus antequam ad Conciliū venerint, in peruicacia futuros obfirmatiores, quaſi cauſam vicerint; cęterum ſpondendā illis liberi commercij ſyngrapham, vt ſumma clementia ſe admittendos, inque reditu dimittendos norint, omnium verò Hæreticorum impudentiſſimus Bullingerus in Conciliū librum ſcripſit, ac ſcripſerat iam antè ipſum Petrus Paulus Vergerius nequiſſimus Hæreticus, qui fallaci argutia vtebatur, nunquam priſtinam Eccleſiarum redintegrationem inſtauratum iri, niſi in aliquo cōſenſerint, eoque fuco contendebat veterem Concilio-

Ext. in ms. Fran. Car. Barb. ſig. n. 1344. ep. 17.

Ibid. ep. 19

ib. ep. 19. ciliorum morem conuellendum, ad quæ alludere Zanchium in ijs, quæ propoſuerat Borromæo Cardinali, Legati VII. Iulij reſponderunt. Conſucto, vt alibi diximus, Hæreticorum commento, cum apud Catholicos altè fixum ſit, quod nihil tàm cogat in mortem, quam ſub obtentu fidei integritatem ipſius fidei violare, exploratumque ſit, quemadmodum Nazianzenus aiebat, *Paruo lapide ſubmoto flumen totum in pronum trahi*. Or. 1.

7 Vt verò Legati ad incertos rerum euentus ampliſſima poteſtate ſuffulti eſſent, ac comparati ad imminentia pericula auertenda, defugiendaſque hoſtium inſidias, Pontifex eoſdem Legatos ampliſſima auctoritate inſtruxit, vt Concilium Tridento in aliam Ciuitatem, ſi res poſceret, transferre poſſent, cœtuſque Tridentinos diſſolnere, vtq; mandata ſua pœnarum adiectione armarent, ius contulit.

Dilectis filijs Iacobo, &c.

Pius IV. Lib. Bul. ſig. n. 1654. p. 104.

Cùm nos ſuperioribus menſibus, ex cauſis tunc expreſſis, ſacrum œcumenicum, & generale Concilium in Ciuitate Tridentina indixerimus, & quoniam ipſi legitimè impediti ad dictum Concilium perſonaliter accedere, illique intereſſe non poſſemus, vos noſtros, & Apoſtolicæ Sedis Legatos de Latere in eodem Concilio de Venerabilium Fratrum noſtrum S. R. E. Cardinalium conſilio, conſtituerimus, & deputauerimus, voſque ad eandem Ciuitatem, tanquam pacis Angelos ad præſidendum dicto concilio, nomine, & auctoritate noſtra, & Sedis deſtinauerimus, prout in diuerſis noſtris deſuper confectis literis pleniùs continetur. Nos ne tàm ſanctum celebrationis Concilij huiuſmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quouis modo impediatur, aut plus debito differatur, opportunè prouidere volentes Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, de ſimili conſilio, vobis inſimul, aut tribus, vel duobus ex vobis reliquis legitimo impedimento detentis, ſeù forſan inde abſentibus quandocumque vobis videbitur Concilium prædictum de eadem Ciuitate Tridentina ad quamcumque aliam commodiorem, & opportuniorem, ſeù tutiorem Ciuitatem vobis viſam transferendi, & immutandi, & illud in ipſa Ciuitate Tridentina ſupprimendi, & diſſoluendi, necnon Prælatis, & alijs perſonis Concilij huiuſmodi, ne in eo ad vlteriora in eadem Ciuitate Tridentina procedant, etiam ſub cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis inhibendi, ac idem Concilium in alia Ciuitate huiuſmodi, ad quam illud transferri, & mutari contigerit continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud Prælatos, & alias perſonas ipſius Concilij Tridentini etiam ſub periurij, & alijs in literis indictionis Concilij huiuſmodi expreſſis pœnis euocandi, eidemque ſic tranſlato, & mutato Concilio nomine, & auctoritate prædicta præſidendi, & in eo procedendi, cęteraque in præmiſſis, & circa ea neceſſaria, & opportuna alias iuxta priorum vobis directarum literarum noſtrarum continentiam & tenorem faciendi, ſtatuendi, ordinandi, & exequendi plenariam, & liberam Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus poteſtatem, & facultatem, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLXI. X. Kal. Octobris Pontificatus noſtri anno I.*

Confert auctoritatem Legatis Concilij.

8 Ad propulſanda etiam ſchiſmatum diſcrimina, aſſerendamque Apoſtolicæ Sedis auctoritatem aduerſum eos, qui in Concilio nouis turbis Eccleſiam miſcere molirentur, deligendique Pontificis ius ad Concilium deuolutum affectarent, ſi Concilij celebrandi fluxu Pontificem è viuis migrare contigerit, ſanxit Pius ius illud, tunc non ad Concilium, ſed ad Cardinalium Senatum ſpectare, ac ſi ipſe extra Vrbem in alio loco è vita diſcederet, pronuntiata ſententia diſtinxit, qua ratione, quoue in loco pro ſubrogando nouo Pontifice conuenturi eſſent, vt ex ſubiecta Conſtitutione patebit.

Ad futuram rei memoriam.

Pius IV. lib. bull. ſig. 1954 et ano. 2. ep. 88.

Prudentis Patrisfamilias ſpectat cuncta, quæ in eius domo ſunt, prouidè diſponere, quod illa debito ordine procedant, nec vnum aliud impediat, aut aliqua eorum inſimul confuſionem inducant. Hinc eſt, quod nos, qui à Summo Patrefamilias in illius domo meritis licet imparibus diſpenſatores effecti ſumus, & ex cauſis tunc expreſſis ſacrum œcumenicum, & generale Concilium in Ciuitate Tridentina indiximus, ne ſi fortè eueniat, nos Concilio huiuſmodi durante pro Diuina voluntate decedere, ſuper electione Romani Pontificis confuſio oriatur, & exindè perturbandæ vnitatis Eccleſiæ præſtetur occaſio, habita ſuper his cum Venerabilibus Fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus matura deliberatione, & diligenti examine, de ipſorum Fratrum conſilio, & vnanimi conſenſu ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, quod ſi contingat nos Concilio huiuſmodi durante, etiam ſi eiuſdem Concilij cauſa, vel occaſione, aut alias quomodolibet etiam pro ſola voluntate noſtra, etiam cum Curia Romana, & cauſarum, ac literarum Apoſtolicarum audientia ab Vrbe receſſerimus, vel in ipſa Vrbe, ſeù nobis ab ea quouis modo abſentibus ante noſtrum ad illam reditum, alibi vbicumque ita Domino volente decedere in quibuſcumque ſtatu, & terminis Concilium ipſum fuerit, & quantacumque Ciuitas, ſeù locus, in quo ſeù qua nos etiam inibi forſan cum Curia, & audientia prædictis decedemus, ab eadem Vrbe diſtet, & Ciuitati Tridentinę, aut alteri, vbi Concilium etiam fuerit, vicina, ſeù vicinus exiſtat, electio Romani Pontificis in alma Vrbe præfata, niſi Vrbs ipſa, interdicto Eccleſiaſtico per nos appoſito tunc ſubiaceat, vel inibi de oppreſſione dubitaretur, ſuper quo maiori parti Cardinalium, tunc in Ciuitate, ſeù loco deceſſus noſtri exiſtentium ſtari debeat, & tali caſu in Ciuitate Caſtellana, ſeù Vrbeuetana, vel Peruſina Ciuitatibus, ſeruato ſcripturæ huiuſmodi, ordine, dummodo illæ, vt pręfertur interdictæ, aut rebelles, tunc non ſint, & non in ea, in qua, ſeù cuius Diœceſi nos decedere continget, aut Tridentina, ſeù alia, ad quam Concilium huiuſmodi tranſlatum fuerit Ciuitate, & ſolùm per ipſos S. R. E. Cardinales, & non per Concilium huiuſmodi, aut etiam cum eiſdem Cardinalibus aliquos dicti Concilij, ſeruatis alias Alexandri IV. quæ *Licet de euitanda*, & Gregorij X. in Lugdunenſi, quæ *Vbi periculum*, & quæ *Ne Romani* incipiunt Clementis V. Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum in Viennenſi Concilijs circa electionem tandem editis Conſtitutionibus, & alijs extrauagantibus, ac omnibus in eis contentis, quibus per hoc alias non intendimus præiudicare, fieri debeat, decernentes ex nunc, Cardinales præfatos etiam per Concilium huiuſmodi diſpenſare nullatenus poſſe, ac quamcumque electionem Romani Pontificis contra præſentium tenorem Concilio huiuſmodi durante attentatam nul-

Ad Cardinales non ad Concilium electio ſpectat Pontificis.

nullam, irritam, & inanem, nulliuſque roboris, vel momenti fore, & ea non obſtante per eoſdem Cardinales ad illam electionem Romani Pontificis, ſeruata earumdem præſentium forma procedi debere, ac ſimiliter ex tunc irritum, & inane, quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis etiam Concilij eiuſmodi auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo, &c. *Datum Romæ anno Incarnat. Dominicæ MDLXI. X. Kalendas Octobris Pontificatus Noſtri anno II.*

9 Confirmauit eandem ſanctionem Pius in Conſiſtorijs proximo Menſe habitis, in quibus etiam ſanxit Romanum Pontificem non poſſe eligere ſibi Succeſſorem, vel ſibi coadiutorem coniuncta ſucceſſionis ſpe, vel iure adſciſcere, quæ ex eiuſdem actis repetere lubet [X. Nouem-
,, bris S. D. N. fecit verbum de reformatione
,, vniuerſali, & præſertim de ijs, quæ ſpectant
,, ad electionem futuri Pontificis (& rurſus)

Acta Conſiſtorial. ſig. nu. 134. pag. 345.

,, Romæ apud Sanctum Petrum XIX. No-
,, uembris MDLXI. fuit Conſiſtorium, in quo
,, Sanctitas Sua decreuit, & declarauit, quod
,, occurrente obitu ſuo (quod Deus auertat)
,, pendente Concilio Tridentino, electio Succeſ-
,, ſoris fiat per Cardinales non autem per Con-
,, cilium, cum decreto irritanti, ac alijs clauſulis
,, neceſſarijs, & opportunis.

Pontifex Succeſſorem ſibi eligere, vel coadiutorem aſſumere non poteſt.

,, Declarauit etiam, & decreuit, quod Roma-
,, nus Pontifex non poſſit ſibi eligere Succeſſo-
,, rem, nec aſſumere coadiutorem cum futura
,, ſucceſſione, etiam de conſenſu omnium, &
,, ſingulorum Cardinalium, ſed electio ſpectet
,, ad Cardinales liberè, cum decreto irritanti.

Bar. t. 7. ann. 531. Occaſionem huius ſanctionis reſtituendæ potiùs, quam inſtituendæ, cum iam olim in Concilio Romano ſub Bonifacio II. emanauerit, videtur ex parte innuere Victorellus in additionibus ad vitam Pij IV. quam Diana par. 10. tractat. 5. de poteſtate Pontif. eligendi ſibi Succeſſorem retulit, quem Lector ſciendi cupidus conſulere poteſt; inuenietque agitatam inter Canoniſtas quæſtionem, ſit-ne hoc Iure, vt vocant, Diuino, an Canonico, vel naturali interdictum; quam etiam controuerſiam doctiſſimè more ſuo expendit Proſper Fagnanus V. S. Referendarius in 2. parte primi Decretal. cap. Accepimus num. 16.

ap. Ciacc. *Barb. de Iur. Eccl. tom. 1.* *Paſſerin. de Elect. Can.* *pag. 564.*

10 Dum hæc Pius decerneret, Diuinam clementiam precibus publicis implorandam cenſuit, ſanxitque, vt populi ieiunijs caſtigarent corpora, mentes Sacramentis reficerent, precibus placarent Numen, ſacraſque obirent ſupplicationes, de quibus indicendis actum in Conſiſtorio referunt
,, acta [X. Nouembris MDLXI. fuit Conſiſto-
,, rium, in quo fuerunt decretæ ſupplicationes,
,, Miſſæ, & ieiunia pro die Dominico cum In-
,, dulgentijs] Extat de his diploma poſtridie datum.

Ad futuram rei memoriam.

Pius IV. reg. ſig. nu. 5953. pag. 370. Preces, & ſupplicationes Pius IV. indixit. Iubileum.

Cupientes ex noſtri paſtoralis officij nobis diuinitus iniuncti munere, vt ſacrum œcumenicum generale Concilium Tridentinum proſperū, & fælicem à Deo bonorum omniū auctore ſucceſſum obtineat, ac Saluatoris D. N. Ieſu Chriſti, cuius vices meritis licet imparibus in terris gerimus, præcepta ſequentes, qui nobis per ſuum ſanctiſſimum os veritatis dicit, *Petite, & accipietis, pulſate, & aperietur vobis*, & rurſus per Prophetā, *Clama ne ceſſes, & quaſi tuba exalta vocem tuam*, quod ſuperiori anno fecimus, ita & nunc auctoritate Apoſtolica ex parte Omnipotentis Dei, & per viſcera illius miſericordiæ omnes, & ſingulos vtriuſque ſexus Chriſtifideles cuiuſuis ordinis regulares etiam ſub clauſura viuentes, tàm in Alma Vrbe noſtra, quàm in quibuſcumque Regnis, Dominijs, & Prouincijs, Ciuitatibus, Oppidis, Terris, & locis per Vniuerſum Terrarum Orbem exiſtentes etiam, atque etiam hortamur in Domino, paternè monemus, ac intimo, ſynceriſſimoque mentis affectu enixè requirimus; in Vrbe videlicet degentes, vt in quarta, & ſexta ferijs, ac die Sabbathi proximè futuri, vel alterius immediatè ſequentis Hebdomadæ; alij verò extra dictam Vrbem quomodolibet conſtituti, poſtquam præſentes ad eorum notitiam peruenerint, in ſimilibus quarta, ac ſexta ferijs, ac die Sabbathi alterius duarum Hebdomadarum, tunc vt præfertur ſequentium, ieiunijs, atque orationibus, & eleemoſynarum erogationibus, ſeù alijs pijs operibus iuxta eorum conſcientiam, ſeù Sacerdotum, quibus peccata ſua confitebuntur, ſalutare conſilium vacent, & die Dominico dictum diem Sabbathi, tunc proximè ſubſequente ſacratiſſimam eiuſdem Domini Noſtri Ieſu Chriſti Euchariſtiā reuerenter, ac deuotè ſuſcipiant, ipſumque Redemptorem Noſtrum pro fælici ſucceſſu eiuſdem Concilij piè, ac ſuppliciter orent, rogareque non ceſſent, quod vt faciliùs Deo propitio conſequi valeamus nos ipſi ſolemnes indicere ſupplicationes, & vnà cum Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, omnibuſque Prælatis, & Romanæ Eccleſiæ Magiſtratibus die Dominico, qui erit vigeſimus tertius præſentis Menſis Nouembris è Baſilica Sancti Petri vſque ad Eccleſiam Beatæ Mariæ Virginis de Populo concedente Domino incedere decreuimus, ibique ſolemni Miſſa celebrata omnes ad Dominum pias, ac deuotas preces pro tàm ſalutari opere fæliciter dirigendo effundemus, &c. Gratuitam criminum, quę ſacra exomologeſi ritè expiata fuerint, veniam impartitur ijs, qui ſeruatis præſcriptis ieiunijs, & eleemoſynis erogatis, vel ſi fuerint inopes quinquies Pater, & Aue repetierint, ſeque Euchariſtię Sacramento communierint. *Datum Romæ apud S. Petrum MDLXI. XVII. Kal. Decembris Pontificatus anno II.*

11 Addunt acta Conſiſtorialia plura alia grauiſſima decreta pro temperando optimo Concilij ſtatu, atque ordine conſtituendo. In primis, cum Epiſcoporum Regnum ſit Concilium, atque eorum ſit muneris in controuerſijs fidei ſententiam ferre, ſancitum eſt eorum Procuratores ſuffragij ferendi iure, atque auctoritate non pollere *Act. Conſ. ſign. nu. 195. p. 110.*
,, [Die V. Decembris (inquiunt acta) fuit de-
,, cretum, quod non poſſent habere votum, niſi
,, præſentes in Sacro œcumenico Concilio]
Compoſitum, itaque de ea re Edictum Pontificium, ac ſubiectis verbis promulgatum.

Ad futuram rei memoriam.

Pius IV. l. 2. bre. ſig. 1954. ep. 110. Procuratores non habere ius ferendi ſuffragia in Concilio.

Dudum non ſine animi noſtri mœrore proſpicientes, quam longè, latèque hæreſes, & ſchiſmata in toto ferè terrarum Orbe vagarentur, & quotidiè creſcerent, quam etiam mores Chriſtiani populi deformati forent, vt quantū cum Domino poſſemus, pro noſtri paſtoralis officij debito tot, & tantis calamitatibus opportune prouideremus vnicum, & præſens remedium huiuſce morbo aptiſſimum œcumenici, generaliſque Concilij celebrationem fore exiſtimauimus; itaque veſtigijs etiam nonnullorum Prędeceſſorum noſtrorum inhærentes, dudum Concilium ipſum in Ciuitate Tridentina celebrandum indiximus, ac Venerabi-

les

Digitized by Google

les fratres noſtros Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & alios, quibus in Concilio generali ſententias dicendi eſt data poteſtas, hortati fuimus, & monuimus, atque illos in virtute ſanctæ obedientiæ, & iuramenti per eos præſtiti, & ſub pœnis contra eos, qui ad Concilia generalia venire neglexerint, à ſacris Canonibus conſtitutis pręcepimus, & mandauimus, vt in dicta Ciuitate Concilij celebrandi cauſa conuenire deberent, niſi legitimo impedimento detenti forent, quod tamen per eorum Procuratores Synodo probare tenerentur, proue in noſtris deſuper confectis literis pleniùs continetur. Cùm autem licet magnus Prælatorum numerus vnà cùm Legatis noſtris eò deſtinatis in dicta Ciuitate iam conuenerit, multi tamen alij Prælati, & alij ad pręſens vocati deſiderentur, quorum aliqui, ſicut accepimus, proprij officij, & iuriſiurandi immemores, ſub diuerſorum impedimentorum prætextu perſonaliter ad dictam Ciuitatem accedere minimè curent, ſed Procuratores ad ſe excuſandum à comparitione huiuſmodi, & inſuper ad ſententias vice ipſorum in Concilio dicendas cōſtituerint. Nos conſiderantes grauitatem negotiorum ibidem tractandorum talem, ac tantam eſſe, vt de ſumma Religionis Chriſtianæ hoc tempore agatur, & propterea valdè expediens, ac neceſſarium eſſe, vt ipſa negotia, præſentia, conſilio, & iudicio ipſorummet Prælatorum, & aliorum, quorum induſtria electa fuit, & nullatenus per ſubſtitutos tractentur, & fine debito compleantur, habita ſuper his cum Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, de eorum conſilio, & aſſenſu fælicis recordationis Pauli Papæ Tertij Prædeceſſoris noſtri, qui Concilio ſimili in dicta Ciuitate Tridentina indicto hoc idem ſtatuit, veſtigia ſequentes, Apoſtolica auctoritate, & ex certa ſcientia decernimus, & declaramus, Prælatos, & alios ius dicendi ſententias in Concilio, vt præfertur, habentes, niſi legitimo impedimento detineantur, per ſe ipſos, & non per Procuratores, niſi ad docendum de impedimento huiuſmodi, in dicto Cōcilio comparere, & illius celebrationi intereſſe teneri, & obligatos eſſe, ac ipſos perſonaliter comparentes ad ſententias in eodem Concilio dicendas, admitti; Procuratores verò, etſi Pręlati ſint, & iure proprio vocem in Concilio habeant, ad allegandas, & probandas excuſationes impeditorum dumtaxat audiri debere: hortantes nihilominùs denuo, & requirentes Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & alios prædictos, eiſq; nō ſolùm ſub periurij, & alijs prędictis pœnis per eos, niſi præſentibus cum effectu paruerint, incurrendis, vt mandatis procurationis per eos forſan factis, quoad ſententias dicendas, minimè attentis, ſed illis potiùs reuocatis, & reuocatione procuratoribus intimata, ipſimet perſonaliter, & non per Procuratorem, præterquam ad docendum de legitimis eorum impedimentis, quibus tamen ceſſantibus de comparitione perſonali nullatenus liberentur, ad dictam Ciuitatem quantocitiùs perſonaliter conferre, & ipſius Concilij plenariæ celebrationi intereſſe debeāt. Decernentes mandata per eos facta, & forſan facienda quoad facultatem dicendi ſententias, nulla, & inualida, & nullius roboris, vel momenti fore, & eſſe, & minimè admitti debere, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLXI. pridie Kal. Ianuarij anno II.*

12 Ne qua etiam de proedria, ſiuè honorificentioris loci dignitate affectanda oriretur inter Patres contentio, ſed ſummo ordine, ac tranquillitate peragerentur omnia, ſedium ordo diſtinctus eſt à Pontifice, vt Synodus tanquam Caſtrorum acies ordinata conſiſteret. Referunt etiam acta Conſiſtorialia additum Legatum alijs prioribus, nimirum Cardinalem Conſtantienſem, quod ex ſubiecto diplomate confirmatur, quod Legatis inſcriptum eſt.

Dilectis filijs Iacobo Sanctæ Mariæ in Via Puteo, & Herculi Sanctæ Mariæ Nouæ de Mantua, ac Hieronymo Sanctæ Suſannæ Seripando, & & Staniſlao S. Laurentij in Panis & perna Vvarmienſi, ac Ludouico Sancti Cyriaci in Thermis Simonetæ titulorum Presbyteris, necnon Marco Baſilicæ XII. Apoſtolorum Diacono de Altaemps nuncupatis, Cardinalibus noſtris, & Apoſtolicæ Sedis de Latere Legatis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Sicut ea, quæ pacem, & concordiam nutriunt, pura mente ſemper inquirimus, ita ex debito noſtræ paſtoralis ſollicitudinis tenemur illa ſubmouere, quæ diſcordiam ſuſcitare, & ſcandalum introducere poſſe videntur. Itaque ad tollendam omnem controuerſiæ materiam, quæ inter Prælatos ad celebrationē ſacri œcumenici, & generalis Concil. in Ciuitate Trid. pro tempore congregatos ſuper eorum præcedentia fortè iam ſint exortæ, & in dies oriri poſſunt, volumus, ac vobis per præſentes mandamus, vt omnes, & ſingulos Prælatos prædictos, videlicet Venerabiles Patriarchas primo, ſecundo Archiepiſcopos, tertio autem loco Epiſcopos in quibuſuis actibus ſecundùm gradum, & ordinem ſuum ad eorum Eccleſias promotionum, ita quod, qui promotus priùs ad eas fuerit in ſuo quiſque ordine prior exiſtat, incedere, ſedere, & locum habere, nulla habita ratione ad ipſorum dignitates primatiales, ſiuè veræ, ſiuè prætenſæ illæ fuerint, auctoritate noſtra faciatis, ſtudioſèque, & diligenter procuretis, ſicque pro veſtra prudentia, & pietate geratis, vt cuncta iſtic concordibus animis in virtute Spiritus Sancti cum Dei Omnipotentis honore, atque timore, quietè, ac feliciter procedere valeant; nō obſtantibus pręmiſſis, & quibuſuis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die vltima Decembris MDLXI. Pontificatus noſtri anno II.*

Act. Conſiſ. ſig nu. 134. Ms Fr. Car. Cardin. Barber. ſig. ſig 1109. Act. Conc. Trid. per Aſtulph. Seruantiu. Scriptor. Ep. Teleſ. Serra., Præcedentiam Patrum in Concilio ſtatuit.

13 Deſignatus eſt Epiphaniæ dies inſequentis anni pro inchoando Concilio, tùm de emendandis corruptelis, quę vitio temporum in Romanam aulam irrepſerant, necnon de integritate in conferendis Sacerdotijs, detergendaque auaritiæ in Cardinalium Senatu agitatum, narrant acta his verbis.

„ IX. Decembris MDLXI. fuit Congregatio,
„ in qua fuit factum verbum de reformatione
„ Curiæ, & circa Datariatum deputauit omnes
„ Theologos, & Canoniſtas, & capita ordinum. *Acta Conſ.*
„ Et ſuper officio Camerariatus eoſdem Theo-
„ logos, & Canoniſtas, ac Reuerendiſſimum
„ D. Vicarium.
„ Item die XVII. Decembris MDLXI. fuit
„ Conſiſtorium, in quo Sanctitas Sua fecit ver-
„ bum de non creandis Cardinalibus his tem-
„ poribus, cum Collegium ſit ſatis frequens, &
„ aptum his pręſentibus occaſionibus ad conſu-
„ lendum, & reliqua faciendum, quæ oportue-
„ rit. Fuit deputatus terminus ad aperiendum

Con-

Digitized by Google

, Concilium pro die Epiphaniæ.

11 Dùm hæc pro dirigendo Concilio ſtatueret Pius,nõ deſtitit Reges,ac Principes incitare,vt Oratores, ſuarumque ditionum Epiſcopos ad indictum Concilium mitterent,quã in re cum Sebaſtianus Rex Luſitaniæ ardentiùs pietatis ſtudium explicaret, Pontifex ſubiectis literis illi eſt gratulatus.

Sebaſtiano Portugallia, & Algarbiorum Regi.

ep.4. Oratorem tuum iam abs te ad ſacrum Concilium deſtinatum fuiſſe, & Epiſcopos aliquot ex Regno tuo, vt iter iam ingrederentur,admonitos eſſe, alijs poſtea ſecuturis, libenter cognouimus, quod ad noſtra de Concilio adiuuanda conſilia tanto ſtudio incumbis, vt alijs Regibus,& Principibus Chriſtianis præclarum, quod imitentur, exemplum præbeas, ſummis te in Domino laudibus extollimus. Retribuat tibi Dominus pro tàm pia voluntate, & in hoc ſæculo, & in altero ea præmia, quę mereris. Nos ſicut ex ipſius Oratoris tui litteris intellexiſti, non deſiſtimus, tàm ſalutare opus, & tàm neceſſarium,quanta poſſumus diligentia, pro noſtri muneris officio promouere, tametſi non intermittat humanæ ſalutis hoſtis id, quantum poteſt,impedire, ſed ſperamus fore vt Dei miſericordia, quæ Eccleſiæ ſuę nunquam déeſt,omnes ad extremum difficultates, & impedimenta remoueat, ac repellat, &c. *XXVI. Aprilis MDLXI.*

15 Pellicere etiam ad Concilium ſtuduit Pontifex miſſis Internuntijs, ac literis Germanos Principes; quo argumento Albertum Marchionem Brandeburgenſem in Pruſſia Ducem humaniſſimè rogauit, vt Oratores ſuos ad indictum Concilium tranſmitteret.

Dilecto filio Nobili Viro Alberto Marchioni Brandeburgenſi Duci in Pruſſia.

PIVS PAPA IV.

Pius IV. tom.2.br. ſig 2897. ep.114.

Dilecte fili Nobilis Vir ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Pro commiſſi nobis officij munere ad ſedandas tot, & tantas de Religione controuerſias, & tollenda tàm diuturna, tàmque pernicioſa ſchiſmata, de Venerabilium Fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium conſilio, & aſſenſu indiximus œcumenicum, & generale Concilium Tridenti Deo fauente celebrandum, de qua re edidimus Bullam, cuius exemplum ad te per præſentem nuncium miſimus; ſicut reliquos autem Principes hortati ſumus, ita Nobilitatem tuam hortandam in Domino duximus, vt ſuis ipſa quoque Oratoribus mittendis eius nomine Concilio interfuturis, ſicut pio Chriſtiani Principis ſtudio dignum eſt, pro ſua virili, tàm ſanctum, & ſalutare opus adiuuet. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XX. Auguſti MDLXI. Pontificatus noſtri anno II.*

16 Pruſſiæ finitima Liuonia Lutherana hæreſi etiam maximè contaminata erat, ob quod flagitium permittente Deo à Moſcouitis euaſtata, grauiſſimiſque calamitatibus attrita fuerat, ex quibus Pontifex Maximum dolorem ſe traxiſſe, equeſtris Ord.S.Mariæ Theutonicorum Magiſtro ſignificauit, rogauitque, vt Catholicorum reliquias à vi, & inſolentia Hæreticorum vindicaret, ſuumque Nuntium ad Concilium tranſmitteret.

Dilecto filio Ordinis Fratrum Sanctæ Mariæ Theutonicorum in Liuonia Magiſtro.

Dilecte fili ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Auditis damnis, & calamitatibus, quas finitimi hoſtes nationi iſti graues admodum intuliſſe dicũtur,pro eo ac debuimus, ſanè doluimus, nec poſſumus non angi, & vehementer eſſe ſolliciti, metuentes, ne peccata noſtra, & animos, & vires hoſtium augeant, qui dum Deum placare negligimus, eius in nos iracundiam vehementer irritamus. Scimus quantoperè Catholica fides in iſta Natione viguerit ex eo tempore, quo veſtri Ordinis egregia virtute, induſtria, pietate fuit inſita, & propagata; Nunc autem iſthic auctas, & multiplicatas fuiſſe hæreſes audimus, humani generis hoſte longè,latèque diſſeminante zizania, & adeò à paterna fide, & Religione orthodoxa receſſum eſſe, vt quod ſine gemitu dici non poteſt, non ita multi ſuperſint, qui veram illam, & antiquam Religionem retineant: itaque cuius Religio, & fides conculcatur, quis iram, & vltionem eius dubitet prouocari? His nos tantis iſtius, & aliarum Prouinciarum malis mederi pro iniuncto nobis Apoſtolicæ ſeruitutis officio, & cupimus, & iam cœpimus, ſed tanti oneris magnitudinem ſoli ſuſtinere non poſſumus; itaque Venerabilium Fratrum noſtrorum auxilium nobis eſſe duximus adiungendum conuocato œcumenico, generalique Concilio, ſicut deuotionem tuam audiuiſſe iam credimus, in Ciuitatem Tridentinam. Sed aliorum præterea auxilio,& ope indigemus, qua ſalutaria noſtra conſilia faciliùs ad optatum exitum adducere poſſimus, atque alij quidem alibi, tu autem iſthic Fili operam tuam nobis,imo Deo ipſi nauare, & potes, & debes, quod vt facias, vtque officij, & ſalutis tuæ memor quantum conſilio, & auctoritate potes, hæreſes iſthic reprimas, Eccleſias, quas adhuc incolumes eſſe audimus, tueare, Clerum, & cęteros Catholicam fidem adhuc tenentes ab Hæreticorum inſidijs defendas, ipſoſque Hæreticos ad Eccleſiam Catholicam reuocare coneris, vt denique Oratorem, & Nuntium tuum ad Concilium Deo annuente propediem aperiendum mittas, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcat. die I. Februar. MDLXI. Pontificatus noſtri anno II.* Pius IV. tom.2. bre. ſig.2867. ep.23.

17 De Moſcouitis, qui Liuoniæ partem à Romano diuulſam imperio ſuę ditioni adiunxerant, ad Conciliũ vocandis egit quoq; Pius,atq; in ea re Ferdinandi electi Imperatoris, Maximiliani Regis Bohemię, Sigiſmundi Auguſti Regis Poloniæ auctoritatem adhibuit, & ad Ioannem Baſilium Magnum Moſchorum Ducem, Zachariam Pharenſem Epiſcopum Internuntium decreuit, atque ſchiſmatico Principi rationem indicti Concilij amanter expoſuit, & ad veterem cum Romana Eccleſia coniunctionem redintegrandam prouocauit. Tom. 2. br. ſig. 2899. ep.49. ibid.ep.50 ibid.ep.47. ibid.ep.57. & 58.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ioanni Baſilio Magno Moſcouiæ Duci.

PIVS PAPA IV.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Ad regendam Beatiſſimi Apoſtolorum Principis Petri Sedem,licet ſine meritis noſtris, ſola Dei miſeratione vocati, ſtatim pro ſuſcepti muneris officio, & Dominici gregis amore, in eam curam, & cogitationem incumbere cępimus,quomodo tot, & tantas hæreſes alias ex alijs exortas extinguere, & tàm pernicioſa Pius IV. to. 2. bren. ſig. 2897. ep. 40.

Digitized by Google

ciosa ſchiſmata tollere, atque ita populos ab antiqua, & orthodoxa Religione, & fide miſerabili- *Principẽ totſcorũ ad Concilium inuitat Pius IV.*
ter abductos ad Eccleſiæ Catholicæ vnitatem reducere poſſimua, cuius rei cauſa Prædeceſſorum
noſtrorum laudabilem, & ſalubrem conſuetudinem ſequentes, de Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio, & aſſenſu
œcumenicum, & generale Concilium in Vrbe Tridento in Germaniæ, Italiæque confinio poſita
poſt maturam deliberationem celebrandum duximus, ſicut Celſitudo Tua intelliget ex literarum
exemplo, per quas illud indiximus. Mos autem
hic fuit eorumdem Prędeceſſorum noſtrorum
Romanorum Pontificum, vt quotieſcumque huiuſmodi Concilia congregarent, toto ex Orbe
Terrarum Principes Chriſtianos per literas, &
Nuntios inuitarent, vt communis fidei, & Religionis cauſa, ſi ipſi ad ea accedere non poſſent,
ſaltem Oratores mitterent, qui ipſis Concilijs eorum nomine intereſſent, atque aſſiſterent. Quapropter nos quoque, ſicut cæteros Reges, &
Principes Chriſtianos ad fungendum officium,
tàm pium, & neceſſarium hortati ſumus, ità Celſitudinem Tuam, quam, licet maximo terrarum
interuallo à nobis remotam, propter Chriſtianæ
fidei cultum, inſignemque ipſius virtutem paterna
charitate complectimur, cuique negotium hoc ad
Dei honorem, & animarum ſalutem pertinens, vt
Chriſtiano Principi, curæ perinde, ac debet, fore
confidimus, hortandam in Domino, & rogandam
duximus, vt ipſa quoque mittere primo quoque
tempore Oratores ſuos velit cum mandatis Viros prudentes, & Deum timentes, qui ipſi Concilio vnà cum cæterorum Principum Chriſtianorum Oratoribus aſſiſtant, quorum erit aduentus,
& præſentia Sacræ ipſi Synodo gratiſſima. Tu verò chariſſime fili, pro iſto ſtudio in Deum, & Eccleſiam collato, à nobis quidem, & vniuerſis Chriſtianis laudem maximam conſequeris, à Deo autem omnium bonorum operum remuneratore, &
in hoc, & in altero ſæculo præmium accipies. Miſimus autem huius rei agendæ cauſa ad Serenitatem Tuam cum his literis, & ipſius Bullæ exemplo
Venerabilem Fratrem Zachariam Epiſcopum
Pharenſem Prælatum generis nobilitate, & ob
egregias virtutes ſuas nobis valdè acceptum, &
probatum, cuius in alijs noſtris, & Sedis Apoſtolicæ negotijs fidei ſynceritatem, & Catholicæ religionis zelum experti ſumus, quem vt pro Sedis
Apoſtolicæ reuerentia benignè excipias, atque
audias, fidemque plenam habeas, & vt quam
celerrimè expeditum ad nos remittas, à Celſitudine Tua petimus, & rogamus. *Datum Romæ apud
S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XIII. Aprilis
MDLXI. Pontificatus noſtri anno II.*

18 Caruit fœlici exitu ea Legatio cum Ioannes Baſilius ſecundis inſoleſcens rebus in vetere
perfidia obduruiſſet. Hæſere quoque obfirmati in
impietate Lutherani Principes, quos à Pontifice
ſollicitatos, vt generali totius Eccleſiæ conuentui
,, ſe coniungerent, refert Surius (Anno, inquit,
,, MDLXI. conuentus fuit Principum Auguſtanæ Confeſſionis Numburgi in Thuringia; qui-
,, dam Zuinglianus ſcribit, in hoc conuentu acer-
,, rimè actum eſſe, vt ferebatur, de Zuinglianis
,, ſolemniter, & quam aperti ſſimè condemnan-
,, dis. Miſit ad eum conuentum Pius IV. Ponti-
,, fex Nuntium ſuum longè doctiſſimum Nobili
,, apud Venetos ſtirpe editum, cui Cæſar Ferdi- *Surius in comme.*
,, nandus ſuum quoque Legatum adiunxerat,
,, ſed quod Principes Auguſtanæ Confeſſionis
,, ſuorum Concionatorum verbis plus æquo tri-
,, buerent, illa Pontificis Legatio parum effe-
,, cit.

Vt autem totius Commendoni Legationis,
quem hic Surius intelligit, quæ non ad vnum
Nauburgij conuentum contracta, ſed ad omnes
penè Germaniæ Principes vnà cum Delphino extenſa fuit, innoteſcat ordo, iucundum Lectori arbitrati ſumus, rem totam ab ipſo ſui exordio auſpicari. Iuſſus fuit ante omnes Ferdinandum Cæ- *Vita Card. Commen. lib. 2. c. 1.*
ſarem adire Commendonus, perlataq; ad eum
Pontificis voluntate, eius ad reliqua conſilio ma-
,, ximè vti. (Circiter itaque Kal. Ianuarij anno
,, MDLXI. (inquit Gratianus) Viennam venit.
,, Erant apud Cęſarẽ Pontificis Nuntij duo, Sta-
,, niſlaus Hoſius Epiſcopus Vvarmienſis, Polo-
,, nus, & Zacharias Delphinus Epiſcopus Pha-
,, renſis, Venetus, paulò ante de Hungaricis re-
,, bus ad Ferdinandum miſſus. Atque is proficiſci
,, ad Ciuitates, Reguloſque, qui Rhenum acco-
,, lunt, eoſque ad Concilium inuitare eſt iuſſus,
,, dum Commendonus trans Viſurgim, Albim-
,, que interiora Germaniæ peragratur. Cùm his
,, communicatis rebus vna ad Cæſarem poſtea
,, die deducuntur, habitique colloquij ſeriem ad
Cardinalem Borromæum his literis perſcribunt.

19 Nuntius Commendonus tertia die huius
Menſis ad hanc aulam appulit, & cum per Reue- *Ms. Card. Barber. in Reg. ep. Cardinalis Commendoni.*
rendiſſimos Vvarmienſem, & Delphinum de ſtatu
rerum huius aulæ edoctus fuiſſet, aperuit illis plenas iuſtitiæ, & Religionis cauſas, propter quas
Pontifex Concilium aperire, ſimulque indictionis Bullam eiuſmodi conceptam verbis exarare;
ac Reuerendiſſimum Delphinum, & me ipſum
(Commendonus ipſe ſuo, & aliorum nomine
ſcribebat) ad Germaniæ Principes mittere, decreuerat. Tùm etiam Reuerendiſſimis, quæ nobis *Nuntij cum Ferdinando agunt.*
mandata fuerant, & cum Germaniæ Principibus
ageremus, expoſui. Quare, cum omnium in
vnum ſententiæ congruiſſent, die Dominico quinta Menſis ad Imperatoris alloquium, prout poſtulaueramus, admiſſi, comiter, benignèque
Commendonum excepit, qui Pontificia primum
benedictione Cæſarem donans, literas ſubindè ei
Pontificis manu ſcriptas reddidit, quibus à Cæ- *Gratian. ibid.*
ſare perlectis, orationem ſuam Commendo-
,, nus eſt orſus (Pontificem maximum occurren-
,, dum tot hæreſibus, magna in dies incrementa
,, capientibus ratum, poſtquam, & Dei, & cęle-
,, ſtium opem, veniamque imploraſſet, & Regum
,, cæterorum, & ipſius in primis Cæſaris ſenten-
,, tias perrogaſſet, Chriſtianę Reipublicæ Con-
,, cilium de integro cogere Tridentum decreuiſ-
,, ſe, vt diſcuſſis, quibus Chriſtiana res in ſectas,
,, ac diſſidia abit, erroribus, antiquus decor,
,, ſpecieſque, & pax Eccleſiæ redderetur, aut ſi
,, qui adamatas ſemel opiniones pertinaciùs
,, amplecti voluiſſent, illi à cæteris manifeſta
,, animi labe diſtinguerentur. Quamquam au-
,, tem omnes vniuersè per edictum euocarit, ta-
,, men dediſſe hoc Pontificem dignitati Germa-
,, nicæ, ſuoque in gentem illam ſummo, ac ſin-
,, gulari animo, vt duos Epiſcopos, ſe, & Pha-
,, renſem obire omne Germanicum nomen, &
,, ſingulos Principes, liberaſque Ciuitates ad id
,, Concilium celebrandum, ac de communibus
,, rebus in medium conſulendum adhortari
,, iuſſerit. Quod quo promptiùs, ac ſine vllo
,, metu à multis fieret, velle, iubereque Pontifi-
,, cem omnibus tutò veniendi publica ſub fide
,, poteſtatem eſſe, iuſque liberè, atque audacter
apud

Digitized by Google

,, apud Patres differendi, qua quiſque de re, ſeù
,, conqueri, ſeù diſceptare, ſeù rogare Patres
,, voluerit. Petere ergò à Cæſare, vt qui reli-
,, quos Reges dignitate præſtaret, exemplo quo-
,, que anteeat, & Tridentum primo quoque tem-
,, pore Legatos ſuos mittat, qui non peragendis
,, modò, ſed inchoandis quoque rebus adſint,
,, ſalutaremque hunc Pontificis conatum, opi-
,, bus, auctoritate, conſilio iuuet. Hæc, & alia
huiuſmodi elocutus Commendonus, plura ad ſin-
ceram Pontificis charitatem oſtendendam adiun-
xit, qua omnes homines ſaluos fieri, & ad verita-
tis agnitionem venire non optabat modò, ſed pa-
ſtorali inſuper ſollicitudine promouebat. Hinc
nimirum, poſtquam ſummo Dei beneficio, pax
inter Principes Chriſtianos coalita fuiſſet, perop-
portunum Concilij celebrandi tempus adeſſe;
immortales proindè Numini gratias reddendas,
quod talem Pontifici inieciſſet mentem, taleq;
Cæſari Religionis ſtudiũ, ac ſollicitudinẽ fuiſſet
elargitus. Cæſar Pontifici primũ pro impertita
benedictione demiſsè gratias agens, ſummaq; er-
ga ipſum exhibita obſeruantia, pium cogendi
Concilij, quod tantoperè expetierat, inſtitutum
collaudat, ſeque in auctoritate eius futurum ſem-
Grat. ibid. per, neque paſſurum vlla re deſiderari abs ſe offi-
,, cium ſuum pollicitus [Monuit Nuntios,
,, Germaniæ Principes illos, qui à Catholicæ
,, Religionis fide deſciuerant, poſtquam de
,, Pontificis Maximi voluntate habendi Conci-
,, lium certiores facti ſunt, miſſis inter ſe Nun-
tijs, locum, diemque ſtatuiſſe, quo & ipſi de ſuis
rebus conuenirent, nimirum, an debeant in Con-
cilio apparere, & ſi debeant, quomodo debeant?
Diem ad IX. Kal. Februarij, locum Nauburgium
Miſniæ Vrbem ad Salam fluuium ſitam delegiſſe.
Verum inſtare diem, nec Germanos credi diù
Nauburgij moraturos, vt ſi in tempore adeſſe ve-
lint, ne differendus diſceſſus ſit, & iter maturan-
dum. Denique, cum arduum negotium diceret,
multaque indigere conſultatione, neceſſe eſt, in-
quit, vt ſcripto mihi ſignificeris, quid Pontifex
optet, vt Principibus iſtis renuntiemus, & cum
ipſis tranſigamus, vt quid poſtea reſpondendum
ſit, accuratè cogitemus. Sub hæc audita Nuntius
Delphinus Imperatorem monuit, ſatis iam abun-
dè Pontificem, & in Bulla Concilij, & in epiſtola
ſua manu exarata animum ſuum aperuiſſe, iuſſoq;
ſuo cauiſſe, ne Nuntij ſcripturas multiplicarent.
Verum, cum Cęſar mirè in ſua ſententia eſſet ob-
firmatus, nos opportunum neutiquam rati in
ipſo tractationis limine illum abalienatum ani-
mo à nobis reddere, incommodiſque ſuſpicioni-
bus illius mentem pulſare, anguſtijs præſertim
temporis excluſi, ſcripturam ipſi non omninò de-
negare decreuimus. Non tamen omiſit Reueren-
diſſimus Delphinus, quin denuò aſſereret, totum
id, quod ſcripto proferri quiuerat, iam in Ponti-
ficis diplomate, & literis exhiberi; nec aliud
ſcripto addi poſſe, quàm quod ipſi eſſent modo
elocuti. Tum Cæſar, ſaltem, inquit, quæ Com-
mendonus diſſeruit, in ſcriptum redigite, ne quã-
do memoria mea prætерfluant, maturiùſq; diſcuti
poſſint; idque, quam citiſſimè fiat, cum Naubur-
gij conuentus maximè inſtet. Atque hic velut
obiter inſinuare viſus eſt, tempus celebrationi
vniuerſalis Concilij præſcriptum, arctum nimis
eſſe, quod ideò contractum opinabatur Cæſar, vt
Gallicis rebus conſuleretur. Hæc, cum dixiſſet
Imperator, Reuerendiſſimus Commendonus re-
ſpondit: Pontificem afflictis Chriſtianis rebus
mederi ſatagentem, nihil remedij duxiſſe maioris,
quam vt ocius Concilium conuocaret, quod ſi
Maieſtati ſuæ, cæteriſque Principibus conſilium
charitatis videretur in aliquod vlterius tempus
prorogandum, requiſitum Pontificem aſſenſurũ,
conſtanter ſperabat. Profecti igitur à Cæſare,
cum in domum Reuerendiſſimi Vvarmienſis nos
recepiſſemus, Commendono negotium datum, vt,
quæ diſſeruerat, in ſummam redacta, Cæſari exhi-
benda diſponeret, ne aliqua ad omne diſtrahendũ
negotium interponeretur offenſio, ſi ſcriptura
negaretur. Ergò accurata pręmiſſa conſultatione,
cum noſtrum omnium in vnum congruiſſent ſen-
tentiæ, placuit ſequenti Ephipaniorum die ſcrip-
turã Cæſari offerre, quam vnà cum illius reſpon-
ſis ad calcem epiſtolæ referemus. Et paulò poſt.
Heſterna die, quæ dies octaua Menſis fuit, Im-
perator accerſitis nobis ſcriptum reſponſionis
ſuæ tradidit, ſubdiditque, quando commodiùs
vniuerſos Germaniæ Principes coactos in vnum
ipſi allocuturi videantur, ſibi quidem videri; vt
eò vnà vterque Nuntius proficiſcatur, profectu-
rus indè ad deſtinatum poſtea quiſque iter. Cum-
que plura pro ſua ſententia attuliſſet, poſtremò
ſubdidit. Cum conuentus iſte magnus, multuſq;
ſit, alter alteri adiumento erit, ſi illuc vnà con-
uenerint. Nos verò, poſtquam à Cæſare faculta-
tem accepiſſemus, vt videlicet liceret nobis ante
alia reſponſionem ſuam legere, iterum apud Re-
uerendiſſimum Vvarmienſem conuenimus, ac de
tota re ſciſcitantes, quamuis ſecus initio ſentiret
Reuerendiſſimus Delphinus, quod conſtitutum à
Pontifice ordinem haud quaquam immutandum
cenſeret, vt tamen Cæſari, alijſque duobus Nun-
tijs morem gereret, in eamdem ipſe quoque de-
ſcendit ſententiam. Quare tertio ab hinc die
Nauburgium pergemus, &c. *Vienna V. Idus Ianuarij MDLXI.*

20 Epiſtolæ iunctum erat ſcriptum, quod
Imperatori protulerant, ſimulque quod ab ipſo
acceperant reſponſum, in hunc modum.

Scriptum Cæſareæ Maieſtati traditum die V. Ianuarij.

,, Cùm Sacra Cæſarea Maieſtas Veſtra Scriptum, quod Nuntij Cæſari exhibuerant.
,, nobis mandauerit, vt ea, quæ de Lega-
,, tione ad Germaniæ Principes ſecum ageba-
,, mus, traderemus, reſpondimus, Sanctiſſimum
,, Dominum Noſtrum, tùm Veſtræ Cæſareę Ma-
,, ieſtatis conſilio, tùm ſingulari ſua charitate
,, adductum, Nuntios legaſſe, qui ſingulis Ger-
,, maniæ Principibus Sanctitatis Suę literas red-
,, dant, Bullã Conc. deferant, & illis ea planè pol-
,, liceantur, quę de Concilio in autographis San-
,, ctitatis Suæ literis ad Cęſaream Maieſtatem
,, Veſtram reperiuntur expreſſa: quas cum iam
,, Maieſtas Veſtra receperit, nihil reliqui ſupereſ-
,, ſe videbatur, niſi vt quando Cæſar ita iubeat;
,, afferamus etiam ipſi exempla literarum ad
,, Germanię Principes; cum imperatum nobis
,, ſit, ſcriptis ne agamus, literas tantum Sancti-
,, tatis Suæ, & Concilij Bullam tradamus, reli-
,, qua ſermone, & alloquutione conficiamus. Ad
,, hæc cum Maieſtas Veſtra Cæſarea benigniſſi-
,, mè reſpondens, præciperet tamen, vt ea,
,, quæ dixeramus, omninò ſcriberemus, vt ſuę
,, tantum memoriæ conſuleret, parendum nobis
,, eſſe, duximus. Ea verò ſummatim hæc ſunt.
,, Sanctiſſimum Dominum Noſtrum prò inſtan-
,, tia ſua quotidiana, & ſollicitudine omnium
,, Eccleſiarum cuncta experiri, quæ ſalua fide, &
,, pietate, poſſit, vt quod infirmum eſt conſoli-
detur,

Digitized by Google

,, detur, quod ægrotum ſanetur, quod confra-
,, ctum alligetur, quod obductum reducatur,
,, neque ſolum reuertentibus filijs, vt in Euan-
,, gelio habetur occurrere, ſed in lõginqua adhuc
,, regione commorantes inuitare, hortarique in
,, ſpiritu lenitatis, & charitatis, vt ad Concilium
,, veniant, quod quidem illos pie, & paterne
,, audiet, ſi qua de re dicere, aut conqueri vo-
,, luerint, & ſi iuſta petent, etiam exaudire. De
,, publica autem fide, nihil opus eſt, quicquam
,, repetere; Sanctitatem ſuam iam Cæſareę Maie-
,, ſtati veſtræ ſcripſiſſe, ſe libentiſſime conceſſu-
,, ram, forma, quæ vnquam conceſſa ſit, aut da-
,, ri poſſit, ampliſſima; Nihil ſummo Pontifice
,, mitius, nihil clementius, nihil quod vnquam
,, opportunius acciderit ad reſtituendam Eccleſię
,, vnitatem, ad componenda diſſidia; Sectas in
,, infinitum diſcindi abundè patere, atque hinc
,, diuina, & humana omnia labefactari, nec Ec-
,, cleſiam dumtaxat perturbari, ſed regnorum
,, omnium fundamenta euelli, & ad vniuerſam
,, Chriſtiani nominis perniciem, Turcis aditum
,, patefieri; pręſenti remedio opus eſſe, nullum
,, verò adhiberi poſſe, præter œcumenicum Con-
,, cilium; Sanctiſſimumque D. N. vt celeriùs ha-
,, beri poſſit, non vnum ſolum modo, ſed duos
,, miſiſſe Nuntios ad Germaniæ Principes, alte-
,, rum, qui Bauariam, Sueciam, Slæſiam, &
,, & Franconiam obiret, alterum, qui Saxoniam,
,, Septemtrionales regiones, & inferiorem Ger-
,, maniam. Statuiſſe Sanctitatem ſuam, vt Pha-
,, renſis Epiſcopus in ſuperiorem, Zacynthius
,, in inferiorem proficiſcantur, tamen mandaſſe
,, vt hæc omnia referamus ad Cæſaream Maie-
,, ſtatem veſtram, vt eius auctoritate, & conſi-
,, lio gerantur, ſimulque etiam gratias agamus,
,, quod Sanctitatis ſuæ Nuntijs idoneos, & ipſam
,, legationis ſocios addituram, ſit pollicita.
,, Pontificis ipſius denique nomine, Maieſtatem
,, veſtram Cæſaream rogamus, ſuos, vt deligat
,, Oratores, qui cum Principibus agant, vt re-
,, ligionis cauſam, & paternum conſilium, & ſin-
,, gulare ſtudium, ac beneuolentiam ſuæ Sancti-
,, tatis erga inclitam nationem Germanię adiu-
,, uent. Deus, & Dominus noſter Ieſus Chri-
,, ſtus Sacrã Cæſarea Maieſtatem veſtram diu in-
,, columen tueatur, ad incolumitatem Eccleſiæ
,, recuperandam, & conſeruandam, ſuę enim pie-
,, tati, & religioni nunc Catholica Eccleſia ma-
,, xime nititur.

Cæſar, vbi hæc à Nuncijs accepit, ſuam quoque reſponſionem per hæc verba ſubiecit.

Scriptum à Cæſarea Maieſtate traditum.

,, Sacra Cæſarea Maieſtas D. noſter clementiſ-
,, ſimus, ea, quæ par eſt, filiali reuerentia, intel-
,, lexit quæcumque ſibi ſanctiſſimus D. N. per
,, Reuerendiſſimum D. Epiſcopum Zacynthium
,, Nuntium ſuum in negotio Sacri Oecumenici
,, Concilij, quod in Ciuitate Tridentina ad pro-
,, ximè futurum Reſurrectionis Dominicæ diem
,, celebrandum indixit, paterne ſcribere, & nun-
,, tiare voluit. Vidit inſuper Maieſtas ſua Cæſa-
,, rea formam literarum fidei conciliatricum
,, Sanctitatis ſuæ ad quoſdam Reges, atque etiam
,, Electores, & Principes Imperij Auguſtanam
,, confeſſionem profitentes. Et licet ex ijs, quas
,, Pontifex ad Maieſtatem ſuam Cęſaream dedit,
,, Maieſtas ſua coniecisset, præfatum Reueren-
,, diſſimum D. Epiſcopum Zacynthium ſolum
,, accepiſſe hanc prouinciam proficiſcendi ad di-
,, ctos Electores, & Principes Imperij, tamen
,, gratiſſimum accidit Maieſtati ſuæ Cæſareæ,
,, poſtea tum ex prędictis literis, tum ex verbis
,, dicti Reuerendiſſimi D. Nuntij Epiſcopi Za-
,, cynthij cognouiſſe, id negotij à Sanctitate eius
,, ſimul quoque eſſe Reuerendiſſimo D. Epiſco-
,, po Pharenſi, ac dicto Reuerendiſſimo D. Za-
,, cynthienſi commiſſum, ita nimirum, vt hic in
,, inferiore, ille vero in ſuperiore Germania
,, Sanctitatis ſuæ mandata exequeretur. In quo
,, quidem Concilij negotio, cum ſanctiſſimus D.
,, noſter Maieſtatem ſuam paterne cohortetur, vt
,, ipſos Reuerendiſſimos D. D. Nuntios tum
,, conſilijs ſuis inſtrueret, tum fauore opportu-
,, no proſequi velit; Cæſar prætermittere non
,, poteſt, quin eis mentem, & ſententiam ſuam
,, hoc ſcripto latiùs aperiat. Et primùm quo ad
,, ordines Imperij Catholicos attinet, nec multa
,, deliberatione, neque etiam apud eos multis
,, Maieſtatis ſuę monitis, & perſuaſionibus opus
,, fore exiſtimat, quandoquidem omnino perſua-
,, ſum habet, Reuerendiſſimos Nuntios in illis,
,, & maxime in Eccleſiaſticis, qui aliàs Pontifi-
,, ci, & Sanctæ Sedi Apoſtolicæ obſtricti ſunt,
,, (cum ſecularium ſit numerus valdè exiguus)
,, omnem promptitudinem, & obedientiam re-
,, perturos eſſe.

,, Sed quod attinet ad ordines Auguſtanę con-
,, feſſionis, Maieſtas Cæſarea Reuerendiſſimis
,, D. Nuntijs celare nõ poteſt, quod pro certo cõ-
,, pertum habeat, omnes illos Electores, & Prin-
,, cipes, aut pleroſque ſaltem perſonaliter ad
,, diem vigeſimum pręſentis menſis in Ciuitate
,, Naumburgenſi congregatum iri. Itaque licet
,, Maieſtas ſua Cæſarea non cogitet ipſis Reue-
,, rendiſſimis D. Nuntijs modum alium à man-
,, daris Pontificis præſcribere, cenſet tamen
,, ad expediendam hanc rem, plurimum momen-
,, ti allaturum, ſi Reuerendiſſimi D. D. Pharen-
,, ſis, & Zacynthius ambo via recta ad conuen-
,, tum illum ſe conferant; ita namque non ſo-
,, lum poterunt euitari maiores labores, atque
,, moleſtiæ, quæ forent ſuſcipiendæ, ſi omnes
,, illi Electores Principes, & Status eſſent ſingil-
,, latim adeundi, ſed id etiam perutile dignoſce-
,, tur, quod hac ratione Reuerendiſſimi D. D.
,, Nuntij longe faciliùs, citiùſque ſint certum, &
,, determinatum reſponſum conſecuturi, quam
,, ſi circumeuntes, conuenerint ſingulos in ſua
,, Prouincia; nunc, quando omnes vnà ſimul
,, ſunt congregati, non eſt verendum, ne ab alio
,, ad alium, tempus pro reſponſione terendo, re-
,, mittantur, quod ſi quidam ex ipſis non adue-
,, rint, tunc quiſque ex præſcripto ipſum ſingil-
,, latim poterit conueniri. In literis etiam fidei
,, effectricibus, quas Pontifex ad eoſdem Con-
,, feſſionis Auguſtanæ ordines dedit, lætanter co-
,, gnouit, quod tam paterno, & benigno erga
,, illos affectu agat; & tametſi Maieſtas ſua Cæ-
,, ſarea non diffidat, quin etiam ipſi Reuerendiſ-
,, ſimi Nuntij, pro ſpectata ipſorum prudentia,
,, modeſtia, & in rebus agendis induſtria, atque
,, dexteritate ſint idem facturi, moremque opti-
,, mè Sanctiſſimi D. N. voluntati geſſuri, tamen
,, idipſum quoque conſulere, & commendare
,, non deſinit, certus, quod leniter agendo, mul-
,, cendoque animos plus, quam caſtigando
,, apud alienatos, & contumaces ſint profe-
,, cturi.

,, Quamquam præterea Maieſtas ſua Cæſarea
,, haud facili coniectura aſſequi valeat, quid re-
,, ſponſi ipſi Reuerendiſſimi D. D. Nuntij à di-

,, ctis Electoribus, atque Principibus Auguſta-
,, næ Confeſſionis ſimul, vel ſeorſim ſint accep-
,, turi, quia tamen antea quoque Sanctiſſimus
,, D. N. de præſeripto quodam, cuius exem-
,, plar rurſum Cęſar ipſis Reuerendiſſimis D.
,, D. Nuntijs pro abundanti cautela commu-
,, nicandum ſtatuit, filiali quadam fiducia cer-
,, tiorem fecit, quo iniquæ multum conditiones
,, exprimebantur, queis ijdem Auguſtanæ Con-
,, feſſionis ordines ſe ſe Concilium acceptaturos
,, eſſe, & non aliter coram Maieſtare ſua Cæſa-
,, rea in proximo præterito Imperiali conuentu
,, profeſſi fuerant, ideò Maieſtas ſua Cæſarea
,, duxit, eas ipſis D. D. Nuntijs nunc in me-
,, moriam reuocare, ne improuiſos, & impa-
,, ratos eaſdem repoſcentes adoriantur, poſſint-
,, que accurate perpendere, an & quid nomine,
,, & loco Sanctitatis ſuæ fuerit dicendum. Po-
,, ſtremo Cęſar ex prędictis literarum exemplis,
,, illud quoque, non abſque ſingulari voluptate
,, percepit, quod ſępe dicti Reuerendiſſimi D.
,, Nuntij Apoſtolicum mandatum quoque ac-
,, ceperint, agendi cum Sereniſſimo Rege Da-
,, niæ, qui quidem Sereniſſimus Rex, & ipſe de
,, facili in predicta Electorum, & Principum
,, Auguſtanæ Confeſſionis congregatione Nau-
,, burgij intererit: quod maximè opportunum
,, ſecum agendi tempus rebatur Cæſar, Nun-
,, tijſque proponebat. Cæterum quando Reue-
,, rendiſſimi Nuntij hoc conſilium proficiſcendi
,, ad dictum Nauburgenſem conuentum proba-
,, uerint, id etiam ſumma, & inuiolabilis neceſ-
,, ſitas poſtulat, vt iter omni mora, & cunctatio-
,, ne poſtpoſita, aggrediantur, adeoque nec
,, diem quidem, nec horam vnam negligant tum
,, propter loci diſtantiam, cum propter indicti
,, temporis anguſtias; nam iſtiuſmodi particu-
,, lares conuentus, ad quos Electores, & Prin-
,, cipes Imperij ipſimet inuicem ſe ſe conuocant,
,, non extrahuntur, ſicuti publici, & generales
,, totius Imperij conuentus, in longum tempus,
,, ſed plerumque pauciſſimorum dierum ſpatio
,, abſoluuntur, ita vt tanta opportunitas, iudicio
,, Maieſtatis ſuæ minimè prætereunda eſſe videa-
,, tur. Parata autem eſt Cęſarea Maieſtas iuxta
,, hanc Sanctitatis ſuæ paternam requiſitionem,
,, prout etiam ipſamet iam ante in animo ha-
,, buit, idoneos ex ſuis eodem allegare, vt or-
,, dines illos Auguſtanę Confeſſionis ad compa-
,, rendum in Concilio, omni benigno, atque
,, paterno ſtudio requirat; ac ſemper ſtudiosè,
,, vt locus dabitur, hoc ipſum ſalutare inſtitutum
,, iuuare, & promouere nō deſinet; quin, & ab ipſis
,, Reuerendiſſimis D. D. Nuntijs Apoſtolicis,
,, nullam in ſe eius rei perficiendę voluntatem,
,, curam, diligentiam, aut ſtudium deſiderari
,, patietur.

,, Poſtremo Cæſar ipſis Reuerendiſſimis DD.
,, Nuntijs haud grauatim aliquos idoneos, &
,, probatos homines adiunget, qui commodis
,, eorum in hoc itinere iugiter aſſiſtant, omnem-
,, que bonam operam præſtent. Tradet quoque
,, eis neceſſariā, & opportunam publicam fidem
,, ac ſummo, & paterno ſtudio commendabit ca-
,, riſſimo filio ſuo Sereniſſimo Principi Domino
,, Ferdinando Archiduci Auſtriæ, vt Naubur-
,, gium per commodius Bohemię iter properan-
,, tibus omnem beneuolentiam præſtet, quo fa-
,, cilius, expeditiuſque ſuſceptum iter perficere
,, poſſint. Erit autem non modo Maieſtati ſuæ
,, Cęſareæ admodum gratum, ſed etiam ad pro-
,, mouendum hoc pium Concilij opus pervtile
,, vt quę quiuis Rex, vel Princeps diceret, cogno-
,, ſcerent, & ad ſe referrent; his etenim cognitis
,, poterit Maieſtas ſua, faciliùs, commodiuſque
,, proſequi, quæcumque ad optatum to-
,, tius negotij exitum conducere exiſtimaue-
,, rit.

21 Præter hæc, quę ſcripto Cæſar Nuntijs ſignificauerat, alia etiam, cum iterum Delfinum & Commendonum audiret, expreſſit, que communi Epiſtola Cardinali Borromeo nuntiarunt, hæc ſcribentes.

Denique Imperator nobis tria dixit; quorum primum fuit, Principes indictionem iſtius Concilij continuationem exiſtimantes ſuſpicionibus eſſe repletos, ſuiſque Epiſtolis hęc ſuæ Cæſareæ Maieſtati annunciaſſe, bonum proinde conſilium exiſtimare, vt nos huius continuationis ſcrupulum ab eorum animis tollamus. Secundum. Quod nos cum ipſis modeſta grauitate agamus offeramusque ampliſſimam fidem publicam. Tertium; quod ſcripto, ſicut mos eſt Germaniæ, nobiſcum agere volunt, de quo nobis ſtatuendum erat. Reuerendiſſimus Commendonus reſpondit primum. Quod ad fidē publicā attinet, iam Cęſari Pontificis mentem innoteſcere, noſque quemadmodum in mandatis accepimus, promptiſſimè, & omni ſecuritate plenam, illam offerre. Quo ad continuationem. Iam Bullam indictionis à Cæſare viſam, ſcirique, qualiter Pontifex voluerit, exarari; nec noſtrum eſſe, de hac re cum aliquo diſceptare, ſed ſolummodo ad Concilium adhortari, & inuitare, vbi libere quiſque poterit de quacumque re loqui, & benigne audietur. Quod autem ſcripto negotium iſtud agiremus, meminerit Cęſar, vt alias innuimus, hoc nobis à Pontifice vetitum, nec alia quidem ex cauſa, niſi ad cauillationes, liteſque inutiles ſubmouendas; quid enim opus eſt ſcripto, quando tanta ſinceritate agitur, totaque Pontificis intentio ſummatim declaratur in autographis literis ad Cæſaream Maieſtatem veſtram datis, quibus ius libere, atque audacter diſſerendi, ac conquerendi omnibus dandum teſtatur. Quo ad vltimum verò, ſcilicet, vt cum Principibus modeſta grauitate, tractemus, dabimus vltro libenterque hoc non ſolum Pontificis, & Cæſaris iuſſionibus, ſed propriæ, quoque electioni.

Hæc omnia cum Reuerendiſſimus Delphinus ſuo quoque calculo approbaſſet: nec vltra Cæſar loqueretur, facta abeundi poteſtate diſceſſimus,

Quoniam vero Cæſar conſilium Pontifici dederat, vt è varijs nationibus Epiſcopos Romam accitos, reformationi ſtabiliendæ præponeret, Commendonus occaſionem nactus, hæc quoque, cum Imperatore agitandi, Carolo Cardinali Borromæo, quæ cum illo geſſerat, per literas nunciauit, dicens, quod cum Cæſar de cogenda Prælatorum congregatione ad reformandos mores Pontifici ſcripſiſſet, Pontifex ſummopere approbauerit, mentemque Cæſareæ Maieſtatis condignis extulerit laudibus, cum nihil magis in votis habeat, quam ſuo muneri, Deoque ſatisfacere, ac collapſam diſciplinam pro viribus reſtituere, cuius gratia Concilium iam indixerat, eiuſque progreſſum, & exitum feruentiſſime optabat; cui etiam, ne quod impedimenti afferri exiſtimaretur, ab euocando Romam Epiſcopos abſtinuiſſe; ſi quando autem ſecus Cæſar, ac Principes conſulerent, etiam in hoc ſui muneris partes Pontifex
imple-

implebit. Cæſar probata Pontificis ſententia reſpondit. Quod cum Pontifex his omnibus occurrere per Concilium decreuerit, illud omninò promouendum cenſebat, ſuamque omnem pollicebatur operam, vt ad exitum perduceretur. Si quę verò impedimenta naſcerentur, tunc ad iſtud aliud remedium confugiendum; ſubdiditque, Pontificis cogitatum ſummoperè pium, ac prudentia plenum fuiſſe, vtpotè quod præclaram mentis ſynceritatem, animique ſui promptitudinem ad celebrandum Concilium in hoc etiam demonſtrauerit. Tunc ego; Haud quaquam ambigendum, reſpondi, Diuinam Clementiam oculis miſericordiæ ſuæ reſpexiſſe ſuper Sanctuarium ſuum, cum Pontifici paternam adeò mentem erga ipſos vel filios alienos indiderit, talemque Cæſari promptitudinem ad opem omnem pro Concilio ſubinferendam tribuerit, vt ſub tantis Principibus, geminiſque hiſce fulgentibus Eccleſiæ luminaribus offuſas Reipublicæ Chriſtianæ tenebras diſpergeret, & illuſtraret. Hæc cum iucundè accepiſſe oſtenderet Cæſar, promptam denuò ſuam voluntatem, operamque ad pia Pontificis conſilia promouenda exhibuit, neceſſumque dixit ad iſtum accedere conuentū, quem omninò cogendum iteratis iam Nuntijs acceperat, ac propediem illuc Oratorem ſuum dirigere ſpopondit; iamque ad Germaniæ Principes exēplar literarum Pontificis ſubmiſerat, caueratque ne ipſas autographas mitteret, ſed ipſarum tantum ſummam, veritus, ne verba illa, *etiam cum ſanguinis effuſione*, quæ in eis legebantur, longè ſecùs interpretarentur, quaſi arma contra ipſos mouere diſponeret. Denique ad modeſtiam, & grauitatem adhortatus, vt impigrè pro Dei obſequio laboraremus, adiunxit.

22 Cùm verò hoc ipſo tempore in Chriſtianę Reipublicæ perniciem multa, & maxima Turcę molirentur, de fœdere inter Pontificem, cęteroſque Principes contra illos ineundo cogitatum eſt, impoſitæque fuerant Commendono partes, vt hoc quoque cum Cæſare tranſigeret. Ille rei geſtæ rationem Bortomæo Cardinali per epiſtolam annuncians, Cæſarem ità erga opus huiuſmodi affectum reperiſſe dicit, vt tamen conijceret, ęgrè ad hæc tractanda deſcendere, quod mirum in modū cuperet apud Germaniæ Principes ſuſpicionē vitare, ne ſpecie inferendi Turcis belli, militiam ad ipſos opprimendos contraheret. De Concilio verò, cum Commendonus cum Regè quoque Bohemiæ in colloquium veniſſet, hæc ab ipſo accepiſſe, Cardinali Borromæo datis literis in hunc modum teſtatur. Heri cum Sereniſſimo Romanorum Rege ad longum ſermones protraxi; multum ille de Concilio, de Principum conuentu, de mittendis ad ipſos Pontificijs literis, ac Nuntijs, deque appellatione, qua ipſos dilectos filios nuncupat, locutus eſt. Pontificis benignitatem ſummoperè laudauit, quod ſuper cæteros omnes Pontifices egiſſet, ſuamque optimam mentem demonſtraſſet. Multa quoque de Principum Germanorum ingenio, de ipſorum commodis, ac diſſidijs ſubintulit, quos in vnam nullatenùs poſſe conuenire confeſſionem, arbitrabatur. Maxima inſuper ſe affectum lætitia dixit, quod ſibi relatum fuerat, Nauburgij conuentum hoc etiam præcipuè nomine imperatum, vt accurata conſultatione articulus iſte perpendatur. *Et ſi eundum eſt ad Concilium, quomodo eundum?* Licèt obfirmata Hæreticorum peruicacia parum vtique ſpei poſſit tribuere. Tum Regem enixis precibus obſecraui, vti pijſſimum iſtud opus pro viribus adiuuaret, quod & ſe facturum vltrò, libenſque eſt pollicitus. Nuntiauit Commendonus alijs literis eidem Cardinali Borromæo, qualiter Cæſar denuo de conditionibus à Proteſtantibus petitis, vt Concilio aſſentiantur, diſſeruerit, quodq; cognouerat, quod ſi ipſi in ſua obdurati peruicacia conſtiterint, Catholici Germaniæ Principes, ac præcipuè Epiſcopi è ſuis ditionibus non recederent, propter multos, quos relinquerent ſibi ſubiectos hæretica labe inquinatos. Intellexerat quoque, Cæſareos Oratores ad conuentum deſtinatos poſt ipſos Nuntios illuc adfuturos, idque compoſito decretum, vt nimirum ſecundas ipſi nanciſcerentur aures, ne fortè negotium cum Cæſareis Oratoribus iam tranſactum, itidemque tranſigendum prætexentes Principes, inauditos Nuntios dimitterent. Nihil tamen magis negotij, ac difficultatis interim putabat fore, quam antiquum gentis illius morem prætermittere, ſcripto ſcilicet omnia tranſigendi, ad quam incommodam ſuſpicionem auertendam, præter ſollicitam Nuntiorum curam, pluriмum ſperabat; conducere, quod Cæſarei Oratores, qui Pontificis literis inſtructi aduenturi erant, ſincerā ipſius mentem, plenamq; fidem, quod eſſent admittendi, teſtatam facient.

23 Cùm verò iam Nauburgici conuentus inſtaret dies, timerentque Nuntij, ne antequam illuc accederent, diſſolueretur, Antonium Cachium opportunis hiſce præceptionibus, ac monitis præmittere decreuerunt.

Cùm Conuentus Nauburgij inſtitutus antè noſtrum aduentum, diſſolui facilè queat, tu omni abrupta mora, illùc propera. Quod ſi Principes ibidem ad noſtrum vſque acceſſum permanſuros cognoueris, illud tantum cura, vt nobis parentur hoſpitia; ſin autem celerem conuentus dimiſſionē vereberis, ſingulos Principes inuiſes, noſtroq; nomine nuntiabis, Summum Pontificem duos legaſſe Nuntios, alterum, qui ſuperiorem Germaniam, alterum, qui inferiorem obiret. Hos, cum Viennæ comperiſſent indictum Nauburgij conuentum, magnis itineribus Pragam ad diem vigeſimam Ianuarij appuliſſe, profectionem in craſtinum hucuſque parantes. Rogant proindè Celſitudines Suas, ne grauentur triduò adhùc pro Chriſtianæ Reipublicæ vtilitate ſubſiſtere, donec & ipſi vigeſima octaua Menſis die accedant. Quod ſi fortè Nauburgenſis Epiſcopus adeſſet, ab ipſo, quæ exequenda ſunt, poteris cognoſcere, ipſumque apud Principes dilationis interpretem adhibere.

Instructio tradita Antonio Cachio.

Vienna diſcedentes Nuntij Pragam ſeptima die, atque indè hyeme ſæua, atque adeò frigida, vt ferri vix poſſet, viaque per Bohemiæ ſaltus maximè niuibus impedita, die quinta Nauburgiū venerunt. Pragæ cum Ferdinandum Archiducem Auſtriæ Regni moderatorem conueniſſent, literaſque tùm Pontificis, tùm Cardinalis Borromæi ad ipſum datas obtuliſſent, tanta ipſum erga Apoſtolicam Sedem demiſſione, & obſequio præditū repererunt, vt Commendonus ad Cardinalem Borromæum ſcribens aſſeruerit, nullum inter Principes adinueniri, qui eum in reuerentia erga Pontificem, ſanctamque Sedem antecedat [Aduenientibus Nauburgium Nuntijs „ (ſcribit Gratianus,) nec obuium miſſum, nec „ vllum honoris, aut amicitiæ officium, nec omninò hoſpitale quidquam tributum. Biduo „ cognoſcendis rebus dato, tertia die conſtituūt,

Lib. 2. c. 2. Vita Io. Fr. Card. Commendoni.

,, vt ſingulos ſuę quiſque Prouinciæ priuatim
,, conueniat. Delphinus ad Palatinum Rheni,
,, Commendonus ad Ducem Saxoniæ (ij quia
,, è ſeptem Viris erant, qui ius creandi Romani
,, Imperatoris habent, cæteris eminebant) mit-
,, tunt, qui adeundi tempus poſtulent. Ab vtro-
,, que idem reſponſum, in communi conuentu,
,, nihil niſi de communi ſententia agi poſſe, rela-
,, turos ad ſocios, & voluntatem omnium ſigni-
,, ficaturos Romanis. Decernitur inde in eorum
,, conſilio priuatis colloquijs in re-publica opus
,, non eſſe: & verba Legatorum ab Aduerſarijs
,, venientium omnibus coram eſſe audienda. Ab
,, hoc decreto mittunt cum militum cohorte,
,, quam Saxo ad cuſtodiam corporis habere cir-
,, ca ſe conſueuit, primos amicorum, qui Nun-
,, tios in Curiam deducunt] Hos in epiſtola ſua recenſens Commendonus, Palatini nomine ſcribit fuiſſe Mareſcallum quemdam, & Doctorem Nentium Primarium Principis à ſecretis; Ducis verò Saxoniæ nomine Conſiliarium Vvolphangum Koller, qui Concilio Tridentino olim interfuerat, & Franciſcum Cram itidem Ducis à

Ep. ad Car. Borrom.

,, conſilijs. Nuncij, quamquam id quidem mi-
,, nimè voluiſſent, tamen recuſare non auſi, ne ſi
,, ab his excluſi forent, ab nullis deindè Germa-
,, norum ſatis benignè acciperentur, ire porro,
,, & alloqui vniuerſos ſtatuunt. Curru vectos
,, Germani, qui ad deducendum eos venerant,
,, pedibus, quod honoris eſt, anteceſſerunt, &
,, Principes ingredientibus ad ſe omnes aſſur-
,, rexere; non tamen illis dextras ex more gen-
,, tis porrexerunt, qui mos apud Germanos, ſi-
,, cuti ſeruatus amicitiæ pignus habet, ita præ-
,, termiſſus, non dubium eſt alieni, atque auerſi animi argumentum. Quinam autem ſingillatim fuerint Principes, qui tunc ibi aderant, enarrat Commendonus his verbis. Hic erat ſeſſionis eorum Ordo. In primo ſubſellio duo Electores, Saxo nempè, & Palatinus, conſidebāt. E Regione ipſorum ſcabello conſidebat Comes Haſtain Brandeburgenſis Electoris Orator, ponè illum Vvolphangus Dux Namburgenſis, mox Dux Vittembergenſis, poſt hunc Carolus Marchio Badenſis, huic proximus Lantgrauij filius, ac demum Io: Georgius Palatinus, Nuntij literas Pontificis, edictique exempla ſingulis reddiderunt, qui acceptis codicillis, vt erant ſtantes, innuerunt Nuntijs, vt præparato ſubſellio villoſo ſtrato holoſerico conſiderent, qui cum ipſos primùm Principes ad ſedendum inuitaſſent, dicentes ſedeant Celſitudines veſtræ, vnà ſimul omnes, cunctis tacentibus, conſederunt. Vbi conſedere, prior Delphinus orationem ſuam in hunc modum eſt-orſus.

Ep. ibid.

Propoſitio Epiſcopi Delphini in Nauburgico Principum Proteſtantium Conuentu.

Propoſitio Delphini Epiſcopi in Conuentu Nauburgij.

25 Cùm primum Summus Pontifex ad Eccleſiæ regimen Diuino munere eſt euocatus, pro ſuſcepti muneris officio paſtorali in eam ſtatim curam, & cogitationem incumbere cæpit, quonam potiſſimum modo corrupti emendarentur mores, diſſenſiones remouerentur, eſſetque terra tandem labij vnius, & idipſum dicerent, ſentirent, ſaperentque Nationes omnes. Et quoniam ad eiuſmodi, tùm mala ſananda, quàm bona conſequenda nullum hactenùs aptius remedium Romana Eccleſia nouiſſe reperitur, quam œcumenici Concilij celebrationem, Pontifex habita priùs ſuper hac re matura cum ampliſſimo Reuerendiſſimorum Cardinalium Collegio conſideratione, factiſque eius conſilij conſortibus Sereniſſimo Ferdinando electo Romanorum Imperatore, cæteriſque Regibus, ac Principibus, ſacrum tandem generale Concilium ad proximum Reſurrectionis Dominicæ feſtum Tridenti celebrari, auctoritate ſibi diuinitus elargita, ſtatuit, atque decreuit. Cùm verò id ad notitiam Principum omnium eam etiam ob cauſam peruenire cuperet Summus Pontifex, vt ijdem ſuum ſtudium cum Sedis Apoſtolicæ ſtudio coniungerent, ac pietatis, religionis, & fidei vnitatis cauſam protegendam ſuſciperent; quia inclytam Germanorum Nationem ſemper in viſceribus habuit, eiuſque tranquillitatis, ac pacis ſummoperè cupidus fuit, ambos nos Nuntios legauit, qui ſuo, & Apoſtolicæ Sedis nomine ſingulos Sacri Romani Imperij Principes conueniremus, eoſque hortaremur, poſtularemus, obſecraremuſque, vt pro viribus, quoniam in eodem Concilio pacis, manſuetudinis, & charitatis plena futura ſint omnia, quando idem Concilium quacumque de re non modò auditurum, ſed iuſta etiam poſtulata eſt exauditurum, cum nihil tandem aliud agendum ſit, niſi, vt probatis probandis, damnatiſque damnandis, diù nimium ſciſſa vnitas, diuiſaque concordia reparetur, eniti velint, vt fauſtum principium, lætumque progreſſum Dei munere ſortiatur; præſertim cum Summus Pontifex publicam dare fidem ampliſſimis, quam vnquam alias conceſſa, vel concedenda fuerit, exaratam formis, ſit paratus, Oratores proinde ſuos, vt ad Concilium, opportunis inſtructos mandatis immittāt, Celſitudines veſtras, paternè hortatur, & rogat, vtque ſedatis diſſidijs, cum iam proh dolor tot ſint de Religione hominum opiniones, quot voluntates, tot Euangelia, quot Doctores, vna ſit fides mentium, & actionum pietas, ſuuſque Eccleſiæ antiquus decor reſtituatur.

Cum dicendo finem Delphinus impoſuiſſet, Commendonus eius excipiens orationem ſubiecit.

Oratio Epiſcopi Zacynthien. in Conuentu ad Principes Proteſtantes.

Commendoni oratio in conuentu Nauburgenſi.

26 Cum tandem vtrique noſtrum Summus Pontifex mandata dederit, cuius vna, & eadem eſt erga vniuerſam iſtam inclytam Nationem charitas, repetenda mihi non eſſe arbitror, quæ Reuerendiſſimus Dominus Pharen. Epiſcopus ad ſuperiores Germaniæ Principes Nuntius modo expoſuit. Sed neque Reipublicæ Chriſtianæ calamitates pluribus explicabo, quas ne dum Celſitudines Veſtræ Illuſtriſſimæ pro ſumma earum prudentia, ſed nemò ferè eſt, quin intelligat, quo res deducta ſit, immo quo prolabatur in dies. Aliud ex alio malū oritur, & noſtris diſſenſionibus Chriſti hoſtibus aditum patefacimus, ad Chriſtiani nominis perniciem, cui tandem obuiā iri res ipſa poſtulat. In præſentiarum verò propoſitis ob oculos periculis occurrendum ſuadet temporis opportunitas, tùm pacata à bellis Chriſtiana Republica, tùm diuinitùs Pio Pontifice nobis dato, cuius præter cæteras virtutes incredibilis eſt benignitas, & ſtudium in Celſitudines Veſtras Illuſtriſſimas ſingulare, vt nulla vnquam amplior, & commodior olim data, aut in poſterum dari poſſe videatur occaſio pacis, & tranquillitatis Eccleſiæ reuocandæ. Sanè quidem illud omnes in primis cogitare debent, agi de fide, & de animarum ſalute, neque Religionis fundamenta euelli poſſe, quin Regna, & Imperia eodem modo labefactata concidant: aut nullum prorſus, aut vnum id, de quo agitur, vniuerſale Concilium

ſuper-

Digitized by Google

ſupereſſe in tanta opinionum varietate, & diuinarum, humanarumque rerum perturbatione, perfugium, ad quod Chriſtiani homines ex ſynceritate, ſicut ex Deo, & coram Deo in Chriſto ſolliciti de vnitate ſpiritus in vinculo pacis ſuas contentiones, & controuerſias referant, vt quemadmodum de Chriſto Ieſu dictum eſt, interfeciſſe illum omnes inimicitias in ſemetipſo, ita per œcumenicum Concilium, ſublatis de Religione diſſidijs, moribuſque purgatis ſuus decor Eccleſiæ reſtituatur, ac fidei veritas depulſis errorum tenebris, Chriſtiano Orbi affulgeat, ſimulque vniuerſi vnum corpus in Domino, idipſum ſapiamus, pacem diligamus, & Deus pacis, & dilectionis ſit nobiſcum.

Nuntijs orantibus decem circiter ex ijs, qui in Concilio ex more aderant, ſingula verba excipientes, vtriuſque orationem perſcripſerunt, & ipſe Vvittembergenſis Dux plura identidem adnotabat. Tùm duo Electores, cum quædam inter ſe eſſent collocuti, ac Vvolphango Neumburgenſi Duci, ſimulque Duci Vvittembergenſi communicari iuſſiſſent, per Maſquitium Electoris Palatini Cancellarium omnium nomine hoc reſponſum dederunt.

,, Illuſtriſſimi Principes audierunt ea, quę
,, Romani Pontificis nomine expoſuiſtis. Et
,, quia arduum eſt negotium, decernere modo
,, nolunt. Conuenient inter ſe ad reſponſum
,, dandum. Interim cupiunt, vt quæ vos Ponti-
,, ficis Legati dixiſtis, ea ſcripta deferatis.

Tùm Nuntij. Satis apertè (reſponderunt) Pontifex mentem ſuam in Concilij Bulla declarauit, ſatiſque Cæſari per literas cuncta ſignificauit. Nos ne ſcripturas multiplicemus, in mandatis accepimus. Maſquitius ſub hæc audita cunctos Principes colloquendo conueniens, demum hæc re-
,, ſpondit. Illuſtriſſimi Principes intellexerunt
,, veſtram reſponſionem; nec ſuper hoc vlterius
,, vos vrgent. Itaque diſcedentes Nuntij, ijſdem comitantibus Germanis, à quibus antea deducti fuerant, redierunt. Vix quadrantis vnius ſpatium interceſſerat, cum miſſi à Principibus tres Viri eorum, quos ipſi, quia publicarum rerum participes, ac Miniſtros habent, Conſiliarios vocant, aduenere, introductique literas, quas Nuntij à Pontifice Maximo ſingulis Principibus reddiderant, ad eos retulerunt, his totidem
,, fermè verbis vſi. Principes, cum has literas
,, eis redderetis, appellatos ſe filios à Romano
,, Pontifice non aduerterunt, quem quia ipſi
,, parentis loco non habent, ne literas quidem
,, tali cum appellatione accipere ab eo volue-
,, runt. Attamen ad ea, quæ vos ipſis dixiſtis,
,, reſpondebunt.

Reſponſum à Commendono eſt, Non aliter appellatos à Pontifice Maximo Germanos Principes, quam quomodo Cæſar ipſe, cæterique Chriſtiani Reges, & Principes nuncupari ab eo conſueuerunt. Illi poſitis literis abiere, Bullam tamen Concilij ſibi reſeruauerant. Triduò poſt expectantibus Nuntijs, vt ad accipiendum reſponſum in conuentum vocarentur, decem ad eos Conſiliarij, primarij homines magna Comitum frequentia, miſſi Principum venere; inter quos dignitate præſtabant Maſquitius, & Gregorius Dracouius, amicorum intimi, ille Palatini, hic Saxoniæ Ducis. Omnes à Nuntijs ſumma cum comitate, atque benignitate appellati, atque accepti cum eſſent, Craçouius Vir multarum linguarum peritus, nec ignarus dicendi, ita latinè, appellatis primum Nuntijs *Reuerendis Dominis* incępit.

Grat. c. 6. vit. Card. Comm. li. 2.

Grat. lib. 2. c. 3. vit. Comm.

,, 27 Magnoperè mirantur Germaniæ Prin-
,, cipes, qua tandem de ſe opinione, aut ſpe fre-
,, tus Romanus Pontifex eorum tentare con-
,, ſtantiam, & ſe compellare legationibus ſit au-
,, ſus: cum incredibile ſit, ignorare eum, quæ iu-
,, ra ſacrorum ſancta Germanis, quam de Diui-
,, nis rebus infixam animis fidem habeant ab eo
,, tempore, quo eam ſcriptam, firmatamque,
,, & comprobatam illuſtribus ſacrarum litera-
,, rum teſtimonijs Carolo V. Cæſari triginta
,, ab hinc annis Auguſtæ tradidere. Sed neque
,, tùm temere, aut leuibus de cauſis fecere, vt à
,, Pontificum ditione, ac poteſtate, cui parere
,, antea aſſueuerant, deſciſcerent, quando non
,, Ieſu Chriſti nomen, aut gloriam propagari,
,, curarique ab ijs, ſed propriæ potentiæ, atque
,, amplitudini ſtudere didicerant. Neque nunc
,, ſibi ſtatuunt Pio IV. ad Concilium vocanti
,, obtemperandum, penès quem ne eſſe quidem
,, vllum eius rei arbitrium ſciunt. Etenim audi-
,, tu etiam indignum eſt, eum diſceptatorem
,, aliorum controuerſiæ, ac diſcriminum ſtatui,
,, qui ipſe diſcordiarum, ac diſſenſionum om-
,, nium fons, & origo ſit, & in iudicis ſedere
,, locum eum, quem maximè ſiſti ad iudicium,
,, inter reoſque haberi conuenit, & à quo vno ve-
,, ritas ipſa tam diu, tam immaniter, oppugna-
,, tur. Cui enim obſcura ſunt Pontificum Ro-
,, manorum ſtudia committendi aſſiduè armis
,, inter ſe Nationes, diffidiaque ſerendi, quo ex
,, aliena pernicie, ſuas ipſi opes, & potentiam
,, augeant? Cui non nota inſectatio, ac ſæuitia
,, aduerſus eos, qui a cultu ipſorum, atque ina-
,, nium idolorum ad veram pietatem animum
,, traduxerunt? Quis verò neſcit, quantum con-
,, taminatæ ſuperſtitionis, & falſarum opinio-
,, num diſperſum per gentes ſit à Romanis Pō-
,, tificibus, quantum tenebrarum Euangelij luci
,, offuſum, & nunc maximè offundatur? Vt te-
,, triores, ac fœdiores errores ferat, foueatq; ve-
,, ſter iſte Pontificatus, quam olim ante cogni-
,, tum Chriſtum gentes habuerè; & quod dete-
,, ſtabilius eſt, res impias, & execrabiles honeſtis
,, nominibus tegitis, & morum, & ſacrorum cor-
,, ruptores, vni ſacrarum legum auctores, & cu-
,, ſtodes haberi vultis. Nos verò eum ipſi cupi-
,, mus, tùm in omnibus eſſe populis non dubita-
,, mus probos, & Reipublicæ amantes Viros,
,, qui vanas iſtas fraudes, & impuras corrupte-
,, las, quibus deformatam Eccleſiam cernimus,
,, aboleri, auferrique cupiant, & veram, & cum
,, cæleſtibus iuſſis conſentientem diſciplinam
,, reſtitui. Quod ſanè in primis curæ eſſe debuiſ-
,, ſet Romanis Pontificibus, qui ſibi tot ſæculis
,, ſuperbum in Chriſtiana Republica titulum,
,, ſummumque ſacrorum ius arrogarunt. Sed
,, nimirum conſtat eos, id quidem minime velle,
,, qui vna dominandi libidine occupati, cumu-
,, landis ſuperſtitionibus, quam diuinis rebus
,, ordinandis magis intendunt. Falsò præterea,
,, & iniquè Germani leuitatis vobis inſultantur;
,, & ſibi non conſtare, pluresque in ſectas diuiſi
,, cõtrarijs, & repugnãtibus opinionibus iactari
,, dicuntur, cum vna noſtrorum omnium volun-
,, tas, & conſenſio ſit in eam doctrinæ formu-
,, lam, quam ſcripto comprehenſam Auguſtæ
,, ex auctoritate Cæſaris edidimus: ab ea noſtri
,, Principes, neque ſe diſceſſuros vmquam pro-
,, fitentur, & minimè verò leges imponi ſibi à
,, Romano Pontifice paſſuros. Nullus enim
mor-

Epiſt. Com. die 8. Febr. apud Card. Barbar. vbi ſupra Antonius Maria Gra. in vit. Commendoni c. 3. Pallauic. tom. 2. lib. 15. c. 5.

Digitized by Google

,, mortalium , niſi Cæſaris imperio Germani
,, continentur, quippè hic arbiter, ac Princeps,
,, & caput rerum eſt in Chriſtiana Republica;
,, huic, non Pontificibus veſtris , iuſta , & legi-
,, tima Concilia cogere, atque habere , ius eſt.
,, A quo cum Legati ad conuentum hunc vene-
,, rint , ijs ſuam de conuocando hoc tempore
,, Concilio rationem , ac ſententiam Principes
,, exponent: cum Romano Pontifice omni re-
,, rum communicatione in perpetuum ſibi ab-
,, ſtinendum eſſe , ſtatuunt. Vos verò ijdem
,, Principes, quia claris Venetorum familijs or-
,, tos, & egregijs virtutis, ac ſapientiæ laudibus
,, excellentes eſſe Viros acceperunt, omni quoq;
,, honore, & obſeruantia dignos iudicant , præ-
,, ſtitiſſentque ea vobis, ſi priuati huc, non Pon-
,, tificis Romani iuſſu ad eos veniſſetis.

28 Iam vides Lector, qualis ſit Nouatorum
doctrina, repleta nimirum non ſpiritu ſapientiæ,
ſed, vt aiebat Auguſtinus *Impatientiæ, quo ſolent*
Hæreticorum feruere præcordia, & pacem pertur-
bare Sanctorum. Sed quomodo Nuntij, ſecundùm
quod ſcriptum eſt, *Reſponde ſtulto iuxta ſtul-*
titiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur, ingeſta conui-
tia reiecerint, videamus.

S. Aug. lib. 12. de Ciu. Dei c. 2.

Prou. 26.

Commendonus reſpondet falſitatibus à conuentu Naumburgenſi propoſitis.

,, His acceptis Nuntij pauca inter ſe collocu-
,, ti , non tacitis ea eſſe ferenda ſtatuunt. Tùm
,, Commendonus: Fecere, inquit, prudenter ve-
,, ſtri Principes, qui quando talia reſponſuri
,, erant , abſentibus ipſis, ea , quam coram dici
,, à vobis maluerunt. Quo enim acerbitas iſta,
,, ac licentia verborum aduerſus eos , qui ad ſuũ
,, teſtandum ſtudium Reipublicæ , veſtrumque
,, in vltimam vſque Germaniam venire nos
,, iuſſerunt? Scilicet hunc quoque morem à Do-
,, ctoribus, ac Magiſtris veſtris didiciſtis inceſ-
,, ſendi contumelijs , inuidiaque onerandi eos,
,, quorum redargui rationibus , ac veritate re-
,, vinci vos ſentitis, cuius tamen ea vis eſt, vt
,, maledictis illuſtretur, non obruatur. Cæterũ
,, ego dicta criminosè à vobis in Pontifices
,, Maximos refellam, non imitabor , vt vos mo-
,, deſtia quoque, & temperamento linguæ, non
,, ſolùm cauſa vinci à nobis , intelligatis. Quo
,, animo , & quo conſilio Pius Pontifex Maxi-
,, mus vocatum Germanos ad Concilium miſe-
,, rit , dictum abundè à Collega , neque eſt nu-
,, per apud iſtos Principes , optimo ſcilicet, &
,, cum publico , tùm in primis Germaniæ ſalutis
,, cupido ; licèt id vobis , vt cetera, ſuſpiciosè,
,, criminosèque libeat interpretari. In ſanan-
,, dis ergo Eccleſiæ morbis , nec iuſtius aliud,
,, nec vſu compertum eſt ſalubrius , vllum re-
,, medium, maiores noſtri adhibuerunt, quam
,, auctoritatem publici Concilij , cuius tanta
,, maieſtas , ſanctitaſque apud omnes Chriſtia-
,, nos omnibus temporibus fuit , vt eius iuſſis
,, haud ſecus , quam cæleſtibus monitis parue-
,, rint homines , ij etiam , qui aut proprio men-
,, tis errore, aut alterius impulſu lapſi , ab alijs
,, diſcreparent. Quoties enim accidit , vt ægrè ,
,, ac graui , ac peſtilenti hæreſi laborantes Pro-
,, uinciæ, Concilij auctoritate accepta ad ſani-
,, tatem, officiumque redierint? Et quis adeò
,, proiecti pudoris eſt , qui plus ſapientiæ , plus
,, conſilij vindicet vni ſibi , quàm tribuat vni-
,, uerſis? Et aduerſari conſenſui eorum accedat,
,, quos Deus nobis interpres religionum , &
,, ſacrorum Magiſtros dedit , & quibus ipſe præ-
,, ſentiam ſui in perpetuum eſt pollicitus , &
,, ſæpè manifeſto numine declarauit? At vos

,, etiam de exemplo, ac de iure Concilia conuo-
,, candi, habendique dubitare , & cauillari vul-
,, tis? Vndè verò vobis venit in mentem hanc
,, poteſtatem à Pontificibus Maximis , penès
,, quos ab Eccleſiæ ortu , Dei , hominumq; con-
,, ceſſu fuit , perpetuaque manſit , ad Cæſares
,, transferre , qui nec vſurparunt vnquam vt ſuã,
,, & Ferdinandus ipſe , ad quem ſcilicet eam de-
,, fertis , non recipit? Quippè diſcrimina ſui, &
,, Pontificis muneris, & nouit ille , & qui Vir eſt
,, antiquæ ſanctitatis, etiam ſeruat: ea autem,
,, quæ ſint, non eſt huius loci diſſerere , neque
,, omninò res vllum ſermonem deſiderat, cum
,, obſcurum nemini ſit, qua fide , & obſeruantia ,
,, & optimus quiſque Cæſarum Pontifices Ma-
,, ximos coluerint, & Ferdinandus colat , & quã
,, ipſe paterno animo, atque amore à Pio Pon-
,, tifice habeatur. At ne illud quidem eſt igno-
,, tum, quam propenſa Pontificum Maximorum
,, ſtudia in Germanos ſemper fuerint , quantaq;
,, ornamenta in hanc gentem contulerint. Vndè
,, enim vobis Cæſares? Vndè Imperij hoc decus,
,, & ius Imperatoris eligendi , quo cæteris Na-
,, tionibus præfulgetis? An igitur Pius IV. Pon-
,, tificum aliorum veſtigia ſecutus , & officij , ac
,, perſonæ memor , quæ illi diuinitus eſt impo-
,, ſita, parentis , & rectoris humani generis, ſi
,, errantis Germaniæ curam habet , ſi monitum
,, vos, ſi patria charitate reuocatum à prauiſſi-
,, mis erroribus, inuitatumque ad Concilium
,, nos miſit, quorum tamen dignitati tribuere
,, vos aliquid videmini , id ei audaciæ vertetis?
,, Mirari vos dicitis? Videre vel hinc licet, quam
,, à recto veſtrorum Maiorum more , ac veritate
,, deſciueritis ; Illi dubijs , aut incommodis eo-
,, rum rebus nuſquam alio fidentiùs , quam ad
,, Pontifices Maximos refugerunt. Vos Ponti-
,, ficem vltro admouentem vulneribus veſtris
,, manus, iniqua cum exprobatione repellitis.
,, Reuocandi autem veterem diſciplinam , ad
,, eamque corruptos hominum mores emendan-
,, di curam ad Pontificem Maximum pertinere,
,, quod obijcitis, & nos fatemur. Atque id qui-
,, dẽ Pius IV. ſtatim, ac eſt Pontifex renunciatus,
,, enixè , ac ſtudiosè facere eſt aggreſſus, & nunc
,, impenſiùs in idem opus incumbit; & quia ma-
,, gni negotij res eſt, quo abſolutiùs , perfectiùſ-
,, que conficiatur , omniaque quæ vbique ſunt,
,, incommoda comprehendat , vniuersèque ad
,, omnes permanet , de Concilij ipſius ſententia,
,, & ex conſulto Patrum ſanciri , conſtituique
,, voluit, idque vobis ignotum eſſe non debuit ,
,, cum, & edicto contineatur , quod legiſtis , &
,, quæ Romæ aguntur , perferri ad vos quoque
,, potuerunt, niſi capere cuncta in deterius, & ho-
,, neſta, rectaque neſcire, & tantum ſecus facta
,, reprehendere , atque inſectari liberet. Et quid
,, ego nunc illam orationis veſtræ partem refel-
,, lam , qua nobis ſuperſtitionis crimen , ſi Deo
,, placet, & obſcurati Euangelij inuidiam, ma-
,, culamque infligere , odio veri, & libidine
,, maledicendi occæcati , non eſtis veriti? Qui-
,, bus gloriari liceret , nulla re æquè Romanam
,, Eccleſiam cæteris Chriſtianis populis, quam
,, Euangelij propagatione , cuſtodiaque perſti-
,, tiſſe , niſi à conſuetudine noſtra abhorreret ,
,, aliter , quam in eo gloriari , cuius cæleſti Nu-
,, mine hæc Orbi terrarum ſalutis , & beatitudi-
,, nis lux effulſit. Sed profectò conſtat, omnibus
,, antiquitatis monumentis veteres illos Patres,
,, qui maximè ſanctitatis , & doctrinæ laude flo-
ruerunt,

Digitized by Google

,, ruerunt, Chriſtianamqne pietatem pariter mo-
,, ribus, atque ingenijs illuſtrarunt, ab vſque
,, Apoſtolorum memoria, vt quæque res dubia,
,, aut difficilis explicatu incidiſſet, Romanam
,, Eccleſiam conſulere, eiuſque reſponſis haud
,, ſecus, quam diuinis oraculis ſtare conſueuiſſe;
,, Poſſem ego, ad quamcumque terræ partem me
,, verterem, percenſere Reges vltimarum quoque
,, gentium, Nationeſque, quę ſacrorum iura
,, petitum Romam miſerunt. Poſſem, & innu-
,, merabiles hominum multitudines, Pontificum
,, Romanorum cura, atque illius Eccleſiæ ſtudio
,, ab impijs falſarum Religionum ludibrijs, qui-
,, bus captas mentes habebant, ad Chriſti veri
,, Dei cultum traductas commemorare, cum
,, nulla Chriſtiana Prouincia ſit, quæ, aut ac-
,, ceptæ, aut conſeruatæ Catholicæ Religionis
,, gratiam Romanæ Eccleſiæ non debeat, ſed vt
,, alios mittam (neque enim mihi apud vos
,, agenti aliena exempla cnnquirenda ſunt) quæ-
,, ro à vobis, vndè Chriſtianę Religionis, fidei-
,, que primum nomen Germani audiueritis? Vn-
,, dè Magiſtri pietatis, vndè Euangelij ipſius lu-
,, men diſciplinaque ad vos peruenerit? An infi-
,, cias ire poteſtis, quod Chriſtiani ſitis, quod
,, barbaras ſuperſtitiones exueritis, id ſecundum
,, Deum beneficium eſſe Romanę Eccleſiæ? Ab
,, hac prima Chriſtianæ pietatis ſemina iacta in
,, vobis ſunt, ab hac ſacrorum ius, & Dei ritè
,, colendi, ac de diuinis rebus verè, rectèque
,, ſentiendi tradita ratio eſt, à qua ſummo iſto
,, Imperij, & Maieſtatis honore præ cæteris gen-
,, tibus aucti, atque decorati eſtis. Ab hac vos
,, Eccleſia, quę beneficijs meruit, vt parentis
,, Maieſtatem apud vos obtineret, poſtquam
,, gratiæ obliti deſciniſtis ab hac veritate, ac fi-
,, dei regula, ad quam omnes, quę ritè Chriſtum
,, Deum venerantur, gentes, ſuas de diuinis re-
,, bus rationes direxerunt, poſtquam declinaſtis,
,, & quod vnum rectum eſt ad Cœlum iter reli-
,, quiſtis, in quos, Deus bone, & quam deuios
,, anfractus deflexiſtis? quibus vos erroribus
,, implicaſtis? quibus mentes veſtras tenebris
,, merſiſtis? At etiam iniquo animo ferri à Prin-
,, cipibus veſtris nuper dicebatis, quod nos va-
,, ria, ac multiplici Religione agitari, impelliq;
,, Germanos vobis obiecimus, idque inficias ire,
,, verecundia non fuit. An poteſt clarius, an eui-
,, dentius eſſe quidqnam veſtris inter vos de tota
,, cæleſtium rerum, ac diuinarum cæremonia-
,, rum ratione diſſidijs, & concertationibus?
,, Vna eſt veſtrum omnium conſenſio, & conſpi-
,, ratio aduerſus nos, Eccleſiamque, à qua defe-
,, ciſtis, cætera nihil diſſimilius, nihil diſiun-
,, ctius, nihil diſcrepantius; an verò id non te-
,, ſtatum omnibus? An non omnis referta libris
,, Germania eſt, contraria, & pugnantia docen-
,, tibus? An adeò hebetes nos, ac rudes Germa-
,, nicarum rerum eſſe putatis, iſta vt ignoremus?
,, At Lutherus quidem ipſe, Paulus alter, vt vos
,, vultis, qui præceps ſe ex Eccleſiæ naui in mare
,, deiecit, à quo iactata à vobis Auguſtana for-
,, mula conflata eſt, quando ſibi, aut in quo ſa-
,, tis conſtitit? An iſtam ipſam formulam non
,, quot annis, quamdiù vixit, commutatam, di-
,, uerſaſque in ſententias contortam edidit? An
,, qui poſtea ipſum ſecuti ſunt, non ęquè licen-
,, ter trahendo eam, quo cuiuſque libido rapuit,
,, totam aliam fecerunt? Sed quot iam rixæ inter
,, vos de dictis, ſententijſq; Lutheri? Et quotus
,, quiſq; eſt, qui quę placita illi ſunt probet? Quot
,, Melancthon? Quot Oecolampadius? Quot
,, Zuinglius? Quot denique Caluinus trahit?
,, Quot alij ſexcenti, qui omnes de ſummis re-
,, bus à Luthero, atque inter ſe diſſentiunt? Non
,, modo Ciuitas, aut municipium, ſed ne domus
,, quidem in Germania eſt vlla horum certaminū
,, expers. Cum viro vxor, cum parentibus liberi
,, de fide ſacrorum, de diuinarum literarum in-
,, telligentia altercantur. Fœminę, pueri in cir-
,, culis, in cauponis, inter pocula, ludoſque, quod
,, miſerandū eſt, de Religione conſtituunt. A vo-
,, bis denique ipſis, hoc ipſo in conuentu, quan-
,, tum laboratum eſt opere, vt aliquam vniuſ-
,, modi mentis ſpeciem præferre poſſetis? Quod
,, aſſequi tamen nequiuiſtis: ſcilicet, vt diſcre-
,, pare inter ſe vera, ita coniungi, & conuenire
,, falſa non poſſunt. Et quanto quis ab Eccleſiæ
,, portu magis recedit, quantò longius à vera,
,, ſtabilique fide, in errorum veluti pelagus pro-
,, uehitur, tanto cæcioribus fluctibus iactatur,
,, fallacioribuſque opinionibus inuoluitur. Quin
,, vos ipſa varietas, inconſtantiaque veſtrorum
,, Doctorum reuocet aliquando ad cognitionem
,, veritatis, quæ ſimplex, neque plus vna eſt?
,, Quin imitamini Pauli Apoſtoli exemplum,
,, ad noſtram eruditionem memorię proditum?
,, Qui cum nihil, niſi diuino ſpiritu afflatus a-
,, geret, diuinituſque traditam ſapientiam habe-
,, ret, vt labi, atque errare nullo modo poſſet,
,, tamen diuinitus irė admonitus de re, quæ iu-
,, ſtam dubitandi cauſam habere alijs videri po-
,, terat, ad Apoſtolorum Concilium retulit, ne
,, fortè, vt Lucas inquit, in vanum curreret, aut
,, cucurriſſet. Sed hæc vos videritis. Pontifex qui-
,, dem Maximus pio, pijque parentis officio ad-
,, uerſus vos functus, omnique nixus ſtudio, vt
,, deuijs quoque, & contumacibus filijs ſalutem
,, redderet, iure vobis, ac omni Germaniæ ex-
,, probrabit illud Euangelij. *Quoties volui con-*
,, *gregare filios tuos, quemadmodum gallina*
,, *congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?*
,, Quę autem poſtremo honorificè de nobis ipſis
,, dixiſtis, pro priuato Principum erga nos ſtu-
,, dio, priuatas quoque gratias ijs à nobis re-
,, ferre vos iubemus. Cæterum ea nos non alia
,, re deberi nobis, quam eius, à quo miſſi ſumus
nomine, profitemur. Hac à Commendono habita Oratione, Germani nullo dato reſponſo diſceſſerunt, variè pro cuiuſque ingenio dicta Nuntij accipientes; pars veritate perculſi taciti ingemeſcere, fremere alij, ac indignati, ea dicere tàm celebri loco auſum.

29 Aſperæ huiuſce ſententię, quam Germani Principes in ſuſcipienda Pontificis legatione amplexi ſunt, quantum ex eorum Conſiliarijs Nuntij acceperunt, præcipuus Auctor fuerat Chryſtophorus Vittembergenſium Dux, qui prę-ter inſitam Germanorum ingenijs ferociam, magnas poſſidebat opes ademptas templis, vndè iuſtos Dominos exturbarat, ac ſupra centum millium aureorum vectigal ſibi ex illa rapina confecerat; eo Eccleſiæ infenſior, quo plura Eccleſię eripuerat, vt propemodum illud Apoſtoli ad Timothæum ſcribentis videatur impletum. *Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidem appetentes errauerunt à fide.* Mitius vt ipſemer Commendonus in communi epiſtola Cardinali Borromæo ſignificauit, præ ſe tulit ingenium Auguſtus Saxoniæ Dux, temporalis, ac ſpiritualis apprimè pacis ſtudioſus, qui & ipſos Nuntios per certos homines verbis obſequij plenis inuiſerat,

1. ad Tim. 6.

Ep. 8. Feb.

& ante-

Digitized by Google

& antequam per Conſiliarios contumelioſa illa reſponſio redderetur, occaſionem captans Nauburgio diſceſſerat, quamuis omnium poſtremus, vtpotè proximior, eſſet profecturus. Cùm itaque Principes Nauburgij congregati iam planè Concilium celebrandum exiſtimarent, ne populi ſuarum ex diuerſitate ſententiarum facilè in ſuſpicionem venire poſſent, quænam denique fides apud eos, apud quos nulla nec verba, nec ſcripta, vt cum Athanaſio loquar, robur habeat, ſed omnia pro tempore mutabantur, & transformabantur, in vnam omnes coire fidei formulam ſtuduerunt. Sed cum iam à veritate, quæ non niſi vna eſt, quam Petri Cathedra tenet, excidiſſent, inter ſe quoque haud compaginari, quemadmodum neque parietes ſubtracto angulari lapide, potuerunt, Nam vt ſcribit idem Commendonus, Io: Fridericus Vemarienſium Dux puram illam dumtaxat Confeſſionem à Luthero compoſitam, & Carolo V. anno MDXXX. exhibitam retineri poſtulabat. Principes, confeſſionem quidem illam admittebant, ſed cum Melancthonis ſimul Apologia, hoc præcipuè conſilio, quod cum Melancthon in Zuinglium inclinaſſet, multaque eiuſdem Hæreſiarchæ inſaniæ, ſemina in ſuis ſparſiſſet ſcriptis, à condemnandis Principibus illis, qui ſecta erant Sacramentarij, abſtinuiſſent, quales manifeſtè dicebantur, Elector Palatinus, Dux Vittembergenſis, ac Marchio Badenſis. Verum Io. Fridericus nequaquam conſilio acquieuit, quin indignatione commotus, quaſi per contumeliam, Principes illos Sacramentarios, & Zuinglianos appellauit, multaſque turbas, & contentiones excitauit, nullo habito cognationis, & ſanguinis reſpectu, quo arctiſſimè cum Palatino iungebatur; elata namque prima vxore, quę Lantgrauij fuerat filia, ex qua nullos ſuſceperat liberos, Io: Fridericus ipſe, & Io: Guyllielmus eius Frater duas Electoris Palatini filias matrimonio ſibi copulauerant: ex quo corporum nexu nequaquam tamen, vt multi ſperabant, nexus quoque ſecutus eſt dogmatum, & animorum; Diuina miſericorditer prouidentia id præſtante, vt hac ipſa intercedente diuiſione extimulati Hæretici reuertantur ad Dominum in Hyeruſalem, quæ eſt Romana Eccleſia, cum cognoſcant, quod *Non eſt ſolium filiæ Chaldæorum*. Cùm autem per hos dies Nuntij ſæpè cum Principum Conſiliarijs agerent, ac ſæpè etiam illos ad prandium adhibuiſſent, planè acceperunt, nullam erga Concilium animi propenſionem exiſtere, Principeſque exiſtimare, Bullam indictionis expreſſam eſſe Concilij continuationem, ex illis fortè verbis, *Omni ſuſpenſione ſublata*, ſuſpicantes, aſſerebantque nullum ex Germaniæ Epiſcopis Tridentum acceſſurum; & antequam conuentus ipſe diſſolueretur, conſtitutum eſt inter ipſos, vt neque ipſi mitterent ad Concilium, & metum inijcerent Germaniæ Epiſcopis, ne à cuſtodia rerum ſuarum abſcederent. Cùm etiam vlterius de rebus Turcarum, ac Moſcouitarum ſermo haberetur, præſertim cum de cõnubio Ducis Moſcouiæ cum Regis Poloniæ ſorore rumor eſſet, percunctati ſunt à Nuntijs, num Pontifex cum Moſcouitis ageret, cum fama apud ipſos percrebuiſſet, à Pontifice Moſcouiæ Ducem foueri. Ad hæc reſponderunt Nuntij, alijs quidem temporibus Oratores à Moſcouita Romam ſubmiſſos, qui à Pontifice titulũ Regium deprecantes, obedientiam ipſi, Sedique Apoſtolicæ obſeruantiam pollicerentur, Græcorum ritus, ac ſchiſma penitùs condemnaturi; nunc autem nullum huiuſmodi negotium cum Pontifice agitari, cuius animus ad benefaciendum nobiliſſimæ Germanorum Nationi totus modò incumbebat. Et magnum profectò (ſubdunt Nuntij) iſtos Germanię Principes inceſſit timor, ne gliſcens, huiuſmodi nuptiarum occaſione, Poloniæ Regis potentia, malè ſibi verteret, quod Regio ipſorum parum à Polonia abeſſet, planitieſque maxima, & in ea nullæ arces, nec vires ad ſe defendendum ſuppeterent.

S. Atha. de Synodo.

Iſa. 47.

30 Abrupta itaque actione illa, atque omni conſultatione, cum Io: Fridericus protinus ſe conuentu proripiens in ſuum Regnum abierit, Nuntij nona Februarij Nauburgio profecti ad reliqua obeunda digrediuntur; anxij quidē de rerũ euentu, metuentes, ne Vrbes, cæterique Principes Lutheriana hæreſi infecti Pontificis Breuia eſſent accepturæ, cum hi, qui in conuentu aderant, neutiquam recepiſſent. Et Delphinus, Franconia, Sueuia, ac Bauaria peragrata, plurima vbique locorum eruditionis, ac benignitatis argumenta reliquit; Commendonus verò, cui operoſior demandata fuerat Prouincia, altera, quam à Naumburgio profectus eſt die, Lipſiam venit. Sed antequam ipſum abeuntem proſequamur, operæ pretium duximus ea, quæ acciderint, pro vt ipſe Card. Borromæo ſignificauit, enarrare.

,, Sic igitur habet. Paulo ante noſtrum diſceſ-
,, ſum ex Vrbe Naumburgenſi, primus inter
,, Conſiliarios Saxoniæ Ducis me inuiſit, ac poſt
,, multa humaniſſima verba dixit, ſe ſuo Prin-
,, cipi retuliſſe ea, de quibus multoties ſimul
,, egeramus, ſummumque præ ſe tulit dolorem,
,, quod in huiuſmodi conuentu, & non in pro-
,, pria ditione ſuum Principem reperiſſem, quod
,, homo non immiti Vir ingenio, vt ipſemet
,, animaduertere quiueram, tempori magis,
,, quam propriæ ſententiæ inſeruire conatus,
,, tunc fuerit, &c. Nocte eadem, cum iam Dux
,, diſceſſiſſet, Nauburgium ſuum Secretarium
,, remiſit, qui patentibus literis ſigno, ac manu
,, Electoris conſignatis ſingulos ſuæ ditionis
,, ſubditos propoſita indignationis pœna iu-
,, bebat, non ſolùm itineris ductoribus, & equis
,, me prætereuntem inſtruerent, ſed omni etiam
,, honore exciperent; quod commodè plurimum
,, accidit, cum per totam Miſniam, partemque
,, Saxoniæ ab Electore poſſeſſam tranſeundum
,, fuerit. Altera die vnà cum Delphino profe-
,, ctus, Epiſcopum Naumburgenſem in loco, qui
,, dicitur, Saiz commorantem conuenimus, qui
,, cum Pontificium diploma, & Concilij Bul-
,, lam ſumma reuerentia excepiſſet, ſe, quamuis
,, ſenio, & podagra laborantem, promptum,
,, atque paratum ad Tridentinam Ciuitatem
,, conferendi exhibuit. Cùmque mutuis diſſere-
,, remus colloquijs, dixit mihi, Ampodorſum, &
,, alios eum ſectantes in Thuringia publicis in
,, concionibus docere, Bona opera pernicioſa
,, eſſe ad ſalutem; & quod non ipſe ſolus, ſed om-
,, nes Hęretici Concionatores à die, qua Con-
,, cilium indictum fuit, populis perſuadere ni-
,, tuntur, non expedire ad Concilium accede-
,, re, eò quod homines ibi nanciſcerentur verſu-
,, tos, qui veritatis lumen dumtaxat extinguere
,, conantur, quod ſolis ipſis ſolummodo à Deo
,, infuſum exiſtimare debent, &c. Quæ autem

Commendono Lipſiæ acciderint, & quomodo dein Halam perrexerit ex ipſomet audiamus.

,, Lipſiam Vrbem ſtudijs inſignem, vbi appuli,
,, ſtatim Ducis Conſiliarij, qui Nauburgij me

agno-

Ep. 17. Februarij.

Saxoniæ Elector Commendono publicam fidem miſit.

,, agnouerant, inuiſerunt; plures poſtea illius
,, Vniuerſitatis Doctores nomine ipſius Vniuer-
,, ſitaris viſitatum venere, qui iuxtà Nationis
,, morem latina habita oratione demiſſionis, &
,, reuerentiæ plena, vini quoque munera obtu-
,, lerunt; alia inſuper munera paulò poſt ab ipſis
,, Vrbis prætoribus ſubmiſſa. Quatuor in iſta
,, Vniuerſitate, diniti mercede conducti, præci-
,, pui Canonum Doctores habentur. Prior De-
,, cretum explicat, alter Decretalium libros
,, tertius Sextum, quartus Clementinas, idem-
,, que inſtitutum Vittembergę obſeruari, quam-
,, uis hęreſis initio huiuſmodi volumina inibi
,, flammis ſint data, reſtituta poſtliminio eo-
,, rum lectione, accepi, &c.

Ius Canonicum ab Hæreticis in eorum Vniuerſitatibus legitur.

31 In alia autem, quam per arbitrarias no-
tas conſcripſit epiſtola ad eundem Cardinalem
,, Borromæum hæc habet. Audiui, Ducem Sa-
,, xoniæ, Brandeburgij Marchionem, alioſque
,, Principes nouum celebraturos conuentum;
,, quoniam in Nauburgenſi cum Comite Pa-
,, latino, Lantgrauio, Vittembergenſi Duce, alijſ-
,, que conuenire non potuerunt, quod in Calui-
,, ni, & Sacramentariorum hæreſim inclinarent.
,, Illud etiam accepi, quod in eodem Nauburgi-
,, co conuentu ſedulò curauerint modum ali-
,, quem inuenire, quo effuſam illam libros ty-
,, pis edendi licentiam frænarent, quibus nouæ
,, quotidiè proferebantur opiniones, verum,
,, quominùs huiuſmodi tollerentur, obſtitiſſe
,, tot inter ſe diuiſas Principum de Religione
,, ſententias. Illud etiam accepi, quod antequā
,, Nauburgium perueniremus, palàm à Princi-
,, pibus Reginę Angliæ Oratores admiſſi fue-
,, rint, quos, cū legatione de more exponerent,
,, Lantgrauius, qui connubium Reginæ cum
,, vno ex filijs ſuis fruſtrà, diuque tentauerat,
,, interrogauit, Quandonā eorū Regina paritura
,, eſſet? Quo dicendi modo Oratores maximè
,, offenſi ſumma animi indignatione diſceſſe-
,, rant. Hacque potiſſimum de cauſa Caluinia-
,, na pars incrementum, addita Reginæ auctori-
,, tate, non ſumpſerat, ſpargebanturque de Lant-
,, grauio querelæ, quod, cum eadem ſentiret,
,, priuatas tamen ob cauſas neglexerit.

Lipſia diſcedens Commendonus Halam ve-
nit, vt ibi inquit Gratianus peregrinationis eiuſ-
dem comes, & teſtis oculatus, Archiepiſcopum
,, Magdeburgenſem conueniret. Is erat Ioachi-
,, mi Brandeburgij Septemuiri creando Cæſari,
,, quos Germani à munere Electores appellant
,, filius: ſed eo non inuento Berlinum ad Ioachi-
,, mi ipſius Regiam perrexit, Albi flumine ad
,, Vitembergiam traiecto. Oppidum Lutheri
,, furore, & Caroli V. victoria, & Friderici Sa-
,, xonis, & Lantgrauij clade nobilitatum. Ioa-
,, chimus Alberti Patris cura in fide Romanæ
,, Eccleſiæ diù retentus, poſt mortem indè Patris
,, temporū illorū procella abreptus ſe Hæreticis
,, adiūxerat. Sed tamen ex ingenio ſuo multa re-
,, tinuerat de priſtinis Sacrorum ritibus, multa
,, item ex diſciplina Lutheri reſpuerat. Adue-
,, nientem Commendonum perhonorificè ho-
,, ſpitio accepit, coluitque omnibus humanita-
,, tis officijs, plura, vt ne à Catholico quidem
,, præſtari potuerint. Quæ ſingillatim recenſita
præſtat audire ab ipſomet Commendono in epi-
ſtola, quam decima nona Februarij ad Cardina-
,, lem Borromæum conſcripſit, Continuò in-
,, quit, vbi Berlinum appuli, Elector per ſuum
,, Mareſcallum, & à conſilijs primum, inſequenti

Cap. 4. lib. 12.

,, luce me ad prandium inuitauit, ad quod ſe-
,, riùs, quam potui, acceſſi, veritus ne iuxta Nau-
,, burgenſe decretum, vbi eius Conſiliarij adfue-
,, rant, Pontificis epiſtolam non reciperet; ideò
,, inter epulas optabam collòquia miſcere, ac
,, mandata poſtea exponere. Itaq; cū Elector vnà
,, cum ſuis Conſiliarijs ad me audiendum eſſet
,, paratus, ſtatim menſam iuſſit apponi, cumq;
,, inter recumbendum plura conferremus, ſenſim
,, ſermones flectere curaui de eo, quod Naubur-
,, gij inter Principes euenerat, ac de ſumma
,, Pontificis benignitate, paternaque, ac ſincera
,, erga omnes voluntate: multaque in hanc ſen-
,, tentiam fuerunt dicta. A prandio, cum mihi
,, quietem imperaſſet, nec niſi altera die conue-
,, niendi ſui poteſtatem feciſſet, tunc, cum per
,, duas horas ante menſam, totidemque poſt il-
,, lam de Concilio, pluribuſque alijs rebus quę-
,, ſtiones mihi propoſuiſſet, ſemper tamen man-
,, data mea exponendi occaſionem mihi ſurri-
,, piebat, quod cum animaduertiſſem, ſeriòque
,, apud primum Conſiliarium inſtarem, vt me
,, audiret, ille Principem ſemper ad me audien-
,, dum paratum dixit, optare tamen, vt quin-
,, decim, vel viginti dies ibi ſubſiſterem. Quod
,, cum fallendi temporis gratia poſtulari co-
,, gnoſcerem, ne bonum otium contererem, am-
,, plius Conſiliarium vrgebam, qui cum Electore
,, ſe tandem acturum eſt pollicitus. Inſequenti
,, luce, cum diluculo de facili ad Principem adi-
,, tu cognouiſſem, quod iam cum ſuis Conſilia-
,, rijs me opperiretur, obuiam illi factus, ipſo
,, annuente, coram Theologis, & Conſilia-
,, rijs ſuis Pontificis mandata expoſui, Bullam
,, Concilij, & Breue ſimul exhibui. Ille ſingula
,, accipiens, Breue aperuit, Bullam perlegit, re-
,, ſponſionem ad aliam diem diſtulit, quam
,, prolixam valdè vigeſima quarta menſis reddi-
,, dit; cuius hęc ſumma erat: Pontificis ſalutatio-
,, nem ſe ea, qua par erat, reuerentia, excepiſſe,
,, multaſque ei gratias habere: exploraram
,, ſibi iam olim, cum in Pannonia moraretur,
,, optimam eius mentem, ſummamque probi-
,, tatem; ſe quoque paci ſemper incubuiſſe, neq;
,, me in hoc de ſe ipſo exiſtimando fuiſſe decep-
,, tum, cum omne ſtudium, omnemque operam
,, pro aſſerenda concordia perpetuò inſumpſe-
,, rit, ignarus equidem, an his immorans, pacem
,, inter omnes, & gratiam ineat. Parum tamen
,, ſibi curæ, ac męroris eſſe, quid tandem alij
,, ſentirent, conſcientiæ ſuæ paci, & verbo Dei
,, freto, quo impellente, non aliqua verò leuitate
,, Auguſtanam Confeſſionem admiſerat, ſum-
,, moque deſiderio mortalibus cunctis, ac præ-
,, cipuè Summo Pontifici veram agnitionem
,, filij Dei expetebat. De indictione autem Con-
,, cilij reſpondit. Non ſui ipſius, nec Naumbur-
,, genſis tantum conuentus, ſed multorum alio-
,, rum Principum, & Statuum eſſe negotium; nil
,, proindè aliud reſponderi poſſe, niſi quod com-
,, muniter ſtatuiſſent; compoſitionis tamen, &
,, pacis ſtudium ſibi ſemper cordi futurū, quam-
,, uis, quod iam experientia magiſtra didice-
,, rat, nec Principum voluntates, nec res ipſa
,, difficultatibus plena multum ſibi de illa pro-
,, mitterent, &c.

Commendonus cū Brandeburgij Electore agit.

32 Hæc cum audiſſet Commendonus, ac ſimul
comperiſſet Electoris animum ingenua quadam
ſinceritate ornatum, gratamque ſummoperè ha-
buiſſe, quam ipſemet pariter exhibuerat ſinceri-
tatem, eò fidentius inſinuare cæpit; Conſcientiæ

T t pacem,

paecem, & filij Dei agnitionem non alibi meliùs,
ac tutiùs, qnam in vniuerſali Coucilio exquiren-
dam; hanc ſibi modo offerri, & deprecari ab il- Lib.2 c.4. vit. Car. Commen.
lo, qui Succeſſor, & hæres illius exiſtit, cui à Do-
mino præceptum fuerat, *Vt aliquando conuer-
ſus confirmaret Fratres ſuos*, addito priuilegio
certiſſimo, *Vt non deficeret fides ſua*, quod Do-
minus Ieſus Chriſtus ad hunc finem ſuo in terris
Vicario impetrauit. Ergo ad hunc à Deo conſti-
tutum iudicem hnmiliter accedat, lumenque il-
lud ſequatur, quod in continna Sedis Apoſtoli-
cæ ſucceſſione, & in perpetua, atque conſtanti
Patrum doctrina reperitur. Plurima in hanc ſen-
tentiam, cum Commendonus eſſet elocutus, cu-
,, pientem deinde diſcedere (ſcribit Gratianus)
,, aliquot apud ſe dies precibus, & comitate re-
,, tinuit, qnotidiè plures cum eo horas conſu-
,, mens, vt nunquam niſi ægrè à colloquio, ac
,, ſermone eius auelli videretur, viri ingenio,
,, atque eruditione, vt ipſe ferebat delectatus.
,, Itaque non difficile ei fuiſſet Ioachimum ab
,, illo errore, in quem credulitate lapſus erat, ad
,, Eccleſiæ fidem reducere, fatentem iam ignota
,, ſibi fuiſſe multa, quæ Commendonum diſpu-
,, tantem audierat, niſi ſuorum auctoritas eum
,, continuiſſet. Nam Germaniæ Principes om-
,, nes ipſi doctrinæ, omnium exterarum rerum,
,, morumque expertes, mirum quàm ſe plerum-
,, que ijs credunt, quos ſibi in conſilium aſciue-
,, runt, ſcientia iuris, aut induſtriæ opinione
,, commendatos. Sed quænam maior animum
ipſius obuerſarentur circa fidem Catholicam, &
Concilium difficultas, Commendonus ipſe ſuis
☞ ,, literis exponit. In mnltis cum ſe Elector faci-
,, lem demonſtraſſet, vnum illud aſperum nimis,
,, nec ſuadibile exiſtimabat, quod eorum Theo-
,, logi à ferendis in Concilio ſuffragijs arcean-
,, tur; quæ cum ſæpiùs repeteret, mnltiſque
,, ſuam ſententiam conaretur firmare rationi-
,, bus, rogaui tandem ipſum, quidnam reſpon-
,, dendnm eſſet aliarum ſectarum hominibus, qui
,, hæc eadem poſtularent, ſi quando Confeſſio-
,, niſtis concederetur? Omnibus alijs neganda
,, dixit, quia *Non habent, vt Confeſſioniſtæ Dei*
,, *Verbum*. Atqui omnes Sectæ (ſubiunxi) Dei
,, verbum habere ſe credunt. Neceſſum proindè
,, fuit, à Deo certum in terris conſtitui iudicem,
,, quem videmus in antiqua, & perpetua guber-
,, nationis Eccleſiæ forma Romanum Pontifi-
,, cem fuiſſe. Cùm verò inſequenti luce
Elector Brandeburgenſis Commendoni rationibus ſe multum adſtrictũ fatetur. ad prandium ab Electore adhibitus fuiſſet,
ſimulque adeſſet Doctor è ſuis; cum denuò
in eamdem ſententiam loquerentur, ac nul-
lam ſectarum de iure in Concilio ſuffragium ex-
petere poſſe Elector affirmaret, nam præter id,
quod falſæ ſint, non etiam immediate Romanæ
Eccleſiæ aduerſantur, quemadmodum Auguſtana
Confeſſio, quæ abuſus præcipuè tollit, & reuoca-
re Euangelij puritatem conatur. Futiles haſce
Ex ep. ſub die 25. Febr. ad Card. Borrom. rationes ſtrenuè Commendonus diſiecit, in tan-
tum, vt cum abeundi facultatem à Ioachimo ex-
poſceret, hæc illum ſibi dicentem audiuerit.
*Reuerendiſſime Domine profectò iniecistis mihi mul-
tas, & magnas cogitationes*. Magdeburgenſis au-
tem Archiepiſcopus eius filius, cum verbis obſe-
quentiſſimis Breue, & indictionis Bullam exce-
piſſet, reſponſionem diſtulit, donec cum patre
conſilium communicaret, quẽ Commendonus,
bonum, & fidelem Conſiliariũ reſpondens, ſecum
habere, onus nimirum Epiſcopale, qnod gerebat,
rogauit, vt pro ſuo munere, qui non ſolùm Ar-
chiepiſcopus, ſed etiam Primas erat, Suffraganeos
Epiſcopos, antequam denuò reuerteretur, ad
Concilium pelliceret, exemploque ſuo, cum æta-
te, & valetudine vigeret, animaret; cui Magde-
burgenſis pronam maximè voluntatem non Tri-
dentum dumtaxat, ſed & Romam ipſam acce-
dendi demonſtrauit.

33 Mox cæptum iter proſecutus Commen-
donus Breſcam ad Io: Franciſcum Marchionem
Electoris Brandeburgenſis Fratrem diuertit, à
quo perhumaniter cum fuiſſet exceptus, accep-
tis Pontificijs literis ſpatium duarum hora-
rum dari petijt, donec ſe ad Conſiliarios recipe-
ret, vt quid Breui, ac Bullæ Pontificiæ reſpon-
dendum eſſet, cognoſceret. Re deliberata, vnà
cum Adriano quodam Doctore ad ipſum reuer-
tit. Is per ſummam petulantiam reſponſum à
Marchione differendum, donec alios quoque
Principes propediem alloqueretur, exponit, quod
haud ambigendum, veritati innixum, atque ad
omnes potiſſimum cauillationes diſijciendas ap-
primè opportunum futurum, præcipuè ſuper re-
quiſito ad Concilium acceſſu, quod nil aliud
equidem eſſet *Ac ſi lepores ad concionandum inter
leones progrederentur*. Atq; in Concilium, ipſum- Cum Marchione Io. Franciſco Brãdeburgico eiuſq. Cõſiliarijs diſſerit Commendonus.
que Pontificem, cuius benignitatem Commen-
donus extulerat, conuicia, ac maledicta contor-
quens, Pium inſimulabat, quod eo auctore in
Italia, cæteriſque Prouincijs hominum piorum
carnificinæ (hac voce vſus eſt) exercerentur, non
aliam ob cauſam, quam qnod puram Euangeli-
cam doctrinam ament, erroreſq; ac idololatrias,
quæ in tyrannide Pontificia ſunt, nec poſſunt,
nec volunt admittere. Commendonus, quamuis
ſub hæc audita multa intra ſe indignatione fuiſſet
commotus, quod ſciret, decere, Pontifici, qui
tanta cum dilectione ſcripſerat, eandem viciſſim
dilectionem, non autem contentionem, & con-
tumeliam referre, tamen, qua erat animi celſitudi-
ne, ac prudentia, vultu placido ad Io: Franciſ-
cum conuerſus, manifeſtè oſtendit, Adrianum
non ad ea, quæ propoſita fuerant reſpondiſſe, ac
longè ſecus, quam mens Pontificis eſſet, Concilij
Bullam fuiſſe interpretatum; nec colloquendi, ſed
accuſandi cauſam ſuſcepiſſe, quibus omnibus ma-
nifeſtè nullum ab ijs expectandum reſponſum,
indicabat, in quibus rixandi potiùs, quam chari-
tatis affectus eminebat; Non eſſe hoc Legati of-
ficium, nec ſui moris ita agere; Principibus ipſis
ſolemne eſſe ab huiuſmodi verbis abſtinere, præ-
cipuè non laceſſitis, ſed honore habitis, ac pro-
prijs in domibus. Hoc ſe eò grauiùs ferre, quo
minus merito ſui, vel Pontificis accidiſſet. His di-
ctis breui reſpõſione diluit cuncta illa, quę Adria-
nus edixerat, ac Io: Franciſco in memoriam re-
degit, Pontificis mentem in hoc poſitam, vt pu-
blica fides ad Concilium accedentibus detur; vtq;
omnes benignè illic audiantur, nec tamquam
lepores, vt inſulsè aiebat Adrianus, inter Leones,
ſed tamquam oues inter Paſtores. Demum, vt
ipſemet Marchio prudentis reſponſionis apud
alios Principes auctor eſſet, interpreſque pacis,
tùm temporalis, tùm ſpiritualis, quod vnum
Pontifex in votis habebat, enixè rogauit: aſſur-
genſque iam diſceſſum parabat, cum Marchio,
& ipſe aſſurgens, vt ſecum pranderet, efflagitauit.
tùm, quæ conſecuta ſint ex ipſis literarum Com-
,, mendoni verbis videamus. Cùm me Io: Fran-
,, ciſcus prandio accepiſſet, aperto ſemper capi-
,, te, cæteriſque omnibus reuerentiæ, & obſequij Ep. ad Card. Borr. 4. Mar.
,, ſignis diſcubuit; aduenienti, atque abeunti
dexte-

,, dexteram præbuit; diſcedentem humaniſſimis
,, verbis, magniſque pollicitationibus eſt proſe-
,, cutus, ſuoſque omnes Conſiliarios, qui me vſ-
,, que ad hoſpitium deducerent, ſubmiſit, ipſum
,, etiam Doctorem Adrianum, qui quæ dixerat,
,, ne amaro acciperem animo, exorauit. Reſpon-
,, di, me nullo maiori ad illa refellenda impul-
,, ſum reſpectu, quam ſalutis ipſorum deſide-
,, rio; cum ſi de mea tantum ageretur cauſa,
,, gaudendum potiùs mihi eſſet, quod cum ipſi
,, diſſenſionibus modum imponere nollent, hu-
,, iuſmodi vterentur reſponſis, quæ perſpectam
,, noſtræ cauſæ iuſtitiam reddunt, perpetuam-
,, que benignitatis, & charitatis Pontificis com-
,, mendationem important. Tùm ille, cum hoc
,, ſolum quæſtus dixiſſet. *Monachi fuerunt in*
,, *cauſa, harum rerum omnium*, profectus eſt.

Sach. hiſt. Soc. Ieſu lib. 5. ann. 1561.

34 Diſcedens Commendonus Breſcà, Berlinum iterum ad Electorem rediſt. Catholicam habebat vxorem Elector, Poloniæ Regis ſororem, ad quam quotannis ſemel à Polonia, qui myſteria Diuina præberet, Sacerdos Catholicus accedebat; plures cum hac Commendonus ſermones habuit, ſimulque cum filio Magdeburgenſi Archiepiſcopo, qui per eos dies adhuc ibi morabatur. Is, vbi Nuntij reditionem cognouit, poſtridiè eius diei, ad eum inuiſendum perrexit, pollicitamque Pontificio Breui reſponſionem per ſuum Conſiliarium in hunc modum reddidit. Innumeras Pontifici gratias habere, quod bene-
,, dictionem ſibi impertierit, talemque erga
,, ſe voluntatem exhibuerit; immortales Deo,
,, quod Pontificem tàm benigno erga Germa-
,, niam ſtudio ſuſcitauerit, cum pro eius potiſ-
,, ſimum ſalute Tridentinum Concilium indixe-
,, rit. Illuc ſe indubitanter acceſſurum, doctri-
,, na à pluribus quidem Epiſcopis, fidelitate
,, tamen erga Pontificem à nemine ſuperandum.
,, Maiori in poſterum cum fiducia Pontificem
,, ſuis in neceſſitatibus, vt qua ope, qua conſi-
,, lio Cœnobiorum conſeruationi, rerumque
,, ad Eccleſiam ſpectantium firmitati incum-
,, bat, aditurum, quando ipſius Pontificis
,, tàm paterno Breui fuerat decoratus, cui hanc
,, propria exaratam manu reſponſionem dabat.
Commendonus mirificè talem erga Pontificem obſeruantiam laudans, illum ad ea, quæ Epiſcopalis muneris erant, cognoſcenda, & obeunda prudenter, & ſtrenuè incitauit: ſummoperè indolens tàm præclaræ indolis, & mentis iuuenem, erat enim annorũ viginti duo, Hæreticis vndique famulis adeò obſeptum conſpicere, vt ne vnum quidem Catholicum dignouerit. Interea, cum Electoris coniux, qua diutiùs laborauerat febri, conualuiſſet, ſumma, & ea, quæ Catholicam decebat fœminam, reuerentia Pontificis Breue ſuſcipiens, magna, pro immiſſa ſibi à Pontifice benedictione, voluptate perfuſa, Commendonum rogauit, vt eius nomine Apoſtolici pedes oſcularetur, affirmans velle ſub Suæ Beatitudinis benedictione in Catholicæ Eccleſiæ fide vſque ad exitum permanere, pro cuius vita, & fælicitate iuges ad Deum preces fundebat. Multum per hos dies Elector conſultandi cauſa cum Commendono colloquebatur, neceſſitatem tot diffidijs finem imponendi ſatis iam perſpectam; viam tamen ad illa tollenda hucuſque ignotam. Querebatque inſtanter, num Pontifex ſuffragium Theologis ſuæ partis vnquam eſſet conceſſurus; cum in Bulla indictionis, inquiebat, conſtet, quod non vocet eos tantum, qui *De iure, & conſuetudine*. Quæ cum Commendonus nullo negotio refelleret; ad alias Elector expoſtulationes orationem flexit, quod iam olim Tridenti tot decreta Proteſtantibus abſentibus eſſent ſancita, ex quibus tot difficultates modò emerſiſſent. Has tamen omnes querelas à Pontificijs in Proteſtantes ipſos Commendonus ſapienter auertit, cum toties vocati, ac tàm multo tempore expectati nunquam tamen accedere voluerint. Electorem demum rogauit, compoſitioni, atque Oratorum ad Concilium miſſioni operam daret, vtque ad Prouinciam huiuſmodi ſubeundam probatos Viros, paciſque ſtudioſos deligerent. Cui Elector, *Profectò*, reſpondens, *Theologi non quærunt pacem, ſed ſemper contendunt*, ſuam tamen pollicitus eſt operam. Diſcedendi veniam deprecantem ad biduum adhuc ſubſiſtere impetrauit Elector, volens ſacras, quas in ſua Eccleſia habebat reliquias, ſimul, ac ritus, quibus, illi inſeruiebatur, oſtendere. Renuit Commendonus præſentiam ſuam Miſſæ hominum non initiatorum, exhibere: à prandio tamen veneratus eſt Sanctiſſimas, quæ ibi cuſtodiebantur, reliquias, quas ſummo nitore aſſeruari inſpexit, multis ad illas recludendas ſtatuis argenteis, vaſiſque, & crucibus aureis priſca Caroli Magni, vt ipſe leui memoriæ lapſu opinabatur, vel, vt fortaſſe verius Pallauicinus arbitratur, Othonis I. pietate, & munificentia conflatis. Viſebatur etiam ibi aurea Roſa Pontificis benedictione conſecrata, quam Nicolaus Quintus Pontifex Maximus Auo ſuo tranſmiſerat. Cùm autem inclinata eſſet dies, ægrè admodum ab Electore facultatem in craſtinum proficiſcendi extorſit, cum à Commendoni alloquio diuelli vix poſſet. Altera luce Elector ipſe Commendonum inuiſit, petijtque inſtanter, vt ſibi à Pontifice particulam ligni Sanctiſſimæ Crucis Chriſti impetraret, aureæ ſimul, & chriſtallinæ Cruci affabrè iam antea excitatæ, includendam. Hæc cum Lector audierit, quo pacto Diuinæ prouidentiæ non obſtupeſcet conſilium, dum ad Hagiomachos ipſos confundendos, qui ſanctorum reliquias, vt Dæmones deteſtantur, effecit, vt de cultu, ac veneratione ipſis habenda, *Inimici noſtri eſſent Iudices*, illaſq; tam ſedulò exquireret, ac ſtudioſè cuſtodiret Germaniæ præcipuus Princeps, quamuis à fide Catholica alienus, dum alij intra ipſius Germaniæ fines tam rabida veſania, more Gentilium, ac Manichæorũ, in ipſas dæſeuirent. Sed iam Hiſtoriam proſequamur. Elector, poſtquam ſacratiſſimas Crucis reliquias à Commendono popoſciſſet denuo ad conſueta Religionis, atque vnitatis ſarciendæ colloquia reuertit, quam facili aditu conſequendam dicebat, ſi probati ex omni Natione Viri controuerſiarum omnium Iudices deligerentur. Verum Commendonus, cum manifeſtè oſtendiſſet, nullibi reſarciri poſſe fidei damna, niſi vbi non poſſit fides ſentire defectum, ideòque nec alios exquirendos Iudices, quam Concilium legitimè congregatum, cui certitudinem infallibilem conciliat infallibilis Spiritus Sancti aſſiſtentia; dilatam per huiuſmodi collocutiones poſt meridiem ſuam profectionem adornauit, cui diſcedenti Elector literas ad Pontificem tribuit, fuitq; hic vnus, vt notat Sacchinus, omnium Lutheranorum Principum, qui honorificentiſſimè, & Pontificis tractanit Legatum, & ad Pontificem ſcripſit, ac de Pontifice, & Romana Eccleſia mentionem nunquam ſine honore vſurpauit. Abeuntem Legatum multis, & pretioſis muneribus ſtu-

Sacræ Reliquiæ ab Electore Brandeburgenſi aſſeruatæ.

Deut. c. 32.

Hiſt. Soc. Ieſ. ann. 1561.

Gra. vit. Cõ. lib. 2. c. 4.

duit comitari, quæ omnia cum Commendonus reſpuiſſet, duo Electorẽ, ne ſibi denegaret, poſtulauit; nimirum, vt librum, quẽ coniugi ſuę Vvatmienſis Epiſcopi nomine obtulerat, dignaretur legere; Continebat liber iſte fidei Catholicæ confeſſionem, atque Auguſtanæ Confeſſionis fallacias aperiebat. Alterũ vt Monachis Chartuſianis, qui apud Francſordiam ad Oderam adhuc remanſerant, loca quædam ſublata reſtituerentur. Quibus auditis, liberaliter pollicitus, approbate quoque viſus eſt, quod cætera, quę obtulerat, Commendonus reſpuiſſet.

35 Ab eo profectus Brunſuigijs, Lunemburgijs, cæteriſque Regionis eius Regulis, Epiſcopiſque conuentis, ad Rhenum, per Veſtphalos iter vertit, viſis circa Paderbornam campis, ſaltibuſque Variana olim clade, & Arminij victoria claris; quæ loca poſt tot ſæculorum ſpatium à Germanis cum gloria, & oſtentatione Maiorum ſuorum virtutis monſtrantur; & hac noſtra ipſa ætate à Celſiſſimo Principe Ferdinando de Furſtenberg Epiſcopo Paderbornenſi, & Coadiutore Monaſterienſi præclaris ingenij ſui monumentis fuere illuſtrata. Præerat tum Paderbornenſi Eccleſiæ Ioannes Comes ab Hoia, quem inſigni virtutum ornatu cultiſſimum, tradunt Scriptores. Is quamuis deuexa eſſet ætate, ad Concilium tamen ſe venturum Commendono promiſit, ac plenas obſequij literas Pontifici reddidit.

Grat. c. 4. lib. 2.

In libro inſcripto Monum. Paderbor. & in Poemat. Ferdin. de Furſtenber.

Bucelin. in Germ. Topog.

36 In Vbijs apud Agrippinenſem Coloniam Vrbis eius Archiepiſcopum S.R.E. quem vocant, Electorem conueniens, in loco, qui dicitur Brall, vbi tunc non longè ab Vrbe morabatur, legatio-
,, nem ſuam expoſuit. Elector, reſponſione pri-
,, mum cum Conſiliarijs communicata; Gratias
,, ſe Pontifici agere dixit pro Apoſtolica collata
,, benedictione, & literis tranſmiſſis; ac ſanctiſ-
,, ſimam eius mentem commendauit, quod tot
,, occurrentibus malis Germaniæ potiſſimum
,, impendentibus remedium afferre parauerit. Se
,, quidem deuotum ſemper, & Sedis Apoſtolicæ
,, dicto obſequentem futurum, vtròque ad Con-
,, cilium conuenturum, quod tamen, non com-
,, municato priùs cum Cæſarea Maieſtate conſi-
,, lio, polliceri nequibat.

37 Inde bidui itinere aduerſa progreſſus ad confluentem Moſellæ, Rheniq;, Treuirorum item Archiepiſcopum adijt. Erat tùm Treuirenſium Archiepiſcopus, idemque Sacri Romani Imperij Elector Ioannes à Petra eius nominis VI. qui cũ paucis Germaniæ Principibus, Religionis auitæ tutelam, defenſionemque ſeriò receperat, cuius virtuti ſuffragium ferens Commendonus ipſe in epiſtola ad Cardinalem Borromæum hæc habet.

Ep. 21. Apr.

,, Quo ad Archiepiſcopum Treuerenſem, non
,, eſt hominem inuenire maioris humanitatis,
,, nec feruentioris zeli pro Diuino famulatu, aut
,, obſequentioris reuerentiæ erga Sedem Apo-
,, ſtolicam, Summumque Pontificem. Quæ autem cum ipſo egerit, proprijs ad eundem Cardinalem literis explicuit his verbis. Idibus Aprilis Confluentiam appuli, & Archiepiſcopum conueni, qui obſequium omne erga Pontificem oſtendens, ſincerè mihi retulit, Cæſarem ad Electores Eccleſiaſticos omnes literas dediſſe, vt cogitarent, quænam aptior indicaretur via ad Concilium promouendum, an Imperialis Diæta, vel certus quiſque alius modus; diætamque à tribus ipſis Electoribus, dictis ſine variatione ſententijs, improbatam, quod Proteſtantes in ipſa ſemper iniquas, atque inſolentes conditiones circa Concilium obfirmato animo expoſcant, cum quibus ſatius, ac fructuoſius erat ſingillatim agere, quod & me ipſum experientia edoctum non ambigebat, cum priùs in Conuentu Nauburgico, ac poſtea cum Electore Brandeburgenſi egerã. Reſpondi, me profectò hoc ſatis compertum habere; verumtamen à Dieta peculiaria hæc officia non excludi, quę antequam Principes congregarentur, Cæſar cum vnoquoque ipſorum auctoritate ſua interpoſita ſeorſim obiret, nec cum Proteſtantibus ſolum, ſed cum ipſis etiam Eccleſiaſticis Principibus. Res Religionis in Germania eo iam adactas, vt præſens remedium expoſcant, quod ſi diutius vltrà differatur, difficiliùs, ac periculoſiùs euadet in dies. Auctiores quotidiè Hæreticos fieri, nec Principes tantum aliquot in eorum iam ſententiã adductos, ſed plurimas quoque Catholicorum Principum Prouincias hæreſeos viru infectas, ac contaminatas, è quibus nec conſueta accipere vectigalia, nec debitam exigere obedientiam ampliùs valebant. Inſtare tempus tot calamitatibus imponendi modum, vel ſaltem occurrendi, ne progrediantur vlteriùs. Facilem eſſe rem, ſi modo Catholici viribus longè maiores vnum ſentiant, ac probent. Hoc vno nomine Hæreticorum potentiam metuendam, quod coniuncta ſit, quæ tamen coniunctio animorum ſummè inter ſe diſſidentium, quos in vnum dumtaxat coniunxit Catholicę Religionis odium, & bonorum Eccleſiaſticorum, quibus inhiant, rapina? omnẽ ſe ſalutem in Catholicorum conſenſione reſpicere, ex qua vel felicem Dietæ exitum, vel abſque ipſa Dieta facilem ad Concilium promouendum aperiendam viam: Iam quantum exiſtimationis, atque animi multis Principibus Franconicũ fœdus attulerit, experientia ipſa innoteſcere. Hęc de ſententia mea tantum, non iuſſum, nec velut Apoſtolicum Nuntium detuliſſe, ob ſtudium iuuandæ Germanicæ Nationis, quam ſæpiùs luſtraueram, & ob exploratum, quem in ipſo Electore cognoueram pro Catholica Religione zeli fauorem. Elector poſt multa humanitatis, & prudentiæ verba, pronunciauit, quod, cum ipſe hæc allocutus fuerim, fiducialiter narrare volebat, ſe anno iam elapſo cum Cæſare agitaſſe, vt fœdus inter Electores Eccleſiaſticos, Belgicas Prouincias Catholico Regi ſubiectas, Cliuenſium Ducem, & Monaſterienſem Epiſcopum, alioſque finitimos Principes percuteretur, quod Franconico fœderi reſponderet, his conditionibus, vt vnum in ſuperiori Germania, & aliud in inferiori, ſtatus ſpirituales, ac temporales Catholicorum tueretur, eſſetque vnum alteri iuxta neceſſitatis exigentiam adiumento, & ſubſidio. Hoc, cum Cæſari conſilium placuiſſet, enixè poſtulaſſe, vt cum Duce Cliuenſiũ eius Genero cæteriſque alijs rem tranſigeret, verumtamen, hucuſque de fœdere ſilentium fuiſſe. Tùm ſciſcitatus ſum ab Electore, an Catholici Regis voluntas ſuper hoc fuerit explorata? reſponditque, magnam à Rege exhibitam promptitudinem. Ergò adieci, quis huiuſmodi conſilio obuerſatur? cumque ignorare ſe fateretur, illud ſum veritus, ne ipſa Regis Catholici promptitudo ſuſpicionem iniecerit, quaſi Protector Electorum Eccleſiaſticorum, cæterorumque Principum agnoſci voluerit. Verùm niſi adinueniatur via, qua Catholici ſimul in vnum coniuncti, de metu, ac ſeruitute, qua premuntur, euadant, deſperata prorſùs videtur in his regionibus Religionis cauſa, &c. Confluentiæ XIV. Aprilis. Et rurſus in

Quæ egerit Commendonus cum Electore Treuirenſi.

alijs

alijs literis, cum Cardinali Borromæo per certum hominem epiſtolas, quas à Catholicis Principibus, & ab Electore Brandeburgenſi Hæretico pro reſponſione ad Pontificem acceperat, miſiſſet, quid ſibi quoque Treuirenſis Elector de ſuo ad Concilium acceſſu reſponderit, exponit. Elector nil magis optare ſe dixit, quam ad Concilium venire, Pontificem tamen, vt Patrem, ac Dominum ſuppliciter orat, animaduertere dignetur, qui tumultus olim fuerint exorti, cum Electores ad Cõcilium acceſſerint, quanta in eorum ditionibus pericula, quomodo è Concilio, neceſſitate cogente, fuerit abeundum; quot in ipſo reditu diſcrimina pertulerint. Nec memoria excidiſſe, quæ ſeditiones ante annos decem in ipſa Treuirenſi Ciuitate excitæ fuerint, cum ad Auguſtanũ Conuentum, Elector ſe contuliſſet. Dei proindè obſequio, ſi res eo, quo nunc ſunt loco, conſtiterint, conducibilius, Oratores ſuos ad Conciliũ ſubmittere, quam ipſum coram adeſſe. Non intermiſſurum ſe tamen, quin omni ſtudio vnà cum cæteris Electoribus Concilij celebratio promoueatur, & certa aliqua ſuſcipiatur via, qua gliſcentibus in dies Germaniæ malis vlterior prohibeatur excurſio.

38 Cùm verò non ita pridem ab eodẽ Electore in ipſa Treuirenſi Ciuitate nobilis Academia inſtituta fuiſſet, atque à Patribus Societatis Ieſu magno Catholicæ Religionis emolumento adminiſtraretur, placuit Commendono ipſam inuiſere, atque, vt habent Treuirenſes Annales, eſt Tre-

Brouer. & Maſenius, Tom. 2, an. 1561, nu. 134.

,, uiris ille certè magna, & incredibili certè
,, Principis beneuolentia, & omnium ordinum
,, gratulatione acceptus. Præclarè quidem illud
,, cecidit, quod cum præterito iam anno ad do-
,, cendum publicè bonas artes Societatis homi-
,, nes acceſſiſſent, Commendonus in Academico
,, cœtu eximiè de iuuentutis erudiendæ parti-
,, bus, & ratione docendi in Chriſtianis Scholis,
,, tùm denique de Profeſſorum cuiuſque facul-
,, tatis officio diſſereret: oſtenderetque vniuer-
,, ſas doctrinæ copias, vel ad vitiorum, & ſcele-
,, rum expugnanda monſtra, vel ad cæcos erro-
,, rum ab Eccleſia propulſandos impetus, tranſ-
,, ferendas. Indè perluſtratis antiquis, & augu-
,, ſtis Sanctorum Baſilicis, & in æde maxima
,, Pontificio ritu ſacris peractis, vndeuigeſimo
,, Ianuarij Treuiris diſceſſit. Sed hoc anno inſequenti contigiſſe arbitramur, cum denuò Commendonus Treuiros inuiſiſſet.

Academiã Treuerenſem Commendonus inuiſit.

39 Sed antequam ipſum abeuntem proſequamur, quæ praua in Agrippinenſi Colonia Hæreticæ prauitatis ſemina repererit, ac ſimul excindere molitus ſit, inſpiciamus. Incommodè multum acciderat, vt per illos ipſos dies, quibus Commendonus Veſtphaliam peragrabat, Prior Cœnobij Prædicatorum, ad quẽ Inquiſitionis munus ſpectabat, moreretur, nec alijs vigilia eadem demandata adhuc fuerat. Alius verò Inquiſitor, qui Archiepiſcopi nomine, alteri adhærere conſueuerat, cum penè iam exacta eſſet ætate, nihil penitùs agere, imbecillo corpore, valebat. Iamque Tribunal illud in cauſis fidei pernecesſarium ab omni penè officio tàm alieno tempore abſtinebat, Idipſum Moguntina, & Treuirenſis Prouincia, quæ ab ipſo Colonienſi Inquiſitore Miniſtros in cauſa fidei accipere conſueuerat, patiebatur. Ergò cum nullus eſſet lanius, qui lupos ex officio auerteret, paulatim ad Chriſti gregem mactandum rapaces intrabant lupi. Et quamuis Vrbs ipſa eſſet Catholica, ac Magiſtratus, qui tam moderabantur, Catholici ſimul extarent, tamen, qui contagione hæretica iam erant infecti, ſin minus alia poſſent, ſaltem executiones contra Hæreticos impediebant. Ij verò iſtorum freti auctoritate, & auxilio, ex omnibus vndique locis, & ex plurium ſectarum colluuione Coloniam properabant, Lutherani, Zuingliani, Sacramentarij, ac cætera omnis à fide aberrantium fæx. Detrimentoſum quoque illud erat, quod Patres Societatis Ieſu recipere, certumque eis domicilium, ac templum tribuere cunctarentur; ſed tamquam Doctores potiùs, non veluti Religioſi homines agere in trium Coronarum Pedagogio (Burſam ibi vocant) permittebantur. Denique ad ſummam Catholicæ Religionis perniciem accedebat; quod plures maioris auctoritatis ciues filios literarum diſciplinis imbuendos non longè ab Vrbe ad Magiſtros eruditos quidẽ, ſed hæretica prauitate infectos mittebant, ac præcipuè ad locum, qui dicitur Danſſaldorf, vbi publicè per eos dies Monemius quidam docebat, qui cum efferato eſſet animo erga Religionem Catholicam, nihil habebat antiquius, quam adoleſcentulos rabido in Eccleſiam odio, ſcientijſque hæreſi pollutis imbuere; qui demum Patriam repetentes, atque ad ius dicendum, & præturas exercendas admouendi, verendum maximè erat, ne omnia ſuſque deque immutantes Catholicam Religionem euerterent. His anxius curis Commendonus, cum Coloniæ ad ſe venientes Ciuitatis Conſules, Exconſules, & Candidatos vnà cum alijs exciperet, ac Pontificia mandata de Concilio exponeret, cæpit ſimul conſtantiam eorum in fide laudare, ſanctaſque, quibus regebantur leges; ex quibus ſummæ prudentiæ, ac pietatis fuerat, cauere ne quis in Ciuitate domicilium, qui non probè ſit cognitus, poſſit contrahere, multæq; aliæ huic ſimiles, quibus non modo obtemperare religioſum erat, ſed periculoſo hoc tempore, ſimiles de nouo condere, perutile. Delinitos laudibus rogauit, vt patrijs conſulentes legibus, Hæreticos nullo prohibente vndequaque confluentes arcerent, atq; ipſorum libros imprimi, aut venundari inhiberent. Senatus omne ſtudium pro Catholica Religione tuenda exhibens, & antiquas ſeruari leges, & nouas ad ſartam, tectamque fidem reddendam condi pollicitus; magnam quoque præ ſe tulit erga Pontificem beneuolentiam, quod ad mittendos Oratores ad Concilium velut libera Reſpublica fuiſſet inuitata. Poſt hæc Theologiæ facultates, alioſq; Doctores Commendonus accerſens, egregiè Apoſtolici Legati partes cum ipſis expleuit, euellens, nimirum, & deſtruens ea, quæ malè ſuccreſcebant abuſionum germina, & ædificans, & plantans, quæ ad Eccleſiaſticæ diſciplinæ normam, & ædificationem requirebantur. Inſtitit etiam per epiſtolas apud Cardinalem Alexandrinum ſupremum tunc Inquiſitorem, vt celerius defuncto Succeſſorem in munere Inquiſitionis decerneret.

40 Tùm nauigio exceptus ſecundo flumine ad Oceanum vſque prouehitur, tantum ex itinere ad Cliuenſem Regulum digreſſus, qui Pontificiã benedictionem, & paternam eius ad maiorem ſuorum conſeruandam fidem adhortationem obſequentiſſimè admittens à Catholica fide ſe nunquam immutandum profeſſus, Concilij indictionem ſummoperè laudauit, & Oratores ſuos, ac omnia ſimul, quæ Catholicum Principem decebant.

Cliuenſẽ Ducem inuiſit, ac multa cũ eo pro Religione Catholica agit.

bant, ſpopondit; opportunum autem, aiebat, vt ex Concilio fructus, qui ſperabatur, accederet, omnium Germaniæ Principum conſenſum curare, ſeque ad illum extorquendum, interpretem, ac ſequeſtrem offerebat. Ac Commendonus, cum probè obfirmatam Hæreticorum Principum pertinaciam cognouiſſet, gratijs relatis Duci; quanta iam pridem Pontifex ſollicitudine hoc tentauerit, ipſum edocuit; quam nè aſtutè Principes ij ſemper ſpes omnes eleuarent, atque eluderent; non eſſe proindè tàm ſalubre remedium paucorum obſtinatione abijciendum, nec bonis obeſſe malos debere, aut Eccleſiaſticam reliquendam diſciplinam, quia pauci, temerarij, & improbi, cæleſtes, & ſalutares vias Domini derelinquunt, vt maiora eſſe furentium ſcelera, quam Sacerdotum iudicia cenſeatur. Inſtitit etiam cum Duce miſcere colloquia, & prauas quaſdam ex eius animo opiniones euellere, qui ingenio licet ſubſeruido, multa tamen humanitate erat præditus, plurimumque Commendono tribuere viſus eſt. De communione primùm ſub vtraque ſpecie ſermo eſt habitus; quæ quoniam ſua in ditione inoleuerat, ab illa populos auertere impoſſibile penè ducebat; eiuſque vtilitatem indè etiā probare nitebatur, quod plures Hæretici hac ſatisfactione accepta hæreſim aduerſantur, multiq; in hereticas opiniones admodum proni ob huiuſmodi conceſſam formam ab ijs dimoueatur. Hanc in ſuis Prouincijs nec nouam, nec ſuo exortam tempore affirmabat, cum iam ſub ipſo Patris ſui gubernio inoleuiſſet. De Sacerdotum quoque connubio multa diſſeruit, paucorum, qui ſuo in Ducatu honeſtè viuerent, raritatem exponens; vtque huic, cæteriſque, qui in Eccleſia abuſus irrepſerant, obuiā iretur, auere ſe dixit. Commendonus, vbi mentem Ducis accepit, ſtudium in primis Pontificis oſtendit, quo vt abuſus de medio tollantur, nihil intentatum relinquere, omnemque ſubinſerre curam, atque operam ſatagebat, ad diſciplinam Eccleſiaſticam rectè inſtituendam, reſtituendamque, quod abundè ipſa Concilij indictio demonſtrabat. De Communione verò ſub vtraque ſpecie, ac Sacerdotum connubio, cum multa dicerentur, id potiſſimum, nec fruſtrà, curauit, vt hæc ipſa Dux Concilio decernenda relinqueret, qui & ſuam de communione ſub altera tantum ſpecie ſententiam exponens, bonam illam eſſe, ac ſufficientem eſt profeſſus, atque integrum Chriſti Corpus cum Sanguine continere. Sed homini ſuopte ingenio ad pietatem, ac fidem Catholicam propenſo, valdè à prauis ſuaſoribus metuebat, ac præcipuè à Concionatore quodam domeſtico, quem pernicioſorum dogmatum ſectatorem fama ferebat, eumdemque illum fuiſſe, qui primus (incertum tamen, an Ducis iuſſu) in Eccleſia Sancti Franciſci Communionem ſub vtraque ſpecie adminiſtrauerat; quid veneni lateret, quidue vitioſum in eo homine eſſet, vt Ducem à concepta de ipſius doctrina, quam ſanam putabat, opinione amoueret, prudenter, ac leniter expoſuit; conſuetas Hæreticorum verſutias aperiens, qui per ambages pernicioſa identidem ſpargentes dogmata, iniquorum more amicos ſuos lactant, & ducunt eos per vias non bonas. Multam quoque impendit curam, vt Magiſtrum in ſuæ ditionis Oppido magna diſcipulorum frequentia prauas, atque in hæreſim prolabentes opiniones docentem de ſuis finibus eijceret, ac deturbaret. Quem, & alias increpitum, profeſſus

De Communione ſub vtraq; ſpecie, ac Sacerdotū connubio cū Duce Cliuiæ agit.

Propoſit.

Dux, & prouidè in poſterum in officio continendum promiſit. His acceptis promiſſionibus Nuntius meliora in dies de Duce ſperare, quod præſertim ipſum cerneret ab Eccleſiarum ſpolijs inuadendis, eaſque oneribus aggrauandis abſtinuiſſe, & ſi quæ apud ipſum in fide Catholica irrepſerat nebula, aliorum magis conſilijs, quam prauæ ipſius voluntati dandum erat, cum ad Auguſtanam Confeſſionem profitendam ſæpiùs tentatus, ſemper conſtantiſſimè recuſauerit, ac Summum Pontificē, ea fuerit veneratione proſecutus, vt quando de ipſo ſermo fuerat, illum compellare conſueuerit. *Sanctiſſimum Dominum noſtrum Pium Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Eccleſiæ Pontificem Maximum Dominum noſtrum Clementiſſimum*. Quam etiam in diſceſſu Commendoni auctiorem oſtendit, cum ipſum bis poſtulauerit, vt ſuo nomine Pontifici obſequium, ac reuerentiam præſtaret, & ſe ipſum, reſque ſuas illi commendaret. Quin & abeuntem è Palatio, domum deducere, ac nouo vnius horæ colloquio ſecum voluerat immorari. Hæc omnia, cum plurimo fidei Catholicæ compendio eſſe, intelligeret, quod Princeps multorum ſtatuum, magnarumq; agnationum eſſet, ac regionibus illis dominaretur, quæ vicinas vndique Prouincias, Landgrauiatu Haſſiæ excepto, Catholicas quidem, ſed in fide admodum hæſitantes haberent, Cardinali Borromæo ſignificauit, vt omni humanitate ipſum allicere, ac intra ſepta Romanæ Eccleſiæ detinere, ſtuderet, cum periculoſum valdè eſſet, ne ipſo ab illa deficiente, conterminæ quoque Prouinciæ deficerent.

Ep. 5. ad...

41 Bruxellas iter ſuum peragens Commendonus applicuit, ac Margaritam Philippi Regis ſororem, quæ cum imperio ijs gentibus præſidebat, ſimulque Cardinalem Granuellanum conuenit, qui literis, & mandatis Pontificis demiſſo animi obſequio acceptis, præclarum pro fide Catholica zelum exhibuere. Mox in Eburones ad Leodienſem Epiſcopum tranſijt. Erat is Robertus à Bergh literatorum præcipuus Patronus, ac vt ipſe Commendonus Cardin. Mantuano ſcripſit, Præſul omni honore dignus, præclaris dotibus, generis nobilitate, literis, vitæ integritate, atque in ſuo explendo munere diligentia ſpectabilis, verum corpore infirmus, qui illis ipſis diebus cum periculo vitæ Epilepſiæ morbo laborauerat. Hic ſub diem Pentecoſtes à Commendono conuentus, Pontificijs monitis obſequentiſſimum ſe offerens, paucos intra dies Leodium petere, ac ſuæ Ciuitatis Capitulo Pontificia iuſſa exponere decreuit, eaque tùm ſtabilire, quæ pro eius ad Concilium abſentia diſponere pro temporali, ac ſpirituali ditionis gubernio opus erat. Inde Aquiſgranum diuertit, de cuius aduentu in hiſtorica Aquiſgrani narratione hæc habet Petrus à

Sam. Aub. Chriſtiani Tom. 2.

Bucel. German. Tom. 2.

Comm. in ep. 1. lib.

,, Beeck. [Anno MDLXI. duo Legati, alter à
,, Summo Pontifice Pio IV. alter à Romanorū
,, Rege Ferdinando Aquas appulere, quorum
,, commiſſio, vt denuntiarent Concilium Gene-
,, rale, & œcumenicum reaſſumendum eſſe circa
,, ènatas fidei controuerſias, ac ſimul indicerent,
,, vt fælicem ſucceſſum, ac finem rei adcò ſalu-
,, taris, ac neceſſariæ ſupplicationibus, eleemo-
,, ſynis, & expiationibus delictorum fideles iu-
,, giter promouerent. Eodem anno de mandato
,, ſynodalis iudicij in ſingulis Parœcijs procla-
,, matum, vt omnes indigenæ iuxta ritus Catho-
,, licæ, Romanæque Eccleſiæ, vitam, & actiones
,, componant, ſecùs ſi quiſnam ſupremum vitæ

c. 13. pag. 567.

ſpiri-

Digitized by Google

,, ſpiritus editurus ex contemptu Sacramentorũ,
,, indè defluentium gratiarum viatico ſalutari
,, Eucbariſtico pane refici neglexerit, ſepultura
,, aſini ſepeliendum, & qui in viuis communio-
,, nem cum Catholicis detrectarit, in morte iti-
,, dem ab iiſdem ſeparandum.

Leodium, atque Aquisgranum vadit ac plura pie conſtitura lætus aſpexit.

Aliam inſuper Catholica Vrbe digniſſimam Conſtitutionem Commendonus adinuenit, qua cuncti à Magiſtratibus arcebantur, qui ante eos initos, & Catholicos ſe eſſe, & Catholicã Religionem conſeruaturos, non iurarent. Ab his igitur, cum decreta Pontificis, mandataque expoſuiſſet, altera luce plenam reuerentię, ac fidei reſponſionem accepit, cum primum innumeras Pontifici gratias redderent pro Apoſtolica impertita benedictione, ac inſimul pro literis ſubmiſſis; dein profiterentur in obedientia Sanctæ Eccleſiæ inconcuſſam vſque ad mortem perſeuerantiam. Quoad Concilium verò, quando doctos, & aptos ad hanc Prouinciam reperiant Viros, confeſtim in Oratores eligendos, atque ad Concilium legandos; decretis poſtmodum illius abſque vlla, vel modica tranſgreſſione obtemperaturi. Hoc audito Commendonus rem ipſam probauit; addidit tamen, non eam in Oratoribus, quorum munus aſſentiri tantum eſt, non diſceptare, requiri doctrinam, vt proindè ab iis deſtinandis abſtineant, ſi doctiores non adſint; Auere Pontificem, vt & ipſi ſua Legatione in Oecumenico Concilio pietatem illam oſtenderent, quam in propriæ Vrbis gubernatione demonſtrant, & coram vniuerſis Nationibus honor iſte, tàm Religioſæ Vrbi tribuatur. Quę omnia ad Senatum referenda multa cum gratiarum actione, ac prona in Pontificis iuſſa voluntate ſunt accepta.

Grat. vit. Com. c. 4. lib. 2.

Louanienſem Academiam in exhibẽdo fidei Catholicæ iuramento confirmat.

42 Sed iam, quæ per ipſum in Brabantia acta ſint, inſpiciamus. Louanium eſt ampla, ac nobilis eius gentis Vrbs, in quam ſtudiorum, ac literarum cauſa magnus è totis Belgiis, circumiectiſque Prouinciis adoleſcentium numerus conuenire ſolet. Ac tùm doctiſſimis hominibus diuinarum rerum, & ſacrarum literarum interpretibus florebat. Illius Academiæ celebritatem, atque frequentiam, ne circumſerpentes vndique hereſes vllo penitus modo inficerent, prudenti cautione ſancitum fuerat, vt qui nomen illi dare cupiebat, Sacramento ſe obſtringeret, *Perpetuo in Eccleſia Catholica permanendi, cuius Caput Romanus Pontifex exiſtit*. Quod, cum varios ab illa Academia auditores auerteret, quidam, queis maior lucri, quam pietatis cura erat, de medio tollere ſatagebant. Verùm Commendonus exhibitis Ciuitati, atque Academiæ Pontificiis literis, adiuuantibus præterea Margherita Belgii moderatrice, & Cardinali Granuellano, ita prudẽtia, & auctoritate ſua aduerſariorũ conatus diſcuſſit, vt nulla amplius nouitatis huiuſce inferendæ ſuccreuerit opinio; cum præſertim apertè demonſtraret, ſeueriores Vniuerſitatibus ſuis ab Hæreticis indictas, & tamen cuſtoditas leges: nominiſque celebritatem non à diſcipulorum numero, ſed ab eorum probitate Academiis comparari.

Ep Card. Com. 18. Maij.

,, 43 Verum inter huius Vniuerſitatis Magi-
,, ſtros, quæſtio, ac diſſenſio (vt ſcribit Gratia-
,, nus) magnis orta de rebus diſtraxerat Ciui-
,, tatis ſtudia, vehementerque accenderat iuue-
,, num animos, vt non modo in ſcholis palàm
,, pro ſua quiſque ſententia contenderent, ſed
,, ſcriptis quoque, libriſque placita tueri para-
,, bant. Quæ res alieniſſimo tempore nouum
,, datura incendium, aditumque Hæreticis ad
,, perturbandas Belgarũ res factura videbatur.
,, Eò accerſitus Cõmendonus vocatis ad ſe, qui
,, vtriuſque factionis capita erant, quà comiter
,, appellando, qua leuiter caſtigando, & de re-
,, bus ipſis, quæ in diſceptationem venerant, ex
,, vſu diſſerendo, erumpentem illam flammam
,, repreſſit, neque deſtitit, donec auctores quoq;
,, diſſidii in gratiam, concordiamque reduxit.
,, Quæ res non paruam illi famam, atque exiſti-
,, mationem adiunxit; quippè quos non Magi-
,, ſtratus auctoritas, non imperium Præſidis re-
,, uocare à pertinaci contentione potuerat, vnius
,, Viri prudentia, aptuſque mulcendis, tractan-
,, diſque eorum animis ſermo ad prauam æmu-
lationem detrahendam protraxerit. Sed vt quę, dum his immorabatur curis, Commendonus Cardinali Mantuano per literas ſignificauerit, ſingillatim agnoſcamus, reddemus hic ipſiuſmet literarum verba, quæ hoc modo ſe habent.

Ms. Card. Barber. eodem loco quo ſuperiores, & inferiores, quæ dantur Comm. epiſtolæ.

44 Quidam Michaël Baio Vir ſatis doctus opiniones quaſdam cæpit ſectari circa liberum arbitrium, opera, & alios articulos; cui adhæſit poſtea Io: Heſſel Vir pariter admodum doctus, & vitæ exemplaris. Hi continuò poſt ſuſceptam doctoralis Magiſterii laureã, publicè illas cũ per multos annos docuiſſent, ab illis deſtitere; iamq; res ſilentio ſalubriter inuoluta iacebat, quando poſtremis hiſce diebus Fratres Ordinis Minorũ, eorumque diſcipuli ſuper his controuerſias cæperunt agitare, quæ eò vſque incrementum habuere, vt ab aliis antiquæ opinionis Religioſis curatum fuerit, vt Sorbonica facultas doctrinam illam in decem, & octo articulos diuiſam condemnaret. Verum alii ab hac cenſura ad Louanienſes ipſos Magiſtros prouocantes emortuam penè doctrinam denuò extraxerunt in lucem, Pariſienſis Academiæ cenſuram nouis proſcindentes ſcriptis, quæ viciſſim, illis auctoribus, redarguentes Sorbonici certamen adeò fortè ſuſcepere, vt rumor iam ſit, plures iam prælo diſpoſuiſſe libros, ac rei huiuſce fama quotidię percrebreſcit. Ambo iſti, Michaël nempè, & Ioannes ad Conciliũ accedere præoptant; iamque aliorum relatu didici, à Louanienſium ſchola ad id deſtinatos. Nec ambigendum, quin ſe illic exhibere velint, & ſi quando eis loquendi facultas concedatur, multas præcipuè in Germania turbas conflabunt, quod Proteſtantium Principum ſummo ad propriam occulendam contumaciam emolumento vertet; & quamquã à Concilio ipſo blandè retrahantur, ſua tamen ſcripta palàm euulgabunt, quorum iam doctrina abſque typis, ac ſcriptis apud compluręs diſſeminata eſt. Si quid autem contra ipſos grauius ſtatuatur, nihil tam extimeſcendũ, quam, ne ab Eccleſia ad Hęreticorum luſtra ſe conferant, atque in Apoſtaſiam ruant, incredibili harum regionum exitio, apud quas illorum exiſtimatio ſumma, & fidei Catholicæ veritas multis ex partibus iam nutat; eſſetque Hęreticis in lętitiam, & gaudium, qui quamuis ſcholaſticos noſtros parui pendere videantur, attamen ſi quidam è nobis ad ipſos deficit, plurimi eum faciunt, ipſiuſque opera multum vtuntur, cum iam inter ipſos, qui verè ſint docti, non ſit inuenire, Lutheri dumtaxat, Philippi, atque huiuſmodi fæcis hominum ſcriptis incumbentes, ac ſcholaſticum laborem fugientes, in tantum, vt in tota Saxonia vnum dumtaxat Doctorem Aluarum, & Apoſtatam repererim. Hæc tamen non

Michaelis Bai, & Io. Heſſel opiniones in Academia turbas excitant.

ita

Digitized by Google

ita dixerim, vt aſſeram, Doctores iſtos, de quibus nunc ſermo, in hæc prolapſuros; verum epidemia graſſante, morbi omnes in epidemiam facilè reſoluuntur; immò quibuſdam ennnciantibus didici, Ruardum dicere ſolitum, nil aliud ab ipſis, quam ſchiſma expectandum, ad aliquod ideò tempus à doctorali laurea ſuſcipienda prohibitis. Magnam ſibi ob doctrinam apud omnes exiſtimationem conciliarunt, ac probi quidem, & modeſti ſunt Viri; attamen *Vniuſcuiuſque ſuperbia in eo, quod agit, ſita eſt. Cæteris in rebus libenter omnia ſuffert*. Alieniſſimo profectò tempore emerſerunt circa hos articulos contentiones ab hominibus doctrina præſtantibus, ac multorũ ſtiparis diſcipulorum numero, quos pars quoq; magna Laureatorum, & Baccalaureorũ, ac ferè dimidia Doctorũ ſequitur pars. Quinimmo cum ad recens erectas Epiſcopales Sedes tres huius Vniuerſitatis homines, qui aliã tuebantur ſententiam, aſſumpti fuerint, apud hos vniuerſæ Theologicæ facultatis diſpoſitio penè remanſiſſe videtur; nec ſatis mihi adhuc conſtat, an fortè illorum electio iſtis indignationis extiterit cauſa. Baius multam erga Sanctam Sedem reuerentiam prefefert, ſed in eius dictis quædam ſunt, quæ ſuſpicionem aliquam ingerunt. Heſſelius eiuſdem Vniuerſitatis modo eſt Decanus; Hic me Louanio altera vice tranſeuntem cum alio Doctore, Tiletano nuncupato, inuiſit, cumque mutuò colloqueremur, ac ſenſim curarem, vt de nouis hiſce opinionibus ſermo caderer, maxima humanitate, ac dexteritate cum ipſis de nouitatibus circa Religionem, ac quæ ipſas conſequerentur, tùm ſcandala, tùm hoc potiſſimum tempore pericula, diſſerui, oſtendens quanta ſollicitudine incumbendum eſſet, *Vt eſſemus cor vnum, & anima vna: nihil per contentionem, aut innanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes*, quę & alia huiuſcemodi verba probare, atque adeò benignè admittere viſi ſunt. Nec multo poſt eorum diſceſſum Tiletanus ſyngrapham miſit, qua & ſe purgabat, & officium à me exhibitum commendabat. Interiecto deinde ſex, aut ſeptem dierum ſpatio Heſſelius quoque epiſtolam ſcripſit, cuius exemplum, vt quid mihi ſcriptum ſit, Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram non lateat, ſubmitto, in qua conſpiciet, quam ſummo deſiderio flagret de ſuis articulis in diſceptationem venire, moraſque omnes impatienter ferat. Hæ cum ad me perlatæ fuiſſent literę, nihil reſponſionis reddere melius arbitratus, cum parum Religioni conducere iudicarem meis epiſtolis quemquam, vel irritare, vel commendare, ſcripturaſque multiplicari; cum iam profectionis meę Leodium verſus tempus inſtaret, Tabellarium remittens, iuſſi, Doctorem meo nomine perhumaniter ſalutaret, cum per temporis anguſtias reſpondere diſceſſurus non poſſem; meque promptum, paratumque ſi qua in re opus ei fuerit, teſtaretur, atque ità cumulatè ſatisfactum abs me dimiſi. Interea, cum pergerem in itinere, & ad res componendas Louanium iterum redire penè decreuiſſem, obuium habui Patrem Euerardum Societatis Ieſu Præpoſitum Prouincialem, qui Louanij reſidere conſueuerat (is erat Euerardus Mercurianus, qui poſt Sanctum Franciſcum Borgiam eiuſdem Societatis Præpoſitus Generalis poſtea fuit renunciatus,) quem pro veteri cum Ioanne Heſſelio amicitia, hominem denuò conuenire, meoque nomine inuiſere iuſſi, ac ſimul oſtendere, quanto cum animi angore iniquis hiſce temporibus audiuerim, in Vniuerſitate fidei Catholicæ propugnatrice ſciſſuras eſſe, quibus, qui oderant nos, gloriarentur, & in ſuæ prauitatis commodum pertraherent. Hoc fuiſſe meum, nec ambigebam, quin & ſuum, & cuiuſque probi Catholici, cum ſecum colloquutus eram, propoſitum, ne æmulationes, detractiones, inflationes ſint inter nos, ſed omnis doctrina ad ædificationem, & ab omni prorſus offendiculo aliena. Inſuper illius doctrinam, probatoſque mores, qui per ora hominum ferebantur, commendaui: quo factum eſt, vt heri Antuerpiam certum hominem ad me mitteret, qui multas mihi redderet gratias, ſuamque operam Catholicæ Religionis auxilio exhiberet. Attamen vehementer extimeſco, ne quandoque paruus hic ignis incendium vehementer exſuſcitet, ac niſi præſens remedium adhibeatur, paucos etiam intra dies; occaſione accepta à Prouinciali Capitulo, quod Patres Ordinis Minorum ſunt celebraturi, vbi & ipſorum Generalis Miniſter expectatur, tunc enim, cum duo ad munus Prouincialis, alter ex vna, alter ex alia ſententia concurrant, haud dubium, quin addita etiam doctrinæ æmulatione, magnas concitaturi ſint turbas. Iamque, qui antiquas opiniones tueri profitentur, nouiſque aduerſantur Romam ſe cauſam dicturos, aliorumque ſententias, vt hæreticas delaturos minantur, quod autentica plurium vniuerſitatum cenſura, qua articuli illorum condemnantur, ſint muniti. Ego itaq; ea, qua par eſt animi demiſſione, Dominationi Veſtræ Illuſtriſſimę dicam, bonum forſan eſſet conſilium, erumpentes ab his regionibus flammas auertere, & antequam quidquam noui moliantur Fratres, ſilentium à Pontifice omninò indici, & cauſam ad ſe aduocare; arreptaque præſentis Concilij occaſione Doctores aliquot è Germanię Vniuerſitatibus, ac præſertim Colonię, & Louanij accerſere Tridentum, rem ita diſponendo, vt ambo iſti Louanienſes ad hanc Prouinciam eligantur; certus, quod apud Dominationem Veſtram Illuſtriſſimam, in qua ſumma eſt prudentia, auctoritas, & dexteritas, fax hæc maioris, quam fortè exiſtimetur, periculi, atque incendij conſopita extinguetur. Nouę iſtę opiniones, vt ipſa optimè nouit, febri ęthicę omninò ſunt ſimiles, cui ſi pręſens adhibeatur remedium, facilè euaneſcit; ſin autem contemnitur, nulloque pręcauetur pharmaco, ſera incaſſum medicina paratur. Hęc tamen cuncta, prudentiſſimo Dominationis Veſtræ Illuſtriſſimę iudicio committo, vnum addens, quod ſi mea hæc ſententia probetur, nihil eſt cunctandum, ne res efferatur, nam hoc cognito conſilio fruſtra remedium apponeretur. Hucuſque Commendonus, qui pro exagerata ſua prudentia probè nouerat, quantum omnis ſententiarum nouitas fuerit ſemper in Eccleſia ſuſpecta, & quantum in antiquitate, vſuque veteri ſemper reperiatur fundata firma ſecuritas, dicente Domino per Prophetam. *State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus veſtris*. Hierem. 6.

45 His acceptis Cardinalis Mantuanus vnà cum Seripando, qui iam Tridentum peruenerant, plura ſuper hoc excogitauerunt conſilia, quę pariter Commendono communicauerant, vt eius quoque ſententia probarentur. Ille alterum ex his duobus eligendum dijudicabat; vel quod Pontifex Breue conſcriberet, quę pręteritis Michaelis Bai, & Io: Heſſelij nominibus indiceret

Ep. Comm. 2 Iul.

Conſilia ſuper ſententijs Michaelis Baij, & Heſſel.

ijs

Digitized by Google

ijs Fratribus Ordinis Minorum, qui ſvnà cum ipſis ſentiebant, cæteriſque omnibus de his articulis ſilentium; quo fiet, vt Breui huiuſmodi aduerſariorum ſermonibus celebrato, Michaël, ac Ioannes neſcientiam, cum obtendere non poſſint, hoc veluti fræno deterreantur, & tamen eorum nominum famæ conſulatur: Vel certè, vt honoris ſpecie ambo ad Concilium, velut Papæ Theologi vnà cum duobus alijs, Lindano nempè, ac Tiletano vocarentur; idque quam primum magni intereſſe arbitrabatur, vt bonum nacti otium, antequam Concilium aperiretur, qua ſuaſionibus, qua diſputationibus illorum hominum animos demulcerent, prauaſque, ſi quæ inſediſſent opiniones, refellerent. Nec abſonum exiſtimabat, vt ex vna hac Vniuerſitate, tot nomine Pontificis vocarentur Doctores, namque, inquiebat; non video, ex qua alia Germaniæ Vniuerſitate accedere poſſint. Colonienſis vix credo, quod præter vnum poſſit offerre, cum ibi totum Theologiæ ſtudium à ſolo Collegio Societatis Ieſu habeatur; & Patres iſti talem iuuenibus vtilitatem afferunt, literis, boniſque moribus eos imbuendo, Vrbique toti concionibus, confeſſionibus, ac vitæ exemplo, vt quemquam ex ipſis vocare, maiori ducerem detrimento, quam vtilitati. Equidem in Germania nulla alia in re maius, aut validius reperi Catholicæ Religionis præſidium, quam in horũ Collegijs, quæ optandum eſſet, vt multa forent. Vienna, ſi opus erit, Imperator mittet, Ingolſtadio Bauariæ Dux, Staphilium, vt arbitror, deſtinabit. Reliquæ Vniuerſitates, vel tenues admodum ſunt, vel Hæreticæ. Attamen Germaniæ Theologi, quamuis fortè alios doctrina non excellant, maximo erunt vſui cum Hæreticorum ingenium magis compertum, eorumque diſſidia, ac enaſcentes quotidiè nouitates ſub oculos habeant, poſſintque commodiùs editos ab ipſis libros euoluere, qui plerumque modò Germanico Idiomate conſcribuntur.

Pallau. lib. 15. c. 7. nu. 11-12.

Silentium à Pontifice Baij opinionibus indicitur.

46 Placuit Pontifici ſilentium indicere, demandataque fuit Prouincia Cardinali Granuellano, qui leniter, ac prudenter rem totam conſopire viſus fuerat, ni illam denuò recrudeſcere feciſſet importunus Superioris cuiuſdã Franciſcanorum zelus, qui in ſubiectos ſibi Viros, quod eaſdem tuerentur ſententias, alieniori tempore animaduertens, ſententias ipſas, vt Hæreticas palàm arguendo, Romamque ad Pontificem pro huiuſmodi cenſura deferendas, minitando, Doctorum ſimul, ac diſcipulorum animos vulnerauerat. Suſpenſa eſt itaque illorum ad Concilium vocatio, donec procedente tempore, cum incommoda omnis de ipſis ſuſpicio amota fuiſſet, Belgarum Gubernatrix eoſdem honorifico Regiorum Theologorum titulo Tridentum direxit, vbi cum nec tempus, nec occaſio afforet de illorum opinionibus publicè diſſerendi, ipſis vltrò ſilentibus compreſſa potius, quam extincta flamma illa eſt. Sed quoniam *Citò*, quemadmodum Ciprianus aiebat, ***rurſus in incendium flamma reuocatur, niſi totius ignis etiam vſque ad extremam ſcintillam materia reſtinguatur***, paulatim denuò ſiuè quod iam per multos illorum opiniones vulgatæ eſſent codices, vel quod multorum iactarentur ſermonibus in tantum ſuccreuit, vt neceſsè fuerit, quod alibi videbimus, Beatum Pium Quintum, eiuſque ſucceſſorem Greg. XIII. depopulanti flammæ Apoſtolicas Conſtitutiones pro aggere opponere; quæ iterũ compreſſa, iterumq; erumpens nouiſſimis hiſce diebus Innocentium Decimũ, & Alexandrum VII. Pont. Max. coegit, vt mala germina ex infecta illa radice pullulantia Apoſtolica falce ſuccideren. Sed iam ad hiſtoriam redeamus.

Poſſeu. in Appar. Sac.

Myr. in Cat. Scrip. Belg.

Ep. 28.

Collet. in App. Hiſt. Gobes.

,, 47 Cùm itaque Commendonus Pontifi-
,, cis Maximi mandato ad Daniæ, ac Sueciæ
,, Reges vltimas Germaniæ, ac Septentrionis
,, oras incolentes, proficiſci, atque eos inuitare
,, ad Concilium iuberetur, properauit difficilli-
,, mum iter, antequam exiret æſtas, conficere,
,, ne hyeme in frigidiſſimis regionibus prehen-
,, deretur. In Holandiam cum tranſiſſet, con-
,, ſcenſa apud Amſterdamiam naui, Oceani ſinũ,
,, cui incolæ Zuderſeæ nomen dedere, ſæua vexa-
,, tus procella traiecit, atque inde per Friſios in
,, Saxoniam, ac Lubecam, nobile ad Balticum
,, Oppidum venit. Ingentique dolore animi conſpexit Ciuitatem illam à fide Catholica adeò defeciſſe, vt vix in ea fidei veſtigium eſſet reperire; minoremq; apud illos humanitatem, quam apud cæteras Lutheranas Vrbes eſt expertus. In rebus autem ciuilibus populum multum, ſed pauperem adinuenit, quem Concionatores adeò pro arbitratu moderabantur, vt vel ipſi Senatores metuerent; nam ſi quando ab iſtis aliquid fuiſſet ſtatutum, quod Concionatoribus eſſet ingratum, palam, & ex ſuperiori loco ſuis ipſi concionibus coarguebant; qua dicendi libertate, cum nec ab ijs apertè nominandis abſtinerent, magnam ſibi apud populum parauerunt auctoritatem, multamque apud nobiles formidinem. Hi omnes ferè Apoſtatæ erunt, qui à Religione, ac pudicitia ad Hæreticorum luſtra, popinaſque confugientes, ſuſceptis vxoribus, ac liberis, opibuſque ſatis inſtructi, omni ſimul Hebdomada ad obtrectationes, ac diſcordias ſerendas, conſpirationeſque conflandas conueniebant. Conſtanſque erat opinio, quod ſi ipſi Commendoni aduentum odorati fuiſſent, omni illum aditu prohibere pro viribus tentaſſent. Nunciatum hic etiam Commendono fuit, Lubecam vnà cum ſeptem alijs Vandalicis Vrbibus Conuentum Lucemburgij deſtinaſſe, accitoſque vnà cum Theologis, illarum Vrbium, ac inſuper Ciuitatis Bremæ Oratores, iuſſiſſeque, vt cum ipſis pariter ſingulæ peritum Iuriſconſultum ſubmittant, vt communi conſilio articulos duos cognoſcerent, atque inueſtigarent; Videlicet: quo pacto reſpondere, ſeſeque Concilij indictioni opponere valerent, ac quamnam Confeſſionem Auguſtanã, cum multoties immutata fuerit, ſequi debeant, ac præcipuè, an Sacramentarij ſint condemnandi. Infelices propemodum populi, qui ex vno in aliud malum præcipitantes, ***Nunquam tamen dederunt cogitationes ſuas, vt reuerterentur ad Deum ſuum***, ſyncerèque illam, quam malignè deſeruerant, Catholicam reaſſumerent fidem; ſed obfirmato potiùs animo de malo in malum volui elegerunt; facti de numero illorum, de quibus Iudas Apoſtolus in ſua Catholica epiſtola ſcribit ***Væ illis, qui in via Cain abierunt***, profugi nimirum ſemper, ac inconſtantes, ***Et errore Balaam mercede effuſi ſunt***, illius videlicet, qui ***Cadens apertos oculos habebat***, vt omni ignorantiæ excuſatione ſublata theſaurizent ſibi iram in die iræ, eo quod veritatem Dei tot licet hæreſeon fallacijs detectis in iniuſtitia detinere, quam profiteri maluerunt.

Grat. libr. 2. c. 4.

Lubecam petit, & quid in ea reperit.

Ep. ad Car. Mant. & Bor.

Oſee, 11.

Iud. epi Cat.

Num. 24.

Rom. c. 1.

48 Sed vt miſeræ Lubecenſis Ciuitatis in diuerſa diſtinctæ ſtudia ſtatum perſpiciamus, Commendonum ipſum, qui poſt Pontificia expoſita mandata adhuc ibi operiebatur reſponſum, Cardinali

Digitized by Google

dinali Borromæo per literas ſeribentem conſulamus. Audiui multa de mea hac Legatione colloquia miſceri. Alij quamuis Lutherani, cogitantes ſtatum, in quem poſt Religionis mutationem inciderant, merorem ſuum exprimebant, benignamque reputabant Pontificis mentem, quod optaret, vnumquemque de beneficio abſolutionis gaudere. Alij è contra plenum fraudibus negotium aiebant, nec charitatis, aut pacis ſtudio, ſed Diaboli arte ad abuſus, & mendacia confirmanda contra verbum Dei, Pontificem molitum; inſtructam proinde fraudem vlciſcerentur, meque omni colloquio, ac reſponſione ſummouerent; vel ſi fortè aliqua daretur, eiuſmodi eſſet, qualem decebat puritatis Euangelicæ ſectatores. Has partes Concionatores fouebant, queis ſtudium omne erat, Pontificem palam in ſuis concionibus inſigni onerare mendacio, falſiſque obtrectationibus illius famam, atque exiſtimationem euertere. Quę quamis probè noſſem, quantum à veritate abhorreant, moleſtius tamen, ac grauius accidit mihi, quod & cuilibet Chriſtiano, ac præcipuè Pontificis ſeruo accideret, Apoſtatam duarum ſpatio horarum vilium, plebciorumque hominum multitudine circumfuſum adeò impudenter, atque procaciter Apoſtolicam Sedem, Chriſtique Vicarium, ſupremum omnium Principem, cuius pedes Imperatores, ac Reges oſculantur, arguere, probris, ac contumelijs afficere, & impunè aſpernari. Cui rei prudenter obuertendum curaui; nam accerſito Gaſpare à Schenich, quem Cæſar itineris mihi comitem, ſuumque Commiſſarium decreuerat, multiſque ex Canonicis, qui vna mecũ ſæpiùs pergunt, promptum me eſſe dixi, leniter audire quodcumque mihi dederint reſponſum; an autem ipſi eadem ſint ſuſcepturi lenitate, quę dixerim, ignorare, quamuis obtrectationes, atque conuicia longè à meis dictis ſint futura, cum ſemper ob oculos habere velim, quid proferre Chriſtianum hominem, ac Pontificis famulum oporteat, quæue conſentanea ſint Oratoris muneri, in quem tamen ipſi tam impudenter inſurrexerant: cum non tàm dolor apud nos debeat, quam pudor loqui. Deferbuit poſt hæc obortus ille plebis rumor; non tamen quieuere, nec adhuc Concionatores quieſcunt, quin Legationem iſtam ex ſuggeſtu oppugnantes mirentur, cur in ſuis terris Nuntium Pontificium verſari patiantur; veniſſe Dæmonem ad conſcientias turbandas, & superſeminandoa aiaania; Senatum in Chriſti obſequio ignauiter torpentem; plures iam ſeductos; & ſexcenta huiuſmodi mendacia, atque calumnias. Efferebant exaduerſo ſummis laudibus, palamq; indigitabant ciues aliquot, quod viriliter puritatem, vt aiebant, Euangelij tutarentur, nihilque omittebant, quod ad ciendas turbas aptum iudicarent. Hiſce per aliquot dies conturbato turbis illud non parum conſolationis attulit, quod audierim, maiori ciuiũ parti, quamuis Lutheriani ſint, hæc diſplicuiſſe, & vſq; adeò diſplicere. De quibus tamen ipſe nunquam ſum conqueſtus, neque me hanc rem odoratum fuiſſe, indicani; dolorem tantummodo identidem oſtendebam, quod à veritate tamdiù aberrarent, ac Pontificis benignitatem frequentius collaudabam. Deniq; duo Primarij Vrbis Conſules, qui maiores poſſidebant opes, noſocomijs & cœnobijs ademptas, commiſſionem meam in conſilium non eſſe referendam decreuerunt, neq; aliud in Curia proponendum, quam non decere ipſos ſolos in cauſa fœderatis alijs Ciuitatibus communi, deliberare;

Lubecen. Ciuitatis ſtatum deplorat.

ac rem totam politicis rationibus tranſigentes, neceſſariam dicebant omnium conſenſionem, alterumque alteri auxilium inuicem præbere, neque à Principibus ſe elongandum, à quibus multa expectari poſſent incommoda, ſi quid de his ſuſpicarentur; atque hinc expeditio Oratorum ad Lucemburgenſem conuentum ortum babuit, in quo in illam tandem inclinauere ſententiam, nolle conſenſum præſtare Concilio à Pontifice indicto, quem nec Eccleſiæ caput, nec ſibi Principem vlla ex parte habere volunt. Nunc autem, vt aiunt, totius diſputationis cardo inter ipſos in hoc vertitur, num huiuſmodi conſilium nunciare mihâ debeant, an non? In eodem conuentu de Confeſſione Auguſtana, & Sacramentarijs cum agitarã cæptum fuiſſet, illicò ſilentium imperatum. Eligunt ipſi potiùs ſub conficto hoc vnitatis Confeſſionis nomine viuere, modo veritati Catholicæ ſe opponant, quam ſuas peculiares hæreſes defendere, quamuis apertè ſciant, quemadmodum & verum eſt, inter ſe adeò diſſentire; quo planè oſtendunt, magis apud ipſos valere odium erga nos, quam fidem, & zelum illarum opinionum, quas tamen eorum quilibet ad ſalutem neceſſarias prædicat; quamuis pro comperto habeant, pſeudotheologos, & concionatores ſuos ad hæc impelli, quod nimirum ſua commoda, & confugia amittere pertimeſcant, cum Principes, & Ciuitates politicis ex cauſis hanc doctrinæ conſenſionem, ſiuè veram, ſiuè falſam conſeruari, ac nominari iubeant. Et quamquam ſumma pluribus in locis ſit Prædicantium auctoritas, cum tamen ad hos conuentus accedunt, velint, nolint, hanc vnionis doctrinæ vocem vſurpare, & oſtentare coguntur, è quibus recedentes inter ſe ipſos impudentiſſimè digladiantur. Nam, vt præclarè Nazianzenus aiebat, *Quod vi, ac neceſſitate exprimitur, præterquam quod tyrannicum eſt, minimèque laudandum, ne firmum quidem, ac ſtabile eſt. Solet enim id, cui vis adhibita eſt, non ſecus, ac planta per vim manibus inflexa, ſimul vt dimiſſa fuerit, ad ſe verſum redire.* Vt Videas, quęnam ſit iſtorum fides, quæ non Diuinis Oraculis, ſed effręni Principum licentiæ deſeruit. *Or 1.*

49 Certum Lubecà hominem ad Daniæ Regis explorandam voluntatem, præmittere, conſilium fuit, ac præter literas, quas Commendonus ipſe ad Regem dederat, Gaſpar quoque Schenich, qui Imperatoris iuſſu Nuntium Commiſſarij titulo aſſociabat, ſuas addidit, quibus multa abs ſe cum ipſo, Cæſaris mandato tractanda, dicebat, nec à Commendono, cui ab ipſo Imperatore comes additus fuerat, poterat ſeiungi: petere itaque Regem, vt ambos ſimul ad ſe venire

Daniam adire tẽtat, ſed non admittitur.

,, permittat. [At Danus, iuuenis, vt ſcribit
,, Gratianus, aſpero, ac feroci ingenio, & vſque
,, adeò vino, atque intemperantiæ deditus, vt ra-
,, rò ſobriùs inueniretur, interque ipſa pocula
,, efferri inſolenter, ac iactari ſolitus, ſuperbè, ac
,, ruſticè reſpondit, non eſſe, cur ſe Romanus
,, Epiſcopus legationibus ſollicitaret. Gaſpari verò, qui pariter admiſſionem in Regnum poſtulauerat, hæc reſcripſit.

Exemplar literarum Regis Daniæ.

Fridericus II. Dei gratia Daniæ, & Noruegiæ, & Vandalorum, & Gotborum Rex; Dux Sleſuicí, Holſatiæ, Stormariæ, & Dithmarſiæ Comes in Oldemburg, Dolmenborſt, &c.

Præmiſſa gratiſſimi animi promptitudine, ſtrenue, honorande, dilecte, ſingularis. Ad literas

vestras

Epiſtola Regis Daniæ Gaſpari à Schenich.

veſtras,quas ex Lubeca XVI. Menſis huius ad nos miſiſtis, viciſſim gratiſſimè non reticebimus, veſtram præſentiam, vt Legati Romanæ Cęſareæ Maieſtatis, amici, charique Domini noſtri Auunculi in Regnis, & Ducatibus noſtris prorſus gratam, acceptamque fore; & ſi per vos tantum modò nos inuiſere ſtatuiſtis, veſtrum aduentum quam primum in Ciuitate noſtra Copenagen expectabimus; Pontificio verò Nuntio, qui vna nobiſcum ſuas literas ſcripſit, cum à temporibus Domini, ac Patris noſtri inſignis, ac Chriſtianę memoriæ, numquam in vſu fuerit, nos inſuper vna cum noſtris ſumus informati, meritò deliberandum eſſe, an poſthac vlla Pontificia tractatione nos amplius oneraremus; propterea hac vice nulla ratione iudicauimus, aſſentiri petitioni, de admiſſione in Regna noſtra, & Dominia, & de audientia. Reſpondemus,& gratioſè poſtulantes, vt ipſum de hac ſignificatione voluntatis noſtræ informetis, & vt ex parte veſtra, hanc reſolutionem noſtram boni conſulatis, nam alias ſupradictæ Romanæ Cæſareæ Maieſtatis amici, charique Domini Noſtri Auunculi, ad omnia amica officia grata, & deſiderata ſemper parati ſumus, & vobis etiam, ad gratiam omnem præſtandam benè admodum affecti ſumus. *Datæ in Arce noſtra Coldingen XXII. Menſis Iulij MDLXI.*

A tergo

Strenuo honorando noſtro ſingulariter charo Gaſpari à Schenich Romanæ Cæſareæ Maieſtatis Oratori.

50 Non ea animi inſolentia Henricus Suecorum Rex miſſum à Commendono Nuntium ſuſcepit, ſed quamuis irrita ea quoque fuerit deſtinatio, benigniùs tamen, atque humaniùs agere

c. 4. lib. 2.

Rex Sueciæ in Britanniã profectionem parat

,, Rex ipſe viſus eſt. Nam, vt ſcribit Gratianus,
,, Suecum, qui miſſus eſt comparata claſſe in
,, Britanniam parantem traijcere, ab Eliſabetha
,, Regina inani ſpe coniugij illectum inuenit.
,, Hic quamquam in Lutheranorum erroribus
,, inſtitutus erat, & tùm etiam, vt ſibi Eliſabe-
,, thæ animum, cuius magnoperè affectabat
,, nuptias, conciliaret, Caluini ſcilicet ſapien-
,, tiam amplexabatur; tamen magnificum exi-
,, ſtimans ſe in vltimis poſitum terris, tàm lon-
,, ginquis legationibus adiri, benignè Com-
,, mendono reſcripſit, ſiuè in Regnum ſuum,
,, ſiuè in Britanniam, quò propè diem tranſmiſ-
,, ſurus erat, ad ſe veniſſet, verba eius libenter
,, auditurum, neque ei vllum apud ſe ius hoſpi-
,, tij abſuturum. Miſit inſuper publicæ fidei literas, vt omni ad ſe veniendi ſecuritate, eſſet inſtructus, præſentique reſponſionis epiſtola certum hominem dimiſit.

Henricus II. Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Rex Reuerendiſſimo Patri Noſtro Romani Pontificis Legato ſalutem, & omnia læta precatur.

Epiſtola Regis Sueciæ Commendono

Quia de noſtra ad Sereniſſimam Angliæ Reginam profectione hactenùs incerti fuimus, factum eſt quo minùs ante hoc tempus certum locũ noſtri congreſſus vobis deſignare potuimus. Iam verò poſtquam animum induximus, & certò decreuimus primo ſecundo vento ſpirante, in Angliam vela facere, noluimus vobis hoc ipſum celare. Nam, modo vobis placeat nos in Angliam ſequi, veſtram audire Legationem, quam primum de veſtra præſentia apud nos in Angliam certi facti fuerimus, minimè grauabimur. Quod ad fidem publicam attinet, quamuis abſque eo, tutò vos accedere, & immunitate Legatorum frui, & gaudere potueritis, tamen quia vobis literas publicæ fidei, ac ſecuritatem præſtari poſtulatis, ne videamur vobis in aliquo velle deeſſe, eas per præſentem tabellarium ad vos mittimus, & vos fauore, & beneuolentia complectimur. *Valete Elſburgi ex Caſtro noſtro.*

51 Sub hæc ipſa tempora Pius IV., qui communem omnium expetebat ſalutem, Hyeronimum Abbatem Martinengum in Angliam legauerat, vt Eliſabetham, eiuſque populos ad Concilium inuitaret, atque vt inter alienos tutò pergeret, iuſſus fuerat præſtolari in Belgio Oratoris Catholici Londini manentis literas, qui fidem publicam præberent, Qua recepta illicò in Angliam migraret, ſoluſque ad Reginæ audientiam accederet, nec Catholici Oratoris domum, aliorumue ſubiret, vt omnis incommoda tolleretur ſuſpicio, quaſi Religionis prætextu aliquid politicum, & ciuile acturus iuiſſet. Abſtinere quoque, mandatum illi fuerat à depoſcenda captiuorum Epiſcoporum liberatione, alijſque tranſigendis negotijs, quæ plurimum difficultatis haberent, antequam aſſenſum ad Concilium impetraret. Sed quid ab Eliſabetha acceperit ex Sandero audiamus, qui Pij charitatẽ in deperdita illa oue exqui-

Abbatem Martinengum ad Eliſabetham in Angliam Pius legat ſed regno arcetur.

,, renda enarrans, hæc habet. Cum hoc modo
,, Britannia tota periret, laboraret Gallia, ac
,, Nationes Septentrionales omnes periclitaren-
,, tur, Pius Quartus Pontifex Maximus tanto
,, malo conſuetum Eccleſiæ remedium allatu-
,, rus, magno ſtudio ſępè antea impeditum œcu-
,, menicum Concilium Tridentinum, omnium
,, penè Chriſtianorum Principum conſenſu, ite-
,, rum cogi curauit. Atque Nuntium interim
,, ſuum, qui per inferiorem Germaniã, Angliam
,, verſus progrederetur, mox miſit, vt Eliſabe-
,, tham erroris admoneret, & ne propter odium
,, Pontificis, ſe, Regnumque nobiliſſimum per-
,, deret, ſuaderet; ac ſi quidem eſſet, de quo ſibi
,, propter incertos natales ab Eccleſia, vel Pon-
,, tifice, quo ad ius regnandi metueret, Sedis A-
,, poſtolicæ benignitate, facilè tranſigi poſſe di-
,, ceret. Sed Nuntium nec audire voluit, nec in
,, Inſulam traiectionem vllo modo permiſit. Al-
,, terum paulò poſt Pontifex, ne quid intentatũ
,, relinqueret, legauit, qui Reginam, vt ſuos
,, ſaltem aliquos ad Concilium mitteret, qui
,, cum Catholicis conferrent, omni illis, & ſecu-
,, ritate, & diſputandi libertate promiſſa, horta-
,, retur, ſed & ipſum ſuperbè reiecit, & pſeudo-
,, epiſcopi conſcij imbecillitatis, & ignorantiæ
,, ſuæ diligentiſſimè apud Reginam, ne ad Syno-
,, dum ſuorum quiſquam amandaretur, egerunt.

Lib. 3. de Schiſm. Anglic. p. 413.

Porrò Apoſtolici Legati excluſionem tribus potiſſimũ Eliſabetha excuſabat cauſis. Prima; quod ipſi, non fuerit, quemadmodũ cæteris Principibus Concilij indictio communicata. Secundo, quod Conc. nõ eſſet, liberum, pium, & Chriſtianũ, quod ſi quando huiuſmodi foret, doctos, & ipſa, ac probatos Viros Anglicanę Eccleſię nomine ſubmitteret. Tertio, quod hac arte Põtifex quærat Catholicos illius Regni ſibi ſubijcere, ſeditioneſque excitare, atque hoc idem in Hibernia præſtitum expoſtulabat, affirmans, miſſum ab Vrbe Hibernum quemdam ad turbas in ditione illa commouendas; addebatque non eſſe nouum in illo Regno Pontificios Nuntios non recipere: paucos ante annos Mariam ſororem ſuam omni aditu prohibuiſſe Pauli IV. Nuntium, qui Cardinalatus inſignia F. Guillelmo Poeto deferebat; vtque magis hoc facinus purgaret, Catholici Regis Oratori

Ex ep. Commen. ad Card. Mant.

Digitized by Google

qui de his ſecum egerat, ſcripturã exhibuit, quam tamen ille recuſauit. Sed ad res etiam magis euertendas, illa quoque res accidit, vt propè Londinum pauper Sacerdos detentus fuerit, quod Breuiarium ſecum deferret, qui propoſitis cruciatibus perterritus multum in illo Regno Catholicorum numerum prodiderat, magna Reginæ ipſius tùm admiratione, tùm indignatione.

52 Idem quoque verendum erat, ne Commendono accideret, vt ſcilicet illius Regni ingreſſu, quamuis pro eo deprecator acceſſiſſet. Suecorum Rex, auerſa Reginæ mente, arceretur. Cumque in Belgio rei prę ſtolaretur exitum, certis accepit nuntijs, Sueciæ Regem ter conatum, ter quoque aduerſo repente vento reiectum, profectionem ſuam itinere terreſtri ad aliud tempus cogitare; cum interim Eliſabeth aſſueta dolis, & quæ, vt lepidè Bernardinus Mendozza aiebat, *Singulis annis ſponſa, nunquam verò nupta erat*, poſtquam vanis connubij ſpebus Henricum detinuiſſet, ſe modo de nuptijs non cogitare, alio forſan tempore cogitaturam, profeſſa eſt.

Io. Bocc. l. 5. hiſt. Suec.

53 Commendonus ergò, cum Bruxellis Pontificis literas accepiſſet, quibus, vt ſcribit Gratia-
,, nus comprobato conſilio eius, vt omiſſa ad
,, Regem Sueriæ profectione, in Italiam reuerte-
,, retur, & ex itinere Ciuitates, Reguloſque, qui
,, Rhenum circa colunt, adiret iterum, eoſque,
,, & maximè Epiſcopos ad Concilium exciret,
,, iubebatur, Per Rhemos Lotharingiam petie,
,, & regionis eius Regulo appellato, in Treui-
,, ros, atque ab his nauigio per Moſellam vectus
,, ad Rhenum deſcendit, ac Moguntiam, atque
,, indè Aſſemburgum ad Moguntinorum Archie-
,, piſcopum ſe contulit. Paulum indè à Rheno
,, diſcedens ad Herbipolenſem, & Bambergen-
,, ſem Epiſcopos diuertit. Ab his Norimbergiã
,, præualidam Franconiæ Vrbem, atque inde vi-
,, ſo Æſtadij Epiſcopo ad Albertum Bauarię Du-
,, cem venit, atque ab eo diſcedens decimo tan-
,, dem, ac ſeptimo Menſe, poſtquam profectus
,, ex Italia fuerat, Tridentum peruenit, quò iam
,, frequentes Patres ab Italia, Hiſpania, Gallia-
,, que ad celebrandum Concilium conuenerant.

C. 4. l. 2. vit. Card. Commen.

Ibi ſeptima die Menſis Martij anni inſequentis, cum Congregatio haberetur, ea, quæ in itinere confecerat, nec dum per literas ſignificauerat, renunciauit.

,, 54 Tridento Romam vocatu Pontificis per-
,, rexit, Germania, quanta à Belgarum vltimis
,, finibus, Britannicoque Oceano ad Oderam
,, flumen, atque ab Dania, Cymbricaque, &
,, Baltico Mari ad Rhetias Alpes patet, omni
,, peragrata, omnibus latiſſimæ gentis populis,
,, Peincipibuſque aditis, pari induſtriæ, atque
,, innocentiæ opinione, apud omnes relicta. Mi-
,, rabantur, plerique, quod cum tot feroces, &
,, Romano nomini infeſtas Nationes obiuiſſet,
,, omnes non ſolum intactus ab iniuria, ſed ne
,, riſu quidem, aut ludibrio vllo violatus euaſiſ-
,, ſet, ſiuè hæc in ipſo cautio fuerit, ſeù ſpectatæ
,, virtutis, atque integritatis fama venerationem
,, eius etiam apud barbaros fecerat. Nam Ger-
,, manorum ingenia aſpera, indomitaque, quem-
,, admodum vera Dei Religio, cultuſque molli-
,, uerat, ac frenum ferocibus animis iniecerat, ad
,, humanitatemque traduxerat, ita ſolutis nunc,
,, abiectiſque Chriſtianæ legis, ac diſciplinę vin-
,, culis, quibus antea continebantur, efferari
,, iterum, atque in antiquam reuolui truculen-
,, tiam, barbariemque videntur, hæ maximè
,, gentes, quæ longiùs ab exterorum commercio
,, remotæ, interiora Germaniæ colunt. Romæ
,, Commendonus in renuncianda apud Pontifi-
,, cẽ Legatione multa de Germaniæ vulneribus
,, commemorauit, nihil ibi intactum à prauis
,, religionibus, nihil non pollutum, nihil non
,, inquinatum. Priſcæ ſanctitatis inſtituta om-
,, nia, aut vi ſublata, abolitaque ab Hæreticis,
,, aut nouorum rituum contagione contamina-
,, ta, & corrupta. Eccleſiaſticum ordinem, amiſ-
,, ſa Maiorum diſciplina, licentiam omnium
,, rerum amplexum, ac pleroſque non tàm offi-
,, cio, ac ſtudio Religionis, quam vtilitate, ac
,, ſpe retineri. Epiſcopos præpoſteris animis
,, poſthabere Diuinarum rerum curam, & vt ſuæ
,, ſibi fortunæ, opeſque & princeps ille ſplendo-
,, ris, ad dignitatis locus, quo inter cæteros e-
,, minent, ſaluus, inuiolatuſque permaneat, id
,, enixè laborare. Hinc Regulis, & potentibus
,, hominibus, quos ante in ſua auctoritate habe-
,, re conſueuerant, adulari, tantoque deditos,
,, atque obnoxios magis eſſe, quanto illos aui-
,, dius, aut occupandis Eccleſiaſticis bonis in-
,, hiare, aut occupatis incubare ſentirent: ſcili-
,, cet, quorum cupiditati, conatibuſque obuiã
,, ire, inſolentiamque coercere, & deberent, & ſi
,, ſe noſſent, coniunctaque, & concordia habere
,, conſilia vellent, etiam poſſent, eos ipſi vltrà
,, metuunt, ſuſpectoſque gratia, atque officijs
,, lenire, & conciliare ſtudent. Quin Epiſcopo-
,, rum quoſdam à fide Romanæ Eccleſiæ diſceſ-
,; ſiſſe, atque in Principum Hæreticorum clien-
,, telam ſe tradidiſſe, eorumque tectos ope ex
,, ſua libidine viuere. Ad Concilium arbitrari
,, ſe eorum venturum neminem, paucos miſſu-
,, ros, ſiquidem ſibi, qui aut valetudine, aut ſe-
,, nio inualidi, inhabileſque ad labores, iterq;
,, eſſent, prolixè pollicitos ſe Pontificis Maximi
,, dicto audientes futuros, ac Tridentum primo
,, quoque tempore venturos, cæteros manendi
,, veniam omnes orare, negarique ſine euidenti
,, periculo poſſe ab ſe Eccleſias, reſque ſuas relin-
,, qui, patentes aduerſariorum iniurijs, & ab-
,, ſentia ſua opportuniores excubantibus in om-
,, nes occaſiones Hæreticis futuras. Aduerſùs
,, hæc tota incommoda, quæ apta, atque vtilia
,, remedia, quibus Catholici, & Eccleſiaſticis
,, præſidijs, adiumentiſque fulciendi, confir-
,, mandique eſſe viderentur, quibus inter ſe fœ-
,, deribus iungendi, obligandique, quò ab inimi-
,, corum fraude, atque vi euti libertatem ſuam,
,, munuſque vindicarent, ac neminem magno-
,, perè formidare, neceſſe haberent, expoſuit.
,, Quæ omnia magna, & locorum, & hominum,
,, & rerum illarum notitia, memoriaque diſſe-
,, rentem attentè audiuit Pontifex, & collauda-
,, tum amantiſſimis verbis redire Tridentum,
,, atque eadem Præſidentes Concilij edocere, ijſ-
,, que tantam Rempublicam agentibus conſilio,
,, atque opera adeſſe iuſſit.

Antonius Maria Gratianus in vit. Comm. l. 4.

55 Hæc ipſa, quæ Commendonus arbitrabatur de Germaniæ Epiſcopis, quos ad Concilium poſſe accedere deſperabat, Ferdinandus Cæſar Ioanni Canobio confirmauit, Fuerat is à Pontifice in Poloniam directus, iuſſuſque in itinere ad Cæſarem diuertere, illumque adhortari, vt Germaniæ Epiſcopis Tridentum adire ſuaderet. Verum Imperator, impoſſibile reſpondit factu, vt quando Proteſtantes non accederent ad Concilium, ipſi conuenire poſſent; eſſet namque Proteſtantium arbitrio ces Religionis permittere, cum

Canobius ad Cæſarem, & in Poloniã mittitur.

nullus

Digitized by Google

nullus adeſſet, qui ipſorum violentijs, ac fraudibus occurreret; quod probè ambo Pontificis Nũtij, Delphinus nempe, & Commendonus, qui vtramque Germaniæ Regionem luſtrauerant, animaduerterant. Re itaque infecta Canobius ad Sigiſmundum Poloniæ Regem profectus, Pontificis mandata, & Concilij indictionem exhibuit. Ille, commendata Pontificis voluntate, Concilium ſe approbare reuerenter expoſuit. Cùm autem Canobius ipſe in mandatis accepiſſet, vt ad magnũ quoque Moſcouiæ Ducem procederet, demiſſo animi obſequio negauit Rex, obnitentibus maximè Lituanis fidem illi publicam dari poſſe, quod patrijs legibus vetarentur, cum bellum inter vtroſq; arderet, cuilibet, quantumuis magni Principis Oratori in illas regiones tranſitum permittere; Nuntium quoque ab inſtituta Legatione reuocauit, quod compertum ſibi maximè eſſet, nullum ex ea fructum, cognita gentis illius nequitia, multum dumtaxat periculi in barbaris illis, ac deuijs regionibus expectandum; vt tamen ad Ducẽ Pruſſiæ commigraret, benigniſſimè literas dedit. Renuit tamen iſte oblatam Pontificis nomine Concilij indictionem, ac cum antea Confeſſioni Auguſtanæ ſe addixiſſet, Pontificem, vt Eccleſiæ caput cognoſcere, eique obedire, recuſauit. Hoc idem à pluribus Germaniæ ſuperioris Ciuitatibus reſponſum fuerat Zachariæ Delphino Apoſtolico per eas Regiones Nuntio, quales fuerant Norimbergia Argentoratum, Francofurtum, & Auguſta, quæ Summo Pontifici auctoritatem Concilij congregandi vnà cum Nouatoribus denegabant, remque omnium ſæculorum teſtimonio comprobatam refellere, atque eludere non pudebat, quã licèt pluribus Cardinalis Baronius, & nos ipſi in Annalibus manifeſtè oſtenderimus, nunc ad illuſtrandam magis veritatem, Gaſparis quoque Cardilij ſententiam Lutheranorum obiecta elidentis referemus.

Lutheranorum obiectio contra Conciliũ Tridentinum. & reſponſio Gaſparis Cardilij.

56 Aſſerunt Synodum Tridentinam non debere legitimam putari, neque poſſe, quoniam cum facultas Synodum indicendi Imperatori iure inſit, hanc ipſam Tridentinam non Imperator, ſed potiùs Pontifex Maximus Pius Quartus indixit.

Nos verò ſic ſtatuimus. Vis, & facultas cogendi, & celebrandi œcumenicum Synodum iure non ad Imperatorem, ſed ad Pontificẽ Maximum ſpectat: mox pluribus id probat, tùm maximè ſubiectis verbis. Is facultatem habet Synodum conuocandi, qui iuriſdictione ſpirituali præditus eſt, Princeps verò ſæcularis nulla ſimili facultate inſtructus eſt, ſed eius vis vniuerſa externis rebus impenditur, atque deſudat, corpori videlicet, facultatibus, & vitæ, ergò non ſuppetit huic Synodum indicendi, & cogendi facultas. Pontifex verò Maximus, quia Princeps Eccleſiæ eſt haud dubiè poteſtatem ſpiritualem accepit à Chriſto, atq; ex conſequenti iuriſdictionem, cum ſit iuriſdictio, vis, atque facultas dicendi ius. Hanc accepit Beatus Petrus, atque in eo cæteri omnes Summi Pontifices à Chriſto Ieſu illis verbis *Paſce oues meas*, *Paſce agnos meos* (non autem hæc dicta ſunt Tiberio Cæſari) quare ad eum maximè ſpectat Sacros iſtos Eccleſiæ conuentus indicere, atque conuocare. Confirmatur ratio. Inferior non poteſt vſurpare, quæ ſunt ſuperioris propria, peculiariaque iuxta communem omnium iuriſprudentium ſententiam, cogere autem, atque indicere Synodum, Pontificis Maximi peculiare eſt, cui Chriſtus dixit *Paſce oues meas*; vna ſiquidem, & præcipua paſtus animi pars Sacroſanctis Concilijs continetur, ergò Princeps ſæcularis, quicumque is ſit, facultate vacat Synodum conuocandi, qua vnus Pontifex Maximus præditus eſt. Rex etenim, atque Imperator longè inferiores dignitate ſunt Pontifice Romano, tàm longè quidem, quam ouis à paſtore ſuperatur, ab anima corpus, externa pax ab interna, ab æterna vita temporaria, & poſt multa.

57 Cùm is error olim in quorumdã animis ineſſet, eundem octaua Sancta Synodus generalis radicitus euellendum curauit, quod fecit his verbis: Tanquam peroſum quiddam ab auribus noſtris repulimus, quod à quibuſdam imperitis dicitur, non poſſe Synodum abſque Principum præſentia celebrari. Subiungit: Cum nuſquam Sacri Canones conuenire Principes Sæculares in Concilijs ſanxerint, ſed ſolos Antiſtites; quod ſi nulla Eccleſiæ lege (nam diuina proculdubio de ea re nulla eſt) ſi nulla euidenti neceſſitate Principes ſæculares Concilijs intereſſe debent, quiş eſt obſecro, tàm ſtultus, aut mentis inops, qui defendere, aut affirmare non vereatur eis eſſe tributum Synodum vocare? (& mox) Concilium, quod Apoſtoli tenuerunt, verum, atque legitimum habitum eſt etiam Hęreticorum teſtimonio, ad cuius normam cætera omnia exigenda eſſe cenſent. At in eo, neque Imperator adfuit, neque Rex, aut Princeps vllus ſæcularis.

58 Confirmat id auctor nõ modo ſcriptis veterum Pontificum, ſed etiam Imperatorum Valentiniani, & Martiani, & Pulcheriæ Auguſtæ, tùm decretis Conciliorum, inter quæ extat inſigne
„ illud ſeptimæ Synodi. [Statutum eſt, vt
„ qui Princeps Epiſcopos ad Concilium venire
„ prohibuerit communione priuetur (& paulò poſt) Iſidorus Hiſpalenſis Vir pietate, & bonarũ artium ſtudijs pro ea præſertim ætate admodum clarus, de Concilijs agens ita inquit: Synodorum congregandarum auctoritas Apoſtolicæ Sedi cõmiſſa eſt; neque vllam Synodum generalem ratam eſſe credimus, aut legimus, quæ eius non fuerit auctoritate congregata, vel fulcita. Subiungit: Hoc auctoritas teſtatur canonica, hoc hiſtoria Eccleſiaſtica comprobat, hoc Sancti Patres confirmant. Auguſtinus præterea id aſſerit (quod teſtantur aduerſarij) cum ait, Summus Pontifex, quando Patriarchis, & alijs Eccleſiæ Pręlatis denuntiaret voluntatem ſuam de congregando Concilio vniuerſali ſemper explicabat neceſſitatem, &c. Cumulantur in eam ſententiam plurium SS. Patrum auctoritates, & exempla. Dein refellit argutias Hæreticorum ea tantum de cauſa exigi conſenſum Imperatoris, ac Regum, & Principũ, vt patrocinium, & opem ferant ad celebrandum Concilium, confirmatque exemplis generalium Synodorum, tùm ſubdit [Illud tamen diſſimulare nolo, neque ſubſcripſiſſe vnquam Synodo Imperatorem, vt partem Concilij aliquam, quæ ſuffragium ferret de rebus fidei, neque abſoluta, peractaque Synodo eius acta confirmaſſe, quin potiùs, aut ille ſubſcripſit nunquam, aut ſubſcripſit, quaſi acta probaret, vt inferiùs monſtrabo, & ſunt omnia œcumenica Concilia Summi Pontificis auctoritate corroborata; atqui cum leges ciuiles in conuentibus Regni ſolemnibus feruntur, eas Princeps confirmare conſueuit, vti earum lator legum, ex quibus planè conſtat, facultatem conuocandi, atque tenendi Synodum, neque iure, neque antiqua conſuetudine ad Imperatorem pertinere, quod aduerſùs Proteſtantes efficere cupiebamus.

59 De-

Digitized by Google

59 Denique verè obiectum Nouatoribus ab
Internuntijs,eos nullam certam habere doctrinam
perſpicuè demonſtratur ex maxima ſectarum col-
luſione inter eos enata, adeò vt publico Saxonis
edicto quadraginta ſeptem ſectas Saxoniam
infeſtantes damnatas viderimus, & Confeſſio eo-
rum Auguſtana, qua adeò gloriantur ſæpiùs im-
mutata fuerit, vt ipſi queritur Lutherani; quò pa-
teat, illam humanum commentum fuiſſe, cum illa,
quæ vera ſunt, excerpta fuerint ex Eccleſia Catho-
lica, ſed adiectis multis mendacijs adulterata.
Hoc verò ipſo anno multæ Nouatorum elucubra-
tiones prodiere in lucem, quæ inter ſe pugnant
Caluini, & Theodori Bezæ contra Heshuſium, Pe-
tri Martyris contra Bullingerum, necnon Guillel-
mi Clebitij, qui libro ſuo hunc titulum inſcripſit,
Victoria veritatis, & ruina Papatus Saxonici,
Ioannes etiam Sturmius in Lutheranos ſcripſit,
,, atque inter alia dixit, Eos, quos velint, & quę
,, velint probare; rurſum quæ velint, & quos ve-
,, lint improbate, vexare, condemnare, proſcri-
,, bere, pallis propè, & cruci affigere, in ipſas
,, propè vſtiones, & rogos compellere; è contra
Martinus Kemnitius, ac Brentius aduerſùs Zuin-
glianos Commentarios ſuos edidere.

Multæ, & variæ Lutheranorum opiniones.

Surius in comme.

60 Emerſit etiam inter eoſdem hoc anno perdi-
tiſſimus nouus Hæreſiarcha Sternbergerus, qui
aduerſùs Trinitatem Perſonarum, atque alia my-
ſteria plura blaſphema euomuit: è contra alij in
Polonia polytheiam, ſiuè tres Deos induxere, qui
ſinguli deliria ſua fidem Euangelicam eſſe con-
tenderunt, vt narrat Surius ſubiectis verbis.

Sur. in com. hoc anno.

,, Hoc anno quidam impius blaſphemus, & ter
,, execrabilis furcifer Lucas Sternbergerus no-
,, mine in Sacroſanctam Trinitatem, & in Chri-
,, ſti Ieſu Diuinitatem, in ipſum quoquè Spiritum
,, Sanctum, in Sanctiſſimam Dei Genitricem
,, Mariam, de Sabbatho potiùs, quam Dominico
,, colendo, de Euchariſtiæ Sacramento, de Bap-
,, tiſmo denique, quem Sathanicam vocant inſti-
,, tutionem, tàm horrenda, & abominanda pa-
,, lam dixit, & aſſeruit, vt nullæ piæ aures ſine
,, horrore ferre queant. Idem ipſe cum aliquan-
,, do pauciores opinione ſua cœnam Domini
,, percepturos haberet, alios omnes his verbis
,, accerſiuit, *Venite huc, non enim poſſum ſolus
,, illum deuorare*. Et ille quidem ſe fatius eſt in
,, Euchariſtia Melancthonem ſequi, in reliquis
,, Lutherum. Docuit inter alia non eſſe Trinita-
,, tem, ſed vnum Deum, non Chriſtum, non Spi-
,, ritum Sanctum.

Sternbergerus nouas hæreſes contra Sanctiſſimam Trinitatē promulgat.

,, Huic tàm impiæ opinioni quædam alia
,, planè contraria emerſit in Polonia, dicentibus
,, quibuſdam Pſeudo-prophetis non vnum, ſed
,, tres eſſe Deos, at filium tamen aliquanto mi-
,, norem eſſe Patre, & Spiritu Sancto: porrò A-
,, thanaſij Symbolum iure Sathanaſianum appel-
,, landum. Sciſcitantibus quibuſdam Poloniæ
,, Proceribus, vndè hoc dogma accepiſſent? illi
,, reſponderunt, purū putum eſſe Euangelium, &
,, eam doctrinā ſe accepiſſe à ſuis Præceptoribus
,, Caluino, Bullingero, Petro Martyre, & Vvolf-
,, ango Muſculo, hunc verò tantum theſau-
,, rum nunc demum voluiſſe Deum per ſuos fide-
,, les ſeruos reuelare.

61 Dum Hæretici tàm obfirmato animo à
Pontificis Imperio, & Catholicæ fidei obſequio
Diabolicis fraudibus auerterentur, non repulit
benigniſſimus Dominus plebem ſuam, & hære-
ditatem ſuam non dereliquit; ſed quemadmodum
1555. ſcriptum legitur, *Pro ſaliunca aſcendet abies, &
pro vrtica creſcet myrtus*, deficientibus ipſis, ac
bellum acre Eccleſiæ indicentibus ad eius de-
fenſionem *Noua bella elegit Dominus, & portas
hoſtium ipſe ſubuertit*; ſuſcitans alteram Debbo-
ram, ſeraphicam nempè Virginem Thereſiam à
Ieſu, quæ ſacrarum Virginum agmen ducens
phalanges euerteret Chananæorum. Hæc Ro-
mam Chriſto ipſo edocente pro inſtauranda an-
tiqua Carmelitarum Ordinis obſeruantia, ad
Pontificem miſit, vt Pontificia auctoritate eogi-
tatum opus abſolueret. Cùm enim per annos plu-
res inter Moniales Carmelitanas egiſſet, nec illud
mite viuendi genus, ſitim Diuini amoris, quo
flagrabat, expleſſet: grandi auſu arctiorem vitę di-
ſciplinam adeò meditata poſtmodum fæliciter
condidit, vt non Virgines plurimas tantum, ſed
eximios quoque Viros ad imitationem allexerit;
clauſtro egreſſa multas Vrbes obierit, monaſte-
ria multa conſtruxerit, eodemque tempore Patres
illos, qui eam æmulari cæperunt, ad Cænobia
plura condenda permonerit. Videlicet *Paruus
fons*, Monaſterium ſcilicet Abulæ, cuius initia
hoc anno auſpicamur, quanquam inſequenti
tantum Pontificium Breue pro eius confirmatio-
ne ſit datum, *creuit in fluuium. & in lucem, So-
lemque conuerſus eſt, & in aquas plurimas redun-
dauit*, propagato non in Occidente tantum, ſed
in ipſis Orientis partibus ordine, præter innume-
ra ſacrarum Virginum examina, quæ ad defenſio-
nem Hyeruſalem excubantes die, ac nocte non ta-
cent laudare nomen Domini. Sed vt conſilium
Sanctæ Virginis in rigidiori obſeruantia reuo-
canda innoteſcat, ipſam in aureo illo, quem com-
poſuit, libro, *Iter perfectionis*, inſcripto, diſſeren-
tem audiamus.

Iud. c. 5.

V. Franciſcus de S. Maria lib. 1. c. 41.

V. P. Ioā Ieſu Maria in recepto latiore.

S. Thereſia Romā ad Pontificem miſit pro inſtituenda Reformatione Ordinis Carmelitarū.

Eſthe. 10.

Cap. 1.

,, 62 Principio, cum Monaſterij huius pri-
,, mordia iacerentur, nondum animo ſtatueram,
,, vt tantus in exterioribus obſeruaretur rigor,
,, nec vt ſine redditibus fundaretur, quin potius
,, optabam adeſſe media, quibus rerum neceſſa-
,, riarum inopia tolleretur. Ea tempeſtate delata
,, ad me fuerunt damna Galliarum, & quantam
,, Eccleſię Dei cladem Lutherani intulerant. Ma-
,, gna exemplo me cæpit animi moleſtia, & tan-
,, quam non nihil valerem, plorabam ad Domi-
,, num, & ſupplex tanto malo remedium poſtu-
,, labam. Videbar mihi mille datura vitas, vt vni
,, ſaltem ex tot pereuntibus animabus, ſuppeti-
,, tias ferre poſſem. Sed me mulierem inutilem
,, eſſe conſiderans, neque voluntatis deſiderio
,, vires ſuppetere ad præſtandum obſequia Do-
,, mino proficua (angebarque animo, & adhuc
,, angor, vt quando tàm grandis aduerſariorum
,, numerus ſit contra Dominum, tamque exi-
,, guus eorum, qui ipſi adhærent, ij ſaltem pro-
,, bati, atque electi forent) decreui modicum
,, hoc, quod mearum erat partium, nimirum
,, conſilia Euangelica, qua poſſem perfectione,
,, ſectari, & ſorores has paucas, vt idem præ-
,, ſtent, inducere. Et paulò infrà. Cùm agno-
,, uiſſem tàm grandia exorta mala, vt humanæ
,, vires non ſuppetant Hæreticorum iſtorum
,, igni, qui tàm latè depaſcit, ac progreditur, ex-
,, tinguendo, neceſſarium mihi eſt viſum, quod,
,, veluti dum hoſtes totam vaſtauerunt regio-
,, nem, Dominus illius in arcto ſe poſitum cer-
,, nens, Ciuitatem aliquam ſubit, eandemque
,, valida munitione corroborat, nec rarò acci-
,, dit, vt inde erumpentes milites aduerſariorum
,, vires plerumque elidant, &c. tales igitur, &
,, nos curemus inueniri, vt ad ferendum Regi no-
ſtram

Ad opponendum ſe Hæreticis, auctorem vitam profitetur S. Thereſia.

Cap. 3.

Digitized by Google

,, ſtram optm, ſin minus alia ſuppetunt arma, ,, munda ſaltem oratio, robur impetret militantibus. Hæc, aliaque plurima Seraphica Virgo, probè noſcens, *Quod arma militia noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei.*

2. Cor. 10.

63 Dum opportunis hiſce ſuppetijs Eccleſiæ ſuæ conſulebat Dominus, atque Hæreticis in omnem carnis libertatem effuſis, choros Virginum, atque Virorum opponeret, qui teſſeram illam ab eorum moribus diſcrepantem oſtenderent, qua Apoſtolus dignoſci eos, qui ad Chriſtum pertinent profitebatur cũ diceret. *Qui ſunt Chriſti carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs, ac concupiſcentijs*, prouidebat quoque Pontifex, vt populos ab Eccleſia ſeiunctos, ad eius notitiam, cultumque traduceret. Ob id ipſum Andreæ Epiſcopo Ierapolitano, Societatis Ieſu, quem alias vidimus in Æthiopiam directum, in mandatis dedit, vt cum Antonio Pinto Sebaſtiani Luſitaniæ Regis Oratore Mennam illius gentis Imperatorem conueniret, indictoque Tridentino Concilio hortaretur, vt Legatos ipſe ſuos ad tàm præclarum opus ſubmitteret. Literarum autem, queis hæc Andreæ mandauerat, hic tenor fuit.

Epiſt. ad Galat. 5.

Venerabili Fratri Andreæ Epiſcopo Ierapolitano.

64 Venerabilis Frater ſalutem, &c. Audimus te in Æthiopia eſſe apud chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Mennam Æthiopiæ Imperatorem illuſtrem; id ſi ita eſt magnoperè lætamur, & gratias agimus Domino, qui iſtuc perduxerit; ſperamus enim præſentiam tuam Diuina adiuuante gratia pro datis tibi à Domino donis aliquid ad Diuinę Maieſtatis ſuę laudem acturam eſſe, vel potiùs egiſſe. Per dilectum hunc filium Antonium Pintum, qui has tibi literas reddet, ſcribendum ad filium iſtum noſtrum chariſſimum duximus, quarum literarum exemplum cum his tibi miſimus: mandauimus autem ipſi Pinto, vt cum ad Aulam iſtam Deo iuuante peruenerit, primum ad te, quã ad alium per Interpretem adeat, vt omnia, quæ in mandatis accepit, tecum communicet. Deindè tecum vna ad Sereniſſimum Imperatorẽ adeat, eaſque literas nuntiata Maieſtati Suæ verbis noſtris diligenter ſalute, & benedictione noſtra reddat, quarum ſententiam, vbi Maieſtas Sua ex interpretatione cognouerit, volumus, vt eas oratione illis conſentanea ſubſequaris, paternamque erga illum voluntatem noſtram accuratè cõmemores; hortamini etiam, cum primum facultas erit, mittere Oratorem vnum, ſeù plures, ſicut ei ſcribimus ad Concilium œcumenicum, & generale, quod ſicut ex Bullæ noſtræ exemplo intelliges, Tridenti indiximus, & Deo dante celebraturi ſumus, conuenturis illuc propè Italiæ, Hiſpaniæ, Franciæ, Germaniæ, Poloniæ, & aliarum Nationum Epiſcopis. Chariſſimus in Chriſto filius noſter Sebaſtianus Portugalliæ, & Algarbiorum Rex illuſtris illuc iam Oratores, & Epiſcopos ſuos miſit. Patriarcha quoque Conſtãtinopolitanus eo mittere dicitur Archiepiſcopum Galatiæ, qui ſuo nomine illi interſit. Idem facturum ſperamus Patriarcham Copthorum, qui nuper obedientiam nobis, & huic Sanctæ Sedi per literas, & Oratorem ſuum præſtitit, huius Sanctę Sedis vnionem admodum expetens. Speramus hoc Concilium maximos eſſe Eccleſiæ Dei fructus allaturum. Nòs certè operam dabimus, & enitemur, vt omnes gentes pium animum noſtrum perſpicere poſſint. Cupimus mirum in modum de ſtatu tuo, & rebus iſtis abs te fieri certiores. Non egere autem rem tuam noſtra hortatione, certò ſcimus, vt talenta tibi à Domino conceſſa iſtic diligenter, & ſedulò exerceas. Conſiderare verò te volumus præter ſupernum fauorem, nullum, quod tibi à nobis afferri potuerit auxilium, defuturum. Omnipotens Deus te à peccatis omnibus abſoluat, & ad ſuæ Sanctæ Eccleſiæ vtilitatem incolumem cuſtodiat. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XX. Auguſti MDLXI. Anno II.*

Pius IV. lib. breu. diuerſ. ſign. 2922. ep. 15.

Aethiopes ad Cõcilium inuitat Pius IV.

65 Dum adeò ſtrenuè Diuinam gloriam Sacerdotes Societatis Ieſu proferrent inter barbaras Nationes Dæmonum laqueis irretitas, atque in Occidente pietatem augerent inter Catholicos, aduerſus Hæreticos vero ſcuto fidei, & gladio ſpiritus conſtanter, ac generosè decertarent, eorumque tenebras doctrinę ſplendore diſcuterent Pius Pontifex eos Ferdinando Imperatori his literis commendauit.

Sacchinus hiſt. Soc. Ieſu hoc ann.

Ferdinando Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illuſtri in Romanorum Imperatorem electo.

Societatis Ieſu meritorum erga Dei Eccleſiam, & Religionem Catholicam magnitudo, quæ nos, vt eum ordinem commendemus Maieſtati tuę mouet, eadem, vt illam, nec teſtimonio, nec commendatione noſtra egere putemus facit; ęque enim nota eius merita ſunt Maieſtati tuæ, ac nobis. Nec verò vlla fere Orbis terrarũ eſt pars, quo ea Societas non operarios ſtrenuos, ac fideles miſerit iam, & quotidiè mittat ad Religionem Catholicam, vel aduerſùs Hæreticos defendendum, vel apud Nationes Idolorum cultui deditas Dei auxilio inſerendam, & propagandam. Quod cum ita ſit apud tàm pium Principem commendatione non indiget. Itaq; ſatis eſt eius Societatis deſideriũ indicari Maieſtati Tuæ, &c. & infrà. Nobis verò tributum putabimus quidquid ipſis à Maieſtate Tua tributum fuerit. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die VIII. Auguſti MDLXI. Pontificatus noſtri anno II.*

Pius IV. tom. 2. bre. ſig. 2897. ep. 123.

Quàm piè Ferdinandus Imperator Pontificis obtemperauerit iuſſis, quantumque emolumenti Catholica Religio acceperit erectis per diuerſas Romani Imperij Prouincias huic Sacræ Familiæ Seminarijs, atque Collegijs, docent paſſim ipſius Societatis hiſtoriæ, ac recenſet nouiſſimè eruditus Pragenſis Eccleſiæ Decanus Thomas Ioannes Peſſina, vt proindè illud ſeti vſurpare poſſimus, *Caſtra Dei ſunt hæc.*

Sacchin. p. 2. hiſt. Soc.

Peſſina in Phoſphoro Septicornu p. 329.

Gen. 32.

66 Ornata eſt eadem Societas à Pontifice apud Philippum Regem Hiſpaniæ ampliſſimis laudibus, quibus eximiæ res geſtæ à religioſa ea familia in luce collocantur. Rogatus verò eſt idem Rex, vt Alexandro Epiſcopo Cariatenſi Internuntio Pontificio pro eadem verba facturo fidem adhiberet.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

Et officio noſtro conuenit, religioſam vitam degentes patrocinio noſtro diligenter tueri, ac fouere, & Regibus maximè expedit de ſeruis eius, per quem ipſi regnant, optimè mereri. Dominus enim in ſeruis ſuis recipitur, & honoratur, ſicut ipſe in Euangelio dixit, qui recipit vos me recipit. Sed inter Religioſorum ordines ſingulari ab Apoſtolica Sede ſtudio, meritò complectendus is ordo eſt, qui non ita pridem inſtitutus, & ab hac Sancta Sede confirmatus, Ieſu Societas appellatur. Hi enim operarij licet nouiſſimi, tanquam

Pius IV. tom. 2. bre. ſig. n. 2897 ep. 142.

Societatis Ieſu religioſos Pius IV. commendat.

nona

Digitized by Google

nona diei hora in vioeam Dominicam ab ipſo Domino inducti ſint, adeò ſtreouam tamen, & vtilem operam nauare cœperunt, vt oon modo ſpinas ex ea, & vepres euellere aggreſſi ſint, ſed ipſam etiam alibi auxerint, & propagarint. Incredibile ferè eſt, quantum tàm breui tempore hic ordo profecerit, quantum Eccleſię Dei vtilitatis attulerit, quam multa eius ordiois Collegia, Diuina fauente gratia, alia alijs in Prouincijs inſtituta fuerint, non ſine maximo earum Nationũ fructu, & commodo, quorum diligentia alibi fides Catholica confirmatur, alibi hæreticæ prauitatis peſtis reprimitur, alibi gentiles, & idololatræ relicto idolorum cultu, ad Chriſti Dei cultum conuertuntur: ex quo cuiuis perſpicuum eſt, excitatum hunc à Domino ordinem fuiſſe his tàm turbulentis, & calamitoſis Eccleſię temporibus, vt aduerſùs Sathanæ Miniſtros, & operarios oppoſitum, vt cum illi Eccleſiam Catbolicam vehementer oppugnent, eam hi noo minùs acriter defeodant; cum illi ſimplicibus hominibus errorum tenebras offundant, hi lucem veritatis oſtendant, vt quantum denique illi prauis exemplis, & diſciplioa peſtifera deſtruunt, tam hi vitæ, ac morum ſanctitate, & ſalutari doctrioa ædificent. Huius ordinis maximum in hac Alma Vrbe Collegium habemus, quod tanquam Seminarium quoddam aliorum eſt, quæ per Italiam, & extra ipſam Italiam, in Germania, & Gallia propagantur. Ex hoc vberrimo Seminario Apoſtolica Sedes inſtituit delectos idoneos Miniſtros, tanquam generoſas, & frugiferas plantas alios aliò, prout vſus venerit, conſerendas mittere, qui quidem inſtituendis piè, & diligenter pueris, tùm prædicando Euangelio, tùm miniſtraodis Sacramentis fructus eos Domino cooperante ferunt, quibus hoc tempore Eccleſia Dei maximè iodiget. Nullum vnquam hi laborem pro Dei honore, & huius Sanctę Sedis obſequio recuſant, eunt, & nauigant ad omnes Nationes, & loca quocumque mittantur, etiã ad Hæreticos, ad infideles, & ad remotiſſimas Indiæ partes, ſine vllo omninò metu, eius nimirum auxilio freti, cui deſeruiunt. Itaque multum debemus huic Collegio, ita de Catholica Religione meritò, & aſſiduè merenti, adeò ad Chriſti Domini Noſtri, & huius Sanctæ Sedis obſequia parato, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIV. Nouembris MDLXI. Pontificatus Noſtri anno II.*

Sacchin. hiſt. Soc. Ieſu.

67 In Belgio cum ingraueſceret hæreſis, aduerſùs Nouatores opponendos eſſe cenſuit Pius Pontifex eoſdem Sacerdotes Societatis Ieſu, qui tenebras errorum ab impijs offuſas doctrinæ luce diſijcerent quique Catholicos pietate excolerent, atque in fide confirmarent, quos Cardinali Granuellano commendauit.

Dilecto filio noſtro Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Card. Antonio de Granuela vocato.

Pius IV. to. 2. brev. ſig. 2897. ep. 149.

Omnipotens, & miſericors Deus, qui Eccleſiam ſuam noua ſemper prole fœcundat, & pro Patribus in ea filios exoriri facit, ad laudem oominis ſui, & ad Eccleſiæ ſuæ ſanctæ vtilitatem, non ita pridem nouum, vt ſcis, Religioſorum ordinem excitare dignatus eſt, qui quidem ab eo ipſo, cui ſe ſanctiſſimè deuouerunt, Ieſu, Societas appellati, iure id ſibi indictum nomen oſtendunt. Quandoquidem toto animo, totaque meote, & omnibus viribus ſuis ei fideliter, & ſtreouè inſeruiunt, animarum ſalutem, quas ille Sanctiſſimo ſuo Sanguine redemit ſitientes, & quanta maxima poſſunt diligentia procurantes. Qui quidem Ordo, & Sede Apoſtolica approbatus, & confirmatus tanquam vitis abundans palmites ſuos nõ modo per Italiam, Hiſpaniam, Luſitaniam, ſed etiam ſuperiorem Germaoiam, conſtitutis vbiq; multis Societatis ſuæ Collegijs, extendit, quin etiam eos, vſque ad fines terræ, & Iodorum Regna admirabili fœcunditate propagauit, & protulit. Quanta ab hoc ordioe vtilitas ad Eccleſiam Catholicam perueniat, nos ipſi propè quotidiè non audimus modo, ſed etiam experimur, modo eos in has, modo in illas Prouincias mittendo, in quibus tàm promptos animos ad huius Sanctæ Sedis obſequia, tantum ſtudium ad tuendam, & propagandam fidem Catholicam inuenimus, vt nullius vnquam, quamuis longi itineris, nauigationiſque labores recuſent, nulla pericula, diuino nimirum auxilio freti, pertimeſcant, ſed à nobis, quocumque vſus venerit, miſſi ſumma mentis alacritate mandata noſtra conficiant. Sed meliores hi Dei ſeruos, & Eccleſiæ ſe miniſtros præbent, quo tàm turbulentis hiſce Eccleſiæ temporibus eorum vtilior eſt opera, & induſtria opportunior. Hoc fouendus magis hic ordo à nobis eſt, & Apoſtolicæ Sedis, de qua ita aſſiduè merentur, præſidio defendendus, atque vt vbique creſcat, & multiplicetur, optandum eſt. Sanè quanto in diſcrimine in iſta nobiliſſima Flandriæ Prouincia, & alijs finitimis Dominijs chariſſimi in Chriſto filij noſtri Hiſpaniarum Regis Catholici Catholica Religio verſetur, quantoperè Hæreticorum Sectæ ibidem augeantur, circumſpectio tua meliùs, quam nos nouit, quod enim nos audimus, ipſe oculis tuis cernis: itaq; cũ pro paſtorali noſtro officio, & Regis ipſius, cauſa mentis noſtræ oculos ad populorum iſtorum ſalutem conuerſos tenentes, intelligamus, huius Societatis Ieſu ordinem prodeſſe plurimum poſſe ad Hæreticã prauitatem ibi reprimendam, & Catholicam fidem conſeruandam, faciendum eſſe duximus, vt ipſius ordinis protectionem circumſpectioni tuæ potiſſimum committamus. Nouimus enim quanto Domus Dei zelo ardeas, quantam curam, ſollicitudinemque ſuſtineas, vt iſtos populos in fidei Catholicæ cultu, & in Regnis ipſius obſequio contineas, (& infrà) Quæcumque illi opera charitatis efficient, tùm prædicando, vt ſolent, verbo Dei, tùm iuuentute erudienda, & ad pietatem informanda, tùm miniſtrandis Eccleſiæ Sacramentis, horum tot, & tàm piorum operum particeps ipſe futurus es, &c. *XXX. Octobris MDLXI. anno II.*

68 Statuit hoc anno in Belgio Diuina iuſtitia inſigne vindictæ exemplum in blaſphemum Hæreticum, qui furore Caluiniano Sacroſanctam Euchariſtiam deriſerat, rem ex teſte oculato exceptam narrat Tilmannus Bredembachius ſubiectis verbis.

,, Anno Chriſti MDLXI. Neomagij accidit
,, Feria ſecunda Paſchę circa horam diei nonam,
,, vt ſermone in Eccleſia Parochiali ſimul, &
,, Collegiali abſoluto, alter Parochorum, nomi-
,, ne Antonius Vorſtius vna cum ædituo accer-
,, ſeretur ad ægrotantem mulierculam, quæ in
,, ſolemni die Reſurrectionis ob corporis imbe-
,, cillitatem in Templo non communicauerat.
,, Decumbebat autem mulier in platea Regula-
,, rium. Porrò in altiore vici parte propè val-
,, lum Oppidi taberna erat meritoria, in qua
,, parum honeſtè tunc temporis diuerſabantur
,, Viri duo iuuenes, vni Nouiomagum Patria
,, erat, alteri Traiectum ſuperius ad Moſam,
,, vtroque ibidem tunc ouum Paſchale, quod vo-
cant

Tilman. Bredenbach collat. Sacr. lib. 7. c. 60. & ex Iodoc. Coccius tom. 2. lib. 6. de Euch.

Diuina vindicta in Caluinianum contemptorem Sacratiſſimæ Euchariſtiæ.

Digitized by Google

,, eant, ſolito more elixum,manibus oſtentante,
,, certamen initur inter eos, idque periculo hau-
,, riendi poculi cereuiſiarij, vter ſuum prius ouũ
,, glutire queat. Interim aduentat paſtor prædi-
,, ctus cum Venerabili Sacramento ouiculam
,, ſuam infirmam in viciuia commorantem refe-
,, cturus. Audita per plateam nola, quæ præfe-
,, rebatur Euchariſtię, alter ille, qui Traiectenſis
,, erat, in contemptum tremendi myſterij, auda-
,, cter dixit ad ſodalem ſuum, Ego ouum illud,
,, quod manu teneo citiùs digluiuero, quam
,, ægrotans muliercula Deaſtrum illum. Dixit,
,, & protinùs hians ouum in os immiſit, volens
,, traijcere illud per gulam. Sed ecce præſentiſſi-
,, mam Dei vindictam, qua præpeditus nullo
,, modo ouum tranſmittere potuit. Hærente
,, autem illo in faucibus, cum miſer homo ſe
,, ſtatim ſuffocatum iri, nec ſpem vitæ reliquam
,, videret, oculis horribiliter contortis conſpi-
,, cit candelam ſebaceam ex clauo pendentem.
,, Arripit celerrimè ſebaceam, & abſque mora
,, inijcit ori; cupiens, conanſque candela tali
,, protrudere ouum, ſed fruſtra nihil enim aliud
,, effecit, quam quod ſebo candelæ in gutture ad
,, ouum relicto ellychnium, ſeù fila nuda re-
,, traxerit. Hac ſpe fruſtratus humi procubuit
,, inſtar bouis mactati, memoria, loquendique
,, facultate omninò priuatus, & ſupinus iacens
,, fuliginoſum, & velut Æthiopicum vultum in-
,, duit, & gutture Diuina vltione confracto tri-
,, ſtiſſimam efflat animam Parocho memora-
,, to cum Sacroſancto illo pane aſtante. Is
,, enim, ſimul-atque infirmam communionis
,, participem feciſſet, ex illa domo rediens audit
,, miſerabiles voces ex taberna vicina reſonan-
,, tes horrore perculſus introcurrit; cum Vene-
,, rabili Sacramento, rogat, quid illic ſit negotij?
,, audit ex ore præſentium rei geſtæ ſeriem, ho-
,, minem diuinitus percuſſum videt, humi pal-
,, pitantem, & cum morte certantem, & paulò
,, poſt expirantis guttur fractum, ouo nunc in-
,, ſtar tuberis intercutanei in altero colli latere,
,, & non in faucibus reſidente. Hæc ego ad ver-
,, bum ſcribo ex ore eius Parochi Domini An-
,, tonij Vuorſtenſis, qui apud Neomagenſes cu-
,, ram geſſit animarum annis XXVI. & ampliùs
,, magna cum laude vſque ad extremos furores
,, Geuſiorum Parochus pariter, & Canonicus
,, ibidem: in præſens autem ob verbi Diuini
,, gratiam, & bonitatem ſuam Catholico Reſen-
,, ſium gregi gratiſſimus paſtor.

69 Decreuerat iam ante Paulus IV. in Belgio condendos plures nouos Epiſcopatus, vt aucta populorum multitudine, paſtorum quoque numerus augeretur, ac plures Præſules in ſalutem animarum, quas impij ſuis erroribus illaqueare nitebantur, excubarent, ſed cum in circumſcribendis ſingulorum Epiſcopatuum limitibus difficultates obortæ eſſent, eas Pius hoc diplomate ſuſtulit.

[...]b. diuerſ. [...]ll. ſign. 319. pag. 19.

Conſiderantes eandem Regionem populis hæreticis, atque ſchiſmaticis omni ferè ex parte cinctam adeò peſtiferis ſeductorum, Hæreſiarcharumque doctrinis infeſtam eſſe, vt Catholica illic fides, & animarum ſalus in maximo diſcrimine, periculoque verſentur. His de cauſis, alijſq; quæ animum noſtrum impulerunt, adducti, precibus etiam annuere volentes, pioque deſiderio ſatisfacere ipſius Philippi Regis, qui pro ſua pietate, & Catholicæ fidei ſtudio hac de re nobiſcum, & ſæpè, & per quam diligenter per literas, & Nuntios egit, habita ſicut magnitudo rei poſtulabat, cum Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, tam grauiter periclitanti in illis partibus fidei orthodoxæ, & animarum ſaluti aptiſſimum eſſe remedium duximus, ſi veterum Eccleſiarum in illa regione poſitarum Diœceſes commodioris regiminis cauſa diuideremus, nouiſque erectis Cathedralibus Eccleſijs eiuſmodi præficerentur Epiſcopi, qui tùm exemplo, tùm verbo commiſſas ſibi oues paſcant, diligenterque illas aduerſùs inſidiantium luporum rabiem tueantur, atque cuſtodiant, & Metropolitanæ aliquot Eccleſiæ opportunis eius Regionis locis erigantur, ad quas commodè adiri poſſit, quibuſque præfuturi Suffraganeos ſuos in officio contineant. Ex certa igitur noſtra ſcientia, de eorumdem Fratrum noſtrorum conſilio, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ad Dei Omnipotentis honorem, & ſanctæ ipſius Eccleſiæ vtilitatem, Cameracenſem, Traiectenſem, Atrebatenſem, & Tornacenſem Eccleſias, Ciuitates, atque Diœceſes à Rhemenſi, Colonienſique Prouincijs, quibus erant Metropolitico iure ſubiectæ, eximimus, ac Mechlinienſe, Antuerpienſe, Harlemenſe, Dauentrienſe, Leuuardienſe, Groningenſe, Midelburgenſe, Buſcoducenſe, Ruremundenſe, Namurcenſe, Audomarenſe, Yprenſe, Gandauenſe, & Brugenſe celeberrima, Cameracenſis, Traiectenſis, Leodienſis, Morinenſis, & Tornacenſis Diœceſum Oppida à ſua quodque eorum Diœceſi, & Prouincia ſeparauimus: ab Eccleſia Cameracenſi, quam nuper ab omni poteſtate, & iuriſdictione Rhemenſis Archiepiſcopi, cuius ſuffraganea erat, liberauimus eam ipſius Diœceſis Cameracenſis partem, quæ in Brabantiæ Ducatu, & Flandriæ Comitatu erat, itemque ab Eccleſia, Diœceſique Leodienſi ipſius partem, &c.

Pius IV. ſuſtulit lites obortas in Belgio ob fines Epiſcopatuũ.

Qui verò Belgicis iis Epiſcopatibus recenter inſtitutis præfecti fuerint docent acta Conſiſtorialia, inter quos Guillelmus Lindanus, qui ſcriptis luculentiſſimis Hæreticorum errores confutauit recenſetur.

Acta Conſ. ſig. n. 134. pag. 328.

,, X. Martij MDLXI. Belgicis Eccleſijs re-
,, ſtitutis præfecti ſunt Epiſcopi ad Mechlinien-
,, ſem in Archiepiſcopalem erectam Antonius
,, Card. de Granuela tranſlatus ab Atrebatenſi,
,, cui ſuffectus Franciſcus Epiſcopus Nicopoli-
,, tanus; Traiectenſi in Metropolitanam conſti-
,, tutę Fridericus Schench ex Baronibus de Len-
,, temberg impoſitus; Eccleſiæ Brugenſi Petrus
,, Curtius Presbyter Tornacenſis; Antuerpienſi
,, Philippus Niger Archidiaconus Morinenſis;
,, Migdelburgenſi Nicolaus de Caſtro Canoni-
,, cus Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Traiectenſis; Buſco-
,, ducenſi Franciſcus Somnius Presbyter, Harle-
,, menſi Nicolaus ab Ebroicenſi tranſlatus; Da-
,, uentrienſi Ioannes Mahuſius Ordinis Fratrũ
,, Minorum præficitur; Leuardienſi Remigius
,, Drutius Presbyter Morinenſis Diœceſis; Gru-
,, ningenſi Ioannes Buſſius Ordinis Sancti Fran-
,, ciſci de Obſeruantia; Ruremundenſi Guillel-
,, mus Lindanus Presbyter Leodienſis Diœce-
,, ſis.

70 Propagata latiùs in America Religione Catholica plures Epiſcopatus etiam conditi ſunt in varijs illius Prouincijs, quos Philippus Hiſpaniarum Rex Regia liberalitate congruis vectigalibus donauit, ac ſinguli Præſules in ſingulis à Pio creati, vt narrant acta Conſiſtorialia.

In America Philippi Regis Hiſpaniarum ope multæ Sedes Epiſcopales eriguntur.

Digitized by Google

Act. Conſiſt. ſig. n 134. p. 337.

Romæ die Veneris XVII. fuit Conſiſtorium, in quo referente Reuerendiſſimo Camerario Sanctiſſimus Dominus Noſter erexit Oppidū Sancti Iacobi del Nuouo extremo in Prouincia de Chilla in Inſulis Indiarum Maris Oceani in Ciuitatem, & in ea vnam Cathedralem Eccleſiam ſub inuocatione Beatæ Mariæ pro vno Epiſcopo Sancti Iacobi del Nuuo extremo, & illam ſubiecit Archiepiſcopo Ciuitatis Regum cum dote ducentorum ducatorum per Sereniſſimum Dominum Catholicum Regem aſſignandorum, & prouidit de perſona Roderici Gonzales Presbyteri Hiſpalenſis Diœceſis.

Eodem referente erexit Oppidum Veræ pacis in Prouincia Veræ pacis in Inſulis Maris Oceani Indiarum in Ciuitatem, ac inibi vnam Cathedralem Eccleſiam pro vno Epiſcopo Veræ pacis nuncupando, & illam ſubiecit Archiepiſcopo Mexicano cum dote ducentorum ducatorum per Sereniſſimum Dominum Philippum Regem Catholicum aſſignanda, nec non prouiſione Petri de Augulo Ordinis Fratrum Prædicatorum.

Vacabant tùm plures Epiſcopatus in eiſdem Indijs Occidentalibus, quibus Epiſcopos præfecit in eodem Conſiſtorio nimirum Venezuelenſi Petrum de Agreda Ordinis Prædicatorum, Antequerenſi in Prouincia de Guaxaca Ioannem Vaca Ordinis Sancti Benedicti, Cubenſi Bernardinum Vilalpandum Ordinis Sancti Auguſtini Canonicum Regularem, Eccleſiæ de la * Pata Ferdinandum Gonſaluum Clericum, Taſcalenſi Ferdinandum de Villago Presbyterum, Cartazanæ Aloyſium de Campenia Clericum Ruſſauenſem.

* Plata

Conſtituit etiam XIX. Nouembris in Oppido Iucatano in Prouincia Iucatana Epiſcopatum, cui Cucumelenſem Eccleſiam adiunxit, illique Franciſcum de Toral Ordinis Minorum præfecit, Rex verò Catholicus ducentos ducatos aureos pro annuo vectigali attribuit. Referunt eadem acta decima die Nouembris in Monte Politiano Hetruriæ Oppido Epiſcopatum inſtitutum Sanctæ Romæ Sedi immediatè ſubiectum, quem ipſo die adminiſtrandum Ioanni Cardinali Riccio Politiano Pontifex tradidit, vt ex Pij IV. diplomate ab Autographo eiuſdem Eccleſiæ accepto demonſtrat eruditus amicus noſter Ferdinandus Vghellus Abbas Ciſtercienſ. in ſua Italia Sacra, quā multo labore, ac ſtudio elucubrauit.

Ib. pag. 345

Ital. Sac. to. 1.

71 In Africa res Chriſtiana ſuperiore anno inclinata ob acceptam in Menynge Inſula cladem magis depreſſa eſt, nam victor Turca Chriſtianorum Vrbes, Arceſque varijs excurſionibus maritimis vexauit, prædaſque varias obegit. Ad comparandam itaque nonam claſſem Pontifex Philippo Regi grauiſſimo bello fidei tuendæ cauſa implicito, ſubſidia nummaria ex vectigalibus Eccleſiaſticis illi decreuit, vt ſubiectum diploma oſtendit.

Chariſſimo in Chriſto filio Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, &c. Superioribus Menſibus vnum ſubſidium annuum trecentorum millium ducatorum auri largorum vſque ad quinquennium, à Kal. Ianuarij proximè præteriti comparandū ſuper quibuſuis fructibus, redditibus, & prouentibus Eccleſiaſticis in quibuſcumque Ciuitatibus, Diœceſibus, & locis Regnorum Hiſpaniarum Maieſtati Tuæ ſubiectis conſiſtentibus ab omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, ſeù alijs fructus Eccleſiaſticos, vel annuas penſiones ſuper illis percipientibus pro rata veri annui valoris quolibet anno dicti quinquennij perſoluendum ſub modis, & formis tunc expreſſis per noſtras ſub plumbo confectas literas impoſuimus, ac ex pecunijs ſubſidij huiuſmodi vnam quinquaginta triremium claſſem contra infideles parari debere voluimus, & alia fecimus, mandauimus, & ordinauimus prout in dictis literis continetur. Cum autem triremes huiuſmodi ob ingruentis temporis breuitatem parari, remigibuſque & alijs rebus ita inſtrui nequeant, vt hac æſtate tibi vſui eſſe poſſint, Tuaque Maieſtas grauiſſimas impenſas pro tuendis Regnis ſuis aduerſus Turcas, & alios infideles ex partibus Africæ cuncta ferè diuinis tua loca præſertim maritima acerrimè infeſtantes, miſerèque deprædantes in præſentia ſubire cogatur. Nos pro ſingulari noſtra, ac planè paterna erga Serenitatem Tuam dilectione, atque charitatem, vrgentibus eius neceſſitatibus, quantum cum Deo poſſumus opportunè conſulere cupientes, eidem tuæ Maieſtati trecenta millia ducatorum, quę de pręſenti anno ad præfatam claſſem inſtruendam exponenda dictæ impoſitionis vigore exigere potuiſſes non ſolùm per Nuntium iſtic noſtrum, ſed etiam per alias quaſcumque Eccleſiaſticas perſonas per eum ad tui libitum deputandas liberè exigendi, & eandem ſummam ſic exactam non modo ad inſtruendam claſſem prędictam, verum in aliam quoque defenſionem præcipuè locorum tuorum contra eoſdem Turcas, & infideles arbitrio tuo conuertendi (& infrà) concedimus facultatem, & poteſtatem, &c. *XXII. Maij MDLXI. Anno II.*

Pius IV. libr. 1. pag. 451.

Decimas Philippo Regi Hiſpaniarum concedit, Pius IV. ob bellum contra Turcas.

72 Nec modo Africana ora Hiſpanenſis obnoxia infeſtata eſt à Turcis, verum etiam Dragutus Archipirata in Siciliæ littora prædas acturus incurrit hac Æſtate, atque ſeptem triremes Siculas impetu rapuit, ac magnam, vtriuſque ſexus multitudinem in funeſtam ſeruitutem abegit, vt deplorat Pontifex poſt defletam ſuperioris anni cladem, qua maxima pars claſſis Hiſpanæ capta fuerat.

Ad futuram rei memoriam.

Proximè exacta Æſtare cū perfidiſſimus Archipirata Dragutus ſeptem præſidiarias Regni Siciliæ triremes de improuiſo adortas, illas compluribus noſtris interfectis in pugnando ceperit, & tam in ipſa claſſe, quam in dictis ſeptem triremibus ſic captis, quam alibi pro cuſtodia eiuſdem Regni plurimæ vtriuſque ſexus Chriſtiani nominis perſonæ captæ, & in miſeram ſeruitutem abſtractæ fuerint, quare Philippus Rex nobis humiliter ſupplicare curauit, vt cum ad redimendos dictos captiuos ſuæ facultates non ſuppetant, ipſi de aliquo idoneo ſubſidio in primis ſubuenire, atque ſuccurrere paterna pietate dignaremur, &c. proponitur Indulgentia per modum Iubilæi collaturis ſtipem decernendam pro captiuis redimendis. *Datum Romæ apud S. Petrum V. Nouembris MDLXI. anno II.*

Pius IV. lib. 1. pag. 581. et in alio pag. 107.

Deſtinebatur etiam barbarico bello Sebaſtianus Luſitaniæ Rex, qui Septam, ac Tingim, & Megazeuū munitiſſimas Vrbes in Affrica obtinebat, ac ſibi pro fidei cauſa pugnanti ab Eccleſiaſticis ſubſidia pro claſſis ſumptibus ſuſtinendis conferri flagitauit, quæ ipſi à Pio decreta memorant Acta Conſiſtorialia.

Romæ

Digitized by Google

Act. Conſiſt. Card. Spad. ſign. num. 134. pag. 34.

,, Romæ die Veneris V. Menſis Septembris
,, MDLXI. Sanctitas Sua conceſſit Regi Portu-
,, galliæ ſubſidium quinquaginta millium duca-
,, torum annuorum à Kal. Ianuarij proximè
,, venturi incipiendo ad quinquennium, & dein-
,, de ad aliud quinquennium arbitrio Suæ San-
,, ctitatis, ſi ſibi expedire videbitur, prorogan-
,, dum ſuper fructibus Eccleſiarum, & benefi-
,, ciorum Eccleſiaſticorum illius Regni pro ſti-
,, pendio tot triremium, vel nauium inſtruenda-
,, rum de nouo vltra claſſem ordinariam dicti
,, Regni aduerſus Infideles, Hæreticos, vel Schiſ-
,, maticos, ac etiam pro ſubſidio Sedis Apoſto-
,, licæ iuxtà formam literarum deſuper expe-
,, diendarum.

73 Conceptæ ſunt eæ ſubiectis verbis, quibus recenſentur præclara Regum Luſitanorum facinora, qui pulſis Mauris è Luſitania eos in Africa inuaſere, Tingitanamque Prouinciam ſubegere, ac circum acta claſſibus Africa penetrarunt ad Indos, pluribus bellis geſtis cum Arabibus, Turcis, Perſis, atque Indis, latiſſimè Christi fidem circumtulerunt, innumeramque populorum multitudinem Eccleſiæ adiunxerunt, quorum veſtigia Sebaſtianus Rex conſectatus flagrantiſſimo pietatis ſtudio, & continua pro Chriſto bella gerat.

Ad futuram rei memoriam.

Pius lib. r. reg. ſign. n. 19. & nu. recentiore 1953. pag. 586.

Pius IV. laudat Regum Luſitanorum pro fide labores.

Chariſſimus in Chriſto filius noſter Sebaſtianus Portugalliæ, & Algarbiorum Rex Illuſtris per dilectum filium Nobilem Virum Laurentium Peres de Zamora Conſiliarium, ac ad Nos, & Sedem Apoſtolicam Oratorem ſuum, nobis exponi fecit, quod Portugalliæ olim Reges claræ memoriæ Progenitores ſui non abſque grauibus diſpendijs, & ſanguinis effuſione, non ſolùm eiectis è ſuo Regno Mauris, qui non pauca Luſitaniæ parte occupata in partibus illis coaluerant, zelo fidei accenſi armis in Africam tranſlatis Vrbem Septenſem in faucibus Oceani in arcto poſitam Chriſtiano nomini tunc infeſtiſſimam, quæque ex ipſo Oceano in Mediterraneum vltrò, citròque commercia impediebat, occaſionemque Mauris præfatis Hiſpaniam inuadendi, eamque crebris incurſionibus diripiendi cum non modica iactura fidelium animarum præbebat, aliaſque munitiſſimas Vrbes, & Oppida in ipſis Africæ partibus viriliter pugnando ceperunt, ſed etiam pro Catholicæ fidei dilatatione, & exaltatione circumactis à tergo ipſius Africæ per Athlanticum littus claſſibus Æthiopiam, Arabiam, Perſidem, & Indiæ partes ingreſſi, cum immaniſſimi Turcarum Tyranni claſſibus, alijſque Regibus, qui illis Prouincijs, & Regnis præerant dimicando, contuſis hoſtium viribus, pleraſque Ciuitates, Terras, & littora ditioni ſuæ ſubiecerant, & exinde innumeram Indorum multitudinem ad Ieſu Chriſti nominis agnitionem, eiuſque Catholicæ fidei cultum abiectis cæcitatis erroribus Diuina cooperante clementia induci procurauerant, ipſeque Sebaſtianus Rex etiam nunc cum grauiſſima impenſa diuturnum bellum ſuſtinendo, tam Septenſem prędictam, quàm Tingenſem antiquiſſimas, & nobiliſſimas Ciuitates, quam Magazeni Oppidum in partibus Africæ tenebat, cogebaturque tam pro prædictorum, quam aliorum maritimorum locorum, & Barbarorum incurſu, defenſione vnam claſſem ſumptibus proprijs ſuſtentare, ac in Dominio Indiæ, Perſidis, & Arabiæ partibus continuò bella gerere, ſperabatque præclaræ memoriæ Progenitorum ſuorum Catholicorum Regum veſtigijs inſiſtendo Chriſti fidem in partibus illis opera ſua longè, latèque propagari, niſi facultates tanto operi, aſſiduoque bello neceſſariæ, quas, non ſuppetentibus ſui Regni opibus deficere videbat, ſibi omninò deeſſent. Quare nobis humiliter ſupplicari fecit, ſicut pro eadem fidei cauſa nos, & Romani Pontifices Prædeceſſores noſtri pluribus Chriſtiani Orbis Principibus, præſertim chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Caſtellæ, Legionis, ac Aragonum Regi Catholico indulſimus, pro tanti belli, quod contra Mauros, Arabes, Turcas, Perſas, & Indos, ad fidei exaltationem proſequi intendebat onere ſupportando, auxilia, & ſubuentiones præbere, atque opportunè prouidere dignaremur, Nos, Et infrà. Reuoluentes ipſius Sebaſtiani Regis, Progenitorumque ſuorum pietatem in ipſum Deum ſingularem conſtantiam, & deuotionem, & in hanc Apoſtolicam Sedem, reuerentiam, & merita, aliaſque eximias ipſius Sebaſtiani Regis dotes, quæ ſuccedentibus ſibi fæliciter annis ipſum in magnanimum, ac inuictiſſimum Imperatorem, Chriſtianæque Religionis Propagatorem acerrimum more Maiorum ſuorum perducere debeant ſperamus, conſiderantesque difficillimum eſſe eius Regni opes propter immenſas in bellis prædictis gerendis expenſas alieno ære, prout nobis innotuit nimium grauatas, tantam molem bellorum, quæ in pluribus, ac diuerſis locis contra Chriſtiani nominis validiſſimos, potentiſſimoſque hoſtes geruntur vix ſufficere poſſent. Et infrà: Sperantesque ipſius Sebaſtiani Regis, ſuorumque opem ad reprimendos imminentes Turcarum impetus nobis, & Apoſtolicæ Sedi, Chriſtianæque Reipublicæ magnoperè profuturam particularium Eccleſiarum opes, atque redditus pro neceſſaria illarum, ſuorumque filiorum, & Chriſtiani nominis, tàm Clericorum, quàm Laicorum ſalutis cauſæ, atque ſalutis defenſione, & ipſius Religionis Catholicæ augmento larga manu ſuppeditari debere dignũ, & iuſtum reputantes, habita priùs ſuper hoc cum Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus in Conſiſtorio noſtro ſecreto deliberatione matura, de vnanimi illorum conſilio & aſſenſu, vnum quinquaginta milliũ ducatorum cruciatorum nuncupatorum ſubſidium annuum vſque ad quinquennium proximum à Kal. Ianuarij proximè futuri cõputandis duraturum pro manutentione vnius claſſis Eccleſiaſticæ nuncupandæ triremium, ſeù nauium, aut carauellarum, quæ intra Kal. prædictas vltra triremes, naues, ſeù carauellas per dictum Sebaſtianum Regem inſtrui, & teneri ſolitas, decenter inſtrui, ordinari, & armari debeat, tàm ad tuitionem, & cuſtodiam Oppidorum, & Locorum, quæ in dictis Africæ partibus ipſius Sebaſtiani progenitores Chriſtianæ Reipublicæ ſua virtute, & induſtria adiecerunt, & in futurum ipſe non minore fidei ardore Diuina fauente clementia adijcere intendit, quam contra infideles, & Hæreticos, vel ſchiſmaticos, ſiuè ad offenſionem, ſiuè ad defenſionem, & contra quoſcumque in noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ ſubſidium, & defenſionem dumtaxat ſeruire, & cum noſtris, & Apoſtolicę Sedis ex vna, & ipſius Sebaſtiani Regis ex altera partium inſignijs educi debeat, ſuper omnium Eccleſiarum, & Monaſteriorum prouentus Portugalliæ, & Algarbiorum Regnorum, Et infrà.

erogandam, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium imponimus, &c. *Romæ apud S. Petrum MDLXI. XIII. Kal. Octobris.*

EGO PIVS CATHOLICAE ECCLESIAE EPISCOPVS,

Adiectum eſt ſigillum hac ſententia inſignitum *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.*

Ego R. Card. de Carpo Ep. Portuen.
†..............
Ego Fed. Car. Cæſius Ep. Praneſt.
Ego Ioannes Card. Moronus Ep. Sabin.
Ego Otho de Valdburg Card. Auguſtanus.
†.................
Ego Io. Mi. Card. Saracenus.
Ego Io. Card. S. Vitalis.
Ego Iac. Card. Puteus.
Ego Io. B. Cicada Card. S. Clementis.
Ego G. Aſc Sfortia Card. Camerarius.
Ego Vitellotius Card. Vitellius.
Ego Carolus Card. Borromæus.
Ego I. Card. de Aragonia.
Ego Alf. Card. Ieſualdus.
Ego Io. Franc. Card. de Gambara.
Ego B. Card. Tranenſis.
Ego Io. Card. Reomanus.
Ego Io. A. Card. Capiſuccus.
Ego Clemens Monil. Card. Aretœli.
Ego Io. Ant. Card. S. Georgij.
†..............
Ego Phi. Card. à Burd.
Ego L. Card. Simoneta.
Ego Ma. Ant. Card Amulius.
Ego Hieronymus Card Correggius.
Ego B. Card. Nauagerius.
†..............

74 Flagitante eodem Luſitaniæ Rege Pontifex habito Cardinalium Senatu Henticum Sebaſtiani Regis Patruum Cardinalem Legatum Luſitaniæ creauit, ampliſſimiſque mandatis inſtruxit, vt Eccleſiaſticam eam claſſem aduerſùs infideles conficiendam curaret, quæ ſubiectum diploma confirmat.

Henrico tit. SS. IV. Coronatorum Presbytero Cardinali, Portugalliæ Infanti, noſtro, & Sedis Apoſtolicæ de Latere Legato.

Pius IV. tom. 2. bre. fig. 2897. ep. 129.

Intelleximus magnoperè gratum nos facturos chariſſimis in Chriſto filijs noſtris Regi, & Reginæ, ſi tibi Legationis munus in iſto Regno cõmitteremus, ſicut à fœlicis recordarionis Iulio Prædeceſſore noſtro olim tibi delatum fuit; id nos &c. & infrà. Opportuno iã tempore eo etiã libentiùs accedente Venerebilium Fratrum noſtrorum conſilio fecimus, quod illis gratum admodum fore perſpeximus, & cum hac in re ea, qua decuit benignitate, eorum deſiderio ſatisfecimus, tùm etiam de ſubſidio Eccleſiaſtico poſtularo precibus vtriuſque illorum, & tuis libenter annuimus; Videmus enim illud pecuniæ ſubſidium impenſum iri in claſſes, quibus continuè bellum cum impijs fidei noſtræ inimicis tuendæ, & propagandæ Religionis ſtudio, tàm fæliciter, quam piè geritur. Qua in re gaudemus eum Maiorum ſuorum veſtigijs inſiſtere, quorum præclara, & glorioſa in Chriſtianam Religionem merita nulla obſcurabit vetuſtas, nulla non prædicabit poſteritas, quorum ad pia, & fortia facta ſimul, & ad Apoſtolicam Sedem omnium fidelium Matrem pari, atque illi fecerunt, deuotione colendam minimè dubitamus, quin tu, & Sereniſſima Regina illum aſſiduè veſtris pręceptis, & hortationibus dirigatis, &c. *VI. Octobris MDLXI. anno II.*

75 Geſſerat hactenùs vnà cum Henrico Cardinale Luſitani Regni procurationem Catharina Regina Sebaſtiani Regis auia, pietate, ac reliquis virtutibus ornatiſſima, quæ tranquillioris vitæ ſtudio, vt ad Diuinas res liberiùs animum applicaret, abijciendæ Regni adminiſtrationis, ſeque in monaſticum ſeceſſum ad excolendam cum ſanctimonialibus religioſam vitam conferendi conſilium inijt; at de eo conſultus Pontifex ipſam Regni adminiſtratione abire prohibuit, cum non modo ſuæ, ſed etiam aliarum animarum innumerarum ſaluti conſulere deberet: aſſerendæ enim Religioni, & Hęreticorum inſidijs propulſandis ſtrenuam operam dederat, atque à charitate alienum eſſet, nepotem pupillum in primo flore adoleſcentię deſerere, ad quem Regijs virtutibus erudiendum, & augendam, confirmandamque in eo Regno Religionis dignitatem incumbere iuſſit.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Catharinæ Portugalliæ, & Algarbiorum Reginæ Illuſtri Viduæ.

Pius IV. tom. 2. bre. fig. 2897 ep. 19.

Pius prohibet Catharinæ Reginæ Luſitanæ ingreſſum in Monaſterium, ob publicum Regni, & Regis bonũ.

Certiores facti ſumus, te religioſæ ſtudio quietis incensã ſtatuiſſe relicta Regni iſtius procuratione in Monaſterium aliquod ſecedere eo conſilio, vt reliquam ibi ætatem exigas; quod propoſitum tuum non poſſemus non probare, ſi tuæ tantum ſalutis ratio tibi habenda eſſet, & ſi tibi vni viueres, ſed cum in iſta deliberatione Sereniſſimum Regem nepotem tuum, & populos, qui ſub eius Regno ſunt, reſpicere debeas, hortandam duximus Serenitatem Tuam, & rogandam, atque etiam in virtute ſanctę obedientiæ monendam, ne Regni procurationem relinquas, neue chariſſimũ filium Regem Nepotem tuum fidei, & tutelæ tuæ commendatum in illa pupillari ętate deſeras, ac deſtituas; alienũ id profectò eſſet à charitate materna, alienum ab ea ſpe, quam in te pię memorię Rex coniux tuus habuit, ſi antequam is Patre, & Auo ſuo orbatus fuiſſet, in Monaſterio ipſa incluſa viuere inſtituiſſes maternę charitatis viſcera ad eius teneram ętatem regendam, & ad conſulendum tot eius Regno ſubiectis populis te inde extrahere debuiſſent, nedum eum illa ętate nunc relinquere, & ab eius te abdicare tutela debeas. Credis-ne chariſſima filia gratius Deo fore illud vitę inſtitutum? ipſi verò Diuinę Maieſtati nihil eſt gratius charitate, quę quanto plures ſollicitudine ſua, beneficijſque complectitur, tanto eſt Deo gratior, & maiora ab ea beneficia promeretur: nullas perſonas magis commendatas haberi nullas maiore ſtudio protegi, ac defendi Dominus in Sacris Scripturis pręcipit, quam pupillos: quod ſi omnes in illa orbitate tuendi ſunt, quanto Reges ſtudioſiùs, & diligentiùs? nempè quanto per eos plurimorũ ſaluti inſeruitur, & ipſius Dei honori, Religionique magis conſulitur. Habet quidem Rex dilectum filium noſtrum Cardinalem patruum ſuum eximia virtute, ſumma fide, pręſtanti Religione pręditum, cuius tu fiducia videlicet tutelę onus, & procurationis Regni ſubterfugere ſtatuiſti: ſed is ſicut cura, & diligentia ſua laborem tuum magna ex parte eſt leuaturus, ita ad id onus ſuſtinendum teipſam ſibi potiſſimum ſociam, & adiutricem requirit, & deſiderat. Vides, quę ſint tempora, vides quantis procellis, & turbinibus latius in dies hęreticę prauitatis peſte ſerpente, Eccleſia Dei, & Religio Catholica cõcutia-

Digitized by Google

cutiatur, & agitetur tunc in tantis Regnorum periculis ab iſtius Regni defenſione, & regimine te ſubduces? & vt tibi ipſi conſulas omne pondus in ipſum Cardinalem tot alijs oneribus, & curis laborantem reijcies? Vide, quæſumus, ne parum piè facias deſerendo pupillum, & pupillum Regem, neue quæ omni cura, & ſtudio hæreticam prauitatem reprimere, ac populos iſtos in Religione Catholica continere debes, quantum in te eſt, in diſcrimen adducas, ipſorum populorum ſalutem ſimul, & fidem in iſto Regno Catholicam. Hæc te amantiſſimè monemus, & hortamur, tantumque abeſt, vt ſalutis æternæ viam tibi impeditiorem reddere velimus, vt tua apud Deum merita maiora fore minimè dubitemus. Semper Portugalliæ Reges pro ſua pietate huius Sanctæ Sedis auctoritatē plurimi fecerunt, ſemper pijs eius monitis paruerunt; ipſa verò omnibus in rebus Sedis Apoſtolicæ maximam cultricem te eſſe omni tempore declaraſti: fac igitur, vt tuam nunc quoque pietatem, ſicut confidimus, agnoſcere, & obſequium laudare poſſimus, cum ſcriptum ſit, meliorem obedientiam eſſe, quam victimas. Quod vt facias, tuæque vnius quieti totius Regni commodum, & tot populorum tanta, ac tam pia ſtudia, ac deſideria anteponas, nos, & pro ea auctoritate, quam à Deo in hoc loco poſiti habemus, iterum te monemus, & in remiſſionem peccatorum tuorum etiam ſuademus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXX. Martij MDLXI. Pontificatus noſtri anno I.*

76 In Scotia Religio Catholica adeò deſfloruit improbiſſimis Eliſabethæ Angliæ Reginæ ſtudijs, vt penè toto Regno extincta viſa ſit, ac tantummodo in Regia Diuina myſteria peragerentur, adeò vt Maria Regina in tanta Hæreticorum licentia, atque impietate roſa inter ſpinas videretur, ad quam Pontifex roſam auream ſacra prece luſtratam vetere inſtituto, hoc anno congruè tranſmiſit.

Reginæ Scotiæ, &c.

Pius IV. Lib. breu. diuerſ. ſig. 2919. pa. 212.

Benedictam ſolemni ritu nuper à nobis antiquo Prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum more roſam auream in quarta Dominica Quadrageſimæ, qua canitur in Eccleſia Lætare Hyeruſalem, mittendam Serenitati Tuæ potiſſimum eſſe duximus, ad noſtram erga te paternam beneuolentiam declarandam, quæ tanquam roſa pulcherrima inter ſpinas ſuauiſſimum fidei, & bonorum operum tuorum odorem longè, lateque diffundis. Refert autem hic flos Dominum, & Redemptorem noſtrum Ieſum Chriſtum, qui de radice Ieſſe ortus flos eſt campi, liliumq; conuallium, Eccleſiæ verò gaudium, lætitiamque; vt tibi merito mittendus fuerit, quæ, & ipſum Chriſtum Dominum noſtrum pura admodum, atque integra fide, nec minore vitæ, ac morum honeſtate colis, & Vniuerſalem Eccleſiam tot filiorum amiſſione mœrentem tuæ fidei, pietatiſque conſtantia conſolaris. Hoc tu igitur, chariſſima filia, munus non tàm ex materia, quam ex myſterio, & noſtro erga te animi teſtimonio æſtimandum, piè admodum, deuotèque ſuſcipe. Et mox: Sed vt ſacrum munus ſacra etiam cum cæremonia, ſicut decet, accipias, poſt Miſſam ab aliquo, quem elegeris, Epiſcopo, & in qua volueris Eccleſia; ritè celebratam, ipſam roſam tradi volumus: illius aurei floris recordatione incitata, ita in timore Domini mandatorum ipſius obſeruatione perſeuera,

Pius IV. roſam auream Mariæ Reginæ Scotiæ tranſmiſit

ac profice, vt ad illius cœleſtis Hyeruſalem gaudia ſempiterna ipſo perducente Domino peruenire merearis, &c. *Die XXIII. Martij MDLXI. anno I.*

77 Hoc anno Pontifex conſanguineum Principis Tranſyluaniæ in Diaconatus ordine conſtitutum nuptias graui vrgente cauſa inire cupientem, à nuncupati voti Religione ad preces eiuſdem Tranſyluaniæ Principis de Religione Catholica bene meriti exoluit, de quo Cardinalis Sancti Sixti ad eundem Tranſyluanum extant literæ.

Vvaiuoda Tranſyluaniæ.

Card. S. Sixti apud Pium IV. lib. breu. diuerſ. ſig. 2919. pag. 213.

Illuſtriſſime Princeps. Cum multorum Nuntijs, & fama ipſa mihi nota eſſet egregia Dominationis Tuæ Illuſtriſſimæ virtus, & inſignis erga fidem, ac Religionem Catholicam, Sanctamque hanc Sedem Apoſtolicam deuotio, eandem ex tuis literis, atque ex ſermone egregij Viri Georgij Nuntij tui pleniùs cognouiſſe magnæ mihi fuit voluptati; Summo Pontifici autem reuerentiæ, atque obedientiæ officium, quo per ipſum Nuntium tuum functus es, gratum valdè, ac iucundum fuit, atque eximia te inter præcipuos ſanctæ huius Sedis filios charitate complexus eſt, quod in negotio conſanguinei tui facilè proſpicere poteris; cũ Sua Sanctitas precibus, ac ſupplicationibus tuis commota id ei conceſſerit à Subdiaconatus, Diaconatuſque vinculis abſoluendo, quod arduũ ſanè, ac inſolitum gratiæ genus eſt, &c. *XXIII. Martij MDLXI.*

78 Editæ ſunt hoc ipſo anno ſaluberrimæ plures Conſtitutiones, quibus magnificè nominis ſui dignitatem ornauit Pontifex, alijſque operibus inſignem pietatē explicuit. In primis cum aduertiſſet nimia in homicidas indulgentia, flagitia impunitatis ſpe creſcere, omnem veniæ ſpem ijs ſuſtulit, licet repetendæ ob acceptas iniurias vltionis cauſa patrata dicerentur,

Lib. breu. pag. 60.

Tollitur impunitas homicidiorum, ob quam creſcebāt flagitia cædium

Conſiderantes (inquit) quod licet Deus, qui ex præcipui amoris ſui dulcedine hominem ad imaginem ſuam creauit, in lege veteri populo illi rudi, & infirmo mandauerit, proximum diligi, inimicum verò odio haberi permiſerit; tamen ſecundum Euangelicam doctrinam, quæ lege veteri excellentior, & perfectior eſt, præcepit etiam inimicum diligi, & tranſgreſſorem huius legis vltionē expectare debere innuit, cum dixit, qui gladio ferit, &c. *VIII. Idus Ianuarij anno II.*

79 Eoſdem etiam, ac ſicarios, & rebelles, & eos, qui ſacinoroſos, ac rebelles exciperent, grauibus alijs pœnis coercendos ſanxit. Sacerdotes impios abutentes ſacræ exomologeſeos Sacramento, ac mulieres ad flagitia, & inhoneſtas actus incitantes Sacerdotali dignitate exui, ac ſupplicio affici iuſſit. Cenſorum fidei auctoritatem amplificauit; Ad augendum diuinum cultum Sacerdotes, qui diuinis officijs non intereſſent, quotidiano cenſu mulctauit. Cardinales grauiter monuit, ne coitiones, vel arcanas pactiones pro creando Succeſſore Pontifice inirent.

Bull. Conſt. 7.

Ib. Conſt. 31.

Ibid. Conſt. 36. & 40.

Ib. n. 41.

Pauperum quoque, & egenorum curam ſuſcipiens, vt certis continerentur, ac ſuſtentarentur locis, ne per Vrbem vagarentur, prouidè mandauit, vt acta Conſiſtorialia declarant.

„ Romæ die Veneris XXVII. Iunij MDLXI.
„ fuit Conſiſtorium, in quo Sanctiſſimus Domi-
„ nus noſter deputauit Reuerendiſſimos Domi-
„ nos Moronum, Cæſium, Sabellum Vrbis Vi-
„ carium, necnon Camerarium ad prouidendum
„ pauperibus mendicantibus, ne vagentur per

Act. Conſiſ. ſig. on 134 pag. 335.

Vr-

,, Vrbem, ſed contineantur in certis locis, & il-
,, lis de alimentis prouideatur, vocatis etiam ad
,, hoc deputatis à populo Romano.

Fuit hoc ſæpiùs Summorum Pontificum ſtudium, vt ad pauperum leuandam inopiam, certa quædam excitarentur loca, vbi alimentis corporalibus ſimul, ac ſpiritualibus refecti corpore quamuis ægro, non tamen inerti otio diffluerent, ac torperent, quod imperialibus quoque legibus cauetur. Erant olim apud Ethnicos loca quædam extra Ciuitates pauperibus decreta, quod nimirum infælicitatis quoddam genus Pauperiem exiſtimarent, ideò timorem, pallorem, paupertatem, ac ſenectam, tamquam noxia Numina à Ciuitatibus arcuere: ac Romæ, vt innuit Plautus, extra portam Trigeminam, ſeù Tergeminam, quæ eadem eſt Oſtienſis, ac S. Pauli, ſtabant, aut ſedebant tenues, & egentes homines, ibique ſtipem petebant ſaccum manu tenentes. Horum Sedes in Vaticanum poſtea fuit tranſlata, vt ibi eſſet pauperum ſtatio, vbi Sanctorum Apoſtolorum ſacrata conduntur corpora, qui Chriſtum relictis omnibus ſequentes peculiarem adeò pauperum curã ſuſcepere, vt ſollicita ipſorum diligentia factum fuerit, quod ex tàm magna multitudine, quemadmodum inquit Lucas, *Neque quiſquam egens erat inter illos*. Procedente exinde tempore, diſtributis per Vrbis Regiones Diaconis, demandata illis fuit cura pauperum; ac demum alijs pro temporum varietate remedijs adhibitis, in hoc deſcenderat Pontifex, quod & ab Aquiſgranenſi Concilio ſub Stephano IV. probatum reperimus; Can. namque 141. ſic præcipit,

Cod. Iuſt. lib. 11. tit. 25.

Alex. ab Al. dier. Gen. lib. 2. c. 4.

Capt. Drã.

Ammian. Marcell. lib. 27.

Act. 4.

,, Oportet, vt Prælati Eccleſiæ præcedentium
,, Patrum exempla ſectantes, aliquod pręparent
,, receptaculum, vbi pauperes colligantur, & de
,, rebus Eccleſiæ tantum ibidem deputent, vndè
,, ſumptus neceſſarios iuxta poſſibilitatem re-
,, rum habere valeant, exceptis decimis, quæ de
,, Eccleſiæ Villis ibidem conferuntur.

Apud Labbe. tom. 7. Conc.

Sed cum Roma theatrum ſit Orbis, ac iure comparari poſſit ſagenæ miſſæ in mare ex omni genere piſciũ congreganti, cum noua gens ſemper, quotidiano concurſu frequenti cętu ex omni parte ſeſe infundat in Vrbem, vt quæ mundaueris hodiè, cras aſperſa ſordibus neceſſe ſit reperire, quamuis multa excitata ſint receptacula, occurri tamen de nouo aduenientium pauperum vagationi omninò non potuit; in quam tamen curam modo denuò ſollicitè incumbere SS. D. N. Clementem Papam Decimum nouimus, & lætamur. Sed iam reliqua, quæ idem Pius in eodem Conſiſtorio agitauerit, inſpiciamus.

Multa vtilia ſanciuit Pius IV.

,, Deputauit etiam Reuerendiſſimos DD. Mo-
,, ronum, & de la Cueua, Saracenum, Sancti Cle-
,, mentis, Camerarium, Nauagerium, & Sabel-
,, lum pro reparatione, & reſtauratione Eccle-
,, ſiarum, maximè titularium Vrbis, qui debeant
,, vocare Cardinales titulares, de quorum Eccle-
,, ſijs pro tempore agetur pro reparatione hu-
,, iuſmodi facienda.
,, Deputauit ſimiliter Reuerendiſſimos Sancti
,, Angeli, Sancti Vitalis, Sabellum, Amulium,
,, & Camerarium pro prouiſione, & reparatio-
,, ne facienda aduerſùs inundationem Tyberis,
,, & pro inſtitutione noui aluei, & alias, prout
,, expediens fuerit.

80 Statutum hoc anno eſt à Pio inauditum iuſtitiæ exemplum aduerſus Pauli IV. Pontificis Nepotes, & propinquos, qui illius gratia, & auctoritate ad ſua flagitia abuſi erant, & capitales inimicitias cum Carolo V. Cęſare, & Philippo Hiſpaniarum Rege, Gallica freti potentia, exercere auſi, ſenis capularis longiorem vitam eſſe non poſſe, & longas Regum manus, inſtabilemque humanam fœlicitatem, non cogitarant. Caroli Cardinalis Caraffę cauſa cognita eſt à Pio Pontifice, atque ab eo iudiciaria ſententia pronuntiata vt referunt acta Conſiſtorialia.

Carolus Cardinalis Caraffa, & eius frater Palliani Dux neci traduntur à Pio IV.

,, Romę die III. Martij MDLXI. Lectus fuit
,, proceſſus contra Illuſtriſſimum Dominum
,, Cardinalem Caraffam, & lata ſententia deeſt,
,, prout in cedula] Excidit illius ſchedulę exemplum. Tertio poſt die exercita eſt eius ſententiæ acerbitas, vt refert Ioannes Franciſcus Firmanus Sacrorum Rituum Magiſter his verbis.

Act. Conſiſt. Ms. Card. Spad. ſign. n. 134. pag. 327.

,, Nocte ſequenti poſt quintam diem Martij Re-
,, uerendiſſimus Cardinalis Caraffa fuit in Arce
,, Sancti Angeli ſtrangulatus, corpus fuit dela-
,, tum ad Eccleſiam Beatę Marię Tranſpontinę:
,, eadẽ nocte fuit decapitatus in carceribus Tur-
,, ris Nonę Dux Palliani Frater prędicti Car-
,, dinalis, qui fuerat Confalonerius Eccleſię, Co-
,, mes Montorij, & miles Ordinis Sancti Mi-
,, chaëlis Francię; paulò ante mortem pijs literis
,, filium hortatus eſt, ne vllorum Principatuum
,, ſpe, Diuini amoris, & timoris cultum abijce-
,, ret, delitias temneret, prauorumque conſuetu-
,, dinem fugeret] Portò de pio illius exitu extat ſingularis epiſtola Bõſignorij Cacciaguerrę, quę vna cum alijs eiuſdem pijſſimi Viri editis literis circumfertur.

Io. Franc. Firman. Diar. tom. 12. int. Arc. Vat. p. 373

Pręcipuę cauſę illius capitalis in Caraffas iudicij referuntur à Panuino in vita Pij IV.

De Alphonſo vero Cardinali Caraffa liberè dimiſſo, extant Pij Pontificis literæ ad Nucerę, Andrię, & Mathalonę Duces, & Marchionem Sancti Lucidi conſanguineos Alphonſi Cardinalis, quibus ſignificat ſe in eo liberando natiuę clementię ſuę morem geſſiſſe, ac doluiſſe, non reperiſſe Carolum Caraffam minus nocentem, vt in eum mitius ageret.

Dilectis filijs nobilibus Viris Nuceriæ, Andriæ, & Matalonæ Ducibus, & Sancti Lucidi Marchioni.

Deus nouit de Cardinali Caraffa moleſtiſſimè nos tuliſſe, nimia atrocitate criminum eius coactos, & compulſos nos eſſe id agere, quod egimus; id quod ex geſtis quoque eius cauſę facilè intelligi poteſt. Neque aliter ſanè agere potuimus, niſi Dei honorem, & huius Sanctę Sedis exiſtimationem, ac noſtram negligere voluiſſemus; ſed vt in eum miſerum, cogente iuſtitia, ſeueri fuerimus, ita de dilecto filio noſtro Alphonſo Cardinali Neapolitano, cuius longè alia cauſa erat, libenter manſuetudini, & clementię noſtrę obſecuti ſumus, eo incolumi, & ſibi, & vobis, ac cęteris propinquis ſuis reſtituto, de quo precibus nos veſtris, & Nobilis Familię veſtrę cedere potuiſſe, cum ipſius tùm veſtra etiam omnium cauſa lętamur, piumq; quo erga illum functi eſtis, officium, valdè in Domino laudamus. *XIII. Aprilis MDLXI.*

Pius IV. to. 2. br. ſig. 2897. & 53.

81 Appetierat inter alia flagitia Carolus Caraffa grauiſſimis calumnijs Carolum V. Imperatorem, & Philippum Regem Hiſpanię, quod inſidias vitę Pauli IV. Pontificis ſtruxiſſent, ac nonnullos innocentes iudicijs iniquis circumuentos extremo ſupplicio affici iuſſerat, tanquam inſidiarum conſcios, conuictoſque: quos Pius Pontifex innocentes pronuntiauit, atque Carolum Impe-

rato-

Digitized by Google

ratorem, ac Philippum Hiſpaniarum Regem ab omni calumniarum ſuſpicione, ac labe vindicauit ſubiecto diplomate.

Ad perpetuam rei memoriam.

Pius IV. reg. ſign. 1953. pag. 373.

Ad Romani Pontificis, tanquam veritatis, & innocentiæ liciti defenſoris attinet officium, innocentium famam à calumnijs, & falſis criminationibus præſeruare, idque tantò ſtudioſiùs, quanto innocentes ipſi, quorum Illuſtre, & clarũ nomen calumniatorum audacia, & nimis effrænata temeritas apud Sedem Apoſtolicam grauiſſimorum criminum labe polluere, ac maculare tentauerit, in altiore honoris, & dignitatis gradu conſtituti ſunt. Hinc eſt, quod nos, qui dum in minoribus eſſemus, tempore fælicis recordationis Pauli Papæ IV. perſpicuis cognoueramus argumentis, prout etiam omnium recti iudicij Virorum opinio erat, quondam iniquitatis, & perditionis filium Carolum Caraffam, tunc Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconum Cardinalem, licet immeritum, tam vt honori, & famæ claræ memoriæ Caroli V. Romanorum Imperatoris tunc in humanis agentis, eiuſque, ac noſtri in Chriſto chariſſimi filij Philippi Hiſpaniarum Regis Catholici detraheret, quam vt præfatum Paulum Prædeceſſorem ad indignationem contra illos, bellumque gerendum induceret, quoſdam proceſſus ſuper conficta violentia duarum triremium à portu noſtræ, tunc ipſius Prædeceſſoris, Ciuitatis Vetulę abductione, & circa quaſdam literas quondam Ducis Palliani, tunc Comitis Montorij eiuſdem Prædeceſſoris Nepotis non minùs conficta deceptione iniquè fabricari, & dilectũ filium Ioannem Franciſcum Lottinum ex ea cauſa carceratum ſuper eo, & etiam an apud eoſdem Imperatorem, & Regem, ac Nobilem Virum Ducem Florentiæ, alioſque Principes, & Dominos contra dictum Prædeceſſorem noſtrum, eiuſque perſonam, ac ſtatum, & Sedem Apoſtolicam, deque futuri Pontificis, eodem Paulo viuente, electione, ac de modo circa electionem huiuſmodi tenendo tractaſſet, electionemque eiuſdem Pauli ad Summi Pontificatus apicem tanquam illegitimè factam, cum eiſdem improbaſſet, nonnulloſque Venerabiles Fratres noſtros, tunc dicti Pauli eiuſdem S. R. E. Cardinales contra præfati Pauli perſonam, & ſtatum, ac Sedem Apoſtolicam machinatos fuiſſe ſciuiſſet, nullis prorſùs præcedentibus indicijs, nec minima quidem ſuſpicione interrogari, & rigorosè examinari, & quondam Nobiles Viros Ducem Amalphitanum, & Don Bernardinum de Mendoza, tunc Proregem Neapolitanum, & dilectos filios Garziam Laſſo, & Brilègnum Abbatem nuncupatum, alioſque dictorum Imperatoris, & Regis Miniſtros, quod præfatum Paulum veneno necare, ac aliquos eiuſdem S. R. E. Cardinales ferro, & tormentulis igneis per ſicarios pretio, & præmio conducto ad id tranſmiſſos interficere, etiam eorumdem Prædeceſſoris, & Cardinalium familiaribus corruptis, ac vno Theutonico ad venenum in puteos Palatij Apoſtolici inijciendum miſſo tentauiſſet, falſò imputari, & per tunc Almæ Vrbis gubernatorem, & Cameræ Apoſtolicæ Auditorem, ac alios Iudices Commiſſarios contra prædictos eorumdem Imperatoris, & Regis Miniſtros inquiri, & eos ex falſis, & corruptis teſtibus, ac confeſſionibus nonnullorum, qui tanquam rei criminum prædictorum carcerati, & abſque legitimis indicijs nullo iuris ordine ſeruato etiam contra ſeipſos, crimina, quæ non commiſerant, tàm per tormenta iniuſtè illata fateri exacti, quam etiam per impunitatis pollicitationem ſubornati, & inducti, demumque ne veritatem quandoque pandere poſſent, vltimo ſupplicio traditi fuere, proceſſus inſtitui procuraſſe, & feciſſe, & in vim eorumdem proceſſuum, ſicut pręmittitur, confectorum, pręfatos Imperatorem, & Regem per eundem Paulum Prędeceſſorem noſtrum, tanquam deſcitu, & mandato ipſorum dicta conficta crimina attenta, & commiſſa fuiſſent, nulla etiam præcedente citatione, non minùs iniquè inquiſitos, & proceſſatos extitiſſe. Aſſumpti poſtmodum ad Summi Apoſtolatus apicem Diuina fauente clementia, ſtatim in ipſo Pontificatus initio dictos proceſſus ad nos afferri iuſſimus, illiſque diligenter inſpectis eam, quam antea putaueramus, veritatem eſſe comperimus, vtque illa in lucem prodiret, ac honori, & famæ Caroli Imperatoris, & Philippi Regis, aliorumque ſupradictorum conſuleremus, dictum Carolum Cardinalem, ac nonnullos alios carcerari, & per Venerabilem Fratrem noſtrum Hieronymũ Epiſcopum Sagonenſem Almæ Vrbis noſtræ modernum Gubernatorem veritatem ſuper præmiſſis, ac compluribus alijs grauiſſimis, & atrociſſimis criminibus per eundem Carolum Cardinalem commiſſis inquiri mandauimus; & cum per inquiſitionem, & proceſſum per ipſum Gubernatorem deſuper ſic de mandato noſtro factum, tàm ex aliquorum confeſſionibus, quam ex alijs etiam probationibus, & vrgentiſſimis præſumptionibus in eo deductis, prout ipſi perlecto proceſſu huiuſmodi deprehendimus, veritas omnium aduerſùs præfatos confictorum criminum ſupradictorum apertiùs dilucidata extiterit, etſi de tàm optimis Principibus, eorumque Miniſtris, quid talè vnquam ſuſpicari, neque debuerit, neque potuerit, minùſque debeat, nec poſſit, vt nihilominùs, ſicut par & æquum erat, ac noſtro incumbebat officio, Caroli V. Imperatoris claram memoriam, & Philippi Hiſpaniarum Regis Catholici nomen glorioſum à tàm indignis calumnijs, quantum in nobis eſt, vindicaremus, & Miniſtrorum prædictorum, qui falſò inſimulati fuerunt, famæ, & exiſtimationi proſpiceremus, noſtra diffinitiua ſententia in Conſiſtorio noſtro ſecreto coram Venerabilibus Fratribus noſtris eiuſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus in throno iuſtitiæ ſedentes lata, pronuntiauimus, & declarauimus omnia, & ſingula crimina in proceſſibus prædictis contra præfatos Imperatorem, & Regem, eorumque Miniſtros contenta falſò, & contra veritatem ex compoſito per doloſam machinationem conficta, proceſſuſque prædictos ſuper illis, tàm contra Lottinum, quàm contra Theutonicum ſupradictos, & quendam Cæſarem Spinam, & Abbatem Nannium vltimo ſupplicio traditos, quantum ad dictos Imperatorem, & Regem, eorumq; Miniſtros attinebat, iniquè, & dolosè, ac alias, ſicut præmittitur, formatos, & inſtitutos fuiſſe, & proptereà ipſos, omniaque in eis deducta reſpectu præmiſſorum caſſari, aboleri, & annullari debere, ac Carolum V. Imperatorem, & Philippum Regem, omneſque alios ſupradictos ab omnibus, & ſingulis, de quibus in proceſſibus ſupradictis, innocentiſſimos fuiſſe, & eſſe, ac nos etiam proceſſus, & in eis deducta, & cætera prædicta caſſauimus, & aboleuimus, & annullauimus, caſſarique, & aboleri, eiſque in poſterum nullam fidem adhiberi mandauimus; ac ne vllo vnquam tempore, tàm iniquis calumnijs, & falſitatibus referti, ac ſuper illis fabricati, & deteſtandi proceſſus con-

tra

Digitized by Google

ſtra præfatos Imperatorem, & Regem, vt præmittitur, formati apparere, & videri queant, quod quidem candore, quo ſemper Sedes Apoſtolica præfulſit, valdè indignum eſſet, illos igni tradi, & comburi mandauimus, ac perpetuum deſuper quibuſcumque calumniatoribus, deceptoribuſque ſilentium impoſuimus, prout etiam per præſentes literas noſtras Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia declaramus, caſſamus, abolemus, mandamus, atque imponimus, ac irritum, & inane, ſi quid ſecus à quoquam, quauis auctoritate, ſcienter, vel ignotanter attentari contigerit, decernimus. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, caſſationis, abſolutionis, mandati, & impoſitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLXI. VII. Idus Maij Pontificatus noſtri Anno II.*

Fed. Cardinalis Ceſius.

F. de Lyon.

Franciſc. Belcar. lib. 29. n. 19.

Oratio in Gallico Conuentu habita.

82 Sed quia luctus luctum excitat, modo ad plangenda, quæ in Gallijs euenerunt funera, ſtilum conuertamus. Ineunte anno coactis tribus Gallici Regni Ordinibus Ioannes Quintinus iuris Pontificij Profeſſor Lutetiæ Orationem habuit prolixam, ſed eruditione, pietateque florentiſſimam ad Carolum IX. Regem, ex qua hæc viſa
,, ſunt delibanda. [Hoc à te auxilium petimus,
,, Carole Rex huius nominis None, quod à pri-
,, mo maiores noſtri Sacræ Eccleſiæ Miniſtri im-
,, petrarunt; quod in Franciſco II. Fratre tuo
,, Rege innocentiſſimo, & vita longiore digniſ-
,, ſimo, quoad breue eius Regnum permiſit, ex-
,, petti ſumus; quod ab illo Clodoueo huc vſq;
,, Maiores tui Galliæ Reges nobis cumulatè
,, prę̨ſtiterunt: petimus inquam, vt in fidei capi-
,, tibus, in Sacramentis, eorumque vſu, in Tra-
,, ditionibus Eccleſiaſticis, antiquorum Patrum
,, Conſtitutionibus, cæremonijſque in Eccleſia
,, Romana, & Vniuerſa, quam Catholicam vo-
,, cant, ab illorum temporibus huc vſque vſita-
,, tis, nihil innouetur, à quibus diſcedere nobis
,, nefas eſſe ducimus. Petimus, vt ſi quis nouarū
,, Religionum, aut potiùs veterum, & iam diù
,, ſepultarum, antiquiſque Concilijs damnatarū
,, perſuaſionum velut ex Inferis excitator libel-
,, lum offerat, vt huiuſmodi peſtibus templa ad
,, exercendam ſuam impietatem condonentur,
,, quemadmodum in priuatis quarumdam Pro-
,, uinciarum conuentibus libellos oblatos audi-
,, uimus, vt (inquam) qui huiuſmodi libellos
,, circumferet, aut offeret, tanquam Hęreticus, id
,, eſt falſæ Religionis conuictus puniatur. Hic
,, eſt vetus Hæreſiarcharum mos, vt Eccleſiam
,, aduerſùs Eccleſiam, altare aduerſùs altare,
,, templum aduerſus templum erigere, & Deo
,, aliquem velut ſocium addere conentur; quæ
,, malignitas, Apoſtolorum Canone trigeſimo
,, primo ſatis redarguitur. Circiter annum à
,, Chriſto CCCXC. Ambroſius Arianis templa
,, Mediolani condonare recuſauit, quamquam, vt
,, condonaret, Valentinianus II. Imperator ve-
,, hementer inſtaret. Clamabat hinc Imperator
,, cum exercitu, Trade Baſilicam, namque mei
,, ſunt omnia iuris. Reſpondebat Ambroſius,
,, Nec mihi fas eſt tradere, nec tibi ò Imperator,
,, expedit accipere. Quæ Diuina ſunt, Imperato-
,, tis Maieſtati, nec poteſtati ſubiecta ſunt. Cir-
,, citer annum Chriſti CCCCX. aut CCCCXII.
,, Gainas natione Scytha Romani exercitus,
,, tàm equitum, quam peditum Dux, imperij in-
,, uadendi auidus templum ſibi, ſuiſque Aria-
,, nis, qui Dei omnipotentiam, & Chriſti Diui-
,, nitatem negabant, in Vrbe Conſtantinopoli
,, dari ab Arcadio Imperatore poſtulauit. Id
,, Arcadius, Gainæ audaciam veritus, annuit; ac-
,, cerſitus, vt traderet, Ioannes Chryſoſtomus
,, Epiſcopus, ita Gainam alloquutus eſt. Aut
,, eandem cum Imperatore Religionem ſequeris,
,, aut alienam: ſi eandem, templa noſtra, vt ores,
,, tibi patent, ſi alienam, nulla tibi templa in hac
,, Vrbe tradenda ſunt, vt conuenticula tua fa-
,, cias, verùm vt proditor ex imperio exturban-
,, dus es: & is quidem proditionem ſtatim de-
,, clarauit, & ab Imperatoris exercitu cæſus eſt;
,, & hæc quidem de Templis, ſiuè Baſilicis Hæ-
,, reticis tradendis dicta ſint. Proximum eſt, vt
,, Maieſtatem Tuam obſecremus, vti Iuſtiniani
,, Imperatoris, & qui tibi magis imitandus eſt,
,, Caroli Magni decretum renoues, & tua aucto-
,, ritate confirmes: id ita habet: Omnes ſecun-
,, dum Canones, & Patrum regulas viuere co-
,, gam. Ne patiaris Rex Chriſtianiſſime hanc
,, iniuriam antiquis illis Patribus fieri, quibus
,, Chriſtianiſmum debemus, vt deliri, & eorum
,, Concilia deliramenta appellentur. Hæc Mon-
,, tani impia ſententia eſt, qui circa annum Chri-
,, ſti CLXXV. Sanctiſſimos Prophetas Iſaiam,
,, Hieremiam, Ezechielem, & cæteros ſua deli-
,, ramenta (prophetias illorum intelligebat)
,, extra ſe poſitos inſano animi impetu, non Di-
,, uina inſpiratione effutijſſe dicebat. Hæc Ma-
,, cedonij impietas eſt, qui circa annum Chriſti
,, CCCXLV. Spiritum Sanctum, atque eius ef-
,, fectus negabant. Montaniani ſunt, & qui ab
,, octingenteſimo anno huc vſque Chriſti Euan-
,, gelium piè, probèque intellectum negant, qua-
,, ſi Dei ſpiritus Eccleſiam Chriſti Sponſam tot
,, annis contra eius promiſſum pro derelicta ha-
,, buerit. Sic Montanus Dei ſpiritum nulli, ante-
,, quam ſibi, ne Apoſtolis quidem datum, gloria-
,, batur, quaſi Dei veritas, ne omninò periret,
,, iſtos in auxilium expectarit, vt inquit Tertul-
,, lianus. Hoc Hęreticorū, vt vulgari verbo vtar,
,, propriū eſt, vt ſe omnibus, qui ſunt, & qui fuerūt
,, doctiores eſſe iactent, vndè & à Græcis Gnoſti-
,, ci per ironiam appellati ſunt, quaſi omnium
,, ſcientiſſimi. In corrupti huius ſæculi moribus,
,, quis Euangelium, hoc eſt, vitæ integritatem, ani-
,, mæ ſalutem, pia, & ſalutaria opera, obſeruan-
,, tiam erga Magiſtratus, erga Deum, & proxi-
,, mum charitatem magis intelligit, quam pij
,, illi Patres, qui Concilijs, ſub Carolo Magno ce-
,, lebratis, Moguntino, Rhemenſi, Turonenſi,
,, Cabilonenſi, Arelatenſi interfuerunt? quam
,, qui in Aquiſgranenſi Gallicorum celeberrimo,
,, ſub Ludouico Pio Caroli Magni filio pia de-
,, creta ſanxerunt? Cuius Concilij tres libri ab
,, Epiſcopis, qui interfuerunt ſcripti, & Pipino
,, Aquitaniæ Regi eiuſdem Ludouici filio dicati
,, extant, quorum lectione, quantum Sanctiſſimi
,, illi Viri ſacrarum literarum ſcientiam conſe-
,, cuti eſſent, quiuis intelligere poteſt. Si Dei
,, Spiritus in Sanctis illis Viris fuit, qui intra
,, octingentos ſuperiores annos floruerunt, quē
,, ſucceſſione continua ab Apoſtolis acceperunt,
,, & ad nos tranſmiſerunt, certè in nouatoribus
,, iſtis, & nouarum ſectarum auctoribus, aut

Pro-

,, Profeſſoribus eſſe non poteſt, ſin in illis non
,, fuit; omnes Chriſtiani ab octingentis annis, &
,, qui hodiè Romanam Religionem profitentur,
,, extra Chriſti Eccleſiam ſunt, extra quam nulla
,, eſt ſalus, vt vulgò dicitur, & in numero im-
,, piorum habeudi ſunt, quod uemo niſi inſanus
,, confiteri audebit. Ne igitur Rex Chriſtianiſ-
,, ſime Chriſtianos cum non Chriſtianis com-
,, miſce, Hæretici enim Chriſtiani non ſunt, &
,, Theodoſij iunioris, ac Valentiniani III. de-
,, cretis circa annum Chriſti CCCCXXXVII.
,, editis, Chriſtianorum nomen ſibi vendicare
,, prohibentur, auctorum ſuorum nomina ſibi
,, attribuere iubentur: vt Ariani, Macedoniani,
,, Neſtoriani, & ſic ab alijs appellentur, qui Sa-
,, cram Scripturam ex priuatis ſuis affectibus
,, huc illuc trahunt, atque peruertunt. At nos,
,, qui Romanæ Religionis fidem profitemur, cæ-
,, terarũ non Lesbiam, ſed veram, & exactam re-
,, gulam, ad quam dirigi debent, ex veterum
,, Conciliorum decretis, ex antiquorum Patrũ,
,, & Eccleſiæ doctorum auctoritate, ex Apoſto-
,, licis Traditionibus eandem interpretamur.
,, Cùm igitur Nouatores iſti extra Eccleſiam
,, ſint, à qua ſe excluſerunt, & Sacris Chriſtianis
,, interdicuntur, id eſt, vt vulgò loquimur, ex-
,, communicati ſint, obſecramus Maieſtatem
,, Tuam, Rex Chriſtianiſſime, vt nullum illis per-
,, mittas nobiſcum in poſterum commercium,
,, vel conſuetudinis, vel mercium, vel alterius
,, cuiuſtibet rei, quarum ſpecie peruerſam ſuam
,, doctrinam propagare ſolent. Id ſi in bellis in-
,, ter finitimos obſeruatur, quibus de corporum
,, vita, & fortunis certamen eſt, quantò magis,
,, cum de animorum internecione agitur, obſer-
,, uandum eſt? Anno Chriſti CCCCXXX. ijdem
,, Imperatores Theodoſius iunior, & Valenti-
,, nianus III. Conſtantini Magni, ac trium eius
,, liberorũ, aliorumq; aliquot Romanorũ Impe-
,, ratorũ decreta renouarũt, Hęreticos proſcrip-
,, ſerunt, & à toto Romano imperio excluſe-
,, runt, eorumque fortunas publicæ haſtæ ſub-
,, iecerunt, illos ipſos inteſtabiles declararunt,
,, quę pœna ad extremum ſupplicium proximè
,, accedit, cui eoſdem Martianus addixit, &c.

83 Non audita ſunt à Catharina Regina veracia hæc monita, & ſaluberrima conſilia, politicas enim ſequuta opiniones ad acceptam regni adminiſtrationem ſibi aſſerendam, curas omnes conuertit, ad quam retinendam, cum ſibi Caluinianos adhæſuros, ſi ijs ſtuderet, opinaretur, illorum factioni aliquatenùs fauebat. Decretum, itaque in ijs Comitijs, vt reſciſſis Franciſci II. & aliorum Regum aduerſùs Hæreticos legibus.

Catharina Regina Galliæ deſiderio regnandi Caluiniſtis aliquantulũ fauet.

Belcar. lib. 29. n. 22.

,, Qui Religionis ergò in cuſtodiam dati fuiſ-
,, ſent, emitterentur, & ne quis in eos, aut in eo-
,, rum poſſeſſiones ageret, ne quis alteri Religio-
,, nem exprobraret. Hæc fuerunt infœlicis Regni

Caroli IX. quo tantum ſanguinis Gallici fuſum eſt, auſpicia, cum Hoſpitalis politici conſilijs ſe regendam Catharina Regina dediſſet. Aurelia translati ſunt Pontiſarum, ac Rex ad Fontem Bellæ Aquæ ſeceſſit nonis Februarij, quo Condæus Caluiniſticæ factionis Princeps exeitus, ac III. Idus Martijs in ſanctiore conſilio abſolutus eſt, à quo innocentium Catholicorum fuſo ſanguine Gallia funeſtanda erat. Mox Caluiniſtica impietas augeri admodum cœpit, Hugonottis Miniſtris apud Condæum, & Colinium impias conciones habentibus; nam licet Nauarræ Rex extremo ſuperiore anno obſequium, cũ Regina Ioanna Pontifici detuliſſet, tamen in fide fluctuabat, & Ioannes Monlucius Pſeudo-Epiſcopus Valentinus Caluiniſticæ impietatis Profeſſor in maiore Aula concionabatur, ac latè Caluiniſticam impietatem diffundebat. Quadrageſimalibus ieiunijs Pariſijs publicè caro venalis propoſita eſt. Tunc tamẽ Mommorantius Magiſter equitum, licet filio Frãciſco natu maximo Caluiniano importunè renitente, & frementibus Nepotibus Caſtilionibus Hæreticis, Guiſij, Monpenſerius, & Sanctandreanus Regiorum Caſtrorum præfectus die reſurgenti Chriſto ſacro ſumpta Chriſtiano more Eucharistia Sacrum fœdus pro defendenda, atque aſſerenda Religione Catholica pepigerunt, quod Galliæ ſalutem attulit. Vt vero Aula Regia in duas Religiones, ita in duas factiones diſciſſa eſt, idemque malum in Vrbibus ingraueſcebat, vt res ad ciuile bellum, ac mutuam Gallorum internecionem ſpectaret, & Hæretici in Catholicæ pietatis contemptum impudenter Papiſtas appellare Catholicos auſi, contra Catholici Caluiniſtas Hugonottorũ nomine perſtrinxere, atq; ab iratis vocibus ad gladios, & cædes, ac ſeditiones ventũ eſt; cui malo, vt mederetur Regius Senatus edicto vetuit, ne qui ſibi hæc noua ſeditionum vocabula Papiſtarum, atque Hugonottorum, aut alia huiuſcæ notæ exprobarent. Reiectum eſt ſapienter à Senatu Pariſienſi hoc Regiũ diploma, quod

ann. 25.

Id. an. 26.

Aula Gallica in duas factiones, & duas Religiones diſciſſa,

,, viderentur eo varię Religiones induci [Cùm à
,, Clodouæo primo (inquiebant illi) Rege Chri-
,, ſtiano in hunc vſque diem vna, & ſola Roma-
,, na Religio, quam Catholicam, & Vniuerſam
,, vocant, in hoc Regno culta ſit, cęteræ Religio-
,, nis Sectæ, ſi quæ fortè interuenerunt, repentè
,, reiectæ ſint, hinc Reges noſtros Chriſtianiſſi-
,, mos vocari] Surrogatum menſe Iulio illius

loco aliud edictum, quo Religioni Catholicæ cautum eſt, viſuri ſumus.

84 Catholicæ Religionis pericula, atq; impietatis Caluiniſticæ latè per Galliã diffuſæ progreſſus infelices audiens Pontifex, vt tantis malis mederetur, Hippolytum Card. Ferrarienſem Legatum Apoſtolicum in Galliam decreuit, illumque ampliſſimis mandatis ad coercendos Hæreticos, atque aſſerendam Catholicam Religionem inſtruxit habito ea de re Cardinalium Senatu ſecunda die

Cardinalis Ferrarienſis in Galliam Legatus mittitur a Pio IV.

,, Iunij, vt referunt acta Conſiſtorialia [De-
,, putauit Legatum ad Chriſtianiſſimum Regem
,, Reuerendiſſimum Dominum Cardinalem Fer-
,, rarienſem, cum facultatibus] Hortatus verò

eſt Carolum Regem ſubiectis literis, vt ad diſſidia Religionis compeſcenda, ac ſedandas ſeditiones ſaluberrima Legati conſilia ſequeretur.

Acta Conſiſt. ms. Car. Spada ſig. n. 134. Io. Franc. Firmanus Diar. tom. 11. ms. Ar. Vat.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

PIVS PAPA IV.

Chariſſime in Chriſto fili noſter, &c. In plurimis, atque grauiſſimis curis, quas in hoc loco à Domino conſtituti, tàm turbulento, tàm miſero, ac luctuoſo Eccleſiæ tempore ſuſtinemus, illa, vt nouit Deus, præcipuè cor noſtrum angit ſollicitudo, ille animum noſtrũ excruciat dolor, quod inclytum Regnum iſtud, quod Reipublicæ Chriſtianæ robur, Eccleſiæ Catholicę præcipuum, ac nobiliſſimum vinculum ſemper eſt habitum, quod concordiæ bono antea præter cætera Regna frui, nec minùs puræ, & orthodoxæ Religionis cultu, ac pietatis laude florere, quam rerum geſtarum gloria cõſueuit, hoc tempore diſſeminatis à Sathana zizanijs deformatum, atque turbatum eſt. Quibus nos malis pro officij noſtri munere, &

Pius IV. tom. 2 bre. ſig. 2897. ep. 154.

pro eximia charitate, quam Francorum Regibus ita de ſe benemeritis, Apoſtolica Sedes ſemper impendit, & adhibueramus remedia, quibus res iſtas in commodiorem ſtatum redigi poſſe ſperabamus, ſed quoniam adhuc minus ſpe, & opinione noſtra profecimus; neceſſarium eſſe exiſtimauimus, Legatum iſtuc mittere ad res iſtas Dei auxilio componendas, ampliore ei poteſtate conceſſa, quam alij, quibus vices noſtras iſtic delegauimus, obtinent. Vtinam autem ipſi potiùs venire potuiſſemus, omnem laborem libentiſſimo animo ſuſcepiſſemus, ſed quoniam ab hac ſpecula diui nitus tradita recedere, Nos paſtoralis officij ratio minimè paſſa eſt in hoc tempore, de Venerabiliũ Fratrum noſtrorum conſilio, ac aſſenſu elegimus dilectum filium noſtrum Hippolytum Sanctæ Mariæ in Aquiro Diaconum Cardinalem de Ferraria vocatum, quo nec fideliorem quemquam, nec honoris, & gloriæ tuæ, & Gallici nominis amantiorem mittere potuimus, qui etiam affinitatis vinculo tibi coniunctus maxima ætatis ſuæ parte iſtic ita verſatus eſt in intima familiaritate claræ memoriæ Patris, & Aui tui Chriſtianiſſimorum, & prudentiſſimorum Regum, & vtrique eorum probatiſſimus, & acceptiſſimus fuit, nec pro eorum dignitate, & gloria vllum vnquam laborẽ vllumue periculum recuſauit. Et quoniam prudentia quoque, ac dexteritas in rebus agendis quærenda fuit, præter cæteras eius egregias virtutes, his quoque bonis ita eum ornauit Altiſſimus, eaque ipſe ita auxit vſu, & tractatione rerũ maximarum, vt nihil tam arduum, atque difficile ſit, quod non ei rectiſſimè committi poſſe confidimus. Ei igitur in Dei nomine commiſſo plenæ legationis officio de Latere noſtro tanquam pacis Angelum ad Maieſtatem Tuam miſimus pijs votis, & precibus proſecuti, eiuſmodi mandatis, & obteſtatione, vt omnia ſtudia, omnes curas, & cogitationes ſuas defigat in Maieſtatis Tuę gloria, in Regni tui quiete, trãquillitate, & cócordia reſtituenda, nullumque officium prætermittat, quod pertineat ad declarandum paternum erga te animum noſtrum, cuius ipſe teſtis eſt optimus, & de cæteris conſilijs noſtris ad gregis Dominici ſalutem ſpectantibus te diligenter edoceat; quod ille munus quamquam valetudine tenui, & imbecilla, tàm alacri ſuſcepit animo, non itineris longitudine deterritus, non viarum aſperitate commotus, non anni tempore ad faciendum iter propter ingentes calores incommodiſſimo retardatus, vt incredibile quoddam exequendi pia mandata noſtra declarauerit. Maieſtatem Tuam hortaremur in Domino, ſicut mos eſt, vt pro Sedis Apoſtolicæ reuerentia benignè, & honorificè eum exciperes, ſicut maiores tui Chriſtianiſſimi Reges, & Sedis Apoſt. obſeruantiſſimi Reges, quorũ veſtigijs inſiſtere debes, Legatos, ab hac Sede miſſos excipere conſueuerunt, ſed aduentus eũ ſuus, & ſummum, ac ſingulare ſtudiũ erga res tuas ſatis commendabũt. Vt verò amantiſſimis eius, fideliſſimiſque monitis, imò noſtris ore illius proferendis, aures benignas præbeas, pijſque ſalutaribus conſilijs acquieſcas parem illi fidem habens, atque nobis ipſis eſſes habiturus, de nobis deniq; ea omnia tibi pollicearis, quæ ab amantiſſimo Pontifice, quæ ab optimo Patre pius filius, & Chriſtianiſſimus Francorum Rex expectare debet, Maieſtatem Tuam rogamus, & obteſtamur, Omnipotentem Deum precantes chariſſime fili, vt te incolumem cuſtodiat. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXVIII. Iunij MDLXI. Pontificatus noſtri anno II*

85 Rogauit quoque Pontifex Antonium Nauarræ Regem, quem Regina Catharina in Regni adminiſtrationis ſocietatem aſciuerat, verita ne omninò eo munere ſubmoueretur, vt Regia ſtudia ad componendos Galliæ tumultus adhiberet, ac Legatum, cuius omnia conſilia ad publicam ſalutem, & Dei gloriam ſpectarent, ſua auctoritate fulciret.

Quantum, inquit, ſpei, & fiduciæ iſtarum rerum componendarum in Tuæ Serenitatis prudentia virtute, & auctoritate repoſitam habeamus, ex eo audies, cuius orationi ſuper his, quę tibi poſt ſalutem, & benedictionem noſtris verbis impertitam noſtro nomine exponet, fidem vt habeas, eiuſque actiones directas ad Dei honorem, & animarum ſalutem, ac Regni pacem, quietem, atque concordiam conſilio & auctoritate tua, ſicut confidimus, vt adiuues, Serenitatem Tuam in Domino hortamur, & omni animi ſtudio requirimus. *XXVIII. Iunij MDLXI.* Pij IV. tom. 2. bre. fo. 1897. ep. 156.

Monuit prætereà Pontifex amanter Ludouicum Nauarri Regis fratrem Condæi Principem, vt generis ſui memor Legatum pro publica Regni concordia promouenda miſſum, officijs ſuis iuuaret. Ib. ep. 156.

Dilecto filio Nobili Viro Principi Condæo.

Dilecte fili Nobilis Vir ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilectus filius noſter Hippolytus Cardinalis de Ferraria iſtuc a nobis miſſus fuit Apoſtolicæ Sedis Legatus ad conſulendum iſtius inclyti Regni quieti, tranquillitati, atque concordiæ. Is Nobilitatem Tuam noſtris verbis ſalutabit, & quantopere pias, & ſalutares ipſius actiones tuo ſtudio adiutum iri ſperemus, exponet. Quam noſtram de te ſpem, vt pijs officijs tuis comprobes, ſicut genere tuo dignum eſt, Nobilitatem tuam in Domino valdè hortamur. *Datum Romæ apud S. Petrum die XXVII. Iunij MDLXI. Pontificatus noſtri anno II.*

86 Faſcinatus adeò erat Princeps Condæus miniſtrorum Sathanæ fraudibus, vt nullum pietatis ſenſum, ac ſanioris mentis conſilium admitteret, ſed ad proferendum Caluiniſmum omnia ſtudia, vireſque conuerteret, adeò vt inde graues motus Ambiani, Bellouaci, Pontiſaræ, atque Lutetiæ exorti ſint, tamquam funeſta impendentium malorum præludia; ac Bellouaci quidem Odettus Caſtilio Cardinalis eius Vrbis Epiſcopus, Iudæ proditoris exempla ſequutus, Apoſtatam ſe fidei profeſſus eſt, dum in feſto Paſchali Sacris in principe Eccleſia peragendis intereſſe noluit, ſed in priuato Palatij colloquio, cum domeſticis, & aliquot ciuibus impietate corruptis non cœnam Domini, ſed Caluini, vel Sathanæ, cui ſe deuorandum dedit, ſub vtraque ſpecie peregit, inde populus ſacro fidei ſtudio ardens in eum tumultum excitauit, ac Sacerdotum proditorem, qui pueros ſibi commiſſos preculas Caluiniſticas docebat, interfecit. Lugduni horrendum pariter crimen ab audaciſſimo Caluiniſta patratũ eſt, nam cum more ſolito, die feſto Corporis Chriſti Euchariſtia circumlata eſſet in publica ſupplicatione agmine inſtructo religioſo celebrata, eamque Sacerdos eſſet in Altari repoſiturus ferox Hæreticus inſilijt, eamque ex eius manibus rapuit eam pedibus conculcaturus, ſed ſacræ ſpecies ereptæ ab impio conatu, ac nequiſſimus ille fur-

Odettus Cardinalis à fide Catholica deficit.

Seuert. in Chronol. Lugd.

Digitized by Google

ſurcifer eodem die viuus exuſtus eſt, vrgente cauſam flagrantiſſimo fidei ſtudio in impium Antonio de Albone Archiepiſcopo, qui cibo abſtinuit, donec iudiciario ordine lata ſententia pœnę de impio repetitę eſſent; & hæc fuere Caluiniſtici furoris initia, qui poſtea adeò effuſè inGallia debacchatus eſt, vt ex permiſſa à Regina Catharina hæreſeos libertate, adauctæ ſint in immenſum Gallici Regni, olim, dum Religio in eo floruit, florentiſſimi, calamitates, vt queritur Pontifex in literis Cardinali Ferrarienſi de Legatione illi decreta ad inſtaurandam Religionem, delendamque hæreſim datis.

Dilecto filio Hyppolito Sanctæ Mariæ in Aquiro Diacono Cardinali Ferrarienſi nuncupato ad Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum Francorum Regem Chriſtianiſſimum, & totum Regnum Franciæ noſtro, & Apoſtolicæ Sedis de Latere Legato ſalutem, &c.

Pius IV. reg. 19. ſig. n. 1958 p. 429.

Pius IV. infelicem ſtatum Religionis Eccleſiæ Gallicanæ deplorat.

Cùm nos hodiè te ad chariſſimum in Chriſto filium Carolum Francorum Regem Chriſtianiſſimum, & totum Regnum Franciæ, ac vniuerſas Prouincias, Ciuitates, & terras eidem Carolo Regi ſubiectas, & quæcumque alia loca, ad quæ te declinare contigerit, pro Reipublicæ, & Religionis Chriſtianæ negotijs, noſtrũ & Apoſt. Sedis de Latere Legatũ ad Dei laudem, & Eccleſiæ Catholicæ exaltationem, hæreſumq; exſtirpationem de Fratrum noſtrorum conſilio duxerimus deſtinandum, Nos, qui quantum Regni ipſius, nuper pietate, & fide clariſſimi, nunc hæreſum tenebris oppreſſi calamitates iam in immenſum adauctas, & ni Diuina prouidentia reſiſtat, ineuitabilem ruinam minitantes, quamque ex animo dolemus, tantum etiam in ſedandis illis, curarum, atque operæ ſedulò impendimus, plurimum ſpei ſecundum Deum in tuis virtutibus, quibus ab illo maximis inſignitus es, ponentes, vt tibi ad eximiam voluntatem tuã, quæ nobis probatiſſima eſt, poteſtas applicandi, negotium tibi commiſſum concedat, ita quod tandem leui aura cœleſtis ſpiritus depulſis errorum nebulis rediuiuo ſolis æterni lumine fotum, tuaque diligentia probè excultum, ac ſentibus, & ſpinis omnibus purgatum, ſuaues, atque vberes Domino fructus ferat Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de poteſtatis Apoſtolicæ plenitudine citrà tamen facultatum, quas nos pridem ſuper his Venerabili Fratri Franciſco Epiſcopo Oſtienſi de Turnone, & dilecto filio noſtro Carolo tit. Sanctę Apollinaris Presbytero de Lotharingia, nuncupatis Cardinalibus hęreticæ prauitatis Inquiſitoribus in illis partibus à nobis deputatis per diuerſas noſtras literas conceſſimus, necnon quorumcumque Inquiſitorum eiuſdem prauitatis Apoſtolica auctoritate deputatorum reuocationem, circumſpectioni tuæ intra limites tuę Legationis huiuſmodi vnà cum dictis Franciſco Epiſcopo, & Carolo Cardinalibus, vel altero eorum, qui tunc pręſens fuerit, aut intereſſe potuerit, ſeù voluerit, vtroque verò abſente, aut nolente, vel impedito ſolus contra quoſcumq; vtriuſque ſexus, tàm Laicos, quàm Eccleſiaſticos, Sęculares, & quorumuis etiam Mendicantium Ordinum, ac Congregationum, & militiarum regulares etiam in Sacris, & Presbyteratus Ordinibus conſtitutos, ac quęcumque quotieſcumque, & qualiacumque beneficia obtinentes, etiam exemptos, & dictę Sedi immediatè ſubiectos, ac quocumque priuilegio ſuffultos, Lutheranę, aut quarumcumque aliarum hęreſum, vel opinionũ à dicta fide alienarum ſectatores, illaſque tenentes, ſiuè ſortilegia hęreſim ſapientia committentes, ſeù de his diffamatos, vel ſuſpectos, aut ſchiſmaticos, illorumque fautores, & illis auxilium, vel conſilium directè, vel indirectè publicè, vel occultè pręſtantes, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & qualitatis fuerint, & quacumque Eccleſiaſtica, ſeù etiam Ducali, vel potiori mundana dignitate, vel excellentia præfulgeant; Et infra: Procedendi liberam, & omnimodam facultatem, abſolutamque poteſtatem te in Regno, ac locis pręſcriptis noſtrum, & Apoſtolicę Sedis Commiſſarium, & hęreticę prauitatis Inquiſitorem generalem conſtituendo, & deputando, tenore pręſentium concedimus, & indulgemus, &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLXI. V. Kalendas Iulij Pontificatus noſtri anno II.

88 Adduxit ſecum Legatus in Gallias Viros pietate, & eruditione theologica florentiſſimos, inter quos fuit Laynes ſocius Sancti Ignatij, eiuſque in ſupremo Societatis Ieſu Magiſtratu ſucceſſor, à quo ſaluberrimis monitis Catharinam Reginam iniquis ſtudijs partes hęreticas efferentem correptam viſuri ſumus. Porrò Religio Catholica efferri mox à decreta hac Legatione viſa eſt, Regijs enim edictis menſe Iulio compreſſa eſt Hęreticorum licentia, vetitis conuenticulis, ac prohibita Sacramentorum ritu Caluiniſtico adminiſtratione, vt narrat Belcarius his verbis. [Menſe Iulio Rex in Senatu Pariſienſi ſedens, Nauarro, cęteriſque Regię ſtirpis, alijſque Principibus Francię patritijs, & ſanctioris conſilij Proceribus comitatus, cuncto Senatu comprobante Edictum edi iuſſit, quo interdictum eſt ne quis cuiquam Religionis ſpecie, aut alia de cauſa iniuriam faceret, contumeliamue imponeret; ne quemquã verbo, aut re ipſa publicè, aut priuatim laceſſeret, neue ſeditioni occaſionem vllam præberet pœna capitis indicta: ne quis ſcripto quo ad factionem, aut ſeditionem vergat, nomen det; ne qui ad populum docendum concionantur eumdem ad ſeditiones incitent, ſed in puræ Religionis ſynceritate, & tranquillitate contineant. Seditionum cauſas iudices Regij, quos præſidiales vocant, ſinguli in ſuis pręfecturis ſine vlla prouocatione cognoſcent, ſententias tamen vel mortis, vel quæſtionum, vel alterius ſupplicij, aut abſolutorias, niſi denarium numerum impleant, non ferent. Si quis de aliquibus querendi occaſionem habebit, ad eoſdem iudices recurret: priuatim nihil molietur. Omnia conuenticula publica cum armis, aut ſine armis, priuata quoque, vbi de Religione conciones habebuntur, aut Sacramenta adminiſtrabuntur, aliter quam haberi, aut adminiſtrari in Romana Eccleſia ſolent, bonorum & corporum proſcriptione damnabuntur.

Belcar. l. 29. n. 26 ibid. n. 27.

Caluiniſtarum in Gallia ſuis repreſſa licentia.

89 Carolo Rege Sacris regijs initiato ritu ſolẽni Carolus Cardinalis Lotharingius Rhemis poſtulauit, vt certa lex de Religione ſtatueretur ad ſeditiones, quarum alioqui nullus modus futurus eſſet, comprimendas, atque ex edicto Remorentinenſi ſuperiore anno à Franciſco II. edito hæreſeos criminum cognoſcendorum Prouincia Eccleſiaſticis demandata, ſi tamen illorum conſenſu ad Iudices Regios peruenerit, grauior exilio pœna imponi vetita, donec vel vniuerſi Concilij, vel Gallicæ Nationis decreto aliter ſtatuatur: ſed fixę leges paulò poſt refixæ, atque Caſtilio Amiralius importunis apud Nauarrum precibus con-

queſtus Nouatores edicto ſeueriore percelli ſuaſit, vt accerſitis Petro Martyre, & Theodoro Beza Hæreſiarchis, qui eloquentia ſua ad impietatem propagandam abutebantur, colloquia fierent cum Gallis Epiſcopis, & Theologis Sorbonicis, cumque legibus in Amiralium Hæreticum, atque propagatorem hæreſeos agendum fuiſſet, exceptæ ſunt à Catharina Regina, & Rege Nauarræ, & aulicis curioſis impiæ fraudes, probi tamen, ac docti Viri illud colloquium improbarunt, cum imbecilles animæ ab Hæreticis verſutiſſimis hęreſeos laqueis eſſent irretiendę, atque auctoritas impiæ ſuperſtitioni conſuleret; ad id autem diſturbandum Academiæ Sorbonicæ Theologi hunc ſupplicem libellum Regi porrexerunt, ne qui aduerſus Eccleſiæ veterem doctrinam nouarum Religionum ſuperſtitiones inducere conantur, vlla ratione audiantur, eorumque fautores repellantur.

Decanus, Doctoreſque Facultatis Theologiæ Pariſienſis Regiæ, Chriſtianiſſimæque Veſtræ Maieſtatis Serui humiles, atque obedientiſſimi Oratores ſuppliciter orant.

89 Cùm Rex Chriſtianiſſime Regnum veſtrũ ſemper cum maxima proſperitate floruerit, tàm in bonis temporalibus, quàm ſpiritualibus, ac ſemper reformidatum, honoratum, laudatum, exaltatum ab omnibus Nationibus, quamdiù vnius fidei leges in eo viguerunt, præſertim autem inter alia quamdiù Auguſtiſſimum, ac Sanctiſſimum Miſſæ Sacrificium, & Sacramentum, cum alijs ſex à Chriſto Domino noſtro inſtitutis honorificè, & reuerenter conſeruatum fuit, quamdiù etiam Sanctæ cæremoniæ, Inſtitutiones, & Traditiones Eccleſiaſticæ fuerunt in eo diligenter obſeruatæ, & quamdiù populus Veſtræ Maieſtati ſubditus agnouit à tempore Beati Petri ſucceſſiuè ad hæc vſque tempora caput verum, & vnum eſſe Eccleſiæ, & ſupremam poteſtatem in omnes Chriſtianos obtinere, tanquam Domini Noſtri Ieſu Chriſti in terris Vicarium. Cumque è contrario, ex quo errores, ac hæreſes contra fidem, ac Religionem Eccleſiæ pullulare cœperunt, Regnum veſtrum, ita ſtatim cęperit à ſua priſtina Maieſtate, & excellentia multum imminui, cumq; hac tempeſtate omne ſectarum condemnatarum, ac pernicioſarum genus in dies creſcat, ac magis contra Dei honorem, & eius potentiam, ſapientiam, bonitatem, atqe adeò maieſtatem infinitam, augmentum accipere nitantur: vnde magna ſchiſmata, variæque perturbationes, ac diuiſiones obortæ ſunt, eaque de cauſa maximè metuendum eſt, ne Deus Optimus Maximus, adeò prouocatus vineam ſuam, quam ante multos annos in Gallia plantauit, eradicet, vt in alijs Prouincijs, ac Regnis eam tranſplantet, quemadmodum ſimili ratione alijs Regnis contigiſſe videmus, vt ſatis eſt tàm Veteris, quàm Noui Teſtamenti indicijs, & argumentis manifeſtum, malignos interea, & ingratos agricolas puniendo, vineamque ſuam alijs locando, qui fructum tempore ſuo, ac loco redderent, ac ne etiam permittat maiores adhuc commotiones, populique ſeditiones inſurgere, quæ conſequenter poſſent totius Regni veſtri ruinam, & ſubuerſionem ſecretè afferre, quod quidem hactenùs in fide ſolidum, atque integrum extitit, de quo hac occaſione ſic teſtatur Beatiſſimus Hieronymus, ſic inquiens. Galliam inter cæteras Regiones ſolam monſtris caruiſſe, hoc eſt hæreſibus, quæ quidem Corpus Chriſti myſticum (Eccleſiam nempè) Chriſti Domini monſtruoſam efficiunt. His igitur diligenter conſideratis Domine Rex, quodque ante annos mille quingentos, eoque plures ea fides, & Religio, quam Beatus Dionyſius Beati Pauli Apoſtoli diſcipulus, Galliæque Apoſtolus ſua prædicatione, proprioque ſanguine plantauit, vſque ad Regnum veſtrum inuiolabiliter fuit obſeruata, nihil contra illam aduerſariorum, aut tyrannorũ, aut falſorum fratrum, & pſeudoprophetarum inſultibus, atque impugnationibus efficientibus, atque adeò Sanctus ipſe Ludouicus in ea per Sedem Apoſtolicam fuit canonizatus, quod quidẽ indicium eſt euidentiſſimum, eam à Chriſto Domino fuiſſe fundatam, & inſtitutam, atque ab Apoſtolis eiuſque Diſcipulis fuiſſe prædicatam, & promulgatam, atque adeò ab eorum Succeſſoribus continuò conſeruatam, præſertim cum errores, & hæreſes, quæ per ſuggeſtionem, & ſemen hoſtis infeſtiſſimi hominis (hoc eſt Diaboli) in ea obortæ ſunt, quas hodiè aduerſarij totis viribus renouare contendunt, maiori ex parte per ſacra Conciliorum Decreta reprobatæ, ac condemnatæ fuerint. Placeat Veſtræ Maieſtati tanquam Eccleſiæ Protectori, & Propugnatori, qui à Sancta Sede Apoſtolica primogenitus, ac Rex Chriſtianiſſimus nuncupatur, conſeruare, propugnare, ac tueri populum veſtrum in ea ſimplicitate, ac deuotione, quam accepit, didicit, ac exercitate obſeruauit à ſuis fratribus, & maioribus, atque etiam vt Eccleſia Gallicana in ſua forma, ac diſciplina antiqua Religionis permaneat, abſque vlla eius innouatione, neque pati, candorem, ac puritatem Lilij Gallicani vllo modo, maculari, ac contaminari erroris, atque hęreſis tenebris, ſed expreſſè decernere, atque cum maxima ſecuritate præcipere, vt omnes ſeductores Hęreſiarchę, atq; omnes aduerſarij, qui etiam pręter Eccleſię Romanę doctrinam introducere conantur, atque etiam hi, qui quoquo modo fauent illis, nulla ratione audiantur pręterquam à Pręlatis, & Eccleſię Superioribus, qui eos, vel ab Eccleſia excommunicare, vel eidem reconciliare poſſunt. Nos verò interea pro Veſtra Maieſtate Deum Optimũ Maximum deprecabimur, vt dignetur Veſtrę Maieſtati eam elargiri gratiam ſic in Regno Veſtro temporali regnandi, vt poſt exactam longiſſimã, & fęliciſſimam vitam regnare in perpetuum valeat in Chriſti Domini Regno, quod paratum eſt à Patre electis ante Mundi conſtitutionem.

Ext. in ms. Card. Spa. ſign. nu 31. pag. 375.

Doctores Sorbonici colloquiũ cum Caluiniſtis diſſuadent.

90 Non audita ſunt ſapientiſſima hęc Theologorum Sorbonicorum monita, pluribus enim aulicis Proceribus inceſſerat cupiditas audiendarum controuerſiarum fidei non aliter, quam paſci, & oblectari ſolebant ſabulis comœdorum.

Caluiniſtæ colloquium cũ Catholicis obtinent.

Cœptum eſt colloquium Poſſiacum V. nonas Septembris, cui impius Hoſpitalis Regij Scrinij Magiſter pręluſit, vtque nullius erat Religionis ita Regem nullius eſſe voluit, ſtatuit enim illud
,, axioma, Regem nec veteris Religionis nec
,, nouę perſuaſionis ſectatoribus ſeſe adiungere
,, debere, hoc eſt (quod diſertè addere auſus non
,, eſt) omnibus, quam velint Religionis perſua-
,, ſionem ſequi permittere debere] Inluaſſe illum vnà cum Amiralio inuadendis Eccleſiaſticis bonis refert Belcarius, tùm addit poſtremo egiſſe
,, [De antiquando recenti Pariſienſi Edicto, quo
,, publici, priuatique conuentus, in quibus ali-
,, ter, quam Romano more Sacramenta admi-
,, niſtrantur vetabantur] Dictitans ineptè, leges tanquam calceum ad pedes accommodandas

Belcar. comment. rer. Gall. lib. 29 nu. 30.

Ib. num. 28.

Sup. nu. 30

pro

pro temporum varietate, nec ille Achitophel vidit, permiſſa hæreſcos profitendæ libertate, ciuilibus bellis Galliam arſuram. Cùm verò Cardinalis Turnonins, qui Princeps Epiſcoporum erat, aſſurrexiſſet, queſtus longè alia proponi, quam quæ ante colloquium propoſita fuerant, eaque ſcripto tradi poſtularet, vt de ijs cum Præſulibus deliberaret, ille abnuit, ne qua ſibi inde moleſtia exhiberetur, ac Regina Catharina Hæreticæ factioni ſtudens iuſſit, vt Beza diceret, hoc eſt blaſphemiarum ſuarum pompam explicaret. At ille non ſegniter impietatis ſuæ totum virus effundere impudentiſſimè cœpit in Sacroſanctam Euchariſtiam, effutiendo Corpus Chriſti tanto ab ea diſſitum interuallo, quanto Cœlum diſtet à terra: ad quæ verba pij infremuere, & Cardinalis Turnonius conuerſus ad Regem rogauit, ne dictis fidem haberet, Epiſcopos enim mendaciorum illorum tenebras veritatis ſplendore diſcuſſuros. Se quidem & alios Præſules ſuis conſcientijs vim attuliſſe, cum ad conuentū acceſſiſſent, cum prçuiderent, blaſphema ab impijs in Deum euomenda, ac ni Regia Maieſtas eos cōtineret conſeſſum abrupturos; ſuperiorem verò blaſphemam vocem non modò Catholici, ſed Lutherani etiam multis Commentarijs confutarunt.

Sclueſſelberg. Cat. har lib. 3. in præfat.

Tenuit plures actiones illud colloquium, atq; XVI. Kal. Octobris Cardinalis Lotharingus eruditam habuit Orationem, atq; vt ait Belcarius.

„ Colloquium illud ſumma animorum non „ conſenſione, ſed diſſenſione diſſolutū.] Cum verò victoriam Hçretici in eo ſibi vendicarent Claudius Eſpencæus Euſtathio Bellaio Epiſcopo Pariſienſi geſtorum rationem reddit hiſce literis proximo ineunte anno exaratis.

Belcar. lib. 29. n. 27.

91 Cùm vna, atque altera diſputatione ſemiaperta nihil promptum viderent, tentarunt alteram viam, procul ab omni, tùm tumultu, tùm etiam oſtentatione, iuſſis ex noſtratibus Epiſcopis, atque Theologis, & ex recentioribus Miniſtris, ſi quo id vſui eſſe poſſet, modo binis, modo quinis conuenire (& mox.) Ecce autem pauculis tantum non dieculis, ſed horulis vix vnà contuleramus, cum neſcio quis malè feriatus foras effert, collationis vix cœptæ conciliationis ne vix quidem vmbram ſemipictam: Miniſtris, ſi qua fronti modo fides, non magis volentibus, quam nobis inuitis. Vehementer enim contendebant, vt eius quidquid pariter conferremus, ſingula modo exemplaria vtrinque extarent, quod nos facturos recipere non potuimus, ac multo minus præſtare, quod ea, quæ à Miniſtris obtineremus, Epiſcopis noſtris facere cōmunia, vt par erat, opotteret. Abſit enim Reuerende mi, vt nos à Senatu veſtro ſeceſſionem facere, & alterum quaſi quendam Senatulum cogere, vel per ſomnium cogitauerimus. Et paulò poſt. Inſcriptio erat. Conſenſio de articulo cœnæ conciliatæ in Concilio Nationali Poſſiaci per deputatos à Rege, tam Proteſtantes, quam Sorbonicos. Et interim neſcit hic nugiuendulus Miniſtros adeò ſe non inſcribere Proteſtantes, vt non magis cum Proteſtantibus, quam nobiſcum in re Sacramentaria cis conueniat. Et ex quinque noſtratibus, duos facit Sorbonæ Theologos, qui nullam fortè vnquam Sorbonam viderunt, Theologi certè Pariſienſes minimè ſunt, & breui, ac eleganti ſcilicet rhytmo, vtroſque delectos comprehendit. Nec ita multo poſt, prodijt libellus, Acta Poſſiaca titulo pollicens, ſed adeò non ſeruata locorum, temporum, & perſonarum circumſtantia, vt in eo plura ſint falſa, quam folia: quod Prælatorum conſenſu cū Miniſtris collatum ſit: quod Miniſtri diù antequam in rem præſentem veniretur, articulos prçcipuè controuerſos ad eoſdem Prælatos miſerint: quod Rege præſente, duodeni vtrinque contulérint: quod hæc de cçna Domini Confeſſio communi aliquot ex Sacerdotali grege (ſic enim loquitur homo ſacer,) & Miniſtrorum conſenſu ſit Poſſiaci obtenta: & (vt mendaces ſui ferè minùs ſunt memores) quod poſt abruptum colloquium, hoc eſt, vt ipſe dicit poſt XXX. diem Septembris, Miniſtri eius menſis XXIV. ſecundi orarunt, cum quidquid inter nos fuit colloquij, poſt eam demum orationem enatum ſit, idemque Reginæ tantum iuſſu, non etiam Epiſcoporum aſſenſu. Sed omiſſis publicis actis, quæ alius, & otio, & literis, quam ego, magis abundans perſequatur, quoniam priuati cum Miniſtris colloquij, quod materiam adeò publicam neſcio quis fecit, pars aliquantula fui, ita vt res habet, bona fide tradam. Poſtridiè, quam Miniſtri ſecundò, & pridiè quam ijdem cum duobus Miniſtris miſcendo ſubſiſtere in craſtinum iuſſi, ibi formulam de cçna Domini concepimus, conceptam noſtris vtique hominibus communicandam recipimus. Eam, quia neutrobi recepta eſt, premo, non tamdiù indubiè ab iſtis premendam, qui nihil non quod in rem modo ſuam vtcumque ſit produnt, niſi ea foret non paulò clarior, ac etiam tolerabilior. De hac ergo, cum non magis inter Miniſtros, quam inter noſtrates conuenirent. Ecce menſis penultima multo manè Reginæ Matris literis rurſus ego, & alij duo Theologi Poſſiaco Sangermanum euocamur, vbi duobus Epiſcopis adeſſe, & aſſidere iuſſi, primum de futuro cum quinque Miniſtris colloquio tantum contulimus, niſi quod confeſſionem à binis vtriuſque partis delectis quatriduo ante confectam, Miniſtrorum vnus priuato breuiculo negauit ſe probare poſſe. Vltima menſis Miniſtri formulam nobis propoſuerunt, ſecundo poſtea loco promulgatam, quam plus ſatis eis prædiximus, à noſtris minùs receptum iri. Prima Octobris poſt aliquam multam vtrinque collationem, formulam aliam ab eis obtinuimus priore poſtea loco euulgatam, adeò chartæ, & actorum libelli Auctor (ſi modo idem) neque tempus, neque locum obſeruauit: habitum enim totum eſt Sangermani, quidquid fuit inter quinos colloquij: Poſſiaci, eius nihil, cuius hic eſt exortus, & exitus. Secunda enim Octobris renuntiati non conuenimus, tertia verò nobis accitis viſum eſt, vt antequam colloqueremur, ſupplices Reginæ, Regique Nauarræ commonſtraremus, quam nullo profectu, neque tamen periculo nullo plus temporis in eum congreſſum collaturi eſſemus, nulla præſertim Epiſcoporum, quibus cum ad Synodum, non ad Comitatum veneramus, miſſione, vel authoritate: ſentire igitur nos, & obnixè precari, vt priuſquam congredi pergeremus, quantillum à Miniſtris obtentum erat, ad Patres Poſſiaci collectos referretur. Poſtrema igitur formula poſtridiè eius diei in Comitijs Epiſcoporum propoſita, & aliquot diebus excuſſa, nona Menſis reiecta eſt, decima quoque tertia Theologis honeſta miſſione, & gratiarum actione Synodi nomine valere iuſſis, colloquium quinorum ſic amputatum eſt, vt nihil magis vtrique, vel cogitaremus, vel in votis haberemus, quam vt ſe ad ſe quiſque referret, quod & non ita poſt cum collega meo, quo cum illuc profectus eram,

Claudius Eſpencæus in ep. ad Euſtachiū Bellaium Epiſ.

haud

haud grauatè feci. Hęc eſt colloquij ſumma ſimplex, atque nuda, qualis eſſe debet veritatis oratio. Et infrà. Et primum quidem ſic eſſe, quando omninò ita eſt, ponas oportet, eis non ſemel priuatim, publicèque fuiſſe promiſſum, & nobis eorum colloquutoribus præſcriptum, vt hanc conciliationis viam inituri, de Euchariſtiæ primum vſu tantum conferremus, neque pedem cauſa efferemus. Proindè quod in formula legitur, Corpus, & Sanguinem Domini proprium Spiritus Sancti opificio verè nobis, & in ſubſtantia in cœna offerri, dari, & exhiberi, verè item, & re ipſa ſpiritualiter, ſacramentaliter, & fide à nobis recipi, vtrinque nobis, & omnibus (opinor) conuenit. An verò aliter, quam vel fide, vel ſpiritu, quod item pij adorent, quid indigni, vel vorent, vel edant, & de huius Sacramenti extra vſum negotio, de his nullum colloquentes verbum fecimus, ne quidem ex compoſito ſuperiore poteramus: proin quid ſuper his rebus Miniſtri ſentiant, ex colloquio neſcimus, ac nec quæſiuimus quidem. Attamen, vt ex particularibus (quas vocant) vniuerſales negatiuas, aut excluſiuas inferre non didicimus; ita ſi qui in tàm paucis verbis velut herbis, aut angues latitant, aut ſcorpiones cubitant, non probamus. Quod autem in medio formulæ poſitum eſt, fidem, vt Miniſtri maluerunt, vt nos volebamus, verbum Dei, repræſentare, ſeù præſentia facere, quæ promittit, mirum ſi cui vnquam in cor aſcenderit, adeò parum, ne dicam nihil cordis vtriſque noſtrum fuiſſe, vt hoc axioma generaliter acceptum vellemus. Non eſt magna, aut decennali Theologia opus, vt nouerimus fidem rerum eſſe, & pręteritarum, & præſentium, & futurarum (& paulò poſt) Hic verò non vertitur controuerſiæ cardo de vera veri Corporis, & Sanguinis Dominici in his myſterijs præſentia controuertebamur, & vt adhuc, controuertimur, & niſi nos Deus reſpexerit, perpetuò controuertemur, de qua etiam agunt, quæ in formula hoc axioma circumſtant, & ſiuè præcedunt, ſiuè ſequuntur non orationes modo ſingulæ, ſed & omnes propemodum dictiones, ſyllabæ, literæ eius Ego quidquid & quantum eſt in hoc Sacramento Chriſti carnis, & ſanguinis præſentiæ rationem, qua poteram vrgebam, & malebam, vt hodièq; malo, Dei verbo, quod vt reliqua eius opera perfectum eſt, quod omnipotens eſt, & promiſſioni, quia fidele, permanet, & ſeipſum negare non poteſt, quam hominis ſiuè accipientis fidei, quæ quamdiù hic peregrinamur, & corporis (quod corrumpitur, & animam grauat, ac deprimit) infirmitate circumdamur, manca eſt, mutila, infirma, & imperfecta, vt paucis dicam, Dei, quam hominis fidei attribuere. Et ſi enim Sacramentorum fructus, & profectus adeò fidei apprehendentis eſt, & ſine hac illa non modo nihil proſint, ſed etiam vehementer obſint: eorum tamen didici veritatem, rationem, ſubſtantiam, quam etiam ideò formam, & quaſi animam theologicæ ſcholæ non malè appellant, in Diuino verbo promiſſo, & inſtituto ſitam eſſe, & illinc pendere, adeò vt ſi hoc deſit, & hoc illa ſi deſtituantur, mortua, nudaque remaneant elementa, & hoc quoque nobis reliquum eſt, vt probemus.

Neque verò minus Euchariſtia, quam baptiſmus Euangelicis verbis conſecratur, aut huius magis, quam illius elementum, ſeù materiam verbum viuentem, loquentemque facit, aut de illa, quam de hoc minus verè dici poſſunt, illa Diui Auguſtini proloquia. Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum, etiam ipſum tanquam viſibile verbum. Detrahe inquit verbum, quid eſt aqua, niſi aqua. Ita hic detrahe verbum, quid eſt panis, niſi panis. Vinum niſi vinum? aqua niſi aqua? Accedunt verba ad elementa, & fiunt ſancta corporis, Sanguiniſque Dominici Sacramenta, & non intereſt, cum de Sacramenti ſanctitate, & integritate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus ſit, qui Sacramenta accipit: intereſt quidem plurimum ad ſalutis viam; ad Sacramenti quæſtionem nihil intereſt: fieri enim poteſt, vt homo integrum habeat Sacramentum, & peruerſam fidem. Et hic quidem, vt & priùs Auguſtinum de Baptiſmate tractare agnoſco, ſed quod & in Euchariſtiam quadrare poſſit, qui ſequitur eius ſermo, probat. Cum de Sacramentis tractarem, dixi vobis, quod ante verba Chriſti, quod offertur, panis dicatur: vbi Chriſti verba deprompta fuerint, Chriſti corpus appellatur. Auguſtini quoque Catechiſta Ambroſius, Quid dicimus (inquit) de Diuina conſecratione, vbi Saluatoris verba operantur? nam, & Sacramentum, quod accipis, Chriſti ſermone conficitur, conſecratio enim quibus verbis, & cuius ſermonibus eſt? Ieſu Chriſti. Nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione pro populo, pro Regibus, & pro cæteris petitur. Vbi venitur, vt conficiatur Venerabile Sacramentum, ſermonibus iam non ſuis Sacerdos, ſed Chriſti vtitur. Chriſti ergo ſermo hoc Sacramentum conficit: ſed quis Chriſti ſermo? nempè is quo facta ſunt omnia? iuſſit Dominus, & factum eſt Cœlum: iuſſit, & facta eſt Terra: iuſſit & facta ſunt Maria: iuſſit, & omnis generata eſt creatura. Vides quam ſit operatorius Chriſti ſermo, in cuius ſermone, ſi tanta vis eſt vt inciperent eſſe, quæ non erant, quanto plus eſt operatorius, vt quę erant, in aliud commutentur? Si operatus eſt cæleſtis ſermo in terrenis rebus, non operabitur in Sacramentis cęleſtibus? Ergò didiciſti, quod verbi cęleſtis conſecratione ex pane Chriſti corpus, ex vino, & aqua in calicem miſſis Sanguis fiat, quodque accipis Chriſti corpus eſſe. Vis autem ſcire, quia verbis cœleſtibus conſecratur? accipe verba. Tùm Canonis (ne fortè Canonem adeò nuperum putes) recitata ea parte, quæ incipit, Qui pridiè &c. quæ verba ſunt Euangeliſtarum, vſque ad accipite, ſiuè Corpus, ſiuè Sanguinem, quę & inde Chriſti verba ſunt, *Comedite, hoc eſt Corpus meum, & bibite, hic eſt Sanguis meus*. Antequam (ait) conſecretur, panis eſt, vbi Chriſti acceſſerunt verba Corpus Chriſti eſt: & ante Chriſti verba, Calix eſt vini, & aquę plenus, vbi Chriſti verba fuerint operata, ibi Sanguis efficitur, qui plebem redemit. Teſtificatur ergò nobis Dominus, quod corpus eius accipiamus, & Sanguinem, ne de eius fide, & teſtimonio dubitaremus? Et de benedictione Patriarchæ Afer. Hunc (ait) panem Dominus dedit Apoſtolis, vt diuiderent populo credentium, hodièque nobis eundem dat, quem quotidiè Sacerdos conſecrat ſuis verbis. Nec aliter Diuus Cyprianus de prima Sacramenti huius inſtitutione concionatur. Ante, inquiens, verba illa (Chriſti indubiè) cibus cōmunis nutriendo tantum corpori commodus, vitę corporalis ſubſidium miniſtrabat; ſed ex quo à Domino dictum eſt, Hoc facite, quæque ſequuntur: quotieſcumque his verbis, & hac fide actum eſt, panis ille ſubſtantialis, & calix benedictione ſolemni ſacratus, ad totius hominis vitam, ſalutemque proficit. Et paulò poſt. Panis quem Dominus

Digitized by Google

minus Diſcipulis porrigebat non effigie, ſed na-
tura mutatus omnipotentia verbi factus eſt caro,
ita Sacramento viſibili diuina ſe inſudit eſſentia,
&c. in quo Cypriani teſtimonio ſingulariter ob-
ſeruandum, quod cum verbo fidem iunxit, quo-
ties ait, his verbis, hac fide agitur. Et verè nos ea
non diſiungimus, imò fidem requirimus, non vt
alioqui ſit Sacramentum, ſed ne non credenti ob-
ſit. Et hic quoque, cum Latinis, Græci conſen-
Lib. 5. c. 2. tiunt. Irenæus noſter, hoc eſt Lugdunenſis Epi-
ſcopus (Græcè autem, an Latinè ſcripſerit nunc
minùs curo) Quando inquit, & miſtus calix, &
factus panis percipit verbum Dei fit Euchariſtia
Sanguinis, & Corporis Chriſti. In Iuſtini quoq;
altera pro Chriſtianis Apologia ita legimus:
Quemadmodum per Verbum Dei caro factus
Ieſus Chriſtus carnem, & Sanguinem pro salute
noſtra habuit, ſic etiam per verbum precationis,
& gratiarum actionis, ſacratam ab ipſo alimo-
niam eiuſdem incarnati Ieſu carnem, & ſangui-
nem eſſe didicimus. Sic enim Apoſtoli in Euan-
gelijs ſibi Ieſum mandaſſe tradiderunt, ſumpto
pane, & poculo dixiſſe, Hoc facite, &c. ſibique
Lib. 4. c. 14. ſolis dediſſe. Et ijſdem argumentis, ac totidem
propemodum cum Ambroſio verbis ratiocina-
tur Damaſcenus, Dei verbo vero, viuo, efficaci, &
omnipotenti, vt omnia quæcumque voluit eſſe
perfecta, omnem, & Cœlorum, & elementorum
ornatum, Deum etiam ipſum verbum hominem
eſſe factum: ſic eodem inquam verbo, & panem
eius corpus, & vinum & aquam eius ſangui-
nem effici. Dixit in principio, Producat terra
herbam virentem, & vſque nunc plurima facta
producit germina Diuino coadiuta, & vigorata
præcepto. Dixit itē Deus hoc facite, &c. atq; om-
nipotenti eius præcepto, donec veniat efficitur.
Et hoc ſiuè prior, ſiuè poſterior (nunc non magis
quam quæ huiuſmodi priùs occurrerunt, diſputo)
Chryſoſtomus. Quæ tunc in cęna fecit Dominus
eadem nunc quoque facit; operatur, & perficit.
Serm. de prod. Iud. Miniſtrorum quidem nos ordinem, & locum te-
nemus, qui verò hæc ſanctificat, ipſe eſt: nec enim
homo eſt, qui propoſita in conſecratione menſæ
Domini Corpus Chriſti facit, & Sanguinem, ſed
ille ipſe, qui crucifixus eſt pro nobis Chriſtus. Sa-
cerdotis ore verba proferuntur, at Dei virtute
conſecrantur & gratia. *Hoc eſt* (ait) *Corpus meū*:
hoc verbo propoſita conſecrantur. Et ſicut illa
vox, quæ dixit, *Creſcite multiplicamini replete*
Gen. 1. *terram*, ſemel quidem dicta omni tempore ſentit
effectum ad generationem operante natura, ita, &
vox illa Chriſti ſemel ita dicta, per omnes Eccle-
ſiæ menſas in hodiernum diem, & ad eius vſque
aduentum Sacrificio firmitatem præſtat. In eun-
dem ſenſum non producerem primos illos Romę
Pontifices Viros, haud dubiè ſanctiſſimos, quod
eas, quæ illorum titulo circumferuntur epiſtolas
hodiè video eſſe controuerſas, niſi eæ ſuperioribus
(niſi vehementer fallor) ſatis, ſuperque probatis
conſentirent. Sic autem argumentatur in hanc
Math. 14. rem Alexander I. Si tactu fimbriæ veſtimenti Sal-
uatoris ſaluatos infirmos eſſe non dubitamus,
quanto magis virtute ſacrorum eius verborum
diuinitus ſacrantur elementa, quibus & corporis,
& animæ ſanitatem humana percipit fragilitas?
Huius in Pontificio, & martyrio Succeſſor Au-
therus, & vtroque aliquanto poſterior Felix II.
eodem ſenſu ſcripſerunt, Eccleſiarum Miniſtros
ſacro, & proprio ore Chriſti Corpus conficere,
quorum ſi quis epiſtolas faſtidit, vt apocryphas,
& ſubreptitias, latinè (opinor) nouerat Hierony-
mus, qui eam locutionem in eodem verſans argu-
mento ſuam non ſemel facit ad Heliodorum, Eua-
grium, Fabiolam ſcribens, Epiſcopos Presbyte-
ros Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti Cor-
pus carnes agni ore ſacro cōficere. Et paulò poſt.
Sed iam talium locorum plus ſatis, ex quibus li-
quido conſtat, quam non heri, aut nudius tertius
natum ſit, quod tamdiù in ſententijs Theologicis
& decretis Eccleſiaſticis collectum legitur Augu-
ſtini nomine de Corpore Domini, qui liber nunc Lib. 4. diſt. 13. a cap. contra Catholicum.
vbi extet non benè memini, Corporis, atque San-
guinis Dominici myſteria non in merito conſe-
crantis (nec verò magis ex fide, vel dignitate ſu-
mentis) ſed verbo perfici Creatoris, & creden-
dum eſſe Chriſti verbis Sacramenta confici, & cu-
ius prius imperio creantur (elementa) eius vti-
que verbo in melius recreantur, & horum quidem
locorum, quæ tùm mihi occurrere fragmenta in-
dicaui. Quod etiam in primo, vndè hanc telam
exorſus ſum, Auguſtini teſtimonio ſequitur ita:
Vndè tanta vis aquæ, vt corpus tangat, & cor
abluat? etiamſi de baptiſmi magis effectu, & pro-
fectu, quam de veritate, & ſubſtantia ſonet, dili-
genter vtrinque à nobis excuſſum eſt. Sic enim
conflictum fuit, vnde tanta myſtico cibo, pocu-
loque virtus, vt os intret, & cor ſanctificet, niſi
faciente verbo? Reſponſum eſt, nullo medio, non
quia dicitur, ſed quia creditur. Replicatum
ibidem ſubijci, aliud eſt in verbo ſonus tranſiens,
aliud virtus manens. Regeſtum eſt, Auguſtinum
tandem concludere, Hoc eſt verbum fidei, quod Claud. Eſpenc.
prædicamus, &c. His, & ſimilibus Sanctorum
Patrum teſtimonijs, quibus etiam plura liceret
adijcere, niſi iam nos epiſtolæ moles deterreret
olim iam partim perſuaſus, partim eorum etiam
aliquot tunc memor, ſic in formula ex collocu-
torum conſilio Miniſtris propoſueram: quia
verbum Dei & promiſſio, cui fides noſtra nititur
præſentia reddidit, quæ promittit &c. Reſpon-
derunt inter cætera Miniſtri, pro ea, quæ eſt inter
verbum, & fidem analogia, & vicinia, ſcriptu-
ram non inſolenter alteri attribuere, quod alte-
rius eſt. Itaque non admodum referre verbi-ne
vocula, an fidei priore loco ponatur: Sed quoniā
verbum ſine fide eſſe poteſt, non enim omnium eſt 2. Theſ. 3.
fides, nec omnes credunt Euangelio: non verò Rom. 10.
ſine verbo fides eſſe poteſt, quia fides ex auditu,
auditus autem per verbum Dei, malle ſe ita ſcrip-
to inferre. Quia fides verbo Dei nitens res facit
præſentes, quæ promittuntur, &c. Verum præter-
quam quod fides magis propriè dicitur accipere,
& apprehendere, quam vel polliceri, vel præſtare:
ſi non ita multum refert, vtra vox alteri in for-
mula antecedat, cur non (inquiebam) verbum
fidei hic anteponimus, & ſic conuenimus, & por-
rò pergimus. Suæ ſunt, & conſtant illis rationes,
cur ſecùs maluerint: quas minus reſciui proindè,
nec excutio. Certè ſi quod tandem teſtimonium
ex Sacris Scripturis, aut Scriptoribus id, de quo
controuertitur fidei vendicaret, cum tàm multa
id verba vendicent, idque vel mihi, tùm in men-
tem veniſſet, facilè ceſſiſſem concordiæ cauſa,
vel Bibliotheca me mea ſibi redditum aliter edo-
cuiſſet, ne hodiè quidem celarem. In ea igitur
ſententia, hodièque perſeuero, vt corporis, ſan-
guiniſque Dominici veram in hoc Sacramento
præſentiam, hoc eſt ipſiſſimarum rerum, quas in
cęna nouiſſima Eccleſiæ ſuæ Dominus poſtridiè
pro eadem mortem ſubiturus teſtamento dicta-
uit, atque legauit repræſentationem, ſiuè exhibi-
tionem, verbo non fidei, hoc eſt Deo, cuius dice-

re,

re, facere eſt, pollicenti, non homini credenti adſcribere malim. Et quidquid tamen, aut quantũ eſt, quod à Miniſtris obtinuimus aliud quippiam propius eam, quam ab eis exigebamus Chriſti Domini in hac ſua menſa præſentiam, non facilè in tàm multis eorum hac de re ſcriptis inuenias. Faciat, qui volet periculum ità forte nobis æquior futurus. Quod ſi quis eos putet perſuaſu, & vt Galli loquuntur, calciatu faciliores, vt ſolidis, vel ſcripturis, vel veterum ſcriptis, aut rationibus vtrolibet ductis, plus ab eis extorquere ſe poſſe confidat, per nos licet tentet, & conferat, pugnet, & expugnet, etiam nobia, qui huius adeò inuidioſi negotij rudimenta poſuimus, & difficillimam eius portionem exhauſimus, excluſis (Et paucis interiectis.)

Caluinus dixit illuſoriè Chriſtum eſſe præſentem vi fidei ſuæ, & ſequacium. Catholicus dicit eſſe præſentẽ omnipotentia Dei re ipſa non fictè per hæreticam fictionem.

Habes Pater Reuerendiſſime de externi, creati, temporarijque verbi Dei, quod & quatenùs eſt interni, increati, æternique verbi, ac filij Dei organum, inſtrumentum, ac ceù vehiculum ea ſecũ, quæ præſentia promittit, afferens in Sacris altaris myſterijs efficacia, potentia, adeòque quadam quaſi omnipotentia: & quod in eis verè nobia adeſt, verèque præſens eſt Corpore, & Sanguine ſuo vero, verus, verax, ac veritas Chriſtus propter verbum, quod in ſupremæ nocte cœnæ cum Fratribus recumbens loquutus eſt, quod hodièq; in Eccleſia loquitur, & perpetuò, donec redeat, loquetur, quantùlibet huic verbo multi nõ credant, præſentia, inquam, verbum facit, quæ in præſentiarum promittit, ſua autem cuique fides vtilia ea, & ſalutaria reddit. Pollicetur illud, & efficit, proponit, offert, exhibet, hæc propoſita accipit, hæc oblata apprehendit, hæc promiſſis, & præſentibus fruitur. Prodeſt, inquit Hieronymus, ſignũ, ſi iuſtitia (fidei vtique) cuius eſt ſignaculum adſit, cæterum ſine illa ſuperfluum eſt: addo etiam noxium, neque tamen nullum. Aliud enim Sacramenti virtus, aliud veritas (& mox.) Oportuit ouiculam ſi non qua vellet, at certè, qua poſſet de articulo, ſecus multo quam res habet, paſſim ventilato, fidem ſuam ſuo Paſtori liberare, qui de animulæ huius ſalute (ne fortè homuncionem faſtidias) rationem viciſſim ſis redditurus, &c. *Lutetiæ ex ædibus Rhemaſis ferijs Epiphania MDLXI. ſcilicet ab Incarnato Verbo.*

Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. meo Obſeruantiſſ. O. meo Card. Borr.
Ext in ms. Card. Spa. ſig. n. 31. p. 5.
Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. O. Obſeruandiſſime
Ex Ital.

92 Extracta ſunt colloquia illa, & Comitia in proximi anni Februarium, quorum exitus ſignificatus eſt ab Hippolyto Cardinale Ferrariæ Carolo Cardinali Borromæo Pontificio Nepoti, factionem Hugonottam præter omnium opinionem ſuis votis illuſam fuiſſe, licet omni virium contentione ad obtinenda templa incubuerit, rogatos quidem Senatores, vtpotè erga Eccleſiaſticos prauis affectibus imbutos, ad ſiniſtrã partem inclinaſſe, ſed Concilij ſanctioris Senatores accerrimè repugnaſſe, ac rem Catholicam defendiſſe, demonſtraſſeque, gemina Religione in Regnum inducta omnem ordinem euerſum iri, decretumque fuiſſe non concedenda Hugonottis templa, prohibitumque ne noua extruere poſſint, vtque inuaſa templa, ac bona Eccleſiaſtica reſtituant; tolerati tamen vt extra Vrbes, & Oppida conciones ſuas habeant, abſque vllo tumultu, & abſque vlla vi, donec decreta Concilij œcumenici promulgata ſint, quibus ſi non paruerint, ſolum vertere cogantur? Ex hoc contrario ſucceſſu cum fœliciora ſperarent, Hugonottos rabie efferatos pallore vultus dolorem præferre: cumulatiſſimam verò lætitiam ex eo à ſe conceptam, quod Rex Nauarræ, qui penultimus ſententiam dixit, apertiſſimè declararit, ſe parti Catholicæ ſtudere, atq; modo ſuperius dicto pronuntiaſſe. Poſt cum verò Reginam repetitis aliorum ſententijs maxima contentione explicuiſſe pium animum erga Sacroſanctam Eccleſiam, præcipuèque docuiſſe, licet huiuſmodi conuentus habeantur, non alio à ſe conſilio conceptos, quam vt media exquirat, quibus ſeditiones, ac tumultus enaſcentes inter populos extinguat; ac nunquam ipſam, vel filium exemplo Prædeceſſorum Regum ab obſequio, & coniunctione Eccleſiæ diſceſſuros. Hæc eſſe capita decretorum, quæ modò ſcriptis mandantur, vt promulgentur, ſententias Regis Nauarræ, ac Reginæ matris pietate illuſtres ſuis conceptas verbis cum haberi potuerunt tranſmittendas iri. Æquũ autem eſſe, vt Pontifex Regi Nauarræ ob conſtantiam in tuenda re Catholica explicatam grates agat, optimamq; mentem pro rebus eius promouendis oſtendat, vtque expreſſis magis verbis Hiſpana illa promiſſa illuſtrentur. Hæc decreta ſibi à Regina Matre communicata fuiſſe diſſoluto conuentu, addidiſſe tamen ſe vt ijs faceret ſatis, qui præ ferunt conſcientiam ſuam doctrinæ Catholicæ accommodare non poſſe, niſi meliùs inſtructi ſuos errores ponant, percupere, vt colloquium doctorum ex vtraque parte fiat, cui ipſa vnà cum ſanctiore Senatu interſit, ſummaque contentione rogatam, vt illi intereſſe vellet, verum ſanctiſſimè conteſtatã nihil in ijs controuerſijs decernere, ſed vt controuerſa mittantur ad Pontificem, à quo cuncta dirimantur, vel ea ad Concilium definienda tranſmittat; ſufficere enim Reginæ, vt iſtis Hugonottis id concedatur auditos fuiſſe, vtque reſponſa, atq; declarationes ad ſingulas eorum propoſitiones aptentur, vt tandem importuna eorum ora obſtruantur. Verum licet Ferrarienſis nihil prætermiſerit in adducendis rationibus, ob quas Regia Maieſtas non deberet illud colloquium permittere, nec ſe ad illud adſtringere, & ſi non adeò promptè, atque expeditè, ita volente Deo, cogi poſſit Concilium, ad quod omnes iſtæ controuerſiæ referantur nunquã tamẽ potuiſſe, Reginã à ſuſcepta opinione dimoueri, quam non aliter Legatus amplexabitur, niſi ita ſentiente Reuerendiſſimo Cardinale Turnonio, cum quo ſperat, ſe errare non poſſe, maximè cum viderit quantam reprehenſionem incurrerit in re à ſe in ſimili argumento contra illius ſententiam, adiecta ea lege totius rei ad Suam Sanctitatem referendæ, qua ratione nullum damnum rei Catholicæ inferendum videbatur. Maximè quoque conducere, vt fiat ſatis optimæ Reginæ, cum plurimum intereſſit illius beneuolentiam deuinctam tenere; pro explorato verò habeat Reuerendiſſima Dominatio ſua, vitio Ferrarienſis auctoritatem Eccleſiæ minimè labefactatum iri, ſeque præſidere Hugonottos in eo colloquio res ſuas non magis procturos, quam in alijs prouexerint. Addidit Cardinalis Ferrarienſis aſperiora verba iactata fuiſſe inter Magiſtrum Equitum, tùm Amiralium, pariterque inter Illuſtriſſimum Cardinalem Borbonium, ac Principem Condæum Fratrem, eas tamen altercationes nil grauius parituras, ſollicitatum fuiſſe Monmorantium ſeniorem, vt filius Caſtrorum præfectus ad Concilium mitteretur, ſed eas ſpes euaneſcere, itaque Ducem Candalæ à Regina ad id deſignatum, ſed obtentas ab eo graues excuſationes ob lites, quibus detinetur, itaq; Reginam de alio inferioris gradus deligendo cogitaſſe, atque Præſules, vt profectionem urgenent

In colloquio Paſſiacẽſi Hugonotti conuicti fuerunt, de cuius progreſſu Cardinalis Legatus certiorem reddit Cardinalem Borromæum.

ad Concilium incitatum iri, &c. *Datum apud S. Germanum XVII. Ian. MDLXII.*

Adiecit ad literarum iam claudendarum calcem, Mandata legationis ſuæ poſt varios circuitus à Senatu Pariſienſi fuiſſe admiſſa, ac licet alias id leuioris foret momenti, hoc tamen tempore videri grauiſſimi. Porro Reginam conſtituiſſe mittere ad Pontificem D. è Lanſaco Regiæ Societatis equitem, atque ex eo perſpicuè conſtare, nec Regem Chriſtianiſſimum, nec Regnum ab obſequio Sedis Apoſtolicæ defectionem moliri, ſed in omnibus officijs præſtandis, quæ à maioribus exhibita fuerint, conſtantiſſimè perſtare.

Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Dominationis veſtræ Seruus humillimus.

Hippolytus Cardinalis Ferrariæ.

93 At Pontifici idem Cardinalis ſignificauit, ſe colloquio cum Huguenottis cœpto ex conſilio Cardinalis Turnonij interfuiſſe, vt impendentibus grauiſſimis malis occurreret; Regem Nauarræ coniunctionem cum Catholicis præferre coniunctioni hæreticorum; vt magna gerat pro re Catholica, magna quoque pro eo gerenda, nec ſufficere eximia verba. Anteferendam eſſe animæ ſalutem cæteris bonis, in his enim locis Principes ſalutem animæ vtilitate, ac voluptate facilè metiuntur.

De colloquio Poſſiacenſi, hæc monumentis ſuis tradidit Iacobus Laingeus Doctor Sorbonicus. Carolus Rex Galliæ hoc nomine Nonus iuſſit omnes doctos viros conuenire anno Domini MDLXI. menſe Decembri in vrbem Poyſicam, vbi libertas data erat ad diſputandum de quibuſdam Fidei articulis, ſed quam temerè, inconſideratè, & inconſultè, citra conſenſum, & voluntatem Summi Pontificis factum ſit, iudicent pij viri, & illud in controuerſiam reuocare, & pro incerto habere, quod clariſſimum, & certiſſimum, & etiam à pluribus concilijs iam erat concluſum. Proh dolor, quam ſanctè, piè, ac verè, ſolet dici, Væ Regno, cuius Rex puer eſt! Sic Anglia periit, ſic Scotia Fidem ferè amiſit, ſic Gallia magna ex parte turbata fuit, dum nullus, aut Rex eſſet, aut tantum puer Regno præeſſet.

Iacobus Laingeus in vita Card. Loſtad. p. 29

94 Quod ad agitatas controuerſias in eo colloquio ſignificauit Carolo Cardinali, multum temporis conſumptum ex vtraque parte in Sermonibus de imaginibus, ac Reginam cuiuſque opinionem auſcultare velle, ac multos doctiſſimos viros partes Catholicas ſtrenuè propugnaſſe, tum aduerſus eos, qui varijs argutijs, qui eas abolendas contendunt, tum aduerſus alios, qui arcanis artibus eas oppugnant, ac retinendas aiunt in Eccleſia, ſed earum abuſus emendandos, ita vt timidæ conſcientiæ earum adoratione non offendantur, exempli gratia, vt ab aris amouerentur, ac circa templa ad excitandam piam memoriam, vel ornatus cauſa collocarentur, repetentes illud Exod. XX. Non facies tibi ſculptile, & ſimilia; adduntque omnia ſimulachra à Deo prohibita, neque expreſſum Dei mandatum iure violari poſſe, hærentque literæ cortici, nec eius expoſitionem aliam admittendam dicunt.

Vlterius contendunt primis quattuor Sæculis nullum imaginum vſum fuiſſe in Chriſtianorum Eccleſia, nec aliqua veneratione, ſiue honore affectas.

Addunt præterea damnatas fuiſſe in Concilio Illiberitano, & Francfordienſi, at ſeptimam Synodum, quæ eſt Nicæna ſecunda, quia in ea approbantur, penitus reijciunt, veluti non legitimam ex libello Caroli Magni recenter typis excuſo Pariſijs, in quo eadem Synodus impugnatur.

Afferunt etiam pro ſe plures antiquos Patres, vt Cyprianum, Arnobium, Lactantium, Origenem. Epiphanium in Epiſtola ad Ioannem Hieroſolymitanum traducta ab Hieronymo, in qua ait, à ſe diſciſſum velum, in quo Ieſu Chriſti imago depicta erat, dixiſſe, contra authoritatem Scripturarum eſſe talium imaginum vſum; opponunt etiam Epiſtolam S. Gregorij ad Serenum, qua permittuntur imagines, ad excitandam memoriam tantùm, ac prohibetur expreſſè earum adoratio; afferuntur etiam ab ijs corruptelæ, & abſurdæ picturæ, quæ contra rei veritatem viſuntur in Eccleſijs, veluti Trinitatis in tribus perſonis; pingi Deum; qui incomprehenſibilis eſt, nullaque arte poteſt exprimi, & alia ſimilia.

Reſponſum eſt à parte contraria atque oppoſita, auctoritas vniuerſalis Eccleſiæ, cui promiſſum eſt perpetuum Spiritus Sanctus præſidium, in eaque vſum Imaginum vſque ad hæc tempora perpetuo fuiſſe propagatum; vererem eſſe hæreticorum morem ad ſuas confirmandas hæreſes captare occaſionem ex aliquo Scripturæ textu abiecto ſenſu Catholico, & vniuerſali, atque inhærendo ſenſui priuato, proprio, & contrario.

Allati ab ijsdem fuere plures Scripturæ textus, quibus conſtat præceptum fuiſſe à Deo confici, quaſdam Imagines, ſeque ipſum Patriarchis, & Prophetis in varijs figuris, & Imaginibus oſtendiſſe, in quibus fuerit adoratus.

Demôſtratum præterea in teſtibus adductis ab hæreticis non prohiberi confici Imagines, ſed ne adorentur cultu latriæ, atque idola à gentibus adorata pro dijs, & quibus ineſſe aliquam diuinitatem putabant, prohiberi; ab his Chriſtianorum Imagines maximè differre, non enim ſtatuas, vel picturas adorari, vel aliquam ijs diuinitatem affingi, atque honorem, venerationemque omnem ad Sanctos, quorum memoriam excitant, referri.

Allatas ab aduerſarijs auctoritates aduerſus idola dictas eſſe, ac ſi de Chriſti, & Sanctorum Imaginibus loquantur, corruptelæ alicuius cauſa, quæ in aliquo loco, vel tempore irrepſerit, fuiſſe pronuntiatas, vel ante Concilium Oecumenicum, ac decretum Sedis Apoſtolicæ, cui ſua dicta, & opiniones ſubmittebant, loquutas fuiſſe, atque adeo dicta, vel facta ſingularia aduerſus definitiones Eccleſiæ non valere.

Ita Epiphanium diſrupiſſe velum pio ardore, ſed non ſecundùm ſcientiam, vt ait D. Gregorius in epiſtola ad Serenum Epiſcopum Maſſilienſem, quem arguit ob diffractas in ſuo Epiſcopatu imagines, tanto minus approbaſſet factum Epiphanij, qui velum in aliena diœceſi diſruperat mittendo falcem in meſſem alienam, atque adeo deceptus fuit exiſtimans vſum imaginum eſſe contra Scripturam Sacram: Gregorium prohibere ne adorentur cultu latriæ, de ſe tamè profiteri, proſternere ſe ſolitum ante Imaginem Saluatoris non eam adorando, ſed Chriſtum in ea repræſentatum.

95 Quod ad Epiphanij dicta attinet demonſtrat Baronius illa ab iconoclaſtis corrupta fuiſſe, eamque appendicem adiectam ab hæretico. Secundo

De Epiph. Baron. An. tom. 4 edit. 1592.

cundo nõ dici diſciſſam ab eo Chriſti imaginem, ſed quaſi Chriſti, vel Sancti cuiuſdam, non enim ſubdit, ſatis memini, cuius imago fuerit: potuit etiam eſſe prophani hominis, ibi depicti, vti non rarò aulæa io Eccleſijs, in quibus Adonis, & Veous picti ſunt, prætẽduntur miniſtrorum ſtultitia, quæ pie lacerari poſſent) Sed ad legati literas redeamus.

Argumeotum illud quo diſceptant aduerſarij, quadringentis primis annis nullum fuiſſe vſum imaginum in Chriſtianorum Eccleſia multis productis Doctoribus confutatum eſt, qui vel primis quadringentis annis, vel paulò poſt floruere, nempè Martiale, Tertulliano, Lactantio, Euſebio, Cæſarienſi, D. Athanaſio, SS. Baſilio, Gregorio Nazianzeno, & Niſſeno, Paulino, Prudentio, Damaſceno, Gregorio Magno, Nicephoro, & alijs, qui antiquitatem vſus imaginum in Eccleſijs demonſtrant, tum vt ijs Chriſtiani inſtruantur, tum vt ipſas veoeratione afficiant. Prætereà Sanctam Crucem omnibus temporibus in ſumma veneratione habitam fuiſſe. Atque ita nouatores iactaotes noo fuiſſe vſum imaginum primis quadringentis anuis conuicti ſuot falſitatis; rum aduerſus eos additum eſt, licet in primitiua Eccleſia non fuiſſet imagioum vſus, ſiue quia Tyraoni extrui Eccleſias vetabant, ſiue quod ab ethniciſmo conuerſis earum vſos, non conueniret, poſtea tamen confirmata fide, ac delcta idololatria oouos ritus tempori, ac locis, aptiores induci potuiſſe, quod varijs exemplis oſtenſum eſt.

Nec maius faceſſebant negotium doo obiecta Concilia, Eliberitanum nempe, & Francofordieuſe, cum eorum pariter nutaret fides, ac auctoritas, exploratumque eſſet, quam ſincerè Carolus Magnus ab Hadriano Pontifice edoctus, ſub quo Francofordieoſis fuerat Synodus coacta, Sanctarum imaginum cultum aſſeruerit.

Vide Bar. t.1 ar.57. nu.119. & t.9. a 794. n.33. Ferd. de MendoZa de Conf. Conc. Illib. l. 3 p. 41. Labbe to.7. Conc. Gen.

Defuutæ quoque ſunt Imagines Sanctiſſimæ Trinitatis; quoad formam quidem Patris, ex Daniele, vbi dicitur antiquus dierum: filium forma hominis piugi poſſe, cum hominem induerit: Spiritum Sanctum ſpecie Columbæ in Euaogelio expreſſum. Quod ſi alicubi corruptelæ irrepſerint in Imaginum vſu ex imperitia, eas emendandas, ac populos de vero veneratiouis modo informandos. Cæterum inquirendum io Vaticana Bibliotheca libellum Caroli Magni, an diſcrepet ab iſto, quem oſtentant Hæretici, qui ab ipſis deprauatus eſſe poteſt.

Denique lecta fuit epiſtola D. Gregorij ad Secundinum, vbi ait, quod ſe proſteroeret ante Imaginem Saluatoris, & quod tamen eam oon adoraret, vt Deum. Ac tuoc à nobis maxima contentione poſtulatum eſt, vt illa pro defioitione, ac regula huius controuerſiæ admitteretur, hoc eoim modo tum aſſereretur conſuetudo inclinandi Corporis ad Sacras Imagines, ac pariter diuinum præceptum prohibens idololatriam; prætereà congrueret aliud dictum Gregorij; Imagines fieri, vt inſtruant, non vt adorentur (ſcilicet cultu latriæ) Hoc poſtulatum noſtrum non poterant neutrales honeſtè reijcere, ſed Miniſtri nunquam conſeotire poſtulatis voluere, ſed pertinaciſſimè inſtitere, eas è templis eijciendas, contendentes, non alia ratiooe prohiberi poſſe, ne adorentur.

Demum Regina ſanxit, vt ab vtraque parte in ſcripta redigerentur, qui modus tenendus eſſet ad docendum populum, vt ex vſu Imaginum iu nullum ſuperſtitionis vitium traheretur. Queis ſcriptis componendis opera datur.

96 Extat io M.S. Archiuij Vaticani Seotentia Sorbonicæ Academiæ, qua Sacrarum Imaginum veneratio commendata eſt aduerſus Huguenottorum nefandas calumnias, ac conſilium optimum ſuggeſtum eſt Regi, vt dubia circa fidem exorta, vel ad Pontificem, vel ad Concilium œcumenicum referret.

Theologorum à Pariſienſi Theologiæ Schola deputatorum Sententia dicta, & approbata in Conuentu, qui fuit in Regis Franciæ Palatio ad D. Germani XI. Februarij MDLXI.

Ext. in m. Arch. Vat. ſig n.3219 p.283.

Ieſu Chriſti, Sanctorumque, & facere, & habere Imagines, eaſque ponere in Templis, & Oratorijs, minime pugnat cum Dei præcepto.

Ita veoerari, & honorare Imagines, vt qui eis habetur honor, referatur ad id, quod ipſæ repræſeotant, ex traditiooe, & vſu Eccleſiæ, non eſt ſuperſtitio, nec idololatria, oec repugnat Sacræ Scripruræ, quæ ſolum prohibet idololatriam; Proſterni ante Ieſu Chriſti Imaginem io eo adorando, qui per ipſum repræſeotatur, vt ait S. Gregorius, & ante Sanctorum Imagines inclinari, & geoiculari, & eiuſmodi alia agere, quæ ſunt exteroa ſigoa decentis reuereotiæ, ſunt actiones pij, & religioſi auimi, non autem idola coleotis, aut ſuperſtitioſi; Thore item ſuffire, cereos, & candelas accendere, Deo vouere, & aliquid offerre aote Domioi noſtri Ieſu Chriſti, & Sanctorum Imagines, quæ ſunt collocatæ in Eccleſijs, Hymnos, & cantica in hooorem Dei canere, Sanctorumque laudabilem facere commemorationem, dum honorantur, & orantur, ſuot in Eccleſia Catholica ſemper fieri ſolita, & Sanctorum Patrum Seotentijs approbata. In proceſſionibus, & ſupplicationibus Crucem ferre, Sanctorumque reliquias, & memorias, vt fiebat tempore Sanctorum Chryſoſtomi, & Auguſtini, res eſt pia, & laudabilis.

Quod antem ad Sanctæ Trinitatis Imaginem attinet, & quatenus Deus in tribus perſonis ſit Spiritus, qui comprendi non poteſt, oec effingi; non debet tameo videri alieoum, & reprehendendum, ſi pingantur, aut aliqua alia ratione repræſententur ſigna, & figuræ, in quibus Sacra declaret Scriptura eum apparuiſſe, & ſic manifeſtaſſe hominibus, vt contineatur, & exerceatur populus in fide articuli Sanctæ Trinitatis, qui eſt præcipuum fundamentum Chriſtianæ Religionis quomodo per picturas, effigies, imagines, aut hiſtorias myſteriorũ noſtræ redemptioois inſtituitur, & confirmatur in cæteris articulis noſtræ fidei, nempe Natiuitatis, Paſſionis, Reſurrectionis, & Aſceoſioois: quo fit, vt ſit perſpicuum bonum, eſſe, ac retinere imagioes propter fructum, & vtilitatem, quæ ex eis capitur, tum vt admoneatur populus beneficiorum, & donorum, quæ à Chriſto accepimus, tuoc vt eius Saoctorum dona, & ſalutaria exempla nobis repræſententur, vt pro ijs Deum laudemus, & eorum etiam virtutem imitemur, & eadem ratione excitemur ad Deum diligendum, vitamque corrigendam, exercendamque pietatem, eoſque honoremus, & eorum auxilium inuocemus, vt pro nobis apud Deum intercedant.

Neque ramen ioficiamur, quin in eis acciderint, aut poſſint accidere, nonnulli abuſus aduerſus

uerſùs Eccleſiæ doctrinam, & mentem, eiuſmodi eſſe abuſus planè intolerabilis, ſi in Imaginibus æſtimaretur eſſe aliqua diuinitas, aut virtus, propter quam eſſent venerandæ, aut honorandæ. Et quamuis ſit laudabile pietatis, & religionis inſtinctu ire ad ædes ſacras, eaſq; luſtrare in memoriam Sanctorum, propterea quòd Deus ſua inſerutabili voluntate, ac prouidentia nobis aliquando ſuam magis oſtendat operationem, & virtutem in vno loco, quàm in alio, & aliqua magis ratione vna, quàm alia, magis tamen ad hanc, quàm ad aliam cõcurrere Imaginem, eamq; pluris facere, & magis reuereri, quod ſit ex ditiori, & pretioſiori materia, aut ſit eius forma ſpecioſior, ac recentior, aut antiquior, aut ornatior, & elegantiùs, & concinniùs expreſſa, planè abuſus eſt, & ſuperſtitio.

Eſt etiam ſuperſtitio, ſi quiſpiam in Imaginibus ſuam collocet fiduciam, vt olim Gentes in ſuis Idolis. Non paruus quoque eſt abuſus eſt, ſi pingantur, aut effingantur Imagines forma impudica, & laſciua, & quæ non conueniat caſtitati, & integritati Sanctorum, & Sanctarum, quos repręſentant. Eſt etiam abuſus minimè tolerandus, ſicubi falſa, & commentitia excogitentur miracula, & eiuſmodi impoſturæ.

Vt his autem in ſimilibus occurratur corruptelis videtur conducere, vt frequentibus concionibus, & exhortationibus de his erudiatur populus. Qui etiam docendus eſt alium Latrię honorem deberi Chriſto Domino noſtro, Dulię verò Sanctis, quos honoramus videntes eorum Imagines: ex quo ſequitur, vt alio etiam modo ſint orandi. Ad Chriſtum quidem dirigendæ ſunt preces noſtræ, tamquam ad eum, qui eſt Auctor totius noſtri boni, eſtque ſolus, Redemptor, & Seruator: ad Sanctos autem tamquam ad intereeſſores noſtros, vt id, quod gerimus in votis, à Deo impetremus per chariſſimum ſuum Filium Ieſum Chriſtum, vt mos eſt ſolemnis Eccleſiæ ad Deum ſuas preces dirigere cum Sanctorum commemoratione, & per Ieſum Chriſtum eas claudere. Eſt etiam erudiendus populus, ne cùm orat, mentem, & cogitationem ſuam defigat in Imaginem; ſed in eo, quod ipſa repręſentat, & totum ad Deum referat. Prouidendum eſt etiam ne cui priuato liceat vllam erigere, aut erigendam curare Imaginem, abſque auctoritate Epiſcopi, neque vlla admittantur miracula, niſi quorum legitimè facta fuerit fides, & quæ fuerint approbata ab Epiſcopo. Prohibeatur etiam auferri, & frangi Imagines, propterea quod id valdè aduerſetur honori Dei, & eius Sanctorum, & Religioni Chriſtianæ magnum afferat detrimentum.

Definiendæ autem, & decidendæ huius controuerſiæ, & aliarum quæ ad fidem pertinent, & totius reformandæ Eccleſiæ, non eſt alia melior, & commodior ratio, quàm ſi ad Oecumenicum referatur Concilium, aut ad Sanctam Sedem Apoſtolicam.

97 Certiorem fecit Pium IV. Hippolytus Cardinalis Ferrarienſis, non potuiſſe ad extinguendam hæreſim Huguenottam, ſiuè Caluinianam, omnia neceſſaria in opus prouocari; rem tamen Catholicam non parum promotam: ad elidendam verò hanc ſuperſtitionem quantum ipſe ſagaci coniectura colligeret, duo remedia neceſſaria videri; alterum quòd à Pontificia Sanctitate, maximo prudentiæ molimine adhibitum eſt: alterum verò è temporis labentis mora, captandaque occaſione petendum ſit: maiores verò ſpes rei gerendæ inde affulgere, quàm ſi vehementior acerbitas in nouatores diſtringatur: ſyncere poſſe aſſeri rem Eccleſiaſticam magis humanitate, & mitioribus verborum officijs, quàm acriore aliorum acerbitate a ſe confirmatam: hæc à Nichetto arcanorum participe cogniturum Pontificiam Sanctitatem. Addidit denique Cardinalis Ferrarienſis, Pontificia Imperia ſtrenuè a ſe confectum iri, cùm Pontifex acutiùs certiuſque cognoſcat, quæ ad tuendam rem Catholicam, Sediſque Apoſtolicæ decus aſſerendum ſpectent &c. *Datum apud S. Germanum IV. Nouembris MDLXI.*

His addidit Ferrarienſis Cardinalis Legatus in literis ad Cardinalem Borromęum, ſe omne ſtudium in eo defigere, vt Catharina Regina probè agnoſcat diſſenſionum omnium cauſas à Sectarijs dimanare, quod pacandorum ciuiliũ tumultuum abiecta omni cura ad neſarias ſuas opiniones tuendas, propagandaſq; omni ſolertia, induſtriaque contendant: id perſpicuè exploratèque oſtenſum in diſceptationis publicæ congreſſu habito: iactaſſe enim eos ad pompam ſuperbiſſimè Huguenottos Gallos arctiſſimo fœdere coniunctos eſſe, cum Galliæ hoſtibus Anglis hæreticis, Scotis, Danis, Suecis, ac Polonis, & Germanis ijs Principibus, & populis, qui à fide Catholica defecerunt: ſubiecit in ijſdem literis Legatus ſe omni contentione Reginæ Galliæ menti altè imprimere ſtuduiſſe, Huguenottos Gallos nunquam Regi Galliæ fidos & obſequentes futuros, vel publicam rem defenſuros, quandiù coniuncti forent ijs, qui ſe Apoſtolicæ Sedis hoſtes profitentur; cum ipſa maximè Regnum Galliæ ab obſequio, & coniunctione Sedis Apoſtolicæ diuelli nolit; Regiam Maieſtatem, facilè dignoſcere poſſe perfidiam, atque exitialia eorum conſilia, qui magis exteris Nationibus Gallicæ amplitudini, & fœlicitati infenſis, quàm reliquis Gallis in Diuina, & Regia fide conſtantiſſimis ſœdere coniuncti eſſe malint, atque adeò non amore, non honore proſequendos, ſed pellendos Regno, odioque, & contemptu proterendos, quæ monita Regię menti altè impreſſa viſa ſunt.

Non conſenſere exitus conceptæ ſpei, cùm enim diſſoluendus eſſet conuentus, confectum eſt edictum Regium, ſed non promulgatum à Senatu Pariſienſi; licèt enim æquum, & gratum ſit habitum in ea parte, quę ſauebat Catholico nomini, in alia tamen parte damnatum, qua iniquè hæreticam factionem cõfirmabat: abrogabantur enim in eo pœnæ menſe Iulio ſuperioris anni contra nouatores conſtitutæ, adeò vt profitendæ hæreſeos facultas Regio conſenſu indulgeri videretur: fingebat ſibi animo Regina illo edicto optimè conſultum pro acerbitate temporum, atque hæreticos ad parendum iuri reuocandos, nec non Eccleſijs, & Catholicis bona erepta flexu temporis reſtitutum iri, labenteque temporum curſu meliora reditura.

98 Præfato colloquio finis impoſitus eſt, poſtquam primùm lecta fuere Miniſtrorum Huguenottorum ſcripta, dein Catholicorum, in quibus nulla animaduertebatur conſenſio, adeò vt Regina, & Rex Nauarræ, acceerſitis Turnonio, & Borbonio Cardinalibus, ac Regij Scrinij Magiſtro, collatiſque inter ſe ſententijs imperarit Scrinij Magiſtro, vt Regiam mentem cœtui panderet, qui hæc fermè concepta verba retulit.

Reginam quietis, & concordiæ iſtius Regni percupidam perpenſis controuerſijs, ac diſſidijs Religionis, in hoc Regno concitatis, optaſſe fieri coram ſe colloquium aliquorum vtriuſque partis Doctorum, vt modum exquireret, quo ip-

ſos inter ſe conciliaret, atque has controuerſias componeret, tamen perſpexiſſe in hoc primo articulo de Imaginibus propoſito multis diebus doctiſſimè diſceptato, quanta ſit opinionum diſcrepantia, ac non modò partes inter ſe propiùs non acceſſiſſe, ſed longiùs à concordia diſceſſiſſe; at ſi in hoc articulo omnium facillimo conſentire inter ſe non potuerint, Regiam Maieſtatem perſpicere, multò minùs ſperandum, vt in alijs articulis grauioris momenti inter ſe conſentiant, atque adeò ne diſceptationes, ex quibus nullus ſperatur fructus, imò maiores contentiones, atque odia augentur, repetantur, viſum eſſe dimittenda hæc colloquia, atque hortari ſe Doctores Sorbonicos, vt Lutetiam ſe recipiant, vbi coniunctim opiniones ſuas circa articulos ſubſequentes ſcriptis commendent; idemque agant Huguenotti, pariterque Theologi Pontificij Legati, ac ſi aliqui è Regno Doctores velint ſuas opiniones ſcriptis tradere, tradant, quæ omnia Regi tradita, vel ad Pontificem, vel ad Concilium tranſmittantur, prout Regię Maieſtati opportunius viſum fuerit. Ita congreſſus ille diſſolutus ſumma Catholicorum decretoriam eam ſententiam laudantium voluptate. Quatuor ex ijs, qui vocantur Neutrales ſuas opiniones in ſcripta redactas, circa Imagines obtulere, ſed eę magno eorum dolore, ac pudore admiſſę non ſunt.

Horum exemplaria, & Catholicorum ſcripta à Legato tranſmiſſa ſunt ad Cardinalem Borromęum, ad quem hæc ſcripſit Legatus. De his omnibus Regina ocyùs certiorem me reddidit, atque etiam vnà cum Rege Nauarræ inuiſere dignata eſt, ac prolixis verbis ſucceſſum colloquij, ac alia optima ſua conſilia expoſuit. Certè vidua Regina, & Nauarræ Rex optimũ, ac firmiſſimum erga Fidem Catholicam ſtudium oſtenderunt, nec non Regina conceptam lętitiam oſtendens ex optima Regis Nauarrę in partes Catholicorum propenſione eo pręſente hęc verba repetijt, nolle poſthac in religionis rebus, ſi non optimè ſuccedant, excuſari, cùm Regem Nauarræ pro tuenda religione ſibi coniunctiſſimum habeat: quod conſpicuum indicium eſt difficultates in conficiendis rebus obiectas, dum opinionibus diſſentitent tollendas. Propterea (inquit) repetij hunc Principem officijs deuinciendũ, cùm in eo ſumma rerum conſiſtat. Exulto (aiebat) de ſucceſſu, cùm nulla ſit iactura facta, ſed potiùs promota ſit res Catholica, infirmitas hæc ad vigorem ſummum perducta, extrema remedia non patitur, quæ initio adhiberi potuiſſent; oppugnata verò veritas magis effulſit, &c. *Datum apud S. Germanum XI. Februarij MDLXII.*

☞ 99 Hęc licèt ex parte proximo ineunte anno geſta, præſenti annectenda viſa ſunt, ne eadem repeterentur, malè autem rem geſtam patuit: etenim inflicta eſt maxima plaga Catholicę Religioni ex illo colloquio, non aliter, quàm ex Lipſienſi diſputatione Lutheraniſmus propagatus; ex illo namque ingenia ad nouorum dogmatum cognitionem excitata. Quamuis enim hęreticorum argutię confutatę ſint validiſſimis argumentis, tamen quia illæ feriunt imperitorum ſenſus, reſponſa verò ſublimiora ſunt, quàm vt à carnalibus hominibus, maximè à fœminis capi poſſint, non enim humana fides habet meritum, vbi humana ratio prębet experimentum, hęſere hęreticorum ſophiſmata imbecillibus animis, tamquam iacula: cùmque antea Miniſtri Caluiniſtici in angulis tantùm, atque locis abditis ſua venena diffunderent, ex ea diſputatione, in qua Hæreſiarchæ comparati fuerant cum Epiſcopis, intumuere ſuperbia, atque inſoleſcentes paſſim per omnes Prouincias prouocare Sacerdotes, ac Præſules ad diſputandum auſi ſunt, faſtuque, & furore armati,
,, quaſdam Eccleſias inuaſerunt. Cùm in collo-
,, quio Piſſiaco, Epiſcopi, ac Theologi Pariſi-
,, enſes (inquit Belcarius) cum Miniſtris Cal- *Belc. lib. 29. n. 33.*
,, uinianis haud conuenire potuiſſent, Caluinia-
,, ni ſibi victoriam vendicantes, Templa quędam
,, occuparunt, quibus ſe nemo oppoſuit, propendente in partē hęreticā Regina Catharina Regni Adminiſtratrice, quam adminiſtrationē vt ſibi aſſereret aduersùs eos, qui ad eam Regni procurationem ſpectare negauerant, Gaſparem Caſtillionem Claſſis Pręfectũ enixè rogauit, ne ſibi aduerſaretur, quem authoritate apud Nauarrum Regem
,, plurimùm poſſe nouerat. Ille (inquit Belca- *ibid. n. 28.*
,, rius) quiduis ſe perfecturum pollicitus, eſt mo-
,, do ſuę ſectę, id eſt Caluinianę, liberè, & publi-
,, cè obeundę poteſtas daretur, illa datum iri re-
,, promiſit. Quamuis verò tertio nonas Nouembris edictũ manaſſet, vt Caluiniani Templa veteribus poſſeſſoribus erepta reſtituerent, tamen illi, qui ſe legibus ſolutos opinabantur, non paruere, imò Caſtilio tot Templa, quot hæreticorum erant cœtus, ſcilicet bis mille centum quinquaginta poſtulauit. Et quia increbreſcebat fama, Pontificem, Regemque Hiſpanię cum Catholicis Gallis arma coniuncturos ad Hęreticos eo Regno depellendos, Caluinianos, ſi bellum inſtaret, Regi ſuo ſumptu militaturos ſpopondit. At Guiſij, Mommorantius Equitum Magiſter, Mompenſerius, Briſſacus, ac Sanctandreanus, Catharinam Reginam officij monuere, atque ex negligentia Regiorum Magiſtratuum, qui edictum Iulianum non obſeruabant, ſeditiones, & bella concitatum iri; atque extremo Nouembri ex aulico comitatu diſceſſerunt. Exinde ab horũ diſceſſu Caluiniſmus magis ingraueſcere cœpit, cùm Gaſpar Colinius in Aula dominaretur, atque Nauarrę Regem, & Principem Condęum ſuis conſilijs duceret, nec non Hoſpitalis, quē Beza hęreſiarcha fauiſſe hęreſi teſtatur, Senatores Pariſienſes ad ſe pelliceret, ac tum pręter Caluiniſmum graſſata eſt neutra religio, proximique Galliarum excidij terror pios inuaſit, quæ mala ob nimias in celebrando Concilio moras creuiſſe memorat Claudius Eſpencęus, eòque prolapſos iam plures, vt non Concilium œcumenicum audiendum, ſed priuata conuenticula habenda diſceptarent. Hęc etenim ſcribit.

100 Nec hodie deſunt, qui plauſibili Euangelij titulo non tantùm interreligionem, ſed & interregnum, & anarchiam meditentur, in qua fiat, quod ſcriptum eſt, *In diebus illis non erat Rex in Iſraël, ſed vnuſquiſque, quod ſibi rectum* erat, vel oculis potiùs ſuis *videbatur, hoc faciebat.* Quo loci Spiritus Sanctus Magiſtratuũ reprehendit ignauiam, & deprauatę diſciplinę, corruptique cultus diuini cauſam, cùm illi non magnopere curant, qualis populis doctrina proponatur, ſic quaſi nullo apud nos regnante, ſuo quiſque viuat arbitratu. Et paulò poſt. Quanta ijs non multis annis facta ſit à Sancta Sede Apoſtolica diſceſſio, videmus, atque palpamus; metuendum ne maior fiat niſi maturè adhibeatur remedium. Et talium tamē motuum, defectionumque vix alia cauſa eſt, quàm quia totos iam annos plus quadraginta Concilium ab omnibus pijs fruſtra expetitur, nec obtinetur. Dũ hæc ſcriberet Eſpencęus non recoluit memoriam, Concilium ab Henrico II. Galliæ Rege diſturba-

Claud. Eſpencęus in ep. ad Mich. Hoſpit. Fr. Canc. Iud. 17. p. 626.

tum

Digitized by Google

tum fuiſſe fœdere armorum inito cum Lutheranis Principibus ex concepto in Cęſarem odio, indeque hęreſeos peſtem in Gallias propagatam, ſubdit Eſpencęus. Factum tandem eſt, vt quo Pontifice ſuperſtite coitutum eſſe Conciliũ aliqua ſpes erat, vix ſint, qui adire velint; ſint etiam, qui de rebus, quę propriè ſunt Concilij, in comitijs quique ſuis, quam in Concilio ſtatui malint, vt ſint ſcilicet tot Fides, quot Prouinciæ, tot Religiones, quot Nationes: adeòque quas vel omniũ maximè pręſto eſſe, & ſeceſſionis à reliquis ſuę in legitima Synodo rationem reddere oportebat, nec ad Synodum quidem ſeſe venturas publico, publicatoque typis reſponſo Pontificijs Legatis nuper non diſſimulauerunt, non contemnendi ſanè Principes, & bona Germanię, hoc eſt ampliſſimę propemodum Nationis, pars. Et vt in nos deſcendamus, & ad Galliam noſtratem veniamus, quam ſolam errorum, & hæreſum monſtra non habuiſſe, in Vigilantium ſacet olim iam ſcribebat Hieronymus, nec ita poſt ſub Iuſtiniano Agathias Scholaſticus, Francos omnes eſſe Chriſtianos, & rectiſſimę inter cęteros perſuaſionis: mirũ quas religionis ergò vbique penè tumultus ciet. Videmus quò res deducta ſit, quò ſit relapſura, viderit Dominus, cuius ingenti quidẽ beneficio foris pugnę deſunt, ſed intus, ſi vnquam aliàs, & timores, & terrores. Pax nobis Dei gratia cum Rege Catholico Chriſtianiſſimi Regis Sororio; pax cum Imperio, & Cęſare; pax à reliquis vicinis, ſed non pax à domeſticis, adeoque nec à nobis ipſis; neque verò dubitamus, & Chriſtianiſſimã Reginam noſtram, & Sereniſſimum Nauarrę Regem generalem Francię Pręfectum, & Regij ſanguinis Principes, quàm Regni Ordines, pro ſuo quemque, tùm in Deum, & Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtum, & amore, & honore, tùm in Chriſtianiſſimi Regis noſtri ætatulam affectu, de componendis his tumultibus, & rebus ita peruerſè conſtitutis in ordinem, ac ſtatum decorum aliquando reſtituendis, eſſe (prout atque debent) anxios, & ſolicitos. Teſtes ſunt præter alia, tam ſolemnes, & quotidianę in Curiã Pariſienſem coitiones, alternantes ſententię, & grauiſſima conſulta, & neceſſe quidem habent conſulere, qui enim in re adeò momentoſa ſolemni clauſula abſtinerent? nam Templorum, quæ periclitantur, cædidia, locorum, niſi obuiam eatur, indubiè publicorum, familiarumque ſecutura eſt eatinctio? etenim, ſi quis omnium retro temporum deſcriptiones obſeruet, & Regnorum, & Imperiorum mala, & Eccleſiarum moleſtias, vna & ex æquo accidere reperiet, ſeque ſic Rempublicam, & Religionem redamare, ac inuicem honorare, vt altera vel turbata, vel pacata, altera, quadam, quaſi vel commiſeratione turbetur, vel gratulatione conquieſcat. (Et infrà.)

Claud. Eſpencæus in ep. ad Mich. Hoſpit. 627.

Quocumque vertas oculos, multa eſt querelarum, & quidem iuſtiſſimarum materia, & ea eſt rerum humanarum, etiam Eccleſiaſticarum natura; maris in morem multa ſecum deferre, quæ abſorbet. Eccleſia & hic quidem ſancta, ſine næuis tamen vllis, ſine rugis, & maculis non priùs futura, quàm Chriſto ſuo, cùm apparuerit in cœleſtibus, tota glorioſa exhibita, & repræſentata. (*Eph. 5.*) Quod conſiderantes glorioſi ſanè Viri, laudatiſſimique Principes Romani, Conſtantini, Theodoſij, Iuſtiniani, &c. noſtrates quoque, conſtitutiones, non dubium, quin de paſtorum conſilio, inſtitutione, ac conſenſu ediderunt. Etenim Chriſtiani Principes pro æterna vita Pontificibus, & Pontifices viciſſim pro temporalium rerum curſu Principibus opus habent, vt agnouit ad Michaëlem Imperatorem Nicolaus PP. I. (*Diſt. 96.*) Meminerint tamen ſe boni Principes Eccleſiæ filios, non dominos, intra Eccleſiam eſſe, non ſupra, quod non ſolùm nulla eorum offenſione, ſed & cum gratia, & ea, qua nihil honorificentius dici poteſt, honorificentia dixit, & poſteritati dicendum reliquit in Auxentium hæreticum Catholicus paſtor Ambroſius. (*Lib. 5.*) Idem quoque hic Valentiniano. Libertatis, & Sanctimonię paris Coepiſcopus Gregorius Nazianzenus Valenti Imperatori in faciem auſus eſt ita dicere. (*Orat. 18.*) Chriſti lex vos meæ poteſtati, meoque ſubiecit tribunali, imperamus & ipſi, addo Imperio maiori, & perfectiori, vt oportet potiùs carni ſpiritum, & terreſtribus pręeſſe cæleſtia: ſuſcipe igitur vocem liberiorem, ſcio te ouem eſſe gregis mei, & paſtoris magni agnum, Chriſti gratia regnas, Chriſti gratia imperas, &c. Sic autem ſunt Reges Eccleſiæ filij, vt & nutritij. (*Eſ. 49. Eſ. 60.*) Erunt (inquit per Prophetam ad Eccleſiam Dominus) Erunt, inquam, Reges nutritij ac proinde patroni, defenſores, aduocati tui. Reges, ait idem, miniſtrabunt tibi, & mãmilla Regũ lactaberis, ac proinde defenderis, ac propugnaberis, &c. Hęc Eſpencęus.

Vt verò proximo anno ineunte conceſſa ſit hæreſeos promulgandæ libera facultas Regio edicto, ex quo malorum omnium, quæ Galliam poſtea merſerunt, fons erupit, ſuo loco dicetur.

101 Pronis ita in exitium Gallicis rebus, cùm grauis terror delendæ ab impijs Religionis Catholicæ in florentiſſimo eo Regno immineret, Ferrarienſis Legatus, & Turnonius Cardinales, cum Sanctandreano, & proceribus Catholicis, atque Regis Hiſpaniæ Legato verſarunt conſilia de retinendo in Fide Catholica Antonio Nauarræ Rege, atque ad capeſſendam Catholicæ Religionis defenſionem obſtringendo, reque communicata cum Pontifice, ac Rege Hiſpaniæ, promiſſum eſt à Philippo II. Rege Hiſpaniæ extremo hoc anno Regi Nauarræ Sardiniæ Regnum, ſi in vetere orthodoxa Religione perſtaret, atque Henricum filium in eadem educaret, quod quidem commentum merum fuiſſe tradunt vulgò hiſtorici, ſed rem ſerio, & puro animo agitaram inferiùs viſuri ſumus, cùm etiam Pontifex Philippo Regi ad compenſandum id damnum, quod ex Sardiniæ largitione contraheret, ſe deuinxerit, vt dicetur inferiùs, quod non latuit Belcarium dum ait, *Se quaſi prædem conſtituebat Pius Pontifex*. (*Belc. li. 28. n. 26.* — *Auguſt. Thuan.*)

102 Extant eo argumento proximo ineunte anno literę Hippolyti Cardinalis Ferrarię ad Cardinalem Borromeum datæ, quibus certiorem fecit, reuerſum ea Hiſpana Aula Oratorem à Regina miſſum, optima verba à Rege Catholico erga Regem Nauarræ retuliſſe de conferenda illi æqua compenſatione, quamuis ea ſpeciatim expreſſa non fuerit, modò Nauarræ Rex ad Res Catholicę Religionis ſtrenuè confirmandas in hoc Regno ſe comparet, atque ad compeſcendos tumultus ſe accingat, pro quibus comprimendis Maieſtas Catholica ad Catholicorũ partes capeſſendas, adeoque ingentem Chriſtiani Imperij ruinam auertendam, ſuſtentandamque ſe paratiſſimam exhibeat. (*Ext. in ms. Card. Spad. ſig. n. 31. p. 1.*) Regem Nauarræ ad hoc negotium veluti maximi momenti faciles aditus dare, atque à ſe ſollicitari, ne egregiæ occaſioni deſit, dum hic cœtus publici habentur, in quibus multi inclinant, vt ſeruiatur tempori, atque aduerſarijs facultas ſectæ confirmandæ permittatur. Vrgeri à ſe eum Regem, ne quid in gratiam ſectæ Hugonottæ, tùm publici, tùm priuati boni cauſa decerni patiatur, quod opti-

Digitized by Google

optimum conſilium ſe amplecti idem Rex oſtendit, ac ſummas ſpes collocare in optimis, ſtrenuiſque officijs, quibus Pontifex eum proſequitur. Subiunxit Legatus Regem Nauarræ ac Reginam matrem optare, citiſſimè fieri certiores à Nichetto, de optima Pontificis mente in hoc pertractando negotio; conceptas à ſe maximas ſpes, non permiſſurum eundẽ Regem quid conſtitui in conuentibus Ordinũ aduersùs rem Catholicã, ne ſibi officiat, ſpeſque ſibi propoſitas proterat; in ijs verò cœtibus maiorem partẽ pronam eſſe, vt faueat Huguenottę Sectæ, maximumque damnũ rei Catholicę illatũ ex forma, qua Hoſpitalis Regij Scrinij Præfectus rem propoſuit in Comitijs, in Hugonotticam partem propendendo, tramitemque indicando, quem in ſententijs ſuis ſequuturi eſſent; cæterùm mirũ id non videri, cùm ſint ijdem Pariſienſes Senatores, qui in cœtibus æſtate præterita habitis Catholicæ Religionis dignitati aduerſari ſunt; verùm plures ſupereſſe, & dicendi grauitate, ſtabilitateq; iudicij magis conſpicuos, qui ſunt è ſanctiori Regio conſilio, qui ſententiã dicturi ſint, adeò vt ſperet cauſam fidei ab illis ſtrenuè defendendam, nec opiniones numero, ſed pondere libratum iri. Authorem ſe fuiſſe Reginæ, vt horum opiniones accipiat, non veluti decretorias ſententias, ſed ſuggeſta monita, vtque ſibi ius, atque imperium decernendi cum ſanctiore Regio conſilio reſeruaret: nonnullos tamen aduerſatos, atque Scrinij Præfectum impuliſſe, vt de his eam interpellaret. Summis opus eſſe viribus, atque intertito animo ad molimina aduerſariorum diſſoluenda; magno quidem ſe arſiſſe deſiderio, his cœtibus intereſſe, cùm Regij Senatoris locum teneat, idque ſibi à Rege Nauarræ ſuaderi, ſuamque præſentiam cauſæ Religionis in ijs conuentibus perutilem fore, cùm ſit opus Viris, qui ſumma libertate eloquantur, ſuoque exemplo alios ad id concitent, ſed deterritum ſe ob prauam eam cenſuram, qua ob concionem malè à nonnullis acceptam perſtrictus ſit, nec ſe vltra calumniatorum telis velle configi, cùm geſta non in bonam partem, quæ fiunt, accipiantur.

Percrebuiſſe famam de recẽti excitato in Aquitania motu, atque ab impudentiſſimis Hugonottis nonnulla Templa euaſtata, direptaque Oppida, viſumque Comitijs Ordinum fuiſſe eò mittendum Principem Condæum, facilèque inclinaſſe Hugonottæ factionis ſtudioſos, tùm vt ſeditioſis faueret, tùm vt data ea occaſione ex his conuentibus ſubduceretur, ſed ſectæ Hugonottæ fautores mutaſſe ſententiam, ne eo abſente ipſorum res in peius labantur, atque adeò diſceſſum extrahi, donec dimiſſi ſint conuentus, Allatam Pariſijs famam in craſtinum diem apparari Caluiniſticam cęnam, in quam maxima hominum multitudo concurſura foret, cum inſignis alicuius periculi offendiculo, publicæque expilationis terrore, ac mox Reginam proficiſci eò iuſſiſſe Regiorum Caſtrorum Præfectum Memorantium, vt eam rem diſturbaret, Miniſtriſque Caluiniſticis vetuiſſe, ne quid nouarent, accerſitoſque præſentibus Nauarrę Rege, ac Principe Condæo obiurgaſſe, atque monuiſſe, ne præſidio eorum præſiderent, quos etiam vltores perſenſuri eſſent, idque ab ijſdem Rege, & Principe confirmatum.

Regem Nauarræ, vt optimum erga Religionem animum panderet, nuper aperuiſſe conſilium dimittendi domum Reginam Nauarræ, eo fuco, ac ſpecie, vt proprijs rebus conſuleret, eamque boni, & æqui rem accepiſſe, ſibique à Regina Matre, atque à Rege promiſſum, ea abeunte poſthac non permiſſuros, vt conciones hæreticæ in Aula haberentur, ex quo quanta lætitia exultarit, iudicio Illuſtriſſimæ Dominationis relinqui, verùm ob aduerſam tempeſtatẽ, & inſalubrem valetudinem, profectionem Reginæ in ver primum extractam, &c. *Decima Ianuarij Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo.*

103 Exeunte anno mota eſt Lutetiæ ab Hæreticis ſeditio die SS. Innocentium memoriæ ſacro, nam plebe Catholica inermi, cùm Caluiniſtæ armis inſtructi ſua prophana conuenticula in æde propinqua Eccleſiæ Sancti Medardi agerent, efferati in iras, quod fragore campanarum turbaretur eorum concionator, in Eccleſiam hoſtili impetu irruperunt, eamque cædibus, & horrendis ſacrilegijs funeſtarunt, vt Guillelmus Roſſæus de barbara eorum impietate queritur. *Gill. Reſſæus pag. 361.* *Caluiniſtę Catholicos in Eccleſia adoriuntur.*

,, Adeò proiecti ad malitiam, & ſacrilegium *In Pag. l. 6. c. 7.*
,, erant, vt in tenera Euangeliſmi ſui infantia,
,, cùm ille vix dum in crepundijs vagiret, vix
,, dum primos dentes emitteret, in ipſa Metro-
,, poli, & tùm propter potentiam, tum propter
,, Catholicæ fidei zelum præcipua Galliarum
,, Vrbe Pariſienſi, vſque eò ſe efferebant, vt prædicante ſuo miniſtro Seruetano, qui Trinitatẽ,
,, & ſimul Ariano, qui Chriſtum Deum negaret,
,, inſtigauit, vt ipſa Chriſti nati celeberrima feſti-
,, uitate in Eccleſia Sancti Medardi populum
,, Catholicum inuaderent, Viros, fœminaſque
,, ſauciarent, & occiderent, Chriſti, & Sanctorum
,, Imagines confringerent, Calices, veſtes, & or-
,, namenta Eccleſiaſtica compilarent, pedibus
,, ſuis Sanctiſſimũ Chriſti Corpus conculcarent,
,, in Eccleſiam equos ſuos ſtabulatum inducerẽt,
,, Presbyteros, alios equorum incurſu proſter-
,, nerent, alios ſaucios, & vulneratos in vincula
,, conijcerent. Hæc, qui in infantia, tali tempo-
,, re, tali loco, in Ciuitate Pariſienſi, in primo
,, Iuſtitiæ foro admittere ſunt auſi, ij grandiuſculi
,, facti in Normandia, in Delphinatu, in Guien-
,, na, & Guaſconia, vbi nullam iuſtitiam cogi-
,, tabant, vbi nec Deum, nec hominem vereban-
,, tur, vbi ipſi ſupremi erant omnium Principes,
,, vbi eis in Chriſtum, & Eccleſiã eius iure Euan-
,, gelico quidquid illis libuit, illis licuit, hic de-
,, mùm quid non erant iſti fideles acturi?

Cõcitati nefarij tumultus Pariſijs ab Hugonottis meminit Cardinalis Ferrarienſis in literis ad Carolum Borromæum datis apud Sanctum Germanum XXVII. Febr. MDLXII. paucos aſſerit interfectos eſſe, ac periculum ipſo damno longè maius extitiſſe. Catholicos ad Regiam Aulam acceſſiſſe, conqueſtoſq; de inſolentia Hugonottorum, ac pro æquitate ſuæ cauſæ expoſuiſſe, ipſos armis exutos fuiſſe, vt parerent Regio imperio, at Hugonottos noluiſſe arma ponere, atque adeò enixè poſcere, vt ipſis reſtituantur arma, quibus ſe aduersùs vim Hugonottorum tueantur, quos in ſuſpicionem vocant, ne ex illis conuentibus, quos armati habent, ad diripiendas Catholicorum opes inuolent. Veniſſe quoque Hugonottos, & plura in ſui excuſationem dixiſſe, ſe retinere arma, ne inermes à Catholicis numero pluribus opprimerentur. At Reginã, Regemq; Nauarræ bonis verbis permulſiſſe Catholicos, ac ſe quieti, & libertati Pariſienſium egregiè conſulturos, Hugonottos verò ab ijſdem Regina, & Rege aſperis caſtigatos verbis, ni ab huiuſmodi inſultibus ſibi temperatint, in eos legibus, & armis animaduerſum iri, ac præſente Regina, Regem Nauarræ dixiſſe ſe vale- *Ms. Card. Spat. ſig. num. 31. pag. 16.*

re

re animis, quando ipſa aſſenſerit, ad horum inſolentiam contundendam, ac perſpicuè dignoſci Regias Maieſtates, ac vniuerſos Catholicos maximè offenſos, quod Andelotus Caſtilio equitũ magno ſuccinctus numero Theodorum Bezam per compita Pariſiorum ſtipet. Quia verò conculcatum fuerat impiè ab Hugonottis in Eccleſia Sancti Medardi Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, pręter alia nefanda ſacrilegia, nec tamẽ in ſacrilegos ſupplicijs, ſed inanibus verbis fulminatum erat, propterea Hugonotti ad grauiora prorupere, verum Senatus Pariſienſis proximo anno menſe Iunio ad eam iniuriam contrario pietatis facinore ſarciendam inſigni pompa ducto agmine Religioſo ſupplicationem ſolemnem ad eam Eccleſiam circumlata per Vrbem ingenti apparatu Euchariſtia celebrauit.

104 Fremente ita in Gallia Huguenotta hæreſi, ea queque peſtis in Comitatum Aueniouenſem irrepſit; ac licet cenſores fidei expurgando malo præeſſent, deerant tamen delatores, ac teſtes, qui eo flagitio implicitos accuſare auderent, quare ad Prouinciam illam in fide continendam Pius teſtium nomina ſupprimi in iudicio iuſſit.

Ad futuram rei memoriam.

Pius IV. lib. 1 pag. 582.

Vt in Auenionenſi Vrbe hæreticos pellat Pius IV. laborat.

Cùm ſicut non ſine magna animi noſtri moleſtia accepimus, humani generis hoſte inſtigante, ac Schiſmaticorum, & aliorum Hæreticorum numerus in Prouincia, Statu, & Diœceſi Ciuitatis noſtræ Auenionenſis præualuerit, vt propter eorum, ſeù alicuius ipſorum potentiam, & malitiam nullus contra eos deponere, ſeù eorum crimina reuelare, & accuſare audeat, quo fie, vt ipſi Hæretici, & Schiſmatici remaneant impuniti, in non modicam Diuinæ Maieſtatis offenſam, & graue perſonarum catholicarum ſcandalum. Nos ne in futurum aliquis metu ipſorum Hęreticorũ, ac Schiſmaticorum, eorum crimina reuelare formidet, & nihilominùs in præmiſſis opportunè prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtris dilecto filio Fratri Bernardo moderno Inquiſitori Auenionenſi, vel pro tempore exiſtenti in dicta Prouincia Hæreticæ prauitatis Inquiſitori, vt perſonas, quæ Schiſmaticos, ſeù Hæreticos huiuſmodi reuelauerint, ſeù contra eos depoſuerint, & teſtificauerint publicare, ſeù reuelare minimè teneantur; & ſi ab eodem Inquiſitore aliqua ipſorum teſtium dicta publicari contigerit, ita truncata, & ſecreta publicentur, vt cognitio nominum, & cognominum ipſorum teſtium ad aliquem deuenire non poſſit, quodque ipſe Inquiſitor à quoquam ſyndicari nequeat, & nemini, niſi nobis, aut pro tempore exiſtenti Romano Pontifici, & Almæ Vrbis noſtræ ſupremis Inquiſitoribus de proceſſibus per eum contra dictos Hæreticos, & Schiſmaticos formatis rationem reddere teneantur, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus pariter, & indulgemus. &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die I. Nouembris MDLXI. Pontificatus noſtri anno II.*

Infecta erat propinqua Auenioni Auraſia Caluiniſtica hæreſi, in qua impietas liberè propagabatur; cùm verò Guillelmus illius Princeps hæreſim nondum eſſet profeſſus, Pontifex rem adminiſtrorum ipſius, vel ſocordiæ, vel improbitati adſcripſit, atque ipſum hiſce literis vrſit, vt Auraſiæ Catholicæ Religionis decus tueretur, atque aberrantes à fide ad caſtra Eccleſiæ redire laboraret.

Dilecto filio Nobili Viro Guillelmo de Naſſau Principi Auraſiacenſi.

Pius IV. lib. 1. pag. 520.

Dilecte fili Nobilis ſalutem, &c. Quanto Chriſtianæ Reipublicę luctu, & incommodo, quantaq; orthodoxæ fidei perturbatione factum ſit, quod Chriſtiani nominis Principes pullulantibus, & paulatim obrepentibus Hæreticorum zizanijs, ac venenis, initio ſollicitè, & diligenter non occurrerint, nemo eſt ferè, qui neſciat; quamobrẽ cũ nuper ad nos magna quidem cum animi noſtri moleſtia allatum ſit, homines tuæ Ciuitatis Aurayceſis iuxta fines noſtri Comitatus Venayſini poſitæ, impiorum quorumdam audacia, & falſis perſuaſionibus ſeductos, quod tuorum quoque Miniſtrorum inibi indiligentia fieri credibile eſt, à debita Catholicæ Eccleſię obedientia palàm iam receſſiſſe, damnatumque Hæreticorum in viuendo morem paſſim ſectari, Nobilitatem Tuam his noſtris literis paternè monendam, & in Domino requirendã duximus, vt quoniam ipſe longè ab eadẽ tua Ciuitate abes, pro boni, & Catholici Principis officio ſtatim, nulla interpoſita mora, ad hoc malum leuandum, atque ſanandum ea remedia mittere, afferreque cures, quæ tibi maximè ad id opportuna, & neceſſaria eſſe videbuntur, petimuſque te vehementer, & ex animo, vt ita prouideas, & efficias, quo tui Auraſyacẽſes ſubditi, tùm pro Dei optimi maximi honore, cuius cauſa in primis agitur, tùm vero pro animarum ſuarum ſalute ad ſacroſanctæ, orthodoxæq; Eccleſiæ gremiũ quamprimũ reuertantur, & deinceps catholicè viuentes tibi Catholico Principi, ſicuti debent, ſeruiant, & obediant. Quò celeriùs, & diligentiùs ab eadem Nobilitate tua pro ſua eximia pietate factum fuerit, ita maius, & vberius Diuinæ gratiæ, & retributionis æternæ præmium te conſequuturum confidimus. Nos verò tibi maximas eo nomine gratias habituros, & in occaſionibus quoque relaturos eſſe pollicemur. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum XXII. Auguſti MDLXI. anno II.*

105 Simulata eſt aliquandiu pietas à Guillelmo Naſſouio Auraſiæ Principe proximo enim anno certiorem fecit Cardinalis Legatus Borromæum Cardinalem, miſſum fuiſse à Principe Auraſiæ, quem Rex Catholicus monuerat officij, Virum auctoritate prędditum pro reſtituenda Auraſiæ in priſtinum ſplendorem Religione Catholica, atque imploranda contra aduerſarios Pontificiorum, Regiorumque adminiſtrorum ope; nec meliorem animum oſtendi potuiſſe ab eo Principe, nec meliora dari imperia, atque adeò à ſe res illius Fabritio Aueniouenſi pręfecto fuiſſe commendatas, cum maximi interſit pro rebus Auenionenſibus confirmandis Religionem Auraſiæ refloreſcere, atque eum Principem hoc facto purgaſſe ſe ab aduerſa ſuſpicione, quam ob nuptias cum Germana hæretica initas contraxerat, æquumque eſſe, vt Pontifex Auraſio ſignificet, quantam gratiam, exiſtimationemque eximio eo facto collegerit, paribuſq; etiam officijs Sanctitas ſua Oratorem Regis Catholici proſequatur. Quomodo autem Auraſiam poſtea Hæreticorum Arcem conſtituerit, ex qua Hæretici in Principatum Pontificium ad eum occupandum ſæpiùs excurrere, inferiùs legemus.

Hyppolit. Car. in lit. ad Carolũ Borromæũ mi. Card. Spad. ſign. n.31. p.38.

106 In Sabaudia Vallis Agronia, & Vallis Martini, & aliæ, quæ ad Lucernatum fines pertinent, tùm vetere Vualdenſi hæreſi, tum noua Caluiniana pollutæ fuere, quarum incolas Sabaudiæ Dux immiſſis copijs redigere ad priſtinum

Belcarin. l.b. 29. n. 27.

offi-

officium pertentauit, ſed perfidi correptis armis aliquot prælia tumultuaria cum Catholicis conſecerunt, adeò vt Sabaudus, cum pertinaciam eorũ frangere armis ęgrè poſſet, pactionibus initis profitendæ hæreſeos Diuino immutato cultu certis conditionibus impoſitis facultatẽ permiſerit. Hęc verò mala ex eo oriebantur, quod Magiſtratus, cenſores fidei ad extinguenda naſcentis hæreſeos ſemina, ſua authoritate non fulcirent; quare Pontifex Emanuelem Philibertum admonuit, vt Cenſoribus fidei implorantibus Principis opem ſine mora, & cunctatione opitularetur, alioquin Hæreticos contumacia armatum iri, atq; excuſſo Eccleſiaſtico iugo, etiam ſeditiones, tumultuſque ciuiles concitaturos.

Sabaudiæ Duci.

Pius IV. tom. 2. bre. ſig. n. 2897 ep. 120.

Pius IV. ſeribit Duci Sabaudiæ, vt religionis Defenſoribus auxilium præſtet.

Hortamur vt quoniam parum prodeſſet in Ciuitatibus ditionis tuæ Inquiſitores eſſe Hæreticæ prauitatis à Sede Apoſtolica conſtitutos, niſi cum accidit, vt opus ſit auxilium illis tuum, & Magiſtratuum tuorum, paratum eſſet brachium illis ſęculare quotieſcumque id implorauerint, ſine mora præſtes, & præſtari à tuis imperes. Id vt facias maximè quidem te, tanquam pium, & Catholicũ Principem qualem omni tempore præſtitiſti ſanctæ, & orthodoxæ fidei zelus, & huius Sanctæ Sedis, quam ſemper Maiorum tuorum veſtigijs inſiſtens piè admodum coluiſti, reuerentia mouere debet, ſed vt pro tua prudentia intelligis, tua quã plurimum refert in populis ditionis tuæ Catholicam Religionem vigere, & extirpare Hæreticam prauitatem, ex qua, vt nimis multis, & grauibus exemplis ætate hac perſpectum fuit, homines inſoleſcere, nec magis aduerſùs Sanctam Matrem Eccleſiam, quam aduerſùs Principes ſuos contumaces fieri, & ad res nouas, ad tumultus, ad ſeditiones, & ſcandala incitari ſolent. Tu ergò dilecte fili, memor, quibus maioribus ortus ſis, tàm à paterno, quàm à materno genere, quam pijs, orthodoxiſque Principibus, eos, ſicut ſemper feciſti, imitari perſeuera, & optimum quod tibi peperiſti nomen, diligenter conſeruare, & augere ſtude. Denique ſic habeto; quantæ tibi curæ Dei honos, & ſancta ſua Religio fuerit, tantum tibi fauoris, & gratiæ Diuinæ in rebus tuis eſſe ſemper affuturum, &c. *V. Auguſti MDLXI. Anno II.*

IESV CHRISTI

Anno 1562.

PII IV. Anno 3. FERDINANDI I. IMPER. Anno 5.

Proteſtantes renuũt Conciliũ legitimũ.

1 ANNO à partu Virginis milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo indictione quinta celebrati ſunt ſolemnes Epiſcoporum conuentus ad excindendas hæreſes, diſcutiendas impiorum argutias puriſſimo doctrinæ Euangelicæ ſplendore, collapſam diſciplinam primæuæ reſtituendã dignitati, delendas corruptelas, moreſque excolendos. Pellicere humaniſſimè ad hos cœtus conatus eſt Pontifex Proteſtantium Principes, vt in ſinũ Matris Eccleſię, caliginẽ reuertentes offuſã oculis depelli amantiſſimè ſinerent, at ij ab impoſtoribus faſcinati, Pontificis, & Ferdinandi Imperatoris pijs ſuaſionibus contemptis ponentes, vt ait Iſaias, *Tenebras lucem, & lucem tenebras*, Conciliabulum Sathanicum, in quo Pontifex, & Epiſcopi reos, & laici Hæretici præſides agerent à ſe expeti ſignificarunt. Cum itaque ij perire magis quàm parere Eccleſię mallent, eorũque deplorata videretur ſalus, ad continendos in officio populos, qui maximè in Gallia contrario impietatis Caluinianæ turbine agitati fluctuabant, dirimendis controuerſijs, conſtabiliendis dogmatibus, damnandis erroribus, ſedula opera nauata eſt à Præſulibus, qui magno concurſu ex omnibus Catholicis Regnis Tridentum confluxere, vt eorum numerus ad ducentos quinquaginta quinque aſcenderit (ſi tamen totum Concilij tempus ſpectetur) præter maximam Theologorum primariorum multitudinem, qui in varias claſſes diſtincti dogmata promulganda ventilabant. Antequam verò Seſſiones haberentur, plures præmittebantur Congregationes, in quibus doctrina, & canones acerbiſſimo examine excutiebantur, rogabanturque ſingulorum Patrum ſententiæ, vt cum publici fierent conſeſſus, vnanimi, in ea quæ iam ſancienda deliberauerant, atque excuſſerant, conſenſione conſpirarent. Habita verò eſt prima Congregatio XV. Ianuarij, de qua cum Gabriel Palæottus Rotæ Romanæ Auditor, qui pro eodẽ Concilio Doctoris legum munus exercebat in Sacrum poſtea Cardinalium Collegium cooptatus in actis Tridentini Concilij ab ipſo ſumma fide, ac diligentia conſcriptis multa referat, quæ ad illuſtrandam illius actionis notitiã conferunt, mox dicemus. Nunc obiecta aliquot, quæ ipſam præceſſerunt, in medium adducamus.

Ms Arch. Vat. ſign. 3248. in actis prima Congregationis generalis ante primam Seſſ.

Gabriel. Paleott.

2 Commiſerat Pontifex magna prudentiæ ſagacitate Concilio, vt definiret, an Concilij proſequutio vel noua indictio dicenda eſſet, vt neque Hæreticos ab adeundo Tridentino Concilio abalienaret, neque Catholicos offenderet; nonnulli tamen nempè Hiſpani, quos flagrantiſſimus tuendæ fidei, ſuperioriſque Concilij propugnandi vrebat ardor, ægrè admodum accepere, promulgatam non fuiſſe proſequutionem Concilij. Itaque Archiepiſcopus Granatenſis Cardinalem Simonettam Legatum conuenit ſignificans, in ea Hiſpanos eſſe ſentẽtia, vt proſequutio declaretur. Reſponſum eſt illi à Simonetta, Pontificem id maximè percupere; ſed ne Lutherani abſterreantur, quos ſummo ſtudio pellicere ad Concilium enititur, de induſtria diſtuliſſe eam declarationem, quæ ab ipſo Concilio decernenda ſit, flagitante ità Cæſare, nec Regem Catholicum a Patruo Cęſare diſſenſurum, de quibus quatuor Legati Cardinales XII. Ianuarij certiorem fecere Carolum Borromæum. Verùm Hiſpanorum animi eo reſponſo, haud quaquam ſedati adiecere, proximis diebus ſe ad proſequendum Concilium veniſſe, velleque, vt proximè ea proſequutio declaretur; quibus cum iterum nuntiatum fuiſſet à Cardinale Seripando, ac Simonetta, rata, ac firma ſuperioris Concilij decreta futura, obſecundatum autem fuiſſe Cęſaris votis, Regemque Catholicum pari animorum conſenſione cum Cæſare conſpirare, placatos hiſce auditis Hiſpanos Legati XV. Ianuarij Cardinali Borromæo ſignificarunt, addideruntque Congregationi centum, ac duos Præſules interfuiſſe præter Cardinales. Repetitæ paulò poſt eædem ſunt querelę à Varga, qui Regi Catholico à ſecretis erat in literis ad Granatenſem Archiepiſcopũ aſſerente Catholicos offendi, ni proſequutio Concilij promulgetur, cui tamen reſponſum, Non paſſuros offendiculũ, ſi res ordine peragatur; interim Nouatores prouocari, vt ad Concilium accedant. Menſe autem Maio inſtitit Hiſpa-

Indicenda continuatio.

Est in actis Prou. Cardinal. Bor ſig. n. 3244 ep. 53.

Ibid. ep. 54. dat. 15. Ian.

Ibid. ep. 69 dat. 10. Feb.

Ibi. ep. 103.

Google

Hiſpanus Orator Regio nomine, vt continuatio Concilij promulgetur, cum Pontifex Regi Catholico eam pollicitus eſſet; at Cæſarei Oratores interceſſere, vt ſaltem Cæſar priùs admoneretur. Ib. ep. 111. Hiſpani Præſules dixere ſe æqui accipere ne continuationis mentio fiat dummodo promittatur in fine Concilij decretum de ea promulgatum Ex ei. ib. ep. 84. iri. Porrò Galliæ Rex ſignificauit, curæ ſibi non eſſe, an proſecutio Concilij, an noua indictio decernetur; ex quo cum pateret, illum non eſſe coniunctum fœdere Proteſtantibus, atque alijs Hæreticis, vt fama percrebuerat, Cardinales Legati magno ſe inde gaudio delibutos fuiſſe Cardinali Borromæo ſcripſere, maximè cum idem Rex in literis Regijs profeſſus ſit, ſe controuerſias Religionis, quæ nimium in Gallia commouentur, Cõcilio dirimendas permittere. Demum Ferdinan- Ib. ep. 137. dus Cæſar, qui tandiù obſtiterat, ne Concilium continuari promulgaretur, quod nimirum metueret Lutheranos Principes, quorum hæreſes in ſuperiori Tridentino damnatæ magna ex parte fuerant, à Concilij acceſſu hac, captata occaſione abalienandos, aſſenſit tandem, vt vox *Continuati* Ibi. ep. 170 *Concilij* decreto inſereretur, ſed re priùs à Concilio diligenter excuſſa; deindè flagitauit, vt re ipſa continuatio fieret, ſed verbo non exprimeretur. Perpenſis denique omnibus conuentum eſt, vt ad confirmanda decreta Concilij Tridentini, tàm ſub Paulo III. quam ſub Iulio III. celebrati, quæ Nouatores reſcindi impiè depoſcebant, in vltima ſeſſione perlegerentur, corroborarenturque; Spiritu Sancto nimirum Patrum mentes mirabiliter dirigente, ne Apoſtolicum illud vnquam exprobraretur. *Si quæ deſtruxi, iterum ædifico, præua-* Galat. 2. *ricatorem me conſtituo*. Quo verò ordine Congregatio habita ſit, ab eodem Palæotto deſumamus.

3 Cum dies XV. Ianuarij Patrum Congregationibus initium dederit, non abs re videtur, illum Acta Conc. Trid per Gabr Paleott. ms. Fran. Car. Barb. ſig. n. 24. p. 136. ordinem paulò fuſiùs recenſere. Hæ vt plurimum ſecretæ erant, ac vniuerſales Patrum omnium: aliæ vniuerſales, & publicæ, aliæ particulares, & priuatæ. Nunc dicendũ de vniuerſalibus ſecretis, quæ frequentiores erant, quod ex ijs facilè, & reliquæ dignoſcentur. Vbi aliquid in Synodo de ſententia Patrum erat deliberandum, ſiuè ad Priuatæ, publicæ, & variæ Congregationes in Concilio. dogmata, ſiuè ad mores pertineret, ſeù ad indicendam, ſeù ad prorogandam diem Seſſioni, ſeù de excipiendis Oratoribus Principum ageretur, legendiſue literis ad Synodum ſcriptis, aut alia de re, quæ toti Synodo eſſet ſignificanda, vniuerſalis tunc Congregatio Patrum hoc ordine conuocabatur. Primum enim indicebatur à Curſore ſingulis Prælatis tempus certum, quo Congregatio eſſet inchoanda. Hæc principiò quidem, paucis adhuc Tridenti Patribus, in ædibus Mantuani cogebantur, poſtea in Sanctæ Mariæ Maioris templo eam haberi mos fuit. Erant hic diſpoſita ſubſellia in theatri ſpeciem, quæ ducentos quinquaginta Viros plùs minus caperent, ſpatijs etiam pluribus ab vtroque cornu relictis ad excipiendam in publicis Congregationibus frequentiorem turbam.

Legatis in conſeſſum prodeuntibus crux argentea præibat, quæ in theatri cubiculo, vt omnibus conſpicua eſſet, defigebatur; ipſi in fronte ſericeis ſellis ex editiore, ornatioreque loco aulæis circumſtratis, ſubiectiſque tapetis conſidebant. Medius inter eos Mantuanus, cæteri Legati vtrinque, & Madrutius, ac ſi qui alij Cardinales, eodem conſeſſu. Ad illorum dexteram humilioribus tamen ſedilibus Oratoribus Eccleſiaſticis locus dabatur, ad ſiniſtram laicis. Hi nondum quidem hoc tempore omnes aderant, ſed ſubindè, non multis interiectis menſibus, aduenerunt. Ex his etiam nonnulli ob dignioris loci contentionem, ab his conuentibus ſe abſtinebant. Cæteri deinde ſi qui ab Eccleſiaſticis Præſulibus ſæculari iuriſdictione fungentibus, aut à Clericorum alicuius Prouinciæ ordine huc miſſi erant. Prælati quidem inter reliquos nulla huius muneris ratione habita conſidebant, alij extremo poſt omnes gradu admittebantur. Porrò Prælatorum honorificentior locus in imis ſubſellijs erat. Primò Patriarchæ, inde Archiepiſcopi, poſt Epiſcopi (ſinguli antiquiori adeptæ dignitatis titulo) collocabantur. Hinc Abbates mithra, alijſque inſignibus Pontificalibus vtentes. Poſtea Generales Religionum ex Ordinum eorum prærogatiua, inter quos Iacobus Lainez Ieſuitarum Generalis doctrina, & pietate inſignis, cum de loco inter Regulares, aut alios ei adſcribendo dubitaretur, maluit modeſtè, & prudenter ſeorſum ab alijs extra ordinem nouiſſimus collocari, quam in vllam loci ſui publicè, vel priuatim contentionem venire. Proximi Generalibus, Auditor Rotæ, Aduocatus Conſiſtorialis, Promotor Concilij, & præterea ſi quis alius priuilegio Papæ, vt tunc temporis Georgius à Fayde Luſitanus, idemque Abbas literis Regis ſui, ob illius virtutem, & probitatem maximè commendatus Cõgregationibus aſſiſtendi ius habebat. Hinc nouiſſimo loco Præſulum, aut ordinis Eccleſiaſtici Nuntij, de quibus ſupra. Reliquis poſtmodum ex concione excluſis. Cardinalis Mantuanus Sancti Spiritus inuocationem præmittebat ea Oratione, quæ in Libro Act. Conc. Trid per Gab. Paleott. Aud. Rot. poſtea Card. Ms. Franc. Card. Bar. ſig. n. 24. Pontificali legitur. Videlicet.

4 Adſumus Domine Sancte Spiritus, adſu-
,, mus quidẽ peccati immanitate detenti, ſed in
,, nomine tuo ſpecialiter aggregati. Veni ad nos,
,, & eſto nobiſcum: dignare illabi in cordibus
,, noſtris, doce nos quid agamus, quo gradia- Oratio, quæ recitabatur in initio actionum omnium.
,, mur, & oſtẽde quid efficere debeamus, vt te au-
,, xiliante tibi in omnibus placere valeamus.
,, Eſto ſalus, & ſuggeſtor, & effector iudiciorũ
,, noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre, & Filio
,, nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris
,, perturbatores eſſe iuſtitiæ, qui ſummam diligis
,, æquitatem, non in ſiniſtrum nos ignoran-
,, tia trahat, non fauor inflectat, non acceptio
,, muneris, vel perſonæ corrũpat, ſed * vrge tibi * iunge
,, nos efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, vt ſi-
,, mus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero,
,, quatenùs in nomine tuo collecti, ſic in cunctis
,, teneamus cum moderamine pietatis iuſti-
,, tiam, vt & hic à te in nullo diſſentiat ſententia
,, noſtra, & in futuro pro benè geſtis conſequa-
,, mur præmia ſempiterna per Chriſtum Domi-
,, num noſtrum.
,, ℟. Amen.

Inde ſi alicuius fortè rei Prælati præmonendi erant, antequam ſententias dicerent, ipſemet Mantuanus, aut Secretarius eius nomine ex ſcripto ſignificabat: illo abſente Legatus ei gradu proximior hoc munere fungebatur. Cæteri Legati, vbi opus erat, etiam inter ipſas Prælatorum ſententias pro concione loquebantur: hinc Patrum ſuffragia pari ordine ſequebantur.

Primo Cardinales non Legati, poſt Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & Generales Ordinum, adiunctis etiam Eccleſiaſticis Oratoribus, qui tamen inter reliquos Prælatos extraordinariæ ſuæ dignitatis loco reſpondebant ſingu-

ſingulorum ſententię nunc breue tempus, nunc longum, & quandoque duos dies occupabant, ex rerum grauitate, ac dicentium prolixitate, nemini certo ad loquendum ſpatio pręfinito, ſeù memoriter, ſeù ex ſcripto mallent; eas, qua poterat celeritate, Secretarius notis excipiebat. atque in [illegible] bat, idem & alijs cuiuſq; arbitratu li[illegible], ſed Auditor Rotę pręſertim ſingula cala[illegible] plumbario lapide diligenter, atq; in com[illegible] totum referre ſolebat. Poſt Generales ne[illegible] ſuffragij ferendi ius erat. Solus Auditor [illegible] ſi quando à Legatis ſententiam rogabatur, con[illegible]tiuum, vt aiunt, votum proferebat. Hęc de [illegible] ralibus Congregationibus, quę vrgentibus negotijs ſępè eodem die geminabantur.

Publicę eodem ordine habebantur, ſed ad eas cunctis omnium ordinum Viris liber patebat acceſſus, neque in illis Patres ſententias rogabantur, verum audiendis Theologis minoribus, qui ex ſuggeſtio de articulis ad dogmata ſpectantibus, antequam Patres de illis ſententiam dicerent, diſ[illegible] in excipiendis Oratoribus Principum oc[illegible] . Priuatę in ędibus Legatorum, aut eorumdem iuſſu apud certos Patres pro temporum negotiorumque conditione, nunc multis, [illegible] paucis accerſiti cogebantur.

[illegible] vt clarius adhuc omnibus liqueat, quis [illegible] examinandiſque rebus in [illegible] ſanciendis adhiberetur, illud adij[illegible] . In Congregationibus, quę veluti [illegible] prępudia duo potiſſimum diligenter tractari conſueuiſſe, quorum alterum ad dogmata, alterum ad reformationem pertinebat [illegible] in qualibet Seſſione decreta partim fidei, partim morum [illegible].

In [illegible] vt plurimum à rebus fidei [illegible] erat certum fere argumentum, de [illegible] erat. cum ab exordio Concilij [illegible] conſtans ſemper Patrum [illegible] Eccleſię Sacramenta ſigilla[illegible]. Quæ igitur materia fidei [illegible] à Legatis adhibito peritorum aliquot conſilio, in articulos quoſdam, ſeu problemata diuidebatur, eaque primum Theologis minoribus excutienda tradebantur. Miſſi enim hinc ab Imperatore, à ſingulisque Regibus complures Theologi virtutibus eximij [illegible], tum [illegible] in Prælatorum contubernio ex varijs Nationibus [illegible] eruditione præditi huc con[illegible] quibus ad diſſerendum publicè ex ſuggeſtu de articulis propoſitis locus dabatur; eorū reſponſa deinde, tum Secretarius, tum Patres aliquot delecti obſeruabant, & quod pluribus placuiſſet, in canonis, ſeù decreti formã redigebant, quod Patribus in generali Congregatione maturiore poſtea conſilio decernendum exhibebant. In decretis vero de moribus nulla Theologorum minorum adhibebatur conſultatio, ſed Legati ipſi initio partim, quod eis ex vſu Chriſtianæ Reipublicæ videbatur, re cum nonnullis prudentioribus ante communicata, Patribus proponebant, vt de quibus optaſſent Synodum conſuli, ea ſibi ipſis antea inſpicienda exhiberent, idque eo tacitè conſilio, vt grauiora ad Sanctiſſimi Domini noſtri aures prius perferrent, quibus per literas is, quod ex re eſſe cenſuiſſet, ſignificari mandabat, indeque ipſi reformationum decreta per Auditorem contexebant, quæ Synodo deliberanda, diſſimulata tamen Pontificis mente, proponebant, eaque poſtea à Patribus, aut recipiebantur, aut reijciebantur, ſeù varijs modis, vt res ferebat, immutabantur. Ideóque nihil illud, aut Concilij libertati, aut Patrum auctoritati detrahebat, penès quos erat arbitrium cuncta à Legatis propoſita probandi, aut improbandi, ſed & progrediente Concilio, ab hoc etiam inſtituto diceſſum fuit, cum Legatorum prudentiæ, & conſilio omnia moderanda Sanctiſſimus ipſe liberè permiſiſſet. Porrò decreta ipſa ſiue de fide, ſiue de moribus propoſita eſſent, toties à Patribus examinabantur, & euoluebantur, quoad à maiori illorū parte recepta eſſent. Cum vnicuique loco ſuo ea refellendi, arguendi, corrigendi, probandiue libertas ſumma relinqueretur. Tùm deligebantur à Legatis Patres aliquot, qui cenſuras, annotationeſque omnes in vnum colligerent: ſi quid tamen præclarum, licet à paucis tantum, vel ab vno animaduerſum offendiſſent, quod dignum ijs inferendi, aut dirimendi decretis iudicaſſent, illud ad Patrum conuentum, vt eorum quoque iudicium explorarent referre ſolebant. Dum his emendandis opera dabatur, aliarum rerum diſputationem Patres proſequebantur, donec elaborata omnia, & expolita frequentioribus conſeſſus ſuffragijs cenſerentur. Quæ tamen niſi peracta Seſſione, ſancta, rataque habebantur, cum vnicuique etiam in Seſſione ipſa conſilium mutare, probataque improbare, prout Spiritus Sanctus ſuggereret, liceret, adeo vt cuiuſcumque generis argumentum in Congregationibus tantum pertractatum, in Seſſione demum definitū diceretur.

Nunc vt ad rem redeam, & acta in prima generali Patrum Congregatione recenſeam. Mantuanus graui oratione exorſus, lætari ſe tandem ait, aduenisse illud tempus diù optatum à Sanctiſſimo Domino Noſtro, quo poſſit labenti Chriſtianæ Reipublicæ præſidiū afferre; nihil illi iam pridem fuiſſe antiquius, quam Concilium œcumenicum cogere, quo impia Hæreticorum dogmata euelli, deprauati fidelium mores emendari, & ſuus Catholicæ Eccleſiæ nitor reſtitui poſſet, hac de cauſa nouem ſe ab hinc menſes Legatum hùc ab eo miſſum fuiſſe, vt quam celerrimè Patres negotium hoc Religionis aggrederentur, poſtea cauſas exponit alias à nobis relatas, quapropter ad hunc vſque diem Sacroſancti Concilij initium fuerit dilatum. Cardin. Mantuanus orat. in Concil.

Deſcribuntur ex accuratiſſimè ſubiectis verbis ab Angelo Maſſarello, qui Concilio à ſecretis fuit.

,, Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Dominus
,, Cardinalis Mantuanus expoſuit cauſas, prop-
,, ter quas celebratio Concilij, vſque ad hoc tem-
,, pus dilata fuerit, cum prælibatus Sanctiſſimus Ms. Arch.
,, in Chriſto Pater, & Dominus noſter Dominus Vat. sig.
,, Pius Papa IV. Concilium huiuſmodi in hac 3248. in
,, Ciuitate Tridentina in die feſto Reſurrectionis actis Congreg. 1. an-
,, Dominicæ anni MDLXI. proximè præteriti te S. 54.
,, celebrandum indixiſſet, prout in eius literis la-
,, tiùs apparet, ſcilicet eo quia ea die pauci ad-
,, modum Prælati ad hanc Ciuitatem Tridenti-
,, nam conuenerant, ideò eius celebrationem, vſ-
,, que dum frequentes Patres adeſſent, differri
,, neceſſe fuit; verum cum Sanctitas Sua poſtmo-
,, dum decreuiſſet illud celebrari ſtatim poſtquã
,, præfatus Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D.
,, Cardinalis Simonetta Tridentum applicuiſſet
,, medio eius tempore Reuerendus Dominus
,, Zacharias Delphinus Epiſcopus Pharenſis
,, apud Cæſaream Maieſtatem Nuntiùs Apoſto-
licus

,, licus per ſuas literas ipſis Illuſtriſſimis, & Re-
,, uerendiſſimis Dominis Sacri Concilij præſi-
,, dentibus, & Legatis ſignificauit, Oratores
,, eiuſdem Cæſareæ Maieſtatis affuturos hic ad
,, Concilium ad diem XV. præſentis menſis Ia-
,, nuarij, ex quo vt hoc Sanctiſſimum opus ma-
,, iori cum exiſtimatione fieret, ipſis Illuſtriſ-
,, ſimis Præſidentibus viſum tunc fuit, ipſos O-
,, ratores expectandos eſſe, qui cum non vene-
,, rint, illius celebrationem vlteriùs differendam
,, non eſſe arbitrati ſunt, & propterea illius ce-
,, lebrationem in diē Dominicā proximam, quę
,, erit XVIII. pręſentis menſis Cathedrę Roma-
,, nę Beati Petri Apoſtolorum Principis conſe-
,, crata faciendam decreuerunt, in quo die ea,
,, quę in publicis ſeſſionibus peragi conſueue-
,, runt, peragentur, conceptis iam verbis, quę pro
,, decreto ipſius ſeſſionis in ipſa die publicari
,, debuiſſent, per Reuerendiſſimum D. Ange-
,, lum Maſſarellum Epiſcopum Theleſinum ip-
,, ſius Sacri Concilij Secretarium, an eis place-
,, rent, recitandis.

5 Rogari Patres an vellent primam ſeſſionem præſcripto die ſacro Cathedrę Sancti Petri celebrari, atque in ea promulgari Concilium ad numinis gloriam, Chriſtianęque rei amplificationem Tridenti ritè eſſe congregatum; collectis omnium ſententijs conſenſerunt. Confluxerat Tridentum magna pręſulum multitudo, maximęque inde ſpes prouehendę rei Catholicę conceptę, flexu verò temporis Patrum numerus vehementer auctus eſt, vt de eo Aſtulphus Seruantius actorum Concilij ſcriba, hęc referat.

Ms. Card. Pij Auctore Aſtulpho Seruan. ſcr. tern. 8.

,, Hic conuenere (Scilicet Tridenti) quinque
,, primùm Cardinales, Pręſidentes, & Legati
,, Concilij pro Sanctiſſimo Domino noſtro Pa-
,, pa Pio IV. Pontifice optimo maximo, duo ſi-
,, militer Cardinales Lotharingius, & Madru-
,, tius, Patriarchę tres, Archiepiſcopi viginti
,, quinquę, Epiſcopi centum ſexaginta, Abba-
,, tes ſeptem, Generales ſeptem, cum Theolo-
,, gis centum, & vltra Sęcularibus, & Regula-
,, ribus, & cum Ferdinandi Cęſaris, Regis Gal-
,, lię, Hiſpaniarum, Portugallię, Hungarię,
,, Bohemię, Polonię, Venetiarum, Septem
,, Cantonum Heluetiorum, Bauarię, Florentię,
,, Sabaudię, & aliorum Principum Eccleſiaſti-
,, corum Oratoribus.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. ms. Fr. Car. Barb. ſign. n. 24. pag. 156. ſeu. Act. Conſiſ. ms. Card. Spad. ſign. num. 334.

Cum affulſiſſet fœlix dies ſacer Cathedræ S. Petri, ad primam Seſſionem celebrandam inſtructo agmine, cuius ordinem deſcribit Paleottus, ad princeps templum itum eſt.

,, Aduenit dies XVIII. Ianuarij primæ ſeſſio-
,, ni præfinita, cuius ordinem, ritumque diligen-
,, tiùs referendum exiſtimaui, quando hinc cæ-
,, teris, etiam tum ſeſſionibus (actiones olim
,, vocabantur) tum publicis ſupplicationibus,
,, quæ poſtea ſequutę ſunt, ſatisfiet.
,, Conuenerant ſũmo mane Cardinales, & Pręſ-
,, lati in templo D. Petri, ibique ſumptis Pluuia-
,, libus, & Mitra cœptum fuit iter ad Cathedra-
,, lem Eccleſiam S. Vigilij: Præibant Canonici
,, Eccleſiæ, inde Abbates, Epiſcopi, Archiepiſco-
,, pi, Patriarchæ, Oratores Eccleſiaſtici, quando
,, his ſolemnibus aderant.

Prima ſeſſio ſub Pio IV. celebratur.

,, Poſt hos Dux Mantuæ incedebat, qui bi-
,, duo ante Tridentum venerat: deinceps Car-
,, dinales, inter-quos Madruccius ſericam al-
,, bam Mithram, reliqui Legati Mithram textili
,, auro gerebant. Hinc Laicorum Oratorum
,, locus erat.

,, Poſt ſequebantur Generales Religionum,
,, Auditor Rotæ, Aduocatus Promotor, Magi-
,, ſtratus Ciuitatis, & permixti, deinde quam-
,, plures nobiles. Hicque incedendi mos in
,, alijs deinde ſolemnibus ſupplicationibus,
,, quæ varijs occaſionibus habitæ fuerunt, ſerua-
,, tus eſt.
,, Vbi peruentum fuit ad Eccleſiam, Cardina-
,, les inſigniori loco Altari ipſi proximo purpu-
,, reo ſtragulo magnifice ornato, adiecto poſt
,, eos Duce Mantuæ, collocantur; Oratores Ec-
,, cleſiaſtici, ad ſiniſtram inferioribus tamen
,, ſellis, Laici contra. Prælati cæteri diſpoſita
,, æquali loco ſubſellia, eodem ordine, qui in
,, Congregationibus ſeruatur, arripiunt. Man-
,, tuanus ipſe Miſſam ſolemni pompa, quod pri-
,, mum fuit Sacrum ab eo publice peractum, re-
,, liquis deinde ſeſſionibus alij Prælati, queis
,, mandatum, de more, celebrarunt. Hinc ſacra
,, concio, quæ Legatorum arbitrio, vt res ferebat,
,, diſtribuebatur. Eo die à Gaſpare è Foſſo Or-
,, dinis Minimorum Archiepiſcopo Regino, ſa-
,, tis piè fuit perhabita, quam ex collectione Lo-
uanienſi acceptam Philippus Labbè Societ. Ieſu XIV. Conciliorum à ſe nuper editorum tomo inſeruit, è qua delibanda à nobis viſa eſt præcipua eius particula qua inconcuſſam, incorruptāq; Fdei Romanæ Eccleſiæ puritatem, hæreticorumque calumnijs ipſam lacerantium impietatem demonſtrat.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3248 in actis ſeſ. 1. ſub Pio IV.

,, Hæc Sancta, & Apoſtolica omnium Eccle-
,, ſiarum Chriſti Mater Eccleſia, quæ per Dei
,, gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis
,, numquam receſſit, nec hæreticis prauitatibus,
,, aliquando ſuccubuit, ſed vt in exordio Fidei
,, Chriſtianæ normam accepit, ab auctoribus
,, ſuis Apoſtolorum Principibus, eam illibatam
,, ſemper ſeruauit iuxta ipſius Domini pollicita-
,, tionem, qui eius Diſcipulorum Principi, ait
,, Petre, ecce Sathanas expetiuit te, vt cribraret,
,, ſicut triticum. Ego vero rogaui pro te, vt
,, non deficiat fides tua, & tu aliquando conuer-
,, ſus confirma Fratres tuos. Sola hæc Eccleſia
,, nunquam fuit erroribus deprauata, nec ad
,, eam, vt Cyprianus ait, acceſſum potuit habe-
,, re perfidia. Defecit Hieroſolyma, vbi Iaco-
,, bus, Aſia vbi Ioannes, Achaia vbi Andreas,
,, India vbi Thomas, Æthiopia vbi Matthæus,
,, Perſia vbi Iudas, Phrigia vbi Philippus. De-
,, fecerunt, & aliæ, quibus Chriſti, & Apoſto-
,, lorum Diſcipuli præfuere. Sola hæc Apoſto-
,, lico culmine inſignis à fide, & veritate nun-
,, quam declinauit, vt à Domino promiſſum
,, eſt, quod portæ inferi non præualebunt ad-
,, uerſùs eam. Si portæ inferi, quæ ſunt hæreſes,
,, & falſæ Doctrinæ non ſunt contra eam præua-
,, lituræ, cur hi impudenti ore, tamdiu in erro-
,, ribus illam fuiſſe proclamant? nemo dicat
,, Deum ſe habere Patrem, niſi hanc Eccleſiam
,, Matrem agnouerit, &c.
,, His ſubdit Gabriel Palæottus. Inde preca-
,, tionibus multis ſumma cum ceremonia ad-
,, hibitis, atque Litanijs, ſacriſque canticis ad
,, Spiritus Sancti gratiam implorandam piè
,, fuſis, cæteriſque omnibus antiquo ritu ex
,, Pontificalis libri lege confectis Legati omnes
,, ad altaris ſuggeſtum, vbi vſque ad ſeſſionis
,, extremum è regione Prælatorum aſſidere ſo-
,, lebant, ſe tranſtulerunt. Tum Epiſcopus Te-
,, leſinus Secretarius ex ſuperiori loco Bullam
,, Sanctiſſimi Domini Noſtri Pij IV. recitauit

,, de Concilij huius celebratione editam III.
,, Kalend.Decembr. MDLX. ſimulque eiuſdem
,, diplomata in Cardinales Legatos ad Sanctam
,, Synodum. Quorum primo VI. idus Martij exarato Legatio ipſis committebatur. Secundo XX. Martij ſuperioris anni conſignato inſtructi ſunt auctoritate ad facultatem perlegendorum Librorum Hæreticorum præſulibus, theologis, viriſque eruditis, qui Tridentum conuenerant, conferendam. Tertio aucti ſunt poteſtate ad conciliandos clam Eccleſiæ eos, qui ſe hæreſeos laqueis irretijſſent. Quarto vero ad ſuccidendas de loci honorificentioris dignitate contentiones, ſedium ſeruandarum ordo ita deſcribebatur.

Ext. apud Aſtul. Sermontium. Ms. Fr. Ca. Barb. ſig. n. 2109. pag. 172.

Ad tollendam omnem controuerſiarum materiam, quæ inter Prælatos ad celebrationem Sacri Oecumenici, & generalis Concilij in Ciuitate Tridentina pro tempore congregatos ſuper eorum præcedentia ſorte iam ſunt exortæ, & in dies oriri poſſunt. Volumus, ac vobis per præſentes mandamus, vt omnes, & ſingulos Prælatos prædictos, videlicet venerabiles Fratres Patriarchas primo, ſecundo Archiepiſcopos, tertio autem loco Epiſcopos, in quibuſuis actibus publicis, ſecundùm gradum, & ordinem ſuarum ad eorum Eccleſias promotionum, ita quod qui prius promotus ad eas fuerit, in ſuo quiſque ordine prior exiſtat, incedere, ſedere, ac locum habere, nulla habita ratione ad ipſorum dignitates primariales (ſiue veræ, ſiue prætenſę illę fuerint) auctoritate noſtra faciatis, ſtudioſèque, & diligenter curetis, atque pro veſtra prudentia, ac pietate geratis, vt cuncta iſtic concordibus animis in virtute Spiritus Sancti, cum Dei omnipotentis honore, atque timore, quietè, feliciterque procedant, non obſtantibus, &c. *vlt. Dec. MDLXI. Pont. noſtri ann. II.*

Ext. in bul. conſt. 24. & in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3248 inaſt conc. 1. ante ſeſ. 1

Tollitur controuerſia de præcedentia Epiſcoporum.

6 Non propterea ſedatę controuerſię, nam inter alios Bracharenſis Archiepiſcopus grauiſſime poſtea queſtus eſt ſuę Eccleſię dignitati detrahi, dum inferiore loco ſedere cogeretur, quam ſubditi ſibi Archiepiſcopi ſederent, quam ſederet Roſſanenſis Archiepiſcopus, qui nullos ſibi obnoxios habebat Epiſcopos, quam Antibarenſis, & alij Archiepiſcopi, quorum Eccleſiæ turcica erant ſeruitute preſſę, quare promulgauere, nullum exinde Primatibus prędiudicium damnumue allatum iri, eoſque dimiſſo Concilio priſtinæ dignitatis ſplendorem retenturos.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3248.

,, Declaramus (inquiunt) quod mens San-
,, ctiſſimi Domini noſtri, & noſtra eſt, quod
,, per hoc decretũ nulli ius de nouo acquiratur,
,, nullique præiudicium generetur, nulliuſque
,, ius in proprietate, ſeu poſſeſſione lędatur, at-
,, que deinum in omnibus, & per omnia, vnum-
,, quemque Primatem verum, vel prætenſum in
,, eodem ſtatu poſt hoc Concilium remanere,
,, in quo antea permanebat.

Hoc decretum paulò poſt Pius IV. ſubiecto diplomate confirmauit.

Dilectis Filijs Iacobo Sanctæ Mariæ in Via Puteo, & Herculi Sanctæ Mariæ Nouæ de Mantua, ac Hieronymo Sanctæ Suſannæ Seripando, & Staniſlao Sancti Laurentij, ac Ludouico Sancti Cyriaci in Thermis, Simonettæ Titulorum Presbyteris, nec non Marco Baſilicæ XII. Apoſtolorum Diacono de Altemps nuncupatis Cardinalibus noſtris, & Apoſtolicæ Sedis de Latere Legatis Pius PP. IV.

Act. per Aſtulph. Ser. Ext. in aſtis Conc. Trid. ms. Franc. Card. Bar. ſig. n. 1586.

Dilectis Filijs noſtris Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem,

7 Nuper ad tollendam controuerſiarum materiam, quę inter Pręlatos ad celebrationem Sacri Concilij in Ciuitate Tridentina, pro tempore congregatos, ſuper eorum pręcedentia, iam fortè tunc exorta fuerat, & in dies oriri poterat, per noſtras in forma breuis literas, vobis mandauimus, vt omnes, & ſingulos Pręlatos prędictos ſecundùm ordinem ſuarum ad eorum Eccleſias promotionum, in quibuſuis actis publicis incedere, ſedere, & locum habere, nulla habita ratione ad ipſorum dignitates primatiales, ſiue verę, ſiue illę prętenſe fuerint, auctoritate noſtra faceretis, prout in eiſdem literis pleniùs continetur. Cum autem ſicut accepimus vos, ne dubitari poſſit, an ex literis noſtris pręiudicium aliquod huiuſmodi generaretur Primaribus ſupradictis in proprietate, ſeu poſſeſſione primatiarum, ſeu verarum, ſeu prętenſarum, per quoddam noſtrum reſcriptum, ſiue documentum declaraueritis, quod ea mens noſtra fuerit, prout etiam eſt, vt per eaſdem literas noſtras nullum ius de nouo acquiratur, nullumque pręiudicium generetur, nulliuſque ius in proprietate, vel poſſeſſione lędatur, atque deinum in omnibus, & per omnia, vnumquemque Primatem verum, vel prętenſum in eodem ſtatu poſt ipſum Concilium remanere, in quo antea permanebat, ſicut declarationem, hanc à vobis, vt pręfertur, factam, & ęquam, & rationi conſonam eſſe cenſemus, ita iuxta animi, mentiſque noſtrę voluntatem proceſſiſſe atteſtamur, illam, & in eo reſcripto ſeu documento ipſa concernentia contenta quęcumque, auctoritate Apoſtolica tenore pręſentium confirmamus, & approbamus, illiſque noſtrę perpetuę firmitatis robur addimus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XIV. Februarij MDLXII. Pontificatus Noſtri Anno III.*

vlt. de 1561. vid. ba.

8 At de his ſatis, nunc ad acta à Gabriele Palęotto conſcripta reuocetur oratio [Poſt quę (ſcilicet lecta in ſeſſione Pontificia diplomata) Prælatus ille qui ſacrum operatus erat (Hoc autem die Archiepiſcopus Reginenſis pręter ordinem id munus fecit) procumbens ad Legatorum genua pugillare à manibus eorum excipiebat, vbi decreta pridem à Patribus examinata, & firmata, & in eadem ſeſſione publicanda continebantur. Inde ex ſuggeſtu clara voce primum decretum recitabat.

Conceptum porrò erat ſubiecta verborum formula illud decretum.

Placet-ne vobis ad laudem, & gloriam Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, ad incrementum, & exaltationem Fidei, & Religionis Chriſtianæ, Sacrum Oecumenicum, & generale Concilium Tridentinum in Spiritu Sancto legitimè congregatum ab hodierno die, qui eſt decimus octauus menſis Ianuarij anno à Natiuitate Domini MDLXII. Cathedræ Romanæ Beati Petri Apoſtolorum Principis conſecrato, ſublata quacumque ſuſpenſione, iuxta formam, & tenorem literarum Sanctiſſimi Domini Noſtri Pij IV. Pontificis maximi celebrari, & in eo ea debito ſeruato ordine tractari, quæ proponentibus Legatis, ac Præſidentibus ad horum temporum leuandas calamitates ſedandas de Religione controuerſias, coercendas linguas doloſas, deprauatorum morum abuſus corrigendos, Eccleſiæ veram, atque Chriſtianam pacem conciliandam apta, & idonea ipſi Sanctæ Synodo videbuntur? Reſponderunt Placet.

Decretum primæ ſeſſionis ſub Pio IV.

Hęc

Hæc omnia referũt etiam acta typis cuſa;verũ manuſcripta Gabrielis Palæotti Auditoris Rotæ de Archiepiſcopo Regiuenſi loquentia ſubijciunt. Decreto recitato ſubdebat in fine hæc verba.

Acta Conc. Triden. per Gabr. Pal. ms Fr. Car. Barb. ſig. n. 24. p. 20.

,, Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini,
,, ac ampliſſimi Patres, Placent-ne hæc omnia
,, vobis? ad quæ ſtatim ipſi Legati responde-
,, bant Placet, aut ſi quid aliud eis occurrebat.
,, Subinde Secretarius Concilij ſingulorum pa-
,, trum vota coram Notarijs Sacræ Synodi or-
,, dine ſcrutabatur, qui ſingula, prout à Patri-
,, bus, ſeu voce, ſeu ſcripto tradebantur, in acta
,, redigebat. Latis ſuffragijs omnia à Secretario,
,, & Notarijs, ipſis Legatis renuntiabantur. Et
,, ſi decretum ipſum ab omnibus æque receptum
,, fuiſſet, tunc primus Legatus Sacræ Synodo
,, palam, claraque voce conteſtabatur. Decre-
,, tum approbatum eſt ab omnibus nemine di-
,, ſcrepante, gratiæ agendæ ſunt Deo. Quod ſi
,, diſcors aliquorum ſententia fuiſſet, id quo-
,, que ab ipſo Legato ita proferebatur. Decre-
,, tum approbatum eſt ab omnibus, exceptis ali-
,, quibus, qui cuperent in eo nonulla tolli, ſiue
,, apponi, ſeu mutari, aut quid huiuſmodi, ſta-
,, timque diſſentientium ſuffragia, prout excep-
,, ta fuerant à Secretario palam legebantur, ita
,, vt quilibet ſententiam ſuam non obſcurè poſ-
,, ſet recognoſcere. His & inferiorum ſententiæ
,, quas per ſyngrapham ferebant, dum tamen
,, decretis examinandis interfuiſſent, adiunge-
,, bantur. Poſt quæ ſecundum decretum eodem
,, ordine rogatis Patrum Sententijs promulga-
,, batur, mox tertium, & deinceps reliqua,
,, ſingillatim ſuo loco ſanciebantur, ita
,, tamen vt vno decreto, ſeu rogatione omnia,
,, quæ eiuſdem argumenti erant, ſiue ad dog-
,, mata, ſiue ad mores pertinerent, multis diſ-
,, ſecta capitibus continerentur.

Tradunt vero acta in hac prima ſeſſione, ſiue primo Patrum conſeſſu promulgatum hoc ſecundum decretum fuiſſe.

Acta Conc. Trid. ſeſſ. 17 vna prima ſub Pio IV.

Placet-ne vobis proximam futuram ſeſſionem habendam, & celebrandam eſſe feria quinta poſt ſecundam Dominicam Quadrageſimæ, quæ erit dies XXVI. Menſis Februarij. Reſponderunt Placet.

,, Quibus abſolutis Promotor Concilij abſen-
,, tium Prælatorum contumaciam accuſabat,
,, inde omnes Protonotarios, & Notarios, ibi-
,, dem præſentes rogabat, vt omnia in ea ſeſſio-
,, ne geſta in publica redigerent documenta.
,, Extremum illud ſeſſionis erat, Hymnum Te
,, Deum laudamus, ſumma cum exaltatione ca-
,, nere, poſt quem cum benedictione Patres om-
,, nes dimittebantur. Hæc in omnibus ſeſſioni-
,, bus eodem ferè modo obſeruabantur, excep-
,, ta procedendi pompa, quæ hac die ad felicio-
,, ris, & auguſtioris initij ſignificationem ad-
,, hibita fuit, in alijs poſt omiſſa, cum ſatis eſ-
,, ſet die ſeſſioni præſtituto, Prælatos in Cathe-
,, drali ipſa Eccleſia conuenire, vbi Sacro Miſ-
,, ſæ confecto tunc demum pluuialia, Mitraſque
,, deſumebant.

Ibid pa. 21.

Hactenus Gabriel Paleottus, qui nomina eorum, qui interfuere huic primæ ſeſſioni recenſet, cui conſentit Aſtulphus Seruantius Septempedanus, Angeli Maſſarelli Epiſcopi Theleſini, qui Concilio à ſecretis erat, Scriptor, qui acta Italicè quidem, ſed accuratiſſimè ſcripſit, ac inſignia monumenta latinis verbis concepta in Concilij diaria retulit, ac de prima congregatione generali poſt memoratam ſeſſionem coacta deque illius geſtis, hæc narrat.

9 Congregatio prima generalis, poſt primam ſeſſionem habita eſt XXVII. Ianuarij in ædibus Cardinalis Mantuani, in qua propoſiti fuere ſubiecti articuli.

Act. Conc. Trid. ms Fr. Card. Bar. ſign. 1109. 22. per Aſtulp. Seru.

In prima præterita ſeſſione declaratum eſt, & communi omnium voto approbatum, pertractandum eſſe de ijs, quæ neceſſaria videbantur ad Catholicam Fidem ſtabiliendam, atque morum integritatem reſtituendam. Vt autem hoc Deo duce aggrediamur, viſum eſt magnopere referre ad doctrinam de fide in ſuam puritatem reſtituenda, vt libri à varijs Auctoribus poſt exortas hæreſes ſcripti, atque etiam librorum cenſuræ in diuerſis locis à Catholicis editæ examinentur, de quibus quidquid Sancta Synodus ſtatuerit, tanquam ſacroſanctum Decretum ſuo tempore publicabitur, vt ab omnibus abſque vlla tergiuerſatione cuſtodiatur; ſuper qua re, quicumque pro eius faciliori explicatione aliquid afferre voluerint, libenter audientur.

Ad hæc rite dijudicanda, vt vocentur omnes, ex decreto Sanctæ Synodi conſentaneum fore exiſtimauimus, ad quos iſtarum rerum aliqua pertinere quoquo modo poſſunt, ne deinceps inauditos ſe eſſe condemnatos excuſari poſſint.

Non abs re quoque putauimus eſſe, omnes, qui in hæreſes quaſcumque lapſi ſunt, & adhuc irretiti ſunt, ad pœnitentiam inuitare. Tum ſalui conductus ampla conceſſione de promiſſione magnæ, & ſingularis clementiæ, & benignitatis, modo redeant ad cor, & Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ diuinam poteſtatem agnoſcant, ſecuros reddere.

Tum ſuper modo facilioris expeditionis examinis librorum, & cenſurarum, quam ſuper alijs, quæ ſequuntur, Patres, poſtquam huius ſcripti exemplum acceperint, & conſiderauerint, dicent ſuas ſententias in congregatione.

Propoſuit Cardinalis Mantuanus, an propoſito edicto hæreticorum ſigniferi, vt Ioannes Caluinus, Brentius, ac Iacobus Andreas euocandi eſſent ad Conciliũ, vt eorũ impietas palã reuinceretur, ne poſthac quererentur, ſe inauditos damnari; verùm plures diſſenſere, ne impietatis virus, vel arcanis, vel publicis colloquijs, vel concionibus ſimplicibus afflarent: ac licèt ſubijceret Cardinalis Legatus, tantam ijs Tridenti licentiam non permiſſum iri, ſenſere tamen præſules, peruicaciſſimos hæreſiarcas, licet firmiſſimis argumẽtis reuincerentur, eorumque næniæ diſſoluerentur, tamen eos impudentiſſimis mendacijs victoriam, ac triumphum ſibi arrogaturos, itaque ne latiùs venena ſpargant ſingulari nomine non accerſendos. Vt vero publica ſyngrapha liberi commeatus, tum Proteſtantibus, tum alijs hæreticis, vt accederẽt ad Concilium ſi vellent, data ſit, dicetur inferius. Nunc quæ medio tempore geſta ſint proſequamur.

Acta Conc. Triden. per Gabr. Pal.

Non eſſe vocandos nominatim ad Cõcilium hæreticos.

10 Quo die prima ſeſſio celebrata fuit Tridentũ acceſſit Georgius Draſcouitius Epiſcopus Quinqueeccleſienſis doctrina maximè conſpicuus à Ferdinando Cæſare Hungariæ Regni nomine Orator miſſus, vltima verò Ianuarij Antonius Muglitius Morauus Archiepiſcopus Pragenſis eiuſdem Ferdinandi, vt Cæſaris, Orator, quem paulò poſt decima nempè Februarij ſecutus eſt Sigiſmundus à Thuun, ſiue Tun (quæ eadem eſt, ac Romæ nobilis familia Capiſuechia, vt oſtendit Armannus, qui vna cum Muglitio Imperatoris nomine

Vinc. Arm. de Fam. C.

apud

apud Tridentinos Patres Orator fuerat declaratus; Muglitius itaque, ac Draſcouizius, ſublatis prudenter à Patribus difficultatibus, quæ de digniori loco obortæ fuerant, die ſexta Februarij excepti fuere, vbi poſt exhibitas Ferdinandi literas, egregiam, vt ſcribit Pallauicinus, Draſcouizius habuit orationem, quam vel aliam ab ea, quam ex collectione Louanienſi edidit nouiſſimè Philippus Labbè Societatis Ieſu tom. XIV. Conciliorum, aſſeritque ſub die XXVI. Februarij confectã, dicendũ, vel aliqua tũc prætermiſſa, nẽpe quę de Sigiſmundo à Thuun Oratore, veluti præſente loquitur, cum nec Tridentum adhuc perueniſſe compertum ſit, quæ poſteà die XXVI. Februarij addiderit, cum in ſeſſione ſecunda omnes pariter iterum fuerunt admiſſi, ex qua tamen oratione, quædam hic delibare viſum fuit, Lectorem adipſum Labbè remittendo, ſi eandem integrã, at ſimul epiſtolas inſpicere optabit. Eſt antẽ huiuſmodi.

Si vobis Illuſtriſſimi Legati, præclarę domus, quæ eſt Eccleſia Dei, optimi, fortiſſimique cardines huic Sacroſanctæ generali Synodo diuinitus dati, ac donati Præſidentes, voſque Patres, ac Paſtores ampliſſimi, atque vigilantiſſimi. Si vobis, inquam, Ferdinandi Cæſaris Auguſtiſſimi Fides, pietas, vita propemodum angelica, ac in retinenda, defendendaque Chriſtiana Catholica Religione perpetuæ vigiliæ, labores plurimi, indefeſſumque omni tempore ſtudium, iam antea perſpectiſſima non eſſent, crederem equidem me, ſi hæc ſciens tacerem, non modo accuſandum meritò, verum etiam tanquam omnes impietatis limites doloſè tranſgreſſum, iure optimo damnandum eſſe. Verum quia optimi, Catholicique Cæſaris raræ, & inanditæ virtutes vobis notiores ſunt, quàm vt à me in medium proferri debeant, hæc tanta, tamque præclara, & plane cœleſtia dona in hoc nobiliſſimo omnium Chriſtianorum Principum capite, Stellarum inſtar micantia, maxima admiratione veneranda rectiùs, quam oratione ſplendidiſſima etiam celebranda eſſe merito exiſtimauerim. Ac niſi hunc talem, tantumque uobis Imperatorem Deus pro ſua benignitate dediſſet, infelix profecto infinitis prope malis afflicta hæc noſtra tempeſtas, & eſſet, & haberetur. Gratias itaque Deo æterno ſupplex agere debebit, quod illi pręter vllum meritum hic alter Conſtantinus Catholicus obtigerit. Nam per Deum immortalem, non-ne vere Conſtãtinum, aut eo etiam maiorem dixeris, qui ante aliquot ſæcula hæreſis, vel ſchiſmatis iniuria collapſas Eccleſias, imò verò penitus deletas hiſce calamitoſiſſimis temporibus noua, liberalique fundatione reſtaurat, collegia, & cœnobia euerſa, ſoloque æquata reparat, & noua etiam magna impenſa exædificat, clerum denique ipſum cum orthodoxa religione in pleriſque locis extinctum non ſine maximis, & incredibilibus ſumptibus priſtino ſplendori reſtituere omnibus viribus annititur? Sed ne curioſe magis explicare, quam ſtrictim quædam attingere voluiſſe videar, illud vnum hoc loco dicam, & vere quidem laudatiſſimi huius Imperatoris cura, atque opera perfectum eſſe, vt multorum ſcelere deformata religionis noſtræ facies ſuum decus, ſuum nitorem recuperare poſſe videatur. Iam vero quantum illud eſt, quod vt Chriſtianos è Turcarum faucibus eripere, eoſque à ſæuiſſima illorum tyrannide in libertatem aſſerere poſſit, nihil eorum quæ ad hanc rem rectè, ac laudabiliter gerendam adhiberi debeat, omittit, ſed continuis bellis, magno ſtudio, incredibili cura, ita ſe impio illorum conatui opponit, vt quod Germani, quod Itali, quod Galli, quod Poloni, quod aliæ propè omnes gentes ſecuriùs viuant, id ipſi vni ſecundùm Deum acceptum referre debeant. Quis enim eſt in orbe Chriſtiano locus, quem non Turcarum rabies iam olim peruagata eſſet, niſi hic talis, tamque pius Imperator, ſe ſuoſque Chriſtianos liberos huic peſti obieciſſet, eiuſque impetum ſolus ex omnibus Chriſtianis principibus ſuſtinuiſſet? Sed hæc eiuſmodi ſunt, vt nullis verbis, nulla ratione ſatis explicari poſſe videantur. Atque hunc quidem Imperatorem omnium virtutum heroicarum cumulatiſſimum theſaurum, ſi vobis Patres laudatiſſimi, hic coram intueri liceret, verbis exprimi non poteſt, quanto gaudio perfunderemini: viciſſimque ne cogitatione quidem complecti poſſum, quali, quamque inexplicabili lætitia ſua Cæſarea Maieſtas afficeretur, ſi in hoc auguſtiſſimo loco eum, in quo olim paracletus ille Spiritus Sanctus ſub ignitarum linguarum forma viſibilis apparuerat repræſentante, tot doctiſſimorum, ac religioſiſſimorum, imo vere Apoſtolicorum locum tenentium Patrum venerandas facies præſens inſpiceret, ſibi certe temperare non poſſet, quin in omnium veſtrum ſancta oſcula rueret; imò quo eſt in rem Chriſtianam ſtudio, ipſamet Maieſtas ſua huc libenter veniſſet, ſi propter plurimas, eaſdemque grauiſſimas Sacri Romani Imperij, regnorumque, & dominiorum ſuorum occupationes in præſentiarum ſuæ Maieſtati id facere licuiſſet. Ne tamen interim quidquam, quod in hac parte muneri Cæſareo incumbit, omitteret, voluit ſua Maieſtas Oratores, & Commiſſarios ſuos ad hoc Sacroſanctum Oecumenicum Concilium tempeſtiuè, & ante omnes alios Chriſtianos Principes mittere, qui & perſonam ſuam referrent, & cum plena authoritate, & mandato, nomineque, & loco Maieſtatis ſuæ celebrationi huius ſacræ Oecumenicæ Synodi intereſſent, quemadmodum hæc, & alia multa præclara, quæ in mandatis habebant R. D. Archiepiſcopus Pragenſis, & Magiſter D. Sigiſmundus à Thun Maieſtatis ſuæ Oratores hic præſentes Illuſtriſſimis Dominis Legatis priuatim luculenta oratione expoſuerunt. Ex his itaque, quæ iam dicta ſunt, Antiſtites ampliſſimi, manifeſtè apparet, quo ſtudio, quamque propenſa voluntate, ſit eius Maieſtas in hanc Sacram Synodum, præſertim verò, cum non ſolùm ab eo, qui modo vniuerſam illuſtrat Eccleſiam, Pontifex maximus, vere Pio IV. verùm etiam ab aliquot ſuæ ſanctitatis prædeceſſoribus Pontificibus maximis piæ memoriæ magna contentione petiuerit, vt iam tandem maiorum ſuorum exempla ſequuti, conuocato veteri de more generali Concilio, extirpatiſque hæreſibus, Chriſti fidelium ſaluti proſpicerent. Quamuis Sanctiſſimus quoque Dominus noſter pientiſſimus Paſtor ſtatim in ipſo Pontificatus ſui felici initio ante alias omnes grauiſſimas, vrgentiſſimaſque curas hanc data opportunitate in primis de congregando vniuerſali Concilio, ſpiniſque ex agro dominico reſecandis pro ſibi innata pietate, & ſapientia vltrò ſuſceperat; id quod iam Sanctitatem ſuam laudatiſſimè, omniumque Chriſti fidelium mirifico applauſu re ipſa præſtare cernimus. Pater cœleſtis ſerua hęc orbis lumina, quę ad conſeruandam, tuendamque Rempublicam Chriſtianam, imò verò pretioſo Filij tui Domini Noſtri Ieſu Chriſti Sanguine acquiſitam Eccleſiam virtutibus, pietatiſque ſtudijs cumulata, ita coniuncta

coniuncta

Digitized by Google

niuncta eſſe voluiſti, vt alterum in altero cernere liceat.

Quod Sanctitatis ſuę pręclarũ ſummoq; Pontifice, ac Paſtore dignum, vniuerſoque orbi Chriſtiano ſalutare ſtudium, cũ non ſine magna animi voluptate Chriſtianiſſimus Imperator videret, ſua quoque Maieſtas Cęſarea, tamquam primogenitus Eccleſię Catholicę, ſedisque Apoſtolicę addictiſſimus Filius, hoc Sacroſanctum Oecumenicum Concilium, quod in Spiritu Sancto ritè, ac legitimè congregatum agnoſcit pro Cęſareo ſuo munere, quotieſcumque res poſtulauerit, ab omnibus iniurijs tueri, manutenere, atque defendere ſeſe promptam, ac paratam benignè offert. Quo autem hanc ſuam voluntatem eius Maieſtas magis teſtatam faceret, non ſolum, vt Imperator Romanorum, ac Bohemię Rex, & Archidux Auſtrię hos graues, & pręſtantes, munerique huic obeundo maximè idoneos viros, quos coram cernitis, Oratores ſuos huc mittere dignata eſt, ſed etiam quatenus eſt Rex inclytę Hungarię, antiquiſſimi illius, & nobiliſſimi Chriſtiani orbis propugnaculi, me, licet immeritum, huic Sanctiſſimę Synodo nomine ſuo regio, cum plena authoritate, & mandato intereſſe voluit. (& paucis interiectis) Poſtremo vt ex officio meo, & Illuſtriſſimarum, ac Reuerendiſſimarum amplitudinum veſtrarum expectationi ſatisfaciam literas plenę authoritatis, & mandati Regis mei reuerenter exhibeo, orans, vt & illas in hoc ornatiſſimo conſeſſu, pro recepta iam conſuetudine, publicè perlegi facere, & me cœpta hac ſua ſingulari benignitate complecti dignentur.

Dimiſſis è cętu Oratoribus, de reſponſo ijs dando actum eſt, quod poſtquam lectum, ac probatum fuit, reuocatis ijſdem in Concilium à Theleſino Epiſcopo Sacri Concilij Secretario in hunc ☞ modum recitatum eſt.

Reuerendiſſimi Domini aduentus dominationum veſtrarum magnam huic Sanctę Synodo lętitiam attulit, tum propter maximam beneuolentiam, qua Synodus ipſa Sacram Cęſaream Maieſtatem proſequitur, tum propter eum honorem, qui ei ex hac nobiliſſima potentiſſimi, atque religioſiſſimi Principis legatione acceſſit. Quare Sancta ipſa Synodus dominationes veſtras, quas praſtanti virtute, ac pietate pręditas eſſe non ignorat, lętis amplectitur, atque recipit animis, mandatumque, & literas ſuę Cęſareę, & Regię Maieſtatis in hoc loco lectas, & recitatas, quantum de iure debet admittit. Hoc quidem repetitũ fuit à Patribus in ſecũda ſeſſione die 26 Februarij.

11 Octaua Februarij die habita eſt Patrum congregatio, in qua Legati Cardinales, ijdemque Concilij pręſides, vt rixarum occaſiones, atque offendicula ſubmouerent, quę inter Regum, & Principum Oratores de procdria, ſiue honorificentiore loco oboriri poſſent, certas leges ęquitati conſentaneas, diſtinctas ſubiectis capitibus, Patribus propoſuerunt.

Capita ad tollendas diſſenſiones inter Oratores Principum.

Illuſtriſſimi Domini Sacri Concilij pręſidentes, & Legati ad obuiandum difficultatibus, & diſſenſionibus, quę oriri poſſent inter Oratores, circa eorum pręcedentiam decreuerunt, vt ſequitur.

Acta Conc. Trid. ms. Franc. Car. Barber ſig. 2109. p. 24 per Aſtulp. Seruan.

Quod in aula Congregationum Oratores Eccleſiaſtici ſedeant parte dextera Illuſtriſſimorum Legatorum, ſicut in pręcedenti congregatione ſederunt.

Oratores verò laici Imperatoris, ſiue alterius cuiuſque Regis ſedeant parte ſiniſtra ipſorum Illuſtriſſimorum Legatorum.

Dum ex ędibus Illuſtriſſimi Cardinalis Mantuani itur in Eccleſiam Oratores Laici pręcedant Illuſtriſſimos Legatos, & Crucem immediatè; Oratores, autem Eccleſiaſtici ſubſequentur immediate poſt Illuſtriſſimos Legatos ante omnes Pręlatos, & hoc ordine ingrediantur Eccleſiam.

In celebratione Miſſarum ſolemnium in Eccleſia Cathedrali, & in ſeſſionibus, Oratores Eccleſiaſtici ſedeant, vbi erat Tabernaculum Corporis Chriſti prope Altare maius; Oratores vero Laici ſedeant è regione Illuſtriſſimorum Legatorum.

Pax, & incenſum detur prius Oratoribus Eccleſiaſticis, deinde Oratoribus Laicis, deinde Pręlatis.

Dum imponitur cinis, quia Pręlati omnes ſunt cum Mithris, & Plunialibus, primò accedant Oratores Eccleſiaſtici, deinde cęteri Pręlati, & poſt Pręlatos Mithratos accedant Oratores Laici.

Oratores Eccleſiaſtici, ſi dicere volunt eorum ſententias in congregationibus, & ſeſſionibus, quia tunc loquũtur, vt Epiſcopi, non vti Oratores, loqui debeant iuxta ordinem ſuarum promotionum.

12 Nona Februarij die, eademque feria ſecunda habita eſt congregatio generalis, in qua Ferdinandus Martinus Mazcarenius, Sebaſtiani Regis Luſitanię Orator, qui nudius tertius Tridentum acceſſerat, exceptus eſt, productis ab eo Regijs literis quibus Sebaſtianus ad tuendam, amplificandamque Religionem flagrantiſſima ſtudia explicabat. Habita eſt Oratoris nomine perelegãs de eximijs Regum Luſitanię geſtis, propagatoque ab ijs Chriſtiano Imperio, commendata Pontificis in cogendo Concilio pietate, oratio, cuius potiorem partem ſuis conceptam verbis ſubijcimus.

Acta Conc. Trid. per Aſtulp. Ser. pag. 24. Vide eaſd. Lab. to. 14. conc. pag. 1143.

13 Sanctiſſimi Domini noſtri Pij IV. Pontificis, & Apoſtolicæ dignitatis faſtigio, & animi ornamentis verè maximi laudibus, nulla ſanè par vllo vnquam tempore oratio poterit reperiri, qui vt excellens in Chriſtianam Rempublicam ſuæ vnius curę ſolicitudinique diuinitus traditam ſtudium teſtaretur, cum primum fuit Pontifex maximus declaratus, vt quod ſalutari, auſpicatoque plane nomine pollicebatur, adhibita inueteratis Eccleſiæ malis medicina præſtaret in Concilij celebrandi ratione, quo vno remedio omnium mentes ad ſanitatem reduci poſſe videbantur, omnes ſuas curas, cogitationeſque ab ipſo ſummi Pontificatus exordio collocauit; cuius cum pios conatus, & paternæ pietatis viſcera proſpicerent hi, quos ille, & Nuntijs, & amantiſſimis literis ad hanc Vrbem ad Oecumenicum Concilium celebrandum adhortabatur, conuenerunt frequentes, vt videmus, & vt ſperamus, non modo illius auctoritate, ſed huius etiam Sanctiſſimi conuentus exemplo, celebritateque incitati, frequentiores in dies conuenient, & huius Sacroſanctæ Synodi dignitatem ſua pietate magis illuſtrabunt. Quod ſi Oecumenicorum Conciliorum auctoritas Sacrarum Literarum monumentis non tam diſertè eſſet comprehenſa, quis tamen ſobriæ, ſanæque mentis crederet, pio tot integerrimorum, Sanctiſſimorumque pręſulum conuentui Sanctum Dei Spiritum defuturum, qui in medio duorum, trium-

ap. Labb. t. 14. Conc.

Digitized by Google

triumue de pietate agentium ſe promiſit futurum. Cum vero tanta ſit Sacrorum Conciliorũ dignitas, & religio, vt quæ in illis decernũtur, pro diuinis oraculis excipiantur ab omnibus, quis ſibi nõ facilè perſuadeat in omnibus de Chriſtiana Religione controuerſijs eam fore veriſſimam ſententiam, quam tot Patres matura ætate, ſpectata virtute, exactaque eruditione ornatiſſimi comprobauerint, & Reuerendiſſimi, Illuſtriſſimique Legati diuina quadam ſorte ad hoc munus electi, qui Pontificio nomine Sacro Concilio præſident, ſua authoritate confirmauerint; tametſi verò facilè adducimur, vt credamus in eadem ſententia cæteros pro ſua pietate, & ſapientia futuros, de nobis tamen poſſumus id conſtantiùs, apertiùſque profiteri, qui ornatiſſimo veſtro conſpectu in tantam Chriſtianæ Reipublicæ ſapientiſſimis veſtris decretis conſtituendæ expectationem ſumus erecti, vt non modo veſtra pietate exiſtimemus fore, vt omnes de Religione controuerſiæ dirimantur, ſed veſtra etiam cenſoria ſeueritate omnium ordinum, Sacerdotumque præſertim, qui cæteris ſcientia, & vitæ integritate prælucere debent, mores ad Euangelicæ ſynceritatis normam dirigantur; quæ qui ſibi ex Sacro Concilio non pollicentur, aut quam vim habeant, non perſpiciunt, aut cuius authoritate nitantur, non intelligunt. Hos quidem fructus, aut vberiores, etiam poſtulat à vobis Chriſtiana Reſpublica: hos expectat Sereniſſimus Princeps Sebaſtianus Portugalliæ, Algarbiorumque Rex huius nominis primus, qui licèt ſuum in Chriſtianam Rempublicam ſtudium ſatis vobis crederet perſpectum, & cognitum, vt tamen ſuam erga Sacroſanctum Concilium obſeruantiam illuſtriore teſtimonio declararet, ornatiſſimum virum, quem videtis D. Ferdinandum Martinez Mazcarenium ad hoc Sacrum Concilium deſtinauit non Oratorem ſolùm, ſed pignus, obſidemque perpetuæ ſuæ erga Sacroſanctum Concilium obſeruantiæ, & pietatis. Quantæ vero curæ optimo, religioſiſſimoque Principi fuerit Oecumenici huius Concilij celebritas, & amplitudo, tellari apud vos poterunt non ſolum antiſtites Bracharenſis, Conimbricẽſis, Lerienſiſque Sactarum Literarum ſcientia, ſpectata pietate, & vitæ integritate inſignes, qui ſe explicare celeriùs, & maturiùs in hanc Vrbem venire potuerunt, ſed, & qui conſtitutis Eccleſiarum ſuarum rationibus aderunt ex illius Regnis, & Dominijs, quos omnes Chriſtianæ pietatis ſtudioſiſſimus Princeps accuratè eſt per literas hortatus, vt quam diligentiſſimè poſſent, ſe ad maturam profectionem componerent, ne vel iubenti, volentique Summo Pontifici ſegniùs parere, vel laboranti Eccleſiæ ſeriùs, quam cum eorum pietas, tum periculi magnitudo poſtulabat, adeſſe viderentur; quæ omnia à Sereniſſimo Rege ſtudioſiſſimè ſunt curata, partim, vt ſuæ erga Sacrum Concilium obſeruantiæ ſatisfaceret, partim etiam, vt clariſſimorum Portugalliæ, Algarbiorumque Regum maiorum ſuorum religioni, pietatique reſponderet, quorum res fortiter, & feliciter geſtę ita ſemper fuerunt cũ publica Chriſtianę religionis vtilitate, & dignitate coniunctę, vt tot de fuſis, profligatiſque barbaris Regibus victorijs, tot direptis, expugnatiſque hoſtium oppidis, tot arcibus in aduerſo Numidię, Getulięque littore ad comprimendam barbarorum audaciam erectis, non tam ſui Imperij fines proferre, quam Chriſtianę Religionis gloriam propagare voluiſſe videantur. Incitabantur illi quidem Regij animi excellenti magnitudine, ſed ad natiuam, inſitamque eorum propenſionem accedebat aculeus ille, quem Alfonſus Primus Portugallię Regni conditor, & auctor poſterorum Regum animis impreſſum reliquit. Quod ſi apud clariſſimos Portugallię Reges tantum valuit exemplum perpetua quadam ſerie, velut per manus traditum, quid vos, ampliſſimi Patres, expectare par eſt à Sereniſſimi Regis Sebaſtiani animo, quem non ſolum ſuperiorum Regum illuſtria exempla, ſed recens, ſpiranſque adhuc Emanuelis Proaui, Ioanniſque Tertij Aui memoria ad prouehendę Religionis ſtudiũ vehementius accendit? quomodo enim poteſt, vel Emannelis Regis Pronepos non ijſdem veſtigijs inſiſtere, vel Ioannis optimi, maximique quondam Regis Nepos cognita ab omnibus propemodum, qui hic adeſtis, illius pietatis exempla minimè conſectari? quorum ille ſubiectis Sedis Apoſtolicæ Imperio tot in Oriente Regnis Prouincijs, barbariſque nationibus eius gloriam longe, latèque illuſtrauit, hic vero nõ modò ſubactos ab Emanuele fœliciſſimę recordationis Rege Patre ſuo Populos in officio, fideque continuit, ſed etiam ſtudio diligentiaque perfecit, vt repudiato nefario inanium ſimulacrorum cultu Chriſtianę Religionis Sacra, moreſque libenter ſequerentur à quo propagandę noſtrę Religionis curſu, cum partim finitimorum Africę Regum infeſtis excurſionibus, partim magnis a Solymano ad euertendum noſtrum in Oriente Imperium miſſis claſſibus ſubinde interpellaretur, illorum quidem audaciam, temeritatemque grauiſſimis illatis damnis repreſſit, huius vero nauales copias in ipſo Dij florentiſſimę totius Cambaiæ Regni vrbis conſpectu ita oppreſſit, vt Sólymannus purpuratorum ſatraparum apud barbarum, & immanem tyrannum gratia, & authoritate longe maximus qui claſſi ſummo cum Imperio præerat, multis depreſſis triremibus, laceris, truncatiſque nauigijs ægre ſit fuga ſalutem conſequutus. Quæ ideo breuiter, curſimque à nobis ſunt commemorata, Patres ampliſſimi, non modo, vt intelligeretis, quanto ſuorum periculo, & ſumptu ſuo clariſſimi, proferendęque latiùs Chriſtianæ Religionis ſtudioſiſſimi Portugalliæ Reges non in oppoſitę nobis Africę ſolum proximis, ſed in Aſię etiam remotiſſimis, diſiunctiſſimiſque Prouincijs grauiſſima, periculoſiſſimaque bella ſuſceperint, quaque ea vel animi magnitudine geſſerint, vel conſtantia, felicitateque confecerint, ſed etiam vt cognoſceretis, eundem erga Sanctam Sedem animum, idem ad Chriſtianam Religionem amplificandam, propagandamque ſtudium, eandem erga hoc Sacrum Concilium obſeruantiam, eandem denique pietatem expectandam à Sereniſſimo Rege Sebaſtiano, & regia præſtantiſſimæ indolis ſignificatione ad excellentes omnes virtutes propenſo, & domeſticis imaginibus, clariſſimorumque Regum illuſtribus exemplis incitato, qui quod Sãctiſſimo Pontifici ſuis literis eſt pollicitus, hodie cumulatè præſtat, ſuumque ad illuſtrandam huius Sacroſãncti Concilij celebritatem ſtudium vobis ampliſſimi Patres hodierna die per D. Ferdinandum Martinez Mazcarenium ſuum Oratorem, virum non ſolùm antiqua generis nobilitate, & familia multis Aſiæ, Africæque triumphis inſigni, ſed fide, integritate, cæteriſque ornamentis longe præſtantẽ effuſè pollicetur: ſperat autem fore, vt quoties cum de publicis Chriſtianę Religionis, atque diſciplinæ, tum de priuatis negotijs

gotijs

gotijs noſtrarum Eccleſiarum, quæ ſingulari Dei Optimi Maximi beneficio, nec ab Eccleſiæ Romanæ cæterarum parentis, & magiſtræ obſeruantia deflexerunt, nec à veteri receptoq; ſemel cultu receſſerunt, apud vos illius Orator agere volet (quod pro ſua prudentia nonniſi neceſſarijs, aut grauibus certè cauſis impulſus faciet,) vos cognitis Sereniſſimi Regis mandatis eum pro veſtra humanitate benignè excipiatis.

Reſponſum Sanctæ Synodi Illuſtriſſimo Oratori Sereniſſimi Regis Portugalliæ in eius comparitione.

Reſponſio Oratori Luſitano tradita fuit.

14 Illuſtriſſime Domine Orator. Mandatum, ac literæ Sereniſſimi Portugalliæ Regis, quæ modo à Dominatione veſtra exhibitæ in hoc ſacro loco recitatę fuerunt, necnon ea, quę ornatiſſima oratione expoſita ſunt, huic Sanctæ Synodo iucundiſſimum nuntium attulerunt, cum declararent eximiam, & perpetuam quandam clariſſimorum Portugalliæ Regum, ac pręcipuè Sereniſſimi Sebaſtiani Regis in Deum pietatem, inſigne in Rempublicam Chriſtianam ſtudium, ac ſummam erga hoc œcumenicum, & generale Concilium obſeruantiam, licet nihil noui huic Sanctę Synodo allatum fuerit. Nemo enim eſt, cui compertiſſima non ſint pręclara Regum Portugallię facinora in Chriſtiana Religione, veraque Chriſti fide in Orientis partibus propaganda. Non minor tamen Maieſtati Suę, Maioribuſque ſuis pijſſimis, & clariſſimis Regibus laus, & gloria hac tempeſtate debetur, quod in his calamitoſis temporibus, tot diſſidijs, totque in Eccleſia exortis hęreſibus, Regna, & ditionem ſuam in orthodoxa fide, Eccleſięque Catholicæ vnitate ſemper (vti verè Chriſtianos Principes decet) conſeruarint, quam in barbaris, & idolorum cultui deditis nationibus ad veram Religionem traducendis. Quamobrem hęc Sancta Synodus Deo, & Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti meritas de ijs omnibus gratias agit, Dominationemque veſtram, tùm ipſius Regis cauſa, tùm ob ſingularem eius prudentiam, & ſanguinis ſplendorem grato, & beneuolo animo recipit, Regium verò mandatum, quantum de iure debet, admittit.

15 Venerant cum Luſitano Oratore eximij Theologi, qui multum virtutis, & doctrinæ ſpecimen in aſſerenda fide orthdoxa, refellendiſque Nouatorum erroribus explicuere. Proximis diebus magna contentione opera nauata in diſquirendis rationibus, quibus Proteſtantes ad Concilium Tridentinum pellici poſſent, vt depoſitis erroribus fidem orthodoxam amplecterentur, ac reliquo fidelium cœtui aggregarentur; id vero opus maximè erat arduum, cum in pertinacia maximè obfirmati effutirent Conciliorum à Paulo III & Iulio III. habitorum decreta impia eſſe, atque adeò à Ferdinando Cæſare concordiæ cupidiſſimo miſſi ſunt ſubiecti articuli, quos illius Oratores Legatis Cardinalibus decimaoctaua Februarij exhibuere, vt ſi quo modo præfracta eorum peruicacia deliniretur, tùm ampliſſima liberi commeatus ſyngrapha ad eos mitteretur, necnõ abſcinderentur omnes occaſiones, quas ad declinandum Concilium toties inani, ac fallaci ſpecie expetitum prætexere affectabant. Monuere etiam arcana Concilij, ſcriptioneſque imperfectas, nec dum diſcuſſas temerè nõ euulgari.

Act. per. Aſtulph. Seru p. 26.

Articuli Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Legatis Sacri Concilij Præſidentibus, per Oratores Cæſareæ Maieſtatis die XIII. Februarij exhibiti.

Primum omnium, cum ipſi omnes videant inſtare prædictæ Seſſionis præfixum terminum XXII. diem præſentis menſis Februarij, arbitrati ſunt ſuas Illuſtriſſimas, & Reuerendiſſimas Dominationes paucis de ipſa Seſſione, & alijs quibuſdam Sacræ Cæſareæ Maieſtatis commonefacere.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſign. num. 3229. p. 81 Ms. Franc. Car. Barb. ſig. n. 1100 pag 26. Act. Conc Trid per Aſtulph. Seruãtium Septempedanum Scriptorem Epiſcopi Teleſini de creto rij.

Non ignorant Suæ Illuſtriſſimæ Dominationes, Proteſtantes, ſeù eos, qui ab obedientia Sedis Apoſtolicę diſceſſerunt, omnibus viribus conari, vt qualemcumque tandem prætextum inueniant, quo muniti hoc Sacrum œcumenicum Concilium in Spiritu Sancto congregatum ſubterfugere poſſint. Et quoniam ſubterfugij ipſius primam, & præcipuam occaſionem hinc Proteſtantes accepturos eſſe, Oratores ipſi arbitrantur, ſi ſtatim ab exordio Concilij in hac prima Seſſione, ante decennium intermiſſorum articulorum continuatio facta fuerit, ideoq; contendent; vt omnibus modis huiuſmodi occaſio præcaueretur in præſentiarũ, videretur hac de cauſa etiã in proxima Seſſione continuationis faciendæ nullũ argumentum exhibendum eſſe, quo cum omnium ferè Regum, & Principum Chriſtianorum Oratores à Seſſione abſuturi credantur, ne ex hac quoque occaſione Proteſtantes ipſi exclamare poſſint, ferè ſolos Pontificios Epiſcopos, & Cæſareos Oratores rei benè, & proſpere gerendi ſpem ademiſſe, & eripuiſſe Concilij celebrationi.

Articuli exhibiti ab Oratoribus Imperatoris

Quare Illuſtriſſimi Legati cum Reuerendiſſimorum Patrum ad hoc Sacrum œcumenicum Concilium congregatorum conſenſu nõ inchoationem quampiam, ſed continuationem proſequendam cenſuerint; videri tamen Oratoribus ipſis in hac prima Seſſione omninò continuationis faciendæ ſignificationem præcauendam eſſe, imo exiſtimarent Oratores, Seſſionem hanc, ſi vlla ratione fieri poſſet, in aliud aliquod tempus competens reijci debere, vt & Proteſtantes interim expectarentur, & alij Oratores, qui expectantur, intereſſe poſſint. Quod ſi verè id Illuſtriſſimis ſuis Dominationibus facere integrum non eſſet, ſaltem illud efficere velint, quo generalia quædam, & non magni momenti negotia, cuius generis ſunt illa, quomodo, & quibus verbis conficiendæ literę, quibus Proteſtantes, & alij lapſi ad gremium Catholicæ Eccleſiæ inuitari, & reuocari deberent; item de formula ſalui conductus conficienda, vel alia quæpiam huiuſmodi, quę Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Legati pro ſua rara prudentia facilè inuenire poterunt; pertractarentur. Secunda verò Seſſio omninò diutiùs, & in aliud tempus proroganda videtur propter allegatas cauſas, & quod huic inueterato malo cum aliqua acceleratione vix obuiari poterit.

Propterea cum in pręſentiarum tractetur de reprobandis libris Hęreticis in Indice Romano comprehenſis, inter quos non poſtremum locum obtinet Auguſtana Confeſſio, videtur ipſis Oratoribus ita ab initio ipſam Confeſſionem non eſſe damnandam. Nam præter id quod Proteſtantes vocati venire recuſarent, etiam extrema quęque pericula pro defenſione ipſius confeſſionis adire non dubitarent, imò (quod omen Deus auertat) nocentiſſimę conſpirationes eſſent expectandæ, & ex hac re etiam occaſionem quamdam ipſi Proteſtantes arriperent communicatis conſilijs, & auxilijs cum ijs Principibus, & Nouatoribus, quę iam ab obedientia Sanctiſſimi Domini Noſtri, & Sanctę Romanę Eccleſię diſceſſerunt, &

Digitized by Google

ſignanter ſtantibus hiſce Gallicis tumultibus funeſta bella ſuſcitarent; ac etiam cœptum Concilium in triſtem, cruentamque tragœdiam deducere ſtuderent; ideòque Hęreticos, & lapſos ipſos in ſpiritu lenitatis potius in viam reuocare, quam in foueam perditionis propellere; ſtudendum eſſet. Nam & ſuperiorum Imperatorum Suę Cęſareę Maieſtatis Auguſtiſſimorum Prędeceſſorum temporibus in huiuſmodi errantibus reducendis plus valuiſſe beneuolentiam, quam ſeueritatem, plus profeciſſe cohortationem quam comminationem, plus denique egiſſe charitatem, quam poteſtatem, omnibus palàm eſſe exiſtimant.

De fide publica ipſis Proteſtantibus danda quam ampliſſima. & qualem ipſimet deſiderant, cum omnes ferè Patres in id conſentire videantur ipſis quoque omnibus valdè neceſſarium videtur.

Item quoniam Sua Cęſarea Maieſtas Oratoribus ſuis in mandatis dedit, vt quotieſcumq; ab Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis DD. Legatis vocati fuerint, ad quamlibet ipſorum requiſitionem comparere, & loco, ac nomine Suæ Cęſareę Maieſtatis quęcumque agenda, & pro more, & conſuetudine, ac ratione Concilij ritè habendi, conſultandi fuerint, in ijs diligentem operam conſenſum, ſtudiaque ſua adhibere debeant quotieſcumque ab Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis Legatis vocati, & requiſiti fuerint.

16 Pręterea hoc quoq; prędicti Oratores Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Dominationibus, ſuggerere voluerunt, quod licet ipſis conſultationibus, quę in publicis Congregationibus fiunt, nulli extranei interſint, omnia tamen, & ſingula, quę illic tractantur, & dicuntur, etiam plebeijs hominibus notiſſima eſſe videntur, vndè facilè colligunt id non aliundè procedere, niſi quod aliqui ex illis, qui eiuſmodi Concilijs interſunt, ſecreta, ſiuè ex induſtria, ſiuè per negligentiam palàm faciant, idcircò Illuſtriſſimę, & Reuerendiſſimę Dominationes Suę prouideant, ne, priuſquam Sacrum Concilium aliquid deliberet, & concludat, omnia in publicum prodeant, atque in Germaniam perferantur.

Poſtremò ad hęc omnia, & ſingula ab Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis Legatis prędicti Oratores benignè reſponſum expectant.

Reſponſum eſt ad ſingula hęc capita ſumma conſilij maturitate excuſſa, ac perpenſa ſubiectis verbis.

Reſponſum Illuſtriſſimorum DD. Legatorum ad ſupradictas Oratorum Cæſareorum petitiones.

Ms. Arch. Vat ſig. nu. 3196. p. 63 Ext. etiam in ms. Fra. Card. Barb. ſig. n. 1109. p. 28. Act. Trid. per Aſtulp. ſeruant.

17 Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi DD. Oratores. Quod petunt Dominationes Veſtrę ne qua fiat in prima Seſſione continuationis mentio, non grauatim illis concedetur, neque in ea quidquam tractabitur, quod ad continuationem pertinere videri poſſit, aut vllam ſignificationem illius habeat.

Quod verò pręterea reijci cupiunt Seſſionem hanc in aliud longius tempus, id facere nobis integrum non eſt, quandoquidem conficiendi decreti de Indice corrigendo nonnullis ex Patribus mandatum eſſe non ignorant, quod in prędicta Seſſione publicari oportebit. Hoc autem in Cęſareę Maieſtatis gratiam libenter faciemus, vt laxius aliquod ſpatium demus proximę futurę Seſſioni; interiecto vero tempore, quibus de rebus tractatum ſit, & qui dies illi pręfigendus, vnà cùm Patribus deliberabitur.

De damnanda verò ſtatim ab initio Confeſſione Auguſtana, ne cogitatum quidem eſt à nobis vnquam, quandoquidem de librorum prohibitorum Indice, niſi ſub fine Concilij, nihil decernetur; quamobrem, & in hoc libenter Dominationibus veſtris gratificabimur.

Item & de ſaluo conductu, quem dabimus, quemadmodum aliàs à Proteſtantibus petitus, & illis conceſſus fuit in ampliſſima forma: quod idem facturam quoque Maieſtatem Cæſaream confidimus.

Quòd verò meminerunt præterea ſibi mandatum etiam ab Imperatoria Maieſtate, vt quoties à nobis vocati fuerint, præſto adſint, ſuaque nobiſcum conſilia communicent, agnoſcimus in eo ſingularem illius Maieſtatis pietatem, & Religionem, neque vulgare ſtudium afflictis Eccleſiæ rebus ſuccurrendi, quo nomine magnam illi gratiam habemus, ac viciſſim noſtra cum Dominationibus veſtris conſilia libenter communicabimus, deque rebus per nos proponendis eas tempore ſuo certiores reddemus.

Quod autem admonent, vt ratio ineatur, qua prouideri poſſit, vt quæ tractantur in Congregationibus, non promulgentur dabitur à nobis opera, vt quoad fieri poterit, prouideatur.

18 Prouocata mox in opus ea ſponſio, nam Præſides Legati grauiſſima oratione Patres admonuere, vt poſthac credita ipſis arcana alto pectore premerent, cum Nouatores in omnes calumniandi occaſiones intenti indè fierent præfractiores.

Admonitio ad Patres ne vulgentur decreta, & alia, quæ examinanda proponuntur, antequam firmentur.

Reuerendiſſimi Patres. Sciant Dominationes Veſtræ, quam indignum ſit, vt decreta, & alia, quæ Patribus examinanda proponũtur, antequã firmẽtur, & in publica Seſſione legantur, euulgentur & extra hanc Ciuitatẽ ad extraneos mittantur, quo fit vt aliàs ſæpè vidimus, vt decreta ipſa ſub ea, qua dixi, forma primùm concepta, & vt ita dicam informia pro decretis firmis, & à Sancta Synodo diſſeminentur, quare Illuſtriſſimi DD. Legati, & Præſidentes admonent, atque etiam hortantur Dominationes Veſtras, vt pro honore, atque exiſtimatione huius Sancti Concilij, & ad obuiandũ ſcandalis, quæ oriri poſſunt, tàm decretum, quod modo à me lectum fuit, quam cætera alia quæcumque, quæ in futurum examinanda nobis proponentur, non euulgent, neque eorum exemplum extra gremium Concilij alicui exhibeant, neue extra Ciuitatem ad aliquos tranſmittant, idque à ſuis familiaribus fieri ſeueriſſimè prohibeant. Quod vt commodius fiat, Dominationes Veſtræ, cum miſerint ad me pro exemplo præſentis decreti, ſimul mihi per cedulam eorum manu ſubſcriptam nomen eius, cui voluerint, quod tam hoc exemplum, quam alia, quæ ſuo tempore proponentur, exhibeantur. Mittãt hęc prouiſa ſine nunc expedire. Si quæ alia cõmodior via alicui ex Patribus occurrerit, vt ea, quæ proponuntur, ſecreta retineantur, de ea poterit Illuſtriſſimos Dominos Legatos admonere.

Tom. 10. de Conc. ms. Arch. Vat ſig. nu. 3197. p. 140.

Decreta Concilij non euulganda.

19 Quod ad Seſſionis ſecundæ, quæ XXVI. Februarij die celebrata eſt, acta attinet. Peractis ſolemni ritu ſacris myſterijs ab Antonio Helio Patriarcha Hieroſolymitano, habita eſt oratio ab Antonio Cauco Archiepiſcopo Patracenſi, Corcyrenſi deſignato, in qua Hæreticorum impia molimina ſic deſcripſit, vt ad ea frangenda ita

Secunda Seſſio Conc. ſub Pio IV.

Patres

Ang. in mſ. Arch. Vat. ſig. n. 324. in actis ſeſ. 2. ſub Pio IV.

,, Patres excitaret [In ea,proh dolor, miſerrima
,, incidimus tempora, vt quod ſine lachrymis
,, enarrare non poſſum, immenſa flagitia, & ſa-
,, crilegia, ex nefanda recentiori hac Lutherana
,, hæreſi, cuius quidem extirpandæ cauſa huc
,, cõuenimus,in Dei Eccleſia orta eſſe videamus,
,, nempè Eccleſiarum bona direpta, templa ſolo
,, æquata, Monaſteria non ſolum prouentibus
,, ſuis, & incolis deſtituta,verum etiam funditus
,, euerſa, Sanctiſſimum Chriſti Vicarium, ve-
,, rumque Petri Succeſſorem Pontificem Opti-
,, mum Maximum, Epiſcopos, reliquoſque Dei
,, Sacerdotes neglectos, honoribus debitis pri-
,, uatos, maximis affectos contumelijs, iniurijſ-
,, que laceſſitos, Deo dicatas Virgines ſtupra-
,, tas, earumque bona ablata,venerandas Sancto-
,, rum Imagines reiectas, & eorum cineres con-
,, temptos, Sacramenta Eccleſiæ exploſa, atque
,, conculcata, ſacros denique Eccleſiaſticos Ca-
,, nones, ac Conſtitutiones igni traditas, rituſ-
,, que omnes Diuinos penitus ſublatos. Verum
,, enim verò antiquas hæreſes extinctas iam,
,, Manichæi, Iouiniani, Vigilantij, Pelagij, Eu-
,, thychetis, Felicis, Albigenſium, Vualdenſiũ,
,, Berengarij, Marſilij Patauini, Ioannis Vvic-
,, leff, Ioannis Hus, Hieronymi de Praga, &
,, cæterorum à Sanctis Patribus noſtris in Con-
,, cilijs ſæpiùs confutatas, & toties reiectas ſu-
,, ſcitare voluerunt infeliciſſimi homines iſti, &
,, Diuina, Chriſtianaque dogmata à Chriſto
,, Seruatore noſtro inſtituta, ac ab eiſdem San-
,, ctis Patribus nobis per manus tradita, diuini-
,, tùſque à Concilijs ſancita, & à Pontificibus
,, Sanctiſſimis confirmata euertere,vanaque eſſe,
,, ac inutilia, nobis effutire non dubitarunt, la-
,, tamque viam, quæ ad inferna ducit, Chriſti
,, doctrinę immemores, & Epicureorum mores
,, ſequuti ſibi conſtruxerunt, de quibus ſenſiſſe
,, mihi videtur Petrus Apoſtolus inquiens. Ve-
,, nient in nouiſſimis diebus in deceptione illu-
,, ſores iuxta proprias concupiſcentias ambu-
,, lantes. Hinc tàm longè, latèque peruaga-
,, tum eſt incendium, &c.

20 Perlectũ eſt decretum de Librorum delectu, deque Proteſtantibus, & alijs Hęreticis ad Concilium,data ijs tuti commeatus, & incolumitatis fide publica, humaniſſimè vocandis, vt à Patribus de fide orthodoxa amanter edocti errores exuerent, inque Eccleſiæ gremium reuocarentur, id verò decretum in Congregationibus, quę prę-ceſſerant, diligenter fuerat excuſſum, ſubiectiſque verbis conceptum fuit.

Sacroſancta, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, Pręſidentibus in ea Apoſtolicę Sedis Legatis,non humanis quidem viribus confidens, ſed Domini Noſtri Ieſu Chriſti, qui os & ſapientiam Eccleſię ſuę daturum ſe promiſit, ope, & auxilio freta illud pręcipuè cogitat, vt Catholicę fidei doctrinã multorum inter ſe diſſidentium opinionibus pluribus locis inquinatam, & obſcuratam in ſuam puritatem, & ſplendorem aliquando reſtituat, & mores, qui à veteri inſtituto deflexerunt, ad meliorem vitę rationem reuocet, eorque Patrum ad filios, & cor filiorum ad Patres conuertat. Cum itaque omnium primum animaduertat hoc tempore ſuſpectorum, & pernicioſorum librorum, quibus impura doctrina continetur, & longè, latèque diffunditur, numerum nimis excreuiſſe, quod quidem in cauſa fuit, vt multę cenſurę in Prouincijs, & pręſertim in Alma Vrbe Roma pio quodam zelo editę fuerint, neque tamen huic tàm magno, ac pernicioſo morbo ſalutarem vllam profuiſſe medicinam, cenſuit, vt delecti ad hanc diſquiſitionem Patres de cenſuris, libriſque quid facto opus eſſet, diligenter conſiderent, atq; etiam ad eandem Sanctam Synodum ſuo tempore referrent, quo faciliùs ipſa poſſit varias, & peregrinas doctrinas, tanquam zizania à Chriſtianę veritatis tritico ſeparare, deque his commodius deliberare, & ſtatuere, quę ad ſcrupulum ex omnium animis eximendum, & tollendas multas querelarum cauſas, magis opportuna videbuntur. Hæc autem omnia ad notitiam quorumcumque deducta eſſe vult, prout etiam in præſenti decreto deducit; vt ſi quis ad ſe pertinere aliquo modo putauerit, quæ vel de hoc librorum, & cenſurarum negotio, vel de alijs, quæ in hoc generali Concilio tractanda prædixit, non dubitet à Sancta Synodo ſe benignè auditum iri. Quoniam verò eadem Sancta Synodus ex corde optat, Deũque enixè rogat, quæ ad pacem ſunt Eccleſiæ, vt vniuerſi communem Matrem in terris agnoſcentes, quæ, quos peperit, obliuiſci non poteſt, vnanimes vno ore glorificemus Deum, & Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, per viſcera miſericordiæ eiuſdem Dei, & Domini noſtri omnes, qui nobiſcum communionẽ non habent, ad concordiam,& reconciliationem, & vt ad hanc Sanctam veniant, inuitat, atque hortatur, vtque charitatem, quod eſt vinculum perfectionis amplectantur, pacemq; Chriſti exultantem in cordibus ſuis præ ſe ferant, in quam vocati ſunt in vno corpore. Hanc ergò non humanam, ſed Spiritus Sancti vocem audientes, ne obdurent corda ſua, ſed in ſuo ſenſu non ambulantes, neq; ſibi placentes, ad tàm piam & ſalutarem Matris ſuæ admonitionem excitentur, & conuertantur; omnibus enim charitatis officijs ſancta Synodus,eos,vt inuitat,ita complectetur.

Inſuper eadem Sancta Synodus decreuit fidem publicam in generali Congregatione concedi poſſe, & eamdem vim habituram, eiuſdemque roboris, & momenti futuram, ac ſi in publica Seſſione data, & decreta fuiſſet.

21 Altero decreto indicta eſt proxima Seſſio ad XIV. Maij.

Reliqua eiuſdem Seſſionis acta deſcripta ſunt ab Angelo Maſſarello ſubiectis verbis.

Quæ in eadem II. Seſſione præter decretorum publicationem decreta fuerint.

In hac eadem Seſſione II. ſub Pio IV. Pontifice Maximo præter publicationem decretorum, fuerunt exhibita, & publicè lecta mandata Oratorum inuictiſſimi Domini Ferdinandi Romanorum Imperatoris electi, primum tanquam Cæſaris Regis Bohemiæ, & Archiducis Auſtriæ, *Sub data Pragæ die I. Ianuarij MDLXII.*

Ang. Maſſarellus Secret. in Actis Conc. Trid ſub Pio IV. mſ. Arch. Vat. ſig. n. 3212 p. 153.

Secundum vti Regis Hungarię ſub eadem data, lectumque fuit reſponſum Sanctæ Synodi in admiſſione dictorum Oratorum.

Deinde exhibitum, & lectum fuit mandatum Oratoris Sereniſſimi Domini Sebaſtiani Regis Portugalliæ, *Sub data Olyſſippone die XXVIII. Septembris MDLXI.* & ſimiliter reſponſum Sanctæ Synodi. Quæ mandata lecta, & exhibita fuerunt hoc ordine, quia eodem ordine, vt moris eſt, in Congregationibus generalibus, exhibitæ prius fuerunt.

Poſtea lectum fuit Breue Sanctiſſimi Domini Noſtri Pij IV. ſuper modo, & ordine ſedendi in

Digitized by Google

Concilio nulla habita ratione dignitatis primatialis, ſiuè veræ, ſiuè prætenſæ. *Sub data Romæ die vltima Decembris MDLXI. ab Incarnatione.*

Deindè lecta fuit declaratio Illuſtriſſimorum Dominorum Præſidentium ſuper ipſo Breui.

Et poſtremò lectum fuit aliud Breue Suæ Sanctitatis confirmans ſæpe dictam declarationem, *Sub data die XIV. Februarij eiuſdem anni.*

22 Quarta Martij habita eſt Congregatio generalis, in qua conuentum eſt de formula publicæ fidei, & liberi commeatus ſyngrapha ampliſſima Proteſtantibus danda, vt ad Concilium de fidei controuerſijs diſceptaturi venirent: concepta eaerat ſubiectis verbis.

Actum eſt de ſaluo conducto Proteſtātibus dando.

Ext. in act. p. 125.

Sacroſancta, & œcumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, Præſidentibus in ea Apoſtolicę Sedis Legatis, vniuerſis fidem facit, quod omnibus, & ſingulis Sacerdotibus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, militaribus, popularibus, & alijs quibuſcumque Viris cuiuſcumque ſtatus, & conditionis, aut qualitatis exiſtant Germanicę Prouinciæ, & Nationis Ciuitatibus, & omnibus alijs locis eiuſdem, & omnibus alijs Eccleſiaſticis, & Sæcularibus, præſertim Auguſtanæ Confeſſionis perſonis, qui, aut quæ vnà cum ipſis ad hoc generale Tridentinum Concilium venient, aut mittentur, aut profecturi ſunt, aut hucuſque venerunt, quocumque nomine cenſeantur, aut valeant nuncupari, tenore præſentium publicam fidem, & pleniſſimam, veriſſimamque ſecuritatem, quam ſaluum conductum appellant, liberè ad hanc Tridentinam Ciuitatem veniendi, ibidemque manendi, ſtandi, morandi, proponendi, loquendi, vnà cum ipſa Synodo de quibuſcumque negotijs tractandi, examinandi, diſcutiendi, & omnia quæcumque ipſis libuerit, ac articulos quoſlibet, tàm ſcripto, quàm verbo liberè offerendi, propalandi, eoſque Scripturis Sacris, & Beatorum Patrum verbis, ſententijs, & rationibus declarandi, aſtruendi, & perſuadendi, & ſi opus fuerit, etiam ad obiecta Concilij generalis reſpondendi, & cum ijs, qui à Concilio delecti fuerint, diſputandi chriſtianè, ac charitatiuè, abſque omni impedimento conferendi, opprobrijs, conuitijs, ac contumelijs penitus ſemotis, & ſignanter, quod cauſæ controuerſiæ ſecundùm Scripturam, & Apoſtolorum Traditiones, probata Concilia, Catholicæ Eccleſię conſenſum, & Sanctorum Patrum auctoritates in prędicto Concilio Tridentino tractentur, illo etiam addito, vt Religionis prætextu, aut delictorum circa eam commiſſorum, aut committendorum minimè puniantur, impartit, ac omninò concedit, ſic etiam vt propter illorum præſentiam, neque in itinere, aut quocumque locorum eundo, manendo, aut redeundo, nec in ipſa Ciuitate Tridentina à Diuinis officijs quouis modo ceſſetur, &c. Plura alia adiecta ad omnimodam publicæ incolumitatis, & firmiſsimę ſecuritatis fidem aſſerendam, atque pro hac vice omni legum priuilegio, Conciliorumque Conſtantienſis, & Senenſis contrarijs decretis, vel Canonibus vetuſtis vis adempta.

Alio etiam decreto ſuperioris decreti beneficium ad alia Regna, Prouincias, Ciuitates, & Loca, exporrectum, in quibus liberè, ac impunè fides contraria fidei Romanæ Eccleſiæ prędicaretur.

23 His addunt acta ab Aſtulpho Seruantio conſcripta.

Perfecto fidei publicæ decreto Legati, quam maxima poſſunt diligentia, curant illud diuerſis in Ciuitatibus, & Prouincijs euulgari, mandant illud valuis Cathedralis Eccleſię affigi, atque confeſtim typis excudi, vt quam celerrimè ad multos perferatur, mittunt etiam diuerſa eius exempla ad Sanctiſſimi Domini Noſtri Nuntios varijs in Regnis, pręſertimque ad Cardinalem Ferrarienſem Legatum Papę in Gallijs, ad quem & duplices literas perſcribunt, alteras quidem ita compoſitas, vt eas palàm in Senatu Regio poſsit oſtendere, in quibus eidem ſcribunt, conſilium Sanctę Synodi illud eſſe, vt hoc decretum, quod ei authenticum mittunt in omnibus Chriſtiani nominis Prouincijs edatur, quapropter agat ipſe cum Senatu Regio, vt ſibi liberè liceat illud in omnibus eius Prouinciæ Eccleſijs in publicum proponere: alteras deindè priuatus literas eidem Cardinali ſcribunt, quibus eum admonent, cupere maximè Sanctam Synodum eos, qui in iſtis locis peruerſis corrupti ſunt opinionibus, huc ſe transferre, vt tandem Summi Dei clementia ex horum Patrum congreſſu reſipiſcant, noluiſſe tamen eos nominatim in hoc decreto Gallicanam Prouinciam appellare, ne fortè ciues illi ægrè ferrent, ſe inter eos apertè cenſeri, qui publicè, & impunè alienas à Romana Eccleſia opiniones profitentur. Cæterum eos verè in hoc numero haberi, cum palam illorum nefariè dicta, actaque nullis vindicata Magiſtratibus ſatis cunctis eorũ impietatem teſtentur. Scribunt igitur, vt ſi intelligeret aliquos in dubitationem venire, an hæc fides publica ciues illius Regni complectatur, illos apertè tunc certiores faciat, ad eos etiam illam omninò pertinere, rogantque, vt nihil induſtriæ prætermittat, vt eos ad hanc Sanctæ Synodi benignitatem amplectendam, hortetur, excitet, atque impellat. Significant præthereà, qua ratione vti debeat, quo decretum hoc toti illi Prouinciæ innoteſcat, quid etiam ei curandum ſit, ſi fortaſſe Senatus Regij auctoritate illud vulgò denuntiare prohibeatur.

Act. Conc. Trid per Gabr. Pal. ms Franc. Card. Bar. ſign. n. 24. p. 57.

24 Dum hæc tàm ſalubriter Tridentini Patres pro diſperſione gentium in Catholicæ fidei confeſſione adunanda meditarentur, viſa eſt in Gallijs ſpes quædam affulgere de reuerſione quoque Eliſabeth Angliæ Reginæ; atque Hyppolitus Cardinalis Eſtenſis, qui Apoſtolicum Legatum inibi agebat, quæ à Catharina Galliæ Regina acceperat, Cardinali Borromæo ſignificans per literas aperuit. Accerſitũ ſe ab ipſa VIII. Martij audiuiſſe, præſentibus Rege Nauarræ, & Duce Guiſiæ, ac Monmorantio Equitum Magiſtro rogatam fuiſſe ab Oratore Reginæ Angliæ nomine Regio; vt apud Summum Pontificem ſuis precibus ageret, quo indictus dies primæ Seſſionis Concilij extraheretur eo quod ipſa ad plures Germaniæ Principes neceſſitudine ſibi coniunctos literas dederit, adhortans, & vt ipſi miſſis Oratoribus eidem Concilio intereſſent, quod ſi quando illi decernant, quemadmodum nec inaniter ſperabat, ſe quoque per Oratores ſuos, & Angliæ Præſules eidem Concilio interfuturam, addidiſſeque ſe ad id literis Legati Cardinalis Ferrarienſis permotam fuiſſe; hanc exigui temporis dilationem quamuis incommodam comparatione tanti, quod ſperabatur, compendij, omninò poſthabendam. His acceptis à Catherina Cardinalis

Ext. in ms. Card Spa: ſig. n. 31. p. p. 422.

Catharina Galliæ Regina Seſſionis diē protrahi ad Eliſabetham Angliæ Reginæ inſtantiam petit

nalis Legatus reſpondit, haud ægrè Eliſabeth petitionibus aſſenſum iri, ſi liberè exhiberet ſe Cōcilio miſſis Oratoribus intereſſe velle, quamuis tot prorogationes factæ ſint, ac Patres nimiæ moræ longa tædia patiantur, ſe Pontificiam Beatitudinem noſſe tanto vtilis, atque optimi Concilij deſiderio flagrantem, quod eo meliùs eſſet, quo ampliùs euaderet, vt non ambigeret Reginę Angliæ in noua quoque prorogatione morem geſturum. Verum cum hæc propoſitio ambigua tantum eſſet, incertaque boni ſpes, detrimentum verò ex dilatione manifeſtum impenderet, ignorabat profectò, quonam potiſſimum pacto tantam rem Pontifex, niſi certiore ſpe fultus, aggrederetur. Ad hæc Catharina ſe maximè in votis habere dixit, vt ad priſtinam Eccleſiæ coniunctionem Anglię Regina reuerteret, cui, & reſponderi poſſe exiſtimabat, Galliæ Regem vti Eccleſiæ primogenitum Concilium à Pontifice efflagitaſſe, nec Oratoribus, & Præſulibus mittendis deeſſe poſſe, ſi honoris ſui haberi rationem vellet; inſpiceret interea Angliæ Regina, quibus officijs agere vellet, tùm apud Pontificem, tùm apud eius Legatum; Oratores ipſos, ac Præſules Gallos ad Concilium proficiſcentes, quod Cardinalis Legatus monuerat, tanto maioribus officijs Reginam Angliæ proſecuturos, ſeque Oratori Anglo omnem operam promiſſuram, vt omnia honeſta apud Pontificem pro Regina Angliæ obtineret, quorum ipſa compos fieri velit. Hæc Reginæ ſententia adeò omnibus grata, accidit, vt inſtar decreti habita ſit. Reginę autem Angliæ poſtulata, ſubdit Legatus, licet ad differendum Concilium tendant, oſtendunt tamen eam non adeò vt ante, ab eo abhorrere, nec mea monita ab ipſa fuiſſe contempta adeò, vt ſi res huius Regni proſperè ſucceſſerint ipſa quoque eius exemplo permouenda videatur, &c. *Datum Pariſiis VIII. Martij MDLXII.*

25 Significauit alijs literis medio Aprili exaratis Cardinalis Legatus Borromæo Cardinali reſponſum fuiſſe à Catharina Regina Oratori Anglo ex deſignata ſuperiori formula, illum tamen repetitis precibus inſtitiſſe, ne regulus è Lanſaco, & Præſules ad concilium mitterentur, ardente maximè ciuilibus bellis Gallia, Reginam verò in ſuſcepta ſententia perſtitiſſe, atque Oratori Anglo reſpondiſſe, optimum illud opus ob ciuiles eas ſeditiones non retardandum, ac multo meliùs ijs miſſis pia deſideria Reginæ Angliæ promoturam, ſeque acturam cum Ferrarienſi Cardinale Legato, vt apud Summum Pontificem deprecatorem, atque interpretem agat, vt quidquid honeſtum, ac decorum fuerit, Reginæ Angliæ precibus concedatur; optimè proindè conſultum exiſtimabat, vt ipſe Cardinalis Borromæus, quam humaniſſimas mittat literas, quæ à Legato Reginę Catharinæ; atque ab ea Eliſabeth referri poſſint. Subdidit quoque Legatus, Oratorem Anglum à ſe interpretis opera pertentatum, vt ſi aliquem articulum in Concilio pertractandum differri optaret Eliſabeth, id honeſtiùs à Pontifice poſtulari poſſe, quem, licet erga ipſam amantiſſimis ſtudijs propendeat, eidemq; gratificari ſummoperè cupiat, diſtineri tamen ne Patres Tridentinos iam multis prorogationibus feſſos nouarū morarum tædio, ac damno afficiat, certò ſciebat. Hęſiſſe in priore ſententia Oratorem ſcribit Legatus, quod expreſſa à Regina acceperit mandata poſtulandæ in genere prorogationis Concilij,

Ext. in eodem mſ. Card Spa. ſig n. 31. p. 55. ad Ca. Borr.

donec ipſa à Germanię Principibus reſponſum retuliſſet.

26 Addidit Legatus literis XXIV. Aprilis ſcriptis, eo die Cardinalem Lotharingum verba feciſſe cum Regina Catharina de prorogatione Concilij ab Oratore Anglo Reginę nomine expetita, viderique modici temporis prorogationem concedendam, cum maxime expediret potiùs temporis, quam rei iacturam ſubire. *Ib. pag. 64.* Cauſas etiam querelarum ſubducendas, tùm Reginę, tùm cęteris Principibus, quod nimirum, nec modicam, quod poſtulabant, temporis dilationem impetrare valuiſſent. *ibid. p. 65.* Et quamuis Legatus iam diù indictum monſtraret Concilium, Reginamq; Angliæ Pontificio diplomate humaniter prouocatam, vt ad illud mitteret, longoque iam tempore expectatam, tùm antequam inchoaretur Concilium, tùm eo inchoato, ſynedrijs, ſiuè conſeſſibus longiore interuallo celebratis, grauiora etiam Patrum incommoda, ſumptuſque, & damna Eccleſiarum celerem eorum reditum expetentium difficillimis his temporibus; inſuper certā ſpem ab Angliæ Regina, nec à Germanis Principibus ſui acceſſus afferri, tamen Reginæ Catharinæ ſtetit ſententia, prorogationem vigintiquinque dierum, vel triginta petitionis memoratæ reſpectu habito concedendam, nec incommodum moræ illius conferri poſſe vtilitati, *pag. 66.* quæ ex mora quiret oboriri, præſertim, vt omnis Reginæ Angliæ expoſtulandi anſa præcideretur; ſe quoque ab eadem Regina dixit rogatum, vt Pontificiam Sanctitatem de ea re enixis precibus poſtularet, addidiſſeque Cardinalem Lotharingum, moram illam Gallis Præſulibus fore accommodam, retardatis hucuſque, tùm incommodis colloquij Poſſiaceni, tùm inclementia hyemis, tùm etiam terrore diſcriminum eorum Diœceſibus impendentium; itaque videri prorogationem hanc breui dierum fluxu circumſcriptam elargiendam, ac ſi proxima Seſſio ita promota ſit, vt differri nequeat, ne quis in ea articulus his qui à nobis diſiuncti ſunt, aduerſus promulgetur, ne ijs accedendi ad Concilium animus eripiatur, quaſi in eo priùs damnati fuerint, quam ſuæ cauſæ argumenta adducere poſſent, proxima verò Seſſio ad temporis expetiti metam extraheretur, atque euulgaretur, Regijs precibus id datum fuiſſe; quæ omnia Hippolytus Legatus ad iudicium Sanctitatis Suæ, ac Tridentinorum Legatorum, ad quos ea de re ſcripſit, retuliſſe ſe profeſſus eſt, &c. *XXVII. Aprilis MDLXII.*

27 Hęc eadem Tridentinis Legatis Ludouicus Dominus à Lanſach Galliarum Orator conſcripſerat, ac poſtquam etiam Tridentum decimaſeptima Maij acceſsiſset, denuo efflagitauit; quæ Cardinales Legati Carolo Cardinali Borromæo ſignificarunt, vt ad Pontificem referret. *Et in mſ. Franc Car. Barb. ſign. n. 1344.* Poſtulauerat enim Lanſachus, ne quid grauioris momenti tractaretur captata dilatione, cum maximè referret, vt Concilium fieret œcumenicum, vtque foret œcumenicum, varijs gentibus, vt veniant, temporis moram indulgendam, maximè ob Gallicos tumultus nondum compoſitos. Affulgere ſpem, Eliſabetham Angliæ Reginam Pręſules Regni ſui miſſuram ad Concilium, quos iam vinculis liberarit, cum ea Daniæ & Sueciæ Reges idem conſilium ſuſcepturos, Saxoniæ quoque Electorem, Ducemque Vittembergenſem ſpem dare, vt Oratores mittant. Addidere etiam Gallicum Oratorem ſuadere, vt Patres Concilij ſollicitent

Ludouicus à Lanſach Gallus Orator dilationē ad grauiores quæſtiones pertractandas à Concilio expoſcit.

tent

tent literis Angliæ Reginam, vt Præſules Tridentum mittat, illam enim ſignificaſſe Catharinæ, ſe ad eos mittendos animo inclinare; ſpondendum verò ipſi Angliæ Reginæ, Concilium futurum omninò liberum ad diuerſas Chriſtiani imperij partes conglutinandas, collapſamque diſciplinam Eccleſiaſticam reſtituendam; eiuſque Oratores, Præſuleſque Anglicos tantis honoribus exceptum iri, quantis vnquam vetuſtis temporibus affecti fuiſſent: has verò Patrum Concilij literas ad Hippolytum Ferrarienſem Card. in Gallia Legatum dirigendas: ſubdidiſſe inſuper Gallicum Oratorem, non hæc exponi à ſe ex mandato Regio, ſed ex aliquorum Præſulum ſalubri conſilio; itaque Legati Tridentini orarunt Card. Borromæum, vt mentem Pontificis in ea re ipſis aperiret, quæ literæ XXI. Maij Tridenti ſunt exaratæ, quibus Hercules Mantuanus, Hieronymus Seripandus, Stauiſlaus Vvarmienſis, Ludouicus Simoneta, & Marcus Altaemps nomina adſcripſere. Euanuere conceptæ ſpes de Regina Angliæ ad Eccleſiæ gremium reuocanda, cum illa ad hæreſim in Gallia diffundendam, conſtabiliendamque, dolos & arma conuerterit, atque contra omnium Conciliorum œcumenicorum morem in ea impia ſententia cum Proteſtantibus, & alijs Hæreticis obdurnerit de reſpuendo Concilio, in quo Romanus Pontifex præeſſet.

Quod ſi quis paulò accuratiùs apud ſemetipſum mente perpendat, inueniet profectò, qualis iſtorum ſit fides, ac quales aſtus, nempè quales habuere antiquitus Arriani, & Euſebiani, famoſiſſima illa hæreſum monſtra, de quibus, quod Concilium à S. Iulio Papa indictum refugerent, Athanaſius ad Solitarios ſcribens dicebat. *Cæterum Euſebiani, vbi ſemel audiſſent, Eccleſiaſticum conſeſſum fore, vbi nec comes affuturus eſſet, neque ſatellites præ foribus excubarent, nec ex Cæſaris præſcripto omnia fierent, quibus rationibus, & non alijs Epiſcopos vicerant, immo, qui ſine hoc præſidio ne loqui auderent quidem, ita inhorruerunt, ac metu contracti ſunt, vt Presbiteros detinerent &c.* Refugit namque ſemper calumnia veritatem, ac ſecundùm Euangelicum dictum, *Qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.*

S. Athan. ad ſolit.

Io. 3.

28 Verum dum hi magis tenebras dilexerunt, quàm lucem, Diuina afflante clementia, *Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnā, habitantibus in regione vmbræ mortis*, vt cecinit Iſaias, *lux orta eſt eis*; atque hoc eodem tempore, quo Hæretici à Romana ſe ſubducebant Eccleſia, longinquæ ad eam veniebant Nationes, vt adorarent in ipſa Dominum, & terram illam in ſanctificationem haberent. Fecit hoc præter cęteros Aſsiriæ Orientalis Patriarcha, qui populos partim ſub Turcarum tyrannide, partim ſub Perſarum, partim ſub Luſitanorū imperio in India conſtitutos ad obſequium Catholicę Eccleſiæ traduxit, de quo hęc Panuinus in Pio Quarto.

Iſai. 9.

,, Per id tempus Abd-Iſu, ideſt Seruus Ieſu, Chri-
,, ſtianorum Orientalium trans Euphratem ma-
,, ximus Patriarcha, Vir doctus, Chaldaicis,
,, Arabicis, & Aſſyrijs literis ornatus, cuius iu-
,, riſdictio interiores vſque ad Indos penetrat,
,, Romam ad Apoſtolorum limina, & Pontifi-
,, cem ſalutaturus cum aliquot ſocijs longiſſi-
,, mo itinere peruenit, vt ab eo confirmatus
,, pallium de corpore Sancti Petri ſuſciperet.
,, Pontifici oblatus ei perpetuam obedientiam
,, promiſit, & per interpretem Sanctæ Romanę
,, Eccleſię fidem profeſſus eſt; quę ſubiectis fuerat concepta verbis.

Aſsirij ad vnitatem Eccleſiæ redeunt.

Profeſſio Fidei Reuerendiſſimi Domini Abd-Iſu Patriarchæ Aſſyriorum Orientalium, &c. Facta ſub S. D. N. Pio PP. IV.

Confeſſus ſum puro corde, & fide non ficta coram Reuerendiſsimis, & Illuſtriſsimis Dominis Michaële tit. S. Sabinę Alexandrino, & Marco Antonio tit. Sancti Marcelli Amulio S. R. E. Presbyteris Cardinalibus in hanc formam, videlicet.

Ext. in mi. Arch. Vat. ſig. n. 3249 in actis Seſſ. 6 17. Septemb. lecta, & in mi. alio Arch. Vat. ſig. n. 3252 p. 131.

Ego Abd-Iſu filius Ioannis de Domo Martia ex Ciuitate Gezirę in Tigri Flumine, olim Monachus Ordinis Sancti Antonij Monaſterij SS. Rahæ, & Ioannis Fratrum, electus Primas, ſiuè Patriarcha Ciuitatis Muzal in Aſſyria Orientali iuro, quod ita corde credo, & ore confiteor, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ fidem approbatis omnibus, & ſingulis illis, quæ ipſa approbat, & damnatis ſimiliter omnibus, quæ ipſa damnat, amplector, & perpetuò me amplexurum, & retenturum eſſe profiteor, & promitto, & omnes Fratres meos Metropolitas, ſiuè Epiſcopos, ac Diœceſanos quouis modo meę iuriſdictioni ſubiectos, ita credendum, & tenendum eſſe docebo, & modis omnibus, quibus potero, perſuadere conabor. Ita me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Euangelia, in quorum omnium fidem hanc meę fidei profeſſionem, & atteſtationem manu mea ſcripſi, & ſubſcripſi coram Reuerendiſſimis Dominis Domino Michaële tit. Sanctæ Sabinæ Alexandrino, & D. Marco Antonio tit. S. Marcelli Amulio vulgariter nuncupatis S. R. E. Presbyteris Cardinalibus, *Romæ VII. Martij MDLXII.*

Profeſſus etiam eſt idem Aſſyriorum Orientalium Patriarcha ſe omnia Concilia œcumenica, quæ veneratur Romana Eccleſia, pariter admittere, & colere, & omnia decreta Tridentini Concilij edita amplecti, edendaque amplexurum, maximèque gerere in votis Tridentino Concilio vnà cum cæteris Patribus intereſſe, ſed ob ſummam repetendæ Patriæ, ſolandique gregis ab infidelibus vndique oppreſſi neceſſitatem, à pio deſiderio inuitum deduci, de quo publica hæc documenta confecta ſunt.

Anno Domini MDLXII. die XXIII. Iulij Romæ coram Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Cardinali Amulio conſtitutus Reuerendiſſimus D. Abd-Iſu Patriarcha de Muzal in Aſſyria, confeſſus eſt hoc ſcriptum incluſum lingua, & charactere Chaldaico, ſiuè Syriaco exaratum, manu ſua propria eſſe conſcriptum, cuius rei fidem fecit Dominus Ioannes Baptiſta Abiſcinus Indus Interpres, & præſentibus etiam teſtibus infraſcriptis confeſſus eſt, ſe velle obſeruare totum id, quod in ſcripto huic inſerto continetur, & de ipſius voluntate in præſentia teſtium infraſcriptorum, & de mandato Illuſtriſsimi Domini mei, vt ſupra, propria manu fidem facio, vt poſſint hæc ſcripta authentica mitti ad Sacrum Concilium, & inde confici publica documenta ſi opus fuerit, & idem etiam lingua latina verſum adiunxi.

Ita eſt Marcus Antonius Cardinalis Amulius.
Ego Bartholomæus Euſtachius Sanctoſeuerinas affirmo, vt ſupra.
Ego Antonius Ioannetius affirmo vt ſupra.
Ego Chriſtophorus Antebinus affirmo vt ſupra.
Ego Aurelius Sauignanus de mandato.

Sa-

Digitized by Google

Sacramenti porrò à Patriarcha Aſſyrio nuncupati formula his verbis concepta fuit.

Ego Abd-Iſu filius Ioannis de Domo Martia ex Ciuitate Geziræ in Tigri Flumine olim Monachus Sancti Antonij, Monaſterij SS. Rahæ, & Ioannis Fratrum, nunc Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Primas, ſiuè Patriarcha Ciuitatis Muzal in Aſſyria Orientali, ſub cuius iuriſdictione multi Metropolitę, & Diœceſani continentur, videlicet Arbel Metropolis, Siraua, Hancaua Epiſcopatus, Cheptiam Metropolis, Caramleys, Achuſc Epiſcopatus, Naſſybin Metropolis, Maechazzin, Talleſcani, Mardin Epiſcopatus: Sceert Metropolis, Azzen Epiſcopatus: Elcheſſen Metropolis, Zuch & Meſciara Epiſcopatus: Gurgel Metropolis, Eſci Epiſcopatus: Amed Metropolis, Chiaruchiæ, Hayn, Tannur Epiſcopatus, quæ omnes ſimul Regiones ſubſunt Turcarum imperio. Ormi ſuperior Metropolis, Vlciſmi, & Cuchia Epiſcopatus: Ormi inferior Metropolis, Duraſoldos, Eſcinuh Epiſcopatus: Eſpurgan Metropolis, Nare, Giennum Epiſcopatus; Salmas Metropolis, Baumar, Sciabathan, Vaſthan Epiſcopatus omnes Perſarum Regi, vulgò Sophi nuncupato ſubiecti. In India verò Luſitanis ſubiecta, Cuſchio Metropolis, Cananor Metropolis, Goa Metropolis, Calicuth Epiſcopatus, cui ſubeſt Carongol Ciuitas, quę adhuc ab Idololatris, & Ethnicis hominibus poſſidetur. Iuro, & polliceor, cũ mihi nõ liceat ad Sanctam Tridentinam Synodum accedere, ſed neceſſe ſit, vt ad Patriarchatum meum me transferam, qui meo eget auxilio, & ſine cuſtode, me abſente, permanet: munus enim Eccleſiarum Præſulis eſt, animas ſibi ſubiectas quotidiè in Sancta Chriſtiana fide inſtruere, & moribus, vitæque integritate eas in fide confirmare, ne grex ſibi commiſſus Paſtoris regimine deſtitutus, in varios incidat morbos, quod eo faciliùs gregi meo accidere poſſet, qui cum ſit ſub infidelium tyrannide, adhuc multos in Chriſtiana fide imbecilles tenet, & quotidiè, etiam mea diligentia, Dei gratia cooperante ampliari poteſt. Cumque difficilè Fratres mei Metropolitæ Epiſcopi, & Diœceſani, qui tàm longè abſunt, poſsint in hanc Sacram Tridentinam Synodum conuocari.

Ea de re ita meo, quam eorum nomine, quos omnes ex corde, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ partes tenere non dubito, inhærendo iuramento fidelitatis aliàs per me confecto, ſiuè per me præſtito.

Iuro inquam, & polliceor omnia nos tenere, & credere, quæ in ſanctis œcumenicis Concilijs hucuſque ſunt acta, & ſecundùm eorum decreta; promitto omnes filios noſtros inſtituere, & præcipuè in ijs, quæ in Sancta Sacra œcumenica Tridentina Synodo terminabuntur. De cuius legitima Congregatione nihil penitùs dubito, ſed ei & meo, & eorum nomine reuerenter, & humiliter me ſubijcio, vocatuſque ad hanc, ſeù aliam Sanctam Synodum, cum dictis Fratribus meis libenter accedam. Sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Euangelia.

29 De fœlici hac Aſſyriorum Chriſtianorum cum Romana Eccleſia coniunctione Amulius Cardinalis, qui rei geſtæ teſtis interfuerat, certiores poſtea fecit Cardinales Præſides Tridentini Concilij ſubiectis literis.

Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis Colendiſſimis Dominis Cardinalibus Legatis Sacri Concilij Tridentini.

Reuerendiſsimi, & Illuſtriſsimi Domini colendiſsimi, Reuerend. Dominus Abd-Iſu Aſſyriorum Orientalium Patriarcha electus à Clero, & eorum populorum conſenſu, qui finitima Tigri Fluuio loca incolunt, Turcarum, & Perſarum imperio ſubiecti, anno ſuperiore, vt confirmaretur à Pontifice Maximo, ad Vrbem ſe contulit, cumq; literis, ac teſtibus fide dignis cognita eius electio, & probitas eſſet, ac permultos non ſolum dies, verum etiam menſes abſolutam noſtrorum rituum cognitionem, quibus antea in nonnullis non quidem grauibus diſſenſerat, à Catholicis, & eruditis hominibus accepiſſet, tandem (proponente me) à Sanctiſsimo Domino noſtro frequenti Conſiſtorio Patriarcha, & Paſtor illorum populorum declaratus eſt, cum priùs ſe nunquam à ſanctiſsimis Sedis Apoſtolicæ decretis eſſe diſsenſurum, aut diſceſſurum ſolemniter de more, confeſsione & iureiurando pollicitus eſt. Quarum rerum memoria diligenter literis conſignata in Archiuio cuſtoditur. Quod niſi iam ſenio confectus redire ad ſuos, impetrata primum à Sanctiſsimo Domino noſtro licentia, properaſſet, vt eos Eccleſiaſtica doctrina pleniùs inſtrueret, ad Sacrum Conciliũ profectus eſſet, vt iſtic fidem Catholicam, ſuumque erga Sedem Apoſtolicam ſingulare ſtudium, & obedientiam profiteretur. Abeuntem Summus Pontifex ipſum, ſuoſque Presbyteros, & Diaconum veſtimentis, & rebus omnibus ad eius Sacerdotium pertinentibus, & viatico eſt proſequutus. Huius Viri eximiam in Deum pietatem, optimũque de vera fide ſenſum, cum in multis alijs, tùm in eo perſpeximus, quod cum diſcederet, petije ſtudioſiſſimè, vt iſtius Sacri Concilij Canones, & decreta perferenda ad eum curaremus, ſe enim quidquid in Concilio ſtatutum erit, omninò ſeruaturum promiſit, daturumque operam, vt omnes ſui ſeruent, Chirographo ſuo Chaldaica lingua confecto, quod latinè explanatum cum his literis mittimus, confirmauit. Nos autem libenter fecimus, vt eius probitatis, prudentiæ, eruditionis, ac nobilitatis teſtimonium his literis daremus. Nam ex celeberrima ortum familia, opibus etiam pro loci ratione abundantem, iam ſexagenarium, nec aliam ob cauſam, tàm longum, tàmque difficile, ac periculoſum iter ſuſcepiſſe, niſi vt viſitaret Apoſtolorum limina, & Pontificis Maximi pedibus oſculum ferret, optimamque erga hanc Sedem voluntatem oſtenderet, perſpicuè cognonimus. In itinere ſemel à Drudis populis, bis à Turcis malè acceptum, ac fuſtibus percuſſum eſſe ſatis conſtat. Hic ſępè de Sacris literis interrogatus grauiter admodum, & copioſè reſpondit magna omnium admiratione, qui ſententiam eius verborum ab interprete audiebant. Nominabat eos, quos ſe habere dixit libros omnes Veteris, & noui teſtamenti etiam, quos Hebræi, aut Hæretici non probant, antiquos Doctores Græcos, & Latinos eoſdem ferè quibus nos vtimur, Chaldaicè, Syriacè, aut Arabicè verſos diligenter legiſſe, nonnullos etiam, quorum nomina à nobis ignorantur. Addebat hoc, in Caraemiet Turcarum Ciuitate libros eſſe ab ipſa ferè Apoſtolorum ætate conſcriptos, qui nunc in quadã Bibliotheca cuſtodiuntur. Summam profectò Dei beneficentiam licet agnoſcere, quod in tàm longinquis Regionibus, quæ nobis vix fama notæ ſunt, veræ fidei cultus adhuc vigeat, & Chriſtiana Religio non minore fortaſſe, quam apud nos pietate excolatur, conſeruata doctrina, quam per ea loca Beatorum Apoſtolorum Thomę, & Thadæi pijs ſermonibus diſſeminatam, & Marij eorum diſcipuli prædicationibus confirmatam hic Patriarcha ita

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3248 in actis Seſſ. 6. ſub Pio IV. 17 Septemb. 1562. & in alio ms. Arch. Vat. ſig. n. 3250 p. 129. Excuſa etiam Typis Ripæ.

atte-

aſſeuerabat, vt etiam id ſe ſcriptis probaturum promitteret. Sacramentis, aiebat, vti ſe ac illos popnlos iiſdem ferè, quibus nos, confeſſione auriculari, precatione pro ſalute mortuorum, canone iiſdem ferè verbis in celebranda Miſſa, conſecratione prorſus eadem; Imagines quoque Sanctorum pijs precibus venerantur, fideles autem Patriarchatui ſubiectos dicunt eſſe vſque ad ducenta millia; quo argumento etiam præter ſexcenta alia, inania improborum hęreticorum commenta refelluntur, cum per annos mille quingentos Eccleſiæ dignitas, & doctrina ſalutaris apud gentes à nobis tot terrarum interuallo diſiunctas in tanta rerum, Regum, & regnorum mutatione, Religionis varietate, ſub infidelium graui iugo, ac iugi per iniurias, & contumelias vexatione in medio barbariæ, eadem tamen ad hanc diem permanſerit, quæ nunc à gentibus nobis propinquis oppugnatur. Sed hæc quanti ſint, & quantum ſint dominationes veſtræ illuſtriſſimæ ponderabunt. Ego vero de Sanctiſſimi Domini noſtri mandato confeſſionem ipſius Patriarchæ de obedientia Sacro Concilio præſtanda, cum his literis mitto, eiſque me humilimè commendo. *Romæ die XXIX Auguſti MDLXII.*

Dominationum veſtrarum Illuſtriſſimarum, & Reuerendiſſimarum.

Humilimus Seruus.

Marcus Antonius Cardinalis Amulius.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3248. in actis ſeſſ. 6. ſub Pio IV. Aſtulph. Seru. in actis ſeſſ. 6. habita 17. Sept. 1562

Lectæ ſunt eæ Patriarchæ Aſſyriorum literæ poſtea in ſeſſione ſexta è ſacro Suggeſtu ab Archiepiſcopo Hydruntino, coram Concilij Patribus, in quibus, cum Patriarcha multas Indiarum vrbes, tanquam ſibi iure Eccleſiaſtico obnoxias commemoraſſet, quæ tamen à Luſitanis præſulibus regebantur, propterea Luſitanus Orator hac proteſtationis formula Luſitanum ius aſſeruit.

Proteſtatio Oratoris Regis Portugalliæ contra ea, quæ in profeſſione Patriarchæ continentur.

Cum in ſupradicta profeſſione fidei, & obedientiæ prædicti Patriarchæ Aſſyriorum, ipſe Patriarcha aſſerat ſe habere ſub ſe infraſcriptas Eccleſias, videlicet Cuſchin, Cananor, Goa, Calecut, & Carongel, quæ ſunt ſub dominio, & ditione Sereniſſimi Portugalliæ Regis, Illuſtriſſimus D. Orator dicti Sereniſſimi Regis eas ipſas Eccleſias hic nominatas dicit, & proteſtatur, nullum Patriarcham in ſuperiorem recognoſcere, ſed tantum ſubeſſe Reuerendiſſimo D. Archiepiſcopo Goenſi, qui totius Indiæ eſt Primas, ne ex his dicto Archiepiſcopo Goenſi, aut Epiſcopis in dictis partibus conſtitutis, aut conſtituendis, aliquod pręiudicium generari vnquam poſſit. Hanc vero proteſtationem in actis huius ſeſſionis redigi poſtulat.

30 Nec modo Aſſyrius Patriarcha Romano Pontifici ſe ſubiecit, verum ſenſere maioris Armenię plures populi cum Romana Eccleſia, vt conſpicuum, atque illuſtre eſt ex Pontificis literis ad Archiepiſcopum Nauchiſiuanenſem in maiori Armenia datis, quibus ipſum monuit in ſummis votis gerere vniuerſos Neſtorianos ad fidem orthodoxam reuocare, Aſſyriæ etiam Patriarcham eiuratis Neſtorij erroribus, Chalcedonenſe Concilium, & Epheſinum primum amplexum eſſe, rogauitque, vt ſi quos chaldaicæ linguæ, ac ſimul ſacrarum rerum peritos haberet, ad eundem Patriarcham mitteret.

Venerabili Fratri Nicolao Frydo Archiepiſcopo Naebiſiuanenſi maioris Armeniæ.

Pius IV. lib. bre. ſig. 1905. ep. 141.

Armenia ad vnitatem Eccleſiæ redeunt.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Dominus, & Deus noſter Ieſus Chriſtus gregem ſuum ſummus, ęternuſque paſtor, nunquam deſerens, pro quo pretioſiſſimum ſuum Sanguinem in ara Crucis effudit, pro ſua ineffabili charitate non deſinit oues dominicas diſperſas, atque errantes ad ſuum ouile reducere, ſicut nuper ex Prouincia Aſſyriæ ad Apoſtolicam Sedem, ipſo inſpirante, venit venerabilis Frater noſter Abd-Iſu olim Archiepiſcopus Geziræ Ciuitatis in inſula Tigris poſitæ, vir religioſus, & doctus, qui tam longum, & tam difficile, & tam periculoſum iter in ſenectute ſuſcipere minimè dubitauit, quò debitam Apoſtolicæ Sedi reuerentiam, obedientiamque præſtaret; cuius aduentu egimus gratias debitas omnipotenti Deo, qui nobis ſalutem omnium pro noſtri loci, ac muneris officio ſitientibus tantam ianuam patefecerit ad ſectam illam Neſtorianorum Eccleſiæ Catholicæ reconciliandam. Itaque ipſum Abd-Iſu benignè, & fraterna cum charitate excepimus, & cum fidei ſuæ libellum nobis porrexiſſet, eumque in damnando Neſtorio cum Sancta Romana Eccleſia conſentire, & Sanctum Concilium Chalcedonenſe, & Epheſinum primum ſuſcipere, & in cæteris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ fidem, atque doctrinam firmiter tenere, & perpetuò ſequi, ac ſibi ſubiectis tradere velle comperiſſemus, de venerabilium Fratrum noſtrorum conſilio, eum ciuitatis Muzal in Aſſyria iam ante à felicis recordationis Iulio Tertio prædeceſſore noſtro primariæ dignitate decoratę Patriarcham, ſiue Primatem conſtituimus, palliumque inſigne plenitudinis pontificalis officij de more tradidimus, multiſque honeſtatum gratijs in Aſſyriam remiſimus: Nunc te dilectiſſime Frater hortamur, ipſum Patriarcham ad reſtituendam, & ſtabiliendam, ac confirmandam in illis ſibi ſubiectis populis fidei Catholicæ integritatem, ac verum Sacramentorum vſum, ſacroſque ritus ab Eccleſia approbatos, adiuues, quam maximè potes. Vtiliſſimum autem fore iudicamus, vt quoniam habiturus es tu facilè, qui ab illa prouincia minus longe abes, homines linguæ Chaldaicæ peritos, aliquem, qui linguam illam calleat, & tam vitæ, ac morum honeſtate, quam Sacrarum Literarum, & rituum Eccleſiaſticorum ſcientia, atque vſu idoneus ſit, ad eum mittas, qui quoad opus fuerit in illis locis commoretur, ipſique Patriarchæ aſſiſtens, eum, & ſubiectos ei homines conſilio, doctrina, & prædicatione ſua iuuet, moneat, atque inſtruat, hoc enim non minus gratum, optatumque Patriarchæ, quam vtile, & opportunum fore intelleximus. Neque verò dubitamus, quin eum, quem miſeris, & in honore habiturus ſit, & omnia ei ſubminiſtraturus, quæ ad victum neceſſaria fuerint. Qua in re fraternitas tua deſiderio noſtro ita ſatisfacere ſtudeat, vt quod nõ ſatis commodè hoc tempore exequi ipſi poſſumus, tu perficias. Sedulitatis, ac ſtudij, quod in hominum illorum ſalutem contuleris, non laudem ſolum à nobis, ſed ab ipſo Domino etiam mercedem magnam, & copioſam adepturus. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXIII. Iulij MDLXII. anno III.*

31 Redintegrandæ etiam cum Iacobitis veteris Eccleſiarum coniunctionis, quæ ab Eugenio IV. in Concilio Florentino ſancita fuerat cupidus Pontifex Neemam Patriarcham Iacobitarum, ad iam

Digitized by Google

tam pium opus ſubiectis literis amantiſſimè prouocauit.

Venerabili Fratri Neeme Patriarchæ ſiue Primati Iacobitarum.

Venerabilis Frater ſalutem, &c. Dilectus hic Frater Ioannes Abrahim Caſſa dictus Epiſcopus Hattadi piè admodum Apoſtolorum limina viſitauit, menſeſque aliquot hic manſit, quem nos, & ipſius deuotionis cauſa, & quia ex natione Iacobitarum eum eſſe audiuimus libenter videmus. Et ſane viſus eſt nobis vir Religioſus, & Deum timens; de tuæ verò fraternitatis bonis ea prædicauit, quæ nobis relata non impulerunt, vt eo iſtuc cum benedictione noſtra reuertente, noſtris te literis ſalutandum eſſe duxerimus, quod eo propenſiùs facimus, quia commiſſo nobis, licet indignis, Apoſtolicæ Sedis regimine admonemur, vt vniuerſos Eccleſiarum præſules fraterna charitate complectamur in ſolicitudinis noſtræ partem vocatos, & ad dominici gregis ſalutem curandam, vnumquemque eorum ſtudium nobiſcum iungere cupiamus. Nec verò fraternitas tua ignorat, vniuerſarum Chriſti ouium curam Petro, & ſucceſſoribus eius Romanis Pontificibus ab ipſo Chriſto fuiſſe commiſſam, eidemque Petro, atque ita eius quoque ſucceſſoribus, vt Fratres ſuos confirmaret, eſſe præceptum. Optaremus admodum nationem iſtam Iacobitarum in ea vnione manſiſſe cum Sancta Romana Eccleſia, quæ conciliata fuit, vt ſcire te credimus, Sacroſanctæ Synodi Florentinæ tempore, quæ à fœlicis recordationis Eugenio Papa IV. prædeceſſore noſtro congregata fuit, ſed quia propter magnam mutationem rerum, & temporum varietatem interrupta fuit, Fraternitatem tuam in Domino hortamur, & monemus, vt eam, excolere poſtea ſtudeas, cum ſcias vnam eſſe fidem, vnam Chriſti ſponſam Eccleſiam Catholicam, cuius ipſa Romana Eccleſia caput, & fundamentum eſt, cuius fidei integritas ſingulari quodam, & nunquam defecturo priuilegio in Sede Apoſtolica omni tempore conſeruata eſt; itaque rectè admodum feceris, & tuæ, ac nationis tuæ ſaluti conſulueris, ſi vnà cum his, qui tibi ſubiecti ſunt, Sanctæ huius Sedis primatum à Domino ipſo ei tributum te reuerenter agnoſcere, ſicut non diffidimus, declararis, & ſi fidem quam Sancta Romana Eccleſia tenet, & docet, in omnibus, & per omnia ſuſcipere te, ac tenere profeſſus fueris, probans quidquid ipſa probat, & quidquid eadem damnat, damnans, atque reijciens; neque enim ſchiſmata inter nos eſſe debent, ſed id ipſum omnes monente Apoſtolo dicere, & ſentire oportet; nec cęteras Eccleſias deceret à Matris ſuę Eccleſię Romanę diſciplina recedere, aut diſcrepare, qua in re, ſi fraterno, & ſalutari noſtro conſilio vſus fueris, te, & cæteros Apoſtolicę Sedis communionem expetentes fraterna charitate excipere parati erimus, atque omni ſtudio, & tuo ipſius honori, & tuorum ſaluti, quibuſcumque in rebus poterimus conſulere, atque proſpicere ſicut ex ipſius, quoque Ioannis Abrahim relatione cognoſces. *Datum Romæ apud S. Marcum die XXIII. Iulij MDLXII. anno III.*

Pius IV. libr. breu. ſign. num. 2961. pag. 145.

Iacobitæ ad Eccleſiæ vnitatem redeant.

Ex ſuperius dictis refelluntur delira mendacia Nouatorum, qui cum perſpicuis argumentis reuicti fuerint, eos à vera Eccleſia Catholica extorres eſſe cum eorum ſectæ recentioris temporis, & anguſtorum locorum terminis ſint circumſcriptę, contractęque impudenter mentiuntur Orientales Chriſtianos eorum dogma profiteri. At his omiſſis intermiſſam Concilij narrationem repetamus.

32 Referunt acta ab Aſtulpho Seruātio accuratiſſimè conſcripta, Legatos Cardinales promulgata, ac data ampliſſima nouatoribus liberi commeatus, incolumitatiſque Syngrapha ad emendationem morum, diſciplinęque Eccleſiaſticę ſplendorem reſtituendum lętis animis ſtudia applicuiſſe; ſubdit enim. Vndecima Martij Feria IV. Congregatio generalis coacta eſt, in qua de ſolutiore diſciplina aſtringenda hi articuli propoſiti.

Act. Conſil. Trid. per Aſtulph. Seru. int. Franc. Car. ſig. n. 1109 p. 54.

Capitula XII. reformationis propoſita conſideranda Patribus.

I. Conſiderent Patres, quę ratio iniri poſſit, vt Patriarchę, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & cæteri omnes animarum curam habentes in ſuis Eccleſijs reſideant, & ab ijs non niſi iuſtis, honeſtis, neceſſarijs, & Eccleſię Catholicę vtilibus de cauſis abſint.

II. An expediat, vt nemo ordinetur ad ſacramentum Ordinis niſi ad certum aliquem beneficij titulum, compertum eſt enim multas committi fallacias ex eo, quod plerique ad titulum patrimonij ordinantur.

Capita reformationis proponuntur in Concilio.

III. Et quod ordinantes, nihil omnino percipiant pro collatione, quorumcumque ordinum, neque etiam eorum miniſtri, aut Notarij.

IV. An eiſdem concedendum ſit, vt de prębendis non ſeruientium poſſint diſtributiones quotidianas conſtituere in illis Eccleſijs in quibus nullę ſint diſtributiones, aut ita tenues, vt negligantur.

V. An parochię omnes, quę ob ſuam amplitudinem plures requirunt Sacerdotes, plures etiam habere debeant titulos ab Ordinarijs inſtituendos.

VI. An beneficia, quoque curata, quę idonea prouiſione victus Sacerdotalis carent, ſint reformanda, ita vt ex pluribus titulis vnus tantum ab Ordinario conſtituatur.

VII. Cum rectores parochialium multi ſint parum idonei, qui vel ob imperitiam, aut vitę turpitudinem deſtruant potius, quam ędificent ſubiectum ſibi gregem, & deteriores habeant aliquando Vicarios. Videndum eſt, quomodo huic malo medendum foret, num expediret dare eis coadiutorem, ſiue vicarium idoneum, cum aſſignatione fructuum arbitrio ordinarij?

VIII. An ordinarijs ſit concedendum, vt beneficia, & Cappellas vetuſtate collapſas, quę ob paupertatem reſtaurari nequeunt in matrices Eccleſias transferre poſſint.

IX. An decernendum ſit beneficia commendata, etiam regularia viſitari ab ordinarijs, & corrigi.

X. Matrimonia clandeſtina, an in futurum debeant declarari irrita eſſe, & nulla.

XI. Quæ conditiones ſint declarandæ ad hoc, vt matrimonium non dicatur clandeſtinum, ſed in facie Eccleſiæ contractum.

XII. Denique magnopere conſiderandum eſſet, quid conſtituendum ſit circa quæſtorum non paruos abuſus.

Quæ porro circa hæc poſt collata à Patribus longo temporis fluxu, ſumma animi maturitate, ac diligentia conſilia, conſtituta fuerint ſuis locis referetur, vel acta publica docebunt.

Ad promouenda quoque Concilij ſtudia Philippus

lippus Hiſpaniarum Rex Oratorem ſuum amplîſſimis fultum mandatis Franciſcum Ferdinandum Daualos Piſcatiæ Marchinnem decreuerat, qui cum inſubriam eius nomine tunc moderaretur, Tridentum iuſſus fuerat de proximo accedere, vt exnidientis Concilij celebritatem augeret; explieitaque intra modicum tempus legatione ad ſuam redire prouinciam; cui quidem adeunti hæc in mandatis ſubmiſſerat. Comitem poſtea à I unaeidẽ breui in legatione ſuffectũ videbimus.

Philippus Dei gratia Rex Hiſpaniarum, vtriuſque Siciliæ, Hieruſalem, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Mediolani, etc. Comes Hauſpurgi, Flandriæ, &c.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex Oratorem ad Conciliũ m.ſit.

Recognoſcimus, & notum facimus tenore præſentium vniuerſis. Cum beatiſſimus in Chriſto Pater, & dominus, dominus noſter Papa Pius IV. diuina prouidentia Sacroſanctę Romanę Eccleſiæ Pontifex maximus, vr his malis, & diſſenſinnibus quibus Chriſtiana Reſpublica iamdiù vexatur, & religio vera rot, ac tã diuerſis opinionibus impetitur, eo remedio, quo ſancta, & vniuerſalis Eccleſia, vt ſolet, medeatur, & ad veram in fide vnionem Chriſti fideles inducantur, vti optimus, & vigilantiſſimus Paſtor Oecumenicum Concilium Tridenti, ſublata ſuſpenſione quacumque continuandum induxerir, & aperuerit, atque ad diem Reſurrectionis Dominicæ præcedentis præfixerit, noſq; tum per litteras, tum per Nuntios exhorratus fuerir, vt quoniam præſentes celebrarioni eiuſdem intereſſe non poteramus noſtros ad illud Oratores idoneos, qui ibi aſſiſterent mandare vellemus, nos qui ipſius Concilij celebrationem, vt Catholicum Principem decet, tamquam verum, & vnicum malorum remedium ardentiſſimè deſiderabamus, libenti animo obtulerimus, nos id facturos, omnemque operam daturos, vt prædictum Concilium quantum in nobis eſſer non ſolum promoueretur, ſed eriam Deo ductore ad optatum finem perduceretur. Nolentes igitur hac in re nos officio deeſſe, quin potius ea omnia, quæ ad noſtrum munus ſpectant abunde præſtare, & exhibere, vr noſtro nomine in prædicto Concilio compareat, noſtraſque partes agar, illuſtrem, fidelem nobis dilectum Don Ferdinandum Franciſcum Daualos de Guignones Conſiliarium, Collateralem, Locumtenentem, & Capitaneum Generalem noſtrum in Ducatu, & Dominio noſtro Mediolani, cuius fidei, probitati, religioni, ac rerum longę experientię quamplurimum confidimus, Oratorem, Nunrium, & Procuratorem noſtrum facimus, conſtituimus, & deputamus, dantes ei plenam facultatem, & poteſtatem vna cum amplo, libero mandato, cirra ramen aliorum noſtrorum procuratorum, & mandatariorum conſtitutorum, & conſtituentium reuocationem, vel præiudicium, vt in dicta Ciuitate Tridenrina, & loco in eadem celebratione Concilij deputaro, coram Reuerendiſſimis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ac Beatiſſimi Pontificis Legatis nominatis, & deſtinatis, alijſque patribus ibidem congregatis noſtro nomine comparere, prædictęque Concilij celebrationi interuenire, atque adeſſe, & intereſſe, locumque, & vices noſtras in omnibus ſeſſionibus, conſultationibus, deliberationibus, & actibus obtinere, atque omnia alia agere, dicere, gerere, tractare, procurare, & promouere poſſit, & valeat, quæ ex vſu Reipublicæ Chriſtianæ fore videbuntur, quæque nos ipſi facere, dicere, gerere, & tractare poſſemus, ſi coram præſentes eſſemus, etiamſi talia eſſent, quæ mandatum exigerent magis ſpeciale, quam hic expreſſum eſt, habituri proinde ratum, quidquid per prædictum Oratorem, Procuratorem, & mandatarium noſtrum præmiſſo modo actum, dictum, geſtum, factum, & procuratum fuerir dolo, & fraude remotis, harum teſtimonio literarum manu noſtra ſubſcriptarum, & ſigilli noſtri impreſſione munitarum. *Datum Matriti die XXVIII. Menſis Ianuarij Anno Domini MDLXII. Regnorum noſtrorum* . . . . .

33 XIV. Martij ſolemni pompa Tridentum ingreſſus die XVI. in generali Congregatione Philippi Regis literas, quibus ille ſummo, ac flagrantiſſimo pietatis ſtudio ſe, ſuaque omnia pro tuendo Concilio, fideque orthodoxa aſſerenda deuouebat Legatis Apoſtolicis porrexit, Oratoris verò nomine Galeatius Brugoras Mediolanenſis, Regij fiſci cauſarum patronus Orationem ad Patres habuit, cuius præcipua pars delibanda viſa eſt.

Cum (inquit) multis, iuſtiſque de cauſis adeſſe ipſe non potuerir (de Philippo Rege Catholico loquitur) ex multis heroibus, quorum magnam copiam habet, Franciſcum Ferdinandum Daualum Marchionem Piſcatium elegit, dignumque iudicauit, cui munus hoc legationis obeundæ vltro deferret, qui & ſi in nullo otio, at in ſummo negotio prouinciam Mediolani, cum Imperio adminiſtrar, tamen ab ipſo Rege, qui eum antea ſemper, tum hoc vel maxime tempore os, oculos, mentem denique ipſam in vnam Rempublicam Chriſtianam conuertit, iuſſus eſt ea omnia, quæ ad Sanctiſſimam Religionem pertinent rebus humanis omnibus anteferre, & huc ſe quam primum recipere. Adeſt igitur Franciſcus Ferdinandus à Catholico Rege miſſus, & eo nomine, vt & Regis perſonam hoc ipſo in loco ſuſtineat, & omnia eius officia operam, laborem, copias denique omnes ad amplitudinem veſtram conferat. Denique vobis præſto adſit, foueat proſit, quibuſcumque rebus Rex ipſe poſſit. Et ſi enim ReſpublicaChriſtiana maioribus pręſidijs tegitur, ac Dei optimi maximi numine ab omnibus inſidijs aduerſariorum defenditur, tamen humanis etiam opibus: aliquãdo aduerſùs vim, & ſcelus viſa eſt eguiſſe. Etenim idcirco potiſſimum Reges Sancti appellantur, & terris à Deo dati ſunt, vt ad rerum temperationem ſedeant, & Reipublicæ Chriſtianæ, non modo excubias, & cuſtodias, ſed etiam laterum ſuorum oppoſitus, & corporum polliceantur. Primum igitur cum Pontifex maximus vigilet, adſit Reipublicæ Deus denique ipſe immortalis ac præpotens, huic ſuo Populo Chriſtiano, huic clariſſimo Imperio, huic pulcherrimæ Reipublicæ auxilium continenter ferat, non eſe deſperandum, fore vt vos Patres ampliſſimi, non modò labenti Chriſtianæ Reipublicæ ſubueniatis, verum etiam in veterem libertatem, & dignitatem vindicetis ipſa certe, quę nuper creſcẽribus malis, quę ipſã interimunt, capiti, ſalutique ſuę prope deſperare videbatur, & miſeris temporibus, ac perditis moribus afflicta, & oppreſſa iacebat, nunc tandem, aliquando bene ſperare freta præſertim medicina conſiliorum veſtrorum, ſalutaribuſque auxilijs cœpit. Confidit enim ſe veteris morbi grauitatem vobis curatoribus depulſuram, confidit à nouis tentationibus veſtra diligentia liberam futuram, confidit denique antiquum robur, ac corporis firmitatem breui recuperaturam. An verò

cum

Digitized by Google

cum ſciat vos non tamquam aliquos ex Vrbe Roma miſſos, ſed de Cœlo lapſos intuetur in loco tam excelſo pulcherrimè ſedere, & ad defenſionem ſuam ſtare non ſe excitet, non ſeſe erigat, non caput extollat? quę cum ita ſe habeant facilè omnes in eam ſpem ingrediuntur fore, vt omnes qui fortaſſe aliquo modo aberrarunt redeant in viam, & veritas multis incommodis debilitata, tandem opera, & ęquitate veſtra recreetur, & locum in quo conſiſtat reperire poſſit. Poſtularet fortaſſe hoc loco magnitudo rei, expectatio veſtri, vt Franciſcus Ferdinandus commoneret vos Patres ampliſſimi, vt in hac turbulentiſſima tempeſtate Reipublicæ, in tam grauibus cogitationibus veſtris omnia diligentiſſime diſpiceretis. Sed cum ipſe conſideret incredibilem ſapientiam veſtram, ac prope diuinam, nullamque rem tantam eſſe, ac tam difficilem, quam vos non, & conſilio regere, & integritate tueri, & virtute conficere poſſitis, nihil ſibi temere faciendum eſſe putat, nihil vos cuiuſquam monitis egere arbitratur (& infra)

Vnum illud reſtare putat, vt in proprio ſuo officio permanens Philippi maximi, & potentiſſimi Regis nomine, ſtudium, officium, operam, gratiam, authoritatem, copias denique omnes vobis Patres ampliſſimi ſine vlla exceptione, aut laboris, aut occupationis, aut temporis polliceatur, ac deferat.

Bar. In ms. Arch. Vat. ſig. n. 3248 in actis ſ. 3.

34 Excepta eſt à Patribus maxima lætitiæ ſignificatione, & gratulatione hæc ardentiſſimi ſtudij pollicitatio, atque à Synodo, Oratori Regio hoc reſponſum redditum eſt.

Reſponſum S. Synodi in admiſſione Oratoris Philippi Hiſpaniarum Regis Catholici.

Acta Conc. Triden. Ms. Fran. Car. Barb. ſig. n. 1109. p. 36 per Aſtulp. Serua.

Reſponſio Concilij Oratori Hiſpano exhibita.

Etſi Franciſce Ferdinande Marchio Exc. pium ſtudium inuictiſſimæ Auſtriæ domus, atque animi propenſio erga Rempublicam Chriſtianam, veramque Chriſti Religionem Romanis Pontificibus, Sanctæque Sedi ſpectata, atque probata ſemper fuit; hoc tamen potiſſimum tempore Catholici, potentiſſimiq; Philippi Regis, cuius perſonam meritò Legatus ſuſtines, promptus, paratuſque animus in vera Religione, quæ ad paucos redacta eſt conſeruanda, & à tot impietatibus reuocanda, ac in veteri dignitate, & ſynceritate tuenda adeo exoptatus adeo iucundus Sacræ huic generali Synodo extitit, & omnium animos erexit, vt ſpem certam attulerit Chriſtianæ Reipublicæ, grauiter quidem ægrotanti ſalutare remedium, magnaque ex parte conuulſæ, atque collapſæ verum, firmumque ſubſidium afferri poſſe præſertim Pio IV. Pontifice maximo, paſtoreque vigilantiſſimo duce, & auctore, qui è Romana ſacra illa, & nō violabili ſpecula ſalutare, & expectatum Concilij ſignum erexit, Tridentumque remiſit, qui Chriſti oues à feris apris diſperſas, & immanium luporum faucibus crudeliter abſorptas ad Chriſti tandem gregem noſtris humeris, noſtris inquam humeris patienter, manſueteque portaremus: Ferdinando Cæſare optimo Romanæ Eccleſiæ primogenito, Regibus, Chriſtianis denique Principibus, quorum hic frequentes, inſigneſque Legatos adeſſe cernimus fautoribus, beneque iuuantibus, è quorum numero facile Princeps Philippus Rex Caroli V. Cæſaris inuictiſſimi, cuius memoria in benedictione eſt, & omnibus virtutum numeris cumulatiſſimi, vt aliarum heroicarum virtutum, ita etiam veræ Religionis veriſſimus hæres, & imitator omnem operam, ſtudium, induſtriam, facultates, omnem denique corporis ſui laborem benigniſſime polliceatur, & ſi opus fuerit fideliſſime præſtabit, quem ita pium ita ſanctum, verèque regium animum, atque ſtudium generalis hæc Sancta Synodus, ita libenter tota mente amplectitur, ita merito laudat, & extollit, ita iure lætatur, & in eo conquieſcit, vt magnas quidem gratias potentiſſimo Regi, Chriſtianique nominis firmiſſimo propugnaculo, atque vindici per me omnium Patrum nomine agi voluerit, tibique etiam, Dauale Princeps clariſſime, vel multis tuis nominibus, vel honorificæ huius legationis nomine plurimum debere fateatur, atque omnia quę ad ipſius iuſtiſſimi, potentiſſimique Regis honorem, auctoritatem dignitatem pertinent, quantum licuerit, libentiſſime pro ſuis meritis Sancta Synodus prę́ſtabit, Deumque optimum maximum obſecrat, vt talium tantorumque Regum, ita pios animos, ita pro Chriſti fide, veraque religione accenſos, atque inflammatos perpetuò conſeruare, ac tueri libeat. Mandatum vero regium, quantum de iure debet admittit.

35 Coſmas quoque Florentiæ, & Senarum Dux Ioannem Strozzium Oratorem ſuum ad Cōcilium direxit, qui in Congregatione Generali XVIII. Martij exceptus, poſt exhibitas conſueto more literas, & mandata, quæ cum omnia publici iuris nouiſſimè poſt alios fecerit Philippus Labbè Societatis Ieſu, hic repetere, ne nimia lectorem prolixitate fatigemus, ſuperuacaneū duximus, luculentā habuit orationē, qua Pij Pontificis ſtudium in Concilio ad opus perducendo, ad cōſtabilienda Fidei Catholicæ dogmata contra obortas hæreſes, atque Sanctiſſimis Patrum decretis omnem erroris, vel ambiguitatis offuſam caliginem diſcutiendam illuſtrauit nec non Florentiæ Ducem ad Concilij, Pontificiſque tuendam auctoritatem paratiſſimum ſignificauit his verbis. *t. 14. Conc.*

36 Si in cognitione veritatis vis omnis, ac notio noſtrę ipſius intelligentię potiſſimū cōſiſtit profectò eiuſmodi veritatis cultores, in hac vita aliorum omnium beatiſſimi, & feliciſſimi habendi ſunt, contraque prorſus miſeri, & infelices illius expertes, qui nihil loci rationi, & conſilio relinquentes, prauas multis de rebus animo opiniones imbuunt, atque in illis acquieſcentes de ſanctitate mentis magis deturbantur, quam qui miſero, diuturnoque morbo interdum affliguntur, ijs igitur ſi magnæ pietatis eſſet medicinam adhibere, & corporis incolumitati conſulere, multo maioris etiam foret illorum animis ſalutem afferre, & ad integritatem, innocentiamque adducere, quod opus tanto maius plane habetur quanto eſt anima præſtantior corpore, quantum, denique æternitas mortalitatem ſuperat. Huius rei cauſa Pius ille Pater ſanctiſſimus, & verus animarum noſtrarum Paſtor, & cuſtos non immemor, quam eximio, quam ſingulari ſtudio, ac voluntate, eas ſibi Chriſtus commendauerit, cum dixit Petro primo ſuo Vicario, & deinceps omnibus ijs, quibus ſanctarum clauium munus diuino numine traderetur, ſi me amas paſce oues meas, cum ille Chriſtianæ Religionis conſeruator intelligat, quanta ingluuie lupus inſatiabilis palam quotidie magis irrumpat in Chriſtianum Gregem, neque ſibi ſit quidquam deliberatius, quam illum, quacumque ratione poſſit funditus diſſipare, quandoquidem poſt ſemen illud bonum quod antea Chriſtus ſparſerat, quod Apoſtoli

ipſius imitatores, quod etiam alij integerrimi homines in quibus, quaſi lumen quoddam ſanctitas admirabilis continenter eluxit, ſumma diligentia auctum in Chriſtiana Republica conſeruare ſtuduerunt. Venit inimicus homo, & ſuperiecit zizania, quæ cũ in dies ſingulos accreſcant, iactũ ab initio ſemen bonũ ſuffocare plane videntur, quamobrem, inquam, Pius IV. Pontifex maximus, vt hanc nefariam peſtem, ac perniciem à nobis depellat, Concilium hoc peragere ſuum induxit animum vbi vos, & vitæ innocentia, & eruditionis magnitudine viri admodum inſignes de vera, ſinceraque Chriſti doctrina commonefaciatis, atque illa etiam Euangelij dogmata pleniſſimè explicetis, & quæ tandem præcepta à Chriſti fidelibus tenenda ſint, declarare non prætermittatis. Hæc non quę conſilijs veſtris, atque ſuffragijs, ſed Spiritu Sancto impulſore, & auctore confirmata, certa, & rata eſſe præcipue decreueritis, vt fideliter, vt religioſe, vt ſapienter facta authoritate, atque iudicio maximi Pontificis comprobentur; non vt alia veritas, ab illa quam viri Catholici omnes coluerunt, renouetur; ſed vt rurſus indicetur ijs, qui ſeſe ab eadem temerè nimis remouentes, varijſque turbati erroribus, ſuaque in ſententia, obſtinatione quadam incredibili conſtantes, latum vnguem de illa decedere tergiuerſantur. Huius tanti, ac pręclari muneris functioni Deus omnium rerum ſapientiſſimus diſtributor vos ampliſſimos, & religioſiſſimos antiſtites præpoſuit. Pius autem, vti fidelis adminiſter, & verus Chriſti Vicarius, hoc vnum aſſidue cogitat, hoc vnum, ſedulòque hoc vnum potiſſimè ſtudet, diſſipatum videlicet domini ſui gregem congregare, & oues grandi profectò macie iam confectas læta in paſcua reducere, & omni prorſus calamitate liberatas ſummo cunctarum rerum conditori, veſtra tamen ope adiutus tãcẽ reſtituere. Qua de re pluribus diſſerere conſulto iam omittam, quo negotia, quæ grauia ſatis in hoc celeberrimo conuentu habituri eſtis, minus impediam; illud tamen attingam, quod Coſmus Princeps, & Dux meus ad vos Patres optimi adlegauit me, vt eius nomine deſerrem, ſe Pio Pontifici maximo eſſe coniunctiſſimum, ſeque in ea Sacri Concilij huius bene, & feliciter peragendi voluntatem perpetuo ſecum, atque etiam vobiſcum eſſe manſurum. Vt igitur in tanto negotio explicando curam omnem, cogitationemque ponatis pro illa ſumma obſeruantia, quæ vnumquemque veſtrum ſtudioſiſſimè colit, vos etiam, atque etiam cohortatur, &c.

37 Excepta eſt ſecundo plauſu hæc oratio, ac Synodi nomine ampliſſimę gratiæ Florentino, & Senenſi Principi actæ de optima illius in Pontificem, & Synodum voluntatis propenſione, nec Synodum fultam Pontificis, Cæſaris, Regumque, ac Principum pręſidijs ad tollenda omnia de religione diſſidia muneri ſuo nõdefuturã reſpõſũ,

Ext. in ms. Arch. vat. ſig. n. 3248 in act. ſeſſ. 3. ſub Pio IV.

Quam optatus, & iucundus Sanctæ Synodo aduentus ſit iſte tuus, præſtantiſſime Orator, ex maxima hilaritate, atque lætitia, qua in te accipiendo ſeſe affectam eſſe declarauit, pleniſſime animaduertere potuiſti, quippe quæ perſpectum habet ſtudium illuſtriſſimi, ampliſſimique Ducis, qui te huc legatum miſit, de Catholica Eccleſia, ac de Sanctiſſima Sede Apoſtolica benemerendi: neque enim de huius Principis propenſa in dignitatem, tranquillitatemque Reipublicæ Chriſtianæ voluntate dubitandum eſt, cum ex ea familia Coſmus Medices prudentiſſimus Princeps, omnibuſque animi, ingenijque ornamentis cumulatiſſimus originem ducat, quę duos quidem ante hac Pontifices maximos, eoſque ſapientiſſimos Leonem X. & Clementem VII. Eccleſię dederit, nunc autem Pium IV. qui noctes, & dies nihil aliud cogitat, quam tranquillitatem, pacemque Eccleſiæ vniuerſæ, ſalutem omnium Chriſtianorum, impietatis euerſionem, pietatis incrementum. Quas ob res Concilium Oecumenicum in hunc locum omni induſtria, omni diligentia, omni denique opera conuocandum curauit. Hæreditaria itaque Florentini, Senenſiſque Principis hæc laus eſt, ſed illa certè propria, quæ nunquam ſatis commendari poteſt, quod hoc temporum infelicitate, hac rerum omnium perturbatione maiorum ſuorum pietatem non modò ſeruat, verùm etiam auget. Quod autem Synodum hortatur ad veritatis lucem explicandam, quam Apoſtoli, & poſt eos Sanctiſſimi Patres docuerunt, facit piè ille quidem, atque vt decet Principem Chriſtianum. Verum hoc voluit Sancta Synodus ſibi ille perſuadeat, ſe in eam cauſam toto pectore incumbere, eam operam enixe dare, in id omnes ſuas curas, cogitationeſque conferre, neque labori parcere, neque incommodi, quidquam deuitare, vt Sanctiſſimo Pontifice authore ac duce, optimo Imperatore fauente, potentiſſimis Regibus, Principibusque adiuuantibus, nec non Sapientiſſimo Duce, cuius perſonam hoc loco geris clariſſime Legate, opem afferente, ignorantiæ tenebris depulſis, verique perſpicientia patefacta omnis diſſenſio, diſcordiaque tollatur; quodque ad id Dux ipſe ſuas opes, facultates, copias denique omnes pollicetur, ſtudium illud ſuum erga Religionem Chriſtiano Principe dignam, de quo dixi non eſſe dubitandum, plane declarat. Quas ob res ipſa Synodus pro ſingulari eius prudentiſſimi Principis erga ſummum Pontificem voluntate, pro ſumma erga Eccleſiam pietate, pro incredibili erga ſe animi propenſione maximas ei gratias agit, & habet, rogatque etiam atque etiam, vt ſecum Rempublicam Chriſtianam, quemadmodum pollicetur, toto animo complectatur. Te verò huc acceſſiſſe, Orator, præſtantiſſimè mirifice lętatur, cum de tua virtute ea ſibi promittit, quæ congruunt, tam pij, ſapientiſque Principis Legato, atque illi ipſi mirum in modum gratulatur, quod viro, tam ſolerti, tam nauo, tam induſtrio, tam denique literis erudito legationem earum rerum cauſa detulerit. Sperat enim diuino ſpiritu afflante, ea mente, eoque conſilio te fore, vt ſecum ſenſurus ſit, quæ illa eodem Spiritu afflata conſtituenda eſſe cenſuerit, atque libentiſſimo animo complexurus. Mandatum vero quod ille tibi ad ſe dedit, ita accipit, vt iuris eſt.

38 Vigeſima Martij die Heluetiorum Catholicorum Oratores Generali Patrum congregationi affuere, quorum nomine Diamantes Sacerdos Ordinis Heremitarum Sancti Auguſtini perorauit, atque Heueticam gentem ob geſta aſperrima bella pro tuenda Pontificum dignitate, attritoſque florentiſſimis victorijs Zuinglianos, qui Religionem Catholicam delere moliebantur, cæſumque in acie ipſum Zuinglium, exuſtumque eius cadauer commendauit, religioſiſſimèque Sanctæ Synodi decreta à Catholicis Heluetijs cultum iri ſpopondit.

Penè cuncti Chriſtiani Principes, hoc tam pium negotium non magis ad Eccleſiæ Paſtores, quam ad ſe pertinere rati ſuos huc Oratores miſerunt,

Heluetiorum Catholicorũ Oratores adConcilium accedunt, & orant.

ferunt, eum vt gerendis in Sacro Concilio ſuo nomine intereſſent, tum vt rem tam neceſſariam omnibus viribus adiuuarent. Sunt enim, & ipſi membra Eccleſiæ, & tamquam Stellæ in firmamento poſitæ, quorum eſt poſt ſolem, id eſt ſummum Pontificem, in ſubiectos populos ſecundum datam de Cœlo poteſtatem, virtutem influere. Itaque conſules ſeptem pagorum, ſeu cantonum, vt vocant laudatiſſimorum Heluetiorum Superioris Germaniæ, quales ſunt Lucernenſes, Vranienſes, Suithienſes, Syluanienſes ſupra, & Subſyluani, Tugienſes, Friburgenſes, & Solodorienſes, qui erga Sedem Apoſtolicam, & veſtrum hunc Sanctiſſimum ordinem bene ſemper fuerunt affecti, noluerunt, & ipſi in re tam neceſſaria, & in publica quaſi totius orbis cauſa ſuos Oratores deſiderari. Ea preſertim de cauſa, quod cum audierint his Sacroſanctis comitijs iacta eſſe tam religioſè auſpicata fundamenta, in eam ſpem venerunt, vt breui ſe viſuros ſperent, quæ nunc in Eccleſia, nequitia Sathanæ, qui ſuperſeminauit Zizania, ſunt diſperſa, & deiecta, nedum congregata, ſed omnia vnum, vti prius erant, eſſe effecta. Quod vt ad Dei laudem, & Chriſtianorum ſalutem, quam celerrimè fiat, in ſuis Orationibus, & priuatim, & publicè comprecantur. Quamobrem ijdem Heluetiorum conſules communi conſenſu dominum hunc Melchiorem Luſi Amannum Subſyluanenſium ſubtus Syluam nobilem, & ſtrenuum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ militem deauratum, virum omni probitate, & virtute ornatum, vti inter ſuos præcipuum, huc ad vos delegarunt, vt omnibus, quæ in hoc Sacro Concilio gererentur, intereſſet, & in omnibus decernendis fidem, & obedientiam eorum nomine publicè ſponderet. Cupiunt enim maximè, & vehementer exoptant hoc vobis teſtatum relinquere, ſe quidem quod ad fidem, religionem, & obedientiam attinet, itemque alacritatem, & ſtudium iuuandi Romanam Sedem nullis populis, qui Chriſtiani cenſentur, cedere, nullaque re ſe inferiores putare. Gratias enim Deo agunt, quod eius munere ſibi datum eſt, quod ijs viribus, quibus inuicti ferè ſemper extiterunt, in huius Sedis beneficium ſemper vſi ſunt. Et ne commemorem, qualem operam Eccleſiæ ante Iulij Secundi tempora, ipſi Iulio Secundo, Leoni X. Pontificibus maximis præſtiterunt, vt prætercam tot contra infeſtiſſimos Eccleſiæ hoſtes partas victorias, ſatis erit hoc tantùm argumento eorum fidem comprobaſſe, quod cum ſint ipſis fidei hoſtibus non dum finitimi, ſed etiam coniunctiſſimi, nunquam adduci potuerunt, vt in eorum peruerſa dogmata aliquando concederent, aut tranſirent, licet ab eis omnibus pene quotidie machinis oppugnentur, quin potius eis ſemper conſtantiſſimè reſtiterunt, & tanquam legitimi Iſraelitæ, nunquam cum execratis Moabitis iungere prophana connubia voluerunt. Et hoc apertiſſimè declararunt, quando inito cum illis ipſis religionis cauſa bello, immaniſſimum, ac nefandiſſimum Eccleſiæ hoſtem Zuinglium hæreſiarcam peremerunt, extractumque è cadaueribus combuſſerunt, quo teſtarentur ſibi cum illis, quamdiu extra Eccleſiam manere vellent, perpetuum, & verè *aſpondon*, id eſt, irreconciliabile bellũ fore. Nec ſine cauſa arbitror in ipſis Italiæ limitibus, & finibus conſtituti ſunt, vt ſcilicet, tanquam validum propugnaculum obſtarent, ne graue malum, quod ab Aquilone iuxta prophetæ vaticinium quotidie panditur, in ipſam Italiam tam facilè irrumpat, & penetret.

Hæc autem, atque eiuſmodi multa, quæ Heluetiorum virtutem teſtantur, & ſi vobis ampliſſimi Patres perſpectiſſima, & notiſſima eſſe arbitror, teſtari tamen placuit, non quidem iactationis, aut vllius gratiæ promerendæ ſtudio, ſed vt quique exploratiſſimum, & perſuaſiſſimum habeant, Heluetios erga Romanam Sedem tales ſemper fore, quales omnibus prope ſæculis fuerunt, atque eundem ſemper animum in eiuſdem beneficium, & ſua ſponte, & rogatos allaturos.

39 Reſponſum eſt Synodi nomine ab Angelo Maſſarello Epiſcopo Teleſino, qui à Secretis Concilij erat, præcipuis his verbis. (Quãuis cætera pietatis veſtræ officia magna ſane, & illuſtria ſint, tamẽ haud facile dixerim, an vllũ magis opportunũ officij, & obſequij genus, vel Chriſtianę Reipublicę magis ſalutare ab Heluetijs profectũ fuerit, quã quod ad Sanctã hanc Oecumenicã Synodũ honeſtiſſima legatione miſſa, ſe tanquam optimos Eccleſiæ filios omni rationi communis matris cauſam, & dignitatem defenſuros eſſe apertiſſimè declararint. Teſtatum illud quidem antea ſæpius fecerunt inuicta quadam animi fortitudine, & conſtantia, cum ferro, & armis, pro vera Religione dimicandum fuit. Attamen eo nunc commendatior apud omnes, & Pio IV. Pontifici maximo gratior eſſe debet veſtra hæc, quam ſedulò præſtatis, opera, induſtria, ac ſancta ſolicitudo, quia non ad vnam aliquam Chriſtianæ Reipublicæ partem iuuandam, ſed ad vniuerſam pene ab impiorum ſcelere vna cum alijs, quibus Eccleſiæ ſalus curæ eſt, vindicandam prompto, & alacri animo accurriſtis. Quod igitur Sãcta Synodus ad officium ſuum pertinere exiſtimauit, primum quidem vos, Oratores præſtantiſſimi, ſaluos, & incolumes aduenisse, tam vehementer lætatur, vt de eo etiam maximas gratias Deo optimo, & immortali nullum, neque agendi, neque habendi finem faciat. Quippe cum præter optimi, & Chriſtianiſſimi Cæſaris Ferdinandi, in cuius fide, & clientela potiſſimum conquieſcit, Regumque, & Principum egregiam erga ſe voluntatem, & propenſionem, magnum etiam præſidium in veſtræ laudatiſſimæ nationis ſtudio ad ea perficienda iam pridem collocarit, quæ Pius IV. diuino quodam beneficio turbulentis hiſce temporibus Eccleſiæ datus, rite, & legitime conuocato generali Concilio inſtituit. Hoc autem Sancta Synodus de optimo Heluetiorum animo antea ſemper cognito, ac perſpecto, eo magis nunc ſibi pollicetur, cum vos ad tantæ legationis munus delectos eſſe animaduertat, &c.

Ext. reſponſio ms Arch. Vat. ſig. nu. 3248. in actis Seſſ 4 & in tom. 12. de Con. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3199. p. 31

Exhibuere illi iterum in Seſſione IV. literas ad Concilij Patres, ac mandata à præſulibus, & clero Rapperſuillæ, XXVII. Ianuarij, nec non à proceribus, & magiſtratibus Heluetijs XX. Februarij conſignata.

40 Sexta Aprilis Io: Coloſaurinus Ordinis Prędicatorum Canadienſis Epiſcopus, & Andreas Duilitius Sbardellatus Epiſcopus Tininienſis, pro Hungariæ Clero Oratores apparuere, qui procurationis ſuę mãdata Patribus expoſuere; Duilitius quoque eleganti, ac prolixa oratione Hungariæ Eccleſiaſticas clades recenſuit, ac ſpem omnem in Concilij celebratione locaram oſtendit. Atque vtinam, quæ tam ſanctè modo protulit, ea quoque ſemper ſenſiſſet; nam infelix Orator poſt aliquot

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3248 in actis ſeſ. 4. ſub Pio IV.

Digitized by Google

Acta Conc. Trid. per Aſtulp. Ser. Ms. Fr. Ca. Barb. ſign 3109 p40.

Reſponſio Concilij data Oratoribus Cleri Hũgarici.

quot annos, à ſeipſo, & ab Eccleſia factus extorris, viam veritatis, quam tam dilucidè cognouerat, impiè, atque ingrate deſeruit: Iis autem à Patribus in hunc modum eſt reſponſum.

Reuerendi Patres perſuaſum eſt Sanctę Synodo eam lætitiam, quæ communis fuit omnibus Chriſtiani populi nationibus pro generalis huius Sacroſancti Concilij celebratione, ad Prælatos, quoque Eccleſię veſtrę Hungaricę perueniſſe, cuius ſingulare ſemper extitit ſtudium in tuenda, & cõſeruanda vera Chriſti Religione. Nunc rogandus eſt Deus immortalis, vt quæ tanto bonorum omnium conſenſu inchoata ſunt, ad optatos etiam exitus pro ſua benignitate perducat. Optabilius quidem Sanctæ Synodo fuiſſet, vt Regni Hungariæ Prælati ad hoc Sacrũ Concilium perſonaliter acceſſiſſent, ſed quoniã iuſtis, & legitimis de cauſis, cum grauiſſimo teſtimonio Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D. Hoſij Cardinalis Vvarmienſis cõiuncto coguntur abeſſe, libẽter illorum excuſationem Sancta Synodus accipit, cum præſertim confidat, fore, vt non multo minorem vtilitatem Chriſtiana Religio perceptura ſit ex opera, quam ipſi ſuis Eccleſijs his turbulentis temporibus piè, & diligenter præſtare poterunt, atque eo magis, quod res, & negotia ſua vobis optimis, & Religioſiſſimis Patribus committenda exiſtimarunt. Quod reliquum eſt vos, & mandata veſtra, prout iuris fuerit, læto animo complectitur, atque admittit.

Aſtulph. Seruant.

41 Vigeſima Aprilis coacta eſt congregatio in Templo Sanctæ Mariæ Maioris, in qua Epiſcopus Teleſinus, qui à ſecretis Concilij erat, hanc ſchedulam perlegit. Quia multi Patres dixerunt declarandum eſſe, reſidentiam eſſe de iure diuino, alij de ea re nullum verbum fecerunt, alij verò non eſſe faciendam cenſuerunt; vt Patres qui delecti fuerunt ad conficienda decreta, poſſint ea tutiùs conficere, dicant dominationes veſtræ pauciſſimis, ſcilicet per verbum Placet, vel nõ Placet, velint, nec ne declarari, reſidentiam eſſe iuris diuini, vt in maiori numero votorum, & ſententiarum poſſint decreta conſcribi, quemadmodum in hac Sacra Synodo ſemper fieri conſueuit, qui quidem numerus ex varietate ſententiarum nunc conſtare non videtur. Dicent autem ita clare, & diſtinctè, vt eorum vota adnotari poſſint.

Proponitur articulus de reſidentia.

Triginta octo præſules dixere Non placet niſi conſulto Domino noſtro Papa, & alij Triginta tres dixere Non placet. Alij Sexaginta ſex dixere Placet. Itaque decretum illud ſæpius in examen reuocatum viſuri ſumus, quod cum diu, multumque Patres Concilij in diuerſa diſſẽderet, multaq; alia in Cõcilio oborirẽtur diſſenſionũ ſemina, Põtifex, vt pleniorem de omnibus referret notitiam, nec aliquo partium ſtudio veritas vllo modo cęlaretur, certum hominem Tridentum ſubmittere decreuit, vt quæ inibi agerentur, coram aſpiceret, Pontificemque moneret. Ad id igitur muneris Carolum Vicecomitem, quem proximo anno ex Mediolanenſi Senatore, præcipuis pro Patria legationibus ad Philippum Regem perfuncto Prothonotarium Apoſtolicum, atque Aibintimilienſem Epiſcopum creauerat, ſubmittere decreuit. Is proximo menſe Iunio Tridentum ſe conferens nauiter, ac ſolerter tum apud Legatos tum apud Patres ſe geſſit, vt diſſidiorum omnium euellerentur fibræ, nullaque amaritudinis radix, fugata omni ſuſpicionum nebula, germinaret; Cardinalique Borromæo fideliter omnia, quæ ibi acceperat, per literas communicauit.

42 Ne autem hinc aliquis oblatrandi deſumat materiam, quaſi Pontifex priuato animi affectu nodoſam hanc quęſtionem agitari, ingratum haberet, operę pretium duximus ſententiam Cardinalis Hoſij, cuius doctrinam, ac pietatem omnes ſuſpiciunt, in medium adducere, vt exinde prudens quiſque cognoſcat, Pontificem magno ſanè conſilio ab huiuſmodi definitione tunc abſtineri cupijſſe. Sic igitur ad Seldium Imperatoris Secretarium ſcribit Hoſius.

Cardin. Hoſij ſententia. an reſidentia de iure diuino eſſet declaranda.

,, Mecum quoque fuit actum, vt vellem diſpu-
,, tare, quo iure Paſtores in Eccleſijs reſidere
,, teneantur. Quæſiui ex nonnullis, quem fi-
,, nem ſibi propoſitum haberent in hac diſputa-
,, tione. Producebant illud ex Euangelio; Forte
,, verebuntur filium meum. Quid autem inquam?
,, An in eodem Euangelio non legiſtis, malos
,, illos, quos Deus male perdidit, dixiſſe, cum
,, viderent filium: Hic eſt hæres, venite occida-
,, mus eum? Videte itaque, quod qui trucida-
,, runt ſeruos, idem etiam de filio fecerunt, ac
,, vel inde cognoſcere poteſtis, quod, qui non
,, audit Deum per miniſtros ſuos, per Eccleſiam
,, ſuam præcipientem, non audiet eum etiam
,, per filium mandantem. Fingamus autem
,, numquam præcepiſſe Deum, vt reſiderent in
,, Eccleſijs ſuis Epiſcopi, ſed Eccleſię tantum
,, præceptum eſſe, num ideo non parebunt Pa-
,, ſtores, quoniam Eccleſię præceptum eſt? Ego
,, verò Dei vocem hanc lego. Si quis non au-
,, dierit Eccleſiam, ſit tibi tamquam Ethnicus,
,, & publicanus. Itaque teneri Paſtores ad re-
,, ſidentiam, perſuaſum habeo, etiam ſi nihil in
,, ſcripturis reperiatur, ſed Eccleſiæ tantum prę-
,, ceptum ſit, quam, qui non audierit, eum tam-
,, quam Ethnicum, & publicanum haberi, Chri-
,, ſtus voluit. Indubitati iuris diuini eſſe, Dili-
,, ge, non concupiſces, diligite inimicos veſtros,
,, nemo dubitat, num ideo præſtantur hæc ab
,, omnibus, quia diuini iuris eſſe ſciuntur? Vti-
,, nam, vel à paucis hæc præſtarentur. Quamo-
,, brem non ſcire, ſed facere ius diuinum prodeſt
,, ad ſalutem, ſcienti vero bonum, & non facien-
,, ti, peccatum eſt illi, ſciebat Eua diuinum eſſe
,, præceptum, non eſſe comedendum de ligno
,, vetito, num propterea quia ſciuit, ſtatim
,, fecit? pręſtiterat eam neſcire. Verum illi aliam
,, poſtea cauſam proferebant, quamobrem di-
,, ſputari de reſidentia cuperent, quod ſi decre-
,, tum eſſet, eam eſſe iuris diuini, pręcluſam eſſe
,, viam diſpenſationibus, dicebant, Ego vero, vt
,, maxime verum ſit, inquam, reſidentiam eſſe
,, iuris diuini, quod negaui numquam, tamen
,, perpetuam reſidentiam eſſe iuris diuini, verum
,, non eſt, cum dicat ipſa veritas; Si vos perſecu-
,, ti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam. Ex
,, quibus verbis colligere licet, caſum dari, quo
,, liceat, non reſidere. Nec ſolum eſſe hunc ca-
,, ſum, verum & alios multos; ſicut hoc ipſo
,, tempore multi Paſtores abſunt ab Eccleſijs
,, ſuis, qui non ſolum non peccant, quod ab-
,, ſunt ab illis, & in Concilio pręſentes adſunt,
,, verum etiam ſine magno peccato vocati ad
,, Concilium, in Eccleſijs ſuis reſidere non poſ-
,, ſent. Itaque poſſe, & in hoc, & in multis a-
,, lijs caſibus Pontificem, vel diſpenſare, vel in-
,, terpretari, vt abeſſe aliquando ab Eccleſia ſua
,, liceat, nec eos finem iſtum, quem optant, eſſe
,, conſecuturos, cum pręſertim audierim Patres
,, dicentes, eſſe quodam ius diuinum dependens,
,, eſſe aliud independens, eſſe abſolutum, eſſe
poſi-

,, poſitiuum eſſe, quod verſetur circa eſſentiam
,, rei, eſſe qnod verſetur circa materiam contin-
,, gentem, eſſe ius Diuinum mediatum, eſſe &
,, immediatum. Certum autem eſt, quod reſi-
,, dentia ſit iuris Diuini mediati, dependentis,
,, poſitiui, & quod verſetur circa materiam con-
,, tingentem, qualia inra diſpenſari poſſe, illi
,, ipſi Patres affirmarunt, qui de reſidentia, num
,, ſit de iure Diuino diſputari cupiebant. Et in
,, alia epiſtola Cardinali Bnrromæo ſcripſit. Di-
,, xerat hic quidem, varijs in Concilijs multos
,, fuiſſe canones ſancitos contra vſurarios, nec
,, profectum tamen quemquam fuiſſe. Poſtea de-
,, cretum fuiſſe in quodam Cnncilio, inre Dini-
,, no vſuras prohiberi, & ſtatim homines cogno-
,, uiſſe, quod eſſet mortale peccatum vſuram per-
,, cipere; ſi hoc, inquam, intuliſſet, quod ſtatim

Idem ibid.

,, vſurarij eſſe deſierunt, ad rem aliquid dixiſſe
,, videretur; ſed ſicut poſteaquam iure Diuino
,, vſuras prohiberi declaratum eſt, non propte-
,, rea deſierunt eſſe vſurarij, ac fortè plures nunc
,, ſunt, quam fuerunt antea, eadem ratione indu-
,, ci poteſt, poſtquam declaratum fuerit, eſſe iu-
,, ris Diuini Reſidentiam, non propterea factu-
,, ros Epiſcopos, vt reſideant; Deus ipſe præce-
,, pit Euæ, ne comederet de ligno boni, & mali,
,, num propterea non guſtauit? Imò verò magis
,, accenſa videtur illius cupiditas hoc interdi-
,, ctn, quam refrænata. Quamobrem, qui nnn
,, audiunt Deum per Eccleſiam reſidere inben-
,, tem, habere me perſuaſum, quod ijdem illi,
,, non ſint audituri eundem etiam ipſum per ſe
,, loquentem] Hæc Hnſius. Ex quo nunc, quæ
interim in Concilio geſta ſint, videamus.

42 Cum vigeſimaquinta Aprilis adueniſſet dies, qua die Diui Marci Euangeliſtę Venetiarū Patroni anniuerſaria ſolemnitate gratulatur Eccleſia, Nicolaus à Ponte, & Matthæus Dandalus Venetæ Reipublieæ Oratores honorificentiſſimè à Patribus in templo maximo ſunt excepti. Eximiam habuir Orationem Nicolaus, qua flagrantiſſimum Senatus erga Concilinm ſtudium, inſitamque ciuium animis erga tàm præclarum opus pietatem mirificè extulit. Renuit tamen ſingulari modeſtia Orationis ſuæ exemplum deſcribendum alijs dare, quod diceret, ſenis illam fætum fuiſſe, qui neceſſitatis tantum vſui, non oſtentarionis pompę adhibeudus erat. Vixit tamen ad exactam vſque ætatęm Nicolaus, ac longo poſt tempore ad ſupremam Reipublicæ Venetæ dignitatem eſt euectus.

Quid autem Patrum nomine fuerit ipſis reſponſum, habent ſubiecta Concilij acta, quod à Murio Callinn Iadetenſi Archiepiſcopo in hanc formam concinnatum, vt teſtatur Muſottus.

XXV. Aprilis. Die Sancti Marci admiſſi ſunt Oratores Venetorum in Congregatione generali, expoſitoque ab ijs mandati libello, atque Oratione habita ad Synodum ſubiectum reſponſum ab eadem Synodo illis redditum eſt.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. 3248 in actis ſeſ. 3. ſub Pio IV. Act. Conc. Trid. per Aſtrip. Servetiam Ms. Pr. Cardinal. Bar. ſig. 1169. pag. 44. Muſottus in Diario

Nnn poteſt Sancta Synodus non incredibilem lætitiam, & voluptatem capere, maximaſque Deo immortali gratias habere, cum tot nobiliſſimis legationibus hunc Sacrum, & legitimum conuentum augeri, & hnneſtari videat. Nam cum à Pio IV. Pontifice Maximo, cuius ſapientia, & vera in Deum pietas nunquam ſatis laudari poterit, ſacroſanctum hoc generale Concilium ad Catholicæ Eccleſiæ pacem, & dignitatem, vel conſtituendam, vel recuperandam connocatum fuerit, non ignorat, quantum præſidij ad Diuina eins mentis cogitata perficienda, omninm Chriſtiani Orbis gentium, & populorum conſenſus, & conſpiratio afferre poſſit. Verum ita vobis, Oratores ampliſſimi, Sancta Synodus perſuaſum eſſe vehementer velit, illud ſibi in optatis ſemper maximè fuiſſe, vt quam antea Venera Reſpublica in tuenda Dei Eccleſia alacritatē oſtendiſſet, quámque in ea mentem, & voluntatem eſſe hoc difficillimo Reipublicæ Chriſtianæ tempore dubitare non poterat, eamdem etiam miſſa hac legatione omnibus declararet, quam ſtatim in d. Concilio Senatus veſtri auctoritate decretam fuiſſe in ore omnium, atque ſermone poſitum erat. Ac profectò in eo Concilio, in quo de componendis Eccleſiæ diſcordijs, ac morum diſciplina reſtituenda ageretur, Veneti nominis in Orbe terrarum clariſſimi auctoritas, & amplitudo deeſſe non potuit. Nam præter alias innumeras virtutes, quas in Reipublicæ adminiſtratione veſtri prudentiſſimi ciues melius expreſſerunt, quam vlli ſapientes homines ratione, & præcepris tradiderunt, nihil vnquam diligentius quam veram pieratem, & Religionem coluiſtis, atque ad pacem, & concordiam conſeruandam, & cum dignitate retinendam omnes curas, & cogitationes contuliſtis. Neque verò alia vobis ſtudia ſanctiora, & antiquiora vlla eſſe debent, vt qui à præclaris ija maioribus orti, & procreati eſtis, qui cum in miſera illa totius Italiæ vaſtitate miranda Vrbis veſtrę fundamenta iacerent, non tàm illi quidē ſibi ipſis videntur otij, & ſecuritatis pro fugium quæſiuiſſe, quam pacis, & tranquillitatis publicæ ſedem ſtabilem, & domicilium certum collocaſſe. Nam quod ad Religionem attinet, hæc veſtræ beatiſſimæ Reipublicæ, hæc inqnam vera ſumma, & propria laus eſt, quod fidem Chriſti ita accepit, vt in ea nata, & piè educata eam deinceps per tot ſæculorum ætates puram, atque integram ſanctè, & religiosè conſeruarit, ita vt quam latè Venetiarum imperium, & ditio pateat, nuſquam vllum peregrinæ doctrinæ veſtigium, nuſquam interruptus orthodoxæ fidei cultus appareat; vbique Sanctitas, vbiqne Religio, & Catholicæ Eccleſiæ diſciplina, arque inſtituta plurimum vigent, quin potiùs, quod in extremis Orientis partibus adhuc lumen aliquod veteris, & ſynceræ Religionis eluceat, id totum Chriſti Eccleſia in primis Dei clementiæ, deindè Venetorum virtuti, & pietati acceptum refert. Hęc autem, Oratores ampliſſimi, eo dicta ſint, non quod Sancta Synodus veſtræ Reipublicæ laudes, quæ ne longa quidem oratione comprehendi poſſent, hoc loco proſequendas exiſtimet, verū vt intelligatis quantā ſibi hilaritatem, & lætitiam, quantum ſpei præter illam, quam antea adiuuante Domino rei benè gerendæ haberet, aduentus hic veſter optatiſſimus attulerit. Accedit ad maiorem harum rerum cumulum, quod huius Legationis munus vobis pręcipuè optimis, & ornatiſſimis Viris delatum eſt. Etenim ſi generis ſplendor, ſi rerum vſus, & prudentia, cuius egregia exempla in Romana Legatione ſemel, atque iterum vobis prn patria ſuſcepta intueri omnibus licet, ſi optimarum artium cognitio, ſi pietas requiratur, hæc ipſa ornamenta omnia, tàm clara, atque illuſtria in vobis ſunt, vt aliquem fnrtaſſe vobis comparandum eſſe, vt magnam habet veſtra Reſpublica præſtantium Virorum, ac ciuium copiam, neminem certè anteponendum Sancta Synodus iudicarit.

Quod reliquum eſt igitur, primùm quidem mandatum veſtrum, prout iuris eſt libenter admittit,

mittit,

mittit, deinde vos Oratores clariſſimos, tū veſtro merito, tùm optimæ, & ſanctiſſimæ Reipublicæ veſtræ nomine benignè, & lætanti animo excipit. Et quoniam Diuina prouidentia factum videri poteſt, vt in hunc Diui Marci ſolemnem diem, quem Venetæ Ciuitatis Patronum, & Cuſtodem ſumma Religione colitis, aduentus veſter incurrerit, quemadmodum certè eo deprecatore futurum ſperat, ita à Domino petere, & obſecrare nunquā deſiſtet, vt hæc ipſa Legatio, conſiliaque veſtra omnia vobis, & Catholicæ Eccleſiæ proſperè, & fæliciter eueniant. Poſtremo, quod Veneti imperij amplitudinem, opes, fortunaſque omnes, tàm prolixè, & liberaliter ad communē Sanctæ Matris Eccleſiæ cauſam iuuandam detuliſtis, de hoc vobis Sancta Synodus eadem ſe plurimum debere agnoſcit. Hanc autem voluntatis veſtræ præclaram ſignificationem eo libentius accipit, quod cum in hanc Tridentinam Vrbem Pontificis Maximi iuſſu, & omnium Principum approbatione conuenerit, quamuis ex altera parte inuictiſſimi Cæſaris potentia, & auctoritas non ſolùm ab omni iniuria defendant, ſed ab omni etiam periculi metu liberent, ex altera tamen, quod veſtræ etiam ditionis tutela, & præſidio tecta, & munita ſit, permagni faciendum eſſe merito, atque optimo iure exiſtimat.

Pallav. hiſt. Ven. lib. 14. Mauroc. hiſt. Ven. lib. 8.

Cùm autem Oratoribus Venetis Alberti Bauariæ Ducis Orator, qui prima Maij ad Conciliū ſuperuenit, cedere de ſui Principis mandato recuſaſſet, dilata eſt eius exceptio, donec tandem poſt diuerſas tractationes Menſe Iunio, Alberto ipſo iubente, honorificentiorem locum Venetis ceſſiſſet; ſed quoniam ſolemni obnunciatione, quam etiam in actis deſcribi petijt, id ſe agere declarauit, ne Concilio impedimentum afferret, vtque antiqua ſuo Principi cum Veneta Republica amicitia ſeruaretur, non quo poſt hac ſuo Principi, cæteriſque Germani Imperatoris Electoribus, ac Ducibus fraudi, vel præiudicio eſſet, Nicolaus à Ponte, qui tùm ſolus aderat, Veneti Senatus nomine alta voce hæc coram Legatis, cæteriſque Patribus protulit, annotarique curauit. Poſteaquam Magnificus Orator Illuſtriſſimi Domini Ducis Bauariæ petijt, ſuam proteſtationem adnotari, dico, quod Illuſtriſſimus Dominus Bauariæ, prout nunc cedit, ita vbique, & ſemper plurimis, iuſtiſſimiſque cauſis cedere debet Sereniſſimo Venetiarum Dominio, & hoc ego quoque adnotari peto. Fueruntque amborum proteſtationes in actis deſcriptæ.

Bibl. Legat. Card. ad Car. Borr. extat in ms. Franc. Car. Barb ſig. n. 1344. ep 106. Ibid. ep. 158.

43 Miſſus eſt ad Rhoetos exeunte Aprili Eques Ruginellus, vt eos ad mittendos ad Concilium Oratores ſollicitaret, at ij abnuere, dato frigido reſponſo, eam nationem exiſtimare ſe contemptā à Sede Apoſt.; cum tamē non aliter ac Cæſar, & Reges ad Conciliū vocati ſint; quo enim ampliore honoris priuilegio ornari potuere?

44 Cùm interim Galliarū Regis Oratores iam iter ad Concilium arripuiſſent, Ludouicus è Lanſaco, qui Legationis eiuſdem Princeps erat, ſubiectis literis Synodum rogauit, vt indictam ad XIV. Maij Seſſionem per aliquot dies prorogaret.

Extat in act. Conc. Trid. Aſtulphi Seruatij ms. Franc. Card. Bar. ſig. 1109. pag. 44.

Placuit Regi Domino noſtro me ad Sanctum Concilium ſuum Oratorem mittere vna cum duobus Viris præſtantiſſimis D. de Ferrier Præſidente in Curia Parlamenti Pariſijs, & Domino Fabri Maieſtatis Suæ Cancellario Magni Conſilij. Hodiè peruenimus ad hunc locum, & operam damus, quàm diligentiſſimè poſſumus, vt iſtic duodecima, vel decima tertia die Menſis futuri adeſſe, poſſimus. Quare rogamus vos, ſi quo caſu ſerius, quam ſperamus, ad vos perueniremus, vt vobis placeat differre triduum, aut quatriduum Seſſionem, quæ ad XIV. diem indicta eſt, vt ante tempus ipſius admittamur à Sancta Synodo, & noſtra illi mandata exponere poſſimus, quæ, vt ſpero, vobis gratiſſima futura ſunt. *Ex Milly XV. Aprilis MDLXII.* Lanſac. Eadem poſtulaſſe Regem datis ad Mantuanum Cardinalem literis narrat Gabriel Palæottus.

Orator Gallo inſtante ſeſſio differtur.

Act. per Gabr. Palaeot. p. 83.

Huiuſmodi poſtulata cum à Patribus varijs in Congregationibus diſcuterentur, in illam tandem ſententiam itum eſt, vt Seſſio quidem indicta die teneretur, in ea tamē mandata dumtaxat, ac literæ Oratorum Principum ſuſciperentur. Cum itaque XIV. Maij illuxiſſet dies, Patribus in Seſſione congregatis, decretum prorogationis hoc modo eſt exaratum.

Sacroſancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, Præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis decreta ea, quæ hodiè in præſenti Seſſione ſtatuenda, ac ſancienda erant, iuſtis nonnullis, ac honeſtis cauſis in Feriam quintam poſt proximā ſolemnitatem Corporis Chriſti, quæ erit pridiè nonas Iunij, proroganda eſſe cenſuit, ac prorogat, dictaque die Seſſionem habendam eſſe, ac celebrandam omnibus indicit. Interea rogandus eſt Deus, & Pater Domini Noſtri Ieſu Chriſti, auctor pacis, vt ſanctificet corda omnium, quo adiuuante Sancta Synodus, & nunc, & ſemper meditari, atque peragere valeat, quæ ad eius laudem, & gloriam pertineant.

Reliqua eiuſdem Seſſionis acta, qualiter neminè excepta fuerint Principum mandata, Angelus Maſſarellus Teleſinus Epiſcopus his perſtringit verbis.

Peracta in eadem Seſſione Tridentina III. ſub Pio PP. IV. vltra decreti publicationem.

Ang. Maſſarell. Sec. in actis ſeſ. 3. Concil. Trid. ſub Pio IV. in Arch. Vat. ſig. n. 3212 pag. 156.

In eadem Seſſione III. ſub Pio Papa IV. Illu-
,, ſtriſſimus Dominus Franciſcus Ferdinandus
,, Daualos Marchio Piſchariæ Orator Philippi
,, Hiſpaniarum Regis Catholici exhibuit eius
,, mandata ſub data Madriti die XXVIII. quod
,, publicè lectum fuit, & etiam reſponſum San-
,, ctæ Synodi.
,, Deinde M. D. Ioannes Strozius Orator Il-
,, luſtriſſimi D. Coſimi Medices Florentiæ, &
,, Senarum Ducis exhibuit etiam eius manda-
,, tum. Dat. Piſis nonis Aprilis MDLXII. quod
,, ſimiliter vna cum reſponſo Sanctæ Synodi le-
,, ctum fuit.
,, Necnon Epiſcopi Canadienſis, & Tininien-
,, ſis Procuratores Prælatorum, & Cleri Re-
,, gni Hungariæ exhibuerunt eorum mandatum
,, datum Tirnauiæ die XIV. Ianuarij MDLXII.
,, ac etiam mandatum Archiepiſcopi Strigo-
,, nienſis, quę ſimul cum reſponſo Sanctę Synodi
,, lecta fuerunt.
,, Poſtremo clariſſimi DD. Matthæus Dando-
,, lus, & Nicolaus de Ponte Oratores Reipubli-
,, cæ Venetiarum exhibuerunt etiā eorum man-
,, datum, & literas Ducales ſub data XI. Apri-
,, lis MDLXII. quod ſimiliter vna cum reſponſo
,, S. Synodi lectum fuit.

Ingreſſi ſunt Tridentum XVIII. Maij Galliarum Regis Oratores, quorū primarius erat Regulus è Lanſaco, & cū eo duo Iuriſconſulti inſignes Renoldus Ferrerius in Senatu Pariſienſi Præſes, & Guido Faber Iudex Toloſæ primarius, qui etiam Regij Scrinij Magiſter fuit. Cùm verò in Patrum con-

Diario Aſtulph. Ser. pag. 47.

Digitized by Google

conſeſſum inducti eſſent, habita eſt à Guidone Fabro oratio, in qua olentia quædam verba, prauarumque opinionum de Pontifice, & Eccleſia, deque Concilijs ſuliginem, cum alloqueretur, alliuit, quæ cum illius exemplum proponeret, magna ex parte detraxit. Quædam tamen pro conſuetudine noſtra ex illius etiam oratione deſumenda duximus, reliqua alibi legenda, eiuſque maculas apud Pallauicinum detectas, ac deterſas omittendo. Sic igitur dicebat.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3195 p. 173. Excuſa eſt anno 1613. in lib. inſcripto Inſtructions, & miſsiues des Roys tres Chreſtiens au Concile pag. 102.

45 Ab eo ſumus Legati, qui paternæ, auitæque laudis non æmulus modo, atque imitator, ſed etiam hæres, & ſucceſſor nulla in re magis vnquã putauit ſibi eſſe elaborandum, nihilque vehementius contendit, quam vt opportuno loco, & libero, neque conuenturis infido iuſta quædam Synodus cogeretur, Sacroſanctum Concilium conuocaretur, quam vt Dei Optimi Maximi auſpicio publici Chriſtianorum omnium conuentus iure, legitimèque peragerentur, quam denique eæ opiniones, quæ in Chriſtiana Republica controuerſæ factæ ſunt, vnum in ſenſum, & decretum ex auctoritate œcumenici cuiuſdam Concilij aliquando reducerentur. Is fuit profectò Regis animus iam inde à primo aditu, & ingreſſu Principatus ſui. Quos autem huius ſtudij, ac iudicij, perpetuæque in Rempublicam Chriſtianam voluntatis citare teſtes veriſſimos Carolus Rex poterat, eoſdem hodiè voluit hic ſibi ad Concilium Legatos adeſſe.

Oratio Gallici Oratoris.

Adeſt enim Ludouicus Sangelaſius Gallici Ordinis Eques Illuſtriſſimus, & in ſecretius Principis conſilium ob ſingularem virtutem cooptatus, qui varijs antea legationibus functus honorificè, nuper ad Pium IV. Pontificem Maximum propterea miſſus eſt, vt ipſum Pontificem currentem quidem ſponte ſua ad Concilij procurationem acrius incitaret, eiuſque animum Religionis ſtudio incenſum vehementius (ſi fieri poſſet) inflammaret. Galliæ autem noſtræ recentia vulnera, quæ ſine ſummo dolore tractari nequeunt, ita nudaret, ita detegeret Pontifici, ceu parenti bono, vt tamen ea ipſa, ne obduci quidem alia ratione, niſi libero Concilio, nedum curari penitùs, aut ſanari poſſe contenderet. Adeſt quoque Arnaldus Ferrerius in Senatu Pariſienſi Præſes, qui altero ferè die poſt Franciſci mortem à Carolo Fratre ad eundẽ Pontificem allegatus, nihil potiùs in mandatis habuit, quam vt Concilium, id eſt conuentum Chriſtiani nominis vniuerſi indici poſtularet, eiuſque occaſiones omnes quoquo modo vrgeret; admoneret etiam, verendum eſſe ne ex noſtris hominibus quamplurimi, quos dudum Concilij futuri ſpes ægrè in officio retinebat, diuturna expectatione fatigati deficerent à nobis, & ad eas partes traducerentur, quas nomini, & perſuaſioni Romanæ maximè aduerſarios eſſe ſcimus, tantũque decederet de grege Domini, magno non ſolùm Galliæ & totiùs Chriſtianitatis incommodo, verùm etiam eorum, ad quos maximè ea res pertinebat, qui occurrere malis, dum poterant, noluerunt dedecore, atque infamia. Hæc apud Pontificem non ſemel acta, vt cernitis, ſi aliud profectò nihil, Chriſtianiſſimi tamen Regis de publica pace conſtituenda curam, de ſarcienda inter omnes Ordines concordia ſollicitudinem, de ſanandis Eccleſiæ vulneribus ſententiam, atque iudicium cuiuis facilè probatura ſunt, grata quidem ni fallor hominum recordatione, cum laude ad omnem poſteritatis memoriam peruenient. Neque verò ſolus Pontifex de Concilio à nobis ſæpè interpellatus eſt, ſed etiam Ferdinandus Inuictiſſimus, & Auguſtiſſimus Imperator, Philippus quoque Hiſpaniarum Rex maximus, atque adeo omnes Europæ Chriſtiani Principes, & Reſpublicæ omnes, omnes inquam Reges, vt ad rem præſtantiſſimam, & vtiliſſimam, tam neceſſario tempore animum adijcerent, ad conſtituendam ſcilicet vnanimem de Religione conſenſionem, & reſtinguenda Eccleſię incendia continuis Legationibus, quotidianis precibus, quanta fieri potuit maxima obteſtatione, ſæpè ſumus cohortati. Hic ego vos appello quicumque adeſtis Illuſtriſſimi, atque Ampliſſimi Regum, & Rerumpublicarum Legati &c. Nonnullis interiectis conuerſus ad Patres addidit.

Pręclarum eſt, & penè diuinum, quod à vobis expectant homines, ſic enim exiſtimant eos, qui non veſtris quidem, id eſt humanis viribus, ſed afflati ſpiritu Diuino per Ieſum Chriſtum Religionem noſtram tot in eam inuectis opinionibus ſauciam reficere, & recreare, qui Eccleſiam Dei per hoſce quinquaginta annos contrariarum opinionum, quaſi ventorum tempeſtate iactatam in portu collocare, qui denique in his pugnantium inter ſe doctrinarum fluctibus ſtatuere optimè poſsitis, quid dignitas Eccleſię, & quid ipſa temporum ratio poſtulet. Equidem humana imbecillitate fortaſſe, & aliqua pręfectorum Eccleſię incuria, vel etiam, ne quid grauius dicam, prępoſtera pietate irrepſiſſe in Eccleſiam res nonnullas antiquatione, abrogatione, vel moderatione dignas fateamur neceſſe eſt, ſed quemadmodum ij homines comprimendi, mihi ſemper viſi ſunt, qui arbitratu ſuo, vel potiùs libidine, ſine auctoritate, ſine vllo decreto cęremoniarum omnium penitus rationem, quæ ipſa comes eſt, & adminiſtra Religionis, conuellentes, atque ob id in pacata Republica tumultuantes, impium quemdam cultum, ritusque nouos induxerunt, ſic contra à nobis peccari fortaſſe poteſt, dum omnia, quæ ſæculis muniuntur, & longa vetuſtate, mordicus retinenda eſſe putamus, neque ſatis ſpectamus, quid inclinatio rerum, quid momenta temporũ, vel publica quies poſtulet, &c.

46 Cum de reſponſo dando inter Patres agitatum eſſet primum concepta eſt formula, qua Guidonis Fabri verba aculeata, & maledica, vel impietatem olentia graui, & ſeuera oratione caſtigabantur, verum ne Gallorum animi abalianarentur, viſum eſt molliore interpretatione eorũ aſperitatem leniendam. Reſponſum itaque multa officiorum ſuauitate, ac manſuetudine temperatum per hæc conceptum eſt verba.

Reſponſum Sanctæ Synodi in admiſſione Oratorum Regis Galliæ.

Expectatus, iucunduſque aduentus veſter Illuſtriſsime Domine Lanſac, voſque clariſsimi Legati Sacroſanctæ huic Synodo non modo ſummam animorum lætitiam, ſed certiſsimam quoq; ſpem attulit, vt quæ, vel temporum vitio, & infelicitate, vel potius perfidorum hominum ſcelere, & pertinacia à priſca illa vera Religionis puritate multis Regnis iam quidem in varios, diuerſoſque hæreſum errores defluxerant, atque deciderant, vt volumus, atque cupimus, in priſtinum dignitatis, ac ſynceritatis gradum reuocaremus. Nam cum perditi homines ſuis conſilijs, atque pertinacia multos iam annos non modo Pontificum, atque Regum humana iura, ſed etiam Diuina ab Apoſtolorum iam temporibus Chriſto ipſo magiſtro, & auctore, partim monumentis, partim viua voce per manus, velut hæreditaria

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3195 pag. 178. Claudius Eſpencæus Ms. Franc. Card. Bar. ſig. n. 1109. p. 46 per A. ſtolp. Sero

D d d nobis

Digitized by Google

nobis ad benè, beatèque viuendum tradita fuerunt, nouis quibuſdam licentiæ, ſacrilegij, impietatis, omnium denique ſcelerum ritibus ſuper inductis, vt ad vnicum, ſalutareque Sacri œcumenici Concilij remedium à Pontifice Maximo Pio, ſolertiſsimoq; paſtore, tàm libenter, quam neceſſariò confugiendum fuerit, quod Spiritu Sancto prælucente ranta optimorum Regum, Chriſtianorumque Principum non modo animorum conſenſione, ſed etiam concordiſſimis omnium Chriſtianæ Reipublicę benè iuuandę ſtudijs ſuſceptum eſt, & ornatum, vt breui Dei Eccleſia multo purior, ſanctiorque futura ſit. Meritò itaque Chriſtianiſsimum Galliarum Regem Carolum (in quo celerior eſt Regiarum virtutum, atque Religionis curſus, quam ętatis) & laudamus, & admiramur, qui etiam Henrici Patris, & Franciſci Aui Chriſtianiſsimorum Regum nominibus, & erga Sedem Apoſtolicam exemplis excitatus, atque inflammatus, cum per ætatem nondum confirmatam, & impios ſuorum tam in ſe, quam in Chriſti Religionem tumultus, huic ſaluberrimo, ſanctiſſimoque generali Concilio adeſſe non poſſit, vos præſtantiſſimos Viros ſumma prudentia, fide, & religione præditos Legatos miſit, qui illius nomine omnem operam, opes, ſtudium denique & parendi obſequium (vt decet) Sacroſanctæ Synodo liberaliter promitteretis, & reipſa fideliſſimè præſtaretis. Quam apud bonos, pioſque nulla aliorum Conciliorum, quæ nec legitima, nec libera fuiſſe, qui Concilijs malè afficiuntur, parum vera obijciunt, inuidia laborare, qui rectè ſenſerit, facilè æſtimabit; cum clarum ſit, ſacra, generaliaque Concilia ritè Christi ſpiritu ab eo, qui poteſtatem habeat, congregata, & legitima ſemper fuiſſe habita, & libera, & ad hominum ſalutem, quantum per eos qui Spiritui Sancto non reſtiterunt licuerit, ſpectaſſe, ac ſalutaria, fuiſſe, nec aduerſus Sacrum iſtud Tridentinum Concilium Sathanæ inſidię, ac fraudes per vos copioſè ſubtiliterque enumeratæ, quamuis variæ, atque ingentes, Chriſti ſpiritu pręſidente, prænalebunt, qui illius omnes conatus ſua virtute, & potentia, in quo ſolo omnes noſtras ſpes, ac cogitatus collocauimus, franget, ſub pedibus noſtris ſubſternet, noſque ab Eccleſię ſuæ ſynceritate, ac veritate, nec aberrare, nec decipi, aut à quoquo cogi permittet. Itaque ſedulam veſtram, & liberam admonitionem Viri clariſſimi, ne videlicet in conſultationibus, ac ſententijs noſtris ferendis, aut popularem aurā captemus, aut Principibus noſtris obſequamur, ita enim mauult Sancta Synodus ſenſum veſtrum interpretari, ne quid præter manſuetum, piumque propoſitum, atque inſtitutum ſuum reſpondere cogatur, etſi non neceſſariam fortaſſe, & ſuperfluam exiſtimat, tamen vt à vobis bonis Viris bona mente, atque animo profectam, ita in bonam quoque partem accipit, & vt vos iſto vano metu, alioſque omnes liberet, ſuique propoſiti, ac veritatis certiores faciat, apertè prædicat, ſe cuiuſuis voluntatem, potentiam, aut cupiditatem Sacroſanctæ Synodi dignitati, & auctoritati poſthabituram, quod ipſum vobis, alijſque, qui huic Sacro Concilio adſunt, res ipſa clariſſimè comprobabit. Itaque vt tandem redeamus, Sacrum hoc generale Concilium vos ita libenter accipit, & amplectitur, vt ſaluberrimi, ſanctiſſimique huius celebrandi Concilij operis ſocios, & participes habeat, Chriſtianiſſimo verò Regi veſtro Carolo, ita regiè, atque ſanctè educato, fideliſſimiſque, & Religionis amantiſſimis Senatoribus, & Conſiliarijs, nunc ornato, ac munito, tantum ſe debere fatetur, vt quæcumque ad ipſius honorem, dignitatem, Regni ſtatum, ac Religionem tuendam, & conſeruandam pertinent, libentiſſimè ſe præſtaturum pollicetur, quæ ſalua fide, & Religionis puritate præſtari poterunt, tantoq; libentiùs, ac iucundiùs præſtabit, quanto certius, firmiuſque exiſtimat, nihil à vobis prẹſtantiſſimis Viris, Religioniſque amantiſſimis Regis veſtri Chriſtianiſſimi nomine poſtulatum iri, niſi quod honeſtè, iuſtè, religioſè per tales Viros poſtulari, & à Sacroſancto œcumenico Concilio pro Religionis Chriſtianæ dignitate, & ſynceritate ſanctè præſtari poſſit, & debeat, & mandata veſtra libenter, & prout iuris eſt, accipit, & admittit. *Ms. Acta per Aſtulp. Seruātium pag 52.*

47 Quarta Iunij die habita eſt Seſſio quarta Concilij ſub Pio IV. Pontifice, in qua decretum eſt, ſimul de dogmatibus, deque reſtituenda diſciplina agendum eſſe, graues enim controuerſiæ obortæ erant, de quo tandem prius agendum foret; Lutherani enim in Germania, & in Gallia Caluiniſtæ obganniebant non agendum de dogmatibus quod Nicenę Synodi Symbolum ſufficeret; nec mirum erat adeo eos perſtrepere, cum nefarias eorum opiniones explodendas, damnandaſque conſtaret. De morum verò emendatione multa oblaterabant, vt odium Clero conflarent, quamuis ipſi moribus profligatiſſimis vterentur. Cæſar verò, & alij Germani Catholici, cum pellicere ad Concilium Proteſtantes eniterentur, obſtabant, ne adeò maturè de dogmatibus ageretur, ne ſe damnatos quererentur, indeque in deſperationem efferarentur, atque adeò priùs de inſtauranda diſciplina, delendiſque corruptelis, actionem inſtituendam vrgebant. E contra Hiſpani, cum fidei dignitatem maximè aſſerendam contra Hęreticos cenſerent, dogmata accuratiſſimo examine ante omnia diſcutienda contendebant: denique Patres ob iuſtas cauſas extrahendam de dogmatibus decretoriam ſententiam in opportunius tempus rati, hanc Synodalem ſanctionem tulere. *Seſſio quarta, & eius acta.* *Acta Conc. Trid. Seſſ. 4. ſub Pio IV.*

Sacroſancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata Præſidentibus in ea eiuſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, propter varias difficultates ex diuerſis cauſis exortas, atque etiam, vt congruentiùs, maiorique cum deliberatione omnia procedant, nempè vt dogmata cum ijs, quæ ad reformationem ſpectant, ſimul tractentur, & ſanciantur, ea, quæ ſtatuenda videbuntur, tàm de reformatione, quam de dogmatibus in proxima Seſſione, quam omnibus indicit in diem ſextam decimam ſubſequentis Menſis Iulij, definienda eſſe decreuit. Hoc tamen adiecto, quod dictum terminum ipſa Sancta Synodus pro eius arbitrio, & voluntate, ſicuti rebus Concilij putauerit expedire, etiam in generali Congregatione reſtringere, & prorogare liberè poſſit, & valeat. *Aſtulp. Seruan. in actis Seſſ. IV.*

Collectis ſententijs referuntur omnes aſſenſiſſe exceptis triginta ſex, quorum alij poſcebant, vt declararetur continuari Conciliū, alij, vt de reſidentia Prælatorum ageretur, ac tum Seri-
,, pandus hæc alta voce fatus eſt [Benedicimus
,, Patrem, & Filium, cum Sancto Spiritu, Patres
,, Reuerendiſſimi, laudemus, & ſuperexaltemus
,, eum in ſæcula. Decretum paulò ante lectum
,, ab omnibus ferè probatum eſt, tanquam neceſ-
,, ſarium, & præſentium temporum difficultati-
,, bus, quæ non ſatis explicari potuerunt, valdè
,, accommodatum. Sex tantùm, & triginta,
,, vt ex Notarijs, qui diligenter ſingulorum vota
ſcruta-

Digitized by Google

,, ſcrutati ſunt, & coram nobis enumerarunt, ac-
,, cepimus diſſenſiſſe, quorum tamen rationes
,, diuerſæ fuerunt, & inter ſe parum congruentes,
,, alijs aliud poſcentibus, atque deſiderantibus,
,, quorum & ſuo tempore ratio habenda eſt; ſpe-
,, ramus enim iſtos quoque paucos admodum
,, in aliorum, qui ſunt multis partibus plures,
,, ſententiam ituros, conſiliaque melius relaturos
,, ope & auxilio Dei, qui vt eſt in ſanctis literis,
,, concordiam facit in ſublimibus, cui iam tem-
,, pus eſt, vt canticum laudis, & confeſſionis
,, perſoluamus.

Nonnulla alia geſta in eadem Seſsione recenſet Angelus Maſſarellus, per hæc verba.

Quæ in eadem Seſſione IV. acta ſunt præter decreti publicationem.

Aug. Maſſarellus in act. ſeſ. 4. Trident. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3112. pag. 161.

In eadem Seſsione IV. Tridentina ſub Pio IV. Pontifice Maximo. M. & RR. DD. Melchior Luſſi Orator ſeptem Cantonum Heluetiorum Catholicorum, & Iacobus Vnicorn Abbas Sanctæ Mariæ loci Heremitarum Procurator Prælatorũ, & Cleri eorumdem ſeptem Cantonum Catholicorum exhibuerunt eorum mandata, primum data die XX. Februarij MDLXII. ſecundum datum Rupeſuilla die XXIV. Ianuarij MDLXII. qui cantones ſunt Luceria, Vrania, Suitia, Syluania ſupra, & infra Syluam, Iugium vnà cum territorio extra ſito, Friburgum, & Solodorum, quę mandata vnà cum reſponſo Sanctę Synodi publicè lecta fuerunt, habenturque apud iam ſæpiùs citatũ Labbè, qui præclaris ſuis laboribus non tantum de literis, ſed de tota Chriſtiana Republica eſt optimè meritus.

T. 14. Conc. p. 118.

Deinde R. D. Martinus Hercules Epiſcopus Lauantinenſis, & Felicianus à Martinio Ordinis Prædicatorum Procuratores R. D. Io. Iacobi Archiepiſcopi Salzburgenſis.

48 Poſtea Illuſtriſſimi, & Excellentiſsimi DD. Ludouicus à Lanſaco, Raynaldus Ferrerius, & Guido Faber Oratores Chriſtianiſſimi Gallorum Regis Caroli IX. ſub data Pariſijs XII. Aprilis MDLXII. quæ mandata ſimul, cum reſponſis Sancti Synodi fuerunt ſimiliter lecta, & regiſtrata, &c.

Conceptæ porrò erant Regiæ literæ ſubiectis verbis.

Mandatum Caroli Chriſtianiſſimi Galliarum Regis exhibitum in eadem IV. Seſſione ſub Pio IV.

Carolus Dei gratia Francorum Rex Sanctiſſimis, & Reuerendiſſimis Patribus Concilij Tridentini ſalutem.

Ext. in mſ. Arch. Vat. ſig. n. 3248 in actis 4. ſeſ.

Mandatũ Caroli IX. lectum fuit in Concilio.

Exiſtimamus vos omnes ſatis intellexiſſe, quãto ſtudio, & diligentia Rex Chriſtianiſſimus Frater & D. N. de Conc. generali egerit, & œcumenico conuocando apud Sanctiſſimũ noſtrũ Papam, dilectos Fratres, & conſobrinos Imperatorem, Regem Hiſpaniarum Catholicum, ac alios Principes. Noſtis etiam, qua diligentia, & eo, quem decet Principem Chriſtianiſſimum in Deum, & eius Sanctam Eccleſiam, zelo, nos, poſteaquam Regiã coronam ſumus adepti, rem à defuncto Fratre, & Domino noſtro adeò egregiè, & magna cum laude cœptam fuerimus ſubſequuti, magno, & graui dolore affecti, quod propter motus, & diuiſiones, quæ ſunt propter Religionem in Regno noſtro, non potuerimus eius Prælatos, noſtroſque Oratores, quos ſe itineri accingere primo quoque tempore optabamus, maturiùs mittere, cuius ceſſationis cauſam vos pro prudentia veſtra magis imputabitis temporum calamitati (neque enim adhuc ſedari ſunt tumultus) quam noſtræ voluntati, quæ, & ſi adhuc ætate minores ſimus, erit tamen tanquam Eccleſiæ filij promogeniti in Religionem ſemper propenſa, & eam in Eccleſiam Chriſtianam benè affectam re ipſa omnes intelligent. Miſimus interea aliquot Regni noſtri Epiſcopos, delegimuſque Oratorem ſummi ordinis noſtri Equitem, & vnũ ex his, qui ad latus noſtrũ aſſiduè eſſe ſolet, Dom. de Lanſaco, & cum illo dilectos, & fideles conſiliarios noſtros Magiſtros Renaldum Ferrerium Præſidem in Parlamento Pariſienſi, & Guidonem Fabrum Iudicem maiorem Tholoſæ, quibus dedimus poteſtatem in Cõcilio pro nobis ſiſtendi, eundemque in eo gradum & ordinem tenendi, quem huc vſque Regum Chriſtianiſsimorum Maiorum noſtrorum Oratores tenuerunt, ac coniunctim, vel ſeparatim in eo Concilio requirendi noſtro, populique noſtri nomine quaſcumque reformationes, conſtitutiones, & decreta ſecundùm puram doctrinam, & quæ non ſolùm pertineant ad Eccleſiæ Gallicanę, ſed etiam Eccleſiæ Vniuerſalis vtilitatem, ſectarũ, & controuerſiarum, quæ ſunt hodiè de Religione, conciliationem, exaltationem, & propagationem nominis Dei, & in vniuerſum ſalutem, & Reipublicæ Chriſtianæ munus, & officium Oratorum ſecundùm mandata, quæ illis dedimus. Et quoniam illorum fidem, & induſtriam perſpectam, & cognitam habemus, rogamus, Sanctiſsimi Patres, æquo animo eos admittere, attentèque, quod illi vobis noſtro nomine exponent, audire, eamdemque illis, quam nobis, ſi iſthic eſſemus fidem dare. Deus vos Sanctiſſimi Patres pro ſua gratia, & præſidio tueatur. *Data Pariſiis XII. Aprili MDLXII.*

CHARLES

Bourdin.

Regijs literis reſponſum à Patribus honorificentiſſimis verbis eſt redditum, vt memorat Angelus Maſſarellus, cuius vices, cum hoc ipſo die ægrotaret, Bartholomæus Serigus Caſtellanetę Epiſcopus implebat, vt narrat Pallauicinus Tom. II. Hiſt. Conc. Trid.

49 Septima Iunij grauiſsima controuerſia de Communione ſub vtraque ſpecie diſcuti cœpta eſt, quæ trium menſium fluxu Patres in multis Congregationibus exercuit; ac primum à Cardinalibus Legatis quinque Articuli propoſiti fuere Theologis, de quibus illi diſceptarent, quos quidem fuiſſe ſeptuaginta eruditione clariſſimos, narrat Gabriel Palæottus, quem numerum poſtea longè auctiorem fuiſſe docent acta. Articuli verò ſubiectis verbis concepti fuere.

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3197. pag. 128.

Act. Conc. Trident. per Aſtulph. Ser.

Ms. Franc. Card. Bar. ſig. n. 124. p. 106.

Articuli propoſiti de vſu Euchariſtiæ Sacramenti VII. Iunij MDLXII.

I. An ex Dei præcepto ad ſalutem neceſſariũ, vt omnes, & ſinguli Chriſti fideles vtramque ſpeciem ſuſcipere teneantur Sanctiſsimi Euchariſtiæ Sacramenti.

Tom. 10. de Concil. mſ. Arch. Vat. ſig. n. 3197. pag. 128.

Diar. Con. Trid. ſub Pio IV. per Aſtulphum Seruantium.

Ms Franc. Card. Bar. ſig. n. 1109 p. 53.

II. An rationes, quibus Sancta Eccleſia Catholica adducta fuit, vt communicaret Laicos, atque etiam Sacerdotes non celebrantes ſub vna tantum ſpecie panis, ita ſint retinendæ, vt nulla ratione Calicis vſus ſit cuiquam permittendus.

III An ſi honeſtis, & Chriſtiana charitate conſentaneis rationibus alicui, vel Nationi, vel Regno Calicis vſus concedendus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit, & quę nam ſint illę.

IV. An minùs aliquid ſumat, qui ſub vna tan-

De communione ſub vtraq; ſpecie diſputatum fuit, & Articuli examinati

tantum ſpecie hoc Sacramento vtitur, quam qui ſub vtraque.

V. An Diuino iure neceſſarium ſit paruulis antequã ad annos diſcretionis perueniant altiſſimum hoc porrigere Sacramentum.

Dicant Theologi, quæ tanquam vera, ſiuè Catholica recipienda: quæ tanquam falſa, ſiuè hæretica reijcienda.

50 X. Iunij MDLXII. in Eccleſia S. Mariæ Maioris Tridentini Theologi quinque Articulos de Sacramento Euchariſtiæ in examen adduxere, inter quos Alphonſus Salmeron Societatis Ieſu Diuino implorato præſidio diſputationem orſus in votis ſe habere dixit, vt præſentes adeſſent Lutherani, qui veritatem conuicti agnoſcerent, ſe tamen ipſis licet abſentibus eorum argumenta allaturum, confutaturumque addidit.

Act. Conc. Trid. ms. Franc. Card. Barb. ſig. n. 1109. pag. 54. per Aſtulp. Ser.

Articuli de Sacramento Euchariſtiæ.

Quoad primum articulum præmiſit regulam Innocentij III. in epiſt. ad Ioann. Patriarcham Conſtantinopolitanum, non eſſe videlicet certum pro incerto relinquendum 2. rom. epiſt. Sicut in hoc art. aliqua certa, aliqua non ita certa. Certiſſimum eſt Eccleſiam Catholicam non poſſe in ijs quæ ſpectant ad fidem errare, aliter non eſſet columna, & firmamentum veritatis, & quia Chriſtus promiſit affuturum ei omni tempore, & qui hoc negat non eſt audiendus.

Secundum certum eſt, quod Eccleſia recipit communionem ſub altera ſpecie ante multos annos, ita vt id habeamus ex traditione, & hac cõmunione ad laicos ſub altera ſpecie vſa eſt Eccleſia, & docent Concilia Conſtantienſe, Baſileenſe, & doctores omnes ſcholaſtici ante trecentos annos. Eccleſia igitur, quæ errare non poteſt vſa eſt hac comunione ſub altera. Ergò non fecit cõtra præceptum Diuinum, aliter Catholica Eccleſia erraſſet in fide, quod quidem dici non poteſt.

Item Eccleſia Catholica repræſentata in Concilijs errare non poteſt, ſed Eccleſia Catholica repræſentata in Concilio Conſtantienſi definiuit, communionem Laicam non eſſe contra ius Diuinum. Prætęrea cum Eccleſia vtebatur communione ſub vtraque, vtebatur & tunc cum aliquibus ſub vna, nam Agnus Paſchalis, & manna repræſentabant hoc Sacramentum, & non tamen fit mentio de bibitione, ergò non eſt neceſſaria.

Item Ioannes c. 6. multoties meminit de pane, & rarò de calice, quod cum myſterio factum eſt, & ſimiliter aliquando ſub vna, aliquando ſub vtraque. Et Luc. 24. *Et cognouerunt eum in fractione panis*. Nam Dominus accepit panem, benedixit fregit, & porrexit. Aug. Ser. de temp. 144. & tract. 2. in Canonic. Ioan. Beda in Luc. & Petrus Diac. in Lib. de Diuinis officijs intelligunt illum locũ de Euchariſtia. Theophil. Chryſoſt. ſimiliter quod Chriſtus tunc confecerit. Item ad benedictionem Chriſti ſuper panem ſemper ſequutum eſt aliquod miraculum, ergo & ibi, videlicet conſecrationis; neque ibi de calice fit mentio, cum dicatur, quod poſt fractionem panis euanuerit, & illis aperti ſint oculi poſt acceptionem Corporis Chriſti. Can. 12. VI. Synodi docet, quomodo debeat accipi Sacramentum panis manibus proprijs nõ vaſculis, & Can. 54. ſtatuitur, in quadrageſima Græcos certis diebus tantùm conficere, & reliquis diebus vti conſecrato pane. Concil. Matiſcon. præcipit aſſeruari Corpus, de vini ſpecie nullum verbum. Clem. ep. 2. ad Iac. de corpore ita mentionem facit, & Canon 2. eiuſdem Conc. Matiſc. S. Leo ſerm. 4. in quadrageſima præcipit, vt laici cõmunicent ſub vtraque ſpecie, cum Manichæi id negarent, aliàs ſub vna omnes poterant communicare. Tertulian. lib. 2. ad vxorem. Cyprian. ſerm. 5. de lapſis, de puella, quæ ſeruabat Corpus Chriſti in arca. Baſil. in epiſt. ad Cæſarium patritium, deferebantur particulæ domum, non autem Sanguis: vſus igitur ſub vna tantum ſpecie ſemper viguit in Eccleſia, etiam quod vigeret ſub vtraque.

Rationes etiam ſuffragantur, nam homines ſemper tenacea fuerunt ſuæ retinendæ Religionis, ſi igitur cõmunio ſub vtraque fuiſſet apud omnes aliquando, eſſet hiſtoria de aliquo tumultu in hac mutatione in vnam ſpeciem, & tamen nunquam fit mentio à quoquam de hac mutatione, & cum non ſit initium huius conſuetudinis, dicendum eſt deueniſſe ab Apoſtolis iuxtà Regulam Auguſtini ſupereſt ſoluere argumenta aduerſariorum.

Primus locus ab exemplo Chriſti inſtituentis, quod ſub vtraque ſpecie inſtituerit patet. Et porrexit. Reſpondeo acta Chriſti non obligare, niſi ad ea quæ voluit: multa enim fecit, in quibus noluit cogere nos ad imitationem, aliàs communicandum poſt cœnam Feria quinta in azymo, in loco ſtrato, eodem modo vt communicamus Laicos. Pręterea, & Chriſtus communicauit diſcipulos ſub vna in Emaus, ergo imitamur Chriſtum communicando ſub vna.

2. Eccleſia primitiua vſa eſt vtraque: reſpondeo etiam tum ſub vna communicabat, neque ligauit hanc Eccleſiam, vt non poſſet communicare ſub vna. Et illa communicauit poſt cœnam, Eccleſia primitina noſtra ante cœnam, neque ſequitur hoc fecit Eccleſia primitiua, ergò eſt de iure Diuino, vt delectus ciborum, qui olim erat communis toti Eccleſiæ, nec tamen eſt de iure Diuino.

3. Corinth. Paulus refert illos communicare ſub vtraque: reſpondeo Paulum agere Hiſtoriographum referentem, quod Chriſtus geſſit, neq; Eccleſia particularis ligat vniuerſalem.

4. Math. 16. Bibite ex illo omnes; reſpondeo hoc verbum dictum tantùm Apoſtolis præſentibus, nam & Marcus ait, & biberunt ex eo omnes, neque dixit manducate omnes de pane, quia Chriſtus fractum illum tradidit. Et de calice dixit bibite vos ex eo omnes, & non vt vnus totum illum biberet.

Item dictum eſt Apoſtolis, & Sacerdotibus conficientibus. Aliter & facilè competit omnibus etiam Laicis. Nam & idem dixit bibite, & manducate, & facite omnes, propterea verba illa dicta ſunt conficientibus Sacerdotibus.

5. ad c. 6. Io. vbi de vtraq; ſpecie fit mentio, niſi mãducaueritis, niſi biberitis, &c. reſpondeo, quatuor eſſe modos manducandi, primus Ferinus, de hoc nõ intelligitur, vt intelligebant Capharnaitæ, caro enim nõ prodeſt. Secundus manducandi modus purè Sacramentalis, id eſt citra fructum, vt fecit Iudas, & faciunt peccatores, de qua non loquitur Chriſtus, cum ipſe non det vitam, de qua loquebatur Chriſtus, & ſumendo vnam ſpeciem dicuntur aliqui ſumere vtramque. Innoc. cap. 21. libr. 4. de offic. Miſſ. 3. Spiritualis abſtrahens à Sacramento, de quo aliqui dicunt Chriſtum loqui Ioan. 6. quod falſum eſt, quia ibi Chriſtus loquitur de Euchar. vt Origenes, Baſil. Auguſt. Greg. & alij omnes intelligunt. Item Ruff. aſſertione 16. Item Conc. Epheſ. ad Neſtorium Cyrill. anathemat. 22. in Theodor. Eccleſia etiam Catholica vtitur in feſto Corporis Chriſti, vſurpat enim illud Euangelium in hoc ſenſu de Euchar. Chriſtus item cum tractat aliqua

magna,

Digitized by Google

magna, præmunit Apoſtolos priùs, quod fecis Ioann. VI. facturus Euchariſtiam in cœna. Item nullibi tractantur fructus Euchariſtiæ, niſi in hoc capite, & cuperetur à Synodo declarari hoc caput loqui de Euchariſtia. Quartus modus eſt manducare ſpiritualiter in Sacramento quemadmodum explicauit, & de hoc loquitur Chriſtus, & hic modus dat vitam, & Chriſtus Ioann. 6. dicit, niſi manducaueritis carnem, & biberitis Sanguinem, quod ſub vtraque ſpecie ſpiritualiter fit per fidem viuam, aliàs dixiſſet, niſi manducaueritis panem, & niſi biberitis calicem, neque violatur hoc præceptum, ſi in voto quis ſuſcipit hoc Sacramentum, quod votum in alijs Sacramentis in caſu neceſſitatis ſufficit.

Ad quartum Articulum an ſub vna ſpecie tantum contineatur, quantũ ſub vtraque; Reſpondeo tantum contineri, quantum ſub vtraque, ſcilicet integrum Chriſtum, Conc. Conſt. ſeſſ. 13. & Baſil. ſeſſ. 30. & Florentin. in decreto Armenorum, idem affirmant. Idem habetur ex vſu Eccleſiæ, quæ ſolùm ſpeciem panis adorat, & adorandam proponit, & ſi eſt Corpus Chriſti, eſt integrum viuum, cum anima, & deitate, vt eſt in Cœlo. An autem tantum fructus accipiatur ſub vna, ac ſub vtraque; hoc non pendet ex præſentia Chriſti, qui eſt in vtraque æqualiter, alias idem eſſet accipere vna die, ac ſi decẽ diebus continuis ſuſciperetur, quia tàm præſens eſt Chriſtus ſub vna ſpecie hodiè ſumpta, quam ſub hoſtijs viginti diebus ſumptis, quod falſum eſt quoad fructum, neque enim pendet ex maiori ſignificatione, ſed à parte Dei & ex opere operato, & credit tantum gratiæ ſub vna, ac ſub vtraque, cum Ioan. 6. omnes fructus tribuantur, tàm manducationi panis, quàm manducationi, & potationi, *Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum*. Et ita tota illa doctrina abſoluitur in manducatione panis, quod ante bibitioni & manducationi tribueret, & in Emaus communicantibus ſub vna tantum, non eſt veriſimile, quod non totum fructum dederit, & Corinth. qui manducat, vel bibit indignè inimicus eſt Chriſto, ergo, qui dignè, vel Corpus, vel Sanguinem ſumit, gratus toti Chriſto, ac per hoc omnem gratiam ſumit. Neque Patres antiqui de hoc faciunt mentionem, quia de hoc non dubitarunt, & Concil. Florentin., dum loquitur de fructu Euchariſtiæ non diſtinguit de ſpecie, quia idem credebat ſub qualibet. Præterea variatio Sacramenti non variat fructum, & Concilia non benè feciſſent, ſi eum fructum ſuſtuliſſent à laicis, quibus vnam ſpeciem ſubtraxit, ſi plus gratiæ acciperetur ſub vtraque, quod dicendum non eſt, idque multis rationibus comprobauit.

51 Ad 2. & 3. Articul, Primum certum dixi eſſe, Eccleſiam concedere poſſe communionem ſub vtraque, cui voluerit, an expediat autem dixi, quod ſi ex conceſſione conuenientia præponderant inconuenientibus eſt concedenda, ſi maiora ſunt incommoda non eſt concedenda, & ipſe credo maiora eſſe inconuenientia, quam commoda, primum quia redibunt omnia incommoda, & pericula ob quæ Eccleſia illa in Occidentali prohibuit, & quia facilè vinum corrumpi poteſt, & multi illud non acciperent, & in Prouincijs, vbi non inuenitur vinum communio ſub vna reputaretur imperfecta, & minus contineri ſub vna, quam ſub vtraque.

Secundum inconueniens eſt, quod qui petunt ſunt hæretici, vel ſuſpecti de hæreſi (exceptis Principibus, qui pij ſunt, qui pro illis petunt) qui non credunt ſub vna eſſe integrum Chriſtum, & credunt Eccleſiam aliter facientem errare.

Tertium quia petent deinde & alia, vt coniugium Sacerdotum, & ſimilia.

Quartum inconueniens eſt, quia hoc modo diuideretur Eccleſia, & ſectæ fierent, & catholici cogitarent hæreticos benè ſenſiſſe. Hoc autem eſt ſacramentum vnitatis.

Quintum, quia hæc conceſſio malos euentus parturijt hactenus, quod timendũ etiã nunc eſſet.

Sextum quia Diuina prouidentia impediuit hanc conceſſionem in Concilio Baſileenſi cum ſex illis conditionibus, quam etiam conceſſionem reuocauit Paulus II.

Fructus autem, & commoda ex conceſſione ſunt. 1. quia cogitant hac ratione pacem oriri, quod tamen non credit eſse verum. Secundo, quia miteſcerent eorum animi erga Catholicos, quod etiam non credit verum. 3. quia minus peccarent, hoc verum eſſet, ſi non eſſent in errore, quod communio ſub vtraque eſſet de Diuino. 4. conſuleretur eorum conſcientiæ, qui id cupiunt, quam conſcientiam deponere debent. 5. Cedent nobis in alijs, reſpondeo non eſſe ſcindendam tunicam Chriſti propter eos. 6. Charitas quæris, non quæ ſua ſunt, ſed medium pacis, reſpondeo id non eſſe faciendum propter Hæreticos. 7. quia Principes petunt ad retinendos ſuos ſubditos in fide, reſpondeo non ſunt facienda mala, vt eueniant bona.

Poſt Salmeronem perorauit Antonius Soleſius Pontificius alter Theologus, & Congregatio dimiſſa eſt hora XXIII. cui interfuere quatuor Legati Cardinales, Oratores Cæſarei, Galli, & Veneti, ac centum, & quadraginta ſex Epiſcopi, ac centum Theologi, conſertaque nobilium, & plebeiorum multitudo, quiá eæ Congregationes ianuis apertis celebrantur.

52 Vigeſima quarta Iunij conditi ſunt Canones de vſu Sacramenti Euchariſtiæ, qui in pluribus conſeſſibus in examen adducti fuere, emendati verò, omniumque Præſulum ſententijs comprobati inferiùs afferentur.

Hic acta Conc. Trid. per Apſol. Seruat.

Vigeſima ſeptima eiuſdem Menſis Auguſtinus Paungatner Orator Alberti Ducis Bauariæ in publica Congregatione honorificè exceptus prolixam orationem habuit, qua communionem vtriuſque ſpeciei Bauaris laicis ſtudio pacis permittendam à Patribus contendit pluribus argumentis, cuius Orationis potior pars delibanda viſa eſt.

Orator Alberti Ducis Bauariæ orãt, vt Calicis vſum ſuadeat.

Superioribus (inquit) annis habita eſt totius Prouinciæ, tàm in Clero, quam in populo de fide Catholica, & de honeſtate morum viſitatio. In fide autem, & in Religione noſtra, quot repertę ſunt, & quantæ hæreſes nimis longum foret, ſi omnes deberent recenſeri. Craſſiores igitur generatim perſtringi poſſunt, cum vniuersè explicari non queant. Reperti ſunt enim inter Parochos, cæteroſque Miniſtros Eccleſiarum, quorum alij ſunt Zuingliani, alij Lutherani, alij Flauiani, alij Anabaptiſtę, alij qui Manichæorum dogmata renouant, alij qui Eunomianorum, alij qui Iouinianorum, alij qui aliorum delitamenta, & errores ſectantur, atque propagant. Hæc Catholicæ fidei noſtræ zizania, quoniam Prælati pullulantia palàm in ipſis herbis non extinxerunt, & iam mox adulta extirpare non potuerunt, eo nunc

Oratio habita ab Oratore Illuſtriſſimi D. Alberti Ducis Bauariæ in generali Congregatione Sacri Concilij Tridentini ſub S. D N Pio PP. IV die XXVII.

res

Digitized by Google

Iunij MDLXII. *Excuſa Typis Regia 1562.*

res deuenit, vt ſi quis nunc hæc zizania eradicare conetur, metuendum ſit ne bonum triticum conculcet zizania, tamen non euellat penitus. Et infra. Vt cætera cleri vitia, quæ cum populo communia habet, taceantur; at certe libido illa in clero nimis libera, atque notoria, propter quam is nunc potiſſimè infamis eſt, à plebe, irritatoque populo alieniſſima eſt. Siquidem politici magiſtratus nullum in ciuili ſocietate ciuem ferunt, qui palam ſcortetur, domique ſuæ quaſi in publico lupanari ſcorta fouere ſtudeat. In proxima viſitatione per Bauariam facta tam frequens concubinatus repertus fuit, vt nec inter centum, tres, vel quatuor inuenti ſint, qui aut manifeſti concubinarij non fuerint, aut clandeſtinè matrimonia non contraxerint, aut vxores palam non duxerint. Quæ morum turpitudo in clero vehementer offendit imperiti populi animos tantopere, vt Sacerdotium vna cum Sacerdotibus, doctrinam vna cum doctoribus execretur, ita vt ſit confeſtim paratus ad quamuis ſectam exire potius, quam redire velit ad Eccleſiam.

Præterea nec pauci homines à nobis deficiunt ad ſectarios, ob vtriuſque ſpeciei probibitionem, cum arbitrentur, de communione vtriuſque ſpeciei expreſſum Dei verbum extare, de vna ſpecie nullum reperiri. Huc accedit, quod, vtriusque ſpeciei vſus non modo in primitiua Eccleſia, ſed etiam nunc in omnibus Orientalibus Eccleſijs frequens eſt, & quidem celeberrimus: quia nec Romana Eccleſia ab eodem vſu abhorruit, quemadmodum ex varijs, diuerſiſque hiſtoriarum monumentis edoceri poteſt, nec ſane id parum mouet homines in Bauaria, quod Paulus III. edita bulla ſua conceſſit Germaniæ Epiſcopis poteſtatem communicandi populum ſub vtraque ſpecie, quod quidem Summi Pontificis decretum vrgent ſummi, & infimi, illuſtriſſimumque meum Principem eam ob cauſam vehementer culpant, quaſi (quod abeſt) planè diuinam inſtitutionem contra expreſſum Dei verbum inuideat ſubditis ſuis. (Pluribus interiectis) De aſtringenda ſolutiore diſciplina, non tamen ita acerbè, ne turba Sacerdotum ad hoſtes transfugiat, hæc addit.

Exiſtimant plerique viri rerum Germanicarum periti, tale nunc eſſe in Germania ſæculum quaſi quandam occultam naturæ vim, quæ non modo omnes libidinoſos, ſed etiam moderatos, verèque catholicos eò perduxit, vt plerique omnes caſtum matrimonium contaminato cœlibatui præferendum arbitrentur. Quam ob rem animaduertitur paſſim, præclara ingenia, doctiſſimoſque homines ducere vxores malle, vt careant Eccleſiaſticis beneficijs, quam Eccleſiaſtica beneficia acceptare, & carere vxoribus.

Videlicet cum videant reliquam cleri multitudinem gulæ, libidinumque flagitijs coopertam magno detrimento eſſe, ac dedecori Catholicæ Religioni, ne ipſi in hoc contaminationis grege verſari cogantur, eorumque videri conſimillimos. Hinc enim doctorum hominum in clero penuria extitit, hinc cleri deteſtanda inſcitia traxit originem, hinc hæretici ſumpſerunt vires, Eccleſia vero debilitata eſt. Periti igitur qui preſſius hæc negotia, accuratiuſque exiſtimant, quod ad ſubleuandam penuriam docti, idoneique cleri vix alia ratione præſertim hac ætate noſtra in Germania clerus inſtaurari, ac ſaltem ad obeunda neceſſaria Eccleſiæ munera, ſatis frequens haberi queat, niſi more primæuæ Eccleſiæ docti mariti, & ad docendum inſtructi admittantur ad ſacros ordines, præſertim verò ad prædicandum, & amplificandum populo verbum Dei. Legis enim diuinæ cum non ſit, vt oporteat hominem Sacerdotem eſſe coelibem, ſi quidem conſtet ex veterum monumentis, atque hiſtorijs, maritos ſacris ordinibus initiatos eſſe, & non modo ad Sacerdotij dignitatem, ſed etiam ad ſublimitatem Epiſcopi, quapropter hanc rem videri huiuſmodi eſſe, cum qua ius diuinum non ſit, vt Sanctiſſimi domini noſtri, ſacrique Concilij auctoritas poſſit, ex inſtinctu diuino id ſtatuere pro ſtatu laborantis Eccleſiæ, quo ſtatus cleri inſtaurari queat, ac vires ſectariorum infirmari. Verum hoc non aliter proponi iuſſit illuſtriſſimus Princeps meus, niſi vt Reuerendiſſimi Patres Germaniæ morbos tanto diligentiùs inſpicere queant, & quid remedij ſalubriter adhibendum iudicent opportuno loco, & tempore conſtituere.

53 Poſtremo verò quia fuit hoc conſiliũ ſtatim ab initio huius exortæ diſſenſionis piorum, doctiſſimorumque hominum, ne tantopere ob vnius alteriusue ſpeciei vſum tanta certamina instituerentur, ipſo rei euentu animaduerſum eſt, quod pleræque prouinciæ in Germania in obedientia Sedis Apoſtolicę retineri potuiſſent ab omni reliqua ſectariorum labe immunes, ſi moderatio quędam in re natura ſua indifferente admiſſa fuiſſet. At verò cum populus, vtriuſque ſpeciei vſum quaſi ex diuina inſtitutione, ſibi deberi arbitraretur, cumque viciſſim is vſus à Prælatis conſtanter denegaretur, ſurreptitij ſectarum duces eam occaſionem nacti, ſub prætextu diuinæ inſtitutionis, & concepto odio irati populi non ſolum hoc Sanctæ Euchariſtiæ Sacramentum penitus prophanarunt, ſed etiam ſub eodem prætextu diuerſa hæreſum ſemina longè, lateque efficaciter diſperſerunt, vt nunc occaſione, vtriuſque ſpeciei non modo populi Germaniæ, ſed, & reliquæ nationes inſtar torrentis ab Eccleſia Catholica defluere videantur. Vt autem iſta tam frequens defectio, tamque feruens decurſus ſaltem inhiberi aliquo modo poſſit; prudentium virorum iudicium eſt, ſi S.D. N. ex plena poteſtate Sedis Apoſtolicę, & ex iudicio Sacri Tridentini Concilij laicis vtriuſque ſpeciei communionem benignè largitur, fore, vt qui hactenus Sedi Apoſtolicæ obedientes remanſerint, in poſterum quoque obedientes permanſuri, ac ſi qui leuiter deflexerint ad obedientiam reuerſuri exiſtimentur, quemadmodũ in nonnullis cognitum eſt, qui cũ ex indulgentia Pauli III. compotes deuotionis ſuæ facti eſſent, reuerſi ſunt ad Eccleſiam. (Et infra)

Non vult illuſtriſſimus Princeps meus hanc ſuam ſententiam ſic accipi quaſi illis conceſſis putet hæreticos poſſe ad Eccleſiam reduci, ſed eam eſſe multorum piorum hominum opinionem quod iſto modo catholici populi reliquię in Germania confirmari, atque retineri aliquo modo poſſint, cum hoc tempore non tam neceſſarium videatur, vt refutentur aduerſarij, quam vt queant fulciri domeſticæ ruinæ noſtræ, quæ nunc non minus domi graues ſunt, quam foris aduerſariorum machinationes, &c.

54 De conceſſione calicis, non reſpondit tunc Synodus Oratori, quod ea res prolixiore, ac maturiore conſilio egeret, Alberti vero Ducis Bauariæ pietatem commendauit his verbis.

Excellentiſs. Doctor, & magnifice domine Orator. In magna expectatione Sancta Synodus, vſq; ad hanc

Digitized by Google

ad hanc diem fuit, vt aliquis ex nobiliſſimis Germaniæ principibus ad Sacrum Concilium accederet, & ſua præſentia eam pietatem declararet, quæ in primis à Principibus veſtris expectari debet, vel ſi ipſi grauioribus negotijs impediti adeſſe non poſſent, Oratores ſuos mitterent, qui optimam illorum voluntatem profiterentur.

Inter cæteros autem Germaniæ Principes, à quibus omnia pietatis officia Sancta Synodus expectanda ſemper eſſe exiſtimauit, Excellentiſſimus, & Illuſtriſſimus D. Albertus Bauariæ Dux extitit, qui veram, & catholicam Religionem à clariſſimis, & nobiliſſimis maioribus ſuis traditam tanta fide, & conſtantia conſeruanit, vt hiſce miſeris temporibus in tota Germania firmiſſimum Sanctæ Apoſtolicæ Eccleſiæ propugnaculum iure merito habendus ſit. Cum igitur graues rationes prohibuerint, quo minus ipſe huc accederet, ſuumque egregium animum Sanctæ Synodo coram declararet, quod quidem eum præſtiturum eſſe, ſi per alias occupationes ſibi licuiſſet, dubitare non poteſt, ſumma lætitia affecta eſt, cum virum optimis artibus præditum ſuæ voluntatis teſtem, ac velut obſidem huc allegauit. Sperat enim fore, vt eius auctoritas, nunquam defuiſſe videatur ad ea peragenda, quæ Sanctam Dei Eccleſiam, quacumque ratione iuuare poterunt. Quod igitur reliquum eſt, te magnifice Orator, Sancta Synodus benignè accipit, mandatumque tuum, prout iuris eſt libenter accipit, daturaque eſt operam, quod quidem hactenus diligenter, & ſedulò curanit, vt ea omnia piè, & religioſè conſtituantur, quibus Dei cultus magis amplificari, & fidelium ſaluti, ac tranquillitati commodiùs conſuli poſſe aſſlante Spiritu Sancto, qui optimorum conſiliorum auctor eſt, iudicarit.

Ms. Arch. Vat ſig. nu. 3219. p. 22.

55 Dum inſtaurandæ diſciplinæ Eccleſiaſticę opera Tridenti datur, nonnulli Cæſaris conſultores prudentiæ humanæ fucis illuſi ſuggeſſere Ferdinando Imperatori, vt Concilium moderandum ſuſciperet, queſtique ſunt, Concilium nutu Pontificio regi, cum Legati Cardinales Pontificem de omnibus rebus gerendis, proponendiſque conſulant, viderique opportunum, vt Cæſarei Legati proponendi in Concilio auctoritate, ac libertate in ijs, quæ ipſis viſa eſſent, vterentur. Addidere etiam, controuerſias cum Lutheranis facilè compoſitum iri, ſi ieiunia Eccleſiaſtica antiquarentur, atque coniugia Sacerdotibus permitterentur. Conſultus de his Staphilus Reginę Bohemiæ piacularius Sacerdos eruditione, ac pietate conſpicuus, reſpondit, fouendum omni ratione à Cæſare Concilium, vt vel ad reuocandos ad Eccleſiam nouatores, vel ſaltem ad vindicandos ab hæreſeos graſſatione Catholicos præſidia idonea afferantur: Conſuli iure Pontificem à Legatis Cardinalibus maxime in rebus fidei ambiguis: Legatos etiam Cardinales non laturos, vt alij proponant in Concilio, quam Concilij præſides Apoſtolici, cum id munus ad eos iure ſpectet. Quod ſpectat ad ieiunia, illa quidem à vetuſtis hæreticis ijſdem argutijs repudiata, quibus à Lutheranis reſpuantur; verum cum illa auctoritate humana ſint inducta, & eorum obſeruatio varia, apud varios extiterit, illorum acerbitatem mitigandam videri, vt plebs in officio, & gremio Eccleſiæ contineri poſſit. De coniugijs Sacerdotum reſpondit, morem Romanæ Eccleſiæ ſanctiorem quidem eſſe quam Græcæ, vt coniugati Sacerdotio initiari non poſſint, ob impuriſſimam tamen Sacerdorum vitam, & alia grauiſſima mala, tamquam minus bonum poſſe permitti, vt coniugati ad Sacerdotium promoueantur, ne plures Eccleſię Paſtoribus orbaræ maneant.

Ieiunia eſſe tollēda, Sacerdotibus concedendas vxores Cæſar petit.

Reſponſa ad quæſtiones propoſitas à Cæſarea Maieſtate.

56 Ad primam, & ſecundam. Interponat Sacratiſſimus Imperator ſuas partes, cum debita charitate, & reuerentia erga Summum Pontificem, vt fiat Concilij proſequutio, & non abrumpatur, aut ſuſpendatur, ſed continuetur, donec de remedijs prouideat bonis, & appoſitis ad ſanandum, vel ſaltem ad præſeruandum; hoc enim videtur ſupremo Eccleſiæ Aduocato ex officio incumbere.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3229 pag. 22.

Ad Tertiam. Non video, qua ratione obtineri poſſit à Reuerendiſſimis dominis Legatis, vt non deferant omnia ad Suam Sanctitatem; tamen poſſent illorum dominationes adhortari, ne hoc facerent in ſingulis quodammodo minutijs, nam in rebus maioribus, quæ veniunt in dubium, aliter fieri non poteſt, prout ex Conciliorum geſtis, Sacris Canonibus, & Imperatorum exemplis probari poteſt; maiores enim cauſæ, & fidei dubia ad Sedem Apoſtolicam aperto, & non aperto Concilio ſunt referenda, & D. Ireneus ante mille trecentos annos dixit, Romanam Eccleſiam ideo eſſe principalem conſtitutam, vt cæteræ Eccleſiæ ad illam confugiant: hoc autem nunquam honeſtius fieri poteſt ab Eccleſiarum Epiſcopis, quam cum de fide, aut de religione, nec non ad religionem ſpectantibus dubium oritur, idque ſingulos decet facere, tam in Concilio congregatos, quam in Eccleſijs reſidentes.

Ad Quartam. Poſtquam ex ſcriptis, mihi datis Reuerendiſſimos Dominos Legatos eius eſſe ſententiæ, vt citra ipſos nemini liceat proponere, ſperandum non eſt illos aliter eſſe dicturos, neque vt alij proponant permiſſuros, maxime, quod hoc eſt tantummodo Præſidentium in Concilio, nempe Sanctæ Sedis vices gerentium. Quare expediet, meo iudicio, vrgere pro eo tantum, vt res, quæ proponendę videbuntur, ab ipſis Reuerendiſſimis Dominis Legatis omnino proponantur, ſi ſecus fiat, iure prætendent dominationes illorum læſam eſſe Maieſtatem, quam repræſentant, & inde neceſſariò tumultus, & abruptio Concilij, quę timetur, poſſet oriri.

De eſu carnium, & ieiunijs non ſecus olim Ætiani aduerſus Eccleſiam, atque nunc Lutherani debacchantur, dixit enim Ætius, ieiunium non eſt pręceptum, ſed eſt iudaicum quiddam, & iugum ſeruitutis, iuſto enim non eſt lex poſita, ſed parricidis, & matricidis, atque ſimilibus, ſi autem volo ieiunare, inquit, quamcumque diem arbitrio meo delegero, ieiuno per libertatem; plane nunc ſectarij eodem modo, eiſdemque pene verbis vtuntur.

At vero dubium non eſt, quin diuina lex ſit, vt ieiunent Chriſtiani, tametſi, quonam tempore, & quonam modo id faciendum, iuris poſitiui eſſe videtur, quoniam in primitiua Eccleſia, neque idem modus obſeruatus ſit, neque idem tempus vbique. Quidam ante Paſcha ſeptem hebdomadas, quidam tres ieiunabant, quidam ad horam nonam, quidam ad occaſum Solis cibi ſumptionem differebant. Fuerunt, qui non à carnibus ſolum, ſed ab ouis etiam abſtinerent, ſolis baccis contenti, aut piſcibus. Reperti fuerunt quoque qui ab elixis abſtinerēt quod ieiuniū xerophagiā appellarent, qui quidem diuerſus ieiunandi mos non obſcurè prę ſe fert, quod neque tempus ieiunij,

Google

nij, nec ipſe modus ſit diuini iuris, ſed humanoi; quapropter, cum hoc Epicureum ſęculum ſalutares illas de certo rempore, & modo ieiunandi taxariones peruicaci quodam contemptu iam pridem vſque adeo violare cœperit, vr etiam eatholicorum plerique, ex conuerſatione eorum, qui eas leges aſpernantur, non vſque ſtrictè obſeruent antiquos ieiuniorum canones, poſſit eam ob cauſam Tridentina Synodus, aliquid de priſtino rigore telaxare, vt mitioribus etiam pręceptis plebs ioeirata in cęteris retineretur obedientior. Sed hoc ſicuti reliqua pro ſua prudentia non negligent Reuereodiſſimi, cum ea de re incidet deliberatio. Et infra, de petito Sacerdotum coniugio.

57 Tametſi dubium non eſt quin multo ſanctius fecerit Romana Eccleſia, quam Græca, quia illa caſtitatis votum ſpopondit, atque vltro obtulit, hæc matrimonij conſuetudinem conceſſit clero; verum tamen, cum hæc ætas ex iſtis duobus bonis, non velit eligere, quod melius eſt, concedendum ſaue, ſicuti quibuſdam pijs videtur, vt eligat quod duntaxat bonum; prætertim cum maritum fieri Sacerdotem nullo iure diuino prohibitum exiſtimetur, ſed poſitiuo iuri ſubiectum eſſe fatentur. (nonnullis in eam ſentemtiam interiectis) Eandem ob cauſam integrum eſſe Romano Pontifici, & Concilio eam coelibatus legem, quam antea certis de cauſis tuliſſet, eamdemque contrarijs de cauſis diſſoluere, & hoc ſponte ſua cum bona gratia largiri, quod alias nulla vi prohibere queat. Nam adeo inualuit etiam in clero catholico, qui adhuc reliquus eſt in Germania, & paſſim ferueos illa contrahendi matrimonij cupido, vt in parochijs vix inter centum reperias vnum, qui non ſit, aut clam, aut palam maritus. Meminimus quod nuper accidit in quadam viſitatione Eccleſiarum in Hungaria; reperti ſunt multi Sacerdotes cętero catholici, niſi quod calicem populo adminiſtrarant, & ipſi duxerant vxores. Deliberatum fuit diu, pellendi-ne fuerint, an tolerandi potius: ſi tolerandi, ſchiſmatis malum metuebatur: ſi pellendi, tria ingentia mala ſequutura videbantur. Primum quia alij Catholici Sacerdotes cœlibes haberi non poterant, & parochiæ vaſtæ orbatæ ſine parochis relinquendæ erant. Secundum quia miſeri Sacerdotes coniugati, qui aliunde ſuſtentationem habere non potuiſsent, ad ſectarios oportuiſſet eos tranſire, coniunctiſque viribus deinceps Catholicos vna oppugnare. Tertium quia cum parochis Catholici Prælati, neceſſarijſque miniſtris deſtituerentur, neceſſe fuiſſet tandem Epiſcopos ſuam iuriſdictionem, ipſum denique dominicum gregem penitus deſerere, &c.

Cur perſuaſum Imp. Ferd. vt peteret licentiam, vt vxorati fierent Sacerdotes.

58 Actum etiam tunc fuit de communione calicis indulgenda laicis, quæ multo facilius indulgenda videbatur, cum antiquitus, etiam in Eccleſia Latina iuſtis de cauſis, vt ex diui Leonis Pontificis decretis, is mos viguerit. Porro hæc tria capita de comunione calicis danda laicis, de ieiunijs abrogandis, de coniugijs Sacerdotum fuerant tria Lutherana retia, quibus Sathanas magnam populorum multitudinem illaqueatam in hæreſim, atque impietatem traxerat, fueratque perſuaſum antea Carolo V. ſi hæc tria permitterentur, progreſſum hæreſeos abrumpendum, atque ipſos Lutheranos in gremium Eccleſiæ redituros, atque adeo multa ea de re colloquia in conuentibus ordinum imperij habita fuerant; authorem verò huiuſmodi concordiæ cum Lutheranis ineundæ, fuiſſe Georgium Vicelium queſtus eſt Ioan. Eckius in literis anno MDXLI. datis ad Gaſparem Contarenum Cardinalem Legatum à Paulo III. in Germaniam decretum, atque acerbiſſimè in eum velut hæreticum inuectus eſt, licet enim egregiè aduerſus Lutheranos pro neceſſitate bonorum operũ ſcripſiſſet, tamen illum alijs erroribus infectum eſſe, nec tribus illis capitibus conceſſis Lutheranos ad Eccleſiam reuerſuros, prædixerat fortiſſimus ille Catholicæ Fidei propugnator, ſed in alijs erroribus obfirmatiores futuros, cum porrò Carolus V. inanibus argutijs faſcinatus, maxime exambiret Lutheranos ſibi quacumque ratione ob commoda politica conciliare, illa vehementer in comitijs ordinum Imperij prouehere auniſus eſt, quæ iterum à Ferdinando Cæſare propoſita ſunt Cardinalibus Legatis Concilij Tridentini præſidibus. Quid vero ab ijs ſit reſponſum mox audiemus.

Et in ms. Arch. Vat. tabulary.

Ex formula reformationis propoſita ſtatibus a Carolo V. hæc repetita.

Conſiderandum Sacro Concilio an res ipſa efflagitet aliqua iuris poſitiui relaxari, & circa communionem ſub vtraque ſpecie conſuli deſiderio exterarum nationum. De eſu carnium, & ieiunijs, aliquid de priſtino rigore remittendum. Coniugium item clericorum aliquibus nationibus concedendum, & ita conciliatum iri populorum animos.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n 3229

Ad hæc ita à præſidibus Concilij reſponſum
,, eſt. Petuntur tria eodem ordine, videlicet com-
,, munio ſub vtraque ſpecie, coniugium Sacer-
,, dotum, & eſus carnium. De primo agetur in
,, hac ſeſſione; ab alijs videtur omnino abſti-
,, nendum, quoniam ex ſola propoſitione in Sy-
,, nodo excitaretur magnum ſcandalum in toto
,, Chriſtiano orbe, apud omnes pios, & Catho-
,, licos. Poſtulatum verò de erigendis ſcholis pro Seminario Catholici Cleri, commendatum eſt.

Ib. pag. 6.

Hoc præſidum Concilij reſponſo non eſt Ferdinandi Cæſaris animus ſedatus, ſed vt duo quoque illa capita de abolendis ieiunijs, & permittendis Sacerdotum coniugijs in Concilio proponerentur, Oratorum opera inſtitit, atque in conſilio Cæſareo pro redigenda in puriorem, ſanctioremque normam diſciplina Chriſtiana oblata illa inſerta, nec non alia, quæ Pontificio primatui, atque ſupremo Imperio aduerſabantur.

59 Porro capita illius conſilij, ſiue libelli Cæſarei de quibus iterum, iterumque recurret mentio ad Pontificem miſſa ſunt, in compendium redacta, conceptaque ſubiectis verbis.

Ext. to. 20. Concil. ms. Arch. Vat. ſig. n. 3207 p. 193. Ext etiam apud Nat. comit. l. 14. hiſtor.

Summarium voluminis Cæſareæ Maieſtatis cum annotationibus Sanctiſs. Domino noſtro. In tertia pagina proemij, tractandum in primis de morum reformatione, deinde de dogmatibus.

I. Orandum in primis ſummum Pontificem, vt ſeipſum, & Romanam curiam reformari benignè patiatur.

II. Vt numerus Cardinalium reducatur, ſi non ad duodecimum ſaltem ad duplicatum, cum duobus ſupernumerarijs nempe XXVI.

III. Prouidendum ne fiant amplius diſpenſationes ſcandaloſæ.

IV. Reuocandas omnes exemptiones contra iura communia paſſim conceſſas, monaſteriaque omnia,

Digitized by Google

omnia, ſub eius Epiſcopi poteſtate conſtituenda; ſub cuius ſunt diœceſi.

Capita libelli Imperatoris.

V. Tollendam protſus pluralitatem beneficiorum, & ſtatuendum, quod ſingula collegia ſingulas erigant Scholas, & quod Eccleſiæ non alentur conductitijs presbyteris.

VI. Epiſcopos omnino ad reſidentiã cogẽdos, niſi in extrema Eccleſiæ neceſſitate, vt officia ſua per ſe ipſos, non per vicarios impleant. Quod ſi ipſi non ſint idonei, vel potentes, non vni vicario totius diœceſis curam mandandam, ſed pluribus perſonis, Theologis Theologica, Canoniſtis Canonica negotia: inſuper viſitationes, diœceſanaſque Synodos quotannis habendas.

VII. In Eccleſijs omnia Dei miniſteria gratis præſtanda, & eas, quæ ſunt adeo tenuis redditus, vt miniſteria Eccleſiæ abſque quotidianis emolumentis nequeant ſuſtinere, incorporandas cum alijs non curatis beneficijs pinguioribus.

VIII. Reuocandos veteres canones contra ſimoniacam prauitatem.

IX. Fortaſſis expedite humanarum ſanctionum multitudinem, nonnihil contrahere, ſuperfluis reſectis; & Prælatos ſuas conſtitutiones æquare obligationi iuris diuini.

X. Excommunicatione non vtendum extra caſum peccati mortalis, & notoriæ incorrigibilitatis.

XI. Prouidendum, vt diligenter, & deuotè in diuinis officijs preces effundantur, quæ aliquando ita præcipitatè à celebrantibus proferuntur, vt nec ſe ipſi intelligant, nec ab alijs intelligantur.

XII. Breuiaria, & Miſſalia purganda, reſecando omnia, quæ non ex diuinis ſunt deſumpta literis, & tædioſam prolixitatem Pſalmorum, & orationum habito delectu contrahendam.

XIII. Fortaſſe permittendum, vt liceat alicubi latinis canticis vernaculos fideliter verſus intermittere.

XIV. Cogitandum, qua ratione clerus ad vitam puriorem reducatur.

XV. Quo pacto monaſticus ordo ad primitiuam inſtitutionem redintegretur, ne tantæ monaſteriorum diuitiæ tam flagitioſè diſſipentur, & hoc de morum, abuſuumque reformatione.

XVI. Quod autem ad dogmata attinet; conſiderandum Sacro Concilio, an non res ipſa efflagitet aliqua iuris poſitiui relaxare, & circa communicationem ſub vtraque ſpecie conſuli deſiderio exterarum nationum.

XVII. De eſu carnium, & ieiunijs aliquid de priſtino rigore remittendum: ſuper quo tamen prudenter conſiderandum.

XVIII. Coniugium item clericorum aliquibus nationibus concedendum.

XIX. Et ita conciliatis populorum animis tollendas deinde multiplices euangeliorum poſtillas, & nouam per peritos Theologos faciendam, & ſimiliter nouam agendam: quas ſi qui parochorum noluerint recipere, tunc pœnas eis graues iniungendas.

XX. Verum quia hoc modo paſſim mali parochi citius poterunt expelli, quam ſubſtitui meliores, ideo quædam ad hanc difficultatem amouendam neceſſaria recenſentur.

Art. I. Vnum Catholicum Parochum præficiendum interim pluribus Eccleſijs.

II. Videatur diligenter, an aliqui ex ijs ſectarijs poſſint ad Catholicam Fidem reduci, & ideo eos, qui ſanioris mentis videbuntur, in proximam catholicam academiam mittendos, & recte erudiendos.

III. Iniungendum Epiſcopis academiam non habentibus, vt in vicina academia collegium erigant pro adoleſcentibus Theologiæ ſtudioſis alendis, & inſtituendis.

IV. Limitatum auctorum catalogum edendum, qui legi debeant in ſcholis, nec alios admittendos.

V. Plures Epiſcopatus in latioribus prouincijs erigendos, & opulenta cœnobia poſſe in hunc vſum conuerti.

VI. Quod autem ſpectat ad bona Eccleſiaſtica in vſus profanos conuerſa, & diſtracta; præſtaret forte hoc tempore, vt eæ diſſimulentur iniuriæ.

Vltimo Reuerendiſſimos Patres Concilio præſidentes dare operam debere, ne quæſtiones, quæ offendiculoſas poſſint parere contentiones, vt fuit hæc: An reſidentia ſit de iure diuino, nec-ne, aut ſimiles proponantur; aut quando id vitari non poſſit, non patiantur ſaltem effundi in bilem, nec efferri in fabulam aduerſariorum.

Cum hic libellus nonnulla capita contineret, quæ graue offendiculum pijs auribus præſulum afferre, ac turbare Concilium poſſent, nimirum ea quæ de coniugijs Sacerdotum, ieiunijſque antiquandis ſiue temperandis, legibuſque Romano Pontifici (vt innuere videbantur appoſita verba) præfigendis, non permiſere Cardinales Legati, vt ille libellus perlegeretur in Concilio, dedereque imperia Zachariæ Delphino in aula Cæſarea Internuntio Apoſtolico, vt Cæſari iuſtas cauſas exponeret, ob quas illius conſilium publicè non eſſet perlectum: itaque Internuntius ad placandum Cæſarem libellum hunc ſupplicem illi porrexit, rogauitque vt Pontificiæ Dignitatis apices more veterum Imperatorum defenderet, nec Apoſtolicam auctoritatem vlla ratione labefactati in Concilio pateretur.

Inuictiſſime Cæſar.

Tom. 10. de Concil. Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3197. p. 368.

60 Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Sanctæ Apoſtolicæ Sedis Legati in Sacroſancto Oecumenico, & generali Concilio Tridentino præſidentes conſilium Maieſtatis veſtræ Cæſareæ ſuper negotio reformationis nuper oblatum acceperunt. Mox paulò poſt: (commendato redintegrandæ diſciplinæ Cæſareo flagrantiſſimo ſtudio addunt.) Latere tamen nolunt maieſtatem veſtram, quandoquidem planum eſt, ſi qua in eodem ſcripto pia, ſalubriaque reperientur, illa ipſa fortaſſe, ſe Patres vltro, vt mos eſt, inter ſeſe eſſe collaturos, & ſuper eis ad normam primi in hoc Concilio decreti nuper editi, ſuo loco eſſe deliberaturos. Cumque legantur aliqua in eo, quæ legitimum, diuque optatum eiuſdem Concilij progreſſum, quod quidem ante omnia expetendum eſt, non admodum promotura videntur; alia item reperiantur, quorum cognitio ad Concilium minime ſpectat, viſum illis eſt ea omnia ad Cathedræ Petri iudicium, authoritatemque referre: maxime quod hoc ipſum ſacrum Concilium, Sanctiſs. D. N. Pium IV. eandem cathedram ſuperna Dei diſpoſitione tenentem, verum, atque vnicum eius in terris caput ab eodem Deo conſtitutum, quemadmodum cætera omnia probata, atque in Eccleſia recepta Concilia Oecumenica fecerunt, recognoſcit, & veneratur.

Delphinus Imperatori iuſtas cauſas exponit, quare Legati libellum à ſe porrectũ legere prohibuiſſent.

Et quoniam propoſitum quoque fuiſſe videtur,

Digitized by Google

tur, vt idem ſcriptum in publica ſeſſione exhiberetur, orant Maieſtatem veſtram ſępenominati Reuerendiſſimi DD. ne id omiſſum eſſe ægre ferat: obſtiterunt enim grauiſſimę, & ſanctiſſimę, atque ad ęſtimationem glorioſi nominis Maieſtatis veſtræ retinendam, ſeditioſorumque hominum voluntates, atque conatus comprimendos, maxime conſentaneæ cauſæ, quibus impulſæ amplitudines eorum Reuerendiſs. minime id faciendum eſſe arbitratæ ſunt.

Scire autem exoptant Maieſtatem veſtram eundem S. D. N. reformationi Romanæ curiæ, vſque adeo incumbere, ſuaque omnia ſtudia, atque actiones eo tam diligenter, ſerióque conferre, vt Maieſtas veſtra, omneſque homines cenſuri ſint, Sanctitatem ſuam pro reformatione ipſa integrè conſtituenda, conſtantiſſimèque retinenda, nemini, quinimmo nec ſibi ipſi parciturum.

Porro cum illud certiſſimum ſit cupere Maieſtatem veſtram Cæſaream, Fidem Catholicam, vbique illæſam, atque ab hoſtibus veritatis tutam conſeruari, nec placere ei quidquam poſſe, quod vel ſanctis Eccleſiaſticis conſuetudinibus repugnare, vel ſanctiſſimi domini noſtri Papæ authoritati aduerſari, vel cum prædeceſſorum ſuorum catholicorum Imperatorum, Regum, & Principum inſtitutis pugnare videantur, confidunt ijdem Illuſtriſſimi, atque Reuerendiſſimi Patres, Maieſtatem veſtram Cæſaream rationem conſilij illorum æqui, bonique, vt par eſt, eſſe conſulturam; quod ſane, vt faciat in viſceribus Ieſu Chriſti orant, atque obteſtantur. Deus optimus maximus Maieſtatem veſtram, cum Sereniſſimis liberis diu fœlicem, & incolumem tueatur. *Datum Pragæ die XIX. Iunij M D L X I I.*

☞ *Zacharias Delphinus Epiſcopus Pharenſis Nuntius Apoſtolicus.*

61 Acceptis hiſce literis Ferdinandus Cæſar nec non auditis ijs, quæ Pragenſis Archiepiſcopus retulit, Cardinales Legatos nitidè reſpondiſſe Cæſareis Oratoribus, qui Imperialem libellum obtulerant, non permittendam principibus proponendi in Concilio, quæ vellent, poteſtatem, nec licere Epiſcopis dare leges Summo Pontifici non ambiguo, dignitatiſque etiam Cæſareæ habitam rationem, ne ea poſtulata proponerentur imperiali nomine, quæ neceſſariam repulſam paſſura eſſent, nec non declinatum diſcrimen, ne Concilium diſſolnatur, rogari verò Cæſarem, vt æquo animo ferat Romanæ curiæ corruptelas aboleri ab ipſo Pontifice, qui nullius vitio, vel proprio parcere neſciat, ſcriptis ad Cardinales Concilij Legatos literis modeſtè geſta ſua excuſauit; nolle ſe auctoritatem regendi Concilij ſibi arrogare, vel Præſidis partes inuadere, exiſtimaſſe vero, ſalua Præſidum Concilij auctoritate, aliqua pro reipublicæ Chriſtianæ ſalute proponere, cum etiam à Galliæ, & Hiſpaniæ Regibus ſuggeſta proponere licuerit, ac Proteſtantibus, quæ velint, proponendi facultas ampliſſima concedatur; tum addidit longiſſime ſe abeſſe ab ea audacia, vt Pontificem amantiſſimum, quem maxime colat, carpere velit, nec veniſſe in mentem, vt alia ratione corruptelæ Romanæ aulæ, quam ab ipſo Pontifice caſtigarentur, reſcinderenturque: quæ literæ ſubiecta verborum formula ſunt conceptæ.

Ferdinandus Cæſar excuſat ſe apud Legatos.

☞ Ext. in ms. Arch. Vat. ſign. num. 3229. p. 73

Ferdinandus electus Romanorum Imperator, &c.

Pro noſtro in rem Chriſtianam ſtudio exiſtimauimus operæ pretium fore, vt eiuſmodi ſcriptum Oratoribus noſtris ad Concilium ablegatis cõmunicaremus, vt ipſi Paternitatibus veſtris Reuerendiſſimis, ac reliquis Patribus offerrent, vtpotè quod nos iudicaremus à catholica, & orthodoxa noſtra religione non eſſe alienum, ſed in ſe continere vias, ac rationes quaſdam appoſitas, & idoneas, non ſolum ad conſeruandas exiguas, quæ ſuperſunt in ſacro Romano Imperio, regniſque, & prouincijs noſtris hæreditarijs catholici gregis reliquias, verùm etiam ad recuperandam Dei ope, ſi non omnem multitudinem, at certe non contemnendam partem eorum, qui à gremio ſanctæ matris Eccleſiæ aberrant; vbi oratoribus id in primis etiam mandatis dedimus, vt eam rem diligenter, ac ſedulo promouerent.

Expectantibus autem nobis, quid nam ijdem Oratores noſtri in hac parte egiſſent, accurrit huc magnis itineribus Reuerendus, deuotus, & fidelis nobis dilectus Antonius Archiepiſcopus Pragenſis noſter conſiliarius, & ad ipſum ſacrum Concilium orator. Qui cum nos de ſtatu eiuſdem ſacri Concilij obſequenter informaſſet, redditis prius Paternitatũ veſtrarum Reuerendiſſimarum literis, inter alia etiam nobis humiliter retulit, quid reſponſi ipſe, & collegæ ſui acceperint, cum ſcriptum illud Paternitatibus veſtris reuerendiſſimis id pro more petentibus, priuſquam publice offerretur, inſpiciendum exhibuiſſent, videlicet, quod Paternitates veſtræ Reuerendiſſimæ ipſis Oratoribus noſtris apertè dixerint, quod non poſſit concedi, vt ſingulis Principibus proponendi in Concilio libera poteſtas ſit; Deinde quod nec illud fieri queat, vt Epiſcopi ſuum Pontificem, & caput vniuerſale reforment. Tertio cum ſciant Paternitates veſtræ Reuerendiſſimæ nos in multis illius ſcriptis articulis paſſuros eſſe repulſam, ſe non poſſe committere, vt id proponatur, quod nobis concedi non poſſit, quia nolint ea occaſione auctoritati noſtræ quidquam decedere. Ad hæc ſi Oratores noſtri videre velint Concilium diſſolutum, licere eis proponere Patribus illud ſcriptum, non quidem pace Reuerendiſſimarum Paternitatum veſtrarum, ſed noſtra auctoritate; itaque cupere Paternitates veſtras Reuerendiſſimas, vt de hac ſua ſententia prius certiores redderemur, quam ſcriptum Patribus offerretur.

His vero alia plura adiunxit argumenta Paternitatum veſtrarum Reuerendiſſimarum nomine Reuerendus, deuotus, ſincere nobis dilectus Zacharias Epiſcopus Pharenſis Sanctiſſimi D.N. ad nos deſtinatus Nuntius. Primum ſcilicet quod, ſi qua in ſcripto illo reperiantur pia, ſalubriaque, illa ipſa fortaſsis Patres vltrò, vt mos eſt, inter ſe collaturos, ac ſuper eis ad normam primi in hoc ipſo Concilio decreti nuper editi ſuo loco deliberaturos eſſe. Secundò cum in eodem ſcripto legantur nonnulla, quæ legitimum, diuque optatum Concilij progreſſum non admodum promotura videantur, alia verò, quorum cognitio ad Concilium minime ſpectet, viſum fuiſſe Paternitatibus veſtris Reuerendiſſimis omnia ad Cathedræ Petri iudicium, auctoritatemque referre, optare autem Paternitates veſtras Reuerendiſſimas, ne ægre feramus idem ſcriptum in publica ſeſſione non fuiſſe exhibitum, ſed ferre velimus Sanctiſſimum dominum noſtrum reformationi Romanæ curiæ ſummo ſtudio incumbere, ita vt Sanctitas ſua in ea nemini, atque adeo nec ſibi ipſi parcitura ſit.

Quibus quidem intellectis, cum non obſcuris indicijs colligeremus, ſcriptum illud non inueniſſe locum apud Paternitates veſtras Reuerendiſſimas,

Digitized by Google

mas, quem nos maximè optabamus, & inuenturum ſperabamus, noſtræ erga S. D. N. & Sanctam Sedem Apoſtolicam filiali obſeruantiæ, erga Paternitates Veſtras Reuerendiſſimas, ſyncerae beneuolentiæ conſentaneum, fore exiſtimauimus, vt animi noſtri ſenſum de tota hac re ipſimet per literas Paternitatibus veſtris amicè, breuiterque ſignificaremus. Et infrà. Intelligimus quidem nunc aliquas cauſas, è quibus hoc noſtrum inſtitutum reprehendi poſſe videatur. Et primò quod fortè negetur nobis, ſeu cuiuis alteri Principi Chriſtiano id officij, vel poteſtatis competere, vt aliquid in Concilio proponere queant: id quod nobis nonnihil mirum accidit; quia ſi ita aliquid proponere vellemus, vt quodam modo præſidis partes nobis arriperemus, conaremurque eſſe abſolutus director negotiorum, aut etiam iudicis, ſeù diffinitoris perſonam induere, aut ſi Paternitates Veſtras Reuerendiſſimas quotidiè inanibus quibuſdam, & friuolis nænijs vellemus obtundere, alioſque Paternitatum Veſtrarum ſanctiſſimos labores interpellare, poſſent hæc fortaſſis aliquem habere colorem. Nonnullis interiectis; Vt Hiſpaniæ, & Gallię Reges à pijs ſuggeſta propoſuerint, atque etiam Proteſtantibus proponere, quæ voluere, licuerit, addit,

Cuperemus autem Paternitates Veſtras Reuerendiſſimas hoc loco magis in ſpecie, quænam ſint illius noſtri ſcripti capita, quę ipſas tantoperè offenderunt, vt diſſoluendo, ac abrumpendo Concilio anſam datura videantur, exponerent; nam quod ad Sanctiſſ. Dom. Noſtrum attinet, nobis animum nunquam fuit Sanctitatem eius accuſare, aut perſtringere; quinimmò de Sanctitatis ſuæ ſumma pietate, integritate, ac vitæ, morumque candore, necnon in Rempublicam Chriſtianam ſtudio, ita ſentimus, vt & frequenter, & palam apud multos teſtari conſueuerimus (quod pace defunctorum dictum ſit) nos longa annorum ſerie meliorem, ac publicæ tranquillitatis, & quietis ſtudioſiorem Pontificem non habuiſſe, vt interim ſilentio prætereamus inſignem, & planè paternam beneuolentiam, qua Sanctitas eius nos ſemper complexa fuit, & quã Sanctitas Sua multis, magniſque in rebus cumulatiſſimè comprobauit, ita vt meritò deberemus cenſeri mortalium omnium ingratiſſimi, ſi vſque adeò præter omnem rationem conaremur, Sanctitatem Suam aliqua nigredine aſpergere.

Tactum quidem nonnihil fuit in prænarrato ſcripto, quod reformationem Curiæ Romanę reſpicit; ſed non aliter tactum eſt, quam ſub conditione, & ita breuiter, atque modeſtè, vt cœlum potius ruiturum crediderimus, quàm quemuis hominum ea re offenſum iri. His accedit, quòd nos articulum reformationem Curiæ Romanæ concernentem non in alium ſenſum acceperimus, quàm in quem ipſæmet Paternitates veſtræ Reuerendiſſimæ tùm acceperunt, id eſt, vt Sanctitas Summi Pontificis, ſi & quantum opus fuerit, reformationis illius officium in ſeſe ſuſcipiat, &c. *Datum in arce noſtra Regni Pragæ vltima menſis Iuny anno Domini MDLXII.*

Imperatori reſpondent Legati rationẽ reddentes de denegatis eius petitionibus.

62 Affecere hæ Cæſaris literæ ingenti lætitia Cardinalium Legatorum animos, cum in ijs puriſſimam Cæſaris mentem, integritatemque perſpexiſſent, commendaraque tanti Principis Religione ſignificauere, ideò non permittendam Principibus proponendi in Concilio libertatem, ne inde ſumma rerum perturbatio, & Concilij confuſio oriatur; cumque flagitaſſet Ferdinandus Cæſar, vt Cardinales Legati ea capita libelli ſui, quæ pios animos offenderant, deſignarent, afferrentq; cauſas, propter quas non eſſent in Concilio proponenda, illi Cæſareæ voluntati morem geſſere dato ſubiecto reſponſo.

Reſponſio ad nonnulla petita à Conſiliarijs Maieſtatis Cæſareæ, quæ non videntur iure, aut ex dignitate proponi poſſe in Sancta Synodo, quoniam aut ſunt ſuperuacanea, aut repugnant rationi, potiuſque obeſſent, quam prodeſſent.

Prima petitio eſt p. 93. Vt prius tractetur de morum reformatione, inde de dogmatibus. Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3219 pag. 7.

Reſpondetur ex antiquis Concilijs potiùs debere præcedere, quæ ad fidem ſpectant, vt concluſum fuit in Synodo Seleuc. quod refert Nicephorus lib. IX. cap. IX. Sed hæc diſputatio in hoc Concilio iam fuit ſublata; ſatiſque prouiſum eſt, vt coniunctim materia dogmatum, atque reformationis tractetur, idque hactenùs fuit hic ſeruatum.

2. p. 16. Vt ea emendentur, quæ ad Sanctitatem ſuam, eiuſque ſtatum, ac Curiam pertinent.

Reſpondetur, hoc quotidiè Sanctitas Sua agit Romæ, & multæ iam ab eo editæ ſunt Bullæ reformationum, notumque eſt, eum in hanc rem omni ſtudio incumbere,

3. p. 17. Vt reducatur numerus Cardinalium ad XII. vel XXIV. Reſpondetur. Hoc non poteſt fieri, nec debet; & nunc plures, nunc pauciores creandi ſunt, prout Sanctitas Sua expedire arbitrabitur. Immò ſi ipſemet iuramento ſe adſtringeret, ne certum numerum excederet, adhuc vinculo iuramenti non teneretur, ſi aliud vtilitas Eccleſiæ poſceret. Hinc videmus antiquitus etiam varium fuiſſe eorum numerum, cum ſedente Pontiano Papa dicantur fuiſſe ducenti triginta ſex.

4. pet. pag. 17. vt prouideatur tot diſpenſationibus, quæ mittuntur extra Curiam, quæ pariunt magna ſcandala.

Reſpondetur, diſpenſationes eſſe neceſſarias, etiam in politicis gubernationibus, ac omnes admittunt; cum maximè expediat aliquos quandoque legis verbis ſolui, vt communi bono, quod eſt finis legis, pleniùs ſatisfiat; ſiquidem lex quamnis generalis eſſe debeat non tamen prorſùs generaliter eſt ſeruanda, quando aliquibus caſibus perniciosa eſſet. Quod igitur hæc facultas legem moderandi tollatur, durum nimis, & imprudenter actum eſſet. Quod ſi procedi parcius deſideratur, (licet eius Sanctitati lex non ſit præſcribenda) ſcimus tamen hactenùs iam totum Pœnitentiariæ officium, vndè plurimæ diſpenſationes manabant, nonnullaq; alia officia huiuſmodi ab eius Beatitudine ſpontè fuiſſe accommodata. De multis alijs diſpenſationibus id præſenti Seſſione edito decreto agetur.

Petitio 5. pag. 18. Vt exemptiones contra iura communia tollantur, & Baſilicæ, ac Monaſteria omnia reuocentur ſub poteſtate ſui Ordinarij.

Reſpondetur, hoc iniquum eſſet; nam hæ exemptiones conceſſę fuerunt multis de cauſis, & inſertæ in corpus iuris, quas refert Gregor. IX. & Clem. V. in cap. nimis de exceſſ. pręl. & Clem. I. eod. tit. Deinde multiplicia poſſunt eſſe hæc priuilegia, & alia eis conceſſa ex cauſa oneroſa, alia ex inſtitutione eius, qui fundauit, & dotauit Eccleſiã, alia alijs de cauſis. Quo loco priùs audiendi eſſent omnes ij, de quorum iure, ac priuilegijs tollendis agitur, quod eſſet infinitum. Poterit

his alia ratione prouideri, ſi quid opus erit.

Petitio 6. pag. 19. vt ſingula beneficia, ſeù dignitates ſingulis tantùm perſonis dentur.

Reſpondetur aliàs fuit prouiſum in hoc eodem Concilio ſub Paulo III. ſeſſ. 7. quod mandabitur executioni.

Ad 7. Cùm omnes dicant inter Suam Sanctitatem, & Suam Maieſtatem Cæſaream ſemper optimè conueniſſe; cumque totus Mundus videatur, & meritò de hoc Summo Pontifice benè contentus, nam in tota vita ſua fuit exemplaris, & eſt mentis veræ piæ, atque ſanctæ, non video, ad quid tangenda ſit perſona Suæ Sanctitatis; præſertim cum Summus Pontifex ſit Dominus abſolutus, & Superiorem in terris non recognoſcat, & ab aliquo citra Deum iudicari non poſſit, vt doctrinis Canoniſtarum, & Theologorum, innumerabilibuſque exemplis clarè patet (Et paulò poſt) De numero Cardinalium coarctando, credo fruſtra tractari propter caſus, qui ex improuiſo poſſunt emergere: videtur enim non poſſe, nec expediens eſſe ligari in hoc caſu manus Pontificis, neque meo iudicio talia poterunt in Concilio tractari, abſque periculo diſſolutionis, & magni diſſidij, quoniam Summus Pontifex nunquam patietur, nec pati debet auctoritatem ſuam minui, vel attractari, &c.

Multis interiectis circa ſacerdotia additur.

13. petitio pag. 27. vt Conſtitutiones iuris poſitiui non irrogent pœnam mortalis peccati, ſicut illæ, quæ iuris Diuini ſunt; aut ſaltem reſtringantur.

Reſpondetur, immo Adrianus Papa ait, vt anathema ſit, qui Romanorum Pontificum decreta violat cap. Generali 25. qu. 7. & Damaſus quod blaſphemat contra Spiritum Sanctum, qui decreta Papæ non ſeruat, cuius Spiritus Sancti gratia, & nutu Sacri Canones editi ſunt; & Sanctus Gregorius, excommunicatos eſſe, qui non obediunt Sacris Canonibus, vt in cap. Hæc conſona, & cap. Violatores 25. q. 1. quodque lex humana rectè poſſit tranſgreſſores obligare peccato mortali, latè probat Alphonſus de Caſtro lib. 1. de pot. leg. pœn. c. 4. dicens, contrariam opinionem, aut hæreticam eſſe, aut valdè ſuſpectam. Quod ſi dicatur reſtringendum eſſe ſaltem numerum iſtarum Conſtitutionum, tunc oſtendatur, quæ ſint ſuperuacaneę, & prouidebitur. Et ita.

16. Petitio. pag. 30. vt vernacula lingua, aliqua etiam in diuinis officijs miſceantur fideliter verſa.

Reſpondetur, non debet commutari mos antiquiſſimus, quoniam vileſcerent iſta recitata in lingua populari, ſed Parochi ipſi poterunt explicare populo ea, quæ expedient, propter celebranda diuina officia, aut fiat homiliarium aliquod.

63 Addidere apta reſponſa Cardinales Legati ad ſingula alia capita libelli Cæſarei, validiſſiméque confutarunt propoſitiones de abrogandis ieiunijs, & permittendis Sacerdotum coniugijs.

Rat. etiam vo'ms. Fra. Card. Barb. ſig. n. 1344 pag. 145.

De his articulis libelli Cęſarei Cardinales Præſides Concilij Tridentini ſcripſere Carolo Cardinali Borromæo, eos ordine ſolutos, alios verò, qui ſine damno dignitatis Sedis Apoſtolicæ concedi poſſint, vnà cum ijs, qui ad ſolutiorem diſciplinam adſtringendam ſpectant, in Concilio maturè diſcuſſum iri, Cæſareæque Maieſtati morem geſtum iri, in quibus decorè mos geri poſſit. At non his contenti Cæſarei Oratores inſtitere menſe Septembri adulto, vt vel Legati Cardinales proponerent articulos omnes Cæſarei libelli, vel ſinerent eos ab ipſis Oratoribus proponi, quibus reſponſum eſt à Legatis Præſidibus Concilij, nec ſe propoſituros quædam capita in eo libello ſcripta, atque expetita, nec permiſſuros, vt proponantur a Cęſareis oratoribus, velutì de coniugio Sacerdotum, de redigendis Cardinalibus ad numerum viginti ſex, de bonis Eccleſiarum permittendis illis, qui ea iniquè inuaſere, de Sacramentis ab Hæreticis adminiſtrandis in ijs locis, in quibus Catholici Sacerdotes deficiunt, vel deſunt muneri ſuo, cum talia nec petituri ſine pudore ipſi eſſent Lutherani, maximumq; inde dedecus Cęſareæ gloriæ allineretur, illique totius Cõcilij, atque Orbis Chriſtiani odium conflaretur; nec tamen his monitis flexi ſunt Oratores Cæſarei, atque Draſcouitius Epiſcopus Quinqueccleſienſis pro Regno Hungarico Cæſareus Orator perſtitit in cœpta ſententia, flagitauitque, vt ij articuli proponerentur in Concilio, licet repudiandi forent, quorum poſtulatis importunis permoti Cardinales Legati ſcripſere Carolo Cardinali Borromæo, vt cum Cæſarei placari non poſſint, niſi aliqua ex libello Cæſareo capita proponantur, nec pariter Galli ſedandi, niſi aliqui ex colloquio Poſſiacenſi decerpti articuli excutiantur, æqui, & boni accipiat Pontifex, vt ex eo libello Cęſareo, atque ex actis Poſſiacenſibus deliber ea capita, quæ ſaluo Dei, & Sedis Apoſtolicæ honore concedi poſſint, eaque ad Legatos tranſmittat, vt obſtruantur eorum ora, qui aiunt de leuioribus tantum agi pro inſtituenda diſciplina. Tum addidere ſe priùs mortem oppetituros, quam aſſenſuros vnquam, vt articuli memorati de coniugio Sacerdotum, & conuellenda Pontificia auctoritate, vel alia à chriſtiana pietate abhorrentia in Concilio proponantur.

Conſultus de his Caroli Borromæi Cardinalis opera Pius IV. Pontifex Legatorum Cardinalium reſponſa comprobauit, ſubiecto reſponſo, & quæ capita libelli Cęſarei in Concilio diſcutienda eſſet, diſtinxit.

Reſponſio ad prædicta capita.

Ad Prœmium. Dum in eo dicitur tractandum priùs de reformatione, quàm de dogmatibus, benè reſponſum fuit per Reuerendiſſimos Dominos Legatos in ea ſcriptura, quam paucis diebus poſt volumen Cęſareum ad nos miſerunt, ſuper contentis in eodem volumine.

Ms. Arch. vat. tom. 20. de Co. ſig. n. 3207 pag. 274.

Ad primum caput reformationis. Dum dicitur de reformatione Pontificis, ſatis demonſtratum per eoſdem Reuerendiſſimos Legatos in literis ſuis de Menſe Iulij proximè præteritis ad Cæſaream Maieſtatem tranſmiſſis, quot rationibus de eo non ſit in Concilio agendum. Quanto autem ſtudio in id S.D.N. hic incumbat, ſatis conſtat: ideò ab eo capite abſtinendum.

Ad II. III. IV. V. IX. XII. XIII. XVI. XVIII. & XXI. non poteſt melius reſponderi, quàm per Reuerendiſſimos Legatos ſit factum in eadem ſcriptura, de qua ſupra, huc tranſmiſſa: ideò Sanctitas Sua, cum in ijs capitibus maximè cum ipſis Legatis ſentiat, conquieſcit in eodem reſponſo per ipſos facto, ad quod ſe remittit.

Idem facit in primo art. cap. XX. de vno Parocho pluribus Eccleſijs prꝗficiendo.

Caput verò VI. VII. VIII. X. XI. XIV. XV. XIX. XX. & XXII. cum cæteris omnibus in dicto volumine contentis Sanctitas Sua remittit liberrimè tractanda, & decernenda iuxta Reuerendiſſimorum Legatorum, & totius Concilij placitum,

Digitized by Google

tum, & ſententiam, quibus omninò ſe remittit.

De coniugio Sacerdotum permittendo controuerſia ſopita eſt aliquo tēpore, deinde verò refricata; cumque Ferdinandus Cæſar in literis ad Pium IV. argumentorum pro eo permittendo aciem explicuiſſet, Pius IV. ſingula ea argumenta piiſſimè confutauit in literis ad Ferdinandum Imperatorem redditis, quas ſuo loco afferemus.

64 Porrò Cardinales cum ſua reſponſa reddita ad ſingula capita libelli Cęſarei explicuiſſent, Cæſareis votis, & expectationi fecere ſatis, polliciti que ſunt ſe plura illius libelli capita opportunè in Concilio propoſituros, rogaruntque, vt Cæſar eam gratiam, auctoritatemque pro Lutheranis Principibus adducendis, vt controuerſias fidei ſubijciant Concilio, illique ſe coniungant, adhiberet; quæ admodum grata, & iucunda accidere Ferdinando Cæſari, qui ſubiectis literis Menſe Auguſto exaratis, pia Cardinalium Legatorum ſtudia commendauit, ſignificauitque, nolle ordinem Concilij vlla ratione confundi importunis propoſitionibus, nec Concilij, Præſidumue libertatem infringi, ſed tantummodo Imperij, Regnorumq; ſuorum neceſſitates pateſeciſſe, laudareq; ſuſceptam mentem de permittenda Proteſtantibus, vt ſua dubia omni proponant libertate, ſi audiri, ac doceri velint, certumq; atq; exploratum habere, ſi acceſſerint ad Concilium, ſumma benignitate complectendos, afficiendoſque debitis honoribus. Se quidē, vt eos ad id flecteret, omnem induſtriam contuliſſe, atque in poſterū collaturum lubentiſſimè, quamuis exigua ſpes ſucceſſus affulgeat. Quod ad capita inſtaurandæ diſciplinæ pertineret, nunquam de affectanda in Pontificem auctoritate, cogitaſſe, licet aliqua in Curia Romana emendanda indicarit, ſed debitis ordine, & modo rem intellexiſſe; ſenſiſſe, agendum prius de morum norma piè conſtituenda, quam de dogmatibus, ne Hæretici audita opinionum ſuarum proſcriptione à Concilio adeundo deterreantur.

☞ *Ferdinandus, &c. Reuerendiſſimis, &c.*

In his, quæ hactenus durante maximè iſto iſto Sacro Concilio egimus, non aliud quàm Diuinæ Maieſtatis gloriam, & Eccleſiæ vnitatem quæſiuiſſe adeò, quod libellum illum de morum emēdatione conſcriptum ſuperioribus menſibus, non alio animo, quam ſingulari quodam zelo in iuuandæ Eccleſiæ ſtudio, iſthuc miſiſſe, copioſè demonſtrauimus in literis, quas poſtea ad Paternitates Veſtras Reuerendiſſimas ea de re, & non niſi optima intentione ſcripſimus, & à Paternitatibus Veſtris Reuerendiſſimis in meliorem partem acceptas fuiſſe, valdè libenter intelleximus. Et paulò poſt: Eis beneuolè aſſeueramus, nos nō modò in malam partem non rapuiſſe, quod Paternitates Veſtræ Reuerendiſſimæ libellum illum Patribus non propoſuerint, priuſquam ipſarum ſententiam cognoſcerent, verùm nunquam etiam voluiſſe, vt aliquid in Concilio proponeretur, vel tractaretur perturbatè, vel confuſè, atque adeò præter modum, & ordinem, quam Paternitates veſtræ Reuerendiſſimæ, ſumma prudentia à maioribus traditum, ſumma quoque religione conſeruandum eſſe oſtendunt. Ideò mens noſtra fuit, vt libellus priùs Paternitatibus Veſtris Reuerendiſſimis exhiberetur, & poſtea tandem Sacræ Synodo proponeretur. Abſit enim, quod velimus, inconſultis Paternitatibus Veſtris Reuerendiſſimis, de quorum æquanimitate, pietate, & integritate nobis pollicemur, quæcumque, poſthac Sacram Synodum cognoſcere. Noſtra, & Sacri Imperij, Regnorumque, & Dominiorum noſtrorum intererit, modò ab æquitate, & honeſtate non ſint aliena, illa Paternitatibus Veſtris Reuerēdiſſimis deferre ad eandem Sacrā Synodum, haud grauatim relaturis, aut ſaltem non futuris impedimento, nec iniquis animis accepturis, vt ſaltem per Oratores noſtros, cum Paternitatibus Veſtris Reuerendiſſimis re priùs communicata, Patribus liberè exponantur; ita vt nobis, & cuique Chriſtiani Orbis Regi, Principi, aut potentatui ſolita, & antiqua libertas, atque poteſtas, noſtras, ac Sacri Imperij, ac vniuſcuiuſque noſtrorum Regnorum, & Prouinciarum neceſſitates ingenuè, & ſyncerè Synodo explicandi re ipſa conſtet, ſicuti futurum, Paternitates Veſtræ Reuerendiſſimæ in literis ſpē nobis fecere; præſertim cum etiam aduerſarijs ipſis quidlibet proponendi facultas conceſſa ſit: quod factum eſſe magnoperè laudamus, nihil planè ambigentes quin illi, vt ſcribunt, Paternitates Veſtræ Reuerendiſſimæ ſi in animum inducerent ſuum, vt ad Concilium venirent, re ipſa experirentur, quanta eos benignitate Sancta Synodus complecteretur, & quanta patientia, ſi qua de re doceri cuperent, à Patribus audirentur. Nobis certè optatiſſimum foret, quod id ſibi perſuaderi paterentur: ſed quo minus id hactenus ab eis obtineri potuerit, per operam, diligentiam & ſollicitudinem noſtram non ſtetit. Sed cauſæ ita notæ ſunt omnibus, vt eas hoc loco enumerare ſuperuacaneum ſit. Quod ſi in poſterum quoque aliquid in hac re præſtare poterimus, id minimè omittemus.

Verùm quod ad reformationis negotium attinet, quod tanto ſtudio promouendum, & vrgendum ſuſcepimus; Paternitatibus Veſtris Reuerendiſſimis iterum, atque iterum affirmamus, nos in id non agere, vt in eo negotio ita rerum ordo inuertatur, ac commutetur, vt oues Paſtori præeſſe, vel membra capiti imperare debeant, ita vt ex ea occaſione Sacrum Concilium ante tempus re infecta diſſoluatur, vel etiam, quod vitam, mores, vel actiones Sanctiſſimi Domini Noſtri in iudicium vocari velimus, de cuius ſcilicet pietate, & incorruptis moribus ita ſentimus, vt Deo omnipotenti gratias agamus, talem Pontificem hiſce temporibus turbulentis, & dum nos diuina benignitate Sacri Romani Imperij gubernacula tenemus, cum Regnis, Dominijſque noſtris obtigiſſe pro eius ſalute, & incolumitate, iugiter preces ad Deum fundamus. Nemò profectò hominū aliter de nobis ſuſpicari debet, qui nihil minus, quàm Sanctitatem Suam vſpiam reprehendere, nedum in inuidiam, aut odium hominum adducere cogitamus, cuius tot, & tàm præclara in nos extant paterni amoris argumenta, quæ certè iure ſuo expoſcunt, ſi ingrati animi notam effugere volumus, vt Sanctitatem eius omni loco, & tēpore mutuis filialis obſeruantiæ officijs demereri, eiuſque dignitatē, & auctoritatem ſummo conatu tueri, & amplificare ſtudeamus; tametſi verò in libello de emendatione Curię Romanæ tantū, & debita cum modeſtia aliquid tactū eſt, nos tantū in vniuerſo hoc reformationis negotio in effectu, ac potiſſimum ad optatam Eccleſiæ concordiam, & quietem, ac publicam Chriſtiani Orbis ſalutē, atque extremam neceſſitatem reſpeximus, quam optimus quiſque pro deplorata habere videtur, niſi hæc ſalutaris, ac præſentanea medicina emendandi mores, & tollendi abuſus adhibeatur, in quem quidem finem nunc reſpicimus. Et mox:

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3230 p384.

Imperator ſuam piam mētem Legatis declarare.

Ini-

Digitized by Google

Inſiſtendo tamen priori noſtræ declarationi, quod ſcilicet per id intelligi non debeat, quod velimus Sacro Concilio leges præſcribere, aut id, quod rectum eſt, aliter quàm ritè, & ordine fieri; id quod ab inſtituto noſtro alieniſſimum eſt.

Gratiſſimum quidem nobis accidit, quod Paternitates Veſtræ Reuerendiſſimæ in literis ſuis reſpondent, atque promittunt, ſeſe libenter facturas, quod antea Oratoribus noſtris pollicitæ fuerant, vt quotieſcumque ſeſe occaſio obtulerit, aliquam libelli noſtri partem, Sacroſanctæ Synodo proponant. In primis, quod dabunt operam, vt de reformandis, ac conſtituendis inclytæ noſtræ Germaniæ, cęterorumque Regnorum Eccleſijs, quæ ad nos iure hæreditario pertinent, diligentiſſimè agatur: tùm vt fidei puritas, quæ adhuc reliqua eſt in illis Prouincijs, conſeruetur, ac volente Deo, latiùs propagetur. Sed animum noſtrum vehementiùs angit, quod res, vt nos quidem ſentimus, diutiùs protrahatur, quàm euidens, & extrema neceſſitas Chriſtianæ Reipublicæ, maximè Sacri imperij, & Regnorum, & Prouinciarum noſtrarum exigit. Nonnullisq; interiectis. Ardenti pietatis ſtudio, quo Patres de dogmatibus conſtituendis, ac modo de Miſſę ſacrificio agunt, explicato, addidit. Sentire potiùs ſe agendũ de morũ reuocanda puritate, intermiſſa dogmatum tractatione, hac de cauſa, quòd ij, qui diſceſſere ab Eccleſia, deterrendi ſint, ne accedant ad Concilium, à quo ſe condemnatos nouerint, atque grauiùs exacerbatum iri; at ex articulis in libello comprehenſis maioris vtilitatis capiendæ ſpes affulgere; tùm ſubijcit. Sentiunt nobiſcum procul dubio præclariſſimi, & præſtantiſſimi quique Chriſtiani Orbis Reges, qui nunc Oratores, & Prælatos ſuos in Concilio habent, exiſtimantes, ſua Regna, ſuaſque Prouincias non minùs, quam illas, quæ noſtræ curæ diuinitus concreditæ ſunt, in hac parte laborare, qui cum ex ſeipſis Paternitatibus veſtris Reuerendiſſimis ſuas difficultates, & neceſſitates inſtantiùs expoſituri ſint, Paternitates Veſtras Reuerendiſſimas beneuolè, ac diligenter hortamur, vt ipſorum quoque, perindè, ac noſtri, ac Sacri Imperij Regnorum, & Dominiorum noſtrorum à Sacroſancta Synodo rationem haberi curent, quò ipſis quoque, vt par eſt, conſulatur, &c. *Datum Pragæ XII. Auguſti MDLXII.*

☞ Vſum Calicis Oratores Imperatoris inſtanter petunt.

65 Ex articulis propoſitis in libello Cæſareo is erat grauiſſimus, atque honeſtiſſimus ſpecie, continentibus votis à pluribus populis expetitus, de calicis vſu Laicis permittendo, in quo excutiendo plures menſes conſumpti ſunt. Iam quidem antea Oratores Cæſarei in Congregatione XXVII. Iunij habita porrexerant Tridenti Cardinalibus Legatis libellum ſupplicem, quo ſummis precibus contenderant, vt communio calicis Bohemis, Hungaris, Auſtriacis, Carnis, Carinthijs, Morauis, Sileſijs, Bauariſque indulgeretur. Conceptus verò is erat ſubiectis verbis.

☞

Scriptum exhibitum ab Oratoribus Cæſaris ſuper petitione communionis ſub vtraque ſpecie pro Bohemis, Morauis, Auſtriacis &c. lectum in generali Congregatione die XXVII. Iunij MDLXII.

Extant in Ms. Arch. Va ſig. nu: 3198. pag. 216.

Illuſtriſſimi Reuerendiſſimi Domini Legati, ac Reuerendiſſimi Patres.

Domini Oratores Sacræ Cæſareæ Maieſtatis Domini noſtri clementiſſimi. Officij ſui ratione, ac ſingulari quadam S. R. E. auctoritatis, & poteſtatis propagandæ ſtudio adducti faciendum ſibi exiſtimauerunt, vt Dominationes Veſtras Reuerendiſſimas nonnullis de rebus admonerent, antequam ad dicendas ſententias veniretur, quæ quidem res eiuſmodi planè ſunt, vt ijs veluti fundamentis quibuſdam præſentis conſultationis veſtræ ſumma niti videatur.

Ac primum quidem, vt indè initium ſumatur, auditi ſunt per hoſce dies omnium Ordinum Theologi, propoſitis per Illuſtriſſimos Legatos articulis. Præclarè illi quidem, & copioſè, ſed ad Regnorum, & Prouinciarum exterarum ſtatum, & rationem non ſatis accommodatè diſſerentes. (& poſt nonnulla.) Illud diſcendum eſt tamen, ab eo vſque tempore, nimirum Iacobelli, & Huſſi, eam in Bohemia retentam eſſe conſuetudinem, quam nulla conſilia, nullæ rationes, nulla vnquã vis, neque ipſa arma, & bella eripere potuerunt, vt populo etiam calix in communione à Sacerdotibus pręberetur: à quo quidem calice ea populi pars, quę huius partis eſſet, Calixtinorum, ſiuè Sub vtraque, nomen accepit. Atque hæc quidem factio latiſſimè in eo Regno patet, vt primarios etiam Viros, & Magiſtratus quoſdam complectatur.

Antea quidem huic parti benigniſſima Mater Eccleſia pro ea poteſtate, quam à Deo habet, pro rerum, ac temporum ratione leges, & conſtituendi, & abrogandi, certis quibuſdam conditionibus permiſerat, vt calice vti poſſent. Poſtea cum, vt fieri aſſolet, non ſatis religioſè, neque verò diligenter conditiones, & pacta illa ſeruarentur, permiſſio illa cœpta eſt à Pio II. Pontifice Maximo reuocari. Sed cum Sedes Apoſtolica aberrantem hanc ouem ad cęteras aggregare cuperet, primum Paulus III. deinde etiam Iulius III. fælicium recordationum Summi Pontifices, Nuntijs quibuſdam ſuis negotium dederunt, vt Bohemis in Eccleſię gremium receptis, calicis vſum permitterent, tum etiam inchoata, ſed propter graues quaſdam difficultates impedita, perfici non potuit.

Ad extremum Cęſarea Maieſtas Dominus Noſter clementiſſimus hoc tempore poſt centum & quadraginta ferè annos, cum pro ſingulari ſua pietate, ac Chriſtianę, & Catholicę Religionis noſtræ conſeruandę, & propagandę ſtudio, Germanicum in illo Regno Pragenſem Archiepiſcopatum veluti a mortuis excitauerit, & magnis curis, laboribus, ſumptibus, & impenſis fundauerit, ac conſtituerit, & viſum eſt Sacrę eius Maieſtati Cæſareę, ſi vnquam antea, nunc commodiſſimam iniri poſſe rationem, vt inclyta illa Natio tota, ad Sanctę Romanę Eccleſię Matris noſtrę obedientiam, iam tandem veluti poſtliminio reuerteretur, pręſertim verò cum ipſi Calixtini, qui & Sub vtraque vocantur, in proximis Bohemis Comitijs publicè Sac. Cęſareę Maieſtati ſupplicauerint, dignaretur ſuas apud S.D.N. partes interponere, vt eorũ Sacerdotes non ab alio quoquã, ſed à nouo Archiepiſcopo ordinarentur; promiſerunt autem, hoc ſi impetrarent, daturos operam vt ipſi eorum Presbyteri Dominum Archiepiſcopum pro legitimo ſuo Prælato agnoſcant, & obedientiam illi prętent. Itaque per Reuerendiſſimum Epiſcopum Pharenſem, qui nunc apud ſacram eius Maieſtatem Sanctiſſimi Domini Noſtri Nuntium agit, ac per Magnificum Dominum Proſperum Comitem ab Arco Sacrę eius Maieſtatis Romę Oratorem à Sanctiſſimo Domino Noſtro poſtulauit, ne tantam tamque optatam Eccleſię reſtituendi, ac conſeruandi illius

Re-

Regni occaſionẽ de manibus ſibi elabi pateretur. Sanctiſſimus autem Dominus Noſter totam hanc rem ad veſtram, Illuſtriſſimi Domini Legati, & Patres ampliſſimi, diſceptationem, & veſtrum iudicium reijciendum putauit.

Veſtræ igitur pietatis fuerit nobile illud Regnum Eccleſiæ Catholicæ conſeruare, quod tùm demum fiet, ſi neceſſarijs de cauſis calicis vſum illis permittendum eſſe putaueritis. In reliquis illi rebus, aut omnibus, cum S. R. E. Matris noſtræ inſtitutis conſentiunt, aut in paucis quibuſdam à recta illa via deflexerunt. Sacerdotibus illi non alijs vnquam vti voluerunt, quam qui cœlibem vitam agerent, & quos à Catholico, & communionem Sedis Apoſtolicæ habente Epiſcopo legitimè ordinatos eſſe conſtaret. Solent illi inter alias ſuas preces, etiam Summi Pontificis, Sacri Cardinalium Collegij, Epiſcoporum, atque vniuerſi Eccleſiaſtici Status, & ordinis meminiſſe, ac pro eorum incolumitate, & felici rerum ſucceſſu in publicis ſupplicationibus, & literis exorare, populum ad id faciendum in concionibus frequenter cohortari: quod ipſum ſatis indicat, quomodo erga Sedem Apoſtolicam affecti ſint. Si quid autem eſt omninò in reliquis rebus, in quibus à recta S. R. E. doctrina diſceſſum eſt; id nullo propè negotio emendari, ac corrigi poterit, modò calicem, quem tantoperè expetunt, veſtra benignitate conſequantur. Neque verò mirum eſt, ſi rudis, & imperita multitudo in eum errorem induci potuit, vt ſine magno conſcientiæ ſcrupulo à calice abſtinere ſe non poſſe perſuaſum habeat, cum etiam peritiſſimos, & maximè pios, ac catholicos Viros eam ſententiam multis rationibus tueri videamus, vt ſub vtraque, quam ſub alterutra tantum ſpecie communicantes, maiorem conſequi gratiam arbitrentur. Veſtra iſti miſericordia digni ſunt Patres Sanctiſſimi; quare diligenter, & benignè prouidete, ne per nimiam veſtram ſeueritatem in eam deſperationem adducantur, & cum nullum apud vos miſericordię locum ſibi relictum eſſe ſentiant, ad impios ſectarios tranſeant, à quibus quidem magno ſtudio, magna diligentia, omnibus artibus, omnibus illecebris perpetuò ad defectionem ſollicitantur.

Sunt in alijs etiam clariſſimis, ac nobiliſſimis Regnis, ac Prouincijs, pij quidem, & Catholici Viri, vt in Hungaria, in Auſtria, in Morauia, in Sileſia, in Carinthia, in Carniola, in Stiria, in Bauaria, & Sueuia, ac permultis Germaniæ partibus, qui magno quodam zelo calicem ſibi dari expetunt.

Non fuit hoc ignotum Paulo III. fælicis recordationis Pontifici Maximo, qui omnibus per Germaniam Epiſcopis facultatem conceſſit ſub vtraque ſpecie communicandi eos, qui deuotionis cauſa ſub vtraque mallent, quam ſub vna communicare: ſed ne hæc quidem propter grauiſſima quędam impedimenta ad effectum perduci potuerunt.

Eadem ferè eſt ratio, idem quoque de alijs Nationibus, quas paulò ante nominauimus, periculum eſt, ne ſi calix eis adimatur, ad Lutheranos, atque alios Sectarios transfugiant.

Neque verò exiſtimare debet quiſquam, quod hiſce diebus à Theologis publicè dubitatum eſt, eos, qui calicem petunt, prorſùs Hæreticos eſſe. Quis ignorat, nullam nobis cum Hæreticis communionem eſſe debere? Non hæc Hæreticis, ſed ijs procurantur, qui alijs in rebus, & Catholici ſunt, & obedientes ſe Sanctæ Romanæ Eccleſiæ filios præbent.

Quod ſi hæc ipſi à veſtra benignitate conſequantur, magna ſpes eſt plurimos etiam Hæreticos, qui hanc vnam ob rem à nobis deſciuerunt, ad nos iterum reuerſuros eſſe.

Audiuntur à nobis non pauci paſſim in medijs ſectariorum gregibus verſantes, qui palàm profitentur, ſi ſub vtraque ſpecie Euchariſtiam ſumere liceat, cupidiſſimè ſeſe ad nos tranſire velle.

Certè, præterquam quod æquiores deinceps ſe nobis præberent Hæretici, dictis etiam noſtris faciliùs, ac libentiùs aures accommodarent, & libentiùs in veſtram ſe diſciplinam traderent. Sic etiam conſideremus fore, vt Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium longè in maiori veneratione eſſe inciperet.

Plurimos iam tot nouitatum tædet, qui hoc vno remoto impedimento, libentiſſimè ad nos ſe reciperent. Quod ſi quo caſu hæc illis vtriuſque ſpeciei communicatio non permittatur, contraria omnia ſunt pertimeſcenda.

Iam ſi quis eſt, qui quærendum exiſtimet, quod etiam hiſce diebus auditum eſt. Quis ille tandem ſit, qui hæc petat? Ea Sacra Cæſarea Maieſtas à S. D. N. petit, vt Domino Archiepiſcopo Pragenſi Calixtinos Sacerdotes ordinare liceat, id autem fieri nullo modo poteſt, niſi illi priùs in Eccleſiæ gremium recipiantur, recipi autem non poterunt, ſi ritu ſchiſmatico propria auctoritate calicis ſibi vſum vſurpent, ac mordicus retineant.

Adſunt etiam Canadienſis, & Tinninienſis ex Hungaria Domini Archiepiſcopi, & Epiſcoporum Hungariæ Nuntij, qui humiliter ſupplicant, vt aliqua ratione illius Regni Eccleſijs ab hoc Sacroſancto œcumenico Concilio prouideatur; non enim alia vlla ratione plebs, atque adeò iam ipſa nobilitas in officio contineri poteſt. Ac niſi hæc illi ſpes in hunc vſque diem facta fuiſſet, futurum, vt in hoc ſacroſancto œcumenico Concilio calicis vſus à veſtra bonitate, ac ſuauitate, ampliſſimi Patres, ipſis impetraretur, exiguas iam Catholicæ Religionis, ac in Sanctam Romanam Eccleſiam, & Sedem Apoſtolicam obedientiæ illis in partibus reliquias haberemus.

De Hungaria quidem hoc certò affirmare poſſumus, eò iam ventum eſſe, vt Sacerdotes per vim etiam ad calicis porrectionem adigantur, quod ni faciant, bonis Eccleſiaſticis direptis magnum infortunium, atque adeò vitæ periculum non euitant.

Fuerunt ex illius Regni Epiſcopis nonnulli pij Viri, atque Eccleſiaſticæ conſuetudinis obſeruantiſſimi, in primis autem Reuerendiſſimus D. Strigonienſis Archiepiſcopus, qui hos tales Sacerdotes exilio, atque alijs pœnis ob hanc cauſam mulctauerint. Factum iam eſt, vt tùm illis, tùm alijs, & Catholicis Presbyteris prorſùs careant: ita fit, quod vix ſine lachrymis dici poteſt, vt infantes ſine baptiſmo, & intereant, & adoleſcant, Viri, & Fęminę omnium ordinum, omnis ætatis, belluarum more in ſumma Dei ignoratione, & viuere, & mori cogantur. Ita nihil propius eſt, quam vt ad paganiſmum redeatur. Sunt enim loca non pauca, in quibus à multis iam annis nullus Sacerdos eſt viſus, qui rudem, & imperitã plebem ad Chriſtianæ pietatis normam inſtituere, atque erudire queat. hoc quoque ad ſummas,

Digitized by Google

mas, ac innumerabiles illius Regni miſerias accedit.

Cuius vos, Patres ampliſſimi miſereſcite, & qua ratione hos tantos, totque populos in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ fide conſeruare, & alios quamplurimos hac de cauſa à nobis profugos, ad nos iterum retrahere poſſitis, aliquam iam tandem cogitationem ſuſcipite.

Hæc ſunt, quæ dicenda videbantur, quæ vt Dominationes veſtræ Reuerendiſſimę in optimā partem interpretentur, & totum hoc negotium diligenter perpendere velint, iidem Domini Oratores etiam, atque etiam vehementer rogant. Quæ tamen omnia ſanctiſſimo, & prudentiſſimo iudicio veſtro ſubiecta eſſe volunt.

Oratores Galli approbant petitiones Imperatoris.

66 Sub idem tempus Oratores Gallici Legatos adeunt, illiſque Cæſaris petitionem, vt iuſtam, ſanctam, chriſtianamque commendare non deſinunt. Aiunt quidem, nullam in mandatis ſuis ea de re ſingularem mentionem contineri, verum cum ſibi ea omnia incumbere intelligant, quæ ad Chriſtianæ Reipublicæ commodum pertinent, arbitrari ſe calamitoſis hiſce temporibus ad conciliandas Chriſtianorum voluntates id valdè profuturum, atque hoc animi ſui iudicium ſcripto Legatis teſtatum relinquunt.

Legati Synodum certiorem faciunt de poſtulationibus Oratorū Galliæ, vt ſinguli cogitent, & deliberent.

Legati ad Synodum omnia ſtatim referunt, vt de his maturè ſeorſum à ſingulis deliberetur, antequam in concione ſententię palàm proferantur; res enim tota eo maiore conſilio indigere cunctis viſa fuit, quo ſe nunc Gallorum ſtudia ad Cæſareos acceſſiſſe oſtendebant. Quamuis enim pro Gallica Natione calicis vſus tunc peti nominatim non videretur, rationes tamen ab Oratoribus adductæ, & præſertim, quod nihil magis hoc tēpore pertineret ad pacandos de Religione tumultus, quam ſi eorum poſtulationi ſatisfieret, facilè horum conſilium indicabant, qui Cæſaris cauſam nunc vrgerent, quo ſibi, & alijs ſubinde Prouincijs certior ad idem obtinendum poſtea aditus pateſieret.

Agit de hac Gallorum petitione Aſtulphus Seruantius, ſcripturamque ab ipſis exhibitam his verbis enuntiat.

Sabbatho quarta Iulij hora XIX. habita eſt Congregatio generalis, in qua primum Concilij Pręſes Patribus retulit, oblatam fuiſſe ſchedulam ab Oratoribus Regis Galliarum, quā ſuis conceptam verbis repetendam in Patrum cœtu optabant, quæ à Concilij Secretario perlecta eſt.

Scriptura exhibita ab Illuſtriſſimis Oratoribus Caroli Chriſtianiſſimi Regis ſuper petitione Oratorum Cæſaris circa communionem ſub vtraq; ſpecie.

Tom. 10. de Conc. ms. Arch. Vat ſig. nu. 3197. p. 140
Act. Conc. Trid. ms. Fr. Barb. ſig. n. 1109 pag. 63 per Aſtulph. Seru.

Quatuor Canones, de quibus ſententiam dixiſtis, Patres Sanctiſſimi, & ſi adeò perſpicuè, & apertè compoſiti ſunt, vt nullus videatur locus relictus dubitationi, tamen ſi in illis quædam mutentur, quemadmodum nonnullis viſum eſt, poſtulamus id fieri abſque eo quod præiudicium vllum fiat auctoritati, & prærogatiuæ Regis Chriſtianiſſimi, & quorumdam in Gallia Monaſteriorum vetuſtiſſimæ conſuetudini. Retinuerunt enim Gallici Reges, et iam poſt mille, & amplius annos quaſi per manus acceperunt, vt quo die Regijs inſignibus ornantur, & conſecrantur, Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti communionem ſub vtraque ſpecie accipiant; Monachi verò etiam non conficientes, ſtatutis quibuſdam anni diebus.

Tom. 10. de Concil. Trid. ms. Arch. Vat. ſig. n. 3197 pag. 127. & in alio ms. ſig. nu. 3229. pag. 277. Et in lib. typis 1613. inſcripto Inſtructiones, & Miſsiues pag. 120.

Quod autem pertinet ad communionem ſub vtraque ſpecie petitam à clariſſimis Cæſareæ Maieſtatis, & Bauarię Ducis Oratoribus, quamquā de ea re, vt ſępè teſtati ſumus, nulla in mandatis noſtris ſingularis mentio fiat, duo tamen Legationis noſtræ capita pręcipua ſunt, quę nos, ſalua muneris noſtri ratione, non poſſumus prętermittere. Primum vt vos, Patres Sanctiſſimi, quam vehementer fieri poterit oremus, & hortemur his turbulentis, & calamitoſis temporibus ad multa conniuere, nonnulla diſſimulare, & quędam de ſummo iure ita remittere, vt cum ſemper iuris diuini, Eccleſię Catholicę, & Sedis Apoſtolicę dignitas, & auctoritas ſarta, & tecta maneat, nonnihil tamen hominum imbecillitati, & infirmitati, vt D. Paulus aliquando fecit, condonetis.

Alterum verò caput eſt, vt omnes noſtras actiones, & cogitationes, ſtudia denique omnia ad Reipublicę Chriſtianę vtilitatem non ſolum conuertamus, ſed etiam accommodemus, cum ad omnium Chriſtianorum Regum, & Principum, tùm optimi, & Religioſiſſimi Imperatoris nutū, ac voluntatem. Itaque nolumus hac in re officio noſtro deeſſe, ſed potiùs amplecti adeò iuſtam, ſanctam, chriſtianamque petitionem, eamque quoad fieri à nobis poterit, vel eo maxime iuuare, quod nihil propterea decedere videamus auctoritati, & dignitati Eccleſię Catholicę, quæ, quemadmodum vos dixiſtis, pro locorū, temporū, & hominum ratione non eadem ſemper conſtituit, & obſeruauit. Hoc poſſumus vobis bona fide polliceri, atque omni aſſeueratione affirmare, nihil magis hoc tempore pertinere ad conciliandas Chriſtianorum voluntates, pacandos de religione tumultus, homines noſtros retinendos, & eos, qui iam à nobis deſciuerunt, reuocandos, quam ſi iuſtę, & Chriſtianę eorum petitioni à nobis ſatiſfiat.

Cùm autem de his Patrum ſententię exquirerentur, ac Veglenſis Epiſcopus poſtularetur, vt quid de ijs ſentiret, exponeret, hęc reſpondiſſe narrat Gabriel Palęottus.

Ms. Fr. Ca. Barb. ſig. num. 24. p. 123. per Gabr. Paleot. de cōmunione vtr. ſpeciei.

67 Veglenſis, inquit, Patres admonuit ſub Venetorum ditione in Creta, Cypro, alijſque Orientalibus regionibus ex diuerſis Nationibus quamplures numero ferè quingenta, aut ſexcenta hominum millia eſſe, qui vtramq; ſpeciem in communione ſumunt, hos in reliquis rebus nobiſcum catholicè & ſentire, & viuere cum ijs; hos iura omnia, ſepulchra, & reliqua ſacra habere cōmunia: cauendum nunc eſſe, ne inter eos, qui vtramque vſurpant, quos Synodus anathemate damnandos ſtatuit, hi etiam comprehendantur, quoniam hinc eorum à nobis alienatio, ingenſq; in ijs locis perturbatio ſequeretur. Hęc Veglenſis ratio in vniuerſum quidem non fuit probata, eo quod anathema Sanctę Synodi in eos tantum conijcitur, qui aſſerunt, iure Diuino vtriuſque ſpeciei vſum pręceptum fuiſſe, quo numero, nec Ciſtercienſes in Gallia, nec Rex Gallorum, quando corona Regia inſignitur, nec Gręci ipſi, aut alij ſimiles continentur, qui calicis vſum, non vt rem iure Diuino neceſſariam, ſed aut priuilegio, aut ritu quodam antiquiſſimo longè ante Concilium Conſtantienſe inſtituto retinent, quem Sancta Synodus, nunc eis exemplo Innocentij III. in decretali vltima de Baptiſmo, non interdicit. Attamen placebat Ilerdenſi, & Famaguſtano, vt hoc ipſum in doctrina clariùs explicaretur, neque

ſuper-

Digitized by Google

ſupereſſe dubitatio, ntuc ſimpliciores verbis generalibus Sanctæ Synodi implicarentur. Adiecit Ilerdenſis ſe exemplum Pontificij priuilegij vidiſſe, quo Græci hoc ius ſub vtraque ſpecie ſumendi, itemque miniſtrandi cummunionem paruulis conceditur. Ad hæc ſe librum in Sacrario Sancti Petri Vaticani lrgiſſe, cuius auctor fuit Deuſdedit Cardinalis poſt Gregurium VII. anno MXC. vbi lib. 2. contra Schiſmaticus, & Simuniacos conſuetudinem hanc Eccleſię ijs temporibus fuiſſe atteſtatur, vt Infantibus poſt baptiſmum ſtatim Euchariſtia cum vino infunderetur.

Brixirnſis in IV. Canone vbi de paruulorum communione agitur, ſatis eſſe non putabat, Synodum declarare, Sacramentum Euchariſtiæ eis neceſſarium non eſſe, ſed expreſsè illud eis prohibendum dicebat, cùm rationes illæ, ex quibus vſus calicis populo fuit ademptus, longè efficacius ſuadeant ab hoc Sacramentu parnulos eſſe omninò arcendos; quoniam tamen ex SS. Dionyſiu, & Cypriano, & alijs aucturibua vſus hic paruulos communicandi in Eccleſia diù obſeruatus fuiſſe colligitur, non placuit hoc anathemate damnare, ſed errorem tantùm illum refellere, ſi quis hoc Sacramentum eis neceſſarium exiſtimaret.

68 Circa poſtulatum à Cæſare calicis vſum, in Cougregatione dixit peritiſſimè Brachareuſis quatuor hominum genera reperiri in Germania, alios eſſe verè Catholicos, alios pertinaces Hæreticos, alios hæreſim in curde gerere, externaque ſpecie, vt ſuis ſeruirent cummodis, Catholicus agere; alios eſſe in fide infirmos. Priores peritiuni calicis aduerſari; dictus ſecundo loco recenſitos indignos, repellendoſque; tertio luco diſtinctos hęreſim obuelare calicis vſu faciliùs velle, atque adeò ne in errore fuuerentur, reijciendos; eos demùm, qui in fide infirmi erant, malè ſentire de poteſtate Eccleſiaſtica, deque Summo Pontifice, prauiſque opiniunibus imbutos neceſſarium eſſe vſum calicis, atque adeò ardentiſſima illa calicis ſiti vri; non enim exiſtimandum huc ex pietatis ſtudio flagitare, quòd de pia aliqua anima ſuſpicari quis poſſet, quæ nimirum carnis macerationi, & ſpiritualibus exercitijs addicta eſſet, at non ita eos populos erga diuina affectos, ſed carnis voluptatibus immerſos eſſe, qui cùm ab Eccleſia iubentur in anno ſemel ad Sacramenta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ accedere, adeò auerſis accedant animis, vt nonnulli ad patibulum rapi ſibi videantur: nun itaque ex feruore ſpiritus eam calicis cupiditatem, ſed ex nouitatis appetitu ioardeſcere: quia tamen fratrum ſalus cordi eſſe debeat, & Cæſareæ Maieſtatis id depoſcentis habenda ſit ratio, deligendos quatuor concionatores, qui à Conciliu miſſi ijs, qui Eccleſiæ conciliari veliot, vel qui iam in eo ritu ſint educati, calicis vſum elargiantur. Quæ omnia Viotimilienſis Epiſcopus in literis ad Carolum Borromæum Cardinalem datis retulit.

Lit. Vicecom. Ep. miſſ. à Pio IV. ad Cōc. Trid. Ms. Fr. Cardinal. Bor. ſign. 1345. p. 13. Lit. ad Car. Bor.

69 Vrſit tunc Hungarus Orator ardentiſſimis precibus Concilij Patres, vt Ferdinandi Cæſaris gratiæ concederent, vt vſus calicis pro continendis io Cæſareo obſequio populis permitteretur.

Tom. 10. de Concil. Ms. Arch. Vat. ſign. n. 2597. pag. 139.

,, Poſtea (inquiunt Acta) R. D. Epiſcopus
,, Quioqueccleſienſis Orator Cæſareæ Maieſta-
,, tis pro Regno Hungariæ alloquutus eſt Patres
,, in hanc ſententiam. Recurdari eos, exhibi-
,, tum fuiſſe ſuperioribus diebus ſcriptum, quod-
,, dam à nubis Oratoribus Cæſareis, & illud
,, hic publicè lectum à Domino Secretario, in
,, quo rationes, quare hic calix à Cæſarea Maie-
,, ſtate petitur, continèbantur, quas propterea
,, ſuperfluum eſt recenſere. Audiuerunt poſtea
,, Patres quid Illuſtriſſimi Domini Legati ſuper
,, hac re ſentiant per ea, quæ luculenter explica-
,, uit Illuſtriſſimus Dominus primus Præſidens.
,, Et profectò ita eſt, quòd magna eſt habenda
,, ratio Cæſareæ Maieſtatis, tùm propter eius
,, pietatem, & in Chriſtianam Religiunem me-
,, rita; tùm quia ex ea dumo eſt, quæ in toto
,, Orbe terrarum ita clara, & illuſtris eſt, vt
,, neminem latere poſſit, quantum de Chriſtia-
,, na Religione optimè merita ſit. Id autem
,, Cæſarea Maieſtas ideò petit, vt populus ſibi
,, ſubditos in fide, & obedientia Sedis Apoſto-
,, licæ retineat, atque ad illud vnquam labora-
,, uit, ſuaſque actiones direxit, etiam viuente
,, fratre ſuo glorioſiſſimo Imperatore, non ſo-
,, lùm cum fortunarum ſuarum iactura, ſed
,, etiam propriorum filiorum amiſſione: ſucce-
,, dit ad id, vt pax, & tranquillitas etiam poſt
,, mortem ſuam in Religione, & in Regnis ſuis
,, relinquatur. Ad quod aſſequendùm Cæſarea
,, Maieſtas Sua iudicat aliquid à Sancta Synodo
,, remitti debere, quod merè iuris poſitiui eſt;
,, recordarique debent Patres, Concilium à
,, conciliando dici, vt ſcilicet Chriſtianorum
,, animus conciliet.

Quinqueccleſienſis calicis vſū petit.

Repugnarunt Cæſareis Oratoribus nonnulli Germani Epiſcopi, in controuerſijs cum Lutheranis agitandis exercitatiſſimi, nec non alij pietate, & eruditione florentiſſimi Præſules, qui ſenſere, conceſſo calice Lutheranos non redituros ad fidem Catholicam, ſed in perfidia confirmandos, & plures Catholicos in errorem facilè prolapſuros, vt inferiùs illuſtrabitur.

70 Celebrata eſt XVI. Iulij Pio Quarto Pontifice quinta Seſſio, cuius Hiſtoriam Aſtulphus Seruantius his verbis deſcribit.

,, In Dei nomine Amen. Anno ſalutis MDLXII.
,, indictione quinta, die verò Iouis XVI. Men-
,, ſis Iulij, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto
,, Patris, & Domini noſtri Domini Pij Diuina
,, prouidentia Sacroſanctæ Romanæ, & Venera-
,, bilis Eccleſiæ Pontificis Maximi anno tertio
,, Tridenti in Eccleſia Cathedrali, quæ eſt ſub
,, inuocatione B. Vigilij, & in loco eminentio-
,, ri ipſius Eccleſiæ ad Seſſiones habendas depu-
,, tato celebrata eſt quinta Seſſio Sacroſancti
,, Oecumenici, & generalis Concilij Tridentini,
,, Præſidentibus in eo nomine eiuſdem Sanctiſſi-
,, mi D. N. Papæ Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſi-
,, mis in Chriſto Patribus, & Dominis Docto-
,, ribus Hercule Gonzaga tit. Sanctæ Mariæ No-
,, uæ de Mantua, Hieronymo tit. Sanctæ Soſan-
,, næ Seripando, Staniſlao tit. S. Laurentij in
,, Pane & perna Warmienſi, & Ludouico tit.
,, S. Cyriaci in Thermis Simoneta, Presbyteris,
,, ac Marco Baſilicæ duodecim Apoſtolorum de
,, Altemps Diacono S. R. E. Cardinalibus, &
,, Apoſtolicæ Sedis de Latere Legatis. Qui qui-
,, dem Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini
,, Legati, & Præſidentes vnà cum Illuſtriſſimis,
,, & Reuerendiſſimis Dominis Oratoribus, Pa-
,, triarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abba-
,, tibus, Generalibus, & alijs infraſcriptis con-
,, uenientes mane hora X. in dicta Eccleſia Ca-
,, thedrali, in primis Reuerendiſſimus Domi-
,, nus Marcus Cornelius Venetus electus Ar-

Ang. Maſſarellus in Actis Concil. Trid. ſub Pio IV. Ms. Vat. ſig. n. 3212. pag. 168. Aſtulphus Seruantius in Actoriis Concil. Trid. Diario.

Quinta Seſſio ſub Pio IV. & eius acta.

,, chiepiſcopus Spalatrenſis celebrauit Miſſam
,, ſolemnem de Spiritu Sancto, qua abſoluta,
,, & publicata de more, & auctoritate Apoſtoli-
,, ca indulgentia plenaria R. D. Andreas Rudi-
,, tius Sbardelatus Hungarus Tininienſis Epiſco-
,, pus habuit orationem.

Præcipua eius pars delibanda à nobis viſa eſt, cum pijſſimis de Euchariſtiæ Sacramento ſententijs referta ſit.*

Seſſ. 5. ex orat. ep. Tininiẽ. Ep. de Euch. Ms. Arch. Vat. ſign. 3248. in actis ſeſſ. 5.

,, Quod ſumus, ipſi, qui ex nihilo nos pro-
,, creauit, id acceptum ferre debemus, vt im-
,, mortale hoc ſuum beneficium cumulatius quo-
,, dammodo redderet humanam noſtram natu-
,, ram, diuinitatis ſuæ temperamentum perſe-
,, cit, atque abſoluit, & coniunctam, atque in
,, vnum iam concretam admirabili quodam ne-
,, xu humanitatem cum ipſa diuinitate nobis in
,, Sacroſancto hoc Sacramento vtendam, fruen-
,, dam reliquit. O admirabile, ò ſacrum, ò
,, ſalutiferum, & omni ſuauitate refertum con-
,, uiuium, in quo Chriſtus Deus, & homo per-
,, fectus nobis proponitur. Multis interiectis
,, declarauit, cur vſus calicis intermiſſus fuerit
,, à Laicis.
,, Sapientiſſima Mater noſtra Chtiſti Sponſa,
,, quæ à vera, & recta Sponſi ſui ſententia, ac
,, voluntate nuſquam aberrat, cùm animaduer-
,, teret, multa infanda per quorumdã ſocordiam,
,, ac negligentiam euenire, quæ ad tàm pre-
,, tioſi Sanguinis iniuriam pertinerent, primo
,, quidem illa Calicem filijs ſuis non ſtatim pror-
,, ſus interdixit, ſed prudenti aliqua ratione
,, oſtendit magnum vitari nefas, & ſacrilegium
,, poſſe, ſi ab eius vſu abſtinerent; itaque iam
,, tùm ab initio, cùm hæc plurimùm conſuetu-
,, do vigeret, vt populares quoque ſub vini ſpe-
,, cie Chriſti Sanguinem ſumerent, ex eis illi,
,, qui in eo ſtatu eſſent, vt non niſi magno ne-
,, go:io, ac ſumma cum difficultate cauere poſ-
,, ſent, ne aliqua per imprudentiam Sanguinem
,, potantibus guttula effluerct, atque ex ore di-
,, laberetur, ipſi ſe ſua ſponte profanationis,
,, ac ſacrilegij metu, ac fuga ab hoc vſu remo-
,, uerunt, in quo præclarum, & memorabile
,, ſuæ pietatis ad omnem poſteritatem argu-
,, mentum tranſmiſerunt, ac ſapienter illi qui-
,, dem. Nam vt ſumma pericula hoc ſuo facto
,, deuitarent, neque tamen propterea non om-
,, nem eam vtilitatem, ac totum illud, quod
,, vtriuſque ſpeciei communicatione percipi ſo-
,, let ad ſe non traduxerunt, &c.

His addunt Acta per Aſtulphum Seruantium concinnata.

Deinde tàm prædicti Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi DD. Præſidentes, ac Cardinalis Madrutius, quàm cæteri Patres omnes, ac etiam Orator Eccleſiaſticus acceperunt Pluuialia, Mitras, aliaque paramenta conſueta, decantantibus eo tempore Cantoribus Pſalm. 83. *Quam dilecta &c.*

Paramentis acceptis quiſque reſedit in loco ſuo iuxta tempus ſuæ ad Eccleſiam promotionis. Oratores autem, tàm Eccleſiaſtici, quàm ſæculares ſederunt in loco conſueto, quibus omnibus ſuis in locis ſedentibus, cùm nonnulli Patres cenſuiſſent addendum in cap. 1. doctrinæ, quæ publicanda erat de communione ſub vtraque ſpecie, & paruulorum, videlicet, vbi dicitur, *Nam ſi Chriſtus*, poſt verbum *Traditio*, adderentur hæc
,, verba videlicet, *Sed ad eos tantùm, quibus di-*
,, *ctum eſt, Hoc facite in meam commemorationem*,
,, hoc eſt, quibus conficiendi, & offerendi Cor-
,, poris, & Sanguinis ſui poteſtatem tradidit.

Quæ verba ipſis Patribus per ſchedulas diſtributas conſideranda propoſita fuerant, Rogatæ ſunt per Reuerendiſſimum Dominum Angelum Maſſarellum Epiſcopum Theleſinum de Sancto Seuerino agri Piceni ipſius Sacri Concilij Secretarium vnà cum Marco Antonio Peregrino Comenſi, & Cynthio Pamphilo de S. Seuerino eiuſdem Concilij Notarijs Patrum ſententiæ, an dicta verba in dicto primo cap. doctrinæ addenda eſſent, & longè maiori parti Patrum non placuit, vt adderentur, quare mandantibus Illuſtriſſimis DD. Legatis per dictum Reuerendiſſimum Secretarium pronuntiata ſunt alta voce hæc verba, videlicet, [Longè maiori parti Patrum non placet, quòd verba iſta addantur, propterea doctrina publicabitur abſque aliqua additione, ſicuti in generali Congregatione comprobata fuit. Deinde Illuſtriſſimus Mantuanus primus Præſidens, & Legatus prædictus recedens à loco, vbi ſacrum audierat, iuit ad Altare maius, ibique orationes legit, decantatis à Cantoribus Litanijs, & per Diaconum Euangelio Io. 16. *Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus*, accedentibus cæteris Legatis, & Præſidentibus ad dictum Altare maius, inuocatoque auxilio Sancti Spiritus per Hymnum, *Veni Creator Spiritus*, ac omnibus alijs in publicis Seſſionibus peragi conſuetis de more peractis, Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Præſidentes, & Legati reſederunt in faldiſtorijs ante Altare maius verſa facie ad Sanctam Synodum, omnibuſque ſuis in locis, vt dictum eſt, reſedentibus, Magnificus Dominus Auguſtinus Paũgartner Orator Illuſtriſſimi Domini Alberti Ducis Bauariæ aſſurgens loco, in quo ſedebat, acceſſit ad prædictos Illuſtriſſimos, & Reuerendiſſimos DD. Præſidentes, quibus exhibuit mandatum, & literas ipſius Illuſtriſſimi Ducis, quæ per prædictum Dominum Secretarium in ambone exiſtentem alta, & intelligibili voce lectæ fuerunt.

Quibus perlectis, reſponſoque à Sancta Synodo reddito, Reuerendiſſimus Archiepiſcopus Spalatrenſis ſupradictus, accedens ad Altare maius accepit è manibus Illuſtriſſimorum Dominorum Legatorum decreta, quæ publicanda erant de communione ſub vtraque ſpecie, & paruulis, ac reformatione, accedenſque ab ambonem illa alta, & intelligibili voce legit.

Aſtulph. Seruãtius in actis ſeſſ. 5.

Definitum in ijs eſt contra Nouatores, nec Laicos, nec etiam Sacerdotes, quando non operantur Sacris, ſiuè non conficiunt, iure Diuino adſtringi ad communionem ſub vtraque ſpecie; Poſſe etiam Eccleſiam in adminiſtrandis Sacramentis ſalua eorum ſubſtantia ritus ad maiorem ſuſcipientium vtilitatem immutare; Totum etiam atque integrum Chriſtum, ac verum Sacramentum ſub qualibet ſpecie contineri; Non denique paruulis neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, quæ decreta in M.S. Vaticani Archiuij his verbis concepta ſunt.

Acta Conc Trid. ſeſſ 25. ſub, Pio IV.

71 Sacroſancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sãcto legitimè cõgregata præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, cùm de tremendo & Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento varia diuerſis in locis errorum mõſtra nequiſſimi Dæmonis artibus circumferantur, ob quę in nõnullis prouincijs à Catholicę Eccleſię fide atq; obedientia videantur plures diſceſſiſſe, cenſuit, ea quę ad cõmunionem ſub vtraque ſpe-

Mr. Vatican. archiuis ſign. 3212 pag. 16.

De communion ſub vtra ſpecie, communione paruulorum

Digitized by Google

ſpecie, & paruulorum pertinent, hoc loco exponenda eſſe. Quapropter cunctis Chriſti fidelibus interdicit, ne poſthac de ijs aliter vel credere, vel docere, vel prędicare audeant, quàm eſt his decretis explicatum, atque definitum.

Laicos, & Clericos non conficientes non aſtringi iure diuino ad communionem ſub vtraque ſpecie. Caput I.

Itaque Sācta ipſa Synodus à Spiritu S., qui Spiritus eſt ſapientiæ, & intellectus, Spiritus conſilij, & pietatis, edocta, atque ipſius Eccleſiæ iudicium, & conſuetudinem ſecuta, declarat, ac docet, nullo diuino pręcepto laicos non conficientes obligari ad Euchariſtiæ Sacramentum ſub vtraque ſpecie ſumendum, neque vllo pacto ſalua fide dubitari poſſe, quin illis alterius ſpeciei communio ad ſalutem ſufficiat; nam & ſi Chriſtus Dominus in vltima cęna venerabile hoc Sacramentum in panis, & vini ſpeciebus inſtituit, & Apoſtolis tradidit: non tamen illa inſtitutio, & traditio eò tendunt, vt omnes Chriſti fideles ſtatuto Domini ad vtramque ſpeciem accipiendam aſtringantur, ſed neque ex ſermone illo apud Ioannem ſexto rectè colligitur vtriuſque ſpeciei communionem à Domino præceptam eſſe, vtcumque iuxta varias Sanctorum Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur. Namque, qui dixit, *Niſi manducaueritis Carnem filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*; dixit quoque, *ſi quis manducauerit ex hoc Pane, viuet in æternum*, & qui dixit, *qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam*. Dixit etiam, *Panis, quem ego dabo, Caro mea eſt pro mundi vita*. Et denique qui dixit, *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo*, dixit nihilominus, *Qui manducat hunc Panem viuet in æternum*.

Eccleſiæ poteſtas circa diſpenſationem Sacramenti Euchariſtiæ. Caput II.

Præterea declarat hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, vt in Sacramentorum diſpenſatione ſalua illorum ſubſtantia ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium vtilitati, ſeù ipſorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire iudicaret; id autem Apoſtolus non obſcurè viſus eſt innuiſſe, cùm ait: *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*, atque ipſum quidem hac poteſtate vſum eſſe ſatis conſtat, cùm in multis alijs, tum in hoc ipſo Sacramento: cum ordinaris nonnullis circa eius vſum. *Cætera*, inquit, *cùm venero, diſponam*, quare agnoſcens S. Mater Eccleſia hanc ſuam in adminiſtratione Sacramentorum auctoritatem, licèt ab initio Chriſtianæ Religionis non infrequens vtriuſque ſpeciei vſus fuiſſet; tamen progreſſu temporis lariſſimè iam mutata illa conſuetudine grauibus, & iuſtis cauſis adducta hanc conſuetudinem ſub altera ſpecie communicandi approbauit, & pro lege habendam decreuit, quam reprobare, aut ſine ipſius Eccleſiæ auctoritate pro libito mutare non licet.

Totum, & integrum Chriſtum ac verum Sacramentum ſub qualibet ſpecie ſumi. Caput III.

Inſuper declarat, quamuis Redemptor noſter, vt antea dictum eſt, in ſuprema illa cęna hoc Sacramentum in duabus ſpeciebus inſtituerit, & Apoſtolis tradiderit, tamen fatendum eſſe, etiam ſub altera tantùm ſpecie totum, atque integrum Chriſtum, verumque Sacramentum ſumi, ac propterea, quoad fructum attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſalutem eos defraudari, qui vnam ſpeciem ſolam accipiunt.

Paruulos non obligari ad Communionem Sacramentalem. Caput IV.

Denique eadem S. Synodus docet, paruulos vſu rationis carentes nulla obligari neceſſitate ad Sacramentalem Euchariſtiæ communionem: ſiquidem per Baptiſmi lauacrum regenerati, & Chriſto incorporati, adeptam iam filiorum Dei gratiam illa ætate amittere non poſſunt. Neque ideò tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibuſdam locis aliquando ſeruauit: vt enim Sanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerūt; ita certè eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine controuerſia credendum eſt.

De Communione ſub vtraque ſpecie, & paruulorum. Canon I.

Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis, omnes & ſingulos Chriſti fideles vtramque ſpeciem Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere, Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, Sanctiſſimam Eccleſiam Catholicam non iuſtis cauſis, & rationibus adductam fuiſſe, vt laicos, atque Clericos non conficientes ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe, Anathema ſit.

Canon III.

Si quis negauerit totum, & integrum Chriſtum omnium gratiarum fontem, & auctorem ſub vna panis ſpecie ſumi, quia, vt quidam falsò aſſerunt, non ſecundùm ipſius Chriſti conſtitutionem ſub vtraque ſpecie ſumatur, Anathema ſit.

Canon IV.

Si quis dixerit, paruulis, antequā ad annos diſcretionis perueneriut, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, Anathema ſit.

Duos verò articulos aliàs propoſitos, nondùm tamen excuſſos, videlicet: An rationes, quibus S. Catholica Eccleſia adducta fuit, vt communicaret laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes ſub vna tantùm ſpecie panis, ita ſint retinendę, vt nulla ratione Calicis vſus cuiquam ſit permittendus, & an ſi honeſtis, & Chriſtianæ charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui vel Nationi, vel Regno Calicis vſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit, & quænam ſint illæ; eadem S. Synodus in aliud tempus, oblata ſibi quamprimùm occaſione, examinandos atque definiendos reſeruat.

72 Promulgatum mox fuit aliud decretum de inſtauranda diſciplina Eccleſiaſtica, atque ad auaritię ſordes omnes detergendas, Sacri Ordines ſine vllo ſtipendio, vel lucri illecebra conferri iuſſi; ad Sacerdotalem etiam tuendam dignitatem prohibitum, ne quis ſacris initietur, niſi annuum vectigal, aut Eccleſiaſticum cenſum ad vitam honeſtè ſuſtentandam obtineat; pro diuino etiam cultu aſſerendo lata lex, vt qui non reſident, vel non miniſtrant in diuinis officijs, vel nihil, vel minus tertia parte percipiant ex Eccleſiaſtico cenſu; vt in Parochialibus Templis numerus Sacerdotum idoneus ad Sacramenta adminiſtranda ſuſtentetur, propterea Epiſcopus inſtructus auctoritate, vt poſſit aliarum Eccleſiarum vectigalia ijs attribuere; ignaris aut profligatæ vitæ Rectoribus Eccleſiarum Coadiutores, aut Vicarios adiungere; ſi qua collapſa fuerit Eccleſia, eius vectigalia ad aliam transferre; obſtringere Regulares, vt conſtitutam vitæ rationem piè colant; quæſto- rum

ibid. cap. 165. — ibid. c. 1. — cap. 2. — cap. 3. — cap. 4. — ibid. c. 5. — ibid. c. 6. — ibid. c. 7.

ibid. c. 8. ibid. c. 9. ibidem

tum Eccleſiarum, vel Monaſteriorũ, vel Xenodochiorum munus ob grauiſſimas corruptelas abrogatum, indulgentiæque non ad captandum quæſtum, ſed ad promouendam pietatem conferri iuſſæ. Denique proxima Seſſio ad decimam ſeptimam Septembris diem indicta.

73 Ineunte Auguſto Galli Oratores habita oratione flagitarunt a Synodo nomine Caroli IX. Gallorum Regis, ne controuerſiæ grauiores de dogmatibus fidei haberentur, antequam Præſules Galli ad Concilium veniſſent, medio verò flexu temporis duos articulos de Calicis conceſſione diſcuti, & ponderati poſſe. Quare admiſſæ ſunt Gallicorum Oratorum preces, atque de Calice acriter actum eſt.

Articuli duo, ſuper quibus Patres dicent ſententias propoſiti in Congregatione generali die XXII. Auguſti MDLXII.

Tom. de Conc. 11. Ext. etiā in actis per Aſtulphum Servantium ms. ſig. nu. 1109. p. 77. Acta per Gabr. Paleott. ms. Franc. Card. Barberin. ſig. num. 24. p. 157.

An communio ſub vtraque ſpecie petita nomine Cæſareæ Maieſtatis pro Sacro Romano Imperio, totaque Germania, pro Regnis Hungariæ, & Bohemiæ, Archiducatu Auſtriæ, & alijs omnibus Maieſtatis Sacræ Cæſareæ Prouincijs, & Dominijs ad eandem pertinentibus, ſit à Sancta Synodo concedenda ſub infraſcriptis conditionibus.

Primò, vt ſub vtraque ſpecie communicare volentes, in reliquis omnibus, tùm quoad Sacramentum hoc, quàm cætera Sacramenta, item in quacumq; materia, quæ ad fidem, doctrinā, ritumque pertinet, conueniant corde, & oris confeſſione, cum ijs omnibus, quæ à Sancta Romana Eccleſia ſunt recepta, necnon decreta omnia huius Sanctæ Synodi, tàm promulgata, quàm promulganda religiosè admittant, & obſeruent. Secundò, vt Paſtores dictarum Nationum, & Concionatores credant, & doceant conſuetudinem ab Eccleſia probatam, & dein obſeruatam, videlicet communicandi ſub altera tantùm ſpecie, non eſſe alienam à Diuino iure; immò laudabilem, & tanquam legem obſeruandam, niſi aliter ab Eccleſia ſtatuatur, quodque aliter pertinaciter ſentientes hæretici ſint cenſendi, nec alijs dent hanc communionem ſub vtraque ſpecie, niſi qui crediderint hanc veritatem, & eam confeſſi fuerint. Tertiò, quòd Sanctiſſimo Domino Noſtro Papæ, vt legitimo vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopo, & Paſtori, debeant fideli animo, & ſyncero, vt reuerentes filij, omnem obedientiam, & reuerentiam exhibere. Quartò, quòd Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs Prælatis ſuis ſimiliter debitam obedientiam, & reuerentiam præſtent. Quintò, vt hic vſus Calicis eis tantùm permittatur, qui contriti, & confeſſi fuerint iuxta Catholicæ Eccleſiæ conſuetudinem. Item vt Ordinarij quàm diligentiſſimè omnibus cautionibus prouideant, ne in adminiſtratione Sanguinis, aliquod ſacrilegium, aut profanatio admittatur: ſuper quibus omnibus prædictis eorum conſcientia oneratur.

Secundus articulus, an ſit danda hæc facultas Archiepiſcopis, & Epiſcopis dictorum locorum, vt vnuſquiſque eorum tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ, poſſit committere curatis Eccleſiarum exiſtentium intra Diœceſim ſuam, vt communicent petentes ſub vtraque ſpecie in dictis Eccleſijs tantùm, ſub conditionibus tamen ſuprafcriptis.

Latior viſus eſt primus articulus, agenteque Oratore Cæſareo ita contractus eſt. [Vt quatenus de Sacri Romani Imperij locis ſit mentio, id ad Germaniam tantùm pertinere dignoſcatur.] His ſubdit Gabriel Paleottus in actis.

74 Pridie, quam ſententiæ in conſeſſu rogari cœptę eſſent die XXVIII. Auguſti MDLXII. Quinqueccleſienſis Cæſareus Orator extra ordinem dicendi venia poſtulata, ſic ad Patres locutus eſt.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Paleot. And. Rota. Ms. Frāc. Car. Barb. ſig. n. 24. pag. 160.

Quinqueccleſienſis ad Patres pro vſu calicis loquitur.

Commodiùs autumo, Patres Ampliſſimi, atque faciliùs de tota hac re, de qua nunc nobis ſententia dicenda eſt, deliberaretis, ſi quæ ad eam faciunt, æquè vobis, ac mihi nota eſſent. Prudentia quidem veſtra ſingulari, ac rerum omnium vſu proſpicere plurimùm poteſtis, ſed mallem, vt quæ auribus accepiſtis, illud & mente cogitetis, & oculis conſpexiſſetis; profectò illud primum inter vos omnes conſtaret, Imperatore veſtro nihil ſanctius, nihil religioſius, ab eo quoque tàm inſigni pietate prædito nihil poſtulari, quod ſibi priùs ipſe non perſuaſerit, fidei Catholicæ rationibus expedire, ac nolle eum, cùm in anteacta ſua vita id ſemper egerit, vt vel proprio exemplo, vel publicis actionibus de communi Religione optimè mereretur, in ſenectute nunc poſitum, & ad Chriſti Tribunal penè poſitum de eadem nunc malè mereri, neque verò decipi eum, aut errare tanta in re poſſe dubitaretis, ſi quanta & prudentia, & aſſiduitate Imperij res adminiſtret, penitùs cognoſceretis. Equidem, tametſi ſenſus hominum, & voluntates percipere non facilè quis mortalium poteſt, videor mihi tamen id poſſe veriſſimè affirmare, effeciſſe Cæſarem ſummo, quo excellit, ingenio, & diuturna rerum maximarum experientia, vt ſuorum populorum mentem, atque animum optimè intelligat. Is igitur videt nunc, ac teſtatur, Calicis diuini communio, ſi à quibus petitur, non conceditur, nihil eſſe propius, quàm vt magna ſuorum populorum pars a Chriſtiana omninò Religione, atque etiam à ſuo Imperio deficiant, quos ille adhuc in officio ea tantum ratione continuit, quod ſpem dedit fore breui, vt eorum votis Eccleſia ſatisfaceret, ſi verò permittitur, omnia ex ſententia ſucceſſura pro certo pollicetur, atque confirmat. Quis ergò tàm pio, & prudenti Imperatori non credat? Quis tanto Viro de ſuis rebus affirmanti audeat refragari? neque verò ſuam apud vos auctoritatem tantum habere ponderis poſtulat, vt quod non poſſitis, quod non fas ſit, quod non liceat, propterea faciatis. Non eſt is Cæſar, qui cum iuris veſtri, ac poteſtatis tuendæ partes ſuſtineat, & ſuſtinere morte ipſa paratus ſit, contra ius, & poteſtatem veſtram aliquid aut requirat, aut meditetur. Res cuiuſmodi ſit, præclarè ipſe intelligit, nouit morem Eccleſiæ ſemper fuiſſe, vt quæ ad eius arbitrium pertinerent, id eſt, quæ ſalua fide poſſent inuerti, pro temporum ratione commutaret, ita & in multis rebus, & in hac ipſa Calicis communione; nam cùm nihil antea de hac re ſancitum eſſet, in Concilio primùm Conſtantienſi lex lata fuit, quę multis in hoc genere & incommodis, & hæreſibus occurreret. Quam legem in alio paulò poſt Concilio aliqua ex parte publica vtilitas abrogauit. Eam non longo poſt interuallo Pius Secundus Pontifex Maximus reſtituit, cuius demum irritandæ poteſtatem Paulus III. & Iulius Summi Pontifices, tametſi res non ſucceſſerit, conceſſerunt.

Quid Græcos commemorem, qui ne ab Eccleſię gremio detraherentur, falſis multis eorum opinio-

Digitized by Google

nionibus, quibus tamen nihil de Catholica fide detraheretur, & in hoc ipſo Calicis vſu, aut annuere, aut conniuere Eccleſia conſueuit. Et quidem præclarè. Etenim ſi Moyſes populo ad duritiam cordis eius nonnulla permiſerat, cur idem nobis non ſeruandum eſt? cur ritus, & conſuetudines chariores, quàm animarum ſalutem habebimus? cur ex Apoſtoli præcepto inſipientes, cùm ſimus ipſi ſapientes non ſuſtinuerimus? cur ægrotantes fratres noſtros eo, quo videntur indigere, medicinæ genere non curabimus? Fatetur Cæſar, & dolet, morbum eſſe hunc Prouinciarum ſuarum, vt Calicis vſum exoptent, mallet, vt ſicut ipſe in Eccleſiæ Romanæ conſuetudine ſemper acquieuit, in qua etiam mori deliberauit, idem & cæteri facerent, vt omnes, quemadmodum eodem nomine, ita iiſdem quoque moribus, & ritibus vterentur. Sed conſolatur ipſe ſe, quando intelligit morbum hunc non eſſe huiuſmodi, qui ſine vlla fidei offenſione facili, & vſitato medicamento curari non poſſit. Non enim hæreſis illa eſt, ſiquidem nulla ſe id neceſſitatis opinione poſtulare homines illi teſtantur, & fateri, quotieſcumque opus fuerit pollicentur; Alteram tantùm ſpeciem non ignorat totum id continere, quod ad ſalutem acquirendam ſatis ſit, ſed tùm ſuperſtitione quadam, quam ipſi Religionem, ac piam ſententiam appellant, cùm Chriſti Domini inſtitutionem ſeruare integram expetunt, tùm ea potiſſimum ratione ad id & cupiendum, & poſtulandum impelluntur, quod ſicut Viri nonnulli & doctrina, & pietate præſtantes hoc in loco aſſeruerunt, augeri diuinam gratiam vtraque ſpecie credunt, eo in primis argumento, quod vident Chriſtianos homines, cum vtraque ſpecie vterentur, id eſt in primis naſcentis Eccleſiæ temporibus longè, quàm nunc ſunt, meliores fuiſſe, & ad Chriſti fidem defendendam, & propagandam alacriores, quorum etiam quidam (vt legitur) conſecrato Sanguine in tormentis recreati ſunt, vt martyrium fortiùs ſuſtinerent. Hæc ſententia, & perſuaſio ipſis eripi nullo modo poteſt; cæteris in rebus Romanam Eccleſiam Matrem, & Magiſtram agnoſcunt, & venerantur, pro qua etiam & pro omnibus ſacris ordinibus Deum precari, & alios, vt idem faciant, hortari conſueuerunt, nec Sacerdotem vllum vnquam admiſerunt, qui & vitam cælibem non gereret, & ritè ordinatus non eſſet omninò, cùm in medio hæreſum igne, & ſordibus iam diù hi homines verſentur, incolumes tamen adhuc & immaculati permanſerunt, quamobrem, vt filijs parentes paruis quibuſdam in rebus obſequuntur, vt in maioribus, & grauioribus ſubiectos eos, atque obedientes habeant, ita horum hominum, qui filij veſtri ſunt, vt in Eccleſiæ gremio contineantur, poſtulatis his, quibus nec fides Catholica violatur, & multorum exemplo, & magna ratione, conditionibus præſertim, quas produximus, licet aſſentiri, ſatiſfaciendum nobis eſt, vt Regna maxima, clariſſimaſque Prouincias in Romanæ Eccleſiæ obedientia, & Chriſtiani Imperatoris ditione, atque Imperio conſeruetis. Quod quidem eo ſtudioſiùs, atque libentiùs facere, Patres Ampliſſimi, debetis, quod magna ſpes eſt fore, vt multi, & nobiles in primis Viri, qui à germana Eccleſiæ doctrina, cùm in alijs rebus, tùm in eo præſertim deflexerunt, quod Calicis eius vſum nulla aut Conciliorum, aut Pontificum auctoritas, aut arma denique ipſa potuerunt adhuc extorquere, ſi hanc conſuetudinem ſeruare iure ſe poſſe cognouerint, in Matris Eccleſiæ complexum, quemadmodum dictitabant ſe eſſe facturos, omnibus abiectis, & deteſtatis hæreſibus reuertantur. Quod ſi fieret, fęlix inter cætera Regna Bohemia, fęlix Hungaria, vbi, vt innumerabilia alia incommoda omittam, nulli ferè iam Presbyteri, qui ſacra conficiant, reperiuntur; indè ferè omnes aufugerunt, ne vtramque ſpeciem communionis cogantur adminiſtrare, ſed pro ijs nihil petitur, qui veſtram poteſtatem non agnoſcunt, atque ſuffugiunt, illud tantum poſtulatur, vt ſi à falſis, ac pernicioſis ſuis ſenſibus ad veram Religionem ſe conferant, ea indulgentia, atque conditione poſſint in Eccleſiæ gremium admitti, quod negare quis iure poteſt? quis non proprio ſanguine verè Catholicus, nedum honeſta, atque vſitata permiſſione, errantes in tenebris, atque in vmbra mortis animas ad veritatis, & vitæ lucem reuocaret? Hac de cauſa homo Deus factus eſt, mortem in ligno Crucis oppetijt, nos ritus quoſdam immutare recuſabimus? Etenim horum Regnorum, ac Prouinciarum Oratores (quemadmodùm in Concilio Baſileenſi factum eſt) non adſunt, qui hæc poſtulent, ſed illud ſcitote, Patres Sanctiſſimi, non eſſe Regna aut integra, aut propter tot hæreſum fluctus in eo ſtatu, vt inde publicæ Legationes expectandæ ſint. Intercedit, vt olim Moyſes, pro toto populo, ita nunc pro ſuis hominibus Imperator. Quod Nationes illæ vniuerſæ, ſi poſſent, vno ore nobiſcum agerent, agit vnus earum optimus, & prudentiſſimus Princeps, & veſtratum partium ſtudioſiſſimus. Quærent fortaſſe alij, cur id à Pontifice Maximo non poſtulatur? quibus reſpondemus Summum ipſum Pontificem, à quo ſuperiore anno id petitum fuit, rei huius deliberationem ad Concilium reieciſſe, tùm quia rem communi Patrum ſententia decretam, gratiorem illis Nationibus putauit futuram, tùm vt quando per Concilium Conſtantienſe prohibitum id primùm fuit, per generale aliud Concilium nunc demùm permitteretur, ſimul & illud prudentiſſimè ſpectauit, vt tot conciliatis per vos animis Concilium verè haberi omnes intelligerent. Vnum eſt, quod petitioni huic maximè videtur aduerſari: Sanguinis conſecrati timetur effuſio, & quidem rectè; ſed ne quid huiuſmodi accidat, curabunt Epiſcopi, & Parochi diligentiſſimè. In duobus autem malis, cùm fugiendum maius eſt, minùs eſt eligendum. Hinc certa multarum Prouinciarum quies, ſalus, tranquillitas, magna fidei Catholicæ propagandæ ſpes; alienatio, atque defectio, magna rerum Germanarum confuſio, ac perturbatio; hinc aliquod ſacrilegij periculum, quod licèt vitæ ipſi meritò anteponendum ſit, tamen, quando Chriſtus Dominus, & Deus noſter tot labores, & cruciatus ſuſtinere, & ſuum pretioſum Sanguinem effundere voluit, pro certo habendum eſt, cùm animarum ſalus curatur, nihil quod humana imbecillitate committitur, ei magnopere diſplicere. Quæ cùm ita ſint, Patres, tantam de Eccleſia Dei bene merendi occaſionem agnoſcite, & amplectimini rei benè gerendæ tempus, ſi hoc amittitur, nullum præterea reperietur. Agitur nunc, vt ritum quemdam, & conſuetudinem, & natura, & ratione mutabilem mordicus tenentes, Regna maxima, nobiliſſimaſque Prouincias ſtatim amittatis, aut illam paululum inflectentes pacata omnia, atque tranquilla ſumma cum fidei Catholicæ,

Act. Conc. Trident. ms. Fràc. Car. Barb. ſig. n. 24. pag. 161.

Digitized by Google

cæ, & Romanæ Eccleſiæ amplitudine reddatis. Hæc omnia à me non tàm vt Oratoris, quàm vt Epiſcopi, & Romano Pootifici iureiurando deuiocti perſonam gerente, atque ex cooſcientia dicta eſſe velim exiſtimetis.

Aſtulph. Seruātius in Actis Cōg. habitæ 22. Aug 1562.

75 Cardioalis etiam Maotuanus in Congregatione habita XXII. Auguſti perorauit, Imperatorem maximis precibus contendere in literis ſuis, vt in Hungaria, Bohemia, ac alijs Prouincijs ſibi ſubditis communio Calicis permittatur, in ſpem enim magnam ſe adduci, maximam aberrantium partem à fide Catholica ad Eccleſiæ gremium ea ratione redituram, eiuſdemque Cæſaris fidem, religionem, ac prudentiam commendauit, ſine cuius aoxilio hæc Sancta Synodus congregari non potuiſſet, Patreſque admonuit, vt hæc ſumma conſilij maturitate perpenderent, vt Synodus fælices exitus ſortiretur.

Grauiſſimæ vtrinque rationes diſtrahebant animos, quas Gabriel Palæottus in actis ſuis commemorat.

Rationes, ex quibus petitio Germanorum, & aliorum, vt eis concedatur communio ſub vtraque ſpecie æqua, ac decens videtur,

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. Aud. Rot. ms. Franc, Card. Bar. ſig. n. 24. p. 171.

I. Quòd Eccleſia diutiſſimo ſpatio plùs mille, & ducentorum annorum hunc morem admiſit, vt indifferenter omnes communicarent ſub vtraque ſpecie, quibus temporibus fuerunt Apoſtoli, Martyres, & tot alij Sancti, ac Religioſi, & tot Concilia ſanctiſſima, quæ nunquam improbarunt hoc ſtatutum.

Vſum calicis eſſe cōcedendū rationibus probatur.

II. Quòd hic eſt purus ritus, quem Eccleſia poteſt, prout ei videtur, mutare, idque Concilium Conſtantienſe admittit. Quod ſi aliquo tempore id permitti poſſe debet, certè nunc maximè expedire videtur, tot vrgentibus cauſis, quæ notæ ſunt, aliàs nunquam in poſterum erit hoc concedendum, & fruſtrà Concilium permiſiſſet aliquando poſſe mutari, ſi nunc non conceditur.

III. Quòd Paulus III. id certis conditionibus in Germania conceſſit, nec noua hæc eſt permiſſio, imò hodiè in Gallia Monachi aliquot non celebrantes Miſſam, & Rex ipſe certis temporibus, vtramque ſpeciem ſumunt, & tota Græcia obſeruat, & alia etiam loca abſque vllo ſcandalo, ſeù periculo.

IV. Magna efflagitatio Maieſtatis Cęſareæ, cui hæc dignitas committitur ab Eccleſia, hac præcipuè de cauſa, vt Catholicam Religionem tueatur, & augeat; cùmque eius auctoritas hac in parte fide publica nitatur, ei diffidere nefas videtur, iſque aſſiduè vrget, & proteſtatur, hanc rem vtilem maximè Sanctæ Eccleſiæ futuram, ſi concedatur, & damnoſam, ſi negetur, itaque illi potiùs credendum eſſe, qui ita affirmat, quàm alijs, qui tantùm dicunt ſe vereri.

V. Apponuntur tot conditiones in eius vſu, vt maior inducenda ſit Religio in his Nationibus ſi concedatur, quàm ſi negetur.

VI. Exemplum Græcorum, qui habent vſum Calicis, & tamen ab Eccleſia non ſunt ſeparati, diciturque eis etiam conceſſum priuilegium à Paulo III. nec apud eos auditur vllum periculum effuſionis, prout atteſtantur Prælati, qui hic adſunt, & habent Eccleſias ſuas in ijs locis.

VII. Certa pernicies eſt tot Nationum, & concitatio eorum aduersùs Catholicos, ſi cis prohibeatur, & magna ſpes incolumitatis, ſi concedatur, vt omnes ij affirmant, qui notitiam eorum habent, non tantùm Prælati Nationales, & Imperator ipſe, ſed etiam alij cuiuſcumque Ordinis, velut Cardinalis Mantuanus. Item Nuntius Papæ ad Imperatorem, Theologus Caniſius, & alij, immò Papa ipſe, qui olim in ijs locis verſatus fuit, creditur huic conceſſioni ſatis acquieſcere.

VIII. Magnum periculum perturbandi, & interrumpendi Concilij ex proximis Comitijs Germaniæ, ſi eis denegetur, & omnia armis, & ſeditionibus vexandi, cùm præſertim hoc iam à multis annis aſſiduè petierint, nec conditiones vllas ad declarandam piam eorum mentem recuſauerint.

IX. Quòd ſi abutantur hoc vſu Calicis, aut progreſſu temporis cognoſcatur, detrimentum hinc accidere Catholicæ Religioni, ſtatim poterit reuocari, hoc enim inter alias conditiones comprehenditur.

X. Exempla varia ſimilium rituum, quæ aliquando conceſſa, aut diſſimulata ſunt, modò Nationes ad vnitatem fidei, in his, quæ præcipua ſunt, reducantur. Sic in Concilio Florentino Græci ad gremium Eccleſiæ redacti ſunt, & vſus Calicis non ideò eis interdictus.

XI. Quidquid accidet, magna erit Catholicorum conſolatio, ſe nihil prætermiſiſſe, vt illi nobiſcum purè, & ſanctè coniungerentur; magna etiam hinc ratio ad redarguendos aduerſarios, atque eorum malitiam patefaciendam coram rudibus eorum populis, vt hinc agnoſcere incipiant, ſe ab illis occultè decipi.

XII. Controuerſum adhuc eſt apud Theologos, an plùs gratiæ acquiratur ex ſumptione vtriuſque ſpeciei, quàm vnius tantùm, ideò qui petit vtramque, eligit tutiorem partem, & iniuria ei ſit, ſi prohibeatur.

Rationes quòd non videatur concedenda Germanis, & alijs communio ſub vtraque ſpecie.

76 I. Ingens ſcandalum, quod orietur apud alias Nationes Catholicas, quæ inſtitutæ in hac laudabili Eccleſiæ conſuetudine, abhorrent maximè ab vſu Calicis. Immò inter ipſoſmet Germanos permulti ſunt, qui hoc damnant, vndè excitabitur facilè perturbatio inter eos, & in tota Eccleſia.

Acta Conc. Trid. per Gabr. Paleot. Aud. Rot. Ms. Frāc. Card. Bar. ſig. n. 24. pag. 172.

II. Hoc exemplo cæteræ Nationes, quæ non prorsùs conſtantes ſunt in fide Romanę Eccleſiæ, ſtatim idem petent, nec rectè eis poterit denegari, paulatimque videbimus prauum hunc morem apud omnes irrepere, qui poſtea cohiberi non poterit.

Rationes, quibus probatur vſum calicis non cōcedendum.

III. Alias ſub temporibus Concilij Conſtantienſis, & nouiſſimè temporibus Pauli III. cùm hoc idem ſub quibuſdam conditionibus eſſet eis conceſſum, illi tamen nunquam eas obſeruarunt, ita vt cùm ſæpiùs periculum factum ſit hac in re de eorum verbis, ſtatu, & fide, & promiſſione, nunc ſtultum videtur id ampliùs tentare.

IV. Hoc eis conceſſo, æquè & coniugium Sacerdotum, & eſus carnium (nempè quadrageſimæ tempore) ab eis poſtulabitur, imò iam aliqui ex ijs incipiunt nunc petere, cùm dicant hæc tria eadem ratione niti. Hæc autem quam valdè piorum aures offendant, & ab Eccleſia Dei repellenda ſint nemo non videt.

V. Rationes, quibus olim adducta fuit Eccle-

Digitized by Google

cleſia, vt ſub vna tantum ſpecie communicaret, videbuntur quodammodo iniuſtæ fuiſſe, & non neceſſariæ, cùm potuerit tunc æquè concedi hic vſus Calicis ſub ijſdem conditionibus, quibus hodiè dari petitur, & tamen antea indiſtinctè fuit conſuetudo vnius ſpeciei recepta, & à Conſtantienſi Synodo probata.

VI. Conſtat inter omnes eos petere, quia vulgo ipſimet aiunt, dari ſibi detruncatam cœnam Dominicam, & quia plùs diuini auxilij ſperant ſe conſequi ex vſu vtriuſque ſpeciei. Nunc igitur quamuis ex conditionibus adiectis teneantur aliter confiteri, erit tamen hæc proteſtatio inepta, & ridicula, cùm animus eorum ſatis certus, & exploratus ſit, & potiùs dabitur eis occaſio periurij, & ſacrilegij.

VII. Hi qui petunt, ſi in alijs etiam Hæretici ſunt, non licet hoc eis concedere, niſi priùs re ipſa alias hæreſes deponant, & teſtimonium euidens factis, non verbis ſolis dent, ſe ab alijs erroribus diſceſſiſſe; quòd ſi Catholici effecti ſunt, impoſſibile videtur, eos tangi adeò ardenter hoc deſiderio, niſi ex peruerſa aliqua ratione, quoniam, qui Catholicus eſt, tutò acquieſcit traditionibus Maiorum, nec ampliùs eſt ſolicitus, imò qui adeò pertinaciter certat ſuper re, quæ nihil expedit ad ſalutem, is eo magis ſuſpectus redditur, & ab eo vehementer cauendum.

VIII. Ratio illa Eccleſiæ ob periculum effuſionis, ac ſacrilegij adhuc vigebit; nunquam enim adhibitis etiam omnibus cautionibus huic rei poterit prouideri, præſertim in magna multitudine diebus Paſchatis, vbi cadus vini vix ſufficiet, qui nec poterit, nec decebit conſecrari, nec ſenibus, nec paralyticis, abſque magno periculo miniſtrari.

IX. Si quando Eccleſia permiſit vſum Calicis, id fecit diſſimulatione quadam, & ſenſim admiſſum, non ſtatim generaliter vllo in loco introductum, propter ſcandalum, & alia incommoda; nunc verò generali illud Synodi decreto conſtituere nimis nouum eſt, ab antiquiſſimis Patribus nunquam probatum.

X. Mirum eſt tot alias verè Catholicas Nationes, quæ nunquam in fide vacillarunt, ac zelo Dei, & ſcientia præſtant, eas tamen non ſolùm hoc non appetere, ſed potiùs deteſtari. Quomodo igitur exiſtimabimus hos, qui quotidiè improbum aliquid aduersùs Eccleſiam machinantur, ſola nunc pietate, ac Dei cultu, & non potiùs malitia hæc efflagitare?

XI. Si quid concedendum eſſet, id à Summo Pontifice fieri oportet, qui per eius Legatos, Nuntios, & Miniſtros rectè inſtructus eſſe poteſt de moribus, ingenio, & fide iſtorum, qui petunt. At Patres, qui ſunt in Synodo, nullam ferè harum Nationum notitiam habent, nec tuta conſcientia videntur id poſſe indulgere, cùm neſciant, qui ſint, quantum eis fidendum, quid de eis ſperandum.

XII. Nullo vnquam tempore tot hæreſes circa hoc Sacramentum extiterunt, quot hodiè vigent. Vbi aliquid nos immutamus, ſtatim aliqua hæreſis ex ijs maiores ſumit vires, faciliùſque imperito populo hinc perſuadetur, ſic & cætera huius Sacramenti immutari poſſe, aut non omninò eſſe firmum, quod à nobis hactenùs defenſum eſt. Hæretici nihil magis quærunt, quàm vnitatem hanc Eccleſiæ ſcindere. Porrò nouitates omnes fugiendæ ſunt, & antiquis traditionibus, tanquam tutiori regulæ hærendum.

Conditiones apponendæ, ſi quando concedatur ſub vtraque ſpecie.

I. Quòd in omnibus, tàm circa hoc Sanctiſſimum Sacramentum, & omnia alia Sacramenta, quàm circa quæcumque alia pertinentia ad fidem, & ad ritus, conforment ſe cum Sancta Romana Eccleſia, & confiteantur in primis, vt accepient decreta, & alia ab hoc Sancto Concilio terminata, & terminanda.

II. Credant, & doceant conſuetudinem ab Eccleſia probatam, & diù obſeruatam, videlicet communicandi ſub altera tantùm ſpecie eſſe nedum conſentaneam Diuino iuri, ſed laudabilem, & pro lege obſeruandam, niſi ab Eccleſia aliter ſtatuatur, & quod aliter pertinaciter ſentientes Hæretici ſunt cenſendi.

III. Quòd Sanctiſſimo D. N. tanquam vniuerſali Eccleſiæ Epiſcopo, & Paſtori, fideli, & ſyncero animo tanquam obedientes filij omnem obedientiam exhibeant.

IV. Quòd Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs Prælatis ſuis ſimiliter obedientiam, & reuerentiam præſtent.

V. Quòd vſu ipſo, & experimento per aliquod tempus comprobetur, illos in reliquis rebus Religionis nobiſcum conuenire, & deinde id ex gratia petant, non tanquam debitum, nec neceſſarium ad ſalutem, ſed ex mera, & ſpeciali gratia.

VI. Si concedendus erit Calix, cõcedatur vnicuique in Prouincia ſua, non in alijs locis.

VII. Non compellant aliquos, vt iſto modo communicent.

Reſponſio ad rationes eorum, qui dicunt non eſſe concedendam communionem ſub vtraque.

77 I. Dicitur adhiberi poſſe Calicem miniſterialem confectum in hunc vſum, prout cernitur in Eccleſia Brixinonenſi, & alijs multis Eccleſijs, & prout olim fieri ſolebat.

II. Quòd hodiè in tota Græcia, vbi eſt frequentiſſimus populus, nunquam tamen accidit huiuſmodi effuſio, quod Epiſcopus Calaminenſis inter cæteros atteſtatus eſt.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Paleot. Ms. Frãc. Card. Bar. ſig. n. 24. p. 174.

III. Si ratio hæc vera eſſet, fruſtrà Concilium Conſtantienſe reſeruaſſet ſibi hanc facultatem concedendi vſum Calicis.

IV. Idem ferè periculum in fractione hoſtiæ accidere poteſt, vt in regula Sancti Dominici expreſsè cauetur, nec in purificatione, qua vtimur in die Paſchatis, hoc vnquam accidit.

V. Olim tota Eccleſia ſpatio plus mille, & ducentorum annorum ſemper Calicem omnibus conceſſit, nec vnquam ſola ſuſpicio huius periculi tàm pium vſum immutauit.

VI. Hodiè, qui apud nos vtramque ſpeciem petunt, ijdem propria authoritate inter ſe vtramque ſumunt, & nihil de effuſione metuunt, nec ex hoc ſolo ab ea abſtinent.

VII. Spes recuperandæ eorum ſalutis potior eſſe debet quacumque ſuſpicione, atque omnes has difficultates indubiè ſuperare.

Hæc diffusè expoſita à Draſcouitio Quinqueccleſienſi Epiſcopo narrat Carolus Vicecomes in literis ad Carolum Cardinalem Borro-

Digitized by Google

romæum III. Septembris datis.

78 Coactos à Quinqueccleſienſi Epiſcopos Galliæ, Luſitaniæ, Heluetiorumque Oratores in ędibus Archiepiſcopi Pragenſis menſe Septembri refert Carolus Vicecomes Epiſcopus Vintimilienſis, poſtea Cardinalis in literis ad Carolum Borromęum Cardinalem, vrſiſſeque ipſos, vt coniungerent ſtudia pro Calice impetrando, & de Concilio iniquè conqueſtum, ſed Luſitaniæ, & Heluetiorum Oratores prudenter illius petita repuliſſe, Gallos, quamuis petitis ſtuderent, non tamen Regia de his mandata accepiſſe: porrò Hiſpanos, & Vargam Oratorem fortiter reſtitiſſe Cæſareis, monuiſſeque populos non ſtaturos promiſſis, vertique eam conceſſionem in damnum Regni Hiſpaniarum. Refert etiam incaluiſſe adeò in ea controuerſia animos, vt diceret Bauarus Orator, ni concederetur Calix, populos illum vſurpaturos; adderet Quinqueccleſienſis, eo non conceſſo præſtare, vt nunquam Concilium coactum fuiſſet; plures enim populos, quos impetrandi illius ſpes continuerat in officio, ab Eccleſia defecturos: Cardinalis Mantuanus affirmaret, Synodum, niſi Calicis vſum Cæſareis permitteret, fęlices progreſſus non habituram, è contra alij aduersùs Calicis vſum ardētiſſimè declamarunt adeò, vt Abbas Canonicorum Regularium dicendi impotentia elatus pronuntiarit, petitionem Calicis ſapere hæreſim, & peccatum lethale, qui tamen mox increpitus ab Hercule Cardinale Mantuano, ac ſilere iuſſus veniam erroris petijt, acceptaque copia fandi diſtinxit petendi illius à multis ardorem accenſum ex occaſione Hæreticorum, qui Calicem neceſſarium ad ſalutem exiſtimarunt, quod illuſtre, & conſpicuum erat, atque a pluribus Præſulibus repetitum eſt, vt patet ex MS. Vaticano, in quo imminentia pericula deſcribuntur, ſi populis illis petitus Calix concederetur.

Ext. in ms Fr. ic. Car. Barb. ſig. num. 1345. & in alio Card. Pij ſig. n. 201.

ibid. p. 31

ibid. p. 54.

ibidem

ibid. p. 58.

79 Certum eſt, quod is error (nempè de neceſſitate Calicis) ab Wicleff, & Ioanne Huſs ad inuidiam Eccleſiaſtici Ordinis excitatus fuit; dixerunt enim Sacerdotes communionem Calicis ſolos vſurpaſſe in miſſa, & eandem laicis ad ſalutem neceſſariam inuidiſſe. Quòd ſi laicis communio Calicis permittatur, proculdubio dicent laici, Ioannem Huſs circa hunc articulum veritatem docuiſſe; ſimiliter & Lutheri doctrinam, quę cum Huſſitica conſonat, iniuſtè reprehendi, atque condemnari. Valdè timendum eſt, ne ſi communio Calicis Regum, & Principum Catholicorum ſubditis concedatur, etiamſi in Catholica Religione ſe permanſuros promittunt, tamen non ſolùm in ea non perduraturos, ſed etiam vel in Zuinglianam, vel in Caluinianam hæreſes eſſe lapſuros: nam experientia hactenùs docuit, eos, qui ſub Regno Lutheri ſub pane, & vino in Sacramento Euchariſtiæ veritatem Corporis, & Sanguinis Chriſti eſſe crediderunt, tamen maiorem partem eorum, vel ad Zuinglianos, vel ad Caluinianos defeciſſe: nec hoc ſanè mirum, quia laxatis habenis vnius hæreſis, qui facilè eadem infecti ſunt, in alias prolabuntur. Atque ex his facilè intelligitur, inutilem eſſe perſuaſionem eorum, qui putant, permiſſa Calicis communione laicis, eos in Catholica Religione permanſuros, & retineri poſſe.

Tom. de Conc. 11. ſig. num. 3198. p. 10.

Cur non permittēda laicis vtraque ſpecies.

Collatis igitur inter ſe periculis, quæ vtrinque & ex permiſſione, & ex denegatione communionis Calicis prouenire poſſunt, grauiora viſa ſunt, quæ ex permiſſione, quàm quę ex denegatione communionis Calicis accidere poſſunt.

Philadelphienſis Epiſcopus Germanus Eiſtetenſis Epiſcopi Suffraganeus, atque Procurator profeſſus ſe homini Deum præferre, licèt eius ſententia Cæſari futura eſſet ingrata, expoſuit, vſum Calicis ſine manifeſto effuſionis periculo vſurpari non poſſe, cùm noctu per niues, & glacies, perque abrupta itinera ſanguis deferendus eſſet ad infirmos, quo non propinato illi Sacramentis muniri detrectaturi eſſent; interea Hæreticos inſolentiſſimè ſe elaturos, atque in perfidia pertinaciſſimè hæſuros, & coram populo iactaturos, tandem à Papiſtis agnitam veritatem; imbutos enim eo errore, Calicis vſum ex præcepto Domini neceſſarium; idque lecto Cathechiſmo Lutherano confirmauit; tùm addidit maximam imperitorum multitudinem in ſummum diſcrimen adducendam, ne ad Hæreticos deficeret, cùm enim auditura eſſet à Concilio permiſſum Calicis vſum non perpenſis conditionibus appoſitis, ſuſpicaturam hactenùs ab Hæreticis prædicatam fidei veritatem, atque ad eorum ritus dilapſuram, ex eo verò ritu in Germaniam inducendo alias quoque Prouincias, maximèque Gallias ad nouitatem ſpectaturas, conari verò Hæreticos hac ratione, veluti cuneo immiſſo dogmata Catholicorum infringere; tùm addidit: cùm Calicis vſus pro tota Germania peteretur, proximæ dietæ finem expectandum, vt Germaniæ Epiſcopi de ea re conſulerentur, atque Prouinciarum Archiepiſcopi rem cum Suffraganeis expenderent; ac demùm concluſit, eos, qui tanto ardore expetebant Calicem, hæreſeos radice infectos eſſe. *Tridenti vltima Auguſti MDLXII.*

Vicecomes Epiſcopus Ventimilienſ. in lit. ad Car. Borrom. ms. Frāc. Car. Barb. ſig. num. 1345. p. 13.

80 Dixerat Mutinenſis Epiſcopus, permitti poſſe Calicem Germanis potiori iure, quàm permiſerant Apoſtoli Neophytis cæremonias legis, licèt iam abolitæ eſſent. At Io: Baptiſta Hoſius Reatinus Epiſcopus obiecit, eas quidem permiſſas, dum mortuę eſſent, at non mortiferę, at cùm mortiferæ eſſe cœpiſſent ob Ebionis hæreſim, eas ſuſtuliſſe: porrò nullam ſpem conuertendorum Hæreticorum ex Calicis conceſſione affulgere, ac ſaluberrimis monitis informandum Cæſarem, ne ea petat, quæ nec ſubditorum populorum ſaluti, nec Dei Eccleſiæ, cuius ſe acerrimum defenſorem gerit, conducunt.

ibid. p. 41.

Promouentibus poſtulata de Calice laicis porrigendo Pragenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopo Quinqueccleſienſi Cæſareis Oratoribus Menſe Auguſto, vt gratia à populis illud exoptātibus iniretur ſub Maximiliani II. noui Regis auſpicijs, nec votis eorum conſentiente Concilio, ſed ad Pontificem rem referente, Quinqueccleſienſis Epiſcopus contracto ex ea re iurgio Menſe Octobri ineunte terrorem inijcere Patribus auſus eſt, ne Germani Concilium turbarent, & conflarent ſchiſma, expectatione ſua illuſi, exeunteque eodem Octobri menſe acerbiora in Congregatione laxauit verba: ſatiùs fuiſſe, vt nunquam coactum fuiſſet Concilium, iam enim populis Germaniæ abſciſſam ſpem Calicis impetrandi, illuſque cupidine in hæreſim præcipites ruituros; affulgere enim ſpem exiguam, vt id beneficium à Pontifice conferretur, cui Cardinales à Paulo IV. creati aduerſati eſſent. Porrò Ferdinandus Cæſar votorum impos iniquè accepit, Calicis vſum clientibus ſuis negatum, nec enim perpendebat, vt perpenderant Patres, Germanos, Bohemoſque, & Hungaros non pietatis ſenſu delibutos, ſed quadam Lutheranæ

Carol. Vicecom. in lit. ad Card. Borr. ms. Card. Io. Bap. Sp. 14. & 20. Aug. & 3. Sep. & 5. Octob. & 29. Octob.

ibid. pag. 1199. Nouem.

Digitized by Google

ranæ hæreſeos contagione perlitos, & ſtulta væſania incitatos, calicem flagrantiſſimo eo ardore poſtulaſſe, cumque illius à Pontifice obtinendi ſpe excideret, perturbato animo, Cæſareæ Aulæ Præſulibus adſtantibus, dixit, vt curarent ſtrenuè, quæ ad ipſos ſpectarent, ſe poſt hac ad Calixtinos ad fidem Catholicam impellendos, conſuetos labores non ſuſcepturum. Quibus auditis Vicecomes Carolo Borromæo Cardinali auctor fuit, vt ad pericula grauiora auertenda, cœpta de calice actio intermitteretur, & conciliandi Cæſaris ratio iniretur.

Ibidem

81 Feria IV. in prima Congregatione die XVI. Septembris Iuſtinopolitanus Epiſcopus de communione calicis hanc protulit ſententiam aduerſùs eos, qui Cæſarea gratia, & auctoritate, eam extorquere affectabant.

Tom. 11. de Concil. Ms. Arch. Vat ſig no. 3198 pag. 79.

Sententia Epiſcopi Iuſtinopolitani de communione calicis.

,, Tempus nunc eſt dicendi; de facili à iuſtitia
,, deuiat, qui plus homines, quàm Deum formi-
,, dat. Magna ergo, Sanctiſſimi Patres, arbi-
,, tror vos affectos fuiſſe iniuria, cum quidam ex
,, Oratoribus dixerit, vt audiſtis, quod Sereniſ-
,, ſimus, & Inuictiſſimus Imperator nihil potuit
,, obtinere à nobis, & quod etiam habitus eſt
,, contemptui, & nullius ferè exiſtimationis.
,, Nonne Patres omnes, cum ſuas ferrent ſenten-
,, tias, hoc in loco extulerunt nomen Sereniſſimi
,, Cæſaris vſque ad aſtra, ipſumque, & pijſſimum
,, Dei, & Eccleſiæ cultorem, & defenſorem præ-
,, dicarunt? Ego nunc, Beatiſſimi Patres, profe-
,, ram ſententiam meam ſuper propoſito no-
,, bis articulo voluntati Sereniſſimi Cæſaris
,, prorſus conformem.
,, Audiuimus elapſis diebus, Reuerendiſſimum
,, quemdam Patrem fuiſſe teſtatum, ſe ab ore
,, ipſius Sereniſſimi Imperatoris accepiſſe, quod
,, ſummoperè Maieſtas Sua id tantummodo ab
,, vnoquoque noſtrum optabat, vt non pro ſuæ
,, Maieſtatis voluntate, ſed tantum pro conſcien-
,, tia, & pro Dei gloria vnuſquiſque votum ſuum
,, diceret. Nos igitur, Sanctiſſimi Patres, cum
,, pro gloria Diuini nominis, & pro reuerentia,
,, & dignitate pretioſiſſimi Sanguinis ſui dixeri-
,, mus ſententias noſtras, ſatis per omnia feciſſe
,, piæ voluntati Sereniſſimi Cæſaris credendum
,, eſt. Quamobrem eodem nunc ego incedens,
,, iterum dico, totum, integrumque calicis nego-
,, tium Sanctiſſimo Domino Noſtro eſſe remit-
,, tendum, nec vllum conficiendum ſuper hoc,
,, aut promulgandum eſſe decretum. Et hæc eſt
,, mea ſententia.

82 Patrum omnium ſententiæ adeo in vniuerſum incertæ, & deſignatæ viſæ ſunt, vt nemini exploratum eſſet, quid à pluribus probaretur; ſeptem enim præcipuè opiniones probatæ colligebantur.

Acta Conc. Trid per Gabr. Paleot. And. Rota ms. Franc. Car. Barb. ſign. no. 24. pag. 175.

Prima eorum, qui dixerunt, negotium hoc in aliam Seſſionem differendum, & cum ſit grauiſſimum, maturiùs cogitandum. Interim verò ſupplicationes, ieiunia, eleemoſynas, orationeſque Deo habendas, vt quidquid agendum ſit, omnibus inſpiret; interim etiam ad omnes Archiepiſcopos, & Epiſcopos Germaniæ, alioſque etiam inſignores in Europa Epiſcopos literas conſcribendas, vt eorum iudicium intelligatur.

Septem diuerſæ opiniones circa conceſſionem, vel prohibitionem calicis.

Secunda prorſùs negans calicem permittendum.

Tertia huic prorſùs contraria, affirmans eum concedendum.

Quarta eorum, qui totum negotium ad Papam reiecerunt, ita tamen, vt in actis Synodi nullum de ea re decretum conſcribatur.

Quinta eorum, qui primum articulum probarunt, in ſecundo autem, executionem, dixerunt, Papæ eſſe relinquendam, qui illuc Nuntios, & Legatos ſuos mittat, illique in re præſenti, pro eorum prudentia, quod ſalubrius dixerint, decernant.

Sexta eorum, qui viſi ſunt articulos admiſiſſe, tot tamen conditiones ijs adiecerunt, & tàm longum tempus requirentes, vt potiùs petitioni repugnare videantur, aut ſaltem media ſit hæc ſententia incerta, & perplexa.

Septima eorum, qui de Bohemis, & Hungaris purè reſponderunt; de alijs autem, vel omninò negarunt, vel ſe ad Papam reiecerunt.

Vota autem in præſenti fuerunt infraſcripta, quamuis deinde in Seſſione nonnulli ex ijs ſententiam mutarent.

Qui rem differendam maturius, quatuordecim.

Qui negarunt ſimpliciter, triginta octo.

Qui affirmarunt ſimpliciter, triginta.

Qui retulerunt ſe ad arbitrium Papæ, viginti quatuor.

Qui primum articulum probarunt, ſed executionem Papæ reliquerunt, triginta ſupra vnum.

Qui dubiè, & cum varijs conditionibus reſponderunt, vndecim.

Qui affirmatiuè tantum pro Bohemis, & Hungaris, octodecim.

Omnes fuerunt numero centum ſexaginta ſex.

83 Quinqueceleſienſis vbi intelligit, incertas adeo Patrum eſſe ſententias, vt certum nullum, ſicuti ipſe optabat decretum, conflari poſsit, magnam præ ſe fert animi perturbationem, non ceſſat tamen aliam rationem inire, qua Cæſaris deſiderio aliqua ex parte ſatisfiat, cum Legatis diligenter agit, vt decretum de vſu calicis in hunc ſenſum componatur, nempè vt Synodus negotiũ quidem ad Papã reijciat, prout crebrior Patrum ſententia viſa fuerat, eadem tamen Synodus Papæ ſuadeat, vt eum petentibus iuxta conditiones in articulo cõprehenſas benignè concedat. Nonnullis interiectis addunt Acta. Propoſito hoc in conſeſſu decreto plurima pars Patrum repugnauit, nullum enim hac de re conſilium Papæ dandum eſſe ſentiebant, ne calicis conceſſionem Synodus ipſa vnquam probaſſe videretur; parum quoque prudenter fieri aiebant, ſi Synodus conſilio ſuo prudentiam Papę vellet antevertere. Non enim decere conſilium non petenti impertiri, & præſertim Beatiſsimo Romano Pontifici, quo longè inferior tota Synodus cenſetur.

An Papæ eſſet remittenda cõtrouerſia de vſu calicis.

,, 84 Hæc cum Mantuanus animaduertit, dif-
,, ficillimumque eſse à Patribus quidquam am-
,, pliùs obtineri, quam vt negotium ad Sanctiſ-
,, ſimum purè reijciatur, aliud ſtatim decretum
,, verbis breuiſsimis conſcribi iubet, de quo ad
,, Synodum ſtatim inſtante iam ſeſsionis die
,, referatur; eius erant hæc verba.

Act. Conc. Trid per Gabr Pal. ms. Franc. Car. Barb. ſig no 24. pag. 177.

,, Inſuper cum eadem Sancta Synodus ſupe-
,, riori Seſſione duos articulos alias propoſitos,
,, & tùm nondum diſcuſsos videlicet, an ratio-
,, nes, quibus ſancta Catholica Eccleſia adducta
,, fuit, vt communicaret laicos, atque etiam nõ
,, celebrantes Sacerdotes ſub vna panis ſpecie,
,, ita ſint retinendæ, vt nulla ratione calicis
,, vſus cuiquam ſit permittendus, & an ſi hone-

Acta Conc. Trid. 157. fa.

Digitized by Google

Cõtrouerſia de vſu calicis, vt ad Pontificis arbitrium referatur fuit decretum,

,, ſtis, & Chriſtianę charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi, vel Regno, calicis vſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit, & quænam illæ ſint, in aliud tempus oblata ſibi occaſione examinandos, atque definiendos reſeruauerit; nunc eorum, pro quibus petitur, ſaluti optimè conſultum volens decreuit, integrum negotium ad Sanctiſſimum Dominum Noſtrum eſſe referendum, prout præſenti decreto refert, qui pro ſua ſingulari prudentia id efficiat, quod vtile Reipublicæ Chriſtianæ, & ſalutare petentibus vſum calicis fore iudicauerit.] His conſentiunt Legatorum Cardinalium literæ ad Carolum Cardinalem Borromæum datæ, quibus expoſuere, triginta ſeptem Præſules in Congregatione habita XV. Septembris negaſſe concedendum laicis calicis vſum, quatuordecim nec conceſſiſſe, nec negaſſe, nonnullos conqueſtos rem extorqueri, nonaginta ſeptem ſenſiſſe, conceſſionem calicis ad Pontificium arbitrium referendam; itaque Pontificem poſſe Cæſari conceſſo eius ſubditis calice gratificari; quibus conſentanea repetuntur à Gabriele Palæotto in actis Concilij Tridentini.

Ext. in ms. Franciſc. Card. Bar. ſig. n. 1344 ap. 135 26 Septemb, 1562.

,, Tandem Deo adiuuante reperti ſunt XCVIII. qui decretum approbarunt, & XXXVIII. qui decretum impugnarunt, ſicque negotium, quod tantoperè perplexum, & controuerſum fuit, tandem hunc exitum habuit, vt ad Sanctiſſimi noſtri arbitrium referatur.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Paleot. ms. Fran. Car. Barb. ſign. n. 24. pag. 179.

De quo editum eſt decretum, quod in Seſſione VI. celebrata decima ſeptima Septembris promulgatum eſt.

Decretum ſuper petitione conceſſionis Calicis.

84 Inſuper cum eadem Sacroſancta Synodus ſuperiori Seſſioni duos articulos alias propoſitos, & tunc nondum diſcuſſos, videlicet, an rationes, quibus Sancta Catholica Eccleſia adducta fuit, vt communicaret laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes ſub vna panis ſpecie, ita ſint retinendę, vt nulla ratione calicis vſus cuiquam ſit permittendus, & an ſi honeſtis, & Chriſtianæ charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui nationi, vel Regno calicis vſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit, & quænã illæ ſint, in aliud tempus oblata ſibi occaſione examinandas, atque definiendas reſeruauerit, nunc eorum, pro quibus petitur, ſaluti optimè conſultum volens, decreuit integrum negotium ad Sanctiſſimum Dominum Noſtrum eſſe referendum, prout præſenti decreto refert, qui pro ſua ſingulari prouidentia id efficiat, quod vtile Reipublicæ Chriſtianæ, & ſalutare petentibus vſum calicis fore iudicauerit.

Act. ſeſſ. 22 quæ eſt ſub Pio ſexta,

85 Permiſſum à Pio IV. Ferdinandi Cæſaris clientibus laicis certis legibus calicis vſum viſuri ſumus, ac licet initio non exiguus fructus, multis Lutheranis ad Eccleſiæ caſtra reuocatis, decerptus videretur, progreſſu tamen temporis obſeruatum eſt, plura incommoda, atque offendicula ex ea conceſſione conſequuta, necnon Lutheranos in ſua pertinacia magis obduraſſe, adeo vt propter grauiora mala inde oborta, conceſſio calicis reſciſſa ſit à Pio V. & alijs Pontificibus, non enim ex puritate, & ardore fidei, ſed ex ambiguitate, & fluctuatione fidei cupido illa calicis dimanarat, vt Præſules prudentiſſimi ſenſerant.

Conceſſit certis legibus calicem Pius IV. Imperatori, & Pius V. conceſſionem reuocauit,

Hæc ad communionem ſub vtraque ſpecie ſpectantia, licet varijs diſcreta temporibus, coniungenda viſa ſunt, ne orationis ſeries varijs interrupta argumentis confunderetur.

Act. Conc. Trid. ſeſſ. 21. quæ eſt 5 ſub Pio IV. pag. 134.

Porrò in memorata Seſſione quinta pręter decretum de communione ſub vtraque ſpecie, decretum aliud de arctiore conſtitura diſciplina, ſiuè de reformatione, vt vocant, nouem diſtinctum capitulis promulgatum eſt; tùm Seſſio proxima in decimam ſeptimam Septembris indicta.

86 Vt verò Cæſarei Oratores plura capita diſciplinæ Eccleſiaſticæ ad normam temporum calamitati congruentem redigendæ adduxerant, ita Gallici Oratores triginta quatuor articulos in Regio ſanctiore Senatu digeſtos pro ſancienda puriore morum forma, corruptelisque abolendis attulere, quos diſcutiendos, atque, an conducerent Chriſtianæ Reipublicæ, ponderandos, piè, & modeſtè Concilij arbitrio permiſere, cur verò tardiùs hosce expoſuerint, in præludio articulorum explicuere his verbis.

Articuli Gallorum 34. pro reformatione.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3229 pag. 140. in lib. excuſo ann. 1613. pag. 248. Ext. etiam apud Nat. comit. l. 14. hiſtor.

Conſtitutum nobis Oratoribus erat iampridem ex officij noſtri ratione, & Chriſtianiſſimi Regis mandato ad Sanctam Synodum ea referre, quæ hoc ſcripto continentur, ſed cum Cæſarea Maieſtas per Reuerendiſſimos, & chariſsimos Viros Oratores ſuos eadem ferè vobis proponenda curaſſet, noſtraque omnis petitio cum eorum poſtulatis mirificè conueniat, ſuſtinuimus aliquantulum expectantes, dum aliquid à vobis decerneretur; quid enim multis poſtulatis minimè inter ſe pugnantibus, vix etiam diuerſis, moleſtos eſſe vobis neceſſe fuit? præſertim cum ea, quæ adijcienda fortè videbantur, vel tacitè ineſſent, vel neceſſariam ex ſuperioribus conſequentiam haberent. Itaque teſtitimus, atque diſtulimus certo iudicio. Nunc autem Principis noſtri literis victi, & quia Cæſareum illud negotium longiùs protrahebatur, quam ſpes fuerat, differendum ampliùs minimè rati, quanta potuimus ſimplicitate, & breuitate verborum, quæ nobis ad conſtituendam Rempublicam Chriſtianam neceſſaria videntur, & opportuna, ſcripto complexi ſumus. Hoc autem volumus vos exiſtimare, nil nobis à cæterorum Chriſtianorum ſalute præcipuum eſſe, nihilque ſingulare. Carolum verò Regem noſtrum cupere quidem, vt petitionum ſuarum omnium ratio habeatur, ſic tamen à Chriſtiana diſciplina edoctum, & inſtitutum eſſe, vt vobis omnia tribuat, rerumque omnium iſtarum rationem, cognitionem, & iudicium ad vos omninò ſciat pertinere.

Oratores Galli petitiones proponũt

Cum Sacerdotes in primis caſtos eſſe oporteat, &c. Subijcitur articulorum formula, quæ ſuis concepta verbis inferiùs affertur, additis reſponſis Legatorum Præſidum Concilij, necnon Cardinalium Senatus, qui à Pontifice de his conſultus fuit, circa præludium autem articulorum hæc animaduerſa ſunt,

87 Quia in præfatione triginta quatuor poſtulatorum exhibitorum à Gallis Oratoribus, cognitio, ac iudicium omne referebatur ad Concilium, nulla mentione Pontificis, flagitatum eſt, vt Galli ſententiam ſuam nitidiùs explicarent, atq; additum: Nam nemini dubium eſt, quòd Concilium generale robur, & auctoritatem accipit à Romano Pontifice, ac in eius ſtatutis ſemper intelligitur excepta auctoritas ipſius, prout eſt text. in cap. Significaſti in fin. extra de elect. quia poteſtas eius ex Deo eſt, nec per homines reſtringi poteſt, cum inferior non habeat ius in ſuperiorem, ac ſuprema Eccleſia vna ædificata eſt, ſicut

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3229 pag. 140.

34. Articuli à Gallis propoſiti.

eſt

Ext. in lib. excuſ. ann. 1613. Gallice p. 243. Latine pag. 248.

eſt vna fides. Et licet parem habeat poteſtatem Papa cum Epiſcopis quantum ad ordinem, & rationem conſecrationis, tamen in iuriſdictione, & adminiſtratione ipſe eſt maior: Epiſcopi enim in partem ſollicitudinis in ſuis Diœceſibus aſſumpti ſunt, & Diuino præcepto conſtituti ad regendum ſibi oues commiſſas: & ſicut rami arboris multi ſunt, ſed robur vnum radice tenaci fundatum; ita vna eſt Eccleſia, & vnum caput extendens ramos ſuos vbertatis copia per vniuerſum Orbem: & ſi videatur diffuſa, tamen vnitas integra ſeruatur in origine, vt de his eſt tex. in cap. in nouo diſt. XXI. & cap. Loquitur XXIV. quæſt. 1. & ad illum ſolum pertinet Concilium congregare c. 3. & 1. diſt. XIX. & ideò II. q. 6. & c. 1. regula 55. Porrò diſt. III. Nec ratum vllum eſſe poteſt, niſi ſit auctoritate Pontificis, vel Legati ab eo ad hoc ſpecialiter deſtinati fulcitum, vt c. regula d. diſt. XIX. Quinimmo ſi aliqua dubitatio emergat in ipſo Concilio, ad Sedem Apoſtolicam pro recipienda ratione ſemper recurrendum eſt, vt c. Non licuit ſup. ead. di. quare cum ab Eccleſia Romana omnis poteſtas naſcatur, quæ quidem non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Chriſto Saluatore noſtro primatum accepit cap. Sacroſancta diſt. XXII. qui ius aliquod dictæ Eccleſiæ detrahere audet, proculdubio in hæreſim labitur, & hæreticus eſt, vt eſt text. in c. Omnes ſub ead. diſt. Quia eſt mater fidei, prout ibi. Non eſt, ergo credendum hos velle aliquid detrahere Sedi Apoſtolicæ, ac per hoc Hæreticos appellari.

Articulus I.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3229 p. 168.

Articuli Gallorum Oratorũ, & Legatorum reſponſio.

88 Cum Sacerdotes in primis caſtos eſſe oporteat, ex Sacerdotum autem incontinentia in Dei Eccleſia magnæ naſcuntur offenſiones, prouideat Sancta Synodus, vt non alij in poſterum ordinentur Sacerdotes, quam ſeniores, & qui à populo bonum habeant teſtimonium, vt ex anteacta vita, quales poſtea ſint futuri, non leuis ſit coniectura, & Sacerdotum libidines, & flagitia acerrimis canonum pœnis coerceantur.

Reſponſio Legatorum.

Quoad primam partem dicimus, primæ petitioni ſatis prouiſum eſſe ex decreto à nobis compoſito ſub num. IX. quod edetur in hac Seſſione, aut ſequenti, in quo agitur, & de populi teſtimonio adhibendo, & de ætate Sacerdotum, quæ videtur ſufficere in vigeſimo quinto anno, prout ex canone Lateranenſi ſub Alexandro III. qui permittit, conſtitutum in tali ætate Parochialem Eccleſiam poſſe detinere, & in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. Dum etiam requirit petitio, ſtatui de vita, & incontinentia Sacerdotum, id iam à nobis in alio canone ſeparatim actum eſt contra concubinarios ſub num. XI. Idem etiam conſtitutum in præcedenti Seſs. V. vbi agitur de vita, & moribus Clericorum.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio per Reuerendiſſimos Legatos transmiſſa, vt ſit aliqua differentia inter Epiſcopos, & Presbyteros.

Articulus II.

Cauendum eſt, ne eodem die, aut tempore omnes Sacri Ordines vni conferantur, cum oporteat ſecundùm antiquos canones, promouendum ad maiores ordines, prius in minoribus dignè, & aliquo tempore verſatum.

Reſponſio Legatorum.

Prouiſum eidem fuit in canone iam formato ſub num. VIII. qui etſi loquatur tantum de minoribus ordinibus, tamen non fuit viſum neceſſe idem ſtatuere de Sacris Ordinibus, cum in his regulariter ſoleat obſeruari ius commune: & ſi opus fuerit, in his innouabuntur canones.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Videtur ſeruandum ius commune, & placet reſponſio per Reuerendiſſimos Legatos tranſmiſſa.

Articulus III.

Nullus ordinetur Presbyter, cui non continuò ſecundum Concilium Chalcedonenſe detur vnà cum ordine beneficium, aut miniſterium aliquod Eccleſiaſticum; ſic enim fiebant ordinationes à priſcis illis Patribus, qui titulos Parochiales multo poſt tempore inuentos non agnouerunt.

Reſponſio Legatorum.

Prouiſum eſt in quinta ſeſſione ſub Pio IV. Canon. II. quo tempore fuerunt à Patribus conſiderata ea omnia, quæ proponuntur in petitione.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio, vt ſupra.

Articulus IV.

Diaconis, & alijs Sacris Ordinibus reſtituatur debita, & antiqua functio, ne ampliùs nuda, & in cæremonijs tantum poſita nominadicantur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Oportet formare decretum, in quo admoneantur Epiſcopi, vt curent, ſi fieri poteſt, vt antiquæ functiones reſtituantur, nec enim concedi poſſe videtur decretum generale præcipiens, vt in ſingulis minoribus ordinibus, de quibus principaliter petitionem ſentire credimus, hæc obſeruentur, cum multæ ſint Eccleſiæ, quæ non habent, nec titulos beneficiorum, nec redditus, qui ſufficere poſſint pro inſtituendis his muneribus; vndè decretum non poſſet generalem habere executionem.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio vt ſupra.

Articulus V.

Presbyteri, ſacriſque initiati, & cuiuſuis Eccleſiæ miniſterio addicti, in ea vocatione, in qua à Domino vocati ſunt, permaneant, neque in alio munere, & officio, quam quod Dei miniſtrum deceat, verſentur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Viderentur innouandi canones, prohibentes clericos, ne ſæcularia negotia cupiditatis cauſa tractent, quoniam ſimpliciter hoc eis prohibere, eſſet aduerſus iuris diſpoſitionem, quod permittit Epiſcopos intereſſe Concilijs Principum Sæcularium, & etiam eſſet contra multarum Eccleſiarum vtilitatem.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio vt ſupra.

Articulus VI.

Nullus eligatur Epiſcopus, qui non ætatis ſit legitimæ, iiſque moribus, & doctrina præditus, vt & populum docere, & ei vitæ exemplar eſſe poſſit:

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Satisfactum fuit in Seſſione præcedenti ſub Pio IV. can. II. vbi latiùs explicantur qualitates requiſitæ, quam hic in petitione.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio, ita tamen, vt ſeruentur concordata Galliæ circa qualitates requiſitas in Epiſcopo.

Articulus VII.

Is quoque creetur plebanus, qui & probatæ ſit vitæ, & qui populum in lege Dei poſſit inſtruere, & illorum vſum, & effectum illos, quibus ea adminiſtrat, rectè docere.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Idem iam conſtitutum ſub Paulo III. ſeſs. 7. & poterit etiam addi in curatis vacantibus per obitum, vt fiant prouiſiones per oppoſitiones, quas vocant, quod petitur à compluribus.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium.

Placet quod prouiſiones parochialium à Sede Apoſtolica fiant in forma dignum, ſiuè per obitum, ſiuè per reſignationem.

Articulus VIII.

Ad Abbatiam autem, & prioratum conuentualem non promoueatur quiſquam, niſi priùs in aliquo celebri gymnaſio ſacras literas publicè profeſſus fuerit, & magiſterium, aut alium gradum adeptus.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Cum petatur, vt nemo admittatur ad Abbatiam, aut prioratum conuentualem, niſi priùs in celebri gymnaſio ſacras literas fuerit profeſſus, & magiſterium, aut alium gradum ſit adeptus, dicimus quod in his debent ſufficere qualitates, de quibus in cap. *Si quis Abbas* 18. *q.* 5. *c. Nullus, de elect.* 6. *& cap. Cum ad Monaſterium §. Prior de ſtatu Monach.* In his verò, de quorum prouiſione fortè non proceditur per electionem ex ſpeciali aliqua ratione, aut priuilegio, poſſet fieri canon conformis petitioni; quamuis hoc non prorſus ſatisfaciat, quoniam in Abbatijs ſeruanda eſſet earum natura, vt ſint electiuæ, & dentur actu regularibus; ideò nihil in hoc ſtatui fortè rectius eſſet.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio, quod in Abbate concurrant qualitates de iure communi, & mirum videtur, quod Galli requirant maius magiſterium, vel gradum in Abbatibus, quam in Epiſcopis, etiam contra formam concordatorum. Et idem videtur ſeruandum, quoad Abbatias non electiuas, ex quo in poſterum dentur in titulum.

Articulus IX.

Epiſcopus per ſe, aut per eos, quos ad prædicationis munus aſſumet, qui tot erunt, quot pro Diœceſis magnitudine videbit opus eſſe in Ciuitate, aut in quacumque parte Diœceſis cenſebit expedire, omnibus Dominicis, & diebus feſtis, tempore autem Quadrageſimæ, ieiuniorumque, & aduentus Domini quotidiè verbum Dei annuntiet, & quotieſcumque id opportunè fieri poſſe iudicauerit.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Prouiſum eſt ſub Paulo III. ſeſs. V. & poterit expreſſiùs aliquid ſtatui de tempore, ſi videbitur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio, cum etiam ſit prouiſum in Concilio generali.

Articulus X.

Idem quoque faciet plebanus, ſi non deſint, apud quos concionetur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

In eadem Seſſione prouiſum eſt.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio Legatorum.

Articulus XI.

Abbas verò, & Prior conuentualis interpretetur libros Veteris, & Noui Teſtamenti, xenodochia inſtituant, & ità Monaſterijs antiquæ ſcholæ, & hoſpitalitates reſtituentur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

In prima parte, in eadem ſeſſione prouiſum eſt quoad lectionem Sacræ Scripturæ, quantum ſufficere videtur; in ſecunda parte fieri poſſet canon, vt xenodochia ſeruentur ab Abbatijs, & alia munera impleantur, ad quæ tenentur ex fundatione, ſiuè ex tenore prouiſionis de illis factæ, aut prout aliàs de iure tenentur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet vt Abbatiæ teneantur ad munera ſibi incumbentia de iure, vel ex fundatione, aut in prouiſione literarum.

Articulus XII.

Qui hodiè ſunt Epiſcopi, Plebani, Abbates, aut alij Eccleſiaſtici, ſi ſuum officium præſtare non poſſunt, accipiant coadiutores, per quos illud præſtent, aut omninò beneficia dimittant.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Poteſt innouari quoad Epiſcopos cap. 1. de cler. ægr. in 6. deinde extendi canon editus in præcedenti ſeſſione ad eos, qui habent perpetuum impedimentum, tam Rectores, quàm Plebanos, Abbates, & alios.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Articulus XII.

De Catecheſi, & ſumma Catholicæ doctrinę conſcribenda, deque poſtillis, & agendis, ea decernantur, quę Cæſareæ Maieſtati viſum eſt ad hoc ſanctum referre Concilium.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Datum eſt iam hoc munus nonnullis Prælatis, vt componant Catechiſmum, atque in eo complectantur omnia, quæ neceſſaria ſunt: qui Prælati iam opus inchoarunt, & breui ad perfectionem eum redigent.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio vt ſupra.

Articulus XIV.

Vnum tantum beneficium vni conferatur, ſublata, quod attinet ad pluralitatem perſonarum compatibilium, & incompatibilium beneficiorum differentia, quæ diſtinctio, vt eſt noua, & antiquis decretis incognita, ita Eccleſiæ Catholicæ magnam calamitatem attulit: dentur autem regularia Regularibus, ſæcularia Sæcularibus.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum

Nonnulla iam prouiſa ſub Paulo Tertio ſeſs. 8. can. 4. & à nobis in canone formato ſub numer. 3. reliqua, quæ ſunt neceſſaria addentur &c.

Articulo XV. petitum vt qui duo vel plura Sacerdotia obtinent, vno contenti, reliquis ſe abdicare cogantur; reſponſumque eſt ſi illud ſufficerit ad victum, nec caſus neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiarum aliud exegerit. Articulo XVI. poſtulatum, vt omnes auaritiæ ſordes abſtergantur

tur ab Eccleſiaſticis, reſponſumque iam prouiſum in Seſs. V. ſub Pio Quarto.

Articulus XVII.

In miſſis parochialibus Euangelium apertè; & pro populi captu copioſè in ſuggeſto exponatur, quo in loco, quę, præeunte plebano, à populo fiunt preces, lingua fiant vernacula. Peracto autem ſacrificio latinè, & myſticis precibus lingua etiam vernacula, publicę fiant ad Deum orationes. Eo autem tempore, aut alijs ſtatis horis cantari poterunt pia, & ſpiritualia cantica, aut Pſalmi Dauidici priùs diligenter ab Epiſcopo examinati, & probati, ſi id è re ſuæ Eccleſiæ eſſe cenſebit Epiſcopus.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Quod dicitur in prima parte videtur ſatis prouiſum ſub Paulo Tertio ſeſſ. 5. vt ſupra ad decimam. Dum petitur, vt in Miſſa, & alijs diuinis officijs fiant preces lingua vernacula, reſpondemus, hoc abhorrere nimis à conſuetudine Catholicæ Eccleſiæ, & ſatis prouiſum videri ex ijs, quæ data ſunt, vt plebanus lingua vernacula prædicet populo, exponat euangelia, & vſum Sacramentorum explicet in eorum exhibitione.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Articulus XVIII.

Antiquum illud Leonis, & Gelaſij decretum de communione ſub vtraque ſpecie renouetur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium.

Iam ſatisfactum eſt ſub Pio Quarto Seſs. 4. videat Concilium.

Articulus XIX.

Ac vt omnes præcipuè literarum imperiti vſum, & efficaciam Sacramentorum intelligant, præcedat ſemper lingua vernacula breuis, & dilucida expoſitio, quæ Sacramenti, quod adminiſtratur, rationem contineat.

Reſponſio Legatorum.

Fiet canon, vt in exhibitione Sacramentorum ſemper præcedat explicatio lingua vernacula eius Sacramenti, quod interim adminiſtrandum eſt.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio Legatorum; ita tamen, vel quod Concilium, aut quilibet ordinarius faciat formulam expreſſionis virtutis cuiuſlibet Sacramenti, quæ vbique ſit vniformis, ſaltem in eadem Diœceſi.

Articulus XX. collationem ſacerdotiorum parochialium. XXI. commendarum, quas vocant. XXII. reſignationum iura. XXIII. prioratuum attingunt. Vigeſimo quarto petitum eſt, vt quæ vocantur ſimplicia ſacerdotia ſine onere concionandi, vel adminiſtrandorum Sacramentorum, deleantur, reſponſumque, non abolenda, cum ſint ita primùm inſtituta, atque legibus approbata c.fin. de rebus c. XXV. Petitum eſt, vt penſiones abrogentur, & in alimenta pauperum transferantur: reſponſumque, ſancitum iri, vt dentur indigentibus benemeritis de Eccleſia, nec vltra tertiam partem imperentur.

Articulus XXIV.

Reſtituantur Epiſcopis intra omnem Diœceſim Eccleſiaſticæ iuriſdictiones, & tollantur omnes exemptiones, exceptis capitibus ordinum, iiſque, quæ illis ſubſunt, Monaſterijs, & quæ capitula faciunt generalia, & ijs Monaſterijs, quibus à multis iam retro ſæculis euidentibus ſcriptum monumentis conſtat, datam eſſe exemptionem: quę tamen, ne à correctione omninò ſe eximant, aliqua ratione prouideatur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

De tollendis exemptionibus circa capitula Cathedralium iam prouiſum eſt ſub Paulo Tertio ſeſs. 4. in can. 4. contra ſingulares verò perſonas ſæculares ſub Iulio III. ſeſs. 4. can. 4. De exemptione Collegiatarum Eccleſiarum poterit aliquid conſtitui. De exemptionibus etiam regularium tollendis, quamuis id ſit contra Concilium Lateranenſe ſub Greg. I. & Viennenſe ſub Clem. V. & Clem. I. de exc. præl. & alia, tamen de hoc poterit agi loco ſuo in materia de Regularibus.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Placet reſponſio Legatorum, dummodo habeatur ratio exemptionum, quæ ſunt à fundatione, vel ab immemorabili tempore citra.

Articulus XXVII.

Cumque Epiſcopus ea iuriſdictione vti non debeat ſecundum antiqua decreta, niſi conſulto capitulo, quemadmodum nec alia ſuæ Diœceſis grauia negotia tractare, danda eſt diligens opera, vt Canonici Cathedralium Eccleſiarum ſint aſſidui in Eccleſia Cathedrali, bonis moribus, & ſcientia præditi, quique ſaltem vigeſimum quintum annum attingant, nam ante illam ætatem cum non poſſint per leges humanas rebus ſuis proſpicere, quomodo Epiſcopo conſulere poterunt.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Iam formatus eſt Canon à nobis ſub num. X. requirens à Canonicis ætatem annorum octodecim, quæ videtur ſufficere, cum de iure minor etiam ætas ſit ſatis.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Benè reſponſum eſt per Reuerendiſſimos Legatos, & videretur etiam ſtatuendum, quod in qualibet Eccleſia inſtituerentur Præbendæ Subdiaconales, Diaconales, & Presbyterales, & ſeruaretur ætas cuiuſlibet ordinis, & hoc modo inter Canonicos ſemper eſſent aliqui ætatis maturæ.

Articulus XXVIII.

Retineantur antiqui, aut noui conſtituantur conſanguinitatis, affinitatis, vel cognationis ſpiritualis gradus, intra quos non liceat obtentu cuiuſuis diſpenſationis matrimonium contrahere, exceptis ſolis Regibus, & Principibus propter publicum bonum.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

De eo agetur in materia matrimonij: ſed iniquum videtur, vt tollatur facultas diſpenſandi, quæ tamen gratis eſſet concedenda.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Quoad gradus, non videtur recedendum à iure communi: quoad diſpenſationes, non videntur concedendæ ſine aliqua iuſta cauſa. Et de contrahendo, omninò gratis; de contracto verò non videtur inconueniens, quod mulctetur de exceſſu, & mulcta applicetur vſibus pijs, prout hodiè laudabiliter ſeruatur.

Articulus XXIX.

Cùm noſtris temporibus exorti ſint iconomachi

chi, qui imagines euertendas eſſe cenſent, & maximæ perturbationes pluribus in locis ex eo ſint excitatæ, prouideat Sancta Synodus, vt doceatur populus, quid de cultu imaginum ſit ſentiendum, curetque vt, ſi quę in ijs colendis irrepſerunt ſuperſtitiones & abuſus, tollantur. Quod ipſum quoque prouideat in peregrinationibus, & reliquijs Sanctorum, indulgentijs, & ijs ſodalitatibus, quas vocant, fraternitates.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

Id comprehendetur in Catechiſmo.

Reſponſio Dominorum Cardinalium Romæ.

Benè reſponſum per Reuerendiſſimos Legatos.

Articulus XXX.

Quoniam ſępè ob vnius enorme delictum affligitur totus populus, quem de proximi peccatis ſollicitum, & anxium eſſe oportet, reſtituantur Eccleſiæ Catholicæ non ſolum antiqua illa propter graues, & publicas offenſas publica pœnitentia, ſed etiam ad iram Dei placandam ieiunia, & luctus publici.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

De pœnitentia publica fiet canon, vbi hoc relinquetur arbitrio Epiſcoporum, ne fortaſſe hac occaſione retrahantur aliqui à confeſſione auriculari.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Hic punctus fuit examinatus ſub Iulio III. in Sacramento pœnitentiæ, & tanquam impertinens reiectus: tamen faciat Concilium, prout ſibi videbitur.

Articulus XXXI.

Cum excommunicatio ſit Eccleſiæ ſupremus gladius, non eſt paſſim pro quouis delicto, aut contumacia decernenda, ſed pro grauiſſimo tantum peccato, cumque in eo poſt vnam, & alteram, & nonnunquam tertiam admonitionem reus perſeuerat.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

De excommunicatione omninò videtur ſtatuendus aliquis modus, ne ita paſſim feratur; ſed tamen materia indiget diligenti conſideratione, ne cenſuræ, quæ ſunt neruus Eccleſiaſticus, aut tollantur, aut labefactentur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

Concilium prouideat, prout ſibi videbitur, habita ratione caſuum, in quibus non poteſt fieri executio perſonalis; cum Eccleſia non habeat alia arma præter cenſuras huiuſmodi præſertim contra abſentes, & potentes.

Articulus XXXII. & XXXIII. pertinent ad lites, quæ circa Sacerdotia moueri conſueuere ad quos articulos, ita reſponſum eſt.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

In his optimum eſſet excogitare aliquam rationem, qua lites minuantur. Verum iſta, quæ proponuntur, hoc minimè videntur præſtare, continentque multa abſurda. Primo quia tollunt differentiam petitorij, & poſſeſſorij, quod eſt aduerſus omnia iura, & darent occaſionem ſpoliandi multos ſuis beneficijs, & alios iniuſtè intrudendi, & potentioribus fauori, debilioribus autem damno eſſet. Secundo quia adimunt appellationem, quæ auferri non poteſt. Tertio quia excludunt tacitè prouiſiones Papæ, &c. Reſpondit etiam Cardinalium Senatus his verbis. „ [In Gallia Parlamenta cognoſcunt cauſas „ beneficiales in poſſeſſorio; & petitio Gal„ lorum tendit ad hoc, vt tota iuriſdictio deuol„ uatur ad Laicos, &c.

Articulus XXXIV.

Decernat Sancta Synodus, vt non ſolùm Synodi Epiſcopales quotannis ſemel, vt minimum, ſed etiam tertio quoque anno Prouinciales congregentur; in quibus de his, quæ ad ſtatum Eccleſiaſticum pertinent, diligenter tractetur: de Miniſtrorum Eccleſię delictis maturè cognoſcatur, & in eos, qui deliquerunt, ſeuerè animaduertatur; & vt Concilia generalia, niſi aliquod obſiſtat impedimentum, decimo quoque anno celebrentur.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Legatorum.

In prima parte iam formatus eſt canon de Concilijs Synodalibus, & Prouincialibus; de Concilijs generalibus conſiderandum, an expediat facere canonem, vt habeatur præfixo tempore; nam aliquibus videtur formandus canon iuxta petitionem, aliquibus videtur maturiùs deliberandum.

Reſponſio Reuerendiſſimorum Cardinalium Romæ.

De Concilio generali relinquendum eſt arbitrio Pontificis, ad quem ſolum ſpectat Concilium indicere. In reliquis placet, ſi tamen Concilio videbitur, ſtatuere aliquem terminum, velut viginti, aut viginti quinque annorum, faciat prout ſibi videbitur, & conſiderent, quod Concilium iſtud Tridentinum à tempore, quo incœptum eſt, durauit per XXVII. annos, vel circa. Itaque breui ſpatio non poſſunt Concilia tàm longa ſępiùs reiterari.

Quid porrò his acceptis conſtitutum ſit à Concilio, patet in illius de inſtaurata diſciplina, ſiue, vt aiunt, de reformatione decretis: at de his hactenùs. Nunc acta Concilij proſequamur.

89 XIX. Iulij propoſiti ſunt in Congregatione articuli, qui diſcutiendi erant de Sacroſancto Miſſæ ſacrificio, quod Caluiniſtæ in Gallia blaſphemis argutijs impiè oppugnabant. Qui verò fuerint ij, referuntur in actis ab Aſtulpho Seruantio deſcriptis.

Poſt V. Seſſionem propoſiti fuere tredecim articuli de Sacrificio Miſſæ, vt à Theologis minoribus diſcuterentur, ſubiectis concepti verbis. *Act. Conc. Trid. ſcripta per Aſtulphum Seruantiũ Ms. Franc. Card. Barb. ſig. n. 1109 pag. 69.*

I. An Miſſa ſit ſola commemoratio Sacrificij in cruce peracti, non autem verum Sacrificium.

II. An Sacrificio in cruce peracto deroget Sacrificium Miſſę.

III. An illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, ordinauerit Chriſtus, vt Apoſtoli offerrent Corpus ſuum, & Sanguinem in Miſſa. Articuli de Sacrificio Miſſæ.

IV. An Sacrificium, quod in Miſſa fit, proſit ſolum ſumenti, non poſſit autem offerri pro alijs, tàm viuis, quàm defunctis, nec pro ipſorum peccatorum ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus.

V. An Miſſæ priuatæ, in quibus ſimiliter ſolus Sacerdos, & non alij communicat, illicitę ſint, & abrogandę.

VI. An canon in Miſſa errores contineat, ſitq; abrogandus.

VII. An quod in Miſſa aqua vino miſceatur, cum Chriſti inſtitutione pugnet.

VIII. An Eccleſię Romanę ritus, quo ſecretè

Digitized by Google

& ſubmiſſa voce verba conſecrationis dicuntur damnandus ſit.

IX. An abuſus ſit, certas Miſſas certis Sanctis attribuere.

X. An cæremoniæ, veſtes, & ſigna externa, quibus Eccleſia in celebratione Miſſarum vtitur, ſint tollendæ.

XI. An Chriſtum pro nobis myſticè immolare, idem ſit, quod nobis ad manducandum dare.

XII. An Miſſa nonniſi in lingua vulgari, quam omnes intelligant, celebrari debeat.

XIII. An Miſſa ſit tantum Sacrificium laudis, & gratiarum actionis, an etiam Sacrificium, tam pro viuis, quam pro defunctis.

89 Conſtabilita veteri orthodoxa fide de Sacroſancto Miſſæ Sacrificio, cęptum eſt de Sacramento Ordinis contra Nouatorum ſophiſmata, & argutias diſputari. Itaque conſueto more primo Theologorum ordini XIX. Septembris propoſiti ſunt hi articuli (Lutheriana ſcilicet impietate infecti) vt eorum impietas ex ſacris oraculis, & veteri Traditione, & Sanctorum Patrum ſcriptis argueretur.

Articuli de Sacramento Ordinis per Theologos examinandi, an hæretici ſint, aut erronei, vel ſchiſmatici, vel ſcandaloſi, & à Synodo damnandi.

Ext. in act. Conc. Trid. ms. Franc. Car. Barb. ſig. 1109. pag. 84.

I. Ordinem non eſſe Sacramentum, ſed ritum quemdam eligendi, & conſtituendi Miniſtros verbi, & Sacramenti.

II. Ordinem non ſolum non eſſe Sacramentum, ſed potiùs figmentum humanum excogitatum à Viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis.

Articuli Sacramēti Ordinis.

III. Ordinem non eſſe vnum Sacramentum, nec infimos, & medios ordines, velut gradus quoſdam tendere in Sacerdotij ordinem.

IV. Nullam eſſe Eccleſiaſticam Hierarchiam; ſed omnes Chriſtianos ex æquo eſſe Sacerdotes, & ad vſum, & executionem opus eſſe vocatione Magiſtratus, & conſenſu populi, & qui Sacerdos ſemel fit, eum laicum, ſi opus ſit, poſſe fieri.

V. Non eſſe in Nouo Teſtamento Sacerdotium viſibile, & externum, neque poteſtatem aliquam ſpiritualem, ſiuè ad conſecrandum Corpus, & Sanguinem Domini, ſiuè ad offerendum, ſiuè ad abſoluendum coram Deo à peccatis, ſed officium tantum, & miniſterium prædicandi Euangelium, & eos, qui non prædicant, prorſus non eſſe Sacerdotes.

VI. Vnctionem non ſolùm non reperiri in ordinum traditione, ſed eſſe pernicioſam, & contemnendam. Similiter, & omnes alias ceremonias. Et per ordinationem non conferri Spiritum Sanctum, proinde impertinenter Epiſcopus cum ordinat dicere, *Accipite Spiritum Sanctum*.

VII. Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, neque habere ius ordinandi, vel ſi habent, id illis eſſe commune cum Presbyteris, ordinationeſque ab ipſis factas, ſine plebis conſenſu, irritas eſſe.

Carol. Vicecom. ib. ep. 174.

Scripſere Carolo Borromæo Cardinales Legati XVI. Septembris nonnullos Epiſcopos, atq; inter eos Archiepiſcopum Granatenſem interceſſiſſe tertio canoni de ordine, contendentes non inſtitutos Sacerdotes per ea verba *Hoc facite*, ſed à Synodo reiectos fuiſse.

90 Feria quarta mane XXIII. Septembris MDLXII. minorum Theologorum Congregatio coacta eſt, qui articulos de Sacramento Ordinis diſcutere cœpere, quorum primus Alphonſus Salmeron Societatis Ieſu ſententiam ſuam ita protulit.

Act. Conc. Trident. per Adolph. Seruant. Ms. Franc. Card. Bar. ſig. n. 1109 pag. 84. per Aſtol. Seruant. Italice

Sacerdotium, & Sacrificium, ita inter ſe coniuncta ſunt, vt vnum abſque alio permanere non poſſit, vno enim ſtatuto aliud ſtatuitur. Martinus autem Lutherus, vt Eccleſiam euerteret, Sacerdotium negauit eſse Sacramentum. Ordo igitur Sacramentum eſt nouæ legis à Chriſto inſtitutum, & gratiam confert. Diuerſimodè accipitur, vt Auguſtinus 19. de ciuit. Dei, vt ſit diſpoſitio rerũ, alio modo, vt eſt gradus eminens in Eccleſia Dei, & Sacerdotium à Diaconali, & Presbyteratus ab Epiſcopali diſtinguitur. Item pro cæremonia quadam accipitur, per quam poteſtas traditur in Eccleſia, vt definit Magiſter ſententiarum.

Alphonſi Salmeronis ſententia de Sacramento Ordinis.

Quod autem Ordo ſit Sacramentum, vt eſt Sacerdotium Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, Chriſtus Sacerdotes inſtituit, vt Patres tradunt, & hoc à Sacro Concilio Tridentino in proxima Seſſione declaratum fuit, qui Chriſtus etiam cęremonias quaſdam in eis conſtituendis fecit.

Aliam Chriſtus poteſtatem dedit Apoſtolis, vt Sacerdotibus Io. 20. Alio etiam charactere, qui & ceremonia vſus eſt, cum inſufflauit in eos, vt Auguſtinus, per quam inſuflationem poteſtas eis data fuit, & hæc eſt poteſtas Chriſti in corpus myſticum, Lucæ autem 22. in corpus ſuum. Verum iterum Marci vltimo duxit eos foras, & benedixit eis, tunc enim eos Epiſcopos inſtituit, vt Auguſtinus tradit, & Clemens lib. 8. Apoſt. conſt. docet, quod verum eſse apparet, quia cum Dominus Chriſtus miſerit eos ad prædicandum, videtur aliquam aliam auctoritatem dediſse, ſcilicet Epiſcopatus, nam cum creantur hodiè Epiſcopi dicitur, *Ite, prædicate*. Præterea quoties Chriſtus benedixit, aliquam gratiam contulit, addita etiam eleuatione manus.

Quod etiam ordo ſit Sacramentum probatur Act. 6. *Non eſt æquũ nos derelinquere verbum Dei, &c.* quo in loco conſtat cęremonia quædã, vt impoſitio manus, qua gratiam dedit, vt teſtantur Acta. *Et erat plenus Spiritu Sancto, & prædicabat, &c.* vt Stephanus, & etiam Philippus Euangeliſta, qui & prædicabat. Item & Paulus ad Timot. 6. & Tit. 1. cum Diaconos inſtituit. Non fuerunt igitur inſtituti Diaconi ad prophanæ menſæ miniſtrationem, ſed cæleſtis, nam ad miniſtrandum menſis prophanis, non erat opus, vt antequam illi conſtituerentur, imponerent manus, & eſsent pleni Spiritu Sancto; fuerunt igitur electi ad Euchariſtiam miniſtrandam Diaconi illi, vt etiam declarat Clem. lib. 8. Apoſt. Conſt. Ignatius ep. 11. ad Diaconum, & epiſt. 5. ad Clarianum, Cyprianus lib. 3. epiſt. 9. Hieronymus in 14. Ezech. Concil. Neocæſareenſe cap. 14. & Euariſtus Papa. Beda in 6. cap. Act. Apoſt. licet in canone 6. Synodi dicatur, eos fuiſse inſtitutos ad menſam viduarũ, ſed illi canones recepti non ſunt. Idem probatur Act. 13. Elegerunt Barnabam, & Paulum, quibus ieiunantes impoſuerunt manus, quæ poteſtas nõ fuit Apoſtolatus cum Marci 3. electi fuerint, & Presbyteri in cœna, hic autem ordinati ſunt Epiſcopi, cum dictum eis fuerit, *Ite prædicate*, vt fuit in ordinatione Epiſcoporum. Pręterea dicitur, quod conſtituebant per Ciuitates Presbyteros, quod eſt proprium Epiſcoporum, vt pręmittat ieiunium, & ſacrificium, quæ ab ipſo loco Act. Apoſtolorum Eccleſia didicit, vt eſt etiam eleuatio manus.

Item

Item ordinem Sacramentum eſſe Paulus Timoth. 2. cap. 4. *Noli negligere gratiam, quæ eſt in te & data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterij*, & cap. 5. *Manus citò nemini impoſueris*, & ad Tit. 1. *Hac de cauſa reliqui te Cretæ, vt cõſtituas per Ciuitates Presbyteros*. Quoad traditiones Conc. 4. Carthag. à 1. cap. vſque ad 9. & Concil. Flor. & hoc Trident. ſub Paulo III. Item Clemens lib. 3. recogn. & ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini, & lib. 8. conſt. Apoſt. Innoc. I. ep. 1. ep. 22. cap. 4. Leo ep. 79. & 87. Greg. in epiſt. ad Io. Innoc. III. in tit. de Presbyt. non baptiz. Dionyſius cap. 5. Eccl. Hierarch. Auguſt. in lib. de bono coniugij. Hieronym. in ep. ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem.

Præterea ſimiliter eſt, vnctio, ceremonia, & alia per quæ gratia confertur; & aliter Eccleſia miſerè fuiſſet decepta, & ſuos decepiſſet ſi crederet, ordinem eſſe Sacramentum, & non eſſet, Chriſtuſque Eccleſiam reliquiſſet abſque Sacerdotio. Nam quis baptizaſſet, quis dimiſiſſet peccata, vt Chriſtus inſtituit, ſi non eſſent Sacerdotes.

Imprimit etiam characterem. Nam Paulus ait. *Gratiam, quæ eſt in te*, ad Titum, & Timotheum, quod characterem ſignificat, dicit enim charisma: & Corinth. cap. 5. ep. 2. *Dedit nobis pignus, vnxit, ſignauit*, & Leuit. vlt. quidquid ſacratur Deo, ſemper ſanctum eſt. Idem habetur ex traditione & traditur in Concil. Florentino, & hoc Trident. ſub Paulo Tertio. Tertull. lib. de ord. hær. Et quod non poſſint inſtitui, neque deligi Presbyteri à Magiſtratu, vt aiunt, Hæretici, nam Apoſtolus inſtituebat Presbyteros, & Diaconos; & cum hæc ſit poteſtas ſupernaturalis & cœleſtis, non poteſt laicis dari. Neque electio ſpectat ad laicos, ſed ad Pontificem, cum ſoli Petro dictum ſit *Paſce oues meas*, qui vocat alios in partem ſollicitudinis. Et Petrus multos Presbyteros elegit vt teſtatur Clemens lib. Apoſt. Conſt. alias non fuiſſet à Concilijs id prohibitum, vt factum fuit in Concil. Lateraneñ, Florent. & VIII. Synodo, & ſi aliquando populus elegit, id fecit auctoritate Apoſtolica, vt patet Act. or 6. Eligigite ex vobis & alibi, vt habeant bonum teſtimonium. Populus itaque præſens eſt electioni, vt ferat teſtimonium eligendi, & vt libentius populus ei obediat, ius autem confirmandi ad ſolum Pontificem ſpectat.

Perorarunt poſtea de eodem argumento Ferdinandus Belloſiglius Clericus ſæcularis Hiſpanus miſſus à Rege Catholico. Didacus de Panta Clericus ſæcularis miſſus à Rege Luſitano. Interfuere celebritati quinque Legati Cardinales, Cæſarei, & Galliæ, Luſitaniæque Regum, necnon Venetorum, Heluetiorumque Oratores, Patriarchæ tres, Archiepiſcopi octodecim, Epiſcopi centum quadraginta duo, Abbates viginti duo, Generales Ordinum quinque, Theologi triginta quatuor, Doctorumque & Nobilium conferta multitudo. Soluta eſt Congregatio hora decimanona.

91 XXV. Septembris habita eſt Congregatio pro excutiendis articulis de Sacramento Ordinis, in qua à Petro Soto primo Theologorum Secundæ claſſis, ita perotatum, refert actorum Scriptor.

Act. Conc. Tridẽt per Aſtulp. Seruan. ms. Franc. Car Barb. ſig. num. 1109 pag. 87.

Petrus Sotus Ordinis Prædicatorum Hiſpanus miſſus à Sanctiſſimo Domino Noſtro, Hierarchiam Eccleſiaſticam in Eccleſia eſſe confirmauit; comprobauit videlicet poteſtatem, & ſuperioritatem gubernandi. Nam Paulus ait. *Obedite præpoſitis veſtris* & act. 20. *Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Sp. S poſuit Epiſcopos regere Eccleſia Dei* & Paul. I. Cor. 12. *Alios quidẽ poſuit Apoſtolos*, &c. quam Dionyſius declarat, eaq; eſt ſacer Principatus, quæ ad inſtar cœleſtis conſtituta eſt, & in tres gradus vti Angelica diſtinguitur, Epiſcopos, Presbyteros, & Miniſtros, vt idem Dionyſius cap. 5. oſtendit, qui plures gradus enumerat 3. cap. vt omnes etiam inferiores ad Sacramentum hoc pertineant, ſed in tres gradus diſtinguuntur, vt dictum eſt, vt infimus, in quo ſunt Diaconi, & alij Miniſtri, medius, in quo ſunt Presbyteri, primus in quo ſunt Epiſcopi, vnde Paulus ait, in conſummationem Sanctorum, & opus miniſterij quoſdam dedit Apoſtolos.

Petrus a Soto orat pro Sacramento Ordinis;

Reſponditque ad argumenta aduerſariorum; quod nulla ſit Hierarchia, ſed omnes ex æquo eſſe Sacerdotes iuxta ea, quæ dicit Petrus 1. cap. 2. Vos gens ſancta, regale ſacerdotium, & præterea, omnes in baptiſmo vncti ſumus in Sacerdotes iuxta illud, vos autem Sacerdotes Domini vocabimini. Reſpondit baptiſmum eſſe Sacramentum renaſcentiæ, non poteſtatis, & cum ordo perfectionem notet, repugnat naturæ, vt cum quis naſcitur perfectus fiat, & illa verba Petri intelligi de ſpiritualibus Sacerdotibus. Quod autem in Eccleſia habeatur Sacerdotium pluribus auctoritatibus comprobauit. Ambr. in cap. 4. ad Eph. & Timoth. 4. id declarat; Concil. Nicen. ac etiam Epheſ. Cyprian. ep. 4. nam licet Chriſtiani omnes poſſent facere omnia, quæ Miniſtri Eccleſiæ faciunt, id tamen non legitimè facerent, nam quod legitimè fiant, opus eſt poteſtate ſupernaturali etiam infimis miniſtris, quæ poteſtas ab habente Principatum Eccleſiæ datur. Quarè etſi infimi ordines hodiè pertractentur à mere laicis, id tamen non rectè fit, neque id legitimè faciunt, ſed vt cuique etiam minimo tribui deberet ſuum miniſterium, vt in primitiua Eccleſia fiebat, vndè Caius ſtatuit, vt nemo Epiſcopus ordinaretur, niſi qui prius per omnes gradus aſcenderent, & ex etiam de cauſa Siricius etiam tempora ordinauit, diſtinxit. Deinde ad officium Epiſcopi propriè pertinenre, prædicare verbum Dei oſtendit Paulus *Non miſit me Chriſtus baptizare, ſed euangelizare*. & Chriſtus met teſtabatur, ſe ad id miſſum eſſe, cum inquiebat *Oportet euangelizare Ciuitatibus ad hoc enim miſſus ſum &c.* vnde Concil. Carthag. 4. ſtatuit, vt Epiſcopi abſtinerent à re familiari, vt ad prædicationem incumberent, & ſi actu quis non prædicaret, quia actu virtutem verbi non haberet, non propterea deſineret eſſe Epiſcopus, vt fuit Valerius Hipon. quæ poteſtas non à Magiſtratu dari poteſt, cum ſit ſupernaturalis & Chriſti, & non niſi ab ijs, qui ad id in Eccleſia ordinati ſunt, dari poſſit. Populi autem electio in Miniſtros neceſſaria eſt, idque in primitiua Eccleſia fuit, vt Cypr. lib. 1. ep. 4. & ex traditione Apoſtolica deueniſſe, neque de teſtimonio tantũ, ſed ſuffragijs, intelligendum eſt. Additur etiam Clerus, vt ita totus populus Chriſtianus contineretur. Vnde Apoſtoli dicebant, *Eligite ex vobis ſeptem Viros*. Pontifex autem Maximus poteſt ſupplere, cum viderit expedire, & ita eam electionẽ mutare, prout viderit expedire, poteſt. Nam etſi Traditione Apoſtolica electio populi erat, tamen Traditio Apoſtolica, quæ pertinet ad politicam, mutari poteſt. Quæ autem ad Sacramentum pertinet, mutari non poteſt. Quare electiones Pontifex pro locorum, & temporum qualitate variare poteſt, vt eas Capitulis, vel Principibus tradat.

Dein-

Digitized by Google

Deindè perorauit eodem argumento Franciſcus Forerius Ordinis Sancti Dominici, ac dimiſſa eſt Congregatio hora decimaoctaua.

Aſtulph. Seruát. in actis.

92 In Congregatione habita 29. Septembris tertiæ Theologorum claſſis Princeps de Sacramento ordinis perorauit, vt referunt Acta. Melchior Cornelius (inquiunt) ſæcularis clericus miſſus à Rege Sebaſtiano Portugalliæ accepit examinandum, an per ordinationem conferatur gratia, & an Presbyteris Epiſcopi ſint ſuperiores. Primum fuiſſe errorem Ioannis Wicleff, & ante eum per ducentos annos, vt D. Bernardus homil. 66. ſuper Cantica refert, adduxitque argumenta aduerſariorum, & ea ſoluit.

Quod autem conferatur gratia per Sacramentum ordinis, Leo Papa, & Grat. diſt. 21. & Conc. Chalcedon. act. 15. c. 1. 5. Ambr. lib. de dignit. Sacerd. Conc. Bracar. 2. c. 3. Conc. Tol. 11. c. 8. & c. 1. de temporibus ordinand. & c. de Sacrament. Non iter, & Synodus 7. eiecit Lectorem, qui illud munus exercebat abſque manuum impoſitione. Idem definitur in Concil. Flor. quare omnes ordines etiam minores ſunt Sacramentum, quia in eis gratia confertur, qui ordines conſtituti ſunt ab Apoſtolis ex inſtitutione Chriſti, nam Chriſtus conſtituit, vt in Eccleſia iſti ordines eſſent. Prima autem tonſura non eſt ordo, cùm nulla poteſtas in ea detur. De vnctione autem meminit Fabianus Pontifex, Dionyſ. & Innocent. cap. 1. 5. Quia verò de Sacrament. vnct.

Probauitque Epiſcopum eſſe Presbyteris ſuperiorem, & ad Hieronym. qui videtur aliter dicere, quòd non ſit differentia inter eos, ſed ex conſuetudine ſuperioritatem illam inductam, ſimiliter cum eodem Hieron. in Eſa. cap. 3. & 19. contrarium dicit, & in eadem ep. ad Euagrium, & ad Nepotianum, oſtenditque Hieron. agere de iuriſdictione quadam exteriori, quæ conſtituta eſt à lege politica, vt idem Hieron. in ep. ad Titum ſcribit, & c. *Ecce ego* 95. diſt. ad Ruſticum Epiſc. Narbon. ſcribens, dixitque Epiſcopatum eſſe ordinem ea maximè ratione, quam Caietan. adducit, cùm ſolus confirmet, & ordinet Pontifex, non Sacerdos; propterea Vicarijs non poteſt committi, neque electio Sacerdotum, vel Epiſcoporum eſt populi, vt Cypr. lib. 1. ep. 4. declarat, ſed teſtimonium tantum.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Paleot. Ms Fræc. Card. Bar. ſig. num. 124. pag. 206.

De auctoritate Pontificis, & Epiſcoporum controuerſia oritur.

93 Poſt varias, atque eruditas Theologorum concertationes nono Octobris doctrina, & Canones de Sacramento ordinis a Legatis fuere propoſiti, qua occaſione recruduit grauis controuerſia de auctoritate Pontificis, & Epiſcoporum, de qua multa prolixè refert Gabriel Paleottus, è quo modò hæc pauca decerpſimus. Laynez Generalis Ieſuitarum, qui vltimus omnium de more ſententiam ſuam dixit, ſolus totam Synodum occupauit prolixo quidem ſermone, ſed valdè erudito, diſtincto, & rei accommodato. Nam cùm multi Prælati eam partem acerrimè tutati eſſent, vt Epiſcopatum dicerent iuris diuini eſſe, tùm quoad ordinem, tùm quoad iuriſdictionem, idque dilucidè à Sancta Synodo explicari contenderent, ipſe aliorum etiam multorum, qui ante eum dixerant, exemplo contrarium varijs rationibus, auctoritatibuſque aſſeruit, idque adeò copiosè, & conſtanter, vt non defuerint aliqui, qui hæc ab eo idcircò ita affirmari ſuſpicarentur, quod cum eius Religio, cuius ipſe caput erat, pendeat tota à Papa, vt quotidiè latiùs propagetur, putauerit ipſe, ſi eius ſententia obtineret, facilè futurum, vt eius Religio maiores hinc vires ſumeret, quoniam aliarum etiam Eccleſiarum adminiſtratio, repugnantibus licèt Epiſcopis, ei concedi poſſet, cùm ambo iuriſdictionem æquè à Papa agnoſcant. Verùm hæc proculdubio vana fuerunt, cùm Vir eſſet ſummæ probitatis, & religionis, & cui fideles omnes multum pro magnis, quos in Catholica Eccleſia fructus fecit, omninò debeant, egoque ſanè illum ex animi conſcientia ita locutum fuiſſe, mihi perſuaſum habeo. Pluribus interiectis addit auctor.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. Aud. Rot. ms. Fræc. Card. Bar. ſig. n. 24. p. 218.

Venit in mentem Seripando pridem à fratre Petro Soto nomine Hiſpanorum Legatis fuiſſe ſignificatum, eos non quærere, vt noui quidquam de iuriſdictione Epiſcoporum diſcuriatur, dummodò de iure veteri nihil detrahatur, ideòque canonem aliquem in hanc ſententiam probaturos, videlicet.

Si quis dixerit à Chriſto Domino non eſſe inſtitutos Epiſcopos, ſecundùm quod antiqua vniuerſalis Eccleſiæ, Patrumque traditio docet, ac perindè Presbyteris non eſſe ſuperiores, anathema ſit.

Quarè accito Soto, cum eo agitur, vt Hiſpanorum mentem diligentiùs ſcrutaretur, quo certior ſuſcipi poſſet deliberatio.

Interea autem cùm Prælatos ex Gallia malè in Summum Pontificem animatos huc accedere percrebuiſſet fama, præuenerat Hiſpanos Epiſcopos Marchio Piſcarius Orator Regis Philippi, qui literis ſuis ad Paganum ſuo nomine Tridenti agentem Mediolano ſignificauerat, vt Hiſpanos moneret, cauſam Sanctitatis ſuæ, & Philippi Regis coniunctam eſſe, nec quidquam aduerſùs dignitatem, & commodum Pontificis accidere poſſe, quod non illi æquè moleſtum ſit futurum.

Diſtinuit hæc controuerſia Patres extremis huius anni menſibus, grauiorque exarſit contentio poſt Gallorum Præſulum aduentum, atque adeò poſtquam de eo egerimus, illam repetemus.

94 Retardati fuerant Galli Præſules ab acceſſu ad Concilium ob ciuilia bella Hugonotorum, qui cùm ſe reformatam religionem tueri iactarent, Galliam horrendis cædibus, incendijs, flagitiorumque omni genere deformarant, cùmque in multis Prouincijs compreſſa eſſet eorum rebellio, multęque Vrbes ab ijs proditione interceptę recuperatę eſſent, data fuit Theologis, ac Præſulibus Gallis, necnon & Carolo Cardinali Lotharingio, qui Religionem orthodoxam fortiſſimè contra Theodori Bezæ argutias defenderat, occaſio, vt ad Concilium Tridentinum ardentiſſimis expetitum votis accederent, qui cùm itineri ſe committerent, Pontifex à Lotharingio factus certior ipſi reſcripſit.

Ms. Fræc. Car. Bar. ſig. num. 1344. ep. 156.

ibid. ep. 162.

95 Dum controuerſia de Miſſæ Sacrificio diſcuteretur à Patribus maximo pietatis ardore, Ferdinandus Cæſar veritus, ne Principes Lutherani ex eo exacerbarentur, priuato nimium commodo, & honori indulgens, popoſcit à Legatis Cardinalibus, ne mentio Miſſæ Sacrificij fieret in Concilio, donec in Francfordienſibus Comitijs res ſuas cum Proteſtantibus tranſegiſſet, ſed poſtulatis eius expoſitis in eam ſententiam omnes concurrère, vt humano omni abſciſſo reſpectu ſtrenua ſacro dogmati illuſtrando, Diuinæque aſſerendæ gloriæ daretur opera; de quo decreto Legati Cardinales Carolum Borromæum ſc-

Digitized by Google

fecerę certiorem. Meditabatur Ferdinandus filij Maximiliani Bohemiæ Regis electionem in Regem Romanorum promouere, metuebatque ne Proteſtantes exaſperati Cæſaris ſtudijs erga Concilium, à quo damnabantur ipſorum hæreſes, electionem Maximiliani diſturbarent: at Cæſar repulſam paſſus in his, vel alijs, quæ iniquè erant poſtulata, pro ſingulari ſua in Deum pietate, ac Religione priuatis compendijs diuinam prætulit gloriam, ſignificauitque Legatis Cardinalibus, ſe quicquid à Legatis in Concilio decernebatur, æqui, bonique accipere. Quam quidem dignam piiſſimo Imperatore mentem Cardinales Legati Carolo Borromæo Imperialium epiſtolarum autographo tranſmiſſo ſignificarunt, Nunc inſtitutam hiſtoriam proſequamur.

ib ep. 380.

96 Die Lunæ XX. Iulij habita eſt generalis Congregatio in loco conſueto ſcilicet in Templo S. Mariæ Maioris, in qua primus Concilij Præſes Legatus expoſuit, ob calamitatem temporum, ac perturbationes, quæ in tractandis rebus poſſent contingere, decernendum, vt Theologi breuiori oratione dicta ſua circumſcriberent; ex fuſa enim, & ampliore oratione ſtrepitum tumultuarium oboriri poſſe, atque adeò hic ordo conſtitutus eſt.

Act. Conc. Trid. per Aſtulp. Seruantiū MS. Frā. Car. Bar. ſig. num. 1109. p. 696.

Modus qui poſthac ſeruandus erit in materijs, quæ examinabuntur à Theologis minoribus.

I. Inter omnes Theologos, quos huc miſit S.D.N. vt Concilio interſint, hoc erit perpetuum, vt in ſingulis materijs proponendis dicant qualibet vice quatuor tantum, vel duo ſæculares, & duo Regulares, quos eligent Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi DD. Legati, & ita ſucceſſiuè, cùm aliæ materiæ erunt tractandæ, alij quatuor ex eodem numero dicent, donec vnuſquiſque impleat partes ſuas.

Modus tractandi res cōciliares.

II. Ex omnibus Theologis ſæcularibus miſſis à Principibus ad Concilium eliget quiſque Orator Principum ternos tantùm ex ijs, qui à ſuo Principe miſſi fuerunt, quibus dabitur locus dicendi in materia propoſita. Hi deinde in alijs materijs examinandis variabuntur arbitrio Oratorum, dummodò terni tantùm pro quolibet Principe in eadem materia reſpondeant.

III. Singuli Illuſtriſſimorum Legatorum eligent vnum tantùm ex Theologis ſæcularibus, quos in eorum Aula habent, qui loquentur eadem ratione, qua reliqui.

IV. Nomina omnia deſcribentur cæterorum Theologorum ſæcularium, qui commorantur in domibus Prælatorum, ſuntque eorum familiares. Ex toto hoc numero aſſumentur in ſingulis materijs non plures quam quatuor, qui ea vice loquentur ſuper articulis propoſitis. Rurſùs, cùm alię res erunt tractandę, tunc alij quatuor deligentur, donec omnium numerus perficiatur, Ordo autem priùs loquendi inter eos erit ſecundùm antiquiorem eorum promotionem, videlicet, vt qui priùs ſuſceperit gradum, ſiuè Doctoratus, ſiuè Licentiatus, ſiuè Baccalaureatus, ille etiam anterior dicendus ſit, & deinceps alij.

V. Ex omni numero Regularium, ſiuè miſſi ſint à Principibus, ſiuè commorentur apud Legatos, aut Prælatos, ſiuè maneant in eorum Monaſterijs, ſiuè quocumque alio modo hic adſint, dummodò non miſſi à Sanctiſſimo, ſinguli Generales Religionum eligent ex eorum Ordine ternos, qui ipſis videbuntur aptiores, qui dicent ſuper præſenti tunc materia. In alijs verò materijs, quæ poſt occurrent, poterunt illos variare, & mutare arbitratu ſuo.

VI. Nullus ſiuè Sæcularis, ſiuè Regularis excedet in dicendo ſpatium dimidiæ horæ ad ſummum; qui longior eſſe voluerit ſtatim à Magiſtro cæremoniarum interrumpatur: laudabilior erit, qui nec etiam ad id ſpatium peruenerit.

VII. Theologi, ſiuè Sæculares, ſiuè Regulares, quibus tunc dicendi locus non obtigerit, poterunt in ſcriptis deferre ad deputatos ea, quæ ſibi neceſſaria videbuntur circa materias propoſitas.

Rogatis ſententijs fermè vniuerſi hunc ordinem obſeruari iuſſerunt; deindè decretus eſt certus Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum numerus, vt de abuſibus, ac doctrina conſultis, quos vellent, Theologis circa Miſſæ Sacrificium referrent.

97 Agitarunt Patres diù, & grauiter eam quæſtionem, An Chriſtus in cœna vltima ſe Deo Patri in eo Sacrificio incruento obtulerit, quam fusè pertractata, inquit Gabriël Palæottus.

Quadruplex opinio ex eorum ſententijs collecta fuit, quas ſingillatim ſubijciam adiectis præcipuis rationibus, quibus vnaquæque nitebatur.

Acta Concil. Trid. Concil. Ms. Frāc. Car. Bar. ſig. n. 124. pag. 143. Gabr. Paleot. Aud. Rotæ.

Prima illorum fuit, qui aiebant Chriſtum ſe in cœna obtuliſſe. Huius rei auctoritates plurimas Sanctorum Patrum, tùm Græcorum, tùm Latinorum, variaſque ſimul rationes Salmeronus Ieſuita, cùm antea inter minores Theologos diſſereret, congeſſerat, quas literis mandatas multis legendas exhibuerat, antequam de his rogari Patrum ſententiæ cœptæ eſſent, quæ opinio quamplurimos nacta eſt aſſertores. Nam poſt Madruciū Hydruntinus eam ita amplexatus eſt, vt aſſereret auctores nullos, nec Gręcorum, nec Latinorum ei repugnare; Roſſanenſis, imò & Germanos ipſos in libro, qui dicitur *Interim*, hoc idem affirmare; Cauenſis hoc etiam Sacræ Scripturæ verbis, & Patrum auctoritatibus, & vſu Eccleſiæ in canone Miſſæ liquere aiebat, ſed præcipuè ex illis verbis Euangelij *Hoc facite in meam commemorationem*, cùm illud verbum, *Hoc*, nequaquam ad conſecrationem, neque ad ſumptionem, ſed tantùm ad oblationem ſit referendum. Literenſis aiebat, ex authoritate D. Thomæ ijſdem verbis, quibus fit conſecratio, effici & Sacrificium, atque offerri, omniaque perfici in extrema illa verborum prolatione, *Hoc eſt Corpus meum*, quibus cùm Chriſtus conſecrauerit, etiam & ſeipſum tunc obtuliſſe. Pariſienſis dicebat Spiritum Sanctum inſudiſſe in animos Patrum, vt hanc quæſtionem de oblatione tractarent, quæ fundamentum eſt Religionis noſtrę, & Sacrificij Chriſti; hoc enim Sacrificium initiatorium illius extitiſſe, quod deindè in Cruce peractum eſt, vtrumque enim eodem genere claudi, cùm alterum ſit principium, alterum ſit finis, & conſummatio, adeòque acriter hanc rem vrgebat, vt ſe hæreticum haberi poſſe dubitaret, ſi aliter omninò ſentiret.

De Miſſæ Sacrificio.

Lerienſis biduo hanc rem proſequutus vnicam fuiſſe oblationem, quatenùs de re ipſa oblata, videlicet Chriſto Domino noſtro agitur, aiebat, verùm offerendi modos plures, varioſque extitiſſe, nam ex D. Thoma in 3. part q. 83. art. 5. verſ ad 3. recenſebat paſſionem Saluatoris noſtri, licèt vna tantùm fuerit, quibuſdam tamen quaſi gradibus peractam. Primò cùm proditus à Iuda. 2. cùm venditus. 3. in miniſterio cœnę. 4. in Cruce acceptis quinque plagis. 5. in effuſione Sanguinis, &

ſic

Digitized by Google

ſic deinceps vſque ad reſurrectionem. Ideòque cœnam rectè paſſionis participem fuiſſe. Ad hęc aiebat, ſicut merita Chriſti præcedentia non tolluntur ex Crucis paribulo, ſed potiùs augentur, ita etiam potuiſſe Chriſtum Dominum in cœna ſe offerre, & poſtea in cruce ſacrificium consũmare, nam ſicut in alijs merendo viuebat, ita in hoc merendo mortuus eſt.

Idem Lucerinus ex authoritate Cypriani in cap. Scriptura de conſecr. diſt. 2. aiebat. Campanienſis addidit. Cùm olim Sacrificia Veteris Legis culpam tantùm, & pęnam, quæ poſitiua, non eam, quæ damni dicitur, expiarent, hinc ſequi, Sacrificium hoc noſtrum ad vetera illud addidiſſe, vt vtroque nos modo liberaret; cuius generis Chriſti Domini noſtri opera extitiſſe, cuius integra vita quamuis verè varijs actionibus fuerit diſtincta, tamen vt vnicum eius opus ad redemptionem noſtram elaboratum à nobis celebrari, ac veluti extremæ guttæ lapidem cauanti, non reliquis antea diſtillantibus effectum adſcribamus, ſic ad perficienda Sacramenta coniunctim multa requiri extrema, tamen veluti potiſſima cenſeri. Segobienſis aiebat, nihil veteres de propitiatorio, aut pręparatorio Sacrificio tradidiſſe, ſed tantùm de cruento, & incruento Sacrificio, & vtrumque eiuſdem virtutis cenſuiſſe, cùm incruentum adimpleuerit omnia cruenta Sacrificia. Aurienſis, Sacrificium id verè expiatorium, eiuſdemque rationis, ac illud, quo hodiè vtimur, extitiſſe reſpondebat, totamque vitam Chriſti à conceptionis origine vnicum actum cenſeri, qui ſemper profuit, ſemper meruit, ſemper redemit.

Oſtunenſis idem varijs argumentis. Aliphanus, habere nos certam in hac re Traditionem Patrum, ac vetuſtiſſima plurimorum teſtimonia, quę ſatis eſſe non dubitandum ſit. Generalis Franciſcanorum, quos Obſeruantes vocant, Sacramenta omnia ex Sanguine lateris Chriſti vim ſuam ſumpſiſſe aiebat, tuncque Chriſtum in ſtatu merendi non fuiſſe, ſed omnia ex pręcedenti eius voluntate, qua paſſioni ſe ſubiecerat, profluxiſſe.

Laynes Generalis Ieſuitarum copiosè idem affirmauit, nam cum quæſtio facti ſit, cui nemo interſuit, neceſſariò ad teſtes recurrendum eſſe, vnde probatio ſumatur. Cùm verò auctores multi Apoſtolorum temporibus propinqui, tùm verò alij Sancti, Catholicique Viri idem atteſtentur, planè videri eorum auctoritatibus ſtandum eſſe, quod pręterea multis alijs rationibus corroborauit, oſtendens actiones Chriſti ſemper profuiſſe, tametſi omnia, vt plurimùm, cruci ipſi tanquam extremo actui, & in quo maiorem omninò charitatem patefecit, ſoleant aſſignari.

98 Secunda opinio præcedenti contraria à Granatenſi primùm propoſita fuit, quem alij nonnulli ſunt ſecuti. Nam Bracharenſis Sacrificium in cœna non expiatorium, ſed Euchariſticum tantùm fuiſſe aiebat, cùm alias ſequeretur, Chriſtum nos ante crucem redemiſſe, hocque ſenſu auctoritates omnes interpretabatur, loquentes Chriſtum in cęna ſacrificaſſe, vt de Sacrificio laudis, & de gratiarum actione accipiantur.

Idem Lancianenſis, ac Veglienſis, qui duplicem Chriſti oblationem fuiſſe aiebant, alteram generalem in omnibus eius actionibus, quas naſcens, docens, peregrinans, ieiunanſque Patri offerebat: alteram ſpiritualem, qua peccata noſtra expiabat, quod ante Crucem ab eo pręſtitum non fuiſſe, vt nec canone Miſſæ huius expiationis in cęna mentionem vllam fieri, nec Eccleſiam vnquam id tradidiſſe aſſerebat, quinimò S. Thomam ſatis id ſentire in 3. part. q. 46. art. 9. & q. 73. art. 5. ſed clariùs Æcumenium auctorem Gręcum, quem Cardinalis Warmienſis in libr. confeſſionis ſuæ cap. 53. citat.

99. Mutinenſis idem affirmauit, Sacrificium in cęna fuiſſe Euchariſticum, quod nobilius, & præſtantius multò cęteris Sacrificijs cenſebatur, cùm totum ad Deum adorandum, & glorificandum, ſicuti holocauſtum, dirigeretur; ad hæc rationem illam adduxit, Diuinam iuſtitiam ſtatuiſſe, vt mors mortem redimeret, quapropter licèt vnica Sanguinis gutta mundum ſeruare potuiſſet, quoniam tamen id diuinæ iuſtitiæ non reſpondiſſet, idcircò non tàm oblationem, quàm oblationis modum neceſſarium fuiſſe, qui ſufficeret, videlicet vt mors ipſa, & Sanguinis effuſio ſequeretur. In qua ſententia exiſtimare ſe non Æcumenium tantùm, ſed Auguſtinum etiam fuiſſe, idque iure iurando etiam poſſe penè affirmare.

Nicoſienſis, non dubitari, an Sacrificium id fuerit propitiatorium, cum omnia Chriſti opera eiuſmodi fuerint, ſed id potiùs, an ex oblatione in cęna expiata fuerint omnia peccata noſtra; qua in re neceſſariò reſpondendum eſſe, hoc ſoli cruci, atque eius morti tribuendum, cùm nihil aliud ſonet totum Teſtamentũ Vetus, & Nouum, niſi à Cruce Domini ſalutem noſtram pendere, ante quam nondum erat victoria parta, licèt multa Oppida iam expugnata. Quid enim ſi Apoſtolus aliquis ante mortem Chriſti obijſſet? vtique non ille in Cęlum ſtatim aſcendiſſet, cùm nondum Chriſtus ad Inferos deſcendiſſet. Colimbrienſi, & Sarzanenſi idem videbatur, cùm Paulus ad Hebræos dicat, ſine effuſione Sanguinis non fieri remiſſionem peccatorum.

100 Ex his igitur duabus contrarijs inter ſe opinionibus tertia conflata eſt eorum, qui reſpondebant in doctrina, Chriſtum ſe obtuliſſe ſimpliciter, ſed non propitiatoriè, cùm enim ex certo nullo Scripturę loco hoc colligatur, non poſſe canonem cum anathemate condi, niſi ſaltem priùs inter Theologos minores res diligenter excutiatur, indeque quod verius viſum fuerit, ſanciatur. Quod ſanè Patres multi tanquam tutius crediderunt, quibus & aliqui ex ijs, qui priores ſententias defenderant veluti Lancianenſis, Clodienſis, Mutinenſis, Quinqueccleſienſis, Segobienſis, Theanenſis, Senogallienſis, Tropienſis, Aurienſis, Almerienſis, Colimbrienſis facilè adhærebant.

Act. Trid. Conc. per Gabr. Paleott. ms. Frãc. Car. Bar. ſig. n. 24. pag. 145.

Porrò alia etiam aliquorum fuit ſententia, qui varijs diſtinctionibus opiniones conciliare, & quo ſenſu ſingula accipienda eſſent, exponere conati ſunt, &c. Concluſum demùm eſt, Chriſtum ſe obtuliſſe in cęna, vt in decreto videbimus. Subdit Gabriël Palæottus.

Quod ad Miſſam prohibendam, ne lingua vulgari ſermone habeatur, Iadertenſis dixit, ſibi minimè improbandum videri morem in Dalmatia, vt poſt Latinum Euangelium vulgare etiam ſubijciatur, quo Nationes illæ magis inſtruantur. Omnes tamen Patres canonem, quo Miſſa lingua vulgari prohibetur, valdè commendarunt.

Ineunte Septembri Lanſacus Gallicus Orator productis Caroli Regis, & Catharinæ Reginæ literis ſignificauit plures Galliarum Præſules, ac Doctores Sorbonicos ad Concilium Regio iuſſu venturos, rogauitque, vt Seſſio, in qua decretum de Sacrificio Miſſæ incruento promulgandum

Ext. in ms. Frãc. Car. Bar. giſ. num. 1344. ep. 162.

erat; differretur, donec ij acceſſiſſent. At cùm nimium cunctarentur Galli, non retardanda vltra medium Septembrem Seſſio viſa eſt.

Poſt graues itaque concertationum æſtus, confecti ſunt canones, doctrinaque de Sacrificio Miſſæ illuſtrata, quę decreta in pluribus Congregationibus à die vigeſima ſecunda Auguſti ad decimam Septembris diſcuſſa ſumma conſilij maturitate fuerunt.

101 Decima ſeptima Septembris celebrata eſt ſexta Seſſio, in qua ſacroſanctis myſterijs ſolemni ritu peractis Carolus Viceconies Vintimilienſis Epiſcopus orationem habuit, qua ſumma beneficia, quæ à Deo in vniuerſam Rempublicam Chriſtianam per Concilia Oecumenica conferuntur, ita demonſtrauit.

Ext. in mi. Arch. Vat. ſign. nu. 3248. circa med.

Seſta Seſſio ſub Pio IV.

,, Permagna eſt Conciliorum virtus, nam in
,, Sacroſanctis, & legitimis, ac vniuerſalibus
,, Concilijs, quæ ſint canonicæ ſcripturæ, ſan-
,, ciendo definitur, Hæretici conuincuntur, hæ-
,, reſes condemnantur, mores emendantur, cùm
,, populorum, tùm Sacerdotum diſſidentes Na-
,, tiones reconciliantur, rebelles Eccleſiaſticæ
,, Poteſtati Principes puniuntur, anathemate
,, feriuntur, Regnis, & Imperijs quandoque
,, priuantur. Concilijs ſchiſmata ſedantur, Sum-
,, morum Pontificum gloria, & auctoritas, cui
,, ſemper ab impijs detrahitur, Conciliorum ce-
,, lebratione fit clarior ſemper, & illuſtrior.
,, Proinde Patres optimi coniunctis animis, co-
,, pulatis voluntatibus communem cauſam ſu-
,, ſcipite, vt facitis, & curate omnibus animi,
,, ingenijque viribus vacillantes confirmare, ſub-
,, iectis parcite, lapſis ignoſcite, inobedientes,
,, & pertinaces debitis pęnis afficite, vniuerſos,
,, in quantum in vobis eſt, ad Romanæ Eccleſiæ
,, Matris omnium obedientiam perducite.

Poſtmodum decreta è ſuggeſtu perlecta fuere, rogatiſque Patrum ſententijs confirmata, quæ in MS. Vaticani Archiuij ex ſubiecta verborum formula referuntur.

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3622. pag. 171.

Doctrina de Sacrificio Miſſæ.

102 Sacroſancta, Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, pręſidẽtibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, vt vetus, abſoluta, atque omni ex parte perfecta de magno Euchariſtię myſterio in Sancta Catholica Eccleſia Fides, atque doctrina retineatur: & in ſua puritate propulſatis erroribus, atque hæreſibus conſeruetur, de ea, quatenus verum, & ſingulare Sacrificium eſt, Spiritus Sancti illuſtratione edocta, hæc, quæ ſequuntur, docet, declarat, & fidelibus populis prædicanda decernit.

Miſſam eſſe verum Sacrificium à Chriſto Domino inſtitutum. Caput I.

Quoniam ſub priori teſtamento, teſte Apoſtolo Paulo, propter Leuitici Sacerdotij imbecillitatem conſummatio non erat; oportuit, Deo Patre miſericordiarum ita ordinante, Sacerdotem alium ſecundùm ordinem Melchiſedech ſurgere, D. N. Ieſum Chriſtum, qui poſſet omnes, quotquot ſanctificandi eſſent, conſummare, & ad perfectum adducere. Is igitur Deus, & Dominus noſter, etſi ſemel ſe ipſum in ara Crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem ſacerdotium eius extinguendum non erat, in cœna nouiſſima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ Sponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud ſemel in Cruce à Chriſto Domino inſtitutum peragendum repręſentaretur, eiuſque memoria in finem vſque ſęculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie cõmittuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutũ declarans; Corpus & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earundem rerum Symbolis, Apoſtolis, quos tunc noui Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, vt ſumerent tradidit: & eiſdem, eorumq; in ſacerdotio ſucceſſoribus, vt offerrent, pręcepit per hæc verba: *hoc facite in meam commemorationem*, vti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit. Nam celebrato veteri Paſchate, quod in memoriã exitus de Ægypto multitudo filiorum Iſraël immolabat, nouum inſtituit Paſcha, ſeipſum ab Eccleſia per Sacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum in memoriã tranſitus ſui ex hoc mundo ad Patrem, quando per ſui Sanguinis effuſionem nos redemit, eripuitque de poteſtate tenebrarum, & in Regnum ſuum tranſtulit. Et hæc quidem illa munda oblatio eſt, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari poteſt; quam Dominus per Malachiam nomini ſuo, quod magnum futurum eſſet in Gentibus, in omni loco mundam offerendam prędixit, quam non obſcurè innuit Apoſtolus Paulus Corinthijs ſcribens, cùm dicit, Non poſſe eos, qui participatione menſæ dęmoniorum polluti ſunt menſę Domini participes fieri, per menſam Altare vtrobique intelligens. Hęc denique illa eſt, quæ per varias ſacrificiorum, naturæ, & legis tempore ſimilitudines figurabatur; vt pote quæ bona omnia per illa ſignificata, velut illorum omnium conſummatio, & perfectio complectitur.

Miſſæ Sacrificium eſſe propitiatorium pro peccatis & pœnis, & prodeſſe viuis atque defunctis.
Caput II.

Et quoniam in diuino hoc Sacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille Chriſtus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara Crucis ſemel ſe ipſum cruentè obtulit; docet ſancta Synodus, Sacrificium iſtud verè propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, vt ſi cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reuerentia contriti, ac pęnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Huius quippè oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pęnitentię concedens crimina & peccata etiam ingentia dimittit: vna enim, eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum tunc in Cruce obtulit, ſola offerendi ratione diuerſa. Cuius quidem oblationis cruentę, inquam, fructus, per hanc incruentam vberrimè percipiuntur: tantum abeſt, vt illi per hanc quouis modo derogetur. Quare non ſolùm pro fidelium viuorum peccatis & pęnis, ſed pro defunctis in Chriſto nondum ad plenum purgatis, ritè iuxta Apoſtolorum traditionem offertur.

Deo ſoli offerri Sacrificium Miſſæ. Caput III.

Et quamuis in honorem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Miſſas Eccleſia celebrare conſueuerit, non tamen illis Sacrificium offerri docet, ſed Deo ſoli, qui illos coronauit: vnde nec Sacerdos dicere ſolet, offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule; ſed Deo de illorum victorijs gratias agens eorum patrocinia implorat; vt ipſi pro nobis intercedere dignentur in cęlis, quo-

tum

rum memoriam facimus in terris.

Canonem Miſſæ ab omni errore purum ſanctumque & pium eſſe. Caput IV.

Et cùm Sancta ſanctè adminiſtrari conueniat, ſitque hoc omnium ſanctiſſimum Sacrificium, Eccleſia Catholica, vt dignè, reuerenterque offerretur, ac perciperetur, ſacrum Canonem multis ante ſæculis inſtituit, ita ab omni errore purum, vt nil in eo contineatur, quod non maximè ſanctitatem, ac pietatem quandam redoleat, menteſque offerentium in Deum erigat: is enim conſtat cùm ex ipſis Domini verbis, tùm ex Apoſtolorum traditionibus, ac ſanctorum quoque Pontificum pijs inſtitutionibus.

Ritus & cæremoniæ, quæ in Miſſa adhibentur, retinendæ ſunt. Caput V.

Cùmque natura hominum ea ſit, vt non facilè queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationē ſuſtolli; propterea pia Mater Eccleſia ritus quoſdam, vt ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia verò elatiore in Miſſa pronunciarentur, inſtituit. Cęremonias item adhibuit, & myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaq; id genus multa, ex Apoſtolica diſciplina, & traditione, quo & maieſtas tanti Sacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis, & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

Miſſas priuatas licitas eſſe, nulloque modo damnandas. Caput VI.

Optaret quidem Sacroſancta Synodus, vt in ſingulis Miſſis fideles adſtantes, non ſolùm ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quo ad eos Sanctiſſimi Sacrificij fructus vberior proueniret: nec tamen, ſi id non ſemper fiat, propterea Miſſas illas, in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter cōmunicat, vt priuatas, & illicitas damnat, ſed probat, atque adeò commendat: ſiquidem illę quoque Miſſæ verè communes cenſeri debent: partim, quod in eis populus ſpiritualiter communicet, partim verò, quòd à publico Eccleſiæ Miniſtro non pro ſe tantùm, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Chriſti pertinent, celebrentur.

Aquam vino miſcendam in Calice in Miſſa offerendo. Caput VII.

Monet deinde Sancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, vt aquam vino in Calice offerendo miſcerent: tùm quòd Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur, tùm etiam quia è latere eius aqua ſimul cum ſanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ in Apocalypſi B. Ioan. populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto vnio repręſentatur.

Miſſam non celebrandam lingua vulgari, ſed cuiuſque Eccleſiæ ritum obſeruandum. Caput VIII.

Et ſi Miſſa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire viſum eſt Patribus, vt vulgari paſſim lingua celebraretur. Quamobrem retento vbique cuiuſque Eccleſiæ antiquo, & à S. R. Eccleſia omnium Eccleſiarum Matre, & Magiſtra probato ritu, ne oues Chriſti eſuriant, neuè paruuli panem petant, & non ſit, qui frangat eis, mandat Sancta Synodus Paſtoribus, & ſingulis curam animarum gerentibus, vt frequenter inter Miſſarum celebrationem, vel per ſe, vel per alios ex ijs quæ in Miſſa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera ſanctiſſimi huius Sacrificij myſterium aliquod declarent diebus præſertim Dominicis, & feſtis.

Caput IX.

Quia verò aduersùs veterem hanc in ſacroſancto Euangelio, Apoſtolorum traditionibus, ſanctorumque Patrum doctrina fundatam fidem, hoc tempore multi diſſeminati ſunt errores, multaque à multis docentur atque diſputantur; Sacroſancta Synodus poſt multos, graueſque his de rebus maturè habitos tractatus, vnanimi Patrum omnium conſenſu, quæ huic puriſſimæ fidei, ſacræque doctrinæ aduerſantur, damnare, & à Sancta Eccleſia eliminare per ſubiectos hos Canones conſtituit.

Ext. in ms. Arch. Vatic. ſig. nu. 3212. pag. 872.

De ſacrificio Miſſæ.

Canon I.

Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum, & proprium Sacrificium; aut, quod offerri non ſit aliud, quàm nobis Chriſtum ad manducandum dari, Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe, vt ipſi, alijque Sacerdotes offerrēt Corpus, & Sanguinem ſuum, Anathema ſit.

Canon III.

Si quis dixerit, Miſſæ Sacrificium tantùm eſſe laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificij in Cruce peracti, non autem propitiatorium, vel ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro viuis, & defunctis pro peccatis, pęnis, Satisfactionibus, & alijs neceſſitatibus offerri debere, Anathema ſit.

Canon IV.

Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari Sanctiſſimo Chriſti Sacrificio in Cruce peracto per Miſſę Sacrificium, aut illi per hoc derogari, Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit, impoſturam eſſe Miſſas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda, ſicut Eccleſia intendit, Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis dixerit, Canonem Miſſę errores continere, ideòque abrogandum eſſe, Anathema ſit.

Canon VII.

Si quis dixerit cæremonias, veſtes, & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica vtitur, irritabula impietatis eſſe, magis quàm officia pietatis, Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Miſſas, in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas eſſe, adeòque abrogandas, Anathema ſit.

Canon IX.

Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſubmiſſa voce pars canonis, & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe: aut lingua tantùm vulgari Miſſam celebrari debere: aut aquam non miſcendam eſſe vino in Calice offerendo, eo quod ſit contra Chriſti inſtitutionem, Anathema ſit.

Adiuncta his eſt admonitio de pietatis cultu in celebrando Miſſæ Sacrificio adhibendo, cùm in ſacris literis percellantur minis, qui opus Dei negligenter faciunt.

Ms. Arch. Vat. ſig. n. 3622. pag. 173. pag. 2.

103 Exarſit in Concilio grauis de reſidentia controuerſia, an iuris eſſet Diuini, an Pontificij; ſubterfugientibuſque initio Legatis agere, an iuris eſſet Diuini, Præſules Hiſpani acerrimè inſtabant, vt ea controuerſia ventilaretur, è quibus

Litt. Leg. Card. Ext. in ms. Frāc. Car. Bar. ſig. 1344.

bus Granatenſis, & Segobienſis conqueſti ſunt
in literis ad Marchionem Piſcariæ, aduerſari
Pontificem, ne decretoria de ea re ferretur ſenten-
tia, & in eo premi Concilij libertatem, tuendæ
ib. ep. 87. enim libertatis Concilij præter modum cupidiſ-
ſimi fuere Tridentini Præſules, adeò vt cùm Pon-
ib. ep. 112. tifex nonnullorum Epiſcoporum egeſtatem ſua
liberalitate leuaſſet, exclamarent nonnulli, Con-
cilij libertatem ex eo læſam, ſed quàm immeritò,
Controuerſia de reſidentia an iuris eſſet diuini. euidenter dignoſci poteſt ex eo, quod Pallauici-
nus recenſet. Porrò Lanſacus Gallicus Orator
ſentiebat cum nonnullis non diſcutiendum, an
reſidentia foret iuris Diuini, ſed curandum
maximè, vt Præſules ad reſidendum adſtringe-
rentur. Itaque tunc de reſidentia agendum de-
Par. 2. li. 16. cretum eſt, cùm de Ordinis Sacramento age-
retur.

104 Sed quoniam, vt ſcriptum eſt, cortina
Carol Vicecom. in lit ad Car. Borromæũ Ext. in ms Card Io. Bap. Spad. pag. 79. cortinam trahit: dum agitur de reſidentia, actum
quoque eſt de Epiſcoporum iuriſdictione, ac XX.
Octobris Epiſcopus Segobienſis multis argu-
mentis probauit, Epiſcopatum iure Diuino eſſe
inſtitutum, Epiſcoporumque auctoritate labefa-
ctata Pontificum labefactandam auctoritatem,
atque ab eo hæc verba repetita Carolus Viceco-
,, mes Cardinali Borromæo retulit. [Quod po-
De Epiſcoporum iuriſdictione controuerſia oritur. ,, teſtates iuriſdictionales traduntur Epiſcopis
,, à Deo, ſed exercitium iuriſdictionis traditur à
,, Pontifice, cum applicatio perſonæ, & diuiſio
,, materiæ ad eum pertineat, Epiſcopatus autem
,, non eſt propriè Epiſcopatus ſine poteſtate
,, iuriſdictionali; probaturque ex Anacleto, dari
,, poteſtatem, cùm Epiſcopi conſecrantur, &
,, quòd poteſtas ſupernaturalis traditur Epiſco-
,, pis à Deo, quæ auferri non poteſt, quamuis
,, degradentur, & cùm illa poteſtas per manuum
,, impoſitionem, per vnctionem conſecrationis,
,, & ſigna externa tradatur Epiſcopis, ſequitur,
,, quòd Epiſcopatus ſit Ordo, & quòd ſit de iure
,, Diuino, quemadmodum etiam Presbyteratus,
,, ita quod ſi concedatur Hierarchiam eſſe, ne-
,, ceſſariò ſequitur, Epiſcopatũ Ordinẽ eſſe, cùm
,, Hierarchia ex duobus tantũ membris conſtare
,, non poſſit, Ordines autem ſacri non ſunt, niſi
,, Diaconatus, & Presbyteratus, ergo neceſſariò
,, Epiſcopatus erit addendus: & quod omnes
,, Pontifices vſque ad Syluestrum obſeruaue-
,, runt, quòd Epiſcopatus eſt Ordo à Deo imme-
,, diatè, & dixerunt hoc in Epiſtolis ſuis, vel ex
,, profeſſo, vel incidenter.

Monuit Vicecomes eundem Borromæum
XXII. Octob. nonnullos Præſules inferre, quando
ib. p. 93. Epiſcopi iure Diuino ſint inſtituti, claues non
tantùm Petro, ſed etiam Epiſcopis collatas, nec-
ib. p. 91. non XIX. Nouembris ſcripſit, plures contendere,
à Pontifice non conferri poteſtatem iuriſdictio-
ib ep. 103. nis, ſed locum, in quo exerceatur, Laynem verò
ſupremum Societatis Ieſu Præpoſitum in Con-
gregatione generali diſſeruiſſe pro auctoritate Se-
Pa. 2. Hiſt. Soc. 3. dis Apoſtolicæ, illuſtraſſeque datam immediatè
Pontifici poteſtatem iuriſdictionis, & contraria
argumenta diluiſſe. Quo audito, narrat Sacchi-
,, nus, multi poſtea conati ſunt, quæ dixerant,
,, explicare, & ad ſenſum commodiorem trahe-
,, re: multi aiebant, ſi quæ tum audiuerant, au-
,, diſſent priùs, fuiſſe aliter ſenſuros, nec pauci
,, ingenuè, & candidè ſententiam retractarunt.
,, Legati Pontificij teſtati ſunt, non vulgare eo
,, die vnius hominis meritum in Sedem Apoſto-
,, licam extitiſſe.

Exorta eſt etiam inter Præſules diſceptatio,
an Pontificis auctoritas auguſtior eſſet Concilij
auctoritate, vel è contra, Galloſque ad contra- *Carol. Vicecom in lit. ad Car. Bor*
hendam Pontificiam auctoritatem incumbere
ſcripſit Vicecomes ad eundem Borromæum, ia-
ctataque ab Hiſpanis, & Gallis nonnullis hæc
verba, vt fieret reformatio in Capite, & in mem-
bris. Porrò Pontifex inſtaurari omnium Ordi- **An Concilium ſupra Papã vel è contra diſceptatum eſt**
num diſciplinam gerebat maximè in votis, Apo-
ſtolicæ tamen auctoritati detrahi ferre non pote-
rat. Cùm verò ex his controuerſijs augeri in
dies diſſidia poſſent, proximo anno Ferdinandus
Cæſar Zachariæ Delphino Pontificio in Aula Cæ-
ſarea Internuntio conſuluit, vt rogaret Pontifi-
cem, ne controuerſiam huiuſmodi in Concilio
declarandam vrgeret, niſi Patres vniuerſi con-
ſentirent, neuè Adminiſtri Pontificij res non ne-
ceſſarias in medium adducerent deliberandas, de
quibus Delphinus Legatos Tridentinos XX. Iu-
nij certiores fecit, optimumque viſum eſt Cæſa-
reum conſilium, quo omnes occaſiones feren-
di ſermonis de auctoritate Pontificia declinatæ
ſunt.

Dum verò nonnulli Principes de emendandis
Curiæ Romanæ corruptelis agerent, etiam de *Ext. lit. Delphini in ms. Arch. Vat. ſig. num. 3216. ep. 112.*
iniqua Regum, & Principum in Eccleſiaſticum
Ordinem vſurpatione coërcenda, læſaque im-
munitate ſacerdotali tuenda actum eſt, ac tum
quidem in Gallijs grauiſſimè labefactari ius Ec-
cleſiaſticum ab Adminiſtris Regijs ſignificaba- *Car. Vic. in lit. ad Car. Bor. pag. 115. & 118.*
tur. In primis Senatum Regium de cauſis ap-
pellationum circa Eccleſiaſtica Sacerdotia co-
gnoſcere; ſecundò Reſcriptorum Pontificiorum
executionem impediri; tertiò iudicare de poſ-
ſeſſorio iure Sacerdotiorum; quartò Regem pro-
pria auctoritate decumas imperare Clero, atque
ab eo exigere; quæ proximo anno vſque adeò
excreuere, vt Regij Adminiſtri in eam prorupe-
rint licentiam, quòd ſuaſerint Regi, iure ab eo
inuadi bona Eccleſiaſtica, atque diſtrahi poſſe.
Inſuper etiam Ferrerius Præſes acerbiſſimè aduer-
sùs conditas à Patribus leges pro temperanda *Ext. lit. Delphini Int. ms. Arch. Vat. ſig. num. 3218. ep. 23.*
Principum licentia, defendendoque iure Eccle-
ſiaſtico declamauit; quæ germinantia in dies diſ-
ſidia ſopiturus Cæſar Oratoribus ſuis in manda-
tis dederat, vt Legatos Cardinales ad prætermit-
tendũ reformationis Caput ad Principes Laicos
pertinens hortarentur.

105 Manauit interea fama, Pontificem gra-
uiore morbo implicitum decumbere, quapro- *Ioan. Vicecom. in lit. ad Car. Borrom. in ms Car. Io. Bapt. Sp. p. 112.*
pter nonnulli, inter quos Lanſacus Gallorum
Regis Orator, ſermones de creando in Concilio
Pontifice, vacuo ſacroſancto ſolio, diſſeminarunt;
cùm verò ex ea re grauiora conflari pericula
potuiſſent, atque etiam nonnulli ſubijciendi
Concilio Pontificis inania conſilia eſſent medi-
tati, quod antea decreuerat Pius, è morbo re-
creatus edita Conſtitutione firmauit, vt ſi Con-
cilio Tridentino non perfecto ſolium ſacroſan- **Non à Concilio, ſed à Cardinalibus Pontifex eligendus Sede vacante tẽpore Concilij.**
ctum vacuum fieret, Romæ à Cardinalibus,
non verò Tridenti à Concilio noui Pontificis
electio celebraretur, ad ſchiſmatis, rerumque
nouandarum diſcrimina auertenda, ita vt ab-
ſentes Cardinales, quamuis Legati è Latere
Apoſtolici abſentiæ ſuæ cauſa electionem celebra-
tam oppugnare, vel infringere non poſſent.

106 Ab his ad ea, quæ in Concilio acta
ſunt, reuertamur, in quo XXIII. Octobris *Tom. 10. de Concil. ms. Arch. Vat. ſign. 4197. p. 155.*
MDLXII. hora XXI. habetur Congregatio ge-
neralis in qua comparuit primum Reu. Dom.
Valentinus Herburtus Epiſcopus Præmiſlien-
ſis Orator Sigiſmundi Auguſti Poloniæ Re-
gis,

Digitized by Google

gis, qui literas Regias exhibuit his verbis conceptas.

Sigiſmundus Auguſtus Dei gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Maſouiæ, Samogitiaque &c. Dominus, & hæres Reuerendiſſimis in Chriſto Patribus Dominis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ac Sacroſancti Concilij Tridentini Legatis, cæteriſque Reuerendis, & Venerabilibus Dominis Epiſcopis, Abbatibus, Ordinum Generalibus, & alijs omnibus Vniuerſale Oecumenicum Concilium Tridentinum repræſentantibus, amicis noſtris chariſſimis ſalutem, & beneuolentiæ noſtræ commendationem.

Orator Sigiſmundi Regis Poloniæ à Concilio recipitur.

Reuerendiſſimi in Chriſto Patres, & Reuerendi, & Venerabiles Domini amici noſtri chariſſimi. Fecimus pro officio noſtro Regio, vt ad hunc celeberrimum, & Sacroſanctum Dominationum veſtrarum conuentum ablegaremus noſtro nomine Reuerendum in Chriſto Patrem Valentinum Herbutthum Epiſcopum Præmiſlienſem Oratorem noſtrum, cui quoniam noſtro nomine quædam ad Dominationes Veſtras renuntianda commiſimus, ab ijs petimus, vt eum diligentem benignè audiant, ipſiuſque verbis non multò minùs, quàm noſtris fidem adhibeant: quas optimè valere cupimus. *Datum Wilnæ die VI. Menſis Septembris anno Domini MDLXII. Regni verò noſtri Anno XXVIII.*

His literis altiori voce perlectis, Polonus Orator orationem habuit, in qua hæc pręcipuè eſt locutus.

Quod in tanta oppugnatione, ac magnis procellis Eccleſiæ Sacroſanctum hoc Concilium, velut præſens auxilium, ac gratiſſimus Sol illuxit, id primùm Dei benignitati, deindè Beatiſſimo ac Maximo Pontifici Pio IV. meritò acceptum ferre debemus. Quas enim ille Pontifex impenſas, quos labores, quas curas non ſuſcepit, ac pertulit, priuſquam hunc veſtrum ſanctiſſimum, grauiſſimumque cœtum coëgit? Quæ igitur illi pro tàm ingenti, diuinoque beneficio præmia, quæ honoris inſignia, quæ laudum monimenta ab Eccleſia non debentur (& paulò poſt) tum verò illud non importunè, Dei benignitate, accidit, quod ad Eccleſiæ ſalutem defendendam, tuendamque pius, & Inuictiſſimus Imperator, & alij Catholici Reges, Principes, Reſque publicæ magno ſtudio, vt ex hac Oratorum clariſſima, magnaque frequentia cognoſci poteſt, conſentiant; Quodq; Sereniſſimus, ac clementiſſimus Dominus meus Rex non diſſentit in hac tam pia cauſa à reliquis Catholicis Regibus? Is verò cum illis mente, voluntate, ſtudio, ac virtute ad conſeruandum veterem illum Catholicæ Religionis ſtatum vehementer conſentit, ac in eo ſtudio ſe Regijs facultatibus ſuis huic Sacroſancto Concilio non defuturum offert, atque pollicetur. Nam cùm is Sereniſſimus Rex meus ſapientia, iuſtitia, fortitudine, temperantia, omnique illo pulcherrimo choro virtutum ſtipatus, ac in primis ornatus ſit, tùm pietatis tanto, quantus eſſe maximè poteſt, lucet ſplendore. Quot enim is Templa, delubraque honoris, & cultus Dei Optimi Maximi gratia magnificè extruxit, ac copioſè, ampliſſimèque ditauit? Quantum extat eius ſtudium in vera Religione augenda, dilatanda, ac etiam ad barbaras gentes Regno ſuo vicinas proferenda? Iam verò quanto ſtudio contendat, & elaboret, vt hæc lues tetra, quæ noſtro ſæculo, pleraſque Europæ Prouincias peruagata eſt, ſin minùs funditùs euelli, ſaltem reprimi, & ſopiri queat, nos qui Regni illius incolæ ſumus, teſtes locupletes eſſe poſſumus. Sed quid omnia Sereniſſimi mei Regis pietatis certiſſima ſigna perſequi neceſſe eſt, cùm non mediocre eius rei documentum ſit, quòd cùm ipſe Regni, ac belli negotijs grauiſſimis impeditus, ad hoc Sacroſanctum Concilium venire non poſſet, me licèt indignum ſuum Oratorem miſit. Noluit enim pius Rex in hoc totius Chriſtiani Orbis de componendis diſſidijs religionis ardore à Beatiſſimi, Maximique Pontificis, ac ab omnium Catholicorum Regum ſtudio, ſtudium quoque ſuum abeſſe, &c. Attulit deinde Orator tardioris aduentus cauſas, nimirùm in veteri more, & inſtituto Regni Polonici eſſe, vt in Regni Comitijs legationes decernantur; cùm verò Rex aliquot annis à Regno ſuo in remotioribus Regionibus belli negotijs vehementer impeditus abeſſet, nec Regni Ordines cogere poſſet, diutiùs pro ſua pietate ſe non continere potuit, quin Oratorem ad Concilium non expectato comitiali decreto allegaret, vt prematurus potiùs, quàm tardior aduentus æſtimari poſſit: demùm Patres cohortatus eſt, vt peſtiferum hæreſeos virus extinguant, cui hiſce verbis reſponſum eſt.

Reſponſum datum Oratori Regis Poloniæ à Sacroſancta Tridentina Synodo in publica Congregatione die XXIII. Menſis Octobris MDLXII.

107 Reuerendiſſime, & Illuſtriſſime Domine Orator. Sigiſmundi Auguſti optimi, ac potentiſſimi Regis veſtri ſingularis pietas, & excellens iuuandæ Catholicæ Eccleſiæ ſtudium adeò perſpectum Sanctæ Synodo ſemper fuit, vt quemadmodum ſumma cum lætitia, & voluptate eius Legatum aduenientem excepit, ità certè nullam moram, & tarditatis excuſationem ab eius Maieſtate expectandam eſſe vnquam exiſtimauit. Cùm enim Sereniſſimus Poloniæ Rex is ſit, qui acceptam à Clariſſimis Regibus Maioribus ſuis Catholicæ fidei veritatem non ſolùm ipſe conſtanter retinuerit, verùm etiam optimis legibus, & continentibus propè bellis, à nefariorum hominum ſcelere, atque impetu defendendam ſumma cum laude ſuſceperit, ſatis per ſe Sancta Synodus intelligebat, eum celeberrimo huic, atque legitimo totius Orbis Concilio animo intereſſe, eandemque pietatem omni tempore Sanctæ Dei Eccleſiæ re ipſa præſtiturum eſſe, quam Inuictiſſimus Cæſar, cæterique Chriſtiani Orbis Reges, ac populi miſſis Legationibus profeſſi eſſent. Accedebat autem Hoſij Cardinalis ampliſſimi aſpectus, præſentiaque ad declarandam Regiam mentem, & voluntatem, veluti magnum aliquod, atque illuſtre teſtamentum: neque enim dubitari poterat, Sigiſmundum Auguſtum Regem omnia, quæ ad ſacræ huius Synodi decus & ornamentum pertinerent, ſummo ſtudio curaturum eſſe; in qua ditionis ſuæ hominem Apoſtolicæ Sedis Legationem obire perbenignè pateretur. Hæc igitur ſunt, præclariſſime Orator, quæ hactenùs fecerunt, ne ab hoc Generali Concilio Regis veſtri pietas, & auctoritas abeſſe videretur. Verùm quando per Legatum ſummæ religionis, & prudentiæ, & integritatis laude præditum adeſſe voluit, hoc quidem Sanctæ Synodo eo iucundiùs accidit, quod intelle-

Ext. in me. Arch. Vat. ſig. n. 1397. p. 2. 156. & pag. 366.

telle-

tellexit, eius Maieſtatem non expectatis Regni Comitijs de hac re deliberaſſe. Ne ſcilicet cum ea longiùs differrentur, aliquod pietatis officium ab optimo, & religioſiſſimo Rege defuiſſe illis videri poſſet, qui minùs ſyncerè, atque inuidiosè Catholicorum Principum facta interpretari ſolent. Quarè Sancta Synodus Regiam Maieſtatem de honorificentiſſima Legatione, deque eius in Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam egregia voluntate maximas gratias agit. Deinde verò te, Reuerendiſſime Domine, non ſolùm quia illius Regis, cui nihil antiquius vera Religione vnquam fuit, perſonam geris, ſed quia Hoſij Cardinalis & Legati ampliſſima laudatione ornatus, non poteſt hoc munere non digniſſimum iudicare, libentiſſimè excipit, mandatumque tuum, prout iuris eſt, admittit. Quòd autem Sanctam Synodum hortaris, vt Dei cauſam, quam ſuſcepit, ita tueatur, vt aliquando Sancta Eccleſia priſtinam dignitatem recuperare queat, illa quidem ſua ſpontè incitata in hanc curam omni cogitatione incumbit, lætaturque Dei miſericordia, tàm præclara diuini huius operis fundamenta iacta eſſe, vt diuina ope, & auxilio freta ſperet fore, ne cùm ſibi à Pio IV. Pontifice Maximo, cuius virtutem immortalitati conſecratam omnes ætates admirabuntur, ſumma conſtituendæ Eccleſiæ adiumenta ſuppeditata fuerint, ipſa ſuo muneri, & officio defuiſſe exiſtimari poſſit.

108 Dum Tridentum Gallicani Patres properant ſexta Nouembris celebrata eſt Congregatio generalis hora XVI. in qua decretum de reſidentia perlectum,eſt præſante illi Cardinale Mantuano ſubiectis verbis.

Debitores illi, qui ſoluendo ſunt, cùm tempus venit, creditoribus ſuis debitum perſoluunt nulla diei prolatione petita. Nos in eorum debitorum numero ſumus, qui ſoluendo ſunt, (*Acta Concil. Trid. ms. Fr. Car. Bar. ſig. 1119. pag. 93.*) propterea ad diem, quod vobis debemus, diſſoluere volumus. Vos memoria tenetis, cùm his menſibus orta inter vos eſſet contentio, an reſidentia eſſet iuris Diuini, nec-ne, qua ad grauiſſimas verborum contumelias penè deſcenſum eſt, me dixiſſe, vt altercatio ſedaretur: non eſſe cur de reſidentia contenderent, cùm de ea agendum eſſet, cùm de Sacramento Ordinis pertractaretur. Quare cum Dei benignitate de (**Decretum de reſidentia.**) Sacramento illo iam tractatum ſit à Theologis, & à vobis, & doctrina, & canones confecti ſint, quamuis non omni ex parte emendati, nunc de reſidentia cogitare poteritis, ſed antequam de reſidentia ſuo tempore dicere ſententias incipiatis, duo à nobis exponenda vobis ſunt. Vnum, de quo admonitos vos eſſe volumus; alterum quod ab humanitate veſtra magnoperè cupimus. De quo a nobis admonendi eſtis, illud eſt. Cùm in illa Generali Congregatione, quæ habita eſt decima die Martij huius anni, in qua multos articulos reformationis propoſuimus, quorum caput illud fuit, Conſiderent Patres, qua ratione fieri poſſit, vt Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, præterea omnes Curati in ſuis Eccleſijs reſiderent, non fuiſſe propoſiti noſtri, vt alia ratione de reſidentia tractaretur, quam in ſuperiorum temporum Concilijs tractatum fuiſſet, nempè per præmia, & per pœnas. Cum enim videremus multa incommoda inuecta eſſe ex Epiſcoporum abſentia à ſuis Eccleſijs, & ſperaremus ea omnia tolli poſſe ex præſentia, propoſuimus vobis canonem illum reſidentiæ, vt vos nouas excogitaretis pœnas, & præmia, quibus tanquam vinculis arctioribus Epiſcopi adſtringerentur ad reſidentiam, ſed neſcio quomodo oratio veſtra à propoſitione noſtra deflexit ad quærendum; an reſidentia eſſet iuris Diuini, necne, quæ res magnas excitauit contentiones, & turbas, & maiores excitatura eſſet, ſi de ea re iterum diſputaretur. Quare pacis & concordiæ cauſa deliberauimus vobis proponere decretum, in quod coniecta ſunt præmia, & pęnę ferè omnes, quę excogitari poſſunt, quibus Epiſcopi cogerentur obſequium præſtare Domino Noſtro in Eccleſijs ſuis reſidendo. Hæc ratio pęnarum, & pręmiorum placet Cæſareæ Maieſtati, & Sereniſſimo Hiſpaniarum Regi, & ſperamus placituram Chriſtianiſſimo Regi, ac Illuſtriſſimo Cardinali Lotharingiæ, & Gallicanæ Eccleſiæ, quam ſecum adducit. Nam cùm his diebus Illuſtriſſimus Orator de Lanſaco nobiſcum eſſet, & in ſermonem reſidentiæ incidiſſet, dixit, ſe non magnoperè laborare, quo iure Epiſcopi reſiderent, ſed vt omninò reſiderent; quod Miniſtro placuit tanti iudicij, placiturum ſperamus Regi ſuo. Sed noſtrum fuit decretum proponere, veſtrum verò de illo iudicare, quod, vbi ego dixero, à Secretario perlegetur. Illud verò, quod à vobis impetrare cupimus, eſt, vt cùm de decreto & de tota re diſſeretis, de ea diſſerere velitis, vt decet ſanctos, qui hoc tempore non ſub modio, ſed ſuper candelabrum poſiti ſunt, vt omnes videant, qui in domo Dei ſunt: vt decet graues, doctos, & prudentes Viros, qui non continentibus iurgijs, contumelijſque agere debent, ſed rationibus deſumptis à Sacra Scriptura, à Sacris Canonibus, & ab auctoritatibus probatiſſimorum Eccleſiæ Dei Doctorum; vt denique decet eos, qui vt memoriam præteritarum contentionum abolere velint, modeſtè, grauiter, ſedatèque loqui debent. Hæc ſi feceritis, vt ſperamus, & confidimus, nobis rem gratiſſimam facietis, ipſi verò maximam laudem conſequuturi eſtis non à nobis, ſed ab eo, in quo gloriari oportet, ſi vnquam gloriari expedit, cui laus, & gloria ſit nunc, & in æterna ſæcula.

109 XIV. Nouembris Carolus Cardinalis tit. Sanctæ Cæciliæ è Lotharingia Tridentum (*Aſtulph. Seru. Titius m. act. ms.*) ingreſſus eſt multis Præſulibus Gallis, ac Theologis Sorbonicis ſtipatus, ac deindè vigeſima tertia eiuſdem Menſis, cùm in conſeſſum ſolemnem Patrum admiſſus eſſet, Regij Oratores literas Caroli IX. Galliarum Regis Chriſtianiſſimi (**Cardinalis Lotharingius Tridentũ appulit.**) ad Patres Concilij datas Præſidibus Legatis porrexere, quæ in latinam linguam conuerſæ perlectæ ſunt ſubiectis verbis conceptæ.

Carolus Dei gratia Francorum Rex Sanctiſſimis, & Reuerendiſſimis Patribus in Sacro Tridentino Concilio congregatis ſalutem. Etſi ea (*Excuſa Brixiæ 1562. Lit. Car. IX. ad Conc. Trid.*) fuit Dei Optimi Maximi voluntas, vt iam inde ab ineunte ætate, nos ad tanti huius Regni Imperium vocarit, eiuſque altæ, & infinitæ iudiciorum prudentiæ placuit nobis committere huius Principatus initia adeò tumultuum, & ciuilium bellorum plena, vt nulla illius, vel minima Prouincia inueniri poſſit, quæ hiſce calamitatibus careat: oculos tamen pueritiæ noſtræ hæc ipſa Diuina bonitas ita aperuit, vt tantorum malorum cauſam facilè iudicauerimus non aliunde, quam ex varia, & multiplici de Religione opinione,

opinione, qua populus noſter imbutus eſt, proceſſiſſe cognoſcamus: & iam huius grauiſſimi morbi remedium non ab hominum prudentia eſſe petendum, ſed à Deo viuo, & inexhauſto miſericordiarum fonte, qui requirentibus eum ex animo, ſuique nominis gloriam, & honorem ſpectantibus nunquam defatigatur beneficia, & gratias conferre. Itaque eodem Sancto Spiritu ducti, cùm primùm Regia corona ſumus inſigniti, nihil nobis magis fuit in votis, quàm cum Maiorum noſtrorum exemplo ad ſacros conuentus velut ad eius ægritudinis vnicum, & præſens medicamentum confugere, tùm in bonæ memoriæ Franciſci Regis, Domini, & fratris noſtri amantiſſimi veſtigijs permanere, & quanto potuimus ſtudio, & diligentia, hanc ipſam, in quam nunc ex varijs Orbis terrarum partibus conueniſtis, celeberrimam Synodum expetere. Ac illud quidem grauiſſimè tulimus nos, qui huius inſtituti adeò pij, & optati auctores fuimus, non tamen efficere potuiſſe, vt Prælati noſtri in hoc generale Concilium primi conuenerint, ſed huiuſmodi dilationis cauſam, & alij omnes, & vos ipſi neceſſariam iudicaſtis. Cumque amantiſſimum, & dilectiſſimum conſobrinum noſtrum Cardinalem Lotharingum Archiepiſcopum Ducem Rhemenſem primum Franciæ Parem, inquè illius comitatu aliquot Regni noſtri Epiſcopos, & Abbates aduenire videatis, nihil quidem à nobis, cum ſimulatione, aut exquiſitis diffugijs, ſed omnia ſeriò, piaque, & ſancta voluntate geſta eſſe facilè exiſtimabitis. Cauſa autem, Sanctiſſimi Patres, propter quam conſobrinum noſtrum ad vos miſimus, duplex eſt. Altera, quòd ille muneris ſui non oblitus, quique optimè nouit, quid Eccleſiaſtica profeſſio, horumque temporum calamitas ab eo, ſuique ordinis hominibus requirat, ſæpiùs, & vehementer iſthuc eundi facultatem à nobis petijt, & optauit. Altera, quòd ille à teneris annis ad ſecretiora noſtra conſilia euocatus, & in Regni noſtri negotiorum adminiſtratione educatus, optimè nouit fontes, & origines tumultuum noſtrorum, & quibus rebus egeamus, vt ij ſedari poſſint: eique in mandatis dedimus, ea vobis exponere, & quæ à prudentia veſtra, & amore paterno remedia vitæ expectari poſſunt, non ſolùm propter Regni noſtri tranquillitatem, ſed etiam totius Reipublicæ Chriſtianæ ſalutem, à vobis impetrare: cùm enim præ oculis, quis ſit verus & purior Dei cultus, ſemel habuerimus, poterimus tandem ad laudatam illam, & adeò expetitam rerum commendationem, quæ Epiſcoporum incuria, & hominum malitia perierat funditùs, peruenire, ac in honorem, & exaltationem Dei nominis, vnitatemque Eccleſiæ antiqua illa Catholicæ Eccleſiæ maieſtas, & integritas ſplendebit. Quam rem veluti munere veſtro dignam vniuerſus Orbis iure ſuo à vobis requirit, eamque ſi feceritis, accedet vobis inenarrabilis remuneratio à manu illius liberali, qui ſe harum rerum liberaliſſimum remuneratorem profitetur; Reges item, Reſpublicæ, Principeſque omnes vobis ſe meritò deuinctos exiſtimabunt, veſtramque pietatem magna cùm veſtra laude poſteritati commendabunt. Et quia eo eſt ingenio conſobrinus noſter, vt ea planè nouerit, quæ vos ſpeciatim ſcire cupimus, obſecramus vos, Sanctiſſimi Patres, illum vt æquo & lubenti animo audiatis, eamque illi fidem, quam nobis, ſi iſthic eſſemus, adhibeatis. Petentes inuicem à Deo Optimo Maximo, vt vos ſuo præſidio, totique Orbi Chriſtiano diutiùs conſeruare dignetur.

110 Lectis Regijs literis Carolus Cardinalis Lotharingius ſubiecit, eas Reginæ matris, & Antonij Regis Nauarræ, ac Procerum Regni conſenſu fuiſſe exaratas, prolixaque & lugubri hac oratione immaniſſimas calamitates, quas hæreſis in Galliam inuexerat, proſequutus eſt, deque remedijs graſſanti malo adhibendis perorauit, quæ à Gabriele Palæotto in actis MS. accuratè referuntur.

Inde, inquit, Cardinalis Lotharingius incœpit.

Mt. Fràc. Car. Barb. ſig. n. 24. pag. 218. Inter Act. Conc. Tr. Gabr. Pal. Ext. typis excuſa Brixiæ ad inſtantiã Io. Bapt. Bozolæ an. 1562.

Cardinalis Lotharingus in Concilio orat.

Illuſtriſſimi Domini, Reuerendiſſimi Epiſcopi: Chriſtianiſſimus Rex Carolus Reginæ Matris Chriſtianiſſimæ auctoritate, ac præcipuo Regis Nauarræ aſſenſu, Procerumque omnium conſcriptorum conſilio has literas, quæ modo perlectæ ſunt, decreuit, mihique ad vos perferendas dedit, quarum præcipuè ea capita, quæ maiorem à me explicationem deſiderant, pro ea, quæ mihi credita eſt, fide explicabo, quàm breuiſſimè potero. Hæ vt meminiſtis ſtatim in initio rerum Regni illius noſtri nobiliſſimi, ampliſſimi, & florentiſſimi quondam, ſummæque erga Regem fidei, & obſeruantiæ ſtatum, & conditionem reſtantur. Dicam vno verbo non ſine incredibili animi dolore, fuimus Galli, fuit ingens gloria Francorum. Hæ rerum omnium, ſunt viciſſitudines, Manus Domini tetigit nos, Clariſſimi Viri Patres, & Fratres. Hæc nobis iuſtum Dei in ira ſua iudicium prouocauerunt, corrupti omnium Ordinum mores, & Eccleſiaſtica omnis collapſa diſciplina. Has turbas excitarunt hæreſes non ſuppreſſæ, & à Domino Deo noſtro inſtituta remedia tamdiù neglecta. Hinc illæ lachrymæ, & per totum Regnum diffidia, rapinæ, bella inteſtina, & pluſquam ciuilia. Luctus vbique, vbique dolor, & plurima mortis imago. Nec ſacroſanctis Dei Templis parcitur, Presbyteri, & Religioſi Viri ad aras, quas amplexantur morientes, trucidantur, viſibilia Sacramentorum ſigna pedibus conculcantur, & comburuntur, paſſim erecti apparent rogi ex omni genere Eccleſiaſticorum ornamentorum, accenſæ ex imaginibus deiectis pyræ, additis omnium non ſolùm Eccleſiarum, ſed antiquiſſimarum Bibliothecarium libris, nec quidquam ex chartis publicis, & Inſtrumentis, quæ ad dotationem pertinent, reſeruatur, Sanctorum Reliquiæ ruptis Altaribus in cineres rediguntur, qui ſunt poſt hæc in profluentem proiecti. Horreſco referens, nec à Summorum Pontificum, Imperatorum, Principum, Epiſcoporum, & ſine diſcrimine paſſim aliorum omnium ſepulchris abſtinetur. Eorum maximè, qui de Eccleſia Dei benemeriti per monumenta reperiuntur. Nomen Domini vbique blaſphematur, ſpiritus mendacij in ore omnium eſt, qui falſo verbi Dei miniſterium vſurparunt, atque ita expulſis Paſtoribus alienis ouis cuſtos, fur & latro aſcendit. Poſtremo (quod longè omnium eſt grauiſſimum) iuge, & ſacroſanctum Sacrificium apud eos ceſſat, quod intermiſſum, quantam ruinam ſecum afferat, & quantam Regibus iacturam, & meminiſtis, Viri doctiſſimi, ex Prophetarum oraculis, & experientia iam in magnis Imperijs, florentiſſimis Regnis, ampliſſimis Prouincijs didiciſtis, atque in Gallia nunc aſpicitis; Regis enim Maieſtas contemnitur, imperia detrectantur, non modò vectigalia, ſed prouentus etiam negantur, iura omnia, & leges

Horrendi hæreticorum in Gallia furores.

Sprera ab Henrico II. religione Regia Maieſtas depreſſa in Gallia.

ſilent. Quilibet vindictam, quam exercet, ex priuato odio metitur, ad defectionem populus incitatur, & excuſſo Monarchiæ, quod aiunt, iugo, Anarchia in concionibus publicè proponitur. Hæc omnia apud vos cogitate, Clariſſimi Oratores, ne quod in Gallia nunc videre otioſis licet, ſera nimis pœnitentia experiamini, ſi male ſua Gallia ex vicinia vos in ruinam trahat. Sed quid vos Sanctiſſimi Epiſcopi detineo, aut diutiùs affligo. Superſunt toti huic noſtro malo remedia. Habemus enim magnæ ſpei pupillum Regem, non tàm Regni ex legitima ſucceſſione Monarcham, quàm religionis, & virtutum omnium auitarum hæredem, quem Pater Henricus, Auus Franciſcus excitaoe, & in quo iam Franciſci fratris demortui, omnis generis virtutum igniculi relucent. Nec deſunt Catharinæ Reginæ Viduæ, & Nauarræ Regis optima conſilia, & infractę Procerum vires. Nullis opibus parcitur, vndique auxiliares copiæ comparantur, fitque via vi, ſed in noſtra viſcera, quantumcumque victrix dextera ſit, ferrum conuertitur, eruuntur opes, & fit lamentabile Regnum; iamque nulla ad ſedandos tantos tumultus aptior via, nullum præſentius eſt remedium, quàm quod ab hac ſacroſancta Vniuerſalis Eccleſiæ legitimè in Spiritu Sancto congregata Synodo expetitur. Huc vos Maiorum exempla trahunt; hoc Dei verbum docet, ac vt ſperamus, in promiſſis ſuis, quæ nunquam fecit irrita, imperat, atque ita demum ex hoc loco pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, expectatur; Templum enim Dei ſanctum eſt, quod ſumus nos, Viri Patres, & tametſi diuiſiones gratiarum ſint, omnes tamen nos in vno ſpiritu, qui in nomine Domini Ieſu Chriſti congregati ſumus, quos & dicere neceſſe eſt, prout Spiritus Sanctus dabit eloqui. Quæ omnia, vt magis ſcire poteſtis, ad bene, beatéque decernendum ex Diuino præcepto ſunt neceſſaria. Hæc omnia Chriſtianiſſimus Rex, cùm ſibi ſatis perſuadeat, nec quidquam alienum ab his à nobis expectet, duo tamen præcipua ſunt ea, de quibus nos admonet, pro ſua in hanc Synodum obſeruantia, & pro ea, quam ſentit ex his in Religione diſſidijs, ſumma moleſtia. Primùm itaque à nobis poſtulat, vt quantum fieri poterit, noua diſſidia vitemus, nouas inquam, & infructuoſas relinquamus quæſtiones, ac demum, quantum nobis licet, enitamur, vt Principes, & Prouinciæ omnes ab armis abſtineant: ab hoc deſiderio excitandorum bellorum prorsùs nos alienos eſſe oportet, ne qui ex nobis diſceſſerunt, & ſe ab Eccleſia Dei præſciderunt, exiſtiment, magis hoc conuentu Principes ad arma excitari, & ſocietates, & fœdera iniri ad bellum quantumcumque ſacrum, quàm de vniuerſali omnium animorum reconciliatione decerni ſolliciti ante omnia ſeruare vnitatem pacis. Si quid in ea ſententia peccatum eſt, parcite, quæſo, Patres Ampliſſimi; Henricus Pater auctor fuit pacis, quæ in Chriſtiano Orbe hactenùs tam fęliciter ſeruatur, eam quaſi teſtamentum paulò poſt moriens filio Franciſco Regi commendauit; hanc Franciſcus Frater, ſi nobis tàm citò ereptus non fuiſſet, magna prudentia retinere conabatur. Pupillo, & Viduæ iniquiſſimas ſemper turbas, & bella inteſtina Rex, & Regina Mater valdè pertimuerunt, & pacatos ſubditorum omnium animos, ne quies publica interturbaretur, ſumma prudentia, ac vt ætatem & ſexum decet, perpetuò exoptauerunt. Quod etiamſi (vt negari non poteſt) infæliciter ſucceſſit, infæliciores tamen belli euentus ſunt pertimeſcendi, ne ſi omnes in eodem periculo verſentur, eadem & tempeſtate actos, nemo periclitantes adiuuet, ac ſic vnum, idemque omnes naufragium faciamus. Summam propterea rationem haberi deſiderat eorum, qui lapſi ſunt, vt & illis, quantum ex Deo poterimus, condonemus, quibus & nos amicos eſſe liceat, ſed vſque ad aras. Alterum legationis meæ caput eſt, quod iam à principio Regi meo Chriſtianiſſimo cum Sereniſſimo Imperatore, & reliquis Regibus, & Principibus Viris, quorum hic Clariſſimos Viros Oratores habetis, fuit commune, nempè vt de reformatione & morum, & Eccleſiæ diſciplinæ omninò decernatur. De hac iterum, iterumque vos admonet, ad eam ſeriò complectendam, qua poteſt obſeruantia hortatur, & per Dominum Ieſum Chriſtum, qui iudicaturus eſt viuos, & mortuos, obteſtatur, ſi Eccleſiæ auctoritatem integram eſſe vultis, ſi eius dignitatem conſeruare, ſi iam inclinatum nobiliſſimæ Galliæ Regnum retineri poſſe iudicatis, nec vos ex veſtris commodis noſtra incommoda metiri æquum eſt. Si enim vniuerſa hæc Italia, ſi Hiſpania omnis ſedem & clauum tenet, gratulamur vobis fæliciſſimi Patres; nos puppe excidimus, & vix ſupremo digito gubernacula retinemus. Hic nobis liceat iure veſtro cauſas à nobis tantæ tempeſtatis exquirere. Quem accuſabimus, Coepiſcopi fratres? quem Ex fœdere Henrici II. cum Lutheranis contra Conciliũ omnia Gallorum mala emanarunt.
tanti mali auctorem conſtituemus? Memini quid velitis, nec memoria excidit veſtrum de ea re commune omnium iudicium: hoc non ſine ingenti pudore, & magna anteactæ vitæ pœnitentia dicere me oportet. Propter nos tempeſtas hæc orta eſt, Viri fratres, propterea mittite nos in mare. Quid addam ampliùs? habetis confitentes reos, in eos, vt libet, animaduertite. Nunc iudicium incipiat à domo Dei, & mundentur, qui ferunt vaſa Domini. Attendamus nobis, & vniuerſo gregi. Quieſcamus peruersè agere, & diſcamus benè agere. Imò potiùs tu miſericors, & bone Deus per viſcera miſericordiæ tuæ attende, placare, & fac, adauge nobis fidem, vt ſine timore de manu inimicorum liberati ſeruiamus tibi. Nunc viribus opus eſt, Patres, nunc pectore firmo. Sed vereor, Illuſtriſſimi Domini, & Reuerendiſſimi Epiſcopi, ne nimis importunè agam, non eſt enim ſponte currentibus addendum calcar. Finem igitur faciam, eſt enim mea hæc à Rege expedita legatio. Si quid ſcire vos amplius oportebit, hæc omnia Clariſſimi Regis Oratores curabunt. Ego verò, & mecum vnà, qui ex Gallijs aduenerunt Reuerendiſſimi Coepiſcopi, in hac vniuerſalis Eccleſiæ Sacroſancta Synodo teſtamur, Beatiſſimo Domino Pio Pontifici Maximo poſt Deum in perpetuum ſubditos eſſe velle, eius enim nos in terris Primatum ſuper omnes Eccleſias agnoſcimus, cuius nunquam imperia detrectabimus, Eccleſiæ autem Catholicæ, & ſacræ generalis Synodi decreta veneramur. Vobis Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Legatis faſces ſubmittimus, Sanctiſſimis Epiſcopis dexteras ſocietatis offerimus, & Clariſſimos Oratores teſtes ſententiarum noſtrarum hic adeſſe vehementer gratulamur, vt Spiritu Sancto duce in omnibus, per omnia, & ſemper honorificetur Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti.

111 Cùm finem dicendi feciſſet Cardinalis Lotharingius, mox primus Concilij Præſes, is

erat

erat Hercules Cardinalis Mantuanus, in hæc verba reſpondit.

Reſponſum Legati ad orationem Cardinalis Lotharingi.

Ms Fræc. Card Barb. ſig. num. 1109. Act. Trid. per Aſtul. Seruantium.

Legati Cardinali Lotharingio reſpondent.

Eo die, quo nos Dominatio veſtra Illuſtriſſima perhumaniter conuenit, dixit ſe mandata Chriſtianiſſimi Regis ſui coram Sancta Synodo primo quoque tempore expoſituram, quamobrem elegimus Archiepiſcopum Iaderenſem Virum doctum, & prudentem, qui Sanctæ Synodi nomine Illuſtriſſimæ Dominationis veſtræ orationi eleganti, & copioſæ, & eruditæ, qualem excellens doctrina nobis pollicebatur, atque euentus ipſe comprobauit, reſponderet, atque explicaret, quàm gratus nobis omnibus accidiſſet labor, quem ſuſcepit accedendi ad Concilium vnà cum bona parte Epiſcoporum, Abbatum, ac Theologorum Eccleſiæ Gallicanæ. Speramus enim ex hac doctiſſimorum Prælatorum acceſſione magnum incrementum capturam cauſam Catholicæ Religionis, miroſque progreſſus facturam de virtute in virtutem, & correctionem lapſuum, & morum, qui hactenus in Eccleſia Dei fuerunt &c.

112 Addunt Acta Mutium Calinum Iaderenſem Archiepiſc. conceptum hiſce verbis reſponſum prolixius ſubieciſſe.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Paleot. Ms. Fræc. Car Barb. ſig. n. 24. pag. 222.

Oratio Iaderenſis Archiepiſ. ad Lotharingum.

Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Domine. Inter cæteras Chriſtianæ Reipublicæ miſerias, & calamitates, quarum memoriam Sacroſancta Synodus, neque deponere, neque ſine lachrymis repetere vnquam poteſt, nulla eius animum cura magis anxium, & ſollicitum ſemper habuit, quàm ſeditiones, & bellici tumultus, qui Religionis cauſa in florentiſſimo Galliarum Regno commoti, & concitati dicerentur, nam cùm omni tempore Regnum illud firmiſſimum Catholicæ veritatis præſidium, & columen iure optimo habitum fuerit, cogebatur Sancta Synodus incredibili dolore affici, cùm intelligeret eiuſmodi factam eſſe rerum commutationem, vt non in vna, aut in altera, ſed in pluribus eius Prouincijs omnia ferè impietas, cædes, vaſtitas occupaſſe videretur. Accedebat præterea ad augendam doloris acerbitatem, quod nunciabatur, nobiliſſimos gentis veſtræ Proceres, quòd ſcilicet alij orthodoxam fidem labefactatam, & euerſam, alij defenſam, & conſeruatam maximè cuperent, tanto animorum ardore ad arma concurriſſe, quanto olim Chriſtianiſſimi Reges veſtri totius Gallici nominis conſenſu pro Chriſtiana Religione propaganda, eiuſque dignitate recuperanda difficillima ſæpè bella ſuſcepiſſent, & confeciſſent. Verùm antea cùm hæc mala Sancta Synodus multorum fama, & auditione accepiſſet, grauiter ſanè dolebat, & præſentem inclyti Regni ſtatum maximè deplorabat, ita tamen vt facilè crederet multò ſibi miſerabiliorem eius fortunam videri poſſe, ſi quæ aurium ſenſu perceperat, cernere etiam oculis, & propius omnia eius vulnera intueri, ac penitùs pernoſcere licuiſſet. Quod quidem illi nunc inſperatò quodammodo contigit. Etenim Illuſtriſſima, & Reuerendiſſima Amplitudo Veſtra Chriſtianiſſimi Regis literas, quæ nuper recitatæ ſunt, oratione ſua ſubſequuta, & verborum copia, grauitate, prudentia, Gallicarum rerum ſtatum, & conditionem expoſuit, vt eas non commemoraſſe, ſed earum veluti expreſſam imaginem omnium oculis ſubieciſſe videatur. Quare conſtanter Sancta Synodus affirmat ſe nullas ei proprias, ac præcipuas doloris partes concedere, verùm eo acerbiùs hanc calamitatem ferre, quod Amplitudo Veſtra Matri ſanctæ Synodo chariſſimæ, & dulciſſimæ filiæ ærumnas, & incommoda defleat, ac conqueratur. Sed tamen in tantis malis animum erigit, & confirmat, ſiquidem breui futurum confidit, vt Deus reddat puero Regi priſtinam Maiorum ſuorum, & præſertim aui, parentis, ac fratris Clariſſimorum Regum virtutem, ac fortitudinem, qua non ſolùm nefarios hoſtium conatus reprimere, & audaciam vlciſci queat, ſed in tenera etiam ætate ſingulare aliquod pietatis exemplum ad pulcherrimi facti imitationem poſteritati tradere. Deinde verò cùm diuina clementia, atque miſericordia, & Sanctiſſimi Domini Noſtri Pij Pontificis Maximi opera, & auctoritate hoc ſanctum, & generale Concilium coactum ſit, ſi vnquam antea, nunc certè maximè ſperandum eſt fore, vt verus Dei cultus, diſcuſſa errorum caligine, ab omnibus agnoſcatur, mores emendentur, pax, & tranquillitas Eccleſiæ reſtituatur; qua in re quemadmodum adhuc Sancta Synodus omnem diligentiam adhibuit, vt quæ ſui muneris, & officij eſſe intelligebat, Deo adiuuante perficeret, ita in poſterum, nihil ſe de ea cura remiſſuram, verùm ſi fieri poſſit, aliquid potius ad eam ſtudij, & induſtriæ addituram eſſe pollicetur, ac ſpondet. Neque verò Illuſtriſſime Domine, te impulſore ſolum, atque hortatore, ſed multò magis, quod ſummæ fælicitatis loco habendum exiſtimat, adiutore, & Conſiliario id faciet. Nouit enim quanta tua ſit optimarum artium, & præcipuè ſacrarum literarum ſcientia, maximarum rerum vſus, atque tractatio apud Regem potentiſſimum, ſummoſque Principes exiſtimatio, & auctoritas, & quod caput eſt, pietas in Deum, vitæ integritas, & innocentia, ac cura, & Catholicæ Religionis ſincerum ſtudium. Quæ quidem tot, & tanta ſunt, vt quid potiſſimum in te homines laudare debeant maximarum-ne virtutum cumulum, an in quoque genere abſolutam, & perfectam earum formam merito dubitari poſſit. Illud autem exploratiſſimum Sancta Synodus habet, tam multa ab Illuſtriſſima Amplitudine Veſtra ad communis cauſæ vtilitatem adiumenta allatum iri, vt ſibi nunquam minus iucundam eius aduentus memoriam futuram confidat, quàm ille ipſe dies, quo venientem excepit, lætiſſimus, ac iucundiſſimus omnibus illuxiſſe viſus eſt. Itaque Illuſtriſſime Domine, omnes hi ſanctiſſimi Patres, quod tàm longo, difficili, ac periculoſo itinere ſuſcepto ad tuendam Matris Eccleſiæ dignitatem tanta animi alacritate accurreris, quod ſaluus, & incolumis, cum tot grauiſſimorum Patrum comitatu adueneris, quod tua præſentia, auctoritate, ſplendore frui liceat, primùm Deo immortali maximas gratias agunt, deinde tibi ex animo gratulantur, fauſtaque omnia, ac fœlicia à Domino precantur. Cæterùm quæ vel de communibus Catholicæ Eccleſiæ rebus, vel de priuatis Gallicarum Eccleſiarum commodis proponenda erunt, ea Sancta Synodus, quotieſcumque Regijs Oratoribus Viris præſtantiſſimis, vel Illuſtriſſimæ Amplitudini Veſtræ de his dicendi locus, & poteſtas dabitur, libentiſſimè audiet. Neque enim dubitat, quin eius Regis nomine, qui pueritiæ commendationem à pietatis acerrima defenſione duxerit, cuiuſque in omni vita præcipuum ornandæ, atque am-

Digitized by Google

plificandæ Religionis ſtudium eſſe debeat, illa proponantur, quæ in primis cum vera Dei gloria, perpetuaque ſanctæ eius Eccleſiæ vtilitate, & ſumma Apoſtolicæ Sedis dignitate, & amplitudine coniuncta eſſe videantur.

113 Ea abſoluta oratione Renaldus Ferretius in Senatu Pariſienſi Præſes, vnuſque ex Regis Chriſtianiſſimi Oratoribus, conſpicuis operibus illuſtratam Regiam pietatem, flagrantiſſimumque Gallorum pro retinenda veteri Religione ſtudium commendauit. Pro tuenda Pontificis auctoritate bellum aſperrimum geri, qua deſerta, breui omnes ſeditiones componi poſſent, Patreſque rogauit, vt ſumma integritate Dei gloriam promouere, Religionis incorruptam puritatem aſſerere, Diuinamque opem, ſine qua reliqua auxilia Gallis irrita forent, promereri niterentur.

Ext. in Act. Conc. Tr Gabr. Pal

Oratio habita à D Renaldo Ferrerio Præſide in Parlamẽto Pariſiẽſi in generali Congregatione die XXIII. Nouemb. 1562.

Orationibus, inquit, quas nunc audiſtis Illuſtriſſimi Domini, Sanctiſſimi Patres, nihil eſt, quod à nobis quidquam addi, aut detrahi habeat, tantùm vnum dicemus bona venia Paternitatum veſtrarum pro muneris noſtri ratione. Chriſtianiſſimi Regis pius, religioſus, & in Catholicam Eccleſiam propenſiſſimus animus antea quidem erat omnibus ſatis perſpectus, & cognitus, nunc autem aduentu, & oratione Illuſtriſſimi Principis, & Reuerendiſſimi Cardinalis adeò eſt illuſtratus, vt ne vllius quidem dubitationi locum relinquat. Nam quo mirus antea tanti Viri aduentus ab hominibus prudentibus, & peritis rerum humanarum ſperabatur, eò magis cùm venerit, nemo eſt, vel mediocri ingenio præditus, qui non videat, quantum Galli Eccleſiæ Catholicæ conſultum velimus, quique non intelligat plures, eaſque grauiſſimas eſſe cauſas, quibus adductus Rex Chriſtianiſſimus illum ad vos miſerit, cuius ſingulari conſilio in rebus magnis agendis cùm antea ſemper vſus eſt, tùm maximè his miſerrimis, & calamitoſiſſimis Galliæ temporibus. Qui autem exiſtimant priuato magis commodo, quàm Reipublicæ Chriſtianæ cauſa hæc à nobis fieri, vehementer falluntur. Poteſt (ſi modo velit) Rex Chriſtianiſſimus, vel triduo ſeditiones omnes, & motus ſuorum componere, inque officio, & obſequio Gallis innato ſubditorum omnium animos retinere, ſed non tàm, quæ ſua ſunt, quærit, quàm quæ ſunt Catholicæ Eccleſiæ, & Pontificis Maximi, cuius dignitatem, & auctoritatem, vt ſartam tectam in Gallia retineat, non dubitat tanti Regni imperium, vitam, & fortunas magnorum Principum, Procerum, & nobiliorum in periculum adducere. Hic eſt Galliæ noſtræ ſtatus, hæc fundi noſtri calamitas, quod ſi quis nos roget, qui tandem illud eſt, quod vos, Eccleſiaque veſtra Gallicana tantoperè à Concilij Tridentini Patribus expetit? Non ſumus, Patres ſapientiſſimi, in petitionibus noſtris admodum moroſi, & difficiles; nihil aliud petimus, quàm quòd totus Orbis Chriſtianus efflagitat, quod à Concilij Nicæni Patribus petijt magnus ille Conſtantinus; hoc ipſum à vobis requirit Rex Chriſtianiſſimus: omnia illius poſtulata continentur, aut Sacris Bibliorum literis, aut vetuſtis Eccleſiæ Catholicæ conſilijs, aut antiquis Pontificum, & Patrum conſtitutionibus, decretis, & canonibus. Hæc ſunt, hæc, inquam, ſunt, quorum nomine Rex Chriſtianiſſimus Eccleſiæ Catholicæ primogenitus filius, Eccleſiæ inquam Catholicæ petit reſtitutionem in integrum apud vos, quos Dominus Noſter Ieſus Chriſtus prætorea legitimos creauit, neque hoc ipſum petitur ex clauſula, vt dicitur generali, ſed ex verbis expreſſis edicti illius Diuini, & perpetuo, quod aduersùs nunquam fuit, & nunquam erit vſucapioni, aut præſcriptioni locus. Redeant ſaltem quaſi poſtliminio in Sanctam Dei Ciuitatem, & in lucem hominum tandem prodeant, quæ antiquus hoſtis Sathan vi eripuit, & longo tempore ſuppreſsit. Sic Darius Perſarum Rex motus in Iudæa propter Religionem excitatos ſedauit. Non enim ad arma continuò, verùm vt Maiorum ſuorum leges, & antiqua edicta inquirerentur, iuſſit, inuentumque Regis Cyri edictum de reditu Iudæorum in Iudæam, & Templi inſtauratione à maioribus ſuis neglectum, mandauit executioni, & ita pacati ſunt tumultus. Ioſias Rex laudatiſſimus, & ſynceriſſimus Eccleſiaſticæ diſciplinæ exactor librum legis ab Heleia magno Sacerdote repertum, poſteaquam hominum malitia longo tempore ſuppreſſus fuerat, primùm legit diligentiſſimè, deindè lectum recitauit populo, tùm ex illius præſcripto ritus, & præcepta Diuina Iudæis reſtituit. Strenui illi Nehemiæ milites, quos tantoperè commendat Chryſoſtomus, altera quidem manu telum tenebant, altera muros ædificabant, hoc eſt Eccleſiam ex antiquis Patrum legibus reſtituebant. Niſi hæc fiant, Patres Sanctiſſimi, fruſtra à vobis rogabimur, num etiam pacata eſt Gallia? nos enim reſpondebimus, quod Iehu Regi Ioram roganti, num pax? & quomodo, inquit ille, pax, cùm hoſtes adhuc ſuperſint, & vigeant; noſtis cætera. Niſi his rebus diligens detur opera, nos fruſtra confugiemus ad potentiſſimi illius, & maximi Regis Catholici affinitatem, ſingularem amicitiam, incredibilem liberalitatem. Fruſtra fidem, & auxilium implorabimus Pontificis Maximi, Sereniſſimi Venetorum Dominij, Lotharingiæ, Allobrogum, & Hetruriæ Principum auxiliares copias. Fallax enim (mihi credite) erit equus ad ſalutem, niſi hæc a vobis fiant. Turbabitur breui nimia quorumdam ſecuritas, & quod caput eſt, qui interea peribunt, tametſi id illis ſua propria iniquitate & peccato euenier, vobis tamen peribunt; hoc eſt ſanguis illorum de manu veſtra requiretur. Sed potiùs quàm nos ad ea veniamus, quæ ſuo loco, & tempore ſumus dicturi, ſecundùmque mandatorum noſtrorum formulam agemus. Petimus à vobis ſapientiſſimi Patres, à vobis inquam, quos veſtra ſponte ſcimus eſſe ſatis incitatos, quorumque pietatis, & religionis, & in omnes homines charitatis ſumus non ſolùm auriti, ſed etiam oculati teſtes, vt ea, de quibus iam diù cœpiſtis deliberare, quàm breuiſſimè fieri poteris, abſoluatis, quo citiùs poſſitis de multo grauioribus, & magis hoc tempore neceſſarijs ſententiam veſtram dicere, & his conuentibus Eccleſiaſticis finem imponere ad laudem, & honorem Dei Patris Omnipotentis, eiuſque Filij Domini Noſtri Ieſu Chriſti.

Ad hæc Iaderenſis addidit, Patres commodiùs ad ea, quæ opus fuerit, reſponſuros, & muneri ſuo non defuturos.

114 De aduentu etiam Cardinalis Lotharingi certiorem fecere Legati Concilij Carolum Cardinalem Borromæum, vtque expoſuerit Galliam in tantas adductam calamitates, vt omnium Principum Catholicorum aduersùs Hæreticos cogen-

Legati Trid. in lit. ad Car. Bor. ext. in ms. Fräc. Card. ſig. n. 1344.

Digitized by Google

cogendum ſit auxilium, quod futurum Proteſtantes ſuſpicati varia inter ſe ad affligendam, protetendamque rem Catholicam conſilia agitarint; cui reſponſum à Legatis, congregatum Tridenti Concilium non ad mouenda bella, ſed ad pacem redintegrandam, diuulſarum Eccleſiarum coniunctionem conciliandam, orthodoxam fidem confirmandam, damnandos errores, diſcutiendas hæreſes, priſtinoque ſanctitatis ſplendori Eccleſiaſticam diſciplinam reſtituendam, grauioremque dolorem ſe traxiſſe, ſparſam eam per Germaniam fabulam de fœdere armorum Tridenti aduersùs Hæreticos, ſiuè Proteſtantes ſanciendo, cæterùm ſperanda meliora de Gallicis rebus Rothomago iam expugnato. Addidere, nullo modo ſuſcepta à Gallis conſilia oppugnandæ, vel deprimendæ auctoritatis Sedis Apoſtolicæ, ſed inſtaurandæ collapſæ diſciplinæ Chriſtianæ, maximique referre pro ſalute Gallorum, ac cæterorum populorum, vt publici mores ad ſanctiorem normam redigantur, ac vitia exſcindantur, corruptionem enim morum ordinis Eccleſiaſtici inobedientiæ, & contemptus cauſam, ac ſeditionum parentem extitiſſe, ac niſi in Concilio caſtigentur vitia nouis legibus, diſciplinaque vetus fuerit reſtituta, maiora bella aduersùs Eccleſiaſticos Viros excitanda, quàm modo gerantur contra Hugonottos, vt enim Gallia optat ardore ſummo, atque conſtantiſſimè fidem orthodoxam incorruptam tueri, ita Cleri fœtida vitia tolerari non poſſe, indignationem altè fixam hærere omnium animis, Parochialia Sacerdotia conferri imperitis, ac nullis virtutibus ornatis, non ab ijs verbum Dei prædicari, non adminiſtrari Sacramenta, ſed tantùm vitiorum exempla diffundi, in diplomatibus Pontificijs falſa teſtimonia de eorum probitate, qui Romæ Parochi inſtituuntur, afferri.

115 Significarunt etiam Legati Cardinales Carolo Borromæo Lotharingum Cardinalem, ac Regios Oratores graues querelas fudiſſe aduersùs Pium IV. Pontificem de ſubſidijs idoneis aduersùs Hugonottorum perduellionem non ſubminiſtratis; commendatos ab ijs quidem Philippum Regem Catholicum, Venetos, Sabaudiæ, & Florentiæ Duces, qui ſubſidiarium aurum tranſmiſerint, at Pontificem expectationi, promiſſiſque de ferenda ope non reſpondiſſe, eoque acerbas leges appoſuiſſe, vt Gallorum Rex oblato beneficio vti non poſſit, ex eaque re Magiſtrum Equitum Memorantium, Ducem Guiſium, & Santandreanum Caſtrorum Præfectum offenſionem contraxiſſe, Pontificio enim diplomate iuſſos arma pro Eccleſia Catholica, vt veros Chriſti equites, pugileſque capere, etiam aduersùs Catharinam Reginam, ſi eam à vera Religione deſciſcere animaduerterint, nec ſubſidia nummaria ijs in militum ſtipendia vnquam defutura pollicitum, deinde in prima ſtipendiorum ſolutione tot acerbioribus conditionibus illaqueatos, vt tenui tantùm eorum parte potiti ſint, propreteaque illos confugere ad Concilium, vt his conſulat. Hæc cùm vrgeret vehementiùs Ferrerius Præſes, reſponſum eſt à Legatis, non eſſe iſta in Concilio tractanda, ſed cum Pontifice, cùm ad diſciplinæ normam inſtaurandam non ſpectent. Quibus ſubiecere Oratores, hæc priùs cum Legatis, atque etiam cum Pontifice conferenda, quàm ea in Congregatione generali proponantur. Significarunt ijdem Legati paucis poſt diebus, nimirùm XIX. Nouembris Oratores Gallicos poſtulaturos optimam Eccleſiaſtici ordinis emendationem.

Querelæ Lotharingi in Concilio expoſitæ.

Ibid. pag. 543.

116 Dum in Concilio ageretur de corruptelis delendis, ac diſciplinæ ſanctioris reſtituendæ ſplendore, nonnulli Præſules Hiſpani, & Galli quadam inuidia in Romanæ Curiæ Magiſtratus perciti multa ad deprimendam eorum dignitatem, & commoda demenda moliti ſunt. Cardinales verò Legati Carolo Borromæo ſignificarunt ſe nihil aduersus Curiæ Romanæ dignitatem ex ea occaſione tentaturos, niſi acceptis de ea re mandatis Pontificijs, nihil etiam decretum iri in ijs, quæ ad Pontificem ſpectant: ſi quæ tamen occurrant querelæ, ad ipſum eas tranſmittendas, vt de ijs, quæ in ipſo deſiderentur, ipſe decernat, ſe ſtrenuam operam daturos, ne quid proponatur in Concilio, quo Pontifici leges imponi videantur, cùm enim Concilium inferioris ſit dignitatis, & auctoritatis Pontificia, non æquum eſſe, vt ſupremam auctoritatem ſpectantem ad Pontificem tanquam Eccleſiæ viſibile caput inuadant.

Lit. Legato Card. Trid. ad Car. Bor. Extat in ms. Fræc. Car Barb. ſig num. 1344. ep. 115.

Romanā Curiam aliqui deprimere moliti.

117 Recurrente noua Nouembris die, cùm intermiſſæ fuiſſent Congregationes ob diſſidia inter Patres de Reſidentia exorta, nec non quòd Cæſar nonnulla Catholicæ Sanctitati indecora ad prolactandos Lutheranos proponi in Concilio flagitaret, quæ ſi proponerentur etiam Galli nonnulla Poſſiacenis colloquij capita minùs honeſta proponi affectarent, quæ omnia antiquiſſimis inſtitutis cùm repugnarent, de prorogauda Seſſione actum eſt, vt narrat Angelus Maſſarellus.

Prorogatio prima Seſſionis VII. Trid. ſub Pio IV ad XXVI. Nouembris MDLXII.

IX. Nouembris MDLXII. hora XXI. habetur Congregatio generalis in Eccleſia Beatæ Mariæ Maioris, in qua recitata oratione Sancti Spiritus conſueta, Illuſtriſſimus D. Hercules Cardin. Mantuanus primus Præſidens, & Legatus alloquutus eſt Patres in hanc ſententiam. Multæ Congregationes intermiſſæ ſunt his diebus ob cauſas omnibus notas, neque abſque dolore à nobis recenſeri poſſent, cùm a ſpiritu carnis profectæ fuerint. Ex quo factum eſt, vt materiæ non ſint paratæ, vt edantur in Seſsione; quare videtur nobis, vt ad XV. dies Seſsio prorogetur.

Card. Vicecom. in lit. ad Car. Bo. ... Ang. Maſſarell poſt acta ſeſſ. 6. ſub Pio IV. Ms. Arch. Vat ſign. 3212. p. 179.

Rogatis ſententijs concluſum eſt, vt Seſsio prorogetur ad XXVI. Nouembris.

Non potuere tamen eo temporis interuallo omnia in ſtatum conſentaneum pro celebranda Seſsione redigi, quare illa iterum extracta eſt, vt refert idem Angelus Maſſarellus.

Prorogatio ſecunda Seſſionis VII.

XXV. Nouembris MDLXII. celebrata eſt generalis Congregatio, in qua Præſules doctrinam, & canones de Sacramento Ordinis in examen adduxere, quo abſoluto examine Seripandus ſecundus Concilij Legatus, ita ad Patres fatus eſt.

Ang. Maſſarellus in Actis Concil. Trid. ſub Pio IV. ms. Arch. Vat ſign. n. 3212. pag. 170. Act Conc. Trident.

,, Cras juxta decretum veſtrum, Sanctiſsimi
,, Patres, habenda eſſet ſeſsio, quæ quare non
,, habeatur, multi ex vobis nos Legatos accu-
,, ſant, nos autem, vt hanc maculam eluamus,
,, ni-

Digitized by Google

ſcrip. per Aſtulphū Seruantiū mſ. Franc. Card. Bar. ſig. num. 1109. p. 67.

,, nihil habemus, niſi vt culpā omnem in vos reij-
,, ciamus, nam ſententiarum veſtrarum, vel po-
,, tiùs lectionum prolixitas fecit, vt oon ſolùm
,, non potuerimus huc vſqne habere Seſsionem,
,, ſed neſciamns, qua die eam habere poſsimus,
,, de quibus ſententijs moderandis alias agetur,
,, quod in lectionibus prolixitas vitupeiatur, in
,, ſententijſq; breuitas ſūmmoperè laudatur, no-
,, bis antem io hoc omni ſtudio elaborandum eſ-
,, ſet, vt toti Orbi Chriſtiano oſtenderemus non
,, ſecundùm carnem, ſed ſecundùm ſpiritum am-
,, bulare, nam vt inquit Paulus, *Si lites & conten-
,, tiones ſunt inter vos, nonne ſecundùm hominem
,, ambulatis?* paruam qoidem ſpem concipere
,, poſſumus de abuſibus à populo Chriſtiano tol-
,, lendis, ſi in hoc vno abuſu tàm fœdè labimur,
,, vt tempus, quod eſt omnium rerum pretioſiſ-
,, ſimnm, teramus in rebus tam leuibus, & inu-
,, tilibus. De tempore igitur Seſsionis propter
,, has, & alias cauſas dum deliberaremus, nihil
,, certè ſtatuere potuimus, propterea totum hoc
,, onus in vos reijcimus. Cogitauimus tamen
,, ſi ita vobis placeret, hanc prorogatiooem fieri
,, poſſe ad libitum Sanctæ Synodi, quæ ſi volue-
,, rit, breui ſe expedire poterit, quod nos maxi-
,, mè optamus, ſi autem non, nos excuſati eri-
,, mus. Hoc vnnm certum eſt, ſi Patrea, vt ha-
,, ctenùs fecerunt, ea prolixitate in ſententijs di-
,, cendis vſi fuerint, nihil profectò certè de die
,, futuræ Seſsionis ſtatui poterit. Dicent igitur
,, Patres quid faciendum videatur.

Flagitanribus porrò multis, vt certa dies pro celebranda ſeſsione deſignaretur, Cardinalis Se-
,, ripandus ſubiecit. Statui nunc poſſet, vt Seſ-
,, ſio prorogetur; hac tamen lege, vt infra octo
,, dies ipſa dies Seſsionis determinetur. Quæ
,, ſententia ab omnibus laudata eſt.

Car. Vicecom. ad Card. Bor. 28. Nouemb. ib. pag. 133.

118 XXVIII. Nouemb. Cardinalis Lotharingus poſt exhibitas Regias literas de Gallici Regni calamitate, deque Eccleſiaſtici Ordinis inſtauranda diſciplina oratione habita, addidit, Gallos Pręſules ob nullum aduerſum caſum ab obſequio Sedis Apoſtolicę diſceſſuros, ac ſingulari cultu, & obſeruantia Legatos Apoſtolicos complexuros, Laudauit Card. Mātuanus ſuſceptos ab ijs ob Dei cauſam labores, Regiam in tuenda Religione conſtantiam commeudauit. Habita etiam poſtea eſt oratio à Pręſide Ferrerio de Regia pietate in tuenda Religione Catholica, ob quā grauiſsimis bellis exerceretur, cùm alia ratione rebellantes populos ſibi conciliare poſſet, Regnumq; percupere, vt Conciliorum, & Pontificum decreta ſeruentur.

Prorogatio III. Seſſionis VII.

Ang. Maſſarellus in Actis ſeſs. 7. Trid. Concil. ſub Pio IV. Mſ. Arch. Vat. ſig. num. 3212. p. 108. Act. Conc. Trid. per Aſtulphū Seruant. Mſ. Frāc. Car. Bar. ſig. num. 1109. pag. 99.

Secunda Decembris MDLXII. habita eſt Congregatio, in qua Cardinalis Mantuanus his verbis præfatus eſt.

,, Hia ſuperioribus diebus Illuſtriſsimus Do-
,, minus Cardin. Seripandus dixit, potuiſſe ſumi
,, terminum octo dierum ad conſtituendam diem
,, futurę Seſsionia, quo tamē tempore nihil actum
,, eſt, nunc autē dies ipſa ſtatui deber, & vt com-
,, modiùs Dominationes Veſtrę deliberare poſ-
,, ſint, aperiemus vobis mentē noſtram. Nobis
,, igitur videretur, vt ſeſsio ipſa prorogetur ad
,, diem XVII. huios menſis his conditionibus.
,, Prima vt bis in die Congregatio habeatur, al-
,, tera vt in proxima ſeſsione ea ſtatuantur, quæ
,, decreta erunt. Cętera verò io alia ſubſequenti
,, ſeſsione publicentur. Superſunt enim peragen-
,, da doctrina, & canones de ordine, decretum de
,, reſidentia, & canones de reformatione, ex qui-
,, bus, vt dictum eſt, decernentur, quę pręparata
,, erunt. Verùm antea Patres vacare debent bre-
,, uitati ſententiarum, ſi eas, quas dixi, maturiùs
,, paratas habere volumus; & licèt nos ſępè de
,, hac re admonuerimus Dominationes veſtras,
,, nihil tamen profuit admonitio noſtra, non ceſ-
,, ſabimus tamen iterum vos admonere verbis
,, Eccleſiaſticis, *In multitudine Presbyterorum
,, noli eſſe loquax*, quod profectò fiet, ſi extra rem
,, Patres loquantur, & ea quæ ab alijs dicta
,, ſunt, non repetant. Sciant propterea Domina-
,, tiones veſtræ, quòd nos Legati, & Præſidentes
,, Apoſtolici nullo modo ferre volumus, vt ali-
,, quid vel fiat, vel dicatur, ſicuti hactenus ma-
,, gna noſtra moleſtia factum vidimus, & dictum
,, audiuimus, quod non ſit ex dignitate huius
,, ſacri loci, & maieſtate, in qua præeſt Spiritus
,, Sanctus. Adſumus nos Legati, & Præſidentes
,, S. D. N. & S. Sedis Apoſtolicæ. Sunt præſen-
,, tes duo Ampliſſimi Cardinales, tot grauiſſimi,
,, & ornatiſſimi Oratores, tot ſanctiſſimi Patres,
,, aliàs nos proteſtamur, ſi id euenerit, nos ſta-
,, tim diſceſſuros. Rogamus igitur Dominatio-
,, nes veſtras, vt in eorum dictis, & factis ea pru-
,, dentia, & modeſtia vti velint, quę decet ſanctos,
,, & religioſos Viros in tàm celeberrimo loco ſe-
,, dentes, eaque facere, & dicere velint, quę co-
,, ram-met Sua Sanctitate, cuius perſonam nos
,, hic ſuſtinemus, fieri, & dici deberent.

Noua Seſſionis prorogatio.

Rogatis ſententijs Seſſio ad decimū ſeptimum eiuſdē menſis Decemb. extracta eſt, ac in pluribus Cōgregationibus habitis doctrinā & canones de Sacramento Ordinis diligentiſſimè excuſſerunt.

119 VI. Decembris in Congregatione generali habita contendit Lotharingus in conſecratione conferri Epiſcopis a Deo iuriſdictionem, Conciliorumque auctoritatem à Deo acceptam ex eo textu, *Vbi duo, vel tres &c.* ita tamen, vt in Concilio comprehendi intelligatur caput Eccleſię, nec pro conſtituēda coniunctione Eccleſię quidquam eſſe maioris momenti, quàm Pontificis Summi auctoritatem conſtabilire.

Car. Vicecom pag. 145. 6. Decemb.

Concilij nomine comprehenditur Pontifex.

Medio Decembri ob ſententiarum diſſidia quarto prorogata eſt Seſſio, de quo Acta.

Prorogatio IV. Seſſionis VII.

Angelus Maſſar. in actis poſt ſeſs. 6. Cōc. Trid. Mſ. Arch. Vat. ſign. n. 3212. pag. 180. Et ex eo Aſtulph. Seruant. Mſ. Car. Barb. ſig. n. 1109. pag. 102.

Decima ſexta Decembris habita eſt Congregatio generalis, in qua ſeſſio ſeptima quartò prorogata eſt, Cardinale Seripando ita de ea diſſerente.

,, Illuſtriſsimi, & Reuerendiſsimi Domini,
,, Clariſsimi Oratores, & Reuerendiſsimi Patres.
,, Orandum eſt etiam, atque etiam, vt in hac die,
,, qui eſt dies ieiunij noſtri, non inueniatur vo-
,, luntas noſtra, non inueniatur, inquam, vt quiſ-
,, quam admittat eam, & ne eum derelinquamus
,, ſpiritum, quem paulò ante inuocauimus. Me-
,, mini me diebus præteritis egiſſe de tot proro-
,, gationibus ſeſsionis huius, meminique à me,
,, & ab ijs dictum eſſe, has prorogationes argue-
,, re lites, & diſſenſiones, & minuere immobili-
,, tatem. Per has enim prorogationes, quæſiue-
,, runt amici noſtri, quod laudarent, & non inue-
,, nerunt; inimici quęſiuerunt quod vituperarent,
,, & inuenerunt. Memini & me dixiſſe tunc ad
,, tollenda hęc ſcandala, & de nobis non bona iu-
,, dicia, an videretur diem non certum ſtatuere,
,, ſed decernere, vt is ſtatueretur, qui Sanctę Sy-
,, nodo poſt diſcuſsionem materiarum, quę in
,, ſeſſione promulgandę ſunt, cōmodus videre-
,, tur. Non placuit hoc Paternitatibus veſtris,
,, quibus nos morem geſſimus, vt ſemper facere

Quarta prorogatio ſeptimę ſeſſionis.

,, ſoli-

Digitized by Google

ſoliti ſumus. Neſcio quo die poſtea ab Illuſtriſſimo Domino meo Mantuano dies certus propoſitus eſt, tuncque poſt varias ſententias dies craſtina pro ſeſſione celebranda ſtatuta eſt. Inſanirem autem ſi diſceptarem, an die ipſa craſtina ſeſsio haberi poſsit. Quid ergò agendum? dicam ego quę mihi Illuſtriſsimi Domini mei Legati mandarunt, eaque, quę ab ipſis accepi, proponam. Vellem tamen vos in hac re eſſe Pręſidentes, & Legatos, vt vnuſquiſque proponeret, quod ei videretur, reſponderetque, ſi interrogaretur cur die craſtina ſeſsio non habeatur? Nos accuſamus, & accuſamur, ego autem non poſſum aliud dicere, quàm quod aliàs dixi. Accuſamur enim, quod non reprimamus longitudinem ſententiarum, nec inhibeamus, ne ea dicantur, quę extra rem propoſita ſunt, ſicuti maxima cum humilitate, & patientia tolerauimus. Sed dicam profectò; quid opus erat tàm longa oratione ab aliquibus reſidentiam neceſſariam oſtendi? Quis enim id ignorat? quis id negat? quis non millies id hic dictum audiuit. Venit mihi in mentem carmen neſcio cuius, Paſtorem Tityre pingues paſcere oues oportet. Dum cum ouibus veſtris eritis? eas docere. Non eſt opus, vt vos Coepiſcopos veſtros doceatis, neminem enim ignorare credendum eſt, quę ſui muneris ſunt, ea autem dicere in ſententijs veſtris tantùm debetis, quę circa rem propoſitam ſpiritus ſuggeſſerit vobis. Nonne ſciebatis cras habendam ſeſsionem? quare ita dilataſtis ſententias veſtras? Miſeremini Patres & veſtrum, & noſtrum. Cogitabamus proponere, quod aliàs propoſuimus, ſcilicet vt nullus dies certus ſtatueretur. Verùm quidam iuris peritus admonuit non poſſe fieri, cùm dies ſeſsionis ſit dies ſententiæ, & ex conſequenti certus ſtatui debet, vt quorum intereſt, adeſſe poſsint. Si tamen placeret hominibus, gratię ſunt agendę Deo, ſin autem, poſſet decerni, vt ſeſsio craſtina prorogetur, & infra quindecim dierum ſpatium, nempè totū hunc menſem ſtatueretur dies, quo ſeſsio ipſa celebrari debeat. In his tamen ſexdecim diebus ſententię omnium Patrum ſuper hoc decretum dicentur, videbimuſque quę eo tempore pręparata erunt, & quis dies pro ſeſsione habenda ſtatui poſsit. Dicant igitur Patres quid ſentiant.

Conſentientibus demùm omnium ſententijs decretum eſt, vt quemadmodum Legatus expoſuerat, ſeſsio ad dies quindecim extraheretur. Deindè ſententię circa decretum de reſidentia rogatę in hac, & pluribus alijs Congregationibus, ita vt in ſingulis, vel ſex, vel ſeptem aliquando decem, vel duodecim Epiſcopi perorarent.

Angelus Maſſar. in actis Conc. ante ſeſs. 7. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3212. pag. 182.

Prorogatio V. Seſsionis VII.

XXX. Decembris habetur Congregatio generalis, in qua Illuſtriſsimus Dominus Hieronymus Cardinalis Seripandus ſecundus Præſidens abſente primo, recitata ſolita Sancti Spiritus oratione alloquutus eſt Patres in hanc ſententiam.

Iterum quinta prorogatio ſeptimæ ſeſſionis.

Putabamus quindecim dies ſatis vobis eſſe ad dicendum, nobiſque ad audiendum ſuper hoc decreto de reſidentia, verùm longè aliter res ſe habuit. Nam multi Patres dicturi ſuperſunt. Nec quidem diuinare poſſumus, quot diebus examinatio ipſa abſolui poſſit, propterea viſum eſt Illuſtriſſimis Dominis meis (ſcilicet Collegatis) vt eadem, qua hactenùs vſi ſumus, progrediamur via, ſcilicet vt nunc nihil certi ſtatuatur, ſed deputentur adhuc quindecim dies futuri Menſis Ianuarij, intra quos dies ſeſſionis declaretur; hoc enim tempore, & Patres omnes loquentur, & decretum ipſum de reſidentia iuxta dictas Patrum ſententias reformabitur, nec non doctrinę de Ordine extrema imponetur manus.

Rogatis ſententijs decreta eſt memorata prorogatio ſeſſionis ad quindecim dies Ianuarij MDLXIII.

120 Tot prorogationum cauſa manabat ex graui diſſidio moto inter Epiſcopos, an reſidentia eſſet iuris Diuini, extantque duæ orationes inſignes apud Gabrielem Palæottum, in quibus contraria hinc inde argumenta conferuntur, eaq; etiam de cauſa Cardinalis Mantuanus in Congreg. habita die ſexta Nouembr. decretum propoſuerat, in quo prętermiſſa ea controuerſia, more veterum præmia, & pœnas deſcripſerat idonea ad Epiſcopos ad reſidentiam adigendos.

Lecto eo decreto perſtitit maior Præſulum pars in ſententia, vt reſidentia iuris Diuini promulgaretur.

121 Diſtinebat etiam maximis curis Patres alia longè maior controuerſia de iuriſdictione Epiſcoporum, an iuris eſſet Diuini, an à Pontificia auctoritate manaret, quæ non modò partem huius anni, ſed etiam in ſequenti occupauit, atq; etiam nonnulla diſſidia ob ancipites variarum opinionum ęſtus excitauit. Collegit Gabriel Palæottus, qui aderat, tunc Rotę Auditor, ac poſtea Cardinalis, ſingulorum fermè Patrum ſententias in ea controuerſia, ex quo præcipuas delibare non iniucundum fore viſum eſt.

Ex controuerſia iuriſdictionis Epiſcoporum oriuntur magnæ diſſenſiones.

Senogallienſis dixit. De iuriſdictione Epiſcoporum duas eſſe opiniones, vnam, quòd ſubſtantia iuriſdictionis eſt à Deo, & exercitium eſt à Papa. (Ita Henricus de Gandauo in quodlibetis, & Io. Gerſon de ſtatu Eccleſię) alteram, quod immediatè ſit à Papa, & hoc à multis recipi in 4. ſent. diſt. 18. & 19. & Caietan. de auctorit. Papę, & Concilij cap. 19. affirmare, S. Thomam idem ſequi, iiſque adhęrere Archiep. Florent. tit. 22. art. 4. de Eccleſ. dogm. & lib. 1. de Chriſtiana libertate cap. 4. &c.

Acta Conc. Trid. per Gabr. Paleot. Aud. Rot. poſtea Cardin. Ms. Fräc. Card. Bar. ſig. n. 24. pag. 234.

Aurienſis. Verba illa in partem ſollicitudinis poſſe intelligi dupliciter, vel quòd Epiſcopi ſint vocati non ad vniuerſalem curam, ſed ad particularem, vel quòd ſint vocati ab ipſo Papa, ita vt non ſint vocati à Chriſto ex ſententia Turrecrematæ, & hunc eſſe cardinem diſputationis inter nos &c.

Theanenſis. Quòd tota iuriſdictio, & integra eſt in Papa collata à Chriſto, & ea deriuatur in alios Epiſcopos ab ipſo Papa, & licèt Apoſtoli eam immediatè à Chriſto receperint, tamen perſonalis in eis fuit, & cum eis extincta.

Daneſius dixit Epiſcopos non tantùm eſſe inſtitutos iure Diuino, ſed etiam eſſe Paſtores, Papam eſſe Paſtorem vniuerſalem aliarum Eccleſiarum, Protectorem, & Speculatorem, dum tenetur inuigilare an cæteri officio ſuo fungantur. Hincque Sanctum Gregorium vetuiſſe ſe vocari vniuerſalem Papam, ne detraheret Epiſcopis particularibus. Dixit etiam ea verba in partem ſollicitudinis fuiſſe vſurpata primùm à Leone, & deindè ab alijs, ſed ſemper referri ad Primates, aut Archiepiſcopos, ita vt ij dicantur habere partem ſollicitudinis, quatenùs curam gerunt Epiſcoporum.

Quinqueccleſienſis. Quòd diſputatio de Epiſcoporum inſtitutione non eſt huius loci, nec tem-

Digitized by Google

temporis, quodque hæc ſubtilitas eſt relinquenda ſcholis, nec his occupanda Synodus: poſtea ex auctoritate Sancti Hieronymi in epiſt. 1. ad Gal. diſtinxit quatuor genera Apoſtolorum, ſeù Epiſcoporum, ſubdiditque Epiſcopos noſtros eſſe in ſecundo genere, videlicet miſſos à Deo, ſed per hominem, id eſt Papam, qui eos conſtituit, & cui obedire debent. Diſputare autem de Primatu, & de Iuriſdictione, nihil aliud eſſe, quàm negare prima principia Theologiæ; potiùs agendum, quàm benè exerceantur hæc munera procul ab auaritia, ab inuidia, à faſtu, & luxu. Nam querere de auctoritate Superiorum non abeſſe id à ſuperbia. Et video, inquit, multos teneri magna ſollicitudine, vt defendant auctoritatem Epiſcoporum aduersùs Lutheranos, ſed cur non etiam capitis ſui curam gerunt? nam Hæretici magis inuehuntur contra Papam, quàm contra Epiſcopos.

Hæretici ſtant coniuncti cōtra Papā.

Orator Poloniæ dixit. His calamitoſis temporibus certè non eſt dignitatis noſtræ in genealogijs interminatis tempus conſumere, nam cùm Catholici omnes exiſtiment ab hoc Concilio pendere ſalutem totius Eccleſiæ, potiùs agendum eſſet de ratione adminiſtrandi illius muneris.

122 Gadicenſis, ait, de Epiſcopis vocatis in partem ſollicitudinis præſupponitur, eos, qui non ſunt vocati à Papa, non eſſe veros Epiſcopos, quod eſt falſum, nam qui creatus eſt Epiſcopus ſecundùm primum, & quartum canonem Apoſtolorum, & ſecundùm canonem quartum Concilij Niceni, & ſecundùm Concilium Cabillonenſe, & ſecundùm ſtatuta Eccleſiarum, illi vtique ſunt veri Epiſcopi, & tamen non ſunt vocati à Papa, & Archiepiſcopus Salisburgenſis confirmat Epiſcopos electos a Capitulo, & veri ſunt Epiſcopi, & ita accidit in alijs multis.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. mi. Frāc. Cardinal. Bar. ſign. num. 24. pag. 240.

Tunc multi Prælati hoc audientes ſtrepitum magnum excitauerunt clamantes, extra, non audiatur, verum Cardinalis Simoneta ſubiunxit, quod Salisburgenſis conſecratur, & confirmatur auctoritate Papę, interea alij Prælati ingeminabant clamantes, exeat, & alij, anathema ſit, ad quos Granatenſis conuersùs reſpondit, anathema vos eſtis. Gadicenſis verò ſermonem nunquam intermiſit proſequens inter clamores, quod inceperat, & declarans teneri quidem omnes agnoſcere Papam, vt ſummum Vicarium Dei, in quo eſt plenitudo poteſtatis, & cui omnes ſunt ſubiecti, & teneri omnes Epiſcopos hoc fateri, prout ipſe fatetur, verumtamen vſum, quem Papa dat Epiſcopis, vt materiam iuriſdictionis, eam non poſſe illis adimi, niſi ex iuſta cauſa, & quæ cum ratione conſentiat. Et concluſit clarè exprimendum eſſe, Epiſcopos Presbyteris ſuperiores de iure Diuino, inde conqueſtus eſt, ſe fuiſſe immeritò interpellatum, cùm nondum ſuam ſententiam abſoluiſſet, quemadmodum ſi quis legat in Sacris literis hæc verba, *Non eſt Deus*, vtique dicat ſtatim hæreticum hoc eſſe, at ſi legat præcedentia verba *Dixit inſipiens*, tunc aliter ſentit. Idem & Patribus multis ibi præſentibus, inquit, accidiſſe, qui ſi patienter omnia ad extremum audiuiſſent, non erat cur perturbarentur, cùm iam tribus Concilijs interfuerit, aut doctor, aut Epiſcopus ſub Paulo III. Iulio III. & Pio IV. qua de re commotus Cardinalis Mantuanus acriùs in eos oratione inuectus fuit, qui ita Gadicenſem, & totam Synodum perturbaſſent, denuntiauitq; eis, ſi quid poſthac huiuſmodi audierit, ſe inde ſtatim receſſurum, cùm nec eorum munus, nec perſona, quam ſuſtinent Summi Pontificis tantam, indignitatem ferre poſſit. Ad hæc Lotharingus ſe quoque inde moleſtia affectum fuiſſe, quod & Legatorum auctoritas negligi, & dicendi libertas adimi, & nimis anxia Patrum ſtudia fieri videantur, ſed eos præſertim, qui anathema dixerant, duriùs perſtrinxit, quod diceret, ſi ſcirent ipſi, quo pudore & difficultate Patres antiqui hoc verbo in alios vti ſolerent, non certè ita leues in proferendo futuros (& paulò poſt) Pariſienſis ſubiecit promulgandum canonem contra perturbatores Concilij, quod & à quibuſdam alijs fuit petitum. Verùm Canenſis iunior reſpondit occurrendum eſſe cauſæ, ne effectus ſequatur. Prohibendum enim eſſe, ne blaſphemetur nomen Sanctiſſimi, & ne doctrina monſtruoſa proferatur, tuncque attentionem magnam in conſeſſu extituram, cui & Caſtellanenſis ſubſcripſit, inde reliqui ordine res propoſitas ſunt proſequuti.

Dicta à Gadicenſi emendata ab eo.

Tropienſis, Quod omnis iuriſdictio à Papa deſcendit.

Nucerin. Quæſtio excitata videtur non tantùm officere primatui Sanctiſs. D. noſtri, ſed etiam vnitati totius Eccleſiæ. Vbi enim ponitur, iuriſdictionem Epiſcoporum immediatè pendere à Deo, proculdubio ſcinditur vnitas hæc, quæ non poteſt tot capita ſuſtinere.

Epiſcopalis iuriſdictio non pendet immediatè à Deo.

Acadenſis Ibernus. Oſtendit tribus rationibus non poſſe ſubſiſtere, quod aiunt iuriſdictionem immediatè eſſe à Deo. Primò, quia in Hierarchia eſſent multa capita, potiùſque redderetur Anarchia, ac totum euerteretur. Secundò, quia ex eo magis confirmaretur opinio Hæreticorum. Nam & in Anglia Rex vocat ſe caput Eccleſiæ Anglicæ, & creat Epiſcopos, qui conſecrantur à tribus Epiſcopis, aiuntque ſe veros Epiſcopos, quia ſunt à Deo, nos verò id negamus, quia non ſunt à Pontifice Romano adſciti, & rectè dicimus, hacque tantùm ratione illos conuincimus non alia, nam & ipſi oſtendunt ſe fuiſſe vocatos, electos, & conſecratos, miſſos, igitur ſi in canone dicatur tantum à Chriſto inſtitutos, hinc inferrent electionem fieri, tanquam ex nudo inſtrumento, quod æquale ſit in omnibus, tàm Regi, quàm Papæ. Tertiò, quia ſi iuriſdictio eſſet tota à Deo, Papa non poſſet illam tollere, nec transferre in alium, ſicut non poteſt prohibere conſecratum, quin ordinet, & conficiat Euchariſtiam. Quæ ſententia omnibus placere maximè viſa fuit.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. mi. Frāc. Card. Bar. ſig. n. 24. pag. 242.

123 Lotharingus, qui in inchoata hac diſputatione Tridentum aduenerat, dixit. In 3. cap. cuperem fieri mentionem impoſitionis manuum, cuius in Teſtamento Veteri, & crebriùs in Nouo fit mentio, vellemque dici ex legitima ſucceſſione, videlicet, vt ſemper ſciretur, cùm quis imponit manum, à quo fuerit illi manus impoſita, & ità gradatim perueniremus, vſque ad primum, qui fons fuit ordinationis. Accidit mihi cùm agerem contra Hæreticos in conuentu Poiſſiaco, & quærerem ab illis quis eos ordinauit, aut dedit illis poteſtatem alios ordinandi, illi reſpondebant ſe eſſe Miniſtros extraordinarios inſtitutos à Deo negligentia noſtra, idcircò ſi addamus ex ſucceſſione, tollitur hic error. In quinto capite doctrinæ profiteor id verbum, Iure Diuino, me non probare, quoniam hoc verbum magnas diſſidij, & contentionis cauſas in Eccleſia dedit. Dicam tamen pro conſcientia, & fide mea, quid de hac materia ſentiam; non dubito ego poteſtatem ordinis

Acta Conc. Trid. per Gabr. Pal. Aud. Rot. Mi. Frāc. Car. Bar. ſig. num. 24. pag. 243.

Fundamētum fidei hæreticorum mera impoſtura.

Lotharingi ſententia de iuriſdictione Epiſcoporum.

dinis

dinis eſſe à Deo immediate, primo quia ita Scriptura loquitur, *Accipite Spiritum Sanctum, &c.* Sed addo etiam poteſtatem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ eſſe à Deo, quia non poteſt tota Eccleſia facere, quin ſit Papa, & ſint Epiſcopi, nec poteſt redigi ad Ariſtocratiam, aut Democratiam, cum debeat eſſe tantum monarchia, & hoc eſt omninò à Deo. Et ſi quis obijciat æquaſ-ne ergò omnea Sacerdotes Papæ? Minime, nihil enim adeò firmiter eſt retinendum, quam hæc vnitas, & Primatus Sedis Apoſtolicæ. Nam his temporibus coniuratæ ſunt omnium hoſtium acies aduerſùs hanc arcem, & licet ſint diuerſæ eorum Sectæ Lutherani, Caluiniſtæ, Zuingliani, Anabaptiſtę, & aliæ factiones, in hoc tamen conueniunt, vt funditus euertant hoc faſtigium. Idque ſignificatur in Euangelio, *Cum fortis armatus, &c.* nihil ergò diminuitur de auctoritate Sanctiſſimi, vt ait Cardinalis Polus in libro ſuo, nam licet poteſtas iuriſdictionis ſita ſit in tota Eccleſia à Deo, tamen Papa ſolus poteſt hoc ius in vnumquemque exercere. Quodnam igitur eſt vocare, aſſumere, deponere, & mittere? ita, vt quiſque aſſumatur, & mittatur à Deo per Pontificem, quod explicat Cardinalis Polus in dicto libro pulchris exemplis, & cum audimus aliquos in Prouincijs remotis aſſumi in Epiſcopos, & conſecrari à Metropolitano ſemper intelligo id fieri, aut ex ſtatuto Apoſtolorum, aut ex legitimi Concilij auctoritate, aut ex priuilegio Apoſtolico, ita vt in omnibus ſemper adſit explicitè, aut implicitè auctoritas Sanctiſſimi, quoniam aliter ſe res habere nequit, & capue deſtrueretur. Iuriſdictio igitur eſt à Deo, dum tamen exerceatur in materiam, quam dat Papa, qui poteſt eam tollere, minuere, eximere, & ſimilia. Quod verò hæc non pendeat ab ordine patet primò, quia ſede vacante Capitulum exercet iuriſdictionem, & excommunicat, 2. quia ſi eſſet iuncta cum ordine, Epiſcopus non poſſet eam transferre in Vicarium. 3. quia non poſſet appellari ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, cum Archiepiſcopi ſint inſtituti iure poſitino. Itaque hæc miniſtratur à Papa, qui poteſt pro arbitrio ſuo eam moderari, dum tamen in ædificationem, non in deſtructionem.

124 Generalis Lainez dixit. Noſtrum eſſe hæreſes refellere, & lapſos mores corrigere, opiniones autem, quę hùc non ſpectane, doctoribus in ſcholis diſputandas relinquere. Nolle autem ſe prætermittere, cum alij id egerint, quin quod ſentit de iuriſdictione, & de iure Diuino breuitee non attingat, nempè poteſtatem iuriſdictionis, quæ nihil aliud eſt, quam prælatio quædam ſuper plebem ad dirigendam illam in vitam æternam, ſecundum præcepta Eccleſiæ, totam à Papa tanquam à fonte promanare, & ita in decreto Innoc. IV. & Lucij III. & Clem. III. contineri, quod à ſe in Sicilia inuentum coram Patribus publicè recitauit, idque confirmatum dixit à multis Patribus in Concilio Baſileenſi in epiſtola ad Eugenium IV. Papam autem cum dat oues tribuere etiam prælationem in illas, alioquin ſi daret tantùm materiam, ſequeretur eos habere ſpontè, aut aliundè poteſtatem, cum materiam tantùm illius exercendæ à Papa aſſequerentur, quod falſum eſt, cum iuriſdictio ante conſecrationem poſſit obtineri, vt in extrauag. vlt. Clem. V. ſequereturetiã æquè id omnibus Epiſcopis competere, quoniam ſunt omnes æque conſecrati, & in hanc ſententiam adduxit doct. in 4. ſenten. diſt. 24. Sanctum Bonauenturam q. 3. S. Thomam 2. 2. q. 29. & in 4. ſentent. diſt. 24. & S. Leon. in caput. ita Dominns 19. diſt. Porro ius Diuinum multipliciter accipi dixit, nec enim id ſolum, quod ore Dei traditum in ſacris literis continetur ad illud referri, ſed etiam alia multa in ſacris literis non expreſſa, veluti ſunt formæ Sacramentorum, ſicuti contra, non omnia in ijs expreſſa, ſtatim cenſeri iuris Diuini, quemadmodum orare non velato capite, abſtinere à ſanguine, & ſuffocato, Bigamia, & alia huiuſmodi: eſſe etiam quædam, quibus concurrunt cauſæ ſecundæ, & tamen attribuuntur Deo, qui dat illis poteſtatem, vt in pſal. dat pullis eſcam coruorum. Quædam, quæ non attribuuntur niſi largè, alia, quæ nullatenus ei adſcribuntur. Ideò hæc omnia accuratè circumſpicienda eſſe. Poſſe autem regulam quandam conſtitui, vt omnia, quæ Deus voluit eſſe perpetua, & immutabilia ea per ſe ipſum fecerit, alia quæ varietati ſubiecta ſunt per alios, & media quædam inſtituerit. Poteſtatem igitue ordinis à Deo pendere pro vt conſecrationem, & hanc eſſe immutabilem. In alia, quæ iuriſdictionis eſt concurrere etiam poteſtatem hominis, ideoque variari ſæpiùs, & auferri poſſe ab eodem homine non materiam ſolum, ſed etiam poteſtatem. Et quamuis iuriſdictionis omnis in vniuerſum auctor ſit Deus, tamen illam in Summo Pontifice tanquam in fonte collocaſſe, à quo alij omnes eam hauriant, ſicuti dominari animantibus, & terræ à Deo eſt, huic verò, vel illi loco præeſſe, aliunde hoc dominium pendere, alijſque cauſis adſcribi.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. And. Rot poſtea Car. Mi Franc. Card. Bar. ſig. nu. 24. pag. 247.

Iacobi Lainez ſententia de iuriſdictione Epiſcoporum.

Hic dicendis ſententijs finis, quæ cum omnium ferè aures, tùm prolixitate, tùm acri diſceptatione defatigatas reliquiſſent, variè ſubindè hæc dijudicandi, ac temere alia, atque alia ſuſpicandi compluribus occaſionem præbuerunt. In primis enim Hiſpanos Patres multi mirabantur, adeò hac in re vnanimes, atque ardentes ſe oſtendiſſe, vt iuriſdictio eis diuinitus tributa eſſe declararetur, nec eam, quam præ ſe ferebant auctoritatis Summi Pontificis rationem habuiſſent. Aiebant quidam inueterata aduerſùs Archiepiſcopũ Hiſpalenſem Summum Hiſpaniarum Inquiſitorem ſimulatè hæc ab eis vrgeri, vt eo faciliùs ſi eis licuiſſet ab eius poteſtate ſe eximerent, alij nihil aliud eos, quam rem ſuam quærere, hæcque iuris Diuini, quæ ab eo ſparguntur ſemina à Superioribus de reſidentia controuerſijs propagata ad amplificandam eorum auctoritatẽ, diminuendamque Summi Pontificis in eis poteſtatem tendere. Alij bono eos zelo, & ſtimulis conſcientiæ impulſos, quod ita Chriſtianæ Reipublicæ conſultum iudicauerint hæc arripuiſſe, & præſertim, qnod auctore Franciſco de Victoria, ex cuius gymnaſio multi, qui huc conuenere Patres exilierunt. Hęc opinio quidem ab Hiſpaniarum academijs, quod fuerit apprehenſa ſanè probabilius videtur, cum & alij aliquot non Hiſpani Patres, ita Sanctæ Eccleſiæ expedire perſuaſi eandem ſententiam pari ſtudio fuerint amplexi. In Gallis illud obſeruatum, quod cum Cardinalis Lotharingius, & publicè, & priuatim ens reprehendere viſus eſſet, qui hanc quæſtionem inutilem ſermone protraherent, ſiuè de poteſtate Papæ, ac Concilij diſceptare auderent, Prælati tamen eius ferè omnes, prout res tulerat in hoc, vel illud argumentum digreſſi fuerant, &c.

Act. Conc. Trid per Gabr. Pal. And Rot. Mi. Franc. Card Bar. ſig n. 24. p 248.

125 Cęterum de rebus propoſitis mirum illud fuit Patres ferè omnes, ita ſe totos in ea quęſtione de iuriſdictione diſcutienda effudiſſe, quæ propoſita non erat, nec neceſſaria, nec his tempori-

Digitized by Google

poribus congruens, & reliqua, quę in doctrina continebantur à paucis tantum Patribus obſeruata, leuiterque perſtricta fuiſſe. Sed & hinc multa alia in dubium vocata fuiſſe conſtabat, quę cum Hęreticis non ſunt pugnantia, ſed tantùm inter Theologos, & Canoniſtas controuerſa, à quibus abſtinendum potiùs erat, quod hęc ſeditiones, & ſectas tantum inter Patres fouere, nec fructum afferre poſſe viderentur.

Aſt. Conc. Trid. per Gabr. Paleot. Ms. Franc. Car. Barb. ſig. nu. 24. pag. 249.

Porrò in tractanda queſtione de iuriſdictione, cum multi in eam ſententiam veniſſent, vt dicerent poteſtatem iuriſdictionis à Chriſto Epiſcopis tribui, illius verò exercendę materiam, atque vſum à Papa miniſtrati, ideoque reliquis perſuadere conarentur, vt poteſtatem hanc à Chriſto proficiſci faterentur, quod perinde eſſet, ac ſi à Papa iuriſdictio ipſa hauriretur, poſtquã illius mutandę, ſeù adimendæ auctoritatem retineret. Animaduerſum tamen fuit hęc longè inter ſe differre, multaque hinc abſurdiſſima pendere: ſiquidem ſi concedebatur originem iuriſdictionis à Chriſto deriuari, tunc quamuis Papa diſtribuendæ materię miniſter eſſet, eiicere tamen inde voluiſſent, eam ampliùs mutare, aut minuere, niſi ex cauſa, Papę non licere, vt apud Abb. & Dec. in cap. fin. de confirm. vtil. & Abb. in queſt. incipiente Epiſcopus &c. Quod ſi tota poteſtas à Papa oriretur, tunc in eius facultate, tamquã quod iuris poſitiui diceretur relinquebatur, eã in hunc, vel illum nulla addita ratione transferre. Tametſi autem Papa nemini ius ſuum adimere, cunctaque ordine adminiſtrare debeat, id tamen incommodi ſequebatur, quod ſi Papa beneficium aliquod reſeruare, ſi Ordinarij collationem pręuenire, ſi ab eius iuriſdictione aliquem eximere, ceù eum ad alteram Cathedralem transferre, aut alia huiuſmodi attentaſſet, ſemper diſputationibus prius inuoluendus erat, an iuſta tunc cauſa ſubeſſet, quod nihil aliud erat, quam eum, cui ſumma in alios poteſtas diuinitus fuit tradita, inferiorum ſenſibus, cenſuręque ſubijcere. Idcircò ſemper Canoniſtę omnes, alijque multi contenderunt, ſi quidquam in hac materia erat definiendum, id ſemper maneret, poteſtatem quidem ordinis totam deriuari à Deo, Papamque in eo, vt nudum miniſtrum cenſeri, verum poteſtatem iuriſdictionis à Papa, non vt inſtrumento, ſed tanquam fonte, vt cauſa efficienti proficiſci, hęcque omnia, ita Dei ordinatione pro Eccleſię ſuę vtilitate conſtituta.

Fuit quoque animaduerſum hanc quæſtionẽ de Epiſcopis & Presbyteris fuiſſe olim ab Aerio excitatam, atque à Catholicis damnatam, vt ex S. Auguſt. de hæreſ. & Epiphanio conſtat, quæ deinde à Marſilio Pauaino ducentis ab hinc circiter annis renouata, nouiſſimèque à Luthero, eiuſque ſectatoribus fuit repetita, quorum etiam argumenta nonnulla audita fuerunt, quod in ea re magis Patres mouebat, vt in re tanta omnia circumſpicerentur.

De auctoritate S. Hieronymi in c. olim & cap. legimus variè Patres eum loquuti fuiſſent, non defuerunt, qui eius ſententiam non receptam eſſe reſponderent, de qua Albertus Pighius libr. 2. cap. 10. Alphonſ. de Caſtro lib. de hæreſ. in verbo Dominicus Epiſcopus, Soto de iuſtitia, & iure libr. 10.

De Sancto Thoma etiam variæ fuerunt ſententiæ, quid in hac quæſtione de iuriſdictione ſenſerit, & vtraque pars eum in rem ſuam interdum afferre conabatur.

De Turrecremata, cuius auctoritas ſæpiùs prolata fuit, memini quemdam, cuius nomini, & memoriæ parco, cum eius opinionem à Theologis exploſam eſſe diceret eum ſimul Turrecrematam inuidioſè appellare.

Cùm igitur hæc, & alia multa magnis implicita difficultatibus à Patribus fuiſſent audita, ſollicitus eo magis Legatorum animus reddebatur, quod nihil tàm longius diſputationibus, nedum perfectum, ſed minoribus omnia diſſidijs aucta conſpiciebant. Statuunt igitur cum Lotharingo agere, vt tollendis tot controuerſijs operam ſuam interponat, quod quidem eorum conſilium, quem tandem exitum, cum tota hac diſputatione fuerit adeptum exiſtimaui continuata lectionis ſerie recenſendum, vt tàm arduæ rei tractatio, multorum de hinc menſium ſpatio, vſque in diem ſeſſionis aſſiduo agitata planiùs omnibus innoteſcat; mox ad alia, quæ hoc tempore ſubſequuta fuerunt reuertemur. Hactenùs Gabriel Palæottus, at de his iterum proximo anno recurret mentio.

126 Orta fuerat in Concilio controuerſia, an Procuratores Epiſcoporum Germaniæ dicendæ decretoriæ ſententiæ iure pollerent, tuebantur illi cauſam ſuam diplomate Pauli III. quo ante ſeptemdecim annos ob tumultus Germaniæ, & pericula imminentia ſi Præſules è Prouincia diſcederent, cum Lutherani perpetuas ijs ſtruerent inſidias, ea pręrogatiua fuerant affecti, de quibus conſultus Pius, abrogata Pauli pręrogatiua, ſanxit, vt Procuratores Præſulum ad offerendas tantùm abſentiæ excuſationes admitterentur.

Procuratores Epiſcoporum non dant in Concilio ſuffragia.

Pius, &c. Ad futuram rei memoriam.

Alias à fælicis recordationis Paulo III. Prædeceſſore noſtro emanarunt literæ in forma breuis tenoris ſubſequentis.

Ms Franc. Card. Bar. ſig. n. 1109 pag. 166.

Venerabili Fratri Ioanni Mariæ Epiſcopo Prçneſtino, &c. *Dat. IV. Decembris MDXLV. Pontificatus noſtri anno XII.*

Conceſſa erat ijs facultas Præſulibus Germanis ob Hæreticorum inſidias, ac molimina, vt Procuratorum opera in Concilio comparerent: ſubdit Pius.

Cùm autem nos poſtmodum ex compluribus rationabilibus cauſis ad id animum noſtrum commouentibus per noſtras ſub plumbo pridiè Kal. Ianuarij Pontificatus noſtri anno II. confectas literas decreuerimus, & declarauerimus Prælatos, & alios ius dicendi ſententias in Conſiſtorio per nos in Ciuitate Tridentina indicto habentes, in quo per Dei Optimi Maximi opem, & auxilium iam aliquot Seſſiones factæ fuerunt, niſi legitimo impedimento detinerentur per ſeipſos, & non per Procuratores, niſi ad dicendum de impedimento huiuſmodi in dicto Conſiſtorio comparere, & illius celebrationi intereſſe teneri, & obligatos eſſe, & ipſos ſolos perſonaliter comparentes ad ſententias in eodem Concilio dicendas admitti, Procuratores verò etiam ſi Prælati forent, & iure propriam vocem in Concilio haberent, ad allegandum, & probandum excuſationes impedimenti dumtaxat audiri debere, prout in eiſdem noſtris ſub plumbo literis pleniùs cõtinetur contingere facilè poſſe, vt nonnulli ex Prælatis, & alij in ipſo Concilio vocem habentibus prędictis, propterea quod præinſertæ literæ in forma breuis Pauli Prædeceſſoris noſtri huiuſmodi in eiſdem noſtris ſub plumbo literis ſpecialiter reuocatæ nõ fuerint illis ſe tueri, & iuuare poſſe forſan prætendere dubitarent. Idcircò volentes eaſdem noſtras

Digitized by Google

ſtas literas ſub plumbo ſuum debitum, ac totalem effectum, ſicut par eſt, omninò ſortiri, & omnem cuicumque talis prætenſionis materiam de medio tollere. Motu proprio, & ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtra, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, literas in forma Breuis Pauli Prædeceſſoris noſtri huiuſmodi, & in eis contenta quęcumque, auctoritate Apoſtolica reuocamus, caſſamus, irritamus, ac totaliter annullamus, reuocataque, caſſata, irritata, ac penitùs annullata fore, & eſſe, nemini vllatenus ſuffragari, nec quemquam illis ſe quoquo modo tueri, aut iuuare, neque harum ipſarum, ſeù per nos reuocatarum prætextu ſententias in dicto Concilio per Procuratores nullo pacto dicere, neque ad id quouis quęſito colore admitti poſſe, vel debere, ſed eaſdem noſtras ſub plumbo literas ab omnibua, ad quos ſpectat inuiolabiliter obſeruandas eſſe, ſicque per quoſcumque Iudices, & Commiſſarios quauis auctoritate fulgentes, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ac de latere Legatos, ſublata eia, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, definiri, & interpretari debere. Irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die XVI. Auguſti MDLXII. Pontificatus noſtri anno III.*

127 Non prætermittendum hic viſum eſt Ioachimum Marchionem Brandeburgenſem Principem Electorem, cùm ad ſalutandum Pontificem Oratorem miſiſſet, ſollicitatum fuiſſe à Pio, vt viros probos, & graues, paciſque cupidos ad Concilium Tridentinum mitteret.

Dilecto filio Nobili Viro Ioachimo Marchioni Brandeburgenſi Sacri Romani Imperij Principi Electori.

Pius IV. tom. 2. brev. fg. 2897.

Dilecte fili Nobilis Vir ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem, Oratorem tuum, ea benignitate, qua decuit, excepimus, libenterque & literas tuas ab eo nobis redditas legimus, & quæ is tuo nomine expoſuit nobis audiuimus, quibus in literis iucunda nobis, admodum fuit commemoratio illius temporis, quo Nobilitatem tuam in illa expeditione Hungarica cognouimus, & declaratio beneuolentiæ, quam tum erga nos ſuſcepiſti, quàm abs te conſeruatam fuiſſe vehementer gaudemus. Nos quoque, qui te illo tempore ob eximiam virtutem, & ſingularem quandam humanitatem tuam vnà cum bonę memorię Ioanne Iacobo fratre noſtro Marchione, & amare, & plurimi facere cœpimus, amorem illum erga te conſtantiſſimè, vt noſtra natura conſeruauimus, ac poſt iniunctum nobis Apoſtolicæ ſeruitutis onus etiam auximus, quique te antea vt amicum dileximus, poſtea vt chariſſimum filium amare inſtituimus, neque vnquam de te perhonorificè loqui deſtitimus. Perſuaſum enim nobis habuimus deuotionem illam, & pietatem erga Sedem Apoſtolicam, quæ in maioribus tuis clariſſimis, optimiſque Principibus tantopere præter cæteras eorum virtutes enituit, in te, ſicut reliquas eorum virtutes, ita deriuatam fuiſſe, vt non facilè aboleri potuerit, præſertim cùm, vt ſcis, hæc Sancta Sedes te & tuos ſingulari ſemper charitate, & benignitate fuerit complexa, quod cùm ita de te ſentiamus, expectamus à Nobilitate tua, vt ad Concilium auctoritate noſtra Tridenti congregatum Oratores tuos mittas, teque illi, vt Catholicum Principem decet, ſubijcias, ſicut Prædeceſſorum noſtrorum tempore feciſti, quod enim cum officio adductus feciſti, ſperamus tua erga nos vetere beneuolentia commotum aliquando facturum eſſe propenſiùs, quod vt facias neuè minoris abs te fieri, quàm ipſos Prædeceſſores noſtros oſtendas, Nobilitatem tuam in Domino hortamur, & paternè monemus. Quæ autem offerri tibi poteſt magis idonea occaſio declarandæ iſtius tuæ eximiæ probitatis, & rectę, ac pię voluntatis, & de iſta nobiliſſima Natione optimè merendi, quàm hoc ipſum Concilij generalis tempus, in quo de Dei Omnipotentis honore, ac Religione, de ſalute animarum, de correctione morum, de vniuerſalis Eccleſiæ pace, quiete, & tranquillitate, & totius Chriſtiani populi vnitate, & concordia agitur, ſumma omnibus propoſita libertate tutò veniendi, & cùm ipſis libuerit recedendi, ac dùm ibi manſerint dicendi, & monendi, quæ monenda eſſe duxerint, & monenda Sacra Synodo omnes patienter, & benignè, & ſumma cum lenitate, & manſuetudine auditura, & ſtudiosè operam datura (quoad quidem ſalua fide, ac Religione poterit) vt omnibus ſatisfaciat, noli quęſumus, tàm pium, tàm ſanctum, tàm te dignum officium prętermittere. Has tàm neceſſarias actiones Concilij, hæc tàm ſalutaria conſilia noſtra adiuua, quantum potes, quod cùm facies, conſules ſaluti, conſules etiam glorię, & dignitati tuæ, & cùm Deo gratiſſimum facies, tùm de nobis ea omnia, quæ à nobis hoc in loco conſtitutis in te proficiſci potuerunt, quantum cum Deo poterit, tibi poteris polliceri. Illud te non monendum eſſe ſcimus, vt ſi huic paternæ hortationi noſtrę, ſicut ſperamus, parere ſtudueris, de mittendis ad Concilium Oratoribus, deligas ad tàm graue munus Viros graues, & probos, qui munus ſibi commiſſum piè, ac fideliter obire ſtudeant, nec quidquam aliud quàm honorem Dei, & communem vtilitatem ſibi propoſitam habeant. Pro tua enim præſtanti prudentia talibus te Viris potiſſimum hoc officium commiſſurum eſſe perſuaſum habemus. Oratorem tuum cùm ad te remitteremus, munuſcula ei quędam dedimus, qualia pijs hominibus grata, & optata eſſe ſolent deferenda ad te, & dilectam in Chriſto filiam Nobilem mulierem Coniugẽ tuam, ad noſtrę paternę erga te charitatis indicium, reliqua autem, quę ſcribere omittimus, ipſe referet. Omnipotentem Deum, à quo omnia bona procedunt; oramus, vt vos cuſtodiat, & protegat, & ita mandata ſua ſeruare concedat, vt poſt huius mortalis vitæ curſum piè, fæliciterque peractum ad ęternę vitę gaudia vos perducat. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die X. Septemb. MDLXII. Pontific. noſtri Anno III.*

Hortatur Pius Electorem Brandeburgenſem vt Viros pios ad Conciliũ mittat.

Non morem geſſit Pontificijs votis Marchio Brandeburgenſis, nec Oratores ad Conciliũ miſit.

128 In Gallijs erupit hoc anno atrociſſima Hugonottorum, ſiuè Caluiniſtarum coniuratio in Regem, & Catholicos, quæ tanto furore graſſata eſt, vt Gallica gens, quæ inter cæteras humanitate exculciſſima, morumque ſuauitate expolitiſſima eſt, hauſta hęreſi, in tantam immanitatem efferata ſit, vt non modò Tartaros, & Turcas crudelitate, quam in quoſcumque Catholicos, ſed maximè in Sacerdotes, & Monachos exercuit, ſuperaret, ſed etiam, vt luxit Gallicus Orator, in Tigridum naturam refuſa videretur, cuius ferocię cauſam exprimit Surius his verbis.

Blaſius Molueius Belcarius lib. 29. Florim. Raym. Surius in commen. hoc anno pag. 512.

Coniuratio Hugonottorũ, & eorum ferocia.

,, Eſt in hoc nouo Euangelio ſpiritus quidam
,, vehemens, qui miſeros homines agit pręcipi-

„ tes ad audenda ea, quę ſani homines nunquam
„ auderent; cùm enim malè perſuaſi ſint ab im-
„ poſtoribus Pſeudo-prophetis, ipſos hactenùs
„ ambulaſſe in tenebris, tum demùm veram ap-
„ prehendiſſe lucem, non ſobrietatis, ſed amentię
„ muſto ebrij ruunt in facinora: & cùm multa
„ agant, non verbis, ſed flammis vindicanda,
„ tamen ſe putant rectè, & religioſè agere; quæ
„ perſuaſio falſa addit vires temeritati, vt tanto
„ res nefarias auſint liberiùs, quantò eas arbi-
„ trantur magis Deo gratas; & hæc quidem de
„ imperita multitudine dici poſſent, nam multi
„ etiam non errore, ſed malitia peccant.] Improbitate quidem inſigni peccarunt Duces Hugoottorum præcipui, nam Ludouicus Condæus Princeps, quantumuis iactaret ſe mandato arcano Reginæ cepiſſe arma, ac Regis cauſam tueri, ad tyrannidem aſſerendæ ſectæ Huguenotticæ ſtudio prætenſo anhelabatur, eaque ſpe à Miniſtris, verè miniſtris Sathanæ, qui ſe Paſtores appellitabant, cùm eſſent lupi rapaces animarum, lactabatur, vt Annas Momorantius Magiſter Equitum, capto Rothomago in os obiecit Marlorato Miniſtro ad ſuſpendium damnato. Gaſpari Colinio Normannię, Andeloto Britannię minoris Ducatus ſpondebantur, alijs Proceribus Prouinciarum Prefecturę, alijs opes è Templorum expilationibus, & Catholicorum bonis redigendæ oſtentabantur. At poſt innumera patrata mala confuſa impiorum conſilia viſuri ſumus, de quibus ſcripturi ordinem temporum ſequemur.

Iac. Aug. Thuan. lib. 33.

129 Decimo ſeptimo Ianuarij Hoſpitalis Summi Iuris dicundi Prefectus, quam dignitatem Cancellarium vocant, cùm nunquam hactenùs Regia auctoritate publici ſectariorum conuentus permiſſi eſſent, coactis apud Fanum Sancti Germani ex varijs Prouincijs nonnullis Senatoribus, quos ab hæreſi non abhorrere norat, edictum nomine Regio, id enim Colinio pollicita Regina erat, pro aſſerenda ſibi, Hæreticorum ope, Regni procuratione promulgauit, nefarium, ac multa arte politica delibutum, vt illius impietatem varijs pigmentis obuelaret; nam multa imperabat pro tuenda Sacerdotum cauſa, Templorumq; maieſtate, quę nunquam Hęretici erant pręſtituri; Hęreticis verò publicorum conuentuum in ſuburbijs liberè habendorum auctoritatem conferebat. Dabat id edictum Magiſtratibus imperia, vt eos euerentur, & (quod abſurdiſſimum erat) iubebat à Miniſtris fidem obſtringi, ipſos Verbum Dei purè, & ſyncerè populum edocturos, cùm eos verbi Diuini corruptores eſſe, errorumque Magiſtros conſtaret; nihil aduerſi contra Nicęni Concilij Symbolum, aut libros Veteris, & Noui Teſtamenti dicturos, cùm articulum *in vnam Sanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam* pernegarent, Euangeliumque peruerterent; in Oratione etiam, qua ferendo edicto proluſit, in hęreſim turpiter lapſus eſt, dum veluti certum, atque exploratum ſtatuit peruulgatum Lutheranorum, aliorumque Hæreticorum dogma, ſcilicet anno MDXVIII. ac antequam Lutherus doctrinam nouam afferret, nil recti quoad doctrinam, nihil ſani quoad mores in Romana Eccleſia fuiſſe: quæ ſi dixerit, haud dubiè peſſimi Hęretici certiſſimum argumentum dedit; quamquam ſuſpicio non abſit, Auguſtum Thuanum, qui paſſim Hiſtoriam ſuam hæretico veneno contaminat, quamque partim ex Theodoro Beza Hæreſiarcha, partim ex alijs Hæreticis decerptam profitetur, hæc illi verba impia affinxiſſe.

Belcarius lib. 29. nu. 35.

Edictum pro Hugonottis promulgat Hoſpitalis.

Data hæreſeos diſſeminandæ libertas.

Belcarius num. 28.

130 Nefandi huius edicti, ex quo innumera mala emerſere, auctori Hoſpitalio infamia grauis hæreſeos adhæſit, quæ per vicina Regna deindè ſparſa eſt, quam labem ignominiæ vt detergeret, apud Pontificem hiſce literis purgare ſe niſus eſt.

Sanctiſſimo Domino Domino noſtro Pio IV. Pontifici Maximo.

Ext. in fine lib. excuſ. an. 1613. inſraſcripti inſtructiõs & Miſſiues des Roys tres Chreſtiens concernât le Concile de Trente.

Beatiſſime Pater. Cùm Antiſſiodorenſis Epiſcopus Romam proficiſceretur, arripui occaſionem ad te ſcribendi, quam tandiù quærebam, id quod mihi viſus ſum commodiſſimè facere poſſe per hunc, qui quia mihi intimus eſt, longitudinem epiſtolæ meæ ſermone ſuo releuabit. Scio falſos quoſdam de me rumores, vel ab obtrectatoribus, vel à maleuolis, vel inimicis meis Romæ, atque adeò per totam Italiam, Hiſpaniamque diſſeminatos, quibus rumoribus aures Principum aliorum, atque etiam tuæ patuerunt, Non eſſem commotus ea re, ſi audijſſes tantum, non etiam credidiſſes. Sed cùm accepiſſem mandaſſe te tuis, vt Regis Matrem commonerent, ne quid illa mihi crederet, vt à me tanquam à peſtifero aliquo homine caueret, non putaui longiùs eſſe differendum purgandi mei tempus; quod ſanè commodiùs facerem, ſi tenerem crimina mihi obiecta, ad quæ reſponderem, nunc velut in vmbra pugnans, quod ab eis ſuſpicor dictum, quoquomodo diluam. Quicumq; à vero Dei cultu, atque à vera pietate abhorrent, qui Sacerdotij munus obire nolunt, pecuniam, & fructum capiunt, qui vitam ſuam corrigi, moreſue emendari nolunt, cùm ijs mihi perpetuum bellum eſt. Pugnaui cum illis, fateor, legibus, edictis, ſed nihil pręter odium, & inimicitias reportaui. Si quid à me factum acerbius, ſi quid vehementius, Deus, ac Dei Vicarius Iudex eſto. Geſſi & feci omnia hic in Aula, velut maximo Galliæ noſtræ theatro. Dedi operam, quoad potui, vt noua repudiarem, vetera corrigerem; ſed neque illi me, neque illos ferre poſſum. Facio fortaſſis imperitè, qui non ſeruiam temporibus, vt multi prudentes in ſua quique Republica fecerunt. Sed is meus eſt mos, ea natura, mea ætas etiam ingraueſcens moroſiorem me facit. Habes veluti caput excuſationis noſtrę. (Et mox) Deus Optimus Maximus Principatum Eccleſiæ tuum in multos annos proroget ad Chriſti Filij ſui gloriam, & populorum omnium ſalutem. *Ex Aula noſtra III. Kalendas Auguſti MDLXII.*

Hoſpitalis ſe de tam noxio edicto Catholicis purgat apud Piũ IV.

Huic Pontifex prudentiſſimè, vt ſecundùm Iacobi Apoſtoli pręſcriptum, *ex operibus fidem ſuam oſtenderet*, amantiſſimis verbis reſpondit.

Cap. 2.

Dilecto filio Michaëli Hoſpitali Magno Franciæ Cancellario.

Moleſtè te ferre ſignificas, diſſeminatos de te quoſdam rumores fuiſſe, & rectam, ac ſynceram mentem tuam, piumque propoſitum nobis probare conaris. Tantùm te hortamur in Domino, vt ita te in poſterum gerere ſtudeas, vt ea, quæ tibi obiecta fuiſſe ſuſpicaris, factis ipſis refelli abs te intelligamus. Quod ſi feceris, vt optamus & vt de tua prudentia ſperare poſſumus, nos te, vt pium, ac deuotum ſanctæ Matris Eccleſiæ filium amplectentes, quibuſcumque in rebus poterimus, paternum erga te animum declarare ſtudebimus. *XXVII. Septembris anno III.* Hæc ad Hoſpitalem Pontifex, ſed ad memoratum edictum redeamus.

ep. 295.

131 Eodem edicto data fuit Huguenottis poteſtas, vt Synodos, & Conſiſtoria, & colloquia

habe-

Digitized by Google

haberent, modò Magiſtratus pręſentes, more ſcilicet Lutherano, eſſent.

Promulgato eo edicto triumpharunt Miniſtri Huguenotici, iam liberas ſibi propagandæ hæreſeos affuſas habenas; at pij Catholici, maximèq; Sacerdotes luctu oppreſſi ſunt, nam permiſſa hac licentia præuiſum eſt haud dubiè ſectam impiam amplificatum iri, auctoque numero Hæreticos vectigalia Eccleſiaſtica inuaſuros, expilaturos Templa, mucroneſue in eorū pectora diſtricturos, quare in pluribus Prouincijs Senatus illud edictū non admiſit, quod à menſe Ianuario, in quo promulgatum eſt, Ianuarij nomen accepit, atque tumultuum cauſam inuexit, non ſedauit. Hęretici enim cùm funeſtiſſimam coniurationem conflaſſent, prætexebant cepiſſe arma contra Ianuarij edicti violatores, cùm ipſi in pluribus capitibus illud petulantiſſimè cęſis Sacerdotibus, prophanatis Sacris, Templiſque direptis violarent. Interceſſit eidem edicto conſtanter Curia Pariſienſis per Chriſtophorum Thuanum Præſidem, & Iacobum Violam Conſiliarium poſtea Epiſcopum Pariſienſem, itaque ad leuandam improbi edicti inuidiam adiuncta eſt ea lex, valiturum id edictum, donec aliter, vel ab Oecumenico Concilio, vel à Rege decretum eſſet.

132 Hoc edictum, tradit Belcarius, omnium
Belcarius lib. 29. num. 28. malorum fontem, atque originem extitiſſe, aduerſùs quod, vt ſcripſit Carolo Borromæo Cardinalis Legatus, Senatus Pariſienſis inſtitit, edictum ſuperioris anni, quo cœtus Hæreticorum prohi-
Ms. Card. Spad. ſign. num. 31. biri, obſeruandum; propoſuit pericula, in quæ Catharina Regina, tùm eius filij adducerentur; praua eſſe penitùs, atque exitialia huius nouæ Religionis conſilia, atque adeò maturè, & ſedulò
p. 33. ad Cardin. Borr. comprimēda; at Regina ſedatis his tumultibus, irà vires eorum ſe eliſuram ſpopondit, vt ab ijs nil ſit formidandum, quæ literæ XIII. Febrarij conſignatæ, Datis alijs XIV. Februarij ſignificauit, Senatus Pariſienſis Oratores in ſanctiore con-
ibid. p. 34. 13. Febr. 1562. ſilio expoſuiſſe grauiſſima damna ex edicto, quo duplex Religio permittitur, adduxiſſeque ingentia mala hinc emerſura, tùm peſſimorum ſucceſſuum in alijs Prouincijs exempla, quibus à
Gallia turbatur edicto Hoſpitalis. Regina reſponſum eſt, nunquam Regiæ mentis fuiſſe duas Religiones approbare, ſed tantummodo eo edicto nouatores ad parendum indicijs reuocari, ac in poſterum habita temporū ratione ad officium flectendos melioribus legibus. Non fore
ibid. p. 29. Regiæ mentis duas Religiones approbare, vel fouere in Gallię Regno, ſed eam tantummodo, quam Pater, & Auus, alijque Prædeceſſores coluerunt, cumque antea permiſſum eſſet Huguenottis ſuos cœtus vel Synodos cogere ſine Magiſtratus ordinarij loci venia, modò ſine Pręfecti Prouincię facultate prohibitos; præterea prohibitos Magiſtratus eorū concionibus intereſſe, omneſque Regios Adminiſtros Religionem ſui Principis profiteri iuſſos, ac licèt mulcta officiorum adiecta non ſit, non tamen parum promotum videri. In alijs verò XXIII. Februarij exaratis conſtanter Senatum Pariſienſem intercedere illi edicto, duas Religiones eo edicto induci, atque tolerari, ſiuè approbari, nec flecti Reginam, cùm in Senatū veniſſet, potuiſſe; iuſſum à Regina, vt modum cōpeſcendarum ſeditionū afferret, contendiſſe Senatum eijciendos è Regno Hęreticos concionatores; at Regina obiecit hoc facilè mandari operi non poſſe; atque plures conſurrecturos in arma, itaq; iterum iuſſiſſe rem exequi, ſpōdereq; parti Catholicorum confirmandæ ſe coniuncturam. Iterum Cardinalis Legatus alijs datis tertia die Martij ſignificauit Carolo Borromęo Senatum Pariſienſem flagrantiſſimo pietatis ſtudio perſtare in ſententia, omnes Hæreticos concionatores Regno pellendos, tùm Huguenottos adigendos ad arma ponenda, omnes Epiſcopos, Senatores, Regioſque Adminiſtros ad nuncupandum fidei ſuæ Sacramentum compellendos, vagos quoſque, quorum pars maxima Huguenotta eſt, Lutetia eijciendos; propoſuiſſe etiam optimè actum iri cum illis Miniſtris Gallicis, ſi mittantur ad Concilium, quæ omnia tempore Franciſci II. etiam propoſita fuiſſe Regina aſſeruit, ſeque hærere in ſuſcepta opinione, concionatores Hæreticos Regno pelli non poſſe, niſi graues tumultus concitentur, cui etiam opinioni Regij ſcrinij Magiſter (is erat Hoſpitalis) præ omnibus alijs firmiſſimè adhæreſcat.

133 Decretum demùm fuit in ſanctiore conſilio, vt Princeps Rupis Suryonis ad Senatum Pariſienſem miſſus illum pelliciat ad edictum pri- *Ext. ibid. p. 31.*
mum adiectis declarationibus temperatum promulgandum, quòd ſi Senatus obſtiterit, ipſe apertis Cameræ foribus Regio imperio, ac nomine illud promulget, quæ res cùm ſit inſolita, atque exaſperare Catholicos poſſit, Regina ad eos demulcendos pollicetur breui ſe Huguenottorum publicas conciones, tàm in Vrbe, quàm extra prohibituram, ac permiſſuram tantùm priuatas, & clauſis ianuis. In ſanctiore porrò Regio Senatu diſcrepantes erant ſententiæ, nec leuia diſſidia. Etiam ſcriptis XIII. Martij alijs literis ſignificauit Reginam infenſam eſſe Mareſcallo Sancti Andreæ, quod ille magis Catholicorum Procerum parti, quàm ipſi Reginæ adhæreſceret, illamque Proceribus Huguenottis ſtudere, vt eorū beneuolentia fulciatur, non quòd eorum hæreſim promouere velit; atque hanc eſſe radicem omnium
difficultatum, quibus implicatiſſima ſint Galli- *Ext. ibid. pag. 40.*
ca negotia, conſequutione enim quadam fauere Huguenottæ Sectæ, dum fautoribus illius Proceribus non omninò aduerſatur. Denique datis VIII. Martij literis ſignificauit Senatum Pariſienſem Regio actum imperio Edictum memoratum promulgaſſe, non tamen illud approbaſſe, Reginam verò meliorum rerum ſpes concepiſſe, ac breui ſe arma ex Huguenottorum manibus excuſſuram ſperare. Vt verò illam ſuæ ſpes fefellerint, dicetur inferiùs.

134 Vt nefarij eius edicti fama peruaſit Au- *Extant eius literę in ms. Car. Spad. ſig. num. 31. pag. 11.*
lam Pontificiam, planxere plures impendentes Galliæ calamitates, metuque inhorruere, ne omninò Religio Catholica in eo Regno euerteretur, adeò vt queſtus ſit Cardinalis Ferrarienſis apud Carolum Borromęum, nonnullos alieno ſpiritu ductos inſuſurrare Sanctitati Pontificiæ, rem Ca-
tholicam penitùs in Gallia profligatam, om- *Cardinalis Ferrarienſis mentem Reginæ Catharinæ defendit.*
nemque circa eam operam perdi; verùm licèt in eo Regno corruptiſſimi ſint nonnulli humores, à quibus opprimatur, tamen illud validis viribus ad euincendam vim mali non deſtitui, nec de eius ſalute deſperandum, cęterum vocare in inuidiam eos, qui illi ſanando dant operam, peſſimi eſſe exempli, & ægrum ad mortem præcipitem abijcere: non propterea de Galliæ ſalute conclamatum, ſi aliquod Oppidum ab Hæreticis, vel aliqua Eccleſia euertatur, aut aliquod Monaſterium incendatur: non damnandam Reginæ mentem ſi ad capeſſenda arma in Huguenottos non conſenſerit, non enim id prauo animo tribuendum, ſed infirmitati ſexus, aut expeditionis difficultati, ob quas cauſas ſubſidiarias copias ipſi obla-

tas

Digitized by Google

tas non admittat; quod verò aliqui Catholici ſint offendiculum paſſi ex ſua lenitate, non mirum videri, ſi naturæ ſuæ impetus ſequendos illi cenſeant: verùm plures re altiùs perpenſa mutaſſe ſententiam. Conſtare ex rerum ſucceſſu, maximi referre, Regi Nauarræ fieri ſatis, atque alia remedia inde faciliùs ſucceſſura; fęliciter à ſe collocatam operam ad eum in rectum tramitem renocandum, atque ex demonſtrata ab eo perſpicuè mente optima optimos effectus conſequutos, atque indies ab eo inſignibus factis eam mentem illuſtratum iri, ſi prouehendis expetitę compenſationis votis ſtrenuè incumbatur &c. *Datum apud S. Germanum XXVII. Ianuarij MDLXII.*

Ext. ibid. pag. 15. Significauit alijs literis XXXI. Ianuarij conſignatis Pontifici Legatus, maximi referre Pontificijs officijs Regem Nauarræ deuincire; ex eo enim ſummam rerum pendere; inde Concilium promotum iri, fęlicique exitu claudendum, vniuerſum Regnum ab execranda Huguenotta peſte vindicandum, ad concilianda factionis huius capita nulli rei parcendum; agnouiſſe Sanctitatem Suam ex Reginæ literis propria manu exaratis, quanta illius Principis bonitas, vtque illi fiat ſatis, quantum operetur; etiam rem Catholicam ex eo capite magis confirmatam, quòd poſthac Hęreticæ conciones in Aula non ſint permittendæ. *Dat. apud S. Germ. XXXI. Ian. MDLXII.*

ibid. p. 19. 135 Querenti verò Carolo Borromęo, Oratorem Regis Chriſtianiſſimi nomine totius Eccleſiæ Gallicanæ Communionem ſub vtraque ſpecie expetijſſe, reſpondit Cardinal. Ferrarienſis in Gallia Legatus, Præſules in colloquio Poſſaceno nunquam decreuiſſe, vt communio ſub vtraq; ſpecie peteretur, ſed Card. Lotharingum, dum vnà cũ alijs Pręlatis Reginę Matri concluſa, ac decreta Poſſiaci referret, preces addidiſſe, vt ipſa ab Apoſtolica Sede eam flagitaret, futuram enim ſolatio innumeris mentis optimæ Fidelibus in hoc Regno, atque etiam multorum æſtuantes conſcientias placatum iri, & vtrumque pro vniuerſa Eccleſia Gallicana ipſam fuiſſe interpretatam.

Galli vtrũ calicis petunt.

De rebus Auenionenſibus addidit, Auraſiam perduellium eſſe aſylum, ac hæreſeos ſentinam, rogandumque Regem Philippum, vt Auraicum Principem ad reſtituendam rem Catholicam in ea Vrbe permoueret: Parpaliam profeſſum eſſe Huguenottam impietatem, nec mulcendum officijs: cœptum iam fuiſſe illud colloquium, de quo XVII. Ian. ſcripſerat: ſeq; illi interfuiſſe, ita ſibi Reuerendiſs. Card. Turnonio, & alijs Proceribus Catholicis conſulentibus: ſe pariter interprete Morettæ Regulo Reginæ Angliæ in Aula Gallica Oratore pro ea ad Eccleſiam pellicienda vſum, atque ex relatis dignoſci eam Reginam exempla Gallorum Procerum Sectæ Huguenottæ ſequuturam. *Datum apud S. Germ. XXX. Ianuarij MDLXII.*

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3322. p. 137. 136 Significauit memoratus Cardinalis Ferrarienſis Staniſlao Hoſio Epiſcopo Warmienſi Cardinali, Apoſtolico in Tridentino Concilio Præſidi, Catharinam Reginam gerere in votis, vt aliud colloquium inter Catholicos, & Huguenottos iniretur præſente ipſa Regina, cui ipſe Hippolytus Legatus Apoſtolicus intereſſet. At Cardinalis Warmienſis Ferrarienſem Card. vt infame huiuſmodi colloquium defugeret, ac diſturbaret, eſt hortatus, Reginam maximum dedecus eo flagitio contracturam, ſat auditas horrendas blaſphemias Theodori Bezæ, quas Lutherani ipſi ferre non poſſint; Caluinum nunquam impetrare potuiſſe vllum colloquium cum Lutheranis, qui ab eo tanquam à peſte deterrima abhorreant. Halberſtadij ſuperiore anno proſcriptos Sacramentarios, atque igni, & aqua interdictos. Suadeat Reginæ, ne in aures blaſphema impiorum verba admittat. Brunſuici ſuperiori anno Sacramentarium negaſſe à Diuino Verbo ſuſceptam humanam Carnem: Petrum Martyrem negare Euangelium affirmans, Chriſtum clauſis ianuis non ingreſſum ad Diſcipulos; non funeſtandas Regias aures repetendis his blaſphemis vocibus; abrumpendum itaque omne colloquij genus cum impijs, atque Huguenottos ad Tridentinum Concilium amandandos, vt de veritate Fidei doceantur; eam hæreſim primùm à Berengario inductam, ac paulò poſt extinctam, ante quadraginta annos à Caroloſtadio, mox à Zuinglio ab Inferis excitatam. Quòd porrò metuit grauia pericula imminere, ſi Regia vi comprimantur Huguenotti, norit certiſſimè, longè grauiora diſcrimina illi Regno impendere, ſi furibundę hęreſi fræna laxentur; ſed ipſius Hoſij epiſtolam in medium afferamus.

Reginam Catherinam aliud cum Hugonottis inire colloquium meditantè improbat Cardinalis Hoſius.

Hippolito Cardinali Ferrarienſi Legato in Gallijs.

Stan. Hoſius Card. VVarm. Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3222. pag. 127.

Valdè nos perturbauit, quod in literis adſcriptum eſt ab Illuſtriſſima Dominatione Veſtra, cupere Chriſtianiſſimam Reginam, vt illa præſente, & audiente, denuò diſputationes ineantur cum Hęreticis, quibus etiam vel interſit, vel pręſit Illuſtriſſima Dominatio Veſtra. Equidem obſtupui, cùm hęc legi audirem, nec ſatis mirari potui, quomodo venerit in mentem ei Reginæ, cuius tanta pietas, & Religio prædicatur, talia poſtulare. An non ſatis erat ſemel Theodori Bezæ blaſphemias audiuiſſe, cùm ille non minùs longo interuallo diſiunctum eſſe Chriſti Corpus ab Euchariſtiæ Sacramento, quàm Cœlum à Terra diſtare diceret? Adeò-ne ferre potuerunt aures Chriſtianiſſimæ Reginæ, tàm blaſphemas voces, vt eas etiam iterari velit? quas certè, nec ipſi Lutherani, quamlibet ſint ab Eccleſia Catholica alieni, ſuſtinere poſſent, quorum de Caluino, deque Sectatoribus eius hæc eſt ſententia: Sceptro Magiſtratus eos coërcendos, non ſtylo, vel diſputatione eſſe refutandos. Legi quemdam Caluini libellum, in quo grauiter queritur contra Ioachimum Weſtphalum, ſcribitque, cùm ſepè colloquia fuerint habita inter Catholicos, & Lutheranos, quòd ſemper ab illis excluſus fuerit, nec vnquam data ſit ei poteſtas cum Lutheranis colloquendi.

Ne patiatur conuenticula & diſputationes Hæreticorum cogi.

Proximo Septembris Menſe fuit Halberſtadij, ſi rectè memini, conuentus quidam Principum, & Statuum Saxoniæ, in quo qui Caluini doctrinam amplexi ſunt, his omnibus aqua, & igni interdictum eſt, non ſine graui quadam interminatione, ſi quis in Saxoniæ Ciuitatibus receptum eis dediſſet; & quos ad colloquium ſuum non admittunt, quibus aqua, & igni interdicunt ipſi etiam Lutherani, eorum blaſphemias iterum atque iterum audire ſuſtinebit ea Regina, quæ non Chriſtiana, ſed Chriſtianiſſima vocatur? & paulò poſt. Auctor ſit Chriſtianiſſimæ Reginæ quàm charum eſt illi nomen hoc, quod multis iam ſæculis magna cum gloria ſua retinent Galliarum Reges potentiſſimi: quàm chara eſt illi, & fortunarum, & Filiorum, & Animæ ſuæ ſalus, diligenter caueat, ne deinceps impuris horum hominum blaſphemijs aures ſuas accommodet,

neue

Digitized by Google

neue de præſentia Chriſti Corporis, & Sanguinis, quam Sole clarioribus verbis in Euangelio confirmatam habemus, iterum diſputari permittat. Cũ fuiſſem in Aula Cæſaris vidi ſcriptum quoddam de diſputatione, quæ habita fuit Brunſuici ante Menſes plus minus octo. In eo quidem Albertus Ardenghus, cum contra præſentiam Chriſti Corporis in Euchariſtia multa diceret, ad cõfirmandam opinionem ſuam, hæc verba ſcribitur protuliſſe: *Quomodo poteſt in Euchariſtia præſens adeſſe Chriſti Caro, & Sanguis, cùm Chriſtus ex Maria Virgine nullam Carnem aſſumpſerit, ſed haud aliter, atque Sol per aquas nullo ex ijs humore contracto, ſic ille per Virginis vterum tranſiuerit?* Huc tandem ventum erat diſputationibus iſtis; poſteaque negauit verum eſſe, quod dixit Chriſtus accepto pane: *Hoc eſt Corpus meũ*, vt ſimul negaret verum eſſe, quod dixit Chriſti Diſcipulus: *Verbum Caro factum eſt*. Et certè non video cur maior diſcipulo, quàm ipſi magiſtro fides haberi debeat. Et ſi licet contra ſenſum, & conſenſum Eccleſiæ totius, verba Magiſtri interpretari, cur non idem facere liceat de verbis Diſcipuli? Quod etiam factum à priſcis Hæreticis eſſe ſcimus: itaque Caluiniſmus hic breui nobis pariet Atheiſmum. Proximis his ſuperioribus diebus legi Petri Martyris libellum, quem ſcripſit de duabus naturis in Chriſto contra vbiquitatem Brentij ante duos, aut tres menſes Tiguri editum. In eo, dum nihilo plus tribui vult Chriſti Corpori, quàm cuius alij Corpori glorificato, negat Chriſtum per clauſum Virginis vterum tranſiuiſſe, negat clauſo monumento ſurrexiſſe, negat, quod verbis diſertiſſimis in Euangelio ſcriptum eſt, clauſis ianuis ad Diſcipulos intraſſe. Et eiuſmodi blaſphemias audiet Regina Chriſtianiſſima? audiet negari, quod ita manifeſtis verbis in Euangelio ſcriptum legimus? audiet Sanctiſſimæ Dei Genitricis Mariæ Virginitatem in dubium vocari? audiet veritatem ipſam mendacij inſimulari? Equidem non video, quomodo non dicam Chriſtianiſſimi, ſed Chriſtiani nomen tueri poſſit, cuius aures ab his tàm impijs vocibus non abhorrent.

Quamobrem quibuſcumque poteſt rationibus, Reginæ perſuadere conetur, ne quid eorum conſilijs loci det, qui ſunt illi auctores, vt non modo fieri permittat de præſentia Chriſti Corporis in Euchariſtia diſputationes, verum etiam ipſa illis interſit, aut præſit, quod Paulus Apoſtolus ferre nunquam potuiſſet, cuius, quæ ſit ea de re ſententia, Illuſtriſſima Dominatio Veſtra non ignorat. Hùc illos remittat ad Sacroſanctum Concilium hoc œcumenicum, qui cupiunt aliqua de re doceri, non autem ſeorſum ab Orbe Chriſtiano ea in dubium vocare patiatur; de quibus qui dubitauit aliquando Berengarius, ſemel & iterum errorem hunc ſuum reuocauit, & pridem hæreſis eius eſt extincta, niſi quod his annis propè quadraginta rurſùs eſt primo per Caroloſtadium, deinde per Zuinglium, & alios quoſdam in lucem reuocata.

Scribit Illuſtriſſima Dominatio Veſtra, propterea non exterminari manifeſtos Hæreticos ex Gallicis, quod periculum eſt, ſi tentatum id ſit, ne Regnum illud in extremum diſcrimen adducatur. At ego vehementer metuo, vt non alia res magis acceleret Regni illius nobiliſſimi interitum, quàm quod in Chriſti cauſa Principes ita conniuent, quod Hoſtes illius palàm in eo graſſari, quod veritatem oppugnari, quod nomen ipſius impunè blaſphemari permittat. Non patietur hoc inultum Deus; ac niſi fuerint functi Principes officio ſuo, ſtatuet ipſe de Principibus, quod erit Iuſtitiæ conſentaneum, nec iuſti Iudicis officium in ſe requiri patietur. Non fouendo, ſed extinguendo hæreſes Regna ſeruantur. Tantum eſſe Populi zelum audio, vt ſtatim ſit eos ex omnibus Ciuitatibus profligaturus, dummodo per edicta Principum ne prohibeatur, *Tridenti X. Februarij MDLXII.*

Vera nimium extitere Vuarmienſis Cardinalis oracula, nam cum perditiſſimi aliqui Proceres, qui ſe magno ſupercilio, & faſtu politicos humanæ prudentiæ gradu auguſtiores iactabant, effutirent Hugonottam hæreſim Regijs Edictis, ſine grauiore Regni periculo comprimi non poſſe, diffundendæ latius hæreſeos permiſſa eſt impunè licentia, atque ita impijs concionibus impiorum numerus auctus eſt, à quo quanta diſcrimina capiti, & dignitati Regum Gallorum conflata ſint, ſuis locis lugendum erit.

137 In memorato verò colloquio, cum à Cardinale Lotharingo Caluiniani Miniſtri conuicti eſſent manifeſtæ impoſturæ, quod oſtendere non poſſent, à quo ad nouam Religionem condendam miſſi eſſent, iactarunt illi impudentiſſimè ſe extra ordinem miſſos à Deo, arctèque adacti, vt diuinam miſſionem probarent, Diuino miraculo cum non poſſent, hoc demum anno prodigia vera Sathanæ, mota in Regem rebellione, cœſis Sacerdotibus, euerſis Altaribus, exercitaq; inhumana carnificina ediderunt, vt conſtiterit ipſos à Sathana ad perdendam Galliam, nec modò ad animarum, ſed etiam ad corporum internecionem miſſos. *Aſtulphus Seruant. in actis Concilij Trident.* Quanta mala corporibus, & animabus in Gallia intulerint Hugonotti.

Sathanica illa miſſione freti in omnibus Vrbibus conuentus ſuos armis inſtructi agebant, ad omne nefas, ſi quis ipſis obſtreperet, paratiſſimi; ac Lugduni væcordes Magiſtratus imminentium, quas ſibi acerſebant, cladium ignari, permiſerãt, vt Iacobus Ruffus Caluiniſticæ impietatis buccinator Cathedram peſtilentiæ trans Rhodanum collocaret, ad quem nouarum rerum cupidi confluebant, quæ fama, cum ad Lucenſes Magiſtratus in Italia manaſſet, illi conciues ſuos Mercatores, qui Lugduni agebant, grauiſſimis literis Catholicæ pietatis aſſerendæ ſtudio, Patriæque ab ea peſte vindicandæ cura incitati, monuere, vt conciones, colloquia, & congreſſus Hæreticorum declinarent, ac Religionis Catholicæ aſſertores conſtanter ſe profiterentur; quo accepto Pontifex Lucenſis Prætoris, ac Senatus flagrantiſſimam pietatem his literis commendauit. Lucenſes ſolliciti, ne eorum Mercatores in hæreſim incidant, à Pio IV. commendantur.

Dilectis Filijs Antianis, & Vexillifero Populi Communis Lucenſis.

138 Legimus pia, laudabiliaque decreta, quæ Ciuitatis Generale Conſilium, nuper fecit ad Ciuitatem ipſam ab omni hæreſim labe integram conſeruandam; exempla etiam legimus literarũ, per quas eiuſdem Conſilij mandato Ciues veſtri, qui Lugduni negotiantur, diligenter, & ſeuerè admodum, vt decuit, admoniti fuerunt, vt Hæreticorum omnium congreſſus, colloquia, & conciones vitent, omnibuſque dictis, & factis ſuis declarent ſe, iuxta Romanæ Eccleſiæ ritus, præcepta, & inſtituta obſeruare, neq; vlla in re à recta Fide, & Catholica Religione deflexiſſe, pro noſtro Paſtorali officio, & perpetuo erga Rempublicam veſtram ſtudio gauiſi admodum ſumus, tàm piè, & ſapienter hæc apud vos acta, & conſtituta fuiſſe, magnaſque eo nomine gratias *Pius IV. tom 2. br. ſig. n. 2897 ep. 180.*

agi-

Digitized by Google

agimus Omnipotenti Deo, à quo omne datum optimum deſcendit, & donum omne perſectum. Et infrà. Nec verò quidquã fieri potuiſſe iudicamus, vel ad tuendum Dei honorem ſanctius, vel ad conſeruandam veſtræ Patriæ ſalutem prudentius. Præclarum cæteris Ciuitatibus Ciuitas veſtra documentum dedit, quanta diligentia occurrendum ſit hæreticæ prauitatis morbo; nihil enim tàm Ciuitatibus peſtiferum, nihil non animabus modò, ſed etiam quieti, paci, & concordiæ Populorum tàm aduerſum eſt. Eorum decretorum ſalubribus remedijs obuiam itum fuiſſe periculis, quę veſtræ Patriæ imminebant, vehementer lætamur, & nos, quia parum prodeſſet pia illa decreta facta fuiſſe, niſi cura & diligentia Magiſtratuum ſeruarentur, hortamur vos, & cęteros, qui in iſto munere vobis ſucceſſuri ſunt, vt diligenter ea ſeruanda, & exequenda cunctis Decreta proponant, cum illa, dum ſeruabũtur, firmi erunt Reipublicę veſtrę muri, & libertatis veſtrę ſolida munimenta. Cuſtodiet haud dubiè Ciuitatem iſtam Dominus quoad ibi pura, & ſyncera ipſius Religio, & cultus cuſtodietur &c.

☞ *XX. Ianuar. MDLXII. Pontific. Noſtri Anno III.*

Præerat tunc Lugdunenſis Vrbis adminiſtrationi Franciſcus Auguſtinus Nemoroſij Comitis Legatus vir miti, vel ignauo potius ingenio, qui Huguenotticam peſtem in ea Vrbe graſſari permiſerat, promulgatoque Ianuarij Edicto, Huguenottos, vt liberius ſuos agerent conuentus rexit, ex cuius ignauia latius hæreſis diffuſa, ſubdente facem Iacobo Ruffo ſeditionum auctore, in maximum exarſit incendium, vt pulſo breui eodem Prætore infelix Vrbs in Huguenotticam ceciderit ſeruitutem.

Belcar. lib. 29 nu. 37. Iac. Auguſt. Thuan. lib. 29.

139 Impetrato Ianuarij edicto Ludouicus Condæus Princeps à nouandis rebus non conquieuit, ſed maiore ſtudio diffundendæ hæreſeos exarſit. Iactabat ſe Diuinam gloriam, & puriorem Religionem promouere, vt conſtat ex eius literis ad Fridericum Palatinum, ad Chriſtophorũ Vuittembergenſem, ad Philippum Haſſiæ Principes datis, quibus ab ijs auxiliares copias ad inferendum Regi Galliæ, & Catholicis bellum elicere nitebatur; nec latebant Catholicos praua eius conſilia, ad quæ diſturbanda Guiſius, eiuſq; frater Ludouicus Cardinalis contulere ſe in Germaniam, colloquium in Tabernarum Oppido ditionis Argentinenſis Epiſcopi habituri cum aliquot Lutheranis Principibus. Eò acceſſit XV. Kal. Martij Dux Vuittembergenſis adductis ſecum Ioanne Brentio, & Iacobo Andræa Lutheraniſmi ſigniferis; oſtenſumque eſt à Guiſijs Principibus Huguenottiſmum longè à Lutheraniſmo differre, rogatique Lutherani, vt ſi res ad arma cum Huguenottis ſpectaret, Catholicis potiùs quam Huguenottis, potiùs Regi, quàm Condæo Principi ſtuderent, ac forent æquiores, conſultumque eſt à Brentio, & Iacobo Andræa, vt Geneuenſis confeſſionis, ſiuè Huguenottiſmi promulgatio impediretur, cum ea grauiora bella paritura eſſet. Ita ab eo colloquio (inquit Belcarius, qui aderat) diſceſſum eſt, vt Auguſtani à Pontificis potiùs quàm à Caluinianis ſtare debere perſuaderentur, & concordiæ ſpes non exigua relinqueretur. Multa enim concedebat Cardinalis Lotharingus, quæ alioqui non conceſſiſſet, vt Germanos à Gallia inuadenda auocaret. Hic huius colloquij, cui nos interfuimus ſcopus fuit. Ob illud colloquium Condæus Princeps falſum rumorem ſparſit, Cardinalem Guiſium ad Lutheranos defeciſſe; de Guiſio verò Duce finxit illum aſſerendæ Catholicæ Religionis ſpecie tyrannidẽ affectare, deque ea re ſuſpicionem Reginæ iniecit, Regiæque auctoritatis flagrantiſſimum vindicem ſe iactauit; Et quidem Regina Hæreticorum factioni non parum fauere viſa eſt, cum eorũ armis ad tuendam auctoritatem ſuam fulciri vellet verita, ne auctoritatem ſuam, Guiſijs Antonio Borbonio Nauarræ Regi pupilli Galliarum Regis tutori adiunctis, amitteret.

Condæus Hugonottorũ Protector defectionẽ à Rege parat.

Belcar. ſup. num. 37.

Belcar. lib. 29. nu. 37.

140 Dum verò ex colloquio Germanico redirent Guiſij, atque Kal. Martij Vaſſium Oppidum appuliſſent, in quo Caluinianus Miniſter in Guiſianam familiam veluti tyrannorum atque hoſtium Euangelij (ſcilicet Caluiniſtici) procreatricem declamabat infæliciter contracta rixa, inter Hæreticos, & Guiſianos, appetiti ſaxis Guiſiani famuli, inſcijs Principibus iniuriam ferro repulerunt, paucis cæſis, aliquot vtrinque vulneratis, receptoque Broſſiano adoleſcente, quem ſauciatum retinebant Hæretici captiuum, ſedata eſt ſeditio, & tamen Caluiniani cæſorum numero falsò aucto, rem non modo per Galliam, ſed etiam per Germaniam, & exteras Nationes quaſi carnificinam cruentam in Euangelicos exercitã diuulgarunt, atque ad vltionem animos obfirmarunt. Miſſus eſt ab ijs Beza ad Reginam, vt de ea cæde quæreretur, cui Nauarræ Rex obiecit, contra recens edictum ab ijs arma geſtari in conuentibus, reſpondit Beza ſophiſticè Arma in Virorum prudentium manibus pacem ſecum gerere, obiecta etiam illis eſt à Legato ſeditio ad ædem Sancti Medardi Lutetiæ excitata, & dicta Hæreſiarchæ contrarijs factis refracta.

Hugonotti Guiſiorum hoſtes.

De Vaſſiaceno tumultu meminit Cardinalis Ferrarienſis aſſerens, dum Regina in agro amœniſſimo, cui Monacelli nomen eſt ageret, veniſſe Theodorum Bezam magno Huguenottorum numero ſtipatum, querelaſque graues attuliſſe aduerſùs Ducem Guiſiæ, & ſuos, ac iuſtitiam ſibi adminiſtrari popoſciſſe, reſponſum verò ipſi fuiſſe à Regina Catharina, atque à Rege Nauarræ, omnem illum tumultum adſcribendum inſolentię Huguenottæ, quę nimium aucta erat, non verò Guiſio Duci, cuius modeſtia, ac prudentia illuſtris, atque ipſis explorata eſset, ſi qua itaque in re eos læſerit, eorum temeritate laceſſitum fuiſse: pudore itaque repletos abſceſſiſse, at verò Ducem Guiſiæ, cum ſuſpectæ illi forent hoſtium inſidiæ, ac Pariſios tenderet, armis ſe egregiè inſtruxiſſe; ac pariter Huguenottos prætexentes formidinem, multas copias tuendę ſuę ſalutis cauſa contraxiſse, quamuis ardens vndictæ cupidine eorum animus in Guiſium Ducem fremeret, cui laturus opem Magiſter Equitum Memorantius vnà cum Mareſcallo Sancti Andreæ obuiam profectus ſe coniunxit, Pariſioſque deduxit, ex quo ſuborta rerum perturbatio, ad quam ſedandam Rex Nauarræ ab vtraque parte arma poni, ſeque illi ſiſtere nomine Regio iuſſit, cui Proceres plures paruere, non tamen Princeps Condæus. qui ſe coram fratre Rege ſiſtere detrectauit, & quingentis Equitibus Huguenottis ſuccinctus Pariſijs diſceſſit; ex his verò motibus alios grauiores reformidari. Addidit Legatus Cardinalis in alijs literis ad Borromæum Cardinalem datis VIII. Martij miſsum fuiſse à Regina Epiſcopum Valentinum, vt Principem Condæũ ab aliorum perduellium Huguenottorum ſocietate diuellat, atque ad colloquium pelliciat, ſed illum nimio faſtu Regia benignitate abuti.

Ms. Card. Spad. ſign. n. 31. p. 35.

Ext. ib. pa. 43.

141 Pro-

Fœdus initt Antonius Nauarræ Rex cum alijs Principibus pro defenſione religionis Catholicæ.

141 Pronis ita in ciuile bellum rebus Catholici Principes Antonius Rex Nauarræ, Guiſiani Principes, Anna Memorantius Magiſter Equitum, Santandreanus Regiorum Caſtrorum Præfectus pium fœdus pro aſſerenda Catholica Religione, Regiaque Maieſtate tuenda coiuerunt, de quo ineunte Martio monitus Pontifex Antonio Borbonio Regi hiſce literis de ſuſcepta Catholicæ fidei contra Huguenottos defenſione gratulatus eſt.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Antonio Nauarra Regi Illuſtri.

Pius IV. tom. 2. bre. ſign. 1897. ep. 233.

Chariſſime in Chriſto fili noſter &c. Ex literis tuis die quinta Martij datis, & ex ijs, quæ ad nos Venerabilis Frater noſter Franciſcus Epiſcopus Oſtienſis Cardinalis Turnonius, & dilectus filius Hippolytus Cardinalis de Ferraria Legati noſtri diligenter de præclaro animo tuo ſcripſerant, in ſpem maximam veneramus fore, vt Tuæ Serenitatis virtute, & auctoritate Religio Catholica iſtic in commodiorem ſtatũ Deo iuuante propediem redigeretur, magnaſque eo nomine gratias ageremus; tàm læti autem nuntij de rebus iſtic geſtis ad nos paucis ante diebus allati ſunt, vt ſpes noſtra ex tàm præclaro initio confirmata, atque aucta ſit. Benedictus ſit igitur Dominus, & Deus noſter, cuius auxilium cauſæ ſuæ non defuit, qui Religionem ſuam iſtic labantem tua precipuè virtute, & auctoritate ſuſtentare, & ſtabilire cœpit. Non poſſumus ſatis dignè collaudare, chariſſime fili, preclaram iſtam voluntatem tuam, nec, quantas mereris, tibi gratias agere. Non dici poteſt quantam laudem, & gloriam aſſecutus ſis, quanta lætitia nos, & fratres noſtros, atque omnes Catholicos affeceris. Confide non defuturum pietati tuæ præmium ab eo, cuius Religionem, & cultum apertè, & fortiter defendere aggreſſus es. Nos quoque quos pro loco, ac munere, quod ſuſtinemus, tuis præcipuè iſtis factis obligaſti, enitemur, vt tàm præclaræ tuæ in Religionem Catholicam voluntatis, & deuotionis erga nos, & Sedem Apoſtolicam nunquam pœnitendum ſit, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIII. Aprilis MDLXII. Pontificatus noſtri anno III.*

142 Indignata pium, & auita ſtirpe dignum Viri facinus Ioanna Antonij Regis Nauarræ coniux, à Viro receſſit, ſeque Neracum Alebrétenſis Principatus Vrbem Principem contulit, ac velut altera Iezabel Caluiniſtici idoli cultrix Frãciſcanos, & alios Monachos, ac Sacerdotes diſpulit. Infremuere etiam ira in Nauarrum Hæretici, quorum anteſignanus Theodorus Beza illum Iuliani nomine, veluti Apoſtatam, perſtringere non perhorruit, cum ipſe ſodomita glorioſus, fælicitatem ſuam inter Candidam ſuam, & Audibertum ſuum, ſpurciſſimam deſcribere phaleucis verſibus, ac tradere poſteritati non erubuerit: dignus certè, qui ad Caliphatum Huguenotticum eo execrabili vitæ genere conſcenderet. Cæterum Nauarræ Regi Catholicæ Religionis vindici, ac cæteris Proceribus ſe coniunxit Catharina Regina, Regemque pupillum, & alios liberos eorum fidei commendauit, de qua concordia Pontifex gratias ſummas perſoluit numini, ac Reginam hiſce literis ad fidem orthodoxam defendendam incitauit.

Ext. inter Iuueniles Luſus Theodor. Bez. excuſ. Geneuæ.

Catharina Francorum Regina Chriſtianiſſima.

Cognitis ijs quæ nuper iſthic geſta ſunt, incredibili gaudio elati, ſublatis in Cœlum manibus magnas Omnipotenti Deo gratias egimus, qui miſericordes oculos ſuos ad Regnum iſtud conuertere, ac labentem in eo, & periclitantem Religionem ſuam potenti ſua dextera fulcire, & confirmare dignatus eſt, tuæque pietati Sereniſſimi Nauarræ Regis auctoritatem, & virtutem, & tot Regni Procerum ſtudia, admirabilemque cõcordiam adiunxit. Non poſſumus planè verbis conſequi, quantam animi lætitiam vnà cum fratribus noſtris cepèrimus. Nihil planè audire poteramus, quod nobis eſſet iucundius, atque optatius; ex tàm præclaro initio confidimus Religionem Catholicam propediem in Regno iſto conſtitutum iri: qui enim hoc opus cœpit in vobis, idem, vt ſperandum eſt, id perficiet. Gratulamur igitur Maieſtati Tuę, gratulamur Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Regi nato tuo, cernentes fundamenta, quæ iacta ſunt, quietis, & tranquillitatis ipſius Regni, & priſtinum Catholicę Religionis cultum propediem in Deo reſtitutum iri confidentes. Enitere chariſſima in Chriſto filia, vt opus tàm præclarum, tàm ſalutare, ad optatum exitum adducas, nec Diuina tibi ope, nec humano auxilio defuturo. Paternum animum noſtrum & ſi planè tibi perſpectum eſſe non dubitamus, tamen quibuſcunque licebit officijs declarare, adeò parati & ſumus, & ſemper erimus, vt Regni iſtius ſalutem, & quietem, ſi fieri poſſet, noſtro ipſorum ſanguine libenter ſimus redempturi, &c. *XXIII. Aprilis MDLXII. anno III.*

Pius IV. tom. 2. bre. breu. ſign. 2897. ep. 234.

Scribit Pius IV. Catharinæ Reginæ gratulans de fœdere Catholico.

143 Ex his manifeſtè arguas hiſtoricorum Hæreticorum mendacia, qui ipſam vnà cum filio Rege inuitam pertractam Pariſios ferunt, illique admotas cuſtodias, ne noctu vnà cum filio ad Condęum elaberetur, aſperioribuſque etiam verbis acceptam à Santandræano. Non defuere quidem praui conſiliarij, qui illi ſuaderent, vt ad Condæum ſe applicaret; inter quos Hoſpitalem Cancellarium fuiſſe, refert Thuanus, publiciſque etiam ſcriptis diuulgauit Condæus, illam à Catholicis in ſeruitutem redactam fuiſſe, cuius ſe libertatem tueri velle fingebat, arcanoque eius mandato ſumpſiſſe arma; veritam enim, ne Nauarrus, Guiſius, ac Memorantius Regiam auctoritatem ad ſe contraherent, ſe, & liberos ipſius fidei commendaſſe, ne Regni adminiſtratione ſubmoueretur. Verum qui Catholicos Proceres vocabat in inuidiam, contractis copijs Huguenottorum, omni aſtu, ac vi Reginam intercipere, ac Regem conatus eſt, ſed eius conatus Diuina eluſit prouidentia. Quæ verò conſilia verſaret in pectore, perſpicuè explicuit, cum Germanos Lutheranos, & Anglos aduerſùs Regem concitauit, præcipuas inuaſit Vrbes, Prouinciarum prefecturas Huguenottis diſtribuit, Regnum cędibus fœdauit, ſacras opes expilauit, quę tamen omnia pro Regis tuenda cauſa fieri promulgabat. Sancitum illud fœdus inter Catholicos Principes fuit Ferrarienſis Cardinalis Apoſtolicę Sedis Legati opera, in quem propterea Condęus grauiſſima concepit odia, vt inter alias concordię poſtea agitatę leges è Gallia pellendum poſtulauerit. A Ferrarienſi verò Cardinale Legato factus certior de eximio Annę Monmorantij in Religionẽ Catholicam ſtudio Pius Pontifex illum ad cœpta egregia fortiter promouenda hortatus eſt.

Hugonotti Reginã Catharinam corũ ſectam voluiſſe amplecti mendaciter fingũt.

Belcar. lib. 29. n. 54.

Dilecto filio Nobili Viro Annæ Duci de Montmorantzi Comeſtabili Regni Franciæ.

Pius IV. tom. 2. br. ſign. 2897. ep. 235.

Benedictus Dominus Deus noſter, cuius miſericordia ineffabili effectum eſt, vt in Regno iſto omnium nobiliſſimo, & nobis chariſſimo poſt tantas

Digitized by Google

tantas tenebras, tanta & tàm prǽclara otiri lux cœperit, quis hanc mutationem dexteræ Excelſi fuiſſe non videat? Quis Diuinæ clementiæ beneficium erga Regnum iſtud non agnoſcat? ex dilectorum filiorum noſtrorum Legati, & Nuntij literis nuper cognouimus ea, quǽ poſt tuæ Nobilitatis literas ad nos de menſe Martio datas iſtic geſta ſunt, ex quibus vnà cum fratribus noſtris tantam lætitiam cepimus, quantam verbis explicare non poſſumus. Luculentum teſtimonium, quod tua Nobilitas chariſſimo in Chriſto filio noſtro Nauarræ Regi paucis ante diebus literis illis ſuis dederat, intelleximus re ipſa, ſicut ſperabamus, comprobatum fuiſſe, tuam verò virtutem, prudentiam, fortitudinem, & animum in Catholicam Religionem eximium ex eis, quæ acta & geſta ſunt, recognouimus. Benedictus ſit igitur iterum, & ſemper Dominus, qui Regis eius animum ad generis ſui memoriam, & Maiorum ſuorum imitationem excitauit, qui tot Regni Procerum animos ad defendendam Religionis cauſam accendit, cuius ope, & auxilio, tàm præclaro initio, fǽlicique euentu Chriſtiana iſtic fides, quæ in ſummo diſcrimine verſabatur, ſtabiliri, & confirmari cœpit. Cuius cum perfecta ſint opera, minimè dubitandum eſt, quin, quod cǽpit etiam perfecturus ſit. Agnoſce, dilecte fili, Dei beneficium, & gratiam, qui iſta ætate tantam tibi occaſionem obtulit, non de toto modo Francorum Regno, ſed de omnibus ei finitimis Nationibus, & vniuerſa ſancta ſua Eccleſia benè merendi. Hoc ſuperiora nimirum eius erga te beneficia longè ſuperat. Hoc opus omnium, quǽ vnquam in manibus habuiſti, longè maximum, atq; pulcherrimum, & tuum clariſſimum nomen multò in terris effecturum eſſe clarius, & aditum tibi ad ipſam æternam vitam, & cœleſtem gloriam patefacturum. Sed ſingularis virtus, ac pietas tua tantum abeſt, vt hortatione noſtra excitanda ſit, vt ne ſatis quidem collaudari à nobis poſſit, &c. *XXIII. Aprilis MDLXII. Anno III.*

144 Quod ad præclara Annæ Monmorantij geſta, & eximia de re Catholica merita attinet. Illius, ac fœderatorum Catholicorum Procerum auctoritate abrogatum eſt Ianuarium edictum, quo promulgatio libera hæreſeos permiſſa fuerat Huguenottis, vt ſubreptitium, cui ferendo, nec ipſe, nec Guiſiani Principes interfuerant; damnatum etiam vt exitiale, quia eo perduellium numerus augebatur; vt fallax, quia iubebantur Miniſtri Huguenottici purè verbũ Dei prædicare, quod ab ipſis expectare inſanum erat, cum ſacra omnia impiè conculcanda docerent. Mox idem Anna Mõmorantius Catholicæ Religionis flagrantiſſimo ſtudio ardens, Pariſijs duo conuenticula Huguenottorum, quorum alterum extra portam Sancti Iacobi, alterum extra portam Sancti Antonij celebrabatur, diſcuſſit; ſedilia omnia in pyram congeſta, & peſtilentiæ cathedras, in quibus Miniſtri blaſphema in Eccleſiã conuitia vomebant, exuſſit, ab Huguenottorum tamen ſanguine catholica clementia temperauit, in vrbemque reuerſus maximo ciuium applauſu triumphanti ſimilis exceptus eſt, quod facinus Catholico Principe digniſſimum Iacobus Thuanus venenatis ſcommatibus carpit, velut geſtorum illius ſplendore indignum. Sed quidquid obganniat Thuanus, certum eſt ipſum eo facto magnificum ſibi in Cœlo triumphum promeruiſſe. Reſtituit etiam arma Pariſienſibus ciuibus Catholicis, quæ in prætorium Vrbis comportata fuerant, omniaque Principis Condæi molimina pro Rege, ac Regina Matre intercipiendis, necnon Lutetia proditione occupanda diſcuſſa fuerunt. Magno vero errore lapſi ſunt Principes Catholici, quod non ex condicto Huguenottos pelli à Catholicis multo potentioribus ex vrbibus iuſſerint, nam quotquot hæreſeos virus ſuxerant, in Gallici nominis proditores, Regiæque Maieſtatis hoſtes verſi erant, quorum aſtu, & fraudibus plures nobiliſſimas Vrbes interceptas mox dicturi ſumus.

Thuan, lib. 29.

Mõmorãtius extulit ſe contra Hugonottos.

Rex, & Regina mater è manibus Condæi liberantur

Prima omnium Aurelia calamitatum exemplum, prædaque Hæretici furoris fuit, nam Condæus Princeps validis ſuccinctus copijs, furens ira, quod Regem pupillum, Reginamque Catharinam redigere in ſuam poteſtatem non potuiſſet, Aureliam præmiſit Andelotum. Is ab Hugonottis in Patriæ exitium coniuratis, qui portam Sancti Ioannis occuparant, in Vrbem admiſſus eſt, ac mox Condæus eo aduolauit, in eaque Vrbe arcem perfidiæ Huguenotticæ conſtituit, perduellioniſque ſigna extulit.

Thuan. lib. 29.

145 Agebatur annus vigeſimus ſextus, ex quo Franciſcus Gebennenſes, qui pulſis Epiſcopo, & Clero conculcarant ſacra, prophanarant Templa, euerterant & Altaria, ſubmiſſis auxiliaribus copijs in rebellione & hæreſi confirmarat aſtu politico, vt de Philiberto Duce Sabaudiæ vltionem repeteret. Nonus verò annus labebatur ex quo Henricus II. Tridentinum Concilium diſturbarat fraude politica, Lutheranorumque patrocinium corripuerat, ne à Carolo V. ad obſequium Eccleſiæ cogerentur, vireſq; Cæſareæ ex ſectarũ varietate debilitarentur. Sed cũ Diuina iuſtitia non rarò per ea puniat, per quæ peccarunt homines, illudque Dauidicum ferè ſemper contingat, *Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet*, ex ipſo Gebẽnenſis perditionis puteo erupit hæreſis, & Galliæ Proceres, populoſque latè adeò infecit, vt Hæretici numero, & viribus aucti, Lutheranorumque fulti ſubſidijs Galliam inauditis cladibus funeſtarint. Tantum incendium paucorum ſanguine reſtingui initio potuerat, ſed cum reorum ſanguini ignauè, & crudeliter parcitum eſſet, vniuerſa Gallia ſuorum fuſo cruore reſtagnauit. (Vt ſcribunt viri graues (inquit Surius) ſi in
„ Galliæ Chriſtianiſſimo Regno, imò etiam
„ apud alias nationes pauci quidam nouandarum rerum cupidi, à locorum præſidibus ini-
„ tio mox oppreſſi fuiſſent, & ex iuris præſcrip-
„ to in eos eſſet animaduerſum, non tot millia
„ poſtea perijſſent; habet enim hoc hæreſis om-
„ nis, & falſa doctrina innatum ſibi, vt niſi in
„ ipſis ſuis initijs radicitus extirpetur, paula-
„ tim creſcat in immenſum, & longè, latèque
„ omnia horrendum in modum depaſcat, & de-
„ populetur. Vidimus, proh dolor, eius rei in
„ diebus noſtris exempla multa nimis, quæ ab-
„ undè, quod dicimus, teſtari queant, etiam ſi
„ vetera multa ſuppeterent.

Annal. to. 19. Ann. 1536. nu. ...

Pſalm. 7.

Sur. in Annal. hoc anno p. 580.

Quǽ paucis verbis perſtrinxit Belcarius patrata à Caluiniſtis flagitia Aureliǽ, Surius ex monumentis tunc conſcriptis fide digniſſimis excepta narrat.

„ Admiſſi (ſcilicet Hugonotti) intra Vrbem
„ Aurelienſem in dies magis, ac magis Templa
„ vaſtanda, & expilanda ſuſceperunt, idque
„ planè contra Edictum, cuius ſe volebant videri
„ patronos, & conſeruatores, & primum qui-
„ dem libuit illis impetum facere in Abbatiam,

Surius in comm. hoc ann. pag. 577.

cuius,

Digitized by Google

Multa ſacrilegia, & crudelitates Aureliæ in Vrbe Hugonotti patrarunt

,, cuius Templum vaſtauerunt, Imagines con-
,, fregerunt, ſepulchra, & feneſtras vitreas diſſi-
,, parunt, ſedilia, & quidquid ex ligno fabrefa-
,, ctum erat, in ignem coniecerunt, libros ſa-
,, cros in Abbatia repertos, multis interim vſi
,, petulantiſſimis ſermonibus, deindè ſuos eò
,, equos introduxerunt ſtabulatum, tantaque
,, barbarie in illud Monaſterium ſæuierunt, vt
,, nullum eius murum integrum reliquerint.
,, Quoſdam etiam ex Monachis, qui illic reman-
,, ſerant, ceperunt, coniectoſque in carcerem vi
,, eò adigere voluerunt, vt ipſis indicarent Sa-
,, cras Reliquias, quas abſconderant. Erant
,, in ijs iuuenes quidam, qui magnis pollicita-
,, tionibus ineſcati ſacra oſſa prodiderunt, quæ
,, illi ſcelerati, & nefarij homines flammis exuſ-
,, ſerunt, vt quantum in illis erat, Beatiſſimos
,, Martyres ſemel pro Chriſto cæſos ad carni-
,, ficinam reuocarent.

,, 146 Erant in Monaſterio illo duo iã affecta
,, ætate ſenes, non ferè minores octogenarijs. Ex
,, his alter in quodã peſtilentis domus ſolario ſe-
,, debat incluſus ad menſes quatuor, clam illi
,, victum ſuppeditante quodam eius amico.
,, Orabat verò diù, noctuque Dominum, illud
,, mortis expectans genus, quod Dominus ipſi
,, vellet immittere. Alter Paſtoris functus offi-
,, cio in illa parœcia, per id tempus itidem
,, à Monaſterio clàm receſſerat latitaturus in
,, exiguo quodam loco, ad quem tamen non
,, diù poſt iſti ſacrilegi Aurelia profecti, cum
,, ægrotum, & miſerum hunc ſenem, qui iam
,, Euchariſtiam, ceù breui moriturus acceperat
,, inueniſſent, percontati ex eo ſunt eſſet-ne Mo-
,, nachus, & Sacerdos, illo id minimè negante
,, reſtim in collum, & ſubter brachia eius inie-
,, cerunt, ſicque nudum deorſum pertraxerunt.
,, Vt autem viderunt iam ferè illum extremum
,, ducere ſpiritum cruentiſſimi carnifices lethi-
,, fero ictu caput eius pulſarunt, atque ita ani-
,, mam exhalauit. Nec hoc contenti homines
,, omnis humanitatis, & pudoris expertes, ad
,, arborem cadauer alligarunt, & pro animi vo-
,, luptate ſclopetis illud traiecerunt. Poſtquam
,, verò iam dictum Monaſterium vaſtauerunt ad
,, alias Eccleſias progreſſi ſunt, ſed multa cum
,, ſimulatione, vt eſt ſolemne apud Hæreti-
,, cos. Proclamatum fuit Aureliæ nulli poſt
,, hac Templo quidquam detrimenti allatum
,, iri, ſed hoc eum habuit euentum, quod reli-
,, quis Eccleſijs non alitèr accidit, atque illi, de
,, qua iam diximus; Sanctiſſimi Aniani eius Vr-
,, bis antiqui Epiſcopi ſacra oſſa immaniſſimè
,, tractarunt, atque exuſſerunt. Conculcabant
,, homines impijſſimi conſceleratis pedibus Sa-
,, croſanctam Euchariſtiam, vel etiam ſclopeto-
,, rum globulis traijciebant.

,, Fabricæ, & Reliquiarum curatores rationem
,, harum reddere cogebantur, quod ſi non ſatis
,, exactè quiuiſſent, in cuſtodiam ducebantur, &
,, interdũ grauiſſimè torquebantur, niſi pecunia
,, ſe redemiſſent. Summam Sanctæ Crucis ędem
,, incendere cum cœpiſſent, populus ex ea re
,, permotus clamabat, Quid iſtud rei eſt Domi-
,, ne Deus. Iam enim periſſe ſibi videbantur cer-
,, nentes ardere Templum ſuum. Res pretioſas
,, Templorum ex auro, & argento fabrefactas
,, ſiuè clenodia ſub eo prætextu auferebant, quod
,, dicerent ſe ea velle ſeruare Regi, cum poſtea
,, nummos cuderint nulla reddita Regi ratione.
,, Veſtes Sacræ omnes prædæ ceſſerunt, quibus
,, ad magnum ludibrium abutebantur, non tem-
,, perantes interim ſibi ab immanibus blaſphe-
,, mijs in Deum, & cultum illius. Interdum ſe-
,, ſe oblectandi cauſa, vnum aliquem è ſuo gre-
,, ge ſacerdotalibus induebant veſtimentis, tam-
,, quam iam iturum ad ſacrificandum, eumque
,, cum ingenti triumpho, per totam Vrbem
,, circumducentes, ludibrij cauſa cantabant Te
,, Deum laudamus, vel Requiem eternam, & ea
,, multaque fœda, & abominanda deſignabant.
,, In Templis, & Sacerdotum domibus, nihil
,, relinquebant integrum: libros, & imagines
,, omnes dilacerabant, & exurebant demptis
,, prophanis imaginibus, quibus ea hominum
,, fæx paulò plùs delectatur, quam Chriſti cru-
,, cifixi, aut Sanctorum eius. Monumenta omnia
,, eleuatiora perfregerunt, & in pleriſque oſſa
,, recondita combuſſerunt. Ipſum quoque ca-
,, dauer Regis Franciſci II. qui Frater fuit Chri-
,, ſtianiſſimus, æquè Chriſtianiſſimi Regis Caro-
,, li, iam in Gallia regnantis, in æde Sanctæ
,, Crucis conditum combuſſerunt, animi crude-
,, litatem in extinctum declarantes, quam in
,, uiuum non poterant. Is enim pius adoleſcens
,, Aureliæ deceſſerat cum illic ageret conſul-
,, tandi cauſa, quibus rationibus Regni ſui ca-
,, lamitatibus poſſet mederi. Campanas, &
,, candelabra Templorum belliſſimi Caluiniſtæ
,, in bombardas transformare inſtituerunt, val-
,, uas deſtruxerunt, libros exuſſerunt, atque
,, Templa deformarunt, vt ſpeciem Templorum
,, amiſiſſe viderentur, baptiſteria cloacarum
,, loco habuere, quaſdam Eccleſias in cellaria
,, mutarunt, & armamentaria. Et infra.

,, Parochum S. Paterni virum grandęuum, puta
,, ſeptuagenarium, nolentem deſerere ouiculas
,, ſuas, ſed eas quotidianis ſermonibus confir-
,, mantem, & de Dei benignitate, ac miſericor-
,, dia benè ſperare iubentem, cum poſt menſes
,, quatuor eis tandem proditus fuiſſet, captus, &
,, cuidã præſidi traditus eſt. Et paulò poſt. Cum
,, ſic venerandum hunc Parochum, Caluiniani
,, captum tenerent, haud ſecus eum tractabant,
,, atque olim Chriſtum ſatellites Herodis, illu-
,, dentes, & mendacijs ſtudio effictis virum
,, bonum onerantes; inter alia etiam hoc illi af-
,, fingentes, quod voluerit Regem Chriſtianiſ-
,, ſimum prodere, tùm etiam, quod adulterinos
,, nummos cudiſſet. Hoc illis bonis viris ſic vi-
,, ſum tùm fuit illi pio Sacerdoti imponere,
,, quod ipſi eſſent id temporis occupatiſſimi
,, multifarijs cudendis numiſmatibus ex illa prę-
,, clara immanium ſacrilegorum præda. Ad
,, extremum liberam ſe illi abſcedendi poteſta-
,, tem facturos dictitabant, ſi abiurata Religio-
,, ne Catholica ipſorum deterrimis paradoxis
,, aſſentiret, atque eius gratia crebrò ad illum
,, mittebant ſuos Miniſtros, qui cum illo diſpu-
,, tarent, & eum euerterent. Sed ille vir pius in
,, Chriſto benè firmatus, quò plùs ab illis mo-
,, leſtiæ pertulit, eò factus eſt robuſtior, & in
,, Catholica Fide conſtantior. Tandem multò
,, etiam acriùs eum infeſtare cœperunt, vt à Fi-
,, de deficeret, cumque interrogatus ab illis, vel-
,, let-ne ab animi ſui propoſito diſcedere, prorſus
,, pernegaret, optatiuſque ſibi eſſe diceret vitam
,, perdere, quàm vel ſuos Parochianos deſerere,
,, vel tàm nefarium illis de ſe exemplum præbere
,, ſuſpendio eum adiudicarunt. Itaque ad illud
,, ſupplicium proficiſcens, inter eundem loque-
,, batur de Chriſti Paſſione, orabat pro ouiculis

,, ſuis, & pro Vrbe illa, Cum verò iam ſcalam
,, aſcendiſſet, multas fecit adhortationes ad Do-
,, minos, ad illorum Miniſtros, ſeù Conciona-
,, tores, & ad Populum, oſtenditq; illis ipſorum
,, aduerſùs Deum, Religionem, & Regem Chri-
,, ſtianiſſimum peſſimi exempli rebellionem,
,, ſimul Deum laudans, pro hac ipſi collata
,, gratia, quod poſſet pro fide occumbere. Popu-
,, lumque admonens, ne cuiuſcumque periculi
,, cauſa ab auita Religione ſe abduci pateretur.
,, Hac verò eius dicendi libertate, & conſtan-
,, tia excanduerunt, tùm Domini quidam, tùm
,, Concionatores Caluiniani. Porrò è plebe
,, plerique ingemiſcentes lachrymabantur, quod
,, ille, tàm affecta ætate ſenex, ea animi fortitu-
,, dine mortem exciperet Religionis ergo. Vt
,, autem Caluiniani cauſæ ſuæ patrocinarentur,
,, rurſùs per Concionatorem quemdam eum
,, compellarunt, ſi quidem à ſua Religione
,, diſcedere vellet, licere ipſi incolumem abire.
,, Verùm illo talia impiorum hominum promiſ-
,, ſa fortiter contemnente, ab illis peremptus eſt.

,, 147 Poſtquam autem intra Aureliam, nihil
,, reliqui ſibi fecerant Caluiniſtæ, in quod ſuam
,, tyrannidem exercerent, præter ciues Catholi-
,, cos, quibus non parum infeſti fuere, magno
,, numero profecti ſunt in pagos, vbi ſuo more
,, Templa egregiè expilarunt. Quod ſi in illo-
,, rum manus incidiſſet Sacerdos aliquis, illum
,, ad equos ſuos alligatum cogebant poſt ipſos
,, aliquandiù curſitare; ea voluptate exatiata
,, ei oculos eruerunt, vel nares, & aures, & in-
,, terdum etiam virilia præciderunt, ac poſtre-
,, mo ad arborem alligatum bombardarum glo-
,, bulis confecerunt, quorumdam ſecarunt capi-
,, ta, alijs è facie cutem detraxerunt, & primo-
,, res digitos amputarunt.

,, Eſt verò, & aliud quiddam ab eis deſignatum,
,, planè tragicum, & omnem vincens modum
,, immaniſſimæ crudelitatis. Grandęuus Mo-
,, nachus ab illis interceptus eſt: huic primum
,, virilia amputarunt, mox illa cocta illum ede-
,, re compulerunt, indè verò mirificè eum ex-
,, cruciarunt, & adhuc ſpiranti ventriculum,
,, ſeù ſtomachum è corpore euulſerunt, perſcru-
,, taturi homines mortalium omnium perditiſſi-
,, mi, vbi nam illud edulium hæreret. Quid
,, hac fœdiſſima barbarie, vel ab ipſis feris bel-
,, luis, vel ab immaniſſimis Scytharum Popu-
,, lis poſſit, atrocius, flagitioſius, & ab omni hu-
,, manitate remotius fieri? Hæc nimirum diſci-
,, plina hauritur è ſcholis quinti Euangelij,
,, cuius author Lutherus, inſignis verò præter
,, alios promotor Caluinus fuit.

,, Vicina Aureliæ Oppida Baugencium, Mag-
,, dunum, Clerij, occuparunt: hoc autem, quod
,, ibi Mariæ Virginis Simulachrum magna Re-
,, ligione vndique inuiſebatur, penitùs vaſta-
,, runt: Templum magnificentiſſimum, à Ludo-
,, uico Galliæ Rege huius nominis XI. ſumpti-
,, bus ingentibus exædificatum diruerunt, quē-
,, admodum, & eiuſdem Regis, & Longauilla-
,, norum, ac multorum aliorū Procerum ſepul-
,, chra: Sacrorū Romanæ Religionis Miniſtrorū
,, domos, à fundamentis euerterunt, quæ ſu-
,, ſcepti à Caluinianis belli primitiæ fuerunt (&
,, paulò poſt) Templum, campanas, vt nouis
,, rebus, noua nomina imponantur, & quæ ſa-
,, cris vſibus dicata erant, vt Populum ad anti-
,, quæ Religionis ritus obeundos conuocarent,
,, ad eandem euertendam, & Chriſtianorum cæ-
,, des faciendas conuerterunt,

148 Horum tumultuum ſeriem Hippolytus Ferrarienſis Cardinalis Legatus Carolo Borromæo Cardinali expoſuit ſcribens, Condæum Principem Meldis profectum vnà cum copijs ad Pariſiorum conſpectum promouiſſe, eiuſque terrore ciues percitos in arma conſurrexiſſe, illum verò ad pontem S. Clodoaldi pernoctaſſe, & vrſiſſe iter verſùs Aureliam tanta celeritate, vt Streum à Regina, ac Rege Nauarræ proficiſci iuſſum, vt eam Vrbem in Regio obſequio confirmaret anteuerterit, Aureliam verò fuiſſe interceptam ab Andelotocis (erat Gallorū peditum Tribunus,) qui clam vnà cum ſeruo peregrinantis inſtar irrepſerat inita cum aliquot Ciuibus coniuratione, adeò vt inductis in Vrbem ſparſim militibus, portam, quæ ob has ſuſpiciones clauſa fuerat, nec vllo præſidio munita erat, diffractis ſeris aperuerit, per quam Condęus cum ſuis in Vrbem irruperit. Ingreſſum IV. Kalen. Aprilis Aureliam refers Belcarus, ac Streum memoratum Caluiniſtam proditione vſum; data enim ſibi Regia mandata Condęo aperuiſſe, ac lentiùs inceſſiſſe, vt redacta iam in rebellium poteſtatem Vrbe peruenerit. Porrò ex pactione cum coniuratis Ciuibus ab Vrbis direptione temperatum, furorem verò in Eccleſias, & Eccleſiaſticos impiè effuſum, Amiralium verò, & alios Proceres Huguenottos certatim Aureliam confluxiſſe.

Condæus quarto kal. April. Aureliam ingreſſus.

Ext. in mſ. Card. Spa. ſign. nu. 31. pag. 44.

Aurelia capta.

Cardinalis Ferrarienſis ſcribit Cardinali Borromæo, referens illi omnia ſacrilegia ab Hugonottis patrata.

Addit Cardinalis Legatus, occupata Aurelia, Regiam Gallicam admodum fuiſſe perturbatam, cum Huguenotti Regias literas, iuſſaque Regia ſpreuerint, iactarintque Regem, ac Reginam alienæ ſeruituti mancipatos, ad quos in libertatem vindicandos arma corripuerint. Reginam, ac Regem Nauarræ pertentare Condæum ab aliorum rebellium fœdere diuellere, vehementiſſimèque commotos eſſe in Caſtilioneos, qui harum omnium turbarum, ſeditionumque auctores extiterint. Porrò Reginam, Regem Nauarræ, ac Principes Catholicos animis eſſe coniunctiſſimos ad Regnum à vi, & tyrannide horum ſeditioſorum vindicandum, ac ſi in meliorem ſtatum res fuerint reſtitutæ, miniſtros impietatis, vel cogendos, vt ad Concilium ſe conferant, vel è Regno depellendos. Reginam ciuiles cædes vereri, ærarioque eſſe exhauſtam. Miſſum heri Pariſios Magiſtrum Equitum Montmorantium ſeniorem cognita Condęi rebellione, atque ab eo multa geſta pro Catholica Religione confirmanda. Conciones Hæreticorum ab eo interdictas, Miniſtros Huguenottos pulſos, atque etiam ædes extra Vrbem, in quibus habitæ fuerant hæreticæ conciones, ſolo æquatas, cum maximo applauſu, concurſuque Pariſienſium. Patronum, & quæſtorem Huguenottorum ab eo vinculis mancipatos. Quæ literæ IV. Aprilis MDLXII. conſignatæ. Interiectis quatuor diebus ſignificatum, Reginam miſſo Epiſcopo Valentino niti perduelles reuocare ad obſequium, ſed eos adeò faſtu turgidos, vt nullum adhuc reſponſum dederint, Parari in eos Regia arma, atque Reginæ animum mirificè angi, ne Regnum ſumma rerum perturbatione confundatur, indeque oriri grauiora incommoda, illuſtrarique eius ſententiæ veritatem, Væ Populo, cuius Rex puer eſt.

Belca. com. rer. Gall. libr. 29. nu. 39.

149 Addidit Legatus in alijs medio Aprili ad Carolum Borromæum datis, poſtulatos de concordia perduelles Aurelienſes hæc capita concordiæ propoſuiſſe, vt Dux Guiſius, Magiſter Equi-

Digitized by Google

Bel. ib. pa. 57.

Equitum Monmorantius, ac Regiorum Caſtrorum Præfectus S. Andręas à Regia Aula diſcedant, vt Rex poſtremum Edictum menſe Ianuario confectum confirmet, vtque ipſorum ſecuritati caueatur, ne abiectis armis ab aduerſa parte Catholica lædantur, quibus reſponſum ſit alienum eſſe à Regia dignitate, vt benemeritos Proceres, à ſe repellat. Ad ſecundũ ad eos demulcendos reſponſum, non eſſe Regiæ mentis priùs edictum retractare, verùm noluiſſe ſe aſtringere, quin aliquando contraria edicta condere poſſit. Ad tertium reſpondiſſe eos venia donatum iri, ac ambas partes Regio patrocinio tectas fore. Adijci etiam voluit eam legem Regina, vt conciones Huguenottæ, nec in Pariſienſi Vrbe, nec extra eam haberi poſſent, quia verò rebellioni eum fucum prætexuerant, Regem, ac Reginam non eſſe compotes ſuæ libertatis, propterea Regem ad confutandum mendacium inſigni edicto contrarium promulgaſſe. At hæſiſſe in perfidia rebelles dicetur inferiùs.

Hugonotti capita iniqua concordiæ propoſuerũt.

Addit Legatus, dùm Galli imbuti Huguenotta hæreſi in Regem, ac Patriam perfidiæ, & immanitatis tot exempla ederent, Imperatorem Turcarum, ac Regem Algerij miſſis Oratoribus, muneribuſque Regiam amicitiam prenſaſſe, ac Turcam inter alia humanitatis ſigna obtuliſſe cuiuſuis Nationis captiuos, quorum nomina Rex dediſſet, in libertatem vindicatum iri.

Belcar. lib. 29. n. 40.

At Huguenotta factio Turcica & barbarica immanitate efferatior, vt rirè flagitia ſua patrare, perfidiamq; in Regem, proditionem in Ciues, impietatem in res ſacras iactitaret, nomine Principis Condæi programma ampliſſimum promulgauit, quod Belcarius tradit XII. Kal. Maij conſignatũ, quo Regia imperia iure ſperni, correptaq; arma contendit, ſeditionumque inuidiam in Guiſium, & Monmorantium auertit, cuius programmatis nefarij exemplar Legatus ad Cardinalem Borromęum tranſmiſit, addiditque Internuntium Pontificium à Magiſtro Equitum heri excitum fuiſſe, poſtulatumque nomine Regio, vt Pontificia auxilia cõtra Huguenottos procuraret.

ibid p. 61.

150 Subdit Legatus Cardinalis, dum hæc ſcriberentur, famam percrebuiſſe, Huguenottos nouis coniurationibus in varijs Prouincijs conflatis inſignes Vrbes proditione cepiſſe XVII. Kal. Maij Rothomagum Normanniæ, Biturigaſque Metropoles, Trecas in Campania, ac nonnulla alia Oppida, ac ne Lugdunum interciperetur, formidatum, quanquam meliora ferantur, hiſque nuntijs magis exaſperatos Catholicorum Principum animos, ſpemque concordiæ deletam; Valere impetu hoſtes, at cum Regiæ copiæ collectæ fuerint oppreſſum iri, ni à Regina Angliæ adiutt fuerint. Inter alias verò Vrbes captas à Proditoribus recenſet Belcarius Andegauum nonis Aprilis occupatum à Meſbretino, & arcem pontis Cei, ſed à Monpenſerio ciuibus inuitantibus receptum Andegauum, atq; à Pontis Cei, & Rupis fortis arcibus impios exturbatos. At in Delphinatu Huguenottos Valentiæ VII. Kal. Maij furori ſuo habenas effudiſſe cæſo Mottagondrino Guiſij Ducis Legato, in quem ſumma perfidia exercitam ſæuitiam ſummam narrat Guillelmus Roſſęus,

ib. pag. 62.

Hugonotti multas Vrbes capiunt.

Belcar. lib 29. nu. 44.

,, Mottegondrinus in Delphinatu Præfectus
,, Generalis, quam barbarè à Caluiniſtis occi-
,, ſus eſt, & ignominiosè per totam Valentiam
,, tractus, & deinceps ad feneſtram domus ſuæ
,, ſuſpenſus, poſtquam euangelica hoc eſt Satha-
,, nica fide omnem ei benignitatem fuiſſeht pol-
,, liciri, ſi ſe inermem eorum fidei vellet commit-
,, tere?] Addit Hippolytus Cardinalis in ſuperioribus literis, à Caluinianis Turnonium Oppidum occupatum, arcem obſidione cinctam.

Belcar. lib. 29. nu. 45.

Guill. Roſſæus p. 388. M. Pig. lib. 6. cap. 80.

151 Inter tot aduerſa Philibertus Dux Sabaudiæ præclariſſimis officijs Galliæ Regem complexus eſt. Refert enim Cardinalis Legatus memorato Cardinali Borromæo, illum ſuas vires contra Huguenottos obtuliſſe, ac decem millia Italorum peditum, & ſexcentos equites adducturum, quorum tertiam partem tribus menſibus ſuis ſtipendijs ſuſtentaret, atque etiam caſtrenſes vltrò labores pro ſalute Regia, ac dignitate toleraturum, ſeque Religionis propugnandæ amore, tùm affinitatis arctiore nexu, ſtudijſque permoueri, eaque officia Regi, Principibuſque Catholicis gratiſſima accidiſſe. Quæ literæ prolixiores XIII. cœptæ XXVIII. Aprilis clauſæ fuere.

Philibertus Sabaudiæ Dux auxilia contra Hugonottos offert.

Hipp. Car. in lit. ad Car. Borr. Ert. in ms. ſup. pag. 67.

Monuit idem Legatus alijs literis XXVII. Aprilis datis Pium Pontificem, Reginam Catharinam ſibi ſignificaſſe, Rothomago, & alijs Vrbibus occupatis ab Hæreticis omnem concordiæ actionem abruptam, ac niſi eorum vis comprimatur multas alias Vrbes, Arceſque in poteſtatem ſuam redacturos, neceſſariumque eſſe, vt ad tantum extinguendum incendium, cum de Religione agatur, omnes Principes Catholici vires coniungant, nam ſi validiora Hæreticorum arma fuerint, alia Regna, ac Prouincias eodem incendio correptum iri, rogatumq; vt Pontificiam Sanctitatem ad conferenda auxilia interpellaret. Expoſuit itaque Legatus cauſam numinis, ac Religionis agi, par eſſe, vt Pontifex cæteris Principibus in tanta re præluceret exemplo, Sedemque Apoſtolicam miſſo pro defendendo Gallię Regno opportuno ſubſidio immortalem laudem collecturam, cum ipſa toties Gallorum armis à tyrannide hoſtium eam opprimentium fuerit vindicata.

Ert ib. pa.

Regina Catherina auxilia cõtra Hugonottos à Pio IV. poſcit.

Significatum Internuntio à Magiſtro Equitũ expeti intra tres menſes trecenta millia nummũ, vt ſtipendia expeditiſſimis copijs ſoluerentur, citiſſimèque obruerentur hoſtes, antequam externos ad ſe pellicerent; honeſtiorem cauſam nunquam fuiſſe, nam ſi olim cruciatæ expeditiones maximis ſumptibus pro comparandis nouis Regnis promotæ fuerint, non minoris eſſe glorię pares ſumptus effundere pro partis retinendis; Eos, qui opinabantur hæreſim ſanari armis non poſſe, iam mutare ſententiam, poſtquam cauſæ Religionis perduellionis cauſa coniuncta eſt, ſeque opinari, cum antea, niſi extrema neceſſitate cogente ſtringenda arma non viderentur, nunc in ijs optimũ, ac tutum remedium ſitum, ſi promptè, ac fortiter (vti par eſt) expediantur; Eo præſidio obſtrictũ iri Regnum Gallicum Sedi Apoſtolicæ, tollendaque edicta, quæ imminuunt eius auctoritatem, populoſque in Pontificio obſequio confirmandos, &c. *XXVII. Aprilis MDLXII.*

Hippolyt. Card. ad Card. Borrom.

Ms. Card. Spad. ſign. n. 31. p. 66.

Egiſſe Pontificem in Cardinalium Senatu de conferendis Galliæ Regno ſubſidijs aduerſùs Caluinianos oſtendunt acta Conſiſtorialia his verbis.

,, 152 Die Lunæ XVIII. Maij MDLXII. fuit
,, Congregatio generalis, in qua Sanctitas Sua
,, habuit verbum cum Reuerendiſſimis Dominis
,, Cardinalibus de ferẽdis ſuppetijs Regi Chri-
,, ſtianiſſimo Gallię, & Catholicis illius Regni,

Act. Conſiſt. ms. Card. Spad. ſig. n. 134. pa. 354.

&

Digitized by Google

Pius IV. auxilia contra Hugonottos mittere decreuit.

,, & fuit concluſum, vt mitteret aliquam ſummam pecuniarum ſoluendam quolibet menſe. (Et mox.)

,, Die Mercurij XXVII. Maij MDLXII. Sanctiſſimus Dominus noſter fecit verbum ſuper rebus Concilij Tridentini, quia Oratores Principum, præſertim Ferdinandi Imperatoris electi, & Caroli Gallię Regis inſtabant, vt fieret aliqua prorogatio, & fuerunt deputati aliqui Cardinales, & Capita Ordinum ſuper modo ferendi ſuppetias Catholicis, & Regi Galliæ.

Aſſenſit Legati precibus Pontifex, ac centum millia nummũ dono Regi contulit, alia centum millia mutui nomine dedit in militum ſtipendia diſtribuenda, longè plura daturus, niſi exhauſtũ à Paulo IV. ærarium reperiſſet, ſumptibuſque pro ſuſtentando Concilio Tridentino grauaretur; at pactionibus nonnullis difficillimis ſubſidia hæc implicuit, popoſcit enim, vt Hoſpitalis Regij ſcrinij Magiſter, qui ſtuduerat in condendo edicto Ianuarij Huguenottis, tanquam ſuſpectę fidei, munere remoueretur, vt nonnullæ etiam Matronæ hæreſi infectæ è comitatu Reginæ pellerentur, tum Hæretici ex pactione concordiæ ad obſequium Eccleſiæ redire cogerentur, maximèque in Eccleſiaſticos Hęretica lue aſperſos legibus ageretur: itaque Cardinalis Legatus Pium Pontificem certiorem fecit, Hoſpitalem munere ſuo exauctorari non poſſe, niſi ob grauiſſimum crimen, maximè cum Catholicum ſe profiteretur, & Sacramenta ritu Catholico exciperet; Caſtilionæos ex Aula ita dimiſſos fuiſſe ex pactione à Rege Catholico cum Rege Nauarræ confecta, vt eorum ſeceſſio non publicè imperata, ſed voluntaria viſa ſit: non poſſe omnes ſuſpectos ex Aula remoueri, cum hæreſis tàm multos afflarit, vt pauci ſint eius labis omninò immunes, ac licet Senatores Pariſienſes nuncupato ſacramento fidem Catholicam omnes ſint profeſſi, non deeſſe tamen inter eos, qui ea ſuſpicione laborarent; Additam legem de non admittendis ad pactionem concordiæ Hæreticis, niſi ad obſequium Romanæ Eccleſiæ reuertantur; ſat futurum, ſi conciones, & ſacramenta Hæreticorum prohibeantur, vel adijci poſſe, ne paciſci de concordia poſſint, ni Proceres Catholici in eundem conſenſum iuerint: hos verò his diebus perpenſo Regni ſtatu in eam concurriſſe ſententiam, vt Miniſtri Caluiniani pellerentur è Regno, & conciones eorũ, & ritus Sacramentorum diſcrepantes à Romanæ Eccleſiæ ritu prohiberentur; Aurelianenſes verò perduelles reſpuere concordiam omnem, niſi edictum Ianuarij inſtauretur, nec labefactetur, donec Rex pubertatem attigerit, Proceres verò Catholicos in ea ſententia defixos, ne conciones, vel Sacramenta Hæreticorum ampliùs colerentur, atque ita concordiæ colloquium abruptum, Regemque Nauarræ in caſtra veniſſe. Quod ad cautiones de gerendo in Hæreticos bello petitas attinet, ampliores dari non poſſe, quam quod Rex Nauarræ ad fundendum ſanguinem paratus, inſtructuſque armis in caſtris verſetur.

Ext. in ms. Card. Spa. ſig. n. 31. p. 97 & pag. 124.

153 Ineunte Maio redintegrata colloquia de pace ſignificauit Cardinalis Legatus Borromæo Cardinali, ac Principem Condæum obſignato ſua manu ſcripto leges maioribus implicitas difficultatibus propoſuiſſe; Vt Guiſius Dux, & Momorantius Equitum Magiſter diſcedant ex Aula, ad quam redire non poſſint, niſi Rex ad pubertatem peruenerit, vt edictum Ianuarij inſtauretur, nec reuocari poſſit, niſi à Rege pubere, vel decreto optimi Concilij, quæ omnes fraude & dolo conceptæ, cum earum interpretationem ſibi reſeruent, indignæ prorſus viſæ ſunt. Vetumtamen Proceres Catholicos profeſſos ſe ad repetendam domumparatiſſimos, quando Vrbes, arceſque occupatæ in priorem ſtatum reſtitutæ, atque ad Regium obſequium fuerint reuocatæ. De Ianuarij edicto inſtaurando difficultatem eam occurrere, quod Regina conciones hæreticas, nec Pariſijs, nec foris permitti velit; cum verò antea decretum eſſet iudiciariam ſeueritatem in perduelles Huguenottos diſtringendam, temperatum fuiſſe iudiciorum ordini ſpe pacis. Interea improbam famam affluxiſſe Motam Gondrinum Guiſij Ducis in Delphinatu Pręfecti Legatum trucidatum ab Huguenottis, qui Valentia, & alijs Oppidis potiti ſint, atque etiam paulò poſt impetu, & proditione Lugdunum interceptum prætoris inertia, ac nimia in Huguenottos, quibus blandiebatur, indulgentia, tùm Rothomagi Sacras Imagines contritas, deletaſque, euerſa altaria, ſacra ornamenta incenſa, cum maximo Religionis Catholicæ ludibrio, ad comprimendos verò impios Aumaliæ Ducem in Normanniam miſſum, in Delphinatum verò Mongironum eius Prouinciæ Legatum à Guiſio pronuntiatum, ac Tendæ Comitis filium vnà cum prouincialium copijs ſe illis coniungere iuſſum, necnon tria millia peditum, & quadringentos equites è Sabaudia exciri.

Ext. in ms. Card. Spa. ſig. nu. 31. p. 74.

Iniquas conditiones pacis Condæus proponit.

ib. pag. 76.

154 Addit Legatus Cardinalis tertia Maij, nouum Oratorem ab Anglię Regina ſubmiſſum de exortis tumultibus Reginæ Catharinæ condoluiſſe, ſeq; interprete pro redintegrandis concordiæ pactionibus obtuliſſe, eandẽ verò pactionum formulam obtuliſſe, quæ ab Aurelianenſibus perduellibus tranſmiſſæ fuerant, vt perſpicuè pateat ipſam fœdere ijs coniunctam, humanioribus tamen verbis profiteri, nolle eos tueri in eo caſu, quo Regiæ auctoritatis iugum excutiunt: Palatinum etiam Comitem, & Lantgrauium Haſſię paribus verborum officijs Reginam proſequutos, licet enim in cauſa Religionis deeſſe Huguenottis non poſſint, ipſis tamen eorum perduellionem exoſam eſſe. Vt verò ij, ac Eliſabetha Anglię Regina inania officiorum verba contrarijs operibus dehoneſtarint, dicetur inferiùs. Subiungit Cardinalis Legatus Philippum Regem Catholicum ampliſſima officia digna altitudine Regiæ mentia Reginæ detuliſſe, pollicitumque pro expeditione in Huguenottos conficienda triginta millia peditum, equitumque ſex millia Hiſpano ſumptu ſuſtentanda, aut nummaria ſubſidia pro eo militum numero explendo, aut partim copias, partimque ſtipendia ſubminiſtraturum Gallo Regi pro aſſerenda Religione, ac ſi Catholici Proceres debitis præſidijs non fuerint adiuti, ſe omnes vires ſuas pro ſerendis illis collocaturum, eoque nuntio Reginam, & Catholicos maximè recreatos. At eximia verba operibus non fuiſſe exæquata, ſuo loco dicetur. Porrò ſuperiores literæ VIII. Maij conſignatæ ſunt.

ibid. p. 78.

Philippus Hiſpaniarum Rex auxiliarias copias permaximas offert contra Hugonottos.

Medio Maio agitata ſunt acriter colloquia pacis cum Principe Condæo, atque Aurelianenſibus, nam Regina perturbationes Regni, ac ſtrages, Vrbiumque defectiones verita decernere armis formidabat, tùm quia ærario imparata erat, & Catholici ægrè ſuas opes in id conferebant,

ib. pag. 81. & ſeqq.

atque

Digitized by Google

atque in honeſtas pactiones Condæum perlicere omni arte nitebatur, hortabaturque vt ſui honoris, & gradus, & ſanguinis auiti, & amoris Patriæ, vtque ad eum cura conſeruandi Regni proximè ſpectaret, meminiſſet; Condæi verò ſocijs,

ib. pag. 88.

ni redirent domum, iudiciorum ſeueritatem intentabat: ij verò polliciti ſunt ſi Guiſius, & Mon-

ib. pag. 90.

morantius ex Aula diſceſſerint, Reginam votorum futuram compotem, atque occupata loca breui ad illius obſequium reditura. Inter hęc Hippolytus Legatus die prima Iunij Reginam adijt, monuitq; vt in ſancienda concordia primũ Religionis cauſam conſtabiliret, tùm Regij decoris cauſa, tùm quia inter ſubditos pax firma nunquam coitura foret, ſi Caluiniſtica ſuperſtitio in Regno permitteretur: cum etiam tot Principes Regi vires ſuas obtulerint pro delendis aduerſarijs, quorum auxiliorum fama perterriti ad concordiæ pactiones deſcenderant, Regiam Maieſtatem reputare animo debere, Religionis res non ita compoſitum iri, vt in poſterum tumultus omnes comprimendi ſint, ſi voluntates, atque præſidia Principum aliquo alio occurrente caſu à ſe abalienarit, atque remouerit; has verò rationes à Regia Maieſtate altè in animum demiſſas, ſignificat Cardinali Borromæo, atque ante omnia Religionem confirmatam velle, vtque prohibeantur conciones Hæreticæ, neque Sacramenta

Cardinalis Ferrarienſis Legatus pacem cum Hugonottis diſſuadet Reginæ.

adminiſtrentur, niſi ritu Romanæ Eccleſiæ, vtque Miniſtri Huguenotti mittantur ad Concilium, aut ſaltem ad ſex menſes eorum conciones tollantur, quibus lapſis in longius tempus abrogentur, maximè, cum noua præſidia ex Concilij progreſſu elici poſſint, & vt ſummatim dicatur, oſtẽdere Reginam ad illud colloquium ſe conferre optimis inſtructam conſilijs, eòque progreſſam, vt dixerit, ita negotium pertractaturam, vt ſi antea de ipſa ſiniſtra aliqua ſuſpicio fuerit concitata, eam omnem remotura ſit, ac bonos omnes in hac concordiæ actione gaudio cumulatura. Addit Legatus ſe quoque colloquutum cum Regulo Carſij, qui ad caſtra à Rege Nauarræ miſſus eſt, vt eumdem Regem hortetur, vt Religionis res

ib. pag. 92.

confirmatæ, pacatæque maneant: hoc facinore eximio beneuolentiam, & gratiam Pontificis, & Regis Catholici, piorumque Gallorum maximè ab eo collectum iri, atque hanc firmiſſimam eſſe baſim, qua illius amplitudo fulcienda ſit.

155 Inſinuauit quoque Legatus Borromæo Cardinali, ſe quidem ſemper opinatum nulla ratione fœliciùs excindi poſſe radices hæreſeos, quam armis, ſi valida, ac prompta auxilia ſubmitterentur; nam cum ex pactionibus concordiæ ſummum armorum imperium futurum ſit penès Regem Nauarrę, ſine difficultate leges, ac mandata pro pacando hoc Regno, atq; aſſerenda Religione Catholica expeditum iri: ſe quoque incubuiſſe in id, vt ex edicto Ianuarij arma è manibus Huguenottorum excutiantur, vtque omnes officiales Regij, Senatores, ac iudices, tùm alij adminiſtri familię Regię adſcripti, vel ſtipendiarij Religionem, quam Rex colit, profiteantur, quorum hominum numerus latiſſimè vagatur, ita vt plures, ne pręmijs, atque honoribus aulicis mulctentur, prauas ſuas opiniones ſint abiecturi maximè cum Rex Nauarrę in cultu, & flagrantiſſimo ſtudio Religionis Catholicę conſtanter perſtet, atque ſubditi inſita propenſione exemplum ſui Principis incitentur. Præterea Epiſcopos, qui maximis damnis ob muneris ſui incuriam affecti ſunt, poſthac maiori ſtudio ad informandos Catholica Religione populos incubituros, deque Diuina gratia, quæ optima inſtituta ſit promotura, benè ſentiendum, vt hæc mala ſine armorum vi & ſanguinis effuſione, à quibus Regina maximè abhorret, ſopienda putentur. Si verò hæc pacis actio conſtituatur, ſe muneri ſuo non defuturum, addidit Legatus, vt, cum venia vniuerſis qui arma aduerſùs Regem cepere, proponetur, ij, qui Eccleſias euertere, ſacras diffregere imagines, atq; immaniſſima alia ſacrilegia patrarunt, nõ includantur, in quos animaduertendi ſententiã ſibi ſtare ſignificauit Regina, nec opinari Condęũ, & Proceres Huguenottos pro ijs deprecaturos, imo illos iudicum manibus tradituros, cum ſemper profeſſi ſint ſe ab ijs ſacrilegijs alienos; verum ſe non ita ſentire, cum ſi eos plecti legibus ſineret, nimium eorum factio imminneretur. Se Pontificium diploma Reginæ tradidiſſe, Pij in eam, Regnumque paternum ſtudium verbis illuſtraſſe, pariterque Regi Nauarræ aliud conſignaſſe, atque ſignificaſſe, quam altè Pontificiæ menti infixa ſit cura eius amplitudinis promouendæ.

Catharina Francorum Regina Chriſtianiſſima Vidua.

Pius IV. tom. 2. bre. ſig. 2897. ep. 276.

156 Cùm in ea voluntate conſtantiſſimè maneamus, quam ſemper profeſſi ſumus, ſubueniendi Regno iſti, & periclitanti in eo Religioni, ſicut & officium poſtulat, & paternus erga te, & Regem natum tuum amor requirit, ad animum noſtrum Maieſtati tuæ commodiùs tali tempore declarandum certum hominem iſthuc mittendum duximus. Itaque miſimus dilectum hunc filium Vincentium Abbatem Sancti Saluatoris intimum familiarem noſtrum, cuius orationi ſuper omnibus, quæ tibi noſtro nomine referet, fidem ſine vlla dubitatione Maieſtas Tua habere poterit, & vt habeat, rogamus, *XII. Iunij MDLXII.*

Eodem argumento datæ fuere literæ Marco Antonio Domino Sancti Andreæ Regiorum Ca-
„ ſtrorum in Gallia præfecto. [Quia inquit opti- *ib. ep. 274.*
„ mè nouimus, quam ſis ipſe inter alios fideles,
„ & deuotos Eccleſiæ filios conſtans, & acer Re-
„ giæ Maieſtatis defenſor, & Religionis Catho-
„ cæ propugnator.] Iuſſus etiam eſt Internuntius adire regulum de Cars Regij Equeſtris Ordinis militem, ac facere eum certiorem, non defuturum Pontificem auxilio in tàm acerbo tempore, ac ſimul declarare, quam grata eſſet Pio eximia eiuſdem Viri Nobilis deuotio. Extant eodem argumento ad Carolum Galliæ, & Antoniũ Nauarræ Reges literæ, quos certiores reddidit, ſe ad Regni Gallici ſalutem, & Religionis in eo conſeruationem omnĩ animi ſtudio, & cura incumbere. Extant inſuper Pij Pontificis literę tùm datæ ad Franciſcum Ducem Guiſium, quibus illum de eximio, ac flagrantiſſimo aſſerendæ Catholicæ Religionis ſtudio commendat, hortaturque ad cæpta proſequenda, ſpemque in Deo collocandam.

ib. ep. 275.

ib. 177. 178.

Nobili Viro Franciſco Duci Guiſiæ.

Pius IV. tom. 2. bre. ſig. 2897. ep. 280.

Nobilis Vir ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. In maxima, & grauiſſima ſollicitudine ſumus, cognitis ijs, quę iſthic per hos dies geſta ſunt. Sed vt ea mœrorem nobis attulerunt, ſic pręſtans virtus, & ſingulare ſtudium tuum erga Catholicam Religionem non parum nos conſolatur; in tali enim iſtius Regni ſtatu, tantaque ipſius, & Catholicę fidei diſcrimine feciſti, quod pium Eccleſię filium, quod fidelem Regi ſuo Ducem, quod tali genere ortum decuit. Itaque laudamus

mus admodum, quæ abs te acta ſunt, tuiſque pijs conſilijs, & actionibus ſupremum auxilium affuturum eſſe minimè dubitamus, &c. Reliqua à Vincentio Internuntio accepturum addit. *IX. Iunij MDLXII.*

Commendatus quoque eſt à Pontifice Ducis Monmorantij pius ardor ab eo oſtenſus pro ſuſtinenda Religionis cauſa aduerſùs Caluiniſtas, vt ſubiectæ literę demonſtrant.

Dilecto filio Nobili Viro Annæ Duci de Memoranſi Regni Franciæ Comeſtabili.

pp. 281.

Quàm valdè probauerimus ea, quæ à te ſuſcepta, atque acta ſunt iſtius Regni ſalutis, & Catholicę Religionis cauſa, de quibus vtriſque mos tuus ſemper fuit optimè mereri, ex alijs literis noſtris intelligere potuiſti: etſi autem ea quæ iſtic poſtea ſecuta ſunt, graui animum noſtrum mœrore conturbarunt, tamen gratias agimus Omnipotenti Deo, quod Regno iſti, pręcipuo Eccleſiæ Catholicę membro, & ſanctæ fidei ſuæ tantum in tua ſingulari virtute, conſilio, prudentia, magnitudine animi pręſidium pręparauit; minimè dubitantes quin vt piorum conſiliorum, & actionũ tuarum auctor fuit, ita etiam adiutor futurus ſit: hoc te ex literis noſtris cognoſcere voluimus, &c. *IX. Iunij MDLXII.*

ib. pag 96.

157 Affluxerat interea Toloſa fœlix de Huguenottis proditoribus relatę victorię fama, qui cum Vrbem in ſuam poteſtatem redigere niterentur, magna ſtrage profligati nonnullorum finitimorum equitum Regij ordinis opera, atque auxilio fuere. Eluxit inter eos virtus militaris Blaſij Monlucij, qui non procul ab Vrbe conſedit, vt Huguenottorũ accurrentium auxilia diſſiparet. Tanti verò mali cauſa non leuis fuit, quod iuuenes, qui iuriſprudentię operam dabant, ab impijs magiſtris hęreſi polluti fuiſſent adeò, vt conflatę ex ijs quatuor cohortes pętorium occuparint, dimicarintque acerrimè. Plures dies pręliũ tenuit, ſuorumque ciuium ſanguine Toloſa adeo fœdata eſt, vt quatuor millia cadauerum conſtrata ſint, pluresque ędes exuſtę, demum XVI. Kalen. Iunij, quo feſtũ Pentecoſtes celebrabatur, pactione militari, cum ſuccumberent Huguenotti, ſub noctem in voluntarium exilium conceſſerunt; liberata Ciuitas nullum poſthac hęreticum ciuem patitur; Monlucius verò XV. Kal. Iunij Huguenottorum templum magno Catholicorum triumpho euertit, vti Monmorantius Pariſijs demolitus erat.

Belcair. lib 29. nu. 47. 48. & 49.

Hugonotti a Toloſanis magna ſtrage profligati fuere.

Ext. in ms. Card. Spa ſigurum. 31

Ad tanti viri ornandam memoriam ſubijcimus Pontificis literas, quibus flagrantiſſimum illius pietatis ſtudium commendauit.

Dilecto Filio Nobili Viro Domino de Monluc Regij Equeſtris Ordinis.

158 Dilecte Fili ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cùm ex aliorum, tùm in primis dilecti Filij noſtri Georgij tit. S. Laurentij in Lucina Presbyteri Cardinalis de Armeniaco literis nuper cognouimus, quanto, & quàm acri ſtudio Religionis Catholicæ cauſam in iſta, cui præes, Regione defendas, quanta cura, & diligentia hæreticæ prauitatis labem reprimere, & priſtinum Chriſtianæ Fidei cultum ibi reſtituere coneris. Iſta ſunt, verè Catholico Viro digna opera, iſta haud dubiè Diuina ſunt beneficia. Agimus Omnipotenti Deo gratias, qui tàm præclaram tibi mentem dedit, & tuę virtuti, pietatique toto animo gratulamur, quod qui antea maximis, & clariſſimis Regibus magna cum laude militaſti, nunc ipſi Regi Regum maiore cum gloria militas, & Domini prælia præliaris, cuius ſupernum fauorem tibi ſemper affuturum eſſe, confide, quando eius tu cauſam tàm acriter, fortiterque defendis. Scimus te non eſſe hortandum à nobis, vt perſeueres facere, quod cœpiſti quippè, qui hortationem noſtram non expectaris, ſed tua ſponte zelo Diuini honoris accenſus ſis. Nec verò magis incitare te vlla noſtra poſſet oratio, quàm facta recentia tàm præclara debent accendere, tùm chariſſimi in Chriſto Filij noſtri Regis Nauarræ, tùm tot præſtantiſſimorum Regni Franciæ Procerum. Omiſſa igitur hortatione, qua non eges, illud potiùs faciemus, vt pium iſtum, & egregium animum tuum debitis in Domino laudibus proſequentes, ſignificemus tibi, & ſi ſemper te dilexerimus, tamen his tuis in Religionem Catholicam meritis per multum acceſſiſſe ad priſtinam ergà te voluntatem, beneuolentiamque noſtram, idque pluribus in rebus, cũ in Domino peterimus, re ipſa declarare nos paratos fore. *Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die XVIII. Aprilis MDLXII. Pontiſ. noſtri anno III.*

Pius IV. tom. 2. bre. ſign. 2597. ep. 232.

Pius laudat Monluchum.

Proſequitur idem Monlucius in commentarijs ſuis res ſuas in Hæreticos geſtas, quas curioſus Lector ex ipſo cognoſcet. Intermiſſum nos ſermonẽ de alijs Hæreticorũ flagitijs repetamus.

159 Inter omnia ſummę impietatis facinora id vel maximè deplorandum videtur, quod Sacroſanctam Euchariſtiam indigniſſimè tractarunt, pedibus eam conculcantes, canibus proijcientes, ignibus concremantes, & ſclopetorum ictibus traijcientes. Quid autem hæc portendant, quaue tandem ratione præpotens Deus has ſuas iniurias, quas non ibi tantũ, ſed alijs etiam in Europę locis perpeſſus eſt, vlturus ſit, ipſe nouit, quẽ vtinam maturè agenda modis omnibus pœnitentia ita nobis reddamus propitium, vt auertatur ab ira furoris ſui. Inſani mortales non penſant illos ęternę gehennę ignes, quibus in omnem ęternitatem pro tantis ſceleribus atrociſſimè cruciabuntur, vt interim ſileamus pręſentis vitę vltiones acerbiſſimas.

Gil. Roſſeus pag. 391. Aurelian. de deſcr. Sur. in comm pag. 584.

Et quę hiſtorię, vel Gallicana, vel Latina, ſiuè à Catholicis, ſiuè ab ipſis Caluiniſtis ſcripta non narrat eos hoc genere ſacrilegij in omnes ſanctos, in omnes primos Gallicanę Eccleſię Epiſcopos, & Apoſtolos, nunc glorioſè in cœlis triumphantes ſæuiſſe? quorum corpora tantoperè, vt priùs explicauimus à primis Chriſtianis honorata, tàm multorum bonorum nobis inſtrumenta, tantis à Deo miraculis glorificata non minus diligenter, quam viuos Sacerdotes exquiſierunt, & reperientes ſecunda morte, quantum in ipſis erat, vnà cum Sacerdotibus eorum ſucceſſoribus trucidarunt.

Guill. Roſſeus p. 352.

Notum eſt, quod Lugduni fecerunt contra S. Irenæum veteres olim pagani; primum eius Epiſcopum Photinum Virum Apoſtolicum occiderunt, & deinceps eius, aliorumque Martyrum corpora combuſta in Rhodanum fluuium ſparſerunt. Iſti pagani Caluiniſtæ Photini ſucceſſorem Irenæum exhumarunt, & publicè concremarunt, cinereſque in præterfluentem Rhodanum iecerunt.

160 Quale erat ſuis temporibus Galliæ lumen, & decus D. Hilarius Epiſcopus Pictauienſis, qui etiam ſi Arianos ſuos haberet hoſtes infeſtiſſimos, quos libris doctiſſimè ſcriptis neruoſè refutabat, tamen acerrimus Arianorum Patronus

Con-

Digitized by Google

Th·net in Coſmeg. lib. 14. c. 6. Pigl lib. 6. c. 11.

Conſtantius Imperator propter ſingularem ſanctimoniam, propter mirabilem doctrinam, propter inſignem grauitatem, & mores Epiſcopo Chriſtiano digniſſimos, ita eum reuerebatur, vt ab exilio reuocaret, & ſuæ in Gallia Eccleſiæ Pictauienſi reſtitueret. At Ariani iſti Caluiniſtæ ad ſuum tribunal eum citantes, primum libros ſua manu contra Arium exaratos, & cum ijs alios quoſdam vetuſtiſſimos, quos tanquam egregium, & æternitate dignum monumentum huc vſque Eccleſia Pictauienſis aſſeruabat, flammis pronuntiant dignos, & incendio deuouent, tùm ipſum ſancti corpus pari ſupplicio plectunt:

Iacebat eodem in loco Radegundis Regina, quæ poſtquam, cum Clotario filio Magni Clodouæi primi Gallorum Chriſtiani Regis iuxta veteres hiſtorias (etſi iſti Epicuri ſuo Gaſpari, vel Condæo hunc honoris titulum tribuunt) ſex annos in matrimonio vixerat, caſtiſſimam ex voto deinceps vitam egit, ædificataque ad honorem Chriſti, & Beatæ Virginis magnifica Baſilica (quæ tamen populari ſermone Sanctę Radegundis nomen obtinuit) in ea moriens conquieuit. Cæterum iſtorum canum furorem non potuit euadere, qui vel odio caſtitatis quam profeſſa eſt, vel amore loculi in quo condita eſt, & quod erat alicuius pretij, corpus enectum eodem cum reliquis iudicio damnarunt, vt ignibus conflagraret, omniaque quæ in illa Eccleſia iacuerunt Sanctorum corpora eodem cum Sancto Hilario, & hac caſtiſſima Regina, iudicio perierunt. Sed ineptè facio, qui vnam, vel alteram Eccleſiam, vel Sancti Hilarij, vel Sanctę Radegundis ab iſtis fratribus direptam, & vaſtatam dico, quando omnes generaliter Pictauij Eccleſiæ eadem vaſtitate deformatæ ſunt. Stultè Sancti Hilarij libros incenſos queror, quando in plurimis Galliæ Prouincijs magnas, & optimè inſtructas bibliothecas ab iſtis incendiarijs, & iuratis antiquitatis, & primitiuæ Eccleſiæ hoſtibus incenſas fuiſſe conſtat.

Et quis miretur eos clariſſimis illis, & primis Eccleſiæ Gallicanæ doctoribus, tàm fuiſſe infeſtos, qui nec ipſis Apoſtolis Domini, ſi vſpiam in eorum, vel minutiſſimas partes incidebant magis fuerunt propitij, (& mox) In Oppido, quod Sancti Ioannis Angelici nomine vocatur pars quędã capitis aſſeruatur inclyti Præcurſoris D. Ioannis Baptiſtæ, quo nemo inter natos mulierum ſurrexit maior, & quem ipſe Saluator noſter ſupra conditionem Patriarcharum, & Prophetarum extollens, ipſis Angelis coæquauerat, à quo, & nomen huic Vrbi videtur impoſitum, & quem locum ad honorem Baptiſtæ ſui multo pluribus miraculis illuſtrauerat, quam quibus recens inuenta Geruaſij, & Protaſij Martyrum corpora nobilitata fuiſſe narrat Diuus Ambroſius: quid verò iſti Gallo-Græci, perindè nimirum, vt decuit veros Caluiniſtas, hoc eſt veros Diabolos, quia Martyres, & Apoſtolos, & Apoſtolis ſuperiores, ipſumque Chriſtum pari loco habent, poſt omnia huius Vrbis templa ſpoliata, & euerſa, vt nec vnum integrum relinqueretur, ablatum diligenter aurum, quo caput Diui Ioannis operiebatur, caput ipſum, vel partem potiùs (erat enim pars poſterior, cuius anterior Ambiani debito cum honore ſeruatur) poſtquam multis opprobrijs, & contumelijs, cum Herode, & Herodiade affeciſſent, magna cęremonia medio foro, pyram ingentẽ ſtruentes, incenderunt; vnico facto Herode, & Herodiade, Iudæis infeſtiſſimis Diui Ioannis hoſtibus, & ipſis quoque Ethnicis truculentiores. Porrò de capite S. Io: conſulat Lector Rom. Martyrologium IV. Kal. Septembris.

Thenet. lib. 14. Coſmog. c. 4.

Gill. Roſſeus

161 Aurangi in Prouincia poſt ordinaria illa Caluiniani Euangeliſmi facinora, diſturbatas Eccleſias, euerſa SS. monumenta, exuſta corpora, & inter alia patronum, & primum Apoſtolum ſuum Sanctum Eutropium, & huiuſmodi cętera, ad extremum ſcitè formatam Chriſti crucifixi imaginem templo educunt, funibus alligatam imponunt aſino, & per omnes plateas, & compita perpetuis eam maledictis, & vnà continuis flagellis, & verberibus afficientes circumducunt, & deinde non quidem in crucem egerunt, ſed quod eiuſdem erat immanitatis, proiecerunt in ignem quale quid contra Chriſtum à Turcis capta Conſtantinopoli geſtum fuiſſe, Chriſtianorum hiſtoriæ prodiderunt.

Pigl. lib. 6. c. 23.

Cæterum ijdem fratres in Diœceſi Carnotenſi longè vltra hunc, vel Aurangiorum, vel Turcarum diritatem progreſſi ſunt, qui in Eccleſiam quandam vbi Sacerdos Diuinum illud Chriſtianorum ſacrificium peragebat irrumpentes, proculcata ſuis pedibus Sacra Hoſtia, & effuſo ſanguine, calice loco matulæ abutentes, & Sacerdotem ad vrinam ebibendam compellentes, mox eundem cum crucifixi Chriſti imagine arctè colligarunt, & Chriſtum cum Sacerdore plurimorum ſcloperorũ glandibus transfixerunt: quod facinus pluſquam diabolicum à multis Euangelicis, alijs pleriſq; in locis ſactitatum. Vtinam meminiſſent impij; quid ex ſacratum reliquiarũ religioſa conſeruatione ad Chriſtianos redeat vtilitatis. Quod eleganter explicat contra Gentiles Diuus

Emmanus in replica Chriſtiana lib. 2. c. 261 in Oppido Houdain.

Guill. Roſſeus p. 336

Reliquiæ Sanctorũ diſsipatæ ab Hæreticis.

Chryſoſt. tom. 5 in lib. contra Gentiles.

„ Chryſoſtomus. [Poterat (inquit ille) Deus cor-
„ pora Sanctorum, cum animabus in Cęlũ tranſ-
„ ferre, at ille, qua eſt in humanum genus beni-
„ gnitate, inter alias, quas infinitas nobis ſalu-
„ tis noſtræ occaſiones dedit, & hanc viam no-
„ bis à ſe munitam eſſe voluit, relictis apud nos
„ Sanctorum reliquijs, nam poſt ſermonis fa-
„ cultatem ipſa Sanctorũ ſepulchra proximum
„ locum obtinent, ad animos hominum in ſan-
„ ctos intuentium ad virtutem earumdem æmu-
„ lationem excitandos.
„ Extant nunc, inquit ille, cum Babylæ cineri-
„ bus compedes illius, Eccleſiarum præfectos
„ omnes commonefacientes, quod vinciri, quod
„ iugulari, quod quæuis pati oporteat prompto,
„ atque alacri animo, vt concreditæ nobis li-
„ bertatis ne leuiſſimam quidem partem pro-
„ damus, aut contaminemus.

Neque verò hoc ſancto pietatis Chriſtianæ officio vitam, moreſque tantum formari, ſed fidem etiam vehementiùs accendi, perelegantet oſtendit Diuus Ambroſius, dum paganis hanc Sanctorum venerationem adſtruit.

Bellefor. lib. 6. c. 96. Gill. Roſſeus p. 794.

162 Eſt notiſſimum, quam immani ſtrage, & incredibili carnificina perpetuò Caluiniſtę nõ tàm iugulauerint, quam laniauerint, & diſcerpſerint Catholicos, ſed in primis, & maximè Clerum in pleriſque Galliæ Ciuitatibus, ac planè in omnibus, quas ſuo dominatu occupabant, Aurelijs, Vindocinij, Blæſis, Turonibus, Andegauis, Cœnomanis, Pictauii, Biturgibus, Engoliſmæ, Rothomagi, Lugduni, Catalauni iuxta Ararim, Matiſconę in maiori parte Delphinatus. Addit paucis interiectis.

In primo tumultu ſi qui Paſtores docti pij, &

conſtantes Catholicæ fidei contra Caluiniſmum defenſores in eorum manus incidebant, illi ſtatim abſq; mora tanquã Religionis Euangelicę hoſtes occidebantur; ſi verò paſtor aliquis lenitatis, & moderationis nomine erat commendatus, qui contra Caluiniſmum nullum fortaſſe zelum,& vehementiam oſtenderat, manifeſtè tamen ad eius approbationem adduci non poterat, & ille quoque non minus, quam priores crudeliter iugulabatur, exclamantibus perpetuò miniſtris, quemadmodum à ſuo Apoſtolo Farello didicerant Ho iſte talis eſt Diabolus candidus non minus quam reliqui, è mundo tollendus; atque ita, ſiuè illis amicè blandiamini, ſiuè vt par eſt fortiter aduerſemini, niſi planè Chriſtum cum illis abnegare velitis, capita veſtra morti ſunt deuota.

Tradit etiam fratres Caluinianos veros Gothos, & Vvandalos nulla tùm iniuria laceſſitos commiſſiſſe ſtrages horribiles, & volutaſſe ſe in ſanguine miſerorum Sacerdotum, quos enecabant omnibus ſuppliciorum exquiſitiſſimis generibus, quæ ab homine poterant excogitari, tùm publicè omnibus in locis proteſtatos,ſe bellum gerere cum Monachis, & Sacerdotibus æternum, & irreconciliabile.

At non minus nobilitati, ac iuris dicundi adminiſtris, quàm Clero fuiſſe Caluiniſtas inſenſiſſimos, miniſtroſq; in eorum ordinum euerſorum ruinis ſuam potentiam excitare, tyrannidemque conſtabilire meditatos Guillelmus Roſſæus declamauit.

,, In primis, inquit, tumultibus, & Miniſtri
,, in Synodo Cabillonenſi definierunt, & popu-
,, laris factio, Beza etiam approbante, clamauit
,, exterminandos eſſe è Republica Chriſtiana
,, tres illas Orbis terrarum peſtes,& quiſquilias,
,, Pontificiam Eccleſiam, Nobilitatem, & Iuriſ-
,, prudentiam. Eſſe ſiquidem alieniſſimum à
,, pura Religione, vt in Republica iſta dignita-
,, tum gradus, & perſonarum ordines, atque
,, diſcrimina ponantur, cum Deus cunctos ho-
,, mines, vno Rege dempto, pares eſſe voluerit;
,, hacque illi perſuaſione ebrij non minus tota
,, Gallia nobilium Procerum, Ducum, Principũ
,, inſignia, quam Catholicæ Eccleſię Sacramen-
,, ta, Sanctorumque & Chriſti ſeruatoris imagi-
,, nes, & memorias vbique deſtruebant.

163 Subdit Cardinalis Legatus datis literis ad Carolum Borromæum, Pariſijs Religionem Catholicam in dies conſtabiliri, promulgatoque edicto Huguenottos Vrbe pulſos adeò vt Regia Ciuitas ab hac peſte omninò vindicata futura ſit; at in alijs Prouincijs magnos eſſe belli ciuilis fragores: plura Oppida, Vrbeſque inuadi ab Huguenottis rabie efferatiſſimis, torque immanitatis exempla ab ijs edi in Eccleſias, in imagines, in ſepulchra, vt talia nunquam ſcripta, vel audita fuerint, quæ calamitates maximè deplorandæ id tamen boni parere, vt plures tanta atrocitate commoti Huguenottam ſectam execrentur. Hoc meminiſſe alias à Pio Pontifice dictum, Regnum Galliæ ob admiſſam nouam hęreſim grauiſſima paſſurum.

Lapſis aliquot diebus ſignificauit Carolo Cardinali Borromæo Ferratienſis Legatus, Principem Condæum, licèt verbis oſtenderit, nullo ſe maiore deſiderio affici, quam vt Regijs mandatis pareat, tamen vt demonſtrauit Rex Nauarræ, liberum non eſſe, nec poſſe agere, quem quæ etiã capitibus reruni Huguenottorum, qui Aureliæ verſantur, grata ſint, atque adeò Reginam pacem alia ratione tentare, vt Condæus ſecum Callioneos, ipſa verò Catholicos Proceres ad colloquium adducant.

Inter hæc, cum Pariſijs maxima inquiſitio fieret ad pellendos Vrbe Huguenottos, allatæ ſunt ad Senatum ſchedulæ, quibus ſollicitabantur, vt ordinem ſuum repurgarent, in quo viginti, & ampliùs ea labe contaminati deſignabantur, præbendumque ab ipſis incorruptæ fidei exemplum. Latum eſt Senatus-Conſultum, quo Edictum Franſciſci I. Meloduni editum inſtauratum eſt, vt Magiſtratus Regij tenerent articulos Fidei tùm propoſitos, qui modò vocantur in controuerſiam, ac ſecundum ſenſum Romanæ Eccleſiæ declarantur. Vocati fuere ſuſpecti, ac moniti, vt ſi in eo ordine perſtare vellent, ſacramento ſe ad illud Edictum ſeruandum obſtringerent, ac ita vniuerſorum Senatores ſacramentum nuncuparunt. Eodem pariter ſacramento ſolemni adacti omnes cauſarum patroni, procuratores, atque iuſtitiæ adminiſtri, abſentes verò niſi idem ſacramentum nuncuparint, ſuis muneribus mulctandi. In proxima verò Dominica Senatus omnis ſolemni ſupplicationi, quæ inſtructo magnificè agmine Religioſo ducta eſt, interfuit, atque in Eccleſia S. Medardi, quæ præterita hyeme ab Huguenottis impiè prophanata fuerat, collocatum Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumma religioſi cultus pompa, vt iniuria, qua tunc conculcatum fuerat ab impijs, eo pietatis officio expiaretur; quæ omnia Hippolytus Cardinalis Legatus in literis XIV. Iunij conſignatis narrat, atque rem grauiſſimi eſſe momenti, cum Pariſij peſte ita repurgentur, idque exemplum aliarum Prouinciarũ Senatus ſequi poſſint. Addidit verò Catalaunum à Tauanio recuperatum, ac ſimul ab eo caſtra ad Mariſconem mota, atque ita Huguenottos toto Burgundiæ Ducatu breui depulſum iri.

164 Porrò memoratum colloquium Condęi cum Regina, iterum abruptum, XV. Iunij ſignificauit Legatus Cardinali Borromæo, quod diceret Condæus Reginæ, maximè promotam tractationem ſocietatis cum Proteſtantibus Confeſſionis Auguſtanæ, ſeque ad eam Miniſtros adacturum: nec latebat Legatum, Condæum opinatum, ſi Huguenotti ſe Confeſſioni Auguſtanæ adiunxiſſent, maiorem ad ſe multitudinem pellecturos, quam ſuſcepto Caluiniſmo, verum ſi iam fieret Religionis permutatio, famæ potiùs detracturos, quàm eam aucturos, oſtenſuroſque non Religionis cauſa id agi, vel in eorum ſecta nullam veritatem, aut ſpem æternæ ſalutis ineſſe.

Scriptis alijs XXVI. Iunij ſignificat, Proceres Catholicos in caſtris bellum ſtrenuè vrgere, nec tolerare velle Miniſtros, vel conciones hæreticas, vel Sacramenta ritu Hæretico conferri, exercitumque eximiè inſtructum eſſe, ſed ad pendenda ſtipendia exinanito ærario, cum Huguenotti Regia vectigalia ad ſe auertant, Pontificiam liberalitatem implorare.

Porrò iterum propoſitas à Condæo concordiæ pactiones, Aurelianenſis Epiſcopi, & Albæſpinæ, qui à ſecretis erat Interpretum, à Regina, & Rege Nauarræ miſſorum opera, in primis, vt Edictum Ianuarij inſtauretur, vt diſſolutis exercitibus Principes, Proceresſque domum petant, Rex Nauarræ retineat exercitum, occupatæ Vrbes, Arceſque reſtituantur, Eccleſiaſtici ſuas Ecclе-

Hugonotti ab Vrbe Pariſienſi pelluntur.

ib. pag. 104

ibid. p. 107

De pace Condæus iterum agit, ſed conditiones non placent.

Digitized by Google

ecleſias, & bona reciperent, atque arma vtriq; parti auferantur. Ad quæ Proceres Catholici reſpondere, nunquam ſe Reginę, ac Regi conſulturos, vt duas Religiones permitterent; permiſſis concionibus Hæreticis, & Sacramentis ab ijs adminiſtratis continuos tumultus concitatum iri, ac ſi id ipſis concederetur, ſe quoque conſociationem Catholicorum confecturos, quod quãto damno verteretur Huguenottis, eos non latere.

Tentatis nouis iterum colloquijs hæ pactiones à Regina, & Rege Nauarræ, ac ſanctiore Regio Conſilio conſignatæ oſtenſę ſunt Aurelianenſibus, Edictum Ianuarij obſeruatum iri omninò per ſingula capita, nec cuiquam Religionis cauſa, ſiuè quoad bona, ſiuè quoad corpora moleſtiam exhibitum iri, tamen animaduerſum iri in interfectores Motæ Gondrini: Proceres Catholicos, Guiſium, Monmorantium, ac S. Andręanum vltro diſceſſuros ex Aula, ſi Aurelianenſes fœderati abijciant arma, & Vrbes occupatæ reſtituantur, vt edicta confecta, conficiendaque mandentur operi, Rex Nauarræ, cum Regis perſonam referat, tot tantaſque copias contractas habeat, atque expeditas quantas velit; quas pactiones ſi reſpuant Aurelianenſes, omnia colloquia abrumpenda, culpamq; omnem in eos refundendam Regina aſſeruit, ſeque in Catholicorum Principum Caſtra translaturam, cum antea ijs ſe non crederet, vt inter aduerſas partes Catholicas, & Huguenottas interpretem ageret.

pag. 114.

De concordia cum Hugonottis agitur, & eorum malitia omnis ſpes pacis euanuit.

165 Poſt varios anfractus negotiorum demum Aurelianenſes Regiæ potentiæ ſe impares rati, hanc concordiæ rationem inire, vt Princeps Condęus Procerum Huguenottorum nomine libellum ſupplicem Regi, ac Reginæ offerret, quibus peteretur, vt Rex illos libera frui conſcientia ſineret, nec eorum fortunas, aut perſonas vexaret, polliciti que ſunt mox, atque Guiſius, Dux Monmorantius Senior, Magiſter Equitum, atque S. Andreæ Caſtrorum Præfectus ex Caſtris diſceſſerint, Regia omnia Imperia ſe excepturos, rogaruntque Condæum Principem, vt pro ijs vadem, obſidemque apud Reginam, Regemque Nauarræ ſe conſtitueret, nulla iam mentione edita retinendorum armorum, nec veniæ pro ſeditioſis petendæ, nec Edicti Ianuarij inſtaurandi omnibus arbitrio Reginæ, ac Regis Nauarræ permiſſis, vt pro ſua poteſtate omnia gerant. Quæ cum Regina, Rex Nauarræ, ac Guiſius, Magiſter Equitum, Caſtrorum Præfectus S. Andreanus, cum Albaſpina qui à ſecretis erat, perpendiſſent, ſanxere eas pactiones admittendas, atque ità conuentum, vt Princeps Condæus ad Reginam ſe conferret, treſque memorati Proceres caſtris, atque Aula ſe ſubducerent, dataeque Regiæ literæ Aurelianenſibus, & alijs, qui Vrbes Arceſue occuparunt, vt ſine mora domum ſparſim ſe ſubmouerent, nec plures vltra viginti ſimul incederent. Ita conceptę egregię ſpes Huguenottorum Exercitum diſſipatum iri, Caſtris Regijs integris manentibus, occupatas Arces receptum iri, Eccleſias ereptas reſtitutum iri, ac breui dierum fluxu viribus Huguenottorum diſſociatis, Edictum optimum pro re Catholica inſtauranda promulgandum, atque in opus, ſtante Regio Exercitu ſub Imperio Regis Nauarrę, prouocandum, maximè diuulſo à ſocijs Condęo Principe, & in Regis poteſtate conſtituto; ac ſi Proceres Huguenotti pacta ſeruare detrectarint, Proceres Catholicos redituros in Caſtra, ac in eos leges exercituros, & occupatas Arces in Regis poteſtatem redacturos. Regina ſpe concordię lætiſſima Baugentium ad Caſtra Catholicorum ſe contulit, ac Triumuiri dignitati, Regis & auctoritati, Religionis cauſæ, & ſuo honori feciſſe ſatis opinati ad explenda, quæ ipſi conſuluerant, ſe compararunt, maximè cum noſſent Regem Nauarræ à Rege Catholico Regno Sardiniæ recentiſſimè donatum Catholicæ Religionis tuendæ ſtudio ardere. Subdit Legatus Reginam, cum huius pacis ſeriem Regi ſignificaſſet, rogaſſe, vt ipſe Legatus Regem ſociaret, & pactionibus confirmandis aſſiſteret. Ex Nemore Vicenarum XXVI. Iunij MDLXII. pag. 115.

166 Non defuit Hippolytus Cardinalis muneri ſuo, Reginamque hortatus eſt, vt Religionis cauſam cæteris omnibus anteferret: quæ reſpondit, eam altiſſimè Regio cordi infixam hærere. Cæterum vniuerſus ille concordiæ apparatus perfidia Huguenottorum diſſolutus eſt. Tres Principes Catholici Guiſius, Monmorantius Senior, & Santandreanus ſtato die pararunt diſceſſionem è caſtris, vt Caſtellodunum octo Leucis diſſitum ſe reciperent, indè tamen non diſceſſuri donec Aurelianenſes conuenta expleſſent, laudatique ſunt à Regina, quod generosè pro Regia dignitate, & Regni ſtatu, paciſque redintegratione non iuſſi, non rogati, ſed ſponte ſuo ceſſiſſent iure, pro Diuino honore, & Religionis dignitate, & Regni commodis, Regioque obſequio, cum Aurelianenſes nullã concordiæ rationem voluiſſent admittere, niſi illi abijſſent. Regem non minùs ob voluntariam eam diſceſſionem, quam ob alia maxima officia ab ipſis præſtita deuinctum, Rogari tamen ipſos ne ita longiùs abſcederent, vt pro rerum neceſſitate promptiùs reuocari poſſent, ipſoſque demonſtraſſe publica commoda priuatis aba ſe anteferri. A diſceſſuris etiam petierat Rex Nauarræ, an grata, & accepta ipſis foret ſponſio, qua ſe illis deuinxerat arctiſſimo fœdere, pro tuendo Diuino honore, Fide Catholica aſſerenda, propugnanda Romana Eccleſia, Regis dignitate, libertateque Regni vindicandis, ac illi reſponderunt, gratiſſimam eam ſponſionem ſibi accidiſſe, ac de honore ſibi in ea re collato à Rege Nauarræ maximè obſtrictos teneri. Itaque eodem die, ſcilicet XXVII. Iunij, diſceſſiſſe caſtris ſcribit Legatus Cardinali Borromæo. At non eãdem parendi celeritatem fuiſſe in Condæo Principe, non eadem hora, vt conuentum erat, nec eodem ipſo die acceſſiſſe ad Reginam, ſed die XXVIII. Iunij Baugentium, vbi Regia Caſtra conſederant; acceſſiſſe vigeſima verò nona die Iunij Caſtilionæos, Rupifucaldium, & alios Proceres Huguenottæ factionis veniſſe ad deſignatum locum, cui Toloſium nomen eſt, vt pacta ad exitum perducerent, atque Regia imperia de abijciendis armis exciperent, qui pactionum initarum leges mutatas volentes, poſtulauere à Regina, vt conciones hæreticas, atq; Sacramentorum adminiſtrationem ritu hæretico illis permitteret, nec alia ratione pacari eorum conſcientias poſſe; quæ cum Regina præcisè denegaret, nec ab ea ſententia dimoueri poſſet, preces eò conuertere, vt data tuti, & liberi commeatus ſyngrapha, ac alijs neceſſarijs muniti, inſtructoque exercitu ſuo è Regno exire poſſent, & qui redire vellent, ſuis fortunis fouerentur, donec Rex pubertatem attigiſſet, ac tunc ſi Rex permiſerit vt ſuo ritu viuant, redituros in Galliam, ſi verò permittere nolit, vt prædia ſua poſſint diuendere, vt perpetuo exteras

ib. pa. 127.

ibid. p. 132

ib pag. 132

pag. 133.

Digitized by Google

regiones incolant,ſeq; ac id permoueri iactabant, vt tumultuum occaſiones abſcindantur; occupatas Vrbes, ac Regij ærarij interceptas opes reſtitutum iri. Hæc verò ficto & aduerſo animo dicebâtur, vt Reginę crearent inuidiã quaſi ipſa Regno eiectos vellet, abrumpendęque pacis occaſionem aucuparentur, non enim, vt conuentum fuerat, Principem Condæum fideiuſſorem, atque obſidem relinquere aqud Reginam voluerunt, obiecta calumnia, fuiſſe agitata conſilia de eo ſequenti nocte trucidando, vel mancipando vinculis, quantumuis Regina illum ſecum reducere percuperet, Regiamque fidem, ac Regium honorem de illo ipſarum manibus ſaluo, & incolumi reſtituendo obligaret. Cæterum multis viſum non id ipſos opinatos, ſed pertimuiſſe, ne Con-
pag. 134. dæus reductus à Regina, & Rege Nauarræ perſuaderi ſe fineret, vt damnata eorum ſocietate Catholicis ſe coniungeret, quem factionis ſuæ ducem præoptabant. Ar Regina illos diù hortata, vt domi manerent, nec Regno exirent, tandem conſenſit, vt pro tumultibus pacandis è Regno diſcederent.

Admonuit mox Reginam Nauarrę Rex, nulla ratione credendum, ipſos Regno velle diſcedere, nec eorum armatum agmen ab vlla Prouincia admiſſum iri; maximèque indoluit, Principem Condęum obſidem reductum nõ fuiſſe mox, atque ipſa Talſium perueniſſet: mox aduerſus hoſtiles fraudes reuocauit in caſtra Guiſium, Monmorantium, ac Santandreanum, atque Heluetiorum, & Germanorum auxiliares copias accerſiuit; patuit verò malus Procerum Huguenottorum animus, cum Baugentium, vt erant polliciti, noluiſſent accedere, totque locis diſpoſuiſſent inſidias, vt Condęum, etiam ſi cum Regina redire voluiſſet ſecum, vi abducturi fuiſſent; ille verò datę fidei ſeruandæ admonitus fictis blandiſſimis verbis Reginę preces eluſiſſe ſe è Regno exire conſtituiſſe aſſerens, ne tumultuũ cauſæ illi poſthac adſcribantur, atque ità à Gaſpare Colinio Aureliam reuocatus, cum inani illa ſpecie officij fidem exoluiſſe putaret.

167 Damnatam poſthac ab Huguenottis Proceribus omnis concordiæ mentionem, addic
ib pag. 135 Legatus, cum prętexerent illum fucum contumaciæ ſuę, Reginam nimirum moleſtè illos è Regno depellere voluiſſe, ſuaque importuna petita interpretari rigida iuiſſe Reginę imperia, cum in eo colloquio nullum aliud imperium ijs datũ eſſet, quam vt vi ſupplicis libelli à Condęo Principe eorum nomine porrecti arma deponerent; atque minutis agminibus omnes domos ſuas repeterent; at eos fortè nunquam credidiſſe Guiſium, Monmorantium, ac Santandreanum honoris ſui ità futuros prodigos, vt Regij obſe-
ibid. p. 136 quij gratia è caſtris eſſent diſceſſuri, deceptoſq; ſua opinione diſcindendę concordię alios colores conquiſiuiſſe, ac iam perdendi Regni, & cędium patrandarum reſpectum omnem ſibi abſcidiſſe, obligatam Reginę fidem violaſſe, quę ſe ab ijs lęſam reputet, ac modò perſpicuè agnoſcat, eorum conſilia aliò, quam ad Religionem, vel conſcientiam ſpectare. Rebus Deo, ac Proceribus Catholicis commendatis Melodunum reuerſa eſt, ac declarauit eos, veros, fidoſque Regis clientes, qui arma pro illius dignitate gerant, ſe verò graui errore lapſam, quę Condęum obſidem non retinuerit, ipſoſque conuenta religioſius ſeruaſſe qui Caſtellodunni expectarint, vt Aurelianenſium exercitus diſſolueretur, quam ipſa, quę Principem Condęum retinere debuiſſet, ſeque ex omnibus ijs pacis colloquijs id tantummodo retuliſſe, quod Deo, conſcientięque ſuę feciſſet ſatis, demonſtraſſetque vniuerſis, quanto ſubditorum filij Regis ſeruandorum, atque ab exitio imminenti, quod Deus auertat, vindicandorum ſtudio arſerit.

Reuerſis porrò in caſtra Regia Guiſio, Monmorantio, & Santandreano, ſumma lętitia non modo in Reginę vultu, verum in toto exercitu emicuit, adeò vt Catholici à morte ad vitam excitati viderentur quaſi non Duces, ſed eorum conſeruatores, ac parentes rediſſent.

168 Secunda Iulij Condęus Princeps Hu-
guenottum Exercitum eduxit, vt Regium Catho- pag. 137.
licum adoriretur, cumque tormentis, & equitatu eſſet inferior, potiùs nocte, quàm die impetum facere moliebatur: Rex tamen Nauatrę cum auxiliares Germanos, & Heluetios expectaret, contrahere pugnam noluit, ſed Blęſas, vt commeatus illis intercluderet, obſedit, monuitque Cardinalem Borromęum Legatus, Catholicos victoria potituros ſi ſtipendia militi non defuerint, ſubſidiaque nummaria à Pontifice efflagitari. Deletos exeunte Iunio Arauſicanos Hęreti- ib. pa. 140.
cos, loca ab ijs in comitatu Auenionenſi capta recuperata, Parpaliamque perduellium ſigniferum captũ, ſcripſit literis Meloduni V. Iulij conſignatis, Certiorem etiam fecit ex eodem loco VIII. Iulij Pontificẽ, perfidia Hęreticorum pacis ſpem ſublatã; maiore quam antea bello Gallię Regnum ardere. In alijs verò ad Cardinalem Borromęum, eodem die VIII. Iulij, viginti quinque millia nummorum in militares ſumptus perſoluta, atq; à Rege clientelam Auenionenſis Comitatus, & Sabaudiæ ſi ab Hæreticis infeſtetur arreptum iri; nec rigidè ſingulas leges à Pontifice dictas exigendas, cum omnes in Religionis Catholicæ defenſæ capita contineantur, cæterum Blęſas receptas, atq;
ex parte direptas, quantumuis victores Principes ib. p. 148.
Catholici ſeruare victos niterentur, tamen ob rabida partium odia in nonnullos ſæuitum, mille equites inſtructos è Belgio venire ſubſidio, alios mille in Germania comparari, peditumque quatuor millia, præter Hiſpanos, atque Italos, eaſq; copias à Rege Catholico parere iuſſas, non tantum Reginæ, ſed etiam imperijs à Rege Nauarrę, Guiſio, Monmorantio, & Santandreano coniunctim datis, interea Condæi exercitum dilabentibus pluribus Nobilibus Huguenottis minui, ſeque Aureliam ſubduxiſſe; fucatis mendacijs vocari ab ijs Reginam in odium, eamque publico programmate eorum perfidiam in luce collocare, ac redituris domum fortunas tutas, ac libertatem conſcientiæ ſine concionibus Hæreticis, Sacramentorumque adminiſtratione permittere: tum & hoſtes inſoleſcere, iactareque ſibi auxiliares exercitus ex Anglia, Germaniaque ſubmitti; ad eos verò auertendos mitti Oratorem in Germaniam, vt Proteſtantes à perduellibus iuuandis deterreat, rogarique Regem Catholicum, vt Oratoris opera Reginæ Angliæ denuntiet, ſe grauiſſima iniuria violatum exiſtimaturum ſi auxilia Huguenottis perduellibus ſubmiſerit. Andelotum in Germaniam ad contrahendas copias ab Hæreticis profectum, Subizam Lugdunum profectum ad eam Vrbem in perduellione confirmandam, Turonum Vrbem, & alia Oppida finitima à Catholicis recuperata, miſſas etiam copias ad Cœnomanum, Biturigas, Pictauiumque, recipienda Duracij regulum Burdigalæ coniurationem con-

ſlaſſe

flaſſe ad eam intercipiendam, ſed Catholicorum Ciuium virtute diſiectum, coactumque re infecta abſcedere: Vaſconiam ſine dubio atrociùs quam antea vexatum iri, cum Regina Nauarræ in eam Prouinciam ſe contulerit, quam fertur, pollicitam perduellibus Aurelianenſibus quatuor millia peditum ſuo ſumptu conducta ſuſtentaturam. Condæum conqueri, Reginam denegaſſe ſibi beneficium edicti Ianuarij, quo conceſſo omnes tumultus extincti fuiſſent, cumque illi inſinuatum fuiſſet, non potuiſſe illud permittere, ne à ſe abalienaret tot Catholicos Proceres, qui pro ipſa corripuerant arma, nec ſi côceſſiſſet obſeruari potuiſſe, ſubieciſſe, conceſſionem ſolam tunc optaſſe, deque obſeruatione parum curaſſe: externa auxilia ab eo expectari, ac licèt peſtis ſerperet Aureliæ, malorum tamen patientia in hæreſi magis obdureſcere, iactareque ſe pro Dei cauſa, & gloria arma tractare, nonnulloſque ex Germanis ſtipendiarijs, quos Roccandulphus duxit, atque ex Sabaudis ſubornaſſe, Germanoſque monitos, Aurelianenſes non pro Euangelio, vti gloriantur pugnare, ſed pro perduellione, longèque à Confeſſione Auguſtana abhorrere: Metenſes, qui iam diù infecti erant hæreſi, adiunctos ab ijs, qui Pariſijs pulſi in eam Vrbem ſe receperant, Regium iugum excuſſiſſe, correptiſque armis Imagines, & Altaria Eccleſiarum diffregiſſe, ac maxima Religionis Catholicæ offenſione impietatis exempla edidiſſe, redegiſſe eam Vrbem in ſuam poteſtatem, peſtemque latiùs in dies graſſari, ac de induſtria in pluribus locis ſeditiones ad vires Regias diſtrahendas concitari, ſolaque neceſſitate inhiberi duces Catholicos, ne omnia agenda conficiantur, ita Ducem Aumaliæ Rothomagi oppugnatione ob virium inopiam abſceſſiſſe, edictum verò Regium promulgandum, quo denuntietur eos, qui ex Aurelianenſium caſtris non diſceſſerint perduellionis damnandos, boniſque proſcribendos, viſum tamen poſtea à Senatu Pariſienſi edendum, atque in eo excipiendum Principem Condęum quaſi libertate non potiatur. Ex Nemore Vicenarum XV. Iulij MDLXII.

169 Interiectis quatuor diebus certiorem fecit Legatus Cardinalem Borromæum, de obſidenda Aurelia, quamuis munitiſſima, ſumpta conſilia. Santandreanum mittendum ad recuperandum Lugdunum, cui Pedemontanæ copiæ Duce Bordilioue, & Germanicæ, & Hiſpanæ coniungendæ ſint. Montiſpenſerij Ducem, non minus ardenti tuendæ Religionis ſtudio, quàm Regio ſanguine clarum in Aquitaniam legari, concepta ſpe, bonos eius Prouincię reſiduos adhæſuros, atque in Huguenottos alacriùs, quam Duce Buria qui nimium ijs indulgebat, conſurrecturos. Vires ampliores Duci Aumaliæ, vt Normanniæ res componat ſubminiſtratum iri. Cardinalem Borbonium in Piccardiam amandari, vt eam Prouinciam in officio contineat, pariterque Cardinalem Armeniacum Toloſam proficiſci iuſſum, vt ampliſſimam eam Vrbem in Regio obſequio, & pio aſſerendæ Religionis ardore foueat: ad Metenſes verò ad obſequium Regium reuocandos præuolare iuſſum Monlucij reguli fratrem cum copijs pedeſtribus, in Vrbem quidem admiſſum Regiam tueri auctoritatem, non tamen liberum omninò imperium exercere, & Cœnomanum receptum, atque Huguenottorum è captis locis diffugientium, tendentiumque Pictauium multitudinem cæſam à Comite Villarſo, eiuſque Vrbis breui recuperandæ ſpem affulgere; at à Cardinale Granuella ſignificatum in Germania magnas equeſtres, pedeſtreſque copias contra in præſidio Huguenottorum acceſſuras: Prouincię cuiuſque Senatum, maiorem, quam par ſit, ſibi arrogare authoritatem, quæ à Rege pubere temperanda ſit, cum quæ ſunt iuris Regij non Senatorij inuadant. Senatum Pariſienſem optimo quidem conſilio ductum dediſſe Populis imperia, vt correptis armis Huguenottos inuaderent, quę à Proceribus Catholicis non laudantur, cum graue periculum ea res trahat, ne priuatas inimicitias fuco tuendi contra ſacrilegos honoris vlſciſcantur, cum ipſe Rex, dum talia permittit, id ſemper addat, vt Populi in ea re pareant ducibus à Regia Maieſtate ad id præfectis &c. Ex Nemore Vicenarum XIX. Iulij MDLXII.

XXVIII. Iulij Legatus certiorem reddidit Cardinalem Borromæum, Reginam Angliæ, quæ *ib. pa. 103.* antea blandis verborum officijs pollicita erat, ſe pacem cum Rege Galliæ religioſè culturam, iam duodecim millia peditum laturā Huguenottis ſubſidium inſtruere, Regnique calamitates vehementer auctum iri, nam ſi Catholici ad comprimendos Huguenottos adeò ante deſudarunt quantò magis externorum aduentu bellum ingraueſcet. Ad quæ pericula auertenda Regina Catharina miſſo Oratore Reginam Eliſabetham demulcere ſtudeat, vt pacem promiſſam ſeruet, vrgeat verò Regem Catholicum, vt promiſſa auxilia maturet, atque à Pontifice ſubſidia nummaria promiſſa efflagitet. At Proceres Catholicos expeditionem ad Pictauium expugnandum vi meditari, ni priùs voluntaria deditione in arbitrium regium, ditionemque venerit. Biturigum pariter expugnationem moliri, vt Aurelia auxiliorum ſpe nudetur: Helueticas, Germanaſque *pag. 166.* copias egregiè inſtructas auxilio Regio veniſſe, Regem in caſtra adductum iri, vt ſuo comitatu ea magis confirmet, perduelleſque terreat, ne in eum gerant arma, ſeque Regio lateri adhæſurum, ac Pontificium erga illud Regnum ſtudium paternum optimis officijs expliciturum. Mitti Oratores, qui auxilia à Duce Florentiæ, & à Venetis in militum ſtipendia expetant. Tantam eſſe ærarij inopiam, vt omnis ſupellex argentea Regis, ac Reginæ, & Legati, Procerumque Catholicorum ad cudendos nummos conflata, ac percuſſa ſit. Duracium propè Burdegalam quinque millia Huguenottorum trahentem, quorum pars maxima à Ioanna Regina Nauarræ Aurelianenſibus ſubmittebatur, à Monlucio fuiſſe profligatum circiter octingentis, vel mille cæſis. Reginam Catharinam ab Anglię Regina ſollicitari, vt ad pacem Huguenottos admittat, operamque ſuam in ea re deferre, eiuſq; preces non reſpui, ne magis exaſperetur, non tamen ferendam videri, vt interpretem, atque arbitram diſſidiorum inter Regem Galliæ, eiuſque ſubditos perduelles ſe conſtituat. &c. Ex Nemore Vicenarum XXVIII. Iulij MDLXII.

Vindicatus eſt Burgundię Ducatus ab Hęreticorum impietate & graſſationibus, Tauanij Pręfecti virtute, qui flagrantiſſimo pietatis ſtudio Religionem in ea Prouincia aſſeruit, cui ſubiectis literis actę à Pontifice gratię.

Dilecto Filio nobili Viro de Tauanes Præfecto Regio Ducatus Burgundiæ.

In maxima ſollicitudine, diurniſque, & nocturnis curis, quibus afficimur ex iſtius Regni prę-

Pius IV. tom 2 br. ſig.n.1897 ep.286.

preſtantiſſimi Eccleſię membri grauiſſimis calamitatibus, & nefarijs Hęreticorum conatibus, non parum conſolatur, & recreat Nos cum aliorum multorũ Nobilium Virorum Catholicę Religionis defenſorum, & Regi ſuo fidelium pręſtans conſtanſque deuotio, tùm eximia pietas, & inſignis fides nobilitatis tuę; multorum enim literis certiores facti ſumus, egregiam iſtic abs te operam nauari aduerſùs Regni iſtius, & Chriſtianę ſimul Religionis hoſtes, quo nomine magnam, & à nobis, & à bonis omnibus laudem mereris; vno enim eodemque tempore, & de Rege tuo optimè mereris, dum tàm nobilem Regni partem defendis, & tueris, & de orthodoxa fide, & ſanctis Dei Eccleſijs, & Sacerdotibus, dum Hęreticis tàm fortiter obſiſtis veneno ſuarum peſtiferarum hęreſum Prouinciam iſtam corrumpere, Eccleſias & Monaſteria diripere, & Sacerdotes ſpoliare, atque exterminare conantibus. Facis quod Catholicum, & pium virũ, quod Regi ſuo fidum ac deuotum decet: habebis pro pietate, & meritis iſtis Deum ipſum ſemper propitium, à quo maximam ſcilicet piorum laborum tuorum mercedem accipies. Sed ſperare, & confidere debes, nec à Rege quidem tàm fideli, & benè de ſe merito miniſtro debitum eſſe ſuo tempore honorem, & pręmium defuturum. Eius nunc teneram ętatẽ ſeditioſi homines, & Hęretici contemnunt, ſed Chriſtianiſſimis Francorum Regibus ſupernum ſemper auxilium adfuit, ſicut multis exemplis grauiſſimis alijs illius Regni temporibus perſpectum eſt. Adoleſcet Deo fauente Rex, & dignis pręmijs, atque honoribus eos, quorum fidem & deuotionem expertus fuerit, remunerabitur. Nos quidem, qui paterno ipſum Regem amore complexi ſumus, nec minus de ſalute Regni eius, quam de noſtris, & Sanctę Romanę Eccleſię rebus laboramus ob tua iſta officia, & merita non parum tibi obſtrictos eſſe ſentimus, *IV. Auguſti MDLXII. Anno III.*

Belcarius libr. 29. num. 46.

170 Expulit Dux egregius Ponſenacum Montiſcono, & Monbrunum Cabillone, quas Vrbes Hęretici interceperant, & caſtra ad Lugdunum, vt diximus, à proditoribus occupatum defixit; iamque de potiunda Vrbe multis Ciuibus ad ſe pertractis ſpem certam conceperat, cum veniente Nemorenſi regulo, inuidię furijs exagitatus, ne captę Vrbis gloria ęmulo adſcriberetur, improbè è caſtris diſceſſit, remque Catholicam ſua ope deſtitutam afflixit: ita Lugduni recipiendi occaſio tunc amiſſa. Valentia tamen, Romanum, & alia Oppida à Nemorenſi regulo, opera Adreſij Caluiniani, qui ad regias partes redijt, in Regis poteſtatem redacta fuerunt. Kal. Septembris dum ad obſidendam Aureliam bellicus inſtruitur apparatus, Caſtilio Amiralius, ac alij Proceres perduellionis ſocij à Senatu Pariſienſi iudiciario decreto proſcripti ſunt, non tamen ad Aureliam, ſed ad Biturigum Vrbem verſa eſt belli moles ſub finem Auguſti, qua paulò poſt deditione recepta, inde ad Cothomagum, omiſſa Aurelia, mota Caſtra, ne Angli, quos Caluiniani Gallici nominis proditores exciuerant, atque in portus Gratię Dieppę maritimarum aliquot Vrbium poſſeſſionem flagitio induxerant, Prouincię etiam Metropoli potirentur, tamque valida impreſſione Rothomagi Vrbs ab Antonio Rege Nauarrę eſt icta, vt Caluiniani inde migrare, aut ſe dedere compulſi ſint; at dum in foſſa per tormenta bellica rem vrget Nauarrus, ac negligentiùs ſibi proſpicit, glande plumbea in ſiniſtro humero transfixus eſt, quo ſaucius ictu, cum Vrbem expugnatam in lecto compoſito, inſtar quadrigæ victor intraſſet, per triumphum, vt lepidè ſcribit Dondinus, proluſit funeri: quo pariter fructus tot laborum, poſſeſſa ſimul & ſperata Regna ſublata ſunt, maximo quidem Catholicarum partium incommodo. Vrbem vbi intrauit, Auguſtinus Marloratus Caluinianus miniſter, ac nonnulli perduellionis ſigniferi ſupplicium capite luerunt, Mongomerius verò magnas Catholicorum facturus ſtrages fuga euaſit. Exaſperato verò Regis Nauarræ vulnere, ex eo pius Rex XV. Kal. Octob trigeſimo quinto à vulnere die, dum ad fanum Mauri aduerſo Sequanæ flumine nauigat, Andelij quadrageſimo ſecundo ætatis anno expirauit, *Cum paulò ante* (inquit Belcarius) *Romano ritu Euchariſtiam recepiſſet*.

ib. nu. 46.

Belcar. lib 29. nu. 52.

num. 53.

Rex Nauarræ vulneratus catholicè moritur.

id. lib 30. num. 2.

Gal. Dond. lib. 1. de rebus in Gallia geſtis ab Alex. Farneſio.

eod nu. 3.

171 Conſecutæ illius mortem maxima in Galliæ, & Nauarræ clades fuerunt, quæ nunquam ſatis à pijs hominibus comploratæ Pontifici Maximo grauem intulerunt mærorem, quem datis ad Reginam Galliarum ſubiectis literis exprompſit.

Chariſſima in Chriſto Filiæ noſtræ Catherinæ Francorum Reginæ Chriſtianiſſimæ Viduæ.

Pius IV. tom. 2. bre. ſig 1897. ep 308.

Carolus Cardinalis Borbonius Tutor deſignatus.

Obitus claræ memoriæ Antonij Regis Nauarræ animum noſtrum dolore non paruo conturbauit, nam & ſyncera eum charitate dileximus, & incommodo chariſſimi in Chriſto filij noſtri Regis Chriſtianiſſimi nati tui doluimus, quod conſanguineum Regem, & tutorem tali tempore amiſerit, cum auctoritate maximè præditum, tùm de ſe, & Regno iſto optimè merentem; dilecto autem filio noſtro Carolo Borbonio fratre eius continuo, ſicut decuit, in ipſius locum tutore, ſicut accepimus, aſſumpto, gratias egimus Omnipotenti Deo, quod damnum, quod illius morte factum eſt, huius ſucceſſione ſartum fuit; etenim præter ſummam hominis eius nobilitatem, & dignitatem, ea illum pietate, fide, probitate præditum nouimus, vt Chriſtianiſſimo eum Regi, non fidem ſolum tutoris, & diligentiam, ſed patris etiam charitatem, ac ſollicitudinem præſtiturum eſſe, certum habeamus; quod cum ità factum eſſe ſummopere gauiſi ſimus, chariſſimi filij noſtri cauſa, in quo maximam curarum noſtrarũm partem fixam habemus, declarare hac de re lætitiam animi noſtri Maieſtati tuæ, pro paterno erga te, & natum tuum Regem amore, voluimus, Omnipotentem Deum toto ex corde precantes, vt qui Regnum iſtud reſpicere cœpit, ſecundiores in dies res vobis accedere, & gaudia noſtra augere, ipſumque Regem, quem Maiorum ſuorum pietati, ac virtuti reſponſurum eſſe confidimus, gratia, & protectione ſua tueri, & cuſtodire dignetur. *VII. Decembris MDLXII. Anno III.*

Iac. Aug. Thuan. lib. 33. Let. Card. Ferr. ad Carol Borrom. Ms. Card. Spad. ſig. n. 31. f. 30.

172 Tanti Regis gloriam obſcurare nititur deterrima calumnia Iacobus Auguſtus Thuanus Caluinianorum illis mendacijs, quod Medico Caluiniano moriturus dixerit, ſe, ſi conualeſceret, Confeſſionem Auguſtanam palam amplexurum, in eaque victurum, ac moriturum, cum tamen à Religioſo Viro Ord. Prædicatorum, atq; à Cardinali de Borbonio fratre ad piam mortem fuerit comparatus.

Diluuntur inſuper calumniæ Hæreticorum aſperſæ eiuſdem Regis Nauarræ pietati inſigni-

bus

Digitized by Google

bus Hippolyti Cardinalis Ferrarienſis Legati teſtimonijs in literis datis ad Carolum Borromæũ Cardinalem III. Martij MDLXII. refert enim, cum in ſanctiore conſilio ageretur de Epiſcopis, Senatoribus, Regiſque adminiſtris ad profitendam Fidem Catholicam nuncupato ritè Sacramento adigendis, id laudatum fuiſſe, tanquam admodum vtile, ac Regem Nauarræ adiecisse, ſi in Gallia ſacra fidei cenſura exercita fuiſſet accuratè, vt in aliquibus alijs locis exercetur, nunquam Huguenottam hæreſim ad tantum incrementum prouehendam fuiſſe: at Cardinalem Caſtilionæũ oppoſuiſſe, illi, qui conſuleret Sacræ Inquiſitionis Tribunalia conſtitui in Gallia, charam non futuram ſalutem iſtius Regni: tùm verò Nauarræ Regem ſubiratum acerbioribus, & aculeatis verbis ſubieciſſe, longè ſibi, quam illi iſtius Regni ſalutem, dignitatemque chariorem ob locum, quem in eo teneret, ac tùm Cardinalem Caſtilionęum obmutuiſſe, Regem verò ardentibus verbis, contemptuq; plenis eundem repupugiſſe. Ex quibus perſpicuè eſſloreſcit Rgem Nauarræ animo ſyncero Fidem Catholicam defendiſſe, pro qua vitam fudit: Caſtilionæum verò Cardinalem nequiſſimi apoſtatæ Iudæ fuiſſe ſocium: de quo etiam ſcripſit idem Legatus, illum maximo Catholicorum offendiculo ad caſtra Hæreticorum ſe contuliſſe.

Teſtatur inſuper alijs literis eo die, Regem Nauarræ Pariſijs maxima Procerum Catholicorum multitudine circumfuſum, ſe ad Eccleſiam, vt ſacro intereſſet, contuliſſe, atque omnium Catholicorum animos gaudio compleuiſſe, quod palàm, ac publicè Catholicum ſe profiteretur, rebellante Condæo fratre ſe Catholicis pro aſſerenda Religione orthodoxa coniunxiſſe. Cumq; Regina Nauarræ è Regia Gallica diſceſſura eſſet, hortataque eſſet Henricum filium Nauarræ Principem, ne Miſſæ ſacrificio intereſſet, eòque eſſet progreſſa, vt ni maternis iuſſis obtemperaret, ſe ipſum filij loco non habituram, ac Regni hæreditate eiecturam minaretur, Regem Nauarræ eundem Principem penès ſe retinuiſſe, atq; doctrina Catholica imbuendum tradidiſſe, in ea ſententia defixum, vt vnà cum Rege Galliæ in fide Catholica educetur. Teſtatur pariter in alijs ad eundem Carolum Borromęum datis, ſecunda Iunij huius anni, Nauarræ Regem vnà cum Regina Catharina Meldis die Feſto Corporis Domini ſolemnem ſupplicationem, quæ inſtructo agmine Religioſo celebrata eſt ritu Catholico, ſua pręſentia cohoneſtaſſe, ringentibus Hęreticis, quibus ea Ciuitas iam diù infecta eſt, ac ſumma lętitia perfuſis Catholicis. Datis etiam tertia Iunij literis Cardinali Borromęo ſignificauit, Nauarrę Regem flagrantiſſimo ardere ſtudio Religionis Catholicę, ac ſi Condęus, & Proceres Huguenotti pactiones concordię admiſerint, ab eo Religionem deleta hęreſi in Regno Gallię redintegratum iri. In literis etiam ad Pium IV. datis Regem Nauarrę, nec conciones, nec Sacramenta Hęreticorum tolerari velle, atque ad mortem pro cauſa Religionis oppetendam paratum; itemq; in alijs ad Carolum Borromęum exaratis, aiebat, illum bellicos labores abſciſſo omni ſanguinis fraterni reſpectu pro Diuino cultu, Regis obſequio, ſuoque honore, pio ardore ſuſcepiſſe. Die etiam XXVII. Iunij fœdus initũ pro tuendo Diuino honore, aſſerenda Fide Catholica, propugnandaque Romana Eccleſia, Regiſque Caroli dignitate vindicanda, cum Guiſio, Monmorantio, & Santrandeano inſtauratum.

Ext ib. pag. 41. ib. pag. 47. ib. pag. 88. ib. pag. 92. ib. pag. 99. ib. p. 105. ib p. 132.

Deridetur is Rex à Iacobo Auguſto Thuano, quod citriorum malorum Sardinię ſpe illudi ſe ab Hiſpanis ſiuerit, quę ludibria ex Hęreticorum in eum furentium ſatyris hauſit, & iniquè repetiuit. Conſtat autem illuſum non fuiſſe Regem Nauarrę, ſed re vera Pontificiarum precum vi apud Catholicum Regem, de quo Hippolyti Cardinalis Legati extant plures literę, poſt multas tractationes arcanas Sardinię Regno donatum, donec aliud Regnũ ęquę amplitudinis, & parium opum recepiſſet, tantumq; vſum portuum eius Inſulæ ſibì neceſſitatis tempore reſeruaſſe Hiſpanos; donatum verò ac potitum Regno, non compenſationis gratia, ſed vt illi ob eximia de re Catholica merita gratificaretur, concepta certa ſpe ab eo Galliæ Regnum à peſte Hæreticorum vindicatum iri, ingentique lętitia Regem Nauarræ ex fęlici nuntio fuiſſe perfuſum, quæ omnia Cardinalis Legatus Carolo Borromæo Nepoti Pontificio XXVI. Iunij MDLXII. ſignificauit. At ſi morte inopina interceptus Regno Sardiniæ caruit, terrenum Regnum cum Cœleſti defenſæ fidei cauſa extinctus commutauit. Eo extincto, cum mox tutela Gallorum Regis Carolo Cardinali Borbonio delata fuiſſet, quàm Princeps Condæus iniquè exambiebat, Pontifex illum ad id munus ſtrenuè adminiſtrandum his literis hortatus eſt.

Iac. Aug. Thuan. Ms Card. Spad. ſign. num. 31. ib. pag. 113. pag. 116.

Dilecto Filio Carolo Tit. S. Chriſogoni Præsbytero Cardinali de Borbonio vocato.

173 Magnum admodũ huius iacturæ ſolatium habens, quod tu, qui tàm nobile S. R. E. membrum es, in locum fratris tui Tutor eiuſdem Chriſtianiſſimi Regis, ſicut accepimus, ſucceſſiſti: etenim præclarum tuum in fidem catholicam, & hanc Sanctam Sedem zelum perſpectum habemus, & planè cognitum, teque non modò tutoris fidem, ſed etiam parentis ſollicitudinem, & charitatem eidem Regi præſtiturum eſſe ſcimus; tua denique auctoritate, tuiſque prudentiſſimis conſilijs res iſtius Regni, & ſanctę in eo Religionis commodiore in dies loco futuras eſſe, Deo adiuuante confidimus. En occaſionem præclaram habes, dilecte fili, præſtantis animi, & ſingularis virtutis, atque probitatis tuæ declarandæ, & cum de fide, ac Religione, tùm etiam de Regno iſto omnium nobiliſſimo, atq; ampliſſimo optimè ſumma tua cum laude, gloriaque merendi, &c. *X. Decembris MDLXII. Anno III.*

Pius IV. tom. 2. br. ſig. 2897. ep. 381.

Ex morte Regis Nauarræ Lotharingus Cardinalis grauiſſimum dolorem hauſit. Porrò Legati Cardinales ad eum ſolandum conuenere, ac de relicti eius filij Henrici circiter octennis educatione ſignificarunt, grauiſſimè ipſos angi, quod à Matre Hæretica, & magiſtro conformandorum morum Hugonotta hęreſi imbueretur, rogaruntue quo remedio Pontifex huic malo prouidere poſſet, quibus à Lotharingo reſponſum eſt, pertractandam rem cum Catharina Regina Galliæ, apud quam is Princeps verſatur, & cum Carolo Borbonio Cardinale eiuſdem patruo, vt Religionis Catholicæ ritibus, pijſque moribus informetur.

Lit. Card. Leg. ad Car. Borrom. Extat in Card. Bar. ſig. n. 1344. ib. ep. 692. 7. Decem. ib. nu. 3.

174 Extincto, vt diximus Nauarræ Rege, bellum maiore armorum fragore, ardoreque animorum geſtum eſt, Caluinianorumque odium & ſęuitia in Catholicos tanta fuit, vt Gallicorum

Belcarius lil. 30 nu. 8.

morum

morum ſuauitatem induta hæreſi in tigridum naturam mutaſſe viderentur.

Hinc Condæus Baptiſtam Supinum Pariſienſẽ Senatorem, ac Ioannem Trecenſem Abbatem Gaſtinenſem Regios Oratores in Hiſpaniam proficiſcentes in via interceptos IV. nonas Nouembris Aureliæ ſtrangulari iuſſit, conceſſi ſibi à Rege vitæ beneficij immemor; hinc apud Fanum Angeli Iarnacum, qui in Eccleſiæ gremium exuto Caluiniſmo ſe rece, erat, perſonati trucidarunt, qua iniuria eius frater Rupellę Præfectus exaſperatus commodè, licèt Caluinianus Vrbem in Regia fide continuit contra Rupifocaldij inſidias, nec multò poſt Monpenſerius eam Vrbem firmauit præſidio, atque imperauit, vt nulla alia ibi Religio præter Catholicam coleretur, cum antea tertia ciuium pars ad Caluiniſmum defeciſſet. At Rupifucaldius Rupella propulſatus in Pontem Santonicũ ſigna reflexit, quod Kal. Octobris cepit impreſſione hoſtili, dein ſe conuertit ad Fanum Angeli, paulò ante receptum à Catholicis, Richelijque virtute repulſus, cum Duracij copias à Monlucio fuſas intellexiſſet, relicta Santonum Prouincia Aureliam ſe contulit, adeò vt Caluiniani tota Prouincia aufugerint, ac Nogaretus, qui Talleburgum obſederat, primariam Santonum Vrbem, nemine reſiſtente ingreſſus, Caluinianos malè mulctauit. In Pictonibus etiam Caluiniani fuſi à Catholicis centies mille argenti põdo, quod ex Eccleſiarum direptione redegerant, amiſerunt. Pictauium verò à Santandreano Mareſcallo, quod Caluiniani poſt Vaſſianum tumultum occuparant, & ſacras ędes ex pilarant, recepto Grandimontano, recuperatum eſt, cum inductis in arcem militibus Caluinianos tanto terrore compleuiſſet, vt noctu relicta Vrbe profugerint, qua pacata Prouincia Lutetiam mox reuertit, vt Germanorum Proteſtantium exercitui in Condęi, & Caluinianorum auxilium venienti ſe opponeret.

Elicuerat Condæus hunc auxiliarem exercitum à Lutheranis inſigni fraude, cum miſſo Oratore Iacobo Spifamio, olim Epiſcopo Niuernenſi, atque infami apoſtata fidei ac Regni Gallici proditore, finxiſſet ſe Caroli Regis, & Catharinæ Reginæ iuſſu arma cepiſſe ad eos è Guiſij Ducis poteſtate, ac ſeruitute vindicandos, quo argumento neſarius ille impoſtor conſutam mendacijs orationem apud Germanos Principes Francoſurti habuit, atque inter alia effutiuit, articulum de cœna Domini leuiorem eſſe, quam multi exiſtiment, ſed quorumdam ambitione, & moribus in immenſum exaggerari; conſtare enim vtramque partem, idem Religionis fundamentũ, ac Sacramenti cœnæ fructum, finem, & effectus eoſdem conſtituere: tanta fuit perditiſſimi hominis impietas, atque impudentia. Pari impudentia

Belcar. lib. 29. nu. 53.

Ext. ib. nu. 54. & ſeq.

ib. nu. 56.

ibid. nu. 59

,, hæc addidit. [Extant literæ ipſius Reginæ
,, manu ſcriptæ, quæ de Principis Condæi erga
,, Regem, & ipſam teſtimonia ferant, quibuſq;
,, ſe ei, & liberos commendat, pollicetur que
,, Regem officiorum eius memorem fore: alijs
,, literis iubet, ne prius arma deponat, quam ab
,, aduerſarijs poſita videat. Præcepit enim Amiralio Subizæ, alijſque Regij ordinis equitibus,
,, vt vnà cum Condæo Regem iuuarent, quo facilius Guiſanam coniurationem opprimere
,, poſſet.] Detortæ nimirum erant in alienum ſenſum ex literæ, quas Regina ad Condæum, & alios coniuratos mulcendos, dum de pace ageretur, ſcripſerat. Has verò impoſturas Condæo plurimum profuiſſe ad auxiliarem exercitum perliciendum è Germania, narrat Belcarius, quem VI. Idus Octobris ad Bacaram in Germania ab Andeloto recenſitum ait, ac VI. Idus Nouembris Caluinianum exercitum Aurelia egreſſum ſe illi coniunxiſſe. Vertere illi primos impetus in Pluuierum, quo deditione accepto, dimiſere milites ea lege, ne vnquam ferrent arma in Caluinianos, at Sacerdotes omnes trucidarunt. IV. Kal. Decemb. Condæus ad vicos Lutetiæ vicinos caſtra defixit, dein XVII. Kal. Ianuarij Galardonem Oppidum vi cepit, ac pro eo, quo in Chriſtum furebat odio, omnes Chriſti miniſtros contrucidauit, cum non paucos è ſuis amiſiſſet. At Regius exercitus XV. Kal. Ianuarij Druidum Vrbem perueniens, ſine ſtrepitu tubarum, ac tympanorum fluuium traiecit duobus equitum millibus, peditum octodecim conſtans, atque caſtra hoſtilibus caſtris contulit. Superior erat equitatu Condæus, vt qui ſex millia equitum haberet, ac peditatu inferior. Commiſſa pugna, fuſi Mõmorantiani equites à Caluinianis, fugatique, falſum Caluinianæ victoriæ nuntium Pariſijs intulerunt, ac Monmorantius ipſe à Caſtilione nepote ingratiſſimo captus, ſauciatuſque Aureliam abducitur. At Guiſanus cum cætero equitatu in hoſtes ad ſpolia properantes inuectus, eos deleuit: Germanos mille quingentos in deditionem recepit, inde in Condæum irruit, qui vulnerato equo, dum alium conſcendere nititur, à Danuilla captus eſt, cæteri Germani, Gallique in fugam hoſtili impetu irruentes ſe coniecerunt. Dum victoriam perſequitur Sanctandreanus Mareſcallus paucioribus ſtipatus, capitur, cumque deduceretur, Caſtilionis Amiralij iuſſu perfidè in caput ictus, quam perfidiam Caluinianorum, atque immanitatem Iacobus Auguſtus Thuanus longioris orationis ambagibus extenuare nititur. Non ita Dux Guiſius in Condæum ſe geſſit, quem omnibus humanitatis officijs complexus eſt, licet Anglis, Germaniſque in auxilium accerſitis coniuraſſet in Regem, Regios Oratores ſtrangulaſſet, tot Sacerdotes contrucidaſſet, tyrannidemq; tot captis Vrbibus, Galliaque cædibus, & incendijs fœdata affectaſſet. Hiſce Galliæ tumultibus auditis Tridentini Patres ſolemni ritu preces Deo fundendas decreuere, vt victoriã de impijs conferret; cum autẽ iuxta Prophetam *Præparationẽ cordis eorum audiuit auris tua*, eodẽ die XXVIII. Decembris, qui ſolemni ſupplicationi addictus fuerat, relatæ victoriæ fama Patres ad ſoluendas Deo grates incitauit, vt narrat Aſtulphus Seruantius in actis Concilij Tridentini.

Felcarius lib. 30. nu. 4.

Catholici de Hugonottis victoriam referunt.

Iac. Auguſt. Thuan.

num. 9.

,, 175 XXVII. Decembris die Innocentium,
,, ſacrum ſolemne, & ſupplicatio pro Catholicis
,, Galliæ, vt confundantur Hugonotti, acerrima
,, enim inter eos bella aucta circa intellectum
,, Sacræ Scripturæ Hugonottis duce Sathana
,, coortis in arma, & non modo inſurgentibus
,, in Eccleſiam, verum etiam ſpecie reformandæ
,, Eccleſiæ in Regem ſuum coniurantibus, eantaque
,, rerum oborta perturbatio eſt, vt filius in
,, patrem, in fratrem frater ſtringant arma, ſeque
,, capitali odio inſectentur, & veluti canes trucident.
,, Propterea XXVIII. Decembris die
,, SS. Innocentium ſacro ſolemne ſacrum ab Epiſcopo
,, Niuernenſi celebratum, ac ſupplicatio
,, inſtructa Legatorum, Præſulum, Sacerdotumque
,, religioſo agmine peracta, vt Deus victoriam
,, Catholicis de Hugonottis largiatur.

Aſtulp. Seruantius in actis Conc. Trid. pag. 104.

Supplicationes Patres Tridentini agunt pro Catholicis Gallis.

Hiſce precibus vix Deo porrectis nuntius acceſſit

ceſſit à Duce Sabaudiæ miſſus, quibus literis Regijs XXII. Decembris exaratis certior ſactus eſt Ducem Guiſium, & Comitemſtabilem conſeruiſſe exercitum cum Hugonottis, quibus cum imperio præerant Princeps Condæus Frater Regis Nauarræ, & Gallici Maris Præfectus, cæſoſque Hugonottos ad quindecim millia, & captum Condæum, è Catholicis verò captos ab hoſtibus Comitemſtabilem, A Præfectum Caſtrorum, cui è S. Andræa nomen eſt partamque multo piorum cruore victoriam, quo nuntio permoti Legati laudes. & grates Deo, decantato ſolemni ritu Hymno *Te Deum laudamus*, peregerunt.

Cæſorum numerus.

De his Menſe Ianuario certior ſactus eſt Cardinalis Borromæus à Legatis Cardinalibus, decretam celebratamque ſolemnem ſupplicationem Tridenti inſtructo agmine religioſo, preceſque habitas pro Gallia ab Hæreticorum tyrannide vindicanda, eodemque die poſt meridiem nuntium de patta victoria, & capto Principe Condæo aduenisse, & mox actas ſolemni ritu in principe Templo numini gratias.

Ext. in ms. Card. Py ſig. n. 201. p.156.

De profligatis cruenta illa pugna Hugonottis extant Proſperi Sanctaerucij Chiſamenſis tunc Epiſcopi in Aula Gallica Apoſtolici Internuntij literæ, qui poſtea inter Romanę Eccleſiæ Cardinales, & generis nobilitate, & prudentia conſpicuus illuxit, IV. Ianuarij anni MDLXIII. exaratæ, quibus etiam addidit Anglos, Germanoſq; Hæreticos ijs laturos auxilia; ac IX. Ianuarij ſignificauit Gaſparem Colinium coniurationem ad Henricum Ducem Andegauenſem, ſororemq; illius Ambaſiæ intercipiendos, rapiendoſque conflaſſe, ſed eam fæliciter diſcuſſam.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3217 ep. 11. ib. ep. 14.

His conſentiunt, quæ à Palæotto adnotata fuere, qui addit pro Catholicis in eo cruento prælio occiſis ſacrum ſolemne peractum fuiſſe, atque ab Epiſcopo Metenſi peroratum.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. Aud. Rot. ms. Fr. Ca. Barb. ſign. n. 124. pag. 375.

,, Cùm publica ſupplicatio omnium Legato-
,, rum, & Prælatorum à Cathedrali Eccleſia ad
,, ædem Diui Petri ad fælicem rerum Galliæ ſuc-
,, ceſſum impetrandum eo die habita eſſet, quia
,, in honorem SS. Innocentium, & B. Simonis,
,, cuius corpus in eadem Eccleſia Sancti Petri,
,, ſolemnis erat. Ecce eadem die peracta iam
,, ſupplicatione nuntius ex Gallia inexpectatus
,, & felix refert, commiſſum fuiſſe prælium inter
,, Catholicos, & Hugonottos, in quo Princeps
,, eorum de Condè captus fuiſſet, & eorum exer-
,, citus partim fuſus, partim trucidatus. Tùm
,, omnibus incredibili lætitia effuſis Legati ſta-
,, tim cum Prælatis ad Cathedralem pergunt,
,, ibique Hymnum *Te Deum laudamus, &c.*
,, ab omnibus gratias agentibus ſumma cum
,, iubilatione pſallitur, inde ſolemne ſacrum
,, Cardinalis Lotharingus pro felici victoria, po-
,, ſtridie alterum Epiſcopus Meldenſis pro Gal-
,, lis defunctis celebrarunt: orauit verò Epi-
,, ſcopus Metenſis grauiter, & luculenter. Erat
is Franciſcus Belcarius Peguilio doctrina, & pietate clariſſimus, Gallicæ hiſtoriæ auctor, cuius oratio IV. Idus Ianuarij anno proximo habita extat, ex qua præcipuam partem hiſtoricis monumentis florentem delibamus.

176 Quanta non ita pridem Gallia noſtra floruerit, vel belli gloria, vel rerum copia, vel in omni literarum genere præſtantia, omnes meminiſtis: quantis autem nunc populationibus vexata, quanta deſolatione vaſtata, quam multis cladibus fędata ſit, plerique (mea quidem ſententia) cognoſcitis. Totis ſanè quatuordecim ſuperioribus annis, quibus bella nobis cum finitimis continua fuerunt, non tot ex noſtris, quot poſtremis hiſce menſibus ſeptem amiſimus. Ac parum abſuit quin hiſce diebus vno prælio, vnoque momẽto rebus, copijſq; attritis pij omnes, velde ſolo vertendo cogitarent, vel perpetuo exilio ſibi cõſulendũ putarent, quod vt faciliùs intelligatur, rem ipſam paulò altius repetita narratione explicabo.

Brixiæ excuſa an. 1563. Ext. etiam poſt hiſt. Belcar.

Pace cum præſtantiſſimo Principe, planèque Catholico Philippo Hiſpaniarum Rege, atque etiam affinitate inita, cum ſibi benè conſultum noſtri homines exiſtimarent, ecce inopinata Regis Henrici morte verſa ſtatim rerum tota facies: mutati animi nouas belli rationes quærere cęperunt, qui pacem modò tanta contentione poſtularant, tantaque alacritate ſuſceperant, Ij mutuis primum diffidijs clàm ſe ſe laceſſere, ſeditioſi verò occulta conſilia inire, conuentus nocturnos facere, mox palàm erumpentes aperta conſpiratione Franciſcum Regem huius nominis II. atque eius domeſticos, præſertim qui illi à conſilijs erant, inuadere tentarunt. Conatu irrito, & Franciſci morte ſopiti tumultus aliquantulum conquieuerunt, dum illi, quæ ad factionem ſuam promouendam pertinebant, modis omnibus adornarent, & impijs ſuis cogitationibus cauſam Religionis prętexentes maiore etiam quam antea iam animo agitarunt.

Vere primo nuper detecta conſilia, Regem Carolum impuberem dolo excipere conati, vbi nihil profecerunt, ſuos ad arma vocare, Ciuitates occupare, catholicos auteuertere, omnia, quæ ad comparandum bellum opportuna erant, procurare, Anglos etiam antiquos Gallici nominis hoſtes ſollicitare, in Germania equitatum, peditatumque conſcribere cęperunt. Cum de pace interim ageretur, diſſimulare, differre, nunc aſſentiri, nunc nouas cauſas prætexere, omnes æquas imò verò & noſtris valdè iniquas pacis conditiones reijcere, totam denique æſtatem magnis, vbique miſcendis cædibus traducere, donec viribus in vnum collectis, de rerum ſumma vno prælio decernere decreuerunt.

Ac verò Antonius Borbonius Rex Nauarræ, necnon Franciſcus Lotharingus Guiſiæ Dux, vnaque equitum Magiſter Annas Monmorantius quamquam cauſa meliore freti, quod antiquæ Religionis, ac Reipublicæ partes tuendas ſuſceperant, haud tamen in his, quę ad tantum, tàm graue, ac domeſticum bellum pertinebant comparandis, atque procurandis ſegnes, Vrbes, quæ in hoſtium poteſtate erant, alias deditione, alias vi irrumpentes recipere, quę in fide permanſerant, confirmare, atque auxilijs iuuare, diuerſis Regni regionibus diuerſas peditum cohortes, equitumque turmas, vt quæque magis laborabant, collocare; ipſi cũ delecto exercitu, quo tanti belli ratio vocabat adeſſe, cũ Rothomago expugnato Germanus exercitus Duce Andeloto aduentare, & vt ſeſe cum Aurelianis coniungeret feſtinare nuntiatur.

Igitur Guiſianus, atque Monmorantius (nam in ea expugnatione Nauarræ Rex plumbeo globulo ictus res noſtras mirandum in modum intempeſtiua morte turbauerat) cum illis, quas tùm haud magnas habebant, copijs, Lutetiam proficiſcuntur, quod ea ſit Regni totius Metropolis, & velut quoddam ærarium, atque egregiam in hoc bello operam nauarat, quam ſimul, ac Regionem finitimam hoſtes primum inuaſuros, haud fruſtra ſibi perſuadebant; diſperſas pręterea toto Regno copias, quanta maxima fieri potuit celeritate co-

Digitized by Google

gere, præſertim verò Hiſpanos veteranos, ac Vaſcones quoque pedites, qui in Aquitania magnum vtrique ſuæ virtutis ſpecimen nuper ediderant, equitatum etiam vndique accerſere properant, vt iuſto exercitu, ſi res ita poſtularet, dimicarent, & cauſam Dei arbitrio, qui arcanis iudicijs, quibus vult, victorias deſtinare ſolet, permitterent: nec tamen vllam interim, quo res tota non bello cõmittatur, ſed æqua pace componatur, occaſionem amittant. Videbant enim (vtrouis inclinaret victoria) nonniſi magna totius Regni clade ſibi confligendum.

Huc verò illos Regina Regis mater, rara probitate, ſingularique prudentia fęmina ſedulò impellebat, quæ hoſce tumultus, tumultuumque graues cauſas longè ante præuiderat, & ab initio componere ſummo ſtudio laborarat; ac quod Religionis cauſa prætexeretur, Piſſiacum eo nomine totius Galliæ Epiſcopos conuocandos curauerat. Cum ne ſic quidem obſtinatos vtriuſque factionis animos placare potuiſſet, omnia nihilominus tentabat, omnem, vt aiunt, lapidem mouebat, inter medias etiam acies plerumque non muliębri, ſed planè virili animo verſabatur, vt vtroſque inuicem conciliaret, & publicę quieti prouideret, nec vnquam deſtitit, huc illuc mittendo, colloquendo, monendo, vt antiquæ Religionis, patrię, communis ſalutis, Regis denique impuberis rationem haberent, nec quidquam antequam ille adoleſceret; ſibi innouandum putarent, donec Aurelianis Lutetia caſtra mouentibus, & in Normanniam feſtinantibus conclamata omnia, ac deplorata prorſus eſſe proſpexit. Tùm publicam ſalutem, Regiſque filij teneram ætatem Deo Optimo Maximo commendans, Guiſano, ac Monmorantio rerum ſummam permiſit, & ne quid Reſpublica detrimenti caperet, vt viderent, impetrauit. Nullas cum pacis æquas conditiones Aureliani reciperent, illi, quod reliquum fuit prouiderunt, & extrema omnia tentare decreuerunt. O admiranda Dei iudicia, quam homini imperſcrutabilia, quam noſtros excellunt ſua ſublimitate ſenſus! Aureliani quidquid noſtri monerent, quid proponerent, quamquam etiam multum de ſuo iure decederent, haudquaquam tamen flectuntur, ſed ſolita peruicacia inexorabiles perſeuerant. Diceres cor Pharaonis obfirmatum, vecordes, & ſua contumacia iam iam mergendos Ægyptios cerneres. Non Dei timor, non patriæ pietas, non cognatus exercitus adamantina, aut pluſquam ferrea pectora commouerunt.

Conſederant vtræque acies non longè à Druydibus, antiquo Druydum, vt fama eſt, in Carnutũ finibus oppido, Aureliani Vram, propinquumque fluuium, qui paucis tùm locis vado traijci poterat, ſuperare properabant, vt liber aditus in Normanniam pateret, & Anglis iuncti, quos in Normanniam accerſiuerant, incertam belli aleã, communi periculo tentarent. Sed noſtri horum conſiliorum haud ignari noctu ſine tumultu fluuium traijciunt, ac poſtridiè (qui dies XIV. Kal. Ianuarij fuit) dum ſub ortum ſolis caſtra metantur, ecce Aureliani inſtructa acie aduentare nunciantur. Noſtri igitur (quod in planiſſimis campis conſtiterant) primo agmine, cui Guiſanus, ac ſecundo, cui Monmorantius præerat, non multum à ſe diſtantibus, & æquato gradu ingredientibus obuiam illis procedunt. Illi primum agmen declinantes, in ſecundum totis viribus conuertuntur, infeſtis aduolant ſignis, primuſque Germanus eques in noſtros obliquus impetum facit, nec minore animorum alacritate noſtri, quamuis hoſtes in latus accipientes, bombardarumque vſu, quæ in fronte collocatę erant fruſtrati, & Religionis, & patriæ, & antiquæ virtutis memores inuadentes excipiunt. Fit via vi, & Regni ampliſſimi totis in lethum viribus itur.

O quantas duæ illæ coniunctæ acies potuerunt comparare victorias? quantos Chriſtiani nominis facere progreſſus, lateque Gallicam propagare ditionem? Sanè vel totam impij Turcæ tyrannidem euertere, captiua illa noſtræ religionis primordia, (Hieroſolymam dico, atque omnem eam regionem, quam ſanctam appellant) recipere, amiſſum denique noſtra inertia, ac ſeditionibus Orientis imperium recuperare potuerunt. Sed Deo aliter viſum, qui vtraſque concurrere permiſit, luſtrandæque hoc tàm horrendo piaculo Galliæ noſtræ eoſdem deſtinauit.

Primo igitur conflictu ſuperiores Aureliani, noſtros de ſtatione propellunt, cædunt multos, & viciſſim cæduntur; tandem laxata paulatim acie equitum Magiſtrum Annam Monmorantiũ equo perfoſſo humi proſtratum, viuum tamen intercipiunt: Aumalium quoque Ducem Guiſani fratrem tertio agmine laborantibus noſtris ſubuenientem equo deturbant, ipſumque adeò agmen retrocedere compellunt, & iam victoriam animo deuorantes iuueniliter exultare cæperant, pediteſque Heluetios acerrimè reſiſtentes perturbatis ter ordinibus, eodemque momento renouatis ſumma vi penetrabant, cum ſuperueniens Guiſanus toto equitatu, & Gallico peditatu, atq; auxiliaribus Hiſpanis in medias hoſtium acies, ceù horrendum quoddam, ac rapidum fulmen irrumpit. Hic verò, & prælium inſtauratur atrocius, & maior vbique editur ſtrages, atque omnia equitum, peditumque robora committuntur. Vnà cum Duce res commutatur, vincuntur victores, ac paſſim trucidantur: Ludouicus quoque Borbonius Princeps Condæus vulgò dictus, cui hoſtium exercitus ſacramento ſe obſtrinxerat, vulneratus capitur. Noſtri etiam, qui primo prælio ceſſerant, Guiſanis iuncti communibus viribus in Aurelianos feruntur: illi vndiq; circumuenti ſtrage procumbunt, ac propè vniuerſi, pręſertim pedites internecione cęduntur. Exceſſere maturè pręlio circiter octingenti Germani, mixtiq; aliquot Galli equites Anna Monmorantio captiuo abducto.

Te verò, Guiſane Dux inuictiſſime, abſentem coram celeberrima iſta tot ampliſſimorum Patrum frequentia compellabo: tuum enim illi nomen ſumma animorum alacritate audient, & memoriæ conſecrabunt ſempiternæ. Tu vnus hoc noſtro ſæculo (vt egregia adoleſcentiæ tuæ rudimenta prætercam, quibus non ſolùm acris ducis, ſed boni etiam militis officium ſæpiùs impleuiſti) tu, inquam, Romam cum exercitu profectus, integram, atque illibatam Summi Pontificis auctoritatem conſeruaſti, tu reditu tuo non cunctando, ſed properando, acerrimèque confligendo Caletum nobis reſtituiſti: Tu Theonis Villam oppugnaſti: tu primus religionis cauſam Franciſco II. in Gallijs rerum potiente ſuſcepiſti: tu ſemper propugnaſti: tu bellum religionis ergo cum alijs quidem inchoaſti, ſed ſolus confeciſti. Atq; hunc egregię tuæ pietatis fructum, illuſtrem iſtam de impijs hoſtibus, inſignemque victoriam tibi vni Deus optimus reſeruauit. Viue ergo tibi, & Reipublicę Chriſtianę Princeps inuictiſſime, Deoque ac hominibus pariter gratiſſime, & æternum tua iſta pietate, & pietate digna fęlicitate fruere,

Franciſci Guiſani Elogiũ.

Eius geſta

ac

Digitized by Google

ac ſempiternum coram grauiſſimo hoc Patrum
conſeſſu gloriæ monumentum ſuſcipe. Te autem
ſolum intueor, non genus illuſtre, non ingentia
proauorum facinora, non Hieroſolymitanos, Si-
ciliæque Reges, vndè originem ducis accerſam;
laudentur hæc in illis, qui ex ſuo quod laudetur
non habent.

,, 177 Lugemus (pergit) acerbam noſtrorum
,, hominum cladem, vicimus enim, ſed non in-
,, cruenta victoria: paucos illos quidem ſed
,, egregios hoc prælio amiſimus. Cecidit in
,, primis Iacobus Broſſianus alæ equeſtris du-
,, ctor, & Regiæ illius ſocietatis (quam vulgò
,, D. Michaëlis appellant) eques, homo ſicut
,, prouectę iam ætatis, ita & antiquæ virtutis, &
,, cui rei militaris ſcientia paucos noſtra ætate
,, comparare poſſemus. Huius cum multis in
,, bellis periculum fecerat, tùm recens copijs Re-
,, gijs in Scotia præfectus magnam, quam de
,, illo iam conceperant, opinionem vehementer
,, auxerat. Nec longè ab illo Annibas, ac Giu-
,, rius cataphractorum quoque equitum præfe-
,, cti, & eiuſdem equites ſocietatis. His acceſſit
,, Mombro ſpectatæ indolis adoleſcens Annæ
,, Monmorantio patri forma ſimillimus, & pa-
,, ternæ iam virtutis certus æmulator, qui ſanè
,, me admonet, vt te quoque conſtantiſſimè, ac
,, tot, & tantis honoribus perfuncte ſenex, te, in-
,, quam, Anna Monmoranti hoc loco appel-
,, lem, quem vt extrema ſenectute captiuum, fi-
,, lijque chariſſimi ſuauitate priuatum doleo:
,, ſic tuorum hoc eſt ſororis liberorum opera, ne
,, dicam ſcelere, in haſce indignor incidiſſe cala-
,, mitates. Quid enim illi potuerunt, quod tu
,, non præſtiteris? pupillos educaſti; adoleſcen-
,, tes primum Franciſco Regi, mox Henrico in-
,, ſinuaſti, atque inter eius familiares adſcripſi-
,, ſti: Caſtilioni maris, Andeloto peditum præ-
,, fecturam impetraſti; maiorem etiam natu, vix
,, dum puberem Cardinalitia dignitate ornandũ
,, procuraueras, & tot Sacerdotijs auctum in
,, ſummo apud ſuos gradu collocaras, ad quos
,, ingratus, honorumque faſtigia, opulentas in-
,, ſuper ac nobiles, quas inierunt, affinitates, niſi
,, tua cogitatione, & indulgentia freti, vix aſpi-
,, cere nedum aſpirare poterant. Hæccine tantæ
,, erga illos beneuolentiæ præmia refers?

,, Hoc verò venerandam iſtam ſolare ſenectu-
,, tem, quod patriã tuis ſemper conſilijs auxiſti,
,, religionẽ acerrimè propugnaſti, & pro vtraq;
,, conſeruanda vergentem ætatem animi vigore
,, ſuperans, ac iuuenili quodam ardore rem manu
,, fortiter gerens te veluti mactandum obtuliſti,
,, omniaque & ſummi imperatoris, & egregij
,, militis officia impleuiſti. Captus eſt quoque,
,, nec ita multò poſt crudeliter, ac præter omne
,, belli ius cæſus, & animi vir maximi, & bona-
,, rum ſemper partium Mareſchallus à Sancto
,, Andræa, qui ſicut Henrico Regi fuerat accep-
,, tiſſimus ita & in eius liberis ab impiorum
,, hoſtium immanitate conſeruandis diligentiſ-
,, ſimus, & in propugnanda religione, patriaque
,, tuenda bellator fortiſſimus ad extremum vſq;
,, ſpiritum perſeuerauit. Ea ſcilicet iſtorum eſt
,, religio, is Dei timor, ea ſuorum id eſt Chri-
,, ſtianorum charitas, quam nonnulli etiam
,, ipſorum concionatores, tanta eſt ſcriptorum
,, impudentia, atque improbitas, vel libris edi-
,, tis commendare ſolent, vt quotquot egregios,
,, aut aliquo titulo illuſtres viros interceperint,
,, vniuerſos pluſquam barbara feritate contru-
,, cidarint.

178 Confirmat hanc Caluinianorum perfi-
diam, & immanitatem Guillelmus Roſſæus in ſuis
declamationibus.

,, Mareſchallus (inquit) Sanctandræanus inter
,, Principes Gallicani Regni debellatores nume-
,, ratus, & à Scriptoribus externis plurimum, Guill. Roſſæus.
,, propter inſignes victorias commendatus, quẽ-
,, admodum eſt in bello Dreuſio interfectus? nũ
,, in ipſo prælij ardore pugnans? nequaquam:
,, ſed poſtquam fide data, & accepta ſe capiendũ
,, præbuiſſet, quo modo, ſi egiſſent cum Condęo
,, Catholici, nunquam is alteram rebellionem
,, contra Regem excitaſſet. Et mox.

,, Terridas Regij in Nauarra exercitus Dux
,, primarius, Sancolumbus, Baſillon, alijque
,, permulti partim equites ordinis, partim
,, clariſſimi militum præfecti, cum poſt certas
,, compoſitionis leges ſe Mongommerio dedi- Gil. Roſſæi p.388.
,, diſſent, contra leges, & fidem datam obtrun-
,, cati ſunt, & ignominioſiſſimè per compita
,, raptati.

,, Caſtellopræus Præfectus S. Michaelis in ora
,, Pictauienſi capto cœnobio ab Hugonottis,
,, poſtquam de redemptione cum illis tranſe- Pig. libr. 7. c. 28.
,, giſſet, cæſus eſt cum alijs quadringentis, ad
,, quorum deuoranda cadauera in Monaſterij
,, clauſtris aceruatim iacentia porci, & canes
,, immiſſi ſunt, cœnobiumque à fundamentis di-
,, rutum, quod vnicum erat illius orę antiqui-
,, tus contra Hiſpanorum, & Anglorum mari-
,, timas incurſiones propugnaculum. Nec diſſi-
,, mili perfidia cum alijs pręſidiarijs in cœno-
,, bio S. Florentij propè Saumurium in ripa Li-
,, geris actum eſt, quod cum Admiralij frater
,, Andelotius aliquot diebus oppugnaſſet, &
,, illi honeſtis conditionibus ſe dederent, Dan-
,, dolirius Hugonottus Hugonottica fide eos ex-
,, cipiens fortiſſimum Pręfectum Haium cum
,, ducentis militibus in fruſta concidit.

179 Subdit Belearius [Multa enim inſignia,
,, & dictu horrenda crudelitatis exempla inſana
,, hęc factio edidit, quę tàm à Chriſtiana hu-
,, manitate aliena ſunt, quàm Turcicam ſupe-
,, rant immanitatem, vt tantam in hominibus,
,, qui Chriſtiano nomine gloriantur, vecordiam
,, fuiſſe omnis poſteritas, vel admiratura ſit, vel
,, non creditura. At tu Deum illis vltorem tibi
,, propitium ſpera: neque enim illorum perfidię,
,, neque tuę pietatis obliuiſci vnquam poteſt.
,, Quid Borduim, Santeranum, Bellanum alę
,, equeſtris Guiſanę ſigniferum fortiſſimos iuue-
,, nes, ac cęteros eiuſdem animi, alacritatis,
,, virtutis enumerem? vt nos etiam florem
,, Gallicę Nobilitatis (quamquam non multi cę-
,, ſi fuerunt) hoc prelio amiſſum dicere iure poſ-
,, ſimus. Hos tali virtute, conſtantia, pietate
,, nobis ereptos meritò lugere debemus, illis
,, parentare, Deum propitium deprecati, illo-
,, rum memoriam ſempiternis conſecrare mo-
,, numentis.

,, Cęterum, vt impios pœnas dediſſe non ęgrè
,, ferimus ità pios victoriam retuliſſe lętamur,
,, id enim, & Diuinę, & humanę Iuſtitię ratio
,, exigere videtur: qui verò lugere iſtos Patrię
,, parricidas poſſumus? Patriam impij ſpolia-
,, runt, tot, tantaſque ſuorum patrarunt cędes
,, tot pagos, tot inſignia palatia incenderunt, tot
,, ſanctiſſima Templa demoliti ſunt, Vrbes etiã

Digitized by Google

,, nonnullas hoſtibus prodiderunt, peregrinos
,, immiſerunt exercitus, ſed nec ſacris Templis,
,, nec Maiorum ſepulchris pepercerunt. Tan-
,, dem ſcelerum ſuorum furijs agitati, ſe in aper-
,, tam mortem, quadam deſperatione coniece-
,, runt, Etniſi Guiſani illius Ducis incredibilis
,, ac penè diuina virtus impiorum furori oppor-
,, tunè ſe oppoſuiſſet, vniuerſi profectò perie-
,, ramus, & de Gallia noſtra proſùs actum erat,
&c.

Pluribus interiectis de cauſis auctę adeò & graſſantis hęreſeos, hęc addit Belcarius [Si huius,
,, quod nos pro noſtra mediocritate recitaui-
,, mus belli memorabilis, & multorum, quę no-
,, ſtra tempeſtate geſta ſunt, cauſas penitùs in-
,, troſpiciemus: ſi verè confiteri velimus, cauſas
,, nimirum ipſas magna ex parte in nos regere-
,, mus. Cum nos dico, totum ordinem Eccleſia-
,, ſticum intelligo: quæ enim à religionis ad-
,, uerſarijs cauſa primum ſuæ diſceſſionis obie-
,, cta eſt, niſi quod nos paſtores ſuis officijs deeſ-
,, ſe, ſuos greges verbo Dei nunquam paſcere,
,, prouentus Eccleſiaſticos dilapidare, totum
,, verò ordinem malo impuræ vitæ exemplo, ſim-
,, plicem plebem à vera pietate diuellere, pijs
,, autem & cordatis hominibus etiam ſcrupu-
,, lum mouere iactarunt? Huc illorum omnes
,, conciones, huc priuata colloquia tendebant.
,, His illi argumentis impetitæ plebi, vt ad ſe
,, primùm deficeret perſuaſeruut, & ſeditionibus,
,, belliſque inteſtinis, quæ mox experti ſumus,
,, ſementem ſparſerunt; radicem itaque ſuccida-
,, mus, priſtinam Eccleſiæ inſtauremus integri-
,, tatem.

180 Inhiabant ineunte hoc eodem anno Hæretici finitimi ditioni Auenionenſi inuadendæ ſummo aſtu, & contentione, Pontificiam verò rem tuendā ſuſcepit Carolus IX. Gallorū Rex, ac Delphinatus Prouinciæque Præfectis dedit imperia, vt Auenionenſibus, Comitatuſque Venuſini Magiſtratibus ad reprimendam Hæreticorum audaciam, Populoſque ditionis Eccleſiaſticæ in fide, & officio continendos auxilia ferrent, de quo

Pius IV. to. 2. bre. ſign. 2897. ep. 216.

Rex Galliæ Carolus IX. præcipit, vt Auenionēſis ditio ab Hugonottis defendatur.

,, grates illi egit Pius [Ex eo ſingularem quandā
,, animi lætitiam cepimus, agnoſcentes Maie-
,, ſtatis Tuæ deuotionem ergà Sanctam hanc
,, Sedem. Feciſti, quod à tua pietate expectaba-
,, mus, quodque Maiorum tuorum Chriſtianiſ-
,, ſimorum Regum fuit ſemper proprium, vt
,, S.R.E. res non minore, quam ſuas ipſorum
,, cura & ſtudio tuendas ſibi, & defendendas
,, putarent, quo nomine maximas tibi gratias,
,, & agimus & habemus. Tui ſanè Miniſtri be-
,, nignè admodum auxilium ſumma nobis pol-
,, liciti ſunt facilitate, vt apparuerit, quā diligen-
,, tèr ad eos ſcripſeris. Memores perpetuò erimus
,, tui iſtius officij, &c. Die VII. Febr. MDLXII.

ib. ep. 215. poſt eand. ep.

ib. ep. 220.

Conſignatæ ſunt eodē die aliæ ad Prouincię Præfectum, & Mottam Gonditinum Legatum in Delphinatu, vt promiſſa auxilia contra Hæreticorum inſidias ſubmittant. Explicuere Auenionenſes ſingularem in tuenda fide aduerſus Hæreticorum inſidias conſtantiam, quam etiam pijs ad Pontificem literis expreſſere, quibus hæc à Pio reſponſa ſunt [Ex literis veſtris die vigeſima pri-
,, ma Ianuarij datis libenter admodum reco-
,, gnouimus veſtræ deuotionis ſynceritatem,
,, & ideò conſtantiam, quæ cum omnibus tem-
,, poribus magna laude digna eſſet, tùm in his,
,, tam luctuoſis, & turbulentis, ſatis dignè lau-
,, dari non poſſe videtur, &c. XXVII. Februarij.

Tùm alijs literis ipſos eſt adhortatus, vt Vrbem illam aduerſùs Hæreticos ſtrenuè tuerentur. Incōcuſſa ſtetit Auenio in Pontificio obſequio contra Hæreticorum molitiones ob Magiſtratuum in extinguendis primis hæreſeos ſcintillis diligentiam, cum tamen Gallia ob diſparem curam maximo incendio conflagrarit diſſeminandæ hęreſeos, & colloquiorum de fidei controuerſijs habendorum indulta impunè licentia.

181 In Pedemontio cum Quiraſium, & alia loca, ac præcipuè Salutiarium Marchionatus, Hugonottica adeò hæreſi infecta fuiſſent vt à Nobilibus Sacerdotes pluribus in locis per ſummam ignominiam eijcerentur, Dux Sabaudiæ propoſito in Hæreticos edicto, ni octidui fluxu ad Eccleſiam reuertantur, proſcriptos atque eliminatos decreuerat, verum à ſuis Senatoribus perſuaſum, vt cœptis abſiſteret, damnati à fidei cenceuſoribus vinculis laxari iuſſi ſunt.

Car. Vicecom. in lit. ad Card. Borrom. pag. 142.

Quo etiam tempore reſtituta à Gallorum Rege Duci Sabaudiæ fuere Cherium, Villanoua atque Aſta; quo minus verò alia loca, ac maximè Serræ reſtituerentur, Condæus Princeps interceſſit. Qui non modo tyrannidem conflato ciuili bello affectauit, ſed etiam ad diſſoluendum Concilium Tridentinum auctoritate ſua abuſus, oratorem miſit ad iungendum fœdus cum Proteſtātibus ad Conuentum Francfordienſem, ac inter alia queſtus eſt, Pontificem pollicitū eſſe nouam Concilij indictionem Philiberto Toparchæ de Bourdeſieres Regio Oratori poſtea Cardinali, ac non proſequutionem Tridentini Concilij. At miſerè miniſtrorum Hugonottorum ſuſurris fallacibus illuſus erat is Princeps, quem etiam aduerſus Galliæ Regem auxilia à Proteſtantibus poſtulaſſe ſcripſit Carolus Vicecomes Carolo Borromæo, eiuſque poſtulata ipſis grata accidiſſe, vtque cauſam prætexerent, ſpopondiſſe de Condæo Regi conciliando ſe acturos.

Carol. Vicecom in lit. ad Card. Borrom. Ms. Card. Io. Bap. Sp. pag. 148.

Car. Vicecom. in lit. ad Card. Borrom. Ext. in ms. Card. Io. Bap. Spad. p. 123.

Condæus Conciliū Tridentinum diſſoluere tentat.

182 In Scotia Anglico bello, & Gallorum diſceſſu Catholica res vehementer afflicta ac proſtrata fuerat, quam Maria Regina ſuperioris anni ęſtate in Regnum reuerſa erigere conata eſt, atque Scotos in Romanæ Eccleſiæ coniunctione continere: nec vllis difficultatibus, aut terroribus à veræ pietatis ſtudio abduci ſe paſſa eſt, quam Pontifex in veræ Religionis cultu, & auita laude hoc ineunte anno ſubiectis literis cōfirmauit, vtque Oratorem, ac Præſules Scotos ad Tridentinum Synodum mitteret hortatus eſt, ad quam etiam iam ante Nicolaum Gaudanum Societatis Ieſu Sacerdotem promouendæ Diuinæ Gloriæ ardore flagrantem Internuntium miſerat.

ib. pag. 127

MariaRegina Scotiæ religionem Catholicam erigere curat.

Chariſſimæ in Chriſto Filiæ Noſtræ Mariæ Scotiæ Reginæ Illuſtri.

PIVS PAPA IV.

Chariſſima in Chriſto Filia Noſtra ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Etſi nuper cum literis, & mandatis noſtris, iſtuc viſitandi tui cauſa, miſimus dilectum filium Nicolaum Gaudanum Presbyterum nobis probatiſſimum Ordinis Societatis Ieſu, tamen impulſi recentibus, & optatiſſimis de te nuntijs, iterandū per literas idē officium eſſe duximus. Fuit enim ad nos allatum, te ſimul atque in Regnum redieris continuò dare operam cœpiſſe, vt collapſam iſtic Religionem, & Fidem Catholicam erigeres, populoſque tibi ſubiectos in Eccleſiæ Catholicæ vnitate, & Sanctæ huius Sedis obedientia contineres.

Pius IV. to. 2. breu. ſign. num. 2897. ep. 178.

Quod

Quod pium ſtudium, & religioſa ſollicitudo tua laudari ſatis dignè nequaquam poteſt. Præclarè oſtendis memorem eſſe te paterni, materniquè generis, optimè intelligis, qua in re Regnorum ſtabilitas, incolumitaſque conſiſtat, nempè in eius timore & cultu, per quem Reges regnant, & cuius in manu eſt regna dare, atque transferre. Gratulamur tibi meritò chariſſima filia de tanto Dei munere. Quis enim beneficium iſtud Diuinũ eſſe non intelligit? Quis ſingulare hoc Diuinæ benignitatis donum eſſe dubitet? Cum tibi gratulamur, tum Deo quoque gratias agimus, quod in maximis curis, & animi noſtri angoribus, quibus ex tàm perturbato Eccleſiæ Statu afficimur non paruam leuationem nobis affert eximia iſta pietas tua. Noli defatigari in tàm pio, & ſalutari opere: enitere quam maximè potes, vt Regnum tuum ab hæreſibus perpurges. Nullæ te difficultates, nulla impedimenta deterreant. Diuinum tibi auxilium adeſſe cœpit, id tibi in dies magis affuturum eſſe confide; Dei enim cauſa eſt quam agis. Si is ſperantes in ſe nunquam deſerit, quantò minùs pro ſancta Fide, & Religione ſua laborantes deſtituet? Quis ſplendidior triũphus eſſe poteſt, quam perpetuò humani generis hoſti, Eccleſiæ Catholicæ vexatori, hæreſum & Schiſmatum auctori ire conſtanter obuiam, & Dei cauſam aduerſùs eum tueri, atq; defendere, & quas ille per miniſtros ſuos diſſeminauit hęreſes, extirpare, ac tollere? Si is porrò, qui vel vnum quempiam errantem in viam ſalutis reduxerit, tantam à Domino mercedem accepturus eſt, quæ tibi tandem in Cœlo parata præmia eſſe, cenſes, quę tot Populorum ſaluti ſtudio & diligentia tua conſulis? Conſueuit autem Domini immenſa, & inexhauſta benignitas pia ſeruorum ſuorum facta non ſolum in altera vita, ſed in hoc etiam ſæculo largiſſimè remunerari, & præmia remunerationis æternæ harum etiam temporaliũ rerum proſperitatibus cumulare. Sed cum reliqua facta tua laudamus, tùm conſilium tuum vehementer probamus, quod ſicut accepimus, conſtituiſti Regni tui Epiſcopos vnà cum Oratore tuo ad Concilium mittere, qui ſi nondum profecti ſunt, eos, vt primo quoque tempore mittas, hortamur Serenitatem tuam, & rogamus. Iam enim Tridentum tanta Epiſcoporum multitudo conuenit, totque alij in itinere ſunt propediem illuc dante Deo peruenturi, vt iam maturum ſit ſanctas illas & ſalutares actiones, quarum cauſa Concilium congregatum eſt, ad Dei laudem, & gloriam ſine mora aggredi. Reliquum eſt, vt Serenitas Tua de noſtra ergà ſe voluntate tantum polliceatur, quantum ab benigniſſimo Patre pia expectare debet filia. Amauimus autem te ſemper, & laudi tuæ fauimus, ſed cognitis ijs, quæ poſt reditum tuum in Regnum tàm laudabilitèr egiſti, tantum ad priſtinam erga te beneuolentiam noſtram acceſſit, tantoperè ſtudium noſtrum ergà res tuas creuit, vt ad hæc nihil poſthac accedere poſſe videatur. Omnipotens, & Miſericors Deus, chariſſima in Chriſto filia, qui tibi iſtam tuã piam mentem donauit, eam conſeruare, & augere dignetur, & poſt temporale, ac terrenum Regnum diù ac fœlicitèr adminiſtratum te ad æterni & Cœleſtis Regni Gloriam, & Beatitudinem fruendam peruenire concedat. *Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XII. Ianuarij MDLXII. Pontificatus noſtri Anno III.*

183 Vtebatur Pius Sacerdotum Societatis Ieſu opera, quod ad ſubeundos pro Chriſto labores impigros, atque in diſcutiendis doctrinæ luce Hæreticorum tenebris, reuincendaque perfidia conſtantes nouerat, atque ad eandem Reginam Scotiæ Euerardum Mercurianum eiuſdem Societatis in Belgio pietatis fama, & eruditione ſpectatiſſimum, vt pro reſtituenda apud Scotos Religione operam ſuam Reginæ commendaret, proficiſci iuſſit, eidemque Mariæ Reginæ de ſedatis ſeditioſorum turbis gratulatus eſt.

Chariſſimæ in Chriſto Filiæ noſtræ Mariæ Scotiæ Reginæ Illuſtri.

Pius IV. tom.2.bre. ſig. 2897 ep 284.

Mandauimus dilecto Filio Euerardo Mercuriano Sacræ Theologiæ Magiſtro eiuſdem Societatis in Flandria Prępoſito Prouinciali, quẽ propter grauiſſima teſtimonia de vitæ, ac morum eius honeſtate, religione, atque doctrina aptum huic officio duximus, vt iſthuc ſe conferat, & te tanquam præcipuam filiam noſtram noſtro nomine viſitet, tibique gratuletur, quod in Regnum tuum reuerſa pijs conſilijs, diuina fauente & aſpirante gratia in tranquilliorem ſtatum, ſicut ſũma cum lætitia accepimus, ipſum Regnum redegeris, Religionem ibi Catholicam ſicuti pietate tua, ac Maiorum tuorum dignum fuit, confirmare, ac ſtabilire aggreſſa, tàm Sanctum, & Populis tuis ſalutare, ac tibi ipſi glorioſum opus ad exitum adducere non deſiſtas. Et infrà. Omnipotens Deus Serenitatem tuam ab omnibus aduerſis tueri, & gratia ac protectione tua perpetuò cuſtodire dignetur. *III Iunij MDLXII.*

Extant eodem argumento ad eundem Euerardum Mercurianum literæ, quibus etiam illum Pontifex ad propagandam pietatem ampliſſimis priuilegijs inſtruxit.

ib. ep. 283. Sacchin. in Annal. Soc. Ieſu.

184 Dum in Occidente Caluiniani impietatem ſuam propagarent, ac bellum immane Cruci Chriſti indicerent, quam vbique euertebant, omnique ſacrilegij genere dehoneſtabant, mentientes impudentiſſimè, Idololatriæ genus eſſe vltimis ſęculis inuentæ, Diuina prouidentia in extremo Oriente inſigni prodigio Crucem Chriſti nobilitauit, atque ex vetuſtiſſimis monumentis ipſorum Gymnoſophiſtarum Indorum teſtimonio comprobatum eſt, Crucis vſum cultumque ab Apoſtolis inductum, atque apud Indos ab ipſo Apoſtolo Thoma diſcipulis commendatum, de quibus Cochimenſis Epiſcopus Henricum Cardinalem Sebaſtiani Regis Luſitaniæ patruum certiorem fecit, vt narrat Oſorius ſubiectis verbis.

Oſor. lib. 3

Anno à Chriſto nato MDLXII. Pontifex Cochimenſis miſit ad Henricum Cardinalem teſtimonium publicis literis conſignatum, quod hiſtoriam commemoratione dignam continebat. In ea vrbitate, quam diximus appellari Malipurem, & nunc poſtquam à Luſitanis frequentari cœpit, Sancti Thomæ Ciuitas appellatur. Erat in colle ſacellum ædificatum, eo quod affirmarent incolæ, in eo loco Thomam fuiſſe à Religionis hoſtibus interfectum. Erat autem hoc ſolemniter inſtitutum, vt eo ſacello octo diebus ante diem Natalem Chriſti res diuina fieret, & omnes Chriſtiani eo conuenirent: fuerat quoque ante quatuordecim annos in illo colle inuenta Crux in lapide inciſa, in cuius faſtigio imago columbæ inſidebat, baſis verò erat in ſpecie quadam herbarum, quę diffundi latiſſimè videbantur, collocata, & tàm faſtigium, quàm baſis, & brachia in liliorum formam deſinebant, arcus eam ex eodẽ lapide factus vndique muniebat, in arcu erant inciſę literę, quas nemo legere poterat. Totum hoc opus integrum, quod erat ſatis magnum fuit ſuper Altare eiuſdem ſacelli multorum operis ſtatutum, in Cruce eminebant notę ſanguinis inſignes

Crux miraculoſa in India Orientali detegitur.

Digitized by Google

gnes. Accidit autem die, quo Chriſtiani conueniebant, vt in eo Fano ſalutationem ab Angelo factam Sanctiſſimę Virgini octo dies, antequam dies Chriſti Natalis adueniret, celebrarent, cum Sacerdos, qui rem Diuinam faciebat, Euangelium inchoaret, vt Crux in nigrum colorem verteretur, & liquor ex illa incredibili copia dimanaret, deinde color cœruleus pro nigro ſubiret, in locis autem vbi notę ſanguinis extabant, roſei coloris ſplendor eluxit; ſequentibus deinde annis eodem idem ſemper eueniebat, nec enim alio die (quod magnam admirationem commouebat) id in illa Cruce cernebatur. Fuit tamen aliquo tempore eius rei, quę admirabilis omnibus videbatur, intermiſſio: anno autem MDLXI. cum Chriſtiani in eundem locum, cum eadem pompa & celebritate conuenirent, eo die, quo Crux, dum Sacrificium fieret, ſtillare ſolebat, & Sacerdos Euangelium inchoaret (id enim etiam admirandum videbatur, quod nunquam prius quàm Euangelium legi cœpiſſet, ea Crucis mutatio fieret) Crux repente nigris maculis, ſplendidis tamen inficeretur, donec tantum alijs, atque alijs ſubeuntibus tota nigreſceret, itá verò ſplendebat atque ſi fuiſſet oleo delibuta, tùm inſtar roris guttæ defluere cœperunt, quæ paulatim grandiores effectæ totam Crucem humore largiſſimo cōpleuerunt. Peregit Sacerdos cum multis lachrymis, & crebro ſingultu Sacrificium, deinde aſcēdit in Altare, & linteis, quibus in rebus ſacris de more procurandis vti ſolebat, Crucem extersit, lintea maculis ſanguineis tincta repentè ſunt. Ciuitatis Præfectus, & reliqua multitudo quæ conuenerat, manus in Cœlum tendere, Chriſti numen implorare, flagitiorum veniam apoſtulare, & ad ſtudium ardentius religionis excitari: Crux autem poſtquam multo liquore fluxit clariùs ſplendere cœpit, & color ſanguineus euidentiùs eluxit. Hoc ſignum commouit, & Præfectum Vrbis, & Primarium Sacerdotem, vt diligenter inquireret ecquis eſſet, qui literas illas interpretari poſſet; aiunt incolæ in Narſingæ Regno eſſe Brachmanam inter omnes Brachmanas literis, & eruditione præſtantem, qui varias linguas tenebat: hominem continuò acceerſunt, & interrogant, an illas literas noſſet, reſpondet, literas eſſe priſcas, quibus antiqui ſapientes vtebantur, negligentia verò hominum factum eſſe, vt earum cognitio interiret, quin etiam linguam, qua erant deſcriptæ, á paucis admodum teneri; admonent Brachmanam, vt in Altare aſcendat, reſtitit ille, & nefarium facinus eſſe dixit, Altare, in quo res Diuina fieret, humanis pedibus conculcari: inuitus tamen ſubijt, & literas perlegit quarum vim eam eſſe dixit, vt vna nota decem, & quindecim, & viginti literarum officio fungeretur, ſententia verò literarum in ſumma, hæc erat, Thomam virum Diuinum fuiſſe à Dei filio, cuius erat diſcipulus, in eas oras Sagami Regis tempore miſſum, vt Dei ſummi notitia gentes illas erudiret, ibique Templum extruxiſſe, & res admirabiles effeciſſe, atque tandem, cum genibus flexis ad Crucem illam affixus Orationem ad Deum funderet, à quodam Brachmana fuiſſe haſta tranſfixum, Crucem verò eiuſdem Viri Sanctiſſimo cruore tinctam ad memoriam virtutis illius ſempiternam relictam fuiſſe. Hæc erat ſententia, quæ literis continebatur; fecit autem maiorem fidem alius eiuſdem ſectæ vir aliunde accerſitus, grandis admodum natu, & ſapientiæ opinione præſtans, qui literas in eandem ſententiam interpretatus eſt. Huius autem Crucis exemplum in eodem ligno, ex quo Templum ædificatum perhibent, inſculptum, cum literis publicis multorum virorum teſtimonio conſignatis retineo, cuius fides tantis tunc argumentis explorata fuit, vt nemo poſſit de tàm claris, atque teſtatis viri Diuini miraculis ambigere. Hæc quidem inſerenda putaui, vt rectiùs percipi poſſit, quàm clara ſint apud Indos Chriſtianos Thomæ Viri Diuini monimenta. *Maffeius hiſt. Indic.*

185 Hoc anno confirmatus eſt à Pio equeſter Ordo S. Stephani à Coſmo Hetruriæ Duce inſtitutus, pro inhibendis maritimis Turcarum, & Afrorum excurſionibus, defendendoque Chriſtiano nomine, vtque Medicei nominis gloria augeretur, Pontifex Militaris huius Ordinis Principem Coſmum ipſum conſtituit, cui in eo etiam munere Hetruriæ Duces futuros ſuccedere iuſſit. *Pius IV. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 1956. pag. 64. Bullar. in Pio IV. Conſt. 60.* Porrò præclaræ huius militiæ geſta, quæ ſubinde, ſub eodem Coſmo, ac cęteris Sereniſſimis Magnis Hetruriæ Ducibus pro Italiæ defenſione contra Infideles patrata fuere, Sixtus V. ac Paulus V. Pont. Maximi ſuis diplomatibus teſtata voluerunt, dum amplioribus priuilegijs militiam iſtam de Fide Catholica optimè in dies magis merentē locupletarunt, quæ lector in Romano Bullario, ſimulque in libro Statutorum illius Ordinis edita poterit videre. *Six. V. Bull. 75.* *Paul. V. Bull. 46.*

186 Cum validiſſima claſſe opus eſſet ad comprimendos Turcas præteritis inſoleſcentes victorijs, Pontifex indicta Clero in Philippi Regis Hiſpaniarum Regnis commoranti auxit ad alia quadringenta viginti millia aureorum quinquenij fluxu ſoluenda, vt ſexaginta triremes Eccleſiaſticæ conficerentur, quæ alijs quadraginta Regijs coniunctæ centum longarum nauium claſſem cōflarent, de quo ſubiectum diploma editum.

Ad Futuram rei memoriam, &c.

Pius IV. reg. geſt. ſig. nu. 1956. pag. 259.

Certiores effecti claſſem ipſius Philippi Regis, quam octoginta triremium eſſe nobis per errorem ſuggeſtum fuerat, minimè longo etiam interuallo ad numerum prædictum aſcendere, & nunquam aſcendiſſe, quinimò propter maximas ab eiſdem infidelibus ſucceſſiuè nobis illatas clades maximè imminutam fuiſſe & eſſe, difficillimamque, ac penè impoſſibilem ipſi Regi fore hoc tempore eius admodum propter ſuperiora bella exhauſto ærario tantam claſſem parare, & inſtruere, propterea conſiderantes pro re Chriſtiana ſeruanda, & continuis iniurijs, quæ à dictis infidelibus nobis inferuntur propulſandis maiori præſidio opus fore, claſsem Eccleſiaſticam quinquaginta triremium ad alias decem triremes, & ſubſidium trecentorum millium ducatorum auri largorum huiuſmodi ad alia ſexaginta millia ducatorum ſimilium pro alijs decem triremibus armandis, & inſtruendis, itá vt in totum numerum ſexaginta triremium vltrá claſſem ordinariam per dictum Philippum Regem teneri ſolitam explerent, iam auxerimus, & ampliauerimus cupientes, vt tàm pium, & ſalutare, ac neceſſarium opus votiuum tandem ſortiatur effectum, & ad omnia, & ſingula, quæ illius executionem impedire, aut retardare, vel difficiliorem reddere, quoquo modo poſſent, noſtra conſideratione reſpicientes, re iterum cum eiſdem fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus in Conſiſtorio noſtro ſecreto, vt moris eſt, communicata, & maturè diſcuſſa, & cum dilecto filio Comite Brocardo Perſico milite Hieroſolymitano Oratore ſpeciali ſuper huiuſmodi, & alijs arduis negotijs à dicto Philippo

Decimas imponit Pius IV. ad fauorē Philippi Hiſpaniarum pro bello contra Turcas.

Rege

Digitized by Google

Rege ad nos deſtinato diutius pertractata, inter cætera animaduertimus, adhuc aliquod dubium ſuper interpretatione ordinarię claſſis per dictum Philippum Regem teneri ſolitæ oriri poſſe tempore procedente, idcircò ſuper hoc, & nonnullis alijs infra dicendis quantum in nobis eſt, prouidere, omnemque deſuper hæſitandi materiam ſubmonere volentes, ſecuriùs & vtiliùs exiſtimauimus qualitatem, & quantitatem dictæ ordinariæ claſſis pręſentibus noſtris taxare, & ſpecificare. Quapropter de eorumdem fratrum conſilio, & vnanimi conſenſu, motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus decernimus, & declaramus, ordinariam claſſem per eundem Regem tenendam, quadraginta ſaltem triremium, ſtrenuè & validè inſtructarum, & nullatenus minoris numeri eſſe, & cenſeri debere, ipſumque Regem quadraginta ad minus triremes huiuſmodi pro ordinaria ſua claſſe eius proprijs impenſis iugiter omninò habere, & tenere adſtrictum & obligatum fore, & eſſe, ità quod computatis ſexaginta claſſis Eccleſiaſticæ triremibus numerus centum fortiſſimarum triremium omninò compleatur, & pręſtò ſit; hortantes nihilominùs eundem Catholicum Regem, & enixè rogantes, quod eius Maieſtatem & ſine hortatu noſtro, pro ſua egregia pietate, & in Rempublicam Chriſtianam eximia voluntate facturam confidimus, vt vltra dictas quadraginta triremes, alias quanto plures poterit triremes inſtructas paratasque habere velit, prout in dies iuxtà vires ſuas præſtare poſſe cognouerit. Prætereà cum experientia ipſa, quæ rerum omnium eſt optima magiſtra, docente compertum ſit ſimulque à compluribus grauibus, fideique dignis Viris rerum maritimarum peritis, atque ab his, maximè etiam Principibus, & alijs, qui triremes inſtructas habent, habereque ſolent, certa nobis fides facta fuerit, propter ſumptuum in ſingulis rebus excreſcientiam ſex millia ducatorum in ſingulas triremes congruè alendas, & manutenendas ſingulis annis nullo pacto his temporibus ſatis eſſe poſſe, quinimò ad id plenè pręſtandum, & faciendum aptum vel octo millia ducatorum neceſſaria eſſe, & propterea conſiderantes ſummam annuam trecentorum, & ſexaginta millium ducatorum huiuſmodi ad ipſas ſexaginta triremes, ſicut temporis & rei neceſſitas mirum in modum efflagitarę videtur validè & perfectè ſuſtentandas, & rebus omnibus neceſſarijs optimè parandas, & inſtruendas nequaquam ſufficere, & nihilominùs eaſdem perſonas Eccleſiaſticas pro noſtro in eas paterno affectu minori, quo poſſumus, onere grauare cupientes, trecenta, & ſexaginta millia ad alia ſolum ſexaginta millia ducatorum ſimilium ita vt in totum ſint quadringenta viginti milia ducatorum, auctoritate, & tenore prædictis augere, & ampliare contra mentem, & intentionem noſtram neceſſariò cogimur, prout vigore præſentium augemus, & ampliamus, &c.

Decernentes nihilominus, & declarantes claſſem ſexaginta triremium huiuſmodi, cum inſignijs arbitrio ipſius Regis imponendis educendam ipſi Regi contra infideles, Hæreticos, vel Schiſmaticos, & ad Regnorum ſuorum defenſionem, & non in alios vſus ſeruire debere, ipſum tamen Sereniſſimum Regem claſſem eandem omnibus rebus inſtructam quotieſcumque illam à nobis, & ſucceſſoribus noſtris, tàm ad noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ, ac terrarum, & locorum ipſi Sedi ſubiectorum ſubſidium, & defenſionem contra quoſcumque, quàm ad expeditionem contra eoſdem Hæreticos, vel Schiſmaticos faciendam requiri contigerit, liberè abſque aliquo ſtipendio, & ſolutione mittere, & quandiù opus fuerit, manutenere omninò teneri, & obligatum eſſe. Infrà. Ipſum autem chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Regem Catholicum, præcipuũ fidei noſtræ propugnaculum enixè rogamus, & per viſcera miſericordię Domini noſtri Ieſu Chriſti toto cordis affectu obteſtamur, vt poſtquam muneris noſtri partibus, & pijs Maieſtatis ſuę votis, quantum cum Deo potuimus, ſatisfacere ſtuduimus, noſtræ de eius ſumma virtute conceptæ ſpei, ſicuti omninò confidimus, præclarè reſpondens, tàm pio & glorioſo operi ſeſe totis viribus, & ad Dei laudem & gloriam, ipſiuſque Catholicæ fidei exaltationem, barbarorum repreſſionem & contritionem, ac Hæreticorum conuerſionem, claſſem ipſam vniuerſam centum fortiſſimarum triremium, quanto celeriùs fieri potuerit, iuxtà præmiſſa omni ſtudio & diligentia parare, & inſtruere velit, vt nos optatos exindè fructus diebus noſtris videre poſſimus, ipſeq; Philippus Rex noſtram, & Sedis Apoſtolicæ benedictionem & gratiam, cum ſingulari nominis ſui laude vberius promoueri valeat, & poſtmodũ in Cęlis æternam retributionem conſequi mereatur, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLX. primo VI. nonas Martij Pontificatus noſtri anno III.*

In ſigillo *Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus ero.*

EGO PIVS CATHOLICAE ECCLESIAE EPISCOPVS.

Ego R. Card. de Carpo Epiſcopus Portuenſis.

† . . . .

† . . . .

Ego Fridericus Card. Ceſius Epiſcopus Præneſtinus.

Ego Io. Card. Moronus Epiſcopus Sabinen.

Ego Chriſtophorus Cardinalis Madruccius Epiſcopus Albanen.

Ego Otho Thruchſes de Vvaldburg Cardinalis Auguſtan.

Ego B. de la Cueua Cardinalis Sanctæ Crucis.

Ego R. Card. Sancti Angeli Maior Pœnitentiarius.

Ego Tib. Card. Criſpus.

Ego Ful. Card. Peruſin.

Ego Io. Mi Card. Saracenus.

Ego Io. Card. S. Vitalis.

Ego Ia. Card. Puteus.

Ego Io. Bap. Cicada Card. S. Clem.

Ego B. Card. Tranen.

Ego Scipio C. Piſarum.

Ego Io. Card. Reumanus.

Ego Io Antonius Card. Capiſuccbus.

Ego F. M Card Alexandrin.

Ego Clemens Montianus Card. Aracœli.

Ego I. Card. Sabellus.

Ego Io. Antonius Serbellonus Cardinalis Sancti Georgij.

Ego B Card Saluiatus.

Ego Ph. Card. à Burdeſiera.

Ego P. F. Card. Ferrerius.

Ego M. Anton Card Amulius.

Ego Hieronym. Card. Corrigienſis.

Ego B. Cardinalis Nauagerius.

Ego Io. Franc. Card. de Gambara.

Ego Al. Card. Farneſius Vicecancellarius.

Ego

Ego G. Aſ. Sfor. Card. Camerarius.
Ego N. C. de Sermoneta.
Ego Iulius Card. Vrbinaten.
Ego Alſ. Card. Neapol.
Ego Vitellotius Card. Vitellius.
Ego Carolus Cardinalis Borromaeus.
Ego Franciſcus Card. de Gonzaga.
Ego Innicus Daualus Card. Aragonius.
Ego Alſ. Cardinalis Geſualdus.

Acta Conſiſt. ms. Card. Spad. ſign. nu. 134.

Comparata etiam fuit claſſis à Venetis ad barbarorum maritimas graſſationes coercendas, quibus propterea clerum ſubſidia duarum decumarum conferre iuſſum referunt Acta Conſiſtorialia XVII. Iulij conſcripta. Coniunctis porrò mutuo fœdere Pontifice, Philippo Rege, Venetis, atque Hetruriæ Duce florentiſſimam Turcarum claſſem, quæ Italiam inuaſura erat, deletam fuiſſe viſuri ſumus.

Ioan. Bap. Adrian. lib. 17.
Ext. lit. in ms. Card. Io. Bap. Sp. p. 87.
Maximilianus II. Romanorum Rex eligitur.
Card. Vicecom. p. 127.
Extat in Ms. Franc. Card. Bor. ſig. n. 1344.
ib. ep. 204.
Natal. Comes lib. 14.

187 Indicto Francofordiæ conuentu in XXV. Octobris delectus eſt poſt graues Palatini contentiones Maximilianus II. Romanorum Rex, ac XXX. Nouembris ſolemni ritu corona redimitus, actæque in Concilio Tridentino Deo gratiæ ineunte Decembri operante ſacris Archiepiſcopo Pragenſis. Suaſerat Carolus Vicecomes Carolo Borromæo Cardinali, vt cum Cæſare ageret ad Proteſtantes flectendos, vt Concilij Tridentini decretis parerent, ſed omnem induſtriam eluſit hæretica pertinacia, quæ etiam aduerſùs Concilium varias calumnias impiè euomere anſa eſt, atque in ipſo cõuentu Francfordienſi Proteſtantes Principes poſt multa aduerſus Conciliũ contumelioſè effuſa moliti ſunt, vt Ferdinandum ad illud abrumpendũ impellant. Non defuit verò Diuina prouidentia tuendo Catholici nominis ſplendori, ac Ferdinandi Cæſaris amplitudinem prouexit, vt licet Lutheranorum errores in Concilio defigerentur anathematiſmo, Maximiliani tamen Regis Bohemiæ electioni conſenſerint, cuius famam ad ſe allatam ſcripſere Legati III. Decembris ad Cardinalem Borromæum, commendaruntque noui Regis Romanorum conſtantiam, qua aliquorum Septemuirum abſona poſtulata refregerat. Creatum illum Regem non ſine magnis Electorum contentionibus, & controuerſijs refert Natalis Comes, addiditque ſancitas fuiſſe inter Ferdinandum Imperatorem, ac Solymannum Turcam octennes inducias, quo pacatiora eſſent illius Regni exordia.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3216. p. 17.

Delibutum ſacro balſamo Francfordiæ ſolemni ritu Maximilianum, ſoluta veteri lege, vt is ritùs Aquiſgrani peragatur, ex MS. Vaticano conſtat, in quo refertur illum ſacramento fidei à Moguntino Archiepiſcopo Pontifici obſtrictum fuiſſe inter Regiæ conſecrationis miſticas cæremonias his verbis.

„ Interrogatur Rex Romanorum electus per
„ Archiepiſcopum Moguntinum illum conſe-
„ crantem.
„ Vis ſanctam fidem catholicis viris tradi-
„ tam tenere, & operibus iuſtis ſeruare?
„ Vis ſanctis Eccleſijs, Eccleſiarumque mini-
„ ſtris fidelis eſſe defenſor?
„ Vis Sanctiſſimo in Chriſto Patri, & Domino,
„ Domino Romano Pontifici, & Sanctæ Roma-
„ næ Eccleſiæ ſubiectionem debitam, & fidem
„ reuerenter exhibere?

Reſponſio.

„ Volo &, in quantum diuino fultus fuero
„ adiutorio, & precibus fidelium Chriſtianorũ
„ adiutus, valuero, omnia præmiſſa fideliter ad-
„ implebo, ſic me Deus adiuuet, & hæc ſancta
„ Dei Euangelia.

Pius IV. ms. Arch. Vat. ſign. n. 1596. p. 1. ibid. pa. 27. Acta Conſ. Ms. Card. Spad. ſign. n. 134. pag. 349.

188 Hoc anno Kal. Ianuarij Pontifex Almæ Vrbis diſciplinam, ac iuſtitiæ adminiſtrandæ formam puriorem reſtituit, atque iudicum, & forenſium officialium ſtipendia definiuit; ne lites etiam in prætorio, cui Rotæ nomen eſt, protraherentur conſtitutionem tulit, quibus addunt Acta Conſiſtorialia.

„ Die Lunæ IV. Maij MDLXII. factum fuit ver-
„ bum per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum
„ ſuper reformatione Curiæ, & fecit Bullam ſu-
„ per reformatione Sacræ Pœnitentiariæ, & ea-
„ dem Sanctitas Sua dixit, ſe etiam reformaſſe
„ notarios Cameræ. Item

Pius IV. multas reformationes conſtituit.

„ S. D. N. volens animarum periculis Chriſti
„ fidelium quorumcumque obuiare, ac pariter
„ libertati, & indemnitati Eccleſiarum, Mona-
„ ſteriorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum
„ quorumlibet conſulere, inhibuit Reuerendiſſi-
„ mis DD. Cardinalibus, ne ipſi de cætero ali-
„ quas Eccleſias Cathedrales, vel Monaſteria,
„ aut beneficia in huiuſmodi confidentiam, ſeù
„ cuſtodiam pro alijs recipiant, & præcepit eis,
„ vt ſi quis eorum tales Eccleſias, aut Monaſte-
„ ria in huiuſmodi confidentiam, ſeù cuſtodiam
„ haberet, teneretur illa ſub pęna excommuni-
„ cationis infra duos menſes proximos realiter,
„ & cum effectu in manibus Sanctitatis Suæ di-
„ mittere, vel ei notificare. Alioquin eadem
„ Sanctitas Sua dictis duobus menſibus elapſis
„ illa omnia eo ipſo vacare, & de illis diſponere
„ velle decreuit.

Acta Conſiſtor. ms. Card. Spa. ſig. nu. 134. pag. 354.

„ V. Iunij MDLXII. fuit factum verbum à San-
„ ctiſſimo Domino Noſtro ſuper rebus Conci-
„ lij, & ſuper reſidentia Epiſcoporum in ſuis
„ Eccleſijs, & fuit dictum, quod decretum reſi-
„ dentiæ mitteretur per manus Reuerendiſſimis
„ Dominis.

Reformationem Conclauis edidit Pius IV.

„ IX. Octobris MDLXII. Sanctiſſimus Domi-
„ nus Noſter fecit legere reformationem Con-
„ clauis nouiter editam per Sanctitatem Suam,
„ & cum fuiſſet omnium conſenſu approbata,
„ dixit, vt mitteretur per manus, vt poſſet deindè
„ in Bullam redigi, & publicari.

Promulgata eſt ea Conſtitutio VII. Idus Octobris, atque corruptelæ in obſeruatione ſanctionum de Conclaui exortæ ſublatæ ſunt.

Pij IV. an. 3 Ms. Vatic. ſig. n. 1956 pag. 418. Bullar. to. 2. in Pio IV. Conſt. 63. Act. Conſiſ. Ms. Card. Spad. ſign. nu. 134.

Referunt præterea memorata Conſiſtorialia Maximilianum II. Ferdinandi Imperatoris filium Regem Bohemiæ creatum fuiſſe Regem Romanorum, ac Pontificem in Senatu habito XV. Decembris MDLXII. Cardinales de ea re certiores feciſſe, rem verò geſtam in Francfordienſibus Comitijs memorant Scriptores. Tradunt etiam Acta, Pium explicuiſſe clementiam in Marcum Antonium Columnam, qui à Paulo Quarto grauiſſimis actis iudiciarijs, ac cenſuris defixus fuerat.

Act. Conſiſ ſig. nu. 134 p. 357.
Paliãnum Marco Antonio Columna reſtituitur

„ Romæ die Veneris XVII. Iulij MDLXII. fuit
„ Conſiſtorium, in quo fuit de voto omnium
„ Cardinalium reſtitutus pleniſſimè à Sanctitate
„ Sua Illuſtriſſimus Dominus Marcus Antonius
„ Columna, & ad omnia, ſtatus, honores, & alia
„ reintegratus, & in eum repoſitus ſtatum, in
„ quo erat ante priuationem factam per Pau-
„ lũ IV. & de omnibus poſt priuationem ab ipſo
„ commiſſis abſolutus, licet venerit cum exerci-
„ tu tanquam hoſtis contra Sedem Apoſtolicam,
„ quia iuſto dolore motus, quia omnibus bonis
iniu-

Digitized by Google

,, iniuſtè priuatus fuerat, & quoniam fuit pro
,, recuperandis bonis ſuis, & cum non haberet,
,, quo confugeret. Accedunt boni mores illius,
,, quæ omnia eum remiſſione, & gratia reddide-
,, runt dignũ, & in gratiam baronũ, vt fideliores
,, fiant poſthac. Quæ omnia Sanctiſſimus Do-
,, minus Noſter ampliſſimè eſt proſequutus ſum-
,, ma cum omnium Cardinalium approbatio-
,, ne, laude, & applauſu, & poſt vota data ad re-
,, ſtitutionem, venit idem Marcus Antonius, &
,, publicè ianua aperta fuit abſolutus, ac geni-
,, bus flexis iurauit in manibus Sanctitatis Suæ
,, fidelitatem Sanctæ Sedi Apoſtolicæ.

189 Præclariſſimis alijs Pij IV. geſtis addimus Thermas Diocletiani Imperatoris, ſæuiſſimi olim Eccleſiæ perſequutoris multo ſudore ac ſanguine Martyrum ad gentilium voluptatem extructas, à Pio in Eccleſiam conuerſas, accitis è Seſſoriana Baſilica, quam tum incolebant, Religioſiſſimis Carthuſiæ Alumnis, qui locum illum tot Martyrum ſudoribus irriguum, cæleſti, quod profitentur, vitæ genere, ac ingi diuinarum laudum celebratione excolerent; cum peculiari Dei beneficio Cardinalis Baronius factum putet, vt quæ Diocletiani fuerunt Thermæ, quod illæ Sanctorum Martyrum labore fuerunt extructæ, potiſſima pars earum in vſum Eccleſiæ, memoriamque Dei Genitricis Mariæ, & Angelorum fuerit commutata. Hoc itaq; anno datis ad Generalem Carthuſiæ Priorem literis de propenſa ſui erga Ordinem voluntate ac propoſito hæc ſcribit Pontifex.

Tom. 2. an. 298.

Dilecto Priori Generali Monaſterij Carthuſiæ Diœceſis Gratianopolitanæ.

Iam ex literis, quas ad te ſuperiori anno ſcripſiſſe meminimus, cognouiſti, nos in honorem Beatæ Mariæ Virginis, & Angelorum omnium ſtatuiſſe non ſine inſpiratione Diuina, vt credendum eſt, ædificari in Vrbe, noſtris, & Sedis Apoſtolicæ ſumptibus, Eccleſiam in Thermis Diocletiani vocatis, & Thermas ipſas, quas impius ille Tyrannus & ſæuiſſimus Eccleſiæ hoſtis plurimo Chriſtianorum ſudore, & ſanguine ad gentilium voluptatem & commodum extruxerat, ad Omnipotentis Dei cultum, & Chriſtifidelium deuotionem conuertere. Ex iiſdem literis quoque intelligere potuiſti, quantum Ordini Chartuſienſi honorem habuerimus, quippè qui cum nullus in Vrbe eſſet religioſorum conuentus, qui non in maximi muneris, & ſingularis beneficij loco, locum illum tàm amœnum & ſalubrem à nobis accepturus fuerit, tuo tamen Ordini potiſſimum illum conceſſerimus, qua in re non ſolùm Fratribus tuis honos à nobis habitus, ſed eorum valetudini etiam valdè conſultum fuit, quippè cum Monaſterium ipſorum, quod Eccleſiæ ſanctæ Crucis in Hieruſalem adiunctum eſt, loco inſalubri admodum ſitum ſit, vbi quotannis æſtate preſertim plerique eorum morbis grauibus implicari, & aliqui etiam mori conſueuerunt. Ac nos quidẽ vt quod piè inſtituimus, Deo fauente, ad effectum perducamus, Eccleſiam, ſicut Fratribus tuis polliciti fuimus, ædificare perpurgato, & conſecrato iam loco illo cœpimus, multis ſtructoribus conductis, & cæteris rebus ad hoc opus neceſſarijs non paruo ſumptu comparatis, &c. *X, Martij MDLXII.*

Pius IV. to. brc. ſign. 2897. ep. 324.

Eccleſiam S. Mariæ Angelorũ Pius IV. Carthuſianis donat.

IESV CHRISTI

Anno 1563.

PII IV. Anno 4. FERDINANDI I. IMPER. Anno 6.

1 ADueniente Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo tertio indictione ſexta, à Patribus Tridentinis ſolemni ritu gratiæ Numini de profligatis extremo ſuperiori anno in
,, Gallia Hugonottis actæ fuerunt. Itaque [De-
,, cima Ianuarij (inquit Aſtulphus Seruantius)
,, die Dominico Cardinalis è Lotharingia Sa-
,, crum de Spiritu Sancto celebrauit, pro referen-
,, dis Deo de parta victoria contra Hugonottos
,, gratijs] Stetit in Gallia eius victoriæ beneficio
res Catholica, ac niſi conſerta pugna, atque Hugonotti debellati fuiſſent, concordiæ leges ab inſolentiſſimis Hæreticis opprobrio plenæ ſubeundæ fuiſſent. Pontifex etiam Romæ ſolemni indicta ſupplicatione publicas Deo gratias egit, vt Ioannes Franciſcus Firmanus ſacrorum rituum Magiſter in ſuo diario tradit his verbis.

Ms Fr. Ca. Barb. ſign. num 1334. Ms Card. Pij ſig. nu. 201.

Aſtulph. Seruantius in act. Trid. Concil. ms. Fran. Car. Barb ſig. n. 1109.

,, Die, inquit, Dominica, tertia Ianuarij, Reue-
,, rendiſſimus Cardinalis de Aracœli celebrauit
,, Miſſam de Spiritu Sancto in Eccleſia S. Spiri-
,, tus, præſentibus Cardinalibus, pro agendis
,, gratijs Deo de victoria, quam Chriſtianiſſi-
,, mus Rex Franciæ habuerat contra Infideles,
,, dictos vulgariter, *li Vgonotti*, & dicta die
,, omnes Religiones, & Clerus dictæ Vrbis iue-
,, runt proceſſionaliter ad Baſilicam S. Petri.

Ms Card. Pij ſig. nu. 201. p. 4. 30. Franc. Firman. Diar. tom. 11.

2 Hortatus etiam eſt Pius IV. Galliæ Proceres Catholicos, vt parta victoria ad delendam, penituſque excindendam Hugonottam hæreſim vterentur, quo argumento extant XIII. Ianuarij ad Ducem Montiſpenſerij datæ literæ, quibus de propugnata re Catholica gratulatus eſt.

Dilecto Filio Nobili Viro Duci de Montpenſier.

Dilecti Filij noſtri Georgius Titul. S. Nicolai in Carcere Presbyter Cardinalis de Armeniaco, & Dominus de Monluc in literis, quas ab eis proximè accepimus, Nobilitatis tuę perhonorificam faciunt mentionem, magnoperè laudantes eximium pietatis tuæ ſtudium, ac præſtantia merita ergà fidem & Religionem Catholicam: quod talium virorum, tàm præclarum de te teſtimonium, cùm iucundiſſimum nobis fuerit, & ei opinioni, quam de te ſemper habuimus, planè conſentaneum, præterire noluimus, quin his literis tibi ſignificaremus animi lætitiam ſingularẽ, quã pro paterno ergà te amore noſtro percepimus, in primis ex iſtis pijs officijs tuis, pro quibus pararã tibi eſſe, confide dilecte fili, copioſam mercedem ab eo, qui diligentes ſe diligit, & ſe honorantes dignis tollit honoribus, cuius ſupernũ auxilium modo ſumma cum lætitia Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Regi adeò apertè affuiſſe cognouimus, vt ſi Rex ea victoria, quam Dei munere adeptus eſt, rectè vſus fuerit, te, ac reliquis bonis prudentibus, & pijs viris hortantibus, & monentibus, ſperamus propediem priſtinum ſuum in iſto Regno Dei cultum, & debitam Regi obedientiam reſtitutum iri, quod vt ita fiat, nobilitatem tuam minimè dubitamus pro data ſibi à Deo prudentia, ac pietate, quantum monendo,

Pius IV. tom 2. bre. ſig. 2897. ep. 315.

Digitized by Google

& hortando facere potuerit enixutum. *Die XIII. Ianuarij MDLXIII. Anno IV.*

Scriptis eodem die literis Pontifex pietatem Senatus Toloſani commendauit, qui præterito edoctus diſcrimine ad aſſerendam Religionem Catholicam ſtudia conuerterat.

Dilectis Filijs Præſidibus, & Conſiliarijs Regijs Parlamenti Tholoſani, &c.

Pius IV. tom. 2. bre. brev. ſign. 2897. ep. 316.

Multorum literis, inprimiſque ex teſtimonio dilecti filij noſtri Georgij Tit. S. Nicolai in carcere Preſbyteri Cardinalis de Armeniaco vocati, cognitum habemus eximium veſtrum ſtudium ergà fidem, & Religionem Catholicam, curamque, & vigilantiam, quæ à vobis adhibetur in ea iſthic tuenda, & conſeruanda, quo nomine gratias illi agimus à quo bona cuncta procedunt, qui tàm pium animum vobis dedit, quique vos excitauit, & impulit, vt cum Hæreticæ prauitatis peſtis in iſtis partibus latiùs in dies manaret, ad eam reprimendam, eo quo decuit ſtudio, & diligentia incumberetis. Laudamus vos maiorem in modum, quod, vt filij benedictionis Æterni Patris, & Dei noſtri cultum, honoremque diligitis, eiuſque ſanctam, & orthodoxam Religionem, & fidem in iſta Nobili Ciuitate, atque Prouincia incolumem conſeruare ſtudetis. Facitis, quod bonos, & pios Eccleſiæ filios quod fideles & prudentes Chriſtianiſſimi Regis miniſtros decet; id autem eo alacriore animo facere debetis, quo manifeſtiùs Deus ipſe cauſam ſuam defendentibus adeſſe, & opem ferre perſpicitur. De dilecto filio Bellaguardiæ Domino gauiſi ſumus luculento teſtimonio, quod ei dediſtis in veſtris literis, quod illi etiam ab alijs apud nos impertitum fuit, &c. *Die XIII. Ianuarij MDLXIII. Anno IV.*

3 Cum Tridenti nondum diſcuſſa penitùs eſſent omnia, quæ ſuper reſidentia ferebantur, dubia, iterum ſeſſionem diferre coacti ſunt Patres, & die XV. Ianuarij Hercules Cardinalis Mantuanus in hunc modum Sanctam Synodum eſt allocutus.

Prorogatio ſexta Seſſionis VII. Tridentinæ ſub Pio IV. ad IV. Februarij MDLXIII.

Angelus Maſſarell. Sac. Conc. in actis Congr. ante ſeſſ. 7. Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3212. pag. 181.

XV. Menſis Ianuarij MDLXIII. habita fuit Congregatio Generalis, in qua Illuſtriſſimus D. Hercules Cardin. Mantuanus primus Præſidens & Legatus recitata oratione Spiritus Sanctus alloquutus eſt Patres in hanc ſententiam. Tàm multa audiuerunt Dominationes Veſtræ his diebus, & tàm diù, vt ſi ego vellem etiam nunc multa dicere obtunderem aures veſtras, quarè omiſſo multiloquio dicam, quæ dicenda occurrunt, quæ duo ſunt. Primum, vt Dominationes Veſtræ iuxtà conſuetudinem S. Synodi eligant Patres, aliquos ad reformandum decretum de reſidentia iuxtà cenſuras in eo factas. Secundo, vt ſtatuatur dies certus pro futura ſeſſione: nobiſque videtur, vt ad quartam menſis futuri ſtatui debeat, pudet enim nos, à XVII. Septembris vſque ad hanc diem nullam habitam fuiſſe ſeſſionem. Dicant igitur Patres, quid ſentiunt, ſed ſeparatim, & primo ſuper deputatione facienda.

Seſsio ſeptima iterũ prorogatur.

Dictis ſententijs omnes remiſerunt electionē, & nominationem deputandorum in Illuſtriſſimos DD. Legatos, qui dixerunt ſe craſtina die nominaturos: deindè rogatis ſententijs ſuper die ſeſſionis omnes probauerunt diem propoſitum ab Illuſtriſſimo D. Præſidente, & ita concluſum, & decretum fuit, vt ſeſſio ipſa die quarta futuri menſis Februarij celebretur.

Card. Legat. lit. ad Car. Borr. 24. Ianuarij. Extant in ms. Franc. Card. ſign. n. 1344. & in ms. Card. Pij ſig. nu. 201.

Diſtinuere etiam Patres multorum menſium fluxu grauiſſimæ controuerſiæ de Epiſcoporum inſtitutione, ac Pontificis auctoritate declaranda, atque aduerſùs eam Præſes Ferrerius, qui Gallorum Regis Oratori adiunctus erat, contendit in Congregatione apud Gallos inualuiſſe opinionem ex decretis Concilij Conſtantienſis, Concilium eſſe ſuperius Pontifice, nec toleraturos, vt in decretis quidquam insereretur: cui Mantuanus Cardinalis Legatus grauiter ſubiecit, velle ſe tueri veritatem, ſcilicet Papam Concilio eſſe ſuperiorem, nec vnquam id in controuerſiam adductum iri, cum priùs Legati mortem eſſent oppetituri, quam id permiſſuri. Addidit Cardinalis Seripandus, caſum præſentem diuerſum modò ac diſcrepantem eſſe ab eo, qui Conſtantiæ fuit, quia tunc ſchiſmate diſciſsa erat Eccleſia, & plures Pontificatum gerebant, nec abſolutè Conſtantienſe Concilium declarare voluiſſe Concilium nullo vigente ſchiſmate eſſe ſuperius Pontifice, ſed ſpectare ad Concilium declarare quiſnam eſſet Pontifex, ac ſchiſma tollere, ambiguoſque Pontifices illi ſubijci, idque decretum latum pro caſu vrgente tunc temporis; iàm verò Pontificem verum eſſe, atque indubitatum, nec ab vllo, qui ſibi Pontificatum arroget, controuerſiam moueri, vt verò Galli illi aduerſarij nolunt verbum decreto inſeri, quod officiat ipſorum opinioni, ità velle Legatos inſeri decreto ea verba, quæ ſupremæ auctoritatis Pontificiæ veritatem illuſtrent.

Legati ſe fortiter opponũt iis, qui Conciliũ ſupra Papam eſſe contendebant.

Ms. Franc. Card. Barb. ſig. nu. 124. p. 258.

4 Cæterum Galli illi, qui Baſileenſium Schiſmaticorum, de quibus ſuis locis actum eſt, opinionem exſuxere, parum acutè in ea controuerſia videbant, qui neſciebant diſtinguere inter hominem pictum, & viuum ac ſpirantem: inter id quod conſecratum eſſe non ambigitur, & id quod conſecratum ambigitur: atque inter Pontificem dubium & controuerſum, & non controuerſum, vt perſpicua ſit fallacia, ſi ab vno ad aliud prædicta transferantur. Eò verò progreſſam aliquorum Gallorum Theologorum temeritatem, refert Gabriel Palæottus, vt etiam de Concilio Florentino malè obloqui non perhorruerint, quorum inſcitia in Annalibus perſpicuè confutata eſt. Porrò Galli prudentia magis exaggerata, quam Præſes Ferrerius, qui apud aliquos hæreſeos ſuſpicione laborabat, de Pontificia auctoritate rectiùs ſentiebant, atque inter eos Cardinalis Lotharingus dixit videri neceſſarium his temporis acerbis, turbidiſque contra Sedem Apoſtolicam, vt tàm in doctrina, quàm in canonibus ſtabiliretur auctoritas Pontificia, ac deindè ageretur de auctoritate Epiſcoporum quorum poteſtas ex Pontificia oriatur; viderique optimum Pontificiam auctoritatem fortiori modo conſtituere, quam in Concilio Florentino conſtituta ſit, propterеà quod à quadraginta annis atrociſſimè ab Hæreticis oppugnata ſit, nec non à Gallis Theologis, ſed longè diuerſa ratione, qui ſe in Sorbonica ſchola ad tuenda decreta Baſileenſia ſacramento obſtringant. De his omnibus Cardinalis Borromæus certior eſt factus à Cardinalibus Legatis Tridentinis.

Card. Legat. lit. ad Car. Borrom. 14. Ianua. Ext. in ms. Card. Pij ſig. n. 201.

5 Retulere etiam Cardinales Legati, ex formula decreti de Gallorum conſenſu, & concordia cum ijs inita concepti, atque in ſeſſione ad IV. Februarij indicta promulgandi, Pontificiam auctoritatem, magis quam in Florentino Conci-

lio

Digitized by Google

Diſſenſiones variæ in Concilio.

lio conſtabiliri, quæ auctoritas longè atrociùs, à quadraginta annis, quam vnquam antea oppugnata fuit. Prætereà maximi referre, vt Galli, qui de tuendo Concilio Baſileenſi in Sorbonica Academia fidem obſtringere ſoliti ſunt, cum doctorali gradu inſigniuntur, recipiant canonem in Florentino Concilio ſancitum, quod Diuinę potentię opus videtur, ac ni illa admittatur concordia, vt nitidè profeſſus eſt Cardinalis Lotharingus, Concilium non promotum iri, maximoque offendiculo ſeſſionem nunquam peragendam, ac in Populis peruulgandum, Catholicos in ſtatuenda Pontificis auctoritate, & primatu non conſentire, indè etiam proteſtationes edendas ad liberius Concilium, vt apertè fari non verentur; Diſſolui etiam exindè Concilium poſſe, & diſcordiarum grauiorum ſemina pullulatura. Monuere etiam Cardinalem Borromæum, Gallos, Cæſareoſque, & Hiſpanos inter ſe coniunctos, quod ex eo pateat, quod Hiſpani in controuerſia de reſidentia in Gallorum ſententiam conceſſerint, Galloſque Oratores mandata Regia accepiſſe, vt cum Cęſareis conſentiant. &c. *Tridenti XV. Ianuarij MDLXIII.*

Ext. in ms. Card. ſign. n. 201.

6 Cum verò aliquę Gallorum petitiones implicitę eſſent cum controuerſia, an Pontificia auctoritas ſuprema in Concilium porrigatur, eam litem concordię alendę ſtudio defugiendam Legati ſenſere in literis ad Borromęū Card. IX. Ianuarij datis, ac XVI. Ianuarij alijs literis ſignificarūt agi de concordia inter Præſules, vt ſeſſio adeò expetita celebretur, eorumque diffidia magnum offendiculum Populo Chriſtiano attuliſſe, cum aduerſus Hæreticos mutua voluntatum conſenſione coniunctiſſimi eſſe debuiſſent, ac ſi dirimendum ſit Concilium, prouidendum eſſe, vt Pontificis imperio dirimatur.

ibid. p. 329 Ext. in ms. Card. Pij ſig. nu. 201. pag. 139.

7 His conſentiunt, quæ à Gabriele Palæotto referuntur, traditurque ab eo, ſubiecti canonis formulam compoſitam, non tamen ob motas controuerſias promulgatam.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. ms. Fr. Car. Barb. ſig. n. n. 24. pag. 255.

Canon VIII.

Si quis dixerit Beatum Petrum ex Chriſti inſtitutione primum inter Apoſtolos, eiuſque Vicarium in terris non fuiſſe, aut in Eccleſia non oportere eſſe vnum Pontificem Petri Succeſſorem, & cum eo regiminis authoritate parem & in Romana Sede legitimos eius ſucceſſores ad hæc vſq; tempora ius primatus in Eccleſia habuiſſe, omnium Chriſtianorum Patrem, Paſtorem, ac Doctorem non extitiſſe, plenamque poteſtatem paſcendi, regendi, & gubernandi vniuerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Ieſu Chriſto in Beato Petro eiſdem traditam non fuiſſe, Anathema ſit.

Hinc Seripandus, incipit, magnam ſpem offerri concordiæ & tranquillitatis, ſi occaſionem agnoſcant, certum autem periculum longarum diſſenſionum ſi eam amittant. Indè in quo ſtatu res ſint perſequitur, & quid ſibi cum Lotharingio conuenerit. Prælati nonnulli primum reſpondent vereri ne deindè occaſio diſputandi de auctoritate Sanctiſſimi noſtri aliquibus præbeatur, quod omninò fugiendum eſt: Legati omnes replicant, immò ſe ità cum Lotharingio conueniſſe, ne vllum hac de re verbum fiat, affirmaſſeque paratos illos eſſe non verbis tantùm authoritatem Sanctitatis ſuæ tueri, ſed pro ea etiam ſanguinem, ſi opus ſit, effundere. Addunt alij; Hæc quæ in doctrina, &

VIII. Canone adiecta ſunt, nec magni admodum facienda, cum ad primatum Petri ſpectent, qui ſatis per ſe, & authoritate Concilij Florentini roboratus eſt: Legati replicant, verba hæc nuper adiecta multo ampliora eſſe, & quod cum poſt Concilium Florentinum tot hæreſes contra primatum ſint exortæ, opportunum maximè erat illas euellere. Et prætereà, cum hic bona pars Prælatorum Galliæ interſit, qui Baſileenſe Concilium aduerſus Florentinum ſemper extollant, atque Concilium Summo Pontifici ſolent præponere, hinc nunc opinionem illam maximè labefactandam, & occaſionem tàm præclaram nullatenus amittendam. Inſtabant adhuc alij S.D.N. qui eſt in poſſeſſione per tot Sæcula ſui primatus, non eſſe noſtris diſputationibus agitandum, & hæc omninò effugienda. Verùm replicatum fuit hæc nunc diſputanda, atque maximè æquum videri, vt cum de dignitate Epiſcoporum ſit dicendum, Sedi etiam Apoſtolicæ ſuus honor tribuatur.

His ſublatis de VII. Can. triplicique eius formula, plerique ei aſſentiebantur. Alij potiùs verebantur ne Hiſpani, & Galli eos reijcerent. Sed adhuc, & ex noſtris nonnulli varia eis, & adeò ſcrupuloſè obijciebant, vt Seripandus magna vehementia nonnulla replicauerit, inquiens, Omnia munda mundis eſſe, & Spiritum Sanctum hanc prærogatiuam noluiſſe, quin eius verba poſſent prauè detorqueri, cum Hæretici etiam Sacram Scripturam proſcindant; non ità igitur ſtrictim, & anguſtæ hæc indaganda. Idem & alij Legati præſertim, quod ex fine doctrinæ apparebat Canones, tanquam doctrinæ appendices ad eam prorſùs referri, ideòque ſecundum illius ſenſum accipiendos. Legati deindè per auditorem hæc perferri ad Lotharingum iubent. Et infrà.

Acta Concil. Triden. Gabr. Pal. Ms Card. Barb. ſign. n. 24. pag. 257.

8 Galli Oratores maximè cōmouentur, quaſi dedita opera inferantur illa verba *Vniuerſalem Eccleſiam*, vt Papa ſupra Concilium eſſe oſtendatur, quod ſe nunquam laturos aiunt, miranturque Legatos hæc verba excitaſſe. Legati per auditorem illis renuntiant à ſe iſta non proficiſci, ſed Cardinalem Lotharingum, qui in conciliandis Patrum animis operam ſuam interponebat, has ad eos difficultates à quibuſdam Patribus inuentas attuliſſe, quibus ipſi reſponſum breuitèr dari curant, omniaque cum illis apertè communicanda duxerunt, non vt quidquam his verbis moliantur. Oratores reſpondent, ſe habere in mandatis à Rege, vt nullo pacto hanc fieri iniuriam Gallicanæ Eccleſiæ patiantur, quæ non admittit Papam eſſe ſupra Concilium. Cæterum in reliquis omnibus ſe auctoritati ſupremæ Papę, vt quiuis alius, tribuere. Auditor nonnulla ex tempore replicanit de ſumma Romani Pontifici in omnes poteſtate, ſed quoniam longius parium ea res requirebat, addidit, multos Patres, & peritiſſimos affirmare, ea verba nullū præiudicium afferre eorum opinioni, quoniam intelligi poſſunt de Vniuerſali Eccleſia diſtributiuè, quatenus ad ſingulares Eccleſias refertur, non autem collectiuè, prout in Synodo reperitur, hac enim ratione dixerat ei Lotharingus ſe conuiciſſe Prælatos ſuos Gallos, vt ijs verbis aſſentirentur. Verùm Oratores in eo acritèr perſiſtere, vt omninò tollantur ea verba, alioquin vereri ſe lapidibus obruendos, ſi in Galliam hac opinione recepta reuertantur.

De Papę auctoritate magna orta controuerſia.

Paulò poſt Legati Senogallienſem, & Audi-

torem, rurſùs ad Lotharingum mittunt, vt eo authore Galli à priſtino conſilio auertantur. Is repetit, Oratoribus conſtitutum, nulla prorſus ratione pati, vt dicatur Papa Rector Vniuerſalis Eccleſiæ, alioquin paratos eſſe palàm proteſtari, cum ſe nominatim mandatum non ſolum à Rege, ſed etiam à centum viginti Prælatis Gallicis habere dicant, ne verbis huiuſmodi, quæ receptæ in Gallis opinioni, & ſcholæ Sorbonicæ, de authoritate Concilij ſupra Papam refragantur, vllatenus aſſentiantur: ſe autem nunquam exiſtimaſſe, illis adeò explicitè hoc authoritate Regia iniunctum fuiſſe. Ait præterea repugnare eos quoque, ne dicatur Epiſcopos vocatos à Papa in partem ſollicitudinis, niſi res priùs à Theologis diſputetur, hac tamen de re eos ad proteſtationem non deſcenſuros, ſed diſputationem tantummodo apertè non petituros.

9 Hæc vbi ad Patrum multorum, & præcipuè Luſitanorum aures perferuntur, qui ſe Pontificię auctoritatis ſtudioſiſſimos in Synodo ſemper oſtenderunt, eligit ſtatim eorum Orator duos, quos ſecum Regio nomine deduxerat ſacrarum literarum ac iuris Pontificij doctrina inſignes viros, Didacum de Payua, & doctorem Cornelium, qui coram Oratore Gallo Lanſaco cum *Ext. in mss Visc. pag. 364.* eorum Theologis Gallicis congrediantur, ac Summum Pontificem Rectorem Vniuerſalis Eccleſiæ iure appellandum, diſputando tueantur. Id ipſi egregiè aggreſſi, cum multorum aliorum concurſu facto, accenſiſque vtrinque contentiſſimè ſtudijs, in vanos clamores exiret diſputatio, ſoluto congreſſu eadem poſteà literis mandarunt, quę omnibus Patribus innotuerunt. Extant de his literæ Caroli Vicecomitis ad Borromæum Cardinalem, cui & alijs literis addidit Lotharingum Cardinalem oppoſuiſſe, nunquam Gallos conſenſuros, vt verba *Vniuerſalem Eccleſiam* in doctrinę ſerie infererentur. Illuſi nempè erant Galli falſa interpretatione decreti Concilij Conſtantienſis, in quo de Pontifice ambiguo actum erat, quem ſubeſſe Concilio exploratum eſt: obtrudebant etiam Conciliabulum Ba- *Car. Vicecom. in lit. ad Card. Borrom.* ſileenſe, quod poſt translationem à ſchiſmaticis perfidis habitum fuerat, eaque verba, quibus Pontificia auctoritas in Vniuerſalem Eccleſiam illuſtrabatur, pro bono pacis & concordiæ tollenda contenderunt: nolebant enim præiudicium afferri opinioni illi, qua Concilij auctori- *ib. p. 345* tatem Pontificiæ anteponunt. Scripſit etiam falſum eſſe Pariſienſem Epiſcopum, Pontificem Vniuerſalis Eccleſiæ moderatorem ac rectorem, cui Ebroicenſis ſubiecit, intelligere Sorbonicos Doctores diſiunctiuè, non collectiuè; at eo prudentior Pięles Ferrerius in Congregatione habita XI. Februarij, poſt lectas Regias literas, quę *ib. pag. 172.* XVIII. Ianuarij ſcripsę fuerant, de Pontifice, hęc verba protulit. ***In Vniuerſalem Eccleſiam plenam habens poteſtatem.***

Retulit decima nona Februarij Cardinali Borromęo idem Vicecomes profiteri omnes *MS. Card. Bo. Aepiſt. Spod. pag. 177.* Pontificis auctoritatem protendi ſupra Eccleſiam vniuerſalem, at Gallos contendere Eccleſiam congregatam auctoritate in ipſum Pontificem pollere: addidit in alijs literis XXV. Februarij datis multas de ea re Congregationes *ib. pag. 177* habitas, ac Doctorem Caneſium illuſtraſſe Pontificis auctoritatem multis argumentis, atque oſtendiſſe, antiqua Concilia ſtetiſſe auctoritati *ib. pa. 187. & 175.* Pontificis, inter quę Concilium Chalcedonenſe ſequutum eſſe auctoritatem Papę Leonis, eumque nuncupaſſe œcumenicum, ſiuè Paſtorem Eccleſię Vniuerſalis. Cum autem Theologi Galli aſſectarent Eccleſię poteſtatem amplificare, Pontificiamque minuere, nec aſſentirentur in *ib. 191.* decreto verba *Vniuerſalem Eccleſiam* inſeri, Lotharingus Cardinalis in Congregatione dixit, nolle Gallorum Regem, nolle Cæſarem Pontificiam auctoritatem oppugnari, ſed diſciplinam Eccleſiaſticam grauiſſimè conſtitui, vt à *ib. pa. 208.* Vicecomite II. Martij Borromæo Cardinali relatum eſt. Conqueſtus verò eſt Pontifex apud Ferdinandum Cæſarem Gallos non aſſenſiſſe, vt verba *Vniuerſalem Eccleſiam* in decreto ponerentur; ac multorum Conciliorum auctoritates ordine digeſtas rem confirmantes recenſuit, quas à Cæſare Cardinali Lotharingo propoſitas, & à Cardinale oſtenſas Gallis Theologis, vt expendant an vero ſenſui conſentiant, ac quinque Congregationes modò ea de cauſa habitas, retulit Vicecomes in literis medio Martio ad Carolum Borromęum Cardinalem datis. Addidit etiam Epiſcopum Quinqueccleſienſem ex mandato Cæſaris peroraſſe in verba Concilij Pontificiam aſſerentis poteſtatem, ac multas in ſcriptis ſententias pro Pontificis, & Conciliorum auctoritate oſtendiſſe, illique Granatenſem ſubieciſſe, de his non agendum cum Hiſpanis, qui Concilium Florentinum ſanctiſſimè colant, ſed cum Gallis ijs, qui illud non admittunt.

10 Percuſſos ſanè horrenda cœcitate conſtat eos, qui Florentinum Concilium non admittunt, (in quo Pontifex cum tot Latinis, & Græcis Præſulibus, ac præſente Græcorum Imperatore interfuit, coniunctionemque veterem cum Græcis, cum Armenijs, cum Iacobitis, cum Æthiopibus redintegrauit,) atque Baſileenſe Conciliabulum amplectuntur, quod ab vno tantùm Pſeudocardinali, & Exepiſcopis circiter decē ad diſcindendam nefario ſchiſmate Eccleſiam conflabatur, vt ſuis locis illuſtratum eſt. Quam verò malè ij Galli doctores meriti ſint de Regibus Galliæ, patet ex funeſtis eorum operibus, nam cum Alphonſus Rex Aragonum odio Eugenij IV. qui Gallicas partes tuebatur in Neapolitano Regno, ſeditionem in Baſileenſi Concilio concitaret, Turonenſis Archiepiſcopus Gallici nominis proditor factioni aduerſus Eugenium adhæſit, ex qua diſcordia Galli Neapolitano Regno depulſi ſunt. Deindè Baſileenſis Conciliabuli decretorum tuendorum ſpecie incitatus eſt à perfidis nonnullis, veriſſimis Gallicæ gloriæ hoſtibus Ludouicus XII. aduerſus Iulium II. eaque de cauſa Galli Inſubriæ, & Liguriæ Principatibus, Regnoque Nauarræ exciderunt; ex quibus conſtat eos de Gallico nomine peſſimè meritos, qui Baſileenſe Conciliabulum tueātur, cum illud etiam Carolum VII. & Ludouicum XI. inſectatos, ſuis locis demonſtratum ſit. Porrò Sorbonica Academia vetus Pontificum auctoritatem ardentiſſimè tutata eſt vſque ad ſchiſma aduerſus Vrbanum VI. in quo ſchiſmate, vt ſe expedirent ab anathematiſmis Antipapæ Petri è Luna Pontificiam auctoritatem oppugnarūt, vt ex Iuuenale Vrſino conſtat: quorum argumenta aduerſus ambiguum, non verò aduerſus non ambiguum Pontificem valuerunt, vt alias oſtenſum eſt. Quod ſi Verdunenſis Epiſcopus in- *ib. pag. 263.* terrogatus cur à Gallis Florentinum Concilium pro œcumenico non haberetur, reſpondit, Quod in eo tantum Itali Pręſules cum Orientalibus antea Schiſmaticis interfuiſſent, ex hoc ſanè reſponſo patet, multo minus ha-

bendum

bendum pro œcumenico Baſileenſe Conciliabulum, cui poſt tranſlatiooem multo pauciores interfuerint, ac falſiſſimè iactatum ab ijs Voiuerſalem repræſentatam Eccleſiam, atque impiè & imperitè io oonoullis editionibus inter alia Concilia œcumenica ea Acta inſerta fuiſſe, ac circumferri, quibus indocti illuduntur.

11 At Gallis Theologis opioionem ſuam pertiuaciùs propugnantibus, Legatos Cardinales ad eos io concordiaoi redigendos ſtudia conuer-

Gabr. Pal. in actis mſ. Concil. Trident. Extat in Mſ. Franc. Car. Barb. ſig. n. 24. pag. 258.

,, tiſſe, narrat Gabriel Paleottus [Legati autem,
,, cum hæc quotidiè increbreſcere, magiſque
,, implicari animaduertunt, accerſunt Patriar-
,, cham Hieroſolymitanum, Hydruntinum, Roſ-
,, ſanenſem, Tarentinum, Rheginenſem, Lan-
,, cianenſem, Mutinenſem, Albiganenſem, Se-
,, nogallienſem, Veſtanum, Neocaſtrenſem,
,, Parmenſem, Vintimilienſem, Auditorem,
,, Aduocatum, Promotorem, narratoque ſta-
,, tu rerum mandant eis, vt quod opportunius
,, duxerint, accuratè cogitent, ad eoſq; referant.
,, Interim literæ ex Vrbe nuntiarunt, vt ſi aliter
,, res ſedari nequeat, loco verborum illorum
,, *Vniuerſalem Eccleſiam* dicatur *Vniuerſas Ec-*
,, *cleſias*, aut *Chriſtifideles*, aut *Eccleſiam*: cæterũ
,, verba etiã aliquot alia mutarunt ne deſumpta,
,, ex Concilio Floreotino videantur; etenim ſi
,, ex forma verborum illius Concilij hic canon
,, componeretur, prout antea factum erat, tunc
,, abſurdum videbatur hæc ſola verba *Vniuerſa-*
,, *lem Eccleſiam*, inuertere. Igitur euitandi huius
,, incommodi cauſa placebat, vt ſenſus idem
,, alijs tamen verbis retineretur; reliqua pru-
,, dentiæ Legatorum committebantur.

Acta Concil. Trid. Mſ. Franc. Card. Bar. ſig. nu. 24. pag. 258.

Verùm Galli adhuc in eo vehementer perſiſtebant, vt nihil hac de re priùs ſtatueretur, quam diſputatio publicè proponeretur, alioquin grauitèr ſe læſos iri oſtendebant, cumque eis obijceretur, iàm id in Concilio Florentino definitũ, ipſi nõ verebantur Concilium id ſchiſmaticum appellare. Obcœcatos hac craſſiſſima igoorantia ex illius Concilij hiſtoria à nobis ſuo loco demonſtratum eſt. Et cum replicaretur, immò io Concilio Lateranenſi ſub Leone X. omoes ſtatus Galliarum approbaſſe Concilium Florentinum, dicebant ipſi Vniuerſitatem Pariſienſem ſemper reſtitiſſe (Quaſi verò Concilia illa œcumenica deſinant eſſe œcumenica, ac ſiant irrita, niſi Academia Pariſienſis ijs aſſenſerit, ac non potiùs Academia Pariſienſis rea ſchiſmatis tunc fuerit ſi reſiſtere auſa ſit, vel Galliarum Pręſules Academiæ illi ſint obnoxij) ideoque præeunte diſputatione hæc nequaquam ab ipſis recipienda. Quo circa vt hæc maiori adhuc maturitate indigere viderētur, reſpondent Legatis Pręlati illi, quibus conſultandi munus datum fuerat, commodius videri vt Seſſio in vlteriorem diem protrahatur, interimque ſedandis his controuerſijs opera omnis adhibeatur, ac tantiſper de abuſibus Ordinum, ac ſacramento Matrimonij, ſi placebit, agatur. Quod quidem, tum Legatis, tum Lotharingo, ac Madrutio, mirè probatum fuit, præſertim, quod cum Lotharingus verè omnia conatus fuiſſe diceretur, vt Gallos flecteret, quamuis Oratoribus ipſis, & Epiſcopis, & Theologis minoribus Gallicis refragantibus nihil effeciſſet, ſpes tamen noſtros non deſerebat, illos ab eodem Lotharingo commodiùs mitigari poſſe; ſed & ille, cum noua quotidiè diſcordiarum ſemina ſpargerentur, ſuſpicatus, ne eo nomine ab aliquibus apud Sanctiſſimum in culpam vocaretur, literis ſuis ad eundem rei totius progreſſum proſequitur, rogans etiam illius Sanctitatem, vt verba illa de *Vniuerſali Eccleſia* omitti, qui Gallica Natio vehementer perturbatur, nec afflictionem addi afflicto, benignè patiatur. Opinatus eſt Cæſarei ſigilli Pręfectus expungenda è decreto verba *Vniuerſalem Eccleſiam*, ne lis de poteſtate Pontificis ſuprema in Concilium agitaretur.

Carol. Vicecom. in lit. ad Car. Borrom. Extat in mſ. Card. Io. Baptiſt. Spad. pag. 200.

12 XVIII. Ianuarij habita eſt Congregatio, in qua Cardinalis Lotharingus queſtus eſt, multa Romę fieri contra Conciliorum decreta, atque etiam aduerſus Tridentini auctoritatem, cum Pontifex duos Cardinales iure ſuo renunciaſſet, hanc enim fuiſſe querelarum cauſam illuſtrat Gabriel Palęottus.

Mſ. Franc. Card. Bar. Auctore Gabr. Paleot. pag. 308. Aſtulph. Seruant. in actis Card. Leg. Card. Pij Gabr. Paleot. tom. 2 initio ex Bibl. Card. Pij. Acta Conſ. 6. Ian. Mſ Card. Spad. ſign. num. 134. Gabriel Paleot. in act Cõc. Trid. mſ. Fra. Card. Barberin. & mſ. Car. Pij tom. 2.

,, Literę ex Vrbe ſatis improuiſò nuntiant
,, duos Cardinales die Feſto Epiphanię à Papa
,, creatos fuiſſe Fridericum Gonzagam nepotem
,, Mantuani, & D. Hernandum filium Ducis
,, Florentię. Hęc res, valdè omnium animos
,, perturbauit, nam pendente Concilio, in quo de
,, ordinanda Eccleſia quotidie tanta ſeueritate
,, agitur, nemo exiſtimaſſet, nulla neceſſitate
,, vrgente duos Cardinales, quorum alter ętate
,, re annorum octodecim, alter vndecim eſſet, eli-
,, gi debere. Qui Papam tuebantur, aiebant, eum
,, non ſolùm exemplo Pauli III. & Iulij III. vo-
,, luiſſe pendente Concilio Cardinales promo-
,, uere, ne Pontificia poteſtas Concilio ſubie-
,, cta videretur, verùm etiam, vt Ducem Flo-
,, rentinum mœrore ſubleuaret, cui nuper filij
,, duo, alterque ex ijs Cardinalis, & ſimul vxor
,, eius Duciſſa obijſſent. Hac occaſione, & Gõ-
,, zagam additum in gratiam Cardinalis Man-
,, tuani, qui cum veteribus calumnijs circum-
,, uentus abdicandi ſe ab hoc Legationis mune-
,, re interdum ſibi facultatem dari poſtularet,
,, voluiſſe nunc Papam, & ſi non nihil aliàs de
,, eo ſuſpicari viſus fuerat, nunc tùm re certiùs
,, comperta, hac dignitate, dudum ab eo Nepo-
,, ti ſuo expetita, illius animum aduerſus inanes
,, voculas vulgareſque rumores munire.

Addit Aſtulphus Seruantius à decima octaua Ianuarij, vſque ad vltimum diem nullam fuiſſe coactam Congregationem ob grauiſſima Pręſulum diſſidia, quorum pars contendebat agendum de iuriſdictione Epiſcoporum, diſceptandumque de Pontificis auctoritate, at partem aliam longè ampliorem acerrimè aduerſatam quod iniquum diceret, reuocare in dubium auctoritatem Vicarij Chriſti, adeò certam, firmamque, atque à tot Concilijs, & ſanctis Patribus comprobatam, nullaq; ratione aſſenſiſſe, vt de ea lis moueretur.

Act. Trid. per Aſtulp. Seruantiũ 18. Feb.

13 Obortam etiam dicit aliam grauem controuerſiam inter deputatos Præſules, quibus præerant Lotharingus, & Madrutius Cardinales, de reformando reſidentiæ decreto, flagitante eorum parte, vt declararetur, quo iure ad reſidendum obſtricti eſſent Epiſcopi, an Diuino, an poſitiuo à Pontifice ſancito, eaque de cauſa Granatenſem, atque Hydruntinum acerbis inter ſe verbis certaſſe; quæ verò ea fuerint, retulere Cardinales Legati Cardinali Borromæo, dixiſſe in Congregatione Granatenſem, Eum qui diceret non eſſe præcepti Diuini, vt Epiſcopi paſcant Gregem, & munera Epiſcopalia exerceant, hæreſim aſſerere: cum verò Hydruntinum his verbis innueret addidiſſe, quempiam dicere poſſe hæreſim, non tamen Hæreticum eſſe.

De reſidẽtia magna oritur quæſtio.

Card. Leg. ep. 234 24 Ian. 1563.

Plura eo argumento doctè, & piè diſceptata fuere,

Digitized by Google

fuere, ex quibus hæc è Gabriele Palæotto delibanda videntur.

Quinquecclesienſis dixit. Triplex eſt reſidentia. Prima ſuperſtitioſa, vt quidam ſcrupuloſi aiunt, ità vt nec maiori charitate vrgente, nec ex cauſa obedientiæ, aut neceſſitate Eccleſiaſtica velint abeſſe, vt etiam Segobienſis, & Cardinalis Lotharingiæ aduerterunt, dico igitur hanc eſſe iuris ſuperſtitioſi. Secunda eſt Hypocritica, vbi quis reſidet, vt gregem tantum tondeat, mulgeat & omnia expilet, & iſta eſt iuris diabolici. Tertia naſcitur ex re ipſa, quod eſt verè, & fideliter paſcere, & excluſis legitimis cauſis, vt exemplo, prædicationibus, Sacramentis erudiat populum, & hanc, ſi dicerem non eſſe ex iure Diuino, viderer mihi parum fidelis eſſe; atque hoc vocabulum reſidentiæ licet non reperiatur in ſacris literis, res tamen ipſa ſatis inuenitur, prout Purgatorium, confeſſio auricularis, Trinitas, conſubſtantialis, Miſſa, & ſimilia. Sicuti igitur de auriculari confeſſione in eodem modo Concilio cautum eſt, eſſe de iure Diuino ex neceſſaria conſequentia, non video, cur non idem & in reſidentia ſit dicendum, nam & praxis Eccleſiæ, ad quam ſemper confugiendum eſt, id docet, quæ recens conſecratis Epiſcopis præcipit, *Vade, & prædica Populo*, igitur niſi legitimè impeditus ſit, vtique iure Diuino tenetur.

Secunda propoſitio, an hodie expediat declarari dubium. Facit primo, quia tot annis mille quingentis ſexaginta duobus nihil vnquam tale ſtatutum. Secundo quia aditus aperitur Hæreticis ad oppugnanda decreta Eccleſiæ. Tertio quia diminuit ius Papæ, ne poſſit diſpenſare ſuper reſidentia; hanc rationem Epiſcopus, qui concionatus eſt, ne declararetur reſidentia iuris Diuini afferens hæc addidit. Quid crebriùs nobis Hæretici obijciunt, quàm Pontificis noſtri Maximi ſanctiones, tanquam humanas non æſtimandas, Diuinas verò voces ſolum amplectendas, Parumne eſt, vt hæ Hæreticorum in Eccleſia Catholica calumniæ Concilij œcumenici auctoritate videantur comprobari? &c. Quarto non tenetur Concilium declarare omnes veritates, ſed tantùm, quæ controuerſæ ſunt inter Hæreticos. Quinto quia ius Diuinum æquè in omnibus eſt retinendum, ſed variæ ſunt Eccleſiæ, in quibus non poſſunt Paſtores permanere ob iniurias Sæcularium, & quia neceſſarij ſunt Epiſcopi in Conſilijs Principum pro vtilitate Eccleſiæ, & alias ob multas cauſas.

Verùm & in contrarium, quod imò expediat illud. Primo, quia eſt neceſſaria reformatio maximè hoc tempore, & in hac re. Secundo, quia in deploratiſſimis rebus confugiunt Medici ad extrema remedia, ſic hoc tempore ad ius Diuinum recurrendum, cum alia non poſſint. Tertio, quia Principes ita ceſſabunt ab iniurijs, cum videant iure Diuino hoc ſtatutum. Quarto, quia non poteſt id ampliùs omitti abſque maximo ſcandalo, & Populi expectant, an ſimus iuſti Iudices in cauſa noſtra, &c.

Ex Conc. de reſidentia,

Addidere etiam nonnulli inductam fuiſſe nimiam licentiam, vt Præſules in Regum & Principum Aula verſentur, vt ambitioni aut voluptati ſuæ lenocinentur, eamque vt multorum malorum cauſam excindendam.

„ Hactenùs (inquiebant) qui aulas Pontificũ,
„ & Regum ambitionis, aut voluptatis cauſa
„ ſunt ſequuti, id fortè ſibi licere exiſtimabant,
„ quod inde non expellebantur, nec errare, quod
„ non plectebantur. Ita factum eſt, vt dum quiſ-
„ que ſibi quod alteri, licere putat, omnes pariter
„ de via deceſſerint, quodque exemplo faciebant,
„ id iure etiam ſe facere arbitrarentur, nunc cœ-
„ leſti hac lege promulgata omnes errorum te-
„ nebræ diſijciuntur, nulluſque colludendi, con-
„ niuendi, titubandiue angulus relinquitur, nam
„ ſi homicidas, ſi fures, ſi raptores Magiſtratus
„ de medio tollunt, quod diuina lex, cuius mi-
„ niſtri ſunt, in eos iubeat animaduerti, nec
„ Principibus quidem licebit ſuſtinere, vt vagi,
„ circumforaneique Epiſcopi ſibi ante oculos
„ verſentur, ſed eos ſtatim ad ſupremum Eccle-
„ ſiæ antiſtitem deferant, quandoquidem hoc iu-
„ ri Diuino intelligunt repugnare. In alijs legi-
„ bus dubitare quiſquis poteſt, ne aut calliditate
„ aliquando eludantur, aut deſuetudine tollan-
„ tur, aut temporis iniuria aboleantur. At Di-
„ uinum ius quacumque fraude peruerti, aut
„ temporis curſu imminui, aut exquiſitis vllis
„ artibus non poterit violari. Inſtitiſſe Hiſpanos

Pręſules acerrimè, vt reſidentia iuris Diuini promulgaretur, referunt Cardinalium Legatorum literæ prima Februarij ad Carolum Borromæum Cardinalem datæ. *Ext. in ms. Card. Pij ſig. n. 201.*

14 Vltima Ianuarij Marcus Antonius Bobba Auguſtæ Prætoriæ Epiſcopus Orator Emanuelis Philiberti Ducis Sabaudiæ in generali Congregatione exceptus eſt, atque ab eo ſubiectæ literæ Ducales exhibitæ fuerunt.

Sacroſanctæ œcumenicæ Synodo Tridenti in Spiritu Sancto congregatæ.

Aſtulphus Seruant. in Diar. Concil. Trid. ms. Franc. Car. Barb. ſig. n. 1109 pag. 107. Ext. in alt. 7. Seſſ. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3251. pag. 195.

Philiberti Sabaudiæ Ducis Orator recipitur.

Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Patres In tanta rerum omnium perturbatione, in qua totus Chriſtianus Orbis periclitatur, illud nobis, vt certiſſimum, ita vnicum remedium, quod ab iſtius Sacroſancti Concilij diù deſiderata definitione dependet, relictum eſſe videtur. Reliquæ enim omnes, quæ huic morbo adhibentur, medelæ, vulnus potius exacerbare, quam obducere dignoſcuntur. Quare & Pontifici ſummo, qui hoc tàm ſalubre medicamentum adhiberi voluerit, & vobis omnibus, qui veſtra opera, diligentia, virtute in hanc rem prorſùs incumbere, & pro religione tot labores ſuſtinere non recuſatis, maximæ ſunt agendæ gratiæ; Chriſtianis verò omnibus ſummoperè gaudendum, quod religione ſuo priſtino candori prorſùs reſtituta, & omnibus erroribus diſpulſis viam quam ſequantur, veritatis, minime ſint ignoraturi. Mihi quidem nulla res gratior, nec deſiderabilior obuenire poterat, tùm totius Reipublicæ Chriſtianæ cauſa, tùm etiam populorum meorum, vt quos à bellorum anfractibus Diuino munere liberatos mea magna lætitia conſpicio, eos etiam animarum pace fruentes maiore cum lætitia intelligam. Quod ſi ſeriùs ad vos Oratorem, & Procuratorem meum, qui mos omnibus Catholicis Principibus eſt antiquus, deſtinaui id facilè mihi à vobis condonatum iri exiſtimo, ſi varia, atque eadem grauia negotia, quæ me hactenùs totum occupauerunt, conſiderare nõ dedignabimini. Nũc, cum primum licuit, Reuerendum Epiſcopum Auguſtenſem iſtuc mittendum curaui, qui & Oratoris, & Procuratoris mei munere apud iſtam Sacroſanctam Synodum fungatur: ab eo intelligetis, & quanto in periculo conſtituti ſimus, & quo teneamur deſiderio conuentum hunc veſtrum vnanimi conſenſu ad totius Orbis Chriſtiani quietem, & ad Catholicæ religionis augmentum perfici, qua denique afficiamur voluntate, veſtra decreta, veſtraſque definitiones, quantum in nobis fuerit, omnibus fauori-

bus

Digitized by Google

bus proſequi, & adiuuare, vt quud à vobis Spiritu Sancto cooperante determinatum fuetit id à nobis pro virili nuſtro ſynceritate executinni demandetur. *Valete Taurini Kalendis Ianuarij MDLXIII.*

Illuſtriſſimarum, & Reuerendiſſimarum Veſtrarum Dominationum obſequentiſſimus filius Dux Sabaudiæ.

Emanuel Philibert.

15 Lecta deinde eſt formula mandati ab eodem Duce eidem Marco Antonio Bobbæ Epiſcopu Auguſtenſi Otatori dati Ripolis prima Ianuarij eiuſdem anni, qua perlecta memoratus Epiſcopus inſigni oratione, quam apud Labbè inuenies, Ducis Sabaudiæ cunſtantiſſimam in defendenda religinne pietatem, ſtudiumque flagrantiſſimum, nec non quantis peticulis cinctus eſſet ab hoſtibus fidei, expoſuit, cui nomine Synudi huc reſponſum redditum eſt.

Reſponſum Sanctæ Synodi in admiſſione Oratoris Illuſtriſſimi Domini Ducis Sabaudiæ.

Reſpondent Oratori Ducis Sabaudiæ.

Reuerendiſſime Dumine, ac Illuſtris Orator. Multæ ſunt, & quidem graues tationes, quæ Sanctæ huius œcumenicę Synudi animum, & voluntatem excitare debent de ea omni diligentia perſequenda, & iuuante Dumino perficienda, quę ſumma bonutum omnium approbatione inſtituit; hoc enim Chriſtianæ Reipublicæ afflicta ſanè & miſera cunditio poſtulat, fidelis populus nun ſolum expectat, ſed etiam flagitat, charitas ſuadet, & Sanctiſſimi Dumini noſtri Pij IV. Pontificis Maximi ſumma auctoritas ſuo iure expetere videtur. Verumtamen ſpes illa, quæ in dies maiot benè getendæ rei oſtenditur, ita eius ſtudium communit, vt ſua ſponte ſatis incitata nullius cohortatione indigeat; nam vt omittamus eius benignitate, in cuius manu corda ſunt Regū, factum eſt, vt præter omnium opinionem pax inter Chriſtianos Principes conſtitueretur, ſine qua aut generale Concilium cogi, aut de eo conuocando, ne cugitari quidem vllo modo puterat; cum Sancta Synodus animo repetit, quæ deindè conſequuta ſunt, in maximam ſpem adducitur fore, vt Deus Sanctæ Eccleſiæ calamitates miſeratus laborum ſuorum exitum afferat, quem omnes optant. Ac primum quidem illud mirum videri debet tantum breui temporis ſpatio ex remotis, & diſiunctiſſimis locis Patrum cuncurſum factum eſſe, deindè poſteaquam de grauiſſimis rebus agi cœptum eſt, quamuis in deliberando nonnullæ interdum, & variæ diſputationes otitentur, quod alia ratione veritas ſatis elucere non poſſet, tamen in decernendo ſumma inter omnes, & verè Chriſtiana conſenſio nunquam defuit. Præterea in quo omnia ferè eſſe poſita videntur, tanta Catholicorum Principum alacritas, tàm propenſa in orthodoxam fidem omnium voluntas, tanta animorum cunſpiratio, tot honeſtiſſimis legationibus declatata eſt, vt hoc veluti certiſſimum conſtituendæ Eccleſiæ pignus à Deo immortali ſacroſancta Synodus habeat. At verò inter cæteros maximi nominis Principes, cuius ſe vel dignitate ornari, vel pietate, & opibus plurimum iuuari poſſe ſibi perſuadee, quanti facere debeat Emanuelis Philiberti optimi & fortiſſimi Sabaudiæ Ducis clatiſſimum nomen, atque anctoritatem, multo notius eſt, quam vt pluribus verbis demonſtrari opottear. Vt autem multa paucis comprehendantur, ſatis illud argumento eſſe poterit, quod Dux veſter nobiliſſimi generis ſplendotem, ditionis amplitudinem, ſummam bellicæ artis, & cæterarum virtutum gloriam ita cum veræ pietatis & religionis ſtudio coniunxit, vt ſimul regnandi & Catholicæ fidei defendendæ initium fecerit. Itaque Reuerendiſſime Domine, vel quod eius Principis perſonam geris, in quo Sancta Synodus multum præſidij poſitum eſſe iure optimo exiſtimat, vel quud te ijs virtutibus ornatum eſſe intelligit, quæ tàm graui perſonæ, & cauſæ maximè conueniunt, & ſumma lætitia venientem excepit, & ea modò loquentem, quæ à prudenti Viro, & pietatis ſtudioſiſſimo expectanda etant, libenter audiuit, atque in poſterum omnia beneuolentiæ, & humanitatis officia, quæ nunc tibi prolixè pollicetur, re ipſa multò libentiùs præſtabit: mandatum verò tuum, prout iuris eſt, benigno animo admittit.

16 Ineunte Februario, Ferdinandus Cæſar acto Germaniæ conuentu, in quo Maximilianum filiū ſucceſſorem ſibi in Imperio deſignauerat, vt ex propinquo Tridentinis actionibus, Patribuſque adeſſet, Oenipontem acceſſerat, oppidum ditionis ſuæ haud fermè plus centum millibus paſſibus à Tridento diſtans. Ad eum conueniendum ex omnibus maximè idoneus viſus eſt Io: Franciſcus Commendonus, quem Legati Venetijs euocatum hiſce inſtructum mandatis, quæ poſtea Romā tranſmiſſa fuere, proficiſci extemplò iubēt.

Præfari in primis iuſſus eſt amantiſſima officiorum verba, ac dein exponere validiſſimè Imperatoriæ Maieſtati, vt ſi velit Concilium optimum progreſſum, finemque ſortiri, quem quidē ipſam expetere tanquam primogenitum & aduocatum Eccleſię, haud ambigendum, ea quæ ſpectant ad auctoritatē Pontificis, prætermittat, cum Pontifex ſui muneris haud ignarus, nil eorum, quæ gerenda ſunt, prætermiſſurus vnquam ſit, quod & iam magna ex parte prouocauit in opus, ac in dies plura perficere, meditatur. Verum ſi quando viſum eſſet prudenti iudicio Imperatotiæ Maieſtatis, vt aliqua ex ijs, quæ Pontificiam auctoritatem ſpectant, emendationi ſubijcerentur ſuaderet Commendonus Imperatori, vt ipſemet cum Pontifice, remota alterius opera, hæc tranſigeret, neque ad Tridentinum Concilium, vbi eiuſmodi agitare, neque vtile, neque conueniens, illa deferret. Non defuturum Pontificem ſuo muneri, ſi cum illo agat, cuius optimā mentem iam ſibi, cæteriſque ſatis ſuperque exploratam ſciebant. Legatos ipſos, vbi eorum opera Cæſar in hac re vti velit, paratiſſimos ſeſe exhibere, quibus perſpectiſſimum iam erat Pōtificem, tùm ſuaptè prudentia, tùm Religionis ſtudio nihil eorum, quæ peragere conſentaneum fuerit, prætermiſſurum. Commendonus igitur ad Cæſarem veniens ab omni illum cogitatione, ſi qua iniecta illi fuerat, nouandi aliquid, aut fouendi alterius cuiuſquam conſilia, quibus arbitria Patrum labefactari, aut ſcindi conſenſus, voluntaſque eorum poſſet, abduxit, & ſi quid incōmodæ opinionis animo eius inculcatum à ſuis hæſerat, fæliciter euulſit. Quod quanto progreſſus Concilij commodo acciderit, illud documento eſt, quod cum Cæſar in articulis agitandis, ijs ſe implicare vellet, quę ad Imperatorem non ſpectabant, Cardinalis Seripandus cenſuerit, à Pōtifice edendum diploma, quo corruptelas omnes, ac vitia excindi velle teſtaretur, allato Pauli III. exemplo, qui Carolum Quintum nonnulla aduerſùs Sedis Apoſtolicę auctoritatem in conuentu Ordinum Imperij anno milleſimo quingenteſimo qua-

Ext. in mſ. Card. Spa ſig. no. 131.

Extr. ex Ital.

Legati Cōmendonū cum Inſtructione ad Imperatorem mittunt.

Mſ. Card. Io. Baptiſt. Spad. pag. 175.

Digitized by Google

quadrageſimo quarto coacto decernentem grauiſſimo diplomate corripuit.

17 Interea Tridenti, cum rerum diſcutiendarum moles excreſceret, nec diſcrepantes inter ſe multorum ſententiæ in vnam coire valuiſſent, ſolemnem Patrum conſeſſum prorogare iterum viſum eſt. Die itaque tertia Februarij Cardinalis Mantuanus coacta generali Congregatione, hoc, qui ſequitur, modo diſſeruit.

Prorogatio ſeptima Seſſionis VII. Tridentina ſub Pio IV. Pont. Max. ad XXII. Aprilis MDLXIII.

Verba Illuſtriſſimi Cardinalis Mantuani.

Aug. Maſſarellus Secr. Conc. in Actis Congreg. ante ſeſſ. 7. ſub Pio IV. ms. Card. Vatic. ſign. 3112. & ex eo Aſtulph. Serv. in act. Conc. Trid. Ms. Fran. Card. Bar. ſig. 1109. pag. 108. Act. Conc. Trid. per Aſtulph. Servan.

,, Peruenimus ad diem Seſſionis, ſed non per-
,, uenimus ad concordiam, quæ Seſſionem ante-
,, cedere debebat. Nam cum magnus ille pecca-
,, torum noſtrorum cumulus ſublatus non eſſet,
,, qui inter miſericordiarum Patrem, & nos in-
,, tercedit, illius ad nos miſericordia deſcendere
,, non potuit, qua contentio, quæ effuſa eſt ſu-
,, per Principes Eccleſiæ, diſperderetur. Quare
,, coacti fuimus cogitare de proroganda Seſſio-
,, ne, idque faciendum erat vel ad breue tempus,
,, vel ad longum; ſi ad breue, conſiderabamus
,, nos incurrere poſſe in voculas, & reprehenſio-
,, nem hominum iniquè loquentium, quaſi nihil
,, aliud agere ſciremus, quam differre Seſſiones;
,, ſi ad longum timebamus, ne Dominationibus
,, veſtris graue videretur, cum tamdiù ceſſando
,, hic detinerentur. Elegimus itaque tempus, quod
,, nobis viſum eſt non ſuperuacaneum, ſed eſſe
,, medium inter multum, & paruum, breue, &
,, longum, in quo omnia, quæ mox ſubijciam,
,, tractarentur, illud verò fuit ab hac die ad
,, feriam poſt octauam Reſurrectionis Domini,
,, quæ erit XXII. Aprilis; interea cuperemus vt
,, tractarentur hæc. Primum vt colligerentur
,, abuſus, qui irrepſerunt in ſacramentum Ordi-
,, nis, & à Patribus mitterentur ad Secretarium,
,, vt proponi poſſint; deindè vt Theologi diſpu-
,, tarent de his articulis, qui pertinent ad ſacra-
,, mentum Matrimonij, vt à nobis præſtaretur,
,, quod à nobis promulgatum fuit in ſuperiori
,, ſeſſione, vt ſimile de Sacramento Ordinis, &
,, Matrimonij ſimul decerneretur. Quod ſi Dei
,, benignitas nos interea ex alto, ita reſpiceret
,, vt omnia, quæ dixi, acta & tranſacta eſſent,
,, Patreſque inter ſe conueniſſent, tempus quod
,, ſumptum eſſet contrahere poſſemus, & Seſſio-
,, nem maturiùs habere. Hoc temporis ſpatium
,, nimis laxum alicui videri non poteſt, qui ſciat
,, quot dies ponant Theologi in diſputationibus
,, ſuis, & quot Patres in dicendis ſententijs. De-
,, liberent igitur Dominationes veſtræ, vt ſi tem-
,, pus probabitur, dari poſſint die craſtina arti-
,, culi Theologis, qui die Lunæ dicere incipiant.
,, Seruabitur verò hic ordo. Mane dicent Theo-
,, logi, & à prandio Patres proponent abuſus de
,, Sacramento Ordinis; ita vt ne punctum qui-
,, dem temporis fruſtra conteratur.

Prorogatio ſeptima ſeſſionis.

Rogata dein Patrum ſententia, an condicta dies pro celebranda Seſſione grata haberetur, à maiore parte fuit admiſſa.

Lit. Legato. Car. Trid. ad Cardin. Borrom. ſig. n. 1344. ep. 351.

18 Extrahendi autem Concilij inter alias illa ſæpè inerat cauſa, quod Epiſcopi ad alia, quam ad propoſita reſponderent, nec interrumpi poſſent, ne exoſa proteſtatione libertatem dicendi ſibi adimi quererentur, cum putarent Epiſcopi, vt Card. Lotharingus dixit, ſe in Regno ſuo modò verſari, ſæpè namque effrænata ſuperbia, libertas appetit apparere, ac vitia virtutum ſpecie palliata blanda quidem ſuperficie inchoant, ſed aſpera contrarietate perturbant. Cumque apperitę oſtenſionis vis ad effrænationem locutionis impellit, quaſi ſub ſtudio conſulendi libido erumpit apparendi.

Ms. Io. Bap. Cod. ſpad. p. 233.

Lotharingus quoque Cardinalis expoſtulabat, quod graues in Romana Curia corruptelæ inoleſcerent, ac Romæ ſacerdotia traderentur Curialibus, qui non curent Eccleſias, ſed earum curam inopibus, atque imperitis Sacerdotibus committant; vndè plurima Eccleſiarum excidia. Hæc tolerari vltra non poſſe. Duos iam fratres ſe pro Eccleſia Catholica pugnantes amiſiſſe. Commotum Lotharingi animum Carolus Albintimilienſis Epiſcopus lenire orſus, plures iam, reſpondit, corruptelas à Pontifice ſublatas; ad reliquas etiam ſuccindendas comparatum ineſſe animo; cæterum ne grauaretur recolere, quod olim Turrecremata in Concilio Baſileenſi dixerat, *Tollendum eſſe abuſum, non vſum*, ſi vlteriùs promota non fuerit Eccleſiaſticæ diſciplinæ inſtauratio, non id piæ mentis defectui, ſed quod agendorum ordo ita exigeret, adſcribendum erat.

Aſtulphus Servantius in act. Conc. Trid. pag. 108.

Articuli ſacramenti Matrimonij.

19 Feria V. 4. Februarij MDLXIII. propoſiti ſunt articuli de Sacramento Matrimonij, vt à Theologis minoris ordinis excuterentur.

I. Matrimonium non eſſe Sacramentum à Deo inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſiam inuectum, nec habere promiſſionem gratiæ.

II. Parentes poſſe irritare matrimonia clandeſtina, nec eſſe verè matrimonia, quę ſic contrahuntur, expedireque vt in Eccleſia huiuſmodi in futurum irritentur.

2. *Claſſis Theologorum.*

III. Licere poſt repudiatam vxorem cauſa fornicationis iterum contrahere viuente priore vxore, erroremque eſſe extra illam cauſam fornicationis diuortium facere.

IV. Licere Chriſtianis habere plures vxores, prohibitioneſque coniugiorum certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicã ab Ethnicorum ſuperſtitione profectam.

3. *Claſſ. Theologorum.*

V. Matrimonium non poſtponendum, ſed anteferendum caſtitati, ac Deum dare coniugibus maiorem gratiam quàm alijs.

VI. Licitè contrahere poſſe matrimonium Sacerdotes occidentales, non obſtante voto, vel lege Eccleſiaſtica, & oppoſitum nihil aliud eſſe, quàm damnare matrimonia, poſſeque omnes cõtrahere matrimonium, qui non ſentiunt, ſe habere donum caſtitatis.

4 *Claſſ.*

VII. Gradus conſanguinitatis, & affinitatis deſcriptos Leuit. cap. 18. præcipuè ſeruari debere, non plures, neque pauciores.

VIII. Solum impotentiam coeundi, & ignorantiam contracti dirimere matrimonium, cauſaſque matrimonij ſpectare ad Principes Sæculares.

20 Nona Februarij feria tertia excuti cœpti ſunt ij articuli à Theologis, atque Alphonſus Salmeron Hiſpanus primę claſſis Theologus, idemque Societatis Ieſu à Summo Pontifice miſſus circa primum articulum, ita perorauit.

Præmiſit aliud eſſe cęremoniam ſenſibilem in Sacramento Ordinis, aliud poteſtatem, quę confertur, ita Sacramento Matrimonij, quod eſt coniunctio maris, & fœminæ inter legitimas perſonas,

Digitized by Google

nas; quæ non eſt coniunctio corporis, ſed animorum, alias inter Ioſeph, & Beatam Virginem non fuiſſet legitimum matrimonium, vndè dicitur vna caro, & vnus homo, & vna perſona fictione iuris poſitiui, nō ratione coniunctionis carnis, ſed animorum, qui debent perpetuo ſimul permanere; per conſenſum enim traditur poteſtas alterius in alterum, quod eſt contractus matrimonij, qui contractus ita habetur ad copulam, vt cauſa ad effectum.

Item conſiderandum, quod matrimonium dicitur Sacramentum, cum ſit apud omnes gentes: eſt autem Sacramentum ea ratione, qua conueniūt ſigna ſenſibilia à Deo ordinata ad conferendam gratiam. Primus igitur articulus hæreticus eſt, nam matrimonium Sacramentum eſt, benedixit enim Deus Adam, & Euæ, quod tamen non dilucidè probat, cum benedixerit etiam Deus piſces & cuncta animalia, id eſt vt multiplicarentur, & quod legitur etiam de verbis Angeli ad Tobiam, quæ loca non probant, cum aliàs eſſet Sacramentum veteris legis, non autem nouæ, neque facit, quod Paulus dicit *Mulier, quæ permanſerit in fide ſaluabitur per filiorum generationem*, cum aliæ mulieres ſi permanſerint in fide ſaluabuntur. Neque quod idem Paulus ad Theſſalonicenſes cap. 5. *Vt vnuſquiſque ſciat vas ſuum poſſidere in ſanctificationem*, neque id habetur ex eo *honorabile connubium, thronus immaculatus*, quia contraponitur à Paulo matrimonium fornicationi, & alias in lege naturæ matrimonium fuiſſet Sacramentum.

Probatur autem matrimonium eſſe Sacramentum ad Epheſ. cap. 5. *Diligite vxores veſtras Sacramentum hoc magnum eſt.* Item Paulus exhortatur dilectionem coniugis tribus modis, nam per pronomen *hoc* Paulus matrimonium intelligit, licèt aliqui vt Methodius diſcipulus Auguſtini malè intelligat de Sacramento Euchariſtiæ, qui ſenſus ab Eccleſia ignoratur. Aliqui dicunt intelligi de ijs, quæ ibi ſequuntur, vt ſit myſterium magnum, vt Lutherus intelligit, qui intellectus reprobandus, cum rei non conueniat. Sancti verò Patres de Sacramento matrimonij intellexerunt, vt Ambroſius 5. ad Epheſ. & Theophilatus in eodem loco. Aug. lib. 1. cap. 21. de nupt. & concupiſc. Innocen. III. in epiſt. ad Epiſc. Atrebaten. & Concil. Florent. Item eſt ita intelligendum, cum matrimonium ſit via ad intelligendam coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, eſt enim magnum Sacramentum, vt vir relinquat Patrem, & Matrem propter ſuam vxorem, nam in Nouo Teſtamento matrimonium eſt quid Diuinum, quod non erat in veteri.

Responditque ad argumenta, quæ contra adducuntur. Verba Moyſi. *Propter hoc relinquet, &c.* Verba illa ſignificare matrimonia omnia in genere. In Nouo autem Teſtamento matrimoniū eſt Sacramentum, quia ſignificat vnionem Chriſti cum Eccleſia, & hac ratione gratiam confert.

Et cum dicunt Paulum dixiſſe myſterium, &c. Reſpondeo idem ſignificare apud Latinos, quod Sacramentum. Et cum dicant matrimoniū eſſe, quid publicum. Ergo reſpondeo omnia Sacramenta eſſe publica, & viſibilia, ſed continere ſecreta myſteria, quæ non apparent. Neque repugnat, quod aliqui Patres aliter locum illum intellexerint, cum vnus locus Scripturæ plures poſſit habere ſenſus, vt facit de verbis illis, *Filius meus es tu, ego hodie genui te.*

Quod ad Traditiones Concil. Carthagin. 4. cap. 12. Conſtanc. ſeſſ. 15. Flor. & hoc Trident. Item Leo ep. 70. ad Ruſtic. Innoc. I. ep. 9. Innocēt. III. ad Epiſc. Atreb. Lucius III. cap. 3. ad adolendam de hæret. Martin. V. in Bull. Concil. Conſtantien. Tertull. lib. 2. ad vxorem Auguſtin. lib. 1. de nuptijs, & concupiſc. & lib. adu. hæreſes hæreſi 90. in lib. Alterc. Synag. Bernard. ſerm. 60. & in vit. Malachiæ Epiſc. Hibern. Reſponditque ad argumenta contrariorum.

Primum cum dicunt matrimonium non habere materiam, & formā reſpondit, id eſſe falſum; eſt enim ratione generica Sacramentum, licet ſpecie differat ab alijs: conueniunt autem in vna ratione vniuoca, Thomas enim inquit materiam eſſe dationem dexteræ & annuli, & formam verbā, vel ſi nutus interueniat loco verborum.

Cum dicunt non adeſſe miniſtrum. Reſpondit quoad Sacramentalia eſſe Sacerdotem, quoad eſſentialia ipſoſmet inter ſe conſentientes.

Idem cum dicunt quod aliàs non eſſet matrimonium, quod contrahitur per Procuratorem. Reſpondeo quod etiam in eo eſt vera ratio Sacramenti, nam licet ordinariè contrahatur per conſentientes, in caſu tamen fit per Procuratorem.

Item, quod dicitur interuenit pecunia, ergò non eſt Sacramentum. Pecunia non datur pro Sacramento, ſed pro ſuſtinendis oneribus matrimonij, vt cum venditur calix conſecratus, vel Sacerdos locat operam ſuam. Et quod Dionyſius non meminerit huius Sacramenti in Eccleſiaſtica Hierarchia. Reſpondeo, Dionyſium intendere ibi texere Hierarchiam Eccleſiaſticam, ad quam non ſpectat hoc Sacramentum.

Ab. Conc. Trid. per Aſtolph. Seruan:

Quoad articulum ſecundum de clandeſtino matrimonio, Lutherus ea matrimonia non rata eſſe aſſerit, clandeſtina autem dicuntur, quæ fiunt, abſque teſtibus, vt Alex. Papa. Item quæ priuantur ſolemnitatibus Eccleſiæ, vt Euariſtus cap. Aliter 30. q. 1. Itē quæ fiunt abſq; publicis proclamationibus, vt habetur in c. Cum inhib. de eland. deſp. An autē ſint legitima. Reſpondeo ſi reſpiciamus leges, quæ matrimonium præſcribunt, ſunt illegitima, quia contra eas contrahuntur. Si autem reſpiciamus eſſentialia matrimonij, ea rata, & firma ſunt, vt Gen. 2. *Propter hoc relinquet, &c.* vbi non relinquitur, niſi conſenſus, &c. & Tobias contraxit inſcio parente. Nicol. I. cap. Sufficiat, 27. quæſt. 2. Chryſoſt. ſuper Math. Iſidor. in cap. Tuę Fraternitati de ſponſal: in quibus requiritur tantum conſenſus Alex. c. Licet de ſponſa. duo, ac etiam Innoc. 3. & Alex. cap. Quod nobis. Euchariſt. in cap. Aliter in fin. Ambroſ. Ep. ad Siſinium & lib. ij. de Virginibus, & ab Eccleſia Romana vti rata, & firma recipiuntur.

Prætereà eſt ibi materia, & forma, neque accidentia eſſentiam rei variant, neque omiſſione accidentalium Sacramenta minus conſtituuntur, & licet leges aliquando ſic contrahentes puniant, non tamen matrimonia inualidant, ſed debent cōtrahi ab ijs, qui peruenerunt ad annos pubertatis, qui licet filij familias ſint, liberi tamen ſunt, neque à parentibus cogi poſſunt, niſi quatenus ratione compellantur, nam conſenſus parentum nullus eſt, niſi conſenſus filiorum accedat, vt Hormiſdæ decret. epiſt. declarati, de qua in cap. Nullus 30. quæſt. 5. Et ſicut ſeruus contrahere poteſt repugnante Domino cap. 1. de coniug. ſer. multò magis filij, cum maior ſit poteſtas Dominorum in ſeruos, quam parentum in filios. Reſponditque ad argumenta aduerſariorum, vbi ſcripturę teſtimonijs probatur, parentes

drdiſſe vxores filijs, vt Iſaac Iacob. Item reſpondeo Rebecchæ etiam conſenſum requiſitum fuiſſe *Vis ire &c.* & tunc expediuiſſe, vt vxores alienigenæ non caperentur. Eccleſia autem poteſt huiuſmodi matrimonia irritare, vt inualida, ſicut inualidare poteſt alios contractus, & prohibere gradus, dilatare, & reſtringere, quia materiam inhabilem reddit. An autem expediat id fieri, propoſuit ſcandala, quæ ex irritatione, & quæ ex validitate oriuntur, eaque attendenda ſunt, quæ maiora ſunt, multaque ex vtraque parte retulit, ſed iudicium reliquit arbitrio Synodi.

21 In proximis Congregationibus alij Theologi diſſeruere, vtque ſpectantia ad hoc argumentum coniungamus, licet ordine temporis poſteriora fuerint.

Decima ſeptima Februarij Congregatio habita eſt, in qua Petrus Sotus Ordinis Sancti Dominici Hiſpanus hæc verba fecit.

Aſtulphus Seruantius pag. 114.

Ad tertium articulum, ſi licèt dimiſſa vxore per fornicationem aliam ducere, viuente priore vxore. Reſpondeo hæreticum eſſe, licet quæſtio hæc dubia aliquantulum in Eccleſia fuerit, vndè Aug. cap. 8. de fide, & operibus dicit, in ea aliquem poſſe venialiter falli, Origenes ſuper Matthæum refert plures Epiſcopos permiſiſſe alterius coniugium.

Nunc autem hæc quæſtio in Eccleſia explicata eſt, vt nullo modo liceat alteram vxorem ducere, quod auctoritatibus Sacræ Scripturæ comprobatum eſt. Paul. ad Rom. 7. ait *Mulier viuente viro alligata eſt, ſi autem mortuus fuerit vir eius ſoluta eſt à lege*. Viuente igitur viro non licet aliam ducere, vt 1. Cor. 7. *Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius viuit, quod ſi dormierit vir eius, liberata eſt, cui vult nubat*. Non igitur vnquam licet viuente altero coniuge alij nubere; Quæ verba clara eſſe Auguſtinus ad Pallentiū docet, nam probatur Marc. 10. *Quicumque dimiſerit vxorem, & aliam duxerit mœchatur*. neque intelligendum dimiſſionem niſi cauſa fornicationis, cum Math. 19. cap. iuxta Marcum, & Lucam intelligendus ſit.

Probatur idem à Paulo eod. 7. cap. 1. Cor cum inquit, *Non ego præcipio, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere. quod ſi diſceſſerit, remanere innuptam*, quod Paulus intelligit etiam quod cauſa fornicationis diſceſſerit, præſupponit enim cum cauſa diſceſſiſſe, ſcilicet ob fornicationem, cum alias id non liceat vxori ad libitum ſine cauſa diſcedere, quod etiam Paulus dixerat. *Nolite fraudare ad inuicem*, Et *Mulier non habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir*; præſuppouit igitur mulierem cum cauſa diſcedere, quod non licet, niſi ob fornicationem, ergo cum dicit, quod ſi diſceſſerit, intelligit, ob fornicationem dimiſſa vxore non habet aliam ducere priore viuente: & cum Math. 19. Chriſtus dixit *Excepta cauſa fornicationis*, loquebatur Phariſæis, qui vſi erant libello repudij, non ſic autem loquutus eſt cum Apoſtolis, vt referunt Marcus, & Lucas. Præterea cum matrimonium ſit Sacramentum, & vinculum ſupernaturale non ex natura, neque de libero arbitrio pendens, ſed indiſſolubile nulla ex cauſa diſſolui poteſt, *Quod enim Deus coniunxit homo non ſeparet*. Sacramenta enim obligationes quædam ſunt, Dei gratia, & ſigillo regio obſignatæ, quod nulli hominum diſſoluere licet, vt Aug. libr. 19. cap. 10. contra Fauſtum declarat, qua ratione baptiſmus non reiteratur. Matrimonium igitur ſigillo Dei obligatum nulla hominum auctoritate, nullaque cauſa diſſolui poteſt, vt refert Aug. lib. 19. cap. 10. de bapt. & coniugio, cum ait. Huius Sacramenti res eſt, vt coniuges inſeparabiliter viuant, & libr. 2. cap. 5. de adulterinis coniugibus, cum dicit, Excommunicatum autem perſeuerantem in ea excommunicatione non amittere baptiſmum, ſic nec coniuges per fornicationem amittere vinculum matrimonij, vt idem Hieron. in 19. Math. & in Epitaphio Fabiolæ: & B. Thomas ſuper his verbis *Excepta cauſa fornicationis*, dicit, ea verba referenda ad primam clauſulam, vt excipiat à priori ſententia, non à ſecunda, vt ſcilicet liceat dimittere vxorem ob fornicationem, ſed non aliam ducere. Idem dicit Concilium Mileuitanū cap. 16. quod ab Innoc. III. ep. 37. confirmatur. Etiam Innoc. III. de diuortio in pluribus capitibus, & id tota Eccleſia poſt Aug. tenet, & ſentit.

Reſpondit ab hoc quod Caietanus contra hanc veritatem dicit, negaremus decreta Pontificum, quod nullo modo fieri debuiſſet, nam Romanorum Pontificum definitiones reijci non poſſunt, cum præſertim accedit vniuerſalis Eccleſiæ aſſenſus, vt in caſu noſtro.

Quod igitur de polygamia aiunt, & hæreticum eſt, & contra conſenſum Eccleſiæ, decreta Pontificum, & verba Chriſti, *Erunt duo in carne vna*, non autem plures, &c.

22 Dum de his diſſertarent Theologi, abſurdum quid contigit, vt Theologi Hiſpani graues iras conciperent. quod poſt Pontificios Theologos datus eſſet locus Sorbonicis, ſeptimaque Februarij iniquè interminati ſint Miniſtri Regij, Regem Hiſpaniæ eam iniuriam etiam armis vlturum, ac à Sede Apoſtolica defecturum, vel eam in Hiſpaniam tranſlaturum, quibus reſponſum eſt. Indigna hæc eſſe Catholici Regis dignitate, ac pietate, qui ne quidem à Pontifice diſceſſerit, qui bellū cum eo geſſerat; De quibus Cardinales Legati ad Borromæum Card. ſcripſere; cui etiam antea ſignificarant, Regem Catholicum ſcripſiſſe, nolle ſe de puncto honoris pugnas inire, vbi de bono vniuerſali agitur; verumtamen Lunæ Comitem prœdriam ante Gallorum Regis Oratorem affectare, ex quo honoris, & dignioris ſedis ambitu adeò creuit contentio, vt in maximum diſſoluendi Concilij, euertendæque Chriſtianæ Reipublicæ diſcrimen venerit, vt ſuo loco dicetur.

Legati Card. in lit. ad Car. Borrom. ep. 248.

ib. ep. 253.

23 Celebrata eſt vndecima Februarij Congregatio Generalis, in qua literæ Caroli IX. Regis Galliarum ad Concilium perlectæ ſunt, quibus Tridentinos Patres certiores reddebat, qualiter cruento prælio fracti eſſent Hęretici, qui religionis nomine Religionem euertebant, ſollicitabatq; Patres, vt diſciplinam Chriſtianam inſtaurandam curarent, quæ literæ à Carolo Lotharingo Cardinale Patribus exhibitę ſubiectis verbis conceptæ fuere.

Carolus Dei gratia Francorum Rex.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3192. p. 219. Ms. Fr. Car. Barb. ſign. n. 1109. pag. 165.

Sanctiſſimis, & in Deo Reuerendiſſimis Patribus, apud Tridentum celebrandæ Sanctæ Synodi gratia congregatis ſalutem.

Non dubitamus Sanctiſſimi Patres, quin nobis chariſſimus, noſterque amantiſſimus conſobrinus noſter Cardinalis à Lotharingia vos eius nuncij participes fecerit, quem nos ad eum nuper ſcripſimus de fęlici, & diuinitus nobis collata victoria aduerſus eos noſtrorum hominum,

qui

Digitized by Google

qui falſæ Religionis prætextu ex ipſa ſacrarum rerum prophanatione alieniſſimos, & in Sacros Eccleſiæ Miniſtros crudelibus exemplis, nihil ſe aliud conari, aut quærere declararunt, quam vt Catholicæ noſtræ Religionis, & Chriſtianæ pietatis ſtatum omnem euertere, & armorum vi, atque iniuria reliquos omnes Populos noſtros in errorem ſuum inducere, quorum audaciæ, ſicut omnes norunt, tanto nos animi ardore obſtitimus, & obſtamus quotidiè, vt nulla nos aut rerum difficultas, aut periculorum diſcrimen ab hoc inſtituto auertere, aut remorari potuerit, quo ſceleratis eorum conſilijs, ac incœptis, vel ipſam vitam noſtram opponeremus. Cum non ignoremus in hoc toto negotio præcipuè de Omnipotentis Dei honore agi, quo nihil nobis poteſt in hac vita eſſe charius, quam pro eo, & Catholicæ eius Eccleſiæ ſtatu, & ſalute decertare, cuius vt primogenitus, & Maiorum noſtrorum hæreditario titulo, Protectorq; præcipuus toti Orbi Chriſtiano agnoſci, haberique ſtudioſè percupio, & exopto. Cùm igitur certum nobis perſuadeamus vos in hoc, tàm fęlici, tamque ſalutari inſtituti noſtri ſucceſſu, optimo maximo exercituum, ac victoriarum Deo gratias ex animo eſſe acturos, fructumque huius beneficij ad vos præcæteris facilè intelligamus prouenturum, lubenter vobiſcum hoc gaudium pariter gaudere conſtituimus, planèque, ac palàm teſtificari hanc tàm inſignem, tàmque admirabilem victoriam nos vni Chriſto ſummo Regum Regi, ac bonorum omnium victori referre acceptam. Vndè cum nos omni ſtudio, totaque mente laudamus, & immortali gratiarũ actione proſequimur Maieſtatem eius, obſecrantes, vt in perficiendo, quod fœliciter ipſius gratia inchoatum eſt negotium, tanta virtutis ſuæ præſentia adeſſe, atque aſſiſtere dignetur, vt ad laudem eius, & Eccleſiæ pacem pro noſtro deſiderio cuncta ſedata, & tranquilla, & in antiquum ſtudium, ſplendoremque reſtituta propediem poſſimus intueri.

per Aſulp. Se:mantiũ Scriptorẽ Ep. Teleſin: Secret. Ext in mt. Card. Pij tom. 22. in fine.

Cæterum cum probè nouerimus, Sanctiſſimi Patres, optima, & ſaluberrima eorum malorum, quæ nos hodiè hic affligunt, & penè omnibus Chriſtiani nominis Prouincijs impendere videntur, remedia à Sanctiſſimis Catholicæ Eccleſiæ Paſtorum comitijs, pluribuſque Synodis quondam petita eſſe, atque habita, cum illi Reuerendiſſimi Patres pio iniuncti ſibi muneris officio de Vniuerſalis Eccleſiæ ſalute ſolliciti, tàm maturè, quàm vigilanter obuiam irent, & accuratæ enaſcentibus erroribus adeò eis reſiſtere perſeuerarent, vt nunquam niſi extinctis illis, & è medio ſublatis ſibi parcendum eſſe arbitrarentur; oramus vos Sanctiſſimi Patres, & in Dei, atque vnici filij eius Ieſu Chriſti nomine obſecramus, vt pro ea expectatione, quam de pietate, ac paterno in ſe animo veſtro omnes conceperunt, tàm ſanctam, tàmque ſeriam rerum, quæ cum bellorum iniuria, tùm temporum iniquitate in Populum Dei vitiatæ corruptæque ſunt, emendationem, ac reformationem inſtituere, atque inire velitis, vt qui ex animi leuitate temerè ſe ab Eccleſia ſeparарunt, ex ea quam inſtauratam probè ac perfectè reſtitutam ipſis ſpectandã exhibebitis Catholicæ Eccleſiæ antiquã faciem, puritate atque integritate, in ſalutis viam facillimè reducantur, atque nos, quidquid opum, ac virium nobis eſt Diuinæ gratiæ munere conceſſum, ad Chriſtianæ Religionis tuendam dignitatem cupidè impendimus, & nobiſcum non pauci præſtantes viri, & militię noſtræ Duces, & Præfecti nobis Chariſſimi in eadem iſta cauſa ſibi ipſis non pepercerunt, ac vitam, & ſanguinem ſuum in hoc recenti prælio Domino Deo conſecrarunt, ſic vos pro veſtri muneris ratione eo animi candore, & conſcientiæ ſynceritate in hoc ipſum, cuius gratia conueniſtis, ita incumbatis, vt ex ſanctiſſimo labore veſtro, verum, ſyncerumque Dei cultum, tanquam præcipuum operæ veſtræ fructum paſſim renaſci, atque inſtaurari videamus, atque adeò eam in Eccleſia morum emendationem, ac diſciplinam vigere, quæ non modo placandis Regni noſtri procellis, ſed etiam conciliandæ, & in eadem Religione per omnes Chriſtianæ Eccleſię Populos conſtituenda pace ſufficere poſſit. *Datum in Ciuitate Carnutenſi die XVIII. Ian. MDLXII.* (Nimirum ab incarnato Verbo)

Carolus Baurdin.

Corruptum fuiſſe illius victorię fructum nimia in perduelles Hęreticos indulgentia, affectataque cum ijs pace, qui ex pacis beneficio grauiora bella paraturi erant, dicetur inferiùs.

24 Subdunt verò Acta. Quibus literis lectis Dominus Raynaldus Ferrerius ſecundus Orator habuit Orationem infraſcriptam. *Arch. Vat. ſig. n 3199 pag. 85. & 92.*

Quoniam ex literis Regis Chriſtianiſſimi, quę nunc recitatę ſunt, & orationibus non ita pridem habitis, tùm eloquentiſſimi Principis Cardinalis à Lotharingia, tùm eruditiſſimi viri Epiſcopi Metenſis, intellexiſtis Galliarum vaſtitatem, & Regis Chriſtianiſſimi aliquot egregias victorias, nolo eſſe vobis, Patres Sanctiſſimi, in illis rurſus recenſendis, vel eo maximè moleſtus. Quod ſi vobis calamitates noſtras, quales ſunt, exponerem, nemo certè veſtrum eſt, qui rem non potiùs fictam, quam factam exiſtimaret. De poſtrema autem victoria, tametſi magna, & glorioſa, quam Deus ſua immenſa prouidentia de manu victoris hoſtis eripuit, quid ego plura dicam, cum adhuc in medijs Gallię viſceribus viuat, & graſſetur victus inimicus? paulò poſt. Non deſunt Regi Chriſtianiſſimo copię, & proprię, & auxiliares, illarumque imperator prudens, & magnanimus Princeps Guiſię Dux, nihil non molitur Chriſtianiſſima, & prudentiſſima Regina pijſſima Regis Mater, quod vel ad reconciliandos, vel propulſandos hoſtes pertineat. Et infrà. Non eadem eſt hodiè ętas, non mens omnibus Chriſtianis hominibus, atque erat ante quinquaginta annos; laboramus ferè Catholici omnes eodem morbo. Et poſt multa.

Scrutatur mihi credite ſapientiſſimi Patres bona pars Chriſtianorum hominum Sacras Scripturas, relictis aliarum diſciplinarum libris. Hoc ipſum perſpiciens Rex Chriſtianiſſimus curauit diligenter, ne quid mandatis noſtris contineretur, quod ad illam petram non proximè accederet, quodque à Catholicis omnibus vehementer non expeteretur, & ab aduerſarijs nullo iure repudiari, aut repelli poſſet. Ea autem Illuſtriſſimis Dominis Legatis dedimus, ij propediè, vti polliciti ſunt, vobis, Patres Sanctiſſimi, examinanda, & iudicanda proponent, ad vos potiſſimũ enim mittuntur, veſtrumque de illis iudiciũ expectat Rex Chriſtianiſſimus, & tota Gallia. Et infrà. Ridebũt aduerſarij, & dicent, Patres quidem Tridentinos ſcire, ſed facere nolle; optimas quidem leges ſtatuiſſe, eas tamen ne digito quidem attigiſſe, poſteris tantum & ſucceſſoribus obſeruandas reliquiſſe (& mox) Qui autem nos impietatis inſimulant, quique ſe olfacere dicunt in poſtulatis no-

noſtris nonnulla, quæ cum adnerſariorum libris faciunt, nos quidem illos reſponſione indignos exiſtimamus. Et multis interiectis.

Quid profuerunt decreta Tridentina poſt duodeuiginti annos? Quot interea omnium hominum ordines, quot Prouinciæ, quot Regna, quot Nationes ab Eccleſia Romana defecerunt? Non eſt, Patres Sanctiſſimi, hæc Galliarum cauſa tantum? Valeant Galli, cum ſuis tumultibus, res ſuas ſibi habeant: vos Itali, vos Hiſpani Patres appello: periculum ex alijs facite vobis, quod ex vſu fiat, cuius magis intersit hanc veram, & ſeriam diſciplinæ Eccleſiaſticæ emendationem fieri, cum Romani Epiſcopi, Pontificis Maximi, Summi Chriſti Vicarij, Petri Succeſſoris in Eccleſia Dei ſummam poteſtatem babeatis, &c.

Suſpectus erat hic Orator Hæretica lue, vt patuit ex grauiſſimis argumentis: liberiora tamen eius verba ſtudio aſſerendæ pacis in æquiorem partem accepta fuere. Habitam ab eo Orationem ſpecioſo pietaris ſtudio, ſed aculeatam, nec intra limites modeſtiæ Ferrerinm ſe continuiſſe, ſcripſit Borromęo Cardinali Carolus Vicecomes. His addit Angelus Maſſarellus Epiſcopus Teleſinus.

Ext. in ms. Vallic. pag. 364. & in ms. Card. Barb.

,, 25 Oratione abſoluta, Oraroribuſque locum
,, Congregationis exeuntibus, fuerunt à me
,, Secretario lecta verba, quæ concepta fuerant
,, pro reſponſo tis dando, interrogatique ſunt
,, Patres, an placeret?
,, Tùm Illuſtriſs. D. Card. à Lotharingia: Quo-
,, niam inqnit, ortus noſtri partē parentes, partē
,, amici, partem patria vendicat, non poſſunt,
,, non addere aliqua ijs, quæ Domini Oratores
,, dixerunt, præſertim, cum mea familia adeò
,, coniuncta ſit cum Regia, vt comunis ſit om-
,, nium fortuna. Memini me, tertio Regum
,, legiſſe, poſt mortem Salomonis ad Roboam
,, Regnum deueniſſe, cum Populi, ſi remittere
,, voluiſſet aliquid de iugo grauiſſimo, quod
,, ab eius Patre cis impoſitum fuerat, promitte-
,, bant, ſe perpetuò obedituros. Accepit ille
,, tertium diem ad deliberandum ſui conſulti ſe-
,, nes reſponderunt, concedendas eſſe petitio-
,, nes Populi: conſulti verò poſteà iuuenes, de-
,, negandas iudicauerunt; ex quo multæ cala-
,, mitates in Populo illo ortæ ſunt. Quare Patres
,, remittite & vos aliquid de iure veſtro, vt non
,, ſolùm Regnum noſtrum, ſed cunctæ gentes
,, vobis obediant: & cum iàm triduò immorati
,, eſtis, iàm tempus eſt, vt concedantur noſtra
,, poſtulara. Primus enim dies fuit, cum Ora-
,, tores primo de hac re vobiſcum loquuti ſunt.
,, Secundus, cum ego idem dixi. Tertius ho-
,, diernus. Tempus eſt igitur, vt aliquid à vo-
,, bis præſtetur. Non dico, obedite Regi Chri-
,, ſtianiſſimo noſtro, abſit hoc, ipſe enim rogat
,, vos, atque obſecrat: ſed lenite iuſtum eius do-
,, lorem, & aliqua via in meliorem ſpem reuo-
,, cemus turbatos quorumdam animos. Non
,, verba modò petimus, facto opus eſt, Qua-
,, rè reſponſum placet; ſed iam facta cupimus,
,, atque expectamus. Promiſſis diues quilibet
,, eſſe poteſt. Multi Principes, & Reſpublicæ
,, præſertim Philippus Rex Catholicus, & San-
,, ctiſſimus Dominus Noſter Pius IV. ſuppetias
,, nobis tulerunt: ſed præcipuū auxilium à vobis
,, Rex, & Regnum noſtrum expectat] Modeſtè

Ang. Maſſarel. in actis ms. Ms Arch. Vat. sign. num. 3192. pag. 219.

illum peroraſſe pro diſciplina Eccleſię conſtituenda ſcripſit Borromæo Cardinali Carolus Vicecomes. Laudauit conſilium Lotharingi Cardinalis Madrutius, cui maxima pars Præſulum aſſenſit.

Ext. eius lit. ſup. pa. 364.

,, Addidit verò Patriarcha Aquilegienſis [Ma-
,, gnam cauſam habet Synodus lætandi ob vi-
,, ctoriam Chriſtianiſſimo Regi præſtitam, cum
,, illud Regnum è faucibus aduerſariorum erep-
,, tum ſit, & quæ petunt Domini Oratores, iu-
,, ſtiſſima ſunt, & placet reſponſum, rogatque,
,, vt exequatur, quod petunt.

Ang. Maſſarell. vbi ſup.

Plures Hiſpani Pręſules dixere, placere Regia poſtulata, modò ab eo promiſſa compleantur, Epiſcopus Britenorienſis adiecit, Sanctam Synodum non eſſe conſtitutam in mora, donec petita Regia proponantur per Legatos: denique vniuerſi conſenſere, vt vitæ morumque diſciplina decretis Synodalibus ſanciretur.

Subdit Angelus Maſſarellus Teleſinus Epiſco-
,, pus [Approbato igitur reſponſo, reuocatiſq;
,, in Congregationem Oratoribus fuit à me Se-
,, cretario dictum reſponſum alta voce recita-
,, tum, cuius tenor hic.

26 Illuſtriſſimi Oratores. Quantam lætitiam Sacra Synodus cęperit ex ea victoria, quàm proximè Chriſtianiſſimus Rex veſter Dei pręſidio munitus ab hoſtibus reportauit, ſingularis pietatis ſignificatione ab ea declararatum eſt; tanquam enim cōmune Catholicæ Religionis periculum propulſatum eſt, & ita communibus omnium votis gratulationes habendas, & gratias Deo immortales agendas eſſe iudicauit; at verò optima, & egregia Chriſtianiſſimæ eius Maieſtatis voluntas, quæ ex omnibus partibus in his literis, quæ modò lectæ ſunt, & in veſtra oratione ſe oſtendit, adeò S. Synodi lætitiam, & voluntatem auxit, vt nihil illi iucundius, nihil gratius accidere potuerit, nam cum innumeræ calamitates Catholicam Eccleſiam penè oppreſſerint, quis non inenarrabiliter lætetur, cum Diuino conſilio factum eſſe conſideret, vt potentiſſimi Regis puerilis ætas ita ad veram pietatem conformaretur, vt in eo laudis genere nihil à ſe vnquam Maioribus ſuis clariſſimis Regibus conceſſum eſſe prę ſe ferat. Atque hoc quidem Dei optimi maximi beneficiū, quo amplius exiſtimandum eſt, eo ardentiori ſtudio precari, atque optare S. Synodus cogitur, vt afflictæ Chriſtianæ Reipublicę, tanto, & tàm pręclaro bono frui nunquam non liceat. Deinde verò ſummę ſpei Regem hortatur, & per Dei miſericordiam obſecrat, vt quod hactenus fecit, eius nominis memor, quod Maiorum ſuorum fide, & Religione partum, ipſe hęreditarium accepit, omnia ſua ſtudia, & cogitationes ad Dei gloriam amplificandam conuertat. Sanctam Sedem Apoſtolicam defenſam, atque omnibus ornamentis auctam velit, veterem fidem conſeruet, illorum conſilijs benignas aures prębeat, qui Regni firmitatem, & robur non in fortitudine equi, aut viri, ſed in Dei potentia, & virtute collocatam eſſe exiſtiment. Contra verò cum fortaſſe non defuturi, qui omnia vtilitate metienda eſſe cōtendant, ac tranquillitatem & pacem, quę non eſt pax, ſuadeant, ne patiatur optimam illam mentem, & Chriſtiano Rege dignam, quam ſibi Dominus dedit, peſtilentiſſimis velut incantantium, & veneficorum vocibus infici, ac deprauari. Sed hæc quidem optimus Rex, tùm Dei ope adiutus, tùm propter excellentis cuiuſdam naturæ bonitatem ſpontè ſua impulſus, tùm Reginæ matris, & nobiliſſimorum Procerum ſanctiſſimis monitis incitatus cumulatiùs perficiet. Interim verò cum ille omnia pietatis officia Catholicæ Eccleſiæ benignè polliceatur, & fortiter pręſtet, Sacroſancta Synodus in eam curam toto animo incumbet, vt

Ms. Arch. Vat sig. num. 3192. pag. 219. Ms. Fran. Card. Bar sig. 1109. pag. 112. Act. Conc. Trid. per Aſtulph. Seruant.

cum

cùm ea, quę ad vniuerſę Eccleſię emendationem pertinent, definiantur, tùm verò de ijs agatur, quæ priuatim Gallicarum Eccleſiarum commodis, & rationi maximè conuenire arbitrabitur, neque vnquam committet, vt ipſius diligentia, & induſtria iure in eo requiri poſſe videatur, quod ſui muneris eſſe, cuiuſque rei cauſa S. D. N. Pij IV. auctoritate ſe in hunc ſanctum, & legitimum cœtum conuocatam eſſe, obliniſci non poteſt.

27 Dilatum ad aliud tempus huiuſmodi reſponſum hic nobis connectendum viſum fuit, ne eadem importunè repeteremus. Poſt ſuperiores verò literas Regias in Patrum conſenſu prolatas inquiunt Acta conſcripta ab Angelo Maſſarello.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 192. pag. 219.

,, Deindè Illuſtriſſimus primus Pręſidens dixit,
,, eligendos eſſe aliquot Patres pro colligen-
,, dis abuſibus circa Sacramentum ordinis, vt
,, exequamur, quod à nobis nuper promiſſum
,, fuit: intereaque, dum redibit Illuſtriſſimus D.
,, Card. à Lotharingia, poterunt pręparari; vt
,, deindè Sanctæ Synodo proponantur. Hoc
,, erit principium reformationis, quam Domi-
,, ni Oratores Regis expetere dixerunt, pote-
,, runtque hoc eodem tempore Theologi proſe-
,, qui cœptam examinationem, diceréque manè,
,, & à prandio, vt eò citius examinatio ipſa ex-
,, pediatur: hoc enim modo, & ſi nunc ſimus
,, in diebus carnis priuij, non tamen ſecundum
,, carnem ambulabimus.

Legati Card. in lit. ad Car. Borrom.

Idem ep. 31 ad Card. Borr.

28 Tradit idem Gabriel Palæottus Oratores Gallos vehementer vrſiſſe, vt eorum poſtulata ad Synodum referrentur. Quęnam verò ea fuerint, iam anteà à nobis fuere recenſita, de quibus Cardinales Legati ad Borromæum Cardinalem ſcripſerant, dixiſſe Cardinalem Lotharingum, ſe pro ea auctoritate, qua præ Regijs Oratoribus, atque adminiſtris Gallis pollebat, duriora capita detraxiſſe ex ijs poſtulatis, vt de Annatis, atque alijs ad Religionem non ſpectantibus; quæ verò poſtulata erant propoſita, à toto Senatu ſanctiore Regio fuiſſe confecta, propterea verò à Gallis Oratoribus vrgeri preces, quod Galli non retardari Concilium, ſed finem accelerari velint. Dum verò Legati de ijs referre ad Synodum cunctarentur, inſtitere, vt quando nollent Legati ea proponere, ſibi proponere liceret: quibus reſponſum eſt, nolle pati Legatos, vt obſeruata in Concilijs vetus forma mutetur, quę tenet, vt Præſides Concilij proponant, atque adeò ipſos Legatos propoſituros omnia, quæ, vel à Gallorum Regis, vel aliorum Principum Oratoribus, vel à quouis Pręſule exponerentur, modò honeſta eſſent, ac rationi conſentanea; quibus ſubintulere Oratores, ſe à Carolo Rege Galliæ mandata habere, vt poſtulata omninò proponerentur, quarè vel ea proponerent Legati ipſi, vel proponi ſinerent. Ad hæc Legati extraxere de induſtria reſponſum, vt illud à Pontifice exciperent, rogatuſque eſt Cardinalis Lotharingus, vt Oratorum animos demulceret, donec Epiſcopus Viterbienſis è Pontificia Aula rediſſet. Monuit verò ex arcano eiuſdem Epiſcopi Viterbienſis opera Cardinalis Lotharingus Pontificem, ne vnquam aures daret conſilijs Cæſaris, vel Regis Gallorum circa intermiſſionē, ſuſpenſionem-ue Concilij; illa namq; admiſſa in ſingulis Regnis, & Prouincijs Concilia nationalia coactum iri, lacerandamque grauiori ſchiſmate Eccleſiam, Concilium verò Tridentinum cum maxima laude Pontificiæ Sanctitatis, leuique ſumptu abſolui poſſe. Proteſtantes verò vehementer contendiſſe ab Imperatore, vt Concilium diſſoluendū curaret, certus rumor increbuit.

Ms. Card. Sp. ſig. n. 31 p. 344.

Suggeſta opportunè fuiſſe hæc monita à Cardinale Lotharingo, atque ab eodem ſiniſtras ſuſpiciones de Gallis menti Pontificiæ offuſas, diſcuſſas fuiſſe, ac deterſas, ſcribit Gabriel Palęottus, extantque Pontificis ad Cardinalem Lotharingū literæ exaratæ, quibus ſe illi ob præclariſſima merita vehementer obſtrictum profeſſus, Galliæ Regno, ſe nunquam opera, & auxilio defuiſſe, nec defuturum adiunxit. Inſuper Cardinalem eſt hortatus, vt ſe ad Cæſarem conferret, illumque de Pontificia erga reformationem mente, priuato omni abrupto reſpectu, faceret certiorem.

Dilecto Filio Carolo de Lotharingia Tit. S. Apollinaris Presbytero Cardinali, &c.

Ext. in ms. Vat. ſig. nu. 3197. pag. 66.

29 Dilectiſſime Fili Salutem, &c. Ex literis tuis die XXVIII. Ianuarij, & I. Februarij datis, & ſimul ex his, quæ Secretarius tuus nobis expoſuit, intelleximus id, quod iam antea perſpectum habebamus, egregiam fidem tuam ſtudium, deuotionem erga nos, & hanc Sanctam Sedem, qua de re habemus tibi gratias, vt debemus, relaturi cumulatiſſimè, quandocumque nobis dabitur occaſio tibi morem gerendi, aut quacumque re tibi, ac tuis omnibus gratum, & commodum faciendi; nam quod ad ea, quæ tibi indulſimus ac præſtitimus attinet, nihil eſt præ ijs, quæ cogitamus & cupimus, tua & tuorum omnium cauſa facere. Pete fili, ſi quid tibi, ac tuis opus eſt, quod poſſimus, non fruſtrà petes, & nobis ſupra modum iucundum erit talem, ac tantum virum omnibus gratijs, honoribus, & fauoribus noſtris proſequi, & cumulare. Quod ad Regnum Galliæ attinet, nos, & dedimus ipſi auxilium, & dabimus modo, ne ipſi ſibi deſint, & eam Religionis rationem habeant, quam habere debent. De his, & alijs planiùs ex Epiſcopo Viterbienſi cognoſces, quem ad te propediem remittemus.

Profectio tua ad Sereniſſimum Imperatorem nobis valdè probatur; nobis erit gratum, ſi de rebus Concilij, etiam nomine noſtro, cum ſua Maieſtate agas, vt tandem debitum finem ſortiatur, pollicerique poteris Maieſtati ſuæ, omnes bonas reformationes ſpreto omni commodo, emolumento, ſeù quod, aiunt intereſſe noſtro, & cætera quæcumque à bono Pontifice, bono Chriſtiano expectanda & optanda ſunt. Vale & te Dominus fęlicem, & incolumem conſeruet. *Datum Romæ die XII. Februarij.*

30 Sollicitatus eſt hoc tempore Ferdinandus Imperator, vt deſcenderet in Italiam, cōgreſſumq; Bononiæ haberet cum Pontifice, expreſſæque ſunt ſubiectę cauſę in Pontificijs literis ad eundem Cardinalem Lotharingum.

Tom. 10 de Concil. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3197. pag. 266.

Cæſar Bononiā inuitatur.

,, Multa ſunt, quæ Cæſarem ad conueniendum
,, hoc tempore Summum Pontificem in Ciuitate
,, Bononiæ mouere debent. I. vt Sacra Corona
,, caput ſuum decorari obtineat. II. vt res Sa-
,, cri Concilij inſimul componant. III. vt quæ
,, pro Religione Chriſtiana ſibi, Regniſque ſuis
,, perenda ſunt, conſequi faciliùs queat. IV. vt
,, ipſius Concilij decreta, vtriuſque auctoritate
,, libentiùs ab omnibus recipiantur. V. vt ſuos
,, in Italia fęudatarios, qui Nobiliſſimi ſunt Du-
,, ces, præſens agnoſcat, & quæ iura ab illis de-
,, bentur, recipiat. VI. vt cum Pontifice de om-
,, nibus ad rem Chriſtianam pacandam con-
,, uenire faciliùs poſſit, Vltimò, vt quæ, & ſi-
,, bi, & Regi Romanorum maxima ſunt, tàm

in

Digitized by Google

,, in Sacri Imperij, quàm reliquis ipſorum Re-
,, gois munimenta, & ormamenta recipere va-
,, leat.

Cæſar Germania excedere recuſat.

Ms. Arch. Vat. ſign. 3218. pag. 54.

31 Iam pridem Pontifici conſultum fuerat, vt Bononiam veniret, vt maior indè vltro citroque mittendi nuntios commoditas ſubeſſet, ac ſi quando opus foret Tridento Bononiã Coocilium transferre, opportunior, ac breuior pateret aditus; verum, nec Ferdinando tranſlationis conſilium arriſerat, nec ſuis rebus Germania excedere, tàm alieno tempore tutum videbatur, cum & domeſtici intus ab Hæreticis incuſſi terrores, & imminentes Hungarico Regoo foris à Turcis pugnæ intra ſui Imperij fioes contineri ſuaderent. Hoc dumtaxat Pontifici ſignificauit, ſe ad Tridentinum Concilium acceſſurum, ſi Pontifex quoque ad illud ſe conferret, vt ſublatis tot cunctationum impedimentis, progreſſus Concilij promoueretur,

Acta Conc. Trid ſcrip. à Gabr. Paleot. Ms. Franc. Card. Barb. ſign. no. 24. pag. 327.

Ferdinandus Imperator Piũ IV. Tridentum ad Conciliũ inuitat, vt ibi ſimul conueniant.

,, vt narrat Gabriel Palçottus [Redijt (inquit)
,, interea Epiſcopus Quinqueccleſienſis à Cæſare,
,, narrans malè Synodum ab illius Aula audire,
,, quod nihil præclari ab eo agatur, diſputatio-
,, nibus omnia turbentur, & quiſque affectibus
,, proprijs magis, quam publico commodo ſtu-
,, deat. Aiebat Maieſtatem ſuam literis ad San-
,, ctiſſimum Dominum Noſtrum hanc Patrum
,, cunctationem mirè damnare, eique reſarcien-
,, dæ id conſilij propoſuiſſe, vt ſimul Tridenti
,, congrediantur, atque in rem præſentem ve-
,, niant: id ſi Sanctitatis ſuæ placuerit, eum quo-
,, que quàm primum hic adſuturum: ſed & lite-
,, ris huc perlatis ſignificabatur omoem Synodi
,, expectationem prorſùs concidiſſe, poſtquam
,, nihil non plenum cootentionibus, indigna-
,, tionibus, atque prorogationibus hinc quoti-
,, diè ad eos deferebatur.

32 Tradidit idem Quinqueccleſienſis Epiſcopus Cæſarearum literarum ad Pontificem ſcriptarum exemplum, tùm etiam alias ad ipſos Legatos Apoſtolicos, quibus grauitèr querebatur de interrupto Concilij progreſſu, & obortis contentiouibus, cui Apoſtolici Legati reſpouſum iſtud ſubintulere.

Ferdinando Bohemiæ, & Hungariæ Regi in Imperatorem electo.

☞ Reddidit nobis Dominus Quinqueccleſienſis literas Maieſtatis Veſtræ, ſimul & earum exemplum, quas ad Sanctiſſimum noſtrum dedit, atq; tadem illa ſuo ſermoue proſequutus eſt, quæ ſuis in literis à nobis Maieſtas Veſtra poſtulauit. Nos verò, qui nihil magis cupimus, quam in omnibus deſiderio Maieſtatis Veſtræ ſatisfacere, noſtrumque ſtudium, & obſeruantiam illi probare acceptis ea qua par eſt reuerentia, & perlectis Maieſtatis Veſtræ literis, legimus diligenter earum quoque exemplum, quas ad S.D.N. dedit; ex qoibus cognouimus, quàm ardenti zelo cupiat affectę Reipublicæ Chriſtianæ pro eo, vt ſupremum Eccleſiæ aduocatum, & protectorem facere decet, ſuccurri. Qui zelus illius & pietas ſingolaris & ſi prideoi nobis ſatis perſpecta ſunt, tamen ex earum quoque literarum exemplo pergratum nobis fuit, magis etiam ea cogoouiſſe. Facit re vera Maieſtas Veſtra, quod à Chriſtiano Catholico, & Orthodoxo Imperatore, & Primogenito Eccleſiæ filio factum oportet. Habet etiam iuſtiſſimam cauſam dolendi, quod in eum ſtatum adductę ſiot res huius Sacri Concilij, magnum vt ſcandalum, & offenſiooem Vniuerſo Orbi Chriſtiano prębitam eſſe videamus.

Ext. in ms. Vat. Arch. ſign. 3218. ep. 93.

Legati Concilij Ferdinando reſpoodent.

Sed quidquid eſt illud ſcandali, & offendiculi non aliunde natum eſt, quam ex eo, quod ad quos minimè pertinebat, hic propooendi, quibus de rebus tractari vellent, ſibi poteſtatem arrogabant. Quod ſi Legatorum auctoritas valuiſſet, nec eorum ſibi muous ex Patribus oonnullis arrogaſſent, loogè nunc alius eſſet Concilij ſtatus, nec in eas hominum voculas iocidiſſemus, nec ea fuiſſent ſcandala, & offendicula ſequuta: quin etiam, aut fuiſſet iam ad optatum exitum Sacrum Concilium hoc perductum, aut ſaltem ex maiori parte abſolutum. Ea etiam, quæ vel Maieſtas Veſtra, vel cæteri Principes de reformatione proponi cupiebant, iam omnia ferè propoſita, & pertractata fuiſſent. Sed vbi debitus ordo non ſeruatur, ibi talia neceſſe eſt euenire, qualia proximis ſuperioribus menſibus noo ſine magno dolore ooſtro euenerunt; neque enim concedimus Maieſtati Veſtræ, maiorem vt ipſa cruciatum ex conteotionibus iſtis, & diſſidijs acceperit, quam quanto nos affecti ſumus, qui propterea ſumus à S.D.N. in hoc loco conſtituti, vt quoad eius fieri à nobis queat, ita res proſequi curemus, ne miniimè neceſſariæ lites, & contentiones aliquando exciteotur: qood quidem pro fide, atque officio noſtro diligenter à nobis fuit curatum.

Itaque quoties de dogmatibus fuit actum, de quibus inter Catholicos, & eos, qui ſegregauerunt ſeipſos, controuertitur, quandoquidem ipſi ad hoc Sacrum Concilium venire detrectauerunt, fecimus nihilomiuus, vt quidquid ad examinaodas cootrouerſias illas pertineret, diligenter excuteretur, omnia aduerſariorum, argumenta fideliter producta refellerentur, & dogmatum veritas rebus benè diſcuſſis explicarentur.

Vbi verò, vel de reformatione tractabatur, vel de his, de quibus nulla eſſet, cum his, qui diſceſſerunt à nobis, cootrouerſia, viſum eſt nobis ſuperuacaneum, vt aliquæ diſputationes fierent, vel vt præſtarentur potiùs, quàm vel diſputarentur, vel declararentur ea, quæ ex officio præſtari oportebat.

Vt igitur ab his, quę dederunt initium conteotionis, rem ordiamur, propoſitum fuit à nobis, vt ſuas de eo ſenteotias Patres dicerent, quibus rebus prouideri poſſet, vt in Eccleſijs ſuis Epiſcopi reſiderent. Nihil minùs cogitabamus, quàm vt quo iure ad reſidentiam Epiſcopi, ſiuè Paſtores animarum tenereotur diſputari vellemus; Verùm interea, cum Patrum ſententiæ rogarentur, viſum eſt vni ex illis, vt diſputaretur, quo iure reſidendum eſſet, nam ſi perſuaſum eſſet Paſtoribus reſidentiam eſſe iuris Diuini, faciliùs adductos iri, vt reſiderent; cuius ſententiam non pauci ſequuti ſuot. Indè contentiones natæ.

Vt autem Veſtra Maieſtas, quæ fuerit æquitas, & facilitas hac io re ooſtra cogooſcat, quamuis oihil tale fuit à nobis propoſitum, quia tamen id à multis peti videbamus, obtemperandum illis eſſe duximus. Et quooiam diſputatio ſine magno ſcandalo fieri noo poterat, viſum eſt ſatis, vt abſque diſputatione reſidentiam eſſe iuris diuini declararetur.

In ea deliberatione, dum verſaremur, admoniti ſumus maiorem partem Patrum declarationẽ hanc, aut apertè renuiſſe, aut ſaltèm noo petiuiſſe, neque licere nobis iuxtà minoris partis ſententiã decretum ſcribere. Itaque referendum ad Patres duximus, vellent declarari, nec-ne, reſidentiam eſſe iuris Diuini. Hic Patrum ſententiæ diuiſæ fue-

fuerimus; nam alij declarari, alij non declarari, alij non pauci nihil ea de re ſtatui cupiebant, niſi priùs S.D.N. eſſet relatum. Cum igitur videremus eſſe multo plures, qui non declarari vellent, vel ad S.D.N. priùs referri cuperent, faciendum putauimus, vt ad S.D.N. referremus; cuius Sanctitati viſum eſt, reſidentiam deberi potiùs præſtari, quam vel diſputari, vel declarari. Res ita pependit aliquandiù, quod exiſtimabatur quoſdā eſſe magis obfirmatos in ſua ſententia, quàm vt facile de ea deduci poſſent.

Interea ventum eſt ad tractationem de Ordine. Fuerunt à nobis themata propoſita, de quibus inter nos, & eos, qui diſceſſerunt à nobis, ambigitur: de quibus autem, qui ſegregarunt ſemetipſos, nullas mouent controuerſias, eas potiùs ſilentio tegendas eſſe duximus, quam vt de rebus non controuerſis inaniter diſceptare vellemus. Verùm hic iterum non ſatisfiebat quibuſdam, nullius rei magis quam contentionis cupidis; at poſtulabant à nobis, vt hoc quoque diſceptandum proponeremus, nnm iure Diuino ſint Epiſcopi inſtituti, & eodem inre ſint Presbyteris ſuperiores? Quibus nos reſpondimus, quandoquidem ipſi etiam aduerſarij noſtri concedunt Epiſcopos eſſe inre Diuino inſtitutos, nec vlla nobis ea de re cum illis eſt diſceptatio, contentos eos eſſe debere ſi ſuperiores Presbyteris Epiſcopi eſſe dicerentur, etiam ſi quo iure, vel inſtituti, vel ſuperiores eſſent, taceretur: ſi tamen poſſent oſtendere, quod qui diſceſſerunt à nobis, negarent Epipos Diuino iure inſtitutos, ampliùs nos ſuper ea re deliberaturos. Collegerunt illi loca aliquot ex Luthero, & alijs, qui ſegregauerunt ſe, deſcripta: verum in quibus nihil alind præter conuitia quædam, & maledicta continebantur; nam etiam in Confeſſione Auguſtana manifeſtè declarant, qui ſunt illins confeſſionis, quæ poteſtas Diuino iure competat Epiſcopis, & quod illis oues Diuino iure parere teneantur. Viſum eſt nihilominus cuidam è Patribus, vt diceret ſe ſuo iure proponere, declarandum, quo iure ſint Epiſcopi inſtituti, & Presbyteris ſuperiores: cuius alij ſententiam non ita pauci ſequebantur; quamuis multo plures diuerſum ſentiebant. Nos nihilominùs, quamuis pauciores eſſent, qui tanto ſtudio Diuinum iſtud ius vrgerent, concedendum tamen duximus, vt idem eſſent in Congregatione publica propoſituri. Quin & illud à nobis obſeruatur, quandocumque tractatur de abuſibus, vt admoneantur omnes Patres, vt quod cuique in mentem venerit, ſcriptum offerat ad eam rem deputatis in publica Congregatione proponendum, & excutiendum: qua tamen in re fatemur delectum à deputatis adhiberi, neque ſtatim ineptias cuiuſque in medium proferri. Quamobrem nihil habent Patres, quod querantur; cum ſemper illis proponere coram Legatis, vel ſimul omnibus in vno loco congregatis, vel ſeorſum ſingulis liceat, & habeatur eorum ratio, quę cum iudicio ab illis propoſita fuerunt.

Quod autem ad Oratores attinet, eorum cæteris maior etiam à nobis habetur ratio, & is ſemper mos obſeruatur priuſquam Patribus proponantur ea, de quibus ſententiæ rogantur, quod vno, vel altero die ante, veſtræ Maieſtatis, cæterorumque Regum, & Principum Oratoribus exhibentur, vt illi priùs expendant, ac ſi quid in formulis his mutandum illis, aut corrigendum videtur, de eo Legatos admoneant: qui non rarò admoniti mutant, & corrigunt, ſi quid rectè ab illis animaduerſum eſſe cognoſcant, atque ita demum Patribus proponunt. Et hoc ſibi certè perſuadeat Maieſtas veſtra, niſi contentio hæc de iure Diuino, quam neque Conſiliarij Veſtræ Maieſtatis in libello ſuo probare viſi ſunt, nobis impedimento fuiſſet, quod multò maximam libelli Maieſtatis veſtræ partem, immò ferè totum Patribus Concilij propoſuiſſemus; itidem ea quę Chriſtianiſſimi Regis nomine nobis oblata ſunt; ac ſi minus extrema Concilio manus impoſita fuiſſet, non procul ea tamen iam abeſſet.

Hoc etiam ſcire cupimus Maieſtatem Veſtram, præterquam quod hic naturæ ipſius ordo poſtulat, vt propoſitiones fiant eius nomine, qui Principem in aliqua Congregatione locum tenet, ſicut etiam in Imperij Maieſtatis Veſtræ, & aliorum Regnorum Comitijs fieri conſueuit, decreto huius Sacri Concilij, quo die primum fuit apertum, poteſtatem hanc proponendi Legatis eſſe conceſſam, quidquid eius facimus, ex decreto Concilij faciamus, cui nemo contradixit præter vnum, aut alterum, per quos factum eſt hactenùs, vt ordine turbato progredi nobis in hoc Sacro Concilio, & ad conſtitutum diem ſeſſionem habere non licuit. Hæc nos ideò Maieſtati Veſtræ paulò fuſiùs exponenda duximus, vt cognoſcere poſſet, quod ſi res tardiùs progrediantur, non id noſtra culpa fieri, ſed eorum potiùs, qui volunt de rebus à nobis non propoſitis diſputare, nec vllam ferè moueri quæſtionem patiuntur, in qua non ſtatim Diuini iuris mentionem fieri velint.

Agitur nunc de cœlibatu; hunc quoque plerique Theologi Diuini iuris contendunt, nec deſunt qui prohibitionem in gradibus conſanguinitatis ad vltimum vſque gradum Diuini iuris eſſe cenſent. Habet iam eorum, quæ geſta ſunt, quod ad iſtas contentiones attinet, quibus meritò Maieſtas Veſtra offenditur à nobis, rationem, quam ſatis iri probatam Maieſtati Veſtræ confidimus. Si quid verò Veſtræ Maieſtati renuntiatur, quaſi parum liberum ſit Concilium, hoc ſibi perſuadeat, tàm eſſe liberum, vt ſi celebraretur in media Saxonia, liberius eſſe non poſſet. (Interiectis nonnullis, quæ deſunt) Et cum de Epiſcoporum iuriſdictione ageretur, ſic illam à Chriſto ſibi conceſſam nonnulli affirmabant, vt Vicarium illius non agnoſcere ferè viderentur. Audiuimus voces illas: *Chriſtus inſtituit, ergo Petrus non inſtituit: à Deo vocati ſumus in partem ſollicitudinis, non à Pontifice*; nec id ab vno. Si quis Patrum eſſet admonitus, vt de rebus propoſitis loqueretur, neque digrederetur ad ea, quæ nihil ad rem facerent, clamabatur ſtatim violari Concilij libertatem, itaque res in magnas contentiones erupit. Etſi autem fuere multo plures, qui negarunt iuris Diuini faciendam eſſe mentionem vllam, vel cum de inſtitutione, vel eſt de ſuperioritate Epiſcoporū ageretur; nos tamen vt ſatisfaceremus his, qui tàm ſunt iſtius iuris Diuini ſtudioſi, & has duas voculas ſibi mordicus eſſe tuendas exiſtimant nō recuſauimus, quin ſcriberetur in canone Epiſcopos, vel Diuino iure, vel à Chriſto eſſe inſtitutos, modo declaretur, qui Epiſcopi, hoc eſt eos Epiſcopos, qui vocantur in partem ſollicitudini à Pontifice Romano, eſſe de iure diuino, vel à Chriſto inſtitutos.

Et quoniam tantopere de ſua dignitate, auctoritateque Epiſcopi laborabant, ad officium noſtrum pertinere iudicauimus, vt prouideremus, quo Summi quoque Pontificis, qui Pater eſt Patrum, auctoritas, & dignitas ſalua permaneret;

cum

cum præſertim non heri (quod aiunt) & nudius tertius, ſed ante mille ferè, & trecętos annos ſcriptum ſit, ſalutem Eccleſiæ à Summi Sacerdotis dignitate pendere, cui ſi non exors quædam, & omnibus eminens datur poteſtas, tot in Eccleſia efficientur ſchiſmata, quot Sacerdotes; Ita factum eſt, vt adderentur quædam de Summo Pontifice, vt Paſtor & Rector Vniuerſalis Eccleſiæ eſſe diceretur. Hic iterum nouæ difficultates exortæ ſunt, quod hæc verba ſibi nonnulli minimè ferenda eſſe putarent. Sic factum eſt, vt nobis vlteriùs progredi non liceret: atque hoc modo contentio de iure Diuino, quo minùs ad conſtitutum, ac toties prorogatum diem habere Seſſionem liceret, impedimento nobis fuit: quæ quidem exorta nunquam fuiſſet, ſi nonnulli Patres ad ea, quæ per Legatos propoſita ſunt, reſpondere potiùs, quam ipſi proponere voluiſſent. Sed verè ſcriptũ eſt ab illo, quod pax eſt ordinis tranquillitas: vbi verò non ſeruatur ordo, pax & tranquillitas retineri non poteſt: quò maiore ſtudio petimus à Maieſtate Veſtra, ne ſibi perſuadere patiatur ab his, qui cupiunt hunc ordinem perturbatum, & Babylonem hic quandam ædificari volunt, in qua confuſio quædam ſit linguarum, vt vnicuique Legatorum Apoſtolicorum officio fungi, ſibique proponendi partes arrogare liceat. Quod ſi prouiſum per Maieſtatem Veſtram fuerit, habebimus per Dei gratiam celeriorem, & fæliciorem ſacri Concilij huius exitum opinione multorum; ſi verò (quod abſit) vnicuique licuerit arbitratu ſuo proponere, nullus erit vnquam iſtius Concilij finis; nam ſi volet Hiſpanus proponere, volet itidem Gallus, volet Italus, volet Germanus, & ſi qui ſunt alij: & non videmus cur non huic potiùs, quàm illi, aut alij id facere liceat. Quo magis autem rem intelligat Maieſtas Veſtra, non ſemel à nobis Patribus dictum eſt, ſi quid proponi vellent, coram Legatis id facerent: qui, ſi iudicarent expedire, quæ per Concilium determinanda ſunt, aliorſum extra Concilium ne recurratur, nam putamus hanc illius eſſe mentem, vt velit nos, qui Legati ſumus, & Miniſtri Sanctiſſimi Domini Noſtri ſi qua cauſa difficilior exiſtat, de qua parum etiam inter ipſos Patres conueniat, ad Sanctam Sedem Apoſtolicam de ea referre, cum ſemper hoc in Eccleſia Dei fuerit obſeruatum, idque ex ipſius, ſicut traditum accepimus, Chriſti inſtitutione. Fit hoc à veſtræ quoque Maieſtatis, & aliorum Regum, & Principum Oratoribus procuľdubio, ſi qua res noua emergat, vt ſui quoque Regis, aut Imperatoris de ea ſententiam exquirat. Tantam habent etiam hi, qui ſegregauerunt ſeipſos ab Eccleſia Dei, ſuis Ducibus, & Anteſignanis reuerentiam, vt quoties Miniſtri conueniunt de doctrina Religionis tractaturi, non ferè quidquam ſtatuant, niſi priùs eorum conſilium exquirant. Hoc Vitembergæ ante paucos annos, hoc Auguſtæ, cum primum confeſſio, quæ dicitur Auguſtana, ſcriberetur, hoc ante ſeſquiannum in Gallijs, cum de componendis Religionis diſſidijs deliberaturi conueniſſent, factitatum eſſe ſcimus. Neque tamen ſimile quid actum eſt, nobis Præſidentibus in hoc ſacro Concilio, pręcipuè quoties de cauſa fidei agebatur. Vbi verò Pontificis ipſius auctoritas, & dignitas in dubium vocari videbatur, feciſſe nos confitemur, vt non prius aliquid ea de re ſtatui vellemus, quã ad Sanctam Sedem Apoſtolicam retuliſſemus, & eius ſententiam cognouiſſemus. Qua in re non modo nihil à nobis peccatum eſſe confidimus, verum etiam, ſi quid ſecus actum fuiſſet, contra fidem, & officium noſtrum feciſſe nos exiſtimari potuiſſet. Fuit hoc aliquando, quod Legati ſententiam Pontificis in œcumenico Concilio, de controuerſia fidei, quæ tunc tractabatur, proponebant, cui ſtatim omnes Epiſcopi ſubſcribebant: ſic in Concilio Chalcedonenſi quod vnũ fuit ex his quatuor, quę velut quatuor Euangelia recipit Gregorius Pontifex lecta fuit Leonis Pontificis epiſtola, cui

,, ſtatim acclamatum eſt: Omnes ita credimus.
,, Papa Leo ſic credit. Papa Leo interpretatus eſt.
,, Anathema ei, qui partit, qui diuidit. Hæc fides
,, Leonis Archiepiſcopi. Petrus per Leonem ita
,, locutus eſt. Omnes ita credimus; ſicut Leo, ita
,, credimus.

Idem factũ eſt in ſexta Conſtantinopolitana Synodo, cũ Agathonis epiſtola legeretur, cui ſtatim ſubſcripſerunt omnes, & fuit hæc vox Patrum audita de illa epiſtola; *Charta & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur*. Hic olim fuit mos in Concilijs obſeruatus; nec in multos annos proferebantur Concilia, ſed audita ſententia Romani Pontificis, quam ſequebantur omnes, intra paucos dies abſoluebantur. Quod ſi nunc idem fieret, quis non vociferaretur violari Concilij libertatem, quod audita Pontificis ſententia fas non eſſet ab ea diſcedere? Cæterum, qui tùm rerum potiebantur pij, & orthodoxi Imperatores, in quorum locum, & pietatem ſucceſſit Maieſtas Veſtra, non ſolùm nihil detrahi Conciliorum libertati, ſi Romani Pontificis ſententiæ omnes ſtatim ſubſcripſiſſent, interpretabantur, verum etiam edicto ſanxerunt, vt cuncti populi ſibi ſubiecti, quam Damaſus, quam Agatho, quamque cæteri Pontifices Romani Religionem tenerent, eam ſequerentur. Nunc in Concilio nihil à Pontifice præſcribitur, ſed aduerſariorum tantum opiniones per Legatos proponuntur, de quibus per Theologos diligens fit inquiſitio, neque quidquam indiſcuſſum relinquitur: deinde Patres liberè ſuas dicunt ſententias, ex quibus quod Spiritui Sancto viſum eſt, id tandem decernitur. Hæc nos breuibus hac quoque de re informandi cauſa Maieſtati Veſtræ perſcribenda duximus. Quod autem, vel ad diſſolutionem, vel ad ſuſpenſionem Concilij attinet: ne tenui quidem auditione ea de re quidquã accepimus, nec animum inducere poſſumus, vt credamus, tale quid Sanctiſſimum Dominum Noſtrum vnquam cogitaſſe, cum præſertim Sanctitatis eius literas habeamus; quibus ſe in diuerſa eſſe ſententia declarat, à veſtra quoque Maieſtate petimus, ne facilè credat ſi quid ad illam eiuſmodi perfertur. De nobis verò ſibi perſuadeat, quod nihil magis cupimus, quàm in omnibus voluntati Maieſtatis Veſtræ morem gerere, quam nihil tale poſtulaturam à nobis eſſe, certò perſuaſum habemus, quod non ſalua fide, & religione facere nobis liceat: itaque dabitur à nobis opera, vt quæ poſtulat Maieſtas Veſtra, ſimul, vt quæ de Sacramento Ordinis, & de reſidentia tractari cœpta ſunt, fuerint abſoluta, per nos proponantur, nec quidquam eorum à nobis prætermittatur, quę ad officium noſtrum pertinere videbuntur. Hanc autem fiduciam in Dei miſericordia collocatam habemus, quod nobis eam gratiam impartiat, vt munus, quo licet indigni fungimur, ſic geramus, vt omnium factorum noſtrorum in primis Deo, deinde Sanctiſſimo Domino Noſtro, tùm etiam Veſtræ Maieſtati, atque Vniuerſo Orbi iuſtam rationem reddere poſſimus.

33 Ex his refelluntur ſuſurri impiorum cõmur-

murmurantium Concilium Tridentinum contentionibus confuſum fuiſſe, de quibus enim controuerſium ſit, illuſtre, & conſpicuum eſt ex ſuperioribus. Dum verò ille ineptè ludit, Chriſto etiam, & eius in terris Vicario illudere voluit, quaſi ad eum dirigendi Concilij munus non ſpectaret, cui gerendo dabat tanto ardore operam Pius, vt etiam Tridentum pro regendo Concilio eſſet petiturus, niſi referendæ inferiùs grauiſſimæ cauſę ab ea mente illum dimouiſſent. De retardato verò Concilij progreſſu, Pręſulumque diſſidijs Imperator ad eum graues has literas tranſmiſit.

Beatiſſime in Chriſto Pater, & Domine Domine Reuerendiſſime, poſt humilem commendationem, filialis obſeruantiæ noſtræ continuum incrementum.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3118. ep. 86.

Ferdinandus Pio IV. ſcribit circa Concilij progreſſum.

34 Cùm proximè præteritis diebus Diuina benignitate fæliciter confectis grauiſſimis illis negotijs, quæ partim cum Electoribus, & Principibus Sacri Romani Imperij, partim verò in Prouincijs noſtris Auſtriacis ad Rhenum ſitis tractanda habuimus, in hunc noſtrum conuentum Tirolenſem perueniſſemus, quò nos non modò res noſtræ priuatæ vocarunt, verùm etiam propinquitas loci, in quo hoc tempore ſacrum generale Concilium celebratur, inuitauit, vt pro ea cura, quæ nobis vt Imperatori Romanorum, & ſupremo Eccleſiæ Aduocato & Protectori incumbit, ſalutem & vtilitatem ipſius promouendi, de eius ſtatu exactè edocti, & quacumque in re opus foret, fauore, patrocinio, & auxilio noſtro pręſtò eſſemus, magno profectò cum animi noſtri dolore intelleximus, res ſacræ illius Synodi non eo modo, & ordine procedere, quo nos vnà cum omnibus pijs vellemus, & afflictus Reipublicæ Chriſtianæ, & præſertim oppreſſæ, & deficientis in dies magis, ac magis Catholicæ noſtræ Religionis ſtatus expoſceret; ita vt verendum ſit, niſi properè ſalubria adhibeantur remedia, is futurus ſit Concilij exitus, qui & vniuerſo Chriſtiano Orbi ſcandalum & offenſionem præbeat, & ijs, qui ab obedientia Sanctitatis Veſtræ, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ receſſerunt, ridendi materiam, & illas, quas amplexi ſunt, alienas, & diſcrepantes ab orthodoxa fide noſtra opiniones maiore ſtudio defendendi incitamentum exhibeat.

Vt enim multa alia taceamus, certè valdè inconueniens videtur rem in eum locum iam eſſe deductam, quòd iam aliquot menſium ſpatio nulla fuerit celebrata Seſſio, & (quod grauius eſt) cùm nos & alij Chriſtiani Orbis Reges, & Principes Catholici, gaudentes antiqua Catholicorum vnitate, & concordia, ſperabamus & Dei beneficio aliquando futurum, vt Catholicæ Religionis noſtræ Aduerſarijs inter ſe opinionibus & hęreſibus diſtinctis, & inuicem altercantibus, & pugnantibus orthodoxa fides noſtra refloreat, ſicuti certè manifeſtum eſt, eorum diſcordias ad reſtaurandam Religionem Catholicam plurimùm afferre momenti, proh dolor! ipſi quoque Patres, & Doctores in Concilio exiſtentes ad contentiones, & diſſidia cum maxima iactura, & dictorum Aduerſariorum iubilatione prorumpere incipiunt. Quæ quidem incommoda, ſicuti Sanctitatem Veſtram nequaquam latere arbitramur, ita quoque perſuaſum habemus Sanctitatem Veſtram, cuius eſt eximia pietas, & optima in rem Chriſtianam voluntas; vt communem parentem, lubenter eas vias ac rationes inituram, per quam exortæ difficultates explicari, & negotia illa ad gloriam ac laudem Diuini nominis, & ad beneficium Vniuerſę Chriſtianitatis dirigi queant, vt tandem, ſupeeatis præſentium diſſidiorum, & motuum procellis, optatum quietis portum attingamus.

Circumferuntur quidam rumores, & ſermones quorumdam non admodum commodi, neque nobis grati, videlicet Sanctitatem Veſtram cogitare de diſſolutione, vel ſaltem de ſuſpenſione ipſius Concilij: quibus tamen rumoribus neſcimus, quatenùs ſit tribuenda fides, & exiſtimamus Sanctitatem Veſtram, ſi quid eiuſmodi habet in animo, hoc potiſſimùm perplexo, & intricato rerum ſtatu, qui videtur eſſe in Concilio, ad id fuiſſe inductam: Nos verò (vt Sanctitati Veſtræ pro eius æquanimitate, & paterna in nos voluntate, mutuoque noſtro in Sanctitatem Veſtram filiali ſtudio, quod ſentimus, ingenuè patefaciamus) longè ſecus iudicamus; etenim noſtro iudicio præſtaret nunquam cœptum fuiſſe Concilium, quàm imperfectum relinqui, & ſuſpendi, nedum præter noſtram, aliorumque Regum, & Principum Catholicorum expectationem, & conſenſum prorſus abrumpi, atque diſſolui, in qua ſententia confirmamur non leuibus, vt nobis videtur, rationibus. Timendum namque foret ne ex iſta diſſolutione, aut ſuſpenſione, vltra ſcandalum, quo totus offenderetur Orbis Chriſtianus, ac præter Sanctitatis Veſtræ, & totius Ordinis Eccleſiaſtici contemptum, & vilipendium, ac præiudicium, quod & huic, & futuris Oecumenicis Cõcilijs inferretur, alia quoque irreparabilia mala mox conſequerentur; maior videlicet à Catholica Religione defectio, & iactura, interituſque illarum etiam exiguarum reliquiarum populi Catholici, quæ adhuc ſuperſunt, cùm in Sacri Romani Imperij ditionibus, & Regnis, & Dominijs noſtris hæreditarijs, tùm & in alijs Regnis, atque Prouincijs; ſiquidem fruſtrata ea, quam in hoc Concilio poſuerant, fiducia, ipſæ quoque ſeductoribus aures faciliùs eſſent præbituræ.

Neque defuturos crediderimus etiam ex Catholicis, qui interpretarentur eiuſmodi diſſolutionem, vel ſuſpenſionem fieri ſtudio impediendæ reformationis, quam à tot annis expetimus, & requirimus, tamque neceſſariam iudicamus, vt ſine ea fruſtrà eſſe videatur meliorem Eccleſiæ ſtatum ſperare. Ad hæc Sanctitas Veſtra procul dubio recordatur, haud ita pridem mentionem eſſe factam inſtituendorũ Conciliorum Nationalium. Ea verò, quia Sanctitas Veſtra ſemper iudicauit, ſine ſummo diſcrimine, & miſeranda animorum diſtractione celebrari non poſſe, omnibus modis illa ſibi impedienda eſſe duxit, neque commodiorem, aut efficaciorem rationem euitandi huius periculi inuenit, quàm generalis, & Oecumenici Concilij celebrationem. Itaque nunc Sanctitati Veſtræ ſapienter expendendum & conſiderandum relinquimus, an non pleræque Chriſtianæ Reipublicæ Nationes diſſoluto, aut ſuſpenſo generali, & Oecumenico Cõcilio, arrepturę eſſent occaſionem refricandi, & renouandi factam à quibuſdam antehac mentionem Nationalium Synodorum, vtcumque adhuc ſopitam, adeòque ad rem ipſam omni vlteriori cunctatione remota deuenturæ, quòd illarum inſtitutum ſi omninò decreuerint executioni committere, in eum euentum nos non videmus, quæ tandem huiuſmodi conatibus ſeſe opponendi, aut eoſdem remorandi facultas ſit ſuperfutura. Quocirca exiſtimamus vnum eſſe remedium, quo tot, ac tàm inſignes difficultates, atque incommoda præcauebuntur, ſi Sanctitas Veſtra non patietur Concilium hoc generale diſſolui, neque ſuſpendi, ſed operam datura eſt, vt id per vias

debitas, & competentes ad fælicem, & optatum exitum perducatur: quod & ipſum non aliter fier, niſi fiat ſeriò tamdiù expetita reformatio, ipſique Concilio ſalua & integra ſit antiqua & ſolita ſua libertas, ita vt quemadmodum informati ſumus à pijs, & eruditis Viris, in priſcis pleriſque Concilijs, & præſertim ijs, quæ pro præcipuis habentur, & ſancta vocantur, obſeruatum fuiſſe, liceat nunc quoque non ſolùm Sanctitatis Veſtræ Legatis, verùm etiam Patribus, ac inſuper noſtris, & aliorum Regum, & Principum Oratoribus proponere, quæ quiſque vniuerſaliter ad conſeruandam, & reſtaurandam Religionem Catholicam, ac obedientiam Sanctitati Veſtræ, & Sanctæ Sedi Apoſtolicæ debitam pertinere, vel particulariter cuiuſque Regni, aut Prouinciæ neceſſitatem, & vtilitatem poſtulare cognouerit, Patribus verò liberè, & ſine metu, aut reſpectu dicere, & decernere, quæ cuilibet Spiritus Sanctus, & conſcientia ſuggerit, ſeruato vtrinque bono ordine, per quem facilè euitabitur, ſi quæ timetur in hac parte confuſio; ita vt non opus ſit de ijs rebus, quę per Concilium ſunt determinandę, aliorſum extra Concilium recurrere. Et planè confidimus Sanctitatem Veſtram nunquam cò conſilia ſua conuerſuram, aut permiſſuram, vt hoc tempore exulceratiſſimo, ac turbato rerum ſtatu, in celebratione Concilij contra exempla Maiorum noui quidquam introducatur, quo libertas ipſius Concilij quodammodo impediri, ſeù violari videatur; ſed eam ſartam, tectamque conſeruaturam, ac ſimul etiam apud Legatos, & Patres Concilij curaturam, vt negotium reformationis, conſiderata ineuitabili eius neceſſitate, omni, quo poterit, ſtudio promoueatur: quo nomine Sanctitatem Veſtram impenſiſſimè oramus, & obſecramus.

Neque verò Sanctitas Veſtra hoc loco ſuſpicari velit (quod magnis à Sanctitate Veſtra precibus petimus) nos id agere, vt Sanctitati Veſtræ legem pręſcribamus, aut eam, quomodo officio ſuo paſtorali fungi debeat, inſtruamus, cuius ſapientiam, pietatem, & in regenda Eccleſia fęlicitatem magni facimus; aut etiam vt eam ſuperioritatem, & dignitatem, vel auctoritatem, quæ eidem Sanctitati Veſtræ iure, ac meritò competit, labefactemus, vel in dubium vocemus, cuius tuendæ, & conſeruandæ hactenùs ſemper fuimus, erimuſque poſthac quoquo tempore ſtudioſiſſimi, non recuſaturi eam ob cauſam vllos vnquam labores, curas, ac moleſtias, adeòque fortunarum, & ſalutis diſcrimen, ſi neceſſitas poſtulet, ſubire; ſed poſteaquam varia ad nos de præſenti ſtatu Concilij allata eſſent, quibus homines tàm à Sanctitate Veſtra, & Sede Apoſtolica, quàm à Concilio magis, magiſque alienari viderentur, & quæ grauioribus incommodis anſam facilem præbere poſſent, exiſtimauimus noſtras partes eſſe tanquam primogeniti, & obedientiſſimi Eccleſiæ filij, eiuſdemque Aduocati, vt Sanctitatem Veſtram de ijſdem certiorem redderemus, & vt ipſa prudentia ſua Diuino inuocato auxilio ab Eccleſia tanta mala propulſaret, officioſè rogaremus, & cohortaremur: id quod Sanctitatem Veſtram ſperamus pro animi ſui moderatione, & paterno in nos amore, benigno, & ęquo animo laturam, & his, quæ commemorata ſunt, incommodis aptum, & conueniens remedium adhibituram eſſe, qua in re pollicemur nos Sanctitati Veſtræ filiali noſtro auxilio affuturos, omniaque ea præſtituros eſſe, quæ ad nos pro ratione muneris noſtri Cæſarei pertinere dignoſcentur.

Et quoniam teſtantur hiſtoriæ præſentiam Summorum Pontificum, & Imperatorum in Concilijs Eccleſiæ, & Chriſtianæ Reipublicæ maximam ſępè attuliſſe vtilitatem, nos vt hanc quoque operam Chriſtiano Orbi in hac ſumma neceſſitate præſtemus, volente Deo, ipſimet lubentiſſimo animo, & ſepoſitis omnibus alijs grauiſſimis noſtris difficultatibus, ad Concilium veniemus, & progreſſum eius præſentia noſtra, quoad eius vnquam fieri poterit, promouere ſtudebimus; Sanctitatem tamen Veſtram hoc loco iterum, atque iterum rogamus, vt & ipſa id laboris ſuſcipere, & afflictæ Eccleſiæ ſua in Concilio præſentia tanquam fidelis Paſtor, & pius Pater benignè conſulere non grauetur. Ita namque ſperandum erit exortas difficultates paruo negotio explicari, & extingui, & quæ abſente Sanctitate Veſtra incommoditates in poſterum facillimè cum ingenti Concilij perturbatione, & impedimento, necnon Sanctitatis Veſtræ inſigni moleſtia excitari poterunt, pręcaueri, & reprimi poſſe, ita vt tandem Diuina benignitate omnia ſuo debito, ac legitimo ordine ad optatum, & lętum finem perueniant, atque ad laudem, & gloriam Dei demùm Eccleſiæ priſtina pax, vnitas, & concordia reſtituantur; ad quem ſcopum dumtaxat omnia noſtra conſilia, omneſque cogitationes, & actiones noſtræ reſpiciunt; nec dubitamus Sanctitatem Veſtram ad eundem vnà nobiſcum finem tendere, à qua ad hæc noſtra officioſa & puro corde, & Chriſtiano zelo profecta ſcripta primo quoque tempore benignum, & paternum reſponſum expectabimus: quam Deus miſericors Eccleſiæ ſuę, quàm diutiſſimè ſaluam, & incolumem conſeruet. *Datum in Oppido noſtro Oeniponti &c.*

35 His acceptis Pontifex literis, ad ſingula, quę Cęſar propoſuerat, prudenter reſpondens, hanc ad eundem epiſtolam tranſmiſit.

PIVS PAPA IV.

Ferdinando Imperatori Romanorum electo.

I. Chariſſime in Chriſto Fili ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. A Nobili Viro Oratore Tuo accepimus literas Maieſtatis Tuæ accuratè admodum ſcriptas de rebus ad Sacrum Concilium pertinentibus, quibus diligenter perlectis, tuam in eis erga nos pietatem, & perpetuam deuotionem erga Sedem Apoſtolicam, in Rempublicam verò Chriſtianam præclaram admodum, & Chriſtianiſſimo Imperatore dignam voluntatem recognouimus; & vt ſæpè aliàs fecimus, Deo miſericordiarum Patri gratias egimus, qui talem Eccleſię ſuę Aduocatum, Protectorem, & nobis piorum conſiliorum noſtrorum adiutorem conceſſerit, qualem tàm turbulenta, & miſera ipſius Eccleſiæ tempora flagitabant: quæ profectò non requirebant Principem minore pietate, Religione, & ſapientia præditum; ordine autem reſpondebimus ipſis literis tuis. *Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3218. ep. 87.* Pius IV. Ferdinando Imperatori reſpondet.

II. Moleſtè admodum te ferre ſignificas, tàm tardum eſſe Concilij progreſſum. Id tùm optimę voluntatis indicio eſt, qui remedium tantopere afflictis Eccleſiæ rebus neceſſarium tàm diù differri doles. Nos quoque vehementer optaremus ipſum Concilium non diutiùs tractum, nec tot dilationes, & moras interpoſitas fuiſſe, ſed eæ interpoſitæ fuerunt Oratoribus tuis, & tua, & aliorum Principum cauſa ita poſtulantibus, & enixè rogantibus,

III. Ma-

III. Maieſtatē verò Tuam offenſam eſſe altercationibus, & contentionibus, quæ nonnunquā inter Prælatos extiterunt, minimè mirati ſumus, deceret enim cuncta ab illis agi, atq; tractari ſumma animorum æquitate, atq; concordia. Itaque fatemur non parum nos ea quoque re offenſos fuiſſe, quippè qui cuperemus ſeruari in Concilio debitum ordinem, ſummam moderationem adhiberi, omneſque vno animo, ſummaque concordia Dei honori, & Concilij dignitati, exiſtimationique ſeruire, ac diligenter caueri, ne qua daretur aduerſarijs anſa apud imperitam multitudinē ſacræ Synodo obtrectandi.

IV. Illud autem maximam admirationem mouit, & animum noſtrum non mediocriter perculit, quod Maieſtas tua circumferri rumores quoſdam ſcribit nimis nobis indignos, nempè quod id agamus & moliamur, vt Concilium diſſoluatur, aut ſaltem ſuſpendatur. Abſit à nobis, chariſſime fili, vt quidquam huiuſmodi cogitemus. Nos verò id agimus, id ſtudemus, id enitimur, vt ipſum Concilium annis ab hinc octo & viginti inchoatum, proſequamur, & Diuina opitulante gratia, nulla prorogatione, aut ſuſpenſione amplius facta, quæ ſine ſumma omnium offenſione, & vt Maieſtas Tua ſapientiſſimè ſcribit, ſine magnis Eccleſiæ damnis fieri non poſſet, & Catholicorum omnium animos prorſùs frangeret, tandem finem illi debitum imponamus. Hùc omnes curas noſtras, & cogitationes intendimus, hoc optamus, hoc conamur, cuius rei teſtem Deum ipſum habemus. Non adeò Paſtoralis officij noſtri obliti ſumus, non tàm immemores ſalutis noſtræ, nec exiſtimationem quidem noſtram ac famam adeò negligimus, vt quidquam eiuſmodi in mentem nobis venerit.

V. Illud fatemur non defuiſſe maximos Principes, qui nos ad diſſoluendum Concilium hortarentur: ſed id perſuaderi nobis minimè paſſi ſumus, nec verè vnquam patiemur. Quamobrem Maieſtas Tua, quæ non temere his rumoribus fidem habendam putauit, ſyncerum noſtrum animum planè ſibi cognitum eſſe oſtendit, eamq; vt huiuſmodi de nobis ſermonibus poſthac aures ſuas penitùs occludat, hortamur. Nos enim ſicut pro noſtri Paſtoralis officij munere, ſummo Concilium ſtudio, ac diligentia congregandum curauimus, ità Diuinæ gratiæ auxilio, ac Regum, & Principū Catholicorū, tuaq; in primis ope freti ſtatuimus, & deliberauimus id proſequi, atq; ita proſequi, vt quod ad nos attinet, Conciliū ipſum planè ſit liberum, ac nulli Prælatorum facultas eripiatur, quin de rebus, quæ propoſitæ fuerint, dicat ſine vllo reſpectu, quid ſentiat, ſuæque conſcientiæ plenè ſatisfaciat. Sed Maieſtas tua pro ſua ſapientia intelligit, vbi tàm multi congregati ſint, maximè adhibendum, & ſeruandum eſſe ordinem: quo ſublato futurum ſit, vt maxima inter eos exiſtat perturbatio, nec ſatis commodè vllius rei exitus expediri poſſit. Proindè Concilium ipſum, hoc ſapienter attendens, iuſtiſſima de cauſa decreuit, vno tantum, aut altero ex tanta Prælatorum frequentia diſſentiente, vt ad Apoſtolicæ Sedis Legatos, qui vice noſtra Concilio præſident, ſpectaret ius referendi de rebus, quæ agendæ, & decernendæ eſſent. Qua tamen eos poteſtate hortati ſumus ita vti, vt omnibus de rebus, de quibus conſtiterit operæ pretium eſſe referri, referant; eaq; in re admoneri ſe liberè patiantur, ſtudeantque non Prælatorum ſolum, ſed etiam Oratorum, qui à Principibus miſſi fuerunt, tuorumque in primis deſiderijs, & poſtulatis ſatisfacere. Quod ſi illi facere recuſarent de rebus grauioribus, præſertim ad reformationis negotium pertinentibus, iuſtam tunc Prælatos, & Oratores cauſam querēdi habituros eſſe intelligimus, & æquum fore, vt opportunum remedium adhiberetur: qua in re nos omnem ſpem noſtram, & auxilium pollicemur, quamquam ſciamus quantæ turbæ, contentiones, & diſcordiæ excitatæ fuerint, cum Prælati ipſi, Legatis Apoſtolicæ Sedis inuitis propoſuerunt quæſtiones, & articulos, de quibus nunc controuerſia eſt, & quantopere ea res impedierit progreſſum Concilij, atq; etiam impediat, dum ſuper articulis Catholicis Catholici ipſi inter ſe certant, qui debebant cum Hæreticis decertare: ex quo non mediocre ſcandalum ortum fuit, & data Hæreticis occaſio deridendi nos, dum vident noſtros inter ſe diuidi, ac diſsentire, ſicut Maieſtas tua prudentiſſimè in fine voluminis ſuarum petitionum admonuit.

Quod verò ad tollendos abuſus, & ea quæ correctione indigeant, corrigenda, Maieſtas tua hortatur; digno pietate ſua officio fungitur, idq; nobis gratum eſt. Auditum autem tibi eſſe credimus, quid iam egerimus, qua cura, qua diligentia ea, quæ in hac Curia correctione egere viſa ſunt, quibuſuis noſtris, noſtrorumque commodis contemptis, correxerimus. Ex quo quiuis intelligere poteſt, ſeriò nos, & ex animo cupere cætera emendari, cum ipſius correctionis initium à nobis, & à curia noſtra fecerimus, ſicut ex literarum multarum exemplis, quas edidimus, & ad perpetuam memoriam imprimi, ac diuulgari iuſſimus, Maieſtas tua intelligere poterit.

Inuitat nos Maieſtas tua, & hortatur in extremis literis ſuis, vt Tridentum eamus, quò ſe quoque paratam fore oſtendit accedere: ſperat enim, ſi ità factum ſit, faciliùs, & commodiùs finem optatum Concilio imponi poſſe. De hoc Maieſtati tuæ reſpondemus nullum nos vnquam laborem recuſaturos eſſe Diuini obſequij, & communis Eccleſiæ vtilitatis cauſa: itaque paratos nos fore intereſſe Concilio, cum tamen res in eo ſtatu eſſe cognouerimus, vt præſentia noſtra aliquid perfici poſſe ſperandum ſit; ſed quæ nobis veniunt in mentem de hac re nobiſcum cogitantibus, Maieſtati tuæ exponemus. Primum ſi hinc diſcedendum ſit, cogitamus Tridentum paruum Oppidum eſſe, nec ſine magno incommodo tantum Prælatorum numerum ibi manere. Quid ſi nos eò cum ipſo Cardinalium Collegio, ac reliquo comitatu noſtro eamus, quo pacto ſufficere Vrbs tàm exigua poterit ad nos, & Cardinales, & tot alios hoſpitijs excipiendos? Quid cum Maieſtas tua eodem cum Imperatorio ſuo comitatu venerit, qui poterit ea Vrbs præter Prælatos, quibus ipſis vix domicilium, præber curias noſtras excipere? Illud præterea cogitamus ſi ad Concilium eamus, non defuturos, qui illum aduentum noſtrum in malam partem accipiant interpretantes ſcilicet, ea mente nos illuc veniſſe, vt ſuam Concilio libertatem eriperemus. Sed prætermittamus incommodum noſtrum, fingamus eam Vrbem ſatis amplam eſſe ad excipiendas curias noſtras, contemnamus etiam ſermones maleuolorum, quos contempturi eſſemus. Conſideremus ecquid tutò illuc conuenire poſſimus. At ea Vrbs in medio Hæreticorum ſita eſt. Hinc Gryſones finitimos habet, indè Heluetios Hæreticos, ex alia parte Proteſtantes. Quis pre-

ſtabit nobis, vt tutò ibi cum curia noſtra eſſe poſſimus? De tua quidem fide dubitemus, ſimus noſtri diſſimiles. Sed hoc erit periculum commune, timendum erit ne vis afferatur vtrique noſtrum, & ne vis maior afferatur, quàm cui Maieſtas tua poſſit reſiſtere. An non meminimus, quid glorioſæ memoriæ Caroli Imperatori fratri tuo euenerit? Quanto in periculo Concilium ibi ſæpiùs fuerit? Huc accedit, quod æſtate proxima pro certo habetur, venturam eſſe claſſem Turcarum maximam, eamque vnà cum pyratis, & prædonibus omnibus infeſtum hoc mare eſſe habituram. In tanti periculi metu nobis cum curia ex Vrbe diſcedentibus, haud dubiè tota Vrbs tumultu implebitur; ſi verò acciderit, vt claſſis hoſtium hac prętereuehatur, vt aliàs accidiſſe meminimus, cunctus hic Populus, qui meliore ex parte eſt ex hominibus peregrinis, trepidabit, & Vrbem ipſam præ metu deſeret. Sed tamen adeò cupimus, & deſideramus inſeruire Deo, & Religioni, & ſimul Maieſtati tuæ morem gerere, vt diligentius de re cogitare velimus. Si tamen Maieſtati tuæ placeret Bononiam venire quò anteà in animo habuimus nos conferre, multaque iam ad iter neceſſaria parari iuſſeramus, quando ægritudo poſteà nos impediuit, ex qua nondum planè conualuimus, Maieſtas tua in ea Vrbe Imperialem Coronam acciperet, ſicut ibidem eam accepit olim glorioſæ memoriæ Carolus Imperator frater tuus, ibique, & tutò, & commodè omnes eſſe poſſemus. Credimus etiam, quod Prælati Concilij, vtroque noſtrum hortante, eòdem venire minimè grauarentur, maximè propter hoſpitiorum commodum, & Vrbis illius ſecuritatem. Eſſent autem illic omnia in manu Maieſtatis tuæ, cuius ea in Vrbe maiorem poteſtatem nos vellemus eſſe, quam noſtam. Ita vno tempore, & ea quæ ad dignitatem, atque honorem Maieſtatis tuæ pertinent, perficeremus, & optatum Concilij progreſſum, ac finem aſſequeremur, ſublatis abuſibus omnibus, & reformatione ſacta magna ex parte Maieſtatis tuæ arbitrio, quàm ſcimus nihil deſideraturam eſſe, nec poſtulaturam, niſi quod rectum, & æquum eſſet, & Maieſtas tua, cuius nos honorem, ac dignitatem magni facimus propter inſignem eius deuotionem erga Sedē Apoſtolicam, & egregiam erga nos voluntatem, publicis, priuatiſque rebus ex ſententia confectis diſcederet. Expoſuimus Maieſtati tuæ has cogitationes, & conſiderationes noſtras, eam autem hortamur, & rogamus, vt de hac re ſecum diligentius cogitare velit, quemadmodum, & ipſi quoque cogitabimus. Veniet autem ad te venerabilis frater noſter Ioānes Epiſcopus Præneſtinus Cardinalis Moronus appellatus, quem Legatum noſtrum de latere ad Concilium, & ad Maieſtatem tuam miſſuri ſumus, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum, &c. Die XVIII. Marty MDLXIII. Anno IV.*

37 Dederat ad Pontificem Ferdinandus Imperator alias arcanas literas, quibus reconditiores animi ſenſus de prouehendo feliciori Concilij progreſſu, reſtituendaque emendatiore, atque expolitiorum morum norma patefecerat, atque hac epiſtola ſignificauerat.

Ext in mſ. Arch. Vat. ſig. 3215. ep 87.

Beatiſſime in Chriſto Pater Domine Reuerendiſſime poſt humilem commendationem filialis noſtræ obſeruantiæ continuum incrementum.

I. Etſi Sanctitatem Veſtrā à multis annis, dum adhuc in minoribus ageret, ſummo ſemper amore proſequuti fuimus, & poſtquam Diuina prouidentia ad ſanctam iſtam Cathedram Petri euecta eſt, tamquam amantiſſimum Patrem ſingulari obſeruantia coluimus, atque etiam nunc colimus, ab eaque viciſſim, tàm inſignia paterni amoris officia accepimus, vt meritò illius dignitatem, & auctoritatem nobis quoquo loco, & tempore pro viribus tuendam, ac defendendā eſſe intelligamus, atque ad id propenſiſſimum animum habeamus, quemadmodum ſanè hoc nobis tanquam ſupremo Aduocato, & Protectori Eccleſiæ pro ratione Cæſarei noſtri muneris incumbere agnoſcimus, ideòque nihil acerbius, aut à mente noſtra magis alienum poſſet nobis accidere, quàm ſcribere, dicere, aut facere aliquid, quo piæ Sanctitatis Veſtræ aures, & benignus animus, vel leuiſſimè offendi poſſent; tamen vice-uerſa exiſtimamus ad integritatem noſtram, & ad officium optimi, & obedientis filij Eccleſiæ maximoperè ſpectare, ſi quid occurrat, quod vel Sanctitati Veſtræ, vel Eccleſiæ Chriſti, cuius ipſa Sanctitas Veſtra in terris Vicarium gerit, officere queat, niſi mox emendetur, vt de eo Sanctitatem Veſtram tanquam Patrem optimè meritum, & nobis confidentiſſimum, remotis, quod aiunt, arbitris ſyncerè, & reuerenter admoneamus, ipſamque veritatem, etiam ſi ſoleat odium parere, nequaquam diſſimulemus, ad quam rem animum addit nobis non ſolum Cæſarei officij noſtri debitum, ſecundum quod tenemur ſedulò procurare, quæ ad Gloriam Dei, quæ ad Eccleſiæ vnitatem, & tranquillitatem, quæ denique ad vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicæ ſalutem, & incolumitatem ſpectant, ac impendentia mala, & incommoda ab ea pro viribus propulſare, verum etiam mirifica Sanctitatis Veſtræ pietas. benignitas, manſuetudo, & immenſa, multiſq; beneficijs erga nos comprobata voluntas ea nobis planè pollicetur, quęcumque in his noſtris ſecretioribus, & officioſiſſimis literis bono zelo ſumus, vel admonituri vltra illa, quæ in alijs noſtris continentur, vel alias latius explicaturi, & declaraturi, Sanctitatem Veſtram non modo non laturam grauiter, aut moleſtè, ſed potiùs paterno, & benigno animo accepturam eſſe; pręſertim, cum non aliorſum, quàm ad laudem Diuini nominis, ad quietem Eccleſiæ, ac beneficium Reipublicæ Chriſtianæ, & maximè ad conſeruationem auctoritatis Sanctitatis Veſtræ, & Sanctæ Sedi Apoſtolicæ debitæ, perpetuamque eiuſdem Sanctitatis Veſtræ laudem tendant, ac denique etiam Nepotibus, & Propinquis Sanctitatis Veſtræ olim vſui, & præſidio fore videantur, quo nomine Sanctitatem Veſtram ſummo ſtudio, etiā atque etiam rogamus.

Ferdinandi Imperatoris literæ ad Piū IV. de reformatione conſtituenda.

II. Priuſquam autem aggrediamur rem ipſam, non abſurdum fortaſſis erit paucis præfari de conditione, qua Sanctitas Veſtra ſupremum Eccleſię in terris caput, qua nos ipſi, quibus diuinitus datum eſt (licet pręter omne noſtrum meritum) alterum eſſe ſupremum, & ſæculare in Orbe Chriſtiano caput, qua cęteri Reges, ac Principes, qua denique homines nati ſumus, ſcilicet, vt moriamur, cuius conditionis memoriam expedit in animis mortalium nunquam extingui, præcipuè ſenum, qui morti ſunt vicini; quia poſſunt quidem iuuenes citò mori, ſed ſecundum naturæ curſum ſenes deſtituti ſunt ea ſpe vitam in multos annos extrahendi, quæ fouet iuuenes, licèt vtcumque, & ipſi illa frequentiſſimè fruſtrentur. Quocirca eò magis cogitanda ſunt Sanctitati Veſtræ, & nobis (ſumus enim coæta-

tici

nei fermè) illa, quæ ad conſequendum beatum, huius tranſitoriæ vitæ finem, id eſt æternam fęlicitatem, & gloriam pertinent, vt dum tempus eſt, operemur bonum, & talentum nobis concreditum, ita adminiſtremus, vt poſſimus poſtea Deo altiſſimo muneris nobis commiſſi rationem reddere, atque à Diuina eius benignitate promiſſam bonorum operum noſtrorum mercedem recipere, iuxtà quam vileſcit, & putet omnis, quantumuis maxima huius ſæculi gloria. Vbi ſanè conſiderandum eſt, quod peccantes Paſtores, & Rectores Populi non modo ſibi ipſis accerſunt malum, ſed multa millia animarum in ſalutis periculum conijciunt, pro quibus poſteà ipſi in iudicio Dei reſpondere coguntur. Quod tamen non in eum finem Sanctitas Veſtra à nobis dictum exiſtimet, quod nos Sanctitatem Veſtram, filius Patrem, ouis Paſtorem, quomodo vitam ſuam inſtituere debeat, velimus erudire: neque enim dubitamus Sanctitatem Veſtram, hæc & alia indeſinenter ſecum animo voluere.

III. Quę cum ità ſe habeant, & nunc flagitante extrema collapſę Religionis noſtrę Catholicę, & Eccleſię neceſſitate, celebretur Tridenti ſacrum œcumenicum Concilium à Sanctitate Veſtra conuocatum, à quo totus Orbis Chriſtianus, miſerandum in modum laceratus, & conſciſſus, expectat remedium ſalutare, & aptum ſanandis, quibus ſe inuicem confecit, vulneribus, exiſtimamus profectò nunc ſummam rerum in eo verſari, vt Populus Chriſtianus expectatione ſua non fruſtretur, adeòque Concilium opera, & auctoritate Sanctitatis Veſtrę legitima, & debita via progrediatur, denique per eandem ad optatum, & fęlicem exitum perducatur.

IV. Porrò huic conuocationi, & Congregationi Generalis Concilij occaſionem, & cauſam dedere, vt nouit Sanctitas Veſtra, plurimæ, atque peſtilentiſſimæ hæreſes, quæ hoc poſtremo ſæculo propter peccata noſtra exortæ, tàm latè ſe diffuderunt, vt nullam fermè orbis partem intactam reliquerint, atque adeò pleraſque Reipublicæ Chriſtianæ Nationes, & Regna occupauerint. Item abuſus, & deprauati mores, quibus hoc tempore Clerus iuxtà, ac Populus laborauit, ac hæreſes ipſæ fouentur, accenduntur, & augentur: qui ſanè in vtroque ordine, Eccleſiaſtico pariter & ſæculari vſque adeò inualuerunt, vt niſi maturè proſpiciatur in præſenti Concilio, verendum ſit ne longè grauiora, & irreparabilia incommoda aliquando conſequantur.

V. Itaque cum non videatur eiuſcemodi malis commodius poſſe adhiberi remedium, quam ſi canonica inſtituatur reformatio, & Concilium debita, & legitima via liberè progrediatur, non dubitauimus Sanctitati Veſtræ, quæ in alijs literis noſtris ob reſpectum, quem meritò habemus Sanctitatis Veſtræ, vel leuiter attigimus, vel ſilentio prætermiſimus, quod illas ad multorum hominum manus peruenturas eſſe ſciamus, ſumma fiducia, ſaltem in pręſentibus latiùs explicare, ita vt de ijs, quæ Catholici, & omnes boni cupiunt emendari, vel alioquin à Sanctitate Veſtra præſtari, vel etiam quæ ab ipſo Concilio expectantur, informata eò melius pro Paſtorali ſuo officio laboranti Eccleſiæ ſubueniat.

VI. Publica, & maxima nunc eſt querela de reformationis retardatione: neque ſanè abſq; cauſa; videtur enim eſſe vſque adeò neceſſaria, vt ſine ea non liceat meliorem in Eccleſia Statum ſperare, quæ ſi inſtituenda erit, prout poſthaberi, ſeù procraſtinari, ſine grauiore Religionis detrimento, & totius Chriſtiani Orbis gemitu, ac maiore exaſperatione non poteſt, in primis videtur res à capite, & fonte incipienda eſſe; nam vbi caput eſt benè diſpoſitum, reliqua etiam membra melius habent, & è fonte puro puri manant riuuli.

VII. Nec taxamus hic perſonam Sanctitatis Veſtræ, in qua neque pietatem, neque Religionem, neque ſanctimoniam vitæ, nec quidquam eorum deſideramus, quæ in Sancto, & incorrupto Paſtore requiri poſſunt; quia ea, quæ dicturi ſumus de Summo Pontifice, cum Diuina prouidentia Sanctitas Veſtra Pontificatum teneat, & magna ſua cum laude gubernet, ad Sanctitatis Veſtræ perſonam nihil pertinent, ſed hoc agimus atque optamus, vt S. V. hoc optimum pietatis opus ſecum ferat in conſpectum Altiſſimi, quando ipſi ex hac vita ad Cœleſtia Regna migrandũ erit, & in terris quoque nomen ſuum in omnem poſteritatem hac laude conſeruatum relinquat, quod ſcilicet S. V. hoc nouiſſimo ſæculo id præſtiterit, vt in futurum ipſius diligentia habeamus verè Sanctos Pontifices, Cardinales, Epiſcopos, Præsbyteros, & animarum Rectores, qui verbo & exemplo Populum ſibi cõmiſſum ad eadem ſtudia pietatis reuocent, vt denique omnes ſeruiamus Deo in iuſtitia, & veritate.

VIII. Ad quod requiritur in primis, vt talis inſtituatur modus eligendi Pontificem, per quem ijs, qui ad tantam dignitatem & functionem apti non ſunt, poſthac omnis ad eam aſpirandi via præcludatur.

Hoc pridem, vt diximus, pręſtiterat Pontifex egregia illa edita conſtitutione, quæ incipit, *In eligendis*, quæ integra habetur in Romano Bullario, & in cęremoniali electionis Romani Pontificis. Addit inſuper Imperator de Cardinalium, cęterorumque Antiſtitum exquiſita electone, vt hoc firmiter poſito fundamento nobilis in Eccleſia Dei virtutum ſtructura conſurgeret, hæc habens.

IX. Deindè neceſſarium eſt, quod eligentes, ideſt Reuerendiſſimi Cardinales tales ſint, vt velint, ac poſſint eligere Pontificem, cui Eccleſia Chriſti rectè tutò poſſit committi: nàm (quod pace Sanctitatis Veſtræ, & Reuerendiſſimorum Cardinalium dictum ſit) hoc tempore grauiſſimæ audiuntur querelæ, quod nonnunquam creantur Cardinales partim per ætatem omni adhuc iudicio deſtituti, partim verò illiterati, & indocti, qui vt nihil poſſunt in ijs, quæ ad regendam Eccleſiam ſpectant, conſulere, ſic in eligendo Pontifice priuatas paſſiones ſequuntur, ac bonorum, & doctorum pia ſuffragia impediunt, vnde poſteà neceſſe eſt multa in Eccleſia ſequi incommoda.

X. Non multò minor profectò ſollicitudo præſtanda eſt, vt ſint etiam Archiepiſcopi, & Epiſcopi digni, atque idonei, qui gregem Domini, cum puritate, & ſanitate doctrinæ, tùm etiam honeſtæ, & probatæ vitæ exemplo paſcant: qui cum creantur partim per electionem capitulorum, partim verò per prouiſionem, & collationem Sanctitatis Veſtræ, ac Summorum Pontificum pro tempore exiſtentium, & pro parte, denique per noſtrum, & aliorum Regum, & Principum iuſpatronatus habentium nominationem, & pręſentationem non abs re futurum aduertere, quod ſicuti diuerſis modis, ac vijs ad iſtiuſmodi Eccleſiaſticas functiones, & dignitates

tes

Digitized by Google

tes peruenjunt, ſic etiam plurimum inter ſe differunt. Nam is, qui ad munus Epiſcopale per ipſammet Sanctitatem veſtram, aut per nos, vel alios Reges, ac Principes promouentur, ſæpenumero ſunt digniores, magiſque idonei illis, qui iure electionis ad eum gradum euehuntur. Si namque talis ratio, & modus inſtituetur eligendi & creandi Archiepiſcopos, & Epiſcopos, per quem dignioribus dumtaxat, & magis idoneis pateat ad eiuſmodi dignitates, & munera aditus, Deo dante, breui futurum eſt, vt habeamus doctum, pium, & numeroſum Clerum, ac doctos Prædi catores, qui Populum in lege Domini erudiant; ceſſabit tunc pluralitas beneficiorum, & alij multi abuſus è medio tollentur; ac denique hæreſes ſenſim extirpabuntur, & eradicabuntur. Quod ſi quis error, aut abuſus irrepſiſſet in nominationibus, & pręſentationibus Prelatorum, & Parochorum, vel aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum, per nos, aut alios Reges, ac Principes ſæculares factis, ſicuti antehac accidiſſe, & deinceps ſimiliter accidere poſſe, nequaquam volumus negare, in eo etiam Sanctitas Veſtra poterit adhibere commoda remedia, vt tales abuſus in iſtiuſmodi nominationibus, & præſentationibus tollantur, & corrigantur; quemadmodum profectò nos pro parte noſtra non cogitamus defendere tales errores, ſeù abuſus; ſed eoſdem emendari, & tolli patiemur obſequenter, parituri ijs, quæ nobis Sanctitas Veſtra, & Sacrum Concilium impoſuerit, prout nos iam dudum facturos recepimus, &c.

XI. Breuiter ſufficiant dicta de ijs, quæ Sanctitati Veſtrę circa reformationem Conclauis, & curam aliorum ordinum Eccleſiaſticorum hoc afflicto Religionis ſtatu agenda videntur, nunc tranſeamus ad ſtatum Concilij. Vbi ſanè grauiſſima nunc diſputatur quęſtio cum magna contentione de reſidentia Epiſcoporum, vtrum ſit iuris Diuini, nec-ne; in qua, cum verendum ſit, ne multi dicant, quod Sanctitati Veſtrę maximè placere putauerint, pro ea, qua ad ſcribendas has literas inducti ſumus, fiducia, illud quoque ſilentio pręterire non poſſumus, quod cum in præſenti Concilio reperiantur tres claſſes Epiſcoporum, vna eorum qui aſpirant ad Cardinalatum, altera pauperum qui deſiderant Sanctitatis Veſtrę liberalitate, & munificientia locupletari, tertia illorum qui per ſe habent luculentos Epiſcopatus & prouentus, vndè ſe commodè poſſunt ſuſtinere, nec galerum ambiunt, nos nihil diffidere, quin hic poſterior ordo in hac diſputatione votum, & ſententiam liberè dicat, ſed de reliquis duobus valdè dubitamus, ne reſidentiam ipſorum Epiſcoporum priuati commodi cauſa oppugnent, non attento, quod ſiuè ea ſit Diuini iuris, ſiuè non, tamen hoc rerum, & temporum ſtatu non modo ſit vtiliſſimum, verum etiam maximè neceſſarium, quod Epiſcopi in ſuis Eccleſijs reſideant, ſuumque officium faciant. Quocirca Sanctitatem Veſtram rogamus per Deum Immortalem, vt huic determinationi, ſi in conſcientia ſua cognouerit eam eſſe Dei voluntati conſentaneam, non repugnet, ne quis poſſit Sanctitati Veſtrę obijcere, quod Chriſtus dixit ad Hypocritas: *Vos tranſgredimini Dei mandata propter traditiones veſtras*; & quod Sanctitas Veſtra conetur mandatum Dei mutare in traditionem humanam; quinimmò curet, tanquam ſupremus Paſtor, vt quiſque Epiſcopus ſuam Eccleſiam ſumma fide, cura, atque ſolicitudine præſens gubernet, moduſque ſtatuatur diſpenſationibus, quę hoc caſu ſolitę fuerunt cōcedi: nam vtcumque non inficias imus Sanctitati Veſtræ facultatem eſſe liberam diſpenſandi, tamen Sanctitas veſtra pro ſua pietate nolit vti hac ſua facultate, & auctoritate in hoc negotio reſidentiæ, quandoquidem inde plus detrimenti, quàm commodi ad Eccleſias illas mercenariorum rapinis expoſitas redire dignoſcitur.

XII. Præterea illud quoque pro filiali noſtra in Sanctitatem Veſtram obſeruantia, eandem nequaquam celandum eſſe duximus, cum magno fieri ſcandalo, quod pleraque negotia, quæ ſunt determinanda per Patres in Concilio, ad Sanctitatis Veſtræ determinationem Romam tranſmitti, dicuntur, ita quod Patribus non ſit libera decernendi facultas, quemadmodum Reuerendiſſimi Legati Sanctitatis Veſtræ, neque noſtris, neque aliorum Regum, & Principum Oratoribus liberum eſſe volunt Concilio ea, quæ ſunt neceſſaria, proponere. Qua in re tollitur, & diminuitur libertas Concilij, & infringitur ſaluus conductus, qui eam libertatem ipſis quoque ſectarijs non abſtulit. Ideoque nobis, & reliquis Regibus, atque Principibus, qui huiuſmodi libertatem, & facultatem in antiquis etiam Concilijs habuimus, non parum infertur præiudicij, & niſi ea relinquantur Concilio integra & illæſa, multa conſequentur inconuenientia; nam plurimi id in deteriorem partem rapient, & ſuſpicabuntur, quod Sanctitas Veſtra reformidet, & ſuſpectam habeat Concilij ſententiam, dum non velit fieri à Patribus decreta, niſi ea prius Sanctitas Veſtra de conſilio ſuorum Cardinalium diſcuſſerit, & approbauerit: ſectarij verò, qui alioqui nihil omittunt, quod nō ſit in Sacra Scriptura expreſſum, & pleraque Conciliorum decreta reijciunt, haud dubiè cauſſabuntur, quod ipſis de hoc, & alijs Concilijs ſentiendum ſit, quandoquidem hoc ne ſummo quidem Pontifici ſatisfaciat.

XIII. Vltra hoc videtur hic modus procedendi, quod ſcilicet negotia Concilij per Sanctitatem Veſtram Romæ quoque cum Reuerendiſſimis Cardinalibus conſultantur, & tractantur, propemodum ſchiſmatis cuiuſdam ſpeciem præ ſe ferre, quaſi eſſent duo Concilia, quorum vnum Romæ, alterum Tridenti celebretur.

XIV. Similiter exiſtimatur valdè eſſe inconueniens negotia Concilij, quod debet repræſentare Eccleſiam Vniuerſalem, ſubmitti examini Reuerendiſſimorum Cardinalium quorumdam Romæ exiſtentium, qui non ſine probabili cauſa ſuſpecti habentur in negotio, tàm reformandi Cōclauis, quam ſtatuendæ reſidentiæ Epiſcopalis, & libertatis Sacro Concilio relinquendæ; ſiquidem in articulis valdè aduerſari videntur.

XV. Itaque exiſtimamus Sanctitati Veſtræ, & tutiùs, & laudabiliùs fore, quod de prædictis memoratis omnibus articulis, & difficultatibus explicandis, vt puta de reformatione Conclauis, de electione Cardinalium, ac Prælatorum, & reſidentia Epiſcoporum, potiùs exquirat, & ſequatur conſilium & ſententiam ducentorum, aut tot Patrum Concilij, quàm quindecim, vel plurium Cardinalium, dum Concilium apertum eſt, & verſatur in opere: quid enim obſtat? aut quomodo poteſt labefactari auctoritas Sanctitatis Veſtræ, ſi de Bullis, quas voluerit publicare ſuper reformatione Conclauis, prius ſententiam, & conſilium Concilij exquiſierit? Cogitet, quæſumus, Sanctitas Veſtra, an non certius, ac ſatius

ſit

Digitized by Google

ſit aliquid ſtatuere, & decernere ſacro approbante Concilio, quàm approbante Collegio Cardinalium: nam quod decernitur cum Concilio, firmum eſt, ac durabile, quoniam Concilium habet promiſſam gratiam Spiritus Sancti; quod verò extra Concilium cum conſilio Cardinalium ſtatuitur, experientia docet non eſſe ita ſtabile, & firmum; quin multoties per ſubſequentes Pontifices leuiſſima de cauſa reſcindatur, ac irritum reddatur. Quapropter non permittat Sanctitas Veſtra liberratem Concilij violari, quia alias, vt nos indicamus, periculum ſubeſſet, ne ſimul etiam aliorum præteritorum Conciliorum auctoritas eleuaretur.

XVI. Neque verò Sanctitati Veſtrę verendum cenſemus, ne quidquam decedat auctoritati, & ſuperioritati, quę competit, & debetur Sanctitati Veſtrę, per id, quod proponunt interdum in Concilio, quę neceſſitas poſtulat, noſtri, & aliorum Regum, ac Principum Oratores. Dicant, & decernant liberè Patres. Nos certè animum inducere non poſſumus, vt hoc Sanctitatis Veſtrę auctoritati pręiudicare credamus. Multò minùs Sanctitas Veſtra ſuſpicari debet, quòd nos conſultò occaſionem, aut prætextum aliquem quæramus dignitatem, & auctoritatem Sanctitatis Veſtrę, quam plurimi facimus, oppugnandi, vel in dubium, & controuerſiam reuocandi. Hoc profectò à propoſito, mente, & voluntate noſtra alieniſſimum eſt: neque etiam arbitramur vllum eſſe Regem, Principem, aut priuatum quoque hominem Catholicum, qui non vnà nobiſcum ſentiat, credat, & profiteatur, Sanctitatem Veſtram poſt Chriſtum Saluatorem noſtrum Caput eſſe Eccleſię in terris.

XVII. Non improbamus pręterea, quòd Sanctitas veſtra omni ſtudio, & conatu ſuſtineat, tueatur, & conſeruet ſuam, & Succeſſorum ſuorum Summorum Pontificum auctoritatem, & dignitatem ipſis ſpectantem, tàm ex mandato Dei, & Sacra Scriptura, quàm per Sacros Canones, necnon plura approbata ſuperiorum temporum Concilia, quia id iuſtum, & ęquum eſt, & pro paſtorali ſuo officio Sanctitas Veſtra ſecus facere non poteſt; attamen operæ pretium eſt, quòd Sanctitas Veſtra eam conſeruandę auctoritatis ſuę Apoſtolicę rationem ineat, qua teſtatum reddatur, Sanctitatem Veſtram non aliud quęrere, quàm honorem Diuinę Maieſtatis, & augmentum fidei, atque Eccleſię, necnon Populi Chriſtiani ędificationem, ne quiſquam rectè, & iure poſſit obijcere, Sanctitátem Veſtram non Chriſti, ſed ſuam gloriam captare, aut poſtpoſita vtilitate, & neceſſitate Eccleſię ſibi, & Succeſſoribus ſuis nouo exemplo aliquid vendicare, quod ad Summos Pontifices nullo iure pertineat, neque probari poſſet, vel ſacris literis, vel Sanctorum Patrum monumentis, vel Sacrorum Canonum, & Conciliorum decretis ad ipſos pertinere. Et quoniam tradita Sanctitati Veſtrę, à Deo Omnipotente poteſtas, & auctoritas facilè ſubſiſtet contra quoſuis Aduerſariorum impetus, ſi Sanctitas Veſtra ea rectè vtatur, magnoperè profectò expediet Sanctitati Veſtrę, & Eccleſię, diligenter proſpicere, ne vlli, tàm inſigni poteſtate, & auctoritate, ad deſtructionem potiùs, quàm ędificationem Eccleſię, & ad labefactandam vim, & auctoritatem Sacrorum Canonum, & Conciliorum contra pręſcriptum Dei abuti videatur; id quod à Sanctitate Veſtra non expectamus, ſed planè confidimus ipſam in exercitio ſuę poteſtatis, & paſtoralis ſui muneris id ſemper habituram prę oculis, vt ſua vigilantia, cura, & opera Chriſto multa millia animarum lucrifaciat. Ita quidem Sanctitas veſtra habitura eſt nos acerrimum auctoritatis, & poteſtatis ſuæ Apoſtolicę defenſorem, qui tanquam ſupremum in Orbe Chriſtiano Caput ſęculare, dextrumque Sanctitatis Veſtrę brachium nunquam patiemur Sanctitati Veſtrę conſilium, & auxilium noſtrum in ijs, quę noſtro Imperiali officio incumbunt, pro tenuitate ingenij noſtri, & pro virili noſtra parte, vllo loco, & tempore deeſſe: quandoquidem nos hoc pacto ad defendendam, & manutenendam auctoritatem, & poteſtatem Apoſtolicam Sanctitati Veſtrę, & eius Succeſſoribus, ipſique Sanctę Sedi Apoſtolicę teneri lubenter agnoſcimus, & ingenuè profitemur.

XVIII. Quòd ſi omninò hic ſcrupulus auctoritatis, & poteſtatis ſuę in Concilio retinendę Sanctitatem Veſtram tantoperè vrit, Sanctitas Veſtra eum facilè tollet, ſi ipſamet Concilio præſens adſit, & præſit, nam per præſentiam Sanctitatis Veſtę pręcidetur magna ex parte omnis anſa, & materia de auctoritate, & ſuperioritate eius diſceptandi.

XIX. Et quoniam hoc loco incidimus in mentionem pręſentię Sanctitatis Veſtrę in Concilio, teneri non poſſumus, quin Sanctitatem Veſtram rurſùs, qua decet modeſtia, & filiali reuerentia, enixè rogemus, & obteſtemur, vt quemadmodum vices Chriſti gerit, qui propter ſalutem noſtram è Cœlis in terram, & ad inferos deſcendit, & pro nobis homo naſci, pati, & mori voluit, ſic etiam exemplum eius ſequatur, nec ſibi graue eſſe patiatur ex Vrbe Tridentum vſque proficiſci, ac ibi in medio tot Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Pręlatorum Eccleſię ad conuocationem Sanctitatis Veſtrę in Spiritu Sancto congregatorum, ac de his, quę ad conſeruandam, & reſtaurandam Religionem ſpectant, diſputantium, tanquam pius Pater, & ſupremus in terris Paſtor verſari, rebuſque tractandis adeſſe, & pręeſſe, ac Deo, & Eccleſię operam, quam debet, pręſtare, ac ſaluti tot millium animarum, quas Chriſtus Ieſus ſuo pretioſiſſimo ſanguine redemit, clementer conſulere; pręſertim cùm Sanctitas Veſtra ſine grauiore ſuo incommodo eò venire, ac ſecurè, & abſque omni periculo ibidem commorari, ac ſi opus ſit, citra moleſtiam, aut diſcrimen perſonę, & curię ſuę in locum tutum inde ſe recipere valeat: quandoquidem Sanctitati Veſtrę nos pręſentes affuturi, eamque vnà cum Patribus Concilij contra omnem vim, ac iniuriam, ſi quę ingrueret, Deo propitio, facilè defenſuri, nec Sanctitatem Veſtram vllo modo derelicturi ſimus, etiamſi nobis grauiſſima quęque ſalutis pericula adeunda forent, in quam tamen difficultatem ſperamus rem nunquam deductum iri.

XX. Quocirca Sanctitatem Veſtram, nunc iterum, atque iterum officioſiſſimè rogamus, & obſecramus per viſcera Domini Noſtri Ieſu Chriſti, vt pro ſalute Eccleſię, quę Sanctitatis Veſtrę curę ita demandata eſt, vt ea nihil debeat habere charius, cùm pro ſalute ipſius, quando opus ſit, vitam quoque profundere teneatur, vt horum omnium, quę per nos commemorata ſunt, dignetur benignam rationem ducere, & afflictę Reipublicę Chriſtianę omnibus modis ſubuenire, omnemque operam dare, vt ſublatis, & emendatis ijs, quę correctionem in Eccleſia requirunt, tandem in optatum tranquillitatis, & vnitatis portum perueniamus. Ita namque Sanctitas Veſtra

max i-

Digitized by Google

maximam apud Deum, & homines gratiam inibit, ac ſuis propinquis, tàm in Eccleſiaſtico; quàm in ſæculari ordine conſtitutis firmiſſimum præſidium contra omnes obtrectatorum, & æmulorum inſultus & fraudes conſtituet, atque nos ipſos Sanctitati Veſtræ deditiſſimos magis deuinciet. Atque hic rursùs Sanctitatem Veſtram obnixè rogamus, ne hanc noſtram integertimam admonitionem in ſiniſtram partem interpretari velit, ſed potiùs æqua, & benigna mente admittere dignetur.

XXI. Hæc verò omnia non diffitemur, talia eſſe, quæ debuiſſemus ipſimet ſoli cum Sanctitate Veſtra contuliſſe. Sed quoniam incertum adhuc eſt, quando cum Sanctitate Veſtra conuenire poterimus, huius autem rei magnitudo, & extrema Reipublicæ neceſſitas omnem videntur excludere dilationem, eò quòd ſubſit periculum, ne interim aliquid ſecus, ac nos obſequenter monemus, cum detrimento Reipublicæ Chriſtianæ decernatur, & ſtatuatur, voluimus ea Sanctitati Veſtræ, omni mora poſtpoſita, reuerenter ſignificare per præſenits literas noſtras manu illius noſtri Miniſtri ſcriptas, cuius opera antehac in conſcribendis exemplis quarumdam ſecretiorum literarum noſtrarum ad Sanctitatem Veſtram datarum vſi fuimus, idque cùm propter dictionem ipſam, tùm propter characterem, vt Sanctitas Veſtra eò faciliùs, & clariùs rem omnem intelligat. Erunt autem omnia hic apud nos occultiſſima, quemadmodum etiam apud Sanctitatem Veſtram, cui ſoli ſcribimus, ſecreta haberi cupimus, vt quoniam ſcimus ipſam ea eſſe in Deum pietate, ac in rem Chriſtianam ſtudio, & paterna voluntate, necnon doctrina, prudentia, induſtria, ac rerum vſu præditam, vt in his ipſamet per ſe, nemine alio monente, facilè ſit perſpectura quid his perturbatiſſimis temporibus pro commodo Eccleſię, & Chriſtianę Reipublicę facto opus ſit, non grauetur Sanctitas Veſtra ſola literas haſce legere, & rem omnem excellentiſſimo ſuo iudicio examinare, diſcutere, & perpendere, priuſquam de ea cum quoquo alio contulerit. Poſtea verò ſi omninò duxerit huiuſmodi negotium cum vno, atquę altero ex ijs, quorum fide,& integritate ipſa magis confidit, communicandum, id Sanctitatis Veſtræ arbitrio permittimus; ſperantes Sanctitatem Veſtram nobis ad hæc noſtra officioſiſſima ſcripta alicuius intimi, & fideliſſimi ſui Miniſtri manu quamprimùm ex animi noſtri ſententia benignè, ac paternè reſponſuram eſſe, quod quidem reſponſum auidiſſimè expectabimus; ac interim Deum Optimum Maximum precabimur, vt Sanctitatem Veſtram quàm diutiſſimè ſaluam, & incolumem pro beneficio, & commodo ſuæ Eccleſię conſeruare dignetur. *Datum in Oppido noſtro Oeniponti &c.*

Beatiſſime Pater Sanctitatem Veſtram, quàm obnixè, & reuerenter iterum, atque iterum peto, vt ex cauſis deſuper allegatis, quę ſupra continentur, in bonam partem accipiat, & non grauetur perſonaliter ad Concilium venire, & omninò ſpero, quòd per ſuam præſentiam multa inconuenientia ceſſabunt, & ad bonum,& optatum ſtatum omnia redigentur; & vt ſuprà continentur, promitto Sanctitati Veſtræ in verbo Imperatoris, Regis, ac boni Chriſtiani, quòd Sanctitas Veſtra tutò venire, manere, atque recedere poterit, &c. Hæc modò delibaſſe ſufficiat.

38 Acceptis Imperatoris literis Pontifex ingenuam animi beneuolentiam ratam, probatamque habens, arcanas alias literas eidem rependit, quibus geſtorum omnium rationem dabat, optimique Patris, ac Magiſtri partes explendo ex ordine cuncta docebat.

Imperatori.

Ms. Arch. Vat. ſig. n. 3218. poſt ep. 87.

Imperatori reſpondet Pius IV.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem. Reſpondimus literis Maieſtatis Tuæ ſuper rebus ad Sacrum Concilium pertinentibus: nunc reſpondebimus illis, quas ipſa ſecretiores eſſe voluit, de rebus ad reformationem ſpectantibus vberiùs, & apertiùs ſcriptas, in quibus ſummopere amauimus pietatem eius ergà nos ſingularem, & optimam voluntatem ergà Eccleſiam, & Rempublicam Chriſtianam. Accuratè autem perpendimus omnia, quæ in alijs literis ſcripſit, quæ quidem non minùs piè, quàm ſapienter viſa nobis ſunt ſcripta fuiſſe. Itaque non modò accepimus ea in optimam partem, ſed gratias maximas & habemus, & agimus Maieſtati Tuæ, quod tàm diligenter, tàm ſyncerè, tàm piè de multis nos admonuit, quæ ad commiſſum nobis officium pertinent. Certè gratior hæc adhortatio nobis fuit, quàm aliorum Principum ſilentium; perſpeximus enim charam illi eſſe exiſtimationem noſtram, charam animæ noſtræ ſalutem, Dei verò gloriam, & Chriſtiani Populi vtilitatem longè chariſſimam. Itaque gratias iterum agimus Maieſtati Tuæ pro officio tàm pio; lætamur autem, quòd ſenſus tui cum ſenſibus noſtris congruunt, & cum votis vota conſentiunt.

Ac primum, quòd admonet Maieſtas Tua de conditione humana, nos ſcimus, & videmus quàm hæc vita ſit fluxa, quàm caduca; itaque quotidiè meminimus nos eſſe morituros, & actionum noſtrarum rationem Deo reddituros; quæ cogitatio nos admonet, vt quoniam imperfectum noſtrum agnoſcimus, hunc tanquam extremum actum quàm rectiſſimè conficere curemus. Vt enim Domino placuerit nos vocare ad ſe, cum ſpe Diuinæ ipſius miſericordiæ ad eius Tribunal accedere poſſimus; nec verò vllum gratius opus, nec quod magis valiturum ſit ad impetrandam ab eo peccatorum noſtrorum veniam offerri à nobis poſſe Diuinæ eius Maieſtati ſcimus, quàm reformationis effectum Chriſtiano Populo tantoperè neceſſarium, ac ſalutarem.

Itaque cùm ad tollendas, extirpandaſque hæreſes, quæ tàm longè, latèque manarunt, tùm ipſius reformationis cauſa Concilium Generale indictum à nobis, & ſummo noſtro ſtudio, ac diligentia congregatum fuit, cui liberum iudicium relinquimus de ijs, quę correctione indigere viſa fuerint, corrigendis; ipſius autem Concilij progreſſus quod lentior ſit, non noſtra id culpa accidit, ſed tribuendum eſt multis, & varijs dilationibus, quæ interpoſitæ fuerunt, poſtulantibus Oratoribus tuis, tuaque, & aliorum cauſa id enixè rogantibus. Acceſſerunt etiam alię moræ, atque impedimenta, quibus factum eſt, vt Concilium tractum ſit diutiùs ſpe, atque expectatione multorum, & contra etiam noſtram voluntatem, & commodum.

Sed quod ad reformationem attinet. Deſiderat primùm Maieſtas Tua, vt ineatur à nobis aliqua ratio, per quam Succeſſorum noſtrorum electio canonicè ſemper fiat, ſine vlla ſimoniacæ prauitatis labe, ac ſuſpicione. Etenim pro ſua ſapientia intelligit, ſi caput ſanum ſit, membra quoque ſeſe meliùs habitura: nos autem idem, quod Maieſtas Tua, cupientes, atque ſpectantes,

huiç

Digitized by Google

huic rei diligenter prouideri curauimus; quamquam enim extent complures Conſtitutiones ſuper hac re in Concilijs, & à Pręderceſſoribus etiam noſtris editæ, quibus nihil poteſt eſſe melius, apertius, diligentius, tamen ad tollendos abuſus edidimus nos quoque Bullam, cuius exemplum ad te mittimus, per quam ſatis huic rei à nobis prouiſum fuiſſe ſperamus, nec grauaremur eam ad Concilium mittere ab illo approbandam, niſi vereremur, ne ipſa Bulla excitatura eſſet diſſenſiones, contentiones, atque diſcordias, alijs aliud in ea deſideraturis; atque ità id, quod optima mente, conſilioque, & deliberatione matura à nobis actum eſt, impediretur.

Quod verò ad Cardinales attinet; nos, ſi quos in eum ordioem cooptaturi eſſemus, eiuſmodi perſonas eligere ſtuderemus, quales Maieſtas Tua cuperet ſemper eligi, nempè, quæ & vitæ, ac morum honeſtate commendarentur, & cùm doctrina, tùm vſu rerum, atque prudentia ad participandas Sedis Apoſtolicæ curas eſſent idoneæ, ſed de creandis nonis Cardinalibus nihil cogitamus. De hac re autem, ne longiores ſimus, Venerabilis frater noſter Ioannes Epiſcopus Præneſtinus Cardinalis Moronns, qui noſter, & Apoſtolicæ Sedis Legatus ad Concilium ibit, & ad te quoque perueniet, commodiùs Maieſtatem Tuam edocebit.

De Archiepiſcopis, & Epiſcopis præclarè Maieſtas Tua intelligit, quantoperè expediret, tales eos eſſe, vt commiſſas ſibi oues & verbo, & exemplo paſcere poſſent: ſed huic rei iam prouiſum fuit Sacri Concilij decreto, quod ſeruabitur. Dabimus enim operam, vt & nos idoneas perſoas Eccleſijs præficiamus, & vt in eorum vitam, ac mores, qui confirmandi fuerint, diligenter priùs inquiratur, & eorum electio, an legitima, & canonica fuerit, exploretur; de quibus rebus haberi quidem proceſſus ſolent, ſed vt poſthac eiuſmodi proceſſus ſeueriùs habeantur, & vt quæ emendanda fuerint, corrigantur, curabimus.

De Epiſcoporum reſidentia nos, vt Sacra Synodus ſtatueret, optauimus, in animo habentes, quidquid ipſa de hac re ſtatuiſſet, id nos approbare, & ad effectum diligenter perducère: ſed agitata ea res non ſine magnis contentionibus fuit, necdum tamen definita eſt, dum alij aliter ſentinot. Nos autem in animo habemus, ſiuè iuris eam humani eſſe decretum fuerit, ſiuè Diuini, omnes omninò compellere ad reſidendum in Eccleſijs ſuis, ne illis quidem Cardinalibus exceptis, quibus Eccleſiarum adminiſtratio commiſſa eſt. Videmus enim eam vtique eſſe neceſſariam, & eò magis hoc tempore, quo hæreticæ prauitatis peſte per omnes ferè Chriſtiani nominis Prouincias peruagante, Domioicæ oues, Paſtorum ſuorum præſentiam, & excubias deſiderant, atque efflagitant: quare hac quoque in re pio Maieſtatis Tuæ deſiderio, Deo iuuante, ſatisfiet.

Venimus nunc ad id epiſtolæ tuæ caput, in quo Tua Maieſtas agit de libertate ſua Concilio conſeruanda. Nos Concilium ipſum liberum ſemper eſſe voluimus, oeque operam dedimus vnquam, vt referretur ad oos de illis rebus, de quibus Concilium ipſum ſtatuere, ac decernere debet. Accidit tamen aliquando, vt Legati Concilij de grauioribus aliquibus rebus nos conſulendos putauerint: quibus nos quin conſilium noſtrum impertiremus, præterire non potuimus, nec debuimus; non tamen ob eam cauſam libertatem Concilij imminnimns. Nec verò nouum, neque alienum à dignitate Concilij videri deberet, ſi ipſum etiam Concilium Apoſtolicam Sedem, Eccleſiæ caput & veritatis magiſtram conſulendam putaret, nec duo eſſe Concilia poſſet videri, ſi Concilium cum capite ſuo coniunctum ſit. Nec illud quidem improbari poteſt, quòd nos de rebus huiuſmodi grauioribus, cum delectis aliquot Cardinalibus ſpectatæ Religionis, ac fidei communicemus, eorumque ſententias exquiramus, præſertim, cùm nunquam præiudicare velimus Concilij libertati, nec impedire quominus id, quod ſibi viſum fuerit, exequatur, decernat, & ſtatuat. Non tollitur libertas Concilij, conſulto Pōtifice a Legatis.

Sed quod Maieſtas Tua tutius, & commodius fore cenſet, ſi de illis, quæ ad reformationem pertinent, velut de reformatione Conclauis, conſilio potiùs vtamur Concilij Generalis, quàm paucorum Cardinalium, & quæ de huiuſmodi rebus ſtatuenda duxerimus, ipſo approbante Concilio ſtatuamus, controuerſia ipſa de reſidentia Prælatorum ſatis nos admonuit, commodius eſſe, & expeditius in huiuſmodi rebus, quæ ad Sedem, & Curiam noſtram propriè pertinent, oon expectare conſenſum tantæ multitudinis, cùm ipſi maturè, quod opus eſt facto, efficere poſſimus. De Bulla quidem Conclauis, quàm multas, & quàm varias putat Maieſtas Tua futuras fuiſſe Prælatorum tot, qui in Concilio ſunt, ſententias, propter varia hominum ſtudia, ac voluntates? Nos verò ſatis hoc ſcimus, Bullam noſtram nonnullos minimè approbaturos fuiſſe. Eam tamen iaio ediram, ſi Synodus auctoritate ſua approbandam duxerit, gaudebimus ſatisfactum deſiderio Maieſtatis Tuæ.

Atque hoc loco, quod Maieſtas Tua non improbat, vt noſtram, & Succeſſorum noſtrorum dignitatem, auctoritatemque tueamur, more ſuo piè admodum loquitur: ſed quòd hortatur, vt ita auctoritatem noſtram tueri, & conſeruare ſtudeamus, vt appareat nihil aliud nobis eſſe propoſitum, quam honorem, & gloriam Dei, quàm incrementum fidei, atque Eccleſiæ, & Chriſtiani Populi vtilitatem, nos nihil aliud curamus, neque quærimus, quàm hæc ipſa, quæ Maieſtas Tua commemorat· non enim quærimus, quæ noſtra ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, cui in hoc officio deſeruimus.

Huius autem auctoritatis, ac poteſtatis noſtrę, quod te acerrimum defenſorem fore polliceris, agimus Maieſtati Tuæ maximas gratias, & hanc de tua ſingulari pietate fiduciam habemus, viciſſim nos quoque Maieſtati Tuæ pollicentes omnī hac auctoritate nobis à Domino conceſſa paratos fore ſemper vti ad defendendam, & augendam Imperatoriam dignitatem tuam, neque vllo ei loco defuturos.

Quòd Maieſtas Tua nos hortatur, vt Tridentum nos conferamus, quò ſe quoque venturum eſſe pollicetur, noſtramque amborum præſentiam vtilem fore cenſet ad finem optatum Concilio impoocndum; nos, vt in alteris literis noſtris ſcripſimus, non recuſamus hunc laborem, atque adeò paratiſſimi eſſemus ire in remotiſſimas Orbis Terrarum partes, dummodò præſentia noſtra ad Diuinæ Maieſtatis honorem fructum eſſet aliquem Chriſtiano Populo allatura: ſed, vt omittamus, quàm infirma adhuc valetudine ſimus, vt taceamus, quàm exigua Vrbs Tridentum ſit ad comitatus vtriuſque noſtrum excipiendos, Maieſtas Tua conſiderare ſecum valet, ecquid tu-

Cur Pius Tridentino intereſſe noluerit.

tò in eam Vrbem conuenturos nos putet, quæ omni ferè ex parte ab hæreticis populis, Gryſonibus, Heluetijs, & Proteſtantibus cingitur. Recordetur quid olim acciderit glorioſæ memoriæ Carolo Imperatori fratri tuo, quanto in periculo ſæpiùs Concilium fuerit ipſo fratre tuo Imperatore victore, ac propè præſente. Tua quidem fide nihil grauius, nec exploratius eſſe nobis poteſt, ſed verendum eſt, ne ea vis afferretur, cui ne Tua quidem Maieſtas poſſet obſiſtere. Si tamen Maieſtati Tuæ placeret Bononiam ſe conferre, quò nos quoque fortaſſe iam profecti eſſemus, niſi nos ægritudo noſtra impediſſet, quamquam videamus, quantum detrimenti diſceſſus noſter huic Vrbi inuecturus eſſet, tamen eò nos quoque conferremus. Ibi Coronam Imperij Maieſtas Tua accipere poſſet, ſicut fecit olim glorioſæ memoriæ Carolus frater tuus, & vt ſperamus, vtroque noſtrum hortante, ne Prælati quidem Concilij eò venire grauarentur, & Concilio finis optatus imponi poſſet, &c. *Datum Romæ, &c. XVIII. Martij MDLXIII. Anno IV.*

39 Ita Cæſareis poſtulatis ſactū eſt ſatis à Pontifice. Obortę verò fuerant in Cōcilio cōtentiones importuna aliquorū temeritate, qui ſanciendę diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſpecie, Pontificiam auctoritatem infringere, atque ordinem Concilij, inuaſo proponendi iure, peruertere moliti erant, cùmque nonnulli Hiſpani, & Galli Præſules præfractiores ſe oſtendiſſent, de ijs conqueſtus Pontifex apud Cæſarem Epiſcopi Pharenſis opera eum hortatus eſt, vt Sedis Apoſtolicæ dignitatem in Concilio aſſerendam ſuſciperet, ad quæ à Ferdinando Cæſare nona die Martij ità reſponſum eſt.

Sacra Cæſarea Maieſtas Dominus noſter clementiſſimus benignè intellexit ea, quæ R. D. Epiſcopus Pharenſis S. D. N. ad Maieſtatem Suam Nuntius proximis diebus à Maieſtate Sua Cæſarea eiuſdem S.D.N. nomine poſtulauit, nempè, ex quo ſint plures in Concilio Prælati Hiſpani, & Galli, quibus in dubium vocetur debita Sanctitati Suæ poteſtas, atque auctoritas regendi, & paſcendi Vniuerſalem Eccleſiam, vt tanquam Aduocatus, & Defenſor, & Procurator auctoritatis, & iurium Apoſtolicæ Sedis, partes ſuas ita interponere velit, vt impetus illorum omnium propulſetur, Sanctæque Sedi, quod ſuum fuit ſemper, & eſt, integrè conſeruetur; ea de re non ſolùm datis ad Maieſtatis Suæ Cæſareæ Oratores literis, ſed Galliarum quoque & Hiſpaniarum Epiſcopis admonitis.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3217. pag. 48.

40 Ad hæc, Sacra Cæſarea Maieſtas benignè reſpondet, Maieſtati Suæ Cæſareæ, quæ in iſtiuſmodi diſputationibus Theologicis non eſt ita, vt ipſi Theologi, verſata, hactenùs nullum in hac re dubium occurriſſe: ſiquidem in ſuiſmet literis hoc ipſum prædicatum Sanctiſſimo Domino Noſtro hucuſque ſemper tribuit, & Sanctitatem eius Sanctæ Romanæ, ac Vniuerſalis Eccleſiæ Summum Pontificem appellare nunquam dubitauit. Neque profectò S. D. N. ambigere debet, quin Maieſtas eius Cæſarea memor Cæſarei officij ſui, lubenter omni loco, & tempore pro viribus tuebitur, defendet, ac manutenebit auctoritatem, & poteſtatem Sanctitati Suæ debitam, & competentem, ſicut decet Sanctitatis Suæ, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Aduocatum, Defenſorem, & Protectorem, prout etiam Oratoribus, & Commiſſarijs ſuis in Concilio exiſtentibus iam mandatum dedit, vt hac de re nomine, ac loco Maieſtatis ſuæ Cæſareæ, cum Prælatis Hiſpanis, & Gallis agant, eoſque ab omnibus non neceſſarijs diſputationibus dehortentur. Verumtamen Maieſtas Sua Cæſarea pro ſua in Sanctitatem eius filiali obſeruantia, & integerrimo ſtudio facere non poteſt, quin Sanctitatem eius reuerenter, & officiosè admoneat, ſi Sanctitas eius auctoritatem, & poteſtatem Suam extendere conaretur, & per eam labefactare, & diminuere intenderet auctoritatem Sacri œcumenici Concilij, aut vellet hac occaſione tacitè illud omnes confiteri, quod à multis palàm negatur, haud dubiè Sanctitati eius difficillimam, & grauiſſimam diſputationem, & controuerſiam ſubeundam fore, quam longè præſtaret hoc turbato rerum, & temporum ſtatu euitare. Itaque Maieſtas Sua Cæſarea Sanctiſſimum Dominum Noſtrum impenſiſſimè rogat, vt quemadmodum Sanctitas eius Maieſtati Suæ Cæſareæ auctoritatem, & poteſtatem ſuam commendat, quæ aliàs Maieſtati Suæ Cæſareæ curæ, & cordi eſt, & poſt hac ſemper erit, ſic etiam viciſſim Sanctitas eius auctoritatem ſacro œcumenico Concilio debitam, & competentem commendatam habere dignetur, nec eandem vlla in parte diminutam, aut labefactatam velit: id quod Maieſtas Sua Cæſarea ſibi de ſumma Sanctitatis Suæ pietate, integritate, ac in rem Chriſtianam ſtudio planè pollicetur. Quod reliquum eſt Maieſtas Cæſarea R. D. Nuntio omnem fauorem, ac beneuolentiæ Cæſareæ ſtudium benignè defert.

Decretum per Sacram Cæſaream Maieſtatem die IX. Menſis Martij anno Domini MDLXIII.

41 Percrebuerat iam apud multos, quòd Pontifex, vt exortas in Concilio contentiones ſedaret, ad longum aliud tempus illud eſſet ſuſpenſurus, quod tamen, cùm alienum à Pontificis mente Carolus Cardinalis Borromæus Legatis Apoſtolicis ſignificaſſet, vehementer gauiſi miris laudibus Pontificiam mentem extulerunt, quod probè conſpicerent, magna indè offendicula, atque irreparabilia incommoda Eccleſiæ Catholicæ emerſura. Placuit etiam Legatis, quod Pius profectionem Bononienſem, quam deſtinauerat, non niſi ſumma Eccleſiæ vtilitate exigente, ad opus perducere meditaretur.

Ext. in ms. Car. Barb. ſig. n. 3344. ep. 251.

Suſpectos fuiſſe Gallos Pontifici, ac propterea Bononienſem profectionem meditatum, ne longiùs abeſſet à Concilio, imminentiaque pericula diſcuteret, refert Gabriel Palæottus; verùm Gallos optimam ergà Pontificem geſſiſſe voluntatem, eamque amantiſſimis officiorum verbis oſtendiſſe, verbaque operibus ornaſſe viſuri ſumus.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. Aud. Rot. Ms. Frāc. Card. Bar. ſig. num. 29. pag. 274.

,, 42 Cùm poſt Gallorum (inquit) aduentum
,, magna hic apud nonnullos, ſed maior etiam
,, Romæ ſuſpicio exorta eſſet, ne quid hæc Na-
,, tio, cùm qua Prælati alij multi ſe coniunxiſſe
,, dicebantur, aduersùs Sedem Apoſtolicam mo-
,, liretur, idcircò Sanctiſſimus Dominus Noſter,
,, vt propiùs Concilio ſiſteret, ac oborientibus
,, periculis occurreret, Camillo Palæotto vni ex
,, quadraginta Viris Bononienſibus apud eum
,, tunc Oratori, & fratri Auditoris ſignifican-
,, dum Magiſtratibus Bononienſibus iniunxiſ-
,, ſet, ſtatuiſſe ſe Bononiam quamprimùm tranſ-
,, ferre, iamque de annona, ac cęteris rebus, quę
,, ad excipiendam ea in Ciuitate Pontificiam
,, Curiam vſui forent, latè cum eo diſſeruiſſet,
,, propterea Legati Epiſcopum Vintimilienſem
,, Cardinalis Borromæi conſanguineum, & Pa-
,, pę perquàm gratum ad Vrbem mittendum
,, decernunt, qui Sanctitati Suę rerum ſummam,

Carolus Vicecomes a Legatis Romam mittitur.

,, Patrum-

Digitized by Google

,, Patrumque ſtudia, & Legatorum conſilium,
,, copioſa ab Auditore actorum omnium inſtru-
,, ctione accepta, diligenter referat. Cùm eo, an-
,, tequam diſcederet, Lotharingius vehementer
,, egit, vt Summum Pontificem omni, ſi quam
,, aduerſùs Gallos contraxiſſet, ſuſpicione liberet
,, cum ſe & eos omnes ad publicam vtilitatem,
,, Sanctæque Sedis incolumitatem adeò concur-
,, riſſe profiteantur, vt Sanctitati Suæ, ac cæteris
,, omnibus, vbi opus ſit, teſtatum planè ſint reli-
,, cturi, nihil ab ijs cogitari, quod non hùc verè
,, pertineat. Sed & Orator Lanſaccus addidit,
,, nihil ſe quidem de pia Sanctitatis Suæ mente
,, dubitare, optare tamen vt à nonnullis, quibus
,, nimium fidit, praui ingenij Viris, & qui priua-
,, tis tantum commodis ſtudent, caueat diligen-
,, ter, vereri enim ne malis iſtorum artibus, do-
,, loſoque conſilio res Eccleſiæ deteriùs in dies
,, cedant. Oportere, vt Sanctitas Sua ſtatuat
,, aliquid omninò his temporibus de ſuo iure
,, remittendum eſſe, vt reliqua ſarta tectaque
,, retineantur, aliòquin & ſuis, & Galliæ rebus
,, malè conſultum iri. His verbis voluiſſe eum
,, tacitè Cardinalem Sancti Clementis ſignifica-
,, re dictum fuit, quem hoc nomine Galli, &
,, Hiſpani ſuſpectum maximè habebant, quod
,, ſuis in Vrbe ſuaſionibus priſtinam impediret
,, Eccleſiæ diſciplinam reuocari. Eum tamen fe-
,, rebant alij hoc aduerſùs ſe odium conflaſſe;
,, quod omnem in Vrbe daret operam, ne quid
,, de antiqua Sedis Apoſtolicæ in res Eccleſiaſti-
,, cas auctoritate, ac libertate recentibus Epi-
,, ſcoporum decretis detraheretur.

Pius IV. poſtulata Gallorum ad Concilium remiſit.

At Pontifex cum ita ſuam auctoritatem aſſertam vellet, vt tamen diſciplinam Chriſtianam inſtauratam maximè percuperet, omnia, quæ ad eā ſpectarent, nec non Gallorum poſtulata ad Concilium, vt de his ſtatueret, remiſit vt narrat memo-
,, ratus Palæottus. [Cum eodē tempore Epiſco-
,, pus Viterbienſis ex Vrbe reuerſus ſummum
,, Sanctiſſimi Domini Noſtri degeneres mores
,, emendandi, neglectamque diſciplinam reuo- ibid p. 357
,, candi ſtudium expoſuiſſet, quod Patrum fidei,
,, & religioni ſtatuendum relinquebat, de poſtu-
,, latis etiam Gallorum omnia, tùm ad Legato-
,, rum, tùm ad Patrum arbitrium reiecisset, id-
,, circò Legati ingeminant induſtriam, corrobo-
,, rant ſpe patientiam, omnemque lapidem vol-
,, uunt, vt dignum aliquid tandem ex conſeſſu
,, exeat. Cum Lotharingo, ad quem Sanctiſſi-
,, mus Dominus Noſter humaniſſimas dedit li-
,, teras, officioſè de Gallorum petitionibus a-
,, gunt, atque ex illis quid proponi, quid recipi,
,, quid mutari, quid recuſari poſſit ex varijs in
,, eas adnotationibus peritorum aliquot conſi-
,, lio conſultant.

42 Portexerant etiam Oratores Cæſarei libellum poſtulatorum, quę à poſtulatis Gallorum non diſſentiebant. Hæc tamen Concilio à Legatis propoſita non fuerant, cum aliqua Cæſareo apice indigna continerent, ac iam in calicis petitione plures Epiſcopi offendiculum paſſi eſſent. Abſurdum quoque erat quod ad ea quæ ſpectarent ad Pontificis auctoritatem, caput regeretur à membris, legeſue acciperet. Ageret de his potiùs Cæſarea Maieſtas cum Pontifice, à quo honeſta cuncta relaturus eſſet, vt ex decretis diſciplinę ab eo reſtitutę conſpicuum erat. Æqui bonique accepit Cæſar libelli ſui articulos non fuiſſe propoſitos, quod non ipſe eos teneret, ſed à populis ſibi ſubiectis fuerant expetiti; Quod verò Legati non finerent à Regijs Oratoribus ſua poſtulata proponi Concilio, obiecit Cardinalis Lotharingus iure Cæſarem, & Catholicum Regem queri, Concilium non futurum liberum, ac fruſtrà à Cęſare, & Regibus mitti Oratores, cum nec definitiuo, nec conſultiuo ſuffragio polleant; cui Seripandus Cardinalis reſpondit. Non propterea tolli libertatem ſi Legati proponant, ſupremique Eccleſię capitis auctoritas illibata ſeruetur, quo abiecto ordine ſumma oriretur perturbatio, ingenſque confuſio. In eam quoque Cardinalis Lotharingus deſcenderat ſententiam, vt cenſeret calicis vſum permittendum, quò Germania, & Gallia in catholica religione continerentur, additque à Pontifice non obtinendum, quod ab ea conceſſione Cardinales abhorrerent, à Concilio tamen obtineri poſſe: Verum aliter alij ſenſere, nec Hæreticos ab inolita pertinacia huiuſmodi conceſſione educendos, quin magis obfirmandos, aſſerebant. Propterea miſſus eſt à Legatis Nicolaus Ormanettus ad Ducem Bauarię, vt eum à communione calicis permittenda auerteret, de cuius in fide Catholica conſtantia, cum recens, ac Nobile teſtimonium Pontifici Ormanettus detuliſſet, Pius egregiam Ducis pietatem his literis commendatam confirmauit.

Card. Reg. in lit. ad Card. Borr. datis 5. Mart. 1563

Gabr. Pal. pag. 336.

Nic. Valli pag. 173.

Dilecto filio Nobili Viro Alberto Duci Bauariæ.

Extat in mon. Arch. Vat. ſig. n. 3216 p. 77.

Dilecte fili Nobilis Vir ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cùm ex literis Nobilitatis tuæ, tùm ex diligenti, & vberrima relatione dilecti filij Ormanetti, recognouimus illam inſignem ac ſingularem pietatem, & deuotionem, illud conſtantiſſimum fidei Catholicæ ſtudium, quod omnibus in literis, & factis tuis omni tempore declaraſti, & à Maioribus tuis acceptum tibi perpetuò tuendum, & conſeruandum eſſe ſtatuiſti. Itaque tanta lætitia affecti ſumus, quanta amantiſſimum Patrem ex chariſſimi filij tanta pietate, & gloria affici neceſſe eſt, cum ſummam tibi laudem, dilectiſſime fili, tribuimus, quod paterna monita noſtra animo tàm pio, ſicuti quidem te facturum minimè dubitabamus, acceperis; tùm agimus Omnipotenti Deo maximas gratias, quod aſſiduas, & ingentes curas, ac ſollicitudines noſtras, per te talem filium non parum leuat. Diuinam autem eius Maieſtatem toto corde precamur, vt gratia, & protectione ſua te vnà cum omnibus tuis perpetuo tueatur, atque cuſtodiat, beneficiaque erga te ſua non conſeruet modò, ſed in dies augeat, atque multiplicet. *Datum Romæ apud S. Marcum die VIII. Iulij MDLXIV. anno IV.*

43 Cum verò Card. Lotharingus Imperatorem Œniponti adijſſet, ſciſcitatus eſt Imperator ab Abbate Claraualleſi, & Sanctesio Theologo, quid ſentirent de conceſſione calicis, qui cum haud quaquam concedendum reſpondiſſent, conuerſus Imperator ad Maximilianum filium Romanorum Regem hęc verba in Lutheranos, qui calicis controuerſiā mouerant, detorſit. *Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi ſemper, hi errant corde.* Quemadmodum autem laicis calicis vſus denegatus, ita pariter denegatum Sacerdotibus coniugium, adeò vt licèt Gallorum Rex, & Regina Catharina literis ſuis à Concilio flagitarint, vt Cardinali Borbonio Sacris Sacerdotalibus initiato, ad quem Gallici Regni iura deuoluenda erant, poteſtas daretur ducendæ vxoris, à qua liberos pro Regni ſalute ſuſciperet, impetrare non potuerint. Nunc, quæ Pontifex Germanis reſponderit, videamus.

Vicecomes poſt pag. 188.

ib. pa. 179.

Ad ea, quæ Conſiliarij Electorum, & Principum Imperij reformanda cenſuerunt, in Summo Pontificatu, & Sede Apoſtolica.

Tom. XV. de Concilio Tri. Arch. Vat. ſign. 3102. pag. 309.

Pius IV. reſpondet poſtulatis Electorũ, & Principum Germaniæ.

44 Reſpondet Sua Sanctitas, nihil ſibi magis cordi eſſe, quã vt vniuerſa Chriſti Eccleſia, extinctis hæreſibus, & erroribus vniuerſis, in orthodoxæ fidei ſynceritate, & vnitate Domino ſeruiat, & quæ ab Apoſtolica illa, antiquaque Sanctorum Patrum inſtitutione deflexerunt, ad priſtinam normam reformentur. Qua in re vt omnes orthodoxos coadiutores ſibi fieri exoptat, ita & ſe, & ſua priuata omnia commoda illi vni poſthabituram: ſed ex his articulis ſibi videri, paucis admodum hoc deploratiſſimo Eccleſiæ ſtatu ipſius ſalutem curæ eſſe, immò ſub occaſione harum, quæ nuper exortæ ſunt, perturbationum, omnes quæ ſua ſunt quærere, non quæ Ieſu Chriſti: omnes conari ſe vltra ſuum modum efferre; omnes appetere indebita, omnes contendere eſſe ſummos. Quare cum nihil ſit Eccleſię Chriſti magis aduerſum, nihil eius vnitati magis contrarium, oratos cupit omnes, vt communi potiùs totius Eccleſiæ vtilitati, quàm propriæ ſtudeant. Deindè Suam Sanctitatem deſiderare in Conſiliarijs illis Electorum, & Principum maiorem aliquanto modeſtiã. Quis enim, vel parum Chriſtianus ferat (vt reliqua prætereantur) ipſum titulum? ita enim ,, ſtatim incipiunt: [Quæ conſiliarij Electorum ,, & Principum Imperij cenſuerunt reformanda ,, in Summo Pontifice, & Sede Apoſtolica] perindè, ac ſi in ipſis nihil eſſet, quod reformationem deſideraret: atque vtinam ſuo ſatisfacerent officio. Vtinam per Germaniam Eccleſiæ Principes, quos facilè intelligit huius eſſe auctores tragœdiæ, ſua vita pluſquam ſæculari non magis ſcandalizarent Chriſti Eccleſiam, quàm vniuerſa, quæ cenſuerunt ipſi reformanda in Summo Pontifice: non quod ægrè ferat Sua Sanctitas immò non gratiſſimum habeat ſe admoneri, vel à quocunque, ſi quo ſuo facto ſcandalizet Chriſti Eccleſiã; neque enim ſe hominem eſſe ignorat, neq; ſanctiorem Petro, quem & ipſum Chriſtus grauiter labi paſſus eſt, ſed in illorum admonitione deſideraret Chriſtianam modeſtiam: nam ſi quis & reliqua vniuerſa percurrat, qualiter veluti in Cœlo empyreo poſiti ſuper ipſum Petrum, & vniuerſam Eccleſiam ſibi vſurpata auctoritate illi conſiliarij, quæ ſibi viſa ſunt, ſtatuant, deſtituant, approbent, irritent, etiam ſi quę huius Sedis auctoritate aduerſus ea tentata fuerint; vix riſu temperabit. Tertio priuſquã petitis eorũ particulatim reſpondeat, hanc ab illis legem exigit, quam ipſi contra omnem legem Suę Sanctitati, & huic Sedi pręſcribunt, hoc eſt vt ſicut volunt ſibi integram ſeruari auctoritatem, dignitatemque ſuam, ità huius Sedis auctoritati, quam ab initio ex Chriſti auctoritate, & Apoſtolorum inſtitutione ſuper Vniuerſam Eccleſiam obtinuit, nihil derogent, ſed iuxta beatiſſimi Leonis pręceptum, ſic vt ſciunt ſe quibuſdam prępoſitos, ità non moleſtè ferant aliquem ſibi eſſe pręlatum, ſed obedientiam, quã ipſi à ſubditis exigunt, etiam ſuperiori dependant. Iam ad articulos ipſos deſcendendo.

Ad primum, in quo petunt, vt in prophanis cauſis nemo vnquam, in Eccleſiaſticia verò non niſi in tertia inſtantia ad Vrbem pertrahi valeat, reſpondet huius Sedis Indubitati iuris eſſe, & fuiſſe à principio, ab ipſia Apoſtolorum temporibus, vt Vniuerſę Eccleſię maiores cauſę ex toto terrarum Orbe ad huius Sedis referrentur iudicium, eiuſque auctoritate terminarentur: itaque ante annos mille ducentos in illo flore iuuentutis Chriſtianę euocatos ex medio Oriente etiam primarum ſedium Epiſcopos ad huius Sedis iudiciũ perſonaliter comparuiſſe, & totum ſemper Orbem in talium cauſarum deciſione ſuſpenſum fuiſſe ab huius Sedis iudicio; fuiſſe pręterea liberum vnicuique, qui in quacumque cauſa ab ordinario ſuo Epiſcopo, aut Metropolitano ſe pręgrauari putaret, huius Sedis appellare iudicium, eique appellationi ſemper ab omnibus fuiſſe reuerentiſſimè delatum: itaque in hac re nihil nunc nouiter vſurpatum, ſi pręcedentium temporum repetere velint memoriam, ſed quę à tempore immemorabili etiã in Germania ità obſeruata fuere certò inuenturos; ex qua obſeruatione ſola, cum iam diu ius natum eſſet, etiam vbi aliàs nullum fuiſſet, iniquè illos facere, qui ſibi ius ſeruari volunt integrum, & Apoſtolicę Sedis iuri, auctoritati, ac priuilegio nituntur detrahere. Quod verò videri volunt in eo nimis grauari Germaniam, ita Suę Sanctitati videri non eſſe Germaniam, quę hac de re queratur, ſed Eccleſiaſticorum Conſiliarios, Cancellarios, & Officiales, qui ex ampliata Epiſcoporum iuriſdictione ſuum eſſent facturi negotium, tamen ſuam Sanctitatem vbi hoc Chriſti Eccleſiæ, eiuſq; tranquillitati, meliorique gubernationi neceſſarium, aut magnoperè vtile ſibi demonſtratum erit, non grauatè de ſuo iure conceſſuram quamplurima, & hoc daturam Germanorum votis, vt minoris momenti Eccleſię cauſæ non niſi in tertia inſtantia ad hanc curiam deuolui poſſint; hoc tamen ante omnia prouiſo, vt illic bona, expeditaque Iuſtitia adminiſtretur, præſcripto etiam Ordinarijs, & Delegatis Iudicibus termino, intra quem cauſam expedire teneantur, quo elapſo ſi cauſa expedita non erit, & altera partium id voluerit, iam deuoluta cauſa cenſeatur abſque vllo cuiuſquam impedimento, aut contradictione, cum hoc negari non poſſit in Romana Curia abſque vllius perſonæ reſpectu optimam, expeditiſſimãque Iuſtitiam adminiſtrari, quæ coram Ordinarijs præſertim in Germania multum claudicat, aut finem nullum inuenit. Vt verò nulli liceat prætermiſſo Ordinario coram delegatis ab Apoſtolica Sede Iudicibus in ipſa Germania ſuas cauſas peragere, cum nulla hoc Germaniæ expoſcat vtilitas, & huius Sedis auctoritati deroget plurimum, non putat Sua Sanctitas concedi debere, nam & in magnum eſſet Germanorum, qui cauſas & negotia habent, præiudicium, ſi adempta ipſis erit libertas coram aliquo Prælato viro docto & integro, & à quo ſperant ſe expeditum, & bonam iuſtitiam conſequi, cauſas ſuas proſequendi. Quod ſi querantur Ordinarij ſuam per hoc iuriſdictionem minui, cogitare debebunt non à decem, aut viginti, aut triginta annis introductã, ſed à tempore, de cuius initio non eſt memoria, ita obſeruatum, vt liceret vnicuique non ſolum coram delegatis Iudicibus in Germania ſuas cauſas peragere, ſed etiam ad Romanam Curiam ſuos aduerſarios liberè euocare. Itaque queri eos non poſſe ſibi ab Apoſtolica Sede non concedi, quod nullo ipſis iure debetur, & quod Germanorum, qui cauſas & negotia habent, libertati eſt aduerſum, & huius Sedis auctoritatis derogatiuũ. Vbi tamen in ea beneficia ſe quiſquam intruſit, quæ iure indubitato ad ſolius Apoſtolicæ Sedis diſpoſitionem ſpectare dignoſcuntur, liberum vult manere ab eadem Sede prouiſis etiam in pri-

ma

ma inſtantia hùc euocandi ſuos aduerſarios, ne ſpe impunitatis ad iniuſtitiam proniores reddantur, quos nulla iam continet Religio. Quod ad cauſas verò prophanas, dicit Sua Sanctitas ſe contentam, vt coram ſuis iudicibus agitentur: eſſe tamen quaſdam perſonas, quarum ſecundum leges, & canones Eccleſia patrocinium gerere debeat, earum cauſas, vt Eccleſiaſticarum coram Ordinarijs, aut delegatis in Germania iudicibus agi poſſe vult, ſi illę Eccleſiaſticum Iudicem expetent, idque modo & forma præſcriptis, & in tertia inſtantia, ſi illis placebit, ad Romanam Curiam deferri poſſe: ſed vbi aut nimis differretur, aut ipſis negaretur, iuſtitia Sedis, cui ius totius Eccleſiæ, & Chriſtianorum omnium, & præſertim perſonarum talium cura commendata eſt, non poſſe illis non adeſſe, vt iuſtitiam conſequantur.

Ad ſecundum & tertium articulum de Iure Patronatus, cui derogari queruntur, reſpondet Sua Sanctitas, ſe exiſtimare Iuri Patronatus Laicorum haud temerè ſe derogaſſe vnquam, aut ab hac Sede derogari ſolere, niſi fortè in beneficijs apud eandem Sedem vacantibus, quæ ab antiquo, etiam de iure communi ſemper fuerunt ſolius Romani Pontificis diſpoſitioni reſeruata: quod cum non frequenter accidat, ſed raró admodum, non habere patronos iuſtam cauſam, quod inde querantur; pręſertim ſi cogitent nihil ſibi auctoritatis in Eccleſiaſticis rebus poſſe competere, niſi quod huius ſedis auctoritate ipſis indultum eſt. Tamen etiam in hoc de ſuo iure concedere parata eſt Sua Sanctitas, ſi magnoperè hinc moretur Eccleſię reformatio, aut ſi quę vtilitas hinc ſperatur prouentura Eccleſię. Eccleſiaſticis verò patronis, quod ægrè ferant alternis cum ipſis menſibus concurrere Pontificem, nulla prorsùs cauſa eſt, cum & ipſi, & ea quorum cauſa Ius Patronatus ipſis competit, iure ſubiecti ſint huic ſedi, & Romano Pontifici; quę ſubiectio, vt diligenter obſeruetur; & ab eis recognoſcatur, Vniuerſalis Eccleſiæ ſaluti in primis expedit, quám vt in eius concordia, vnitateque conſiſtere certum eſt pręcipuè; itá eam niſi vnius ſuprema poteſtate, & auctoritate, quę ab omnibus religioſiſſimè obſeruetur, contineri, conſeruarique non poſſe. Itaque ſi Sua Sanctitas pro bono pacis, & concordię Chriſtianę Eccleſię multa de ſuo iure cedere contenta eſt, meritò ſuo iure contenti eſſe debent Eccleſiaſtici patroni, nec quidquam ambire, aut appetere, quod auctoritati huius ſedis, per quam conſeruatur Eccleſiaſticę Hierarchię vigor, & vnitas, eſſet contrarium.

Ad quartum articulum, in quo cuperent Pręlaturas, dignitates, & officia in Cathedralibus Eccleſijs in vtroque menſe electiuas fieri, dariq; facultatem Capitulis eligendi perſonas idoneas, & eruditas, à quibus tamen dignitates de Iure Patronatus, tam Eccleſiaſticorum, quàm Laicorum exceptas volunt, vt qui patronos vtriuſque generis in nullo menſe in ſuorum beneficiorum collatione prępediri exigunt, reſpondet Sua Sanctitas cupere ſe, & optare, vt pro publico totius Eccleſię bono, eiuſque vtilitate omnes contenti ſint de iure ſuo aliquid cedere, ſeù patroni, ſeù ordinarij; pręſertim cum ipſa, penès quam dignoſcitur ſupremum ius rerum Eccleſiaſticarum omnium, parata ſit non pauca, ſed plurima cedere eorum, quę indubitatiſſimo iure ſibi dignoſcuntur competere. Itaque non ſolùm in Cathedralibus, ſed etiam Collegiatis Eccleſijs dignitates, quę pręeſſe habent Capitulis, & ob id perſonalem requirunt obedientiam, quę in Germania Decanatus, vt plurimum nominantur, contenta eſt in omnibus menſibus electiuas eſſe à Capitulis, vtque tales dignitates obtinentes in capitulis ſuis perſonaliter pręſidere teneantur, & cogantur. Aliòqui niſi pro Eccleſię vtilitate, & negotijs ſe abſentauerint, vltra certos menſes, eo ipſo dignitatibus priuati exiſtant, poſſintque capitula ad aliorum electionem procedere, ſed, vt Sua Sanctitas pro bono Vniuerſalis Eccleſię hęc contenta eſt de ſuo iure concedere, itá pariſormiter fieri vult, tàm ab ordinarijs, quàm à patronis, ſeù ſęcularibus, ſeù Eccleſiaſticis omnibus, quod ad tales dignitates attinet, itá vt nullo prorsùs prętextu electionis libertas quoad tales impediatur. Sunt & alię quędam dignitates, tàm in Cathedralibus, quàm in Collegiatis Eccleſijs, quę talem reſidentiam non requirunt, nec capitulis intereſſe prohibentur, quales ſunt ferè per Germaniam Prępoſiturę, alięque dignitates, & officia, quę per ſubſtitutos exerceri poſſunt. Quoad hęc vult Sua Sanctitas antiqua concordata obſeruari inuiolabiliter, nam itá exigit Vniuerſalis Eccleſię vtilitas, vt ſe poſſit prębere liberalem erga Viros doctos, eoſque, qui de hac ſede, & Vniuerſali Eccleſia ſunt benè meriti.

Quoad quintum de Parrochialibus Eccleſijs hęc ſatis intelligit Sua Sanctitas, itá præcipuè Eccleſiæ Chriſti vtilitatem requirere, vt in eis committendis viris doctis, & idoneis ſumma diligentia adhibeatur. Cum ſere Patrochianorum vita, & Religio à ſuis Paſtoribus dependeat, & plus ex hoc ſcandali patiantur infirmi, ſi vna eiuſmodi Eccleſia malè collocetur, quam indè ædificentur, ſi viginti alia Sacerdotia, cum diſtrictiſſimo iudicio conferantur. Et quamuis id ſibi pręcipuè cordi, & ſit, & ſemper fuerit, tamen in tanta petentium multitudine, & importunitate ſibi, plerumque ſubripi: itáque per ſalutem Eccleſiæ oratos cupit, tùm ſęculares, quàm Eccleſiaſticos omnes, vt in hoc vno tàm neceſſario pro Vniuerſalis Eccleſiæ reformatione omnes ſecum pio ſtudio concurrant, & adiuuent, vt intelligatur illos non ſua, ſed quæ Ieſu Chriſti ſunt quæſiuiſſe, ſecumque modum excogitent, per quem eædem Eccleſiæ, in quibuſcumque menſibus vacantes diſtrictiſſimo iudicio viris doctis, & idoneis conferantur, nam vt illarum collationem, etiam in ſex menſibus Suæ Sanctitati reſeruatis ordinarijs locorum concederet, ne vtiquam futurum putat ex re, & vtilitate Vniuerſalis Eccleſię, vtque ſatis informata exiſtit, ab illis non magnum reſpectum virtutis, & doctrinæ, nec vtilitatis, & doctrinæ, nec vtilitatis Eccleſiæ in beneficiorum collatione haberi, ſed conferri ab eis, vel cognatis, vel miniſtris, aut his, quibus fauent eorum Secretarij, aut Conſiliarij. Immò cupit, & vult Sua Santiras, vt ſicut ipſa ſuum ius collationis earum in ſibi reſeruatis menſibus parata eſt condonare, & concedere vtilitati totius Eccleſiæ, ita & ipſi in ſuis menſibus faciant æqua lege ſtatuta, ac ordinata de omnibus. Quo autem modo de illis vtiliſſimè, ordinatiſſimeque poſſit conſtitui, diligentiorem fortè cogitationem, tractatumque requireret, ad quem cuperet Sua Sanctitas adhiberi doctorum virorum per ſingulas Germaniæ vniuerſitates conſilium, eorumque ſententiam ad ſuum referri iudicium, vt collectis omnibus, quod vtiliſſimum inuentum fuerit, eligatur.

Ad ſextum Articulum, in quo, & ab annatarum ſolutione ſe liberari, & electionum Epiſcopalium

Digitized by Google

palium confirmationes non ab hac ſede, ſed in Germania ab Archiepiſcopis, aut Primate peti, fierique poſtulant, vt pleraque, quæ nimis immodeſtè, ac inſolenter immò apertam rebellionem ſpirantia in eo ſcripta ſunt, prætereat, reſpondet Sua Sanctitas, & primò de confirmatione electionum Epiſcopalium ne ab huius ſedis auctoritate petantur, mirari ſe dicit, qua fronte audeant petere, aut enim hac in re omnis antiqui ritus Eccleſiaſtici ignaros eſſe, aut nimis improbam eſſe eorum petitionem oportet; nam quam non nuper, neque ab aliquot annorum centenarijs introductum, ſed ab initio ità in Catholica Eccleſia obſeruatum fuerit, vt ex toto terrarum Orbe, etiam à diſtantiſſimis Eccleſijs confirmationes electionum Epiſcopalium hinc peterentur, quæ nec robur, aut firmitatem vllam obtinebant, antequam huius ſedis auctoritate eſſent confirmatæ, de quo ſi dubitaret parata eſt rationem illis reddere clariſſimam, & interim ex beatiſſimi illius, Leonis longè ante mille annos ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum ſuum, & Apoſtolicæ ſedis in partibus Orientis Vicarium de Attico veteris Epiri Archiepiſc. ſcripta Epiſtola clariſſimè intelligere potuerunt, qua tandem fronte Germanica Eccleſia, quæ huius ſedis velut germen eſt, eius manu plantata, nunc demum ſibi graue putabit, quod illę tàm longè in extremo Oriente poſitæ Eccleſię ſibi graue non putauerunt, nunc aliundè petendas eſſe electorum Epiſcoporum ſuorum confirmationes, quàm vndè octingẽtis annis petitę ſunt. Proindè admonitos rogatoſq; cupit illos, vt Eccleſiaſticæ Hierarchiæ vnitati ſtudeant, quam huius ſedis in principali auctoritate certũ eſt contineri, vtq; ab huiuſmodi ſtudijs, quę diſſenſiones, ac ſchiſmata pariunt, omniumque Eccleſiæ dignitatem, & auctoritatem euertunt abſtineant, quæ quantoperè diſpliceant Deo, horribilis illa, nouaque Diuina vltio aduerſus Chore, Dathan, & Abiron, compliceſque ſatis clarè demonſtrat, nam vt diſſenſiones, ſchiſmataq; omni humanę ſocietati certum afferunt exitiũ, ita maximè Eccleſię Chriſtianę, quę quantò diffunditur latiùs, tãtò arctiùs vnitatis quodam vinculo debet contineri, ne ſeipſam in ſeſe tumultuara euertat, ac proſternat.

De annatarum verò ſolutione, in quibus grauari ſe queruntur, Reſpondet Sua Sanctitas, quod ſi non ſolius propriæ, ſed communis Eccleſiæ vtilitatis reſpectum haberent, meritò non deberet ipſis tàm graue videri. Debet enim Romanus Pontifex totius Eccleſiæ pondus ferre, debet Vniuerſam eius tueri dignitatem, ſi enim hic infirmatur, vt Prophetę verbis vtamur, ad cuius confugietis auxilium? At deſtituta rerum externarum ſubſidio & adminiculo, hoc præſertim deploratiſſimo tempore, languida contemptaq; erit eius auctoritas, quarè vt in veteri illo tabernaculo, quod noſtræ figuram geſſit Eccleſiæ, ex Dei inſtitutione à Leuitis, & Sacerdotibus dabantur ſummo Sacerdoti primitiæ ex decimis omnibus, hoc eſt decimas decimarum omnium, ità planè æquiſſimum, iuſtiſſimumque eſt, etiam in noſtra lege Summos Pontifices Eccleſiaſticarum rerum portionem ab inferioris gradus Epiſcopis Sacerdotibus, accipere quo poſſit tueri omnium dignitatem, & vniuerſalis Eccleſiæ onera ſupportare, quæ qui non requirere arbitratur impenſam maximam, humanarum omnium rerum ignarus eſt. In horum itaque locum ſi introductum eſt, vt à confirmatis per Apoſtolicam ſedem Epiſcopis præſtatur pecuniaria aliqua contributio, vt annatæ hoc eſt medij vnius anni fructus, qui tamen nunquam ad integrum valorem æſtimantur ab alijs, quam qui ab Apoſtolica ſede accipiunt Eccleſiaſticos redditus, cuilibet, qui ad proprium commodum non nimis reſpicit, conſtare poſſe confidit id eſſe, & naturali, & Diuino iuri maximè conſentaneum.

Quod verò dicunt annatas ea intentione à Germanis Eccleſijs longo tempore perſolutas, vt ex eis ſubſidiũ ferrent Romano Pontifici laboranti aduerſus Turcas pro Chriſtianis, putat Sua Sanctitas, nec ſe, nec Prædeceſſores ſuos illis defuiſſe, ſed potiùs per Germaniæ diſſenſiones, ac diſcordias hoſti proditos, immò in tam notoria huius ſedis calamitate, paupertate, ac neceſſitatibus plus fortaſſe pecuniarij ſubſidij ſe miſiſſe laborantibus aduerſus Turcas Hungarorum Regibus, quàm ex vniuerſis Germanię annatis acceperit. Sed non ſola illa debuit eſſe perſolutionis eorum intentio, ſed vt Eccleſiæ Vniuerſalis ſupportare poſſet onera, quæ certum eſt varia incurrere, eiuſque dignitatem tueretur, neque enim tùm prorſus earum ſolutio introducta eſt, cum earum ſic quantitas per Vniuerſam Eccleſiam determinaretur, vt annatarum nomen acciperent, conſtat enim ante nongentos annos, immò mille annos, ità obſeruatum ab Eccleſia, vt confirmati ab hac ſede Epiſcopi, & Metropolitani eidem cum obedientiæ obligatione pecuniariam etiam nonnullam præſtationem ſoluerent, de quo ſi quis dubitat, certior fieri poterit ex ea, quæ hac de cauſa inter Conſtantinum huius ſedis Pontificem, & Fœlicem Rauennatem Archiepiſcopum exorta eſt tragædia, nam cum hic in ſuperbiam, rebellionemque elatus, antiquam Prædeceſſorum ſuorum formulam, tùm in ſubiectionis obligatione, quàm in pecuniaria præſtatione ſequi contemneret, nec Conſtantini monitis vt Prædeceſſorum ſuorum exemplum ſequeretur induci poſſet, Iuſtinianus Imperator intellecta illius erga hanc ſedem inobedientia & contumacia, Theodorum Patritium ex Sicilia cum claſſe in Rauennates miſit, quibus Archiepiſcopi ſui rebellioni fauentibus bello victis, Fęlix Conſtantinopolim relegatus pœnas ſuæ contumaciæ dedit. Hæc autem ante annos ferè nongentos acta adſcribenda cenſuit Sua Sanctitas, vt ex eis intelligerent non eſſe recentem annatarum introductionẽ, quamuis recens eſt earum nomen, proindè iniqua eos petere, qui has nollent perſolui amplius.

Ad Septimum articulum, nullas deinceps Commendas, nullas vniones, ſeù incorporationes Prælaturarum, aut Eccleſiarum beneficiorum fieri. Reſpondet Sua Sanctitas, adeò aliquando Eccleſiarum vtilitatem requirere, incorporationes vnioneſque fieri, vt etiam ius commune locorum ordinarijs eas facere permiſerit. Vt verò non temerè, nec abſque euidenti vtilitate Eccleſiarum deinceps fiant, Suæ Sanctitati curæ fore.

Quoad commendas verò Prælatorum per Germaniam, quæ perſonalem reſidentiam requirunt, aut beneficiorum curatorum libenter illis condeſcendet Sua Sanctitas. De alijs verò quod querantur, meritò illos non habere.

Ad octauum de reſeruationibus beneficiorum quas nunquam benefacientibus facit Sua Sanctitas, non eſt, quod meritò conqueri debeant ordinarij, quando illis ſeruet concordata Germanicę nationis integra. Expedit autem Vniuerſali Eccleſiæ, vt ſe poſſit erga benè de ea merentes, non-

nun-

Digitized by Google

nunquam exhibere liberalem, quod cùm facit de ſuo, abſque alterius iniuria, nulla cauſa eſt, quod illi queratur. Quòd verò dicunt Diuinum cultum per eas minui, ſi illius tantam, quantam videri volunt, curam habeant, ſperat per ea, quæ in quarto, & quinto Articulo dicta ſunt, illis ſatis prouiſum iri.

Ad IX. de Beneficijs Germanicis ſolis Germanis, & qui perſonaliter reſidere voluerint, conferendis, in quarto, & quinto Articulo ſatis reſponſum putat.

Ad X. quoad Collegia, & capitula nobilium, & graduatorum, contenta eſt Sua Sanctitas illis obſequi, & ita prouidere, ne niſi qualificatis conferantur.

Circa XI. Articulum de diſpenſationibus, & abſolutionibus à caſibus reſeruatis partim putat Sua Sanctitas ipſos non intelligere, quid velint, aut cupiant, partim iniuſtiſſima petere, nam vbi Archiepiſcopi, aut Epiſcopi poteſtatem habeant diſpenſandi in his, quæ in huius Sedis auctoritate conſtituta ſunt, hoc eſt inferiores, & ſubditi in lege Superiorum ſuorum, niſi vbi eis hoc expreſsè permittitur, omni iuri, omnique rationi contrarium eſſe indubitatum eſſe. In abſolutionibus, autem reſeruatorum Caſuum, quod iuri communi, & Sacris Concilijs ſtari cupiant, hoc vult ius commune, hoc Sacra Concilia, vt in caſibus Apoſtolicæ Sedi reſeruatis ſe intromittat nemo, niſi eiuſdem Sedis auctoritate.

Ad XII. Articulum in primis ſatis reſponſum eſt. Quòd tamen de triennali poſſeſſione beneficij in nullo caſu moleſtando exigunt, videri Suæ Sanctitati regulam Cancellariæ ſupra hoc editam eſſe æquiſſimam, nec eum, qui euidenter, ac notoriè, abſque vllo canonico titulo in beneficium Eccleſiaſticum ſe intruſerit, beneficio poſſeſſionis triennalis gaudere debere.

Ad XIII. Indulgentijs abuſos eſſe pleroſque ægerrimè fert Sua Sanctitas; ſed cùm nil tàm ſit bonum, tàm vtile hominibus, quo non abutantur plerique, ob quorumdam abuſum non putat eſſe prorsùs reijciendas, cùm certum ſit Chriſti fidelibus eſſe vtiliſſimas, tàm ad excitãdum deuotionem multorum, quàm vt miſeris oneratis ſatisfactione peccatorum miſericorditer ſuccurratur. Itaque ſi expoſcat Eccleſiæ neceſſitas, non exiſtimat Chriſti fideles per eas ad ſubuentionem non eſſe inuitandos.

Ad XIV. De Domibus Theutonicorum Apuliæ, Siciliæ, & Venetiarum, quid reſponderi debeat haud ſatis informatus ſum. Hic tamen viciſſim ab illis petit Sua Sanctitas, vt curent reſtitui in ſtatum priſtinum ordinem Dominorum Prutenicorum, quorum bona Caſimirus Brandeburgenſis illius Ordinis Magiſter ſui voti oblitus accepta vxore in prophanos vſus conuertere conatus eſt, veluti hæreditaria ſibi, ſuiſque prolibus vſurpare.

Ad XV. De exemptionibus nonnullorum Prælatorum à Iuriſdictione ordinaria, quos ob id vitam diſſolutam illi agere cauſantur, dicit Sua Sanctitas, exemptiones huiuſmodi à longo tempore introductas fuiſſe, propterea quòd Ordinarij ſuum non facerent officium, quorum ſi vita ita eſſet reformata, vt ſibi ſubiectis eſſent rectè viuendi regula, percupere ſe illis morem gerere, ſed cùm contrà exiſtat potiùs, queri eos meritò non debere, ſi qui ab eorum iuriſdictione exempti ſint, vt liberiùs Deo ſeruiant. Quòd verò queruntur nonnullis electis Adminiſtratoribus, Abbatibus, & Prælatis indulta concedi de ſe non conſecrari faciendo, dolet talia pleraque multorum importunitate à ſe extorqueri, ſe verò eiuſmodi indulta omnia libenter reuocaturum, nec cuiquam ſimilia conceſſurum ampliùs.

De eo verò quòd conqueruntur, hic ordinari nonnullos ſuper Eccleſiarum titulis, ad quorum poſſeſſionem nunquam peruenturi ſunt; vt id ſit neceſsè fieri, fecit Epiſcoporum Germaniæ præſertim vita plus quàm ſæcularis, qui dum ſibi indignum putant, quæ verè Epiſcopi munera & officia ſunt, obire, neceſſe fuit, vt ſuper titulis talium Eccleſiarum ordinarentur Suffraganei; ſed cupit, & percupit Sua Sanctitas, ne eo opus ſit ampliùs, ſed ipſi per ſeipſos exequantur Epiſcopalia officia.

Poſtremò, quod de promotis apud Sedem pauperibus pleriſque, & indoctis, ipſis diſplicet, cum non minima pars reformationis Eccleſiæ hinc pendeat, vt tantum digni, doctique ad Sacerdotium promoueantur, cupit Sua Sanctitas circa ordinationes Sacerdotum diſtrictiſſimam aliquam diſciplinam conſtitui, & obſeruari, non ſolùm apud hanc Sedem, ſed etiam ab Ordinarijs omnibus, & circa hoc non ſolùm rigorem canonum conſeruari diligenter, imò & illis, quæ conuenientia videbuntur, adijci, vt qui nunc in vigeſimo quinto anno ordinari permittuntur, non niſi in vigeſimo ſeptimo, aut vigeſimo octauo deinceps admittantur. Sed quo pacto huic rei conuenientiſſimè, efficaciſſimèque prouideri poſſit, ſe cupere intelligere etiam doctorum Virorum per Vniuerſitates ſententiam, vt collatis omnibus, quod Eccleſiæ vtiliſſimum videbitur, conſtituatur.

Quòd verò memorant inter abuſus cœlibatum, &c. Refellit eum errorem acerrimè Pius, at quia Ferdinandus Imperator proximo anno eaſdem preces repetiuit, vt Sacerdotibus coniuges permitterentur à Pontifice, ne in libidinum cœno volutarentur, propterea hanc partem in ſequentem annum reiecimus, in quo omnes argutiæ contrariæ grauiſſimis reſponſis, atque auctoritatibus diluuntur, & confutantur.

45 Diſceptatum verò acerrimè in Concilio Tridentino de cœlibatu Sacerdotum, tradit Aſtulphus Seruantius.

Feria V. die IV. Martij MDLXIII. habita eſt Theologorum Congregatio, in qua Ioannes Peltarius Clericus Sæcularis Gallus ita perorauit.

Aſtulphus Seruãtius in Act. Cõc. Trid. ms. Frãc. Car. Bar. ſig. num. 1109.

Quoad primum Articulum tertiæ claſſis de cœlibatu Sacerdotum, poſuit tres concluſiones.

Prima, Sacerdotes Occidentales ex ſtatuto Eccleſiæ Romanæ tenentur continentiam ſeruare, non loquendo de Orientalibus, & Græcis, quibus magis permiſſum, quàm conceſſum eſt Matrimonium. Nam Paulus ait: *Diuerſa ſunt dona Dei, vt alijs continentia, alijs Matrimonium concedatur, omnes tamen vnum corpus ſumus. Vir autem cogitat quomodo placeat vxori, Sacerdotes autem quomodo placeant Deo.* Sacerdotum tres ſunt actus principales, prædicare, orare, adminiſtrare Sacramenta, quæ omnia repugnant Matrimonio, nam propter orationem Paulus iubet coniugibus abſtinere, multò magis Sacerdotes, qui ſemper orare debent, vt Hier. lib. 1. adu. Iouinian. declarat, Origenes hom. 23. in lib. Numer. & Epiph. lib. 2. contr. hæreſes hær. 49. idem confirmat.

pag. 117. per Aſtulp. Seruan.

De coniugio Sacerdotum diſputatum Tridenti.

Prætereà Sacerdotes Leuitici generis, dum ſua vice

Digitized by Google

vice miniſtrabant in Templo, à coniugibus abſtinebant, multò magis Sacerdotes Chriſtiani, qui perpetnò debent quotidiè miniſtrare, vel baptizando, vel prædicando, vel orando, vel Sacrificium offerendo. Et ſi filij Iſraël accepturi legem à coniugibus abſtinebant, mulrò magis Sacerdotes, qui legem docent. Et ſicut etiam comeſturi Pauem Propoſitionis neceſsè erat, vt abſtinuiſſrnt ab vxoribus, multò magis comrſturi Corpus Chriſti, vt Hieronymus argumentatur. Licet tamen coniugi eo die, quo reddit debitum vxori, accipere Euchariſtiam, non repugnat ergo ſumptio Euchariſtiæ cum coniugio, niſi ſtatutum Eccleſiæ obſtaret, nam etiam tempore orationis vir tenetur reddere debitum vxori; ſolum enim peccatum excludit gratiam, & coniuges non peccanr reddendo debitum, ergo non excluduntur à gratia. Et Zachariæ prædicitur ſe habiturum filium, quod non fit abſque debiti redditione, & tamen ipſe proceſſerat cum vxore in diebus ſuis, ergo redditio debiti non excludit gratiam; vndè Auguſtinus dicit, coniuges peccare in vſu venialiter (intellige ſi ſolius voluptatis gratia ſe coniunxrrint) nam à Clemente VI. eſt drfinitum, coniugalem actum, cùm fit, vt fieri debet, actum eſſe meritorium vitę ęternę; non repugnant ergò Matrimonium, & Sacerdotium, ſola igitur inſtitutio Romanę Eccleſiæ reddit Sacerdotrs inhabiles ad Matrimonium, & ſicut Eccleſia illegitimauit conſanguineos certis gradibus, ita & Sacerdotes, & maiori etiam cum ratione, cùm minor ſit ratio inter conſanguineos, quàm Sacerdotes Occidenrales, qui tenentur ex voto ſeruare continentiam, & caſtitatem, nam Auguſtinus aſſerit paruulos teneri ad votum factum in baptiſmo, licèt ipſi actu non vouerint, ſed in fide parentum, multò magis Sacerdotes, qui prouectæ ſunt ætatis, & propria, & deliberata voluntate ſe obligarunt. Votum enim proprium ſeruari debet 1. Corinth. 7. *Qui ſtatuit in corde ſuo, &c.* Et ſi is, qui vouit ſeruare virginitatem, tenetur ad votum, multò magis ipſimet virgines debent ſeruare votum, vt Matth. 19. *Aliqui caſtrauerunt ſe propter Regnum Cælorum* 1. Timoth. 5. & Luc 2. Auguſtinus libr. 1. de Virginitate exponens verba illa, *Quomodo fiet iſtud, quoniam Virum non cognoſco?* de voto intelligit, poteſt enim homo firmare eam promiſſionem in voto, quam ſeruare poteſt, ſed firmitas voti eſt à rectitudine diuina, non autem à noſtra voluntate, & ſic certitudo voti quoad nos eſt certa, & infallibilis. Ait enim Scriptura *Vouete, & reddite Domino Deo veſtro*, votum igitur ſolemne dirimit Matrimonium, non autem votum ſimplex. Diſpenſatum eſt in Rege Aragonum, & Paulus III. & Iulius III. diſpenſaſſent, ſi Lutherani Sacerdotes ſe conuertiſſent ad Fidē Catholicam, re antea in Concilio Bononienſi diligenter diſcuſſa.

Annal. to. 16. Ann. 1351. n 9.

Tertia Concluſio, Sacerdotes Occidenrales ex voto tenrntur ita ſrruare continentiam, vt per Papam diſpenſari non poſſint. Caſtitas enim eſt adeò Monacho annrxa, vt non poſſit ab homine ſeparari, ita & mulrò magis caſtitas, quæ annexa eſt Sacerdotio, vr Bearus Thumas declarat ex decretali Innocrntij III. cui rationem ipſe Diuus Thomas addidit, quod enim ſemel dedicatum eſt Deo & conſecratum, non poteſt ab aliquo immutari, ergò continentia ſemel Deo dicata non poteſt per Summum Pontificem tolli, nec ſuper ea diſpenſari, licèt contrarium dicat Caietanus, quod ea ſit opinio, non ſententia D. Thomæ, quod falſum eſt, nam D. Thomas in fine concludit, non poſſe per Eccleſiam diſpenſari. Eſt enim eadem ratio voti Monachi, & Sacerdotis. Ergò ſicut ſuper eo diſpenſari non poteſt, ita & ſuper hoc, quod per ſingula comprobauit ea ſimiliter vota non differre. Caſtitas igitur ita eſt annexa Monacho, & Sacerdoti, vt ſuper eam diſpenſari non poſſit, vterque enim mancipat corpus ſuum Deo, & hoc Eccleſia conſentiente, ergò liberari non poſſunt. Et mox. Ergò ſicut vinculum coniugum eſt indiſſolubile, ita & coniugium cum Chriſto, & ſicut Matrimonium contractum per verba de præſenti eſt indiſſolubile, ita & qui deſpondit ſe Deo, contrahit vinculum indiſſolubile, adduxitque argumenta contrarium tenentium. Neque ſolemnitas illa ab Eccleſia remoueri poteſt, vt relinquantur Sacerdotes in eorum arbitrio, ſi nubere voluerint, cum ea deuenerit à Traditione Apoſtolica iuxtà ea quæ dicit Vrbanus in cap. *Quidem* 25. qu. 1. Conſiderandumque eſt, quod dicitur in Can. 7. Apoſtolorum ab ijs, qui id negant. Hier. ad Pammachium eandem continentiam Sacerdotum comprobat, & Matth. 19. *Sunt eunuchi, qui ſe caſtrarunt propter Regnum Dei*, vt Baſil. & Hilar. confirmant. Et licèt aliquando Pontifex diſpenſauerit cum Monacho, nunquam tamen cum Sacerdote, cùm Sacerdotium ſit iure Diuino, non autem Monachatus, & Sacerdotium ad Hierarchiam Eccleſiaſticam, non autem Monachatus pertineat. Et cùm opponunt Hęretici, *Creſcite, & multiplicamini*; reſpondeo, præceptum obligaſſe in vetere primitiua Eccleſia, non autem nunc, & vt reſpondet Auguſtinus ſupra de Virgin. libr. 1. non omnes coniugati, vti & Sacerdotes, & è contra; ad Pauli verba *Vnuſquiſque habeat vxorem propter fornicationem*. Reſpondeo ex Hieron. loqui de iam coniugatis, quarè dixit vxorem habeat, non ducat, id eſt debitum reddat; & cùm dicitur, *Qui non poteſt continere, nubat*, intelligit de ijs, qui non vouerunt.

46 Alij inſuper Theologi multis in medium allatis argumentis ſuper hoc Articulo diſceptauere, quę per ordinem diſpoſita huiuſmodi erant.

De cælibatu Clericorum.

,, Videndum eſt primò, verum laici coniugati
,, poſſint promoueri ad Sacros Ordines, & deſer-
,, uire altaris miniſterio, ſimulque vti matrimo-
,, nio iam contracto.

,, Vtrum Clerici in Sacris Ordinibus conſtituti
,, poſſint contrahere matrimonium.

,, Circa primum non videtur dubium, quòd
,, aliàs coniugati promoueri poterāt ad Ordines
,, Sacros, & vti matrimonio contracto, vt ha-
,, betur in Concil. Gangr. 28. diſt. cap. *Si quis*
,, *diſcernit*, & in can. Apoſtol. c. *Si quis docue-*
,, *rit* diſt. 28. & in 6. Synodo 31. diſt. cap. *Quo-*
,, *niam*, & cap. *Aliter*. & de iure ciuili in l. *Eum*
,, *qui* Cod. de ep. & cl. & in conſt. de Sanc. ep.
,, l. 5. 5. *Clericos* Auth. collat. 9.

Propoſita Theologis examinanda.

,, Poſtea de anno 325. in Concilio Nicæno
,, tractatum fuit, vt Sacerdotes continerent ab
,, vxoribus, ſed contradicente Paphnutio reli-
,, ctum eſt in libera voluntate cuiuſque cap. *Ni-*
,, *cæna* 31. diſt.

,, Demum Syricius de anno 381. ſtatuit, ne
,, Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi adhære-
,, rent vxoribus 81. diſt. cap. *Propoſuiſti* cap.
,, *Plurimos*. cap. *Quia*.

,, Item Pelagius II. de anno 579. conſtituit
,, generaliter, vt Sacerdotes, Diaconi, & Sub-
,, diaconi abſtinerent à matrimonio contracto;

,, vt

Digitized by Google

vt habetur in cap. Ante triennium 31. diſt. cap. Multorum 32. diſt.

Id quoque ſtatuit Greg. I. de anno 590. vt habetur in cap. Nullum 28. diſt. d. cap. Ante triennium 31. diſt. cap. Multorum 32. diſt. 27. q. 2. c. Multorum.

Idem & alij Pontifices ſtatuerunt, vt Innoc. I. 31. diſt. cap. Tenere & 82. diſt. cap. Propoſuiſti.

Leo IX. in cap. Lex continentiæ 31. diſt. & in cap. Omninò; in quibus locis dicitur, quod poſſunt quidem retinere vxores, ſed non vti eis ad officium carnis.

Hodiè autem ſecundum canones coniugati non poſſunt promoueri ad Sacros ordines, niſi vxores eorum voueant pariter continentiam, vt patet in tit. de conuerſ. coniug. & in titulo Qui cl. vel vouen.

Circa ſecundum; licet continentia Clericorum non ſit de ſubſtantia ordinis, neque de iure Diuino, tamen nunquam reperitur, quod à tempore Apoſtolorum hactenùs licuerit conſtitutis in ſacris ordinibus contrahere matrimonium, & vti ſimul Sacerdotio, & matrimonio, vt dicit Ioannes de Turrecrem. in d. cap. Nicæna, & in cap. Aliter 31. di. gl. in cap. Si quis eorum 32. diſt. cap. Cum in præterito 84. diſt. & habetur in canone Ap. 25. Immo contrahentes olim priuabantur Sacerdotio, vt habetur in cap. Cum de quorumdam 85. diſt. cap. Diaconi 28. diſt. cap. Presbiter ead.

Sed hodiè ſecundum canones non tenet matrimonium, vt dicitur in cap. Erubeſcant 32. diſt. & cap. Si quis eorum & cap. eos qui ead. cap. 1. de cleric. coniug.

Vtrum autem Pontifex Romanus poſſit permittere, vt etiam conſtituti in ſacris ordinibus contrahant nuptias, & fungantur Sacerdotio, doctores videntur inclinare, vt poſſit, & in primis gl. in cap. Quæ au per pet. 25. quæſt. 1. & gl. in cap. de illo 32. diſt. Innoc. in cap. Placet de conuerſ. coniug. vbi dicit, quod iſtud prohibetur ex ſola cōſtitutione Eccleſiæ, contra quam Papa poteſt diſpenſare; & ea ſublata poſſent vtique contrahere, & ita tenet Io. And. ibi: pro hoc facit glo. in d. c. Aliter 31. diſt. quæ dicit aliquos tenere, quod ita ſit ſeruatum in Eccleſia Orientali, & videtur etiam ſentire Azo in Sum. Cod. de ep. & cl. n. 31. Alex. in conſt. 2. n. 8. in primo vol.

Verum autem expediens ſit permittere coniugia clericis, Abb. videtur indiſtinctè, & generaliter fateri, quod ſic, in cap. Cum olim de Cler. coniug. vbi dicit, quod Eccleſia non ſolum poteſt permittere coniugia clericis, ſed etiam deberet, attento quod ex lege continentiæ contrarius ſequitur effectus, & loquitur etiam de promotis, qui non * vouerunt continentiam. Et Spec. in tract. de mod. gen. conc. in 2. part. tit. 46. Præpoſ. in rubr. Qui cl vel vou. quæ tamen ſententia tutius procedit in matrimonio ante ordines ſuſceptos.

* iam

Item quando diſpenſatio fieret ex magna aliqua cauſa, puta pro reductione vnius Regni, vt dicit Ioann. de Turrecrem. in d. cap. De illo num. 3. Innoc. in cap. Cum ad monaſterium de ſtat. regul. n. 4.

47 Ruebat hoc tempore magna Sacerdotum multitudo in præcipitia hæreſeos cupiditatum lenocinijs illecta, coniugijq; nomine inceſtas ſcortationes obuelabat, quo flagitio etiam deuinxere ſe nonnulli Præſules, qui prælucere exemplo ſanctimoniæ alijs debuerant, vel Hæreticorum partibus ſe adiunxere, cumque iudiciaria ſeueritas diſtringi non poſſet in eorum Prouincijs, ſanxit Pontifex, vt fidei cenſores, qui Romæ erant, eos vocarent in ius, ac iudiciaria in eos acta conficerent, reſeruata Pontifici decretoria ſententia.

Ad perpetuam rei memoriam, &c.

Sicut nuper non ſine graui cordis dolore; & animi amaritudine accepimus, nonnulli Prælati, & dignitate Eccleſiaſtica, ac Epiſcopali ordine conſtituti, ad quos veluti in partem ſollicitudinis noſtræ vocatos magis ſpectaret cęteros, præſertim eorum curæ creditos, ab erroribus reuocare, & in eiſdem erroribus pertinaciter inſiſtentes inſequi, nedum in ſimiles errores Hæreticos grauiter prolapſi fuere, ſed etiam cæterorum Hęreticorum fautores, & auxiliatores exiſtunt, & eandem fidē Catholicam, cuius defenſores eſſe deberent, in dies oppugnare non verentur.

Reg. Pij IV. fig. 1957. ep. 220.

Bullar. in Pio IV. conſtitut. 97.

Volentes igitur huic tàm pernicioſo morbo, prout noſtro incumbit officio, occurrere, ac ne vlterius progrediatur, quantum in nobis eſt, prouidere, Motu proprio, per Apoſtolica ſcripta Venerabilibus Fratribus noſtris, & dilectis filijs noſtris Inquiſitoribus contra Hæreticam prauitatem generalibus in Alma Vrbe noſtra pro tempore reſidentibus, quibus vt contra quoſcumque etiam Epiſcopali, ac quacumque alia etiam Cardinalatus præditos dignitate procedere poſſint per alias noſtras indulſimus, tenore præſentium committimus, & mandamus, vt omnes, & ſingulos Hæreticos, & Hæreticorum fautores, receptatores, & auxiliatores prædictos de huiuſmodi criminibus diffamatos, in prouincijs, & locis, in quibus Lutherana ſecta inualuit, commorantes, ad quos ob ipſorum Hæreticorum frequentiam notorium eſt, tutum, ſeù ſaltem liberum non patere acceſſum etiam ſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, & alia quacumque etiam Cardinalatus dignitate præfulgeant, nullis alijs deſuper habitis ſuper non tuto, vel non libero acceſſu huiuſmodi informationibus (receptis tamen ſummariè, & extraiudicialiter, quantum ipſis Inquiſitoribus ſufficere videbitur prius iudicijs) etiam per edictum in valuis Palatij officij ſanctæ inquiſitionis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, ac in Cancellaria noſtra Apoſtolica, & in acie Campi Floræ tantum per vnum ex noſtris Curſoribus, vel etiam in locis finitimis terrarum in Italia conſiſtentium, nobis, & eidem Sanctæ Romanę Eccleſiæ immediatè ſubiectis, prout ipſis Inquiſitoribus viſum fuerit, affigendum, & publicandum, citent, moneant, & requirant, & intra certum, & competentem terminum eis ipſorum Inquiſitorū arbitrio præfigendum, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ſuſpenſionis à Diuinis, & priuationis etiam à Cathedralibus Eccleſijs, & quibuſcumque dignitatibus, & beneficijs Eccleſiaſticis (Et paulò poſt) necnon confeſſionis criminum, hæreſis eis obiectorum (& mox) coram ipſis perſonaliter, & non per Procuratorem, Defenſorem, vel excuſatorem aliquem compareant, & ſe à criminibus prædictis expurgent (Et poſt nonnulla) ac demum proceſſum omnem nobis, vt ad ſententiæ, quæ iuſta viſa fuerit, prolationem deuenire poſſimus in Conſiſtorio noſtro ſecreto referant, &c. *Datum Romæ apud Sanctum*

Petrum anno Incarnation. Dominica MDLXIII. VII. Idus Aprilis Pontificatus noſtri anno IV.

48 Damnatos ex his nonnullos Galliæ Epiſcopos Huguenottiſmo contaminatos dicetur inferiùs, ac etiam ex ipſo Cardinalium cœtu traxit ad ſe Sathanas Odettum Caſtillionem Diaconum Cardinalem, ac inſtar alterius Iudæ impiorum Hugonottorum Ducem ad euertendam Religionem Catholicam conſtituit, de quo ineunte anno apud Cardinalem Armeniacum Pontifex queſtus eſt his literis.

Dilecto filio Georgio tit. S. Nicolai in carcere Presbytero Cardinali de Armeniaco vocato.

Pius IV. tom. 2. bre. fig. 2897. ep 318.

Cum Odettus Cardinalis de Caſtillon vocatus hæreticæ prauitatis infamia iamdiù laborans adeò reſipiſcere neglexerit, vt abiecto Dei timore, generis, ordinis, dignitatis, & ſalutis immemor, ad Hæreticos, ſuadente Diabolo, ſeſe contuliſſe dicatur, eius cauſam cognoſcendam nos mandaſſe ſcias Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ſanctæ Inquiſitionis officio præpoſitis, reſeruata nobis ſententia, quam Deo auctore feremus, prout Sacrorum Canonum ſententia poſtulabit, &c. ob tantum porrò flagitium Sacerdotiorum omnibus vectigalibus mulctatus pronuntiatur. *XIII. Ianuarij MDLXIII. Pontificatus anno IV.*

49 Pſeudo-Cardinalis Caſtillionęi impietas imperita, & impia imperitia eo prorupit, vt hactenùs erraſſe Romanam Eccleſiam effutiret, quem Pontifex, qui iamdiù eius flagitia reſipiſcentię ſpe tolerarat, perculit anathemate, omnique munere Eccleſiaſtico ſubmouit.

Ad perpetuam rei memoriam, &c.

Bullar. in Pio IV. conſtitut. 66.

Odettus Cardinalis Caſtilionus in hæreſim Caluiniſtam incidit, & condemnatur

Cum nuper magno cum animi noſtro mœrore plurimorum fidedignorum relatione, & fama publica, non quidem à maleuolis, & ſuſpectis, ſed grauibus, & honeſtis, ac veridicis perſonis exorta, etiam per modum notorij facti permanentis ad aures noſtras peruenit, iniquitatis filium Odettum è Caſtilione Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconum Cardinalem, & Eccleſiæ Beluacenſis perpetuum adminiſtratorem alias per Sedem Apoſtolicam deputatum, ad quem velut ipſius vniuerſalis, & Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, & honorabile membrum pertinebat pro fidei Catholicæ defenſione, Apoſtolicæque Sedis conſeruatione proprium ſanguinem, vbi opus fuiſſet, effundere, vitamque exponere, ac Hæreticos vndique, & præcipuè ab Eccleſia Beluacenſi prædicta, illiuſque Ciuitate, & Diœceſi, quarum curam gerebat, potiſſimum expellere, illoſque totis viribus, ac omni conatu perſequi, ſuorum muneris, ſtatus, decoris, honoris, ac propriæ ſalutis, necnon beneficiorum, quibus illum Sedes Apoſtolica tot tantiſque dignitatibus decorauerat, receptorum, & fidelitatis iuramenti eidem Sedi per eum pręſtiti, nobilitatiſque ſuæ originis prorſùs immemorem, Deique timore poſtpoſito contra Sedem eandem ſe temerè erigentem adeò in profundum malorum prolapſum fuiſſe, vt in peſſimam illam, quæ his calamitoſis, & deplorandis temporibus, in inclyto Regno Franciæ, proh dolor, maximè inualuit, Hugonottorum nuncupatam hæreſim manifeſtam nedum inciderit, ſed ipſos Hugonottos Hęreticos, quos præſertim in Ciuitate, & Diœceſi prædictis corrigere, & punire, vel ſaltem ab eis profligare debebat, defendere, fouere, protegere, aut tueri curauerit, & quamplures huiuſmodi peſtiferæ ſectę Viros Pſeudotheologos in rectores, & concionatores, quibus alios ſeducere, ac inficere poſſet, familiariter retinuerit, arma ſumpſerit, ac alia grauiſſima hęreſim manifeſtam denotantia pertinaciter contra fidem Catholicā, Sanctamque Romanam Eccleſiam commiſerit, & perpetrauerit in grauem Diuinæ Maieſtatis offenſam, ac omnium Chriſti fidelium ſcandalum.

Nos igitur, quorum eſt pro noſtro paſtoralis officij miniſterio præmiſſis debitò prouidere, non valentes citra immenſę illius Diuinę Maieſtatis offenſam, necnon Chriſtifidelium ſcandalum modo aliquo pręmiſſa, vtpotè tàm impia, & enormia, conniuentibus oculis pertranſire, vt tamen videremus clamorem, qui ad nos peruenerat, idem Odettus opere compleuiſſet, Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus hęreticę prauitatis Inquiſitoribus generalibus in Romanè Curia deputatis, vt de pręmiſſis omnibus, & ſingulis ſe diligenter informarent, veritatemque deſuper inquirerent, ac deinde nobis in Conſiſtorio noſtro ſecreto referrent, commiſimus, & mandauimus. Cumque Cardinales Inquiſitores pręfati mandatis noſtris huiuſmodi parentes, ſuper his diligenter inquiſiuiſſent, ac dictum Odettum nedum ſuperius expreſſa, ſed etiam longè deteriora commiſiſſe, & perpetraſſe, nempè inter alia dixiſſe, & pertinaciter tenuiſſe, Eccleſiam vſque ad iſta tempora Hæreticorum Hugonottorum erraſſe, nec non palàm, & publicè partes dictorum Hugonottorum Hęreticorum, & ſectas fuiſſe, ſequutum, ac tutatum fuiſſe, & laudaſſe, abiectiſque Cardinalatus habitu, & inſignijs, quibus ſe indignum reddiderat, ad Hugonottos Hæreticos ipſos declinaſſe, eorumque ſectam expreſsè profeſſum fuiſſe, ſequellorum exercitus ductorem feciſſe, & exiſtere, aliaque in ſanctam fidem, & Catholicam Religionem commiſiſſe comperijſſent, & nobis in Conſiſtorio prædicto retuliſſent (nonnulliſque interiectis de ſeruato in ea cauſa ordine iudiciario) ipſum Odettum Hæreticum, Excommunicatum, Hugonottum, Schiſmaticum, & Blaſphemum, ac à fide Catholica, & Sanctæ Romanæ Ecclaſiæ Apoſtatam, & transfugam, fidei fractorem, & periurum pronuntiamus, & iudicamus, ac declaramus, & proptereà eum ab omni Cardinalatus commodo, & honore, ac priuilegio etiam clericali à die commiſſorum criminum huiuſmodi ipſo iure depoſitum, dictæque Eccleſiæ Belnacenſis adminiſtratione, ac omnibus beneficijs, & officijs, honoribus, dignitatibus, ac Prælaturis priuatum. Et infrà. Ac velut talem Hæreticum, ſchiſmaticum, & blaſphemum, & infructuoſum palmitem ab Eccleſia præciſum vlterius legitimè puniendum fore decernimus, eiuſque perſonam à Chriſtifidelibus capiendam, & detinen̄dam, & ad iuſtitiæ, & miniſtrorum manus, vt pœnis debitis affici poſſit, tradendam, omni meliori modo, & forma, quibus poſſumus, & debemus, & exponimus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLXIII. pridiè Kal. Aprilis Pontificatus noſtri anno III.*

50 Obduruit magis in perfidia Odettus, vtq; Pręſules ad Eccleſiaſticas dignitates conuertendas in prophanas ſuo exemplo pelliceret, ſe Comitem Beluacenſem dixit, cum Beluacenſis Eccleſiæ adminiſtratione mulctatus eſſet.; vtque magis amentiam ſuam proderet, qui erraſſe hactenus Romanam Eccleſiam aſſerebat, ac iam

Digitized by Google

vnà cum Huguenottiſmo ſapientiam ſe induiſſe
ganniebat, Cardinalitio cultu, quem abiecerat,
reſumpto Iſabellam Altauillam Dominam de Lo-
re concubinam duxit, vt Huguenottæ perfectionis
culmen attigiſſe demonſtraret. Cum verò ſibi ma-
lè meruerat, ne inſto tandem ſupplicio conficere-
retur, quinto poſt anno cum ſua pellice in Angliã
fugit. Increbuiſſe Tridenti famam, fuiſſe illum au-
ctorem ac ſuaſorem procuratæ cædis Franciſci
Ducis, qui flagrantiſſimo pietatis ardore Hugue-
nottam perfidiam debellabat, refert Aſtulphus
Seruantius, at Ioannes Poltrotius flagitij reus
non illum, ſed eius fratrem Gaſparem Colinium
Caſtilionem, ac Bezam ſuſcipiendi facinoris con-
ſultores accuſauit. Fuerat verò à Caſtilione inſtru-
ctus auro, vt pernicem equum ſibi compararet, fi-
ctaque ſuſceptæ hæreſeos reſipiſcentia in familia-
ritatem Guiſij Ducis ſe inſinuaret, vt proditione
eum trucidaret, non enim ſtare poſſe Huguenot-
tam impietatem viuo, ac ſpirante Franciſco Gui-
ſio Duce Religionis Catholicæ acerrimo vindice,
ac fidiſſimo Regis adminiſtro, Amiralius, ac Be-
za ſentiebant, maximè, cum capto Condæo, Aure-
liam, quam Andelotus Caſtilio ægrè propugna-
bat, obſidione premeret, atque hoſtilibus impreſ-
ſionibus Andelotum iam in diſcrimen adduxiſ-
ſet, vt Huguenottorum oculis, ac menti extre-
mus exitij terror à FranciſcoGuiſio offunderetur;
impius itaque proditor ab Huguenottiſmi ſigni-
feris, ac Principibus ſubornatus redeuntem è ca-
ſtris Guiſium à tergo tribus glandibus è manua-
rio tormento breuiore emiſſis ſauciauit ſub no-
ctem XII. Kal. Martij, ex quo vulnere ſexto poſt
die Sacramentis ritè procuratis à Lancellotto
Carleſio Epiſcopo Regenſi, multis Chriſtianę pie-
tatis flagrantiſſimæ ſignis, & cum magna cęleſtis
immortalitatis ſpe animam Deo reddidit, quod
ex publica ſama in Romana Curia tunc XII.
Martij ſparſa teſtatur Ioannes Firmanus his ver-
,, bis. [Obijt prout ſemper vixerat Chriſtianiſ-
,, ſimè ſumptis maxima cum deuotione omni-
,, bus ſanctiſſimis Sacramentis.

Aſtulph. Ser-tu act. Conc. Trid. ad 10. Martij. Ms. Fran. Card. Bar ſig. 1109. & aliud ms. Card. Pij. Franciſ. 11, Belcarius lib 30. nu. 14. & 15.

Dux Ghiſius proditorie ab Hæreticis occiditur.

Ioan. Fran. Ms. Arch. Vat. Diar. tom. 11.

,, 51 IX. Martij certior nuntius allatus eſt de
,, obitu Ducis Ghiſani fratris Cardinalis Lotha-
,, ringij, uam cum ſparſus hic rumor falſus cre-
,, deretur, nunc veris nuntijs fuit confirmatus,
,, dicebaturque is à priuato milite ex viginti
,, ſeptem coniuratis in gratiam Amiralij æneo
,, ſclopi globulo fuiſſe interemptum, ſuadente
,, id præcipuè Theodoro Beza hæreſiarcha, qui
,, complices hac ratione cœleſtem gloriam con-
,, ſecuturos prædicabat. Obſeruatum fuit in
,, Lotharingio inuictum animi robur, magnaq;
,, in aduerſis rebus fortitudo, ac prudentia, nam
,, ſublato Duce præſtantiſſimo, quo Galliæ prę-
,, ſidium aduerſus Hæreticos maximè nitebatur,
,, cum ipſe, qui & frater erat, & in quo magna
,, ſpes priuatarum rerum ſuarum ſita erat, &
,, hoc vulnere grauiter percuſſus exiſtimaretur,
,, ipſe tamen adeò patienter, moderatèque hunc
,, caſum tulit, vt poſt vnum, & alterum diem
,, vix quodquam mœroris in eo veſtigium di-
,, gnoſceretur, imò triduo poſt Miſſam in Tem-
,, plo S. Bernardini, vt videbatur, odio atque
,, animi acerbitate depoſita celebrauit.

Act. Conc. Trid. per per Gabr. Paleot. Ms. Fran. Card. Bar. ſign. 24. pag. 307.

Prælatiſſimo Religionis Catholicæ vindici ſo-
lemni põpa Trident. Patres iuſta perſoluere, quarè
die Lunæ X. Menſis Martij, vt habet Maſſarellus,
,, Celebrata eſt in Eccleſia Cathedrali Miſſa
,, pro eius anima; peregitque Sacra R. D. Ar-
,, chiepiſcopus Ebredunenſis, quibus interfue-

,, runt Illuſtriſſimi DD. Legati, cęterique conci-
,, liares omnes.

Nec Ghiſium dumtaxat ab Hugonottis per-
duellibus perquiſitum ad mortem, ſed alios etiã
præſtantes Catholicæ Religioni defenſores, vt
proditione mactarentur, deſtinatos fuiſſe, ape-
ruit parricida ille Ioannes Poltrotius, cum ex-
tremo ſupplicio immaniſſimo excarnificandus
eſſet, in cuius ſupplicij acerbitate execrari Ami-
ralium, & Bezam flagitij conſultores auditus eſt.

52 Hic lubet addere, quæ de immaniſſima
Caluiniſtarũ perfidia Guillelmus Roſſæus ſcripſit.
,, Caluiniſtæ modò Principes, & Nobiles Vi-
,, ros occidere poſſint, de iure, vel iniuria, vtrum
,, cum fraude, & per iurijs, aut quouis atrociſſi-
,, mo ſcelere ea cædes fuiſſet copulata, omnem
,, curam, & cogitationem proiecerunt. Quis fuit
,, aliquando Princeps, defenſa contra Impera-
,, torem Carolum Meti, expulſo ad Rentium
,, eodem Imperatore, & recuperato ab Anglis
,, Caleto, totaque illa hora maritima Reipublicę
,, Gallicanæ Franciſco Duce Guiſio vtilior, aut
,, ob Gallici nominis ſplendorem apud exteras
,, Nationes diffuſum illuſtrior? Aut quis fuit
,, propter ſingulares virtutes, non ſolùm veris
,, Gallis, ſed etiam infenſis hoſtibus Hiſpanis,
,, Germanis, atque Italis eodem Principe ama-
,, bilior? Id quod funeris eius mœrore indica-
,, tum eſt. Et tamen quis ignorat quemadmo-
,, dum ille humaniſſimus Princeps ab homine
,, Caluiniſta, cui tamen anreà, & eo ferè ipſo
,, momento temporis maximè fuit beneficus, ſce-
,, leratiſſimè, & perfidioſiſſimè occiſus eſt, per-
,, ſuaſione Gaſparis Coligni, & Theodori Bezæ;
,, etiam tùm, quàm de pace tolerabili Hæreticis
,, concedenda operam ſuam quàm maximè
,, impendebat. Actum erat de Caluiniſmo;
reliquias enim belli perſequutus, capita infide-
litatis Hugonotticæ Aurelijs obſederat, atque
ita in arctum eorum coegerat copias, vt niſi ali-
qua ratione per fas, aut nefas Dux Guiſius è me-
dio tolleretur, Caluiniſtæ putarint, non tàm
de paucis rebellibus, & Ducibus Caluinianis,
quàm de ipſo Caluiniſmo in Gallia conclama-
tum eſſe.

Gil. Roſſæus M. Pig. lib. 6.

Audita clariſſimi Religionis Catholicæ de-
fenſoris cęde Pontifex maximum dolorem traxit,
eius tamen fratrem Carolum Cardinalem pijs
hiſce literis ſolatus eſt.

*Dilecto Filio noſtro Carolo Tit. S. Apol-
linaris Præſbytero Cardinali
à Lotharingia.*

Quanto nos dolore perculerit, & quantoperè
animum noſtrum concuſſerit, ac turbauerit obi-
tus bonæ memoriæ Ducis Guiſiæ fratris tui, non
facilè verbis aſſequi poſſumus, ſed mœrorem no-
ſtrum ex iacturæ, & damni magnitudine, quod
Regnum Galliæ, & Religio Catholica fecit, faci-
lius eſt cuiuis metiri. Is quidem obijt, dum Dei
Omnipotentis honorem, dum Catholicam fidem,
ac Religionem fortiſſimus Chriſti & Eccleſiæ
pugil defenderet, & Chriſtianiſſimo Regi operam
cum ſumma fide, ac pietate nauaret, cui parta
inſigni diuinitùs paulò ante victoria Regnum
conſeruarat. Nos autem, & pios, & Catholicos
omnes deplorare oportet talis viri mortem, tàm
turbulento Regni illius, & Chriſtianæ Reipubli-
cæ tempore: augetur etiam non parum mœror
noſter ex mœrore tuo, & tuorum pro paterna
noſtra erga domum veſtram beneuolentia. Sed
quę nos conſolandi tui cauſa proponere poſſu-

Pius IV. to. 2. bre. ſign. 2897. ep. 348.

Solatur Pius IV. Cardinalem Lotharingum ob necem fratris.

mus, ea idcircò commemorare omittimus, quod
ſcimus te, vt prudentia tua & conſtantia dignum
eſt, hoc incommodum forti animo laturum, & il-
la in primis conſolatione eſſe vſurum, qua nulla
maior & grauior adhiberi poteſt, quod frater
ipſe tuus, vt ommittamus gloriam, quam ſibi
apud homines rerum ſuarum geſtarum magnitu-
dine pepererat, pro ſuis in Catholicam fidem, ac
Religionem meritis ad veriorem vitam, & ſoli-
diorem gloriam fruendam à Chriſto ipſo, in cuius
cauſa ſanguinem ſuum tàm piè profudit, aſſum-
ptus eſt, ſicut de Diuina bonitate confidere de-
bemus, &c. *XVIII. Martij MDLXIII. Pontifi-
cat. Anno IV.*

53 Hunc quoque Cardinalem Religionis
cauſam flagrantiſſimo ſtudio defendiſſe alibi
pluribus in locis videbimus. Ita vt in maxi-
ma multorum Principum à Catholica Religione
defectione Guiſiæ familię ſingulare decus extite-
rit Catholicę Religionis ad extremam ſanguinis
effuſionem defenſio, vt refert memoratus Guil-
lelmus Roſſæus.

,, Ad Guiſiorum memoriam magnificum eſt;
Guill. Roſ. pag. 758. ,, quod noſtra memoria de eorum Auo Claudio
,, ijdem hiſtorici non minus fideliter comme-
,, morant. Cum iſte Euangeliſmus iam in her-
,, ba eſſet, contractoque Hæreticorum vaſto exer-
,, citu è Germania in Galliam irrumpere nitere-
Belleforeſt. lib. 6. c. 37. ,, tur, & in Regni finibus ab vſitatis ſacrilegijs
,, confringendi Imagines, demoliendi Altaria,
,, euertendi Eccleſias, occidendi Presbyteros in-
,, ciperet, tùm Ducem Guiſium Campanię, &
,, Burgundiæ Gubernatorem coniunctis Pro-
,, uinciarum illarum pręſidijs cum fratre An-
,, tonio Duce Lotharingię Hęreticos illos, quã-
,, quam Catholicis ſecuplo plures, viriliter inua-
,, ſiſſe, & eorum pluſquam decem millia truci-
,, daſſe pauciſſimis è Catholicorum militum
,, numero deſideratis, atque ita eo primo tem-
,, pore hęreſim à Gallia ingredienda repuliſſe,
,, eamque ita ſtirpitus excidiſſe, vt nec in confi-
,, nijs radices agere permitteret: quo facto in-
,, quiunt hiſtorici domus Guiſia videtur ieciſſe
,, fundamenta defendendi Eccleſiam Catholi-
,, cam contra furorem Hęreticorum, in quo con-
,, ſtanter ad hunc vſque diem perſeuerauit.

54 Proſtrato Franciſco Ghiſio Duce pro-
Belcarius lib. 10. num. 17. ſtrata viſa eſt Catholicæ Religionis cauſa, Aurelię
enim oppugnatio refrigeſcente militari ardore
remiſſa eſt, hoſtes verò auctiores animis, atque
ad hęreſim proferendam obfirmatiores triumpha-
runt, potitique in Normannia ex deditionis le-
,, gibus Baiocenſi Vrbe, eam [Statim (inquit
,, Belcarius) ingreſſi expilarunt, ſacros Roma-
,, næ Eccleſiæ miniſtros ſuo more, ſed & multos
,, ex Ciuibus trucidarunt, nec mitiores in ſuos,
,, quàm Turcę, aut barbaræ nationes fuerunt:
,, ea eſt Caluiniana ad Euangelicæ puritatis for-
,, mam redacta Religio, qua ſe reformatos, hoc
,, eſt, vt illi interpretantur, in meliorem vitæ
,, formam tranſmutatos, aut potiùs, vt pij omnes
,, interpretari debent, omni ſcelerum colluuie
,, deformatos gloriantur. Nam in omnibus fe-
,, rè Vrbibus, quas ceperunt, non minus crude-
,, liter ſe geſſerunt.] Ità cum Mongomerius
IV. idus Martij in Fanum Loij admotis ſcalis no-
ctu inſilijſſet, oppido potitus, omni immanitatis
genere in ſacerdotes, monachos, ac cæteros mi-
niſtros ſacros Eccleſiæ ſæuijt, pariterque in Ci-
ues, matronas, puellas, tenebris licentiam milita-
rem prouocantibus, crudeliter ac impudicè graſ-
ſatus eſt: atque his flagitijs reformata à Sathan

religio conſtituebatur, nam Beza de cruentiſſi-
mo Drocenſi prælio ſcribens ad Eliſabetham An- *Caluiniſtarum impietates, & maxima ſcelera*
gliæ Reginam ſtultè & impiè gloriatus eſt, eo
prælio noui Euangelij fundamenta in Gallia ia-
cta fuiſſe. Porrò Gaſpar Colinius Caſtilio dictus
Amiralius Cadomo pridiè idus Martij diſcedens
Aureliam cum exercitu rediturus, XV. Kal. April.
cum Bernaium appuliſſet, omnes Catholicæ Reli-
gionis Sacerdotes, ac bonam Ciuium partem
contrucidauit, Chriſti & Deiparæ Simulachra,
ac Sanctorum Imagines diffregit, & Sacras Aras
euertit, eademque ſcelera eadem die Druidenſis
Comes Aquilæ in Normanniæ finibus patrauit,
nec non Argentanum, & Mortagnum ab alijs
Huguenottis Ducibus Sacrorum Miniſtrorum,
& Ciuium Catholicorum cædibus funeſtata fue-
re, cum tamen iam tùm recentiſſimè pax, cum
Hugonottis maximò Religionis Catholicæ dam-
no confecta fuiſſet, vt exclamet Franciſcus Belca- *eod. num. in fine.*
,, rius [Vide, quàm ſanctè pacem iam factam
,, Caluiniani colant, & qua immanitate in Po-
,, pulum innocentem ſæuiant.

55 Conceptæ concordiæ pactiones IX. idus
Martij dictante Michaele Hoſpitalio Regij ſcrinij *num. 16.*
Magiſtro Catholici nominis proditore & Cal-
uiniſtæ factioni addictiſſimo, fuere, quarum *num. 20.*
etiam vigore Ludouicus Condęus Princeps li-
bertati reſtitutus eſt, vt nouis prælijs Galliam mi-
ſceret, ac tyrannidem iterum euerſa Religione
affectaret. Refert infelicis huius pacis condi-
tiones Belcarius his verbis.

,, Decimaquarta Kal. Aprilis die, à Guiſiani *Belcair. lib 30. num. 16.*
,, morte tertio & vigeſimo promulgatum, pa-
,, lamque editum fœdus eſt, quod ante IV. Id.
,, Martias conceptum ac pactum erat, ſi fœdus
,, dici debet, inaudita, & vt verè dicam, clemen- *Pax cum Hugonottis firmatur in Gallia.*
,, tis Regis erga domeſticos hoſtes regio ſibi iu-
,, re ſubiectos, & tamen rebelles indulgentia,
,, qua nemine exauctorato, aut à Magiſtratibus
,, publicis, militaribuſque muneribus, quibus
,, anteà functus erat, remoto, incredibili illos li-
,, beralitate Carolus prouocauit, condonata
,, recentis coniurationis, ſcelerumque omnium
,, impunitate, remiſſa quoque innumerabili,
,, quam pleriſque locis interuerterant, & in pri-
,, uatos vſus conuerterant, aut in militum ſuo-
,, rum ſtipendium impenderant, publica fiſci,
,, aut ſacra, hoc eſt, ſacris Ædibus addicta pecu-
,, nia, ſiuè ea numerata fuiſſet, ſiuè non nume-
,, rata, & in ſacra vaſa & ſacra donaria con-
,, flata, oblata denique, vt ex ſuæ perſuaſionis le-
,, gibus, præſcriptoque viuerent, permiſſione,
,, niſi aliud ipſi natu maiori videretur, aut aliter
,, coacto vniuerſi Chriſtianiſmi totiuſ-ue Gal-
,, liæ Concilio decerneretur. Id autem edictum
,, in hanc ſententiam conceptum eſt.

,, I. Vt in omnibus Ciuitatibus, atq; oppidis,
,, quæ tùm in Caluinianorũ poteſtate erãt (erant
,, autem plurimæ) vno aut duobus commodis
,, locis, non tamen in ſacris Ædibus, quæ ſacris
,, Romanę Eccleſię miniſtris eodẽ edicto reſtitui
,, iubebantur, liberè coniurari, quę ad ſuæ perſua-
,, ſionis obſeruationem pertinent, procurarent, &
,, vel audiendis concionibus, vel Sacramentis
,, adminiſtrandis (Sic enim initiationes Chri-
,, ſtianas, noſtræque Religionis veluti elemen-
,, ta nominare conſueuimus) vel cogendis con-
,, uentibus, ſiuè Concilijs, alijſque id genus
,, obeundis ſuo arbitratu operam darent.

,, II. In omnibus prætereà huius Regni Re-
,, gionibus, à quibus ad maiores Senatus dum-
,, taxat, quæ Parlamenta appellamus, prouoca-

tio

tio eſt (Balliagia, & Seneſchallatus vocant) Vrbs aliqua deligeretur, in cuius ſuburbijs eamdem ſuæ perſuaſionis formam obſeruarent.

III. Vt homines nobiles, qui in ſuis fęudis (vt nouis rebus noua nomina inducantur) ſiuè fundis ſummam iuriſdictionem habentes, ijſdem priuilegijs eadem ſuæ perſuaſionis obeundæ libertate fruerentur; ea tamen conditione, vt ſolas ſuas familias, atque eos, qui ſiſæ iuriſdictioni ſubeſſent, nullos præterea admitterent. Sin in fundis ſuis nullam iuriſdictionem haberent, & Regiæ ſubeſſent, domi eadem libertate priuatim cum familia ſua vterentur, ſi verò alterius iuriſdictioni parerent, id ſine eius auctoritate non poſſent.

IV. Hac lege ſolutus eſt ager Pariſienſis, quā præfecturam Pariſienſem vocant, in qua noui Caluinianæ perſuaſionis ritus publicè exerceri hoc ipſo edicto inhibentur, ſed priuatim, vt conquiſitio fiat, interdicitur, vt cuiuis ſuo arbitratu viuere planè eſſet liberum.

V. Cautum præterea eſt, vt captiui, vtrinq; liberi dimittantur, & externi milites è Gallia exeant.

VI. Sed quod maximum fuit, & in primis admiratione dignum, quæ Condęus, Caſtilioque, quique illis ſe Sacramento obſtrinxerant, eo bello patrarant, & occupandis, euertendiſque Vrbibus, aut publica fiſci, ſacraque pecunia auertenda, vel cudenda moneta procurarant, Regis nomine procurata, eoſdemque atque vniuerſos, qui illis Ducibus militauerant, bona fide arma ſumpſiſſe, fidamque operam ſibi nauaſſe Rex Carolus confeſſus eſt. Si quid eſt, quod addi poſſit, addant ipſi: quid enim aliud, ſi fœdus ipſi dictaſſent addere potuiſſent? Hoc ab illis dumtaxat exegit Carolus, ne vlla templa domoſue ſacrorum Romanæ Eccleſiæ miniſtrorum, aut poſſeſſiones retinerent, quibus vſumfructum integrum relinquerent, ea tamen lege, ne illi pro templis domibuſ-ue dirutis quidquam repetere poſſent. Deinde ſumma cautione interdixit, ne ſocietatem cum exteris nationibus coire, neue pecuniam in bellum cogere, aut milites in poſterum conſcribere auderent, quæ ea religione obſeruarunt, vt diſertas magis poſteà fœdera conceperint, maiorem pecuniam ſuis imperarint, milites ſemper vſque ad Caſtilionis cædem paratos habuerint.

56 Hanc pacem licet Catholicis iniquiſſimā Gaſpar Caſtilio, vt erat arrogantiſſimus, in ſanctiore conſilio improbauit, quod ſe inconſulto facta eſſet; leges verò ſibi aduerſas ita ſpreuere Hugonotti, vt graſſari in Catholicos immaniter non deſtiterint, atque in media Lutetiæ Vrbe Charrium flagrantiore Catholicæ pietatis ſtudio conſpicuum, immiſſis ſicarijs mactauerint, vt deplorat Guillelmus Roſſæus.

Guill. Roſſæus lib. 6. cap. 20.

Charrius Chiliarcha veteranus Gallorum, qui in Italia contra Hiſpanos militauerant, quod eſſet Hugonottis infenſus, & Catholicæ Religionis ſtudioſus, quemadmodum occubuit media luce, media ferè Ciuitate Pariſienſi, & à Briquemaltio cum armata Hugonottorum cohorte de-repente inuaditur, & multis vulneribus perimitur, fremente non ſine cauſa tota Ciuitate Pariſienſi, & clamante, ruituram neceſſario Rempublicam Gallorum, ſi ita nequiſſimis rebellibus fas eſſet fortiſſimos Regis, & Regni præfectos militares occidere, ipſis autem interdictum eſſet ſumptis armis tàm luculentas iniurias vindicare. Eo enim tempore iuſſu Regis arma Pariſienſibus fuerant adempta.

Vt verò Carolus Rex Tridentini Concilij Patres de hac confecta pace certiores fecerit, quæ-ue poſteà ſequuta ſint, dicetur inferiùs. Nunc quæ in Tridentino Concilio interiecto tempore geſta ſint percurramus.

57 Cum accepiſſet Pontifex nonnullos Epiſcopos laborum tædio affectos Tridento diſceſſiſſe, grauem, quem ex eo ſuſceperat dolorem, ſignificauit Legatis, cum maximā Pręſulum frequentia Concilium celebrari percuperet, deditq; imperia, vt eos Tridentum reuocarent.

Dilectis Filijs noſtris Hieronymo S. Suſannæ, Staniſlao S. Pancratij, Ludouico S. Cyriaci in Termis Titulorum Presbyteris Cardinalibus noſtris, & Sedis Apoſtolicæ in Tridentino Concilio de latere Legatis.

Audiuimus non paruum Epiſcoporum numerum, qui Concilio intererant, prout cuique eorum libitum fuit, ex Ciuitate Tridentina diſceſſiſſe, quę res mali exempli, & cum ab eorum officio, tùm ipſius dignitate Concilij valdè aliena nobis viſa eſt, nec potuit nobis non magnoperè diſplicere, qui tantam diligentiam adhibuimus, & adhibere non deſiſtimus, vt Concilium quam maxima Epiſcoporum frequentia celebretur. Quapropter cupientes eos, qui iam diſceſſerunt, ad Concilium primo quoque tempore reuerti, & prouidere volentes, ne alij poſthac illorum exemplo diſcedant, circumſpectioni veſtrę harum auctoritate mandamus, vt omnes, & ſingulos eorum, qui redire neglexerint, ſub pœnis arbitrio veſtro infligendis, etiam excommunicationis, ſi vobis viſum fuerit, vt ad Concilium intra diem competentem veſtro arbitrio præfigendam omni mora, atque excuſatione omiſſa reuertantur; alios verò ſi qui fortè recedere voluerint, eiſdem propoſitis pœnis, vt ne iſthinc abeant, diligenter noſtro nomine moneatis. *Datum Romæ apud S. Petrum die VIII. Martij MDLXIII. Anno IV.*

Pius IV. tom. 2. brev. ſig. n. 2897 ep. 346.

Pius IV. ſcribit Legatis, vt reuocent Epiſcopos à Cōcilio digreſſos.

Pari quoque ſtudio alios excitari Epiſcopos, vt ad Concilium propinquarent, eniſus eſt, extatq; ſequens, quàm ad Cameracenſem Archiepiſcopum dedit, epiſtola, qua illum debiti ſui in præſenti Eccleſiæ neceſſitate admonefaciens, longè planè diuerſam illi, ac Germanię Epiſcopis veniendi ineſſe rationem oſtendit.

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Cameracenſi.

Maturum eſſe duximus hortari in Domino fraternitatem tuam, & diligenter admonere, vt officij ſui memor ad Concilium ire ne diutiùs differat, fideique in eo, & Religioni, & conſcientiæ ſuæ planè ſatisfacere ſtudeat, cùm videat ſe nullo magis neceſſario tempore ſuam Vniuerſali Eccleſiæ operam nauare poſſe. Nec dubitamus, quin cæteri quoque Prælati, quorum Ciuitates Imperiales ſunt, functuri eodem officio fuerint, ſicut aliàs functi ſunt, niſi eos domi manere coegiſſet periculum, quod poſt eorum profectionem à Proteſtantium Principibus impendiſſet; ſed alia cauſa eſt eorum, alia tua. Quoniam verò alij ire minimè potuerunt, tu qui ſine Eccleſiæ tuæ periculo potes, quoquidem etiam opportunior erit & Concilio gratior aduentus tuus, &c. Et infra. Eccleſiæ neceſſitas, & miſerabilis ſtatus,

Pius IV. tom. 2. brev. ſig. n. 2897. ep. 340.

om-

omnium Prælatorum fidem, & auxilium in hoc tempore vehementer implnrat, & flagitat, maiuſque ipſi, & cæteris, qui collapſam Religionem Catholicam erigere, atque excitare conati fuerint, promiſſum ab æterno illo Eccleſiæ fundatore, atque Paſtore paratū erit. *XXX. Mar. MDLXIII. Anno IV.*

Tom. 2. lib. 7. hiſt. Soc. Ieſu. Victorell. in Ciac. addit.

58 Geminis Apoſtolicæ Sedis Legatis, iiſdemque præclariſſimis S. R. E. Cardinalibus orbatum fuit menſe Martio Tridentinum Concilium, ac primum, ſexto nonas eiuſdem menſis, nnn IV. nonas Maias, vt leui Typograhi incuria legitur apud Sacchinum, alioſque, Hercules Cardinalis Gonzaga Mantuanus primus Concilij Præſes exceſſit è vita. Admiratus fuerat in ipſo Iacobus Card. Sadoletus coniunctam ſummæ nobilitati ſummam virtutem, atque in epiſtola ad ipſum data hæc præ cęteris ſcribit. In tanta raritate, & penuria eorum, qui nobilitatem cum virtute habeant cuniunctam, tu vnus excellis, qui vtrumque ita adeptus ſis, vt in tuis plnrimis, maximiſque ornamentis, maior tamen multò virtuti tuæ, quàm fortunæ gratia habenda ſit. Sed illud in primis Chriſtianæ charitatis præclarum exemplnm, quod gliſcente in Gallia Ciſalpina, dira fame ad ſubleuandam pauperum inopiam quinquaginta aureorum millia diſperſerit, dederitque pauperibus, plurimaque alia ad ipſos alendos beneficia contulerit, quorum manibus in ęterna tabernacula ſe recipiendum ſperabat. Sacroſanctum Viaticum, ac ſupremam Vnctionem adhiberi ſibi à Lainio Soc. Ieſu Præp. Generali voluit, ac demum, vt ſcribit Gabriel Paleottus.

Sadol, libr. 2. ep.

Vghel. in add. Ciac.

Cardinales, Mantuanus, & Seripandus diem claudunt extremum

,, Secunda Martij, hora ferè quarta noctis à Do-
,, mino in Cœlum vocatus eſt (& paulò poſt)
,, Pridiè quam eum morbus inuaderet Miſſam
,, celebrauerat, antequam tamen excederet, Sa-
,, cramenta etiam omnia Eccleſiæ neceſſaria
,, piè ſumpſit (Et mox) cumque ergà Clericos
,, Societatis Ieſuitarum, valdè affectus eſſet, di-
,, ctus eſt Collegium illorum in Ciuitate Man-
,, tuana erigendum honeſtis ei prouentibus reli-
,, ctis mandaſſe, ergà alia etiam pietatis opera,
,, & Religioſnrum ordines, maturiore præſer-
,, tim vitæ ſuæ acceſſu, ſe ſtudioſum ſemper de-
,, clarauerat.

59 Vix iam exaruerant lacrymæ, quibus Patres extinctum Car. Mantuanum defleuerant, cum illicò breui quindecim dierum ſpatio iterum reuocantur ad funera. Alter namque Concilij Pręſes, Hieronymus nempè Cardinalis Seripandus ex Ordine Sancti Auguſtini aſſumptus,

Acta Conc. Trid. per Gabr. Pal. Ms. Fr. Car. Barb. ſign. nu. 24. pag. 318.

,, Ingraueſcente (vt ſcribit idem Paleottus)
,, morbo nuper contracto, die XVII. Martij hora
,, ferè XXIV. vitæ ſuæ munus Deo perſoluit. Ex
,, eius interitu mirè ſunt proſtrati, non ſolùm,
,, quod amiſſus vir eſſet ſingulari eruditione,
,, conſilio, & religione, atqne his temporibus
,, maximè neceſſarius, ſed etiam, quod intrà
,, XV. diernm ſpatium, iam duo Legati præſtan-
,, tiſſimi à nobis adempti eſſent. Is quatriduo
,, antequam diſcederet, cum Sacramentum Eu-
,, chariſtiæ eſſet ſumpturus multa de Sacramen-
,, tis, de Fide Catholica, de anteacta ſua vita
,, coram nonnullis Prælatis, & alijs familiaribus
,, ſuis tàm piè, prudenterque diſſeruit, vt nemo
,, non in lachrymas, ex his, qui aderant, ſoluere-
,, tur. Inter cætera profeſſus eſt fidem ſuam Ca-
,, tholicam, cum Romana Eccleſia ſemper con-
,, ſenſiſſe, neque vnquam ab ea receſſiſſe, mini-
,, mèque etiam nunc recedere, ſed prout in ea
,, ſemper vixit, ità etiam nunc omninò mori
,, conſtituiſſe. De Sanctiſſima Eucharistia non
,, ſolùm nunquam dubitaſſe, quin ibi verùm
,, Corpus Chriſti contineatur, ſed nec etiam
,, vnquam hanc veritatem deſerere tentatum.
,, Voluit deindè è lecto ſurgere, & genibus fle-
,, xis Comunionem ſumere, cumque familia-
,, res hoc ei diſſuaderent ob imbecillitatem ſuā,
,, reſpondit, extremum hunc actum eſſe, nec ei
,, denegandum, atque ita genuflexus ſumma
,, deuotione Euchariſtiam ſumpſit, &c. Nihil
,, ardentiùs loqui videbatur, quàm cum de Cœ-
,, leſti Glotia illi ſermo erat, ad quàm ſe ex im-
,, menſa Dei benignitate iam vocari præſentie-
,, bat, idque palam affirmabat, alijſque ad eam
,, adipiſcendam animū addebat. Dicebat etiam,
,, ſi ſpatio ſeptuaginta annorum, quos in hac
,, vita egerat, ac bonis literis operam dederat
,, parum didiciſſe videri poſſe, niſi ſciat, qua ra-
,, tione extremus hic actus ſit peragendus; adeò-
,, que placato animo hæc proferre videbatur, vt
,, ſubderet quandoqne hæc verba: Medicorum
,, ſollicitudo eſt reprehenſibilis, alunt morbum,
,, prorogantque humanis medicamentis morta-
,, lem vitam ad paucos dies, nam vera vita Chri-
,, ſtus eſt, quē ipſi retardant; Libros Hęreticorū,
,, quos apud ſe, permittente Summo Pontifice,
,, Concilij cauſa habebat, mandauit omnes ſta-
,, tim enmburi, &c.] His alijſque complutibus editis Chriſtianæ pietatis documentis obdormiuit in Domino, ac XIX. Martij funebres illi exhibitos hnnores refert Aſtulphus Seruantius.

Pia mors Card. Seripandi.

Moronus Cardinalis, & Nauagerus Legati in Concilio eliguntur.

Acta Conſ. Ms. Card. Spad. ſign. nu. 1134. Ext. de qu diplomata in ms. Arc. Vat ſig. nu. 3252 pag. 192. in actu ſeſſ. 7.

60 Quo die Tridenti extinctus eſt Seripandus, Romæ Pontifex Legatos ad Concilium iam ante ſeptima Martij decretos Ioannem, videlicet Moronum Epiſcopum Præneſtinnm, ac Bernardum Nauagerium Tit. Sancti Nicolai inter imagines Præsbyterū, Cardinales, tradita ijs Cruce, proficiſci iuſſit, vt ſumma cum auctoritate Sacroſanctę Synodo præeſſent, qua de re extant Pontificia diplomata die XX. Martij conſignata, quibus Morono locus, & auctoritas Herculis Card. Mantuani dabatur: ac Pontifex ipſe poſteà de collata Morono dignitate Ferdinandnm Cæſarem his literis certiorem fecit.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3216. p. 70.

Chariſſimo in Chriſto filio Ferdinando in Imperatorem electo.

Chariſſime fili ſalutem, &c. Mittimus ad Maieſtatem Veſtram Cardinalem Moronum noſtrū de Latere Legatum, quem ſcimus illi acceptum, & gratum fore ob egregias ipſius animi dotes, & raras virtutes. Is reſpondebit ad omnia capita literarum Maieſtatis Veſtræ, & credimus, qnod illi ſatisfaciet, propterea quod nihil magis cupimus, quàm reformationem, & tollere abuſus in Eccleſia Dei, & nihil minus cogitamus, quam de diſſolutione Concilij, aut ſuſpenſione, ſed proſequi intendimus, & ad finem debitum perducere, confirmare, & exequi, ſublatis abuſibus, & factis reformationibus, quantaſuis quilibet bonus Pontifex poſſit facere, & quilibet bonus Chriſtianus poſſit deſiderare, vt latiùs Maieſtas Veſtra ab ipſo Cardinale intelliget: quam Dominus diutiùs incolumen nobis conſeruet, & omnia illius deſideria compleat. *Datum Romæ XXV. Martij MDLXIII.*

61 Antequam has literas exciperet Cęſar, cum accepiſſet Tridentinā Legationem fuiſſe decretam Cardinali Morono, gratias egit Pontifici de ſummo ſtudio, quo Concilium prouehere, diſciplinamque Chriſtianam inſtaurare nitebatur, nec ſe ad promouendum opus ſanctiſſimum munneri Cęſareo defuturum, eſt pollicitus.

Bea-

Beatiſſime in Chriſto Pater, & Domine, Domine Reuerendiſſime poſt humilem commendationem filialis obſeruantiæ continuum incrementum.

Accidit nobis iucundiſſimum, quod Sanctitas Veſtra hanc Legationem Reuerendiſſimo in Chriſto Patri Ioanni Sanctæ Romanæ Eccleſię Epiſcopo Pręneſtino Cardinali Morono præ cæteris demandauerit; neque enim potuiſſet Sanctitas Veſtra mittere Virum nobis magis gratum, magiſque probatum, quem non ſolùm nouimus ſamiliariter à multis annis, ſed propter eius in nos præclariſſimum ſtudium, & præſtantiſſimas virtutes ſumma quoque beneuolentia complectimur, cuius operam, & præſentiam in Concilio confidimus, adeòque planè credimus ad ees bene gerendas, ac conſequendas, felicem & optatum finem plurimum momenti allaturam eſſe, ita vt propterea hanc Sanctitatis Veſtræ ſapientiſſimam electionem meritò magnis laudibus extollamus, per quem videtur Sanctitas veſtra cum ſumma animi noſtri conſolatione id ee ipſa abundè conteſtari, & comprobare, quod in literis ſuis oſtendit, ſe omni ſtudio cupere, & conari hoc Sacrum Concilium tanta ſua diligentia congregatum, proſequi, & ſupernæ gratiæ auxilio, noſtraque, & cæterorum Chriſtianorum Principum ope ad eum exitum, qui à nobis, & pijs omnibus optatur, adducere, ſublatis abuſibus, & ijs, quæ emendanda fuerint, emendatis. Pro qua Sanctitatis Veſtrę inſigni pietate eidem iterum, atque iterum ingentes gratias agimus, atque promittimus, quod nos quoque pro tuenda, & propugnanda gloria Diuinæ Maieſtatis, & reſtaurandis, erigendiſque lapſis Eccleſiæ rebus nullum, quod à Catholico Imperatore expectari poſſit, officium prætermiſſuri ſumus: id quod Sanctitati Veſtræ in præſens reuerenter voluimus deſpondere, quam Deus miſericors pro commodo, & beneficio Eccleſiæ ſuę quam longiſſimè ſaluam, incolumemque conſeruare dignetur. *Datum in Oppido noſtro Inſprugg XXVIII. menſis Martij MDLXIII. aliorum verò XXXVII.*

MS. Arch. Vat ſig. nu. 3218. ep. 35.

Humiliſſ. & obſequens filius
FERDINANDVS.

62 Excepta fuit communi Principum plauſu Legatio Cardinali Morono demandata, qui ſimul epiſtolas lætitiæ indices ad ipſum dedere, ſtudiaque cuncti ſua pro Concilio promouendo ſpopõderunt. Tùm in prouinciam vnà cum Nauagerio proficiſcens Tridentum ſumma Patrum gratulatione, vt Gabriel Palæottus conſcripſit, acceſſit.

Moronus, recipitur in Concilio.

,, Literis (inquit) ex Vrbe fuit nunciatum, Le-
,, gatos nouos in demortuorum locum non ſo-
,, lum iam à Summo Pontifice fuiſſe declaratos,
,, ſed eos propediem hic adſuturos. Illi erant
,, Ioannes Moronus Mediolanenſis Cardinalis,
,, & Epiſcopus, magni vir conſilij, prudentiæ, &
,, auctoritatis, alter Bernardus Nauagerius Ve-
,, netus, qui pridem ab eodem Pio IV. ex Sena-
,, torio ordine, quem in Republica ſua magna
,, cum laude gerebat, in Cardinalium Collegium
,, ob eius virtutes fuerat cooptatus. In horum
,, verò fide, & probitate, & magno rerum vſu
,, adeò acquieſcere Sanctitas Sua dicebatur, vt
,, eos abeuntes, & præcipuè Moronum ſumma
,, cum poteſtate, in his quæ ad Concilium per-
,, tinent, dimiſiſſet, cui, & mandauerat, vt ſe
,, quamprimum in Oenipontum ad Cæſarem
,, conferret, ac coram multa, quæ ei ſecretè in-
,, iunxerat, renuntiaret. Quapropter X. Aprilis
,, pridie ante diem Sacratiſſimum Paſchæ hora
,, XXIII. Cardinalis Moronus ſumma omnium
,, expectatione, ſolemnique pompa more Apo-
,, ſtolicorum Legatorum deducentibus eum
,, Vvarmienſi, Simoneta, Madrucio, Principum
,, Oratoribus, Prælatiſque alijs Tridenti fuit ex-
,, ceptus] Centum, & ſeptendecim Præſules illi
,, occurriſſe; atque ingens equitum agmen, in quo Cæſaris, Galliæ, & Luſitanię Regum, Ducumque Sabaudiæ, & Florentiæ Oratores fuere, refert Aſtulphus Seruantius.

Att. Conc. Trid. per Gabr. Pal. ſig. nu. 24. pag. 330. ms Fr Car. Barb.

63 Subdit Paleottus XIII. Aprilis tertio Paſchatis Io: Cardinalem Moronum fuiſſe publicè in Synodum admiſſum, ac poſt Orationem de Spiritu Sancto repetitam perlectum fuiſſe à ſcriba Concilij Pontificium diploma, quod ſubiectis verbis conceptum actis ſuis inſeruit Aſtulphus Seruantius.

Venerabili Fratri noſtro Ioanni Epiſcopo Praneſtino S.R.E. Card. Morono appellato, noſtro, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legato.

Ext. in act. Concil Tr. per Aſtulp. Seruant. Ms Card. Barb. ſign. 1109. pag. 170.

Venerabilis frater ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum miſſis alias quibuſdam S.R.E. Cardinalibus, quibus variæ facultates conceſſæ fuerunt, prout in compluribus literis noſtris partim ſub plumbo, partim in forma breuis confectis plenius continetur, ex illis nuper, ſicut Domino placuit, mortuus ſit bonæ memoriæ Hercules Cardinalis de Mantua, noſque perſonam maximè idoneam in eius locum ſubrogare volentes, ob eximiam vitæ tuæ, & morum honeſtatem, fidei integritatem, induſtriam, & prudentiam in alijs multis legationibus tibi ab hac Sancta Sede conceſſis ſpectatam, in te noſtræ mentis oculos conuertentes, te de venerabilium fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium conſilio, & aſſenſu, noſtrum, & huius Sanctæ Sedis de latere Legatum vna cum alijs Legatis conſtituerimus, & deputauerimus, ſicut etiam per præſentes conſtituimus, & deputamus, iamque in Dei nomine ab Vrbe diſceſſurus ſis, volumus, atque auctoritate Apoſtolica præſentium tenore decernimus, vt fraternitas tua omnibus, & ſingulis facultatibus, indultis, & mandatis, & conceſſionibus ijſdem Cardinalibus Legatis ad hoc tempus à nobis, quomodocumque datis, & conceſſis, ac poſthac dandis, & concedendis vnà cum illis, & prout ipſi poſſent, vti liberè, & licitè poſſis, & valeas in omnibus, & per omnia, perindè, ac ſi tu inſimul cum eis pro Concilio ipſo celebrando ſpecialiter, ac nominatim à principio per nos deputatus fuiſſes: in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. *Datum Romæ apud S.Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XX. Martij MDLXIII.*

Perlecto diplomate Cardinalis Moronus ſumma, quæ par erat, grauitate, Orationem ſuam incipiens, in hunc maximè modum eſt locutus.

Gabr. Pal. vbi ſupra

64 Verba prolata ab Illuſtriſſimo D. Ioanne Cardinale Morono primo Præſidente, & Legato Concilij Tridentini in eius prima comparitione in Generali Congregatione, die Martis XIII. Aprilis MDLXIII.

Ext. ea Oratio ap. Aſtulp. Seruant. Ms. Fr. Ca. Barb. ſign. num 1109. pag. 822, Act. Conc. Trid. & apud Gabr. Pal. vbi ſupra.

Quo in Statu ſit Reipublica Chriſtiana, Patres Reuerendiſſimi, omnibus perſpicuum eſt, nullus enim ignorat, quanta ſit Religionis perturbatio, quàm neglecta, imò prorſus contempta ſit omnis Eccleſiaſtica diſciplina, quæ bella, quæ ſeditiones Populorum fuerint, atque etiam nunc ſint, quas clades à potentiſſimo, ac perpetuò Chriſtiani nominis hoſte Turca ſuperioribus annis

nis terra, marique accepetimus, quam ingens, denique periculum nobis ab eius potentia diffidijs noſtris ſemper immineat. Has ob cauſas omnibus, vt dixi, manifeſtas, Pius IV. Pontifex Maximus bono conſilio, atque optima voluntate Concilium œcumenicum in hanc Ciuitatem conuocauit, vt ſi fieri poſſit, Deo in primis opem ferente, remedium aliquod tot malis inueniretur; nam cum propter indignationem Dei ea procul nobis eueniant, ſi Catholicæ fidei, & veteris innocentiæ puritas reuocabitur, placato Deo, & bella, & ſeditiones ceſſabunt, & imminentia ceruicibus noſtris pericula faciliùs repellentur. Congregatum eſt igitur hoc Concilium frequentius, & celeberrimum, in quo tot ſunt viri præſtantiſſimi, adſunt duo Principes Cardinales, & nobilitate, & omnibus virtutibus inſignes, adſunt Illuſtriſſimi Oratores, & Cæſareæ Maieſtatis, & tot maximorum Regum, liberarum Ciuitatum, Principumque, & Nationum; adſunt etiam tot Præſules egregia doctrina, ſpectata vitæ probitate, & ſapientia quadam præditi; nec deſunt complures Excellentiſſimi Theologiæ Doctores, peritiſſimi omnes viri omni laude digni. Congregato, autem ferè Concilio, cum ea tractarentur, quæ ad ſuſceptum negotium pertinere videbantur, ecce in ipſo curſu erepti ſunt nobis duo prudentiſſimi, vereque Illuſtriſſimi Cardinales Mantuanus, & Seripandus, quorum mortem non ſine magno animi dolore ad memoriam reuoco. Nam, & ſi eos fœlices, beatoſque futuros exiſtimem, quia ſcriptum eſt *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*, doleo tamen, & Reipublicæ cauſa, quæ eorum opera his temporibus maximè indigebat, & mea, nam vtique eorum magna familiaritate, ac neceſſitudine coniunctus eram. Accepto Nuntio tàm acerbo mortis Illuſtriſſimi Mantuani Summus Pontifex cum Sacro Cardinalium cœtu me & virtute, & cæteris omnibus rebus longè inferiorem illi ſuffecit, adiunxitque ad hanc Legationem Conciliarem Reuerendiſſimum Cardinalem Nauagerium Virum multa eruditione, & prudentia preclarum. Verè dicam, Patres, quantum licuit, quantum potui, hoc onus recuſaui, eius grauitatem, & virium mearum imbecillitatem reformidans. Sed quid? hunc timorem vicit obedientiæ neceſſitas; parendum fuit Vicario Chriſti, qui Petro, & eius Succeſſoribus oues paſcendas regendaſque commendauit. Hùc igitur iuſſus veni, ad Cæſaream quidem Maieſtatem nunc profecturus, ſed mox Deo dante indè reuerſurus, vt cum Illuſtriſſimis Collegis, & Dominis meis Legatis, ea quæ ad ſalutem Populorum, ad Eccleſiæ ſplendorem, ad Chriſti gloriam illuſtrandam pertinent, vna nobiſcum agam. Ac vt cætera deſint, duo certè præcipuè mecum affero. Alterum, optimam voluntatem Summi Pontificis certam, & exploratam, qui nihil magis optat, nihil æque curet, quàm vt doctrina fidei ab hæreſibus repurgetur, mores corrupti emendentur, abuſus tollantur, commodis, ac neceſſitatibus Prouinciarum, quæ olim maxima pietate floruerunt, conſulatur, pax denique, & vnio etiam cum aduerſarijs omnibus, quantum fieri poterit, ſalua pietate, atque Apoſtolicæ Sedis dignitate conſtituatur. Alterum quod affero, eſt huic non diſſimile, propenſam voluntatem meam ad ea peragenda (Deo adiuuante) quæ Sanctitas Sua verbo præcepit. In hoc enim omne ingenium meum, quamuis perexiguum, omnem operam, & induſtriam collocabo, quæ res, quantum fructum ſint allaturæ, Patres ſapientiſſimi, in manu veſtra ſitum eſt; nam prudentia veſtra, doctrina veſtra, auctoritate etiam veſtra hoc Concilium ad bonum optatum finem perduci poterit. Quamobrem vos Patres omni honore digni, hortor, & per Deum immortalem obteſtor, vt remotis contentionibus, atque diſcordijs, quæ magnum Orbi Chriſtiano offendiculum præbent, remotis quæſtionibus inutilibus, quæ non ad ædificationem fidei, ſed potiùs ad ſubuerſionem audientium, ad tempus fruſtra conterendum faciunt, ea ſeriò, ac ſedulò agatis, quæ maximè neceſſaria ſunt, illud diligenter attendentes, ne ſcientiæ vento, cum inter vos ſint tot doctiſſimi Viri, ab humilitatis portu eijciamini. In hoc enim negotio Dei multa opus eſt prece, maxima humilitate, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Quod ſi humiles, vnanimes, ac concordes fueritis (Duce Spiritu Sancto) omnia benè, & rectè perficietis, fructum vberrimum Eccleſia Dei ex tot periculis, longis itineribus, laboribus, & impenſis veſtris percipiet, & vos lumen quoddam magnum, & clariſſimum ſcientiæ, & doctrinę accenderis, atque in alto collocabitis, ad quod non ſolùm ij, qui nunc viuunt, ſed etiam poſteri curſum vitæ ſuę dirigentes, tutiſſimum ſalutis portum facillimè tenebunt. Deus autem propter vos maximè laudabitur, & glorificabitur, & vos eiuſdem laudis participes eritis in hac vita, & poſt hanc vitam gloriam immortalitatis immarceſcibilem percipietis.

65 Poſt Moroni aduentum Oratores Cæſarei, Gallici, Hiſpani, Luſitani, Legatos conueniunt, ab eiſque magno ſtudio petunt, vt abſentium iuſta ex cauſa Epiſcoporum Procuratores in Synodum à Patribus cum definitiuæ ſententiæ poteſtate admittantur; Legati eis, quod iure, aut voluntate Patrum liceat, libenter permiſſuros pollicentur, ac iuris aliquot peritis negotium hoc cõſultandum imponunt. Hi rem maturè excutiunt, ac clarioris inueſtigationis gratiæ cauſã in quatuor articulos partiuntur. Primo an Procuratores abſentium, ita admittendi ſint, vt ſolùm interſint generalibus Patrum Congregationibus. Secundo, an etiam illis ius ſuffragij, quod conſultiuũ dicitur, ſit permittendum. Tertio, an ius quoque ſuffragij definitiui. Quarto, an idem de Epiſcopis, qui Procuratores conſtituuntur, ſit ſentiendum.

Acta Concil. Triden. per Gabr. Paleott. ms. Franc. Car. Barb. ſig. nu. 24. p. 335.

An Procuratores Epiſcoporum eſſent admittendi.

Comperiunt autem in prioribus tribus articulis iure quidem ſatis probari poſſe, Procuratoribus locum dandum non eſſe, nam cum de rebus fidei decernendis agatur, quæ ab Epiſcopis, Abbatibus, Generalibuſque ordinum, tanquam Spiritu Sancto ob munus, quod gerunt, afflatis, deliberantur, non poſſunt hæc in alios transferri, quibus perſonæ induſtria adiuncta eſt. Quoniam tamen veterum aliquot exempla Conciliorum ſecus ſuadere videbantur, & in quarto etiam articulo rationes vtrinque multæ non deerant, idcircò triplex Legatis conſilium huius rei terminandę proponi poſſe vident, quorũ tamẽ extremũ, vt tutiùs, probandũ cẽſent.

Primo vt Legati Bullam Pauli III. & Pij IV. proferant, quibus Procuratores admitti prohibentur; hic tamen verentur, ne Oratores dicant Concilij libertatem lædi, iuſque Epiſcopis conceſſum adimi.

Secundo quoniam ſciunt, Patres huic Oratorum voto maximè repugnare, aiunt, vt cauſa hæc tota ad Synodum referatur, ac Patres ipſi, quod

ſtatuu-

Digitized by Google

ſtatuendum, ſit reſpondeant. Verum & hinc pertrahendã, ac noua iſta contentione diu occupãdã.

Tertio cenſent ex æquo & bono cum Oratoribus conueniendum, vt inſigniores aliquot, ac grauiores quiſque eorum Procuratores nominet, quorum præſentia tantum in Synodo admittatur, nec expedire id paſſim omnibus concedi, quod nimis nouum eſſet, ac turbas alias excitare poſſet.

Hoc ab ipſis præcipuè commendatum, atque à Legatis probatum, Oratoribus etiam ita in eorum gratiam fieri haud ægrè perſuaſum fuit, atq; ita deinceps obſeruatum.

Scripſerunt autem hoc argumento multi, ſed præſertim Scipio Lancellottus Conſiſtorialis Aulæ tunc aduocatus, ac poſtea Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis; & Michael Thomaſius, quorum reſponſa adhuc extant.

Aſtulph. Seruantius in actis.

66 Decimoquarto Aprilis die Comes de Luna Regis Hiſpaniæ Orator Tridentum peruenit, ac Legatis Regias literas XX. Octobris ſuperioris anni conſignatas obtulit, in quibus Philippus II. pietatis ardorem, atque effuſa erga Sedem Apoſtolicam, & Concilium ſtudia explicabat. Priuatim verò rogatus, quid ipſi, qui diù egerat in Aula Germanica, videretur agendum pro iis populis ad coniunctionem Romanæ Eccleſiæ reuocandis; Is maximo Catholicæ Religionis emolumento futurum, reſpondit, ſi præſtantiſſimi quiq; concionatores mitterentur, ac ſimul Societatis Ieſu Sacerdotes vndequaque diſſeminarentur, quos nimirum Euangelii precones, & moribus, & eruditione præſtantes agnouerat. Quod pium æquè ac ſalutare conſilium Cardinali Borromæo ſuggeſſere Legati, cui ad fidem Cath. amplificandam ſua ſponte incitato nulla penitus incitamenta fuerunt adhibenda. Nouum aliud conſilium altera die Legatis priuato pariter colloquio ſignificauit Orator, quod & ſe in mandatis à Rege Catholico habere profitebatur, vt omni opera, & contentione tollenda curaret è decretis Concilij verba *Proponentibus Legatis*, ex quibus periculum imminere videbatur, ne Concilium non eſſe liberum putaretur. Ad ea Cardinalis Moronus reſpondit, falſam omninò huiuſmodi eſſe opinionem, cum nemini ijs verbis eriperetur libertas, ſed tantummodo ſignificarent ordinem in publicis Concilij actionibus apprimè neceſſarium, vbi maximus hominum cœtus cogatur. Cum verò Comes ea verba ab alijs Concilijs non vſurpata, ac veluti Catholicis omnibus Principibus ingrata, emendanda, vel demenda contenderet, Moronus ſubiecit, vt perpenderet ipſe maturiore conſilio, qua ratione ea verba tolli poſſint, cum in ſolemni ſeſſione admiſſa ſint à Patribus, ac publico fidei decreto inſerta; quam nutans Conciliorum fieret auctoritas, quamue liber pateret in poſterum aditus, vt & alia grauioris momenti retractari, & quæ Tridenti ſunt confecta, abrogari, ſenſim poſtularetur; perpenderet ſecum ipſe, quanta hinc eſſet rerum perturbatio oritura, ſi cuique libitum fuerit pro libidine, quæ velit, proponere; animaduerteret præterea Regem Catholicum, ſi incumberet in id, vt tollerentur ea verba, à promiſſis de fulcienda Sedis Apoſtolicæ auctoritate diſceſſurum, cum nomen ſimul, & auctoritas Sedis Apoſtolicæ ſummum ex ea re detrimentum eſſet perceptura. Orator, quamuis ſe rationibus nimium vrgeri fateretur, ab inſtituta tamen actione neutiquam deſiſtere poſſe dicebat, quod nimirum Regijs adſtringeretur mandatis; Ad quæ, cum reſpondiſſet Moronus, ſe eadem die ad Cæſarem Oeniponti agentem profecturum, atque optimè ſperare, illum ab ea opinione, perpenſa rei æquitate, receſſurum, dilata in illud tempus petitio eſt.

Legati Car. ad Car. Borrom. epiſt. 294.

Comes à Luna Orator pro Rege Hiſpaniæ Tridentũ accedit.

Ib. ep. 298.

Verba proponẽtibus Legatis an tollenda.

67 Igitur eadem decima ſexta Aprilis die ad Cæſarem Cardinalis Moronus contendit, vt cum eo de rebus Concilij plurima tranſigeret, atque vt variæ, quæ ſubortæ fuerant contentiones, reſcinderentur, ac ſimul alternæ animorum propenſiones inter Cæſareos Oratores, & Legatos, ſi quę forent, ſubmouerentur. Id ipſum Pontifex Ferdinandum ſubiectis literis poſtulauerat.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ferdinando Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illuſtri in Romanorum Imperatorem electo.

Pius IV. tom. 1. breu. ſign. 2897. ep. 338.

Maieſtatem Tuam perſpexiſſe credimus, quam prompto animo, & quam ſyncera mente adhuc omnia præſtiterimus, quæ à nobis in hoc loco poſitis proficiſci potuerunt, quo Sacrum Concilium ad eum facilius exitum perueniat, quem tàm turbulenta, & miſera Eccleſiæ Dei tempora poſtulant. Certè nobis conſcij ſumus nihil à nobis prætermiſſum fuiſſe, quod ad noſtrũ paſtorale officium pertineret; verum dolemus, adeò infeſtos eſſe nonnullos huic Sanctæ Sedi, quam vt ſuam, & omnium fidelium matrem agnoſcere, & uereri, venerarique deberent, vt eius auctoritatem, & ius nimis profectò impudenter, ac temerè, ne dicamus, impiè minuere tentent. Quæ res cum ipſius Concilij progreſſum non parum impeditura ſit, & ad confirmandas potiùs, augendaſque hæreſes valeat, quam ad tollendas; cum Hæreticis huius Sanctæ Sedis hoſtibus nihil optatius eſſe poſſit, quam dignitatem, & poteſtatem eius oppugnari, quam ſciunt ſibi, & reliquis omnium ſæculorum Hæreticis, tanquam firmam & immobilem Catholicæ fidei petram omni tempore obſtitiſſe, Maieſtati tuæ, de cuius pietate ac ſapientia maximè confidimus, hunc animi noſtri dolorem indicare voluimus, eamque in Domino hortandam duximus, & rogandam, vt pro ſui imperialis muneris officio, & pro perpetua & conſtanti erga Beati Petri Sedem deuotione, ac reuerentia, ipſius Sedis cauſam, defenſionemque ſuſcipiat, cæteroſque Principes Catholicos ad tuendam ſecum ſimul eiuſdem Sedis dignitatem literis ſuis excitet; ſuis verò Oratoribus, qui Concilio interſunt, diligenter mandet, ac ſeuerius præcipiat, vt cum Sedis Apoſtolicæ Legatis conſentiant, omnibus denique piam ſuam voluntatem notam, ac perſpicuam facere curet, apertè teſtificans, atque denuntians, quantopere cupiat integram, inuiolatamque manere Sacroſanctæ huius Sedis dignitatem, & vt nunquam aſſenſura ſit, nec probatura, vt quidquam de eius poteſtate, ac priuilegijs à Deo conceſſis, ac tributis diminuatur. Hoc ſi à te potiſſimum, chariſſime fili, officium requirimus, atque expectamus, nemini mirum videri debet. Tuum enim hoc munus, hæ tuæ partes ſunt, Apoſtolicæ Sedis honorem, ſicut Catholici omnes Imperatores fecerunt, omni tuo ſtudio, atque auctoritate tueri, atque defendere. Nos porrò, qui omninò tibi, tuæque inclitæ domui paterna charitate officia tàm libenter, ac benignè præſtitimus, qui tanto ſtudio tuæ, & tuorum dignitati, atque amplitudini fauimus, non immeritò de te tuiſque, nobis pollicemur, quæ à tàm pijs filijs, Catholiciſque Principibus expectari debent. Illud Maieſtati Tuæ confirmamus non æ-

Digitized by Google

quo modo, ſed ipſos etiam iniquos facilè intellecturos, nos recta, integra, & ſyncera voluntate, atque ardenti animi ſtudio cupere prauas conſuetudines abrogari, mores emendari, & omnia, quæ correctione indigent, ſeueriſſimè reformari, tuoque hac in re, & bonorum omnium pio, laudabilique deſiderio, & officio noſtro planè nos eſſe ſatisfacturos. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die VI. Martij MDLXIII. Pontificatus noſtri anno IV.*

68 Querebantur nonnulli infringi ex eo libertatem Concilij, quod à Legatis Pontifex de omnibus, quæ agitabantur in Concilio, conſuleretur, quibus ad Ferdinandum Imperatorem relatis, ille conſultis eruditis, ac pijs Viris hæc Pontifici ſignificari iuſſit.

Animaduertit Maieſtas Sua plures quoque querimonias ex eo enatas, quod dicitur poteſtatem determinandi ea, quæ in Concilio proponuntur, ſi Concilio non liberam relinqui, vel eò rem deduci, vt beatiſſimi D. Legati pro reſolutione omnium, ſeù illorum ſemper ad Sanctiſs. D. N. recurrant.

In hac quæſtione Maieſtas Sua Viros doctos, & Catholicos ita differentes audit; vt minimè quidem negent definitionem huiuſmodi rerum in Concilio propoſitarum etiam in his, quæ religionem, & reformationem morum ſpectant, principaliter in Summo Pontifice, tanquam in capite conſidere, ſed tamen ab eodem in Patres Concilij tanquam membra deriuari, idque etiam corroborari exemplis Veteris teſtamenti, in quo quamuis difficiles, & ambiguæ cauſæ primum quidem ad Summum Sacerdotem relatæ, tamen per eundem de conſilio prudentium deinde definitę fuerint.

Huc etiam pertinere, quod ſubſcriptiones Epiſcoporum, quæ in omnibus Concilijs vſitatæ ſunt, nequaquam cenſeri debeant ſuperfluę.

Imò & eam olim conſuetudinem extitiſſe, quod Summi Pontifices etiam ea, quæ in Synodis Romæ celebratis decreta fuerint, nihilominùs deinceps ad Concilia vniuerſalia retulerint, vt eorum iudicio approbarentur.

Quæ tamen omnia rurſùs Maieſtas Sua non profert animo, vt ſuper ijs temere aliquid hoc tempore definire, vel vt in prouerbio eſt, os in cœlum ponere, conetur.

Si tamen Sanctitas Sua pro ipſius paterna beneuolentia concedit, vt Maieſtas Sua in hac parte breuiter dicat id, quod ſentit; videtur quidem Maieſtati Suæ ſi aliquid in hoc Concilio de nouo inciderit, de quo antea non fuiſſet cogitatum, præcipuè in ijs rebus, de quibus Bulla indictionis Concilij nullam mentionem facit, æquo certè ferendum eſſe animo, quod ipſi Reuerendiſſimi DD. Legati abſque Sanctitatis Suæ ſcitu, iuſſu, atque auctoritate manum nequaquam apponant.

Alias verò, & extra hunc caſum, cum ſatis conſtet, Sanctitatem Suam ad hanc grauem, & iniquam Prouinciam loco ipſius viros omnium longè probatiſſimos deſtinaſſe, cumque illi iam Sanctitatis Suæ perſonam in Concilio repræſentent, & proculdubio de omnibus ijs, quæ nunc præ manibus ſunt, ſatis ſuperque à Sua Sanctitate ſint inſtructi, Maieſtas Sua nullã omninò cauſam excogitare poteſt cur Sanctitas ſua, vel de probitate illorum, vel de prudentia, vel etiam de ſedulitate diffidere debeat, quo minus ipſi pro ea perſona, quam gerunt, vnà cum tot excellentiſſimis Patribus rem totam tàm pro Sanctitatis Suæ dignitate, quam pro totius Eccleſiæ Catholicæ ſalute expedire, & abſoluere poſſint.

Cogitare enim Sanctitas Sua è conuerſo debet, niſi id ita fiat, quantus circuitus, quanta iactura temporis in toties ſubito recurſu eſſet ſubeunda, & quod ij, qui alias Sanctitati Suæ non ſunt benè affecti, clamitaturi eſſent, Concilium hoc non Tridenti, ſed Romæ celebrari, neque per Patres Concilij, qui tot nunc laboribus, moleſtijs, & ſumptibus Tridenti commorantur, ſed pro maiori parte per nuntios veredarios expediri.

69 Cùm verò à Cardinale Morono Imperator arcano illo colloquio accepiſſet, in illam Pôtificem inclinare ſententiam, vt Concilium Bononiam transferretur, vbi Pontifex vnà ſimul, ac Imperator conuenirent, fieretque ſolemnis eiuſdem Imperatoris in ea Ciuitate coronatio, ſubmiſit Cæſar rationes, quibus ab illo conſilio recedere, vtile putabat; hæc ſcribens.

Sunt aliæ non leues rationes, quę repugnant huic Sanctiſſimi Domini noſtri inſtituto, & conſilio Sanctam iſtam Synodum Bononiam transferendi, nimirũ ingens incommoditas mouẽdi tàm numeroſum Patrum conuentum in alium locum ex eo, in quo conſenſu tum Sanctiſſimi Domini Noſtri tùm etiam Cæſareę Maieſtatis, & aliorum Regum, & Principum iamdudum congregati ſunt. Prætereà quod cum reliquorum Regum, ac Principum ſcitu, & conſenſu ſemel conſtitutum, & firmatum eſſe dignoſcitur, id vt mutetur, non integrum eſt Maieſtati Suę Cęſareæ ſoli, abſque illorum ſcitu & conſenſu concedere. *Ms. Arch. Vat. ſign. num. 3218. ep. 54.*

Quę cum ita ſe habeant, Maieſtas Sua Cęſarea Sanctiſſimum Dominum Noſtrum impenſiſſimè rogat, vt Maieſtatem Suam Cęſaream benignè, ac paternè excuſatam habeat, quod huic Sanctitatis Suę paterno conſilio, & petitioni de transferendo Bononiam, & profectione illuc ſuſcipienda ſatiſfacere nequeat.

Pollicetur tamen Maieſtas Sua Cęſarea, quoad coronationem ſuam Imperialem, ſicut Sanctitas Sua petit, eius rei curam ſuſcipere, quamprimum commodiùs ad eam rem tempus nacta fuerit, atque ita fieri poterit, vt huic negotio res conciliares non commiſceantur, tunc enim ſperandum eſt, pleraque ſuprascripta incommoda ceſſatura eſſe.

Et quia Maieſtas Sua animaduertit Sanctiſſimo Domino Noſtro tam incommodum eſſe Tridentum venire, Maieſtas Sua Cæſarea non cogitat Sanctitatem Suam ea de re poſthac importuniùs apertiùſ-ue vrgere. Attamen Maieſtas Sua etiam nunc cenſet, quod Sanctitatis Suæ aduentus Reipublicæ Chriſtianæ futurus eſſet maximè ſalutaris, & adueniente Sanctitate Sua ipſa quoque Cæſarea Maieſtas ſe Deo concedente adfuturam promittit; ſed ſi omninò Sanctitas eius venire nequit, hoc ſaltem Cæſarea Maieſtas maximis precibus à Sanctitate Sua contendit, vt Sanctitas ſua abſens quoque prouideat, quò omnia negotia in Concilio, recto & debito modo, & ordine procedant, & tandem Dei beneficio optatum, ac Chriſtianæ Reipublicæ ſalutarem finem ſortiatur. Ad quæ conficienda Cæſarea Maieſtas Sanctitati Suæ à Deo Optimo Maximo omnem fælicitatem, ac proſperos ſucceſſus precatur.

Et hæc quidem ſunt, quæ Sacra Cæſarea Maieſtas ſuper ijs, quæ ante hac de his rebus Sanctiſ-

ſimo

Digitized by Google

ſimo Domino Noſtro ſcripſit, & quæ cum ipſo Reuerendiſſimo Domino Legato nuper coram beneuolè contulit, & Dominationi Suæ Reuerendiſſimæ candidè, & ſyncerè ſignificare voluit.

70 Obſtitere difficultates grauiſſimæ, ne Pontifex in Germaniam, vel Imperator in Italiam ſe conferrent, vt memorat Gabriel Palęottus, & quæ à Cardinale Morono cum Imperatore geſta ſint, percenſet.

Act. Conc. Trident. per Gabr. Paleot. mſ. Fr. Card. Barb ſig. n. 94. pag. 334.

Quæ egerit Moronus cum Imperatore.

,, Cardinalis Moronus ex Aula Cæſaris Tri-
,, dentum eſt reuerſus, poſtquam honorificè à
,, Cæſare, cui etiam ad primum lapidem occur-
,, rerat exceptus fuiſſe dicebatur, variaque cum
,, eo egiſſe, inter quæ hæc pręcipuè narrabantur.
,, Nam cum Summus Pontifex Cęſaream Maie-
,, ſtatem, poſt eius Oenipontum aduentum, ad
,, Imperialem Coronam Bononiæ ſuſcipiendam,
,, quo loco, & Carolus V. eius frater ea inſigni-
,, tus fuerat, amanter inuitaſſet, quod & illis ea
,, res opportunitatem multa ſimul de rebus Con-
,, cilij agendi eſſet allatura, viciſſim autem
,, Sua Maieſtas dudum per literas ſe Sanctitatis
,, Suæ congreſſum in Tridentina Ciuitate vehe-
,, menter exoptare oſtendiſſet, nunc collatis,
,, vtrinque rationibus, varijſque mutuò im-
,, pedimentis allatis, neutrum commodè ob-
,, iri poſſe compertum fuit. Cum etiam non
,, deeſſent inſanæ mentis & audaciæ viri, qui
,, Cæſarem ad multa in Synodo magni in Chri-
,, ſtiana Republica periculi tentanda, promo-
,, uendaque callidè impellerent, ipſe natura æ-
,, quior, vbi ab eodem Morono optimæ S. D. N.
,, erga publicas res voluntaris, totiuſque Con-
,, cilij ſtatus certior planè factus fuit, facilè alijs
,, cogitationibus depoſitis, ſuam Summi Pontifi-
,, cis in omnibus auctoritatem, Patribuſque de
,, rebus Chriſtianę Religionis deliberandi mu-
,, nus relinquendum iudicauit. Legit & exem-
,, plar Bullæ Apoſtolicæ illi ab eodem Morono
,, allatæ, qua Conclauis Pontificij reformatio
,, continebatur. Legit, & alia multa, tùm à
,, S.D.N. in Vrbe conſtituta, tùm à Patribus
,, hic pridem ſancita, aliaque, vt propediem
,, edantur, pręparata, quibus eo vehementiùs, vt
,, in illis conquieſceret, confirmatus fuit. Pro-
,, bauit id quoque, quàm maximè, vt libera
,, cuique dicendi facultas promitteretur; quæ-
,, ſtiones tamen ſuperuacaneæ prorsùs omit-
,, terentur, ac de poſtulatis illius, cum primum
,, liceret, Synodus conſuleretur. Multa, & alia
,, hoc genere inter eos acta dicebantur, quibus
,, Cæſar, qui ad pietatem, Religionemque pro-
,, penſus erat, accedente Moroni apud eum gra-
,, tia & auctoritate, non leuiter flexus, rebuſque
,, noſtris conciliatus videbatur. Illorum com-
,, pendium vulgò circumferebatur, quod adhuc
,, diminutum aiebant.

Act. Conc. per Gabr. Paleot. pag. 333.

71 Sed inter hæc noua accepta clades, quaſi reſciſſa grauiſſimi vulneris cicatrice, coegit Tridẽtinos Patres, non tàm nouum ſuſcipere, quàm priſtinum è duorum Præſidentium morte conceptum continuare dolorem, cum geminis illis facibus extinctis, tertium quoque fulgentiſſimum lumen, dignitate quidem longè, eruditione tamen ac pietate non inferiùs ereptum viderent. Fuit is Petrus Sotus è Prædicatorum familia à Pont. ad Concilium directus, ſummę eruditionis, & apud omnes exiſtimationis Theologus. Is cum iam mortem ſibi imminere conſpiceret, pridie quam obdormiret in Domino, literas ad Sanctiſſimum dictaſſe ferebatur, quas fideliter exceptas Generalis Dominicanus affirmabat, quibus Pontificem hortabatur, vt à Synodo hæc pręcipuè definiri curaret.

Epiſcopos eſſe à Chriſto inſtitutos, ſubiectos tamen Summo Pontifici.

Papam eſſe ſupra Concilium.

Neminem initiandum, niſi à ſuo Epiſcopo ſit approbatus.

In Beneficiorum collatione, Eccleſiarum potiùs, quam miniſtrorum commodo ſeruiendum.

Extant memoratæ literæ in MS. Archiuij Vaticani, ſubiecta verborum formula conceptæ.

Beatiſſime Pater poſt Beatorum pedum oſcula.

Ext. in mſ. Arch. Vat. ſig. n. 3217 poſt ep. 116.

Nuper ſcripſi quædam ad Reuerendiſſimum Cardinalem Amulium, quæ mihi viſa ſunt maximè pertinere ad honorem, & gloriam Dei, atq; etiam ad leuandam, & exonerandam conſcientiam meam, vt ea videlicet meo nomine familiariter proponeret Sanctitati Tuæ, tanquam Supremo Chriſti in terris Vicario, ac de me ſemper optimè merito. Nunc autem vi morbi magis, ac magis ingraueſcente, & appropinquante morte, magis etiam vrgebar in conſcientia, nec fuit mihi pigrum lingua tàm balbutiente eadem dictare, atque ſcribere ad Sanctitatem Veſtram. Hæc igitur ſunt, quæ proponenda, atque inculcanda Sanctitati Veſtræ in extrema vitæ meę hora exiſtimaui maximè ante omnia, vt Sanctitas Tua reſidentiam Epiſcoporum, & aliorum Eccleſię Miniſtrorum, non ſolùm dilucidè, & apertè in Concilio, quo iure ſit, definiri curet, ſed etiam efficaciter à ſe, & ab omnibus obſeruari; & vt apertè dicam Cardinalibus aliundè prouidere, & non ex Epiſcopatibus, quod ſi fecerit, non ſolum nihil deperibit auctoritati, & commodis Sanctiſſimæ Sedis, & Sanctitatis tuæ, ſed etiam quamplurimum augebitur. Si verò non fecerit, non dubito, multum Sedem Apoſtolicam amiſſuram, & Sanctitatem veſtram vltimam damnationem in Iudicio Dei incurſuram.

Epiſcoporum munus autem, & officium à Chriſto Domino eſſe, ipſoſque Epiſcopos ab eodem Chriſto immediatè datos Eccleſiæ, ſed ſub vno ipſius Chriſti Summo Vicario ſucceſſore Petri Sanctitas Tua curet diſertiſſimè declarari, quod ſemper antiqua docuit Eccleſia, nec permittat inter ſe, & Epiſcopos vllam diuiſionem; eſt enim re vera Epiſcopatus Sanctitatis Tuæ, & omnium aliorum Epiſcoporum vnus, & idem, in quo tamen Epiſcopatus Sanctitatis Tuæ primatum tenet. Nullo modo decet, vt Apoſtolicæ Sedis dignitas alios deijciat, quos agnoſcere debet poſitos eſſe ab ipſo Chriſto regere Eccleſiam Dei, quàm proprio Sanguine acquiſiuit.

Ego igitur viuens, & moriens teſtor Sanctitatem Tuam ſuperiorem eſſe omnibus Concilijs, nec poſſe ab eis vllo modo iudicari, idque, vt apertè definiatur in Eccleſia, credo plurimum expedire, quia contrarium manifeſtè vergit ad ſeditionem, bella, atque ſchiſmata in Eccleſia.

Vltimò denique Sanctitas Tua curet, vt nullus ordinetur, aut miniſtret, niſi probatus à proprio Epiſcopo; nam facultas ſuſcipiendi ordines à quocumque, parum lucri affert Curiæ Romanę, & ſufficiens eſt ad detrudẽdos in Infernum id cõcedentes. Denique Sanctitas Tua ex beneficijs, quæ ad prouiſionem ſuam pertinent, curet, non vtilitatem ſuam, vel ſuorum Miniſtrorum, ſed ſalutem animarum, & bonum illarum Eccleſiarum, in quibus ſunt prędicta beneficia. Hęc Apoſtolicis Sanctitatis Tuę pedibus proſtratus ex infirmi-

Digitized by Google

firmitatis meæ lectulo dixiſſe ſynceriſſimo affectu mihi ſit ſatis. Pro quibus, & cęteris omnibus, quę ſtultè dixi, humillimè veniam peto, teſtatus me ſemper iuxtà conſcientiam, Dei gloriam, Sedis Apoſtolicæ vtilitatem Sanctitatis Tuæ bonum deſideraſſe, & quęſiuiſſe pro mea tenuitate. *Datum Tridenti XVII. April. Anno MDLXIII.*

Beatiſſimæ Sanctitatis Tuæ humillimus ſeruus

Frater Petrus Soto.

Qua Pontifici ſuaſerit Petrus è Soto morti proximus

Hortatum inſuper fuiſſe Pontificem ſcribunt, vt reſidentiam Epiſcoporum eſſe iuris Diuini declararet; ac vigeſima Aprilis die obijſſe, ingenti ſui relicto deſiderio, cum eximiam doctrinam ſpectabili Sanctitatis opinione cumularet, dignitateſque omnes, ac diuitias, cum Carolo V. à confeſſionibus fuerat, mira humilitate, & conſtantia reieciſſet. Defuncti corpus Tridenti in Eccleſia S. Laurentij poſt exequias viginti octo Præſulum, ac Cæſaris, & Regis Galliarum Oratorum frequentia celebratas, humatum eſt.

Ms. Vallic. p 226.
Aſtulph. Ser in act. Conc.

72 Altera ab eius obitu die nempè XXI. Aprilis ob incumbentium rerum, ac difficultatum molem ſeſſionis ſeptimæ prorogatio octaua indicta eſt, vt refert Angelus Maſſarellus his verbis.

Prorogatio octaua Seſſionis VII Tridentinæ, Sub Pio IV. ad diem infra XX. Maij declarandam.

Ang. Maſſarellus Secr. Conc. in Actis Congreg. gener. ante ſeſſ. 7. Ext in ms. Arch Vat. ſig. n 3212.

Prorogatio octaua ſeſsionis ſeptimæ.

,, XXI. Menſis April. MDLXIII. Illuſtriſſimus
,, D. Staniſlaus Hoſius Tit. S. Pancratij S. R. E.
,, Presbyter Card. Vvarmienſis Sacri Concilij
,, primus ad præſens Legatus, & Præſidens al-
,, loquutus Patres in hanc ſententiã. Dies craſti-
,, na ſtatura erat ad habendam ſeſſionem, quæ,
,, quoniam haberi non poterit, Dominationes
,, Veſtræ rectè norunt; multa enim in cauſa
,, fuere, ſed inter cætera, quia hoc tempore or-
,, bati fuimus duobus præſtantiſſimis Viris,
,, huius Sacri Concilij Legatis, quorum pietas
,, doctrina, religio, prudentia, non ſolum vo-
,, bis, ſed toti Orbi Chriſtiano perſpecta eſt;
,, quarè coacti ſumus cogitare de die prorogan-
,, dæ ſeſſionis. Nos autem cogitabamus, ne-
,, que breue, neque longum tempus ſtatuere,
,, commodumque videbatur Feria quinta poſt
,, feſtum Pentecoſtes, ſaxit Deus, vt hoc tem-
,, pore nos ſimus Diuina pietate concordes.
,, Dicant igitur Patres, quid ſentiunt I. Illuſtriſſi-
,, mus D. Card. à Lotharingia inquit. Cum eiſ-
,, dem ſcopulis hęreamus, quibus per tot men-
,, ſes hęſimus, neque videamus, quid ſpei conci-
,, pere poſſimus, quid profectò de die certa ſta-
,, tui poſſit, videre etiam non poſſumus (& paulò
,, poſt) Longè melius conſultum videretur, vt
,, expectarentur Illuſtriſſimi Domini Moronus,
,, & Nauagerius, qui prope diem hic affuturi
,, ſunt (Et mox) Hoc vero interim detur Patri-
,, bus exemplum eorum, quæ à Dominis depu-
,, tatis acta ſunt, vt ſuper eis cogitare poſſimus,
,, antequam ſententias dicamus.

Collectis ſententijs à maiori parte decretum eſt, vt ſeſſio prorogaretur ad diem declarandum infra vigeſimum diem Maij. Dum hæc gerebantur, vigeſima octaua eiuſdem Menſis Bernardus Card. Nauagerius quartus Concilij Legatus, qui Venetias Patriam ſuam in itinere diuerterat, Tridentum ad ſuæ Legationis munus obeundum opportunè ſe contulit.

Pax in Galliis cum Hugonottis conſtituta

73 Sed funeſtum maximè, ac triſtè ſub hæc ipſa tempora auditũ eſt, quod in Gallijs pax cum Hugonottis firmata fuerit; cuius rei nuncius vbi primum Tridentum peruenit, mirè Patrum omnium animos conſternauit, quod ſperaſſent, illis perdomitis priſtinam Religionem reſtituendam, atque in poſterum longè proſpicientes, iam tùm, quam parũ illorum paci eſſet fidendum, ominabantur, qui velamen habentes malitiæ libertatẽ in omnem crudelitatis, ac flagitiorum colluuiem eſſent proceſſuri, Eliſabeth Angliæ Reginę præſertim potentia, & auxilijs ſuffulti, quæ per ſummam improbitatem, & implacabile in Catholicam Regionem odium copias ſubmittere ſpoponderat, & ſui Regni Epiſcopos nefariè vexabat, vt tormentis adſtricti ad amplectendam hæreſim cogerentur. Porrò horrenda crudelitatis exempla à Caluiniſtis in Catholicos Sacerdotes edita deplorat Guillelmus Roſſæus his verbis.

Guill. Roſſ. pag. 258.
M. Pig. lib. 6 cap. 10.

In Sacerdotes Hugonotti crudeliſſimè ſæuiſſe.

,, Nullum reperiam Orationis exitum, ſi vo-
,, luero horum facinora, non quidem omnia,
,, ſed inſigniora, non ſemel, aut iterum in ob-
,, ſcuro pago, ſed ſæpenumero in clariſſimis
,, Ciuitatibus, & per totas Prouincias perpe-
,, trata, vel breuiter perſtringere. Alibi Sacer-
,, dotibus extraxerunt viſcera, eaque obiecerunt
,, canibus, & porcis, & deindè referſerunt ven-
,, tres fœno, aut auena, & ijs tanquam præſepi-
,, bus vſi ſunt, è quibus equi paſcerentur. Alibi
,, abſciſſa Sacerdotibus genitalia coxerunt, &
,, eoſdem, vt comederent, vi coegerunt, & mox
,, pugionibus aperuerunt ventres, vt inſpicerent,
,, quemadmodum talem cibum digererent; mul-
,, tos gregatim in puteos præcipitare, ſepellire
,, alios viuos, ſerra alios ſecare medios ludus,
,, iocuſque iſtis primitiuis Chriſtianis fuit.] A-

pud Santonas nonnulli infodere viuos Sacerdotes extantibus è terra capitibus, ad quæ veluti ad ſcopos ferali ludi genere plana, ac rotundata ſaxa alliſerunt: alij in Vaſconia conſpecti, qui baltheos militares infixis Sacerdotum auriculis dehoneſtatos geſtarent, eaque lanienа ſtultè ſuperbirent. Crudeli hac, & impia mania laboraſſe Andelotum Caſtilioneum Caluiniſtarum Ducem maximum referunt, vt qui pro equeſtri torque ex conſutis Sacerdotum cæſorum auriculis conflatum torquem in collo geſtarit. Cum his monſtris verius, quam hominibus iam victis, icta pax diù non tenuit.

Sub hæc quoque tempora in ipſa Pariſienſi Ciuitate immanes ab Hugonottis excitati fuerant tumultus, ac quotidianis probris, & conuicijs, blaſphemiſq; verbis Catholica fides, aſſentiente Condęo, proſcindebatur; verum adminiſtris conſceleratę calumniæ ſupplicio mulctatis, breui procella illa conſiluit. Quo tempore Theodorus Beza diabolicis actus furijs, ac ſuppliciorum metu perculſus maturè ſibi fuga conſuluit, ac vbi Geneuam ſe contulit, palam fidei, & Religioni bellum indicens, peſtilentiæ cathedram pari ſcelere, atque impudentia conſcendit. Eas quoque partes inexpiabili ſcelere Hugonotti deſumpſerunt, vt Nemroſi Duci letale toxicum prębérent, verum remediorum pręſtantia, ac medicorum diligentia factum eſt, vt Princeps è periculoſo, quo decumbebat morbo, leuaretur. Quæ omnia, ſi quis attento reuoluat animo, quomodo non Hieremię recordabitur clamantis *Et curabant contritionem filiæ Populi mei cum ignominia, dicentes, pax pax, & non erat pax*, illudque Ezechielis, non proferet. *Eo quod deceperint Populum meum, dicentes pax, pax, & non eſt pax*. Nam quamuis pax ſancita eſſet, non tamen eius leges ab Hugonottis ſeruatæ: etenim Colinius, qui inter impios corripuerat imperium, arma non poſuit, re-

Ant. Card. Gran. Ms. Arch. Vat. ſig. no. 3217. ep. 66. 25. Ap. 1563.

Hugonotti Pariſijs multas turbas liere.

Hier. 6.
Ezech. 13.
Ib. ead. ep. 69. 28. Ap.

ten-

Io.Bapt. Adrian. libr. 17.
Granuell. Card. ſup. ep. 72.

tentis ſecum mille circiter equitibus, nouos tumultus, cum ſe daret occaſio, excitaturus, quem Regina Angliç promiſſis ſubſidijs in perduellione confirmabat. Mille etiam, ac ſexcenti Equites Germani Hęretici, qui Condęi Principis partes erant ſequuti, cum regrederentur in Germaniam, traxere ſecum duceutos currus prędа Gallica onuſtos, & quacumque iter habuere, vaſtarunt Eccleſias, ac bona Eccleſiaſtica expilarunt. Cadomi etiam & apud Baiocaſſes, & in alijs locis Hæretici ingentia mala Catholicis intulerunt; quę Proſper Epiſc. Santacrucius Internuntius ſuis literis deplorat, ac Lugduni pro componendo Vrbis illius Statu Vieleuille admiſſum, ſcribit, cum Hæretici, qui inibi tyrannidé corripuerant, pacis leges, ac Religionis Catholicæ vſum admittere detrectaſſent; & quamuis Subizius, & Cordeſius Proceres haudquaquam auerſo cenſerentur animo, tamen Odetrum Caſtilionem ex Cardinalem, & Curſolium, nunquam conſenſuros, inualuerat opinio. Nec modicus irrepſerat timor, ne bellicus Hugonottorū turbo in Auenionenſem ditionem irrumperet. Sed ad res Catholicas propemodum euertendas illud maximè omnium deplorabile accedebat, quod Catherina Regina politicis illuſa artibus Hugonottorum perduellionem fouere videbatur, quam à Margharita Belgij Gubernatrice increpitam ſcribit Card. Granuellanus, atq; admonitā, ne confideret ſuper Hęreticos *Super baculum* videlicet *arundineum confractum, cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam*, vt experientia ipſa poſtmodum docuit. Sed cum hęc in viridi, in arido, quid factum eſſe, credendum? Si talia patiebantur indiſeriminatim omnes Gallici ordines; quid perpeſſos Eccleſiaſticos Viros, putandum eſt, in quos maior Hæreticorum ſęuities efferebatur? Lugubre prorſus erat aſpicere, quod non ſolùm Hæretici fortunis, membris, ac vita illos ſpoliaſſent, ſed quod Regij ipſi adminiſtri, quo iure Hęretici Regias arces Gallici nominis hoſtibus vendiderant, inuadere poſſe bona Eccleſiaſtica cenſuerant, quorum partem iure pro Regijs neceſſitatibus diſtrahendam contenderunt, ex quo Gallicanæ Eccleſię euerſionem metuendam Antonius Card. Granuellanus Tridentinis Legatis per Epiſtolam grauiter aſſeruit, memor fortaſſe aureę illius Petri Bleſenſis ſententię, *Nunquam Eccleſia ſpolia proſperum habuere euentus auſpicium.*

Eſ. 36.
Ant. Card. Gran. epiſt. 130.
Ep. 72. lib. 3.

74 Confectę Pacis, ex qua apud Catholicos omnes amaritudo erat amariſſima, illud Gallici Oratores pro excuſatione afferebant, quod iniquis illis temporibus iniquas illas pariter conditiones Rex ſimul, ac Regina ſubire coacti fuerint, cum ingentes iam in Germania contractę eſſent Hęreticorum copię, vt Condęo Principi ſuppetias venirent, quę ſimul, ac pacis nuntium accepere, diſſolutę erant. Pacis etiam beneficio adſcribendum erat, quod Aurelia fuiſſet recepta Catholicis in ea reuerſis Ciuibus, in qua quatuor hominum millia ſacris Myſterijs in Templo S. Crucis interfuerant, quod vnicum Hęreticorum rabiem in cunctas Eccleſias debacchantium, Diuina prorsùs prouidentia, effugerat. Fiebat quoque noua quotidiè Hugonottorum ad fidem Catholicam in ea Ciuitate acceſſio, ac multis in locis Hugonottorum nomen, veluti latronum quietis perturbatorum, ac ſeditioſorum hominum, inuiſum, infeſtumque habebatur in tantum, vt in Burgundię Ducatu, nec tolerari ipſi, nec eorum concio-

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3217. ep. 212. lib. ep. 72. 69. & 71.
Ms. Arch. Vat. Ant. Card. Gra. ep. 88. Leg. Trid.

nes, quamquam in locis deſignatis, haberi permitterentur.

Quibus autem conditionibus pax illa fuerit firmata, licèt anteà ex Belcario retulerimus, placet hic ex Aſtulphi Seruantij actis repetere.

75 Menſe Aprili allatæ ſunt ad Concilium literæ Caroli IX. Regis Galliarum de pace inita, cum Hęreticis Hugonottis, qui Religionem reformatam, ſed verè deformatam ſe colere profitentur, cuius hæc capita ſunt. Apud Aſtul. Seruant. in actis Conc. Trid. ms Fr. Car. Barb. ſig. n. 1109 pag. 124.

I. Vt omnes Proceres, Principeſque fiduciarij Gallicæ Coronæ domi ſuæ ritu ſuo, prout libuerit, viuere poſſint, atque vnà cum ipſorum ſubditis ſine metu vllo cęremonias ſuas exercere.

Capita pacis cum Hugonottis ſancita.

II. Vt in ſingulis Prouincijs oppidum, vel pagus deſignetur, in quo Religionem ſuam colant.

III. Vt in omnibus locis, in quibus à die ſeptima Martij inductus eſt Hugonottiſmus, coetus ſuos celebrare poſſint.

IV. Vt in Vrbe Pariſiorum, totoque Epiſcopatu & Agro hæc falſa Religio non colatur.

V. Vt omnes milites externi quantociùs è Regno dimittantur.

VI. Vt omnibus Prouincijs, oppidiſque, priſtina reſtituatur libertas.

VII. Vt omnes, vel Nobiles, vel ignobiles, qui pro Religione prætenſa tractarunt arma, priſtinis iuribus, muneribus, honoribuſque afferantur.

VIII. Vt Princeps Condæus ſignifer defenſæ Religionis prætenſæ, atque omnes, qui ſub ipſo aduerſus Regem, & Religionem Catholicam ſtipendia meruerunt, flagitia in expilandis Eccleſijs, vel alio quocumque modo admiſſa, impunè ferant, atque abſoluantur.

IX. Vt omnes in bello capti, ex vtraque parte liberi dimittantur.

X. Vt pro pace & quiete Regni tuenda nullus belli præteriti mentionem facere audeat, nec diſſidij de Religione, nec patratarum cædium, nec alterius rei quę perturbationem, vel offendiculum afferre poſſit; intentata præuaricaturis capitali pœna ſine vllius iudiciariæ actionis confecto inſtrumento.

Regiæ porrò literæ, de quibus auctor meminit, ſubiectis verbis erant conceptæ.

Carolus Dei gratia Francorum Rex. Sanctiſſimis, ac Reuerendiſſimis Patribus Tridenti Sancta Synodi gratia congregatis ſalutem.

76 Satis omnibus cognitum eſt, Sanctiſſimi, ac Reuerendiſſimi Patres, quantam turbarum bellorum ciuilium ad hunc vſque diem nobis excitarit ea de Religione opinionum diſſenſio, qua ſe plerique noſtrorum Subditorum imbui, ac diſtrahi paſſi ſunt, quamque, vt tot & tantis malis mederemur, nihil prætermiſerimus, quod Diuina bonitate, aut in nobis ipſis poſitum fuerit, aut ab optimis, & potentiſſimis Principibus vicinis, atque amicis noſtris impetrare potuerimus; factum eſt tamen, ita permittente abſcondito, & incomprehenſibili prouidentiæ Dei iudicio, vt ea, quam ſequebamur, armorum virium bellicarū cura, nihil ferè aliud profectum ſit, quàm, vt ingens quidam malorum Oceanus in Regno noſtro magis, ac magis quotidiè excreſceret, vt omnes eius Prouincias inundaret. Indè enim præter innumerabiles vulgarium hominum atrociſſimas cædes, præter furta, peculatus, latrocinia, ſacrilegia penè infinita, præter villarum incen-

Ms. Arch. Vat. ſign. 3192. pag. pag. 192. Ms. Fran. Car. Barb. ſig. n. 1109 pag. 174. Acta Conc. Trid. per Aſtulph. Seruant. Septempe. Scriptor. Ep. Teleſin. Secr. Conc. Ang. Maſſarel.

cendia, præter agrorum vaſtationes, & depopulationes Arcinm, Vrbiumque noſtrarum inuaſiones, ac ſacrorum denique Templorum direptiones & ruinas ſequuti ſint cruentiſſimi conflictus non pauci, qui quod non poteſt omnibus nõ grauiſſimũ videri, nobis merito chariſſimos, ac ſtrenniſſimos viros quamplurimos, tùm ſanguinis noſtri Principes, tùm ordinis noſtri equites, tùm militari laude præſtantiſſimos Duces abſtulerunt, vt has ſilentio prætercam calamitates, ruinaſque cæteras, quibus affectæ, atque afflictę ſunt res Gallicæ, ac propè omnes Prouinciæ noſtræ, vt facilè iudicari poſſit, non eſſe in armis, gladijſque poſitam eam medicinam, quæ ſanandis animarum morbis queat ſufficere, qui ſe non niſi rationibus, & perſuaſionibus vinci patiuntur; quæ nos ratio, aliæque non paucæ, & iuſtiſſimę, & grauiſſimæ, & ſuper quàm dici poteſt, neceſſariç coegerunt, vt de chariſſimæ Matris noſtræ ſententia, deque Principum nobis Conſanguineorũ, & Conſiliariorum noſtrorum cõmuni conſilio ad ſedandas, & componendas tot inteſtinorum bellorum tempeſtates, ea conceſſerimus, quæ in codicillis noſtris continentur, quos ea de re confici, publicari, atque expediri curauimus. Non quod ea ſit noſtra, fueritque, aut vnquam futura ſit voluntas, vt ſtabiliri in vlla Regni noſtri parte nouam Religionem permittamus, ſed hac ſaltem ratione, vt poſitis armis, extinctis, quoad fieri poteſt, animorum diſſidijs, & ceſſantibus tot calamitatibus, faciliori tandem negotio pleniſſimam, atque vnanimem omnium noſtrorum ſubditorum in eadem fide, & Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ Religione conſenſum, & vnionem conſequi, & obtinere poſſimus, quod nos beneficium Cœleſte quidem ipſum, & immenſum, tàm ſecundum Deum, bonæ voluntatis in hominum cordibus auctorem, & inſpiratorem, ab ea, quam Orbi Chriſtiano ſynceritas, & ſanctæ noſtræ repromittit Eccleſiæ, repurgatione, & reformatione, nobis ipſis volumus polliceri. Et quoniam nobis in hac parte ſuperſunt, quæ à Paternitatibus veſtris declaranda cupimus, & quod fas erit, à vobis impetrata deſideramus, virum nobis meritò chariſſimum, ac conſilij noſtri ſecretioris fideliſſimum Conſiliarium Magiſtrum Renatum de Birago ſupremum Tranſalpini noſtri Senatus Præſidentem ad Sanctiſſimum iſtum conſeſſum deſtinauimus, vt noſtro nomine ea omnia vobis viua voce aperiat, & declaret: ob idque vos obnixè rogamus, vt eum benignè admittere, atque audire velitis, ac verbis eius eam fidem adhibere, quam nobis ipſis ſi iſtic pręſentes eſſemus, adhiberetis. *Datum Ambacij die XV. Aprilis MDLXIII.*

CAROLVS.

Atque hoc loco ſanctiſſimi Patres Dominum precabimur, vt vos omnes Diuinæ gratiæ præſidio ſemper tueatur, atque conſeruet. Valete.

Card. Leg. in lit. ad Card. Borr. 3. Maij.

77 Detulit eas literas Renatus Biragus Trãſalpini Senatus Præſes miſſus à Rege, vt Synodum de concordia in Gallia ſancita, deque rerum Gallicarum ſtatu faceret certiorem, Regemque atque adminiſtros Regios, quos grauis premebat inuidia confectæ exitialis pacis & deſertæ rei Catholicæ, excuſaret, tùm vt conteſtaretur, vt ſi Tridentinum Concilium, nec citò, nec rectè in controuerſis articulis decerneret, neceſſariò in Gallia nationale Concilium congregandum, quę omnia Cardinalis Lotharingus retulit ad Legatos, addiditque alium Oratorem à Rege miſſum ad Pontificem, cumque queſtum de Pręſulibus, tùm Hiſpanis, tùm Gallis, tùm Italis, quod biennij fluxu pauciora decreta expediuiſſent.

Fuerat is Regulus Alegrius, qui etiam oratione habita Pontifici expoſuit, pacem neceſſariò cõfectam, ne in Galliam exercitus externorum hoſtium infunderetur per eos portus, Vrbeſque quibus potiebantur Hæretici, cuius beneficio eæ Vrbes, portuſque Rex recuperarat. Expoſuit etiam de loco Concilij permutando, vt Dani, Sueci, & Angli, atque alij Hæretici ad illud allicerentur, qua fraude Tridentinum diſſoluere Concilium Hæretici moliebantur. Alegrij porrò oratio ex Italico reddita verbis hiſce concepta erat.

Beatiſſime Pater.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3215. p. 11. & aliud ſig. tom. 1. addita cruce.

Inter lit. Card. Borr. Card. ad Legatos p. 44.

78 Veſtra Sanctitas perſuaſum habeat, Chriſtianiſſimum Regem coactum fuiſſe, vt ſubditorum quieti conſuleret, conſtabilita in Regno pace. Nõ recenſebo damna, iacturas, cædes Procerum, & exercituum, Præfectorum ſtrages, Templorum direptiones, oppidorum vaſtitates, ferrum Gallicum in noſtra conuerſum viſcera, rabiem animis Subditorum inſculptam, vt nec pater pepercerit filio, nec frater fratri, nec cliens, & Subditus conculcata fide exteros in Regnum euocare, ijſque tradere Regni arces, perhorruerit. Hęc omnia iam à Sanctitate Sua audita mala; ſed multo illa grauiora, quæ imminebant, ob innumeram exterorum multitudinem infuſam Cadomo, Portui gratię, ac Dieppę; adeò vt vniuerſa Normannia amiſſa, redactaque in hoſtium poteſtatem videretur: ex varijs locis Chriſtianiſſima Maieſtas certior reddita maiores exterorum exercitus comparari, vt in Regnum, appetente ęſtatę irrumperent, adeò vt depelli facilè non poſſent, Regnumque ſine remedij ſpe vlla in prędam illis ceſſurum eſſet. Nouit Sanctitas Sua, in quanto anguſtiarum ęſtu ſimus verſati ad repellendum exercitum Germanicum Metis imminentem. Quibus omnibus perpenſis à Rege, ac Regina Matre, Principibuſque Regij ſanguinis, ab equitum Magiſtro, atque alijs Regię Coronę amplitudini addictiſſimis, decretum eſt, ſeruiendum tempori, atque concedenda nonnulla capita Religionis nouatoribus, quę ſint tantummodo remedia medendis incommodis vrgentibus apta, vt faciliùs concludi poſſit, atque exitus Concilij expectari poſſint; idque opportunius viſum, quam vt anceps, & exitiale bellum ſuſciperetur, cuius concordię ſtudio Dux Guiſius flagrantiſſimo ad aſſerendam Religionem incenſus ardore, vt neminem latet, in maximam articulorum, qui conceſſi ſunt, partem conſenſerat, qui concedendi viſi erant, ad defugienda maiora incommoda. Neque verò ob huiuſmodi conceſſionem Veſtra Sanctitas in dubium reuocet optimam Regis voluntatem tuendę fidei Catholicę, ad eum enim aſpirat finem, vt poſitis armis, ſedatiſque tumultibus reuocare ad officium poſſit eos, qui longo anteà temporis interuallo ſe à nobis diuulſere, quod in opus prouocari non poteſt, niſi implorata ope Sanctitatis Veſtræ; hanc enim ægritudinem ſanari non poſſe, niſi ope Spiritus Sancti, vt recurratur ad liberum, & Sacrum Concilium, vt diſcuſſis temporum deprauatiſſimorum tenebris integritatis Catholicæ ſplendor affulgeat, vniuerſaque Chriſtiana Reipublica ad priſtinã coniunctionem reuertatur, iam conſtat.

Pottò

Porrò ex præteritorum temporũ hiſtoria edocemur, Conciliorũ opera profligatas hæreſes: ita proſtratam Arrij hęreſim, Marcionis, Manichęorum, Pelagianorum, Apollinaris. Adhibeat ergò Beatitudo Veſtra hoc remedium extremum ergà Regem, ac Subditos, qui ſupplices illud expopoſcerunt, in quo diſciplina Chriſtiana ad priſtinam puritatem reuocetur.

Porrò merita Gallicæ Nationis ergà Sedem Apoſtolicam, eſſe conſpicua, adeò vt nonnulli Cardinales dixerint, tantam intercedere inter Sedem Apoſtolicam, Regnumq; Galliæ coniunctionem, vt vnius euerſio alterius exitium intermínetur. Perpendere optimè Regem Religionis diſſidium Regno ſuo exitiale, atque adeò percupere, vt in priſtinam Religionis formam reuocentur, nec conſenſionem eam poſſe adduci, niſi ſublatis diſſidijs, vel œcumenici, vel nationalis Concilij beneficio.

Licèt verò œcumenicum præferendum ſit nationali, requiri, tamen vt ſit liberum, tutique acceſſus, nec ſperandum, vt tot Regna, ac Prouinciæ, quæ ſe à Catholica Religione ſegregarunt, Concilio illi interſint, niſi de loco conuentum ſit, alioquin eos illi detracturos, atque œcumenicum eſſe pernegaturos.

Ac licèt optima Sanctitatis Veſtræ voluntas pateat vniuerſis, ac ſyngrapha tuti & liberi commeatus ampliſſima tradita ſit, tamen adduci non potuiſſe eos, qui à Religione Catholica diſceſſere, vt Miniſtros ſuos mitterent ad Concilium; Pretexere enim illos locum in quo modò celebratur, ipſis ſuſpectum, nec tutos acceſſus videri, ac ſemper Tridentum Proteſtantibus Germanis ſuſpectum eſſe viſum, adeò vt nec quiſpiam Germanus Proteſtantium ſectæ, nec Regni Angliæ, nec Scotiæ, nec Daniæ, nec Suetiæ, nec alij comparere voluerint. At verò ſi damnentur horum opiniones, religioniſque exercitium, ijs mandatis non pelliciendos, ſed maximè abalienandos; periclitari verò Rempublicam, ſi ea membra ab ea detruncata manſerint; fluxu enim temporis alios ad ſuas partes pertractura, vt docet experientia eam factionem ſemper creuiſſe, nec videri eos vnquam parituros decretis editis, abſentibus ipſis, & inauditis, ac certò eos aduerſus decreta Concilij ſcripta edituros, ac detracturos eius auctoritati, cum neque in eo comparuerint, nec audiri ſint.

Videri itaque de loco cum ijs tranſigendum, licèt ſub eorum petitis vitus conditum ſit, ac Sanctitas quidem veſtra Regiæ Maieſtati ſignificauit condeſcenſuram ſe, ſi id Reipublicæ Chriſtianæ neceſſitas flagitaret. Nec quid noui peti, cum Carolus V. id à Paulo III. expetierit in Germania Germanici belli principio, pollicitus ſe biennio Lutheranam ſectam, ſi petitis annueret, penitus deleturum. Ad reuocandos itaque aberrantes in ſinum Eccleſię, Concilium expoſcere congregandum, vel Lugduni, vel Rhenis, vel Anicij, aut in alijs Vrbibus, in quibus celebrata Concilia fuere, & efflagitat etiam, vt pro confirmanda parte Catholica, poteſtas fiat Cardinali Borbonio ducendæ vxoris, atque ob ſumptus bellicos centum millia nummerorum cenſus annui Eccleſiaſtici abalienari poſſint.

79 Incidere ea tempora, quibus Cardinali Borbonio Gallica Corona delata, tuendæ fidei Catholicæ conduxiſſe videbatur, vt ducendæ vxoris poteſtas illi facta eſſet, ſed Diuina prouidentia Eccleſiæ ſuæ conſuluit, vt negata Sacerdoti ducendæ vxoris poteſtate, nullum grauius damnum ſequeretur, quamquam faciliùs Ludouicus Princeps Condæus eius frater minor natu fręnari potuiſſet, ne tanto ardore ad tyrannidem aſpiraret. Non aſſenſit etiam Pontifex poſtulatis de transferendo in alium locum Concilio, in quo maiores turbæ oboriri poſſent, cum deberent potius Hæretici Concilij Tridentini decreta amplecti, ac liberè, ſi vellent ad illud accedere, nimirum ſenſit Pontifex neſarias Hęreticorum artes, qui in locum iniquiorem pellicere eo aſtu Epiſcoporum ſolennes cœtus molirentur, extimuitque ne in magnas difficultates adduceretur, ſi Reges, ſplendidis promiſſis illuſi, poſtulatis conſenſerint, quæ cum Cardinalis Borromæus, Ioannem Cardinalem Moronum monuiſſet, Moronus Zacharię Delphino in Aula Cæſarea Apoſtolico Internuntio partes dedit, vt iniquitatem ſubdoli illius conſilij Ferdinando Imperatori ſuggereret; Præſules quoque oſtenderet ex ea tranſlatione moleſtia graui afficiendos, ac diſcrimen maximum impendere, ne decreta Synodi cum loco mutentur; eas enim Vrbes infectas hæreſi, atque in præpotentium Hæreticorum faucibus hærere, ſecuritatem à Gallię Regina promiſſam fallacem omninò eſſe, Præſuleſque adigendos ad ferenda decreta pro aduerſariorum libidine, nec abfore periculum, ne Hugonotti, ac Proteſtantes coniunctis armis ad opprimendos Patres in ea loca irruant, atque impunè crimen ferant, ſucceſſuque inſoleſcentes, atque elatiores animis inuadant Imperatorẽ. Propterea in ſpem ſe adduci, Ferdinandum Cæſarem fraudulenta hæc poſtulata repulſurum. Si enim quando actum fuit de colloquio inter Pontificem, atque Imperatorem ineundo, transferendoque ea de cauſa Concilio, tranſlationem repulit quamuis nullum in ea periculum ſubeſſet, ac Præſules maxima ex parte eum locum expeterent, Principeſque Catholici illi eſſent aſſenſuri, haud verendum, quin multo magis modò fuerit diſſenſurus, cum poſtulatæ à Galliæ Regina tranſlationi, nec Concilij Præſules, nec Pontifex vnquam conſenſuri ſint, atque ea tranſlatio grauiora mala ſecum trahat, extremumque rei Chriſtianæ exitium intentet. Miſerat eandem ob cauſam Catharina ad Philippum Regem Hiſpanię Oiſellum Oratorem, vt illum ad Concilij tranſlationem moliendam pertentaret, verum Catholicus Rex techinas illas, ac machinationes prudenter contempſit, idem apud Cęſarem Renatus Biragus Orator Gallię Regis nomine obtenderat, vt auctoritatem adhiberet pro transferendo Spiram, Vuormaciam, Conſtantiam, aut Baſileam Concilio, quò Proteſtantes, & Hugonotti acceſſuri eſſent pro Religionis diſſidijs componendis, ad quem Cęſar aberrantes à fide, reſpondit, ſi audiri velint, ampliſſimam liberi commeatus ſyngrapham accepiſſe, vt Tridentum accedant, ęquiſſimo ibi animo audiendos, diſſoluendaſque à Patribus quaſcumque eorum argutias, nec ex ea Vrbe Conciliũ transferri oportere; ſe nunquam trãſlationi aſſenſurum; Italos quoque, & Hiſpanos ad propoſitas Vrbes, vti ſuſpectas, non acceſſuros, nec in ijs locis eam, quę Tridenti, ſecuritatem poſſe pręſtari. Ita irriti cecidere Hęreticorum doli, qui ſubornata Catharina Gallię Regina Concilium ad locum iniquum allicere moliebantur, vt nouas turbas fallaci concordię ſpecie concitarent.

80 Antequam verò ad Ferdinandum accederet

Galli trãſlationem Concilij pertentãt.

Ext. ibid. eius lit.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3217. ep. 112.

Digitized by Google

rer Biragus Legationem illum obijſſe conſtat apud Tridentini Concilij Præſules; commemorant enim Angelus Maſſarellus, atque Aſtulphus Seruantius, Tridenti Renatum Biragum Galliæ Regis Oratorem auditum fuiſſe ſecunda Iunij, allataſque ab eo literas Regias publicè lectas fuiſſe. Erant eæ XV. Aprilis Chenoncelli conſignatæ, quibus ſignificabat, ſe conſilio Reginæ Matris, ac Principum, & Procerum ad pacanda ciuilia bella, & mala, quibus Populi opprimebantur auertenda, ad pacem reſtituendam Regnum adactum fuiſſe, quas ex actis aliàs exhibitis hic ex libro excuſo reddemus,

☞ *Carolus Dei gratia Rex Franciæ Sanctiſſimis, & Reuerendiſſimis Patribus in Chriſto Tridenti pro celebrando Concilio congregatis ſalutem.*

Ext. in lib. excuſo ann. 1613. Inſcripto Inſtructiones et liter. ſpectantes ad Trid. Conc.

81 Vidit Orbis hactenus, quot tumultus, quot inteſtina, & ciuilia bella in hoc Regnum inuexit diſcrepantia opinionum circa Religionẽ, quibus ſubditi nobis Populi imbui ſe paſſi ſunt, quotque conſcientiarum æſtus inde ſint concitati, vtque his conſulturi malis nulla remedia in noſtra poteſtate ſita, vel ex Principum Chriſtianorum amicitia, & propinquitate locorum nobis coniunctorum auxilio collecta prætermiſerimus, Diuino tamen iudicio incomprehenſibili mortalibus, vi armorum, & potentiæ nullus felix exitus ſucceſſerit, ſed infinitæ ſtrages, innumera immanitatis exempla, rapinæ, ſtupra, Vrbium noſtrarum vaſtationes, Templorum & Eccleſiarum excidia, conſerta cruentiſſima prælia, tot Principum, Procerum, & Equitum noſtri ordinis, clariſſimorum bellica gloria Ducum, militumque, ac Subditorum noſtrorum cædes, tot aliæ calamitates, vaſtitates, incredibileſque ærumnæ ſucceſſerint, vt facilè cognoſci, ac iudicari poſſit, vim armorum non idoneum eſſe remedium, quod exquiri debeat ad perſanandum morbum animorum, qui rationum, atque perſuaſionum vi tantum expugnari poſſint. Hoc experimento coacti, nec non alijs validiſſimis, & neceſſarijs argumentis ad pacem fleximus voluntatem, ad pacanda dicta ciuilia, & inteſtina bella, cuius ſancitæ pacis capita ex conſilio Reginæ chariſſimæ noſtræ, & colendiſſimæ Dominæ, ac Matris, necnon Principum ſanguine nobis coniunctiſſimorum, ac ſanctioris Senatus noſtri Senatorum aſſenſu promulgata fuere, non quod noſtræ mentis, ac voluntatis ſit permittere, ac tolerare, vt noua Religio in Regno noſtro conſtituatur, ſed vt compoſitis bellicis motibus, ſublataque animorum offenſione, quæ indè pendet, ſopitiſque, vel extinctis publicis calamitatibus, cum minore repugnantia, ac difficultate ſubditos nobis Populos in priſtinam coniunctionem animorum, ac in vnam Sanctam, & Catholicam Religionem reuocare poſſimus, quod beneficium ab infinita bonitate, & miſericordia Dei Spiritu ſuo mouentis humana corda expectamus, nec non ab optima, & efficace diſciplinæ Chriſtianæ inſtauratione, quam nobis veſtra congregatio ac cœtus pollicetur, quamque vniuerſus Status Chriſtiani Imperij à vobis expoſcit. At quia plura à nobis exponenda vobis, petendaque ſunt, decreuimus mittendum ad vos amicum noſtrum, ac fidelem in noſtro ſanctiore Senatu Conſiliarium, Magiſtrum Renatum Biragum Præſidem ſupremi Senatus Tranſalpini, vt ea nomine noſtro vobis viua voce ſignificet, quem à vobis benignè excipi, auditique, dictiſque eius, quæ nomine noſtro expoſuerit, eandem fidem adhiberi rogamus, ac ſi nos ipſos vobiſcum colloquentes audiretis. Interea Sanctiſſimi, & Reuerendiſſimi Patres vobis Diuinum patrocinium, ac tutelam comprecamur. *Datum Chenoncelli XV. Aprilis MDLXIII.* ☜

82 Lectis ijs literis habita eſt à Birago Præſide oratio, qua Regem, Reginamque Matrem de pace cum perduellibus Hugonottis icta purgauit, quam non ad damnum, & dedecus Eccleſiæ, ſed potiùs pro eius dignitate, pro qua tuenda Carolus Rex ſanguinem ſuum fundere paratus eſſet, confectam, vimque à Subditis in ea conſtituenda Regi allatam, aſſeruit. Quæ omnia ex Angelo Maſſarello hic deſcripta reddemus.

Die Mercurij ſecunda dicti Menſis Iunij habetur hora XI. Congregatio Generalis, in qua cõparuit Illuſtriſſ. D.M. Renatus Biraga Nuntius Chriſtianiſſimi Regis Gallorum, qui exhibuit Illuſtriſſ. D. Præſidenti literas tenoris, qui ſupra. *Angelus Maſſarell. in actis Cong. Gen. ms. Arch. Vat. ſign. n. 3192. pag. 292.*

Deindè ipſe D. Biraga habuit luculentam orationem, qua excuſauit Regem Chriſtianiſſimum, quod pacem cum eius hoſtibus ciuilibus, hæreticis ſcilicet ſui Regni, quos Hugonottos vocant, inierit, nempè, vt vaſtitati & extremæ ſui Regni calamitati, & ruinæ, quæ iam iam ex continuis bellis per tot menſes in ipſo Regno intereos geſtis imminebat, parceret; præſertim, cum aliqui magni Principes eius vicini etiam bellum contra eum ſe moturos minarentur, & denique, vt quietem, tranquillitatem, & pacem ſuo Regno reſtitueret; rogauitque Sanctam Synodum, vt dictam pacem, & quæ à ſua Maieſtate circa eam geſta erant boni conſuleret, cum ea omnia neceſſitate coactus fecerit. Qua oratione abſoluta, ipſe Dominus Nuntius dictam Congregationem exiuit. Deindè cum res, de qua agebatur grauis eſſet, viſum eſt Sanctæ Synodo, vt reſponſum in aliud commodius tempus differretur: quarè eo iterum in Congregationem vocato, dicta ſunt ei à me Secretario infraſcripta verba.

„ Sacroſancta Synodus audiuit ea, quæ in literis Chriſtianiſſimi Regis continentur, & à Dominatione Veſtra recitata ſunt, & quoniam maiori deliberatione indiget, ad ea ſuo tempore reſpondebit.

83 In conſilium itaque ventum eſt, quodnam reddi potiſſimum deberet tàm triſti nuntio reſponſum, ex quo triſtitia magna, & continuus dolor cordi tum Pontificis, tum Patrum erat. Alij increpandum Regem, alij confirmandum cenſent, ac multas inter ſententias vna audita, quæ in Cardinales Legatos vnà cum Madrucio, & Lotharingio reſpondendi munus auertit, vt Gabriel Paleottus his verbis enarrat.

„ Cum etiam nuper ex Gallia nuntiatum eſſet conuentionem quandam inter Regem, & Hugonottos initam fuiſſe, qua boni omnes mirè offendebantur, paulò poſt Renatus Biragus ſupremus Tranſalpini Senatus Regis præſes, cum literis Chriſtianiſſimi Regis ad Sanctam Synodum miſſus hùc peruenit; quibus in Congregatione publica lectis ille mandata Regis pleniùs expoſuit, quorum ſumma erat, Regem ad pacem cum aduerſarijs ſanciendam propter ingentes illius Regni tumultus, ac calamitates ex varia de Religione opinione exortas impulſum fuiſſe, nam cum ipſe quantum opibus ſuis, Principumque aliorum ſubſidio valuit, accenſas faces extinguere diù fruſtra tentaſſet, agnouiſſe tandem hunc animorum

,, rum morbum, non gladijs, aut bellicis viri-
,, bus, ſed rationibus potius, ac perſuaſionibus
,, poſſe ſuperare. Quare nunc poſitis armis ad
,, Sacroſanctę Synodi auxilium, auctoritatemq;
,, confugiſſe, cupiens Patres, qua debent vigi-
,, lantia, ac celeritate, Gallię rebus in peius la-
,, bentibus, ſanctiſſimis ſuis decretis diſciplinę-
,, que Eccleſiaſticæ emendatione quam pri-
,, mum proſpicere.
,, Reſponſum à Synodo tunc fuit, grauiſſima
,, ea eſſe, quę in literis regijs continerentur, ſeque
,, ad illa commodiori tempore reſponſuram.
,, Quę reſponſio ita concepta fuit, ne Synodus
,, conuentionem illam iniquis conditionibus
,, aduerſus Religionem orthodoxam contractã
,, vllatenus probare videretur, quam Romę San-
,, ctiſſimus Dominus Noſter, vt indigniſſimam,
,, abhorruiſſe ferebatur. Poſteà, cum de verbis,
,, quibus reſpondendum eſſet conſultaretur, va-
,, rijſque reſponſionum formulis prolatis, in eo
,, conuenire Patres viderentur, vt diceret Syno-
,, dus, ſe ex fœdere hoc inito dolorem accepiſse.
,, Tùm Lotharingius indignatione accenſus, nõ
,, mereri hanc à Synodo reſponſionem Regem
,, ſuum, reſpondit, qui Regni viribus exhauſtis,
,, omnium auxilio deſtitutus, ipſo neceſſitatis
,, laqueo pertractus, multa etiam ſpe allectus,
,, hac ratione reluctantem Populi furorem faci-
,, liùs coercendum, atque ad officium reuocan-
,, dum in hoc fœdus deſcendiſſet, vix eum tam
,, longo ſpatio aureis centum millibus à S.D.N.
,, totidem à Venetis, à Rege autem Catholico
,, longè quidem pluribus adiutum fuiſſe, ſed
,, ſerò admodum omnia acceſſiſſe; Gallos verò
,, tamdiu ab hac Sancta Synodo ſeriam reforma-
,, tionem exoptaſſe, nihil adhuc ab ea præſtitum
,, fuiſſe.
,, Ad hæc cum alij Patres alia reſpondiſſent, &
,, inter cæteros Oſſunenſis mitius in hac re agẽ-
,, dum eſſe dixiſſet, exemplo Romanorum, quo
,, tempore Terentius Varro exercitum in Can-
,, nenſi prælio amiſit, non enim eum verbis af-
,, fligendum, ſed potiùs conſolatione leuandum
,, cenſuerunt. Quidam verò, imò Regem acriter
,, admonendum, nec rem adeò Chriſtianæ Rei-
,, publicæ pernicioſam à Synodo diſſimulandam
,, eſſe contenderent, reſque ideò propè perduce-
,, retur in diſceptationem: tùm Orator Sabau-
,, dienſis, non eſſe his amplius Conuentum Pa-
,, trum exercendum dixit, ſed potiùs Legatorum
,, vnà cum Lotaringio, & Madrutio partes fu-
,, turas, qui congruentem huic œcumenico
,, Concilio reſponſionem pro prudentia ſua
,, excogitent; quod & à cæteris ſtatim fuit pro-
,, batum, neque multo poſt hi reſponſionem
,, concordes protulere, quæ cum literis, & ora-
,, tione Præſidis extant.

His circa pacem Gallicam agitatis magna demum conſilij maturitate digeſtum reſponſum vigeſimaprima Iunij redditum eſt, ſubiectis verbis conceptum.

84 Cum ſuperioribus menſibus hæc Sancta Synodus de victoria, quàm aduerſus veræ Religionis hoſtes Carolus Gallorum Rex Chriſtianiſſimus reportauit, audiuiſſet, incredibilem lętitiam ſenſit, & pro tàm magno in Rempublicam Chriſtianam collato beneficio Deo Optimo Maximo publicè gratias egit. Verùm cum ante paucos dies aliundè primùm, mox ab Illuſtriſſimo Præſide & Conſiliario Birago eiuſdem Regis Chriſtianiſſimi nomine cauſas, quibus adductus eſt, vt arma iure contra Religionis, & illius Regni perturbatores ſuſcepta deponeret, eadem Sancta Synodus accepiſſet, magno dolore affecta eſt. Cum enim de omnibus, Chriſto iubente, & de nobiliſſimi in primis illius Regni ſalute ſollicita ſit, dolet varietate opinionum, & varijs hæreſibus, potentiſſimi Regni pacem, & tranquillitatem perturbari & adhuc relicta in eo eſſe ſemina diſcordiarum, & ſeditionum, Regis tamen Chriſtianiſſimi, quem auitum & paternum ſtudium veræ pietatis imitaturum ſperat, legatione accepta, illud in primis libenter audiuit, in Pariſiorum Nobiliſſima Ciuitate maximam adhibitam fuiſſe conſtantiam, maximumque ſtudium, vel potiùs ardorem veræ retinendæ, & defendendæ Religionis, qui ardor, vt ea in Vrbe conſeruetur, & augeatur, & vniuerſa Gallia diſiectis Hæreticorum tenebris ad priſtinam veræ Religionis lucem redeat, vehementer optat, & quantum poterit, curabit. Hortatur autem, & in Viſceribus Ieſu Chriſti rogat Sereniſſimam Reginam, vt quemadmodum pollicetur, filio, veræ Religioni per ſe dedito, pia & Chriſtiana conſilia ſuggerat, vt eius conſilijs, Spiritu Sancto adiuuante, penitus omnis hæreſis morbus exitialis animorum expellatur, quod cum Maieſtas Sua fecerit, non ſolum beatam, & æternam vitam, quæ veræ pietatis eſt præmium, ſed etiam apud homines laudem, & gloriam immortalem conſequetur.

85 Confectæ huius pacis beneficio, ciuili ſublato vel ſopito bello, arma in Anglos, qui portum Gratię ab Hugonottis proditoribus nominis Gallici diuenditum per ſummũ nefas inſederant, verſa ſunt menſe iulio, tantaque virtute militari, ac felicitate, Duce Briſaco Regiorum Caſtrorum Præfecto, res geſta eſt, vt antequam auxilia ex Anglia ſubmitterentur ab Eliſabetha Regina, pactione militari XXVIII. Iulij arx recepta ſit: ſublata enim peſte fuerat pars maxima præſidiorum Anglorum, adeò vt ſingulis diebus centum, vel amplius extinguerentur, acciditque trium horarum fluxu ab ea recuperata à Gallis, vt Anglorum ſubſidiaria claſſis appulerit, quæ decem millia militum euexerat. Poſtulata fuerat Eliſabetha, vt eam Arcem reſtitueret, ſed illa Caletium ſibi dedi popoſcerat, vt Antonius de Granuella Cardinalis Legatis Tridentinis retulit, reſponsũ verò à Gallo Rege fuerat, Anglos omni iure ob illata arma excidiſſe. Eo portu munitiſſimo in Gallorum Regis poteſtatem redacto, erepta eſt Hugonottis facilis occaſio Anglorum ad Galliam euaſtandam euocandorum, quo fœlici nuntio Romam perlato actæ ſunt Numini ritu ſolemni gratiæ à Pontifice, vt refert Ioannes Franciſcus Firma-
,, nus his verbis [XXIX. Auguſti Miſſa in Eccle-
,, ſia S.Marci, pro gratijs Deo agendis, de expu-
,, gnatione Hauræ Gratię loci maximi momen-
,, ti Reginæ Angliæ, quem Rex Franciæ tunc
,, acquiſierat, et in eo maximam quantitatem
,, artellariæ, & munitionum repererat.] Ea

Gallicæ felicitatis fama Colinius Hugonottorum ſignifer maximè perturbatus eſt, vt qui Catharinæ Reginæ perſuadere literis anniſus erat, vt eam expeditionem diſſolueret, ex qua nullam vtilitatem eſſet decerptura, conſumptis fruſtra Gallicis viribus, tùm quia Eliſabethæ Angliæ Reginæ, quæ Galliam à Guiſiorum tyrannide liberarat, gratioris animi argumenta explicare deberet. Ita perfidiſſimus Colinius Guiſio Religionis defenſori inuidiam conflare his verbis nitebatur, ac crimen procuratæ ab eo cædis in Eliſabetham

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3217 p. 124. & 134.

Adrian. lib. 17.

Anton. Granuell. Card. in lit. ad Legatos Trid. ep. 125 in ms. ſig. 3217. ep. 125.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſign. num. 3217. pag. 88.

Ioann. Franc. Firman. ms. Arch. Vat. Diarior. tom. 11.

Ext. de eo Epiſ. Sanctae Cruc. lit. ad Legatos Trid. in ms Arc. Vat ſig. nu. 3217 ep. 134 dat. 29. Iul. 1563.

veluti Huguenottiſſimi vindicem auertere.

86 Exercebant Huguenotti in Catholicos Lugduni ſæuiſſimam tyrannidem, quibus Religionis vſum permittere, licèt pax parta eſſet, pertinaciſſimè recuſauerant, cæterum, cum Vieuxuillius ad componendũ eius Vrbis Statum miſſus, ac Lugdunum poſteà à Regina, vnà cum Carolo IX. in eam Vrbem ſe conferret, re receptus fuiſſet, Catholica demum Religio eſt inſtaurata, ac ne tumultus nnui facilè recrudeſcerent ob Gebennates, & Heluetios finitimos, munitiſſima arx in ea excitata eſt.

Ib. ep. 88. ib. ep. 117. Franc. Belcar. lib. .. Io. Baptiſt. Adrian. lib. 18. Natal. Comes libr. 8.

Refloruit etiam Rothomagi, quæ Vrbs Huguenotiſſimi Regia extiterat, Catholica Religio, adeò vt Magiſtratus interceſſerint, ne vnà cum Rege vlli Hęretici ingrederentur; at ſtudio pacis condictum, vt inermes ingrederentur. Plures verò eiuratis Huguenottiſſimi erroribus ad Eccleſiæ Catholicæ gremium tranſuolare.

Quæ licet varijs diſcreta temporibus, hic coniũximus, ne de eodem ſæpius moleſta mentio recurreret. Nunc ad Tridentini Concilij controuerſias orationem conuertamus.

87 Prolixior intereà controuerſia recruduit, de verbis hiſce *proponentibus Legatis* decreto inſertis, nam Vargas Hiſpanus in literis ad Archiep. Granatensẽ è Regis Catholici aula tranſmiſſis queſtus eſt, his verbis excludi Præſules, ne quid proponant in Concilio; reſponſumq; eſt à Legatis Cardinalibus, appoſita ea verba ad confuſionem tollendam, tamen propoſitum iri à Legatis, quę à Præſulibus opportunè forent expoſita, vt proponerentur: ſi porrò Legati Apoſtolici præſideant Concilio, in eo veterem morem, ac formam Conciliorum ſeruari. Aucta deindè magis fuit contentio, cum Oratores Cæſarei vigintiquatuor capita conſtituendæ, vt aiebant, diſciplinæ proponere in Concilio meditati eſſent, quibus Legati Cardinales acerrimè obſtiterant, quod nonnulla in ijs continerentur Lutherana placita, quibus diſciplina Chriſtiana diſſoluebatur. Nec ſatis fuerat, quod olim Ferdinando Cæſari à Præſidibus Concilij demonſtratum eſſet, quam ingens naſceretur confuſio, ſi alij, quam Præſides, agenda in Concilio proponerent, nam controuerſia ad tempus ſopita iterum emerſit. Querelæ inſuper graues iactatæ ſunt, quod Concilio ius libertatis imminuebatur, ſi nec Imperatori, nec Regibus, nec Præſulibus, quidquam in Concilio proponere liceat, cum tamen Hæreticis proponendi ſuas hæreſes libertas ampliſſima conceſſa, vt eorum errores veritatis luce diſcuti, atque euinci poſſint; nec validis, ac conſpicuis, quæ in contrarium à Legatis adducebantur, rationibus, quidquam de ſtudio fouendę huiuſmodi partis remittebatur; quin Cæſaris placito, Caroli quoque Galliarum, & Philippi Hiſpanorum Regis voluntas accedebat, qui licèt nefas ducerent Præſidum Concilij munus inuadere, tamen ius proponendi aliqua pro diſciplina Chriſtiana in ſuis Regnis conſtituenda, vel pro publica ſubditorum ſalute ſibi detrahi, vlla verborũ ſpecie ferre nõ poterant. Quæ cum Pontifici delata fuiſſent, vt erat aſſerendæ Concilij libertatis, calumniarumque amouendarum cupidiſſimus, Cardinalibus Legatis ſcripto iuſſit, vt liberum omninò relinquerent Patribus verba illa ex re, & ex tempore moderari.

Card. Leg. in lit. ad Card. Bor. ext. in ms. Car. Barb. ſig. n. 1344. ep. 69.

Diſſenſiones in Cõcilio varijs ex cauſis.

Carolus Vicecomes in lit. ad Carol. Bor. Ms. Card. Bp. p. 188.

Venerabili Fratri Ioanni, & dilectis filijs noſtris Staniſlao, Ludouico, & Bernardo S. R. E. Cardinalibus Concilij Legatis.

PIVS PAPA IV.

Lit. Pij IV. Italica ad Legatos. Ms. Vatic. ſig. n. 3216 p. 2.

Dilecti Filij ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Cum hi Principes tanta contentione vrgeant, vt ſalua ſit libertas Concilij, atque ipſis viſum ſit hæc verba, *Proponentibus Legatis*, quæ inſerta fuere, inconſultis nobis, libertati detrahere, proponite Patribus, aut in Congregatione Generali, aut in Concilio, non fuiſſe vnquam mentis veſtræ ea re libertatem Concilij infringere, ſed tantummodo confuſionem tollere. Propterea denuntiare vniuerſo Concilio omnem illi libertatem permitti, ac ſi viſum ſit Synodo ea verba declarare, vel ea omninò expungere, id à vobis æqui bonique conſuli, ac certiſſimè ſciri, nobis futurum gratiſſimum, atque acceptiſſimum, quidquid in ea re Patres egerint; vt agnoſcant omnes Principes, ac Populi, nos omni ſtudio, & virium contentione in id incumbere, vt finem, fructumq; optimi Concilij maximè purioris, & ſtrictioris diſciplinæ reſtitutæ beneficio conſequamur. *Datum Romæ die IV. Maij MDLXIII.*

Scribit Pius IV. Legatis de verbis proponentibus Legatis.

Legati omnia ad præſcriptũ Pontificis agentes, conquiſierunt, an ea verba *proponentibus Legatis* eſſent declaranda, vel tollenda; Rex Catholicus, ne tollerentur, Oratoris opera inſtabat, qui ſiuè Pontificis reuerentia, ſiuè rationibus commotus, iam æquiſſimè acceperat Pontificias literas menſe Maio datas circa verba *Proponentibus Legatis*. Conſultus verò de his Cæſar, Legatorum quidem Concilij Præſidum auctoritatem in proponendo temerari, ac violari vetuit, ſibi tamen non tanquam Concilij moderatori, ſed tanquam Imperatori Chriſtianæ Reipublicę amplificationis percupido proponendi aliqua ius congruere, hoc reſponſo opinatus eſt, vtque ea verba nitidius explicarentur, aſſenſit.

Io. Moron. ad Card. Borrom. Ext. in ms. ſig. n. 3215

88 Quia clauſula illa, *proponentibus Legatis* varijs contentionibus in hoc Sacro Concilio, hinc indè iactitata eſt, vnà parte eam in hunc ſenſum trahente, vt ſoli Legati Pontificis, & non alij proponendi poteſtatem habere debeant, altera verò in illum, vt quamuis ipſis Dominis Legatis, tanquam vicem Apoſtolicæ Sedis gerentibus, ac ipſi Concilio Præſidentibus proponendi munus principaliter, & primariò iure incumbat, ab eo tamen reliqua membra Concilij, vt puta Prælati maiores, & poſt illos Principes ſæculares, eorumque Legati ſaltem ſecundariò non debeant excludi.

Ms. Arch. Vat. ſig. n. 3218. p. 96.

Quod ad hunc articulum attinet; Maieſtas Sua informata eſt, propoſitionem partem eſſe præſidentię in Concilio, vndè qui auctoritatem præſidendi in Concilio habet, vt Romanus Pontifex, vel eius Legati, eandem & proponendi poteſtatem ordinario iure habere.

Interim tamen negari procul dubio non poteſt, quin & Imperatoris Romanorum, quantumuis Principis ſęcularis, & Laici in rebus Conciliaribus, pręſertim ſi Romanus Pontifex, vel etiam Collegium Cardinalium (quod abeſt) negligentes eſſent, non contemnenda ſit auctoritas.

Immò etiam extra cauſas huiuſmodi negligentiæ, Maieſtatis Suę refert non ſolum ipſi, verum etiam alijs Chriſtiani Orbis Regibus, atque Principibus, quorum vtique omnium maximè intereſt, vt in Regnis, & Prouincijs ſuis vnà, & eadem Catholica Religio, & fides, ac Dei cultus cuſtodiatur

diatur

Digitized by Google

diatur, liberum eſſe ea proponere, quę ipſis, pro conſeruanda huiuſmodi vera & Catholica Religione in ijſdem locis, videtur eſſe neceſſaria. Prętereà multi arbitrantur, & inferioris gradus hominibus id non eſſe denegandum, vtpotè qui omnes vocem, ſi non deciſiuam, ſaltem deliberatiuam in Concilio habeant, idque tàm inueterata Eccleſiæ conſuetudine, quam plurimis grauiſſimorum auctorum teſtimonijs comprobari poſſe, autumant.

Hęc omnia Maieſtas Sua rurſus ſubtiliùs diſceptare, nequaquam intendit. Verum quod ad totum hunc articulum pertinet, in ea eſt ſententia, vt quoniam in primo huius Sacri Concilij decreto verba illa, *Proponentibus Legatis* continentur, illa ipſa, pro reuerentia ipſius Sacri Concilij, decet inconcuſſa manere.

Pari modo Maieſtas Sua Cęſarea, quod ad ipſam attinet, ſi quid habuerit, quod Sacro Concilio ex parte ſua proponendum cenſeat, non repugnat, quo minus id ſaluo Maieſtatis Suę iure per Reuerendiſſimos Dominos Legatos, ad requiſitionem Maieſtatis Suę, vel Oratorum ſuorum proponatur, ea potiſſimum ratione, vt ſi Reuerendiſſimę ipſorum Dominationes, antequam illę proponant, quippiam in ijſdem admonere, ſuadere, vel diſſuadere voluerint, id eis integrum ſit, nam prudens, ac fidele earum conſilium Maieſtas Sua nunquam refugere, nec dum ſpernere vellet.

89 Ita tamen, vt ipſis Reuerendiſſimis Legatis ea proponere detrectantibus, nihilominus penes Maieſtatem Suam Cęſaream, ſi omninò in ſententia perſiſteret, proponendi omnia, quæ ad Religionem in Imperio, Regnis, & Dominijs ſuis, & vniuerſalem quoque Statum Eccleſię conſeruari oporteret, quemadmodum ad ipſam Suam Maieſtatem, tamquam ſupremum eiuſdem Eccleſię Aduocatum pertinent, libera facultas permaneat; & id ipſum arbitratur Cęſarea Sua Maieſtas, cum alijs quoque Regibus, & Principibus Chriſtiani Orbis obſeruandum eſſe.

Et quoniam hoc ipſum Sanctiſſimo quoque Domino noſtro non diſplicere intelligitur, Maieſtas Sua id gratiſſimo animo ſuſcipit, confidens Sanctitatem eius curaturam, vt hoc ita in Concilio, quatenus neceſſitas expoſtulat, diſertis verbis declaretur, &c.

Hæc pro ſua ſententia Imperator, in qua (ſi quid minus accommodatum Lector offenderit) Prophetici illius memor ſit, vt nimirum *Sciat reprobare malum, & eligere bonum*. Habita itaque vndecima Nouembris Seſſione ſubiecto decreto verba illa *Proponentibus Legatis* illuſtrata ſunt.

Iſ. 7.

Cupiens Sancta Synodus, vt ex decretis ab ea editis nulla vnquam futuris temporibus dubitandi occaſio oriatur, verba illa poſita in decreto publicato in Seſſione prima ſub Beatiſſimo Domino noſtro Pio IV. videlicet quæ *proponentibus Legatis, & Præſidentibus* ad horum temporum leuandas calamitates, ſedandas de Religione controuerſias, coercendas linguas doloſas, deprauatorũ morum abuſus corrigendos, Eccleſiæ veram, & Chriſtianam pacem conciliandam apta, & idonea ipſi Sanctæ Synodo videbuntur, explicando declarat, mentis ſuæ non fuiſſe, vt ex prædictis verbis ſolita ratio tractandi negotia in generalibus Cõcilijs vlla ex parte immutarentur, neque noui quidquam præter id quod à Sacris Canonibus, vel à generalium Synodorum forma hactenùs ſtatutum eſt, cuiquam adderetur, vel detraheretur.

Alię Cæſaris petitiones.

90 Hactenùs de ea controuerſia circa verba *Proponentibus Legatis*, quibus Concilium in ſeruitutem redactum aliqui declamitabant. Nunc aliam Cæſaris petitionem expendamus, qua Legatos depoſcebat, vt in Concilio diſtincti Nationum cœtus fierent, in quibus ea, quæ agenda eſſent, tractarentur. Hoc Cæſaris placitum, quam alienum ab inſtituto Conciliorum eſſet, ſuis literis aperuit Io: Cardinalis Moronus hæc ſcribens.

Ms. Arch. Vatic ſig. n. 3218. ep. 90.

91 De deputatione per Nationes illud nequeo ſilentio præterire, quod æquum videri non poteſt, quod vnus, aut duo tantum Angliæ, aut Hiberniæ Epiſcopi eandem habeant in Concilio auctoritatem, quàm triginta Hiſpani, aut Galli, vt de Italis taceam (Et infrà) Id verè eſſet Concilio vim inferre, & nouum morem introducere, qualis nunquam fuit, præter quam in Conſtantienſi Concilio, quod erat ſine capite, & in Baſileenſi, quod non fuit receptum. Quod hæc, vt alia quæcumque huiuſmodi innouatio non breuitatem Concilij, quam Maieſtas Veſtra quærit, ſed nouas dilationes & noua afferret impedimenta, quibus diſcutiendis maius fortaſſe tempus contereretur, quam in omnibus hactenus propoſitis materijs. Nec ſatis eſt, quod Maieſtas Veſtra dicat, ſe ea proponere, quæ ſibi videntur; ita tamen vt eadem Summo Pontifici, & Legatorum, & nonnullorum ex Concilio ſubmittat iudicio, quia ſola hæc hominum opinio, quod huiuſmodi quæſtiones à Maieſtate Veſtra proponantur, maximas rurſus controuerſias excitabit, cum pleraq; ingenia ſint, quæ facilè quaſcumque accipiant rerum turbandarum occaſiones.

Et quoniam adhuc Cæſar inſtabat, vt de Bulla Conclauis, & Pontificis electione in Concilio ſanciretur, idem Cardinalis hæc ſubdit.

De Bulla Conclauis in Concilio proponenda, dixi, non decere ſanè, quod ipſum pertinet ad Pontificem, & ab ipſius Sanctitate maturo conſilio, & grauiſſimis, eiuſque rei peritiſſimis Patribus in conſilium adhibitis ſtatutum eſt, id eorum iudicio, & cenſuræ ſubmittere, quorum nulla, aut exigua pars ijſdem in rebus verſata. Præſertim cum de Pontificis electione nunquam in Concilio tractatum ſit, niſi præſentibus Pontificibus, qui ea ſtatuerunt, quæ nunc Sua Sanctitas renouauit, nec mos hic inuſitatus in Eccleſias introduci poteſt, ſine maximo Sedis Apoſtolicæ præiudicio, quæ auctoritatem ſibi à Deo conceſſam nemini dare poteſt, &c. *XII. Maij MDLXIII.*

92 His & alijs controuerſijs, maximèque expectatione Oratorum Lutheranorũ Principum diſtricti, ac ſuſpenſi Patres Seſſionẽ, nona iam vice, in longius tempus extraxerunt, de qua hæc tradit Angelus Maſſarellus.

Prorogatio nona ſeptimæ Seſſionis.

Angel. Maſſar. in act. ante ſeſſ. 7. ſub Pio IV. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3212. p. 182.

,, XIX. Maij habetur Congregatio generalis,
,, in qua Illuſtriſſimus Dominus Hoſius Cardi-
,, nalis Vuarmienſis Pręſidens, & Legatus allo-
,, quutus eſt Patres in hanc ſententiam. Cras erit
,, vigeſima dies, in qua communi conſenſu Do-
,, minationum Veſtrarum decretum fuit, vt Seſ-
,, ſio indiceretur; ſed quoniam materiæ adhuc
,, paratæ non ſunt, iudicent Patres, an ad XV. diẽ
,, Menſis Iunij debeat iterum differri dies ad in-
,, dicendam ipſam Seſſionem.

Nona prorogatio Seſſionis ſeptimæ.

Ita communi Patrum conſenſu ſancitum; Sed altero die, priuſquam hæc agerentur, nouus fortuito tumultus Legatorum animos diſtraxit, nam vt ex ipſorum monumentis apparet.

Ext. in mſ. Car. Barb. ſig. n. 1344 ep. 315.

In Congregatione XVII. Maij habita Lancianenſis Epiſcopus libera oratione accuſauit abſentiam Archiepiſcoporum Electorum Imperij, qui ſpreto iure iurando, quo obſtricti ſunt, ad Concilium non accederent, nec mitterent Procuratores, quaſi pro munere obeundo ſufficeret ipſis frenis, & ſtapedibus aureis vti, magnaque aulicorũ turba ſtipatos pompas ducere. Cui reſpondit Epiſcopus Quinqueecleſienſis Orator Cæſareus, iuſta impeditos fuiſſe cauſa, quo minus venirent, ne Lutherani eorum ditiores, quibus maximè inhiant, inuaderent; non miſſos etiam ab ijs Procuratores, ne poſtremi ordine, ac muti conſideant: olim ſedente Paulo III. rem non ita tranſactam. His addidit Cardinalis Lotharingus, plures optimos Præſules pietate, & eruditione inſignes hæſiſſe in Gallia, ne eorum Eccleſiæ ab Hugonottis occuparentur, doctos verò Doctores miſiſſe Procuratores, qui ad loquendum non admitterentur; ad quæ Legati ſilentio preſſere ora, ne qua lis moueretur: at menſe proximo flagitarunt à Carolo Borromæo Cardinale, ageret cum Pontifice, vt aliquorum Germanorum Epiſcoporum, maximè Septem-virum Procuratores ad ferendam ſententiam admitterentur, vt faciliùs in Germania Concilij decreta exciperentur, quibus Borromæus Cardinalis, conſulto Pontifice, reſpondit, deciſiuam ſententiam nulli Procuratori concedendam; at Legati iterum XXV. Iunij ſignificarunt eidem Borromæo, Cæſarē gerere in votis, vt Electorum, & Salisburgenſis Archiepiſcoporũ Procuratoribus ferendę decretorię ſententię ius permitteretur.

ib. ep. 348. 17. Iun.
Aliquorũ Germanorum Epiſcoporum Procuratores ad Concilio admitti petunt.
ib. ep. 358.

93 His intermiſſis iam de contentionibus inter Galliæ, & Hiſpanię Regum Oratores de procedria, ſiuè honorificentioris loci dignitate subortis, quæ Tridentinum Concilium perturbarunt, agendum eſt. Decreuerat antea Philippus Rex piè, & generosè, vbi de totius Eccleſiæ ſalute, Chriſtique gloria ageretur, ſpernendas eſſe de honoris apiculis lites, verum eius adminiſtri augendi Regij honoris cupidi diſſenſere, nam Claudius Ferdinandus Vigil Quignonius Comes Lunenſis Philippi Orator, cum Tridentum veniſſet, de procedria cum Oratore Regis Galliæ, quod Gallicæ res vehementer afflictæ eſſent, Hiſpanæ verò florerent, diſceptare cœpit: at Legati, vt offendiculum tollerent, locum illi extra ordinem ab alijs Oratoribus diſcrepantem attribuerunt, vt ſolus ante Legatos ad ſiniſtram crucis ſtaret. At ille proteſtationem de affectata ſede edidit, viciſſimque contrariam Galli Oratores ediderunt, ac diſertè promulgarunt, Gallorum Regis Oratores, tum in alijs Concilijs, tum in poſtremis Conſtantienſi, ac Lateranenſi proxime poſt Cæſareos ante aliorum Regum Oratores aſſediſſe, quam contentionem adeo exarſiſſe memorat Gabriel Palæottus, vt penè Galli ad defectionem ſpectarint:

Adolphus Sernantius

Contentiones de præcedentia inter Oratores Gallos, & Hiſpanos.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. mſ. Pr. Car. Barb. ſig. n. 24. pa. 336.

,, Cùm de Comite (inquit) Lunenſi Catholi-
,, ci Regis Oratore in Synodum recipiendo actũ
,, fuit: qua in re cum Galli ſuſpicantes ne quid
,, de procedria aduerſus antiquiſſimam eorum
,, poſſeſſionem decerneretur, ſatis fremere cœ-
,, piſſent, eò vſque prolapſi, vt ſi quid ſecus fie-
,, ret, ad futurum Papam, qui æquior ſit, atque
,, ad liberius Concilium ſe appellaturos edice-
,, rent, magnoperè interdum dubitatum fuit, ne
,, vehementiores ea ces tumultus accenderet.
,, Tandem Diuina bonitate, Legatorumque pru-
,, dentia factum eſt, vt res inter eos hoc pacto
,, fuerit compoſita. Nam cum primum Orator
,, coram Patribus mandata ſui Regis exhibuit,
,, (cõſignata erant ea XX. Octob. anni MDLXII.
,, Regnorum citerioris Siciliæ anno IX. Hiſpa-
,, niarum verò, & aliorum VII.) iuſſit quoque,
,, vt eius nomine proteſtatio quædam recitare-
,, retur; Ea lecta locus illi extra ordinem à latere
,, crucis argenteæ, quæ è regione Legatorum in
,, conſeſſus centro defigitur, fuit aſſignatus. Tùm
,, Orator Gallus aliam proteſtationem habuit.

Extat in mſ. Arch. Vat. ſig. n. 3052. pag. 199.

94 Extant memoratæ proteſtationes in actis Concilij ſubiectis conceptæ verbis.

XXI. Maij abſoluta ſolita S. Spiritus oratione Magnificus D. Licentiatus Antonius Couarrunios Auditor Regiæ Cancellariæ Ciuitatis Granaten. in mediũ aſſiſtens, nomine, & ad inſtantiam, ac ex ordine præfati Illuſtriſſimi Domini Comitis, vt Oratoris præfati ſic ſemper erecti ſtãtis, licet reliqui omnes, tàm Patres, quàm Oratores ad ſua loca reſediſſent, infraſcriptam, alta, & clara voce, omnibus audientibus, perlegit proteſtationem, quæ eſt tenoris ſubſequentis, videlicet.

Mſ. Arch. Vat ſig. nu. 3048. & in alio ſign. n. 3252 pag. 331.

Dominus Claudius Fernandez Vigil de Quignones Comes Lunæ, &c. Philippi Hiſpaniarum, vtriuſque Siciliæ, Hieruſalem, &c. Regis Catholici, Archiducis Auſtriæ, Ducis Burgundiæ, & Mediolani, &c. Comitis Habſpurgi, Flandriæ, & Tyrolis, &c. Ad hoc ſacrum œcumenicum Tridentinum Concilium Orator, &c. Et ſi mihi, vt tali Oratori is, & alias, & in hoc conſeſſu locus debetur, qui primus poſt Imperatoris Romani Oratorum ſedem eſt, quod ante omnia teſtificor, & proteſtor, verum, cum hic locus, & ea cauſa, de qua agitur, tempuſque etiam ipſum Reipublicæ ſit eiuſmodi, vt humanis vllis contentionibus Sanctiſſimus hic Diuinarum rerum, & ſalutis publicæ petendæ curſus impediri minimè debeant, cumque ſit maximè conſentaneum, vt qui ad iuuandum, ſuſcipiendum, præſtandum hoc communis cauſæ conſilium adſint, ij primum ipſi diligentiſſimè curent, deneque operam, ne quam à ſe afferant contentionis, diſcordiæ, ſeceſſionis vllis hominibus vel minimam cauſam, cum hæc ita ſint, quo ad locum, ſedemque attinet, accipio, quod datur, eoque in præſentia, & quoad erit commodum, vtar, ita tamen, vt omnes intelligant, velle me, id quod ſedulo prædico, ac proteſtor, ne quod hęc mea moderatio, & ſalutarium huius ſacri œcumenici conuentus deliberationum à me habita ratio præiudicium vllum vlla ratione dignitati, maieſtati, iuri Principis mei Philippi Regis Catholici, poſteriſ-ue eius afferat, ne-ue attuliſſe videatur, quo minus, vt hoc, & alio quouis tempore, ac alia quauis de cauſa ius id ſuum integrum eis, ſaluumque ſit, quas ob res ius id Domini mei Philippi Regis Catholici, poſterorumque eius nomine, iuſtiſſimamque, veriſſimamque intentionem, omnibus vt Regibus loco, & honore omni præferantur, & ad has, & alias omnes cauſas omnia loca, & tempora reſeruatum eſſe volo, ac reſeruo, vt ſemper ea iura, eamque intentionem, & perſequi, & tueri perinde poſſint, ac ſi hoc tempore, & hoc loco debitus mihi, vt tali Oratori, locus, quem dixi, datus fuerit ijs omnibus, quæ à quouis hominum obiecta huic meæ aſſeuerationi, & proteſtationi aduerſari videri poterunt, minimè obſtantibus, omninòque abnegatis, quam meam proteſtationem hoc libello comprehenſam à vobis peto Reuerendiſſimi Patres, vt actis huius Sanctiſſimæ Synodi inſeri, adſcribique faciatis, neque ſine eius integro exemplo hodiernæ actionis huius monimenta circumferri, edive cuiquam patiamini, mihique in pri-

mis

Digitized by Google

mis huiuſce rei exemplum, teſtationemque publicis tabulis obſignatam à Reuerendiſſimo Secretario, Scribiſque veſtris iubeatis dari, Patres Reuerendiſſimi. Qua proteſtatione per dictum Dominum Magnificum D. Licentiatum perfecta, cum ipſe Illuſtriſſimus D. Comes à Luna Orator præfatus locum ſibi poſt Imperatoris Romani Oratores immediatè dari prætenderet, vt in prefata proteſtatione aſſeruit, in quadam ſede vellutea, iuxtà præfatam Crucem in loco ſuo expreſſo, vt ſupra, exiſtentem poſita, loco ſibi à Reuerendo D. Cæremoniarum Magiſtro de ordine, tamē, & commiſſione prælatorum Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum Legatorum dato, & aſſignato aſſedit.

95 Qua proteſtatione per Illuſtriſſimos Oratores dicti Chriſtianiſſimi Francorum Regis audita Illuſtris, & Magnificus D. Reginaldus Ferretius Præſidens Parlamenti Pariſienſis vnus ex ipſis Oratoribus nonnulla verba reſpondit, quæ ſunt tenoris ſubſequentis videlicet. Si nos hodiè in hac Sancta Synodo alio loco ſederemus, quàm ſemper maiores noſtri, & nouiſſimè in Concilio Conſtantienſi, & vltimo Lateranenſi, qui primi poſt Imperatoris, & ante omnes Regum Oratores ſederunt: ſi etiam nouus hic locus, in quo nunc extra ordinem Oratorum ſedere incipit clariſſimus Catholicæ Maieſtatis Orator Illuſtris Comes à Luna poſſet nobis, aut alijs Oratoribus eſſe damno, vos certè Patres Sanctiſſimi, qui Eccleſiam Vniuerſalem repræſentatis nobili noſtro officio, & maiorum exemplo nos omnes ad antiquum ordinem reuocaretis, aut ſaltem denunciatione Euangelica nobiſcum ageretis. Cum autem taceatis, neque etiam huic nouitati intercedant clariſſimi Cæſareæ Maieſtatis Oratores; quibus cum cauſa noſtra non poteſt non eſſe cōmunis, Nos qui hodiè in ordine Oratorum, & proximi Cæſareæ Maieſtatis Oratori priſtinam poſſeſſionem Regi noſtro conſeruamus, fretique amicitia, & affinitate Maximi, & Potentiſſimi Philippi Regis Catholici in Carolum fratrem pupillum Regem Chriſtianiſſimum, poſtulamus tantum à vobis, vt hodiernum dictum, & factum Illuſtris Comitis à Luna ita interpretemini, ne quod indè præiudicium fieri poſſit antiquiſſimæ prærogatiuæ, perpetuę poſſeſſioni Regis Chriſtianiſſimi, idque in acta veſtra referre iubeatis. Quibus abſolutis maximus, & eximius, ac Reuerendus Iuris vtriuſque Doctor Ioannes Baptiſta Caſtellius Canonicus Bononienſis Sacri Concilij Promotor petijt per nos ipſius Sacri Concilij Notarios vnum, vel plura, publicum, ſeù publica confici Inſtrumentum, & Inſtrumenta.

Ext. in ms. Franc. Ca. Barb. num. 344 pag. 318. & in alio ms. Ca. Pij ſig. num. 301.

Hæc mutuo Oratorum conſenſu, Legatorumque opera compoſita, refert Gabriel Palæottus, quæ confirmant Legatorum literæ eodē die XXI. Maij ad Carolum Borromæum Cardinalem exaratæ, quibus geſtorum ſeries repetitur, adduntq; lecto Regio mandato habitam Hiſpani Oratoris nomine Orationem à Petro Fontidonio Segobienſi Theologo, qua magnificè celebrauit Philippi II. Regis in promouendo Concilio ſtudium, incenſam pietatem in hæreſeos in Hiſpania pullulantis ſeminibus præfocandis, & elidendis Hereticorum conatibus, aſſerenda Religionis dignitate, proferenda apud Indos Occidentales fide, Anglia ad obſequium, coniunctionemque Romanę Eccleſię iam ante reuocata, Belgio, Inſubria, & vtraque Sicilia à peſtifera impietate vindicatis, auxilijs Galliarum Regi contra Hugonottos perduelles ſubminiſtratis, claſſe aduerſus Turcarum maritimas excurſiones inſtructa, cuius orationis pręcipua pars à nobis delibanda viſa eſt.

96 Cum decreta veſtra Sanctiſſima, quę ſuſpenſis omnium bonorum animis expectantur, in omnes Chriſtianorum Prouincias diffundi iam, atque dilatari debeant, quę magnoperè Regum prędidium, authoritatemque requirant, in tantis prȩſertim huius ſęculi infeliciſſimi perturbationibus, quibus ſic ęſtuat Orbis Chriſtianus vt neque Conciliorum authoritates ſpectentur, neque leges audiantur, ſed vis, furor, audacia, gladijque dominentur; cum demque inſtet iam tempus illud, in quo Reges, & Principes Chriſtianos, quos hactenus hic per Legatos rerum, quę à vobis gerebantur, teſtes, & ſpectatores habuiſtis, nunc patronos, & defenſores ſitis habituri; Nunc, inquam, nunc voluit Catholica Maieſtas vobis per hunc ornatiſſimum virum renuntiare, ſe paratum iam eſſe ad agendas illas partes, quas Martianus Imperator, qui Concilio interfuit Calchedonenſi, Imperatoribus, & Regibus dixit eſſe ſuſtinendas, vt veritatem per Sacrum Concilium inuentam, ſic illi tuerentur, vt exorientibus illius cauſa tumultibus obuiam irent, & exortos ſeuera animaduerſione coercerent; voluit ſignificare, ſe libenter omne ſuum Imperium, quod ſibi in primis ad Eccleſiæ ſalutem, ad conſeruandam Religionem, ad tuendas veſtras Sanctiſſimas Leges diuinitùs ſenſit eſſe tributum, ad protegendum hoc Sacroſanctum Concilium, & illius decreta eſſe collaturum. Voluit demum ſignificare ſe cupere vehementer, hāc Sanctam Synodum, quàm Carolus V. Imperator clariſſimus eius Pater primo naſcentem fouit, aluit, prouexit, & vt adoleſceret, ſummo ſtudio elaborauit, cuius cauſa bella difficillima, & periculoſiſſima ſuſcepit, & quam nunc etiam Religioſiſſimus, & inuictiſſimus Ferdinandus Imperator eius patruus, ſumma pietate, & ſtudio reſarciendę Religionis inflammatus, conſilio, & opera ſuſtentat, ipſe etiam ſimul eam ad fęlicem exitum, frugemque perducere; nam ab illo die, quo Chriſtianam Religionem, ſimulque, cum ampliſſimo Regno, à paternis humeris in ſuos deuolutam, inclinantemque proſpexit, omnia ſua conſilia, ſtudia, cogitationes ad eam inſtaurandam, & reficiendam conferendas putauit; & cum duo ſint officiorum genera, quę à Principibus Chriſtianis hiſce potiſſimum temporibus Eccleſia Chriſti ſuo iure poſſit exigere, alterum, vt cogendo, celebrandoque Concilio, (quod vnicum ſemper fuit afflictis, & calamitoſis illis rebus remedium) adeſſent, atque fauerent; alterum vt Prouincias ſibi ſubditas in antiqua Religione, & obedientia Sedis Apoſtolicę conſeruarent, ſic in vtroque prȩſtando ſe geſſit, vt ſi glorioſam illam Catholici Regis compellationem à maioribus hęreditario iure non accepiſſet, illam nunc iure optimo fuiſſet omnium iudicio ampliſſimam conſequutus, acceptam verò poſteris longè ſit illuſtriorem traditurus. Etenim cum Pium IV. Sanctiſſimum, & pijſſimum Pontificem Maximum, & perſona, quàm ſuſtinet, & pietas incredibilis, & miſerabilis Eccleſiæ ruina, & Chriſti gloria ad cogendum, & terminandum iam hoc tantum Concilium impuliſſet, nullum ille officium, quod à vere Catholico Principe ſperari poſſet, prætermiſit. Paſtores Hiſpanos, ipſum inquam Hiſpaniæ florem, quos hic præſentes in-

tuemi-

Digitized by Google

tuemini, è ſuis illic ſedibus excitauit, & Tridentum miſit, quorum ſtudium in tuenda Religione, in inſtauranda veteri diſciplina grauitatem, ſapientiam in dicenda ſententia, in tuenda conſtantiam, in optanda Eccleſiæ ſalute pietatem, in quærenda diligentiam, fidem, & induſtriam, nobis tacentibus, vel hæc ipſa ampliſſima veſtra ſubſellia teſtantur. Et infra.

Quanta verò ſollicitudine Prouincias, Regna, Nationes ſuo Imperio ſubiectas in officio continuerit, & conſeruauerit, ne ab Eccleſiæ vnitate, & Romani Pontificis obedientia abducerentur, vel illud abundè magno eſt argumento, quod in illis potiſſimum ſynceram Religionem, & Apoſtolicæ Sedis obſeruantiam florere videamus. Teſtis eſt in primis Hiſpania, in qua cum tot haberet Philippus domeſtica exempla clariſſimorum Regum, qui acerrimi Religionis aſſertores extiterunt, à quibus degenerare turpiſſimum, virtutem imitari glorioſum duceret, cum in mentem reuocaret veterem illam Religionem, & antiquum iusiurandum, quod decretis Toletani Concilij ab Hiſpaniæ Regibus exigebatur, ne aliquem non Catholicum in ea Prouincia verſari paterentur: Cum aui Philippi, cum ataui Ferdinandi, cum Caroli V. Imperatoris maximi parentis ſui viua, recenſque memoria immortalitate digniſſima ante illius oculos obuerſaretur, memor antiquæ Religionis, memor Hiſpanicæ gloriæ, memor Patriæ, auitæque virtutis, veritus, ne Hiſpania in has tantas Hæreticorum inſidias incideret, ne cōmuni hoc totius Orbis naufragio religioſiſſima Prouincia mergeretur, veritus denique, ne aliqua ſua culpa, aut negligentia Hiſpania dehoneſtata, & maiorum ſuorum gloria obſcurata videretur, tàm ſollicitam curam, tàm vigilans ſtudium adhibuit, vt eius beneficio inter ſaucias, & furentes vicinas Prouincias, Hiſpaniam incolumem, & ſanam habeamus (Et mox) Quoties obſecro ille hæreſim per vtraſque Pyrenæorum montium fauces ex vicinis Prouincijs in Hiſpaniam irruere conantem, propulſauit? Quoties illam ſe tacitè inſinuantem, & obſcurè ſerpentem, è tenebris in lucem, è latebris in hominum conſpectum extraxit, & ſublatis nefariæ coniurationis ducibus extinxit? Quoties illam ad extremos Indos nauigare cupientem repreſſit? Nulla vnquam hæreſis, Sanctiſſimi Patres, tanto exarſit ſtudio ſe propagandi, ſicuti hæc, quæ miſerè nunc affligit Eccleſiam; quæ non contenta in Europæ Regionibus, quas omnes fermè crudeliter vulnerauit, neque in terra flammas, neque in mari naufragia, non hominum gladios, neque Diuinam iram perhorreſcens, emenſo vaſtiſſimo pelago in Occidentalem Indiam commigrare cupiebat, vt illic in ipſis Indorum animis primo naſcentis, & pullulantis Religionis ipſas radices inficeret, & in illam latiſſimam Regionem, in quam Rex Catholicus Ferdinandus Hiſpanorum ſigna Chriſti, nomen illis gentibus inauditum, & puriſſimam, caſtiſſimamque Religionem Chriſtianam primus inuexit, ipſa furias, & erynnes aſportaret ad illius pacem, tranquillitatemque turbandã, & niſi illius nefariæ cupiditati interceptis ſæpè libris, & ſceleratis Sathanæ miniſtris comprehenſis obuiam iſſet Philippus, niſi ab illo curſu, quo in Indiæ perniciem properabat, ab illa improba ſpe, conatuque depulſa fuiſſet, haud dubiè iam in Indiam, cum ingenti illius Orbis periculo, & acerbiſſimo Eccleſiæ dolore penetraſſet.

Cum magnum præterea Hiſpaniæ periculum ab Hæreticorum libris, aut ſceleratis miniſtris patere potuiſſet, quod ſi contingeret aliquando, vt eſt inſidioſa hæreſis, vt latebram aliquam, qua ſeſe inſinuaret, inueniſſet, omnibus in locis, & in omnibus oppidis induſtrios, & oculatos homines collocauit, qui omnia odorarentur, & ſubolfacerent, omnia curioſis oculis rimarentur, vt obſeſſa in firmiſſimis præſidijs hæreſis contra Religionem ſe commouere non poſſet, quin quamprimum emerſiſſet, comprimeretur. Sic ergo Dei in primis optimi maximi clementia, & huius clariſſimi, & verè Catholici Principis induſtria viget in Hiſpania Religio, fides, & doctrinæ puritas, ſic floret antiqua diſciplina, ſic Sancta illa, & minimè curioſa, ſed verè Chriſtiana, prudenſque ſimplicitas in Hiſpanorum animis conſeruatur. Vt mihi quidem quoties afflicta Mater Eccleſia reliquas Prouincias erroribus æſtuantes, à quibus ſe pulſam lamentatur, ægro, & conſternato animo luſtrat, cum deindè luctu, mœroreque confecta oculos lacrymis manantes in Hiſpaniã conuertit, quam ſibi iactatę portum dulciſſimum, & ſacram anchoram, quam afflictæ ſolarium, quam miſeræ perfugium, quam denique exuli, & calamitoſæ vnicam aram, ad quam confugiat, intuetur, ſuas omnes miſerias ſuauiſſimo illius conſpectu conſolari videatur. Vtinam vtinam Sanctiſſimi Patres hanc Catholici Regis ſeueritatem in coercendis ijs hominibus nouarum rerum cupidis, Principes omnes, & Reſpublicæ Chriſtianę fuiſſent imitatæ. Vos vtique hac celebrandi Cõcilij ſollicitudine, & Eccleſiam ijs tantis ærumnis, & calamitatibus liberaſſent.

Neque verò hoc ardens inſtaurandæ religionis Catholicæ Maieſtatis ſtudium Indiæ ſolum, Hiſpaniæque regionibus terminatum eſt, ſed in alijs etiam Chriſtianis Prouincijs emicuit. Teſtis eſt Anglia celeberrima inſula, quæ cum hac hæreſum peſte non infectam modo, ſed perditam propè, atque deſperatam doleret, Mariam Angliæ Reginam lectiſſimam, & religioſiſſimam fœminam non alio nomine duxit vxorem, quam vt ſi fieri potuiſſet, collapſam ibi religionem erigeret, & tantum illud in Eccleſiæ fortunas ab Henrico Rege excitatum incendium extingueret: quod tanto animi ardore, tanta contentione, tàm certa ſpe aggreſſus eſt, vt breui tempore vniuerſam Inſulam ad Eccleſiæ ſinum, vndè abſtracta fuerat, adduxerit, & vt publicè Iulio III. Pontifici Maximo obedientiam reſtitueret, vt in Sathanæ miniſtros animaduerteret, & vt Eccleſię Romanæ leges, & inſtituta ſequeretur, impetrauerit; & niſi immatura mors Regina ſublata hanc tantam Angliæ fælicitatem inuidiſſet, aut niſi potiùs Diuina bonitas illorum hominum crudelitate, & ſceleribus offenſa, vt de illis ſupplicium acerbiſſimum ſumeret, fœminam ſanctiſſimam, & religioſiſſimam, vnicum eius generis remedium illis eripuiſſet, haud dubiè eam inſulam, ſi non prorſus ſanam, non tamen ita vulneratam, & ſauciam haberetis. Teſtis eſt Flandria, quæ cum non nihil ſordium iſtarum gentium commercio, & conſuetudine contraxiſſet, niſi illius ſaluti opportunè fuiſſet, diligenterque conſultum, eodem fuiſſet cum reliquis Prouincijs funere ſublata. Teſtis eſt Mediolanum, Neapolis, Sicilia, cæteræque Inſulæ, Regna, Prouinciæ, Nationes quotquot latiſſimo eius continentur imperio, quibus antiqua religio ſummo Catholicæ Maieſtatis ſtudio, conſilio, & induſtria conſeruatur. Teſtis eſt denium nunc etiam vicina Gallia, in qua cum videret

ret hæreſes in apertum furorem protupiſſe arma contra Regem Chriſtianiſsimum, & contra Religionem arripuiſſe nonnullos Angliæ, & aliquarum Prouinciarum Germaniæ Principes ad illa infelicia, & ſacrilega arma ſollicitaſſe, omnia iam turbaſſe, omnia commouiſſe, incendijs omnia, & cædibus funeſtaſſe, miſerorum Gallorum ſanguine ipſa templa cruentaſſe, flumina infeciſſe, odiũ ſuum crudelitatem & rabiem ſaturaſſe, ea deniq; immanitatis exempla in amicos, in fratres, in parentes, in Patriam, & in Eccleſiam edidiſſe, quæ ſilicem dolore frangere, quæ ab ipſis rupibus, & ſaxis commiſerationem, & lachrymas extorquere potuiſſent, ne ruenti in Gallia Religioni, ne Chriſtianiſſimo, & amiciſſimo Regi, ne clariſſimo Regi, ne clariſſimo Regno deeſſe in tanto diſcrimine videretur contra tantam vim ſceleris audaciæ, & proditionis eorum hominum, qui prætextu Religionis Regi ſuo, & infanti, & pupillo nefarium bellum intulerunt, ſuas omnes vires, potentiam, opes, ſe denique ipſum cum magno exercitu ad propulſandum illam inſignem iniuriam obtulit Chriſtianiſſimo, & ſibi chariſſimo Regi; ille verò qui iam exercitum numeroſum contra ciues contumaces, & perfidos proditores comparauerat, & ad id bellum clariſſimis Gallię Ducibus vtebatur, exiguis Hiſpanorum, & Germanorum auxiliaribus copijs contentus, Deo auſpice, ita fæliciter cum aduerſarijs pugnauit, vt clariſſima parta victoria, quam acerrimis illis Religionis propugnatoribus, præſtantiſſimiſque Ducibus Catholici adepti ſunt, fractis hoſtium conaribus, & afflictis Gallorum rebus ſignum quoddam ſalutis elatum videretur. Etenim ſi penès aduerſarios extitiſſet illa victoria, nullus erat, qui non de Catholica Religione, & de Catholicis omnibus actum in Gallia eſſe iudicaret (Et infra.)

Neque verò illud prætermittendum exiſtimo, quod ad ſummam eius laudem, & totius Chriſtiani Orbis vtilitatem arbitror pertinere, quod cum grauiter, & iniquo animo ferret Religionem non Terra modo, ſed Mari etiam ab hoſtibus infeſtari, quod infinitis ſit prædonibus refertum, à quibus non ſolum oræ maritimæ omnes miſerè, crudeliterque vexentur, ſed quod eſt omnium longè miſerrimum, Chriſtiani innumerabiles captiui abducantur, qui (quod ſine lachrymis, & dolore commemorari non poteſt) partim blanditijs allecti, partim miſera & longa ſeruitute fracti, partim metu, vique tormentorum coacti ad deſerendam (proh dolor) Chriſtianam Religionem impellantur. Cùm nullę præterea maritimæ Ciuitates, nulli portus, nullæ oræ, nulli abditi, & ſepoſiti ſinus tuti ſatis, atque ſecuri ſint, cum nulla nauis, nulla triremis oram per hoſce annos ſoluat, quæ non interitum, aut ſeruitutem pertimeſcat, vt aut hyeme cum fluctibus, aut vere cum pyratis ſit, prædonibuſque pugnandum, claſſem parat numeroſam, qua clauſa vobis maria patefaciat, qua piratis expurget, qua ſecuram reddat nauigationem, qua denique Chriſtianam Religionem terra, marique tueatur. Et tamen cum in hoc tàm vaſto curarum Oceano, cum ſpem omnem Eccleſiæ ſitam in vobis nunc, & collocatam, è veſtris ſanctiſſimis decretis potiſſimum pendere videat, nunquam ab hoc ſacro Concilio remouet oculos, ſed vt Regem vigilantem, & religioſum decet, omnia circumſpicit conſilia, atque conatus hoſtium diligenter obſeruat. Ne vllis technis, aut prauis Hæreticorum conſilijs diſſipetur.

Demum Orator Patres piè hortatus eſt, ne ijs aures præberent, qui multa Hæreticis concedenda concordiæ ſtudio ſentiebant, cum tanta eſſet eorum pertinacia, vt non ad Eccleſiam reuerti vellent, ſed eius membra diuellere, eamque ſibi ſubijcere molirentur, atque etiam conceſſa à Concilio eo ipſo nomine, quo forent conceſſa, non admiſſuros profiterentur, nec flecti vlla ratione, ſed frangi poſſent.

Illud in primis ſummis votis exoptem, Eccleſiæ maieſtatem vobis (vt par eſt) Sanctiſſimi Patres eſſe chariſſimam, & illorum piam fortaſſe magis quam circumſpectam ſententiam diligenter à vobis examinandam, & expendendam arbitratur, qui multa nunc Chriſtianæ Religionis hoſtibus à vobis putat eſſe permittenda, vt indulgentia victi ad Eccleſiæ ſinum reuertantur. Qui vos ad id præſtandum, & ad hanc quam putant miſericordiam, vel ea ratione conantur impellere, quod parentes ſitis, qui filiorum pereuntium ſaluti indulgentia paterna proſpicere, paſtores qui abactas oues ſummo ſtudio, & charitate conquiſitas ad Eccleſiæ aulas reuocare, pientiſſimi medici, qui non acerbam aliquam (neque enim illam tempora patiuntur,) ſed blandam, & exulceratis animis aptam medelam adhibere debeatis; fuiſſe iam dicunt quondam ſæcula quædam, quæ virgas ferreas, & ſecures pati potuiſſent, nunc verò in tanta temporum, & animorum acerbitate nonnulla eſſe hominum, ſi non improbitati, imbecillitati ſaltem à nobis condonanda, ita vt in curandis his morbis, temporum potius quam rerum rationem habendam pietatem, quam ſeueritatem ſummam charitatem, quam ſummum ius, atque hanc vnicam eſſe viam conciliandæ pacis arbitrantur. Pia ſanè, & à ſyncero, Chriſtianoque pectore profecta, neque à vobis Sanctiſſimi Patres repudianda ſententia, ſi hac ratione concordiæ, & vnitatis conciliandæ certa ſpes elucerer. Sed quæ obſecro ſpes pacis cum illis eſſe poteſt, qui infinitis alijs erroribus, ita pertinaciter adhęſerunt, vt faciliùs à vita, quam ab illis depellantur? Quę pacis certa conditio cum illis, in quibus incredibilis crudelitas, & nulla iam fides reperiatur? Cum ijs, qui non ipſi ad Eccleſiam venire, ſed Eccleſiam ad ſe adducere, & ſuis cupiditatibus ſubijcere conantur? cum ijs, qui illis rebus, quas vehementer expetunt, vel hoc vno nomine, quod à Concilio concedantur, ſe minimè vſuros eſſe profitentur, ſi non concedantur nihil curent? Quæ iſta erit humanitas, pietas, aut clementia? Non eſt vobis certamen Sanctiſſimi Patres cum ijs hominibus, quos vllum beneficium vlla pietas, quos vlla iam poſſit flectere miſericordia. Vtinam ſic illi veſtram auctoritatem agnoſcerent, vtinam ſic eſſent in ſacrum iſtud Concilium animati, vt ſi quid à vobis nunc in illorum gratiam decerneretur, optimè ſecum, & clementer actum eſſe putarent. Sed quis ſibi perſuadere poteſt eos veſtram clementiam requirere, à quibus auctoritas veſtra negligatur? Crudelis ſanè hæc eſſet miſericordia, quæ in nullum eorum emolumentum, & in maximum fortaſſe Eccleſiæ dedecus redundaret. Quę ea ſemper vſa eſt grauitate, atque conſtantia, vt multa ſuis hoſtibus, quæ honeſtè concedi potuiſſent, ad infringendam illorum pertinaciam ſæpiſſimè denegauerit: non eſt neceſſe exempla referre vos ipſi recordamini. Veſtrum igitur erit Sanctiſſimi Patres, ſic illorum ſaluti, Eccleſiæque maieſtati conſulere, vt omnia ex huius potiùs dignitate, quam ex illorum libidine geri videantur.

Digitized by Google

97 Excepta eſt magno applauſu ab ijs, quos nulla tangebat æmulatio, hæc præclariſſimorum Philippi II. Hiſpaniarum Regis facinorum, ac flagrantiſſimę pietatis commemoratio, grateſque actæ à Patribus de oblata contra impios pro defendenda religione armorum potentia, commendataque pia eius adhortatio ad puritatem diſciplinæ Chriſtianę inſtaurandam, ad quam reſtituendam ſe omni ſtudio incumbere profeſſi ſunt, vt ex ſubiecto reſponſo Famaguſtani Epiſcopi ore reddito patebit.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3252. pag. 199.

Magno in dolore, Illuſtris Orator, quem in communibus miſerijs capimus, non mediocrem nobis conſolationem attulit tua iſta eximię Sereniſſimi ac Potentiſſimi Philippi Regis Catholici, in Chriſtianam Religionem, atque in hanc Sanctam Synodum pietatis ac ſtudij commemoratio: non eam quidem ob cauſam, quod ignotus nobis anteà fuerit, tàm pij, tàmque de Chriſtiana Republica benemeriti Principis animus: ſed quod ea, quę ſigillatim ſuperioribus temporibus an maduerteramus, copioſiſſimè nunc explicata, atque ante oculos poſita vno aſpectu conſpeximus; atque illud in primis gratum nobis, atque iucundum accidit, & maximam noſtris animis alacritatem addidit, quod ſua Rex ſtudia omnia, ſuas vires, quę quantę ſint, non ignoramus, ad ea, quę ſanxerimus, tuenda atque defendenda ſe collaturum tanto animi ardore pollicetur. Quod idem pientiſſimum, atque inuictiſſimum Cęſarem, alioſque Chriſtiani nominis Reges, ac Principes facturos, cum exploratum nobis ſit, quibuſdam quaſi ſtimulis incitamur, vt accuratè operam demus, vti actiones noſtrę, tot, ac tantorum Principum ſtudijs, cumulatè reſpondeant. Atque id nos quidem, & ſponte noſtra, & Sanctiſſimi Domini noſtri cohortatione, iàmdiu facimus, nihil enim aliud, ex quo die huc acceſſimus, meditamur, neque in alia cura, atque cogitatione verſamur, quam, vt & in morum, atque Eccleſiaſticę diſciplinę emendatione, & in doctrinę Catholicę explicatione noſtras partes diligenter exequamur, ſicque omnibus in rebus tueamur cum pietatis moderamine iuſtitiam, vt publicę vtilitati maximè conſulatur, atque ad optatum tandem exitum hanc Sanctam Synodum perducamus; id quod à Deo immortali petere quotidiè ſummis precibus non deſiſtimus, & cum à bonis omnibus, tùm à Pontifice ipſo maximo ſummoperè deſiderari intelligimus. Quamobrem cum prior orationis tuę pars, quę Catholicę Maieſtatis egregia facta, propenſamque in Dei Eccleſiam voluntatem, atque ingentia merita complectebatur, nos mirum in modum delectarit, poſterior etiam, quæ de labente ac propè cadente Chriſtiana Republica fulcienda, atque in priſtinam, quoad eius fieri poſſit, dignitatem reuocanda præclara multa continebat, ea, vt mirificè cum noſtris ſenſibus atque conſilijs conueniebat, ita grata admodum nobis fuit. Nunc (quod huius temporis eſt) quantas maximas poſſumus Regi ipſi gratias, & agimus, & habemus, tùm pro ſingulari eius, ac perpetuo in Catholicam fidem ſtudio, à qua glorioſum illum titulum ſibi à maioribus ſuis relictum præclarè tuetur, tùm pro recenti, ac tàm piæ in S. Synodũ voluntatis profeſſione, tùm verò etiam, quod te potiſſimum Ill. Orator ex magno clariſſimorũ, atq; ornatiſſimorum virorum numero delegarit, quem poſt Illuſtrem Marchionem Piſcariæ ad nos huc mitteret, cuius præſentia non mediocre communi huic cauſæ & adiumentum, & ornamentum afferret. Neque enim ignoramus, quanta prudentia, moderatione animi, probitate, religione, & maximarum rerum tractatione excellas. Quare Sancta hæc Synodus lætiſſimis te oculis, atque libentiſſimis animis intuetur, & excipit, ac mandatum tuum, prout iuris eſt, admittit.

98 Excepto pacatè Oratore Hiſpano, cum ipſa ſopita videretur de procdria contentio inter Galliæ, & Hiſpaniæ Oratores, proximo menſe extremo vehementer exarſit, ſed antequam ipſam denuò narrare cogamur, graues alias contentiones, quæ non pro loco, ſed pro ordine exortę fuerant, deſcribamus.

99 Menſe Iunio grauiſſimæ controuerſiæ exarſere circa doctrinam, & canones de Ordine, ac Legati Cardinales formulas varias ad Cardinalem Borromæum tranſmiſere, ac in ea, quæ litera *E* deſignata erat, pro verbis, *Vniuerſalis Eccleſiæ Rectoris* ſubſtituerunt verba *Catholicæ Eccleſiæ Paſtoris*, & pro verbis, *Romani Pontificis auctoritate*, verba hæc ſubrogarunt *Sedis auctoritate Apoſtolicæ*, quę licet ſynonyma multis Theologis videantur, tamen ea Gallos diuersè admodum interpretari; veluti, auctoritatem Pontificis cum eius vita deſinere, at non Sedis Apoſtolicæ, atque plures Epiſcopos creatos Sedis Apoſtolicæ auctoritate, non Pontificis, vt Titum, ac Timotheum à Paulo, Polycarpum à Ioanne: pariter verba *Catholicæ Eccleſiæ Paſtoris*, cum diſcuterentur, reperta ambigua, nam, & pro Vniuerſalis Eccleſiæ Paſtore poſſe accipi, & pro quolibet Epiſcopo, non Hæretico, nec Schiſmatico; proptereà Gallos nolle admittere vocem *Vniuerſalis*, ne Concilio Baſileenſi præiudicent, formidare enim, ne ſi quid aduerſus illud egerint, in Gallia ſaxis appetantur; cenſere porrò plurimos formulam doctrinæ non promulgandam, niſi nitidè ea verba *Vniuerſalis Eccleſiæ* exprimantur, licet enim verba *Catholicæ*, & *Vniuerſalis* idem ſonent, tamen à latinis habito Concilio latinam vocem vſurpandam, tollendamq; ambiguitatẽ his verbis *Vniuerſalis Eccleſiæ Rectoris.* Addidere etiã S. Cyprianum, cum aliquos hęreticos in gratiã Eccleſię admitteret, voluiſſe, vt profiteretur Cornelium Pontificem eſſe Paſtorem Eccleſiæ Catholicæ, cum ea additione, id eſt *Vniuerſalis*, ac plura Concilia maximè Lugdunenſe à Baſileenſi citatum, vti verbo *Vniuerſalis*, atque adeò Tridentinum debere vti ea voce, eo maximè, quod Galli eam vocem oppugnent, vt veritas in ſua luce collocetur, atque ambiguitatum vmbrę depellantur, ita Nicenum vſum voce *Omouſion* ad hęreſim Arrij confundendam; cumque dicant Galli vocem *Catholicæ*, idem ſonare, quod *Vniuerſalis* cur refragantur, ne vox *Vniuerſalis* inſeratur? tùm peruulgata controuerſia exiſtimatum iri Pontificem vti non poſſe voce *Vniuerſalis*, atque ita auctoritatem Florentini imminuendam Concilij, augendamque Baſileenſis.

Subdidere pręterea, non ita tutum dicere *Sedis Apoſtolicæ auctoritate*, ac ſi diceretur *Romani Pontificis auctoritate*, eo quod nonnullis Eccleſijs, vt Epheſinę, & Antiochenę, Sedis Apoſtolicę nomen inditum fuerit, quibus tamen Eccleſijs, qui ſucceſſit in Epiſcopatu, non in Apoſtolatu ſucceſſerit, in quo Romanus Pontifex ſuccedit. Prętereà Gallos opinari auctoritatem Sedis Apoſtolicę Concilio inhęrere, atque adeò ſi promulgetur in Concilio Epiſcopos auctoritate Sedis Apoſtolicę aſſumi, interpretaturos, non à Pontifice,

ſed

Digitized by Google

ſed à Concilio, quod prẹferunt Pontifici, aſſumi, quod eo altiùs perpendendum. Significaront, demum vocem *Catholica* pro *Vniuerſalis* voce tolerari poſſe, modò addatur *totius Eccleſia Catholica Paſtoris*, & verbis *Sedis Apoſtolica auctoritate* addantur hæc, *qua reſidet in Romano Pontifice, &c. XII. Iunij MDLXIII.*

100 Pro illuſtranda Romani Pontificis in vniuerſam Eccleſiam auctoritate plures Sanctorũ Patrum ſententiæ, necnon aliẹ decretẹ ex Conciliis œcumenicis ſubiectis verbis conceptæ ad Ferdinandum Cæſarem tranſmiſſæ ſunt.

Mſ. Arch. Vat. ſign. 3229. pag. 191.

,, Romano Pontifici plenariam in Beato Pe-
,, tro regendi & paſcendi vniuerſalem Eccleſiam
,, poteſtatem à Chriſto eſſe conceſſam, ex ſe-
,, quentibus conſtat.

Sententiæ ſanctorũ Patrum auctoritatem Põtificis Romani confirmantes.

I. Audiuit Petrus Matth. 16. à Chriſto: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*; Eccleſia verò Chriſti vna eſt, atque vniuerſalis, ſequitur ergò vniuerſalem Eccleſiam ſuper Petrum in Chriſto fundatam eſſe.

II. Chriſtus Ioan. vlt. dixit: *Paſce agnos, paſce oues meas*; ouile verò Chriſti eſt vniuerſalis Eccleſia, ſequitur ergo vniuerſalis Eccleſiæ paſcendæ poteſtatem Petro fuiſſe conceſſam.

III. B. Chryſoſtomus Matth. 16. ſuper illis
,, verbis: *Tu es Petrus, &c.* Et ſic, inquit, Filius
,, quod Patris eſt, & ipſius filij poteſtatem Petro
,, vniuerſaliter conceſſit, vbique terrarum, & ho-
,, mini mortali omnium, quẹ in Cœlo ſunt,
,, dedit auctoritatem, dando ei claues ad hoc, vt
,, Eccleſiam vbique amplificet. Idemque confirmat tract. ſuper illis verbis, *Sequere me*.

IV. Damaſcenus ſuper illud Luc. 7. Cum Petrus dixit. *Faciamus hic tria tabernacula. Non te Dominus*, inquit, *tabernaculorum, ſed Vniuerſalis Eccleſia conſtructorem conſtituit*.

V. D. Bernard. in lib. 2. de conſid. *Iacobus, qui videbatur Eccleſia columna eſſe, vna contentus eſt Hieroſolyma, Petro vniuerſalem cedens*.

VI. Poſſent hic innumerabiles omnium SS. Patrum auctoritates plenariam poteſtatem B. Petro in Vniuerſali Eccleſia conceſſam implicitè, explicitèque probantes adduci.

VII. Romanos Pontifices veros eſſe Petri ſucceſſores, orthodoxus nemo dubitare poteſt. Hoc enim ſatis apertè ipſa probauit antiquitas, vt habetur ex Ireneo lib. 3. cap. 3. qui cum recenſeret nomina Succeſſorum Petri, poſuit poſt illum, omnes Romanos Pontifices vſque ad Eleutherium, qui ſuo tempore cathedram tenuit; quod ipſum quoque fecit vſque ad Anaſtaſium Diuus Auguſtinus, vt habetur ep. 165. His igitur ſuppoſitis, ab exemplis, & auctoritate Conciliorum exordiemur.

VIII. In Concilio Chalcedonenſi act. 16. ad finem Romanus Pontifex appellatur à Concilio *Vir Apoſtolicus, & Vniuerſalis Eccleſia Papa*.

IX. In eadem Synodo act. 4. ita ſubſcribit
,, Legatus Romani Pontificis: Paſchaſius Epi-
,, ſcopus Vice Domini mei Beatiſſimi, atque
,, Apoſtolici Viri Vniuerſalis Eccleſiẹ Papẹ Vr-
,, bis Romẹ Leonis Synodi Prẹſidens ſtatui, con-
,, ſenſi, & ſubſcripſi.

X. In Conc. Chalcedon. Rom. vniuerſalis Eccleſiẹ Pontifex. Qui locus habetur *In nomine Domini* 23. diſt.

XI. In Concilio generali Lugdunenſi *Vicarij Ieſu Chriſti, Succeſſoris Petri Rectoris, Vniuerſalis Eccleſia, gregis Dominici directoris*, quod habet, *Vbi periculum §. Cæterum dilectio*.

XII. Iulius I. ep. ad Orientales 1. vol. Conc. fol. 311. refert in Concilio Nicæno haberi hẹc verba: *Vniuerſalis Eccleſia Papam*.

XII. Greg. II. an. 724. Synodo Lateranenſi ſubſcripſit hoc pacto *Gregorius Epiſcopus Sancta Catholica, atque Apoſtolica Romana Eccleſia*.

XIV. In Concilio gen. Lugdunen. Innoc. IV. *Gregis pretio ſanguinis redempti curam Ieſus Chriſtus Beato Petro Apoſtolo commiſit*.

XV. In Synodo Alexandrina Athanaſius, & alij Epiſcopi ſcribunt ad Iul. I. *Vos vniuerſalis Eccleſia, & maximè Epiſcoporum, qui oculi vocantur Domini, curam gerere*.

XVI. Idem cum eiſdem ſcribit Marco Papẹ, vt habetur in decretis eiuſdem Marci 1. vol. f. 399. *Marcum Papam Vniuerſalis Eccleſia*.

XVII. Idem cum eiſdem ad Liberium Papam, *Vniuerſalem à Chriſto commiſſam ei Eccleſiam*. Eiſdem ſimiliter Liberius Papa ſcribit. Eiſdem ſimiliter Fœlix.

XVIII. In Concilio Conſtantienſi art. 41. inter damnatos contra Io. Vvicleff error eſt: *Si per Romanam Eccleſiam intelligatur Vniuerſalis Eccleſia*; quare intellexit Concilium, Romanam Eccleſiam vniuerſalem eſſe.

XIX. In eodem Concil, ſeſs. 40. in tit. de forma eligendi Papam, ſic dicitur: *Vicarius Ieſu Chriſti, Beati Petri Succeſſor, Rector vniuerſalis Eccleſia, gregis Dominici director*; quæ ſunt verba Concilij Lugdunenſis.

XX. In Concilio, licet reprobato, Baſileenſi; in principio ſub rubrica Initium, & approbatio: *Martinus Sancta Romana, & vniuerſalis Eccleſia Præſidens*. Sunt verba Concilij.

XXI. In eadem Seſſ. XII. ſub decreto de elect. *Pro omnibus, qua ipſum pro reſtitutione Vniuerſalis Eccleſia ſubire oportet*, agitur verò de Papa.

XXII. In eod. Conc. fol. 141. in reſp. Synodali de auctoritate Conc. gener., *Traditam eſſe in Beato Petro Summo Pontifici ſoli plenitudinem poteſtatis, & eum eſſe caput, & Primatem Eccleſia*.

XXIII. Idemmet Conc. in eo loco fol. 149. *Veram illam propoſitionem, Summum Pontificem Paſtorem eſſe vniuerſalis Eccleſia*.

XXIV. In Conc. Florentin. *Et ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi vniuerſalem Eccleſiam à Domino Noſtro Ieſu Chriſto, Plenam poteſtatem traditam eſſe*.

XXV. In Conc. Lateranen. vlt. ſeſs. 6. *Leo Papa Sancta ſua* * *vniuerſalis Eccleſiæ Præſidens*.

* *ſui*

XXVI. In eo Conc. ſub Iulio II. in 5. ſeſs. in Bulla contra Simoniacos. *Debet habere curam, & regimen vniuerſalis Eccleſia*.

XXVII. Cyprianus Epiſcopus Martyr. lib. 5. ep: 2, ad Corn. ſcribit, ſe non priùs quoſdam intra Eccleſiam ſuam admiſiſſe, quam ita profiterentur: *Nos Cornelium Epiſcopum Sanctiſſima Catholica, hoc eſt vniuerſalis Eccleſia electum à Deo Omnipotente, & Chriſto Domino noſtro ſcimus*.

XXVIII. D. Ambr. ſuper 1. ep. ad Tim. c. 1. *Damaſum Papam vniuerſalis Eccleſia Rectorem appellat*.

XXIX. S. Anſelmus Cantuar. Archiep. ſcribens ad Vrb. II. ita præfatur: *Domino & Patri vniuerſa Eccleſia in terra peregrinationis Summo Pontifici Vrbano II.*

XXX. Bernard. in lib. 2. ad Eugen. cap. 6.
,, Itaque, inquit, cum quibuſque cæterorum
,, ſibi vna eſt commiſſa, facta ex omnibus ipſa

,, vniuerſalis Eccleſia toto Orbe diffuſa.

XXXI. D. Thomas in tract. contra errores
,, Græcorũ c.63. Similis eſt, inquit, error dicentiũ
,, Chriſti Vicarium Romanæ Eccleſię Pontificem
,, non habere vniuerſalis Eccleſiæ Primatũ, erro-
,, ri dicentiũ Spiritum Sanctum à Filio non pro-
,, cedere. Ipſe enim Chriſtus Dei Filius Eccleſiam
,, ſuam conſeruat, & ſibi conſignat Spiritu San-
,, cto, quaſi ſuo charactere, & ſigillo. Et ſimiliter
,, Chriſti Vicarius ſuo primatu, & prouidentia
,, vniuerſalem Eccleſiam, tanquam fidelis mini-
,, ſter Chriſto ſubiectam ſeruat.

XXXII. Idem lib. 4. contra Gentiles cap. 76. poſtquam multipliciter probauit vnum Epiſcopum prælatum à Chriſto toti Eccleſiæ ſubdit:
,, Per hoc autem excluditur quorumdam perni-
,, cioſus error, qui ſe ſubducere nituntur ab obe-
,, dientia, & ſubiectione Petri, ſucceſſorem eius
,, Romanum Pontificem vniuerſalis Eccleſię Pa-
,, ſtorem non cognoſcentes.

XXXIII. Obijciet aliquis Greg. Magnum in Ep. ad Eulog. Patriarch. Alexand. renuiſſe nomen *vniuerſalis Papæ*, ſed ita reſponderi poterit, Gregorium fuiſſe eius ſententiæ, vt Ioannis Conſtantinopolitani ſuperbiam reprimeret, ille enim ſe vniuerſalem Epiſcopum appellabat; quod ipſe Greg., vt ad Mauritium Auguſtum ſcripſit, ferre minimè poterat. Quamuis autem nollet quemquã ſe vniuerſalem Epiſcopum appellare, tamen non dixit, Romanæ Sedis Epiſcopum plenariam in vniuerſali Eccleſia auctoritatem minimè obtinere, nec homines id fateri, aut dicere vetuit: quin immo in epiſt. ad Eulogium ſubdit: *Honor vniuerſalis Eccleſiæ honor meus eſt*; actuque plenariam in vniuerſali Eccleſia poteſtatem illum exercuiſſe planè conſtat.

XXXIV. Quia verò his non obſtantibus, conantur nunc aliqui in Concilio Tridentino efficere, ne dicatur, Summum Pontificem plenariam poteſtatem à Chriſto in Beato Petro regendi & paſcendi vniuerſalem Eccleſiam obtinuiſſe, vehementer etiam atque etiam petit Sancta Synodus, enixè rogat, paternèque hortatur Cæſaream Maieſtatem, velit, vt aduocatus, defenſor, ac procurator auctoritatis, & iurium Apoſtolicæ Sedis, partes legitimè ſuas interponere, vt eorumdem impetus omninò propulſetur, Sanctæque Sedi, quod ſuum fuit ſemper & eſt, integrè conſeruetur. Id autem præſtabit facilè Maieſtas Sua, ſi non modò ea de re Oratores admoneat ſuos, ſed Galliarum, & Hiſpaniarum Epiſcopos eius nomine mandet commonefieri. Hæc ad Cæſarem tunc conſcripta placuit referre; Cæterum, qui plura de hoc nomine *Vniuerſalis* ſcire cupit, Baronium conſulat anno 587. num. 17. 595. num. 32. & 785. num. 30.

101 Coniunctiſſimus animis erat Pontifici, ac Præſidibus Concilij Ferdinandus Cæſar, pro tuenda Pontificia dignitate, prouehendaque re Chriſtiana, cuius coniunctionis notis illuſtribus refertæ ſunt ſubiectæ literæ ipſius ad Cardinales Legatos redditæ.

Ferdinandus Diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator, &c.

Reuerendiſſimo in Chriſto Patri Domino Ioanni S. R. E. Epiſcopo Praneſtino Cardinali Morono, & Sanctiſſ. D. N. ad Sac. Concilium Legato.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3216. pag. 26.

Intelleximus Sanctiſſimum Dominum Noſtrum ea omnia, quæ inter nos, & Paternitatem Veſtram Reuerendiſſimam tractata, & concluſa fuerunt, in optimam partem accepiſſe, eoque nomine Sanctitati eius immortales gratias agimus, quam ſicuti hactenùs filiali obſeruantia ſemper proſequuti fuimus, ita in poſterum, & hunc ſyncerum, & deuotum animum noſtrum Sanctitati eius omni officij genere comprobare ſtudebimus, & Sanctitati eius, prout Paternitas Veſtra Reuerendiſſima illam à nobis expectare ſcribit, non aliter, quàm hucuſque in omnibus rebus, quæ ad iuuandum turbatum Eccleſiæ ſtatum, pertinent, opere, ac conſilio præſtò aſſuturi ſumus.

Ferdinandus Imperator Pontificis dignitatem defendit.

Quod verò attinet ad negotium confirmationis Sereniſſimi, & chariſſimi filij noſtri, Romanorum Regis, omnia, quæ Paternitas Veſtra Reuerendiſſima in ijſdem literis ſuis beneuolè expoſuit, in bonam partem grato, atque beneuolo animo accipimus. Et infrà: Nihil nunc poſſumus de illis rebus ſtatuere, ſed poſteaquam, Deo propitio, Viennam peruenerimus, communicatis conſilijs cum dicto Sereniſſimo, & chariſſimo filio noſtro Rege Romanorum, omnem adhibebimus diligentiam, vt negotium ad eum finem deducatur, qui cum ratione, & æquitate congruat, ac noſtro, dictique chariſſimi filij noſtri ſyncero, & filiali ſtudio reſpondeat, &c. *Datum in Oppido noſtro Inſprugg XXIII. Menſis Iunij anno Domini MDLXIII. Regnorum noſtrorũ Romani 33. aliorum verò XXXVII.*

102 Non diſpare pietatis ſenſu delibutus erat Albertus Bauariæ Dux, ſtrenuiſſimus Religionis Catholicæ in Germania propugnator, ad quem Ormanettus Internuntius ex Concilio Tridentino miſſus erat, vt eum in Catholica Religione confirmaret, ne à Bauaris calicem propria auctoritate vſurpari pateretur. Has ergo literas humaniſſimas ad Præſides Concilij medio Iunio tranſmiſit.

Reuerendiſſimis in Chriſto Patribus, & Illuſtriſſimis Dominis Sanctiſſimi Domini Noſtri ad Sanctum Concilium Tridentinum Legatis Dominis amicis noſtris honoratiſſimis.

Ms. Arch. Vat. ſig. n. 3217. ep. 105.

Reuerendiſſimi in Chriſto Patres, Illuſtriſſimi Domini, amici honorandiſſimi, ſalutem, & benemerendi, gratificandique ſyncerum ſtudium. Literas Reuerendiſſimarum, & Illuſtriſſimarum Veſtrarum Dominationum Ormanettus reddidit, animique veſtri, & perpetuæ erga Sedem Apoſtolicam, veramque Catholicam Religionem deuotionis teſtimonia præſens accepit; qui proculdubio referet, qua eſt fide, & integritate. A Reuerendiſſimis autem, & Illuſtriſſimis Veſtris Dominationibus, quod optima quæque ſibi à nobis pollicentur, libenter intelleximus: nec deerit occaſioni promptiſſima noſtra voluntas, ſi quando, vel communibus Catholicæ Religionis rebus, vel priuatim etiam Reuerendiſſimis, & Illuſtriſſimis Veſtris Dominationibus inſeruire poterimus vlla ratione. Sacri Concilij, immo communia totius Chriſtiani Orbis negotia, vt pluribus commendemus, non eſt opus: ponderabunt pro ſua prudentia, & bonitate Reuerendiſſimæ & Illuſtriſſimæ Veſtræ Dominationes rerum, quarum motu inquietior iam eſt totius ferè Europę ſtatus, grauitatem, & non negligent tot miſerè periclitantium hominum ſalutem, quibus conatibus dextera excelſi haud dubiè propitia aderit, ſuamque Eccleſiam meliore aliquando, tutioreque ſæculo eriget.

Belliſſimè valeant Reuerendiſſimæ, & Illuſtriſſimæ veſtræ Dominationes, quibus nos, noſtraq; ſtudia offerimus amiciſſimè.

Ex Ciuitate noſtra Monachio XV. Iunij anno MDLXIII.

Albertus Dux Bauariæ manu propria.

Conſignatæ ſunt eodem die aliæ eiuſdem Principis literæ ad Pium IV. Pontificem, quibus flagrantiſſimum ſuum religionis ſtudium, ſingularemque erga Sedem Apoſtolicam obſeruantiæ ardorem explicat.

Beatiſſime in Chriſto Pater Domine clementiſſime humillimam commendationem, & pedum Beatiſſimorum oſcula deuotiſſima.

Ext. to ms. Arch. Vat. ſig. n. 3217 ep. 108.

Paternam Sanctitatis Veſtræ admonitionem, tàm ex breui Apoſt. quàm ex Ormanetto Nuntio deuotè, & reuerenter intellexi, meritò ſummas ago, & humillimas gratias Sanctitati Veſtræ pro iſta ſua tàm paterna, plenaque pietatis cura in filium obedientiſſimum; & ſentiet profectò Sanctitas Veſtra minimè defuiſſe locum in me ſalutaribus monitis, nam quod ipſa tantoperè à me requirit, quodque idem ego non per frequentes ſolummodo literas, ſed etiam Oratores meos aliquoties ſyncerè conteſtatus ſum, id quod vires, vitaque durabunt, conteſtanti, infractoque animo ſemper integrum tuebor, atque præſtabo. Veſtram igitur Sanctitatem humiliter, & reuerenter oro, vt quod iam diu de me, deque ea, quã à pijſſimis Catholicæ Religionis cultoribus progenitoribus meis, quaſi hæreditate acquiſiui erga Apoſtolicam Sedem deuotione mea, perſuaſum habet, perpetuò certiſſimum ſibi polliceatur: non fallam, Deo propitio, pientiſſimi Patris affectum, ſemperque reſpondebo deuota pietate tanto, tamque ardenti in me amori. Cætera, quæ ſingulare meum, tàm erga ſanctam iſtam Sedem, quam religionem Catholicam ſtudium declarare, & præſentium temporum rationem explicare vberius poſſunt, Ormanettus ipſe referet: me verò, meaque omnia Sanctitati Veſtræ humillimè commendo, & offero. *Monachij XV. die Iunij anno MDLXIII.*

Sanctitatis Veſtræ obſequentiſſimus filius

Albertus Dux Bauariæ.

103 Conqueſtus fuerat apud Conciliũ Albertus tanta imperitia obſitos eſſe Sacerdotes ſui Principatus vt ſacras conciones ad informandum Chriſtiana lege populum habere non poſſent; flagitabat propterea, vt Laici eruditione ſacra conſpicui, vbi deerant muneri Sacerdotes, prędicare poſſent. Patres verò, quos probata Eccleſiæ conſuetudo non latebat, vt nimirum à prædicatione verbi Dei repellerentur Laici, quod à Sancto Leone Pontifice Maximo Epiſcopo Antiocheno imperatum recolebant epiſtola LXII. cum ait. Et ſi optandum eſt, vt omnes Eccleſiæ filij, quæ recta & ſana ſunt, ſapiant: non tamen permittendum eſt, vt quiſquam extra Sacerdotalem ordinem conſtitutus, gradum ſibi prædicatoris aſſumat; cum in Eccleſia Dei omnia ordinata eſſe conueniat, vt in vno Chriſti corpore, & excellentiora membra ſuũ officium impleant, & inferiora ſuperioribus non reſultent; ſalubrius cogitauerunt conſilium, quo & pręſenti non deeſſent neceſſitati, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ vigorem non interuerterent; monuerunt propterea vt Catechiſmi à ſpectatiſſimis Sacerdotibus Theologię facultatibus præſtantibus compoſiti typis

Cathechiſmorum editio à Patribus Cõcilij promota.

S. Leo ep. 62. ad Max. Ant.

mandarentur, ſuberetur q; Sacerdotibus, eos legere, ac populis diſtribuere, vt hac ſolertia excuſſis de manibus, obliteratiſque Hæreticorum libellis ſalubris per omnes ordines, ætateſque Catholicæ fidei doctrina propagaretur.

104 Quod autẽ pertinet ad Concilij celebrationem, cum controuerſiarum moles in immenſum excreuiſſet, nec cunctis ex ordine perſcrutandis ſufficiens tempus adeſſet, XV. Iunij habita Congregatio eſt, in qua prorogatio Seſſionis in menſem alium decreta à Maſſarello refertur.

Prorogatio decima Seſſionis VII. Tridentina ſub Pio Papa IV. ad diem XV. Iulij.

XV. menſis Iunij MDLXIII. habetur Congregatio generalis hora X. in qua Illuſtriſſimus Dominus Ioannes Epiſcopus Pręneſtinus Sanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Moronus Sacri Concilij primus Præſidens, & Apoſtolicus Legatus recitata oratione Sancti Spiritus conſueta alloquutus eſt Patres in hanc ſententiam.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 321 a. p. 183.

Adeſt hodiè dies, in qua ſtatuendus eſt terminus futuræ ſeſſionis. Optamus, vt omnia parata ſint, quod ſperamus nobis conceſſurum Deũ. Cauſæ autem pręfigendi terminum Seſſionis ſunt multæ. Prima quoniam ſunt nouem menſes elapſi, quibus nulla Seſſio celebrata fuit non ſine maximo dolore, & ſcandalo omnium Chriſtianorum. Secunda, quia tot Patres abſunt à ſuis Eccleſijs non ſine magna animarum iactura. Tertia quia Principes conqueruntur de tàm longa noſtra prolongatione, & mora. Quinta propter gaudium aduerſariorum noſtrorum, quod ex eadem noſtra cunctatione accipiunt. Cupimus ergo ſtatui Seſſionem ad XIV. diem menſis Iulij, qui eſt dies Sancti Bonaueturę, eritque propterea dies fauſtus, & felix. Si dies iſta placuerit Patribus, curabimus, vt eo tempore poſſit celebrari; poterunt que hoc interim Patres rogare Deum, vt res ipſæ conciliares habeant progreſſum proſperum, atque felicem.

Prorogatio decima ſeſſionis ſeptimæ.

Rogatis ſententijs omnes, quinque exceptis in XV. diem Iulij conſenſere, quo demum celebratam Seſſionem ſeptimam videbimus. Deinde data eſt opera reuocandis ad examen abuſibus circa Sacramentum Ordinis.

105 Interim XXI. Iunij habita eſt Congregatio in qua reſponſum Gallorum Regis Oratori, quod alibi inſeruimus, redditum fuit, ac ſimul deſignati Præſules, qui formulam decreti de Sacramento Matrimonij concinnarent, die verò XXVIII. Iunij ita à Morono Præſide Concilij peroratum de honoribus debitis exhibendis Oratori Philippi Regis Catholici.

Cum fuerit proximis ſuperioribus diebus de mandato Sanctiſs. D. N. per nos aſſignatus locus Illuſtriſſimo Domino Comiti de Luna Oratori Regis Hiſpaniarum in Generali Congregatione, ac tum in Synodo, idemque Illuſtriſſimus Dominus Comes de Luna nunc etiam petat, vt ſibi itidem in capella, & ſeſſionibus locus detur, nec non thurificatio, & pacis oſculum ſibi detur, prout etiam nobis à S. D. N. mandatum extat; nos cum maximè cupiamus, vt omnes Catholici Principes, ſeù eorum Oratores omnibus, & ſingulis actibus huius Sanctæ Synodi interſint, ita tamen ne ex aliquorum præſentia, ſiuè loco eis conſtituto, ſibi aut alijs præiudicium aliquod inferatur, ideò inhærendo commiſſioni, & literis S. D. N. quarum tenor ſequitur, & eſt talis. Pius

Ext. in ms. Arch. Vat. ſign. n. 3252 pag. 365.

IV. &c. Declaramus ex aſſignatione loci, nec non thurificatione, pacis oſculo, & alijs omnibus actibus, quæ tàm in præſenti, quàm in futurum, etiam in ſeſſionibus in dicta capella fient, nullum fieri indè præiudicium ſibi, aut cuicumque alteri Regi, Principi, ſeù eorum Oratoribus, prout ex præſentibus noſtris apertè proteſtamur, declarantes iuxtà prædictam mentem S.D.N. velle nos omnia eorum iura, tàm quoad præcedentiam, quam quoad alios quoſcumque actus eſſe integra, & ſalua, tàm in petitorio, quàm in poſſeſſorio, periudè, ac ſi præſens aſſignatio loci, & omnes actus indè ſequuti, & qui in futurum fient, facti non fuiſſent. Præſentibus Epiſcopis Iſclano, & Veſtano, & Gabriele Palęotto Rotæ Auditore.

Car. Vicecom. in lit. ad Card. Borrom. 23. Ian. Ms. Card. Io. Bap. Sp. pag. 340.

Non hęc ſuffecere ad pacanda inter Gallię, & Hiſpanię Oratores diſſidia: ineunte quidem anno negauerat Comes è Luna Hiſpanus Orator venturũ ſe ad Concilium, ni honorificientiorẽ Gallico Oratore locũ in conſeſſu teneret, vel poſt Pragenſem inter Eccleſiaſticos ſederet; at Lotharingius Cardinalis intercesserat poſtulato, neque enim hęc fieri poſſe ſine diſſidio manifeſtè concitato, ac Orator Gallicus contenderat, vt poſt ipſum ſederet, ſi enim proedrię à Gallis obtentę poſſeſſio

ib. pag. 350

in litem vertatur, conteſtatus erat ſe è Concilio diſceſſurum, ex quo impendere periculum, ne ſolueretur Synodus, atque bellum inter Gallię, & Hiſpanię Reges accenderetur, Carolus Vicecomes Cardinali Borromęo ſignificarat. Submiſſius etiam à Cardinale Lotharingio Aurelianenſis Epiſcopus ineunte Februario Legatos ſollicitarat, vt pupilli Regis iura tuerentur, merita veterum Regum Gallorum erga Eccleſiam commemorat,

ibid. p. 358

in alijs Concilijs Hiſpanos Oratores poſt Gallicum ſediſſe exponit, graue ex eo damnum Gallicę dignitati inferri, turbari pacem inter Reges, cumque Carolus Rex ob defenſam Religionem tot labores bellicos in Regno perferat, eo maiori honore in Concilio afficiendum; Attulit quoque exemplum Venetorum, qui indicarant Oratores in iure poſſeſſorio aſſerendos. Eccontra Hiſpani pręſentis felicitatis aura elati magnifica Regum ſuorum geſta celebrabant; inter quę contrsria vtriuſque Nationis ſtudia Legati, cum Hiſpano Oratori locum extrà ordinem perhonorificum attribuiſſent, & ſtatuiſſent, vt ex ęquo adolendi thuris honos vtrique Oratori exhiberetur, tanta exarſit diſſenſio, vt periculum grauiſſimum diſſoluendi Concilij innexerit, vt Gabriel Paleottus poſteà Cardinalis in actis MS. deſcribit.

Grauis diſſenſio de præcedentia inter Oratores Gallos & Hiſpanum.

106. Nulla (inquit) res poſt inchoatum Concilium, Chriſtianę Reipublicę ſtatũ in maius diſcrimen adduxit, quàm hęc actio, quam modo ſumus memoraturi, nam ingentibus dudum exortis de loci dignitate varijs in locis inter Oratores Regum Gallię & Hiſpaniæ diſſidijs, res quidem Tridenti quietè ſatis nuper compoſita inter vtrumque videbatur, poſtquam locus extra ordinem in Congregatione Generali Comiti Lunenſi tacito omnium aſſenſu fuerat decretus, ex quo vtriuſque rationibus non incommodè in conſidendo proſpectum fuiſſe cenſebatur. Verum cum alij publici congreſſus in Templis, in ſupplicationibus, alijſque actionibus eſſent ſequuturi, in quibus ſi vterque Orator conueniret, nihil ea cautio proderat, cum in ijs alterum alteri euidenter præire dignoſcendum eſſet; propterea hæc proſpiciens Vargas, qui itidem Orator Regis apud Summum Pontificem erat, & quo authore

Act. Conc. Trident. per Gabr. Paleot. ms. Fr. Card. Barb. ſig. n. 24. pag. 338.

multis iam ab hinc annis dicebantur excitata, acceptiſque à Comite Lunenſi literis, occultis ſtudijs apud Summum Pontificem egerat, vt Tridenti locus Hiſpano non inferior Gallo decerneretur, alioquin eum quamprimum Tridento exceſſurum iactabat. Papa ipſe, cuius intererat magnorum Principum Oratoribus Synodum non deſtitui, vel parum erga Gallos fortaſſe propenſus ob tumultus de Religione ibi exortos, vel etiã, vt Hiſpano gratificaretur, quem pręſidium Chriſtianę Reipublicę aiebat, per literas Legatis ſcribit, vt ſi ęqualem nequeunt prorſùs locum Hiſpano dare, ſaltem extrà ordinem alium ei conſtituãt, qui Hiſpani voto reſpondeat. Legati rem periculo plenam, nec Gallos id paſſuros reſpondent, potiùſque hinc diſceſſuros. Replicat Papa, nihil hic de eorum iure ſtatuendum, hęc tempora ita ferre, Synodi etiam exiſtimationem ita poſtulare, vt ſe omnibus intereà ęquabilem prębeat. Reſpondent rursùs Legati, propè certum hinc diſſolutionis Concilij periculum, aliaque multa incommoda etiam cum Suæ Sanctitatis offenſione imminere, quandoquidem Galli in mandatis habeant, ſi quid hic attentetur, quod eorum iuri, ac antiquiſſimæ poſſeſſioni pręiudicium afferat, vt ſtatim Synodo illatas ſibi iniurias denuntient, Tridentum deſerant, ad aliud liberius Concilium appellent, ſimulque ab auctoritate, ac imperio Pij IV. donec ille Pontificalem Sedem regat, ſe abducant, alia etiam aduerſus eius electionem, Pontificatuſque adminiſtrationem iniquiora opponant. Ideò cum tot mala hinc profectura videant, exiſtimaſſe ſibi ab eius mandatis exequendis ſuperſedendum, donec diplomate certo manus Suę Sanctitatis ſubſcripto id eis pręcipiatur, nec enim tantam culpam adeò facilè in ſe ſuſcepturos. Papa tertiò reſcribit, certum ſibi eſſe, vt id omninò perficiant, quiſquis tandem hinc exitus ſequatur, non enim in hac morula temporis, donec Concilium peragatur, Hiſpanum excludendum, cum hoc veterem cum Gallis cauſam nihil lædat, quæ integra in ſtatu priſtino eſt relinquenda, perindè, ac ſi Tridenti nunquam conueniſſent. Addit cum ſacris ſolemnibus in Templo erit Oratoribus adſiſtendũ, tunc Hiſpano locum ſeorſum aduerſus aram conſtituendum, duplicique thuribulo, & tabella pacis, vtrique eodem tempore miniſtrandum: quapropter Breue ad eos manu ſua mittit obſignatum, eodemque tempore alijs literis Borromęus nomine Sanctiſſimi eos ad mandata explenda impellit, vtque rem, quam ſecretiſſimè, conſcio tantum Comite Lunenſi peragant: commodumque videri perſcribit, vt in vigilia Principis Apoſtolorum Petri, aut in eius die feſto, cum ſacrum celebrabitur, id perficiant. Legati maxima ſollicitudine affecti, incertique quid agant, cum hinc diſſidij periculum, ac ſchiſmatis, illinc ſpretæ Sanctiſſimi auctoritatis crimen vereantur, poſt diligentem conſiderationem, tandem rem aggredi ita ſtatuunt, ſuadente id pręcipuè Morono, cui notior etiam ac exploratior mens Sanctiſſimi videbatur, quam ideò non amplecti toties literis repetitam, nefas indicabant. Non deſiſtunt tamen ante Oratorem Hiſpanum ingentis exitij, quod hinc impendet, admonere, eumque quacumque poſſunt induſtria, ac conatu ab hoc conſilio auertere, vt eo aſſentiente turbæ hæ vitentur, ipſique penès Summum Pontificem ab omni culpa immunès inueniantur. Orator nihil minus, quam ab hoc ſe propoſito patitur dimoueri; ait, certum

ad

ad ſe tabellarium hac de re ex Vrbe miſſum fuiſſe; rem tanti non eſſe, vt ideò Galli maiòres velint conflictus excitare: ſubdit tamen ſe comodiùs cum Legatis ante eum diem locuturum. Interim Legati delato *N.* tabellioni publico iureiurando, ne negotium, quod cum illo acturi eſſent, priùſquam perfectum eſſet, cuiquam patefaceret, coram eo publico teſtantur documento, ſe mandato Sanctiſſimi adactos locum illum Comiti Lunenſi decreuiſſe, ita tamen ne præiudicium vllum cuicumque alteri Regi, Principique commune Oratoribus illatum eſſe, tàm in poſſeſſorio, quàm in petitorio iudicio intelligatur.

Die conſtituto, qui erat XXVII. Iunij, cum Orator Hiſpanus Legatos non conueniſſet, ſperant illi, eum ſententiam mutaſſe, verum die XXIX. ipſo die feſto S. Petri, paulò antequam in ædem Sacram prodeant, illis ſignificat, conſtitutum ſibi eſſe eo mane cum illis ſacris intereſſe, cupereque, vt conuenta ſibi officia impendantur. Incredibilis animi cura tùm Legatos occupat; quoniam tamen progrediendum erat, ſpem capiunt ex taciturnitate, vt minori tumultu res poſſit ſuccedere, quæ omnibus occulta erat. Miſſa inchoatur. Aduenit Orator Hiſpanus, cui locus datur ex latere Legatorum ſubſellio præparato ante ſedes Patriarcharum ferè è regione aliorum Oratorum laicorum. Mirantur omnes eo adueniente, exiſtimant tamen rem ex compoſito cum Gallis geri. Galli nihil eius loci aſſignatione lęduntur, cum extrà ordinem eſſet, ipſique ſuum antiquum iuxtà Oratores Cęſareos retinerent. Tùm Cardinalis Lotharingius ſciſcitari incipit à Legatis proximis, quid tandem agendum ſit in thuribulo, & pace offerenda? Illi muſſitant, atque ad Moronum rem reijciunt; Moronus ſeruandum morem Germaniæ, vt duo thuribula adhibeantur. Lotharingius acriter renuit, reſque ad Oratores Gallicos perfertur, illi indignantur, fremunt, multaque minari incipiunt. Legati vbi rem quietè tranſigi non poſſe vident, varia conſilia incipiunt proponere, ne ſacrum perturbetur, videlicet, vt neutri ex Oratoribus thuribulum miniſtretur, vel ſolum Legatis, omiſſis alijs duobus Cardinalibus, vel æquè omnibus offeratur. Nec Galli, nec Hiſpani aſſentiuntur. Imò Hiſpanus in eo perſiſtit, vt Legati iuſſa Pontificia exequantur. Quarè Legati, & alij duo Cardinales in Sacriſtiam interiorem ad rem tractandam ſecedũt, cum ijs Oratores Cæſarei, & Galli, & Orator Polonus, & nonnulli Prælati Granatenſis, Senonenſis, & Aurelianenſis. Interim in Eccleſia Sacra concio habebatur. Lotharingius, & Galli Oratores mandata Regia Legatis oſtendunt, vt ſi quid huiuſmodi innouetur, hinc ſtatim diſcedant, atque ab obedientia Pij IV. toto eius Pontificatu deficiant, addunt alia verba acerbis querimonijs plena. Interponunt ſe Oratores Cæſarei, & reliqui, ſed fruſtrà. Granatenſis Hiſpanum admonet, vereri ſe, ne quid hinc calamitoſum publicè prodeat quod ipſemet Catholicus Rex ſit deteſtaturus. Hiſpanus reſpondit, nihil ſibi à Rege ſuo mandatum, quod poſſit tumultum parere: Verum id præceptum Papæ eſſe, cui Legati debent obtemperare. Polonus, deficiente Gallia, ait, de Regno ſuo propè actum dici poſſe. Madrucius velle ſe inquit ante Concilij auxilium implorare, & ſingulorum Patrum ſedes obire, eorumque conſilium, quid tandem de hac re iudicent exquirere. Re ita perturbata; Deus author pacis conſilium ſuggerit, vt eo die, nec thuribulum, nec pax cuiquam, nec Legatis ipſis offeratur. Acquieſcunt Galli, & Hiſpani. Legati itidem ampliùs exigunt, id ab Hiſpano efflagitari, vt in illius gratiam id factum fuiſſe penès Sanctiſſimum quandocumque conſtare poſſe. Miſſa peracta, magnaque omnes animi ſuſpenſione liberati.

Alia Conc. Trid. per Gabr. Pal. Ms. Fran. Car. Barb. ſig.n.24. p. 341.

Reuertitur eodem die Hiſpanus ad Legatos, conqueritur Regem ſuum ſic traduci, petit vt primo quoque die feſto, cùm Miſſa celebrabitur, ſibi thuribulum ex præſcripto Sanctiſſimi miniſtretur; nihil ſe furores Gallicos, aut minas vereri, potiùs illis à Rege ſuo metuendum eſſe. Legati cum eo, omnibus fruſtra tentatis, vbi nullum, aut rationibus, aut excuſationibus locum eſſe viderunt, ſtatuunt negotium quoquo modo perficere; quoniam tamen manifeſtè hinc vident diſſidium præparari, & Gallos nihil, quod grauiſſimum ſit, omiſſuros, aduocat Simoneta Auditorem priùs, & Veſtanum, vt reſponſionem componant, qua ſe aduerſus proteſtationes Gallorum, ſi fortè Sanctiſſimus D. Noſter indecoro aliquo nomine, prout iactabant, ſint appellaturi & ab eo omninò defecturi, tueantur. Auditor rei magnitudine, ac periculo territus, petit, quid Legatos compellat, vt in hunc conflictũ deſcendant? Reſpondit Simoneta ita Sanctiſsimũ iubere, & Hiſpanum aſſiduò vrgere. Auditor qui iam præſenſerat, Gallos vehementiſſimè conqueri, Regem illorum pupillum indefenſum, non citatum, cauſaque non cognita ex antiquiſſima eius poſſeſſione deijci, nec licere Papæ hæc in Synodo attentare, cum ita ſe ſuperiorem Concilio gereret, quod ipſi ſecus conſtanter ſibi perſuadebant, & alia indigniora minari, atque inter ſe moliri, idcircò tot pericula verius, replicat, hæc in Vrbe proſpici haud potuiſſe, quæ præſentes ipſi deprehendunt; Legatos non debere rem adeò pernicioſam exequi, cum hinc Schiſma ſit exiturum. Simoneta ait non licere eis Sanctiſſimi imperium detrectare, ſeque auxilium nunc petere, non conſilium: Auditor ſubdit, auxilium à ſe in ea re non expectandum, quam maximè deteſtatur: ſcire ſe Deo ſupremo omnium Principi ſchiſmata in Eccleſia ſua maximè diſplicere, illiſque à fidelibus omnibus occurrendum eſſe. Aderat etiam Veſtanus, qui recuſauit æquè conſilium impartiri, imò ſuaſit, vt omninò ab his Legati abſtinerent, quæ ſcandalis, & periculis aditum aperirent. Auditor id coram Nauagerio apertis verbis eſt teſtatus, perperam ab eis fieri, ſi hæc attententur, nec Sanctiſſimum noſtrum tantam ruinam cogitare potuiſſe, qui Nauagerius ſatis in hanc ſententiam erat propenſus. Spargitur interim rumor inter omnes Prælatos grauiſſimum periculum & exitium rebus noſtris impendere, nemo non dolet, atque excruciatur, ita temerè res præcipitari, tanto omnium offendiculo, tanta calamitate, quiſque quibus poteſt officijs, tùm apud Legatos, tùm apud Hiſpanum, & Gallos tentat tantam cladem auertere, atque res componere. Tandem Diuinæ placuit clementiæ, vt hęc Sanctiſſimo, Regique Catholico ſignificentur, donec ab eis literæ proferantur. Si Oratores contingat in Templo ſolemnibus intereſſe, tunc thuribulum, paxque Legatis miniſtrari ipſo etiam ſeſſionis die intermittatur. Ita res periculoſiſſima breui ſedata eſt. Plurimum in eo etiam Prælatis aliquot Hiſpanis, atque in primis Granatenſi, & Segobienſi ſuffraganibus, qui cum Oratorem ſuum maximè ab hoc conatu diſſuadere curaſſent, ne occaſio Schiſmatis præberetur, magnum probitatis,

ac

Digitized by Google

ac Religionis documentum cæteris ediderunt.

107 Porrò aduerſus Gallicorum Oratorum proteſtationem armatam calumnijs contra Pontificium honorem, atque obſeruantiam ergà Patres Concilij indignam, grauiſſimis hiſce verbis effuſos ab ijs irarum æſtus compeſcuit.

Ang. Maſſarellus Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3188. pag. 137.

Scimus, Illuſtres Oratores, olim à vobis nomine Chriſtianiſſimi Regis veſtri mandatum huic Sanctæ Synodo exhibitum, publicèque coram Patribus lectum, & admiſſum fuiſſe, in quo, cum vobis facultas daretur debitam obedientiam præſtandi ergà Sanctam Synodum, non reclamandi, aut aliquid dicendi cōtra Sanctitatem Suam, non poſſumus non mirari, vos in præſenti tantam poteſtatem, ac licentiam Regis veſtri nomine, ſponte vobis aſſumpſiſſe, quod nos omninò ab illius mente alienum eſſe exiſtimamus; præſertim, cum nihil à Sancta Synodo, in hoc negotio geſtum fuerit, quod Regi veſtro præiudicium aliquod, aut offenſionem intuliſſe dici poſſit: ſiquidem ex antiquo huius Sanctæ Synodi inſtituto omnes ſemper abſque præiudicio aliquo admiſſi eſſe cenſentur. Quarè cum nec vobis ad id nominatim facultas competat, nec de hoc Sanctæ Synodi actu iure conqueri poſſitis, ad proteſtationem veſtram, ſeù qualiacumque verba, vt à priuatis perſonis hac auctoritate carentibus prolata, ab omnique ratione aliena; quin potiùs Schiſma redolentia, & Sanctæ Eccleſiæ vnitatem dirimere tentantia, & penitùs impia, ac deteſtanda, reſponſionem nullam dandam cenſemus.

Monemus potiùs vos, vt ſicutì Sancta Synodus, communi tranquillitati proſpiciens eam, quàm debuit in hoc veſtro negotio, iuſtam, atque honeſtam rationem inijt, ſic vos eius exemplo ab iſtis reclamationibus, & querelis abſtineatis, nec ipſi plus dolere velitis, quam Regem veſtrum, ſi hic intereſſet, facturum eſſe deceret, qui pro ſua pietate, & Chriſtianiſſimo nomine, quod gerit, non dubitamus, quin hoc, quod à Sancta Synodo geſtum eſt, in bonam partem non eſſet accepturus. Qua propter, cum nulla vobis œcumenico huic, & libero Concilio diffidendi occaſio præbeatur, vti tot Sanctiſſimi Patres, etiam nationis veſtræ interſunt, & præcipuè Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Cardinalis à Lotharingia; nec de Sanctiſſimo etiam noſtro quidquam ſuſpicari, nedum iniquè loqui iuſtè debeatis, qui Regi vtrique communis, atque amantiſſimus Pater eſt, veſtri eſſet officij ea omnia impedimenta declinare, quæ communem vnionem, Catholicæ Religionis commodum, & huius Sancti Concilij progreſſum poſſint perturbare.

Card. Leg. ep. 379. ad Card. Bor. Ext. in ms. Fran. Car. Barb. ſig. n. 1344. & in ms. Car. Bor.

108 Scripſere Cardinales Legati ad Cardinalem Borromæum eadem die XXIX. Iunij opinatum eſſe Oratorem Hiſpanum ex improuiſo, peracta re, Gallos preſſuros eam ſilentio, nec commotum iri, at illuſum opinione ſua, ſignificaſſe enim Lotharingum Cardinalem data Regia mandata de edenda conteſtatione aduerſus Pontificem, accuſandaque eius electione, vt ſimoniaca, ac licet iuſtis ſuffragijs renunciatus eſſet, conteſtari tamen iuſſos apud Synodū aduerſus eum, vt Pontificem iniuſtum, ac tyrannum, qui exauctorandus eſſet, cum Regem Galliæ pupillum, & innocentem antiqua iuris poſſeſſione, inaudita cauſa deturbaret, Galloſque ab obſequio Pontificis diſceſſuros vſque ad alterius Pontificis tempora, qui violatum ius priſtinum redintegraret, omneſque Gallos Tridento pro Concilio nationali cogendo abituros: hæc ita perciti Galli falsò, & immeritò contra Pontificem effutiebant. Addidere Legati in medio eius diſcordiæ æſtu reſpondiſſe Hiſpanum Oratorem, ſe mandata accepiſſe à Rege, ne rem ad diſcordiam cum Gallis, diſſolutionem-ue Concilij vrgeret; Gallis verò à Legatis denuntiatum, nolle Pontificem detrahere iuris Regis Galliæ, at neque etiam poſſe cogere Hiſpanum Oratorem, vt ipſis cederet, demumque Comitem è Luna aſſenſiſſe, vt thurificationis, & Symboli pacis offerendi ritus intermitteretur.

109 Vltima Iulij quæſtus eſt grauiſſimis litteris Lotharingus Cardinalis apud Pontificem, ab eo pupillum Regem non audita cauſa iniquè opprimi, imminentiaque ſchiſmatis, & Gallorum ab ea defectionis diſcrimina, ſi inceptis perſtaret, nitidè expoſuit, ſtudio aſſerendæ Pontificiæ dignitatis, vertendorumque ingentium malorum, quæ improuidè accerſeret.

Beatiſſime Pater.

Ext. inter lit. Veneta. Ep. Vindobonenſem. Ext. in ms. Franc. Cardinal. Bar. ſig. n. 1345. pag. 73.

Conceptum heſterna die dolorem nullis verbis poſſum exprimere, cum vidi DD. Reuerendiſſimos Legatos nulla re mecum communicata, aſſenſiſſe, vt Comes è Luna ad ſacra accederet, intellectumque eſt à me, locum illi in ſacello deſignaſſe, decreuiſſeque, vt thurificatio, & pacis ſymbolum illi eodem temporis momento offerrentur, quo Oratoribus Galliarū Regis exhibenda erant, nouando, immutandoque veterem ritum, moremque ſemper in Eccleſia obſeruatum, cum Regis noſtri dignitatis damno ac præiudicio. Non poſſum Sanctiſſime Pater in re adeò grauis momenti ſilere, vtque membrum Sedis Apoſtolicæ, tuæque Beatitudinis ſeruus continere me non poſſum, quin dicam ſumma cum demiſſione, atque obſeruantia, mirari me ſatis non poſſe, quomodo in eam cogitationem mentem-ue adduci potuerit, vt daret mandata de ea re, quæ maximos Chriſtiani Imperij Principes concitare in mutua arma, Regnum Galliæ ab ipſius obſequio abalienare poſſet, ac omnium deterrimam, funeſtiſſimamque fabulam ludere, quæ nunquam peracta fuiſſet.

Demiſſè obſecro Sanctitatem tuam, vt mihi permittere velit, vt cum ſumma demiſſione, & obſeruantiæ infimo cultu liberè expromam, quid in hoc caſu ſentiam, quod tamen dictum velim, vt cenſuræ Beatitudinis Tuæ ſubijciatur. Obſecro igitur, vt perpendere velit ætatem Regis pupilli, collataque ab illius Prædeceſſoribus in hanc Sanctam Sedem beneficia, atque ex his conſideret, quam grauem illi iniuriam inferat, ſi ab ipſius Beatitudine, quę omnium communis pater, pupillorum omnium protector eſſe debet, ea honoris priuilegia illi eripiantur, quibus illius maiores pacificè, ac ſine vlla controuerſia ſemper potiti fuerunt, idque non audita illius cauſa, vel intellecto iure. Certè res maxima eſt, quod Sanctitas Veſtra, quodammodo præſcribere Concilio voluerit, inque eius conſpectu talem ferre ſententiam parte inaudita, quaſi vellet cum tanti Patrum conſeſſus conſenſu Regi Galliæ pupillo ius eripere. Relinquo iudicio Veſtrę Beatitudinis, quàm præclarè geratur ea res, ac dico, quod niſi multa prudentia, & pietas Comitis è Luna, & noſtrum Gallorum patientia affuiſſent, non ſtetiſſe per ipſius Legatos, quin dies feſtus S. Petri omnium funeſtiſſimus & infeliciſſimus dies, quem vnquam Chriſtiana Republica paſſa ſit, euaderet. At de his fari intermitto, & cum omni modeſtia, obſeruantiaque conqueror, quod cum

San-

Digitized by Google

Sanctitas Veſtra mihi ſignificaſſet, Muſotti, qui mihi a ſecretis eſt, ſuorumque Legatorum opera, tantam in me locaſſe fiduciam, vt vellet me omniũ Concilij rerum participem fieri, tamen hactenus nullum eius rei ſignum, imò omnia contraria viderim, verùm ex eo nulla me cepere faſtidia, imò omnes cogitationes ad obſequia Tuæ Beatitudinis confero, & quicumque ſequatur caſus, Sanctitati Veſtræ ſanctiſſimè polliceor; me illi conſtantiſſimè adhæſurum; verùm ſummam moleſtiam traxi, quod ſub pœna inobedientiæ Legatis iuſſerit, ne de re ad me ſpectante mecum conferrent, quæ ſi mecum comunicata fuiſſet meliorem exitum ſine vllius iniuria erat habitura, quæ fieri non potuit, cum ex improuiſo fuerim appetitus; veruntamen ea calamitas non contigit, quæ ſucceſſiſſet, niſi optimum Præſulem Hiſpanum interpretem adhibuiſſem, qui Comiti è Luna perſuaſit, vt æqui, boniqne acciperet; ne eo matutino, nec thurificatio, nec pacis ſymbolum cuiquam, nec ipſis Legatis offerrentur, qui qnidem nullis meis verbis flecti poterant, quin mandata à Veſtra Sanctitate accepta conficerent, quàm monitam eſſe velim, qnia gradus, quem in Eccleſia Dei teneo, & procurandæ illius quietis cupiditas, ad id me obſtringunt, ſi mandata data in opus prouocentur, Oratores Gallos palam profeſſuros, quod cum Sanctitas Veſtra officium patris abiecerit, parteſque aduerſarij aſſumpſerit, non audita cauſa Regem decretoria ſententia damnauerit maximo illius maieſtatis præiudicio, atque ex ſuperiore gradu ad parem redegerit, ab ea ſententia prouocare, omnibuſque modis cauſam ſuam defenſuros omni Concilij, vel alterius reſpectu abſciſſo, prout tuendam, promouendamque cauſam viſum fuerit. Nouit Sanctitas Veſtra, qnemlibet acceptas iniurias grauiter tolerare, omnium verò grauiſſimè Principes, eaſque omni ratione obtrito omni reſpectu vlciſci, quarè adminiſtri, qui mandatis parere coguntur, ad ea aliquando compelli, à quibus maximè abhorreant. Grauitas rei me perpulit, vt hæc Veſtræ Sanctitati ſignificem, addamque nullum Tridenti verſari, ſiuè Italum, ſiuè Hiſpanum, qui re intellecta, aduerſus Sanctitatem Veſtram non vociferetur. Ipſam modo per viſcera Ieſu Chriſti obſecro, ne tot malorum auctor & cauſa eſſe velit; deponat eas cogitationes, & Concilium ad finem ſuum perduci ſinat, quod tantos habebat progreſſus, vt breui abſoluendum ſperaretur cuius celerem exitum etiam Veſtra Sanctitas expetit. Significo etiam, quod ſi in ſuſcepta mente perſtiterit, & Galliarum Regi præiudicarit, Reges ad mutua bella non deſcenſuros, non defutura enim ad ſopiendum bellum remedia, ſed Beatitudinem Suam ſine vllo remedij genere immenſos ſibi labores toto vitæ fluxu, licet centum annis vixerit, accerſituram. Si quid in his literis Sanctitatem Veſtram læſerit ſupplicibus precibus ab ea depoſco, vt id pio ardori benemerendi de vniuerſa Chriſtiana republica, ac deſiderio quietis ſuæ tuendæ, famæque aſſerendæ deſiderio tribuat, demiſſioneque infima Sanctiſſimis pedibus oſcula libo. *Tridenti vltima Iunij MDLXIII.*

Subiecta ſunt, hęc latinè concepta verba. Exiſtimaui Pater Beatiſſime Muſottum hunc meum ad Sanctitatem Veſtram mittere, illi, vt fidem dee rogo, & obſecro, cui iterum pedes oſculor.

Humil: Seruus,

Carolus Cardinalis à Lotharingia.

110 Non præuiderat, hæc incommoda grauiora Pontifex, prioraque mandata impendentium malorum ignarus vrgebat, cum poſtridiè Cardinales Legati Pontificium Nepotem Borromæum certiorem fecere, ex lite mota ab Hiſpano Oratore, & dato Pontificio mandato excidium, euerſionemque Eccleſiæ impendere, Gallos cum Anglis, Germanis, & alijs Hæreticorum Regnis ſe coniuncturos, maiorem Concilij partem hanc nouitatem execrari, Principum Oratores Gallorum Regis iuſtam cauſam arbitrari, Sedis Apoſtolicæ dignitatem omninò labefactatum iri, Pręſules, atque Theologos opinari, iniuriam fieri pupillo non citato, nec audita illius cauſa, maximè, cum in ipſa Aula Cæſaris patrui ipſius Regis Catholici, vel etiam in Vrbe Roma ea iniuria irrogata Gallo non ſit; indè grauiſſimam inuidiam, & infamiæ labem adhæreſcere Pontifici, quaſi ea ratione diſſoluere Concilium, reſtituendæque purioris diſciplinæ Chriſtianæ curas, & ſanctiorem morum normam deſugere mediteтur; æqui igitur accipiat, ſi iſtis intercedant Legati; ex ſcripta enim proteſtationis formula à Gallis pronuntianda Pontificis famam labefactari, præteritos labores irritos fieri, ſumptuſque caſſos reddi: conſulendum potiùs animarum ſaluti, Concilijque perfectionem promouendam, Cardinalem Lotharingum, & Gallos propenſiſſimis ſtudijs incumbere ad dogmata expedienda, diſciplinamq; Chriſtianam, & perfectionem exciſis vitijs, & corruptelis ſanciendam; æquum non eſſe pro inani thuris ritu, paciſquæ ſymbolo pacem Orbis confundere. Significarunt etiam Gallos in concepta proteſtationis formula ſe Apoſtolicæ Sedis, & Concilij ſtudioſos oſtendere, commendare Legatos, Regemque Catholicum, & Comitem è Luna laudare, omne autem irarum virus in Pium Pontificem effundere, ſimoniaco vitio (vt ipſi falsò aſſerebant) creatum obijcere, exercitęque Simoniacæ perfidiæ accerſere, viduas, & pupillos contra euangelicam legem opprimere. His literis prima Iulij die conſignatis conſentanea ſcripſit Carolus Vicecomes, Gal-

„ los Oratores meditari prouocationem ab

„ hoc Pontifice, tanquam ab eo, qui cauſam

„ Schiſmati præbeat, ad verum, & legitimum

„ futurum Pontificem.] Alijs etiam literis eodem die exaratis ſignificarunt Legati, proptereà Gallos in Pontificem iracundia magis efferatos, quod dicant, Comitem è Luna non à Rege Catholico, ſed à Pontifice ad hæc nouanda moneri: at falsò id à Gallis iactabatur, ad diſſoluendam enim calumniam, qua perſtringebatur Pius eam litem mouiſſe, Hiſpanus Orator demonſtrauit, ſæpè Pontificem à Philippo Catholico Rege de ea re poſtulatum: Quamquam verò vrgeret Comes è Luna, vt proximo die Dominico fieret, quod die S. Petro ſacro promiſſum á Legatis fuerat, tamen res poſthac tentata non eſt, ac demum ſublata eſt ſchiſmatis occaſio, eaque concordia conciliata, vt die ſeſſionis, nec thurificatio inter ſacra fieret, nec pacis ſymbolum offerretur, quod Borromæo Cardinali die IV. Iulij Cardinales Legati ſignificarunt, grateſque, & laudes Deo retulerunt. Queſti tamen ſunt Galli, quod ij ritus omitterentur verti ipſorum damno, ac veteri poſſeſſioni detrahi, maximamque Præſulum partem ea nouitate iniuriam Gallis irrogatam cenſuiſſe, ſcripſit Carolus Vicecomes in literis ad Cardin. Borromæum. Extracta eſt ea lis de proedria in proximum annum, quo decretoria Pontificis ſententia ius primęuum Gallo Regi aſſertum viſuri

Legati Car. ep. 362. in ms. Fra. Card. Bor. & ms. Ca. Pri.

Carol. Vicecom ep. Vin similit. in lit. ad Card. Borr. cit. in ms. Val. pag 269.

Card. Leg. ep. 363.

ibid. epiſt. 364.

Car. Vicecom. in lit. ad Card Borrom. p. 269. ibid. p. 273.

ri ſumus. At de his hactenus. Nunc ad intermiſſa, ne cœptam orationem abrumperent, recurrat oratio.

111 Tradunt Angelus Maſſarellus, & Aſtulphus Seruantius X. Maij habitam eſſe Congregationem, in qua Carolus Cardinalis Lotharingus, Mariæ Reginæ Scotiæ neptis ſuæ literas pietatis Chriſtianæ notis inſignibus illuſtres ad Patres Tridentini Concilij miſſas obtulit, vt refert Gabriel Palæottus his verbis,

Apud Aſtul. Seruant. in actis Conc. Trid. per Gabr. Pal. ſig. nu. 24 p. 334. Ms Card. Barb.

,, Literas Reginæ Scotiæ Cardinalis Lotharin-
,, gius Sanctæ Synodo reddidit, quibus illa,
,, vt fidelis Catholicæ Eccleſię filia, ob temporũ
,, iniurias, aliaque impedimenta ſe purgabat,
,, quod ei Oratorem nomine illius Regni huc
,, mittendi facultas nunquam fuiſſet, proprium
,, autem ſuum ſtudium, ac erga Sanctam Sedem
,, obſeruantiam Card. Lotharingio eius auun-
,, culo, Patribus exponendum mandauerat, qua-
,, rum literarum exemplum cum Synodi reſpon-
,, ſione, alijſque eiuſdem Reginæ literis ad Sum-
,, mum Pontificem, & Cardinalem Lotharingiũ
,, alibi extat.] Aſſeruuntur eæ literæ ab Aſtulpho Seruantio, quibus ſignificabat Regina hæreſim in ſuo Regno adeò inualuiſſe, tantamque eſſe hoſtium fidei potentiam, ac temporum iniquitatem, vt nec Oratorem, nec Præſules ad Conciliũ mittere poſſet, in religionis tamen Catholicę cultu & obſequio Sedis Apoſtolicæ conſtantiſſimè ſe perſtare.

Maria Dei gratia Scotorum Regina Franciæ Doaria Sacroſanctæ Synodo Tridentinæ ſalutem.

Ext. in mſ. Arch. Vat. ſig. n. 3252. pag 197. Ms. Franc. Card Bar. ſig. 1109. ſub ſin. Act. per Aſtul. Ser.

Maria Scotiæ Reginæ Concilio ſcribit.

Illuſtriſſimi Patres. Ab indictione iſtius Sacri Concilij nihil nobis magis aſſiduè in animo fuit, quam illuc nonnullos mittere noſtri Regni Prælatos, cum pro noſtro officio, prout deuotiſſima Catholicæ Romanæ Eccleſię filia, tùm pro fructu, quem in de omnibus noſtris ſubditis ad illam Sanctam Sedem Apoſtolicam dignè recognoſcendam relaturos exiſtimaremus; tamen huius temporis tanta fuit iniuria, vt non modo noſtri Regni Antiſtites illhuc proficiſci non ſinit, ſed etiam quod ſine magna moleſtia ferre non poſſumus, noſtros ipſos mittendi Legatos vires, facultatemque adimit. His igitur de cauſis ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Lotharingio Cardinale auunculo noſtro chariſſimo, cui rerum noſtrarum ſtatus ſatis eſt notus, per literas noſtras vobis impedimenta * quæque ſibi de noſtra perpetua mente, ac voluntate in eiuſdem Sedis obſeruantia & ſubmiſſione pluribus ſcripſimus deferat latiuſque explicet, ſuper quibus eaſdem veſtras Paternitates fidem adhibere rogamus. *Datum apud Sanctum Andream die menſis Martij X. anno à Natiuitate Domini MDLXIII.*

** aliquid deeſt*

His ſubdunt Congregationum generalium
,, acta [Quibus literis lectis, Illuſtriſſimus Do-
,, minus Cardinalis Lotharingus longa oratio-
,, ne progeniem, ſtatumque ipſius Reginæ (ni
,, mirum Mariæ Scotiæ) recenſuit, declarauitq;
,, eius pietatem, & in religione Catholica con-
,, ſeruanda, propagandaque ſtudium; necnon
,, erga Sanctam Apoſtolicam Sedem, & hoc Sa-
,, crum Concilium obſeruantiam, cauſaſque re-
,, tulit, quarè hactenus Prælatos, & Oratores
,, ſui Regni Tridentum non deſtinauerit, ſcilicet
,, ob præſentium temporum iniuriam, prout in
,, eiuſdem literis ipſamet teſtabatur.

Ms. Arch. Vatic. ſig. n. 3192. pag. 269.

,, Eadem ſcribit Palæottus. Lotharingus
,, multa de origine, natalibuſque Marię Reginæ
,, adiecit, quodque Clemens VII. & Paulus III.
,, illam non ſolum ea dignitate, quæ Anglicis
,, Regibus alias delata fuit ornandam decreue-
,, runt, ſed etiam Eccleſiæ defenſorem mirificè
,, illius, cum laude appellauerunt. Tùm alia de
,, rerum ſtatu illius Regni, optimaque Reginæ
,, ergà Catholicam religionem, ac Sanctam Sy-
,, nodum voluntate ſubiunxit.] Commendaram ab eodem Reginæ pietatem, ingenteſque Scotiæ calamitates expoſitas tradit etiam Aſtulphus Seruantius, quibus conſentiunt trium Cardinalium literæ eadem die X. Maij ad Cardinalem Borromæum exaratæ, quibus referunt Cardinalem Lotharingum expoſuiſſe Regiam quidem mentem pro tuenda Catholica Religione paratiſſimam, ſed Regnum in extrema pericula adductum, rogaſſeque excuſandam Reginam, ſi nec Oratorem, nec Epiſcopos mitteret ad Concilium, ſe tamen omninò Sedi Apoſtolicæ, ac decretis Concilij ſubiicere, addidiſſeque ipſam iuſſiſſe Præſulibus Scotis in Gallia exulantibus, vt ad Concilium accederent, monitumque fuiſſe Lotharingum, mitti ab Hæreticis ſicarium, qui ipſum ex inſidijs contrucidaret.

Act. Conc. per Gabr. Paleot. vbi ſupra.

Extant in mſ. Franc. Card. Bar. ſig. n. 1344 ep. 309. & in mſ. Car. Pij.

112 Porrò Lotharingo Cardinali; qui pro Regina Scotiæ nepte perorauerat, Synodi nomine ſubiectis verbis conceptum reſponſum redditum eſt, quo Marię Reginæ conſtans religio illuſtrata eſt.

Ms. Arch Vatic. ſig. n. 3192. & in alio mſ. ſig. n. 3252 pag. 197. Ext. in mſ. Fr. Card. Barb. ſig. n. 1109. pag. 125. in act. Conc. Trid. ſcriptis per Aſtulp. Ser.

Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Domine. Si minus antea exploratum Sanctæ Synodo fuiſſet, Mariæ Sereniſſimæ Scotię Reginæ in Catholicam Religionem ſtudium, ſummaque eius in Apoſtolicam Sedem pietas, & obſeruantia, nunc certè ex graui, & copioſa oratione Illuſtriſſimæ Amplitudinis Veſtræ id facilè perſpici potuiſſet; tàm multa enim ad declarandam illius optimam voluntatem, perpetuamque in orthodoxa fide conſtantiam piè, & ſapienter collegit, vt neque ab eius Maieſtate quidquam deſiderari, neque eius virtuti par laus reperiri poſſe videatur. Verum tamen non ſolum quod Nobiliſſimæ Reginæ facta, dictaque omnia veluti excelſo, illuſtrique loco poſita neminem latere poſſunt, ſed multò magis quod ea pro Chriſti nomine fortiter geſſit, quæ omnium ore, atque ſermone merito celebrantur, ita eius pietatem, inuictamque animi fortitudinem Sancta Synodus ſemper eſt admirata, vt Deo immortali, qui eius Maieſtati tàm piam, & religioſam mentem dediſſet, maximas agendas eſſe gratias exiſtimaret. Ac profectò cum ſingularis beneficij loco ponendum ſit, quod plurimas adhuc Nationes, & populos Deus ſibi reliquerit, quibus in tantis errorum tenebris virtutis ſplendor luceat, & qui puram, ſolidamque Patrũ noſtrorum doctrinam liberaliſſimis animis amplectantur, tùm verò eximiam illam Chriſti Domini Noſtri in Sanctam Eccleſiam, pro qua ſeipſum tradidit, charitatem, ex eo maximè licèt intueri, quod hiſce difficillimis temporibus Principes aliquos, & Reges ea virtute ex alto indutos excitauit, vt omnes ſuas opes, fortunas, vitam ipſam pro vera religione profundere parati ſint, ac non tàm regnare, quàm ſe communis omniũ Matris Eccleſiæ obſequentiſſimos filios, eiuſque acerrimos propugnatores omnibus probare pulchrum, & glorioſum putent. Inter quos certè Mariæ Scotiæ Reginæ clariſſimum nomen memoriæ hominum ſempiternæ commendabitur. Quamobrem Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Domine, cum eius Maieſtatis vera in Deum pietas,

atque

atque egregia, quam Apoſtolicæ Sedi perpetuò præſtitit, obedientia omnibus cognita, & perſpectiſſima ſit, grata quidem & iucunda eius rei commemoratio Sacroſanctæ Synodo accidit, teſtificationem verò illius optimæ mentis minimè neceſſariam exiſtimat, tametſi propterea, quòd grauiſſima Amplitudinis veſtræ anctoritas eſſe debet in ea, libentiſſimè accipit. Illud verò moleſtè admodum tulit, quòd intellexit, eius Maieſtatem tantis vndique difficultatibus premi, vt vel de Oratore, vel de Regni ſui Epiſcopis ad hoc ſacrum Oecumenicum Concilium mittendis deliberare non potuerit. Neque enim ignorat Sancta Synodus, quantum ornamenti præter Ferdinandi Inuictiſſimi Cæſaris, aliorumque Regum, Principum, & Rerumpublicarum Legatos facto huic loco ex Scotiæ legatione acceſſiſſet, neque dubitat, ſi eius Nationis Prælati, Viri ſcilicet doctrina, integritate, & Religione ornatiſſimi vnà cum alijs, qui frequentes conuenerunt, adeſſent, quin multa ad communis cauſæ, & priuatam Eccleſiarum ſuarum vtilitatem potuiſſent; ſed tamen, quoniam illi apud ſuos in grege Domini cuſtodiendo tantnperè laborant, quem vt à lupis, & larronibus queant defendere, ſumma illis & induſtria, & vigilantia opus eſt, vt non ſolùm eos tàm neceſſario muneri adeſſe facilè patiatur, verùm ne abeſſe quidem iure optimo exiſtimat. Quod verò ad Oratorem pertinet, nihil eſt præterea, quod illius præſentia à Sancta Synodo minimè requiratur, cùm Illuſtriſſimam Amplitudinem Veſtram, vel Mariæ Reginæ nomine mandata ſumma cum grauitate, & prudentia exponentem audire liceat, vel eius locupletiſſimum teſtem, ac veluti obſidem habitura ſit. Interea Sancta Synodus literas Sanctiſſimæ Reginæ, & ea, quæ à Dominatione Veſtra Illuſtriſſima eius nomine dicta ſunt, libenter admittit, deindè verò Deum ex animo precatur, & obſecrare nunquam deſinet, vt qui Reginam non humana ope, & conſilio, ſed cœleſti virtute, ac præſidio fidentem ex tot, & tantis periculis eripuit, eam diutiſſimè incolumem ſeruet, atque vires addat, quibus inſtructa facilè poſſit vnà cum Regni finibus Catholicę Religionis nomen latiſſimè propagare.

113 Miſit poſtea eadem Regina ad Pium Pontificem Oratorem Epiſcopum Dumblanenſem, vt illi obſequium deferret, deque rerum Scoticarum ſtatu pro redintegranda in eo Regno Catholica Religione faceret certiorem, quo audito Pius Catholicos Proceres, qui in Religionis Catholicæ cultu, & fide erga Mariam Reginam perſtabant, his literis ad pietatem erga Deum, & obſequij erga Reginam conſtantiam cohortatus eſt.

Dilecto filio Nobili Viro Malcolino Comiti de Lenox.

Pius IV. to. 11. breu. ſig. 2897. ep. 416.

Pius IV. Scotis Proceribus ſcribit vt eos in fide confirmaret.

Iucunda admodum nobis fuit Venerabilis Fratris Epiſcopi Dumblanenſis, cùm ad nos Chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ veniſſet Orator, in ſermonibus, quos nobiſcum de rebus iſtius Regni habuit, perhonorifica de te mentio; etenim collaudauit apud nos tuæ Nobilitatis ſtudium erga Religionem Catholicam, deuotionis erga Sedem Apoſtolicam conſtantiam, fidem præterea inſignem erga Sereniſſimam Reginam commemorauit, præterea magnos labores, quos harum rerum cauſa pertuliſti. Magnoperè gauiſi ſumus pro paterna iſtius Regni cura in tanta eius perturbatione te, & quoſdam alios nobiles Viros, tàm conſtanter & Deo, & Reginæ veſtrę officium veſtrum præſtitiſſe, & in huius Sanctæ Sedis piæ omnium Chriſtifidelium Matris deuotione manſiſſe. Itaque Nobilitati Tuæ eo nomine gratulamur, non paruam enim & à Deo gratiam iniſti, & ab hominibus laudem adeptus es. Hortamur autem vt quantò maior ſpes iam Dei beneficio affulſit, futuras iſtius Regni res commodiore in poſterum in dies ſtatu, tantò magis præterita tua merita in ſequenti ſuperare coneris, &c. *XXVII. Septembris MDLXIII. Pontificatus noſtri anno IV.*

Eodem exemplo reperitæ literæ ad Ioannem de Atholl, Iacobum de Nunrle, Guillelmum de Montrois, Dauidem de Eglinem, Iacobum de Eglinem, Iacobum de Caſſillis, Ioannem de Cnenes, Guillelmum de Errold, Ioannem de Marornatus. Pariter eſt eximijs ornatus laudibus Ioannes Regulus de Hume ob conſtantiam in aſſerenda fide Catholica, egregiumque in Reginam ſtudium, ac de nobilitate Scotica hoc Elogium protulit Pontifex. Talis in Religionem animus, & tàm ſyncera erga eos, qui regnant, fides, ab omnibus quidem requirenda ſunt, ſed multò magis elucent in ijs, qui nobilitate generis antecellunt. XXV. Septembris MDLXII. *ib. ep. 417.*

114 Implicabat grauibus turbis Scotiæ Regnum Eliſabetha Angliæ Regina, ac ſuo patrocinio Hæreticos Scotos ad opprimendam rem Catholicam armabat; ardebat enim inuidia in Mariam Reginam, ad quam Anglici Regni iura ſpectare nouerat. Cùm verò illa Catholicos grauiſſimo tyrannidis iugo obtereret, nonnulli ex ijs ad illud è ſuis ceruicibus excutiendum conſurgere in arma meditati ſunt, Catholicorumque externorum arma implorarunt, ac piorum interpretum opera flagitarunt, vt Eliſabetha Regina Concilij Tridentini ſententia percelleretur. At diſſenſere ab ijs conſilijs Cardinales Legati, grauiora veriti diſcrimina, ac vigeſima octaua Iunij ad Cardinalem Borromæum Pontificium Nepotem ſcripſere, non tentandum videri quidquam in Reginam Angliæ, ne Religio Catholica omninò deleretur in Anglia, atque Epiſcopis Anglis, qui ob pietatis cultum in vinculis detinebantur, mors accerſeretur, ne etiam Germani Lutherani cum Regina Angliæ coniuncti graniora molirentur. Reſponſum verò a ſe fuiſſe eius cauſæ actoribus, rem ſignificatum iri Pontifici, qui de his cum Cæſare, & Gallo Rege acturus ſit. Vrgentibus eadem conſilia Belgis Theologis, nil ab ijs promoueri potuiſſe refert Gabriël Palæottus.

Gabriel Palæott. in actis Cócil. Tr.

Catholici Angli petunt, vt Cócilium Reginam Eliſabethã condemnet.

Cardinal. Legati ep. 358. Ext. in Ms. Frãc. Card. Bar. ſig. num 1345. Act. Conc. Tr. per Gabr. Pal. Ms. Car. Bar. ſig. n. 24. pag. 338.

„ Proximè his acceſſit alia conſultatio, nam „ Theologi Louanienſes à Legatis ſummoperè „ contendebant, vt Regina Angliæ tanquam „ ſchiſmatica, & hæretica à Synodo declararetur, quod ita per literas ab Epiſcopis Anglis „ Catholicis admoniti eſſent, quorum etiam „ multi captiui detinebantur, exiſtimantes ij, „ valdè hoc Regni illius rationibus profuturum, cùm ita Catholicorum Principum ſtudia ſperarent ad peſtem illam ex ijs locis propulſandam acriùs poſſe inflammari. Res ita „ fuit maturo accuratè conſilio euoluenda, priuſquam Sanctiſſimo Domino Noſtro, ac Cæſareæ Maieſtati communicanda, etenim ſuſpicio erat, ne declaratione hac aduersùs Reginam promulgata, illa acerbiùs multo vſque „ in necem Catholicorum ſæuiret.] Stetit in

Digitized by Google

Card. Leg. ep. 367. Ms Card. Fr. Sc. Bar. ſig. num. 1344. & Ms. Car. Pÿ.

eo Cardinalium Legatorum ſententia, vt nihil in ea re pertentaretur, niſi Pontifex ex conſilio Cæſaris, & Regis Catholici illud decreuiſſet.

115 Dum agitur in Tridentino Concilio de percellenda iudiciaria ſententia Eliſabetha Angliæ Regina, quod impiè ſe diceret Caput Eccleſiæ Anglicanæ, atque Epiſcopos Catholicos tantæ aduerſantes væſaniæ in carcere teneret; Delphinus in Aula Cæſarea Internuntius Apoſtolicus Legatos Cardinales admonuit, Cæſarem opinari, ex Conciliari edicto grauius diſcrimen rei Catholicæ conflari, cùm omnes Principes, qui ab Eccleſia deſciuerunt, licèt titulum Capitis Eccleſiæ in eorum Principatibus conſtitutæ non arripuerint, in ea tamen hæreant ſententia, vt ſe ſingularum earum capita exiſtiment; Pontificiumque munus re vera ſibi arrogent, proceſſura indè bella, formidaturos enim, ne pari exemplo decretoria ſententia damnentur à Concilio, iunctoque fœdere arma correpturos, Catholicæque Religionis reliquias in eorum Prouincijs reſiduas deleturos; ob eos verò tumultus diſſolutum iri Concilium, atque Hæreticos terribili gannitu inſultaturos, vt Præſules ſanctioris diſciplinæ inſtaurationem defugerent, ciuilia bella edictis ſuis inuexiſſe.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3217. ep. 109.

ib. ep. 115. 29. Iun. 1563.

In eamdem Ferdinandi Cæſaris ſententiam inclinabat Philippus Rex Catholicus, cùm Galli è contra petendam Reginam Angliæ bello cenſerent, ne Galliarum Hæreticos fulciret auxiliantibus armis, atque etiam Angli Catholici extorres aſſererent, bonos omnes Anglos in eam conſurrecturos, ſi bellum decerneretur, tranſmiſerantque ea de re literas Louanio, ob quas in Congregatione habita Tridenti XI. Iunij ſermo de ferenda in eam ſententia iniectus fuerat, quo accepto Antonius de Granuella Cardinalis certiores fecit Cardinales Legatos, Philippum Regem Catholicum ſignificaſſe Pontifici, ne Gallis, vel alijs inſtigantibus in Eliſabetham, Catholico Rege inconſulto, iudicarium ordinem inſtitueret, aſſiduè enim ſe in id incumbere, vt reuocandi ad Eccleſiæ obſequium Anglici Regni rationes omnes conquirat, eamque actionem iudiciariam poſſe aliqua eius conſilia abrumpere, propterea que conſuluit Granuella Cardinalis Legatis, ne quid decernerent, antequam cum Maieſtate Catholica rem pertractaſſent; nec innitendum eorum conſilijs, quos pius quidem ardor inflammat, ſed rerum gerendarum peritia non ſatis inſtruit; poſſe enim eorum conſilia contrarios exitus ſortiri, vt Eliſabetha Regina in maiorem pertinaciam obdureſcat, atque Epiſcoporum, quos tenet in carcere, ſanguinem fundat; cæterum Eliſabetham omnium tam Hæreticorum, quàm Catholicorum odia contraxiſſe, Mariamque Scotiæ Reginam potiora iura in Angliæ Regnum obtinere, atque Catholicos Principes opportuno tempore illam ad officium, ordinemque redacturos, at modo imparatis rebus id aggredi, à graui periculo non abeſſe, ne ob ſententiam in ſe latam efferata longè in Catholicos peiora moliatur; itaque priùs cum Rege Catholico rem conferendam, pertractandamque. Quæ literæ hac temporis nota conſignatæ. *Datum Bruxellis XXVII. Iunij MDLXIII.*

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3218. ep. 13.

116 Sentiebant econtra alij, de exauctoranda, euertendaque ſolio Anglico Regina Eliſabetha agendum, nulla enim grauiora mala indè formidanda, imò eius conſilia nefaria diſturbari poſſe, cùm Eccleſia Catholica ab ea ſæuiſſimè affligeretur, confirmataque potentia ab ea atrocius affligenda foret.

Collatis inter ſe contrarijs ſententijs, magnaque maturitate conſilij libratis Pius IV. Pontifex cenſuit, conſilium à Ferdinando Imperatore datum prudentius eſſe, ne in eam iudiciario ordine ageretur, atque per Carolum Borromæum Cardinalem Legatis Tridentinis iuſſit, vt Imperatori ſignificarent Cæſaream ſententiã innumeris alijs, atque adeò ipſis Anglis opinantibus Reginam intentato illi ordine iudiciario ad æquitatem flectendam, præferri à Pontifice.

Carolo Borrom. Card. lit. ad Card. Legatos Ext. in ms. Arch. Vat. ſign. .... ep. 69.

Porrò Ferdinandus Cæſar ad Eliſabetham Angliæ Reginam demulcendam, vt mitiùs ageret cum Epiſcopis Anglis, quos tenebat in vinculis, nec non cum Religionis Catholicæ cultoribus, quos edictis crudelibus inſectabatur, ab ea grauibus literis flagitauit, ne Epiſcopos Catholicos, & alios fideles in Eccleſiæ Romanæ obſequio conſtantes diuexaret, quibus Eliſabetha reſpondit, Cæſaris ipſius preces magnum apud ſe pondus habituras, ac tum Cæſar de benigno reſponſo grates illi egit ſubiectis literis, vtque in Subditos Catholicæ Religionis cultores clementia vteretur, commendauit.

Reginæ Angliæ.

Ext. in Ms. Arch. Vat ſig. n. 3217. poſt ep. 148.

Ferdinandus Imperator Eliſabethæ Angliæ Reginæ ſcribit pro Catholicis.

117 Ferdinandus, &c. Sereniſſimæ, &c. Iucundiſſimum nobis accidit, quod intelleximus, magnum pondus habuiſſe apud Serenitatem Veſtram literas noſtras ſuperioribus menſibus ad Serenitatem Veſtram datas, quibus ſcilicet Serenitatem Veſtram beneuolè adhortati fuimus, ne quid inclementiùs ſtatueret in Epiſcopos incarceratos, & alios iſtius Regni ſubditos Catholicam Religionem noſtram profitentes, ſi nollent, aut non poſſent ſalua conſcientia acceptare, vel profiteri, quod Serenitas Veſtra vnà cum Ordinibus, ac Statibus inclyti iſtius Regni, lege quadam nouiter promulgata, conſtituiſſent. Etenim perſpeximus indè, non modò præclaram Serenitatis Veſtræ erga nos voluntatem, & gratificandi ſtudium, verùm etiam eximiam eius modeſtiam, manſuetudinem, & clementiam, virtutes Regina, & Principe verè dignas. Qua quidem re intellecta non potuimus, neque debuimus intermittere, quin Serenitati Veſtræ hoc nomine magnas gratias ageremus, eique liberiùs etiam, vt Imperator & Princeps Catholicus ſalutem & incolumitatem illorum, qui Religionem nobiſcum communem habent, iterum atque iterum commendaremus, prout ſummo ſtudio commendamus, exiſtimantes magis futurum ex dignitate, & vſu Serenitatis Veſtræ, ſi ſubditos ſuos Catholicos, etiamſi ipſa Serenitas Veſtra diuerſam Religionem ſequatur, Reginali ſua benignitate fouendos potiùs, & tuendos, quàm perſequendos, exagitandos, exterminandos, & opprimendos duxerit.

Ideòque Serenitatem Veſtram beneuolè rogamus, vt malit animos illorum clementia, & benignitate ſibi conciliare, quàm perſecutionibus, & afflictionibus alieniores à ſe reddere; adeòque non grauetur Serenitas Veſtra illis in ſingulis Ciuitatibus vnum ſaltem Templum concedere, vbi liberè, tutò, ac ſine moleſtia, vel impedimento ex veteri Sanctiſſimorum Patrum, ac Catholicæ Eccleſiæ inſtituto Deum colere, & officia Diuina celebrare, & Sacramentis ſalutaribus animarum medicinis recreari poſſint. Qua quidem ratione Serenitas Veſtra, non tàm Subditorum, quàm aliorum Regum, & Principum

Catho-

Catholicorum ſtudia ſibi plurimùm deuinciet, magnamque clementiæ, & manſuetudinis laudem ſibi comparabit: nobis verò factura eſt rem adeò gratam, vt omnem ſimus daturi operam, quo poſſimus eam rem Serenitati Veſtræ mutuis beneuolentiæ, ac fraterni animi ſtudijs cumulatiſſimè compenſare. Cui diuturnam valetudinem omni fælicitati coniunctam ex animo optamus. *Datum Poſonij XXIV. Septembris MDLXIII.*

Induxit in animum Cæſar nil aduersùs Eliſabetham tentandum, cùm vnum è filijs illi matrimonio coniungere ſperaret, atque Angliæ ſceptrum in ſuam familiam inferre; ſed ab Eliſabetha illuſus eſt, ac Religio Catholica in dies magis ab ea euerſa, atque hæreſis in vicina Regna latiùs diffuſa.

Legati Card. ep. 336. ad Car. Bor. ibid. ep. 333.

118 Quod ad geſta in tot Congregationibus Præſulum, ac Theologorum plurium menſium flexu attinet, conſtat ex literis Legatorum Cardinalium ad Cardinalem Borromæum actum fuiſſe de Romani Pontificis auctoritate in decreto fidei explicanda, eaque de cauſa varijs formulis conceptum illud fuiſſe, cùmque oborirentur variæ difficultates, X. Iunij ſignificarunt, defugiendam omnibus modis eſſe controuerſiæ tractationem, *An Papa ſit ſupra Concilium*. Cùmque

Id. ep. 346.

De auctoritate Pontificis agitur.

conciliari in ea controuerſia ſententiæ non poſſent, ijdem Legati ſuaſere, vt controuerſia de iuriſdictione Epiſcoporum, *An ſit immediatè à Deo, an à Romano Pontifice*, in medium adducta dirimeretur, ex qua gradus certiſſimè in aliam de poteſtate Papæ ſupra Concilium, aut viceuerſa erat proceſſurus, hoc ſaltem reportato commodo, vt ijs controuerſijs finis imponatur. Hiſpanos, & Gallos in contraria hærere opinione, Legatos rem vti ſe habet proponere, conſiliumque Pontificis, qui magis Spiritus Sancti afflatus ſacros excipiat, præſtolari; ſentire tamen, Eccleſiam Dei nec pacatam fore, nec à Schiſmate immunem, donec hæ lites diremptæ ſint, quæ ob ſui grauitatem dirimi in Concilio debeant, vt omnes decretoriam illius ſententiam amplectantur. Iam controuerſiam circa Pontificiam auctoritatem in plures menſes extractam,

ibid. ep. 358.

119 Conſulto Pio Pontifice reſcripſit Cardinalis Borromæus, circa quintum caput doctrinæ de ordine, in quo Pontificis auctoritas illuſtrabatur, vt ſi minus concordia haberi poſſet, caput illud prætermitteretur. Gallos verò diſſenſiſſe memorat Viceсomes in literis ad Cardinalem Borromęum, atque Ferdinandum Imperatorem miſiſſe ad Cardinalem Lotharingum textus petitos è Concilijs comprobantes auctoritatem Pontificiam circa verba, *Vniuerſalem Eccleſiam*, quos Pontifex ipſe ſibi tranſmiſerat; Cardinalem verò Lotharingum reſponſa à Gallis Theologis reddita, eidem Imperatori communicaſſe. Etiam ipſemet Lotharingus Cardinalis decreti formulam edidit, à quo Præſules Gallos non diſſenſuros, cùm ſimilis in Concilio Aurelianenſi eſſet propoſita, ſpopondit. In Congregatione verò poſtea habita circa quartum caput doctrinæ de ordine dixit, hanc Gallis inſitam ſententiam, vt aſſerant Concilij auctoritatem Pontificiæ antecellere, ſiuè Concilium eſſe ſupra Papam, eamque tueri decretis Conciliorum Conſtantienſis, & Baſileenſis, cum quibus ſi velint pacem habere, nihil in ea doctrina inſeratur, quod ipſorum opinioni aduerſetur: at Hidruntinus Archiepiſcopus, cùm de ſuffragio ferendo rogatus eſſet, ampliſſimis verbis Lotharingi ſententiam confutauit, obiecta

Carol. Vicecomes in lit. ad Car. Borrom. Ms. Card. Io. Bapt. Spad. p. 233. ibi. pag. 235. ibi. pag. 250.

etiam criminis nota ijs, qui pertinaciter opinioni illi adhærerent; cui Lotharingus, ſe in Gallia natum reſpondit, in qua cùm ea vigeret opinio, nec ipſe, nec alij Galli poſſent ab ea diſcedere; nihilominus ob eam aſſertam abiuratione canonica opus non eſſe. Quæ falſa opinio cui fundamento innixa ſit, alibi in Annalibus diſcuſſimus.

Carol. Vicecomes in lit. ad Car. Borrom. pag. 253.

Hydruntino Archiepiſcopo Pontificis non ambigui auctoritatem Concilij auctoritati præferenti maxima Tridentinorũ Præſulum pars adhærebat. At Epiſcopus Quinqueccleſienſis Orator Cęſareus interceſſit, ne ea lis moueretur, conteſtatus, ſe, ni premeretur ſilentio, quemadmodum mandatum ſibi à Cæſare datum erat, è cœtu abiturum; idipſum pariter eſt interminatus, cùm Tholoſanus Archiepiſcopus, ac Dertuſenſis Epiſcopus, denuò opinionem eandem refricarent.

Legati Card. ep. 358. Ext. in Ms. Frãc. Car. Bar. ſig. num. 1344. & in ms. Car. Pij.

120 Cenſuerat prudentiſſimè Ferdinandus Cæſar, omittendas eſſe omninò eas controuerſias, quæ Catholicos à mutua coniunctione diſſociare poſſent, eas verò tantùm pertractandas, quæ rem Catholicam aduersùs Hæreticos confirmarent, atque adeò Cardinales Legati XXVIII. Iunij ſcripſere Cardinali Borromæo, Cæſarem Oratorum opera ſignificaſſe, defugiendam eſſe occaſionem agendi de Pontificis auctoritate, *An ſit Papa ſupra Concilium, an Concilium ſupra Papam*. Quod magis etiam confirmatur ex reſponſo à Ferdinando Cæſare Legatis Cardinalibus dato, ſubiectiſque concepto verbis.

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 2218. ep. 101.

Maieſtas Sua edocta eſt, verbum hoc reformationis in capite, & membris in Sacris Canonibus, & eorum interpretibus eſſe vſitatiſſimum. Neque Maieſtas Sua vel expreſsè, vel tacitè lubenter ea reprobare vellet, quæ ab ipſa veneranda antiquitate toties, & tàm disertè ſunt comprobata. Præcipuè, cùm Maieſtas Sua non videat nos per id difficilem illam diſputationem de ſuperioritate Papæ ad Concilium, & è diuerſo ingreſſuros, neque enim ex eo quòd Romana Curia, quatenus Capiti, id eſt Romano Pontifici coniuncta reformari debeat, ſequeretur, Concilium eſſe ſupra Papam, ſiquidem in Concilio includitur Papa, nec reformatio eò caſu à Concilio à Papa diſtincto, ſed à Papa de Patrum conſilio facta eſſe intelligeretur. Adde, quòd maior pars argumentorum Maieſtatis Suæ eo tendit, vt eſſe Papa ſuperior monſtretur Concilio, de quo nunc non eſt diſputandi locus, tamen Sanctitas Sua ex vrbanitate huiuſmodi reformationem ipſi Concilio poſſet permittere, idque Sanctitati Suæ exemplo Maiorum ſuorum valdè laudabile eſſet futurum.

Non prætermittendum hic videtur, quod ſcripſit Carolus Vicecomes XVI. Iunij, Laynem Societatis Ieſu Præpoſitum Generalem, eumque Theologum Pontificium Gallorum opinionem grauiſſimè confutaſſe, ſolutoque cœtu ſe excuſaſſe apud Lotharingum, quòd non aduersùs ipſum, & Gallos Præſules, ſed aduersùs Sorbonicos Theologos diſſeruerit, illos nempè intelligebat, qui in eadem Academia Pſeudo-Concilio Baſileenſi nimium addicti erant; addiditque illum tanta gratia apud omnes ob doctrinæ ſplendorem floruiſſe, vt Legati Apoſtolici magno illum honore, ſtudijſque propenſioribus proſequantur; nam cùm aliorum Ordinum Supremi Magiſtri ſtantes ferant ſententiam, illum in medium conſeſſum vocari, atque conſidere, ſæpè etiam in Congregationum fine proloqui, ac pro libito perorare.

Carolus Vicecom. in litt. ad Card. Bor. adulto Iunio datis Ms. Card. Io. Bapt. Spada pa. 262.

121 Cæterùm in memorata de Pontificis auctoritate, quam Galli contrahrbant, ſubijciebantque Concilio, controuerſia, Virodunenſis Epiſcopus ſenſit, ſi definiretur magnam vtilitatem allatnram pro continendis Priucipibus in obſequio Pontificis, ac ſuam opinionem his conceptam verbis Cardinali Morono tradidit,
,, [Quando connocatum eſt Concilium à Pa-
,, pa, & ibi præſunt Legati, tenetur Papa
,, ſeruare decreta Concilij, quæ ſtatuta ſunt
,, ſub anathemate in his, quæ ſunt fidei, in qui-
,, bus Concilium non poteſt errare ſtatuendo
,, cum aſſiſtentia Spiritus Sancti.] Addidit idem Epiſcopus, hanc opinionem illi conſentaneam eſſe, quam teneret Schola Sorbonica, ac talia decreta in rebus ad fidem ſpectantibus, licèt non confirmarentur à Pontifice, in Gallia, & Hiſpania abſque alia confirmatione ſeruari. Cæterùm poſſe Pontificem decreta Concilij abrogare, decernendo Concilium non rectè proceſſiſſe. Subiecit etiam Concilium in decretis ad moralia pertinentibus errare poſſe, atque neceſſarium eſſe, vt ea decreta à Pontifice confirmentur, qui etiam propter vtilitatem Eccleſiæ in nonnullorum gratiam ea ſoluere poſſit. At de his hactenùs. Nunc alia, quæ in Congregationibus ante ſeſſionem VII. Pio IV. Pontifice habitam acta ſunt, perſtringamus.

Carol. Vicecom. in litt. ſup. Legati Card. in litt. ad Card. Bor. ep. 348. & 350. Ext. in ms. Card. Barb. & in alio Car. Pij.

122 Actum eſt de inſtauranda Chriſtiana diſciplina, de qua Laynem Societatis Ieſu Præpoſitum Generalem verba feciſſe narrat Carolus Vicecomes, Patreſque inclinaſſe ad ſanciendas leges de forma diſciplinæ ad Cardinales ſpectantis, de facultatibus, moribus, ætate, doctrina, numero, & alijs dotibus ſcripſere Cardinales Legati ad Cardinalem Borron æum XIV. Iunij, alijſque literis XIX. Iunij exaratis ſignificarunt, Cæſarem, nec non Galliæ, Hiſpaniæ, & Luſitaniæ Reges depoſcere, vt Cardinalitij Senatus reformatio à Concilio fieret, ſuggeſſereque id conſilium, vt ea à Pontifice Romæ decerneretur, quo Tridentinis Patribus fieret ſatis; triduoque elapſo iterum monuere, optare Reges, vt ea non à Pontifice, ſed à Concilio perficeretur. Vt verò Pius IV. ad obſtruenda impudentiſſima ora Hæreticorum negantium Pontificem, & Cardinales velle puriorem morum diſciplinam reſtitui, generoſa pietate ſe, & Cardinales reformationis legibus à Concilio ferendis ſubiecerit, dicetur inferiùs.

Carolus Vicecō. in litt. ad Car. Borrom. Ms. Card. Io. Bap. Sp. p. 283. & p. 289.

Excuſſi etiam ſunt diligenti examine hi duo
,, articuli. An expediat coniugatos promoueri
,, ad ſacros Ordines & an clandeſtina matrimo-
,, nia expediat irritari.

id ib. pag. 283. iq. pag. 36. ib. p. 285. ib. p. 289. ib. p. 285.

123 Inſtituti quoque Theologorum cœtus excuſſere controuerſias de inuocatione Sanctorum, de Sacris Imaginibus, de Purgatorio, de Indulgentijs, opinioneſque Hæreticorum confutarunt, vt ea deindè in Congregatione generali proponerentur; ac diſceptationes quidem de Purgatorio, & Indulgentijs contrahendas nonnulli ſenſere, ne extraheretur Concilium, propterea que circa earum vſum quæſtio in controuerſiam non eſt redacta: tamen Hiſpanus Orator, qui prorogari Concilium affectabat, popoſcit, vt Theologi diſceptaturi de Indulgentijs audirentur, qui plura ſuper illas conſcripſerunt. Sed omnia deinde ſtudia conuerſa ſunt circa controuerſias Sacramentorum Ordinis, & Matrimonij, & ſanctiorem diſciplinam circa ea Sacramenta conſtituendam.

Legati Card. in litt. ad Car. Borrom. vlt. Iunij datis ep. 361.

124 Actum etiam eſt de Reſidentia, ac Veneti Oratores queſti ſunt, in Vicentina Diœceſi repertos, qui annos quadraginta ſine Sacramentorum vſu tranſegerint, idque ab vno ex ijs in extremo vitæ ſuæ articulo ad Deum conuerſo patefactum; hos verò funeſtos eſſe fructus conceſſorum Cardinalibus Epiſcopatuum, quos illi nec per ſe, nec aliorum adhibita opera luſtrare conſueuerint. De inſtitutione quoque Epiſcoporum illuſtranda, ſcripſit Carolus Vicecomes ad Borromæum Cardinalem, dixiſſe Cardinalem Moronum, declarata poteſtate Pontificis ſecundùm formam decreti Concilij Florentini, declarandam eſſe inſtitutionem Epiſcoporum, contrariaſque Hæreticorum opiniones damnandas: diſceptatum verò eſt acriter multo tempore de auctoritate Epiſcoporum, atque inſtitutione, ſedatamque demùm eam controuerſiam ſexta Iulij die refert Gabriël Paleottus his verbis.

De auctoritate, & iuriſdictione Epiſcoporum controuerſia ſedata.

,, Ecce Dei ſummi benignitate factum eſt, vt
,, poſt Congregationem hora ferè XXII. omni-
,, bus Hiſpanis apud Comitem de Luna Orato-
,, rem Regis Philippi coactis ſapientiùs rem
,, merientibus per eundem Oratorem, ac Epiſ-
,, copum Almerienſem, & Ciuitatenſem totius
,, Nationis nomine Legatis ſignificauerint nolle
,, ſe à reliquis in ſeſſione diſſentire, dùm à Le-
,, gatis duo præſtentur.

Acta Conc. Trid. per Gabr. Pal. Aud. Rot. poſtea Card. Bar. ſig. n. 24. pag. 274.

,, Primum eſt, vt polliceantur illis, cùm in
,, calce Concilij damnandæ erunt opiniones
,, Hæreticorum, tunc & illos includendos, qui
,, negant Epiſcopos fuiſſe à Chriſto inſtitutos,
,, itemque eos, qui Primatum Summi Pontifi-
,, cis, ac ſupremam eius auctoritatem non con-
,, fitentur.

,, Legati reſponderunt, ſe non id prætermiſ-
,, ſuros, quantum in eis eſt, dummodo, ſi aga-
,, tur de inſtitutione Epiſcoporum, declaretur
,, & auctoritas Sanctiſſimi in eos, aliaue, prout
,, Patribus videbuntur; nec enim Italos negare
,, Epiſcopos eſſe à Chriſto inſtitutos, ſed adde-
,, re, hoc egere declaratione, quòd videlicet
,, ſunt à Chriſto non immediatè, ſed mediante
,, Summo Pontifice inſtituti; itemque quòd
,, ſunt à Chriſto quoad Ordinem, non quoad
,, iuriſdictionem inſtituti.

Epiſcopi inſtituti à Chriſto ratione Ordinis non iuriſdictionis.

,, Secundò petunt, vt in VI. Canone .... fortè
,, illis Legati facilè conceſſerunt, quoniam &
,, alij id petierant, & commodum videbatur.
,, Ex his igitur optatus tandem finis longiſſimæ
,, huic diſputationi Lotharingio, ac Gallis
,, valdè adiuuantibus, ac Deo in primis au-
,, ctore fuit impoſitus, doctrinaque, & cano-
,, nes eo, quo hodiè extant, modo, à Patribus
,, recepti.

Aſtulph. Seruantius in actis Conc. Tr. Ms. Frāc. Car. Barb. ſig. num. 1109. & aliud ms. Car. Pij.

Confirmata eſt ea Patrum concordia in generali Congregatione ſubſequuta die decima Iulij, diſſidiaque omnia circa decretum reſidentiæ conciliata Diuino afflatu, remque adſcriptam miraculo, cùm antea graue ſchiſmatis periculum impenderet, refert Aſtulphus Seruantius. Itaque die decimaquarta Iulij in Congregatione perlecta fuerunt decreta, quæ promulganda erant die ſequenti, quo die Seſſio VII. ſub Pio IV. Pontifice vigeſima autem tertia numero à principio Concilij Tridentini repetito celebrata eſt, in qua doctrina orthodoxa de Sacerdotio, Sacramento, & vera poteſtate conſecrandi, atque offerendi Corpus, & Sanguinem Chriſti Domini, deque varijs Sacerdotij gradibus, & ordinibus, deque gratia Diuina in eo conferri ſolita, deque cha-

charactere in eo Sacramento imprimi diuinitùs conſueto, de Epiſcopali inſuper dignitate, quæ Presbyteralem antecellit, illuſtrara eſt, quo verò ordine omnia geſta ſint ex autographis Vaticanis delibaoda viſa ſunt.

Ext. in mſ. Arch. Vat. ſig. n. 3252. p. 192. Acta ſeſſ. 7. & mſ. ſign. 3212. p. 199.

Sectio ſeptima celebratur.

125 Anno Chriſtianæ ſalutis MDLXIII. indictione VI. feria V. XV. Iolij celebrata eſt VII. publica Seſſio ſub Pio IV. Pontifice præſidentibus in ea nomine Sanctiſſimi D. N. Papæ, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Illuſtriſſimis, ac Reuerendiſſimis in Chriſto Patribus, & Dominis Ioanne Epiſcopo Præneſtino Morono, Staniſlao tit. Sancti Panctatij Warmienſi, & Ludnuico tit. Sancti Cyriaci in Thermis Simonera, ac Bernardo tit. Sancti Nicolai inter Imagines Nauagerio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteris Cardinalibus, & Apoſtolicis de Latere Legatis. (Et mox) Reuerendus Dominus Euſtachius Bellayus Epiſcopus Pariſienſis celebrauit Miſſam ſolemnem de Spiritu Sancto, qua abſoluta, & publicata de more auctoritate Apoſtolica indulgentia plenaria Reuerendus D. Iacobus Gibertus de Nogueras Epiſcopus Aliphanus habuit orationem.

Deinde tàm Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini Præſidentes & Legati, quàm cæteri Prælati omnes acceperunt pluuialia, & mitras decantantibus eo tempore Cantoribus Pſalm. 83. *Quam dilecta tabernacula tua Domine*. Poſteà Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus primus Præſidens & Legatus præſatus accedens ad Altare maius ſolitas orationes legit, & conſuetas ceremonias de more peregit, inuocato auxilio Sancti Spiritus per Hymnum *Veni Creator Spiritus*, ac decantatis à Cantoribus Litanijs, & per Diaconum Euangelio Ioannis 21. *Dixit Ieſus Simoni Petro, Simon Ioannis diligis me plus his, &c.* omnibuſque alijs in publicis Seſſionibus peragi ſolitis, R. D. Bartholomæus Syrigo Epiſc. Caſtellanetenſis legit clara voce literas Apoſtolicas Sanctiſſimi Domini Noſtri Pij IV. ſuper Legationibus Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum Cardinalium, Moroni, & Nauagerij (conſignata erant ea duo diplomata XX. Martij MDLXIII. Pontificatus anno IV.) quibus lectis ſubdunt Acta.

Deinde Reu. Dom. Valentinus Herburtus Epiſcopus Primiſlienſis Orator Sereniſſimi Domini Sigiſmundi Regis Poloniæ accedens ad Altare maius exhibuit Illuſtriſſimo Domino primo Præſidenti, & Legato literas, & mandatum Regium, quod vnà cum ipſis literis lectum fuit per præfatum R. D. Caſtellanetenſem, cui reſponſum fuit à Sancta Synodo, vt in Actis refertur.

pag. 195. ib. p. 196.

Quo reſponſo lecto Reuer. quoque Dominus Marcus Antonius Bobba Epiſcopus Auguſtæ Prætoriæ Orator Illuſtriſſimi Domini Emanuelis Philiberti Ducis Sabaudię exhibuit præfato Illuſtriſſimo Domino primo Pręſidenti literas, & mandatum ipſius Ducis; lectum quoque reſponſum antea redditum Marco Antonio Bobbæ Epiſcopo Auguſtenſi eius Oratori vltima Ianuarij; ſubindè lectę literę Marię Reginę Scotię, quas Cardinalis Lotharingus eius auunculus obtulerat, tùm reſponſum Synodi antea in generali Congregatione datum repetitum eſt. Subdunt Acta.

Orator Philiberti Ducis Sabaudiæ recipitur in ſeſſione, & ei reſpondetur.

ib. p. 199.

„ Quo reſponſo lecto Illuſtriſſimus Dominus
„ Claudius Fernandez Vigil de Quignones Co-
„ mes à Luna Orator Sereniſſimi Domini Phi-
„ lippi Hiſpaniarum, & Regis Catholici, qui
„ Orator ſedit ſolus è regione aliorum Orato-
„ rum Principum ſæcularium poſt vltimum
„ Cardinalem immediatè ſupra Patriarchas in
„ Sede ad hoc ibi præparata, exhibuit prædi-
„ cto Illuſtriſſimo Domino primo Præſidenti,
„ & Legato mandatum Regium, quod ſimili-
„ ter ab ipſo R. D. Caſtellanetenſi lectum fuit.]
Exhibitum iam ante fuerat illud in Congregatione generali habita XXI. Maij, reſponſumque tunc à Synodo datum etiam ab eodem Epiſcopo repetitum eſt.

„ Quibus literis (inquiunt Acta) mandatis, &
„ reſponſis ſic lectis, Reuerendus Dominus Epi-
„ ſcopus Pariſienſis ſupraſcriptus accedens ad
„ Altare maius accepit è manibus prædicti Illu-
„ ſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini primi Pręſidentis, & Legati decreta, quæ in hac Seſ-
„ ſione publicanda erant, aſcendenſque ambo-
„ nem primum clara voce doctrinam, & cano-
„ nes de Sacramento Ordinis promulgauit, qua
doctrina omnes errores, qui tunc multos populos infecerant, damnati ſunt ac denſiſſimæ tenebræ diſcuſſæ,

Ext. in Ms. Vat. Arch. ſig. nu. 3212. pag. 183.

Caput I.

126 Sacrificium, & Sacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta ſunt, vt vtrumque in omni lege extiterit. Cùm igitur in Nouo Teſtamento S. Euchariſticum Sacrificium viſibile, ex Domini inſtitutione Catholica Eccleſia acceperit, fateri etiam oportet in ea nouum eſſe viſibile, & externum Sacerdotium, in quod vetus tranſlatum eſt. Hoc autem ab eodem Domino Saluatore noſtro inſtitutum eſſe; atque Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus in Sacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi Corpus, & Sanguinem eius: nec non & peccata dimittendi, & retinendi ſacræ litteræ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.

De Sacrificio Euchariſtico decretum.

Caput II.

Cùm autem diuina res ſit tam Sancti Sacerdotij miniſterium, conſentaneum fuit, quo digniùs, & maiori cum veneratione exerceri poſſet, vt in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diuerſi eſſent miniſtrorum ordines, qui Sacerdotio ex officio deſeruirent; ita diſtributi, vt qui iam clericali tonſura inſigniti eſſent, minores ad maiores aſcenderent. Nam non ſolùm de Sacerdotibus, ſed & de Diaconis ſacræ literæ apertam mentioné faciunt, & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda ſunt, grauiſſimis verbis docent, & ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium ordinum nomina, atque vniuſcuiuſq; eorum propria miniſteria, Subdiaconi ſcilicet, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiarij in vſu fuiſſe cognoſcuntur, quamuis non pari gradu: nam Subdiaconatus ad maiores Ordines à Patribus, & ſacris Concilijs refertur, in quibus & de alijs inferioribus frequentiſſimè legimus.

Caput III.

Cùm Scripturę teſtimonia Apoſtolica traditione, & Patrũ vnanimi conſenſu perſpicuum ſit, per ſacram ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; & dubitare nemo debet ordinem eſſe verè, & propriè vnum ex ſeptem Sanctæ Eccleſiæ Sacramentis, inquit enim Apoſtolus, *Admoneo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum; non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.*

Caput IV.

Quoniam verò in Sacramento Ordinis, ſicut
&

Digitized by Google

& in Baptiſmo, & Confirmatione, character imprimatur, qui nec deleri nec auferri poteſt, meritò Sancta Synodus damnat eorum ſententiam, qui aſſerunt Noui Teſtamẽti Sacerdotes temporariam tantummodo poteſtatem habere, & ſemel ritè ordinatos item laicos effici poſſe, ſi verbi Dei miniſterium non exerceant. Quod ſi quis omnes Chriſtianos promiſcuè Noui Teſtamẽti Sacerdotes eſſe, aut omnes pari inter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Eccleſiaſticam Hierarchiam, quæ eſt caſtrorum acies ordinata, confundere; perinde ac ſi contra B. Pauli doctrinam, omnes Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Euangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint Doctores. Proinde Sacroſancta Synodus declarat præter cæteros Eccleſiaſticos gradus Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere, & poſito, ſicut idem Apoſtolus ait, à Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei, eoſque Presbyteris ſuperiores eſſe; ac Sacramentum Confirmationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent. Docet inſuper ſacroſancta Synodus in ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum, nec populi, nec cuiuſuis ſæcularis poteſtatis, & Magiſtratus conſenſum, ſiuè vocationem, ſiuè auctoritatem ita requiri, vt ſine ea irrita ſit ordinatio: quin potiùs decernit eos, qui tantum à populo, aut ſæculari poteſtate, ac Magiſtratu vocati, & instituti ad hæc miniſteria exercenda aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiæ miniſtros, ſed fures, & latrones per oſtium non ingreſſos habendos eſſe. Hæc ſunt, quæ generatim Sacræ Synodo viſum eſt Chriſtifideles de Sacramento Ordinis docere. His autem contraria certis, & proprijs canonibus in hunc, qui ſequitur, modum damnare conſtituit, vt omnes adiuuante Chriſto fidei regula vtentes in tot errorum tenebris Catholicam veritatem faciliùs agnoſcere, & tenere poſſint.

Vt non omnes Apoſtoli: ita non omnes Sacerdotes.

De Sacramento Ordinis,
Canon I.

127 Si quis dixerit, non eſſe in Nouo Teſtamento Sacerdotiũ viſibile, & externum, vel non poteſtatem aliquam conſecrandi, & offerendi verum Corpus, & Sanguinem Domini, & peccata remittendi, & retinendi, ſed officium tantùm, & nudum miniſterium prædicandi Euangelium, vel eos, qui non prędicant, prorsùs non eſſe Sacerdotes, Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, prężer Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines, & maiores & minores, per quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur, Anathema ſit.

Canon III.

Si quis dixerit, Ordinem, ſiuè ſacram ordinationem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, vel eſſe figmentum quoddam humanum excogitatum à Viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis, aut eſſe tantùm ritum quemdam eligendi miniſtros verbi Dei, & Sacramentorum, Anathema ſit.

Canon IV.

Si quis dixerit, per ſacrum Ordinem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, *Accipite Spiritum Sanctum*, aut per eam non imprimi characterem, vel eum, qui Sacerdos ſemel fuit, laicum rursùs fieri poſſe, Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit, ſacram Vnctionem, qua Eccleſia in Sancta ordinatione vtitur, non tantùm non requiri, ſed contemnendam, & pernicioſam eſſe, ſimiliter & alias Ordinis cæremonias, Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quę conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, Anathema ſit.

Canon VII.

Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi; vel eam, quam habent, illis eſſe cum Presbyteris communem, vel Ordines ab ipſis collatos ſine populi, vel poteſtatis ſæcularis conſenſu, aut vocatione irritos eſſe; aut eos, qui nec ab Eccleſiaſtica, & Canonica poteſtate ritè ordinati, nec miſſi ſunt, ſed aliundè veniunt, legitimos eſſe verbi, & Sacramentorum miniſtros, Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Epiſcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos, & veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, Anathema ſit.

Lecta etiam, & promulgata fuere alia ſanctiſſima decreta, quibus iuſſi ſunt ij, qui animarum *ibi. cap. 1.*
curam gerunt, in ſuis Eccleſijs reſidere, pro populo diuinum Sacrificium Numini offerre, diuinum Verbum prædicare, Sacramenta adminiſtrare, virtutum exemplo præfulgere, pauperum, miſerorumque paternam curam gerere, atque munus paſtorale accurata diligentia exercere: inſtaurata etiam eſt Sanctio Pauli III. aduersùs omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Cardinales, qui ab Eccleſijs tranſacto trium menſium flexu abeſſent, niſi ob publicæ rei vtilitatem à Summo Pontifice veniam obtinerent; qui etiam promoti ad Eccleſias Cathedrales non conſecrarentur labente trimeſtri tempore, mulctati Epiſcopali prouentu, & ſi tranſacto alio trimeſtri *ibi. cap. 2.*
non eſſent conſecrati, exauctorati, ac depulſi eo munere pronuntiati ſunt: conferre etiam iuſſi Epiſcopi Ordines per ſeipſos, niſi ægritudine impliciti teneantur, tùm plura alia addita ſpectantia ad minores Ordines de ætate etiam ſuſcipientium ſactos maiores Ordines hæc ſancita, *Nul-* *ibi. cap. 3. vſque ad 11.*
lus in poſterum ad Subdiaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Presbyteratus ante vigeſimum quintum *ib. cap. 12.*
ætatis ſuæ annum Promoueatur. Tum adiecta plura alia decreta, pro Sacerdotali munere piè, & honeſtè adminiſtrando, & Eccleſiarum, Xenodochiorum, Sacerdotalium bonorum gerenda cura, quarum legum obſeruantiæ à Spiritu Sancto promittitur auxilium, *Cuſtoditio legum conſummatio incorruptionis, incorruptio facit eſſe proximum* *Sap. 6.*
Deo.

Interfuere illi Seſſioni quatuor Legati Cardinales, necnon alij duo, tùm Oratores Imperatoris, Regumque Galliæ, Hiſpaniæ, Luſitaniæ, *Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3252. pag. 211. vſque ad p. 220. incluſiue.*
Poloniæ, Hungariæ, Venetorum, Ducisque Sabaudiæ, Patriarchæ tres, Archiepiſcopi viginti ſex, Epiſcopi centum nonaginta duo, Abbates mitrati ſex, Generales Ordinum ſeptem, maximaque Theologorum multitudo, quorum

om-

omnium nomina in Autographo Vaticano deſcripta ſunt.

Poſt acta Seſſionis ſeptimæ Angelus Maſſarellus Patrum, qui hoc tempore obierant, Catalogum texit.

,, Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Domi-
,, nus Hercules Gonzaga tit. Sanctæ Mariæ No-
,, uę Presbyter Cardinalis Mantuanus Sacri
,, Concilij primus Pręſidens, & Legatus. Man-
,, tuanus.
,, Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Domi-
,, nus Hieronymus tit. Sanctę Suſannę Sanctę
,, Romanæ Eccleſię Presbyter Cardinalis Seri-
,, pandus Sacri Concilij ſecundus Legatus &
,, Pręſidens. Neapolitanus.
,, R. D. Cęſar Cybo Archiepiſcopus Tauri-
,, nenſis. Genuenſis.
,, R. D. Ioannes Baptiſta Hoſius Epiſcopus
,, Reatinus. Romanus.
,, R. D. Ludouicus Vanninus de Theodulis Epi-
,, ſcopus Britenorienſis. Foroliuienſis.
,, R. D. Ioannes Antonius Phantuſa Epiſco-
,, pus Litterenſis.
,, R. D. Hieronymus Triuiſanus Epiſcopus Ve-
,, ronenſis Ordinis Prędicatorum. Venetus.
,, R. D. Simon Aleottus Epiſcopus Foroliuien-
,, ſis. Foroliuienſis.
,, R. D. Ioannes Coloſuaurius Ord. Prædic.
,, Epiſcopus Canadienſis.
,, R. P. Ricardus Vercellenſis Abbas Canon.
,, Reg. Vercellenſis.

Ang. Maſſarellus in Actis Concil. Trid. poſt ſeſſ. 7. Ms. Arch. Vat. ſign. nu. 3212. p. 195.

Prælati igitur, qui vſque in hanc diem XV. Iulij MDLXIII. ſunt præſentes, vel fuerunt in hoc Concilio Tridentino ſub Pio IV. ſunt numero CCLXXX.

128 Summam ac piam voluptatem cepit ex eius ſeſſionis decretis, atque ex redintegrata inter Pręſules concordia Pontifex, vt conſtat ex literis ad Dertuſenſem Epiſcopum, quem rogauit, vt Pręſules Hiſpanos ad promouendum Concilij progreſſum incitaret.

Conceptam ex eiuſdem ſeſſionis fęlici exitu lętitiam in Cardd. quoque Senatu paulò antè explicuerat, in quo etiam ſignificarat, ex Lotharingi Cardinalis literis Pręſules Gallos in publicum rei Catholicę bonum conſpirare, & quia Principes, & Populi diſciplinę Eccleſiaſticę normam reſtitutam optabant, ſe in primis in ea re Concilio ſubijci velle, vt Cardinalibus, ac Principibus exemplo præluceret, de quo hęc habent Acta.

Cum ingratum accidiſſet nonnullis Cardinalibus decretum de reſidentia, in quo ipſi ijſdem cum alijs pœnis obſtricti fuerunt, Pontifex in eodem Senatu ipſis ſignificauit, perbellè cum ipſis actum, cùm ad retinendos Epiſcopatus idonei renuntiati eſſent; æquitati verò conſentire, vt qui eos retinent, in ijs reſideant.

,, Dixit Pontifex (ſubdunt Acta) æquum eſſe
,, illum, qui vult eſſe Epiſcopus, & in ſua Eccle-
,, ſia reſidere, & conſecrationem accipere, vt
,, Pontificalia exercere poſſit:] Licèt ea lex ſanctiſſima, vrgentibus etiam Gallis, lata eſſet, non tamen à Gallis Præſulibus, quos nimius amor ſui ad terrena depreſſerat, ſeruatam queſtus eſt Claudius Eſpencæus in literis ad Lotharingum Cardinalem.

Claudius Eſpicæus in epiſt. ad Car. Lotharingū.

129 Sexcentis olim Canonibus Synodicis, & Pontificijs ſancita innouauit aliquot ſeſſionibus nouiſſima Tridenti Synodus ſtatuens, atque decernens, omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & alios Eccleſiarum Prælatos teneri per ſeipſos ad prædicandum Sanctum Ieſu Chriſti Euangelium, à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, aut Cathedrali Eccleſia, quocumque eis titulo, cauſa, nomine, vel iure commiſſa, quacumque ij dignitate, gradu, præeminentia fulgeant, ſex continuis menſibus extra ſuam Diœceſim morantes, & abſentes quartæ partis fructuum pœnas incurſuros, &c. Sed dùm legitima impedimenta, & iuſtas, ac rationabiles cauſas excipiunt, pro more factum eſt, vt quæ meliùs ſuppreſſa, ſupplenda nihilominùs relinqui benè potuiſſent, expreſſa, nec explicata nemo non excuſet, & ad ſe trahat.

130 Dum ita fęliciter procederent actiones Synodi, res quoque Chriſtianæ in ora Affricana lętos habuere ſucceſſus, nam in eodem Conſiſtorio, quo Pontifex de Concilij geſtis elocutus fuerat, addunt Acta, certiores quoque feciſſe Purpuratos Patres de re Chriſtiana egregiè defenſa contra Barbaros in Affrica.

,, Fecit verbum de ſubſidio, narrans maxi-
,, mum damnum Chriſtianitatis fuiſſe euitatum;
,, & dixit Sanctitatis Suæ triremes in tempore
,, affuiſſe, cùm aliæ Ianuenſium, Ducum Sabau-
,, diæ, & Florentiæ non affuerint, expeditio-
,, nemque de pecunijs Eccleſiæ factam, cùm
,, Sanctitas Sua conceſſerit de ſubſidio pro tri-
,, remibus Clero Hiſpaniæ impoſito, in hac ex-
,, peditione impendi poſſe.

Reportatę eius victorię de Numidis, ac Mauritanis ab Hiſpana claſſe ſacerdotali auro comparata ſeriem illuſtrat Natalis Comes, nimirùm Regem Iuliæ Cæſareæ, quam vulgò Alger vocant, Buyſſam Coloniam in Mauritiana Cæſarienſi inter Arſenariam Coloniam, & magnum Portum, ab Hiſpanis inſeſſam terreſtri, ac maritimo exercitu cinxiſſe, validaque impreſſione hoſtili facta nouam munitionem, quæ in ſublimi loco extruebatur, apud nouum Oppidum, quod Mazalchiuir vocant, cepiſſe, eaque illecebra delinitos ad Arcem aliam muniriſſimam inuadendam impetus vertiſſe. Præfectus fuerat cum ſummo imperio barbarico exercitui Seriſſus vir bellicis artibus clarus, à quo poſt crebras, per tormenta murorum diuerberationes per ruinas aſſilire in Vrbem iuſſus exercitus magna obſeſſorum virtute propulſatus inſignem ſæpè pro victoria cladem retulit, licèt vires Maurorum collectæ in caſtris eſſent, expugnandæque Arci tota ferè Numidia incumberet. Intereà trigintaquatuor triremes à Carteiæ Portu ſoluentes auxilium laturæ contra barbaros ad Buizam Coloniam applicuere, tantumque terrorem hoſti intulere, vt continuo ſoluta obſidione ſpectarint ad fugam, quam Rex ipſe tanta celeritate pręcipitauit, vt quo expeditior eſſet, tormenta reliquerit. Ita diſſipato terreſtri exercitu claſſis Maurica non ita maturare fugam potuit, quin ab inſequentibus Hiſpanis commiſſo atroci, & cruento prælio viginti quinque nauigia amiſerit, pręter ea quę in portu à victore oppreſſa ſunt: ita eius victorię gloria acceptam antea, vt vidimus, ad Gerbas ignominioſam cladem Hiſpani eluerunt.

Natalis Comes lib. 14.

Turcicum exercitum & claſſem delent Hiſpani.

131 Cumulata eſt ea Maurica victoria alia recenti, recuperato à Gallis Portu, cui Elua nomen eſt, quem Angli occuparant, cuius rei fęlix nuntius ad Lotharingum Cardinalem allatus, mira Tridentinos Patres lętitia affecit. Portus illius nomen ab Italo ſcriptore corruptum fuit, quod ex Gallica hiſtoria reſtituimus. Is erat Por-

Portum Gratiæ recuperant Galli Catholici.

Carolus Vicecō. in lit. ad Car. Borrom. Ms. Car. Io. Bap. Sp. p. 300. Frāc Belcar. li. 30. num. 20.

Gallicus exercitus Anglos deuicit, & Gallia eiecit.

Portus Gratię in Sequanę oſtio ſitus, quem Hugonotti proditores inueteratis Francorum hoſtibus Anglis vendiderant, à Franciſco firmiſſimis propugnaculis munitus, in quem Angli, audita Gallica pace, relictis cæteris vrbibus ſe receperant, duce Waruici Comite; ſed indicto à Rege Carolo pridiè nonas Iulij Anglis bello, immiſſoque cum exercitu Briſſaco, adeò ſtrenuè ab eo Duce locorum peritiſſimo res geſta eſt, vt aquę dulcis interrupto ductu, ciſternisque breui exhauſtis, cùm ſalſa tantùm ſuppeteret, tria Anglorum millia breui peſte abſumpta ſint, diſpoſitaque adeò petitè tormenta fuere, vt Anglica claſſis Portum ingredi tutò non poſſet, itaque Waruicus rerum meliorum deſperatione actus V. Kal. Auguſti deditionis verba nuncupauit, & Gallia bello Anglico liberata eſt.

Carolus Galliæ Rex fauet hæreticis

132 Recepto Gratię Portu reſtitutę quoque Lugduni, quod à Caluinianis occupatum, recuperatuoique fuerat, nundinæ, & Carolus Rex Rothomagum reuerſus, cùm decimum quartum ętatis annum attigiſſet, ſuadente Regina matre, quę verebatur, ne Ludouicus Condæus Princeps Regni adminiſtrationem Antonij fratris Regis Nauarræ exemplo affectaret, ſe maiorem natu, atque idoneum adminiſtrando Regno promulgauit: concordiam cum Hugonottis pactam nonis Martij confirmauit, positque ab omnibus arma Regio edicto iuſſit XVII. Kal. Septemb. Pariſienſis Senatus miſſis tribus Legatis queſtus eſt res grauiſſimi momenti in alio Senatu, quàm Pariſienſi ſancitas, eoque edicto duas Religiones in Galliam inductas videri, nouam enim Hugonottam ſectam, vt maximos iam tumultus concitaſſet, ita alios poſthac grauiſſimos conflaturam. Quod de Concilio vniuerſali, aut Gallicę Nationis additum erat, penitùs inane eſſe, cùm ab Hugonottis Concilium œcumenicum, quod Tridenti nunc celebratur, reijciatur; quantò magis illi Gallicę Nationis Concilium, niſi quod illi dictabunt, ſanciat, reijcient?

Fr. Belcar. lib. 30. n. 23. Henr. Cathar. Dauila li. 3. hiſt. Frāc.

Querelæ iuſtæ Pariſienſis Senatus.

,, [Nullum (inquiebant) vnquam illi, quod
,, pertinacię ſuę non cedat, Concilium ad-
,, mittent; quod additur, niſi aliud Tua Maie-
,, ſtas ſtatuat, magis ad rem pertinet, ne duę
,, Religiones introduci videantur; ſed dùm
,, Concilium vniuerſum Tridenti celebratur, &
,, quod ibi decidetur, incertum eſt, nouas Reli-
,, giones quaſi approbare, aut pati noui exem-
,, pli eſt, & à Chriſtianiſſimi Regis nomine
,, alienum.] Iuſtiſſimas has, & ſanctiſſimas querelas Pariſienſis Senatus Catholicę fidei aſſertoris iterum repetitas Rex adoleſcens malorum, quę ſibi accerſebat ex permiſſa Hugonotta Secta, ignarus, ab Hoſpitali Regij ſcrinij Pręfecto Hęreticorum fautore illuſus acerbo reſponſo eluſit, ne in poſterum de Regijs edictis diſceptarent, nec quę ſupra gradum ſuum ſunt, inuadere auderent.

Hoſpitalis proditor rei Catholicæ.

Subdit Franciſcus Belcarius. [Septembri
,, menſe Pius IV. Pontifex Maximus diplo-
,, ma Romæ promulgauit, quo Ioannam Ale-
,, bretam Reginam Nauarrę tanquam de Reli-
,, gione malè ſentientem, & Hęreticam, vt vul-
,, gò loquuntur, damnauit, & reliquias Regni
,, ſui, quas adhuc poſſidebat, primum occu-
,, panti adiudicauit (& paulò poſt) Huic Pon-
,, tificio decreto ſeſe oppoſuit Rex Carolus, &
,, hoc nomine Legatos ad Pium Pontificem mi-
,, ſit, qui nihil prętereà, niſi quod eidem Regi-
,, nę ſacris Chriſtianis interdixit, molitus eſt.

eod. n. 23.

Pius IV. Ioannam Nauarræ Reginam vt hæreticam condemnat.

133 Non modò contaminata iam diù hæreſi Regina Ioanna Aulam ſuam eadem impietate infecerat, quantumuis miſſis Oratoribus obſequium Romano Pontifici externa ſpecie addixiſſet, ſed iam à ſuperiore anno detracta Religionis larua immaniter Catholicam rem in Regni ſui Terris, & fiduciarijs Galliæ Principatibus afflixerat, pulſis Monachis, ac Sacerdotibus cęſis, vel trucidatis, euerſis Altaribus, Hæreticis concionatoribus inuito Populo inductis, propoſitis pœnis ijs, qui rei Diuinæ intereſſent, inſtar Iezabelis inito cum morte, & inferno fœdere Prophetas Domini perſequebatur, atque Henricum Nauarræ Principem, quem Rex Antonius Pater in Catholicis inſtitutis educari iuſſerat, reluctante Ioanna atque aduerſante, ſacroſanctis incruenti Sacrificij myſterijs intereſſe non patiebatur, ex quo maxima rei Catholicæ noxa inferebatur, cùm ad eum iura Gallici Sceptri aliquando deuoluenda eſſent, atque ob ſuſceptam ab eo Ioannæ imperijs hęreticam impietatem grauiſſima bella exarſura eſſent. Itaque Pontifex horum pertęſus malorum, reique Catholicæ dignitati, ac publicæ ſaluti conſultutus XXII. Octobris habito Cardinalium Senatu eam hæreticæ impietatis iudicio accerſendam ſanxit, conſtituto ſemeſtri ſpatio, quo elapſo ſententiam decretoriam exceptura eſſet; ita, vt triplex bimeſtre triplici termino præfixum eſſe intelligeretur, quæ cùm à Cardinale Borromęo Legatis Tridentinis ſignificata eſſent, cenſuere illi grauiores bellicos tumultus indè commoueri poſſe, cùm Regina Angliæ, Principeſque Proteſtantes eadem cauſa inuoluerentur, atque in commodius tempus iudiciariam eam ſeueritatem extrahendam, donec pro decretis Concilij mandandis operi Cęſar, Gallięque, & Hiſpanię Reges, ac cæteri Principes Catholici mutuo fœdere vires coniunxiſſent, at Pontifex XXII. Nouembris reſcripſit Legatis, iam facta fieri non poſſe vt non facta ſint, ac ſi Regina Ioanna Henricum Principem Catholicę Religionis ritus colere permitteret, mitiùs cum ipſa acturum, ſin verò in hęreſi obdureſceret, ex Diuino nutu rei conſultum iri. Obſtitit iuſtę Pontificis ſeueritati aduersùs Ioannam immanem Catholicę fidei perſequutricem Carolus Gallię Rex politicis illuſus argutijs, qui maximè Pontifici in eam coniunctiſſimus eſſe debuerat, cum Ioanna ad perdendam Galliam ſęuiſſima coniuratorum conſilia ſemper promoueret, denuntiauit enim Pontifici, ſe ad Ioannam Reginam Nauarrę, vt viduam, & ſanguine coniunctam defendendam obſtrictum eſſe, cauſamque politicam Chriſti cauſę prętulit, cùm vereretur, ne Hiſpanię Rex ea occaſione ad proferendos Regni ſui limites vteretur, ne-ue Hugonotti incendij flamma reuiuiſceret. Quanta verò mala in rem Catholicam, & Gallicam ex ea in Ioannam Reginam indulgentia redundarint, ſuis locis lugebitur, cùm ex infectis hęreſi Principatibus Gallici Regni fiduciarijs vires ad Gallos Catholicos obterendos effunderet.

Florimūd. Raymund.

Ms. Card. Pij lib. 8. Car. Bor. in l. ſcriptis 23. Oct. Palan. lib. 23. c. 6. num. 8.

Card. Legati ep. 395.

Eam tuetur Galliæ Rex.

Ms. hiſt. Card. Pij l. 8. Belc. lib. 30. n. 23.

134 Seruiebant impijs Ioannæ Reginæ cupiditatibus Claudius Reginus Olorenſis, & Ludouicus Albretius Laſcurenſis Epiſcopi contaminati Caluiniſtica hęreſi, atque Iudę proditoris ſocij, quos vnà cum Sauromano Archiepiſcopo Aquenſi perditiſſimo, qui ad inficiendam Prouinciam omnia ſtudia intendebat, Carolo Gillario Carnutenſi Epiſcopo, atque alijs tribus, referente Alexandrino Cardinale ſummo cenſurę fidei Pręfecto, in memorato Conſiſtorio

Nonnulli Epiſcopi infecti Caluiniſmo.

vige-

vigeſima ſecunda Octobris habito, hæreſeos, & contumaciæ crimine damnauit Pontifex, vt ex actis conſtat.

Act. Conſiſt. M. Card. Spad ſign. n.134 pa. 36.

,, Die XXII. Octobris MDLXIII. fuit Conſiſto-
,, rium, in quo referente Reuerendiſſimo Ale-
,, xandrino S.D.N. pronuntiauit, prout in ce-
,, dula, contra Antonium Caracciolum olim
,, Epiſcopum Trecenſem, Ioannem Monluch
,, Epiſcopum Valentinienſem, Epiſcopum Vti-
,, cenſem, Epiſcopum Carnotenſem, Epiſco-
,, pum Laſcurenſem, Epiſcopum Olorenſem,
,, Arhiepiſcopum Aquenſem citatos ſuper in-
,, curſu hæreſis, & contumaces.] Addunt Spondanus, & Sanmarthani Ioannem Barbanſonum Appamienſem Epiſcopum; an verò aliqui, vel reſipuerint, vel calumnioſè delati fuerint, quod aliqui contendunt, hucuſque nobis non innotuit.

Epiſcopi in Gallia de hæreſi ſuſpecti.

Ann Eccl. ann. 1563. tom 1. Gal. Chr in Ar. Aquen.

Monuit etiam exeunte anno Guillelmum Auraſiæ Principem de malis ingentibus, quæ Auraſiæ ab Hugonottis aduerſus rem Catholicã patrabantur, Epiſcopum, & Clerum ex ea Vrbe depulſos, euerſa Altaria, Eccleſiaſticas opes occupatas, Magiſtratus illius Vrbis hæreſi infectos, in eam veluti in alteram Geneuam confluere deſertores fidei, atque ex ea latronum excurſiones fieri; ac ni tantis malis mederetur ipſe, iuſtitiam à ſe aduerſus impios latrones diſtrictum iri, & quæcumque poſſet, bellica auxilia in eos conflaturum.

Dilecto Filio Nobili Viro Guillelmo Principi Auriacenſi.

Pius IV. tom. 2. bre. ſign. n. 2897 p. 413.

Pius IV. ſcribit admonitorias Epiſtolas Principi Auriacenſi.

135 Nondum reſponſum à te acceperamus ad eas literas, quas ad te de menſe Octobri miſimus, per quas te paterno amore hortabamur, & monebamus, vt quoniam Santalbanum quemdam Præfectum Vrbi tuæ ditionis Auraicæ à te impoſitum conſtabat hæreticum eſſe, & Hæreticorum Ducem, atque fautorem, Hæreticiſque vndecumque eò confluentibus Vrbem illam tuam; tanquam aſylum quoddam hoſtium Eccleſiæ, & velut alteram Geneuam pateſeciſſe, non ſine grauiſſima Catholicorum omnium offenſione, & ſcandalo, maxima nominis tui labè, & ſalutis æternæ periculo, hominem tàm impium ab eius Vrbis regimine ſine mora remoueres, alioſque Hæreticos externos, qui tùm magnam partem comitatus noſtri Venayſini Auraicæ finitimi occupatam tenebant, & grauiſſimis calamitatibus Populos ditionis Eccleſiæ afficere non deſiſtebant, nobiſcum vnà expellendos curares. Nondum ſcimus, idque non parum miramur, & quid te paterna illa hortatio noſtra tantum, quantum confidebamus, mouerit, & quid cogitares, vt conſuleres famæ, atque exiſtimationi tuæ.

Et ſi autem nos fauente Deo poſteà recepimus oppida, & loca omnia comitatus noſtri Venayſini, expulſa indè illa Hæreticorum, & facinoroſorum hominum manu, tamen, quoad Præfectus ille Auraicæ, & id receptaculum Hæreticis patebit, nihil tantis ſumptibus, & laboribus profectum eſſe intelligimus, nec Ciuitatem noſtram Auenionenſem, tàm Auraicæ propinquam, & comitatum Venayſinum, tuta fore & à contagione illius peſtis, & à latrocinijs hominum egentium, ac perditorum. Quocirca iterum Nobilitatem tuam hortandam, monendam, & rogandam duximus, vt quæ adhuc ibi acta ſunt indigna priſtina exiſtimatione tua, & aliena ab officio Catholici viri, qualis nobis, & ab omnibus alijs ſemper es habitus, ſine mora, & cunctatione vlla corrigas, & emendes. Cogita, quæſumus, fili, & diligenter tecum ipſe conſidera, & attende, quam indignum ſit dominari in Vrbe illa tua tàm manifeſtum Hęreticum, & tàm acrem Catholicę Religionis, atque Eccleſiæ hoſtem. Conſilium totum, eiuſque Aduocatum, & Procuratorem, & omnes fere alios Officiales, ac Magiſtratus eius Vrbis hęreticos eſſe, non iam iuſtitię miniſtros, ſed hęreticę prauitatis magiſtros, & perſonarum ſimplicium corruptores, & recipi ibi, quotquot ex comitatu Venayſino, & alijs ex locis eo confluant, Hęreticos; fugatum eſſe indè, aut certè metu abeſſe Epiſcopum, & alios Eccleſiaſticos ac Religioſos, atque omnes ferè Catholicos, ſublata eſſe Diuina in Eccleſijs officia, occluſum, atque interdictum Catholicis concionantoribus aditum, Hęreticorum miniſtros, vt vocantur, in Vrbe, & Caſtellis, ac locis ei Ciuitati ſubiectis publicè pernicioſa peſtifera ſua dogmata profiteri, ac prędicare, Monaſteriorum, & Eccleſiarum reditus Hæreticorum arbitratu, & quidem ſicut accepimus, id quod dolenter referimus, permiſſu tuo diuidi, ac diſpenſari, nempè in Dei, & Sanctę Religionis hoſtium ſubſidia, & alimenta conuerti. Hęc dilecte fili, quam hęc Deo inuiſa? Quàm calamitoſa illi Ciuitati tuę, quam acerba Catholicis omnibus ſunt? Quam turpem notam nomini tuo inurunt? Heù quam grauem in te Dei iram excitatura ſunt, niſi ea feſtinaueris corrigere, ſicut te, & genere tuo dignum eſt? Noli quęſumus abuti diutiùs patientia, & longanimitate Dei: caue ipſius iram tibi theſaurizes: terribilis eſt, & auferens ſpiritum Principum: noli prębere aures malis, prauiſque ſuaſoribus, audi nos, qui non tua, ſed te diligimus, qui exiſtimationi, qui ſaluti tuę conſultum cupimus. Et infra. Sin autem tu tuo officio, quod abſit, fungi neglexeris, ac nos fungemur noſtro, & ea conſilia inibimus, quibus tantam peſtem, antequam vehementiùs corroboretur, indè eijciamus, & imminens oppidis, atque hominibus ditionis Eccleſiaſticę periculum depellamus, ad quod ſi vires noſtrę, & Sanctę Romanę Eccleſię non ſufficient, ad omnia auxilia, & remedia deſcendemus, quod ſi euenerint ea, quę fortaſſe non putas, non nobis id, ſed tibi, qui paterna noſtra monita neglexeris, tribuere, & imputare debebis, &c. *XXX. Decembris MDLXII. Anno IV.*

Non geſſit morem paternis monitis Guillelmus Princeps, ſed omnes opes ſuas ad eam Arcem firmiſſimis propugnaculis muniendam prodegit, quę poſt varia bella ex ea Vrbe in Venayſino comitatu geſta, vertente ſęculo ob Pręſidiariorum procaciam à Cardinale Iulio Mazarino Gallicis ſuccincto copijs improuiſo impetu capta, atque euerſa eſt, atque Hęretici, qui in ea diù imperitarant, ſub iugum miſſi. Sed longius aberrantem orationem ad Tridentini Concilij hiſtoriam reuocemus.

136 Narrat Aſtulphus Seruantius vigeſima prima Iulij Tridentum ingreſſum eſſe Hieronymum Gaddum Epiſcopum Cortonenſem Coſmi Ducis Florentiæ, ac Senarum Oratorem, cum Strozzius Marchio fuiſſet à Duce reuocatus, illumque in Congregatione generali vigeſimaquarta Iulij habita comparuiſſe, nullaque habita oratione literas Ducis Legatis obtuliſſe, quę verò in ea Congregatione geſta ſint, his verbis, deſcribit, queis conſentientia habet Angelus Maſſarellus.

,, Die Sabbathi ſubdunt acta XXIV. menſis

Digitized by Google

Angel. Maſſarell. in actis Cong. reg. gener. Ms Archiuij Vatic. ſig. n 3182. pag. 353.

Iulij dicti anni MDLXIII. hora X. habita eſt prima Congregatio generalis poſt Seſsionem ſeptimam Sacri Concilij Tridentini ſub Pio IV. Pontifice Maximo: in qua primum R. D. Hieronymus Gaddius Epiſcopus Cortonenſis Orator Illuſtriſsimi Domini Coſimi Medices Florentiæ, & Senarum Ducis, exhibuit Illuſtriſsimis DD. Pręſidentibus & Legatis mandatum ipſius Ducis; quod alta voce lectū fuit. Ipſe Orator orationem non habuit, neq; reſponſum vllum ei datum fuit; ſed tantum admittitur, cum ſubintret in eadem legatione primi Oratoris D. Ioannis Strozzij, qui ab ipſo Duce reuocatus fuerat.

137 Deinde Patres cęperunt dicere ſententias ſuper canonibus de Sacramento Matrimonij, in qua etiam Congregatione Illuſtriſsimi Domini Oratores Chriſtianiſsimi Regis exhibuerunt Sanctæ Synodo petitionem quandam circa matrimonia clandeſtina.

Cedula exhibita ab Oratoribus Regis Chriſtianiſſimi lecta in Gongregatione XXIV. Iulij MDLXVIII.

Ms. Arch. Vat ſig. n. 3194. pag. 10. & in alio ſig. nu. 3191 pag 402.

Hoc etiam petit Rex Chriſtianiſsimus, vt antiquiſsima nuptiarum ſolemnia hoc tempore reſtituantur, palamque, & publicè in Eccleſia matrimonia celebrentur; quę ſi aliquando propter magnam cauſam fieri poſſe videatur, non prius tamen legitima eſſe cenſeantur, quàm ſi huic ſacro myſterio præfuerit Parochus, vel Presbyter, treſque aut plures teſtes præſentes. Filiorum autem & filiarumfamilias matrimonia ſine parentum conſenſu nullo modo iuſta, & legitima ſint, niſi placeat Sanctiſſimæ Synodo quorumdam Patrum moroſitati, & nimiæ in collocandis liberis negligentiæ occurrendo tempus aliquod præſcribere, quo tantum tranſacto liberum ſit filijs, & filiabus ſine Patris conſenſu matrimonium contrahere.

Ang. Maſſarelli ms. Ar. Vat ſig. n. 3192. pag. 301.

Primum poſtulatum Synodus admiſit, ac ſanciuit lege, poſterius ob alia grauiora incommoda reiecit. Exhibitæ quoque fuerunt literæ Margaritæ Auſtriæ Parmæ, & Placentię Ducisę, quę pro Philippo Rege Belgium moderabatur, magnam præſeferentes ergà Apoſtolicam Sedem, & Sanctam ipſam Synodum obſeruantiam, quæ lectæ pariter fuerunt.

Bartholomæi Archiepiſcopi Toletani Cathechiſmus examinatur.

138 Per idem tempus duorum clariſsimarum Eccleſiarum Præſulum in Concilio à Patribus agitata fuerat cauſa, Ioannis videlicet Grimani Patritij Veneti Aquilegienſis Eccleſię Patriarchę, ac Bartholomęi Caranzæ Archiepiſcopi Tholetani. Hic ob quaſdam opiniones, & catechiſmum ſuſpectę doctrinę Hiſpano idiomate impreſſum ad Sacrum Inquiſitorem delatus in vinculis iam diu tenebatur. Conſultabant itaque, an huius Catechiſmus in Indice librorum prohibitorum conſigendus eſſet? traditur propterea examinandus Archiepiſcopo Pragenſi, ac ſimul aliquot Theologię Doctoribus, qui accuratè illum perlegentes, nihil à recta fide alienum continere, aſſeruerunt. Recitata ſententia vehementer excanduit Hiſpaniarum Regis Orator, atque Ilerdenſis Epiſcopus in eos, qui temere illum approbauerant XXIX. Iulij acerbè declamauit.

Exh. ep. Card. Leg. ad Card. Borrom. 29 Iulij.

In act. Cō. Trid.

Qua ipſa die delegatum quoque negotium in cauſa Patriarchę Aquileienſis ſcribit Aſtulphus Seruantius. Iam olim ſub annum MDXLVII. incommoda quędam ſuper doctrina ipſius percrebuerat ſuſpicio, quam etiam Canonica, vt aiunt, purgatione diluerat. Sed ſuppreſſa diù, atque purgata ſuſpicio extulit denuò ſeſe, cum Venetijs Romam ad Quæſitores fidei literæ deferuntur, quibus Patriarcham incuſant, quod concionatorem identidem non ſana ſuper prædeſtinatione dogmata ſpargentem è pulpito, ideòque à Patriarchali Vicario prohibitum in Ciuitate Vtini, quæ Patriarcharum modo, exciſa Aquileia, ſedes eſt, ac Fori Iulij Metropolis, concionari, conſueto prædicationis officio reſtitui mandaſſet. Re diù Romæ agitata, cum à Patribus Concilij Patriarcha audiri poſtulaſſet, nec Pontifex, Senatu Veneto enixè deprecante, abnuiſſet, decreti ſunt pro cauſa inueſtiganda tres ſupra viginti Præſules ex omnibus penè nationibus, qui Concilio aderant, Theologiæ ſcientia imbuti, ac poſtea duo etiam Cardinales, Lotharingus nempè, ac Madrutius, qui in Patriarchæ ſcripta, ac doctrinam inquirentes die XIII. Auguſti, quæ dies ex Legatorum placito, poſthabita conſueta Congregatione, huic conſultationi data eſt, dictis fermè ſine variatione ſententijs pronuntiarunt, nihil à recta fide alienum in Patriarchæ ſcriptis, aut in eius literis inueniri, quin eadem in ſcriptis SS. Auguſtini, Proſperi, Bernardi, Thomæ, aliorumque Doctorum recitari, tantum ne literæ ipſę, & apologia, quam in ſui defenſionem texuerat, publicarentur, quod quædam in ipſis eſſent intellectu difficilia, & ad illaqueandas ſimplicium animas, quæ parum doctrinæ habent, appoſita, cum minus, quam par eſſet, exactè tractarentur. Itaque die tertia Septembris, coacto cœtu, ſententia recitatur, qua Patriarcham innoxium, eiuſque literas ab omni hæretica labe intactas, hoc, qui ſequitur, diplomate pronunciarunt.

Doctrina Io. Grimani Patriachæ Aquileien. expenditur in Concilio.

Ms. Val. c. loc. II.

Pall. lib. 22 cap. 3. & 23 cap. 1.

Tom. 22 de Conc. MS. Arch. Vat ſig. nu. 3199. pag. 55.

Viſis literis prædictis ſupradicti Reuerendiſſimi Domini Ioannis Grimani Patriarchæ Aquileienſis ſcriptis die anni MDXLVII. Vicario ſuo Vtini tunc commoranti, in quibus nonnulla continentur de prædeſtinatione, & præſcientia, ac libero arbitrio, quæ ab aliquibus hæretica, vel de hæreſi ſuſpecta, vel ſcandaloſa aſſerta fuerunt. Viſa etiam Apologia, ſiuè declaratione prædicti Reuerendiſſimi Patriarchæ ad dictas literas facta, habito per nos, & quemlibet noſtrum ſuper prædictis priuato colloquio cum pluribus Theologis noſtrarum, & aliarum Nationum, collatis, & ſeruatis ad hoc Sacris Scripturis, & dictis Sanctorum Patrum: facta etiam inter nos Congregatione, in qua mutuo ſuper prædictis colloquuti ſumus, & infrà. Pronuntiamus literas præfatas pręfati Reuerendiſſimi Domini Ioannis Grimani Patriarchæ Aquileienſis cum Apologia iunctas, nō eſſe hæreticas, ſeù de hæreſi ſuſpectas, neque ſic declaratas eſſe ſcandaloſas; non tamen diuulgandas propter nonnulla difficilia minus exactè in eis tractata, & explicata, &c. Nunc alia, quæ in Concilio acta ſunt percurramus.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3226. pag. 27.

138 Exeunte Iulio Ferdinandus electus Imperator cum dudum in poſtulando calicis vſu pro Regnorum ſuorum, ac Principatuum clientibus, nec non de ſoluenda cœlibatus lege in ſuſcipiendo Sacerdotio, Hiſpanos in Concilio ſibi acerrimè reſtitiſſe aduertiſſet, eoſque Concilij prorogationem exambire, Pontificem è contra Italis, & Gallis deprecantibus Concilio finem imponi, Cardinali Ioanni Morono primo Concilij pręſidi ſignificauit, ſe conijcere prorſùs nequire, quam potiſſimum ob cauſam Philippus Rex extrahi Concilium affectaret, obſiſteretque, ne ea, quæ iu-

ris

Digitized by Google

ris erant poſitiui laxarentur, ſe quidem agnoſcere ex diuturna Concilij prorogatione Pontificem grauari ſumptibus, & Eccleſias ob diuturnam Præſulum abſentiam damno affici, ac propterea cenſere, media incedendum via, nec præcipiti celeritate claudendum Concilium non diremptis controuerſijs, ob quas fuerat coactum, ne grauius indè offendiculum emergeret: circa verò ea quæ de adminiſtratione Eccleſiaſtica in meliorem formam redigenda conſtituta fuerant, vt ea, quæ ad omnes Prouincias pertinebant, decernerentur; alia verò, quæ ad ſingularem quamplam Prouinciam ſpectarent. Pontifici ſtatuenda relinquerentur; ſe optimè ſperare Pontificem muneri ſuo non defuturum, Legatoſque rogauit, vt quæ pro imperio, Cæſareiſque Prouincijs conducerent, promouerent; nec propterea ſui eſſe animi aliqua in re, vel Hiſpaniarum, vel alijs Regnis damnum vllum afferre, dum ſuorum prouehit vtilitatem, viderique ſibi pro Imperij, & Regnorum ſuorum pace conſeruanda opportunum, vt calicis vſus permitteretur, & iuris poſitiui id eſt ſacerdotalis continentiæ, & quadrageſimalium ieiuniorum acerbitas leniretur, atque in optimam ſpem adduci, tùm Concilij Patres, tùm Pontificem pro fouendis Catholicorum in Germania reliquijs neceſſitati infęliciſſimorum temporum clementer indulturos.

Ferdinandus diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Rex.

Reuerendiſſimo in Chriſto Patri Domino Ioanni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopo Præneſtino Cardinali Morono, & ad Sacrum Concilium Legato.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3 226 pag. 27.

139 Nos, ſi Sereniſſimus Nepos noſter Rex Catholicus hoc eſt animo, vt Concilium in longum protrahat, vt dicitur, non poſſumus coniectura aſſequi, quibus rationibus inducatur, quod velit Concilium tamdiù extrahi: neque tamen quidquam in ijs, quæ ſunt iuris poſitiui, remitti. Nobis quidem tanta mora, & cunctatio minimè probatur, qua nimirum animaduertimus, vniuerſum Chriſtianum Orbem maximoperè offendi. Ideòque in ea ſemper perſtitimus ſententia, atque adhuc perſiſtimus, quod non ſolùm fuiſſet commodum, tàm Sanctiſſimo Domino Noſtro propter magnitudinem ſumptuum, quos Sanctitas eius impendit grauiſſimos, quam Patribus, & Epiſcopis, qui & ipſi cum magno ſuo incommodo iſtic tamdiù hærere coguntur, verum etiam Eccleſijs eorum, quæ diutius, quam fortaſſe neceſſitas requirit, debito Paſtorum gubernio, & ſolatio deſtituantur, ſi negotia iſta Concilij ritè quidem, & ordine ſuo, attamen expeditè pertractata fuiſſent.

Sed quod ex altera parte Sanctiſſimus Dominus Noſter, cum Italis, & Gallis Epiſcopis id vult, vt Concilium quàm citiſſimè abſoluatur, nobis id ſanè non diſplicet, dummodo non præcipitanter, ſed debito modo, & ordine ad finem deducatur, ne ſcilicet quidquam eorum in dubio relinquatur, aut prorſùs poſtponatur, quod ſit ad diſcutiendum, explicandum, & definiendum; adeòque niſi rebus omnibus, propter quas Synodus congregata eſt, confectis, finiatur, aut dimittatur; quia ſi ex abrupto, nec omnibus negotijs expeditis diſſolueretur, magnum certè ſcandalum ea res toti Orbi Chriſtiano exhibitura, maiorique defectioni anſam, & materiam ſubminiſtratura eſſet, ſatiuſque foret Concilium ipſum nunquam cœptum fuiſſe; præſertim cum non appareat aliqua præcipitationis neceſſitas.

Quod autem paucis interiectis diebus à proximè celebrata Seſſione inſtituẽda ſit reformatio, ſed tamen talis, vt ea tantum complectatur, quæ generatim ſine vllo diſcrimine ad omnes Prouincias pertinent, in hac re, quoniam nuper ex ſermonibus cum Paternitate Veſtra Reuerendiſſima Oeniponti habitis, firmam ſpem concepimus, quidquid hactenùs ad hoc reformationis negotium, vel in hoc ipſo, vel in proximo præcedenti Concilio Tridentino determinatum non fuerit, id à Sanctiſſimo Domino Noſtro eo directum iri, vt quàm citiſſimè determinetur, nunc equidem planè confidimus Sanctitatem Suam in hoc ipſum inuigilaturam quàm diligentiſſimè. Et ſunt profectò ea, quæ hactenùs pro parte noſtra deſiderata fuerunt, eius omninò generis, vt non tàm ſacrum imperium, Regnaque, & Prouincias noſtras hæreditarias, quàm potiùs maiorem Orbis Chriſtiani partem concernere videantur. Quapropter poſtquam viderimus, quid Sanctiſſimus Dominus Noſter vlterius in reformationis negotio proponi voluerit, ac deinceps nobiſcum ipſi perpenderimus, an & quid, neceſſitate noſtra ita exigente, addendum ſit, non dubitamus, quin tunc Paternitatis Veſtræ Reuerendiſſimæ, & collegarum ſuorum opera, & auctoritate futurum ſit, vt reliqua etiam abſoluantur, idque vt Paternitas Veſtra Reuerendiſſima curæ habere velit, beneuolè ac maiorem in modum petimus: ita namque Reuerendiſſima Paternitas Veſtra cum iiſdem Reuerendiſſimis ſuis collegis præparatura eſt longè faciliorem viam ad conſequendum optatum huius Concilij exitum, quem tanto ſtudio expetere videntur. Et infrà. Per ea, quæ poſtulamus pro Sacro Romano imperio, ac Regnis, & Dominijs noſtris, non intendimus, vel Hiſpaniæ, vel alijs Regnis præiudicare; ita etiam par eſt Prælatos Hiſpanos nihil impedimenti inijcere rationibus, quibus videtur alijs Regnis conſuli poſſe. Decet enim Concilium generale non ad vnam dumtaxat nationem reſpicere, ſed omnibus in commune, & cuique in ſpecie opitulari. Nonnulliſque interiectis: Paternitatem Veſtram Reuerendiſſimam latere nolumus, quod iam verſemur in deliberatione, & conſultatione eorum, quę nobis deinceps pro vtilitate, & neceſſitate Sacri Romani Imperij, ac Regnorum, & Prouinciarum noſtrarum ratione, calicis, & aliorum omnium; quæ iuris ſunt poſitiui, agenda fore videbuntur. Et mox.

Quod ſi quid nobis poſthac in Concilio, vel à Summo Pontifice petendum erit, omninò perſuaſum habemus, cum nihil quæramus eorum aliter, quàm pio & optimo zelo, non noſtri priuati commodi cauſa, ſed propter ſalutem fidelium noſtrorum, & Sacri Imperij ſubditorum, quos Deus nobis curæ eſſe voluit, quod vel Pontifex Maximus, vel Paternitas veſtra Reuerendiſſima, & collegæ ſui Reuerendiſſimi, ac Reuerendi, & Venerabiles Patres Concilij poſtulatorum noſtrorum condignam rationem ſint habituri. Id autem iudicabit tempus ipſum. Quod ſi tunc obtinebimus commodum, & aptum hiſce calamitoſiſſimis temporibus, & ad conſeruandas ſaltem haſce reliquias religionis Catholicæ vtile reſponſum, id grato animo accipiemus, ſcientes id futurum hiſce Prouincijs valdè ſalutare; ſin minus aliud facere

non poterimus, quin Deo rem committamus; attamen verendum eſt, ne in illum euentum populus, vbi animaduertet, talia ſibi negari, quæ facilè ac ſine vllo ſcrupulo putat ſibi concedi poſſe, vltrò & ſinè licentia, vel Summi Pontificis, vel Concilij illa ſibi vendicet: quod an futurum ſit ex vſu Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Reipublicæ Chriſtianæ, id nos Paternitati Veſtræ Reuerendiſsimæ expendendum relinquimus, &c. *Datum in Ciuitate noſtra Vienna die vltima Iulij anno Domini MDLXIII. Regnorum noſtrorum Romani 33. aliorum verò XXXVII.*

140 Illuſus erat Ferdinandus Cæſar politicorum quorumdam præſtigijs, quæ etiam antea Carolo V. offuſa fuerant, fingentium, ac ſuadentium, Catholicæ religionis reliquias in Germania conſeruandas, ſi calicis vſus permitteretur laicis, & cœlibatus, ac ieiunij quadrageſimalis acerbitas tolleretur, cum tot populi ieiuniorum odio, & cupidine calicis, tanta Sacerdotum, & Monachorum turba coniugalium deliciarum furiali amore percita ad lutheranam hæreſim defeciſſent; ac pietas Chriſtiana iniecto, non laxato cupiditatibus fræno continetur, nullaque re citius extinguenda erat Catholica religio, quam petitis ijs permiſsis, cum indigna cogitatio populos ſubitura foret, Lutheranos veritatem ac ſapientiæ apicem attigiſſe, conſtaretque eos, qui calicis cupidine ſtulta defecerant à fide Catholica, Euchariſtia ſe priuaſſe, dum vel ab ijs, qui Sacerdotio non erant initiati, eam acceptare, vel Chriſti in ea præſentiam negarent: nec leges ab Eccleſia Chriſti ſponſa, eiuſque ſpiritu, & inſtinctu tot ſæculis obſeruatę ſanctiſsimè ob inanium hominum vmbratilem opinionem conuellendæ erant; quare Ferdinandi preces circa cœlibatum, & ieiunia non auditæ, circa calicis verò vſum à Pio IV. admiſſas viſuri ſumus, à Pio verò V. indulgentiam illam, vt exitialem, experientia ipſa comprobatam, reſciſſam, ſuo loco dicetur.

141 Quod porrò in Cæſareis literis ſcriptum eſt eſſe à Philippo Hiſpaniæ Rege dilationem Concilio quæſitam, dederat ſuſpicandi occaſionem Claudius Comes è Luna Hiſpanus Orator, qui Concilij turbas non parum auxit, cum muneris limites egreſſus plura ad eum non ſpectantia moliretur; nam cum ipſo Concilij exordio data eſſet Proteſtantibus ſumma libertas publica ſyngrapha communita, vt accederent ad Concilium, ijque in peruicacia obduruiſſent, nec accedere ad Concilium dignati eſſent, quod in eo dominari non poſſent, Comes è Luna litem mouit de ijs accerſendis ad Concilium, & colloquijs cum ijs agitandis, quæ Concilium in longiora tempora abſque aliqua vtilitatis ſpe erant prorogatura: quo audito Ludouicus Auila Philippi Regis Hiſpaniarum apud Pontificem Orator eum monuit, ne fructum, qui è Concilio decerpendus ſperabatur, corrumperet, nec proponeret aliqua, quæ prolixas dilationes, & moras traherent, inde enim tot horrentes ſpinas progerminaturas, quæ flaueſcentem iam ſegetem eſſent præfocatura. Hæc eſſe Regis Catholici ſanctiſsima mandata, atque imperia, ne eius Oratores vllis actionibus, atque congreſsibus cum Hæreticis ſe implicent: iam ſatis ſuperque exploratum, nullum cum Hæreticis mille dolis inſtructis, pertinaciſsimiſque, colloquium è ſententia ſucceſſurum, ne ergo nectere Concilio moras affectet, Regem enim Hiſpaniarum, vt nolit Concilij actiones præcipiti impetu confici,

Comes [è L]una Con[ci]lium tur[b]at.

Ext. eius [ep]. in ms. [A]rch. Vat. [si]g. n. 3216 [p]oſt ep. 35. [...] S. Iulij [1]563.

ita nec differri. Ad infringenda hæc Comitis molimina Pontifex Alexandro Cribellio Apoſt. in aula Philippi Regis Internuntio mādauit, vt apud eū querelas de Claudio deferret, qui ſine mandato Regio inſtabat Tridenti, vt iterū Proteſtantes ad Conc. vocarentur, ex quo res Concilij in longos flexus, temporumque interualla protraherentur, quod cùm Alexander Internuntius præſtitiſſet, reſpondit Philippus, nulla hęc abs ſe de Proteſtantibus vrgendis data iuſſa. Potiùs nitidè dixiſſe, hæc ad ſe non ſpectare, ſed ad Ferdinandum Cæſarem. Querenti etiam, quod idem Comes Congregationes nationales moliretur, ſubiecit Rex, nolle ſe quidquam innouari. Inſuper cum expoſitum eſſet Regi, adduci à Comite è Luna propoſitiones de electione Pontificum à communi ordine, ac more abhorrentes, necnon moram ab eo controuerſiā, quo iure à Pontifice Sacerdotia conferantur, ſubdidit Rex, ſe nunquam talia cogitaſſe, de quibus ſingulis extant Cribellij Internuntij ad Pontificē literæ; quæ etiam firmiores redditæ ſunt teſtimonio Pauli Odeſcalchi extraordinarij Apoſtolicę Sedis Internuntij ab ipſo Pontifice in Hiſpaniam directi; Pontifex ergò, vt Comitem ad officium reuocaret, ſubiectam epiſtolam tranſmiſit.

Ext. ibid. ep. 16.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 321 y ep. 150.

Dilecto Filio Nobili Viro Claudio Comiti è Luna.

Pius IV. lib. ms. Arch. Vat. tom. [...] ep. 90.

142 Dilecte fili Nobilis Vir ſalutem, &c. Nemini omninò concedimus, vt is maiore ſtudio, quam nos, aut cupierit, aut operam dederit, vt Concilium ea via progrediatur, qua ad propoſitum, & optatum finem perueniat, nempè diuini honoris, & communis vtilitatis Eccleſiæ: quæ quidem in eo poſita ſunt, ſi & Catholicorum dogmatum veritas, confutatis hæreſibus, ſtabiliatur, & ea, quæ in moribus corrigenda ſunt, rectè, & vt conuenit, emendentur. Ad has autem res perficiendas, cum maximè eſſe neceſſarium conſtet, conſenſionem, atque concordiam Sacræ Synodi, dolendum eſt, factum eſſe paucorum culpa, vt tamdiù Prælati inter ſe diſſenſerint tanto Eccleſiæ detrimento, & tàm graui offenſione bonorum omnium. Hanc autem piam mentem, & voluntatem noſtram, quod ad reformationem morum attinet, omnibus adeò notam eſſe ſcimus, vt quiſquis eam parum ſibi perſpectam eſſe oſtendat, is non grauiorem nobis, quàm ſibi, & iudicio ſuo iniuriam faciat; quapropter non eſt, quod nos ad ipſam reformationem faciendam adhorteris, cuius ſummo ſtudio, & cupiditate tenemur. In eo potiùs nos adiuuare debes, vt reperiatur ratio, qua ipſa reformatio quamprimum perfici poſſit, cum tanta ſint, & tàm manifeſta pericula, in quibus, vt ipſe quoque ſcribis, Chriſtiana Reſpublica verſatur, vt non remedio ſolum, ſed etiam celeritate opus ſit.

Quid autem aliud eſt nouas quotidiè res proponere, quibus Concilium protrahatur, quam effectum ipſius reformationis impedire? Qui hoc agit, certè is nobis videtur, reformationem fieri nolle. Non ſolum autem non conſulitur communi vtilitati, ſed ne sereniſſimi quidem Regis tui, cuius aliam mentem eſſe ſcimus.

Itaque facere non poſſumus, quin doleamus cogitationem iſtam tibi prauo quorumdam conſilio iniectam eſſe; qua quidem, vt deſiſtas, & cum Sacræ Synodi Prælatis de eo conſentias, quod Populo Chriſtiano magis expedire putatur, te in Domino adhortamur: quod niſi feceris, id quod abſit, malorum omnium, quæ tàm neceſſarij remedij tarditas Chriſtianę Reipublicæ inne-

ctura

ctura eſt (ea autem penè innumerabilia ſunt) in te meritò poterit culpa conferri. Cum Galliæ Epiſcopi Concilium quàm celerrimè peragi cupiant, quippè quorum domeſtica mala hoc potiſſimum remedio indigent, & quorum cauſa ipſum Concilium maximè congregatum fuit. Cũ chariſſimus in Chriſto filius Romanorum Imperator electus, & cęteri Chriſtiani Principes idem optent, propterea quod intelligant, quantoperè neceſſarium ſit curare, ne pernicioſa hæreſum ſemina, per omnes fere Chriſtiani nominis Prouincias diffuſa, altius radices agant, vide ne maximam infamiam ſubeas, ſi exiſtimatum hoc de te fuerit, diſplicere tibi eas Chriſtianæ Reipublicæ partes, quæ hoc morbo laborant, ſanari; cum præſertim Galli teſtificati fuerint, actum eſſe de Populis ſuis, niſi remedium celeriter adhibeatur. De inuitandis ad Concilium de integro Principibus, & Ciuitatibus Imperij, quod nos hortaris, non videmus, iò fructum aliquem afferre poſſe; cum nos fruſtrà eos iam per literas, & Nuntios inuitauerimus; & quidem contra voluntatem Regis Catholici. Quo officio non contenti poſteà etiam per Nuntium noſtrum, & poſtremo per Venerabilem fratrem noſtrum Ioannem Epiſcopum Præneſtinum Cardinalem Moronum Legatum de ea re cum ipſo Imperatore egimus, ſicut expedire cenſuimus, &c. *Datum Romæ die IV. Auguſti MDLXIII. Anno IV.*

Veneti Oratores Græcos imitari poſcunt,

143 Eodem Auguſti menſe Veneti Oratores porrecto libello ſupplici poſtulauerunt, vt & ipſi Gręci ad Concilium euocarentur, ſed nec cum ipſis officium hoc Chriſtianæ charitatis pręteꝛmiſſum, Archiepiſcopus Pragenſis oſtendit, exhibitæque ſunt à Patribus literæ, quibus Orientales penè omnes ad Synodum vocabantur; nec Cardinalē Vuarmienſem latebat, ipſum Moſcouię Ducem fuiſſe inuitatum, idemque pariter de Patriarchis Conſtantinopolitano, & Alexandrino, de Armenis, & Æthiopibus palam apud omnes factum eſſe, liquebat.

Belgæ ad Conciliū veniunt.

144 Iamque fruſtrà cunctis hiſce ad Concilium vocaris, antequam idem dilaberetur menſis, acceſſere ad Synodum Belgæ ternis miſſis ſpectabilibus Epiſcopis, totidemque Theologis doctrinæ fama florentiſſimis. Fuere inter Præſules Franciſcus Riccardorrus Atrebatenſis, Antonius Hauezzus ex Ord. Prædicatorum Namurcenſis, & Martinus Rythonius Yprenſis Antiſtites. Ex Theologis autem fuere Michael Baius, de quo iam ſatis alibi ſuperius diximus, Ioannes Haſſel, & Cornelius Ianſenius, cuius laus, multis ſacræ ſcripturæ libris explanandis, ac pręſertim in Euangelicis commentarijs ſumma eſt, qui Gandauenſis poſteà fuit Epiſcopus. Hos omnes Philippus Hiſpaniarum Rex ad Concilium immiſerat, ſuiſque literis ad Patres in Synodo congregatos directis Margharita Auſtriaca, quæ per id tempus Belgium fratris nomine moderabatur, illos abeuntes eſt proſecuta.

Illuſtriſſ. ac Reuerendiſſ. Dominis S.R.E. Cardinalibus S. D. N. Pij Papæ IV. Legatis Sacroſanctæ œcumenicæ Tridentinæ Synodo Præſidentibus, cæteriſq; Patribus in eadem congregatis Dominis noſtris glorioſis.

Illuſtriſſimi, ac Reuerendiſſimi Legati, Pręſides, ac Patres plurimum obſeruandi. Cum intellexerimus ad Sacrum Concilium œcumenicum à Sanctiſſimo Pontifice Pio IV. Domino Noſtro obſeruandiſſimo Tridenti indictum, vndique Eccleſiarum, ac variarum Prouinciarum Præſules iam pridem conueniſſe, qui hoc tempore, tàm perturbato, fluctuanti, labentique Religioni Chriſtianæ, ac Catholicæ fidei ſuis conſilijs opem ferant, noſtro quoque muneri in excitando Epiſcoporum huius inferioris Germaniæ noſtro Regimini à Catholico Hiſpaniarum Rege commiſſo officio deeſſe tamdiù noluiſſemus, libenterque maturè prouidiſſemus, vt ex hac Regione ij, qui ibidem comparere tenentur, tempeſtiuè adfuiſſent, niſi quoſdam ex ijs ætas, ac valetudo aduerſa excuſaſſet, nonnullis verò aliundè impedimenta fuiſſent obiecta partim ob periculum, quod gregi ſuo ab ſectarijs imminere conſpiciebant; cum enim vicina his ditionibus Regna grauiſſimos motus ob Religionem ſuſtinerent, eorumque auctores omnes ſecum in eandem ruinam trahere molirentur, non parum, quoque nos ipſæ ſollicitæ ſumus, quomodo, vel hoc periculum illis ab Eccleſijs ſuis longius recedentibus deuitari, vel rursùs, ſi debita obedientia œcumenicæ Synodo hac ex parte non exhiberetur, veſtræ expectationi ſatisfieri poſſit. Viſum tamen tandem nobis fuit, aliquos huius Prouinciæ Epiſcopos ad id cum primis idoneos deligere, qui iſtuc ſe conferrent, ſuoque, & aliorum huius Prouinciæ Præſulum nomine Sacroſancto Concilio aſſiſterent. Et cum inter cęteras præclaras animi dotes cum primis excellentes Sac. Theologiæ Doctores exiſtant, eis adiungere duximus tres alios eiuſdem ſacræ paginæ profeſſores ex vniuerſitate Louanienſi, quò, quod Epiſcoporum numero deeſſet, Theologorum opera, ſi quis eorum vſus Paternitatibus Veſtris forſitan in diſcutiendis controuerſis dogmatibus incideret, suppleri poſſet. Sunt autem Franciſcus Epiſcopus Atrebatenſis, Martinus Epiſcopus Yprenſis, Antonius Epiſcopus Namurcenſis, Cornelius Ianſenius decanus Eccleſiæ Collegiatæ S. Iacobi Louanienſis, Michael le Bay, & Ioannes Haſſel à Louanio viri non minus ob vitæ integritatem, quam doctrinam venerandi, quos Illuſtriſſimæ, ac Reuerendiſſimæ Paternitates Veſtræ dignabuntur, tàm ob eorum meritum, quàm in Regiæ Catholicæ Maieſtatis, ac noſtram gratiam benignè ſuſcipere, & veſtro fauore complecti, orantes Omnipotentem Deum, vt illis gratiam ſuam largiatur, quò veſtræ expectationi ſatisfaciant, eaque in communi conſulant, quæ nominis ſui honorem augere, Sacroſanctam Fidem conſtabilire, & Populum Chriſtianum, ac Eccleſiam Catholicam ab inteſtinis diſſidijs ad concordiam reducere queant, ad quod vti non dubitamus omnium vota tendere, ita idem Deus propitius ea fauore ſuo proſequi, atque adiuuare, veſtraſque Illuſtriſſimas, ac Reuerendiſſimas Paternitates incolumes conſeruare, & Sanctæ huic Synodo glorioſum finem imponere dignetur, ſuppliciter eius clementiam, ac miſericordiam deprecamur. *Datum Bruxellæ XII. Maij Anni Dom. MDLXIII.*

Margharita Auſtriaca ſcribit Concilio.

Eiſdem Illuſtriſſimis, ac Reuerendiſſimis Patribus deditiſſima Margharita Dei gratia Parmæ & Placentiæ Duciſſa, pro Catholica Maieſtate inferioris Germaniæ Regens & Gubernatrix Generalis.

145 His à Patribus acceptis paratum eſt reſponſum, ac XXIII. Auguſti habita eſt Generalis Congregatio, in qua approbata eſt formula literarum ad Margharitā Auſtriacā Belgij moderatricem redditarum ſubiectis concepta verbis.

Illu-

Digitized by Google

Illuſtriſſimæ, & Excellentiſſimæ Dominæ Margaritæ, pro Catholica Maieſtate inferiorem Germaniam Regenti & Gubernatrici Generali.

Tom.10.de Conc. int. Arch Vat. ſig.n.3197 pag. 49 Ext.in ali. Concil. Tr ſcriptis per Aſtulph. Seruan. Ms. Fra. Card. Bar. ſig.n.1109 pag. 139.

Illuſtriſſima, & Excellentiſſima Domina. Perquam grata nobis, & huic Sanctæ Synodo pietatis, & veræ Religionis Excellentiæ Veſtræ illa teſtificatio fuit, quam in literis eius menſe Maio ad nos datis animaduertimus. Gratus etiã trium Epiſcoporum, totidemque Louanienſium Theologorum ad nos aduentus, eoque gratior, quod graui ipſius de omnium vitæ integritate, atque doctrina teſtimonio, alijſque præterea nominibus commendari illi venerunt, quamobrem eos libenter vidimus, libentiùs etiam propter cognitam iam nobis inſignem eruditionem, ac pietatem eorum conſilio in communi cauſa & vtimur, & vtemur. Cæterum quam attulit excuſationem, cur & hos tamdiu mittere diſtulerit, & alios ſimul è Prouincia iſta non mouendos cenſuerit, eã vt iuſtam admittimus & probamus, præſertim ex eo, quod nobis quoque ignotum non ſit, quanta gregibus Chriſti, abſentibus Paſtoribus, hodiè vbique pericula immineant, à quibus quidem tutiores eſſe in poſterum valeant, dum nos hic iuuante Domino ſedulò laboramus, interim eſt, vt in viſceribus Chriſti Excellentiam Veſtram hortemur, vt à ſolito ſuo more, inſtitutoque non diſcedens, Hæreticam labem à Regionum iſtarum finibus aſſiduè arcere non intermittat. Hoc nihil neque Deo acceptius, neque Regię Catholicę Maieſtati, ſibique glorioſius, neque denique Prouincię iſti ſalutarius, ac nobis, vniuerſęque Synodo gratius facere poterit. *Datum Tridenti XXIII. Auguſti MDLXIII.*

Carol. Vice com. in lit. ad Card. Borrom. Card Leg. ep.415. ad Card. Bor. 9. Sept. 1563.

146 Actum hoc tempore de Hiſpanæ Inquiſitionis Tribunali Mediolani conſtituendo; verum licet Præſules Itali elidi omnem hæreſeos conatum percuperent, vim tamen Hiſpanam ſuſpectã habuere, ac quamuis adminiſtri Hiſpani dicerent, ea Tribunalia Pontificio Tribunali obnoxia fore, tamen communis fuit ſententia Hiſpanam inquiſitionem Pontificijs imperijs parum obſequi, Cardinaleſque Legati de his à Cardinale Borromæo reſponſum accepere, cenſuram fidei conſtituendam Mediolani ſecundum ius commune, ne damno ordinarij antiſtitis vertatur, nec ab Hiſpanæ, ſed Pontificiæ inquiſitionis tribunali; ex quo Præſules Itali magno mœrore ſoluti preces addidere, ne Hiſpani adminiſtri illi immiſcerentur, adeò illi ſeueritatem Hiſpanam, ſuęq; auctoritatis euerſionem verebantur: de quibus Legati nona Septembris ſcripſere; qua etiam die ſignificarunt, authoritatem Pontificio diplomate collatam de abſoluendis, ac reconciliandis Eccleſię Hęreticis Polonis, atque alijs Septentrionalibus, terminis anguſtioribus circumſcriptam eſſe, cum nonnulli ex Valle Tellina, atque Italia Tridentum accederent, vt contractis hęreſeos vinculis ſoluerentur.

147 Exceptus eſt ſeptima Septembris in Cõgregatione Generali Orator Ioannis Vallerę Principis Rhodię militię, cuius literę ſubiectis conceptę verbis perlectę ſunt.

Reuerendiſſimis, ac Illuſtriſſimis Dominis Patribuſque ampliſſimis Legatis, & Præſidentibus, Cardinalibus, & Dominis Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque in ſacroſancta Synodo Tridentina congregatis.

Ms. Arc. Va. ſig n.3252 pag. 225. Acta Conc: Script. per Aſtulph. Seruant. Ms. Franc. Card. Bar: ſig.n.1109 pag.176. Ext. lib. pa 146.

Quod noſtrę Reipublicę maximè neceſſarium, ac ordini, cœtuique noſtro ſemper optatiſſimum fuit, vt hiſce temporibus adeò turbulentis, & calamitoſis opportunum aliquod inueniretur remedium, quo tàm frequens, dirum, & lethale malum, cui tot paſſim animę obnoxiæ exiſtunt, ſedari penitùs, ac tolli poſſit, id quoque, poſtquam vobis ampliſſimi Patres ob eam cauſam nuper Tridenti congregatis cum incredibili omnium noſtrum lętitia accidiſſe reſciuimus, ſupplicationibus ſtatim decretis Deo Optimo Maximo ingentes egimus gratias. Vniuerſi etenim, cum Sacrum, ac Generale Concilium, non niſi ex optimis, doctiſſimis, pijſſimiſque viris, ijſq; longè ſolertiſſimis conficitur, idque Diuini ſpiritus virtute, non humano aliquo iudicio gubernatur, certa ſuimus perſuaſione imbuti, vos quemadmodum ſolus ille Deus ad cauſam ſuam agendam hoc tempore aduocauit, ita ſpem, & expectationem tam pręclarè ornaturos, vt quidquid à vobis conſtitutum emanarit, id non ipſi ſolum Deo gratiſſimum, ſed Reipublicę Chriſtianę vtiliſſimum, vobis verò, ac dignitati veſtrę per omnem annorum memoriam glorioſiſſimum fore. Itaque Illuſtriſſimi, ac Reuerendiſſimi Patres, etſi cum de veſtro frequenti commeatu multorum literis ad nos allatum eſſet in re bellica adminiſtranda, cui die, noctuque incumbimus, occupatiſſimi eſſemus, nullius tamen rei curam potiorem habuimus hac inſtituta legatione, quamprimum ſignificandi, & de hac celeberrima Synodo, quantoperè lætemur, & quam prompta pietate, ac ſingulari ſtudio rei Chriſtianæ opitulandæ, cum manu, tùm etiam conſilio parati ſimus. Quamobrem noſtros Oratores, & Legatos publico omnium decreto ad vos miſimus, huic maximo, celeberrimoque conſilio interuenturos, quos vt in hac parte vobis non inutiles fore ſperamus, ita vos illis viciſſim, cum de Sanctiſſimis noſtri ordinis negotijs ad vos retulerint, benignos, atque propitios eſſe futuros confidimus; nam ſi quando alias, nunc certè Sacroſancti Proceres, ope ac patrocinio veſtro indigemus, qui ad Europam contra barbaros defendendam, dum noſtra ad ipſum vſque ſanguinem vniuerſa effundimus, debitis, iuſtiſque ſubſidijs per ſummam vim, atque iniuriam aſſiduè ſpoliamur. Verum quoniam de hiſce rebus, Oratoribus ipſis, vt coram tractarent, negotium dedimus, quibus in omnibus fidem adhibere dignabimini, his literis finem imponimus, Deum Optimum Maximum priùs obteſtantes, vt quæcumque per vos agenda erunt, ea vobis, & Chriſtianæ Reipublicæ proſperè eueniant. *Datum Melitæ XVIII. Kal. Decemb. MDLXII.*

Orator Equitum S. Ioannis Hieroſolymitani ad Conciliũ accedit.

148 Magiſter Hoſpitalis Ieruſalem, & Conciliũ. Frater Mego Locumtenens Vicecancellar: Subditur in eodem MS. mandatum Principis Melitenſium Equitum, quod ab his verbis ducit exordium Frater Ioannes Valleta Dei gratiæ Sacræ domus Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani Magiſter humilis, pauperumque Ieſu Chriſti cuſtos, & nos conuentus eiuſdem. Vniuerſis, &c. Decretus verò eſt ijs literis Orator, Fr. Martinus Royas de Por-

by Google

Potta Bruna Vicecancellatins, vt Concilio Tridentino intereſſet, eiuſque ſanctiones ad fidei, Chriſtianæque Reipublicæ vtilitatem promoueret. Conſignatæ verò ſunt eæ literæ hac temporis nota. *Datum Melitæ in conuentu noſtro die XXI. Menſis Iulij MDLXIII.*

149 Porrectis ijs literis Orator graui oratione tarditatem aduentus ad Synodum excuſauit, atque equeſtris eius ordinis indeſeſſos labores pro tuenda re Chriſtisna commendauit, cui nona Septembris hoc reſponſum à Synodo redditum eſt.

Illuſtris, ac Reuerende Orator. Quod Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus magnus veſtri ordinis Magiſter ad hoc Sacrum Generale Concilium, vt optabat, ipſe non venerit, tuque munus iſtud tuum non citiùs obieris, Sancta Synodus excuſationem, quam attuliſti, vt iuſtam accipit; nam cum non ignoret eximium veſtrum erga Sanctam Apoſtolicam Eccleſiam ſtudium, cuius in magnis Chriſtisnæ Reipublicæ periculis contra immaniſſimos noſtri nominis hoſtes teſtimonia extant quamplurima, non dubitat, niſi pyratæ iter impediuiſſent, quin multo antea ſacer, ſtrenuuſque ille veſter ordo fuiſſet declaraturus, quantum hunc ſacroſanctum conuentum probet atque eius progreſſus ex animo, vt Chriſtianos decet, exoptet. Nunc te Nobiliſſimi ordinis Oratorem, & Eccleſiæ dilectũ filium, quando militum Chriſti, & accerrimorum veræ Religionis Propugnatorum piam, & Chriſtianam voluntatem teſtaris, hæc Sancta Synodus excipit, atque de luculenta illa, quæ modo à te habita eſt, oratione totius illius ordinis pietatem erga Deum, vniuerſamq; Chriſtianam Rempublicam agnoſcit, vehementerque diligit. Quæ verò de commendis, & priuilegijs veſtris conſeruandis diligenter petiſti, in his Sancta Synodus habebit, quatenus licebit propter charitatem, qua magnum Magiſtrum Sacræ iſtius Religionis atque illum ordinem amplectitur, rationem dignitatis & commodorum veſtrorum.

Vat. in ms. Arch. Vat. ſig n. 3252 pag. 228.

150 Hoc dato reſponſo inſtitutum eſt tertiũ examen canonum ſpectantium ad Sacramentum Matrimonij, de quibus ſuam ſententiam depromPſere duo Cardinales, tres Patriarchæ, & tres Archiepiſcopi. Exercuit diu Patres controuerſia de clandeſtino Matrimonio, quod pars maior reſcindi volebat, pars altera vſque ad ſexaginta negabat iure reſcindi poſſe, vtrique autem ſcripſere grauiſſimis hinc indè allatis argumentis.

Cardd. Legati ep. 411 ad Card. Borr. & 420. 15 Sept. 1563

De Matrimonio clandeſtino maxima concertatio.

Pontifex verò à Legatis conſultus XV. Octo-
,, bris in hæc verba reſpondit. [Controuerſiam
,, de clandeſtinis, cum inquiſitoribus, & Theo-
,, logis excuſſimus, & concluſum eſt, quod poſ-
,, ſimus, & debeamus ea reſcindere, maximè reſ-
,, pectu habito minoris ætatis, quæ nondum
,, XXV. annum exceſſit, quodque decretum in
,, aliqua parte temperari poſſit.] Agerent, itaq; Legati cum Madrutio Cardinale, & alijs, vt pacato ſint animo in ea controuerſia, vel eam ad Sedem Apoſtolicam referant, ſatius tamen futurum, vt ipſi eam dirimant.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig n. 3216. ep. 6.

151 Inter alia Patrum decreta de aſſerenda Sacramenti Matrimonij dignitate, illud contra nouatores omnia prophanantes ſanxerant, diſgregato ob adulterium coniugio innocenté ad alias nuptias tranſuolare non poſſe, cui decreto Veneti Oratores interceſſere porrecto XI. Auguſti ſubiecto libello ſupplici, quod in Græcorum inſulis, quarum ipſi tenebant imperium, contrarius mos inoleuiſſet, eorumdemque Græcorum habendam rationem flagitarunt.

Petitio Oratorum Sereniſſimi Domini Venetiarum, &c. Lecta in Generali Congregatione die XI. Auguſti MDLXIII.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſign. 3197. pag. 173.

Neminem dubitare poſſe arbitramur, Illuſtriſſimi Præſidentes, & Patres Sanctiſſimi, Sereniſſimam Rempublicam noſtram ſemper addictiſſimam fuiſſe Sacroſanctæ Apoſtolicæ Sedi, & illius auctoritate congregatis œcumenicis Synodis: quin, & toto pectore amplexatam eſſe, ac omni deuotione proſequutam, quæ indè emanarunt decreta, canones, & ſanctiones, vtque ſemper promoueant Dei gloriam, animarum ſalutem, ac Chriſtiani Populi tranquillitatem, & pacem. Verum cum aliqua ſint in ſeptimo canone de Matrimonio, qui circumfertur, quæ niſi aliquo moderentur pacto, poſſent non modicum ſcandalum in Eccleſia Orientali, & præcipuè noſtris in Regnis, & Inſulis Cretæ, Cypri, Corcyræ, Zacinthi, Cephaleniæ, & aliarum plurium excitare, non ſolum in præiudicium tranquillitatis publicæ, ſed & Catholicæ Eccleſiæ, viſum eſt nobis paucis attingere, noſtrumque iuſtiſſimum deſiderium explicare.

Oratores Veneti poſtulant vt quidã abuſus in matrimonio Græcorum permitterentur.

Notum eſt, Græcorum Eccleſiam, etſi aliqua ex parte à Romana diſſentiat, non tamen adeò deploratam eſſe, vt non poſſimus de illa nobis melius polliceri, præſertim, cum in locis prædictis, alijſque ditioni noſtræ ſubiectis, licet ſuo ritu viuant, obediunt tamen Præſulibus Eccleſiaſticis à Sede Apoſtolica aſſumptis: quarè non pariter ratio, nec foret noſtri muneris, ſi pateremur illos tali anathemate grauari, & indè occaſionem accipere, vt tumultuari poſſent, ac penitùs ab ipſa Sede Apoſtolica deſciſcere. Exploratum quidem eſt, conſueuiſſe Græcos fornicariam vxorem dimittere, & aliam ducere, ſequendo, vt dicunt, antiquiſſimum ritum ſuorum Patrum, nec in aliquo œcumenico Concilio fuerunt ob hoc condemnati, aut aliquo anathemate perculſi, quamuis ritus ipſe fuiſſet Romanæ, & Catholicæ Eccleſiæ ſemper notiſſimus. Quarè noſtrarum partium eſſe cognoſcimus petere, & inſtare omni, & meliori modo, quo poſſumus, à vobis, Sanctiſſimi Patres, vt verba illius canonis ita moderentur, vt Græcis præſertim ſub anathemate non fiat præiudicium, quod & fieri poſſe non dubitamus, non ſolum ſine iactura Catholicæ Eccleſiæ, ſed & forſan cum plurimorum Doctorum veneratione. Poſſet itaque noſtro iudicio fieri, vt Sancta Synodus haberet intentum, & Sereniſſimo Dominio noſtro eſſet ſatisfactum, reformando canonem in hunc, qui ſequitur, modum.

Si quis dixerit Sacroſanctam Romanam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam, quæ eſt aliorum omnium magiſtra, erraſſe, vel errare, quando propter adulterium alterius coniugum docuit, & docet, Matrimonium non poſſe diſſolui, & vtrumque coniugum, vel ſaltem innocentem, qui cauſam adulterio non dederit, non debere altero coniuge viuente aliud matrimonium contrahere, & mœchari eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero alteri nupſerit, anathema ſit.

Quamobrem rogamus vos Sanctiſſimi Patres, vt dignentur ampliſſimæ Dominationes Veſtræ, vel eo modo, quo diximus, vel meliori, prout videbitur prudentiſſimo iudicio ſuo hac in re

mo-

morẽm gerere Sereniſſimæ Reipublicæ noſtræ, quæ ſemper obſequentiſſima extitit, & in poſterum exiſtet Sacroſanctæ Apoſtolicæ Sedis.

152 Non admiſſa ſunt Venetorum poſtulata, nec enim doctrina Chriſti fucis obſeuranda erat; atque ob ſalutem animarum perſpicuis verbis promulgatum eſt in canone iuxtà Euangelicam, & Apoſtolicam doctrinam, innocentem coniugem ob alterius adulterium non poſſe nouas nuptias contrahere, atque anathema contrarium dicturo intentatum, vt in ſeſſ. XXIV. viſuri ſumus.

Ext. in act. Conc. Trid. per Aſtul. Seruant. ms. Fr. Car. Barb. ſig. n. 1109. pag. 142.

153 XI. Septembris coacta eſt generalis Synodus, in qua diſcuſſa ſunt viginti ſupra vnum capita de reformatione, de quibus Cardinalis Mo-
,, ronus Præſes Concilij, ita præfatus eſt. [Cum
,, iam expedita ſit materia Sacramentorum
,, agendum eſt nunc de reformatione, quæ etſi
,, quamplurimis diſpliceat, cum ea vniuerſalis
,, ſit, & omnes tangat, tamen quacumque ra-
,, tione non obſtante de ea omninò tractandum
,, eſt, nihil enim, quod magis à Chriſtianis om-
,, nibus expectetur, & ſummis votis deſideretur,
,, nihilque magis præſentes Eccleſiæ calamita-
,, tes expoſtulant, quarè potiſſimum hac de cau-
,, ſa Patres ex tam longinquis partibus in hunc
,, locum euocati ſunt: excuſauitque, quarè non
,, propoſita fuerit ea reformatio, quæ tangit
,, impedimenta, quæ proueniunt à Principibus
,, Secularibus, cum eiſdem impedimentis Epi-
,, ſcoporum reſidentia perturbatur. Non poſſe
,, ſimul omnia vno, & eodem tempore fieri,
,, verum tàm ipſe, quàm eius cæteri eius colle-
,, gæ promittunt eam infra triduum Patribus
,, exhibere, vt vnà cum alijs in ſequenti ſeſſione
,, decernatur. Nec Patres vereri debent, vt ali-
,, qui vereri videntur, ſuſpenſionem Concilij, ad-
,, monuitque eos, vt ad propoſita tantum reſpō-
,, dere vellent, & ſtatim dixerunt Lotharingius,
,, & Madrutius Cardinales.

Legati Card. in lit. ad Car. Borro. 12. Septemb. ep. 419.

154 In hac ſancienda diſciplinæ Chriſtianæ emendationis norma caput omnium difficillimũ tangebat Principes, quod cum antea ad Cæſarem tranſmiſſum eſſet, atque ab alijs articulis ſegregatum, præfixo Cæſari decem dierum termino, quo labente ſententiam ſuam depromeret, ea res ingrata adeò accidit Præſulibus, vt centum ex ipſis, atque amplius ſeorſim congregati inter ſe conuenerint, ſuffragia circa reformationem non laturi, niſi capitulum ad Principes ſpectans priſtino loco reſtitueretur, de quibus Cardinalis Borromęus XII. Septembris à Cardinalibus Legatis certior redditus eſt. Intereà Cęſar queſtus eſt anguſtius temporis ſpatium ſibi conſtitutum, vt caput reformationis Principum conſideraret; rem eſſe grauiſſimi momenti, quę Reges, ac Principes tangeret, decem tantum dies connumeratis ijs, qui à curſoribus eundo, redeundoq; conſumpti erant pręſtitutos, popoſcitque, vt laxius ad rē perpendendā tempus ſibi daretur, cum nollet promittere, quę pręſtare non poſſet, ne-ue indè mala naſcerentur, vndè bona ſperabantur, nec deeſſe pro occupandis Patribus grauem aliam rerum molem: ad quę Legati ſe excuſarunt, rem ſibi integram non eſſe, iam enim Pręſulibus triginta ſex reformationis capita, vt excuterentur tradita eſſe, nec id ſpontè, ſed coactè egiſſe, cum Pręſules fixum, & ratum haberent, ſuffragia non ferre circa reformationem, niſi caput de reformatione ſęcularium contineretur, poſſe verò legi literas Cęſaris coram Patribus, vt ipſi

ep. 422.

Principes ſuam protrahūt reformationem.

decernant, quid agendum ſit. At Oratores Cęſarei obicere confecta ea capitula, quę Principes perſtringerent, inconſultis Principibus, & ita eos non auditos damnari. Quę omnia XV. Septembris ad Cardinalem Borromęum perſcripta. Vt verò hę lites circa reformationem Principum magis exaſperatę ſint à Gallis Oratoribus infra dicetur.

Angel. Maſſarel. in act. Conc. Trid. poſt ſeſſ. 7.

Ms. Arch. Vatic. ſig. n. 3212. pag. 195. & 10. 10. de Con.

Ms. Arch. Vatic. ſig. n. 3196. pag. 53.

Aſtulphus Seruant. in act. Con. Trid.

155 Decimaquinta die Septembr. habita eſt Congregatio Generalis, in qua implorato de more Spiritus Sancti pręſidio Cardinalis Moronus primus Legatus ſeſſionis extrahendę cauſas expoſuit his verbis.
,, Nos Legati, quantum in nobis eſt, optamus
,, ſeſſionem fieri die craſtina, ſicuti ſtatutum eſt,
,, verum neceſſitas vrget, vt omninò differatur
,, ob multas rationes.
,, Primo quia Patres ſuper canonibus Sacra-
,, menti Matrimonij adhuc concordare non
,, potuerunt, ſed valdè inter ſe diſcordant, prout
,, etiam diſcordes ſunt circa canones reforma-
,, mationis abuſuum ſuper ipſo Matrimonio.
,, Secundo polliciti eramus tractare in hac ea-
,, dem ſeſſione de reformatione generali, quod
,, quidem, vt apparet, in pręſentiarum pręſtari
,, non poteſt, quarè neceſſarium viſum eſt, imò
,, coacti ſumus apponere vobis dilationem ſeſ-
,, ſionis vſque poſt feſtum D. Martini, quę dies
,, nobis opportuna viſa eſt, cum pręter ea, quę
,, diximus, multa adhuc pręſtanda ſuperſunt
,, ad dogmata pertinentia videlicet de Purgato-
,, rio, de Imaginibus, de Votis Monaſticis, de
,, Indulgentijs, & nonnullis alijs, quę in eadem
,, ſeſſione expediri poterunt.
,, Dicant igitur Patres ſententias ſuas, quas
,, nos libenter ſequemur.
,, Illuſtriſſimus D. Cardinalis Lotharingius
,, dixit. Spero ex hac prorogatione maximum
,, commodum futurum, quanto enim magis res
,, reformationis differuntur, eò diligentius ſta-
,, biliuntur, ipſaque reformatio integra fieri
,, poterit, videlicet de omnibus Statibus Eccle-
,, ſiaſticis excepto Summo Pontifice, tractabi-
,, turque ſi quid ad ſęculares attinet.

Prorogatio ſeſſionis octaue.

Collectis ſuffragijs maxima ex parte itum eſt in eam ſententiam vt conſeſſus in diem D. Martino ſacrum differretur.

Habitę ſunt poſteà plures pro his diſcutiendis Congregationes, quas Aſtulphus Seruantius ſuis diebus diſtinctas recenſet.

Ext. in ms. Card. Spa. ſig. num. 38 pag. 345.

156 XIX. Septembris MDLXIII. à Ioanne Cardinale Morono, & alijs Pontificijs Legatis miſſus eſt Vicecomes Epiſcopus Vintimilienſis ad Pium Quartum, vt eum de progreſſu Concilij certiorem redderent, atque de eo claudendo, definitis omnibus dogmatum cōtrouerſijs conſilium expoſcerent, hiſque mandatis Internuntius inſtructus eſt. Exponeret longiores in protrahendo Concilio moras, tùm publicę rei, tùm Pontificię damnum afferre; publicæ quidem rei ob Eccleſiarum ſuis Epiſcopis deſtitutarum damna, tùm ob graues ſumptus à Pontifice profundendos, Epiſcopos etiam creſcere audaciа, atque in Eccleſiaſticæ rei adminiſtratione plus, quam par ſit, ſibi arrogare, necnon in beneficijs nouis efflagitandis à Pontifice importunos ſe præſtare; Producto etiã Concilio controuerſias nouas, atque implicitas exoriri poſſe, tùm maximorum Principum occurrente obitu poſſe diſſolui Synodum ſine vllo operis fructu, vel cum ſchiſmate, tum quia Principibus Concilium videatur eſſe inſtar fræni, quo pro

Legati Carolum Vicecomitẽ Romam mittunt.

eorum

eorum volnntate hac, vel illac vertatur Pontifex. Propterea cum longior continuatio trahat periculum, ſignificarunt Legati, ſe cum Rege Catholico acturos, vt intelligat, nolle Pontificem præcipiti exitu claudere Synodum, ſed ſinere, vt ſuo ordinario curſu decurrat, vtque controuerſię neceſſariæ congruo modo pertractentur, idque tantum quæri, vt Regij eius adminiſtri æquo ſint contenti, nec affectent inuadere alienum munus, ſuumque prætergredi, vt hactenus moliti ſunt in rebus grauiſſimis, veluti in impediendis, vel differendis Patrum conſeſſibus, & Præſulibus in ſuas partes pelliciendis, in diſceſſione etiam nationis Hiſpanę nuper pertentata, in deputatione per nationes præter conſuetum morem promouenda, in Congregationibus priuatis in ædibus Legatorum diſturbandis, in cogendis econtra domi ſuæ conuenticulis, in pellendo Collegiorũ Canonicorum Hiſpaniæ Procuratore, læſaque ea re libertate Concilij, in minacibus dictis iactatis aduerſus Prælatos Regis Hiſpaniæ obnoxios, qui auſi fuerint fari de capitulo Principum, in reſponſis expectandis à Regia aula de omnibus quæ Tridenti tractantur, ac denique Regium Oratorem ſe in omnibus conſultis, ſiuè ad diſciplinam reſtituendam, ſiuè dogmata definienda, veluti Epiſcopum intrudere, quod penitùs ab Oratoris munere alienum eſt, cuius eſt tuendo ac defendendo Concilio aſſiſtere, eiuſque parere decretis non illud velle regere ac moderari, ac ſi Pontificis Romani Legatum ageret; quæ eo minus decent, quò Pontificij Legati nihil, quod ipſorum munus excedat, ſibi arrogent, & ſyncero animo ad aſſerendam Concilij libertatem, inſtaurandæ diſciplinæ prouehenda capita tendant, vt omnes alij Oratores, Cardinales, ac Præſules nitidè teſtari poſſunt, atque opera ipſa loquuntur.

Idem Comes è Luna Orator continuum cum Imperatore, ac Rege Romanorum literarum commercium habet, atq; apud eum magna pollet auctoritate, arcana eſſe eius negotia, neque hactenùs mentem ſuam circa capitulum Principum aperuiſſe, nec circa Concilij protractionem, ſiuè contractionem; id tantum fari, cum Imperatore, ac Rege Hiſpaniæ cupere finem illi imponi, non præcipiti celeritate extingui: quæ verba ambiguum ſenſum patiuntur; diligentiſſimum eſſe in Congregationibus, ac Prælatis moras innectere: in vltima ſeſſione viſum diſſidere propter verba *Proponentibus Legatis*, & deputatione per Nationes importunè efflagitata, ac videri alicuius Hiſpani Præſulis parum æqui erga Curiam Romanam ſententiæ adhæreſcere.

Addidere Legati poſſe Pontificem ſignificare Catholico Regi, vt ſi ex animo diſciplinam ſacrorum Miniſtrorum in ſuum ſplendorem reſtitutam cupiat, impedimenta progreſſus Concilij remoueat, alioqui ſi debitus honos Pontificiæ auctoritati non deferatur, poſſe Legatos Tridento reuocari, Conciliumque diſſolui, idque fortè pro iuuando progreſſu vtile futurum; quod ſi diſſoluendum foret Concilium prius diſciplinam inſtauratam eſſe oportere, vt conſtaret populo Chriſtiano non ad eam defugiendam emendationem diſſolui Concilium, ſed propter iniurias illatas à Principibus, qui Pontificis, & Concilij tuendæ auctoritati deſint, idque tum demum agendum, modo non ſint coniuncti inter ſe omnes Principes, diſſoluendique illius occaſio perſpicua, & ingens vrgeret.

157 De fine Concilio imponendo ſignificarunt Legati, expetendum illum, tùm ob Diuinam gloriam, publicæque rei, ac Pontificiæ vtilitatem: at quia ſecum inuehit Hæreticorum condemnationem, decretorumque in opus prouocationem, propterea exiſtimari poſſe, finem non eſſe acceptum Imperatori, quia Cæſarei muneris foret hæc conficere, tùm quia peſſimi res eſſet exempli toti imperio Chriſtiano, abſoluto Concilio, decretorum eius obſeruationem non mandari operi, & quia ex aduerſo ad ea exequenda deſint vires, & ægrè aduerſus vim Proteſtantium tueri ſe poſſit Cæſar, ſi Proteſtantes metu belli ab eo inferendi perciti in eum conſurgerent, tùm etiam exiſtimatur, voluntatem & conſilia Regis Romanorum ad hæc non tendere. Præterea Regi Galliæ non acceptus Concilij finis videtur tũ ob eaſdem cauſas, tùm quia impubes eſt, eiuſque Senatores hæreſi contaminati, Regnumque eius diſſidijs lacerum, atque ab Hæreticis, Heluetijs, Germanis, & Anglis circumfuſum, à quibus illi terror imminet, maximè ob præterita exempla, & exigua auxilia, quæ ſibi à Principibus Catholicis ſuppeditata queritur.

158 At Regi Hiſpanię licet Synodi concluſio vtilis videatur, quia tùm in Hiſpania, tùm in Italia eius ſubditi parent Eccleſię, tamen noxam poteſt accipere ex fœderibus armorum ineundis ab Hęreticis, tùm ob diſcrimina Belgio ab ijs impendentia, tùm ne varia eius conſilia contrahendarum affinitatum, aliorumque compendiorum diſturbentur, tùm quia à bellis abhorret, & quietis apperens eſt, exhauſtoque ęrario multum ęs alienum contraxit, cuius rei ſigna plura extant, quę ab Internuntijs Criuello in Hiſpania, Delphino in Germania confirmantur, quorum poſtremus ſignificat Comitem è Luna vrgere ſumma contentione apud Imperatorem, vt Concilium extrahatur, atque conſtare ex alijs, Imperatorem, & Catholicum Regem conueniſſe in ipſo Concilij exordio, vt illud protrahendum curarent; itaque videri agendum cum Rege Catholico, vt memor honoris, ac ſalutis animę progreſſum Concilij non retardet; ac forte, quia proprijs commodis in hac re ducitur, pertentari poſſet, ſi velit, appetente vere per Italiam in Belgium ſe conferre, ſimulque cum ipſius Beatitudine inire colloquium, atque augendi religionis ſplendoris ergò Concilio claudendo intereſſe, aut ſi velit extrahi alicuius ſui negotij perducendi cauſa, veluti matrimonij cum Regina Scotiæ, eaque de cauſa Concilij præſidio, atque auctoritate opus habeat aduerſus Reginam Angliæ, poſſet Sua Sanctitas in ea re ipſi obſecundare, modo Concilium eo tempore clauderetur, ac Rex Catholicus ſponderet, ſe alios Principes ad tam ſententiam adducturum.

159 Quod ad ſuſpenſionem Concilij attinet, videntur ea ratione multa incommoda, ac pericula declinari, quæ continuatio, vel diſſolutio afferre poſſunt, nec ſecum inuehit decretorum executionem, ac bellorum pericula, quæ finis intentat, ac videtur feliciùs ea ſucceſſura, verum concluſionem Concilij piorum votis magis anteferri, ac ſi ſuſpenſio prouehenda ſit, eam efflagitari à Galliæ Rege, qui ad tam Regem Catholicum, & Imperatorem permouere poſſit. Videtur enim nobis Imperator illi facilè aſſenſurus, cum in medio Turcarum, ac Proteſtantium exiguis viribus ſuffultus verſetur, eique expediat, ne ad maiorem Hęreticorum damnationem procedatur, poſſetque boni conſulere, diſciplinam Eccleſiaſticam

fuiſſe Inſtantatam, pariterque idem acceptum foret alijs Principibus, qui non alia præcipua de cauſa Concilium enixè poſtularunt, quam vt morum priſtinus nitor reſtitueretur; atque arbitrabuntur, tùm bonis Eccleſiaſticorum exemplis tùm doctrina dogmatum conſtituta, tùm decretis latis pro optimis Epiſcopis in munere ſuo obeundo ſtrenuiſſimis obtinendis, plures Principes, ac populos, qui adeò in varias ſectas diſciſſi ſunt, ſine armorum fragore, ſine vi adhibita, ſine bello ad fidem noſtram reuocari poſſe. At perpendendum eſt Imperatorem annis, & aduerſa valetudine grauari, atque publicæ rei adminiſtrationem filio Regi permittere, qui Regi Catholico ſit coniunctiſſimus, ac ſine eius conſenſu, nihil moliturus; itaque ipſius Beatitudo ſuſpenſionem Concilij præferat, non tamen abſiſtat apud Regem Catholicum vrgere Concilij concluſionem reformatione morum abſoluta, ac reliquis dogmatum controuerſijs definitis, quæ definiendæ ſuperſunt. Hos Principes Hiſpanum, Germanumque eſſe coniunctiſſimos, cumq; auctoritatem Eccleſiaſticam, quantum contrahere poſſunt, enitantur, cuncta à ſe vſurpata, corruptione temporum, retinere velle. Perduci hæc faciliùs poterunt ſi Patres reſciuerint Sanctitatem ſuam velle, vt in rebus non dogmaticis maiori parti Patrum mos geratur.

Quod ſpectat ad capitulum Principum, cognita iam Pontificia voluntate, ratione quadam rem temperatum iri, vt Oratores Principum æqui eam accipiant, ac Præſulibus fiat ſatis.

Galli Oratores efflagitant, vt ipſorum Præſules in Galliam reuertantur, modo abſoluta ſit reformatio, atque cæteri Oratores ſe in ea re eximiè affectos demonſtrant, quia Comes è Luna vrget, vt circa reformationem fiat deputatio per Nationes, cui etiam Cæſarei ſunt adhæſuri. Ipſius Beatitudo poterit dare operam, vt ab ea ſententia dimoueantur.

160 Inſtabat interea Pontifex, ne à promouendo Concilij exitu deducerentur Legati, quapropter repetitis literis ipſos vrgebat, vt ſupremam Concilio manum maturarent imponere, nihilque de omni adhibenda ſedulitate remitterent, ſed ſine vlla dubitatione, quamuis ſecus aliqui Principes ſuaderent, in incepto perſiſterent. Porrò Cardinalis Moronus, ſeſſione peracta, Ferdinãdum Imperatorem, qui vnà cum Philippo Rege Catholico moras, Oratorum opera, Concilij terminationi nectere videbatur, per literas alloquendum ratus, quæ ex Concilij dilatione Chriſtianæ Reipublicæ pauenda eſſent diſcrimina, ita diſſeruit.

Sacra Cæſarea Maieſtas.

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3215. ep. 134.

Cum nos ſeriò & ſyncerè agamus, non ſine magno animi dolore percepimus, conſilia Sereniſſimi Regis Catholici eò tendere, vt Concilium in longum protrahatur, quod ſanè Reipublicæ Chriſtianæ valdè pernicioſum eſſet, ſi poſt doctrinam fidei declaratam & confirmatam, ſi poſt reformationem factam, & diſciplinam Eccleſiaſticam reſtitutas, quod breui commodè fieri poterit, Concilio debita libertas non permittatur. Tot Epiſcopi, non ſine magno Eccleſiarum detrimento, hic detinebuntur, nec video, quid niſi pernicioſum Reipublicæ Chriſtianæ expectari poſſit, ſi relictis ouibus paſtores in his montibus quodammodo incluſi detinebuntur.

Serpit in dies morbus Hæreticorum, & iam non ſolum Galliam, vt nouit Maieſtas Veſtra, & reliquas partes Septentrionales, verum etiam Italiam peruadit, & dum hic fruſtra tempus teritur, hæreſes vbique graſſantur. Omitto pericula, quæ nobis imminent, ſi Summus Pontifex, ſi Maieſtas Veſtra (quod Deus auertat) nobis eriperentur: omitto graues impenſas, & varia incõmoda, quæ hic ſuſtinemus: certè nihil magis noxium, quàm omnium piorum animos tamdiù ſuſpenſos tenere, quàm infirmorum in fide mentes non confirmare edictis his, quæ tàm ſanctè in hoc concilio ſtatuta ſunt.

Huc accedit quod, ſi quid remedij afferendum erit omnibus Prouincijs Maieſtatis veſtræ, & Germaniæ, & Galliæ ſuper his, quæ aliquo modo concedi poterunt ad retinendos in Eccleſia eos, qui facilè labuntur, id vix adhiberi poterit, niſi in concluſione huius Sancti Concilij. Quibus de rebus, quoniam fuſius per R. D. Chanadienſem, cum Maieſtate veſtra nomine meo agendum curaui, nihil eſt, vt nunc ſcribam.

Reliquum verò eſt, vt Maieſtatem Veſtram per Deum immortalem rogem, & obteſter, vt non dicam cœptis noſtris; ſed iam magnis progreſſibus velit piè, & clementer fauere, quò eandem expeditis his, quæ maximè ad fidem, & ad reformationem pertinent, cum pace ad noſtra redire valeamus. Quod ſi longior mora nobis obtendatur, vix dici poterit, quantum dedecus in hac vita, quantam à Deo vltionem ſint ſubituri omnes, qui opus Dei impediunt, qui religione ad ſuas priuatas rationes impiè abutuntur. Quod cum longè abſit à pietate Maieſtatis Veſtræ, eam etiam atque etiam rogo, vt Sereniſſimum Regem Catholicum ab ea ſententia dimoueat, ne ratio publicæ vtilitatis, & libertas Concilij cum maxima iactura ouium Chriſti impediatur. Deus Maieſtatem Veſtram diù incolumem, & fælicem conſeruet. *Datum Tridenti die XX. Iulij MDLXIII.*

161 Abſtitit quidem à cœptis Philippus Hiſpaniarum Rex, tamen eius Orator Comes à Luna Regia excedens mandata progreſſum Concilij acerrimè interdum oppugnauit; cum ex aduerſo Galli, vt ad optatum exitum perduceretur, vehementius ſtuderent; quare Pontifex Cardinales Legatos admonuit, Oratores Florentinum, Venetumque & Gallos, & Cardinalem Lotharingum ſtrenuam operam cum ipſis ad vrgendum Concilij finem coniuncturos. Lotharingus verò Cardinalis ad ſuſtinendam Pontificis dignitatem in Concilio, atque ad abrumpendas impias nonnullorum Procerum Galliam à Sedis Apoſtolicæ obſequio diuellere annitentium coitiones, aſſerendamque in eo Regno Catholicam religionem toto pectore incubuit, quo nomine illi deuinctus Pius IV. Legatis Tridentinis dedit imperia, vt omni illum honore proſequerentur, ſe illi ex animo maximè obſtrictum, æternaque memoria eius eximia officia culturum, pollicitus; quem etiam videndi quamuis ſummo deſiderio teneatur, tamen pro expediendis rebus Concilij Tridenti ab ijs detinendum videri. Non minore afficiebatur Cardinalis Lotharingus cupiditate ſalutandi Põtificis, qui ab eo certior factus, amantiſſimis illum literis ad mutuum congreſſum, poſtquam interpoſita ſeſſio confecta eſſet, prouocauit.

Ext. de eo lit. in ms. Arch. Vat. ep. 3. 7. Aug.

ibid. ep. 4. 14. Aug.

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3257. pag. 74.

Dilectiſſime fili ſalutem, &c. Ad literas tuas, quas VII. Kal. Septembris dederas, noſtra manu non reſcripſimus, cum in tuum aduentum, atque in præſentem ſermonem integra ferè omnia reſeruamus, quæ tibi reſpondenda eſſent hoc tempore; quibuſcumque autem rebus poſſumus noſtram

in

Pius Romanum inuitat Cardinalem Lotharingũ. in te propenſam voluntatem, paternamque beneuolentiam declarabimus, vt & dignitatem, & amplitudinem tuam nobis eſſe chariſſimam præclarè intelligas. De ſtudio, ac diligentia, quam adhibes, vt interpoſita Seſſio quamprimum fiat, optimumque exitum, & vberrimos religionis fructus conſequatur, valdè te amamus, & officium tuũ libenter amplectimur. Te verò ita auide expectamus, vt nobis nihil propemodum longiùs videatur, quam vt conſpectu, & ſermonis tui ſuanitate perfruamur, ſummam enim delectationem habitura eſt noſtra congreſſio, cuius in ſpe quodammodo acquieſcimus. Da igitur operam, vt ſeſſione, & celeriter, & commodè confecta, te iſtis negotijs expedias, & Romam properes: erit aduentus tuus nobis eo gratior, quo fuerit maturior. Quod Patriarchæ Aquileienſis cauſa proſperè quidem proceſſerit, iſte euentus nobis fuit quam gratiſſimus. Quã de re quid noſtri Legati pro ſua æquitate, ſapientiaque ſtatuerint, ac dijudicauerint, æquiſſimo animo accipiemus. Reliqua in noſtrum conſpectum reſeruantur. Vale *Datum Romæ XXVIII. Auguſti MDLXIII.*

162 Interea cum Lotharingus acceptis Pontificijs literis profectionem ſuam Romam adornaret, Cardinales Legati in opus Concilij incumbentes, non deſiſtebant ea meditari, quæ ad frænandam Principum in res Eccleſiaſticas licentiam conducerent, ac dum Synodale decretum condebatur, rogati fuere Principum Oratores, vt monita ad illud ſpectantia ſuggererent, quo mitior cenſura, ac caſtigatio fieret. Gallicus Orator nunquam adduci potuerat, vt circa id aliquid depromeret, Comes verò è Luna Hiſpanus promiſerat ſe huic rei non defuturum, Luſitanus aliqua ſcripta de ea re porrexit, porrexere etiam Oratores Cæſarei; expoſuere tamen Cardinalibus Legatis, vt in capite de reformatione Principum maxima Concilij maturitas adhiberetur, reique perpendendæ longius tempus Cæſari, cuius mentem optimam norant, permitteretur: eò enim collimare Cæſaris conſilia, vt Synodi decreta ab omnibus amãter exciperẽtur. Tum addidere ſingula illa capita dereformatione ſeculariũ hiſce tẽporibus vim non habitura videri, atque adeò rogarũt, vt afferẽdæ dignitatis Concilij congruæ rationes initẽtur.

Ni. Card. P.9. ſign. 201. pag. 104. 163 Inter alia, quæ pro tuenda libertate Eccleſiaſtica aduerſus Principum, eorumque adminiſtrorum vim conſulta ſunt, hæc fuere. Primo, vt quiliber in ius vocatus Romam ſe ſiſtere teneatur, contrariæque leges alicubi conſtitutæ, obiectis grauiſſimis pœnis abrogentur. 2. vt anathematiſmi Pontificij in Prouincijs ſine Principum venia promulgentur. 3. tollendam corruptelam, ne Principes Sacerdotia per modum mercedis conferant. 4. priuilegia Principibus Ann.1563 num.42. conceſſa, quibus abutuntur, reſcindenda. Plura quoque capita huiuſce reformationis refert Spondanus, nimirum 1. vt Iudices Fori Sæcularis de Perſonis Eccleſiaſticis nullo quocumque prætextu iudicare poſſent, niſi præcedente Ordinarij declaratione. 2. In cauſis ſpiritualibus, matrimonialibus, hæreſeos, decimarum, Iuriſpatronatus, beneficialibus, ciuilibus, criminalibus, & mixtis, quocumque modo ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, nec ſuper perſonis, nec ſuper bonis, &c. Iudices temporales ſe immiſcerent, nec in petitorio, nec in poſſeſſorio. 3. Ne ſæculares, etiam auctoritate Apoſtolica, aut conſuetudine immemorabili, Iudices in cauſis Eccleſiaſticis conſtituere poſſent; & Clerici, qui eiuſmodi officia à Laicis acciperent, ab ordinibus ſuſpenderentur, beneficijs, atque officijs priuarentur. 4. Sæcularis Iudici Eccleſiaſtico præcipere non poſſet, ne excommunicaret ſine licentia, nec prohibere à citando, & condemnando. 5. Ne Imperator, Rex, aut quiuis Princeps, edicta, aut ſtatuta ſancire poſſet, ad cauſas, aut perſonas Eccleſiaſticas quouis modo pertinentia, neque ſe eorum cauſis, perſonis, &c. immiſcere, ſed brachium Sæculare Iudicibus Eccleſiaſticis præſtare tenerentur. 6. Ne temporalis iuriſdictio Eccleſiaſticorum aliquo modo turbaretur; neque eorum ſubditi in cauſis temporalibus ad ſæcularia tribunalia traherentur. 7. Ne quis Princeps, aut Magiſtratus promitteret ſcripto, aut ſpem faceret obtinendi aliquod beneficium: & qui ea ratione aliquod obtineret, priuaretur, & inhabilis fieret. 8. Ne manus inijcere poſſent in fructus beneficiorum vacantium quocumque prætextu, neque in ijs œconomos, aut Vicarios conſtituere: & qui eiuſmodi officia, & cuſtodias acciperent, excommunicarentur; clerici ſuſpenderentur, & beneficijs priuarentur. 9. Ne Eccleſiaſticos adſtringerent ad ſoluendos cenſus, vectigalia, decimas, ſubſidia, etiam appellatione doni, aut commodati, ſiue de bonis Eccleſiæ, ſiue de patrimonialibus, exceptis ijs Prouincijs, vbi ex antiquiſſima conſuetudine Eccleſiaſtici in publicis Comitijs interueniunt ad ſubſidia, tàm laicis, quam Eccleſiaſticis imponenda, contra infideles, aut ob alias vrgentiſſimas neceſſitates. 10. Ne manum inijcere poſſent in bona Eccleſiaſtica, mobilia, aut ſoli, vaſallos, decimas, aut alia iura, neque in bona communitatum, aut priuatorum, in quæ Eccleſia aliquod ius haberet; neque paſcua, aut gramen in terris, & poſſeſſionibus Eccleſiæ elocare. 11. Vt literæ, ſententia, & citationes iudicum Eccleſiaſticorum, præcipuè verò Curiæ Romanæ, ſimulatque exhibitæ forent, executioni mandarentur, abſque cuiuſcumque alterius licentia. 12. Ne Principes, & Magiſtratus diuerſari ſinerent officiales ſuos, vel famulos, milites, equos, canes in ædibus, aut Monaſterijs Eccleſiaſticorum, neque quicquam ab ijs pro victu, aut tranſitu extorquere. 13. Quod ſi aliquod regnum, prouincia, aut locus prætenderet ſe ad quicquam ſupradictorum non teneri virtute priuilegiorum à Sede Apoſtolica; priuilegia illa exhiberentur Pontifici infra annum poſt finem Concilij; quæ ab illo ſecundum merita Regnorum, aut Prouinciarum confirmarentur: & anno elapſo, niſi exhibita eſſent, nullius vigoris intelligerentur. Epilogi vero loco admonebantur Principes, vt ea, quæ eſſent iuris Eccleſiaſtici, haberent in veneratione, nec ab alijs lædi finerent; omneſque Conſtitutiones Summorum Pontificum, & Sacrorum Canonum in fauorem immunitatis Eccleſiaſticæ renouabantur: & ſub pœna anathematis prohibebatur, ne vel directè, vel indirectè ſub quouis prætextu aliquid ſtatueretur, aut executioni mandaretur contra perſonas, & bona Eccleſiaſtica, non obſtantibus quibuſcumq; priuilegijs, & executionibus, etiam tempore immemorabili, cœptis.

Quæ omnia, cum Ludouici Auilæ, & Vargæ Oratorum opera accepiſſet Philippus Hiſpaniarum Rex, apud Pium IV. conqueſtus eſt, in eo decreto grauamen Regiæ Maieſtati inferri. Pontifex Oratoribus reſpondit nil à Legatis, & Patribus, conſtituendum, quod minùs iuſtum, & honeſtum foret, Conciliumque liberum eſſe ea libertate, quam ipſi procurarant, nec propterea leges ie illi Ni. Arch. Vatic ſign. n.3216. p. 5.

dart poſſe, verum res Catholicæ Maieſtatis à ſe Legatis Cardinalibus commendandas, vt in iuſtis, honeſtiſque Regi Catholico gratificentur, promiſſaque opere complens effecit, vt tranquillè Philippi Regis querelæ componerentur.

Verum inſtaurandæ diſciplinæ, in qua Principes continendi erant, ne poteſtate tradita abuſi ad illicita ſe effunderent, atque Eccleſiaſticos à ſuis conſiliarijs illuſi opprimerent, caput mitigatum fuiſſe ob infelicem temporum, in quibus refrixerat charitas, Eccleſiæque auctoritas apud plures obſoleſcebat calamitatem Quinqueccleſienſis Epiſcopus confirmat in literis ad Veglienſem Epiſcopum datis.

Reuerendiſſime Domine, ac Frater Obſeruandiſſime.

164 Caput de Principibus dilatum eſt ad aliud tempus propter maximos reſpectus immunitatis Eccleſiaſticę. Si cuiquam, mihi certè perplacent omnia, tamen in his calamitoſis temporibus, cum ſale, & zelo, qui eſt ſecundum ſcientiam, agenda exiſtimo. Cauendum eſt, ne vel minimam ſuſpicionem præbeamus Populo, nos cum Principibus Sæcularibus, iiſdemque Catholicis diſſentire. Sed hæc quoque, vt aliæ controuerſiæ, ſopienda erit; ego pro mea virili ad hæc peragenda annitar.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3216 pag. 143.

Hæ literæ cum in manus Caroli Borromæi Cardinalis veniſſent, earum exemplum ad Legatos Cardinales Concilij Præſides miſit, vt prudentiſſimũ viri conſilium ponderarent, eoque vterentur. Ea porrò ſcripſerat Quinqueccleſienſis Epiſcopus, pro Hungarico Regno Orator Cæſareus, mandatis à Ferdinando Imperatore, ac eorum, quæ in Concilio agebantur experientia apprimè inſtructus, nam Ferdinandus Cæſar, de reſtringendæ Principum licentiæ, comprimendęq; graſſationis in Eccleſiaſticum ordinem conſilio agitato in Synodo ſcripſerat Cardinali Morono, ſe æqui accipere tractationem de redigendo ad æquitatis normam ciuili magiſtratu, nec velle Epiſcoporum auctoritatem imminutam, vel labefactatam, cum a Cæſareo munere id abhorreret, ac ſummopere Diuinam iram in ſe concitare vereretur, modeſtè tamen ſubiecerat, non videri æquum, & honeſtum, vt Eccleſiaſticus Magiſtratus in ciuilem Magiſtratum, eo non audito, ac in propria cauſa, ſententiam ferret, tùm eorum, quæ Romanum tangerent Imperium, rationem reddidit: vetuſtate temporum confirmatam eſſe conſuetudinem, vt in comitijs ordinum Imperij Principes Eccleſiaſtici partem onerum Reipublicæ ſubeant, quæ deindè in ordines inferiores partienda ſit, nec ſine cauſa, cum gerant fiduciarias toparchias, & vectigales Principatus; nonnullos etiam interdum caſus occurrere, in quibus obliquè à Laicis in Eccleſiaſticos iuris dicundi auctoritas exerceatur, proptereàque decreti Synodalis ſententiam non ita latè diffundendam, ne maior rerum perturbatio, conſurgentibus Laicis in Eccleſiaſticos, oriatur; ſe quidem in votis maximè gerere, vt omnes corruptelæ deleantur, exſcindanturque omnia vitia, tàm in ciuili, quàm in Eccleſiaſtico Magiſtratu, ſed cum præſentium temporũ infelicitas omnes næuos ad viuũ reſecari nõ ferat, mitiore modo articulũ de cõſtituenda ciuilis Magiſtratus ſanctiore norma attingendum, cum in Prouincialibus Synodis pro diuerſo Prouinciarum Statu plura accuratiùs emendari poſſint, atque ab anathematiſmis aduerſus ſummos Principes temperandum videri:

Ferdinandus Diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator, &c.
Reuerendiſſimo in Chriſto Patri Domino Ioanni S. R. E. Epiſcopo Praneſtino, Cardinali Morono S. D. N. ad Sacrum Concilium Legato.

165 Paternitatem Veſtram amicè requirimus, ne ſibi perſuadeat, nos decretum illud reformationis, de quo modo quæſtio orta eſt, vnquam in malam partem accepiſſe, ſed certò ſciat, quidquid ſuper eo admonuimus, non factum eſſe animo impediendi reformationem in Principibus, & ordinibus ſæcularibus, quàm etiam in propria perſona noſtra ſubire parati ſimus; multò minus id egimus, vt alios Reges, vel Principes contra hoc decretum concitaremus, vel eis malum exemplum præberemus, nec quod Eccleſiaſticam immunitatem violatam, vel Dignitatem Epiſcoporum extenuatam, vel Sacri Concilij libertatem imminutam eſſe cuperemus; nec quod priùs decreta in dubium conuertamus, aut quod Prælatos à reſidentia deterritos eſſe vellemus; quia non præterit nos, ſi tale quippiam ageremus, nos non ſolùm facturos eſſe rem ab officio pij & Catholici Imperatoris valdè alienam, verum etiam grauem Dei offenſionem incurſuros, ſed quidquid in hac parte monuimus, id candidè, ac ſyncetè factum eſt.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3226 pag. 29.

Scribit Legatis Imperator, pro Principum reformatione.

Deindè nouimus de ijs rebus, quæ in decreto illo continentur, ante centũ annos, & vltra, adeòq; illo adhuc tempore, quo omnes Catholicè viuebant, graues fuiſſe quæſtiones, & rixas inter Eccleſiaſticos ex vna, & ſæculares ex altera parte, quæ in hunc vſque diem nondum ſunt deciſæ, id quod infiniti libri, & literarum monumenta, quæ etiam nunc extant, abundè teſtantur; è quibus etiam colligitur, quod ſęculares tunc intẽtionem ſuam fortè non minus, quàm Eccleſiaſtici omni iuri, & honeſtati conſentaneam eſſe conati ſunt demonſtrare. Quod ergo modò illa omnia vnius quodammodò menſis ſpatio ita ex abrupto, nec auditis ſæcularibus determinentur, & quaſi vnico bipennis ictu decidantur, id nobis etiam ſi noſtra non intereſſet, valdè tamen durum videretur, pręſertim cum ſoli Eccleſiaſtici ſic in cauſa propria iudices futuri ſint.

Quod verò ad noſtrum intereſſe pertinet, res ita ſe habet, quod Prælati Sacri Romani Imperij ab immemorabili tempore per contributiones, & collectas non ſolum contra infideles, verum etiam alios Imperij hoſtes rebelles, vel bannitos, imò etiam ad alias Imperij neceſſitates, vt puta, ad retinendam pacem, & iuſtitiam, ad exterminandum graſſatores, ad intertenendũ iudicium cameræ, &c. contulerint, quodque ijdem Prælati in ea re ab inferiori ipſorum clero, vt par eſt, fuerunt adiuti, & quod id ipſum etiam fecerint Prælati noſtri Prouinciales, ac reliquorum Principum ſęcularium, in omnibus ijs, quę neceſſitates earumdem Prouinciarum concernunt.

Et quamuis vię ſunt ordinatię, per quas huiuſmodi negotia tractantur, nempè per conuentus publicos, non tamen ſunt ij authoritatis tàm modicę quin ea, quę ibi per plura vota obtinentur, alij, etiam inuiti, ſequi teneantur.

Pręterea, quod ad iuriſdictionem attinet, manifeſtum eſt, quod Pręlati Sacri Romani Imperij, non ſolùm ex conſuetudine omnem hominum memoriam excedente, verum etiam ex publicis Imperij conſtitutionibus, & ordinationibus, (quibus conficiendis ipſimet operam ſuam adhibe-

bne-

Digitized by Google

buerunt) in certis quibuſdam cauſis, vel coram nobis, vel coram Imperialis Camerę noſtrę iudicio, aliiſue debitis, ac competentibus tribunalibus comparere, ac ſe & ſua defendere debeant.

Idem ſanè obſeruari ſolet cum Pręlatis, qui immediatè ſunt in Prouincijs noſtris, quoad iudicia Prouincialia, nec ferè quiſquam illorum eſt, qui talia iudicia vel minimo verbo declinet.

Quę quidem omnia ſunt ita clara, vt nemo rerum Germanicarum, vel mediocriter peritus, diuerſum dicere poſſit.

Quod tanto minus mirabitur Paternitas Veſtra Reuerendiſſima, quando conſiderauerit, quod Pręlati Germanię, non ſolùm rebus, ac bonis in Germania exiſtentibus, verum vt plurimum inſignibus, Regalijs, Fęudis, Iuriſdictionibus, & dignitatibus temporalibus plus quam in vllo alio totius Chriſtiani Orbis Regno dotati ſunt, quę etiam, vel à nobis ipſis, & Sacro Romano Imperio, vel ab alijs Principibus ſęcularibus, abſq; omni controuerſia recognoſcunt.

Tacemus interea, quàm multi ſunt caſus, in quibus etiam ex mente iurium, ac eorumdem Excellentiſſimorum Interpretum, Magiſtratibus ſęcularibus poteſtas non modica in perſonis, ac rebus Eccleſiaſticis attributa ſit.

Nos in pręſentiarum duos dumtaxat articulos memorati decreti attigimus, nempè contributionis, & iuriſdictionis, qui nos admodum anxios reddunt; nam de alijs, qui ſuperſunt, pauci ſanè, & vel nos ipſos, vel Regna, Prouinciaſque noſtras concernere poſſunt, nondum planè deliberare potuimus, quarè illos iam in medio relinquimus.

De cęteris, quę nos adeò non concernunt, vt eoſdem etiam, ne ſatis quidem aſſequi valeamus, cum quoquam ne verbum quidem communicabimus.

Conſideratis autem omnibus ſupradictis manifeſtè liquet, quod verba decreti adeò generaliter, & abſque omni diſtinctione, vel ſaltem, cum tali diſtinctione, quę vniuerſo huic negotio non ſatisfaciat, non ſolum non permanerent, verum etiam nec à nobis expreſſè acceptari deberent, nō tàm in proprium noſtrum, quàm aliorum Principum, & ſtatuum ſęcularium pręiudicium, ſaltem illorum, qui nobis ſubiecti ſunt, nihil certius futurum, quàm vt indè in Germania extrema rerum omnium confuſio inducatur, & vt ſęculares odium ſuum, quod alias plus nimium contra Eccleſiaſticos conceperunt, ita exacuant, vt tandem ad euertendum penitùs omnem ordinem Eccleſiaſticum, quamcumque occaſionem, qua iure, quaue iniuria, ſint arrepturi.

Hanc tàm inſignem tempeſtatem, cum nobis videamur quaſi è ſpecula quadam proſpicere, omninò exiſtimamus neminem eſſe debere, viros pręſertim tantę auctoritatis, prudentię, vt eſt Paternitas Veſtra Reuerendiſſima, cum Reuerendiſſimis ſuis Collegis, qui vitio nobis vertat, quod ingenuè ac liberè proferamus id, quod de huiuſmodi rebus ſentimus, quin potiùs arbitramur non aliam ob cauſam Oratoribus noſtris permiſſum fuiſſe, vt de hoc negotio diligenter ad nos referrent. Et paulò poſt.

Probè equidem agnoſcimus, quàm pio, & feruenti zelo hęc, & multa alia à Reuerendiſſ. Paternitate Veſtra, Reuerendiſſimiſque Collegis ſuis propoſita, & tractata ſint, nihilque poſſet nobis optabilius accidere, quàm vt perditiſſimi huius ſęculi noſtri conditio ita ferret, vt in his omnibus apud vtrumque hominum ſtatum rigor antiquorum iurium in omnibus & per omnia ſeruaretur, adeòque pro hoc ferreo aureum quoddam nobis reduceretur ſæculum. Sed cum ita ferat, hæc ætas, nos conſiderato præſenti, tàm hominū, quàm temporum vitio non poſſumus non vehementer in hac parte de euentu vniuerſi negotij eſſe ſolliciti, & cenſemus, diligenter & omninò cauendum, ne dum nimium vrgemus ea, quæ hoc tempore executioni demandari proculdubio nullo pacto queunt, non modò oleum & operam perdamus, verum anſam & occaſionem præbeamus, vt & alia multa in hoc Concilio ſanctiſſimè definienda prorsùs euaneſcant, & ita denique omnis fructus, quem huc vſque expectamus ex hoc Concilio, planè pereat, quod malum Deus Optimus Maximus pro ſua immenſa benignitate clementer auertere dignetur.

Ignoramus quidem an, & qui Epiſcopi his de rebus querimoniam aliquam contra nos ad Sacrum iſtud Concilium obtulerunt; at perſuaſum habemus, ſi qui tales ſunt, illos huiuſmodi querimoniæ non adeò magnam cauſam habuiſſe, vel poſthac habituros eſſe; licèt interim nolimus inficias ire, & nobis, & inclitis progenitoribus noſtris varias aliquando contentiones cum ordinarijs locorum ſuper iuriſdictione, ac immunitate Eccleſiaſtica incidiſſe, & adhuc nonnullas ſubſiſtere, dum hi forte illam nimis extendere, illi verò intra cancellos ſuos coercere nituntur.

Verum per nos nonnunquam ſtetit, neque etiam num ſtat, quominus illæ contentiones tolerabilibus quibuſdam remedijs, & cum bona vtriuſque partis gratia, ſiuè in Concilijs Prouincialibus, ſiuè in Synodis Epiſcopalibus, ſeù quibuſcumque alijs conuentibus hinc indè celebrandis componerentur. Et infra.

Nobis certè vehementer probatur, quod concluſio totius illius capituli, quod de Principum Sæcularium reformatione tractat, breuiuſculis verbis concepta, quodque in ea omiſſa, & mitigata ſint illa fulmina, quæ in priori formula continebantur, & quod vice illorum ſucceſſerit admonitio quædam paterna, & generalis, iuxtà quàm Principes Sæculares ſcire debeant libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam ſibi ſummopere commendatam eſſe debere.

Quamobrem, etſi nunc in ſpecie de articulis particularibus in illo capite contentis propter præmemoratas cauſas tàm exactè loqui non poſſumus, attamen Paternitati Veſtræ Reuerendiſſimæ, ac collegis Reuerendiſſimis ſanctè recipimus, tantum abeſſe à genio, ac voluntate noſtra, quod Sanctarum Eccleſiarum Dei iura, & priuilegia violata, ſeù labeſactata eſſe cupimus, vt potiùs eorumdem (prout nobis pro ratione muneris noſtri Cæſarei incumbere agnoſcimus) fidelis, ac diligens aduocatus, atque acerrimus protector ac defenſor eſſe, Deoque volente ad extremum vſque vitæ ſpiritum permanere intendamus, &c. *Datum in Arce noſtra Poſonij die XII. Septemb. Anno Domini MDLXIII. Regnorum noſtrorum Romani XXXIII. aliorum, verò XXXVII.*

166 Cum his Ferdinandus Imperator Moronum Cardinalem certiorem feciſſet modeſtiſſimis vſus verbis, non multos poſt dies Raynaldus Ferrerius Pariſienſis Præſes vnus ex Gallicis Oratoribus petita, acceptaque dicendi poteſtate, quaſi ordinaria tractaturus, aſſerendæ Regiæ dignitatis ſpecie in rabiem efferatus, quod de reformando

Ext. in ms. arch Vat. ſig. n. 3215 pag. 14.

ciuili

ciuili Magiſtratu leges ferrentur in Concilio, Regia tranſgreſſus mandata, prolixam Orationem habuit in Congregatione Generali, quæ XXII. Septembris die coacta eſt, cum iam Cardinalis Lotharingus Romam verſus diſceſſiſſet. Queſtus eſt in primis, ſe non poſtulaſſe tot dogmata fidei ſanciri, nec tot anathemata aduerſus contraria ſentientes torqueri, ſed morum diſciplinam inſtaurari. Obiecit Synodo per calumniam, ipſius decretis occaſionem rebellionum aduerſus Reges iniici (cum tamen omnium deterrimarum rebellionum exempla in Gallia non ab Eccleſiaſtico ordine, ſed à Caluiniſtica factione manarint.) Ciuilis Magiſtratus cauſis Eccleſiaſticis, & Sacerdotiorum iure cognoſcentis temeritatem propugnauit; contendit etiam ſpectare ad Regem Galliæ, tàm Ciuium, quam Eccleſiaſticorum opes, vt ijs pro Republica vtatur; demum debacchatus eſt aduerſus Patres, qui anathematis pœnam Principibus, quos nolebat Eccleſiæ eſſe filios, ſed Dominos, intentarent, ſi decreta Concilij infringerent, proteſtationemque ſuam edidit aduerſus trigeſimumquintum caput reformationis. Licèt verò, quæ ſuam dedecebant perſonã, ac prouinciam loqueretur, ſumma tamen patientia à Patribus auditus eſt, vt Cardinalis Moronus Præſes in literis mox eodem matutino ad Delphinum Apoſtolicum Internunzium in Aula Cæſarea datis teſtatur. Quod (inquit) in Concilijs omnia patientiſſimè audienda ſunt, & manſuetiſſimè agendum ſit, ſpectando tantum bonum publicum vnius Dei cauſa, à quo proſperi ſucceſſus ſperantur: addiditque, Ferrerium conſectandæ inanis gloriolæ gratia ſuſcepiſſe defendendam Principum cauſam, ac velle, vt Reges ſint Pontifices in Gallia, contendiſſeque Regem Diuino Iure Dominum eſſe omnium Eccleſiaſticorum bonorum, vt ijs pro Reipublicæ neceſſitatibus, ſine cuiuſquam venia vtatur, mouiſſeque grauem ſuſpicionem, agitari in Gallia à nonnullis impijs conſilia diſſoluendi Tridentini Concilij, vt Concilium nationale apud ipſos cogatur ad Religionẽ euertendam: cæterum Præſules Gallos, & alios aſſerere, nec Reginam, nec Proceres Gallos hæc ſentire, quæ Ferrerius ſentiat. Poſtremò hæc omnia Ferdinando Cæſari referre iuſſit, illiuſque hortari Maieſtatem, vt peruerſiſſimis his temporibus pietatem ſuam in tuenda Eccleſiaſtica auctoritate expleret.

Sfulp. Ser. in Act Conc Trid. Extant in ms. Franc. Card. Bar. ſign. n. 1109 pag. 143.

Oratores Galli pro teſtantur ob reformatione Principũ.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſign. n. 3215 ep. 14.

167 Cum hæc expenſa fuiſſet, atque excuſſa oratio Præſidis Ferrerij, illam prauo animo acerbè, ac mendaciter in Eccleſiæ contemptum fuiſſe compoſitam, obſeruatum eſt, atque animaduerſiones editæ ea de re fuerunt in ſingulas eius ſententias, ac periodos, atque inter alia, non decuiſſe virum Catholicum, vt quereretur, fidem Catholicam inuitis Gallis promulgatam fuiſſe, hæreſeſq; condemnatas; malè effutijſſe diſciplinam Eccleſiæ decretis Concilij non ſancitam, malè ijs interceſſiſſe.
,, [Prætereà ſi ad hoc (inquiunt) debi-
,, ta eſt Sancta Synodus, vt ad Eccleſiæ reforma-
,, tionem leges condat, certè etiam illorum de-
,, bitum erit illis parere, non autem inter-
,, cedere, aut reclamare.] Malè aſſeruiſſe Galliæ Reges de rebus ſacris, deque Religione conſtituere poſſe, ſpiritualemque poteſtatem Magi-
,, ſtratui ciuili conceſſiſſe. [Hanc poteſtatem
,, (inquiunt) non agnouit Conſtantinus, cui cum
,, in Concilio Nicæno Epiſcopi libellos obtuliſ-
,, ſent, reſpondit, Deus vos conſtituit Sacerdotes,
,, & poteſtatem dedit de nobis quoque iudican-
,, di, iudicari autem ab hominibus nõ poteſtis?] Non rectè illum conſuluiſſe, cum nulla ratione velit vim Hæreticis adhiberi, ſed tantum morum exemplo, & verbi prędicatione cum eis agatur, cum illi partis viribus ſæuire in Catholicos conſueuerint, ac Donatiſte olim idem repetentes à S. Aug. ad Bonif. Comitem confutati ſint; anathemathum vim ab eo malè ſpretam, ac Philippum Imperatorem fuiſſe anathemate à Fabiano percuſſum; dum dixit Epiſcoporum auctoritatem magnam eſſe in miniſterio verbi Dei, tacuiſſe de Sacrificio, exemplo Caluiniſtarum, qui nil aliud quam miniſterium verbi Dei agnoſcunt; dumque iactitauit, à pluribus diligenter ſacras literas lectitari, ſuſpicionem inieciſſe, ne ijs adhęreat, qui putant priuato ſenſu intellectas eſſe verbum Dei, atque hęreſi ſe irretiri patiuntur, dum ſenſum Sathanę pro Diuino ſenſu ſtultè adorant.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſign. num. 3229 pag. 212.

168 De eadem Ferrerij Oratione XXIII. Septembris plura Cardinales Legati ad Cardinalem Borromęum ſcripſere, Gallos Oratores primum ſignificaſſe conceptam à Gallica Aula lęritiam ingentem ex tractatione conſtituendę emendationis diſciplinę Chriſtianę, ac circa eam aliqua proponenda accepiſſe, deindè Ferrerium expoſuiſſe, tercentorum annorum flexu à Gallis Regibus reformationem in Concilijs Conſtantienſi, Baſilenſi, Lateranenſi, Tridentino, iam ter congregato, expetitam, nec tamen obtentam, cum magis dogmatibus, quam reformationi data ſit opera. Addidit (quod vulgo effutiebant Hæretici) non tantam eſſe dogmatũ neceſſitatem, quantam reformationis, cuius defectu tanta mala in Gallia exorta eſſent. (At licèt cleri, Populique mores corrupti hæreſim aluerint, tamen tot malorum ſcaturiginem fluxiſſe ex proteſtantium clientela correpta, repudiatoque Tridentino Concilio, ac ſublata inquiſitione, à nobis oſtenſum eſt.) Subiecit audacius, reformationis formulam, quæ Patribus excutienda erat data, non eſſe eam, quæ expectatur, vel qua Dei Eccleſia indigeat, ſed emplaſtrum videri, non quale Eſayæ, quo ſanentur vulnera, ſed quod exulceret, profundioreſque ſinus efficiat: dein expoſuit, quàm reformationem vellet, nimirum, vt tollerentur annatę, diſpenſationes, reſeruationes, regreſſus, Sacerdotiorum in vno capite numerus, exemptiones, & alia, quæ oratoria arte exaggerauit.

Card. Legati in lit. ad Card. Borrom. datis 23. Sep; ep. 427. Ms. Franc. Card Bar. ib. ep. 428.

Digreſſus circa caput trigeſimum ſextum inuectus eſt acerbis verbis, ea decreta confecta ad Populos ad defectionem aduerſus Principes incitandos, addiditque Regem Galliæ fundatorem eſſe omnium Eccleſiarum Gallicanarum, atque expreſſè de Iure Diuino eſſe Dominum omnium bonorum, atque vectigalium Eccleſiaſticorum, ac nullius alteriùs media conceſſione, vel indulgentia ijs vti poſſe pro Reipublicæ neceſſitate.

Quam verò hæc falsò iactata ſint, conſtat, cum plures Gallicanæ Eccleſiæ conditæ eſſent, & vectigalibus auctæ, antequam Galliæ Reges Baptiſmalibus ſacris eſſent initiati, atq; à priuatis plures locupletatas etiam conſtet.

169 Cum peroraſſet Ferrerius, Cardinalis Moronus ſignificauit illi, vt è cœtu diſcederet, quò de dando illi reſponſo conſilium ſumeretur: at qui ille ſubiecit, ſe non egere reſponſo. Cũ itaq; egredi nollet, Legatus Patres affatus eſt, vt in conferendo, ſuffragio, vel alia ratione, vt ipſis viſum foret, reſponderent. Dimiſſo cœtu Moronus Ferrerium alloquutus dixit, feciſſe illum, quod

Tri-

Digitized by Google

Tribuni plebis facere conſueuerant, qui legibus conſulum intercedebant, cui Ferrerius, ſe nil niſi res optimas poſcere, reſpondit: mox Legatus, ſe quoq; nil, niſi optima poſtulare. Acerbiſſima, atq; ingrata Patribus accidit hæc Ferrerij oratio, eam enim habitam, vt diſcordiam ſereret, fœduſq; omne cum Eccleſia abrumperet, Concilij Pręſides ſignificarunt Borromeo Card. XXIII. Septemb. Cum verò communis omnium eſſet opinio, nulla illum Regia mandata ad hæc dicenda accepiſſe, ſed pręcipiti animi impetu ea effudiſſe, Ferrerius ſubiunxit, proteſtationem ſuam conditionatam eſſe, ſi quid contra libertatem Eccleſiæ Gallicanæ diceretur. Verum ille Eccleſiam Gallicanam non liberam, ſed ſeruam inſtar Anglicanæ eſſe affectabat, quare monuit illum Legatus, quod abhorrentia à ratione, & æquitate dixiſſet, ac ſimul flagitauit, vt poſtrema Regis mandata exhiberet, quæ collegis, vel etiam Synodo oſtenderentur: cumque de intermittendo, ſiuè ſuſpendendo Concilio, vel eius impediendo fine ageretur, cenſuere Legati, interruptionem Synodi extremum malorum, quod maximè defugiendum erat, pariturum, nec Præſidis Ferrerij conſilium admittendum, à quo manifeſtè Concilium Gallicanæ Nationis expetebatur, vbi Rex caput Eccleſiæ Gallicanæ inſtar Anglicanæ pronuntietur, fœdere inito cum Michaele Hoſpitalio Gallici ſcrinij Præfecto, cum quo abrumpendi veteris cum Romana Eccleſia coniunctionis occaſionem quærebat, ac ſimul Eccleſiaſticis ditari ſpolijs, Galloſque à Sedis Apoſtolicæ obſequio diuellere. Hinc occaſionem ex cap. quinto, & trigeſimo ſexto nuncupandæ proteſtationis captatam, quæ quoniam ipſum etiam puduit auctorem, cum poſtea ſcripto exaratam Legatis tradidiſſet, in multis immutatam palam omnes ſunt opinati.

Præcipua porrò illius pars ex MS. Vaticano afferenda viſa eſt, vt pateat hominis paſſionibus ſuis obnoxij infælicitas, ac mox reſponſum nomine Cardinalis Moroni Pręſidis Concilij illi redditum annectemus.

Verba prolata à Domino Raynaldo Ferrerio Oratore Regis Chriſtianiſſimi in Congregatione generali die XXII. Septemb. MDLXIII. ſuper reformatione.

Ms. Arch. Vatic. ſig. n. 3196. pag. 128.

170 Centum qniuquaginta anni ſunt, & amplius, ex quo Reges Chriſtianiſſimi petierunt à Pontificibus Romanis Eccleſiaſticæ diſciplinæ iam tum labentis reſtitutionem, eamque ob cauſam tantùm, nullam præter eam, miſerunt Oratores ad Synodum Conſtantienſem, Baſileenſem, Lateranenſem, Tridentinam primam, & hanc ſecundam, in quibus, quæ fuerunt eorum petitiones ſcripſit in primis doctiſſimus Theologus Ioannes Gerſon Regis Chriſtianiſſimi Orator in Concilio Conſtantienſi, deinde teſtantur eruditiſſimi Petri Daneſij antiſtitis Vaurenſis, Oratoriſq; in prima Synodo Tridentina, & in hac ſecunda clariſſimi, & eloquentiſſimi Oratoris collegæ noſtri, qui hic eſt, Guidonis Fabri, Illuſtriſſimique Principis, & Reuerendiſſimi Cardinalis Lotharingi orationes, nihil enim in illis actum eſt, quam de Miniſtrorum Eccleſiaſticorum emendandis moribus, Et infrà.

At inquiunt abundè nobis ſatisfactum eſt quatuor ſeſſionibus, cum tot canonibus, decretis, & anathematibus. Certè Patres ſi aliud pro alio ſoluere inuito creditori eſt ſatisfacere, fatemur ſatisfactum: ſin minus, creditores adhuc ſumus, quos nunquam anathemata, aut dogmata, vel doctrinæ Catholicæ definitionem poſtulaſſe ſciunt manes Illuſtriſſimorum Legatorum, quorum memoria ſit in perpetuam benedictionem Mantuani, & Seripandi, voſque qui adhuc ſuperſtites eſtis Illuſtriſſimi, Oſi, & Simonera, quibus ſeptuagies ſepties hoc ipſum prædiximus. Et infra.

Ruſus dicunt habendam fuiſſe rationem eorum, qui dogmata, canones, doctrinæque Catholicæ certam definitionem petierunt. Hæc certè illis concedimus, ſi modo etiam nobis conceſſerint, in iudicio familię Erſciſcundę ſemper habitam fuiſſe rationem in primis filij primogeniti, hoc eſt Regis Chriſtianiſſimi, quem pro primogenito agnouit Eccleſia Romana ante octingentos annos.

Poſtremo aiunt, hoc magno, & ingenti reformationis libello ſuperiori menſe propoſito, de quo nunc vos ſententiam dicitis, omnia contineri, quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam reſtituendam neceſſaria eſſe videntur. Audite Patres Sanctiſſimi, nam hic eſt ſtatus orationis noſtræ. Vidimus libellum illum partis, & breuibus noſtris animaduerſionibus, quas iam diù dedimus, quæ de illo eſſet noſtra ſententia, ſignificauimus: ac ne videremur in re tanti momenti iudicio noſtro tribuere, miſimus illum ad Regem noſtrum expeditiſſimum. Is conſultis Principibus, & Regni Proceribus, ſecretioriſque conſilij viris prudentiſſimis, & eruditiſſimis nobis reſcripſit, ſibi quidem gratiſſimum fuiſſe, quod omnes animum appuliſtis ad negotium reformationis adeò exoptatæ, & expectatæ in toto Orbe Chriſtiano: verum pauca in eo libello reperiri, quibus Catholici homines in officio contineri, aduerſarij conciliari, & infirmi, aut dubij confirmari poſſe viderentur: pauca etiam in eo eſſe, quæ ſacris literis, antiquæ Patrum diſciplinæ reſponderent, multa quæ aduerſarentur (& paulò poſt,) Quæ verò de Principibus indicta cauſa excommunicandis, & anathematizandis adiecta ſunt, ea eſſe ſine vllo veteris, & Catholicæ Eccleſiæ exemplo, atque huiuſmodi, quæ in tanto propter religionem per Vniuerſum Orbem diſſidio, & diſcordia, ampliſſima feneſtra ad defectionem, & rebellionem ſeditioſis hominibus, quorum hodiè magna eſt copia, aperta videatur. Denique totum illud caput de Principum reformatione, nihil aliud ſpectare, quam vt antiquiſſima Eccleſiæ Gallicanæ libertas conuellatur, & Regum Chriſtianorum auctoritas, & maieſtas minuatur: Reges enim Chriſtianiſſimos, qui ſemper in fide, & obſequio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Maximique Pontificis permanſerunt, multa de rebus ſacris, & religioſis, Conſtantini Magni, Theodoſii, Iuſtiniani, & aliorum Chriſtianiſsimorum Imperatorum exemplo conſtituiſſe leges Eccleſiaſticas tuliſſe, eaſque antiquis Pontificibus Romanis non ſolum non diſplicuiſſe, ſed etiam plures illorum inter ſua decreta retuliſſe, & præcipuos auctores Carolum Magnum, & Ludouicum, necnon Reges Chriſtianiſsimos Diuorum nomine dignos cenſuiſſe. Antiſtites autem Galliæ, & totum ordinem Eccleſiaſticum ex illarum legum præſcripto piè, & chriſtianè Eccleſiam Gallicanam multos annos rexiſſe, & gubernaſſe, idque non tantum poſt pragmaticæ ſanctionis, aut concordatorum, vt quidam falsò exiſtimant, tempora, ſed & octuaginta annos, & ampliùs ante editum librum decretalium: has deindè leges partim ſuccedentibus, & in earũ locum ſubſtitutis decretalibus antiquatas, partim

ma-

magno Eccleſiæ Gallicanæ ſtudio, edictis Philippi Pulchri, & Valeſij, Caroli V. VI. VII. & aliorum Chriſtianiſſimorum Regum tutatas, & defenſas; ſe quoque Regem, & Carolum, cuius nominis Regibus ſingulari Dei prouidentia religio Chriſtiana ſemper præcipuæ curæ fuit, nunc maiorem factum vehementer cupere leges, libertateſque Eccleſiæ Gallicanæ proximis temporibus, ambitioſorum quorumdam hominum importunitate immutatas poſteris ſuis ſarras & tectas relinquere, nihil tamen continere, quod repnguet, imò omninò conſentire cum dogmatibus Eccleſiæ Catholicæ, antiquis Pontificum & Conciliorum decretis. Et poſt nonulla, quibus Epiſcopos imperitiæ Sacrarum literarum perſtrinxit, carpſitque Pontifices ob collationem Sacerdotiorum, inuectus eſt in decreta Concilij pro tuenda Eccleſiaſtica immunitate edita, finxitque Gallos Reges
,, bona Eccleſiaſtica iure rapere poſſe. [Si quis
,, (inquit) de poſſeſſione rerum ſpiritualium
,, coram alijs, quam Regis iudicibus, de pro-
,, prietate autem, vel quacumque ciuili, aut cri-
,, minali cauſa coram alijs, quam Eccleſiaſticis
,, Ordinarijs, vel in Gallia delegatis à Summo
,, Pontifice velit litigari, aut antiquiſſimam ap-
,, pellationem de abuſu, cuius in iſtis capitibus
,, mentio fit, cuique tantum in Gallia locus eſt
,, & quo remedio Galli ſoliti ſunt eludere non
,, Summorum Pontificum, quibus ſemper, & ho-
,, norem, quem debent, præſtitere, ſed contra il-
,, lorum mentem, Regiſque conſtitutiones, &
,, Eccleſiæ Gallicanæ libertatem, impetrantes
,, obreptiones, & ſubreptitias literas impedire,
,, aut quo minus Regibus Chriſtianiſſimis omnis
,, ferè Eccleſiarum Galliæ fundatoribus, & pa-
,, tronis, qui primum Gallorum, deinde totius
,, Galliæ Reges & Domini ſunt, omnia Galliæ
,, bona, & redditus etiam Eccleſiaſtici, inſtante
,, & vrgente Reipublicæ neceſſitate, qua nulla
,, maior neceſſitas, aut paupertas excogitari po-
,, teſt, ſubſidio eſſe poſſint, ij ſciant antiquiſſi-
,, mas Regum Chriſtianorum leges, libertatem-
,, que Eccleſiæ Gallicanæ impedimento fuiſſe.]
Mox prorupit Ferrerius in virulenta verba, quibus ſuaſam voluit Eccleſiæ auctoritatem, vt anathema Regibus decreta Concilij violaturis, intentare non poſſet, contenditque, quantacumque patrarent mala, illis parendum ab Eccleſiaſticis, quibus tantum imperatum eſſet pro illis orare non in eos animaduertere, quaſi idem eſſet ſtatus Eccleſiæ ſub Regibus Chriſtianis, quos filios habet non Dominos, quoſque in capeſſendo Regno legibus obſtringit, ac ſub Ethnicis Cæſaribus, quos non filios obſequentes, ſed aduerſantes tyrannos paſſa eſt. Demum probaturus nullas leges imponendas Regibus pro Eccleſiaſtico iure aſſerendo hac ironia vſus eſt.

Vultis Patres ſapientiſſimi, Reges & Principes reformare? Vultis aduerſarios veſtros, ac potiùs noſtros ad reſipiſcentiam cogere? & infrà, vſque ad maiores aſcendendum eſt, Ambroſium, Auguſtinum, Chryſoſtomum, & illius temporis Epiſcopos Catholicos, quibus idem fuit olim negotij cum Donatiſtis quoſque licet plures numero non attamen armis, aut redunias curando vicerunt, ſed orationibus, bonæ vitæ exemplo, & aſſidua, puraque verbi Dei prædicatione, ſic boni illi Patres, cum ſe Auguſtinos, Ambroſios, & Chriſoſtomos formaſſent, hæreſibus Eccleſiarum purgarunt, & Principes Theodoſios, Honorios, & Arcadios effecerunt, idque vos facturos illorum exemplo ſperamus, atque vt breui faciatis oramus Deum omnipotentem Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Hac habita oratione Ferrerius nunquam amplius Congregationibus interfuit, ſed paucis elapſis diebus Venetias conceſſit.

Hanc Ferrerij orationem, cum non ſine ſtomacho Patres penè omnes accepiſſent, quam & plures ex ipſis etiam Gallis deteſtabantur, inſequenti die Carolus de Graſſis Epiſcopus tunc Faliſcorum, ac poſtmodum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis egregiè refutauit, quem & alij quoque ſunt ſecuti. Illam verò, quæ Cardinalis Moroni nomine in Vaticano Archiuio aſſeruatur, iuuat hic in medium adducere, quæ ſic habet.

Cum te ad dicendum aſſurgentem Sancta Synodus, clariſſime Orator, vidit, vniuerſa lætari cœpit, ſperans ab Oratore Chriſtianiſſimi Regis nil, niſi rectum, & tanto, tàmque Chriſtiano Principe dignum audiri poſſe; eademque lætitia initium orationis tuæ proſequuta eſt, in quo dixiſti, à multis Sæculis Chriſtianiſſimos Reges reformationem, ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtitutionem expetiuiſſe. Quod enim lætius poterat ſanctiſſimis Patribus accidere, quam vt audirent Chriſtianiſſimorum Regum vota cum ipſorum deſiderio conſentire. & quod ab ipſis tanto ſtudio, cura, ac diligentia tractaretur, id quoque Chriſtianiſſimo Regi optatiſſimum eſſe? Itaque tota illa de reformatione oratio ipſi Sanctæ Synodo, quam iucundiſſima fuit. Verum cum tua prolabi cœpit oratio, & à te, quæ non ſperabantur, neque tanto conſeſſu digna audiri cœperunt, tùm verò lætitia in magnum quemdam mœrorē cœpit mutari. Cumque à te multa ſine dicta, non ſolùm Regis Chriſtianiſſimi Oratore, ſed homine quouis Chriſtiano indigna, illa ita Sancta Synodus accipit, vt ea à te ipſo, ac ſine vllo Regis mandato prolata fuerint. Nam quod eſſe poteſt mandatum vt ea, quæ à te præter Regis cauſam parum modeſtè, ac parum chriſtianè dicta ſunt, excuſari poſſint?

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3229 pag. 137.

Quodcumque verò ſit iſtud tuum mandatum, cum puer ac minor Rex ſit, benignitate, qua decet, ſic Sancta Synodus accipit, vt rei malè geſtæ non culpa Regi puero, ſed eius conſiliarijs, tibique in primis attribuenda ſit; quamuis in ea oratione multa, vt diximus, tua propria fuerint, ita vt nullius mandati ratione defendi poſſint. Nam, vt demus, tibi Regis conſiliarios mandaſſe, vt Sanctam Synodum de illo capite, quod ad Imperatorem, cæteroſque Reges, ac Principes, pertinet, admoneres, num propterea mandarunt, vt cum tot ſanctiſſimis ac grauiſſimis Patribus, tàm immodeſtè ageres, vt in ipſo orationis exordio eam ipſorum reformationem nullam eſſe diceres? Num vt leges nobis quaſdam deſcriberes, quæ nobis aliqua in parte ita contra iura omnia Diuina, atque humana facere viſæ ſunt, vt nunquam ab vllo Chriſtiano Principe putemus eas latas fuiſſe? Quid cum ea numeralli, quæ legibus ijs non prohibentur? Non-ne hæc tantùm numeraſti, non impediri illis legibus Epiſcopos, quominus perpetuò in ſuis Eccleſijs reſideant, & purum verbum Dei prædicent (quæ ſanè tua verba fuerunt, à quibus abſtinere debueras, cum ſatis, ſuperque Hæreticorum ſermone terantur) & vt orationi, ac prædicationi incumbant, atque huiuſmodi multa numeraſti? Alia verò cum tacueris ea maximè, de quibus nunc agitur, videris illa, tanquam nulla ſint, omiſiſſe. Itaque nullam

Digitized by Google

lam eſſe Eccleſiaſticam iuriſdictionem, nulla eſſe Eccleſiaſtica inra iſto tuo ſilentio ſignificaſti: quę ſanè quorum ſit opinio (ne peſſimos homines nominare cogamur) nemo eſt, qui ignoret.

Quid verò cum in illis, quæ prohiberi iſtis tuis legibus dixiſti, poſt multa illud adiunxiſti: ***Probiberi, vt nullus Epiſcopus poſſit Regi contradicere, ſi velit omnibus bonis Eccleſiaſticis vti.*** Nonne id planè impium, ac Chriſtiano homine indignum cuiuis videri poteſt? Quod ſanè nos nullis Chriſtianorum Regum legibus contineri credimus, cum non leges illæ Chriſtianiſſimorum Principum (quales ſemper Galliæ Reges fuerunt) ſed tyrannorum cenſendæ eſſent. Itane ius canonicum ignoras, vel ignorare te ſimulas (nam ignorare illud non potes, cum illius ſcientiam profitearis) vt legibus ciuilibus, ac Regijs perſonas Eccleſiaſticas, atque adeò Epiſcopos, & eorum omnia bona omninò ſubdenda eſſe contendas? Nos verò non negamus magnam eſſe habendam Regum, atque aliorum omnium Principum rationem ab omnibus Eccleſiaſticis viris, ac Pontificibus; & in primis ab ijs, qui in eorum Regnis habitant, à quibus etiam, cum res poſtulat, ſui Reges, non tantum conſilio, ſed opibus quoque Eccleſiaſticis iuuari debent: ſed impia vox eſt, vt Sacerdotum, ac Pontificum, ac bonorum ipſorum Rex Dominus aut habeatur, aut nominetur; quanto enim maior, ac potentior Rex fuerit, tantò ſe magis Diuinis beneficijs obſtrictum, atque obligatum debet cognoſcere, vt filium ſe Eccleſiæ intelligat eſſe, non Dominum, à ſe ſacris initiatum, ac præceptis Chriſtianis imbutum eſſe recordetur. Sanctiſſima illa vox Conſtantini Magni in Nicæno Concilio edita. *Vos Dij eſtis, & à nemine iudicari poteſtis*, tuam iſtam totam orationem, quam in hac Sancta Synodo protuliſti, & leges iſtas, ſi quæ eſſent, (quas tamen ſat ſcimus nullas eſſe) omninò refutaret: quam enim diſſimilis illius Conſtantini tua oratio fuerit, non poteſt ſine gemitu Sancta Synodus commemorare. Neque verò ignoramus, quas tu antiquiſſimas leges velis dicere. Scimus etenim capitula quędam, (nam ſic ab illis appellata ſunt) à Carolo Magno, Lothario, alijſque Gallię Regibus edita fuiſſe, quę ad res quoque Eccleſiaſticas pertinerent. Verùm ſcimus quoque illis capitulis optimos illos Reges nunquam in rebus Eccleſiaſticis vſos fuiſſe, niſi poſtquam, vel à Synodis Prouincialibus, vel à Maximo Pontifice fuerant confirmata. Quod cum opus fuerit, ex antiquiſſimis ſcriptoribus, iiſdemque Gallis docebimus.

Ac ſanè tota oratio tua ea fuit, vt oſtentare nobis tuam antiquitatis, ac legum doctrinam, quàm profiteris, volueris; in qua paucula quędam, quę ad Regem pertinerent, fuerunt. Ad Regem enim illud ſolùm ex multis, quę à te dicta ſunt ſpectabat, cum dixiſti, prouidendum eſſe Sanctę Synodo, ne Chriſtianiſſimum Regem anathemate (quod cuiuis homini Chriſtiano horrendum eſt) facilè inuolueret, atque implicaret: quod tamen ita à te dictum fuit, quaſi anathema ipſum parum curares; cum tamen Conſiliarij illi Regij hoc vnum maximè curauiſſe videantur. Paulò etiam antea queſtus eras, tàm multa anathemata ab hac Sancta Synodo edita fuiſſe, quaſi doleres Hęreticos hiſce Eccleſiaſticis telis perculſos, ac proſtratos fuiſſe; ſimulque te creditorem, apto ſanè vocabulo, huius Sanctę Synodi appellauiſti, cui non alterum pro altero, hoc eſt anathema pro reformatione ſolui poſſet; quaſi verò tu is eſſes, cuius leges Sanctam Synodum, tanquam ex pręſcripto quodam ſequi oporteret.

Sed his miſſis ad id, quod ad Regem pertinet, Sancta Synodus reſpondet: ſibi maximę curę fore, vt leges, quę ab hac Sancta Sede emanabunt, tales ſint, vt per eas Chriſtianis Regibus, ac Principibus nulla iniuria inferatur. De Rege verò Chriſtianiſſimo eo maiorem curam ſuſcipiet, quia pueri & pupilli, & à Chriſtianiſſimis Regibus geniti cura non ad alium magis, quam ad Sanctam Eccleſiam ſpectat. Itaque bono animo, & Rex ipſe, ac ſui omnes eſſe poſſunt, nihil ab hac Sancta Sede profectum, quod vnquam Regię dignitati officiat. Sed id verò, quod dixiſti, ſi quid hic contra libertatem Eccleſię Gallicanę ſtatueretur, te Regis nomine intercedere, hac tu re quidem, ac nomine ipſo furorem nobis quendam tribunitium oſtendiſti, ac Patres omnes nouitate rei, ac vocabuli, quo ad concitandos Popularium animos tribuni vtebãtur, commouiſti: quidquid verò tu eo vocabulo ſignificare volueris, noſtra parum refert. Hoc vnum, atque vltimum reſponſum damus, Sanctam Synodum omni conatu curaturam eſſe, vt Reipublicę Chriſtianę priſtina diſciplina reſtituatur, & non ſolùm Gallicanę, verùm etiam omnium Eccleſiarum libertas, quantum fieri poſſit, conſeruetur.

171 Dum hæc gererentur Tridenti, Cardinalis Lotharingus Romam aduenerat, atque ſummo à Pontifice honore exceptus in tantum fuerat, vt præter Rom. Pont. conſuetum morem in proprijs etiam ædibus ab eodem viſitaretur. VIII. verò Idus Octobris, cum fuiſſet Conſiſtorium apud S. Petrum, ac Lotharingus ipſe intereſſet, cum de rebus Concilij, ac Patribus ma-
,, gnificè, ac veraciter elocutus eſſet. (De me (ſub-
,, iecit) non dicam aliud, niſi me agnoſcere
,, quantum debeam Deo, Sanctitati Veſtræ, huic
,, ordini, atque Sanctæ Sedi. Scitote me Diui-
,, no cultui, ac dignitati veſtræ, nullo vnquam
,, tempore defuturum. Poſtremò polliceor, me
,, totis viribus ſemper acturum, ac curaturum,
,, quæ Sanctitas Veſtra mihi ſanctè iuſſerit. Scio
,, autem S. V. omnia ſanctè, & iuſtè ſemper iu-
,, bere.
,, Ad ea Pontifex, pergunt acta, benignè, atque
,, honorificè reſpondit; Quæ ipſi iuſſerit, ac Pa-
,, tribus, qui in Concilio adeſſent, ea fuiſſe, vt
,, affectibus omnibus exuti, & priuata omni-
,, moda ratione remota, liberè Diuino cultui,
,, ac reformationi Eccleſiæ deſeruirent: Dei glo-
,, riam tantum præ oculis habentes, idque vnum
,, reſpicientes ad finem, cum decenti maturitate
,, properarent, quem & Dei voluntate, atque
,, ipſius Cardinalis auxilio, & diligentia ſatis
,, vberem, ac fructuoſum ſe expectare aiebat, neq;
,, vnquam ſerum ſibi viſum, modo is eſſet, quem
,, oportebat: maturandum verò omninò eſſe,
,, tùm ob detrimentum, quod Eccleſiæ ob Præ-
,, latorum abſentiam pariuntur, tùm ob peri-
,, culorum inſtantium metum, ne ſcilicet, aut
,, ſua ipſius morte, aut aliorum Principum, aut
,, temporum viciſſitudine, aut finis Concilij diſ-
,, ferretur, aut executio impediretur. Et poſt
,, multa. Sperare, inquit, Cardinalem ipſum
,, ſua virtute, ac diligentia viam inuenturum,
,, qua huius modi moderetur, in eo ſe ſpem ha-
,, bere, in te, inquit, Domus inclinata recum-
,, bit. Reformationem ſe omninò velle; ſe alijs
,, exemplo futurum, à ſemet ipſo inchoationem

Cardin. Lotharingus honorificè Romæ exceptus à Pontifice in Conſiſtorio; & epiſtola laudatur.

Act. Conſ. Car. Gambara ms. apud Car. Flauium Chiſium lit. G.

,, inchoaturum, mox in Collegio, atque alijs ,, Principibus curaturũ. Sperare ſe Patres illos, ,, tametſi de priuatis ipſorum commodis agebatur, omni affectu ſepoſito, ita ſe geſturos, vt ,, de ipſis dici non poſſit, onera inſupportabi- ,, lia impoſuiſtis nobis, quæ nec tetigiſtis digi- ,, to.] Demum, ſubdunt Acta, multis verbis amoris, ac beneuolentiæ notis inſignibus Cardinalem Lotharingum laudauit. In cuius viri laudes cumulatiùs etiam Pontifex effuſus eſt, cum altera ab eius diſceſſu die, quæ fuit XIX. Octobris, ad Tridentinos Legatos literas dedit, queis Lotharingum admirando amplificandi Diuini honoris ſtudio ardentem commendauit, ac præcipua erga Sanctam Sedem, ac Concilij terminationem voluntate præditum extulit.

Ext in ms. Arch. Vati. ſig. 326. ep. 6.

172 Concilij itaque concluſionem, quam Cardinali Lotharingo adnitente, propediem fieri poſſe ſperabat Pontifex, acriùs etiam apud Legatos vrgebat, quos etiam per Card. Borromæum admonuit, vt nequaquam à propoſito animi proteſtationibus in contrarium editis flecterentur. Sat ſibi eſſe, maiorem Præſulum partem pro ſe ſtare. Seſſionem proindè, ſi res in promptu ſint, ne differant, promulgatis decretis Sacramenti Matrimonij, & viginti & vno articulis de reformatione concluſis, vt minor rerum moles verſanda ſuperſit. Statuant igitur cum Patribus, quod iuſtum ſimul ac honeſtum viſum fuerit, nec recipiente iam dilationem re, penſi multum habeant aduerſantia impedimenta, cum iam eæ controuerſiæ ab alijs Concilijs eſſent definitæ, atq; ipſe eiſdem poſſet proſpicere. Quibus hæc Pontifex ipſe ſua ſubiecit manu. Perſpicimus maximè referre ad cultum Dei, & bonum Chriſtianæ Reipublicę, vt quantocyus abſoluatur Concilium: omnes itaque ingenij vires intendite, omnia impedimenta abrumpite, moras, ac dilationes contrahite.

Concilij abſolutio a Pontifice vrgetur.

ib. vt ſup.

173 Alijs inſuper arcanis literis XV. Octobris exaratis Legatos monuerat Pontifex, vt Principibus ſemper reſpectus in rebus conſtituendis haberetur, & modo ęquum ſimul, ac honeſtum ſeruetur, occaſiones omnes querelarum, quas tantopere fundunt, pręcidant, ſatiſque haberent, generali ſanctione ſacros canones, veteraque Concilia, ac Chriſtianorum Imperatorum Leges confirmare, nec nouas ſuperaddere cenſuras, nouaque anathemata promulgare. Se quidem Pręſulum patrocinio, iurique tuendo nunquam defuturum. Quanta verò benignitate, atque honeſtate Eccleſiaſticę libertati cautum ſit, nec tamen Principum lęſa dignitas, apertè ex capite vigeſimo reformationis in ſeſſione vltima promulgatè deducitur.

174 At cum pijs Pontificis ſtudijs Ferdinandum ſe opponere conari fama eſſet, ipſe datis ad Card. Moronum literis obiectam culpam facilè diluit, cumque accepiſſet, quos motus apud Gallos in Concilio ſuſcitauerit reformationis Principum negotium, eò fidentius rem exactius conſiderandam, nihilque noui quod ipſos à filiali erga Sedem Apoſtolicam obſequio auerteret, inducendum ſuadebat.

FERDINANDVS, &c.

Reuerendiſſimo in Chriſto Patri Domino Ioanni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopo Præneſtino Cardinali Morono, & Sanctiſſimi Domini Noſtri ad Sacrum Concilium Legato, &c.

☞ Quia hoc negotium ſummi eſt momenti, (nempè de reformatione Principum) quod pro minima quidem parte (vti nos iudicamus) ad perſonam noſtram ſpecialiter pertinet, ſed Sacrũ Romanum imperium, Regnaque & dominia noſtra, & aliorum Regum, & Principum ditiones, necnon libertates, immunitates, priuilegia, conſuetudines, & iura eorum concernunt, pro ratione muneris noſtri Cæſarei, ac Regij nobis incumbit, vt in hoc negotio cautè, & prudenter agamus, & priuſquam certi aliquid ſtatuamus, de ijs rebus, quæ rariſſimè in aula noſtra tractantur, eò quod immediatè ad Regna, & Dominia noſtra ſpectant, vt ſunt illæ, quæ continentur in dicto capitulo, ab ijs, qui in Regnis, & Prouincijs noſtris vices noſtras gerunt, noſtroque loco ius reddunt, exactam informationem accipiamus, ne fortè vel Imperio, vel Regnis, & Dominijs noſtris ſine ſcitu, & conſenſu eorum aliquid præiudicij, ſeù detrimenti inferamus: ideòque nec Paternitas Veſtra Reuerendiſſima, nec quiſquam alius nobis vitio vertere debet, ſi fortè videmur in hac parte difficiliores eſſe, quàm fortè nonnulli expectabant. Relinquimus autem Paternitatis Veſtræ Reuerendiſſimæ prudentiæ & integritati expendendum, an deceat, vel etiam expediat, nos quippiam acceptare, vel ſpondere, quod incerti ſumus, an per nos præſtari, & executioni mandari queat, nec ne? Et paulò poſt: Ne quiſquam eorũ ſiniſtri aliquid ſuſpicetur, propterea quod ſuper hoc reformationis capite cupiamus audiri, & quod nobis non relinquatur ſufficiens deliberandi ſpatium, nobis reſeruatas & ſaluas eſſe velimus excuſationes, & informationes noſtras, & quæcumque nobis ampliùs neceſſaria fuerunt, deſuper proponere, dicere, & agere. Nos certè non perdemus tempus, ſed quamprimum vnquam fieri poterit ea, quæ noſtra, ac Regnorum, & Prouinciarum noſtrarum neceſſitas poſtulare videbitur, præferemus. Et quando res eiuſmodi eſſet, quæ noſtram dumtaxat perſonam tangeret, & non potiùs ad vniuerſum ſacrum imperium, regnaque, & dominia noſtra ſpectaret, haud dubiè vt pius & Catholicus Imperator, ità nos eſſemus exhibituri, vt neque Sanctiſsimus Dominus, neque Paternitas Veſtra Reuerendiſsima, cum ſuis Reuerendiſsimis collegis, ac vniuerſo Eccleſiaſtico ordine iuſtam de nobis conquerendi cauſam habere poſſet.

Ms. Arch Vatic ſign. n. 3276 p. pag. 31.

Legatis Imperator ſcribit iterum de reformatione Sæcularium.

Neque exiſtimet Paternitas Veſtra Reuerendiſsima, nos ſub eiuſmodi prætextu, & artificio moras velle nectere, vt Concilium diutius extrahatur. Alieniſsimum eſt hoc ab inſtituto noſtro, tantum enim abeſt, quod vlla arte velimus impedire, & remorari finẽ Concilij, quod potiùs manibus, ac pedibus adiuturi ſumus, vt id ſine vlteriore cunctatione fælicem, & optatum progreſſum, & exitũ ſortiatur: id quod Paternitas Veſtra Reuerendiſsima de nobis firmiter ſibi polliceri poterit, ſicuti etiam ſupradicto Reuerendo Nuntio ſignificauimus.

Quod poſtremo loco Paternitas Veſtra Reuerendiſsima nobis etiam beneuolè congratulatur de coronatione Hungarica Sereniſsimi filij noſtri Regis Romanorum, ac Sereniſſimæ Reginæ coniugis ſuæ dilectiſsimæ, nos eam quoque gratulationem ex integerrimo pectore profectam, amico & grato animo accipimus, &c. *Datum in Arce noſtra Poſonij die II. Menſis Octobris anno Domini MDLXIII. Regnorum noſtrorum Romani XXXIII. aliorum verò XXXVII.*

175 Nec alia in Concilio fuit Cardinalis Moro-

Moroni mens, qui, quantum negotij apud Principes faceſſeret reformationis articulus, probè comperiens, ad aliud differri tempus, conſultius iudicabat, ideòque, vt habent acta.

Tom.10.de Conc.ms. Arch. Vat. ſig.n.3197 pag.176. Act.Conc. Trid.per Aſtulphum Seruant. Extat in ms. Fràciſc. Card.Bar. ſign.num. 3109 pag. 145.

Octaua Octobris die coacta eſt Congregatio generalis, in qua actum de promulgandis in proxima Seſſione viginti ſupra vnum canonibus de reformatione iam diſcuſſis, atque alijs, quæ Principes tangunt, reiectis ad alias Seſſiones, conceptis ſubiectis verbis à Cardinale Morono peroratum eſt.

Si ea quæ magis expediunt fieri ſemper poſſent, nihil eſſet cur de ijs, quæ nunc dicenda ſunt, apud vos ageremus. Sancta enim hęc Synodus nulla re à recto iure ſuo impediretur; ſed quoniam ea eſt conditio temporum deploranda ſanè, vt non quod magis expediat, ſed quod fieri poſsit, agere quodam modo neceſſe ſit, mirum vobis, Sanctiſsimi, videri non debet, ſi nos quoque à propoſito noſtro diuellimur, & vobis proponimus, non quod prorſùs magis expedire, ſed quod minus incommodè fieri poſſe cenſemus. Nos Legati, cum vobis propoſuimus triginta quatuor reformationis capitula, quorum in vltimo agitur de ijs, quæ pertinent ad amouēda impedimenta, quæ à ſæcularibus Proteſtatibus vobis in veſtris regendis Eccleſijs afferuntur, ea mēte, & conſilio ea vobis propoſuimus, vt in proxima Seſsione à vobis decernerentur; nunc autem non ſolum Sereniſsimi Imperatoris, ſed ferè omnes reliquorum Principum, & Regum Oratores, tùm intercedendo, vt audiſtis, tùm interpellando, vt nunc auditis, nos aliud cogitare impellunt. Aiunt hi Reuerendiſsimi, & clariſsimi Oratores, quamuis Principes ſui ea bonitate prędIti ſint, vt libertatem Eccleſiaſticam numquam minuere aut labeſactare, ſemper verò tueri & augere ſtuduerint, idemque in poſterum facturi ſint, nullamque occaſionem daturi, vt aliquid contra eos decernendum ſit, multa tamen in trigeſimo quinto illo capite contineri, quæ ipſis Principibus noua videri poſsint, & quæ tranquillitati totius Orbis Chriſtiani, ac præcipuè Sacri Romani Imperij Ordinibus, eminentiæ, libertati, ac iuribus non leue afferre poſsint detrimentum, & quæ ſint contra antiquiſsima priuilegia, conſuetudines, & auctoritatem ordinariam Regnorum, & Dominiorum ſuorum; has ob cauſas ſummo ſtudio à nobis petunt iuſtum aliquod ſibi ſpatium dari, quod ob rei magnitudinem ex Imperatoris, Principumque ſuorum mandato vos edocere poſsint de his, quæ contra libertatem Imperij, & Prouinciarum ſuarum vtilitatem in eo capite contineri exiſtimant, ſperantes, vos pro veſtra æquitate, & hoc iuſtum temporis ſpatium illis conceſſuros, & cum rem omnem melius intellexeritis, ea ex illo capite ablaturos, quæ contra eorum priuilegia, conſuetudinem, & ordinariam poteſtatem in eo continentur. Nos verò cogitantes iure quodam, vel ſaltem æquitate vos, Patres Sanctiſsimi, iudicaturos, Principibus Catholicis id denegari non poſſe, quod alienis etiam concederetur, videnteſque nullum ſpatium temporis adeò breue concedi poſſe, quod, ſi interim nihil agatur, huic ſancto Concilio non valdè perncioſum ſit, cenſuimus, non indignum vobis fore, priuſquam vos, quid vobis agendum ſit, deliberetis, ſi quod magis expedire iudicamus, in medium attulerimus. Cùm igitur Principibus danda videatur aliqua dilatio, ne de vobis iure conqueri poſsint, dum illi ſuis de rebus cogitabunt, ne interea cum dignitatis noſtræ detrimento fruſtra hic à vobis tempus conteratur, videtur nobis, ſi vobis ita placuerit, Seſsionem haberi poſſe, in qua de ijs, quæ ad matrimonij ſacramentum pertinent, diuque, ac diligenter à vobis tractata, & diſputata ſunt, deque vno & viginti reformationis capitibus, quæ itidem vos diligenter examinaſtis, Deo vobis propitio decernatur. Hæc eſt ſententia noſtra, quæ niſi fallimur, multis innititur rationibus. Quod ſi idem vobis, prudentiſsimi Patres, videbitur, eam ſequi poteritis, ſin minus, nos meliori iudicio veſtro acquieſcemus.

Moronus in Concilio differendum articulum de reformatione Principū Secul: ſuadet.

Prima igitur, quæ nos mouet ratio eſt, vt diximus, quod Principibus Catholicis de re Chriſtiana benemeritis, & ſpatium aliquod temporis ad vos edocendum petentibus, ſine iniuria denegari non poſſe videtur; quod ſi negaretur, multa inde oriri poſſent incommoda, vt quiſque veſtrum pro ſua prudentia facilè cogitare poteſt. Quod ſi danda eſt hęc illis dilatio nullo modo conuenientiùs dari poteſt, quam ſi trigeſimum quintum illud caput, & reliqua reformationis pars in proximam alteram Seſsionem reijciatur. Deindè ſi interea loci Seſsio à vobis, de qua nunc tractatur, ante diem deſtinatum habebitur, profectò conſultiſsimum fuerit huic Sanctæ Synodo, ſi quam ſuæ exiſtimationis iacturam ex dilatione præteritæ Seſſionis perpeſſa eſt, eam facilè ex huius anticipatione recuperabit. Videbunt præterea vos omnes Eccleſiæ reformationis verè eſſe ſtudioſos; quod ſi fortaſſe aliter de vobis opinati ſunt credentes illud trigeſimum quintum ad impediendum reformationis caput eſſe confictum, quaſi Principes, qui ab illo ſibi capite cauendum putent, veſtræ quoque reformationi parere cogantur, hi profectò falſam de vobis ſuceptam ſuſpicionem deponent, deque pietate veſtra, quod æquū eſt, iudicabunt. Neque illud interea reticendum putamus, quod ſi in proxima futura Seſsione tot præcipuę reformationis capita ſtatuantur, ſeptimo matrimonij Sacramento ſuprema imponatur manus, certè maxima dogmatum, & eius quæ ad nos pertinet, reformationis pars erit abſoluta, & ad finem Concilij maturius deueniri poterit, quod præcipuè vobis procurandum eſt. Quod ſi aliena rurſus impedimenta, & procurationes vobis inijciantur, ne ad reliquam reformationis partem accedere poſſitis, ea vos honeſtius, ac maiori cum veſtra, tū Eccleſiæ auctoritate reijcere poteritis: & quod huius deliberationis caput eſt, bona, quando fieri poſſunt, ea nunquam ſunt differenda; eiuſmodi enim dilationes diuinæ voluntati repugnant, & omiſſæ rei benè gerendæ occaſiones rarò ſolent reuerti; quod ne vobis contingat, in hac iam examinata reformationis parte, quæ mille in ſe bona continet, etiam atque etiam cauendum cenſemus. Atque hæ ſunt rationes, quæ nobis perſuadent, vt ſeſsionem habendam cenſeamus. Quod ſi vobis prudentiſsimis Patribus idem probabitur, nos eas rationes bonas eſſe iudicabimus, ſin vobis ſecus videbitur, nos, vt diximus, meliori iudicio veſtro acquieſcemus, exiſtimantes id Spiritui Sancto probari, quod vobis probatum fuerit.

176 Hac pollicitatione, cum ſublatus fuiſſet, qui maturando Concilio opponebatur limes, Ferdinandū Imperatorem ſuis autographis literis incitauit Pontifex, vt qui tàm egregiam pro Concilio proſequendo hucuſq; nauauerat operam, eamdem modo pro illo fæliciter abſoluendo, ne grauaretur impendere.

Chariſſimo in Chriſto filio Ferdinando in Imperatorem electo.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3216. pag 11.

Imperatori Pius ſcribit pro Concilio claudendo.

Chariſſime fili ſalutem, &c. Ex literis Nuntij noſtri Delphini intelleximus, quantoperè Maieſtas Veſtra promouerit negotium boni progreſſus, & finis Concilij, quando & dogmata erunt reſoluta, & honeſtę reformationes factę, id quod propediem futurum eſt: quam rem certo ſcimus ab eximia eius pietate, ac Religione, & ſimul à deuotione, & charitate, qua nos, & hanc Sanctam Sedem proſequitur, proceſſiſſe: nos huius rei perpetuo erimus memores, & parati pares gratias, & maiores, ſi poterimus Maieſtati Veſtrę referre, quandocumque ſe occaſio obtulerit: quam rem cupimus magis factis, quàm verbis comprobare. Rogamus Maieſtatem Veſtram, vti totum hoc negotium ſuſcipiat, & ad finem debitum perducat: nos enim illius pariter cauſa omnia cupimus, neque vnquam illius honori, atq; exaltationi deerimus. Reliqua ex Nuntio noſtro cognoſcet. Deum rogamus, vt Maieſtati Veſtrę ſalutem, & fęlicitatem omnem donet. *Romæ XXII, Octobris MDLXIII.*

177 Ioannes quoq; Moronus Cardinalis primus Concilij Pręſes ſtudium ſuum contulit ad ſollicitandos literis Reges, vt ſuam auctoritatem pro perducendo ad finem optatiſſimum Concilio adhiberent, quo argumento extant eius literę ad Maximilianum Romanorum Regem, cui ſummam neceſſitatem expoſuit, vt pro decerpenda ex Concilio expetita vtilitate, fęlici fine clauderetur, ne grauiora ex illius prorogatione mala ſcaturirent.

Rex Romanorum.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3213 pag 274.

Sereniſſime Rex, &c. Iucundum mihi eſt, cum audio, ipſum quoque Cardinalem Lotharingum ad eundem finem cogitatus, curaſque ſuas dirigere: nihil enim, vt ſæpè Sereniſſimo Imperatori ſcripſi, conſultius eſſe poteſt, nihil vtilius Reipublicæ Chriſtianæ, nihil optatius, neque magis neceſſarium, quàm finis Concilij, qui ſi, vt ſpero, ſucceſſerit, illum Sereniſſimo Imperatori, ac Maieſtati Veſtræ in primis acceptum referre debebimus, eiſque gratias habere, & referre maximas, tanquam huius Concilij maxima ex parte authoribus, & perfectoribus; atque hoc tempore, nihil ſanè eſt, quo de Sede Apoſtolica magis promereri poſſint. Ego præter reliqua, quæ hac in cauſa me ſummoperè delectant, illud verè, & ſolide gaudeo, quod video iam tantam Summo Pontifici cum Sereniſſimo Imperatore, cumque Maieſtate Veſtra charitatem, & coniunctionem intercedere, vt vix maior intercedere poſſit; ex qua præſentibus Orbis Chriſtiani calamitatibus maxima remedia nobis polliceri, & expectare certò poſſumus. Ipſam verò Maieſtatem hortor, & obteſtor, vt quam de pietate ſua expectationem dedit, hanc ſuſtinere, & ſuperare in dies magis, magiſque ſtudijs omnibus enitatur. Nihil Regia Maieſtate dignius, nihil ad omnes fęlices ſucceſſus, optataſque Imperij acceſſiones à Deo impetrandas efficacius efficere poterit, &c. *Datum Tridenti die XXV. Octobris MDLXIII.*

178 Sed quoniam à nullo magis timebantur moræ, quam à Catholico Rege, cum eius Orator Comes à Luna nouas quotidiè necterė non deſiſteret, placuit Pontifici ad ipſum-met Regem Carolum Vicecomitem Epiſcopum ad ſe à Patribus Tridentinis miſſum ſubmittere, dateq; ſunt diſcedenti à Carolo Borromęo Card. varię pręceptiones, ac monita, quibus ille, prout opus eſſet, conſilia aptaret. Iuſſus eſt in primis, Pontificis paternum ſtudium in Regem, vt in filium amantiſſimum honeſtis verborum officijs illuſtrare, vtque Tridentinum Concilium, tanquam remedium ſalutare aduerſus hæreſes, quæ Eccleſiæ membra dilacerant, in hodiernum diem pro Diuino honore nullius incommodi, vel ſumptuũ, vel laboris, & periculi habita ratione prouexerit, ac pro Sacrorum Miniſtrorum inſtauranda diſciplina nihil prætermiſerit, adeò vt etiam ipſa Cardinalium reformatio, Suæ Sanctitatis imperio, Concilij Patribus permiſſa ſit. Pręterea Suam Sanctitatem Concilij arbitrio, & poteſtati permiſiſſe, vt Patres Concilium, vel protrahere, vel contrahere, ac prorogare, vel claudere poſſent, prout à Spiritu Sancto inſtructi forent, nec voluiſſe, aut Concilium retardare, vel præcipiti celeritate abſoluere, atque adeò omnium operum ſuorum æquitatem in luce collocaſſe, vt ſperet Principes ſuas omnes vires collaturos, vt ad optimum finem perducatur, eoque maiorem ſpem de Catholica Maieſtate concepiſſe, quo præ-cæteris Principibus ſingulare publici boni ſtudium ſemper prætulit, ſtuduitque tuendæ veteri Religioni, Regnaque ſua ab hæreſeos lue vindicauit. Iam verò Pontificem præuiſo Concilij fine de tanti tamque grauis negotij concluſione, & conſtabiliendis decretis, ac neceſſarijs rebus ſeriò cogitare, nec his rectè poſſe conſuli, quin coniuncto Principum Catholicorum patrocinio, inter quos maximè de Maieſtate Catholica maximam fiduciam fouet, tùm ob optimam Regis mentem non minus opere, pij, & boni publici ſtudijs flagrantiſſimi, quàm nomine, Catholici, adeòque, interprete Vicecomite, ſua conſilia ad Diuinum cultũ, ac Religionis Catholicę decus purè ſpectantia illi pandere, concepta optima ſpe, Catholicam Maieſtatem omni animi alacritate, atque ardore ad tuendam, augendam, illuſtrandamque Dei Eccleſiam vires ſuas, authoritatemque adhibituram, cum pluribus literis, ac legationibus obtulerit, ſi opus foret, ſe non modo ditiones ſuas, & Regna, ſed etiam vitam pro Eccleſia diſcrimini expoſituram. Primum ergo, & grauiſſimi ponderis illud eſſe, vt ratio ineatur, qua Principes Catholici animis, viribuſque ſint coniunctiſſimi ad decreta Concilij mandanda operi in ijs Prouincijs, quæ hodiè ſub eorum ditione ſunt conſtitutæ, & in quibus hactenus fauente Deo obſeruantia erga Sedem Apoſtolicam conſeruata eſt, licet aliquibus hęreſibus ſint infectæ, atque hac de re primo cogitandum eſſe, laborandumq; antequam de alijs ad viam veritatis traducendis agatur. Itaque conuerſis à Sanctitate Sua oculis ad res Gallicas, his maximè videri opitulandum, cum aliarum vicinarum Prouinciarum periculum, ac ruinam ſecum trahant, atque adeò maximo deſiderio incenſam Beatitudinem Suam, vt illud Regnum in fide Catholica integrè confirmatum, conſtanſque in obſequio Sedis Apoſtolicę, vt olim, conſpiciat. Neceſſarium proindè ducere, vt in fine Concilij modus ad id debitus capellatur, in quem finem videtur agitata in eo Regno cum Hugonottis concordię actio, ac ſi hęc res protelletur, graue imminet periculum maioris alterius nouitatis in cauſa Religionis, exitiabiſque omnibus alijs Prouincijs. Maxima quęq; dicta fuiſſe Sanctitati Suę, ac promiſſa de optimo Regis Chriſtianiſſimi, Reginęque eius matris animo erga Religionem Catholicam, adeò vt

Ms. Arch. Vat. ſig. no. 3216 ep. 16. & 36. Ext. in ms. Car Spad. ſig. nu. 32. pag. 332.

Philippus Rex Hiſpaniarum Concilium protrahere nititur, cui mittitur Carolus Vicecomes.

colla-

Digitized by Google

collato ſermone de ſuſcepto à Regina deſiderio incundi colloquij in aliquo loco cum Maieſtate Catholica, Pontificięque Sanctitati à Maieſtate Chriſtianiſſima ſignificato deſiderio, quo tenetur, incundi cum Sua Sanctitate colloquij, ac ſequendę in rebus grauiſſimis pro aſſerenda Religione, ſaluteque, Pontificię ſententię ob ſingularem obſeruantiam, qua veluti amantiſſima filia Sedem Apoſtolicam proſequitur, ſe ea conſilia & præfata colloquia maximè commendaſſe, atq; in eam etiam veniſſe opinionem, futurum vtilius ſi ea duo colloquia in vnum coirent, in quo optima conſilia expediri poſſent; nulla itaque ætatis, aut valetudinis, vel ſumptuum habita ratione ſe pro ſalute, & conſeruatione nobiliſſimi Regni quoſuis itinerum labores ſuſcepturum, cum ſine eo colloquio non modo Religionis res in meliorem ſtatum non ſint reſtituendæ, immò in peiorem collapſuræ videantur. Cæterum niſi adfuerit Maieſtas Catholica nolle Pontificem inire colloquium cum Chriſtianiſſimo, cum abſente Catholico nullius vtilitatis ſpes affulgeret.

Significandum etiam Catholicę Maieſtati, Pontificem, efflagitante id Regina Chriſtianiſſima, ſollicitaſſe Internuntij opera Imperatorem, ac Regem Romanorum, vt vel ambo, aut ſaltem eorum alter ad id colloquium accedere non grauarentur, non modo pro aſſerenda Regni Gallici ſalute, ſed etiam pro ditionum ſuarum commodo, tuendiſque Catholicis, qui in Germanico Imperio ſuperſunt. Cæterum in huius rei ſerie puriſſimis, ac ſynceris ſtudijs Dei gloriam, & publicam Chriſtianorum ſalutem affectari, nec vnquam aſſenſurum Pontificem, vt quippiam in cauſa Religionis noceat. *Vltima Octobris MDLXIII.*

Carolus Cardinalis Borromaus.

Ext. in mſ. pag. 356. ſu extract. ex Ital. ib. pag. 358 extr. ex Ital.

179 Addita eſt ſecunda inſtructio, cum Lotharingus Cardinalis Tridento Pontificem ſalutaturus Romam acceſſiſſet, iuſſuſque eſt Vicecomes ſignificare Catholico Regi, illum tantum egiſſe de progreſſu Concilij, deque memorato colloquio, cuius diſturbandi cauſam ancipitem eſſe dixerit Proteſtantium, & aliorum Hæreticorum Principum terrorem, ne illi ſibi diffiſi multam inter ſe armorum ſocietatem coeant aduerſus Catholicos, atque adeò ad eos demulcendos poſſe ijs ſignificari à Cæſare non aduerſus eos vllum armorum fœdus in eo colloquio ſanciendum, ſed tantum de compeſcendis ijs, qui Religione prętexentes ſeditiones in ipſorum Regnis concitant, tum pro tuenda Chriſtiana Republica aduerſus Turcam communem hoſtem, qui æquè Hæreticis, ac Catholicis infenſus eſt, agitari.

Quod ad locum colloquij attinet, non grauaturum iri Suam Beatitudinem, ſi Niceam, & Villamfrancam accederet, aut ſi Catholica Maieſtas in Italiam ſe transferret, Vercellas deligi poſſe, quo Imperator, vel Rex Romanorum poſſet accedere. Egiſſe etiam Cardinalem cum Pontifice de Regina Scotiæ nepte tradenda nuptui Carolo Archi-Duci, aſſimaſſeque, non alia ratione Religionem in Scotia reſtitui poſſe; nolle enim pati Scotos, vt Regina Regno diſcedat, ac ſi diſceſſerit, redeundi, retinendique eius Regni ſpes euertendas; eo quoque connubio Anglorum Catholicorum res fulciendas, alioquin omni ſpe reſtituendæ vnquam in Anglia Religionis deſtitutum iri, atque hos ſermones à Lotharingo Cardinale cum Sua Beatitudine collatos fuiſſe. *Romæ Vltimo Octobr. MDLXIII.*

Carolus Cardinalis Borromaus.

Tertija præterea mandatis inſtructus eſt Vicecomes, vt Catholico Regi, vel eius adminiſtris ſignificaret, Tridentinos Patres nolle longiores in ea Vrbe moras trahere, tùm quia ſumptibus ſunt exhauſti, tùm quia eorum Eccleſiæ grauiora damna patiuntur, ac nonnullos nulla petita venia abeundi diſcedere, tùm ob ingraueſcentes maximas bellorum ſuſpiciones fluctuare, ex quo Herbipolis occupata eſt, ac legitimus Epiſcopus eiectus: peſtem propagatam, atque in Tirolenſis comitatus partibus ſerpere, ex quibus grauis conceptus ſit terror; atque vtinam repentino metu ne diffugiant. Ingratiſſimam accidiſſe Pontifici Legationem maioris Commēdatoris Caſtellæ, qua ita expoſuit Concilium apertum eſſe pro dogmatibus definiendis, inſtauranda diſciplina, ac reuocandis in viam ſalutis aberrantibus, vt viſus ſit queri Regiā Maieſtatem Catholicam nihil, vel parum ex his tribus adhuc geſtum eſſe, atque inſtitit, vt lento paſſu, ac exacta temporis mora, & circuitu longo hæc peragantur ad quem ita reſponderit Pontifex Regiorum commodorum, ac votorum ſummam haberi rationem, deque ea re exploratiorem fieri poſſe, pariterque animaduerſurum, Pontificem totius mundi comparandi cauſa nullā rem Pontificio gradu indignam admiſſuram, quæ vtique fieret, ſi Concilij læderet libertatem, cui cum ſummam ſemper permiſerit, non decere, vt iam vlla arte vinciantur illi manus, nec credendum eſt Patres Concilio finem impoſituros, niſi omnes dogmatum controuerſiæ definitæ fuerint, & Sacrorum Miniſtrorum, populique diſciplina inſtaurata ſit, vt iure, atque honeſtiſſimè Catholica Maieſtas efflagitat.

Iuſſus etiam eſt gratias agere Catholicæ Maieſtati, quod rem Auenionenſem Gallorum Regi commendarit, verum non permitti, vt externi milites per Regnum iter habeant. Auraſiæ Principem, cuius ditio in medio comitatus Auenionenſis iacet, permiſiſſe Caluiniſticas conciones, ac ditioni præfeciſſe peſtilentem Hæreticum Dominum de S. Albano, monitum fuiſſe Auraicum ni his medeatur, ditionis ſuę iure à Pontifice exauctoratum iri, atque primo occupanti eam adiudicandam. Ioannamque Reginam Nauarræ in ius vocatam, propoſito publico edicto, lapſoque ſex menſium fluxu in eam iudiciariam ſeueritatem exercitum iri, vſque ad priuationem: Pontificem Diuini amoris ergo ſuſtinendi muneris Apoſtolici, aſſerendæque Religionis cauſa diutius rem differre non potuiſſe, qua iure Regio exauctorata illius Regnum, ditioneſque in primi occupantis ius translatum iri.

Noluiſſe hactenus Pontificem permittere Cōcilio, vt quid decerneret contra Reginam Angliæ, licet ea non minus rea ſit, quàm altera, idque datum precibus Catholicæ Maieſtatis; verum in hanc quoque tandem aliquando, ni emendetur, animaduertendum; ſaltem debere Maieſtatem Catholicam permonere, ne Epiſcopos, & cæteros Catholicos diuexet, verum illis libertatem colendæ, exercendæque Sanctiſſimæ ſuæ Religionis permittat, aut certè liberè è Regno abire patiatur.

De quinquennali ſubſidio pro inſtruenda claſſe in aliud quinquenniū prorogando, ſi poſtuletur; reſpondere iuſſus pecunias pro ea claſſe ornanda attributas, malè collocatas, nec promiſſam à Rege opem pro abſoluendo vtili Concilio, vetetis

eſt

Digitized by Google

eſt ipſe Vicecomes, fuiſſe ſuppeditatam. *Datum Vltima Octobris MDLXIII.*

Carolus Cardinalis Borromaeus.

180 Sub hæc fermè tempora, quibus Pontifex pro ſalute totius Eccleſiæ conſequenda, ſpiritu diſcretionis, & conſilij cuncta perageret, atque Eccleſiaſticæ arctæ cenſuræ neruos cum Principibus ita remitteret, vt exindè Catholicæ veritati, Concilium abſoluendo, plenè conſuleret, doctus nimirum *Tempus acquirendi, & tempus perdendi, tempus cuſtodiendi, & tempus abijciendi*; in ijs tamen, quæ ad fidem Catholicam tuendam, arcendoſque ab ouibus lupos, ſpectabant, conſtanti, infractoque ſemper animo, nihil remittere, aut negligere omninò ſtudebat. Cùm autem Pſeudoepiſcopi illi Galliarum, qui Apoſtolica fuerant notati cenſura, cauſam ſuam in Gallijs cognoſci expoſcerent per hos ipſos dies, nullis neque ſuaſionibus, neque priuilegiorum prætextibus à ſuſcepta actione eſt deterritus, quamuis potentiorum Principum auxilio fulcirentur; nam vt habent acta Conſiſtorialia, Cardinalis à Burdeſia ſe à Rege, ac Regina literas accepiſſe dixit, quibus ei mandabant, vt Summo Pontifici ipſorum nomine ſupplicaret, vt hanc Epiſcoporum cauſam in Gallia iudicari pateretur. Ea eſſe illius Regni priuilegia, quibus ſaluis extra Galliam de his Epiſcopis iudicium ferri non poſſet, ſed de his egiſſe cum Sanctiſſimo Domino, atque huiuſmodi reſponſum reportaſſe, vt ad Regem, & Reginam ſcripſerit, Summi Pontificis rationibus ita perſuaſum, vt quid contradiceret, non haberet, itaque obmutuiſſe. Quare petijſſe, vt earum Maieſtates Summi Pontificis voluntati acquieſcerent, aut ſe docerent, quo pacto ipſorum poſtulata tueri poſſet. Hæc ſe pridiè ſcripſiſſe; ſupplicare, vt iudicium differatur, donec à Rege ſuo reſponſum acciperet; idque eo magis, vt Rege huic iudicio conſentiente, executio etiam ſententiæ obtineretur. Nemo cenſuit, dilationem huiuſmodi concedendam. Summus Pontifex dixit, ſibi non eſſe in animo infringere Galliæ priuilegia; has tamen cauſas in Gallia cognoſci nolle &c. & poſt multa ſubdidit, cauſam hanc nullo pacto diſſimulandam, aut ferendam illorum hominum negligentiam, neque hæreticam prauitatem in Epiſcopis cum tanta animarum eis creditarum iactura & pernicie tolerandam.

Eccl. cap. 3.

Iudicium de Epiſcopis hæreſis inſimulatis in Gallijs apud Sedē Apoſtolicam heri iubet Pius

Ms. apud Card. Chiſium lit. O.

181 Cùm verò Cardinalis Lotharingus, qui iam Roma exceſſerat, epiſtolam ad Pontificem miſiſſet, qua Reginæ Nauarræ, Odetti Caſtillionei, & Pſeudoepiſcoporum cauſas diligenter commendabat, Pontifex ſubiecto reſponſo geſtorum omnium rationem aſſignauit.

Dilecto filio in Chriſto Carolo Cardinali tit. S. Apollinaris de Lotharingia nuncupato.

Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3216. pag. 12. & in alio ſig. nu. 3397. pag. 78.

Dilecte fili ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Præfiximus Reginæ Nauarræ ſemeſtre tempus, bimeſtre primum pro primo termino peremptorio, ſecundum pro ſecundo; ac tertium pro tertio: ità vt plurimum temporis concesſerimus, vt ad ſeſe redeat, ſi reſipiſcere velit: quod verò factum eſt, reuocari non poteſt. Neque verò id egimus permoti à Rege Catholico, vel ab alio, ſed puriſſimo diuini cultus tuendi ſtudio, defendendæque religionis ſacro ardore, in quam illa infenſiſſimum, & hoſtilem animum profitetur. Si ad Eccleſiæ gremium reuerti illa velit, clementiæ brachia ad eam reamplectendam explicabimus: at ſi in profundo malorum, vt hactenùs hæſit, hærere velit, Deus his malis conſulet.

Quod ad acta iudiciaria aduerſus Caſtilioneū, & alios Epiſcopos edita ſpectat; pro explorato habeat, nihil actum contra Conſtitutiones Regni Galliæ, quia Cardinalium, & Epiſcoporum cauſæ reſeruatæ ſunt Pontifici ex ipſis concordatis cum Gallis Regibus, cauſæque maiores, & grauiores ſemper Sedi Apoſtolicæ reſeruantur. Si Caſtilionæus ſe læſum putat, in ius veniat, non enim in eodem ſtatu, in quo ante primam citationem erat, redintegratum iri, atque excipiendum humaniſſimè pro ſui gradus dignitate: ſi inſons fuerit, abſoluetur: ſi reus, ac reſipiſcere velit, redireq; ad ſanctam Matrem Eccleſiam puro corde, & fide non ficta, erga eum miſericordia, & clementia vtemur.

Quod ad Epiſcopos attinet; pronunciatum à nobis, prout in cedula, nec cedulæ ſubſcripſimus. Maiori ex parte notorij ſunt hæretici: alij maxima ſuſpicione hæreſeos laborant; omnes in pœnas monitorio edicto contentas incurrerunt. Nos interea ex puro in Dominationem veſtram ſtudio ſubſcriptionem cedulæ extrahemus, donec ab ipſa reſponſum ſit: precamurque vt interea expendat, quid tuta conſcientia agere poſſimus, nec conſentaneum eſſe, vt hi Hæretici Eccleſias Gallicanas adminiſtrent, nec poſſe permitti eas Eccleſias ijs, qui Diœceſes earum, ac populos hæretica peſte ſunt infecturi. Conſulere quidem volumus quieti, & paci Gallici Regni, ſed ſaluo diuino honore, ſaluaque conſcientia. Miſimus Epiſcopum Sanctæ Crucis, qui de his omnibus ad Regias Maieſtates referet; ac ſi Regina Nauarræ ab iniurijs Deo inferendis abſiſtat, detque operam, vt filius ad Sacrum audiendum ſe conferat, munuſque Principis Chriſtiani impleat, iuſtius iras noſtras placabit; exploratumque habeat, apertionem Concilij nobis non officere, quin aduerſus ipſam, ac memoratos Epiſcopos, ſi comparere velint, vt crimine ſe expurgent, non defuturam erga eos miſericordiam, quam Caſtilionæo ſumus polliciti: at ſi in pertinacia obdureſcant, perpendat ipſa, quid nobis imperet conſcientiæ religio, nec illi à nobis expectent alia, quàm optimi Pontificis, optimique Chriſtiani officia.

Quod ad Aquenſem Epiſcopum attinet; maxima ille ſuſpicione apud Inquiſitores noſtros laborat, nec antequam ſe purgauerit, nobiſcum tractare vlla negotia poteſt, nec alia Sacerdotia, & Monaſteria ſperare à nobis poteſt, niſi illius infamiæ maculam exterſerit. Vt verò ipſe pio adducta ſtudio hæc propoſuit, ità æqui reſponſa noſtra excipiat. *Datum Romæ die XX. Nouembris MDLXIII.*

182 Sed qui tam diſtrictum, ac ſeuerum iudicem contra deſertores Catholicæ fidei ſe exhibebat, quam ſe blandum, ac prouidum erga eiuſdem fidei pugiles, ac propagatores ſe oſtenderet, docent literæ, quas ad Iacobum de Sabaudia Nemurcenſem Ducem immiſit; qui velut alter Ioſias directus diuinitus, vt tolleret abominationes impietatis, in diebus peccatorum corroborabat pietatem, cumque Sacerdotes, prædicti nempè Pſeudoepiſcopi, facti eſſent populo ſuo in lapidem offenſionis, & in petram ſcandali, in laqueū, & in ruinam, ipſe ſtabat pro domo Dei, vt prælia Domini prælíaretur.

Eccl. 49.

Iſ. 8.

Reg. 1. cap. 25.

Dile-

Digitized by Google

Dilecto filio Nobili Viro Iacobo de Sabaudia Duci Nemurſenſi.

Pius IV. to. 2. bre. ſign. 2897. ep. 45.

Ex Venerabilis Fratris Proſperi Epiſcopi Chiſamenſis Nuntij noſtri, & ex multorum aliorum prædicatione cognouimus ſingularem zelũ, quo ſanctam Catholicam fidem proſequeris, ac pia officia, quibus fungi non deſiſtis ad eam pro tua virili parte in iſto Regno tuendam, & conſeruandam; qua de re teſtimonia iucundiſſima fuerunt; nihil enim ſolemus audire, quod maiore ſolatio animum noſtrum recreet, quam cum de nobilium Virorum tui ſimilium ſtudijs huiuſmodi in Religionem Catholicam audimus. Gratulamur, dilecte fili, nobilitati tuæ de iſto diuinæ clementiæ munere; non paruum enim habes à Deo ęternæ ſalutis tuæ pignus, ac ſignum, iſtam, quam dedit tibi, tàm bonam, tàm rectam, & piam mentem, Magna verò tibi à nobis, & à Catholicis omnibus debetur laus, quod in tanta perturbatione Religionis, quam humanæ ſalutis hoſtis in iſto olim omnium religioſiſſimo Regno excitauit ipſe pro tua virili parte tam conſtanter veram, & orthodoxam religionem defendas. Facis quod pium Eccleſiæ filium decet. Planè te ſimilem, atque æmulum oſtendis hac in re maiorum tuorũ, qui in primis Catholici ſemper fuerunt. Non eges tu quidem cohortatione noſtra, ſed tamen paternus erga te noſter amor, qui nos, vt tibi gratularemur, his literis impulit, etiã impellit, vt hortemur Nobilitatem tuam, vt quantum potes ſtudij, atque officij, conferre perſeueres in religionem Catholicam. Nihil Deo gratius facere potes, nulla re melius de Rege, & Regno iſto mereri, nulla denique ex re, vel vberiorem à Deo mercedem, vel ſolidiorem ab hominibus laudem conſequi; &c. *Die V. Nouembris MDLXIII.*

183 Conflatam eſſe hoc tempore neſandiſſimam coitionem in Gallia inter Hugonottos, & impios ſolo nomine Catholicos, qui ardentes auaritia Eccleſiaſticis bonis inhiabant, vt Concilium Tridentinũ diſſolueretur, ad Galliam ab Apoſtolicæ Sedis coniunctione diuellendam, conſtat ex ſubiectis Bracharenſis Archiepiſcopi literis ad Pontificem exaratis.

Gallorum aliquot à Sede apoſtolica ſe ſeiungere pertentant.

Beatiſſime Pater.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3216 pag. 48.

Non poſſum non ſignificare Sanctitati Tuæ vnum, quod ſecreta, ſed certa relatione, nunc hic didici, videlicet, quod Hugonotti, qui in Gallia ſunt, fauentibus quibuſdam magnatibus fictis Catholicis, ſummoperè cupiunt, ac totis viribus, & mille artibus hic laborant, vt Concilium diſſoluatur, vel ſuſpendatur, vt ſic in ſua Gallia celebretur nationale Concilium, vbi ſimul cum Catholicis Epiſcopis locũ habeant ipſorum Miniſtri (miniſtros Sathanæ intelligat lector.) Et ſi nil aliud poſſint, ſaltem viam aliquam inueniant diſcedendi à Sede Apoſtolica, & Eccleſiaſtica vnione. Quibus ſceleſtis conatibus quantum contranitendum ſit, fęlici conſumatione, ac confirmatione Sacri Concilij. Nouit Sanctitas Veſtra, & nos pro noſtro virili operam dabimus, vt celeriter, & fœliciter omnia compleantur, &c. *Tridenti IV. Nouembris MDLXIII.*

Humillimus Sanctitatis Veſtræ Archiepiſcopus Bracharenſis Primas.

184 Ex his agnoſcat lector, quàm exaggerata prudentia Pontifex ad abſoluendum Conciliũ, tàm ſtudioſè incubuerit, ac ſalubre hoc antidotum, quo ſanitas Chriſtianæ Reipublicæ conſeruata eſt, probet atque ſuſpiciat; quod profectò plenius cognoſcet, ſi qualis, non in Gallia tantum, ſed in omnibus penè Chriſtiani Orbis partibus miſera eſſet Catholicæ veritatis facies, oculis circumluſtret; Nam & in Belgio diffuſum virus pręclaras multas Ciuitates infecerat, ac ni Margarithæ Auſtriacæ, ac Card. Grannellani ſollicita vigilantia, ac diſtrictus iudiciorum terror adfuiſſet, hæreticæ nouitatis ſordibus Regio tota illa fuiſſet inquinata. In Germania verò ſuperiori, velut torrens latiùs exundans, Herbipolini Ciuitatem occupauerat, ac ſenſim per alias Prouincias Italiæ finitimas excurrens, poſtremo Villaccum Carinthiæ oppidum Caroli Saxi apoſtatæ miniſterio deprauauerat. Quin etiam intra ipſam Italiam in ſubalpinis, noua quædam in perniciem animarum hæreticæ prauitatis ſemina latius manabant, quæ tamen Pontifex Apoſtolica ſollicitudine euertere, datiſque opportunis literis penitus excindere ſatagebat.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3217 ep. 58. 115 125.

Pius lib. bre. num. 2847. pag. 405.

185 Sed cęteria omnibus luctuoſior erat Polonorum Eccleſiæ ſtatus. Defuncto namque Sigiſmundo Primo, Auguſtus filius, qui ei in Regno ſucceſſerat, cum parem Patri, nec animum nec conſilium in tuenda Catholica Religione haberet, Hæreticis in omnem occaſionem illuc peruadendi excubantibus, latum aditum patefecit, continuòque omnis errorum, ac perditarum opinionum cohors irrupit; ac, quod maiores excutiebat lachrymas, ipſi Epiſcopi, qui intenta ſollicitudine à caulis Domini lupos arcere tenebantur, mutuis inter ſe diſſidijs altercantes, quicquid iratum, & ſimultatum cum Hæreticis eſſe debuerat, in ſe ipſos vertebant, ac ſanctum, ac venerandum Antiſtitum nomen, quod ſummoperè ſua quoque ætate Nazianzenus deflebat, priuatis contentionibus diſtrahebatur. Cumque in dies Tridentini Concilij abſolutio extraheretur, Hæretici hac arrepta occaſione, incredibile dictu eſt, quot conuitia, & ludibria in illud ingererent, quamque continentibus piorum votis illius concluſio expoſceretur. Iamque grauius imminere malum, Camerinenſis Epiſcopi literis compertum eſt, nempè, quod permulti Hæreticorum fautores ſumma moliebantur ope, vt Concilium gentis, quod Nationale vocant cogeretur, in quo ſine vlla auctoritate Pontificis Maximi de vniuerſa Religione, prout ex ipſorum vſu, atque Republica viſum eſſet, conſtituerent. His auertendis malis ſollicitè excubans Pontifex diſſidentes inter ſe animos per epiſtolas primo componere adniſus, mox immiſſo Io: Franciſco Commendono Apoſtolico Nuntio graſſantem latiùs morbum ſi non penitùs extinxit, fœliciter multum repreſſit.

Varia in Polonis de religione diſsidia

Or. 1.

Ms. Archiuij Vatic. ſig. n. 3217. 752. & 75.

Venerabilibus fratribus Archiepiſcopo Gneſnenſi Regni Poloniæ Primati, & Epiſcopis per Poloniam conſtitutis.

Pius IV. to. 2. bre. ſig. 2897. ep. 386.

186 Venerabiles fratres ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Ad aures noſtras nuper præter opinionem noſtram, nec ſine maxima noſtra admiratione peruenit, non paruas vigere inter vos ſimultates, diſſenſiones, atque diſcordias: qua ex re ingentem animi dolorem cepimus: etenim cogitantes nobiſcum quanto in periculo Catholica fides, ac Religio in Regno iſto, & Eccleſiarum veſtrarum ſalus hoc tempore verſentur propter tot Hæreticorum ſectas, quæ ibi iamdiù corroboratæ, atque auctæ ſunt, & in dies augentur, nihil videmus alienius ipſius Regni tempore, nihil Religioni, & Eccleſijs pernicioſius eſſe poſſe, quàm eos inter ſe diſſentire, quos ſumma charitate, concordiaque coniunctos tantis

Pius IV. Epiſcopos Poloniæ ad concordiam hortatur.

tis

Digitized by Google

tis Patriæ malis, & Religionis, ac fidei periculis obuiam ire decuerat, itaque non poſſumus non magnoperè miſerari iſtius Regni ſtatum, & de ſalute tot Eccleſiarum, & Populorum vehementer pertimeſcere; proindè pro Paſtorali officio, & pro paterno amore, quo Regnum iſtud proſequimur, hortandos vos vehementer in Domino eſſe duximus, & monendos, vt veſtri officij, & Chriſtianæ profeſſionis memores, odia, & ſimultates omnes deponatis, charitatem nobis à Chriſto Domino, & Redemptore noſtro tantopere commendatam, & pacem eius teſtamento relictam colatis, atque ſeruetis; memineritis vos Dei Sacerdotes, vos animarum eſſe paſtores, veſtrum eſſe officium oues Dominicas, de quibus rationem reddituri eſtis, non exemplo minus, quam verbo paſcere. Nolite quæſumus, quibus charitatis, pacis, atque concordiæ exempla præbere debetis, veſtris diſcordijs, veſtris diſſenſionibus offendere. Nolite hanc Hæreticis dare lætitiam, vt vos inter vos diſſentire, ac diſſidere gaudeant, & exultent. Quid illis iucundius, quid optatius accidere poteſt, quàm vt inter vos quærelæ, controuerſiæ, lites, & contentiones maneant? An non maiores ſpiritus ſument, & vehementius confident propugnaturos ſe, & confirmaturos eſſe hæreſes, & ſectas ſuas? Dum Paſtores inter ſe diſſentiunt, gregibus maiori audacia inſidias comparabunt? Mementote, quid Dominus noſter illis interminatus ſit, per quos ſcandala veniunt. Quod ſi tantopere Deo diſplicet, & tàm periculoſum eſt, vel vnum puſillum ſcandalizari: tot Populis, qui in nos Paſtores & Præſules ſuos oculos conuerſos habent grauiſſimè offcuſis, quantò vehementiùs offendi cenſetis Deum? Et quanto magis id eſſe animabus eorum, quorum culpa id acciderit, periculoſum? Quocirca etiam, atque etiam hortamur vnumquemq; veſtrum, vt Apoſtolici verbi memor accipiat potiùs, & patiatur iniuriam, quàm cum fratre contendat, & litiget. Condonat Deus libenter ipſam iniuriam, ſi quam factam ſibi exiſtimat, quem quotidiè, vt peccata, & debita noſtra nobis dimittat, oramus, Reipublicæ cauſa deponat inimicitias, & odia, ſicut non paucos gentiles maxima olim cum laude ſua feciſſe memoriæ proditum eſt. Quod ſi adduci non poteſtis, vt ita faciatis, quod ſanè vobis eſſet dignius, at vos ſaltem hoc facite, vt arbitros, qui de veſtris controuerſijs cognoſcant, & ex æquo, & bono ſtatuant, eligatis. Habebitis etiam Nuntium noſtrum virum probum, & integrum, cui tutò, & fideliter poteritis controuerſias ipſas amicè componendas committere. Te frater Archiepiſcope appellamus; tu quo magis honore, & dignitate antecellis, eo magis in hoc ſanctum opus incumbe, &c. *Die I. Octobris MDLXIII. anno IV.*

☞ ,, 187 Datas epiſtolas ſubſecuta eſt Com-
,, mendoni expeditio, quem, ſcribit Gratianus,
,, Patauio, quo ſe ille tum contulerat, atque pri- *Grat. vita Card. Com. lib. 2. c. 4.*
,, uatarum rerum cura excitum, in Poloniam
,, protinùs Pontifex iubet proficiſci. Commen-
,, donus, quamquam perexiguum ad ſe compa-
,, randum ſpatium Pontifex concedebat, cupiens
,, maturè eum gentis conuentui, quem tùm ma- Io. Franciſcus Cōmēdonus in Poloniam Apoſtolicus Nuntius mittitur.
,, ximè indictum Varſauiam acceperat, interue-
,, nire; tamen magna adhibita diligentia, pau-
,, cioribus, quam quos Pontifex præfinierat die-
,, bus, cum reliquis rebus ſplendidè inſtructus,
,, tùm egregio comitatu viæ ſe dedit. Semper
,, quidem ille magnam curam in comitatu, atq;

,, familiæ delectu habuit, ne quem ſecum duce-
,, ret non temporibus, non moribus ſuis con-
,, gruentem. Sed tùm eo maiori, quam antea, *Reg. ep. Com apud Card. Bor. ep. ſub 25. Octob. data Coneliano.*
,, ſtudio, quo in longinquiorem, & perturbatio-
,, rem Prouinciam iturus erat, inſignes aſciuit
,, viros, nulli in ea re impendio, aut ſumptui
,, parcens. Antequam Italia excederet, datis ad Cardinalem Borromæum literis, abſolutim ſibi impertiri facultatem circa duo poſtulauit, quę dicebat, Duo in iſtis regionibus experientia me docuit eſſe admodum neceſſaria, & in quibus liberam, & abſolutam habere poteſtatem multum vtilitatis poteſt conferre. Primum eſt, Hæreticorum, Schiſmaticorum, Simoniacorum abſolutio, *Grat. ib.*
,, & ipſorum omnium rehabilitatio. Alterum, vt
,, nimirum fructus quacumque mala cauſa per-
,, cepti condonari poſſint, vel gratuita omninò
,, condonatione, vel aliquod pium opus in eo-
,, dem loco illis iniungendo, in quo bona Eccle-
,, ſiæ poſſederunt. Circa quæ duo capita ſuppli-
,, citer Dominationem Veſtram Illuſtriſſimam
,, expoſco, vt quænam ſit Pontificis mens, ex-
,, plorare dignetur, cuius profectò mandatis ad-
,, amuſſim obediens ero, ac potiùs, ſicut ſolem-
,, ne mihi fuit, facultates ſemper conceſſas magis
,, contraham, quam extendam. Præceſſerat Commendoni in Poloniam aduentum magna de prudentia, ac virtute illius fama, cum multorum gentis eius hominum, quos ipſe antea amicitia, & conſuetudine deuinctus habebat, ſermone, & literis celebrata, tùm maximè prædicatione Staniſlai Hoſij Cardinalis Vuarmienſis, vnius è Concilij Præſidibus, cui cum Commendono plurimus vſus & familiaritas intercedebat. Itaque & aduenientem Chelmenſis Epiſcopus, & Plocentium Palatinus primarij homines perornato ac frequēti comitatu ad tertium fermè lapidem obuiam, Regis miſſu, egreſſi, cum omni humanitatis, ac beneuolentiæ ſignificatione acceperunt, & apud Regem ipſum ſingulari in honore, atque dignatione fuit. Quam verò impigrè Prouinciam obierit, anno inſequenti referemus.

188 Iacebat ſtatus fidei Catholicæ in Gallia, Germania, & Polonia. Res verò Concilij, quæ ad illam reparandam agitabantur, ne proſpero carerent ſucceſſu, ac ſimul Principibus, ac Præſulibus in diſcuſſo illo de reformatione Principū articulo fieret ſatis, cum maximè Oratores Veneti interceſſiſſent, aſſerentes, nil æquè, ac illud fælicem Concilij exitum diſturbaturum, Carolus Cardinalis Borromæus, decretum à Pontifice conceptum ad Legatos tranſmiſit, in quo antiqui aliquot Canones, atque Imperiales ſimul conſtitutiones renouabantur, vt eo pro opportunitate vterentur; monens inſuper Legatos, circa cauſas Eccleſiaſtici Fori probari à Pontifice, vt eæ apud Ordinarium Iudicem referrentur, exceptis tamen cauſis Epiſcoporum, Principum, fiduciariorum bonorum, matrimoniorum, ac maximè hæreſeos.

Articulo de Reformatione Principū conſulitur

ep. 144. & 147. ms. Arch. Vat. ſig. ✠

189 Alijs quoque epiſtolis eos ad conſtantiam, ac cœpta perficienda incitauit. Si Patres inter ſe diſſentiant, maioris partis ſententiam ſequi, vel rem extrahere iuſſit; caput circa diſpenſationes intelligi in occultis, non de adductis in forenſem contentionē. Addidit, vt in vltima Seſſione decreta ſub Paulo III. & Iulio III. edita repeterentur, ac darent operam, vt Oratores Principum actis Cōcilij ſubſcriberent, antequam eorum confirmatio poſtuletur, quā abſciſſa mora concedendā eſt pollicitus. Si qui ex improbitate aduerſentur, Pontificem in ea re conſulturum. Circa matrimonio-

Variæ Pontificis diſputationes in Cōcilio extrahendæ.

rum

rum clandeſtinorum controuerſiam conciliari inter ſe Patres iuſſit, nec propterea Seſſionem differri; æqui accipi à Pontifice, vt Epiſcopi in cauſis matrimonialibus canonicas leges ſoluant in conſcientiæ foro; vt expectatiuæ gratiæ, reſeruationes, ac ſimilia abrogentur: vetiturum Pontificem, ne Legati è latere conferant Sacerdotia ijs menſibus vacantia, quibus ab Ordinarijs conferuntur: velle quoque vt Concilium conſtituat caſtigatiorem diſciplinam Cardinalium, quæ ab omnibus commendanda ſit, necnon inutiles diſceptationes abſcindat, vt ad optatum finem Concilium perducatur. Quòd ſi Comes è Luna ad Concilium extrahendum proteſtationem nuncuparit, coniunctis ſibi Præſulibus contrariam promulgent, vanoſque timores pellant, iterumque XXVII. Octobris edixit, vt quando Comes Lunenſis ea, quæ ſunt æqua, non admittat, haud quaquam attendatur, atque ad claudendum Concilium incumbant, modò maior Præſulum pars ipſis adhæſerit, eoque citiùs abſoluendum Concilium, quo aduerſi Herbipolis, & Bambergæ rumores accelerandum oſtendant.

Legati Cardd. in cit. ad Card. Bor. Ms Card. Barb. ſig. n. 1344.

190 Inter Canonum diſponendorum, ac propediem finitorum curas intercedebat antiqua illa controuerſia denuò recrudeſcens ſuper illa verba *Proponentibus Legatis*, quæ Lunenſis Comitis ſtudijs in magnum certamen exceſſerat; eòque apparebat acriùs, quòd ipſe in ſuam ſententiam Cæſaris, Regumque Oratores adducere ſtudebat, iamque proteſtationem ſuam edere meditabatur. Cæſareus quidem Orator humaniter, ac modeſtè ſe excuſauit, quòd de his à Cæſare mandatum non acceperit. Gallicus verò, qui in iuſſis ſe habere dicebat, vt cum Hiſpano coniunctiſſimus eſſet, quid rei eſſet edoctus, hoc duntaxat ſe curaturum reſponderat, quo proteſtatio impediretur, atque illud æqui, bonique accipiat, quod à Legatis dari poteſt; verùm quando is obſtinato perduret animo, ſe iuxta Regis imperium illi adhæſurum. Luſitanus pariter Orator hanc Lunenſis Comitis contentionē ingratam ſibi maximè dixit; ſi quando autem inſiſtat ardentiùs, nec ſuis à concepta deliberatione ſuaſionibus recedat, non poſſe ex Regis præſcripto ab illo ſeiungi. Iamque Comes Legatos ipſos conueniens longo orationis apparatu, quam noua ſit hæc verborum formula *Proponentibus Legatis*, demonſtrare pertentat: Philippum Catholicum Regem, qui pro maiori parte Chriſtiano imperat Orbi, nunquam paſſurum, vt inuſitata cunctis ſæculis formula ſuo tempore addatur Concilio. Se, quod Oratoris erat munus, ſi quando Legati à ſententia recedere nollent, ſuo non defuturum miniſterio, à quo tamen omnis eſſet abfutura immodeſtia, vt nimirùm Regis erga Pontificem, ac Synodum obſeruantia ſeruetur, omnibuſque innoteſcat, ad hæc non ſponte, ſed inuitum, ac Legatorum culpa deſcendiſſe.

Comitis è Luna pro verbis *Proponentibus Legatis* diſſidia.

Tunc Moronus narrationem ab exordio inſtituens Lunenſi ex fide retulit, quæ hucuſque in illa diſceptatione fuerint peracta, modò nihil ſupereſſe reliqui, quàm vt à Patribus, qua mente ea fuerint inſerta verba, & an ipſamet explicare, vel expungere velint, poſtuletur, eorumque ſententiæ, quæcumque tandem illa fuerit, ab vtraque parte ſtetur. Quam conditionem, cùm Orator reſpuere non poſſet, antequam tamen admitteret, ſciſcitatus eſt, num Patres ea verba eſſent declaraturi? Cùmque omnis ſe de alterius opinione vadem conſtituere poſſe negaret, rem in longas, & incertas diſceptationes extrahebat, ſe quidem ſuo muneri non defuturum, ingeminans. Ob hæc, cum ſæpiùs de proteſtatione minaretur, lepidè Cardinalis Moronus, abſonum, dixit, maximè fore, vt ſine cauſa Proteſtantem ageret, qui Catholici Regis omni officiorum genere Pontifici coniunctiſſimi eſſet Miniſter, magnanique ſuo nomini perpetui dedecoris notam compararet, cum fauſtum emendatioris diſciplinæ progreſſum inutili hac quæſtione diſſolueret. Plurimùm in eam rem adiuuit, quòd Cæſar nunquam Oratores ſuos his diſceptationibus immiſceri permiſerit, quin potiùs iuſſa dederit, vt Concilij abſolutionem promouerent, ipſi autem ad res componendas interceſſere, vt ea aliquando verba declararentur, ne aliquod futuris temporibus præiudicium Concilijs naſceretur. Nec obſtitere Legati, quin cuncta, quæ agenda expedire cenſerentur, ingenuè ſponderent. Iamque ad Pontificem controuerſia delata, Pontifex edito diplomate verba illa *Proponentibus Legatis*, nitida interpretatione illuſtrauit; ac Rex ipſe Philippus Oratoris ſui pertinaciam datis ad eum literis compeſcens, Concilio fæliciter terminando viam ſtrauit.

191 Itaque III. Nouembris Legatos Cardinalis Borromæus monuit, vt abſciſſo Comitis Lunenſis Oratoris Hiſpani omni reſpectu, ad claudendum Concilium omnia compararent, bonis quidem verbis eum ducerent, ſed ad diuinam gloriam, & ad promouendum Dei cultum vnicè ſpectarent: non illum Regiam voluntatem ſequi, ſed priuata ſtudia; accepiſſe enim ſe literas ab Alexandro Criuellio Apoſtolico Internuntio apud Regem Catholicum Montione datas XXIV. Septembris, quæ referant, triremium Hiſpaniæ Præfectum, ac Doctorem Velaſcum ipſi ſignificaſſe, Præſules Hiſpanos obiurgatos a Philippo Rege, quod non ſupremam auctoritatem in omnibus rebus, vti conuenerat, Pontifici detuliſſent, vetitoſque intercedere decretis, eauè retardare, ex quibus Concilium in longius tempus differri poſſit.

Concilio finis imponendus, quamuis Comes è Luna hoc non probet.

Cenſebat quoque Ferdinandus Cæſar publicæ Chriſtiani Imperij vtilitati conducere, vt citiùs Tridentinum Concilium abſolueretur, datiſque ea de re Poſſonij literis IX. Nouembris, deque eo abſoluendo mandata ſuis Oratoribus dedit. Pariter Maximilianus II. eadem conſilia vrſit flagrantiſſimo ſtudio, conſtabat enim, teſte experientia, quod à prudentiſſimis Viris expenſum fuerat, Concilij diuturniorem prorogationem nullam ſpem reuocandorum in gremium Eccleſiæ Hæreticorum attuliſſe, plura verò damna Principibus, & populis Catholicis peperiſſe; ac Delphinus apud Cæſarem Internuntius datis ad Cardinalem Moronum literis IX. ac XI. Octobris indicarat, Comitem è Luna, licèt reluctetur, cognita Cæſaris conſtantiſſima voluntate, aſſenſurum, fallique eos, qui Cæſarem inſtar Heliotropij ad Hiſpanorum cupiditates conuerti opinantur.

Ms. Arch. Vat ſig. n. 3217. ep. 157. 9. Nouem. 1562 ib. ep. 160. Ms. Arch. Vat. ſig. n. 3218. pag. 81. ib. ei. 20. & 22.

192 Hiſpanus Orator Comes è Luna Regijs acceptis literis, cùm Legati Cardinales inſinuaſſent, videri Catholicum Regem in eam ſententiam inclinare, vt Concilium non protraheretur, profatus eſt. In ipſo Concilij exordio Philippum Regem, cùm de eo inſtaurando rogatus eſſet, non propenſum ad id fuiſſe, cùm Regna Hiſpani Imperij eo non egerent, nec res in eo ſtatu verſarentur, vt optatus finis ex eo attingi poſſet, verùm Pontificiæ voluntati ſe accommodaſſe, atque apud Cæſarem, Reginamque Galliæ Concilij rem promouiſſe, vt commodo totius Imperij Chriſtiani verteretur, atque in ea re Principis Chriſtiani parti-

Ms. Fra. Card. Bar. ſig. n. 244. ep. 462.

tibus perfunctum, vt dici non poſſi: Concilij ipſi ingratum nunc finem, verùm eo modo, quo conueniat, & qui ab omnibus bonis expetatur, & Chriſtiano Imperio vtilitatem afferat, efflagitare. Quod ad Epiſcoporum, & Eccleſiarum damna, vel incommoda ob diutinam abſentiam ſpectaret, reſpondebat Rex Catholicus, id omnibus rebus maximis commune, vt grauibus ſint difficultatibus implicitæ, atque in ijs bonum publicum anteferendum priuato. Subiecit deinde ad ea, quæ ſcripta erant, de grauibus periculis, quorum impendebat terror, ſi res Concilij ambiguæ fluctuarent, omnium maximarum agendarum rerum id affine, vt maximis periculis ſint obnoxia, veruntamen in incerto euentuum eſſe diuinę prouidentiæ ſeruiendum, atque ab eius manu, quę fuerint ipſi collibita, expectanda. Delapſus dein ad literarum Cardinalitiarum calcem, quibus rogabatur, vt finem Concilij Regia opera promoueret, dixit, omni ſtudio pronum ferri, vt optimo fine claudatur, & fructus ab vniuerſa Eccleſia expetitus decerpatur, qualis ab œcumenicis Concilijs expectetur, ac mandata ea de re ampliſſima ad Comitē Lunanū data, qui ſuo muneri non eſſet defuturus.

Subdidit mox Orator, Catholicum Regem percupere, vt circa dogmata, conſueta Conciliorum forma religioſę ſeruaretur, vt in diſceptationem controuerſa capita adducerentur, ne cuiquam noua diſceptandi anſa relinqueretur, vtque in pangendis reformationis capitibus ſumma prudentia adhiberetur, cùm inde publica tranquillitas, & Chriſtiani Imperij ſalus affulgere deberet.

Ad hæc reſpondere Cardinales, Concilium à Pontifice, vt communi Chriſtianorum parente indictum, vt fluctuanti circa Religionis diſſidia Gallię conſuleret. Percrebuiſſe certam famam, Regem Catholicum prorogationem Concilij laudare; quaſi Hæreticis frænum iniceret, eamque opinionem Adminiſtrorum operibus confirmatam. Ad ſecundum articulum ſubiecere, licèt priuato bono publicum præponendum ſit, tamen ob Præſulum diutinam abſentiam hæreſim latiùs per Eccleſias ſerpere, ac bonum illud commune cum tot Eccleſiarum malo non adæquari. Ad tertiū ſubdidere, licèt Diuinę voluntati parendum ſit in euentibus aduerſis, tamen euentus aduerſos præuiſos, ſi fieri poſſit, auertendos. Demùm habitis Regiæ Catholicæ Maieſtati de optima voluntate gratijs Comitem vrſere, vt ad Concilium abſoluendum operam, induſtriamque coniungeret. Cardinalem enim Lothareingiæ diſſertis verbis dixiſſe, Gallos Præſules extrema neceſſitate ad repetendas ſuas Eccleſias, in quibus hæreſis effusè graſſatur, vrgeri, ac præterea ſumptibus exhauſtos; Gallicana verò Natione è Concilio abeunte, diſceptatum iri, an Concilium, quod ſubſiſteret, foret œcumenicum, tum pertimeſcendum, ne in Gallia Nationale cogeretur, atque à Sedis Apoſtolicæ obſequio diſcederet: diuulſa verò Gallia, etiam Hiſpaniam, Italiamque periclitaturas. Inculcarunt, etiam Comiti Legati Cardinales, Regem Catholicum, ſi præſentem Concilij ſtatum inſpiceret, omninò ad promouendum illius finem ſtudia Regia collocaturum, &c. VIII. Nouembris MDLXIII.

Illuſtriſſimæ, & Reuerendiſſimæ Dominationis Tuæ Serui Humillimi Io. Cardin. Moronus, Staniſlaus Cardinalis Warmienſis, Ludouicus Cardinalis Simoneta, B. Cardinalis Nauagerius.

193 Tunc Cardin. Lotharingus inter Patres Concilij communem ſermonem ſparſit, neceſſariò claudendum eſſe, abſoluendumque Concilium non modò propterea, quod abſentibus Epiſcopis hereſis latiùs diffunderetur, ſed quia etiam Præſules Galli ſumptibus exhauſti diutiùs hærere non poſſint, de quo Legati Cardinales vndecima Nouembris Cardinalem Borromæum fecere certiorem, atque addidere, ſe inextricabiles difficultates toleraſſe in componendis rebus ad habendam proximam ſeſſionem, tùm cōmendauere Hydruntinum Archiepiſcopum (is erat Petrus Antonius Capuanus) qui pro tuenda dignitate Sedis Apoſtolicæ in omnibus expectationem omnem ſuperaſſet.

ib. ep. 464. 12. Nou.

Gabr. Pal. in actis Con. Trid. Aſtulph. Seruant. in yſdem.

Pridiè, quàm ſolemnis ille Epiſcoporum conſeſſus haberetur, Congregatio Generalis coacta eſt, in qua hæc pertractata fuere.

,, MDLXIII. X. Nouembris fuit Congregatio
,, Generalis (& infrà) in qua proponuntur firmanda decreta publicanda in ſeſſione die ſe-
,, quenti celebranda, circa quæ decreta Illuſtriſ-
,, ſimus, & Reuerendiſſimus D. Cardinalis Mo-
,, ronus ipſius Sacri Concilij primus Præſidens,
,, & Legatus inter cætera alloquutus eſt Patres
,, in hanc ſententiam, videlicet. Placuiſſe maiori
,, parti Patrum, vt apponeretur in canonibus
,, reformationis in hac ſeſſione publicandis clau-
,, ſula, *Salua ſemper in omnibus Sanctæ Sedis Apo-*
,, *ſtolicæ auctoritate*, verùm viſum eſſe Dominis
,, deputatis magis conueniſſe, & expedire, vt
,, clauſula ipſa differatur in ſequentem ſeſſio-
,, nem, & apponatur in fine omnium decreto-
,, rum, & canonum reformationis in ipſa ſeſſio-
,, ne publicandis, dummodò ex nunc in hac
,, Congregatione hoc ſtatuatur, & concludatur.
,, Super qua re, votis Patrum rogatis, placuit
,, maiori parti id, quod ab Illuſtriſſimo Domi-
,, no Præſidente propoſitum fuit, & ita conclu-
,, ſum, & ſtatutum eſt; ſcilicet, vt dicta clauſula,
,, *Salua ſemper in omnibus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ*
,, *auctoritate*, abſque alia Patrum votatione po-
,, natur in alia ſequenti ſeſſione in fine omnium
,, canonum reformationis, &c. Confecta ſunt ea
,, de re publica documenta.

Ext. Ms. Arc. Vat. ſig. num. 3248. Ms. Arc. Va. 3248.

Affulgente XI. Nouembris die celebrata eſt ſeſſio XXIV. Tridentini Concilij, quæ ſub Pio IV. Pontifice octaua fuit, in qua poſt peracta Diuina Myſteria, aliosque ritus conſuetos orationem ad Patres habuit Richardottus Epiſcopus Atrebatenſis, atque de redigendis ad officium Hæreticis his verbis diſſeruit.

Gabriel Paleot. in actu ms. Aſtulph. Seruan. in eiſdem.

,, Eſt ſanè purioris doctrinæ præcipuus vſus in
,, Eccleſia, eſt cultus, & rerum Diuinarum laus
,, eximia; ſed niſi licentiam inter homines diſci-
,, plina cohibeat, niſi rebelles animos caſtigatio
,, reprimat, nihilo plus proficitur, quàm ſi fa-
,, melicos leones oratione, aut pictis rerum ima-
,, ginibus lenire contendas. (Et infrà) Spectate quantum Hæreticorum cauſæ deceſſerit,
,, quantum noſtræ acceſſerit, ex illa immaniſſi-
,, ma petulantia, qua ſuo furore bonorum om-
,, nium iuſtiſſimum odium concitarunt, quod
,, odium quamquam eſt vi, igni, ferro in noſtra
,, viſcera ſæuiſſimè diſtricto conflatum; tamen
,, hac parte, & nobis prodeſt, vt illis obeſt pluri-
,, nium, quod ea crudelitate teſtatum reliquerint, ſe in eius Angeli caſtris militare, quem
,, Ioannes Abaddon, id eſt euerſorem, extermi-
,, natorem, vaſtatorem nuncupauit.

Ext. in Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3199. pag. 162.

Seſſio vigeſima-quarta eademque octaua ſub Pio IV. celebratur

Doctrina de Sacramento Matrimonij aduersùs Nouatores, qui libertatem Euangelicam effrænata libertate carnis metientes, publicique omnium

nium

nium ordinum hoſtes, vt cœlibes ac virgines inſectari fuerant, ita coniugatos Diuino nexu ſoluere, ac Sacramenti dignitate orbare contenderant, polygamiamue induxerant, promulgata eſt, ſubiectis concepta verbis.

Cōc. Trid. ſeſſ. 24.

Matrimonij perpetuum indiſſolubilemque nexum primus humani generis parens diuini ſpiritus inſtinctu pronunciauit, cùm dixit, *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea*: quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhęrebit vxori ſuę, & erunt duo in carne vna.

Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & coniungi Chriſtus Dominus apertiùs docuit, cùm poſtrema illa verba tanquam à Deo prolata referens dixit. *Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro*, ſtatimque eiuſdem nexus firmitatem ab Adamo tanto ante pronunciatum his verbis confirmauit. *Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet*.

Gratiam verò, quę naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem vnitatem confirmaret, coniugeſque ſanctificaret, ipſe Chriſtus venerabilium Sacramentorum inſtitutor, atque perfectio ſua nobis paſſione promeruit: quod Paulus Apoſt. innuit dicens: *Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea*: mox ſubiungens, *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*.

Cōc. Trid. ſeſſ. 24. pag. 179.

Cùm igitur Matrimonium in Lege Euangelica veteribus connubijs per Chriſtum gratiam præſtet, meritò inter Nouę Legis Sacramenta annumerandum Sancti Patres noſtri ſemper docuerunt, aduerſus quam impij homines huius ſæculi inſanientes non ſolùm perperam de hoc venerabili Sacramēto ſenſerunt, ſed de more ſuo prętextu Euangelij libertatē carnis introducentes, multa ab Eccleſiæ Catholicæ ſenſu, & ab Apoſtolorum temporibus probata conſuetudine aliena ſcripto, & verbo aſſeruerunt, non ſine magna Chriſti fidelium iactura; quorum temeritati ſancta, & vniuerſalis Synodus cupiens occurrere inſigniores prędictorum Schiſmaticorum hęreſes, & errores; ne plures ad ſe trahat pernicioſa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipſos hęreticos eorumque errores decernunt Anathematiſmos.

De Sacramento Matrimonij.

Canon I.

Si quis dixerit, Matrimonium non eſſe verè, & propriè vnum ex ſeptem Legis Euangelicę Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutū, ſed ab hominibus in Eccleſia inuentum, neque gratiam conferre, Anathema ſit.

Canon II.

Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege diuina eſſe prohibitum, Anathema ſit.

Canon III.

Si quis dixerit, eos tantùm conſanguinitatis, & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, vt plures impediant, & dirimant, Anathema ſit.

Canon IV.

Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in ijs conſtituendis erraſſe, Anathema ſit.

Canon V.

Si quis dixerit, propter hęreſim aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à coniuge diſſolui poſſe matrimonij vinculum, Anathema ſit.

Canon VI.

Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius coniugum non dirimi, Anathema ſit.

Canon VII.

Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cùm docuit, & docet iuxta Euangelicam, & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum non poſſe diſſolui, & vtrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterii non dedit, non poſſe altero cōiuge viuente aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam, quę dimiſſo adultero alij nupſerit, Anathema ſit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cùm ob multas cauſas ſeparationem inter coniuges, quoad thorum, ſeù quoad cohabitationem ad certum, incertumue tempus fieri poſſe decernit, Anathema ſit.

Canon IX.

Si quis dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe non obſtante Lege Eccleſiaſtica, vel voto, & oppoſitum nil aliud eſſe, quàm damnare matrimonium; poſſeque omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam vouerint, habere donum, Anathema ſit; cum Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id, quod poſſumus, tentari.

Canon X.

Si quis dixerit, ſtatum coniugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cęlibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate aut cælibatu, quàm iungi matrimonio, Anathema ſit.

Canon XI.

Si quis dixerit, prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicam ab Ethnicorum ſuperſtitione profectam; aut benedictiones, & alias cęremonias, quibus Eccleſia in illis vtitur, damnauerit, Anathema ſit.

Canon XII.

Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad iudices Eccleſiaſticos, Anathema ſit.

His anathematiſmis promulgatis perlectum eſt in eodem ſolemni Epiſcoporum conſeſſu de clandeſtinis matrimonijs, ac leges de matrimonio ritè celebrando latę, decem capitibus diſtinctę.

194 Non prætermittendum verò viſum eſt, quod dicturus Nicoſienſis Archiepiſcopus ſententiam, ad decretum de clandeſtinis, cùm illud improbaſſet, addiderit. [Peto tamen, ne de recta & orthodoxa Græcorum, qui in Regno Cypri ſunt, fide aliqua ſuſpicio in hac Sancta Synodo, occaſione eorum, quæ circa VII. canonem adducta fuerunt, oriri poſſit, vt quæ illi, qui in pluribus Prouincialibus Concilijs, præſertim verò ſub R. P. D. Helia quondam Archiepiſcopo Nicoſienſi anno MCCCXL. quę itidem ſequentibus temporibus, atque in Concilio à me præſenti Archiepiſcopo celebrato profeſſi ſunt, Concilij huius actis appendantur, præſertim autem verba, quæ continentur in fine Concilij, quod ſub præfato R. P. D. Helia celebratum eſt, vt ex libello conſtitutionum Inſulæ Cypri in forma authentica conſtat. Verba in cedula continentur, quam dedit tenoris infraſcripti.]

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3248. in actis Seſſ. 7.

Verba excerpta ex Concilio Prouinciali Regni Cypri celebrato ſub R. P. Helia Archie-piſcopo Nicoſienſi anno MCCCXL. quæ in fine dicti Concilij ſunt.

Memorati Græcorum, Maronitarum, & Armenorum Epiſcopj, & præmiſſarum aliarum Nationum Maiores, pro ſe, & ſubditis ſuis, intellectis omnibus, & ſingulis ſupradictis, & ſuper articulis ſingulis fidei, & Eccleſiæ Sacramentis, ac alijs in dicta ſerie comprehenſis ſingulis ſingulariter vniuerſaliter vniuerſi iuxta Religionem interpretum clarè, apertè, diſtinctè, & ſingulariter explicitè recognouerint humiliter, & deuotè, & ſpontanea voluntate, & omni timore ſemoto, & quacumque actione ceſſante, humili profeſſione confeſſi ſunt, & deuota confeſſione profeſſi, illa omnia, & ſingula firmiter credebant, prout ſuperiùs explicitè comprehenſa, vera eſſe, & quod illa omnia, & ſingula firmiter credebant, prout ſuperiùs explicite declarantur, adijcientes rationes, quod ita erat ab omnibus Catholicis abſque dubietate credendum, & quòd Sacroſancta Romana Eccleſia erat Mater omnium Fidelium, & Magiſtra ſuper omnes Eccleſias, plenum Principatum obtinens, & Primatum, & quòd Sanctiſſimus in Chriſto Pater D. Benedictus Diuina prouidentia Papa XII. Succeſſor B. Petri, & in Terris Vicarius Ieſu Chriſti erat cunctorum fidelium Pater, Paſtor, & Dominus, cui ſinguli Prælati Eccleſiarum omnium debent reuerentiam humilem, ipſique reuerentiam eidem, & obedientiam promittebant, petentes humiliter, quòd eis liceret in ſuis ritibus fidei non contrarijs permanere, ac deprecantes dictum D. Archiepiſcopum, vt deuotionem eorum intimare Domino Summo Pontifici dignaretur.

195 Addunt acta, quòd Synodus Matrimonia filiorum familias, quæ ſine conſenſu parentum contracta nonnulli irrita ſentiebant, rata eſſe declarauit; reſciſſa verò ſunt clandeſtina, quia plures abiecta ea, cum qua priùs clam contraxerant, palam deindè contrahebant cum alia, atque in perpetuo adulterio infelicem vitam traducebant. Inſtauratum verò eſt decretum Lateranenſis Concilij ſub Innocentio III. vt præmiſſis tribus denuntiationibus coram Parocho proprio, ac duobus, vel tribus teſtibus Matrimonia celebraren-

Reformatio Matrimonij. ,, tur, tùm additum eſt. [Qui aliter, quàm
,, præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius
,, Parochi, ſeù Ordinarij licentia, & duobus,
,, vel tribus teſtibus matrimonium contrahere
,, attentabunt, eos S. Synodus ad ſic contrahen-
,, dum omninò inhabiles reddit, & huiuſmodi
,, contractus irritos, & nullos eſſe decernit,
,, prout eos præſenti decreto irritos facit, & an-
,, nullat.] Poſtremò Synodus nuptias Initutos hortata eſt, vt antequam contraherent Matrimonium, exhomologeſeos, & Euchariſtiæ Sacramentis ſe munirent, deindè cognationis ſpiritualis

,, gradus ita contraxit. [Ad ſummum vnus, &
,, vna baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant, inter
,, quos, ac baptizatum ipſum, & illius patrem,
,, ac matrem tantùm, nec non inter baptizan-
,, tem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac
,, matrem ſpiritualis cognatio contrahatur.]

Idem de cognatione ex Sacramento Confirmationis conſtitutum. Additæ leges de Sponſalibus, de gradibus prohibitis, nec non aduersùs raptores, vagos, & concubinarios, Magiſtratus, ac Proceres Matrimoniorum libertati vim inferentes, prohibitæque etiam certis temporibus nuptiarum celebritates.

Promulgatum quoque fuit prolixius decretum caſtigatioris diſciplinæ circa ſpectantia ad inſignitos Sacramento Ordinis diſtinctum viginti ſupra vnum capitulis, quibus corruptelæ ſublatę, ac mores meliores inducti, in primis de promouendis idoneis Pręſulibus conſtituta norma, & Cardinalibus doctrina, & pietate ornatiſſimis ad-

,, legendis. [Ea (inquit Synodus) omnia, & ſin-
,, gula, quę de Epiſcoporum præficiendorum vi-
,, ta, ætate, doctrina, & cæteris qualitatibus aliàs
,, in eadem Synodo conſtituta ſunt, decernit ea-
,, dem etiam in creatione S. R. E. Cardinalium,
,, etiam ſi Diaconi ſint, exigenda, quos Sanctiſſi-
,, mus Romanus Pontifex ex omnibus Chriſtia-
,, nitatis Nationibus, quantum commodè fieri
,, potuerit, prout idoneos repererit, aſſumet. Po-
,, ſtremò eadem Sancta Synodus tot grauiſſimis
,, Eccleſię incommodis commota non poteſt non
,, cõmemorare, nihil magis Dei Eccleſię eſſe neceſ-
,, ſarium, quàm vt Beatiſſimus Romanus Pon-
,, tifex, quam ſollicitudinem vniuerſæ Eccleſiæ
,, ex muneris ſui officio debet, eam hìc impen-
,, dat, vt lectiſſimos tantùm ſibi Cardinales ad-
,, ſciſcat, & bonos maximè atque idoneos Pa-
,, ſtores ſingulis Eccleſijs præficiat, idque eo
,, magis, quòd ouium Chriſti ſanguinem, quæ
,, ex malo negligentium, & ſui officij immemo-
,, rum Paſtorum regimine peribunt, D. N. Ieſus
,, Chriſtus de manibus eius ſit requiſiturus.

Prouincialium Conciliorum antiquum morem reſtitui iuſſit pro excolendis moribus, detergenda *ibi. cap. 2.* vitiorum labe, componendiſque controuerſijs. Patriarchæ, Primates, Metropolitani, atque Epiſcopi Diœceſes ſuas luſtrare iuſſi: data quoque *cap. 3.* Epiſcopis, & Parochis imperia, vt per ſe prædicationis euangelicæ munus exerceant, vel ſi fue- *cap. 4.* rint impediti, idoneos ad id munus adhibeant. Sancitum, vt cauſæ criminales grauiores contra *cap. 5.* Epiſcopos, etiam hæreſis (quod abſit) quæ depoſitione, aut priuatione dignæ ſunt, ab ipſo tantùm Summo Romano Pontifice cognoſcantur, & *cap. 6.* terminentur.

Plures etiam circa abſolutionem peccatorum, viſitationem, atque Eccleſiarum vnionem conceſſæ ſunt Epiſcopis facultates. Parochos inſuper ad *cap. 7. 10. 15.* erudiendam plebem incitauit; ætatem quoque promouendorum ad dignitates diſtinxit; quibus & plura tàm ad dignitatem exercendam, quàm ad vitam honeſtè peragendam pręſcripſit. Abuſus de *cap. 19.* expectatiuis, ac mentalibus reſeruationibus, ac pleraque alia, quæ roſea illa Eccleſiaſticæ diſciplinæ plantaria in carduos, ſpinaſque vertebant, antiquauit, ſuſtulit, abrogauit.

Qua reformatione lecta in ſeſſione VIII. Cardinalis Lotharingus poſt Cardinales Legatos ſententiam dicturus ſchedulam his conceptam verbis dedit. Cùm nudius tertius meam de reformationis articulis dicerem ſententiam, præfatus ſum, *Ext. in Ms. Arch. Vat. ſign. n. 3248. in actis ſeſs. 8.* vt nunc etiam, me valdè quidem cupere, vt priſca illa Eccleſiaſtica reſtitueretur diſciplina; ſed cùm his corruptiſſimis temporibus, & moribus intelligam non poſſe ea, quibus maximè opus eſſet, prótinus adhiberi remedia, interim aſſentiri, & approbare fateor ea, quę nunc ſunt decreta, non quòd ea iudicem ſatis eſſe ad integram ęgrotantis Reipublicę Chriſtianę curationem, ſed quod ſperem his priùs lenioribus fomentis adhibitis, cum grauiora medicamenta pati poterit Eccleſia, Pontifices Maximos, & maximè Sanctiſſimum Dominum Noſtrum Pium pro ſua inſigni pietate, & prudentia diligenter curaturum, vt ea quę deſunt, im-

implens, & efficaciora inueniens temedia, in vſum veteribus iam abolitis reuocatis canonibus, & maximè quatuor veterum illorum Conciliorum, quos quantum fieri poterit, obſeruandos eſſe cenſeo, vel ſi expedire videbitur, frequentiori œcumenicorum Conciliorum celebratione, omnem morbum ab Eccleſia propulſans, eam ſuæ priſtinæ reſtituat ſanitati. Hanc antem meam mentem, & ſententiam, tùm meo, tùm omnium Galliæ Epiſcoporum nomine in acta referri volo, & vt fiat à Notarijs, peto, & poſtulo.

Ad quintum caput reformationis, ſi habita ratione temporum, hoc decretum placet Patribus, id mihi quoque hoc nomine magis placet, quod cum eis in Congregatione heri habita viſum ſit priuilegijs Principum non eſſe derogandum. Hoc ita eſt conceptum, vt nec Chriſtianiſſimi Franciæ Regni priuilegijs, iuribuſque, & ſacris conſuetudinibus quidquam pręiudicij afferat, quod quidem mihi placere lubens profiteor, & tùm meo, tùm omnium Franciæ Epiſcopotum nomine à Notarijs peto, & poſtulo, vt id in acta referatur.

196 Cùm huic ſolemni Epiſcoporum conſeſſui Cardinalis Hoſius Legatus morbo implicitus intereſſe non potuiſſet, ſententiam ſnam edito publico hoc docnmento deprompſit.

Ext. in Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3428. poſt ſeſs. 8.

Quod ad decretum de Matrimonio clandeſtino attinet, aſſeruit, ſe ſentire, quod hactenus ſenſit Eccleſia Catholica, in qua doctus eſt, prohibitionem Eccleſiæ, ne clàm contrahatur, impedire matrimonium contrahendum, non dirimere contractū; ab illius itaque ſententia non diſcedit. Quamobrem decretum hoc de clandeſtinis approbat in omnibus alijs, præter quam quod illi nouitas non placet, quod contra doctrinam, quam recepit ab Eccleſia Catholica, non eſſe debere deinceps rata decernuntur, cùm nullam cauſam videat, quamobrem irrita declarari debeant. Si quid verò ſecus S. D. N. viſum fuerit, ad cuius Sanctitatem remitti cauſam hanc poſtulat, illius iudicio, qua par eſt reuerentia, & animi ſubmiſſione iudicium hoc ſuum ſubmittit.

De nono canone dicit. Nonum canonem approbat, ſed eo ſenſu, quo ſcriptus eſt, & à Patribus approbatus, quorum hanc mentem fuiſſe non animaduertit, vt vellent decernere legem cœlibatus eſſe legem Eccleſiaſticam; cùm nec propoſita fuerit ea quæſtio, nec à Patribus diſputata, ſed verba tantùm Lutheri poſita fuerunt, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, cuius error ipſius verbis poſitus fuit à Patribus ac damnatus, &c. Acta fuerunt præmiſſa Tridenti, &c.

197 Poſtridiè à celebrata ſeſſione, Cardinales Legati Carolo Borromęo ſignificarunt, congregatos Regum, Principumque Oratores poſtulatos fuiſſe, vt de abſoluendo Concilio ſententiam ſuam nitidè expromerent, & modum etiam tenendum ſignificarent, ac Lotharingię Cardinalem expoſuiſſe, Cęſarem, Regemque Catholicum de eo celebrando rogatos initio diſſenſiſſe, cum eo non egere putarent, at à Pontifice certiores factos de extrema neceſſitate, in quam Galliæ Regnum eſſet adductum, veluti obſequentiſſimos filios, ac Principes Chriſtianos Pontificię auctoritati ceſſiſſe, cùm niſi Oecumenicum celebraretur, Nationale in Gallia conflandum foret, ex quo illud Regnum à Sedis Apoſt. obſequio diuellendum eſſet. Tùm addidit, quàm ægrè Clerus, Regnique Ordines Poſſiaci congregati adducti eſſent, vt decreta, ac finem iſtius Concilij expectarent, ac ni citiùs finis illi imponatur, grauiora, quàm anteà, pericula Galliæ impendere, ſummaque precum contentione vrſit, vt ſi Galliæ ſalus chara Legatis Cardinalibus eſſet, ne abrumpi Concilium ſuſpendi-ue paterentur. Quicumque enim ex his caſus contingeret, Nationalem Synodum in Gallia coactum iri, ac res Galliæ ad extremum exitium pronas futuras. Contendendum itaque omni opera, ac ſtudio, vt citiſſimè abſoluatur, ac moram periculo non carere, cùm intereà temporis concionatores Hæretici eam peſtem toto Regno latiſſimè diffundant, & quò magis res differatur, eò pauciores futuros, qui eius decreta ſint admiſſuri, atque ita è Concilio tardiore perniciem orituram, à quo ſalus expectabatur, cùm ſinguli maius offendiculum parerentur, ſtudijſque à Sede Apoſtolica magis auerſi futuri eſſent, quàm forent ab ea alieni, antequam Concilium inchoaretur. Addidit etiam Pręſules Gallos diutiùs Tridenti hærere non poſſe, atque adeò maiori ex parte iam dilapſos ob priuata & publica Regni incõmoda; ſi verò Concilium in proxima ſeſſione claudendum ſit, retardaturos iter, vt tanto bono perfrui, atque Patriæ malis medicinam ſalutarem afferre poſſint. His perſuaſi rationibus à Lotharingo allaris Cardinalis Madrutius, & alij Pręſules conſenſere Concilium quantocyus abſoluendum, tantummodo Legionenſis, atque Ilerdenſis Epiſcopi inſinuarunt, videri neceſſarium Regis Catholici, qui tot, & tanta Chriſtiani Imperij Regna teneret, conſenſum; at Granatenſis Archiepiſcopus, Concilium abſoluendum in eo ancipiti diſcrimine concluſit, verùm alia reformationis capita ſancienda, atque in eo capite, quod ſpectaret ad Principes, cauendum, ne quid insereretur, quod eorum animos exulceraret, cùm Eccleſia eorum patrocinio maximè indigeret. Quod attinet ad dogmata; vt illa, quæ iam à Concilijs deciſa erant, omitterentur, quæ verò diremptę non erant controuerſiæ, ſine diſceptationum ambagibus, pro tollendis corruptelis, dirimerentur breuibus decretis ad fluctuantes confirmandos, non quòd Hæreticorum pelliciendorum in caſtra Eccleſiæ ſpes affulgeat, vel quòd Catholici nouis decretis egeant; iam ad retundendas Hæreticorum argutias, vel in controuerſijs de Purgatorio, vel de inuocatione Sanctorum, vel de Sacris Imaginibus plura extare firmiſſima argumenta. Addunt Legati Cardinales ſe ad hæc in opus prouocanda ſtudia omnia defixuros, &c. XII. Nouembris MDLXIII.

Ms. Card. Frãc. Bar. ſig. num. 1344. ep. 466. Ca.d. Legator ad Card. Borr.

198 Proximo die nauata eſt eidem tractationi de abſoluendo Concilio opera, ac geſta in conuentu ea de cauſa habito narrat his verbis Gabriel Palæottus.

Acta Conc. Trid. per Gabr. Pal. ms. Barb. ſig. n. 24. pag. 507.

,, Die XIII. Nouembris MDLXIII. Vocantur
,, coram Legatis Prælati viginti quinque ex di-
,, uerſis Nationibus, & Lotharingus, ac Madru-
,, cius, cumque illis communicare incipit Car-
,, dinalis Moronus de finiendo Concilio, & qua
,, ratione faciliùs ad exitum perduci poſſit, poſt-
,, quam iam omnia de Sacramentis, & ferè om-
,, nia de reformatione ſunt abſoluta, idque &
,, S. D. N. & valdè cupere pro communi vtilita-
,, te, & quoniam multa interim accidere poſſent,
,, quæ pendente Concilio magnam perturbatio-
,, nem excitarent. Tùm Cardinalis Lotharingus
,, longa oratione varias non ſolùm rationes, ſed
,, etiam neceſſitates declarauit pro incolumitate
,, Prouinciæ Gallicanæ, vt Concilium hoc non
,, ſuſpenſione, ſed extremo fine, & quàm celer-

Legati cõſilium petunt, qua via Concilium quàprimum abſoluendum.

,, rimè

,, rimè claudatur. Exorſus eſt ab indictione hu-
,, ius Concilij, quod præcipuè pro Gallicana
,, Natione conuocatum fuit, cætera poſt ſubſe-
,, quuta recenſuit, ſed id potiſſimùm, quod in
,, extremo illo conuentu Gallicano ſuperioribus
,, menſibus habito inter Regem, & Status Re-
,, gni ſtatutum fuerat, vt Concilium Nationale
,, celebraretur, ſi Concilium hoc Tridentinum
,, finem non ſortiretur, à quo Nationali Conci-
,, lio mala omnia, ac damna expectari poſſint;
,, igitur, ſi ſaluam vellemus Galliam, laboran-
,, dum omninò erat, vt nunc extremas manus
,, huic Synodo imponeremus. In eandem ſen-
,, tentiam diuerſis etiam rationibus cæteri om-
,, nes diſceſſerunt, cùm propter pericula, quæ
,, pendente Concilio ex obitu, aut Summi Pon-
,, tificis, aut Cæſareæ Maieſtatis imminere pote-
,, rant, tùm ob damna, quæ Eccleſiæ ex Paſto-
,, rum abſentia patiebantur, & tandem vt opta-
,, tum à toto Orbe fructum omnes colligere poſ-
,, ſent; aderant ex Hiſpanis, Granatenſis, Iler-
,, denſis, ex Portugallia, Bracharenſis, ex Flan-
,, dria, Atrebatenſis, Namurcenſis, ex Gallia,
,, Senonenſis, & Virdunenſis, & ex alijs, tùm
,, Italiæ, tùm aliarum Prouinciarum locis quam-
,, plures Prælati, qui idem ſunt ſequuti.

De ratione autem abſoluendi Concilij iam concluſerant, vt quæ ſuperſunt de reformatione, & Regularibus, proponantur, circa verò reliqua dogmata, videlicet, de Purgatorio, de Imaginibus, & veneratione Sanctorum, de Indulgentijs, ea cum ſatis clara, & ſuperioribus quoque Concilijs fuerint ſancita, ideò ad fugiendas diſputationes, quæ rem nimis in longum traherent, ſatis nunc eſſe paucis decretis abuſus damnare, qui in ſingulis irrepſerunt. Itaque tres claſſes conſtitutæ ſunt, & in vnamquamque diſtributi, quinque Prælati, & totidem Theologi, qui hos abuſus notarent, qui ſuper his decreta conficerent.

Legati Card. ep. 4 7 ad Car. Borr.

199 Decimaquarta Nouembris ſignificarunt Cardinali Borromæo Legati Apoſtolici conſtitutum fuiſſe, vt indiceretur ad decimamquintam Nouembris Congregatio, in qua denuntiaretur Præſulibus, abſoluendum eſſe Concilium in proxima ſeſſione, vt damna, quæ paſſę ſunt Eccleſiæ ex Epiſcoporum abſentia, ſarciantur, cùmque aliqua dogmata diſcutienda ſupereſſent, tria ſelecta ſunt, de Purgatorio, de Imaginibus, deque Indulgentijs, & hæc non pertractanda ſcholaſtico more, cùm in alijs Concilijs ſint illuſtrata, ſed compendiariæ reformationis modo pro tollendis circa ea corruptelis. Quæ verò in ea Congregatione geſta ſint, deſcribit ſubiectis verbis Gabriel Palæottus.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. Ms Frãc. Car. Barb. ſig. n. 24. pag. 508.

,, Die XV. Nouembris MDLXIII. habetur Con-
,, gregatio Patrum, ſuper XIV. articulis refor-
,, mationis primo propoſitis, quorum aliàs co-
,, pia data fuit, in qua Cardinalis Moronus in-
,, cœpit. Poſtquam tractata ea fuerunt, quæ
,, magis neceſſaria ſunt, & quæ ad dogmata
,, pertinent, Hæretici autem, quorum præcipuè
,, cauſa hoc Concilium fuit conuocatum, quoti-
,, diè obſtinatiores reddi videntur, nec ſpem
,, vllam nobis præbent eorum emendationis, &
,, quoad nos iam omnia, quæ dogmatum ſunt,
,, videmur perfeciſſe, & de reformatione tàm
,, multa hactenus conſtituta ſunt, quę vix a mul-
,, tis ſperabantur, quæ ſanè ſi quis adhuc perfe-
,, ctiora deſideret, animaduertat ille, eos ſæpè,
,, qui meliora volunt, amittere etiam bona. Su-
,, perſunt verò adhuc, & alia quædam de refor-
,, matione, quæ vobis nunc proponuntur, inter
,, quæ extat illud caput vltimum de Principibus
,, Sæcularibus, quod redactum fuit in breuiorem
,, formam, & cupimus, Patres, boni omnia con-
,, ſulere, nam & conditio temporum, & rerum
,, ſtatus ita exigit, vt multa etiam relinquantur
,, Principum pietati, & religioni, quos pręſer-
,, tim defenſores, & executores cupimus eſſe de-
,, cretorum noſtrorum. Iam verò cùm fructus
,, ſancti huius Concilij ſint maturi, tempus eſt
,, eos colligendi, ne nimium dilati putreſcant.
,, Sanctiſſimus noſter, ſicut initio ſanctam hanc
,, Synodum pro Chriſtianæ Reipublicæ vtilitate
,, conuocauit, ita nunc re benè peracta optat
,, tandem finem Concilio imponi, rebus ita pu-
,, blicis exigentibus. Idem etiam petunt Ora-
,, tores Cæſarei enixè, & Cardinalis Lotharin-
,, gus nomine Gallicanæ Prouinciæ admouet, ſi
,, ſaluam volumus illam Prouinciam, & non
,, penitùs interire, vt tandem finem Concilio
,, imponamus, quod & reliqui omnes Oratores
,, ſummo ſtudio contendunt. Quarè rogamus
,, vos, vt quam breuiſſimè de rebus agendis ſen-
,, tentiam dicatis, atque omiſſis omnibus, quæ
,, ad ſpeciem doctrinæ, ſeù ingenij ſpectent, ea
,, tantùm, quæ neceſſaria ſunt, attingatis, cùm
,, ornamenta reliqua ſatis iam omnibus perſpe-
,, cta ſint.
,, Poſtmodum Cardinalis Lotharingus propo-
,, ſitionem Cardinalis Moroni in omnibus ap-
,, probauit, fidemque fecit, expedire Galliæ Re-
,, gno, vt Concilium omninò abſoluatur. Duo
,, autem, inquit, non omittam, quorum Illuſtriſ-
,, ſimos Legatos, & reliquos Patres admonitos
,, eſſe cupio. Primum eſt, vt poſt peractam hanc
,, ſequentem Seſſionem, in quo puto rectè om-
,, nia concludi poſſe, quæ ſuperſunt, poſt paucos
,, dies legatur publicè confirmatio Sanctiſſimi
,, Domini Noſtri, vt quæ fæliciter ſtatuta ſunt,
,, etiam in perpetuum æuum ſtabiliantur. Se-
,, cundum eſt, vt concedatur omnibus Epiſco-
,, pis, cùm ad Eccleſias ſuas redierint, vt poſſint
,, vſque ad certum diem diſpenſare in impedi-
,, mentis matrimonij, & abſoluere in foro pœni-
,, tentiæ in omnibus caſibus &c.

Card. Leg. ep. 475. ad Card. Borr. 22. Nouem.

Conſentiebant cum Cardinale Lotharingo ad claudendum Concilium Cæſaris, Luſitani Regis, Venetorumque Oratores, immò Cæſarei id verbum laxarunt, ipſos, ni citò abſolueretur Concilium, è Concilio reuocatum iri. At Comes è Luna licèt mandatum de ea re ab Hiſpaniarum Rege habere percuperet, tamen ſe non aduerſaturum profeſſus eſt, de quibus Legatorum ad Cardinalem Borromęum extant literæ XXII. Nouembris exaratæ. Incumbebant verò Patres ſcribendis inter alia decretis pro reſtituenda diſciplina Monaſtica, vt refert Palæottus.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. Ms. Frãc. Car. Barb. ſig. n. 24. pag. 511.

,, Die XXIII. Nouembris MDLXIII. Cùm
,, vota Patrum de reſtituenda Regularium diſci-
,, plina exquirerentur, Cardinalis Lotharingus
,, hæc fatus eſt.
,, Non poſſum inficiari, me & optimè de Re-
,, gularium Ordine ſentire, & erga eos maximè
,, affectum eſſe, ſcioque quantum in Gallia no-
,, ſtra ipſi etiam martyrio ſe obtulerint partim
,, amputatis capitibus, partim etiam abraſa co-
,, rona, & detracta pelle vſque ad oſſa, exco-
,, riatoque capite morti ſubiecti ſint, hac tantùm
,, de cauſa, quòd noluerunt renuntiare Papatui,
,, & maledicere Sanctiſſimæ Euchariſtiæ. Igitur
,, ſicuti

Plures Monachi in Gallia affecti martyrio.

Digitized by Google

,, ſicuti mihi non placent Clerici exempti ab E-
,, piſcopo, ſic maximè laudo Regulares à nobis
,, exemptos, & cupio à vobis eorum exemptio-
,, nes, & priuilegia conſeruari,

200 Dum feruent omnia pro claudendo Concilio, Patres vniuerſim percupiuere, vt acta Concilij à Pontifice confirmarentur, proptereaque Legati Apoſtolici vigeſima quinta Nouembris Cardinalem Borromæum tranſmiſſa etiam ea de re verborum formula certiorem reddidere. XXVI. Nouembris Hiſpanus Orator, qui antea pluries ſignificarat, ſe perducendo ad exitum Concilio non aduerſaturum, mutauit ſententiam, prolixoque ſermone altiùs repetito expoſuit, quæ Philippus II. pro Concilio Tridentino promouendò, tuendaque fide Catholica in Gallia egiſſet, vt miſſo in Galliam Priore Antonio Toletano Proceres ad retinendam veterem, & orthodoxam Religionem ſollicitaſſet, ac Vindocinenſem Principem (is erat Antonius Rex Nauarræ) maximis promiſſis (ſcilicet promiſſo Regno Sardiniæ, vt antea à nobis diſſertum fuit) adduxiſſet, vt non ſineret fieri Nationale Concilium, ſed congregandi Tridentini Concilij finem expectarent, quo corruptelas, quæ in Chriſtiano Imperio subortæ fuerant, tollendas, diſciplinamque ſanctiorem reſtituendam ſpondebat, ac licèt Franciſcus Dux Guiſius, Regiorumque Caſtrorum Præfectus à ſancto Andrea nuncupatus, & Annas Magiſter Equitum Catholici, ſtudijſque coniunctiſſimi, ſanctiori Regis Galliæ conſilio intereſſent, non ſine tamen maximis difficultatibus, vt conſpicuum eſt, votis potitum. Miſiſſe Præſules ad Concilium, expectare fructum, ob quem Concilium indictum ſit, ac licèt circa dogmata, ac reformationem plura præclarè geſta ſint, tamen quæ ſuperſint, non prætermittenda, vt quindecim dierum flexu anticipato Concilium abſoluatur; eas eſſe materias, ex quibus natæ hæreſes, quæ lacerent Eccleſiam: imperfectas non relinquendas, ne iterum ad eas retractandas cogendum foret Concilium, nec huius Concilij exitum neceſſitatibus Eccleſiæ reſponſurum, nec ſumptibus, & laboribus tantis dignum futurum. Non prætermiſit etiam, ſi ea ratione præcipiti abſoluatur, non diſcuſſis controuerſijs, quę aliquo dierum flexu diſcutiendę ſunt, offendiculum publicum omnibus illatum iri, labefactandamque gloriam, quam Pontifex celebrato eo Concilio iam collegerat; demùmque addidit, rem tanti momenti, licèt cum Cæſare, & Gallo agitata eſſet, inconſulto Rege Catholico, ſine ſumma iniuria, cùm tàm pręclarè de Sede Apoſtolica meritus eſſet, ad exitum perduci non poſſe.

Card. Legati ep. 474.

ib. ep. 477.

Comes à Luna orat pro prorogatione Concilij.

201 Ad hæc Cardinales Legati reſpondere, maximam Regis Catholici potentiam meritò celebrari, atque ab ipſis coli, & ſuſpici, verùm neceſſitate extrema ad Concilium abſoluendum compelli, nec relictum in ea re deliberandi locum, Gallos enim tamdiù finem expectaſſe Concilij, vt expectandi ampliùs patientia ipſis deſit, omneſque Concilij ſperati fructus corrumpantur: concionatores Hæreticos iam per Galliam latiùs graſſari, ac venena diffundere, de peſſimo rerum Gallicarum ſtatu à pluribus fide digniſſimis, tùm à Cardinale Granuella monitos eſſe religionem fœdiùs collapſam ab aliquot menſibus, proptereaque ad Concilium claudendum à Gallis ipſis, atque à Cæſare, & alijs Principibus, tùm à Pontifice vrgeri, omneſque in ea verſari ſententia Regem Catholicum, ſi Concilio intereſſet, in eandem omninò ſententiam deſcenſurum: dogmata ſat iam illuſtrata, ac pro diſciplina reſtituenda plures etiam, quàm expeteret Rex Catholicus, ſanctiones digeſtas. Obijcienti iterum Oratori maximo Eccleſiæ damno immaturum finem Concilio impoſitum iri, reſponſum eſt, nullam maiorem plagam Eccleſiæ imponi poſſe, nec vllam rem gratiorem Hæreticis poſſe accidere, quàm ſi finis Concilij diſturbaretur. Poſt multa demùm addidere, ſe optimè ſperare, vt Cæſareorum, & Luſitani Oratorum opera Hiſpanus demulceatur, ſeque ſpretis aduerſis molitionibus Pontificia imperia conſtanter confecturos. *Tridenti XXVI. Nouembris MDLXIII.*

Cardinales Moronus, Warmienſis, Simoneta, Nauagerius.

202 Iam pridem Carolus Borromæus Cardinalis certiores fecerat Legatos Tridentinos, fixum ſtare Pontificiæ menti, ne proximam differrent Seſſionem, ſed perruptis generoſiſſimè difficultatibus ad imponendum finem Concilio conitantur, nec metuendos aduerſarios, cùm Cæſarei, ac maxima Concilij pars ipſis adhærerent, grauiora damna ex procraſtinatione impendere, Chriſtianamque Rempublicam hoc remedium ſaluberrimum, ac neceſſarium confecti, perfectique Concilij anxijs animis expectare; controuerſias de Purgatorio, deque Imaginibus, de quibus Cardinalis Lotharingus verba fecit, adeò conſpicuas, atque illuſtres, vt ne quidem vno die de his diſceptandum ſit; itaque cùm omnia ſint diſcuſſa, illuſtrata, atque expedita, firmam ſpem à Pontifice conceptam eſſe proxima die IX. Decembris exoptatum finem Concilio imponendum, ac ſi quid circa diſciplinæ emendatioris reſtituendæ leges deſiderari viſum ſit, illud Pontificem accuratiùs perfecturum: caueant itaque ne Seſſionis diem extrahant, ſed eo ipſo die Præſules ad ſuas Eccleſias dimittantur. Vt verò concepta ſpe citiùs Concilium abſolutum fuerit ex improuiſo caſu, dicetur inferiùs. Significauit inſuper alijs literis ſpem bonam, quam conceperat, quod Orator Hiſpanus ſe intra æquitatis limites contineat, vt antea in vltima ſeſſione egerat, ſed ſi quando eos exceſſerit, ſine vlla dubitatione proſequantur, ac ſi verbis etiam contumelioſis in incæpto perſiſtat, ne tamen ab inſtituta, vel potiùs penè confecta actione deſiſtant. Gratiſſimum accidiſſe Pontifici, quòd mota controuerſia circa verba *Proponentibus Legatis* in publica ſeſſione dirempta ſit, multòque chariùs accepiſſe, quàm ſi de ea diploma promulgatum fuiſſet; cæteras quoque res magis optare, vt à Concilio definiantur, quàm ſi ad eum referantur; ac licèt Synodus velit decretum ſeorſim edere, quo, vti par eſt, auctoritas Sedis Apoſtolicæ aſſeratur, ſciant tamen ſua auctoritate ſe modeſtiſſimè vſurum, cùm Diuini cultus amplificationem, ac publicæ ſaluris curam ob oculos propoſitam habeat. Laudaſſe Pontificem Legatorum grauitatem, & conſtantiam, qui aliquorum Præſulum in ferendis ſuffragijs indignam proteruiam repreſſiſſent, litem verò, quæ inter Archiepiſcopos, & Epiſcopos interceſſerat, ex veterum canonum decretis dirimi iuſſit.

Ext. lit. in ms. Arch. Vat. ſig. .. ep. 160. 18. Nouemb.

Card. Borromæus ſcribit Legatis, vt quantocius Concilium abſoluant.

Ext. ib. ep. 162. 18. Nouemb.

203 XXVIII. Nouembris cœtus ampliſſimi coacti ſunt in ædibus Cardinalis Moroni, vt omnium Nationum conſenſu de Concilio claudendo decerneretur, in quibus Cardinalis Lotharingus perorauit, in Gallia religionem in dies collabi, ac niſi abſoluto Concilio redintegrari poſſe: extincta verò in eo Regno Religione alia Regna in exitium prona futura; ac tres partes è quatuor

Extant in ms. Fract. Car. Bar. ſig. num. 1344. ep. 478.

in

in eam ſententiam iuere, claudendum eſſe Concilium: aliqui tamen opinati ſunt, vt Seſſio vltima ad octo, vel decem dies protraheretur, vt res maiori dignitate perficeretur; at Lotharingus Cardinalis, Cæſareique Oratores expetiere, vt de Purgatorio, deque Imaginibus, deque Inuocatione Sanctorum ageretur, ijs enim omiſſis maxima offendicula, & damna oboritura, cùm huius temporis hæreſes circa ea conflatæ fuiſſent, aliquos enim ſuſpicaturos propterea ea prætermitti, quòd firmo fundamento, & ratione carerent, maximè cùm Concilium ea de cauſa congregatum fuiſſet, conſulere tamen ne tempus diſceptationibus teratur, ſed corruptelarum tollendarum cauſa decreta optima de ijs ſancirentur; hæc Cardinales Legati ad Cardinalem Borromæum, quorum literæ Tridenti XXIX. Nouembris anno MDLXIII. conſignatæ. Qui verò conatus eodem die in contrarium adhibiti ſint ab Hiſpano Oratore, deſcribit his verbis Gabriel Palæottus in actis MS. Concilij Tridentini.

Cardinalis Lotharingus orat pro abſolutione Concilij.

204 XXIX. Nouembris MDLXIII. Comes Lunenſis conuocat omnes Prælatos Hiſpanos in domum ſuam (& mox.) Suſpicio tùm erat non leuis eos conſultaſſe, qua ratione præſens Concilij finis poſſet impediri, quod ſcilicet aiebat, neglectam poſſe videri Regis Philippi auctoritatem, ſi eo ignorante tanta res eorum conſenſu terminaretur.

Ext. in act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. Ms. Frãc. Car. Bar. ſig. num. 24. p. 513.

Poſtero die idem Comes Lunenſis Prælatos ferè omnes Italos, qui ſubiecti ſunt ditioni & imperio Regis Philippi, præſertim ex Regno Neapolitano accerſit, qui fuerunt circiter quadraginta, eiſdemque nonnullas exponit rationes, quibus conſentiendum non ſit, vt finis Concilij in proxima Seſſione habeatur, præcipuè verò, quia materię omnes, quæ ſunt de dogmatibus, non ſint digeſtæ, nec deceat eas temerè præcipitare: deindè quia Philippi Regis nec conſenſus, nec notitia vlla in hac re intercedit. Fuit ei ab omnibus reſponſum, duobus tantum, aut tribus exceptis, occaſionem hanc abſoluendi Concilij, diſcedentibus Gallis, nullatenus eſſe omittendam, multa ſuperuenire poſſe, quæ exitum hunc interturbent, veluti obitum Sanctiſſimi Domini Noſtri, Cæſareæ Maieſtatis, & alia his ſimilia.

Comes à Luna conatur Cõcilium in longius tempus ducere.

Replicat Comes, in præſenti ſibi ſatis certum eſſe, hoc Philippo Regi ſuo minimè expedire, proptereaque ſe, quantum in ſe fuerit, repugnaturum. Inde hora quarta nuntius ex Vrbe magna ad eum celeritate miſſus ab Oratore Regio in Vrbe commorante aduenit, qui ei ſignificat, Sanctiſſimum D. N. graui, & periculoſo morbo laborate. Eadem quę nocte hora nona Legati ſimiles literas accipiunt, quibus in magno diſcrimine ſalutis Sanctiſſimũ D. N. poſitum eſſe ſignificabatur.

205 Ex caſu inopinato Pontificij morbi fracta eſt pertinax durities Hiſpani Oratoris Comitis è Luna, qui Concilio ad exitum perducendo obſtabat, atque ab impediendo fine Concilij abſtitit, cùm ad eum impediendum Regia mandata non haberet, vt Cardinales Legati Borromæum Cardinalem de his certiorem fecere. Ita Pontificij obitus fama adeò Hiſpanum Oratorem, & alios, qui Concilium protrahendum cenſebant, permouit, vt publicæ ſalutis Chriſtiani Imperij cauſa vniuerſi ad claudendam optato exitu Synodum conſenſerint, ne ſchiſma oriretur, vt refert Aſtulphus Seruantius, & Gabriel Palæottus his verbis deſcribit.

Pij IV. morbi occaſione Conciliũ claudendũ omnes conſentiunt.

Cardd. Legati in literis ad Car. Bor. ep. 479. Ms. Frãc. Card. Bar. ſig. n. 1344 Ms. Card. Pij ſig. n. 201.

Die I. Decembris MDLXIII. Hoc triſti nuntio accepto (ſcilicet lethalis morbi Pij IV.) grauiter omnes ſunt proſtrati, quodque Cardinalis Moronus ſæpè præſagiens dixerat poſſe inopinatò interitum Sanctiſſimi noſtri ſuccedere, quodque Comes Lunenſis aſpernari vſquequaque ſolebat, nunc tandem Diuino iudicio accidiſſe omnes valdè mirabantur. Legati ſtatim conuocant omnes Oratores, rei ſtatum narrant, ac præſens remedium adhiberi poſtulant. Oratores Concilium ad deliberandum vſque in veſperum petunt. Summa hæc erat deliberationis, an Concilium ſtatim non alio expectato nuntio de obitu Pontificis finiretur. Videbatur omnibus, ſi tempus interponatur, poſſe Chriſtianam Rempublicam eò perduci, vt omnia calamitatibus, bellis, & certo ferè ſchiſmate perturbentur. Nam ſi pendente Concilio mors Pontificis ſequatur, periculum erit, ne eius electio à Patribus in Concilio tanquam ad ſe ſpectans vindicetur, aut Galli nouos motus hac occaſione concitent, atque his, qui ius Pontificis eligendi arriperent, reſiſterent. Verùm Dei clementia factum eſt, vt Oratores omnes in eam ſententiam vnanimes conuenerint, vt primo quoque tempore Concilium finiatur. Cardinalis Lotharingus ardens in hac re in primis erat, Oratores Cæſarei, quos antea dubium erat, ne priùs Cæſarem conſulere vellent, alios potius nunc vrgere incipiunt ad opus hoc abſoluendum. Orator Portugallenſis neruos omnes intendit, & reliqui omnes, vt quamprimùm Concilium claudatur. Solus Comes Lunenſis Hiſpanus non quidem obſtinatè, vt anteà, nec apertè contradicit, ſed tamen non facilè alijs adhæret, aſſenſumque ſuum alijs non vult impartiri.

Ext. in act. Conc. Trid. Seruant. ms. Fr. Card. Bar. pag. 150. & aliud ms. Card. Pij.

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. ms. Frãc. Cardinal. Bar. ſign. num. 24. pag. 514.

206 Die II. Decembris MDLXIII. Legati conuocant Oratores Eccleſiaſticos, & Prælatos quamplures ampliùs quàm quinquaginta ex varijs Nationibus, vt ab his certiùs intelligant, quod conſilium in hoc periculoſo rerum ſtatu ſit ab eis capiendum. Omnes reſpondent, paucis Hiſpanis exceptis, & tribus Italis, ſtatim Concilium eſſe finiendum ijs propoſitis materijs, quæ iam præparatę erant, nec in his ampliùs immorandum. Itaque ſtatuunt Legati, eadem die Congregationem generalem habere, vt Patres ſententiam dicant ſuper decreto de Purgatorio, de Imaginibus, quod iam multis oſtenſum fuerat. Item ſuper decretis de reformatione, quæ iam emendata fuerant. Similiter etiam de Regularibus, quę emendata erant, licèt nondum eorum copia tradita fuiſſet.

Lit. Card. Borrom. Ms. Arch. Vatic. ſig. num. . . . ep. 156.

De Indulgentijs autem, cùm materia nimis difficilis, & quæſtionibus implicita videretur, interim ſuperſedendum putant; quamuis ex Patribus multi deſiderarent, vt de ea obiter ſaltem aliquid attingeretur, ne prorsùs omiſſa ſilentio videretur.

207 Incubuere omni ſtudio, & contentione Cardinales Legati Tridentini, vt Concilium abſoluerent, Cæſariſque, & aliorum Regum, ac Principum Oratores, Præſuleſque mutua voluntatum conſenſione conſpirarunt pro eo claudendo, adeò vt etiam conteſtarentur, ſe diſceſſuros, ni abſoluererut. De nauata verò à Legatis diligentia in ea re certior factus à Carolo Cardinale Borromæo, ad quem Legati ſcripſerant, Pontifex finem Concilij accelerari iuſſit propter imminens periculum, atque addidit, vt ſi perficere non poſſent ea, quæ ſpectant ad Imagines, ad Purgatorium, ad Monachorum, & Monialium caſtigatiorem diſciplinam, ac ſimilia, reijciant illa ad ea, quæ in alijs Concilijs, & antiquis conſtitutionibus decreta ſunt, potiuſquam ſeſſionem

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3216. ep. 9. vlt. Nouemb. 35.

ex-

Digitized by Google

extrahant, vt verò hæc omnia concludantur præſentibus Principum Oratoribus, maximi referre ad Diuinam Gloriam. Cardinalem etiam Lotharingum diſceſſum ſuum in Galliam maturare, atq; adeò finem Concilij omninò accelerandum: Perducto verò ad finem Concilio, ſe non deſuturum illi confirmando, eiuſq; decretis in opus prouocandis eo ardore pietatis, ſtudioque flagrantiſſimo, quo Diuina adiutus gratia illud promouit. Subdidit ſe quidem grauiſſimę ægritudinis turbine concuſſum, ſed ex ea procella collegiſſe. Contenderent itaque incitatiſſimis ſtudijs ad finem Concilij, vt citiſſimè eorum conſpectu frueretur, atque omnia ad Diuini Cultus amplificationem componat. *Dat. Vltima Nouembr. MDLXIII.*

ib. ep. 15. Ext. in ms.

Certiorem etiam fecit eadem die Pontifex Cardinalem Lotharingum, confirmatum iri à ſe Concilium, ſi Synodus confirmari eius acta petierit, vt petituram accepit, ſeque publicæ quieti, & bono Prouinciarum conſulturum in ijs, in quibus Concilium non prouidit, omnique ſtudio, gloriam, & cultum Diuini nominis promoturum, nec partes vllas Patris amantiſſimi, optimique Pontificis prætermiſſurum.

Ad pelliciendum etiam in eandem abſoluendi Concilij conſenſionem Philippum Hiſpaniæ Regem Pontifex eadem die vltima Nouembris Cribellum in Hiſpana Aula Apoſtolicum Internuntium exponere iuſſit, propediem claudendum eſſe Concilium, conſentientibus Imperatore Galliæ, & Poloniæ Regibus, Italiæque Principibus: Gallos antea Iulio III. Pontifice nunquam aſſenſiſſe Tridentino Concilio, minuſque pronos ad illud ſe oſtendiſſe, vt ex inſcriptione literarum conſtat; iam omnia decreta edita confirmari poſſe, nec tàm eximiam occaſionem amittendam; ſi Concilium ſemel diſſolutum fuerit, non vltra ob grauiores ſumptus, & diſcrimina congregatum iri, ac modò ſperatos ex Concilio fructus colligendos. De Hiſpano Oratore queri iuſſit, qui ſine Regio mandato iterum vocandos Proteſtantes intempeſtiuè inſtaret, ex quo Concilij exitus nimium retardandus foret: præſciri quidem non poſſe ſtatim diem abſoluendi Concilij, non tamen illius perficiendi occaſionē omittendam, nec ob vaſta locorum interualla diem Hiſpano Regi indicari, eiuſque reſponſum expectari poſſe; æquo itaque animo acciperet, ſi finis Concilio imponeretur.

Conſultus Ferdinandus de claudendo Concilio, hæc ſuis Oratoribus mandata dedit.

Arch. Vat. ſig. n. 3218 p. 95.

Ferdinandus Imperator aſſenſum præſtat, vt Conciliū claudatur.

,, Negotio iſto in vltimam deliberationē apud
,, nos adducto, cum nobis demonſtratum ſit fa-
,, cilè euenire poſſe, vt Reuerendiſſimi Legati,
,, poſteàquam intellexerunt, pleroſque Patres
,, optare finem Concilij, ad præcauenda mala,
,, & pericula, quædam impendentia, quibus
,, meritò videtur occurrendum eſſe, eò condeſcē-
,, dant, vt permittant Concilio in proxime fu-
,, tura ſeſſione finem imponi, nos ex alijs, quo-
,, que vrgentiſſimis cauſis animo noſtro occur-
,, rentibus adducti ſumus, vt vobis iniungendum
,, eſſe cenſeamus, quod, quandocumque ſenſeri-
,, tis id agi, vt huic Concilio (quod Deus Op-
,, timus Maximus fauſtum, ac felix eſſe iubeat)
,, finis imponatur, vos id nomine noſtro non
,, ſolum non impediatis, verum etiam omni,
,, quo poteritis ſtudio, ac fidelitate promouea-
,, tis.

Ineunte Decembri recreatus ex ancipiti morbo Pontifex, ad Cardinalem Lotharingum, de confirmandis à ſe actis Concilij Tridentini, ad diſcutiendas nefarias eorum artes, qui impiè ſerere diſſidia annitebantur, hæc ſcripſit.

Ext. in ms. Arc. Va. ſig. n. 3249 pag. 82.

Pius IV. de infirmitate conualet.

Dilectiſſime fili, Mentem noſtram non penetrant, qui malè obloquuntur, nos non confirmaturos acta Concilij, ſed vel partem illorum, vel poſt plurium menſium flexum. Ea ſemper fuit mens, ac voluntas noſtra, vt Concilium frugiferum fiat, cumque Diuina ope in præſentem ſtatū perductum ſit, latet nos, quis fructus colligi poſſit, niſi confirmetur, atque in opus adducatur, atque adeò ſignificamus, ſi Synodus confirmationem petierit (vt petituram audimus) ſubmota omni mora, alacri animo eam nisi ſo concitatiſſimo curſore tranſmiſſuros; quarè fini Concilij promouendo acerrimè incumbite; nam quod ad confirmationem attinet, cum rogati fuerimus, eam, nec non alia, quæ nomine noſtro polliciti fueritis, conficiemus: pariterque curam, & munus ſuſcipiemus, vt ijs, quibus Concilium non prouiderit, conſulamus, pro quiete, & beneficio Prouinciarum, & quarumdam Nationum, gerenuſque omnia, quæ ad Diuini cultus, Chriſtianique Imperij amplificationem conduxerint, nec vllum optimi Patris officium prætermittemus. Ita ſpondemus, & promiſſa operibus ornabimus. *Datum Romæ I. Decembris MDLXIII.*

Adolph. Seruantius in actis Con. Trid.

208 Diſcuſſi ſunt ſecunda Decem. die diligenti examine articuli, de Imaginibus, & de Purgatorio, moxq; diremptæ cōtrouerſiæ, cū tot annis à Theologis agitatæ fuiſſent, atque illuſtratæ, atq; in diem ſequentem tertiam Decembris indicta eſt ſeſſio, quæ in vltima ſeſſione ad Nonam Decembris extracta fuerat. Vt verò à Cardinale Morono Concilij primo Præſide conſulti Patres fuerint, narrat Angelus Maſſarellus, qui Concilio à ſecretis erat, ac eius orationem ſubiectis conceptam verbis reperit.

Ext. in actis ms. Cong. Trid. Ms. Arch. Vatic. ſig. n. 3196. pag. 42.

Legati oratio ad Patres de claudendo Concilio.

Tractata iam ſunt ea, quæ ſatis hoc in Concilio magis neceſſaria tractanda videbantur; nam quod ad fidem ſpectat, (qui primus erat Concilij ſcopus) ea ſunt concluſa, quæ ad iuſtificationem, & ad Sacramenta pertinebant, & noſtri temporis hæreſes certis canonibus damnatæ ſunt. Ipſi verò Hæretici, quorum reſipiſcentiæ, & ſaluti præcipuè conſultum oportuit, ſępè à Summo Pontifice, & à vobis ipſis, tùm literis, tùm certis etiam Nuntijs, & fide publica inuitati, nunquam adduci potuerunt, vt huc accederent. Actum eſt præterea cum Principibus, & præſertim, cum Cæſarea Maieſtate, cuius maximè apud illos debuit eſſe auctoritas, vt eoſdem ad Concilium adeundum perſuaderent: ſed fruſtrà omnes adhibitæ ſunt perſuaſiones. Vtinam veniſſent, & ſe Concilio, ſententijſque noſtris ſubmiſiſſent: nullum nobis maius gaudium, nullum illis ipſis, & vniuerſo Orbe Chriſtiano ſalutarius accidere potuiſſet. Fortè Deus dabit illis mentem, ſenſumque meliorem.

Intereà vos, qui rogando, & cunctando pietati veſtræ, & paternæ erga illos charitati ſatis abundè ſatisfeciſtis, quoniam videtis de illorum aduentu nullam eſſe ſpem reliquam, nihil eſt, quod vltrò tempus conteratis; præſertim cum res Concilij in eum iam ſint ſtatum deductæ, vt quoties vobis collibitum fuerit, extremam illis poſſitis manum imponere. Nam quod ad reformationem pertinet, (quæ ſecundus Concilij ſcopus fuerat) multa acta ſunt, & in vnoquoque dogmate additum eſt aliquid ſemper, atque adeò multum, quod ad ipſam reformationem pertineret, & quaſi af-

Digitized by Google

ſines illi dogmati abuſus tolleret.

In præcedenti verò ſeſſione tot, & tàm præclara generalis reformationis decreta ſanxiſtis, vt illa ſi obſeruetis, reſtituta omninò videatur antiqua cleri diſciplina. Poſſunt quidem optari maiora; ſed homines ſumus, non Angeli, & pro ratione temporum ſatis eſt id amplecti, quod poſſumus. Forſitan quando hæc executioni mandata fuerint, Deus oſtendet meliora.

Pauca verò illa, quæ reſtant, & iam vobis exhibita ſunt, tùm doctrinæ, tùm reformationis capita, ea à vobis priuatis veſtris in ædibus ita iam examinata, & digeſta ſunt, vt hoc loco, neq; multo tempore, neque longis indigeant diſputationibus. Caput de Principibus reformatum eſt; Ac certè, ſi ipſorum Principum probitatem animaduertimus, ſanè poſſumus acquieſcere. Quod ſi eos ad pietatis ſtudium prouocare volumus, exēplo pietatis noſtræ multò magis prouocandi ſunt, quàm propoſitis pœnis, aut anathematiſmis. Veſtræ igitur ſunt partes, cum illis piè, & moderatè agere, & ea, qua Chriſtianos Patres decet, charitate, & prudentia.

Cæterum, cum nil vltra habeamus, neque de fide, neque de reformatione, quod vobis proponamus, & ea, quæ nunc in manibus habetis, commodè poſſint vnica futura ſeſſione abſolui, cupimus nos, & maximè opportunum iudicamus, ſi idem vobis videatur, vt eadem futura ſeſſione finis Concilio imponatur. Summus Pontifex idem valdè optat, & probat; idem Cæſarea Maieſtas cupit, idem Galli, vt teſtatur Illuſtriſſimus Cardinalis Lotharingus: Germania enim, & Gallia, vbi omnia ab Hæreticis in dubium reuocata ſunt, eò maiorem quotidiè trahunt ruinam, quò vos diutiùs differtis Catholicorū cauſas, & ſententias veſtris publicatis decretis confirmare, & veluti ab hoſtiū inſidijs vindicatas in tuto collocare. Concilium verò ipſum ob Germaniam, & Galliam conuocatum eſſe, nemo eſt, qui ignoret; nam Regis quidem Catholici Regna, & pacata erant; & Concilio non indigebant, imò vero Rex ipſe Catholicus Concilium optauit, & procurauit, vt Gallorum, & Germanorum ſaluti conſuleretur; quod vt iam fiat, tempus ipſum vos monet, Oratores Principum id omnes exoptant: omnia Concilij finem expoſcunt, omnia ſunt matura; colligendi ſunt fructus: oues veſtræ vos expectant, & diuturniorem veſtram abſentiam ferre non poſſunt. Quarè veſtrum reditum ad illas maturantes, expedite ea, quæ in manibus habetis, & finem Concilio imponentes veſtris quoque vigilijs, & laboribus finem imponite, quæ vt maturiorem, & vberiorem fructum vobis ipſis, & vniuerſo Orbi afferant, aſſiduè veſtris, & omnium piorum precibus à Deo contendendum eſt.

His conſentanea à Gabriele Palæotto referuntur.

209 Aſſenſere Legato Apoſtolico Patres Vniuerſi, ac ſeſſio vigeſima quinta numero à principio Concilij ſub Paulo III. nona verò ſub Pio IV. incœpit tertia Decembris die, quam Aſtulphus Seruantius in actis ita deſcribit.

Seſsio vltima Concilij. *Acta Conc. Trid. per Aſtul. Ser. Ms. Franc. Card. Barſg. n. 1109. pag. 150.*

„ Anno Chriſtianæ ſalutis MDLXIII. Indictio„ne VI. Feria VI. die III. Decembris Pio IV. „ Pontifice celebrata eſt Tridenti noua, eademq; „ vltima ſeſſio Præſidentibus in ea Illuſtriſſimis „ Cardinalibus Morono, Varmienſi, Simoneta, „ & Nauagerio. Peracta eſt Diuina res ab Epi„ſcopo Sulmonenſi, & habita ab Hieronymo „ Ragazzono Veneto oratio.] Cuius hæc particula decerpenda viſa eſt,

Nos (inquiebat) Vrbē hanc in Germaniæ faucibus, id eſt in domibus illorum, ſiuè limine poſitam elegimus, nos cuſtodiam nullam nobis, ne ſuſpicionem illis aliquam minus liberi loci daremus, adhibuimus, nos eam fidem publicam illis conceſſimus, quam ſibi compoſuerunt, nos hic illos perdiù expectauimus, neque hortari, ac rogare vnquam deſtitimus, vt ad veritatis lucem cognoſcendam accederent. Verum illis etiam abſentibus ſatis, vt puto, à nobis conſultum eſt. Etenim cum duo eſſent, in quibus ægris, atque infirmis illorum animis medicina fuit adhibenda; alterum fidei Catholicæ, ac veræ Euangelicæ illis in rebus, quæ in dubium ab ipſis vocantur, quæque opportunæ his temporibus viderentur, explicata, & confirmata, diſiectis omnibus, ac diſſipatis errorum tenebris, doctrina: alterum diſciplinæ Eccleſiaſticæ, cuius potiſſimùm deprauatione, illi ſe à nobis deſciuiſſe affirmant, reſtitutio, vtrumque quantum in nobis fuit pro temporum horum ratione cumulatè præſtitimus.

210 Seruatis dein conſuetis ritibus Sulmonenſis Epiſcopus conſcenſo ſuggeſtu decretum de Purgatorio perlēgit, quod ſubiectis verbis conceptum erat.

Decretum de Purgatorio.

Cum Catholica Eccleſia Spiritu Sancto edocta ex ſacris literis, & antiqua Patribus traditione in Sacris Concilijs, & nouiſſimè in hac œcumenica Synodo docuerit, Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragijs, potiſſimum verò acceptabili Altaris ſacrificio iuuari, præcipit S. Synodus Epiſcopis, vt ſanam de Purgatorio doctrinam à ſanctis Patribus, & ſacris Concilijs doctrinam à Chriſti fidelibus credi, teneri, doceri, & vbique prædicari diligenter ſtudeant. Apud rudem verò plebem difficiliores, ac ſubtiliores quæſtiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis acceſſio, à popularibus concionibus ſecludantur. Incerta item, vel quæ ſpecie falſi laborant, euulgari, & tractari non permittant. Ea verò, quæ ad curioſitatem quandam, aut ſuperſtitionem ſpectant, vel turpe lucrum ſapiunt, tanquam ſcandala, & fidelium offendicula prohibeant. Curent autem Epiſcopi, vt fidelium viuorum ſuffragia, miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſynæ, aliaque pietatis opera, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus defunctis fieri conſueuerunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta piè, & deuotè fiant, & quæ pro illis teſtatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, ſed à Sacerdotibus, & Eccleſiæ Miniſtris, & alijs, qui hoc præſtare tenentur, diligenter, & accuratè perſoluantur. Decretum de Purgatorio.

211 Huic decreto adiunctū aliud de inuocatione Sanctorum, & eorumdem reliquijs, & ſacris Imaginibus, quo Hæreticorum Idololatriæ calumniam impingentium Catholicis furor damnatus eſt.

De inuocatione, veneratione, & Reliquijs Sanctorum, & Sacris Imaginibus. Seſs. 25.

Mandat S. Synodus omnibus Epiſcopis, & cæteris docendi munus, curamque ſuſtinentibus, vt iuxtà Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ vſum à primæuis Chriſtianæ Religionis temporibus receptum, Sanctorumque Patrum conſenſionem, & Sacrorum Conciliorum decreta in primis de Sanctorum interceſſione, inuocatione, Reliquiarum honore, & legitimo Imaginum vſu fideles diligenter inſtruant, docentes eos, Sanctos, Decretū de inuocatione Sanctorum.

vnà

Digitized by Google

vnà cnm Chriſto regnantes orationes ſuas pro hominibus Deo offerre; bonum, atque vtile eſſe ſuppliciter eos inuocare, & ob beneficia imperranda à Deo, per Filium eius Ieſum Chriſtum Dominum Noſtrum, qui ſolus N. Redemptor & Saluator eſt, ad eorum orationes, opem auxiliumque confugere: illos verò, qui negane, Sanctos æterna ſelicitate in Cęlo fruentes inuocandos eſſe, aut qui aſſerunt, vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, vt pro nobis etiam ſingulis orent, inuocationem eſſe Idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, aduerſatique honori vnius mediatoris Dei, & hominum Ieſu Chriſti, vel ſtultum eſſe in Cœlo regnantibns voce vel mẽte ſupplicare, impiè ſentire. Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum cum Chriſto viuentium Sancta Corpora, quæ viua fuerunt membra Chriſti, & Templa SpritusSancti ab ipſo ad æternam vitam ſuſcitanda, & glorificanda, à fidelibus veneranda eſſe, per quæ multa beneficia à Deo hominibus præſtantur, ita vt affirmantes Sanctorum Reliquijs venerationem, atque honorem non deberi, vel eas, aliaque ſacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ cauſa Sanctorum memorias fruſtrà frequentari, omninò damnandos eſſe, prout iampridem eos damnauit, & nunc etiam damnat Eccleſia.

☞ Imagines porrò Chriſti, Deiparæque Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis, pręſertim habendas, & retinendas, eiſque debitum honorem & venerationem impertiendam, non quod credatur ineſſe aliqua in ijs Diuinitas, vel virtus, propterquam ſint colendæ, vel quod ab eis ſit aliquid petendum, vel quod fiducia in Imaginibus ſit figenda veluti olim fiebat à gentibus, quæ in Idolis ſpem ſuam collocabant, ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illa repræſentane, ita vt per imagines quas oſculamue, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illa ſimilitudinem gerunt, veneremur, id quod Conciliorum, præſertim verò Nicænæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores, eſt ſancitum.

Decretum de imaginibus.

Illud verò diligenter doceant Epiſcopi per hiſtorias myſteriorum noſtræ redemptionis picturis, vel alijs ſimilitudinibus expreſſas erudiri, & confirmari Populum in articulis fidei commemorandis, & aſſiduè recolendis, tùm verò ex omnibus ſacris Imaginibus magnum fructum percipi, non ſolum quia admonetur Populus beneficiorũ, & munerum, quæ ſibi à Chriſto collata ſunt, ſed etiam, quia Dei per ſanctos miracula, & ſalutaria exempla oculis fidelium ſubijciuntur, vt pro ijs Deo gratias agant, ad ſanctorumque imitationem, vitam, moreſque ſuos componant, excitenturque ad adorandum, ac diligendum Deum, & pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut ſenſerit Anathema ſit.

Seſs. 25.

In has autem ſanctas, & ſalutares obſeruationes, ſi qui abuſus irrepſerint, eos protſus aboleri Sancta Synodus vehementer exoptat, vt nullæ falſi dogmatis imagines, & rudibus pericuIoſi erroris occaſionem præbentes ſtatuantur. Quod ſi aliquando hiſtorias, & narrationes Sacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi, & figurari contigerit, doceatur Populus, non propterea Diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit.

Omnis porrò ſuperſtitio in Sanctorum inuocatione, Reliquiarum veneratione, & Imaginum ſacro vſu tollatur, omnis turpis quęſtus eliminentur, omnis denique laſciuia vitetur, ita vt procaci venuſtate imagines non pingantur, nec ornentur, & Sanctorum celebratione, ac Reliquiarum viſitatione homines ad comeſſationes, atque ebrietates non abutantur, quaſi feſti dies in honorem Sanctorum per luxum, & laſciuiam agantur. Poſtremò tanta circa hæc diligentia, & cura ab Epiſcopis adhibeatur, vt nihil inordinatum, aut præpoſterè, & tumultuariè accommodatum, nihil profanum, nihilque inhoneſtum appareat, cum Domum Dei deceat ſanctitudo.

Hæc vt fidelius obſeruentur ſtatuit Sancta Synodus, nemini licere vllo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, vllam inſolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit. Nulla etiam admittenda eſſe noua miracula, nec nouas Reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente, & approbante Epiſcopo, qui ſimul, atque de ijs aliquid compertum habuerit, adhibitis in conſilium Theologis, & alijs pijs viris ea faciat, quæ veritati, & pietati conſentanea iudicauerit. Quod ſi aliquis dubius, & difficilis abuſus ſit extirpandus, vel omninò aliqua de ijs rebus grauior quęſtio incidat, Epiſcopus antequam controuerſiam dirimat, Metropolitani, & Comprouincialium Epiſcoporum in Concilio Prouinciali ſententiam expectet, ita tamen, vt nihil inconſulto Sanctiſſimo Romano Pontifice nouum, aut in Eccleſia inuſitatum decernatur.

His perlectis Sulmonenſis Epiſcopus, hæc
,, verba ſubiecit. [Illuſtriſſimi, & Reueren-
,, diſſimi Patres. Placene-ne vobis hæc omnia,] moxque collecta ſunt ab Angelo Epiſcopo Teleſino, duobus tabellionibus ſociato, Patrum ſuffragia, nec non ab Epiſcopo Caſtellanetano adiunctis alijs duobus Notarijs, vt celeriùs res perficeretur, quibus ad Præſidem Concilij Cardinalem Moronum delatis, promulgauit ille, omnes aſſenſiſſe decretis, Præſulibus duobus exceptis, qui dixere, ſe de ea re pleniùs non fuiſſe edoctos.

Aſſolp. Ser. in actis mſ. vbi ſup.

Perlecta deindè fuere ab Epiſcopo Sulmonenſi decreta, de Monachis, & Monialibus, deq; reformatione, quæ typis cuſa omnium ferunture manibus, collectiſque omnium ſuffragijs, quibus ea confirmabantur, habita eſt à Cardinale Morono elegans oratio, quæ magnis plauſibus eſt excepta, Patribus læta voce reſpondentibus, *Deo gratias*, cumque omnia abſolui non poſſent ea ſeſſione, de ea in ſequentem diem protrahenda ſancitum eſt.

Seſsionis vltimæ finis prolatus ad diẽ ſequentẽ.

,, His addit Gabriel Palęottus. [Legati domũ
,, reuerſi curant, vt decreta quædam, quæ ſuper-
,, erant, componantur, vt die craſtina (ea erat
,, IV. Decemb.) in ſeſſione promulgentur, atq;
,, ita omnia abſoluantur. In his erat decretum,
,, de indulgentijs, de quo non placebat Cardi-
,, nali Morono, vt quidquam ageretur, partim
,, dubitans, ne hinc daretur occaſio diſputandi,
,, & rem protrahendi, partim etiam exiſtimans,
,, ſatius eſſe rem tantam, tamquam multis capi-
,, tibus controuerſam prorſùs omittere, quam
,, illam obiter tantum, & leni, quod aiunt, bra-
,, chio attingere. Veruntamen Cardinalis Lo-
,, tharingius acriter vrgebat, & quamplurimi
,, Prælati, vt de ijs aliqua mentio fieret, ne Hæ-
,, reticorum error ſic magis confirmaretur, ſi
,, nihil de his actum eſſe viderent; tùm etiam

Act. Conc. Trid. per Gabr. Pal. Ms. Franc. Card. Barb. ſig. n. 24. pag. 522.

,, quia hæc ſola res prætermiſſa facilè nouo Con-
,, cilio conuocando occaſionem breui dare po-
,, tuiſſet.
,, Itaque nocte ipſa conflatum fuit decretum
,, id de Indulgentijs, ſummoque mane, antequam
,, in Eccleſia proderetur, conuocati fuerunt, &
,, Oratores, & quamplurimi Prælati, coramq;
,, illis lecta omnia decreta, quæ in ſeſſione ipſa
,, promulganda erant cum hoc de Indulgentijs,
,, in quo tamen Cardinalis Moronus apertè
,, coram omnibus profeſſus fuit ſibi non placere.
,, Verum Lotharingius, Madrucius, Oratores
,, omnes, & alij Prælati contra reſponderunt,
,, approbaruntque formam decreti iam con-
,, cepti; fuerunt tamen in eo tunc detracta quæ-
,, dam verba, quæ prohibebant expreſsè, ne pro
,, conſequendis Indulgentijs certæ taxarentur
,, ſummæ, ne-ue darentur illæ, quas ſuſpenſio-
,, nes vocant. Fueruntque hæc verba ſublata
,, in gratiam Comitis de Luna dicentis, quod vi-
,, debantur hæc de induſtria ita expreſſa ad no-
,, tandum Cruciatam Hiſpanorum.] His de-
cretis in Congregatione diſcuſſis antequam in ſeſſione pronuntiarentur, Cardinalis Moronus his verbis præfatus eſt.

Illuſtriſſimi Domini, ac Reuerendiſſimi Patres Nos ad Eccleſiam ibimus eo animo, vt hodiè, ſi Paternitatibus Veſtris placuerit, finem imponamus, & claudamus hoc Sacrum Concilium, & audiatis illam dulciſſimam vocem, *Ite in pace*, & de confirmatione à S.D.N. nomine Sanctæ Synodi petenda, ſicuti in generali Congregatione concluſum fuit. Quæ omnium conſenſione confirmata ſunt: Deindè acclamationum à Patribus habendarum formulæ propoſitæ, quæ ab omnibus laudatę ſunt. Quibus conſtitutis ad Seſſionem pridiè cæptam abſoluendam ad Dei Omnipotentis gloriam templū adiere, ac ritibus conſuetis vſurpatis perlecta ſunt decreta, quorum primum de Indulgentijs ſic fuit.

Ext. in act. ſeſſ. vlt.

Decretum de Indulgentijs.

212 Cum poteſtas conferendi indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit, atque huiuſmodi poteſtate diuinitus ſibi tradita, antiquiſſimis etiam temporibus illa vſa fuerit, ſacroſancta Synodus indulgentiarum vſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum in Eccleſia retinendum eſſe docet, & præcipit, eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant; in his tamen concedendis moderationem iuxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina eneruetur. Abuſus verò, qui in his irrepſerunt, & quorum occaſione inſigne hoc indulgentiarum nomen ab Hæreticis blaſphematur, emendatos & correctos cupiens, præſenti decreto generaliter ſtatuit, prauos quæſtus omnes pro his conſequendis, vndè plurima in Chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omninò abolendos eſſe. Cæteros verò, qui ex ſuperſtitione, ignorantia, aut aliundè quomodocumque prouenerunt, cum ob multiplices locorum, & Prouinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas, commodè nequeant ſpecialiter prohiberi, mandat omnibus Epiſcopis, vt diligenter quiſque huiuſmodi abuſus Eccleſiæ ſuæ colligant, eoſque in prima Synodo Prouinciali referant, vt aliorum quoque Epiſcoporum ſententia cognita ſtatim ad Summum Romanum Pontificem deferantur, cuius auctoritate, & prudentia, quod vniuerſali Eccleſiæ expediet, ſtatuatur, vt ita ſanctarum indulgentiarum munus piè, ſanctè & incorruptè omnibus fidelibus diſpenſetur.

De delectu ciborum, ieiunijs, & diebus feſtis.

De ciborū delectu decretum.

213 Inſuper hortatur Sancta Synodus, & per Sanctiſſimi Domini Noſtri atque Saluatoris aduentum, paſtores omnes obteſtatur, vt tanquam boni milites illa omnia, quæ Sancta Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum Mater & Magiſtra ſtatuit, necnon ea quæ tàm in hoc Concilio, quam in alijs œcumenicis ſtatuta ſunt, quibuſcumque fidelibus ſedulò commendent, omnique diligentia vtantur, vt illis omnibus, & ijs præcipuè ſint obſequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, vt ciborum delectus, & ieiunia, vel etiam, quæ faciunt ad pietatem augendam, vt dierum feſtorum deuota & religioſa celebratio; admonentes populos crebrò, obedire præpoſitis ſuis, quos, qui audiunt, Deum remuneratorem audient, qui verò contemnunt, Deum ipſorum vltorem ſentient.

De Indice librorum, & Catechiſmo, & Breuiario, & Miſſali.

Librorum prohibitorum index

Sacroſancta Synodus in ſecunda Seſſione ſub Sanctiſſimo Domino noſtro Pio IV. celebrata, delectis quibuſdam Patribus commiſit, vt de varijs cenſuris, ac libris, vel ſuſpectis, vel pernicioſis, quid facto opus eſſet, conſiderarent, vtque ad ipſam Sanctam Synodum referrent: audiens nunc huic operi ab eis extremam manum impoſitam eſſe, nec tamen ob librorum varietatem, & multitudinem diſtinctè & commodè poſſe a Sancta Synodo dijudicari, præcipit vt quidquid ab illis præſtitum eſt, Sanctiſſimo Romano Pontifici exhibeatur, vt eius iudicio, atque auctoritate terminetur, & euulgetur. Idemque de Catechiſmo à Patribus, quibus illud mandatum fuerat, & de Miſſali, & Breuiario fieri mandat, &c.

De loco Oratorum.

Oratorum locus.

Declarat Sancta Synodus ex hoc loco aſſignato Oratoribus tàm Eccleſiaſticis, quàm Sæcularibus ſedendo, incedendo, aut quibuſcumque alijs actibus nullum cuiquam eorum factum eſſe præiudicium, ſed omnia illorum, & Imperatoris, Regum, Rerumpublicarum, & Principum ſuorū iura, & prærogatiuas illæſas & ſaluas eſſe, in eodemque ſtatu permanere, prout ante præſens Cōcilium reperiebantur.

De recipiendis, & obſeruandis decretis Concilij.

De obſeruatione decretorū Concilij.

214 Tanta fuit horum temporum calamitas, & Hæreticorum inueterata malitia, vt nihil tàm clarum in fide noſtra aſſerenda vnquam fuerit, aut tam certò ſtatutum, quod non humani generis hoſte ſuadente illi errore aliquo contaminauerint, ea propter Sancta Synodus id potiſſimum curauit, vt præcipuos Hæreticorum noſtri temporis errores damnaret, & anathematizaret, veramque & Catholicam doctrinam traderet, & doceret, prout damnauit, anathematizauit, & definiuit. Cumque tamdiù tot Epiſcopi ex varijs Chriſtiani Orbis Prouincijs euocati, ſine magna gregis ſibi commiſſi iactura, & vniuerſali periculo ab Eccleſijs abeſſe non poſſint, nec vlla ſpes reſtet, Hæreticos toties fide etiam publica, quam deſiderarunt, inuitatos, & tamdiù expectatos hùc amplius aduenturos, ideoque tandem huic Sacro Concilio finem imponere neceſſe ſit; ſupereſt nunc, vt Principes omnes, quod facit, in Domino moneat ad operam ſuam ita præſtandam, vt quæ ab ea decreta ſunt, ab Hæreticis deprauari, aut violari non permittant, ſed ab his, & omnibus deuotè recipiantur, & fideliter obſeruentur. Quod ſi in his recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inci-

incidèrint, quæ declarationem (quod non credit) aut definitionem poſtulent, præter alia remedia in hoc Concilio inſtituta, confidit Sancta Synodus, Beatiſſimum Romanum Pontificem curaturum, vt vel euocatis ex illis præſertim Prouincijs vndè difficultas orta fuerit, ijs, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilij generalis celebratione, ſi neceſſarium iudicauerit, vel commodiore quacumque ratione ei viſum fuerit, Prouinciarum neceſſitatibus pro Dei gloria, & Eccleſiæ tranquillitate conſulatur.

Aſtulph. Seru. in actis ms.

215 Subdunt acta ab Aſtulpho Seruantio conſcripta, poſt hæc decreta repetita collectis ſuffragijs Cardinalem Moronum his verbis Patres compellaſſe [Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Patres: Decreta omnibus placent,] in decreto tamen indulgentiarum ſunt viginti Patres, qui quædam verba reſtitui cuperent, & ideò Deo gratiæ agendæ, & Patres omnes reſponderunt *Deo gratias*.

Deinde decretum perlectum eſt de recitandis decretis ſub Paulo Tertio, & Iulio Tertio Pontificibus in Concilio Tridentino ſancitis.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3248 ſub fin.

Et ſucceſſiuè idem Reuerendus Dominus Epiſcopus Cathanienſis legit alta voce decreta ipſa, quæ in hoc eodem Concilio ſub fælicis recordationis Paulo Tertio, & Iulio Tertio Summis Pōtificibus publicata fuere, tàm ad dogmata, quàm ad reformationem pertinentia, ſed illa, quæ ad dogmata pertinent, lecta ſunt integrè; eorum vero, quę pertinent ad reformationem, ſolum lectum eſt principium, hoc ordine videlicet.

Decretum primum ſeſſionis tertiæ Tridentinę ſub Paulo die quarta Februarij MDXLVI. à Natiuitate celebrata ſuper profeſſione fidei Catholicæ, quod incipit *In nomine ſanctæ, &c.*

Decretum primum publicatum in ſeſſione quarta ſub eodem Paulo Papa Tertio die ſeptima MDXLVI. ſuper receptione ſacrorum librorum Veteris & Noui Teſtamenti, quod incipit *Sacroſancta œcumenica &c. Hoc ſibi perpetuo &c.*

Decretum ſecundum publicatum in eadem quarta ſeſſione. Receptio vulgatę editionis, & modus interpretandi, & imprimendi Sacram Scripturam, quod incipit *Inſuper eadem &c.*

Decretum primum publicatum in quinta ſeſſione Tridentina ſub eodem Paulo Tertio die decimaſeptima Iunij MDXLVI. de peccato originali incipiens. *Vt fides noſtra Catholica &c.*

Decretum ſecundum publicatum in eadem quinta ſeſſione de lectione, & prædicatione Sacræ Scripturæ, quod incipit. *Eadem Sacroſancta Synodus pijs Summorum Pontificum, &c.*

Decretum primum publicatum in ſeſſione ſexta ſub eodem Paulo Tertio die decima tertia Ianuarij MDXLVII. de iuſtificatione, quod incipit. *Cum hoc tempore &c.*

Decretum ſecundum publicatum in eadem ſeſſione ſexta de reſidentia, & alijs ad reformationem pertinentibus, quod incipit. *Eadem Sacroſancta &c. Ad reſtituendam collapſam &c.*

Decretum primum publicatum in ſeſſione ſeptima Tridentina ſub Paulo Tertio die tertia Martij MDXLVII. de Sacramentis in genere, de Baptiſmo, & confirmatione incipiens *Ad conſummationem ſalutaris de Iuſtificatione doctrinæ, &c.*

Decretum ſecundum publicatum in eadem ſeſſione ſeptima ſuper reformatione, quod incipit. *Eadem Sacroſancta, &c. Inceptum reſidentiæ, & reformationis negotium, &c.*

Decretum primum publicatum in ſeſſione tertia Tridentina ſub Iulio Papa Tertio die decimaprima Octobris MDLI. de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, quod incipit *Sacroſancta &c. Etſi in eum finem &c.*

Decretum ſecundum publicatum in eadem ſeſſione tertia ſuper reformatione incipiens *Eadem Sacroſancta Synodus &c. Intendens nonnulla ſtatuere &c.*

Decretum tertium publicatum in eadem ſeſſione ſuper prorogatione definitionis quatuor articulorum de Sacramento Euchariſtiæ incipiens *Eadem Sacroſancta Synodus errores omnes &c.*

Decretum primum publicatum in ſeſſione quarta ſub eodem Iulio Papa Tertio die XXV. Nouembris MDLI. de Sacramento Pœnitentiæ, quod incipit *Sacroſancta &c. Quamuis in decreto de iuſtificatione.*

Item aliud decretum publicatum in eadem ſeſſione quarta de Sacramento extremæ vnctionis incipiens. *Viſum eſt autem Sanctæ Synodo &c.*

Poſtremo decretum de reformatione publicatum in eadem ſeſſione quarta ſub Iulio Tertio, quod incipit *Cum propriè Epiſcoporum munus ſit &c.* quibus decretis lectis idem Reuerendus Dominus Epiſcopus Cathanienſis legit decretum tenoris infraſcripti videlicet.

Decretum ſuper fine Concilij, & confirmatione petent Illuſtriſſimi Domini, Reuerendiſſimique Patres: Placet-ne vobis, Petatur?

Petitur confirmatio Concilij.

Et ſtatim Patres omnes interrogati ſingulariter à Reuerendiſſimis Dominis Theleſino Secretario, & Caſtellanetenſi Epiſcopis vna nobiſcum Sacri Concilij, & alijs deputatis Notarijs ſupraſcriptis reſponderunt ſimpliciter per verbum *Placet* exceptis infraſcriptis, qui reſponderunt, vt ſequitur, videlicet.

R. D. Archiepiſcopus Granatenſis, Placet quod finiatur, ſed non petit confirmationem.

Reuerendus Dominus Epiſcopus Dertuſenſis dixit, peto confirmationem, tanquam neceſſariam.

R. D, Pactenſis. R. D. Salamantinenſis, Cum Dertuſenſi.

Quibus votis Illuſtriſſimis Dominis Legatis & Præſidentibus relatis, Illuſtriſſimus Dominus Cardinalis Moronus primus Præſidens præfatus pronuntiauit hæc verba.

Verba primi Apoſtolici Legati.

Aſtulphus Seruantius in actis.

Placuit omnibus finem huic Sacro Concilio imponi, confirmationemque à Sanctiſſimo Domino Noſtro peti vno dumtaxat excepto, qui eam confirmationem ſe non petere dixit. Ideòque nos Apoſtolicæ Sedis Legati & Præſidentes eidem Sacro Concilio finem imponimus, confirmationem verò quamprimum à Sanctiſſimo Domino noſtro petemus. Vos autem Patres Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi poſt gratias Deo actas ite in pace. Cui omnes lætiſſimarum vocum conſenſu reſponderunt. Amen.

Confirmatio Concilij expetita ab omnibus excepto vno

216 Mox Cardinalis à Lotharingia conſurgens altiſſima voce fælicitatem Summo Pontifici comprecatus eſt his verbis.

Per Cardinalē Lotharingū acclamationes in Concilio editæ.

Beatiſſimo Pio Papę & Domino Noſtro Sanctæ & Vniuerſalis Eccleſiæ Pontifici multi anni.

Reſponſio Patrum.

Domine Deus Sanctiſſimum Patrem diutiſſimè Eccleſię tuæ conſerua, multos annos.

Card.. Beatiſſimorum Summorum Pontificum animabus Pauli Tertij, & Iulij Tertij, quorum auctoritate hoc ſacrum generale Concilium inchoa-

choatum eſt, pax à Domino, & æterna gloria, atque fælicitas in luce Sanctorum.

Reſp. Memoria in benedictione ſit.

Card. Caroli V. Imperatoris, & Sereniſſimorum Regum, qui hoc vniuerſale Conciliũ promouerunt, & protexerunt, memoria in benedictione ſit.

Reſp. Amen. Amen.

Card. Sereniſſimo Imperatori Ferdinando ſemper Auguſto, orthodoxo, & pacifico, & omnibus Regibus, Rebuſpublicis, & Principibus noſtris, multi anni.

Reſp. Pium & Chriſtianum Imperatorem Domine conſerua. Imperator cęleſtis terrenos Reges rectæ fidei conſeruatores cuſtodi.

Card. Apoſtolicæ Romanæ Sedis Legatis in hac Synodo Præſidentibus, cum multis annis magnæ gratiæ.

Reſp. Magnæ gratię: Dominus retribuat.

Card. Reuerendiſſimis Cardinalibus, & Illuſtribus Oratoribus.

Reſp. Magnas gratias, multos annos:

Card. Sanctiſſimis Epiſcopis vita, & fælix ad Eccleſias ſuas reditus.

Reſp. Præconibus veritatis perpetua memoria: orthodoxo ſenatui multos annos.

Card. Sacroſancta œcumenica Tridentina Synodus; eius fidem confiteamur, eius decreta ſemper ſeruemus.

Reſp. Semper confiteamur, ſemper ſeruemus.

Card. Omnes ita credimus, omnes id ipſum ſentimus, omnes conſentientes, & amplectentes ſubſcribimus. Hæc eſt fides Beati Petri, & Apoſtolorum: Hæc eſt fides Patrum: hæc eſt fides orthodoxorum.

Reſp. Ita credimus, ita ſentimus, ita ſubſcribimus.

Card. His decretis inhærentes, digni reddamur miſericordijs, & gratia primi & magni ſupremi Sacerdotis Ieſu Chriſti Dei, intercedente ſimul inuiolata Domina noſtra Sancta Deipara, & omnibus ſanctis.

Reſp. Fiat, fiat. Amen, Amen.

Card. Anathema cunctis Hæreticis.

Reſp. Anathema. Anathema.

217 Quanto pietatis ſenſu hæ acclamationes repetitæ fuerint, quantaue lætitiæ ſignificatione effuſæ, illuſtrat Gabriel Palęottus his verbis.

„ Hic ſatis explicare non poſſum, quanta animi lætitia omnes exultarent, verèque Deum tot bonorum auctorem agnoſcerent, atque ei gratias agerent. Vidi ego in media ipſa ſeſſione permultos grauiſſimos Prælatos præ gaudio lachrymas fundentes, inuicemq; gratulantes, qui antea inter ſe alieniores videbantur. Vbi verò ad acclamationes ventum eſt, quæ multis ad eam vſque horam, & nouæ, & inopinatæ acciderunt, tunc ingens omnium admiratio, plauſus, lætitiaque exorta eſt: nemo erat, qui non vultu, verbis, totoque corpore ſummam hilaritatem ſignificaret, Deum laudantes, cui honor virtus, & gloria in ſæcula ſæculorum.]

Aſtulphus Seruantius in actis ib. ibid. Ms. Franſi. Card. Bar. ſign. num. 1109.

His conſentanea ſcribit Aſtulphus Seruantius. Qui Patrum, inquit, reſponſa iſtis acclamationibus reddita auribus excepiſſet, eorum vultus, & lachrymas lætitia expreſſas inſpexiſſet, ille ſe in Beatorum ſedes tranſlatum putaret; adornati enim erant omnes Pontificio cultu, quorum alij modulato concentu reſpondebant; alij ſublatis in cœlum manibus vociferabantur; alij lætitiam, qua circumfluebant, non ferentes, vultum premebant manibus; alij flexis genibus ſtupore, tremoreque ſacro perfuſi tacitè reſpondebant; alij læto lachrymarum imbre delibuti Omnipotentis Dei magnificentiam efferebant.

218 Factis acclamationibus præcepit Legatus Apoſtolicus Princeps intentata anathematis pœna, vt omnes Præſules, antequam Tridento diſcederent, decretis Concilij ſubſcriberent, vt illa Inſtrumento publico firmarent, de quo mandato mox publicæ editæ tabulæ. Mox idem Cardinalis Moronus Hymnum, cuius exordium eſt *Te Deum laudamus* pręcinere cœpit, qui Hymnus à Cantoribus ſeſſo vocum concentu celebratus eſt. Dein memoratus Legatus verſus ad Synodum, eam Crucis ſigno, & ſacra prece luſtrauit. Porrò Synodi actis ſubſcripſere Legati Cardinales quatuor, alij Cardinales duo, Patriarchæ tres, Archiepiſcopi viginti quinque, Epiſcopi centum ſexaginta octo, Abbates ſeptem, Procuratores abſentium cum legitimo mandato triginta nouem, Generales Ordinum ſeptem, quibus maxima Theologorum multitudo aſſenſit. Vt verò Tridentina Synodus poſtulantibus Morono, & Simoneta Cardinalibus à Pio Quarto confirmata fuerit, proximo anno dicetur. Cum verò dictum ſit prima Decembris die deploratæ valetudinis Pontificiæ famam Tridenti increbuiſſe, addimus die quarta Decembris, antequam vltima ſeſſio in eum diem extracta abſolueretur, recuperatæ valetudinis Pontificiæ famam perlatam fuiſſe.

Subſcriptio Concilij ab omnibus Patribus.

Legati Card. in lit. ad Car. Borrom. quæ ext. in Ms: Franſ. Card. Bar. ſig. n. 1344. pag. 1732.

219 Gratijs igitur primum actis Numini, cuius benignitate Concilij abſolutio benè, feliciterque vertiſſet, Ioannes Cardinalis Moronus Primus Legatus Ferdinandũ Cæſarem ſcriptis literis non eſt cunctatus certiorem de omnibus facere, illum etiam, atque etiam commendans, quod tàm egregio operi, tàm promptam, atque adiutricem contulerit manum.

Sacra Cæſarea Maieſtas.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3215. pag. 15.

Auctoritate, & pietate Maieſtatis Veſtræ, ipſiuſque Oratorum fide, & diligentia, tandem factum eſt, vt heri huic Sacroſancto Concilio finis impoſitus ſit ſumma omnium cum pace, & concordia, & maiori cum fructu, & expectatione. Præter Sacramentorum doctrinam, & canones, præterque generalem reformationem, facta ſunt etiam decreta quædam, ſed tamen ita pia, & explicata, vt facilia eſſe poſſint ad docendum, quid vnaquaque de re nobis ſit Catholicè ſentiendum. Ego quidem tantam cepi voluptatem, vt nullam vnquam maiorem, neque parem habuerim. Credo etiam nullum hoc tempore, neque maius, neque par beneficium ab Imperatore in Eccleſia conferri potuiſſe. Vellem ego quas debeo gratias, ſed cum pares vix habere poſſem, quomodo pares referam? Reticebo igitur, & hoc tantum dicam, Sedem Apoſtolicam debere Maieſtati Suæ, non modò vniuerſum id, quod ab ipſo pro fine Concilij effectum eſt, ſed & illud quoque, quod eiuſdem impedimento ab alijs non eſt confectum. Hoc eſt eſſe verè Imperatorem Chriſtianum, & Eccleſiæ Protectorem, cum non tàm Summo Pontifici, & Concilijs obtemperatur, ſed etiam præſtatur, ne eorum auctoritas ab alijs impediatur, aut paruipendatur. Deus qui iſtam præclariſſimam mentem Maieſtati Veſtræ dedit, idem eidem det omnibus in rebus felices & optatos ſucceſſus.

Cardinalis Moronus de fine Concilij Imperatori ſcribit.

Cras ego hinc diſcedam. Romam profecturus, quo celerius, & libentius pergam, vt Maieſtatis Veſtræ, & Sereniſſimi filij negotijs inſeruiam, tã in his quæ ad Sereniſſimi filij confirmationem pertinent,

nent, quàm in reliqnis omnibns, quæ cum Epiſcopo Canadienſi, aut eum ipſius Oratoribus tractata ſunt. *Et mox* Reliquum eſt, vt Maieſtati Veſtræ ſignificem, ipſius Orarores Reuerendiſſimos Pragenſem, & Quinqueccleſienſem, tantò huic negotio fuiſſe adiumento, vt illis etiam plurimnm debeamns, &c. Valeat Sereniſſima Maieſtas, quam Deus Optimns diù nobis, & Eccleſiæ incolumem ſeruet.

220 Tùm demum, quo maior dignitas eſſet rei, maiorque accederet erga tàm ſanctum peractum opus venerario, publicis documentis plures Regum, ac Principum Oratores Tridentini Concilij acta VI. Decembris, hac, quæ ſequitur, forma admiſere.

Anno à Natiuitate Domini MDLXIII. Indictione VI. menſis Decembris, & infra. Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Antonius à Muglitio Archiepiſcopus Pragenſis, & Sigiſmundus à Thuun Sacræ Cæſareæ Maieſtatis Ferdinandi Romanorum Imperatoris electi nomine Imperij, Regni Boëmiæ, & Archi-Ducatus Auſtriæ, Georgius Draſcouitius Epiſcopus Quinqueccleſienſis eiuſdem Sacrę Cęſareæ Maieſtatis Ferdioandi Romanorum Imperatoris electi pro Regno Hungariæ, Valentinus Herburthus Epiſcopus Preſmilienſis Sereniſſimi Regis Polooiæ, Marcus Antonius Bobba Epiſcopus Auguſtenſis, Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Ducis Sabaudiæ, & Marrinus Roias de Portalrubeo, Reuerendiſſimi Domini Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani Magni Magiſtri, & totius Religionis ad hoc ſacrum œcumenicum & Generale Concilium Tridentinum, reſpectiuè Oratores, ſpontè, & ex eorum, & cuiuſlibet ipſorum certa ſcientia, ac ſpontanea voluntate omnibus melioribus modo, via, iure, cauſa, & forma, quibus magis, & melius de iure potuerunt, & debuerunt; nomine dictorum Principum, omnium Principatuum ſuorum, Regnorumque, & Dominiorum ſuorum, omnia, & ſingula in hoc ſacro œcumenico & Generali Concilio Tridentino, tàm ſub ſelicis recordationis Paulo III. & Iulio III. quam S.D.N. Pio IV. Summis Pontificibus acta, decreta, geſta, facta, concluſa, & determinata, & totum ipſum Concilium, & in eo contenta quæcumque, acceptauerunt, & laudarunt, & eiſdem actis ſubſcripſerunt, &c.

De Conc. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3207. p. 84 Et in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3248. in fin. Actor. Concil.

Concilium Oratores Principū recipiunt

Idipſum pariter præſtitere Luſitani, ac Veneti Oratores.

Illuſtriſſimus D. Ferdinandus Martinus Maſcarenius Sereniſſimi Portugalliæ Regis, & Clariſſimus D. Nicolaus de Ponte Doctor & Eques Sereniſſimæ Venetorum Reipublicæ ad hoc ſacrū œcumenicum & Generale Concilium Tridentinum Oratores, ſpontè, & ex eorum, cuiuſlibet ipſorum certa ſcientia, & ſpontanea voluntate, (& paulò poſt) nomine prædicti Sereniſſimi Portugalliæ Regis, & Clariſſimus Dominus Nicolaus nomine etiam Clariſſimi Domini Mathæi Danduli etiam Oratoris, & collegæ ſui abſentis, ac etiam Sereniſſimæ Reipublicæ prædictæ, Principalium ſuorum, Regnorumque, & Dominiorum ſuorum omnia, & ſingula, tàm in hoc ſacro œcumenico Generali Concilio Tridentino, tàm ſub fel. record. Paulo Tertio, Iulio Tertio, quàm S.D.N. Pio IV. Summis Pontificibus, acta, decreta, geſta, facta, concluſa, & determinata, ac totum ipſum Concilium, & in eo contenta quæcumque, acceptarunt, & laudarunt, & eiſdem actis ſubſcripſerunt, &c.

Orator etiam Cleri Quinque Pagorum Heluetiorum Catholicorū Ioachimus Abbas Monaſterij Diuæ Virginis Mariæ in Alma Heluetiorum nomine Cleri, & Populi, & Melchior Laſſius de Stantio Orator nomine ſeptem Pagorum Heluetiorum Catholicorum acta omnia Concilij piè admiſerunt proximo anno Indictione Sexta die XXVI. Ianuarij, & quarta Martij, editis apud Heluetios publicis documentis.

Ibid. pag. 87 24. Ian. 1564. ib. pag. 88. 4. Martij 1564.

221 Cum verò à Concilio Galliarum tunc Regis Oratores abeſſent, Cardinalis Lothariogus Regia inſtructus auctoritate, Oratorū abſentiam suppleuit, Regioque nomine acta Tridentini Concilij piè admiſit; quod publico hoc monumento poſteritati commendatum, & in omnium gentium oculis collocatum voluit.

Tom. 20. Ms Archiuij Vatic. ſig. n. 3207 p. 263. & in alio ms. ſig. 3248. in calce lib. inſcripti Acta Conc. Trid. ſub Pio IV. Auctore Angelo Maſſarello Secr.

Cardinalis Lotharingus pro Rege Galliæ Concilium recipit.

In nomine Domini Amen. Per hoc præſens Inſtrumentum, &c. Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Dominus Carolus Tit S. Apollinaris S.R.E. Presbyter Cardinalis à Lotharingia nuncupatus, Primas Franciæ, & Archiepiſcopus Rhemenſis, qui aſſerens, ſe miſſum ad Sacroſanctam Synodum Tridentinam à Chriſtianiſſimo Rege Francorum Carolo Nono, prout conſtare dixit per literas, quas Illuſtriſſima, & Reuerendiſſima Dominatio Sua exhibuit in Congregatione Generali ipſius Synodi, & prout credit in actis Sacri Concilij eſſe regiſtratas, videns Oratores Chriſtianiſſimi Regis ob eorum abſentiam, & impedimentum non interfuiſſe concluſioni ipſius Sacri Concilij, quod omninò feciſſent, ſi Chriſtianiſſimus Rex potuiſſet in tempore ſcire diem dictæ concluſionis, declarat ſe ea facere, & dicere, quæ prædicti Oratores, ſi adfuiſſent, iuxtà morem aliorum Oratorum feciſſent, ac dixiſſent, aſſeuerans id facere, & dicere ex mente prædicti Chriſtianiſſimi Regis. Et idem Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Dominus Cardinalis à Lotharingia petijt hanc acceptationem, ac omnia, & ſingula præmiſſa in actis ipſius Sacri Concilij regiſtrari; nec non à nobis Sacri Concilij Notarijs infraſcriptis vnum, vel plura, publicum, ſeù publica confici, ſibique tradi, Inſtrumentum, & Inſtrumenta. Acta fuerunt præmiſſa Tridenti in Palatio Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D. Cardinalis à Lotharingia præſentibus ibidem Epiſcopo Theleſino Secretario, Epiſcopo Virdunenſi Nicolao Pſaulme, Gabriele Lenoncourt Epiſcopo Ebroicenſi, & Carolo de Angennes Epiſcopo Cœnomanenſi.

222. Tàm fęlicis Concilij exitus allato ad Pontificem nuntio, mirum in modum gauiſus, cum iam Dei beneficio periculum mortis euaſiſſet, meliuſque haberet in dies, XII. Decembris coacta Cardd. Congr. ſic eos, vt actus Conſiſtoriales referunt, affatus eſt. [Viſitauit nos Dominus, ad-
,, monuit nos infirmitatis, & mortalitatis no-
,, ſtræ. Morbo grauiſſimo laborauimus. Dei
,, beneficio parati ſumus ad mortem forti ani-
,, mo ſuſcipiendam, Deique voluntati parendū.
,, Placuit Deo incolatū meū prolongari: laborē
,, nō recuſamus, donec ipſi placuerit. Deindè ſub-
,, dit, eo ſe prætereà nomine Deo plurimū debere,
,, quod ſibi dediſſet, vt finem videret Concilij
,, Tridentini, quod quando ſine vlla ipſius ope-
,, ra, impulſuue contigerit, Dei voluntate fa-
,, ctum exiſtimare. Se in hoc negotio curam,
,, liberamque facultatem omninò Legatis, ac
,, Patribus permiſiſſe, adeò vt interdum nimia
,, videretur, cum neque illius deliberationis par-
,, ticeps eſſe, neque vlla de re Cardinalium ſen-
,, tentias exquirere voluiſſet. Id ſe effeciſſe, quod

Pius IV ſupplicationes indicit pro fælici abſolutione Concilij.

Act. Conſ. Ms. ap. Car. Chiſium lit. G.

Deo

Digitized by Google

,, Deo gratiùs, atque acceptiùs exiſtimaſſet, cui
,, vt inferuiret, ſi opus eſſet, Concilium de-
,, nuò indicturum, ne dum acta Concilij Tri-
,, dentini confirmaturum, executurum, ſerua-
,, rique iuſſurum, quin etiam, ſi quid in refor-
,, matione omiſſum fuerit, additurum.] Tùm, vt Deo Optimo Maximo ſolemnes gratiarum actiones publicè perſoluerentur, ſupplicationes inpoſterum decretas, refert Ioannes Franciſcus Firmanus his verbis.

Act. Conſ. Ms. Card Spad. ſign. n.134.p.369 Et Ioann. Franc. Firman. Diar. Vol. I. Ms. Arch. Vat.

,, Die Dominico XII. Decembris MDLXIII.
,, fuit Congregatio Generalis, in qua S. D. N.
,, propoſuit, vt decernerentur ſupplicationes, &
,, ieiunia, & redderētur gratiæ Omnipotenti Deo
,, ob perfectum Conciliū, & ſic fuit concluſum,
,, quod proceſſio fieret à Baſilica S. Petri ad
,, Eccleſiam B. Mariæ ſuper Mineruam pro die
,, Iouis, cum Indulgentijs.] Addunt acta de pio Pontificis ſtudio, vt acta Concilij Tridenni in opus prouocaret.

Act. Conſ. ms. Card. Spada ſig. n.134. pag. 369.

,, Die Iouis XXX. Decembris MDLXIII. fuit
,, Congregatio Generalis, in qua factum fuit
,, verbum à Sanctiſſimo ſuper confirmatione
,, Concilij, & dixit velle deputare Cardinales
,, vnà cum Legatis, qui fuerunt in Concilio, vt
,, conſiderarent ſuper hoc, declarando intentio-
,, nem, ſe omninò velle executionem.

223 Eximiè meruit, de Eccleſia Catholica in promouendo Concilio Tridentino, atque ad exitum perducendo Carolus Cardinalis Lotharingus, quod non modò à Gabriele Paleotto, & Aſtulpho Seruantio vidimus actis conſignatum, ſed etiam ſubiectæ ad Nicolaum Archiepiſcopum Senonenſem, ac poſteà Cardinalem Pontificiæ literæ illuſtrant.

Venerabili Fratri Nicolao Archiepiſcopo Senonenſi.

Pius IV. to. 2. bre. ſig. 2897. ep. 402.

Pius IV. laudat Cardinales Lotharingum, & Hoſiū.

Placuit miſericordiarum Patri, & Deo totius conſolationis paucis poſt diſceſſum tuum diebus ipſi Concilio optatum finem imponere, tanta quidem conſenſione omnium, vt diuinum eius beneficium admodum perſpicuum, & manifeſtum fuerit: qua in re eiuſdem filij noſtri (nempè Cardinalis Lotharingiæ) tàm egregia opera, & tàm pia voluntas extitit, vt non ſatis dignè à quoquam laudari poſſe videatur, quanquam & à Legatis noſtris, & à cæteris omnibus plurimum laudetur, & prædicetur; plurimum ei, & nos, & vniuerſa debet Eccleſia. Nunc enitendum eſt, dilectiſſime fili, vt ſuum quiſque officium Deo, & Eccleſiæ præſtet, quod, vt de te nobis pollicemur, ita alios de nobis expectare volumus. Speramus Dei auxilio nos aſſecuturos, vt rectam mentem noſtram in ijs, quæ in ipſa Synodo conſtituta ſunt, obſeruādis, omnes agnoſcant. *XXIX. Decembris MDLXIII. Anno IV.*

Staniſlaum verò Hoſium Polonum Cardinalem Vuarmienſem, quod tàm impigrè ad exitum vſque laborauerit Pontifex præcipuè commendauit, cui etiam ſingulari dilectionis nexu ſe obſtrictum, ſubiectis literis, quas integras Reſcius vitæ Card. intexuit, profeſſus eſt.

cap. 17.

Dilecto Filio noſtro Staniſlao S. R. E. Trasb. Card. Vuarmienſi appellato Sedis Apoſtolicæ in Tridentino Concilio Legato.

Pius IV. tom. 2. bre. ſig. 2897. ep. 400.

Vehementer nobis optatum fuit, vt poſt impoſitum ſuperno fauore finem Sacro iſti Concilio ad nos redires, vt te, quem inter fratres noſtros eximiè diligimus, complecteremur, & tibi etiam gratias ageremus pro tantis laboribus, quos in ipſo Concilio noſter, & Apoſtolicæ Sedis Legatus ſuſcepiſti: ea re vultus, animique lætitia, fili, fuimus excepturi, quam ſingularis erga te amor noſter poſtulat; eas verò gratias acturi, quæ tantæ tuæ erga Deum pietati, tantæ erga Sedem Apoſtolicam deuotioni, & fidei, tanto denique ſtudio, curæ, diligentiæ in commiſſo tibi à nobis Legationis officio adhibitæ debentur. Et infrà. Sed quando Eccleſia tua, à qua diu abfuiſti, primum à fœlicis recordationis Paulo prædeceſſore noſtro euocatus, deindè à nobis ad Concilium miſſus tantopere reditum tuum efflagitat, tantopere deſiderio, & ſtudio flagras commiſſo tibi gregi præſens tuum Paſtorale officium, ac ſollicitudinem præſtandi, piæ iſti, & omni laude dignæ voluntati tuæ morem quin geramus, facere non poſſumus, &c. *V. Decembris MDLXIII.*

224 Contulere etiam plurimum ad promouendos Concilij progreſſus, illudque ad optatum exitum perducendum ſacri Caroli Borromęi Cardinalis Pontificij Nepotis labores, cui virtutes Diuinis illuſtratæ miraculis Sancti Confeſſoris Epiſcopi nomen, cultumque pepererunt; is enim de ſingulis grauioris momēti rebus, & controuerſijs, ac difficultatibus in Concilio exortis à Legatis Apoſtolicis monitus omnia referebat ad Pontificem, Pontificiæque voluntatis interpres ſingula ad Legatos perſcribebat, vt Legatorum ad eum, atque ipſius ad Legatos literarum volumina oſtendunt, quæ adeò frequenter per expeditos curſores concitatioribus equis per interualla diſpoſitis vtentes tranſmittebantur, vt Carolus Vicecomes ſcripſerit, quod ob tot difficultates in Concilio exortas opus foret columba, quæ perpetuò Romam Tridento, Tridentumq; Roma deuolaret. Vt planè Dei Conſilio factum fuiſſe appareurit, quod in manu eius proſperatū eſſet Tridentinum Concilium, vt clariſſima, atque altiſſima voce virtutis, nempè geſtorum, ac mirabilium, quibus in Eccleſia Dei illuxit, plus ſatis manifeſtum redderetur, quænam eſſet vera fides, nempè ea, quam Carolus aſſiduo labore ſtabiliendam curauerat, & quàm ingi poſteà operatione virtutum comprobauit; vt & hi, qui vel Concilio non credunt, vel de ipſo detrectant, inſpecta Caroli conuerſatione, qui pro illo abſoluendo, tàm ſtrenuè inſudauit, & qui ſe totum ad illius normā effinxit, vereantur, nihil habentes mali dicere, ſed ipſa rei veritate perſtricti glorificent Deum in iſto nomine. Porrò quanto in hoc opus ardore incubuerit Carolus, ab eius vitæ auctore audiamus.

Potiſsimè Sancti Caroli ſtudio Concilium abſoluitur.

Carol. Epiſ. Vintimilie. 16. Ian. 1563. pag. 339.

,, Tunc œcumenica Synodus Pij Pontificis au-
,, ctoritate, iuſſuque Tridenti habebatur, cuius
,, acta, progreſſioneſque, cum antea Carolus ma-
,, gno ſtudio, ac pietate curaſſet, tùm eo tempo-
,, re ſtudioſiſſimè cœpit tueri, atque cum de ea
,, diſſoluenda quodam tempore ageretur, plu-
,, reſque ex Principibus aſſentirentur, imò qui-
,, dam vrgerent: ille, Pontificis in eo voluntati
,, conſentiens, omni auctoritatis ſuæ conatu re-
,, ſtitit, perficiendamque curauit. Ad eorum
,, cognitionem, quæ Synodi decretis opus erāt,
,, Guilelmo Sirleto plurimum vſus eſt, cuius
,, doctrina, cum antiquæ diſciplinæ, Græcæq;
,, linguæ cognitione, tùm verò eximia pietate
,, coniuncta, adeò eſt delectatus, vt hominem
,, ſemper plurimi fecerit, neque deſtiterit, do-
,, nec eum poſteà perduceret ad Cardinalatus
,, gradum.

Digitized by Google

225 Hoc anno inſigni exemplo oſtendit Deus quæ ſit vera Chriſti Eccleſia, quæ pellendorum Dæmonum poteſtate implorato Chriſti nomine polleat, nam cum Lutherani Miniſtri Auguſtæ arrepititiam curare abacto Dęmone fruſtrà conati eſſent, Catholicus Sacerdos malum Dæmonem ex obſeſſo corpore depulit. Rem inſignibus circumſtantijs inſtructam his verbis Surius, narrat.

Lutherani curare demoniacam conantur, ſed fruſtra paret tamen Catholicis Sacerdotibus.

Menſe Martio huius anni in Suburbio Auguſtæ Vindelicorum apud S. Georgium textor quidam habuit filiam annorum viginti à malo Dæmone obſeſſam, atque diriſſimè vexatam adeò vt parentes eius tantam calamitatem cernere amplius non ſuſtinentes, Auguſtanæ Confeſſionis Lutheranos concionatores eiuſdem Vrbis (erant enim ipſi quoque Lutherani) conſilij, & opis petendæ cauſa adierint. Et venerunt quidem nonnulli ex Euangelicis illis præconibus ad puellam dæmoniacam, arbitrati, ſe virtute, & efficacia lutherici Euangelij Satanam illum expulſuros, ſed Satanas Satanam non eijcit. Conati tamen ſunt aliquid facere, ſed ſecurus eos contempſit teter ſpiritus, quippè qui Lutheri carnale Euangelium flocci penderet. Ne tamen nihil feciſſe putarentur, iuſſerunt parentes diligentem habere puellę curam. Poſſe enim Deum facilè rurſus liberare puellam, ſi eius permiſſu, id illi acciderit. Porrò virgo quędam Matthię Iurati, eius Vrbis quondam Chirurgi filia, Anna nomine cum ſamula Margaritha, ex pia quadam Chriſtianę pietatis commiſeratione ad eandem puellam inuiſendi gratia in Hypocauſtum venit, perſpectaque eius miſeria, cum exiſtimaret, eam non poſſe vnum viuere diem, ęgrè tantum parentes puellę permouere potuit, vt accerſitum mitterent D. Simonem ſacrę Theologię Doctorem, & apud D. Mauritium Auguſtę Catholicum Eccleſiaſtem. Rogatus ille, vt laboranti puellę, & ſummis anguſtibus comprehenſę ſuam pręſentiam non negaret, ad iter ſe accinxit: cumque haud ita procul ab ędibus dęmoniacę abeſſet, illa miſerandum in modum clamitare, minitari ſui pręſocationem, ni dimittatur, ſimul etiam magno impetu velut è lecto ſe præcipitare velle; ſciſcitante verò Anna, quam diximus, & quid ſibi vellet, didicit, potum ipſam petere. Tùm illa in poculo obtulit illi aquam luſtralem, ſiuè benedictam, qua hauſta, mox cœpit miſerabiliter ſeſe agitare, & ſurſum deorſum mouere, adeò vt caput inter pedes adigeretur. Quo viſo ij, qui circumſtabant, cernere, & re ipſa comperire ſe dicebant vim quandam ſacratæ illi aquæ ineſſe; nulla enim deinceps requie potita eſt puella, tantamque vim patiebatur ab illo immundo Dæmone, qui aquam illam ferre non potuit, vt vnus è viris quatuor, qui illam ſeruabant, teſtatus ſit, ſe ne vnam quidem noctem apud illam porrò excubare velle, etiam ſi Vrbem Auguſtam lucraturum, ſe ſciret ea opera, niſi parentes illi actutum remedium adferri curarent, adeò namque tetrum ex ore ſuo exhalaſſe fœtorem, vt omnes ſibi pereundum exiſtimarint.

Cum ſic illa igitur magis, magiſque exagitata ſæuiret, & tumultuaretur, memoratus D. Simon Theologus ad limen domus, vbi ea iacebat, acceſſit. Tùm verò illa barbaricum in morem, immaniter vociferari, furere, bacchari, Theologo atrociter maledicere: miſſum me facito, inquit, ſacrifice, probè equidem te ſentio, præſocare me vis furcifer, ſcelus, nequam perditiſſime. Ijs auditis Theologus dixit Patri puellæ, vt eam liberam ſinerent, ſed cum immodicè ſæuiret, atque ferociret, clamaretque, ſe anima, & corpore ceſſiſſe in ius, & dominium mali Dæmonis, idem Theologus petijt, vt eius pedibus vincula inijcerentur, itaq; ipſus eius parens mantili eius colligauit pedes; percontans interim ex Theologo, velletne eam duriter ligari? Cui ille, minimè, inquit; ſiquidem à te fruſtrà vincietur, niſi Deus eam vinctam tenuerit. Tùm illa miſera horrendum in modum ad tabulatum vſque ſeſe efferatè intendens, conſtrictoſque pedes ſupra caput adducens, ſe expoliauit, tantamque vim præ ſe tulit, vt quatuor illi viri, de quibus ante diximus, alios duos ſibi adiúgere cogerentur, quod non poſſent ſoli eam tenere, qui ſimul omnes clamabant, IESVS, IESVS: malus Dæmon eam aſportat. Poſtquam verò Theologus ſæpè dictus Dei cœpit implorare opem, teter ſpiritus ad quartam ferè horæ partem continenter in puella mirè furere, & maledicere, tùm quoque craſſa admodum viri voce multa ſciſcitari, & reſpondere diſertis verbis, non ceſſauit. Initio his vſus eſt vocibus, ha ha he: equidem ſacrifice non migro ex hoc domicilio. Simulatq; verò à Theologo dictum eſt Præcipio tibi &c. aliquanto poſt reſpondit. Compellor igitur hinc egredi? Ait Theologus, In nomine IESV Regis Gloriæ præcipio tibi. Tùm aliqua interiecta mora, multa nequam Spiritus lugubri voce loquutus eſt, & modo ſuperius, modo inferius emigrare voluit, donec tandem permiſſum eſt illi per feneſtram abſcedere. Antea verò, quam id fieret, puella in grabato ſe pronam inuertit, ducenſque ronchos, cœpit tumultuari, & ferocire, tanquam vomitura; atque interim ex eius ore prçlonga immanis atra lingua longiſſimè protenſa eſt, oſque carbonum inſtar nigrefactum eſt, & collum in capitis amplitudinem intumuit, idque ſic aliquandiù perdurauit. Deindè ſurſum mox erectis luminibus, Deo laudes, grateſque agens, ita ait. Iam nunc ego agnoſco, & video Deum meum. Multas quoq; Theologo gratias egit; à quo creberrimè interrogata num ſe ſentiret liberatam? ſemper illi reſpondit. Liberata ſum Dei gratia: ſed video quemdam rubicundum capite, tetro vultu, protenſa lingua mihi perpetim innuentem, vt ad ipſum veniam. Itaque docuit eam Theologus, vt ter ſibi imprimens Crucis ſignum diceret; IESVS NAZARENVS REX IVDÆORVM. Cui illa morem gerens, rurſus ab illo interrogata, reſpondit. Quoties Crucem exprimo, toties Dæmon euaneſcit, ſed mox reuertitur. Deinde in multis Theologus eam piè, & catholicè inſtituit, vtque abrenuntiaret ſathanæ, & totam ſe Deo, ac Domino ſuo addiceret, quæ omnia illa ſe facturam bona fide recepit, & Sacroſanctam Euchariſtiam accipiens paulatim priſtinæ ſanitati reſtituta eſt. Hanc hiſtoriam quiſquis ſyncero perlegit animo, facilè videt, apud ſectarios nullam eſſe Dęmonum expellendorum poteſtatem, eamque apud Catholicos in hanc vſque diem permanere, nec erit quiſquam tam impudens, qui rei huius veritatem negare auſus ſit, cum graues viri eam apud Auguſtanos compertiſſimam eſſe teſtentur.

226 In Æthiopia ingentes rerum conuerſiones excitatæ pugnantibus inter ſe ciuili bello populis, quos motus Barnagaſſus Princeps auxit. Ex his quibus Pontifex grauem traxit dolorem, cũ illud imperium Luſitanorum opera ad Romanę Eccleſiæ coniunctionem, & obſequium pellicere niteretur. Grauioribus itaque curis anxius, ne Turcicum imperiũ indè latiùs proferretur, ac religionem Chriſtianã in Æthiopia, atque etiam in India poſtea extingueret, auctumque immenſis viribus Chriſtiana occidentis Regna obrueret, Sebaſtianum Luſitanię Regem ad ferendam Abyſſinis opem incitauit, propoſuitque ob oculos, quanti referret ad tuendam rem Indicam Turcicos conatus maturè retundere, & quantam gloriam ex præclariſſimo facinore collecturus eſſet.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sebaſtiano Portugalliæ, & Algarbiorum Regi Illuſtri.

Pius IV. tom. 2 br. ſig. 2897. ep. 335.

Non dubitamus, iam in tuam quoque notitiam ea eſſe perlata, quæ nuper in Æthiopia geſta ſunt. Vt enim cognouimus ex literis ad Nobilem Virum Aluarum de Caſtro Tuæ Maieſtatis apud nos Oratorem ex Ægipto miſſis, & ex his, quas dilectus quoque filius noſter Marcus Antonius tit. Sancti Marcelli Presbyter Cardinalis Amulius accepit, ortis inter Abyſſinos de Regno diſcordijs, Barnagaſſus quidam ex Abyſſinorum Principibus prauo admodum, deteſtabilique conſilio ad Turcarum auxilium confugit, illius autem præſidij Turcici Præfectus, in ſpem ſcilicet ingreſſus eius Regni per inteſtinas diſſenſiones, alias Turcarum cohortes ad ſe primo quoque tempore mittendas accerſiuit. Quo nuntio accepto ad alias grauiſſimas curas noſtras non parua ſanè ſollicitudo acceſſit ex tanto illius Regni diſcrimine; etenim niſi impiorum hoſtium conatus impediatur, verendum eſſe magnoperè intelligimus, ne illa tanta & tàm nobilis natio, quæ Chriſtianam Religionem iam inde ab Apoſtolorum temporibus ſuſcepit, & vſque ad hæc tempora retinuit, quamque ſperauimus, Diuina cooperante gratia, & tuæ pietatis auxilio aliquando ad Eccleſiæ Catholicæ vnitatem redactum iri, teterrima Turcarum dominatione opprimatur. Itaque vicem eius toto ex corde dolentes, & pro paſtorali officio tanto in periculo ſubueniri ei cupientes, in te potiſſimum, fili, oculos noſtros conuertimus, qui illi auxilium ferre potes, & debes. Maiores tui piæ memoriæ Reges cum Abyſſinorum Regibus iam pridem amicitia inſtituta minimè eos vnquã deſeruerunt, ſed varijs temporibus auxilia illis aduerſus ipſorum hoſtes ſubminiſtrarunt, & cum ſocialem eis fidem egregiè præſtiterunt, tum pro ſua egregia erga Deum pietate maximè ſtuduerunt Chriſtianæ fidei cultum in illo quoque Regno augere, & propagare. Hoc autem tempore non ſolum agitur eius Regni ſalus, ſed ſi (quod Deus auertat) teterrimi hoſtes tantum illud, & tàm opulentum Regnum in poteſtatem ſuam redigerent, ad eorum vires, quibus tàm ægrè iam reſiſtimus, magna admodum fieret acceſſio, & præter commune Chriſtiani nominis in his occidentis Patribus diſcrimen, tuæ ipſius in India res non paruo in periculo futuræ eſſent. Abyſſinorũ enim natione ſubacta, atque ita maris rubri liberam poſſeſſionem adepti hoſtes claſſium tuarum nauigationem in Indiam, & reditum indè in occidentem quotannis impedire haud dubiè conarentur, & te vtique in neceſſitatem adducerent tuendi portus illos Indię, quos tenes, multo maioribus ſumptibus, atque præſidijs; Quantoperè vere cupiant, & quanti ſua intereſſe intelligant impedire claſſes tuas, quo minus in Indiam nauigent, ſæpiùs iam oſtenderunt. Moueat igitur te, chariſſime fili, periculum eius Chriſtianæ nationis, quæ iam pridem eſt in fide Portugallię Regũ, & tuum auxilium vehementer expectat. Moueat diſcrimen, quod hæ reliquæ Occidentis Prouinciæ ſubituræ eſſent. Moueat verò etiam proprium, & peculiare periculum tuarum claſſium, & imperij, quod in Indijs obtines, tanto fortiſsimæ nationis tuæ ſudore, & ſanguine, & tàm admirabili Maiorum tuorum virtute, ac fęlicitate partũ, & comparatum. Potes etiam nunc imperium illud Abyſsinorum ex immaniſsimorum hoſtium faucibus eripere, ſi firma illuc primo quoque tempore auxilia, cum fortibus, & rei militaris peritis ducibus miſeris. In maioribus quidem tantus pietatis ardor, tantaque animi fuit magnitudo, vt ad infideles ab idolorum cultu ad veram religionem conuertendos nullis ſumptibus parcentes maximas, & inſtructiſsimas claſſes in Indiam vſque miſerint, & prolatis fæliciter fidei Chriſtianæ finibus ſummam ſibi in Cœlo, & in terris gloriam compararint. Tu ab illis ortus, tàm præclara indole prędítus, tantis iam Dei beneficijs vſus, Abyſsinorum gentem Chriſti cultricem, & cum familia tua tam vetere amicitia, ac tàm ſancto fœdere coniunctam Chriſto, & eius Eccleſiæ ſurripi, & nefando Mahometi ſeruire patieris? Minimè. Nos verò hoc de te vereri, aut ſuſpicari non poſſumus, ſed tamẽ præter officiũ paſtorale, quod nos cogit, vt ſalutem eius nationis tibi tàm diligenter commendemus, paternus erga Maieſtatem tuam amor noſter non minus nos commouit, vt cum hæc res tantoperè pertineat ad fidem, ad officium, ad exiſtimationem tuam, & ad tuarum rerum in India tutelam, te ad obuiam eundum hoſtium conatibus hortemur, excitemus, & moneamus. Tempus etiam nunc opportunum habet Maieſtas tua, id ſi quod tamen non veremur, prætermitteres, fruſtra eſſes poſtea requiſiturus. Caue quęſumus tàm pij, tàm neceſſarij officij fungendi, caue tantę laudis, & glorię pariendę, tanti denique à tuis claſsibus periculi depellendi tempus amittas. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die VI. Februarij MDLXIII. Pontificatus noſtri anno IV.*

227 Geſſit morem Sebaſtianus Rex Pontifici, ac Proregem Indiæ inſtructa claſſe contra Turcas Æthiopibus auxilia ferre iuſſit, in quo pietatem eius commendauit Pontifex XXVI. Nouembris, ſtimuloſque addidit, vt eam contra Turcas expeditionem conficiendam curaret. ib. ep. 395.

Turcæ in Aethiopiam exciti.

Chariſſimo in Chriſto filio noſtro Sebaſtiano Portugalliæ, & Algarbiorum Regi Illuſtri.

Chariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Literas tuas die vigeſima Iunij datas à Nobili Viro Oratore tuo nobis redditas libentiſſimè legimus: perſpeximus enim quantum apud te ponderis habuerit paterna illa hortatio noſtra de ferendo Abyſſinorum nationi auxilio aduerſus immaniſſimos hoſtes religionis noſtræ, qua in re præclarum illum animũ Maiorum tuorum, qui nulla oratione ſatis laudari poſſit, tuendæ, ac defendendæ Chriſtianę Religionis, & impiorum hoſtium conatibus in omnibus Orbis terrarum partibus obſiſtendi, ſingulari Dei beneficio in te rediuiuum eſſe ſummoperè lætamur. Maieſtati Tuæ tàm pium iſtud in Religio-

Bre. Pij IV. tom. 2 ſign. nu. 2897. ep. 395.

Lata à Luſitano Abyſsinis auxilia.

ligionem ſtudium, firmiſſimum,eſt, fili chariſſime Regni tui præſidium. Regiam dignitatem, & gloriam tuam is & tuebitur ſemper, & augebit,cuius tu honorem, & cultum tantoperè cupere te,& paratum eſſe oſtendis tueri, atque omni ſtudio propagare. Quod igitur, & tua ſponte grauiſsimis de cauſis, quas ipſe commemoras, facturus fuiſti, & noſtra hortatione commotus ſtudioſius te facturum eſſe confirmas, vt ipſis Abyſſinis auxilia mittas, id,quæſumus,quamprimum poteris,effice, cum ſicut accepimus, maiori illi in dies in diſcrimine verſentur propter nouas copias, nouoſque Turcarum Duces illuc cum nouo tyranno ſubmiſſos, vt eò celerius, ac maturius auxilium eis ferre neceſſe ſit. Habemus alias duas epiſtolas abs te die XXVII. menſis eiuſdem datas, quarum in altera laudas multis verbis conſilium noſtrum de ijs, quæ ad mores pertinent corrigendis; Eo quidem animo ſumus, eo ab initio Pontificatus fuimus,vt hominum licentiæ in ſacris canonibus negligendis obuiam ire ſtatuerimus, id quod multis iam in rebus fecimus,ſed nullam deberi nobis laudem putamus, cum id agimus, quod officij noſtri ratio poſtulat, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXVI. Nouembris MDLXIII. Pontificatus noſtri anno IV.*

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3218 ep. 32.

228 Exegit à Maximiliano Secundo delecto Romanorum Rege Pius Quartus, vt veteri more Sacramentum fidei Romano Pontifici præſtaret, at ille aliquandiù non aſſenſit, ſubiecitque eum motem obſoleuiſſe. Non illud præſtitiſſe Ferdinandum, non Carolum V. atque ad exempla Ottonis Quarti,Frederici Secundi, Rodulphi, Alberti Primi, Henrici Quarti, & Caroli Quarti reſpondit aliam fuiſſe rationem temporum, nec ſe ijs legibus teneri, quibus Carolus Quartus pro imperio aduerſus Ludouicum Bauarum obtinendo ſe Pontifici aſtrinxerit, nec eius rei exempla oſtendi in Maximiliano Primo, in Carolo Quinto, in Ferdinando Primo; nec obſoletum morem inſtaurandum videri, vt Maximilianus Secundus Oratorem ad præſtandum Romæ Pontifici fidei Sacramentum mittat,de quibus plura Delphinus Internuntius ad Carolum Cardinalem Borromæum datis Viennæ decimaquarta Auguſti literis ſcripſit, addiditque, dixiſſe ſibi Maximilianum, Francfordiæ ſe conſueta iuramenta nuncupaſſe. Porrò Pius Quartus rem honeſtiſsimam, atque Cæſare digniſſimam exigebat, vt Rex Romanorum Sacramento fidei insereret paratum ſe pro fide Catholica mortem oppetere, Cæſareumque reſponſum contrarijs argumentis eliſit, ac veterum Cęſarum, qui maxima gloria, ac potentia effloruerant,literas, & publica monumenta,quæ in Annalibus ſuis locis inſerta ſunt, tranſmiſit, quibus victus Maximilianus Secundus Oratorem ad Pium Quartum miſit, qui Regio nomine demiſſa obſequia, protectionemque Pontifici ſpopondit. Quæ verò prætereà exigebat Pontifex, vt Maximilianus nullum, cum Hæreticis, vel hoſtibus Eccleſiæ fœdus iungere poſſet,non admiſit Ferdinandus ob infælicem conditionem temporum, ſeque, ac filium ſubiectis literis ad Cardinalem Moronum datis honeſtè excuſauit.

Maximilianus Rex Romanorum ad præſtandā obedientiam Pio IV. miſit.

ib. ep 36. *ib. ep. 33.* *ib. ep. 68.* *ib. ep. 61.*

† † † † †
† † † †
† † †
† †
†

FERDINANDVS, &c. Reuerendiſſimo in Chriſto Patri Domino Ioanni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopo Praneſtino Cardinali Morono, & Sanctiſſ. D. N. ad Sacrum Concilium Legato amico noſtro chariſſimo, ſalutem ac beneuolentiæ noſtræ affectum.

Cum ſuperioribus diebus Paternitas Veſtra Reuerendiſsima nobis per litteras ſignificauerit, quæ eius ſit ſententia in negotio Legationis,quam à Sereniſsimo Principe Domino Maximiliano, ac Bohemiæ Rege filio noſtro chariſsimo ad Sanctiſsimum Dominum noſtrum inſtituta eſt, eius officij præſtandi cauſa, quod nos, ac Diui Prædeceſſores noſtri Sanctitatis eius Anteceſſoribus fælicis recordationis, & Sedi Apoſtolicæ præſtitimus (Et mox) tandem in eam ſententiam, ſeù reſolutionem deſcendimus, quæ rationi, & æquitati adeò eſt conſona, vt omninò confidamus, Sanctitatem eius illi benignè, ac paternè acquieturam eſſe, & inde perſpecturam nobis in hac parte, nihil eſſe propoſitum, niſi quod ſit rectum, iuſtum, & conſuetum, neque profectò nobis dubitandum, arbitramur, quin Paternitas Veſtra Reuerendiſſima (poſthabita prorſùs memoria eorum, quę vt fruſtra nobiſcum fuerunt attentata, ita nulla ratione à Sereniſsimo filio noſtro extorqueri permittemus) eiuſcemodi noſtram deliberationem, & reſolutionem non ſolum ſit approbatura, verū etiam ſolito ſtudio, quo pro ſua pręclariſsima, & integerrima in nos voluntate cętera omnia negotia noſtra amplectitur, apud Sanctitatem eius promotura, nec quidquam eorum prętermiſſura, quę poſſunt, ac debent à Viro in ampliſsima iſta dignitate conſtituto expectari; licèt enim natura à ſuperuacaneis contentionibus, & quęſtionibus abhorremus, ac filialem noſtram obſeruantiam Sanctitati eius quouis loco, & tempore conteſtari ſtuduimus, ſic etiam in hac iuſta, & ęquiſsima ſententia noſtra, Deo volente, perſiſtere decreuimus, &c. *Datum in Ciuitate noſtra Vienna die XVIII. Auguſti anno Domini MDLXIII. Regnorum noſtrorum Romani XXXIII. aliorum verò XXXVII.*

Ms. Arch. Vatic. ſig. n. 3216. pag. 28.

229 In Africa hoc anno Oranum nobiliſsima Chriſtianorum Arx non ſemel contra barbaricos impetus Diuina virtute defenſa, à Rege Algerij, & Draguto Archipirata validiſsima obſidione preſſum eſt, atque impreſſionibus hoſtilibus poſt ſęuiſsimas tormentorum bellicorum diuerberationes oppugnatum, ſed mira pręſidiariorum Hiſpanorum militari virtute, atque conſtantia propugnatum eſt, donec Regis Catholici claſsis munitiſsima ſuo terrore hoſtes in fugam compulit adeò præcipitem, vt tormenta bellica abiecerint, & multas naues amiſerint, de qua victoria Romę ſolemni ritu actas Numini gratias à Pontifice refert Ioannes Franciſcus Firmanus Sa-
,, crorum Rituum Magiſter. [MDLXIII. vige-
,, ſimaſecunda Iulij in Eccleſia Sancti Marci miſ-
,, ſa pro gratijs agendis Deo de liberatione Ora-
,, ni, loci maximi momenti,ab obſidione.] Depulſis ab obſidione Orani Numidis à claſſe catholici Regis, triremes Melitenſium Equitum, ac Genuenſis Reipublicę, & Ducis Sabaudię Carthaginem appuliſſe, ac ſe claſsi Hiſpanę coniunxiſſe ad expeditionem aliquam conficiendam, referunt literę Alexandri Cribellij in Catholici Regis aula Internuntij Apoſtolici vigeſima Iunij exaratę.

Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 321. ep. 102. Ium. 1563. *Io. Franc. Firman.* *Ms. Arch. Vatic. Diarior. tom. 11.* *Natalis Comes hiſt. lib 14.* *Ioan. Bapt. Adrian. lib. 17.*

Ext. in ms Arch. Vat. ſig. n. 3215. ep. 116.

IESV CHRISTI

Anno 1564.

PII IV. Anno 5. | FERDINANDI I. IMPER. Anno 7.

Cardinalis Moronus petit a Pòtifice cófirmationem Concilij.

1 ANNO Redempti Humani Generis Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto Indictione VII. poſt abſolutam ſacroſanctam Trideutinam Synodum Io: Card. Moronus, qui ſumma cum omnium approbatione Legatum Apoſtolicum ac Præſidem egerat, Pontifici in Cardinalium Senatu expoſuit, communi Patrum decreto ſancitum fuiſſe, vt actorum, quæ Paulo Tertio, Iulio Tertio, & ipſo Pio Quarto Pontificibus confecta fuerant, confirmatio à Sede Apoſtolica flagitaretur, eamque à ſe, & Patribus, quorum in ea re perſonam gerebat, poſtulari, vti etiam ante arcano colloquio expetierat.

Acta Conſ. Ms. Card. Spad ſig. n. 134. pag. 370.

,, Die Mercurij, habent acta, XXVI. Iannatij Reuerendiſſimi DD. Cardinales Moronus, & Simonetta, vti priùs priuatim petijſſe aſſeruerunt, ita & in ſacro Conſiſtorio ordine petierunt à S.D.N. confirmationem omnium decretorum, & definitorum in ſacro Concilio Tridentino nomine ipſius Concilij, prout in cedula tenoris infraſcripti: videlicet.

,, 2 Beatiſſime Pater in decreto ſuper fine Concilij œcumenici publicato pridiè nonas Decembris, ſtatutum fuit, vt per Sanctitatis Veſtræ, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatos, & Præſidentes peteretur nomine dicti Concilij à Sanctitate Veſtra confirmatio omnium, & ſingulorum, quæ tàm ſub fęlicis recordationis Paulo Tertio, & Iulio Tertio, quam ſub Sanctitate Veſtra in eo decreta, & definita ſunt, quapropter nos Ioannes Cardinalis Moronus, & Ludouicus Simonetta, qui tunc Legati & Præſidentes eramus, volentes exequi, quod in dicto decreto ſtabilitum fuit, humiliter petimus nomine dicti Concilij œcumenici Tridentini, vt Sanctitas Veſtra dignetur confirmare omnia, & ſingula, quæ tàm ſub felicis recordationis Paulo Tertio, & Iulio Tertio, quam ſub Sanctitate Veſtra in eo decreta, & definita ſunt.

,, Sanctiſſimus cum quædam dixiſſet ſuper neceſſitate reformationis morum, & de eius animo propenſo ad confirmationem decretorum in materia fidei, & reformationis, & ad executionem eorum, & multa de eius officio Paſtorali, & ſollicitudine erga honorem, & ſeruitium Dei, & huius Sanctæ Sedis, commendata diligentia DD. RR. Legatorum, & pietate Patrum, qui in dicto Concilio interfuerunt, habitis votis RR.DD. meorum Cardinalium de eorum conſilio, & aſſenſu omnia decreta, & definita in materia fidei, & reformationis in dicto Tridentino Concilio confirmauit per verba infraſcripta, prout in cedula, quam mihi tradidit, tenoris infraſcripti, videlicet.

Pius IV. conſentit approbandum eſſe Concilii.

,, Petitioni nomine Concilij œcumenici Tridentini ſuper eius confirmatione per dictos Legatos nobis facta annuentes, omnia, & ſingula in dicto Concilio, tàm ſub felicis recordationis Paulo Tertio, & Iulio Tertio Prædeceſſoribus noſtris, quàm Pontificatus noſtri tempore decreta, & definita ſunt, auctoritate Apoſtolica, & de Venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio, & aſſenſu confirmamus, & ab omnibus Chriſtifidelibus recipi, & inuiolabiliter obſeruari, literaſque ſuper his ad maiorem notitiam expediri mandamus, in nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti Amen.

Act. Conſ. ms. Card. Chiſ. lit. C.

,, Deindè ſubdidit multas ſe difficultates in executione habiturum, eas ſe tamen velle ſuperare, & difficultates omnes Cardinalium auxilio ſuperaturum.

,, Poſtremò ſe velle dixit, vt Epiſcopi omninò ad ſuas Eccleſias proficiſcantur, neque ſe eorum opera vſuros, niſi in ijs locis, vbi ſuis etiam in Eccleſijs reſidere poſſint; reuocaturum Nuncios, qui Epiſcopi eſſent, nullo denique Epiſcopo in ſuis miniſterijs vſurum, ac ne rei quidem familiari Præfecto vſurum.

,, 3 Dixerat etiam placere ſibi, vt cauſæ in prima inſtantia in partibus cognoſcerentur, & modo Iuſtitia adminiſtraretur, cupere ſe nullam omninò litem in Vrbem deferri. Optandum ſibi eſſe omnia onera, & labores nimios; modò id cum Dei gloria fieret; damnum verò huius curiæ multò leuius fore, quam prima facie videretur, tamen quantumcumque eſſet pro vniuerſali bono Chriſtianæ Reipublicæ negligendum. Et quamuis aliqui eſſent in curia, qui magis, quæ ſua ſunt, quam quę Chriſti, quærentes, incommoda & detrimenta aliqua ex inſtaurata Eccleſia diſciplina ſibi timerent, Pius tamen Diuina tantum gloria ſibi ob oculos propoſita omnem quæſtus, priuatique commodi rationem obtriuit, ſubiectoque diplomate decreta Tridentini Concilij à ſe confirmata promulgauit, deditque imperia omnibus Præſulibus, vt ea ſumma Religione obſeruanda curarent, tùm Cæſarem Regeſque, ac Principes alios hortatus eſt, vt eos publica auctoritate contra proteruientes fulcirēt; ne etiam ea decreta adulterinis interpretationibus corrumperentur, vetuit, intentato anathemate ne quis in ea vllos commentarios, aut gloſſemata ederet, ſed ſi quæ dubia occurrerent, Sedem Apoſtolicam conſuli iuſſit.

Ext in Bol. Conſt. & poſt acta Conc Trid.

Ad perpetuam rei memoriam.

Prohibuit Pius IV. ne vllus auderet Concilio gloſſas addere.

Benedictus Deus, & Pater Domini Noſtri Ieſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui reſpicere dignatus eſt Eccleſiam ſuam ſanctam tot procellis, & tempeſtatibus agitatam, atque vexatam, & grauiùs in dies laborantem, apto tandem ei ſubuenit, opportunoque remedio ad plurimas, & pernicioſiſſimas hæreſes extirpandas, ad corrigendos mores, & reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam, ad pacem, & concordiam Chriſtiani Populi procurandam, indictum iam pridem in Ciuitate Tridentina œcumenicum, & Generale Concilium à pię memoriæ Paulo Tertio Prædeceſſore noſtro, & ſeſſionibus aliquot habitis cœptum fuerat, ab eius autem ſucceſſore Iulio in eandem Vrbem reuocatum poſt alias ſeſſiones celebratas varijs impedimentis, & difficultatibus obiectis, ne tùm quidem peragi potuerat. Itaque diutiùs intermiſſum fuerat non ſine maximo mœrore piorum omnium, cum quotidiè magis Eccleſia eiuſmodi remedium imploraret. Nos autem poſt ſuſceptum Sedis Apoſtolicæ regimen, tàm neceſſarium, ac ſalutare opus, ſicut Paſtoralis ſollicitudo monebat, Diuinæ miſericordiæ fiducia perficere aggreſſi, adiuti pio ſtudio chariſſimi in Chriſto filij noſtri Ferdinandi Romanorum Imperatoris electi, & aliorum Chri-

Chriſtianorum Regum, Rerumpublicarum, ac Principum tandem conſequuti ſumus, quod nec diurnis, nec nocturnis curis, laborare deſtitimus, quodque à Patre luminum aſſiduè precati ſumus. Cum enim eam in Vrbem, vndique ex Chriſtiani nominis Nationibus conueniſſet noſtris conuocata literis, & ſua etiam ipſorum pietate excitata Epiſcoporum, & aliorum inſignium Prælatorum maxima, & œcumenico Concilio digna frequentia, præter plurimos alios pios, & ſacrarum literarum ſcientia, diuinique, & humani iuris cognitione præſtantes viros, Præſidentibus ipſi Synodo Sedis Apoſtolicæ Legatis, nobis adeò Concilij libertati fauentibus, vt etiam de rebus Sedis Apoſtolicæ propriè reſeruatis liberè ipſi Concilio arbitrium per literas ad Legatos noſtros ſcripras vltrò permiſerimus, quæ de Sacramentis, & alijs rebus, quæ quidem neceſſariæ viſæ ſunt tractandę, definiendæ, & ſtatuendæ reſtabant ad confutandas hæreſes, ad tollendos abuſus, & emendandos mores à Sacroſancta Synodo ſumma libertate, diligentiaq; tractata, & accuratè, ac maturè admodũ definita, ſtatuta, explicata ſunt. Quibus rebus perfectis Conciliũ tanta omniũ, qui interfuerunt, concordia peractum fuit, vt conſenſum eum planè à Domino effectum fuiſſe conſtiterit: idque in noſtris, atque omnium oculis valdè mirabile fuerit: Pro quo tàm ſingulari Dei munere ſupplicationes ſtatim in hac alma Vrbe indiximus, quæ magna Cleri, ac Populi pietate celebratæ fuerunt, laudeſque, & gratias Diuinæ Maieſtati meritò perſoluendas curauimus, cum eiuſdem Concilij exitus ſpem magnam, & propè certam attulerit fore, vt maiores in dies fructus ad Eccleſiam ex ipſius Decretis, Conſtitutionibuſque prouenìant.

Cum autem ipſa Sancta Synodus, pro ſua erga Sedem Apoſtolicam reuerentia, antiquorum, etiam Conciliorum veſtigijs inhærens, decretorum ſuorum omnium, quæ noſtris, & Prædeceſſorum noſtrorum tempore facta ſunt confirmationem à nobis petierit, decreto de ea re in publica ſeſſione facto: Nos ex Legatorum literis priùs, deindè poſt reditum eorum ex ijs, quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, poſtulatione ipſius Synodi cognita, habita ſuper hac re cum venerabilibus fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus deliberatione matura, Sanctique Spiritus in primis auxilio inuocato, cum ea decreta omnia Catholica, & Populo Chriſtiano vtilia, ac ſalutaria eſſe cognouiſſemus ad Dei Omnipotentis laudem de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu in Conciſtorio noſtro ſecreto illa omnia, & ſingula auctoritate Apoſtolica hodiè confirmauimus, & ab omnibus Chriſtifidelibus ſuſcipienda, ac ſeruanda eſſe decreuimus, ſicut harũ quoq; literarum tenore, ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & ſuſcipi, obſeruarique decernimus. Mandamus autem in virtute ſanctę obedientiæ, & ſub pœnis à ſacris canonibus conſtitutis, alijſque grauioribus, etiam priuationis, arbitrio noſtro infligendis, vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs Eccleſiarum Prælatis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & dignitatis ſint, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, vt eadem decreta, & ſtatuta in Eccleſijs ſuis, & Diœceſibus, & in iudicio, & extra iudicium diligenter obſeruent, & à ſubditis, quiſque ſuis, ad quos quomodolibet pertinent, inuiolabiliter faciant obſeruari: contrafactores quoſlibet, & contumaces per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, etiam in ipſis decretis contentas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, inuocato etiam, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis auxilio. Ipſum verò chariſſimum filium noſtrum Imperatorem electum, cæteroſque Reges, Reſpublicas, ac Principes Chriſtianos monemus, & per viſcera miſericordię Domini noſtri Ieſu Chriſti obteſtamur, vt qua pietate Concilio per Oratores ſuos affuerunt, eadem pietate, ac pari ſtudio Diuini honoris, & Populorum ſuorum ſalutis cauſa, pro Sedis quoque Apoſtolicæ, & Sacrę Synodi reuerentia, ad eiuſdem Concilij exequenda, & obſeruanda decreta, Prælatis, cum opus fuerit, auxilio, & fauore ſuo adſint, neque aduerſantes ſanæ ac ſalutari Concilij doctrinæ opiniones à Populis ditionis ſuæ recipi permittant, ſed eas penitùs interdicant.

Ad vitandum præterea peruerſionem, & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi vnicuique liceret, prout ei liberet, in decreta Concilij commentarios, & interpretationes ſuas edere, Apoſtolica auctoritate inhibemus. Et infra. Ne quis ſine auctoritate noſtra audeat vllos commentarios, gloſas, admonitiones, ſcholia, vllum-ue interpretationis genus ſuper ipſius Concilij decretis, quocumque modo edere, aut quidquam, quocumque nomine, etiam ſub prætextu maioris decretorum corroborationis, aut executionis, aliouè quæſito colore, ſtatuere. Si cui verò in eis aliquod obſcurius dictum, & ſtatutum fuiſſe, eamque ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fuerit, aſcendat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apoſtolicam omnium fidelium magiſtram, cuius auctoritatem etiam ipſa Sancta Synodus tàm reuerenter agnouit. Nos enim difficultates, & controuerſias, ſi quæ ex eis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas, & decidendas, quemadmodum ipſa quoque S. Synodus decreuit, reſeruamus, parati, ſicut ea de nobis meritò confiſa eſt, omnium Prouinciarum neceſſitatibus, ea ratione, quæ cõmodior nobis viſa fuerit, prouidere: Decernentes nihilominus irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Domini, &c. MDLXIII. VII. Kal. Febr. Pontificatus noſtri Anno V.*

4 Adiectæ ſunt viginti ſex Cardinalium ſubſcriptiones, nõ enim plures Romę præſentes erant. A dato etiam diplomate præfixit Kal. Maij pro temporis principio, quo decreta emendatioris morum normæ, reſtitutæque ſanctioris diſciplinæ vniuerſos obſtringerent. Octo etiam Cardinales, inter quos Carolus Borromæus Tit. S. Martini in Montibus adſcriptus eſt, decretis Tridentinis in communem vſum adducendis in publicis omnibus Tribunalibus, ac iudicijs præfecit. *R.1.v.S.Caroli.*

Is cum probè noſſet, nihil ad reuocandam Eccleſiaſticam diſciplinam, ſanctioneſque Concilij in opus perducendas ſalubrius, atque efficacius, quàm ſi ipſe, ex alta veluti, in qua poſitus erat, ſpecula, ſanctitatis vbique radios diffundere, ac quod Nazianzenus aiebat *Se velut ſpiritualem quandam ſtatuam ad optimæ cuiuſque actionis pulchritudinem expolitam imitandum proponeret*, ad ſui ipſius, ſcribit Nouarienſis Epiſcopus, ſuorumque meliorem vitæ rationem multa, cum inſtituiſſet ſanctis demum Anno M D L X I I I. Tridentinæ Synodi

Carolus Card. Borromæus ſanctioris vitæ diſciplinam in ſe ſuaque familia inſtituit.

Or. 19.

Digitized by Google

,, nodi decretis, ea ſtudioſiùs eſt aſſecutus, adie-
,, citque etiam ſanctiora. Circiter octoginta
,, de domo ſua miſſos fecit vno tempore, eos
,, ferè omnes, qui clericali vitæ minus apti vide-
,, bantur, quos benignè admodum, liberaliter-
,, que tractatos dimiſit. Serica indumenta, non
,, ſibi ſolum, ſed familiaribus omnibus interdi-
,, xit, qui neminem ex eis anteà ſine ſericis, ſplen-
,, didiſque veſtibus admittebat. De corpore
,, ſuo nihil adhuc ſeueriùs ſtatuit, quam vt vno
,, die ſingulis hebdomadis pane tantum, & aqua
,, veſceretur. Moleſta cæpit eſſe grauiſſimarum
,, occupationum aſſiduitas, quibus ne à Diuina-
,, rum rerum contemplatione abſtraheretur, in
,, ędiculam quamdam, quam ſibi remoto loco
,, ad id conſtituerat, ſeſe abdere certis horis cę-
,, perat, paulatimque ſe prorsùs à rebus agen-
,, dis ſubtrahere velle videbatur; niſi quem ve-
,, hementer obſeruauit, Bartholomęus Archiepi-
,, ſcopus Bracharenſis ex Ordine Dominicano
,, magna ſanctitate Pręſul admonuiſſet, Eccleſię,
,, Carolique ipſius conſcientię periculoſum
,, ſibi videri; diffugere munia, occupationeſ-
,, que illas, quę facilè in homines longè diuerſę
,, ſententię recidere poſſent. Quę res fecit, vt
,, conſuetos labores, atq; onera pergeret ſuſtine-
,, re.] Hęc & alia plurima huiuſmodi Sanctiſs. Cardinalis inſtituebat ad dandam ſcientiam ſalutis Plebi Dei, & ad Sacroſ. Tridentini Concilij decreta, non tàm verbis, quàm moribus in opus perducendi.

5 Sed Diuino prorſus conſilio factum eſt, vt cum in ipſa Pontificia Aula Pontificius Nepos, S.R.E. Cardinalis, tàm Illuſtribus ſanctitatis radijs refulgere cępiſſet in Orbe, in ipſa pariter Vrbe Roma S. Philippus Nerius ſanctitate, ac neceſſitudine Carolo coniunctiſſimus hoc ipſo anno, quos Chriſto dudum pepererat filios, ac ſpiritualibus quotidiè exercitationibus ad profectum virtutum excitabat, in vnum cogi, atque exactius perfectionis iter arripere, diſpoſuerit; cui quidem operi, cum primarium veluti lapidem Cęſar Baronius poſuerit, iuſtum profectò eſt, vt ad Eccleſiaſticę Hiſtorię Patris ornandã memoriã & quo cęperit anno, & quo etiam modo, in Annalibus Eccleſiaſticis demonſtretur. Rem geſtam commemorant Petrus Iacobus Baccius in vita S. Philippi, quam fideliſſimè deſcripſit, ac Hieronymus Bernabeus, tùm in vita, quam edidit Cęſaris Card. Baronij, tùm in ea, quę M.S. aſſeruatur apud nos de geſtis S. Philippi, quam propèdiem ab amiciſſimis, itemq; eruditiſſimis Soc. Ieſu Sacerdotibus Godefrido Henſchenio, & Papebrochio in pręclariſſimo illo opere, cui Titulus ***Acta Sanctorum*** Menſi Maio, quem prę manibus nunc habent, inſerendam pręſtolamur. Nos autem ab Antonio Gallonio, qui pręſens tunc aderat, & quorum poſteà pars magna fuit, acceptam hic damus, quæ ſic habet.

Gall. ann. 1564. vita S. Phil.

Congregationis Oratorij à S. Philippo inſtitutæ primordia,

Philippus interim, vbi è morbo, de quo nuper eſt dictum, conualuit, nuntios ad eum confeſtim Florentini Ciues mittunt, qui poſtularent, vt ipſorum Eccleſię, quę S. Io. Baptiſtę nomine celebris habetur, regimen ſuſciperet. Ad hęc Philippus, qui res arduas, non niſi conſulto Deo, aggredi conſueuerat, quę viſum eſt, reſpondit. Sed cum ille rem iam Domino diutiùs commendaſſet, annuit tandem, ſibique id placere dicit, cupere tamen aliquot è ſuis diſcipulis ſacerdotio primũ initiari, ſeque pretereà è Templi S. Hieronymi haud quaquam receſſurum ſignificat. Accipiunt Florentini conditionem, domum ad habitandum attribuunt, ſtipendium, vndè viuant, offerunt.

Intereà Philippus tres è ſuis alumnis, ſacris initiari facit: Primus ſociorũ, qui ad apicem ſacerdotij euehitur eſt Cæſar Baronius toti iam Orbi ob eruditiſſimam Annalium Eccleſiaſticorum editionem notiſſimus. Alter fuit Io. Franciſcus Bordinius. Tertius Alexander Fidelis. Conuictus cęptus eſt anno MDLXIV. Principio, & ſi ad Eccleſiam S. Hieronymi iretur quotidiè, quiſque tamen priuatim ſine certis tùm proprijs legibus ad Philippi nutum viuebat. Primi ex Patribus, qui vnà eſſe cęperunt, fuere Cæſar Baronius, & Alexander Fidelius, alijque poſtea.

Viuebant Patres eodem tecto, quibus cor vnum erat, & anima vna, mutuo ſe, ardentique amore diligebant, Deoque rem gratam facere omni ope nitebantur. Alumnos Philippus mira dulcedine, benignitateque regebat, omnia enim ille factus omnibus, eos, quibus Parentis loco erat, conſilijs, paternïſque adhortationibus potiùs, quàm auctoritate, imperioque ad munera obeunda inducebat: illudque mirandum in eo, ſimulque imitandum cernebatur, ipſum nullum fermè vnquam imperio, aut præcepto ad aliquid agendum impuliſſe, ſed lenitate magis, affabilitateque ſermonis: faciliùs enim ille blanditijs, lenibus adhortationibus, modeſtiaque, rogantis inſtar, potiùs quam iubentis, eorum, quæ agenda erant, ardua, magnaque obedientiam impetrabat, quàm alij auctoritate extorquere ſoleant; ita autem ſingulorum animos tenebat, vt eos, quoquò vellet, impelleret. Cæterum, vt Religioſæ vitæ ritum, formamque introduceret, cõſtitutiones quaſdam communi conſenſu condendas curauit, quas alacri fronte, promptiſque animis ſuſceperunt omnes. Illud verò ſapienter monebat, nullam aliam eſſe certiorem, tutioremque rationem recta via, quò quis intendit, perueniendi, quàm gnarum itineris ductorem ſequi: contra, nihil periculoſum magis, quàm ſuo arbitratu, Præpoſitorum auctoritate poſthabita, ſemet regere.

Int. ... arch. ... lig. 3. ... 157.

At reuertamur ad Patres, qui vnanimes in Domino ambulantes, magno cum animorum fructu in Chriſti vinea excolenda apud Florentinos, pro viribus laborare cęperunt: accedentium confeſſiones audire: Euchariſtiæ Sacramentum, qui per Sacerdotium poterant, miniſtrare: à prandio ad Eccleſiam S. Hieronymi ſe recipere, vt ibi de more ſermones de rebus pijs ad multitudinem facerent. Dominicis diebus pręter Oratorij ſermones quotidianos, modò Baronius, modò Bordinus in æde ſacra, Florentinorum Populo, qui aderat cupidiſſimè audiente, è ſuggeſtu concionabatur, quibus rebus, factiſq; breui factum eſt, vt tàm Sacerdotum numerus, quam confluentium ad eum locum multitudo mirificè augeretur.

Dictis, factiſque Populum ad omne officium, atq; virtutem vehementiſſimè accendebant: multos à turpi, & flagitioſa vita non ad ſobrietatem ſolum, & continentiam, ſed ad contemptum etiam rerum fluxibilium, atque ad ſalutaria Chriſti cõſilia, & frequentem Sacramentorum vſum ſuauiter compulerunt. Pergit Auctor enarrare de ſalutari familiarium ſermonum quotidiano vſu, quem, cum ſatis abundè Card. Baronius primo Annalium ſuorum Tomo deſcripſerit, non eſt hic animus vlterius repetere, cum iam longa digreſſione ab hiſtoria defluxerimus, nõ tamen omninò, vt credimus, inutili, vel iniucunda, atq; ab inſtitu-

to

to alieno, vt in reſtauratione Hieruſalem, quæ per ſanctiorem à Concilio inductam diſciplinā præparabatur, illud, quod Nehemiæ c. IV. legitur, impletum fuiſſe innoteſcat *Vna manu ſua faciebat opus, & altera tenebat gladium*, vt nimirum dum ex vnà parte Sacroſancta Synodi decreta, veluti gladij ex vtraque parte acuti tenerentur in manu, atque ſimul euaginarentur ad faciendam vindictam in nationibus hæreſi infectis, & increpationes in populis moribus diſſolutis; ex altera probatior Sacerdotum vita, atque diſciplinæ Eccleſiaſticæ exactior cenſura in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, inſtantius incumberet.

Eſdr. lib. 2. cap. 4.

6 Sed iam ad ea, quæ Pontifex diſpoſuerat, vt non in Vrbe tantum, ſed in vniuerſo Terrarum Orbe Concilij decreta promulgarentur ſimul ac cuſtodirentur, inſpiciamus.

Habita iam ante fuerant plura conſilia de gerendis rebus, poſtquam œcumenicę Synodi Tridentinæ Acta fuiſſent à Pontifice confirmata, atque poſt collatas ſententias, maximaque prudentiæ maturitate expenſas, hæc in opus prouocanda decretū fuerat, vt ex MS. Vaticanis conſtat.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3196. pag. 7.

,, Hæc ſunt, quæ in præſenti firmanda eſſe di-
,, ctum fuit. Primo: facta confirmatione mittan-
,, tur à Sanctitate Sua Legati, ſeù Nuncij ido-
,, nei, & graues ad omnes Principes, quibus
,, deferant confirmationem factam à Sanctitate
,, Sua, & curent, vt auxilio, ac etiam fauore
,, ipſorum Principum ea, quæ in Concilio ſta-
,, tuta ſunt, debitam in Prouincijs exequutionem
,, conſequantur.
,, Secundo: ſignificetur Archiepiſcopis confir-
,, matio Concilij facta à Sanctitate Sua, & man-
,, detur illis, vt omnia, & ſingula decreta Con-
,, cilij obſeruent, & exequantur, omneſque
,, ſuos ſuffraganeos, etiam exemptos, moneant
,, auctoritate Apoſtolica ad ea ſimiliter obti-
,, nenda, & exequenda.
,, Tertio: Cardinales Protectores Prouinciarum
,, ſcribant ad illorum Reges, & Principes, vt
,, nominandi, ſeù transferendi ad regimen
,, Cathedralium Eccleſiarum ſint præditi omni-
,, bus qualitatibus requiſitis.
,, Quarto: in promouendis Epiſcopis, antequam
,, fiant Synodi Prouinciales, hæc obſeruentur.
,, Primo, vt quorum notitia nulla, aut recens
,, in curia fuerit, eorum ſumatur inſtructio à
,, Nuntijs, ſeù Ordinarijs, de omnibus qualita-
,, tibus requiſitis à iure communi, & à Sancta
,, Synodo iuxtà cap. 2. ſeſſ. 5. & 6. ſub Pio. Se-
,, cundo, vt promouendus faciat profeſſionem
,, fidei, iuxtà formam, quæ nunc præſcribetur.
,, Tertio, vt Cardinales faciant relationem, eo
,, modo, quo continetur cap. 5. ſeſſ. VIII. ſub
,, Pio: & in his ſtatuat Sua Sanctitas, qui de-
,, beant eſſe hi Cardinales, an Capita ordinum,
,, an verò alij. Quæ autem de promouendis E-
,, piſcopis dicuntur, eadem etiam in transferen-
,, dis obſeruentur. Quinto Reſignationes præ-
,, teritæ ſiuè ſignatæ, ſiuè cum data ſola vſq; ad
,, diem confirmationis Concilij expediantur ſe-
,, cundum morem antiquum; idemque ſeruetur
,, in diſpenſationibus matrimonialibus petitis
,, ante confirmationem Concilij in tertio, &
,, quarto gradu, aut alijs caſibus conſuetis. Sex-
,, to etiam poſt confirmationem Concilij, ante-
,, quam fiant Synodi Diœceſanæ, prouideat in
,, forma dignum, cum clauſula, donec fiant Sy-
,, nodi Diœceſanæ.] Hæc verò in opus prouocata fuiſſe à Pio oſtendunt eius literæ ad Archiepiſcopum Gneſnenſem datæ XXVIII. Martij, quibus eum certiorem fecit de confirmatis à ſe Tridentini Concilij decretis, iuſſitque, vt Prouincialem Synodum celebraret, atque ad commendanda operi ea decreta, ſtudium omne, atque operam intenderet, quo etiam argumento ad Sigiſmundum Regem Poloniæ, vt Regiam in ea re auctoritatem adhiberet, extant literæ. Philippus, quoque Hiſpaniarum Rex ad eius operis laudem inflammatus eſt, Heluetique Toparchiarum Catholicarum magiſtratus Pontificijs hortatibus concitati.

Pius lib. br. an. 5. ep. 117.

Pius IV. ſtudet, vt omnes Concilium recipiant.

ib. ep. 118.

Cum verò ad Gallorum poſtulata, apud quos Huguenotta hæreſis, ſiuè Caluiniana, ſuæ impietatis virus diffuderat, ingenteſque controuerſiarum, ſeditionumque motus concitarat, Tridentinam Synodum coactam viderimus, propterea Pius ad reſtinguenda hæreſcos incendia, Legationem Pontificio, Cæſareoque, & Philippi II. Hiſpaniarum Regis, ac Philiberti Sabandiæ Ducis nomine ornandam ſategit, qua Rex Carolus rogatus eſt, vt Religionē Catholicam in Gallia aſſereret, Tridentinaq; decreta amplecteretur, totoq; Regno ſeruanda ediceret. Quia etiam ſuperiore anno Regij Adminiſtri hæretica licentia inuaſeſerant, ac diſtraxerant bona Eccleſiaſtica, addidere Oratores, ne poſthac ea publicę auctioni addiceret. Hortati quoque ſunt, vt Gallici nominis proditores, qui Anglos, & Lutheranos in auxilium exciuerant meritis pœnis afficeret. Monuere etiam, non eſſe in terreni Regis poteſtate, ac iure illatas numini iniurias remittere, atque adeò Templorum euerſores, prophanatores Sacrorum, Sacerdotum interfectores, ſacræ ſupellectilis raptores legibus coercendos. In authores etiam cædis Guiſani Ducis, adeò de re Gallica, & Religione Catholica benè meriti animaduertendum conſuluere, De qua Legatione, redditoq; à Carolo Rege reſponſo, hæc refert Franciſcus Belcarius Epiſcopus Metenſis.

ib. ep. 110.

ib. ep. 108.

Ext. ib. poſt acta.

Ext. ibid.

Pro Concilio Legationem inſtituit Pius & quæ à Rege Gallo agenda eſſent.

,, 7 Sexageſimi quarti huius Sæculi anni ini-
,, tio Pius IV. Pontifex Maximus, Ferdinandus
,, Imperator, Maximilianus Romanorum, Phi-
,, lippus Hiſpaniæ Rex, Philibertus Sabaudiæ
,, Regulus de communi conſenſu Legatos ad
,, Regem Carolum miſerunt, veriti, ne propter
,, infirmam eius ætatem, ad nouam Caluinia-
,, norum perſuaſionem, qua bona Galliæ pars
,, infecta erat, ſectarum omnium deterrimam, de-
,, ficeret, & latè patentem Reipublicæ Chriſtia-
,, næ perturbationem multum ſua defectione
,, augeret: maior enim Germaniæ pars Luthe-
,, rianam, imò vero ferè tota Germania Luthe-
,, rianam, quæ Auguſtana dicta eſt, ſequitur, ni-
,, ſi quæ Gallis, & Heluetijs vicinior eſt, quem-
,, admodum Argentinenſes, & quędam Palatini
,, ſeptemuiri Prouinciæ, quibus Anglia, & ple-
,, ræque ex Flandricis acceſſerunt, atque ex no-
,, ſtris hominibus, Gallis inquam, quotquot à
,, vetere perſuaſione, ſiuè Religione defecerunt,
,, hi omnes Caluinianam profitentur. Calui-
,, nianam voco, quàm Ioannes Caluinus libris
,, ſuis, tàm latinis, quàm vulgari ſermone
,, ſcriptis propagauit, cuius Oecolampadius, ac
,, Zuinglius à Martino Luthero præceptore ſuo
,, diſſentientes authores fuerunt, quibus ſucceſ-
,, ſit Bucerus omnium huius ſectæ profeſſorum
,, eruditiſſimus, à quo ſua dogmata ferè omnia

Belcar. comment. rer. Gallic. lib. 30. n. 26. Iac. Auguſt. Thuan. lib. 36.

Carolo Nono Regi Galliæ perſuadet Pius vt Hugonottos deprimat.

erudi-

,, Caluinus ſumpſit, nec multum de ſuo, niſi ver-
,, ba addidit.
,, Igitur horum Principum Legati Februario
,, ineunte ad Regiam Fontis Belaudi, ſiuè Bellæ
,, Aquæ domum, vbi Rex tùm erat, appulerunt,
,, ac mandata ſua exponentes, primum, vt Con-
,, cilij Tridentini nuper finiti decreta in toto ſuo
,, Regno, terriſq; ſuis, & Prouincijs obſeruentur,
,, inſtiterunt: tùm ne quid de ſacris bonis, quod
,, propter teneram ſuam ætatem permiſit, dein-
,, ceps venum eat. Neque verò Philippum
,, Hiſpaniæ Regem, neque Philibertum Sabau-
,, diæ regulum pecuniam ſuis vxoribus ab Hen-
,, rico eius Patre in dotem promiſſam ſibi in-
,, de exolui paſſuros, ne veluti aurum Tolo-
,, ſanum ſuis poſſeſſoribus, ſibi exitio ſit. Tertio
,, vt ſeditioſos, qui exteras Nationes Gal-
,, lis infeſtiſſimas in Patriam ſuam immiſerunt,
,, puniat. Quarto nec in Regis, nec in cu-
,, iuſquam alterius Principis poteſtate fuiſſe, vt
,, crimen Diuinæ læſæ Maieſtatis remittat, quod
,, poſtremæ pacificationis tractatu remiſſum eſt,
,, ne Dei ipſius munus vſurpare videatur, qui
,, vnus ſuæ maieſtatis læſæ vindex, & modera-
,, tor eſſe debet. Poſtremò vt ius ſuum vnicuique
,, reddat (id enim primum Regis officium eſt)
,, nec Guiſani Legati ſui de Republica Chriſtia-
,, na tantoperè meriti inultam mortem eſſe pa-
,, tiatur; ex actis eius iudicij, quo ſicarius Me-
,, reus damnatus eſt, & alijs argumentis cædis
,, auctores, ſatis noſci, niſi in tanto crimine pœ-
,, nas dent, magnam ſceleratis ad impia facino-
,, ra audenda exemplum polliciti ſunt. Rex ſum-
,, mis illis Principibus ipſum de officio ſuo, ac
,, Regni procuratione prudenter admonentibus,
,, ingentes gratias egit. Vt Galli, cæterique ſua-
,, rum ditionum populi in vetere religione per-
,, ſeuerent, nec vllam aliam admittant, ſuum
,, ſcopum eſſe declarauit; pacem, qualem potuit,
,, inijſſe, vt externi milites è Gallia pellerentur;
,, cupere, vt ſuum ius cuique reddatur, idque
,, & Religionis cauſam ſedulò curaturũ. Precari,
,, vt amplius reſponſum expectent, quod ad illos
,, ſcripto mandatũ breui miſſurus eſt, vbi vnum-
,, quodq; caput, cum Regiæ ſtirpis, cæteriſq; ſan-
,, ctioris Conſilij Proceribus communicarit.

8 Non ſine cauſa ſollicitatus eſt Carolus Nonus Gallorum Rex, vt in Gallici Regni proditores Huguenottos animaduerteret, cum illi nunquam pacem culturi eſſent, ſed effundendæ conceptæ nequitiæ, ac furoris opportuniora tempora expectarent, atque ad noua bella ciuilia conflanda arcanis artibus ſe compararent, quos quidem præterito edicto inſoleſcentes, illud etiam apertè infringere non veritos, multis in locis ſeditiones excitaſſe, refert Franciſcus Belcarius, quas Rex Carolus mitiore induſtria ſopire ſtuduit, vtque populorum beneuolentiam ſibi conciliaret, parta iam cum Eliſabetha Regina Angliæ pace, quæ tertia Idus Aprilis Trecis promulgata eſt, Regni Prouincias luſtrare conſtituit. Lugdunum itaque quod pacis legibus receptum fuerat, ex Hæreticorum manibus adijt, atque in ea Vrbe arcem ne iterum à ſeditioſis occuparetur, extrui iuſſit, nec inde donec munimentis perfectis defendi poſſet, pedem mouit. Concepit propterea Pontifex ſpes optimas de rebus Gallicis, quas in Senatu XIV. Iulij Cardinalibus expoſuit. Dum Lugduni Rex ageret, Crepanti in agro Antiſſiodorenſi tumultus concitatus, quod Caluiniani conuentus ſuos

Franc. Belcar. libr. 30. num. 24. & ſeqq.

Carolus Nonus Lugdunũ recuperat ab Hugonottis.

Acta Conſ. mi. Card. Spad. fig. n. 134. & 381.

armati peragerent contemptis Regijs edictis, ex quo Catholici, cũ graues ſuſpiciones cõcepiſsent, ad arma ventum erat; verum miſſis, qui de cauſis ſeditionis inquirerent, belli ſemina ſunt præfocata, redintegratumque pacis edictum, additumque
,, (inquit Belcarius) [Ne in Regio comitatu,
,, aut in vrbibus, in quibus ſuos ritus exercere
,, Caluinianis permiſſum erat, tantiſper dum
,, Rex ibi eſſet, ijdem ritus exercerentur, ſed ſola,
,, quam Rex profitebatur, religio locum haberet.

Belcar. lib. 30. n. 28

Digreſſus Lugduno Carolus Rex in Delphinatum Prouinciam deſcendit, in Phocenſem deinde profecturus. Quo tempore ſubijt grauis cura Pontificis animum, ne Rege Auenionẽ ingreſſuro vnà cum eo Hæretici Vrbẽ ingrederentur, atq; ad eam Vrbem inuadendam coniurarent; nec ſine cauſa ſuſceptæ eæ curæ, cum circumiecta regio Hæreticis infecta eſſet, atque etiam Pſeudoarchiepiſcopus Arelatenſis ad Caluiniſmum defeciſſet. De his verò conſultum fuiſſe Cardinalium Senatum XXVIII. Iulij narrant Conſiſtorialia acta his ver-
,, bis. [Dixit Sanctiſſimus ob Auenionem, &
,, eius ſtatum tuendum, nec ſumptibus, nec vlli
,, rei peperciſſe, & ob id ingentes curas ſubijſſe,
,, à quibus nondum liberatus eſt, cum Rex Chri-
,, ſtianiſſimus eo profecturus ſit, nec adhuc cer-
,, tum eſſe, an Hugonotti ſint cum illo profectu-
,, ri: Sanctitatem Suam iuſſiſſe eoſdem honores
,, Regi præſtari, qui ſibi præſtarentur, rogaſſe ta-
,, men ne Hugonottos, & Sedis huius rebellca ſe-
,, cum ire permitteret, & vt hanc fugiamus indi-
,, gnitatem, & ob dubium, ne exeunte Rege, ipſi
,, remanerent, & turbent Vrbem, & illam ditio-
,, nem; hoc Sanctitatem Suam omnibus vijs cu-
,, raturam, ſed nullo modo Regi portas claudẽ-
,, das, id enim nec deberi, nec ſi velit, fieri poſſe.
,, De Rege nihil dubitandum, & ſperandum, rem
,, benè ſucceſſuram, ſed ſi illi Hugonotti Auenio-
,, nem irent, non poſſe Sanctitatem Suam quieto
,, animo eſſe donec exijſſent.] Exceptus eſt magnificè Auenione Carolus Rex à Borbonio Cardinale Legato, tranquilleq; tranſactis rebus Maſſiliam ſe contulit, indeque Narbonenſem Prouinciam adijt. Non ſine cauſa anxiæ hæ curæ in Põtificio pectore conceptæ erant, nam turbida Hæreticorum ingenia non quietura videbantur, necnon Catholicorum aſperata erant adeò vt in Cenomania, Turonia, & Andegania non leues exotirentur motus, & Guillelmus Rambulletus Cenomanenſis Epiſcopus, cum ad aſſerendam Religionem optimè eſſet affectus, Hæreticorum, qui rapinis Eccleſiaſticarum opum aſſueuerant, inſolentiam ferre non poterat.

Acta Conſ. pag. 381.

Sollicitus Pius IV. ne ab Hugonottis Auenion ſubripiantur.

Belcar. libr. 30. n. 29.

9 In Aquitania etiam recrudeſcebant priores inimicitiæ, cum Caluiniſtæ ſacras poſſeſſiones rapere conarentur, & Catholicis infenſi eſſent, quare nonnulli Proceres Catholici armorum fœdus, permittente Prouinciæ Præfecto, ad retundendam impiorum vim ſanxere, pariterque Hæretici prouolarunt in arma, at Regio Imperio ab vtriſque arma extorta fuere. Licet verò Aureliæ munitiones diſiectæ fuerint, & Montis Albani propugnacula ſolo æquari iuſſa ſint, quod Hæretici in ijs rebellionis vexilla defixiſſent, atque euerſa nonulla caſtra eſſent, arceſque in opportunis locis exædificatæ, non tamen omnia ſeditionum ſemina euulſa, cum multi Magnates inclinarent in Caluinianos, & Catharina Regina, atque Hoſpitalia Regij Scrinij Magiſter hydram hæreſeos blanda manu palparent; hinc manauit edictum illud promulga-

Regina Catharina Hugonottis fauere viſa.

tum

tum Ruſſillione Turnonij Comitatus Oppido, quo pax confirmata eſt, vetitumque Catholicis, atque Hæreticis rituum ſuorum cauſa mutuò ſe laceſſere, vel in ijs obeundis impedire, iure tamen Caluinianis pœna capitalis indicta, ſi vaſa ſacra diriperent, vel cruces, aut Sanctorum Imagines confringerent. Vetiti etiã nobiles in alijs locis, quam in locis edicto deſignatis impiam ſuam ſuperſtitionem exercere, Miniſtris Caluiniſticis id auſuris exilij pœna propoſita; ſi in crimen reciderent, morte mulctari iuſſi: Sacerdotes, Monachi, vel Monachæ, qui vota ſolemnia nuncupata contractis iniuſtis nuptijs violarant, vel ad ſua cœnobia redire, vel migrare è Gallia iuſſi: publici quoque Caluinianorum conuentus interdicti, cum ea ſpecie plures coniurationes initas eſſe aduerſus Regem conſtaret. Hæc fuit Aurelianenſis edicti interpretatio, quam Caluiniſtæ ægerrimè tulerunt nec non Montiſalbani munitionum euerſionem, quæ tamen ita dirutæ ſunt, vt facilè inſtaurari potuerint, pluresque ab excindendis bellorum reliquijs alieni erant. Cum verò Toloſanæ Ciuitatis Capitolini Magiſtratus his turbidis temporibus

Pius lib. br. ann. 5. ep. 65.

ſtudium flagrantiſſimum erga Religionem Catholicam, ac ſingularem fidem erga Regem præ ſe tuliſſent, Pontifex datis XIV. Nouembris huius anni literis eos ampliſſimis laudibus commendauit, necnon alijs etiam primo Iunij die antea exaratis Canonicos Pariſienſes ob fidei conſtantiam in præterito ab Hæreticis illato bello laudibus ex-

ib. ep. 283.

tulerat. Cum verò tunc plura Gallicani Cleri Nobilia prædia, vel Oppida pro conficiendis belli ſumptibus fuiſſent abalienata, pro ijs redimendis hanc rationem inijt, quam propoſuiſſe Cardinali-

Act. Conſ. ms. Card. Sp. ſig. nu. 134. p. 389.

ib. p. 377.

,, bus referunt acta Conſiſtorialia. [V. Auguſti
,, fecit verbum de duabus petitionibus Regis
,, Chriſtianiſſimi, & Cleri Galliæ de facultate
,, alienandi de rebus immobilibus vilioribus Ec-
,, cleſiarum vſque ad tricies centena millia Fran-
,, corum pro recuperatione aliorum bonorum
,, Eccleſiaſticorum de facto alienatorum pro ne-
,, ceſſitatibus Regni, & tuitione fidei, quia bo-
,, na, quæ fuerunt alienata ſunt caſtra, feuda, &
,, iuriſdictiones, ita quod vix quartam partem
,, iuſti pretij habuerint.] Tradunt eadem acta

XII. Maij conceſſa fuiſſe à Pontifice vetera indulta Regi Carolo ea lege, vt reciprocè ea obſeruaret Prædeceſſorum more.

Belcar. lib. 30. n. 30.

Cardinalem Lotharingium occidere tentant Hugonotti.

10 Dum in Narbonenſi Prouincia immoratur Carolus Rex periculoſiſſima coniuratio conflata eſt aduerſus Cardinalem Lotharingum, eiuſque nepotes Henricum, & Carolum Ducis Guiſani in obſidione Aureliæ religionis Catholicæ odio trucidati filios, vt Guiſana ſtirps fidei auitæ ſtudioſiſſima deiiceretur. Subornauit ea de cauſa Gaſpar Colinius conſobrinum ſuum Franciſcum Momorantium Prouinciæ Lutetianæ Præfectum à paternis virtutibus degenerem, procliuioremque in partes Hæreticorum; Is edicti Regij recentis, quo prohibebantur ſclopeti longi, aut breues deferri, tuendi ſpecie, Carolum Cardinalem è Concilio Tridentino reuerſum, venientemque ad Sancti Dionyſij cœnobium, cuius adminiſtrationem gerebat, circiter decem, & octo militibus ſclopetarijs, quos à Franciſci II. morte ad cuſtodiam ſui corporis contra Hæreticorum inſidias ſtipatores delegerat, ſuccinctū opprimere in Agro Pariſienſi meditatus eſt, ſed eius nefaria conſilia diſcuſſa ſunt à Diuina prouidentia, Cardinale citius, quam putarant Hæretici, Lutetiam ingreſſo, itaque armatis ſuccinctus copijs aggredi illum in domo ciuis Pariſienſis, in quam ſe receperat, auſus eſt, ſed à ſclopetarijs Cardinalis egregiè repulſus, tumultuque orto, cum Catholici in Cardinalis ſubſidium concurrerent, Momorantius abſcedere coactus eſt, atque Aumalius Dux tunc iniuriam vlturus, equeſtres copias compararat, & Gaſpar Colinius Hæreticorum turmis inſtructus Lutetiã prouolauit, vt belli redintegrandi occaſionem captaret, ſed vtraque factio regio imperio Lutetia exire iuſſa eſt, donec Rex ad eam rediiſſet. De Gaſpare Colinio Caſtilione, harum ſeditionum incentore, atque ſignifero, qui inter Huguenottos tyrannidem corripuerat, ac Ludouici Condæi Principis facilitate, vt nefarijs ſuis conſilijs iter muniret, abutebatur ad conſtabiliendam ſuã tyrannidem, violatis pacis legibus, & contempto Rege plura hoc anno nouaſſe, atque Huguenottæ Reipublicæ formam ſeditionum altricem, hæreſeoſque propagatricem conſtituiſſe, refert Guillelmus Roſſæus his verbis,

Guill. Roſſæus pag. 379.

diſſ. 4. p. 61.

Hugonotti iterum deficiunt à Rege.

,, 11 Proximo poſt edictum illud, & pacem
,, Aurelianenſi obſidione ſoluta confectam anno,
,, quam maximè eluxere in homine iſto pacis
,, ſtudium, eiuſque erga Regem obedientia, quæ
,, erant pacificationis antegreſſæ primaria capi-
,, ta. Ille ſtatim Regni ſui fundamenta ponens
,, diſtribuit totam Galliam, vt alias annotaui-
,, mus, in Prouincias ſexdecim, vnamquemque
,, rurſus Prouinciam in præfecturas, & harum
,, quamque rurſus partitus eſt in Eccleſias, quas
,, vocabat, quarum vnaqueque ſuum habebat
,, Conſiſtorium quaſi ſeparatum iudicum con-
,, ſeſſum ex miniſtro, & certis fratribus Euan-
,, gelij promouendi ſtudioſiſſimis compoſitum;
,, in ſingulis præfecturis inſtituit rurſus aliud
,, Concilium, quod vnoquoque menſe coibat, &
,, de communibus Caluinianæ cauſæ rebus con-
,, ſultabat. Quod illic fiebat referebatur ad Con-
,, cilium Prouinciæ, ab hoc rurſus aſcende-
,, batur ad grandius Concilium Prouinciarum
,, omnium, in quo pauci homines ex omnibus
,, Prouincijs delecti communia negotia tracta-
,, bant, & fratribus erat inſtar Parlamenti
,, cuiuſdam Pariſienſis. Sed quartum adhuc ſu-
,, pererat Concilium reliquorum omnium ſu-
,, premum, & caput, quod ſecretum dicebatur,
,, cui Admiralius non modò tanquam Rex, ſed
,, etiam quaſi Pontifex præſidebat, vbi de bello,
,, de pace, de Religione, de fœderibus Princi-
,, pum, ſine prouocatione ſtatuebatur. Regno
,, Caluiniano, ad hunc modum in ſuos ordines
,, diſtributo, proximum erat commune aliquod
,, ærarium ſtabilire, ſine quo nec in pace, nec in
,, bello aliquid præclarè poterat adminiſtrari,
,, cum pecunia ſit neruus rerum gerendarum,
,, ſine quo frigeat in pace conſilium, & in bel-
,, lis expeditio. Ergo ſtatim ab Eccleſijs (Cal-
,, uinianis) exigit quadringenta librarum mil-
,, lia, quibus collectis, emittit in omnes partes
,, ſuos exploratores, eoſque in omnium Princi-
,, pum aulis habebat vigiles. Cum Principibus
,, Germanis coibat fœdera, penſiones dabat mi-
,, litaribus quibuſdam præfectis, qui ſemper
,, ad nutum præſto eſſent, vt ſi quando de Vrbe,
,, Caſtello, Arce, aut quouis loco magis ali-
,, cuius momenti capiendo admonerentur, ſubito
,, iniunctum munus capeſſerent. Ex his autem
,, Conciſtorijs, & Concilijs, & exploratoribus
,, præter alia commoda id capiebat vtilitatis, vt
,, (quod in Regno nouo ſtabiliendo potiſſimum

Digitized by Google

,, habetur) aduerſariorum ſuorum acta, & mo-
,, litiones, non ſolum in magnis Principum au-
,, lis, ſed etiam in Ciuitatibus, minimiſque
,, Galliæ pagis intelligeret. Conſiſtorijs præte-
,, reà hoc officium iniunctum erat, non vt diſci-
,, plinam Eccleſiaſticam curarent, non vt Ver-
,, bum Domini, Paulique epiſtolas tractarent,
,, ſed vt in diſciplinam militarem incumberent,
,, verba & iuſſa Admiralij exequerentur, ad
,, eum, de incremento fratrum, de numero pe-
,, ditum, equitumque, & armorum ſtatis tem-
,, poribus referrent, ſi quis ditior eſſet, & imbe-
,, cillior, is tenuiorem, ſed robuſtiorem, & in
,, rebus gerendis acriorem ſuis pecunijs arma-
,, ret, ſi quis ætate defecta, is iuuenem ſuo loco
,, ſufficeret, omnes ſemper in procinctu ſtarent, vt
,, ſi quæ repentina contra infideles, ſic appella-
,, bant Regem & Catholicos, ſuſcipienda eſſet
,, expeditio, ſine mora efficerent, quod à Duci-
,, bus præcipiebatur.

12 Ita à nefandiſſimo Patriæ proditore, & coniurato Gallicæ coronæ hoſte Hugonotta diſciplina conſtituebatur in Gallia, cum Pontifex diſciplinam Chriſtianam arctioribus, & ſanctioribus legibus à Tridentino Concilio ſancitam Galliæ reſtituere omni contentione annitebatur, de quo extant ad Carolum Lotharingum Cardinalem Tit. S. Apollinaris Pontificiæ literæ IV. Aprilis vt omnem operam pro decretis Concilij Tridenti in opus perducendis nauaret, nec non aliæ XXV. Octobris repetitæ, quibus etiam Metis, & Tulli, ac Viroduni intra Legationis ſuæ fines eadẽ decreta Tridentina obſeruanda curaret; quo etiã argumento aliæ XXII. Iulij conſignatæ ſunt ad Antoniũ Albonium deſignatum Archiepiſcopũ Lugdunenſem. Miſit verò ad Proſperum Santacrucium Internuntium plura exempla actorum Concilij Tridentini, vt ea ſingulis Regni Præſulibus diſtribueret, quod Regina Catharina impijs deprauata conſilijs egrè tulit, admittendoque per Regnum Tridentino Concilio reluctata eſt, quamquam illud petente Gallo Rege indictum, ac celebratum eſſet. Obtendebat illa geminas diffugij cauſas. Prima erat, quod vereretur exaſperare Hugonottos, quod eorum doctrina toties in decretis fidei, anathemate percelleretur. Altera, quod regularium ſacerdotia, commendationis nomine tradi, atque abalienari prohiberentur, quæ Rex in præmium nauatæ operæ conferebat; quæ res Regij ſigilli Præfecto Hoſpitali ab omni Religione alieno ingrata adeò extitit, vt diceret Internuntio, Cardinalem Lotharingũ ſaturato ventre alijs ieiunia indixiſſe, imò & Carolus Molineus iuriſconſultus impiam conſultationem edidit, qua ob multas cauſas Concilium Tridentinum nullũ, vitio indictum, habitum, & terminatum contra antiqua Patrum decreta, & Regni Francici dignitatem, ac libertatem contendit. Hunc Thuanus Hæreticos elogijs ornare, Pontificeſque, & de Catholica fide bene meritos maledico dente carpere ſolitus, magni nominis iuriſconſultum, ac priſcæ libertatis retinentem vocat.

Pius IV lib. br. ſign. n. 2904. ep. 133.

ib. ep. 19.

ib. ep. 173.

Palauicin. Card. libr. 24. c. 11. ex literis Proſperi Santacruc. ad Card. Borrom. hoc anno à 7. Ian. ad 23. Iul.

Regina Catharina ne reciperetur in Gallia Cõcilium obſtitit.

Iac. Aug. Thuan. hiſt. lib. 36.

13 Qualis, verò & quantus eſſet hic Molinæus, ex fatuis & blaſphemis eius dogmatibus conſtat; non enim, tàm hæreticus, quam hæreſiarcha fuit: primùm Caluiniſta, vt conſtat ex eius ſcriptis, quibus Ioannam Reginam Nauarræ hæreſeos propagatricem, fautricemque miniſtrorum Sathanæ laudat de flagrantiſſimo ſacro ſtudio viuifici Verbi Dei, quæ ad ſe doctos, & pios viros, puta Bezam, Viretum, & alias huiuſmodi peſtes, quæ Benearniam, & Aquitaniam polluerunt aduocauerat. In Germaniã verò profectus, ob quam profectionem ſuperbè Franciæ & Germaniæ iuriſconſultum ſe appellabat, Lutheranus euaſit. Sed non ſtetit hic impietas Molinęi: Cum Iouiniano enim blaſphemauit, Ieſum naſcentem Mariæ vuluam aperuiſſe; effutijt etiam, errare Doctores Eccleſiæ, qui merita incarnationis, natiuitatis, tentationum, afflictionum, ac laborum totius vitæ commendẽt, ſolam enim mortem pro expiandis ſceleribus admiſſam. Addidit etiam cum alijs Hæreticis, Petrum nunquam Romæ fuiſſe, vt non mirum ſit, tanta impietate infamem aduerſus Concilium Tridentinum ſcripſiſſe, à quo eius ſcripta prohibita fuerant. Non tulit verò omninò impune flagitium, nam qui in Religionis cauſa Tridentino Concilio adhærendum piè ſentiebant, illum, vt ſeditioſum in carcerem trudi à Senatu Pariſienſi curarunt, quem demum in extremo vitæ actu excitis Catholicis Theologis reſipuiſſe tradunt, in quo adoranda eſt Redemptoris poteſtas, cuius fuſi ſanguinis tanta fuit, vt aie D. Leo, efficacia, vt latro in morte iuſtificatus ſtatim Cœlum intrauerit. Scripſerat etiam antea Caluinus hæreſiarcha aduerſus Tridentinum Cõcilium peſtiferum libellum, cui Antidoti nomen inſcripſerat, exemplo Sathanæ, qui Babylone in Templo Æſculapij, loco in quo teterrimum venenum condiderat, nomen theſauri inſculpi iuſſerat, cuius theſauri auidus miles, dum locum ſcrutatur, mox peſte extinctus, peſtem decennalem in totum Ordem effudit. Auſus etiam, & nefarius Apoſtata Ex-epiſcopus Petrus Paulus Vergerius in Tridentinum Concilium inuehi, poſtquam reſipiſcentiæ ſpem dederat, ſed ſuperbia faſcinatus reſilierat, cum diceret, ſibi viro honorato indecorum fore palinodiam canere. Superiori verò extremo anno Miniſtri Lutherani circiter viginti impiam proteſtationem aduerſus Tridentinum edidere, cum tandiu expectati humaniſſime fuiſſent, vt ad Synodum accederent, propoſitiſque ſuis argutijs de Catholicæ fidei veritate inſtruerentur. Cum verò impia illa proteſtatione imprudentium oculis denſiſſimas tenebras offunderent, Gaſpar Cardillius Hiſpanus Theologus ſingulas Proteſtantium argutias, & obiectiones confutauit eruditiſſimo libro, quem Carolo Borromæo Cardinali ſanctorum numerum, ac decus aucturo inſcripſit.

Carolus Molineus non ſolum Hæreticus ſed Hæreſiarcha.

Sander. hær. 219 Reſcius in Sectis Euangelic.

Papyr. Maſſonius in eius Elog.

Baron. in tom. 2 Annal.

Hieronym. Ragazzon. in oratione habita in vlt. Seſſ.

14 Superioribus (inquit) diebus poſt Vergerium improbum hominem, & Chriſtianæ Religionis deſertorem, Ioannes Fabritius Montanus aduerſus Sanctam Synodum Tridentinam conuitijs, maledictis, & blaſphemijs refertiſſimam orationem in vulgus dedit. Cæterum cum intelligeret parum eam ad veritatem, cui parabat inſidias, euertendam valere per ſe, collegit Hæreticorum copioſam manum, & quod eius infamis libelli initio faciendum innuerat, innctis copijs Cõcilium Tridentinum eſt aggreſſus, vt quod ratione nullo modo efficere poterat, turba ſaltem aſſequeretur, atque præſtaret. Etenim communi, vt apparet, conſilio, à triginta Euangelij Martini Lutheri miniſtris, aut veriùs mancipijs Sathanæ, magnis ſcilicet viris proteſtatio quædam compoſita eſt, in qua, dum ſe excuſare volunt, quod Tridentum non acceſſerint, peſtilens animi virus quo plurimum conſtare videntur, in Pontificem Maximum euomunt. Et infra.

Gaſpar Cardill. in epiſt. ad Car. Borr. Card.

Quoniam proteſtatio longiſſima eſt, & horrendis conuicijs, maledictiſque tota ſcatet, ratio-
nes

Digitized by Google

nes tantum exploramus ſingulas, quibus aduerſarij noſtri nituntur, tùm ne liber, ſi ſingula velimus excutere, in immenſum abeat, tùm vel ea causa maximè, ne qui noſtra legerint viri boni, blaſphemijs Hæreticorum, quibus proteſtationem infarciunt, offendi poſſint: & quoniam me illa Auguſtini ſententia magnoperè delectat, cum ait, Ego, quando cuique dicendo, vel ſcribendo reſpondeo, etiam contumelioſis criminationibus laceſſitus, quantum mihi Dominus donat, frenatis, atque coercitis vanæ indignationis aculeis, auditori lectori-ue conſulens, non ago, vt efficiar homini conuiriando ſuperior, ſed errorem conuincendo ſuperior: à conuitijs, & maledictis regerendis in aduerſarios, quantum in me ſitum eſt, linguam tempero, quod Chriſtianis ſemper ſcriptoribus, ſed præſertim hoc tempore faciendum exiſtimo, ne cum Hæreticis de maledicentia contendere, & quod in ijs improbamus, maximè probare videamur, &c. *Tridento idibus Nouembris MDLXIV.*

Diſcuſſurus deindè author ſubdolas Proteſtantium ſententias, demonſtrat, eos in ipſo principio defeciſſe ab Euangelio, cui velle adhærere, falſò conteſtantur.

Gaſpar Card. p. 5.

,, Honeſta ſanè oratio, profiteri, proteſtarique,
,, velle conſtanter adhærere Euangelio Ieſu Chri-
,, ſti, cum ſit Euangelium, auctore Apoſtolo, vir-
,, tus Dei in ſalutem omni credenti. niſi quod
,, his verbis (aiunt) proximis ſtatim Hęretici infi-
,, ciarentur, pro ingenio ſuo, quos ob eā rem,
,; & merito, mea quidem ſententia, Epiphanius
,, grauis in primis auctor Polypos, Camaleon-
,, tas, & Protheos appellat, & infra.
,, Se ſolos Euangelicos putant, & appellant
,, aduerſarij edocti à Magiſtro ſuo, qui Chriſtia-
,, ni appellatione prorſus abiecta, ab Euangelio,
,, cuius auctor, atque inuentor Martinus fuit, ſe,
,, atque ſuos Euangelicos nominauit, vt vel hac
,, ipſa voce, quod prudenter, vti cætera, vir om-
,, nibus numeris abſolutus Oſius Cardinalis ani-
,, maduertit, palam faceret hominibus, à Chriſto
,, eiuſque corpore; vna Sancta, Catholica, & A-
,, poſtolica Eccleſia diſceſſiſſe, neque cum ea
,, quidpiam habere commune, quæ quatuor
,, tantum agnoſcit, & prædicat Euangelia con-
,, ſenſu antiquitatis fideliter explanata.

Paucis interiectis auctor demonſtrat, hanc Lutheri doctrinam ab ipſis Hæreticis nuper damnatam Heidelbergæ, in qua reſidet Elector Pala-
,, tinus hoc decreto. [Lutheri, & Brentij Ca-
,, techiſmi extra Eccleſiam eijciantur, & eorum
,, ſcripta nullam hebeant auctoritatem.] Et poſt multa demonſtrat auctor, quam iniquè reſpuant
,, Hæretici Concilium. [Violentum appellant
,, Concilium aduerſarij, quoniam prauis opi-
,, nionibus, impijſque ſententijs vim magnam
,, infert, confutat eaſdem, diſſipatque Spiritus
,, Sancti gratia, qui Synodum moderatur, &
,, Pontificem Maximum in his, quæ ſunt fidei,
,, labi, aut errare non ſinit, Hæretici ſuſpectum
,, habent, in eumque turpiter, & periculosè de-
,, linquunt, dum prouocant ab eo, qui ſummus
,, in Eccleſia Chriſti Iudex in terris eſt: à iudicio
,, Patriarcharum, Primatū, Archiepiſcoporum,
,, Epiſcoporumque, quorum ex officio intereſt,
,, tùm de rebus fidei iudicare, tùm etiam diſci-
,, plinam Eccleſiæ cōſtituere, ſtabilireq; perindè,
,, ac ſi dicerent, nolumus à quopiam iudicari,
,, ſed docere liberè, quidquid noſtro palato ar-
,, riſerit: ſi enim iuſtos, & legitimos Iudices ac-
,, cuſas, & à tua cauſa excludis, nullos habere
,, vis, qui de doctrina tua iudicium ferant. Sed
,, repellaris licet hominum iudicia, & ab eis,
,, qua iure, qua-ue iniuria vos eximatis, nunquā,
,, Paulo credite, vel potiùs Chriſto, effugere iu-
,, dicij Dei ſeueritatem poteritis, (& multis
,, interiectis.)
,, Neque ſatis eſſe putant damnare Concilium
,, Tridentinum magno quodam conſenſu to-
,, tius Chriſtiani Orbis coactum, adimunt etiam,
,, quantum in ſe eſt, cæteris omnibus Sacroſan-
,, ctis, & vetuſtis Concilijs auctoritatem, etiam
,, ijs quatuor, quæ inſtar Euangeliorum ſuſcepit,
,, & ſeruauit Eccleſia, & quarum eſt, ac ſemper
,, fuit, vt Auguſtinus teſtatur, in Eccleſia Dei ſa-
,, luberrima auctoritas: norunt acuti hac parte
,, Hæretici bonam errorum impiarumque opi-
,, nionum, quas illi mordicus tenent, partem,
,, grauiſſimo olim Sanctarum Synodorum cal-
,, culo damnatam.
,, Nunc illud vnum obiter admonere lubet, vt
,, Hæreticorum impudentiam Orbis Terrarum
,, agnoſcat, me non ſatis aſſequi poſſe, qua iſti
,, fronte Martinum Lutherum apoſtatam fidei,
,, Religioniſque, inſignem Hæreticum, emiſſi
,, voti violatorem, perturbatorem Reipublicæ
,, Chriſtianæ, pacis iuratum hoſtem, Vicarij
,, Chriſti capitalem inimicum, oſorem ſtrenuū
,, Apoſtolicæ Sedis, fidefragum, incontinentia,
,, atque libidine perditum, leuem admodum,
,, præſtigiatoremque, & qui ſe gloriatur Dęmo-
,, nem præceptorem habuiſſe, in ſumma à capi-
,, te ad talos omni genere flagitiorum, ſcelerum-
,, que coopertum, quod vniuerſæ huius tempo-
,, ris loquūtur hiſtoriæ, virum Dei audent dicere:
,, niſi, quæ iſtorum inſania eſt, & mentis emotio,
,, Deum Optimum Maximum dijs Ethnicorum
,, perſimilem eſſe putant, qui flagitijs, & prauis
,, facinoribus oblectetur, & perditis, ac deplo-
,, ratis hominibus gaudeat. Ego quidem mul-
,, tos homines egregiè iniquos audiui, ſed qui
,, tàm eſſet, quàm Martinus fuit, noui neminem.

An Lutherus fuerit vir Dei, vt aiunt Lutherani:

Inter alias argutias obiecere Proteſtantes, nō legitimum fuiſſe Concilium, quod vellent illum ſubijci ſuo conciliabulo, ſeque illius accuſatores coniectis in eum multis criminibus conſtituere, quæ argutia, cuius fuerit roboris, ita expeditur.

Gaſp. Card. in diſp. 3. p. 35.

,, Tametſi largiamur (inquiunt) iſtis Romani-
,, ſtis, ſic Catholicos vocant, adfuiſſe Pontifici
,, hactenus vim, & facultatem cogendi Syno-
,, dum, profecto huic Pontifici ius adimendum
,, eſt, quoniam eſt ille quidem altera litis pars,
,, cum ab Hęreticis multorum, & grauiſſimorum
,, criminum reus agatur.
,, At verò ſi rem altius expendamus, facile
,, comperiemus nullum ab his hominibus argu-
,, mentum contra hanc ſententiam fuiſſe excogi-
,, tatum, quod minus ſit cum veritate, & ratio-
,, ne coniunctum, tùm quia illud eſt commune
,, omnium Hæreticorum, qua iure, quaque iniu-
,, ria Pontifici Maximo, cæteriſque, qui Eccle-
,, ſiam gubernant, intendęre, & flagitia peſſima
,, obijcere, quod Auguſtinus eleganter demon-
,, ſtrat in ep. 138. eius vitam inſectari, criminari
,, mores, auctoritatem, dignitatemque pro viri-
,, bus imminuere, vt eodem veluti capite debili-
,, tato facilior, atque expeditior aditus patere
,, poſſit ad membra Eccleſiæ tentandum, concu-
,, tiendumque. Hac via ingreſſi ſunt Manichęi,
,, Arriani, Vſſitæ, hoc fecit Dioſcorus, fecit

,, Photius, ſed maximè Lutherani ætate noſtra, vt
,, exiſtimare debemus, potiùs conſuetudine,
,, quadam, aut animi morbo, quàm vlla hone-
,, ſta, iuſtaque ratione ita euenire; neque mi-
,, rum id videri debet, cum nullum hæretici ha-
,, beant aduerſarium grauiorem, atque hoſtem
,, hæreſeos, quam Pontificem Maximum; tùm
,, etiam, quia obſcurum non eſt, quorum cri-
,, minum Pontifices reos agere ſoleant, & agant,
,, modò prodiderunt ſcriptis mentem ſuam Or-
,, bi terrarum, ſed quam omnia illa vana ſint,
,, quæ Pontifici velut grauiſſima crimina obij-
,, ciunt, quàm leuia, & prorſus veritatis inania,
,, omnes proculdubio nouerunt, qui propius
,, rem ipſam eunt contemplati.
,, Si quis autem vſquam fuit eorum Pontificum
,, qui Eccleſiam Dei his trecentis annis guber-
,, nauerunt, quibus ab Hæreticis aguntur rei,
,, qui minimè abuſus ſit facultate, is eſt profe-
,, ctò maximè Pius IV. Irrepſerunt in Eccleſiam
,, ſenſim, non dubium eſt, abuſus aliquot, qui
,, Rempublicam Chriſti, innocentiam, & puri-
,, tatem vitæ Chriſtianæ, aliqua ex parte læſe-
,, runt, & turpi quadam infamiæ macula eius
,, egregiam formam infecerunt, perturbaue-
,, runtque, quod partim hominum culpa accidit,
,, qui libidini ſuæ, atque vſui omnia parere vo-
,, luerunt, partim temporis vitio, quod vniuer-
,, ſa in peius mutare ſolet, id Hæretici clamant,
,, id Catholici prædicant Hieronymus, Bernar-
,, dus, atque alij, mente tamen, atque ſpiritu
,, planè diuerſo: Hæretici enim ſæpènumero
,, corruptos mores, & collapſam Eccleſiæ diſci-
,, plinam commemorant Dæmonis ſpiritu agi-
,, tati, vt abſcindant, ſeparent, denique, vt
,, odio iſtarum rerum ſchiſmata faciant: ſancti
,, verò homines, dum hæc exagerant ſpiritu
,, Dei aguntur, vt peſſimis moribus abiectis con-
,, iungant cum capite membra; ſed hos abuſus
,, hæc vitia, hanc denique Chriſtiani Regni de-
,, prauationem, tantum abeſt, vt Pius IV. aut
,, auxerit, aut fouerit quoquo modo, vt neque
,, tolerare vllo pacto potuerit: cum primum
,, enim Summum Pontificatum eſt adeptus, tùm
,, priuatè, tùm publicè adhibere tantis malis re-
,, medium conatus eſt: edidit multas bullas,
,, quibus Romanæ Curiæ antiquum nitorem ali-
,, qua ex parte reſtituit: publicis verò querelis,
,, & hæreſibus, quæ totum pene Orbem Chri-
,, ſtianum occupabant, ire etiam obuiam ſtuduit
,, Generali Concilio indicto, quod inſtar præ-
,, ſentanei antidoti, ſummique remedij ſem-
,, per habitum eſt, neque hactenus labori, ſump-
,, tibus, aut ſaluti pepercit, vt ſacroſancti Ec-
,, cleſiæ conuentus Tridenti celebrarentur, quod
,, ipſi etiam Hæretici agnoſcunt, & fatentur non
,, inuiti: ſic enim diſſerit Fabritius Montanus in
,, hanc ſententiam in illa ſua peſtifera, & turbu-
,, lenta oratione. Quis cœtus iſtos indixit? Ro-
,, manus vtique Pontifex, qui nihil ſtudij, ni-
,, hil diligentiæ, in hoc toto negotio prætermi-
,, ſit, nullis denique ſumptibus, nullis labori-
,, bus pepercit.
,, Cum igitur bonorum virorum iudicio San-
,, ctiſſimus Pius IV. purè, atque innocenter vi-
,, tam inſtituat, atque agat ſuam, cum ſtrenuam
,, impendat operam profligandis hæreſibus, vi-
,, tijs exſtirpandis, abuſibus denique, tollendis,
,, cum publicis, tùm priuatis remedijs, & cu-
,, rationibus adhibitis, iniquè profectò facere
,, aduerſarij videntur, cum iure, & facultate
,, vocandi Synodum hoc tempore Pontificem
,, ſpoliare volunt, præſertim, cum idem ipſe
,, ſua ſpontè, huic Sacroſanctæ Synodo liberam
,, copiam fecerit, corrigendi Eccleſiam ſuam,
,, Curiam ſuam, ſeque ipſum, ſi ita res poſtula-
,, re videretur, tanta animi propenſione, promp-
,, titudineque, quantam vix quiſpiam requirere,
,, aut optare potuit. Huius rei teſtis oculatus
,, ſum ego, teſtes Patres omnes, quotquot Tri-
,, denti adſunt, teſtis Romana Curia, teſtis Ec-
,, cleſia vniuerſa, teſtes denique eius hoſtes, &
,, inimici iurati, quorum ego non linguam, quā
,, venalem habent, & mendacijs plurimum aſ-
,, ſuetam, ſed mentem potiùs appello, vt iam
,, meritò aduerſus eoſdem Pontifex de iudicio
,, cum illis contendens poſſit dicere. Quid de-
,, bui facere vineæ meæ, & non feci? Quorſum
,, amplius abuſus iactatis, ò aduerſarij, atque
,, his dicitis impediri, & retrahi vos, quo mi-
,, nus Eccleſiam ſanctam, quàm turpiter, & ma-
,, gno veſtro malo deſeruiſtis, repetatis?

15 Obganniebant etiam Hęretici Pontificem præſidere non debere Concilio Legatorum opera, ſed Cæſarem, quorum ſophiſmata à Cardillo in diſputatione ſecunda diſſoluuntur, ex quo hæc breuiter delibamus. [Eſt vſque adeò verum, Imperatorem non eſſe Concilij Præſidentem, vt in octaua Synodo generali, cui interfuit Baſilius Imperator, damnatus ſit, quicumque Concilia generalia dixerit, ſine pręſentia Principis ſæcularis celebrari minimè poſſe: credibile autem non eſt Baſilium Imperatorem ſpontè ſua iuri ſuo hac parte ceſſiſſe, aut vlla ratione paſſurum eſſe, vt inuito ſibi, ac repugnanti hæc eximia prærogatiua adimeretur, quod ſine iniuria fieri non potuit, ſed quoniam conſtitutiſſimum habuit, has partes non eſſe Principis ſæcularis, quicumque is ſit, vt cœperat vulgò eo tempore circumferri, proprium id eſſe officium Imperatoris, non modo patienter tulit, vt decretum de hac re à Patribus in Concilio œcumenico conſcriberetur, ſed exiſtimare licet, hortatum fuiſſe Sanctiſſimos Patres, vt Eccleſiæ honori, & dignitati hac parte conſulerent. Multiſque interiectis.

Huc ſpectat, quod Athanaſius ſcribit in ſecunda apologia, volens infringere auctoritatem eius Synodi, quam Conſtantius Imperator conuocauerat, & in qua damnauerat quoſdam ex Catholicis viris: ita enim ait. Qua fronte talem conuentum, Synodum audet appellare, cui Comes præſedit? Et ad calcem epiſtolæ ad agentes vitam ſolitariam eundem reprehendens Conſtantium, & Synodum adulterinam conſurans, Conſtantiū, ait, induiſſe imaginem Antichriſti, quoniam ſine auctoritate Romani Pontificis Synodum conuocauit, & eidem præſedit, Quis enim, inquit, videns eum in decernendo Principem ſe facere Epiſcoporum, & præſidere iudicijs Eccleſiaſticis, meritò non dicat, eum illam ipſam abominationem, deſolationis eſſe, quæ à Daniele prædicta eſt.

Præterea actione prima Synodi octauæ ſic eſt ſcriptum. Synodus exegit à Legatis Romanæ Sedis literas, quibus notam facerent poteſtatem ſuam, vt præſiderent in Synodo. Et poſt alia multa.

Sunt Epiſcopi velut membra eius corporis, cuius Pontifex caput exiſtit, At ſuperior inferioribus natura præſidet, & caput membris cæteris pręficitur, atque ea gubernat; Imperator verò neq; Pontificis caput eſt vlla ratione, neque ſuperior eodem, ſed vel ordinis diuerſi eſt, alter enim ſum-

mum eſt in Republica Eccleſiaſtica, & ſpirituali alter verò in corporali, , ita loquamur, aut ciuili, imo verò, cum Eccleſiaſtica gubernatio ſpiritualis ſit, ciuilis corporata, ſicut corporatum natura ſua ſpirituali ſubditum eſt, vt imperfectum quoduis perfecto, ita quoque neceſſarium eſt, vt Imperator Pontifici ſubditus ſit, atque ab eo gubernetur.

Gaſp. Cardill. diſp. 4. p. 64.

16 Præterea Proteſtantes Concilium Tridentinum liberum non fuiſſe autumabant, quod Epiſcopi ſacramento Pontifici eſſent obſtricti quaſi non liberi ſint ordinum conuentus, quod ſacramento Principi ſuo deuincti Proceres ſint, qui ijs interſunt? Quam verò abſona fuerit ea obiectio ita à Cardillio in diſputatione quarta, verum Synodus Tridentina fuerit libera, illuſtratur.

Cum iuramentum, quod Pontifici Maximo Epiſcopi exhibent nobis obijciunt aduerſarij, & tanquam nouitium inuentum, aut tyrannidem potiùs derident, faciunt ſinè dubio præter rationem; nam cum Pontifici Maximo, tanquam Vicario ſuo Chriſtus Ieſus abiturus ad Patrem omnes ſuas oues commiſerit illis verbis *Paſce oues meas: paſce agnos meos*, ille verò boni Paſtoris more cæteros omnes Epiſcopos in partem ſollicitudinis vocet, quibus curam committit priuatarum ouium, quod inter cæteros accuratiſſimè expoſuit Nicolaus I. in epiſt ad Michaelem Imperatorem (Et mox) Qua de re Paſchalis Pontifex ad Archiepiſcopum Panormitanum. Significaſti Regem, & Regni maiores admiratione permotos, quod pallium tibi ab Apocriſarijs noſtris tali cõditione oblatum fuerit, ſi Sacramentum, quod à à nobis ſcriptum detulerunt, exhiberes; mirentur in hac cauſa Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtũ, qui cum ouium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit dicens *Si diligis me, Paſce oues meas*: Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum conditione hac vſus eſt, neque ſemel tantum, ſed, & ſecundo, & vſque ad contriſtationem, qua nos ſollicitudine oportet, Eccleſiæ prælationem imponere fratribus, quorum conſcientiam non videmus? Aiunt, omne iuſiurandum in Euangelio eſſe prohibitum, neque ab Apoſtolis poſt Dominum, neque in Concilijs inueniri poſſe ſtatutum; quid eſt enim, quod Dominus ſubſequenter ait, *Quod amplius eſt, a malo eſt*? hoc enim amplius, vt exigamus, malum, nos, illo permitiente, compellit. Noune malum eſt ab Eccleſiæ vnitate, & à Sedis Apoſtolicæ obedientia reſilire & contra canonum ſtatuta prorumpere? quod multi etiam poſt Sacramentum præſtitum præſumpſerunt. Hoc nimirum malo, ac neceſſitate compellimur iuramentum pro fide, pro obedientia, pro vnitate requirere. Aiunt, in Concilijs ſtatutum non inueniri, cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem, & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas. Cum igitur à Sede Apoſtolica veſtræ dignitatis inſignia exigitis, quæ à B. Petri tantum corpore aſſumuntur, iuſtum eſt, vt vos quoque Sedi Apoſtolicæ ſubiectionis debitæ ſigna ſoluatis, quæ nos cũ Beato Petro tanquam membra de membro habere, vt Catholici capitis vnitatem ſeruare declarent. Hactenus Paſchalis.

Ex quibus verbis duo colliguntur aduerſus apertos iſtos hoſtes veritatis. Vnum eſt mentiri eoſdem, cum aiunt, antiquis temporibus Epiſcopos, non Romano Pontifici, ſed potius Epiſcopis comprouincialibus adſtringere ſe, & obligare ſolitos eſſe, nuſquam enim huius rei, vel tenuè veſtigium in Eccleſiæ hiſtorijs indicare mihi poterunt: ſed dumtaxat obligabantur, addicebanturque Pontifici Romano, exhibito iuramento interdum comprouincialibus Epiſcopis.

Alterum eſt, quod hæc conſuetudo exhibendi iuramentum Pontifici nouitia non eſt, & tyrannicè excogitata, quod Hæretici impudentiſſimè mentiuntur, ſed antiqua potius nimiumque vetuſta. Nam Paſchalis, cuius paulò ſuperius teſtimonium citaui, Eccleſiã rexit anno ſalutis octingenteſimo decimo nono, vt iam octingentis fermè annis ea forma in Eccleſia ſeruata ſit, ne Gregorij Magni tempora commemorem, cum iſte mos in Chriſtiana Republica ſeruabatur. Sic prætereà legimus can. 10. Conc. Toletani Secundi. Pontifices omnes Eccleſiarum Rectores, quo tempore ordinandi, ſub cautione promittant, vt fidei Catholicæ ſyncera cordis deuotione mandata cuſtodientes iuſtè, & piè viuere debeant, atque vt debitum per omnia honorem, & obſequij reuerentiã præeminenti ſibi dependant. Hactenus Concilium quod celebratum eſt ante annum ferè milleſimum.

Tyrannicè verò factum minimè poteſt exiſtimari, quod à Summis Pontificibus, & Synodo magnæ auctoritatis, poſtulante ratione, & diuina conſentiente lege, introductum, atque ſeruatum eſt. Illud eſt autem, vt obiter admoneam, quod in hac formula iuramenti Hæreticos peſſime habet, & torquet mirabiliter, quod audiunt, Pontificem maximum ſimul cum reliquis Epiſcopis conceptis verbis fide data, & ſolemniter exhibito iuramento aduerſùs hæreſes omnes, ipſarumque auctores conſpiraſſe. Quamobrem non ſtultè modo, ſed etiam admodum iniquè Pontifex faceret, ſi Epiſcopos ſuos aliqua ratione ſolueret iuramento, quod Hæretici magnoperè contendunt, vt mitiores in ſe fortaſſe hoſtes experiantur, & negligentiores efficiant. Poſt multa alia Proteſtantium argutias diſſoluit auctor.

17 Concilium Tridentinum non fuiſſe liberum iactabant, quoniam mox initio conſtitutæ actionis, bellum aduerſus Lutheranos à Carolo V. Imperatore inuictiſſimo, atque admodum religioſo excitatum ſit; non eo quidem nomine in eos inſtructum eſt, quod Hæretici eſſent, ſed potius, quod res nouas molirentur aduerſùs Cæſarem, arma caperent, periculoſos tumultus, ac ſeditiones in Germania mouerent, pellerent ſuis ſedibus alios, curſum Concilij impedirent, omnia deniq; confunderent, perturbarentque. Hanc ego ſententiam eiſdem omninò teſtimonijs conuincam, quibus contra Principes Chriſtianos hoc loco Hæretici agunt, vt intelligant omnes, quam ſint aduerſarij mendaces, inepti, & iudicij nullius, qui arma etiam nobis ſuppeditent, quibus ſuperentur.

Gaſpar Cardill. in diſp. 4. pag. 67.

Primum hoc docemur proteſtatione Cæſareæ Maieſtatis, quam citant aduerſarij, nam poſt illa verba, magna impenſa, magno labore inchoatum eſt petitum ab omnibus Chriſtianis Concilium, & cauſa reformationis motũ in eo tractari cœpta, ſequitur; eodem quoque tempore bellum Imperator gerebat; ſed aduerſus quos, inquit? aduerſus hoſtes, & Sacri Imperij violatores, hoſtes verò Cæſaris Orator eos appellat, qui Rempublicam perturbant, atque aduerſùs ſuos Principes arma mouent, violatores autem Sacri Imperij, qui fidei datæ Imperatori, & iuramento exhibito reluctantur, & ab obedientia reſiliunt, contra hos (inquit)

Men-

Digitized by Google

Mendoza ab Imperatore Carolo Quinto bellum tunc temporis cœptum eſſe, atque ea cauſa, quam dixi, non quod illi eſſent Hæretici, ſed, quod ait, aduerſarij.

Illo prætereа nomine bellum à Cæſare eo tempore excitatum eſt in Germanos, vt via ad Concilium cogendum, tenendumque aperiretur, quam veſtra iniquitas, aut impieras potiùs armata præcluſerat, quod ex verbis reſponſi dati à Pontifice Cæſaris Oratori planè colligi poſſit, quod vos etiam memoratis. Ità enim Pontifex ait: Educire veſtra ſcripta diligenter, nulli Principi me ſocium adiunxi, prærerquam ipſi Cæſari. Docet quo tempore, in eo ſcilicet bello, quod videbatur viam munire celebrando Concilio. Quemadmodum autem ijs, qui impedimento ſunt, quo minus Ethnicis, atque infidelibus Euangelium prędicetur, aut rectum Euangelij curſum impediant, bello à nobis, ſi vires ſuppetant, à propoſito dimoueri poſſunt, ita quoque, qui rationem, & normam à Chriſto in Eccleſia relictam damnandi hæreſes, & reducendi Hæreticos homines impedire ſtudent, omni vi cogi, & caſtigari debent.

Illa prætereа cauſa caſtigari armis tunc omni Hæretici iure potuerunt, quod cum multum, diùque Concilium proclamaſſent, cum vrgerent vehementer, vt cogeretur, cum ad illud ſemper prouocarent, neque de ſuis dogmatibus alibi, quam in Concilio œcumenico, deliberari, aut tractari aliqua ratione paterentur, quo tempore eis oblatum eſt, conuocatum, atque cœptum, non modo Tridentum venire recuſauerunt, ſed tunc maximè Pontificem maximum, omnes Epiſcopos, atque etiam totam ipſam Synodum libris contumelioſè editis, ſeditionis, & maledictorum plenis inſectabantur, & proſcindebant: quod epiſtola Pontificis docet ad Epiſcopos Germaniæ, quam aduerſarij, cæci omninò, & ignari veritatis citant in præſentia, ita enim ait. Proteſtantes vſq; adeò huius Concilij auctoritatem contempſerunt, vt cum Tridenti ferè ad biennium Epiſcopi manſerint, non modo ad illud accedere recuſauerint, ſed publicis concionibus, & libris contumelioſiſſimè editis palàm prædicare auſi ſint, nequaquam illud liberum, & Chriſtianum eſſe Concilium, eiuſque decreta ſe eſſe repudiaturos renuntiauerunt, idque incredibili ſanè, & inaudita verborum petulantia, propterea, quod ex auctoritate noſtra indictum eſſet, & ex Eccleſiarum Epiſcopis congregatum. Subiungit. Quæ quidem eorum pertinacia cauſam, & neceſſitatem eidem Carolo Imperatori, & nobis attulit incundi inter nos ſanctiſſimi fœderis, vt illos, quando iuris ratio, & leuia remedia nihil proficiebant, armis ad ſanitatem redire cogeremus.

Neque id eſt vllo modo ab executione inchoare, quod tantoperè iactant aduerſarij, inculcantque, ſed naturali, diuina, & humana ratione poſtulante, atque cogente ita factum eſt (& paulò poſt) Quamquam ea quoque cauſa, quod Hæretici eſſent, & Catholicam Eccleſiam deſeruiſſent, iure optimo caſtigari, & domari bello poterant. Primum quidem quoniam poſt ſecundam admonitionem (quam rationem vocandi rebelles ſeruat Eccleſia) non vnus, aut alter, ſed quatuor potiùs Romani Pontifices Martinum Lutherum, eius doctrinam, & doctrinæ ſtudioſos, quo tempore bellum excitatum eſt à Cæſare, excommunicauerant iam, denuntiauerant, & proſcripſerant Leo Decimus, Adrianus Sextus, Clemens Septimus, Paulus Tertius. Et ſi nihil ſimile Sanctiſſimi Pontifices aduerſus Hæreticos noſtri temporis decreuiſſent, ſatis mouere potuit Chriſtianiſſimum Imperatorem, vt contra eos arma caperet, quod veteres hæreſes damnatas ab antiquis Synodis, atque ex tenebris excitatas, erutaſque, mordicus illi defenderent, & docerent alios.

18 Non veriti etiam ſunt Sanctuli Proteſtantes obijcere, Tridentinos Patres nulla pollere potuiſſe auctoritate ad celebrandum Concilium, cũ aliqui ex ijs nonnullis flagitijs contaminatis fuiſſent, quorum argumentum, quam inſulſum ſit, & quam falſa ſit hypotheſis, qua ſibi arrogant ſanctitatem, in luce collocat Cardillus. *Gaſpar Cardillus diſp. 4. pag. 66.* Præter rationem (inquit) Hæretici faciunt, dum volunt propter peccata quorumdam, Epiſcopis omnibus Diuino iure conceſſam copiam adimere tenendi Concilium, ac de rebus fidei iudicandi: præſertim cum ſint ipſi multo grauioribus criminibus obnoxij, & carere debeat omni vitio, qui in alterum dicere paratus eſt, ne illud Pauli merito ei obijci poſſet, *Qui alios doces, te ipſum non doces: Qui prædicas non furandum; furaris; qui dicis non mœchandum, mœcharis; qui abominaris idola, ſacrilegium facis*: vt enim cętera Hæreticorum huius ætatis ſcelera, & flagitia prætermittã, quæ numerari ſine faſtidio lectoris non poſſunt, & ſunt à multis fide digniſſimis ſcriptoribus in hiſtoriam relata, quis ignorare queat, horum Patriarcham Martinum, dein cæteros omnes, qui impium, & ſacrilegum iſtum doctorem ſunt conſequuti, dum iracundiæ, atque indignationi obſequuntur, auram popularem captant, dum eruditionis, atque eloquentiæ ambiunt nomen, deniq; dum ſtudent haberi aliquo loco, Cœlum terræ miſcere, non dubitaſſe; neque mirum eſt, ſic viuant, qui vulgi auribus doctrinam inſtillant terrenam, animalem, & Dæmoniacam, vt Paulus ait, videlicet Non ad opera iuncta fidei, ſed ad fidem dumtaxat vim iuſtificandi pertinere; ſi fides adſit nullis peccatis hominem damnari; omnia ſcelera momento abſumi; contritionem, confeſſionem peccatorum, caſtigationemque corporis non eſſe modò inania, ſed etiam efficere hominem infeliciorem; operum pompas, nihili faciendas eſſe; humanas traditiones, & maiorum in Eccleſia leges, atque inſtituta viuendi conculcanda: neceſſitate compulſos, non voluntate nos facere omnia: cœlibatum Sacerdotum eſſe abrogandum: tollenda monaſtica vota; ieiunia, & ciborum delectum obeſſe potiùs quam proſint, atque alia inſuper multa, quę licentiam viuendi laxant, ab obedientia Principum retrahunt, & beſtiam ex homine faciunt.

Illud verò inter viros bonos, & aduerſarios noſtros intereſt, quod cum illi tetris abominandiſque flagitijs toti coinquinati, & cooperti ſint, innocentiam nihilominus ſuam Orbi terrarum iactant, magnis clamoribus prædicant, celebrantq; Viri autẽ boni, quales proculdubio Pontificij ſunt, cũ ſint humano more vitijs aliquot infecti, agnoſcunt peccata, & cum ſe ſupplicio digniſſimos arbitrentur, culpam, quacumque ratione poſſunt, deprecantur, & tùm ſuis, cum ſanctorum precibus Diuinam clementiam implorant, &c.

19 Obſtruſere etiam Proteſtantes eam argutiolam, Tridentinum non fuiſſe œcumenicum Cõcilium, quod totius Orbis Epiſcopi ad illud non confluxerint. Vocatos certè omnes à Pontifice ex remotiſſimis oris Æthiopia, Armenia, Ægipto, Græcia, Moſcouia oſtenſum eſt ſuo loco, licet non acceſ-

acceſſerint, quanta verò dignitate inclaruerit Tridentinum, Cardillius in diſputatione quinta, vtrū Synodus Tridentina fuerit generalis, oſtendit.

Gaſp. Cardill. diſp 5. pag. 75.

Nullus fere eſt toto OrbeChriſtiano Princeps ſæcularis, qui ad hanc Sacroſanctam Synodum Oratorem ſuum non deſtinarit. Adeſt Orator Ferdinandi Imperatoris, Philippi Regis Catholici, Regis Galliarum, Regis Hungariæ, Bohemiæ, Luſitaniæ, Poloniæ, Ducis Sabaudiæ, Bauariæ, Florentiæ, Heluetiorum, Dominij Venetorum, Equitum militiæ Hieroſolymitanæ, Reginæ Scotiæ Cardinalis Lotharingus in Concilio partes agit, atque ij omnes prudentiæ, & rerum geſtarum gloria clari, (& paulò poſt) vt iam turpiter mentiri videamus Hæreticos, dum aiunt, paucos Hiſpanos adeſſe, pauciſſimos Gallos, Polonos, & Anglos nullos. Ergo cum ex toto Orbe Chriſtiano Epiſcopi vocati ſint, atque in Synodo adſint, quod ex copia ea Epiſcoporum, quæ mandata typis vulgo circumfertur, non obſcurè patere poſſit, præter rationem, aut ineptè potiùs faciunt aduerſarij, dum Tridentinam Synodum, neque œcumenicam eſſe, neque generalem ferunt.

Cætera vetuſta Concilia, Nicænum videlicet, Epheſinum, Conſtantinopolitanum, & Chalcedonenſe, non continuerunt omnes Epiſcopos, quotquot erant eo tempore, imò, neque ex toto Orbe terrarum collectis Epiſcopis, & paucioribus, quam adſint Tridenti, conſtiterunt; nihilominus tamen citra vllam controuerſiam œcumenicorum nomen, definitionem, & auctoritatem adepta ſunt. Quemadmodum verò Athanaſius aſſeruit totum Chriſtianum Orbem in Concilium Nicenum coiuiſſe, in quo tercentioctodecim Epiſcopi adfuerunt, quoniam illud Concilium vniuerſalem Eccleſiam repræſentabat, & exhibebat, ita quoque de Tridentina Synodo nobis cenſendum eſt.

Rurſum ſicut Magnus Leo inquit Canones Concilij Nicæni à totius Mundi Epiſcopis eſſe conficios, quoniam tametſi trecenti octodecim dumtaxat corpore adeſſent, cæteri omnes cum illis erant ſpiritu congregati, ita quoque affirmare oportet, canones Synodi Tridentinæ à totius Mundi Epiſcopis conditos eſſe qui ſimul cum his ſpiritu in Concilio adſunt, quod exhibet Vniuerſalem Eccleſiam. Cæteri namque omnes, qui legitima cauſa impediuntur, ne condendis decretis interſint, condere, ſe illa ſpiritu iure poſſunt aſſerere ſicut Paulus ad Corinthios de illo fornicatore diſſerens, inquit, *Ego quidem abſens corpore, præſens ſpiritu iam iudicaui.*

Iactantibus Hæreticis non fuiſſe vniuerſalem quod ſoli Epiſcopi, non Laici in ea Synodo ſuffragia ferrent, reſponſum eſt. [Si cui Laicorum ea ſuppeteret facultas, is eſſet Imperator maximè, qui ſupremus omnium eſt in ciuili gubernatione magiſtratus, at Imperator, vt oſtendi, ſolum aſſiſtit Synodo, vt cauſæ ordine agantur, tranquillitas adſit, & exemplo ſuo ad obſeruationem decretorum cæteros prouocet, quarè ne Imperator quidem hanc habet facultatem. Neque vllius Concilij Generalis lege, aut exemplo probari queat, id præſtari debere, aut poſſe à quopiam Laicorum.] Plura ita in hanc ſententiam congerit auctor, argutiaſque Hæreticorum doctè confutat.

20 Obiecerunt quoque, temnendas eſſe Patrum ſententias, quod illi interdùm inter ſe pugnent, quibus eruditè reſponſum. Perpendendum eſſe, qui & in quibus, & quandiu inter ſe diſſentiant, ſequendum enim totius Eccleſiæ in omnibus locis, omnibuſque ſæculis ita ſentientis conſenſum, quem qui ſpreuerint, ſpiritu vertiginoſo omnia habente incerta fuiſſe agitatos, recentiſſimo ipſorum nouatorum exemplo in diſputatione ſexta, vtrum Tridentina Synodus Chriſtiana ſit, demonſtrauit.

Gaſp. Cardill. diſp. 6. pag. 100.

Si qua parte pugnare videantur, difficile non eſt pugnantiam componere, nuſquam tamen pugnant, vbi illos explicant locos, quibus Chriſtianæ vitæ documenta continentur (*Et mox*) Non tàm exquirimus, quid vnus, aut alter putarit, quam quis Patrum de ea re fuerit conſenſus: & quamdiu, ac quibus locis; ex his enim tribus illud proculdubio efficimus, quod Catholicum appellamus. Quanto vos grauiùs reprehendendi eſtis Hæretici, qui ſententiam, nō in menſem modo, ſed in dies etiam ſingulos mutatis (& paulò poſt) Euoluite, quæſo vos tabulas illas, quæ ex ſcriptis Vuillelmi Lindani Drodaceni deſumptæ vulgo circumferuntur. (*Et mox*) Patriarcha veſter Lutherus lib. 1. contra Zuinglianos, à Sathana ortam eſſe, inquit, quod ſpiritus ille vertiginis ipſe ſibi contradicat: vndè liberè concludendum eſſe ait, Diabolum omnium diſſenſionum Patrem Zuinglianorum eſſe doctorem. Zuingliani verò de Lutheranis in hunc modum diſſerunt. In te tuoſq; retorta Luthere, de te ipſo, tuiſque plus inter ſe quam nobiſcum pugnantibus pronuntia, & veriſſimum dixeris.

Vtrique verò hac parte verum dicunt: hæc eſt enim potiſſima hæreſeos nota, ſi pugnantia in his inſit capitibus, quæ ſunt ad ſalutem hominum neceſſaria, vt verè aſſeruerit Hilarius lib. 7. de Trinitate, Hæreticorum eſſe incerta omnia, & vana: inuicem diffidere: non eadem de eiſdem dicere, cum ſint, vel duo, vel tres, ſemeripſos arguere: de eiſdem verbis non conſentientes, differentia dicere: in idem tamen blaſphemiæ concurrere propoſitum.

21 Arrogabant ſibi ijdem nouatores fallacem gloriam, ſe dogmata ſua è Diuinis hauſiſſe ſcripturis, quas in deprauatos ſenſus diſtorquebant, at eam iactantiam communem ipſis fuiſſe, cum veteribus Hæreticis, atque impijs Iudæis, ita oſtenſum eſt.

Gaſp. Cardillus diſp. 6 p. 518.

Quod Hæretici ſcripturas citare ſoleant, atq; eiſdem aduerſus Catholicos agere, teſtantur planè, tùm veterum, tùm etiam recentiorum ſcripta plena ſanctarum literarum locis perperam explanatis, & in peiorem raptis partem, ſed quoniam res aliquo modo per ſe obſcura non eſt, Tertullianum loquentem audiamus; is etenim de præſcriptionibus Hæreticorum diſputans, ſic ait. Hæretici de ſcripturis agebant, de ſcripturis ſuadebant, ſcripturas oſtendebant, & hac ſua audacia quoſdam mouebant, in ipſo verò congreſſu firmos quidem fatigabant, infirmos capiebant, medios dimittebant cum ſcrupulo.

De ſcripturis probare ſtudebant Iudei Chriſtum Ieſum, neque Prophetam eſſe. *Scrutare*, aiebant, *& vide, quia Propheta de Galilæa non ſurgit.* Io. 19.
De ſcripturis oporte dignum eſſe perſuadere conabantur: *Nos* inquit *legem habemus, & ſecundum legem noſtram debet mori, quia filium Dei ſe fecit.* Io. c. 7.

Neque mirum videri debet, ſi ſerui Dominum moribus reddant, ſi Diſcipuli imitentur Præceptorem. Diabolus aduerſus Ieſum ſcripturis conten- Math. c. 4

Digitized by Google

tendebat dicens, *Si filius Dei es, mitte te deorſum*. Scriptum eſt enim, *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum*. Nihil igitur mirum eſt, ſi Hæretici ſcripturas quoque obtrudant, ſcripturas producant, & ſcripturis aduerſus Catholicos agant.

Verum eſt etiam illud, quod Hæretici nobis objiciunt ex ſacris literis hęreſes natas eſſe, atque occaſionem cepiſſe; quod vel patriarchæ Lutheri verbis conuincam, qui, vt ſcribit Oſius Card. lib. 1. contra Brentium, teſtatur Scripturam canonicam illud eſſe nomen conſequutum, vt liber Hęreticorum appelletur, rationem reddit, quoniam ex eo originem ducunt hęreſes omnes, quandoquidem ſcripturę teſtimonio omnes Hęretici, vt ille ait, pręſidio vtuntur; illo tamen ſenſu hęc verba vſurpamus, vt culpam omnem non in ſcripturam ſacram, ſed in eos potiùs, qui ſcripturam prauè interpretantur, & ab Eccleſiæ ſenſu recedunt, reijciamus.

Hylarius lib. 2. *De Trinitate* aduerſus id genus hominum agens, De intelligentia (inquit) hæreſis eſt, non de ſcriptura, ſenſus non ſermo fit crimen. Cyrillus ep. 28. Omnes inquit Hæretici de ſcriptura diuinitus inſpirata colligunt erroris occaſionem, ea quæ à Sancto Spiritu rectè dicta ſunt, ſua malitia corrumpentes, & ſuper capita ſua flammam inextinguibilem excitantes, quæ verba legimus recitata actione 6. Syn. 7. generalis, & act. 1. Synodi Calcedonenſis, cui eſt ea epiſtola inſerta.

In libro rurſum ad Conſtantium Hylarius: Scripturæ, non in legendo ſunt (inquit) ſed in intelligendo, non in præuaricatione ſunt, ſed in charitate. Nemo etenim noſtrum Hæreticos damnat, quod ſcripturis vtantur, aut ſcripturas citent, ſed potiùs, quod præter ſcripturas recipiendum eſſe putant nihil, quod prauam interpretationem ſequantur, quod ſenſum Eccleſiæ, atque conſenſum conculcent, penes quàm ſolum lux eſt atque intelligentia ſcripturarum, quod vel Caluino teſte conuincam, is etenim commentarijs in epiſt. ad Hæbræos: Peculiariter notandum eſt (inquit) quod non eſt extra Eccleſiam ſana ſcripturarum intelligentiæ lux. Ipſe etiam Martinus Lutherus, in Eccleſia ſola, quam Papatum appellat, adeſſe dixit verum ſenſum, atque interpretationem ſanctarum ſcripturarum. Nam quemadmodum ſi illa rectè intelligantur, maximum momentum habent ad veritatē docendam, ita quoq; ſi perperam, ad perdendam veritatem, atque hæreſes excitandas plurimum valent; & ſicut Sacra Scriptura, ſi vt par eſt, accipiatur; fons veritatis eſt, ita quoque, ſi contra quam decet, ac par ſit, certiſſima erroris occaſio. Quod enim ad Phariſæos Chriſtus inquit, *Erratis neſcientes ſcripturas*, & quod in veteri lege ſcriptū eſt *Populus meus perit ſine ſcientia*, non ad verba, ſed ad ſenſum ſcripturarum haud dubiè referendum eſt. *Verbum Crucis*, hoc eſt, *Euangelium*, Paulus ait *Pereuntibus ſtultitia eſt, his verò qui ſalui fiunt, Dei virtus, & Dei ſapientia*. Scriptura ſacra, quo ſenſu à Catholicis profertur verbum Dei eſt, quo autem ab Hæreticis, Diaboli verbum, vt enim habet Chriſtus miniſtros ſuos, ita habet, & Sathan; vtriſque autem communis ſacra ſcriptura, neque earum vis in legendo poſita eſt, ſed potius in intelligendo verſatur.

Pergit idem auctor diffusè enarrare, quo pacto ad veritatem aſſequendam Concilium ſapienter priùs inquirendo, poſteà aſſiſtricem cęlitus ſapientiam inuocando, ſe gereret; quod quoniam alibi à nobis dictum eſt, repetere modò ſuperuacaneum ducimus.

Refellit deindè author calumnias Hæreticorum fingentium duos Epiſcopos iniquè occiſos, alterum venabulo transfixum, vt feram, alterum præfocatum laqueo, atque ad feneſtram ſuſpenſum. Fabulabantur pariter nullam tolerabilem ijs conceſſam ſubditis fidem publicam. [Citant in ſuam ſententiam Sleydani hiſtoriam, & teſtē ſuam omnium ſuorum mendaciorum faciunt, neque vident iurati hoſtis, & ſequihæretici ſpurciſſimi, qualis Sleydanus eſt, teſtimonio neminem virum bonum, aut opprimi, aut grauari poſſe: cuius hiſtoriæ quanta fides habenda ſit, qui noſſe velit, hiſtoriam euoluat de rebus Eccleſiæ, quam proximis his annis euulgauit Robertus Pontanus, non tàm eloquentiæ floſculis, quam veritate conſpicuam: facile nouerit, quo Sleydanus loco haberi iure debeat, quem tantoperè nobis Hæretici objiciunt, cum nihil aliud ſcribendo præſtiterit, quàm quod Hæreticus, Hæretici Dorpij Germanicam hiſtoriam latinitate donarit, & cōprobarit nugas. Hic eſt enim ille, cuius ex Ruſo ſuperiùs mentionem fecimus, qui aiebat, omni arte nobiſcum eſſe agendum, cum accuſaretur, quod nugas plurimas hiſtoriæ inſeruiſſet de huius nugis, & apertis calumnijs à Latomo hiſtoria conſcripta eſt, cuius eſt titulus, de vndecim millibus mendaciorum Sleydani; huius præterea hiſtoriam, huiuſque mores in hiſtoria Eccleſiaſtica Fontanus Gallus gallicè ſuis coloribus adamuſſim depinxit, quæ nuper Italico ſermone donata eſt.]

22 Proteſtantes ipſos Chriſtiana charitate hortatur auctor, vt ad errorum magiſtros reſpicientes, hinc etiam quales habuerint doctores intelligant, vt quando priùs diſcendi ardor, nobilitas eſt magiſtri, ex ipſa Doctorum ſuorum obſcuritate admoniti diſcant contemnere, quod ab Auctoribus tanta ſuffarcinatis malitia acceperunt.

Agnoſcite (Proteſtantes alloquitur) vndè excideritis, quem doctrinæ veſtræ auctorem habueritis, hominem, vt cætera taceam, qui Diabolo magiſtro vſum ſe dicere non erubeſcit, ſed magnoperè potiùs gloriatur, qui vt corpori ſeruiret, & carnis oblectamenta perſequeretur, omnes diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & fidei Catholicæ neruos doctrina, atque exemplo ſuo pro virili portione infregit. Euoluite, quæſo, vos ab ijs initijs, quo-nam pacto veſtra doctrina progreſſa ſit? quibus tumultibus creuerit? quibus adoleuerit flagitijs? neque enim felicem vllo modo exitum habere poſſunt, quæ ex malis principijs orta ſunt. Gaſp. Cardill. diſp. 9. p. 142.

23 Edidit idem author egregium libellum de Eccleſiæ traditionibus, in quo demonſtrat eas temni non poſſe, niſi Scripturam Sacram, quæ traditione nititur contemnant.

Omnia quæ ſacris literis continentur vera eſſe firmiſſimè credimus, hoc neque Hæretici inficiantur, atque non aliundè habent, vt illis firmiter credamus, quàm ex traditione Eccleſiæ; ſummè igitur neceſſaria eſt Eccleſiæ traditio. Ego cum Lutheranis, qui Eccleſiæ ſanctionibus, atq; ſtatutis auctoritatem adimere conantur, in hunc modum contendo, & quæro in primis, quibus armis velint agere contra Eccleſiam, vt eius decreta ſubuertant? dicent, ſat ſcio, canonicis ſcripturis, nam ad omnia, his hominibus ſcilicet, expreſſum Gaſp. Cardill in libr. de Traditionibus p. 149.

preſſum Dei verbum facile ſuppetit. Tunc ego: vndè credam, Euangelia, ſacram & caoonicam eſſe ſcripturam? Non poterunt aliud dicere, quàm ex Eccleſiæ traditione, quod inquam ita ſint ab Eccleſia edocti, atque inſtructi; Euangelio enim Marci (verbi gratia) credimus, quia Diuina ſcriptura eſt, cui per ſe ipſam ſummam fidem habere neceſſe eſt. At ſcimus Euangelium Marci ſacram eſſe ſcripturam, non Bartholomæi, quoniam ipſa Eccleſia Marci nobis tradidit Euangelium, cætera reiecit. Hoc eſt enim, quod Auguſtinus ſcribit, *Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ auctoritas compelleret*, ergo traditionis Eccleſiaſticæ maxima auctoritas eſt, & maximus vſus.

24 A fidei igitur vnitate, quæ in Concilio ſtabilita fuerat, cum obſtinata perfidia exulare vellent Hæretici, quaſi vaſcula quædam laxata mirum, quàm diuerſas inter ſe ac pugnantes ſectas influentes receperint, ita vt videre eſſet Germaniam penè totam ſchiſmatibus dilaceratam, ac dogmatum varietatibus conſtupratam in tantū, vt quot Vrbes, tot penè hæreſes peculiares eſſe, funeſtiſſimè cernerentur. Quæ Religionis diſſidia, cum nouatores componere adniterentur, inter Lutheranos, & Zuinglianos colloquium ſtatuere; cui quamuis Vuitembergæ Dux, ac Palatinus intereſſet, pax tamen inter impios, ac ſuperbos coire non potuit, imò Lutherani, dum Zuinglianos, ſiuè Caluinianos ad ſe omni arte allicere conantur, nouam hæreſim Vbiquetariorum conflarunt, ac tàm in popina corpus, & ſanguinem Chriſti diſtribui, quàm in Lutherana Eccleſia aſſeruerunt, dum Corpus Chriſti vbique Diuinitati coniunctum impiè affirmarunt, vt refert Surius his verbis.

Surius in comment.

Lutherani cum Zuinglianis ſuas opiniones conciliare tentant, ſed fruſtra.

,, Menſe Aprili anni huius Mulbrunnæ habi-
,, tum eſt multis diebus colloquium inter Lu-
,, theranos, & Zuinglianos, vel Caluiniſtas. In-
,, terfuere colloquio Principes duo Palatinus
,, Elector, & Dux Vuitembergicus. Theologi,
,, vtriuſque Principis diù, multumque inter ſe
,, diſceptarunt, ſed nulla ratione, neutris alteri
,, parti cedere volentibus vllam concordiam
,, inire, & conciliare potuerunt. Defendebant
,, Vuitembergici Theologi, quorum principes
,, facile erant Brentius, & Iacobus Smidelinus,
,, vnà cum pane, & vino in cœna Domini, ſic
,, enim illi loquuntur, adeſſe ſubſtantialiter, &
,, realiter Corpus, & Sanguinem Domini, & ne-
,, dum à bonis, ſed etiam à malis ore percipi
,, vtrumque: contra Palatini, tùm corporalem
,, præſentiam, quam quod ab impijs ſumeretur
,, Euchariſtia, pernegarunt. Ibi tùm multum
,, ſudatum eſt à Smidelino, vt perſuaderet Chriſti
,, humanitatē perindè, atq; Diuinitatē, nō modò
,, in cœna, ſed etiam locis omnibus, id eſt, vbique
,, præſens adeſſe. Eam ſtultiſſimam, & hacte-
,, nus inauditam opinionem hauſiſſe videtur ex
,, Brentio Symmiſta, vel potiùs præceptore ſuo.
,, Nam iſti homunciones, dum ſuis fidunt in-
,, genijs, ex alijs in alios labuntur errores, quan-
,, toque acrius in id incumbunt, vt Eccleſiam
,, Catholicam oppugnent, eo deterius occæcan-
,, tur, longiuſque à luce veritatis in inexplica-
,, bilium errorum tenebras recedunt. Nituntur
,, quidem Brentius, & Smidelinus docere Chri-
,, ſtum corporaliter in Euchariſtia præſentem,
,, ſed cum id comprehendi nulla ingenij vi poſ-
,, ſit, ſed ſimpliciter, & incunctanter credi opor-
,, teat, ſub panis, & vini ſpeciebus re vera Chri-
,, ſti Corpus, & Sanguinem adeſſe, iſti prodigio-
,, ſum dogma confingunt, Chriſti Corpus tàm
,, eſſe vbique præſens, quàm eſt diuinitas. Sed
,, humanæ cæcitatis figmentum eſt, non doctri-
,, na Chriſti.

25 Cum pugnantibus, & contrarijs adeò ſententijs in re grauiſſima ad fidem ſpectante inter ſe diſſiderent nouatores, atque à Lutheranis Caluiniſtæ tanquam hæretici haberentur, tamen Caluiniſtæ, qui ſe Proteſtantes falsò appellabant, eandem cum Lutheranis Religionem colere fingebant, nec defuit, qui ad peruertendos Catholicos diceret impudentiſſimè inter Caluiniſtas, & Catholicos de rebus leuiſſimis controuerti, quem Guillelmus Roſſeus acriter confutat.

Guill. Roſſeus.

Conſideret quiſquis, vel Hæreticus eſt, non planè excors, & amens, an ipſa impudentia poſſit eſſe magis grauiter impudens, quam iſte Caluiniſta, qui aſſerit Catholicos, & Caluiniſtas eiuſdem eſſe fidei, & Eccleſiæ domeſticos, & fratres, quando ipſi Lutherani, cum quibus quoad plurima conueniunt Caluiniſtæ, propter multas tamen eorum infandas blaſphemias eos tanquam planè atheos ex Eccleſiæ ſuæ communione eijciāt; ſic enim in Synodo quadā admodū celebri ſcribūt.

Caluiniſtæ Lutheranos ſe falsò appellabant.

Quod Caluiniſtæ, ſe à nobis pro fratribus agnitos ſcribunt, id tàm impudenter, tantaque vanitate ab illis confictum eſt, vt illorum impudentiam ſatis mirari nequeamus. Nos verò ſicut locum illis in Eccleſia nullum concedimus, ita pro fratribus minimè agnoſcimus, quos ſpiritu mendacij agitari deprehendimus, & in filium Dei contumelioſos eſſe.] Quibus poſtremis verbis Lutherani arguunt Caluiniſtas, illos impiè cum Ario de filio Dei ſentire, quod adeò verū eſt, vt hoc blaſphemum mendacium ex ore Hugonottorum frequenter etiam hodie audiatur, Chriſtum vnius hominis ſuffragio in Concilio Nicæno ſuperante Deum eſſe; quod in contemptum ſacroſancti eius Concilij effutiunt adeò mendaciter, vbi non modo vnanimes Diuinitatem Chriſti prædicarunt, ſed etiam duo Epiſcopi, qui è viuis ante finem Concilij abierant, diuinitus decreto nomina ſua adſcripſerunt. Illæ porrò Molbrunenſis colloquij diſſenſiones tantæ, & tàm conſpicuæ fuere, vt ipſi colloquutores toti Orbi publicis ſcriptis teſtatas eſſe voluerint, vt narrat Surius. [De colloquio Mulbrunenſi ingens ſcriptum Palatini, & aliud Vuitembergici ediderunt vt totus Orbis ſciret, quam præclarè inter ſe conſentiant fratres Euangelici, & vel manibus palpare poſſint, qui velint, quàm nihil cum illis commercij habeat Spiritus Chriſti, qui facit, vt ſit credentium cor vnum, & anima vna in Domino.

Colloquium Mulbrun. p. 12. ann. 1564.

26 Quanta porrò eſſet in Germania ſectarum, tamen inſtar vulpium auerſa facie, coniunctarum caudis fraudium ſuarum ad incēdendas agri Dominici ſegetes varietas, & confuſio, deſcribit Staphylus relata hiſtoria vnius iunioris concionatoris Lutherani, qui Germaniam peragrarat conſtabiliendæ alicubi ſuæ Cathedræ, ſed demum animaduerſa horrenda ſectarum confuſione Babylonica ad Catholicos digreſſus verā fidem orthodoxam, & vniformem ſuſcepit, quam hiſtoriam Surius ita narrat.

Surius in commen. p. 594.

In apologia ſua Staphylus, de quodam iuuene concionatore Lutherano commemorat hiſtoriam lectu dignam, quam hoc loco inſerere paraphraſticôs non grauabor, vt norit poſteritas, quam monſtroſos ediderit dogmatiſtas ætas

Digitized by Google

Diſsidia Nouatorũ

noſtra. Iuuenis quidem concionator Miſnenſis (eſt autem Miſnia pars Saxoniæ) cum eſſet aliquandiu concionatus in Miſnia, voluit in Saxoniã proficiſci (ampla eſt enim Saxonia, & latè patet) idque ſpe obtinendi alicuius miniſterij Euangelici. Erat autem ipſe quidem Adiaphoriſta id eſt Melanchtonicus: porrò ea Saxoniæ regio, quo ſe contulit Illyricanum habuit ſuperintendentem. Quamuis autem Matthias Illyricus diſcipulus fuerit Melanchtonis, tamen in quibuſdam acerrimè diſſidet à ſuo præceptore, ſicut & Melanchton à ſuo magiſtro Luthero. Interrogatus igitur hic iuuenis ab Illyricano ſuperintendente, quam religionem profiteretur, reſpondit, ſe ſentire cũ Melanchtone, & Georgio maiore. Ergo inquit ſuperintendens Mamalucha es tu, & Apoſtata hæreticus? tantum iam intererat inter Melanchtonis, & Lutheri doctrinam. Porrò ſciſcitanti ſuperintendenti, num crederet bona opera eſse pernicioſa ſaluti? ille quidem reſpondit, non ſe id credere, ſed potiùs prodeſſe ea ſaluti. Mox verò tanquam Euangelij Hæreticus iuſſus eſt ex ea Vrbe, totaq; regione diſcedere, iam enim Melanchtonis diſcipulus Illyricus Melancthonem ferre non poterat.

Paſſus igitur hic miſer repulſam è Saxonia ſe tranſtulit in Pruſſiã opulentã, & vberẽ regionẽ. Ibi tùm regnabat Oſiandrinum Euangelium. Petit verò ab Oſiandrino quodam Eccleſiaſticũ miniſterium: Sed illo percontante, num crederet hominẽ eſſentiali Dei iuſtitia iuſtũ fieri oporteret, & nũ eos, qui diuerſum ſenciant, non alio quam Hæreticorũ loco haberet? iſtoque reſpondente, aliter docere Melanchtonem, atque Illyricum, nec ſe ita poſſe de hominis iuſtificatione ſentire: illicò, ceù hæreticus reiectus eſt, & ex Pruteni Principis ditione profligatus.

Venit igitur in Poloniam ad Caluinianos, ſed cum nollet eandem cum eis cantilenam canere, nec à Lutheri Euangelio deficere ad Zuinglianiſmum, ab illis itidem haud ſecus, atque hæreticus repulſus eſt.

Itaque excluſus à Caluiniſtis ad Picardos ſe contulit, ſperans ab illo hominum genere, ſe in eorum ſectam, & contubernium receptum iri. At illi volebant, vt reliquis ſectis omnibus abiuratis vnicam Picardicam, tanquam optimam complecteretur. Quod cum illi non eſſet integrum, miſer ab illis, vt à ſuperioribus, compulſus eſt fugæ ſe committere.

Inde ad Sileſianum quemdam nobilem venit, à quo interrogatus, ecquidnam de Suencfeldij Euangelio ſtatueret, an crederet externum miniſterium eſſe ſuperuacaneum; internum verbum, ſeu verbi prædicati energiam eſſe ipſum Dei filium, reſpondit ſibi eam videri antiquam hæreſim, quæ ab Illyrico, Philippo, & Caluino, & alijs multis palam editis ſcriptis oppugnata ſit, quod reſponſum moleſtè ferens nobilis Suencfeldianus hominem à ſe repulit, atque ita rurſus ille in pedes ſe conijcere compulſus eſt.

Tot igitur locis repulsã paſſus ad Anabaptiſtas in Morauia non infrequentes profugit, non tamen apud eos permanendi animo, ſed vt eorum myſteria, & inſtitutum exploraret. Verum ab illis callidè ſanè præuentus, fidem eis ſuam exponere iuſſus eſt, quæ cum illorum placitis non valdè concordaret, nihil morati, quod ille longos ſuos circuitus prætexeret, non aliter quam Hæreticum eum à ſe eiecerunt. Et tamen hæ ſectæ omnes ſingillatim ſibi vendicant puram Euangelij doctrinam, eamque cæteris omnibus detrahunt. In tanta autem doctrinæ varietate fieri, qui poteſt, vt vera ſiat, quæ docentur ab illis? quid oro tandem facient miſeri mortales, qui in hos errorum labyrinthos præcipitantur, vel potiùs ſua leuitate induci ſe ſinunt. Tam diuerſis ex orbis noſtri angulis clamant certatim pugnantiſſimi dogmatiſtæ, noui Euangelij buccinatores, Ecce hic eſt Chriſtus: & tamen ſimul mentiuntur omnes, cum non poſſit eſſe Chriſtus, niſi in vna Sancta Catholica, & Apoſtolica Eccleſia, à qua iſti omnes turpiter defecerunt. Sed vt ad noſtrum iuuenem concionatorem redeamus. Venit tandem ille ad Viennam Auſtriæ, vbi in Catholicum quemdam incidens, ſuas illi moleſtiſſimas peregrinationes, & aduerſos caſus, & in quibus verſatus eſſet hæreſibus, enarrauit, ſimul obnixè orans, vt ad obtinendam ſolidam, certamque doctrinam, & Scripturæ Diuinæ genuinam interpretationem auxilio ſibi eſſet. Fuit hoc proculdubio Diuinæ gratię opus, vt homo tot exagitatus difficultatibus tandem quandoque rediret ad ſe, & perſpecta falſitate, quam hactenùs pro Euangelij luce eſſet amplexus, in viam reduceretur. Poſſunt enim hæreſes de ſe polliceri veritatem, ſed exhibere non poſſunt. Eſt verò ab illo Catholico hoc ei datum conſilij, vt eum ſcripturæ ſenſum, qui ſemper, & vbique receptus fuit, amplecteretur porrò priuatos omnes, & ſingulares ſenſus repudiaret; fieri enim non poteſt inquit, idem, vt priuatæ opiniones Catholicum ſcripturæ ſenſum ferant, multo etiam minus, vt inter ſe conſentiant, ſibique conſtent. Cum enim non ſint iſti in eo corpore, quod viuit de ſpiritu Chriſti, & eius perpetuo ductu, ac moderamine gubernatur, ſed ceu aridi palmites à vite Chriſto præciſi, foras proiecti ſint, ſpiritu vertiginis huc, illùcque impelluntur, & ſua commenta venditant cæcis, & incautis mortalibus pro verbo Dei.

27 Cum eo progreſſa fuiſſent Germaniæ mala, vt abdicato Catholico dogmate, pleræque Prouinciæ, nihil iam penè intactum, nihil illibatum, nihil integrum, nihil immaculatum retinerent, factumque ibidem eſſet impiorum, ac turpium errorum lupanar, vbi erat caſtæ & incorruptæ ſacrarium veritatis, per opportuno tempore à Deo conſultum fuerat, vt Catholicus Princeps è maximè Catholica domo in Romanorum Regem eligeretur pridem, quemadmodum alibi re- Act. Conſ. Car. Obſ. lat. B.

,, tulimus. [Quod Pontifex nonis Februarij
,, coacta Cardinaliũ Congregatione profeſſus eſt,
,, magno in periculo fuiſſe, ne Romanorũ Rex hę-
,, reticus legeretur, quippè nominatos dicebat,
,, Regẽ Danimarchæ, Ducẽ Saxoniæ, ac Regẽ Na-
,, uarræ. Eam rem, ſi ex eorum ſententia conti-
,, giſſet, magnam Chriſtianæ Reipublicæ, maxi-
,, mam huic Sedi, cuius Romanorum Rex de-
,, fenſor, at tutor eſſet, eiuſque Enſis appellari
,, poſſet, perniciem allaturum. Dei nos benefi-
,, cio ab hoc periculo liberatos, electo Maximi-
,, miliano Bohemiæ Rege ex familia Catholica
,, in primis, deque Sede optimè merita. Addidit
,, Pontifex, Maximilianum tùm per literas, tùm
,, per Oratorem ſuum polliceri ſe fidei Catholi-
,, cæ, huius Sedis, eiuſque ditionis defenſorem
,, perpetuò futurum, *Præſtiturumque debitam ſub-*
,, *iectionem*, quo verbo in iuramento etiam vſus
,, eſt, quod in Maguntini Epiſcopi manibus prę-
,, ſtitiſſet, præſentibus hæreticis Electoribus, eo-
,, que eo verbo offenſos, neque enim exiſtima-

Electio Maximiliani in Regẽ Romanorum a Pontifice validata.

tunt-

Digitized by Google

,, runt Regem ita iuraturum. Quare cum in eo
,, iuramento ſubiectionem pollicetur, multo plus
,, tributum ſibi videri, quam ſi obedientia pro-
,, mitteretur.] Poſt multa in eius commendationem expreſſa, adiecit, miſiſſe ipſum Oratorem, qui confirmationem peteret electionis, quæ profectò multis ex cauſis parum firma, validaque cenſebatur. Primum, quod Electores hæretici interfuiſſent; deindè quod Colonienſis ante ſuam confirmationem interfuiſſet, quod ei nullo pacto liceret, cum ante confirmationem, atque acceptũ pallium Archiepiſcopalem iuriſdictionem exercere non poſſit, quod quædam etiam Colonienſi ipſi circa Religionem fuerint obiecta, quæ quamuis falſa ſpectaret, ante tamen confirmationem erant cognoſcenda. Tertium, ac maximum vitium eſſe, quod nondum Ferdinandus coronatus eſſet, atq; ante hac inauditum eſſe, duos eodem tempore fuiſſe Reges Romanorum.

Verum hiſce omnibus medicabili diſpenſatione occurri, longè ſatius viſum eſt, quod præſtaret magis Catholicum habere Principem, quam exactam electionis cenſuram obſeruari, cum maioribus malis amouendis melius ſubueniret moderatio ſyncere charitatis, quam rigor indiſcretæ ſeueritatis. Ideò tum Pontifex ipſe, tùm ipſi pariter Cardinales ad vnum omnes cenſuerunt, vt vitium ſuppleretur, electioque confirmaretur, ac
,, Oratori Conſiſtorium daretur. [Itaque San-
,, ctiſſimus (pergunt acta) mandauit legi literas
,, Sereniſſ. D. Maximiliani Hungariæ, & Bohe-
,, miæ Regis ſuperioribus menſibus in Roma-
,, norum Regem in Oppido Francfordienſi ele-
,, cti ad Sanctitatem Suam ſcriptas, per quas
,, dictam electionem confirmari petebat, quam
,, electionem Sanctitas Sua de conſilio Fratrum
,, approbauit, & confirmauit ſupplendo om-
,, nes defectus; ac inſequenti die Lunæ ſep-
,, tima Februarij fuit Conſiſtorium publicum,
,, in quo fuit receptus Orator Maximiliani in
,, Regem Romanorum electi, qui obſequium, &
,, reuerentiam præſtitit, quam Sanctitas Sua
,, admiſit, & acceptauit.

Act. Conſ. ms. Card. Sp. ſig. nu. 134.

28 Alia quoque Legatio ex arcano geſta eſt Ferdinando Imperatore, atque Alberto Bauariæ Duce poſtulantibus, vt vſus calicis permitteretur Laicis in Germania, vtque laici coniugati doctrina, & pietate conſpicui in ijs locis, in quibus cœlibes Sacerdotes nõ ſufficerent, ad Sacra Sacerdotalia, Eccleſiaſq; adminiſtrandas admitterentur; ardebat enim Laicorũ vulgus maxima calicis ſiti, at quemadmodũ hi inuidebãt calicẽ Sacerdotibus, ita viciſſim plures impudici Sacerdotes coniugijs inhiabant, quorũ cupiditates magis incendere Hæretici adulteratis Conc. Tridentini decretis, quibus finxere, datam eſſe à Tridentino Concilio ducendarum vxorum poteſtatem, eoque mendacio freti Canonici Eccleſiæ Collegiatæ Beatæ Mariæ in emporio Hamburgenſi ſacrilegas nuptias inicere. ac viros duos pios eorum impietati reſiſtentes Decanum, & alium Canonicum pepulere, quos ab Archiep. Bremenſi reprimi, atq; ad officiũ redigi XX. Iulij Pontifex iuſſit, miſitq; ſyncera Concilij Tridentini acta, vt ea typis excudenda curaret. Piiſſimus verò Imperator, ac Dux Bauariæ, & calicem laicis, coniugatorumque ad Sacerdotales ordines admiſſionem depoſcebat, cum putarent ex animo, reliquias Catholicorum in pluribus Prouincijs alia ratione retineri non poſſe, magnam verò Lutheranorum multitudinem ad Catholicæ religionis caſtra ex ea indulgentia transuolaturam: quæ poſtulata ob Oratoribus ex-

Iac. Aug. Thuan. lib. 30. in fin.

Imperator, & Dux Bauariæ vſum calicis petunt pro ſuis ſubditis.

Pius lib. br. ſig. 2904. ep. 169.

poſita XVI. Kal. Martij Pontifici fuere. Is verò ingemuit tantam perturbationem temporum inuectam eſſe ab effrænata hæreſeos licentia, quæ laicorum, Sacerdotumque munera confunderet, & calicis quidem vſum, de quo iam ante in Tridentino Concilio agitatum vidimus, certis legibus indulgeri poſſe inclinabat Pontifex, qui de eo retulit ad Cardinales, vt narrant acta Conſiſtorialia.
,, [Prima Martij MDLXIV. conqueſtus eſt San-
,, ctiſſimus Dominus Noſter de qualitate tem-
,, porum referens Patribus Imperatorem, & Du-
,, cem Bauariæ petere aliquas conceſſiones: ex-
,, tant vtriuſque tum Cæſaris, tùm Ducis gemi-
,, næ literæ ad Pium Februario menſe, & præſer-
,, tim vt concedatur eorum ſubditis communio
,, ſub vtraque ſpecie, & ſuper hac deputatio fa-
,, cienda eſt à Sanctitate Sua.

Iac. Aug. Thuan. lib 36.

Act. Conſiſ. ms. Card. Spad. ſign. nu. 134.

Ext. in ms. Arch. Va. ſig. n. 3220 Nona Febr. & 13. & 14. Febr.

Iuſſit interim, vt omnes inuocato Numine, quid agendum foret, à Patre luminum exquirerent, ac qui erant Presbyteri ſacrum de Spiritu Sancto per ſe ipſos, qui verò Diaconi, per alios celebrarent, vt miſſa de cęlis Sanctis Dei ipſa ſedium ſuarum aſſiſtrice ſapientia innoteſceret, quid acceptum eſſet apud illum.

Act. Conſ. lit. G.

29 Ferdinandus verò, cum omnem reducendæ Germaniæ ſpem in eo ſitam eſſe iam crederet, vt & calix permitteretur laicis, & coniugium Sacerdotibus non denegaretur, nouis etiam literis Pontificem acrius vrgebat, vt poſtulatis annueret, ac XIV. Februarij die has potiſſimum ad Pontificem ſcripſit.

Beatiſſime in Chriſto Pater, & Domine, Domine Reuerendiſſime: poſt humilem commendationem filialis obſeruantiæ noſtræ, continuum incrementum.

Exiſtimamus ſuperuacaneum eſſe Sanctitati Veſtræ prolixè conteſtari, & comprobare ſummum ſtudij, & diligentiæ ardorem, quo hactenus omni loco, & tempore procurauimus, & promouimus, commodum, pacem, quietem, & vnitatẽ Sanctæ Matris Eccleſiæ: ſiquidem Deus ipſe nobis eſt teſtis, & conſcientia noſtra, quod in hac parte, neque curis, neque laboribus vnquam pepercimus; immo, & Sanctitati Veſtræ hanc noſtram voluntatem optimè cognitam, & perſpectam eſſe non dubitamus. Eo ſanè pietatis zelo, & honeſta intentione moti fuimus, cum proximè celebraretur Tridenti Sacrum œcumenicum Concilium, vt ageremus, & laboraremus pro conceſſione calicis, non certè temporalis alicuius commodi aucupandi, ſeù priuati emolumenti, & lucri obtinendi gratia, aut etiam quod nos in conſcientia noſtra, vel minimum ſcrupulum haberemus de eo, quod hucuſque, vel in hoc, vel in alijs quibuſcumque articulis ſenſit, & obſeruauit Sancta Mater Eccleſia, ſed quia prorſùs perſuaſum habuimus, ſicuti etiamnum habemus, huiuſmodi conceſſionem futuram eſſe vtilem in genere, plurimumque momenti allaturam in ſpecie ad reductionem lapſorum, & errantium, necnon ad faciendum iam tandem vtile principium reſtaurandæ vnitatis, & pacis Eccleſiaſticæ tandiu fruſtrà expectatæ, & deſideratæ. Verum quoniam eo tempore nobis relatum fuerat, non deeſſe, qui de hac materia, & conceſſione non nihil dubitarint, & varia impedimenta inijcerent, facilè tulimus rem aliquandiù differri, vt poſſemus interim pro exoneratione conſcientiæ noſtræ de hoc negotio conferre cum nonnullis præcipuis, atque potiſſimis Sacri Romani Imperij Prælatis, ac Principibus, exiſtimantes, quod præhabito eorum conſilio, rectius, atq; liberiùs, poſſemus deinde omni-

Act. Conſ. lit. G. Ms. Arch. Vatic ſig. n. 3221. pag. 417.

Imperator pro calice, & Sacerdotum coniugio obtinendo ſcribit ad Pium IV.

Digitized by Google

bus modis inſtare, & elaborare, vt petitioni noſtræ ſatisfieret.

Inſtituta igitur matura, & diligentiſſima deliberatione de hoc negotio, verum ſcilicet expediat hanc conceſſionem vlterius requirere, & vrgere, nec ne, cum dictis Prælatis, atque Principibus Eccleſiaſticis, nec non Illuſtri Alberto Palatino Rheni, & vtriuſq; Ducis Bauariæ filio, Principe, & conſanguineo noſtro chariſſimo, & dato eis cogitandi ſpatio, quo & ipſi poſſent rem cum ſuis Theologis, & Doctoribus pietate, & eruditione præſtantibus conferre, prout contuliſſe non ambigimus, ijdem Prælati, & Principes Eccleſiaſtici, cum intellexiſſent, nos ad huiuſmodi petitionē tàm neceſſariam, tùm Regnis, ac Dominijs noſtris, tùm vniuerſæ Nationi Germaniæ inclinatos eſſe, & ſtatuiſſe Sanctitatem Veſtram hoc nomine reuerenter interpellare, magnoperè collaudato propoſito noſtro promiſerunt, quod & ipſi in hac parte non eſſent defuturi officio ſuo, ſed obſequenter executuri, quidquid Sanctitas Veſtra ad filialem, & officioſiſſimam requiſitionem noſtram dignata fuerit indulgere, concedere, atque ſtatuere, & tractaturi, prima opportunitate oblata, hac ipſa de re cum ſuis Prouincialibus Coepiſcopis, ac Suffraganeis.

Poſteaquam ergò cognouimus, dictos Prælatos, & Principes Eccleſiaſticos à nobis in hac parte non diſſentire, & in dies magis, ac magis experti ſumus, quod ſumma rei neceſſitas vlteriorē moram non patiatur, ac inſuper in memoriam reuocauimus, quæ Reuerendiſſimi in Chriſto Patres Domini Ioannes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Prænestinus Cardinalis Moronus, & Carolus eiuſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tit. Sancti Apollinaris Presbyter Cardinalis de Lotharingia Principes, & amici noſtri chariſſimi nomine Sanctitatis Veſtræ nobis per Epiſcopum Quinqueccleſienſem, tunc Chanadienſem paucis menſibus ante finem Concilij nunciauere, & quæ Reuerendus Epiſcopus Pharenſis Nuntius Apoſtolicus in eandem ſententiam affirmauit, diutius haud cunctandum, ſed primo quoque tempore Sanctitatis Veſtræ benignitatem, ac pietatem hiſce officioſis literis noſtris implorandam eſſe duximus, rati non opus fore, quod Sanctitati Veſtræ moleſtiam exhibeamus anxia, & prolixa enumeratione multarum grauiſſimarum cauſarum, (vtcumque eas in promptu habeamus) propter quas Sanctitas Veſtra meritò poſſit pro æterna multarum animarum ſalute, humili, & filiali petitioni noſtræ paternè annuere, ſed arbitrati ſumus ſufficere, & gratius quoque futurum Sanctitati Veſtræ, alioquin maximis, & plurimis negotijs occupatæ, ſi ſanctitati veſtræ deſiderium noſtrum ſimpliciter, & quam fieri poſſet, breuiſſimè proponeremus.

Itaque nunc Sanctitatem Veſtram noſtro, & præfati Illuſtris generis noſtri Ducis Bauariæ nomine impenſiſſimè rogamus, & obſecramus, vt pro ea auctoritate, quam à Deo Optimo Maximo obtinet, dignetur clementer opitulari tot Germaniæ nationis, ac Regnorum, & Prouinciarum populis, quibus Viri Catholici, & prudentes iudicant, Deo propitio, hac conceſſione calicis optimè conſultum iri, quemadmodum nobis planè perſuaſimus, Sanctitatem Veſtram pro ſumma pietate, & iuuandæ, inſtaurandæque collapſæ religionis noſtræ Catholicæ ardentiſſimo ſtudio, lubenter facturam eſſe, neque permiſſuram, vt fruſtra a Sanctitate Veſtra auxilium petijſſe videamur in re tàm neceſſaria, & ad ſalutem Chriſtiani populi pertinente, quæ in Concilio tàm diligenter ventilata, & diſcuſſa fuit; præſertim cum iam omnibus conſtet, & manifeſta ſit ingens vtilitas, quæ ex huiuſmodi conceſſione expectanda eſt. Præterea habita diligentiſſima deliberatione, cum viris Catholica pietate, & doctrina claris, ac rerum Germanicarum peritiſſimis, ex illorum ſententia, Sanctitatem veſtram hac quoque de re certiorem reddendam eſſe cenſuimus; quodque Sanctitas Veſtra maximum quoque momentum adferet tàm ad conſeruandas in Germania, ac Regnis, & Dominijs noſtris ſaltem exiguas hasce Religionis Catholicæ reliquias, quam ad cohibendas, & extirpandas hæreſes, & earum auctores, ebuccinatores, & propugnatores, ſi non ſolum modum, & rationem aliquam inuenerit, qua Sacerdotes, qui aſſertis ſuis coniugijs ſe ab Eccleſia ſepararunt, Eccleſiæ poſſint reconciliari, retentis vtcumque in contubernio ſuo aſſertis illis vxoribus, verum etiam benignè indulſerit, quod in ijs locis, vbi Presbyteri in eo numero, qui ſufficiat, haberi nequeunt, ab Epiſcopis ordinarijs viri laici iuſtæ ætatis, ac doctrinæ, & vitæ probatæ, ac bonæ famæ ad miniſterium altaris, & ad alia Sacerdotum munia admittantur.

Quocirca prætermittere non potuimus, neque debuimus in tanta rerum difficultate, quin etiam hoc nomine Sanctitati Veſtræ, omni, quo poſſumus, ſtudio pro nobis ipſis, & pro antedicto illuſtri, & chariſſimo Genero noſtro reuerenter rogamus, & obteſtamur, vt poſtpoſita omni dilatione, in hoc quoque articulo ſalutare remedium adhibeat: & cum Sanctitas Veſtra non ignoret, iudicio, & ſententia tot pijſſimorum hominum tali curatione Eccleſiam Catholicam, diuino fauente numine, plurimum iuuari, & multa animarum millia ſaluari poſſe, nequaquam intermittat etiā Sanctitas Veſtra in hac parte Apoſtolicam auctoritatem exercere; hoc ipſum enim tempus eſt (quod cum debita filiali reuerentia dictum volumus) quo Sanctitas Veſtra id præſtare, perficere, & aſſequi poterit, vt nomen eius in perpetuum celebretur, atque laudetur, ac verè de Sanctitate Veſtra dicatur: Quid potuit facere, & non fecit verè Pius Pontifex, quò nutantes firmaret, lapſos erigeret, & errantes in gremium Eccleſiæ reduceret? Profectò Sanctitas Veſtra in eo factura eſt rem vocatione, & pietate ſua digniſſimam, quā proculdubio nos ipſi, & omnes pij, & Chriſtifideles in vniuerſo Chriſtiano Orbe noſtris ad Deum Optimum Maximum orationibus pro incolumitate, & fælicitate Sanctitatis Veſtræ iugiter fundendis promereri ſtudebimus; cui, quod reliquum eſt, filialis noſtræ obſeruantiæ officia reuerenter offerimus, ac commendamus. *Datum in Ciuitate noſtra Vienna die XIV menſis Februarij anno Domini MDLXIV. Regnorum noſtrorum Romani XXXIV. aliorum verò XXXVIII.*

Quod nos noſtro, & fratis Illuſtris, & chariſſimi filij noſtri Ducis Bauariæ nomine à Sanctitate veſtra ſtudio vnitatis, & pacis Catholicæ Eccleſiæ promouendæ reuerenter petimus, id ſine negotio, & mora conceſſum iri confidimus: quinimmò illis potiſſimum de cauſis, quas Sanctitas Veſtra ex Illuſtriſſimo Cardinale Morono, & ex Oratore noſtro intelliget, omninò ita fore pro certo tenemus.

30 Ad hæc poſtulata eblandienda à Pontifice idem Imperator Ioannem Moronum Cardinalem, qui Concilio Tridentino cum ſumma Legati A- [illegible] poſto-

poſtolicâ auctoritate præfuerat, interpretem adhibuit, ad quem extant hæ literæ.

Ferdinandus Diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, &c.

Reuerendiſſimo in Chriſto Patri Domino Ioanni S. R. E. Epiſcopo Prænestino Cardinali Morono amico noſtro chariſſimo, ſalutem, ac beneuolentia noſtra affectum.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3220

Reuerendiſſime in Chriſto Pater amice chariſſime. Poſteaquam proximis diebus diutina, & matura deliberatione cum viris pijs Catholicis, & doctis, adhibita ſpecie à S. D. N. piè, ac benignè conceſſa, tandem, Deo propitio, res in eum locum eſt adducta, quod confidamus, tùm Sanctitatis Suæ voluntati, tùm afflictis, & turbatis multorum conſcientijs probe conſultum iri, quemadmodum Paternitas Veſtra Reuerendiſſima intelligere poterit: quandoquidem rem omnem cum Reuerendo Epiſcopo Pharenſe Nuntio Apoſtolico beneuolè communicauimus, qui haud dubiè, quæ acta ſunt, ad Sanctitatem eius referet, adeò, vt nunc in hoc Sacro Calicis negotio nobis nil aliud reſtare videatur agendum, niſi quod quædam breuia nobis à Sanctitate eius tranſmiſſa latiùs extendantur, & quædam de nouo conficiantur: cuius rei curam magnifico, fideli, nobis dilecto Proſpero Comiti Archi noſtro Conſiliario, & apud Sanctitatem eius Oratori iniunximus, eamque nihil planè difficultatis habituram arbitramur, præſertim ſi Paternitas Veſtra Reuerendiſſima ſuas quoque partes interpoſuerit, prout interponi vehementer deſideramus.

Sed alterum illud negotium nobis ſupereſt conficiendum de coniugio Sacerdotum, quod Sanctitas eius in vlteriorem deliberationem reiecit; eſt enim illud non minoris momenti, quàm conceſſio Calicis, ac diutiùs nullo modò poſthaberi poteſt, nec debet. Quapropter Sanctitatis eius illud nunc iterum per præfatum Oratorem noſtrum in memoriam redigendum, & reuerenter inculcandum duximus, in quo cum Paternitatis Veſtræ Reuerendiſſimæ opera nobis maximo itidem vſui eſſe poſſit, Paternitatem Veſtram Reuerendiſſimam ſummo ſtudio beneuolè hortamur, atque requirimus, vt conſideratis æquiſſimis pariter, & grauiſſimis illis rationibus, & argumentis, quibus ad hanc neceſſariam petitionem adducti ſumus, & pro ſua præclariſſima erga nos voluntate velit nobis etiam in hac re, tàm pia, tamque vtili ad recuperandam Eccleſiæ vnitatem, & quietem, auxilio ſuo adeſſe, & ſic vti hactenus conſueuit in rebus omnibus, boni Protectoris officium præſtare, quemadmodum nobis de Paternitatis Veſtræ Reuerendiſſimæ pietate, ac beneuolentia planè pollicemur. Factura profectò eſt Paternitas Veſtra Reuerendiſſima opus pium, & ſanctum, Deoque Omnipotenti gratum, atque Eccleſijs in Germania, ac Regnis, & Dominijs noſtris ſaluberrimum, quod Paternitati Veſtræ mutuis Cæſareæ beneuolentiæ ſtudijs rependemus, eandem, quod reliquum eſt, valere optantes. *Datum in Ciuitate noſtra Vienna die XVII. Iunij MDLXIV. Regnorum noſtrorum Romani XXXIV. aliorum verò XXXVIII.*

31 Pro Calixtinorum etiam reliquijs, quæ ſuperfuerant in Bohèmia, in ſinum Eccleſiæ traducendis, idem Imperator flagitauit, vt Pontifex permitteret Pragenſi Archiepiſcopo eos ad ſacerdotalem ordinem prouehere, ſubiectis legibus in libello ſupplicè deſcriptis.

Tom. 14. de Conc. Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3202.

Quæ poſtulat à Sanctiſſimo D. N. Cæſarea Maieſtas, tria ſunt. Primum, quod Archiepiſcopo Pragenſi concedatur, vt Calixtinos, qui antiqua conuenta, & compactata ſe ſeruaturos ſpoponderint; omnibus prius hæreſibus abiuratis, & ritibus ab Eccleſia Romana diſſentientibus, dempto calicis vſu, Eccleſiæ reconciliare poſſit.

Secundum eſt, quod eidem Archiepiſcopo Pragenſi detur, vt Calixtinos iam reconciliatos, ad ſacros ordines promouere poſſit.

Tertium, quod illis conſulatur oppidis, in quibus cum vnicus tantum ſit Sacerdos, diuerſi tamen ſunt communicandi ritus. Et interiectis pluribus de adigendis Calixtinis, vt profiteantur totum Chriſtum ſub qualibet ſpecie contineri, nec vtramque ſpeciem neceſſariam ad ſalutem, ſubdunt.

Quod Bohèmis id concedi poſſit, hæc nos perſuadent; quia à centum viginti quinque annis in ritu, atque more nutriti ſunt, & educati, vt opus perdifficile ſit ipſos ab inſtituto more diuellere. Diuerſa autem eſſet ratio, ſi denuo hæc ſibi concedenda peterent. Differunt enim hæc duo ad inuicem, ſi quempiam natura non malum in antiquo more permanentem toleremus, vel vetuſtiorem conſuetudinem bonam nulla certa ratione mutari ſinamus.

Calicis vſus Germanis permittitur.

32 Re igitur à Patribus, ac ſapientibus viris diſcuſſa, conſultius viſum fuit, petitioni Calicis aſſentiri, vt hoc veluti obice ſubmoto, in angulari lapide Catholicæ veritatis conueniret Germanorum natio, quamuis iſtis proprietatibus diſtinctiùs emineret. Igitur Epiſcopos nonnullos auctoritate inſtruxit Pius, vt certis legibus, Laicis Calicis vſum efflagitantibus permitterent; Hoc ipſum per Oratorem ſuum poſtulante Ferdinando, quod diceret, nolle ſe ea, quæ iuris erant Eccleſiaſtici, temere attingere, vt ex ſubiecta formula manifeſtiùs comprobatur.

Ext. in ms. Arch. Vat. ſig. n. 3219 pag. 14.

Sacra Cæſarea Maieſtas Dominus noſter clementiſſimus, poſteaquam intellexit inſtantem petitionem ſuam, quam fecit, primum per ſuos Oratores in Sacro Tridentino Concilio, deindè verò apud Sanctiſſimum in Chriſto Patrem, ac Dominum D. Pium S. R. & Vniuerſalis Eccleſiæ Summum Pontificem iam tandem exauditam eſſe, Sacrique Calicis vſum ijs, qui dignè illum in communione ſanctæ Catholicæ matris Eccleſiæ petent, poſthac minime eſſe denegandum, exiſtimauit, nunc ſummam adhibendam eſſe curam, ac diligentiam, ne quod ſuprema, ac legitima Eccleſiæ auctoritate iam licet, illicito vllo modo ad vſum proximè redigatur; quinimmò, ne ipſa conceſſio in ſenſus non veros à quoquam trahatur, ac ne quod à Maieſtate Sua Cæſarea pia mente procuratum fuit, & eiuſdem Eccleſiæ ob eam præcipuè cauſam conceſſum, vt diu fruſtra exoptata fidelium concordia fieret, ſchiſma maius, deterioreſque pariat contentiones. Quare tametſi Maieſtas Sua Cæſarea nihil minus cogitat, quàm falcem in meſſem S. D. N. cæterorumque Epiſcoporum mittere, quandoquidem probè nouit, ac lubenter, & apertè profitetur, quod minime ad Principes Sæculares pertineat, de rebus fidei ſtatuere, ſed ad Eccleſiaſticum ordinem pertineat de rebus fidei ſtatuere, grauioreſque Religionis, & fidei cauſas ad Apoſtolicam Sedem, ſacraque Concilia Diuina Dei diſpoſitione eſſe

refer

reſeruatas; verumtamen, vt Maieſtas Sua Cæſarea, tanquam Primogenitus Eccleſiæ filius, ſupręmuſque eius Aduocatus, ac Defenſor omnem ſuam promptitudinem, aſſiſtentiam, & auxilium pro legitima executione piæ huius Sacri Calicis conceſſionis, ſeù permiſſionis ita exhibeat, vt fructus indè, Deo auſpice, animabus fidelium ſalutaris proueniat. Viſum eſt Maieſtati Suæ Cæſareæ negotium dare pijs aliquot, & doctis, paciſque ſtudioſis viris, qui in Dei nomine, ac Sancti Spiritus, gratia Dei inuocata, diligenter cogitarēt, perpenderent, examinarentque, omnia, quæ iuxta formam iam emanatæ conceſſionis Sacri Calicis, vſum illius (quantum humana diſcretio, cautela, diligentiaque aſſequi poteſt) fructuoſum reddant, deque tandem omnibus, ſuper quibus vnanimiter eos conuenire contingeret, Cæſaream Suam Maieſtatem commoneſacerent. Cum itaque ab ijſdem Cæſareæ Suæ Maieſtatis mens, ac voluntas diligenter fuerit executioni demandata placuit Suæ Cæſareæ Maieſtati, quæ ab illis piè propoſita ſunt, cum Reuerendiſſimis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, quorum Prouinciæ, ac Diœceſes Maieſtatis Suæ Regna, ac inferioris Auſtriæ Dominia Patrimonialia attingunt, pro ſacri calicis diſpenſatione delegatis tenore præſentium benignè conferre.

Quoniam vero in hac tota actione vnicus Maieſtatis Suę ſcopus eſt, vt ſacri calicis rectus vſus inſtituatur, piaq; Eccleſiæ intentio votiuum ſortiatur effectum, antequam ea exponantur, quæ ſeruanda pij viri conſuluerunt, nonnulla, ſine quibus inſtitutum hoc vtiliter executioni mandati minimè poſſe videtur, pręmittenda eſt duxit.

Conceſſionis huius fructum, ex confeſſorum, & concionatorum diligentia in primis pendere planè conſtat: licet autem de ſalutari peccata confitendi more, quo ab initio Catholica Eccleſia vnanimi Sanctorum antiquorum Patrum conſenſu vſa eſt, & modò etiam vtitur non ſit præſentis inſtituti ex profeſſo diſſerere, maximè cum præſupponendum ſit, Sacerdotes conſcientiarum Præſides, ac Iudices Diuina ordinatione inſtitutos à confitentibus ſacramentalem confeſſionem ſemper requirere, ac poteſtate dimittendi, retinendique peccata diuinitus eis tradita nequaquā abuti, tamen quæ hoc tempore, quo calix Populo laico exhibebitur, præcipuè introducenda, & promouenda, ipſiſque confeſſoribus diligenter obſeruanda videntur, hæc ſunt.

Primum Dei Populus ita docendus, exhortandus, atque admonendus videtur, vt intelligat, ſentiatque, Romanam Eccleſiam, ſub qua matre ac magiſtra diuiſim Eccleſijs fides Catholica tradita eſt, nequaquam eſſe ideò reprehendendam, quod in ſacramentorum diſpenſatione ſalua illorum ſubſtantia ea ſtatuat, vel mutet, quæ ſuſcipientium vtilitati, ſeù ipſorum ſacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire iudicarit, quin imò poteſtate ſua rectiſſimè, & pijſſimè vſam eſſe.

Videtur inſuper Populum ita docendum, exhortandum, atque admonendum eſſe, vt in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento ſub qualibet ſpecie totum, & integrum Chriſtum contineri, & ſumi formiter credat, & quod ad fructum ſacramenti attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſalutem defraudari eos, qui vnam ſpeciem ſolam accipiunt, idèòque aſſerentes ſub vnā panis ſpecie integrum Chriſtum non ſumi, atque, ac docentes, paruulis, antequam ad annos diſcretionis peruenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, à pijs fidelibus Eccleſiaſticam vnitatem ſeruantibus eſſe reijciendos. Pijſque pariter, ac prudentibus confeſſoribus faciendum erit pro viribus, vt quiſque ſentiat, quod ſi ad communionem accedet, niſi integram, atque inuiolatam eam teneat, & credat fidem quàm Sol Iuſtitiæ Chriſtus Deus docuit, Apoſtoli, & Beatus Petrus, eiuſque legitimi ſucceſſores tradiderunt, & prædicta Catholica Spiritu Sancto ſuggerente Eccleſia perpetuò retinuit, reum eum eſſe Corporis, & Sanguinis Domini, iudiciumque ſibi manducare, & bibere.

Et quoniam Cæſarea Maieſtas non ſine dolore intellexit, eſſe in Dominijs, ac Regnis eius, & præſertim in Auſtria, qui conquerantur, neſcitur, qua in Curia, Sacerdotes in aliquibus locis, vt plurimum, omnes, qui ad confeſſionem accedant, publicè, & illorum facta, quaſi in corona audire, ac mox deindè abſoluere, ideòque non poſſe ſingulos omnia peccata mortalia, quibus ſi conſcientiæ ſuæ latebras diligenter priùs explorarent, Deum ſuum mortaliter offendiſſe animaduerterent, apud ſolum Sacerdotem ſecretò confiteri, ſalutaria ſuper indè conſilia quærere, ac per abſolutionem poſtmodum à peccatis releuari, arbitratur Maieſtas Sua, Catholicum, apprimeque pium confitentium zelum fouendum eſſe.

Quarè vt Sacerdotum omnium, in primis autem Dominorum ordinariorum hac in re diligentia meritò requiritur, remediumque ab eis ſedulo expetitur, ita etiam confeſſores omnes in eiuſdem ſuæ Maieſtatis Dominio degentes ſerioſè videntur præmonendi, vt in priuatis ſecretis confeſſionibus audiendis prudenter ſe gerant, iuxtaque captum confitentium, quorum omnium, & ſingulorum vna atque eadem non eſt ratio, procedant, tandemque cui vel lac, vel ſolidus cibus conuenient, lac ſolidum-ue cibum piè præbeant, caueantque perdiligenter, ne Theologalibus difficultatibus alijſ-ue occultis myſterijs captum confitentium excedentibus (quæ omnia inutilium diſputationum, vndè hæreſes etiam, proh dolor, ortæ ſunt, multorumque deinceps diſcordiarum cauſa, & fomentum extiterunt) vel confitentes deterreant à ſacra communione, quæ dignè ſumentibus medicina ſemper eſt ſalutaris, arceant, aut expellant, ſed ritè omnia tractantes, incorruprèque diſponentes, Dei gloriam, atque animarum ſalutem dumtaxat ſe quærere oſtendant.

Et poſteaquam legitima Catholicæ Eccleſiæ auctoritate prouiſum quoque eſt, vt in recipiendis ad Eccleſiæ vnitatem, & gremium lapſis verè pœnitentibus de rigore canonum remittatur, videtur, tàm reuerendis ordinarijs, quàm cæteris Sacerdotibus prudenter, maximaque cum circumſpectione agendum eſſe, vt non modò ea pręſtentur, atque exigantur (vbi tamen de lapſis notorijs, ac ſcandaloſis agetur,) quæ in ipſa conceſſione pro diſciplina Eccleſiaſtica cōſeruanda piè ſunt expreſſa, verum etiam cum promiſcua plebe, quæ ignorantiæ vitio, vel errorum tenebris obducta, vel in erroribus nata, atque hactenus educata fuit, tanta cum charitate procedatur, vt ea ipſa erroris ſui à confeſſore ſuo diligenter admonita, ac deſuper munere ſacramentalis abſolutionis accepto, in foro conſcientiæ planè tuta, & in vnitate Eccleſiæ conſtituta ad communionem admittatur: efficiantque pij Sacerdotes, vt quę pro rerum locorum, perſonarum, & temporum conditione ad Dei honorem, pœnitentiumque

que vtilitatem expedire cognouerint, ea ipſos prudenter impleuiſſe conſtare poſſit. Denique in confeſſionibus, & in concionibus ita ſe gerant, vt obſeruantiam conditionum, quę Sanctiſſimi Domini conceſſioni, pro ſubleuandarum conſcientiarum ſtudio inſertę ſunt Chriſtianis exhortationibus, & ſua doctrina efficaciter, ac ſuauiter introducant.

Supereſt de illis loqui, quę Suę Maieſtati à ſępe nominatis viris pro ſacri calicis adminiſtratione pientiſſimè propoſita fuerunt.

Sanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti, non aliter ex calice præter formam in Ecclesia perperuò vſitatam adminiſtrandus eſſe videtur, caliceſque plures, & capaciores antea conſecratum, omnibus rite illum appetentibus, exhibeant.

Ac ne ſchiſma inter fratres vllum oriatur, quinimò, vt ex hac Saeri Concilij, & Apoſtolicę Sedis gratia, & conceſſione illud obtineatur, quod pij viri iam multum, diuque in votis habuerunt, nempè, vt vinculum charitatis ſarciatur, ac conſeruetur, atque vt omnes in Sancta vnius Catholicæ, ac Apoſtolicæ Eccleſiæ vnitate, non modò vno, & eodem ore Deum glorificent, ſed vnum atque idem eſſe exterioribus quoque ſignis dignoſcantur, piè arbitrati ſunt, ſincerèque conſuluerunt, Miniſtrorum Templorum, & Altarium differentiam prorsùs tollendam eſſe, pariter etiam priùs, & poſteriùs in re tanti momenti, omninò eſſe euitandum: quarè omnes tàm ſub vna, quam ſub vtraque ſpecie communicaturi indiſcriminatim ad communionem accedere debere, hoc tamen ordine omninò obſeruato, vt Sacerdoti Catholico, qui Corpus Domini ſub ſpecie panis prębet in medio Altaris exiſtente, Leuita, vel alius Sacerdos Catholicus miniſtrans è dextro Altaris cornu calicem ſacrum, è ſiniſtro verò & infra altaris gradus æditius, vel aliquis alius honeſtus laicus meram ablutionem vini non conſecrati, quemadmodum hactenus in vſu fuit, porrigat, ita vt ij qui vnica ſpecie contenti eſſe volent ad illum, puta æditum ſolum, qui verò ſub vtraque communicare maluerint, etiam ad ſacrum calicem ſeſe conferre queant.

Ne verò Chriſti oues eſuriant neue paruuli panem petant, & non ſit, qui frangat eis, præmittendum conſuluerunt piam aliquam populo exhortationem, præſertim in publica, & frequenti communione in lingua vernacula, verbis tamen eiuſmodi conceptam, vt populus ſummatim ex ea de eſſentialibus ad doctrinam fidei Sanctiſſimę Euchariſtiæ Sacramenti, atque eius fructum inſtruatur, doceaturque, tùm illos, qui ſub altera, quam qui ſub vtraque communicant, vtroſque carnem, & ſanguinem Domini integrè, ac ritè ſumere, atque vt iuxtà Pauli ſententiam, manducans non manducantem contemnere non debet, ita bibenti, ne contemnat non bibentem, cauendū erit: & quemadmodum per varietatem huius ritus fides, aut religio minimè variatur, ita debere omnes ſollicitos eſſe ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.

Simili modo, quandoquidem rudes homines mentem à terrenis haud facile auocant ad animos in gratiarum Dei actionem, & laudem excitandos, poſſent poſt communionem, hymnus aliquis, vel pſalmus, cum reſponſorio inſtituto conuenientes, & ab Epiſcopo diligenti examinatione præmiſſa approbati, vulgari lingua decantari.

Super his autem omnibus expreſſa dominorum ordinariorum diligentia requiritur in viſitatione bis, aut ſemel ſaltem in anno per vniuerſam Diœceſim per Catholicos prudentes, doctos, & Dei gloriam quærentes, non auaros, non in fide dubios, imperitoſque homines inſtituenda, executioniqne demandanda. Certè alioquin in die tremendi iudicij de manibus eorum animæ ſibi ſubditorum requirentur, ſentientque ſe hominibus, & Deo potiſſimum diſplicuiſſe.

Hæc ſunt pia illa, ſalutariaque conſilia, quæ vt Cæſareæ Suæ Maieſtati ſyncerè exhibita, ac propoſita ſunt, ita ſæpenominatis Reuerendiſſimis Prælatis, conceſſioni tamen Apoſtolicæ Sedis, Sacrique Concilij innitendo, benignè ſignificanda eſſe duxit; non vt eorundem munus, quemadmodum etiam ſuperiùs tactum eſt, ſibi vſurpare, aut quidquam contra boni Imperatoris, ac priuilegiorū Eccleſiaſticorum defenſoris officium attentare vnquam cogitauerit, ſed vt protectionis, atque aſſiſtentiæ ſuæ Cæſareæ ſtudia, cum Apoſtolicæ Sedis, Sacrique Concilij ſtudijs piè coniuncta eſſe ſæpènominati Reuerendiſſimi Epiſcopi omninò ſentiant, ac quid eis liceat pariter, & quid expediat perpendant, certumque habeant, Maieſtatem Suam Cæſaream in executionem præmiſſorum ita effecturam, vt fauor, & auxilium Maieſtati Suæ eis nunquam deſit.

Hæc omnia Maieſtas Sua Cæſarea, tùm Reuerendiſſimo Domino Zachariæ Delphino Epiſcopo Pharenſi Sanctitatis Suæ Nuntio, quam cæteris prænominantis Archiepiſcopis, & Epiſcopis benignè ſignificare voluit.

Cupit autem Maieſtas Sua Cæſarea hoc pium & ſaluberrimum negotium ſine omni dilatione per Reuerendiſſimos Dominos Archiepiſcopos executioni demandari. Vbi ſanè Maieſtatis Suæ Cæſareæ iudicio curandum erit, vt etiam ſuffraganei Epiſcopi ab Archiepiſcopis ſubdelegandi, nihil difficultatis faciant, neque moras nectant, ſed cum ipſi talia per ſe ſoli paſſim per vniuerſam Diœceſim ſuam præſtare non poſſint, mox huiuſmodi facultatem Prælatis, Decanis, ruralibus Parochis, Prioribus, Guardianis, ſeù alijs Monaſteriorum Præpoſitis tribuant, eoſque de ijs omnibus, quæ ſupra ſcripta ſunt copiosè edoceri curent, & Deo propitio hoc inſtitutum ad Dei gloriam, & ſalutem, quietem, & vnitatem Eccleſiæ, ac Germaniæ, Regnorumque, & Dominiorum Maieſtati Suæ Cæſareæ, iam tandem perficiatur, quemadmodum Maieſtas Sua Cæſarea futurum ſibi planè perſuaſum habet, atque id Cæſarea ſua beneuolentia pariter, ac benignitate lubenter recognoſcit. *Decretum per Maieſtatem Suam Cæſaream die XI. Iunij Anno Domini MDLXIV.*

33 Vt autē Germaniæ rebus maiori, tū præſidio, tū dignitate conſuleret Pontifex Io. Card. Moronū nuper Tridentina Legatione gloriosè perfunctum, ac Cæſari maximè acceptū Legatū in Germaniam decreuerat, amplaque illum inſtruxerat facultate, quò validius Hæreticis poſſet reſiſtere, eorumfraudes pandere, atque argutias elidere, libros omnes Hæreticorum legendi, & apud ſe retinendi, iuſſuſque fuerat, Imperatoris, ac Bauariæ Ducis animum prudenter lenire, vt poſtulationibus modum ponerent, ne iniuſta forte conniuentia ea populis concedi optarent, quæ in illorum verterent perniciem, quibuſ-ue nō erigeretur lapſus ſed in ruinā magis impelleretur, quale propèmodū fuiſſet Sacerdotū coniugiū, atq; alia huiuſmodi. Cum autem grauis ſuſpicio eſſet oborta, ne Proteſtātes Legati Pontificij aduentu percuſſi bellum

Io. Franc. Firman. Diarior. tom. 11. Ms. Arch. Vat.

Lib. br. sig. an 1908, Pij 4. ep. 935.

Digitized by Google

Legatio Germaniæ Card. Morono demandata.

Vbi ſupra

Act. Conſiſ. vbi ſupra ſu. G.

Pius IV. li. br. an. 5. ep. 40. 41.

bellum ciuile conflarent, ad aliud extrahi tempus Legarionem viſum eſt, arque vt habent actus
,, Conſiſtoriales. XIV. Aprilis Sanctiſſimus fe-
,, cit verbum de dilatione profectionis Reue-
,, rendiſſimi Domini Moroni Legati in Germa-
,, niam, eò quia Ferdinandus Sereniſſimus me-
,, tuebat, ne tumultus Proteſtantium oriretur,
,, ſi id ſuis literis peteret; dixit tamen ſperare,
,, breui tempore Maieſtatem Suam, non ſolum
,, Legati profectionem non egrè laturam, ſed
,, etiam magnis precibus poſtulaturam. Et mul-
,, ta in hanc ſententiam loquutus eſt; ſe quidem
,, ſi fieri poſſit, pro Chriſtiani Populi ſalute,
,, centies quotidiè mortem oppetiturum, neque
,, priuati commodi rationem vllam, ſed publicę
,, tantum vtilitatis habiturum.

ib. ep. 21. & ep. 187.

Antiſtites Germaniæ ad Conciliũ Tridentinum recipiendum extimulantur.

34 Intereà, vt Tridentina Decreta à ſe confirmata per totam Germaniam promulgarentur ſimul, ac reciperentur, Eccleſiaſticos S.R. Imperij Electores, pluresque alios Germaniæ Epiſcopos ſuis extimulauit epiſtolis; & quoniam de Friderico deſignato Colonien. Archiepiſcopo incommoda quædam dubiæ fidei ſpargebatur fama, iſque cognito, quod ſibi obiectum erat crimen, ſuam innocentiam Pontifici aſſerere ſtuduiſſet, Pontifex graui epiſtola illum admonuit, vt publicum intemeratæ fidei documentum ederet, Catholicam palam fidem aſſerendo, ac ſimul Hæreticos è ſua Prouincia ſtrenuè eliminando.

35 Iamque lætior affulgere ſpes viſa fuerat fidei Catholicæ latius in dies per Germaniam propagandæ, quod noua illa calicis permiſſione, plurimi Viennæ eiurata hæreſi cum Eccleſia Sancta in gratiam rediſſent, ac Pontifex, cum in Conſiſtorio de Ferdinandi Imperatoris ægritudine verba eſſet facturus, męſtitiam illius nuntij hoc alio conſolationis pleno temperauit. Aſſerunt enim acta.

Acta Conſiſt. ſig. 134 pag. 390.

,, Romæ die Veneris XIV. Iulij fuit Conſiſto-
,, rium: Sanctiſſimus fecit verbum de infirmitate
,, Sereniſſimi Ferdinandi in Imp. electi, & multa
,, de eius laudibus dixit, & in Chriſtianam Re-
,, ligionem pietate.

Calicis vſus Laicis in Germania conceſſus.

,, Dixit, ipſum maxima cum inſtantia petijſ-
,, ſe, vt Germanicæ Nationi, & Statibus Patri-
,, monialibus communio ſub vtraque ſpecie
,, concederetur: id niſi fieret, breui fore, vt illa-
,, rum regionum viri, non ſolum hæretici, ſed
,, etiam infideles fierent; hanc conceſſionem,
,, remedium tanto malo futuram: hanc petitio-
,, nem factam ab Imperatore communicato con-
,, ſilio cum Principibus Catholicis Germaniæ
,, Epiſcopis, & Electoribus, ideò Sanctitatem
,, Suam, quamuis à rebus nouis ſemper abhor-
,, ruerit, non libenti animo, ſed neceſſitate coa-
,, ctam, vt tantis malis remedium adhiberetur,
,, de conſilio quorumdam Cardinalium ſecretò
,, per Sanctitatem Suam deputatorum, ac, quo-
,, rumdam Prælatorum, qui Concilio interfue-
,, runt, facultatem dediſſe quibuſdam Epiſco-
,, pis hanc conceſſionem faciendi, quibus ta-
,, men non dederat facultatem præciſam conce-
,, dendi vſum calicis, ſed ita demum, ſi expoſi-
,, ta ab electo in Imperatorem vera eſſe reperian-
,, tur, & cum conditionibus, de quibus in fa-
,, cultatibus; ſe ſui conſilij rationem nunc red-
,, dere voluiſſe, & certiores nos facere. Ex literis
,, Nuntij Delphini accepiſſe, Viennæ maxima
,, cum lætitia illius Populi vſum calicis receptũ

5. Aug. ep. 32.

,, fuiſſe, & cum laude, & gratiarum actione er-
,, ga Imperatorem, & Sanctitatem Suam, &
,, duas ex tribus partes ex Lutheranis, & ſuſpe-
,, ctis illius Ciuitatis poſt hanc conceſſionem
,, reſipuiſſe, & ſe Catholicos declaraſſe, quodq;
,, idem ſperatur fore in alijs Ciuitatibus.

Sublata calicis cõceſsio.

36 Verùm breui ſpes illa refloreſcentis fidei euanuit; ac cum nullus deinceps profectus haberetur Religionis, immò contumaciori animo Lutherani in ſuis hæreſibus defigerentur, multaque in dies grauiora oriretur incommoda, B. Pius Quintus, qui immediatè in Pontificatu Pio IV. ſucceſſit, ac Gregorius poſtmodum XIII. conceſſionem illam penitùs reuocarunt, ſeruatumque à pluribus ſeculis vſum ſub altera tantùm ſpecie communicandi laicos reſtituerunt.

Pius Imperatoris Ferdinandi obitus.

37 Ferdinandus verò Imperator, cum morbo, quò aliquantulum fuerat leuatus, iterum affictaretur, VIII. Kal. Auguſti placidiſſimè afflauit animam hora 23. cum anteà tàm liberis, quàm generis, qui lectulo circumſtabant, præclara præcepta, & conſilia dediſſet, in primiſq; Maximiliano, quem hortatus eſt, ac rogauit, vt perennem ſe Religionis Catholicæ defenſorem, ac vindicem præberet. Hoc accepto nuntio Pontifex Cardinales de Imperatoris morte certiores fecit.

Act. Conſiſt. ms. Card. Spad. ſign. 134. p. 389. Schard ep. rer. geſt. ſub Ferd. Boſarq. ep. 4. Iſthuan. hiſt. Hung. lib. 21. in fin.

,, Die V. Auguſti MDLXIV. fuit Congregatio
,, Generalis, in qua S. D. N. conqueſtus eſt de
,, obitu Sereniſſimi D. Ferdinandi Regis in Im-
,, peratorem electi, qui obijt die XXV. Iulij ma-
,, xima cum pietate, cum omnia Sacramenta
,, ſuſcepiſſet, & multa dixit de eius laude, & de
,, iactura Chriſtianæ Reipublicæ, quam ſpera-
,, bat per Sereniſſimos eius filios, & præcipuè
,, Regem Maximilianum reſarcitum iri. Fecit
,, verbum de eius exequijs peragendis, &
,, quod miſſa cantaretur per Cardinalem, & fie-
,, ret ſermo, quamuis non eſſet de more, & quod
,, illius memoriæ ampliſſimi honores haberen-
,, tur: & deputati fuerunt ad hoc Reueredissimi
,, Moronus, de Aracœli, Sabellus, & Borromęus.
,, Fuit deputatus Reuerendiſſimus Dominus Car-
,, dinalis ab Altaemps Legatus ad Maximilia-
,, num Romanorum Regem.

Pius IV lib. Breu. ſig. n. 1984. ep. 32.

Explicuiſſe Ferdinandum in extremo vitæ actu plurima virtutum exempla ſcripſit Pontifici Matthias Cithardus Ordinis Prædicatorum, qui morienti adſtiterat, vt ex Pij ad eundem Religio-
,, ſum virum reſponſo conſtat. [Literæ tuæ, qui-
,, bus cõmemoraſti ſingularẽ Ferdinandi Roma-
,, norum Imperatoris electi in ferenda diuturni
,, morbi moleſtia patientiam, tùm ſummam

ib. ep. 96.

,, pietatem, & Religionem, quam is in obitu
,, declarauit, dolorem, quem amiſſo Primoge-
,, nito noſtro cepimus, non parum conſolatæ
,, ſunt, &c. XIX. Auguſti MDLXIV. anno V.]

ib. ep. 101. ib. ep. 54. ib. ep. 100.

Solatus eſt alijs literis Maximilianum electum Imperatorem de obitu Ferdinandi Parentis, quem Deus è mortali vita ad immortalem euocarat, vt illi pro laboribus in aſſerenda fide Catholica ſuſceptis, fœlicioris Imperij æternitatem conferret. Mariam etiam Hungariæ, & Bohemiæ Reginam, nec non Ferdinandum Archi-Ducem Auſtriæ, Albertum Ducem Bauariæ, eo caſu afflictos ſacris conſolatorijs verbis permulſit. Porrò Maximilianus à Religione, ac pietate Imperij ſui exordia auſpicatus eſt, vt retulit Pontifex in Cardinalium Senatu.

Act. Conſiſt. ms. Card. Spad ſign. n. 134. 387.

Conſolatur Pius IV Principes ob mortẽ Imperatoris Ferdinandi dolentes.

,, XVIII. Auguſti MDLXIV. fuit Congregatio
,, Generalis, in qua S.D.N. communicauit Re-
,, uerendiſſimis DD. Cardinalibus, quæ ex lite-
,, ris Nuntij habebat de ſucceſſu rerum Germa-

niæ

,, niæ, poſt obitum Sereniſſimi Ferdinandi in
,, Imperatorem electi, & bonam ſpem, quam
,, habebat de nouo Rege Romanorum, qui cum
,, fratribus ſuis pietatem, & Religionem Pater-
,, nam imitaturum præ ſe ferebat:

Natalis Comes lib. 14. Turbida fuere initia Imperij Maximiliani ob Ioannis Tranſyluaniæ Principis in Hungariam irruptionem, qui ſecum auxiliarem Turcarum exercitum traxit, pepigerat ille antea cum Ferdinando inducias, quo extincto, eas ſolutas ratus, cùm ſe Solymanni Turcarum Imperatoris beneficio, & auctoritate Hungarię Regem diceret, contracto raptim exercitu Sachomar oppidum in finibus Pannoniæ inferioris munitiſſimum militari aſtu cepit; **Hũgaria à Maximiliano Imperatore defecit.** nam veſpere, qua hora armenta in oppidum reducebantur, ſubmiſit milites, qui poſt terga boum maximam pulueris nubem concitarent, ne ab oppidanis dignoſcerentur: ita vnà cum armentis oppidum ingreſſi cuſtodes repentè adorti trucidarunt, eademque celeritate in apertas Arcis portas inſiliere, antequam præſidiarij ſe colligerent, inde Hadadum, Ariuanum Pannoniæ oppida cepit, ad Vnguarum verò cladem à præſidiarijs Germanis accepit quatuor millibus amiſſis ex repentina glandium miſſilium procella, cum propiùs ad exploranda mœnia acceſſiſſet. Submiſſus verò mox cum copijs à Maximiliano Lazarus Suendius, vt Hungariæ opem ferret, Toccaium, & Serenſchium oppida cepit, deſertumque ab hoſte Sachamar inſtaurauit. Pellectus eſt in ſocietatem huius belli Turca, qui vt pro comparando exercitu tempus aucuparetur, de redintegrandis inducijs cum Maximiliano egit, vt pacis expectatione illuſum, atque imparatum adoriretur, de quo rerum ſucceſſu Pontifex Cardinalium Senatum certiorem fecit, ſeque ad ferendam opem Maximiliano, & coniungendos mutuo fœdere in Turcam Principes ſtudia omnia conuerſurum ſignificauit.

Act. Conſis. Card. Spad. ſig. nu. 134. pag. 390.
,, Die Veneris VI. Octobris MDLXIV. fecit
,, verbum de inducijs fractis à Tranſyluano, qui
,, quędam Oppida Maximiliani in Imperatorem
,, electi occupauerat, & de dubio, quod bellum
,, futurum eſſet in illis partibus inter Maximi-
,, lianum, & Turcas, quod ſi hoc occurrerit
,, (quod Deus auertat) cogitandum erit de au-
,, xilio ferendo eidem Regi, & vniendis Princi-
,, pibus pro Chriſtiana Republica, quibus rebus
,, pro viribus Sanctitas Sua ſe non deſuturam
,, affirmauit.

Licèt verò Turca de inſtaurandis inducijs miſſo Marco Zibinenſi ageret, tamen Maximilianus *Natal. Cõ. lib. 14.* Turcicarum artium non ignarus ad bellum ſtrenuè ſe accinxit, ac ne author belli, vel pacis oſor videretur, ſuis edixit, vt ab iniurijs in Turcam inferendis abſtinerent, de bellico verò, quem inſtruebat, apparatu Pontificem fecit certiorem, qui

Act. Conſ. vbi ſupra.
,, hæc retulit in Cardinalium Senatu. [Commu-
,, nicauit (inquiunt Acta) Sanctitas Sua ſacro
,, Collegio apparatus, quos comparabat Sereniſ-
,, ſimus Imperator aduersùs Vaiuodam Tranſyl-
,, uaniæ.] Addunt Acta de pia Maximiliani erga
Pontificem obſeruantia.

Act. Conſ. ſig. num. 234. pag. 392.
,, XV. Decembris retulit ſe habuiſſe literas
,, Sereniſſimi Imperatoris, & ipſius fratris, quas
,, attulit Epiſcopus Vintimilienſis, quibus ſigni-
,, ficabant, velle continuare in deuotione, & obe-
,, dientia erga Sedem Apoſtolicam, & ſuam
,, Sanctitatem.

38 Refert Iacobus Auguſtus Thuanus Maximilianum Cæſarem per Proſperum Comitem Arcuenſem dediſſe ad Pontificem literas quarto Kal. Decembris, quibus poſtulabat, vt de ſeueritate *Iac. Aug. Thuan. lib. 36.* Eccleſiaſtica permiſſis Sacerdotum coniugijs remitteretur in Germania, & Hungaria; non enim calicis conceſſionem optatum fructum afferre poſſe, niſi penuria Sacerdotum laborantibus Prouincijs ea in re ſubueniatur: ſubiungit ille, additã fuiſſe ſuccinctam argumentorum pro Sacerdotum matrimonio contra cœlibatum enumerationem, cum mandato, vt breuis ille commentarius Cardinalibus communicaretur. **Maximilianus cõiugium Sacerdotum à Pio IV. petit.** Mox argutias Hęreticorum agglomerat, vtroq; teſtamento Sacerdotibus vxores permitti, Apoſtolos paucis exceptis coniuges habuiſſe, nec conſtare poſt vocationem ijs præceptum, vt ſe ab vxoribus ſepararent, in prima Orientali, & Occidentali Eccleſia vſque ad tempora Calixti Sacerdotum coniugia libera, ac licita fuiſſe: conſuluiſſe Dionyſium Corinthi Epiſcopũ Pinyto Suffraganeo, ne cœlibatus onus Fratribus imponeret; Paphnutium in Nicæna Synodo dixiſſe, non eſſe præbendam Sacerdotibus occaſionem ſcortationis, vetito coniugio. Dein digreſſus ad calumnias addit, vix inter multos Sacerdotes vnum reperiri, qui caſtum cœlibatum præſtet, omneſque ferè eſſe publicos ſcortatores cum animarum diſcrimine, & populorum offenſione; quæ venena ex Rapſodo hæretico exſuxiſſe videtur, qui ſemper Hęreticorum cauſæ actorem, hoſtemque Catholicorum ſe in ſuis hiſtoriarum libris profitetur. Refelluntur verò facilè ex argutiæ à Sanctis Patribus, nam in primis veteres Sacerdotes, quo tempore miniſtrabant in Templo, colebant caſtitatẽ, cùm itaque auguſtius ſit Sacerdotium Euangelicum, in quo non vitulus, ſed Filius Dei immolatur, eò magis à Sacerdotibus colenda eſt caſtitas, quare Ambroſius ſenſit in cap. 3. ep. prioris ad Timoth. *Omnes à conuentu fœminæ abſtinere debere, quia neceſſe eſt eos quotidiè præſto eſſe in Eccleſia, nec habere dilationem, vt poſt conuentum legitimè purificentur.* *Ambr. in c. 3. ep. prioris ad Tim.* Quod ait Lutheranus in Nouo Teſtamento permitti Sacerdotibus coniugia, nullus vnquam expreſſus textus ab Hæreticis de ea re afferri potuit, imò contrarium ex Apoſtolo elicitur, qui enim bigamum non admiſit continentem, multò minus coniugali muneri operam dantem: inquit enim Syricius, *Scriptum eſt vnius vxoris virum. Non permanenti in concupiſcentia generandi dixit, ſed propter continentiam futuram*, & Hieronym. in epiſt. ad Pammachium. *1. ad Tim. cap. 3. Syric. in ep. ad Him. Taur. in ep. c. 7. Hie. in ep. ad Pammach. cap. 8.* *Apoſtoli vel virgines, vel poſt nuptias continentes, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut Virgines eliguntur, aut vidui, aut certè poſt Sacerdotium in æternum pudici*, & Epiph. *Eccleſia liberos gignentem vnius vxoris virum non ſuſcipit, ſed eum, qui ſe ab vna continuit, aut in viduitate vixit.* Quia verò vſus fuerit vtriuſque Eccleſię ex traditione, & Concilijs, & Sanctis Patribus conſtat. *Epiph. hær. 59.* Certè Nicęna prima Synodus canone 3. id nitidè interdixit. Cęterùm Maximilianus non abſolutè petierat permitti coniugia Sacerdotibus, ſed vt coniugati ad Sacerdotium in ijs locis, in quibus penuria erat Sacerdotum, admitterentur, *Baron. in Annal. cap. 3.* quod permiſſum aliquando refert Epiphanius, *Propter multitudinem, cùm non inueniretur miniſterium.* *Epiph. vbi ſupra.* Quod ad Thuani, & Hæreticorum calumnias attinet, omnes ferè Sacerdotes ſcortatores eſſe, optandum ſummoperè eſſet, vt ne vnus quidem huiuſmodi inueniretur, & quamuis Hierarchiam Eccleſiaſticam Angelica fæliciorem haud quaquam præſumamus, de qua ſcriptum eſt, *Qui ſeruiunt ei non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit prauitatem, quanto magis hi qui habitant*

domos luteas, & terrenum inhabitant fundamentum? fidentiùs tamen cum Scriptura dicam *Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curuauerunt genua ante Baal*, quod cuique intuenti probatos tot Sacerdotum mores facilè apparebit. Quod ſi Thuani ætate obſoletior fuerit Sacerdotum vita in Gallia, in qua tunc ille ſcribebat, nunc probitate ornatior eſt, vt Apoſtoli verba repetenda ſint, *Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia*, etenim hoc ſæculo diſciplina Eccleſiaſtica maximè refloruit in Sacerdotali ordine, tenente ſceptrum Gallicum Ludouico XIV. qui cùm probè noſſet Religionem firmamentum eſſe Regnorum, flagrantiſſimo pietatis ardore Ianſeniſtarum hæreſim naſcentem ab Innocentio X. & Alexandro VII. damnatam celerrimè præfocauit, tum animum regium ad euellendam radicitùs Caluiniſticam hæreſim adiecit, miraſque ſapientiæ politicæ artes in ea extinguenda explicuit: etenim hæreticos honorum, officiorum, & nobilitatis titulis exuit, plura Templa à perduellibus extructa temerè, euerti iuſſit, compoſita cum externis hoſtibus pace, exercitum fortiſſimum ad Regios nutus paratiſſimum, profuſis militaribus ſtipendijs ſuſtentauit, mouentes arma impios compeſcuit, ſeditionumque auctores ſuſtulit: ingentem præconum Euangelicorum multitudinem ſumptu regio ſuſtentatam ad fidei orthodoxæ veritatem in luce, & omnium oculis collocandam per hæreticas vrbes, & infecta oppida diſperſit, denique pluribus centenis millibus animarum ad religionis cultum ſuauiſſima prouidentia reuocatis; adeò vt in aliquibus vrbibus conuerſi recenter ad fidem ſingulari pietate delibuti in Catholicorum Ciuium amplexus irruerent, ac lætitia lacrymas ex oculis exprimente felices ſe profiterentur.

Iob. 4. *Ad Rō. 11.* Ludouici XIV ob extinctas in Gallia hæreſes elogium.

39 Cæterùm, vt redeat oratio, vnde digreſſa eſt, obiecta ab hæreticis in Catholicos Sacerdotes crimina retorquet præclarè Surius in hæreticos, vt diſcant priùs trabem ex oculis ſuis tollere, qui feſtucam in oculis Catholicorum contemplantur. *Sur. in cit.*
,, Valdè offenduntur (inquit Surius) iſti puri
,, Euangelici impura vita quorumdam in Clero
,, Catholico, & eam vehementer traducunt apud
,, indoctum vulgus. Sed ſunt ex noſtris, qui
,, quandoque in tabulas quaſdam viſitatorum
,, iſtorum Euangelicorum inciderunt, in ijſque
,, plura, & deteriora à coniugatis concionatori-
,, bus adulteria perpetrata legerint, quam poſſint
,, apud Catholicos in tàm vaſto orbe ſcorta-
,, tores reperiri. Quidam Lutheranicus Sacer-
,, dos mirabili fraude adeptus parochiam quan-
,, dam vxorem duxit; ea cum nouello marito
,, iam minùs arrideret, toxico ab illo perimitur,
,, vt nouis nuptijs via ſterneretur. Interrogatus
,, cur tantum admiſiſſet facinus? reſpondit, con-
,, iugium in Lutheranis Sacerdotibus non re-
,, ſtinguere vagas libidines. Lutheranis id poſ-
,, ſet exemplis doceri, vt maximè quoque repre-
,, hendendi videantur, qui hodiè Catholicis vo-
,, lunt permitti coniugia Sacerdotibus contra
,, omnia omnium ſæculorum, & ætatum exem-
,, pla. Non frenatur libido libidini indulgendo,
,, ſed grauiter potiùs reluctando, & pijs ſtudijs
,, perpetuò vacando.] Hæc verò eſt ratio cur Pontifex coniugatos ad Sacerdotium non admiſerit, quod curis coniugalibus impliciti, qua par eſt ſanctitate, munus ſacerdotale adminiſtrare non poſſent, cùm etiam Apoſtolus coniugatos abſtinere ad tempus iuſſerit, vt vacent orationi, eam verò controuerſiam in Concilio Tridentino petentibus Ferdinando Cæſare, & Alberto Bauariæ Duce agitatam fuiſſe, nec aliquid innouandum viſum eſſe diximus. Num verò ſpes aliqua conuerſionis Lutheranorum ex ea conceſſione affulgere potuit? nulla prorsùs potuit, cùm hæretici Pontificum, & Conciliorum conceſſiones aſpernentur, & in contrarium ſemper tendere ex cæco furore velint edocti ab Luthero, qui referente Io-
,, doco Coccio ita ſcribit. [Si Eccleſia per Con-
,, cilium aliquod, facto decreto Eccleſiaſtico
,, contrahendi matrimonij, vxoremque ducen-
,, di libertatem concederet, tùm ſe potiùs diſſi-
,, mulaturum, & crediturum, quod is homo
,, potiùs in gratia Dei eſſet, qui toto vitæ ſuæ
,, tempore vnum, duo, vel tria ſcorta haberet,
,, quàm alius quiſpiam, qui ſecundùm Concilij
,, definitionem vxorem duceret, immò edictu-
,, rum ſe ait ſub pœna ſalutis amittendæ, ne
,, quiſpiam huiuſmodi Concilij permiſſione vxo-
,, rem duceret, ſed tùm primum, vel continenter
,, viueret, vel ſi id eſſet impoſſibile, in ſua ſcor-
,, tatione, ſi meretricem haberet, non deſpera-
,, ret.] Quiſquis Lutheranus deſperatiſſimi hominis omnia in deſpectum Eccleſiæ molientis, ſectarioſque in exitium impellentis ſceleratiſſima verba perpenderit, omninò eum, ne ſponte in inferos præcipitet, deſerturus eſt.

Lut. to. 2. Germanico fol. 214. Iodocus Coccius Iuliac. to. 2. contr. lo. 8. ar. 6.

40 A Germanicis rebus ad Polonicas digredimur, cùm in Poloniam Commendonus, vt anno ſuperiori retulimus, perueniſſet, prima huius anni die ad Regium colloquium priuatim admiſſus, animum Regis ad pietatem, ac in fide Catholica conſtantiam ſedulò inflammauit docuitque; ſubuerſa religione Regni fundamenta ſubuerti, ac labefactari; adimi Regibus vires, ac tradi multitudini, & ſeditioſiſſimo, ac audaciſſimo cuique adiungi. Excitabat præterea Regem, parentis ſui ſummi viri ac Regis in propulſanda Hæreticorum peſte diligentia, ac pietas; interdum viciniæ Germaniæ, & tùm maximè flagrantis Galliæ ruinas, cladeſque memorans, vt ex alienis malis vtilia ſibi exempla caperet, hortabatur. Iam ſex ab hinc annis in Varſauienſi edicto piè, & prudenter comperiſſe Regem, quorſum hæc errorum colluuies renderet? nec ambigere Pontificem Maximum maiori tum pio ardore pro fide Catholica ipſum vrgere, cùm & maiores in dies ſeditiones excreuerint in Regno, & Eccleſiaſtici Ordinis oppreſſio in immenſum inualuerit, accepta præcipuè occaſione ex diſtorta Petricouienſis edicti interpretatione, ex qua innumeros, qui irrepſerant, abuſus cum Commendonus enumeraſſet, Rex gratijs primùm Pontifici actis, magnam ex tunc exiſtimationem de Cōmendono ſuſcepit, ac multa ſalubria in Republica hortatu, atq; conſilio eius acta, multa, quę euertendæ pietati fuiſſent, reiecta ſunt.

Commendonus cũ Rege Polono valdè vtile colloquiũ habet.

Grat. in vita Com. lib. 2. c. 8.

Ep. ad Car. Bor 3. Ia. in Reg. ap. Com mi. Barberin.

41 Nulla tamen maior Commendonum vrebat cura, quàm vt Eccleſiaſticos Præſules inter ſe diſſidentes cōciliaret. Res erat maximis difficultatibus implicita, quod externa ſpecie amicitia, & beneuolentia præferebatur, odium & obtrectatio vigerent in occulto: perfecit demùm hortando, obteſtandoque ſingulos, vt communem cauſam communibus conſilijs agerent: non ſe, non dignitatem ſuam pertinaci diſcordia proderent, ad eamque euertendam gradum, aditumque ipſis Hæreticis panderent. Et quamuis imbutis praua æmulatione, atque inuidia animis mederi planè non potuerit, id tamen eſt aſſecutus, vt alios adiungeret ſibi, alios verecundia obſtrictos contineret, æquioribuſque, & erectioribus ad omnia vteretur.

Gr. ibid.

Diſſenſiones Præſulum Polonorum ad concordiã adducere ſtudet Commẽdonus.

Digitized by Google

Diuerſæ Hęreticorum Sectæ in Polonia, eorũque flagitia.

Reſcius in vita Card. Hoſij.

42 In tàm acerba rerum Polonicarum iactura, quando Luminaria, vt cum Petro Apoſtolo loquar, quæ in caliginoſo loco lucere debebant, mutuis inter ſe obſcurabantur diſſenſionibus, quid putandum de reliquo Populi ſtatu? talibus enim ducibus, quænam poſſit infælix plebs nullis inſtructa diſciplinis, omnibus expoſita erroribus, vel bona capeſſere, vel mala vitare? cùm in Regno illo, velut in cœnoſo gurgite vndequaque confluentes Hęretici immergerentur, quorum doctrinis nobiles æquè, ac plebeij ſeducti in portentoſa prolabebantur flagitia, nec Lutheranam modò, aut Zuinglianam, ſeù Caluiniſticam hauſerant hæreſim, ſed etiam Tritheitarum, Arianorum, Trinitariorumque, hoc eſt in vna natura indiuiduæ Trinitatis hoſtium blaſphemas ſectas, auctoreſque ipſos fouebant, atque impietatis, & inſaniæ manifeſta ediderant documenta, quemadmodum de Palatino Vilnenſi, qui & ipſe Trinitarius erat, ad Card. Borromæum ſcripſit Commendonus, quod in ſua ditione Lithuanica profanauit Eccleſias, & in aliquibus locis Poloniæ prophanandas affectauit, decretiſque Regijs obſiſtere auſus eſt.

Cùm verò circa præcipua Religionis capita inter ſe ipſos Hæretici diſſentirent, ac mutuis digladiarentur altercationibus, occaſione accepta illorum impietatem, pugnantiaque inter ſe dogmata Staniſlaus Epiſcopus Warmienſis, idemque Cardinalis Sigiſmundo Regi patefecit, authorque fuit, vt Regia edicta, quæ anteà aduersùs Trinitarios tantùm, vtpotè omnium ſceleſtiſſimos ediderat, vel reſcinderet, vel cæteros etiam Hæreticos ijſdem edictis complecteretur, vtilius futurum ratus, ſi hoſtes Religionis Catholicæ inter ſe bella gererent, quàm ſi coniunctis ſtudijs Catholicam Religionem oppugnarent, de quibus idem Cardinalis, atque anteà Concilij Præſes accuratiſſimè ſcripſit ad Carolum Cardinalem Borromæum, oſtenditque vti Hæretici proprijs argumentis conuincerentur; tùm etiam certiorem fecit de ijs, quę cum Rege Poloniæ egiſſet, & quomodo interrogatus ab eo, cur Proteſtantes ad Concilium Oratores ſuos non miſiſſent, reſpondiſſet, illos iniquitati ſuæ cauſæ diffiſos iudicium diffugiſſe, lucemque odiſſe.

☞ *Reuerendiſſimo, & Illuſtriſſimo Domino meo Domino Carolo Borromæo Presbytero Cardinali tit. S. Martini in Montibus.*

Ms. Arch. Vat. ſig. n. 3222. ep. 142.

Cardinalis Hoſius de rebus Poloniæ ſcribit Cardinali Borromæo.

43 Fui per ſeſquihoram cum Regia Maieſtate Poloniæ ſemotis arbitris, pluribus egi de grauiſſimis periculis Regno illius incumbentibus; operam illi meam in propulſandis illis pro virili mea detuli; paratum eſſe me oſtendi vitam etiam cum ſanguine profundere, dummodo morte mea ſalus Regni re pręſeruari poſſit. Vidiſſe me dixi edictum contra Hæreticos ſcriptum: verùm, quod ſoli ferè Trinitarij comprehendantur hoc edicto, mihi probari non poſſe: hoc enim à Sacramentarijs agi, ipſorum vt ſecta vigeat, à qua cum alienatos eſſe multos intelligant, & indies etiam alienari plures propter exortam hanc Trinitariorum ſectam, haud extinctam, quò ſic viribus coniunctis magis formidabiles Catholicis eſſe queant. Quamobrem, aut omnes Hæreticos ex Regno ſimul exterminandos, aut ſi ferendi ſunt aliqui, ferendos eſſe cenſui Trinitarios quoque, quo ſic mutuis diſſidijs ipſi potiùs ab inuicem conſumerentur, quàm vniti plus aliquid Catholicis negotij exhiberent. Cupere me ſimul, vt omnes expellerentur, Miniſtri ſaltem; nam ſi nobiles Miniſtris eſſent deſtituti, per quos varijs & peregrinis doctrinis abducuntur, non magno negotio paulò poſt eos ad officium, ſanitatemque reduci poſſe. Petebam itaque, ne vel huius, vel illius ſectæ fieret in edicto regio mentio, ſed ſimul eijcerentur omnes illi Miniſtri, quicumque non eſſent ab ordinarijs Epiſcopis inſtituti, ne ſi vna aliqua ſola ſecta condemnaretur, approbari cæteræ viderentur. Quoniam verò ſatis illud perſpiciebam difficulter obtineri poſſe, vt omnes miniſtri ſimul ex Regno eijcerentur, ac ſi plurima ea de re edicta ſcriberentur, executioni tamen mandata non iri, dixi Maieſtati Suæ, me cupere quidem omnes eijci, ſed ſi difficulter hoc præſtari poſſet, non improbari à me conſilium hoc Suæ Maieſtatis, quod externos tantùm expelli vellet, ſiuè hi eſſent Germani, vel Heluetij, ſiuè Galli, ſiuè Itali; nam non ſolùm Catholicos, verùm & ipſos Hæreticos queri, quod Regnum illius Maieſtatis factum ſit aſylum improbiſſimorum quorumdam hominum, etiam eorum, qui Chriſtum Deum eſſe negant, quoſque ipſi expellunt Geneua, & ex alijs quibuſdam Heluetiæ Ciuitatibus, eos in hoc Regno non ſolùm recipi, verùm etiam honores magnos adipiſci non ſine magna, & Maieſtatis illius, & Regni infamia. Legiſſe me, quæ ſcribunt ea de re miniſtri Tigurini, tùm & Heidelbergenſes, quæ ſunt à Caluino quoque, & à Smidero quodam hac ipſa de re typis edita: pudere me vehementer, quoties & lego, & audio, Regnum hoc, quod ſexcentis annis iam Catholicum ſemper fuit, & orthodoxum, nec vlli alij vera pietate erga Deum, & Religione colenda ceſſit, nunc demùm, ita traduci per vniuerſum Orbem Chriſtianum, quaſi factum ſit aſylum impuriſſimorum quorundam Hæreticorum. Pertinere hoc etiam ad ipſius Maieſtatis infamiam: ſed nec illud me ignorare, quod maximè laborent Sacramentarij Geneuenſes, Tigurini, Heidelbergenſes, & qui ſunt etiam in hoc Regno Viri Nobiles aliquot, vt eijciantur Trinitarij, quaſi propter illos tantum hoc Regnum infame ſit, cùm non maiorem illi pariant infamiam, quàm Sacramentarij, & Lutherani, & quicumque tandem alij; quamobrem nihil poſſe ſtatui melius, quàm vt omnes externi miniſtri Eccleſiarum, cuiuſcumque tandem ſectæ ſint, exceptis Sacerdotibus Catholicis, proſcribantur, & exterminentur ex omnibus terris Maieſtatis Suæ: ſic futurum, vt nulla videatur approbari, ſed ex æquo condemnentur omnes. Apud me nullũ eſſe diſcrimen inter Lutheranos, Zuinglianos, & Trinitarios: omnes ex patre Diabolo prognatos eſſe, nec vnum alio meliorem eſſe.

Inter alia dixi & hoc Maieſtati eius, me legiſſe, quæ Trinitarij ſcribunt, ſimul etiam quæ Sacramentarij contra illos. Reperiſſe me in quodam Trinitariorum libello quandam admonitionem ad Miniſtros Tigurinos, & Caluinum, Hortantur illos, vt reſpiciant diligentiùs ea, quæ Dominus nondum illis aperuit. *Non dederat*, inquiunt, *omnia Luthero, plura dedit poſteà Zuinglio, & poſt iam alijs, & nunc cui vult. Non vno centenario annorum Antichriſtus ſuum Regnum ſtabiliuit, omnia capita fidei corrupit, vt fundamentum illaſum ab illo putaremus.* Fundamentum appellant doctrinam de Trinitate. Sed hoc eorum argumentum ſic à Tigurinis miniſtris refellitur, vt negent vniuerſam Chriſtianam Eccleſiam tàm

Digitized by Google

eſſe corruptam, vt illis videtur: nam *Si ſic ſentiendum eſt*, dicunt, *reÿcienda erunt ſacræ literæ; reÿciendum Symbolum Apoſtolicum, Nicænum, hæc enim in ſuis Eccleſÿs legunt, & canunt Papiſtæ.* Cæterùm omnes hæreſes, quemadmodum etiam à Cypriano ſcriptum legimus, non aliundè natas eſſe docui, quàm ex eo, quod vni Sacerdoti, qui Vicarium in terris agit Chriſti, non obtemperatur, & ab illo per ſummum ſacrilegium ſe præcidunt homines ſe ipſos amantes, & priuato ſuo, quàm publico totius Eccleſiæ iudicio plus tribuentes. Iam indè ab initio, cùm per Lutherum ſeditiones has in Eccleſia Dei Sathanas excitaſſet, non eum aliò ſpectaſſe, quàm ad hanc Trinitariorum hæreſim ſtatuendam, niſi quod initio non putauit ab his ordiendum, quæ ſtatim, vt audita fuiſſent, horrorem animis hominum incuſſiſſent; quorum tanta fuit aliquando pietas, tantus in Religione tuenda pius ardor, vt ſi quis vel de Sacrificio, vel de Sacramentis, & de veritate Chriſti Corporis in Euchariſtia vel minimum ambigere fuiſſet auſus, ſtatim in eum manus iniecturi, & igni tradituri fuerint. Itaque facilius, minoreque negotio ſe quæuis impia dogmata poſſe mentibus hominum inſtillare putauit, ſi priùs à quibuſdam in ſpecie leuioribus eſſet exorſus, quale eſt calix, & coniugium ſacerdotum, quæ talia iudicantur, vt nihil in illis impietatis eſſe videatur, etiam ſi priuata ſibi quis auctoritate vſurpet: ſed Sathanam hoc maximè ſpectare, vt aſſueſcant homines in exponenda Scriptura, ſuum ſenſum Eccleſiæ ſenſui, & conſenſui anteponere; quod vbi quis auſus fuerit in vno aliquo Scripturæ loco facere, iam impediri non poterit, quo minus idem in omnibus etiam alijs audeat. Verbi gratia, audet quis ita ſcripturam hanc interpretari; *Bibite ex hoc omnes;* quaſi præceptum ſit omnibus à Chriſto, etiam laicis, vt bibant ex calice, nec aliter ſalus eis eſſe liceat, quod hoc ſenſu clara ſit, & perſpicua; mox audebit ille idem etiam hanc ſcripturam, *Pater maior me eſt* ſic interpretari, quaſi non ſit æqualis Patri Filius, vt creatura tantùm ſit, non autem Deus, quo ſenſu non minus clara viſa eſt etiam hoc noſtro infelici ſæculo hæc ſcriptura nonnullis, quàm videtur quibuſdam illa: *Bibite ex hoc omnes:* quamobrem ſi quis errare non vult, Eccleſiam ducem ſequi debet, non autem ſui cordis viſiones, cum ſcriptum ſit: *Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident.*

Obÿciunt Sacramētarij Trinitarijs vetuſtatem, Concilia. Patres, quod non ſit ab illis temerè diſcedendum; ſed reſpondetur à Trinitarijs:
,, [Cauete vobis à Gabaonitis, qui imponebant
,, Populo Dei laceris veſtibus, immundo pane,
,, &c. Sub nomine Dei noſtri ſe venire dicebant,
,, & impoſitum eſſe ab eis Populo Dei, Scriptu-
,, ra dicit, quod non conſuluerunt os Iehouæ.
,, Non imponant nobis Patres, vetuſtatem, Con-
,, cilia; vetuſti enim ſunt iſti panni, quos primò
,, vos laceraſtis in alijs articulis fidei; vnus ſit
,, Magiſter noſter Chriſtus. Os Iehouæ conſu-
,, lendum, non hominum, ſunt enim hic pleri-
,, que Gabaonitæ, qui vobis imponunt, amicos
,, ſe profitentur, & nihil aliud interea optant,
,, quàm vt populum Dei Ægyptum reducant, va-
,, rijs modis, & confeſſione Auguſtana, quod
,, vobis poſtea Dominus patefacit. Sic agunt,
cum Trinitarijs Sacramentarij, opponunt illis Patres, vetuſtatem, & Concilia, ſed reſpondent illi vetuſtos eſſe hos pannos, quos ipſi primi lacerarunt in alijs articulis fidei; nec ineptè reſpondere videntur; nam reuera ſi licet hos vetuſtos pannos, Patres, vetuſtatem, & Concilia in vno aliquo fidei articulo lacerare, quis prohibere poterit, quo minùs idem liceat & in alijs? Mihi hoc reſponſum Trinitariorum valdè probari dixi, quamuis eorum doctrinam impiam iudicem. Sed aptius certè reſpondere non potuerunt; nam hoc eſt hæreticum eſſe, & indè manat omnis impietas, cum à Patribus, à Concilijs, à vetuſtate diſceditur, cùm iſti vetuſti panni lacerantur.

Hæc & alia pleraque in eandem ſententiam dixi, & audiuit me Maieſtas ſua magna cum attentione: ſibi quoque idem viſum fuiſſe, vt omnes potiùs externi miniſtri, qui Templa occuparunt, proſcriberentur edicto Regio, quàm ſoli Trinitarij; nam expedire, vt habeant ſuos etiam alios aduerſarios Sacramentarij præter Catholicos, cum bellum hæreticorum ſit pax Eccleſiæ; itaque ſic edictum illud conſcriptum iri. De libertate Eccleſiaſtica non fuit locus agendi cum Regia Maieſtate pluribus, ſed agi cum Procancellario voluit. Et mox.

Egi etiam cum illius Maieſtate de his, quæ per me fuerunt acta in oppido meo Braunſpergenſi: nam ſparſus erat rumor Dantiſci, & alibi, quod ego magna vi, & auſteritate vſus fuerim, quod confiſcare bona Ciuium voluerim, cum tamen ab ea cogitatione longiſſimè abfuerim. Itaque quibus rationibus cum illis egerim, commemoraui, nulla me vi vſum eſſe; verùm perſuaſionibus tantum, quibus illi tandem locum dederunt. (& paulò poſt.) Probauit Maieſtas Sua factum
,, hoc meum. [Mihi hæc ratio (inquit) pluri-
,, mum probatur, priùs vt homines doceantur,
,, quàm vt aliquid in eos duriùs conſulatur, &
,, vellem, vt fieret Synodus Prouincialis, ad
,, quam vocarentur etiam Sacramentarij, atque
,, omnes rationes inirentur, quibus de ſententia
,, ſua deduci, & ad vnitatem Eccleſiæ poſſent
,, aggregari.] Tum ego: Abſit, inquam, Sereniſſime Rex, vt Synodus talis habeatur, nam ego nunquam illi cuperem intereſſe. De fide nihil ſtatuendum eſt, niſi in œcumenicis Concilijs, quale noſtris temporibus indictum Tridenti, & viginti ferè totos annos durauit, neque tamen quiſquam Hæreticorum ad illud vnquam venire voluit. Catholicam Eccleſiam Concilium œcumenicum repræſentat: quamobrem in eo, non autem in aliquo Prouinciali, vel nationali Concilio de his, quæ pertinent ad fidem Catholicam, ſtatui debet. Nos profitemur in ſymbolo credere Eccleſiam Catholicam, non Polonam, non Lithuanam, non Germanam; velle autem ſeorſum aliquid in aliqua Prouinciali Synodo ſtatuere, quid aliud eſſet, quàm hunc articulum fidei tollere: *Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam*, & loco illius dicere: Credo in ſanctam Eccleſiam Polonam? Quando autem finis erit diſputandi, ſi quæ toties in Concilijs œcumenicis decreta iam ſunt, ea nihilominus in controuerſiam vocari debent? Hoc potiùs agendum eſt ab his, qui ſumma cum poteſtate verſantur, vt quæ decreta ſunt in Concilijs, executioni mandari poſſint.

Quærebat ex me Maieſtas eius (ſcilicet Polonica) quid cauſæ eſt, quod nullos Proteſtantes miſerunt ad Concilium? Reſpondi, me nullam aliam videre, niſi quod cauſæ ſuæ non fidebant, ſeque ſua impia dogmata minimè tueri

poſſe

Mi. Arch. Va. ſig. m. 3222. p. 145.

poſſe intelligebant; nam ad ſingulos Principes, & non modò ad ſingulos, verùm etiam ad Ciuitates maiores miſſi fuerunt à Pontifice Nuntij, quorum etiam vnus hic præſens adeſt, quod reſponſum tulerint, proculdubio Maieſtas Veſtra non ignorat. Deindè datus illis erat ſaluus conductus, qualem ipſi cupiebant, nec erat, quod vllum periculum reformidarent, ſed notum eſt illud, *Qui malè agit, odit lucem*; cùm eſſent ſibi conſcij peruerſæ ſuæ doctrinæ, nec ſe tueri poſſe ſcirent, non auſi ſunt in lucem prodire. Quærebat ex me, quas tùm illi cauſas adferebant, cur venire nollent, aut ſuos mittere? Conſuetas illas, inquam, quod non eſſet ab Imperatore Concilium indictum; quaſi verò ſint omnia Regna Imperatori ſubiecta, vt ipſe poſſit indicere Concilium, aut quaſi ad illum hæc indictio pertineat, cùm tamen ipſe Imperator libenter agnoſcat Pontificem, tanquam ſuperiorem, & iure hoc indicendi Concilium vltrò illi cedat. Mirum eſt, inquam, quod iſti homines tàm ſunt arrogantes, vt quorum iudicio ſe ſubijcere vident Imperatorem ſuum, ab eis iudicari de doctrina ſua nolint. Fuiſſe & alias quaſdam ab illis cauſas adductas, ſed eas friuolas. Deindè legiſſe me libellum, cuiuſdam Sacramentarij, qui inſcribitur, *Victoria veritas, & ruina Papatus Saxonici*; in quo gloriatur quidam, Lutheri, qui ſe Papam fecit in Germania, tunc Confeſſionis Auguſtanę dogmata iam eſſe proculcata. In eo libello præſcribuntur à Sacramentarijs eædem leges Lutheranis, quas Lutherani ſcribunt Chriſtianis, quos vocant Papiſtas, nam ſicut Lutherani nolunt habere Epiſcopos iudices, quod eos actores eſſe dicant, ſic & Sacramentarij primam hanc ponunt legem,
,, Superintendentes Lutherani volunt abſolui
,, ipſos, Catholicos Epiſcopos intelligit, à in-
,, reiurando, quo ſunt obſtricti Pontifici; ſic &
,, Sacramentarij ſtatuunt hanc alteram legem;
,, Superintendentes, & doctores Lutherani la-
,, xentur à iuramento, quod præſtiterunt in no-
,, ua quatuor Euangelia, in malè intellectam
,, Confeſſionem Auguſtanam, in Apologiam in
,, articulos Smalcaldicos, in agendas Eccleſia-
,, ſticas. Tertiam ponunt legem, Solum Dei ver-
,, bum ſit iudex, quod etiam in ore eſt Luthera-
,, nis. Quartam, tot numero ſint Lutherani,
,, quot Zuingliani, & habeant paria deciſiua
,, ſuffragia. Quintam, detur vtriſque ſaluus
,, conductus. Sextam, aboleantur omnes ille-
,, gitimæ condemnationes, quæ à tempore Lu-
,, theri ad hunc vſque diem contra Tigurinos la-
,, tæ ſunt: Quod idem fieri cupiunt Lutherani
,, condemnationibus contra ſe latis. Septimam,
,, ſi partes componi non poſſint, tranſactio in-
,, ſtituatur Paſſauienſis, & addunt Coronidis
,, loco, quod nobis volumus fieri, etiam alijs
,, facere debemus. Hic dixi, quas leges dant
Chriſtianis Lutherani, viciſſim eaſdem illis præſcribunt Sacramentarij: quas tamen Lutherani non recipiunt. Multus mihi fuit ſermo de eo, quod Epiſcopos iudices recuſarent, quod ſolum Dei verbum iudicem eſſe vellent, cùm qui iudicium proferre debet, eum voce vti oporteat, quod ſcriptum Dei verbum facere non poteſt. Videat autem, dixi, Maieſtas Veſtra, quale ſit hoc, ſi quis dicat, Nolo quod me Rex, vel ab eo iudices inſtituti iudicent, ſed iudicent me ſtatuta, ſiuè leges Regni, illas audiam. Poteruntne ſtatuta, ſiuè leges Regni proferre ſententiam, quæ audiatur, & cognoſcatur, cùm has ipſas leges pro ſuo quiſque commodo interpretetur, niſi fiat id voce illius, penès quem eſt eius rei poteſtas, cùm præclarè ſcriptum ſit à quodam ethnico, quod lex eſt mutus Magiſtratus, Magiſtratus verò lex loquens? Oportet igitur à Magiſtratu ſententiam proferri. Tùm Rex, Cer-
,, tè, perquàm ſimile eſt hoc; nam experior,
,, quam etiam nunc vnuſquiſque vult interpreta-
,, ri ſtatuta Regni iuxta ſenſum ſuum. Sed neceſ-
,, ſe eſt, vt penès Magiſtratum ſit earum interpre-
,, tatio, vt quem ille protulerit, is eſſe legis ſen-
,, ſus iudicetur. Ita eſt, inquam: abſurdiſſimum
eſt igitur, quod iſti tantoperè contendunt, ſolum Dei verbum vt ſit iudex, cùm hoc ipſum Dei verbum quiſque pro ſe trahat, vt neceſſariò illud ab illis, quibus hæc à Deo poteſtas eſt conceſſa, explicari, & definiri oporteat, cùm ſcriptum ſit. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius.* Hæc ferè per tempus cum Regia Maieſtate egi &c. *XV. Iunij MDLXIV.*

Quis ſit iudex cõtrouerſiarum fidei.

44 Hæc cum opportunè inſinuaſſet Regi Staniſlaus Cardinalis Hoſius, viam propemodum aperire Tridentini Concilij acceptationi viſus eſt, quod duobus poſtea ab hinc menſibus ipſo, & Commendono aduitentibus in Varſauienſi concilio exceptum eſt. Vt autem res clariùs innoteſcat, ab Antonio Maria Gratiano Epiſc. Amerino, qui tunc aderat, magna ex parte deſumemus.

Lib. 2. vit. Car. Com, cap. 11.

Conciliũ Tridentinũ Commendoni opera in Polonia acceptatur.

,, Pontifex Maximus, ſcribit ille, Concilij acta,
,, decretaque cum auctoritate ſua comprobaſſet,
,, rataque omnia habuiſſet, & referri in volumen,
,, edique, atque pareri legibus ijs imperauit;
,, hunc librum ad Commendonum in Poloniam
,, miſit, ac dare operam iuſſit, vt publicè acciperetur, ex eiuſque præſcripto res Eccleſiaſtica
,, adminiſtraretur. Ea res magnam Commen-
,, dono curam incuſſit, magnæque illi difficulta-
,, tes proponebantur, quæ ab Hæreticorum fa-
,, ctione præualida, & Regi ipſi formidoloſa, qua
,, ab Vaangio (erat is Gneſnenſis Archiepiſco-
,, pus, ac Polonię Regni Primas) cauſas publici
,, diſſidij, atque alienationis quærente. Agere
,, cum Rege, & ei ſolum librum tradere, vt tutius,
,, ita neque ex dignitate rei eſſe, neque ſatis
,, firmè receptum à Rege videri poterat, quod
,, vnus non de ſuorum ſententia Rex accepiſſet.
,, Reddere porrò in Senatu, ne res in diſcepta-
,, tionem veniret, atque etiam ne contendenti-
,, bus Hæreticis, ſi dubio alio, atque incommodo
,, reſponſo vulneraretur, tenebat. Helſpergæ in
,, Pruſſia erat, cùm id Pontificis mandatum ac-
,, cepit, eò profectus ad videndum Staniſlaum
,, Hoſium Cardinalem Warmienſem, tunc ma-
,, ximè Tridento reuerſum. Cùm igitur aut co-
,, nandum ſibi, vt à Rege, Senatuque acciperetur, aut aliter non reddendum eum librum
,, ſtatuiſſet, participe conſilij ſui vno Warmienſe
,, habito, profectus ab eo magnis itineribus ad
,, Regem contendit: qui longè indè in Lithua-
,, niæ finibus Paraouiæ conuentum Regni habe-
,, bat. Eò Commendonus cùm veniſſet, priuſ-
,, quam aliud inciperet, aut rem cum vllo com-
,, municaret, Regem conuenit, atque cum eo de
,, tota re diligentiſſimè egit, quo ſibi ex ſenten-
,, tia præparato, cùm placuiſſet Regi eadem die
,, verba Legati audiri, Commendono in cubicu-
,, lo ſuo relicto, ſeque ſibi operiri iuſſo Sena-
,, tum ipſum ipſe ingreditur, nec diù moratus
,, ad accerſendum eum duos Senatores miſit, à
,, quibus in Senatum, qui frequentiſſimè iam
,, conuenerat, eſt introductus, audituſque magno
,, ſilen-

,, ſilentio. Porrò tanta vi, tanta grauitate, atque
,, contentione perorauit, vt non commouerit
,, modò Senatum, & maximè Seniores, qui &
,, priſtinam Regni valetudinem optabant, & eius
,, initia morbi abominabantur, ſed ipſos quo-
,, que Hæreticos obſtupefecerit. Ego quidem
,, (verba ſunt Gratiani) qui præſens penes ip-
,, ſum aderam, librum manu ferens, affirmare
,, poſſum, pleroſque lachrymantes me animad-
,, uertiſſe, Cùm finem dicendi Commendonus
,, feciſſet, velletque Senatu abire, manere eum
,, Rex iuſſit. Haud enim, inquit ſubridens, mi-
,, nus liberè apud linguæ noſtræ ignarum, quam
,, ſi abeſſes, ſententiæ à nobis dicentur, ac ſta-
,, tim exquiri cœptæ ſententiæ. Vangius Archie-
,, piſcopus Gneſnenſis, qui primus rogatur, ab
,, ingenio ſuo non diſcedens, cum magno hono-
,, re verborum, & Pontificis Maximi ſtudium, &
,, Patrum Tridentinorum ſapientiam extuliſſet,
,, accipiendum quidem in præſentia librum, ſed
,, Commendono reſpondendum cenſuit. Regem,
,, poſtquam illa decreta cum ſuis legerit, quid
,, ſententiæ habeat, iudicaturum. Cum Epiſco-
,, porum, & Catholicorum omnium fremitu
,, aſpernantium orationem eius eſt auditus, qua
,, ſub arbitrium Regis, Senatuſque reuocari
,, Concilij ſcita videbantur, Tùm Rex non ex-
,, pectatis aliorum ſententijs, quas ex murmure
,, perſpexerat, ſatis ſcire ſe dixit, eam à Com-
,, mendono orationem ex tempore habitam, cum
,, accerſitu ſuo ea die in Senatum veniſſet, neque
,, ita futurum diuinare potuiſſet, vt quę tanta vi,
,, atque ordine pronunciaſſet, ea diuini Numinis
,, inſtinctu magis, quàm præmeditatione, aut
,, facultate ſua dixiſſe, ac monuiſſe eum exiſtima-
,, ri poſſet. Itaque ſibi placere, vt Concilij œcu-
,, menici iuſſa accipiantur, iiſque, vt conuenit,
,, & decet, obtemperetur. Atque in hanc ſen-
,, tentiam per Vicecancellarium, vt mos Regni
,, reſponſum Commendono eſt redditum, deque
,, eo Rex, Senatuſque multis inde, & grauibus
,, verbis eſt ab ipſo collaudatus.

Act. Conſ. ms. Card. Spa. ſig. n. 134. pag. 390.

45 His ita fæliciter expeditis non eſt cuncta-
tus Rex Pontificem Maximum de omnibus cer-
tiorem facere, qui conuocato die VI. Octobris
,, Cardinalium Senatu, dixit, Regem Poloniæ
,, in conuentu publico ſui Regni præſentibus
,, Principibus ſectarijs librum Concilij à Nun-
,, tio Sanctitatis Suæ, & Concilium ipſum ac-
,, ceptaſſe, & curaturum ſe promiſiſſe, vt in Re-
,, gno ſuo ſeruaretur, feciſſeque etiam edicta pu-
,, blica contra Hæreticos & forenſes, vt è Regno
,, exirent, & aliud contra Hæreticos ipſius Re-
,, gni, & lectæ fuerunt literæ, & edicta publica
,, per Reuerendiſſimum de Gonzaga, vt vltimum
,, Presbyterum, cum nullus ex Diaconis adeſ-
,, ſet, & Sanctitas Sua maximis laudibus proſe-
,, quuta eſt Regem, dicens cæteros Principes il-
,, lius exemplum ſequi debere, & ita Protectori-
,, bus mandauit, vt ſcriberent, neminem enim
,, eſſe, qui Regnum magis infectum haberet, &
,, tamen omnibus poſtpoſitis Concilium accep-
,, taſſe.

Sigiſmundus Rex Poloniæ Hæreticos perſequitur.

Ms. Card. Chisij lit. G.

46 Porrò epiſtolam Regis ad Pontificem ſcriptam ex actis Conſiſtorialibus pariter acceptam inſerere viſum eſt, tùm ad Regis pietatem, tùm ad Commendoni Apoſtolici Nuntij prudentiam, ac dexteritatem magis, ac magis inſinuandam; quæ erat concepta verbis his,

Beatiſſime Pater, & Domine Clementiſſime.

Epiſtola Regis Poloniæ ad Pontificẽ de Concilio admiſſo.

Poſt oſcula pedum Beatorum, meique Regni, & Dominiorum meorum commendationem. Iam indè ab eo tempore, quo ad me venit iuſſu Sanctitatis Veſtræ Reuerendus in Chriſto Pater Dominus Ioannes Franciſcus Commendonus Zacinthij Epiſcopus, nunquam mihi viſus eſt deeſſe, tùm officio ſuo, tùm dignitati etiam Sanctitatis Veſtræ, qua in re non ſolùm mihi probauit voluntatem ſuam, ſed etiam prudentiam, & dexteritatem, quod cùm ſemper affatim præſtitiſſet, tùm hoc potiſſimùm tempore conuentus Regni mei, cùm Varſauiam ad me veniſſet, ita ſe demonſtrauit, vt non à me ſolùm, ſed à toto Senatu meo ſuarum virtutum laudem referret. Nam cùm librum Concilij à Sanctitate Veſtra mihi redditurus, à me propreteà in Senatum quaſi ex tempore adductus eſſet, eiuſmodi oratione eſt vſus, vt temporum noſtrorum iniquitatem, & perturbationem ob oculos poſuerit, & Sanctitatis Veſtræ ſingularem de Regno meo in his perturbatis temporibus cauſam, & ſollicitudinem prædicauerit, & me denique, Senatumque meum ad complectendum arctiùs Rempublicam, cuius Salutem Religione Catholica dixit contineri, nomine Sanctitatis Veſtræ diligenter adhortatus fuerit, ita quidem, vt hæc ipſius oratio pleroſque commoueret, ab omnibus approbaretur. Quamobrem ego, qui ſtudium meum nunquam per Dei gratiam ab hac Sede Sanctitatis Veſtræ aberrare ſum paſſus, & librum quidem ipſum Concilij, qui à Sanctitate Veſtra mihi reddebatur, animo accepi prorsùs gratiſſimo, & quod ſupereſt omni meo ſtudio, ac diligentia curabo, ac prouidebo, vt præcepta eius libri, & inſtituta non ſolùm in his chartis, in quibus mihi reddita ſunt, contineri, ſed etiam in Eccleſijs Regni mei, ac denique in populi mei mentibus, quam maximè fieri poterit, vigere videantur. Intereà me, Regnumque hoc meum Sanctitati Veſtræ etiam, atque etiam in protectionem commendo. *Datum in Conuentu Generali Varſauienſi die XVIII. menſis Auguſti MDLXIV.*

Extat hæc Oratio Commendoni edita in vita ipſius li. 2. c. 11.

Sanctitatis Veſtræ obſequentiſſimus filius Sigiſmundus Auguſtus Rex Poloniæ manu propria ſcripſit.

47 Sed illud etiam egregium Catholici Principis argumentum Sigiſmundus Auguſtus in eodem Varſauienſi conuentu exhibuit, quòd omnes hæreſiarchas, atque ab vnitate fidei extorres, Regno excedere edicto mandauerit; quod cùm præclara referat documenta, quanti Regnorum quieti conſultum ſit, ne diſſenſiones in credendo admittantur, atque vt omnes idem ſentiant, iuſtum exiſtimamus hic referre, eoque veluti claſſico quodam Reges, ac Principes excitare, vt peregrinis, atque nouis doctrinis Populos ſuos non patiantur abduci, Dauidicum illud repetentes. *Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram. Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta.*

Hæreticos Poloniæ excedere iubet Sigiſmundus Auguſtus.

Pſalm. 2.

Sigiſmundus, &c.

Act. Conſ. lit. G. pag. 286.

Vniuerſis Palatinis, &c. Pleriſque veteribus, tum recentibus exemplis exterioribus, nunc autem quoque ex domeſtica, ac noſtra experientia apertè cognoſcimus, conſenſu quidem, & concordia Religionis firmari, ac ſtabiliri Reſpublicas, eaſdem autem à commutandis, & perturbandis pro cuiuſque arbitrio Religionibus, pluſquam vlla alia re diſſipari maximè, & euerti; quod quidem cùm omnes omnium Nationum, quantùm-

uis

ìiis barbaræ, & inanes, ac falſæ Religiones confirmare videntur; tùm in noſtra potiſſimùm chriſtiana verum eſſe oſtendit; quę vt ſola vera Religio eſt, ita vbi Catholicę Eccleſię . . . ,. ijſdem ſtudijs, ac cęremonijs culta fuerit, ibi præſentem propè & propitium Deum; & è contra, vbi ſtudijs, ac litibus diuerſis contaminata, ibi maximè facit alienum & auerſum; cuius ſanè vtriuſque rei noſtra, & Maiorum noſtrorum memoria facilè exempla ſuppeditare poteſt. Etenim donec Patrum noſtrorum memoria, idem de Religione Chriſtiana eſſet noſtrorum hominum ſenſus & conſenſus, vidimus, quanta eſſet veritas in legibus, & auctoritas in magiſtratibus, & pudor ac obedientia dominaretur in priuatis, tùm etiam, quanta omnium rerum proſperitas omnia illorum facta, & conſilia conſequeretur; ſic quidem, vt & vniuerſus hic Imperij noſtri orbis, quàm longè, & latè patet, & vniuerſus ſplendor opum, quem per Dei gratiam his ferè adhuc temporibus intuemur in Regno noſtro, ſola propemodum Chriſtianæ Religionis conſenſione, & ab initio partus, & per ſexcentos annos ad noſtra vſque tempora eſſe conſeruatus videatur. Cùm intra paucos hos annos, vbi ab eius Religionis concordia obliti muneris, officijque noſtri diſcedere cæpimus, & leges elanguerunt, & Magiſtratus dignitatem propè omnem amiſerunt, & pudor & obedientia planè interijt, quas res, vt priuatim quidem confuſio, & publicè tanta omnium rerum perturbatio eſt conſecuta, vt interdum vix vllis noſtris conſilijs poſſe videatur reparari. Quod quidem ira, atque indignatione iuſtiſſima immortalis ipſius Dei non dubitamus eueniſſe. Cùm enim hactenus impunita extiterit in Regno noſtro hominum quorumdam aperta in Dei Maieſtatem, & Catholicam Religionem petulantia, qui neſcimus ex quibus lateribus procedentes, non ſolùm Religionis noſtræ myſteria, ſacraque omnia perſtringere, ſed etiam ipſi Dei Filio palàm conuitium facere non verentur, & quæ ab hominum, atque adeò Angelorum ipſorum intelligentia remota ſunt, ea ſub ſenſus ipſos ſuos ſubijcere conantur. Idcircò ab his quoque politicis rebus merita noſtra quidem ſententia Deus contudit conſilia noſtra, vt interdum ne ſatis quidem ipſa explicari videantur. Quamobrem de conſtanti, atque conſentiente conſilij noſtri ſententia, quod nobis in hoc Varſauienſi Conuentu Generali adfuit, ita ſtatuimus, & præſentibus literis noſtris edicimus, ac ſeuerè mandamus, vt omnes externi homines, qui ex alijs Religionibus propter ſupradictam Religionis cauſam hùc confluxerunt, & qui à Catholica Religione auerſi noua dogmata noſtris hominibus obtrudere, eaque ſiuè priuatim, ſiuè publicè tàm ſcripto, quàm voce viua proferre audent, continuò ex omnibus ditionibus noſtris ita emigrent, vt ne quis prorsùs eorum ad Kalendas Decembris intra fines noſtros remaneat. Quos nos iam pridem hoc eiuſmodi decreto noſtro proſcribimus, & ex omnibus ditionibus noſtris exterminamus, proſcriptoſque, & exterminatos eſſe, & haberi volumus, denuntiantes ſingulis eorum, quod quiſquis eiuſmodi poſt tempus deſignatum intra fines noſtros verſari viſus fuerit, hic vtique per officium Præfectorum, Capitaneorumque noſtrorum capi, vinciri, & vt facinoroſus, ac ſeditioſus in Rempublicam plecti, ac puniri, & præterea à priuatis etiam hominibus, ſi quid fortè eiuſmodi ſibi euenerit, eius rei culpam omnem non in alium, quàm in ſe ipſum conferre debebit; neque enim ſanè ampliùs ferre poſſumus, vt propter paucorum quorumdam exulum, & abiectorum hominum licentiam, ac temeritatem diutiùs hæc irati, atque infeſti Dei iudicia ſuſtinere omnes in vniuerſum, neceſſe habeamus, &c. Addit contra remiſſos executores pœnas, iubetque publica pręconis voce edictum vbique publicari. *In Conuentione noſtra Generali Varſauienſi die VII. Auguſti anno Domini MDLXIV. Regni noſtri XXXV.*

Petrus Miſcouſ. Rp. Viceſ.

Hæc Sigiſmundus Auguſtus non minus piè, quàm veraciter dixit, & edixit, cùm non ambiguum ſit, eos, qui violauerunt fidem, tutos eſſe non poſſe; quod perenne veluti monimentum inuictiſſimæ Polonorum genti hic ſtatuimus, vt cognoſcant, conſona fidei virtute magis, quàm militum robore quæri ſolere victoriam; nec vnquam hoſtes metuendos, niſi quando, quod Deus auertat, ab Eccleſia Catholica non armantur ad pugnam, tunc enim profectò, quod ſcriptum eſt, adimpletur, *Nec poterit ſtare ante hoſtes ſuos: eoſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate.* *Ioſ. 7.*

48 Huius edicti occaſione, quod præ cæteris Commendonus iugi ſuaſione, ac induſtria obtinuerat, cùm veluti admoto igne latitantes beſtiæ è ſilua diffugerent, magno Regni emolumento infamis ille Fidei, ac Religionis deſertor Bernardinus Ochinus eſt eiectus, qui nouis, ac inauditis blaſphemijs bellum Trinitati ipſi inferre, aut reuocatis antiquis Arrij opinionibus, aut deterioribus additis, impudentiſſimè parauerat. Polygamiam inſuper euulgato a ſe libro intrudere conatus, ac Chriſtianam Rempublicam ſuſque deque non minùs opinionum, quàm coniugiorum varietate confundere. Metu igitur ſuppliciorum Ochinus Polonia exceſſit, ac omnibus iam terris extorris, ac profugus, cùm in vili Morauiæ pago à veteri amico eſſet acceptus, ibi (vt ſcribit Gratianus) ſenio feſſus, cum vxore, ac duabus filiabus, filioque vno peſte interijt. Cui etiam ſententiæ Hoſius Cardinalis Varmienſis ſeſe ſubſcribit. Condigna prorsùs retributione, vt qui tot animas peſtilentia hæreticarum opinionum infecerat, peſtilentia conſumptus decederet. Verum de loco mortis eius inter ſe diſputant Auctores, nec deſunt, qui extremo vitæ tempore illum reſipuiſſe, fidemque Catholicam palàm extuliſſe ſcribant; verùm cùm parum valido nitantur fundamento, modicam, aut nullam repererunt fidem apud pleroſque, ac Raynaudus in libro de Iudæ poſteris Apoſtatis à Religioſis Ordinibus, Bernardinum ipſum Apoſtatam perijſſe deplorat.

Hæretici & in primis Bernardinus Ochinus Hæreſiarcha Polonia eijcitur.

Vita Car. Commen. lib. 2. c. 9.

Hiſt. Aria. p. 2. li. 22.

Theoph. Rayn. to. 17.

49 Ad aſſerendam Catholicam fidem, atque Tridentini Concilij decreta obſeruanda Pius Pontifex Mariam Scotiæ Reginam tranſmiſſis ad eam Synodi actis XIII. Iunij per epiſtolas inflammauit, quibus etiam illam eſt hortatus, vt Hæreticos, vel hæreſeos ſuſpectos dignitatibus amoueret. Ioannem quoque Archiepiſcopum Sancti Andreæ Scotiæ Primatem, vt ex Sacroſancti Concilij præſcripto malè de fide Catholica ſentientes reprimeret, eſt hortatus, illius in fide conſtantiam commeritis efferens laudibus, quod multos pro ipſa labores ſuſceperit, multaſque ſubierit ærumnas; gratulatuſque eſt illi non modicum, cùm ex Apoſtolo paſſiones huius temporis cum futura gloria comparatæ non exiguæ tantùm, ſed nullæ ſint. Glaſceenſem etiam Præſulem incitauit, vt ad eadem decreta ſeruanda omni ſtudio incumberet. Id ipſum præſtitit cum Sebaſtiano Luſitaniæ Rege, atque Henrico

Mariam Scotiæ Reginam ad Concilium Tridentinum recipiendum hortatur Pontifex.

Pius IV. li. ar. 10. 5. ep. 140.

co

eo tit. SS. Quatuor Coronatorum Card. eius patruo.

ep. 197. ep. 61. 85. & 52.

50 Italiæ etiam Principes ſollicitati à Pio, vt eadem decreta operi mandanda curarent: inter quos Veneti magna prudentiæ, & aliarum virtutum laude exaggerati, cùm probè intelligerent, Religionem firmiſſimam eſſe baſim Imperij, Ampliſſimo Senatuſconſulto ſanxere, Tridentina decreta ſanctiſſimè ſeruanda. cuius exemplum Pius ad Coſmum Florentiæ & Senarum Ducem miſit, vt eorum laudem, ac religionem æmularetur, nec non ad Ducem & Moderatores Reipublicæ Genuenſis; ac Pontifex ipſe, vt grati animi argumentum erga Venetorum Rempublicam, eiuſque in Apoſtolicam Sedem obſequia præberet, Palatium propè ædem Diui Marci à Paulo Secundo Romæ excitatum, eidem liberaliter eſt elargitus, ampliſſimoque diplomate Venetorum laudibus conferto munus ornauit. Philippus quoque Hiſpaniarum Rex Catholicus Tridentinæ Synodi decreta in ſuis Regnis, atque Prouincijs ſeruari pijſſimè iuſſit.

Maurec. lib. 8. hiſt. Ven.

Pius lib. br. diuerſ. ep. 17.

Cócilium ab Hiſpanis, Italiſque excipitur.

51 Cùm talia à Catholicis Principibus gererentur, ad pleniorem fidei, atque vnitatis Eccleſiaſticæ commendationem, Romam peruenit Michaelis Armeniorum Patriarchæ Internuntius, qui ſubiectas literas ad Pium attulit, quibus Patriarcha Primatum Romani Pontificis piè agnoſcebat, atque Romanæ Eccleſiæ coniunctionem ſupplex efflagitabat.

Ext. in vet. Ms. Car. Bor.

Armeniorum Patriarcha ad vnitatẽ Eccleſiæ redit, Nuntiumque Romam miſit.

A Porta Eccimiazin, & ab omnibus Sanctis ibi commorantibus, & à cunctis Archiepiſcopis, & Miniſtris illius loci, & à Michaele Patriarcha, & ab omnibus fratribus dilectis, qui omnes ſimul deuotè oſculamur Reliquias Sanctorum Apoſtolorum, & cum effectu etiam oſculamur pedes Patris noſtri S. Pij Quarti, qui verè Petrus eſt: Pacem quoque damus omnibus Reuerendiſſimis Cardinalibus, cunctiſque Regibus, ac Principibus Chriſtum diligentibus, Amen.

Certiorem facimus Sanctitatem Tuam, quòd Anno Domini MDLXII. vigeſimo die menſis Maij de Sebaſtea Ciuitate Ego Michael Catholicus miſerim ad Beatitudinem Tuam Abagarum Benedictum cum duabus literis, vna pro obedientia Sanctitati Tuæ præſtanda nomine omnium noſtrum, & ad oſculandos deuotè Beatitudinis tuæ pedes; altera verò benedictionis noſtræ in eum, & meæ procuræ, quam fecimus coram omnibus prædictis, vt legitimus procurator noſter ſit, ac fide dignus apud Beatitudinem Tuam, vnà cum filio ſuo nomine Sulthan, & puero ſuo nomine Alexandro, firmiter ſperantes, ac petentes, vt confirmetis, & renouetis Condacium noſtrum, quod olim Beatiſſimus bonæ memoriæ Papa Silueſter, & S. Conſtantinus Imperator largitus eſt Regi noſtro Tartaro, & S. Gregorio primo noſtro Patriarchæ, ſeù Catholico, quod (obſecramus) confirmate, ac nobis remittite, renouantes veterem illam inter nos amicitiam, vt fiat *vnum ouile, & vnus Paſtor*, quod vt fiat tempus prope eſt, vt liberemur ab hac captiuitate per manus veſtras.

Hæc enim ſigna eidem Abagaro Miſſo noſtro dedimus, vt Sanctitati Tuæ afferat. Miron, Crucem auream, Annulum benedictum, & Reliquias S. Theodori Martyris, paginam quoque omnium locorum, ac Monaſteriorum cunctorum Populorum noſtræ nationis Armenorum. Exemplum etiam dicti Condacij, quod ſcriptum fuit ſanguine Chriſti precioſo in æternum inuiolabili. Nunc enim meſti ſumus, ac nimis lachrymabiles, quia de Inſula Cypri tantum notitiam habuimus de eo, ex alio vero loco nunquam habuimus, neque per vocem, neque per epiſtolam. Speramus quidem, Sanctiſſime Pater, te ob amorem Chriſti certiorem nos facturum, ſi idem Orator noſter cum pace, & incolumitate peruenerit ad vos, qui quidem eſt verè Orator noſter; nos autem omnes obedientes ſumus Sanctitati Tuæ, ac verbo tuo. Quicquid enim ei præceperis, nos deuotè ſuſcipiemus, vſque in diem Chriſti, velut Condacium præfatum. Manus enim noſtra, & lingua breuis eſt inter infideles, propter quos, neque epiſtolam, neque munus Sanctitati Tuæ dignum poſſumus mittere. Haud ſolùm Turcas timemus, ſed magis etiam malos Chriſtianos, qui mixti ſunt infidelibus, nam boni, & mali vbique reperiuntur. Amicitia verò, & conuerſatio noſtra cum bonis eſt ſemper: ſi enim ille Orator noſter ſaluus ad vos peruenerit, ipſe erit clauis animæ noſtræ, & nos læti erimus, ac iugiter mittemus epiſtolas ad vos apertas ſcriptas ſuperioribus characteribus, quos nemo, niſi ipſe ſolus ſcit. Et ſi aliud quoque ſignum volueritis, duabus manibus ſuis, veluti dextera ſua vtitur. Aliud quoque ſignum: ſcit ſuperiora elementa priſca, niſi tantum ipſe, qui ea etiam docebit. Deuotè petimus, vt ipſum cum amore ſuſcipiatis, & oſtendatis ei omnia loca ſancta, ac reliquias vniuerſas, quæ ibi apud vos ſunt. Et quando voluerit diſcedere, benignè mittatis cum literis fauorabilibus, & cum optimo comite, vt poſſit veraciter nobis narrare, quicquid viderit. Vos ſapientes, noſtros ritus optimè ſcitis. Epiſtola hæc ſcripta fuit Eccimiazin Anno à Natiuitate Ieſu Chriſti MDLXIII. Prima die menſis Aprilis die verò quinta feria.

A tergo.

Perueniat hoc ſcriptum ad magnam Romam ad Pedes Beatiſſimi Papę Amen, Amen, Amen.

Io: Baptiſta Aethiops interpretatus eſt, Romæ XX. menſis Martij MDLXIV.

52 Interrogatus de fidei articulis Abagarus Armeniorum Orator, hoc reſponſum in publicam formam redactum dedit.

Nos Armeni, qui in captiuitate ſumus ſub poteſtate Turcarum, & Perſarum, hanc fidem tenemus, & obſeruamus.

Credimus Patrem ingenitum eſſe, & Filium genitum, & Spiritum Sanctum (*ex vtroque per modum vnius principij*) procedentem, & hos tres vnum eſſe Deum.

Credimus Mariam Matrem Dei eſſe Virginem ante partum, & poſt partum.

Credimus etiam Chriſtum aſſumpta humanitate omnia miracula feciſſe.

Credimus Mariæ ſalutationem, Chriſti Natiuitatem, Præſentationem in Templo, Baptiſmum, Transfigurationem, Crucifixionem, triduanam ſepulturam, Reſurrectionem, Aſcenſionem.

Credimus ſedere ad dexteram Patris, & iterum venturum.

Credimus etiam eum totam humanam naturam, præter peccatum, perfectè naſcendo ſumpſiſſe. Hæc quidem omnium noſtrum eſt fides.

Habemus libros Veteris & Noui Teſtamenti ſeptuaginta duos; Prophetas omnes, centumquinquaginta Pſalmos, Euangelia quatuor, Epiſtolas Petri duas, Ioannis, & Iacobi libros, Epiſtolas Pauli quatuordecim.

Habemus etiam ſeptem Sacramenta Eccleſiæ.

Sci-

Scimus ſeptem eſſe peccata mortalia. Inter Prophetas, maiorem eſſe dicimus Moyſem.

Habemus duodecim Apoſtolos, & ſeptuaginta duos Diſcipulos, quibus omnibus Petrum eſſe maiorem confitemur.

Credimus ſi quis confitetur peccata ſua Sacerdoti, eum abſolui, & ligari auctoritate Clauiũ. Concilia nulla habemus præter hæc tria, videlicet Nicęnum, Conſtantinopolitanum, & Epheſinum. Recitamus ſingulis diebus Symbolum Nicęnum.

Tenemus Miſſam, quam S. Gregorius nos docuit.

In ſacrificio Altaris fermento & aqua non vtimur. In vno eodemque Altare bis vno die non celebramus.

Si aliquis Chriſtianus ex alia Natione, ſeù ſecta venerit ad noſtram fidem, iterum eum non baptizamus.

Omnes Monachi noſtri ſunt caſti, ac virgines, & nunquam ducunt vxores, Clerici verò non regulares ducunt, & poſtea ſacerdotes fiunt.

Monachi verò noſtri auctoritatem baptizandi non habent, neque poſſunt, præſente Sacerdote, dare ſacramentum Matrimonij Populo.

Centum ac quinquaginta quinque diebus in quolibet anno ieiunamus, abſtinentes etiam à piſcibus, & lacticinijs. Alios etiam infra annum quinque dies ieiunij habemus, in quibus oua, & lacticinia comedimus.

Nullo die Dominico totius anni de alicuius ſancti, vel ſanctæ feſtiuitate memoriam facimus, niſi de Domino noſtro tantum.

In feſtiuitate Epiphaniæ Domini concordes ſumus cum Eccleſia Romana, in Natiuitate verò minimè.

Sabato Sancto poſt ſolis occaſum, oua & piſces tantum comedimus.

Omnes ſub vtraque ſpecie communicamus.

Primam, & ſecundam copulam Matrimonij benedicimus, ac coronamus, tertiam verò minimè.

Poſt ſeptimum gradum matrimonium contrahimus. Compatres noſtri inter ſe non contrahunt matrimonium, niſi poſt quartum gradum.

Oramus, & ſacrificamus ad Orientem conuerſi, & quum genua flectimus, terram oſculamur.

Septem horas Canonicas habemus, quas bis in die in Eccleſijs recitamus.

Hæc eſt fides, Confeſſio, Ieiunium, & Oratio omnium noſtrum, quæ hoc tempore, & in captiuitate, atque igne inter tam multas anguſtias parua ſunt. Nam ſi palam coram infidelibus dixerimus Chriſtum Deum verum eſſe, in ignem nos mittunt. Si verò Deus voluerit, vt liberemur ab hac captiuitate, quicquid præceperis, erit in noſtro capite, in pręſenti enim tempore non eſt nobis, neque gladius, neque virga. Si quem voluerimus corrigere ex noſtris præuaricatoribus, & ad obſeruantiam fidei cogere, is indignatus infidelis efficitur. Ob id igitur humiliter ſupplicamus Tuę Sanctitati, ac paternę benignitati, vt noſtri miſereatis.

Tu quidem quatuor Partium Mundi Pontifex Maximus es: quicquid tu ſolueris, erit ſolutum, & quicquid ligaueris, ligatum erit; ne quęſumus reſpicias delicta, & peccata captiuorum, ſed abſolue nos, & numera in gregibus tuis fidelibus, veterem, & deuotionem, & obedientiam erga Sanctam Romanam Eccleſiam renouans; nos enim ſumus Sanctitatis Tuę ſerui inutiles, vt Propheta ait, *Non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens*.

Pro Defunctis Miſſas celebramus, Deum oramus, & eleemoſynam facimus, bona autem ſtabilia Eccleſijs pro animabus noſtris relinquimus. Ter in anno commemorationem pro Defunctis in Eccleſijs facimus, ſacrificia immolantes, eleemoſynas facientes, cibum potumque hominibus Eccleſiaſticis, Laicis, ac pauperibus erogantes.

Omnium Sanctorum Reliquias deuotè veneramur, deque eorum Reliquijs in Crucibus, & in nonnullis vaſis precioſis impoſitis in altaribus venerabiliter ponimus.

Cruces benedictas, ac Oleo Sancto perunctas valde veneramur, & altaribus ſuperponimus: Imagines quoque tantum benedictas veneramur, & eas etiam in altaribus ponimus. Bis in anno Crucem, & Imagines Sacerdotes noſtri, & viri Eccleſiaſtici portant domos, vt imbecilles & infirmi, qui ad Eccleſias propter ſenectutem, aut ęgritudinem venire non poſſunt, eas venerentur religioſè, & oſculentur; hæ autem Imagines, & Cruces crebrò apud nos miracula faciunt.

Hoc autem tenemus de delinquentibus, ligatis, ſeù excommunicatis, quod ſi quis Sacerdos, Epiſcopus, Archiepiſcopus, vel Catholicus aliquem delinquentem ligauerit, vel excommunicauerit, & defunctus fuerit non abſoluto delinquente, quem viuens ligauerat, hunc, qui ligatus, ſeù excommunicatus fuit, nullus ſucceſſor eorum, qui delinquentem ligauerit, ſeù excommunicauerit, poterit abſoluere, niſi ſolus Summus Pontifex Romanus, ad quem ſecundum Canonem noſtrum mittimus hunc flentem, quem pænitet delicti ſui cum literis, quibus excommunicatus fuit, ad abſoluendum, & ad ſcindendas huiuſmodi literas, tibi enim ſoli licet eum abſoluere, & conſciſſis literis, quibus eſt ligatus, ad Eccleſiam noſtram remittere per doctrinam Sancti Gregorij Patriarchę noſtri.

Nos omnes credimus, quicquid Sancta Catholica, & Apoſtolica Eccleſia credit, & quicquid ipſa anathematizat, nos quoque anathematizamus.

Tenemus quod hominis Chriſtiani, qui nolens confiteri peccata ſua, & agere pęnitentiam mortuus fuerit, anima in manu Diaboli erit, qui confeſſus pęnitentiam egerit, eius defuncti anima in Cęlum euolat, qui verò confeſſus fuerit, & quum Euchariſtiam acceperit, defunctus ſit abſq; ſatisfactione pęnitentię, illius parentes, conſanguinei, & amici, eleemoſynis, ſacrificijs orationibus, ac alijs pijs operibus poſſunt animam illius eripere.

Primum quidem Patriarcham noſtrum fuiſſe dicimus S. Gregorium, qui primus venit Vrbem Romam, quem S. Silueſter benedixit, ac conſecrauit tempore Conſtantini Imperatoris, & Regis noſtri Tyridatis.

Item confitemur Chriſtum dixiſſe S. Petro Apoſtolo *Paſce oues meas*, pro quo etiam oraſſe, ne vnquam deficeret fides ſua, qui autem ex nobis non confitetur ſedem Petri eſſe maiorem, & Dominum Pontificem Romanum caput, ac Patrem eſſe totius Mundi, clauiumque poſſeſſorem, is, & Euangelia, & Hieruſalem, & Sedem Gregorianam Ecclmiazin negat.

Parce Beatiſſime Pater mihi peccatori, qui ita breuiter fidem Armeniorum ſcripſi, & paucis

verbis prædictos ſeptuaginta & duos libros nominari, quia numquam decet lucernam ponere ante ſolem, quia tu es ſapiens, omniaque ſciens.

Scripta igitur eſt fides Armeniorum paucis verbis propter lectorem, per manum Abagari, & Alexandri Pręsbyteri Armenij, Ioanne Baptiſta Indo Interprete in Magna Vrbe Roma. *Tempore Pontificatus S.D.N. Papæ Pij IV. anno à Natiuitate D.N Ieſu Chriſti MDLXIV. Decima die Menſis Nouembris, die verò quarta feria.*

Io:Baptiſta AEthiops Interpretatus eſt.

Pius lib. breuium ann. pag. 166.

Nuncupatam etiam antea fuiſſe Catholicę fidei profeſſionem Romę ab Abdiſſu Orientalium Aſſyriorum Patriarcha ſuo loco diximus, cuius propagandæ latiùs ſtudio incenſus Pius datis XXVII. Iunij literis Patriarcham Niniues hortatus eſt, vt ex concepta illa orthodoxæ fidei formula Malabares in India erudiret.

Pius lib. breuium. 5. an. 5 ep. 128. Extat in Bul. conſt. 76.

ib. ep. 125.

ib. ep. 129.

ib. ep. 131. & 379.

53 Vt autem decreta fidei, quæ ſtabilita fuerant, ab omnibus firmiter ſeruarentur, neque vlla ex Hęreticorum lectione librorum hęreſis clanculum ſubreperet illecebra, Pius Pontifex edita conſtitutione conceſſas legendorum librorum prohibitorum facultates abrogauit, cum abundè Hęreticorum errores confutati eſſent; adhibuit etiam viros doctrina ac pietate ſpectatiſſimos ad librorũ prohibitorum pangendum indicem, occupatumque in ea re Franciſcum Ferrerium Ordinis Prædicatorum, Henrico Luſitanæ Regiæ Principi, eidemque Cardinali ſignificauit, quo indice confecto grauiſſima cenſura legentes libros in indice prohibitos perculit; ad comparandos verò libros veterum Sanctorum Patrum, qui arguendis, confutandiſque Hæreticorum erroribus vſui eſſe poterant, Franciſco Auanzato, nec non Honuphrio Panuino Auguſtiniano antiquitatum accuratiſſimo indagatori prouinciam dedit, vt vetuſtiſſimorum Monaſteriorum, & Cathedralium Eccleſiarum Bibliothecas luſtrarent in Siciliæ Regno, & nonnullis alijs Prouincijs, vt manuſcripta Græca, vel Arabica, vel Latina colligerent, quę Typis excudenda mitterent ad M. Antonium Card. Tit. S. Marcelli. Cumque Guillelmo Duci Cliuenſi inſtituendi Duyſpergæ Collegij auctoritatem Pontificio diplomate contuliſſet eum obſtrinxit, vt Moohemium hęreſiarcham peſtilentem, qui corrupiſſe plurimam iuuentutem ferebatur, ſua ditione eijceret. Sedulam etiam operam adhibuit Pontifex, vt clericorum ſeminaria, ex decretis Concilij Tridentini in ſingulis Epiſcopatibus inſtituerentur, vt in ija iuuentus clericalem militiam profeſſura pietate, ac literis imbueretur. de quo ad Ioannem Patriarcham Venetiarum, atque ad Antonium Albon Archiepiſcopum Lugdunenſem deſignatum literę XIV. & XXII. Iulij huius anni exaratę extant. Pręluxit in ea re exemplo cęteris Eccleſiarum Pręſulibus, ipſemet Pontifex, vt teſtantur acta Conſiſtorialia his verbis.

ib. ep. 171.

ib. ep. 172. & 173.

Acta Conſiſt. Card. Sp ſig. n. 134. pag. 377.

Seminariũ Romanũ inſtituit, & eius curam Societati Ieſu demandat

,, bis. [XIV. Aprilis Sanctiſſimus fecit verbum ,, de Seminario, monendo Reuerendiſſimos ,, Dominos Deputatos, vt eius executionem maturarent.] Cum verò Societatis Ieſu Sacerdotes in erudienda iuuentute, & propaganda Chriſtiana pietate magna laude florerent, referunt eadem acta Seminarij Romani curam illis demãdatã fuiſſe. [XXVII. Iulij dixit curam eius ,, datam illis de Societate Ieſu, & Sanctitatem ,, Suam ſoluiſſe portionem ſuam, & mandauit ,, Reuerendiſſimo Vicario, vt curaret, quod ,, alij ſoluerent.] Complectebatur Pius IV. Religioſam Societatis Ieſu familiam ſingulari beneuolentiæ ſtudio ob promotam ab ijs in Orbe vniuerſo Diuinam gloriam, cuius rei teſtes ſunt Pontificiæ literæ ad Maximilianum II. Imperatorem vltima Septembris huius anni conſignatæ, quibus Societatis eiuſdem Collegia commendauit ,, hac de cauſa. [Pro eximijs (inquit) eius So,, cietatis meritis erga Religionem, & Sanctam ,, Eccleſiam Catholicam, & pro inſignibus erga ,, Sedem Apoſtolicam obſequijs.] Cum verò Decanus, & Collegium Auguſtanorum Canonicorum eiuſdem Societatis viros iniquè vexarent, eundem Clerum obiurgauit, opera Sathanæ ab eadem Societate alienatum fuiſſe, iuſſitque ijs conciliari, ne Hæretici indè Auguſtæ inualeſcerent, deque eorum virtute, hoc teſtimonium protulit.

Pius IV. lib. br. an. 5. ep. 49.

ib. ep. 50.

,, [Ad nos, & hanc Sanctam Sedem per hoſce ,, annos peruenit bonus admodum, & gratus ,, odor fructuum, quos ex dilecti filij Petri Ca,, niſij, & aliorum Societatis Ieſu, profeſſorum ,, opera Auguſtana Ciuitas vberes, Domino ,, cooperante, percepit: auditum enim fuit, quam ,, multi Hęretici ad Eccleſiam Catholicam, eo,, rum doctrina, hortationibuſque ſint reducti, ,, quantumque adiumenti, & ſolatij Catholicis ,, Ciuibus afferre conſueuerit, eorum fidelis ope,, ra, & diligens miniſterium. *Vltima Septembris MDLXIV. Anno V.*

Falsò calumniãtur Societas Ieſu, & calumniæ deteguntur.

ib. ep. 85.

54 At non aliter, quam roſis cantharides incubant, ita inuidia excellenti virtuti adhæreſcit, concitatæ ſunt ab inuidis in eandem Societatem atrociſſimæ calumniarũ procellæ, ac libellis famoſis, non tam per Vrbem, quã per longinqua etiam Regna, maximèque per Germaniam a Lutheranis per ſummam impudentiam fuerunt diffuſæ. At Pontifex veritatis indagandæ ſollicitus, nonnullis Cardinalibus rei inquirendæ prouinciam demandauit, propoſitoque edicto accuſatores, delatoreſque huius cauſæ argumenta afferre iuſſit, at nulli comparuere: indagatiſque ſumma diligentia, ac libratis ſuſpicionum momentis compertum eſt, meras calumnias ab inuidis conflatas, ſparſaſque eſſe, quarè Pius paterna verè pietate in eandem Societatem incenſus, ornatiſſimam pro ea apologiam texuit exeunte anno, quam ad Maximilianum II. Hungariæ, & Bohemiæ Regem Imperatorem Romanorum deſignatum, ad Albertum Bauariæ Ducem, ad Danielem Archiepiſcopum Moguntinum Sacri Romani Imperij Electorem, ad Treuerenſem, ad Othonem Epiſcopum Albanenſem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem Auguſtanum tranſmiſit, atque in ea expoſuit, vt eius Societatis Viri per vtramque Indiam, atque Orientis Regna Euangelium latè circumtuliſſent; vt in Occidente in confutandis erroribus, conuertendiſque Hæreticis, Catholicis in fide confirmandis, Sacramentis ſanctiſſimè adminiſtrandis, informanda excolendaque iuuentute literis, ac pietate, & concionibus ſacris habendis fæliciſſimam operam collocaſſent, compertamque atq; illuſtratam eorum innocentiam, ac mera inuidorum maleuolentia præclaræ eorum famæ detractum fuiſſe.

ibid. ep. 91. ib. ep. 89. ib. ep. 92. ibid. ibid. ep. 85.

Serar. in hiſt. Mogu. Sacchin. p. 2. hiſt. ann. 1564.

55 Ad excindendas etiam ſimoniacæ prauitatis vepres, ſordeſque, auaritiæ abſtergendas, Cõſtitutionem hoc anno adulto edidit Pontifex aduerſus confidentiarios, vt referunt acta Conſiſtorialia his verbis.

Acta Conſiſt. Card. Spad. ſig. n. 134. pag. 392.

,, XVI. Octobris MDLXIV. fecit decretum ,, ſuper confidentijs, videlicet volens abuſus, qui ,, ex confidentijs oriuntur, tollere: inhibuit Re,, uerendiſſimis Dominis Cardinalibus, ne ali-

quas

,, quas Eccleſias, Monaſteria, & beneficia, tàm
,, regularia, quàm ſæcularia in confidentiam
,, recipiant, eaque in huiuſmodi confidentiam
,, recepta vacare ex nunc decreuit, prout in Bul-
,, la deſuper expedienda, abſoluens eoſdem Re-
,, uerendiſſimos Dominos Cardinales de præte-
,, rito in foro conſcientiæ.] Cum autem aliqui ad abdicandos ſe ijs ſacerdotijs ſegniores eſſent, eos Pius ad ea in alios conferenda adegit. Eximiè verò meritus eſt de Eccleſia Mediolanenſi, cùm Carolum Borromæum nepotem, qui virtutum omnium exemplar, vel compendium videbatur, Archiepiſcopatui Mediolanenſi, cuius antea adminiſtratio illi concredita fuerat, præfeciſſet, titulumque Sanctæ Praxedis eidem contuliſſet. Nam Carolus, vt habet Epiſcopus Nouarien-

…l. 396.

,, ſis in vita ipſius, [Propius iam ad Epi-
,, ſcopi munus accedens, quod ſe graue ad-
,, modum ſuſtinere ſentiebat, & ad ſalutem ſui
,, gregis diligenter exequi cupiebat, in ſacris
,, concionibus publicè habendis, de quo grauiſ-
,, ſimè Concilium conſtituerat, ſe cœpit exerce-
,, re, remotioribus tamen locis, ferèque ad vir-
,, ginum cœnobia, quamquam & in ſuas breui
,, prodijt, tùm Sanctæ Mariæ, cuius erat Archi-
,, presbyter, tùm Sanctæ Praxedis, cuius titu-
,, lum habebat, Eccleſias. Inuſitata multis ſæcu-
,, lis in tali perſona muneris functio, conciona-
,, tor haud aptiſſimus, tali loco, quos in homi-
,, num ſermones venerit, non eſt opus explicare,
,, quibus rebus tamen eius optimum ſtudium
,, ſuperari, tardariue non potuit. At verò fecit ea
,, tota morum conuerſio, conſtanſque in ea vo-
,, luntas, vt illum tandem vereri quodam modo
,, ſummi, infimi inciperent, & ipſe Pontifex
,, eius cauſa quibuſdam rebus vtiliter abſtineret:
,, ſolidæ virtutis vis hæc eſt admirabilis, quæ
,, plures à vitijs deterret, & ad quæ recta ſunt
,, impellit.

Car. à Baſ. Ras lib. 1. vit. S. Caroli.

Permouit ille Pontificem, vt monaſticam diſciplinam in Humiliatorum ordine penitus collapſam in priſtinum Sanctitatis nitorem reſtituendam curaret, de quo Pontificiæ extant literæ X. Auguſti ad Marium Aueroldum eius ordinis ſupremum Magiſtrum datæ; quæ familia cum in Archiepiſcopatu Mediolanenſi admodum eſſet propagata, dum illi emendandæ piam daret operam, impios in furorem adeò concitauit, vt in eius mortem coniurarint, vt ſuo loco dicetur. Coercita ab illo vitia, inſtaurarique cœptam diſciplinam Eccleſiaſticam opera Ormaneti hoc anno in Archiepiſcopatu Mediolanenſi ex Tridentini Concilij ſanctionibus, teſtatur Carolus Epiſcopus Nouarienſis, Regemque Philippum Regia

Pius IV. lib. br. an. 5. ep. 37.

,, illum ad id auctoritate fulciuiſſe. [Nam (in-
,, quit) Philippus Rex, ac Mediolani Dux om-
,, nibus Prouinciarum ſuarum Præfectis iuſſe-
,, rat, vt quæ Tridenti conſtituta erant, omninò
,, ſeruari pro eorum facultate curarent, Eccle-
,, ſiarum Antiſtites, quibuſcumque rebus poſ-
,, ſent, in ijs perficiendis iuuarent: & Prouinciæ
,, Gubernator Gabriel Comus Dux Alburcher-
,, chij, Senatuſque Mediolanenſis, ad omnia in
,, eo genere peragenda piè ſe paratos oſtende-
,, bant.

56 Confecta eſt hoc anno à Rege Catholico expeditio aduerſus Afros, qui parta antea ad Menyngē Inſulā victoria inſoleſcentes maritimis excurſionibus, Chriſtianorū naues intercipiebant, atq; Hiſpaniæ littora cōtinuis graſſationibus infeſtabant; pro quibus retundendis, frangendiſque monitos à Pontifice Cardinales; vt preces Deo funderentur, docent acta Conſiſtorialia.

,, XXVIII. Iulij MDLXIV. fuit Conſiſtorium:
,, Sanctiſſimus Dominus Noſter fecit verbum de
,, profectione in Africam claſſis Regis Catholi-
,, ci, pro cuius fælici ſucceſſu monuit, vt fiant
,, Deo preces, cum præſertim audiatur, claſſem
,, Turcarum etiam exiſſe.] Præfectus eſt cum ſummo imperio Regis Catholici claſſi conflatæ ex centum, & tredecim triremibus, quarum octo fuere Luſitanæ totidem Florentinæ, tres Sabaudienſes, ſex Pontificiæ Caroli Borromæi Cardinalis, qui poſtea Sanctorum faſtis adſcriptus fuit, cura inſtructæ, Garaias Toletanus Petri filius, qui fortiſſimis copijs ſuccinctus, vſuſque ſecundis auris Pegnonem arcem ſcopulo inſidentem terra, marique obſidione cinxit, tantoſque in eam impreſſit impetus, tantaque celeritate, vt nullum obſeſſis ſpatium quietis relinqueret, quarè feſſi hoſtes tertio die, cum nondum Turcica ſubſidia conuenire poſſent, Oppidum ex deſperatione deſeruere, exceptis trecentis Turcis pertinaciſſimis, qui reſiſtere temerè auſi, partim tormentis laniati, partim contrucidati, partim capti, ac vinculis mancipati fuere: inde munita Chriſtianis præſidijs arce, cum Hiſpana claſſis eſſet diſceſſura, Turcarum auxilia venere, commiſſoque tumultuario leui prælio, in quo tantum quatuor Chriſtiani deſiderati, ac plures ſexcentis Mauris cæſi, victrix claſſis abſceſſit, de qua fęlici victoria Pontificem retuliſſe ad Cardinalium Senatum memorant acta Conſiſtorialia his verbis.

Act. Conſiſt. Mariana. Natalis Comes hiſt. lib. 14. Ioannes Baptiſt. Adrian. lib. 18. Act. Conſiſt. ms Card. Sp. ſig. no. 134. p. 385. Sur. in co. hoc anno.

Philippus Rex Hiſpaniarū in Africa Turcas deuicit.

,, Dixit gratias Deo agendas pro victoria,
,, quam habuerat claſſis Regis Catholici, & fęli-
,, citate in occupando loco illo, qui dicitur, Il
,, Pegnone, ſine ſanguine, & cum celeritate, ac
,, rogandum Deum, vt fæliciter illi deueniat in
,, rebus Corſicæ, ad quam nauigare aiebat claſ-
,, ſem, vt à periculo, & tumultibus illam inſu-
,, lam liberaret.] Non claſſis vniuerſa ad pacan-
,, dos Corſicæ tumultus ſe contulit, ſed tantum-
,, modo Andræas Auria cum viginti triremibus
,, in inſulam Corſicam, quam veteres Cyrnum
,, dixere, vela direxit. Oborti erant ij motus ex le-
,, ui cauſa, cum Genuenſes inanibus ſuſpicioni-
,, bus vexaſſent Samperum, olim Gallici nominis ſtudioſum, quod nobile ædificium inſtar cuiuſdam munitionis excitaret, vetarentque perduci ad faſtigium, nec tamen ſumptus è publico vellent diſſoluere, de quorum auaritia, cum Samperus queſtus eſſet apud Corſos, Genuenſes varijs locis trucidati fuere, conſertiſque minutis prælijs conſciſſi, deque imperio inſulæ periclitati, cum paruis ſumptibus rem componere potuiſſent. Vbi verò Hiſpana auxilia veniſſent, ac littora circumſediſſent, Corſi ad montium munitiora loca ſe ſubduxere, atque adeò in pertinacia obfirmati fuere, vt niſi Florentiæ Dux, vel Gallus eos in clientelam admitterēt, de Turca euocando in eius inſulæ imperium agitaturi viderentur.

Act. Conſiſt. ms. Cardin. Spad. ſig. n. 134. p. 390.

Genuenſes Corſicam rebellantem ſubduat.

Natal. Cō. lib. 13. Io. Bapt. Adr. lib. 18.

57 Ob hos, & alios tumultus Chriſtiani imperij grauem ſe traxiſſe dolorem ſignificauit Pontifex Cardinalium Senatui, vt referunt acta his verbis.

,, XXVIII. Iulij MDLXIV. Dixit de tumulti-
,, bus, qui totam Chriſtianitatem perturbant in
,, Germania inter Danum, & Suecum, inter Polo-
,, num, & Moſcouitam, & præcipuè de tumultu
,, Corſicæ, vbi prima manus Genuenſium fuerat
,, ſuperata, & in fugam coniecta: & quamuis
,, Rex Chriſtianiſſimus hic per ſuum Oratorem

Act. Conſiſt. ms Card. Sp ſig no. 134 p. 388.

,, certiorem fecerit Sanctitatem Suam, omnia ſe
,, inſcio, & innito facta fuiſſe, quod pro certo
,, Sanctitas Sua credit; tamen dubitat, ne tumul-
,, tus ille magnorum malorum ſit principinm.
,, Dixit etiam valdè perturbari de peſte, quæ
,, ferè totas Prouincias inuaſit, & quamuis cu-
,, ſtodias fieri mandauerit, tamen maximis cu-
,, ris vrgeri, cum videat imminere bellum, pe-
,, ſtem, famem, ſigna aperta iræ Dei ob peccata
,, noſtra, ideò nos debere ieiunijs, orationibus,
,, & eleemoſynis placare Deum.

De præcedentia tributa Gallicis Oratoribus queruntur Hiſpani.

Diar. to. 1 8 Ms. Ar. Va.

Auxit Pontificias moleſtias adminiſtrorum Hiſpanorum importunus faſtus, qui cum antea Pium in grauiſſimum diſcrimen addnxiſſent, ne Galliæ Regnum à Romanæ Eccleſiæ cultu abalienaret, dum ſuperiore anno litem de procdria Gallo Oratori intenderant, adhuc in eodem molimine obfirmati variè eum fatigarunt, vt honoris ſupremum apicem Hiſpano deferret, ſed cum Pontifex, vt narrat Io: Franciſcus Firmanus, Oratori Galliarum, vigeſima Maij in die Pentecoſtes primas detuliſſet, Hiſpani adminiſtri ita Philippi Regis animum iniquis querimonijs aſperarunt, vt Oratorem ſuum ex Aula Pontificia reuocarit, de quo Pontifex purgauit ſe in Cardinalium Senatu, ſe nullo modo ab æquitate deflexiſſe, commendatiſque Philippi Regis Catholici virtutibus culpam omnem in regios adminiſtros deriuauit.

Act. Conſiſ. ms. Card. Sp. ſig. nu. 34. p. 387.

,, XVII. Auguſti fecit verbum de reuocatione
,, Oratoris à Sereniſſimo Catholico Rege facta:
,, ob præcedentiam verò cum Chriſtianiſſimo
,, Rege Sanctitatem Suam nihil feciſſe, quod iu-
,, ſtè Regi Catholico diſplicere potuerit, nullam
,, ſententiam tuliſſe, locum tantum ſolitum O-
,, ratori Chriſtianiſſimi Regis negari non po-
,, tuiſſe, & id ſine alicuius præiudicio, paratum
,, fuiſſe, & eſſe iuſtitiam miniſtrare, & cauſam ſi
,, petierint, committere, vel Collegio Cardina-
,, lium, vel Auditorum Rotæ; non poſſe credere
,, Regem ægrè tuliſſe, id quod Sanctitas Sua omit-
,, tere ſine iniuria non poterat: ſperare omnia à
,, Regis pietate, quem ſibi chariſſimum filium
,, futurum remotis malis conſilijs non dubita-
,, bat, & multa dixit in Regis laudem, conijciens
,, culpam omnem, tàm factorum, quam verbo-
,, rum in hunc Oratorem, & Miniſtros.] Ornatiſſimus certè regijs virtutibus erat Philippus Secundus, ac non modò fidei Catholicæ acerrimus vindex aduerſus hæreticos, defenſor aduerſus Turcas, verùm etiam apud Indos Occidentales ſtrenuiſſimus amplificator.

58 Propagata enim latius, atque aucta inter Americanos re Catholica pro condendis nouis Eccleſijs, atque Epiſcoparibus Regiam apud Pontificem operam adhibuit, atque liberalitatem in vectigalibus attribuendis pro Diuino cultu celebrando explicuit, vt narrant acta Conſiſtorialia.

Act. Conſiſt. ms Card. Sped. ſig. n. 134. p. 374.

In America noua Eccleſiæ conditæ opera Philippi II.

,, XXII. Martij MDLXIV. referente Reueren-
,, diſſimo Gonzaga. Cum nuper, ſeù alias A-
,, poſtolica auctoritate tranſlata fuiſſet Sedes E-
,, piſcopalis Eccleſiæ Sanctæ Marthæ ad oppi-
,, dum Sanctæ Fidei in partibus Indiarum, vt ſu-
,, pra, ad ſupplicationem Regis Catholici ibidē
,, Eccleſiam Sanctæ Fidei in Archiepiſcopalem
,, erexit, & inſtituit, & fuerunt pro Suffraganeis
,, aſſignatæ Pompeiana, & Carthaginenſis Ec-
,, cleſia in eiſdem Indijs ſeparatæ à Metropoli-
,, tanis Eccleſijs Ciuitatis Regum, & Sancti Do-
,, minici, & reſeruatum ius patronatus Sereniſ-
,, ſimo Regi Hiſpaniarum, & in Archiepiſcopū
,, præfecit cum vſu pallij Reuerendum Domi-
,, num Martinum modernum Epiſcopum San-
,, ctæ Marthę, & erexit Oppidum Ciuitatis Impe-
,, rialis in partibus Indiarum in Ciuitatem (&
,, interiectis nonnullis de ducentum aureorum
,, annuo vectigali attributo) prouidit de perſo-
,, na Antonij Sancti Michaëlis Ordinis Sancti
,, Franciſci.

Act. Conſiſ. ms. Card. Sp. ſig. 134. pag. 375.

Inclareſcente etiam fama Sanctitatis Beati Didaci Ordinis Sancti Franciſci ob cœleſtes virtutes implorato eius apud Deum nomine editas, Philippus Rex deprecatorem egit apud Pontificem, vt confectis de ijs actis iudicarijs in Sanctorum albo eum collocaret, decretoſque in ea cauſa nonnullos Cardinales recenſent memorata acta.

Philippus II. poſtulat, vt B. Didacus inter Sanctos alcribatur.

,, XIV. Aprilis MDLXIV. Reuerendiſſimus
,, Alexandrinus ad inſtantiam Sereniſſimi Regis
,, Catholici, & eius filij Sereniſſimi Principis
,, Hiſpaniarum, & vniuerſitatis Complutenſis,
,, & eius Regionis, ac totius Prouinciæ ſuppli-
,, cauit pro canonizatione fratris Didaci de San-
,, cto Nicolao profeſſi Ordinis Sancti Franciſci
,, conuerſi, qui à centum annis in circa in Op-
,, pido Complutenſi ab humanis deceſſit, & plu-
,, rimis miraculis clarere dicitur. Sanctiſſimus
,, Dominus Noſter habitis votis Reuerendiſſi-
,, morum Cardinalium ſtatuit, vt forma antiqua
,, in ſimilibus ſeruari ſolita ſeruaretur, & depu-
,, tauit Reuerendiſſimos Dominos Saracenum,
,, Alexandrinum, de Araceli, & Vitellium, qui
,, examinarent formam ſolitam, & referrent
,, Sanctitati Suæ.

Lib. br. Pij IV. ſig. nu. 2904. ep. 15.

Extant eo argumento literæ Pij IV. datæ prima Maij huius anni ad nonnullos Hiſpanos Prælatos prudentia conſpicuos, quibus partes demandatæ erant, vt iudiciaria acta de miraculis ad B. Didaci implorata apud Deum ſuffragia editis conficerent, eamque à Philippo Rege flagitatam fuiſſe ſignificauit. Extracta ea actio fuit in poſteriora tempora, donec à Sixto Quinto Sanctorum honores illi ſolemni ritu decreti fuere.

Bullar. in Pio IV. conſt. 74.

Pius IV. Græcis Catholicis in Sicilia morantibus Græcum Epiſcopum elegit.

Ad aſſerendam etiam Catholicam pietatem, errorumque ſemina euellenda Pius, cum magna Græcorum, qui Turcicam ſeruitutem diffugerant multitudo, in Siciliæ Inſula ageret, humaniſſimèque excepta Græco ritu ſub Græcorum Epiſcoporum, Rectorumque auctoritate, libertate Chriſtiana potiri permitteretur, veterumque errorum laqueis implicita eos etiam in Catholicos transfunderet, conſtitutione edita conceſſa ijs indulta reſcidit.

Natalis Comes in hiſtor. Ecolus Serbenchius in vi tis Princi. pom. Ex epiſtolis S. Caroli. Ex Regiſt. Vatic.

59 Ingentes hoc anno exorti tumultus in Prouincia Piceni, & præſertim in Ciuitate Aſculi, quam perduelles penè exciderant: ad eas coercendas miſſus eſt à Pio Pontifice Cincius Capiſuccus Romanus militaribus expeditionibus inſignis, quem idem Pius paulò ante ſpeciali diplomate Sanctæ Romanæ Eccleſiæ militum Generalem Præfectum creauerat. Is adminiſtratione ſuſcepta, ac militibus conſcriptis, paucis menſibus Prouinciam pacatam reddidit.

Vt autem Piceni Prouincia, ac cætera Pontificiæ ditionis loca, quæ multos ab exulibus, & latronibus patebantur incurſus, tuta, ac tranquilla permanerent, octauo Kalendas Nouembris Marcum Scittichum Cardinalem ab Altaemps Prouinciæ Piceni, & omnium locorum ſtatus Eccleſiaſtici ad quę illum accedere contigerit, Legatum declarauit.

60 Sed antequam ad huius exitum anni

dece-

Digitized by Google

deueniamus, vltricem Diuinæ virtutis manum ſuper nefandiſſimo hæreſum fabricatore contemplari dignum eſt, qui iuſto iudicio in vita ſua proiecit intima ſua, & conſumptus à vermibus, eo quod non dediſſet honorem Deo, ſed ſacrilegis illum blaſphemijs prouocaret, expirauit. Fuit is Ioannes Caluinus, qui hoc anno XXVII. Maij infælicisſimam vitam fine infælicisſimo, pertinax in hæreſi, atque in deſperationem efferatus, clauſit, de quo hæc Laurentius Surius.

Diar. tom. 11 Ms. Arc. Vat.

Maſſon. in Pio IV. Hieronym. Bolſecus Iac. Laingæus c. 22. & c. 26. f. 96. Florimund. Raymund. Surius. Wilh. Reuſſn. Gualter. in Chronic.

,, Obijt Ioannes Caluinus Geneuenſium Hæreſiarcha, vir peſtilentiſſimus, & arrogantiſſimus, Diuina Maieſtate in illum per extremę viliratis vermiculos animaduertente: obijt enim morbo pediculari, miſer homuncio, qui ſuo feroœnto innumeros corrupit, & ampliſſimas vias Antichriſto muniuit.] Deſcribit funeſtiſſimam eius mortem fuſius Iacobus Laingæus, è quo hæc delibanda duximus. [Quamuis Beza ſcribat contra eos, qui condemnarunt Caluinum, & dicat, eos mentitos eſſe, qui affirmant impiè, & miſerè interijſſe, nihilominus certum eſt, Caluinum impiè, & miſerè interijſſe, cacodæmones, ſiuè malos ſpiritus inuocantem, iurantem, execrantem & ſeipſum tanquam malum auſpicium deteſtantem, & mille modis deuouentem ob immenſos, infandoſque dolores, cruciatus, afflictiones, aliaque infinita tormenta, quæ ſenſerat, ac in corpore ſuo perpeſſus fuerat. Deo etiam admodum irato, atque offenſo, & ſuam iram, ſeueritatem, atque iuſtitiam non modo in vita futura, verum etiā in hoc præſenti ſæculo aperriſſimè oſtendente, monſtrante. Hoc idem etiam teſtantur, qui cum eo vixerunt, & in ijſdem ædibus, donec extremum duceret ſpiritum, & vltimus ſupereſſet halitus vitæ, habitarunt. Hoc etiam accedit, quod quamuis miſerrimus Beza, vel quicumque alius impius negare vellet, attamen notiſſimum eſt, Caluinum deteſtatum, execratum, atque auerſatum fuiſſe horam, qua vnquam ſtudere, aut ſcribere cœperat, adeò ſcatentibus toto corpore vermibus, ac pediculis; tùm demum his malis hæc addo, quod omnium miſerrimum eſt, quodque mens meminiſſe horret, vlcera maximè horrenda, ac fœtidiſſima totum occupabant Caluinum, quod non, tàm alijs, quàm ipſe ſibi moleſtus, & odioſus fuerat. Poſtremò omnium accidit ad hæc, quod propter fœtorem immenſum, fœtorem minimè ferendum, ac peſtiferum ſui corporis odorem præceperat ſeruis, ne quem intromitterent in ſuas ædes.

Caluinus impœnitens moritur.

61 Meritò quidem lutulentus porcus toto corpore ſic proſtratus iacebat in limo, computruerat que iumentum in ſtercore ſuo, qui immanem illam blaſphemiam ad cętera ſua nefanda dogmata adiunxit, vt doceret, Chriſtum Dominum deſperaſſe in cruce, quā quidem non Lutheranos tantum, aut Zuinglianos, ex quibus ſua conflauit dogmata, ſed ipſum etiam Mehemetem impietate ſuperauit, quem Laingæus his verbis exagitat, cum eius confutat blaſphemias.

,, Tàm terribili, & horrido timore, dicit Caluinus, Chriſtum perculſum fuiſſe; quod deſperauerat omni ſpe deſtitutus, & dubitauerat ſe morte abſorptum iri, latinè ſcribit deglutiri, vel abſorberi, id quod potuerunt videre, qui legerunt librum Caluini, & in libro ſuo Gallico tranſtulit deglutiri *Englouty*. Maiori blaſphemia, ſiuè execratione, maledictione, vituperatione, conuicio, infamia, aut ignominia, nunquam credo Hæreticos Ebionem, Artimonem, Paulum Samoſatenum, Arium, ne Mahometem quidem, notaſſe Chriſtum. Nam primum hic Sycophanta negat diuinitatem fuiſſe in Ieſu Chriſto, tanquam ignorante ſuū finem, neque ſciente certò, & verè ſe eſſe Filium Dei, qui habet totam poteſtatem ſuper vitam, & mortem.

Iac. Laingæus in vita Io. Calu. c. 24. & 25.

,, Impius Caluinus, tàm immemor, diſſolutus, obliuioſus fuit, vt non meminerit verborum, quæ Chriſtus locutus fuerat X. cap. Ioannis. *Propterea me diligit Pater quia ego pono animam meam, vt iterum ſumam eam; Nemo tollit eam à me* (ſcilicet nolente, & neceſſitate vrgente) *ſed ego pono eam à me ipſo: poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à Patre meo*. Ego illos diſcipulos Caluini, qui Deum, & eius Eccleſiam Catholicam reliquerunt, libenter interrogare vellem, quomodo ſunt tàm conſilij inopes, omnis rationis expertes, mente, intellectuque carentes, vt hoc horrendum monſtrum informe, cui nulla ratio, nulla vnquam ſacrarum literarum intelligentia fuit, ſibi idolum elegerint.

Lapſus eſt in eam blaſphemiam, cum pro inſani capitis libidine interpretaretur ea Chriſti verba: *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti* iā antea prædicta à Dauide, quæ Gregorius Nazianzenus naturæ humanæ, pro qua patiebatur, nomine repetita ait. Diuus verò Leo Papa ita interpretatur.

,, Dicit ſe derelinqui, vt notum omnibus faceret ſe non erui, non defendi, ſed ſæuientium manibus derelinqui, hoc eſt Saluatorem fieri, & omnium fidelium Redemptorem, non per miſeriam, ſed per miſericordiam, nec amiſſione auxilij, ſed definitione moriendi. Quæ verò illic vitę interceſſio ſentienda eſt, vbi anima, & poteſtate eſt emiſſa, & poteſtate reuocata; dicit enim Beatus Apoſtolus Paulus: *Proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*. Et iterum dicit: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea, vt eam ſanctificaret*; vndè Dominum tradi paſſioni, tàm fuit paternę, quàm ipſius voluntatis, vt nō ſolùm illum Pater derelinqueret, ſed etiam ſeipſum quadam ratione deſereret non trepida diſceſſione, ſed voluntaria ceſſione, qui enim venerat mortem, & mortis authorem ſua morte deſtruere, quomodo poterat peccatores ſaluos facere, ſi aduerſantibus repugnaret?] His Diui Leonis verbis blaſphemia Caluini conuicta eſt. Refellit eundem pluribus Laingæus, quod nequiter, & imperitè corruperit textum Apoſtoli, *Exauditus pro ſua reuerentia*, vertens, imò ſubuertens per hæc verba, *pro ſua formidine*, cum à peritis linguę græcæ manifeſti erroris arguatur, ita vt Chriſtus fuerit exauditus pro ſua εὐλαβείᾳ, id eſt pietate, religione, ac reuerentia erga Patrem, cuius honorem ſua morte prouexit.

IESV

IESV CHRISTI

Anno 1565.

PII IV. Anno 6. MAXIMILIANI II. REG. ROM. Anno 1.

1 QVI ſequitur Annus Milleſimus quingenteſimus ſexageſimus quintus Indictione Octaua incipit, quo Solimanus Turcarum Tyrannus elatior faſtu, atque efferatior ob Religionis diſſidia, quæ in Tridentino Concilio componi non potuerant, diuulſaſque Christianorum vires, cum nouatores in priſtina peruicacia obduruiſſent, ambitioſa conſilia ad ſubijcienda ſuæ tyrannidi Chriſtiana Regna conuertit, ſed Diuina potentia, quæ mari *Poſuit vectem, & oſtia*, vt inquit Iob, & dixit, *Vſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos*, turcicos impetus Melitenſium Equitum virtute fregit; de quibus antequam agamus, quæ tempore præceſſere, priùs delibabimus.

Iob. 38.

Maximilianus Cęſar, qui Imperij habenas in demortui Ferdinandi Patris locum moderabatur, cum ex conceſſione calicis ſub vtraque ſpecie rem Catholicam auctiorem factam conſpiceret, enixè contendit à Pio, vt Sacerdotum coniugia permitteret. Pontifex verò ex poſtulato diſciplinæ Eccleſiaſticæ adeò contrario grauem moleſtiam traxit, atque ineunte anno Senatum Cardinalium de eo conſuluit, ſignificans, ſe vocatis Theologis, ac iuris canonici peritis rem in examen adducturum, vt docent acta conſiſtorialia his verbis.

Pius IV. in examen poſuit an Sacerdotibus coniuges concedendæ eſſent.

Act. Conſiſt. Ms. Card. Spad. ſig. n. 134. pag. 397.

,, Romæ XII. Ianuarij MDLXV. fuit Conſiſto-
,, rium, in quo S. D. N. propoſuit, quod Sere-
,, niſſimus Imperator inſtabat poſt conceſſio-
,, nem Communionis ſub vtraque ſpecie, quam
,, dicebat habuiſſe à S. D. N. & ab hac Sancta
,, Sede, multum profeciſſe in ſuis Regnis, vt ſi-
,, militer concederet circa Connubium Sacerdo-
,, tum. Narrauit perplexitatem animi ſui, & qua-
,, litates temporum condoluit, & dixit, ſe velle
,, conſulere hoc negotium, non ſolum, cum
,, Dominis Reuerendiſſimis, ſed etiam cum
,, multis Theologis, & Canoniſtis, & quod Do-
,, mini interim conſiderarent.

Contenderant iam diù ante Lutherani Sacerdotalem cœlibatum inter pręcipuos abuſus, ſiuę corruptelas inductas ab Eccleſia Romana recenſendum, atque etiam ſuggeſtum Carolo V. fuerat à politicis, Lutheranos ſublatis cœlibatu, & ieiunijs ad Eccleſiæ communctionem reuocandos, ſed grauiſſimo illi errore irretiti erant, non enim recenter inuento humano, ac tyrannide ſęua, ſed à vetere Eccleſia Spiritus Sancti inſtinctu afflata, ſacerdotalis cœlibatus conſtitutus fuerat, vt Pius Pontifex hoc pio, & docto reſponſo demonſtrauit.

Ad ea quæ Conſiliarij Electorum, & Principum Imperij reformanda cenſuerunt in Summo Pontifice, & Sede Apoſtolica.

Tom. 10 de Concil. Ms. Arch. Vat. ſig. nu. 3202. pag. 119.

2 Quod memorant inter abuſus cœlibatum cleri, & quo pacto Sacerdotes eorum vxores ducant, & alias ducere ſuadeant; res eſt profectò admiratione digna, quod cœlibatum Sacerdotalem, abuſum vocent, cum potiùs è conuerſo violatio cœlibatus, & illicitus ad coniugium tranſitus in Sacerdotibus, peſſimus abuſus dici mereatur: etenim Sacerdotes non debere vxores ducere teſtatur Aurelius in Concilio II. Cartaginienſi: *Cum*, inquit, *quia ſic docuerunt Apoſtoli exemplo, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus*; & paulò ante talis legitur Canon: *Placet, vt Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes ab vxoribus ſe abſtineant*. Ex quibus verbis liquet ab Apoſtolis receptam eſſe hanc traditionem, non ab Eccleſia nouiter inuentam. Auguſtinus Aurelium ſequutus in quæſtione vltima de quæſtionibus noui, & veteris teſtamenti, in hæc ſanè verba ſcribit, &

Pius oſtendit cœlibatum Sacerdotibus ſemper in vſu fuiſſe.

,, interrogat. [Si forte dicatur, ſi licet, & bo-
,, num eſt nubere, cur non licet Sacerdotibus
,, vxores habere, id eſt, vt ordinatis iam non
,, liceat conuenire? Quis neſciat, vnumquodq;
,, ſuam legem habere? Eſt enim, quod omninò
,, generaliter omnibus liceat, eſt item quod alijs
,, licet, & alijs non licet, & eſt quod aliquando
,, licet, aliquando non licet. Fornicari omni-
,, bus ſemper non licet; negotiari verò aliquan-
,, do licet, aliquando non licet, antequam enim
,, Eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari, fa-
,, cto iam non licet: & Chriſtiano, cum vxore
,, ſua conuenire, aliquando licet, aliquando ve-
,, rò non licet; propter dies enim proceſſionis
,, aliquando non licet conuenire, quia etiam
,, à licitis abſtinendum eſt, vt faciliùs impetra-
,, ri poſſit, quod poſtulatur. Vndè Apoſtolus;
,, ex conſenſu, ait abſtinendum ad tempus, vt va-
,, cetur orationi; nam ſecundum legem, in ieiu-
,, nio cædere, & iurgari non licet, poſteà licet,
,, nimirum ſeruata legum æquitate, quia maior
,, reuerentia debetur Dei cauſis. Nunquid om-
,, ne, quod ante cęteros licet, ante Imperatorem
,, licet? quanto magis in Dei cauſis? Ac per
,, hoc antiſtitem eius puriorē cæteris eſſe opor-
,, tet, ipſius enim perſonam habere videtur; eſt
,, enim vicarius eius, vt quod cæteris licet, illi
,, non licet, quia neceſſè habet quotidiè Chriſti
,, vicem agere, aut orare pro populo, aut offerre,
,, aut tingere. Et non ſolum huic concubitus
,, non licet, verùm etiam miniſtro eius, quia
,, ipſe mundior debet eſſe, quia ſancta ſunt,
,, quæ miniſtrat.] Calixtus Papa Vir ſanctus, &

Martyr conſtituit ante mille annos, & trecentos, ne Sacerdotes ducant vxores. Similia leguntur, & in Sacris Concilijs Næoceſarienſi, Ancirano, Agathenſi, Gerundenſi, Meldenſi, Aurelianenſi. Et ita obſeruatum fuit à tempore Euangelij, & Apoſtolorum, quod nunquam licuit, conſtituto in ſacerdotio ducere vxorem.

Verum quidem eſt, quod ob miniſtrorum Dei defectum in primitiua Eccleſia, coniugati admittebantur ad ſacerdotium, vt ex Canonibus Apoſtolorum, & Paphnutij reſponſo liquet, & in Concilio Nicæno; attamen volentes contrahere tenebātur id facere ante ordinis Subdiaconatus receptionē, vt legitur *cap. Si quis eorum diſt. XXXII.* Hanc conſuetudinem primitiuæ Eccleſiæ vſque in hanc diem ſeruauit & retinuit Græca Eccleſia. Cum verò per gratiam Dei creſceret Eccleſia, vt miniſtrorum in Eccleſia nullus eſſet defectus, Siricius Papa ante annos mille centum, & quadraginta omnimodam indixit Sacerdotibus continentiam *cap. Plurimos diſt.* 82. quod Innocentius I. Leo Magnus, & Gregorius Magnus Pontifices approbauerunt, & confirmauerunt, & in hunc vſque diem latina ſeruauit vbique Eccleſia. Quibus

Digitized by Google

bus ſatis liquidum eſſe exiſtimatur, oon abuſum eſſe cœlibatum cleri, ac tàm Sanctis Patribus tanco tempore comprobatum, & ab vniuerſa Eccleſia Latina receptum, atque obſeruatum. Ad hęc Sacerdotes veteris legis tempore officij, & miniſterii ſui in templo ſeparabantur ab vxoribus, ſicut Zacharias tempore vicis ſuæ Luc. I. Cum autem Sacerdos nouæ legis ſemper debeat eſſe in miniſterio, ſequitur vt ſemper is debeat continere. Amplius, coniuges non debent ſe fraudare officio coniugali, niſi ad tempus, vt vacent orationi, vt in priore ep. ad Corinthios, ſeribit Apoſtolus cap. 7. cum verò Sacerdos debeat ſemper orare, ergo ſemper debet continere. His rationibus vſi ſunt viri ſanctiſſimi, & Doctores egregij, Epiphanius, Ambroſius, & Auguſtinus. Prætereà S. Paulus ait in priore ad Corinth. cap. 7. *Volo vos ſine ſollicitudine eſſe: qui ſine vxore eſt, ſollicitus eſt, quæ Domini ſunt quomodo placeat Deo: qui autem cum vxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt.* Sacerdos, ergo qui iugiter placere debet Deo, fugiat ſollicitudinem vxoris, & non reſpiciat retro cum vxore Loth.

Porrò adumbrata fuit ſacerdotalis continentia etiam in veteri teſtamento; nam Moyſes accepturus legem præcepit, vt in diem tertium non appropinquarent vxoribus Exod. XIX. Sacerdotes igitur accepturi Legiſlatorem Chriſtum Dominum, & Saluatorem noſtrum, multo minus appropinquare debent vxoribus. Similiter iuſſi ſunt Sacerdotes portare fœminalia linea, vt operiant carnem turpitudinis ſui Exod. XXVIII. quod fuit Symbolum futuræ continentiæ in Sacerdotibus, vt ait Venerabilis Beda. Etiam Achimelech daturus panem benedictum pueris Dauid, interrogabat priùs, an mundi eſſent à mulieribus, & Dauid reſpõdit, mundũ ſe eſſe ab heri, & nudiuſtertius I. Reg. XXIII. Ergo ſemper mundi debent eſſe Sacerdotes ſumentes panem viuum, qui de Cœlo deſcendit Ioa. VI. Item manducantes Paſcha pręcincti erant renibus. Exod. XII. Quarè, & Sacerdotes manducantes frequenter Paſcha noſtrum Chriſtum cingere conuenit renes per continentiam, & munditiam, ſicut imperat eis Dominus: *Mundamini*, inquit, *qui fertis vaſa Domini*. Iſa. LII. *Sancti eſtote quoniam Sanctus ſum*. Leu. XIX. Seruiant itaque Sacerdotes Deo in ſanctitate, & iuſtitia omnibus diebus ſuis. Hinc Sanctus Martyr Cyprianus teſtatur ſibi à Domino reuelatum, & cum ſeueritate iniunctum, vt clericos ſtudiosè admoneret, ne cum fœminis commune haberent domicilium. Vndè continentia ſacerdotalis, cum ſit à Concilijs, & Pontificibus præcepta, à Deo reuelata, proprio voto à Sacerdote Deo promiſſa, non eſt vllo modo reijcienda; nam hoc exigit Sacrificij, quod tractant, excellentia, orationis frequentia, libertas, & puritas ſpiritus, vt curent quomodo Deo placeant iuxtà Sancti Pauli doctrinam.

Et quia conſtat, hanc fuiſſe antiquam hæreſim Iouiniani, quàm damnauit Romana Eccleſia, & ſcriptis conuicit Beatus Hieronymus; & Sanctus Auguſtinus dicit hanc hæreſim confeſtim fuiſſe extinctam, neque perueniſſe ad Sacerdotum corruptionem; Hanc Sacerdotum corruptelam, & abuſum Principes tolerare non debent, in perpetuam Sacri Romani Imperij ignominiam, & infamiam; ſed conforment ſe potiùs Vniuerſali Eccleſiæ. Neque moueantur ab his, quæ eis ſuggeruntur, quod Apoſtolus, inquit. Cor. VII. *Vnuſquiſque habeat vxorem propter fornicationem*: reſpondet enim Sanctus Hieronymus, Sanctum Paulum loqui de eo, qui non vouit: ſicut Athanaſius intelligit illud Sancti Pauli: *Non peccat virgo ſi nupſerit*; virginem hic non intelligi illam, quæ Deo dicata ſit. Idem notat Epiphanius, Baſilius Cæſarienſis, & Theodoretus. Sic ad illud *Melius eſt nubere, quam vri*; acris extat reſponſio Beati Hieronymi contra Iouinianum, nam ille idem Sanctus Paulus ait: *Bonum eſt homini mulierem non tangere*; habet namque Sacerdos medium, vt neque vratur, neque nubat, ſed per gratiam Dei contineat, quod oratione deuota, & caſtigatione carnis, ieiunijs, & vigilijs à Deo impetrat. Amplius dùm aiunt, Chriſtum docuiſſe non omnes homines ad cœlibatum idoneos eſſe: hoc quidem verum; ideoque nec omnes idonei ſunt ad ſacerdotium; ſed Sacerdos oret, & poterit capere verbum Chriſti, de continentia, ſicut Sanctus Paulus dixit: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*, ad Philippen. Eſt enim continentia donum Dei. Sap. VIII. Præterea cum prætenditur hanc eſſe ordinationem, & præceptum Dei Gen. I. reſpondit ante mille annos, & centum Hieronymus: *Neceſſè*, inquit, *fuit prius plantare ſyluam, & creſcere, vt eſſet quod poſteà poſſet excidi*. Præceptum tunc erat de procreatione pro ijs, vt repleretur terra, quæ modo repleta, & adeò quidem, vt ſit preſſura gentium; non eſt amodo tamen præceptum volentibus continere.

Vanè prætereà iactant concionatores mandatum Dei; oſtendant, ſi poſſunt, vbi Deus præceperit Sacerdotibus, vt ducant vxores. At hoc reperitur in iure Diuino, vt vota ſemel emiſſa reddantur Pſal. XLIX. Pſal. LXXV. Eccleſ. V. Quarè igitur expreſſum illud ius Diuinum non obſeruant ipſi? Corrumpunt quoque Sanctum Paulum quaſi præcipiat, Epiſcopum eligendum debere eſſe maritum, cum Sanctus Paulus dicat: *Epiſcopus ſit vnius vxoris vir*; quod non eſt intelligendum, quod debeat eſſe maritus, alioquin Martinus, Nicolaus, Titus, Ioannes Euangeliſta, immò & Chriſtus non fuiſſent Epiſcopi. Quarè Hieronymus explicat verba Sancti Pauli, quod Epiſcopus ſit vnius vxoris vir, hoc eſt quod non ſit bigamus. Veritas expoſitionis liquet, non modò ex auctoritate Hieronymi, quæ tamen magna eſſe debet apud quemque Catholicum, ſed ex Sancto Paulo quoque, qui de vidua deligenda ſcribit: *Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor*, ad Timoth. V. Quod poſtremò factum adducunt Germanorum, factum afferunt nouum: dùm enim Imperatori Henrico IV. contentio eſſet cum Romano Pontifice, atque etiam cum filio, & Proceribus Imperij, iura humana pariter, & Diuina confuſa fuerunt adeò, vt Laici illo tempore temerè attentarint ſacra tradere, ſordibus pro ſacro Oleo vti, baptizare, & multa alia à Chriſtiana Religione aliena facere. Simili exorbitantia clerus exceſſit, quod pro iure iam allegare nequit, neque inciuile fuit, ſacrilega dirimere matrimonia, quæ contra vota, contra ſanctiones Patrum, & Conciliorum nulliter fuerant contracta: quemadmodum, & hodie Sacerdotum non ſunt rata matrimonia.

Fruſtra ergo queruntur, Mundum ſeneſcere, & remedium imbecillitati laxandum. Nam Deo conſecrati alia habent imbecillitatis remedia, vt

pore

pote fœminarum conſortia deuitent, otia fugiant, ieiunijs, & vigilijs carnem emacerent, prohibeant ſenſus externos ab illicitis, & præcipuè viſum, & auditum; oculos quidem ne videant vanitatem, paruulos denique, ideſt carnales cogitationes allidant ad petram, Petra autem Chriſtus eſt: affectus reprimant, Deum frequenter, & deuotè orationibus pulſent. Hæc proculdubio ſunt potentiſſima continentiæ remedia in Eccleſiaſticis viris, in Deo ſeruientibus. Sanctus Paulus rectè Dæmoniorum doctrinam dixit eorum, qui nuptias prohibent, quales fuerunt Tatianus, & Marcion hæretici, quorum Auguſtinus, & Hieronymus meminerunt: ſed adeò Eccleſia non prohibet nuptias, vt etiam Matrimonium inter ſeptem Sacramenta connumeret, cum quo ſanè ſtat, vt ob excellens miniſterium Eccleſiaſticis excellentiorem præcipiat munditiam: falſum enim eſt eſſe mandatum Dei de contrahendo; alioquin peccaſſet Ioannes Euangeliſta, Sanctus Iacobus, Sanctus Laurentius, Titus, Martinus, Teckla, Agnes, Catharina, Barbara, & cæteræ innumerabiles. Cyprianus verò ab eis inductus non loquitur de virgine, quæ ſolemne votum fecerat, ſed de ea, quæ decreuerat continenter viuere, vt initium epiſtolæ XI. libri primi ſatis indicat. Certiſſima etenim eſt Sancti Auguſtini ſententia, Virginibus vouentibus, non ſolum nubere, ſed velle nubere damnabile eſt. Vndè abuſus matrimonij, & votifragium in clero tolerandum non eſt.

3 Interceteros, quos Pontifex grauiſſimo in hoc negotio conſultores adhibuit, Fr. Michael
Gabut. libr. 5. Py. 5. c. 4. 7. Cardinalis Alexandrinus, qui proximo anno Pius Quintus Pontifex Maximus euaſit, adnumeratur, de quo hæc vitę ipſius auctor ſcripta re-
,, liquit. [Sub finem huius Pontificatus Maxi-
,, milianus Cęſar eo nomine II. & alij plerique Ger-
,, maniæ Principes, grauiora ſcelera, pernicio-
,, ſaque exempla, hac via cautum iri præten-
,, dentes, per literas, ac nuncios Pontificem
,, vrgebant, vt Germanis Sacerdotibus Græco-
,, rum exemplo, vxores ducendi faceret poteſta-
,, tem. Quod & ſi Chriſtianis moribus, Apoſto-
,, licis præceptis, ſacris legibus, atque omni
,, Eccleſiaſticæ diſciplinæ omninò repugnare
,, conſtabat, Pontifex tamen, vt quid dicto, fa-
,, ctoque opus eſſet grauius decerneret, tanto-
,, rumque Principum petitionem haud prorſus
,, contemnere videretur, rem nonnullis Cardi-
,, nalibus ad id ſelectis expendendam, ac defi-
,, niendam detulit. In ijs ergò cum eſſet Alexan-
,, drinus, ſacras leges, Deique honorem om-
,, nium Principum gratiæ, cæteriſque rebus hu-
,, manis præferendum ratus, ſingulari conſtan-
,, tia, atque animi libertate ita ſeſe oppoſuit, vt
,, eiuſmodi poſtulata nemo, aut ardentius op-
,, pugnarit, aut acrius reijcienda eſſe contende-
,, rit. Potiſſimuſque ipſe auctor fuiſſe dicitur,
,, vt Pont. id nullo pacto faciendum eſſe reſpon-
,, deret; non enim fas eſſe mala facere, vt eue-
,, niant bona; neque cuiuſuis rei gratia contra
,, leges omnes proſtituendum eſſe, atque adeò
,, prophanandum ſacroſanctum Sacerdotium,
,, quod ſine ſancta caſtitate, aut ritè conſtare,
,, aut Deo placere non poſſe, Catholica, &
,, Apoſtolica ſemper docuit Eccleſia: atque ita
nunquam ab huius reſponſi religione diſceſ-
Adria. libr. 18. ſum eſt, quamuis Imperator politicis argutijs illuſus coniugia Sacerdotum à Pontifice permitti
,, flagitaret, atque ſuis Oratoribus ſcriberet. [E-
,, tiam-nunc in ea ſententia firmiſſimè perſiſti-
,, mus, ſi Sanctitas Sua pia & benigna mente Ext. in ar. Arch. Vat. ſig. n. 3216 pag. 3.
,, reſpexerit ingentem neceſſitatem Sacri Impe-
,, rij, ac Regnorum, & Dominiorum noſtro-
,, rum, eique auxiliatricem manum præbuerit
,, eo modo, quem nos antehac Sanctitati eius
,, oſtendimus, quod tunc noſtri, & Sacri Impe-
,, rij ſubditi longè faciliùs in officio contineri,
,, multaque mala, & ſcandala præcaueri pote-
,, runt.] Senſit econtra Pontifex longè grauiora mala in Imperio emerſura, atque in alia Regna, & Prouincias, quæ illibatam fidei puritatem colebant, redundatura, ſi coniugia Sacerdotibus indulgerentur, non enim vitia, carni indulgendo vincuntur, ſed carnem macerando profligantur.

Adria. lib. 18. Decretos à Pontifice duos Internuntios, Lancianenſem Epiſcopum Theologica ſcientia excultiſſimum, & Petrum Guicciardinum iuris canonici peritiſſimum ad Cæſarem, vt illi oſtenderent, quam iniqua eſſent eius poſtulata, Cæſaremque Pontificis monitis aſſenſiſſe, refert Ioannes Baptiſta Adrianius.

4 Cum ob præclara geſta in Pontificatu ſuo Pius immortalitate dignus videretur, Sathanas immani in eum odio ſatellites ſuos efferauit, adeò vt ad violentam illi mortem inferendam ineunte hoc anno coniurarint, vt ex actis conſiſtorialibus

Io. Bapt. Adrian. lib. 18. Act. Conſ. ms ſig. nu. 134. pag. 397. Ms. Arch. Vat. diar. tom. 11 pa. 399. anti. Io. Franc. Firman. Cærim. Mag.

,, conſtat, in quibus hæc referuntur. [XIX. Ia-
,, nuarij MDLXV. fuit Conſiſtorium, in quo
,, Sanctiſſimus Dominus noſter narrauit coniu-
,, rationem detectam in perſonam ſuam, de
,, quibuſdam ſceleratis.] Horum Sicariorum inſanas molitiones è Gebennenſi ſcola profectas creditum eſt; in ea enim Aſſaſſinorum palæſtra eruditos conſtat, qui aduerſus Franciſcum Secundum Regem, & Ducem Guiſium conſpirarunt, ſed nefandiſſima impiorum conſilia immiſſo diuinitus terrore diſcuſſa refert Natalis Comes.

Natalis Comes libr. 14.

,, Dicuntur vel inſania, & furore, vel phana-
,, ticis ſpectris, & à maligno Dæmone impulſi
,, Taddæus Manfredus, Eques Pellizonius, & Iac. Aug. Thuan. lib. 36.
,, Antonius Canuſinus, & Benedictus Accoltus,
,, & Proſper Pictorius, & alij quidam in caput
,, Pontificis coniuraſſe, quem interficere de- Gebenenſes Pium IV. proditorie occidere tentant.
,, creuerant, cum publicè daret audientiam, ſi-
,, mulantes porrigere chirographum; ac pri-
,, mum percutiendi locum Accoltus ſibi depo-
,, poſcerat, nam ſibi perſuaſerat, ſicut reliqui
,, tàm fœdæ coniurationis ſocij, futurum illo
,, Pontifice trucidato, vt Pontifex Diuinus,
,, Sanctus, Angelicus, Diuino afflatu compul-
,, ſus cum magno Chriſtianorum conſenſu Ro-
,, mam conuolaret, qui mox eſſet futurus Mo-
,, narcha, & totius Orbis Imperator. His ad-
,, didit Accoltus, ſibi ius eſſe remunerandi tàm
,, præclari facinoris conſcios, & adiutores, niſi
,, haberent pro magno præmio totius Chriſtia-
,, næ Reipublicæ ſanctitatem, & nouæ vitæ re-
,, formationem. Deſcripſit igitur in chirogra-
,, pho ſuo adhortationem, qua hortabatur
,, Pontificem, vt dignitatem Pontificiam vltrò
,, deponeret, quod niſi ſtatim feciſſet, atque
,, concepto in ſua mente Pontifici vltrò cederet,
,, mortem minabatur. Pro tantis auſis ſingulis
,, adiutoribus præmia ingentia iam nunc pro-
,, mittit, Antonio Ticinum Vrbem, Pellizonio
,, Equiti Aquileiam, Taddæo Cremonam, alijs
,, conſimiliter alia. Sed antequam ſuſcipiatur
,, negotium additur ſceleri ſcelus. Nam cum
,, oportere putarent ſe priùs à peccatis expurga-
,, ri, quàm facinus aggrederentur, cætera deli-
,, cta cõfiterentur Sacerdoti, parricidij mentio nul-
la

,, la ſit, hoc animo, atque hoc tanto ſcelere in
,, animo retento, tanquam pio, & ſancto facino-
,, re Euchariſtiam impuriſſimè admittunt. Ac-
,, coltus poſtmodo chirographum porrecturus,
,, palleus exorta repentina trepidatione corri-
,, pitur, neque facinus audet; aggredi ex eo na-
,, ta eſt inter coniuratos controuerſia, donec re
,, à Pellizonio patefacta, omnes capti ſunt, & in
,, quæſtiones traditi, vt ſua conſilia, & à qui-
,, bus impulſi tantum facinus auſi eſſent, aperi-
,, rent. Alliciuntur etiam, ſollicitanturque in-
,, gentibus pollicitationibus, vt patefacerent,
,, à quo inducti hoc maleficium ſuſcepiſſent,
,, cum nihil per tormenta extorqueretur, ſed
,, neque ſupplicijs, neque promiſſis induci poſ-
,, ſent, vt conſiliorum rationes, & authores vl-
,, los proferrent, neque vllum certum appareret
,, habere ſuæ temeritatis, ac dementiæ funda-
,, mentum, quin etiam Accoltus perridicu-
,, lum reſponſum dedit, ſe locutum eſſe cum
,, Angelis, qui ad illud facinus eſſent adhorta-
,, ti. Nam profectò admirabile eſt tantum de-
,, mentiæ in animos hominum aliquando con-
,, tingere, & propè prodigia, cum deliria, &
,, furor, & dementia, vel phreneſis omnem
,, rationem, atque rectum conſilium extermi-
,, nent. Cæterum impuriſſimi homines, & con-
,, ſcij tanti ſceleris extremis ſupplicijs affecti
,, ſunt, vbi per Vrbem attracti fuiſſent ab equis
,, cum alligatis nudis pugionibus, vt Accoltus
,, inter vel ipſa grauiora tormenta ſemper ri-
,, dens diſcruciabatur.] Addit author torquen-
dos illos fuiſſe potiùs per inſigne doſimHellebori, quam per ſolita tormenta; at ignorauit ille, Sathanam habere martyres ſuos, qui ita ab eo occupentur, vt extrema ſupplicia hilares, ridenteſque tolerasse, fuerint non raro animaduerſi.

5 Porrò ad comprimendam impiorum audaciam decretum eſſe à Pontifice, vt centum catapultarij in varijs Palatij locis excubias agerent, pro tuenda Pontificia ſalute aduerſùs improuiſos hoſtium impetus, refert Ioannes Franciſcus Firmanus ſacrorum rituum magiſter in diarijs. Adminiſtrandæ verò iuſtitiæ ſtudio adductus idem Pontifex in memorato Senatu Cardinalium, habito decimanona die Iannarij huius anni ſuſtulit perfugia, quæ in Cardinalium, vel Oratorum Principum ædibus patuerant reis ad-

Ioan. Fra. Firman. Diar. tom. 12. p. 393.

Perfugia Pius IV. ſubſtulit, & aliqua priuilegia

,, uerſus forenſe ſatellitium. [Monuit (inquiunt
,, acta) Reuerendiſſimos, vt cauerent, ne da-
,, rent franchitias in domibus ſuis, quacumque
,, de cauſa, etiam in ciuilibus: idem dixit de Ora-
,, toribus Principum.] Reſcidit etiam decimatertia Kal. Martij omnia priuilegia quibuſuis conceſſa ſine diſcrimine ciuilis, ſiuè Regiæ, ſiuè Imperatoriæ, ſiuè Sacræ dignitatis, quæ pugnarent cum decretis in Concilio Tridentino editis non aliter, quam ſi conceptis verbis repetita diplomati Pontificio insererentur. Tradunt etiam acta conſiſtorialia Pium Pontificem, vt iniiceret frænum Internuntiorum, qui ad Reges decernebantur, ambitioni, deliberaſſe de condenda lege, ne Internuntij gratia, & auctoritate Regum pro Cardinalatu prenſando abuterentur, ac ſi Reges pro eo eblandiendo preces adhiberent, pro huiuſmodi Internuntijs, vt infamiæ nota inuſti cenſerentur Cardinales, qui pro ijs ſua ſuffragia conferrent, cuius conſtitutionis formulæ concipiendæ partes Morono, & Amulio Cardinalibus demandatæ ſunt; eos verò functos ſuo munere, & eam ſanctionem promulgatam fuiſſe, conſtat, cum inter alias Pij Quarti conſtitutiones inſerta ſit, in qua etiam huiuſmodi Internuntijs, qui malis ijs artibus Cardinalatum exambiuerint propoſita eſt anathematis pœna, omniũ quoq; Sacerdotiorum, & dignitatum mulcta infligitur, tùm hæc

Act. Conſiſ. 19. Ian.

Boll. in Pio IV. Conſt. 94.

Acta Conſ. ſig. no. 134. p. 401.

Pius IV. in Bullar. conſt. 96.

,, adiecta auctoritate Apoſt. harũ ſerie diſtrictius
,, inhibemus, ne deinceps ſimiles Imperatorum,
,, Regum, Reginarum, Ducum, aut aliorum
,, Principum ſæcularium commendationes, pre-
,, ces, aut alios etiam vocales, aut in ſcriptis
,, fauores, ad aliquas Pontificias, aut alias di-
,, gnitates ſæculares, vel regulares, aut etiam
,, Cardinalatus, vel alios honores, & officia
,, Eccleſiaſtica conſequendum, aut ſibi vel alijs
,, conſanguineis, & neceſſarijs ſuis quoquomo-
,, do per ipſum Romanum Pontificem confe-
,, renda, per ſe, vel alium, ſeù alios, directè,
,, vel indirectè quomodòlibet ambire, ſeù pro-
,, curare, ne-ue illis etiam vltro ſibi per Princi-
,, pes ſpontè oblatis vti præſumant, vel audeant,
,, eadem auctoritate, & præſentium tenore, ſta-
,, tuentes, quod omnes, & ſinguli in præmiſſis
,, delinquentes, nulla alia monitione præcedeu-
,, te, & abſque proceſſu deſuper habendo, ſenten-
,, tias, & pœnas præmiſſas irremiſſibiliter eo
,, ipſo incurrant.

6 Menſe Martio auxit Pius Cardinalium Collegium adlectis in Senatum viginti tribus viris inſignibus, inter quos extitit Hugo Boncompagnus, qui in Pontificatu Gregorij XIII. nomen poſteà geſſit, quorum omnium nomina in actis Conſiſtorialibus recenſentur ſubiectis verbis,

Act. Conſiſ. ſig. n. 134. pag. 460.

,, Romæ apud Sanctum Petrum die Vndeci-
,, ma Martij MDLXV. fuit Congregatio Gene-
,, ralis, in qua S. D. N. creauit, & aſſumpſit
,, in Sancta Romana Eccleſia Cardinales infra-
,, ſcriptos, Annibalem Bozzutum Neapolita-
,, num Archiepiſcopum Auenionenſem, Mar-
,, cum Antonium de Columna Romanum Ar-
,, chiepiſcopum Tarentinum, Ptolomæum
,, Gallium Comenſem Archiepiſcopum Siponti-
,, num, Angelum Nicolinum Florentinum Ar-
,, chiepiſcopu Piſarum, Aloyſium Piſanum
,, Venetum Eiſcopum Patauinum, Proſperum
,, de Sancta-Cruce, Romanum Epiſcopum Chi-
,, ſamenſem, Zachariam Delphinum Venetum
,, Epiſcopum Pharenſem, Ioannem Franciſcum
,, Commendonum Venetum Epiſcopum Zacin-
,, tinenſem, & Cephalndenſem, Marcum An-
,, tonium Bobba Epiſcopum Auguſtæ Prætoriç,
,, Vgonem Boncompagnum Bononienſem Epi-
,, ſcopum Veſtanum, Alexandrum Sforriam
,, Romanum Epiſcopum Parmenſem, Flauium
,, Vrſinum Epiſcopum Muranum, Simeonem
,, Nigrum Paſquam Epiſcopum Lunenſem Sar-
,, zanenſem, Alexandrum Cribellium Mediola-
,, nenſem Epiſcopum Cariatenſem, Carolum
,, Vicecomitem Mediolanenſem Epiſcopum
,, Vintimilienſem, Franciſcum Alciatum Epi-
,, ſcopum Ciuitenſem, Franciſcum Abundium
,, Caſtellioneum Mediolanenſem Epiſcopum
,, Bobienſem, Guidonem Ferrerium Hippore-
,, gienſem Epiſcopum Vercellenſem, Antonium
,, Crecchium Ambianenſem Epiſcopum, Guil-
,, lelmum Sirletum Calabrum Prothonotarium
,, Apoſtolicum, Gabrielem Palæottum Bono-
,, nienſem Auditorem Rotæ, Benedictum Lomel-
,, linum Ianuenſem Clericum Cameræ Apoſto-
,, licæ, Franciſcum Craſſum Mediolanenſem
,, Gubernatorem Bononiæ. Porrò de Guillel-
mo, Sirleto hęc in ſua hiſt. ſcribit Iuſtinianus. Is

Pius IV. Cardinales creat.

Digitized by Google

Hiſt. Ven. lib. 15.

dignitatem inuitus ſuſcepit, quam cęteri mortales ardentiſſimis votis ambiunt.

7 Ex his Cardinalibus delectus eſt Hugo Bõcompagnus Religione, ac peritia rerum gerendarum clariſſimus, vt in Hiſpania Legati Apoſtolici è Latere munua exerceret, & cauſam Bartholomæi Mirandæ Archiepiſcopi Toletani in crimen hæreſeos vocati cognoſceret, vt memorant tadem acta.

Acta Conſ. ſig. n. 134. p. 405.

,, XIII. Iulij MDLXV. fuit Conſiſtorium, in
,, quo Sanctiſſimus Dominus Noſter deputauit
,, Legatum de Latere in Hiſpaniam Reuerendiſ-
,, ſimum Dominum Cardinalem Sancti Sixti
,, Boncompagnum pro cognitione, & determi-
,, natione, ſeu deciſione cauſæ pendentis contra
,, Archiepiſcopum Toletanum, adhibitis Nun-
,, tio Sanctitatis Suæ, & vno Auditore Rotæ.]

Cardinalis Hugo Boncompagnus in Hiſpaniã Legatus dirigitur.

Data ſunt etiam eidem Legato mandata, vt in Valentino Regno nõnullos Maurici generis Neophytos, qui errorum laqueis irretiti ad ſuperſtitionem Mahumeticam tranſuolare affectabant ob cenſuras Eccleſiaſticas, quibus deuincti erant ob contracta in gradu legibus prohibito matrimonia, in fide Chriſti contineret, eoſdemque conciliaret Eccleſiæ, cenſuris ſolutos, atque etiam mitigatis legibus de gradibus conſanguinitatis, eorũ matrimonia ritè confirmaret, vt ea benignitate deliniti in Affricam traijcere, atque ad Mahometanos ritus deficere, deſinerent.

Dilecto filio noſtro Hugoni tit. Sancti Sixti Preſbytero Cardinali ad Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Hiſpaniarum Regem Catholicum noſtro. & Apoſtolicæ Sedis Legato de Latere.

Pius IV. lib. br. p. 428.

Dilecte fili noſter ſalutem, &c. Cum, ſicut accepimus, in Regno Valentiæ quamplures nouiter à ſecta Mahumetana ad Chriſti fidem conuerſi, ac aliqui ab eis deſcendentes reperiantur, qui prauum illum Mahumetanum viuendi morem nondum prorſùs obliti cœcitate quadam, & ignorantia prioris ſectę huiuſmodi adhuc obuoluti, cum eorum conſanguineis, & affinibus in gradibus ab Eccleſia Dei prohibitis, etiam forſan ſcienter, ac temerè, diuerſa matrimonia contraxerunt, illaque carnali copula conſumarunt, ac prolem exindè etiam forſan ſuſceperũt, & in alia diuerſa exceſſus, & crimina inciderunt; ſed cum ipſi metu pœnarum, quibus tàm à generali, quam alijs ab eo inferioribus, partium illarum hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus, exceſſuum, & criminum huiuſmodi ratione plectendi forent, non ſolum per eos perpetratos exceſſua, & crimina huiuſmodi confiteantur, ſed vias quaſdam exquiſitas, modoſque illicitos præparant, vt ad partes infidelium confugiant, ac antea per eos amplexatam fidem Catholicam huiuſmodi in æternam animarum ſuarum damnationem deſerant: tantę nouiter conuerſorum, ac ab eis deſcendentium huiuſmodi multitudini piè, miſericorditerquè parcendum, ac eorũ ſtatui ſalubriter conſulendum eſſe planè ſumus arbitrati. Nos igitur attendentes, quod Sedes Apoſtolica pia mater recurrentibus ad eam poſt exceſſum cum humilitate perſonis libenter ſe propitiam exhibere, neminique pietatis, & miſericordiæ ſuæ gremium claudere conſueuit, ac proindè nos quoque, qui Sedis eiuſdem beneficiorum eorumdem pietatis, & miſericordiæ diſpenſatores ſumus, conuerſorum, ac deſcendentium huiuſmodi ſtatus, & animarum ſaluti, quantum cum Deo poſſumus, conſulere volentes, ac de tuis prudentia dexteritate, pietate, religionis, & fidei Chriſtianæ propagationis zelo, animarumque ſalutis Chriſticolarum prompta ſollicitudine plurimum in Domino confidentes, ſperanteſque, quod ea, quæ tibi duxerimus committenda, ad Redemptoris noſtri gloriam, ac animarum ſalutem, huiuſmodi memor, Sanctæ Sedis exaltationem nõ minus piè, & fideliter, quam diligenter exequi curabis, circumſpectioni tuæ, quam nuper certis tunc ſuadentibus cauſis, noſtrum, & Sedis eiuſdem de Latere Legatum ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Hiſpaniarum Regem de Fratrũ noſtrorum Sanctæ Romanę Eccleſię Cardinalium conſilio Apoſtolica auctoritate deputandum duximus, & deputauimus, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus matrimonia per cõuerſos, & deſcendentes præfatos in gradibus, vt præfertur, prohibitis hactenùs contracta, primitus, & ante omnia auctoritate Apoſtolica, irrita, & inania declares, ac coniuges ab inuicem ſepares, & deindè ſi à te id humiliter petierint, illos, qui matrimonia in gradibus prohibitis huiuſmodi, videlicet in ſecundo ſimplice, aut duplici, & tertio etiam ſimplici, aut duplici, necnon quarto ſimiliter ſimplici, aut duplici conſanguinitatis, aut affinitatis gradibus, abſque Apoſtolica diſpenſatione, vt præfertur, in dicto Regno Valentiæ tantum contraxerint, à quibuſuis excommunicationis, alijſque ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrerint, aut eos incurriſſe dici, ſeu cenſeri poſſit, necnon inceſtus reatu, & exceſſibus huiuſmodi in vtroque foro eadem auctoritate Apoſtolica, ſi ita tibi videbitur, in quo conſcientiam tuam oneramus, poſſis abſoluere, iniuncta inde eis pro modo culpæ pœnitentia ſalutari, qua peracta cum eiſdem nouiter conuerſis, & deſcendentibus, qui matrimonia, vt præfertur, in dictis gradibus prohibitis contraxerunt ex impedimentis ſecundi ſimplicis, aut duplicis, & tertij etiam ſimplicis, aut duplicis, quarti ſimiliter ſimplicis, aut duplicis conſanguinitatis, & affinitatis graduum huiuſmodi non obſtantibus, ipſi in illis, vt præfertur, contractis matrimonijs, abſque alicuius conſcientiæ ſcrupulo remanere, ſeù illa de nouo contrahere in facie Eccleſiæ ſolemniter liberè, & licitè poſſint, & valeant dicta auctoritate Apoſtolica miſericorditer in Domino diſpenſare; dummodò mulieres propter hoc raptæ non fuerint, prolemque ſuſceptam, ſi quæ ſit, & ſuſcipiendam exindè legitimam decernere, alias, & alia ſalubrem conuerſorum, & deſcendentium huiuſmodi reductionem, & ſtatum, chriſtianumque, & catholicum viuendi modum, necnon quaſcumque illis exceſſuum per eos perpetratorum ratione dandas abſolutiones, & pœnitentias, & pœnas eis iniungendas, illarumque circumſtantias, quæ quomodolibet concernentia, te rationabili, ac pio ſalubrique conſilio, & voluntati præfati Philippi Regis in præmiſſis conformando, facere, gerere, & exequi iuxta tuam prouidam deſuper adhibendam ordinationem in præmiſſis omnibus, & ſingulis amplam, & omnimodam poteſtatem, facultatem, & auctoritatem, dicta auctoritate dantes, & concedentes; non obſtantibus, &c. *Datum Romæ apud Sanctum Marcum die X. Septembris MDLXV. anno VI.*

Pelliciebat ad defectionem infirmos Neophytorum Mauticæ gentis animos florentiſſimi Mahometani imperij amplitudo, iuxta illud oraculum *Proſperitas ſtultorum perdet illos*, cum Turca con-

conflatis maximis exercitibus ad opprimendum Chriſtianum imperium anhelaret, atque ad fortiſſima duo illius propugnacula conuellenda, Hungariam nimirum, atque Inſulam Melitam, armorum molem verteret, de quibus agendum modo incumbit.

Natal. Comes lib. 15.
Solimanus Melitenſem Inſulam aggreditur.

8 Prætexuit Solimanus Imperator vlciſci maritimas Melitenſium Equitum graſſationes, quaſi Chriſtianis non liceret Pyratarum Maurorum vlciſci iniurias; ambitioſo verò animo ſubacta Melita Inſula, Siciliæ, Italiæque excidia complectebatur, cum Principes Chriſtiani ad retundendos ſæuiſſimos eius impetus ſegniùs ſe compararent, eaque ſpe inſoleſcens validiſſimam claſſem ad Melitam inuadendam menſe Maio immiſit, de cuius numero, & viribus hæc refert Surius

Sur. in com. hoc anno. Nat. Com. lib. 15. Io. Bap. Adria. libr. 18.

,, in commentarijs. [Erant in Turcica claſſe
,, præter alias naues, tùm onerarias, tùm Ma-
,, gnas commeatui conuehendo accommodas,
,, tùm Liburnicas, hemiollas, & ſcaphas, centum
,, & ſexaginta octo triremes munitiſſimæ; porrò
,, nauigia ſimul omnia ad ducenta quadraginta.
,, Ea claſſis partim primò in Marſaſiroccum
,, portum appulit: ſed non ſatis illi fidens, in
,, alium, quem Maiorem, vocant ſeſe tranſtulit.]

Coegerat Solimanus in ea claſſe imperij Turcici omnes vires maritimas, illique tres Duces Muſtapham, Pialem, ac Dragutum bellica arte florentiſſimos præfecerat, cuius appulſu terrore completa eſt Italia, cum inteſtinis diſſidijs, quæ nouæ inuexerant hæreſes, laceratum eſſet Chriſtianum imperium, & Principes Catholici vires ſuas ad retundendum Turcam non inſtruxiſſent, quos à ſe diligenter monitos impendentis periculi, obtorpuiſſe queſtus eſt in Cardinalium Senatu Pontifex, additque, ſe non modo ad ditionem Eccleſiaſticam defendendam, verum ad auxilia Regno Neapolitano, vel Hetruriæ afferenda ſtrenuè incubiturum, vt narrant acta conſiſtorialia XVIII. Maij hoc anno confecta.

Act. Conſ. ut ſig. nu. 134. p. 403

,, Romę apud Sanctum Petrum die XVIII.
,, Maij MDLXV. Sanctiſſimus Dominus Noſter
,, fecit verbum ſuper aduentu claſſis Turcarum:
,, condoluit miſerias noſtrorum temporum,
,, conqueſtus eſt de paruis apparatibus à Princi-
,, pibus Chriſtianis comparatis, licet ipſe multo-
,, ties monuerit, tandē dixit ſe defenſurum ditio-
,, nem noſtram Eccleſiaſticam, & etiam ſi opus
,, fuerit, laturum ſe opem vicinis, videlicet in Tu-
,, ſcia, & in Regno Neapolitano.

9 Miſit etiam Pontifex Melitenſibus Equitibus nummaria ſubſidia, vt ſtipendia militi ſoluerent, ac auxiliares copias ijs ſubmittēdas cōtraxit, quibus Pompeium Columnam bellicæ rei peritia, & gloria florentem præfecit, vt oſtendunt ſubiectæ literæ.

Dilecto filio Nobili Viro Pompeio Columnæ Domicello Romano.

Pius IV. lib. br. 6 p. 249

Pius IV. auxilia miſit Equitibus S. Io. Hieroſolymitani.

Dilecte fili ſalutem, &c. Audito nuper à nobis, Turcicam claſſem ad inuadendam Inſulam Melitam applicuiſſe, iamque oppugnationem illius locorum paraſſe, atque incœpiſſe; ſtatim, præter ea, quæ illuc antea miſeramus pecuniarum ſubſidia, etiam aliquot militum cohortes ad ipſius Inſulæ defenſionem mittendas duximus. Cupientes autem ſtrenuum, & animi magnitudine præſtantem Virum eiſdem militibus præficere, ad te mentem noſtram conuertimus, firma ſpe freti, te deſiderio huic noſtro cumulatè ſatisfacturum, &c. *Datum Romæ apud S. Petrum die VIII. Iunij MDLXV. anno VI.*

Confluxere multi Viri illuſtres, vt ſuo ſumptu in tanta neceſſitate præclaram Reipublicæ Chriſtianæ operam nauarent, quos recenſet Boſius in ſua hiſtoria.

Sur. in com. hoc anno.

Eodem die ſeptima Iunij Pontifex militare fœdus cum Heluetijs Catholicis percuſſit, vt ex ea gente fortiſſima, bellicisque artibus, & laboribus exercitatiſſima copias contraheret, de quo fœdere ſancito actas Numini grates referunt acta Conſiſtorialia.

Act. Conſ. ſig. n. 134. pag. 405.

,, Romę apud Sanctum Petrum die octaua
,, Iunij MDLXV. fuit Conſiſtorium, in quo fuit
,, initum fœdus inter Pontificem, & quinque
,, Pagos Catholicos Heluetiorum, & decretum
,, fuit, quod celebraretur Miſſa de Spiritu Sācto.

Tradunt eadem acta, decretas fuiſſe à Pontifice ſolemnes ſupplicationes, ac propoſitis ſacrarum indulgentiarum præmijs populum Chriſtianum incitatum, vt diuinam opem contra Turcicam vim imploraret.

Supplicationes indicit Pius IV. pro bello Turcico contra Equites S. Io. Hieroſolymitani.

10 Prima Turcici belli moles verſa eſt ad Caſtrum S. Elmi, quod muris tormentorum bellicorum continua diuerberatione quaſſatis, varijs impreſſionibus hoſtilibus tentatum eſt, in quibus maximæ Turcarum ſtrages editæ fuerunt, ſed demum ſub hoſtium multitudine virtus Chriſtiana ſuccubuit, adeò vt Turcico robori vniuerſi præſidiatij milites pro Chriſti nomine, non tamē inulti

Sur. in cit.

Belli progreſſus contra Inſulam Melitenſem.

,, ceciderint. [Perpetuò (inquit Surius ex certiſ-
,, ſimis monumentis tum ſcriptis) labore nimiū
,, fatigari, ſemper enim feſſis Turcis recentes
,, ſubmittebantur, quæ res noſtrorum vires ex-
,, hauſit: cæduntur à barbaris hoſtibus milites
,, Chriſtiani ad vnum omnes, ſed non inulti,
,, quippè qui ferè toti Turcico ſanguine erant
,, aſperſi; in ea pugna è noſtris deſiderati ſunt
,, mille trecenti, in quibus Equites erant centum
,, triginta. Nemo Chriſtianus ambigit, tàm
,, conſtanter, & fortiter pro religione, & Reipu-
,, blicæ Chriſtianæ defenſione oppetitam mor-
,, tem immortali memoria, ſummiſque præco-
,, nijs eſſe digniſſimam. Turcæ, occupata arce;
,, ſingulari quodam immaniſſimæ crudelitatis
,, genere ſæuierunt in milites triginta etiam-
,, num ſemiuiuos repertos; primum ſingulis pe-
,, ctus ferro ſcindunt, cor vi extrahunt, deindè
,, caput amputant: corpora poſtremo tàm fœdè
,, truncata, vbi à noſtris ſpectari poſſent, expo-
,, nunt; nec his contentus Muſtapha ea veſtibus
,, cruce candida ſignatis induta iubet in mare
,, iactari, vt Melitenſibus inſultaret. Eius rei in-
,, dignitate permotus Vallettanus Turcas capti-
,, uos omnes iubet perimi, nec vllos deinceps
,, captiuos fieri, ſed captos mox iugulari, cæſo-
,, rum capita verſus hoſtium caſtra iactata ſunt.

Turcica illa in Chriſtianos feritate magis inflammati ſunt Melitenſium animi ad mortem pro Chriſto conſtantiſſimè oppetendam, ac turcicam barbariem vitandam, ac Muſtaphæ Oratores ad deditionem pellicere tentantes Valletanum Ordinis Melitenſis Principem, cum ira & indignatione faceſſere iuſſi ſunt. Traxit maximum Pontifex ex arcis Sancti Ermi expugnatione dolorem, atque ad maturandam Philippi Secundi Regis Catholici auxiliarem claſſem, precibuſque ſacris diuinam opem implorandam curas defixit, de quibus hæc referunt medio Iulio acta Conſiſto-

Act. Conſ. Mt. Card. Spad. ſig. n. 134. p. 408

,, rialia. [Pontifex defleuit expugnationem
,, caſtri Sancti Ermi, & fecit verbum de periculo
,, totius Inſulæ Melitæ, & quia nunc claſſis Re-
,, gis Catholici ex Hiſpania hùc appulit, vt illi

Digitized by Google

,, Inſulæ ſubſidium ferat, eleemoſynis & orationibus inſtandum pro fœlici ſucceſſu, & vt ira Dei placetur.

11 Dum Hiſpana claſſis auxilia Melitenſibus parat, Turcæ acerrimas impreſſiones in Melitenſem Arcem intulere, commodéque octoginta Equites è Sicilia penetrarunt, ac Philippus Laſcaris nobiliſſima Græcorum familia ſatus Turcicæ tyrannidis odio, pietateque incitatus ad Chriſtianos transfugit, atque hoſtium conſilia Valetano Equitum Magiſtro patefecit, ac poſtea eximiam contra Turcas operam poſuit. Ad Turcica verò caſtra ex Africa noua ſubſidia allata ſunt tertio Idus Iulij ab Algerij regulo, qui cum viginti ſeptem triremibus duo millia militum expeditorum adduxit, oppidique oppugnandi validiſſimo impetu partes ſumpſit, ſed maiori Equitum virtute fracti ſunt eius conatus, duodecim enim triremes Turcicæ tormentis bellicis Melitenſium laceratæ, ac merſæ mari, duoque millia Turcarum fluctibus hauſta; nec minus eodem tempore terra certatum eſt, cæſiſque Chriſtianis ducentis longè plures Turcæ ceciderunt, necnon graſſante diſſenterico morbo in caſtris turcicis barbaricæ vires debilitatæ ſunt. Factæ etiã à Chriſtianis crebræ in Turcas eruptiones, dũ aſſilire in muros niterentur, & maxima ſtrages ad aquæ fontem edita adeo vt mille quingenti Turcæ trucidati ſint, centum Chriſtiani tantum occiſi, totidemque vulnerati. Cum his cladibus creſcebat Turcis furor, muriſque tormentorum ingentium, quæ baſiliſcos vocant, vi dirutis, creberrimi aſſultus in Vrbem facti, adeò vt tria Turcica ſigna in Vrbem illata fuerint, ſed Valletanus Equitum turma ſuccinctus in eos tanto impetu irruit, vt ciuibus, fœminiſque etiam pugnantibus Turcæ demum proſtrati, muriſque deiecti fuerint, pugna ad occidentem Solem perducta, in qua ducenti è noſtris occubuerunt. Omnium acerrima pugna redintegrata eſt vigeſima quarta die Auguſti, per murorum ruinas vndique irruentibus Turcis, ſed cæſis ex ijs amplius mille ducentis, reliqui propulſati ſunt; è noſtris centum tredecim Chriſto animam reddidere.

Sur. vbi ſupra.

12 Ob tantam Turcarum pertinaciam conflandis auxilijs intentus erat Pontifex, à quo hæc in Senatu Cardinalium propoſita, narrant acta.

,, Vigeſima ſecunda Auguſti Pontifex fecit verbum de periculo totius Chriſtianitatis ob bellum illatum à Turcis in Hungaria (de Hungarico bello agetur inferius) & ob claſſem, quæ Melitam Inſulam oppugnat, ad prouidendum neceſſitatibus, quæ ex huiuſmodi periculis euenire poſſunt, & impoſuit ſtatui Eccleſiæ ſubſidium.] Contulere etiam Sabaudiæ, & Hetruriæ Duces, necnon Genuenſes aliqua ſubſidia, & claſſe inſtructa ſeptuaginta duarum triremium ab Hiſpaniarum Rege Duce, Garzia Toletano Prorege Siciliæ, quæ decem millia peditum auxiliaria cum ducentis Equitibus Ordinis Sancti Ioannis, atque octoginta Sancti Stephani vehebantur, Melitæ illatæ ſunt ſexta idus Septembris copiæ ſubſidiariæ, moxque in Siciliam rediit Prorex, vt reliquam exercitus partem, quæ in Sicilia hæſerat, Melitam traijceret. At Turcæ in deſperationem verſi, quod pugnam infæliciter confeciſſent, cum ijs, qui recenter venerant, amiſſis ex ſuis ſupra mille quingentos, ad claſſem è caſtris ſe receperunt, extulereque in eam impedimenta, & tormenta bellica, excepto vno maioris amplitudinis, quod pilam centum viginti pondo vomebat, potuiſſent plura illis eripi in trepida ea fuga, ſed confecta iam victoria, pluris æſtimata eſt Chriſtianorum vita, quæ in diſcrimen conijcienda erat, quam barbarica gaza. Perijſſe in eo bello Turcarum ſupra viginti millia feruntur, Melitenſes Equites deſiderati ducenti quadraginta, ex alijs bellatoribus duo circiter millia occubuere, his ſubdit Surius ex narratione tum perſcripta. [Fatentur ipſi Equites Melitenſes non tàm humanis viribus, quàm Dei virtute ſe eſſe ſeruatos. Et eſt ſanè etiam plurimum laudanda Pij Quarti Pontificis Maximi erga Rempublicam Chriſtianam paterna ſollicitudo, qui ampliſſimas toto Orbe diuulgauit condonationes, quas indulgentias vocamus, vt ijs inuitaret Chriſtianos omnes ad precandum Deum pro ſalute Melitenſium, & totius Eccleſiæ. Nec dubitandum eſt eas Chriſtianorum preces, ferociſſimi hoſtis truculentos conatus, vel maximè eneruaſſe. Poſtremò etiam Catholico, & inuictiſſimo Hiſpaniarum Regi Philippo maximè ab omnibus habendæ ſunt gratiæ, quod Melitenſibus in tanta rerum difficultate, non ſine magnis impendijs opem tulit.

Act. Conſiſ. vbi ſup.

Io. Baptiſt. Adrian. lib. 18.

Inſula Militenſis liberatur ab inuaſione Turcica.

Sur. in cõ.

Florentiſſimæ eius victoriæ fama Romam eſt perlata menſe Septembri, vt refert Cornelius Firmanus cæremoniarum Magiſter in Diarijs.

,, MDLXV. Decima nona Septembris venerunt noua ad Vrbem, quod Melita, quæ per plures menſes fuerat tentata, & obſeſſa à Turcis, cum occiſione multorũ ex ipſis Turcis, fuerat liberata ab obſidione à nouẽ millibus & ſexcentis militibus ductis ab Illuſtriſſimo Domino Aſcanio de Cornia.

Cornel. Firman. de Maceratis Magiſt. Cærem. Ms. Arch. Vat. Diar. Tom. 13.

Confirmata eſt ea fama menſe proximo Melitenſium Equitum Principis literis datis ad Pontificem, qui Cardinalium Senatui fœlicem rei exitum retulit; conſignata enim ſunt hæc verba Conſiſtorialium actorum monumentis.

,, Romæ decimaſecunda Octobris MDLXV. fuit Conſiſtorium, in quo Sanctiſſimus fecit verbum de rebus in Melita Inſula proſperè geſtis, cum ſubſidio & opera Regis Catholici, & eius miniſtrorum, & virtute Magni Magiſtri, Equitumque Hieroſolymitanorum.

Act. Conſiſ. pag. 409.

13 Actas à Pontifice ritu ſolemni grates Deo pro parta ea victoria, qua Italia ab imminenti diſcrimine liberata eſt, refert Onuphrius Panuinus; necnon eximijs literis Pium Valetano Magiſtro Equitum de explicata in eo bello virtute militari gratulatum. Vrebant verò eodem tempore Pontificium pectus curæ grauiſſimæ pro depellenda ab Hungaria Turcica tyrannide, Solimanus enim Imperator pellecto in ſuas partes Ioanne Sigiſmundo Tranſyluaniæ Principe Hungariam Maximiliano Imperatori eripere, ſibique ſubijcere moliebatur, cuius ſæuis & ambitioſis conſilijs cognitis Oratorem ad Pium Pontificem miſit pro nummarijs ſubſidijs in militum ſtipendia flagitandis, de quo acta Conſiſtorialia ineunte Iulio conſcripta hæc narrant.

Onuphrius Panuin. in Pio IV.

,, Sexta Iulij MDLXV. Sanctiſſimus fecit verbũ de rebus Malthæ, & Corſicæ, & dixit veniſſe huc Oratorem à Cæſare petendi auxilij gratia. Creditur enim Turcam, & Tranſyluanum fœdere inito in Hungariam bellum illaturos. Oratorem adhuc non audiuiſſe, quæcumque attulerit, Reuerendiſſimis Dominis communicaturum, ſibi quidem in animo eſſe Cæſari pro Religione & Fide pugnanti non deeſſe.] Petijſſe etiam auxilia Cæſarem ab alijs Italiæ Principi-

Act. Conſ. p. 405. & 409. Iſthuanff. rer. Hung. lib. Natal Comes lib. 15. Io. Baptiſt. Adrian. lib. 18. Sur. in cõ. Act. Conſ. ſig. nu. 134. pag. 405.

Maximilianus Imperator auxilia petit contra Turcas Hungariã inuaſuros.

In Bapt. Adrian lib. 16. cipibus, Ducemque Hetruriæ illi ſubſidiarium aurum ſubmiſiſſe, refert Ioannes Baptiſta Adrianus. Addunt verò memorata acta.

Act. Conſ. ſig. 134. p. 408.
,, Decima tertia Iulij Sanctiſſimus fecit ver-
,, bum de petitione ſubſidij ducentorum mil-
,, lium aureorum facta per Oratorem Imperato-
,, ris pro defenſione contra Turcas; & quam-
,, uis ſit in magnis neceſſitatibus, & non mino-
,, ri periculo ob vicinitatem claſſis Turcarum;
,, tamen ſi tregua, quæ tractatur, non ſuccedat,
,, dixit, ſe pro facultatibus non defuturum Cæ-
,, ſari, ſiuè bellum inferat, ſiuè illi inferatur.]
Nonnullis interiectis, paulò poſt ſubditur.
,, Decima octaua Auguſti fuit Conſiſtorium,
,, in quo S.D.N. fecit verbum de ſubſidio dato
,, quinquaginta millium aureorum Imperatori
,, pro bello contra Turcas, & dixit, ſi bellum (Adrian. lib. 18.)
,, fiet, maius ſubſidium, & maiora auxilia con-
,, ceſſurum.

14 Non effudit hoc anno vniuerſas vires Solimanus in Hungariam, ſed Themiſuari Baſſa Duce, coniunctoque Tranſyluano, nonnullas Arces bello appetijt in Hungaria; in Croatiam verò, Seruiæ, vulgo Boſſinæ Præfectum immiſit, Ferdinandus verò Imper. Suuenchium militaris peritiæ gloria florentem præfecit exercitui, ac licet Germani in propugnando Satmaro oppido militarem virtutem egregiè contra Turcas explicuerint, tamen inopia commeatuum ad nuncupandam deditionem adacti fuerunt, atque à Turcis ſanguinem Criſtianum ſitientibus immaniſſime contrucidati. Aliud quoque oppidum, cui Riuulidominarum nomen erat, deficientibus ad Tranſyluanum oppidanis, in Tranſyluani, Turcarumque cecidit poteſtatem, nam eum in proditores Germani iniectis flammis ſæuijſſent, conſumpto flammis oppido, ad dedendam quoque Arcem, in quam ipſi confugerant, numero, hoſtium territi compulſi ſunt, ex quibus aduerſis (Act. Conſiſ. 409.) Hungaricis rebus magnum dolorem traxiſſe (Act. Conſ. ſig. 134. p. 414.) Pontifex in Senatu XXII. Auguſti habito Cardinalibus ſignificauit, Diuinamque miſericordiam precibus flectendam addidit. (Natalis Comes, lib. 15.) In Croatia felicius res geſta eſt ab Archi-Duce Carolo, in quem Seruię Baſſa exercitum Turcicum eduxerat; hoſtis enim ingenti clade deletus eſt, commiſſo prælio ad Sauum fluuium, Caſtriſque exutus, de (Act. Conſ. 109.) qua victoria Pontifex Cardinales XII. Octobris
,, certiores fecit, ſubiunxitque. [Bellum re ge-
,, ri, pacem tamen inter Cæſarem, & Turcas
,, tractari, quam ſequuturam minimè credat.]
Promouere actionem concordiæ Polonus omni ſtudio contendebat, ſed Turca ficto, & ſæuo animo pacis actionem extrahebat, vt potentiſſimum exercitum ad obruendam Hungariam conflaret. Colloquia verò omnia pacis cum Hæreticis, & Turcis, niſi damnent impietatem, ſibi ingrata Pont. Cardinalibus ſignificauit, de quo acta (Act. Conſ. ſig. nu. 134. pag. 414.) Conſiſtorialia.
,, Die XXVI. Octobris MDLXV. fuit Conſi-
,, ſtorium, in quo Sanctiſſimus Dominus noſter
,, fecit verbum de pace, quæ tractatur in Hun-
,, garia inter Cæſarem & Turcam, & dixit, ſe
,, non defuturum Cæſari, & Catholicis, neque
,, ſe vnquam cum Turcis, & Hæreticis pacem,
,, & commercium habiturum, niſi ad fidem, &
,, religionem conuertantur, & redeant.

15 Quod ad Sigiſmundum Poloniæ Regem (Natalis Comes lib. 15.) pacis inter Cæſarem, ac Solimanum interpretem attinet, implicitus ille erat Moſcouitico bello, à quo magnis excurſionibus Moſcouiæ pars euaſtata eſt, atque Moſcorum copiæ ad Coſtenagarum Vrbem profligatæ. Ac in Poloniæ Regno, (In Polonia hæreſis graſſatur.) non ea conſtantia, qua in Hæreticos dictatæ pęnę fuerant, pariter executioni mandabantur, ſed nimia Regis indulgentia efferbuit adeò impiorum audacia, vt ſacra in Lithuania proculcata fuerint, ad quæ flagiria coercenda Staniſlaus Hoſius Cardinalis Sigiſmundum Regem ſubiectis literis excitauit.

Regi Poloniæ Sigiſmundo Auguſto.

(Ext. in mſ. Arch Vat. ſig. nu. 322. 3222. pag. 160.)

Credibile non eſt, quanto fuerim dolore, vel ſtupore potiùs affectus, cum allatum ad nos fuiſſet, hùc audaciæ, atque amentiæ quendam eſſe prolapſum, vt omni Dei, vel Veſtræ ſaltem Maieſtatis metu proiecto, Sacerdotem, Sanctiſſimum Chriſti Corpus, & Sanguinem ſuis manibus geſtantem, fuſte contundere, & pretium redemptionis noſtræ conculcare non dubitarit, idque in ea Ciuitate, vbi præſens aderat Maieſtas Veſtra, & modò non ſpectator huius tàm atrocis facinoris fuit vnà cum præcipua fere Senatus, & Regni, & magni Ducatus Lithuaniæ parte. Quis tantam hanc orthodoxorum calamitatem ſatis deplorare poſſit? quod cum liceat in Regno Maieſtatis Veſtræ Lutheranis, Zuinglianis, Picardis, Trinitarijs, qui apud me omnes eodem loco ſunt, nec vnos alijs meliores eſſe iudico, liceat, inquam, blaſphemis nominibus iſtis etiam in ijs locis, vbi cum Regno ſuo vniuerſo præſens adeſt Maieſtas Veſtra, nemine prorſus interpellante execranda ſua ſacrilegia potiùs, quàm ſacra exercere, & impium verbum ſuum pro expreſſo Dei verbo, quod ex æquo ſibi vindicant omnes, imperitæ multitudini venditare, non ſine graui peccato, cum Veſtræ Maieſtatis, tùm Senatus vniuerſi, præcipuè verò Epiſcoporum, qui lateri illius proximè aſſident, ad quos proximè pertinet hæc auctoritate Maieſtatis Veſtræ prohiberi, cum hæc omnia liceant impijs iſtis, quæ lachrymæ ſufficere poſſint ad deplorandum, quod pijs hominibus Catholicam, & orthodoxam fidem profitentibus ſub Chriſtiano, Catholico, & orthodoxo Rege non itidem licet ſua ſacra, ſuaſque ceremonias, quas, & ſanctis maioribus ſuis per manus traditas acceperunt, pari ſaltem, ſi non maiore libertate exercere? (& infra.) Memini quod in Ciuitate Quinqueeccleſienſi, quàm noſtra memoria Turcorum tyrannia occupauit, templum in quodam itidem, vt nonnullis Veſtræ Maieſtatis Ciuitatibus, partim à Zuinglianis, ſiuè Lutheranis, partim à Chriſtianis poſſidetur, ità vt ex ęquo in illo Chriſtus, & Belial colatur: (quod quemadmodum rectè fieri poſſit, ego non intelligo, cum nulla ſit conuentio Chriſti, & Belial:) accidit in eo Templo, quod vnus ex Lutheranis, non percuſſit ille quidem Sacerdotem, quod in oculis Maieſtatis Veſtræ factum eſt, ſed eripuit tantum Sacram Euchariſtiam ex manibus illius, & in terram proiectam conculcauit. Delatum eſt ad præpoſitum eius Ciuitatis ſtatim nomen illius, qui tantum ſcelus patrauerat, qui re cognita, nulla prorſus interpoſita mora, è veſtigio ſupplicium de eo ſumi iuſſit. Hæc fecit ille, qui Chriſtum non agnoſcebat: nil tale factum adhuc à Maieſtate Veſtra accepimus, &c. *Heilſper. MDLXV.*

Sed iam res Galliæ, vbi pariter languida in

Franc. Belcar. lib. 30. nu. 34.

hæreticos manus plurimas excitauerat turbas, inuiſamus.

Carolus IX Rex Galliæ ſacras ædes à Caluiniſtis euerſas reſtituit.

16 In Gallia Carolus Rex adducendę ad Philippum Hiſpaniarum Regem Eliſabethæ ſororis illi deſponſæ occaſione Regni ſui Vrbes luſtrauit ad redintegrandas res ciuili bello admodum labefactatas, queruntur que hiſtorici Caluiniſtæ, illum cum Hiſpano ad euertendam hæreſim fœdus pepigiſſe, qua ſuſpicione efferati Hæretici ad nouam rebellionem moliendam ſe compararunt, atque cum exteris Galliæ hoſtibus coniurarunt. Dum verò Baiona rediret Carolus Rex, Religionem Catholicam, quæ à Ioanna Regina Nauarræ, Neraci, quæ Vrbs Alebretenſis Ducatus Princeps eſt, pulſis Sacerdotibus, & Monachis, euerſiſq; Templis proſtrata fuerat, reſtituit, vt narrat Fran-
,, ciſcus Belcarius his verbis. [Carolus Rex
,, Baiona Neracum adijt, vbi omnes fere ad
,, Caluinianam perſuaſionem defecerant, ſacras
,, ædes inſtaurari, Sacerdotes in eas reduci ſuis
,, poſſeſſionibus fruituros, Regios Magiſtratus
,, partim ex Pontificijs partim ex Caluinianis
,, iuxtà recentis pacis edictum creari iuſſit; prę-
,, tereà ſtatuit, vt cuiuſuis profeſſionis Mona-
,, chi, Monachæ-ue, quæ neglectis votis matri-
,, monia contraxiſſent, & abiectis ſuæ profeſſio-
,, nis veſtibus, parentum, aut propinquorum
,, ſuorum hæreditates cernere conarentur, ab
,, ijſdem excluderentur, vt antiquis edictis cau-
,, tum erat: quas leges in cæteris Ciuitatibus,
,, atque oppidis, quæ Caluiniani occuparant,
,, obſeruari voluit.] At cum Burdigalenſis Senatus fragrantiſſimo pietatis ardore ſanxiſſet, ne Hæretici, quos conſtabat perditiſſimos eſſe Regni proditores, publicis muneribus adhiberentur, eam legem à Monlucio Prouinciæ prætore abrogari iuſſit, vt Caluinianorum votis obſecundaret, ſed quam malè Carolus Rex blanda manu hæreſeos monſtrum palparet tot cruenta à Caluiniſtis in eum mota bella, coniurationeſque perfidæ oſtendent.

Fr. Belcar. lib. 30. nu. 31. Sur. in com.

In Belgiũ cum hæreſi Caluiniana ſeditiones ingrediuntur.

17 In Belgio accenſæ ſunt hoc anno ſeditionum faces ab Hæreticis, quæ inferioris Germaniæ Prouincias incendijs, cædibuſque hactenus funeſtarunt. Promulgari cœperant Tridentini Concilij decreta ad extinguendas hæreſes, nec non plures Epiſcopatus in varijs Vrbibus conditi fuerant à Paulo Quarto, ad continendos in Religione Catholica Populos ſtudio, ac precibus Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis Catholici, qui ſacræ morum, fideique cenſura tribunalia in ijs etiam Prouincijs conſtituerat. At cum Caluiniſmus ex Gallia in eas Prouincias irrepſiſſet, magnamque Nobilium, plebeiorumque multitudinem illaqueaſſet, mutandæ Religionis, conuellendæque Reipublicæ formæ conſilia inſtabiles animi ſuſceperunt, ac ingentes querelas de labefactata libertate Belgica profuderunt, qua libertatis voce deludi ſe plures Catholici paſſi ſunt, cum non aduerterent ſe in Sathanæ ſeruitutem magnificę libertatis ſpecie abſtrahi, adeò vt ad Philippum Regem decreta fuerit legatio, quæ efflagitaret Belgarum nomine, vt acerbas Caroli V. pro coercendis Hæreticis, ac Religionis illibata integritate tuēda ſanctiones abrogaret, vt nouos Epiſcopos, in multis Vrbibus inductos ſubmoueret, vt Antonium Granuellanum Cardinalem Archiepiſcopum Mechlinienſem, cuius conſilijs Margareta Parmenſis Belgij moderatrix regebatur, cenſuræque exercendæ in impios prę-fectus erat, quem faſtus nimij, & crudelitatis nota percellebant, à rerum gubernaculis depelleret, veteremque libertatem Belgicam reſtitueret; multis deindè verborum lenocinijs pollicebantur ſe in Philippi Regis fide, & obſequio conſtantiſſimè perſtituros. Intellexit Philippus Rex hæreſim in multorum Belgarum animis altas radices fixiſſe, conuulſaque Religione rebelles Hiſpanum iugum è ſuis ceruicibus excuſſuros, nec fidem ſuo Principi ſeruaturos, qui Deo non ſeruarent, edixit itaque, vt in primis Tridentini concilij decreta ab omnibus piè exciperentur, quæ ſiue manifeſta impietate nemo poſſet contemnere, vtque conſtitutiones Caroli Quinti in opus prouocarentur; factus etiam certior à ſeditioſis, pro tuendæ libertatis nomine fœdus conflatum fuiſſe ad frangendam eorum pertinaciam expedire arma decreuit.

18 Erupit anno proximo in apertum bellum nefaria hæreticorum coniuratio, quæ infame nomen Geuſiorum, id eſt inopum vagorum ſibi vltrò aſciuit, ac rapinis, cędibus, incendijs, ſacrilegijs, omnique flagitiorum genere graſſata eſt. Nec defuere aliqua Diuinæ iræ in ſacrilegos ſigna, nam in oppido inſigni, cui Boſcum-Ducis nomen eſt, cum Hæretici ſacras diffringerent Imagines, atque ſtatuam ligneam Diui Antonij, aſcia, & bipenni violaſſent, vt eam flammis ſuccederent, repente ſacro igne correpti die poſtero maximis diſcruciati doloribus infelices animas efflarunt, de quo publica tunc acta confecta fuere.

Act. Conſiſt. in Card. Spad. ſig. n. 134. p. 408

19 In Scotia cum Hæretici Mariæ Reginæ viduitatem timerent, atque ad opprimendam Religionem Catholicam ſæua conſilia cum Eliſabetha Angliæ Regina, quæ potiora eſſe Mariæ in Anglicum Sceptrum iura non ignorarat, de viro illi tradendo, ex quo prolem ſuſciperet, ad confirmandas Regni res, debilitandaque ſeditioſorum molimina actum eſt. Delegit illa Henricum Darlæum iuuenem forma præſtantem, Regiaque ſtirpe ſatum, & Catholicæ Religionis ſtudio flagrantem, qui cum affinitate ſanguinis Reginam contingeret, poſtulatum eſt vtriuſque nomine à Pio Quarto Pontifice, vt legem canonicam contrariam ad eorum gratiam ſolueret, quorum votis aſſenſit Pontifex, ac medio Auguſto in Cardinalium Senatu rem promulgauit, vt referunt acta conſiſtorialia.

In Scotia Hæretici ſeditiones mouent.

,, Decima ſeptima Auguſti (& mox) Fecit
,, verbum de Matrimonio Reginæ Scotiæ, cum
,, Anglo quodam affini ſuo, & dixit diſpen-
,, ſationem ſe ad illius petitionem conceſſiſſe,
,, & illos promittere, ſe Religionis Catholicæ
,, defenſores, pro viribus futuros eſſe.] Non pacati propterea Hæreticorum motus, iam extremam illi rabiem ad perturbandum publicum Scotiæ Statum excitatis ſeditionibus effuderunt, de quibus Pontifex in Senatu decima ſecunda Octobris die habito conqueſtus eſt; verum eorum malignus furor compreſſus eſt, cum Henricus Rex, qui nefarijs ſuſpicionibus in Reginam ſe circumueniri imprudenter ſiuerat, perita venia Reginæ conciliatus fuiſſet, proditores enim crudelibus eorum conſilijs, de pręgnante Regina trucidanda oppreſſi, ad fugā in Angliam compulſi ſunt, quorum Princeps erat Iacobus nothus Caluiniſta, qui Scotiæ fax, ac turbo horum temporum extitit.

Thuan. lib. 40. Buchanan. lib. 17.

20 Su-

20 Suſcepta eſt, proditorum clientela ab Eliſabetha Angliæ Regina, de qua ad Religionem Catholicam reuocanda opera alicuius Principis Catholici, quem illa in virum aſciſceret, varia conſilia agitata ſunt, quæ etiam Pontifex Cardinalibus inter alia ſignificauit, vt referunt acta.

Act. Conſ. pag. 499.

,, Romæ Decima ſecunda Octobris fuit Con-
,, ſiſtorium, in quo Sanctiſſimus dixit, diſſen-
,, ſiones non paruas eſſe in Scotia, deque Re-
,, ginæ Angliæ matrimonio, quod cum qui-
,, buſdam Principibus tractatur, ſe vbique lo-
,, corum Catholicis [non defuturum, verum
,, ipſis pecunia, & militibus opem laturum.]

Deluſit Eliſabetha Regina plures Principes nuptiarum inani ſpe, & expectatione, ac meretricem agere maluit, vt ipſa edictis ſuis promulgauit, cum in amaſiorum gratiam ſanxit, in publicis comitijs, vt ſi quam prolem ſpuriam gigneret ea ſceptro Anglico potiretur.

Pullulaſſe in Anglia hoc anno ab aliquibus ponitur noua Puritanorum peſtis, quæ tàm immane in Catholicos odium profeſſa eſt, vt in locis, quæ ritu Catholico aliquando fuerant conſecrata, preces fundere, vel concionari, aut ſacramentum Baptiſmi conferre abnueret, atque alios Hæreticos Religionis puritatem non colere argueret, cum tamen adeò eſſet impia hæc ſecta, vt ad delendam Chriſti memoriam feſtum Reſurrectionis Chriſti diem abrogare, vt Papiſticum, niteretur, atque omnes Sanctos Patres antiquos deſpiceret, corruptamque ab ipſis Apoſtolorum temporibus Religionem mentiretur. His, & alijs impijs erroribus faſcinati leuiſſimi homunciones, ſe puros ab omni labe venditarunt, nec defuere alij, qui nouas ſubindè Religiones, tanquam nouas fabulas fingerent, cum ijs omnis Religio fabula videretur.

Genebrard. in Chronol. lib. 4.

Roſcius de de Soll. Euangel.

Puritanorum hæreſis.

21 Impendebat hoc tempore ingentium diſcriminum terror Chriſtiano Imperio, de quibus Pontificem feciſſe verba in Senatu Cardinalium, nec non de præſidijs ad ea comprimenda comparandis, deque componenda re Eccleſiaſtica referunt acta conſiſtorialia ſcripta

,, Decima ſecunda Octobris. [Dixit Sanctiſſi-
,, mus Dominus, noſter res in maximo motu
,, verſari, hyeme quieturas, ac verendum ne
,, primo vere excitentur maximi tumultus, ac
,, bella, idcircò ſtatutum ſibi eſſe, omnia ne-
,, ceſſaria prouidere, pecuniamque in primis
,, tanquam belli neruum parare. Subſidium
,, quadringentorum millium aureorum ditioni
,, Eccleſiaſticæ iam pridem impoſitum, ſe
,, vtique, vt eſt pollicitus, non exacturum, niſi
,, perurgens neceſſitas illum cogat, atque ſi
,, priùs quàm exigatur, morte præuentus fue-
,, rit, illud ſe iam reuocaſſe, ac ex nunc, prout
,, ex tunc reuocare. Interim aliter ſe prouiſu-
,, rum, res Eccleſiaſticas temporales, & ſpiritua-
,, les tranquilliori, tutiori, melioríque in ſtatu,
,, quam acceperit relicturum. Suos amare,
,, & illis benefacere ſe cupere, & ſine Eccleſiæ
,, diſpendio, alteriuſque alicuius præiudicio,
,, quibus ne laterem quidem huius Sanctæ Se-
,, dis daturum:

Act. Conſiſt. Mo. Card. Sirſig. nu. 134. p. 409

Confirmabat in hoc ſanctiſſimo conſilio auunculum Pontificem Carolus Borromæus Cardinalis à terrenarum rerum amore omninò diuulſus, quamquam poſteà Pius lethali morbo oppreſſus Cardinalis Moroni precibus impulſus in Comitem Annibalem Altempſium, centum millia nummum condito teſtamento, atque in Marchionis fratris filiam neptem, ac in nonnullos alios largitiones profuderit, quæ poſteà à Pio Quinto temperatæ fuerunt. Porrò Carolus Cardinalis Borromæus Nepos, qui ex quo Fridericus frater, in cuius capite propagandæ familiæ Borromeæ ſpes conſtabat, è viuis exceſſerat, ſpretis ſæculi delitijs ſanctiori vitæ, rerumque cœleſtium piæ contemplationi inter medias aulæ Pontificiæ turbas ſe addixerat, & Mediolanenſi Archiepiſcopatu donatus, cleri Mediolanenſis ex Tridentini Concilij decretis ad diſciplinam inſtaurandam, & ſanctiores mores excolendos reuocandi miro ardore flagrabat, à Pio Pontifice obtinuit, vt ex aula ad ſuam Eccleſiam diſcederet, quem Pius, vt ſacra eius conſilia promoueret Legati Apoſtolici in Italia auctoritate inſtruxit, vt ex actis conſiſtorialibus patet.

Act. Conſiſt. 8. Decemb. S. Carolus Borromæus Mediolanum ad ſuum Archiepiſcopatum accedit.

,, Decima ſeptima Auguſti Sanctiſſimus Do-
,, minus noſter deputauit Dominum Cardina-
,, lem Borromæum Legatum Bononiæ, & Ro-
,, mandiolæ, ad Sanctitatis Suæ beneplacitum,
,, & cum ipſe Reuerendus Dominus Borro-
,, mæus ad viſitandam ſuam Eccleſiam Medio-
,, lanenſem iter arripiat, & ibi Synodum
,, Prouincialem celebrandam, illum Legatum
,, Sanctitatis Suæ, & Sedis Apoſtolicæ per to-
,, tam Italiam, cum facultatibus deputauit, &
,, creauit prout in bulla.

Act. Conſ. ſig nu. 134. p. 409.

Geſtam eam Legationem à Carolo Borromæo cum maxima Diuinæ gloriæ amplificatione narrat pluribus Carolus è Baſilica Petri Epiſcopus Nouarienſis, atque ſingularis ſanctitatis exempla vbique eum explicuiſſe, nec non à Mediolanenſibus ſingulari amore, & obſeruantia cultum fuiſſe.

,, Singulari (inquit) & penè incredibili amo-
,, ris, & obſeruantiæ ſignificatione, Ciuis, &
,, Paſtor exceptus eſt à Mediolanenſibus ſuis:
,, præcipuà namque lætitia, atque hilaritas
,, eius aduentus, ingreſſuſque tempore in om-
,, nium vultu, atque ore verſari videbatur, ac
,, memini me tùm adoleſcentulum audijſſe,
,, qui eo Ciuitatem ingrediente prædicarent, al-
,, terum Mediolanenſibus Ambroſium aduenìſſe.
,, Vrbem ingreſſus eſt die Dominico nona
,, Kalendis Octobris anni à ſalute Milleſimo
,, quingenteſimo ſexageſimo quinto, cum vi-
,, geſimum ſextum ætatis annum ageret. Trium-
,, phales portas, ſymbola, elogiaque honori-
,, ficentiſſima, ac viarum ornatus, non eſt opus
,, explicare: è Baſilica Regum, quæ nunc Eu-
,, ſtorgiana eſt, de more mithra, & cæteris
,, Pontificalibus indumentis ornatus prodijt,
,, albo equo, ſtragulis coloris eiuſdem ſericis
,, adhibitis inſidebat, Confaloneriæ familiæ,
,, cuius illud eſt ius & inſtitutum, Nobiles
,, viri rubeo, & ſplendido veſtitu pedites eum
,, cingebant, ſericum vmbraculum itidem al-
,, bum ſublime ſuper eum ferebat; clericis, &
,, monachis ordine præeuntibus, maiorem Ec-
,, cleſiam ſacra ſolemni pompa proceſſit. Gu-
,, bernator, cum Senatu, & alijs Magiſtrati-
,, bus, & omni fere Nobilitate comitatus eſt:
,, vniuerſa Ciuitas concurrat, reliqua acta, atque
,, adhibita pro ritu conſueto.
,, Proxima die Dominica celeberrima Sa-

Carol. Ep. Nouarien. in vit. S. Caroli lib. 1.

cro-

,, croſanctæ Miſſæ ſolemnia, cum vt par erat
,, maxima omnium ordinum frequentia in
,, maiori Templo perageret, ad Altare ſedens
,, concionem habuit, nouo planè eius tempo-
,, ris exemplo, de rebus ſalutaribus ad Popu-
,, lum.

S Carolus Synodum Prouincialem celebrat.

,, 22 Ad Synodum à Carolo celebratam
,, venerunt hi antiſtites: Bernardinus Scotus
,, Tit. Sancti Matthæi Præsbyter Cardinalis Tra-
,, nenſis Epiſcopus Placentinus: Vido Ferre-
,, rius Cardinalis, & Epiſcopus Vercellenſis,
,, Hieronimus Vida Albenſis, Mauritius Pe-
,, tra Vuiglebanenſis, Cæſar Gambara Derto-
,, nenſis, Scipio Eſtenſis Caſalenſis, Petrus Co-
,, ſtiatius Aquenſis, Dominicus Bolanus Bri-
,, xienſis, Nicolaus Sfondeatus Cremonenſis,
,, ad Apoſtolicam Sedem poſteà ob eximiam
,, pietatem elatus, Hieronymus Gallaratus
,, Alexandeinus, Federicus Cornelius Bergo-
,, menſis.

Nonnulli, vt Laudenſis, Nouarienſis, A-
ſtenſis, Sauonenſis varias excuſationes cauſati de-
fuere. Eius porrò Synodi acta extant, quę Ca-
rolus Nouarienſis Epiſcopus his verbis deli-
bat,

,, [Prima ſeſſione Concilij Patres ab ædibus
,, Architpiſcopalibus Senatus ad maiorem
,, Baſilicam comitatus eſt; miſſæ Gubernator
,, interfuit, mox Palmius de Eccleſia ordinan-
,, da grauiter concionatus eſt: Carolus latinam
,, orationem habuit de Conciliorum Prouin-
,, cialium inſtituto, & neceſſitate. Alia ſunt acta,
,, quibus alter quoque dies conſumptus eſt.
,, Inter ea fuit lectio omnium canonum, & de-
,, cretorum Concilij Tridentini, publicaque
,, eorum receptio; tùm fidei profeſſio, quam
,, vnuſquiſque obijt ſingillatim. Alijs ſeſſioni-
,, bus Ambroſiano ritu Miſſæ ab Epiſcopis ce-
,, lebratæ ſunt, & decreta Synodi, ſuo quæque
,, loco, promulgata: poſtremæ verò Cardina-
,, les alij duo Bobba, & Caſtilionæus honoris
,, gratia affuerunt: & Carolus fratres Epiſcopos
,, ad ea perficienda, quæ conſtituta fuerunt, &
,, ad Epiſcopi munera ſanctè obeunda, latina
,, oratione cohortatus eſt.

23 Dum Carolus Borromæus Synodũ Prouin-
cialem Mediolani celebraret ad collapſam in ea
Prouincia diſciplinam Chriſtianam priſtino ſplẽ-
dori reſtituendam, Pontifex Romæ incubuit
ſummo ſtudio ad varias corruptelas excinden-
das, ſanctiſſimaſque leges conſtituendas, vt oſten-
dunt acta conſiſtorialia Decima Secunda Octo-
bris.

,, Dixit Sanctiſſimus, ſe velle deputare
,, Reuerendiſſimos, qui forment decretum, in
,, quo intendit reuocare omnes alienationes
,, factas ex cauſa lucratiua de bonis, & prouen-
,, tibus Sedis Apoſtolicæ, tàm ſuo tempore,
,, quàm prædeceſſorum ſuorum.

Act. Conſ. ſig. n. 134. p. 414.

Eodem pariter Menſe, vt tradunt acta,
Pontifex nefarium morem, qui irrepſerat, vt
plures Religioſi viri varijs artibus ad Epiſcopa-
lem dignitatem annitererentur, quam poſteà tur-
piter dehoneſtabant, ſuſtulit, multipliceſque
titularium, ſiuè confidentium Epiſcoporum cor-
ruptelas excidit.

Pius IV. abuſus aliquos tollit ex ambientibus Epiſcopales Sedes.

,, Sanctiſſimus (inquiunt acta) Dominus no-
,, ſter, ad cuius notitiam deuenit, quod non-
,, nulli Epiſcopi Titulares nuncupati, qui quan-
,, doque ad Cardinalium Eccleſias Cathedrales,
,, vel Metropolitanas, Primatiales, ſeù Patriar-
,, chales in titulum, vel adminiſtrationem obti-
,, nentium, aut etiam ad aliquorum Epiſcopo-
,, rum, Archiepiſcoporum, Primatum, ſeù Pa-
,, triarcharum, qui in eorum Eccleſijs ſuffraga-
,, neos habere conſueuerunt, inſtantiam, Apoſto-
,, lica auctoritate ad Eccleſias in partibus infi-
,, delium exiſtentes promouerentur, & Cardi-
,, nalibus, ſeù alijs Prælatis huiuſmodi in ſuf-
,, fraganeos, vt eorum Eccleſijs in Pontificali-
,, bus deſeruiant, cum aſſignatione penſionis
,, annuæ ducentorum ducatorum, vel alteriùs
,, ſuper menſarum Eccleſiaſticarum earumdem
,, fructibus, redditibus, & prouentibus conce-
,, duntur, & deputantur, poſt deputationem, &
,, conceſſionem huiuſmodi caſſationi, & extin-
,, ctioni penſionum ipſarum in toto, vel in parte,
,, etiam pacto quandoque aſſignationem ipſam
,, præcedente, diuerſimodè conſentire non eru-
,, beſcunt, etiam interdum Eccleſijs ipſis nulla-
,, tenùs deſeruire, ac officium ſuffraganeatus
,, inibi exercere non curantes, ſed cæca ambi-
,, tione ducti, ac ſolo titulo, & dignitate Epiſco-
,, pali contenti per Orbem vagantur, & diſcur-
,, runt, Pontificalia in alijs Diœceſibus, etiam
,, aliquando ſine conſenſu propriorum Prælato-
,, rum, nummario pretio exercent, ſimonia-
,, cam labem turpiter incurrendo: Volens abuſus
,, huiuſmodi tollere, de conſilio Fratrum ſuorum
,, ſtatuit, atque decreuit, quod penſiones, ſicut
,, præfertur, reſeruatæ, & aſsignatæ nullatenus
,, caſſari, aut extingui, ſeù redimi, vel permu-
,, tari poſsint, ſed quæcumque illarum caſſatio-
,, nes, extinctiones, redemptiones in toto, vel in
,, parte etiam Apoſtolica auctoritate pro tem-
,, pore factæ nullius ſint roboris, & momenti:
,, & nihilhominus tàm Epiſcopo Titulari, quàm
,, Prælato, etiam ſi ſit Cardinalis, cuius ille erit
,, ſuffraganeus, ſi huic caſſationi tacitè, vel ex-
,, preſsè, aut alio quouis modo conſenſerint,
,, quoties id attentare præſumpſerint, ingreſſu
,, Eccleſiæ ipſo facto interdictus exiſtat, cuius re-
,, laxationem, antequam penſio verè, & realiter
,, integretur, nequeant obtinere, ita quod penſio-
,, nes ipſæ ab eiſdem ſuffraganeis, quamdiù vi-
,, xerint, & officium ſuffraganeatus huiuſmodi
,, exercuerint, aliquo pacto abdicari non poſſint,
,, niſi eoſdẽ Epiſcopos ad alias Eccleſias fructus
,, redditus habentes Apoſtolica auctoritate
,, transferri contingeret, quo caſu, cum oporteat
,, ipſos ſic translatos in proprijs Eccleſijs reſi-
,, dere, penſiones huiuſmodi ipſo facto extin-
,, guantur,

,, Item voluit, & ordinauit Sanctitas Sua, quod
,, ſi dictos Epiſcopos ab Eccleſijs, in quibus
,, ſuffraganei adſcripti ſunt, ſine legitima cauſa
,, vltra tempus, quo per decreta Sacri Concilij
,, Tridentini Epiſcopis à proprijs Eccleſijs abeſ-
,, ſe permittitur, recedere contingat, durante
,, abſentia huiuſmodi, de dictis penſionibus ni-
,, hil petere, & exigere poſſint. Creſcente verò
,, contumacia, alias pœnas in dictis decretis, &
,, per Conſtitutionem noſtram contra Epiſco-
,, pos non reſidentes ſtatutas incurrant; & nihi-
,, lominùs dicti Epiſcopi Eccleſias huiuſmodi,
,, ſic deſerentes ab exercitio ordinum Pontifica-
,, lium in alijs Ciuitatibus, vel Diœceſibus etiã
,, de conſenſu Prælatorum ibidem præſidentium
,, ſuſpenſi ſint, & cenſeantur.

24 Sanctionem etiam Pauli Quarti editam

de

de rebus Eccleſiæ non alienandis, & de alienatis recuperandis, tanquam acerbiorem, temperauit, atque ad religionem iuris adduxit addita diſtinctione ſi ſine congrua compenſatione, vel Eccleſiæ Romanæ vtilitate, aut neceſſitate ea bona alienata fuiſſent, quæ eo caſu malè alienata, atq; Sedi Apoſtolicæ iuribus reſtituenda ſanxit. Magiſtratuum etiam, atque officialium ſtipendia ne populum grauarent, fixa lege circumſcripſit; his etiam addunt acta Conſiſtorialia.

Ex in Bul. in Pio IV. conſt. 104.

ib. Conſt. 105.

Act. Conſiſt. ſig. nu. 134. p. 417.

,, Septima Nouembris M D LXV. facto
,, verbo de reformationibus factis ſuper of-
,, ficijs Camerariatus, & Pœnitentiariæ, de-
,, putauit, & creauit Maiorem Pœnitentia-
,, rium Reuerendiſſimum Dominum Cardina-
,, lem Borromæum, cum facultatibus ſolitis &
,, conſuetis, ſaluis tamen reformationibus fa-
,, ctis, & faciendis, & conualidauit Sanctitas Sua
,, omnia acta nomine dicti Reuerendiſſimi Do-
,, mini Caroli Maioris Pœnitentiarij, & depu-
,, tauit Cardinalem Alciatum vſque ad reditum
,, ipſius Borromæi.

S. Carolus Summus Pœnitentiarius eligitur.

Succeſſiſſe Carolum Cardinalem in eo munere Raynutio Cardin. Sancti Angeli refert Cornelius Firmanus rituum magiſter, conſtatque ex actis conſiſtorialibus, eundem Cardinalem multa in vita, & in morte Religionis exempla præbuiſſe, atque hoc elogio à Pio Pontifice commendatum.

Cornel. Firman. Diar. tom. 13. mi. Arc Vat.

Act. Conſ. ſig. n. 134. pag. 417.

,, Romæ apud Sanctum Petrum die Septima
,, Nouembris Milleſimo quingenteſimo ſexage-
,, ſimo quinto fuit conſiſtorium, in quo San-
,, ctiſſimus Dominus noſter dixit, ſuperioribus
,, bis annis multos deſiderari Cardinales, ſed in
,, nullius eorum obitu grauiorem iacturam fe-
,, ciſſe ſe, & Sedem Apoſtolicam, quam in
,, morte Cardinalis Sancti Angeli, qui Parmæ
,, ſuum extremum diem obierat. Se quidem plu-
,, rimo dolore affectum eſſe, cum propter eius
,, nobilitatem, nec non affinitatem, & mutuæ
,, beneuolentiæ officia, quæ inter ipſos interceſ-
,, ſerant, tùm propter ingenij magnitudinem,
,, ſummam eloquentiam, ſanctam Religionem,
,, mentem optimam, & reliquas virtutes, quæ
,, illum Pontificatu maximo iam dignum red-
,, diderant; ſperare ſe optimè de illius animæ
,, ſalute, cum deceſſiſſet, prout pium & Reli-
,, gioſum Cardinalem decebat; in tanto autem
,, mœroe Sanctitatem Suam, hoc non modi-
,, cum ſolatium capere, cum intelligat eum
,, quemadmodum & iuſtè & probè vitam
,, egerat, ita quoque & ſancte & Religioſe
,, obiiſſe.

25 Vt verò huius ſucceſſor Carolus in piaculario ſupremo munere illud ſumma laude geſſerit erga ipſum Pium IV. Pontificem in extremo vitę illius actu, dicetur paulò poſt. Nunc pauca de Synodo Mediolanenſi à Carolo Legato Apoſtolico celebrata alijſque eiuſdem Borromæi geſtis adijciamus.

Peperiſſe maximos pietatis fructus eam Synodum; atque ingentia virtutum exempla à Carolo Sanctiſſimo Apoſtolico Legato, eodemque Mediolanenſi Archiepiſc. explicata refert Carolus

Geſta à S. Carolo in Mediolanenſi Eccleſia.

,, Epiſcopus Nouarienſis, his verbis, [Habuit
,, actio einſmodi fructum pietatis maximum.
,, Elucebat in ampliſſima dignitate, Præſulum,
,, & Caroli inprimis pietas, modeſtia, vitęque
,, ſanctitas, ac non ſolum tantæ hoſpitalitatis
,, officio, ſed amplis eleemoſynis in clericos,
,, aliosque egenos, in Eccleſias, ſacraque colle-
,, gia conferendis præclara piæ liberalitatis ede-
,, bat exempla. De rebus ad ſalutem pertinenti-
,, bus ſacri oratores quotidianas ad Populum
,, conciones habebant, qui multitudine poſt ho-
,, minum memoriam maxima confluebat. Pro-
,, ferebantur decreta ad cleri, populique mores
,, componendos aptiſſima, atque illuſtria; req;
,, ipſa à vitijs, & corruptelis, ſacri prophaniq;
,, homines, alij exemplo, atque honeſtate com-
,, moti, pars metu pœnæ ſe abducere diligen-
,, tius ſtudebant.
,, Obſeruabant pij omnes etiam ex longin-
,, quis Prouincijs, ac mirabantur in Carolo,
,, tanquam in omnium oculis collocato, animi
,, religioſum ardorem, qui tali ætate, tali apud
,, ſummum Pontificem, & ſanguinis, & amoris
,, loco, nihil tamen videretur aliud, quam com-
,, miſſi gregis cuſtodiam, & perfectæ vitæ ſacer-
,, dotalis officia curare, cum pręſertim noua
,, tunc ſatis eſſet ea diſciplinæ ratio, quam ſibi
,, cæteriſq; Carolus decretis inſtituebat, ac exem-
,, plis. Sed tantarum quoque rerum reſtituen-
,, darum, vt ſe darent initia, plurimi expecta-
,, bant. Amici Carolo multi, etiam ex ijs, qui
,, in ſummis gradibus ſedebant, ſoliciti erant
,, vehementer, ne quæ tali tempore ſingula-
,, ris Eccleſiæ putabatur ordinatio, ac emenda-
,, tio morum, vſu ipſo non ſine decore careret,
,, propterea quod corruptis conſuetudine ani-
,, mis, pleriſque difficilis admodum videbatur,
,, & ex voluntate, & virtute ſua quiſque, vel
,, ipſam rerum naturam ſolet metiri. Carolus ve-
,, rò Diuino auxilio fretus, ſpe maxima erat,
,, maximoque animo omnia aggrediebatur,
,, obibat, exequebatur, neque ſpes eum feſel-
,, lit.

Fauit Caroli conſilijs Mediolani Præfectus, cui Philippus Rex, cæteriſque Magiſtratibus iuſſerat, vt omni officio, ac ſtudio illi obſecundarent. Pontifex etiam ex ijs pietatis incrementis magnā voluptatem cepit, cumque accepiſſet habitam ab eo concionem inter ſacra myſteria, palàm dixit, ſibi quoque, & Cardinalibus idem faciendum, ſubiectiſque literis illi gratulatus eſt.

26 Iucundiſſimæ nobis fuerunt literæ tuæ omnes: ſed poſtremæ inter cæteras, quas ad nos decima octaua huius menſis die dediſti tùm de omni Synodi iſtius fælici progreſſu, tùm præcipuè de Concilij Tridentini decretis publicè receptis; de iſtorum populorum præparatione ad ea omnia accipienda, quæ in Synodo conſtituentur, & de prompta item Gubernatoris, & aliorum Sereniſſimi Regis Catholici miniſtrorum voluntate, qui ad rerum decretarum vſum, ſtudium, atque operam ſuam omnem pollicentur. Qua in re diuinum auxilium perſpicuè agnoſcentes; quod ardenti, optimoque deſiderio tuo, ad omnium rerum proſperitatem præſto eſt, te collaudamus, hortamurque, vt læto animo pergas optima conſtituere, & quæcumque poſſis laudabilia exempla edere. Poſtea opportunè Tridentum verſus honoris cauſa obuiam Principibus fęminis procedas (erant ex Ioanna, & Barbara Maximiliani Imperatoris ſorores, quarum prima Franciſco Coſmi Florentiæ, & Senarum Ducis filio, altera Alphonſo Ferrariæ Duci deſponſæ erant,) aliaque præſtes, quæ nos velle noſti; omnia autem te pro tua prudentia, & bonitate facturum non dubita-

Ext. Act. tom vlt. Conc.

bita-

Digitized by Google

bitamus. Dominus noſter te ſeruet. *Romæ VI. Kal. Nouembris MDLXV.*

Tam eximium Caroli Borromæi exemplum ſequuti ſunt plures Archiepiſcopi, tùm in Hiſpania, tùm in Gallia, tùm in Belgio, à quibus plures Synodi Prouinciales celebratæ ſunt; in Belgio quidem Mechlinienſis abſente Granuellano Cardin. Archiepiſcop. à Martino Rythouio Hyptenſi Epiſcopo ſeniore comprouinciali, Cameracenſis à Maximiliano è Bergis; in Gallia Rhemenſis à Ludonico Guiſio, Rothomagenſis à Carolo Borbonio, Toloſana à Franciſco de Ioroſa, Burdegalenſis ab Antonio Sanſaco, Viennenſis à Petro Villario, Aquenſis ab Alexandro Canigiano, Turonenſis à Simone Mailleo; in Hiſpania verò Toletana, Cæſarauguſtana, Valentina, Salmanticenſis; in Luſitania Brachatenſis, quæ vel ſub hoc anno, vel proximis coactæ ſunt ad decreta Concilij Tridentini in opus prouocanda, quarum Synodorum acta typis excuſa extant. Sed ad Carolum Borromæum Cardinalem, à quo digreſſa eſt oratio, reuertamur.

Sanctus Carolus Romam redijt, & Pontifici morienti aſſiſtit.

27 Abſoluta Synodo Mediolanenſi, atque Eccleſijs, & Collegijs Canonicorum, & Monialium luſtratis, atque in opus ſanctionibus Synodalibus adductis, dum Ioannam Cæſaris ſororem Florentiam deduceret, circiter nonas Decembris de grauiſſimo Pontificis morbo nuntium accepit, moxque relictis omnibus concitato curſu Romam prouolauit, atque Auunculo optimo adhuc viuo non modo præſentiæ ſuæ ſolatium attulit, ſed etiam diuinis illum Sacramentis, & ſacra hortatione, vt mortem cum immortalitate commutaret, communiuit.

,, Dicitur ante omnia ſtatim Medicos ad ſe
,, vocaſſe, petijſſeque, num ſpes vitæ reliqua eſſet?
,, quibus negantibus, tùm adijſſe Pontificem, di-
,, xiſſeque, nihil petijſſe antea vnquam quod ab
,, eius benignitate non accepiſſet: vnum adhuc
,, petere, quod omnium minimè ſibi negari vel-
,, let: cum annuiſſet Pontifex, enixè petit, atque
,, obſecrat, quando ſpes vitæ prorogandæ omnis
,, erepta eſſet, nihil aliud penitùs eo tempore
,, vellet, quam quæ ad animæ ſalutem pertine-
,, rent, cogitare; tùm verò effecit ne alius quiſ-
,, quam, vt ſæpenumero fit, aliena ingereret, mo-
,, leſtiamue exhiberet, ac pijs ſermonibus, mira
,, animi fortitudine eum conſolatus, ſacra Diuini
,, Viatici, & extremæ Vnctionis ſubſidia præbuit,
,, neque aliquo pietatis officio defuit vſque ad
,, extremum ſpiritum. In quo, & accommoda-
,, tam Summo Pœnitentiario muneris functio-
,, nem, & egregiam in auunculum, patremque
,, ſummum pietatem, tùm verò præclaram iuue-
,, nis humana cuncta deſpicientis conſtantiam
,, licuit agnoſcere.

28 Confirmantur hæc à Cornelio Firmano Sacrorum rituum Magiſtro, qui his interfuit.

Ext. acta Tom. vlt. Conc. Diarior. tom. 13. Ms. Biblio. Vatic.

,, Fuit (inquit) datum Papæ Sacramentum Ex-
,, tremæ Vnctionis per Cardinalem Borromæũ
,, eius Nepotem indutum ſuperpelliceo, & ſto-
,, la, me ante ipſum candelam benedictam te-
,, nente; legit commendationem animæ, Lita-
,, nias, & multas orationes. Poſtea Cardinalis,
,, legit Paſſionem, videlicet *Ante diem feſtum*
,, *Paſcha*, & quotieſcumque occurrebat aliquid
,, pro exhortatione, ad libenter moriendum pro
,, Chriſti fide hortabatur Papam, exponens paſ-
,, ſionem, multaſque Sanctorum, & Sacrorum
,, Doctorum auctoritates allegans (& mox) Ho-
,, ra tandem ſecunda noctis deceſſit ſatis deuotè.

Affuit morienti etiam Philippus Nerius Congregationis Oratorij conditor, quem Pius rogauerat, vt in eo extremo vitæ actu precibus, & ſacra opera non deeſſet, raraque omninò fælicitas Pij Quarti ſuſpicienda eſt, vt duo Sancti, Carolus Borromæus, ac Philippus Nerius, illum ad vitam piè claudendam ſacris hortationibus ardenti ſtudio adiuuarent. Pridiè ſuæ mortis Cardinales ad Succeſſorem ornatiſſimum virtutibus deligendum hortatus eſt, eoſque ſigno Crucis luſtrauit, condonata gratuita noxarum venia, atque ex ijs plures ad manus, & oris oſculum admiſit. Palæottus, & Sirleeus Cardinalis lectulo adſtantes, extremas preces, quas animæ commendationem dicimus, religioſiſſimè recitarunt. Ipſe attentis integris adhuc ſenſibus cuncta audiuit, eis nouiſſimè pro ſe ſuſcepti laboris gratias egit. Dictum mirum, decimo ante menſe, cum Sirletum ſacræ purpuræ honore donaret, Hunc (inquit) in Senatum allegimus, vt quemadmodum Paulo IV. morienti officioſè adfuit, ita etiam ſuis precibus noſtram ex hac vita migrationem apud Deum adiuuet. Id præſagium fuiſſe, euentu comprobatum eſt. Ad extremum octauo ægritudinis die hæc verba proferens *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundum verbum tuum in pace* rebus humanis eximitur, ætatis anno 66. menſe 8. die 9. Pontificatus verò V. menſe XI. die XV. Corpus Baſilicæ Vaticanæ lateritio ad tempus extructo ſolio conditũ eſt, quod poſtea ad S. Mariæ Angelorũ ad Thermas deportatum propè aram maximam tumulatum fuit. Eo Pontifice Italiæ pax, Vrbi, & Prouincijs Eccleſiaſticis à bello quies rerum, quæ victui humano neceſſariæ ſunt, copia, publica incommoda, vel pauca, vel nulla fuere. Hæc ex Panuino.

Vit. S. Phil. l. 3. c. 13. n. 1.

Act. Conſ. pag. 417. Onuphrius Panuin in vit. Pij IV.

Proximo ab obitu Pij Quarti die Cardinales congregati ſacramento ritè nuncupato ſpopondere, ſe conſtitutas à Pio de Romani Pontificis electione leges ſanctiſſimè ſeruaturos, vt teſtantur

Act. Conſ. pag. 417.

,, ſubiectis verbis acta conſiſtorialia. [Romæ
,, apud Sanctum Petrum die Lunæ Decima De-
,, cembris Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo
,, quinto, cum nocte præcedente deceſſiſſet fœli-
,, cis recordationis Pius Papa Quartus, facta
,, fuit Congregatio, in qua fuit lecta bulla eiuſ-
,, dem Papæ Pij Quarti edita ſuper electione
,, Romani Pontificis, & ab omnibus iuratum
,, fuit illam ſeruare.] Integerrima religione præ omnibus fidem exoluit Carolus Borromæus Cardinalis, nam cum maxima auctoritate polleret in deferendo, cui vellet, Pontificatu, ob ingentem Cardinalium numerum, qui à Pio Quarto auunculo creati fuerant, conculcata priuatorum commodorum ratione, eum deligendum curauit, qui ſanctitate cęteros præcelleret. Fuit is Michael Cardinalis Alexandrinus, cui electo nomen Pij Quinti impoſitum fuit. Electus quidem, velut Timotheus alter, *Secundum præcedentes prophetias*. Humana namque opinio haud quaquam adducebatur, vt crederet, Pauli Quarti alumnum, atque hominem ſeuerioris ingenij, quam vt illum ferre multorum infirmitas poſſe exiſtimaretur, adnitente ipſo Pij Quarti Nepote, ad Pontificium Thronum euehendum. Non latuit tamen amicum Dei Sanctum Philippum Nerium ſupernę diſpoſitionis conſilium; cœleſti namque illuſtratus lumine, antequam accideret, manifeſtè prædixerat: vt enim ſcribit Hierony-

Tim. 1.

Hier. Ber. l. 3. c. 6. v. S. Phil. Ner. — ronymus Bernabeus in vita eiuſdem Sancti latinè conſcripta. Paucis ante diebus, quam Pontifex „ renuntiaretur Pius huius nominis Quintus; „ cum Dei ſeruus ex ædibus charitatis pedem „ efferret, elatis ad Cęlum oculis, hauſtoque „ ſpiritu, more ſuo intumeſcens, & propè extra „ ſe raptus dixit: *Die Lunæ creandus eſt Pontifex.* Audiuit inter cæteros Marcellus Ferrus, qui deindè cum eodem Philippo per Vrbem ambulans „ rogat illum familiariter, vt quoniam Pontifi„ cis electionem proximè futuram dixiſſet, quis „ demum futurus eſſet Pontifex, ſibi apertè ſi„ gnificaret: cui ſtatim Philippus, *Tibi verò id* „ *tacere nolo. Pontifex erit Cardinalis Alexan„ drinus, idque ſine dubio fiet die Lunæ, hora ve„ ſpertina*, atque ita planè accidit, quemadmo„ dum vir ſanctus prædixerat. Hanc ipſam „ electionem, paulò antè nonnullis alijs prę„ nunciauerat.] Quam multi quoque alij diuinitus, vt ferunt, admoniti præuiderunt, variaque ſigna è cęlo edita præmoſtrarunt; ac Sanctus

Gab. in vit. Pij V. lib. 1. cap. 8.

ipſe Carolus Borromæus, vt ſibi cęlitus oſtenderetur is, quem Deus elegiſſet, Conclaue ingreſſus, quotidianis ſacrificijs, aſſiduiſque precibus, opē à Deo in re tanta petebat, ac Diuinæ tantum gloriæ, & communibus Eccleſiæ commodis inſeruiens rem omnium grauiſſimam caſtiſſimè adminiſtrauit; nec viuo Pontifice de Succeſſore ſecum à Principibus, amicisque viris quidquam agi vnquam permiſit, quod religione ſacrarum legum impediri ſe diceret, neque illo mortuo, eos audire voluit, qui rationes, vtilitateſque humanas ſequi videbantur. *Scilicet Vir ſpiritualis, ea, quæ ſpiritus erant, probè ſciens, demiſſos omnes, & abiectos animi ſenſus abijciendos eſſe iudicauit, nec coitionibus, & anticipationibus certandum, nec plus gratiæ, quam Deo tribuendum, ſed vnam tantum Eccleſiæ vtilitatem, ac communem omnium ſalutem ob oculos ponendam*; quod cum egregiè in Pio Quinto Pont. deligendo præſtitiſſet, & Eccleſiæ Dei vtilitati prouidit, & ſummam ſemper in oculis Pontificis gratiam inuenit.

Gab. l. vit. S. Carol. Bor.

Naz. Or. 19.

FINIS SECVNDÆ PARTIS.

ROMA

INDEX
VERBORVM, ET RERVM,
QVAE IN SECVNDA PARTE
TOMI VIGESIMIPRIMI
ANNALIVM ECCLESIASTICORVM
CONTINENTVR.

a. *Significat Annum*. n. *Numerum in eodem Anno ab Auctore citatum*.

A

A*BBAS*. In exauctorandis ob immania crimina Sacerdotibus Abbates mitrati in defectũ Epiſcoporum admittuntur. anno 1551. numer. 52.

Diſcutiuntur Gallorum poſtulata circa Abbatum Electionem. an. 1562. n. 88.

Abbas Roſſettus ad Henricum Galliæ Regem à Iulio III. vt eum de ſuæ electionis ordine certiorem faciat, mittitur, an. 1550. num. 4.

Abbatiæ redditus quomodo expenderit, Sanctus Carolus Borromæus. a. 1560. n. 93.

Abd-Iſù Patriarcha Orientalium Aſſyriorum. Romam veniens fidei profeſſionem facit, atque obſequium Romano Pontifici defert. a. 1562. n. 29.

Legitur in Concilio Tridentino illius profeſſio. n. 28.

Abſolutio Conceditur à Iul. III. Carol. V. eiuſque Miniſtris abſolutio à cenſuris, ſi cas ob exactum à Clero Siciliæ ſubſidium incurriſſent. a. 1550. n. 28.

Errores Hæreticorum circa Sacramentalem abſolutionem. a. 1551. n. 53.

Amplam abſoluendi facultatem efflagitat Poloniæ Nuntius. anno 1563. n. 187.

Facultas conceditur Car. Polo Legato pro Anglis abſoluendis. a. 1554. n. 6. 8.

Abſtinentia. Iogues Brachmani in Armuaiæ Regno abſtinentia. a. 1550. n. 45.

Abyſſini. Spes illos reducendi ad Romanam Eccleſiam affulget. an. 1554. n. 27.

Patriarcham ipſis conſtituit Iulius III. Io: Nonnium Barettum Societatis Ieſu. a. 1554. num. 24. a. 1555. n. 10.

Scribit Pontifex Claudio eorum Imperatori ib. & a. 1554. n. 25.

Item S. Ignatius de Loyola prolixam epiſtolam. a. 1555. n. 8.

Irritos omnes conatus reddidit ipſius Imp. inconſtans perfidia. a. 1557. n. 49.

Pius IV. Sebaſtianum Luſitanum Regem ad opem Abyſſinis ferendam contra Numidas ſollicitat. a. 1563. n. 226. 227.

Academia. Ingolſtadien. Accademia inſtauratur. n. 1551. n. 76.

Pariſienſis Nouatores ad colloquiũ haud quaquam admittendos libello Regi porrecto cenſuit. an. 1561. n. 89. n. 96.

Pro Sacris Imaginibus ſcribit, & controuerſias fidei ad Sedem Apoſtolicam, vel ad Oecumenicum Concilium deferendas docet. n. 96.

Scribit pro inuocatione, & cultu Sanctorum. ib.

Quidam ex illa nouas opiniones in vulgus concionibus ſpargunt. a. 1551. n. 11.

Iubet Pontifex, vt eiectis ſine iudiciario ſtrepitu malè ſentientibus, omnes in poſterum ijs gradus in eadem Academia denegentur. ib. 12.

Opiniones Michaëlis Baij, & Io. Heſſel damnat. a. 1561. n. 5.

Monſpelienſis Academia à Medico Rondeletio veneno hæreſis infecta. a. 1550. n. 36.

Pragen. Academia inſtauratur. a. 1555. n. 50.

Academia Treuirenſis à Ioanne VI. Electore excitata, Patribus Societatis Ieſu commendatur, atque à Commendono Apoſtolico Nuntio viſitatur. an. 1561. n. 38.

Academia Louanienſis ſacramentũ de perpetuò in Eccleſia Catholica Romana permanendo, quo vtebatur, confirmat, idq; roborat Commendonus. n. 42.

Diſſenſiones occaſione variarum doctrinarum in ea ortæ à nu. 43. ad 47.

Achilles de Graſſis Venetias Nuntius à Iulio Tertio mittitur, vt Venetos in ſuas partes aduerſus Henricum Galliæ Regem traheret. an. 1555. n. 21.

Internuntius ad Imp. pro Lutheranorum petitionibus mittitur. an. 1552. n. 17.

Ad Neapolitanum Proregem pro bello Senenſi terminando ab eodem mittitur. a. 1553. n. 23.

Accuſator. Hæreticorum, ſeù Schiſmaticorum accuſatores, publicari haud quaquam debere, ne ab officio retrahantur, Pont. declarat, & iubet. a. 1561. n. 104.

Adolphus Archiepiſcopus Colonienſis Iodocum Velſium Batauum hæreſim diſſeminantem exilio damnat. a. 1555. n. 42.

Committit eidem Paul. IV. vt Ioan. Gropperum ad acceptandam Cardinalitiam dignitatem adducat. a. 1556. n. 11. 12. Vide *Colonia*.

Aethiopia. Æthiopes ad Concilium inuitantur. a. 1561. n. 63. Vide *Abyſſini*.

Africa. Recenſetur victoria à Io. Vega reportata, Aphrodiſio expugnato. a. 1550. n. 25.

Expeditio Africana Philippi Secundi exercitui malè cedit. an. 1560. n. 87. &c.

Victoria à Philippi II. exercitu reportata. a. 1564. n. 56.

Albertus Bauariæ Dux. Ad eum ſcribit Iul. III. pro Concilio. an. 1550. n. 13.

Egregia eius pro fide Catholica facinora. a. 1551. n. 76.

Eius laudes. a. 1562. nu. 54. an. 1555. n. 45.
Ingolſtadien. Academiam inſtaurat. a. 1551. n. 76.
A Paulo IV. ad fidem Catholicam aſſerendam excitatur. a. 1555. n. 44. a. 1558. n. 14.
Oratore ad Concilium miſſo, eius epiſtolæ, ac ſimul reſponſa leguntur in Seſſione V. ſub Pio IV. an. 1562. n. 70.
Suum erga Apoſtolicam Sedem ſtudium declarat. a. 1563. n. 102.
Laicos Viros ob Sacerdotum penuriam, atque inſcitiam in concionando ſuffici poſtulat, ſed non obtinet. n. 103.
Eius Orator in Concilio Venetis Oratoribus cedere recuſans, cum proteſtationibus tandem aſſentitur. a. 1562. n. 42.
Communionem ſub vtraque ſpecie pro ſuis expoſcit. n. 52.
De eius pietate teſtimonium Pont. reddit Nicolaus Ormanettus, ac viciſſim Pont. ipſe per epiſtolas. a. 1563. n. 42. n. 102.
Albertus Brandeburgi Marchio Contra Car. V. inſurgit. an. 1552. n. 31.
Eius efferata crudelitas, ac auaritia. n. 33. a. 1555. n. 42.
Bellum contra Mauritium Saxonem gerit. a. 1553. n. 37.
Albertus Brandeburgicus Dux in Pruſſia ad Concilium fruſtra inuitatur. a. 1561. n. 15.
Alexander Campegius Epiſcopus Bononien. Card. tit. S. Luciæ in Silice. a. 1551. n. 74.
Alexander Cribellus in Hiſpania Nuntius Philippi mentem ſuper varijs Concilij rebus explorat. a. 1563. n. 141.
Cardinalis creatur. a. 1565. n. 6.
Alexander Cardinalis Farneſius pro Parma conſeruanda, & Placentia ab Imperatore recipienda valdè ſollicitus. anno 1551. num. 13. Vide de hac re plura. nu. 14. ad 30.
Pro pace tractanda inter Iulium III. & Octauium Farneſium Parmam miſſus, Vrbini moras nectens, ac militem contrahens, Romam reuocatur, ſed parere recuſat. a. 1551. n. 14. 15.
Alexander Huiotinus Auenionenſem ditionem hæreſi inficere molitur. a. 1560. n. 39.
Alexander Palanterius fiſci Procurator contra Hiſpanum, quòd Regni Neapolitani iure exciderit, proteſtationem in Conſiſtorio habet iuſſu Pauli IV. a. 1556. n. 6.
Alexander Placidus à Paulo IV. ad Neapolitanum Proregem miſſus nomine Card. S. Floræ pacem cum Pontifice ab ipſo efflagitat. a. 1557. n. 9.
Alexander Sfortia. Triremes è portu Ciuitatis Vetulæ abſtractas Neapolim adducit. a. 1555. n. 72.
Alexander Sfortia Epiſcopus Parmen. Cardinalis creatur. a. 1565. n. 6.
Alexandrinus Patriarcha. Eius Legatus Romæ comparens, occaſionem mittendi Nuntios ad Cophtorum Patriarcham Pio IV. præbet. a. 1560. n. 77.
Allegrius. A Car. IX. ad Pont. Dominus de Allegrijs miſſus ſuſceptæ cum Hugonottis pacis cauſas publica oratione declarat. anno 1563. n. 78.
Concilium aliò transferre ſuadet. ibid. ...
Aloyſius Lippomanus Epiſcopus Veron. Tridentini Concilij Præſes à Iulio III. eligitur. a. 1551. n. 4. 6.
Ad Ferdinandum Regem, atque Albertum Bauariæ Ducem à Paulo IV. pro Catholica Religione tuenda, dum in Poloniam mitteretur, accedere iubetur. a. 1555. n. 44. 57.
Celebrato Ordinũ Regni Poloniæ Conuentu Romam regreditur à Pontifice vocatus. a. 1556. n. 38.
Aloyſius Cornelius Magnus Cypri Commendatarius, creatur Diaconus Card. S. Theodori. a. 1551. n. 74.
Aloyſius Piſanus Cardinalis creatur. a. 1565. n. 6.
Alphonſus Carafa Cardinalis creatur. a. 1557. n. 3.
De eo liberato extant literæ Pij IV. ad Nuceriæ, Andriæ, & Matalonæ Duces. a. 1561. n. 80.
Cameræ Apoſtolicæ Regens declaratur. a. 1558. n. 23.
Alphonſus de Lancaſtro Regis Luſitaniæ nomine ad Pont. Orator. a. 1551. n. 76.
Alphonſus Salmeron Societatis Ieſu ad Concilium Pontificius Theologus mittitur. a. 1551. n. 40.
Theologiam Ingolſtadij docet. n. 76.
Prolixam in Concilio de Euchariſtia orationem habet. an. 1562. n. 50.
De ſacro matrimonio in Concilio differit. a. 1563. n. 20.
Aluarus Hiſpanus Dux exercitus minis atque blanditijs à Turcis incitatus, nunquam à fide Catholica dimouetur. a. 1560. n. 89.
Aluarus de Quadra Epiſcopus Aquilanus in Anglia Philippi Regis Hiſpaniarum cùm eſſet Orator, iubetur à Pontifice, vt Eliſabeth Reginam ad officium reuocare ſtudeat. a. 1560. n. 44.
Ambroſius Varuicenſis Comes à Maria Angliæ Regina vita, ac libertate donatur. a. 1553. n. 14.
America. Plures in ea Epiſcopatus eriguntur. a. 1561. n. 70. a. 1564. n. 58.
Ob eorum inopiam cùm nullus, qui eligi vellet, reperiretur, conſtituit Pont. vt Regulares etiam inuitis Superioribus eligerentur. a. 1554. n. 30.
Amiottus Bellozanen. Abbas Henrici Galliarum Regis nomine literas ad Concilium Tridentinum defert, & quid earum occaſione actum ſit. a. 1551. n. 27. 28. 30.
Refellitur Thuani commentum, quòd is plura contra Pontificem fuerit oblocutus. n. 33.
Anabaptiſta Ludi magiſter in Gallijs ob diſſeminatas hæreſes flammis comburitur. a. 1560. n. 79.
S. Andreas Apoſtolus. Eius feſtiuitas Iulio III. ſummo in honore, quòd ea die ſub Clemente VII. è manibus Germanorum militum fuerit elapſus. a. 1550. n. 50.
Plura in eius honorem anno Iubilei confecta, ib. Item in Anglia. a. 1554. n. 14.
Iubileum conceditur familiaribus Pontificis, qui in feſto Sancti Andreæ, Pontifice ſacram rem faciente, Sacramentum ex eius manibus accepere. a. 1550. n. 50.
S. Andreæ laudes copioſo volumine prodit Andreas Epiſcopus Tullenſis. a. 1557. n. 50.
Andreas Duſauſſay Epiſcopus Tullen. Sancti Philippi Nerij vitam in epitomem contrahit, ac plura ſummæ eruditionis monumenta edit. a. 1557. n. 50.
Andreas Craconien. Epiſcopus à Pontifice commendatur, quòd in Hæreticis coërcendis ſedulam nauauerit operam, eique menſes vacantium Sacerdotiorum, in quibus ius conferendi ad Pontificem ſpectabat, concedit. a. 1552. n. 54.
Eum admonet Iulius III. ne Moſcouiæ Duci, pietatem, ac propenſionem erga fidem Catholicam ſimulanti, facilè credat. a. 1553. n. 40.
Andreas Dudithius Sbardellatus Epiſcopus Tininienſis, pro Clero Hungariæ Orator ad Concilium Tridentinum miſſus. a. 1562. n. 40.
In quinta Seſſione Concil. ſub Pio IV. orationem dicens plura de Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento habet. a. 1562. n. 70.
Item de vſu Calicis prudenter ab Eccleſia ſublato. ib.
Andreas Ouiedo Ierapolitanus Epiſcopus deſignatur. a. 1555. n. 10.
Abaſſiam ingreditur confirmaturus reliquias Catholicorum. a. 1557. n. 49.
Quæ paſſus ab Adamo Imperatoris Claudij fratre. n. 49.
Iubetur à Pio IV. Mennam Æthiopiæ Imperatorem conuenire, illique Tridentini Concilij inditionem ſignificare. a. 1561. n. 64.
Andreas Oſiander. Vide *Oſiander.*

An-

Digitized by Google

Angelus Maſſarellus Epiſcopus Theleſinus Concilij Secretarius. a. 1551. n. 8.
Angelus Nicolin. Arch. Piſar. Card. creatur. a. 1565. n. 6.
Angli cum Gallis pacem tranſigunt. a. 1550. n. 29.
Angliæ Fœdiſſimæ in dies hæreſes ibi exoriuntur. a. 1550. n. 31. 34.
Decernitur, vt filij Sacerdotum legitimi cenſeantur. n. 32.
Inuicta plurium conſtantia in fide Catholica profitenda. ib.
Plura ad deterrendos Anglos ab hæreſi prodigia. n. 34. a. 1553. n. 1. 2.
Legatum in Angliam deputat Cardin. Polum Iul. III. n. 3. 4.
Angliæ motus ob Eduar. VI. mortem. ib.
Optimates Catholicę Religioni reſtituendæ vitiorum lenocinijs, atque Eccleſiaſticarum opum, quas inuaſerant, commodis irretiti aduerſantur. ann. 1553. n. 14.
Maria Regina ſalutatur ab Anglis. a. 1553. n. 6.
Primatus Eccleſiæ adulterinos titulos reſpuit, pluraque alia pro Catholica Religione molitur. n. 12.
Preces pro Angliæ reductione Indulgentijs propoſitis vniuerſis Catholicis edicit Iul. III. a. 1553. n. 34.
Angliæ Regina Maria Catholic. Hiſpaniarum Regi nubit. anno 1554. n. 1.
Motus, ac doli Hæreticorum in Anglia miracula ad matrimonium iſtud conuellendum fingentium. a. 1554. n. 3.
Octo Epiſcopi in Anglia à Pontifice creantur. n. 5.
Conceditur Card. Polo Legato facultas Epiſcopos aliàs ab Hæreticis, vel Schiſmaticis in Anglia intruſos, modò reſipuerint, confirmandi, aliaque plura procurandi. n. 6.
Cum iniquis reddituum Eccleſiaſticorum poſſeſſoribus mitiùs Legatum agere indulget Iul. III. n. 8.
Phil. II. Angliam appulit. a. 1554. n. 9.
Card. Polus in Angliam intrat. n. 13.
Regnum ſe Apoſtolicæ Sedi iterum ſubmittit. n. 14. 16. 17.
Lætitiæ ſigna, ac Iubilei indictio Romæ pro gratiarum actione. n. 14. 16.
Exteri proſcribuntur Anglia, ne iterum Religionem Catholicam fœdarent. a. 1554. n. 18.
Ex Anglia Orator ad præſtandam Paulo IV. Pont. Max. obedientiam venit. a. 1555. n. 25.
Plures Epiſcopi decernuntur pro Angliæ Regno. n. 26.
Anglię Reges, euecta in Regni titulū Hibernia, Reges quoque Hibernię vocari indulſit Paul. IV. n. 27.
Damnato Cramnero adminiſtratio Cantuarienſis Eccleſiæ in Anglia Card. Polo demandatur. n. 31.
Plures in Anglia Synodi, ac demùm totius Regni Synodus celebratur. a. 1555. n. 32. 34.
Buceri, & Phagij cadauera in Anglia cremata. a. 1556. n. 45.
Sanctiſſimæ pro reſtituenda fide, ac diſciplina Catholica in Anglia conduntur leges in Synodo per Card. Polum. a. 1556. n. 28.
A Paul. IV. Card. Polo, Card. Poëtus in Angliæ legatione ſubrogatur. a. 1557. à n. 42. vſque ad 48. Eius rei ſucceſſus. ib.
Angliæ Regni infelicitas, ac noua in peius conuerſio ob Mariæ Reginæ, & Card. Poli mortem. an. 1558. n. 10. 11. 12. a. 1559. nu. 1. 2. 3.
Primatus Eccleſiæ vnà cum Regno ab Eliſabeth ſpuria vſurpatur. n. 3.
Perſecutio in Catholicos. n. 4. & ſeq.
Religio Catholica omninò ſublata. n. 10.
Angliæ Regina perduelles Gallos fouet. a. 1560. n. 28.
Angli Catholici Mariam Stuartam Reginam optant. n. 42.
Angliam, eiuſque Reginam Eliſabetham ad fidem reuocare conatur Pius IV. n. 42. 45.
Pax inter Anglos, & Scotos magno Catholicæ Religionis detrimento firmata. n. 46.
Anglorum Oratores in Conuentu Nauburgenſi à Lantgrauio malè habiti diſcedunt. a. 1561. n. 31.
Apoſtolicos Nūtios ad Concilium Angliæ Reginam, gentemque illam inuitantes, Eliſabeth Regni acceſſu prohibet. n. 51.
De Anglorum ad Concilium miſſione ſpes illicò euaneſcit. a. 1562. n. 24. 25. 26.
Angliæ Regina Hugonottis ſubſidia mittit. n. 168. 169.
Scotos grauibus exagitat turbis. a. 1563. n. 114.
De ea anathemate percellenda variæ ſententiæ. n. 115. 116.
Cum Catholicis Anglis vt mitiùs ſe gerat ab Imp. rogatur. n. 117.
Apud Portum Gratiæ tria Anglorum millia peſte abſumpta. anno 1563. n. 131.
A Briſſaco deuicti Gallia eijciuntur. ib.
Ad preces Catholici Regis, Angliæ Reginæ condemnatio dilata. nu. 179.
Pax inter Gallos, & Anglos promulgatur. a. 1564. n. 8.
Anna Aſena à Zuinglianis comburitur, an. 1550. num. 31.
Annas Memorantius ad pacem cum Henrico, & Cæſarem promouendam à Iulio Tertio ſollicitatur. a. 1553. n. 27.
In crimen coniurationis contra Regem falsò vocatus. a. 1560. n. 80. n. 82.
Guiſio Duci in Vaſſiaceno tumultu præſto adeſt. a. 1562. n. 140.
In coitionem Catholici fœderis cum pluribus Galliæ Principibus venit. n. 141.
Ob egregium Catholicæ fidei ſtudium commendatur. a. 1562. n. 143. 156.
Abrogari impium Ianuarij Edictum curat, aliaque plurima pro Religione præclarè gerit. n. 144. 148.
Commendatur à Pio IV. n. 156.
Pro pace firmanda è caſtris Regijs diſcedit. n. 166.
Catholicas partes, dum ſtrenuè tuetur, à Caſtilione Nepote ingratiſſimo captus, ſauciatuſque Aureliam abducitur. a. 1562. n. 176. 177.
Eius laudes, & geſta à Belcario in Concilio Tridentino recenſentur. n. 176.
Annaus Burgus Gallus ob hæreſim ſtrangulatus flammis conſumitur. a. 1559. n. 12.
Annatæ earum antiquitas, & iuſtitia contra Germanorum querelas à Pio Quarto oſtenditur. a. 1563. n. 44.
Annibal Altaempſius à Pio IV. morti proximo centum millibus aureorum donatur. a. 1565. n. 21.
Annibal Bozzutus Archiepiſcopus Auenionen. ad cauſam Car. V. & Phil. Hiſp. Regis cognoſcendam à Paulo IV. deputatur. a. 1557. n. 3.
Card. creatur à Pio IV. an. 1565. n. 6.
Annibal Ruccellains à Carolo Card. Caraſa ſecretò in Galliam mittitur, vt fœdus cum Paulo IV. contra Cæſarem, & Phil. promoueat. a. 1555. n. 72.
S. Antonius Abbas. Ex lignea eius ſtatua ab Hæreticis violata, ignis, qui ſacrilegos deuorauit, apud Boſcum-Ducis erupit, an. 1565. n. 18.
Antonius de Albone Lugdunen. Arch. cibum ſumere negat, donec hæreticum, qui Euchariſtiam conculcauerat, punitum videat, an. 1561. n. 86.
Antonius Auguſtinus Epiſcopus Aliphanus ad Ferdinandum pro pace promouenda Nuntius. a. 1557. n. 22.
Item pro Diuino cultu propagando. a. 1558. n. 24.
Antonius Canuſinus, conſors coniurationis in Pium IV. vltimo ſuppli-

Digitized by Google

plicio afficitur. a. 1565. n. 4.
Antonius Caracciolus Trecen. Epiſcopus hæreſis inſimulatur. a. 1563. n. 134.
Antonius Caraffa Summæ Dux in Gallias dirigitur. a. 1556. n. 2.
Marchio, ac Præfectus Generalis totius exercitus Eccleſiaſtici pronuntiatur. nu. 4.
Antonius Crecchius Epiſcopus Ambianenſ. Card. creatur. a. 1565. n. 6.
Antonius Conarruuios Oratoris Hiſpani nomine ſuper loco, ac præcedentia in Concilio proteſtatur. a. 1563. n. 93. 94.
Antonius Fuccius Medicus ad diſſeminandum Euangelium apud Indos vnà cum S. Philippo Nerio nauigare ſtatuit. a. 1557. n. 50.
Antonius Nauezzus Epiſcopus Namurc. Conc. intereſt. a. 1563. n. 144.
Antonius Muglitius Archiepiſcopus Pragenſis Tridentum Ferdinandi Cæſaris Orator accedit. a. 1562. n. 10.
Ad Ferdinandum ſe confert, vt de cauſis, quæ Legatos à non legendo ipſius libello impulere, edoceat. a. 1562. n. 61.
Orator Cæſ. Tridentinæ Synodo ſubſcribit. a. 1563. n. 220.
Antonius Monani, hæreſim in Phocenſi Prouincia ſpargens, cæſus tandem occumbit. a. 1560. n. 39.
Antonius Nauarræ Rex obedientiam Iul. III. per epiſtolam exhibet. a. 1550. n. 36. Item Pio IV. a. 1560. n. 85.
De eius fide aduerſa ſuſpicio. an. 1560. n. 36.
Monetur à Pontifice, vt ab Hæreticorum concionibus audiendis abſtineat. n. 37.
Hugonottorum conſpirationi ſe admiſcere detrectat. a. 1560. nu. 28. 37.
A Pont. ad Cardinalis Ferrarienſis in Gallias Legati auxilium pro compeſcendis Religionis diſſidijs accitur, a. 1561. n. 85.
Fœdus cum Principibus Guiſijs, alijſque pluribus pro aſſerenda fide Catholica, ac Regia Maieſtate tuenda ſancit. a. 1562. nu. 141.
Pro eo in fide Catholica retinendo, plurima opera nauatur. an. 1561. n. 101. 102. a. 1562. nu. 134.
Promittitur illi à Philippo Hiſpaniarum Rege Sardiniæ Regnum, a. 1561. n. 101.
In colloquio Poſſiaco ſe parti Catholicæ ſtudere, apertiſſimè oſtendit. a. 1561. n. 92. 93.
Strenuè in Gallijs pro extirpandis Hugonottis, Vrbibuſque recuperandis inſudat. a. 1562. n. 164. vſque ad 170.
In Rothomagen. obſidione vulnere lethali ictus poſt receptam Euchariſtiam Andelij expirauit. n. 170.
Calumniæ ab Hæreticis contra ipſum ſparſæ diluuntur. n. 172.
Sardiniæ Regno non illuſoriè, ſed verè à Philippo Hiſpaniarum Rege donandus, ſi ſuperuixiſſet. a. 1562. n. 172.
Antonius Perenottus Granuellanus Epiſcopus Atrebatenſis, Arras vulgò nuncupatus Ad eum circa pacis negoria remittit Cardinalem Caraffam Legatum Philippus Secundus. a. 1558. n. 4.
Ad Mechlinienſem Archiepiſcopatum transfertur. a. 1561. n. 69.
Card. creatur. a. 1561. n. 1.
Commendat eidem Pont. Soc. Ieſu, vt in Belgium adducta, hæreticorum erroribus ſe opponat. n. 67.
Malè Regno Galliarum ominatur, quod Eccleſiaſtica iura labefactari cerneret. a. 1563. n. 73.
Hæreſim in Belgio gliſcentem præfocare ſtudet. a. 1563. n. 184.
Seditione Hæreticorum nimij faſtus accuſatus, atque inuiſus redditus. a. 1565. n. 17.
Antonius Soleſius Theologus in Concilio de Euchariſtiæ Sacramento eruditè perorat. a. 1562. n. 51.
Antonius Toletanus à Philippo Secundo in Gallias ad Concilium Nationale diſturbandum mittitur. a. 1560. n. 50.
Antonius Triuultius Epiſcopus Tolonen. à Iul. Tertio in Gallias Nuntius pro Concilio mittitur. an. 1550. n. 10.
A Paul. IV. Card. creatur. a. 1557. n. 3.
Cum Venetis, vt pacem inter Paulum IV. & Phil. componant, ſæpè agit. n. 16.
Ad Galliarum Regem pro pace Legatus. n. 20.
Eius laudes à Paulo Manutio. nu. 26.
Appellatio. Modus admittendæ appellationis decernitur. an. 1551. n. 52.
Galli in ſuis articulis Concilio exhibitis appellationem, quæ auferri non poteſt in litibus Eccleſiaſticis, adimere ſtudent. a. 1562. n. 88.
Ad Sedem Apoſtolicam ab ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio appellare conſuetum, ac iuſtum extitit. a. 1563. n. 44.
Aqua Rex Armuziæ Religionis cauſa aquam, quam ſenex quidam Brachmanus miræ auſteritatis pedes abluebat, potare conſueuerat. a. 1550. n. 45.
Aquæ inopia Hiſpanus exercitus in Africa laborat, atque inde plurimi ad Turcas deficiunt. an. 1560. n. 89.
Aquileia. Aquileienſis Patriarcha Vtini Sedem Patriarchalem, excisa Aquileia, modò tenet. an. 1563. n. 138.
Eius cauſa in Concil. diſcutitur, ib. vide *Io. Grimanus*.
Aquiſgranum. Præclaras pro Catholica Religione conſeruanda Senatus Aquiſgr. conſtitutiones edit. a. 1561. n. 41.
Aquitania. Tumultus inter Catholicos, & Hæreticos in Aquitania exorti compeſcuntur. an. 1564. n. 9.
Argentina. Religionis liber vſus ibi reſtituitur. a. 1550. n. 22.
Tumultus in ea Ciuitate excitati. ibid.
Argentinen. ad Concilium inuitantur. a. 1560. n. 76.
Armeni cum Romana Eccleſia ſentiunt. a. 1561. n. 1. a. 1562. n. 30. a. 1564. n. 52. Eorum fides, ac ritus. ib.
Arona. Aronenſem Abbatiam quàm ſanctè adminiſtrauerit Car. Card. Borromæus. a. 1560. n. 93.
Articuli ab Epiſcopo in conſecratione iurandi. a. 1560. n. 64.
Exhibiti Patribus ab Oratoribus Ferdinandi Imperatoris. a. 1562. n. 15. n. 66.
Reſponſa ad eoſdem. n. 27.
Aſcanius Corneus à Pontifice pro Parmæ, & Placentiæ negotio in Galliam mittitur. a. 1551. n. 14.
Aſſyrij. Eorum Patriarcha Romæ profeſſionem fidei, atque obſequium Pontifici reddit. a. 1562. n. 28.
Status illius Eccleſiæ ritus, ac mores. n. 29.
Luſitanus Orator proteſtationem habet contra aſſerta illius, quod plures Eccleſias ſibi obnoxias dixerit. ib.
Aſtenſis Ciuitas Sabaudiæ Duci vnà cum Cherio, ac Villanoua à Rege Galliæ reſtituitur. a. 1562. n. 181.
Aſtulphus Seruantius Acta Tridentini Concilij accuratè deſcribit. a. 1562. n. 8.
Audientia. Publicam ſingulis menſibus audientiam præbet Paulus Quartus. a. 1557. n. 1.
Senio confectus, cùm minus poſſet, ſeptem Cardinales ſuffecit. n. 48.
Aueuio. Eius ditio Hæreſi inficitur. a. 1560. n. 39.
Gliſcente in dies hæreſi Pont. decernit, quòd fidei Cenſores Hæreticorum accuſatores publicare non teneantur. a. 1561. n. 104.
Aueniōnenſes in fide aſſerenda egregium virtutis ſpecimen reddunt. a. 1562. n. 180.
Prouidet Pius IV. ne Car[illegible] IX Aueniōnem adeunte Hæretici ſimul cum ipſo ad fœdandam Vrbem

Digitized by Google

beni accedant. an. 1564. nu. 8.

Auguſta Vindelicorum. Religionis vſus Auguſtæ reſtituitur. a. 1550. n. 22.
Conuentus ibi celebrati quænam ſpes. a. 1551. n. 1. a. 1555. n. 5.
A Mauritio Saxone expugnatur. a. 1552. n. 32.
Pro Concilio celebrando proponitur, ſed non admittitur. a. 1560. n. 55. 56.
Ad Concilium à Pio IV. inuitatur. n. 76.
Auguſtana Confeſſio. Vide *Confeſſio*.

Auguſtinus Ghettinus Monachus Ciſtercienſis Sanctum Philippum Nerium in Indias nauigare meditantem, S. Io. Euangeliſtæ iuſſu à conſilio dimouet. a. 1557. nu. 56.

Auguſtinus Paungartner Orator Alberti Ducis Bauariæ Oratoribus Venetis, quibus diù cedere recuſauerat, cum proteſtatione cedit. a. 1562. n. 42.
Orator in Concilio, ac Communionem ſub vtraque ſpecie expoſcit. a. 1562. n. 52. 53.

Auguſtus Saxoniæ Dux ad Concilium inuitatur. a. 1560. n. 75.
Cum Commendono Apoſtolico Nuntio mitiùs, quàm ceteri Principes Hæretici, agit. an. 1561. n. 29.
Publicam fidem ipſi mittit. n. 30.

Auraſica, quæ & Arauſia, & Arauſica, Galliæ Narbonenſis Ciuitas De hæreſi tunc ibi germinante comprimenda Guilelmum Principem monet Pont., qui tunc ſuas partes optimè implere viſus eſt. a. 1561. n. 104. 105.
Hæreticorum euadit aſylus. an. 1562. n. 135.
Nouiſſimè tandem à Iulio Card. Mazzarino euerſa. an. 1563. nu. 135.

Aurelia Ciuitas à Condæo Principe atque Hugonottis intercepta. a. 1562. n. 144. 148.
Horrenda eorum flagitia, ac crudelitates inibi patratæ. nu. 145. 147.
Aurelianenſes ad colloquia, & pactiones deſcendunt. a. 1561. nu. 165.
Quæ tamen non ſunt ſeruatæ ab Hugonottis. ib.

Aurelius Porzelaga ingentem Pij IV. pro Concilio celebrando ardorem ſuis literis teſtatum reddit. a. 1560. n. 59.

Auſtria. Inferioris Auſtriæ populi cùm ad ſtipendia pro Turcis danda cogerentur, à Ferdinando libertatem profitendæ hæreſeos fruſtra expoſcunt. anno 1556. num. 23. 24.

B

Bamberga ab Alberto Brandeburgico direpta. a. 1553. n. 37.

Bartholomæus Caranza Archiepiſcopus Toletanus hæreſis inſimulatus. a. 1559. n. 20.
In vincula coniectus. a. 1560. nu. 22. 23.
Eius catechiſmus examinatur. a. 1563. n. 138.
Pro cognitione eius cauſæ Legatus in Hiſpaniam mittitur Cardin. Boncompagnus. a. 1565. n. 7.

Bartholomæus de Martyribus Bracharenſis Archiepiſcopus Conqueritur in Concilio quòd minus honorificentiori loco, quàm Primatem decebat, fuerit exceptus, ſed eius querelæ ſedantur. a. 1562. n. 6.
Pium Quartum ad Concilium abſoluendum cognita Hugonottorum conſpiratione hortatur. a. 1563. n. 183.
Quid ſenſerit de calicis vſu laicis permittendo. a. 1562. n. 68.
Carolo Borromęo vt Eccleſiaſticarum rerum occupationes non relinquat, ſuadet. a. 1564. n. 4.

Baſileenſe Conciliabulum pro Oecumenico habendum, quàm perperam plures ſtuduerint. a. 1563. n. 50.
Magnum Galliarum Regno detrimentum intulit huiuſmodi opinio. ib.

Benedictus Lomellinus à Pio Quarto Card. creatur. 1565. n. 6.

Beneficia. Henricus Secundus Galliæ Rex prohibet, ne beneficia ampliùs Romæ expedirentur occaſione belli contra Farneſios à Pontifice ſuſcepti. a. 1551. n. 20.
Plura circa beneficia Paul. Quartus conſt. 12. diſponit. a. 1557. n. 38.
Pluralitatem beneficiorum tolli ſuadetur à Cæſare. a. 1563. nu. 59. 88.
Circa beneficiorum pluralitatem diſcutiuntur Gallorum poſtulata. a. 1562. n. 88.
In confidentiam, ſeù cuſtodiam recipi inhibet Pŏtifex Pius Quartus. a. 1562. n. 188.
Non perſonis beneficia, ſed perſonæ beneficijs ſunt dandę. an. 1563. n. 71.
Varia de eiſdem ſtatuit Concilium. a. 1562. n. 195.
Beneficia in confidentiam recipere denuò vetat Pius Quartus. an. 1564. n. 55.

Bernardinus Ochinus hæreſiarcha, contra Weſtphalum Lutheranum ſcribit. an. 1556. n. 15.
Eiectus Polonia infeliciter peſtilentia correptus in Morauia occumbit. a. 1564. n. 48.
De eius morte variæ ſententiæ. ib.

Bernardinus Scottus Arch. Tranen. à Paulo IV. Presbyter Card. creatur tit. S. Matthæi in Merulana. a. 1555. n. 71.
Diſtributioni beneficiorum vnà cum Datario, & duobus alijs Cardinalibus præficitur. a. 1557. n. 38.
Concilio Mediolanenſi à S. Carolo Borromæo celebrato intereſt. a. 1565. n. 22.

Belgium. Plures in Belgio Epiſcopatus eriguntur. a. 1559. n. 33. a. 1561. n. 69.
Sacerdotes Societatis Ieſu ad refellendas in Belgio hæreſes vocari monet Pius Quartus. an. 1562. n. 67.
Plura Oppida à Gallis in Belgio concremantur. a. 1553. n. 28.
Bellum in Belgium infert Henr. II. a. 1554. n. 20. a. 1558. n. 6.
Belgæ Epiſcopos ac Theologos ad Concilium mittunt. a. 1563. nu. 144.
Hæreſeos virus in Belgio ſerpens Margarita Auſtriaca, ac Card. Granuellanus comprimere ſtudent. a. 1563. n. 184.
Seditiones Hæreticorum contra Concilij decreta in Belgio excitantur. a. 1565. n. 17.

Bellum. A Iul. III. contra Octauium Farneſium bellum geritur, eiuſque ſucceſſus. a. 1551. à n. 13. ad 21.
Legatus expeditionis decernitur Card. Io. Angelus Medices. n. 14.
Bellum Belgicum. a. 1553. n. 28. a. 1554. n. 20. Senenſe. an. 1553. n. 17.
Bellum à Lutheranis contra Cæſ. inchoatur. a. 1552. n. 25.
Pauli Quarti contra Proregem Neapolis. an. 1555. n. 72. & an. 1557. n. 5. & ſeq.

Bernardus Nauagerus Orator Venetus. Eiuſdem de Proregis Neapolitani ab Vrbe diſceſſu ſententia. a. 1557. n. 50.
Card. creatur. a. 1561. n. 1.
Deputatur à Pio Quarto vnà cum alijs quinque Cardinalibus pro reparatione Eccleſiarum Titularium Vrbis. n. 79.
Concil. Tridentini Legatus declaratur. a. 1563. n. 60.
Tridentum venit. n. 62.

Bernardus Saluiatus Epiſcopus S. Papuli Card. creatur. a. 1561. n. 1

Blaſius Monlucius, egregiè de Hugonottis triumphans à Pont. commendatur. a. 1562. n. 157. 158.

Bona Poloniæ Regina à Paulo Quarto ad filium in fide Catholica ſedulò defendenda hortatrix adhibetur. a. 1555. n. 58.

Bonginus Sanfiliatius Florentiæ Ducis Orator Pauli mentem à Nepotibus auertit. a. 1559. n. 30.

Bononia. Eius ditio armis ob Parmenſe bellum vexatur. a. 1551. 27.

Sub

Digitized by Google

Sub Pio Quarto Bononiam tranſferri Concilium cogitatum, ſed breui conſiliū illud diſſolutum. a. 1563. n. 69.

Bonſignorius Cacciaguerra, piam Paliani Ducis mortem ſuis literis eulgat. a. 1561. n. 82.

Boquinus Apoſtata Heidelbergæ deliras ſuas hæreſes profitetur. anno 1560. n. 107.

Braſilia. Erigitur Epiſcopalis ſedes ſub inuocatione S. Saluatoris in Braſilia. a. 1551. n. 79.

A Funchalenſis Eccleſiæ iure Metropolitano eximitur. n. 80.

Mirificè Religio ibi propagatur. a. 1554. n. 59.

Brunſuicum ab Henrico Duce vaſtatur. a. 1550. n. 24. Vide *Henr. Brunſuic. Dux*.

Brixia. Ad gliſcentem in ea Ciuitate hæreſim profligandam animatur à Pontifice Vincentius Nicoſantius Arbenſis Epiſcopus Card. Cornelij in ea Vrbe Vicarius. a. 1550. n. 37.

Abſolutionem impertiri Brixienſibus hæreſim deteſtantibus, eius Epiſcopo concedit. anno 1559. nu. 22.

Bullingerus librum contra Concilium ſcribit. a. 1561. n. 6.

Burgundia. Burgundiæ Ducatus ab Hæreticorum impietate, & graſſationibus Tauanlj Præfecti virtute liberatur. a. 1562. n. 169.

C

Caletum à Gallis expugnatur. an. 1558. n. 6.

Calicis vſus. Vide *Communio*.

Caluiniſta. Contra ipſos inſurgit Galliæ Rex, cui tamen politici intercedunt, ſummo eiuſdem Regni detrimento. a. 1555. n. 40.

Plurima edunt in Gallijs feritatis argumenta. a. 1560. nn. 26. an. 1561. n. 99. 100. 102. 103.

Coniurationis Amboſianæ auctores. a. 1560. n. 28. 37. 48.

Caluiniſtæ in Catholicos, & res Eccleſiæ in Gallijs debacchantur. a. 1564. n. 8. 9.

Inter Catholicos, & Caluiniſtas grauiſſima diſſidia, non vt iactabant Hæretici, nullius ponderis. n. 25.

Camerinum Parmæ loco Octauio Farneſio deſtinatur. a. 1551. n. 14.

Offertur à Iulio Tertio Octauio Farneſio. a. 1552. n. 37.

Camillus Columna contra Paulum IV. oblocutus in carcerem detruditur. a. 1555. n. 72.

Camillus Palaottus Bononia apud Pontific. Orator, cum eo de Bononia adeunda conſilium confert Pius IV. a. 1563. n. 42.

Camillus Vrſinus Parmæ Præſes Vrbem Octauio Farneſio ex Pont. iuſſu dedit. a. 1550. n. 3.

A Paulo Quarto Congregationi pro bono regimine erectæ adiungitur. a. 1559. n. 32.

Canonicus. Ætas pro ea dignitate requiſita. a. 1562. n. 88.

Canonici Sāc̄ti Petri cadauer Pauli Quarti ad Eccleſiam deferunt. a. 1559. n. 35.

Cantuaria. Damnato Pſeudo-Archiepiſcopo Thoma Cramnero, Cantuarienſis Eccleſia Card. Polo attribuitur. a. 1555. n. 31.

Cantus. Illecebra cantus ſenſim hæreſis in Gallia hauritur. a. 1558. n. 15.

Capiſucchia familia eadem eſt, ac familia Comitis de Thun Germana. a. 1562. n. 10. Vide *Io. Antonius Cincius*, & *Papirius Capiſucchy*.

Capitolium Paulo Quarto morti proximo à ſeditioſis occupatur, multaque in eo patrata facinora. a. 1559. n. 36.

Caraffa familia in fœdere Gallico ad maiores obtinendos ſtatus admittitur. a. 1555. n. 73.

Eius inſignia per Vrbem deleta. a. 1559. n. 36.

Caraffenſes Philippo Secundo Catholico Regi commendat Pius IV. a. 1560. nu. 31. Vide *Paulus Quartus, Carol. Caraffa, Ioannes, Alphonſus, & Antonius*.

Cardinalis. Vnam tantùm Eccleſiam Cathedralem retinere permittitur Cardinalibus, ſex primoribus exceptis. a. 1550. n. 8.

Cardinales non Legati in Concilio ſedent poſt Præſides Epiſcopos, in Congregationibus digniorem obtinent locum. a. 1551. n. 8.

De reformatione Card. in Concilio actum. a. 1563. n. 122.

Creantur à Iul. III. a. 1550. n. 50. 1551. n. 72. 74. 1553. n. 47.

A Paulo IV. a. 1555. n. 78. anno 1557. n. 3.

A Pio IV. a 1560. n. 92. an. 1561. n. 1. a. 1563. n. 12. a. 1565. n. 6.

Cardinali Martinuſio Ordinis Sancti Pauli primi Eremitæ indulgetur, vt ſubtus deferens regularem habitum, rubeas, ac violaceas veſtes more cæterorū Cardd. deſuper gerat. a. 1551. n. 72.

Duos Germanos fratres eodem tempore Cardinales eſſe vetat Iul. III. a. 1553. n. 48.

Idipſum iurant Cardinales in Conclaui. a. 1559. n. 37.

Virtutes, atque ornamenta, quibus Cardinales prælucere debent. a. 1554. n. 23. a. 1563. n. 37.

Nullum Cardinalem eligere, niſi cæterorum omnium Cardinalium expetito conſenſu, ac ſummorum Virorum teſtimonio diſpoſuit Marcellus II. a. 1555. n. 18.

Cardinalium Decani, & optionis titulorum ordo à Paulo IV. ſtatuitur. a. 1557. n. 48.

Vicariatus, atque Cameræ Apoſtolicæ officium, quod Regens vocatur, in Collegium Cardinalium refert Paul. IV. a. 1558. n. 23.

Item officium Inquiſitoris. ib.

Cardinales non creandos, niſi ætatem ordinibus exercendis idoneam habuerint, iurant, ac ſtatuunt Cardinales in Conclaui. a. 1559. n. 37.

Promouendi antea denuntientur in Cardinalium Senatu. ib.

Nullus in arcano mentis, creandus Cardinalis reſeruetur. ib.

Alienationi rerum Eccleſiaſticarum conſentire non debent. ib.

Circa ipſorum electionem quid ſtatuerit Synodus Tridentina. anno 1563. n. 195.

Ad ipſos, licèt Concilio aperto, ſpectare Pontificis electionem declarat Pius. a. 1561. n. 8.

Ipſorum numerum contrahi poſtulat Cæſar. a. 1562. n. 59.

De reformatione Cardinalium in Concilio actum. an. 1563. num. 122.

Carmelita. S. Thereſia Monialium, ac Fratrum Carmelitarum Diſcalceatorum Religionem inſtituit. a. 1561. n. 61.

Carolus Quintus amantiſſimis literis omnem ſimultatis ſuſpicionem à Iulij III. animo detergit. a. 1550. n. 5.

Ludouicum de Zunica ad Iulium Tertium congratulationis cauſa mittit. a. 1550. n. 5. 8.

Ad Germanos mulcendos, ſe Concilio interfuturum ſpondet. a. 1550. n. 19.

Contra ipſum Lutheranos Matthias Illyricus edito libello ad arma inflammat. a. 1550. n. 24.

Sanctione Bruxellis edita, in Hæreticos, eorumque ſcripta acerbiſſimè inquiri iubet. ib.

Ipſe, ac Miniſtri à cenſuris ſi quomodo eas incurriſſent, ob exactum à Clero Siciliæ tributum, abſoluuntur. a. 1550. n. 28.

Iubileum anni 1550. Carolo V. eiuſque commenſalibus indulget. a. 1550. n. 48.

Cæſaream ſanctionem, qua Proteſtantes Concilio ſubijcit, promulgat. a. 1551. n. 1. 2.

Contra ipſum Henricus Gall. Rex vnà cum Lutheranis arma mouet. a. 1551. n. 66.

Cauſæ belli recenſentur. ib.

Turcas in ipſum commouent Galli. a. 1553. n. 35.

Sancit, vt Germani omnes etiam Proteſtantes Concilio Tridentino ſe ſubmittant. a. 1551. n. 1.

Con-

Digitized by Google

Contra Magdeburgenſium pertinaciam geri bellum iubet. n. 2.
Parmam Ducatui Mediolani adiungere meditatur, ac Placentiam reſtituere recuſat. a. 1551. o. 13.
Plura cum ipſo ſuper hoc negotio tranſacta. n. 13. 14.
Pontifici pro bello Placentino auxilia ſpondet. a. 1551. n. 14.
Pro bello Parmenſi multa Pontificem pecunia adiuuat. an. 1551. n. 14.
Cum ipſo Iulius Tertius de Henrico Galliæ Rege ſuppetias Farneſijs ferente conqueritur. a. 1551. n. 18. 19.
Intra ſuam ditionem Hæreticorum miniſtros concionari vetat. an. 1551. n. 24.
Oratores ad Concilium deſignat, ac ſuam ab ipſo abſentiam excuſat. a. 1551. n. 25.
Occupata à Mauritio Saxone Cluſa Arce, Villachum fugit. a. 1552. n. 30. 32.
Fruſtrà Metenſem Ciuitatem recuperare conatur. a. 1552. n. 35.
Inducijs inter Pontificem, & Octauium Farneſium aſſenſum præbet. a. 1552. n. 40.
Teroanam Morinorum Vrbem euertit, Hiſdinum incendit. anno 1553. n. 28.
Senenſes ſubijcere diſponit. anno 1553. n. 17.
In Phil. filium Neapolitani Regni iura transfert. a. 1554. n. 9. 12.
Bello ab Henrico II. petitur. n. 20.
Senis potitus Philippo filio eas cōcedit. a. 1555. n. 20.
A Paulo Quarto ad pacem cum Henrico vrgetur. n. 35.
Imperio ſe abdicat. n. 49.
Poſtrema ceſſionis Imperij acta in Comitijs Francofurti per Oratorem edit. a. 1558. n. 7.
Piè poſt exequias ſibi viuenti celebratas decedit. n. 9. 10.
A Pio IV. innocens de calumnijs ipſi à Caraffenſibus affictis declaratur. a. 1561. n. 81.
Carolus IX. Rex Galliæ Franciſco II. ſuccedens à Pont. per litteras ſalutatur. a. 1560. n. 83.
Ad oſtendenda ex hæreſi ſuſcepta incommoda orationem ad ipſum habet Io. Quintinus. an. 1561. n. 82.
Ad eum Pont. Cardinalem Ferrarienſem Legatum decernit, ad diſſidia Religionis compeſcenda. a. 1561. n. 84.
Oratores cum ſuis epiſtolis, ac mandatis ad Concilium mittit. a. 1562. n. 44. 48.
Ad Patres Tridentinos, Card. Lotharingo illuc accedente, epiſtolas mittit. a. 1562. n. 109.
Auenionē ditionem tueri contra Hæreticos iubet, à Pōtifice propterea ſummoperè laudatus. a. 1562. n. 180.
Plura Pedemontis loca Philiberto Sabaudiæ Duci reſtituit. n. 181.
Patres Tridentinos de parta de Hugonottis victoria certiores reddit. a. 1563. n. 22.
Eos ad diſciplinam Chriſtianam inſtaurandam hortatur. ib.
De pace cum Hugonottis Patres Trident. Conc. certiores facit. a. 1563. n. 76.
Oratores ad Pontificem, & Concil. ad cauſas ſuſceptæ pacis aperiendas mittit. nu. 77. Reſponſum. n. 84.
Decimum quartum annum agens ſe maiorem natu, ac Regno adminiſtrando idoneum declarat. 1563. n. 132.
Decreto Pij IV. quo Ioannam Nauarræ Reginam damnauerat, ſe opponit, ac Legatos ad Pontificem mittit. a. 1563. n. 132.
Legatio pro Concilio ſuſcipiendo à Pont. Imp. Rege Hiſp. & Sabaudo Duce ipſi decernitur. a. 1564. n. 6.
Quid à Carolo reſponſum. a. 1564. n. 7.
In Hugnenottos ſollicitatur. anno 1564. n. 7. 8.
Carolus Badenſis Marchio Catholicos in ſua ditione crudeliter proſcribit. a. 1556. n. 26.
Carolus Card. Borbonius Tutelam Gallici Regni extincto Ant. Rege Nauarræ ſuſcipit. a. 1562. n. 172.
A Pont. de Fratris morte conſolatorias epiſtolas, ac de præclarè ſe in tutela gerendo ſuſcipit. nu. 173.
Sacris initiatus, vxorem ducendi pro Gallico Regno obtinendo, diſpenſationem impetrare non poteſt. a. 1563. n. 43. 78. 79.
Legatus Auenionē Regem Galliæ adeuntem honorificè excipit. a. 1564. n. 8.
Auenionem ingrediente Carolo IX. propter Hugonottos ipſum comitantes timet. anno 1564. n. 8.
Carolus Borromæus Abbatiam Aronenſem quàm ſanctè adminiſtrarit. a. 1560. n. 93.
Card. SS. Viti, & Modeſti creatur. n. 92.
Mediolanē Archiepiſcopus. n. 94.
Eius virtutes ib. & n. 96.
Heluetiorum Protector. n. 95.
Luſitaniæ Regni. n. 96.
Reſponſa Legatorum Conc. ad poſtulata Cæſ. approbat. an. 1562. n. 63.
Quomodo articulo de reformatione Principum conſulendum, Legatis Conc. Trid. ſcripſerit. an. 1563. n. 188.
Legatos Trid. monet, vt abſque vllo Comitis Lunē. Orat. Regis Catholici reſpectu, Conc. claudere maturent. a. 1563. n. 191.
De Pij IV. ægritudine Legatos monet, ac Concilij finem maturari iubet. a. 1563. n. 202. 205.
Præficitur ad Concilij executionem promouendam. a. 1564. n. 4.
Sanctioris diſciplinæ normam in ſe, ſuaque familia inſtituit. ib.
Concilium Prouinciale Mediolani celebrat. a. 1565. n. 21.
Maior Pœnitentiarius renuntiatur? n. 24.
Pio IV. auunculo morienti ſanctiſſimè adeſt. n. 27.
De Pontifice eligendo, Pio IV. nondum defuncto, renuit differere, n. 28.
Quàm ſanctè in Conclaui, & in Pij Quinti electione ſe geſſerit. n. 28.
Legatus Sedis Apoſtolicæ per Italiam decretus. n. 21.
Carolus Caraffa creatur Cardin. SS. Viti, & Modeſti. a. 1555. n. 71.
Cum Rege Galliarum ſecretò fœdus contra Hiſpanos molitur. n. 73.
Legatus in Gallias decernitur. a. 1556. n. 2.
Fœdus inter Pontificem, & Gallos ſancit. n. 5.
Bononiam, & Venetias Legatus mittitur. n. 7.
Acta in bello Neapolitano. ibid. & ſeq.
Pacis conditionibus ſubſcribit. n. 14.
Neapolitanum Proregem excipit hoſpitio. n. 17.
Bruxellas pro pace inter Reges componenda, alijſque negotijs ad Philip. II. Legatus mittitur. n. 20.
Plura cum Philippo tranſigit, à quo ſummos etiam honores reportat. a. 1558. n. 1. 3.
Romam annua duodecim millium ſcutorum penſione à Rege accepta redit. n. 5.
Apud Paulum Quartum in ſuſpicionem adductus. a. 1559. n. 30.
Vrbe, ac gubernio eijcitur. a. 31.
Veniam pro ſuæ familiæ aduerſarijs à Pio Quarto deprecatur. a. 1559. n. 38.
Iuſſu Pontificis in Caſtro S. Angeli detentus ſtrangulatur. a. 1560. o. 97. a. 1561. n. 80.
Carolus Gillarius Carnoten. Epiſcopus à Card. Alexandrino hæreticę adhæſionis in Conſiſtorio delatus. a. 1563. n. 134.
Carolus de Graſſis Epiſcopus Faliſcorum Arnaldi Ferrerij orationi in Concilio habitæ reſpondet. anno 1563. n. 170.
Carolus Card. Lotharingus Franciſcum Secundum Galliæ Regem Rhemis inungit. a. 1559. n. 13.
In Conuentu Belleaquenſi Amiralij obiecta confutat. a. 1560. n. 48.

Mi-

Michaëlem Hoſpitalium incautè nimis ad Regij ſcrinij præfecturam euehit. a. 1560. n. 47.
Conuentus trium Ordinum celebrari curat. ib. 48. 49.
Theodoro Bezæ hæretico fortiſſimè ſe opponit. a. 1562. n. 94.
Plura reformari in Concilio poſtulat. a. 1562. n. 114.
Tridentum ingreditur. a. 1562. n. 109. 114.
Galliæ Regni calamitates prolixa oratione deplorat. n. 110.
Suam ſententiam de Epiſcoporum iuriſdictione in Concilio exponit. a. 1562. n. 123.
Reformationem diſciplinæ à Patribus Tridentinis oratione habita expoſcit. a. 1563. n. 25.
A Legatis Tridentinis circa Gallorum petitiones, quæ admittendæ, quæ verò ſecùs, conſulitur. a. 1563. n. 42.
Oenipontum ad Ferdinandum inuiſendum, ac cum eo de rebus Concilij tranſigendum vadit. a. 1563. n. 43.
Eiuſdē in fratris morte conſtantia. a. 1563. n. 51.
A Pio IV. conſolatorias epiſtolas excipit. n. 52.
Quid in controuerſia de præcedentia inter Gallos, & Hiſpanos Orator egit. a. 1563. n. 105. 106. 108. 109.
Conqueritur cum Pontifice, quòd Hiſpanis indulgere ſit viſus. nu. 109.
Mariæ Scotiæ Reginæ literas Concilio exhibet. n. 111.
De eius progenie, atque erga S. Sedem meritis plura commemorat. ib.
Strenuè pro Concilio abſoluendo laborat. a. 1563. n. 161.
Eius merita Pius IV. commemorat, ac Romam deſiderio ipſum alloquendi inuitat. ib.
Romæ ſummo honore à Pontifice excipitur, atque ab eodem inuiſitur. a. 1563. n. 171.
Commendat ipſi Concilij proſecutionem. ib.
Reformationis articulos in Concilio propoſitos approbat. a. 1563. n. 195.
De fine imponendo Concilio multa differit. n. 198. 199. 203. 205.
Regularium exemptiones ac priuilegia tueri ſuadet. n. 199.
Acclamationes pro completo Concilio primus præcinit. an. 1563. n. 216.
Abſentibus Gallicis Oratoribus eorum nomine Tridentino Concilio iam abſoluto ſubſcribit. anno 1563. n. 221.
Eius merita pro Concilio recenſet Pius IV. a. 1563. n. 223.
Carolus Marillacus Archiepiſ. Viennen. Concilij Oecumenici acta infringere, ac Nationale ſuadere prolixa oratione nititur. anno 1560. n. 48.
Carolus Molinæus Concilij Tridentini validitatem impiè impugnat. a. 1564. n. 12. 13.
Carolus Sfortia Eq. Hier. Prior à Gallorum partibus ad Cæſareas tranſiens, bello inter Paulum Quartum & Philippum Secundum occaſionem præbet. a. 1555. n. 72.
Carolus Vicecomes Epiſcopus Vintimilienſ. in ſexta ſeſſione ſub Pio IV. orationem habens beneficia per Concilia œcumenica à Deo accepta demonſtrauit. a. 1562. n. 101.
A Patribus Tridentinis ad Pontificem miſſus pro eius Bononien. profectione impedienda, & Gallis apud eundem ſuſpicione liberandis. a. 1563. n. 42.
Ad Pontificem à Legatis mittitur pro Concilij abſolutione inchoanda. a. 1563. n. 156.
In Hiſpaniam ad Philippum pro Concilio abſoluendo mittitur. a. 1563. n. 178.
Alia plura cum Rege tranſigenda ipſi commiſſa. ib.
Cardinalis creatur. a. 1565. n. 6.
Carthuſiani à Pio IV. ad incolendum Diocletiani Thermas, vbi in honorem Dei Genitricis Angelorum Reginæ excitata fuit Eccleſia, acceſſuntur. a. 1562. n. 189.
Carnenuæ Rex Cæſarei exercitus in Africana expeditione ſocius plures recuperat Arces. an. 1550. n. 27.
Caſtrum Farneſijs reſtitui à Pontifice in conditione induciarum cum Octauio exprimitur. a. 1552. n. 40.
Caſus reſeruati. Ab Hæreticis improbatur caſuum reſeruatio. a. 1551. n. 53.
A Concilio approbatur. n. 58.
Catherina Franciæ Regina Colloquio Poſſiaco intereſt, atque Hæreticis libertatem nimiam permittit. a. 1561. n. 90. 91.
Eam à colloquijs fruſtrà dimouere nititur Card. Ferrarien. Legatus. n. 92.
Catholicis fauere ſimul, ac Hugonottis viſa. 1561. n. 98. 99.
Plura contra ipſam moliuntur Hæretici. a. 1562. n. 143.
A Cardinali Ferrarienſi admoneri cupit Card. Hoſius, ne amplius colloquijs Hæreticorum aditum præbeat. a. 1562. n. 136.
Pactiones cum Hugonottis, ac Condæo Principe ad inſtaurandam concordiam proponit. anno 1562. n. 164. vſque ad 167.
Nimium Hugonottis indulgens à Margarita Auſtriaca increpatur. a. 1563. n. 73.
De nimia in Hæreticos indulgētia notatur. a. 1562. n. 131. 132. 133.
Excuſatur à Card. Ferrarienſi ob ſexus infirmitatem. n. 134.
Catherina Luſitaniæ Regina, defuncto Ioanne pueritiæ regendæ Sebaſtiani filij admota à Paulo IV. per epiſtolas animatur. a. 1557. n. 51.
Sanctus Franciſcus Borgia orbatam viro per literas conſolatur. ibid.
Seceſſum à Regni curis meditatam à Pio IV. dimouetur, ac illam magis Deo famulari in Regia, quàm in cella, demonſtrat. anno 1561. n. 75.
Catechiſmus. Iubetur à Concilio vt Catechiſmi pro Sacerdotibus inſtruendis, qui concionibus minus apti videbantur, condantur. a. 1563. n. 103.
Cathedra Sancti Petri. Romanæ Cathedræ ſolemnitas à Paulo Quarto reſtituitur. a. 1557. n. 2.
Catholici in Anglia contra Hæreticos inſurgunt. a. 1550. n. 32.
Sub Eliſabetha diriſſimè vexati plurima exhibent conſtantiæ documenta. a. 1559. n. 6. 9. 10.
Cauſa. In prima inſtantia in partibus cauſas cognoſci approbat Pius IV. a. 1564. n. 3.
Cenſuræ. Abſoluuntur ab ijſdem Carolus Quintus, eiuſque Miniſtri, ſi quomodo eas incurrerint, ob exactum à Siciliæ Clero ſubſidium. a. 1550. n. 28.
Cæremonia Eccleſiaſtica à Sleidano impiè irriſæ. a. 1550. n. 22.
Caſar Baronius primus ex Sancti Philippi diſcipulis, qui cum alijs conuiuere cepetit. a. 1564. n. 5.
Charius Gallorum Chiliarca, media luce, in media ferè Ciuitate Pariſienſi ab Hugonottis occiditur, cùm Catholicis ſemper fauiſſet. a. 1563. n. 56.
Chelmenſes. Eorum Epiſcopus, ac Clerus hæreſi irretiti. an. 1559. n. 29.
Chriſtophorus Card. Madrutius. Municentiſſimè à Iulio Tertio reſtitutæ ſunt ipſi impenſæ pro Concilio Tridentino factæ, ac duplo redditæ. a. 1550. n. 4.
Primæ Seſſioni Conc. Tridentini ſub Iulio intereſt. a. 1551. n. 8.
Chriſtophorus de Monte Epiſc. Maſſilien. Card. tit. S. Praxedis renunciatur. a. 1551. n. 74.
Chriſtophorus de Straſſen Orator Marchionis Brandeburgici, orationem habet in Concilio pro aſſerenda Religionis concordia. an. 1551. n. 42.
Chriſtophorus Vittembergenſium Dux, Oratores ad Concilium mittit, ac quæ inibi poſtulauerint. anno 1552. n. 12. 13. 14.
Chriſtus. Statua Chriſti è Cruce pen-

Digitized by Google

pendentis in Oppido Beraburgenſi per quatuor horas largiter ſudat. a. 1551. n. 61.
Ex Maria Virgine Chriſtum carnem ſumpſiſſe negabat cum Valentino Ioanna Bruhera. an. 1550. n. 31.
Diſputatur in Concilio, an Chriſtus in Cœna vltima ſe Deo Patri in eo Sacrificio incruento obtulerit. a. 1562. n. 97. 98. 99.
Chriſti crucifixi imago maledictis onuſta ac flammis ab Hugonottis malè tradita. a. 1562. n. 161.
Ciuitella Arx in finibus Regni obſeſſa à Gallis, & defenſa etiam per mulieres. a. 1557. n. 7.
Claudius Durfè Iulio Tertio Regis Chriſtianiſſimi nomine obedientiam exhibet. a. 1550. n. 8.
Claudius Eſpencæus, cùm Hæreticis molliter agendum ſentiens, ad Adiaphoriſtas penè inclinare aliquibus viſus. a. 1560. n. 34.
Claudius Aethiopiæ Rex, Apoſtolicos Nuntios efflagitat, atque à Iulio Tertio Patriarcham Æthiopiæ, ac literas ampliſſimas obtinet. anno 1554. n. 24.
Eidem S. Ignatius Loyola ſocios mittens ſcribit. a. 1555. n. 8.
Item Paulus Quartus. a. 1556. n. 43.
Perfidia ad vomitum reuertens, Deo vltore, Regno, vitaque priuatur. a. 1557. n. 49.
Claudius Ferdin. Vigil de Quignones Comes à Luna Phil. II. Orator ad Concilium Tridentinum. anno 1563. n. 66.
De præcedentia cum Gallis Oratoribus decertans, proteſtatione habita acquieſcit. a. 1563. n. 93. 94.
Iterum inſurgit, ac lites mouet. n. 105. 106.
Varias in Concilio turbas ciet. a. 1563. n. 141.
Cum eo, quòd noua ſemper vellet proponere, conqueritur Pont. n. 142.
Phil. II. poſtulata, quæ eius nomine in Concilio exhibuerat Comes à Luna, non approbat. a. 1563. n. 141.
Nouas turbas excitat pro verbis illis *Proponentibus Legatis*. anno 1563. n. 190.
Concilio ſupremam imponi manum abſque Hiſpaniarum Regis mandato aduerſatur. a. 1563. n. 200. 201. 204.
Claudius Iaius Societatis Ieſus in Academia Ingolſtadienſi Theologiam docet. a. 1551. n. 76.
Claudius Reginus Oloren. Epiſcopus. Io. Nauarræ Reginæ hæreſim fouens à Pont. damnatur. a. 1563. n. 134.
Clemens Dolera Mutilianenſis Card. à Paulo IV. creatur tit. S. Mariæ de Ara-Cæli. an. 1557. nu. 3.
Clerici. Circa Clericorum cauſas cognoſcendas in quibuſdam Hiſp. Prouincijs, quomodo conuentum ſit inter Gregoriũ XI. Pont. & Petrum, atque Eleonoram Arag. Reges. a. 1551. n. 82.
Graues Clericorum exceſſus in Cataloniæ, & Valentiæ Regnis. num. 84.
Clericorum cauſas à Sæcularibus cognoſci in Corſica inhibet Iul. Tertius. a. 1555. n. 7.
Clero Neapolitani Regni ſubſidiũ pro captiuis redimendis impetrat Paul. IV. a. 1558. n. 20.
Deflentur Cleri Germaniæ vitia. a. 1562. n. 52.
Coniugium pro Clericis in Germania poſtulatur. an. 1562. nu. 52. 55. 57.
Reformanda Cleri vitia, ne maius, quàm ab Hæreticis, patiatur bellum Eccleſia. 1562. n. 114.
In ditione Hiſpanica Regis Philippi à Pontifice indicta Clero ſubſidia contra Turcas. an. 1562. nu. 186.
Sub Venetorum ditione ſubſidia duarum decimatum erogare à Pontifice iubetur. an. 1562. nu. 186.
Ob peſſimos Clericorum mores hæreſis inualeſcit. a. 1564. n. 32.
Mores Clericorum à Concilio præſcripti. a. 1563. n. 195.
Cluſa Arx, in poſſeſſionem Mauritij Saxonis mira celeritate deuenit. a. 1552. n. 30.
Cognatio. Conſtituuntur cognationis tàm carnalis, quàm ſpiritualis gradus. a. 1563. n. 195.
Colloquia. Plura in Germania colloquia cum Hæreticis. an. 1555. n. 50. 52. a. 1556. n. 16. a. 1557. n. 31.
Inter Hæreticos, & Catholicos in Gallijs ab imperitis colloquium expetitur, ab Academia Pariſienſi ſupplici dato libello reijcitur. a. a. 1561. n. 89.
A Politicis obtinetur. n. 90.
Poſſiacum colloquium. ib.
Quanto Catholicæ Religionis detrimento. n. 99.
Inter Catholicos, & Hæreticos in Gallijs expetitum omninò diſturbandum, pluribus exemplis Cardin. Ferrarienſem monet Cardinalis Hoſius. a. 1562. n. 136.
Pius Quartus in colloquium cum Regibus venire cogitat, vt fœdus contra Turcas percutiat. an. 1563. n. 179.
Colonien. Archiepiſcopus Colonia Trid. ad Concilium accedens, loco præclatiori excipitur. a. 1551. n. 38.
In Concilio Tridenti permanere, quamuis plures bellorum motus propè ſuam ditionem audirentur, deliberat. an. 1551. num. 65.
Priuilegia Colonien. Eccleſiæ à Iulio III. confirmantur. an. 1551. n. 75.
Colonienſium pro fide Catholica ſtudium à Paulo Quarto laudatur. a. 1555. n. 42.
Colonienſ. Elector, quamuis ante ſuam confirmationem in Comitijs Maximiliani interfuerit, tamen à Pontifice diſpenſatur, atque electio ſuppletur. an. 1564. n. 27.
Communio ſub vtraque ſpecie in Polonia pertinaciter poſtulatur. an. 1552. n. 53.
Sigiſmundus Rex ab ea concedenda miraculo dimouetur. a. 1556. n. 37.
Impudenter in Polonia ab aliquibus vſurpata. a. 1557. n. 38.
A Staniſlao Hoſio acerrimè increpantur. n. 38. 39.
Quando permiſſa, & cur. n. 40.
Ab Hæreticis acerrimè expetita. ſed cur. a. 1558. n. 17. a. 1559. n. 25.
Incommoda, quæ ex eius vſu ſunt conſecuta. a. 1558. n. 17.
Communio Paruulorum, Græcis conceſſa. a. 1562. n. 67.
Reuocanda à Concilio aliquibus viſa. ib.
Communio ſub vtraque ſpecie, vſurpata ab Odetto Caſtilioneo in priuato Palatio. a. 1561. n. 86.
Articuli circa ipſam à Patribus Tridentinis in Congregatione propoſiti. a. 1561. n. 49. 50.
Expoſcitur à Bauariæ Duce n. 52. à Ferdinando. n. 55.
A Paulo Tertio Germaniæ populis Epiſcoporum arbitrio conceditur. a. 1562. n. 52. 53.
Ab Oratoribus Cæſareis in Concilio Trident. feruentiùs expoſcitur. n. 65. 69.
An concedenda, in Concilio diſcutitur. a. 1562. n. 73. 75. 76. 77. 79. 80. a. 1563. n. 42.
Conditiones apponendæ, ſi quando concedatur. a. 1562. n. 76.
A Gallis Oratoribus etiam approbatur. n. 66.
In Creta, Cypro, alijſque Orientalibus Regionibus à longo tempore, & ex priuilegio. n. 67. 75.
Ex priuilegio quoque Ciſtercienſibus in Gallia, ipſi Regi Gallorum ſuæ coronationis die, conceſſa. n. 67. 75.
Incommoda, quæ ex illius conceſſione generarentur. a. 1562. n. 79. 80.
Ingens opinionum diuerſitas. nu. 82.
Omittitur in ea controuerſia determinatio. ibid.
Pontifici remittitur. n. 81. 84.
Denegandam Hæreticis poſtulantibus quidam Ferdinando Imper. re-

reſpondent. anno 1563. nu. 43.
A Pio Quarto Ferdinando Cæſ. certis conditionibus permiſſa, à Beato Pio Quinto abrogatur, & quare? a. 1564. n. 28. 32. 36.
Concilium Trident. proſecutio à Iulio Tertio promouetur. a. 1550. n. 7. 9. 11.
Enixè illam poſtulat Didacus Mēdozza Orator Cæſ. n. 9. 11.
Difficultates circa tranſlationem Conc. Tridentum. n. 9. 11.
Bononia Tridentum iterum referri ſtatuitur. a. 1550. n. 20.
Kal. Maij aperiendum indicitur. n. 21.
Legatos pro Conc. Tridentino renouando conſtituit Pont. ac preces Indulgentijs propoſitis pro felici inchoatione indicit. a. 1551. n. 3. 4. 5.
Inchoatur in æde S. Vigilij. n. 8.
Heluetij adipſum inuitati Gallorum opera, Vergerij ſuaſionibus venire recuſant. a. 1551. n. 10.
Galliæ Epiſc. ab Henr. II. ob ſimultates cum Iulio Tertio adeſſe prohibentur. n. 20. 25.
Literæ Regis, quæ conuentum Concilium appellabant leguntur, ac ponderantur. n. 27. 28.
Generali Concilio Spiritus Sanctus adeſt. a. 1551. n. 27.
Proteſtatio Henrici Secundi ſuper Concilio Tridentino. n. 30.
Epiſcopus Bituntinus Galliarum Regi ſcriptis in Concilio exhibitis reſpondet. a. 1551. n. 34.
Pontificem ſe Concilio ſubmittere, Lutherani poſtulabant. an. 1552. n. 2.
Oratores Lutheranorum cum proteſtatione in Concilio admittuntur. n. 12.
Oratorem Brandeburgi Marchionis excipit, ac reſponſum eius epiſtolis reddit. a. 1552. nu. 41. 42.
Conditiones, quibus Concilium celebrari Hæretici poſtulabant. a. 1552. n. 14.
Hæretici ad ſuffragium in Concilio ferendum non admittendi. n. 19.
Differtur pro ijs expectandis publicatio decretorum. n. 20.
Fides publica pro Hæreticis à Concilio exhibetur. n. 21.
Declaratur nulli ius nouum ex quacumque actione in Concilio peracta acquiri. a. 1552. n. 22.
Ob ingentia Lutheranorum bella ſuſpenditur. a. 1552. n. 25. 26. 27.
Pro ipſo reſtituendo Paulus Quartus ad ſe Præſules euocat. a. 1557. n. 37.
De ipſo ad finem perducendo Pius Quartus ſpondet. a. 1560. n. 25. & ſeq.
Principes Sæculi multa opponunt, quæ tamen omnia infracto animo ſuperat Pius. n. 55. & ſeq.
Oratores Principum conuocat pro eodem perficiendo. n. 57.
Hæretici ſtudent propoſitis conditionibus diſturbare Concilium, n. 60.
Concilium Tridenti denuò aperitur. n. 67.
Indictio eiuſdem. n. 68.
Reges, ac Principes inuitati. nu. 70. a. 1561. n. 15. & ſeq.
Quæ in Gallijs oppoſita fuerint indictioni, a. 1560. n. 73.
Orientales ad Concilium pellicere ſtudet Pont. n. 77.
Legatos pro Concilio deſignat. a. 1561. n. 1.
Indulgentias proponit. n. 4. 10.
Legati Tridentum intrant. n. 5.
Facultates ipſis conceſſæ. n. 7.
Definitur electionem Pōtificis non ſpectare ad Conc. n. 8.
Procuratores Epiſcoporum à ſuffragio ferendo excluſi. n. 11. a. 1562. n. 126.
Commendoni, & Delphini Legatio pro Concilio in Germania indicendo. n. 18. & ſeq.
Lutheri obiectionibus contra Concilium reſpondet Gaſpar Cardilis. a. 1561. n. 56.
Longa concertatio, an Concilij ſub Pio Quarto proſecutio dicenda eſſet, vel noua indictio. anno 1562. n. 2.
Modus ſedendi in Concilij Congregationibus, ac ſententias dicendi. n. 3. 4. 5.
Ad Concilium vel ad Sedem Apoſtolicam deferendæ fidei controuerſiæ. a. 1561. n. 96.
Concilij dilatio, quàm magno fidei detrimento euenerit. a. 1561. n. 100.
Ad ipſum Hæretici non ſunt nominatim vocandi. a. 1561. n. 9.
Principes ſuos mittunt Oratores. n. 10. 12.
Suſpenſionem Concilij Cardinalis Lotharingus omninò diſſuadet. a. 1563. nu. 198. 199. 203. 205.
Ad Gallici Oratoris nondum peruenientis petitionem licèt ſeſſio non differatur, tamen mandata ſolummodo Principum in ea leguntur. a. 1562. n. 44.
Robur, & auctoritatem à Romano Pontifice accipit. n. 87.
De tempore Concilij tàm Diœceſani quàm Prouincialis celebrandi decernitur; de generalis verò relinquendum eſt arbitrio Pontificis. n. 88. in art. 34.
Concilium apud exteros malè audire dolet Card. Lotharingus. n. 114.
Decreta quædam Pont. ſub his verbis *Papa Pius IV. ſacro approbante Concilio* à Legatis Tridentinis non propoſita, quod formula huiuſmodi non vſurpetur, niſi præſente Pontifice. n. 116.
Admonentur grauiter Patres, ne vulgentur decreta, & alia, quæ examinanda proponuntur, antequam firmentur. n. 18.
Graues controuerſię Tridenti exortæ an Concilium eſſet ſupra Papam, vel ſecus. a. 1563. n. 3.
Verba *Proponentibus Legatis* in decretis Concilij deleri ſuadet Comes è Luna Hiſpani Regis Orator. a. 1563. n. 66.
Epiſcopi præ tędio iam diſcedentes Pont. iuſſu reuocantur, ac ceteri retinentur. a. 1563. n. 57.
Duo Pontificij Legati in Concilio obeunt. n. 58.
Aliò transferri ſuadere ſtudet Pont. Dominus de Allegri Orator Gallicus. a. 1563. n. 78.
Nec Pont. nec Imp. aliíue Principes tranſlationi acquieſcunt. nu. 79.
De verbis *Proponentibus Legatis*, ac de iure proponendi longæ concertationes. a. 1563. n. 86. ad 92.
Conciones à Laicis haberi, deprecante Alberto Bauariæ Duce, non approbat. a. 1563. n. 103.
Catechiſmos pro ſupplenda Sacerdotum ignorantia condi iubet. ibid.
An ſit ſupra Concilium Papa, vel ſecus, pluribus diſcuſſum. anno 1563. n. 118. 119.
Deuitandas has quæſtiones prudenter monuit Cæſar. n. 120.
Eius abſolutionem optat Ferdinand. Imp. a. 1563. n. 138. 139.
De eo abſoluēdo Legati cum Pont. agunt. a. 1563. n. 156. 157.
Card. Moronus Cæſari, quæ ex Conc. dilatione ventura eſſent incommoda, per literas enuntiat. n. 160.
Eius abſolutio à Pontifice vrgetur. a. 1563. n. 172.
Eius abſolutio quàm maximè vrgetur. a. 1563. n. 190. 192.
Nouæ in Concilio turbæ excitantur à Com. è Luna pro verbis illis *Proponentibus Legatis*. a. 1563. n. 190.
Concilia Prouincialia inſtaurari iubet S. Synodus. a. 1463. n. 195.
Confirmationem Concilij Pont. pollicetur. a. 1563. n. 207.
Eius decretis Patres omnes ſubſcribere ſub anathemate iubet Card. Moronus. a. 1563. n. 218.
Concilij abſolutio peragitur, atque acclamationes per Cardinalem Lotharingum occinuntur. a. 1563. n. 213. 216.
Eius confirmatio expoſcitur à Pio Quarto, & obtinetur. an. 1564. n. 1. 3.
Gloſſemata, & commenta ſuper ipſum vetita. ib.
Concilij confirmatio Principibus

atque Præſulibus denuntianda. 1564. n. 6.
Per Gallias indici iubetur, ſed irrito tùm conatu. n. 12.
Carolus Molinæus eius validitati impiè aduerſatur. ib.
Ab Philippo Secundo, Venetis, alijſque Principibus admittitur. n. 50.
Concionator. Fœminam Venetijs concionantem inhiberi iubet Paul. IV. a. 1557. n. 52.
Concionatores Catholicos ſilere iubet Eliſabeth Angliæ Regina. a. 1558. n. 12.
De Cōcionatoribus Hęreticis Galliæ Regno pellendis, monet Reginam Senatus Pariſienſis. anno 1562. n. 132.
Conciones. Arguitur Nauarræ Rex, quòd Hæreticorum concionibus intereſſet. a. 1560. n. 37.
Hæreticorum conciones à Carol. V. proſcriptæ. a. 1551. n. 14. 63.
Mauritio Saxone adnitente reſtitutæ. a. 1552. n. 32.
In Gallijs plurium cauſæ motuum. a. 1561. n. 102. 103.
Conciones à laicis viris haberi, Alberto Bauariæ Duce deprecante, Concil. non permittit. anno 1563. n. 103.
Habentur Romæ à Sancto Carolo Card. Borromæo. a. 1564. n. 55.
Conclaue Iulij Tertij per tres menſes durat, ac multa in eo præſcripta partim obſeruat, partim infringit ipſe Iulius. a. 1550. n. 1. 3.
Conclauis reformationi ad fugienda ſcandala, & electionem Pontificis expeditiorem reddendam deputantur Cardinales Medices, & Mapheius. a. 1550. n. 14.
Sanctiones in Conclaui poſt Pauli Quarti obitum à Pio Quarto confirmantur. a. 1559. n. 37. 38.
Pro eius reformatione Pius Quartus conſtitutionem edit. a. 1562. n. 188.
Bullam Conclauis in Concilio legi eſ optat Ferdinandus, & quarè non auditus. a. 1563. n. 91.
Quàm ſanctè ſe geſſerit in Conclaui Car. Card. Borromæus. anno 1565. n. 28.
Confeſſio Auguſtana, nec quicquam reluctante Pontifice in conuentu Auguſtano ſtatuitur. an. 1555. n. 5.
In colloquio Vormatienſi diſſidia circa ipſam. a. 1557. n. 31. 34.
Pro arbitrio variatur. a. 1560. n. 16. 20.
Confeſſio Sacramentalis. Errores Hæreticorum circa ipſam proponuntur diſcutiendi in Concilio. anno 1551. n. 53.
Per Sacramentalē Confeſſionē peccator à Diaboli tyrannide, intolerandiſque angoribus preſſus, tranquilitati reſtituitur. a. 1554. n. 32.
Sollicitantes ad ſcelus in confeſſione grauiſſimis mulctari pœnis iubet Paul. IV. an. 1559. nu. 17. & Pius Quartus. a. 1561. n. 79.
Congbi Regnum. Euangelium ibi prædicat Conſaluus Sylueria Societatis Ieſu. a. 1560. n. 102.
Congregatio pro bono regimine à Paulo IV. inſtituta. a. 1559. n. 32.
Oratorij Congregatio à S. Philippo inſtituitur. a. 1564. n. 5.
Patrum Congregationes in Concilio Tridentino, quo pacto haberentur. a. 1562. n. 3.
Conſaluus Sylueria Congenſibus Euangelium prædicat, & apud Monomotapā crudeli morte occumbit. a. 1560. n. 102.
Coniugium. Sacerdotum coniugium in Anglia confirmatur. a. 1550. n. 32.
In Polonia contentiosè expoſcitur. a. 1559. n. 25.
Sacerdotum coniugium expoſcitur. a. 1563. n. 52.
Laudabilior Eccleſiæ Romanæ ritus, qui Sacerdotes arcet à coniugio. a. 1562. n. 57.
Aliquibus tolerandum ob temporum malitiam viſum eſt. n. 57. 58.
Recrudeſcit iterum de eo poſtulatio. a. 1564. n. 24. & ſeq. a. 1565. n. 1.
Coniuratio Ambaſianæ coniurationis exordia. a. 1560. n. 28. 37.
Ludouicus Condæus cum Germanis Principibus coniurationem in Reginam, ac filium orditur. a. 1562. n. 139.
Coniuratio in Card. Lothar. & Guiſios. a. 1564. n. 10.
In Pium Quartum detecta. a. 1565. n. 4.
Conradus Cropek, in Polonia varias diffundens hæreſes ab Andrea Epiſcopo Cracouienſi coërcetur. a. 1552. n. 54.
Conſtantia Germaniæ Vrbs, Religionis liber vſus reſtitutus, ac Canonici à Pontifice admoniti, vt cum ciuibus de iuribus Eccleſiaſticis honeſta pactione conuenirent. a. 1550. n. 23.
Contritio. Errores Hæreticorum circa ipſam. a. 1551. n. 53.
Cornelius Bentiuolus multam prædam è territorio Bonon. abactam Mirandulam abducit. a. 1551. n. 17.
Cornelius Ianſenius ad Concilium Tridentinum mittitur, qui poſteà Gandauenſis Epiſcopus ſcripturam egregiè interpretatur. a. 1563. n. 144.
Corſica à Gallis penè deuicta. anno 1553. n. 35.
Genuenſibus reſtituitur. a. 1559. n. 11.
Rebellans ab ipſis iterum ſubditur. a. 1564. n. 56.
Coſmus Medices Florentiæ Dux Oratorem pro obedientia Pont. exhibenda mittit. a. 1550. n. 42.
Bellum ab Italia auertere ſub Iulio Tertio enixè ſtudet. a. 1551. nn. 14.
Quo pacto ſe ad bellum Senenſe comparauerit. a. 1553. n. 22.
Senenſium ditionem inuadit, anno 1554. n. 20.
Commendatur à Marcello Secundo Pont. eius erga Senenſes manſuetudo, ac pietas. a. 1555. n. 19.
Se pacis interpretem inter Paulum Quartum, & Philippum Secundum exhibet. a. 1557. n. 11. 16. 17.
Vrbes, quæ Senenſis Reipublicæ iuris erant, ab Henrico Secundo es pacis legibus Coſmæ ceduntur. a. 1559 n. 11.
Ioannem Strozzium Oratorem ad Concilium Tridentinum mittit. a. 1562. n. 35.
Militaris S. Stephani Ordinis nuper à ſe inſtituti Princeps, ac Magnus Magiſter à Pio Quarto, dato ſuccedendi iure cæteris Ducibus, conſtituitur. a. 1562. n. 185.
Cruciata Hiſpan. in decreto de Indulgentijs quædam verba fuerunt dempta, ne videretur notari Cruciata Hiſp. a. 1563. n. 211.
Crux in India miraculosè apparet. a. 1562. n. 184.
Ab Hæreticis in Anglia concrematæ Cruces, multiſque ludibrijs deiectæ. a. 1559. n. 10.
In Wallia Crucis effigies in arbore ſciſſa miraculosè apparet, atque in Cantia in ſubucula mulieris. ibid.
Cunbertus Tonſtallus Dunelmenſis Epiſcopus in Anglia ſtrenuè pro Catholica fide tuenda agit. a. 1550. n. 32.
Cyprus. Mores diuerſæ Religionis inuecti excidio Regni viam pandunt. a. 1560. n. 91.
Conſuetudines circa matrimonia celebranda in Regno Cypri, an. 1563. n. 194. 195.

D

Daniel Brendelius, non ſine numine Archiepiſcopus Moguntinus renuntiatur. a. 1556. n. 70.
Daniel Epiſcopus Dunnenſis conſtituitur. a. 1551. n. 81.
Dataria Reformatio à Iulio Tertio inchoatur. a. 1550. n. 8. à Paulo Quarto. a. 1556. n. 1. à Pio Quarto. a. 1561. n. 13.
Dauid Georgius Sartor, ſe verum Meſſiam iactat. a. 1550. n. 34.
Delira eius commenta, atque infelix mors. a. 1556. n. 25.
Eius cadauer Baſileæ crematur. ib.
Decima imperantur Regnis Philippi II. a. 1561. n. 71.
Clero Hiſpaniarum augentur: Vene-

neto duæ decimæ imponuntur. a. 1562 n. 186.
Triennales Decimæ pro Ingolſtadienſi Academia inſtauranda in Bauaria imperantur. a. 1551. n. 76.
In Luſitania pro belli mole ſuſtinenda contra Mauros. an. 1561. n. 72.
Decretum. Decreta Conc. Triden. ſub Paulo Tertio Hæretici pro ratis aut concluſis non haberi volebant. a. 1552. n. 13. 14.
Conuentus Auguſtani decretum, quo inhibebatur, Lutheranam hæreſim profitentibus moleſtiam vllam afferri, perniciem Germaniæ attulit. a. 1555. n. 5.
Concilij decreta, quibus ritibus promulgarentur. a. 1562. n. 8.
Diaconi non fuerunt præcipuè inſtituti in Actibus Apoſt. ad profanæ, ſed ad ſacræ menſæ adminiſtrationem. a. 1562. n. 90.
Conſanguineum Principis Tranſyluaniæ in Diaconatus ordine conſtitutum, vinculo abſoluit Pius IV. atque vxorem ducere permittit. a. 1561. n. 77.
Didacus Laſſus, Ferdinandi Romanorum Regis nomine ad Pontificem Orator venit, vt mortem Cardin. Martinuſio inflictam purget. a. 1552. n. 45. ad 53.
Didacus Mendozza Orator Cæſareus intermiſſum Tridentinum Concilium inſtaurari enixè flagitat. a. 1550. n. 9. 11.
In Farneſiam familiam concitatus Parmæ, ac Placentiæ Ducatu ipſam priuari apud Cæſarem inſtat. a. 1551. n. 14. 15. 16.
Ad comprimendos Senenſium motus Arcem inibi ædificans, eoſdem vehementiùs accendit ad arma. an. 1552. n. 42. 43.
Didacus de Paiva Luſitanus, in Concilio de Sacramento Ordinis diſputat. a. 1562. n. 90.
Diethelmus Abbas S. Galli. Hortatur illum Pontifex, vt ad Tridentinum Concilium accedat. a. 1551. n. 9.
Dignitates. Paſſauienſe decretum in Auguſtano Conuentu inſtauratur, quo dignitatibus ſpoliantur ad Hæreticos deficientes. anno 1555. n. 5.
Diomedes Caraffa Epiſcopus Arianen. Cardinalis creatur. a. 1555. nu. 71.
Diſciplina Eccleſiaſtica, in Concilio Tridentino commendatur. anno 1551. n. 52.
Decreta pro ea inſtauranda in Concilio leguntur. a. 1562. n. 71.
Diſpenſatio. Scandoloſas diſpenſationes tolli, ſuppliciter poſtulatur. a. 1562. n. 59.
Reſponſum ad hæc poſtulata. nu. 63.
Diſpenſationes Matrimoniales. Non eſt inconueniens, quòd diſpenſationem de matrimonio contracto obtinens, mulctetur de exceſſu, & mulcta applicetur vſibus pijs. a. 1462. n. 88.
Dragutes Pirata in Neapolitano Regno grauia mala patrat. a. 1554. n. 20.
Tripolim occupat parta de Hiſpanis victoria. a. 1560. n. 88.
Siciliam vexat. a. 1561. n. 72.
Dunnenſes, Epiſcopum à Pontifice petunt, & impetrant. a. 1551. n. 81.

E

Eccleſiaſtici, in Gallijs ab Hugonottis ſimul, atque à Politicis vexati. a. 1563. n. 73.
Eccleſiaſticos delinquentes, qua charitate corripere conſueſceret S. Thomas de Villanoua. a. 1555. n. 66.
Eccleſiaſticorum moribus reformandis rogatur ab Imperatore Pius Quartus, vt quàm maximè incumbat. a. 1560. n. 55.
Eccleſiæ ſpolia nunquam lætos habuere ſucceſſus. a. 1563. n. 73.
Eccleſiarum bona diſtrahere prohibet Carolus Nonus. an. 1564. n. 6.
Edmundus Bonerus Londinen. Epiſc. plura pro fide Catholica tuenda in Anglia perpeſſus. an. 1550. n. 32.
Edictum. Iannarij edictum Huguenottis maximè fauens in Gallijs emanat. a. 1562. n. 129.
Malorum omnium fons. nu. 131. 132. 137.
A Pariſienſi Senatu reijcitur. n. 132.
Quo pacto promulgatum fuerit. n. 133.
De eo vel tollendo, vel firmando diſceptatum. n. 153. 164.
Electio Iulij Tertij omni ſimoniæ labe purgatur, ac Panuinus corrigitur. a. 1560. n. 3.
Pro Pontificis electione faciliore reddenda Iulius Cardinales aliquot deputat. n. 14.
Inhibentur arcanæ coitiones, vel pactiones pro Pontifice creando. a. 1561. n. 79.
Pontificis electionem non ad Concilium, ſed ad Cardinales ſpectare decernitur. a. 1561. nu. 8. an. 1562. n. 105.
Sanctus Carolus Borromæus, quàm rectè Pont. electionem peregerit, a. 1565. n. 28.
Electiones Epiſcoporum, atque aliorum Eccleſiaſticorum rectorum, quàm ſanctè fieri ſtatuerit Paulus IV, a. 1555, n. 23.
Presbyterorum electio non ad populum, nec ad Magiſtratus, ſed ad Epiſcopos ſpectat. a. 1562. n. 90.
Electionem Pontifices pro locorum, & temporum qualitate variare poſſunt, & eas Capitulis, vel Principibus tradere. n. 91.
Electores. Plures Imperij Electores ad Concilium Tridentinum veniunt. a. 1551. n. 38.
Electorum ius à Gregorio Quinto in Principes Germaniæ deriuauit. a. 1558. n. 9.
Quales eſſe debeant. ib.
Electorum Imperij à Concilio abſentia accuſatur ab Epiſcopo Anſanenſi. a. 1563. n. 92.
Eleemoſyna. Sanctus Thomas de Villanoua munificus in pauperes. a. 1555. n. 67.
Pius IV. in Cardinalatu. a. 1559. n. 40.
Eliſabeth poſtea Angliæ Regina. Eius ſubdoli mores. a. 1558. n. 8. 9.
Perſecutionem in Catholicos excitat. a. 1559. n. 10.
Coniurationis in Mariam Reginam conſcia cuſtodiæ addicitur, ac magno Catholicæ Religionis detrimento à morte liberatur. an. 1554. n. 2.
Defuncta Maria Anglico ſceptro potitur. a. 1558. n. 11. a. 1559. n. 1.
Spem quamdam præbet mittendi ad Concilium Oratores. a. 1562. n. 24.
Ex Edicto Parlamenti, non autem vti filia Henrici Octaui Regnum arripit. a. 1558. n. 11.
Hæretica, ſed hypocriſi plena iurauit ſe Catholicam fore. ibid.
Initio Regni permittit Religionem catholicam. n. 12.
Citò hæreſim pandens Catholicos Concionatores ſilere iuſſit, hæreticos ab exilio reuocans. ib.
Ipſo die ſuæ inaugurationis Epiſcopo ſacrū facienti attollere hoſtiam vetuit. ib.
Epiſcopi illam inungere renuunt præter vnum omnium poſtremum, qui tamen ab ea iuramentum ſumpſit tuendæ fidei Catholicæ, ne quæſtio de Regni legitima ſucceſſione, & inauguratione moueretur. ib. & a. 1559. n. 2.
Hæreſim fouet, & dilatat. a. 1559. n. 8.
Adiuuatur in Regni occupatione ab exercitu Regis Hiſpani adſpirantis ad eius nuptias. n. eodem.
Gubernatricem ſupremam Eccleſiæ Regnorum ſuorum etiam in cauſis ſpiritualibus ſe vocat. n. 2. & 3.
Præſcribit formulam iuramenti ſibi in hoc præſtandi, ib.
Leges execrabiles Parlamentarias, quibus Eccleſiaſticis omne ius aufertur condendi leges, aut canones, ac tribuitur laicis, renouat. ibid.

Digitized by Google

Rapit bona Religioſorum, fructua beneficiorum, abolet Miſſæ Sacrificium, nouas cæremonias circa Sacramenta inſtituit, preces lingua vulgari præſcribit, & alia execrabilia contra Religionem. n. 4. 5. & 6.
Spe nuptiarum allectis duobus Optimatibus, nempè Comite Arundeliæ, & Duce Norcfoldiæ voto ſuo potita in Catholicos, & Eccleſiaſticos ſæuit. n. 7. 8.
Principes, & Proceres ad præſtandum ſibi iuramentum cur non arctauerit. n. 8. in fine.
A Pio Quarto ad Eccleſiam Catholicam paternè inuitatur. a. 1560. n. 42.
Scotos bello vexat. n. 47.
Sueciæ Regem vana coniugij ſpe eludit. a. 1561. n. 50. 52.
Commendono Apoſtolico Nuntio, atque Abbati Martinengo in Angliam ad ipſam ad Concilium inuitandam Legato, omnem acceſſum prohibet. n. 51.
Eius de Pontifice ſuſpicio. ib.
De Eliſabeth dictum, quod ſingulis annis ſponſa, nunquam nupta. n. 52.
Differri pro ea expectanda ſeſſiones Concilio viſum eſt. a. 1562. n. 25. 27.
Doloſam tandem mentem ſuam aperit, Concilium omne, cui Papa præſideat, reſpuendo. n. 27.
Arianis, & Euſebianis Hæreticis, quàm ſimillima. ib.
Coniuratos Gallos fouet. a. 1563. n. 73.
Scotiæ Regnum turbat. n. 114.
Expoſcitur à Concilio Eliſabeth condemnatio. ib.
In Cæſaris, & Philippi gratiam differtur. n. 115.
Ad eam pro Catholicis Ferdinandus ſcribit. n. 117.
Eliſabeth Henrici II. Luſitaniæ Regis filia, Philip. II. Hiſpaniarum Regi deſpondetur. a. 1559. n. 11.
Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux obedientiam per Oratorem ſuum exhibet. a. 1550. n. 42
Pace inter Reges firmata Sabaudiæ, ac Pedemontij loca recuperat, facta cum Henrico Secundo affinitate. a 1559. n. 11.
Milites ad opprimendam in Vallibus propè Lucernates hæreſim mittit. a. 1561. n. 106.
Iubetur à Pontifice, vt Inquiſitoribus omne à Magiſtratibus præſtari ſtudium in ſua ditione curet. n. ib.
Regno Galliarum miſerè ab Hæreticis vexato ſplendidas ſuppetias exhibet. a. 1562. n. 151.
Oratorem ad Concilium mittit. a. 1563. n. 14.
Energumeni. Inſignis Auguſtæ Vindelicorum liberatio Energumenæ à Lutheranis Miniſtris incaſſum tentata, per Catholicos Sacerdotes fæliciter completa. a. 1563. n. 225.
S. Epiphanius, quid de cultu Imaginum Sanctorum ſenſerit. a. 1561. n. 94. 95.
Epiſcopatus, retentio vnius tantùm conceditur etiam Cardinalibus. a. 1550. n. 8.
Henrico Brunſuicenſium Duci poſcenti à Paulo Quarto, vt tres ſimul Epiſcopatus frater eius Germanus ſacris initiatus, retineret, reſpondit Pont. malo id exemplo verſum iri, nimiumque eius fratrem animarum cura onerandum. a. 1559. n. 24.
Plures Angliæ Epiſcopi priſca diſiecta timiditate, fortiſſimos ſe, conſtantiſſimoſque in Dei cauſa tuenda præbuerunt. a. 1550. nu. 32.
Homines indigni in Anglia Epiſcopia ſuffecti. n. 33.
Decreta Pontificia in Epiſcopatibus Sabaudiæ, & Pedemontij conferendis vetat infringi Henr. II. Gall. Rex. a. 1550. n. 35.
In Belgio plures exiguntur Epiſcopatus. a. 1559. n. 33. a. 1561. n. 69.
Poloniarum Epiſcopi ad ſtrenuè pullulantes hæreſes opprimendas à Pontifice incitantur. a. 1550. n. 42.
Ab Epiſcopo non appellandum ante definitiuam ſententiam ab interlocutorio, vel alio quocumque grauamine. a. 1551. n. 52.
Vittembergæ Ducis Oratores petunt à Concilio, vt conſtituantur Iudices, qui iudicent de controuerſijs Religionis, & ij non ſint Epiſcopi. a. 1552. n. 13. 14.
Iuramento à Pontificia ſubiectione ſolui Epiſcopos in Concilio petunt Hæretici. n. 16.
Plures Epiſcopi in Anglia è cuſtodia iuſſu Mariæ Reginæ liberantur. a. 1553. n. 12.
Epiſcoporum electiones, quales eſſe debeant. a. 1555. n. 23.
Epiſcoporum quorumdam in Anglia conſtantia. a. 1559. n. 9.
Epiſcoporum reſidentiam vrget edicto, ac priuilegijs propoſitis Pius Quartus. a. 1560. n. 64.
De ea in Concilio Tridentino agitur. a. 1562. n. 41. 42.
Epiſcopis reformationē commendat encyclicis literis Pius IV. an. 1560. n. 66.
Superiores Presbyteris eſſe Epiſcopos, pluribus conficitur argumentis. a. 1562. n. 92.
De Epiſcoporum auctoritate in Concilio acriùs diſſeritur. anno 1562. n. 93. 104. 121. 122. 123.
Procuratores Epiſcoporū in Concilio ad afferendas tantùm excuſationes, non ad ſuffragia admitti decernit Pius Quartus. anno 1562. n. 126.
Cauſæ Epiſcoporum ad Romanum Pontificem deferantur. anno 1551. n. 52.
In Regum, & Principum Aulis verſantes, atque à reſidentia abſentes ſummoperè notantur. anno 1563. n. 13.
A Romano Pontifice debent confirmari. a. 1563. n. 44.
Ad permanendum in Concilio, vel reuertendum, pœnis etiam propoſitis cogi imperat Pius IV. an. 1563. n. 57.
Quid de Epiſcopis, eorum reſidentia, ac muneribus ſcripſerit Petrus Soto Theol. Ordinis Prædicatorum inſignis, morti proximus a. 1563. n. 71.
Galliarum Epiſcopi aliquot hæreſi infecti à Pontifice Pio Romam citantur. a. 1563. n. 134.
Eorum cauſas in Gallijs cognoſci, non acquieſcit. n. 180.
Diœceſim luſtrare, ac concionari iubentur. a. 1563. n. 105.
Eorum cauſæ ad Pontificem deferantur. ib.
Facultates Ipſis conceſſæ. ib.
Ad reſidentiam cogi iubentur. an. 1564. n. 2.
Epiſcopos in Nuntios non eligendos, ne reſidentia impediatur, cenſet Pius Quartus. ib.
Epiſcoporum electio, quomodo inſtituenda. a. 1564. n. 6.
Equites Hieroſolymitani. Vide *Hieroſolymitani*.
Ereburgum à Mauritio Saxonæ Duce expugnatur. a. 1552. n. 32.
Euchariſtia. Plures in Anglia pro ipſa & contra ipſam eduntur libri. a. 1550. n. 32.
Errores circa ipſam examinandi Patribus Tridentinis proponuntur. a. 1551. n. 39. 53.
Decreta circa Euchariſtiæ Sacramentum. a. 1551. n. 50.
Pragæ Chriſtus Ieſus in Euchariſtia Adalberto è Bauſech oranti ſub forma pueri ſe videndum præbet. a. 1555. n. 50.
Sanguis ab Euchariſtia à Iudæis pugionibus confoſſa emanat. a. 1556. n. 57.
Lutetiæ Pariſiorum ab Hæretico pedibus conculcatur. a. 1561. n. 86.
Grauis in contemptorem vltio Diuina. ibid.
Euchariſtia integra, tabernaculo incenſo, reperta. a. 1560. n. 104.
Diuina vindicta in Caluinianum contemptorem Sacratiſſimæ Euchariſtiæ. a. 1560. n. 68.
In colloquio Poſſiaco prolixè de illa diſputatur. a. 1561. n. 90.
Hæreticorum argumenta contra ipſam à Claudio Eſpencæo diſſo-

ſoluuntur, anno 1561. num. 91.
Articuli circa Euchariſtiam in Concilio diſcutiendi proponuntur. a. 1562. n. 49.
De ea pluribus diſſerit in Concilio Alphonſus Salmeron Societatis Ieſu. a. 1562. n. 50.
Horrendæ Hæreticorum contra ipſam blaſphemiæ, a. 1562. nu. 136.
Ab Hæreticis pedibus conculcatur, ac ſcloperorum globulis traijcitur. an. 1562. nu. 146. 159. 161.
Euchariſtiam morti proximus ſumpturus Cardinalis Seripandus, lecto proſilire, ac genuflexus illam ſumere voluit. a. 1563. n. 59.
Euerardus Mercurianus Societ. Ieſu. in Scotiam pro Religione aſſerenda deſtinatur. a. 1562. n. 183.
Excommunicatio iuſſu Sancti Franciſci Xauerij fertur in Malacenſem Præfectum Apoſtolicæ prædicationi Euangelij ſe ſe opponentem. a. 1552. n. 60.
Quàm parcè ferenda. a. 1562. n. 59.
Exequiæ. Sibi ipſi adhuc viuenti exequias celebrari curat Car. V. an. 1558. n. 9.
Expectatiuæ abrogantur à Concilio. a. 1563. n. 195.
Extrema Vnctionis Sacramentum. Errores Hæreticorum circa illud. a. 1551. n. 51. 52. 54. 55.

F

Fabius Mignanellus Epiſcopus Groſſetanus Cardinalis creatur. anno 1551. n. 74.
Ad componendos Senenſium in diuerſas partes diſtractorum animos Legatus decernitur. anno 1552. n. 43.
Fruſtrà, aduerſantibus Gallis, Senenſes conciliare niſus, Romam reuocatur. ib.
Fames. Populus Romanus grauiori annonæ penuria afflictus, panem à Pontifice publicè expoſcit. a. 1551. n. 75.
Gliſcente in Gallia Ciſalpina fame, præclarè enituit Herculis Cardin. Gonzagæ charitas. a. 1563. n. 58.
Romæ à Paulo Quarto piè, ac liberaliter prouiſum. a. 1557. n. 36.
In Germania à Io. Electore Treuir. ibid.
Romæ item à Pio Quarto, cùm adhuc Cardinalem ageret. anno 1559. n. 40.
Farneſia Familia à Iul. Tertio Imperatori commendatur. an. 1550. n. 3.
Federicus Fanturcius Rotæ Auditor, ad Coſmum Florentiæ Ducem pro componendis Senenſium rebus à Iulio III. mittitur. a. 1553 n. 17.
Felicianus à Mauritio Ordinis Prædic. Archiepiſcopi Salisburgen. in Conc. Trid. Procurator. a. 1562. n. 47.
Ferdinandus Auſtriæ Archidux, Eius pietas à Paulo Quarto commendatur. a. 1555. n. 18.
Ferdinandus Belloſiglius, de Sacramento Ordinis in Concilio orationem habet. a. 1562. n. 90.
Ferdinandus Cæſar Imperij faſces in ſuam ſtirpem, & non in Philippum nepotem transferri curat. a. 1550. n. 24.
Eius Duces in Card. Martinuſij necem conſpirant a. 1551. n. 72.
Pluribus purgare ſe apud Pontificem nititur de morte eidem illata. a. 1552. n. 45. ad 53.
Lutheranorum placitis in Conuentu Auguſtano ſe opponit. n. 50.
Per ceſſionem Caroli V. obtinet Imperium. a. 1558. n. 8.
Martinum Guſmanum ad Pontificem Oratorem mittit, quem Romam intrare Paulus prohibuit, quod eius in Imperatorem electionem haud quaquam Canonicam diceret. n. 8.
Sententiæ circa ipſam. ib.
Pio Quarto, quòd ſe in Imperatorem agnouerit, gratias reddit. a. 1560 n. 2.
Comitem Arcus ad præſtandam Pontifici obedientiam mittit, qui eius nomine Concilium petat. n. 3.
Pragæ Societatis Ieſu Collegium excitat. a. 1555. n. 50.
A Paulo IV. commendatus, ib.
Ad fidem Catholicam ſtrenuè tuendam animatur. n. 51.
Pighardorum, & Calixtinorum reliquias Bohemia eijcit. n. 52.
Ad cœtum Vormatienſem diſſoluendum illum vrget Pont. anno 1557. n. 32.
Vormatien. conuentum diſſolui iubet. n. 35.
Plures de Concilij indictione difficultates ab Imperatore Pont. propoſitæ, ac viciſſim Pont. reſponſum. a. 1560. n. 55. 56.
Pontificem, vt ad Concilium accedat, hortatur. a. 1560. n. 61.
De indictione Concilij certiorem illum facit Pius Quartus, atque Imperij Prælatos ad ipſum pellicere ſuadet. n. 69.
De innocentia Card. Moroni Ferdinandum ſuis literis admonet Pius. n. 99.
Zachariam Delphinum ad ipſum cum Hoſio, & Commendono pro Concilij intimatione dirigit. an. 1561. n. 18.
Quid cum eo tranſegerit Commendonus circa Concilij diploma, quod cæteris Germaniæ Principibus indicere iubebatur. n. 19. 20.
Oratores ad Concilium mittit. a. 1562. n. 10.
Eius laudes à Georgio Draſcouitio in publica, quam ad Patres habuit, oratione recenſentur. ib.
Plura à Concilio per malos Conſiliarios illuſus expoſcit. a. 1562. n. 55. 58. 61.
Eius libellus plura reformationis capita proponens in Concilio à Legatis quare non lectus? a. 1562. n. 60.
Purgat ſe apud Legatos Concilij, ſuamque mentem ab omni ſe rebus Eccleſiaſticis immiſcendi ambitu alienam declarat. a. 1562. n. 61. 64.
Eius pietas, ac modeſtia. a. 1562. n. 95.
Grauiter dolet, denegatam ſibi Calicis conceſſionem. an. 1562. n. 80.
Oenipontum, vt proximè Concilio Tridentino adeſſet, concedit. a. 1563. n. 16.
Bononiam adire inuitatur. anno 1563. n. 30.
Pontificem, vt ſimul Tridenti conueniat, efflagitat. n. 31.
Dolet de progreſſu Concilij interrupto. n. 32.
Legati Tridentini factum excuſant. ibid.
Longas ad Pontificem circa progreſſum Concilij, aliaque duas epiſtolas ſcribit. n. 34. 37.
Pontificis ſe aduocatum, ac defenſorem exhibet, eique vt iura Concilij tueatur, ſuadet. a. 1563. n. 39.
De electione Card. Moroni in Legatum Concilij ſummoperè gaudet, & Pontifici gratias agit. a. 1563. n. 61.
Ad eum Cardinalis Moronus Concilij Legatus vadit. a. 1563. n. 67.
Pontifex eidem commendat, vt exorientes in Concilio inter Oratores diſſenſiones componeret. ibid.
Pontifex ipſum monet de pluribus, quæ contra Concilij libertatem audiebantur, expoſtulationibus. a. 1563. n. 68.
Circa ius in Concilio proponendi, ac Bullam Conclauis legendam plurimùm laborat. an. 1563. n. 91.
Mittuntur ad eum plurea SS. Patrum ſententiæ Pontificis ſupra vniuerſam Eccleſiam auctoritatem confirmantes. a. 1563. nu. 100.
Pontificiæ dignitatis defenſorem ſe exhibet. n. 101.
Eliſabeth Angliæ Reginæ condemnationem ſpe coniugij cum filio differendam rogat, an. 1563. nu. 115.

Ad

Ad eam pro Catholicis literas dat. n. 117.
Concilij Legatos, vt declinent diſcuſſionem, an Papa ſit ſupra Conc. vel non hortatur. a. 1563. n. 120.
Ad Concilij abſolutionem Legatos, renitente etiam Hiſpaniarum Rege, hortatur. a. 1563. n. 138. 139.
Calicis vſum, ac Presbyterorum connubia, ieiunij quoque relaxationem ſpe Hæreticorum conuerſionis, iterum efflagitat. ib.
Quæ ſuaſerit circa articulum Reformationis Principum. a. 1563. n. 165.
Purgat ſe apud Card. Moronum, aſſeritque, Pontificis votis in Concilij proſecutione ſemper ſe morem geſturum. a. 1563. num. 174.
Ad eum Pontifex pro maturanda Concilij abſolutione ſcribit. nu. 176.
Concilium claudi approbat. anno 1563. n. 207.
De felici Concilij abſolutione à Card. Morono edocetur. a. 1563. n. 219.
Expoſcit, & obtinet à Pio IV. Calicis vſum pro Germanis. anno 1564. n. 28. 32.
Piè moritur. a. 1564. n. 37.
Ferdinandus Furſtenbergius Epiſcop. Paderbornen.. Plura ingenij monumenta edit. a. 1561. n. 35.
Ferdinandus Hiſpalenſis Archiepiſc. à Paulo Quarto contra hæreticam prauitatem Cenſor in Hiſpaniæ Regnis, conſtituitur. a. 1559. n. 16.
Ferdinandus Medices Cardin. creatur. a. 1563. n. 12.
Ferdinandus Martinus Maſcarenius. Tridenti à Patribus Orator Sebaſtiani Luſitaniæ Regis excipitur. a. 1562. n. 12.
Oratio, & reſponſum redditum, cùm literas ſuæ legationis PP. obtuliſſet. n. 13.
Ferdinandus Toletanus Dux Albæ. ſimultates inter ipſum, & Paulum IV. a. 1555. n. 73. & a. 1556. n. 5.
Hominem Romam mittit, vt ſe, ſuaque geſta purgaret. an. 1556. n. 6.
Varia Campaniæ loca ſubijcit n. 7.
Reſponſum à Cardinalibus ipſi datum, cùm ſcriberet, ſe loca, quæ expugnauerat, Cardinalibus, vel futuro Pont. ſeruare. ib.
Induciæ inter Pont. & Proregem, n. 7.
Renuit ab ipſo Paulus cenſum annuum pro Neapolitano Regno accipere die feſto Sancti Petri. a. 1557. n. 11.
Romæ expugnationem fruſtra aggreditur n. 9 10. 11.
Pace firmata, Romæ à Pont. honorificentiſſimè excipitur. n. 17.
Eius pauor, ac reuerentialis metus, cùm ad Pont. accederet. n. 18.
Ferrantes Gonzaga bellum contra Farneſios adoritur, a. 1551. n. 14. 15. 16. 17.
Ductor Pontificij exercitus contra Parmam, a. 1551. n. 17.
Pont. iuſſu à Mirandulæ obſidione deſiſtit. a. 1552. n. 39.
Ferraria à Caluino varijs hæreſibus clanculum inquinatur. a. 1552. n. 57.
Pro ea emundanda Cenſores fidei à Pontifice decernuntur. a. 1552. n. 57.
Ferrerius. Vide *Raynaldus Ferrerius.*
Feſta. Sanctorum feſta charitatis ſpecie diminui, tentabat Geraldus Ruſſus Hæreticus Oloren. Pſeudo-epiſcopus. a. 1555. n. 65.
Fides Catholica in Anglia viriliter a pleriſque defenditur. a. 1550. n. 32.
Illam eſſe veram fidem, quam Romana tenet Eccleſia, publicè è cataſta Io. Northumbriæ Dux aſſerit. a. 1553. n. 14.
Controuerſiæ ad fidem ſpectantes deferantur ad Sedem Apoſtolicam, ſinè ad Oecumenicum Conc. a. 1561. n. 96.
Ab Apoſtolica Sede exquirenda. a. 1562. n. 56.
Fidei iuramentum à Maximiliano Secundo Romanorum Rege recens electo exigit Pius IV. anno 1563. n. 228.
Fidei profeſſionem emittere debet promouendus ad Epiſcopatum. a. 1564. n. 6.
Fides publica Proteſtantibus ad Concilium venientibus datur. anno 1551. n. 21.
Pro Hæreticis expoſcitur. a. 1552. n. 10. 14.
Conceditur à Concilio. n. 21.
Formula fidei publicæ à Concilio Hæreticis datæ. a. 1562. n. ibid.
Mittitur per omnes Prouincias. n. 23.
Flamma in cubiculo Pij IV. adhuc infantis apparens, magnum in Eccleſia Dei Sacerdotem futurum præſagit. a. 1559. n. 39.
Flauius Vrſinus Epiſcopus Muranus Cardinalis renuntiatur. a. 1565. n. 6.
Florentia. Florentini à Iulio Tertio monentur, ne Senenſibus exulibus auxilium aduerſus patriam præſtent. a. 1552. n. 43.
Cenſores fidei elidendæ impietati incumbere Florentiæ iubentur. n. 57.
Florentinum Concilium, malè ab aliquibus pro Generali, atque Oecumenico non habetur. a. 1563. n. 10.
Florentini S. Philippo Nerio pro ſuis in vnum cogendis alumnis, Ædem S. Io. Baptiſtæ tradunt. a. 1564. n. 5.
Pij S. Philippi diſcipulorum in ea labores. ib.
Francfordien. Conuentus. In eo Proteſtantes Principes multa aduerſus Conc. effutiunt. a. 1562. n. 187.
Maximilianum Secundum poſt varias concertationes, demùm in Romanorum Regem euehunt. n. 187.
Franciſcus Alciatus a Pio IV. inter Cardinales cooptatur. an. 1565. n. 6.
Franciſcus de Aualos Cardinalis creatur. a. 1561. n. 1.
Franciſcus Belcarius Metenſis Epiſc. Tridenti pro cæſis in exercitu Catholico ſolemniter Miſſam defunctorum peragit. an. 1562. n. 175.
Sanctus Franciſcus Borgia Io. Caſtellæ Reginam mentis impotem ſuis precibus menti reſtituit, vt Sacramenta recipiat. a. 1555. n. 47.
Carolus V. de ſua Imperij abdicatione conſilium eidem multo ante aperit. a. 1555. n. 49.
Vlyſſiponem conſolaturus Catharinam Regis Sebaſtiani Auiam petit. a. 1557. n. 49. 51.
Franciſcus Caparonus Apoſtata apud Rondeletium in monte Peſſulano latitat. a. 1550. n. 36.
Franciſcus Craſſus Mediolanen. Cardinalis renuntiatur. a. 1565. n. 6.
Franciſcus Ferdinandus Daualos Piſcaria Marchio, ad Concilium Tridentinum Phil. II. Orator. a. 1562. n. 32.
Eius nomine ad Patres orationem habet Galeatius Brugoras. n. 33.
Reſponſum à Concilio datum. n. 34.
Franciſcus Dauanzatus, pro corrigendis Sanctorum Patrum voluminibus ad fidem veterum exemplarium à Pio Quarto adhibetur. a. 1564. n. 53.
Franciſcus Forrerius Ordinis S. Dominici, de Sacramento Ordinis in Concilio perorat. a. 1562. n. 91.
Pro librorum prohibitorum Indice contexendo Romæ conſiſtit. a. 1560. n. 20. a. 1564. n. 53.
Franciſcus Gonzaga Cardinalis creatur. a. 1561. n. 1.
Franciſcus Guiſiæ Dux Metim ſtrenuè defendit, ac mira humanitatis officia erga hoſtes inualidos, ac malè habitos exhibet. a. 1552. n. 35.
In Italiam deſcendit ad opem ferendam Pontifici, militeſque ſuos tradit Duci Ferrariæ Generali Pontif. a. 1557. n. 4.
Conſilium bellicum, & diſſenſio cum Duce Ferrariæ. n. 7.
Ciuitellæ Arcem in finibus Regni obſidet. n. 7.

Con-

Digitized by Google

Conqueritur de Pontificijs Miniſtris, & ſoluit obſidionem. ib.
In Pontificis obſequio ad pacem vſque manet; poſtea laudatus à Pontifice ad ſuum Regem reuertitur, n. 16.
Ex Italia reuocatus, intra Hebdomadam expugnat Iclum, ſiuè Caletum. a. 1558. n. 6.
Ghinam incendit, ac Theonuillam expugnat. ib.
Diſcedens Vrbe, Paulum Quartum in nepotes commouet, anno 1559. n. 30.
Coniuratione Amboſiana detecta ſe, ac Regem periculo eripit. a. 1560. n. 28.
A Condæo in inuidiam affectatæ tyrannidis adducitur, & contra ipſum tumultus Vaſſiacenus excitatur. a. 1562. n. 139. n. 140.
Vnà cum Monmorantio, ac Sanctandreano pro firmanda concordia caſtris Regijs diſcedit. anno 1562. n. 165. 166. 167.
Humanitas in Condæum captiuum. a. 1562. n. 174.
Eius Elogium à Franciſco Belcario. n. 176.
Proditoriè occiditur. a. 1563. nn. 50. 51.
Iuſta ei perſoluunt Tridentini Patres. ib.
Eius laudes. n. 52.
Franciſcus Memorantius coniurans in Cardinalem Lotharingum detegitur. a. 1564. n. 10.
Franciſcus Pacecchus Cardinalis creatur. a. 1561. n. 1.
Franciſcus Riccardottus Atrebaten. Epiſcopus ad Concilium venit. a. 1563. n. 144.
In Octaua Conc. ſub Pio Quarto Seſs. orationem habet de redigendis ad officium Hæreticis. anno 1563. n. 193.
Franciſcus Secundus Galliæ Rex, à Card. Lotharingio Rhemis inungitur. a. 1559. n. 13.
Obedientiam Pio Quarto per Oratorem defert. a. 1560. n. 24.
Indulta alijs Regibus ſibi à Pontifice confirmari impetrat. n. 25.
Hæreticis conuenticula omnia in Vrbibus, atque Oppidis prohibet. n. 32.
Nationale Concilium à Gallis expoſcitur, idcò pluribus occupationibus diſtentus. n. 49. 50. 54.
De proxima Indictione Oecumenici Concilij factus certior Abb. Mannam ad Pontificem pro celeri expeditione mittit. n. 52.
Hæreticorum aſtu deceptus, pro Concilio celebrando plures Ciuitates hæretica lue infectas proponit. ib. & n. 57. 58.
Edita iam Tridentina decreta reuocari poſtulat. n. 58.
Bullam indictionis Concilij ipſi mittit Pius Quartus. n. 71.
Hortatur, vt Oratores ſuos ad Concilium mittat. ib.
Condæanam coniurationem detectam Emanueli Philiberto Sabaudiæ Duci per literas enarrat. n. 80.
Dux Sabaudiæ ſuppetias ipſi mittit. n. 81.
Apoſtemate in aure langueſcens, vel vt alij ferunt, veneno ſublatus, magno Galliarum, & Catholicæ Religionis detrimento moritur. n. 82.
Franciſcus à Toleta Car. V. Orator Tridentum redit. a. 1551. n. 6.
Seſſioni primæ intereſt. n. 8.
Franciſcus Card. Turnonius Pacis ſequeſter inter Iulium Tertium, & Octauium Farneſium. an. 1552. n. 38.
Exercendæ fidei cenſuræ, ac perditis Cleri moribus reformandis in Gallijs à Pio IV. præficitur. a. 1560. n. 30. 32.
Ad deturbandum nationale Concilium ab Ap. Nuntio excitatur. n. 49.
Bullam indictionis Conc. ipſi Pius IV. mittit. n. 72.
S. Franciſcus Xauerius. Eius præclari in Regno Iaponiæ, Amangutiæ, & alibi labores. n. 45.
Miracula, ac ſacri corporis incorruptio. a. 1552. n. 62.
Malacam defertur. ib.
De ſua ad Sinarum Regnum profectione S. Ignatium Loyolam, ac Io. Luſitaniæ Regem certiores facit. a. 1552. n. 59. 60.
Malacæ Præfectum Apoſtolicam expeditionem impedientem cenſuris ſubijci mandat. ib.
In Sanciano Inſula ad Cælum euolat. n. 61. 62.
Nauigantibus præſto adeſt, ac præſentiam ſuam miraculosè multiplicat. a. 1551. n. 77.
Franciſcus Abundius Caſtillioneus Cardinalis creatur. a. 1565. n. 6.
Concilio Mediolanenſi intereſt. n. 22.
Franciſcus Maria Taurúſius Sanctæ Romanæ Eccleſiæ poſtea Cardinalis, cum Sancto Philippo Nerio in Indias nauigare meditatur. anno 1557. n. 50.
Franzinus Michaelius Epiſc. Caſalen. ad excindenda erumpentia hæreſis germina in Ferrarienſi Ducatu Cenſor conſtituitur. an. 1552. nu. 57.
Franchitiæ. Monet Pius Quartus Cardinales, & Principum Oratores, ne darent franchitias vllas in domibus ſuis. a. 1565. n. 5.
Fridericus II. Danorum Rex Sacramentarios, & Anabaptiſtas hoſpitio in ſuo Regno prohibet. a. 1555. ad n. 43.
Ditmarcios populos Lutherana hæreſi infectos in duriſſimam ſeruitutem redegit. a. 1559. n. 23.
Eius intemperantes mores. anno 1561. n. 49.
Apoſtolicam Nuntium Concilium indicentem admittere recuſat. ib.
Fridericus Gonzaga à Pio Quarto cùm eſſet annorum octodecim cum Ferdinando Medices vndenni Cardinalis creatur. an. 1563. n. 12.
Dolent Patres Tridentini à Pontifice duos adoleſcentes creatos Cardinales, cùm de reformatione in Concilio ageretur. n. 12.
Fridericus Nauſea, doctrinam de Miſſæ Sacrificio in Concilio diſcuſſam, ſummoperè commendat, ac probat. a. 1552. n. 8.
Fridericus Staphilus, quamuis vxoratus Pontificio priuilegio in Academia Ingolſtadien. lauream Doctoratus Theologici ſuſcipit. a. 1556. n. 19.
Frumentum miraculosè in horreo S. Thomæ de Villanoua multiplicatur. a. 1555. n. 68.
A Paulo Quarto de longè aduehi, ac Romæ mitiori pretio diuendi, in penuria iuſſum. anno 1557. n. 36.
Item in Germania à Io. Electore Treuiren. ib.
Fuluius Corneus Peruſinus Cardinalis creatur tit. Sanctæ Mariæ in via. a. 1551. n. 74.
Legatus ad Coſmum Florentiæ Ducem pro pace cum Senenſibus, atque Hiſpanis componenda mittitur. a. 1553. n. 21.

G

Gabriel Paleottus ſumma fide Concilij Tridentini Acta deſcribit. a. 1562. n. 1.
Cardinalis creatur. a. 1565. n. 6.
Pio IV. morienti ſumma deuotione adeſt. n. 28.
Galeatius Brugoras orationem ad Synodum Tridentinam nomine Marchionis Dauales Oratoris Hiſpani recitat. a. 1562. n. 83.
Galli Bellum Placentinum Pontificis contra Octauium Farneſium deteſtantur, ac Cardinales, & Orator Gallici ex Vrbe diſceſſionem minantur. a. 1551. n. 20.
In Subalpinis plures Arces occupant. a. 1551. n. 21. 24.
Gallica claſſis, Belgicam claſſem dolo, ac proditione circumuentam infeſtat, ac diripit. a. 1551. n. 24.
Epiſcopos Galliæ, quòd ad Concilium non acceſſerint, excuſat Henricus II. ſuis Epiſtolis. anno 1551. n. 27.
Gallorum, atque Germanorum antiquam ſocietatem reuocare ſe velle, ſcribit Henricus Secundus. a. 1552. n. 34.

Se-

Senenſes ab Imperialium partibus ad ſuas auertunt. a. 1555. n. 42. 43.
Gallica claſſis ſub Principe Salernitano vnà cum Turcica ad Neapolitani Regni inuaſionem ſe præparat. n. 44.
Senenſes fortiter adiuuant. a. 1554. n. 20.
Corſicæ magnam partem, Turcis adiuuantibus, ſubigunt. a. 1553. n. 35.
A Genuenſibus fugati. a. 1554. n. 50.
Suppetias Pont. ferunt. an. 1557. n. 5.
Cladem magnã ab Hiſpanis apud Sanctum Quintinum accipiunt. n. 9.
Franciſcus Dux Guiſius reuocatus ex Italia, expugnato Caleto, alijſque locis, Gallis animum reſtituit. a. 1558. n. 6.
Pax cum Hiſpanis inita. a. 1559. n. 11.
Plures in Gallia Senatores ob hæreſim puniti. n. 12.
Nationale Concilium expoſcunt. a. 1560. n. 48. 49.
Coniuratio Condæana in Gallia detegitur. n. 80.
Extincto Franciſco Secundo miſerè Hæreticorum direptioni florentiſſimum illud Regnum exponitur. n. 84.
Oratores Galli ad Concilium Tridentinum miſſi. a. 1565. 44.
Articuli ab ipſis exhibiti. n. 66.
Ciſtercienſes in Gallia, quibuſdam anni diebus, ac Rex Galliarum, quando corona Regia inſignitur, ſub vtraque ſpecie communicant. n. 67.
Galli olim liberi ab hæreſibus. an. 1561. n. 100.
Quam multis ob eaſdem quatiãtur turbis. n. 91. ad 105. a. 1565. à n. 160. ad 170.
Prorogari tractatum de dogmatibus in Concilio, donec Galliarum Epiſcopi adſint, poſtulant. a. 1562. n. 73.
Oratores Concilio plures reformationis articulos exhibent. a. 1565. n. 86.
Sententiam ſuam citiùs iubentur explicare, cùm omnia ad Concil. referrent, nulla facta Pontificis mentione. n. 87.
Præſules Galli Huguenottorum factione diſtenti, ad Conc. tandem properant. a. 1562. n. 94.
In quæſtionem de poteſtate Papæ, ac Conc. opportunè, importunè digreſſi. n. 124.
Articuli à Gallis Oratoribus propoſiti, ad eoſque reſponſio. a. 1562. n. 87. 114.
In quot calamitates, hæreſi gliſcente, Regnum illud feliciſſimum deuenerit, Card. Lotharingus in Concilio commemorat. anno 1562. numer. 110.
Ob hæreſim ex humaniſſimis in Tigrides conuerſi. a. 1565. n. 128.
Excidia ab Hugonottis perpetrata per Gallias. n. 145. ad 151.
Subſidia Pontifex mittit. n. 152.
In Concilio Tridentino Pontificiam auctoritatem quidam ex Gallis deprimere tentabant. a. 1563. n. 4. 7. 11.
Baſileenſe Pſeudo-Concilium omnium ab aliquot ex ipſis probatum, errorum cauſa. n. 4.
Nimia in Hæreticos indulgentia reportatæ ſub Car. IX. victoriæ fructus corrumpitur. n. 23.
Pax in Gallijs cum Hugonottis firmatur. a. 1563. n. 73.
Pacis leges. n. 75.
Quam importuno tempore confecta. n. 74.
Purgat ſe apud Pontificem, & Concil. & Principes Galliarum Rex, quòd neceſſitate adactus illam confecerit. 80. 81.
Siniſtram à Pontifice opinionem, quòd auctoritati ipſius detraherent, ſubmouere ſtudent. a. 1563. n. 41.
Galliæ Regni funeſtiſſima facies. a. 1563. n. 73.
Eius excidium metuitur, dum iura Eccleſiaſtica labefactantur. ib.
Merita Galliæ Regni erga Apoſtolicam Sedem. a. 1563. n. 78.
Oratores Galli de præcedentia cum Hiſpano decertant. a. 1563. n. 93. 105. 106.
Audacem contra Pontificem proteſtationem parant. n. 108.
Epiſcopi aliquot Galliarum, quod à reſidentia abhorreant, notantur. a. 1563. n. 128.
De Anglis victoriam, Portu Gratiæ recepto, obtinent. a. 1563. n. 85. 131.
Plures in Gallijs Epiſcopi hæreſis inſimulati, à Pontifice citantur. a. 1563. n. 134.
Pius Quartus non acquieſcit eorum cauſas in Gallijs cognoſci. n. 180.
Galliarum Regis, ac Regni iura Raynaldus Ferrerius in Concilio extendere quo pacto niſus. an. 1563. n. 166. n. 170.
Galliæ Præſules de Concilio claudendo ſolliciti. a. 1563. n. 192. 193.
Galliarum Cleri mores reſtituti. a. 1564. n. 38.
Oratori Galliarum locus dignior à Pio IV. ſeruatus. a. 1564. n. 57.
Garzias Laſſius Vega conſpirationis in Paulum IV. inſimulatus in cuſtodiam Arcis Æliæ detruditur. a. 1556. n. 5.
Garzias de Toleto Montem Alcinum obſidet. a. 1553. n. 17.
Ad pacem promouẽdam ſollicitatus. n. 17.
Pegnonem in Africa expugnat. a. 1564. n. 56.
Gaſpar Berzæus Societatis Ieſu egregiè pro Euãgelio in Armuzia, & Indijs diſſeminando laborat. a. 1550. n. 45.
Gaſpar Cardillus Tridentinam Ciuitatem Concilio celebrando aptiſſimam demonſtrat. a. 1560. n. 56.
Contra Lutheranos Concilij Tridentini auctoritatem abnegantes eruditè ſcribit. a. 1561. num. 56. a. 1564. n. 13.
Gaſpar Colinius à Catherina Regina in Normanniam miſſus, turbas, quas comprimere debuerat, magis excitat. a. 1560. n. 41.
Cum Eliſabetha Angliæ Regina in Franciſcum Regem, ac Guiſiam Domum conſpirat. n. 46.
Duos apud Fontem Belle aquæ libellos Regi offert, quibus Caluiniſtæ de Ambaſiana coniuratione ſe purgare nitebantur. a. 1560. n. 48.
Suis peſſimis conſilijs, atque auctoritate hæreſim in Gallijs confirmat. a. 1561. n. 99.
Coniurationem contra Henricum Andegaui Ducem, eiuſque ſororem irrito conatu, orditur. a. 1562. n. 175.
Plura crudelitatis, & impietatis argumenta edit. a. 1563. n. 54.
Pacem ſe inſcio factam improbat. n. 56.
De Gallorum in Anglos victoria afflictus. a. 5563. n. 85.
Coniurationem in Guiſios orditur. a. 1564. n. 10.
Eius peruerſi, ac proditorij mores. n. ibid.
Gaſpar de Foſſo Archiep. Rhegien. in prima Concilij Tridentini ſeſſione ſub Pio IV. orationem habet. a. 1562. n. 5.
Gaſpar Quaramier pugnantia Hæreticorum loca demonſtrat erudito libro. a. 1557. n. 39.
Gaſpar à Schenich, Imperatoris iuſſu Commendonum per Germaniam Conc. indicentem comitatur. a. 1561. n. 49.
Geneua. Ambaſiana coniuratio ibi conflata, a. 1560. n. 28. 29.
Ad eam recuperandam Emanuel Philibertus ſeriò à Pontifice animatur. ibid.
Galliarum Regis olim præſidio conſeruata, in Galliarum Regni perniciem, iuſto Dei iudicio, monſtra hæreſeos ſubmittit. a. 1560. n. 59. a. 1562. n. 145.
Coniurationem in Pium Quartum è Geneua erupiſſe ab aliquibus creditum. a. 1565. n. 4.
Genua. Genuenſes per ſuos Oratores obedientiam Pont. exhibent. a. 1550. n. 42.
Gallos è Corſica fugant. a. 1554. n. 20.

Digitized by Google

Ob auaritiam plures à Corſis trucidantur. a. 1564. n. 56.

Corſicæ motus comprimunt. ib.

Georgius Armeniacus Card. à Pio IV. ad elidendam in Benearnia hæreſim mittitur. a. 1560. n. 36.

Georgius Blandrata Mahometiſmum cum alijs in Poloniam inducit. a. 1555. n. 55.

Georgius Draſconizius Epiſcop. Quinqueeccleſienſis Ferdinandi Imperatoris, vt Regis Hungariæ, Orator Tridentum veniens egregiam ad Patres orationem habet. an. 1562. n. 10.

Pro Calicis vſu obtinendo enixè in Concilio perorat. a. 1562. n. 69. 74. 77. 78.

Ardentiſſimè hanc conceſſionem vrget. n. 78.

Negatam iurgijs, ac malorum grandium ominatione proſequitur. n. 80.

Subſcribit Sac. Tridentinæ Synodo. a. 1563. n. 220.

Georgius à Fayde Abbas Luſitanus ob ſuam virtutem, & probitatem aſſiſtendi in Congregationibus Concilij Tridentini ius obtinet. a. 1562. n. 3.

Georgius Martinuſius Varadien. Epiſcopus ab irregularitate, ob plures in Regno Hungariæ tumultuantes mulctatos, à Pontifice abſoluitur. a. 1551. n. 69.

Eius egregij in Tranſyluania labores à Pont. commendantur. nu. 70. 71.

Cardinalis creatur, addita inſuper facultate veſtibus violaceis, ac rubeis vtendi, modò Regularem habitum S. Pauli primi Heremitæ, cuius erat Profeſſor, ſubtus deferret. a. 1551. n. 72.

Calumnijs circumuentus trucidatur. n. 73.

Eius pia mors, ac mala indè ſecuta. ib. a. 1552. n. 12.

Necem ipſi iuſtè illatã apud Pont. probare nititur Ferdinandus, pluribus exhibitis articulis, queis illum proditionis, aliorumque criminum accuſabat. a. 1552. n. 45. ad 53.

Eius mortis conſcij diuinitùs pœnis mulctantur. n. 52.

Gerardus Ruffus Epiſc. Oloren. hæreſi contaminatus moritur. an. 1555. n. 65.

Eius perditiſſimi mores. ib.

Germani. Henr. II. Gall. Rex vindicẽ ſe antiquæ Germanorum libertatis profitetur. a. 1552. nu. 34. 35. 36.

Iulius III. pacta Nicolai V. de iure conferendi per Germaniam Sacerdotia confirmat. a. 1554. nu. 18. 19.

Conuentus Auguſtani Germaniæ exitium pariunt. a. 1555. n. 5.

Germaniæ Clerum impudicitia corruptum ad ſanctiorem vitam reuocari ſtudet Pius Quartus. a. 1560. n. 12.

Germaniæ Principes Nauburgij conueniunt. a. 1561. n. 23.

Quid cum ipſis tranſegerit Commendonus Apoſtolicus Nuntius, qui vnà cum Delphino cum ipſis pro Concilij intimatione conuenerat. n. 23. ad 29.

Iter Cõmendoni per Germaniam. n. 30. ad 54.

E Germania Theologos pro Concilio accerſendos ſuadet Commendonus. n. 45.

De concedenda Germanis cõmunione ſub vtraque ſpecie in Concilio diuerſimodè locuti Patres. a. 1562. n. 75. 77.

Iterum expoſcitur facultas ſub vtraque communicandi. a. 1564. n. 28.

Quo pacto permiſſus à Pio Quarto calicis vſus pro Germanis. n. 32.

Pro ſectis inter ſe diuerſis coniungendis fruſtrà Mulbrunæ colloquium habent Principes Hæretici. n. 24.

Iterum pro coniugio Sacerdotum poſtulatur. n. 38. a. 1565. n. 2.

Pont. ad ea, in quibus grauari ſe ab Apoſtolica Sede Germani querebantur, prudenter reſpondit. a. 1563. n. 44.

Hæreſis regionem illam rupto veluti argine inundat. a. 1563. nu. 184.

Gerba Inſula, alijs *Meninga* ab Hiſpanis parta, à Piali Baſſa Maurorum perfidia recuperata. anno 1560. n. 87. 88.

Gabma à Gallis expugnatur, & inceditur. a. 1558. n. 6.

Graueliuga obſidetur à Gallis, ſed caſu nauibus Anglicis auxiliantibus, liberatur. a. 1558. n. 6.

Græci. In Inſula Cypri Græci, ac Latini permixti ritus ſenſim illius Regni excidium pariunt. a. 1560. n. 91.

De ijs ad Concilium vocandis poſtulant Veneti. a. 1563. n. 143.

Eorum abuſus in matrimonio diſſoluendo à Sancta Synodo haud quaquam tolerantur. a. 1563. n. 151.

Cohibentur, qui in Sicilia morabantur, ne ſenſim errores in vulgus ſpargerent. a. 1564. n. 58.

S. Gregorius, quid de Sanctorum Imaginibus ſcripſerit. a. 1561. n. 94.

Gregorius Vimeburgius per Treuerenſem Diœceſim Catechiſtæ munere fungitur. a. 1557. n. 36.

A Paulo IV. Epiſcopus Azotenſis renuntiatur. ib.

Griſones. Eorum de Religione diſſidia auferre Iulius Tertius, miſſo Paulo Odeſcalco Nuntio, ſtudet. a. 1553. n. 38.

Guerinus Regis Galliæ copiarum Dux, quòd auaritiæ, libidini, & immanitati fræna laxauerit, capitali ſententia damnatur. a. 1550. n. 35.

Guido Faber pro Galliarum Rege cum duobus alijs ad Conc. Orator, orationem non benè omninò ſonantem ad Patres habet. a. 1562. n. 44. 45. 48.

Guidus Ferrerius Card. creatur. a. 1565. n. 6.

Guido Aſcanius Card. Sfortia ad aperiendam portam Baſilicæ S. Mariæ Maioris anno Iubileo 1550. à Iul. Tertio Legatus declaratur. n. 47.

Parmam ad Octauium Ducem pro pacis conditionibus afferendis à Pontifice mittitur. a. 1551. n. 14.

A Paulo Quarto in Caſtro Sancti Angeli cuſtodiri iubetur, & cur. a. 1555. n. 72.

Inducias inter Pontificem, & Proregem Neap. paciſcitur. a. 1556. n. 7.

Guillelmus Auraſiæ Princeps à Pontifice monitus, vt exurgentem in ſua Ciuitate hæreſim comprimeret, Pontificia iuſſa executioni tunc viſus eſt mandare. a. 1560. n. 104. 105.

Salubribus Pij IV. monitis non obediens, Auraſiam Hæreticorum Aſylum conſtituit. a. 1563. n. 135.

Guillelmus Bauariæ Dux. Eius laudes. a. 1556. n. 19.

Guillelmus Cliuenſium Dux. Ioannes Franciſcus Cõmendonus Venetus, Apoſtolicus per Germaniam Nuntius ipſum inuiſit. a. 1561. n. 40.

De communione ſub vtraque ſpecie, ac Sacerdotum connubio diſſerit. ib.

Pontificem ſummo ſemper honore compellat. ib.

A Confeſſione Auguſtana profitenda alienus. ib.

Duyſpergæ Collegium inſtitui indulget Pont. ac Monhemium Hæreſiarcham ſua ditione ejcere imperat. a. 1564. n. 53.

Guillelmus Lindanus Ruremundenſis Epiſcopus renuntiatur. a. 1561. n. 69.

Guillelmus Pelliſerius Epiſcopus Mõtis Peſſulani hæreſis graui ſuſpicione laborat. a. 1550. n. 36.

Eius mores, & mors. a. 1556. nu. 27.

Guillelmus à Pictauia à Car. V. ad Conc. miſſus. a. 1551. n. 26.

Guillelmus Potto Anglus creatur Cardinalis, & Legatus. a. 1557. n. 43.

Eius ætas, & natales. n. 45.

Obſiſtat eius Legationi Maria Angliæ Regina. ib.

Guillelmus Sirletus. Eius opera in

Digitized by Google

rebus Concilij plurimum vtitur Carolus Cardin. Borromæus. a. 1563. n. 224.
Cardinalis creatur à Pio IV. anno 1565. n. 6.
Demiſsè dignitatem illam declinare ſtudet. ib.
Pio IV. morienti, quod Pius ipſe velut diuinans prædixerat, deuotiſſimè adeſt. a. 1565. n. 28.
Guiſia Familia, de Catholica Religione optimè merita. an. 1563. n. 53. Vide *Carol. Card. Lotharingus*, *Ludouicus*, & *Franciſcus Guiſius*.
B. Gundiſaluus Ordinis Prædicatorum. de eius vita, ac miraculis inquiri iubet Iulius Pont. a. 1551. nu. 78.
Gymnoſophiſtarum ſecta in Armeniæ Regno rediuiua, eorumque viuendi modus. a. 1550. n. 45.

H

Heluetij amantiſſimis literis à Iulio Tertio ad Concilium inuitantur. a. 1551. n. 10.
Pro bello Neapolitano à Paulo IV. accerſuntur. a. 1557. n. 11.
Carolum Card. Borromæum in Protectorem adſciſcunt. a. 1560. n. 95. 96.
Heluetij Catholici Oratores ad Concilium mittunt. a. 1563. n. 220.
Pius IV. cum Heluetijs Catholicis fœdus contrahit. a. 1565. n. 9.
Henricus Galliæ Rex. Eius nomine Carolus Durfè obedientiam Iulio Tertio præſtat. a. 1550. n. 8.
Referri Concilium Tridentum diſſuadet. a. 1550. n. 10.
Per Cardinalem Guiſium, & Antonium Ep. Tolonen. flectere ipſum curat Iul. Tertius. ib.
Scribit ad ipſum Pont. n. 16.
Aſſenſum præbet pro Concilij Tridentini reductione. n. 16.
A Iulio confirmari ſibi veteres inter Leonem X. & Franciſcum I. pactiones expoſcit. a. 1550. n. 17.
Pacem cum Eduardo Angliæ Rege quibuſdam imperatis conditionibus ſancit. a. 1550. n. 29.
Farneſiam gentem in ſuam clientelam ſuſcipit & ipſorum iura in Parmam, & Placentiam tueri pollicetur. a. 1551. n. 13. 14.
Politicis rationibus Heluetios à Concilio Tridentino dimouet. a. 1551. n. 11.
Commotus contra Pontificem, quòd Parmenſe bellum proſequi vellet, plura contra Eccleſiaſticam libertatem, ipſumque Pontificem molitur. a. 1551. n. 20. 21.
De eo conqueritur Pontifex, quòd Farneſijs fauens Eccleſiaſticam ditionem inuadi conſuleret, & adiuuaret. a. 1551. n. 17.
Fœdus cum Proteſtantibus aduersùs Cæſarem ſtatuit. a. 1552. nu. 24. a. 1555. n. 40.
Ad Concilium mittere recuſat, Præſulesque Gallos ab eo reuocat. a. 1551. n. 25.
Creditus Turcas in Cæſarem excitaſſe. a. 1551. n. 67.
Literas ad Concilium Tridentinum mittit, in quibus Conuentum, non Concilium illud vocauit, vndè multæ turbæ, ac diſputationes. a. 1551. n. 27. 28.
De ſuſcepto Farneſiorum patrocinio ſe apud Tridentinos Patres purgat, & proteſtatur contra Conc. a. 1551. n. 30.
Reſponſio illi data. n. 34.
Cum Lutheranis in Carol. Quintum arma mouet. a. 1551. n. 66.
Belli cauſæ. ib.
Defenſorem ſe Germanicæ libertatis ſcribit, ac Lutheranos Principes contra Carolum V. fouet. a. 1552. n. 30.
Tullo, Viroduno, ac Metis potitur. n. 34.
Eius ad Germaniæ Principes Epiſtolæ. n. 34.
Pacem inter Iul. III. & Octauium Farneſium componit. a. 1552. n. 38. 40.
Ad eum humaniſſimè ſcribit Pont. n. 41.
Hortatur, vt Angliæ rebus, ac Card. Polo Legato opem ferat. a. 1553. n. 5.
In Hæreticos ſeueriſſimam exercet cenſuram. a. 1553. n. 35. a. 1556. n. 27.
Cum Hæreticis Germanis in odiū Car. V. amicitias colit. ib.
In Belgium arma mouens, aliquibus expugnatis Vrbibus, commeatuum inopia recedit. a. 1554. n. 20.
Senatorum quorumdam dolo ſeueritatem in Hæreticos remittit. a. 1555. n. 40.
Fœdus cum Paulo Quarto ſancit. a. 1555. n. 73.
In Hæreticos exerceri iudicia mandat. a. 1556. n. 27.
Duci Guiſio ſtare placitis Pontificis mandat. a. 1557. n. 7.
Reuocat eum in Galliam ad propriam defenſionē poſt Sanquintinum expugnatum ab Hiſpanis. n. 9.
Conſilium eius erigendi in Gallia Tribunalia ſacræ Cenſuræ in Hæreticos, & facultas ea de re data à Papa Gallis. n. 29.
Citò remiſſum tàm ſalutare conſilium, Nobilibus parcitum, Iudices aliqui in hæreſim prolapſi. n. 30.
Pacem, atque affinitatem cum Philippo II. ac Sabaudiæ Duce, centum, ac nonaginta ſex Vrbibus redditis, tribus tantùm receptis componit. a. 1559. n. 11.
Hæreſim inter Senatores Pariſienſes ſerpentem excindere nititur. ib. & n. 12.
Equeſtri certamine, nuptiarum occaſione, dum ludit, à Gabriele Mongomerio Scoto, lancea in oculo transfixus occumbit. n. 13.
Henricus Brunſuic. Dux Catholicus à ſubditis, cæteriſque Lutheranis Ciuitatibus pro fide vexatur. a. 1550. n. 13.
Reijcitur eius petitio à Paulo IV. tres Epiſcopatus coniungi in vno Germano fratre expoſcentis. an. 1559. n. 24.
Henricus Dulaus. Maria Scotiæ Regina ipſi nubit. a. 1565. n. 19.
Henricus Cardinalis Luſitanus Legatus per Luſitaniam creatur à Pio IV. a. 1561. n. 74.
Eidem ſcribit Pius IV. pro acceptatione Concilij. a. 1564. n. 49.
Henricus Nauarræ Rex, aliquando in fide hæſitans, in Catholica communione, orbatus Regno, Pali in Benearnia obit. an. 1555. n. 64.
Henricus Suffolciæ Dux, in Regiam Henr. VIII. ſtirpem coniurat. a. 1553. n. 1.
Ianæ filiæ Regnum Anglicanum deferre molitur. n. 2.
In cuſtodiam cum Iana traditur. ib.
In arboris trunco ad ſupplicium effugiendum ieiunus biduò latet, n. 14.
Vltimo ſupplicio cum filia, iubente Maria Angliæ Regina, afficitur. ib.
Henricus Suecorum Rex Eliſabethæ Angliæ Reginæ connubij ſpe delusus in Britanniam nauigat. an. 1561. n. 50.
Commendono Apoſtolico Nuntio, quamuis Caluiniſta, benignè reſcribit. ib.
Fidem publicam, vt per ſuam ditionem tranſeat, ipſi mittit. ib.
Vento aduerſo ter reiectus Anglicanam nauigationem differt, ac tandem ſpe omni illius coniugij cadit. n. 52.
Herbipolis hæreſi imbuitur, atque inde latiùs emanat. a. 1563. nu. 184.
Hercules Eſtenſis Ferrariæ Dux Iulio III. obedientiam publicè exhibet. a. 1550. n. 42.
Item Paulo IV. a. 1555. n. 22.
Sacri fœderis Dux generalis pro parte Pontificis. a. 1557. n. 6.
Diſſentiens in conſilio bellico cum Duce Guiſio Venetias petit. numer. 7.
Medicum Rhegij hæreſim diſſeminantem ab ipſo poſcit Paul. IV. a. 1559. n. 22.
Hercules Cardinalis Gonzaga Concilij Tridentini Legatus declaratur. a. 1561. n. 3.

Tridentum ſolemni pompa ingreſſus. n. 5.
Facultates illi conceſſæ. n. 7.
Pontificiæ auctoritati detrahere nitentibus, in Concilio ſe opponit, a. 1563. n. 3.
Piè Tridenti moritur. a. 1563. n. 58.
Eius laudes. ib.
Hæretici. Hæreſis. Contra ipſos in Anglia Catholici diſputationibus inſurgunt. a. 1550. n. 32.
Quæ inſaniæ prodigia hæreſim conſecuta. a. 1550. n. 33. 34.
Clanculum apud quoſdam Regulares pullulans à Iulio Tertio ſuffocatur, a. 1550. n. 37.
Abrogari à Venetis legem iubet Iulius Tertius, qua ſtatuerant, vt per eorum Dominium nullus Inquiſitor, vel Ordinarius cognoſceret de crimine hæreſis abſque aſſiſtentia Deputatorum ſæcularium per eos conſtituendorum. a. 1550. n. 38.
Plures Hæretici, inſpecto charitatis ſtudio, quo Peregrini Romam venientes in Hoſpitali SS. Trinitatis excipiuntur, hæreſi nuntium remittunt. a. 1550. n. 49.
Eorum Miniſtri concionari prohibentur intra Cæſ. ditiones. anno 1551. n. 24.
Oratores eorum in Concilio, quæ petant. a. 1552. n. 10. 12.
Ad ſuffragium in Concilio ferendum non admittendi. a. 1552. n. 19.
In Gallijs ſeueriſſimè puniti. anno 1553. n. 35. a. 1555. n. 40.
Anglia ad Eccleſiæ gremium reuocata, plures Hæretici in Germaniam confluentes ſedem figunt. a. 1554. n. 18.
Edicta contra Hæreticos in Gallia Senatores quidam infringere conantur. an. 1555. nn. 40. & quo aſtu id egerint. ib.
Colonienſem ditionem inficere Hæretici tentant. a. 1555. n. 43.
Conſtitutionem contra Hæreticos Paulus Quartus edit. a. 1555. n. 54.
Polonia hæreſibus inficitur. anno 1555. n. 55.
Curæ Pontificis pro illis è Regno eijciendis. n. 54. 57.
In Germania iterum inter ſe diſſident. a. 1556. n. 15.
Plures conuertuntur ad fidem. ib.
Noui motus Ratisbonæ. n. 16.
Repreſſi. n. 18.
In Gallia tempore Sancti Ludouici puniti per Sac. Tribunal Inquiſitionis: ſed anno 1557. etiam aliqui Iudices, contra hæreſes deputati, defecerunt. n. 30.
In colloquio Wormatien. diſſident inter ſe. a. 1557. n. 31.
Hæretici victi cedere detrectant, ne ab alijs Hæreticis lapidibus obruantur; vel digreſſi è colloquio, licet victi, iactitant ſe de Catholicis triumphaſſe. ib.
Benignitas in eos omnium origo malorum. n. 35.
Graſſanti in Hiſpania hæreſi, cenſore conſtituto Ferdinando Archiepiſcopo Hiſpalenſi, Paulus Quartus ſe opponit. a. 1559. n. 16. 18. Item Pius IV. a. 1560. n. 22.
Rhegij, ac Brixiæ gliſcentes hæreſes præfocantur. a. 1559. n. 22.
Hæreſis velut Hydra in ſectas penè innumeras diſſecta. n. 23.
Quibus Conditionibus Hæretici Concilium admitterent, docet, ac refellit erudito commentario Gerardus Rambaldus Epiſcopus Ciuitatenſis. a. 1560. n. 60.
In Anglia per obitum Mariæ, & regimen Eliſabethæ ſpuriæ reſumit vires. a. 1558. n. 12.
In Germania Hæretici ſe inuicem, & mutuò conuincunt erroris. n. 15.
In Gallia hæreſis Caluiniſtica latiùs graſſatur, occaſione Pſalmorum Dauidicorum à Marotto Scurra nefario, & Theodoro Beza modulis ſuauiſſimis compoſitorum. ibid.
Ijdem Pſalmi prohibentur, ſed ex gratia Regia permittuntur. ib.
In Polonia Sacramentarij diſſeminantur. n. 16.
Prætendunt ſe calicis vſum quærere, ſed ad miſcenda omnia erroribus, & bellis, tendunt. n. 17.
Perſuadent ſacra, & preces vernacula lingua haberi. n. eodem.
Caluiniſtæ in Gallia etiam ex decreto Senatus Pariſienſis puniuntur ſub Henrico Secundo Rege. a. 1559. n. 12.
Mittunt Nuntios ad Germaniæ Principes, vt Henricum ſibi concilient, ſed fruſtra. n. 13.
Inſoleſcunt poſt obitum dicti Regis ſub Franciſco Secundo. n. 13.
A Paulo Pontifice contra Hæreticos editur conſtitutio cum mulcta dignitatis, & Principatus, etiam Cardinalitiæ, & Imperatoriæ. n. 14.
Libri Hæreticorum legi, ac retineri prohibentur. n. 15.
Stipendia decernuntur pro Inquiſitoribus in Hæreticos. n. 16.
Aſtu & ſimulatè eiurantes, etiam ſi non eſſent relapſi, capitali ſupplicio afficiendos eſſe voluit Paulus Pontifex, & ita mandat Archiepiſcopo Hiſpalenſi. n. 18.
Et etiam inquiri in Epiſcopos, & Archiepiſc. n. 19.
Inter eos Toletanus Archiepiſcopus in hæreſis ſuſpicionem adductus. n. 20.
In Hiſpania etiam Nobiles igni traditi. n. 21.
In Italia Baſilius Allebriſius Medicus, nouus Hæreſiarcha deprehenditur. n. 22.
Aliquot Brixienſes conuerſi abſoluuntur. n. 22.
In Germania Lutherani in multas ſectas diuiſi. n. 23.
Thietmarſos populos impietate Lutherana infectos Fridericus Secundus Danorum Rex in duriſſimam ſeruitutem redegit. n. 23.
Petunt coniugium Sacerdotibus, & vſum calicis, & quare non permittitur. a. 1559 n. 25.
Modus hæreticos cum Catholicis conciliandi. n. 26.
Ad continentiam neminē obſtringi aſſerebant, ijs Chriſti verbis, *qui poteſt capere capiat*, ſed eorum commenta diluuntur. n. 29.
In Polonia plerique Nobiles in hæreſim prolapſi, aiebant licere, quod luberet credere, & redarguuntur. a. 1560. n. 8.
In Hungaria Nobiles, Sacerdotes ad vtramque ſpeciem Sacramenti ſibi porrigendam adegerunt. n. 9.
In Morauia Diuinitatem Chriſti auſi ſunt negare. d. n. 9.
In Germania Lutherani in varias factiones diſſecti, Brentius in Sacramentarios edictum promulgauit, Heidelbergenſes in ipſum, & Lutherum. n. 10.
Lectione librorum Hæreticorum fluctuare viſus in fide Maximilianus Bohemiæ Rex, opera tamen Staniſlai Hoſij confirmatus. anno 1560. n. 15. ad 20.
Refelluntur falſitates, contrarietates, & errores Hæreticorum. ib.
Hæreticorum contra Concilij Tridentini auctoritatem, & conuocationem aſtus, & fraudes. anno 1561. à n. 28. ad 60.
Plures emergunt hæreſes. n. 60.
Qui ſacram Euchariſtiam Pariſijs pedibus conculcarat, ipſo die viuus exuritur. a. 1561. n. 86.
Hæreticorum licētia in Galijs compreſſa. a. 1561. n. 88.
Non eſſe nominatim Hæreticos ad Concilium vocandos, decernunt Patres. a. 1562. n. 9.
Fides publica ipſis datur, vt ad Concilium accedant. a. 1562. n. 20. 22.
Regnum Galliarum in multas calamitates hæreſis deducit. anno 1562. n. 110.
Non fouendo, ſed extinguendo hæreſes Regna ſeruantur. a. 1562. n. 136.
Contra Hæreticos, vel Hæreticorum fautores quacumque etiam Eccleſiaſtica, ac primaria effulgeant dignitate, Pontifex ab Inquiſitoribus fidei iudicialiter agi imperat. anno 1563. num. 47.

De-

Digitized by Google

Deflentur hæreſis progreſſus. an. 1563. n. 184.

A fœdere omni cum Hæreticis Maximilianum Secundũ auertere ſtudens Pont., ob infęlicem temporum conditionem non exauditur. a. 1563. n. 228.

Hæreſiarchæ omnes è Polonia excedere iubentur. a. 1564. n. 47.

Hibernia in Regnum euehitur à Paulo IV. a. 1555. n. 27.

Cieri Romæ turbas ab Hiberno quodam conqueritur Angl. Regina. a. 1561. n. 51.

Hierarchia Eccleſiaſtica à Petro Soto in Concilio nobili oratione oſtenditur. a. 1562. n. 91.

Hieronyma Farneſia Caſtrum, aliaque loca in filiorum ditione poſita, Pontifici expugnationem meditanti fiduciario iure concedit. a. 1551. n. 16.

Hieronymus Bernabeus Congregationis Oratorij Presbyter, vitam S. Philippi, ac Cæſaris Card. Baronij conſcribit. a. 1564. n. 5.

Hieronymus de Capite Ferreo Cardin. ad Henricum Secundum a Iul. III. pacificus Legatus mittitur. anno 1553. n. 18.

Fruſtrà conatus pacem ſancire à Legatione reuocatur. n. 28. 31.

Hieronymus de Corregio Card. creatur. a. 1561. n. 1.

Hieronymus Dandinus Epiſcopus Imolen. Card. creatur tit. S. Matthæi in Merulana. a. 1551. n. 74.

Legatus ad Cæſarem pro pace inter ipſum, & Henricum componenda. a. 1553. n. 18. 24. 25.

Cùm fruſtra ea in re procuranda laboraſſet, à Legatione reuocatur. n. 28.

Hieronymus Gaddus Epiſcopus Cortonen. in locum Io. Strozzij ad Concilium pro Florentiæ Duce Orator. a. 1563. n. 136.

Hieronymus de Landa Ordinis Prædicatorum, pro auertenda à Ferrarienſi Ducatu hæreſi Cenſor eligitur. a. 1552. n. 57.

Hieronymus Abbas Martinengus ad inuitandam ad Concil. Eliſabeth Angliæ Reginam miſſus, acceſſu inſulæ prohibetur, & quare? an. 1561. n. 51.

Hieronymus Rubeus Ticinenſi Epiſcopatu à Paulo Tertio priuatus, à Iulio III. reſtituitur. an. 1550. n. 4.

Hieronymus Seripandus Marcelli II. virtutes, & quàm à Pontificatu appetendo fuerit alienus, declarat. a. 1555. n. 15.

Cardinalis & Concilij Legatus declaratur. a. 1561. n. 1. 2.

Cauſas dilationum, ac prorogationum Concilij exponens, dolet tempus pretioſiſſimum in rebus inutilibus teri. a. 1562. nu. 118. 119.

Pontificiam auctoritatem in Concilio ſartam, tectamque cuſtodit. a. 1563. n. 3.

Morti proximus egregium ſuæ fidei, ac ergà Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum pietatis documentum exhibet. a. 1563. n. 59.

Piè defunctus, cum funebri pompa ſepelitur. ib.

Hieronymus Simoncellus, Cardinalis à Iulio Tertio renunciatur. anno 1553. n. 47.

Hieroſolymitani Equites. Tripoli à Turcis occupata, Melita ob ipſorum metum excedere, ac in Siciliam ſe recipere à Pontifice iubentur. a. 1551. n. 68.

Carolum Card. Borromæum in Protectorem ſuſcipiunt. a. 1560. n. 96.

Orator ipſorum in Concilio admittitur. a. 1563. n. 147.

Religionis nomine Concilio ſubſcribit. a. 1563. n. 220.

Hieronymus Card. Verallus, Legatus in Gallias pro Italiæ pace. anno 1551. n. 21. 22. 23.

Excipitur honorificentiſſimè, ac quibus conditionibus. n. 23.

S. *Hilarius*. Eius libros, ſacrumque corpus Hugonotti flammis ſubijciunt. a. 1562. n. 160.

Hippolytus Eſtenſ. Card. Ferrarien. Iulij Tertij euectionem ad Pontificatum promouet. a. 1550. n. 1.

Legatus in Galliam mittitur. an. 1561. n. 86. 88.

Commendatur à Pontifice Regi Galliæ, ac Nauarræ. n. 85.

Plures præcipuos Viros ſecum adducit. n. 88.

Legationis ſuæ mandatum à Pariſienſi Senatu admittitur. anno 1561. n. 92.

Colloquio cum Huguenottis ex conſilio Cardinalis Turnonij intereſt. n. 93.

Pontifici Gallicarum rerum ſtatum per Abbatem Nichettum ſignificat. a. 1561. n. 97.

Fœdus inter Antonium Nauarræ Regem, cæteroſque Catholicos Principes ſancit. a. 1562. n. 143.

In ipſum Ludouicus Princeps Condæus ob id ſummoperè commotus. ib.

De Gallicis tumultibus benè ſperate, atque Antonium Nauarræ Regem officijs demulcendum ſcribit. a. 1562. n. 134. 135.

Monetur à Card. Hoſio, vt à colloquio cum Hæreticis omninò abſtineat. n. 136.

Gallici Regni tumultus compeſcere ſtudet, ac Card. Borromæo per literas enunciat. a. 1562. n. 148. ad 156.

Hiſdinum à Carolo V. recuperatum ſolo æquatur. a. 1553. n. 28.

Hiſpania. *Hiſpani Præſules*. ſeſſionem ſecundam Concilij Tridentini protrahi dolentes, à Pighino Præſide Concilij leniuntur. anno 1551. n. 8.

Hiſpaniæ ob hæreſis pericula laboranti ſuccurritur. a. 1559. nu. 16. a. 1560. n. 22.

Subſidium Hiſpanicæ claſſi ſcrentibus Indulgentiæ à Pio IV. conceduntur. a. 1561. n. 71.

Vrgent acerrimè, vt Concilium ſub Pio IV. renouatum *continuatio* & non *indictio* appelletur. an. 1562. n. 2.

Conceſſioni Calicis pro Laicis non aſſentiuntur. a 1562. n. 78.

In quæſtione de iuriſdictione Epiſcoporum vnanimes, ac maximè ardentes. a. 1562. n. 124.

De præcedentia Orator Hiſpanus cum Gallorum Regis Oratore contendit. a. 1563. n. 94. 95.

De Numidis, ac Mauritanis egregiam reportant victoriam. anno 1563. n. 130.

Pegnonè Arcem, reportata è Mauris victoria, expugnant. a. 1564. n. 56.

Genuenſibus pro Corſicæ tumultibus ſedandis ſuppetias ferunt. n. 56.

Homicidia. Impunitas homicidiorum à Pio IV. tollitur. a. 1561. n. 78.

Honuphrius Panuinus ad conquirendos antiquos SS. Patrum Codices, corrigendoſque ad eorum fidem typis edendos à Pio Quarto adhibetur. a. 1564. n. 53.

Horatius Farneſius, in Regum Galliæ clientelam reliquos fratres adducere ſtudet, ac plura pro conſeruando familiæ Parmenſi Ducatu molitur. a. 1551. n. 13. 14.

Bononieñ ditionem vexat. a. 1550. n. 15.

In Hiſdini defenſione cum pluribus Galliæ Nobilibus occiditur. a. 1553. n. 28.

Hugo de Monsfort Cæſaris ad Concilium Orator. a. 1551. n. 26.

Hugonotti, vndè nomen, & origo. a. 1560. n. 26

Decernitur in colloquio Poſſiaco Templa illis non concedenda. a. 1561. n. 92.

E colloquio Poſſiaceno audaciores euadunt. a 1561. n. 99.

E Gallijs proſcribi ſuadet Cardinalis Hoſius. a. 1562. n. 136.

In Gallijs efferata crudelitate debacchantur. a. 1562. n. 128. 129.

Edictum ipſis fauens indignè emanat. n. 129. 137.

Pluribus in Gallijs potiuntur Vrbibus, ac crudelitatis veſtigia vbique relinquunt. a. 1562. n. 150. ibid.

Pariſijs pelluntur. a. 1562. n. 163.

Ad eos comprimendos Reginæ, ac Proceres Galliæ à Pontifice ſubſi-

ſubſidia efflagitant. a. 1562. n. 151.
Hugonottorũ hæreſim armis comprimendam ſcribit Hippolytus Cardinalis Eſtenſis. a. 1562. n. 155.
Toloſæ compreſſi. a. 1562. n. 159.
Iubentur arma deponere. a. 1562. n. 165. 167.
Plura contra ipſos in Gallijs fœderati Principes moliuntur. anno 1562. n. 175. 176.
Extincto Guiſio Duce in dies crudelitatis, ac impietatis maiora præferuntur exempla. a. 1563. n. 54.
Cum ipſis pax firmatur in Gallia. n. 55.
Conditiones pacis, quàm iniquæ. ibid.
Horrenda crudelitatis exempla ipſo pacis tempore. n. 73.
In Gallijs arcanas coitiones ad Concilium diſſoluendum moliuntur. a. 1563. n. 183.
Hungaria. Hungariæ Oratores cum Luſitanis de præcedentia decertantes, quo pacto in Concilio componuntur. a. 1552. n. 22.
Turcici in Hungaria progreſſus. a. 1552. n. 51.
Ferdinandus Rex Romanorum, petit ſubſidia pro Hungaria tuenda contra Turcas. a. 1556. n. 22.
Auſtriaci inferiores ſpondent ſe daturos, ſi permittat eis corruptũ Euangelium. ib.
Deliramenta Lutheri Hungariæ Rex reijcit. n. 23.
Præliatur contra Turcas, & vincit. n. 24.
Plures in Hungaria Nobiles vi Sacerdotes adigunt ad vtramque ſpeciem in communione porrigendam. a. 1550. n. 9. a. 1562. n. 65.
Pro Regno Hungariæ Ferdinandus, ad Concilium Oratorem mittit. a. 1562. n. 10.
Clerus Oratores duos ad Concilium decernit. a. 1562. n. 40.

I

Iacobitæ ad ſartam, tectamque cuſtodiendam ſub Eugenio Quarto factam coniunctionem cum Romana Eccleſia à Pontifice excitantur. a. 1562. n. 31.
Iacobus Amilonius Aranniæ Comes in Scotiæ Regni adminiſtratione præclarè ſe gerens à Iulio Tertio commendatur. a. 1550. n. 30.
Iacobus Auguſtus Thuanus plura ad Apoſtolicæ Sedis dignitatis depreſſionem ex Hæreticorum lacunis in ſuam confert hiſtoriam. a. 1551. n. 33. a. 1564. n. 12. 38.
In hiſtoria ſcribenda ex Hæreticis plura mutuatur, ac impia quædam verba Michaeli Hoſpitali affinxiſſe, ſuſpicantur multi. a. 1562. n. 129.
Plura in Antonium Nauarræ Regem falſa, per calumniam ſcribit. a. 1562. n. 172.
Iacobus Broſſianus ſuppetias Gallorum in Scotiam ducit. a. 1560. n. 46.
Poſt plura virtutis documenta, neceſſitate coactus iniquiſſimis conditionibus pacem Scotis cum Anglis permittit. ibid.
Iacobus Chelmenſis Epiſcopus à Paulo Quarto ob hereſis ſuſpicionem, Sede Wladiſlauienſi, quam vi apertè inuaſerat, deturbatus, vnà cum Canonicis diffugit. a. 1559. n. 28. 29.
Impia illius, ac Canonicorum effata, neminem ad continentiam obſtringi. ib.
Iacobus Concanus, pro Luſitaniæ Rege in Concilio Orator. a. 1552. n. 23.
Iacobus Lainius Societatis Ieſu in Leptenſi expugnatione plura pietatis, ac charitatis præbet exempla. a. 1550. n. 25.
Theologus Pontificis ad Concilium. a. 1551. n. 40.
Societatis Ieſu Generalis Præpoſitus modeſtè, & prudenter ſeorſum ab alijs extra ordinem in Concilio nouiſſimus maluit collocari, quàm in vllam loci ſui publicè, vel priuatim contentionem venire. a. 1562. n. 3.
De auctoritate Pontificis, & Epiſcoporum prolixum habet ſermonem, atque in ſuſpicionem nimiæ erga Pont. propenſionis apud aliquos idcircò venit. anno 1562. n. 93. 104. 224.
Magno apud Synodum Tridentinam in honore habitus Pontificis auctoritatem ſupra Concilium eſſere. a. 1563. n. 120.
Apud Card. Lotharingium de opinione Gallorum confutata ſe purgat idque iure feciſſe. ibid.
De diſciplina Eccleſiaſtica inſtauranda perorat. n. 122.
Iacobus Pereira. Luſitaniæ Regis nomine legationem apud Sinarum Regem obire iubetur. anno 1552. n. 59.
Ad eum è Sanciano ſcribit Sanctus Franciſcus Xauerius. n. 61.
Funus magnificum S. Franciſco Xauerio apparat. n. 62.
Iacobus Puteus Archiepiſcopus Baren. Cardinalis renunciatur. a. 1551. n. 74.
Præficitur audiendis ijs, qui à Pontifice in publica audientia expediri non potuerant. a. 1557. n. 48.
Vnus ex Inquiſitoribus conſtituitur à Pio IV. a. 1560, n. 1.
Tridentini Concilij Legatus decernitur, quam tamen Prouinciam ægritudine præpeditus ſubire non valuit. a. 1561. n. 1.
Iacobus Ruffus Caluiniſta propè Lugdunum peſtilentiæ cathedram erigit, Vrbemque poſtmodum in Huguenotticam ſeruitutem deducit. a. 1562. n. 138.
Iacobus à Sabaudia Namurcenſium Dux à Pontifice veluti Religionis Catholicæ egregius defenſor commendatur. a. 1563. n. 182.
Iacobus Scotiæ Nothus, coniurationis in Mariam Reginam, ac turbarum omnium in Scotia auctor, in Angliam fugit. a. 1565. n. 19.
Iacobus Silorius ad Concilium Regis Luſitaniæ Orator vadit. a. 1552. n. 23.
Iacobus Spifamius Pſeudoepiſcop. Niuernen. ad Geneuenſes ſe confert. a. 1559. n. 13.
Coniurationis in Regem Franciæ ſuaſor. a. 1560. n. 28.
Doloſè Germaniæ Principes coniunctionem armorum cum Condæo Principe, ſpecie Regni, ac Regis Galliarum tuendi adducit. a. 1562. n. 174.
Ianna Suffolciæ Ducis filia Angliæ Regina à coniuratis ſalutata. a. 1552. n. 2.
A Populo cum Patre in cuſtodiam ducitur. ib.
Inſtar victimæ coronata, vt mactaretur. n. 14.
Iaponia Sancti Franciſci laboribus, ac miraculis Eccleſiæ aggregata. a. 1552. n. 58.
Plura miracula ad fidei confirmationem. a. 1554. n. 28.
Ieiunium ſuadetur Patribus Tridentinis ad Diuinum auxilium demerendum. a. 1551. n. 37.
Pro lucrandis Indulgentijs indicitur. a. 1554. n. 16.
Abrogari Ieiunia Lutherani poſcebant. a. 1562. n. 56.
Relaxari ipſorum rigorem, ab aliquibus perſuaſum. n. 55. 56.
Fidelibus à Tridentino Concilio commendata. a. 1563. n. 213.
Ieiunium ſemel in Hebdomada panis, & aquæ à Card. Borromæo ſuſcipitur. a. 1564. n. 4.
Ieiunia Armeniorum quot, & qualia. n. 52.
S. Ignatius Loyola Societatis Ieſu à ſe fundatæ regulas præſcribit, quas Iulius Tertius poſt Paulum III. confirmat. a. 1550. n. 46.
Claudium Abyſſinorum Imperatorem ſuis literis ad fidem Catholicam excitat. a. 1554. n. 25. a. 1555. n. 8.
Æthiopiæ conuertendæ conſulit. a. 1554. n. 24.
Eiuſdem S. Ignatij obitus. a. 1556. n. 44.
A Gregorio XV. inter Sanctos refertur. ib.
Imagines Sanctorum, ac Domini

No-

Digitized by Google

Noſtri Imagines, ac Statuæ, quàm ſcelestè deiectæ, incenſæ, ac ſdeturpatæ fuerint, teliſque confoſſæ in Anglia ſub Eliſabetha hæretica, ſed miraculosè apparet Crux in arbore vento ſciſſa. an. 1559. n. 10.
De Sanctorum Imaginibus prolixè in colloquio Poſſiaco diſputatur. a. 1561. n. 94.
Eorum cultus ab Academia Pariſienſi defenditur. n. 96.
Abuſus circa ipſas, quomodo tollendi. ib.
S. Epiphanij locus de Imaginibus ab Hæreticorum cenſura vindicatur. a. 1561. n. 94. 95.
Abſque auctoritate Epiſcopi nullæ erigantur Imagines. a. 1561. n. 96.
De Imaginibus agitari in Concilio ſtatutum. a. 1563. n. 206.
Diſcuſſi articuli. n. 208.
Decretum de Imaginibus venerandis in Concilio Tridentino promulgatur. a. 1563. o. 211.
Contra Sanctorum Imaginum contemptores, vltio Diuina. a. 1565. n. 18.
Immunitas Eccleſiaſtica à Iulio Tertio in nonnullis Hiſpaniæ Prouincijs labefactara aſſeritur. a. 1551. n. 82.
Item in Corſica. a. 1555. n. 6.
Imperium. Imperator. Oratio pro Imperatore feria ſexta Paraſceues ſub Paulo IV. prætermittitur, & quare. a. 1557. n. 5.
Carolus V. Imperator Ferdinando fratri Regi Romanorum, & Hungariæ cedit Imperium per ſuos Oratores in Comitijs Principum Francofurti. a. 1558. n. 7.
Imperium ſine conſenſu Pontificis transferre in alium non licet. n. 8.
Conſilium Ioannis Gropperi ſuper confirmatione ceſſionis Imperij. Vid.
Defuncto Carolo V. proteſtatur Paulus IV. quòd Imperium vacaſſet per obitum, non per reſignationem in manibus Electorum. n. 10.
Concilium congregare non ad Imperatorem, ſed ad Pontificem ſpectat. a. 1561. n. 56.
Imperij Electores à Gregorio V. inſtituti. a. 1558. n. 8.
Formula Iuramenti ab Imperatore electo præſtandi. a. 1561. nu. 187.
Index. Prohibitorum librorum Indicem Summo Pontifici committit Sacra Synodus. an. 1563. nu. 213.
Legentes libros in Indice contentos grauiſſima cenſura percellit Pius IV. a. 1564. n. 53.
India Euangelium per Patres Societatis Ieſu apud Indos, conſequentibus ſignis propagatur. anno 1550. num. 45. an. 1557. n. 50.
Miraculoſa Indi cuiuſdam conuerſio, voce è cœlo delapſa. a. 1550. n. 45.
Plures in Indijs Cathedrales Sedes excitantur. a. 1555. n. 58. anno 1561. n. 70.
Conſtantia plurium Neophytorum in Indijs tormentis probata elucet. a. 1554. n. 27.
In Indias ad Euangelium diſſeminandum ſe conferre meditatur S. Philippus Nerius, ſed diuinitùs prohibetur. a. 1557. n. 50.
Goa in Indijs in Archiepiſcopalem Sedem euehitur. a. 1558. n. 22.
Miraculoſa Crucis Imago in Indijs reperta. a. 1562. n. 184.
Indulgentia. Indicuntur ſupplicationes, & Indulgentiæ pro fælici Concilij progreſſu. a. 1551. nn. 5. 6. 8.
Pro Angliæ Regni reductione, ac pace inter Princ. orantibus impertiuntur à Iulio Tertio. a. 1553. n. 34.
In gratiarum actionem pro reuocato ad Eccleſiam Angliæ Regno ſupplicationes cum Indulgentijs indicuntur. an. 1554. n. 14. an. 1555. n. 1.
Deprecantibus pro pace Chriſtianorum Principum à Paulo IV. conceſſæ. a. 1557. o. 27.
Hiſpaniarum Regis ſubditis ſtipē pro claſſe aduerſus Turcas comparanda conferentibus Indulgentiam in forma Iubilei concedit. a. 1560. n. 88. a. 1561. o. 72.
Ingreſſui Legatorum Conc. Tridentum præſentibus. a. 1561. n. 4.
Supplicationes cum Indulgentijs pro Concilij proſperitate Romæ fiunt. n. 10.
Eleemoſynę loco pauperibus indulger, vt quinquies Pater, & Aue recitent. ib.
Decreta Concilij circa Indulgentias. a. 1563. n. 211. 212.
Ingolſtadium. Academia Ingolſtadij inſtauratur à Bauariæ Duce. a. 1551. n. 76.
Inimici. Dilectionis erga inimicos præclarum exemplum edit Card. Martinuſius, interfectores ſuos fratres vocans. a. 1551. n. 73.
Innocentius Card. Cybo Iulium Tertium Pontificia thiara coronat. a. 1550. n. 2.
Datariæ reformandæ cum alijs præficitur. n. 8.
Innocentius Decimus Pontifex Maximus Boquini reuiuiſcentem hæreſim damnat. Vide a. 1560. n. 101.
Innocentius de Monte adoptiuus Iulij Tertij Nepos Cardinalis creatur. a. 1550. n. 50.
Ob plura, atque indigna facinora Cardinaliria illum priuare dignitate meditatur Paulus IV. a. 1559. n. 30.
Inquiſitores. Eorum auctoritatē tuetur Iulius Tertius a. 1550. n. 38.
In Polonia Culmenſem Epiſcopum Inquiſitorem creat. n. 41.
Florentiæ Inquiſitores ad ſtrenuè excindenda mala doctrinæ germina vrget Iulius. a. 1552. n. 57.
Neapolitanæ Inquiſitioni modus ponitur, vt ſontium bona non ad fiſcum, ſed ad conſanguineos tranſmittantur. a. 1554. n. 21.
Inquiſitionis Tribunal Io. Petro Caraffa ſuadente inſtitutum. an. 1555. n. 21.
Conſtituti in Gallia à Paulo IV. Cardinales contra Hæreticam prauitatem Inquiſitores cum ampliſſimis facultatibus. a. 1557. n. 59.
Inquiſitoris ſupremi officium à Paulo Quarto in Collegium Cardinalium inductum, primuſque electus Card. Alexandrinus, qui poſtea Beati Pij Quinti nomen tulit. a. 1558. n. 23.
Inquiſitioni Hiſpanæ pro Miniſtris ſuſtentandis Paulus IV. redditus vnius Canonicatus, & vnius Præbendæ proximè vacandæ in ſingulis Collegiatis Eccleſijs Hiſpaniarum Regni addicit. a. 1559. n. 16.
Data Inquiſitoribus faculeas in ſollicitantes ad flagitium in confeſſione. ibid. n. 17.
Inquiſitores in Hiſpania diſtrictè contra quoſcumque auctoritatem exercent. a. 1559. n. 18. 19. 21.
Inquiſitionis Tribunal moribundus enixè commendat Paulus Quartus. n. 35.
Fracti à furente Romano populo Inquiſitionis carceres. n. 36.
Cardinali Turnonio cenſuræ in Hæreticos exercendæ ampliſſima à Pio IV. facultas data. a. 1560. n. 30. 32.
Inquiſitores Perſonas, quæ Hæreticos, vel Schiſmaticos accuſant, reuelare minimè tenentur. a. 1565. n. 104.
Iubet Pontifex Sabaudiæ Duci, vt fauorem omnem Magiſtratibus pro coërcendis Hæreticis deferat. n. 106.
Agitur de Hiſpana Inquiſitione Mediolani conſtituenda, ſed reijcitur. a. 1563. n. 146.
Inuidia. Malaceñ. Præfectus inuidiæ ſtimulis agitatus decretam profectionem Sinenſem Sancti Franciſci Xauerij, & Iac. Pereiræ diſturbare nititur. a. 1552. n. 60.
Lugduni expugnatio à Catholicis ob inuidiam irrita ceſſit. a. 1562. n. 170.
Inundatio. Ad impediendas Tyberis inundationes à Pio IV. Cardinales deputantur, qui de modo exquirant. a. 1561. n. 79.
Ioachimus Brandeburgi Marchio literas Concil. mittit pro veteris Re-

li-

Digitized by Google

ligionis concordia in Germania aſſerenda. a. 1551. n. 41. 42.
Reſponſum Concilij. n. 42.
Oratorem ad Pontificem mittit. a. 1562. n. 127.
Io: Card. Moronus ad Comitia Auguſtana Legatus ad ipſum diuertere iubetur. a. 1555. n. 4.
Ioach. Bran. Elector. Commendonus ad ipſum Nuntius pro indicendo Trident. Conc. mittitur. a. 1560. n. 75.
Plura cum Commendono tranſigit, ſacraſque Crucis Reliquias, quamuis Lutheranus, oſtendit. a. 1561. n. 31. 34.
Quamuis hæreticus de Pontifice ac Romana Eccleſia honorificè loquitur a. 1561. n. 34.
Ioachimus Merlinus ab Alberto Pruſſiæ Duce è ſuis finibus eijcitur. a. 1551. n. 62.
Ioachimus Veſtphalus, libello edito contra Zuinglianos ipſorum diſcordias euulgat. a. 1552. n. 56.
Contra Io. à Laſcko hæreticum hæreticus ipſe inſurgit, a. 1557. n. 41.
Eius inſaniæ in libris pluribus expreſſæ. a. 1558. n. 15.
Ioanna Auſtriaca, Franciſco Florentiæ Duci nubit. a. 1565. n. 26.
Sanctus Carolus Borromæus pro ea comitanda Legatus allato Pij Quarti ægritudinis nuntio legationem abrumpere cogitur. ib. & 27.
Ioanna Bucera negans ex Maria Virgine Chriſtum carnem aſſumpſiſſe in Anglia ab ipſis Zuinglianis comburitur. a. 1550. n. 31.
Ioanna Hiſpaniarum Regina præ nimio ob mariti mortem dolore mentis impos, Sancti Franciſci Borgiæ precibus morti proxima ſanitatem mentis recipit. a. 1555. n. 47.
Ioanna Luſitaniæ Hiſpanias Carol. V. nomine adminiſtrans à Paulo IV. ad ſtrenuè gliſcentem hæreſim præfocandam monetur. anno 1559. n. 21.
Ioanna Nauarræ Regina Iulio Tertio obedientiam exhibet. an. 1550. n. 36.
Hæreſim occultè fouet. a. 1560. n. 85.
Pſalmos lingua Gallica à Beza conuerſos, & corruptos canens virus hæreſis altius haurit. anno 1558. n. 15.
Ad Pium Quartum Oratore miſſo ſcribens, ſe in fide Catholica permanſuram doloſè pollicetur. a. 1560. n. 85.
Filium ab audiendo Sacro auertere conatur. a. 1562. n. 172.
Anathemate à Pio IV. percellitur. a. 1563. n. 132.
Crudelitatis eiuſdem in Catholicos exempla. an. 1562. nu. 142. anno 1563. numer. 133.
Indulgentia cum ipſa habita magnam malorum molem inuexit. ibid.
Io. Angelus Card. Medices Pontificij exercitus pro Parmæ recuperatione, eiuſque Ciuitatis Legatus declaratur. a. 1551. n. 14.
Marcelli Secundi electionem, vt ritè, atque ordine perageretur, incumbit. a. 1555. n. 13.
Præficitur à Paulo IV. vnà cum alijs ad audiendum eos, qui in publica audientia expediri non potuerant. a. 1557. n. 48.
Pont. renuntiatus indito Pij Quarti nomine. V. *Pius IV.*
Io. Antonius Capiſucchius tit. S. Pancratij Card. eligitur. a. 1555. n. 73.
Deputatur pro illis audiendis, qui in publica Pontificis audientia non potuerant audiri. a. 1557. n. 48.
Io. Antonius Serbellonus Epiſcopus Fulginas, Card. creatur, a. 1560. n. 92.
Ioannes Arze Theologus à Cæſare ad Concilium miſſus. a. 1551. n. 40.
S. Io. Baptiſta. Templum Deo in eius honorem Leptis in Africa dedicatur. a. 1550. n. 25.
Toloſæ comburitur nugator quidam, qui ſe S. Io. Baptiſtæ ſpiritum habere iactabat. anno 1550. n. 34. 35.
Pars capitis S. Io. Baptiſtæ ab Hugonottis illuditur, ac crematur. a. 1562. n. 160.
S. Io. Baptiſtæ Ædes Florentinæ Nationis à S. Philippi diſcipulis Romæ adminiſtranda ſuſcipitur, ibique primum Congregationis Oratorij conuictus, magno pietatis fructu, inchoatur. a. 1564. n. 5.
Io. Baptiſta Aelianus Societatis Ieſu ad Cophtos cum Chriſtophoro Roderico à Pio IV. miſſus pro Concilio indicendo. an. 1560. n. 77.
Io. Baptiſta Caſtaldus, mortis Card. Martinuſio illatæ auctor, dolet, ſe cenſuris Eccleſiaſticis ſubiectum. a. 1552. n. 51.
Io. Baptiſta Cicada, Cardinalis renuntiatur tit, Sancti Clementis. a. 1551. n. 74.
Bullam indictionis Conc. ſub Pio IV. cum Puteo, ac Saracene elucubrat. a. 1560. n. 67.
Gallis æquè, ac Hiſpanis ſuſpectus, ob ipſorum ſuſpicionem diſciplinam Eccleſiaſticam Romæ promouere nequit. a. 1563. n. 42.
Io. Baptiſta Conſiliarius, Sanctæ Luciæ in Septiſolio Diaconus Card. a. 1557. n. 3.
Eiectis à Paulo Quarto Nepotibus vnus ex Cardinalibus, qui gubernio præeſſent, eligitur. a. 1559. n. 31.
Io. Baptiſta Modius cum S. Philippo Nerio in Indias nauigare diſponit. a. 1557. n. 50.
Io. Barbanſonus Epiſcopus Appamiarum inter hæreſis inſimulatos annumeratur. a. 1563. n. 134.
Io. Cardinalis Bellaius Marcellum Secundum Pontificia thiara redimit. a. 1555. n. 13.
Conqueritur de Neapolitano Prorege, quòd Ciuitates, ac loca Pontificię ditionis pro Sacro Collegio retinere iactaret. an. 1556. n. 7.
Io. Bertrannus Cardinalis creatur. a. 1557. n. 3.
Io. Caluinus Ferrariæ hæreſis ſemina clam effudit. a. 1552. n. 57.
Michaelem Seruetum Hæreſiarchā, vltimo ſupplicio Geneuæ affecit, & quare. a. 1553. n. 36.
In Gallia exerceri contra ſuos aſſeclas ſeueriſſima iudicia ægerrimè ferens, aſtu ſuo ad lenitatem Iudices flectit. a. 1557. n. 30.
Coniurationis in Regem Galliæ auctor, eius inuidiam à ſe auertere nititur. a. 1560. n. 28.
Librum Antidoti nomine contra Concil. euulgat. a. 1564. n. 13.
A Bucero ſuos penè omnes errores deſumpſit. a. 1564. n. 7.
Fœdiſſimè, prout vixerat, moritur, blaſphemoque ore Sanctiſſimam Trinitatem, Deique Filium laceſſit. n. 60.
Io. Canobius in Poloniam directus Moſcouiam adire non permittitur. a. 1561. n. 55.
Io. Caraffa. Roſſani Principatum pro Paliani compenſatione Hiſpani eidem offerunt. a. 1558. n. 5.
Dignitate Generalis S.R.E. à Paulo IV. Patruo ſpoliatur, Romaque eijcitur. a. 1559. n. 31.
Capitali ſupplicio Pij IV. iuſſu affectus, mortem inuicto animo, ac ſpectabili pietate ſubit. a. 1561. n. 80.
Ioannes de Caſa Archiepiſc. Beneuent. Eiectis à Paulo IV. Nepotibus Eccleſiaſticæ ditionis negotia illi committuntur. a. 1559. n. 32.
Ioannes de Lacerda Siciliæ Prorex Gerbam, ſiuè Meningem Inſulam ſubijcit. a. 1560. n. 87.
A ſuperueniente Turcarum claſſe, dùm nimias moras nectit, grauiſſimum paſſus diſcrimen. ib.
Io. Coloſuarinus Ordinis Prædicatorum Epiſcopus Canadien. pro Clero Hũgariæ Orator ad Concilium mittitur. a. 1562. n. 40.
Io. Dominicus Cardinalis de Cupis Sacri Collegij Decanus anno Iubilei portam Sacroſanctæ Baſilicæ S. Io. in Laterano aperit. a. 1550. n. 47.
Pro conſultatione de Regno Hungarię cum alijs deputatur. a. 1552. n. 51.

Io.

Digitized by Google

Io. Dudlæus Com. Varuicenſis contra Regiam Domum in Anglia conſpirat. a. 1553. n. 1.

Antequam ſecuri percuteretur, eiurata publicè hæreſi, vnicam, ac veram eſſe fidem, quam profitetur Romana Eccleſia, è caraſta publicè aſſeruit. a. 1553. n. 14.

S. Io. Euangeliſta. Vide *Auguſtinus Ghettinus*.

Io. Franciſcus à Balneo, perduellionis inſimulatus, à Paulo Quarto ditione ſpoliatur. a. 1556. n. 5.

Io. Franciſcus Bordinus Dominicis ſingulis cum Cæſare Baronio in Æde S. Io. Baptiſtæ Florentinæ Nationis concionatur, ac plura alia pietatis documenta ſub S. Philippi Nerij diſciplina ibidem edit. a. 1564. n. 5.

Io. Franciſcus Commendonus Venetus aduentum Cardinalis Poli in Angliam præcedit, atque obedientiam Pontifici à Maria recipit. a. 1553. n. 12.

In Luſitaniam iuſſu Pontificis Iulij Tertij nauigat ad ſolandum Io. Regem de Principis filij immatura morte. a. 1554. n. 31.

Nuntius ad Germaniæ Principes pro Concilij indictione mittitur. a. 1560. n. 75. a. 1561. n. 18.

Totius Commendoni Legationis per inferiorem, ac ſuperiorem Germaniam ſeries. n. 19. ad 55.

A Patribus Tridentinis Oenipontem ad Ferdinandum Romanorum Regem miſſus, plura ac ſalubria pro eodem Concilio ſuadet. a. 1563. n. 16.

In Poloniam ad componenda Epiſcoporum diſſidia, hæreſeſque arcendas à Pio Quarto mittitur. a. 1563. n. 185.

Facultates aliquot pro benè Prouincia adminiſtranda ſibi dari poſcit. n. 187.

Regem Poloniæ ad ſtrenuè proſcribendas hæreſes extimulat. a. 1564. n. 40.

Epiſcopos diſſidentes componere ſatagit. n. 41.

Concilium Tridentinum eius opera in Polonia admiſſum. n. 44.

Commendoni prudentiam Pontifici Sigiſmundus Rex commendat. n. 46.

Edictum contra Hæreticos impetrat à Rege. n. 48.

Cardinalis creatur. a. 1565. n. 6.

Io. Franciſcus de Gambara Cardinalis renunciatur. a. 1561. n. 1.

Io. Fraxineus Epiſcopus Baionarum fœdus inter Henricum Galliarum Regem, & Proteſtantes componit. a. 1551. n. 24.

Io. Fridericus Saxoniæ Dux, cum alijs Germaniæ Principibus, Sacramentarijs, ac Zuinglianis in Nauburgico Conuentu diſſentit. a. 1561. n. 29.

Eius ergà Commendonum Apoſtolicum Nuntium comitas. n. 30.

Io. Gropperus Decanus Colonienſis Card. creatur. a. 1555. n. 71.

Honorem declinans imperata obedientia ad illum ſuſcipiendum adigitur. a. 1556. n. 10.

Inſignis pudicitia, ac præclari mores. n. 8.

Romam ad Pontificem purpuræ dimiſſionem deprecaturus accedit. n. 14.

Ceſſionem Imperij à Carolo Quinto in Ferdinandum fratrem admitti, Paulo IV. ſuadere fruſtrà nititur. a. 1558. n. 8.

Io. Heſſel, damnantur eius opiniones, ac Michaëlis Bay ab Acad. Pariſien. a. 1561. n. 5.

Commendonus Apoſtolicus Nuntius ipſum à nouitatibus dimouere ſtudet. n. 44.

Eurardus Mercurianus Societatis Ieſu idem tentat. ib.

Ad Concilium Tridentinum à Belgica Prouincia miſſus. a. 1563. n. 144.

Io. Henricus Hoecklin Vittembergenſis Ducis nomine ad Concilium veniens oratione habita, conditiones, quibus Concilium celebrari petebat, exprimit. an. 1552. n. 13. 14.

Io. Hus, & Ioan. Wiclef, calicis vſum ad inuidiam Eccleſiaſtico Ordini comparandam tantopere vſurparunt. a. 1562. n. 79.

Io. Iordanus Epiſcopus Sedunen. ad Concilium à Pontifice inuitatur. a. 1551. n. 9.

Io. è Lasko Sacramentarius Hamburgo ab ipſis Lutheranis eiectus Francfordiæ ſectam ſuam, quam *Eccleſiam Peregrinorum* vocabat, conſtituit. a. 1555. n. 43.

In Poloniam reuerſus, hęreſes ſuas diſſeminat. ib.

Monet Sigiſmundum Paulus IV. vt ipſum ſuo Regno eliminet. a. 1556. n. 34.

De pernicie ab ipſo illata dolet Staniſlaus Hoſius. a. 1557. n. 41.

Eius mendacia confutat Surius. ib.

Contra ipſum Hæreticus alter Ioachimus Veſtphalus inſurgit. ib.

Librum contra eundem Ioachimum Baſileæ euulgat. a. 1560. n. 10.

Ioannes Figueroa Mediolani Gubernator à Philippo Secundo ad Paulum Quartum Orator miſſus, Romam intrare prohibetur, quòd ſacris illum interdictum Pont. diceret ob Apoſtolicum Curſorem fuſte eius iuſſu cæſum. an. 1558. n. 8.

Repulſam iniquè ferens, Caietæ ſe recipiens præ animi angore moritur. ib.

Io. Grimanus Patriarcha Aquileien. ob quaſdem de prædeſtinatione ſententias cauſam dicere iuſſu tandem abſoluitur. a. 1563. nu. 138.

Io. Luſitaniæ Rex à Pontifice ſummis effertur laudibus, quòd Chriſtianam Religionem in Indijs propagarit. a. 1550. n. 43.

Pro ritè recolenda quotannis Beati Gundiſalui Ordinis Prædicatorum memoria ſupplex Iulium Tertium rogat. a. 1551. n. 78.

Obedientiam Pontifici per Oratorem exhibet. n. 79.

In Braſilia Cathedralem Eccleſiam erigi curat. ib.

Oratores, ac epiſtolas ad Concilium mittit. a. 1552. n. 23.

Octauium Farneſium in Pont. gratiam reuocare ſtudet, & quæ Pontifex reſponderit. a. 1552. n. 36.

A Pont. & à S. Ignatio Loyola viros ad Æthiopiæ conuerſionem depoſcit. a. 1554. n. 24. 25.

Extincto in adoleſcentiæ flore Ioanne filio à Pont. confirmatur animo. a. 1554. n. 31.

Ioannes Oratorem, & dona mittit Paulo Quarto. a. 1556. n. 42.

Pacem inter Pont. & Phil. Secundum enixè flagitat. a. 1557. nu. 11.

Mors, & laudes pijſſimi Regis. a. 1557. n. 49.

Io. Maria Card. de Monte creatus Pont. Iulij Tertij nomen aſſumit. a. 1550. n. 1. vide *Iulius Tertius*.

Io. Maynerius, qui contra Hæreticos expeditionem fecerat, apud Galliæ Regem accuſatus, ac carceribus addictus à Iulio Tertio, eidem Regi commendatur. an. 1550. n. 35.

Io. Medices Cardinalis creatur. a. 1560. n. 92.

Ioannes Mercurinus Archiep. Meſſanen. Card. creatur. a. 1551. n. 74.

Io. Monlucius Pſeudoepiſc. ſeditiones in Delphinatu commouet. a. 1560. n. 41.

Hæreſim cantu Pſalmorum à Marotto Scurra, & Theodoro Beza in linguam patriam verſorum, pleriſque propinat, aliaque multa indigna patrat, ac ſuadet. n. 48.

Io. Card. Moronus plures difficultates de reducendo Tridentum Concilio proponit. ann. 1550. n. 9.

Reformationi præficitur. n. 15.

Ad Comitia Auguſtana Legatus decernitur. a. 1555. n. 3. 4.

Falſi criminis accuſatus retinetur in Arce Sancti Angeli. an. 1557. n. 46.

Niſi cauſa cognita ex carcere egredi recuſat. n. 46.

A Cardinalium Collegio Sede vacante è cuſtodia educitur. a. 1559. n. 37.

Eius cauſa à Card. Puteo, & Alexan-

xandrino examinata innocens declaratur, a. 1560. n. 98.
Eius innocentiæ præclarum teſtimonium reddit Pius Quartus. a. 1560. n. 98. 99.
Epiſcopus Albanen. euadit. n. 99.
Ad Cęſarem, & ad Concilium Tridentinum Legatus mittitur. a. 1563. n. 60.
Tridentum ſummo omnium plauſu ingreſſus orationem habet. n. 62. 63. 64.
Comiti è Luna Catholici Regis Oratori, verba illa *Proponentibus Legatis* è decretis deleri expoſcenti fortiter reſiſtit. n. 66.
Ad Ferdinandum contendit, vt de rebus Concilij plura tranſigat. a. 1563. n. 66.
A Ferdinando plura pro Concil. fælici progreſſu obtinet. a. 1563. n. 70.
Pontifici vt abſoluat Concilium ſuadet. a. 1563. n. 156.
Cæſari incommoda è Concilij dilatione profectura per literas aperit. n. 160.
Ferrerium in Concilio prudenter reprehendit. a. 1563. n. 169.
Reformationis Principum articulos differri ſuadet. a. 1563. n. 175.
Orationem habet ad Patres de Concilio claudendo. a. 1563. n. 208.
Patres omnes antequam Tridento diſcedant, Concilio ſubſcribere ſub pœna anathematis iubet. a. 1563. n. 218.
Ferdinandum Cæſ. de fauſto fine Concilio impoſito certiorem reddit. n. 219.
Confirmationem Concilij Tridentini à Pontifice poſtulat. a. 1564. n. 1.
Ipſum interpretem apud Pontificem requirit Ferdinandus pro obtinendo Calicis vſu, & Sacerdotum coniugio. n. 30.
Legatus in Germaniam ampliſſimis facultatibus decernitur. n. 33.
Pio Quarto morituro auctor eſt, vt plura in conſanguineos beneficia conferat. a. 1565. n. 21.
Io. Nonnius Barretus Societatis Ieſu, Æthiopiæ Patriarcha conſtituitur. a. 1554. n. 24. a. 1555. n. 10.
A Paulo Quarto cum epiſtolis ad Claudium Æthiopiæ Imperatorem dirigitur. a. 1556. n. 43.
Tempeſtatem ſedat. n. 43.
Abaſſia excluſus Goæ plura pietatis documenta edit. an. 1557. n. 50.
Io. de Omeda Equitum Hieroſolymit. Magiſter, à Iulio Tertio Melitam abſcedere ob imminens Turcarum periculum, ac Meſſanæ, vel alibi ſedes figere iubetur. an. 1551. n. 68.
Io. Ortega Ordinis Minorum Theologus à Cæſare ad Concilium mittitur. a. 1551. n. 40.
Ioannes Paez Portugalliæ Regis in Concilio Tridentino Orator. a. 1552. n. 23.
Io. Pelletarius Theologus Gallus de Sacerdotum coniugio diſſerit in Concilio. a. 1563. n. 45.
Io. Petrus Card. Caraffa Congregationi pro Concilio celebrando, à Iulio Tertio cum alijs Cardinalibus deputatur. a. 1550. n. 4.
Item Congregationi de rebus Hungariæ à Turcis vexatæ. a. 1552. n. 51.
Marcelli Secundi electionis promulgationē ad ſequentes matutinum diem, vt maiori cum dignitate fiat, differri ſuadet. a. 1555. n. 13.
Archiepiſcopatum Brunduſinum à Carolo V. oblatum reſpuit. n. 21.
Clericorum Regularium Religionem cum Sancto Caietano inſtituit. ib.
Archiepiſcopatus Neapolitani poſſeſſione ab Hiſpanis arcetur. ib.
Sacrum Inquiſitionis Tribunal vt inſtitueretur, auctor fuit. ib.
Pont. Maximus indito Pauli IV. nomine pręcedentibus prophetijs renuntiatur. a. 1555. n. 21. Vide *Paulus IV*.
Quæ ante Pontificatum geſſerit. ibid.
Io. Petrus Maffeius Societatis Ieſu, Vitam S. Ignatij Loyolæ egregiè conſcribit. a. 1556. n. 44.
Io. Poggius Epiſcopus Tropien. Card. tit. S. Anaſtaſiæ denuntiatur. a. 1551. n. 74.
Ioannes Poltrotius Guiſium Ducem proditoriè occidit. a. 1563. n. 50.
Præfidiæ ſuæ pœnas luit. n. 51.
Io. Quintianus, præclaram in Gallico Conuentu de antiqua Religione ſeruanda orationem habet. a. 1561. n. 82.
Io. Riccius Archiepiſcopus Sipontinus Card. creatur. a. 1551. n. 74.
Primus Politianæ Eccleſiæ in Cathedralem erectæ adminiſtrator. a. 1561. n. 70.
Io. Card. Saluiatus Portam ſanctam in Baſilica S. Pauli anno Iubilei reſerat. a. 1550. n. 47.
Ioannes Siliceus Archiepiſcopus Toleti Card. creatur. a. 1555. n. 71.
Io. Sleidanus Eccleſiaſticas cærimonias irridet. a. 1550. n. 22.
Ioannes Storæus vtriuſque Iuris Doctor in publicis Angliæ Regni ſub Eduardo Comitijs, fidem Catholicam peſſundari videns exclamat, *Veh terræ, cuius Rex puer eſt*. a. 1550. n. 32.
Ioannes Strozzius ad Concilium Tridentinum Coſmi Florentiæ, & Senarum Ducis Orator veniens ad Patres orationem habet. an. 1562. numero 37. 37.
Io. Treuirenſis Archiepiſcopus ſuæ ditioni egregiè prouidet. a. 1557. n. 36.
Eius pro fide Catholica zelum Cōmendonus Apoſtolicus Nuntius extollit. a. 1561. n. 37.
Academiam Treuiris excitat. nu. 38.
Io. de Valletta Equitum Hieroſolymitanorum Magiſter, præclarè in Melitenſi defenſione ſe gerit. a. 1565. n. 11.
Io. Vega Siciliæ Prorex Leptim in Africa expugnat. an. 1550. nn. 25. 26.
Pont. illum de Primogeniti obitu ſolatur, ac de miſſis Romam trophæis gratias agit. n. 26. 27.
Iodocus Velſius Batauus Coloniæ, dum ſacras Scripturas interpretatur, inuiſibilem Eccleſiam, nouaſque Apocalypſes fingens, hæreſim ſuam prodit. a. 1555. nu. 42.
Magiſtratus conſultò eijcitur. ib.
In carcerem coniectus, diuino afflari numine gloriatur. n. 53.
Io. Wiclef. Vide *Io. Hus*.
Irregularitas. Abſoluuntur ab irregularitate Eccleſiaſtici Iudices, qui in Regnis Cataloniæ, & Valentiæ Clericos facinoroſos exauctorauerant, ac Curiæ etiam ſæculari tradiderant. a. 1551. n. 82.
Abſolutionem ab ipſa impetrat Georgius Martinuſius Varadien. Epiſcopus. a. 1551. n. 69.
Iſabella Altauilla Domina de Lera ab Odetto Caſtillioneo Pſeudo-Card. in vxorem, ſeù *potiùs* pellicem aſſumitur. a. 1563. n. 50.
Iſabella Hiſpana concionari à Paulo IV. prohibetur. a. 1557. n. 52.
Iſabella Pannoniæ Regina Iulio Tertio per Oratores obſequium defert. a. 1551. n. 70.
Iulianus Cæſarinus Romanæ plebis furorem ſedat. a. 1559. n. 36.
Iubileum Vniuerſale Anno 1550. indicitur. n. 47.
Iulius Tertius antea Ioan. Maria de Monte Epiſcopus Portuenſis poſt tres Interregni menſes Pont. Iulij III. nomine accepto renuntiatur. a. 1550. n. 1.
Eius ante Pontificatum munera. ibid.
Eius electio Gallis, & Cæſareis conſentientibus facta. ib. & n. 2.
De ſua electione Principes certiores facit. ib.
Vectigalia demit. n. 4.
Multa in Cardinales, cæteroſque beneficia confert. a. 1550. n. 4.
Etiam in eos, quos in Cardinalatu infenſos ſibi paſſus fuerat. ib.
Parmam Octauio Farneſio reſtitui iubet. n. 3.
Capita quædam in Conclaui propoſita confirmat, quædam infringit. n. 3.

Mau-

Digitized by Google

Mauritio Saxoniæ Duci, & Car. V. literas amantiſſimas mittit. a. 1550. n. 46.
Tridentum Concilium reuocare cogitat. n. 7.
Datariam reformat. n. 8.
Ab Imperatore, & Galliæ Rege erga ipſum officijs certatum. n. 8.
Pactiones inter Leonem Decimum, & Franciſcum I. confirmat. an. 1550. n. 17.
Pro reuocando Tridentum Concilio ad Cæſarem Nuntios mittit. a. 1550. n. 11.
Bullam indictionis Concilij in gratiam Cæſaris mutare renuit. n. 19.
Concilium Tridentum Bononia reducit, aperirique denuò Kal. Maij iubet. a. 1550. n. 20. 21.
Conſtantienſes Canonicos, vt manſuetudine, ac bonis exemplis vtantur, hortatur. n. 23.
Io. de Vega Siciliæ Proregem de amiſſo primogenito ſolatur, ac de miſſis Lepranæ expugnationis trophæis gratias agit. a. 1550. n. 26. 27.
Carolum V. cæteroſque eius Miniſtros à cenſuris, ſi quomodo incurriſſent, ob exactum à Clero Siciliæ ſubſidium abſoluit. n. 28.
De ſua aſſumptione Mariam Scotiæ Reginam certam reddit, eique Regni, ac fidei Catholicæ defenſionem charam eſſe collaudat. a. 1550. n. 29.
Iacobum Araniæ Comitem Scotiæ Gubernatorem collaudat. n. 30.
Henrico Secundo Galliæ Regi cauſam Io. Mayneri ſtrenui contra Hæreticos Ducis in carcere detenti commendat. a. 1550. n. 35.
Pontificium ius in Sabaudia, & Pedemontio labefactatum priſtino ſplendori reſtituit. ib.
Ab Antonio Nauarræ Rege obedientiæ literas ſuſcipit. a. 1550. n. 36.
Contra graſſantes hæreſes ſtrenuè inuigilat. a. 1550. n. 37.
Venetos magnis laudibus effert. ib.
Io. Luſitaniæ Regem de impenſo erga fidei dilatationem ſtudio commendat. n. 43.
Bullam contra Sæculares ingerentes ſe in cognitionem hæreſis edit. a. 1550. n. 38.
Sigiſmundum Auguſtum Poloniæ Regem ad arcendas è proxima Germania ſubrepentes hæreſes, Maiorum exemplo accendit. n. 39.
Legatum in Poloniam ad res componendas mittere ſpondet. nu. 40.
Plures Principum Oratores, & ipſum Ferrariæ Ducem ad obedientiam exhibendam excipit. anno 1550. n. 42.
Societatis Ieſu inſtitutum iterum confirmat. a. 1550. n. 46.
Iubileo Vniuerſali pro an. 1550. indicto in feſto Sancti Matthiæ Apoſt. Portam ſanctam aperit, atque Imperatori, ac Philippo Hiſpaniarum Principi Iubileum etiam abſentibus impertitur. an. 1550. n. 47.
In feſto Sancti Andreæ Apoſtoli Patroni ſui anno Iubilei 1550. Miſſam ſolemnem in Baſilica Sancti Petri celebrari iubet. an. 1550. n. 50.
Card. creat Innoc. de Monte adoptiuum Nepotem. a. 1550. n. 50.
Legatos ad Concilium Tridentinum decernit, atque Indulgentias, ac ſupplicationes pro fælici eius inchoatione indici iubet. a. 1551 n. 3. 4. 5. 8.
Heluetios amantiſſimis literis ad Concilium inuitat. a. 1551. n. 10.
Academiæ Pariſienſi iubet, vt quibuſdam nouarum opinionum auctoribus eiectis, in poſterum ſuſpectis omnibus gradus quilibet denegetur. a. 1551. n. 12.
Quæ pro Parmæ, ac Placentiæ Ducatu pro Octauio Farneſio, & in Octauium Farneſium egerit. a. 1551. à n. 13. vſque ad 22.
Cum Imperatore expoſtulat de Henrico Galliæ Rege, quòd Farneſijs fauens arma in Eccleſiaſticam ditionem verteret. a. 1551. n. 17.
Caſtrum expugnare meditatus ab Hieronyma Farneſia fiduciario iure abſque armis recipit. a. 1551. n. 16.
De pace cum Octauio Farneſio cogitans Legatos ad Reges deſignat. a. 1551. n. 21. 22.
Henricum, & Catherinam Galliæ Reginam ad pia ſuſcipienda conſilia hortatur. n. 22.
Colonień Eccleſiæ priuilegia confirmat. a. 1551. n. 75.
Obſequium ab Iſabella Tranſiluaniæ Regina per Oratorem excipit. a. 1551. n. 70.
Georgium Martinuſium ſtrenuè in Tranſiluania laborantem acriùs vrget, ac multis laudibus effert. n. 71.
Ipſum Cardinalem creat, data inſuper facultate, veſtibus violaceis, ac rubeis vti, quamuis Regularis Ordinis eſſet, modò ſubtus habitum Regularem deferret. n. 72.
Cardinales creat. n. 74.
In Poloniam ad exeindendas hæreſes Nuntium Epiſcopum Camerinen. mittit. a. 1551. 74.
Treuiren. ac Moguntinum Electores Tridento diſcedere meditantes propter arma in ſuas ditiones inuecta, ſpe Cæſarei auxilij ſubſiſtere ſuadet. a. 1551. n. 64.
Colonien. Electorem commendat, quòd nullis bellorum motibus à Concilio auelleretur. a. 1551. n. 65.
Ioannem de Omedes Magiſtrum Hoſpitalis S. Io. Hieroſolymitani vnà cum Equitibus ob Turcarum metum apud Siculos ſe recipere hortatur, ac iubet. a. 1551. n. 68.
Ab omni irregularitatis vinculo Georgium Martinuſium Varadien. Epiſcopum abſoluit. an. 1551. n. 69.
Eius labores in Tranſiluania promouet, ac commendat. n. 70. 71.
Conſulit Annonæ. ib.
Inquiri iubet de vita, ac miraculis B. Gundiſalui Ordinis Prædicatorum. a. 1551. n. 78.
In Braſilia Cathedralem Eccleſiam Sancti Saluatoris erigit. a. 1551. n. 79.
Petitionibus Lutheranorū in Concilio grauiter reſponderi iubet. a. 1552. n. 17.
Achillem de Graſſis Internuntium ad Cæſarem ſuper his mittit. a. 1552. n. 17.
Concilium Tridentinum ob nouos Lutheranorum in Germania tumultus ſuſpendi iubet. a. 1552. n. 25.
Pacis conditiones cum Octauio Farneſio Io. Luſitaniæ Regi exponit. a. 1552. n. 36.
Inducias ad duos annos cum Octauio paciſcitur. 39. 40.
Pro pace inter Carolum, & Henricum inſtauranda, ſe ipſum interpretem offert. a. 1552. n. 41.
Henrico Galliæ Regi amantiſſimas literas ſcribit. a. 1552. n. 41.
Ad compeſcendas Senenſium factiones Legatum Card. Mignanellum mittit. a. 1552. n. 43.
Sigiſmundum Poloniæ Regem, Andream Cracouien. Epiſcopum, atque Primiſlienſem Antiſtitem de ſedulo in Hæreticis coërcendis ſtudio collaudat, ac cunctos in Comitijs Petricouien. congregatos ad idem accendit. a. 1552. n. 53. 54. 55.
Audita Eduardi morte ad res fidei in Anglia componendas Card. Polum Legatum deſignat. anno 1553. n. 3. 5.
De ſpe reductionis Anglicani Regni ad Car. V. ſcribit, eique Reginaldum Legatum deſtinatum commendat. a. 1553. n. 8.
Mariæ Angliæ Reginæ de ſuſcepto Regno gratulatur. n. 7.
Admonet vt Hæreticorum inſidias caueat. a. 1553. n. 53.
Card. Polo indulget, vt depoſito Legationis titulo, priuatus Angliam ad ſuas res recuperandas accedat. a. 1553. n. 35.

Dunnenſibus ſub graui ſeruitutis iugo gementibus Epiſcopum conſtituit. a. 1552. n. 81.

Eccleſiaſticam immunitatem, quam in pluribus Hiſpaniæ Prouincijs Magiſtratus labefactabant, impigrè aſſerit. n. 82.

Legatos ad Cæſarem, & Gallorum Regem pro pace conciliãda mittit. a. 1553. n. 18. 19. 24. 26. 29.

Luſitaniæ Regem ad pacem promouendam hortatur. n. 20.

Fuluium Cornerum, & Nicolaum Gaetanum Cardinales pro Senenſium rebus componendis in Hetruriam Legatos mittit. n. 21.

Viterbium petit, vt propinquè Senenſium tumultibus finem imponat. n. 22.

Card. Ceruinum Senenſium gubernio præficere, donec pax firmaretur, conſtituit. n. 22.

Ad pacem Neapolitanum Proregem ſuis literis vrget. n. 23.

Reuocatis Legatis, iterum Card. Polo Angliam adeunti idem negotium committit, ac Car. V. & Henr. nouis literis ad pacem hortatur. n. 32. 33.

Pro Angliæ reductione, ac pace rogantibus Indulgentias elargitur. n. 34.

Septem decimas pro ſubſidio ad Turcarum pericula auertenda Clero indicit. n. 35.

Moſcorum Princeps de ſchiſmate abijciendo cum Iulio agit. n. 40.

Doloſam Moſchi mentem Poloniarum Præſules timentes, Pontificem, vt ab illo caueat, admonent. ibid.

Poloniæ Senatores ad Religionem tuendam hortatur. n. 41.

Aſſyrios ad Romanæ Eccleſiæ obſequium venientes ſuſcipit. n. 42.

Simonem Sulalla Patriarcham eiſdem confirmat. n. 45.

Conclauis, ac morum reformationi incumbens Iulius, Marcellum Cardinalem Ceruinum, aliosque præſtantes Viros Romam vocat. n. 46.

Cardinales creat. n. 47.

Conſtituit, vt nullus Cardinalis adhuc ſuperſtitis frater, Card. creetur. n. 48.

De connubio inter Philip. II. & Mariam Angliæ Reginam Carolo V. gratulatur. a. 1554. n. 1.

Mariam Reginam ab Hæreticis vexatam ſuis literis conſolatur. n. 4.

Octo Epiſcopos in Anglia creat, ac Reginaldo Card. Polo facultatem tribuit, vt Præſules antea per nefas intruſos eiuratis hæreſi, & ſchiſmate in eadem dignitate confirmaret. n. 5.

Literas Mariæ Reginæ de reflореſcente in Anglia fide Catholica in Cardinalium Senatu legi iubet. n. 7.

Indulget Card. Polo, vt redeuntibus ad fidem reſtitutionis onus de malè vſurpatis Eccleſiaſticis redditibus, vbi expediret, relaxet. n. 8.

In Phil. II. Neapolitani Regni inueſtituram Carolo Patre cedente, transfert. nu. 10. 11. an. 1555. n. 6.

Ob reconciliatum Angliæ Regnum Indulgentiam ad formam Iubilei per Chriſtianum Orbem in gratiarum actionem impertitur. an. 1554. n. 14. a. 1555. n. 1.

Nicolai V. pacta cum Germanis de conferendorum in Germania Sacerdotiorum iure, atque ordine inſtaurat. a. 1554. n. 18.

Neapolitanos tumultus ob Inquiſitionis cenſuram ita componit, vt ſontes quidem plecterentur, ſed eorum bona non ad fiſcum, ſed ad conſanguineos propinquiores tranſmitterentur. a. 1544. n. 21.

Archiconfraternitatem Sanctiſſimi Sepulchri in Vrbe erigit, ac Catholicos Principes ad ſtipem conferendam pro reparandis Chriſtianorum Templis in Syria collabentibus hortatur. n. 22.

Cardinalium reformationi incumbit, ac Religioſos Viros ab Epiſcopatuum ambitu coërcet. nu. 23.

In Æthiopiæ Imperio Patriarcham conſtituit, atque Imperatorem ſuis literis ſalutat. n. 26. a. 1555. n. 10.

Religioſos in America Epiſcopos eligi, inuitis etiam Regularibus Superioribus, conſtituit. a. 1554. n. 30.

Io. Luſitaniæ Regem de filij morte, miſſo Io. Franciſco Commendono, conſolatur. a. 1554. n. 31.

Io. Card. Moronum ad Comitia Auguſtana Legatum decernit. a. 1555. n. 3. 4.

Immunitatem Eccleſiaſticã à Gallis in Inſula Corſicæ violatam, ſartam, tectamque haberi iubet. n. 6. 7.

Eius mors, atque à calumnijs vindicata fama. n. 12.

Florentiæ Ducem in expeditione Senenſi adiuuat. ib.

Iulius Card. Mazzarinus Auraſiam Hæreticorum Aſylum expugnat, & euertit. a. 1563. n. 135.

Iulius Phlugius Epiſcopus Naumburgenſis, Wormatienſi colloquio præeſt. a. 1557. n. 31.

Eius laudes, à Cõmendono Apoſtolico Nuntio celebrātę. a. 1561. n. 30.

Iulius Vrſinus Pontificias copias ducens cum Marco Antonio Columna infæliciter congreditur. anno 1557. n. 9.

Iuramentum. Eliſabeth Angliæ Regina iuramentum de fide Catholica conſeruanda ſuæ inaugurationis die doloſè præſtat. a. 1558. n. 12.

Iuramenti execrabilis forma, præſtandi à ſubditis Reginæ Eliſabethæ. a. 1559. n. 3.

Formula iuramenti præſtandi per promouendos ad Prælaturas. a. 1560. n. 65.

A Maximiliano Imperatore iuramentum exigit Pius IV. a. 1563. n. 218.

Epiſcopos iuramento à Pontificis obſequio ſolui volebant Hæretici. a. 1552. n. 16.

Iuramenti formula, quam Maximilianus in manibus Moguntini Archiepiſcopi præſtitit. a. 1564. n. 27.

Iuriſdictio. De Epiſcoporum iuriſdictione, an immediatè à Chriſto, vel à Pontifice fluxerit acriter in Concilio diſputatum. a. 1562. n. 93. 104. 120. 121. 122. 123.

Iuſpatronatus. Quod Pontifex iuris patronatus cõſueuerit derogare. a. 1563. n. 44.

Iuſtificatio. Nouum de iuſtificatione dogma Andreas Oſiander in Pruſſia euulgat. a. 1551. n. 62.

Iuſtitia. Diuinæ iuſtitiæ pœnas ex æquo reddentis exemplum. an. 1551. n. 70. a. 1553. n. 2.

Iuſtitiæ Tribunal à Paulo Quarto erigitur, in quo quiſque poterat conqueri de iniuſtitia ſibi ab Officialibus illata. a. 1557. n. 1.

De iuſtitia imputata Hæreticorum diſputat Staniſlaus Hoſius, ac lepidum de ea carmen Card. Puteo tranſmittit. a. 1560. n. 19.

L

Laici. Laicos Iudices Inquiſitoribus aduerſus hæreſim à Venetis addi, tolerare non vult Iulius Tertius. a. 1550. n. 38.

Lateranenſe Concilium. Paulus Quartus celebrare Concilium Lateranenſe cogitat. a. 1556. n. 2.

Concil. Later. ſub Alexandro Tertio Sacerdotum ætatem præſcribit. a. 1562. n. 88.

Laurentius Flander Cardinalis Tridentini Secretarius orationem gratulatoriam habet in Legatorum aduentu. a. 1551. n. 6.

Laurentius Strozzius Epiſcop. Biteren. Cardinalis creatur. a. 1557. n. 3.

Legati. Pontificios Legatos Concilio præſidere nolunt Lutherani. a. 1550. n. 18.

Legati ad aperiendas Portas ſanctas anno Iubilei 1550. à Iulio III. deputantur. n. 47.

Legati Concilij, Marcellus Card. Creſcentius, & duo Epiſcopi à Iulio Tertio decernuntur. a. 1551. n. 4.

Legati pro pace ad Principes. anno

Digitized by Google

anno 1551. n. 22. a. 1553. n. 18. 21. 24. a. 1556. n. 2. 3. a. 1557. n. 22.
In Angliam Card. Polus Legatus decernitur. a. 1554. n. 3. &c.
Reuocatur ab illa Legatione ſuffecto Card. Poéto. a. 1557. n. 43.
Ad Comitia Auguſtana Io. Card. Moronus Legatus declaratur. a. 1555. n. 8.
Pro validitate Imperij Ferdinando renunciati cognoſcenda Card. Rebiba Legatus decernitur. a. 1558. n. 8.
Legati pro Concilio Tridentino declarantur, ac facultatibus inſtruuntur. a. 1561. n. 1. 2. 7.
Concilij Legati, quo ordine, ac non ſuccederent, ac ſederent in Congregationibus. a. 1551. nu. 8. a. 1562. n. 3.
Legatus in Galliã mittitur Hippolytus Cardinalis Ferrarien. anno 1561. n. 84.
Legati Concilij Trident. quid. Ferdinando Imperatori plura, quæ minus decebant, petenti reſponderint. a. 1562. n. 56. n. 60.
Legatorum dignitati reſpectum haberi, vult Cardinalis Mantuanus. n. 122.
Literas ad Ferdinandum Cæſarem, quibus modom in Concilio ſeruatum antiquorum Conciliorum teſtimonijs approbant, ſcribunt. a. 1563. n. 32.
Io. Card. Moronus, & Bernardus Cardinalis Nauagerus, defunctis Cardinalibus Mantuano, & Seripando Concilij Legatis, adduntur. n. 60.
Item Card. Moronus in Germaniam Legatus mittitur. a. 1564. n. 33.
Verba *Proponentibus Legatis* in decretis Concilij deleri ſuadet Comes è Luna Orator Catholicus, ac plura circa eadem. a. 1563. n. 66. 87. n. 190. 202.
Concilio Tridentino abſoluto confirmationem petunt. an. 1564. n. 1.
Legatus Piceni eligitur Cardinalis Altempſius. a. 1564. n. 59.
Legatus in Hiſpaniam Vgo Cardinalis Boncompagnus. an. 1565. n. 7.
Legatus per Italiam Carolus Card. Borrom. a. 1565. n. 21.
Leonardus Badennorn. Mauritij Saxonis nomine ad Concilium Orator plura abſona efflagitat. anno 1552. n. 15.
Leptis Africæ Vrbs, Aphrodiſium quoque dicta, à Io. Vega Siciliæ Prorege, captis octo barbarorum millibus, expugnatur. a. 1550. n. 25.
Libertas. Specie tuendæ libertatis Germanicæ fœdus inter Henr. Galliæ Regem, & Principes Proteſtantes conflatur. a. 1551. n. 24.
Pileo, veluti libertatis inſigni apud Gallos vſi. a. 1552. n. 70.
Germaniæ libertas, in quo ſita ſecundùm Lutheranorum mentem. n. 32.
Milites Proregis Neapolitani ad Vrbem inuadendam procedentes ſpeculatoribus teſſeram dant hoc nomine *Libertas*. a. 1557. n. 10.
Quanto ſtudio in Concilio Tridentino cuſtodita. a. 1563. n. 18.
Querelæ aliquorum, quòd in Concilio libertas infringatur. anno 1563. n. 66.
Libido. Non frænatur libido libidini indulgendo, ſed ipſi reluctando. a. 1564. n. 39.
Remedia ad libidinem coërcendam. a. 1565. n. 2.
Libri. Conceditur Theologis Tridentinis facultas legendi libros prohibitos. a. 1551. n. 40.
Hæreticorum libri Ducis Guiſij iuſſu palàm a carnifice cremantur. a. 1552. n. 35.
Librum contra Capphenaitas, ſic vocabat hæreticos, ſcribit Stephanus Vintonien. Epiſcopus, cui Petrus Martyr impudentiſſimo aſtu reſpondet. a. 1559. n. 10.
Lectio librorum Hæreticorum plures peruertit, inde Pontif. licentias legendi eos conceſſas reuocauit. a. 1558. n. 21. a. 1559. n. 15.
Maximilianus Bohemiæ Rex librorum Hæreticorum lectione in fide fluctuare viſus, ab Hoſio confirmatur in fide. a. 1560. n. 15. ad 19.
Decretum de librorum delectu in Concilio legitur. a. 1562. n. 20.
Proponitur in ſecunda Concilij ſeſſione ſub Pio ſuſpectorum librorum diſcuſſio. a. 1562. n. 20.
Hæreticorum libros, quos bona Pontificis venia apud ſe Card. Seripandus tenuerat, moriens ſtatim comburi iuſſit. a. 1563. n. 59.
De librorum prohibitorum Indice, quid ſtatuat Sancta Synodus Tridentina. n. 213.
Pius Quartus Franciſco Forretio illius condendi onus committit. a. 1564. n. 53.
Reuocat licentias legendi libros prohibitos. ib.
Limina Apoſtolorum ab Orientalibus, ac Iacobitis Epiſcopis viſitantur. a. 1562. n. 28. 31.
Lingua. Patria lingua Polonica preces, & ſacra fieri hæretici ſuadere conantur. a. 1558. n. 17.
Pſalmos Dauidicos, aliaque plura carminibus vernaculis cauentes, hæreſim in Gallia propinant. a. 1558. n. 15.
Vernaculam linguam in Diuinis officijs adhiberi, incongruum oſtenditur. a. 1562. n. 62. 88.
Miſſa lingua vulgari prohibetur. n. 100.
Literæ Henrici II. ad Concilium Tridentinum diſcuſſæ, quòd Conuentum, non Concilium appellauerit, ac proteſtatione habitâ receptæ. a. 1551. n. 58.
Lipſia. Commendonus Apoſtolicus Nuntius Lipſiæ poſt hæreſim ſuſceptam ius Canonicum doceri ac etiam Vittembergæ ſcribit. a. 1561. n. 30.
Lites. Pius Quartus definitis Iudicum, & Forenſium Tribunalium ſtipendijs, ne lites etiam in Rota Romana protrahantur conſtitutionem tulit. a. 1562. n. 188.
Nullam ad Vrbem litem deferri optabat Pius Quartus, cauſaſque in prima inſtantia in partibus cognoſci indulget. a. 1564. n. 3. 4.
Liuonia à Moſchorum Duce vaſtatur. a. 1558. n. 20.
Commendantur à Pio IV. Theutonicorum Magiſtro reliquiæ Catholicorum per Liuoniam diſperſæ. a. 1561. n. 16.
Londinum. Hæretici ad matrimonium Mariæ Reginæ cum Philippo Catholico deturbandum plura præſtigia, voceſque è fiſtulæ prodeuntes à puella inter muros incluſa, quaſi è Cœlo delapſas ſpargunt, ac Londini turbas ciere curant. a. 1554. n. 2.
Louanienſes Theologi in Concilio Tridentino ſententias dicunt. a. 1551. n. 55.
Turbæ ob nouas opiniones pullulare in Louanien. Academia cœperunt. a. 1561. n. 5.
Louanien. Academiam in exhibendo fidei Catholicæ iuramento confirmat Commendonus, atque exorientes turbas propter opinionum nouitates Michaëlis Bay, & aliorum comprimere conatur. a. 1561. n. 42. 45.
Lomnienſis Synodus in Polonia à Præſulibus Regni ſanctiſſimis conditis legibus celebratur. an. 1556. n. 40.
Lubeca apud Mare Balthicum Vrbs. Infelix eius ſub Lutherana hæreſi ſtatus. a. 1561. n. 47.
Luca. *Lucenſes* magna pietate Mercatores ſuos Lugduni agentes ab Hæreticorum concionibus, ac conſuetudine iubentes abſtinere, peculiari epiſtola commendantur. a. 1562. n. 138.
Oratores ad Pont. mittunt. anno 1555. n. 23.
Lucas Sterbengerus impudentiſſimas hæreſes in Trinitatem, ac Dei Genitricem euomit. a. 1561. n. 60.
Lucemburgum. Ab Henrico Secundo Lucemburgen. ditio inuaditur. a. 1552. n. 35.
Irrito ſucceſſu Luccmburgi Ciuitas à Duce Guiſio tentata. an. 1555. n. 86.
Lubecenſes vnà cum ſeptem alijs
Van-

Digitized by Google

Vandalicis Vrbibus colloquium Lucemburgenſe celebrare deſtinant. a. 1561. n. 47.
Ludouicus Alebretius Laſcuren. Epiſcopus Caluiniſticæ hæreſis inſimulatus. a. 1563. n. 134.
Ludouicus Condæus Princeps à Regina Catherina, quamuis Caluiniſticæ factionis Princeps, abſoluitur. a. 1561. n. 83.
Commendatur eidem nondum palàm cognito à Pio IV. Card. Ferrarien. in Gallias Legatus. anno 1561. n. 85.
Eius in hæreſi obdurata perfidia. n. 86.
A Gaſpare Colinio ad arbitrium ductus. n. 99.
Huguenottæ factionis Anteſignanus arma ſumit, ac Gallias rapinis, ac cædibus funeſtat. anno 1562. n. 128.
Impetrato Ianuarij edicto cum Principibus Germaniæ in Reginam, ac filium conſpirationem orditur. a. 1562. n. 139.
Aurelia ſubacta plura crudelitatis documenta edit. n. 144. 145.
Pacis conditiones impudentes ab ipſo propoſitæ. n. 153. n. 154.
Pro Aurelianen Vrbe apud Reginã deprecatur. n. 165.
Colloquium iterum expoſcit. an. 1562. n. 163. 164.
Concilium Tridentinum diſturbare nititur. a. 1562. n. 181.
Libertati reſtituitur magno Galliæ Regni detrimento. a. 1563. n. 55.
Immanis eius furor in præcipuos Gallici Regni Adminiſtros. anno 1562. n. 174.
Lutheranorum auxilijs ſtipatus Catholicis bellum diriſſimum indicit. n. 174.
Vulnerato equo capitur. ib.
In eum Dux Guiſius humanitatis plura exhibet officia. n. ibid.
Ludouicus Eſtenſis Cardinalis creatur. a. 1561. n. 1.
Ludouicus Faurus Pariſien. Senator, hæreſi nimium fauens Regis iuſſu in carcerem conijcitur. a. 1559. n. 12.
Ludouicus Guiſius à Iulio Tertio Cardinalis creatur. a. 1553. n. 47.
Cum Germaniæ Principibus ad Hugonotiſmum arcendum plura tranſigit. a. 1562. n. 139.
Falſus rumor à Condæo de ipſo ſpargitur, quod ad Lutheraniſmũ defecerit. ib.
Ludouicus Dauila Caroli V. nomine obedientiam Iulio Tertio exhibet. a. 1550. n. 8.
Ludouicus Lanſachus Galliarum Regis Orator ad Concilium dilationem Seſſionis poſtulat. a. 1562. n. 44. 48.
Suæ Legationis literas Conc. exhibet. n. 48.
Pontificem in Concilio creandum, Sede vacante, aſſerebat. a. 1562. n. 105.
Ludouicus Madrucius Cardinalis creatur. a. 1561. n. 1.
Ludouicus Simonetta Card. tit. S. Cyriaci, & Tridentini Conc. Legatus renuntiatur. a. 1561. n. 1. 2.
Vnà cum Card. Morono Concilij confirmationem poſtulat. a. 1564. n. 1. 2.
Ludouicus de Zuniga ad Iulium Tertium Pontif. electum congratulationis cauſa à Car. V. vnà cum Oratore decernitur. a. 1550. n. 5.
Lugdunum. Hugonotti magno fidei Catholicæ detrimento propè Ciuitatem docere permiſſi. a. 1562. n. 137.
Occaſio Lugduni recuperandi ex inuidia prætermiſſa. n. 170.
Lugduno Arx ad comprimendos ſeditioſos conſtituitur. a. 1563. n. 86. a. 1564. n. 8.
Res Catholica diù ibi vexata, tandem refloreſcit. a. 1563. n. 86.
Nundinæ Lugduno reſtitutæ. nu. 132.
Luſitania. Quo pacto compoſita ſit controuerſia procedriæ in Concilio inter Oratores Luſitaniæ, & Hungariæ. a. 1552. n. 22.
Luſitaniæ clades defuncto Io. Principe. a. 1554. n. 31.
Luſitaniæ Regni Protector Carolus Cardinalis Borromæus. a. 1560. n. 96.
Decimæ imperantur in Luſitania pro expeditione contra Mauros. a. 1561. n. 73.
Legatio Luſitaniæ Henrico Card. committitur. n. 74.
Pro dignitate Pontificia tuenda Luſitani Doctores cum Gallis in Concilio acriter diſſerunt. anno 1563. n. 9. Vide *Ioannes Luſitaniæ Rex.*
Lutherani. Principes Lutherani à Iulio Tertio ad Concilium amantiſſimis literis inuitantur. a. 1550. n. 13.
Pontificios Legatos nolunt Concilio præſidere. n. 18.
A Matthia Illyrico in Cæſarem prouocantur. a. 1550. n. 24.
Lutheranos libros flammis deleri in Belgio iubet Car. V. n. 24.
Lutheranis Henricus Secundus fauet. a. 1551. n. 3. 66.
Lutheranis Poloniæ aditum prohiberi vrget Pont. a. 1551. n. 39.
Plures Lutherani concionatores Auguſta, alijſque locis eiecti. a. 1551. n. 63.
Pontificem Concilio ſubdi, ac eorum Theologos in Concilio decernere, aliaque plura efflagitant. a. 1552. n. 2.
Cum eis quanta charitate actum ſit. ib.
Impudentia ipſorum poſtulata in Congregatione Conciliari cum proteſtatione audiuntur. a. 1552. n. 12.
Fides publica ipſis data. n. 21.
In Cæſarem Mauritio Saxone Duce arma mouent. n. 30. 31.
Cæſar temporum iniquitate, Lutheranis impiè ſentiendi licentiam permittit. n. 31.
Lutherana hæreſis in Poloniam irrepit. n. 73.
Ex decreto Comitiorum Auguſtan. in Germania creſcit. a. 1555. n. 5.
Lutherani in Hæreticos aliarum ſectarum inſurgunt, eoſque hoſpitio, ac omni commeatu prohibent. n. 43.
Eorum molimina, atque impudentia poſtulata infringit Ferdinandus Imperator. n. 50.
Grauibus cum Zuinglianis contentionibus diſſident. a. 1556. n. 25.
Plura in Conuentu Ratiſbonenſi impetrare molientes, Pauli Quarti ſuaſionibus à Maximiliano Bohemiæ Rege comprimuntur. n. 16. 17.
Impietatem ſuam Euangelium vocant. n. 22.
Auxilia contra Turcas pollicentur, modò ipſis libera hæreſis profitendæ facultas concedatur. n. 52.
Othone Henrico Palatino Electore, & Carolo Marchione Badenſi adnitentibus, Lutherana hæreſis latiùs per Germaniam diffunditur. n. 26.
Colloquium inter Catholicos, & Lutheranos Vormatiæ indicitur. n. 1557. n. 31.
De eius ſucceſſu quamplura Hæretici mentiti fuerint. ib.
Diſſenſiones inter ipſos Lutheranos exortæ, ibid. & n. 34.
Iuſſu Ferdinandi diſſoluitur, ac nullum deinceps in cauſa Religionis in Germania ſolemne colloquium fit. a. 1557. n. 35.
Lutheranorum doctrina de Cœna ab alijs Hæreticis impugnatur. n. 41.
Thietmarſi populi Lutheranæ impietati manus dantes in ſeruitutem redacti à Danorum Rege, pœnas violatæ religionis luunt. a. 1559. n. 23.
Synodum Generalem in Germania cogere, Sacramentarios condemnare, aliaſque ſectas à ſe diſſidentes Lutherani meditantur. a. 1560. n. 10.
Contra Lutheranos opera bona negantes, ac Lutherum Chriſto comparantes Staniſlaus Hoſius cum Maximiliano Imperatore diſſerit. n. 17. 18.
Per Hiſpanias ſenſim Lutheranorum hæreſis ſerpit, ſed Pij Quarti, ac Philippi Secundi vigilantia in ipſo ortu præfocata. n. 22.
Lutherani cum alijs Hæreticis Coloniam confluunt, contra quos ſalu-

Digitized by Google

ſalubria plura conſilia Commendonus Apoſtolicus Nuntius impertitur. a. 1561. n. 39.
Eorum obiecta contra Tridentinum Concilium confutat Gaſpar Cardilius n. 56.
Lutheranorum audito furore ſancta Thereſia ſtrictiorem Carmelitarum Ordinem inſtituere cogitat, ac fęliciter inchoat. n. 61. 62.
De dogmatibus non eſſe in Concilio agendum Lutherani aicbant, quòd Nicæna Synodus ſufficeret. a. 1562. n. 47.
Ieiunia abroganda, & coniugium Sacerdotibus permittendũ dicunt. n. 55. 56.
Lutherani pro calicis vſu inſtant. n. 79. 80.
Lutherani, permiſſo à Pio IV. calice, obduruere in perfidia, ideòque calicis vſus in Germania abrogatus. n. 85.
Articuli de Sacramento Ordinis Lutherana hæreſi infecti diſcutiuntur in Concilio. n. 89.
Lutherani Caluiniſtas proſcribunt. n. 136.
Lutherani Principes Maximiliani Secundi electioni in Imperatorem aſſentiunt. n. 187.
Lutherani Miniſtri à dęmone obſeſſam liberare tentantes riſui, atque ſubſannationi patent. a. 1563. n. 225.
Proteſtationem in Concilio Tridentino edunt. a. 1564. n. 13.
Colloquium inter ipſos, & Zuinglianos Mulbrunæ habetur, ſed componi neutiquam poſſunt. n. 24.
Lutheranus concionator, luſtratis pluribus regionibus cùm vbique Hæreticos diſſentientes inter ſe, comperiſſet, Catholicus euadit. n. 26.
Lutherani poſt calicis conceſſionem in Germania obſtinatiores in hæreſi fiunt. n. 36.
Lutherani Pſeudoſacerdotes coniuge ſuſcepta nondum libidines ſuas explent; exemplum de hac re. a. 1564. n. 39.
Lutherani Sacerdotum cœlibatum inter corruptelas collocant. anno 1565. n. 1.
Luxus. Malorum omnium cauſam luxum dicebat Marcellus Secundus, quem ab Eccleſiaſtica Curia proſcribere meditabatur. a. 1555. n. 18.

M

Magdeburgum rebellans contra Carolum V. obſidione à Mauritio Saxone cingitur. a. 1550. n. 24.
Magdeburgenſes bello attriti Chriſti Martyribus ſe conferunt. n. eod.
Ipſorum edomandata pertinaciã in Conuentu Ordinum decernitur. a. 1551. n. 2. 3.
Magdeburgenſis Archiepiſcop. Põtificis literis excitatus Religionem Catholicam ſtrenuè defendit, atque antiquatos Diuini cultus ritus Magdeburgo reſtituit. a. 1556. n. 21. 22.
Gratulatur illi Pont. an. 1558. n. 13.
A Pio Quarto ad reliquias gregis ſui ab Hæreticis diſperſi congregandas animatur. a. 1560. n. 12.
Ad Concilium Tridentinum Magdeburgenſis Ciuitas inuitatur. a. 1560. n. 76.
Magdeburgenſis Archiepiſcopus à Commendono Apoſtolico Nuntio inuiſitur, & ad Concilium inuitatur. a. 1561. n. 31.
Eius mores, atque erga Romanum Pontificem obſequium. n. 32. 34
Dolet Commendonus ipſius Aulam Hæreſeis vndique confertam. ibid.
Marcellus Ceruinus Card. S. Crucis, pro reformatione perficienda deputatur. a. 1550. n. 15.
Romam è ſuo Epiſcopatu ob eandem rem accerſitur. a. 1553. n. 46.
Cardinalibus viuendi formam præſcribit. a. 1554. n. 23.
Pont. Maximus renuntiatus Marcelli nomen retinet. a. 1555. nu. 13.
Eius in breui Pontificatu, & ante ipſum præclara geſta. n. 14.
A conſanguineis, & à luxu quam fuerit alienus. n. 18.
Eius immaturus obitus. n. 20.
Senenſes ad pactiones ab Imperatore exhibitas ſuſcipiendas hortatur. n. 19.
Coſmæ Florentiæ Ducis humanitatem erga Senenſes commendat. n. 19.
Marcellus Cardinalis Creſcentius deputatur pro reformatione promouenda. a. 1551. n. 4.
Præſes Concilij Tridentini declaratur. ib. n. 6.
Orat in Concilio n. 7. 27.
Grauiter decumbit. a. 1552. n. 26.
Ob imminens bellum Lutheranorum Tridento diffugiens, aucto morbo Veronæ occumbit. n. 30.
Marcus Antonius Amulius Orator Venetus, cum eo ſæpiùs de Concilio celebrando agit Pius Quartus. a. 1560. n. 57.
Eius ad Pontificem oratio in Conuentu Oratorum Principum. ib.
Card. creatur. a. 1561. n. 1.
Profeſſionem fidei Patriarchæ Aſſyriorum recipit. a. 1562. n. 28.
Ad Patres Tridentinos illam mittit. n. 29.
Pro conſtituendis Tyberis aggeribus, remedijſque ad arcendam inundationem excogitandis cum alijs Cardinalibus præficitur. a. 1561. n. 79.
Pro corrigendis, atque edendis SS. Patrum libris ad fidem m. s. deputatur. a. 1564. n. 53.
Marcus Antonius Bobba Epiſcopus Auguſten. pro Philiberto Sabaudiæ Duce ad Concilium Orator. a. 1563. n. 14.
Eidem eiuſdem nomine ſubſcribit. n. 220.
Cardinalis creatur. a. 1565. n. 6.
Marcus Antonius Columna à Paulo Quarto lęſę Maieſtatis damnatus Palliano, alijſque Oppidis ſpoliatur. a. 1555. n. 72.
Plura Campaniæ loca deuaſtat. a. 1557. n. 9.
In publicis pacis conditionibus inter Paulum Quartum, & Proregem Neapolitanum conſultò prętermitum eius nomen. a. 1557. n. 14.
A Pio Quarto in bonorum omniũ, quęis à Paulo Quarto ſpoliatus fuerat, poſſeſſionem reſtituitur. a. 1562. n. 188.
Marcus Antonius Columna Archiepiſcopus Tarent. Card. creatur. an. 1565. n. 6.
Marcus Antonius Murettus Nauarræ Regis Oratoris nomine ad Pium Quartum orationem habet. an. 1560. n. 85.
Eius pro Concilio indicto laudes commemorat. ib.
Marcus Conſtantius. Marci Conſtantij nomine Apologiam pro Euchariſtia ſcribit è carcere Londinenſi Stephanus Vintonieñ Epiſcopus. a. 1550. n. 32.
Marcus Scitineus ab Altaemps Cardinalis creatur. a. 1561. n. 1.
Legatus ad Concilium Tridentinum. a. 1561. n. 12.
Ad Maximilianum Imperatorem Legatus. a. 1564. n. 37.
Ad ſedandos Piceni tumultus, prędoneſque puniendos, illius Prouinciæ, aliorumque locorum, per quos tranſire debebat, Legatus renuntiatur. a. 1564. n. 59.
Margarita Auſtriaca Belgij Moderatrix à Commendono Apoſtolico Nuntio inuiſitur. a. 1561. n. 41.
Literas, & Theologos ad Concil. Trid. mittit. a. 1563. n. 144.
In Belgio gliſcenti hæreſi nauiter ſe opponit. a. 1563. n. 184.
Margarita Henrici Galliarum Regis ſoror Emanueli Philiberto Allobrogum Duci nubit. a. 1559. n. 11.
MARIA VIRGO. Ex ea Chriſtum carnem ſumpſiſſe, in Anglia negabat Ioanna Bucera. a. 1550. n. 31.
Brachmani morti proximo ſalutem affert. a. 1557. n. 50.

Tem-

Digitized by Google

Templum Deo in eius ad Cœlum aſſumptæ honorem apud Æthiopes conſtrui cœptum. a. 1560. n. 102.

Eius Imagines in Templis retinendas, ac venerandas ſancit Sancta Synodus. a. 1563. n. 211.

Maria Angliæ Regina. De ſuſcepto fæliciter Anglicano ſceptro, atque inſidijs ſuperatis gratulatur illi Pont. a. 1553. n. 7.

Corona Anglica redimita Primatus Eccleſiaſtici adulterinos titulos recuſat. n. 12.

A Card. Polo per literas ſalutata, eidem benignè reſpondet, eumque aduentum ſuum in Angliam maturare rogat. a. 1553. n. 11.

Philippo Secundo Hiſpaniæ Regi nubit. a. 1554. n. 1.

Hæreticis contra ipſam frementibus à Iul. III. confirmatur. n. 4.

Motus in Anglia compeſcit, ac Religionem Catholicam multis praeclarè geſtis confirmat. n. 2. 3. 4. 5. 14. 18.

Literas Pontifici de refloreſcente in Anglia fide mittit. n. 7.

Mariam apud Pontificem ſummis laudibus effert Cardinalis Polus. n. 15.

Paulo IV. Legationem mittens obedientiam præſtat. a. 1555. n. 25.

Literæ Pontificis ad eamdem. n. 28.

Vt pacem inter Reges promoueret, hortatur Paulus IV. an. 1557. n. 25.

Legationem Card. Polo abrogatam ſummoperè dolet, atque aditu in Angliam prohibet miſſos à Pontif. n. 43. 45.

Prægnans credita, Hydrope moritur. a. 1558. n. 10.

Maria Hungariæ Regina, dum Belgium moderatur, à Carolo V. temperari acerbitatem legum in Hæreticos, deprecatur. a. 1550. n. 24.

Commendatur à Iulio Tertio eidem Hieronymus Cardinalis Dādinus ad Carolum Quintum pro pace Legatus. a. 1553. n. 25.

Moritur. a. 1558. n. 11.

Maria Scotiæ Regina à Pontifice per literas de ſua ad Pontificem aſſumptione certior redditur, atque ad ſtrenuè ſe in Regni, fideique Catholicæ tuitione gerendum hortatur. a. 1550. n. 29.

Franciſco Delphino nupta ad Anglicanum Regnum aſpirat. anno 1558. n. 11.

Proceres, ac populi Anglicani væſana cæcitate Eliſabeth hæreticam illi præferunt. ib.

Henricus Secundus quàm maximè ſtudet, vt Angliæ, & Hiberniæ Regina declaretur, inſigniaque Regnorum ipſorum ſuis addi iubet. a. 1559. n. 1.

Tumultuantes contra ipſam Scotos ſuo patrocinio fouet, ac roborat Eliſabeth Angliæ Regina. n. 10.

Obedientiam Pio Quarto Pontifici creato per Oratorem Franciſci Regis Galliæ ſponſi ſui defert. a. 1560. n. 24.

Ad eam Regnum Angliæ ſpectaſſe oſtenditur. n. 42.

Semina belli inter ipſam, & Eliſabeth Angliæ Reginam. n. 46.

Ob mortem Franciſci Secundi Galliarum Regis ſponſi ſui conſolatorias ad ipſam literas ſcribit Pius IV. n. 83.

Roſam à ſe benedictam Pius Quartus eidem dono mittit. a. 1561. n. 76.

A Pontifice ad proſequendam fidei Catholicæ conſeruationem literis, atque miſſis Societatis Ieſu Sacerdotibus animatur. anno 1562. n. 182.

Cùm ob inualeſcentes hæreſes Oratorem ad Concilium mittere nequiuiſſet, literas ſcribit. a. 1563. n. 111.

A Clem. VII. & Paulo III. titulo *Defenſoris Fidei* ornata. n. 111.

Oratorem ad Pium Pontificem mittit. n. 113.

Concilij Tridētini acta Pius Quartus ipſi mittit, hortaturque, vt Hæreticos, vel hæreſeos ſuſpectos dignitatibus amoueret. an. 1564. n. 49.

Cum Henrico Harlæo, Pio Quarto diſpenſante, nuptias contrahit. a. 1565. n. 19.

Coniuratio in ipſam detecta. ib.

Mariū Apoſtolorum Diſcipulum Euangelium Aſſyrijs prædicaſſe, tenet illarum Regionum traditio. anno 1562. n. 29.

Marius Sfortia Triremes è portu Cētumcellarum cum Alexandro fratre Neapolim abducere fruſtrà conatus, aſtu poſtea intercipit. a. 1555. n. 72.

Marottus cantus illecebris hæreſim nefarius ſcurta propinat in Gallia. a. 1558. n. 15. a. 1560. n. 48.

Martinus Bucerus moritur, ac de eius in hæreſibus inconſtantia plura referuntur. a. 1551. n. 63.

Martinus Guſmanus à Ferdinando Orator ad Paulum Quartum miſſus non admittitur, quod Imperij renunciationem haud canonicè peractam diceret Pontifex. a. 1558. n. 8.

Diſcedit poſt diutinam Tibure moram. ib.

Martinus Hercules Epiſcopus Lauantinenſis pro Salisburgenſi Archiepiſcopo ad Concilium venit. an. 1562. n. 47.

Martinus Rythouius Yprenſis Antiſtes ad Concilium venit. a. 1563. n. 144.

Matrimonium. De Matrimonij Sacramento articuli plures in Concilio diſcutiuntur. a. 1562. n. 32. a. 1563. n. 19.

Poſtulata quædam Gallorum ſuper Matrimonijs clandeſtinis. anno 1563. n. 137.

Diſcuſſa quęſtio de clandeſtinis matrimonijs. n. 20.

Circa gradus affinitatis, ac formam diſpenſandi. a. 1562. n. 88.

Abuſus, qui in Græcorum matrimonijs irrepſerant, tolerari fruſtra petunt Veneti. a. 1563. nu. 151.

Doctrina de Sacramento Matrimonij promulgatur in Concilio. a. a. 1563. n. 193. 194.

Quid de Gręcorum, ac clandeſtinis Matrimonijs actum. nn. 194. 195.

De clandeſtino Matrimonio, quid ſenſerit Card. Hoſius. a. 1563. n. 196.

Quid de Monachis, qui relicta profeſſione matrimonio ſe iunxerant, ſtatutum ſit in Gallijs. an. 1565. n. 16.

Armenij poſt ſeptimum gradum Matrimonium contrahunt. anno 1564. n. 52.

Matthæus de Aquauiua Prothonotarius Apoſtolicus Roſam auream à Paulo Quarto benedictam Neapolis Proreginæ dono defert. a. 1559. n. 18.

Matthæus Dandulus, pro Venetorum Republica in Concilio Orator. a. 1562. n. 42. 44.

Venetæ Reipublicæ nomine Concilio ſubſcribit. a. 1563. n. 220.

S. Matthias Apoſtolus. In eius ſolemnitate Iulius III. Pontifex Maximus Portam ſanctam aperuit. a. 1550. n. 47.

Carolus V. eodem die natus, eodem Bononiæ coronatus, eodem quoque ſupremam Imperij abdicationem edidit. a. 1558. n. 7.

Matthias Illyricus edito libello Lutheranos omnes ad arma in Cæſarem ſuſcipienda ſollicitat. anno 1550. n. 24.

Mauritius Saxoniæ Dux ſuis literis de Pontificatu accepto certiorem reddit Iul. III. a. 1550. n. 4.

Pro Concilio reſtaurando ad ipſum ſcribit. n. 12.

Impudens eius de Concilio poſtulatio. a. 1550. n. 18.

Gallorum auxilio Cæſarem variè affligit. a. 1551. n. 24.

Poſt Magdeburgum in Cæſ. clientelam adductum, ab ipſo Cæſare Lutheranis ſuadentibus ingratus deficit. a. 1551. n. 64.

Infenſo in Cæſarem animo, illi per ſpeciem blanditur, ac Oratores ad Concilium illuſoriè mittit. a. 1552. n. 1. 2.

Pontificiam Maieſtatem ſpernere, ac

ac Cæſarem ad nefaria poſtulata adigere conatur. ib.
Per Oratores ſuos dilationes à Patribus Concilij ad promulganda decreta exquirit. a. 1552. n. 10.
Quæ à Concilio expoſcat. n. 15.
Mauritani. Vide *Numidæ*.
Maximilianus Bohemiæ Rex. Iul. III. commendat ipſi Card. Moronum ad Conuentum Auguſtanum miſſum. a. 1555. n. 3.
In Conuentu Ratisbonenſi, vt validè ſe Hæreticis opponat, à Pontifice animatur. an. 1556. n. 16. 17.
Lectione Hæreticorum librorum in fide hæſitans à Staniſlao Hoſio confirmatur. ib. & ſequent.
Ex Hiſpania in Germaniam prouolat ad euertenda conſilia Carol. V. Imperium in Philippum filium transferre cupientis. anno 1550. n. 24.
A Pio IV. amantiſſimas literas excipit. a. 1560. n. 15.
Romanorum Rex Francfordiæ renuntiatur. anno 1562. numero 187.
Eius conſtantia in repellendis abſonis poſtulatis commendatur. ibid.
Corona, ac ſacro balſamo ex priuilegio decoratus. ib.
Ritus in ea inauguratione. ib.
Reluctatus aliquando Sacramentum fidei Pontifici præſtare, tandem per Oratorem ſuum præſtat. a. 1563. n. 228. a. 1564. n. 27.
Legatos vnà cum alijs Principibus ad Carolum Nonum mittit, vt Concilium Tridentinum recipiat. a. 1564. n. 6. 7.
Contra Turcarum molimina ſe parat. a. 1564. n. 37.
A Pontifice Sacerdotum coniugia permitti fruſtra poſcit. n. 38. a. 1565. n. 3.
Mediolanum. Carolus V. Mediolanenſi Ducatu ſe exuere promptum aſſerit, modo Henricus Rex Galliarum, quæ ſibi occupauerat, reſtitueret. a. 1556. n. 7.
Mediolanen. Hoſpitali annuum redditum aureorum mille ex fraterno cenſu aſſignat Ioan. Ang. Card. Medices. a. 1559. n. 40.
Mediolanen. Archiepiſcopus creatur S. Car. Card. Borromæus. a. 1560. n. 94.
Agitur de Hiſpana inquiſitione ibi conſtituenda, ſed fruſtra. a. 1563. n. 146.
Diſciplina morum reſtitui cœpta Mediolani per S. Carolum. anno 1564. n. 55.
Magna populi acclamatione Mediolanum ingreſſus Carol. Archiepiſc. Concilium Prouinciale celebrat. a. 1565. n. 21.
Melchior Canus Ordinis Prædicatorum Theol. à Carol. V. ad Concil. mittitur. an. 1551. nn. 4n.
Melchior Carnerius Societatis Ieſu in Æthiopiam mittendus Nicenus Epiſcopus declaratur. an. 1554. n. 26. a. 1555. n. 11.
Melchior Laſſus ſiue *Luſi* ſeptem Pagorum Heluetiorum Catholicorum nomine ad Conc. Orator. a. 1562. n. 38.
Melchior Herbipolen. Epiſcopus ad conſtantiam à Iulio Tertio roboratur, cùm Albertus Brandeburgicus, ac Mauritius Saxo omnia in Germania cædibus, ac rapinis implerent. a. 1553. n. 37.
Ab impijs trucidatus. a. 1558. n. 15.
De iiſdem pœnę ſumptæ. ib.
Melita excedere ob Turcarum metum Equites iubentur, ſed conſilio mutato, ibidem ſubſiſtere diſponunt. a. 1551. n. 68. 69.
Contra ipſam Solymanus exercitum parat. a. 1565. n. 8.
Egregiè defenditur. n. 12.
Menſa. Lectio in menſa adhibetur à Marcello Secundo. a. 1555. n. 18.
Mercuriale Concilium in Gallijs ſub Henrico Secundo decernitur, in quo de Senatorum vita, & moribus inquiri ſolet. a. 1559. n. 11.
Meta ab Henrico II. intercepta. an. 1552. n. 34.
A Carolo V. irrito conatu tentata Ducis Guiſij virtute ſuſtinetur. n. 35.
Michaël Baius. Nouæ quædam opiniones ipſius à Pariſienſi Academia damnantur. a. 1561. n. 5.
Varij ob id motus in Academia Louanienſi. n. 43.
Remedia excogitata. n. 45.
Concilio Tridentino intereſt. anno 1563. n. 144.
F. Michaël Ghiſlerius Ordinis Prædic. ex Epiſcopo Suttino, ac Nepeſino Card. renuntiatur, dictus Alexandrinus. a. 1557. n. 3.
Supremus Inquiſitor declaratur. a. 1558. n. 23.
Profeſſionem fidei Abd-Iſu Patriarchæ Orientalium cum Cardin. Amulio recepit. a. 1562. n. 28.
Epiſcopos aliquot Galliæ de hæreſi ſuſpectos in Conſiſtorio defert. a. 1563. n. 134.
Maximiliano coniugium Sacerdotum petenti fortitèr ſe opponit. a. 1565. n. 3.
Pontifex renuntiatur accepto Pij V. nomine. n. 28.
Michaël Armeniorum Internuntius ad exhibendum Pio IV. obſequium Romam mittitur. a. 1564. n. 61.
Michaël Hoſpitalis à Card. Lotharingo imprudenter ad Regij Scrinij præfecturam admouetur. anno 1560. n. 47.
Eius progenies, ac mores. ib.
Edictum Hugonottis fauorabile promulgat. a. 1562. n. 129.
Remorentienſe temperat. an. 1560. n. 47.
Impia eius verba, ſi tamen eius fuerint. a. 1562. n. 129.
Purgare ſe nititur apud Pont. ab infamia, quæ ex illius edicti promulgatione ipſi adhæſerat. nu. 130.
Quid illi Pont. reſponderit. ib.
Michaël Archiepiſc. Materanus Cardin. creatur. a. 1551. n. 74.
Michaël Seruetus poſt horrendas contra Trinitatem prolatas blaſphemias ab ipſo Hæreſiarcha Caluino ſupplicio afficitur. a. 1553. n. 36.
Milo Couendali hæreticus meretriculam ſuam *Vas commoditatis* appellabat. a. 1550. n. 33.
Quid de Euchariſtia ſenſerit. n. 33.
Mirandula pro Farneſiano exercitu congregando deputatur. a. 1551. n. 17. 19.
Pontificis iuſſu ab eius obſidione receditur. a. 1552. n. 39. 40.
Miſſa. De Miſſæ Sacrificio doctrina examinanda in Concilio proponitur. a. 1551. n. 60. & a. 1552. n. 3. 4. a. 1562. n. 89.
Pro quibus Miſſæ Sacrificium offeratur. a. 1552. n. 5.
Ritus quibus peragi debet. n. 6. 7.
Canones circa Miſſam. n. 8.
Miſſæ, quas priuatas vocant, defenduntur, atque anathema contra ipſas impugnantes contorquetur. a. 1552. n. 7. 8.
Miſſam in Anglia abolet Eliſabeth. a. 1559. n. 6. 9.
Miſſæ ab Hæreticis celebratæ Commendonus Apoſtolicus Nuntius intereſſe recuſat. a. 1561. n. 34.
Articuli tredecim circa Miſſam à Theologis Minoribus diſcutiendi. a. 1562. n. 89.
De ea differri tractationem fruſtra poſtulat Ferdinandus Imperator, & quare. a. 1562. n. 95.
Commendatur Canon, quo Miſſæ lingua vernacula inhibentur. a. 1562. n. 100. a. 1557. n. 38.
In Dalmatia poſt Latinum Euangelium, vulgare etiam ſubiungitur. a. 1562. n. 100.
Ioãna Nauarrę Regina filium Henricum Sacro intereſſe prohibet. a. 1562. n. 172.
Miſſionarij. Præclari eorum labores apud infideles. a. 1550. n. 44. a. 1557. n. 50. a. 1560. n. 102.
Literæ conſolatoriæ ad ipſos. an. 1560. n. 102.
Mithra. Cardinales Legati Mithram textili auro fulgentem gerebant in Seſſionibus. a. 1562. n. 5.
Moguntia. Archiepiſcopus Moguntiæ Tridentum ad Concilium accedit, cui Pontifex gratulatur. a. 1551. n. 38.
Tridento ad ſuam tuendam ditionem

nem redire diſponit. a. 1551. n. 64.

Cogitur teneri. n. 66.

Peculiaris Numinis cura in Mogontini Antiſtitis electione apparet in Daniele Archiepiſcopo renuntiato. a. 1555. n. 70.

Monachi. Aronæ degentes Monachos S. Carolus Borromæus Abbas ad ſanctiorem vitam adducit. a. 1560. n. 95.

Ab Hugonottis in Gallijs ditiſſimè vexati. a. 1562. n. 145.

Decretum in Concilio de Monachis promulgatur. a. 1563. nu. 211.

Monachorum vita apud Armenios. a. 1564. n. 52.

Monaſterium. S. Thereſia à Ieſu Monaſterium Abulæ Carmelitarum ſub perfectiſſima obſeruantia, & pietate inchoat. a. 1561. n. 61.

Monaſteria. Monaſteriorum exemptiones tolli poſcitur, ſed quàm perperam. a. 1562. n. 62. n. 88.

Reformatio Monaſteriorum flagitatur. a. 1561. n. 59.

Scholas, & hoſpitalitatem iterùm in Monaſterijs exerceri petunt à Concilio Galli. n. 88.

Monbrunus Hæreticorum Dux Maloſenam in Comitatu Venuſino occupat, ſed Regia auctoritate cuncta reſtituit. a. 1560. n. 40.

Moniales. Decretum circa ipſas in Concilio promulgatur. a. 1563. n. 211.

Monotapa. Iu ea Rex à Gonzalo Sylueira Societatis Ieſu baptizatus, ad perfidiam rediens, Gonzalum ipſum morti dat. 1560. n. 102.

Mons Alcinus à Garzia Toletano obſidetur. a. 1553. n. 17.

Monſpellien. Academia hæreſi inficitur. a. 1550. n. 36. a. 1556. n. 28.

Mons Politianus in Cathedralem erigitur. a. 1561. n. 70.

Mors. Iuſto Dei iudicio, qui Hæreticorum patrocinium contra Cæſ. ſuſcepere, mortem in ipſo ætatis flore oppetiere. a. 1551. n. 24.

Pia Cardin. Martinuſij interfecti mors. a. 1551. n. 70.

Item Card. Gonzagæ, & Seripandi. a. 1563. n. 58. 59.

Mortis Card. Martinuſio illatæ complices varijs à Deo inflictis pœnis mulctantur. a. 1552. n. 52.

Mortui. Sacrificium Miſſæ pro mortuis offerendum perpetua, & conſtantiſſima Eccleſiæ traditio docet. a. 1552. n. 5. 6.

Moſcouia. Cum Iulio Tertio Moſcouiæ Dux de abiurando ſchiſmate agit. a. 1553. n. 40.

Eius ſuſpecta mens. ib.

Liuoniam flammis, ferroque deuaſtat. a. 1558. n. 20.

Literas pro eo ad Concilium inuitando dat Pius Quartus. a. 1561. n. 17. 55.

Cum Poloniæ Regis ſorore connubium expetit. n. 29.

A Pontifice Romano Regios titulos aliquando flagitauit, ſchiſma pollicitus abijcere. ib.

Poloni magnam Moſcouiæ partem euaſtant. a. 1565. n. 15.

Mottagrondinus Guiſij Ducis Legatus à Caluiniſtis maximis ſupplicijs afficitur. a. 1562. n. 150.

Muſtapha, mare ſuperum latrocinijs infeſtans à Chriſtophoro Canali Veneto capitali ſupplicio, vt latro, direptis nauibus, afficitur. a. 1553. n. 35.

Eius crudelitas in Melitæ obſidione. a. 1565. n. 10.

N

Nauarræ Regnum ob Ioannæ Reginæ hæreſim eius Regni partem, quæ ad ipſam ſpectabat Pius IV. primum occupanti adindicauit. an. 1563. n. 132.

Vide *Antonius Rex*, & *Io. Nauarræ Regina*.

Neapolis. Turcæ Gallis coniuncti Neapolitano Regno minantur. a. 1552. n. 44.

A Dragute Pirata plurimùm vexatur. a. 1554. n. 20.

Exorti Inquiſitionis cauſa tumultus ſedantur. n. 21.

Neapolitani Regis titulus Philippo II. defertur. a. 1555. n. 6.

Feudo eundem excidiſſe iubet Paulus IV. in Conſiſtorio declarari. a. 1556. n. 5. 6.

Neapolitani belli ſucceſſus inter Paulum Quartum, & Philippum Secundum. a. 1555. n. 72. a. 1556. n. 6. 7. a. 1557. n. 11. 16. 18.

Necma Patriarcha Iacobitarum à Pio IV. ad incorruptam cum Romana Eccleſia coniunctionem conſeruandam amantiſſimè excitatur. a. 1562. n. 31.

Neophyti. In India plures Neophyti Chriſtianæ fidei præclara exhibent conſtantiæ, ac virtutis documenta. a. 1554. n. 27. 28.

Nepotes. Pontificios Nepotes nihil cum Palatio Pontificis debere habere commune dicebat Marcellus II. qui nec ipſos inuiſere, aut ab alijs viſitari voluit. a. 1555. n. 16.

Roma, ac gubernio Nepotes ſuos eijcit Paulus IV. a. 1559. n. 31.

Ne lateret quidem Sanctæ Sedis ſuis ſe daturum dicebat Pius IV. a. 1565. n. 21.

Neſtoriani. Aſſyrij ſe Neſtorianos vocant, quod non hæreſis, ſed Patriæ nomen eſt. a. 1553. n. 43.

Nicolaus Cardinalis Gaetanus pro diſſidijs inter Cæſ. Florentinos, ac Senenſes componendis Legatus. a. 1553. n. 21.

Nicolaus Frydus Archiepiſcopus Nacxiuanenſis in maiori Armenia, Commendatur ipſi à Pontifice Abd-Iſu Aſſyriorum Patriarcha. a. 1562. n. 30.

Nicolaus Gaudanus Societatis Ieſu a Pontifice in Scotiam pro fide Catholica reparanda mittitur anno 1562. n. 182.

Nicolaus Hethus Vigornien. Epiſcopus, ſtrenuè pro fide Catholica in Anglia laborans, carceres, ac plurima incommoda tolerat. anno 1550. n. 32.

Nicolaus Quintus Pontifex Maximus eius cum Germanis concordata confirmat Iulius III. a. 1554. n. 19.

Roſam auream Brandeburgico Electori à Nicolao Quinto donatam inter cæteras Reliquias decenter etiam poſt hæreſim à ſucceſſoribus ſeruari cernit Commendonus. a. 1561. n. 34.

Nicolaus à Ponte Orator Venetus egregiam in Concilio Orationem habet. a. 1562. n. 42.

Dux Venetorum poſt aliquot annos electus. ib.

Concilio Venetorum nomine ſubſcribit. a. 1563. n. 220.

Nicolaus Ormanettus à Card. Polo ad Paulum IV. mittitur, vt Legationis ſuæ in Anglia ſucceſſus Pont. edoceat. a. 1557. n. 47.

A Patribus Tridentinis ad Albertum Bauariæ Ducem mittitur, vt à calicis petitione illum dimoueret. a. 1563. n. 42.

Egregium de Ducis pietate Pontifici teſtimonium reddit. ib.

A S. Carolo Card. Borromæo Mediolanum pro reformanda morum diſciplina præmittitur. Vide *Sanctus Carolus*.

Nicoſia. Defertur à Pio IV. Venetis ius Nicoſienſem Epiſcopum nominandi. a. 1560. n. 91.

A Turcis Nicoſia deſtruitur. ib.

Nortumbriæ Dux in Regiam domum coniurat. a. 1553. n. 1.

Exoſa populo eius ambitio. n. 2. Vide *Io. Dudlæus*.

Notarij. Cameræ Notarijs à Pio IV. reformatio præſcribitur. a. 1562. n. 188.

Numidæ ab Hiſpanis deuicti. anno 1563. n. 130.

Nuntij Apoſtolici. Reuocandos, ſi eſſent Epiſc. vt reſidentia ſeruaretur, cenſuit Pius IV. a. 1564. n. 2.

Ab Eliſabeth Angliæ Regina non admiſſi. a. 1561. n. 51.

O

Octauius Farneſius Parma à Iulio III. ei redditur. a. 1550. n. 3.

Iulio Tertio obedientiam exhibet. a. 1550. n. 42.

Pro

Pro Parmæ, & Placentiæ Ducatu inter Cæſarem, Pontificem, & ipſum exortæ ſimultates. an. 1551. n. 13. 14.

Ipſum Pontifici conciliare ſtudet Io. Luſit. a. 1552. n. 36.

Inducias ad duos annos paciſcitur. n. 38. 40.

Protectionis ipſi à Gallis exhibitæ occaſione bellum inter Cęſarem, &Gallos recrudeſcit. a. 1551 n. 66.

Odettus Caſtilio Card. Bellouaci hæreſim profitetur. a. 1561. n. 86.

In hæreſim fœdè lapſus, nec reſipiſcens, Sacerdotiorum omnium redditibus priuatur. ai 1563. n. 48.

Eius impudens inſcitia, quòd Eccleſiam hucuſque erraſſe affirmaret. n 49.

Anathemate perculſus omni munere Eccleſiaſtico ſubmouetur. n. 49.

Eius flagitia. n. 50.

Oenipontum Mauritius Saxo ad Cæſ. inermem inuadendum properat. a. 1552. n. 25.

Obtinet. n. 30.

Oranum Hiſpanorum virtute à Numidis defenditur. an. 1563. nu. 229.

Oratio. Frequens eius vſus Patribus Tridentinis ad robur, & doctrinę lumen promerendum ſuadetur. a. 1551 n. 37.

Oratores Principum. Circa eorum præcedentiam ad diſſentiones tollendas plura in Concilio Tridentino ſtatuuntur. a. 1562. n. 11.

De eorum loco Sancta Synodus declarat, nulli acquiſitum ius, vel præiudicium inductum. a. 1552. n. 22.

Subſcribunt Tridentinæ Synodo. n. 220.

Oratoribus Principum aliquando audientia denegata. a. 1556. n. 5.

Non admiſſi. a. 1558. n. 8.

Vocati ad conſulendum pro rebus Concilij à Pio IV. a. 1560. n. 57.

Ordo. Sacramentum Ordinis, eiuſque doctrina diſcutitur. a. 1552. n. 9.

Articuli circa Ordinis Sacramentum ab Hæreticis impugnati diſcutiendi in Congregat. Concil. exhibentur. a. 1562. n. 89.

Ordinem eſſe Sacramentum prolixè demonſtrat Alphonſius Salmeron Societatis Ieſu. a. 1562. n. 90.

Facultates ſuſcipiendi Ordines à quocumque velut maximè Eccleſiæ Dei noxium tolli petit Petrus è Soto Theologus morti proximus. a. 1563. n. 71.

Doctrina de Sacramento Ordinis promulgatur in Seſſione ſeptima ſub Pio Quarto. a. 1563. n. 127.

Ætas promouendorum, ac mores à Concilio præſcribuntur, anno 1563. n. 195.

Capita circa Sacramentum Ordinis. a. 1562. n. 71. a. 1563. n. 195.

Ordines Sacri. Inſtauratur diſciplina adhibenda in ſac. Ordinibus conferendis. a. 1562. n. 71. 88.

Eorum exercitium Epiſcopis iniungendum. a. 1562. n. 88.

Oſiander. Andreas Oſiander nouum dogma de iuſtificatione promulgat. a. 1551. n. 62.

Oſiandritæ in Poloniam irrumpunt. a. 1556. n. 35.

In colloquio Wormatienſi quid illis euenerit. a. 1557. n. 34.

Otho Henricus Palatinus Catholicam Religionem in ſua ditione proſcribit. a. 1556. n. 26.

Pro Hæreticis apud Regem Galliæ deprecatur. n. 27.

Otho Card. Truchſes illius pij pro fide Catholica labores, & triumphi. a. 1550. n. 22.

Patres Societatis Ieſu adiutores adhibet. a. 1553. n. 39.

Commendatur à Iulio Tertio. ib.

P

Palianum Marco Antonio Columnæ à Paulo Quarto eripitur. a. 1555. n. 72.

Ab eodem Marco Antonio Columna obſidetur. a. 1557. n. 9.

A Pio IV. Marco Antonio Columnæ reſtituitur. Vide *Marcus Antonius Columna*.

Papa. Epiſcoporum cauſæ ad ipſum referantur. a. 1551. n. 52. Vide *Pontifex*.

Pariſium. *Pariſienſis Senatus* in refellendo Ianuarij edicto, æc fide Catholica conſeruanda pietas, ac conſtantia. a. 1562. n. 132.

Omnibus de hæreſi ſuſpectis purgatur. a. 1562. n. 163.

Pariſienſis Senatus querelas quomodo eluſerit Carolus IX. num. 132.

Academia Pariſienſis. Vide *Academia*.

Parma Octauio Farneſio iuxta Conclauis capitula à Iulio Tertio redditur. a. 1550. n. 3.

Contentiones de ipſa inter Cæſar. & Farneſios. a. 1551. n. 13.

Plura ſuper hoc negatio à Pontifice, alijſque tranſacta. a. 1551. n. 13. 14.

Agit cum Rege Galliæ Octauius de danda ipſi Ciuitate Parmenſi. a. 1551. n. 13.

Ab eius infeſtatione Pontificis iuſſu temperatum. aa. 1552. n. 39. 40.

Parochia. Parochialium Eccleſiarum prouiſiones quomodo inſtituendæ. a. 1562. n. 88. 114.

In Parochialibus Eccleſijs conferendis ſummam exoptat vigilantiam Pius IV. a. 1563. n. 44.

Verbo Dei oues ſuas paſcant. annò 1563. n. 195.

Plebem catecheſi erudiant. ib.

S. Paterni Parochus Aurelię ab Hęreticis ob fidem Catholicam immaniter peremptus. a. 1562. nu. 146.

Paulus Tertius conceſſit Germaniæ Epiſcopia populum ſub vtraque ſpecie communicare. a. 1562. n. 52.

PAVLVS IV. antea Io. Petrus Cardin. Caraffa. a. 1555. n. 21.

Prędictum illi ab Eremita valdè probato, dum adhuc in matris vtero portaretur, Pontificale faſtigium. ib.

Die Aſcenſionis Domini Pontifex renuntiatur. n. 22.

Circa Eccleſiarum prouiſiones aliqua ſalubria ſtatuit. n. 23.

Reges de obtento Pontificatu certiores facit. n. 24.

Legationem Anglorum recipit. n. 25. 26.

Epiſcopos plures in Anglia conſtituit. ib.

Hiberniam in Regnum euehit. n. 27.

Damnato Thoma Cramnero Cantuarien. Archiepiſcopo veluti hæretico, Reginaldum Cardinalem Polum Eccleſiæ illi ſufficit. nu. 30. 31.

Reges ad concordiam, interprete Card. Polo, redigere conatur. n. 35.

Curæ Pontificis pro pace. nu. 36. 39.

Priuilegia per Leonem X. Franciſco I. conceſſa Henrico Secundo confirmat ea conditione, vt pacta tunc conuenta ab Adminiſtris Regijs non violarentur. n. 41.

Colonienſes ob præclarum fidei Catholicæ ſtudium commendat. n. 42.

Alberti Bauariæ Ducis pietatem laudat, nouiſque ad eam ſtimulis excitat. n. 44. 45. a 1556. n. 21.

Carolum V. vt Ferdinando Fratri impigrè pro Religione tuenda adſit, hortatur. a. 1555. n. 46.

Ferdinandum Regem, quòd Collegium Societatis Ieſu Pragæ excitare ad tuendam fidem Catholicam meditaretur, commendat, & ad opus vrget. n. 50.

Comitia Auguſtana diſſoluere conatur. ib.

Grauiter de Auguſtano decreto conqueritur. n. 52.

Conſtitutionem contra Hæreticos edit. n. 54.

Aloyſium Lippomanum in Poloniam ad comprimendas inſurgentes hæreſes mittit, Regemque, ac Reginam, Regnique Epiſcopos ſuis epiſtolis exſtimulat. n. 56. 57. 58. 59.

Poloniæ Epiſcopis nationale Concilium meditantibus reſpondet, res fidei non eſſe in nationali Concilio dirimendas. n. 60. 61.
Concilium generale celebrare cupit. ib.
Archiepiſcopo Gneſnenſi Hæreticos Eccleſiæ conciliandi facultatem tribuit. n. 63.
Cardinales creat. n. 71.
Semina belli inter ipſum, & Philippum II. n. 72.
Cardinalem S. Floræ in carcerem detrudi iubet. ib.
Card. Caraffa Paulum in Imperatorem, & Philip. II. commouet, quaſi contra ipſius vitam molitus fuiſſet. n. 73.
Fœdus cum Henrico Secundo ſancit. n. 73.
Morum, ac Datariæ reformationi incumbit. a. 1556. n. 1.
Legatos ad Reges pro pace Scipionem Card. Rebiba, & Car. Card. Caraffam mittit. n. 2.
Concilium Generale apud Lateranum celebrare cogitat. a. 1556. n. 2.
Palianum Marco Antonio Columnæ iudiciaria ſententia aufert. a. 1555. n. 72.
Contra Hiſpaniarum Regem, quòd Neapolitano feudo excidiſſet, proteſtari in Conſiſtorio iubet. n. 5. 6. a. 1556. n. 5.
Eius in Proregem Neapolis querelæ. a. 1556. n. 5.
Bellum inde exortum. ib. n. 6. 7. 8.
Induciæ inter Pontificem, & Proregem, irrito effectu, agitantur. n. 7.
Io. Gropperum Card. creatum, ac dignitatem recuſantem, obedientiæ præcepto ad illam acceptandam adigit. n. 10.
Maximilianum Bohemiæ Regem, ac Ferdinandum Auſtriæ Archiducem ad Hæreticorum elidendos conatus inflammat. n. 16. 18
Anglicanam Synodum confirmat. n. 28.
Poloniæ Regis Oratorem obedientiam exhibentem excipit. n. 29.
Eundem Regem monet, vt Io. à Laſcko, & Petrum Paulum Vergerium Regno eijciat. n. 34.
Item ne quid in Comitijs Regni innouari permittat. n. 35.
Pontificis literas Vergerius cum notis impudentiſſimis excudit. n. 36.
Curæ Pontificis pro Catholica Religione in Polonia conſeruanda. n. 38. 39.
Literas ad Abyſſinorum Imperatorem cum Epiſcopis mittit. n. 42.
Publicam audientiam ad cunctorum querimonias audiendas inſtituit. a. 1557. n. 1.
Cathedræ Sancti Petri, qua Romæ primum ſedit, ſolemnitatem reſtituit. n. 2.
Cardinales creat. n. 3.
Pacis tractatus cum Prorege Neapolitano audire renuit, Gallorum fultus auxilio. n. 5.
Belli exordium à Regno Neapolitano auſpicari iubet. n. 7.
Legatos, ac Nuntios omnes in Regnis Car. V. & Ph. II. reuocat. n. 5.
Feria V. in Cœna Domini excommunicatos declarat Vrbium Sedis Apoſtolicæ inuaſores, etiamſi Imperiali, aut Regia dignitate fulgeant. n. 5.
Tributum nouum ac graue pro bello ſuſtinendo imponit. n. 8.
Ad pacem à pluribus Principibus ſollicitatur. n. 11.
Agit cum Veneto, & Florentino Oratoribus de pace. n. 11.
Signia à Marco Antonio Columna expugnata, ad pacis conſilia magis, magiſque flectitur. n. 9.
Defunctus periculo Paulus, ne Vrbs ipſa inuaderetur, de pace ſeriis cogitat, ac Venetis, & Florentiæ Duce interpretibus, componit. n. 11. 12.
Pacis leges Pontificis nomine à Card. Caraffa exarantur, & ſubſcribuntur, ac viciſſim Philippi nomine à Neapolitano Prorege. n. 14.
Henrico Secundo Franciſci Guiſij Ducis virtutem commendat. n. 16.
Proregem Neapolitanum obſequia exhibentem humaniter excipit; paceque publicè coram Cardinalibus expreſſa poſt Miſſarum ſolemnia vnà cum ipſis prandio adhibet. n. 17. 18.
Roſam conſecratam Proregis vxori dono mittit. ib.
Antonio Card. Triuultio, & Card. Caraffa ad Reges Legatis decretis, pacem inter ipſos conciliare nititur. n. 20. 23.
Indulgentias pro pace orantibus impertitur. n. 27.
Cardinalibus Gallis prouinciam puniendi in illo Regno Hæreticos demandat. n. 29.
Cœtum Wormatienſem diſſolui curat. n. 32. 33.
Vrbi annona laboranti liberaliter ſubuenit. n. 36.
Staniſlaum Hoſium Epiſcopum Varmienſem pro diſponẽda Concilij celebratione cum alijs pluribus Viris probis, ac doctis Romam vocat. a. 1557. n. 37.
Plures pro reformatione conſtitutiones edit, præſertim ſuper beneficiorum prouiſionibus. n. 38.
Sigiſmundum Poloniæ Regem ad extirpanda hæreſum pullulantium germina ſollicitat. n. 38.
Guillelmum Petum Cardinalem creatum Anglicanæ Legationi ſufficit, quem tamen Maria Regina haudquaquam admiſit. n. 43. 44. 45.
Pauli conſilium in abrogãda Card. Polo Angliæ Legatione diſcutitur. n. 42.
Io. Card. Moronum ob prauas quaſdam ſuſpiciones detineri in Arce S. Ang. iubet. n. 46.
Circa optiones Cardinalium, ac eiuſdem Collegij Decanum quædam ſtatuit. n. 48.
Cardinales aliquot pro expediendis negotijs, quæ in publica audientia expediri nequiuerant, deputat. ib.
Sebaſtianum Luſitaniæ Regem, eiuſque Auiam Catharinam defuncto Io. Rege, ſolatur ſuis literis n. 51.
Mulierem Hiſpanam Venetijs concionantem ab incœpto deſiſtere iubet. n. 52.
Philippo Secundo, & Henrico Secundo Regibus literas pro pace inter ipſos ſancienda mittit. an. 1558. n. 1. 2. 5.
Caroli V. Imperij abdicationem, ac Ferdinandi electionem irritam dicit, quòd inconſulto Pontifice facta fuerit, ideòque Martinum Guſmanum Ferdinandi Oratorem excipere recuſat. n. 8.
Scipionem Card. Rebiba in Poloniam, & ad eundem Ferdinandum Legatum decernit. n. 8.
Io. Figuerroa Mediolani Gubernatorem Phil. Secundi nomine ad eum venientem admittere renuit, quod ſacris interdictum diceret ob Apoſtolicum Curſorem Mediolani eius iuſſu fuſte cæſum. n. 8.
Carolo V. defuncto exequias in Sacello Pontificio celebrat, ac tum Imperium vacaſſe profitetur. n. 10.
Germaniæ, ac Poloniæ rebus de Religione periclitantibus occurrit. n. 14. 19.
Pro redimendis Turcarum captiuis Clero Neapolitani Regni ſubſidium imperat. n. 20.
Bergomeñ Epiſcopum hæreſia inſimulatum damnat, omniaque illius acta irrita declarat. ib.
Facultatem libros Hæreticorum legendi abrogat. n. 21.
Plures Epiſcopos in Indijs conſtituit. n. 22.
Officium Vicarij, Inquiſitoris, ac Cameræ Regentis in Cardinalium Collegium transfert. n. 23.
Contra ambientes Pontificatum conſtitutionem edit. n. 23.
Pœnas in Hæreticos, & Schiſmaticos conſtitutas confirmat, & auget. a. 1559. n. 14.
Indulta legendi libros prohibitos in Hiſpania quibuſdam etiam Theologis cõceſſa reſcindit. n. 15.

Red-

Digitized by Google

Redditus vnius Canonicatus, & vnius Præbendæ in ſingulis principibus, & Collegiatis Eccleſijs illius Regni pro Miniſtris Inquiſitionis ſuſtentandis addicit. n. 16.

Sacerdotes in confeſſione ſollicitantes ad ſcelus à ſacris Inquiſitoribus puniri iubet. n. 17.

Sancit, vt Hæretici etiam ſi relapſi non eſſent, capitali ſententia afficerentur. n. 18.

Gliſcentem in Hiſpania, & Italia hæreſim ſtrennè præſocari curat. 20. 21. 22.

Henrico Brunſuicenſi, tres Epiſcopatus in vno germano fratre collocari poſtulanti, conſtanter petitionem admittere recuſat. anno 1559. n. 24.

Sigiſmundum Poloniæ Regem grauiter increpat, quòd nimia erga Hæreticos indulgentia vteretur. n. 27. 28.

Card. Caraffam, alioſque Nepotes Roma, ac gubernatione Eccleſiaſtici Status excludit. n. 30. 31.

Congregationem de bono regimine, eiectis Nepotibus inſtituit. n. 32.

Plures in Belgio Epiſcopatus conſtruit. n. 33.

Grauiter de Nepotibus conqueritur, ac velut diuinans, ſupplicia ipſis ventura prædicit. ib.

Graui morbo correptus obit. n. 35.

Conſeruatoribus Vrbis vectigalia relaxari poſcentibus annuit. n. 32.

Contra ipſius ſtatuam, atque inſignia Familiæ Populi Romani furor exardeſcit. n. 36.

Paulus Odeſcalcus ad Rhetos Nuntios mittitur, vt fluctuantes in fide Catholica confirmaret. anno 1553. n. 38.

In Regno Neapolitano Nuntius iubetur à Pio IV. teſtes audire de his, quæ Carolo Card. Caraffæ imputabantur. a. 1560. n. 97.

Ad Regem Hiſpaniarum Apoſtolicus Nuntius à Pio Quarto mittitur. a. 1563. n. 141.

Paulus Suauius, Pium IV. non tam cogere quàm diſſoluere Concilium cogitaſſe mentitur. a. 1560. n. 59.

Paulus de Thermes Galliæ Regis Orator. De eo Pontifex conqueritur, quòd bellum contra Eccleſiam ſuis conſilijs roboraret. a. 1551. n. 19.

Regem in Conſiſtorio à nota illi inflicta purgare nititur, quòd Eccleſiam ſcindere vellet. a. 1551. n. 50.

Literis Genuenſium interceptis, falſiſque ſuffectis magnam Corſicæ partem, Turcis adiuuantibus, Gallorum Regi ſubigit. a. 1553. n. 35.

In Corſica à ſacrorum Miniſtrorum iudicio abſtinere iubetur. a. 1555. n. 7.

Paulus Vitellius moderator exercitus Octauij Parmæ Ducis. a. 1551. n. 23.

Pauperes. Mirifica Sancti Thomæ de Villanoua erga ipſos miſericordia. a. 1555. n. 67. 69.

Eorum per Vrbem vago diſcurſui occurrere meditantur, Pius IV. ac Clem. X. a. 1561. n. 79.

Congregari in locum vnum Concilium Aquiſgranenſe ſtatuit. ib.

Pax inter Galliæ, & Angliæ Reges firmatur. a. 1550. n. 29.

Iulius III. pacis cupidus cum Farneſijs. a. 1551. n. 14.

A Iulio III. plurimum exquiſita. a. 1552. n. 44.

Pacis tractatus inter Philippum Regem Hiſp. & Pontif. a. 1557. n. 5.

Poſtulatur à Pontifice, & denegatur à Duce Albæ. n. 9.

Procuratur à Venetis. n. 11.

Concluditur, cum reſtitutione omnium, & pacta particularia quoad Palianum reſeruantur. n. 13. 14.

Vniuerſa executioni mandantur. n. 19.

Pauli IV. ſtudium pro pace inter Reges firmanda. a. 1558. n. 1. 2.

Inter Henricum Secundum Regem Franciæ, & Philippum Regem Hiſpaniarum quibus conditionibus ſancita a. 1559. n. 11.

Cum Hugonottis in Gallia firmatur magno Catholicorum omniũ luctu, iniquiſque conditionibus. a. 1563. n. 55. 73. 74. 75.

Peccatum. Numerum, & circumſtantias peccatorum in confeſſione haud quaquam aperiendas blaterant Hæretici. a. 1551. n. 53.

Penſio quo fine, & quibus danda. a. 1562. n. 88.

Peregrini Romam venientes anno Iubilei ſumma excipiuntur charitate à Confratribus Sanctiſſimæ Trinitatis. a. 1550. n. 49.

Peſtis in caſtris Anglorum graſſatur. a. 1563. n. 85. 131.

Petrocouienſia Comitia in Polonia celebrantur. a. 1552. n. 53.

Congregatos ad ſtrenuè contra Hæreticos agendum hortatur Iulius Tertius. n. 55.

Petrus Antonius Capuanus Archiepiſc. Hydruntinus à Legatis Concilij ſummoperè commendatur, quòd Sedis Apoſtolicæ dignitatem nauiter fuiſſet tutatus, an. 1563. n. 193.

S. Petrus Apoſtolus. Porta ſancta in eius Baſilica à Iulio Tertio aperitur. a. 1550. n. 47.

Feſtum Cathedræ Sancti Petri reſtituit Paulus IV. a. 1557. n. 2.

Romam ab hoſtibus defendit. an. 1557. n. 10.

Petrus de Aragonia Archiepiſcopus Panormitanus à Iulio Tertio Cardin. creatur. a. 1553. n. 47.

Petrus Bertanus Epiſcopus Fanen. Cardinalis creatur. a. 1551. n. 74.

Petrus Caniſius Societatis Ieſu Theologiam in Academia Ingolſtadienſi docet. a. 1551. n. 76.

Eius Catechiſmum per omnes hæreditarias Prouincias, proſcriptis cæteris, doceri mandat Ferdinandus. a. 1555. n. 52.

Petrus Franciſcus Ferrerius Cardin. creatur. a. 1561. n. 1.

Petrus Fontidonius Theologus Segobien. Philippi Catholici Regis laudes Oratione in Concilio habita commemorat. a. 1563. n. 95.

Petrus Iacobus Baccius vitam Sancti Philippi Nerij fideliſſimè deſcribit. a. 1564. n. 5.

Petrus Loffredus à Neapolitano Prorege ad Paulum IV. & Cardinalium Collegium pro vitando bello mittitur. a. 1556. n. 6.

Romæ diutiùs, quàm ipſi imperatum fuerat, commoratus, bellum non imminuit, ſed accendit. n. 6.

Petrus Martyr Hereſiarcha à Ricardo Similthæo in diſputationem vocatus, venire recuſat. a. 1550. n. 32.

Aduerſus Euchariſtiam ſcribens à pluribus confutatur. n. 32.

Eius Scriptum pro Sacramentarijs. a. 1559. n. 10.

Petrus Cardinalis Pacecchus. Ipſum ſibi conciliare ſtudet Iulius Tertius. a. 1550. n. 8.

Indulgentiam pro pace Chriſtianorum orantibus, atque Angliæ reductione iuſſu Iulij Tertij promulgat. a. 1553. n. 34.

Paulo IV. acriter pro reformatione vocem extollenti, reformationem à nobis inchoandam, reſpondet. a. 1559. n. 30.

Petrus Paulus Vergerius Heluetios ne ad Concilium irent pluribus excogitatis mendacijs deterreret. a. 1551. n. 11.

Paulus IV. ipſum Polonia eijci imperat. a. 1556. n. 34.

Literis Pont. impudentiſſimas notas addit. n. 36.

Petrus de Soto Ordinis Prædicatorum de Sacramento Ordinis, atque Eccleſiaſtica Hierarchia in Concilio diſſerit. a. 1562. n. 91.

De matrimonio in Concilio diſſerit. a. 1563. n. 21.

Tridenti magna pietate oſtenſa moritur. a. 1563. n. 71.

Quæ Pontifici moriturus ſcribi iuſſerit. ib.

Petrus Strozzius Bonon. agrum vaſtat. a. 1551. n. 17.

Cum Marchione Marignani in Senenſi ditione congreſſus vincitur. a. 1554. n. 20.

Tibur aliaque loca Pontifici erepta recuperat. a. 1557. n. 5.

In obſidione Theonuillæ moritur. a. 1558. n. 6.

Pe-

Digitized by Google

Petrus Toletanus à Iulio Tertio ad Carolum V. mittitur. anno 1550. n. 3.
Philibertus Naldius Burdeſius à Franciſco II. ad Pium Quartum, cùm eſſet Epiſ. Engoliſmenſis, Orator dirigitur. a. 1560. n. 51. 54.
Pro Conc. Pont. rogat. ib.
Card. creatur ab eodem Pontif. a. 1561. n. 1.
Pro cauſis Epiſcoporum in Gallijs cognoſcendis rogans Pont. ab eodem quòd Romæ eſſent cognoſcendæ edoctus quid reſpondeat, non habet. a. 1563. n. 180.
Philippus II. Hiſpaniarum Rex. Ad Imperiale faſtigium illum euehere Carolus V. Pater exoptat. anno 1550. n. 24.
Iubileum anni 1550. à Iulio III. Romam venientibus conceſſum, ipſi quantumuis abſenti, eiuſque, continua commenſalibus concedit. a. 1550. n. 47.
Matrimonium cum Maria Angliæ Regina contrahit, ac Neapolis Rex à Pontifice declaratur. anno 1554. n. 9. 10.
Eius in Anglia aduentus, & pro fide Catholica facinora. n. 13.
Neapolitani Regni feudo excidiſſe, Paulus IV. in Conſiſtorio promulgari iubet. a. 1556. n. 5. 6.
Bello inter Paulum IV. & Proregē Neapolis exorto, ipſe pacis cupidus Senas Pontifici offert. a. 1550. n. 5.
Albæ Duci pacis leges condendi facultatem tribuit. n. 53.
Bellum inter ipſum, & Henricum in Belgio recrudeſcit, ac Sanctum Quintinum ab eius exercitu expugnatur. n. 9.
Legatum ad ipſum mittit Pontif. Cardinalem Caraffam, pacemque cum Henrico ſuadet. n. 20. 22. 23. 24. 25.
Ferdinandum Imperatorem, vt à colloquijs cum Hæreticis celebrandis abſtineat, miſſo ex Hiſpania Theologo grauiter hortatur Pontifex. n. 35.
Pontifici amantiſſimas literas ſcribit. a. 1558. n. 1.
Card. Caraffam Legatum Bruxellis ſummo honore excipit, ac plura cum ipſo negotia tranſigit. n. 1. 4.
Patris, materteræ, ac coniugis funera vno penè tempore lugere cogitur. n. 10.
Eliſabethæ pro Angliæ Regno occupando ſpe Religionis, ac ſimul nuptiarum opitulatur. an. 1559. n. 1. 2.
Pacem cum Henrico ſancit. n. 11.
Hæreſi in Hiſpania pullulanti ſapienter occurrit. n. 21.
Caraffenſes ipſi commendat Pius IV. a. 1560. n. 3.
Omnem nauat operam ad excindendas è ſuis Regnis hæreſes. a. 1560. n. 22.
Facultas ipſi data à Pio IV. in cauſa Bartholomæi Archiepiſcopi Toletani, quo pacto intelligenda. n. 22. 23.
Apud ipſum Pont. agit, vt Eliſabeth Angliæ Reginam ad Catholicæ Eccleſiæ gremium reuocet. n. 43.
Antonium Toletanum in Gallias mittit, vt Nationale Concilium diſſuadeat. n. 49. 50.
Suppetias pro aſſerenda Catholica Religione Gallis offert. ib.
Pontificem ad Nationale Concilium diſſoluendum vrget. n. 51.
Expeditionem in Africam ſuſcipit. n. 87. a. 1564. n. 56.
Subſidium Decimarum, ac ſimul Indulgentiarum à Pontifice pro ea peragenda recipit. n. 88. 89. 90. Item. a. 1561. n. 71.
Americæ Epiſcopatus proprijs redditibus dotat. n. 70.
Ampliſſima ſubſidia ad Galliarum tumultus compeſcendos offert. a. 1562. n. 154.
Augentur indicta ſubſidia Clero in eius Regnis commoranti ad claſſem contra Turcas renouandam. a. 1562. n. 186.
Contemnere generosè decernit honoris apices, dum de Eccleſiæ ſalute agebatur. a. 1563. n. 93.
Eius laudes à Fontidonio in Concilio recenſitæ. n. 95.
Eliſabeth Angliæ Reginæ condemnationem diſſuadet. a. 1563. nu. 115.
Cur Concilium protrahi, optare crederetur. a. 1563. n. 158.
Conqueritur cum Pontifice de ſeueriori Principum reformatione meditata. a. 1563. n. 163.
Quæ ipſi reſponderit Pont. ib.
Ad eum Pont. Car. Vicecomitem mittit, vt Concilio abſoluendo obices tollat. a. 1563. n. 178.
Obiurgat Hiſpanos Præſules, quòd Pontificiam auctoritatem non eo, quo par fuerat, ſtudio fuiſſent in Concilio tutati. a. 1563. n. 191.
Eius mens circa initium, ac finem Concilij. n. 192.
Oratores ad Carolum IX. pro Cōcil. recipiendo mittit. a. 1564. n. 7.
Suum Roma reuocat, quod Gallo primas detuliſſet Pius. n. 57.
Canonizationem Beati Didaci petit. n. 58.
Concilium Tridentinum recipit. a. 1564. n. 50. 55.
Melitæ a Turcis obſeſſæ ſuccurrit. a. 1565. n. 12.
In Belgio in ipſum turbæ excitantur. n. 17.
Philippus Laſcaris à Turcis ad noſtros profugus, eorum proditis conſilijs plurimum Melitenſi liberationi proficit. a. 1565. n. 11.
Philippus Melanchthon, Confeſſionem Auguſtanam pluriès immutat. a. 1557. n. 41. a. 1560. n. 18. 20.
Eius mors. anno 1560. numero 100.
S. Philippus Nerius cum alijs pijs Viris SS. Trinitatis Archiconfrat. ad Peregrinos excipiendos inſtituit. a. 1550. n. 49.
In Indias nauigare pro martyrio ſubeundo cogitans, cæleſti iuſſu Romæ ſubſiſtit. a. 1557. n. 50.
Filios, quos Chriſto pepererat, ſimul cōuiuere inſtituit. a. 1564. n. 5.
Adminiſtrandam Florentinorum Ædem recipit. ib.
Pio IV. morienti adeſt. an. 1565. n. 28.
Card. Alexandrino Pontificatum prædicit. n. 28.
PIVS IV. antea Io. Angelus Card. Medices Mediolanen. creatur Pōtifex. a. 1559. n. 38.
Condonat plebi Romanæ crimina Sede vacante patrata ad preces Cardinalis Caraffæ. ib.
Pœnas ſtatuit pro delictis Sede vacante in poſterum acriùs puniendis. ib.
Contra perſonas Cardinalium conſtituit non iudicandum, niſi in caſu hæreſis, ſchiſmatis, aut læſæ Maieſtatis, ac ſimul de non alienando, ſeù infeudando bona Eccleſiaſtica. n. 38.
Eius patria, natales, virtutes, munia, mores. n. 39. 40.
De Pontificia dignitate in eum collata mittit literas Philippo Regi Hiſpaniarum. n. 41.
Item Duci Venetiarum. n. 42.
Tribus celebrioribus anni totius Paſchatis feſtiuitatibus euenit, vt naſceretur, Pontifex crearetur, ac thiara Pontificia redimiretur. a. 1560. n. 1.
Ferdinandum I. in Imperatorem agnoſcit. n. 2.
Propterea ab eodem Imperatore grates redditæ. n. 2.
Miſſo Nuntio ad Philippum proponit reſtitutionem Palliani pro pace Caraffenſium, ac petit patrocinium pro exactoribus collectorum Cruciatæ. n. 3.
Reformationi, alijſque Eccleſiæ negotijs ſedulò incumbit. n. 4.
Principes ad fidem tuendam hortatur. n. 4.
Sigiſmundum Poloniæ Regem de extirpandæ hæreſis ſtudio commendat. n. 6.
Archiepiſcopum Gneſnenſem, & alios Poloniæ Præſules hortatur, vt in Hæreticos agant. n. 7.
Concilium celebrare cogitat. n. 11.
Strigonienſem Archiepiſcopum, vt in piè cęptis conſilijs aduersùs Hæreticos perſiſtat, hortatur. n. 9.
Archiepiſcopo Moguntino ſcribit, vt ſui Cleri reformationi incumbat. n. 11.
Idem ſcribit Archiepiſcopo electo

Co-

Colonienſi, atque Colonienſes laudat, qui cincti Hæreticis, Religionis cauſam propugnabant. n. 12.
Ferdinandum Imperatorem ad pietatem Chriſtianam prouehendam inuitat literis. n. 14.
Item Maximiliano Bohemiæ Regi, qui perlectis Hæreticorum libris in fide fluctuabat, Hoſium mittit, vt eum confirmet. n. 15.
In cauſa Bartholomæi Archiepiſcopi Toletan. Philippo Secundo facultates aliquas impertitur, eaſque, quales ſint, & quomodo intelligendæ, nouo diplomate declarat. n. 22. 23.
Oratorem Regis Francorum, ac Scotiæ Reginæ excipit. n. 24.
Confirmat Franciſco Secundo priuilegia Patri, & Prædeceſſoribus ſuis à Pontifice conceſſa. n. 25.
Gratulatur eidem Regi, quòd de Geneua occupanda conſilia ſuſceperit. n. 29.
Heluetios ad idem inuitat. ib.
Franciſcum Card. Turnonium exercendæ fidei cenſuræ in Gallijs præficit. n. 30.
Eundem cum Carolo Card. Lotharingio ad perditos Clericorum mores emẽdandos hortatur. n. 32.
Pij erga Hæreticos benignitas, & miſericordia. n. 35.
Epiſcopum Nannetenſem hæreſis damnatum anathemate ferit; Niuernenſem abſoluit. n. 35.
Georgium Armeniacum Cardinalem in Benearuiam ad hæreſim excindendam mittit. n. 36.
Antonium Nauarræ Regem hæreticos concionatores admittentem ab incepto ſuis litteris dimouere conatur. n. 37.
Io. item Nauarræ Reginam vt ſe ab Hæreticorum conſuetudine ſubtrahat, monet. n. 38.
Aueninnen. ditionem ob hæreticorum propinquitatem Card. Armeniaco commendat. n. 39.
Eliſabeth Angliæ Reginam, ex tortis in Regno turbis, ad Catholicam Eccleſiam amantiſſimis litteris inuitat. n. 42.
Plura ea de cauſa apud Philippum Hiſpaniarum Regem, Ferdinand. Cæſ. Catholicumque in Anglia Oratorem molitur. n. 43. 45.
Admonet Philippum, quam malè ſuis Regnis vertat, ſi hæreſis in Anglia vigeat. n. 46.
Abb. Mannæ à Gallorum Rege ad Pont. pro Concilij Oecumenici inchoatione miſſo, conſilium de quantocyus illud Tridenti indicendo aperit. n. 53. 54.
Plures circa Cõcilij renouationem difficultates Cęſar proponit. n. 55.
Pontifex cunctas remouet. n. 56.
Oratores Principum conuenire apud ſe iubet, vt de Concil. maturando ipſos alloquatur. n. 57.
Dolet propter controuerſias inter ipſos de præcedentia plurima impediri Eccleſiæ bona. ib.
Reges, ac Principes ſuis literis certiores de huiuſmodi conſilio facit. n. 57.
Cum Marco Antonio Amulio Veneto Oratore ſæpiùs de Conc. diſſerit. 57. 58.
Petrus Soauius contra Pium Quartum mentitus, quod Conc. non tàm cogere, quàm diſſoluere optaret, confutatur. n. 59.
Pontificem Concilio adeſſe rogat Cæſar. n. 61.
Epiſcopos ad perſonalem reſidentiam præceptis, & priuilegijs extimulat. n. 63.
Articulos fidei per Epiſcopos in conſecratione iureiurando confirmandos promulgat. n. 64. 65.
Nicolaum Archiepiſcopum Strigonien. ad Cleri mores reparandos, ſimulque ad Concilium propediem indicendum inuitat. n. 66.
Supplicationes, & ieiunia ad opem Diuinam implorãdam pro Conc. aperitione imperat. n. 67.
Indulgentias impertitur. n. 68.
Conc. ad diem Paſchatis Tridenti indicit. n. 69.
Imperatorem, Reges, ac Principes, & Ciuitates quamuis Lutheranas ad Concilium inuitat. n. 70. 71. 72. 73. 74. 75.
Cophtorum quoque Patriarcham ad Concilium inuitat. n. 77.
Car. IX. de extincto Franciſco II. fratre, ac Mariam Scotiæ Reginam de ſponſo per epiſtolas conſolatur. n. 83.
Obedientiã ab Antonio Rege Nauarræ, atque à Ioanna vxore recipit, ac literas mittit. n. 85.
Phil. II. Africanam expeditionem ſubſidijs temporalibus, ac ſpiritualibus adiuuat. n. 88. 89. 90.
Venetos ob præclara in Chriſtianam Rempublicam merita, Nicoſienſis Archiepiſc. deſignandi prærogatiua decorat. n. 91.
Cardinales creat, & in bis Sanctum Carolum Borromæum, quem & Mediolanen. Arch. & ſupremum Status Eccleſiaſtici moderatorem conſtituit. n. 92. 93. 94.
Carolum, & Alphonſum Caraffas Cardinales in Ælia Arce cuſtodiri iubet. n. 97.
Io. Card. Moronum ab omni criminis ſuſpicione immunem declarat. n. 98.
Vrſinæ familiæ Ducatus titulum attribuit. a. 1560. n. 103.
Legatos ad Concilium Tridentinum Card. Mantuanum, & Puteum declarat. a. 1561. n. 1.
Card. creat. n. 1.
Card. Seripandum, Hoſium, ac Simonettam ad Conc. Legatos addit. ib.
Archiep. Marcamano in Armenia pallium concedit. ib.
Diploma facultatum Legatis tribuit. n. 2.
Indulgẽtias ipſorum ingreſſui præſentibus impertitur. n. 4.
Facultatem ſi opus eſſet, aliò Conc. transferendi tribuit. n. 7.
Sancit, non ad Concilium, ſed ad Cardinales Pont. electionem etiam Conc. aperto ſpectare. n. 8. 9.
Pontificem non poſſe ſibi ſucceſſorem eligere. n. 9.
Indulgentias, ac ſupplicationes pro felici Conc. inchoatione indicit. n. 10.
Procuratores Epiſcoporum à ſuffragio ferendo in Concilio arcet. n. 11.
Circa præcedentias nulli ius acquirendum declarat. n. 12.
Reformationi Datariæ, ac Camerariatus incumbit. n. 13.
Tempore Concilij Cardinales non creandos decernit. ib.
Sebaſtianum Portugalliæ Regem, Albertum Marchionem Brandeburg. Magnum Theutonicorum in Liuonia Magiſtrum, 10. Baſilium magnum Moſcouiæ Ducem ad Conc. inuitari ſatagit. n. 14. 17. 55.
Miſſo ad Germaniæ Principes Cõmendono, & Delphino, illos pariter ad Concilium inuitat. n. 18.
Principes Germaniæ quamuis Lutheranos, dilectos filios ſuis literis compellat. n. 26.
Ioachimus Marchio Brandeburgenſis, quamuis à fide alienus, de Pontifice tamen, & Rom. Eccleſia mentionem nunquam ſine honore vſurpauit. n. 34.
Summo in honore Pium IV. ſemper habet Cliuen. Dux. n. 40.
Nouis Louanij exorientibus opinionibus ſilentium indicit. n. 46.
Sueciæ, & Daniæ Reges ad Concilium inuitare ſtudet. n. 47.
In Angliam pro Concilij indictione Nuntium mittit, ſed Inſulæ aditu prohibetur. n. 51.
S. Thereſia Romam Chriſto edocẽte, ad Pont. pro nouo Carmelitarũ cõdendo Monaſterio mittit. n. 61.
Nuntios ad Imperatorẽ Æthiopiæ pro Concilio Pius mittit. n. 64.
Ferdinando Cæſ. ac Philip. Hiſpaniarum Regi, & Antonio Card. Granuellano Soc. Ieſu Sacerdotes commendat. n. 65. 66. 67.
Difficultates in circumſcribendis Epiſcoporum limitibus in Belgio exortas tollit. n. 69.
In Belgio, & America nouos Epiſc. conſtituit. a. 1561. n. 69. 70.
Seueram de Card. Caraffa, ac Paliani Duce animaduerſionem ſumit. n. 80.
Ad hanc ſe coactum literis ad Duces Caraffenſes datis teſtatur. ib.
Carolum V. ac Philippum filium de

de calumniis, quibus à Card. Caraffa impetiti fuerant, innocentes declarat. n. 81.
Plures, ac ſaluberrimas contra homicidas, contra ſcelerũ ſollicitatores in cõfeſſionibus, alioſque, conſtitutiones edit. a. 1561. n. 78. 79.
Luſitaniæ Regi Decimas indulget, ac Regni Henricum Card. Legatum ereat, & Catharinam Reginam, ne recedat ab adminiſtratione approbat. n. 73. 74. 75.
Car. Francorum Regem, miſſo Ferrarien. Card. Legato ad diſſidia Religionis compeſcenda, ac ſeditiones ſedandas hortatur. a. 1561. n. 84.
De eodem Antonium Nauarræ Regem, ac Ludouicum Condæum Principem rogat. n. 85.
Gallici Regni, poſtquam hæreſes fouit, calamitates deplorat. n. 86.
Auenionen. Inquiſitores monet, vt accuſatores Hæreticorum non nominentur. a. 1561. n. 104.
Auraſiç Ducem ad repellendas è ſua ditione hæreſes extimulat. n. 104. 105.
Sabaudiæ Ducem hortatur, vt in ſua ditione omne ſtudium Inquiſitoribus à Magiſtratibus deferri curet. n. 106.
Patriarcham Aſſyriorum fidem Catholicam profitentem Romæ excipit. a. 1562. n. 28. 30.
Armenios, ac Iacobitas ad coniunctionem cum Romana Eccleſia tuendam hortatur. n. 30. 31.
Calicis vſum Clientibus Imperatoris certis legibus permittit. anno 1662. n. 85.
A graui morbo conualeſcens conſtitutionem edit, Sede vacante, non à Concilio, ſed à Cardinalibus Pontificis electionem fieri debere. a. 1562. n. 105.
Conqueruntur de Pio apud Conc. Card. Lotharingus, & Gallici Oratores, quòd non idonea ſubſidia, eaque arctioribus conditionibus conſtricta, contra Hugonottos ſubmiſerit. a. 1562. n. 115.
Procuratores Epiſcoporum in Cõcilio ad afferendas tantùm excuſationes, non verò ad ſuffragia admitti iubet Pius IV. a. 1562. nu. 126.
Ioachimum Brandeburgicum, vt pios viros ad Concilium mittat hortatur. a. 1561. n. 127.
Carthuſianis Eccleſiam Sanctę Mariæ Angelorum ad Thermas Diocletiani attribuit. a. 1562. n. vlt.
Lucenſes datis literis commendat, quòd Mercatores ſuos Lugduni agentes ab Hæreticorum conſuetudine omninò abſtinere monuerint. a. 1561. n. 138.
Antonium Nauarræ Regem ob perculſum pro Catholica fide fœdus commendat. a. 1562. n. 141.
Catherinam Reginã ad fœdere Catholico exultantẽ ad conſtantiam in fide tuenda hortatur, a. 1562. n. 142.
Subſidia Gallorum Regno mittit, quæ varijs pactionibus curat erogari. a. 1562. n. 151.
Catherinam Reginam, Proceresq; Galliæ ad Religionis cauſam tuẽdam nouis literarum ſtimulis inflammat. a. 156. n. 158.
De morte Antonij Nauarræ Regis Catherinam Reginam, ac Cardinalem Borbonium ſolatus, vtriſq; Regni, ac fidei tuitionem commendat. a. 1562. n. 171. 173.
Scotiæ Reginam per literas ad fidẽ Catholicam aſſerendam confirmat. a. 1562. n. 182.
Ord. S. Stephani militarem confirmat. a. 1562. n. 185.
Auget indicta Clero ſubſidia in Ph. Hiſpaniarum Regnis ad Turcas comprimendos. n. 186.
Reformationem Conclauis, ac Tribunalium Vrbis inducit. a. 1562. n. 188.
Marcum Antonium Columnam in gratiam, ac bonorum omnium poſſeſſionem admittit. ib.
Pro Conclaui, ac Tribunalibus Vrbis à Pio IV. ſancita. a. 1562. n. 188.
Proceres Galliç ad funditus Hugonottam hæreſim delendam literis adhortatur. a. 1563. n. 2.
Cardinales creat. a. 1563. n. 12.
Bononiam adire meditatus, diſceſſionem differt. a. 1543. n. 30. 40. 41.
A Ferdinand. Cæſ. Tridentum inuitatur. a. 1563. n. 31.
Acceptis ab ipſo longis ſuper rebus Concilij, ac reformationis epiſtolis reſponſum reddit. n. 34. 35. 38.
Germanis plura grauamina obtendentibus prudenter reſpondet, ac iniuſtas querelarum cauſas demõſtrat. a. 1563. n. 44.
Contra Hæreticos, ſiuè Hæreticorum fautores, quamuis fuerint Eccleſiaſticæ dignitatis viri, ab Inquiſitoribus iudicialiter agi imperat. n. 1563. n. 47.
Odettum Card. Caſtilioneum hæreſi inquinatum gradu, ac beneficijs omnibus deijcit. a. 1563. n. 48. 49.
Diſcedentes à Concilio Epiſcopos pœnis etiam propoſitis retineri iubet, profectoſque reuerti, atque alios nondum venientes Tridentum adire ſuis literis hortatur. a. 1563. n. 57.
Ferdinando Imperatori, vt diſſenſiones in Concilio tollat, ſcribit. a. 1563. n. 67.
Tranſlationi Concilij non aſſentitur. a. 1563. n. 79.
De loco Oratori Hiſpaniarum in Concilio dando nimium Hiſpano fauet. an. 1563. num. 106.
Contrà ipſum proteſtationem acerrimam meditantur Galli, n. 105.
Card. Lotharingus literas expoſtulatorias ad ipſum ſcribit. n. 109.
Mariæ Scotiæ Reginæ Oratorem excipit. a. 1563. n. 113.
Scotos præcipuè Nobiles ob cultum erga Apoſtolicam Sedem commendat. ib.
Io. Nauarræ Reginam anathemate ob hæreſim percellit, partemque Regni, quæ ad ipſam ſpectabat, primum occupanti adiudicat. a. 1563. n. 132.
Guilelmum Auraſiæ Ducem monet, vt Hæreticos Præfectos ſua Ciuitate eijciat, ac reliqua Religioni aduerſantia inhibeat, ſed fruſtra. a. 1563. n. 135.
Literas querimoniæ plenas Comiti de Luna, quod noua ſemper in Concilio vellet proponere, ſcribit. a. 1563. n. 142.
Card. Lotharingum multis laudibus effert, Romamque inuitat. a. 1563. n. 161.
Concilij abſolutionem vrget. anno 1563. n. 171.
Ad Philippum Hiſpaniarum Regẽ Carolum Vicecomitem mittit, vt pro Concilij abſolutione impedimenta tollerentur. a. 1562. n. 178.
Pro ſanciendo fœdere contra Turcas in colloquium cum Regibus venire meditatur. a. 1563. n. 179.
Epiſcoporum hæreſis inſimulatorum cauſas in Gallijs cognoſci vetat. a. 1563. n. 180. 181.
In gratiam Card. Lotharingi eorũ reſipiſcentiã prçſtolatur. n. 181.
Iacobum Namurcenſem Ducem fidei Catholicæ ſtrenuum defenſorem datis literis commendat. a. 1563. n. 181.
Ab infirmitate conualeſcens, de Cõcilij exitu felici certior factus, Cardinalibus annuntiat, ac ſupplicationes pro gratijs Numini referẽdis indicit. a. 1563. n. 222.
Morbo corripitur, vndè & Concilij abſoluendi maior ſtimulus Legatis additus. a. 1563. n. 205.
Pro ſimultatibus Poloniæ componendis epiſtolas, & Commendonum Nuntium mittit. a. 1563. n. 186. 187.
Car. Card. Lotharingum, ac Staniſlaum Card. Hoſium cum alijs, qui in Concilio ſtrenuè laborauerant, ſummis laudibus effert. a. 1563. n. 223.
Sebaſtianum Luſitaniæ Regem ad ferendam Abyſſinis opem hortatus, ipſum commendat, quod tàm parato animo expeditionem ſuſceperit. a. 1563. n. 226. 227.
A Maximiliano II. fidei Sacramentum exigit. a. 1563. n. 228.
Tridentinum Concilium confirmat. a. 1564. n. 1. 3.

Gloſ-

Gloſſemata, & commentaria in ipſum inhibet. n. 3.
Epiſcopis omnibus Reſidentiam imperat. a. 1564. n. 2.
Epiſcopos, qui ad Reſidentiam tenentur, non ampliùs in Nuntios eligere ſtatuit. ib.
Reges, & Principes ad Conc. ſuſcipiendum hortatur. a. 1564. n. 6. 7.
Ad Regem Galliarum Legationem tùm ſui, tùm Cæſaris, Phil. Hiſp. Regis, ac Philiberti Sabaudiæ Ducis nomine pro Concilio ſuſcipiendo deſignat. ib.
Plura actorum Concil. Tridentini exempla Proſpero Sanctacrucio Apoſtolico Nũtio in Gallias mittit, vt in illo Regno illud indicat. a. 1564. n. 12.
De Maximiliano in Imperatorem electo Cardinales certiores facit, & ſimul, quod debitam ſubiectionem Pontifici fuerit pollicitus, eique confirmationem, quamuis aliquis in electione defectus irrepſerit, cenſuit concedi. n. 27.
Confirmato Maximiliano eius Oratorem in publico Conſiſtorio ad obedientiam recepit. ib.
Maximilianus Imperator, & Albertus Bauarię Dux à Pio IV. petunt Sacerdotum coniugia, & calicis vſum pro Germanis. n. 28. 29. 38.
Poſtulat idem Maximilianus, vt Archiepiſcopo Pragenſi detur facultas Calixtinos quibuſdam appoſitis conditionibus Sacerdotio initiandi. n. 31.
Ioannem Card. Moronum in Germaniam Legatum decernit. n. 33.
Epiſcopos Germaniæ ad Tridentin. Conc. ſuſcipiendum, ac publicandum hortatur. n. 34.
Fridericum Colonien. Arch. admonet, vt publicum intemeratæ fidei documentum edat, ac Hæreticos ſtrenuè è ſua Prouincia eliminet. n. 34.
Vſum calicis certis quibuſdam conditionibus in Germania indulget. n. 35.
Exequias Ferd. Romanorum Regi parari iubet. n. 37.
Maximilianum filium de Patris morte ſuis epiſtolis ſolatur, ac Legatum ſuum ad ipſum deſtinat Card. Altemplium. ib.
Conc. Tridentini acta in Poloniã ad Commendonum Apoſtolicum Nuntium mittit, eiuſque opera in Comitijs Regijs recipitur. n. 44.
Item in Scotiam, & Luſitaniam, n. 49.
Venetos, quòd tàm prompto animo Concilium exceperint, commendat, alijſque Principibus in exemplum adducit, ac inſuper Pontificium Palatium Romę propè Ædem Diui Marci Reipublicæ Venetæ dono dat. n. 50.
Armeniorum Patriarchę Internuntius obedientiam Pio IV. exhibet. n. 51.
Patriarcham Niniues fidei formulam, qua Malabares in Indijs inſtruat, edocet. n. 52.
Conceſſas libros Hæreticorum legendi facultates reuocat, ac per Franciſcum Ferrerium Indicem prohibitorum librorũ condi mandat. n. 53.
Franciſcum Auanzatum, & Honuphrium Panuinũ celebriores MS. Bibliothecas luſtrare iubet, atque ad eorum fidem SS. Patrum Volumina corrigi. ib.
Seminaria Clericorum excitari curat, ipſeque primus in Vrbe Rom. excitat, curæque PP. Soc. Ieſu, illud commendat. n. 53.
Patres Societatis Ieſu in Germania calumnijs impetitos tuetur, ac mirificè commendat. n. 53. 54.
Conſtitutionem aduersùs Simoniacos confidentiarios edit. n. 55.
Oratori Regis Galliarum antiquũ ſeruari locum in Pontificia Aula, decernit. n. 57.
Eccleſiam Sanctæ Fidei in Indijs in Archiepiſcopalem erigit. n. 58.
Inſtante Philippo II. pro B. Didaci Ordinis Minorum canonizatione, eius cauſam Cardinalibus quibuſdam cognoſcendam delegat. n. 58.
Gręcis in Sicilia viuentibus conceſſa indulta reſcindit. ib.
Piceni tumultus, ac præſertim Aſculanæ Ciuitatis immiſſo Cincio Capiſucchio compeſcit, ac poſtmodum eiuſdem Prouinciæ Legatum Card. ab Altemps declarat. n. 59.
Maximiliano coniugium Sacerdotum petenti fortiter reluctatur. a. 1555. n. 3.
Duos Theologiæ, & Canonum ſcientia peritiſſimos Internuntios ad eum decernit, vt ab incœpto abſiſtat. n. 3.
Conſpirant contra Pium IV. Sicarij quidam, ac perduelles, ſed coniuratione detecta, ſupplicijs afficiuntur. n. 4.
Excubię Pont. ſaluti adduntur. n. 5.
Perfugia in ædibus Cardinalium, & Oratorum vetat, n. 5.
Priuilegia cum Tridentini Concil. decretis pugnantia cuncta reſcindit. ib.
Nuntios Apoſtolicos apud Reges nominationem ad Cardinalatum precibus extorquentes, conſtitutione edita grauibus coërcet pœnis. n. 5.
Cardinales viginti tres creat die vndecima Martij. a. 1565. n. 6.
Vgonem Card. Boncompaguum pro cauſa Archiepiſcopi Toletani Legatum in Hiſpaniã mittit. n. 7.
Committit ipſi curam Neophytos in Regno Valentino ob matrimonia cum conſanguineis contracta, a cenſuris ſoluendi. ib.
Melitenſem Inſulam à Turcis oppugnatam pecunia, & copijs adiuuat. n. 9.
Fœdus cum Heluetijs paciſcitur. n. 9.
Supplicationes, ac Indulgentias ad Diuinam opem contra Turcas implorandam indicit. ib.
Subſidium Statui Eccleſiaſtico pro tuenda Hungaria, & Melita imponit. n. 12.
De inſigni parta victoria grates Numini reddit. n. 13.
Quinquaginta millia aureorum Imperatori pro bello Hungariæ ſuppeditat. n. 13.
Cum Maria Regina Scotiæ, vt affini ſuo nubat, diſpenſat. n. 19.
De ſuo erga conſanguineos amore quid diceret Pius IV. n. 21.
Annibali Altempſio morti proximus centum millia aureorum legat. ib.
S. Car. Borromæum Bononiæ, ac Romandiolæ Legatum, ac ſimul per totam Italiam ad Conc. Tridentinum indicendum Legatum creat. ib.
Religioſos ab Epiſcopatuũ ambitu edita conſtitutione coërcet. n. 23.
Circa Titulares Epiſcopos plura conſtituit. ib.
Sanctionem Pauli IV. de rebus Eccleſiæ non alienandis temperat. n. 24.
Car. Card. Borromæum Maiorem Pœnitentiarium conſtituit, ac Pęnitentiariæ, & Camerariatus Reformationi incumbit. ib.
Eundem ad excipiendas Barbaram, & Ioannam Auſtriacas Tridentũ deſtinat. n. 26.
Morti proximus à Sancto Carolo Borromæo Eccleſiaſticis Sacramentis munitur. n. 28.
S. Philippum Netium aſſiſtentem in morte habet. ib.
Gabriel Palæottus, & Guilelmus Sirletus Cardinales pariter adſunt. ib.
Annum agens 66. menſes 8. dies 9. Pontificatus 5. menſes 11. dies 25. moritur, ac poſtea cadauer eius ad S. Mariæ Angelorum ad Thermas reconditur. ib.
En Pontifice pax, annona, ac plurima Italiæ, Vrbique commoda viguere. ib.
Placentia. Simultates inter Carolum Quintum, Pontificem, & Octauiũ Farneſium ſuper Placentina Ciuitate, a. 1551. n. 13. 14.
Item inter Pont. & Octauium. n. 6.
Pœnitentia. Exhibentur in Concilij Congregationibus articuli diſcutiendi circà Sacramentum Pœnitentiæ, a. 1551. n. 53.
Errores Hæreticorum circa ipſam. n. 53.

Pœnitentiæ publicæ reſtitutio expoſcitur à Gallis, ac quid illis à Legatis Tridentinis ac Cardinalibus Romæ reſponſum. an. 1562. n. 88.

Pœnitentiarius. Officium Pœnitentiarij Sede vacante non vacare, declarat Paul. IV. a. 1558. n. 23.

Defuncto Card. S. Ang. S. Car. Borromæus ſummus Pœnitentiarius renunciatur. a. 1565. n. 24.

Pœnitentiariæ reformatio peragitur. a. 1562. n. 188.

Politici cùm res diuinas tractare præſumunt, oſtendunt ſe neſcire, qui aut de quibus loquantur, & quam peſſimè catholicam fidem eiurarint in Anglia ſub Eliſabetha Regina. a. 1559. n. 4.

Polonia. Ab ea Hæreticos auertendos curat Iul. III. a. 1550. n. 39.

Serpente in Polonia hæreſi, Pont. Epiſcopos vniuerſos ad Sacerdotalem vigilantiam hortatur. n. 42.

Poloniæ Regis nomine Orator ad Pontifici obedientiam exhibendam mittitur. a. 1550. n. 42.

Polonia hæreſi miſerè fœdatur. a. a. 1553. n. 53. a. 1555. n. 55.

Poloniæ Proceres ad fidem Catholicam conſeruandam hortatur Iulius III. a. 1553. n. 41.

Hæreſi in Poloniam irrepenti Paulus IV. per Nuntios, & Epiſcopos occurrere conatur, Regemque, ac Præſules monet. a. 1555. n. 56. 57. &c.

Nationale ibi Concilium pro rebus fidei tractandis conflari, indecens veluti remedium improbat. n. 60.

Plures Hæreſiarchæ illuc conuolant, ac Mahometiſmum inuehunt. n. 55.

Epiſcoporum poteſtas contra Hæreticos in Polonia, praua Regis facilitate ſuſpenditur, de quo Pontif. conqueritur. a. 1556. n. 35.

Io. Canobium in Poloniam pro rebus Concilij mittit. a. 1561. n. 55.

Noua in Polonia hæreſis tres Deos ſtatuens emergit. n. 60.

Poloniæ Regis potentiam metuunt Principes Proteſtantes Germaniæ. a. 1561. n. 29.

Orator Regis Poloniæ ad Concilium Tridentinum vadit. a. 1562. n. 106. a. 1563. n. 125.

Latiùs hæreſis in Polonia diffunditur, ac inſuper Epiſcopi inter ſe variis diſſenſionibus agitantur. a. 1563. n. 185.

Eos ad vnitatem reuocare ſtudens Pius IV. datis literis, ac miſſo Io. Franciſco Commendono Veneto Apoſtolico Nuntio, enititur. n. 186. 187.

Eius ſtudium pro Rege in Hæreticos extimulando, ac ſimul Epiſcopis ad vnitatem redigendis. a. 1564. n. 40. 41.

Concilium Tridentinum opera Commendoni in Polonia recipitur. a. 1564. n. 44.

De Concilio admiſſo Pium IV. certiorem facit Poloniæ Rex. n. 46.

Edictum contra omnes Hæreſiarchas in Varſauienſi Cõuentu promulgat. n. 47.

Bernardinus Ochinus infamia Apoſtata Polonia eijcitur. n. 48.

Poloniæ Rex pacis inter Cæſarem, ac Solymannum interpres. anno 1565. n. 15.

Moſcouiam Poloni magnis excurſionibus vaſtant. ib.

In Lituania magno auſu ſacra conculcata, ac Sacerdos ipſum Auguſtiſſimum Sacramentum gerens fuſte contuſus. a. 1565. n. 15.

Pomeſania. Epiſcopus Pomeſanienſis Diœceſim ſuam hæreſi inficit. a. 1550. n. 41.

Culmenſi Epiſcopo commendatur Eccleſia illa. ib.

Pompeus Columna ad Melitæ obſidionem à Pio IV. copiarum Dux miſſus. a. 1565. n. 9.

Pompeus Zambecarius Epiſc. Sulmonenſis de vita, & miraculis Beati Gundiſalui iubetur inquirere, cùm eſſet in Luſitania Nuntius. a. 1551. n. 78.

Pontifex. Ad ipſum ſpectat de Eccleſiæ Miniſtris iudicium ferre. an. 1555. n. 7.

Eius conditio multis caſibus obnoxia. n. 15.

Ad ſui cuſtodiam milites tenere renuebat Marc. II. a. 1555. n. 16.

Contra Rom. Pont. impudentiſſimè obloquitur in ſcholijs ad Paul. IV. epiſtolas P. Paulus Vergerius. a. 1556. n. 36.

Pontificem Antichriſti ſpecie Caluiniſtæ pingebant. a. 1560. n. 41.

Electionem Pont. non ad Conc. ſed ad Cardd. ſpectare declarat Pius IV. a. 1560. n. 8. & 1561. n. 8.

Succeſſorem ſibi eligere non poſſe declarat Pius IV. a. 1561. n. 9.

Magnæ in Concilio obortæ concertationes cum Orat. Gallis ſuper verba, *quòd Pontifex habebat plenam auctoritatem paſcendi, ac regendi Vniuerſalem Eccleſiam*. an. 1563. n. 7. vſque ad 12.

Plures in Concilio contendunt à Pontifice non conferri poteſtatem iuriſdictionis, ſed locum, clauesque non tantùm Petro, ſed etiam Epiſcopis collatas nonnulli inferunt. a. 1562. n. 104.

De Pontificia auctoritate in Concilio plures ſententiæ. n. 104. 123.

De electione Pontificis per Cardinales celebranda conſtitutionem edit Pius IV. n. 105.

Concilium eſſe ſupra Papam plures declarari contendunt, ſed Tridentini Legati fortiter renuunt. a. 1563. n. 3. 4. 5. 7. 8.

De eius in vniuerſam Eccleſiam auctoritate diſcuſſum. num. 8.

Luſitani Theologi Pont. auctoritatem conſtantiſſimè tuentur. n. 9.

In Pontifice Petrum locutum, teſtatum reliquit Conc. Chalcedonenſe. n. 32.

Legatos Concilij Pont. conſulere, perpetuus in Eccleſia vſus fuit. n. 68. 69.

Ad Pont. appellare ab ipſis Eccleſiæ exordijs conſuetum oſtenditur. n. 44.

Pontificum geſta à Conſiliarijs Cæſaris malè interpretata, Pius IV. iure facta oſtendit. ib.

Pontificem ſuperiorem eſſe Concilio in ipſo mortis articulo teſtatũ ſcripto voluit Petrus è Soto Ord. Præd. n. 71.

Rom. Pont. in vniuerſam Eccleſiã auctoritas, quam quidam impugnabant, SS. Patrum, & Concil. auctoritatibus comprobatur. nu. 99. 100. 118. 119. 121.

Pont. Rom. Patrem, ac Caput totius Mundi fatentur Armenij. an. 1564. n. 52.

Excommunicatum, decedente Epiſcopo, vel Sacerdote, qui ipſum excommunicauit, à ſolo Pontifice Romano abſolui poſſe, tenent Armenij. ib.

Pontificia auctoritas, à pluribus labefactata, à Tridentinis Legatis, alijſque Præſulibus egregiè defenditur. a. 1563. n. 3. 4. 5.

Ab ipſo Concilium robur, & auctoritatem accipit. a. 1562. n. 87.

Differitur, vtrum Pontifex poſſit permittere, vt etiam conſtituti in Sac. Ordinibus contrahant nuptias, & Sacerdotio fungantur. a. 1563. n. 46.

Pontificatus. Cõtra ambientes Pontificatum conſtitutionem edit Paulus IV. a. 1558. n. 23.

Porta Sancta, in quatuor Patriarchalibus Baſilicis anno Iubilei aperitur. a. 1550. n. 47.

Poſſiacum. Colloquium inter Catholicos, & Hæreticos Poſſiaci in Gallia habetur. a. 1561. n. 90.

Eius ſucceſſus. n. 91. 92. 93. 94. 98.

Mala indè exorta. n. 99.

Præcedentia. Differentia ſuper illa inter Luſitaniæ, & Hungariæ Oratores, quo pacto compoſita. a. 1552. n. 22.

Dolet Pius IV. ob huiuſmodi præcedentiæ controuerſias plurima impediri bona, eaſque abrogari cupit. a. 1560. n. 57.

Nullum præcedentiæ ius ex quacumque actione in Concilio acquiri declaratur. a. 1552. n. 22. a. 1562. n. 5. 6. 7.

Longa concertatio inter Galliæ, & Hiſpaniarum Oratores in Concilio de præcedentia. a. 1563. nu. 93. 105. 106.

Oratori Galliarum antiquum ius Ro-

Romæ ſeruandum declarat Pius IV. vndè plurimæ Hiſpanorum querelæ. a. 1564. n. 57.

Presbyteri. Electio ipſorum non ad populum, aut Magiſtratus, ſed ad Epiſcopos ſpectat. a. 1562. n. 90.

Præſides Concilij, quamuis non Cardinales in Seſſionibus digniorem obtinent locum, non verò in Congregationibus. a. 1551. n. 8.

Primatus. Papæ Primatus, & Sedis Apoſtolicæ vnitas firmiter retinenda. a. 1562. n. 123.

Principes Eccleſiæ filij ſunt, non Domini. a. 1561. n. 100.

In Chriſti cauſa conniuentes, dum Regnis firmitatem quærunt, excidium parant. a. 1562. n. 136.

Articulus reformationis Principũ magnas commouet in Concilio turbas. a. 1563. n. 154. 162. 163.

Plures reformationis Principum articuli. n. 163.

Differtur ad aliud tempus. n. 164.

Conſilium Ferdinandi Imperatoris ſuper articulo Reformationis Principum. n. 165.

Priuilegium. Eccleſiç Colonienſis priuilegia confirmat Iul. III. a. 1551. n. 75.

Regularium tuenda in Concilio dicebat Card. Lotharingus. anno 1563. n. 199.

Procurator. Epiſcoporum Procuratores in Concilio admitti non ad ſuffragia, ſed ad excuſationes dũtaxat afferendas iubet Pius Quartus. a. 1562. n. 126.

An Epiſcoporum Procuratores admittendi ſint in Concilio ad ſuffragia, diſcutitur. a. 1563. n. 65.

Quid ſtatutum. ib.

A ſuffragio ferendo Epiſcoporum Procuratores arcentur. a. 1561. n. 11.

Electorum Imperij, & aliquot Germaniæ Epiſcoporum ad ſuffragium ferendum in Concilio admitti poſtulant. a. 1563. n. 92.

Proſper Com. de Arcu Imp. nomine ad Pium IV. Orator. a. 1560. n. 3.

Proſper Faguanus controuerſiam, an Pont. poſſit Succeſſorem ſibi eligere, doctiſſimè examinat. anno 1561. n. 9.

Proſper Sanctacrucius Epiſcopus Chiſamenſis à Iul. III. ad Henr. Galliæ Regem Nuntius mittitur. an. 1552. n. 41.

De victoria ab exercitu Catholico de Hugonottis reportata, ac de Colinij coniuratione detecta Pôt. ſcribit. a. 1562. n. 175.

Concilium Tridentinum per Galliam indicere molitus, Catherinam Reginam reluctantem nimis experitur. a. 1564. n. 12.

Card. creatur. a. 1565. n. 6.

Proteſtantes Concilium recuſant, ſi præſit Pontifex, a. 1550. n. 19.

Omnia ipſis liberè exponi vult Iul. III. ac doceri de Sedis Apoſtolicæ dignitate, nec ad eos alliciendos quædam occuli, quædam per ambages deſcribi. ib.

Concilio Tridentino ſe ſubmittere, doloſè ſpondent. a. 1551. n. 1.

Impudentia eorum poſtulata à Cõcilio. a. 1552. n. 2. 11. ad 19.

Fides publica ipſis datur. n. 21.

Nauburgij conueniunt, atque in Confeſſione Auguſtana perſeuerare decernunt. a. 1555. n. 4.

Iterum ſub Pio IV. Nauburgij conueniunt, vt dijodicent, a. 1561. n. 19.

Appellantur à Pontifice in Breuibus Dilecti filij, & cur. n. 26.

Proteſtatio. Literis, ac Scripto Henr. Gall. Rex in Conc. Trid. proteſtatur, eique Promotor fidei. & Epiſcopus Bituntinus reſpondent. a. 1551. n. 30. 34.

Huiuſmodi proteſtatio Regis Galliarum, quàm pernicioſa extiterit. n. 37.

Venetorum, ac Bauariæ Oratores de loco digniori proteſtantur. a. 1562. n. 42.

Hiſpanus Orator, ac paritèr Gallus de præcedentia, ac loco habito in Concilio proteſtantur. a. 1563. n. 94. 95.

Pſalmi. Pſalmis Dauidicis corruptis, atque in cantiunculæ formam redactis hæreſim in Gallia propinant Marottus Scurra, & Theodorus Beza. a. 1558. n. 15. a. 1560. n. 48.

Prolixitatem Pſalmorum in Breuiario, ac Diuinis officijs contrahendam poſtulat Cæſar. a. 1562. n. 59.

Ptolomæus Gallius Card. creatur. a. 1565. n. 6.

Purgatorium. Aſſyrij Purgatorium fatentur, atque animabus ibi detentis prodeſſe viuorum ſuffragia. a. 1553. n. 44.

De Purgatorio diſcuſſæ in Concilio controuerſiæ. a. 1563. n. 103. 208.

Decretum legitur. n. 210.

Puritani. In Anglia Puritanorum hæreſis erumpit, a. 1565. n. 20.

Q

Quadrageſima. Varius apud antiquos Quadrageſimalis ieiunij ritus. a. 1562. n. 56.

Dominica quarta Quadrageſimæ Roſa aurea à Pontifice benedici conſueuit. a. 1557. n. 18.

Eadem Dominica anno 1560. Dantiſcani, ſiuè Gedanenſes, & Helbingenſes cum Thornienſibus, & Marieburgenſibus vſurpata communione ſub vtraque ſpecie à Romana Eccleſia deficiunt. a. 1556. n. 35. a. 1557. n. 38.

Quadrageſimalis ieiunij rigorem leniri poſtulat Ferd. Imper. anno 1563. n. 140.

Centum, & quinquaginta diebus ieiunant Armenij. a. 1564. n. 52.

Quæſtores. De Quæſtorum abuſu in Synodo Tridentina diſcutitur. a. 1562. n. 32.

A Monaſterijs, & Cęnobijs, & Eccleſijs ob grauiſſimas corruptelas quæſtorum munus abrogatur à Concilio. a. 1562. n. 72.

Quintillus hæreticus Valentiæ in Delphinatu publicè hæreſim profitetur. a. 1560. n. 41.

S. Quintinum Veromandorum Oppidum ab Hiſpanis oppugnatur. a. 1557. n. 9.

Gallis ex pacis legibus redditur. a. 1559. n. 11.

Quiraſium. In Pedemontio Quiraſiũ, & alia loca, ac præcipuè Salutiarum Marchionatus Hugonottica hæreſi inficitur. a. 1562. n. 181.

Crudelitas Nobilium in Sacerdotes. n. 181.

R

S. Radegundæ Reginæ. Sacrum eius corpus ab Hugonottis ignibus concrematur. a. 1562. n. 160.

Ranutius Farneſius Card. à Iulio Tertio Parmam mittitur, vt Octauium ad pacis conditiones adducat. a. 1551. n. 14.

Vrbini, ac Venetijs moras nectens à Pontifice Romam vocatur, qui tamen obtemperare differt. ib.

De eius morte maximè dolet, ac plura in eius laudem profert Pius IV. a. 1565. n. 24.

Ratisbona. Indictus in Auguſtanis Comitijs Ratisbonẽ Conuentus Paulo IV. multum inuiſus, quòd fidei Catholicæ exitium timeret. a. 1555. n. 52.

Curæ Pontificis pro eo deturbando. ibid.

Reformatio. Datariæ reformationi plures Cardinales præficit Iulius Tertius. a. 1550. n. 8.

De reformatione morum Pont. pluribus agit. n. 14. 15.

In eam incumbere ſe velle dixit Marcell. II. a. 1554. n. 16. 18.

Paulus Quartus tres Cardinales deputat cum Datario ſuper Beneficiorum prouiſione, pluraque alia ad reformationem ſpectantia molitur, a. 1557. n. 38.

Paulo IV. reformationem exclamanti, à nobis ipſis inchoandam reſpondet Card. Pacecchus. an. 1559. n. 30.

Plura reformationis capita à Cæſarianis Pont. proponuntur. an. 1562. n. 62.

Ei Pius IV. magnoperè incumbit. a. 1562. n. 59. 60. a. 1563. n. 36. 38. 41.

Reformationem Pontificis, & Curiæ Romanæ quomodo intellexerit Cæſar, declarat. a. 1562. n. 61. 64.
Reformatio Pœnitentiariæ, & Conclauis, conſtitutione edita, à Pio IV. ſtatuitur. n. 188.
Se ipſum, ac Cardinales reformationi ſubijcit Pius Quartus. an. 1563. n. 128.
De ea in Concilio ardentiùs agi cęptum, ac pluримæ circa Principum ſæcularium reformationem difficultates emergunt. a. 1563. n. 154.
Capita reformationis, quæ ad ſæculares Principes pertinebant, enumerantur. a. 1563. n. 163.
Quo pacto hiſce perditis temporibus tranſigenda. a. 1563. n. 164.
Quæ Ferd. Imp. ſuaſerit circa eandem. n. 165.
Quam acriter hac occaſione Ferrerius Orator Gallicus in Patres inuectus ſit. n. 166. 170.
Romanæ Curiæ reformatio à Card. Lotharingo vrgetur. a. 1563. n. 18.
Regens Cameræ, Officium Regentis Camerę à Paulo IV. in Card. Collegium transfertur. a. 1558. n. 23.
Alphonſus Card. Caraffa electus, ibid.
Reginaldus Cardinalis Polus à Iulio Tertio pro reformationis, & Concil. negotijs Romam accerſitur. a. 1550. n. 15. 18.
Legatus ad Principes Chriſtianos pro pace, & in Angliam declaratur. a. 1553. n. 3. 4. 5. 11. 31.
Pontificis nomine Mariæ Angliæ Reginæ cuncta pietatis, ac beneficentiæ officia pollicetur. n. 6.
Præmiſſo ad Reginam Nuntio, de Anglicarum rerum ſtatu edoceri curat. n. 10.
Expetitur eius in Angliam aduentus. n. 12.
Indulget Pont. vt occultè Angliam ad res ſuas componendas petat. n. 15.
Detinetur à Cæſare, verito, ne nuptias cum ipſa Regina contraheret, quòd Sacerdos nondum eſſet. n. 15.
In Angliam accerſitur. a. 1554. n. 2.
Facultates ampliſſimas Iulius ipſi concedit, vt cum Eccleſiaſticorum redditaum poſſeſſoribus mitius agat. n. 6. 8.
De Anglia cum Eccleſia reconciliata certiorem Pont. facit. n. 15.
Eius in his peragendis prudentia, ac benignitas. n. 16.
Archiep. Cantuarien. renunciatur. a. 1555. n. 31.
Eius opera commendatur à Pont. n. 34.
Synodum in Anglia celebrat, ſanctiſſimaſque leges condit. n. 34.
Ab Anglicana Legatione reuocatur; a. 1557. n. 5.
Pacem inter Paulum IV. & Phil. II. promouet. n. 12.
Obſtat Maria Regina remotioni à Legatione Card. Poli. n. 43. 45.
Pontificis dicto obediens, à Legationis inſignijs abſtinet. n. 47.
Sexdecim horis poſt Mariæ Reginæ Angliæ mortem, & ipſe, ſummo Catholicæ Religionis detrimento moritur. n. 10.
Librum, quem in ſui defenſionem conſcripſerat, flammis comburit, quod Paulum IV. aliquantulum perſtrinxiſſe cognouerat; illud vſurpans, *Verenda Patris tui ne detegas*. ib.
Eius pia in infirmitate geſta, ac laudes. ib.
Regulares. Contra Regulares ſuſpectos de hæreſi inquirere iubetur, priuilegijs omnibus reſciſſis Epiſcopus Mutinen. a. 1550. n. 37.
Eorum priuilegia tuenda, dicit Card. Lotharingus. a. 1563. nu. 199.
Grauiter ferit Michael Hoſpitalius, quòd in Tridentino Concilio ſancitum fuerit, quòd Regularium Sacerdotia Commendarum nomine neutiquam traderentur, aut abalienarentur, atque ob id Concilio per Gallias indicendo ſe opponit. a. 1564. n. 12.
Scomma eiuſdem in Card. Lotharingum hac de cauſa. ib.
Religio. Religionis Catholicæ vſus Argentinæ reſtituitur. a. 1550. n. 22.
In Anglia. a. 1554. n. 14.
Religio militaris Sancti Stephani à Coſmo Florentiæ Duce inſtituitur. a. 1562. n. 185.
Religionis diuiſio perniciem Gallico Regno affert. a. 1561. n. 83.
Religio Regnorum baſis. a. 1564. n. 40.
Reliquia Sanctorum magna veneratione à Ioachimo Marchione Brãdeburgico, quamuis hæretico, affectuantur. a. 1561. n. 34.
Ab Hæreticis concrematę. a. 1562. n. 145. 159. 161.
Cur à Deo in terris relictæ. a. 1562. n. 161.
Earum cultus in Tridentino aſſeritur. a. 1563. n. 211.
Apud Armenios magno in honore habentur, atque Crucibus incluſæ in Altaribus publicę venerationi exponuntur. a. 1563. n. 52.
Regna in perniciem ruunt cum Principes Hæreticis conniuent. anno 1562. n. 136.
Subuerſa Religione Regna corruſit. a. 1564. n. 40.
Renaldus, ſiuè *Arnaldus Ferrerius* ſupplicia de Hæreticis differri in Gallijs donec Conc. cogatur, optat, & ſuadet. a. 1558. n. 12.
Ad Concilium Tridentinũ cum Lanſacho, & Fabro Orator. a. 1562. n. 44. 48.
In Concilio orationem amarulentam habens coërcetur. ib. & nu. 45. 46.
De Pio Quarto conqueritur, quòd ſubſidia opportuna non ſubmiſerit in Gallias, & quid reſponſum. 113. 115.
Concilium eſſe ſupra Papam declarari contendens, à Pontificijs Legatis comprimitur. a. 1563. nu. 3. 4.
Hiſpaniarum proteſtationi ſuper præcedentia in Concilio reſpondet. n. 95.
Acerbiſſima oratione inuehitur in Concilio, & quid ipſi reſponſum. n. 166. 169.
Habita aculeata illa oratione non amplius in Concilio comparet, ſed Venetias ſe recipit. n. 170.
Renatus Biragus à Carolo Nono ad Ferdinandum, & Patres Tridentinos Orator miſſus, vt ſuſceptæ cum Hogonottis pacis cauſas doceret. 1563. n. 77.
Literas Regis Patribus defert. n. 81.
De reſponſo illis dando conſulitur, ac decertatur. n. 83.
Reſponſum redditum. n. 84.
Reſeruatio. Mentales reſeruationes per Concilium abdicatæ. a. 1563. n. 195.
Reſidentia. Maxima cura in animarum Paſtoribus Reſidentiã exigit Marcellus II. a. 1555. n. 18.
Propoſito edicto Epiſcopos ad Reſidentiam cogit Pius Quartus, ac priuilegijs reſidentes auget. anno 1560. n. 64.
De Reſidentia, quo iure ſit inducta, acriùs in Concilio diſcutitur. a. 1562. n. 121. 122. a. 1563. n. 13.
Curę Pij Quarti pro Reſidentia ſtatuenda. a. 1563. n. 38.
Ad declarandam Reſidentiam, quo iure ſit, ac ſimul ad ipſam omni ſtudio cuſtodiendam Pontificem hortatur Petrus è Soto Ordinis Prædicatorum in ipſo mortis articulo. n. 71.
Mala oborta ex Reſidentię neglectu. n. 124.
Inuiſum aliquibus Reſidentiæ decretum. ib.
Claudius Eſpencæus abuſum huiuſmodi in Gallia inualeſcentem deplorat. n. 129.
Pro obſeruanda Epiſcoporũ Reſidentia Nuntios, qui eſſent Epiſcopi, reuocare ſtatuit Pius IV. nulloque amplius Epiſcopo in ſuis miniſterijs ſe vſurum dixit. a. 1564. n. 2.
Regium Lepidi, Medicus quidam nouas in ea Vrbe diſſeminans hęreſes captus ad Pontificem ducitur. a. 1559. n. 22.
Rheti ad Concilium vocati venire recuſant. a. 1562. n. 43.
Rhotomagum, Anabaptiſta quidam Ludimagiſter mille hæreſium deli-

ra-

ramentæ in campis Rothomagi docere auſus, flammis comburitur. a. 1560. n. 79.
Ab Antonio Nauarrę Rege in deditionem acceptum, qui & eandem Vrbem vulneratus ingreditur. n. 170.
Rhotomagi Carolus Rex annos pubertatis egreſſus, ſe maiorem natu declarat. a. 1563. n. 132.
Ricardus Smithaus Petrum Martyrem ad diſputandum prouocat, qui ſibi timens certamen recuſat. a. 1550. n. 32.
Robertus Leceſtren. Comes à Maria Regina quamuis læſæ Maieſtatis reus, ſummo Angliæ damno vita donatur. a. 1553. n. 14.
Robertus de Nobilibus tredecim annos natus Cardinalis creatur. a. 1553. n. 47.
Eius egregij mores. n. 48.
Rodulphus à Moſan Diac. Paſſauien. Lutheraniſmi, & Papatus ſe mediatorem à Deo miſſum aſſerebat. a. 1550. n. 34.
Rodulphus Cardinalis Pius Carpen. Legatus Patrimonij conſtituitur. a. 1551. n. 28.
Ad Cæſarem pro rebus Italiæ componendis Legatus deſignatur, ſed infirmitate detinetur. n. 21. 24.
Vnus ex Inquiſitoribus à Pio IV. declaratus. a. 1559. n. 1.
Roma. Vrbis gubernio bis præficitur Io. Maria à Monte Archiep. Sipōtinus, qui poſtea Iulius III. anno 1550. n. 1.
Vrbem Romam vectigalibus molæ farinæ, & contractuum liberat Iulius III. n. 4.
Iubileum anno 1550. Romæ à Iul. III. celebratur. n. 47.
Peregrini Romam venientes maxima charitate in Sodalitio Sanctiſſimæ Trinitatis excipiuntur. n. 49.
Beneficia Romę expediri vetat Henric. Gall. Rex tempore belli Parmenſis. a. 1551. n. 20.
Fame plebs laborans, à Pont. pertranſeunte panem petit. n. 75.
Annona ſub Paulo IV. laborat. a. 1556. n. 13. a. 1557. n. 36.
Ab exercitu Albæ Ducis Neapolitani Proregis obſeſſa, non ſine miraculo ab imminenti periculo eripitur. a. 1557. n. 9. 10.
A S. Petro ſæpiùs liberata. n. 10.
Romæ ſubſiſtere cælitus iubetur S. Phil. Nerius. n. 50.
Aquæ Saluiæ in ſanguineum mutari colorem Romæ viſæ ab Auguſtino Ghettino. ib.
Romæ Conſeruatores ad Paulum Quartum confluunt cum alijs Nobilibus, petuntque vectigalium diminutionem. a. 1559. n. 31.
Plebs Romana in Pauli IV. ſtatuam, atque inſignia familiæ furibunda inſurgit. 1559. n. 36.
Carceres inquiſitionis reſerat, & comburit. ib.
Pop. Romani edicto cuncti Barones Romani Sede vacante poſt obitū Pauli IV. reuocantur, atque fœdus defenſiuum propter metum Cardin. firmare cogitant. n. 36.
Impia de Romana Eccleſia verba à Michaele Hoſpitalio effuſa, ſi tamen ſua. a. 1562. n. 129.
Vagationi pauperum Romę occurri decernitur. a. 1561. n. 79.
In Romanę Curię corruptelas Cardinalis Lotharingus in Concilio inuehitur. a. 1563. n. 18.
Roſa à Paulo IV. Neapolis Proregis vxori dono mittitur. a. 1557. n. 18.
Inter ſacras Reliquias à Ioachimo Marchione Brandeburgico, quamuis Hęretico, aſſeruatur Roſa, quam Nicolaus Auo ſuo tranſmiſerat. a. 1561. n. 34.
Mariæ Reginæ Scotiæ a Pontifice mittitur. a. 1561. n. 76.
Rota Romana. Rotæ Auditoribus ad ſalutandum Marcellum II. nouum Pontificem adeuntibus, dixit Pon. vt in poſterum domi ſe continerent, & potiùs ſtudio vacarent. a. 1555. n. 18.
A Pont. Pio IV. reformatur. an. 1562. n. 188.

S

Sacerdos. In Anglia Sacerdotes vxorati obtinent, vt eorum filij legitimi reputentur. a. 1550. n. 32.
Sacerdotum exauctoratio, Epiſcoporum deficiente numero, per Abb. Mithratos, alioſque ſuppleri indulgetur. a. 1551. n. 52.
Sacerdotes non habere poteſtatem ligandi, atque ſoluendi, niſi ſint in gratia, dicebat Lutherus. an. 1551. n. 53.
Omnes Chriſtianos ex ęquo eſſe Sacerdotes impiè aſſerebat Lutherus, ac eos, qui non prędicant, prorsùs non eſſe Sacerdotes. n. 60.
Sacerdotibus coniugia permittenda, in Polonia adſtruebant Hęretici, quos confutat Staniſlaus Hoſius. a. 1559. n. 25.
Sacerdotes ad vtramq; ſpeciē porrigendam, Nobiles aliquot in Hūgaria metu adigunt. a. 1560. n. 9.
Strigonienſi Archiep. Pius IV. iubet, vt illorum audaciam coërceat. ib. a. 1562. n. 66.
Sacerdotum coniugium à Ferdin. Imper. expoſcitur. a. 1560. n. 55.
Item à Guillelmo Cliuenſ. Duce. a. 1561. n. 40.
Ab Alberto Bauariæ Duce. a. 1562. n. 52.
Iubentur Epiſc. Sacerdotum reformandis moribus excubare. n. 66.
Sacerdotibus in confeſſionis miniſterio ad turpia ſollicitantibus, grauiſſimæ indicuntur pœnæ. a. 1559. n. 17.
Sacerdotes, qui diuinis officijs non intereſſent, beneficiorū redditibus mulctari ſtatuitur. a. 1562. n. 72.
Plures in Hungaria Sacerdotes vxorem ducunt. a. 1562. n. 57.
Quo iure à Sacerdotibus coniugiū repellatur. a. 1562. n. 57.
Ordinandi ad Sacerdotium quales eſſe debeant, quoad ætatem, & mores. n. 88.
Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores, oſtenditur. n. 92. 123.
Sacerdotum in Gallijs vitia deplorat Card. Lotharingus. n. 114.
Ab Hæreticis plures in Gallijs Sacerdotes cæſi. n. 137.
A Io. Nauarræ Regina in exilium delati. n. 142.
In Diœc. Carnotenſi Hæretici in Eccleſiam irrumpentes Diuinam Hoſtiam, ſacrumque Calicem à Sacerdote rapientes, pedibus conculcant, atque effuſo ſanguine calice pro matula abuſi, Sacerdotem ad vrinam bibendam compellunt, ac poſtmodū cum Crucifixi Imagine illum alligantes, vnà ſimul plurimorum ictuum glandibus transfigunt. n. 161.
Alia in Sacerdotes crudelitatis argumenta. n. 162.
Sacerdotum negligentia, atq; improbę vitę exemplis tot in Gallias irrepſiſſe mala deflet Belcarius. n. 179.
Crudelitas in ipſos à Nobilibus in Salutiarum Marchionatu exercita. a. 1562. n. 181.
Card. Borbonio iam Sacerdoti renuit Pius IV. diſpenſationem pro ducenda vxore concedere, quamuis ad ipſum Galliarū Regni iura deuoluenda eſſent. a. 1563. n. 43.
Diſtrictiſſimam circa Sacerdotum ordinationes diſciplinam Pius IV. commendat. n. 44.
De Sacerdotum cęlibatu acriter in Conc. diſputatur. a. 1563. n. 45. 46.
Græcis magis permiſſum, quàm conceſſum matrimonium, ib.
An à Papa poſſit diſpenſari. ib.
Horrendæ Hæreticorum in Sacerdotes crudelitates. n. 73.
Sacerdotibus tantùm, non Laicis concionandi munus demandatur. n. 103.
Suppletur Catechiſmorum editione Sacerdotum ignorantia in Bauaria. ib.
Ferdinandus Imperator pro obtinendo Sacerdotum coniugio ſupplex rogat, ſed fruſtra. nn. 140. a. 1564. n. 28. 29.
Plurium Sacerdotum inceſtuoſæ nuptiæ. n. 28.
Maximilianus Imperator iterum coniugium Sacerdotum pro Germania, & Hungaria expoſcit. n. 28. a. 1565. n. 1. 2.
Quid hæretici in hoc puncto ſenſerint. a. 1564. n. 38.

Digitized by Google

Sacerdotes à Thuani calumnijs vindicantur. ibid.

Lutherani Sacerdotes quamuis cõiugati, libidinum mancipia ſiunt. n. 39.

Cur coniugati ad Sacerdotium non admittantur. n. 39.

Cæſaris Conſiliariorum votum. a. 1567. n. 2.

Michael Card. Alexandrinus Sacerdotum coniugio ſtrenuè ſe opponit. n. 3.

Pius IV. Nuntios duos in Germaniam decernit, vt Cæſ. à poſtulato huiuſmodi dimoueat. n. 3.

Sacerdotes, quos Neraco expulerat Io. Nauarræ Regina, Car. IX. Galliæ Rex reſtituit. a. 1565. n. 16.

Sacramenta Romano ritu adminiſtrari in Anglia, edicto ſeueriſſimo verat Eliſabeth. a. 1559. n. 9.

Eccleſia in Sacramentis adminiſtrãdis, ſalua eorum ſubſtantia, poteſt ritus immutare. a. 1562. n. 70.

Inuenti, qui quadraginta annis ſine Sacramentis vitam trãſegerint, ob Reſidentiȩ Epiſcoporum neglectum. a. 1563. n. 124.

Sacramentarij publico edicto ab ipſis Hæreticis Hamburgo proſcribuntur. a. 1555. n. 43.

Item à Ducatu Wittembergenſi. a. 1560. n. 10.

Sacrificium. Diſcutitur, an Chriſtus in vltima cœna, ſe Deo Patri in eo Sacrificio incruẽto obtulerit. n. 47.

Salutia. Marchionatus Saluriatum Hugonottica hæreſi inficitur. a. 1562. n. 181.

Crudelitas in Sacerdotes ibidem exercita. n. 181.

Sancianum Inſula. Sanctus Franciſcus Xauerius ad Paradiſi gaudia ibi vocatus. a. 1552. n. 61. 62.

Sardinia. Philippus Hiſpaniarũ Rex Antonio Nauarræ Regi Sardiniæ Regnum, modò in fide Catholica perſeueret, promittit. a. 1561. n. 101.

Satisfactio. Non eſſe cultum Dei, ſed doctrinam hominum ſatisfactionem, docebat impiè Melancthon. a. 1551. n. 53.

Saxonia. Saxoniæ Elector Mauritius nondum palàm Hæreticus à Iul. III. amantiſſimis literis de Pontificatu accepto certior redditur. a. 1550. n. 4.

Item de Conc. proſecutione. n. 12.

Eius impudentia poſtulata circa Conc. n. 18.

Exercitum aduersùs Magdeburgenſes mouet. n. 24.

Fœdus Saxoniæ Ducis cum Gallorum Rege, ac Lantgrauio contra Cæſ. a. 1551. n. 24. 63.

Magdeburgenſes in deditionem recipit. n. 63.

Eius verſipellis aſtutia pro Cæſ. inermi aggrediendo. a. 1552. n. 1.

Concilio per Oratores ſuos moras nectere ſtudet. n. 10.

Abſona plura in Concilio efflagitat. n. 15. 18.

Cluſa, atque Oeniponto potitur. n. 26. 30.

Vlma fruſtra tentata, fœderi Gallico renuntians, Cæſari iungitur, atque in Hungariam exercitum ducit. n. 32.

Bellum contra Albertum Brandeburgicum mouet. a. 1553. n. 37.

Accepto in pugna lethali vulnere paulò poſt ex ſpaſmo moritur. ib.

Edicto Saxoniȩ Ducis ſcriptum publicum editur, quo vndecim exortæ hæreſes condemnantur. a. 1559. n. 23.

Saxoniȩ Dux Auguſtus ad Conc. à Pio IV. inuitatur. a. 1560. n. 75.

Benignè Commendonum Apoſtolicum Nuntium excipit. a. 1561. n. 29. 30.

Penuria doctorum hominum in Saxonia poſt hæreſim. n. 44.

Oratores ſub Pio IV. ad Conciliũ ab ipſo mittendos, ſperabat Card. Ferrarieñ. a. 1562. n. 27.

In Cõuentu Halberſtadij à Saxonia Caluiniſtæ proſcripti, atque aqua, & igni ab ipſis Lutheranis interdicti. n. 136.

Schiſma. Schiſmatici, & Hæretici non ſunt in Concilio admittendi, ſaltem quoad votum ferendum. a. 1552. n. 19.

De ſchiſmate abſcindendo Moſcorum Dux cum Pontifice agit, incertum, an ſincera mente. a. 1553. n. 40.

Pœnas in Hæreticos, vel Schiſmaticos conſtitutas confirmat, & auget Paul. IV. a. 1559. n. 14.

Schiſmaticorum, Hæreticorum, ac Simoniacorum abſolutionem, & rehabilitationem conferendi facultatem petit Cõmendonus in Poloniam Nuntius iturus. a. 1563. n. 187. Vide *Accuſator*.

Scipio Rebiba Epiſcopus Motulanus tit. Sanctȩ Pudentianȩ Card. creatur. a. 1555. n. 71.

Legatus ad Cæſarem pro pace cum Henrico ineunda proficiſcitur. a. 1556. n. 2.

Inſidias à Cæſarianis, ob ruptum cum Pont. fœdus metuens, incognitus per Leodienſium fines in Gallias ad Cardinalem Caraffam vadit. n. 5.

Deputatur cum Datario, & duobus alijs Cardin. ſuper Beneficiorum prouiſione. a. 1557. n. 38.

Archiep. Piſarũ renuntiatus Card. Piſanus nuncupatur. a. 1558. n. 8.

Legatus in Germaniam atque Poloniam decernitur. a. 1558. n. 8.

Scotia ab Eliſabetha Anglorum Regina vexatur bello. a. 1560. n. 47.

Ab eadem turbis implicatur. anno 1563. n. 114.

Inter Scotos, & Anglos pax conficitur magno Catholicorum detrimento. an. 1560. num. 46.

Pro reſtituenda apud Scotos Religione Pontifex vtitur opera Patrum Societatis Ieſu. a. 1562. nu. 182. 183.

Sub Eliſabethæ patrocinio aduersùs eorum Reginam tumultus cõcitant. a. 1559. n. 10.

Hæretici in eo Regno ſeditiones mouent. a. 1565. n. 19.

Ad Concilium ob inualeſcentes hęreſes venire non poſſunt. Vide Maria Scotiæ Regina.

Sebaſtianus Luſitaniæ Rex triennis puer Rex Luſitaniæ ſalutatur. a. 1557. n. 51.

Ab Eccleſiaſticis ſubſidia efflagitat pro claſſe contra Turcas comparanda. a. 1561. n. 72.

Decimas impetrat. n. 81.

Oecumenicum Concilium exoptat. a. 1560. n. 62.

Ad Concilium inuitatur. a. 1561. n. 14.

Oratorem mittit Ferdinandũ Martinum Maſcarenium. a. 1562. n. 12. 13.

Ad ferendam Abyſſinis opem à Pontifice excitatur. a. 1563. nu. 226. 227.

Sebaſtianus Pighinus Archiepiſcopus Sipontinus ad Cæſarem mittitur occaſione Concilij. a. 1550. n. 11.

De eadem re iubetur agere cum Phil. II. Hiſpaniarum Rege atque Mauritio Saxoniæ Duce. n. 12.

A Iulio III. Tridentini Conc. Præſes eligitur. a. 1551. n. 4. 6.

Senæ. Arx ibi à Didaco Mendoza conſtructa bellorum fomes. an. 1552. n. 42.

Senenſes Ciues inter ſe diffident. n. 42.

Hiſpanos in Arce commorantes opprimunt atque eijciunt. n. 43.

Legatus ad eos mittitur, eique diſturbata legatione redire iubetur. ibid.

Ad Gallorum partes ſe conuertunt. ibid.

Sollicitantur à Marcello II. vt pactiones ab Imper. exhibitas æquo animo ſuſcipiant. a. 1555. n. 19.

Senis potitur Carolus V. a. 1555. n. 20.

A Phil. II. Sena offertur Pontifici ad pacem firmandam. a. 1557. n. 5.

Sicilia à Dragute Pirata infeſtatur. a. 1561. n. 72.

Sigiſmundus Diruta Ord. Min. Orationem habet in prima Seſſione Concilij. a. 1551. n. 8.

Sigiſmundus Magdeburgenſis Archiepiſcopus ſtrenuè Religionem Catholicam defendit. a. 1556. n. 22.

Eius diligentia à Pontifice laudatur. a. 1558. n. 13.

Sigiſmundus Poloniæ Rex à Iulio III. accenditur ad arcendas à ſuo Regno hæreſes. a. 1550. n. 39. an. 1556. n. 34. 35.

His

His de cauſis ei Legatum mittere ſpondet. n. 40.
Obedientiam per Oratorē exhibet Iulio III. ac Paulo IV. a. 1550. n. 42. & 1556. n. 29.
Sua facilitate hæreſis tumultus excitantur. a. 1551. n. 72. 1550. 39.
A Pontifice de ſedulo in hæreticis coërcendis ſtudio laudatur. an. 1552. n. 53.
Oratores ad Concilium mittit. a. 1562. n. 106. a. 1563. n. 125.
Ad componenda Religionis diſſidia Concilium celebrari curat. a. 1550. n. 39.
Epiſcopum Pomeſanienſem de hæreſi accuſat. n. 41.
Statuit vt nouæ opiniones in ſuo Regno exortę ad Concilium referantur. a. 1551. n. 53.
A Paulo IV. ad infringendam hæreticorum proteruiam incitatur. a. 1555. n. 57.
Hortatur ne ſe prauis colloquijs infici patiatur. a. 1556. n. 29.
Admonetur vt è Polonia pellat Io. à Lasko, & Petrum Vergerium peſtilentiſſimos hęreſiarchas. n. 34.
Iterum ad fidei defenſionem excitatur à Paulo IV. n. 35.
Inclinans in opinionem permittendæ Communionis ſub vtraque ſpecie diuinitùs remouetur. n. 37.
Pacem cum Magiſtro Equitum Theutonicorū honeſtiſſimis conditionibus ſancit. a. 1558. n. 18.
A Senatoribus ſubornatus Ius Pōtificium inuadit. n. 19.
A Pontifice, ne ſe in rebus ſacris immiſceat, monetur. ibid.
Importuna eius benignitate in ſuſpicionem hæreſeos apud Pontificem adductus. a. 1559. n. 27.
Inſtat apud eum Pontifex, vt contractam illam ſuſpicionem à ſe remoueat, & Chelmenſem Epiſcoporum Regia auctoritate reprimat. n. 28.
Obedientiam exhibet Pio IV. an. 1560. n. 5.
Eius pietatē Pontifex commendat, ſuſceptaque conſilia de congreganda Synodo œcumenica eidem aperuit. n. 6.
Eius auctoritate vtitur Pontifex, vt Moſcorum Dux ad Concilium accedat. a. 1561. n. 17.
Dimiſſo animi obſequio negat Apoſtolico Nuntio ad Moſcorum Ducem acceſſum propter bella inter vtroſque ardentia. n. 55.
Eius conſtantia in retinenda fidei veritate à Patribus Tridentinis laudatur. a. 1562. n. 107.
Eo defuncto varia hæreticorum de Religione diſſidia in Polonia emergunt. a. 1563. n. 185.
Concilium acceptat, atq; in ſuo Regno ſeruari curat. a. 1564. n. 45.
De Conc. admiſſo Pont. certiorem facit, prudentiamque Commendoni Ap. Nuntij laudat. n. 46.
Omnes hæreſiarchas è ſuo Regno in Varſauienſi conuentu excedere imperat. n. 45. 47.
Magnam Moſcouię partem ſuis excurſionibus vaſtat. a. 1565. n. 15.
Pacis inter Cæſarē & Solymannum interpres. ibid.
Sigiſmundus à Thuen, ſeù Capiſucchius Orator Imperatoris ad Concilium venit. a. 1562. n. 10.
Imperatoris nomine in Concilio ſubſcribit. a. 1563. n. 220.
Silueſter Aldobrandinus Fiſci Aduocatus Philippum Auſtriacum in ius vocat Reum violati ſacramenti fidei. a. 1556. n. 5.
Simeon Nigrus Paſqua Epiſcopus Sarzanenſis Cardinalis renunciatur. a. 1565. n. 6.
Simeon Sulalla Aſſyriorum Patriarcha à Iulio III. confirmatur. a. 1553. n. 41.
Simonia. Contra Simoniacos confidentiarios Bullam edit Pius IV. a. 1564. n. 55.
Societas Ieſu nouo diplomate confirmatur à Iulio III. a. 1550. n. 46.
Societati Ieſu Collegij Pragenſis cura demandatur à Ferdinando. a. 1555. n. 50.
Societatis Ieſu Religioſi in Æthiopiam mittuntur. a. 1553. n. 27.
Ad repellēdas in Belgio hæreſes vocari monet Pius IV. a. 1561. n. 67.
Vtitur in promouendis fidei negotijs. a. 1562. n. 183.
Societatis Ieſu familia à Pio IV. ſingulari beneuolentię ſtudio protecta. a. 1564. n. 53.
Seminario Romano inſtituto, eius cura Societatis Ieſu demandatur. ibid.
Falſæ in ipſam calumniæ deteguntur. n. 54.
Seminaria Clericorum Romæ, tum in alijs vrbibus excitari curat Pius IV. ex Conc. Tridentini decreto. a. 1564. n. 53.
Sodalitium Piorum virorum inſtituit Iul. III. pro colligenda pecunia ad reparandum Chriſti Sepulchrū. a. 1554. n. 25.
Solymannus Turcarum Imper. Vide Turca.
Sollicitantes ad ſcelus in Confeſſione grauiſſimis pœnis ſubijciuntur. a. 1554. n. 17.
Staniſlaus Hoſius Warmienſis Epiſcopus Hæreticorum impudentiam infregit. a. 1556. n. 31.
Romam à Pontifice vocatur pro inſtauratione Conc. a. 1557. n. 37.
Calicis vſum accerrimè damnat in Polonia. a. 1557. num. 38. 39. a. 1559. n. 25.
Rationem aſſignat cur illum hæretici expetierint. a. 1558. n. 17.
Ad Cæſarem de Concilio acturus mittitur. a 1560. n. 66.
Eius labores, vt in fide Maximilianum Bohemiæ Regem confirmet. a. 1560. n. 16. 17.
De Iuſtitia imputata hæreticorum cum eodem diſputat. n. 19.
Cardinalis renunciatus Conc. Trid. Legatus declaratur. a. 1561. n. 1.
Coniugium & Calicis vſum in Polonia confutat. a. 1559. n. 25.
Reginæ Catherinæ colloquia cum hæreticis improbat. a. 1562. n. 136.
Summis laudibus à Pontifice decoratur, quòd ſtrenuè in Concilio laborauerit. a. 1563. n. 223.
Refellit Io. Laski, atque aliorum errores de Calicis vſu. a. 1557. n. 41.
Legatus Concilij Tridentini declaratur. a. 1561. n. 3. 12.
Edit Commentarium pro fide Catholica, ac Sigiſmundo Poloniæ Regi offert. a. 1555. n. 64.
Quid ſenſerit de Sacramento Matrimonij. a. 1563. n. 196.
Contra hæreticos nimis eiſdem indulgentem Poloniæ Regem excitat. a. 1565. n. 15.
S. Stephani Equites in Hetruria à Pio IV. confirmantur. a. 1562. n. 185.
Stephanus Gardinerus Epiſcopus Wintonienſis plura pro fide catholica in Anglia perpeſſus. a. 1550. n. 32.
Librum contra hæreticos ſcribit. a. 1559. n. 10. Vide Marcus Conſtantius.
Librum Petri Martyris hæreſiarchæ confutat. a. 1550. n. 32.
Suauicus Reomanus Epiſcopus Mirapicenſis Cardinalis renuntiatur. a. 1555. n. 71.
Præficitur diſtributioni beneficiorum vnà cum alijs. a. 1557. n. 38.
Suinfurtum ab Alberto Brandeburgico expugnatur. a. 1553. n. 37.
Supplicationes, vide Indulgentiæ.
Synodi in Anglia plures; ac demùm totius Regni Synodus à Reginaldo Polo celebratur. a. 1555. nu. 32. 34.
Synodorum Prouincialium vſum inſtaurari iubet S. Synodus Tridentina. a. 1563. n. 195.

T

Tauanes Burgundiæ Præfectus flagrantiſſimo ſtudio eam Prouinciam ab hæretica prauitate præſeruat. a. 1562. n. 169.
Thaddæus de Gaddis Archiepiſcopus Cuſentinus Cardinalis renuntiatur. a. 1557. n. 3.
Thaddæus Manfredus conſors coniurationis in Pium IV. vltimo ſupplicio afficitur. a. 1565. n. 4.
Theologi à Pontif. & Imp. ad Concilium Tridentinum mittuntur. a. 1551. n. 40.
Eis in Concilio conceditur facultas legendi libros prohibitos. ibid.
Modus pręfixus ipſis in ſententijs dicendis. ibid.

Mo-

Modus ſeruandus ab ipſis in materijs examinandis à Concilio conſtituitur. a. 1562. n. 96.
Magna inter Gallos, & Luſitanos Theologos diſſenſio de Pontificis auctoritate. a. 1563. n. 9.
Theonuilla Arx munitiſſima expugnatur à Gallis. a. 1558. n. 6.
S. Thomas. In S. Thomæ Sacello apud Indos Crux miraculoſa detegitur. a. 1562. n. 184.
Theodorus Beza. Eius ad Caluiniſmũ defectio ac perditi mores. a. 1556. n. 27.
Hæreſim cantu Pſalmorum in linguam patriam verſorum pleriſque propinat. a. 1558. n. 15.
Eius vita, ac peſſimi mores. a. 1556. n. 28.
S. Thereſia. Vide *Carmelitæ*.
Thomas Cimmerus de hæreſi damnatur à Paulo IV. a. 1555. n. 30.
S. Thomas de Villanoua Archiepiſcopus Valentinus moritur. a. 1555. n. 66.
Multos Eccleſiaſticos ad meliorem vitam flectit. ibid.
Eius in pauperes munificentia. nu. 67. 69.
Tranſiluania. Motus in Tranſiluania excitantur. a. 1551. n. 69.
Seditionis auctores puniuntur ibid.
Eius Princeps cùm puer eſſet Turcicam tutelam abiecit, & ad Cæſaris, & Ferdinandi tutelam ſe contulit. n. 70. 71.
Treuirenſis Academia à Commendono inuiſitur. a. 1561. n. 38.
A Ioanne Electore inſtituitur, ac Societati Ieſu eius cura demandatur. ibid.
Tridentum, Vide *Concilium Tridentinum*.
Tripolis à Dragute expugnatur. a. 1560. n. 88.
SS. Trinitas. A confratribus SS. Trinitatis à S. Philippo Nerio inſtitutis ſumma charitate Peregrini Romę excipiuntur. a. 1550. n. 49.
Noua in Polonia de Trinitate hæreſis emergit. a. 1561. n. 60.
Turca. Turcica claſſis Melitæ grauiſſima damna infert. a. 1551. n. 69.
Sex millia ſupra quingenta Chriſtianorum in Sicilia ſeruituti Turcicę mancipantur. 67.
Auriam deuicit. a. 1552. n. 44.
Turca in Cæſarem concitatur à Gallis. a. 1553. n. 35.
Italiæ littora infeſtant iiſdem auxiliantibus. ibid.
Cum Sigiſmũdo Tranſiluanię Principe Hongariam inuadunt. anno 1565. n. 13. 14.
Terra, marique vincitur in Mauritania ab Hiſpanis & Magno nauium numero Melitam aggreditur. a. 1565. n. 8.
Victoriam de Chriſtianis in Africa reportat. a. 1560. n. 89.

V

Valentinus Gentilis cum alijs Mahometiſmum in Poloniam inducit. a. 1555. n. 55.
Valentinus Herbutus Epiſcopus Premiſlienſis Orator à Rege Poloniæ ad Concilium mittitur. a. 1562. n. 106.
In eodem literas Regis exhibet. a. 1593. n. 125.
Eius nomine eidē ſubſcribit. n. 220.
Vectigalia Iulius III. Populo Romano remittit. a. 1550. n. 4.
Poſſeentibus Conſeruatoribus Vrbis à Paulo IV. relaxantur. a. 1559. n. 32.
Veneti magnis laudibus cumulantur à Iul. III. a. 1550. n. 37.
Lege publica ſtatuunt, ne Inquiſitores in ſuo dominio de hæreſi cognoſcant abſque deputatorum ſecularium interuentu, quod Iulio III. ſummopere diſplicuit. n. 38.
Se implicare bello contra Hiſpanos recuſant. a. 1556. n. 7.
Aduerſus Hiſpanos à Paulo IV. incitantur. a. 1557. n. 5.
Pacis interpretem inter Pontificem & Philippum II. agunt. n. 11.
Turcicæ potentiæ in Oriente obſiſtunt. a. 1560. n. 91.
Defertur ipſis Nicoſienſem Epiſcopum nominandi Ius. ibid.
De digniori loco habendo in Concilio, cum Bauariæ Oratoribus inuicem proteſtantur. an. 1562. n. 42.
Pro comparanda claſſe ad barbarorum maritimas graſſationes coërcendas duarum decumarum ſubſidium impetrant à Pio IV. a. 1562. n. 186.
Ad Concilium Græcos euocari poſcunt. a. 1563. n. 143.
Abuſus Græcorum in Matrimonio ſupplici libello permitti poſtulant. n. 151.
Quòd tàm prompto animo Concilium exceperint, à Pontifice commendantur, aliiſque Principibus pro exemplo adducuntur, ac inſuper Pontificium Palatium Romæ propè Ædem D. Marci ab eodem dono accipiunt. anno 1564. n. 50.
Veſprinum in Hungaria à Turcis capitur. a. 1552. n. 51.
Victor Superantius Epiſcopus Bergomenſis hæreſeos damnatur. au. 1558. n. 20.
Vicariatus Vrbis refertur in Collegium Cardinalium à Paulo IV. a. 1558. n. 23.
Victoria à Io. Vega contra Turcas in Africa reportatur. a. 1550. n. 25.
A Philippo II. in eadem contra eoſdem reportatur Garzia Toletano Duce a. 1564. n. 56.
Magna Gallorum ſtrage apud S. Quintinum obtinetur ab Hiſpanis. a. 1557. n. 9.
Vgo Boncompagnus Epiſcopus Veſtanus Cardinalis renunciatur. an. 1565. n. 6.
Legatus à Latere in Hiſpaniam deputatur. n. 7.
Vido Ferrerius Cardinalis Concilio Mediolanenſi à S. Carolo celebrato intereſt. a. 1565. n. 22.
Vincentius Nicoſantius Arbenſis Epiſcopus Cardinalis Cornelij in Brixia Vicarius ad eam Vrbem à gliſcente hæreſi liberandam animatur à Pontifice. a. 1550. n. 37.
Vincentius Parpalia Nuncius ad Eliſabetham Angliæ Reginam mittitur. a. 1560. n. 42.
Virgilius Rotarius Epiſcopus Icalenſis Cardinalis à Paulo IV. creatur. a. 1557. n. 3.
Vitellotius Vitellius Epiſcopus Ciuitatis Caſtelli à Paulo IV. Cardinalis renunciatur. a. 1557. n. 3.
Viterbium. Pontifex Viterbium vadit, vt Senenſium tumultibus finem imponat. a. 1553. n. 22.
Vtinum excisa Aquileia Patriarchalis ſedes transfertur. anno 1563. n. 138.
Wittemberga. Indigna Wittembergenſis Ducis grauamina in Concilio ab eius Oratore leguntur. a. 1552. n. 13. 14.
Etiam poſt hæreſim in ea ius canonicum publicè docetur. a. 1561. n. 30.
Wolfgangus Koler Mauritij Saxonicè nomine ad Concilium Orator. a. 1552. n. 15.
Wormatia. Colloquium Wormatienſe inter hæreticos indicitur. anno 1557. n. 31.
Diſſoluitur propter diſſenſiones hæreticorum, ibid. 34. 35.

Z

Zacharia Delphinus Epiſcopus Pharenſis cum Commendono ad Germaniæ Principes pro Concilio Nuntius mittitur. a. 1565. n. 18.
Cardinalis renunciatur à Pio IV. a. 1565. n. 6.
Iuſtas cauſas exponit, quare Libellus Imperatoris non fuerit lectus in Concilio. a. 1562. n. 60.
Zuingliani cum Lutheranis in Germania diſſident. a. 1556. n. 15.
Cum eiſdem colloquium habent Mubrunnæ, ſed fruſtra. an. 1564. n. 24.

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM.

CORRIGENDA VEL MVTANDA.

Anno 1550.

Numero 2. §. Chariſſime *tergo lin.* 21. vniuerſale *corrigr* vniuerſale. num. 4. §. nec modo *lin.* 7. propterea *cor.* propterea. num. 5. §. Beatiſſime *lin.* 24. conſeuturam *cor.* conſecuturam. nu. 7. *lin.* 11. ſignificaſſe *cor.* ſignificaſſe. num. 8. §. tradunt *lin.* 6. prinipem *cor.* Principem. num. 20. *linea* 6. crecebantur *cor.* credebantur. & *lin.* 48. deſicerent *cor.* deficcrent. & *lin.* 51. & 52. Grucis *cor.* Crucis. num 19. *col.* 2. *lin.* 1. & 2 fuiſſe *cor.* fuiſſe. num. 22. §. Anno MDL. *in Gloſſa Ochini linea* 3. hæreſi *cor.* hæreſis.

Anno 1551.

Num. 4. §. dilecto *lin.* 5. hortati- *cor.* hortati. num. 21. *lin.* 4. Pedemonto *cor.* Pedemontio. num. 27. §. maxima *linea* 33. remoris *cor.* remotis. nu. 33. §. cùm in *linea* 35. proceſſ ſſet *cor.* proceſſiſſet. num. 63. §. Auguſti die *col.* 2. *lin.* 2. coucionari *cor.* concionari. num. 66. §. alter in alterum *col. è contra lin.* 3. coegiſſet *cor.* coëgiſſet.

Anno 2552.

Num. 2. §. ea mente *lin.* 2. contta *cor.* contra. num. 5. *col.* 2. *lin.* 17. Æternus *cor.* æternus. num. 14. §. tertium *col.* 2. *lin.* 2. couclufis *cor.* conclufis. num. 40. §. conci liata *cor.* cnnciliata. num. 42. *lin.* 14. Hiſpano *cor.* Hiſpano.

Anno 1554.

Num. 9. *lin.* 4. adeund aque *cor.* adeundaque. num. 21. §. & ex *lin.* 1. circumſpectioni *cor.* circumſpectionis.

Anno 1555.

Num. 30. *col. è contra lin.* 46. priuatum *cor.* priuatum. num. 33. *tergo linea* 16. vinculum *cor.* vinculum. num. 50. §. de condito *lin.* 16. poconſolaturus *cor.* conſolaturus priùs. num. 61. *tergo linea* 1. melium *cor.* malum. & *lin.* 25. Con cilijs *cor.* Concilijs. num. 66. *tergo linea* 53. delatis *cor.* delatis. num. 68. *linea* 14. conſeruis *cor.* conſeruis. num. 68. *col.* 1. *lin.* 39. mallet *cor.* malles. n. 16. *cor.* 69.

Anno 1556.

Num. 7. *col.* 2. *lin.* 36. v im *cor.* vim. num. 22. *col.* 2. *lin.* 3. Egangelium *corrige* Euangelium. num. 25. §. ſubdit Surius *lin.* 3. dixiſſent *cor.* dixiſſent. & *lin.* 12. vituperatione *cor.* vituperatione. num. 34. §. chariſſime *tergo col.* 2. *lin.* 70. neſarium *cor.* nefarium. & *col. è contra lin.* 1. fieret *cor.* fieret.

Anno 1557.

Num. 17. *lin.* 16. impertiult *cor.* impertiuit. & *lin.* 19. & 20. complexn *cor.* complexu. num. 28. *linea* 2. Implicitus *cor.* implicitus. num. 35. §. chariſſime *lin.* 29. altri *cor.* alij. & §. nullum *lin.* 22. nonillicò *cor.* non illicò. num. 37. *lin.* 1. pnterea *cor.* præterea. & §. Venerabilis *lin.* 15. priuſqua *cor.* priuſquam. num. 38. §. conaios *lin.* 4. indicat *cor.* indicar. & *lin.* 50. cognouimns *cor.* cognouimus.

Anno 1559.

Num 32. *col.* 2. *lin.* 9. ſnbſcribebat *cor.* ſubſcribebat. num. 37. *lin.* 2. & 3. Cardinalem *cor.* Cardinalem.

Anno 1560.

Num. 8. §. poſtquam *tergo linea* 13. erunt *cor.* erunt. num. 11. *lin.* 2. & 3. præcipitia *cor.* præcipitia. num. 15. *lin.* 8. Bohemiæ *cor.* Bohemiæ. §. fluctuare *col. è contra lin.* 9. *dele* illuſtrata. num. 18. *col. è contra lin.* 1. ganniam *cor.* ganniant. num. 20. §. quinto idus *col. è contra linea* 22. proferre *cor.* proferret. nu. 23. §. extracta *lin.* 3. *poſt* autem *adde* re. & *linea* 6. *poſt* eiurandum *adde* ha reſeos crimen. num. 25. §. Sanctiras *tergo lin.* 9. ratificationis *cor.* ratificationis. num. 26. *linea* 28. en egregiis Huc nos *corrige* Huguenotes. & §. a primo *linea* 5. Parlamentarijs *cor.* Parlamenta. num. 27. *lin.* 21. Concilio *cor.* conſilio. & *lin.* 30. incendinm *cor.* incendium. num. 28. *colum.* 2. *lin.* 27. cædem *cor.* cædem. num. 29. *lin.* 8. Sacramentotum fœdere *cor.* ſacro fœdere ſancito. num. 32. *col.* 2. *in gloſſa lin.* 4. & 5. eoſtituit *cor.* conſtituit. nu. 34. *col. è contra linea* 36. & 37. *poſt* præſumptionem *adde* non. num. 39. *linea* 8. *poſt* hæreſis *adde* pariter oppreſſa. & *col. è contra lin.* 10. Comitaum *cor.* Comitatum. & *linea* 28. *poſt* ad *adde* comprimendos. & *eadem linea* 28. & 29. ferocientem Caluiniſtam *cor.* ferocientes Caluiniſtas. & ante §. acceptis porrò *adde* 40. & eod. §. *lin.* 7. *poſt* adeò *adde* vt. & eod. §. acceptis *lin.* 13. fluxu *cor.* flexu. num. 41. §. nec minus *lin.* 4. *poſt* præfectum *dele* vt. & *lin.* 5. *poſt* turbinem *adde* vt & *dele* &. & *lin.* 21. Amboufianam *cor.* Amboſianam. & *lin.* 27. exiorrem *cor.* exortem. num. 48. *è contra colum.* 1. *lin.* 1. *poſt* promulgauit *dele* in lucem. & *lin.* 1. *ac* 2. ſimulanter *cor.* ſimulatè. & *lin.* 3. profligendis *cor.* profligandis. & §. refutatæ *colum.* 2. *lin.* 24. cieut *cor.* cient. num. 50. *col.* 2. *lin.* 17. deturbando *cor.* diſturbando. num. 51. *colum.* 1. *è contra lin.* 2. Biuntum *cor.* Biſuntium. & *lin.* 3. Bizuntum *cor.* Biſuntum. & §. quod ad Eccleſiæ *lin.* 15. *poſt* ſuis *dele* ipſius. & §. flagitauit *lin.* 29. adeò *corrige* æquè. & *lin.* 32. citiſſimè *cor.* citiſſimè. nu. 53. *lin.* 41. afferri *cor.* efferri. nu. 54. §. cùm verò *lin.* 7. defecturos *cor.* ſupprimendos. num. 71. §. libentiſſimè *in titulo lin.* 2. *dele* Presbytero. num. 73. *linea* 19. præterire *cor.* præteriri. nu. 75. *lin.* 20. *dele* hac habens. num. 77. *lin.* 6. Ægiptios *cor.* Ægyptios. eodem num. 77. *lin.* 12. Patriarca *cor.* Patriarcha. & *lin.* 36. Pontifici *cor.* Pontifice. num. 79. *col. è contra lin.* 4. Belcairus *cor.* Belcarius. num 80. §. coacto *col.* 2. *lin.* 17. afferendam *cor.* aſſerendam. nu. 81. *lin.* 6. pronocaturum *cor.* prouolaturum. §. detectis *lin.* 7. Belcairus *cor.* Belcarius. §. in ſanctiore *in Gloſſa Belcair. cor.* Belcarius. num. 82. §. poſtremò *linea* 13. & 14. humorè *cor.* humor è. num. 84. *lin.* 20. & 21. Belcairus *cor.* Belcarius. nu. 85. *lin.* 13. alrumnus *cor.* alumnus. num. 87. §. decreuit *col.* 2. *lin.* 14. poſſe *cor.* poſſent. & *lin.* 33. nomine *cor.* nominis. num. 89. *col.* 2. *lin.* 9. & 10. affecta *cor.* effecta. & §. non tamen *lin.* 14. ſitientintibus *cor.* ſitientibus. n. 91. §. cùm inter *lin.* 11. portas *cor.* arces. & §. Pontificis *lin.* 19. ſuccureiſſe *cor.* ſuccreuiſſe. & *lin.* 25. cupierat *cor.* cupiebat. & *lin.* 31 feraciſſima *cor.* feraciſſima. num. 92. *lin.* 3. *poſt* Borromeus *adde*, vt antea inſinuatum eſt. & §. conſentiunt *lin.* 3. & 4. profeſſionem *cor.* poſſeſſionem. num. 93. *col.* 2. *lin.* 6. ipſæ *cor.* ipſe. num. 94. *lin.* 8. *dele* pro ſe, & ſubnotare *cor.* ſubnotari. & *lin.* 9. pro *cor.* per. num. 95. §. cùm dilecti *in gloſſa* Procurator *cor.* Protector. num. 97. *lin.* 11. ſtudio *cor.* ſtudio. num. 98. *lin.* 1. eccontra *cor.* è contra. & §. Romæ *lin.* 7. cum *cor.* cum. n. 102. *lin.* 2. Conſaluo *cor.* Gonçaluo. & *lin.* 5. *poſt* Regem *adde* nimirum Congitanum. & *colum. è contra in gloſſa* Tongenſibus *cor.* Congenſibus. & *ib. lin.* 16. Tongenſi *cor.* Congenſi. & *lin.* 37. plagulam *cor.* epiſtolam. & *ib. col.* 2. *lin.* 1. Monotapa *cor.* Monotapæ. & *lin.* 2. enm *cor.* ac. & *lin.* 6. Syluera *cor.* Sylueria. nu. 103. *lin.* 8. clareſcit *cor.* inclareſcit. & §. cùm domus *lin.* 1. familia *cor.* familia.

Anno 1561.

Num. 1. *linea* 8. & 9. efferatiores *cor.* efferatiores. & §. itaque actus Conſiſtoriales *cor.* acta Conſiſtorialia. nu. 3. *lin.* 1. decretis *cor.* decretis. num. 5. §. inſtructi *lin.* 7. Neſſels *cor.* Heſſels. & *lin.* 10. Neſſels *corrige* Heſſels. num. 6. *lin.* 10. penitùs *cor.* penitùs. num. 8. *lin.* 2. fluxu *cor.* tempore excurrente. num. 9. §. occaſionem *lin.* 4. Victorellus *cor.* Victorellus. num. 10. *lin.* 4. Sacramentis *cor.* Sacramentis. num 12. *lin.* 1. de proëdria *cor.* & *adde* de ſeduū ordine proedria. num. 13. *lin.* 4. & 5. auaritiæ *cor.* auaritia. num. 18. §. vt autem *lin.* 20. peragratur *cor.* peragrat. num. 19. *tergo col.* 1. *lin.* 16. coalita *cor.* coaluiſſet. & *lin.* 48. & 49. iuſſoque ſuo *cor.* datoque mandato. & *col.* 2. *lin.* 2. ocius *cor.* ocyùs. & *lin.* 3. conſilium *corrige* Concilium. & *lin.* 4 *dele* charitatis. & *lin.* 14. Ephipaniorum *cor.* Epiphaniorum. num. 21. §. quoniam *col. è contra linea* 30. ipſas autographas *cor.* ipſa autographa. num. 23. §. eùm Conuentus *lin.* 3. propera *cor.* propera. num. 26. §. Illuſtriſſimi *col.* 2. *lin.* 46. eum *cor.* cùm. nu. 28. §. his acceptis *lin.* 2. tacitis *cor.* tacitè. & *linea* 43. Interpres Religionum *cor.* Interpretes Religionis. eod. §. his acceptis *col.* 2. *linea* 39. exprobatione *cor.* exprobratione. & *lin.* 49. incnmmoda *cor.* incommoda. eod. §. his acceptis *è contra col.* 2. *lin.* 51. ingemeſcere *cor.* ingemiſcere. & *lin.* 52. auſum *cor.* auſus nemo. n. 29. *linea* 5. Chryſtophorus *cor.* Chriſtophorus. & *tergo col* 1. *linea* 11. habeat. *cor.* habebant, *vel* habeant. & *lin.* 23. præcipnè *cor.* præcipuè. & *lin.* 24. Zuinglium *cor.* Zuinglium. & *lin.* 38. Guyllielmus *cor.* Guillielmus. & *lin.* 45. Hyeruſalem *cor.* Hieroſalem. & *linea* 60. & 61. Turcharum *cor.* Turcarum. & *col.* 2. *lin.* 7. malè ſibi verteret *cor.* in eorum damnum augeretur. nu. 30. *lin.* 3. ſuum Regnum *cor.* ſuam ditionem. & *lin.* 7. Lutheriana *cor.* Lutherana. & *lin.* 26. *dele* homo. & *lin.* 47. Ampodorffum *cor.* Amnſdorffum. nu. 31. *lin.* 28. *poſt* auctoritatem *dele* non. & §. Lipſia *lin.* 9. Vitembergiam *cor.* Vitembergam. num. 32. *lin.* 3. ſnmmoperè *cor.* ſummoperè. nu. 33. *lin.* 1. captum *cor.* cœptum. & *linea* 9. & 10. reuertit *cor.* reuertitur. & *lin.* 11. differrendum *cor.* differendum. & *lin.* 44. *poſt* ſed *adde* in. & *col. è contra lin.* 16. quaſtus *corrige* queſtus. num. 34. *lin.* 9. reditionem *cor.* reditum. & *lin.* 34. duo *cor.* duorum. & *lin.* 37. qua *cor.* quæ. & *linea* 38. febri *cor.* febre. & *lin.* 40. immiſſa *cor.* miſſa. & *lin.* 54. *dele* non. & *col.* 2. *lin.* 13. deligerent *cor.* deligeret. & *lin.* 44. cultu *cor.* culen. & *lin.* 54. reuertit *cor.* reuertitur. & *lin.* 67. honorificentiſſimè *cor.* honorificentiſſimè. num. 35. *lin.* 1. & 2. Brunſuigijs Lunemburgijs *cor.* Brunſuicenſibus, Lunemburgenſibus. num. 36. S. R. E. *cor.* S. R. I. num. 37. *lin.* 1. aduerſa *cor.* aduerſo. & *lin.* 24. dictis ſine variatione *cor.* conſentientibus. *colum.* 2. *lin* 7. pecularia *cor.* peculiaria. & *linea* 13. qhod *cor.* quod. & *lin.* 25. probent *cor.* approbent. & *lin.* 40. quem *corrige* quod. & *lin.* 41. zeli fauorem *cor.* ardens ſtudium. & *lin.* 58. ſilentium fuiſſe *cor.* nil tranſactum. & *col. è contra linea* 11. acceſſerint *cor.* acceſſiſſent. & *linea* 13. redditu *cor.* reditu. & *lin.* 16. excitæ *cor.* excitatæ. num. 39. *lin.* 18. Ianius *cor.* excubitor. & *col.* 2. *lin.* 55. abuſionum *cor.* corruptelarum. num. 40. *lin.* 7. immutandum *cor.* defecturum. & *tergo lin.* 27. adnerſantur *cor.* auerſantur. & *linea* 29. dimoueatur *cor.* dimoueantur. num. 41. *lin.* 7. zelum *cor.* ardorem. *eadem linea* Ebuones *cor.* Eburones. & *lin.* 22. gubernio *cor.* gubernatione. & *lin.* 38. quiſnam *cor.* quiſquam. eod. nu. 41. §. aliam *lin.* 14. reperiant *cor.* reperiret. & *lin.* 17. obtemperaturi *cor.* obtemperaturos. & *lin.* 22. auere *cor.* percupere. nu. 42. *lin.*

Digitized by Google

lin. 4. totis Belgijs cor. toto Belgio. & lin. 16. queis cor. quibus. num. 44. tergo col. 1. lin. 28. doctqre cor. Doctore. & lin. 37. innanem cor. inanem. & col. 2. lin. 27. dicturos cor. euocaturos. & lin. 46. ethicę cor. hecticæ. num. 45. lin. 7. quæ præteritis cor. quo ſuppreſſis. ib. col. 1. lin. 5. neſcientiam cor. ignorantiam. & lin. 34. alios cor. alijs. & ead. lin. ex cor. præ. num. 46. lin. 6. zelus cor. ardor. n. 47. lin. 9. Amſterdamiam cor. Amſtelrodamum. & lin. 17. Lutherianas cor. Lutheranas. & lin. 20. poſt Senatores adde eos. & lin. 28. erunt cor. erant. & lin. 57. ſcmper cor. ſemper. & lin. 62. quam cor. quàm. num. 48. lin. 2. diſtinctę cor. diſtractæ. & tergo col. 1. lin. 55. tatem cor. tem. & linea 59. Lutheriani cor. Lutherani. & col. 2. lin. 27. confugia cor. perfugia. & lin. 42. verſum cor. verſam. num. 49. §. præmiſſa col. è contra lin. 10. nobiſcum cor. vobiſcum. num. 50. linea 12. & 13. ſapientiam cor. ſententiam. num. 51. lin. 14. ſuerat cor. fuerat. & lin. 13. Paulum cor. Paulò. num. 54. lin. 1. vocatu Pontificis cor. vocatus à Pontifice. eod. num. col. 2. lin. 17. ad cor. ac. & lin. 59. Rempublicam agentibus cor. publicam rem tantùm agentibus. num. 55. col. è contra lin. 30. Norimbergia cor. Norimberga. num. 56. lin. 7. Oecumenicum cor. Oecumenicam. & lin. 20. cęperunt cor. cœperunt. ead. lin. Cænobia cor. Cœnobia. num. 62. lin. 9. cæpit cor. cœpit. & lin. 10. & 11. Dominem cor. Dominum. & lin. 13. & 14. ſuppetitias cor. ſuppetias. num. 65. §. ſocietatis lin. 10. deſendendum corrige defendendum. num. 69. §. conſiderantes lin. 1. candem cor. eandem. num. 70. §. conſtitue lin. 8. & 9. Romæ cor. Romanæ. & lin. 12. Auctographo cor. Autographo. num. 71. lin. 5. obegit cor. abegit. num. 72. lin. 1. Hiſpanenſis cor. Hiſpanis. eod. num. §. deſtinebatur cor. diſtinebatur. & lin. 3. Megazenum cor. Mazaganum. nu. 73. lin. 5. circum acta cor. circumacta. & lin. 11. dele &. nu. 74. lin. 3. poſt Legatum adde è latere. & lin. 3. & 4. Luſitaniæ cor. Luſitania. num. 79. lin. 5. inhoneſtas cor. inhoneſtos. & §. Pauperum lin. 2. ſubſtentarentur cor. ſuſtentarentur. & §. oportet lin. 15. vagationi cor. multitudini vagæ. & §. deputauit adde in gloſſa actum de nouo alueo Tyberino. num. 80. Roma lin. 3. dele deeſt. & lin. 21. epiſto la cor. epiſtola. & §. de Alphonſo lin. 1. Cardinali cor. Cardinale. & lin. 5. & 6. reperiſſe cor. reperiſſe. num. 83. col. 2. lin. 36. ſurrogatum cor. ſubrogatum. nu. 89. Carolo Rege dele 89. & lin. 13. conſuleret cor. conciliaretur. num. 95. linea ſa. iconoclaſtis cor. Iconoclaſtis.

Anno 1562.

Num. 2. col. 1. lin. 27. omuibus corrige omnibus. nu. 3. §. Legatis lin. 19. loco cor. loco & lin. 27. Fayde cor. Tayde. nu. 5. §. vbi peruentum lin. 16. poſt fuit adde oratio & perhabita cor. habita. & lin. 21. fdei cor. fidei. num. 8. §. quibus abſolutis lin. 7. exaltatione cor. exultatione. n. 10. tergo col. 1. lin. 18. at cor. ac. nu. 15. lin. 3. orthddoxa cor. orthodoxa. num. 17. §. item cor. Item. num. 18. §. Reuerendiſſimi lin. 11. & 12. exiſmatione cor. exiſtimatione. & lin. 25. mittant hac corrige mittant. Hac. num. 20. §. Sacroſancta col. 2. linea 5. conſiderent cor. conſiderarent. num. 22. lin. 5. diſceptaturi corrige diſceptaturi. num. 23. §. perfecto lin. 18. priuatus cor. priuatas. & lin. 41. vulgò cor. vulgo. num. 24. col. è contra lin. 6. tanto cor. tam. & lin. 17. reuerteret cor. reuerteretur. num. 26. lin. 37. fluxu cor. flexu. nom. 27. §. quod ſi quis linea 14. Presbiteros cor. Presbyteros. num. 52. §. I. conſiderent lin. 5. vtiſibus cor. vtilibus. & §. II. an expediat lin. 4. titulum cor. titulum. & §. ad promouenda tergo lin. 4. inſubriam cor. Inſubriam. & linea 9. ſubmiſſerat cor. ſubmiſerat. & §. recognoſcimus lin. 33. Guignones cor. Guiſiones. nu. 37. lin. 7. dele non. nu. 41. in Gloſſa proponitur lin. 3. & 4. reſidentia cor. reſidentia. num. 42. §. mecum lin. 60. quodam cor. quoddam. num. 44. cùm interim dele 44. §. Sacroſancta Oecumenica adde in Gloſſa ſeſſio tertia. & eod. §. lin. 10. eelebrandam cor. celebrandam. §. reliqua adde 44. §. ingreſſi col. 1. linea 2. poſt qua adde malè. num. 47. §. collectis lin. 5. benedicimus corrige benedicamus, num. 49. lin. 2. diſeuti cor. diſcuti. & lin. 3. fluxu cor. flexu. nu. 50. §. quoad lin. 5. nou cor. non. & §. item lin. 5. & 6. comunione corrige communione. & lin. 8. fit cor. fit. & §. ad quartum lin. 17. Dei cor. rei. nu. 51. §. fructus lin. 7. poſt de adde præcepto. num. 56. lin. 8. officio cor. officio. num. 57. lin. 11. ſentemtiam cor. ſeotentiam. & lin. 28. & 29. pollendi cor. pellendi. num. 59. §. IV. renocandus lin. 2. diæceſi cor. diœceſi. & VI. Epiſcopos lin. 5. diæceſis cor. diœceſis. & lin. 7. dioceſanas cor. diœceſanas. & §. IX. fortaſſis lin. 3. poſt conſtitutiones adde non. & §. XVI. lin. 4. communicarionem cor. communinnem. num. 60. lin. 11. fortaſſe, ſe Patres cor. fortaſſe, Patres. num. 61. lin. 15. poſt neſciat adde accepto eo reſponſo Ferdinandus Imperator. & §. cuperemus linea 14. quietis cor. quietis. nu. 62. §. prima petitio 93. cor. 13. & §. reſpondetur diſpenſationes lin. 14. officia cor. offcia. & §. multis interiectis linea 2. 13. cor. 9. & §. 16. petitio corrige 13. petitio. num. 63. §. ad pramium cor. ad proemium. num. 64. §. in his in Gloſſa Imperator lin. 5. & 6. declarare cor. declarauit. num. 65. lin. 10. carnis cor. Carniolis. & §. ac primum lin. 7. diſcendum cor. dicendum. & §. antea lin. 15. poſt rent adde res. & §. plurimos lin. 4. communicatio cor. communio. nu. 66. §. cùm autem lin. 1. ſententiæ cor. ſententiæ. num. 75. linea 11. eongregari cor. congregari. num. 87. col. è contra lin. 15. 3. & 1. cor. 1. & 3. num. 88. §. nullus lin. 5. & 6. Parochiales cor. Patrimoniales. & §. viderentur linea. 5. Concilijs cor. conſilijs. & §. quod dicitur lin. 2. & 3. decimam cor. decimum. & lin. 7. data cor. dicta. & §. iam ſatiſfactum lin. 1. 4. corrige 5. & §. Articulus XX. lin. 9. XXV. cor. XXIV. & Articulus XXIV. cor. XXV. & §. reſtituantur. lin. 2. Eccleſieſticæ cor. Eccleſiaſticæ. nu. 89. lin. 5. referuntur cor. reſeruntur. & §. VII. an quod lin. 2. inſtitutione cor. inſtitutione. num. 89. lin. 1. conſtabilita veteri orthodoxa fide corrige propoſita diſcuſſione nouorum dogmatum. & §. quod etiam lin. 12. conſtituerentu, rimponerent cor. conſtituerentur, imponerent. & lin. 19. 6. Synodi cor. 6. Synodi Trullanæ. & §. imprimit lin. 9. ord. cor. orig. & lin. 21. dele or. & §. perorarunt lin. 2. Belloſiglus cor. Velloſilus. & lin. 3. panca cor. Paqua. & §. reſponditque lin. 29. pertinenre cor. pertinere. & lin. 52. politicam cor. regimen. num. 93. col. 2. lin. 6. proculdubio cor. procul dubio. n. 97. §. Laynes cor. Laynea. n. 110. Illuſtriſſimi tergo col. 2. lin. 27. puppe cor. quippe. num. 125. §. de auctoritate linea 5. & 6. verbo Dominicus Epiſcopus, Soto cor. verbo, Epiſcopus Dominicus Soto. nu. 136. §. ſcribit lin. 3. Gallicis cor. Gallijs. eod. §. col. 2. lin. 9. ne cor. non. nu. 137. lin. 10. cœſis cor. cæſis. n. 139. linea 28. Pontificis cor. Pontificijs. num. 140. lin. 18. quærerctur cor. quereretur. n. 144. lin. 5. promulgatio cor. promulgato. & linea 6. poſt Huguenottis adde licentia. num. 145. linea 4. poſt Altaria adde &c. num. 146. §. fabricæ. lin. 2. cogebantur corrige cogebantur. num. 148. linea 5. poſt conſpectum adde Caſtra. & linea 12. Andelotocis [erat corrige Andeloto is erat]. num. 151. §. monuit lin. 2. poſt datis adde ad. num. 154. lin. 25. ſubminiſtratum corrige ſubminiſtraturum. & §. medio Maio col. è contra lin. 1. perlicere cor. pellicere. num. 155. lin. 21. incitentur cor. imitentur. num. 157. in Gloſſa Belcairus cor. Belcarius. num. 159. lin. 12. penſant corrige perpendunt. & §. & quæ hiſtoriæ lin. 6. fauiſſe cor. ſæuijſſe. & lin. 9. glorificata cor. illuſtrata. & §. notum lin. 9. iecerunt cor. proiecerunt. num. 160. lin. 4. neruosè corrige fortiter. num. 160. §. iacebat linea 21. fratribus cor. impijs. & §. & quis linea 17. Gallo-Græci cor. Nonatores. num. 161. lin. 1. Aurangi cor. Auraſiæ. §. cæterum lin. 1. fratres cor. impij. ead. lin. in cor. in. & lin. 2. hunc cor. hanc. eod. linea poſt vel adde Auraſiæ. & lin. 3. diritatem corrige immanitatem. num. 162. lin. 3. ingulauerint cor. iugulauerint. & lin. 8. Biturgibus cor. Biturigibus. & §. tradit corrige traditur. & §. inter hæc linea 14. & 15. vniuerſorum cor. vniuerſi. & §. porrò col. è contra lin. 7. & 8. conſociationem cor. coniunctiſſimum fœdus. num. 166. linea 54. ſouerentur cor. fruerentur. & tergo col. 1. lin. 14. ipſarum cor. ipſorum. num. 169. §. XXVIII. lin. 5. laturam cor. latura. num. 170. lin. 21. Cothomagum cor. Rothomagum. & lin. 28. icta corrige oppugnata. num. 171. lin. 1. & 2. maxima in Galliæ, & Nauarræ cor. maximè in Gallia, & Nauarra. num. 172. lin. 3. dele illis. & §. diluuntur col. è contra lin. 22. Rgem cor. Regem. num. 173. §. ex morte lin. 7. rogaruntue cor. rogaruntque. num. 174. §. hinc Condæus linea 9. euius cor. cuius. & §. elicuerat col. 2. linea 2. perliciendum cor. proliciendum. n. 175. §. cùm publica lin. 8. inexpectatus corrige inexpectatus. num. 176. §. igitur Guiſianus lin. 10. Cegno cor. Regno. num. 181. lin. 6. fluxu cor. flexu. num. 184. §. Anno à Chriſto lin. 5. vnitate cor. Ciuitate. eadem linea Malipurem cor. Meliaporem. eodem §. tergo linea 35. venim apoſtulare cor. veniam poſtulare. & lin. 63. Crucem cor. Cruccm. n. 186. lin. 3. poſt Clero adde decima. num. 187. linea 67. Pragenſis cor. Pragenſi. num. 188. §. referunt poſt Conſiſtorialia adde Acta. & linea 10. iudiciatijs corrige iudiciarijs.

Anno 1563.

Num. 3. §. diſtinuere lin. 2. fluxu cor. flexu. num. 7. §. hinc Seripandus lin. 5. perſequitur corrige proſequitur. & §. his ſublatis lin. 11. anguſtæ cor. anguſtè. nu. 8. lin. 4. nunqua m cor. nunquam. & lin. 19. Pontifici cor. Pontificis. & linea 20. patium cor. ſpatium. num. 9. §. retulit Caneſium cor. Cornelium. num. 11. §. verum Galli linea 18. poſt ideoque adde non. eod. §. verum col. 2. lin. 3. poſt omitti adde permitteret, [& loco qui corrige quibus. & lin. 6. poſt eſt adde quoque. num. 13. §. ſecunda propoſitio lin. 2. dubium. Facit cor. ? dubium facit. & §. hactenus col. 2. lin. 13. deferant cor. deferent. num. 18. §. Lotharingus lin. 9. & 19. Albintimilienſis cor. Vintimilienſis. & lin. 13. grauceretur cor. grauaretur. n. 19. §. VIII. ſolum lin. 2. contracti corrige contractus. n. 20. §. item conſiderandum lin. 19. thronus cor. thorus. & §. quod ad col. 2. lin. 3. & 4. cap. 3. ad adolendam cor. cap. 9. ad abolendam. & §. praterea lin. 9. compellantur cor. compelluntur

tur

Digitized by Google

tur. & lin. 11. declarati cor. declaratur. eod. §. tergo lin. 3. & 4. alienigin.e corrige alienigenæ. nu. 22. lin. 16. prœdriam cor. proedriam. num. 23. §. non dubitamus lin. 3. dele noſter. & lin. 6. eos cor. conatus. & col. è contra lin. 2. poſt. alieniſſimos adde ſe. & lin. 6. euertere corrige euerteret. & lin. 8. inducere cor. induceret. num. 24. §. ſuſpectus poſt Orator adde de. num. 32. §. vbi verò lin. 5. vel cor. ſed. & §. hoc etiam lin. 9. eius cor. eoim. & lin. 10. faciamns. & §. agitur lin. 33. ſollicitudini cor. ſollicitudinis. deficit num. 36. §. inuitat nos tergo lin. 2. dubitemus cor. non dubitemus, ne. nu. 37. §. hoc pridem lin. 6. electone cor. electione. & §. XV. itaque lin. 5. Pralarorum cor. Prælatorum. & §. XVIII. lin. 6. veſtæ cor. veſtiæ. num. 40 col. 2. lin. 8. Suam cor. ſuam. num. 42. col. 2. lin. 19. educendos cor. reducendos. nu. 44. col. 2. lin. 54. expeditum cor. expeditam. & §. de annatarum linea 13. noſtæ cor. noſtræ. & §. ad ſextum tergo lin. 30. nunc cor. non. num. 46. §. vtrum lin. 8. ducit cor. dicit. nu. 48. §. cùm Odettus Cardinaliqus cor. Cardinalibus. num. 51. lin. 24. Prælatiſſimo cor. Præclariſſimo. num. 52. lin. 5. per iurijs cor. periurijs. & lin. 25. quam cor. eum. num. 55. lin. 3. & 4. Caluiniſtæ cor. Caluiniſticæ. & §. VI. ſed lin. 23. diſertas cor. diſertas. num. 57. §. pari quoque linea 2. propinquarent corrige ſe conferrent. & linea 7. ineſte cor. ineſſe. num. 59. col. 2. lin. 16. ſi cor. ſe. & lin. 25. quem cor. quam. n. 65. lin. 10. gratiæ cor. gratia. & lin. 17. & 18. ſentiendum cor. ſentiendam. num. 66. lin. 44. libitum fuerit pro libidine cor. liberum fuerit pro libito. num. 67. lin. 5. & 6. propenſiones cor. oſtenſiones. & lin. 8. Ferdinandum cor. à Ferdinando. num. 68. lin. 6. poſt iuſſit adde à quo ita reſponſum eſt. & §. animaduertit linea 4. dele ſi. & lin. 5. Beatiſſimi D. cor. Reuerendiſſimi DD. & §. hue cor. huc. & §. alias verò lin. 3. iniquam cor. magnam. & §. cogitare lin. 7. poſt nunc adde cum. num. 72. lin. 7. poſt longè adde inferiùs. num. 72. §. XXI. menſis lin. 4. & 5. alloqtunus cor. alloquutus, & inde adde eſt. num. 73. lin. 1. triſtè cor. triſte. n. 77. col. 2. lin. 1. conſternauit cor. proſtrauit. & linea 9. Regionem cor. Religionem. & §. nullum lin 15. ſepellite cor. ſepelire. & §. ſub hæc lin. 14. nemroſi cor. nemoroſi. eod. §. ſub hæc col. è contra lin. 33. poſt viridi adde fierent. num. 74. lin. 8. venirent cor afferrent. & lin. 11. ea cor. eam. num. 77. lin 7. dele vi. & col. 2. lin. 4. biennij fluxu cor. biennio excurrente. num. 78. lin. 19. æſtatæ cor. æſtate. & lin. 33. poſſint cor. poſſit. & §. porrò ex linea 6. & 7. expopoſcerunt cor. popoſcerunt. & §. ac licet lin. 16. fluxu cor. flexu. & §. videri lin. 16. nummerorum cor. nummorum. num. 79. col. 2. lin. 15. quæcum cor. de quibus cum. & lin. 19. & 20. ſuggereret cor. aperiret. & linea 65. poſt Tridenti adde præſtatur. num. 85. linea 10. præſidiorum cor. præſidiariorum. num. 86. §. refloruit linea 7. tranſuolare cor. tranſuolauere. num. 87. §. Legati linea 15. poſt aſſenſit adde hæc atque hæc expoſuit. num. 89. §. cupiens in Gloſſa. num. 93. linea 1. contentionibus corrige contentionibus. & linea 14. cœpir cor. cœpit. num. 95. linea 16. reppræſentatis corrige repræſentatis. num. 99. lin. 2. proëdria corrige præcedentia. & lin. 31. profiteretur corrige profiterentur. num. 100. lin. 3. decetæ corrige decerptæ. num. 106. §. die conſtituto linea 48. ſit corrige ſit. & §. reuertitur lin. 29. verius corrige verius. num. 109. lin. 1. quaſtus cor. queſtus. & lin. 7. vertendorumque cor. auertendorumque. & §. demiſſe col. è contra linea 20. dele nec. ead. lin. 20. col. 2. nec cor. vel. num. 110. col. 2. lin. 69. proedria cor. præcedentia. §. in eandem linea 15. iudicarium cor. iudiciarium. num. 125. §. quo reſponſo linea 2. Quignones corrige Quiñones. num. 128. linea 4. Dertuſenſem corrige Derthonenſem. num. 134. §. die XXII. Octobris lin. 9. Arhiepiſcopum cor. Archiepiſcopum. num. 138. per idem tempus cor. numerum, & pone 137. num. 139. §. ſed quod lin. 8. & 9. adeòqne cor. adeòque. & §. quod autem lin. 13. confidimits cor. confidimus. num. 140. lin. 3. offuſa cor. offuſæ. num. 141. lin. 23. præfocatura cor. præfocatura. num. 148. lin. 5. gratiæ cor. gratia. num. 151. §. neminem lin. 16. Cephaleniæ cor. Cephaloniæ. num. 154. lin. 10. ſepetans cor. ſpectans. num. 156. colum. è contra lin. 17 ccontra cor. è contra. num. 161. linea 4. oppuguauit cor. oppugnauit. num. 162. §. quæ omnia linea 8. nec cor. nec. num. 165. §. verùm per nos linea 1. nonnunquam cor. nunquam. & lin. 2. num cor. nunc. & lin. 49. explexret cor. explicaret. 167. colum. 2. linea 6. Donatiſte cor. Donatiſtæ. num. 169. colum. è contra lin. 7. & 8. ſignificarunt cor. ſignificatum. num. 170. §. rurſus linea 5. Erciſcundæ cor. erciſcundæ. §. poſtremò lin. 7. partis cor. patrius additus. & lin. 8. dedimns cor. dedimus. & lin. 20. infirmi cor. infirmi. & lin. 33 antiquiſſima cor. antiquiſſima. & lin. 36. fide cor. fide. eod. §. poſtremò tergo lin. 14. nonnulla cor. nonnulla. & lin. 45. ſuaſam cor. euerſam. & §. vultis linea 3. reſipiſcentium cor. reſipiſcentiam. num. 170. §. ſed his lin. 19. ſignificare cor. ſignificate. num. 173. lin. 16. promulgate cor. promulgatæ. num. 175. §. quod poſtremò lin. 8. dic cor. die. & §. ſi ea lin. 47. continetur corrige continentur. & §. prima igitur linea 21. reformarionis cor. reformationis. num. 177. lin. 11. Rex corrige Regi. num. 178. lin. 4. Pontifici corrige Pontifici. num. 179. §. tertijs linea 27. admiſſuram cor. admiſſurum. num. 181. lin. 2. Pontificem cor. Pontificem. num. 187. lin. 2. expeditio cor. profectio. & lin. 8. eum cor. illius. & colum. 2. lin. 8. abſolutim corrige abſolutam. num. 189. columna 3. æqui corrige æquè. numero 207. colum. 1. lin. 11. poſt procella adde ſe. num. 208. lin. 1. Decem cor. Decembris. & §. tractata lin. 19. orbe cor. orbi. num. 210. §. cum Catholica linea 2. Patribus cor. Patrum. & lin. 9 poſt Concilijs adde traditam. num. 211. linea 6. veneratione cor. veneratione. & §. mandat colum. è contra linea 14. regnantibns cor. regnantibus. & §. imagines lin. 16. poſt Nicenæ adde ſecunda. & §. omnis porrò lin. 3. & 4. eliminentur cor. eliminetur. & §. perlecta lin. 4. & §. Illuſtriſſimi lin. 7. Congregetione cor. Congregatione. & lin. 13. conſuetis corrige conſuetis. & lin. 15. poſt fuit adde conceptum. nu. 215. §. decretum primum lin. 2. poſt Paulo adde Tertio. & §. decretum. ſuper fine lin. 1. & 2. confirmatione cor. confirmationem. & §. R. D. Archiepiſcopus lin. 2. petit cor. peti. & §. Beatiſſimo Pio lin. 2. Eccleſiæ cor. Eccleſiæ. num. 222. lin. 5. Actus Conſiſtoriales cor. Acta Conſiſtorialia. nu. 224. lin. 28. detrectant cor. detrahunt. num. 226. lin. 4. quibus corrige quidem. & §. non dubitamus colum. 2. lin. 18. poſt quidem adde tuis.

Anno 1564.

Num. 1. §. Sanctiſſimus adde ſeù antepone 2. num. 3. lin. 13. Eccleſia corrige Eccleſiæ. num. 4. §. is cùm lin. 5. & 6. diffunderto cor. diffunderet. eod. §. tergo lin. 19. Bratholomeus cor. Bartholomeus. & lin. 24. quæ cor. que. num. 5. lin. 14. qno cor. quo. num. 6. §. cùm verò linea 3. diſſuderat cor. diſſuaderat. num. 7. lin 28. in fine erudi- cor. calui-. nu. 10. col. 2. lin. 5. eurrerem cor. currerent. num. 11. tergo lin. 9. cxequerentur cor. exequerentur. num. 14. §. neque ſatis linea 7. quarum cor. quorum. & §. inter alias lin. 2. illum cor. illud. & lin. 4. eum cor. id. & lin. 5. & 6. expeditur cor. expenditur. num. 16. §. cùm iuramentum lin. 37. nimirnm cor. nimirùm. num. 19. lin. 1. obſtruſere cor. obtruſere. & linea 5. Ægipto cor. Ægypto. num. 21. §. de Scripturis lin. 3. Gallilœa cor. Galilæa. num. 24. lin. 5. innuentis cor. fingentis. & lin. 13. intereſſet cor. intereſſent. & §. Menſe Aprili lin. 15. pcicipi cor. percipi. num. 26. §. in apologia tergo linea 1. & lin. 8. Illyricanu, inhabuit cor. Illyricanum, habuit. & lin. 20. in fine ſe cor. ſed. & §. paſſus lin. 6. oporteret corrige oportere. & §. tot igitur col. 2. linea 1. quin cor. quin. num 27. lin. 8. fuerat cor. fuit. & lin. 20. allaturum cor allaturam. & §. verùm hiſce lin. 20 publieum cor. publicum. num. 28. lin. 24. depoſcebat cor depoſcebant. num. 29. §. quod nos lin. 1. fratis cor. fratris. num 31. §. quæ poſtulat lin. 5. hæraſibus cor. hæreſibus. num. 32. §. videtur inſuper lin. 5. formiter cor conformiter. & §. & quoniam lin. 4. in curia cor. incuria. & §. quare linea 7. prudenrer cor. prudenter. & §. Sanguis Domini conſecratum cor. conſecratos. & §. hæc omnia lin. 4. prænominantis cor. prænominatis. & §. cupit autem lin. 1. Meieſtas cor. Maieſtas. & lin. 14. inſtitutum cor. inſtitutum. num. 33. tergo lin. 2. actus cor. acta. & lin. 3. Conſiſtoriales cor. Conſiſtorialia. num. 34 lin. 8. crimen cor. crimine. & linea 11. fidei cor. fidei. num. 37. linea 3. & 4. afflauit cor. efflauit. num. 43. §. quærebat corrige querebat. & columna è contra lin. 11. quærebat cor. querebat. num. 44. linea 27. reddere. num. 50. linea 2. eurarent corrige curarent. num. 51. §. hæc enim col. 2. lin. 16. ſiuut cor. ſunt. num. 52. §. tenemus quod lin. 10. poſt eripere adde ſi in Purgatorio verſetur. num. 53. lin. 10. Ferrerium. cor. Forrerium. & linea 27. cum cor. eum. num. 54. in Gloſſa ante falſo adde impij. & linea 3. ſocietas cor. ſocietatem. num. 55. §. permouit lin. 23. Couius cor. de la Cueua. & §. XXVIII. Iulij l. 9. Luſitana cor. Luſitanæ. & lin. 27. plures ſexcentis Mauris cor. ſexcenti vel plures Mauri. num. 57. §. dixit linea 3. fieri cor. fieri. & §. auxit lin. 5. proëdria cor. honorificentiore ſede, vel præcedentia. & lin. 12. quærimonijs cor. querimonijs. num. 58. §. XIV. Aprilis in Gloſſa lin. 6. & 7. aſcribatur cor. adſcribatur. num. 59. §. vt autem linea 3. patebantur cor. patiebantur. num. 61. lin. 6. Lutheraoos cor. Lutheranos. & lin. 8. Mehemetem cor. Mahometem. & §. tam terribili col. 2. lin. 6. & 7. Artimonem cor. Marcionem.

Anno 1565.

Nu. 2. lin. 3. alias cor. alios. & §. verum col. è contra lin. 2. ac cor. à. & §. porrò lin. 8. fœminalia cor. femoralia. & lin. 9. fiu cor. ſuæ. & §. fruſtra tergo lin. 10. dele in. num. 3. lin. 1. interceteros cor. inter cæteros. num. 4. §. dicuntur lin. 29. Aquileiam cor. Aquilam. §. dicuntur col. 1. lin. 33. inſigne cor. inſignem. num. 6. §. Romæ lin. 10. & 11. Archiepiſcopu cor. Archiepiſcopum. & lin. 12. Eiſcopum cor. Epiſcopum. num. 8. lin. 14. hemiollas cor. hemiolas. & linea 30. ad-

Digitized by Google

additque *cor.* additiſque . num. 9. *lin.* 2. nummaria *cor.* nummaria . & §. confluxere *lin.* 3. Boſius *cor.* Surius . num. 10. *lin.* 7. robori *cor.* furore caſi . & §. Turcica *lin.* 4. vicandam *cor.* vincendam . & *lin.* 8. Ermi *cor.* Elmi . & *lin.* 10 præcibuſque *cor.* precibuſque . & *lin.* 14. Ermi *cor.* Elmi . num. 11. *lin.* 21. diſſenterico *cor.* dyſenterico . num. 12. *col.* 2. *linea* 18. cas *cor.* eas . num. 14. *lin.* 35. extrahebet *cor.* extrahebat . & §. die XXVI. *lin.* 8. conuertantus *cor.* conuertantur . n. 16. *lin.* 31. fragrantiſſimo *cor.* flagrantiſſimo . & *in Gloſſa* in Belgium *lin.* 2. & 3. hæreſia *cor.* hæreſi . num. 17. *lin.* 10. cenſura *cor.* cenſuræ . nu. 18. *lin.* 10. & 11. ſuccederent *cor.* ſuccenderent . num. 21. §. ſingulari *lin.* 24. ferebat *cor.* ferebant . & *lin.* 29. concurrat *cor.* concurrit . num. 24. *col. è contra lin.* 3. religionem *cor.* relationem . & §. *Romæ lin.* 21. ſolatium *cor.* ſolatium . & *lin.* obiſſe *cor.* obiiſſe . num. 25 §. obſeruabant *lin.* 17. decore *cor.* dedecore . num. 26. *lin.* 11. ſnam *cor.* ſuam . num. 28. *col.* 2. *lin.* 14. Cardinalis *cor.* Cardinales . & *lin.* 38. dictum mirum *cor.* dictu mirum eſt .

Digitized by Google

[illegible] by Google

Digitized by Google

Digitized by Google